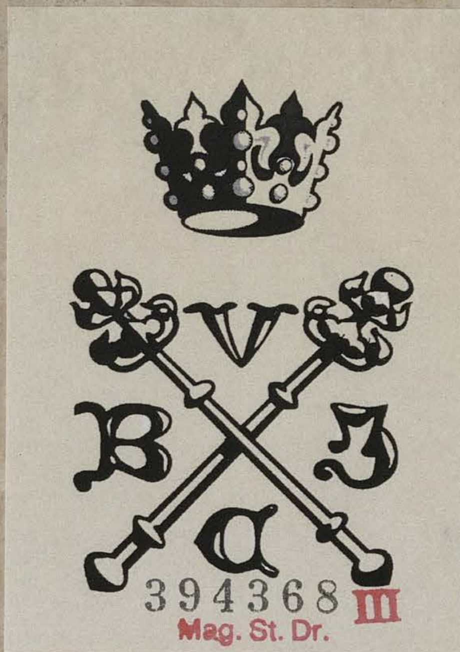
1 6 2 5

V
B J
C
394368 III
Mag. St. Dr.

Petechiæ pestis μνημόσυνον
undelf.
D. D. G. S. R. N. Assn.
M.

Idem Pierius scripsit e3 de literatorum infelicite.
Voss. de art. Grt. p. 15.

IOANNIS PIERII VALERIANI BELLVNENSIS HIEROGLYPHICA,

SIVE

DE SACRIS ÆGYPTIORVM aliarumq́; gentium literis, Commentariorum Libri LVIII. cum duobus alijs ab eruditissimo viro annexis.

Accesserunt loco auctarij, Hieroglyphicorum Collectanea, ex veteribus & recentioribus auctoribus descripta, & in sex libros digesta. Horapollinis item hieroglyphicorum libri duo, ex postrema Dauidis Hœschelij correctione. Præterea eiusdem Pierij declamatiuncula pro barbis sacerdotum, & reliqua opuscula siue poemata omnia.

Editio nouissima, annotationibus ad marginem ac Indicibus necessarijs, adornata, emendata, & locupletata.

COLONIAE AGRIPPINAE.
Sumptibus Antonij Hierati, Bibliopolæ.
ANNO M. DC. XIV.

BIBLIOTHECA
UNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

ILLVSTRISSIMO COSMO MEDICI, FLORENTINORVM DVCI, HETRVRIÆQVE PRINCIPI, HEROI INCOMPARABILI,

IOANNES PIERIVS VALERIANVS S. P. D.

Vm mecum reputo, COSME Princeps Illustrißime, reputo autem sæpißime, quanta fuerit & genij & ingenij felicitas, in laudatißimæ vitæ tuæ, negotiorumq́; electionibus, cùm omnes te vnanimi totius patriæ tuæ consensu, in tam tenera ætate, ditioni amplißimæ præponerent, & in hanc celsam honoris sedem extollerẽt, tum certè quonam modo tantam rerum molem in hac temporum perturbatione ferre ac sustinere posses, sane quàm pro eo ac debui, solicitus esse cœpi. Verùm cùm actionis administrationisq́; tuæ progressum, & quam vitæ rationem complexus es, considero, gaudio planè maximo ita perfundor ac exulto, vt etiam planè videam te Fortunæ locum illum, singulari omnium beneuolentia & summa Virtutis existimatione non solùm tueri potuisse, sed etiam eam virtutis opinionem de te concitauisse, vt vel maximis regnis gubernandis te dignum præbueris. Nam qui fructus à bono veroque Principe soleat expectari vel maximus, huiusce iam non adumbratam imaginem, sed luculentam expressamq́; formam nobis exhibuisti: atq; vt insigne commodum subditis tuis adferre posses, inprimis operam dedisti, vt tamquam agrum melioribus ferendis segetibus destinatum, lolio zizaniaue, sic Rempublicam tuam labe vitijsq́; contagiosis perpurgares, dum corruptores coërces, externas diuini nominis contumelias, blasphemias, periuria, & id genus extrema scelera pro virili, iureq́; tuo prohibes, emendas, tollis, ac punis: nihilq́; magis è tua dignitate: nec rem Deo (huius enim minister & est, & dicitur bonus quiuis Princeps) gratiorem, nec ciuibus tuis salubriorem existimasti, quàm si ad huiuscemodi honestatis ac pietatis scopum & metam in curriculo tuo gnauiter & strenuè contendas: pro quo etiam labore & indefesso studio certò nouisti tibi diuinitùs immortale præmium esse propositum, cùm tam gloriosi conatus & cursus dux & magister Christus prolixè polliceatur illis rerum omnium felicißimos

 mos

mos successus, qui Religionem puriorem ardenter amant, & ornare sedulò contendunt. Quamobrem COSME Princeps ornatissimè, fas mihi sit quæso, meo quodam more & singulari quadam erga te gentemq; vestram pietate, liberiùs quædam vsurpare & adferre, quæ ex officio prætermittere non possum, teq; exhortari, & admonere vel iam currentem (vt dici solet) incitare potiùs, vt quem hactenùs animum ad publica iuuanda commoda attulisti, eum non deponas, sed tibi etiam atque etiam vigilandum, ac pro Republica consilio & labore excubandum existimes, studiaque omnia, cogitationes & curas in ijs rebus ponendas, quibus clauum tanti dominij in maximis fluctibus tenere, & amplas ditiones tuas, in summis rerum difficultatibus tueri ac gubernare possis. Hoc ipsum facilè totum assequeris, si Deum verum in Christo verè, vt facis, agnoscens, summa fide & seruantia colas, ames, venereris, & gloriæ sanctissimi nominis eius, doctrinæ cœlesti, Ecclesiæ tranquillitati amplificandæ, conseruandæq; dies noctesq; studeas: in Domino, ad quod es adhibitus, publicam, vt hactenus fecisti, salutem quæras, subditorum incolumitatem cures & tuearis, honestam disciplinam instituas, vel iam institutam conserues, florentem ditionem legibus, iustitia, concordia stabilire pergas. Magnum, inquies, est hoc & arduum munus, molestiarumq; plenum, & quod non nisi ab ijs præstari potest, quibus diuinitus peculiare donum concessum est: mihi autem homini satis alto perfruenti otio hæc perscribere longè faciliùs, quàm inuenire quenquam qui ad hūc scopum propiùs collimet. Rectè sanè, sed quorsum hæc? Vt teipsum, clarissimè Princeps, respicias, teque eum esse firmè credas, in quem Deus Optimus Maximus immensa sua benignitate, tam ampla conferre voluit beneficia, vnumq; constituere Ducem, ac veluti pastorem, magnis & latè dissitis populis, vt eos commodè prudenterq; regendo pascendoq;, in hoc tuo principatu idea quædam sanctæ Reipublicæ eluceres. Ideoq; duos præclaros tibi comites addere voluisti, Iustitiam & Religionem: quarum altera fortunas, vitam & dignitatem ciuium & populorū conseruas & contines: altera, ad veram salutem, veramq; fœlicitatem omnes conuocas, & proprio laudabiliq; exemplo tantùm non adducis. Respice igitur, COSME Princeps, munus tibi assignatum à Deo, talentumq; tam liberaliter tibi impertitum, ac cœleste tuum illud nomen non sine diuino numine ideò tibi obuenisse, vt (quod olim de Sparta prouerbium iactatum est) quam nactus es Hetruriam, eam excolas, & omni virtutum genere exornes. In primis autem, vt decet veræ virtutis amatorē, artes quibus doctrinæ liberales continentur, studio, liberalitate, & officijs tuis complectaris: insunt enim in artibus illis fontes & causæ sapiētiæ, virtutū, legum, & honestæ disciplinæ, quæ omnia quā principatui & prouincijs tuis necessaria sint, vnus omniū Principum optimè nouisti, qui nullis sumptibus, laboribus nullis pepercisti, vt præstantiores ingenuarū artium Doctores Gymnasiis præficerētur, iuuentutēq; liberaliter instituerent. Et si quis tandem inueniatur, qui ab egregia aliqua virtute commendationē ducit, hūc tua beneuolentia dignū iudicas, ac benignè cōplecteris, authoritate defendis, foues, & dignis præmijs ornas, vt iam nemo mirari debeat, probos homines & doctissimos quosque certatim ingenij sui partus libenter illi commendare, cuius vel nominis splendore, gratiam & ornamentum scriptis concilient suis. Quam quidem ob rem nec mihi, qui annos permultos in vestra sum clientela, committendum putaui, vt, cùm multi eam voluptatem, quam incredibilem ex ista magna dignitate animis suis perciperent, scriptis declararent, vellentq; te hunc summum honorem ex tuo merito splendore diutissimè administrare

*ministrare, ego vnus in tanta omnium lætitia tacerem, nec scripto testificarer commune
omnium nostrûm gaudium ex eo potissimũ natum esse, quòd te vnum in hac durioris tẽpo-
ris propugnatione diuinitus delectũ videmus, qui literas, literatosq; viros singulari beni-
gnitate foues, atq; illustras, ac aduersus intolerãdam inscitiã, & immanẽ barbariẽ defen-
dis. Vt igitur huiusce perceptæ meæ lætitiæ aliquã significationẽ darem, commẽtarios satis
multos diuersorũ amicorum, quibus id denegare nec potui nec debui, rogatus de sacris Ae-
gyptiorũ literis hoc tẽpore in vnũ veluti corpus constrictos in tuo nomine apparere volui:
in quibus vel describendis, vel tractandis magnã operam & sedulum studium nos posuisse,
boni omnes, qui nostra legere dignabuntur, facilè intelligent. Quã verò feliciter id à nobis
tentatum sit, aliorũ iudicium erit: labores certè incredibiles sustinuimus, dum earum rerũ
explicationem adferre studuimus, quæ naturæ obscuritate varietateq; inuolutæ, multisq;
obstructæ difficultatibus, plurimorũ, vel insigniter eruditorũ hominum ingenia exercere
detinereq; potuerint, vt etiã æquiorẽ mihi fore Lectorem sperem, vbi viderit me primùm
tanta rerum varietate, magnitudine ac difficultate maximo studio, maximaq; animi cõ-
tentione in hoc argumento elaborare voluisse, & honesto exemplo multorum studia exci-
tare. Quanquam hoc loco extiterunt, qui in ipso operis vestibulo à tam laborioso me deter-
rere ita studuerunt incœpto, vt etiam, vel arrogantiæ vel imprudẽtiæ nota & crimine me
verberarint, quòd vnus è multis existimarem aliquam absolutam explicationem me nunc
tandem huic tam obscuro argumento adferre, & tam immẽsam rerum abditarum seriem
ex Aegyptiorum sacerdotum arcanis eruere posse confiderem. Quinpotiùs rei difficulta-
te ob oculos versata, inexhausti operis laborem declinandum censuerunt, præsertim cùm
in huiusmodi enodandis non pauci ex Græcis & Latinis barbarisq; scriptoribus omne stu-
dium & operam sine fruge consumpserint, quòd opus tale rerum atq; artium omnium pro-
pemodum rationẽ, naturamq; cõprehendat. Prætereà vetustis earum literarũ monumẽtis,
partim temporũ, partim hominum incuria deperditis, ea dicebant scriptorum inopia labo-
randum esse, vt si ætas, si ingenium, alia pleraq; adessent, vix tamen ad exitum perducere
concederetur tantæ molis argumentum, quòd idem adeò sit ex hominum memoria subla-
tum, vel potiùs abolitum, vt nulli vnquam vsui sit hæc elucubratio futura, cùm præsertim
hoc ipso tempore nullus quantumlibet profunda eruditione sit, qui vel obeliscos, qui Romæ
aut alibi adhuc visuntur, vel admirandam illam Bembi mensam intelligat, aut interpre-
tari possit: vanumq; esse, ingenium in eo pertinaciùs intendere, quòd te numquam omninò
speres assecuturum. His ego responsum volo, me non esse nescium plurima ex his vnà cum
Aegyptiorum regno, doctrina, institutione, ac ferè omni eorum nomine ita esse abolita, vt
si vel ipse reuiuiscat Heraiscus, qui fertur olim omnia sacerdotum eorum monumenta, li-
terasq; mysticas vno statim obtutu intellexisse, rerumq; simul interpretationẽ confecisse,
iam nunc laboret incassum, si quid tale aggrediatur. Sed esto non posse me, non posse alium
quempiam totum hoc sacrum perlustrare, idcircóne præclaro & laborioso incœpto desisten-
dum, quòd vni omnia præstare negatum sit? Idcircóne veterum numismata & statuas
artificiosius elaboratas, quas tanto studio perquirimus, tanta diligentia effodimus, tanto
sumptu resarcire curamus, quæcunq; fuerint vel nare, vel pede, vel alio quopiam membro
mutilæ, in fornacalem ignem ad vsum calcis conijciemus? quomodo enim nobis vel volup-
tati, vel admirationi esse poterunt, si non vndecunque perfectæ fuerint, quando nihil istĩ*

dignum putant, pretiosum nihil, nisi quod est absolutissimum? Age igitur, COSME, si horum sententiam probas, monumenta aliquot tum vetera tum recentia ex amœnissimis tuis ædibus abijce, statuas illas mira Michaelis Angeli Bonaroti industria fabrefactas, è diui Laurentij templo eliminandas cura: nam & illis aliquid deest, & hæ extremam artificis desiderant manum, vt de his tantùm loquamur, quos in nostra commentationis serie duces libenter suscipimus. Plinium habere domi nemo velit, professus enim se naturalis aut mundi historiæ libros editurum, non omnia nouit, non omnia perquisiuit, in orbis descriptione multa prætermisit, montes aliquot non recensuit, flumina pleraq. non commemorauit, vrbes tunc celebres non agnouit omnes, quadrupedum, piscium, auium stirpium, ac aliarum quarundam vim ac proprietatem parum accuratè proposuit? Quid Plutarchũ, quid Aelianum, quid Athenæum, quid Pausaniam memorem, cùm horum nemo omnia, quæ in suscepto argumento dici potuissent, dixerit? Quid Paulum Iouium, cuius tanta in scribenda historia laus est, vt eandem plerisq. veterum eripuerit, & cum vel primis parem habeat? Huiusne incomparabilis viri scripta reijciemus, quòd in ea temporum serie aliquot annorum historia concisior sit? Id, existimo, nemo, nisi prorsus humanarum rerum imperitus, approbauerit. Tu certè, COSME Princeps, domestico idipsum improbas exemplo, qui quanto potes studio, quicquid reparari potest, instauras: & quorum virtutes vel imitaris, vel etiam excellis, eorum etiam imagines, vel opera studiosè perquiris. Sed ne in hoc multus sim, harum commentationum labor nulli rei magis mihi videtur assimilandus, quàm illi, de quo dixi statuarum effodiendarum & instaurandarum studio: vt enim illæ vtcumq. mutilæ, gratæ esse solent, sic nostra hæc (nisi me instituti operis fallat amor) etsi non omnia complectentur, habitura tamen spero aliquid, quod sese humana ingenia oblectare possint. Nihil igitur mihi cum illo sit,

Qui quòd desperent inuicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolint prohibere chiragra.

Nouimus humanarum virium terminos circumscriptos, & aliquid esse prodire tenus, si non datur vltra. Quamobrem quis tandem iniquiore in eum erit animo, qui mortalium ingenia, industria & laboribus suis, quocũq. modo vel delectare, vel iuuare conetur: Nam de præsentis argumenti vel oblectatione, vel vtilitate, quam earum rerum explicatio & cognitio affert, si velim pro dignitate dicere, nullus vnquam exitus reperietur. Quòd si vnicuiq. rei non exigua nobilitas ex antiquitate comparatur, scriptorum opinio est, literas has, quibus inde vsi sunt Aegyptij, tunc primùm excogitatas, cùm veteres illi ante diluuium viri, qui rerum cœlestium rationem primi mortalium indagasse tradũtur, duas diuersa materia columnas constituerunt, lateritiam vnam, alteram lapideam, in quibus totum de consummatione mundi, arcanum exscriberent: sunt enim qui descriptionem huiusmodi, animalium, cæterarumq. rerum figuris constitisse astruerent, in quibus tamen Philosophi, Poetæ, Historici, diuinarum etiam disciplinarum sententias delitescere viderunt. Constantissima enim fama celebratum fuit, sacerdotes illos Aegyptios omnem naturæ obscuritatem adeò manifestè sibi cognitam professos, vt eandem quasi per manus traditam, disciplinam hæreditariam possiderent. Hac ipsa præclara fama commotus admirandus ille Pythagoras, Aegyptum sibi adeundam lustrandamq. putauit, ac ab ijsdem ibi sacer-

Antiqtas Hieroglyphic.

Columnæ duæ.

sacerdotibus talia cepit arcanarum rerum documenta, vt non abs re de illo passim dictum sit:

Mente Deos adijt, & quæ natura negauit
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.

Tantaq; huius viri fuit admiratio, vt Crotoniatæ & Metapontini (apud quos etiam è vita decessisse fertur) ex eius domo templum facerent, ac veluti numen colerent. Quid Plato, vt ingenij, doctrinæq; Princeps, & Philosophorum Deus & haberetur & vocaretur, nonne id Aegyptiacæ peregrinationi debet referre acceptum? Nonne Moses ipse, quem Pharaonis filia adoptauit, regioq; modo, peritis Aegyptiorum adhibitis præceptoribus educauit ac erudiuit, magni sapientisq; nomine honoratus est? Sed ne in conquirendis multis laborare videar, cùm hac hieroglyphica instituendi ratione similitudinem habere comperio diuinas nostrorum literas, ita omnia mystico quodam sensu scripta, quæcumq; Moses, quæ Dauid, quæ Prophetæ reliqui cœlesti Spiritu afflati protulerunt. In noua verò lege nouoq; instrumento cùm Assertor noster ait: Aperiam in parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar, quid aliud sibi voluit, quàm hieroglyphicè sermonem faciam, & allegoricè vetusta rerum proferam monumenta? Et illud: Iesus in parabolis loquebatur ad turbas, nonne sermones suos arcano quasi velamine quodam contegebat? Pari modo videmus Apostolos ab vsitato loquendi more recessisse, vt sacra de Deo dicta à cæteris scriptis, sicut merita dignitate, ita & forma quadam discernerentur, ne cœlestium mysteriorum maiestas passim & indiscretè patesceret, sanctumq; Canibus, & margarita Porcis exponerentur. Demetrius certè Phalereus apud Philadelphum Alexandriæ Regem, plerisq; audientibus affirmauit, non licuisse Græcis Hebraicam historiam attingere, quin illustrium scriptorum quosdam eam rem tractare ausos, aduersa mentis valetudine & languore corporis tamdiu conflictatos, donec ab incœpto destitissent, tamquam id arcanum profanis esse gentibus manifesta ira Numinis interdictum. Ad quod ipsum si nunc multi respicerent, modestiùs aliquanto se gererent. Vides enim quæ de humana diuinaq; disciplina vetustas illa sub rerum verborumq; quorundam inuolucris occultauerat, & quòd peritissimi quiq; inter se hoc veluti ænigmatum genere vti consueuerunt. Mihi igitur vitio verti non debet, si omnem operam & studium ad harum rerum explicationem contulerim, quas tanto in pretio à præstantissimis quibusq; semper habitas nouimus. Angelo Politiano, Petro Crinito, Philippo Beroaldo summæ laudi datum, quòd primi vnum vel alterum ex his locum interpretati sint. Mihi igitur vt idem attentem cur negetur? Et si is non sum, qui cum illis ausim eruditione contendere (fuerunt enim ex ijs quos æquus amauit Iupiter) si quid tamen non intermissus labor, & in euoluendis remotioribus libris perseuerantia valent, non vnum iam aut alterum locum, sed ad multa volumina de arcanis huiusmodi, aliqua posteritatis gratulatione me conscripsisse grati, ni fallor, profitebuntur, ac oblectationem & vtilitatem ab harum rerum tractatione non disiunxisse. Maximas certè commoditates & vtilitates consequemur, si ex multis expertibusq; rationis animantibus exempla sumere voluerimus, & virtutum, quas sequamur, & vitiorum, quæ fugiamus. Nec deerit occasio rectè sentientibus, qui accommodatè ad religionem nostram hæc retulerint, & exposuerint. Nec etiam arborum & herbarum consideratio nobis otiosa

est, cùm

est, cùm B. Paulus, & ante eum Dauid ex rerum creatarum cognitione, Dei magnitudinem & dignitatem intelligi tradant. Quæ cùm ita sint, quis nostrum tam torpescenti ac terrenis fæcibus immerso erit animo, qui se non innumeris obstrictum à Deo beneficiis fateatur, cùm se hominem creatum videat, & omnia, quæ cœlo, aëre, aqua, terraq; continentur, hominis causa generata esse, seq; non solùm rerum cœlestium contemplatorem esse, verùm etiam eorum omnium, quæ vniuersum complexu suo continet, Dominum esse conditum? Hæc si ita suis viribus & animo expenderentur, atq; oculis quotidie cernuntur, mirabilem excitarent in nobis erga Deum amorem. Verùm iam tempus, vt quæ, coniunctissimis efflagitantibus amicis, commentariis singulis comprehensa sint, vno veluti obtutu spectanda exhibeam: quos quidem commentarios, optimè Princeps, ad te mitto, vt quibus possim officiis, meam in te fidem, perpetuamq; obseruantiam declarem, vehementer etiam atq; etiam rogans, vt hos ipsos ad te venientes, id est, munusculum Pierii tui, quo se præstantem virtutem tuam memoria sempiterna colere velle declarat, ne aspernaris, librosq; ipsos vnà cum authore tuendos, conseruandosq; suscipias. A Leone animantium omnium præstantissimo fortissimoq; auspicandum putaui, in quem cùm oculos attentiùs coniecissem, statim ardentissimus ille animi tui vigor affulsit: quare nemini conuenientiùs, quàm vni tibi eum etiam peculiariter dedicari posse iudicaui: meq; ad id faciendum inprimis incitauit, quòd in tua ciuitate, quæ semper fuit Leonum altrix, magna spes afferebatur, vt Leo meus nuper ablactatus, educationis incrementa opiparè esset apud te consecuturus. Multò enim indiget cibo, nec quemquam hodie noui, qui liberaliùs ac libentiùs vno te sit impensam hanc, quæ tua est humanitas, facturus, cùm præsertim largissima tibi sit earum rerum copia, quibus Leo meus pascendus est: mox verò vbi vires adeptus idoneas fuerit, tuorum literatorum ope, curaq; saginatus, nulla nostra verecundia theatris exhibitus, spectaculo quouis publico, felicissimis tui nominis auspiciis, emittatur. Vale.

HIEROGLYPHICA
HORAPOLLINIS,
A DAVIDE HOESCHELIO
Fide Codicis Augustani ms. correcta, suppleta, & in lucem edita.

EX SVIDA.

HORAPOLLO, ex Phœnebythide pago Panopolitanæ præfecturæ, grammaticus, Alexandriæ docuit, & in AEgypto, tandem Constantinopoli sub Theodosio. Scripsit τεμεμικά, id est, de lucis & templis; & commentarios in Sophoclem, Alcæum, Homerum: homo ob artem celebris, gloria nulli veterum doctissimorum Grammaticorum secundus.

HORAPOLLINIS NILIACI SACRAE SCVLPTVRAE, QVAS IPSE QVIDEM AEGYptio sermone prodidit, Philippus verò lingua Græca donauit.

1. *Quo pacto æuum significant?*

AEVVM innuentes, Solem ac Lunam pingunt, quod hæc æterna sint, æuique fluxum producentia elementa. Quin & aliter æuum pictura exprimere volentes, serpentem pingunt, cuius cauda reliquo inuoluatur ac tegatur corpore. Hunc Ægyptij quidem lingua sua Vræum, Græci verò Basiliscum appellant. Eundem ex auro conflatum dijs circumponunt. Cæterùm hoc animali æuum significari propterea Ægyptij dicunt, quòd cùm tria sint serpentium genera, solum hoc ex omnibus immortale est, cætera mortalia: vtpote cùm quoduis aliud animal solo afflatu absque vllo morsu serpens hic interimat. Vnde & quoniam vitæ necisque potestatem habere videtur, meritò sanè deorum capitibus inseritur.

2. *Quo pacto mundum?*

MVNDVM exprimere volentes, serpentem pingunt, qui suam ipsius caudam rodat, varijs interstinctum squamis: per squamas quidem stellas, quibus cœlum mundusue distinctus est, obscurè innuentes. Cæterùm hoc animans non secus ac terra grauissimum est, læuissimum autem ac maximè lubricum, in aquæ morem. Insuper vt serpens quotannis pelle simulque senio exuitur: sic & annus vertens, qui mundi circumactu producitur, immutatione facta renouatur, ac velut reiuuenescit. Quòd verò velut cibo, suo vtatur corpore, significat id, quæcunque Dei prouidentia in mundo gignuntur, ea rursum in eundem resolui, & tanquam imminutionem sumere.

3. *Quo modo annum?*

PORRO annum demonstrare volentes, Isin, hoc est mulierem pingunt: quo etiam signo deam significant. Est autem apud eos Isis sidus, quod Ægyptio quidem nomine Sothis, Græco vero Astrocyon dicitur, qui & inter reliqua sidera principatum obtinere videtur: vt qui dum oritur, nunc maior sit, nunc minor, interim splendidior, interim verò secus. Insuper & quoniam in huiusce sideris exortu, ea signis quibusdam obseruamus, quæ toto anno peragenda sunt: propterea non abs re annum Isin appellant. Aliter quoque annum indicantes, palmam pingunt, quod arbor hæc sola ex omnibus ad singulos Lunæ ortus, singulos etiam ramos procreet, ita vt duodecim ramorum productione annus expleatur.

4. *Quo modo mensem?*

MENSEM autem notantes, ramum pingunt, aut Lunam deorsum conuersam. Ramum quidem, ob causam iam in palma dictam. Lunam verò deorsum vergentem, quod in ortu quidem, vt inquiunt, quindecim ei partes supersint, vt rursum erectis cornibus appareat: At in occasu, triginta diebus completis, cornua deorsum inflexa gerat.

5. *Quomodo instantem annum?*

INSTANTEM annum significantes, quartam arui partem pingunt. Est autem ἄρουρα, vnde Latinis aruum dicitur, terræ mensura centum complectens cubitos. Itaque annum volentes dicere, quartum dicunt, propterea quod ab vno, vt tradunt, sideris cui Sothis nomen fecimus, ortu, ad alterum quarta sit interiecta diei pars. Enimuero dei Solis inquam annus trecentis sexaginta quinque diebus absoluitur: vnde & quarto quoque anno superuacuum diem computant atque intercalant Ægyptij. Quatuor siquidem diei quadrantes diem perficiunt.

6. *Quid accipitrem pingentes, innuunt?*

DEVM cum volunt ſignificare, aut ſublimitatem, aut humilitatem, aut præſtantiam, aut ſanguinem, aut victoriam: accipitrem pingunt. Deum quidem, tum quod fœcundum ſit ac diuturnæ vitæ hoc animal, tum etiam quòd Solis præter cæteras volucres ſimulachrum eſſe videatur, vtpote peculiari quadam atque occulta naturæ vi, intentiſſimis in eius radios oculis proſpiciens. Atque hinc eſt, quod medici ad ſananda oculorum vitia, hieraceo herba vtuntur. Inde etiam fit, vt Solem interdum tanquam viſus tutorem ac dominum, accipitris forma pingant. Sublimitatem verò, quoniam cum cætera quidem animantia, quoties in ſublime tolli volunt, obliquè ferantur, nec recta ſurſum euehi poſſint; ſolus accipiter rectà in altum volat. Humilitatem porrò ſeu deiectionem, quod eadem ratione cæteræ animantes non perpendiculi modo, ſed velut extranſuerſo & flexuosè deorſum ferantur, ſolus accipiter directo ad inferiora viam carpat. Præſtantiam, quòd cæteris præſtare videatur auibus. Sanguinem, quia animal hoc inquiunt, non aquam ſed ſanguinem bibere. Victoriam demum, quod cætera volatilia vincere videatur. Cum enim robuſtioris animantis potentia ſe videt opprimi, tum ſeſe in aëre ita reſupinans, vt vngues quidem ſurſum, pennas verò ac poſteriores partes deorſum verſas habeat, cum idem auis quæ cum eo congreditur efficere nequeat, ita facilè eam in fugam vertit, ac ſibi victoriam parat.

7. *Quomodo animam indicant?*

QVIN & pro anima ponitur accipiter, iuxta nominis interpretationem. Siquidem Ægyptijs accipiter baieth dicitur, quod nomen ſi diuiſeris, animam & cor ſanat: BAI enim anima eſt, & ETH cor. Cor autem ex Ægyptiorum ſententia, animæ ambitus eſt. Itaque * ex conſueta ſignificatione nomen hoc, animam cordatam notat. Vnde & accipiter ob eum quem cum anima habet naturæ conſenſum, aquam omnino non bibit, ſed ſanguinem, quo & ipſa nutritur anima.

* *compoſitum nomẽ hoc.*

8. *Quo modo Martem ac Venerem?*

MARTEM vero & Venerem notantes, duos pingunt accipitres, eorum marem Marti, fœminam Veneri comparantes: idque propterea, quod ex cæteris animantibus fœmina mari non ad omnem congreſſum obtemperat, vt in accipitrum genere, in quo etſi tricies in die fœmina à mare comprimatur, ab eo digreſſa ſi inclamata fuerit, paret iterum. Ideoque & fœminam omnem quæ viro morem gerit, Ægyptij Venerem vocant: Quæ vero non eſt dicto audiens, non ita appellant. Atque hæc ſanè cauſa fuit, cur Soli accipitrem conſecrarint: non ſecus enim ac Sol, ter denarium explet numerum in congreſſu fœminæ.

Aliter quoque Martem & Venerem ſcribentes, duas pingunt Cornices, vt marem ac fœminam: quoniam animal hoc gemina ſolet oua parere, ex quibus mas & fœmina gignantur. Vbi verò, quod rarò tamen accidit, vel duo maſcula, vel duo fœminea oua peperit, mares fœminis connubio iuncti nunquam ad alteram diuertunt cornicem, ac ne ipſa quidem fœmina, quoad viuit, ad alterum marem: ſed diſiuncti, ſoli deinceps ſemper degunt. Vnde & cùm vni cornici occurrerint homines, augurantur præſagium ſibi hoc eſſe viduæ vitæ, quòd ſcilicet animali viduam agenti vitam obuij facti fuerint. Proinde in hũc vſque diem, Græci ob tantam harum auium concordiam, in nuptijs ignorantes verbum illud vſurpare ſolent ἐκκορὶ nimirum κορὶ cornicem appellantes.

9. *Quomodo nuptias?*

ATQVE eandem ob cauſam nuptiás innuentes, duas rurſum appingunt Cornices.

10. *Quo modo vnigenitum?*

VNIGENITVM autem ſignificantes, aut ortum, aut patrem, aut mundum, aut virum: Scarabæum pingunt. Ac vnigenitum quidem, quod per ſe gignatur hoc animal, vtpote

in vtero fœminæ non prius efformatum ac gestatum: eius enim solius huiuscemodi ortus est. Cùm mas sobolem procreare vult, bouis fimum nactus, globulum ex eo eiusdem cum mũdo figuræ fingit: quem vbi ab ortu in occasum auersis pedibus volutarit, ipse rursum, vt orbi persimilem figuram edat atque exprimat, in ortum conuertitur. Ipse siquidem orbis à Subsolano circumagitur in Africum: At siderum contrarius est cursus, ab Africo ad Subsolanum. Hanc itaque pilam in terra defossam reponit in dies octo & viginti: nam & totidem diebus Luna duodecim Zodiaci signa perlustrat, sub qua toto illo tempore permanens animatur ac semen vitale suscipit scarabæorum genus. Nono autem & vicesimo die apertam pilam, in aquam conijcit (eum enim diem esse putat quo & Luna cum Sole congrediatur, & mundi insuper fiat generatio) quæ dum in aqua aperitur, prodeunt animalia, hoc est scarabæi. Ortum autem, propter iam dictam causam. Patrem, quod ex solo patre ortum habeat scarabæus. Mundum, quod ad mundi figuram eius generatio ac fœtus accedat. Virum denique, quòd non sit in eorum genere fœmina. Sunt porrò Scarabæorum formæ tres: Prima felium specie, ac velut radijs insignita, quam & Soli ob significationem quandam dicarunt. Aiunt enim felem marem iuxta varium Solis habitum & cursum pupillas commutare, ad ortum quidem Solis manè non-nihil extendi, sub meridiem velut rotundas fieri; Sole ad occasum vergente, obtusiores obscurioresque apparere. Vnde & quæ apud Heliopolim est DEI Solis inquam statua, felis speciem præ se fert. Habet autem Scarabæus omnis digitos triginta, idque in indicium 30. mensis dierum, quibus Sol oriens suum per singula Zodiaci signa cursum peragit. Alterum Scarabæorum genus bicorne est, & taurina specie: quod cùm & Lunæ consecratum sit, inde etiam eum qui inter sidera relatus est taurum, huiusce deæ eleuationem esse perhibent Ægyptiorum filij. Tertium vnicorne est, & suæ peculiaris formæ, quod & Mercurio sacrum esse, vt etiam est Ibis auis, existimarunt.

II. *Quid, Vulturem delineantes, indicant?*

CÆTERVM matrem significantes, aut aspectum, aut limitem, aut futurorum cognitionem, aut annum, aut cœlum, aut misericordem, aut Mineruam, aut Iunonem, aut drachmas duas: vulturem pingunt. Matrem quidem, quòd in hoc animantium genere mas non sit. Gignuntur autem hunc in modum: Cùm * amore concipiendi vultur exarserit, vuluam illæsam ad Boream aperiens, ab eo velut comprimitur per dies quinque, quibus nec cibum, nec potum omninò capit, fœtus procreationi intentus. Sunt porrò & alia * vulturum genera, quæ ex vento concipiunt quidem, sed quoniam oua ad esum duntaxat [ipsorum] non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum vulturum, quorum non est subuentaneus duntaxat & inefficax coitus, oua ad gignendum, tollendamque sobolem sunt inprimis idonea. Aspectum autem, quòd ex omnibus animantibus perspicacissimi visus sit vultur, vt qui oriente quidem Sole in occasum, occidente verò in ortum prospicat, atque è satis longo interuallo quæ sibi vsui sint, comparet edulia. Limitem, quòd cùm belli conficiendi tempus instat, locum vbi pugna committenda sit, septem antè diebus ad eum accedens præfiniat & circumscribat. Præsagium verò, tum ob iam dictam causam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, vbi maior sit futura clades, sibi ex cadaueribus alimentum seponens, ac in futurum prouidè reseruans. Vnde & prisci reges, exploratores mittebant, per quos in vtram aciei partem respexissent vultures, cognoscerent, indeque vincendos ac internecina strage delendos colligerent. Annum porrò, quoniam animal hoc trecentos illos ac sexaginta quinque dies, quibus completur annus, ita distribuit, vt centum quidem ac viginti diebus prægnans maneat, totidẽ pullos enutriat; reliquis verò centum ac quinquaginta sui curam gerat, neque vterum ferens, neq; alendis addicta liberis, sed seipsam duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinque autem illos qui supersunt anni dies inuenti, vt iam dictum

* ὀργυῶσῃ Ald. mendosè.
* volucriũ.

dictum eſt, compreſſionem & coitum inſumit. Miſericordem autem, quod quibuſdam alieniſſimum forſan videbitur, præſertim quum hoc animal infeſtiſſimo animo cætera perſequatur, atq; interimat. Sed vt hoc pictura vulturis innuerent, eo impulſi ſunt; quod centum illis diebus, quibus ſuos educat, penè nunquam euolet, ſed omnem curam ac ſollicitudinem illis allendis adhibeat. Quod ſi eo tempore cibus non ſuppetat, quo eos ſuſtentet, proprio execto femore ſugendum eis exhibet & impertitur ſanguinem, vt ne cibi penuria atque inedia conficiantur. Mineruã ac Iunonem, quoniam videtur apud Ægyptios Minerua quidem ſuperius cœli hemiſpærium occupaſſe, Iuno verò inferius. Quæ & cauſa eſt, vt abſurdum cenſeant cœlum maſculino genere efferre: quippe cum & Solis & Lunæ cæterorumque ſiderum genitura in eo perfecta ſit, qui nimirũ fœminæ actus eſt. Quin & vulturum genus, vt iam expoſui, fœminas tãtum complectitur. Quam ob cauſam & cuiuis fœminei ſexus animanti Ægyptij vulturem, vt in eo ſexu principem ac primarium apponunt: ex quo & deam omnem, ne ſigillatim vnamquamque percurrens, prolixior ſim, ſignificant Ægyptij. Inſuper & matrem innuere volentes, vulturem pingunt: eſt enim mater fœmineæ naturæ. οὐρανίαν autem hoc eſt cœlum (neque enim placet ipſis, vt dixi maſculino genere οὐρανὸν [ſed fœminino] dicere) quoniam horum omnium generatio inde eſt. Duas denique drachmas, quod apud Ægyptios duæ lineæ vnitas eſt. Vnitas verò cuiuslibet numeri ortus eſt ac principium. Optima itaque ratione duas drachmas indicare volentes, vulturem pingunt, quod generationis ipſe ſibi autor materque ac principium, quemadmodum & vnitas, eſſe videatur.

12. *Quomodo Vulcanum notant?*

AT Vulcanum indicantes, ſcarabæum & vulturem pingunt. Mineruam verò, vulturem & ſcarabæum:* ſolis enim his, non etiam maſculis, mundus videtur conſiſtere. Vulturem autem Mineruæ appingunt, quòd hi ſoli ex dijs apud ipſos mares ſint ſimul ac fœminæ.

** Ex maſculo enim & fœmineo ipſis mundus.*

13. *Quid ſidus pingentes, innuunt?*

DEum pulchrè ornatum ſignificantes, aut fatum, aut quinarium numerum: ſidus pingunt. Deum quidem: quod Dei prouidentia victoriam decernit atque imperat, qua & ſiderum orbisque vniuerſi motus peragitur. Exiſtimant enim ſine Deo nihil prorſus conſiſtere. Fatum autem: quod ex ſiderum curſu ac diſpenſatione conſtituatur. Quinarium verò numerum: quoniam cum quamplurima atque adeo innumera ſint in cœlo ſidera, ſola ex his quinque, motu ſuo orbis pulcherrimam efficiunt diſtributionem ac moderamen.

14. *Quid Cynocephalum pingentes demonſtrant?*

LVnam demonſtrantes, aut terrarum orbem, aut literas, aut ſacrificum, aut iram, aut natationem: Cynocephalum pingunt. Lunam quidem: propterea quod animal hoc conſenſum quẽdam cum Deæ congreſſu, ex quo & affici ſoleat, habet. Vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congrediens, expers luminis opacaque permanet, tum mas quidem cynocephalus, nec quoquam intuetur, nec veſcitur: ſed demiſſo in terram vultu indignabundus, velut Lunę raptum deplorans, triſtatur. Fœmina verò, præterquam quod nuſquam oculos contorquet, eademque cum mare patitur, inſuper & è genitali vaſe ſanguinem mittit. Ideoque ad hæc vſque tempora in ſacris Cynocephali nutriuntur, vt ex ipſis, coniunctionis Solis & Lunæ tempus cognoſci poſſit. Terrarum autem orbem: quoniam ſeptuaginta duas inquiunt iam olim orbis habitati regiones fuiſſe. hos porrò, ſi diligenter in ſacris nutriantur & curentur, non ſicut cætera animalia vno die emoriũtur, ſic & ipſos emori: ſed ipſorum partem quandam ſingulis diebus emorientem ac tabeſcentem à ſacerdotibus humari, reliquo interim corpore in ſua natura perſiſtente, idque per ſeptuaginta duos dies; quibus expletis, tunc prorſus interit. Literas, quia eſt [apud Ægyptios] cognatio quædam & genus cynocephalorum, qui * literas norunt. Quapropter vbi primum in ſacram ædem ductus fuerit cynocephalus, tabellam ei ſacerdos apponit, vna cum ſcirpeo ſtilo ac atramento: nimirum vt periculum faciat, ſit ne ex eo cynocephalorum genere, qui literarum gnari ſunt: * pingit itaque in ea tabella literas. Præterea hoc animal Mercurio dicatum eſt, qui literarum omnium

** Æpyptias literas.*

** & num literas pingat.*

particeps est. Sacrificum verò: quòd natura cynocephalus ab esu piscis abhorret, quem tametsi piscibus interim vesci contingat, segne tamen & torpori deditum animal non est, sicut & externi sacerdotes. Adde quòd circumcisus gignitur, quam quidem circumcisionem summo curant ac peragunt studio sacerdotes. Iram: quia hoc præter cætera animantia maximè iracundum est, & ad indignationem procliue. Natationem porro, quoniam cætera quidem animantia frequenti natatione sordes ac squalorem contrahunt: solum hoc ad eum quem instituit locum nando peruenit, nec tamen vllis à natiuo colore transfertur aut inquinatur sordibus.

15. *Quomodo Lunæ exortum indicant?*

LVnam autem orientem indicare volentes, rursum Cynocephalum hoc habitu pingunt; stantem, manusque in cœlum tollentem, ac regium insigne capite gestantem. Hac autem figura, ad Lunæ ortum demonstrandum, depingunt cynocephalum, quòd hoc habitu videatur cynocephalus deæ congratulari; quod ambo, Sol inquam ac Luna, luminis participes sint.

16. *Quomodo æquinoctia duo?*

RVrsum æquinoctia significantes, idem animal, Cynocephalum sedentem pingunt. Duobus enim anni æquinoctijs, duodecies in die per singulas nimirum horas vrinam reddit, idemq; & noctu facit. Vnde non immerito suis hydrologijs Ægyptij cynocephalum sedentem insculpunt, è cuius membro aqua defluat: idque propterea, quod duodecim, vt iam dixi, in quas æquinoctij tempore dies ac noctes ex æquo diuiduntur, horas significat. Cæterum ne foramen illud acutè artificioseque constructum, per quod in horologium aqua profluit & excernitur, aut latius sit, aut rursum arctius (vtriusque enim magni refert. siquidem latius, quum magna celeritate aquã profundat, non rectè horæ modum ac dimensionem perficit: angustius autem paulatim ac lentius quam par sit, aquæ ductum laxat) remedium hoc excogitarunt, vt quicquid pilorum est, ad caudam vsque abradentes, pro huius crassitudine ferream quandam fistulam in vsum iam dictum fabricétur. Hoc autem ipsis visum est non absque ratione quadam, sicut nec in cæteris, facere. & quod etiam solus ex omnibus animantibus, ęquinoctio duodecies in die per singulas horas adlatrat.

17. *Quomodo animum animiue præstantiam innuunt?*

ANimum autem volentes signare, Leonem pingunt. Caput enim magnum habet hoc animal, & pupillas quidem ignitas, faciem vero rotundam, & circumquaque radiorum more sparsos pilos ad Solis similitudinem. vnde & sub solio hori, hoc est Solis, Leones supponunt, huius animalis cum Deo vtpote Sole similitudinem maximam monstrantes. Dicitur autem apud eos Sol Horus, ex eo quod horis præsit.

18. *Quomodo robur notant?*

RObur notantes, Leonis anteriora membra pingunt, quod hæc ei ex toto corpore robustissima sint.

19. *Quomodo vigilantem commonstrant?*

VIgilantem autem sedulumque hominem, aut etiam custodem ostendentes, Leonis caput pingunt: quoniam Leo vigilans oculos claudit, eosdem cum dormit apertos habet, quod quidem custodiæ atque excubiarum signum est. Vnde &, non absque significatione, sacrorum claustris, leones qui custodum loco sint, appinxerunt.

20. *Quomodo terribilem & formidandum?*

EOdem quoque, vt formidabilem notent, signo vtuntur: quia quum viribus maximè polleat animal hoc, omnibus qui eum inspexerint metum inijcit.

21. *Quomodo Nili ascensum & exundationem?*

NIli insuper inundationem significantes, quem Ægyptio nomine Nun, quod si interpreteris, nouum sonat, appellant, interim Leonem pingunt, interim tres magnas hydrias, interim verò cœlum ac terram aquæ copiam scaturientem. Leonem quidem: quod cum Sol Leonem subit,

ſubit, ampliorem Nili facit inundationem. Quamdiu enim Sol in hoc ſigno perſiſtit, ſępenumero in duplum ipſius Nili aqua excreſcit. Vnde & tubos canaleſque ſacrorum fontium * ſolent ij qui ſacris præſunt operibus, Leonis figura fabricari. Quapropter in hodiernum vſque diem, dum pro immodica inundatione preces effundunt, Leonis ſigno vti ſolent. Tres autem hydrias, aut cœlum & terram, quæ aquę copiam ſcaturiat *, Nilum perſimilem facientes cordi linguâ prædito: Cordi quidem, quoniam princeps hæc & potiſſima apud ipſos habetur totius corporis pars, ſicut & Nilus totius Ægypti dux eſt ac princeps. Linguę autem, quod cùm hæc perpetuo in humido eſſe gaudeat, inſuper & ipſam genitricem cauſamque rerum ſtatus appellant. Tres porrò hydrias, & nec plures nec pauciores pingunt: quod triplex iuxta eorum ſententiam ſit inundationis cauſa effectrix. Vnam quidem Ægyptiæ terrę adſcribunt, quę ex ſeſe aquam producit: Alteram Oceano, ex quo inundationis tempore aqua in Ægyptum exęſtuat: Tertiam imbribus, qui per id tempus quo intumeſcit Nilus, ad auſtrinas Æthiopiæ partes contingunt. Quòd autem Ægyptus ex ſeſe aquam gignat: inde facile eſt deprehendere, quod cum in cæteris orbis tractibus hyeme ſoleant exundare flumina, idque propter imbres copioſos & aſſiduos; ſola Ægyptiorum regio, quoniam totius orbis velut vmbilicus eſt ac media, non ſecus ac in oculo pupilla, æſtate ſibi inundationes Nili procreat.

*ſoliti ſunt ij qui olim ſacris præerant.

* pingunt; hydriam ſimilem facientes.

22. *Quomodo Aegyptum deſignant?*

ÆGyptum autem deſignantes, conflagrantem accerram pingunt, & ſupernè Cor: illud innuentes, quod quemadmodum Zelotypi cor in perpetuo æſtu ac flamma eſt; ſic Ægyptus, quia immodicè calet, continenter quæ in ſe ſunt animat ac procreat.

23. *Quomodo hominem, qui è patria peregrè nunquam profectus ſit.*

HOminem qui nunquam ſolo natali relicto peregrinatus fuerit, ſignificantes, Onocephalum pingunt: quia nec vllam audit hiſtoriam, nec quæ apud exteras gentes fiunt, cognoſcit.

24. *Quomodo tutelam ac præſidium?*

PRæſidium autem ac remedium innuere volentes, duo pingunt hominum capita, vnum maris intro aſpiciens, alterum fœminæ foras. Ita enim nullum dæmonem inuadere poſſe aſſerunt. Sic enim & ſine literis, duobus inquam capitibus ſeſe ab omni diſcrimine & inſidijs tuentur.

25. *Quomodo imperfectum adhuc hominem, rudemque ac informem fœtum demonſtrant?*

HOminem necdum omnibus in vtero membris efformatum notantes, ranam pingunt: quod hæc cùm ex limo fluminis procreetur, interdum altera quidem ſui patre rana, altera terreſtre quippiam videatur: adeò vt deficiente flumine, ipſa quoque deficiat.

26. *Quomodo apertum ac patens quippiam?*

PAtulum autem quippiam ſignificare volentes, leporem pingunt; quòd ſemper apertos habeat oculos hoc animalis genus.

27. *Quomodo ſermonem?*

SErmonem porro deſignantes, linguam pingunt, ſubtuſque cruentum oculum: primas quidem ſermonis partes linguæ, ſecundas verò oculis tribuentes. Sic etenim perfectè conſiſtunt ipſius animi ſermones, cum ad eius motus ſenſaque accommodantur ac variantur: præſertim quum apud Ægyptios animus, alter ſermo nominetur. Quin & aliter ſermonem innuentes, linguam ſubtuſque manum pingunt: linguę quidem, primas in loquendo adſcribentes, manui verò, vt quæ linguę placita exequatur, ſecundas partes.

28. Quo

28. *Quomodo silentium?*

* *lingua impedita esse.*

AT silentium significantes, numerum 1095. pingunt, qui triennij numerus est, si ex trecentis sexaginta quinque diebus annus constituatur: intra quod tempus cùm non loquatur puellus, indicatur eum *, etsi perpetuo linguam habuerit, vocem tamen ac loquelam defecisse.

29. *Quomodo vocem remotam?*

VOcem remotam volentes significare, quod Ægyptijs vęe dicitur, sonitum pingunt aeris, hoc est tonitru, quo nihil quicquam maius aut vehementius resonat.

30. *Quomodo antiquam originem?*

ANtiquam originem notantes, papyri fasciculum pingunt, hoc primam indicantes educationem, cuius, sicut & geniturę, non facile quis initium inuenerit.

31. *Quomodo gustum.*

GVstum innuentes, oris initium pingunt. Omnis enim gustus eo vsque retinetur. Gustum autem perfectum intelligo. Nam ad innuendum gustum imperfectum, linguam admotam dentibus pingunt: his enim omnis absoluitur gustus.

32. *Quomodo voluptatem?*

VOluptatem demonstrare volentes, sedecim numerum pingunt: ab eo siquidem annorum numero incipiunt viri consuetudine capi mulierum, ac procreandæ sobolis desiderio.

33. *Quomodo concubitum?*

EVndem numerum 16. geminum pingunt, vbi viri fœminæque congressum significare volunt. Cum enim liberi, vt diximus, voluptate procreentur; congressus autem duplici constet, maris inquam ac fœminæ, voluptate: propterea non immerito alia sedecim adscribunt.

34. *Quomodo animam longo hic tempore agentem?*

ANimam quæ diutissimè in hac vita moram traxerit, aut etiam inundationem, commonstrare volentes, Phœnicem auem pingunt. Animam quidem, quod omnium quæ toto orbe sunt animantium, hoc maximè diuturnæ vitæ est. Inundationem verò, quod velut signum Solis sit Phœnix, quo nihil in orbe maius, cum omnia subeat, omnes scrutetur & disquirat. Atque adeo πολύς, hoc est, multus vocitari solet.

35. *Quomodo eum qui serò tandem è regione peregrina ad suos redeat?*

QVin & eum innuentes, qui longo tempore peregrinatus tandem in solum natale remeet, rursum Phœnicem auem pingunt, Hæc enim in Ægyptum, cum tempus mortis instat, quingentesimo demum anno regreditur: vbi si naturæ debitum persoluerit, magna solennitate ac ritu funeratur. Quæcunque enim in cæteris sacris animentibus religiosè obseruant Ægyptij, ea & Phœnici tribui debent. fertur siquidem Sole magis apud Ægyptios gaudere, quam apud cæteras gentes: ideoque Nilum ipsis ex huius Dei calore inundare, cuius rei paulò antè à nobis ratio reddita est.

36. *Quomodo Cor pingunt?*

COr volentes indicare, Ibin pingunt, quod quidem animal Mercurio attributum ac dicatum est, cordis omnisque rationis præsidi & moderatori. Nam & Ibis per se ipsa magna ex parte cordi adsimilis est, de qua re plurimi apud Ægyptios agitantur sermones.

37. *Quomomodo eruditionem ac doctrinam?*

DOctrinam autem indicantes, cęlum pingunt rorem fundens, innuentes: quod quemadmodum ros decidens, in omnes quidem plantas diffunditur, at eas duntaxat mollit, quæ eius naturæ sunt vt molliri possint, cæteras vero quæ suaptè natura duræ sunt, non item: sic & doctrina communiter

communiter ad omnes pertingit homines, quam quisquis felici natus est ingenio, vt rorem arripit; qui vero ingenij facultate destituitur, idem efficere non valet.

38. *Quomodo Aegyptias literas?*

CÆterum Ægyptias literas, aut sacrum scribam, aut finem innuentes; atramentum, cribrum & iuncum pingunt. Ægyptias quidem literas, quod his omnis apud eos scriptura compleatur: iunco enim, & non alio quopiam scribunt. Cribrum vero appingunt, quoniam hoc cùm primum sit panis conficiendi instrumentum, ex iunco fit. Innuunt itaque, cuicunque victus suppetit, eum literarum studijs animum adiuncturum, cui verò non suppetit, alijs vacaturum artibus, Vnde & apud eos eruditio Sbo vocatur, quod nomen si interpreteris, plenum alimentum sonat. Sacrum autem scribam, quoniam hic vitam mortemque dignoscit. Nam est apud sacros scribas liber, sacram ambrem appellant, cuius ope iudicium de ægroto decumbente ferunt, sit vitalis, nec ne, id ex ægri decubitu signis quibusdam perspicientes. Finem denique, quoniam qui literas didicit, ad tranquillum vitæ portum peruenit, non iam vitæ incommodis oberrans, aut fluctuans,

39. *Quomodo sacrum scribam?*

RVrsum sacrum scribam, aut vatem, aut vespillonem, aut splenem, aut odoratum, aut risum, aut sternutationem, aut magistratum, aut iudicem volentes signare; canem pingunt. Sacrum quidem scribam: quoniam quicunque voluerit, vt par est, & absolutissimè hoc fungi munere, eum oportet multa meditari, assidueque omnibus canum more allatrare, & ferum esse, nullique gratificari. Vatem autem, quod canis præter cætera animantia fixis in deorum simulacra, nō secus ac vates consueuere, intentisque prospiciat oculis. Sacrorum verò pollinctorem, quod & hic nuda & resecta, quibus iusta facit, simulacra contempletur. Splenem, quoniam hunc inter cætera animalia canis leuissimum habet: & siue ei mors siue rabies acciderit, ex splene id contingit. Enimuero & qui eius funus procurant, vbi morituri sunt, magna ex parte splenetici fiunt. Siquidē graui illo halitu & vapore qui ex inciso dissectoque cane prouenit, inficiuntur. Odoratum porrò, risum ac sternutamentum: quoniam qui absolutè splenetici sunt, nec odorari possunt, nec ridere, neque etiam sternutare.

40. *Quonam modo magistratum innunt aut iudicem?*

MAgistratum vero aut iudicem cum designant: appingunt cani & regiam vestem, nudæ figuræ appositam; propterea quòd vt canis, quemadmodum supra dixi, in deorum simulacra acutissimis intuetur oculis: sic & magistratus, qui & iudex erat, vetustioribus temporibus nudum regem spectabat. Ac propterea regiam cani prætextam adijciunt.

41, *Quomodo significant eum qui sacrum pallium gestat?*

SIgnificantes eum qui sacrum gestat pallium: domus custodem pingunt, quod ab eo sacrum custodiatur.

42. *Quomodo eum qui horarum rationem obseruat, exprimunt?*

HOrarum inspectorem demonstrantes, hominem pingunt horis vescentem, non quod horas homo comedat (id enim haudquaquam fieri potest) sed quod hominibus cibi statis horis parentur & apponantur.

43. *Quomodo puritatem innuunt?*

PVritatem notantes, ignem & aquam pingunt, quod his elementis omnis lustratio fiat, atque expiatio.

44. *Quemadmodum latenter rem nefandam atque abominandam indicant?*

NEfariam autem innuentes, aut etiam abominationem: piscem pingunt, quod horum esum, qui in sacris versantur, abhorreant atque execrentur. Est enim eius naturæ piscis omnis, vt quæ offenderit exhauriat, inque suum ipse genus sæuiat.

45. *Quomodo os pingunt?*

OS significantes, serpentem pingunt, quoniam serpens nullo alio membro valet, nisi ore.

46. *Quomodo fortem simul & temperantem?*

FOrtitudinem cum temperantiâ coniunctam innuentes, taurum integra corporis constitutione præditum pingunt. Calidissimum enim est huic animali membrum, ita vt semel eo in fœminæ vuluam immisso, vel absque vllo motu semen effutiat. Quod si quando à vulua vaccæ aberrans, in aliam corporis partem membrum intenderit, tum eius immodica intentione vaccam vulnerat. Quin & temperans est: quippe cum nunquam post conceptum, vaccam ineat.

47. *Quomodo auditum?*

AVditum autem demonstrantes, tauri auriculam pingunt. Vbi enim concipiendi desiderio exardet ac stimulatur vacca (exardet autem non amplius quam per tres horas) tunc vehementer mugit: quo tempore nisi taurus accesserit, ad alium vsque congressum vas genitale claudit: quod sanè rarò accidit. Audit enim protinus vel ex longissimo interuallo taurus, cumque eam intelligat venere excitari, mox accurrit: id quod soli huic ex omnibus animantibus, in congressu peculiare est.

48. *Quomodo penem fœcundi & semine abundantis hominis?*

AT vero penem fœcundi hominis monstrantes; non iam taurum, sed hircum pingunt. Ille enim antequam annum attigerit, coire non solet: hic septem statim post ortum diebus congreditur, infœcundum quidem & genituræ minimè accommodum semen excernens. Prius tamē ac celerius cæteris animantibus coit.

49. *Quomodo innuunt immunditiam?*

POrro impurum scelestumque notantes animum, Orygem pingunt, quoniam ad ortum accedente Luna, intentis in deam oculis prospiciens, vociferatur: non ei benè dicens, nec fausta acclamatione gratulationeve prosequens. Cuius rei argumentū est apertissimum, quod anterioribus cruribus terram effodiens, suas ipsius pupillas humi velut pingens defigit, quasi indignabunda, inuitaque deæ ortum aspiciens. Idem quoque in exortu* dei Solis inquam efficit. Quapropter antiqui reges, cum sibi ortum nunciaret horarum obseruator, huic insidentes animali, per medium ipsum velut Gnomones quosdam, ortus rationem ac tempus accuratè certoque cognoscebant: vnde & sacerdotes solam hanc inter volucres non signatam comedunt, quod simultatem quandam cum deâ exercere videatur. Etenim quemcunque in deserto locum aquis scatentem nactus fuerit, posteaquam biberit, labris turbat, lutumq; aquæ commiscet, ac pedibus in eam puluerem conijcit: idque, vt nulli alij animanti aqua sit ad potum idonea. Adeò praua ac infesta putatur Orygis natura. Nam ne hoc quidem officium deæ præstat, quum ipsa omnia, quæ toto orbe sunt vtilia, gignat, augeat, ac vegetet.

** Solis diuini sideris.*

50. *Quomodo subuersionem ac interitum?*

INteritum significantes, murem pingunt. Hic enim omnia corrodens inquinat, & inutilia facit. Eodem verò & signo vtuntur, vt iudicium designent. Multis siquidem varijsque appositis panibus, mus purissimum atque optimum delectu habito rodit. Propterea & pistorum iudicium ex muribus sumitur.

51. *Quomodo impudentiam?*

IMpudentiam notantes, muscam pingunt: quod hæc etsi crebrius abacta, nihilominus accedat.

52. *Quomodo cognitionem pingunt.*

COgnitionem pingentes, formicam pingunt. Si quid enim homo tuto occultarit, hæc cognoscit. Nec hoc solum nomine, sed & quod præter cætera animantia sibi in hyemem cibos congerens, non aberat à loco vbi condidit, sed absque vllo errore ad ipsum peruenit.

53. Quo-

53. *Quomodo filium pingunt.*

FIlium volentes significare, vulpanserem pingunt. Hoc enim animal maxime amans est liberorum. Si quando enim ipsum venator simul cum paruulis persequatur, eo vsque vt capiatur, & pater & mater vltro se venatoribus dedunt, vt seruentur paruuli. Quam ob causam Ægyptijs placuit* in huius rei significationem hoc assumere animal. *hoc animal colere.

54. *Quomodo amentem?*

PElicanum autem pingentes, amentem simul ac imprudentem significant. Cùm enim cæterarum volucrum more possit in locis editioribus oua reponere, id non facit: quin potius defossa terra, illic pullos collocat. Quod vbi deprehenderint homines, locum illum arido bouis stercore circumlinunt, cui & ignem subijciunt. Pelicanus autem conspecto fumo, dum pennis suis ignem vult extinguere, è contrario earum agitatione accendit. Quo cum conflagrent eius alæ, facilè ab aucupibus capitur. Quam ob causam non consentaneum existimarunt eo vesci sacerdotes, cũ omninò pro liberis in discrimen sese conijciat.* Multi tamen ex Ægyptijs, eo vescuntur, vt qui eũ dicant non iudicio ac prudentia quadam, vt vulpanseres, sed beneuolentia duntaxat & mira in sobolem pietate certamen hoc suscipere. *Reliqui.

55. *Quomodo gratum indicant animum?*

GRatum indicantes animum, Cucupham pingunt, propterea quod solum hoc ex mutis animantibus, posteaquam ab ipsis educatum fuerit, ijsdem senio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipsis enutrita est, eodem nidum ipsis extruit, pennis eorum euulsis, cibumque subministrat, donec renatis plumis parentes sibi ipsi opem ferre queant. Vnde & diuinorum sceptrorum Cucupha insigne atque ornamentum apud eos esse solet.

56. *Quomodo iniustum & ingratum?*

INiustum vero atque ingratum, geminos equi fluuiatilis vngues deorsum vergentes pingunt. Hic enim cum ad ætatis florem peruenerit, cum patre pugnans periculum facit, an præpolleat. Et si quidem pater cesserit, locum ei assignans, ipse cum sua ipsius matre connubium contrahit, & eum sinit viuere. Quod si non permittat pater eum matri iungi, ipsum, cum fortior sit ac robustior, interimit. Cæterum ideo geminos eius vngues deorsum maximè inflexos pingunt, vt qui hoc vident homines, huiusque causam intelligunt, ad beneficentiam procliuiores sint.

57. *Quomodo ingratum in bene de se meritos?*]

INgratum ac infestum ijs à quibus beneficio affectus est significantes, columbam pingunt. Mas enim vbi robustior euaserit, ex consortio matris patrem expellit, itaque ei connubio iungitur. Purum autem hoc animal esse videtur. Siquidem cum aeris constitutio pestilens est, omniaque tam animata, quam inanimata, ea afficiuntur, quotquot hoc vescuntur animali, soli ab hac lue immunes seruantur. Ideoque eo tempore regi in cibo sumendo nihil aliud præter columbas apponitur, idemque ijs, qui quod Dijs ministrent puri castique permanent. Traditur & hoc animal felle carere.

58. *Quomodo id quod fieri non potest?*

QVod fieri nequeat, pedes hominis in aqua obambulantes pingunt. Atque aliter idem significare volentes, hominem absque capite gradientem pingunt: quorum vtrumque cum ex eorum numero sit, quæ fieri non possint, merito ad hoc innuendum sumta sunt.

59. *Quomodo regem pessimum?*

REgem autem pessimum significantes, anguem pingunt in orbis figuram, cuius caudam ori admouent, nomen vero regis in media reuolutione scribunt, obscurè innuentes se regem pingere orbi imperitantem. Porrò angui apud Ægyptios nomen est Meisi.

60. *Quomodo regem custodem?*

ALiter quoque regem custodem signantes, anguem quidem vigilantem pingunt, sed pro regis nomine custodem adnectunt. Hic enim totius orbis custos est. Itaque regem assiduè vigilantem esse oportere.

61. *Quomodo mundi notant dominum?*

RVrsus regem orbis moderatorem existimantes, & indicantes, ipsum quidem anguem pingunt, sed in eius medio magnam domum effingunt ac repræsentant: nec sanè absque ratione. Regia enim domus quæ ab eo regitur in mundo est.

62. *Quomodo populum regi morigerum?*

POpulum principalibus iussis obsequentem innuentes, apem pingunt. Solæ enim hæ ex omni animantium genere regem habent, quem reliqua apum multitudo sequatur, cuique, non secus ac vulgus regi, obtemperet. Innuunt autem obscurè, tum ex mellis insigni vtilitate, tum ex vi quam in aculeo habet hoc animal, vtilem simul ac potentem esse ad res gerendas regem.

63. *Quomodo regem parti orbis imperantem?*

REgem autem non toti orbi, sed parti duntaxat imperantem volentes significare, anguem dimidiatum pingunt, regem quidem per ipsum animal, non toti verò orbi imperantem, ex eo quod dimidiatus sit, designantes.

64. *Quomodo latè rerum potientem?*

OMnium autem moderatorem ex eiusdem animalis perfectione significant, rursum integrum pingentes anguem. Sic & apud eos spiritus est, qui per vniuersum orbem permeat.

65. *Quomodo fullonem.*

FVllonem indicantes, geminos hominis pedes in aqua pingunt: id quod ex Mercurij similitudine indicant.

66. *Quomodo mensem?*

MEnsem autem exprimentes, Lunæ figuram eodem, qui supra expositus est habitu, pingunt: complectentem octo & viginti dies æquinoctiales duntaxat, die ex viginti quatuor horis constituto, quibus & exoritur in nostro apparens hemisphærio: reliquis verò duobus in occasu est.

67. *Quomodo rapacem. fœcundum, aut furentem?*

CÆterum rapacem, fœcundum, aut insanum volentes innuere; Crocodilum pingunt: quòd fœcundum maximè sit hoc animal, multosque liberos procreet, insuper & crebrò in furorem agatur. Vbi enim ab expedita præda exciderit, indignabundus in se ipse furit.

68. *Quomodo ortum?*

ORtum ostendentes, geminos Crocodili oculos pingunt: quoniam oculi huic animali veluti ex imo corpore emergunt.

69. *Quomodo occasum?*

AT occasum signantes, Crocodilum inflexum ac cernuum pingunt. Ad partum enim facile, & ad Venerem maximè procliue est hoc animal.

70. *Quomodo tenebras adumbrant?*

POrro tenebras significantes, Crocodili caudam pingunt. Neque enim aliter ad exitium & internecionem perducit Crocodilus quodcunque apprehenderit animal, nisi cauda prius cæsum, inualidum reddiderit. Namque in hac corporis parte præcipua est Crocodili vis ac robur. Cæterum cùm quamplurima alia in Crocodilorum natura signa comperiantur, hæc quæ in primum librum conferre visum est, nunc satis erunt.

Finis prioris Libri.

HORAPOLLINIS NILIACI, DE SACRARVM APVD AEGYPTIOS INSCVLPTARVM literarum interpretatione,

Liber secundus.

SECVNDO autem volumine reliquorum tibi veram idoneamque in medium afferam rationem: quæ & cum ab alijs autoribus nequaquam sint exposita, necessariò subiungenda censui.

1. *Quid stellam pingentes, innuunt?*

DEPICTA Ægyptijs stella nunc deum significat, nunc crepusculum, nunc noctem, nunc verò tempus, interdum etiam hominis masculi animam.

2. *Quid aquilæ pullum?*

ET aquilæ pullus masculum, & orbiculatum quippiam vel semen hominis connotat.

3. *Quid geminos pedes iunctos ac stantes.*

GEMINI pedes simul compacti ac firmati, Solis cursum cum in solstitio est hyberno, significant.

4. *Quid hominis cor faucibus appensum.*

HOMINIS cor faucibus appensum, boni viri os designat.

5. *Quomodo belli aciem, ac frontem exercitus ad prælium instructi.*

BELLI aciem indicant, hominis depictæ manus, hæc quidem scutum, illa verò arcum tenens.

6. *Quid digitum.*

HOMINIS stomachum demonstrat digitus.

7. *Quid pudendum manu compressum.*

PENIS manu cohibitus ac tectus, continentiam hominis innuit.

8. *Quomodo morbum significant.*

FLORES autem Anemones, morbum hominis significant.

9. *Quomodo lumbum hominis.*

LVMBVM, aut statum constitutionemque hominis volentes notare: os spinæ dorsi pingimus. Sunt enim qui dicant, hinc semen defluere.

10. *Quomodo permanens aliquid & tutum significant?*

COTVRNICIS os pictum, stabile ac tutum quippiam indicat, quòd difficile huius animalis os afficiatur ac patiatur quicquam.

11. *Quomodo concordiam.*

DVO homines, magistratus ornati insignibus, concordiam innuunt.

12. *Quomodo turbam ac tumultum.*

ARMATVS homo sagittasque iaculans, tumultum significat.

13. *Quomodo dimensionem.*

HOMINIS digitus dimensionem notat.

14. *Quomodo* * *desponsatam mulierem.*

* DESPONSTAM mulierem volentes ostendere, solis circulum, simul cum stella & ipso disco solis bipartito pingunt. *pragnantem m. s.*

15. *Quomodo ventum.*

ACCIPITER ortum versus in sublime tendens, ventos ostendit. Item & aliter: Accipiter expansas in aëre alas habens, ventum, qui alas quasdam habere videtur, significat.

16. *Quomodo ignem.*

FVMVS in cœlum aſcendens, ignem indicat.

17. *Quomodo opus.*

Maſculi [bouis] animantis cornu pictum, opus notat.

18. *Quomodo pœnam.*

AT fœminæ cornu depictum,* vltionem oſtendit.

** vel laborem.*

19. *Quomodo impietatem.*

Imago vmbilico tenus cum gladio depicta, impietatem innuit.

20. *Quomodo horam.*

HIPPOPOTAMVS depictus horam ſignificat.

21. *Quomodo longæuum ac diuturnum*

CERVIS quotannis cornua renaſcuntur. Hic depictus longiſſimam vitam ſignificat.

22. *Quomodo auerſionem.*

LVPVS aut canis auerſus, auerſionem monſtrat.

23. *Quomodo futurum opus.*

AVRIS picta, futurum opus ſignificat.

24. *Quomodo percuſſorem aut ſanguinem Crocodili?*

VESPA per aërem volans, aut Crocodili noxium ſanguinem, aut cædem deſignat.

25. *Quomodo mortem.*

NYCTICORAX mortem ſignificat: quemadmodum enim hic derepente pullos [cornicum] noctu, ſic & mors homines nec opinato inuadit atque opprimit.

26. *Quomodo amorem.*

LAQVEVS amorem, vt* feram quandam [ala, aërem] ſignificat.

** indaginē lethiferā.*

27. *Quomodo vetuſtiſſimum.*

SERMONES & folia, aut ſignatus liber, vetuſtiſſimum indicant.

28. *Quomodo obſidionem.*

SCALA obſidionem, quòd inæqualis ſit atque accliuis.

29. *Quomodo inexpertum, muſam, aut fatum.*

LITERÆ ſeptem, duobus incluſæ digitis, muſam, inexpertem aut fatum ſignificant.

30. *Quid linea ſignificat ſuper alteram inflexa?*

RECTA linea ſimul cum altera ſupernè inflexa, decem planas lineas indicat.

31. *Quid innuũt, hirundinem pingentes.*

OMNES parentum opes filijs relictas volentes innuere, hirundinem pingunt. Illa enim iam morti proxima, luto ſeipſam volutat, & pullis latebras comparat.

32. *Quid nigram columbam.*

MVLIEREM viduam, quæ ad mortem vſque in eo permanſerit vitæ ſtatu, volentes ſignificare, nigram pingunt columbam. Hæc enim quamdiu vidua eſt, alteri viro non miſcetur

33. *Quid Ichneumonem.*

HOMINEM inualidum, & qui ſibi per ſe ipſe opem ferre nequeat, ſed aliorum ſe tueatur auxilio, volentes monſtrare, ichneumonem pingunt. Hic enim conſpecto ſerpente non protinùs in eum irruit, ſed vocatis priùs clamore alijs, tum demum ei reſiſtit.

34. *Quid notant, origanum in ſacris inſculpentes?*

FORMICARVM abſentiam ac diſceſſum volentes ſignificare, origanum inter ſacras ſculpturas pingunt. Hæc ſiquidem eo in loco condita, vnde formicæ prodeunt, eas fugat.

35 *Quid Scorpium & Crocodilum.*

INIMICVM cum pari congredientem inimico, indicare volentes, ſcorpium & crocodilum pingunt: vterq; enim alteri mutuum affert exitium. Sin vero victorem alterum, quique inimicum ſuſtule-

ſuſtulerit innuant, aut Crocodilum pingunt, aut Scorpium: ſi celeriter quidem ſuſtulerit, Crocodilum: ſi lentè, Scorpium, ob eius difficilem tardumque motum.

36 *Quid muſtelam.*

VBI mulierem quæ viri præſtat opera, volunt exprimere, muſtelam pingunt: quòd hæc maris pudendum habeat velut oſſiculum.

37. *Quid porcum.*

VOLENTES pernitioſum & peſtiferum hominem monſtrare, porcum pingunt: quod eiuſmodi ſit porci natura.

38. *Quomodo immodicam iram.*

QVOD ſi immoderatam iracundiam, ex qua qui ea eſt commotus, febrim contraxerit: Leonem pingunt proprios catulos cauda flagellantem. Leonem quidem, ob iracundiam; catulos verò cauda cæſos, quod catulorum oſſa, ſi inter ſe collidantur, ignem emittunt.

39 *Quomodo ſenem Muſicum.*

SENEM muſicum volentes commoſtrare, Cygnum pingunt: quod hic ſeneſcens ſuauiſſimum edat concentum.

40. *Quomodo virum innuunt cum ſua ipſius vxore congredientem.*

VIRVM qui cum vxore ſua conſuetudinem veneream habeat, innuere ſi velint: geminas cornices pingunt: quòd hæ eodem ſecum inuicem modo naturaliter coëant, quo homines.

41. *Quid ſignificant cæcum ſcarabæum pingentes.*

HOMINEM qui ex ex ſolaribus radijs contracta febri perierit, notantes; cæcum pingunt Scarabæum, vt qui ſplendore Solis excœcatus intereat.

42. *Quid mulam.*

STERILEM volentes indicare mulierem, mulam pingunt. Hæc namque eò ſterilis eſt, quòd matricem rectam non habet.

43. *Quomodo mulierem quæ puellos fœmineos pepererit.*

MVLIEREM fœminas primùm infantes enixam ſignificantes, taurum ſiniſtrorſum ſpectantem pingunt. Mares verò, rurſus taurum dextrorſum. Is enim ex congreſſu diſcedens, ſi ad læuam conuerſus fuerit, genitam eſſe fœminam indicat, ſi ad dexteram, marem.

44. *Quomodo veſpas.*

VESPAS deſignantes, cadauer equi pingunt. Ex eo enim multæ procreantur veſpæ.

45 *Quomodo mulierem abortientem.*

ABORTIENTEM mulierem ſignificantes, equam quæ lupum conculcet, pingunt. Non ſolum enim ſi lupum calcarit, abortum facit equa: ſed & ſi lupi calcarit veſtigium, abortit protinus.

46. *Quomodo hominem, qui ſeſe reſponſo ab oraculo accepto ſanarit.*

HOMINEM, qui ſe ipſe ex oraculo, priſtinæ ſanitati reſtituerit, volentes innuere: palumbum pingunt lauri folium tenentem. Hic enim vbi morbo laborat, lauri folium in nidum ſuum inferens, conualeſcit.

47 *Quomodo culicum copiam.*

EXCRESCENTEM & aduentantem culicum copiam exprimere cupientes, vermes pingunt. Siquidem ex his gignuntur culices.

48. *Quomodo hominem, qui cum ex ſe biliosus non ſit, ab altero tamen bile commoueatur.*

HOMINEM qui ſuapte natura bile careat, ſed eam ab altero ſuſcipiat, notantes; columbam pingunt dorſo erecto: illic enim bilem habet.

49. Quomodo hominem qui tuto vrbem incolat.

VT hominem significent, qui tuto vrbem habitat; aquilam pingunt, quæ lapidem gestet. Hęc enim è mari vel terra sublatum lapidem in suum infert nidum, quo tutior sit ac firmior.

50. Quomodo inferiorem debilioremq; hominem, quem alius persequatur.

DEBILIOREM hominem, quem validior ac potentior insectetur, volentes designare, otidem & equum pingunt. Hæc enim equo conspecto protinus auolat.

51. Quomodo eum qui ad proprium patronum confugiens, nullum tamen ab eo sentit auxilium.

HOMINEM qui ad proprium patronum confugiat, nec eius subleuetur auxilio, monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. Hic enim dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur.

52. Quomodo hominem, qui cum viribus non valeat, temerè tamen aliquid suscipit, ac audacius gerit.

IMBECILLVM hominem, lasciuientem tamen, & audacius aliquid molientem, cum monstrare voluerint, vespertilionem pingunt. Hæc enim etsi * alas non habeat, volare tamen conatur.

* *pennas.*

53. Quomodo lactantem mulierem, optimeq; nutrientem.

MVLIEREM lactantem ac benè nutrientem vbi pictura exprimere volebant, vespertilionem rursus pingebant. Sola enim inter omnes volucres, hæc dentes ac mammas habet.

54. Quomodo hominem qui tripudio capiatur ac demulceatur.

HOMINEM saltatione tibiarumque cantu gaudentem notantes, turturem pingunt. Hæc siquidem tibia ac saltatione capitur.

55. Quomodo sacris initiatum hominem.

REBVS sacris cæremonijsque addictum significantes, cicadam pingunt. Hæc enim non ore, sed dorso resonans, pulcherrimum edit dulcissimumque concentum.

56. Quomodo seorsum agentem regem, nec subditorum lapsibus veniam dantem.

REGEM qui solitudine gaudeat, quique errata non condonet, si velint significare: aquilam pingunt. Hæc enim desertis in locis nidum sibi construit, sublimiusque cæteris volatilibus volat.

57. Quomodo diuturnam rerum instaurationem.

INSTAVRATIONEM autem diuturnam, & quæ post multa fiat secula, volentes indicare, phœnicem auem pingunt. Hic enim dum nascitur, rerum vicissitudo fit & innouatio. Gignitur autem hunc in modum: iamiam moriturus Phœnix in terram sese summo impetu proijcit, vnde & vulnus accipit. Ex sanie verò [vulneris] defluente, alius gignitur, qui simul ac pennæ ei natæ sunt, cum patre Heliopolim, quæ in Ægypto est, proficiscitur: quo cum peruenerit, pater illic, simul ac Sol ortus est, moritur: post cuius mortem pullus in propriam redit patriam. At Phœnicem hunc defunctum Ægyptij sacerdotes sepulturæ mandant.

58. Quomodo patris amantem.

PATRIS studiosum hominem innuentes, ciconiam pingunt. Hæc enim à parentibus enutrita, nunquam ab ipsis seiungitur, sed ad extremum vsque senium vna permanet, pietatem ipsis obseruantiamque rependens.

59. Quomodo vxorem quæ virum suum odio habeat

MVLIEREM quæ virum odio prosequens, eius vitæ insidietur, solumque ei in coitu blandiatur, designare volentes: viperam pingunt. Hæc enim cum mare congrediens, os ori inserit, & à coitu discedens, marem morso capite interimit.

60. Quo-

60. Quomodo liberos matribus insidiantes.

LIberos matri insidiantes vt demonstrent, viperam pingunt. Nam hæc non iuxta cæterorum animantium naturam in lucem editur, sed exeso diruptoque matris prodit vtero.

61. Quomodo hominem, qui ab accusatore conuitijs affectus, morbum inde contraxerit.

HOminem, qui ex accusatione conuitijs affectus, in ægritudinem inciderit, significare cupientes, basiliscum pingunt. Hic enim propius accedentes afflatu suo perimit.

62. Quomodo hominem qui igne vratur.

HOminem qui igne comburatur dum significant, Salamandram pingunt. Hæc enim vtroque capite interimit.

63. Quomodo cæcum hominem.

Cœcum significantes, talpam pingunt: qui neq; oculos habet, neq; omnino videt.

64. Quomodo hominem qui domi sese continet.

HOminem qui domo non exeat significantes, formicam simulque pennas vespertilionis pingunt. Huius enim pennis ad formicarum nidos admotis, nulla ex ipsis egreditur.

65. Quomodo hominem qui sibi ipsi damni ac perniciei autor sit.

EVm qui proprio & à se illato damno lædatur, volentes signare, castorem pingunt. Hic enim cum se venatione peti videt, proprios testes euulsos in prædam obijcit.

66. Quomodo hominem, qui sibi inuiso filio hæreditatem reliquerit.

HOminem, cuius bonis inuisus filius successerit, innuentes, simium pingunt, retroque paruum alterum. Is enim cum geminos pariat, ex his alterum supra modum diligit, alterum odit. Quem autem diligit, ante se assiduè gestans, suffocat. At quem odit, retro habet, ac deinceps educat.

67. Quomodo hominem lapsus suos tegentem.

QVum notare eum volunt, qui delicta aut errata sua occultet, simium meientem pingunt. Hic enim meiens vrinam occulit.

68. Quomodo eum qui auditu magis valeat.

EVm qui acutiùs audiat volentes innuere, capram pingunt, quæ & naribus, & auribus respirat atq; audit.

69. Quomodo instabilem.

INstabilem quempiam, neque in eodem persistentem statu, sed interim robustum & audacem, interim verò imbecillum ac timidum volentes designare, hyænam pingunt. Hæc enim nonnunquam mas est, nonnunquam fœmina.

70. Quomodo eum qui ab inferioribus victus sit.

EVm qui inferiori & inualidiori cesserit, cùm innuere volunt, geminas pelles pingunt, hyænæ vnam, alteram pardi. Hæ enim si simul iungantur, pardi quidem pellis pilos abijcit, altera non item.

71. Quomodo hominem inimico superiorem.

EVm qui inimico superior euaserit, monstrantes, hyænam ad dextram versam pingunt: rursus eandem sinistrosum, victum docentes. Hæc enim cum ab aduersario inuaditur, si ad dextram deflexerit, persequentem interimit: si ad sinistram, ab eodem perimitur.

72. Quomodo eum qui intrepidè oblatas sibi pertulerit calamitates.

EVm qui ad extremum vsq; vitæ spiritum omnes in quas incidit calamitates æquo & constanti superarit ac passus sit animo, si velint monstrare, pellem pingunt hyænę. Hac enim succinctus quis, etsi per medios hostes feratur, intrepidus indemnisq; præteribit.

73. *Quomodo hominem ab hostibus oppressum.*

CIrcumuentum oppressumque ab hostibus, & qui minimo sese à discrimine & damno exemerit, indicare volentes, lupum pingunt amissa extrema cauda. Hic enim à venatoribus indagandus, pilos extremamq; caudam resecat.

74. *Quomodo hominem, ea timentem quæ sibi ex improuiso, occultaq; quadam ratione contingunt.*

EVm qui discrimina timeat sibi ex insperato occultoque obiecta, dum monstrare voluerint, lupum ac lapidem pingunt. Hic enim neque sibi à ferro neq; à virga, sed à lapide duntaxat timet. Nimirum si quis in eum lapidem coniecerit, derepente consternatum deprehendet: & vbicunq; lapis ei vulnus inflixerit, ibi succrescere solent pullulareque vermes.

75. *Quomodo hominem ob iracundiam igne castigatum.*

HOminem igne castigatum, idque ob furorem, volentes monstrare, Leones & faces pingunt. Nihil enim æquè timet Leo, atq; accensas faces, nullaq; magis re domatur, quàm his.

76. *Quomodo febricitantem hominem, qui sibi ipse medeatur.*

EVm qui febri laborans se ipse curet, monstrantes, Leonem pingunt, qui simiam voret. Hic enim febre correptus, si simiam vorarit, protinus conualescit.

77. *Quomodo hominem prioribus damnis & calamitatibus admonitum ac emendatum.*

EVm qui ex ijs in quas paulo antè inciderit calamitatibus postea modestior euaserit, si innuere velint, taurum pingunt caprifico reuinctum. Hic enim si ferociat, caprifico ligatus mansuescit.

78. *Quomodo hominem necdum certa stabiliq; temperantia præditum.*

DVbia parumque stabilis temperantiæ hominem volentes ostendere, taurum pingunt, dextro genu alligatum. Hunc enim si dextro genu vinxeris, iunctarum pedis consequi deprehendes. Porrò taurus semper intemperantiæ exemplum & indicium assumitur, propterea quòd nunquam post conceptum fœminam init.

79. *Quomodo domesticum ouium & caprarum mactatorem.*

EVm qui mactandis ouibus & capris domum exhaurit & perdit, volentes significare, ipsa pingunt animantia conyza vescentia. Hanc enim herbam vbi pasta fuerint, siti detenta pereunt.

80. *Quomodo hominem edentem innuunt.*

Vescentem hominem significantes, pingunt Crocodilum ore aperto. Hic enim ——.

81. *Quomodo rapacem & inertem.*

RApacem simul & pigrum inertemq; hominem significant, Crocodilum pingentes, qui *Ibis pennam in capite habeat. Hunc enim si Ibis penna tangas, immotum deprehendes.

** Ibis aliâ.*

82. *Quomodo mulierem semel enixam.*

Semel enixam mulierem significant, leænam pingentes. Hæc enim bis vterum non fert.

83. *Quomodo hominem primùm rudem, informemq; editum.*

HOminem, qui initio quidem informis natus sit, sed postea formam acceperit, innuunt depicta vrsa prægnante. Hęc namq; sanguinem primùm condensatum & concretum parit, hunc postea proprijs fouens fœmoribus, efformat, linguaq; lambens perficit.

84. *Quo-*

84. *Quomodo robustum hominem, quaq; è re sua sint subolfacientem.*

EVm qui simul & viribus & ingenio valeat, ad ea dignoscenda quæ vtilia sint, volentes significare, Elephantum pingunt cum sua proboscide. Hac enim odoratur, & incidentia consequitur.

85. *Quomodo regem à stultitia impudentiaq; abhorrentem.*

REgem qui omni studio stultitiam fugiat ac imprudentiam significant, Elephantum & arietem simul pingentes. Ille enim viso ariete fugit.

86. *Quomodo regem qui nugatorem auersetur.*

REgem qui nugacem vitet hominem, elephantum cum porco pingentes. Is enim voce porci audita, aufugit.

87. *Quomodo hominem qui celeriter quidem, sed inconsulto inconsiderateque moueatur.*

EVm significantes qui agilis sit & velox, sed qui tamen absque iudicio ac ratione feratur, ceruum depingunt, & viperam. Hac siquidem conspecta, temerè in fugam vertitur ceruus.

88. *Quomodo hominem qui suæ prospiciat sepulturæ.*

VT denotent eum qui de sua solicitus est sepultura, elephantem pingunt, proprios dentes defodientem. Hos enim vbi exciderint acceptos, in terram condit.

89. *Quomodo hominem qui plenam iustamq; ætatem vixerit.*

EVm qui iustam hominis ac legitimam vixerit ætatem, volentes monstrare, cornicem mortuam pingunt. Hæc enim centum iuxta Aegyptiorum morem computatis annis viuit. Constat autem Aegyptiacus annus quatuor vsitatis & communibus annis.

90. *Quomodo hominem qui suum ipsius scelus ac maleficium tegat.*

DEsignantes hominem, qui sceleftum suum ac malignum occultet animum, ne à suis noscatur, pardum pingunt. Hic siquidem clanculum alia persequitur animantia, nec sinit impetum ac pernicitatem innotescere, qua in illis persequendis vtitur.

91. *Quomodo hominem adulatione deceptum.*

EVm qui assentatione captetur, innuentes, ceruum cum tibicine pingunt. Hic enim dum suauissimum audiens canentium modulatum, ingenti velut demulcetur voluptate, sic facilè in venatorum manus incidit.

92. *Quomodo præsagium copiosæ vindemiæ.*

PRæsagium copiæ vini significantes, vpupam pingunt. Quæ si ante vitium tempus cecineritt, insignem vini bonitatem simul ac copiam prænunciat.

93. *Quomodo hominem, cui vuæ vsus nocuerit.*

VVæ esu offensum & sese curantem notantes, vpupam pingunt, & Adiantum herbam. Hæc enim si vua comesta læsa fuerit, Adiantum ori inserens, certo decurso spacio pristinam recipit valetudinem.

94. *Quomodo hominem sibi ab hostium inimicorumúe insidijs cauentem.*

SIbi ab aduersariorum insidijs cauentem cum volunt significare, gruem vigilantem pingunt. Hæ enim hoc se ipsas præsidio custodiunt, tota nocte per vices excubias agentes.

95. *Quomodo obscœum puerorum amorem.*

PRædicationem designantes, geminas perdices pingunt. Quæ cum viduæ sunt, se inuicem abutuntur.

96. *Quomodo senem fame enectum.*

SEnem qui fame perierit, volentes monstrare, aquilam pingunt adunco rostro. Huic enim senescenti aduncum fit rostrum, itaq; inedia perit.

97. *Quomodo hominem in perpetuo motu atq; animi agitatione degentem.*

EVm qui in continuo motu & animi intentione vsque adeo versetur, vt ne vescens quidem quiescat, significantes, cornicis pullos pingunt. Hæc enim etiam volans pullos pascit.

98. *Quomodo hominem sublimium rerum peritum.*

SIderalis scientiæ gnarum cum significant, gruem volantem pingunt. Illa enim altè admodum volat, vt nubes è proximo conspiciat, neq; tempestate agitetur, atq; ita altam agat quietem.

99. *Quomodo hominem proprios à se dimittentem liberos ob paupertatem.*

HOminem qui inopia pressus, liberos valere iusserit, notantes, accipitrem prægnantem pingunt. Is enim cum tria oua pariat, vnicum quod nutriat seligit, reliquis duobus fractis Hoc autem facit, quòd per id tempus vngues amittat, ideoque tres pullos simul educare non possit.

100. *Quomodo hominem mouendis pedibus cunctabundum ac lentum.*

HOminem pedum motu tardum & segnem volentes monstrare, camelum pingunt. Hic enim solus ex omnibus animantibus crus inter eundem inflectit, vnde & appellationem nactus est: cum Græcè κάμηλος quasi κάμπρος à crurum inflexione dictus videatur.

101. *Quomodo impudentem hominem, acutique ac celeris visus.*

HOminem inuerecundum & visu celerem designantes, ranam pingunt. Hæc enim non alibi sanguinem habet quàm in oculis. Porrò, qui illos sanguine respersos habent, impudentes dicunt. Vnde & poëta: Ebrie, luminibus canis, effrons, pectore cerui. *Iliad. α.*

102. *Quomodo hominem qui sese mouere nequeat.*

HOminem qui cum diu sese mouere non potuerit, postea tandem pedibus moueatur, demonstrantes, ranam pingunt, posteriores pedes habentem. Hęc enim primum sine pedibus nascitur, sed postea dum augetur, pedes *assumit posteriores.

* prius.

103. *Quomodo omnibus inimicum atq; inuisum hominem.*

OMnibus infestum, & qui cæterorum consortium fugiat, ostendere volentes, anguillam pingunt. Hæc enim cum nullo alio pisce commercium habere deprehenditur.

104. *Quomodo hominem multos in mari seruantem.*

HOminem multos in mari seruantem, signare volentes, torpedinem piscem pingunt. Hæc enim vbi pisces multos viderit, qui natare non possunt, ad se trahit, ac eos seruat.

105. *Quomodo hominem qui vtilia simul & inutilia malè consumserit.*

HOminem qui vtilia simul & inutilia malè consumserit, indicantes, polypum pingunt. Ille enim cum multa eaq; intemperanter voret, cibum in cauernas reponens congerit, & cùm vtilia consumserit, tum & quæ sunt inutilia abijcit.

106. *Quomodo eum qui suæ gentis hominibus imperitat.*

SVæ nationis & generis hominibus imperantem cum denotare volunt, carabum & polypum pingunt. Ille enim polypis imperat, interq; eos primas tenet.

107. *Quomodo hominem iunctum mulieri.*

HOminem mulieri ab ineunte ætate, adeoque primis vnguiculis iunctum innuentes, ostrea prægnantia pingunt. Hæc enim cùm in concha gignantur, paulò post intra eandem concham sibi inuicem iunguntur.

108. *Quomodo hominem qui sui curam rationemq; non habeat.*

PAtrem aut hominem qui se ipse non curet, sed à domesticis & propinquis curetur, volentes significare, ostreum & cancrum pingunt. Hic enim carni ostrei velut agglutinatus manet: Vnde

& ex

& ex consecutione nominis, πιννοφύλαξ, quasi ostrei custos vocatur. Ostreum igitur planè hiat in concha esuriens. Si itaq; dum hiat, pisciculus aliquis irrepserit, mordet cancer vngula ostreum: quod sentiens, concham claudit, atq; ita pisciculum venatur.

109. *Quomodo hominem ingluuie laborantem.*

HOminem gulæ deditum designare volentes, scarum pingunt. Hic enim solus ex piscibus ruminat, & omnes occursantes pisciculos deuorat.

110. *Quomodo hominem cibos vomentem.*

EVm qui vbi sumtos cibos euomuerit, auidè rursum vorat, & ita vt satiari non possit, significantes, felem aquaticum pingunt. Hæc enim ore parit, & natans fœtum absorbet.

111. *Quomodo hominem qui cum alienigenis commercium habeat.*

HOminem alienigenarum commercio gaudentem innuentes, murænam piscem pingunt. Hæc enim è mari flumina ascendens, viperis miscetur, ac protinus in mare recurrit.

112. *Quomodo hominem ob cœdem factam supplicio affectum.*

HOminem qui cædis admissæ pœnas dederit, quemq; pœnituerit, designare volentes, turturem laqueo implicitam pingunt. Hæc enim capta, spinam quam in cauda habet abijcit.

113. *Quomodo eum qui profusiùs alienis vescatur.*

EVm qui & aliena intemperanter decoquat, & demum sua consumserit, designantes: polypum pingunt. Is enim si victu aliunde quæsito indiguerit, propria edit flagella.

114. *Quomodo eum qui rerum honestarum amore flagret.*

EVm qui toto pectore in res pulcherrimas incumbit, ac ideò sese periculis obijcit, volentes innuere, sepiam pingunt. Hæc enim si viderit à quopiam sibi insidias strui, in aquam ex aluo nigerrimum effundit sanguinem: ex quo fit, vt iam conspicua non sit, atq; ita euadat.

115. *Quomodo fœcundum & veneri addictum hominem.*

SEmine abundantem hominem volentes designare, passerculum pyrgiten pingunt. Hic enim & immodica ira & copia seminis ductus, septies in hora fœminam init, copiosum confertimq; semen effutiens.

116. *Quomodo hominem, qui vim quandam habeat sibi alios conciliandi ac deuinciendi.*

CVm hominem significant, qui alios sibi continenter deuinciat & demereatur, lyram pingunt. Hæc enim continenter suum retinet concentum.

117. *Quomodo eum, qui antea mente alienatus fuerit, sed postea resipuerit.*

EVm volentes ostendere, qui cum quondam mente alienatus esset, ad se demum redierit, certumq́ue vitæ suæ ordinem ac rationem instituerit: fistulam pingunt. Hæc siquidem animum demulcet, & ea in memoriam reducit, quæ ex animi sententia & cum voluptate quis gesserit. Insuper & maximè compositum edit sonum.

118. *Quomodo eum qui ius ex æquo omnibus tribuat.*

EVm qui ius æqualiter omnibus impertiatur significare volentes, struthiocameli pennam pingunt. Hoc enim animal præter cætera pennas alarum vndequaq; æquales habet.

119. *Quomodo hominem ædificandi studiosum.*

ÆDificandi cupidum hominem volentes innuere, hominis manum pingunt. Hæc enim omnia absoluit opera.

Horapollinis Niliaci sacrarum sculpturarum finis.

Rerum & verborum Index.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

FINIS.

AMPLISSIMO VIRO DOMINO NICOLAO DE LANGES, EIVSDEM LOCI, LAVALLII, &c. DOMINO, PRAESIDIQVE INTEGERRIMO, LITERARVM LITERATORVMque Patrono singulari, IOANN. PISEV. Aruer. S.P. precatur.

VOD erat mihi optandum maximè, vt aliquando à te summis beneficijs cumulatus, quoniam nullam prorsus gratiam referre possem, tibi saltem debere apud omnes ingenuè profitendi aliqua non vulgaris occasio daretur, nunc datam oblatamque maiorem in modum lætarer, nisi magnitudo tuorum erga me meritorum ingenium ita meum obruere visa sunt, vt ne potuerim vnquam vlla meditatione parem verborum copiam excogitare: nec aliud occurrat, nisi animum memorem & gratum polliceri, precarique perpetuò, vt superi cumulatè referant gratiam optimè merito, quòd mihi ob fortunæ tenuitatem omninò non licet. Certè, quemadmodum qui sunt ære alieno obstricti, nec habent vnde soluant, versuram facientes aliunde mutuò sumunt pecunias, vt creditoribus vsuras præstent, sortemque procrastinentur, atq; ita creditoribus auferendo diem, fidem suam tueantur: ita ipse ex locupletissimo, pretiosissimo, inexhaustoque PIERII VALERIANI thesauro, hoc est, ex eruditissimi vel potiùs omniscij viri Commentariis Hieroglyphicon, omniumque elegantium & reconditarum sciẽtiarum monumentis fructus aliquot depromere mihi necesse fuit, æs alienum alieno ære dissoluendo. Peropportunè autem accidit ex animi sententia, vt Bibliopola (qui nunquam labori, nec sumptibus pepercit, quò vulgares libri, qui ex ipsius taberna prodirent libraria, castigatissimè politissimeq; in vulgus exirent) me ante paucos menses adiens obtulit P. VALERIANI Hieroglyphica (quæ statuerat typis excudere quàm elegantissimè ac emendatisimè fieri posset) prælegenda, castigandaque, & innumeris mendis repurganda, quibus audierat scatere. Accepi conditionem, haud inuitus, non tam satisfaciendi omnibus spe, quàm progrediendi, quantum possumus, voluntate. Multa tamen à nobis emendata, additionibusque fortè non infrugeris aucta (non ausim dicere illustrata) & locupletata, maculis infinitis, quæ Typographorum incuria, vel temporum iniuria irrepserant, conati sumus

mus reſtituere. Quid facerem? neq; verò cuipiam dubium eſſe debet, quin author vbi primùm commentarios ſuos edere decreuiſſet, eidem emendatiſſimè in publicum exiſſent: vt qui in iiſdem elucubrandis, ornandis ac expoliendis ferè xx. annos impendiſſet, vt ipſe alicubi teſtatur, atque ſingulos ſingulis Principibus, Cardinalibus, plurimiſq; eoſdem nobilitate, doctrina, ingenio, omnibuſque virtutibus ornatiſſimis viris donare deliberaſſet, vt illis nihil perfectius, quoad eius fieri potuit, eſſet: vnde non vulgarem ab ipſis gratiam retulit: cuius rei teſtis locupletiſſimus AEgidius Cardinalis Viterbienſis appoſitiſſimè reſcribens PIERIO VALERIANO, AEgypti gloriam ipſum inſtaurare eodem tempore, quo Solymus Turcarum Imperator acceſſiſſet, videlicet Sultanorum rebus profligatis à Mammeluchis, Tabulas, ſigna, marmora, & quidquid ibi ſplendoris erat, delebat, ac diripiebat: ipſiq; PIERIO gratulatur, quòd ſe diuinis lucubrationibus, tot etiam huius ætatis luminibus inſereret, quibus, Dijs comitibus, ſapientiæ veteris, diuinę eruditionis, arcanarum, ſacrarumq; literarum monumenta reponeret, ignota mortalibus arcana erueret, lucem canæ doctrinæ, poſt tot ſæcula, ab inferis reuocaret, & alia quæ idem Cardinalis rectiſſimè diſertiſſimeque diſſerit. Argumenti enim luculentiſſimi varietas, reconditioriſq; literaturę, lectionem facit periucundam, optabilem, vtiliſſimāque, in quo ſe noſter PIERIVS totius antiquitatis ſcientiſſimū commonſtrauit: in Geometricis, Arithmeticis, Aſtrologicis, Muſicis, Geographiciſq; exercitatiſſimum eſſe oſtendit, atq; omnes numeros doctrinarum & ſciētiarum expleuiſſe. Comprehendit ſiquidem materia Hieroglyphica rerum, atq; artiū propemodum omnium rationem, naturamque: hinc fragmentorum marmoreorum, obeliſcorum, veterumq; numiſmatum cognitio pendet. Scriptorum autem eſt opinio, tunc primùm excogitata, cùm veteres illi ante diluuium viri, qui rerum cœleſtium rationem primi mortalium indagaſſe perhibentur, duas diuerſæ materiæ columnas erexêre, lateritiam vnam, alteram lapideam, in quibus, vt noſter PIERIVS autumat, totum de conſummatione mundi arcanum exſcriberent, deſcriptione videlicet animalium, arborum, cæterarumq; rerum figuris: in quibus tamen Philoſophi, Poëtæ, Hiſtorici, diuinarum etiam ſcripturarum ſententias deliteſcere viderant. Sic Sacerdotes illi AEgyptij naturæ obſcuritatem ſibi peruiam quaſi per manus traditam diſciplinam hæreditariam poſſiderent, quarum rerum fama commoti Plato, Pythagoras, primarijq; alij Philoſophi AEgyptum ſibi adeundam, luſtrandamq; putarunt. Quid? quòd Hieroglyphica, inſtituendi ratione, ſimilitudinem prorſus habere videntur cùm diuinis noſtrorum literis, ita omnia myſtico quodam ſenſu ſcripta, quæcunq; Prophetæ cœleſti ſpiritu afflati protulêre: quinimò in nouo inſtrumento Aſſertor noſter (vt verba Pierij vſurpem) ait: *Aperiam os meum in parabolis & in ænigmate antiqua loquar.* Nunquid idem redemptor noſter in parabolis loquebatur ad turbas? nónne ſermones ſuos arcanos quaſi velamine contegebat? Inde ſe vitem, patrem, agricolam & vinitorem, pioſque palmites aſſerebat: quandoquidem nil aliud eſt Hieroglyphicè loqui, quàm diuinarum, humanarumq; rerum naturam aperire. Non autem (vt audeo affirmare) à pluribus ſæculis liber plauſibilior, vtilior, omniq; doctrina magis refertus euulga-

tus

tus est his Hieroglyphicis, quibus tot dierum noctiumque sudores, tot inabditissimis rebus eruendis, luciq; dandis conatus impendit Pierius. At verò quoniam idē liber innumeras propè inscriptiones, easq; non preteritas, tum ducta, sculpta, cusa, incisa, & marmore celata signa, numismata veterum, aliaque infinita ingeniorum atq; artium præclarissima mystica & iucundissima monumenta, tabulas, picturas, artificumq; industrissim opera continet, cui potiùs meritò consecrari lucubratiunculæ hæ nostræ quàm tibi (vir clarissimè) debent, qui tot venerandæ antiquitatis documenta domi habeas, vt etiam eruditi hortorum tuorum parietes (vt ita dicā) loquuntur: musæumq; tuum, tot operum haud vulgarium illustre, quotidie ab exteris & peregrinis frequentetur, quod, primarij magni, intimique Consilij Regij Senatores, alijque togati à te humanissimè (more tuo) excepti, inspicientes admirabundi, se nunquam antea vidisse opera confessi sunt antiquissimi operis ex ære, auro, argento editi, vnà cum artificiosissimis egelmatibus, instructam. Nec prætereibo tuam Bibliothecam voluminibus tum excusis, calamo exaratis refertissimam. Sunt quoque aliæ caussæ cur laborem meum, sub tuo nomine apponere volui, ac debui: quandoquidem hoc qualecunq; à me profectum, domi tuæ natum est, tibiq; tuo iure debetur, quemadmodum Pierius noster hos 58. lib. distributos totidem literatorum nominibus insignierit viris totius Europæ amplissimis: allusione videlicet nominis, aliaq; caussa conuenienti, congruentissimeq; coaptata. Sic has meas vigiliolas tibi vni, qui mihi non instar 58. virorum, sed omnium do, sacro, cōsecro. Abs te autem peto, vt qua me beneuolentia complecti soles, eadem munusculo huic præstes, quòd me consecuturum non diffido, propter admirabilem tuorum morum suauitatem, summam humanitatem, singularem benignitatem, pietatem integerrimam, vitæ moderatione conspicuam, quæ neque horum morum, neque sunt, sed propria tua non commemoro, affabilitatem sermonis, ad conciliandos omnium animos rem potentissimam. Nunc autem cùm nihil sit totius vitæ suæ curriculo clariùs atque illustriùs, vt qui 50. annis omnibus iuridicis, magistratibus summis honorificè, & integerrimè perfunctus es, non committam, vt dum ea quæ in omnium oculis versata sunt, oratione amplificare studeo, rebus clarissimis tenebras offundere videas, sed & optimè quoque tibi cessit, ac felicissimè huic prouinciæ, quòd successorem designaueris meritissimum, eruditissimum ac integerrimum, cui lampade à te sibi tradita, summo cum suo honore, ac omnium satisfactione illustrat & clarificat, aliosq; honores, quos primus sui ordinis adeptus est, tanquam magnifico in theatro, omnium maximo applausu perfunctus est. Reliquum est, vt quando hoc tribuisti humanitati tuæ, vt me plusquam septuagenarium, valetudinarium, omniq; ferè auxilio destitutum, benignissimè susceperis, tribuas idem constantiæ vt suscepto foueas. Laborabo intereà, quoad eius fieri poterit, vt nos tuo præsidio non indignos audias, & omnes cognoscant.

D. O. M.

ET ÆTERNÆ MEM. D. IOANN. PIERII VALERIANI EPIGRAMMA.

Ante alios quos terra dedit, quos Itala virtus,
Æterno semper dignus honore coli est.
Nam sanctæ seu mentis opes, seu candida puri,
Spectes ingenij lumina, primus erat.

In eiusdem obitum Epitaph.

Docte iaces, tua fama viget, tua scripta leguntur:
Fœlix, qui potuit viuere post obitum.

IOAN. GREGORIVS Carnutus Paris.

AVTHORIS VITA AB ANTONIO VERDERIO BREVITER ENARRATA.

IOANNES PIERIVS VALERIANVS, Belluni (quæ Marchiæ Taruisinæ ciuitas est) patre in bellum profecto natus, amico fuit ab ineunte ætate erga literas animo: sed cùm annum ætatis suæ nonum vix impleuisset, parente vita functo domesticarum rerum cura à literarum studio disturbatus potiùs est quàm auersus: eique exigua res domi cùm esset, matre & duabus sine dote superstitibus sororibus, multarum tantùm solicitudinum per legitimam successionem possessor factus, Patritijs quibusdam Venetis seruire per egestatem coactus est. Atq; hæc de se ipse testatur omnia, quadam qua vitæ suæ calamitatem luget Elegia:

Duriter eductus sum primò, dum pater absens
Horrida pro patrijs finibus arma gerit:
Dumq; ille Algurdi per culmina militat ardens,
Et subit horrendæ sæua pericla necis:
Aptus eram studijs. Studium mea sola voluptas:
Otia sed studijs nulla fuère meis.
Vix bene finieram nonum tum paruulus annum,
Multiplicis cessit quum mihi cura domus.
Tractabamq; puer non pauca negotia solus,
Dum pater Adriacas sæpè frequentat aquas.
Adde quòd inuisis distentum litibus illum,
Illum mî rapuit mors inopina patrem.
Et paulò pòst:
A patruo demum Venetas accitus ad vndas,
Vix menses nostro viximus ære decem.
Patritijs igitur seruire coëgit egestas
Aerumnosa, bonis inuida principijs.

Et postea:

At genitrix pauper, geminæ sine dote sorores,
Quas miseras frustrà spes fouet vna mei,
Exposcunt à me fraterni præmia iuris,
Sed chartas nullas, carmina nulla volunt.

Ab Vrbano demùm Valerio patruo suo disciplinis liberali homine dignis institutus, eam eruditionem adeptus est quam quisque ex eius operibus perspicere potest. Commilitonem habuit qui eodem præceptore vsus est Leonem X. Pon. Max. qui erudiendus Vrbano Bolzanio Bellunensi non sine delectu traditus est. Vrbanus enim vir doctissimus, & literarum Græcarum peritissimus habitus est, in quibus perdiscendis opera Constantini Lascaris vsus est, quem Bysantio rediens quò ab Andrea Grittæo postea Venetorum Principe perductus erat, Messanæ offende-

rat, reuersus in patriam cum se Venetijs recepisset, ibi magna auditorum frequentia Homerum interpretatus est, Institutionesq; edidit in linguam Græcam. Ex hac vita functo Venetijs Pierius Valerianus noster præ foribus D. Nicolai magnæ, vt vocant, Domus hanc inscriptionem posuit:

VRBANO BOLZANIO BELLVNENSI, MINORITANÆ FAMILIÆ SACERDOTI SVMMÆ INTEGRITATIS, ET INNOCENTIÆ, QVI GRÆCAS LITERAS EXTORRES IAMPRIDEM, ET PROCVL A TERRA ITALA EXVLANTES NOBIS SVMMA TVM DOCENDI, TVM SCRIBENDI CVRA PRINCEPS ASSERVIT:

PIERIVS VALERIANVS BOLZANIVS EX FRATRE NEPOS, INSTITVTIONIS EDVCATIONISQVE MEMOR POSVIT. VIXIT ANNOS LXXXI, MENSES III. DIES XII. IN VOLVNTARIA PAVPERTATE FELICISSIMVS, IN OMNES QVOAD POTVIT SEMPER OFFICIOSVS, NVLLI VMQVAM INIVRIVS. M. D. XLV. Mense Aprilis.

Meruit quoque Vrbani Nepos Pierius cui Hippolytus Medices princeps Illustrissimus, Cardinalis posteà factus, erudiendus, monendusq; traderetur. Hieronymum Donatum & Andream Grittæum Patritios Venetos summa sibi necessitudine deuinxit: Baptistæ Egnatio, Marco Antonio Sabellico præceptori, Cęlio Calcagnino, Ioan. Manardo, Achilli Bocchio, Syncero Sannazario, Romulo Amasæo, Cornelio Musso, & Arnoldo Arlenio, plurimisq; alijs viris magna doctrina & eruditione præditis familiaris fuit, ac Petrum Bembum quadam ad Vrbanum patruum Epistola amicum suum speciatim appellat. Ioannis Petri illi fuit peculiare nomen (vt ipsemet fatetur) priusquàm M. Antonius Sabellicus id Venetijs in Pierium immutasset, illudq; meritò fecisse videtur Sabellicus, eò quod Petrus Valerianus charus fuit Musis, quæ Pierides dictæ fuêre à Pieri Macedoniæ regione, AEmathia antè dicta. Hæc enim Musarum parens, domusq; est, à nemore ita appellata, cui nomen est Pieris: quin & à Pieria Pierius deducitur, vnde Pierium carmen dicimus. Virgilium collatis varijs codicibus emendauit, cuius in hac re laborem commendat summoperè Ludouicus Viues sub finem libri tertij de tradendis disciplinis. Carminum libros aliquot, Hieroglyphica, siue de sacris AEgyptiorum literis commentarios, Sphæræ compendium, & pro sacerdotum barbis scripsit, cui libello videlicet barbarum defensioni Epistolam ad Andream Alciatum præfecit F. Minutius Caluus Romanus Typographus, qua Castigationum illius in Pandectas meminit, ac de fulminum significationibus, vt ipse testatur Hieroglyphicon lib. 43. Scripsisse fertur, & alia in quæ nondum incidi. Cùm Iulius Cæsar Scaliger in Hypercritico omnes Poëtas notet: *Olim,* inquit, *Pierij non pauca vidimus, quæ propter temporis longinquitatem nunc excidère nobis: etiam nescio quid de Carpione & Catullo. Verùm earum scriptionum nihil extat apud nos in præsentia, fortè inter alias congeries, eius Ioathas repertus est à me. Quare de ipso aliquid dicendum etiam arbitror, quem equidem huic subiunxi: quòd vterq; longè abhorrebat à profanis atq; impudicis argumentis. Ille vitia insectando, præmia bonis proponendo, hic exemplo diuini illius viri qui pro Iesu nomine mortem cum vita commutare minimè dubitauit. Præsertim cũ affixa Poëmati Epistola, & viri Christiani sapiat animum, & eadem dicat quæ Palingenius,*

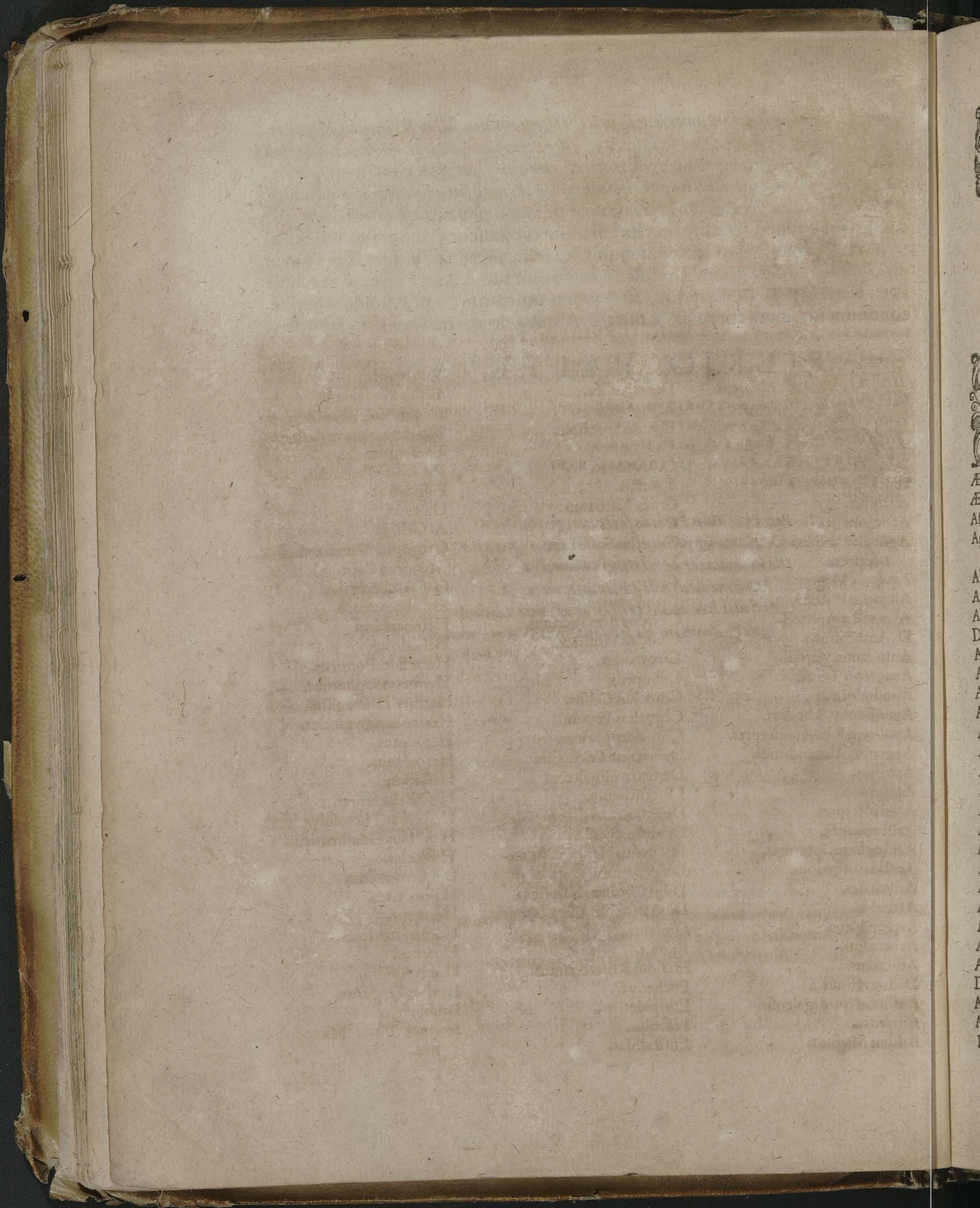
nius, sed talibus adornata numeris ac figuris orationis, vt non solùm sapiens, vt ille, sed etiam Poëta, non versificator (quòd neglexit ille) appellari mereatur. In opere autem ipso cũ materia tenuis est & ieiuna, tum vulgaris. Quare vix capere potest Poëticæ corpus eloquentiæ. Ille autem contrà nititur multis conatibus obruere splendorem orationis, nihilq́; omittere quod cum simplici Christianaq́; veritate inoffensum Poëtæ studium coniungere valeat. Planè aduerto Scaligerum hæc in illum eructasse ne ei innotatus abiret. Cęterùm Pierius postquàm tot sui monumenta reliquisset, senio confectus Patauij diem supremum obijt, non sine luctu eruditorum totius Academiæ, & præcipuè Petri Carrarij, & Ioann. Baptistæ Carrarij eius amicorum, qui Tumulum quo reconditum fuit Pierij corpus in Basilica D. Antonij decorarunt hac inscriptione:

PIERIO VALERIANO.

BELLVNENSI, POETÆ RHETORIQVE AMPLISSIMO, CVIVS PIA VMBRA NON POENITENDVM HIC TVMVLVM SORTITA EST: NAM VT OPTABILIS IN PATRIA, ITA SPECIOSVS PATAVII SVPREMI OFFICII DECVS FATO AMISSVM, VIRTVTE RECVPERAVIT. PETRVS CARRARIVS, AC IOANNES BAPTISTA ROTA, PATAVINI VNANIMES GRATO HOSPITI POSV.

Pieridas dum Pierius sectatur, & Orci
Nil timet insidias, hunc fera mors rapuit.
Illa necem, æternæ ostentant hæ munera vitæ.
Hinc medicus vitæ Pieriusq́; neci.
Abstulit hæc annos tristes: at præmia laudum
Atq́; Animam hæ seruant, inuida mors moritur.

AVTHORES QVORVM TESTIMONIIS IN HIS COMMENTARIIS VSUS EST PIERIUS.

ABSINIS Rhetor.
Absyrtus.
Acron.
Ælianus.
Ægyptij sacerdotes.
Æneas Platonicus.
Æschilus.
Africanus in Georg.
Agriculturæ libri Constant. Imp. I. scripti.
Albertus Magnus.
Alcinous Platonicus.
Alexander Aphrod.
D. Ambrosius.
Ammianus Marcell.
Anacreon Teius.
Apollodorus.
Appollonius Rhodius.
Apollonij Rhodij interpres.
Appianus Alexandrinus.
Apuleius.
Aratus.
Arati interpres.
Aristophanes.
Aristophanis interpres.
Aristides Adrianus.
Aristoteles.
Arrianus.
Artemidorus.
Athanasius.
Athenæus.
D. Augustinus.
Ausonius Burdegalensis.
Auerroes.
Basilius Magnus.
Beda Venerabilis.
D. Bernardus.
Biblia sacra.
Boëtius Seuerinus.
Callimachus.
Cassiodorus.
Catullus.
Cebes Thebanus.
Censorinus.
Charisius Sosipater.
D. Chrysostomus.
Cicero.
Claudianus.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Pontifex.
Cleomodes.
Colomella.
Cornelius Celsus.
Cornelius Fronto.
Cornelius Tacitus.
Demetrius Triclinius.
Demetrius Phalereus.
Demosthenes.
Didymus.
Diodorus Siculus.
Dionysius Halicarnassæus.
Diogenianus.
Dion Cocceius historicus.
Dion Persensis Chrysostomus.
Dioscorides.
Ennius.
Erasmus Roterodamus.
Eucherius.
Euripides.
Eusebius.
Eustrathius.
Eutropius.
Festus Pompeius.
Flauius Vospiscus.
Florentinus de re Rustica.
Fortunatus.
Franciscus Petrarcha.
Fulgentius.
Galenus.
A. Gellius.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Pont.
Gali Amberagel.
Haliabbes Arabs.
Harpocration.
Heliodorus.
Heraclides Ponticus.
Hermes Astronomus.
Hermes Trismegistus.
Hermolaus Byzantius.
Herodotus.
Herodianus.
Hesiodus.
Hesiodi interpres.
Hesychius Hierosolymitan⁹.
Hesychius Grammaticus.
Hierocles.
D. Hieronymus.
Hippocrates.
Homerus.
Homeri interpres.
Horatius.
Horus Apollo.
Iacobus Zieglerus.
Iamblichus.
Ioannes Picus Mirandulanus.

AVTHORVM QVORVM TESTIMONIIS IN HIEROGLYphicis usus Pierius est, finis.

LOCO-

LOCORVM QVORVNDAM SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVÆ HIC PASSIM EXPONVNTVR, INDEX.

91. Sicut

INDICIS LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ FINIS.

RERVM

RERVM QVÆ SEXAGINTA HIS LIBRIS SEV COMMENTARIIS CONTINENTVR, ANALYTICVS INDEX.

Bucce-

Labor

Nume-

Fossa.

Eloquen-

LIB. XLVIII.

LIB. XLIX.

Fatui-

ARVN-

LIB. LVIII.

HIEROGLYPHICORVM Ioannis Pier. Valer. Finis.

ADDITAMENTI
LIB. I.

ADDITAMENTI

LIB. II.

FINIS.

INDEX

INDEX ALPHABETICVS BIPERTITVS.

PRIOR, CAPITVM TOTIVS OPERIS, QVÆ tum à Pierio Valeriano LVIII. Libris, tum ab Anonymo duobus postremis prolixe explicantur.

Nictere-

INDEX ALPHABETICVS BIPERTITVS.

POSTERIOR, RES PER HIEROGLYPHICA SIGNIFIcatas, atque tum à Pierio Valeriano, tum ab Anonymo, eruditè Libris LX. expositas continens.

Amor

B.

Bonum

L.

Lacedæ-

Opu-

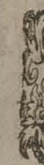
Q.

R.

optimus

Vesta-

FINIS.

IOANNIS PIERII VALERII BELLVNENSIS HIEROGLYPHICA,

Seu,

DE SACRIS ÆGYPTIORVM, ALIARVMQVE GENTIVM LITERIS COMMENTARII,

LIBER I.

CAPVT PRIMVM.

A MVLTA quidem sunt, quæ de Leone tam Philosophi, quam Historici, necnon Aruspices disseruere: sed neque veriora, neque admiranda magis ab eorum vllo, quam ab Ægyptiis sacerdotibus & obseruata, & posteritati commendata sunt: tot ea scilicet extant, quæ viri illi, totius (ausim dicere) arcanorum naturæ conscij, super animalium ingenijs maxime omnium diligenter explorauerunt. Eam vero esse in Leone præstantiam norunt omnes, vt, vel singula eius membra, non eorum tantum sacerdotum inuentione, sed & gentium, ætatumque pene omnium consensu, mystici alicuius significati argumentum præbuerint. Tot sunt veterum monumenta, in quibus Leonina facies, varijs hieroglyphicis expressa, nunc magnanimitatem, nunc animi corporisq; vires, nunc Solem & terram, nunc natorum erga parentes obsequium, nunc animi domitorem significat; alijs mox picturis amoris petulantiam, Oratoriæ facultatis partem, vigilantiam, custodiam, terrificum hominem, dominatorem, Nili incrementum, clementiam, vindictam, & pleraque alia commonstrat. Nulla tamen naturæ vi admirabilior esse iudicatur, quam ipsa, qua egregie pollet, magnanimitate. Ab ea igitur primum omnium ordiemur, quam Ægyptij sacerdotes ea de causa per Leonem pictum intelligi volebant, quod inter quadrupedes nullum aliud animal præstare magis

Leonis præstantia.

De magnanimitate Leonis.

B animo exploratum habuere. Eam præterea Leonis esse imaginem, vt magni & generosi animi simulacrum præ se ferat, vt in Physiognomorum obseruationibus inuenitur. Caput enim magnum habet, pupillas ignitas, [a] faciem obrotundam, & ad radiorum similitudinem iubas vndecumque diffusas, quibus colla armosque vestiat. Id enim Leonum genus animosius esse, theatra Romana sæpius ostendere. Atque hæ quidem quo diffusæ magis, vulnerum eo magis contemptum indicant. Eos Homerus ἠυγενείους appellat, de quibus dicitur: *Leonem non terreri laruis, neque à subula excipi.* Quare [b] Diogenes, cum apud Xeniadem seruiret, amicis volentibus eum redimere, negauit velle se: *An nescis*, inquiens, *Leones non iis seruire, à quibus aluntur, sed alitores potius seruire Leonibus?* Pari magnanimitate Antigonus Demetrij filius, cum vrgentibus hostibus olim retrocedere cogeretur, negabat se fuge-

[a] Leoni præcipua generositas, tunc cum armos vestiunt iubæ.

[b] Diogenis, & Antigoni apophthegmata.

fugere, ſed vtilitatem à tergo ſitam perſequi. Huiuſmodi vero faciem horride iubatam in morem hiſtricis irritatæ aſpicias in Antonini numo: qualeſque illi ſunt, quos throno Solis Ægyptij ſubiecêre, affinitatem demonſtrantes, quam cum ipſo Deo iubarum imitatione habere viderentur. Nam degeneres, ac perinde pauidiores illi omnino ſunt, qui criſpioribus breuioribuſque ſunt iubis. Neque aliud ſibi vult diuina lectio, cum Dei populum ſicut catulum Leonis exurgere, & ſicut Leonem exilire ſcribit. Quanta enim illa ſunt indicia magni animi, cum quis crucem ſuam tollit, & Chriſtum ſequitur, cum Principum furias contemnit, cum ferocia, ſæuaque verbera aſpernatur, cum cæſus denique gladijs, bidentis inſtar, nullam neque murmure, neque querimonia conſternationem oſtendit, cum victo ſeculi terrore, ſpretiſque corporis pœnis, igni, beſtijs, tortoribuſque traditur? deſpicit enim & contemnit omnia, quæ ſunt in poteſtate mortalium, & imitatur eum, qui *Leo de tribu Iuda* nuncupatur. Atque hic demum ille homo eſt impauidus, qualem dari ſibi Democritus poſtulabat ad ſummi boni ſpecimen, qui ſcilicet animum à terrore liberaſſet.

Antonini numiſma. — *Nu. 23. 24.* — *Apocal. 5. 5.*

ANIMI CORPORISQVE VIRES. CAP. II.

AIVNT vero Admetum Leonem & Aprum iunxiſſe, ex quo illum animi corporiſque vires copulaſſe intelligendum eſt. Per Leonem enim animi vim, per Aprum, vt ſuo loco dictum inuenies, robur corporis interpretantur. Addunt, eum eodem argumento Apollini atque Herculi acceptiſſimum fuiſſe, quos media ſapientia & ingenitæ cuiuſdam virtutis indole ſibi conciliaſſet.[a] Quinetiam Poetæ feroces in bello viros μολέοντας vocare conſueuerunt.

ROBVR. CAP. III.

EST & illud hieroglyphicum, per anteriora Leonis robur ſignificare, propterea quod in eo animali membra [b] illa robuſtiora ſunt: ab excellēti enim vi quadam vniuſcuiuſque rei ſignificata ſua Ægyptij deſumebant. Expreſſit robur hoc Lucretius Carus, cum ita ſcripſit:

Principio genus acre Leonum ſæuaque ſecla
Tutata eſt Virtus.

Neque alia de cauſa Leonem cœlo adſcriptum multi prodidere, niſi quod Sol eo tempore, quo ſignum id permeat, maxime ſit validus atque robuſtus: moxque degeneret in poſteriora declinans. Quia vero, vt Pauſanias ait, decet bellatorem hominem in conflictu aduerſus hoſtem, omni poſthabita manſuetudine atque clementia, ſæuire: Lacedæmonij Martem θυρειτὰν appellauere, eoque ſpectare Homericum illud ait de Achille dictum, λέον δ' ὡς ἄγειος οἶδεν. Cuiuſmodi ſignum in Simandij Ægyptiorum regis nominatiſſimi ſepulchro ſpectari ſolitum authores tradunt, quem Leonis ſpecie figuratum hoſtes in fugam vertere vidiſſes: vt ex eo & animum & robur & vigilantiam Regis perſpicere liceret. Videre vero eſt in Neruæ Traiani nūmo fortitudinem hanc ita figuratam, vt claua leonino inſideat capiti, per clauam, fortitudinem ſignificari dictum eſt in Roboris commentario; per caput vero leoninum, animi generoſitatem interpretamur: vtroque enim opus eſt, qui Ducis inuicti nomen affectet ſibi vendicare. Quod vero pertinet ad Leonis robur, tradunt authores Hyllum Herculis filium, eo quod viribus præſtaret, Leonem Cytheronium cognominatum, quem cum Euchemus Arcas interfeciſſet, Rex à Megarenſibus ſalutatus eſt, apud quos oraculum erat, eum ſibi adſciſcendum, qui Leonem interfeciſſet. Quod ſimile fuit Diocletiani facto, qui tunc ſe ad rerum ſummam peruenturum acceperat ab oraculis, quumprimum Aprum interemiſſet: ob idque cum plurimos confeciſſet Apros, queri per iocum ſolebat, ſe quotidie Apros interficere, nunquam autem Imperatorem declaratum iri, donec virum nomine Aprum iugulaſſet. In numo quodam pulcherrimo C. POBLICII Q. F. cernere eſt fortitudinis ſimulachrum, quod Leonem ſuffocat claua à pedibus ſtrata,

a Pugnaces ac frementes vt Leones, μόλος pugna, fremitus.
b Præſertim caput & pectus. ibid.
Plin. lib. 8. cap. 36.
Traiani numiſma.
C. Poblicij Q. F. numiſma.

A strata, pharetra cum sagittis anteposita. Hippothoon Poeta robur hoc leoninum pulcherrimo descripsit senariolo, quem apud Io. Stobæum inuenimus: γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, cuiusmodi verba senex ille dicit apud Aristophanem, Vespis, ἐγὼ τοὐμὸν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν. Leonis senectam, maxime florente hinnulorum iuuentute meliorem esse scribit Hippothoon; & senex ille Aristophanicus senectutem suam pubescenti multorum iuuenum virtuti gloriabundus anteponit. Cicero vero in Officijs, vim non aliter Leoni peculiarem esse dicit, quam Vulpeculæ fraudem.

VIGILANTIA CVSTODIAQVE. CAP. IV.

VERVM enimuero, per Leonis caput Ægyptij sacerdotes vigilantiam atque custodiam ostendebant. Causam addebant, quod solum hoc ex animalibus recuruos vngues habentibus, simulatque natum est, cernit, atque hinc Plutarchus solare animal Leonem haberi putat. Sane illi nomen παρὰ τὸ λάω[a] τὸ θεωρῶ, inditum aiunt etymologiarum indagatores.
B
Somni præterea parcissimi est, oculosque habet inter dormiendum splendescentes, ac quodammodo patefactos, quod in custodiæ signum recepere: & sane multi crediderunt Leones omnino insomnes esse, quod Manethon Ægyptius in ijs, quæ scripsit ad Herodotum tradit. Huiusce rei argumentum nonnulli obseruauere, quod caudam assidue inter quiescendum motat. Cæterum incredibile est, vt putat Aristoteles, animal vllum perpetua vti vigilia: sed inde persuasi sunt, qui talia se obseruasse profitentur, quod Leo magnos habet oculos, palpebrasque perexiguas, vt non oculum possit penitus obtegere, intuentique splendor ille sese offert, qui plurimus emi-
C cat ab eius pupilla: quare semper somni expers esse videatur. Quapropter significanter admodum, non tantum Mycenarum[b] portis, sed etiam reliquorum ædificiorum, præcipue vero fanorum valuis, ædiumque sacrarum vestibulis Leones, tanquam diuinorum custodes, vt est passim cernere, statuebantur. Quique ijs insomnium attribuunt, inde eos Soli dedicatos autumant, eandem cum Leone conditionem habenti, quippe qui patenti igneoque oculo terram conspectu perpetuo atque infatigabili tueatur. Cum vero constet, Alexandrum magnum præter alia, quæ in homine præclara fuerunt, vigilantissimum etiam fuisse, quod in exemplo, à Grue sumpto alibi diximus, non miror, etsi aliæ etiam huius rei causæ esse possunt, eum in numis quibusdam Leonino spolio caput indutum spectari, ab cuius altera facie simulachrum Iouis est sedens, læua baculo innixus, dextera Aquilam prætendens, literæ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, nempe quod ab Hercule per Caranum, primum Macedoniæ regem, duceret genus: nam Hercules Nemæi Leonis spolio vbique insignis conspicitur: vel quod eximiæ magnitudinis Leonem, spectante Spartanorum legato, strauit. Quanquam non sum nescius, Philippum Regem post Olympiæ nuptias, per quietem sibi visum coniugis aluo insignem infixisse bullam, cuius
D sculptura Leonis imaginem haberet: quod & vxorem grauidam esse, & animosum filium parituram, coniectores periti respondere. Hinc Alexander, in matris honorem, Leonis spolio maxime gauisus est: & eadem de causa, cum somnio monitus, Alexandriam in Ægypto ædificasset, eam Leontopolim appellauit, quamuis eius successores Alexandriam à conditore ipso maluerint vocitari. Quod vero pertinet ad Leonis somnum, Physiologos ait Adamantius, hæc de catulo Leonis scribere, eum quippe simulac natus est, tribus diebus & tribus noctibus dormire, tum deinde patris rugitu, tanquam tremefacto concussoque cubilis loco, catulum dormientem expergefieri: eoque trahit dictum illud à Iacobo in sacra lectione: *Catulus Leonis Iuda ad prædam (fili mi) ascendisti, requiescens accubuisti vt Leo, & quasi Leæna, quis suscitabit eum?* Atque etiam illud ex secundo Balaamis responso: *Recumbens vt Leo requiescet, & quasi Leæna, quam suscitare quis audebit?* quod dubio procul ad Christi sepulturam pertinet.

a Video, speculor, & contemplor.

b Sed & Fulgentius Gallum Mercurio attribuit, ob mercatorum vigilantiam.

Portis valuisque fanorum cur Leonina capita affiguntur.

Alexandri numus.

Philippi Regis somnium.

Leontopolis.

Gen. 49. 9.

Numer. 23. 24.

Sedenim intelligere etiam possumus dormisse eum sicut Leonem, ob splendescentes inter dormiendum oculos, vt scilicet diuinitatem ipsam cum eo nihil quicquam sopitam intelligamus. Quod autem de oculis inter dormiendum splendescentibus à nobis additum est, ea de causa factum, vt aurem ijs velleremus, qui viri alioqui doctrina magni atque pij, in eo tamen lapsi sunt, quod animam Christi putarunt per tempus illud, quo corpus eius sepulchro conditum fuit, apud inferos passam, quod humana ipsa natura piorum hominum audire reformidat. Animaduerte autem Origenis traductionem Latinam loco hoc, vt fere passim, valde corruptam esse. A

TERRIFICVS. CAP. V.

Agamemnonis clypeus.

ATQVE eo quidem signo, quo robur & vigilantiam indicabant, eodem & terrificum hominem, qui reliquos aspectu solo consternaret, significabant: cuiusmodi simulachrum in Agamemnonis clypeo fuisse, Pausanias testis est, ad formidinem alijs incutiendam. Quod quidem scutum in Olympiæ templo per aliquot tempora pependerit, inscriptione etiam adiecta:

Οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων Ἀγαμέμνων.

Quod ita reddere possumus: B

Terror hic est hominum, quique hunc gerit est Agamemnon.

a Plin. lib. 8. cap. 36. *Leonis natura formidabilis.*

Est autem Leo eius naturæ, vt etiam si ferum nihil moliatur, intuentes tamen terreat: [a] ea est in oculis eius vis, ea maiestas. Vnde tam Græci quam Latini Poetæ terrorem descripturi, comparationem ab huiusmodi animalis ferocia libentissime desumpsere. Merito itaque Chabrias, Atheniensium dux, vel, vt alij, Philippus Macedo, dicere solebat, formidabiliorem esse Ceruorum exercitum duce Leone, quam Leonum duce Ceruo. Atque tanta porro vis, tantusque vigor animali alioqui robustissimo, ita in oculis consistere tota videtur, vt eorum vel minima offensione, supra quam credibile sit, debilitari videatur, leuissimiq; amictus obiectu pecude ignauior fiat, quod & in theatris sæpius Roma spectauit, & Lysimachi exemplo comprobatum est, quem Alexander [b] Magnus in idem claustrum cum ferociente Leone incluserat, ille vero hanc ingressus viam, domita strangulataque bellua, & Regi admirationi fuit, & vitæ consuluit suæ, meruitq; vt huiusmodi factum æterna numismatum memoria prorogaretur. Quin non in oculis tantum eius, terror, verum etiam in rugitu constat: itaque Pindarus eum ὀρυξερμὸν, Olympijs, hoc est, *Late rugientem*, vocat, Agesidamo, vt in Vulpe diximus. C Id vero fit tanta ferarum omnium trepidatione, vt (quod Ambrosius cum Basilio testatur) animantium multa, quæ vel eius impetum per celeritatem euaserint, horrenda tamen eius indignantis audita voce, veluti vi quadam perculsa atq; attonita consternentur, & plerumque ita deficiant præ metu perdita, vt nullo negotio capiantur. Quinetiam qui per somnium imaginatus fuerit habere se Leoninum caput, [c] Onirocritæ volunt eum in aduersarios terribilem fore significari, nonnunquam vero & principatus & dominationes assecuturum. Ab huiusmodi vero rugitus magnitudine, Marcus, è quatuor Euangelistis vnus, Leonis imagine, vt est à Daniele præuisus, ita in hodiernum vsque diem hieroglyphice figuratur, quod ipso statim operis initio vocem in deserto clamantem ingenti ore tonat. Ita Eucherius.

b Plin. ibid. & Plutarchus in Alexand. *Lysimachi praclarum factum numismate testatum.*

c Artemidorus lib. 1. cap. 39. *Marci Euangelistæ imago hieroglyphica.*

DOMINATOR. CAP. VI.

Mulier Leonem pariens.

SANE Basilius Leonem pro Dominatore animalium rationis expertium ponit: obseruatumque est in ostentis, vt si forte mulier aliqua Leonem pariat, fore vt ab externis gentibus vinceretur ea Respublica, in qua id contigisset: quod non in humano tantum genere, sed etiam in quocunque alio D diuersæ formæ animanti pollere tantundem comperias apud Aruspices. Obseruatum est in Cô insula, cum Ouis de grege Nicippi cuiusdam priuati hominis Leonem peperisset, non fuisse huiusce rei euentum irritum, arrepta inde ab eo dominatione. Hinc illa societas Leonina, quæ longe plura sibi assumit quam relinquat, de qua Arist. I. C. ex Vlpiano Cassium respondisse refert: [d] *Societatem talem coiri non posse, vt alter lucrum tantum, alter damnum sentiret*, & hanc societatem Leoninam solitum appellare. L. ff. XVII. T. pro Socio. I. XIX. & Dion Chrysostomus sermone περὶ βασιλείας, Homerum ait sapienter Boui æquiparasse Agamemnonem eo versu:

Ouis Leonem pariens. *d Societas Leonina quæ.*

Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο πάντων.

Minime vero vel Leoni vel Aquilæ similem dixit, propterea quod dominationis ea sunt exempla.

SVM-

A

SVMMA CALLIDITAS INGENII. CAP. VII.

NIHIL vero grauabor antiquam in argumentum huiusmodi fabulam subiungere, quæ mortalibus vtili admodum documento futura sit. Diuulgata per orbem erat fama oraculi, quod ab Ioue Ammone prodierat, Alexandrum Macedonem breui ad se venturum, quem filium esse confitebatur suum: solicitari hinc ad obsequium terræ Reges, Principem vt sibi conciliarent inter se certare muneribus: præcipueque Ptolomæus Ægypti Rex, Dei sui filium veneraturus, magnam pecuniæ vim parat, quantum scilicet vectigalis vno die ex Nili ostijs & Memphiticæ vrbis portorijs collegisset. Erant vero cuiusque generis pecuniæ ex rebus omnibus hinc inde collectæ ad aliquot talentorum millia: id totum sine delectu xenij nomine ad Alexandrum deferri curat. Obtulerunt sponte veterinam operam, Mulus, Equus, Asinus, & Camelus, qui pecuniam cum fide conuectandam suscepêre. Hi vix biduum à Memphi progressi, facti sunt obuiam Leoni, qui & ipse intellecto Herculis cultu, quem Macedo suscepisset, dum rebus studet suis, Regem salutaturus iter in Macedoniam tendebat. Data itaque & accepta hinc inde salute cum destinatum, vt fit, omnes iter enarrassent, adsciscitur co-

Fabula elegans.

B mes Leo quasi custos atq; præsidium aduersus latrocinantes affuturus. Hic de pecunijs certior factus, habere dixit se quoque certam drachmarum summam, quas pro commeatu ferret, sed esse illas sibi plurimum incommodas, quod oneribus gestandis nequaquam assuetus esset, rogat itaque, vt si oneris additamentum, leue singulis futurum inter se dispertitum, suscipiant, magni hoc beneficij loco habiturus. Obsequuntur illi officiosissime, ac paucas admodum illas Leonis drachmas inter se diuisas in sacculos quisque suos admiscent, iterque mox continuant suum. Venerant in pingues Asiæ campos, cum Leo armentorum multitudine conspecta, dies aliquot ibi commorari è re sua fore designauit, simulataque lassitudine, aliquot dierum quiete sibi opus necesse dixit, quasq; deposuerat pecunias reposcit: adapertis confestim sacculis, ipsum quæ sua essent, sibi desumere licere inquiunt. Leo cum plerasque alias magno numero drachmas eadem nota signatas in vnoquoque sacculo conspexisset, læto magnoque rugitu edito: *Drachmæ*, inquit, *meæ multas admodum drachmas singulæ peperere*, atque mox quotquot erant suis similes abstulit pro suis. Quid quod Hannonem [a] Carthaginensem præclarum virum, cuius meminit Plinius, in exilium actum ferunt, quia Leonem ferundis oneribus assuefe-

a Plin. 7. ibid.

C cerat? argumento inde capto, vt Plutarchus ait ἐν πολιτικοῖς παραγγέλμασι ad Traianum, quod qui Leonem cicurare potuisset, ad longe maiora etiam aspiraret.

HOMO, QVI VEL SVAM, VEL ALIENAM FEROCITATEM EDOMVERIT. CAP. VIII.

EODEM ostento, mortalium triumphis, Leones iunctos à M. Antonio, atque id quidem ciuili bello, generosos spiritus iugum subituros, portendere. Id quod Cicero in Philippicis illi obijcit, dum currum eius Leonibus iunctum, imperiosi hominis inuidiam ostentare memorat. Et in Epistolis ad Atticum, qui augurium id formidabat, ait: *Tu Antonij Leones pertimescas, caue, nihil est illo homine iucundius*, & quæ sequuntur reliqua. Sane hominem, qui arte, ingenio vel authoritate longe potentiorem se addicit sibi, atque subijcit, per Leonem ab homine domitum intelligimus: quippe quod feræ alioqui ferocissimæ validissimæque impetum ferocitatemque sopire mollireque potuerit. Hac vtitur comparatione Nazianzenus, vbi Basilium ait, non modo sibi conciliasse prius Eusebium, sed in suam

M. Antonij Leones.

D ita sententiam attraxisse, vt eius consilijs & monitis in omnibus parere videretur. Notum ex Historijs quid Megarensibus acciderit, apud quos Cassius Leones, quos ædilibus ludis præparauerat, reliquisset. Cum vero ciuitas per Calenum caperetur, Megarenses ferarum carceres effregerunt, earum vinculis relaxatis, vt irruentibus hostibus obiectæ, negotium eis tantisper facesserent, dum sibi per moram aliquam consulere possent: sed enim longe aliter euenit, quia Leones in ciues ipsos truculenta sæuitia conuersi, tantam inermium stragem edidere, dum obuios quosque adoriuntur, sternunt atque dilacerant, vt spectaculum id fuerit [b] vel ipsis hostibus perquam miserabile. Atque vt huiusmodi multa prætereamus, iam vero Pythagoricũ præceptum est, animalia curuunguia (ita mihi liceat γαμψώνυχα interpretari) nutrienda non esse: quippe rapacitatem è ciuitate summouendam. Idem sentit Æschylus, cum Leonis catulum in Republica non alendum esse dicit his verbis:

Cassii Leones.

b Aristoph. in Ranis: & Val. Max. lib. 7. cap. de sapienter dictis.

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν, — *Catulum Leonis alere in vrbe non iuuat,* A
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴν πόλει τρέφειν, — *Magis cauendum ne Leonem nutrias,*
Ην δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. — *Quem qui educarit, eius & mores ferat.*

Euripides vero nullo eos pacto cenſet admittendos, Pythagoræ præceptum ſecutus, in quo ſapienter quidem Æſchylus hæc ſuper Alcibiade, impotentiores id genus homines non accipiendos: cæterum ſi accepti fuerint, æquo animo ferendos. At Euripides, vt Ariſtophanicus clamat Dionyſius, Ranis, ingenue magis locutus, ſiquidem vt apud Homerum habetur:

Οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια [a] πιστά.

a Nullum firmum fœdus cum hominibus, & leonibus.

FVROR INDOMITVS. CAP. IX.

IMMENSVM itaque furorem, quo quis impotentius exardeſcat, ſignificare ſi collibuiſſet, Leonem effingebant catulos ſuos diſcerpentem, imo exoſſantem, vt Græcum vocabulum ἐξοστεΐζοντα interpretemur, non autem ἐκστίζοντα, cauda flagellantem (vt in vulgatis Hori exemplaribus lib. 2. cap. 38. bis poſitum exſtat, quo quidem furore [b] correptum olim Herculem authores tradunt, eoque inſaniæ prouectum, vt non hoſpitis tantum filios enecarit, verum & in ſuos ipſius filios vſque adeo ſæuire ſolitum, vt eos interfecerit: quod non abſimile eſt à pictura Leonis proprios catulos diſcerpentis. Sane Theocritus in Megara Herculis fœmina, de furore, quem is in liberos exercuerit, hæc dicit: B

b Hinc Ariſtophanes: ἡρακλέους ὀργὴν ἔχων. Leonini furoris deſcriptio.

Σχέτλιος, ὅς τόξοισιν ἀοῖ πορεν αὐτὸς Ἀπόλλων
Ηέ τινος κηρῶν, ἢ ἐριννύος αἶνα βέλεμνα
Παῖδας ἐοὺς κατέπεφνε, καὶ ἐκ φίλον εἵλετο θυμόν,
Μαινόμενος κατ' οἶκον, ὁ δ' ἔμπλεος ἐστὶ φόνοιο. C
Τοὺς μὲν ἐγὼ δύστηνος ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Βαλλομένους ὑπὸ πατρί.

Infelix, qui miſsilibus de munere Phœbi,
Siue ea Parcarum, vel Erynnios impia tela,
Gnatis ipſe ſuis furiis agitatus ademit
Charam animam, vt domus ipſa cruore aſperſa nataret.
Hos ego confoſſos manibus cecidiſſe paternis
Iuſſa oculis ſpectare meis, miſerabile viſu.

Poetæ [c] quoque noſtri Leonem iracundum notant, vnde illud apud Horatium: [d] *Promethea inſani Leonis vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro*, cum de excandeſcentia loqueretur. Elegantiſſime quoque, neque non eruditiſſime Lucretius cauſam furoris illius perquirit, cuius carmina non iniucunda quæ repetantur, ponere non piget:

c Ouid. Met. lib. 4. Armeniæ Tigres, iracundique Leones.
d Horat. 1. Carm.

Sed calidi plus eſt illis, quibus acria corda
Iracundaque mens facile efferueſcit in ira,
Quo genere in primis vis eſt violenta Leonum,
Pectora qui fremitu rumpant plerumque gementes, D
Nec capere irarum fluctus in pectore poſſunt.

Superius vero dixerat, cum de varietate animi loqueretur:

Eſt etiam calor ille animo, quem ſumit in ira, Cum ferueſcit, & ex oculis micat acrius ardor.

Eius vero indicium excandeſcentiæ eſt, cum caudæ verberibus ſeſe excitare viſus fuerit, quod ita Heſiodus tangit in Herculis ſcuto:

—— Πλευράς τε καὶ ὤμους
Οὐρῇ μαστιόων ποσσὶ γλάφει, οὐδέ τις αὐτόν
Ἔτλη ὅτ' ἄντα ἰδὼν σχεδὸν ἐλθεῖν, οὐδὲ μάχεσθαι.

Quem

A Quem Catullus secutus Galliambico super Atti dixit:

Age cæde terga cauda, tua verbera pateant,
Face cuncta mugienti fremitu loca retonent.

Et quæ ad furoris incitamentum & indicium sequuntur: nam & corrugare frontem pugnaturus cernitur, quod σκύζειν [a] Græci dixere: & superciliorum contractionem ἐπισκύνιον vocant. Index autem præcipuus est Leonini animi cauda, perinde ac Equorum aures, eaque proprie in Leone dicitur Alcea, [b] quod præcipuum in ea robur constet, vel quod incitamentum quoddam sit ad assumendas vires animumque commouendum: initio irarum terram flagellant, increscente vero excandescentia terga etiam sua verberant, id ea de causa fieri putat Alexander Aphrodiseus, quod eorum anima vehementius moueatur, sitque vltionis admodum appetens, cauda vero vtatur veluti homines manu, quâ illi se plerumque in excandescentia complodere solent: ita animalia hæc ira commota, cum id quod sese lædit vlcisci nequeunt, eo sibi modo solatium solent excogitare. Est itaque furor Leoni familiaris, vnde apud Maronem, [c] *Iræque Leonum*, legitur, & Ouidius: *Iram vultus habet*, de eisdem ait: quare Poetæ
B Leonem peculiariter feram dicunt, ita Callimachus:

Θηρὸς ἀερτάζων δέρμα κατωμάδιον.

a σκύζειν, irritari.
b ἀλκὴ enim robur.
c Æneid. lib. 7.

Quod vero catulos ab eo exossari pingerent, causa est, quod medulla Leoni vel nulla, vel perexigua est, vt omnium animalium solidis omnino ossibus constare videantur, quasi inde accrescat furor: quod labor his confringendis sit mercede maior, cum minimum id sit, quod suctui possit inseruire. Sunt præterea ossa illi dura adeo, [d] vt ex eis collisis ignis veluti ex silice excutiatur. Hinc animal est maxime febri obnoxium. Febrem vero nihil aliud esse, quam superantem totius corporis calorem Medicorum omnium consensu manifestum est. Febri denique nomen ab igne Græcum [e] πυρετὸς à feruore Latinum est: quo morbo Leones toto vitæ tempore cruciari feruntur, eaque de causa Lucretius *triste Leonum seminium* appellauit. Sane prouerbium hinc emanauit, [f] ἐγέλασεν ὁ λέων, quotiens rarum aliquod hilaritatis exemplum intuemur. Thucydidis id dictum est in Cylonio scelere subnotando, cum scilicet indoluisset demum Atheniensis populus, Cylonem per factiosissimas factiones quietum Reip. statum interturbare, & quasi post diuturnam mœstitiam ad hilaritatem demum respe-
C xisset, vt impetu in hominem facto, eum vel ad inuiolabilis Deæ templum aufugientem persecuti sint plerique, distractumque inde magno totius ciuitatis gaudio trucidarint.

d Definitio febris.
e Seruius in Virgil.
f At potius Leonis rictus, quam risus.

REMEDIVM IN FEBREM NACTVS. CAP. X.

EO itaque incommodo vexantur Leones, tametsi vnus Albertus negat esse eos febriculosos, cui in Germania nato, alito atque educato, vbi totum fere vitæ spatium cõsumpsit, vtrum de Leone loquenti potior sit adhibenda fides, quam Ægyptijs inter Leones quodammodo genitis, cumque ipsis totum vitæ tempus versatis, alij viderint. Ego sane disciplinas eorum in huiusmodi re secutus, compertum esse dicam Leonem febri correptum, [g] vel si ad furorem vsque exæstuet, vnius pastione Simiæ liberari. Quapropter
D Ægyptij Sacerdotes si febricitantem hominem & sibimet auxilia comparantem significare vellent, Leonis Simia vescẽtis hieroglyphicum ponere soliti sunt: tanta enim indignatione Simiam fert Leo, vt nullum animal auidius perdere desideret. Causa est animalis petulantia, Leonem indignissimis modis exagitantis. Nam simul ac vel ex arbore aliqua, vel ex alio tuto latentique loco nacta fuerit occasionem in Leonem insiliendi, pro magno habet negotio caudæ sese eius applicare, natibusq; affigere, atque ita quibuscunq; potest ludibrijs Regi suo illudere, quod cum impatienter ferat Leo, impotenter admodum in huiusmodi animal efferascit: quæ plenius in Cynocephali commentario discussimus. Sed vt mirari desina-

g Plin. ibid.

Simia & Culicum in Leonem petulantia.

Culices.

desinamus animal adeo ignobile generosissimo omnium infestum esse, scimus etiam Culices in Leonum greges petulanter adeo ferocire, vt eos magna interdum clade ad internecionem adigant. Inter enim arundineta Mesopotamiæ Leones innumeri iuxta fluminum ripas & fruteta vagantur, eo tempore quo hyemis clementia ibi mollissima est, semper innocui: verum vbi per æstatem cœlum exarserit, regionibus ijs æstu candefactis ambustisque propemodum, ipsi tam vapore sideris, quam multitudine culicum agitantur, quorum densissimis examinibus per eas terras omnia referta sunt: qui quidem ad splendorem oculorum, tanquam ad humidiora membra conuolantes eos appetunt, palpebrarum libramentis mordicus insidentes. Hinc Leones cruciati diutius, aut fluminibus, ad quæ remedij causa confugiunt, absorbentur, aut amissis oculis immanius efferascunt: quod ni fieret, omnis ea quæ ad Orientem late diffunditur plaga, huiusmodi bestijs oppleretur. Id sibi compertum esse testatur Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libro 18. A

SVPER IGNE SOLICITVS. CAP. XI.

Formidat ignem

ATQVE hoc quidem animal, quod ignem ingenitum, & in ipsis ossibus abstrusum gestat, ignem tamen præcipue formidat, adeo vt nihil æque vereatur, atque prætentas faces, quibus ad ferociam eius domitandam nihil efficacius, quod & Homerus testatur eo carmine: B

Καιόμεναί τε δέται τὰς τέτρεῖ ἐσσύμενός περ.

Ardentesque faces, quas quamuis sæuiat, horret.

Et Pindarus Nemeis: Πῦρ δὲ παγκρατὲς θρασυμαχᾶν τε λεόντων ὄνυχας ὀξυτάτους, ἀκμὰν τε δεινοτάτων σχάσαις ὀδόντων. In cuius trepidationis admirationem adducti Ægyptij sacerdotes, hominem super igne formidolose solicitum, & quasi vesanientem, ostendere si vellent, Leonis simulachrum, & faculam pingebant. Id nos vix authoribus credebamus antequam & Florentiæ, & demum Romæ Leones hac potissimum ratione domari conspiceremus. Simulacrum hoc in marmore cæsum Romæ vidi via Leoniana, quæ ad popularem ædem ducit, erutum frustum ex Augustorum mausoleo. Leo erat humi sessitans capite sublato, & in tergus verso: in transuersum adsculpta erat fax pinea cum nuce in summo capulo, tæniaq; à face in Leonis tergus porrigebatur. Quamuis vero apud authores scriptũ repererim, nihil aliud ex hieroglyphico huiusmodi significari, quam, vti dicebamus, eum qui super igne pauidus esset: si tamen liceat mihi sententiam his meam admiscere, rei istius interpretationem esse dixerim, edomitum furorem. Causam cur ita ignem expauescat Leo, Peripatetici eam afferunt, quod eius animalis vis præcipua in oculis consistat: quique oculos licciores calidioresque habent, ij maxime omnium ignem auersantur. In idem vero significatum adduci possit ilicis folium, Leonino pedi subiectum: siquidem Magi ferunt Leonem iliceo folio calcato torpescere: eandemque vim esse folio scillæ traditum à Zoroastre, non illo inquam antiquo, sed qui post Plutarchum fuit. C

Simulacrum Romæ in via Leoniana.

RELIGIOSA FORMIDO. CAP. XII.

De Gallo

ET ne longius à Leonina formidine digrediamur, Gallum [a] is identidem, & præcipue album, vt Ambrosius ait, à quo etiam Pythagoras abstinendum [b] iubet, mirum in modum perhorrescit; quod pro symbolo colendæ diuinitatis accipi quidam prodidere. Si quidem Gallus, de quo Lucretius, D

Quem nequeunt rabidi contra constare Leones

Inq; tueri, ita continuo meminere fugat.

diuinum quiddam præ se fert, vti latius in Commentario de volucre ea perscripto, disseruimus. Diuinitatem vero omnis terrena potestas reformidat, ac reueretur. Leones porro cum Deûm matri sint dedicati, Terræ ipsi addicti intelliguntur, & superius bonam Leonis partem, quippe quod à iubis est reliquum, terram præ se ferre dicebamus. Sed enim aliam huius formidinis causam adducit Proclus libello de Magia, ait

a Plinius vbi supra. Gallus cur Leoni formidabilis sit.

b Quod mensi sacer & horarum nuncius sit.

Cybelle.

enim

A enim Gallum & Leonem præcipue solaria esse animalia: sed cur Gallum Leones vereantur, non posse nos à materia sensuve rationem assignare, sed à superni tantum ordinis contemplatione: qua scilicet, præsentia visve solaris virtutis magis Gallo infusa sit, quam Leoni concessa, quod ex eo coniectare videtur, quod exploratum omnibus est, applaudere illum hymnis surgenti Soli, quasique iubar eius aduocare, eo præsertim tempore, quo ex medio Antipodum cœlo digressus ad nos deflectitur. Affirmat etiam solares quosdam Angelos in Galli effigie nonnunquam apparuisse, qui, cum in se sine forma sint, nobis tamen, qui sumus in certam effigiem informati, forma se præditos ea videndos exhibuere. Contra vero Dæmones nonnunquam Leonina fronte visos, qui obiecto Gallo repente in auras euanuerint: quare solent etiamnum diebus his superstitionis eius studiosi, gallinaceum pullum in pelliciendis eis consilij causa præmactare. Ad hæc tradunt Græcorum nonnulli, qui doctrinam Ægyptiorum sequuntur, animam Cecropis, quem in Leonem transmutatum credebant, immolatis Gallis gallinaceis, characteribus quibusdam subscriptis euocari, seque illam eis ostendere: quod tamen esse ludibrium Æneius Euxitheus affirmat, Dæmonesq; ita nos præstigijs fallere contendit. Quod vero Dæ- *Cecropis anima euocata.*
B mones, qui Leonina fronte apparuerint, obiecto euanescant Gallo, inde procedere dicit Proclus, quod in eodem ordine constituta, quæ inferiora sunt, superiora semper vereri coguntur. Quemadmodum plerique viri, dum virorum diuinorum imagines intuentur, hoc ipso aspectu vereri solent aliquid turpe perpetrare. Lucretius vero ex sectæ suæ præceptis ait esse:

—— Gallorum in corpore quædam
Semina, quæ cum sunt oculis immissa Leonum,
Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
Præbent, vt nequeant contra durare feroces.

Mirum vero quod veteres obseruarunt, Leonem etiam herbam ita nuncupatam, quæ surculis sese circumplicando plurimum nocet, Gallum ita abhorrere, vt si puella adhuc intacta, menstrua tamen, nuda passis crinibus leguminum segetem circumeat, Gallum in manibus habens, exarescat gramen id, prorsusque deficiat. Id qualecunque est, à Democrito tamen traditum est, vt asserit Sotion. Sed qui alieniores à superstitione sunt, arcanamque naturæ vim quandam contemplantur, Semina aiunt
C Galli sanguine contingi debere, hæcque ita sata ab Leone herba nulla postmodum iniuria affici.

INVNDATIO. CAP. XIII.

INCREMENTVM vero Nili, quem NVM Ægyptiaca lingua nuncupant, quod apud nos significat Nouum atque recens, ostendere cum vellent, Leonis identidem hieroglyphicum faciebant: quippe cum Sol Herculei Leonis terga adit, Nili diluuium excitat, duplumque recentis aquæ Sole in eo signo commorante sæpius exundat; quæ vis aquæ per spatiosam Ægypti planiciem late diffusa, solum ea fertilitate grauidum reddit, qua non ipsi tantum indigenæ sibi alimenta colligunt, sed magnam orbis partem fame leuant. Propter eam vero aquarum redundantiam, quam Leonis beneficio consequi se quotannis experiuntur, institutum est, & apud gentes omnes vno iam consensu receptum, vt canales, tubique & siphones, qui aquam eructant, per terebrata foramina in Leonina capita ad id locis opportunis adsculpi solita, aquam immittant, quæ inde ex Leonis rictibus euomi videatur. Qua ratione autem capita ea Leonum in simis præcipue constituenda sint, quoque ordine disponenda, atque vt ea tantum quæ contra columnas fuerint perterebrari debeant ad canalem vsque, qui cœlestem *Leonina capita aquas eructantia.*
D aquam ex tegulis excipit, reliquis inter hæc solidis, vti quæ cadit vis aquæ per tegulas in canalem ne deijciatur per intercolumnia, neve transeuntes perfundat, sed ea tantum, quæ sunt contra columnas, ex ore ructus aquarum emittere debeant, Vitruuius late docet. Obseruauerat siquidem is, aquarum redundantiam per Leonem apud Ægyptios significari, atq; hoc in omnibus antiquorum ædificijs fieri passim viderat. Et vt semel dicam, fontes & aquarum tubi, qui ab aquæductibus quibuscunque prominebant, Leoninis figuris ornabantur: vt qui fons admirabili opere Viterbij antiquam hanc disciplinam ostentat. Et vt alia dissimulem, Romæ in Area Lateranensi Leones duo sunt nigri lapidis ante æneam M. Aurelij statuam positi, qui dubio procul fontibus inseruiebant. Indicio sunt ora perterebrata in adaperto rictu, & inferne foramina in guttur vsque immissa, & inter pedes pro pectore canaliculus excipiundæ aquæ, dimittundæque intercauatus. Tale aliquid obseruaui in agro Brixiano extra *Leonum effigies in tubis.*

portam Orientalem ad secundum lapidem, vbi iuxta viam, quæ tota magnis aquarum riuis atque diuortijs instructa est, Leo marmoreus antiquissimi operis, vtris instar inflatus, rictum eodem modo ad aquarum effluuium patefaciebat. Sed neque in ijs tantum, quæ ad aquam euomendam pertinent, Leonum effigies apponi consueuerunt: verum etiam propterea quod Leo, cœlestis ille, inquam, aperire claudereque videtur aquarum cataractas. Atque in hæc vsque tempora nunquam antiquata est veterum consuetudo, vt ostiorum clausuræ, claues, annulique foribus affixi, Leoninis rictibus ornentur, quod apud Ægyptios factitari solitum ait Theon in Arati Commentarijs: quamuis quod ad ostia pertinet, ad eam, de qua superius dictum est, custodiam potius respicere, quam ad aquarum fluctus, crediderim. Illud non omittam, quod Horus Apollo tradit, in supplicationibus pluuias exposcentibus, plerisque in locis Leonum ora vino prolui fuisse morem. Sed aduertendum est vulgatos Hori codices hoc loco deprauatos esse. A

SEMEL TANTVM ENIXA. CAP. XIV.

CVM vero persuasum haberent Ægyptij, Leænas semel tantum in vita parere, id quod cum Herodoto plerique alij prodidere: mulierem itidem, quæ vnius tantum filij mater fuisset, per Leænam sculptam significare consuerunt. Et in hanc sententiam Æsopi fabula veteribus scriptoribus approbata. Cum Vulpes Leænæ fœcunditatem suam obijceret in generositatis commendationem, illam vero incesseret, quod & semel in vita, & vnum tantum pareret: Leænam respondisse, se quidem semel & vnum parere, sed eum Leonem. Huius raritatis causam plerique reddere commenti sunt, eamque potissimum adinuenere, quod catuli in vtero iam vnguibus obortis matricem discindant, edique partum, ea vnguium acie in enixu lacerata: vel quod vna cum primo partu locos amittat, quam deliram esse fabulam [a] Aristoteles asseuerat, easque vel quinquies vita parere, quod explorauerit in terra Syria, demonstrat. Primum enim quinque, ac per annos singulos vno subinde pauciores, donec ad vnicum, & mox ad sterilitatem declinauerint, in qua reliquum vitæ spatium degant. Alias magna ex parte geminos: quod per longam annorum seriem Florentiæ experimento compertum est: sed quum plurimum sex, nonnunquam etiam vnum. Philostratus affirmari ait à rerum peritis, ter eas tota vita parere: primo quidem tres, mox duos, inde vnum: visam tamen aliquando Leænam, quæ octo vtero gestarit. Sed enim quam Philosophi rationem raritatis huiusce in pariendo conati sunt inuenire, Basilius Magnus ad prouidentiam Dei refert, cuius imperio factum sit, vt animalium ea, quæ facile capi possent, longe essent cæteris fœcundiora: quocirca tam Lepores, quam Damæ, quam etiam Oues, fere sæpius & geminos pluresque pariunt fœtus, ne genus deficiat feris ijs, quæ sanguine gaudent, carniuoræque sunt. At ea, quibus pro cibatu cætera sunt, certum est longe minus fœcunda esse: quapropter ait, *Leonis vix vnius Leæna mater euadit*, quæ quidem raritas pariundi, cum non alij animalium generi certius contingat, merito Ægyptij, quod in pluribus accidit obseruantes, semeliparam per Leænæ hieroglyphicum ostendebant. B C

Æsopi fabella.

[a] *Sic Plin. lib. 8. c. 16.*

Partus Leænæ

CLEMENTIA. CAP. XV.

PRÆTER hæc alia quoque super Leone hieroglyphica inueniuntur, quæ quoniam apud eos non reperi, qui literas hieroglyphicas interpretati sunt, sed potius obseruatione inuenta mihi videntur, breuiter attingam. Ex ijs clementia est, per quæ Leonem [b] & substratum hominem, ita tamen vt Leo sit incolumis, significatur: propterea quod infestissime solicitatus ab homine Leo, dummodo sit intactus, non vnguibus eum lacerat, nec vlla iniuria afficit, sed quatit solum, atque vbi ita perterruerit, dimittit, quod ita Ouidius scribit: D

Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni.

Ad huiusmodi significatum non frustra vidimus in Seueri Pij Augusti. numo simulacrum mulieris, quod Leoni exporrecto insidet, manu quidem vna hastam terræ affixam tenens, altera fulmen quasi abijciens, non autem in iaculandi gestu, cum inscriptione huiusmodi, INDVLGENTIA AVG. IN CAR. neque quidquam aliud legi potest.

[b] *Sic Plin. Leoni tantum ex feris clementia in supplices, prostratis parcit. ibidem.*

Seueri Pij Aug. numus.

CASTIGATIO. CAP. XVI.

PRÆTER clementiam, inesse Leoni castigationis etiam iudicium, ex eo didicimus, quod traditum ab Eudemo citat Ælianus, Leonem, Vrsam, & Canem eodem contubernio à magistro quodam

A quodam alitos & educatos, sine vlla iniuria aliquamdiu pacatissime coniunxisse, ac si domestica & eiusdem generis animalia fuissent: verum cum Vrsa quodam impetu percita contubernalem Canem dilacerasset, commotum Leonem violati hospitij scelere, in Vrsam proruisse, eaque pariter dilacerata, meritas pro Cane pœnas exegisse.

VINDICTA. Cap. XVII.

LONGE vero diuersum à superiori significato est, quod vlciscendi studium per Leonem telo confossum, plerique pingere instituerunt. Vulneratus enim Leo obseruatione mira percussorem nouit, & in quantalibet multitudine vnum appetit; &, si detur copia, fœdissime lacerat & discerpit. Ferunt Iubæ Maurorum regi præstantis animi iuuenem fuisse comitem, dum per deserta Africæ, rerum suarum cõponendarum studio, rex cum exercitu proficisceretur, ex itinere vero Leonem obuiam factum, à iuuene illo ipso sagitta percussum, in syluam recessisse, anno vero post cum Iuba rebus ex voto compositis eadem copias traduceret, eumdem illum Leonem obseruato iuuene, à quo vulnus acceperat, vnum illum è tam magno militum numero violentissimo cursu hostiliter aggressum, B nulla vi cohiberi potuisse, quin correptum iuuenem miserabiliter dilaceraret, nemineque aliorum læso, vltione ea contentum, decessisse. Pythagorici porro animam Cambysæ regis Ægypti in Leone se deprehendisse aiebant, vnde illi animus imperii cupidissimus fuerit, & maxima quæque semper appetierit. Cæterum, hæc quoque potest assignari causa: quod illis temporibus, quibus claruit, neminem in vltionem eo magis propensum fuisse notum est, qui numquam Ægyptios persequi odiis armisque, & omni vexationis incommodo affligere destitit, eis semper infensus, donec in omni Ægypto rerum potitus, sacris omnibus profanatis, populos totius regionis male tractãdo, defessus potius, quam satiatus est. Facit ad hoc illud, quod visi Leonis ostentum, belli principium coniectores atque augures tradunt indicare, quod quidem eleganti trimetro apud Græcos [a] exprimitur.

Λέοντας ἰδεῖν δυσμενῶν δηλοῖ μάχας.

Visæ Leonum imagines noctu indicant occidionem ab hostibus.

[a] Nempe à Suida recitat Erasm. Chil. 3. cent. 6. prouerb. 58.

REGIVM AVGVRIVM. Cap. XVIII.

C ALIOQVI Regibus augurium dare Leones soliti sunt, vt is, qui Iuliano Imperatori, Gordiani tumulum cum exercitu prætergresso, sese obtulit, immanissimo corpore eius aciem inuasurus, à qua multiplici telorum ictu confossus est. Obitus enim Regis ex hoc portendebatur, inquit Ammianus. Verum antea Maximino Cæsari, cum Narseo Persarum Rege iam congressuro, itidem Leo & Aper ingentes trucidati simul oblati sunt, tamen euenit, vt is ea fera admodum gente superata, incolumis & sine damno discesserit. Et Sandrocotus Indus obscuro genere, cum Alexandri furorem pedum pernicitate declinasset, fessusque somnum in sylua captaret, à lambente Leone sudorem sibi sensit abstergi, quoque pacto inde præfectis Alexandri oppressis, Indiæ regnum inuaserit, à Trogo traditur.

ANNVS MENSESQVE. Cap. XIX.

ET quoniam incidimus in auguria, non abs re fuerit commemorare, quod Leæna, quæ catulos octo vtero gestabat, à venatoribus in Mesopotamia cæsa, exenterataque, quo tempore Apollonius Tyanæus ea iter faciebat, indicauit eo interpretante, annum vnum, & menses octo illum apud D Barsanem Babyloniæ moraturum. Interrogantibusque comitibus, cur non potius annos IX. interpretaretur, cum ex passere & pullis octo à Serpẽte deuoratis, apud [b] Homerum annos itidem nouem Calchas intellexisset: *Editi iam illi fuerant,* respondit Apollonius, *hi vero adhuc in vtero nondum fœturam compleuerant: quare mensibus potius quam annis aßimilantur.*

Leæna cæsa in Mesopotamia quid.

[b] Iliad. β.

CRAPVLA. Cap. XX.

SVNT enim qui hominem ad satietatem vsque crapulatum, per Leonem frusta carnium depascentem indicari velint. Animal siquidem hoc cibo incontinenter admodum vtitur, multaque deuorat solida, sine vllo dissectu, quæcunque potest, mox à saturitate nihil biduo aut triduo edit: quam scilicet voracitatem Iuuenalis tangit, vbi *multa pascendum carne Leonem*, dixit: atque inde fit, vt grauis illi ob cruditatem exhalet anima, quæ teterrimi semper odoris est. Quocirca nonnulli grauem

Voracitas Leonis.

animam significantes, Leonis os hians facere consueuerunt. Huius fœtoris ergo, Martialis videtur A muliebre pudendum Leonem appellasse eo versu:

Quare si pudor est Ligella, noli
Barbam vellere mortuo Leoni.

Taxat enim eam, quæ cum vetula esset, pilos vellere pertentaret: & alij lupanar olidum dixere. Quanquam non desint, qui loci huius interpretationem longius accersitam, ad Cenchrenas, quas Leones Nicander appellauit, referant: huiusmodi enim Serpentes morsu sanguinem exorbent, & genitale semen ex pretiosissima sanguinis decoctione fieri Medici consentiunt, vnde dixit Iuuenalis:

Accipiat sane mercedem sanguinis.

MERETRIX. Cap. XXI.

SANE meretrices per Leænæ nomen intelligi, multis veterum sententijs & monumentis constat. Tale aliquid habes apud Aristoph. Lysistrate in iuramento fœminarum, *Non stabo Leæna in Tyroclesti.* Huiusmodi petulantiæ causa Ezechiel Hierosolymam Leænam vocat, & Heliachim catulum eius, qui ductus est in Ægyptum. Alium rursus catulum Ioachim, quem in cauea, vt Septuaginta ediderunt, Nabuchodonosor Babylona traduxit. Michael Byzantius meretrices quasdam ex Megara Sphinges appellatas ait, quod humano capite mansuetudinem præ se ferrent, cæterum corpore reliquo Leonino, rapacitatem, & imperium, quod in amatores exercent, indicaret. Et Megaricæ Spinges in opprobrium dici solitum de meretricibus, ob impuros scilicet mores Megarensium, quos veterum scriptores omnes damnant. Facit ad hanc rem veteris Poetæ senariolus admodum venustus:

B

Sphinges Megaricæ.

Ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης.
Par est Leænæ & fœminæ crudelitas.

C

Sed & ante vrbem Corinthum Veneris erat templum, iuxtaque Laidis tumulus, cui Leænæ simulachrum appositum videbatur, ariete inter priores pedes apprehenso: quod nimirum petulantiam eam indicabat, qua præcipue lasciuiunt arietes: de quibus loco suo diximus.

TACITVRNITAS. Cap. XXII.

Armodij & Aristogitonis factum celebre.

LEÆNÆ vero elinguis simulachrum ex ære, quod Athenienses statuere, Iphicratis opus, ex effigie quidem Leænæ, meretricis nomen, ex linguæ vero defectu, taciturnitatem eius indicabat. Cum enim Armodius & Aristogiton deliberanda à tyrannis patria consilium inijssent, coniuratioq; delata esset, comprehensam illi Leænam scortum eorum vtrique admodum familiare, ad mortem vsque tormentis varijs excruciarunt, ea tamen constantissime omnia pertulit, nec quemquam prodidit, supra fœmineam imbecillitatem fortitudinis admirandæ memorandum exemplum: quam Athenienses, vt honoribus honestarent, ne scortum tamen celebrare viderentur, eiusdem nominis D animal ob taciturnitatem elingue, erigendum decreuere. Constantissimum meretricis huius exemplum citat Tertullianus, quo nostri animosiores fierent, cum leui adeo de causa repertæ sint vel mulieres, quæ tam forti animo pro amicorum salute non solum tormenta parui fecerint intolerabilia, sed sponte suum ipsæ cruciatum auxerint. Nam hæc eadem, vt ille ait carnifice iam fatigato, postremo linguam suam comestam in faciem tyranni sæuientis expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos confiteri posset, si etiam victa voluisset.

CYZICENI. Cap. XXIII.

Cyzicenorum pecunia.

SI quis vero incidat in monetam, quæ Leonis imaginem ex vna parte habeat, ex altera vero Cybelem deorum matrem, sciat eam esse Cyzicenorum pecuniam, quæ celebris admodum est, ob id, quod

A quod pulcherrime sculpti erant, & quod pro XXVIII. drachmis Atticis imputabantur, quæ summa ducales aureos duos reddit, & aliquantulum plus: vna enim argenti drachma Marcelli Veneti pondus æquat. Atque hi sunt Cyziceni stateres, qui rem egregie factam indicabant.

Magorum porro superstitio considerata Leonis alacritate perniciosissimoque cursu, mustelæ dentem Leonino corio adalligatum, ad pedum tumorem atq; adeo imbecillitatem adhibere commenta est, id quod apud Lucianum Tychiades ridet, orta inter Cleodemum & Dinomachum medicos contentione, vno eorum Leoninum, altero Ceruinum corium præferente, vt per incantamenta Eucrati laboranti amuletum aliquod apponerent. Controuersia vero omnis inter eos est, dum ille fomentum aliquod miserabiliter implorat, vtrum Ceruus an Leo magis pedibus valeat, atq; eorum vter alacriori feratur cursu. Merito igitur Virgilianus [a] Æneas, *tergum Getuli immane Leonis* dat Salio, velocitatis præmium, qui primam in stadio coronam meruerat, nisi dolo Nisi fuisset interturbatus. a Æn. lib. 5.

HERCVLANVS LEO QVID. CAP. XXIV.

B QVID vero sibi velit Herculanus Leo, magis diuulgatum est, quam vllo sit opus commento latius declarare. Illud tamen non omiserim, Herculem illum Ægyptium, qui cum Osiride, vt Antiquitatum scriptores tradunt, Italiam ab amarissimo Gigantum iugo liberauit, per Leonem intelligi, neque quemquam alium. Plures enim Hercules fuisse, & Arrianus, & Diodorus historici prodidere: hunc autem omnium primum Leonis insignia gestasse tradunt. Cæterum Heraclitus Ponticus, superatum ab Hercule Leonem ideo fingi dicit, quia Argiuus ille, de quo Græci plurima scripserunt, Hercules, furorem illum, quo ex atra bili plurimum laborauit, tandem edomuerit. Satis enim exploratum est ex ijs, quæ antea dicta sunt, animal id per semetipsum immoderatis animis excitari. Sunt tamen [b] qui per Herculem mystice Solis lumen intelligant: Leo vero cum Soli dicatus sit, manifestum est quid sibi velit Hercules & Leo. Nam & hinc Iubari stellæ nomen, qui Phosphorus est, quod splendor eius in modum Leoninæ iubæ diffunditur. b Macrob. lib. Saturn. lib. 1. c. 20.

VIRTVS. CAP. XXV.

C VTCVMQVE vero Leoninum spolium virtutis hieroglyphicum est, eaque de causa Herculi dicatur, quem pro virtute veteres posuere, ideoque Diogenes [c] conspicatus quendam eo ornatu sibi gloriose placentem, exclamauit: *Ecquid virtutis indumentum vituperas?* Sed enim non Leonis tantum, verum alterius etiam animantis gestare pellem, heroicum fuisse morem, didicimus ex Apollonij commentarijs, vbi Poeta scribit:

c Apud D. Laertium in Diogene Cynico. Diogenis dictum.

Δέρμα δ' ὁ μὲν ταύροιο ποδηνεκὲς ἀμφ' ἔχετ' ὤμοις.

Et apud Virgilium [d] Euandrus:

Demissa ab læua Pantheræ terga torquet.

d Æneid. lib. 8. Antiochi nummus.

VIRES CEDERE SAPIENTIÆ.

IN Antiochi numo videas Leonem quendam, propemodum humi procumbentem, & superuolantem Noctuam, quod nonnulli vespertinum crepusculum indicare arbitrati sunt: quippe cadente Sole, noctem, quam per auem eam intelligi volunt, exurgere. Ego vero per huiusmodi hieroglyphici figmentum D significare crediderim, vires cedere sapientiæ. Nam per Leonem Robur, per Noctuam Mineruam intelligi, suis locis commentaria hæc ostendere. Eiusdem argumenti esse puto Leonem in numo, cuius inscriptio est, ΜΙΛΗΤΩΝ, qui anterioribus pedibus inclinat ad humum, superne vero caduceus exporrigitur, vt scilicet id ostendat, vires quantumlibet feroces, sapientium eloquentiæ cedere. Numum vidi apud Maffæos Romæ. Quod vero signum Iunonis Argis spectabatur palmite redimitum, subiecto pedibus eius corio Leonino,

nino, id habebat hieroglyphici, quod nouercam vtriusq; priuigni exuuijs insultantem ostenderet. Callimachi id inuentum tradunt, qui Iunoni vitem induxit. Rem huiusmodi tangit Tertullianus.

VIRES CEDERE ELOQVENTIÆ. A

LVNA. CAP. XXVI.

VISEBATVR in Olympiæ templo Dianæ simulachrum alatum, dextera Pantheram, sinistra Leonem continens. Per alas volucrem Lunæ cursum interpretamur, quæ septem & viginti dierum spatio totum permeat signiferũ, quem Sol vix annuo temporis spatio perlustrat: Panthera varietates eius indicat, quas vnoquoq; mense XII. suis nominibus designatas alibi recensuimus. Leo Solis vim demonstrat, qua splendorem sibi comparat, ea tantum parte lucens, qua eius radijs illustratur. B

SOL. CAP. XXVII.

TERRA.

C

Veterum simulacra radiata.

FIERI etiam solita erant apud veteres simulachra quædam radiata, ita tamen, vt vnius simulachri radij omnes sursum versus tenderent, alterius ad inferiora demitterentur: atque ita conformata, vectanda Leonibus commendarentur. Sciendum autem ex Vectij commentatione, Solem & Terram ex eo figmento veteres intellexisse, quippe quos Assyrij ADAD, & ADAGARTIN vocabant: D ADAD quidem Solem, qui radijs deorsum inclinatis inferiora viuificat, mulcet, educat: omnium quippe terra nascentium author: ADAGARTIN vero Terram, quæ conceptam à solaribus radijs virtutem eandem, quam, licet sursum versus, erigit. Ita veluti sponsa viri appetens, vt Platonicum dictum interim vsurpemus, rerum omnium suarum stipata fœtu, sese habendam exporrigit. Sed enim ipsa Leonis effigies vtrumque referre videtur hieroglyphicum: quippe quæ anterioribus partibus Solem exscribit, posterioribus vero Terram. Quod tamen ADAGARTIN, pro Tellure positum putat Vectius Bassus in Commentario Germanici, qui Phænomena scripsit, vbi de Erigone agitur. *Virginem, inquit, dici Cererem arbitrati sunt plerique, spicarum quas tenet indicio: alij Adagartin malunt.* Sunt qui & fortunam, quoniam sine capite astris inseritur. Nigidio Figulo placet iustitiam, vel æquitatem, quo

A quo nomine etiam Terram ipsam dici alibi comprobauimus, & Legiferam vbique Cererem apud Poetas appellari comperias, vt ab iustitiæ nuncupatione: neq; hoc quidem alienum videatur, & cum Tellure iustissima consensum habeat. Hinc apud Maronem prospero terræ subiugandæ omine Æneia puppis: [a]

Prima tenet rostro Phrygios subiuncta Leones.

ANIMI DOMITOR.

Veluti etiam hominem insidentem Leoni nonnunquam videas, quem is stimulo regat, quod esse sui animi regem omnino videtur significare: neque enim Æneium illud ad sacra tantum patria refertur, quæ in Cybeles honorem fieri solita: neque solum respicit beneficium, quod, vt additum est, fuerit

B *—Ida [b] profugis gratißima Teucris.*

Subijciuntur vero Leones Magnæ Deæ vehiculo, idẽtidemque trahunt & currum Solis, atque tam varie à veteribus tradita, ad vnum eundemque demum intellectum tendunt. Demum hæc duplex in Leone natura, qua quidem anterioribus partibus cœlestia refert, posterioribus vero terram, quæstionem illam facile potest soluere, qua nonnulli mirantur, cur Leonis effigies in Diuinis nostrorum literis, modo Christo, modo Dæmoni attribuatur: pro Christo quippe apud Prophetas non semel positus, vt supra diximus: pro maligno vero, Petrus epistola prima *rugientem Leonem* dixit: & Dauid: *Libera à Leonibus vnicam meam*, clamat. Quibus responsum facio, anteriora, quæ sunt Leonis, fortitudinis, & regiæ virtutis habere significatum, atq; ita pro Christo poni. Nam Irenæus vbi mysterium Dei in rebus strenue gerendis, in dominando, in regendo vim & authoritatem ostendi disputat, Leonis imaginem ait id præmonstrasse, quæ vni ex quatuor Euangelistis fuerit attributa: inferiora autem, partem quippe terream, fugacitatis & insidiarum. Caudam enim subter C vterum cum fugit, subijcit, cauda ferit ex obliquo per insidias, quæ omnia dæmonem exscribunt, quo nihil à bono fugacius, nihil in mortales insidiosius.

[a] *Æn. l.10.*

[b] *Æneid. ibid.*

Leonis duplex natura.

CHRISTVS HOMO DEVS. Cap. XXVIII.

DENIQVE, vt etiam aliter philosophemur, cœlestis est anteriore parte Leo: ideo admiranda Christi opera veram nobis ante oculos proponunt diuinitatem. *Nemo enim, qui à Deo non sit*, ait Nicodemus, *opera ea facere poßit, quæ ipse faciebat.* Posteriore terram sapere videtur: ea frigida est, inde ad minima quædam, Galli [c] quippe cantum, prætentam facem, obiectum leuis amictus, quin ad Simiam, & ilicis folia, atque etiam scillæ, Leo timidus est, & ad fugam promptissimus. Et humanus Christus mortem timet, perpetuæ non ignarus, quæ statim subsecutura esset, immortalitatis; effugere cruciatum tentat, patremque orat, vt acerbissimus à se calix auferatur: & inde ita debilitatus, vt præ trepidatione genibus insistere non posset. D Quod si vtraque natura in Christo est, Leo cum sit eiusmodi, recte in Diuinis literis modo Deo, modo mortalibus accommodatur.

[c] *A Plinio lib. 8. c. 16.*

IVSTITIÆ CVLTVS. Cap. XXX.

EA vero præcipue de causa eorum sententiam approbarim, qui ferociores quoq; animos iustitiæ sese subijcere, per hieroglyphicum huiusmodi arbitrantur, quia nuper in Gauartiano agri Bellunensis vico suburbano, reperti sunt magno numero numi, ab quorum vna facie mulier corona insignis longaq;

induta palla sedet, manum ad ensis inuersi capulum extendens, ita vt apex ipsius capuli volam impleat A literæ circumscriptæ, IVSTITIA. Ab altera facie, eadem mulieris effigies pene nuda, amictu quidem toto inexporrectam retro dextram appenso, læua supra Leonis caput postremis pedibus residentis iniecta: literæ adsculptæ sunt LEONIS HVMILITAS.

NATORVM ERGA PARENTES OBSEQVIVM. CAP. XXXI.

LEONES autem domitos & magnæ Deæ currui succedentes, Lucretius aliter interpretatur, qui velit figmentum id significare, liberos quantumlibet feroces, obsequentes esse debere parentibus: ait enim:

Adiunxere feras, quod quamuis effera proles,
Officiis debet molliri victa parentum.

Varro tamen in Cybeleio curru duo considerasse videtur, [a] Leonem vtique terræ symbolum, vti paulo ante dicebamus: mox quia genus id animalium in longinquis, & à nobis remotissimis regionibus inuenitur, nullam ait esse terræ partem tam remotam, quam coli subigique non oporteat: ita omnes, quæ vel hieroglyphica sunt, vel quoquomodo mystica, in suam quisque artem vel disciplinam, quam profitentur, trahunt. Diodorus autem, vti suus est mos, historias sibi confingit ex commodo suo, Leonesque ideo Cybeles currum trahere confictum ait, quod ab his ea educata fuerit. Vtrum vero curru vehatur Dea, an sella sedeat, quantum ad significatum pertinet, parui refert: nam in Faustinæ numo Cybelem Turritam Leoninæ sellæ insidentem videas, quæ orbem intra manum & genu tenet: inscriptio est, MATRI MAGNÆ.

[a] At Macrob. Satu. lib. 1. c. 21. Cybelem terram ait, & Leonem Solem.

Faustinæ numus.

AGRICVLTVRA.

B

C

MIXTA QVID. CAP. XXXII.

QVOD vero pluribus in antiquorum monumentis, præcipueque sepulchralibus cernere est, Leones aliquod animal apprehendisse, quippe vel Ouem, vel Taurum, vel Anguem, vel huiusmodi quidpiam, ex eo conijcere potes, sepulti animum aut naturam talem fuisse, cuiusmodi est illud, quod apprehensum fuerit: quippe si Ouem, vel Agnum, vt in sepulchro quodam Romæ sub Æsculapij pronao habetur, intelligas hominem ferocitate demollita, mansuetudinem amplexatum: si Taurum, temperantiam: si Anguem, prudentiam, vel quid huiusmodi: prout animalis, quod detentum fuerit, significatum exiget, interpretaberis. Si vero hostiliter captum vel discerptum, eius naturæ hostem male habitum. Nam in numo quodam argenteo Augusti Cæsaris validissimæ formæ Leonem videas qui seruum superat dentibus in armos affixis: quod forte referri potest ad Actiacam victoriam, quam is Apollinis fauore consecutus est, in qua, vt apud [b] Maronem:

Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi.

pauorem enim ex Ceruo loco suo significari diximus.

Aug. Cæs. numus.

[b] Æneid. lib. 9.

FEROCITATE POSITA ASSVMPTA mansuetudo.

D

A AMORIS PETVLANTIA.
Cap. XXXIII.

ACTIACA VICTORIA.

QVÆSIERIT hic aliquis, quid sibi velint Leonis anteriora, quæ in Chimæra fuisse traduntur, cuius figuram Homerus ita descripsit:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. [b]

Eam autem amoris petulantiam, quæ fuerit à Bellerophonte coercita, significare clari pleriq; authores volunt. Huiusmodi enim sunt amoris initia, qui primo statim insultu Leonina feritate nos aggredi videtur, dictumq; est Epicharmi Comici,

B Δαμιτὸς ἔρως λεοντείᾳ δυνάμει θαλερός.

Amoris mollitiem Leonis robore domitandam.

Eoq; respexisse videtur Horatius, cum de iuuene perdito amore capto ait:

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

[b] *Sic Lucretius. Prima Leo, postrema draco, media ipsa Chimæra. Amoris initia.*

Capra procacitatem atq; lasciuiam significat, cui animosus idem Heros fortier obstitit; Draco verò insultus, pugnamque adeo periculosam, quæ omnia ex peculiaribus Commentariis toto hoc opere suis quæque locis explicantur.

TRES ORATORIÆ PARTES. Cap. XXXIV.

C NAZIANZENVS verò, nec non interpres Hesiodi, per Chimæram tres Rhetoricæ partes intelligunt: Iudicialem quippe per Leonem, ob terrorem quem reis incutit: Demonstratiuam per Capram, quod in eo genere dictio plurimum soleat lasciuire: Deliberatiuam demum per Draconem, ob varietatem argumentorum, longioresq; circumductus, & spiras quibus in persuadendo opus est. vnde etiam monstri filia figitur ab Hesiodo, [c] Echidna nomine, per quam ποικίλον νοῦν καὶ πολυειδῆ intelligi contendunt, quippe *mentem multis & varijs præditam disciplinis*.

[c] *Ouid. lib. 3. fast.*

SACRORVM INITIA. Cap. XXXV.

NEQVE prætereunda est Leonis facies illa, quæ omnium prima visa est Ezechieli, per quam eius disciplinæ periti aiunt initiandorum sacrorum admonitionem nobis oblatam. Eam vero in primis visam, quod à Principum vita soleat totius populi consensus legem sibi constituere. Ad valuas igitur templorum, sustinendis modo postibus, modo hyperthyris, modo pronais locorum vbique Leones subijciuntur: vt cum Maronis dicto, vel præcipuo potius summi Dei præcepto, Deos primum
D venerari meminerimus. Et nullam esse gentem tam efferam, neque animum tam indomitum, qui non possit religionis cicuratione beneficioque molliri, atq; ita mitescere, vt nullum inde sit onus detrectaturus.

LEONES TARVISINI QVID. Cap. XXXVI.

LEONES duo pro foribus, vt fere passim insigniora templa habent, Taruisij sunt, quorum vnus in pronao cathedralis Ecclesiæ à dextera Draconem alatum vnguibus impactis cōprimit: Draco autem retorto collo Leonis pectus admordet, significans, quod praua quidem cogitatio cor incessit, fortis vero animus eam actutum elidit: à læua autem Leo alter Leunculum apprehensum pectori subijcit suo, demonstrans, quod generosus quisque animus seipsum vincit.

SPHINGES QVID. Cap. XXXVII.

QVAS vero Sphingas, humanicipites, reliquo corpore Leonino pro templis prostare locorū vbique [d] cernere est, sunt qui figmentum omnino hieroglyphicum interpretentur ea intelligentia, vt hu-

[d] *Idq; antiquitus, ante valuas tē-*

plorũ Ægyptiorum ex Clemente, Stromatũ lib. 5. cuius rei significatio ibid. habetur.

vt humanam naturam præstare cæteris animantibus admoneamur. Nam alibi principatum ex capite A intelligi disseruimus. Leonem autem brutorum omnium principem esse, manifestum est, qui humano subiectus imperio reliqua secum trahit. [a] In Diuinis vero literis, imperium in bruta omnia homini datum legimus. Sphinga sane monstrum ex parte dimidia virginis formam præ se tulisse, figmento Græcorum tradit Adamantius. Alij interpretantur totius terræ dominium religioni cedere, cui ferocia quantumlibet animalia sese subijciant, imperiumq; suscipiant.

a Gen. c. 1.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. II.

DE IIS QVÆ PER ELEPHANTVM ET RHINOCEROTA SIGNIFICANTVR. B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CLARISS. ET REVEREND. GVIDONEM ASCANIVM SFORTIAM, CARDIN. S. FLORÆ.

ERRESTRIVM animalium hieroglyphica publico spectaculo emissurus, Leonem in primis, quippe eorum dominum, auspicijs inclitißimi Cosmi Medicei, Florẽtinorum Ducis exire procuraui, & quòd studium clarißimæ eius ciuitatis semper fuit, Leones publicè alere, & quodam Ægyptiorum more honorificè tueri, & quòd generosa eorum magnanimitas in ipso Duce laudabilibus tot effulget exemplis, vt non alij cuipiam argumentum huiusmodi dedicari deberetur. C *Sequebatur Elephas, animal quippe quo neque vastius, neque portentosius natura rerum tulit, sed deformitatem bestiæ tot dotibus, ipsisq; tam præclaris insigniuit, vt in omni vitæ tenore humanum genus (quod* sanctius animal *Poëtæ canunt) ab eo bruto si non superatum, certè lacessitum esse videatur, aut pari conditione decertare. In eo autem excellit Elephas, quòd à se natura suggerente, & morum, & virtutum documenta præbeat: quòd homines, nisi doceantur, vix assequi posse fateantur: sed multa sunt, quæ ab eo, tanquam à morum idea, homines desumere, & imitari coacti fuerint. Est enim Elephas ingenita munificentia nobilis, temperantia insignis, æquitate summa conspicuus, præcipuus declinator insaniæ, vaniloquentiæ hostis, pietatis cultor, & ea celebris mansuetudine, vt alienam etiam crudelitatem abhorreat, contrà minùs validas feras pugnare dedignetur, in iram autem nunquam efferatur, nisi acerbitate iniqua, enormiq; aliqua iniuria concitatus: deniq; regalem & ipse animum, ne omnia hîc accumulem, in omnibus referre videatur. Quæ quidem (Reuerendiß. Domine) tibi, non vt te doceam: non enim Sus Mineruam, aiunt, sed vt in memoriam redigantur, hoc Commentario enarrabuntur, exemplisq; citatis comprobabũtur. Nec ad quemquam ex vestro ordine hic Commentarius mitti potuit, vel* D *aptiùs, vel conuenientiùs, quàm ad eum, qui humanitate, fide, pietate, & multarum virtutum, quæ supra ætatem in te conspiciuntur, commendatione longè clarißimus & esset, & haberetur. Vale.*

SVIS VIRIBVS POLLENS. CAP. I.

Promuscis Elephantis arma omnia.

VT igitur ab iis ordiamur, quæ super Elephanto Ægyptij tradiderunt, hominem in primis opulentum, suis quippe viribus pollentem, aliorum nihil indigum, qui dicere tuto possit, *In me est omnis spes mihi,* qui sibi conducentia olfactu quasi quodam enanciscatur, per animal hoc, imò per vnã tantùm eius promuscidem, hieroglyphicè significabant, in eam scilicet admirationem adducti, quòd talem, tantamq; habeat, vt ea vna officiis ferè omnibus illi optimè sufficiat, ea vice manus vtatur, vnde etiam nomen habet, ea bibat, ea cibum ad os admoueat, eam rectori, cuius omnibus imperiis se præbet obsequentissimum, erigat, offeratque, siue is in ceruicem animalis summam sustolli voluerit,

siue

A siue ad terram descendere: quin arbores eadem prosternit, in acie tela de manibus dimicantium detrahit, equites ab equo deripit, pedites correptos quoquo libuerit proiicit, & quotiens immersus per aquas ingreditur, ea ipsa edita in sublime reflat atq; respirat. Proprio itaque & eleganti vocabulo Lucret. hac de causa Elephantos *Anguimanos* dixit, quòd promuscidem ipsam instar Anguis quoquo versum flectat, reflectat, contrahat, porrigat, lubricet & incuruet. Sunt qui visos ætate nostra affirmarint gladium longitudine duorum cubitûm ad promuscidem alligatum gestantes, atrocissimas in bello cædes edidisse. Sanè quantum ad vires pertinet, nunquam se Cato apud Ciceronem ait, cùm adolescens esset, vires Tauri aut Elephanti desiderasse: quod dubio procul indicat, inter bruta, Tauros & Elephantos viribus alia omnia antecedere.

REX. CAP. II.

Adhæc, Ægyptij Regem hominem per Elephanti simulacrum intelligebant, non ea tantùm de causa, quòd cùm gregatim semper ingrediantur, is qui maximus est natu gregem ducit, quòd B in regibus eligendis multarum nationum & gentium mos fuit, vt id muneris senioribus demandaretur: vnde apud Hebræos *Seniores*, apud Athenienses *Palæologi*, apud Romanos *Senatores* rerum habenas moderari soliti sunt: verùm propterea quòd habet hoc animi regij peculiare, vt genua non flectat adeò notabiliter, vt animalia reliqua, calcaneum verò leuiter incuruet. Nam genua non flectere, dubio procul ostendit supplicabundum non esse, flectere verò calcaneum, humanitatem, qua maximè præditus est, indicat. Nam apud Philosophos morum institutores, [a] pes indicium est affectus illius, qui humilioribus applicatur. Penes verò quem sit rerum potestas, decet quidem eum humanum esse, humanisque rebus commoueri, genua verò flectere non oportere, manifestum est. Habitus & in ostentis Elephantus, regiæ sublimitatis signũ, qui Aureliano, multò ante eius imperium donatus est, solusq; tunc omnium priuatus C Elephanti dominus fuit. vt legere est apud Fl. Vopiscũ. Nam & Scandrocotto Indo, homini humili genere nato, quem Alexander Magnus ob linguæ procacitatem interfici iusserat, pernici fuga elapso, cùm mox latronibus contractis aduersus Alexandri Præfectos bellum moliretur, Indiam ab eorum dominatione liberaturus, visendæ magnitudinis Elephantus ferus vltrò se obtulit, & velut domita mãsuetudine eum in tergum sustulit: quod eum regem futurum portento fuit: nec fefellit euentus. Siquidem oppressis Alexandri præfectis, Indiæ sibi regnum asseruit, eaque authoritate polluit, vt Seleucus Alexandri successor in Perside, cùm Indiam affectaret, regno illi relicto res cum eo componere satis habuerit. Præterea scriptores rerum assiduum cum D Serpentibus certamen gerere tradunt Elephantos: Serpentes autẽ inter alia significata, loco suo disposita, terrarum orbem, prouincias, & regiones pro vario picturæ gestu, significare ostendimus: eas verò qui domitari voluerit, viribus in primis esse præditum oportet, abundare opibus, vt quæ bello necessaria sunt facile cõparet, & cum ipsis prouinciis arma semper exercere. Quapropter, vt mihi videtur, Natura ipsa rerũ humanarum cognitionem hoc exemplo descripsit: quippe quæ Elephantum suis viribus optimè præmunierit, &

[a] *Pes humilitatis indicium.*

CÆSAR.

quæ regem addeceant adiecerit ornamenta, moresq; & virtutes etiam regias vni illi ante omnia bruta, vt paulò infra docebimus, elargita sit. Quòd verò pertinet ad prouinciarum subiugationem, videre est in [b] C. Cæsaris numo Elephantum promuscide surrecta, aduersus quem Serpens quasi concertaturus insurgit: in altero videas Serpentem ipsius Elephanti pedibus obtritum, in quo inscriptio est, CÆSAR. Potes ex illo, lacessitum bello, & ex hoc, confectum intelligere. Neque verò me fugit, Elephantum Maurorum lingua *Cæsar* appellari solitum, quod Spartianus in Ælio Vero tradit, primumq; Cæsaris cognomine nuncupatum, qui Elephantum occiderat. Sed inepta hæc inscriptionis causa mihi videtur: crediderim autem potius ad munificentiam spectare, qua Cæsar Elephantos exhibuerit. A

[b] C. Cæsaris numus.

AFRICA. CAP. III.

QVEM verò Elephantum in [c] Q. C. MARII numo compereris, Idibus adiectis, hieroglyphicum id Africam prouinciam ab eo domitā, ditionemq; imperij in Ægyptum vsq; propagatam, significare crediderim. [d] Elephanti porrò Pompeij Magni currum subiêre Africo triumpho: & in numo argenteo admodum pulchro [e] Scipionis Imp. inscriptio, cuius galea Elephantini capitis speciem habet, infernè aratrum, antè spica posita est: quæ omnia ad Africæ triumphum, & annonam inde largiter aduectam spectant. inscriptio, Q. METELLVS. B

[c] Q. C. Marij numus.
[d] Ac altero consulatu viginti Elephantos in circo pugnaturos produxit, Pli. li. 8. c. 7.
[e] Scipionis numus.

V. LEGIO CAP. IV.

IN militaribus verò signis, Elephanti legionis quintæ vexillis appingebantur: propterea quòd C. Cæsare aduersus Lucium Scipionem ciuili bello decertātes, ea legio negotium sibi contra Elephantos dari postulauit, req; strenuè gesta, reliquæ victoriæ occasionem præbuit.

ORIENS. CAP. V.

SED Augusto currū ex quatuor Elephantis S.P.Q. Romanus in nummis decreuit, quòd, vt puto, spolijs Orientis onustus Imperatorium inde triumphum duxerit. Id honoris Tib. Cæsar post adeptum Imperium patri deferendum curauit, quod ipsa testatur inscriptio, quæ sic habet: TIB. CÆSAR DIVI AVG. F. AVGVST. P.M. TR. PO. XXIIX. AVGVST. S. P. Q. R. Eundem honorē Claudius Auiæ Liuiæ, Circensi pompa, currum quippe Elephātorum Augustæo similem decernendū curauit. Sed & D. AVG. Vespasiano currus ex quatuor Elephantis in numo est, cuius latus alterum inscriptionem habet ad reliquos honores tertij Consulatus: nam qui sua virtute ad Imperatorij fastigij culmen euectus erat, re in Oriente bene gesta, paribus cum Augusto honoribus honestandus fuit: ita Elephas iunctus, prouinciam patriam subiugatam hieroglyphicè significabit. Est & [a] Philippi Imperatoris numus, in quo Elephantus videtur gradiens sub magistro, cum inscriptione, ÆTERNITAS AVG. C

D. Vespasiani numus.
[a] Philipp. Imp. numus.

MVNIFICENTIA. CAP. VI.

EST autem inter virtutes regias illa, quæ solet ante alias populorum beneuolentiam conciliare, munificentia. hac ostentanda magni principes Elephanto plurimū vsi sunt. Hinc videas in Antonini Pij numo Elephantem promuscide in semicirculum sursum versus lunata, cuius inscriptio est, MVNIFICENTIA AVG. Vtque itidem in numo L. Septimij Seueri Pertinacis Aug. Imp. VII. Elephans: ex promuscide in eundem modum curuata, cum eadem ipsa inscriptione, MVNIFICENTIA AVG. S. C. Namq; hoc eos spectaculis exhibitos ostendit: atque hic eorum Imperatorum intelligenda munificentia, qui eos modò in certamen commisêre, modò in saltationem, modò vt funes scanderent & inambularent, edidêre. Quod si ad eorum quoq; animalium liberalitatem trahere volueris, sanè munificos hos & liberales inuenias, siue ij [b] curatoribus suis, siue etiam [c] puellis, quarum amore se captos ostendêre, munera elargiri soliti sunt: quandam enim admirandam eorum in homines beneuolentiam, gratumque in educatores animum scribit Ælianus, exemplo illius, qui pro domino multum diuque pugnauit, cumque sagittis interfectum, promuscide sublatum ad præsepe suum asportauit. D

Antonini Pij, & Seueri Pertinacis numus.
[b] Stra. li. 15.
[c] Pli. lib. 8. c. 5. Ælianus lib. 7. c. 43.

TEMPE-

A

TEMPERANTIA CAP. VII.

SED quid illud, quod etiam intemperantiæ significatum, aut eius, qui seruare modum in rebus norit, per Elephantum qui cibum caperet, exprimebant? Assuetus enim certæ pabuli mensuræ, si quid largius opulentiusque apposueris, tantum assumit, quantum quotidiana consuetudine pascere sit institutus. In Syria [a] cum domi quidam educaretur, magister accepta hordei mensura, dimidiũ singulis diebus interuertebat: cumq; aliquando præsente domino totam illi mensuram apposuisset, simulatq; animaduertit Elephãtus duplicatam esse pabuli portionem, hordeum id in partes duas promuscide disgregauit, tam æquas, ac si vel modio quis dimensus esset, vnaque magistro portione derelicta, consuetam sibi partem absumpsit: cuius facti meminit [b] Plutarchus.

[a] *A Plutarcho in libello, quæ animalia aquatilia an terrestria, &c.*
[b] *Ibidẽ Plutarchus.*

ÆQVITAS. CAP. VIII.

NEQVE quidem exemplum aliud prætereũdum, ex quo æquitatis etiam idem hoc animal seruantissimum esse fateamur. Quidam, mensuræ, quæ magistro impendebatur, & lapillos, & puluerem immiscebat, quo de pondere aliquid fraudaret: animaduertit Elephas apud illum carnes elixari, accedensque cinerem è foco in ollam, paria facturus iniecit.

B

DECLINATOR INSANIÆ.

EST illud vere regium, insanos & dementes homines euitare. Quapropter Ægyptii hominem tali prudentia præditum, vt nihil sibi cum stultis & fatuis esse vellet, ostendere cum studerent, Elephantum & Caprum hieroglyphice ponere soliti sunt: ac de Capro quidem suo commentario, quæ vsui venerũt, perscripta sunt. Causam picturæ huius esse dicunt, quod Elephantus inspecto Capro quamprimum fugit, tantum est inter eos naturæ morumque dissidium, vt virtus, vitium nullo possit pacto tolerare. Facit ad hoc etiam antiquissimum Mosaicæ legis institutũ, quo principes, vbi deliquerint, sacra facere admonentur ex Hirco, cum alioqui priuati homines Capram, vel agnum immolarent.

C

VANILOQVENTIA EVITATA. CAP. IX.

CVm vero vaniloquum genus hominum, Regi cuipiam despectui habitum, ac sedulo euitatũ, ostendere curassent, Elephantum, & Porcum appingebant. Elephas enim Porci audito grunnitu, in fugam se proripit euestigio, non secus ac generosiores Equi, præsertim Scythici, Asinorum ruditum impotenter admodum exhorrescunt, quod exemplo Darii exploratum est. Nihil porro quicquam tam conueniens Regi, quam dicacitatem, vaniloquentiamq; ab ædibus suis procul summouere: eamq; inimicam sibi constituere, vt adagio receptum sit, *Fidem Regiam asseuerando in iis, quæ omnino credi volumus, attestari.* De Porcis autem, quos pice oblitos, & mox igne flammatos Megarenses in Antipatri Elephantos immiserint, eosque ita fugarint, in Porci ipsius commentario historia recitat.

D

REX VILIVM ASSECTATOR. Cap. X. A

QVIA vero cornua animalium nulli maiora, neque speciosiora quam Elephanto, hac ipsa etiam de causa Regem ostendit: cornua enim, vt in Cerui commentario declaratum est, dignitatis & sublimium honorum significatum habent. Hominem igitur Ægyptii ampliori aliqua dignitate tituloq; honestatum, qui tamē nulla vel maiestatis, vel decori ratione habita, vilissima quæque sectaretur, sordesque omnes perscrutaretur, significare si vellent, hieroglyphicum Elephanti, qui mures venaretur, proponebant: indignus quidem tam vasta mole labor. Eademque nota inurendum facinus, quo[a] Domitianum iam Imperatorem stylo muscas perfodientem derisum accepimus: vel patrem eius Vespasianum [b] de lotio vectigal exigentem, quamquam eius lucelli odor ei bonus videretur. Verum super hac re notum adagium, *Mures negligit Elephantus.* Ac ne quis cauilletur, Elephanti dentes insignes esse, non cornua, Pausanias omnino esse cornua cōtendit, tum aliquorum animalium exemplo: quibus aut in supercilio, aut in naribus cornua nascantur: tū quod per aliquot annorum periodos corrupta decidant, & noua subpullulent, igneque molliantur, quod in dentibus haudquaquam fit, & quod in cranio oriantur. B

a *Suetonius in Domitiano. c. 3.*
b *Sueto. in Vespasiano. c. 16.*

METICVLOSVS. Cap. XI.

EST & illud Regum fere omnium proprium, vt ipsi ad suam (quod aiunt) vmbram expauescant: ita potentiæ comes additus est vniuscuiusque rei metus. Elephantum autem cōsternationis hieroglyphicum esse manifestum, si præsertim ii ad stagna limpidæ aquæ, vnde sese tanquam in speculo contemplari queant, deducti pingantur, quam speciem supra modum reformidant, aut certe abhorrent, & aduersantur, eaq; de causa turbidam omnino bibunt. Atq; hinc Indorum populi, apud quos magnus earum beluarum prouentus est, si quos fluuios cum his tranare parent, illunes, nubilesq; noctes obseruare consuerunt. C

LONGO TEMPORE QVID EFFECTVM. Cap. XII.

SVNT qui pullum Elephanti pingant, quippe cui nondum dentes enasci cœperint, si longo quid temporis interuallo factum significare voluerint: hunc enim vtero gestari Theophrastus decennium scribit, quamquam [c] Aristoteles, Ælianus, & alii annos longe pauciores ponant. Vtcumq; sit, vulgatum inde dicterium est, *Citius Elephantos parere*, quotiens tarditatem negotii alicuius incessere voluerimus. De iis vero, quæ minime fieri posse speremus, Ennius dixit, *Prius locusta pepererit Lucā Bouem.* Ita enim prius Romani vocauerunt Elephantos, quod à nostris in Lucania primum visi.

c *Citatur à Plin. in præfatione historiæ nat.*

VICTVS PROVISIO. Cap. XIII.

EST & illud apud horum celebre hieroglyphicum super Elephanto, vt si hominem frugi, & de victus ratione maxime solicitum indicare vellent, Elephantum pingerent dentes suos terra condentem. D Eum siquidem aiunt, simulac caducos dentes suos intellexerit, sponte euellere, & terra infodere. Verum ego crediderim potius *Vitæ suæ prospicientem*, quam *Victui* legendum, Philippumq; ipsum deceptum aliqua forsitan Ægyptii vocabuli æquiuocatione. Manifestum enim est ex receptorum authorum probatione, Elephantes dentes suos nonnunquam venatu allisos arboribus excutere, scientes se eorum causa peti, vt ita præda derelicta vitæ ipsi suæ prospiciant. Et ne indicio sint venatoribus, quotiens præ senecta deciderint, eos etiam tum humo concedunt. Vnicuique tamen sit integrum, quam maluerit sententiam sequi.

CONCOR-

A CONCORDIÆ DISCORDIÆQVE EFFECTVS. CAP. XIV.

HVIC vero significato subiiciemus illud, quod nonnulli Sallustii sententiã, quæ est, *Concordia res paruæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur*, nouo cõmento pingere, non tamẽ infeliciter excogitarunt. In illo, Formica in Elephantũ crescit opposito caduceo: in hoc Elephantus in Formicam desinit, aqua & igni pro rebus maxime contrariis adiectis. Verum ex huiusmodi figmento si caduceum & aquam & ignem summoueas, perfectus etiam intellectus significari potest: quippe, qui minimorum æque ac maximorum cognitionem sit optime consecutus, omniumq; vnam quasi scientiã coniunxerit. Sed enim interpretamentum hoc perinde ac illud arbitrarium esse, nõ inficior. Sed dicet aliquis, Quorsum Elephantus ad Formicam? Plutarchus porro de Formica multa magnifice locutus, quod animal est omnium minimum, ita de maximo non dissimilia se dicturum profitetur.

STVPOR. CAP. XV.

B ATQVE hic qui mentis tot exhibuit experimenta, *quo*, vel Cicerone id asserente, [a] libro de Natura Deorum I. *beluarum nulla prudentior*, stuporis tamen notæ propter vnam vastitatem nonnullis habitus fuit, vt legere est apud Diogenianum: cui Philostratus etiam subscribere videtur, dum neque Elephanto, neque dentibus eius quicquam esse cum lyra dixit, neque quidem cum peritis viris: cuius hæc in Amphione verba sunt, quæ quidem ideo Græce ponere libuit, quia in impressis exemplaribus corrupta leguntur: Ἐλέφας οὐδαμοῦ τῆς λύρας, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἰδότες, ὅτι αὐτῷ τῷ θηρίῳ, οὐδ᾽ ὅτι τοῖς κέρασιν αὐτοῦ χρήσοντες, quod perinde esset, atque illud quod de Asino fertur, *Nihil illi cum lyra.* Quin & Plautus in hanc sententiam: *Meus*, ait, *herus Elephanti corio tectus, non suo est, neque plus habet sapientiæ, quam lapis.* In quam sententiam Græci dicunt, [b] ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδέν. Et Tertullianus eum Bestiam vocat insulsissimam, etsi aliquam in Diuinis literis præ se ferat imaginem. Eucherius hominem eum signo huius dicit indicari, qui magna & enormia scelera perpetrarit, citato ad hoc Salomonis loco: *Et adducebant ad Salomonem Simias & Elephantos.* Et tamen Indici, cum omnium sint ferocissimi, adeo vt difficulter cicurari possint, ad instrumenti Musici pulsationem, cantilenarumque modu-C lationes animum intendunt, auresque ad audiendum arrigunt, atque hinc ita demulcentur, vt nullo alio commento efficacius comprimant ferocitatem. Sane tria Elephantorum genera authores ponunt, palustres, montanos, & campestres; Palustres omnino dementes leuesque esse, montanos prauos & insidiosos, campestres mansuefieri facilius, & longe dociliores aiunt, quos nequaquam stupidos existimant illi, qui eos in theatris figurarum notas, & mutationes varietatesq; callere, multorum testimonio compertum asserunt. Romæ illud accidisse proditum est, cum eorum grex & saltationes, & orbium lubricationes edoceretur, indociliorem fuisse vnum, qui cum à magistris increpatus & castigatus esset, noctu visus est, ad vmbram Lunæ institutionis documẽta illa per semetipsum attẽtare, meditari, & exercere. Verum hæc non ita forte videantur admiranda, quæ fame magistra discere cogantur: illa potius admiremur, quæ faciunt, fieri, nullis vmquam legibus instituti, probitate, prudentia & æquiD tate, nullis fere animantibus inferiores.

[a] *Philostra lib. 2. de vita Apollonii. Elephas proximus homini prudentia & consilio.*

[b] *Ab Elephanto nil differs.*

PIETAS. CAP. XVI.

QVID quod spõte sua, naturæ quadam sublimitate præditi, pietatem colunt, & religionẽ obseruant? Noua enim apparente Luna, sponte, vbi iure suo degunt, viuo se flumine purificant: si morbis infestantur, Deorum auxilium implorant, herbas cœlum versus iaciunt, earum internuncio eo preces allegante, qui quidem gestus excipiendus est ab

iis, qui pietatem ex Elephanto picto exprimere voluerint. Iidem humanis proximi sensibus, sermonem patrium intelligunt, gloriam & honores ambiunt, ignominia notati, mortem infamæ vitæ præferunt, quam interdum, alia sibi consciscendæ mortis occasione negata, inedia finierunt. Quoties vero in theatris oppressi, amissa fugæ spe, vulgi misericordiam supplicarunt, & quadam sese lamentatione complorantes, totum caueæ consessum in lachrymas concitarunt? A

MANSVETVDO. Cap. XVII.

Cvm tamen tanta ipsi sint æquitate, mansuetudineque, vt crudelitatis alienæ ministerio fungi minime cogi possint, quod irrito olim Bocchi conatu apparuit, cōtra minus validas feras pugnare prorsus negant: cumque maioribus non nisi lacessiti; & in grege pecudum ambulantes, occurrentia manu dimouent, ne quid obterant imprudentes: tantaque illos imbecillioris huius gregis tenet reuerentia, vt vel feri ex Arietis conspectu mirifice cicurentur, lenesque atq; tractabiles fiant, author Plutarchus Symposiacōn XII. Quid quod aberrantem hominem in solitudine factum obuiam non modo non trucidāt, aut alia afficiunt iniuria, sed clementer [a] & placide sese duces præbent, & viam illi commonstrant? Quod vero de sermone dicebamus, quem patrium intelligant, ac etiam certum eos inter se habere tradit [b] Oppianus, verum non nisi à magistris suis intellectum. Iam illud ætati nostræ claro innotuit experimēto, eos magistri suo dicto audientes esse, siue progrediendum, siue regrediendum sit: quem feriant, quibus abstineant, quos inuadant, vbi temperandum iræ, ex ipsius magistri sermone cognoscere, vt non immerito confirmata sit opinio, *Huiusmodi esse quandam illi beluæ cum genere humano societatem*, vt M. Tullii [c] super ea re idemtidem vsurpemus. Cum igitur Elephas iusti, & moderati imperii species quodammodo esse videatur, merito Regis nomen, tum ob virtutes, quas superius in eo recensuimus, tum ob hanc ipsam mansuetudinem atque clementiam, adeptus est M. Antoninus, cognomēto Philosophus, nihil quicquam esse dicebat, quod Imperatorem Romanum magis commendaret gentibus, quam clementiam, eaque de causa, neque quidem in rebelles suos sæuitum voluit. Hæc Cæsarem Deorum adscripsit numero, hæc Augustum consecrauit, hæc Pio cognomentum dedit: hac eadem de causa Senatus Roman. timore eo liberatus, quem ex Maximini Imper. immanitate contraxerat, clemētissimis Impp. Maximo Balbino & Gordiano statuas cū Elephantis decreuit. Quāuis alia de causa Gordiano tertio quadrigæ Elephantorum decretæ sunt, quippe, vt qui Persas vicisset, triūpho Persicō triumpharet. Sed qualis ea in animali bruto mansuetudo fuit, quam recitat Plutarchus? Romæ cū pueri quidā per lasciuiam Elephanti promuscidem stylis pupugissent, iratus ille vnū ex illis arripuit, eum in sublime iaculaturus, sublatoque ad hoc præ metu puerorum ingenti clamore, socii morituri vicem deplorantium, tanto omnium mœrore Elephas intellecto, arreptum puerum humi molliter deposuit, satis habens metu illo puerilem audaciam castigasse.

B C D

a Plin. ca. 4 lib. 8.

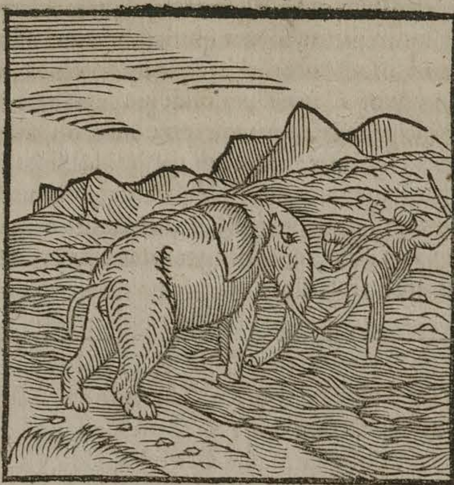
b Elephantes inter se colloqui. ἐλέφαντες ἐν ἀλλήλοις λαλεῦσι.

c Epistola ad Mariū.

IRA LACESSITA. Cap. XVIII.

Qvamvis vero ita natura mansueti sint, in iras tamen acriter incitantur, perturbatique irritatione aliqua acerbiore, immaniter efferascunt. *Iustus enim* (vt in Diuinis habetur literis) *cum irascitur, peior est*, eoque casu, tam hostibus, quam ductoribus suis perniciosi sunt. Quam in eo animali naturam cum non ignoraret Annibal, eam in vsum suum conuertit: quippe cum in prælati fluminis transitum Elephantos compellere non posset, neque materiæ, qua naues conficeret, copiam haberet, ferocissimum Elephantum sub aure vulnerari iussit, percussoremque transnatato statim flumine procurrere:

A currere: Elephas exasperatus ad persequendum sui doloris authorem, transiuit amnem, & ita reliquis idē audendi exemplum fecit, vt Stratagematicōn libro primo apud Iulium Frontinum habetur; idque in traiiciendo Rhodano factum Liuius tradit, quamuis variatam actæ rei memoriam esse confiteatur. Sane Mauri[a] affirmant cor duplex Elephanto esse, altero quidem irasci, altero ad lenitatem induci, atque hoc illud est, quod horum vtrumque munus supra modū exequitur. Sane Elephas ad hæc vsque tempora longa seculorum serie in Italia fabulosus habitus est, neque hominum quisquam adduci poterat tam deformem immanemque beluam, qualem quantamque in

[a] Cor duplex Elephanto.

B picturis aspiciebant, iis dotibus excellere, quibus apud rerum scriptores insignis habebatur. Nam quamuis trecentesimo ab hinc anno, Fridericus II. Imperator Elephantem ad nos ex Idumæa transuexerit, & superiori ætate alter in Italia visus fuerit, nihil tamen præter corporis vastitatem, quod celebratione dignum censeretur, super illis memoriæ proditum extabat. Cæterum omnem historiæ antiquæ fidem adimpleuit Hanno[b] Elephas, quem initio diximus ab Emanuele Lusitaniæ Rege, Indiæque triumphatore, Leoni X. Pontif. Max. dono missum, ac nos Romæ vidimus, Reuerendiss. Domine, qui tanta ingenii, intelligentiæ atque docilitatis exempla præstitit ea ætatula (quadrimus enim huc aduectus erat) vt non modo quæ à scriptoribus tradita fuerant credamus, verum authores ipsos in hoc animantium genus quasi inuidos, eleuasse plurima, quæ longe magnificentius illustranda fuerant, suspicio sit. Hinc factum, vt ad eius significata, & eorum causas recensendas effusior accesserim, qui priusquam animal inspicerem, ne pro anilibus fabulis eorum bona pars acciperetur, veritus fuissem. Illud autem profiteri possumus, de reliquis animātibus quæcun-

[b] Hanno Elephas.

C que fidem excedere videantur, scriptorum authoritati nos acquiescere: super Elephanto vero quæcumque admiranda traduntur, nos in Hannone, vel paria, vel veteribus illis longe maiora, oculata fide deprehendisse, cuius rei Romam ipsam frequentissimum totius orbis theatrum, testem appellamus. Sed minime loco hoc dissimulandum, quod super eiusdem Hannonis ingenio Michael[c] Syluius, Regis sui ad summum Pontificem orator, summæ, vt nosti, vir integritatis, fideique sanctissimæ, atque alii narrauere, remque multorum testimonio comprobauere. Cum destinasset Rex eum Romam Pontifici Maximo donum ire, naui quam inscenderet iam instructa, parataque ad profectionē, nullo vmquam pacto per aliquot dies fieri potuisse, vt Hanno vel duci se ad nauim, vel si quo modo adductus fuisset, eam vellet inscendere, vsque adeo auersabundus profectionem huiusmodi reformidabat. Cumque Rex super ea re sollicitus admodum esset, magnisque pollicitationibus vnumquemque inuitaret, qui deducendi, asportandique Hannonis negotium suscepissent, neque quisquam nomen profiteretur suum, insusurratum est demum Regis auribus, eius beluæ magistri dolo hæc fieri: quippe qui puellæ cuiusdam amore perditus, ægre ferret se in tam longinquas regiones ablegari, pro-

[c] Simile ferè exemplū Christop. à Costa in libello de Aromatibus.

D indeque Hannoni persuasisset, ne se abduci pateretur abuehendum, quippe eum in loca sterilia, inamœna & barbara, vbi ludibrio contumeliisque omnibus tamquam hosticæ terræ animal afficeretur, neque victui neque ornatui eius vel necessaria, vel commoda suffectura: longum ad hæc iter, & incōmodum, & vastum maris æquor arandum, vt satius esset in qua tunc erat terra, quamprimum contrucidari, quam per tot viarum difficultates ad ærumnosissimam denique vitam peruenire. Rex hac re cognita, magistrum Hannonis ad se quamprimum accersiri iubet, seque dolos eius comperisse dicit: ageret itaque, vt intra triduum Hanno in nauim imponeretur, idque ni propere fieret, interminatus est, actutum se hominem extremo supplicio affecturum, vt aliis exemplo esset, qui mandatis Regiis fucum facere ausi essent. Hac[d] Regis asperitate territus Elephanti magister, cum nullam in cunctatione salutem intueretur, discipulam beluam aggreditur, docet se maleuolorum quorumdam fraude

[d] Recens & memorabilis historia.

D subor-

subornatum, qui & felicitati vtriusque inuiderent, & regi optimo male obtemperantes essent, longè autem secus rem habere, quam illi mentiti essent. Siquidem non immania & effera loca profecturi erant, sed ad vrbem orbis terrarum dominam, amœno loco sitam, vbi rerum delitiarumque omnium, quotquot vel auidissimi cuiusque cupiditate expeti possint, copia fertilissima redundaret. Ibi esse Principem, cui totus pene terrarum orbis assurgeret, apud quem is in deliciis habendus esset, & tamquam Lusciniæ pullus, lautitiarum blanditiarumque affluentia nutricandus: proinde bono animo esset, secumque primo quoque tempore lætus & alacer nauē inscenderet, affuturos nauigationi Deos cursum omnem incredibili felicitate prosecuturos. Ita Hannonem ab eodem magistro in aliam sententiam deductum, vbi signa data sunt, vltro nauem conscendisse, neque vlla vmquam imperia toto itinere detractasse. A

DE RHINOCEROTE. Cap. XIX.

QVI Rhinocerota in Domitiani numis inspexere, quid id signum sibi velit, quæritare solent. Ego factum id ad Principis adulationem dixerim, qui animalia huiusmodi spectaculis obtulerit, cuiusmodi munus illud fuit, quod à Valerio Martiale celebratur; B

Præstitit exhibitis tota tibi Cæsar arena,
Quæ non promisit prælia Rhinoceros.
O quam terribiles exarsit pronus in iras!
Quantus erat cornu, cui pila Taurus erat!

IRACVNDIA EX TARDITATE FEROCIOR. Cap. XX.

SVNT enim qui lentitudinem irascendi, ac nullū mox adhibitum modum excandescentiæ, per huius animalis hieroglyphicum intelligant. Nam in eo conueniunt authores, magna id indigere irritatione, sed vbi irasci cœperit, esse ferocissimum, quod & altero Martialis expressit Epigrammate: C

Sollicitant pauidi dum Rhinocerota magistri,
Seque diu magnæ colligit ira feræ:
Desperabantur promissa prælia Martis,
Sed tamen is rediit cognitus ante furor.
Namque grauem gemino cornu sit extulit Vrsum,
Iactat vt impositas Taurus in astra pilas.

REX POTENS IMBECILLIORIS ARTIFICIO PETITVS. Cap. XXI.

SVNT qui volentes, potentem aliquem Regem imbecillioris alicuius artibus vexatum intelligere, Elephantem pingunt in certamen à Rhinocerote lacessitum. Nascitur hic siquidem natura hostis Elephanto, longitudine ei pene pari, sed cruribus multo breuioribus, colore buxeo, vt ait [a] Plinius. Cornu is ad saxa limato se pugnæ præparat: in dimicatione aluum maxime petit, quam esse molliorem intelligit, eaque perfossa, actutum superat Elephantum. D

[a] Lib. 8. cap. 20.

ROBVSTVS. Cap. XXII.

SAne fortem atque robustum Diuinę literę, vt Eucherius tradit, per Rhinocerotis imaginem accipiunt, illudque Iobi ex Hebręo affertur. *Numquid vult Rhinoceros seruire tibi? Terribilis*, ait is, *fera Rhinoceros, cui gemina in naribus cornua*: atque ita in [b] Domitiani numis

[b] Domitiani numus.

A mis obseruauimus, in quibus Rhinoceros spectatur nares gemino cornu insignis, qualem celebrat
Martialis. Præterea qui nuper allatus est ex India inferiori ad Lusitaniæ Regem, cuius imaginem ad
Leonem X. Pont. M. transmissam vidimus, vnum quidem in nare cornu habet, alterum superne pro-
rumpit, non adeo magnum; sed prævalidum esse Lusitani omnes, qui animal viderunt, attestantur.
At longe curiosius hoc videndum: in Diuinis siquidem literis, μονοκέρωτα, & ῥινοκέρωτα, Vnicornem
scilicet & Naricornem plerisque locis cõfusim acceptum fuisse, nimirum à nouis & veteribus Theo-
logis, qui cum historiam ignorarent, duo hæc vnum eundemque esse crediderunt, ita vbique ab aliis
Vnicornem, ab aliis Naricornem vno eodemq; loco positum inuenias. Id quod accidisse puto, quod,
vti diximus, plerique horum idem esse animal arbitrati sunt Rhinocerota & Monocerota: cum alio-
qui longe diuersa sint, separatimque à Plinio vtrumque positum, qui libro octauo, capite post vigesi-
mum primo, Monocerotem asperrimam ait feram, reliquo corpore Equo similem, capite ceruino, *Monocerotis ac Rhinocerotis descriptio, & eius in diuinis hieroglyphicum.*
pedibus Elephanto similibus, cauda Apro, mugitu graui, vno cornu nigro media fronte cubitorum
duûm eminente. Quæ quidem descriptio eum signat, quem vulgus Halicornum vocat, quem aiunt
B pudicitiæ ita amantem esse, vt non nisi puellæ virginis ope capi possit, quam venatores ibi statuerint
sedentem, quo animal ad potum pabulatumve se conferre animaduerterint. Accurrere enim Vni-
cornem ad puellam huiuscemodi, inclinatumque caput in eius gremium collocare, altissimoq; mox
occupari somno, signoque venatoribus à puella dato approperare eos, & feram nullo negotio cape-
re, atque hoc vnius tantum cornu præmio, quod contra venena pollere prædicant: ramenta quippe
eius efficacissime sanare, & toris stratis partem eius impositam, si quid veneno vitiatum apponatur,
sudorem emittere. Rhinocerota vero eodem libro Plinius cap. XX. ponit, qui cornu non in fronte
habeat, sed in naribus, alterum eum à Dracone hostem genitum Elephanto, & quæ superius allata
sunt de vtriusque pugna. Sane alibi in Diuinis literis Rhinocerota hieroglyphicum esse fortis & ro-
busti viri, vti superius dictum, notat Eucherius citato ex Iobo loco, *Numquid volet Rhinoceros seruire* *Iob. 38. 12.*
tibi? Et apud Balaam scriptum inuenias; *Cuius fortitudo quasi Rhinocerotis*, vt Latinæ pleræque omnes *Nu. 23. 22.*
habent interpretationes, quamuis Sanctes *Vnicornis*, reddiderit. Igitur si quid ariolandum, cum Psal-
mo hoc vigesimoprimo comparatio referatur ad animalia robustissima & indomita, diuinumque au-
C xilium contra eorum imperium atque vim imploretur, quippe vt Chaldæi & Arabes exposuerunt,
Salua me à feroci fortissimo sicut Leone, & à Rege potente, cuius potentia sit sicut Naricornis, eamque plerique *Psal. 28. 6.*
lectionem probent, non dubitarim asserere, hoc loco, *Rhinocerotis*, legendum. Vbi vero Psalmo vige-
simooctauo mentio fit amabilioris animalis, dicitur quippe Sarion apud Hebræos, quod Græci red-
didere ἠγαπημένος, ὡς ὑιὸς μονοκερώτων, Latini, verbum verbo reddentes, *Dilectus, quemadmodum fi-
lius Vnicornium:* vetus etiam traductio *Vnicornium* habeat, nulli dubium esse crediderim, quin castiga-
tior istius loci lectio sit μονοκερώτων. Atque hæc, mi Domine, sunt, quæ super Elephanto, qui Rhino-
cerota secum traxit, colligere per occupationes licuit. Tu, qui ætatem omnem, horasque omnes assi-
duæ lectioni soles impendere, longe illustriora reconditioraque forsitan inueneris, quæ si ad manus
meas peruenire non potuerunt, indulgendum est mihi: non enim ignarus es, quantum mihi Princi-
pum obsequia, negotiorumq; perturbationes de studiis literarum subtrahant, crebrisque
me interpellationibus auocent. Quare tu, atque alii, qui vitæ meæ ratio-
nem inspicitis, mihi esto æquiores, præsertim cum admoneat
Maro: Neminem esse qui possit omnia.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER III. A

DE IIS QVÆ PER TAVRVM, ET BVBVLVM OMNE GENVS SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITISSIMVM LÆLIVM TAVRELLVM, Illustriss. Cosmi Ducis Florentinorum Iuri Præfectum. B

N publica peccare commoda videar, doctißime Taurelle, si Tauri mei mugitus nescio quos Serenißimo Duci Cosmo meo, imo tuo, imo proborum omnium patrono, dedicare nõ erubuerim. Non quamuis non sim nescius eum studiosorum commodis applaudere, maiorum suorum exemplo, qui omnes summam & eam æternam laudem comparauere, dum scilicet literas & virtutes, & bonos omnes mores in Italia, atq; adeo in ipsa clarißima ciuitate Florẽtia florere, & in honore esse, omni studio conatuq; omni curauere: negotia tamen, quibus iuuenis ornatißimus nunc in tanto rerum Italicarum motu & perturbatione detinetur, non permittunt, vt importunus eum accedam, tametsi sapientißime, & magna cum ciuium suorum commendatione omnia temperet, & moderetur, ita vt omnes curam studiumque senile in ætate tam viridi, admirentur. Quare Taurello potius amico benignißimo eum alendum curandumq; dedi, cui cibus is, quo Taurus noster pascitur, sufficit abunde, vt cum opportunum fuerit, resque ipsa monuerit, suo tempore & loco Taurellus de Tauro, quæ in eo sunt laudabilia, atque magnæ etiam admirationis, proferat & ratiocinetur, Principemque ingenio præstantem, quibus dotibus animal polleat; &, si dicere licet, quibus virtutibus insignis habeatur, interdum commonefaciat. Nam quæ homines recte laudabiliterq; faciunt, cum illi ad hæc agenda nati sint, & vnusquisque ab animo suo, qui ratione pollet, poßit exempla desumere: quia tamen dotes hæ ab humana natura dimanant, non vsque adeo sunt in nobis admirandæ: sed quæ fera faciunt animalia, quibus singuli fere singulis motus sunt impertiti, si vltra naturæ suæ fines prouehantur, eo preciosiora iudicantur, quo magis interdum humanum genus in certamen prouocare comperiuntur: cuiusmodi multa admiranda super Elephanto proximo Commentario ad Reuerendis. Sfortiam commemorauimus, quibus non inferiora forsitan de Tauro vel Bouillo omni genere dicturi sumus. C

TEMPERANTIA. CAP. I.

ADMIRABILEM quandam in Tauro continentiam cum animaduertissent Ægyptii Sacerdotes, temperantia præditum hominem, ab humanarum quippe rerum affectu non alienum, cæterum modestiæ seruantissimum, significare si vellent, Taurum naturæ admodum robustæ ac validæ faciebant, cuiusmodi speciem Philostratus Pasiphae descripsisse videtur, cum ductorem illum gregis, pugnacem, superbum, exultantem, speciosum cornibus, colore niueo, lato gutture, ceruice crassa, pallearibus late longeque pendentibus, armis ad aspectum inhorrescentibus effingit: qualem quippe faciem habemus in nummo quodam argenteo, cuius inscriptio est, [a] M. L. THORIVS. Causam huius hieroglyphici eam Philosophi tradunt, quod animal hoc sit calidissimum, atque inguine præcipue potens, ita vt vno tantum initu citra motum impleat efficacissime: quod si contingat, vt à naturali aberrarit loco, Vaccam ea in quam occursarit parte, qua præditus est inguinis firmitate, vulnerat, non secus ac si telo eam acuto impetiisset. Vsque adeo vero semel illi promptuarium est, vt exectum Taurum implesse tradat Aristoteles, atque hinc plerique veteres scriptores, viri pudenda Taurum appellauere, vt muliebria βυβάλιον. Animal tamen hoc in libidinem D

[a] *M. L. Thorii numus.*

vsque

A vſque adeo concitatum & furens, non ſæpius quam bis die inſcendit: à conceptu vero ipſius Vaccæ modeſtus caſtuſq;, nihil vlterius tentat. Huius rei cauſam in Vacca multi ponunt, quæ Taurum propter rigorem genitalis nimiamq; tetiginem, veluti Ceruæ etiam, neq; non Teſtudines faciunt, raro patiatur. Vnde dixerit [a] Horatius de fugitiua puella:

Nondum ſubacta ferre iugum valet,
Ceruice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In venerem tolerare pondus.

[a] *In Epodis. Carm. li. 2. od. 5.*

Sed enim ſpectandum hoc exemplum continentiæ habere cauſam in Tauro, manifeſtum eſt ex eo, quod ſponte Taurus à conceptu, diuortio quaſi facto, ſecubat, ac, vt in Epiro maxime videre eſt, trium plerumque menſium ſpatio non apparet, ſed errabundus, vt apud Virgilium [b] eſt, *Latus niueum molli fultus hyacintho, Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas*, &, quod ait [c] Ariſtoteles, ἀπιμαγελεῖ, quod non infeliciter quidam *Abarmentatur* dixêre, hoc eſt ſeorſum à Vaccarum conſortio, grege conui-
B ctuque paſcitur. Quod dictum volui, vt vnuſquiſque ſciret quo geſtu Taurus pingendus ſit in continentiæ ſignificatum. Vt vero ad verbum ἀπιμαγελεῖ, & ex hiſtoria ad prouerbium reuertamur, hæc eo ſpectant, vt impoſitum petulantiæ modum, & probatiſſimam ex ea pictura continentiam intelligamus: atque ita forte accipiendum illud apud Theocritum, [d] ἔβα κὴ ταῦρος ἀν' ὕλαν, *in ſyluam abſceßit Taurus*; ſed hæc tamen, quia copioſe & feliciter ſunt eruditiſſimis pleriſque viris, præſertim Eraſmo [e] Roterodamo, tractata, nos non vlterius proſequemur. Neque vero me latet in Epiro Pyrrhicas [f] Boues fuiſſe miræ magnitudinis, quæ, quia Veneris expertes eſſent, & omnino intactæ cuſtodirentur, ἀταῦραι dicebantur: ſed hoc illis hominum cura, non natura dabat. Eædem neque iungebantur, ideoque *Iniuges* dictæ, quod incontaminatæ pudicitiæ ſymbolum præ ſe ferrent. Mineruæ in primis mactabantur, virginitatis, quæ iugum neſciat, indicium. Ex iis autem ſatis manifeſtum eſt, nos in libidinis temperantia dubio procul ab eo genere vinci, quod alioqui procaciſſimum, & in riuales pugnaciſſimum eſſe conſtat. Quare haudquaquam leui de cauſa cœleſtis ille Taurus Veneri dedicatus, neque Venus temere à ſapientiſſimis Poëtis Aurea vocitata eſt, quæ quidem ſynceram,
C caſtam & puram generandi cupiditatem cœlitus inſpirat, non laſciuias petulantiores, adulteria turpia, & impudicam humani generis contumeliam, quam voluptatibus dediti mortales, dum appetentius æquo per ſummam incontinentiam conſectantur, cogi ſe vi ſiderum affirmare audent, quo ſuæ velum impudentiæ prætendant, cum tamen à cœlo nihil non vndecumque ſanctiſſimum emanare veriſſime dicat Plato. Sed enim ſi non ex ciuilis vitæ moribus, ſi non ex diſciplinis, & ſapientum præceptis, ſi non denique legum minis ad honeſtatem inſtitui potuimus, age age, iam à brutis rectam viuendi rationem adipiſcamur, & ingenium eorum ſecuti, noſtræ opem feramus imbecillitati. Tali autem continentia fuiſſe præditum Druſum, fama canit, qui ſe vxori, quamdiu in expeditione Germanica fuit, conſeruauit. Et quod de Tauri ſecubitu dicebamus, Peſcennium quoque Nigrum ferunt ignarum rei Venereæ fuiſſe, niſi quantum procreandis liberis impenderetur. Inuenies huiuſmodi exempla in hiſtoriis etiam recentioribus, vt de Pemone Bellunenſi, quem Vtinenſes ob integritatem, iuſtitiam, ſummamque prudentiam, Principem ſibi delegêre. Neque ſua in hoc fraudandum laude fœmineum genus, cum Zenobia illa Aureliani Imper. etiam hoſtis epiſtola commende-
D tur, quæ Gallieno Rempub. negligenter adminiſtrante, imperium ſibi comparauit. Eam ferunt cum ſemel concubuiſſet, expectatis menſtruis ſe continere ſolitam, ſi prægnans eſſet; ſin minus, poteſtatem quærendis liberis viro conceſſiſſe. Vulgo tamen apud Seras nefas eſt à conceptu fœminam adiri. Eius continentiæ atque modeſtiæ cauſa, qua Boues, ita vt oſtenſum eſt, commendantur, Mycerinus Ægypti rex, Cleopis filius, filiam, quæ ſe ſuſpenderat, quod ſtupratam ſeſe à patre ferret indigniſſime, lignea Boue auro ſolido ſuperinducto condidit. Et antiquiſſimis Hebræorum ſacris offerre Vitulum, eſt carnis impotentiam peruiciſſe, vt Origenes in Leuitico interpretatur. Exempla vero huiuſmodi ea de cauſa nonnumquam interſerimus, quia totus hic noſter labor ad eorum vſum ſuſceptus eſt, qui pictura delectantur, vt præter Ægyptiaca, & alia pleraque myſtica hiſtoriam etiam habeant, quam ad id quod elegerint argumentum accommodare poſſint.

[b] *Ecloga 6.*
[c] *Lib. 6. de natura animalium.*
[d] *In Idyllio Thyenicho.*
[e] *Chil. 1. Ce. 1. pro. 43.*
[f] *A Pyrrhi regis cura. Pl. li. 8. c. 25.*
Venus cur Aurea dicta.
Hieroglyphicorum vſus.

MODESTIA. Cap. II. A

a Æne. lib. 4.

NEQVE alia de causa crediderim ego mulieres Elienses, cum Baccho, quem colebant, preces funderent orare solitas, vt βοείῳ ποδί, Taurino quippe pede, ad se veniret, nisi vt suam ita modestiam ostentarent: nihil enim minus fœminam decet quam præcipitantia, vel ardor audaciæ. Quare Dido [a] Virgiliana cum modesta inducitur, breuiter, & vultum demissa profatur. Figurabant vero Græci Dionysium Tauri specie, quod eundem, & Osirim intelligebant, de cuius probitate atque iustitia summisque in humanum genus beneficiis, multa multis in locis hoc commentandi genere dicenda sunt. Porro Dionysius apud Argiuos βουγενής, quasi bouigenam, aut ex bouillo genere dicere vellent, cognominabatur. Quod vero superius dictum est, cœlestem Taurum pios & honestos atque legitimos amores afflare, non sum nescius Iulium Maternum iis impudicitiam minari, qui Taurum habuerint in horoscopo: maluissem eum prolificum, aut fœcundum dicere, ne notam eam cœlo iniussisset immerito. Huius sane fertilitatis, & præsentaneæ seminis facultatis ergo institutum aiunt boni ominis causa, vt in condendis oppidis sulco illo primigenio imprimendo, Bos mas non castratus, & Vacca iungerentur, & cum sacrificabant circum mœnia, quinto quoque anno integra animalia mactabant. B Sane Orpheus mensem μονοκέρωτα μόσχον appellat, vnicornem quippe Vitulum. Et Eustathius Ιλιάδ. α mensem ait Bouem dici: vtpote qui sit generationis effector.

PETVLANTIÆ FRÆNVM. Cap. III.

Taurus ab Hercule superatus.

ADHÆC Niliaci illi sacrorum custodes, cum hominem à priori petulantia sibi modestius consulentem significare vellent, non simplici forma Taurum, sed Caprifico caput, colla armosque redimitum, pro istiusmodi virtutis hieroglyphico proponebant. Caprifico enim ea vis est, vt lasciuientium Taurorum, & quantumuis ferocientium naturam vsq; adeo compescat, eorum collo circumdata, vt immobiles propemodum eos reddat: C cuiusmodi Taurum ab Hercule compressum domitumq; mystico fabulamento Græcia confinxit, perinde ac reliqua etiam mõstra superata, cessisse virtuti vitium hieroglyphice significant: tametsi non sum ignarus, quæ de Tauro Herculeo traduntur, referri à plerisq; ad Acheloum amnem, cuius fabula, quia omnibus est scholis tritissima, mihi nunc est dissimulanda. Origenes Adamantius Taurorum immolationem, quæ in diuini numinis tabernaculo fieri iussa est, per Hebræorum legem, significare dicit apud nos superbiæ tumorem & insolentiam esse mactandam. De vitulo vero in holocaustum offerendo, copiosissime scribitur ab eodem in Leuitico homilia secunda.

OBTVTVS AMATORIVS. Cap. IV. D

NEQVE tamen illud omitti debet, Obtutum amatorium, qui modestia seruata fiat, ad Tauri oculos referri solitum à peritissimis. Vnde illud, βλέπειν ταυρηδὸν, quod tum in Platonis, tum in Xenophontis Conuiuijs, & Phædone, & alibi, eadem fere sententia positum animaduertas, tametsi nonnulli rem ad indignationis significatum retraxêre, toruumque tueri interpretantur: quo significato apud Aristophanem super Æschylo dictum, ἔβλεψε γοῦν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω, *Aspexit igitur Tauricè ad humum lumina deiectus.* Hac enim facie iratus Æschylus inducitur ab Aristophane. Neque sum nescius toruitatem à Taurorum ferocia dictam, vt etymologiarum authores tradunt, qui toruitatem Tauri acerbitatem interpretantur. Huic longe dissimile est βοῶπις, quo quidem oculorum pulchritudo, atque gratia significatur. In iis tamen quos superius citaui, nimirum de amato-

rio

A rio obtutu intelligitur, in quo modestia primas obtinet, isque plurimum fieri solet in obliquum, & id toruum est.

BONORVM OBSEQVIVM. Cap. V.

Taurus numo impressus.

ALIA porro picturæ specie, hominem ea modestia præditum, vt facile eum queas à perperam factis auertere, indicare si vellent, Taurum genu dextero illigatum pingebant: hunc enim si dextero alligaueris genu, mansuetum & vincula consequentem inuenies. Hoc cum Romæ Clementis VII. principatu Græculus quidam effecisset, ducto sæpius ferocissimo Tauro per vniuersam vrbem, quem tenui admodum funiculo ita religarat à genu, peritissimi Magi nomen apud imperitos assecutus est. Edomitæ autem ferociæ
B hieroglyphicum apud Georg. Anselmum vidi, impressum numo Taurum cauda surrecta, capite ceruino, anteriore crure læuo genu flexum, sub querno stipite, à quo laurea pendebat: ab altero latere caput Leonino spolio armatum. Inscriptio, MILO CROTON.

PROLES MASCVLA, PROLES FOEMINEA. Cap. VI.

ÆGYPTII iidem Sacerdotes, vbi masculam prolem mysticè describere vellent, Taurum ab inscensione in dextram se partem demittentem figurabant: si vero fœmineũ fœtum exprimere voluissent, eundem in læuam auertentem se pingebant. Compertum siquidem est, Taurum à conceptu discedentem si deflexerit in dextram, marem esse genitum; si ab læua abscesserit, fœmineum esse fœtum. Adhæc Parmenides, fœtum tunc esse patri similem asserit, cum à dextera locorum parte edi-
C tur, matri vero, cum ab læua. Hippocrates tradit, sinistro teste obligato, marem generari, dextro vero fœminam, tantique esse dextrarum sinistrarumque partium in maribus fœminisque cognoscendis obseruationem, vt si mammarum prægnantis mulieris dextra flaccescat, macrave repente fiat, si gemellos paritura fuerat, marem abortum fieri dicant: si vero sinistra macrescat, fœminam deperdi. Quin & Onirocritæ hæc eadem intelligunt, cum imaginari dextra parte dentes amissos, marium consanguineorum obitum ariolantur, ex sinistra vero, fœminarum. In dextra autem parte vteri materni sæpius moueri mares, in læua vero fœminas constat. Albertus sibi compertum ait, mulierem quandam fœminas tantum parere solitam ea de causa, quod à conceptu semper in læuum latus decumberet, admonitam vero, cœpisse in dextram conquiescere, ac solos deinde mares genuisse. Neque vero dissimulandum, quod ad Ægyptiorum commentum facit, Septentrioni vim masculam inesse, quod neq; quidem Aristoteles dissimulauit: docet enim is, si masculos plures creari volumus, admissuræ tempore, dies siccos, & halitum Septentrionis eligendum esse: & contra eum ventum greges pascendum: sin vero fœminas generari velimus, Austri captandos flatus, & in eum pascua dirigenda,
D quod vis in eo vento muliebris insit. Africanus quoq; rem hanc tangit in Georg. Ait enim: *Si marem velis, Aquilone spirante admissuram faciendum; si fœminam, Austro.* Sed enim de læuis dexterisque mundi partibus magnum est inter authores dissidium. Vna enim cum Ægyptiis dexteras mundi partes Solstitiales, sinistras Brumales intelligit Empedocles, de quo ita Galenus, ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τῶν θερινῶν, τροπικῶν, ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τῶν χειμερινῶν. Neq; desunt qui primas olim fœminas ad Ortũ & Meridiem terra genitas, mares vero ad Septentrionẽ & Occasum fabulentur. Plato tñ Aristotelesque alia ratione orbem diuidentes, Orientales esse dextras, à quibus initium motus, læuas autem occiduas, tradidêre, vt idem Galenus recitat, πυθαγόρας καὶ πλάτων καὶ ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῷα, ἀφ' ὧν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ τὰ ἑσπέρια. Cõtra Varro Latinæ linguæ lib. VI. cœ-

Quæ dexteræ ac læuæ mundi partes.

lum

lum ait dici templum, eius autem cœli partes quatuor constitui, sinistram ab Oriente, dexteram ab A Occasu, anticam ad Meridiem, posticam ad Septentrionem. Cui Plinius subscribit dicens, errantia sidera contrarium mundo cursum agere, quippe læuum semper illo in dexteram præcipiti: quamuis Festus anticam eam cœli partem, quæ ad meridiem Sole illustratur, dexteram vocat, ita enim anticam interpretatur: posticam vero ad Septentrionem, sinistram. Alcinous in Græcorum monumentis adnotatum ait morem sacrificandi seruatum diu, vt circumcurrerent aras, cursum auspicati ab læuo dextrorsum, Zodiaci quadam imagine, cuius motus sit mundo diuersus ad exortum vergens: mox vero à dexteris læuorsum procurrerent, quo motu cœlum rotari manifestum. Contra Ægyptiorum positionem T. Liuius libro ab Vrbe condita primo, dexteras ad meridiem partes Augurum instituto, ad Septentrionem sinistras statutas ait. Ad hanc sententiam facit quod Psalmo apud Heb. 89. legitur, *Aquilonem & dextrum tu creasti*, quod nonnulli Austrum interpretantur, alij mare. Cum Hebræis vero consentiunt & Chaldæi, qui Austrum ponunt. Sedenim & Auster pro Mari non inepte accipitur, si sphæra recta statuatur polis ad finitorē inclinatis. Nam Ægyptij (quos Cleomedes, non postremi nominis author, secutus est) ipsam mundi totius figuram aliter descripsere, vtpote qui Au- B roram esse caput, Borealia dextera, Australia sinistra constituere: maritimisque piscibus, tum ob alias causas, quas loco suo recensuimus, tum ob id præcipue abstinebant, quod Nilum à sinistra ortum, quippe fœminea fœcundaque parte, in dexteram quippe virilem sterilemque (ita enim erant eorum commenta) illapsum: quippe vbi mare sit, corrumpi dicerent. Nam de maris ipsius sterilitate suo loco diximus, atque ita dexteram oram, hoc est, maritimam, considerato Ægypti situ, perditionis symbolum statuebant. Neque hic dissimulandum, quod apud Eucherium, vbi de Aquilone loquitur, qui pro Dæmone accipiatur, inuenies eum vocari Dexterum & ita ipsum quoque sibi Dexteri nomen adsciscere. Nam & Hieronymus quartis Hebræorum castris Aquilonem dextrũ appellari tradit, sed falsum ait nomen, cum de Dæmone eius venti domino intelligatur, qui vndecumque sinister sinistra omnia mortalibus suggerat appetenda. Causam tamen Eucherius super Dexteri nomine aliam ab hac arbitratur, quippe quod perperam agere volenti, dexter adsit obsecundando, suadendo, procliuiter attrahendo. Nam illud palam est, ait, in Sacris literis diabolum gestare Aquilonis C nomen, eaque locutione quicquid bonis conatibus aduersatur accipi: is enim bonorum operum ardorem extinguit, atque omnia frigefacit, & ob id & infideles & impij, contumaces sceleratique homines, eo notantur hieroglyphico. Vnde illud, *Ab Aquilone pandetur omne malum*. Et quia flatus vehemens quo frigidior, eo magis ignem in quem inciderit exsuscitat, dictum est, *Ab Aquilone exardescent mala super terram*. Tetigere & Poetæ nostri dexteras læuasque cœli partes. Sedenim Maro & Naso, nullius addicti iurare in verba magistri, eas non distinxere. Lucanus Ægyptiorum adhæsit factioni, & sententiam ipse suam declarauit eo loco,

Ignotum vobis Arabes venistis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire sinistras.

hoc est, in Australes partes non porrigi. In hoc autem id interest, vbi quis vniuersi statuat caput, quo super argumento plura dicere nostri non est instituti, quare ad ipsas rerum significationes reuertamur.

AVDITVS PROMPTVS. CAP. VII. D

AVDITV enim duo ex quadrupedum genere maxime pollent Ceruus & Bos: quamuis, vt in Asino dictum, Aristophanis interpres Murem & asinum præferat: quod alij viderint. Sedenim Ceruus, quamuis acerrimi sit auditus, tantisper tamen eo excellit, quandiu arrectas auriculas tenet, quas vbi demiserit, non solum non præstat auditu, verum etiam laborat surditate. In Tauro aures ad audiendum promptæ semper, atque eo præsertim tempore, quo fœmina pruritu exagitata mugierit, quo non amplius quam per horas ad summum tres afficitur, eo tempusculi spatio nisi Taurus accesserit, naturam colligit, neque antea quam vigesimo post die mas à fœmina repetitur,

A tur,quod raro tamen accidit: quia Taurus quantumlibet longe abfuerit, accepta voce ſtatim accurrit. Eaque de cauſa Ægyptij Sacerdotes per auriculam Tauri pictam, auditum & obſequij ſedulitatem indicabant. Pari modo Iuuenca quoque Tauro ſe morigeram præbet. Sane Vaccam Ægyptij Veneri dedicarunt, quam cœleſtem vocant, & Iſidis ſuæ frontem cornibus inſignitam oſtentabant: quippe ob obſequium quo ipſa quoque Tauro paret, ſimulac incitati eius ad Venerem mugitū audierit. Licet vero ſingulis animantibus voces propriæ ad initum ſint, vt Suibus,& Capris,& Ouibus, nulli tamē grauior quam Bubus fœminis. In reliquis porro animalium gene-
B ribus mares grauius ſonant quam fœminæ: in Bubus è contrario eſt, ait Ariſtoteles; nam Boum fœmina grauiorem quam mas vocem habet.

NEPTVNVS Cap. VIII.

AT cum mugitus pelagi Turino ſit non abſimilis, & ipſi Neptuno Tauros immolabant, & eum ab eodem mugitu μυκωτὰν appellabant: quia idem Deus à ſacerdotibus nonnunquam ταύρεος nuncupatus eſt. Quos vero Tauros Neptuno ſacros eſſe volebant, vndecumque nigros deligi iuſsêrunt, vt ita pelagi colorem exhiberent. Atram enim, nigram, obſcuramve maris aquam dicere mos vbique eſt, vnde etiam Aquilam, ab aquæ colore, quippe fuſco, dictam volunt, Deumque ipſum cærulicomum,& cæruleo indumento veſtitum paſſim inuenimus. Adhæc pectus illi præualidum, armique Taurorum in morem carnoſiores attribuuntur. Hinc in pulcherrimo Syracuſanorum numo la- *Syracuſanorum numus.*
C tum conſpicias portum, in cuius medio ea membrorum habitudine Taurus procumbit, Delphinis circum colludentibus. Qui vero ludi Taurij nuncupati fuerunt apud Romanos, haudquaquam Neptuno, ſed inferis dijs inſtituti erant ad ſedandam peſtilentiā, quæ Tarquinio Superbo Rege in mulieres grauidas ſæuiebat: inde ſcilicet ortam, quod caro Taurina populo diuēdita fuerat. De Neptuno vero, qui ταύρεος vt apud Heſiodum in Scuto Herculis, vocaretur, alij dicunt propter vndarum ſonum, quæ, vti dicebamus, Boum inſtar mugitant: alij, quia Neptunus Taurina induebatur galea, vel quia ita eum Bœotij vocitabant, à Tauri ſacrificio, quod illi erat inſtitutum, de quo Maro: *Ludi Taurij.*

Taurum Neptuno, Taurum tibi pulcher Apollo. *Ænei.lib.3.*

FLVVII. Cap. IX.

QVIN & fluuios ipſos cornigeros, ταυροκέρωτας, hoc eſt, Tauricornes, vel ταυροκράνους, Tauricipites, vt luculentam apud Græcos locutionem interpretemur, paſſim effingunt. Hinc Tibris Maroni,

D *Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum,* *Ænei.lib.8*
Et gemina auratus Taurino cornua vultu *Georg.li.4,*
Eridanus.

Vt apud Ouidium in Metam. *Granico nata bicorni*, non vt vulgata habent exemplaria, *Gracili cognata Granico.* Sic Tauriformis Aufidus Horatio. Nam & Taurum à Perillo Phalaridi dono datum, Gelonis fluuij fuiſſe imaginem, apud Pindarum in Pythijs legas. Et Timæus Taurum eum, quamuis ita dicatum ab Agrigentinis in mare proiectum aſſerit, ne qua tam ſæui tyranni memoria ſupereſſet. Compluribuſque demum in locis flumina Taurina ſpecie fingi ſolita comperimus: vt Eurotas apud Lacedæmonios, Cephiſus apud Argiuos, Aſopus apud Sicyonios & Phliaſios fuêre: quem tamen Athenienſes humana facie figurabant, cornibus tantum à fronte prominentibus, ſiue propter mugitum, *Lib.4.Carminum.*

quem, vti dictum est, ciere flumina Taurorum instar videntur, & Taurorum instar atrocia sunt; vt Festus ait, siue quod cornua fluminibus ab flexuosis eorum lapsibus attribuuntur. A

TONITRVS. Cap. X.

QVOD vero pertinet ad mugitum, mythologi Philosophi abactas Geryonis Boues impulsu Herculis, tonitrus hieroglyphico significato intelligi debere autumant: quæ quidem sententia eorum est, qui Hesiodi Philosophiam interpretantur, ea scilicet de causa, quod Poetæ plerumque tonitrus auditos Mugire dixerint. Abigi vero ab Hercule dicuntur, quia Solem per Herculem intelligebant. Solis igitur calor in nubes illapsus, earumque rigore coarctatus, simulac defractus nubibus erumpit, mugitus eos ciere consueuit.

LÆTITIA. Cap. XI.

LATE vero diffusum est hieroglyphicum illud, vt per Vituli signum lætitia significetur: vnde etiam Vitulari verbum, hoc est, lætitiæ signum præbere, & exultando gestire, apud veteres Vitulantes, gaudentes, lætabundosq; dici comperias: vt nõ temere apud coniectores Hebræos legas, lasciuientem currentemq; Taurum per somnium imaginari, futuræ lætitiæ signum esse: addi verò lucri aduentantis significatum si per huiusmodi quietem pascentes visi fuerint. Eius verò lasciuiæ causa Psalmographus clamat *circumdatum se à Vitulis multis, & à pinguibus Tauris obsessum.* B

Psal. 22.12.

ANNONÆ FELICITAS ET PENVRIA. Cap. XII.

QVONIAM vero & in somnia, & in id Bouis significatum incidimus, quo læta nobis omnia proponuntur, qua ratione quove modo Bouillum pecus annonæ feracitatem, atque itidem penuriam significet, ex Diuinis nostrorum literis historiam repetere minime fuerit importunum. Satis enim constat, quemadmodum Iosippus ille somniator Iacobi filius, ob inuidiam fuerit à fratribus venumdatus, atque in Ægyptum abductus, vbi longam seruierit seruitutem, vtque postmodum primas apud regem obtinuerit, posteaquam nocturnam eam imaginem, quæ sese Pharaoni altius dormienti obtulerat, interpretatus est. Imaginatus enim erat ille septem Boues, pulchro, hilari & pingui aspectu, ab ripa Nili ad paludem aberrantes, quas septem aliæ deformi macie palustri eo loco emergentes exceptas conficerent. Mox verò existimabat septenas spicas cernere multa fruge conspicuas, & quæ iam secari poterant, eos totidem numero spicæ sterilitate insigni ex proximo occupare videbantur (hoc verò visum secundo loco, quod ex Hetrusca disciplina in ostentis experitur, primò additum, attestatum facit, vt etiam in Gedeonis vellere diximus.) Hic iuuenis rerum prudentissimus, eximiam quandam septem annorum feracitatem ex eo portendi pollicitus est, quam optimæ illæ Boues cum frugiferis spicis inspectæ denunciarent, quippe quòd sit animal agrorum cultui præcipue idoneum, telluris felicitatem per eas interpretari oportere, cuius lætitiæ causa futura esset Nili inundatio, vnde visæ essent illæ Boues emergere, idque per spicas, quæ hilari essent aspectu, manifestius significari: annorum quippe septem lætissimum prouentum, cætera, quæ his aduersa apparuissent, totidem annorum famem demonstrare, quæ vbertatem illam euestigiò subsecutura esset. Est nimirum palus sterilitatis indicium, sterilisque passim tum à Poetis, tum ab Oratoribus appellatur. Cum autem interpretationem huiusmodi ei approbasset, Rex Iosippi consilio fretus, non modò famem ab Ægypto depulit, sed finitimos etiam populos abunde saturauit. Aiunt itaque Ægyptij, eius beneficij memores, homini gratiam ita relatam voluisse, vt simulacrum Serapidis, cum modio in capite, huius rei monumentum esse decreuerint. Sed enim alibi de Serapi. Mirum autem memoratu est, quantum honoris vetustas iis attribuerit, qui humano victui vel industria, vel cura, vel ope priuata consuluissent. Liuius author est, auratam Bouem extra portam Trigeminam Minutio Auguri positam à populo collata stipe, quòd farris pretium intimis nundinis ad assem redegisset. Farre enim victitasse populum Rom. per CCC. annos ab Vrbe condita, Verrius Flaccus prodidit.

Pharaonis somnij interpretatio. C

Serapidis simulacrũ. D

TERRA FRVGIFERA. Cap. XIII.

APVD Persas, barbara ceremonia, Bos fronte in Leoninam faciem conformata, ex antro cornibus arreptus educebatur ad sacrificium, de quo Papinius:

Indigna-

A *Indignata sequi torquentem cornua mitram.*

quippe cum Taurus plurimum terrenum animal sit, terræ & inferis potestatibus damnatum, Soli tamen ab ea gente dedicatus vim eam ostendere videbatur, quam Sol in vniuersam terram exercet. Quod autem extraheretur ex antro, delitescere vim eius in terræ visceribus indicabat, quam vt euocarent, & frugum feracitati consulerent, sacrificij genus id instituerunt, de quo etiã in Leone. Neq; quidem alia de causa Bouem quandam ab Argo tot luminibus prædito custoditam fabulantur, nisi vt terrã ipsam ostenderent noctu ab ipso cœlo tot stellarũ luminibus insignito, non indiligẽter obseruari, donec à Mercurio, quippe à Sole conficiatur, cuius oriente iubare, stellarum lumina B passim extingui videantur. Quid autem aliud portendere visus est Bos ille arator, qui decusso iugo triclinium, in quo cœnabat Vespasianus, irrupit, ac fugatis ministris quasi repẽte defessus procidit ad ipsos accumbentis pedes, ceruicemq; summisit, nisi terrarum orbem amarissimo Vitellianæ dominationis iugo pressum, opem à gente Flauia deposcere, quæ iam rerum esset potitura? Terram itaque Bos eo ostento præ se tulit.

OPIS IMPLORATIO. CAP. XIV.

HÆC autem opis imploratio per Bouem facta, adducit in memoriam alteram Scytharum more, bouillo interueniente corio, factam: apud eos enim opis & auxilij imploratio fieri solebat mactato Boue, in corio cuius, qui opem sibi afferri ab amicis posceret, reiectis in tergum manibus sessitabat: qui verò auxilium pollicerẽtur, dextero pede corium calcabant præfati quantum præstare possent, quem morem late scribit Lucianus dialogo de amicitia, cui titulus *Toxaris*. Et quod ab hoc C fertur de Homolottorum sacrificio, qui fœdera sancientes Bouem in minutissimas partes dissecabant, etiamnum durat apud eosdem Scythas, qui oram inter Tanaim & Phasim accolunt, nunc Cercassios appellatos, eos nonnulli Ziccos esse volunt: hi autem si grauem aliquam iniuriam acceperint, imploraturi amicorum auxilium Bouem mactant, pelleq; detracta & humi distenta, in eaque sedentes, carnibus Bouis in minutissima frusta diuisis, partem vnicuiq; aduenienti porrigunt: quique accipiunt, ita se eo fœdere deuinctos intelligunt, vt se, fortunasque suas omnes parati sint exponere pro amici, qui visceratione hanc fecerit, iniuria vindicanda.

FRVGVM OPVLENTIA. CAP. XV.

QVI verò Boues iuncti in numo Vespasiani iam Imperatoris & Cos. v. habentur, atque alij similiter iugati in C. Marij C. T. numo, nimirum arationis partes procuratas, & rei frumentariæ commoda declarant: nam & apud coniectores, vti superius dictum, arantes Boues imaginari, lætissi- D mam prænunciant frugẽ, & opulentam rerum fœlicitatem. Quin & nomen Boui à nutriẽdo factum. βῶ quippe nutrio: labore enim suo in exercenda terra continuò nos pascit. Hinc Græci βούφαρον, felicem agriculturam vocant, quibus φάρος agricultura est, & Bouis etiam epitheton.

Vespasiani & C. Marij C. T. numi.

IVSTITIA. CAP. XVI.

QVoniam verò ipsa frugum opulentia sæpe sub iustitiæ vocabulum cadit, eaque de causa Gentes legiferam Cererem appellarunt: longe conuenientius Diuinæ literæ per Bouem eos intelligunt, qui iustitiæ iugum trahunt, bonisque & frugalibus operibus laborem suum intendunt. De quibus Paulus citat illud ex Mose: *Non alligabis os Boui trituranti*, quod & mox ita declarat: *Nunquid de Bobus cura est Deo? an propter nos vtiq; dixit, quia debet in spe qui arat, arare, & qui triturat, in spe fructus percipiendi?* Et Hierosolymitanus Hesychius plerisq; Diuinarum literarum locis Bouem poni pro homine ait, *1. Cor. 9 9. Deut. 25. 4.*

qui iustitiæ sit operibus intentus. idque est Bouem offerre in sacris, vt Ouem, à malis abstinere. Alibi A vero Aaron Vitulum pro se & pro domo sua, tanquam iustus, Hircum vero pro peccato iubetur immolare. Sed quod obseruat Hesychius memoria repetendum, in Leuitico Pontificem, hoc est, Doctores prohiberi ad Arcam testimonij quocumq; tempore ingredi, ne vtique curiosius inquirant, quemadmodum verbum caro factũ est, quomodo qui forma Dei erat, in forma Dei factus est, quomodo exinaniuit semetipsum, & in cœlis mansit. Horum enim fides salutem affert, periculum inquisitio. Sed tunc demũ indulgetur vt ingrediatur, cum pro peccato Arietem in holocaustum obtulerit, tunicam linteam induerit, femorabilibus linteis pudenda celarit, zona lintea succinctus fuerit, linteam cydarim imposuerit capiti, hoc est, quando Deo conciliatus erit, perpurgatus mentem, corpusq;, nitidus, castus, iustus, & intellectum diuini muneris gratia, decoreq;, hoc est, sapientia redimitus.

PECVNIA. Cap. XVII.

Bouis effigies in numismate Athenienſ.

ATHENIENSES autem quo frugali adeo labori gratiam referrent, Bouis effigiem numismatis honestarunt, id autem didrachmum erat, vt nono libro Pollux, vnde prouerbium, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκε, *Per linguam Bos inambulat*: de iis qui accepta ab aduersariis pecunia, mox præuaricati susceptas causas deseruere, vti fecisse Demosthenes fertur: qui etiam id sibi gloriæ vertit, quod vt taceret, plus accepisset, quam qui diu orauerat. Hinc apud Homerum & alios tot numero Boum pretium rebus præstitum inuenias, vt illud Iliad. β, ἑκατόμβοιο ἕκαστος, quorũ singuli scilicet flocci centum aureis numis æstimabantur. Id enim honoris Boui veteres habuerunt, ob multas, quas ex eo consequimur vtilitates, vt in aureorum numorum parte vna Bouis effigies, in altera principis facies cuderetur. Nam quod pecuna aliquando fuerit ex corio bubulo, eoque spectare Didus mercaturam, asseruerare non ausim, tametsi Tib. Donato commentũ placet: & Græcorum nonnulli ante Numam scorteas & ostracinas pecunias in vsu fuisse dicunt, quod & Tranquillus literis mandauit, & illud fama tenet, asses ligneos & scorteos ab eodem Numa, qui postea ferrum admixto ære signarit, in cõgiario populo datos. Apud rerum scriptores inuenias sæpe Imperatores exercituum rei pecuniariæ inopia scortea persoluisse stipendia, mox illatis pecunijs iustum vnicuique pretium restitutum. Præclara Venetijs est Michaëlium familia, quæ aureos insculptos clypeis gestat, quod illi honori, vt aiunt, datum: quia bello quod contra Saracenos pro Hierosolymis Balduino Rege susceptum fuerat, duce classis & Venetiarum Dominico Michaele deficiente stipendiorum commeatu, qui remigibus & socijs naualibus exolueretur, excogitauerit is corium signare minutioribus frustis, idque pro stipendio, alijs pro argenteorum, alijs pro aureorum pretio numeratis, imperauit promulgatione solenni, vt pro certi pretij denarijs à lixis & cauponibus, & cuiusque mercis institoribus acciperentur, multa indicta recusantibus; ita occursum exercitus necessitati. Cumque domum reuersus esset, publicam fidem persoluturus, conuocatis omnibus qui pecunias scorteas eas haberent, totidem argenteas ijs, alijs aureas repræsentauit. Sed numus hic scorteus, qui à Numa distributus, tesseræ potius vicem gessit, quam pecuniæ, temporarius enim fuit. Numum tamen scorteum, D. Hieronymus agnoscit. Nam quod de Boue pretij nomine pronunciato dicebamus, apud Homerum Hecatomben ἐννεάβοιον, institutam legimus: quod interpretes nonnulli nouem Bouem pretio comparatam intelligunt. Erat in Draconis legibus irrogata multa quædam δεκάβοιον. In spectaculis, quæ Deli celebrabantur, præco prænunciare solitus erat, tot Boues datum iri, vnde putarunt quidam Bouem Deliorum potius fuisse numum, quam Atheniensium. Cæterum Plutarchus Bouis figuram in numis cudere institutum à Theseo tradit, vel ob Taurum Marathonium, quem ipse edomuerit, vel ob Minois ducem, quem singulari certamine deuicit, vel vt hoc honore Bobus præstito ciues ad agriculturam alliceret. Sane Plutarchus, vt idem in Publicolæ vita, Bouis pretium centum obolis imputabatur, quamuis Pollux (vt superius dictum est) didrachmum tradat, pecudis vero decem. Prius enim quam numorum vsus esset, pecudibus atque iumentis plectebantur sontes. Quare bouis, pecudis, suisq; etiam signa plerumq; in numis incisa sunt.

Scortei numi.

B C D

VOCA-

A

VOCALIS PRIMA. Cap. XVIII.

SED vt ad rem nostram reuertamur, à Phœnicibus etiam est honos habitus Boui, qui literarum, vt fama est, inuentores, primæ vocalis nomine Bouẽ appellitabant, cum animal sit humano vsui maxime necessarium. Quod vero necessarium est, vti dicit Hesiodus, neque secundum, neque tertium esse debet, sed primum ilico: prima vero litera est A, quæ suapte natura ex imo barathri, nullius veluti reliquæ instrumenti indiga, vtputa linguæ, dentium aut labiorum, libera pronunciatur, primaq; in infantibus articulata dignoscitur. At & terra, cuius symbolum est Bos, prima omnium humanæ consuluit infirmitati, prima alimenta subministrauit, prima rerum omnium vsus, vtilitatem, ab ea poscentibus, elargita est.

ITALIA. Cap. XIX.

ROMANI porro tantum honoris Boui tribuerunt, vt Italiam ipsam olim ab Italis, nuncupatis Bobus, appellatam prædicent, quamuis Græcorum figmento, Eratosthenisque inprimis confi- *Italiæ etymon.*
B ctum sit, Italiam ab Italo rege dictam, qui Hermogeti successerit. Non temere tamen Varro Boues cæteris pecudibus honore præstare, præsertim in Italia, & propter vtilitatem, & propter cognomen existimauit. Neque dedignati sunt Romani, quod memorat Plutarchus, bubulci nomen in familias admittere, perinde ac etiam & Porcios, & Caprarios dici se alii non erubuerunt.

CIVIS OPPRESSVS A PEREGRINO. Cap. XX.

VISEBATVR olim in Argiuorum foro Taurus à Lupo superatus: hieroglyphicum id pugnam indicabat, quæ inter Danaum & Gelanorem de regno fuit. Horum siquidem animalium portento, dum comitia procrastinabantur, oblato, victoreque Lupo, omnium suffragia ad Danaum declinarunt, quem, vtpote externum, Lupum esse dicebant, cum Gelanor inter eos versatus ciuilia eorum negotia tractasset: ideoque
C ciuis, vti Bos humanæ consuetudinis consortia non reformidat, haberetur. Argiui itaq; figuram eam rei momentum esse voluerũt, quod in Lupi commentario latius explicauimus. Antiquissimam porro legẽ fuisse, memoriæ proditum est, eum qui Bouem occidisset non aliter capite damnari, quam si ciuem interfecisset. Vnde apud Athenienses Erechtheo imperante, cum sacro quodam Bouem mactare necesse esset vt sacrum rite perageretur ne qua legi fraus fieret: institutum vt Popa, quem illi βυφόνον appellabant, simul ac Bouem percussisset, relicta ad aram securi, arrepta statim fuga solũ verteret, & ex Attica prorsus aufugeret: quod facinus ne impunitum relinqueretur, decretũ sit securim ipsam in iudicio ream constituere: ex quo illa iudicandi quotannis consuetudo postmodum inoleuit. Apud priscos etiam Romanos inuenias capitale fuisse, si quis Bouem interemisset. *Atheniensiũ lex aduersus bouis percussorem.*

D

OPVS ET LABOR. Cap. XXI.

DE opere demum & labore hieroglyphica passim vulgata sunt, descripta quidem cornua, caputve Bouis, maris opus, fœminæ vero, laborem anxietatemque significare, quamuis in impressis Hori codicibus βοὸς dictio vtroque lemmate desideratur: scribendum enim est ex vetustis codicibus manuscriptis, βοὸς ἄῤῥενος κέρας, & inferius, βοὸς δὲ θηλείας κέρας. Distinguuntur vero à cornuũ specie mas & fœmina, quippe quod marium & maiora & tortuosiora sint, fœminarum vero & minora, & vno flexu conspicua, cuiusmodi fere sunt nouæ Lunæ cornua: sed in hoc significato nõnulli sarcula, ligones, &, si Deo placet, rastra etiam ad cornua religarunt. Sunt qui nulla maris fœminæq; differentia, Bouillum caput exertum pelle, purgatumq; carne, pro labore & tolerantia proponant. *Hori locus emendatus.*

FRVCTVS EX LABORIBVS. Cap. XXII. A

ET si fructum ex laboribus perceptum indicare velint, caput huiusmodi floribus & corollis redimitum faciant, corymbosque & serta hinc inde cornibus suspendant: cuiusmodi fascia molem Æliam ambibat, vt frusta quædam, quæ adhuc integra operis parte permanserunt, ostendunt: siue id sacrificiorum, videlicet Tauroboli, aut quid huiusmodi, sit indicium, cum iuxta vicissim & patina adsculpi soleat, quod præcipue in templorum parietibus, inter triglyphos vbiq; spectamus, eaque de causa capita illa coronata plurimum habentur: siue larga laborum præmia interpretari malimus, vt Romæ in eadem Adriani mole patina, munificentiam, Bouillo capite, labores, siue res fortiter gestas ostentantibus. Nam post vitæ præclaræ actæ cursus laboresque superatos, apotheosis ipsa præmium Imperatoriis familiis decernebatur, aut excitabantur mausolea, vel pyramides, vel columnæ quæ ibi conditos supra mortales euectos gloria commonstrarent. Apud Petrum Molinum Romæ vidimus ahenum Bouis caput antiquissimi operis scite factum & venuste, quod olim fuit ad trabis alicuius simam, aut mutilum, aut coronam, pro fultura accommodatum, eo omnino gestu factum, vt laborioso nixu aliquid sustentasse videatur: est enim caput gutturi appressum, crispantibusque palearibus conatus speciem ostentat, quod dubio procul ad tolerantiæ laborisque significatum referendum est. B Memorabile sane veterum Germanorum institutum fuit, vxori ducendæ Boues iunctos, frænatum Equum, & scutum cum framea gladioque mittere dotis nomine, vt vxor (ait Tacitus) venire se laborum periculorumque sociam his incipientis matrimonii auspiciis admoneretur, idem in pace, idem in præliis passuram, ausuramque. Laborem enim iuncti Boues, bellum paratus Equus, & data arma denunciabant. Apud authores Græcos inuenias Bouem, quod terræ laboribus exercendis sit destinatus, γαῖον appellari. Apud Mathematicos Tauro ascendente genitos, laboriosos atque perpetuæ deditos seruituti, propterea quod animal ad iugum præcipue natum est. Qua de causa Tyriis Carthaginem ædificare aggressis, intermissum opus est Bouillo capite adinuento, alioque vrbis mœnia translata: videbatur enim ostentum id nil nisi laborem & anxietatem minitari, donec Equi mox adinuento capite, læti alacresque belli signum excepere. Horum alterum Virgilius dissimulauit, qui fabulam scribebat, non historiam, rem tamen agnouisse visus, quod *bello genus intractabile* futurum dixit, sed *facilem victu per secula gentem*: quippe quæ vel iugum acceptura esset, vel fræno coercenda, quamuis non postremi nominis interpretes *facilem victu* interpretari malint, ad victum comparandum: qua in sententia Seruius est. C

Germanorum olim mos in ducenda vxore.

ABSVRDA RES. Cap. XXIII.

ATQVE ne à Boue & Equo longius discedamus, est illud ex horum alterutro hieroglyphicum: vt cum absurde & imperite factum quid ostendere voluerimus, Bouem cum clitella, vel Equum aratro adiunctum figuremus, quam quidem rem & absurdam sane, & ab cuiuslibet ingenio vel virib. alienam prouinciam innuere volumus: quod luculenter vno versu complexus est Horatius:

Optat ephippia Bos piger, optat arare Caballus.

Quod etiam Quintilianus ex Epistolis ad Atticum tangit, vbi lib. 5. inquit: *Non nostrum onus, Bos clitellas.* Dixit enim Cicero 5. ad Atticum lib. *Clitellæ boui sunt impositæ, plane non est nostrum onus, sed feremus.* Sed ad nostra redeamus.

IVDÆI. Cap. XXIV.

IN Diuinis literis Iudæi (vt sæpe dictum) hieroglyphice per Bouem intelliguntur. Nam Hierosolymitanus Hesychius Bouem eum accipit, qui mandata tantum legis simpliciter obseruat, vtpote quod Bos sit laboris signum. Eucherius significationem ad omnes trahit, qui vitam laboribus exercent: & Mosaicum illud: *Non alligabis os Boui trituranti*, interpretatur, vt neminem mercede sua fraudandum intelligat. D

Deut. 25. 4. 1. Tim. 5. 18

APOSTOLI PASTORES. Cap. XXV.

APOSTOLOS quoque per Boues accipit, qui suscepto Christi iugo vniuersum terrarum orbem Euangelico vomere perarauerunt. Illud vero: *Quasi Bos ductus ad victimam*, quod pro vecorde nonnulli

Prouer. 7. 22.

A nonnulli dictum accipiunt, de Domino omnino intelligit, qui pro salute nostra eam quasi stultitiam suscepit. Ante fores templi ad abluendas ingredientium manus lauacrum aheneum Boues duodecim sustinebant, qui quidem frontibus tantum extabant, terga & posteriora occultabant. Per Boues eo gestu hieroglyphice factos, Gregorius Pastores Ecclesiarum intelligit, quorum aperta & in propatulo proposita opera cernimus, sed quæ ipsi clam faciant sentiantve, Dei iudicium, non nostrum esse debet: id enim ait sibi velle, quod eorum lateant posteriora.

VITIOSVS. CAP. XXVI.

QVOD vero pertinet ad Vaccam, per hieroglyphicum eius Diuinæ literæ, vt idem tradit Eucherius, hominem vitiis, quæ corporis sunt, plenum indicant, citato loco ex Psalmo: *Inter Vaccas populorum.* Sed illud de Vaccis fœtis, quas Palæstini ad trahendam arcam Domini sine rectore iunxerunt, Vitulis earum intra caulas domi detentis, ita interpretatur, fideles quidem intelligi, qui tametsi foris humanis affectibus torqueantur, illis alligati, à recto tamen itinere non declinent: quia arcam Domini portant, mandata quippe eius menti firmiter insidentia. Et idem alibi ad Valerianum: *Tunc vere Bethsamis tendimus, cum viam rectitudinis gradientes, ad vicina erroris latera, etiamsi affectus pignorum auocent, minime declinamus.* *Psal. 67. 31.* B

PODAGROSVS. CAP. XXVII.

SED quid illud, quod ex Bouillo pede, podagrosum hominem significabant? Bos enim præcipue vngulis cum dolore articulorum laborat, quo quamuis non intereat, vngulas tamen interdum amittit, & pedes vehementer intumescunt: vnde fictum ab Ægyptiis, Tauri cœlestis pedem extra regionem suam in Æthiopas exporrigi, quorum & pedes & articulos esse tumori egregie obnoxios exploratum est, & in Italiam transgressos, paucissimos inuenias, qui non articulorum vitio laborent. *Tauri cœlestis figura.*

A LABORIBVS QVIES. CAP. XXVIII.

SOLVTVS porro Bos, & præsepi redditus, partam à laboribus quietem ostendit, quod antiquissimum Ægyptiorum hieroglyphicum Græci adagio prosecuti sunt, *βοῦς ἐπὶ φάτνῃ*, *Bos ad præsepe*, dicentes, cum exautoratum hominem, & donatum iam rude, otioque & tranquilliori vitæ restitutum significare voluerint: quia scilicet moris est ab laboribus Boues ad præsepe sistere, atque illis pabulum subministrare: quamquam sunt, qui prouerbium ad melioris vitæ significatum detorqueant, & ingenium à labore procliue ad libidinem ex hoc intelligi contendant. Sane quidem Hebræi coniectores, cessationis & ignauiæ signum esse dicunt, cum quis dormientes Tauros videre se per somnium visus fuerit. Vtcumque autem duodecim illi maiores, qui regnum à Sabaco Ægyptiorum rege relictum sponte moderandum suscepere, vt oneri magis quam honori tantam regni curam sibi fuisse testarentur, in celebri illa pyramide, quam commune collegarum omnium sepulcrum construxere, contignationem tecti, quæ vno constabat lapide, præsepibus adsculptis insigniuere: ad quæ scilicet tot laboribus exantlatis, tot cuius abiectis & ablegatis, requieturi demum essent. Huic contrarium est, *Bos sub iugo*, de iis qui perpetuo labore fatigantur. Quod vero nos ab Iesu asserti in libertatem censemur, id ita intelligendum, Iudæis impositum fuisse iugum, tamquam seruis, vt quasi per vinculum ad præceptorum obedientiam traherentur, atque ita Deo seruire discerent, & assuefierent. Præcepit enim lex: *Non mœchaberis. Non occides.* An vero nos, quia sumus liberi, mœchandi licentia abutemur, & sicariam sine metu faciemus? nequaquam, imo nobis neque quidem concupiscere, neque vel irasci præceptum est. Arctiora igitur sunt iugi nostri vincula? at non ita si rem recte perpendamus. Nam lex imperatorie mandat, ne quid perperam agamus. Assertor noster præcidendas monet vitiorum causas, vt neque quidem facere quicquam præter ius & fas in animum inducamus. Hæc enim est vera libertas, cum nosmetipsi sponte abiicimus vitiorum iugum, cum libidinum ergastula confringimus, & è malarum cogitationum voraginibus emergentes, vinculis omnibus expediti, in synceritatis liberos campos euadimus, abstinemusque, non tamquam serui à flagitiis, metu flagri: sed tamquam ingenui, pie sancteque educati, sponte probi modestique filii, & *Vera libertas.* C D

lii, & quia patrem diligimus, omni studio, meditatione, conatuq; monitis eius ita obtemperare contendimus, vt ne cogitare quidem vllum velimus scelus. Boni enim qui sunt, nisi sponte boni sint, nullum ex bonitate sua præmium assequuntur. Nam Abraham, Enoch, Noe, & Patrum plerique alii, sine legis seruitute Deo placuerunt. Lex vero tunc data est, cum seruili contumacia non modo Mosi non audire, sed ipsius etiam Dei, qui videntes eos atque sentientes in libertatem ex Ægyptiorum oppressione asseruerat, mandata detrectare pertinacissime cœperunt, & quæ plurima in hanc sententiam disputat Irenæus. Sed iam ad diuersorum deorum, quos sub Bouilla imagine superstitio antiqua coluit, conuertemur. A

BVCEPHALI. CAP. XXIX.

PRÆTEREVNDVM autem non est, etiamsi κατὰ πάρεργον, Bouilli capitis notam Equi inustam, illis ex signo dedisse nomen apud Thessalos, quippe vt Bucephali appellarentur: ita enim Gens eos vocabat Equos ea nota insignitos, cuiusmodi fuit nominatissimus ille Bucephalus, qui Alexandro Macedoni tam charus fuit. Falluntur autem, qui putant Equum eum à Bouillo capite, vel à cornibus, quibus animal id præditum fuisse dicitur, ita nuncupatum. B Nam quod Equi nonnulli apud Thessalos Bucephali vocentur, ostendit Aristophanes ἀναργύρῳ. Quantæ vero commendationis essent Equi Thessalici, vel Delphico probatur oraculo:

Thessalicus præstat sonipes, mulierque Lacæna.

& quæ prosequitur Strabo.

IVPITER. CAP. XXX.

Apis Ægyptius.

NEQVE vero Græci tantum mutatum in Bouem Iouem confinxerunt, verum etiam Ægyptii Iouem illum suum, qui & Osiris, & Pater, & Iustus, & Dux, & Rex, & Consultor in sacris eorum literis appellatur, per Bouem indicarunt, eumque Apim cognominauerunt. Quem quidē tanto prosecuti sunt cultu, vt ingentia super eo volumina scripta fuerint à plerisque, eoque vanitatis progressum, vt eum Boue alioqui sterili genitum prædicarent. Bouem namque fulgure afflatam fieri grauidam, eoque conceptu Apim nasci persuasum habuere: de quo quidem cum nulla sit magis decantata fabula, consulto ego illam prætereo, si modo signa tantum, quibus Apis insignitus esset, indicauero. C Toto is corpore niger erat, in fronte candorem quadræ præ se ferebat, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos: qui vero multis locis sculptus visitur, Lunæ etiam speciem in latere gestat, vt in palatio quodam Romæ apud D. Marcelli ædem. Atque hic ille est Apis, quem Hebræi Mose in monte moram trahente, sibi Deum conflauere, eam secuti consuetudinem, quam in Ægypto esse conspexerant.

DIANA. CAP. XXXI.

INVENIES etiam Dianam, quam Tauri, Scythica gens, colunt, Taurionem appellari: Tauris enim eam opitulari putant. Eadem etiam ταυροπόλος, dicitur, vt apud Apollodorum, & à cornuum figura ταυροπὸς, ταυρῷ vero apud Taurios. Cur vero ταυροπόλος vocaretur, varia est opinio: dicunt enim alii, ὅπως ταύρεις πελάσει πάντα; alii quia Taurum à Neptuno in Hippolytum immissum, œstro affixo, per vniuersam terram exagitauerit. Alii dicunt, Iphigeniam cum è Scythia in Africam aufugisset, Deæque simulacrum dicasset, ταυροπόλον Dianam appellatam, propterea quod D è Tauris populis eo allata esset. Alii nomen ex historia ea desumptum putant, quod Nicander ait Taurum à Diana suppositum loco Iphigeniæ, cum eam in Aulide Græci essent immolaturi: quamuis Phanodemus Vrsam eam fuisse dicat, plerique vero Ceruam, tanta fuit in ea superstitione varietas & inconstantia.

PALLAS. CAP. XXXII.

QVIN & Pallas ταυροπόλα dicta, & apud Andrios ταυροπόλος. Nam cum Anthropius Taurum Agamemnoni & Menelao dedisset, iussit vt vbi Taurus è naui prosiliisset, ibi Mineruæ simulacrum erigerent: ita enim numen conciliari posse, prosperamque illis nauigationem futuram. Accidit

autem

A autem vt Taurus is in Andrum insulam exiliret: memores ergo præcepti, Reges statuam erigendam curauere, quæ postea id cognomenti Mineruæ dederit.

BACCHVS. CAP. XXXIII.

ET Bacchus, vt superius dictum est, in Tauri nuncupationem venit, quem ταυροφάγον, veteres appellauere: propterea quod, vt Sophocles author est, qui Dithyrambum vicisset, Bouem assequebatur præmium, veluti Tragicis olim Hircus debebatur. Aristophanes tamen nomen id in Cratini contumeliam detorquet, quasi ebrium insimularet. Apud Athenæum legere est, Bacchum Tauro & Pardali esse similem, ob ebriosorum violentiam: vinosam enim esse Pardalim, loco suo positum. Lycophron eum omnino Taurum vocat, poetæ Draconem Tauri patrem canunt, per illum Iouem, per hunc Bacchum intelligentes. Sed vt ad Apim reuertamur, is in ciuitate Memphi Solis instar excipiebatur, & apud Heliopolim Taurus Soli sacer erat, quem Neriton appellabant. Illud vero fabulosum iudico, quod Hermuti oppido tradunt fuisse Taurum, qui maculas per singulas diei horas permutaret, de quo Macrobius. Verum hoc nihil ad hieroglyphica.

BITHONIS ROBVR. CAP. XXXIV.

QVI vero Taurus humanis humeris gestatus Argis visebatur, Bithonis factum indicabat: qui suo fretus robore, dum Argiui Ioui sacrificarent, Taurum in humeros sustulisse fertur: summum enim virium experimentum apud veteres erat Tauris robore præstare. Hinc Milo apud Theocritum celebratus, qui Taurum pede arreptum ad amicam traxerit. Hinc Busiridis nomen, quod duos solus Boues quaqua vellet traheret. Fuit vero is Ægypti rex, quem Poetæ crudelitatis in humanum genus atrocissimæ notauerunt. In Seleuci autem numis & Taurus, & alibi tantum cornua spectantur: quippe quod Alexandro sacrificaturo, syluestrem Taurum è vinculis elapsum ambabus tenuit. In eius statuis videas nonnunquam cornua superaddita. *Seleuci numus.*

PIETAS. CAP. XXXV.

C IN antiquis operibus iuuenes duo subiecti iugo, currum trahere conspiciebantur, erant hi Bithon & Cleobis fratres. Hieroglyphicum id eorum indicat pietatem, qui matrem currui impositam ad Iunonis templum vexerint. Historiam & Pausanias & alii tradidere.

VELOCITAS NEGOTIORVM. CAP. XXXVI.

DVO vero Tauri inter se pugnare per nocturnam imaginem visi, negotiorum velocitatem præsagire dicuntur; vt Hebraicæ quædam somniorum interpretationes prodiderunt. Astronomi eum furiis agitandum dicunt, cui decimusoctauus Tauri gradus nascenti affulserit, eaque de causa locum eum Tauris duobus sese cornu petentibus signatum veteres voluere.

DISERTA PROLES. CAP. XXXVII.

D HEBRÆI vero iuniores cornupetam Taurum per somnium imaginari, indicium esse dicunt disertissimæ prolis suscipiendæ: quo forte spectat Virgilianum illud, Taurum Pollioni pascendum.

Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.

propterea, quod noua ille carmina faciat, qui quidem sunt ingeniorum fœtus: κατὰ πάρεργον & hoc addam (quamuis non sum nescius, quid Grammatici super locutione, quæ noua est, disputent) dici tamen posse Virgilium ad Pindaricum illud respexisse, quod Olympiis habetur Epharmosto:

αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων.

Vinum quippe à vetustate commendare congruum esse, à nouitate autem poemata. Flores enim pro recenti re positum aiunt interpretes.

OCCVLTVM CONSILIVM. Cap. XXXVIII. A

Signa militaria duo apud Romanos.

APVD Romanos signa militaria, alia Vocalia, alia Muta dicebantur. Vocalia, quæ Imperator Tribunis, Tribuni mox ordinibus dabant, vt scilicet aut noctu, aut in peragendis vigiliis, aut explorationibus obeundis, ac in ipsa quoque interdum acie, cum tumultu omnia confusa essent, ipsi se viciſſim noscitarent. Muta, variis animalium figuris elaborata præferebantur, sed suum quæque significatum habebant: quippe, vt vnum exempli causa ponam, Minotauri effigies tunc extollebatur, cum secreto & tacite rem gerendam admonebantur: ostendebat enim hieroglyphicum id, consilia ducum non minus occulta esse debere, quam fuerit Minotauri sedes, quippe Labyrinthus. Hinc ille sapiens videlicet eorum Imperator Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, percontantibus Tribunis quænam exercitum huc illuc agitaret: *Si putarem*, respondit, *tunicam meam meorum esse consiliorum consciam, eam actutum abscinderem, comburerem que.* Tutiſſimum enim (ait Vegetius) in expeditionibus creditur, facienda nesciri.

VICTORIA. Cap. XXXIX. B

MACTATVS autem Bos, quales vbique locorum conspiciuntur, victoriæ plurimum, partique triumphi signum erat: præsertim apud Romanos, vnde Iuuenalis huiusmodi significato,

——Duc in Capitolia magnum, Cretatumque Bouem.

Id vero obseruatione dignum est, quod Spartiatæ in hoc sacrifici genere diuersam à Romanis rationem secuti sunt. Nam cum Romani, victoria per hostium sedes parta, Bouem sacrificare consueſſent, cum vero sine pugna & sanguine rerum potiti essent, Ouem immolare: hi contra in victoria pacata Taurum sacrificabant; si vero pugnando viciſſent, Gallum: quandoquidem ampliora magisque homine digna, quæ ratione atque prudentia, quam quæ vi atque corporis tantum fortitudine confecta essent, indicabant.

LVCAS EVANGELISTA. Cap. XL. C

ET quoniam multa sunt, quæ de pietatis nostræ institutis ad hanc faciunt doctrinam, quæ Christianorum conuentus sanctionibus suis per imagines exprimenda concessere, ea nequaquam dissimulanda sunt, cuiusmodi ea est, quæ per alatum Bouem Lucam Euangelii scriptorem ostendit, siue propter eam ipsam Tauri continentiam atque temperantiam, de qua facta est superius mentio, cum Lucas ipse castiſſimus ab ineunte ætate, vt fertur, fuerit, omnemque vitam egerit incorruptus, immaculatus, sine vxore, sine liberis, in cœlibatu perseuerans, nullum vmquam Veneris vsum nouerit: siue propterea, quod per Vituli mysticum vultum, Christum nobis prædicat immolatum, quem Dauid super altare prædicit imponendum, atque mansuetudinem, quam præ se tulit Deus homo factus, testimonio suo literarum monumentis illustratam posteritati commendauit: siue quod à sacrificiis, vel à sacerdotio sumat, vt ait Eucherius, operis exordium. Ita enim scribit: *Fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zacharias*: quam interpretationem admittit etiam Irenæus.

Bouis alati hieroglyphicum.

MANSVETVDO. Cap. XLI. D

Lib. 3.

QVANTVM vero pertinet ad animalis istius mansuetudinem, Lucretius Poeta ita causas eius reddidit:

At natura Boum placido magis aëre viuit,
Nec nimis irai fax vmquam subdita percit
Fumida suffundens cœcæ caliginis vmbras:
Nec gelidi torpet telis perfixa pauoris,
Inter vtrosque sita est, Ceruos, sæuosque Leones.

Paulo vero ante, cum de varietate animi loqueretur, mansuetudinem hanc in aereis corporibus esse contenderat: & quia causas reddiderat, cur Leo indignabundus esset, cur Ceruus timidus, non immemor naturam humanam rerum omnium species amplexari, sic subdit:

Sic hominum genus est, quamuis doctrina politos
Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit

A *Naturæ cuiusque animi vestigia prima,*
Nec radicitus euelli mala posse putandum est:
Quin procliuius hic iras decurrat ad acres,
Ille metu citius paulo tentetur, at ille
Tertius accipiat quædam clementius æquo:
Inq; aliis rebus multum differre necesse est
Naturas hominum varias, moresque sequaces.

Prout vero variis affectibus mouetur homo, ad eius animalis bruti naturam comparatur, cui per eam sit assimilis: nam in brutis simplices plurimum sunt naturæ, vt initio diximus.

FEROCITAS EVITANDA. CAP. XLII.

QVAM diuersum autem illud est, quod mansuetudinem ex Boue picto significantes, ferocitatē itidem & furibundam petulantiam per Taurum indicabant, vbi fœni fasciculum cornibus alligassent, recepta sunt hæc iam apud omnes, vnde dixerit Horatius: *Fœnū Tauri cornibus alligatum quid.*

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Psalmographus noster eodem vtitur dicterio, dum Psalmo quadragesimoquarto dicit, *Cum nobis aderas, inimicos nostros cornu petebamus,* κερατίζομεν enim habet Græcus codex, proque valida & victrici B pugna Theologi commentantur. Et 6. Ecclesiastici capite legas, *Cauendum ne animos, veluti Taurus, extollamus.* Quod vero attinet fœnum, id ideo factitari solitum ait Plutarchus, vt ferocitatē lasciuiamque ex nimia pabuli vbertate resultare admoneremur. Dicterium vero celebritatem accepisse à Sicinio quodam proditur, qui cum effusissima dicacitate omnes carperet, vni M. Crasso parcere compertus est: curque vni illi parceret, interrogatus, fœnum eum in cornu gestare respondit. Sane Romanis mos fuit cornupetarum Boum cornua fœno circumligare, quo obuiam prodeuntes admonerent ab illo cauendum. Eo figmento Hesiodus populiuoros (liceat ita mihi δημοφάγυς, Græcum vocabulum Latinum facere) nuncupauit, qui quidem diuitiarum opulentia lasciuientes reliquos impeterēt, ac proculcarent. Est & tale aliquid apud Sophoclem, & Solonis ad hoc dictum haudquaquam aspernandum. Sed illud potius afferamus, quod Psalmo vigesimosecundo scriptum, *Circumdederunt me Vituli multi, Tauri pingues obsederunt me,* vbi interpretes per Vitulos plebeiam Iudæorum multitudinem C intelligunt, lasciuientem quippe, solutamque iuuentutem omni prorsus regula carentem: per Tauros vero, Pontifices, Scribas, & Seniores, propter ætatem nimirum, & prærogatiuam, qua cæteris antestabant, Pingues appellati: quia multis Dei donis ante alios omnes fruebantur. Nam & alibi Moses in hanc sententiam futura longe præuidens: *Comedit, inquit, Iacob, & impletus est, & recalcitrauit* Deut. 32. 15 *dilectus: pinguedine & carne distentus est, & obductus, & dereliquit Deum factorem suum.* Eodem modo accipiunt Theologi dictum Psalmi sexagesimioctaui, *Taurorum congregationem*, Pontifices & Scribas, & reliquos Iudæorum Principes intelligendo, qui & temerarii, & cornupetæ essent, Christumque & Apostolos襲 ferociter incessuri forent. Minime vero loco hoc prætereundum est, quod Theologi nostri Mosis prædiuinationem de Iosippo, *Tauri decor eius,* transferunt ad Christum: Taurus siquidem Deut. 33. 17 ob vtramque dispositionem, alius ferus, vt iudex; alius mansuetus, vt assertor: qui generi humano salutem dedit, cuius cornua esset crucis extrema. Nam & de parte nauis antenna, dictum inuenimus,

Cornua velatarum obuertimus antennarum. Æneid. li. 3.

Hac autem virtute crucis, & hoc more cornutus, ait Tertullianus, vniuersas gentes etiamnum ventilat, per fidem auferens à terra in cœlum, & tunc ventilabit per iudicium, deiiciens de cœlo D in terram. Vbi etiam de Simeone & Leui loquitur: *In concupiscentia sua subneruauerunt Taurum,* de Christo identidem intelligi volunt, cuius Gene. 49. 6. neruos sacerdotes præcipue clauis suffigendos curauerunt.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER IV.

DE IIS QVÆ PER EQVVM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD PETRVM VICTORIVM.

A

CVPERES, Petre Victori, vt ex amicis nonnullis intellexi, qua ratione modoq; hieroglyphica Leonis, Elephanti, & id genus animalium plurimorum explicuisse me accepisti, quæ fuerint Equi quoq; significata apud eosdem Aegyptios tibi describi. Verum scias, pauca ea esse, quæ super Equo Sacerdotes illi tradiderint, quippe qui animal vti profanum aspernabantur: neque enim Sacerdoti licebat equo vehi. Sed enim Græci, Latiniq;, neq; non Hebræi, multa super eo scitu dignißima memoriæ prodiderunt, quæ hoc explicabimus Cōmentario. Præter enim id, quod obsequi tibi iucundißimum existimabam, inuitauit me ad huiusmodi lucubrationē animalis ipsius dignitas, vigor, & naturæ eius spectatißima quædā excellentia. Non enim ex eo genere est, quod parui facere debeamus, cum tot ex Equo humano generi commoditates obueniant, siue domesticis, siue publicis sit vsibus adhibendus. Sed frustra hic Equum laudare aggredior, cum super eo tam multa & tam præclara toto paßim commentario reperiantur, quæ qualianam sint, hinc iam, vt instituimus, dicere incipiamus. B

BELLVM. CAP. I. C

PRIMVM vero omnium Equi hieroglyphicum est, belli signum esse, clarissimo Virgilii testimonio, dicentis,

Æneid. li. 3. *Bello armantur Equi, bellum hæc armenta minantur.*

Et Duellicam Equorum prolem Lucretius appellat. Idem hoc intellexisse Ægyptios didicimus ex Plutarcho, quod & in Leone tetigimus. Horum quippe post obitum apparuisse Osiridi, quem multarum rerum vsum edocuerit, præcipueq; quod animal bello vtilius esset sciscitanti, Equum ei negotio maxime commodum, responderit. Cumque Osiris Leonem præstare arbitraretur, respondisse Horum: Posse quidem eum auxilio esse, verum vbi semel fugam arripuisset, irreuocabilem abire: cum alioqui bellatori necesse esset nonnunquā cedere, nonnunquā ex inclinata iam acie rursum hostes aggredi, D proq; loco & tempore Fortunæ sese imperiis accommodare, idcircoq; Equum omnibus his officiis omnino magis officiosum esse. Vnde Xenophon 3. de Græcorū reditu: *Vna, ait, Equites re præstant, quod in fuga certius est illis subsidium.* Aristoteles in Ethicis, virtutem in Equo eam præcipue laudat, qua sit ad currendum portandumq; hominem idoneus, & ad inuadendum expectandumq; hominem hostem minime formidolosus. Galenus de Partibus; *Prævalidum, ait, animal esse, & generosum,* cum ἰσχυρὸν dicit, *Georg. li. 3.* μήτε ἄθυμον. Hinc illud apud Maronem, *--Generosus pullus in aruis.*

PVGNACITAS. CAP. II.

NEQVE temere Vespas ἱερογλυφικῶς ex Equino cadauere significari tradiderunt Ægyptii: imo non temere esse dixerunt, quod ex corrupto eius cadauere vespæ progenerentur. Hoc enim tantum

A tantum apud Horum super Equo reperias, & peruulgatus apud omnes versus fertur:

Ἵπποι μὲν σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν.

Nam culices ab Equis, sed Apes ab origine Tauri.

Diligentes enim rerum naturalium obseruatores, ex Bouillo occipitis cerebro apes gigni tradidêre, ex Asini cerebro crabones, vti ex Equo vespas, atque ex humano cadauere serpentem. Non tamen hic simpliciter vespæ intelligendum, sed quod per vespam idemtidem soliti essent significare, per cuius hieroglyphicum pugnacitatem & infestum aduersus hostes ingenium ostendebat: de qua inter insecta loco suo disseruimus.

VESPÆ.

B CELERITAS. CAP. III.

ADHÆC celeritatis indicium est Equus. quodq; apud Lucretium, *Fortis Equi vis*, legitur, Marcellus *celeris* exponit, eoque spectare volunt Virgilianum illud,

——— *Quidnam egregium si fœmina forti Fidis equo?* Æn. lib. 11

vbi Aruns Camillam equi pernicitate fretam, non virtute sua strenuam, incusat. Multa vero inuenias apud rerum scriptores super Equorum pernicitate: sed id ego tantum memorabo, quod Alanis à Probo Imperatore deuictis, Equus in præda repertus est, qui, vt captiui attestabantur, centũ ad diem passuum millia decurreret, perque octo vel decem dies vigore minime fracto perduraret. Sedenim eam in militaribus Equis fugacitatem Imperator ipse contempsit, repudiatumq; fugitiuo militi potius quam forti conuenire indicauit. Ἱπποθόην Nympham apud Hesiodum inuenias, quod nomẽ ob velocitatem effictum autumant interpretes: vim quippe aquarũ eam intelligentes, qua nauigia cursu celerrimo rapiuntur. Quiq; Neptuno appinguntur Equi, pernicis eiusdem cursus indices habentur, qui maritima fit nauigatione. Naues enim Equorum curruumque vsum affatim suggerunt, C vnde & Equos, & currum Neptuno videmus attributos: nam is apud Maronem,

Flectit Equos, curruq; volans dat lora secundo. Æn. lib. 1.

Iam & prouerbium à Cicerone vsurpatum est super celeritate, tum Equis, tum velis, ad Quint. Frat. *Sic ego* (ait) *te sæpe excitante cursu, corrigam tarditatem tuam tum Equis, tum velis.* De omni vero conatu adhibito, in Officijs sic ait: *Cum his velis Equisq; decertandũ est.* Astronomi vndecimo Virginis gradu Equũ admouent ad hominis velocitatem indicandam, qui cum eo sit gradu lucem auspicatus. Appingebatur vero Neptuno Equus anteriore parte figura sua. posteriore vero effigie piscis, qui caudam in spiram replicaret, quod veteres sculpturæ passim, & pleriq; Gallieni numi palam faciunt, in quibus inscriptio est, NEPTVNO CONS. AVG. Nota præterea est fabula, in Deorum concilio pro imponendo Athenis nomine, percussa à Neptuno petra exiliisse ferum Equũ. Nam & interpres Pindari rem tangit huiusmodi. Passim vero apud veteres Neptunus Equestris dictus. Aiũt insuper, primo illi Equo, quem Neptunus protulit, Scyphio nomen fuisse, adeo sibi concors in nugis tota Græcia semper fuit, D vt nulla sit tam absurda fabula, quæ aliquo assertionis testimonio careat. Quodq; fictum à Poetis est, Saturnum in Equum versum, quem tunc etiam pernicitate insignem canunt, vti Maro, *Gallieni numi.*

—— *Pernix Saturnus, & altum*
Pelion hinnitu fugiens impleuit Equino: Georg. li. 3.

quidam ex Astronomis ad astri velocitatem figmentum referunt, cum amplissima cœli spatia diurno motu velocissime transcurrat, si quanto distet interuallo, quamque magno circuitu supra planetas reliquos feratur, considerauerimus: quamuis altero motu, quem hi naturalẽ dicunt, tardissimus planetarum omnium videatur. Ab huiusmodi pernicitate Abacuntis Prophetæ dictum, *Quia ascendes super Equos tuos*, Theologi de Apostolis prædictũ volunt, vnde repentina salus esset omnibus pijs profutura. Et vnius sane celeritatis ergo Virgilianus Æneas præmia proponit, *Equum insignem phaleris*, Abac. c. 3. Ænei. lib. 5.

ei, qui pedum cursu primus metam attigerit. Et in numismatis, nunc Equus currens, nunc ipse Pegasus, alis adiectis cusus, summa rem alacritate gestam ostendit. A

SOL. Cap. IV.

Gallieni numisma & Q. Titi.

ALias verò alatus Equus Soli etiam attribuitur. Nam in Gallieni numis alatus Equus est cum inscriptione, SOLI CONS. AVG. In numo verò Q. TITI in quo Pegasus, quasi non satis ex eo expressa esset celeritas, qua in obeundis Reipub. negotijs vsus fuerat, barbato eius capiti ex altero latere cuso additæ alæ, cuiusmodi specie Mercurius in aliquot veterum monumentis conspicitur insignitus. Non desunt verò qui Pegasum in monetis etiam Corinthiorum fuisse tradant, quem Eubolus, Anchise, τὸν παμμάδ@ πῶλον appellarit. Porrò Pindarus Bellerophontem eo inuectũ Pegaso, frænum aureum dono à Pallade per somniũ accepisse commemorat, vnde postea infrænandorũ Equorum vsus ad posteros emanarit, eoque monumẽto voluerint Corinthij rei memoriam testatam esse.

Lib. 3. Maro autem noster fræna Lapitharum inuentum tradit eo Georgicon loco,

Fræna Pelethronij Lapithæ, gyrosq; dedêre B
Impositi dorso, atq; Equidem docuêre sub armis
Insultare solo, & gressus glomerare superbos.

HVMANÆ VITÆ LVBRICITAS. Cap. V.

SVnt & qui Centauros in hoc eodem accipiant significato, quodque illi pube tenus humana forma, reliquum Equina singãtur, vitæ nostræ terminum pernici cursu occupari significare putent: propterea quòd mira lapsi lubricitate incauti semper arripimur. Nullus enim tam senex, qui se annum adhuc non speret superaturum. Sed enim Centauro alibi erit locus suus.

FAMA. Cap. VI.

Papyrij Cursoris & Hadriani numus.

NOn sum verò nescius, authores esse, qui Pegasum, qualem quippe passim in Hadriani & L. Pap. Cursoris, & aliorum quorundam numis aspicimus, famæ potius quam celeritatis indicium esse contendant. Nascitur is ex Medusæ cæde: siquidem virtus cum terrorem amputauerit, famam generat. Terroris & admirationis hieroglyphicum esse Medusæ caput, ostendimus in Serpente, cum de Domitiani gestamine loqueremur. Fama autem vbi primum genita per hominum ora incipit volitare, Musarum excitat frontem in Parnasso: quippe quòd illustrium virorum præclara facinora, vatibus scribendi suggerunt argumentum. Quod vero in Papyrio à re ipsa etiam cognomento Cursoris honestato, ex Pegaso alacritatem & festinantiam hominis significari dixeramus, Capræ insuper fugacis spolium & fulmen & sagitta, quæ in eodem spectantur numo, ad nostrum faciunt intellectum. D

PROFVGVS. Cap. VII.

SEd quoniam esse video qui Persea quoque Pegaso inuectum putent, examinandus est apud Hesiodum locus de Scuto Herculis, ἱππότα πέρσευς à Poeta dictum, quo loco Commentatores aiunt, animaduertendum ἱππότων profugum significare, eamque esse glossographorum interpretationem. Auus enim Acrisius Persea domo expulit, quem minime moris est vsquam Equidem inducere, sed talaribus à Mercurio acceptis præditum aera persulcare, de quo sic Ouid. Metam. lib. 4.

—— Pennis ligat ille resumptis
Parte ab vtraque pedes, teloq; accingitur vnco,
Et liquidum motis talaribus aëra findit.

Vnde

A Vnde etiam Catullo Pinnipes appellatur. Eodem modo apud Homerum inuenies ἱππόταν Nestorem, pro Profugo, vt vetustiores Grammatici interpretantur, eo τῆς βοιωτίας loco. *Odysse. γ. vers. 68.*

Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
His inde Gerenius exul Nestor ait.

Talemque recitant fabulam: Herculem Pylo bellum intulisse, propterea quod Neleus eum à cæde Iphiti purgare recusasset. Tum etiam propter filiorum eius insolentiam, qui cum duodecim essent, eo freti numero, præclara omnia sibi pollicebantur. Diu vero bellum protractum, neque quamdiu Periclymenus, vnus ex ipsius Nelei filijs, vixit, vrbs vnquam capi potuit: postea vero quam is mutatus in Apem Herculano currui explorator insedit, summonente prodenteque Pallade extinctus est ab Hercule: capta itidem euersaque Pilos est, vndecimque Nestoris fratres interempti. Sed enim Nestor prius emissus fuerat ad Gerenios, vbi educaretur, qui solus superstes in patriam inde restitutus est, & ab educationis loco Gerenius, ab effugio vero, quo saluatus est, ἱππότα nominatus.

B

FRÆNATA FEROCITAS. Cap. VIII.

VVLGATISSIMVM illud est argumentum, hominem feroci inuictoque animo, imperio tamen & rationi obsequentem, hieroglyphicè per frænatum Equum significari. Hinc Panætius apud Cic. Africanum solitum ait dicere, *Vt Equos propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere soleant, vt his facilioribus vti possint: sic homines secundis rebus effrænatos sibique præfidentes, tanquam in gyrum rationis & doctrinæ duci oportere.* Animal nimirum ferox atque magnanimum, quod leges tamen subit, *nec frænum depulit ore*, vt ait Horatius, de Equo qui hominis opem implorauit, seq; frænari sit passus. Et Maro: *Æneid. lib. 3.*

Sed tamen ijdem olim curru succedere sueti
Quadrupedes, & fræna iugo concordia ferre.

In huiusmodi sententiam est Scipionis dictum non incelebre. Quum Romani contra Antiochum C iam in Asiam traiecissent, isq; legatos demum de pace misisset ad Scipionem, respondit is: *Id prius factum oportuit, non postquam & frænum & sessorem accepisset.* Sed illud quoque animaduertendum est, de Carthaginis portento, quod murorum fundamenta fodientibus oblatum est, quippe, vt apud Maronem, *caput acris Equi*, hinc gentem fore bello egregiam præmonstratum. Quod vero subiungit, *Facilem victu*, non de Bouillo capite, vt Seruius, sed de ipso eodem Equino intelligendum: cuius ostenti ea sit interpretio, vt *facilem victu per secula gentem*: facilem, quæ tandem vinceretur, exponamus: hoc enim magis ad Virgilianam accedit sententiam, quamuis in Tauri commentario Seruianum intellectum illustrare conati simus. Coniectores vero, vt eo redeam, eos qui se caput Equinum, vel Caninum, vel Asininum habere somniarunt, in seruitutem vel id genus ærumnas dedendos esse suspicantur. Sunt enim tria hæc animalia seruituti mirum in modum obnoxia. Addam & illud eorundem Onirocritarum interpretamentum, quo visum aiunt in somnis Equum qui se portet, polliceri, vt amica amantis imperio facile sit subiicienda, morigeraque in posterum futura. Nam de pullo indomito pro puella adhuc intacta, Anacreontis carmina paulo inferius loco suo recitabuntur. *Plut. in ipsius vita.* *Æneid. lib. 1.* *Artemidor. li. 1. cap. 39.*

D In Diuinis literis, vbi Elisæus montem auxiliaribus Equitibus plenum per adapertos pueri oculos conspexit, quosque vates Abacus Domini Equos, & Equitatus nominat, animas intelligit Adamantius, quæ frænum disciplinæ sanctioris accipiunt, iugumque suauitatis, quæ ab ipso Domino proficiscitur, portant, eiusque spiritu regi patiuntur: *Beatasq;* illas appellat, *quæ dorsum curuauêre suum*: vt dorso verbum Dei sessorem accipiant, cuius fræna patiantur, & quoquouersum ille impulerit iter arripiant: eiusq; denique habenis moderati, non ex libidine sua, sed tanti sessoris arbitrio flectantur, cursum ineant, & consistant. Eucherius sane inueniri ait in Diuinis literis, Equum pro viro sanctitate prædito poni, eoque spectare Abacuntis illud alibi dictum, *Qui ascendis super equos tuos.* Sane Græci Palladi nomen ab Equo domito inditum tradunt, &, vti supra diximus, apud Pindarum legas frænum Corinthi ab ea inuentum, & Pelopi dono datum, & in Ilij captura *instar montis Equum* Græci *Abac. c. 3.* *Æn. lib. 1.*

Palldi dedicarunt. Hoc vero significat ferocitatem omnem doctrina molliri atque cicurari, quod A ita luculenter Horatius expressit: Epist. 1.

Nemo adeo ferus est, vt non mitescere poßit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

IMPERIVM. Cap. IX.

In augurali vero disciplina per Equos Imperium significatum sæpe fuisse comperimus, vt qui apud C. Iulium Cæsarem natus est humanis prope pedibus, vngulis scilicet in digitorum modum subscissis. Ei enim orbis terræ imperium portendi, Aruspices respondere, apud quem Equus huiusmodi esset editus. Eum itaq; Cæsar magna aluit cura, nec patientem sessoris alterius primus ascendit. Cuius etiam instar pro æde Veneris genetricis dedicauit: quamuis prodigia reliqua ita despectui semper habuerit, vt ab incœptu nunquam vllo, prodigijs quantumlibet aduersis absterritus aut retardatus sit. Sedenim eadem animalis species, quæ imperium illi præsagiuerat, eadem (inquam) & mortem præmonstrauit. Siquidem Equorum greges, quos in traiiciendo Rubicone consecrauerat, ac vagos B sine custode dimiserat, paulo antequam occisus esset, cōperit pertinacissime pabulo abstinere, vbertimq; flere. Eo porro affectu Equi plerique in dominos sunt, vt eos interemptos lugeant, inquit Plinius, lachrymasq; interdum desiderio fundant. Vnde non inscite de Pallante Virgilius.

Suetonius in C. I. Cæsare cap. 61.

Æn. lib. 11.

Post bellator Equus positis insignibus Æthon
It lachrymans, guttisq; humectat grandibus ora.

Ad huius imitationem non minori forsitan affectu alterius Equi amorem in dominum Sillius Italicus ita decantat:

Agnouit sonipes, arrectisq; auribus acrem
Hinnitum effundens sternit tellure Vagesum,
Quem tunc captiuo portabat in agmina dorso:
Hinc rapidū glomerās cursum per lubrica pinguis
Stante cruore soli, & mutilata cadauera cæde
Euolat, ac Domini consistit in ora iacentis:
Inde inclinatus collum, summissus, & armos,
De more inflexis præbebat scandere terga
Cruribus, ac proprio quodam trepidabat amore.

Sed vt ad portenta reuertamur, illud memoriæ proditum est, quemadmodū Nero asturconem, quo C maxime delectabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem abiisse, per quietem videre visus, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros: ostento fuit quod illa Equi ferocitas in simiæ ludibrium esset abitura. Dedit & Ælio Pertinaci feroci viro, qui post sublatum Commodum imperium arripuit, inuadendi regni signum Equus. Nam ea qua natus est hora, Equus pullus in tegulas ascendit, atque ibi breui temporis spatio commoratus, simul & decidit & expirauit. Quod quidem huic in Villa Martis genito, & ad bellica negotia nato, futuræ sublimitatis, quamuis breui duraturæ, augurium fuit.

Suetonius in Nerone cap. 46.

A LABORIBVS QVIES. Cap. X.

Qvid vero soluti pascentesque in Neruæ numis Equi sibi velint, causæ ibidem literæ declarant, in hunc scilicet modum: VEHICVLATIONE ITAL. REMISSA. quod nonnulli referunt ad argumentū illud, quod in Boue ad præsepe tractauimus. Sed accipiendum potius de tributo, quod Italia omnis in vehiculationes exoluebat, vt & Magistratuum sarcinæ, & exercituum, & alia D huiusmodi publica transportarentur, quod tributi genus Nerua vti onerosum nimis Italiæ remiserit vniuersæ, qua de sententia plura dicerem, nisi doctissimus plane vir Fab. Vigil. Spoletanus rem exactissime pertractasset.

ITALIA. Cap. XI.

Svnt qui putent Equos in hoc numo Italiam significare, eoque adducuntur argumento, quod in argenteo numo & aliquot æreis obseruatur caput Equi frænati cum inscriptione, ROMA. Ab eius occipitio sceptrum, in cuius summa parte caput itidem Equi videatur, ab altera parte Roma ipsa galeata, vti mos est. Alij numi sunt cum Equinis capitibus ab vtraque parte singulis cum inscriptione, ROMA. Sedenim cum Equum ipsum multifariam in Latinorum & Græcorum numis obserua-

A seruauerim, neque Italiam, neque aliam quampiam prouinciam, regionemve, aut ciuitatem significare contenderim: sed aut bellum, aut itinerationem, aut decursionem, vt in Neronianis plerisque: aut velocitatem, vt in Papyrianis, & alia, prout locis suis explicantur.

MAVRETANIA. CAP. XII.

NISI qui (si videant in Hadriani numo Equum à pedite rectum cum inscriptione, MAVRETANIA, ita enim scriptum per E secunda syllaba) intelligere velint prouinciam eam in deditionẽ acceptam, vel quid huiusmodi. Sane aliquot ex huiusmodi numis vna in parte caput habent Hadriani, ab altera Equum, quem mulier duobus armata iaculis ducat: quod nimirum indicat genus id bellandi, quo plurimum vtitur ea prouincia. *Hadriani numus.*

MAVRI FEROCES. CAP. XIII.

B QVIN posterioribus etiam seculis militares quidam ordines, qui sub Equitum Magistro militabant, dimidios rutili coloris Equos duos in alba parma, sese quodammodo lacessentes, orbe viridi, cuius luteus erat vmbilicus, interposito, præferebant, iiq; MAVRI FEROCES appellabantur. Quòd verò aliqui ex numis Italiam per Equum significari crediderint, forte suspicati sunt ex eo numo qui Equum exultantem habet, flore quodam superne sito, ab cuius altero latere inscriptio est, ROMANOR.

EQ. VICTORIA. CAP. XIV.

CVR verò potius non putemus numum hunc in rei gestæ monumentum esse cusum? quia bello Punico, quod cum Hannibale gestum est, cœperint aliquando Romani etiam Equis superiores esse, cum prius robur eorum omne in legionibus consisteret: flos enim ille superne additus principium atque spem bonæ frugis indicat. Sane Virgilius rem tantam haudquaquam reliquit indictam, cum de Marcelli laudibus ita cecinit: *Æneid. li. 6.*

C *Hic rem Romanam magno trepidante tumultu*
Sistet, Equis sternet Pœnos.

At in Cephalæniorum etiam numis Equus signari solitus est, cuius rei mentio apud Plutarchum. Apud Smyrnæos Fortunæ simulacrum fuit à Bupalo quodam probo sane viro factum, in cuius capite pullus Equinus insidebat, & Amaltheæ cornu manum implebat, de quo apud Pausaniam in Messeniacis. *Cephalæniorum numus.*

SYRACVSANI. CAP. XV.

VTEBANTVR & Syracusani Equi nota. Nam Atheniensibus illis, qui apud Syracusas capti Niciana clade pro seruis veniêre sub hasta, frons Equi charactere inusta est. In aliquot eorum numis Equus & sessor habetur cum inscriptione, ΙΕΡΩΝΟΣ: quod nimirum eius in Equestri militia, sed præcipuam in certaminibus gloriam ostendit, quem ea de causa tot laudibus Pindarus Poeta immortalitati consecrauit. Aliæ quoque Respub. atq; alij pleriq; Principes Equi signo vsi sunt, vt nihil deniq; priuatum videam, quod ad Italiam spectet. *Hieronis numus.*

D

TARENTINI. CAP. XVI.

QVINETIAM in numo, cuius inscriptio ΤΑΡΑΣ, Eques etiam iaculator inspicitur, ob Equestrem scilicet militiam, quam egregie Tarentini sunt exercere soliti: vnde apud Græcos, Tarentinos ordines inuenias ex Equitibus huiusmodi constitutos, & ταραντινίζειν verbum, eo se militiæ genere exercere. *Numus Tarentinorum.*

SAGITTARII SENIORES ORIENTALES. CAP. XVII.

EQVI verò duo dimidiati coloris lutei, in cærulæo clypeo, quem ruber circulus ambibat, auersi prosilientes à centro, quod luteum in medio rubræ peltæ, pro vmbilico appositum erat, ita vt

ab ipsa pesta trames coloris eiusdem ad rubrum vsque ambitum protenderetur, eius ordinis erat insi- A
gne, qui SAGITTARII SENIORES ORIENTALES appellabantur. Militabant ij sub magistro militum Præsentiali nuncupato.

SECVNDI THEODOSIANI. CAP. XVIII.

LVTEVS etiam Equus erat in imo parmæ ferrugineæ colorationis, cuius vmbilicus albus rubro continebatur circulo, quem alter coloris lutei circuibat. SECVNDORVM THEODOSIANORVM hic erat clypeus, qui sub eodem militum magistro stipendia faciebant. Hi nimirum Theodosij principatu in militiam allecti.

CONSTANTIA. CAP. XIX.

ERAT & alia legio, quæ rutilum Equum in cærulea parma gestabat, in medio viridis orbis constitutus, cui quadrupes toto inniti pectore videbatur. ea CONSTANTIA nuncupabatur, quæ sub magistro peditum merebat: Constantio quippe Principe instituta.

IMMODERATVS IMPETVS. CAP. XX. B

RES ipsa adhortari videtur, vt & historiæ sacræ mysterium, quantum ad Equum pertinet, reuelem. Nam pro immoderato & rationis experte impetu Equum poni apud Legislatorem Mosem, ex eo manifestum est, quòd non designari principem Equorum educatorem dicit. quod ita capiendum est, ex Philonis sententia, vt ineptum eum ad principatum existimemus, qui voluptatibus cupiditatibusque & nequitiæ deditus stare loco nesciat, *& frena ferox spumantia mandat.* Lex ipsa est Deut. cap. 17. *Quique rex fuerit constitutus, non multiplicabit sibi Equos, nec reducet populum in Ægyptum: Equitatus numero subleuatus, præsertim cum Dominus præceperit vobis, vt nequaquam amplius per eandem viam reuertamini.* Nam qui talia mente concipit, effræno illi & feroci Equo similis est, de quo vulgatum adagium, *Secede Equinis à pedibus procul*, ab Equo, inquam illo, qui semper Ægyptum, hoc est, voluptatum & illecebrarum planitiũ appetit insultare: quocirca frænis catenisque compescendus est, nisi velimus in perniciem rapi, & nosmetipsos vna cum fortunis dare præcipites. Nam, vt optime ait Euripides, ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τέλος δυστυχία, *Infrænis oris, exlegisque dementiæ finis infortunium.* Sæpe autem in Diuinis literis Equus aberrantem & vagum hominem indicat, qui sine ratione vlla feratur, vt, *Fallax Equus ad salutem*, &, *Nolite fieri sicut Equus & Mulus, quibus non est intellectus.* Callidum verò Antisthenis dicterium, cum Plato vehementer laudaret Equum in pompa quadam Equestri hinnitu crebro ferocique excelsos spiritus præ se ferentem, is qui hominis iactantiam libenter incessebat, *At tu*, inquit, *videris bonus Equus euasurus.* At Themistocles, cum mutatos eius mores ex procacissimo in maximè temperantem plerique admirarentur: *Annon*, inquit ille, *videtis asperos & indomitos pullos in optimos Equos euadere?* Non imprudenter itaque Prudentius elationem animi describens ait:

Virg. Æneid. lib. 3.

Psal. 33 & 32. C

In Psychomachia.

Fortè per effusas inflata Superbia turbas Infræni volitabat Equo.

NEQVITIA IN TEMPERATIAM VERSA. CAP. XXI.

Ægypti deliciæ.

QVOD vero super Ægypti delicijs dictum, D. Ambrosius ex Apostoli dictatis, eo tempore ait Pascha celebrari quo Israelitici Ægyptum reliquêre, solennitatemq; eam, animarum transitum D interpretari, à vitijs ad virtutem, à corporis affectibus ad animi constantiam atque sobrietatem, à malitiæ nequitiæq; fermento, ad veritatem & stabilem synceri propositi firmitatem: mollitiem quippe in Ægyptijs, & alia multa carpit Hadrianus, maximeque optare videtur, vt melius esset morata ciuitas, Alexandriam notans. Legitur in libris Sibyllinis, MILES ROMANE ÆGYPTVM CAVE. Quod licet de Pompeio Magno dictum interpretati sint multi, solicitique aliquando Romani fuerint ne Ptolemæum armis in regnum restituerint, hac religione deterriti: alia tamen, eaque longè verior eius oraculi videtur interpretatio, præceptum scilicet de illis hoc velamento, vt quibus datum esset imperio populos regere, Ægyptum cauerent, quippe delicias & mollitiem, eaque omnia quæ mox fortissimum id genus hominum vt primum lasciuire cœpit, turpiter adeo effœminarunt, vt pessum

Vt Cicero lib. 1. Epistolarum.

pessum

A pessum penitus ierint Imperio in eos translato, quos vt omnium despicatissimos expuebant, & omni contumeliarum genere insectabantur. Sed quanto erat ominosior Ægyptus Pop. Romano, successum tanto prosperiorem Ægyptijs ex Romanorum aduentu in regionem eam, oracula pollicebantur. Apud Memphim enim in aurea columna literis Ægyptijs scriptum erat, tum demum Ægyptum liberam fore, cum in ea venissent Romani fasces, eorumq; prætexta, quod apud Proclum Grammaticum se legisse testatur Pollio: nimirum qui virtutem & rerum disciplinam admittit, vitijs liberatur. Sedenim Romani pace iam terra mariq; parta, molles Ægyptiorum delicias suscepêre, illi, delicijs amoris, pristinam Romanorum virtutem industriamque sibi mox vendicauêre. Sed alio loco de fascibus dicendum erit. Quod verò facit ad rem, Adamantius ad dictum illud de Iosippo, *Et totius Ægypti principatum obtinet*, ita philosophatur: *Libidinem quippe calcauit, nequitiam euitauit, omnesq; corporis voluptates edomuit atq; frænauit. Hoc enim est totum Ægypti principatum gerere.* Vide verò Chrysostomum oratione quam habuit in vigilia Epiphaniæ, de Ægypto multa in hanc sententiam differentem. *Nempe Romanos.*

B RATIO ET CVPIDITAS. CAP. XXII.

EST tale aliquid apud Platonem in Phædro, qui rationem atque cupiditatem per dexterum & sinistrum bigarum Equos intelligendum proponit, improbique ac impuri ora lupatis frangenda ad cruoris vsq; illisum præcipit:

Donec humi sonipes temeraria crura superbus
Imprimat, & tellus clunibus icta tremat:
Mox facili des lora manu, pariter feratur
Obsequio parens mannus vterq; tuo.

SVPERBIA. PERTINACIA. CESPITATIO. INSOLENTIA. CAP. XXIII.

NAM & in Mosaico illo quadrupede vitia quatuor deprehendit Philo, quæ vna cum sessore in mare proijcienda deperdendaque sint. Elatum in primis pedem illum, quem Superbiam illi vocauere, quam pes alter comitatur, qui secum trahit velocē ad vitæ perniciem procliuitatem, in quam C frequenter admodum cespitat, cernuusque canterij more in fossam lapsabundus corruit. Ex posticis pes alter, malæ perseuerantiæ subsequentem pertinaciam ostendit: alter, perperam factorum exultationem, quæ omnia effrænum & exultantem Platonis Equum mira similitudine describunt. Iocose vero Teius Anacreon, cum muliebrum fastum, arrogantemque animum incesseret, puellam quandam Equino comparauit pullo, in quem nemo adhuc inscendisset, atque ita assultim nullo cohibita fræno temere vagaretur, cuius sententiæ versus hi superfuere: *Equi Mosaici vitia quatuor, ex Philone.*

Πῶλε Θρηίκιη τί δή με
Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα
Νηλέως φεύγεις; δοκέεις δὲ
Μηδὲν εἰδέναι σοφόν. ἴσθι
Τοὶ καλῶς μὲν, ἄν τοι τὸν χαλινὸν
Ἐμβάλλοιμι ἡνίας ἔχων
Στρέφοιμ' ἀμφὶ τέρματα δρόμου.
Νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκεαι,
Κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις.
Δεξιὸν γὰρ ἱπποπείρην
Οὐχ ἔξεις ἐπεμβάτην.

Quos quidem vtcumque potui, candore haudquaquam pari, Latinos feci:

D
Pulle Treicia ecquid, ô me
Toruè luminibus petitum
Impiè fugis? videris
Nil quidem sapere: aperita
Pulchrè eris tibi, si lupatos
Illigauero, moxque habenas
Sumpsero, atque circumuertero
Metæ in ambitum, atque finem.
At tu, amœna prata pascis,
Molle sed lasciuienti,
Non erit magister vsquam
Sessor, insultare qui te
In modum probe instruat.

Ad hoc facit lepidissima Ode illa Horatiana de indomita Vitula:

Nondum subacta ferre iugum valet
Ceruice, nondum munia comparis
Æquare, nec Tauri ruentis
In vomerem tolerare pondus.

Carm. lib. 2. od. 5.

A

Circa virentes est animus tuæ
Campos iuuencæ, nunc fluuijs grauem
Solantis æstum, nunc in vdo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis.

Et altera, vbi hæc sunt super Equa:

Quæ velut latis Equa trima campis
Ludit exultim metuitq; tangi
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Crudá marito.

Quòd verò Anacreon mulierẽ Equini pulli cognomine vocitarit, facit idem Nicander, metaphoram eandem scite prosecutus: vbi de iis agit, quæ contra venenum vtilia sunt, puellare quippe lac adhiberi commodum. Is enim Lac pulli, pro Lac puellare, Anacreontio vocabulo posuit, eo versu:

Θηλυτέρης πώλοιο χέας ὀπὸν ἄλλο τε νύμφαις.

quod castigatius in manuscriptis codicibus νύμφης legitur. Fœminei quippe pulli lac, &, si fieri possit, virginis, viridissimo scilicet ætatis flore vigentis, balsamo (vt vulgata obiter corrigantur exemplaria, in quibus βλασφήμοιο scriptum est) instillandum monuit. Hic interpretes non de Equini pulli lacte dictum volunt, sed de muliebri: quod Erasistrati authoritate confirmant, dicentis ἐν τῷ περὶ θανασίμων, B vtile esse lac muliebre.

MERETRICIA PROCACITAS. CAP. XXIV.

DIOMEDIS verò filiæ (illius inquam Thracij Regis insanissimi) libidinis furore famosissimæ, Equis, quæ aduentantes deuorarent, comparantur à Poetis. Vnde ortum prouerbium tradunt authores Græci, Διομήδειος ἀνάγκη. Atque ita interpres Aristophanis ἐκκλησιαζούσαις interpretatur, quamquam Eustathius hospites à patre solitos interimi, & Equis in pabulum apponi tradit, fabulam scilicet secutus, quam à Poetis fictam vno omnium cõsensu repererat. Quo verò hæc eo accipi intellectu debere, quem ex clarissimis authoribus excerpsimus, vnicuique magis constet, à peritis vsurpatum inuenias ἱππόβινον appellari hominem, qui sit libidini Venereisque negotijs intemperanter deditus: quod nomen ab Equi natura deductum, ignorat nemo. Adde quòd ἱππόπορνον ad extremam dicimus contumeliam, cum supremam cuiuspiam nequitiam, & immoderatam lasciuiam exprobra- C mus. In Diuinis quoque literis dictum est in hanc sententiam, insanientes quosdam factos in fœminas, quòd vnusquisque super vxorem proximi sui hinniebat. Equinam vates ille dedit homini vo-

Voluptuosorum hieroglyphica.

cem, vt Equinam in eo petulantiam argueret. Non enim est omnis homo, homo, diceret Adamantius, sed ea quis nequitia præditus, homo-equus est: vt homo in honore positus, nulla tamen præditus sapientia, homo-iumentum est: Iumentis enim insipientibus is perquam similis habetur: Et generatio Viperarum, de qua Dominus, homo-vipera appellari potest. Neque aliud quippiam hie-

Homo-vipera.

roglyphicè per duplicem formam Centauri intelligi vult Maximus Tyrius, quàm voluptatis vinculum. Quotiescumque enim accidit, vt ferinæ partes tyrannidem in nobis occupent, ardorque cupiditatis nobilitatem animi corripiat, opprimat, seruitioque addicat suo, propter turpitudinum obsequia homo in belluam vertitur. Ridicule verò faceteque admodum Aristophanes filium Xenophantæ, rusticorum morum hominem & furibundum in Nebulis, sub Centauri specie, repræsentari dicit. Ipsumq; Chironis nomen ex ea significatione, quod & deteriorem significat, ioco ansam dedit, cum Centauros duos inter se pugnantes in tabula pessime pictos Diogenes conspexisset: interroga- D uit enim, vter eorum Chiron esset, visus de nomine quærere, cum sensu, vter peior esset intelligeret. Et quoniam in Diuinis literis, qui turpibus & immundis officijs detinentur, Iumenta dicta sunt, pecoraque prona & ventri obedientia, fornicatores, Hierosolymitanus Hesychius Admissarios eos equos vocat, hieroglyphico admodum proprio. Idem Psalm. 31. *Nolite fieri sicut Equus & Mulus*, quod ita exponunt interpretes, *Nolite amore mulierum furere, sicut infrænes Equi.* Notum enim est, eos suam ad voluptates intemperantiam hinnitu subinde prodere, vtpote qui omnino quid bonum, quid malum, quid honestum, quid turpe sit prorsus ignorant. Sed enim meretriciam hanc petulantiam à tam multis per Equinæ imaginis hieroglyphicum indicatam, nemo Virgilio melius & plenius expressit, vbi Georg. libr. 3. ita canit:

Scili-

A *Scilicet ante omnes furor est insignis Equarum,*
Et mentem Venus ipsa dedit: quo tempore Glauci
Potniades malis membra absumpsere quadrigæ:
Illas ducit Amor trans Gargara, transq; sonantem
Ascanium, superant montes, & flumina tranant:
Continuoque, auidis vbi subdita flamma medullis,
Vere magis, quia vere redit calor ossibus, illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis,
Exceptantq; leues auras, & sæpe sine vllis
Coniugiis vento grauidæ, mirabile dictu!
Saxa per & scopulos, & depressas conualles
Diffugiunt, non Eure tuos, non Solis ad ortus:
In Boream Corumque, aut vnde nigerrimus Auster
Nascitur, & pluuio contristat sidere cœlum.
Hinc demum Hippomanes, vero quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine virus:
Hippomanes, quod sæpe malæ legere nouercæ,
Miscueruntque herbas, & non innoxia verba.

Ad hoc Pli. li.4.c.21. & lib.8.c.41.

Sed neque minor est Equorum furor, qui zelotypia etiam ita laborant, vt riuales acerrime castigent. Visum enim, aiunt, in Syria, vbi syluestrium Equarum armenta vulgo pascuntur, præire ducem, qui si iunior aliquis libidinis causa Equam inscenderit eam initurus, ita indignetur, vt eum nulla interiecta mora persequatur, donec comprehensum verendis mordicus priuet. In hoc autem animalium genere fœminæ maribus continentiores sunt. Absyrtus enim ait Equam, vbi se concepisse nouit, marem B vlterius non admittere. Neq; vero hoc loco prætereundum, quod & ad Hippomanis vim, & immodicam Equorum impotentiam & subitam in Venerem cocitationem pertinet, venenum illud, quod sæpe malæ, vti dicebamus, legere nouercæ, à furore, in quem agit Equos, appellatum, tanti esse roboris & efficaciæ, vt cum Phormis quidam Mænalius Equos duos à Dionysio Argiuo fabrefactos in Olympia dicasset, abdito in eorum altero, vt Elei arbitrabantur, eo viru, vt autem alii, in liquatū metallum immixto, constiterit allectos ita esse Equos ad initum sui, vt non nisi flagellis amoueri potuerint. Historiam ponit Pausanias. Varia autem est antiquorum super Hippomane viru sententia. Nam Theocritus Hesiodum secutus, plantam esse videtur existimasse, qui φαρμακευτεία dicat:

Equi zelotypia laborāt.

De Hippomane plene Arist.li.6.c. 11.de nat.animal.

De Hippomane variæ opiniones.

Ιππόμανες φυτόν ἐστι παρ' ἀρκάσι. Τῷ δ' ἐπὶ πᾶσαι
Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν' ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι.

Idque periti, diligentesque agnoscunt viri. Alii Theocrito pertinaciter aduersantur, neque plantam esse Hippomanes, neq; tale aliquid in Arcadia nasci asseuerantes: idq; vnum verissimum autumant, C quod de caruncula, fici instar, in pulli fronte recens editi inhærente traditum est à Theophrasto. Agnoscit tamen & Crateuas plantam, eamque fructum habere fici syluestris instar, folium vero fuscū docet, quemadmodum papauer: quin & spinosum esse, idq; veneficiis amatoriis immixtum mirifice pollere: hinc nonnulli φυτὸν illud Theocritianum pro φῦμα, hoc est, tuberculum, fronti quippe huiusmodi pulli adnatum, interpretantur. Nam & Archilochus φυτὸ, pro φῦμα, posuit, atq; ita facile de caruncula posse intelligi. Sed enim quod Theocritus ait, id apud Arcadas inueniri, nimirum ad plantā referri debet: non enim dicendum, pullos in Arcadia tantum editos, Hippomanes in fronte gestare, quod omnibus fere accidit vbicumq; locorum genitis. De plantis vero verissimum est, alias alio loco nasci, vel pollere magis hoc quam illo loco prouenientes: sed ambiguitas hęc omnis ex locutionis huius, quæ est Hippomanes, æquiuoco orta est, cum tria sint vocis huius significata: vnum virus illud, quod Equa in libidinem concitata emittere soleat è natura, de quo Maro:

——*Lentum distillat ab inguine virus.* *Geor. lib.3.*

Idque tantus author, in re seria vero dici nomine Hippomanes autumat. Dixerat & Tibullus:

D *Et quod, vbi indomitis gregibus Venus afflat amores,*
Hippomanes cupidæ stillat ab inguine Equæ.

Manifestum enim est ex horum descriptione, Hippomanes hic neq; pro planta, neque pro caruncula poni. In Arcadia autem esse plantam, etiam furoribus amatoriis damnatā, cur inficiari possit quispiā, non video, antiquis tot authoribus rem ipsam agnoscentibus. Inueniri demum carunculam, instar carinæ, in fronte pulli applicitam, quam mater nisi mordicus decerpserit deuorauerit que, ab amore curaq; educandi filii abalienetur, Theophrasto, Plinio, & aliis id tradentibus, de qua re idem Maro,

Quæritur & nascentis Equi de fronte reuulsus
Et matri præreptus amor, *Æneid. lib. 4.*

causam nullam video cur quispiam aduersetur. Neque audiendi sunt, qui nihil aliud Hippomanes

apud Maronem & Theocritum, addam & Tibullum, significare contendunt, scholiis in Dioscoridē, A
nisi furorem grandem (vt eorum verbis vtar) & vbique adiectiui nominis modo poni, cum iam vocem eam trium esse rerum, quæ quidem & cerni, & manibus attrectari possunt, vocabulum substantiuumque verum indicauerimus. Neque tamen negamus, ἵππον locutionem plerisque nominibus applicatam, magnitudinem proceritatemque significare, vt ἱπποσέλινον, ἱππομάραθρον, & multa huiusmodi, quæ superfluum est enumerare: sed hæc non sunt tanti, vt negare possint Hippomanes veram esse in Arcadia plantam, cuius figuram, neque non vim amatoriis veneficiis peculiarem, Crateuas apud Theocritum descripserit: neque carunculam auferant, quæ sit omnibus manifesta, neque destillationem amoueant, quæ Tibulli, Virgilii, Probi, Aristotelis denique ipsius authoritate continetur: in eandem enim furoris efficaciam conueniunt hæc tria, virus illud, planta Arçadica, & ficulneus ille tuber, à maleficis propinata. Hæc forte nos morosius prosecuti sumus, quam suscepti operis ratio postulasset: sed grauissimo viro, ætate nostra præstanti, qui tria hæc de rerum natura tollere conatur, respondendum fuit, si Veneti Poetæ nostri, si Romani, si Siculi dignitatem, in suo cuiusque genere summorum, tueri concedatur. B

PROFANVS. CAP. XXV.

SANE quidem Ægyptii sacerdotes animal hoc alioqui tam generosum, tam vtile, tam domesticū, repudiauere, ac per hieroglyphicū eius profanū intelligi decreuere: cuius rei causam eā fuisse suspicor, quæ maiores etiam nostros in Italia ab eo abstinere tam religiose iusserit, vt à sacrorum flamine minime tangeretur, propterea quod damnatum inter venena fel habere proditū est. Alii rem simplicius interpretantes, dicunt inde factum, ne si longius digrederentur, fraus interdum ex negligentia fieret sacris. Ea enim de causa sacerdotum etiam nostrorum familiis data otia, ne profanis occupationibus, aut curis distraherentur, sed in precibus tantum Deo alligandis occupati essent, & laudes illi septies in die dicerent. Perseuerauit autem in nostra vsque tempora, vt primores Antistites Equo per vrbem vehi, solennibus præsertim diebus, contrà morem & decorum haberetur: prẹterquam vno maxime omnium festo die, quo nouus Pontifex Maximus ad Lateranum deducitur: tunc enim in albis Equis omnes Præsules conuehi moris est. C

AVTHORITAS. CAP. XXVI.

CVMQVE apud Romanos veteres Dictatoria dignitas admodum sacrosancta esset, vetusta quadam lege, nefas Dictatori erat equitare. Causas alias atque alias memorat Plutarchus in vita Fabii: siue quod maiores vires pedestribus inesse copiis arbitrarentur, propter eaque oportere Imperatorem in phalange permanere, neq; locū deserere: siue quod eius principatus authoritas & magna esset, & quodammodo tyrannica in reliquarum omnium rerum administratione, voluerint tamen in hoc Dictatorem inferiorem populo videri: Fabio tamen Maximo Dictatori designato, post cladem ad Thrasymenum acceptam, primum Equus concessus in tanto rerum discrimine, quo principatus magnitudo, ac moles ostenderetur, maiorisque apud omnes authoritatis haberetur. Est enim Equus animal omnino superbum, & equitare magnificum habetur. Vnde Aristippus apud Horatium, cum Diogenis vilitatem argueret, splendidius multo esse dicit, *Equus vt me portet, alat Rex.* Id vero Diogenes ac plerique alii Philosopho minus dignum arbitrabantur. Quare Plato cum in Equum aliquando conscendisset, statim desiliit ad terram, se vereri dicens, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, ne Equino quopiam fastu contaminaretur. D

Plutarchus in vita Fabii Max.

FABII CONTATORIS VIRTVTES. CAP. XXVII.

SED vt ad imagines nostras reuertamur, in lapillo Onyce argumentum multiplex vidi artificiose admodum sculptum. Equino enim capite est, humana facie in pectus barbata gruinis pedibus, cauda pulli gallinacei, literæ sunt, FAB. Ex quo quidem figmento virtutes eas facile coniectas, quibus Fabius Contator insignis fuit. Nam principatum in bello, ex Equino capite: prudentiam, ex humano pectore barbato: prouidentiam & contationem, atque etiam speculationem, ex pedibus gruinis;

A gruinis: victoriam, ex pulli gallinacei cauda interpretamur: quorum omnium causæ in suis quæque Commentarijs sunt explicatæ.

ANIMI DESPONSIO. Cap. XXVIII.

NEQVE forte ingratum fuerit hieroglyphicum, quo desperatio, aut rei, quam quispiam aggressus fuerit, inauspicatus ingressus significetur, vbi quis Equum cespitantem, aut prioribus prolapsum pedibus appingeret, cum ipsa præsertim res, & prouerbio, & augurijs veterum confirmetur. Nam quod ad prouerbium attinet, quod fertur: *Rideo*, inquit Galba, *canteri*, Sisinnius Capito ita interpretatur, qui principio rei alicuius inchoatæ deficiunt animo. Nam cum Sulpitius Galba in prouinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animaduertisset cecidisse: *Rideo*, inquit, *canteri, te iam lapsum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus.* Ex ostentis vero vnum sufficiat commemorasse, quod Flaminio Consuli feroci viro Aretij fertur obtigisse; cum is indigne ferens per mediam iam Italiam vagari Pœnum, atque obsistente nullo cædibus & incendijs omnia vastantem, ad B ipsa Romana mœnia oppugnanda proficisci, signa ocyus conuelli iussisset, cum primum in Equum insilijt, Equus repente corruit, Consulemque lapsum super caput effudit; inauspicati nimirum incœpti signum, quo paulo post ipse cum exercitu concidit, fœdissima ad Thrasymenum clade superatus.

DIFFICVLTAS. Cap. XXIX.

NEQVE indecenter inter picturas huiusmodi referetur Equus in fossam prolapsus, aut in voraginem aliquam demersus, vbi luti tenacitate pertinacissime detineatur, neque sese valeat expedire: si negotij alicuius difficultatem, aut incommodum exprimere voluerimus; quippe quod plurimum ita est canteriorum natura, quos oneribus comportandis addicimus: vt si aliquam in voraginem deciderint, tam ob onus, quo grauantur, quam ob liuidæ paludis cœnum, in quo recumbunt, supra modum implicentur, vnde ægre attolli queant. Hinc illud apud Liuium à Iubellio Taurea Campano obiectum, *Minime sis canterius in fossa*, cum longo certamine cum Claudio Asellio Rom. delassatus se subducere meditaretur, cuius rei non apparente ratione, ad dolos conuersus hosti suasit, vt Equo dimisso in cauam viam descenderet, vbi secum pedes congressurus esset. Quod cum Romanus intrepide, nulla interposita cunctatione fecisset, Taurea ea iactato dicterio, admisso statim Equo profugit: quasi dicere voluerit, nolle se eo demittere, vnde difficillima futura esset emersio. *Liuius lib. 3. Decad. 3.* C

CERES. Cap. XXX.

SED vt nihil quod ad Equi imaginem faciat, quantum industria consequi possumus, omittamus, fuisse legimus apud Phigalenses simulacrum Cereris in antro consecratum, habitu sedentis in petra, Equinis capite comaque, cætera muliebri simile; adnexis Draconum & ferarum plurium imaginibus, quæ circa caput illudebant, palla nigra ad talos demissa, in cuius manu vna Delphinus, in altera Columba sustineretur. Sedenim quamuis huiusmodi simulacrum Cereris nonnulli fuisse dicant, ego tamen Veneris potius crediderim, nisi dicamus pabulum & opulentiam, quæ per Cererem significatur, incitamentum esse ad illecebras & petulantiam. Equinum enim caput non esse D ab lasciuia alienum, ex ijs, quæ paulo ante diximus, manifestum est. Draconum spiras, amatorios nodos, voluptariasque implicationes significare super Serpente indicat commentarium. Delphinum amoris simulacrum esse, tam ex historia, quam ex tot Veneris signis, quibus id genus piscis admouetur, alibi comprobauimus. Columbam denique referre Venerem, suo capite disputatum est. Acquiescendum tamen Pausaniæ, Cererem eam esse dicenti. Sedenim, vt in sue disseruimus, eandem esse Cererem & Venerem Ptolemæi Assertoris tempore declaratum est. Cæterum potest huiusmodi picturæ species ipsius etiam rerum naturæ hieroglyphicum esse: Equinum quippe caput ob insitam animali pernicitatem, innuere velocissimos cœlestium orbium motus, Columbam tractus aerios, vt suo loco dictum est, Mare Delphinum, vt in numis passim, Anguium inuolucra, sinuosos omnium toto terrarum orbe lapsus, de quibus apud Platonem Socrates, vt in Serpente te- *Simulacrum Cereris, eiusque declaratio.*

statam

statum fecimus. Feræ reliquæ vitas animantium omnes ostendere videntur. Saxum, terræ firmam & stabilem sedem, sua se soliditate continentem signat. Antrum denique ac nigra palla, ea plurima, quæ de rerum causis & originibus minus adhuc comperta delitescunt, vt in simulacris Isidis caput pedesque ex nigro lapide: de qua re dictum est alibi. A

QVIBVS DIIS EQVI SACRI. CAP. XXXI.

QVOD vero Marti primum omnium sacer Equus esset, ex eo constat, quod Decembris Idibus illi Equus, qui à dextra victor fuisset, immolabatur. Dextera enim masculina censeri diximus in Tauro, & mares animos Marti passim videmus attributos, de quo latius in pudendis virilis interpretatione, neque non in Scarabeo. Sacrificii vero huius causam nonnulli putant, vt Martem hostia, quæ illi plurimum esset accepta conciliarent. Nam & Pausanias ait, Tyndarum raptæ filiæ iniurias vlturum, cum Menelao marito procis aliis in locum vnum conuocatis, immolato prius Equo, vt bellum aduersus Troianos susciperent, iuramento adegisse. Neque desunt, qui sacrum, quod Decembr. Idibus fieri solitum dicebamus, Octobri mense factum autument: eaq; de causa Equum eum Octobrem itidem appellatum, fuisseque non leuem Romæ de capite eius contentionem inter Suburranenses, & Sacrauienses, vt id scilicet ii in Regiæ pariete, illi ad Turrim Maniliam affigerent. Vtcumque vero, Equus panibus caput redimitum habens, Octobribus Idibus pro frugibus in campo Martio mactabatur. Ideo vero Equum potius quam Bouem immolabant, quia Equus animal bello dicatum, ad frugum potius perniciem, quam auctum, spectare videbatur: Bos vero ad frugum prouentum & commoditatem natus. Quin etiam authores sunt, Equos à Romanis non ideo mactari solitos, vt Martem sibi conciliarent, sed vt supplicium ex eo sumerent, per quem constat Troiam fuisse captam, vnde se oriundos illi profitebantur. Sed enim perfrigida & ieiuna admodum calumnia hæc mihi videtur in Romanum nomen: vt populus tot virtutibus insignis, immeritum animal quotannis ita multarent, quique grauissimas iniurias hostibus sæpe condonare soliti essent, vni huic immortali in Equos odio tam pertinaciter inhærerent. Lacedæmonii vero, vt Festus asserit, Equũ ventis in monte Taygeto soliti sunt immolare, eundemque ibidem adolere, vt cinis ventorum flatu per fines quam latissime dispargeretur. Cæterum Pausanias Soli Equum in eo monte tradidit à Lacedemoniis mactari solitum Persarum more. Hinc Curioni Xenophon Equum donat, quem Soli sacrificet, cum eam apud Persas esse Solis victimam non ignoraret. Idem author est, apud Sauromatas Equos ad sacra, & ad cibos ali: vnde apud Epigrammatarium nostrum;

Equus Marti sacer Romanis.

B

C

Venit ab epoto Sarmata pastus Equo.

Nepe Martialem libr. 1. Epigram.

Sarmatas enim Romani dicunt, quos Græci Sauromatas, vt Plinius libro quarto. Apud Stephanum diuersi sunt populi, quamuis vtraque gens Scythica. Apud Salentinos Ioui dicatus Equus, viuus in ignem coniiciebatur, perinde ac Rhodii quotannis quadrigas Soli consecratas in mare iaciebant: quod vulgatum est eum tali vehiculo circumuehi mundum. Vti etiam in Illyrico, ea de causa, quod Tridentis ictu terra Equum excierit, quatuor Equos nono quoque anno marinis fluctibus habendos iaciebant. Apud Philostratum in Heroicis, legas pullum Equinum coloris albi, & fræni sessorisque adhuc ignarum, Soli sacrificandum pro victoria assequenda, idque suasu Palamedis perterrefactis aliquando Græcis, quod Solis deliquium, dum circumsident Troiam, inspexissent. Has quasdam veluti phaleras Equo libuit addere, quas sumptu nostro comparatas si quis approbaret, iis vteretur: qui vero ornatum alium expetiuerit, vel ex aliis quærat, vel impensa sibi comparet sua.

A IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER V.

DE IIS QVÆ PER CANEM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD FLORIVM MARESIVM BELLVNENSEM.

B *QVI vero potius Canem meum, sacris quidem Aegyptiorum adytis educatum, sed mea huc aduectũ diligentia, dono dare debueram, quam tibi, mi Flori iucundißime? Quotiescumq; enim ea considerabam, quæ sapientißimi illi viri per Canis hieroglyphica significari tradiderunt, dum diuinæ mentis interpretem, dum sacerdotem, dum tutelares Deos, eo posito, subinnuebant, dum grati animi signũ, dum memoriæ & amicitiæ simulacrum, dum vatem, dum philosophum, ac ipsum literarum authorem Mercurium, fidem, obsequium, & pleraque alia per idem animal intelligebant: toties mihi tui, qui alumnus meus es, species offerebatur; cuius studium in disciplinis, integerrimos mores, insignem pietatem, liberrimi beneuolentißimiq; animi candorem & sinceritatem, tam longa multorum annorum experientia perspexissem. Sed parum existimabam hac me cogitationis hilaritate perfusum, nisi rem ipsam scriptis etiam mandare studuissem, atque ita longe affluentiori voluptate commemorando perfunderer. Hunc igitur ex omnium animantium grege delectum tibi dedicaui: non vt quæ Canis fuerint significata docere te mihi consilium esset, sed vt sæpius inter scribendum relegendumq; obueniret, vnde ego bonitatis tuæ frequentius memor, hac ipsa diuturnius iucunditate perfruerer. Reliquum est, vt ex beneuolentißimo eius ingenio meam erga te beneuolentiam cõtemplere, perinde ac commendabiles ego mo-* C *res tuos præclaris, quæ Cani attribuuntur, dotibus æquiparare soleo; quippe qui existimem, speremq; velut ille ad Heroum, deorumq; simulacra contemplanda natura ipsa promptißimus inuenitur, tu quoq;, quod non ignauiter facis, Canem vitæ quoddam exemplar tibi sis propositurus. Verum age, iam ex ipso commentario Canis ipsius ingenium exploremus.*

SACRARVM LITERARVM PROFESSOR. CAP. I.

Ministri verbi diuini munus.

IN primis autem rerum diuinarum professorem per Canis effigiem interpretabantur: propterea quod eum, qui sacras literas professurus sit, id omnium plurimũ meditari oportet, vt Canis instar assidue latret, hominum vitia numquam incessere desistat, animum ferum gerat, nullius profani gratiam ineat, quod & Canes faciunt in eos, quos herilis non esse familiæ, vel visu, vel D olfactu deprehenderint. Tales apud Hebræos habentur Elias, Hieremias, Ezechiel, Osee, ac plerique alii. Talis apud Græcos cum primis Diogenes, cui Cynicus nomen, à Cane vulgo etiam dictitatum, & ab eo Cynica familia, perpetua vitæ austeritate celebris. Cui quidem haud multum absimilis altera per omnẽ pene orbem in nostram vsque diem progata, quamquam ea sanctioribus apud nos institutis, & verioris disciplinæ professione, laudabilioreque profanæ cuiusque rei contemptu, sub eodem duplici panno, & perpetua pedum nuditate conspicua. Non defuerunt enim vnoquoque tempore, qui luxum & delicias aspernarentur, paruoque & minimo contenti, cum vitam ipsi à vitiis liberam profiterentur, impuros omnes reprehensionibus arguerent, castigarentque. Atque huc denique progredi debet sa-

cerdos optimus, vt dum nullum flagitiosum hominem verbis incastigatum preterit, vel ipsam impudentiæ notam minime pertimescat. A

PROPHETA. CAP. II.

SANE propter increpandi libertatem Prophetam adsimilauimus Cani, eique latranti. Huius significati ratio alia apud Horum est: quia scilicet preter reliquorum animalium morem simulacris Deorum custodiendis Canes apponuntur, eaque ipsi identidem intuendo videntur admirari, non secus ac Propheta meditationi deditus, omnem cogitationis suæ conatum dirigit in Deum. Sane fanorũ antistites, sacrorumq; & oraculorũ interpretes, Liuius Adastro Prophetas vocat, de quibus ita:

Cum capita viridi lauro velari impetrant Prophetæ, sancta ita caste qui curant sacra.

Animaduertendum est autem, omnem Canis vsum aut à latratu, aut dentibus expeti. Ac de mordacitate quidem satis. Quod vero ad latratũ facit, non ignoremus esse os interpretem eorum, quæ mens in penetralibus meditatur: sane Propheta vates itidem est, perque os ipsa mens ex imis arcanisq; adytis oracula sua promulgat: frater enim mentis est os, mens vero verborum fons: atque ita per os excogitata omnia, veluti fluenta de fonte profluunt. Sed enim, quia parum esset aliorum vitia damnare, deterrere, dilacerare, nisi ad rectam viuendi rationem omnia conuerterentur: ad ipsius (inquam) diuinitatis contemplationem dirigerentur: cum Ægyptii sacerdotes animaduertissent Canem (vti ex fragmentis Hori dicebamus) præter aliorum animantium morem, ad simulacra Deorum aspectare, firmoque ea lumine contueri, quasi Propheta idem factitari soleat meditationi tantum deditus, vnde per arcana Dei penetralia referentur, atque is hinc futurorum scientiam aucupetur, hieroglyphicum huiusmodi congruenter admodum excogitarunt, qui artem hanc diuinandi, teste Tullio, putantur longinquitate temporum innumerabilibus pene seculis consecuti, & ab his acceptum crediderim, quod Thrasybulo cuidam inter Iamidas, ita ab Iamo, cuius meminit Pindarus, appellatos, celeberrimo, statua est Olympia posita, per cuius humerum dextrum Mustela obreperet, & dissectus Canis exerto iecinore iuxta iaceret. Quod vaticinii signum interpretor, cum nonnulli tradant Thrasybulum à Cane vaticinium excogitasse. Nam & Mustelæ cor linguæ ieiunæ suppositum, fatidicam mentem excitare ferunt Magi. Pausanias tamen incompertum sibi esse profitetur, quis primus è Cane vaticinia desumpserit: tametsi Thrasybulum scripsit solum hoc aruspicinæ genere vsum, eiusque rei coniecturam ex statua, quam in Olympia illi positam commemorauimus, desumi. Vt vero ad Prophetam reuertamur, Gregor. Pont. cum professores legum Sacerdotes appellari dicat, eosdem ait & Prophetas nonnumquam appellari consuetum esse, quod talem animum gerere debeant, qualem superius in Cane descripsimus: id quod à plerisque minime præstari idem his verbis lamentatur: *Sæpe namque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimescunt, & iuxta veritatis vocem, nequaquam gregis custodiæ pastorum studio, sed mercenariorum vice deseruiunt*, quia Lupo veniente fugiunt, *dum se silentio abscondunt.* Hos itaque per Prophetam Esaiam Dominus increpat, *Canes mutos* eos appellans, *qui latrare nequeant.* Nec vero quis in vates & sacerdotes calumniæ ansam ex eo capiat, quod D. Paulus ait: *Cauete canes, cauete malos operarios.* Ambrosius de marinis eo loco intelligendũ ait, quorum omnino munus tantum est, vt reliquum animantiũ genus deprædentur. Sed quã horrenda sunt quæ ad Esaiæ increpationem addidit Ezechiel: *Fili hominis,* ait, *speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me: Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia, & viuat, ipse in impietate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram.* Quod quidem eo periculosius est, ait Hesychius, quod ignauia hæc pluribus est nocumento: sacerdos enim negligens, aut ipse peccans, aut non vindicans in peccatoribus, illicit eos qui rudes sunt ad similia, adeoque Legislator in Leuitico, peccatum ipsius sacerdotis, *Peccatum populi* appellauit.

Prophetarũ munus. B C

Cap. 56. 10.

Phil. 3. 2.

Ezech. 3. 17. 18. D

CVSTODIA. CAP. III.

ID quod etiam ex Ambrosii sententia ad excubias pro salute dominorum refertur, debereque nos ait is, promptuarium tenere verborum, ne quasi mutæ Canes commissam nobis fidei custodiam, quodam præuaricationis silentio deseruisse videamur. Hoc eodem significato Theologi accipiunt illud

A illud ex sexagesimooctauo Psalmo: *Lingua Canum tuorum hostium intingetur sanguine*, vbi per Canes, Christi ædium sacrarum antistites interpretantur: hi siquidem parandi sunt in aduersarios, qui gregibus insidias meditantur, vt Oues ab omni hostium iniuria tutæ custodiantur. Quam propemodum sententiam secutus Plato libro de Republ. II. vbi militem ciuitatis custodem informat: *Naturam*, ait, *generosi adolescentis, qui ad disciplinam huiusmodi educetur, nihil differre à generosi Canis ingenio, vtrumque ipsorum sagacem esse oportere, mansuetum erga suos, aduersus autem hostes immitem.* Nam ea generosi Canis natura, vt erga familiares & notos sit mitissimus, aduersus vero alienos & ignotos ferocissimus, quos simulac viderit, ægre ferre se indicat, etiam si nihil quicquam mali sit ab eis perpessus, sufficereque ad inimicitias satis habet, si qui recens venerit, non fuerit è domesticis. Non abs re igitur, qui D. Bernardi, viri de pietate Christiana optime meriti, vitam scribunt, matrem eius aiunt prægnantem imaginatam in somniis esse, Catulum se candidum, dorso rutilum, & latrantem in vtero gestare: vnde illi à sapiente viro responsum, futuram eam optimi Catuli matrem, qui diuinarum ædium custodiam susciperet, latratumque assiduum contra profanos & impios exerceret. Hinc etiam canis comes & viator Angelum comitatur, quem Raphael in libro Prophetico non otiose sibi & Tobiæ filio adiungendum putauit.

Plin. libr. 8. c. 40.

D. Bernardi matris somnium.

B *Tob. c. 4.*

DII LARES. CAP. IV.

EADEM ratione Canes apud Ethnicos Laribus præsides fuisse dicuntur, Deosque ipsos Romani ideo caninis pellibus induerant: quod sicuti Canes mites mansuetique sunt in domesticos, in alienos vero feri, formidolosique, ita & Lares, quibus totius familiæ cura credita esset, haberentur. Proditum sane memoriæ est Iliados Mineruæ templum in Daulia fuisse, in quo Canes alerentur, qui Græcis tantum aduentantibus se mites, mansuetos ac ludibundos offerrent: in barbaros vero feri, atroces ac indignabundi semper irruerent. Neque desunt hodie barbarorum nationes aliquot, quæ Canes hostium cadaueribus quoquo modo conquisitis alant, eosque in prælia mox ducant, quibus in hostem immissis fœdissime interdum stragis spectaculo perfruantur. Æsculapii simulacro, quod Epidauri fuit, à Thrasymede Pario Arignoti filio elaboratum, Canis adsculptus assistebat, cum Deus in throno sedens dextera baculum teneret, læuam supra Draconis caput porrigeret, cuius meminit Pausanias. Eius argumenti eam ait historiam fuisse, quod Æsculapius in solitudine Titthei montis expositus ab auo Phlegya, cuius filiam Apollo clam compresserat, à Capella alitus, & à Cane custoditus fuerit.

Barbari in nouo orbe.

C *Plin. libr. 8. c. 40.*

Æsculapii simulacrũ.

ARBITER GENIVSVE. CAP. V.

SED aliam Chrysippus rationem cur Lares Caninis tergoribus velarentur, attulisse dicitur: quippe quod ipsi genios præ se ferunt, qui custodiæ nostræ ideo tãquam arbitri sint delegati, vt improbe factorum dictorumque pœnam à nobis exigant, sceleraque & impietatem omnem vlciscantur, quotiens humanitate posthabita in brutorum vitam declinauerimus, quam ipsi genii, non secus ac D sagacissimi Canes insequantur, & ad merita supplicia pertrahant. Hoc ipsum Censorinus, multis aliorum opinionibus allatis demum affirmat, esseq; genios ita assiduos nobis obseruatores appositos, vt ne puncto quidem temporis longius abscedant. Atque hi sunt, qui nos nonnunquam impellunt, sæpe reuocant, prout nunc salutaria, nunc perniciosa appetierimus. Sed nostræ pietatis author, ne ab aliis hæc quæramus, Genios custodiæ nostræ appositos, & affirmauit, & Dei patris faciem eos quotidie contueri cõmonuit. Merito itaque Laribus (quando iidem & genii sunt, nos Angelos dicere maluimus) Canis, vtpote tutelare animal, hieroglyphice dedicabatur. Sed non sine piaculo videor mihi præterire posse, quod apud veteres scriptores legi, Vulcani templum apud Ætnam Siciliæ montem fuisse, cuius lucum incolerent Canes, qui caste pieque adeuntibus adblandirentur: impuros vero impollutosq; rem quasi diuinitus præsagientes miserabiliter lacerarent.

Lib. de die natali. c. 2.

Matth 18.

Vulcani tẽplum.

VESPILLO. CAP. VI. A

EX his itaque factum vt Ægyptii vespillonem sacrorumq; tutelarem, ędituumq; libitinarium per Canis effigiem indicarent, obseruato firmo illo immobilique obtutu, quo animal id ipsa Deorum hominumq; simulacra custodiæ suæ credita contemplatur. Nam cum apud Ægyptios cadauera vitro condita, non adipe suillo, vt nonnulli sunt interpretando decepti, in longum tempus asseruarentur, erantque & libitinarii quibus curæ erat ea custodire, eo spectare crediderim Canem apud Maffæos Romæ in pulcherrimi operis cippo humi iacentem, surrecto vero capite inscriptionem, quæ huiusmodi est, intuentem.

C. IVLIO VRBANO ET IVLIÆ OPTATÆ CONTVBERNALI, ET C. IVLIO VRBANO PECVLIARI FILIO POST. SVIS.

GRATVS ANIMVS. CAP. VII.

NEQVE tamen ignoro esse aliquos, qui huiusmodi hieroglyphicum, quo scilicet Canis vel simulacrum aliquod, vel conditum cadauer intueretur, hominem beneficii accepti memorem significare contendant. Canis porro illos, qui de se benemeriti fuerint nunquam obliuioni tradit, cuius rei paulo post mirifica quædam exempla subiiciemus. B

MEMORIA. CAP. VIII.

Macrob. in Saturn. ca. 20. sub fin.

VNDE & memoriæ simulacrum Canis est, quæ scilicet circa præterita versatur: & in Prudentiæ tricipitio, id sibi vult caninum caput, cum Leoninum, intelligentiam, & præsentium considerationem: Lupi vero caput prouidentiam, ac perinde futura indicet, quod alibi diffusius explicauimus. Socrates quoque tunc per Canem iurat in Phædro, cum illam Lysiæ orationem memoriæ tradidisse firmiter arbitratur.

FIDES. CAP. IX.

C. Mamilii numus.

IN Phædone vero per Canem iurat, cum putat fidem & obsequium præstandum iis, qui rerum habenas in ciuitatibus moderãtur. Sane C. Mamilii numus est, qui limitibus metandis S.C. præfectus aliquandiu fuit; in quo Canis ei videtur allatrare, eo quippe significato, vt fidem præstandam in primis admoneatur is, qui negotio eiusmodi præficitur. C

AMICITIA. CAP. X.

Fidei in Cane exẽpla.

EIVS vero fidei ratione habita hieroglyphicum pro amicitia plerumque Canis ponitur, in qua quidem primum fides expetitur ex Ciceronis & omnium sententia: mox animus, si vsu veniat, ad promerendum promptissimus. Mirifice vero spectatur in Canibus illa officiosa adeo dominorum adulatio. At hic mihi temperare nequeo quin amoris & fidei exempla quædam commemorem, quæ in ipsis Canibus elucescere plerumque comperiuntur. Nam Leuctricas puellas tres à Spartanis iuuenibus quibusdam constupratas, mox occisas, & in puteum deiectas indicio Canis Scedaso patri peregre aduenienti, & latratu & cursitatione ad puteum fuisse proditas, nunc dissimulabo alia quædam maioris forsan admirationis repetiturus. Cõfosso enim intestinis bellis ciue Romano, aiunt non potuisse quempiam caput eius abscindere, vsquequo Canem, qui dominum custodiebat, proque eo ferociter pugnabat, ab instantibus interemptum summotumque vidissent. Ambrosius refert, occiso Antiochiæ milite, Canem cadaueri comitem adstitisse, qui dum eiulatu mœsto rapti domini desiderium diu testaretur, ingentem hominum coronam ad fidelitatis spectaculum contraxerit, donec eo inspecto qui cædem patrauerat, in eum insilierit: tamque diu prehensum continuerit, donec re patefacta, percussor sit in supplicium raptus. Illud vero præcipue est admiratione dignũ, quod ab Æliano traditum est: Colophonium quendam vna cum seruo & Cane, mercatum in Ioniã concessisse ad vrbem Theon, cumque seruus, qui pecunias ferebat, naturæ satisfacturus aliquantulum à via deflexisset, loculo humi deposito immemorem abiisse, Canem ad eius custodiam perstitisse, donec illi re infecta, quod pecuniæ non aderant, rediissent, Canemque in eodem loco apud marsupium offendissent, D

A ſent, qui quod abſq; potu, ciboq; diu perſeuerauerat, ita reddito depoſito expirauerit. Sed quid illud quod apud Plutarchum de Pyrrho fertur? nempe eum aliquando factum obuiam Cani, qui cadauer herile cuſtodiebat, vbi triduum abſque cibo permanſerat: quod cum Pyrrhus ſepeliri iuſſiſſet, Canẽ ſibi diligenter curandum imperauerit: euenit vt haud ita multo poſt Pyrrhus exercitum luſtraret, aſſidebat regi Canis, tacituſque quieſcebat, cum interim interfectores heri nomina daturi præſto fuerunt, exilijt ſtatim Canis vbi eos adeſſe vidit, magnoq; hoſtes latratu inceſſens ad Pyrrhum identidem reſpectabat, vt non illi ſolum, verum omnibus qui aderant facti ſuſpicionem concitarit ingentem. Correpti igitur illi, minimiſque quibuſdam indicijs conquiſiti, ſcelus confeſſi ſunt, atque ita pœnas iuſſi pendere. Fuit & alter Pyrrhus ab rege illo, qui tantæ fidelitatis Canem habuit, vt cum mortuus & in rogo poſitus eſſet, ſubſecutus itidem Canis in pyram ſeſe coniecerit, & concremari pertinaciſſime voluerit. Fuit & Polo hiſtrioni apud Græcos celeberrimo Canis, qui poſt impoſitũ rogo dominum, in eaſdem ſponte ſe coniecerit flammas: & alius eodem quo ſaltator Theodorus ſepulchro conditus fuerat, Catellus includi voluit. Iamque & Eupolidis Poetæ comici Canis Augeas B nomine celebratur, qui mortuo ſepultoque domino præ mœrore & ipſe contabuit, erepti domini deſiderio tandem extinctus.

PHILOSOPHIA COMMVNICATA. Cap. XI.

Cerberi mythologia.

HIEROGLYPHICVM & Cerberus argumentum habet: Græcorum enim nonnulli non incongrue forſan exiſtimarunt, abſtractum Herculis opera ex obſcuris Erebi penetralibus tricipitem Cerberum, patefactam ab Heroe Philoſophiam, quæ prius in arcanis deliteſcebat, indicare. Ea vero vna ceruice contenta, tribus diſtinguitur capitibus, quorum vnum Rationi, Naturæ alterum, tertium Moribus inſeruit. Vnde præter edomita tot monſtra, Herculem ipſum ferunt ſagittas in Iunonem iaculatum, & Plutonem etiam telo, vt Homerus inquit, triſulco fauciaſſe. Philoſophus enim vir, dum ſolerti indagine ſublimia quæque perueſtigat, nactus aliquid captu dignum, mente veluti pennato quodam vtitur telo, donec quicquid illud fuerit aſſequatur: Neque quidem locus vllus eſt, neque abſceſſus tam remotus, tam abditus, tam inacceſſus, quo non peruenerit Philoſophia. Terræ C ſiquidem hæc penetralia perſcrutatur, quod eſt Plutonem ipſum telo impetere, atq; etiam ferire, hoc inquam eſt rerum naturam enanciſci, tot in orbe terrarum monſtra domitat, ferinos quippe mores componit, & ciuilibus, honeſtis & vtilibus legibus addicit: vt de Poeta Flaccus etiam ait:

Horat. lib. de art. poet.

—— Pectus, præceptis format amicis,
Aſperitatis & inuidiæ corrector, & iræ.

Cœlum demum inſcendit, & inde quicquid rationi obnoxium eſſe poteſt aucupatur, cunctaque proſpectat, & ad lamuſſim omnia num recta ſint, explorat. Herculis ad hæc clauam, qua heros is fuerit in domitandis monſtris vſus, Philoſophiam, monſtra vero animi vitia ſignificare interpretatur in Floridis Apuleius. Atque, vt ad Cerberum reuertar, ſunt qui rem ſimpliciter accipiant, caninis eum capitibus effictum à Poetis, propterea quòd Tartareus cuſtos habeatur. Hiſtoriam tamen Hecatæus Mileſius ſuper eo tradit, Serpentem in Tænaro fuiſſe, quem ea de cauſa Canem appellarint, quòd morſu eſſet admodum lethifero, homineſque quos iciſſet, ſtatim interficeret, eumque ab Hercule deductum ad Euryſthea. Sed hæc ſcriptorum ſemper fuit licentia, vt ex commodo quiſque ſuo fabulas D confingeret. Mihi autem magis arridet figmentum prius poſitum, qui tam præclaros viros tam erudite rem ipſam interpretari videam.

ANVBIS. Cap. XII.

ADDEMVS & Anubim Deum per Canis effigiem ab eiſdem Ægyptijs figuratum: de quo veteres quidam hiſtorici prodidêre, vna eum cum Oſiride gigantes ex Italia pepuliſſe. Canino verò capite fuiſſe eum, eo commentum, quòd Iſidis & Oſiridis corpora cuſtodierit, quod, vti dictum eſt ſuperius, Canibus eſt admodum peculiare: eaque de cauſa Canem galeis inſculpi morem eſſe, quod in veterum numis compluſculis obſeruaui.

HORIZON. Cap. XIII.

A

SED ENIM super Anubi Plutarchus lõge eruditius rem perscrutatus, remotiora disciplinarum penetralia recludit, ac terminatorem in sphæra circulum per Anubin in fabulis, per Canem inscriptione sacra hieroglyphica significari tradit: quippe qui Nephthyn apud Ægyptios inferius hemisphærium esse contendit, Isin verò superius: lucidum hoc & diurnum, obscurum illud & nocturnum; vtriusque verò participem Anubin, qui & interdiu & noctu visu pariter fruatur. Eandem enim vim apud Ægyptios Anubis habet, quam apud Græcos Hecate, cui supera & inferna dedicarunt. Nam cum triceps effingeretur Hecate, vnum omnino caput Caninum, Equinum alterum, humana verò figura tertium adsculpebantur: quod tamen hispida & rusticana facie simulabat, cuius picturæ hieroglyphicive causam in Equo latius enarrauimus.

DIANA.

B

SATVRNVS. Cap. XIV.

SVNT qui per Anubin Saturnum interpretentur, quòd omnia ex sese pariat: atque ita sit & luminis, & tenebrarum particeps: quia materia obscura est, forma verò conspicua. Qui fabulas de ijs, quæ rerum initio facta fuerint ab Oromaze, memorant, cœlo inquiunt & astris fabricatis custodem cum adhibitum, atq; hinc Canis figmentum excogitatum.

PRINCEPS. Cap. XV.

PRÆTER ea quæ iam posita sunt de Cane significata, sacerdotes ijdem Ægyptij, si Principem aut Legislatorem significare vellent, Canis hieroglyphicum cum diademate, siue fascia, vel amiculo faciebant, reliqua corporis facie nuda: propterea quòd veluti *leuisomna Canum*, vt cum Lucretio iocer, *fido cum pectore corda* in Deorum simulacris diligenter obseruandis detinentur: sic etiam Princeps, qui iura sit daturus, Regem qui anteacto tempore claruerit, nudum contemplari debet, quidque sibi velit ea fasciola, examinare: id quod omnium maximè Periclem Athenienſem factitare solitum perhibent. Quotiescumque enim is Magistratum aliquem inibat, ipsa honoris delati insignia, & vnumquodque gestamen pro concione alloquebatur, quid ea sibi vellent, qualem virum poscerent percontabatur, seque mox ad personam quam induebat, strenue decenterque gerendam adhortabatur, tanta omnium admiratione, vt non immerito eum & tonitrus & fulgura ciere prædicarent, apesque mel in os eius infantis coniecisse faterentur. Quod vero fascia regium sit insigne, ostendimus cõmentario de Gestaminibus reliquis. Atqui Ptoemphanes populi ex Africæ parte Canis non effigiem, pro Principe coluerunt, sed viuum ipsum pro rege sibi delegere, cuius motum obseruabant, ac ex eo quid faciundum, vbi standum, quò progrediendum, religiosissima quadam auguratione intelligebant.

C

Pericles Magistratum initurus quid faciebat.

D

MILES. Cap. XVI.

ABSQVE fascia verò Canis, copula tamen religatus, non incongruum est sacramento addicti militis hieroglyphicum copula scilicet obedientiæ iuramentum præ se fert: Canis verò ipse militis officium, quod præcipuum est, intentum esse ducis imperio, siue iter arripiendum, siue pugna ineunda sit, siue vbi receptui cani ceptum ad signa redire: quæ quidem obsequia à Canibus obseruari quoti-

A quotidie videmus. Quid vero illud, quod si inter se Canes rixentur, offeraturque fera æque illis inuisa, facta statim inter se pace vnanimiter in feram conuertuntur? cuiusmodi decet milites esse, qui tametsi inter se aliquando diffideant, aduersus tamen communes hostes vnanimiter præliantur, cuiusmodi exemplum in L. Syllæ legionibus habemus, quæ cum perniciosa seditione furerent, efferatis Imperator annunciari iussit hostem adesse, & ad arma vocantium clamorem tolli, atque ita discussa seditio est, vniuersus aduersus hostes animum intendentibus. Et Scorilus (vel vt alij, Cocis, seu vt alij, Cocio) Dacarum Dux, cum dissociatum bellis ciuilibus pop. Roman. intellexisset, neque tamen fortunam tentandam arbitraretur, metuens ne externo bello pax inter ciues conciliaretur, hortantibus suis, & acriter deposcentibus occasionem arripiendam, duos ille Canes in conspectu popularium commisit, iisque acerrime inter se pugnantibus, mox Lupum emisit, quem protinus Canes, omissa inter se ira, vno statim animo aggressi sunt: eoque exemplo Dux ipse continuit barbaros ne pugnam inceptarent, temerario impetu Romanis profuturo. At ea quoque generositas animi requiritur in strenuo milite, ne is, vt super Ænea Virgil. neque auersos dignetur sternere morte,

Simile quid dam narrat Q. Curtius lib. 9. de Sudracis & Mallis.

B nec imbecilles prouocare bellatores, aut armatus inermes, aut vir fœminas, puerosve. Comperta est hæc eadem in Canibus animi magnitudo, velut in eis, quos Albaniæ rex Alexandro Macedoni dono misit: nam cum ex duobus quos habebat vnum huic dedisset, exploraturus Alexander animalis vigorem, iussit Vrsos, mox Apros, & deinde Damas emitti: ille vero contemptu immobilis iacebat. Sed enim Alexander segnitie tanti corporis offensus, eum interimi iussit, quod vbi Regi nunciatum, alterum misit, addito, ne in paruas belluas experiri vellet. Imperator itaque Leonem primo, moxque Elephantum induxit, quos Canis statim strauit: cuius insignem pugnam Plinius accuratissime descripsit XL. octaui libri capite 12.

MENAPII. CAP. XVII.

MINIME mirum igitur, quòd in canone prouinciarum & militum, qui à Constantino vsque ad Theodosium, Honorium, & inferiores plerosque alios, sub Imperatore Romano militabant, clypeus habebatur, in quo luteus Canis in alba parma, cuius medium pelta rubra occupabat, hic vero C Canis inferne positus sub ipsa pelta pedibus sursum versis, erat is eius ordinis insigne, qui MENAPII dicti, sub magistro militum per Thracas stipendia faciebant.

TERTIODECIMANI. CAP. XVIII.

CANEM eodem gestu inuersum in altero clypeo vidi, sed qui cærulei coloris esset, parma identidem alba, cuius vmbilicus aureus, quem ruber circulus ambibat, ab altero densioris luti cæruleo ipse quoque circumscriptus, insigne hoc erat TERTIODECIMANORVM, qui eiusdem militiæ ordo fuit sub eodem magistro militum.

OBSEQVIVM. CAP. XIX.

ERAT & illud hieroglyphicum, quòd Ægyptij Sacerdotes obsequium, & ad domini iussa nutumve regressum significare si vellent, Canem conuerso in dorsum capite pinge- D bant. Nullum porrò animal Cane magis est dicto parens, quem abeuntem facillimo vociferatitu reuoces: etiamsi sit iamiam capturus prædam, increpitus intermittat, iussus insequi prouolet: eum denique quotiens erit libitum vltro citroque verteris. Theologi nostri veteres dictum illud ex Ecclesiaste, *Melior est Canis viuus Leone mortuo*, ita interpretantur, vt obsequij istiusmodi rationem habuisse videatur: nam per Leonem mortuum, ait Eucherius, cacodæmonem intelligunt, de salute nihil vlterius sperandum est: non enim potest ad pœnitentiam redire. Per Canem autem viuum aberrrantem quidem, & interdum contumacem hominem accipiunt, qui tametsi nonnunquam prænaricator fuerit

Ecclef. c. 9.

Memorabile Canis obsequium. fuerit & ceruicosus, ad obsequium tamen & meliora reduci potest. Et, vt ad Canis morigerum admodum ingenium reuertamur, libet ex Plutarcho memorabile obsequij facillimæque docilitatis exemplum in animali huiusmodi recitare, idq; in theatro Marcelli, spectatore Vespasiano, editum. Mimus eo quidam Canem introduxit omnibus fere saltationibus eruditum, qui cum ægritudinem postmodum simularet, panem Mimus porrigebat, eo detracto pharmacum propinauit, mox is trementi similis cruciari, distorqueri, capitisq; grauedine laborare visus, demum quasi mortuus concidere, seq; exporrigere, permittereq; vt quoquouersum traheretur, huc & illuc abijceretur, vti fabulæ commentũ exigebat. Opportune autem cum res posceret, se tanquam è profundo aliquo somno concitatum, prosiliisse demum, & signa quædam veluti lætitiæ & exhilarationis edidisse, atque alia pleraq; magna omnium admiratione collusisse. Hæc author ille testatur, qui nihil vnquam ineptè moliri deprehensus est. Sed quod pertinet ad obsequium erga dominum, habet hoc Canis commune cum Suibus, de quibus compertum, ait Plinius, furto abactos, agnita voce suarij, merso nauigio inclinatione lateris vnius, ad dominum remeasse.

ADVLATOR ET SCVRRA. Cap. XX.

Diogenis scomma in Alexandrũ. SVNT qui adulatorem blandiloquum, & mordacem simul scurram, per Canis hieroglyphicum ostendant, quorum

Alter in obsequium plus æquo pronus &, alter
Qualibet in quemuis opprobria fingere sæuus:

Diogenica hæc est interpretatio, ipsius de se testimonio. Nam is interrogatus ab Alexandro, ob quæ facta Canis nomen vulgo sortitus esset: *Quia*, inquit, *dantibus blandior, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo.* Quin & coniectores, vt apud Hebræos legi, eum qui per nocturnã quietem imaginatus sit Canem videre, obtrectatoribus obiectũ fore præsagiunt. Alexander idem dum sibi lusum quærit, Ibidem D. Laertius. sportulam Diogeni ossium plenam dono misit. Accepit eam Cynicus, & superaddidit: *Caninus hic quidem cibus, sed donum haudquaquam regium.*

FAMES. Cap. XXI.

CANINAM quandam famem memorant, quam Græci βουλιμίαν appellauêre, nos *Esuritionem* dicere possumus: vtcumque Dauides hanc eruditissime tetigit Psalm. 58. vbi canit: *conuertentur ad vesperam, & fame conficientur vt Canes, ciuitatem hac illac peruagantes*, cum futuram Iudæorum mendicitatem præsagiret: nam & ipsum famis vocabulum frequenter pro mendicitate vsurpatum inuenias.

DESPICATVS. Cap. XXII.

IN Sacris litteris plurimum inuenias Canem pro re humili, abiecta & contemptibili positum. Quem sermonem ne quis Neapolitanorum tantum esse putet, de Mephiboseto Ionatæ filio legimus, cum insperatis à Dauide beneficijs affectus esset, & continuo mensæ Regiæ sodalitio dignatus, 2. Sam. 9. 7. dixisse eum, humilitatem professus suam: *Ecquis ego sum seruus tuus, vt respiceret super Canem mortuum, cui ego sum similis?* Et Dauid ipse, cum Regem suum Saulem se hostiliter insectantem in manibus solum habuisset, chlamydis regiæ oram præcidisse contentus, subsecutus eum clamauit: *Quem persequeris, Rex Israel? quem persequeris? Canem mortuum persequeris.* 1. Sam. 24. 15.

FVGA. Cap. XXIII.

QVOD si fugam notare voluerimus, Canem identidem, sed subiecta inter crura cauda, figurabimus. Hieroglyphici causam, nemo eorum quos in hoc argumento sequimur, explicauit. Figmentum ego à re ipsa dubio procul sumptum crediderim, vulgato in hæc tempora prouerbio, vt Etiamnum Gallico. eum qui animum despondeat, vel ab incœpto propter ignauiam perculsus meticulose desistat subijcere eum inter crura caudam, subijciamus. Quotiens enim Canes fugam arripiunt, præ metu abacti, Æne. lib. 11. caudam inter crura subijciunt. Quod cum insigniter etiam Lupo obseruatum sit, Maro elegantissime rem ipsam descripsit, vt suo loco dictum est.

CLA-

A

CLADIS PRÆSAGIVM. Cap. XXIV.

IN Aruſpicina memoriæ proditum eſt, huiuſmodi geſtum caudæ vtero ſubiectæ, in victimis quæ adolerentur, futuræ cladis præſagium dediſſe: obtorta vero ſi foret cauda, bellorum difficultatem portendere, vt apud Didymum legere eſt.

VICTORIÆ PRÆSAGIVM. Cap. XXV.

ALITER autem curſum perciti, ſeu prædam inſequantur, ſeu temere laſciuiant, ſurrectam, aut exporrectam caudam habere ſolent: cuiuſmodi effigies eſt in numo C. Poſthumi, in quo cernere eſt currentem Canem cauda ita vti dicebamus, ſurſum verſus incuruata, quod quidem in hoſtijs crematis obſeruatum ex aruſpicum diſciplina futuræ victoriæ portentum erat. Sedenim in numo eo currentem Canem, celeritatem ſignificare conijcimus ex iaculo, quod eſt inferne ſitum: vnde rem properanter confectam, victoriamve cito partam, ſi ſequamur Aruſpices, id indicabit. *C. Poſthumi numus.*

B

IMPVRVS AMATOR. Cap. XXVI.

SVNT etiam qui ſatis impuros amatores exprimant per ſimulachrum Canis, non ea tantum de cauſa, quòd κύων, vt Euſtathius interpretatur, παρὰ τὸ κύω, quod amare eſt, deducatur, ſed quòd Lepores auidiori quodam affectu conſectetur, quorum ſignificatum inter nequitias improbiores repoſuimus. Neque quidem Ouidius ſignate magis Apollinis affectum incomparabilem exprimere potuiſſet, quam luculentiſſima ea, quam ponit comparatione, his verſibus decantata, *Metamor. lib. 1.*

Vt Canis in vacuo, Leporem cum Gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem
Alter inhæſuro ſimilis iamiamq; tenere
Sperat, & extenſo ſtringit veſtigia roſtro:
Alter in ambiguo eſt, an ſit comprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur, tangentiaq; ora relinquit.
Sic Deus & Virgo eſt, hic ſpe celer, illa timore:
Qui tamen inſequitur pennis adiutus Amoris
Ocyor eſt, requiemq; negat.

LIENIS VITIA. Cap. XXVII.

C

HOMINEM qui aliquo ſplenis vitio affectus ægrè habeat, quæque in vniuerſum ad lienem attinent, Ægyptij Sacerdotes per Canis hieroglyphicum ſignificabant. Gracilimum enim ac tenuiſſimum lienem Canis habet, quòd vel mors, vel rabies eum inuaſerit, à ſplene eſt, quinetiam illi ipſi qui correptum rabie Canem medicare voluerint, morbum contrahunt, ac ſplenetica plurimum ea labe affecti pereunt: & qui Canem eo morbo laborantem diſſecuerit, ea afflatus exhalatione, contagionis vim efficaciſſimam experietur. Vrina quoque rabioſi Canis quomodocumque calcata nocet, maxime vlcus aliquod habentibus. Quin huius lotij, etiam non rabidi, tam perniicioſa vis eſt, vt ſi quis in id ſuum coniecerit, ad generationem pigrior torpore lumborum fieri dicatur. Proinde rabido Cani contagioſum adeò virus ineſt, vt omnia rabiant, quæ momorderit, excepto homine. Nam quæ illi acc dit ex huiuſmodi contagione lues, mania eſt, vt erudiſſimi hac ætate viri diſputant: nam & Feſto rabies proprie morbus caninus eſt. Quod verò ſcribit Ariſtot. Canes ipſos interire morbo hoc, & quæ morſa ſunt, πλὴν ἀνθρώπου, nonnulli clari quidem viri πρὶν legunt, vt celerius, quam homo intereant, exponant. Sedenim vt ea miſſa ſacram, quæ hominibus à rabioſo Canè morſis accidiſſe longo poſt tempore Albertus & Auicenna prodidere, legi apud Plutarch. rabiem in homine non fuiſſe cognitam diſcretamve ab alijs morbis Ariſtotelis tempeſtate, neque inde vſque ad Aſclepiadem cuipiam innotuiſſe. Ceterum hæc ipſi viderint clariſſimi viri, qui rem enucleandam ſuſcepere. Illud ego ſuper hoc addam, vniuſcuiuſque Canis morſum tam pernicioſum eſſe, vt ferant, eum qui ſemel fuerit à Cane læſus, peſtilenti contagione Gallinarum incubitus, pecorum fœtus, & abortus interuentu ſuo vitiare, eiuſq; introitu alterius vulnera aggrauari. *Rabioſi Canis virus cõtagioſum.*

D

OLFACTVS. Cap. XXVIII.

SED vt ad Canis ſignificata redeamus, olfactum Ægyptij ſacerdotes per id animal inter alia ſignificabant: nempe eum qui, quod prius latuiſſet indagine ſua deprehẽdere, ex huiuſmodi hierogly-

Canis sagacitas. *Eadē Plin. lib. 8. c. 40.* phico intelligebant. Satis enim constat olfactum esse Cani præcipuum, de cuius sagacitate (eam enim præcipue Canibus attribuit Cicero, & à sagire, quod acutè sentire est, deductum asserit) plurima passim videntur exempla. Dominum enim qui vel diutissimè abfuerit agnoscunt olfactu solo, & ignotum quoque si repente veniat. Scrutantur venatu in vestigia atq; persequuntur, contantem ad feram inquisitorem loro retrahentes, etiam si aquam ea transilierit, & abditissimo quouis loco sese occultauerit. Illud sane quotidianum in Canibus, præcipue Gallicis, vt quem prius numum alicui eorum ostenderis, abducique mox è conspectu Canem iusseris; ac sub aliquo tapete vel stragulo numum eum abdideris, introductus mox Canis ac numum inquirere iussus olfactu solo fretus rem tibi quamprimum deprehendat, latebrasque vbi numus erat absconditus, & latratu, & exultatione significet. A

RISVS. CAP. XXIX.

QVIA vero Canis circa lienem ea quæ supra memorauimus patitur, totaque animalis vita inde pendere videtur, factum est vt Ægyptij Sacerdotes quæ super risu considerarent, per Canem B identidem explicarent. Rarissimum enim vel difficillimum esse risum iis qui splene laborant, Medici tradunt, & ea est Canis prærogatiua, vt is à venatoribus maxime expetatur, qui faciem magis, vt vulgo aiunt, melancholicam præ se ferat: signum enim id esse bonitatis aiunt, perniciores que, & in cursu perseuerantiores, qui tales sunt, esse prædicant. Apud Auicennam legas lienem ea ad se recipere & attrahere, quæ sanguinem benignum, clarum, copiosum & lucidum reddant, quem inde risus & hilaritatis causam authores esse putant: quippe quod ex ita affecto sanguine spirituum excitetur multitudo, claritasque animam exhilaret. Sed enim hoc vtcumque habeat, coniectores etiam, vt apud Artemidorum legere est, ex plene in somnis viso & risum, & voluptates augurantur. Canibus verò cum lien & tenuis, & vitio maxime obnoxius sit, necesse itidem est eos hoc hilaritatis affectu aut nihil, aut parum moueri. Ab ijs vero quæ vel absunt, aut supra modum adsunt animali cuipiam, Ægyptij significationes suas comminiscebatur. Accidere vero facile potest, vt alicuius hominis mororis natura huiusmodi sit indicanda, vt in M. Crasso, qui ob id Agelastos vocitatus, vt in C. Lælio, & in Socrate, quos eodem semper vultu eademque fronte fuisse, proditum est. C

Medicorum super risu opinio.

LEVITAS IN MORIBVS. CAP. XXX.

VERVM habet suum & risus ipse significatum. Interpres enim Apollonij risum leuitatis signum esse dicit, vndè sapienter Isocrates, importunum risum minime amandum esse monuerit.

CVLTVS CANIS. CAP. XXXI.

Cyrus à Cane nutritus. SANE aliæ quoque nationes, quanti animal id facerent, multis exemplis testatum reliquêre. Et Cyrum prædicant, Cyrum illum, inquam, omni laude maiorem à cane nutritrum suorum omnium asseueratione, siue studiose conficta fabula fuerit, quo venerabilior haberetur. Quippe apud Romanos etiam in magno fuêre cultu, licet à Capitolij proditione eos in crucem rapere sit cœptum. Annuo enim supplicio inter ædem Iuuentutis & Summani, viui in furcas arbores sambucea figebātur, quod eorum negligentia iactura ea facta videretur. Alioqui genito mane Catulo, res diuina hostiarum vice fieri solita, adeo puros eos ad cibum existimabant, adeoque numinibus placandis idoneos, fuisseque olim celebriores epulas catulina apposita, nostrorum scriptorum testimonio satis exploratum, & apud Plautum etiam factam huius rei mentionem inuenias, Saturione. D

QVIBVS DIIS CANES SACRI. CAP. XXXII.

QVIBVS vero Numinibus Canes donarentur, dicere non pigeat. Siquidem Romani eos Genetiæ, Græci Proserpinæ mactabant: vulgo vero Lupercalibus, quæ Romani in Panos Lycæi venerationem celebrabant, Canem immolabant; quoniam natura ipsa Lupis Canes aduersarentur. Alij cœptum hoc in Romuli gratiam factitari tradunt, vti constans fama est eum à lupa nutritum. Sacra tamen hæc primum ab Euandro instituta nonnulli asserunt, Maroniano præcipue versu freti,

Euan-

A *Euander gelida monstrat sub rupe Lupercal,* *Æne. lib. 8.*
Parrhasio dictum Panos de more Lycæi.

Cæterum apud Argiuos Cyoniæ Deæ propter partus facilitatem sacri erant. Sed animaduertendum est plerisque locis Cyoniæ vocabulum corruptum esse scriptorum negligentia, qui Iyoniam fecêre: vel quod arbitrati sunt à soluendi partum facilitate vocabulum conformatum. Apud Lacedæmonios Marti Canis propter audaciam & inuadendi promptitudinem offerebatur: eorum enim ephebi inter se certaturi, priusquam certamen inirent, Canis catulum illi Deo, vtpote fortissimo, victimam ex cicuribus validissimam offerre se arbitrabantur. Ex alijs Græcis nemo, vt Pausanias ait, præter Colophonios, talibus sunt operati: hi enim Catellam nigram Triuiæ sacrificabant. Et Caribus mos fuit Canem immolare, vnde καρικὸν θῦμα. Erant & Canaria apud Romanos auspicia, quibus apud Catulariam portam rutilæ Canes, non procul scilicet à rubro colore, sacrificabantur, vt ait Atteius Capito, cum pro frugibus contra vredines atque sæuitiam Caniculæ sideris faciebant. De sacrificio huiusmodi Ouid. Fastorum 4. *Canaria quid.*

B *Pro Cane sidereo Canis hic imponitur aris,*
Et quare fiat nil nisi nomen habet.

Plerique tamen ideo factum dicunt, vt flauescentes fruges ad maturitatem perducerentur. Sidus enim Caniculæ frugibus est admodum inimicum. Non ignoramus autem Thracas cum alibi, tum præcipuè in Zerintho Samothraciæ antro, nihil fere libentius immolare, & epulari solitos, quam Canem, memorabili Euripidis nece, qui propter mactatum ab eo Canem, (vt nonnulli aiunt,) ab Archelai Canibus interceptus, miserrime laceratus est. Quanuis alij dicant Aridei Macedonis, & Crateri Thessali inuidorum opera, quod gratia plurimum polleret apud regem, Canes eas immissas fuisse, corrupto pecunia Lysimacho, earum curatore.

IMPVDENTIA. Cap. XXXIII.

C NAm id quoque Canis est significatum, eaque de causa apud Homerum Helena se Canem accusat: quod abominanda tot malorum causa atq; author fuerit, ita Hectorem allocuta, δάερ ἐμοῖο κυνὸς κακομηχάνου ὀκρυόεσσης. Apud eundem Agamemnon quoque accusatus ab Achille κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχειν. Nam, vt apud Pollucem legimus, Canis oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens est, cui si etiam importunitatem adieceris, Homeri eiusdem κυνόμυιαν feceris pro impudentissimo, Muscæ scilicet & canis ingenio copulato. Cynomyiam Euthymius syluestris Muscæ genus agnoscit, quod inter cætera Muscarum genera est impudentissimum, de qua Psam. 77. quamquam super hæc alibi. Hanc Catullus impudentiam expressit, vbi Acmen codicillos reddere pernegantem, Canem censet appellandam. Et Mathematici impudentem litigatorem ostensuri, duobus Zodiaci locis canino capite hominem statuunt; secundo quippe Arietis gradu, & Capricorni XVII. Sed nos hic de ea loquimur impudentia, qua quis fretus, pro iustitia vel pietate au-

D deat vnumquemque vel ex potentioribus hominem erroris admonere, vel impuritatis arguere, dummodo spes profectus affulgeat, nec importuna temeritatis in vitium prolabatur.

PETVLANTES IVNIORES. Cap. XXXIV.

NOn prætêribo hic militarem ordinem eorum, qui PETVLANTES IVNIORES appellabantur, sub magistro militum per Illyricum: ij enim, vt assumptum nomen hieroglyphica pictura testarentur Canem luteum in rubra parma præferebant, in cuius medio orbis erat coloris lutei Canis, superne pedibus, quoad fieri poterat, exporrectis. Sané quidem, vt veterum quorumdam est interpretatio, in Diuinis literis Romani milites, qui Pilato præsidi adsistebant, Canes vocitan- *Pilati Canes.*

tur, vti Psalm.22. *Circumdederunt me Canes multi*, quippe qui secundum legum immundi censeren- A
tur, atque admodum etiam impudentes essent, conspuendo sacrosanctam Domini faciem, caput eius arundine percutiendo, coronam spineam affigendo, & omni approbrij genere cœli Regem deludendo, vti eius ministerij mortales pene omnes. Eoq; Theologi trahunt Domini dictum in Euangelio: *Non decere sumptum de filiorum manibus panem dare Canibus*. Quæ quidem notæ si à Canino genere elui possent, nihil ferè inter animalia rationis expertia Cane venerabilius haberetur, vt qui non ciuitates modo sibi honori positas habuerint: quod ab Alexandro Magno factum esse, amissa Cane Pertha nomine, Theopompus ait, verum etiam longe maiora præconia monumentaq; secundum Ægyptios ritus omnino meruisse videantur.

Matth.7.6.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. VI.

B

DE IIS QVÆ PER CYNOCEPHALVM, SIMIAM, ET ID GENVS RELIQVA significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CÆLIVM CALCAGNINVM.

IVCVNDISSIMVM *illud hospitium, quod mihi apud te per duas continuas hebdomadas Ferrariæ fuit, effecit, vt ea omnia incommoda, quæ perpessus eram iacturasq; omnes,* C *quas in tanta rerum conuersione feceram, inciperem obliuisci. Nam cum tu me Romana clade perterrefactum, neque non Florentinæ vrbis, atque adeò totius Italiæ turbationes & motus fugientem, otij tandem cupidum in patriam meme recipere festinantem, iungere iter iussisses, & apud te dies aliquot commorari, inuitatis quotidie viris literatura præstantibus, magnam mœrori meo consolationem adhibuisti, suauissimisque illorum sermonibus ægritudinis totius acerbitatem deliniuisti: præcipuè verò eruditissimo Manardo illo tuo sæpius vocato. Ea demum fuit vtriusq; humanitas, vt numquam apud quempiam alias hilarius acceptum me meminerim: ita vterq; vestris me lucubrationibus certatim oblectare contendebatis: tu, dum remotissima quæque profundissimæ eruditionis arcana, apud authores veteres delitescentia, è tenebris eruebas; ille, dum Medicinæ Philosophiæ quæ loca pleraq; abstrusosq; sensus, & longa annorum serie ad hunc vsq; diem ignorata, multis ægritudinibus remedia luci dare adnitebatur. Hinc factum, vt ego à vobis tali refectus cibo, cum primum ad Ægyptiaca mea Commentaria datus est reditus, vestræ memor liberalitatis, qui me nullo laborum vestrorum fructu fraudare voluistis, statim cogitarim amicitiam tam honesta de causa olim vobiscum initam, aliquo testimonio comprobare. Atque ita Cynocephali Ægy-* D *ptiaci Commentarium (id enim ob varietatem ipsam præcipuè placuit) nomini tuo nuncupaui. Argumentum quidem, nisi me studiorum meorum ratio fallit, fortè non indignum, quod tu tantæ vir eruditionis euoluas, quo in legendo, tametsi nihil tibi lectionum omnium helluoni nouum occurrerit, saltem, vt meæ erga te beneuolentiæ signum sit atque monumentum, opto.*

CAP. I.

NAM Cynocephali, quem Latinè *Canicipitem* interpretabimur, hieroglyphica, tum multa sunt, tum eo nullum apud Ægyptios sanctius animal, neque sacratius fuit. Eadem pene forma est, qua

A qua caudata Simia,& propter eam similitudinem ipse quoque *Cercopithecus* appellatur. Sedenim noster is corporatura maior,validior,efferatiorque est faciei caninæ similior, vnde & nomen apud Græcos accepit:quamuis multa in hoc genere sunt quæ humanam potius faciem, quam caninam referũt, facileque apud nos mira mansuescunt cicuratione. Cynocephalorum,de quibus hic agimus, lacte & Numidæ & Menisini v.uunt,armentis ex eo genere comparatis,maribus præter sobolis causam interemptis:quod ideo dictum volui,ne quis Cynocephalũ hunc,de quo dicturi sumus, accipiat, vt multi perperam,pro genere illo hominũ,quod & Megasthenes, & plerique alii prodidere, capitibus esse caninis,pro voce latratum edere,ferarum pellibus velari,anguibus venatu & aucupio vesci. Nam, vt optime nosti, agrestes homines huiusmodi Pausanias ab Euphemo quodam ex Caria oriundo, visos tradit in insulis Oceani,quo tempestate delatus fuerit,quum in Italiam nauigaret. *Cynocephali descriptio.*

LVNA. Cap. II.

CVMPRIMIS autẽ Cynocephalus Lunæ erat hieroglyphicum: propterea quod animal id pari quodam B afficitur consensu cum Lunę coitu.Nam ipsa eadem hora qua Luna,nullo illuminata candore Soli coniuncta transit,nobisque videtur penitus euanuisse:Cynocephalus mas ipse quoque visu deficere comperitur, neque interim cibum capit,sed humi procumbens ægre habet,quasi Lunæ raptum ingemiscat.Fœmina vero præter id,quod ea quoque luminibus capitur, & cum mari pari afficitur ægritudine,sanguinem insuper egerit è natura. Quapropter alebantur in templis Cynocephali, ob id potissimum, vt Solis & Lunæ coitus exploratissime deprehenderetur. Hinc Cornelius tradit Simias tristes Luna caua: nam affectus idem omnino in id genus omne diffunditur, quamquam in Cynocephalis & maior & exploratior est. *Visus defectus in Cynocephalo.*

C

LVNÆ ORTVS. Cap. III.

ADORATIO.

APVD eosdẽ Ægyptios sacerdotes Cynocephalus stans Lunæ ortum significabat,atque ad eam speciem addebant,vt manus in cœlum sublatas haberet, & diadema Regium capite gestaret;propterea quod,vt dicebamus,Cynocephalus valde solicitus est super ortu Lunæ, qua caua angore afficiatur, prorsusque cæcutiat. Simul ac ea cœperit illucescere,& ipse visus particeps fieri,quasi Deo agat eo gestu gratias,& sacerdotii ornatu quodam instructus inde ptã vtrique lucem gratuletur, eo quo diximus hieroglyphico figuratur.Ideo vero stantem pingi voluere, quod stare conueniat adoranti, quem morem fuisse etiam apud Romanos indicat Val.Martialis in Epigram. *Cynocephalus erectus, adorationis hieroglyphicum.*

D *Multis dum precibus Iouem salutat,*
Stans summos resupinus vsque in vngues *Aethon.*

Porro adorandæ nouæ Lunæ morem,& manus in prece sustollendi,Horatius attigit Ode illa: *Carm. li. 3. Od. 23.*

Cœlo supinas si tuleris manus, *Si thure placaris,& horna*
Nascente Luna rustica Phidile, *Fruge Lares,auidaque porca.*

Quinetiam Virgil. statum & sublatas in cœlum manus esse adorationis indicium ostendit: vbi Anchisen inducit obseruato augurali portento illo, quo flamma caput Ascanii corripuerat, mollesque comas tactu innoxia lambere visa fuerat:is namque,

——Oculos ad sidera lætus *Æneid. ii. 3.*
Extulit,& cœlo palmas cum voce tetendit.

Et cum mox in attestationem intonuisset, & delapsa cœlo stella per vmbras facem ducens multa cum A luce cucurrisset, signaretque vias, tum longo limite sulcus lucem daret, & late circum loca

Sulphure fumarent, genitor se tollit in auras,
Affaturque Deos, & sanctum sidus adorat. Ibidem.

Status porro Philoni inconuertibilis mentis indicium est, ac sese Deo applicantis, qui nulla præditus vacillitate, stabilis firmusque permanens, vt cuncta moueantur author est. Videre est in argenteo quodam numo, quem bene literatus adolescens Prosper Publicola Sancrucius mihi Romæ videndũ dedit, huius argumenti simulacrum cum inscriptione, V O T. P V B. quæ suscepta sunt in gratiam IMP. CÆS. TRAIANI HADRIANI AVG. Proditum autem est, stantes Ioui sacrificasse, votaque & preces allegasse, sed cum Opi rem sacram faciebant, illique supplicabant, votave concipiebant, sedentes id facere solitos: eo scilicet signo eam esse terram matrem indicantes. Sedenim Pythagoras proprio dogmate adoraturos sedere iubet, quãuis Plutarch. vsurpatũ à Numa dicit, hinc vt colligamus, vota rata firmaque esse debere. Quod vero ad statum pertinet, magister noster Paulus Apostolus toties standum admonet, dum dicit: *State ergo, neque velitis iterum summittere vos iugo seruitutis, & illi semper inhærere.* Atque alibi: *State conuersi ad Dominum.* Et alibi: *Quoniam tunc viuimus, si statis ad Dominum conuersi.* Et in Gedeonis militia exauthorantur illi, qui ad aquam ducti flexere genua, & in terram procidere: qui vero stantes accepta in manum aqua eam lambere obseruati sunt, ad pugnam delecti rem fortiter gesserunt. Quinetiam in Nicæno Concilio statutum legas, vt die Dominica, & diebus Pentecostes, stantes ad orationem Domino vota reddamus: alia vero ratione ab ipso Resurrectionis Dominicæ die vsque ad certos dies, de quibus dicere nostri non est instituti: nam toto anno plures essent colligendi, idque importunum videretur. De sustollendis vero manibus loco suo, in Manuum Commentario, plura.

Adoranti cur stare conuenit. B *Galat. 5. 1. Philip. 4. 1. 1. Thess. 3. 8.*

ÆQVINOCTIA. CAP. IV.

AEQVINOCTIVM vtrumque Ægyptij sacerdotes ἱερογλυφικῶς scribere si vellent, Cynocephalum sedentem effingebant, causam eam secuti, quod animal id vtriusque æquinoctij tempore duodecies, per horas quippe diei singulas, ac duabus itidem noctibus eiusmodi, potus excrementa profundit: vnde absurde factum, vt sedentem Cynocephalum in fontium apicibus statuant, quasi iugem & perennem aquam ex eo sibi conciliari arbitrentur. Adhæc, in his ipsis temporum carnibus Cynocephalus duodecies, horis quippe singulis, quãto potest argutiore vlulatu vociferatur. Etenim horarum obseruandarum ratio Clepsydris prius excogitata est, quarum præcipuus vsus in vrbe Achanta trans Nilum fuit: vbi inter alia vas admodum ingens erat, in quod singulis diebus sacerdotes singuli numero trecenti & sexaginta, ad anni scilicet rationem, qui apud eos habebatur, subductis intercalaribus quinque, de quibus in Vulture satis dictum est, aquam ex Nilo deferebant, quę suo emissa cauo per eius generis horologium horas indicaret: inuentum est postea tum vocis, tum sonori tympani significatione, more Cynocephali, eas discernere. Mos autem, vti dictum est nuper, erat apud Ægyptios, vt in horologiis aqueis Cynocephalũ adsculperent, ex pene cuius fistulato aqua destillaret, ea adhibita diligentia, vt quantum satis esset immitteretur, neve cauum nimis arctum, neque nimis patens esset, hoc nimis celerem effusionem, illo stragulationem sæpius efficiente. Ex iis vero, quæ supra posita sunt, datur intelligi, quodnam sit animantium id genus, quod nullo expresso nomine Victorinus Rhetor memorat eo loco, vbi M. Tullius in Rhetoricis temporis finitionem quærit. Ait enim is, Trismegistum, quum in Ægypto esset, sacrum quoddam animal Serapidi dicatum duodecies toto die vrinam facere obseruasse, idque pari semper interposito tempore: vnde ipse diem per duodecim horas dimensum esse coniecerit, exindeque hunc horarum numerum constitutum: quamquã sunt qui velint ex cœli dimensione, quę, secundum musicam rationem in duodecim partes diuisa fertur, horas itidem duodecim adinuentas. Astronomi enim diem & noctem, quotquot alteruter horarum nostrarum fuerit, in horas ipsi suas XII. singulos partiuntur. Aquam porro maiores nostri, quantum per totum diem sufficeret, exceperunt tenuissimo cauo diffluentem, eaque in duodecim partes diuisa, ex partibus horarum numerum statuerunt.

C *Vsus Clepsydrarum vbi primum.* D

QVIES,

A

QVIES. CAP. V.

QVANTVM vero pertinet ad sessum, sessus, vt Iamblichus ad Porphyrium scribit, quietis indicium esse videtur, de quo plura inter arbores disseruimus, vbi Deum in loto sedentem ab antiquis, idque ex Nasamonum instituto, pingi solitum, & qua causa declarauimus. In æquinoctiis vero illa vtriusque temporis æque dimensi paritas, quietis cuiusdam indicium haberi potest, cum nihil subsultet, quod alterutram partem inquietet; vtraque vero firma stabilisque in æquilibrio conquiescat.

LITERÆ. CAP. VI.

LITERAS quoque per Cynocephali simulacrum intelligebant Ægyptij: quia quoddam eorum genus eas callere existimabant, seque illis ob literarum cognitionem cognatos esse. *Plin. libr. 8. cap. 54.* B Simulac enim Cynocephalus in templum inductus erat, eorum ritu educandus colendusque, sacerdos illi albiolum, calamum & sepiam apponebat, exploraturus an ex eo genere esset quod in cultum recipi deberet: quippe si quid scribendo cognationem suam approbasset, ea de causa Mercurio sacer erat, qui literarum omnium author habebatur. Ex quo iam credere possumus, Simiam olim latrunculis ludere didicisse, & Elephantum literarum Græcarum doctum in puluere scriptitasse, Muremque, quod pro comperto Albertus ponit, in conuiuiis candela discumbentibus prætenta, daduchi ministerium præstitisse. *Mus in conuiuio.* Mira hæc fortasse videantur iis, qui sententiam Anaxagoræ probant, animalia omnia ab homine rationem habere dumtaxat actiuam, passiuam autem, vt ita dicam, & tamquam mentem quamque mentis interpretem dicunt, numquam habere. C Sed enim & Pythagoras & Plato asserere videntur rationis participes animas esse, vt eorum animantium, quæ vulgo rationis expertia vocentur, tametsi ratione non vtantur, tum propter incongruam ineptamque corporum compaginem, tum vero quod disserendi facultate careant, vt in Simiis, & id genus aliis humani cuiuscumque fere operis imitatricibus est cernere. Quinimo Diogenes his etiam intelligentiæ aerisque participatum impertit, quæ vt magis minusve sint humanæ figuræ similia, ita magis minusve intelligant. E conuerso autem, vt apud Aristotelem & Physiognomos alios habetur, ita mores in humana perpendimus natura, prout effigies, ipsaq; corporis species ad brutorum aliquod refertur: *Per brutorũ aliqua, hominũ mores significantur.* vtpote Asinina labia crassa quippe prominentiaque, tarditatem & stuporem ingenii, Caninas maxillas iracundiam simul & fidelitatem, hispidam angustamque frontem, quippe Suillam, impuritatem morum, indocilitatemque hominis indicare: atque ita fere singulis in articulis, ingenium nostrum ad brutorum similitudinem explorari. Pari igitur ratione Cynocephali, Simiarumque genus omne, quorum bona pars mira quadam similitudine faciem humanam, pedes autem & manus omnino referunt humano itidem sensui & operationi, artibusq; propinquiora D sunt, & propemodum intelligere nobiscum pariter iudicantur. Non præteribo hic, quod ad hanc pertinet similitudinem, quod Galenus in aggressionibus Anatomicis ait, se multas Simias & Cynocephalos dissecasse, si humani corporis copia non affuisset, miramque in iis similitudinem cum humano corpore deprehendisse: quare Ennius recte admodum scribit,

Simia quam similis turpissima bestia nobis.

Sed esto similitudo hæc ingenij causa: Quid hi super Elephante dicturi sunt, quo quid brutum magis, & ab humana figura diuersius? Ei tamen beluæ esse quandam cum genere humano societatem, M. Tullius in Epistolis, ex confirmata hominum opinione, non negat. *Epistola ad Marium.*

VNDE

VNDE BRVTORVM CVLTVS APVD ÆGYPTIOS. Cap. VII.

A

ALI vero colique animalia, quæ rationis expertia dictamus, sunt qui ab Iside tradant institutum, quæ honorem hunc coniugi, eidemque fratri Osiridi præstandum induxerit, magna agrorum parte sacrificulis adiudicata: moremque fuisse initio, vt quæ quisque vellet animalia in hunc vsum aleret, quibus vita functis, tamquam Osiris occubuisset, luctum instaurabant. Cæterum postea delectum habitum, & Cynocephalo in primis honorem attributum propter excellentem quandam, vt rerum periti afferunt, animalis istius naturam humano propemodum generi proximam: vt vero profani putant, quippe qui rerum historias ex vulgo mutantur, factum aiunt, propterea quod Osiris huiusmodi Satyrorum genere sit plurimum delectatus, vt nostro etiam tempore vanissimi plerique faciunt. At Romanis etiam id nequitiæ genus in vsu fuit. Quare nebulonem Vedium luxuriæ carpit Cicero, quod sibi obuiam factus cum duobus essedis & rheda equis iuncta & lectica, quodque in essedo haberet Cynocephalum, neq; deessent etiam Onagri: quare numquam hominem nequiorem autumat se vidisse. Quin vero & Satyros eos appellatos constat. Magna horum vis in subsolanis Indorum montibus, quæ Cartadulorum dicitur regio, humana propemodum effigie, tamque quadrupedes quam recte currentes, tantæ pernicitatis incursu, vt propter velocitatem non nisi senes aut ægri capiantur. Atque hinc ridiculum illud Alexandri Magni militibus obuenit, qui loco quodam per Indiam facientes iter, Cercopithecos adeo multos insignique magnitudine conspicati, qui ad exercitus similitudinem, quem inferne sub signis progredi obseruabant, ordines & ipsi seruare videbantur, in eos velut in hostes montium iuga insidentes impetum fecerunt, suique erroris admoniti à locorum peritis, non sine rubore arma inhibuerunt.

Vedius à Cicerone cur reprehensus.

B

Meminit Q. Curtius.

SACERDOS. Cap. VIII.

SED vt ad hieroglyphica redeamus, sacerdotem etiam hieroglyphice per Cynocephalum Ægyptij significabant, propterea quod aiunt animal id neque pisce, neque pane ex piscibus confecto vesci, quali Oritæ plurimum vtuntur. Indorum ea gens, qui nullum alium cibum nouere, quos vnguibus dissectos sole torrent, atque inde panem ex his faciunt, vt Clytarchus memoriæ prodidit. Veluti tres apud Babylonios familiæ olim fuere, quæ nullo alio cibo victitabant, quam piscibus arefactis & pistillo tusis, ac demũ in offas coactis, veluti pane: cuiusmodi religio in Christianæ quoque pietatis collegia quædam emanauit, quæ perpetuam carnium abstinentiam sibi constituerunt, quod tamen apud eos honestiori de causa & longe maioribus argumentis institutum. Externi tamen sacerdotes & pisce, & huiusmodi etiam pane vescebantur, quo Ægyptij tantum abstinebant, piscemque hi demum omnem, vt Commentario suo dictum, religiose admodum abhorrebant, eaque potissimum de causa, tanto Cynocephalum cultu prosequebantur, in quo suæ religionis timorem obseruarent.

C

Carnium abstinentia.

D

CIRCVMCISIO. Cap. IX

CVMQVE circumcisionis ritum Ægyptij suscepissent, animaduertissentque Canicipites hos circumcisos nasci, rati, non temere sed diuinitus ei animantium generi id obtigisse, maiori eos habuere veneratione, vnam eandemque cognationem cum illis omnino profitentes. Circumcidere vero antiquissimum fuisse Ægyptiorum institutum, ab eisque ritum sumpsisse Iudæos, Diodorus fabulatur, quem secuti scriptores quidam alij, proprium hoc, & vetus Ægyptiorum arbitrati sunt, quem morem Colchi, vt pote Ægyptiorum coloni, neque non Hebræi apud eos educati, postea tenuerint. Sed eorum hæc est fabula, qui Diuinarum literarum historiam tam longa annorum serie apud populos nationesque omnes receptam, obscurare conati sunt, cui tamen & Strabo & Cornelius

Circumcisionis Ægyptorum antiquus mos.

A lius Tacitus subscribunt, qui circumcidere genitalia Iudæorum institutum asseuerant. Sed enim qui veterum monumenta studiosius perscrutantur, Abrahamum norunt signum populo suo dedisse circumcisionem, qua sui ab Ægyptiis distinguerentur. Non igitur, diceret Irenæus, ad similitudinem Cynocephali circumcidebant Ægyptij, sed ab Hebræis ritum hunc Ægyptiorum natio magna ex parte suscepit, quæ virum illum per annos multos in Ægypto degentem, & de diuinis assidue disserentem admirata est, pluribus & veteribus & nouis scriptoribus id asserentibus. Sed fac nihil horum inueniri, validius id mihi argumentum est, quod ex historia desumitur, mutilandorum genitalium legem antiquis temporibus popularem apud Ægyptios non fuisse, cuius rei Pharaonis filiam testem appello locupletissimam, quæ cum in ripa profluentis fluuij Mosem comperisset, euestigio circumcisum agnouit, & fœtum gentis Hebraicæ nuncupauit. Quod si circumcidendi mos Ægyptiorum itidem fuisset, quinam ex hoc signo in cognitionem eam deuenire potuerit? Ex quo illud etiam suspicari licet, nō omnium Ægyptiorum institutum fuisse mutilationem huiusmodi, sed sacerdotum tantum, vt à prophanis secernerentur, quod apud Hebræos semper populariter obseruatum est. Notum B illud est, Iudæos olim contra Hadrianum mouisse bellum, qui, ne mutilarentur genitalia, vetare voluerit.

CORDIS APERTA SIMPLICITAS. CAP. X.

DE mysterii autem ratione, varia traduntur ab authoribus pene omnibus, sed præcipue quidem nihil præter obscœnorum munditiam ea re quæsitum existimant. Alii figuram eam fuisse aiunt, sed quam ne ipsi quidem Hebræi satis intellexerint. Non desunt, qui id insigne ob eam causam genti inditum putent, quo numerosa illa progenies cœlitus Abrahamo promissa, à cæteris esset gentibus discreta. Antiqui omnes Theologi, ex hoc circumcidendi cordis figuram & typum asserunt, quod ea pars, quæ circumciditur, similitudinem quandam habeat cordis: iussisse vero Deum vt ea nudaretur, quo ostenderet, aperto & simplici corde oportere nos viuere, vtpote, quæ in ea corporis parte, quæ omnium fere gentium ritu pudoreque velari solet, instituta sit: quia secretioris illius circumcisionis, quæ in corde fieri debet, indicium fuit. *Circumcisi enim sumus*, inquit Apostolus, *circumcisione non manu* C *facta*. Nam & Prophetæ identidem clamant: *Circumcidite duritiem cordis vestri.* Declamant super hoc Lactantius, Eucherius, Irenæus, Græci Latinique omnes. *Nam illa*, inquiunt, *carnis mutilatio in Iudæis, nisi significaret cordis circumcisionem, careret vtique ratione: quia si Deus id vellet tantum, à principio sic hominem formasset, vt præputium non haberet.* Quæ vero super hac re multa admodum magister noster Paulus senserit, cum sint quotidie in piorum manibus, & publice recitentur, superuacaneum ea repetere iudicaui: idque sat fuerit monuisse, Origenem Adamantiū super hoc legendum epist. ad Romanos c. 2. lib. 2. & alibi passim, ita tamen ne Chrysost. Basilium, & ex nostris neminem prætereamus.

Circumcisionis mystica significatio.

IRACVNDIA. CAP. XI.

ADHÆC Ægyptii sacerdotes iracundiam per Cynocephalum indicabant. Est enim Cynocephalus ante omnia animalia iracundus, indignabundusque, de quo id dici potest, quo de Pane Theocritus,

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. quasi dicamus,

D *Semper acerba illi pro naribus assidet ira.*

Nam omnino & Panes, & Satyros, & Sphingas, & Simias, & Cynocephalos idem propemodum genus, diuersis tamen inter se distinctum speciebus, authores ponunt. Nascuntur vero Sphiges apud Troglodytas Æthiopes, forma haud ei dissimili qua pinguntur, fusco pilo, mammis in pectore geminis, monstro similes, sunt etiam paulo pinguiores: naturam habent in cicurationem admodum procliuem, pluribus exercitiis disciplinisque aptam. Albertus quoque inter Simiarum genera Sphingem agnoscit, insignem duabus in maxilla maculis nigricantibus, cauda coloris itidem subnigri & oblonga. Harum ego vnam Veronæ cum essem, vidi, mammis illis & glabris & candidis, à pectore propendentibus: circumducebat eam circulator quidam Gallus, ex ignotis antea insulis recens aduectam. Ostentabat idem cuniculos nostris quadruplo maiores, mira quippe corporis obesitate disten-

Sphinx.

Cuniculi ex ignotis insulis.

distentos, & quod, nisi quis viderit, credere vix queat, præditos quaternis singulos genitalibus, humanorum digitorum instar & similitudine cohærentibus. Ipsa vero Sphinx toto erat pectore glabello, facie & auribus humanis propioribus, dorso hispido supra modum, fusco & oblongo admodum pilo, eoque densissimo. Rector læuum brachium, quo catenam, cui erat alligata, regebat, ferrea manica obarmatum habebat, dextra baculum gerebat, quem in faciem animalis identidem prætendẽs, bipedem secum ambulare, & loco etiam saltare, interdum & obgannire faciebat, multamque hinc à spectatoribus stipem aucupabatur. A

ARCANA TEGENDA. Cap. XII.

PORRO Sphinges in Ægyptiorum templis hieroglyphice admonent, mystica dogmata, præceptaque & institutiones sacras, per ænigmatum nodos à profana procul multitudine inuiolata custodiri debere, & in arcanis tantum tractari: cuius ergo taciturnitatis effigie, huius tabellas & literas signare diu delectatus est Octauianus Augustus, quam postea repudiauit vsus inde, felicis ominis causa, Alexandri imagine. B

Suet. in eius vita c. 50.

INGENII ACVMEN. Cap. XIII.

EA vero hastæ Palladiæ cuspidi subiecta, vt in ea Mineruæ statua, quam Athenis olim fuisse erectam ait Plinius, ostendit nihil tam abditum & reconditum esse, quod ingenii acumine exeri, & palam proferri non possit: ita quidem Sphinges. At qui Cynocephali vocantur, corpore sunt deformi, ferum omnino, vti diximus initio, atque indomitum animal, quod nulla ratione modoque sæuit, supercilio aspectuque sunt horrido & truci, vt genuinam, qua de supra dicebamus, bilem ex facie possis agnoscere.

DIVINA IN OCCVLTO. Cap. XIV.

Sileni quid.

ADDENTVR & Sileni Cynocephalo: sunt enim & hi, vt Pausanias attestatur, ex Satyrorum grege, quos cum ætatis iam prouectioris esse cœperint, Silenos appellare consueuerunt, quorum hieroglyphicum erat, diuinitatem in re quapiam delitescere. Erant enim Sileni, vt ex Platonici Alcibiadis dicto colligimus, imagunculæ quædã sectiles, ita concinnatæ, vt diduci & explicari possent, quæ vbi clausæ erant, nihil aliud quam ridiculam & monstrosam quandam tibicinis speciem ostentabant: vbi vero aperiebantur, venerabile numen aliquod exerebant. Hinc Alcibiades Symposio, Socratem Silenis similem esse dicit, quod is longe alius esset interius intuenti, quam summo habitu videretur. Vnde etiam Σιληνοὶ Ἀλκιβιάδου dici solet, de re quæ prima fronte vilis ac ridicula videatur, interius tamen ac propius contemplanti sit admirabilis. C

Sileni.

VRINATOR. Cap. XV.

SED ENIM, ne reliqua Cynocephali significata prætereamus, per simulacrum eius vrinatorem etiam intelligebant, quandoquidem animalia reliqua inter natandum abhorrescere, rugisq; strigosa fieri perhibentur: vnus Cynocephalus, vt apud Horum est, in quemcunq; locum tranare perrexerit, nullo vel squaloris vel horroris indicio fertur enatare, cuius quidẽ natationis facilitas vna cum literarum peritia, quæ potissimũ in Cynocephalo discernuntur, eam animali conciliant laudem, quæ doctis & experientibus viris tribuebatur, vt scilicet & literas & natare didicissent: cõtra vero in ignauos & nullo negotio idoneos, nulliusque disciplinæ aut exercitii participes, Athenienses dicere solebant, μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, neque quidem natare, neque literas, cuius prouerbii mentionem facit in legibus Plato, atq; etiam Aristides in Apologia quadam. Quod vero hæc liberalia essent studia, apud Tranquillum legimus, Octauianum Augustum nepotes suos & literas & natare, aliaq; rudimenta per D

A ta per se plerumque docuisse. Iam & de Caligula ad eius ignominiam dictum, quod admodum docilis ad cætera, natare nescierit. Porro vrinator non est simpliciter positum, sed eum significat qui profunda quæque peruestiget, vnde locos apud scriptores perdifficiles, Delio natatore dicimus: egregie enim Delii natandi peritia celebrantur.

ORBIS TERRARVM. CAP. XVI.

PER idem animal orbem terrarum ἱερογλυφικῶς Ægyptij significabant. Nam cum duas & sexaginta primarias terræ habitabilis regiones ponerent, quas & Hali Amberagel in tractatu vltimo Astrologiæ memorat, obseruarunt magna in id genus animalium cura adhibita, partes totidẽ in Cynocephalo moriente, quæ quotidie singulæ perirent, mox & secundo & sexagesimo die quod reliquum esset corporis interiret. Erat vero apud eos sacerdotes summa religio, vt quicumque singulis diebus intermortuus esset, articulus præsecaretur, riteque vnguentis more suo obunctus sepeliretur. Quod vero mos fuerit Ægyptiorum vnguento plurimo cadauera inungendi, durauit etiam apud B Christianos diutissime mos hic, quod ex Tertulliano coniectari possumus, ita dicente: *Si Arabiæ queruntur, sciant Sabæi pluris & carioris suas merces Christianis sepeliendis profligari, quam Diis fumigandis.* Sed vt ad orbis partitionem reuertamur: Deus excelsus, diceret Clemens, penes quem rerum omnium potestas est, in septuaginta & duas partes diuisit totius terræ nationes, eisque principes Angelos præfecit, mox Christus Apostolos totidem, antequam pateretur, per omnem terrarum orbem dimisit, qui Euangelium prædicarent. Astrologi, suam quandam secuti commoditatem, sexagenis tantum partibus orbem diuisere, de quibus ita Proclus in Sphæra: *Sed nec interualla circulorum in toto orbe à se inuicem stata sunt: verum pro sphærarum descriptione ad hunc modum dispensari solent. Diuisio in LX. partes meridiano quouis circulo, Septẽtrionalis circulus à polo sexagesimarum partium quisq; interuallo notatur, Aequator ab vtroque tropico sexagesimis quaternis distat.* Reliqua ex Iacobo Zieglero huius doctrinæ peritissimo cognoscere poteris, cuius tu eruditionem admiratus, cum Principem is neminem virum in Italia, atq; adeo in ipsa vrbe Roma reperisset, à quo susciperetur, tu ipse mi Cœli, hominem & probum, & literatum, vti Anacharsin Solon, complexus in contubernium tuum admisisti, & vt doctrinam suam posteritati C communicare posset, per ea, quæ illi præstas commoda, effecisti.

Mundi diuisio.

Ægyptiorũ mos vngendi cadauera.

DE SIMIA. CAP. XVII.

HÆRES INVISVS.

IAM vero quædam super Simia conquiramus, qua super id traditur, quod iidem sacerdotes, vbi hereditatem in inuisos collatam significare voluissent, hieroglyphicũ Simiæ quę paruulam pone Simiolam duceret, facere consueuerunt: cuius argumenti causam eam apud Horum legas, quod duas ipsa Simiolas vno partu perfert. Sed enim earum alteram magis diligit, alteram ita negligit, vt eam etiam odio prosequi videatur. Quam vero curandam suscipit, morose adeo complectitur, & ante se comprehensam gestat, ostentat omnibus, tractarique gaudet, gratu- D lationem intelligẽs, vt magna ex parte fœtum ipsa suum, cui tanto affectu fauere videbatur, attrectando enecet: mox alterum, quem negligere cœperat, educare cogatur, in eum omni mox conuersa cura.

HOMO NIHILI AC NEQVAM. CAP. XVIII.

VVLGATISSIMVM vero illud est, & omnium scriptorum ætatumque testimonio receptum, Simiam pro despicatissimo & maxime nequam homine haberi, vt pro Ctesiphonte Demosthenes, Æschinem tragicam esse Simiam dicit, quod personatus quodammodo verborum grauitate videretur, cum alioqui pessimus atque nequissimus ciuis esset. Et Dion historicus de obtrectatori-

Idē Philostratus in Aristide.

bus, *Quos ego*, ait, *non pluris facio, quam vt dici solet, Simias.* Apud Cicer. in Epistolis, Simiam inuenias pro nihili homine positum. Quodque historiis Græcis memoriæ mandatum est, Simiæ, quam Rex Molossorum in deliciis habebat, improbitas minime prætereunda. Illa enim, cum Spartiatæ oraculum ab Ioue Dodonæo petiuissent de victoria sciscitantes, legatique vas illud in quo inerant sortes collocauissent, vrnam euertit, sortesque dissipauit. Negant vero Historici, vt Cicero de Diuinatione refert, Lacedæmoniis vllum vnquam ostentum hoc tristius accidisse: nam quæ præposita erat oraculo sacerdos, dixisse fertur: *De salute Lacedæmoniis esse, non de victoria cogitandum.* Neque vero Plautus inepte Simiam bestiam, nunc nihili vocat, nunc nequissimam, in Milite, ac Pseudolo, & in Rudente, pro lenone in somniorum coniectatione ponit, quando lenonibus nihil est scelestius neque perditius, ingrato dubio procul & inuiso mortalibus genere, *quodq; est*, vt ipse dicit, *Deorum odium atq; hominum.* A

Molossorũ Regis Simia.

VITIORVM DISSIMVLATOR. Cap. XIX.

ADHÆC, hominem sua dissimulantem vitia, turpitudinemque domesticam occultantem, notare si vellent Ægyptii, Simiam micturientem faciebant: ipsa enim est ea verecundia prædita, vt quotiescumque lotium fecerit, excrementum illud (quod etiam in fæce reliqua feles faciunt) effossa obruat terra, aut alia quapiam re superingesta omnino occultet. Sed quoniam impressi codices in damno sunt, quantum ad Simiæ nomen, quæ sit castior lectio, in Fele, hoc est, in Æluro disputatur. B

IMPVDENTIA. Cap. XX.

PETVLANTIA.

MIHI quidem longe significantius per Simiam impudentia videtur ostendi posse, quam huiusmodi verecundia. Ea siquidem partibus iis, quas verecundia occultari iubet, assidua sessione depilatis, natibusque ita turpiter denudatis, improbum exhibet spectaculum, & eius generis mares, præcipueq; Cercopitheci, natura procaciter excitata, frequenti quantumlibet spectatorum theatro, satis cum impudentia pudendi tractatione lasciuiunt, eorum instar fatuorum quos nunc Ægyptii, vt omnibus ad Nilum locis palam est, Maurique & Turcæ omnes simul ac talia perpetrare conspexerint, magnopere venerantur, summaque innocentia & simplicitate præditos arbitrantur: remque putant admodum piam se facere, si cumulatim in hos stipem contulerint. Sed vtcumque illa, Pithecusæ insulæ, quod ad hanc facit morum prauitatem, notæ sunt in Tyrrheno mari, quibus nomen inditum à Simiis, in quas Candulus & Antlantus, vt apud Harpocrationem ex Æschyli Sardiani iambis legitur, fratres, omnium ea ætate profligatissimi impostores à Ioue transformati sunt, cũ aduersus eum quoque fallaciarum machinas admouissent. De quibus ita Ouid. in Fabulis: C

Metamor. lib. 14.

Inarimem, Prochytamque legit, viridiq; locatas
Colle Pithecusas habitantum nomine dictas:
Quippe Deûm genitor fraudem & periuria quõdam
Cercopum exosus, gentiq; admissa dolosæ,
In deforme viros animal mutauit, vt iidem
Dissimiles homini possent similesq; videri. D

Sane quidem petulantiam quis hoc scriptionis genere significaturus, nullo commodius animali vtetur, quam Simia: cuius improbitate considerata, Plato in Ciuitate sua Thersitem ait, illum omnium qui ad Ilium venere turpissimum, tantæque impudentiæ monstrum, vt Achillem Agamemnoni exprobrare nihil veritus fuerit, seque heroibus ingerere temerarius assueuerit, in Simiam commutatum esse, imitarique adhuc hominum facta, non re, sed specie ipsa mutata: quod etiam Q. Calaber Paralipomenis tangit. Nam si cum inter homines ageret, tam perditæ fuit insolentiæ, vt ne Regibus quidem Imperatoribusq; ipsis quicquam parceret, minime mirum, si, postquam in bruta transiuit, eundem animi tenorem seruat, importunitatemque omnem aduersus Leonem ipsum, ferarum omnium regem,

Thersitis insolentia notatur.

A regem, excercet. Sane Lycophron Therſitem ipſum πιθηκόμορφον appellat, & vulgo genus hominum huiuſmodi ſimiis ſolemus æquiparare. Ac in eam improbitatem ita nos aliquando luſimus ſermone ad Leonem X. P. M.

Denique ſic petulans generoſo infenſa Leoni
Simia, quæ natibus, caudæque & clunibus huius,
Tantùm animi eſt paruis, affixa procacibus auſis,
Hoc tam magnum animal vexatque agitatque, nec vllam
Eſſe moram patitur, Muſca importunior: apta
Illa feros vitare vngues & dentis acumen,
Lubrica dum fidit ſaltu, leuibuſque lacertis,
Deque ſuo quærit ſibi tot ludibria Rege.

FEBRIS MEDELA. CAP. XXI.

B RELIQVVM hic erat, vt ex eorumdem ſacerdotum dictatis remedium febris ex Leone Simiam veſcente ſignificari ſubijceremus, ſed ſuper hoc ſatis in Leone.

SVI ADMIRATOR. CAP. XXII.

QVo ſit in prolem ſuam affectu Simia, paulo ante diximus. Hinc autem aliud oritur hieroglyphicum. Fuerunt enim qui Suffenos Catullianos per fœtam Simiam aptè ſignificari poſſe contenderent, qui ſcilicet ſine riuali dicta factave ſua vnice amant & venerantur. Generoſum Pindari dictum, qui genus hoc hominum philautia, hoc eſt, cœco amore ſui perditum irridens, adulatores non aliter viros probos & amicos videri ait inſipientibus, quam Simiæ pulchræ pueris iudicantur. Ait enim in Pythijs, καλός τοι πίθων παρὰ παισί, *Bella quidem Simiola eſt pueris.* Nam & Horatius adulatorem in obſequium plus æquo pronum, ita ad diuitis nutum mutari ſcribit, *Vt credas mimum partes agitare ſecundas.* Simia verò mimum exſcribit, quòd vna omnium maxime atque efficaciſſimè quæcumque fieri viderit imitatur. De philautia Syneſius, vir literatiſſimus, cum epiſtolas accuratius à ſe ſcriptas aliquando colligeret, vereri ſe dixit, ne quod Simijs accidit, eueniat ſibi: illæ enim, ait, cum C natos animalium omnium turpiſſimos periant, putant ipſæ tamen eos eſſe omnium formoſiſſimos. Atque vtinam, mi Cœli, non itidem & ego fallar, qui tantum vigiliarum hieroglyphicis his indagandis impenderim, tantum laborum conſcribendis exhauſerim, vt quod nunc hominum eſt ingenium, poſteaquam me ſtudioſorum animos oblectare exiſtimauero, ludibrio ſim. Quid enim, inquient, ad nos literarum Ægyptiarum fabulæ, cum nunquam ſatis temporis per ætatem etiam longiſſimam ſuperſit, vt vel Latina vel Græca diſcere quis poſſit? quanto ſatius fuerat quatuor hos & viginti annos, qui contexendis ſex circiter & quinquaginta huius argumēti commentarijs periere, vel eloquentiæ, vel traducendis authoribus Græcorum optimis impendiſſe: aut, ſi *frigidus obſtaret circum præcordia ſanguis,* mihi potius latenter inſtituiſſe viuere, ne per continuam genij defraudationem corpus affligerem, vnde diuturnas grauiſſimasq; tot ægritudines contraherem, neque tamen hinc vllam apud potentiorum quemquam gratiam mihi compararem? Vera hæc, non inficior, dicturi ſunt. Sed quid agerem? Suus cuique attributus eſt error. Si quid tamen fuerit quod vel tibi, vel tribus amicis alijs non vſquequaque diſplicuerit, ſatis me conſecutum arbitratus: habeant ſibi ſua regna Reges, reD ſpondebo, meamque iudicio trium circiter amicorum induſtriam approbari vſq; adeo æſtimabo, vt pro laboribus tantis ingentem mihi mercedem cumulatiſſimè perſolutam, rationibus meis ſim nulla contatione relaturus. Vale, meque Manardo, more tamen illo tuo, plurimum commenda.

Generoſum Pindari dictum.

Pierius 24. annos in his Hierog. cōtexendis impendit.

IOANNIS PIERII VALERIA-NI HIEROGLYPHICORVM LIB. VII. A

DE IIS QVÆ PER CERVVM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICVM ACHILLEM BOCCHIVM BONONIESEM. B

Ingvlaris illa mentis integritas, summaque Eruditio tua (Achilles Bocchi nobilissime) nostraq; amicitiæ firmitas, perpetuaque constantia iubent, vt quantum in me est, tui memoriam nullo vnquam tempore apud me desituram assidue celebrem: siue nos coniunxerit olim studiorum similitudo, siue fortunæ quædam paritas (quod eodem tempore pari militia tibi Bononiæ, mihi Romæ easdem disciplinas profiteri contigerit) eorumdemque amicorum, quos diu coluimus, patrocinio protegi. Nullæ tamen te amandi causæ maiores extiterunt, quam congressus illi periucundi, perutiles, & in primis mihi salutiferi, cum tristissimo illo meo, Italiæque totius tempore recens Florentia cum Medicis meis eiectus, Bononiæ te superiori æstate conueni. In tanta enim rerum mearum omnium iactura facta neminem habui, qui sapientioribus sermonibus mœrorem, miserias, calamitatesque meas molliret alleuaretque magis, quam amicissimæ officiosissimæque consolationes tuæ: ita te prudenter per totius vetustatis exempla, perque ea quæ ætate nostra conspexeramus, de humanarum rerum vicissitudinibus disserentem audire plurimum iuuabat. Accedebat huc, tua illa verborum bonitas, mira vultus hilaritas, & festiua semper oratio, qua me ita deliniri sentiebam, vt ad ærumnas meas mitigandas nihil accidere posset C *vtilius, nihil accommodatius. Tecum itaque totos illos dies esse, tecum ambulare, tecum sedere nunquam destiti, donec maximam eius, quæ me tum oppresserat, anxietatis partem à ceruicibus meis excussisse mihi visus es, ægritudinisque illius feritatem non parum mitigasse. Postea vero quam acerbitas illa temporum in mitiorem versa est, fortunam, elapsus è custodia Pontifex, patriæ Medicei, Romæ nos restituti, mihiq; res satis belle successere, factum est, vt me tot iam laborum difficultatumq; nihil omnino pœniteret. Hippolyti enim mei liberalitate sum egere vetitus, liberiusque mihi otium indultum est. Vnde datus est ad literarum studia reditus, & desertæ diu Musæ repetitæ. In his autem ea prima fuit cura, vt quæ tractasse me olim nosti hieroglyphica, diutius in situ esse minime permittirem. Accinxi me itaque ad poliendum eo tunc consilio, vt si niueus doctorum amicorum calculus accessisset, modo hoc, modo illud Commentarium emitterem. Quod vt commodius fieri posset, eruditissimis viris amicis meis libellos singulos singulis inscripsi: vt ipsi non magis mea, quam sua causa, quod corrigendum existimassent, accuratius emendare quodammodo cogerentur. Ex his Ceruus tibi dedicandus fuit, propterea quod sermones illi, quos calamitoso meo illo tempore tecum fuisse repedetebam, argumentum id præcipuè habuisse memini, vt tot inuectas multis ab hinc annis in plerosque Principes calamitates, quales & quantas Europa ferè tota vidimus, eorum delirio deriuatas inde procedere querebamur,* D *quòd id hominum genus amicos synceriores veridicosque propemodum fastidiret, plurimumque adulatores subdolosque parasitos vnicè adamaret. Præcipuum vero Cerui esse hieroglyphicum apud Ægyptios, vt si hanc iudicij captiuitatem indicare vellent, Ceruum fistula allectum pingerent: vt si quæ huiusmodi tendiculæ pararentur, haberet scitus homo quod sibi proponeret præcipuè fugiendum.*

AB ADVLATORIBVS PESSVNDATVS. Cap. I.

ÆGyptii hominem dolo ab adulatoribus circumuentum ea pictura significabant. Quod vero Ceruo insitum natura sit pastorali fistula, vel suaui aliquo modulantium concentu demulceri,

A ceri, tantaque hinc affici voluptate, vt immemor sui nullo prorsus negotio capiatur, vel iniecto alicunde telo, quod propter animi abalienationem adesse tunc minime suspicatur, euestigio transfodiatur: atque ita fiat adblandientium præda, aliquod ludibrio suo conuiuium exhilaraturus: quemadmodum cum pernicie sua ridiculi fiunt, qui lenocinijs istiusmodi sese offerunt capiendos: vt recte mihi Antisthenes Philosophus dixisse videatur, *Longe satius esse in Coruos, quam in adulatores incidere.* *Dictū Antisthenis. Laertius in eius vita.*

Hæc iam tunc in congressu illo Bononiensi dicta, puto meministi, cum tu, vt semper soles docte aliquid declamare, subiecisti: Sapientissime quidem Antisthenes, qui vt iuuentutem suam (nam ea potissimum ætas huic obnoxia est incommodo) ab Archilocheæ Vulpis calliditate liberaret, vtili omnibus documento futurus, Coruos aiebat non tam hominibus obesse, quam adulatores. Corui siquidem corporis tantum oculos effodiunt,

B quos ne vtiles quidē non postremi nominis Philosophi existimauerunt: alij, vt contemplationis impedimentū nescio quod, spōte effossos, abiecerunt. Adulatores vero mentis, quæ nostri diuina pars est, oculos eruunt, intellectum scilicet atq; iudiciū, quib. tantum reliquis præstamus animantibus, obtenebrant: quibus ita perditis euenire necesse est, vt nihil fiat humanitati reliquū. Idē etiā dictitabat, Meretrices bona omnia amatoribus suis cōprecari, præter vnam mentem atq; prudentiam: ita adulatores ijs quos assectantur, omnia felicia ominari, præterquam sapere, ac seipsos noscere. Addidisti etiam illud, quod Crisippus Passienus dicere solebat, non esse claudendū ostium adulationi, sed aperiendum: veluti solet amicæ, quæ si fores impulit, grata est: si effregit, gratior: prodesse enim is hoc arbitrabatur, vt homo inde qualis esse debeat, admoneretur. Respondi ego: Argute quidem Passienus opinabatur, sed paucissimi, quos ardendissi-

C ma virtus vndecumq; munierit, hoc assequi potuerunt, reliquis plerisq; omnibus, ob humanæ naturæ imbecillitatem periculum imminet, nec si ad hæc aures patefecerint, tanquam Vituli inter Lupos circumueniantur, vt Crateris Cynici sententia declarauit. Contra vero sapienter illi vitam instituerunt, qui non ad ostentationem viuunt, non populares aures captant, sed sibi rerum suarum conscij, rationem ipsam, veram viuendi ducem, sibi proposuerunt. Quare cum veritas semetipsum noscere doceat, impediat adulatio, illa virtutis viam, hæc vitiorum semitam collaudet; illa bonis, hæc malis parere compellat: reijciatur à nobis penitus adulator, more Philosophi Timonis, qui Demeam assentatorem ligone percussit. Nullum enim animantium genus assentatoribus, ait Plutarch. perniciosum magis, nullum quod citius iuuentutem in præcipitium agat, nullum quod facilius fortunas, honores, vitam denique ipsam radicitus euertat. Ideoq; Diogenes interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: *Si de feris*, inquit, *interrogas, obtrector; si de cicuribus, adultor.* Nam veluti aucupes blandulo quodam stridore & mellita vocula simplices auiculas, aut visco implicant, aut in pedicas inijciunt: ita pellicit homines adulatio, & mox in omne scelus impellit, eoque impulsos & in-

D uolutos, in vitam demum calamitosam trahit, perq; caput & pedes in profundissimam ærumnarum voraginem demergit. Recte itaque dicere solebat Aristonymus: *Ligna dum ignem nutriunt, ab ipso consumi: diuitias, dum adulatores alunt, ab eis labefactari.* Excepisti tu: Recte quidem, mi Pieri. nam in memoriam illud mihi reuocasti, quod & Phauorinus Philosophus Actæonis fabulam à suis canibus, quos alebat, deuorati, ad adulatorum trahit euentum, quorum finis & intentio est totum absumere, si possint, dominum. Quod cum ita sit, Antisthenes siue Diogenes Cynicus cum ligone suo summo opere commēdandi sunt, qui, quod in vita perniciosissimum esset animaduertentes, vrbanissimo dicterio alter, castigatione alter, homines ad morum integritatem & prudentiam natos, admonere voluerint, ne pessima parasitorum contage labefactati, per imprudentiam in tam procliuia vitæ discrimina pessum raperentur, omniumque ignominiæ, contumelijs atque ludibrijs expositi, eorum

quibus

quibus se suaque omnia crediderant, proditione perderentur. Subsecutus ego sum: At ne Ceruum A tantum Musicæ capi lenocinio persuasum habeamus, Equos etiam, ferocia alioqui animalia, eadem affici suauitate, Persica ex historia compertum, magno eorum detrimento, qui bellatores eos effœminatis cantilenis & modulis assuefecissent. Murænas quoq; & Trissas, piscium genera, euocari concentu & tintinnabulis, exploratum est vulgò: quamuis Murænas genituræ tantum tempore, vtpote quæ Serpentium sequi sibila feruntur, quibus eas admisceri tradunt. Iam & Otus, cui nomen inter aues ab auribus est, tanquam cantaminibus circumuentus modulamine afficitur, humerosque iactare, saltitare, & nutare vertice, quasi modulos teneat aspicitur: sed nulli horum Musica est exitio veluti Ceruis, quapropter hinc potius Ægyptij hieroglyphicum suum desumere voluerunt. Sane quo minus mirum sit, Ceruum Musicæ modulos intelligere, apud Ælianum legitur eum Indicæ vocis callere sonum, sermonemque percipere, neque alium quempiam ita facile: quamuis Ptolemæo Philadelpho Ceruus fuerit, qui Græcum idioma prorsus intellexerit. At iam satis super Cerui Musica euagati, reliqua nunc eius animalis significata subiungamus.

PRÆCIPITANTIA. CAP. II. B

PERCITO quempiam ingenio, temereq; ac nulla ratione sese mouentem (vt plerumque furores sunt qui Panici vocantur: quippe cum nulla vrgente causa quis in fugam se proripiat, negotiũve, quod præ manibus erat, statim abijciat, incœptumque deserat) Ægyptij per Ceruum & Viperam appictam intelligebant. Pugna enim huic est cum Serpente, cuius etiam cauernas instigat, nariumq; spiritu extrahit renitentem, vt luculenter his versibus Lucretius:

Vipera Ceruo inimica. Lib. 6.

Naribus alipedes vt Cerui sæpe putantur
Ducere de latebris Serpentia secla ferarum

Ideo singulare abigendis Serpentibus remedium, Ceruini cornu suffitus, vt apud Nicandrum legitur. Idem ipse tamen tam acer anguium hostis, qui tanto eos conatu perquirit simulac ex improuiso Viperam conspexerit, in pedes se repente proripit, ac fugit: ingenita scilicet naturæ discordia concitus, quæ illi accidit, vt idem Poeta refert:

Propter dißimilem naturam, dißimilesq;
Texturas inter in sese, primasq; figuras,
Multa meant inimica per aures, multa per ipsas
Insinuant nares infesta atq; aspera tactu. C

Artemid. li. 2. cap. 13.

Sane coniectores etiam tradunt, eum qui per nocturnam quietem imaginatus fuerit videre se Ceruum quempiam instantem tergo, longeque sequentem, futurum vt qui tale somnium viderit, ea sit formidaturus, ex quibus nulla sit offensio subsecutura, ac proinde frustra timet.

PRAVITAS EDOMITA. CAP. III.

Vipera natana.

SI QVID verò ad vetera significata addere concedatur, cum Vipera sit profligatissimis tota vita sceleribus inquinatissima, alia mariti, alia matris parricidio polluta, venenumq; eius atrocissimum, quod omnem, vt aiunt, exuperat medicinam: apte mihi fecisse videbitur, si quis vel Regem, vel Magistrum, vel Iudicem quempiam in celera vindicem sese acerrimum exhibentem, per Ceruum & extractam è cauernis Viperã, quam mordicus apprehenderit, figurarit. Eodem etiam hieroglyphico virum intelligemus, qui morum impuritatem corrigat, scelera eluat, prauitatem emendet, &, quod idem ait Poeta, D

Veridicis hominum perpurget pectora dictis,
Et finem statuat cupidinis atque timoris,
Exponatq; bonum summum, quo tendimus omnes:
Quale sit, atq; viam commonstret tramite paruo,
Qua poßimus ad id recto contendere cursu,
Quidve mali immineat rebus mortalibus olim.

Hoc

A Hoc enim est maleficum Serpentem, qui clam in insidijs excubat, è latebris extrahere, extractumque interficere, interfectum denique deuorare.

FVGACITAS. CAP. IV.

FVGITIVVM dubio procul hieroglyphice notare qui vellent, currentem Ceruum describebant. Ea vero fugacitas Ceruo natura insita. Hinc Lucretius: *Et fuga Ceruis A patribus datur, & patrius pauor incitat artus.* Quam vero pedum alacritatem in Achille fuisse authores tradunt, vt ποδάρκης, καὶ πόδας ὠκὺς passim ab Homero vocitetur, sunt qui autument inde partum, quod eius infantia sub Chirone fuerit Ceruorum medullis plurimum enutrita. Porro illum assecutum esse Ceruos absque Canibus, & retium insidijs, Pindarus in Nemeis canit: *Achilles quare sic dictus.*

Κτείνοντ' ἐλάφυς ἄνδ κυνῶν, δολιῶν δ' ἑρκέων.

Nam de agilitate Cerui superfluum est verba facere, cum scriptis omnium in primis celebretur, præcipue vero κατ' ἐξοχὴν quandam, Laconum chorus, Aristophanica Lysistrate dicat, saltandum pedibus est tanquam Ceruus aliquis. Sed quod de Achillis nutrimento & nomine positum est, Nazianzenus Achillem dictum ait, quod sine cibo fuerit educatus: χυλὸς enim cibus & succus est: ille vero crudis tantum ferarum artubus pasci fuerit assuetus. Sed & quod de Chironis institutione circumfertur, mirum ab Homero nusquam huius rei mentionem fieri, cum tamen Apollonius, & qui post Homerum fuerunt Poetæ plerique omnes educatum Achillem à Chirone tradant. Addam hic Telephum Herculis & Auges filium, quem Alæus Auges pater in Panthium montem exposuerat, à Cerua educatum esse, vt apud Lycophronis interpretem habetur, quod & nomen ipsum ostendere videtur: Cerui quippe nutricatum significat.

B

INTERQVIESCENS. CAP. V.

QVAMVIS autem cursum pernicissimum Ægyptij ex Cerui currentis specie intelligi monuissent, quia tamen is requiem inter currendum aliquam facit, consistensque manet, dum qui sequitur appropinquet, tum fugam item arripit, factum est, vt hominem aliquam laboribus suis requiem interponentem significare si vellent, currentem quidem Ceruum pingerent, sed retro spectantem, cum in solius tantum fugacitatis significato caput surrectum statuerent, vt cornua per dorsum demissa residerent. Ideo vero Ceruus dum fugit interquiescere cogitur, quod tenui imbecilloq; est intestino, quod leuiter etiam percussum rumpi possit, cute adhuc integra permanente. Denique imbecillum adeo animal est Ceruus, vt tactus ab aspalatho (ea est spinæ species) emoriatur. Verum hoc & alia de causa, & alio etiam potest modo pingi, quippe si tres pluresve Ceruos natantes feceris capitibus alterius clunibus impositis, atque eorum primum auertentem se quasi ad postremum locum: quo quidem officio mutuo se adiuuant, cum ex Sicilia transferant in Calabriam per æstatem, pabuli gratia: idque plurimum iuxta vrbem Rhegium, qui propterea quod onus capitis super aquas exstantis haud facile sustinent, inter natandum singuli super anterioris lumbos caput imponunt: dux vero cum defessus est ad vltimum transit locum, atque ita mox alius atque alius labore cum quiete communicato, incolumes transeunt. Si cui tamen quod superius positum est hieroglyphicum magis placuerit, res in medio posita est. *Ceruus cur inter currendum quiescat.*

C

D

FORMIDO. CAP. VI.

STVPOREM præter hæc, formidinemque per Ceruum & puniceas pennas prætentas significari omnibus innotuit, tam ex ijs, qui Animalium historias conscripsere, quam ex Virgiliano carmine, qui Turnum attonito quodam pauore perculsum Ceruo æquiparat *puniceæ septo formidine pennæ*, Libet vero loco hoc de pennis ad Ceruorum formidinem excogitatis historiam enarrare, quæ non tantum Virgilij carmen explicabit, verum etiam hieroglyphico huic argumento plurimum afferet claritatis. Narrabat mihi Io. Antonius Pollio Geloum Princeps, Pontificij contubernij mihi socius, stare adhuc in Sicilia hanc venationis antiquæ rationem, quæ sic fieri soleat. Nobiles vbi renunciatum fuerit Ceruorum greges vsquam oberrare, alter alterum inuitantes propere conueniunt, afferuntque secum Scorpionem aut arcum singuli, & fasciculum virgarum, quæ omnes ferrea cuspide prepilatæ sint: *Virgil. lib. 3. Georg.* *Ceruorum venationis antiqua ratio.*

quarum caput alterum in summo perforatum est, funiculo perpetuo per virgas singulas ea transmisso A longitudo earum ad pedes quatuor, vel circa. Cum ad locum peruenere vbi Ceruos congregatos norunt, late diffusi equites peditesque modum agri, quanto satis est ambitu, circumsistunt, stationemque vnusquisque suam per interualla certa suscipiunt. Hic fascem quisque suum explicat, primaque virga ad finitimi vltimam alligata, reliquas per decempedæ circiter interuallum singulas terræ affigit: idem alter, idem alij faciunt, donec Ceruos vndecumque conclusere. Virgis ita dispositis pennarum punicearum, quas in hunc vsum magno numero fucatas habent, fasciculos licio suspensos ad traductum per virgas funiculum hic & illic alligant, qui aura vel leuissima impulsi varia iactatione mouentur. Stationarij mox in proxima se quisque abdunt virgulta, sagittisque intentis expectant taciti. Liciorum hoc sepum ingreditur eques tantum vnus cum odorisequis Canibus, iisque non admodum magnis. Hunc venationis magistrum vocant. Is vbi gregem nactus est, sensim accedit, latratuque Catulorum tantum fretus, agmen incipit agitare: illi conferti omnes vna fugam capessunt, at cum ad licia pennasque illas pensiles peruenere, subito paucfacti vlterius progredi non audent, sed illarum motum & fulgorem declinantes ad læuam non procul flectunt, & rutilantes fasciculos illos B prospectantes, tanquam muro inclusi circumaguntur: subsequitur magister, nomine quemque vocans ex stationarijs, prout vnicuique fit proximus: atque huic primum vel secundum, illi tertium aut quintum aut septimum ex libidine sua telo excipiendum destinat, futurum sagittario dedecori & ignominiæ, nisi oblatum à magistro sauciarit, vel si alium quempiam quam nuncupatum appetierit. Magister ita agmen tamdiu circumagit quasi per pomœria progressus, donec ita præda omnis per omnium vices concidat exanimata. Hæ sunt itaque pennæ illæ, quarum formidine attoniti stupidive facti Cerui, abalienato prorsus animo consternantur. Has enim non aliter pauent, quam Elephanti colorem album, Tauri phœniceum ac rubicundum, Tigres tympanorum sonitum, Vrsi Leonesve mappam, amiculumve in caput iniectum, de quo locis suis. Sed quod ad Ceruum pertinet, dant hoc nonnulli animalis stoliditati, ingenitoque cuidam stupori, qui ei de re qualibet oriatur. Natura omnino sunt hi meticulosi, quia frigidiusculi. Philosophi enim animalia eo omnia formidine magis laborare tradunt, quo frigidiora sunt, idque quotidiano comprobatur experimento. Ceruos vero esse frigidos, lacryma dulcis argumento est, quæ salsuginosa est Apris, qui magna pollent calliditate. Hinc C fit, vt ille fugiat, hic hostem adoriatur, proque viribus iniuriam vlcisci pertentet. Sed cur non Lucretij Latini Philosophi, eaque de causa mihi sæpius citandi, luculenta super hoc carmina recitemus?

Quare Cerui sint meticulosi.

At ventosa magis Ceruorum frigida mens est,
Et gelidas citius per viscera concitat auras,
Quæ tremulum faciunt membris existere motum.

De rerum natura. lib. 3.

Atque idem superius dixerat:

Est & frigida multa comes formidinis aura,
Quæ ciet horrorem membris, & concitat artus.

Huius rei doctrinam secutus Horatius ait:

Carm. lib. 1. Od. 15.

Quem tu Ceruus vti vallis in altera
Visum parte Lupum, graminis immemor
Sublimi fugies mollis anhelitu.

Et Græci ἔλαφον ἄνδρα omnino dixerunt, pro maxime formidoloso. Et Cleonymum taxat Aristo- D phanes timidissimum hominem, quem Nebulæ per figuram Cerui referebant. Sedenim quod de animalis frigiditate Philosophi differunt, longe aliter apud Euthymium inueni, vt in subiecto habetur hieroglyphico.

VEHEMENS APPETENTIA.
Cap. VII.

VEHEMENTISSIMI enim desiderij signum esse Ceruum ad aquæ fontem adspectantem, Diuinæ indicant literæ, dum ita canunt; *Quemadmodum sitibunda Cerua inhiat ad aquarum riuos, ita anhelat anima mea ad te, Deus.* Cerua enim suapte natura ita calida est, aiunt sacri Interpretes, vt frigidissimis reptilium carnibus mirifice reueletur: ideoque eas auidius appetit, quibus absumptis naturali

A naturali illo calore κατὰ τὴν ἀντιπάθειαν magis ac magis concitato, studiosissime gelida fontium fluenta perquirat.

FORMIDO SVBLATA. Cap. VIII.

QVOD autem Herculem Ceruum enecantem multa artificum opera proponunt, sumptum ex Poetarum fabulis argumentum, in quo tamen hieroglyphicus delitescit intellectus, pauorem è mortalium vita sublatum ex eo significari tradit Heraclitus, qui pleraque fabularum figmenta in hieroglyphicum hunc modum interpretatus est. Sed quantum ad timiditatem pertinet, cum affectus huiusmodi in seruis præcipue deprehendatur, vtpote qui seorsum ab ingenua liberalitate sint vel educati, vel instituti, mos apud Comicos inprimis inoleuit, vt fugitiui, quod omnino timidorum est, Cerui appellarentur. Eius timoris ergo Achilles apud Homerum ignauiam obijcit Agamemnoni, dum ceruino eum corde præditum obiurgat. Pomp. Festus seruos fugitiuos vnius tantum literæ mutatione Ceruos nuncupari solitos tradit. Sedenim, vt eo vocitarentur nomine, non ipsa tantum fugacitas in causa fuit, verum etiam historia. Aiunt enim Seruium Tullum ædem in Auentino Dianæ B sacrasse, diemque instituisse Idibus Augusti, quo die ipse serua natus esset: mos vero erat, vt Deæ ara ex cornibus fieret, cæsorumque Ceruorum capita valuis & parietibus affigerentur, ipsumque Dianæ simulacrum, vt in plerisque numis habetur, cum Ceruo affingeretur, quod animalia ea in eius esse tutela dicerentur. Ab vtriusque igitur rei similitudine, & scurrili propemodum in regem ioco, serui fugitiui Cerui cœpti sunt appellari. Addam id, animalia ea Ceruos quasi geruos dictos, quod cornua gestant vsque adeo grandia. Nam & Ceres quasi Geres à gerendis frugibus dicta, vt Etymologici putant. Illud vero seruile identidem est, quod onus tam magnum Cerui gerunt capite, quoniam ponderum gestatio sit seruorum propria.

Homerus Iliad. lib. 1.

AVDITVS ET SVRDITAS. Cap. IX.

SVRRECTAS auriculas Cerui, auditus acris significatum esse, ostendit illud, quod ὦτιν ἐςῶσι prouerbium fertur, quod *arrectis auribus*, Maro, & *arrigere aures* Terentius interpretatur. Contra vero pro surditate easdem demissas pingere moris est: quia tunc Cerui acutissime audiunt, cum surrectas aures protendere: cum vero eas demisere, vix proximum excipiunt sonum. Nam cum audi- C tus, vt placet Empedocli, fiat illisi spiritus in clauiculatam aurium partem introrsus adnexam, quam tintinnabuli vicem præbere dicit, vtpote celso loco sitam, pulsuique obuiam, accidit vt negato per huiusmodi aurium depressionem ingressu, surditas obueniat necessario. Alia quædam Medici comminiscuntur, sed quæ nihil ad rem nostram attinent: hoc siquidem significatum ex gestu desumitur auris, quæ cum surrigitur, patefit: cum vero demittitur, auditum obturat. Nam & Aristoteles Ceruos ait, cum aures demiserint, facile capi, quod insidias non senserint: cum vero eas intenderint, facile insidiarum admoneri.

Æneid. lib. 1. *Terentius in Andria.* *Quomodo fiat auditus & surditas.* *Aristoteles li. 9. de nat. animalium.*

MVLIEROSVS. Cap. X.

SI qui vero mulierosum hominem, & multarum concubitum appetentem notare vellent, Ceruum exporrecto genitali pingebant. Is siquidem cum vrgente iam Venere coitum appetit, non in vna tantum immoratur, sed mutat, breuique interposito tempore aliam atque aliam superegreditur. Aiunt vero Ceruorum coitum non esse statarium, vt reliquorum animalium, sed Ceruam simulac marem accepit, identidem currere, applicitumque Ceruum & rem nihilosecius peragentem dorso D vectare: illum duobus tantum pedibus terræ innixum pertinaciter subsequi, nec nisi re peracta desilire.

LASCIVIÆ POENITENTIA. Cap. XI.

ILLVD spectandæ probitatis exemplum est, quod volentes hominem propter propriam petulantiam, qua lapsus fuerit, pudore affectum ingenuo significare, Ceruum in scrobe delitescentem ostentabant. Is enim cum fœminam implerit, separatur per se ipse, & propter libidinis graueolentiam solitarius scrobes fodit: fœtent enim vt Hirci, facies quoque eorum nigrescit aspergine, vt Hircorum. Degunt igitur hac destinatione quousque imber accidat, ablutique inde pascua repetunt.

Ceruus cur & quando latitet.

DE REPVLSA PVDOR. CAP. XII.

ALIA itidem de causa latitare Ceruum cum obseruassent antiqui, hominem, qui vel candidatus turpem esset repulsam passus, vel partam dignitatem amisisset, Vatiniana aliqua affectus ignominia: & propterea tanto perfusum pudore, vt in frequentiora loca prodire non audeat, ostendere si vellent, Ceruum marem sine cornibus inter virgulta fruticesve abditum pingere soliti sunt. Cornua enim mares tantum habent, quibus amissis tamdiu præ pudore latent, quoad altera renasci cœperint. Alij dicunt, non præ pudore fieri hoc à Ceruo, sed natura duce, quod se latebrarum præsidio tutari velit, qui se armis priuatum cernat: veluti sepia atramento fuso suæ consulit incolumitati, ne capiatur, & polypus coloris mutatione venatores fallit. B Quod vero plerique Historiæ animalium scriptores fœminas è Ceruis sine cornibus esse tradunt, longe diuersum est ab eo, quod Olympijs ponit Pindarus, ode quæ Theroni scribitur εἰς θεοξένια. Ita enim ibi: χρυσόκερων ἔλαφον θήλειαν ἄξοντ᾽ ἄν ποτε ταϋγέτα ἀντιθεῖσ᾽ ὀρθωσία ἔγραψεν ἱρὰν, quo loco interpres introductam ait à Poetis cornutam Ceruam, cuiusmodi ea fuit, quæ Telephum lactauit: Positum hoc idem ab Anacreonte, sed à Zenodoto correctum, ob vulgatam historiam, quod in eo genere fœminæ cornua non habeant: nam quod scripserat Anacreon, ἄγαν ὥς οἷά τε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνὸν, ὅς᾽ ἐν ὕλαις κερόεσσης ἀπολειφθεὶς ἀπὸ μητρὸς ἐπτοήθη: pro locutione κερόεσσης, quod cornigeræ significat, Zenodotus, is emunctæ naris censor ἐρόεσσης reposuit, hoc est, desideratæ vel amabilis. Subiungit interpres, inuentas tamen aliquando, nec incongruum esse, aliquas habere cornua: quemadmodum in Elephantis, de quibus tradunt Æthiopicos & Lybicos tam mares quam fœminas habere dentes, cum tamen in India, vt obseruauit Amytianus, huius generis fœminæ sine dentibus esse conspiciantur. C

ARMORVM APPARATVS SINE CORDE IRRITVS. CAP. XIII.

EXCOGITARVNT etiam iuniores hieroglyphica quædam argumenta, quæ passim referre, vt vt deposcere locus videbatur, haudquaquam puduit, cuiusmodi hoc est, quo apparatum bellicum frustratorium & inanem esse, nisi præsens ardensque adsit animus, per Ceruum magnis insurgentem cornibus significari posuerunt. Naturam enim inquiunt, Ceruo, animali admodum degeneri, cornua magnitudinis adeo spectandæ ac asperitatis horrificæ contribuisse, quo argumentum esset, eos qui audacia & fiducia ipsi præditi non essent, frustra vllum armorum apparatum, & instrumenta bellica comparare. Dicere solebat Antisthenes, bona omnia à Dijs hostibus optanda, præter vnam fortitudinem: illa enim quotquot essent, non esse possidentium, sed eorum, qui armis præstarent, & viribus pollerent. Nam nisi ad opes & potentiam præsens acerque animus adijciatur, facile vel ipsa infringitur fortitudo. D Hinc egregium illud Chabriæ Atheniensium ducis dictum, quod & Philippus vsurpare solitus, formidabiliorem esse Ceruorum exercitum Leone duce, quam Leonum duce Ceruo. Tantum is animorum vigori, quo Dux ipse polleret, tribuebat, idque multis stratagematum exemplis apud rerum scriptores passim verum esse comperitur. In hanc sententiam Demades Philippo, qui contra Athenienses superior euaserat, adulaturus, ἔγνως ἂν᾽ ἔφη, ὦ βασιλεῦ, τὴν τῆς πόλεως δύναμιν, εἰ ἀθηναίων μὲν φίλιππος, μακεδόνων δὲ χάρης ἐστρατήγει. Nosses, inquit, *o Rex ciuitatis robur, si Atheniensium Philippus, Macedonum vero Chares exercitui præfuisset.* Chares enim dux fuerat Atheniensium. Non omittendum hic, quod Tertullianus nosse ait se Christiani gregis pastores aliquos in pace Leones, in prælio Ceruos: quod quidem vir ad martyrij cruciatus impauidus & paratissimus, ad ineptias tollendas feruentissimus, neque animos pusillos, neque ignauiam quorumdam ferre poterat.

D. Laertius in eius vita. Antisthenis & Chabriæ dictum egregium.

In Apologetico.

ACTÆON.

A

ACTÆON. CAP. XIV.

FRIVOLA vero mihi videtur Anaximenis interpretatio ſuper Actæonis fabula, de qua ſuperius mentionem fecimus, qui conuerſus ideo dicatur in Ceruum, & à canibus ſuis dilaceratus, quod periculis, quæ venando ſubierat demum conſideratis, ætate iam ingraueſcente timidior factus, in Ceruum transformari ſit viſus: cumque Canes nihiloſecius aleret patrimonium conſumpſiſſe, idque à Canibus laceratum eſſe ſignificare, cum potius hiſtoria, non fabulæ cuiuſquam figmẽtum, inuento huic dederit argumentum. Actæonem enim & Cippum cornutos editos, Plinius author eſt. Quin apud Max. Tyrium legas, apud Corinthios, *Plin. lib. 11. cap. 37.*

B Bacchiadarum facinus in Actæone Dorico adoleſcente diſcerpendo admiſſum, Bœotio illi aſſimilatum, in quo Actæon à veris eſt Canibus laceratus. Quod vero Homerus ait, Dianã per iuga montium errantem gaudere telis, & Capreis, ac fugacibus Ceruis delectari, ſunt qui ad Actæonis fabulam conuertant: ſunt qui vetuſtam Philoſophiam ſecuti, ſagittas eas, quæ Ceruum aſſequuntur, hieroglyphice ſolares radios indicare velint, quorum ſcilicet repercuſſu, cornua ipſa pro loci, vbi Luna eſt, conditione, & appareant, & obducantur. Nam & Lucretius tela hæc ita interpretatur:

Non radij Solis, neque lucida tela diei. *Lib. 1. De nat. rer.*

Dianam autem Capreis & Ceruis tantum gaudere, Homerus dicit, Leonibus autem minime: nempe quia circa Taygeta aut Erymanthum eam venari dicit, vbi Leones non habentur. Elei ſane Dianam ἐλαφιαῖαν vocant, vt apud Pauſaniam eſt, quamuis aliter alij nomen interpretantur. Videas tamen paſſim Dianæ ſimulacro Ceruum vt plurimum in venatum obijci, qualem præcipue ſpeciem in Ha-

C driani numo cernere eſt, cum inſcriptione, ἈΡΤΕΜΙΣ ἘΦΕΣΙΑ. In alijs quoque eiuſdem Hadriani Dianæ itidem Epheſiæ ſimulacrum geminis duum Ceruorum inter ſe auerſorum clunibus inſidere conſpicias, atque aliter in alijs. Et Cerua eſt in multis Galieni numis cum inſcriptione, DIANÆ CONS. AVG. Ea enim ambitione fuit, ingenio vir alioquin impuriſſimo, vt Deos omnes ad ſui cuſtodiam & conſeruationem occupatos eſſe iactaret. Hinc feras fere omnes, quotquot numinibus dicauit antiquitas, numis ſuis eadem inſcriptione cudendas curauit: quorum vis magna paucis ante annis in agro Bellunenſi reperta eſt. Neque tamen Dianæ tantum, verum etiam Milanioni, & Atalantæ heroibus Ceruus dedicabatur, quorum ſimulachra cum hinnulo in Olympia fuiſſe Pauſanias teſtatur. Quod vero aiunt Iphigeniam cum iamiam ad aras patris iuſſu mactanda conſtitiſſet, in Ceruam demutatam; ac ipſius Dianæ numine in Tauricam regionem aſportatam, Nicander in Taurum ait, Phæodimus in Vrſam, atque ita omnia variant in Græcorum fabulis, à quibus longe diuerſa leguntur apud Lycophronem & eius interpretes. *Hadriani & Galienĩ numi.*

VIVACITAS. CAP. XV.

D VIVACITATEM ex picto Ceruo ſignificari, quod Ægyptiorum commentum eſt, magis exploratum arbitror, quam vlla ſit opus commentatione perquirere. Datum enim illi eſt à natura, vt quam diutiſſime viuat. Verum cum id ſacerdotes oſtendere volebant, cornua maxime ramoſa faciebant, ſiquidem vnoquoque anno ramus horum cornibus adijcitur: ſed vt nonnulli obſeruarunt, non vltra ſex annos ab eo tempore ſimilia reuiuiſcere, neque ætatem inde diſcerni poſſe, ſed ex dentibus, quos tunc cum grandæuus eſt, aut paucos, aut nullos habeat. Sedenim experimento compertum eſt, cornua ſeneſcentium aſperiora quotannis fieri enormioraque, pluribusque tuberculis & mucronibus horrida, quo magis in ſenium vergant. Animaduertendum autem in manuſcriptis Hori codicibus antiquis, πολυχρόνια σημαίνει ſcriptum, non πολυχρόνιον, vt in impreſſis habetur, quod *multa tempora*, interpretandum eſſet. Sed parui hoc momenti. Agathoclea Syracuſanorum tyrannum *Cerui ætas vnde dignoſcatur. Auctor Ælianus, nec abſimile exemplũ in Chronicis Francorum tempore Caroli ſeptimi.*

 ferunt

ferunt Ceruum venando interfecisse, circa cuius collum torquis erat aheneus, superinducta iam pelle A
tectus, in quo huiusmodi legebatur inscriptio, ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΙ: quem Princeps ipse magna veneratione susceptum Dianæ statim consecrauit, diutissimeque apud Peucetios Italiæ populos in percelebri Dianæ templo, cuius meminit Aristoteles, torquis ille conspicuus fuit. Superare vero eos trecentos annos multi prodidere, plerique plures, plerique pauciores: quod quidem vtcumq; se habeat, receptissimum est eos esse viuacissimos, & viuacitatis elogio passim à Latinis Græcisque scriptoribus appellatos.

VIR VNDECVNQVE PERFECTVS. Cap. XVI.

SED iam tempus est, vt ruminationis significatum exequamur, si prius tamen locum apud Plinium expenderimus, vbi de Cerui ruminatione loquitur, quem syluestrium tunc ruminare, cum à nobis aluntur, dicere videtur: quasi cicuratio sit ruminationis causa. Sedenim, vti reor, vel aliquid deest, vel, quo adduci non possum, Aristotelem non expressit, qui eo probat argumento Ceruos ruminare, quia idem faciunt alti à nobis. Ait enim: *Ex feris ea tantum ruminare nouimus, quæ aliquando cum hominibus degunt, vt Ceruus: hunc enim ruminare manifestum est.* Huius vero rei significatum est è Diuinis literis interpretandum: ex quibus animalia, quæ ruminant, & vngulas bifidas habent, profana non esse discimus, quod quidem eo velamento subinnuit, eum qui sacris sit initiandus, pietatis meditatione, neque non doctrina, iudicioque præstare oportere. Bifida siquidem vngula discernendi doctrinam, & singulorum indicat examinationem, quam per ipsas rerum distinctiones assequimur, vt rectum ab indirecto, lepram à non lepra discernere possimus: ruminatio vero, vt sæpe dictum, pietatem, & diuinarum rerum meditationem ostendit: C
horum qui altero careat, tanquam ineptus reijciendus. *Alterius siquidem Altera poscit opem res & coniurat amice*, diceret Horatius, de quo tamen significato in Porco latius ex Philone. Eoque forsitan spectat dictum illud ex 29. Psal. vt apud Græcos est, φωνὴ κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους, *Vox Domini, quæ Ceruos perficit*, vel, vt alij, *Præparat*. Significat vero, καταρτίζειν, instruere aliquem ad negotium quod exequendum susceperit. Vox igitur Domini, quæ Ceruos, hoc est, viros non indignos qui admittantur ad sacra instruit, & ad certam vitæ rationem inducit, ea est, quæ per Prophetarum vaticinia, per Euangelicam institutionem, per Apostolorum prædicationes, per Doctorum optimorum interpretationes, nobis innotuit. Adamantius, cuius sententiam Euthymius mihi sequi videtur, eo rem trahit: vt eos viros Dominus ad profectum sapientiæ ducat, qui Serpentes sint assidue persecuturi (qui sermo mere est hieroglyphicus) hoc est, bellum cum hæreticis, & falsorum dogmatum authoribus gesturi, diabolique tentamenta conatusque eius omnes exuperaturi, quo debellato certamine triumphabundi mox cantare valeant ex altero supra quadragesimum Psalmo: *Quemadmodum anhelat Ceruus ad fontes aquarum, ita sitibundus fit animus meus ad te Deus. Sitiuit, inquam, animus meus Deum, eum qui fortis est, qui viuit.* His vero Ceruis montes excelsi peruij, sublimitas quippe cœlestis illucescit, supremæque doctrinæ fastigium, quod nubes omnes exuperat, quo simulac mortalium insidijs appetuntur, aut Canum latratibus exagitantur, tuto confugiant, & sine perturbatione sospitentur. Vbi vero in Diuinis ipsis literis, in Prouerb. quippe Salomonis legitur, *Ceruus amicitiæ & gratiarum pullus fabuletur tecum*, hieroglyphice quidam, ait Eucher. ita interpretantur, vt Ceruum amicitiæ accipiendum putent Christum, totius dilectionis & charitatis magistrum: nam & alibi, & præcipue in Cantico, Christus ex Cerui imagine describitur, vt eo loco: *Similis es tu, fratruelis meus, damulæ, aut hinnulo Ceruorum.* Gratiarum vero pullum, quem accipiamus, nisi columbinum, ac perinde S. Spiritum, qui sit omnium gratiarum, quippe vt veteres vocabulum vsurpant, χαρισμάτων distributor? Admonemur ergo

Vox Domini quid. *Prouerb. 5. 19.* *Cant. c. 8.* *Columbinus pullus.*

B D

A ergo per Salomonis præceptionem, vt ſemper Chriſti, vel Spiritus ſancti ſolatia requiramus. Sed antequam cornuum Ceruinorum genera prætereamus, id obſeruandum, è Ceruorum genere, qui cornibus latis ſunt, Tragelaphos, vt tradit Eucher. Diuinis literis nuncupari. Animaduerti interdum è ſummis fraxini arboris ramis naſci quid ad huiuſmodi cornuum ſimilitudinem, ſurculo quippe aliquo detruncato, mox gummi de cortice exundante, qui in eam mox ſpeciem Virgiliani viſci more creſcat, & vario flexu modo in ſpiram, modo inſtar acanthi, flexibus anguineis incuruetur: id quicquid ſit lignum omnino eſt, atque admodum ſolidum, ſed forma lata ſtrijſque multiplicibus loricata.

FEROCITAS IN TIMIDITATEM VERSA.

CAP. XVII.

SED quoniam in Tragelaphum incidimus (qui nomen id adeptus eſt à cornibus, quæ propter latitudinem & ſtrias huiuſmodi hircinis admodum ſimilia ſunt, ramoſa tamen, ſed non in acutum tendentia) quid de Hippoceruo dicemus, quem noſtra vidit ætas, anteriore parte Equum, poſteriore Ceruum ſeſſoris & ephippij patientem, ingreſſu tamen incommodo, vtpote qui modo aſſultu, in-
B feſta modo ſuccuſſatione ſeſſorem conquaſſaret? Miſit hunc dono Fridericus I. Mantuæ Dux Franciſco Galliarum Regi, ſalutis noſtræ anno XXXIV. ſupra M. D. Quod ſi quid huiuſmodi pingere voluerimus, non incongruum erit animalis huius hieroglyphicum, ferocem impetu primo hominem ſignificare, qui mox in pauidum eueſtigio degeneret, & in fugacitatem elabatur.

DE CORNIBVS.

SPECIOSÆ FORTVNÆ INCONSTANTIA.

CAP. XVIII.

QVONIAM vero Ceruus ad Lunæ ſimilitudinem cornua nunc amittit, nunc reparat (nam & ſideri cornua & decidere & ſuccreſcere videntur) hieroglyphicum nonnulli ponunt Cerui cornua, ſi quempiam ab ignobilitate modo ad honores euectum, modo ab honoribus ad ignobilitatem redactum aſſiduo fortunæ rotatu, varioque euentu,
C ſignificare voluerint. Solis enim animalium cornua recidiuaque annis omnibus Ariſtoteles Achaicis Ceruis hoc ait accidere: eoſque, vt ſupra dictum, præ pudore tamdiu latitare, & loca difficilia acceſſu petere, donec alia renaſcantur, quamuis caſtratis aiunt, neque decidere, neque ſi prius deciderint, renaſci. Toto vero opere cornua dignitatis, potentiæ, fortitudinis, authoritatis, & imperij indicia eſſe commonſtrantur.

SACROSANCTA DIGNITAS. CAP. XIX.

HINC aliud naſcitur hieroglyphicum, vt ſacroſancta dignitas ex vnoquoque cornu ſignificetur, quod antiquiſſima omnis veterum indicat diſciplina. Honoris enim, vti dicebamus, & potentiæ ſignum tam apud Gentiles, quam apud Chriſtianæ pietatis cultores, quique eos præceſſerunt Hebræos, habita ſunt cornua. *Cornu ſacri ſignificationes.* In Diuinis ſiquidem libris cornu paſſim pro Regia dignitate poſitum reperimus, complexaque ſimilitudine quadam inter ſe, cornu, radium, & coronam. Inde Moſes cornibus inſignis effingitur, cuius facies diuini Solis lumine correpta, radijs quibuſdam igneis promicare videbatur: adeo vt Iſraeliticus populus cum ſplendorem eum ferre non poſſet, oculis ad obtutum cæ-
D cutientibus, ab eo vt velata facie verba faceret ſtudioſiſſime contenderunt. Eadem porro dictio apud Hebræos & cornu & coronam denotat. Vnde ſæpius apud Latinos in Diuinis literis cornu pro Corona poſitum legimus, paſſimq; ex inſtituto veteri coronæ regiæ radiorum referunt ſimilitudinem: vt non temere olim inſtitutum ſit eas Apollineo capite duodecim pretioſis lapillis confici, qui ſplendore ſuo promicantes caput vniuerſum radijs illuſtrarent. Totidem autem radijs coronas regias conſtare, tum ex numis veterum, monumentiſq; alijs vel ære fuſis, vel marmore inciſis, tum ex Virgiliano carmine videmus, vbi Latinus fœdera certaminis inter Æneam & Turnum ſancturus, ſic ait: *Virgil. Æneid. lib. 9.*

Quadriiugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis ſex radij fulgentia cingunt,
Solis aui ſpecimen.

Signi-

Significarunt & in portentis cornua dignitatem, vt purpurea illa, cum quibus Bos albus olim natus, A Albino Clodio tum primum in lucem edito: Imperatoriam enim illi dignitatem portendisse persuasum est. Quæ quidem ille iam grandis cum Tribunus effectus esset, in templo Apollinis Cumani suspendit, sortesque illis has eduxit:

Virgil. Æn. lib. 6.

Hic rem Romanam magno trepidante tumultu
Sistet, Equis sternet Pœnos, Gallumq; rebellem.

Sed hæc verbosius forte quam par erat explicuimus, nulla tuarum occupationum ratione habita, mi Bocchi. Sed nosti Cerui cornua esse insigniter ramosa, quæque τοῦ πασσάλου τρόπον pro cœnaculis ad parietes affigantur, in quorum scilicet ramos hospites domesticique omnes, annulos, sudaria, pileos, & id genus multa soleant appendere, cum se vel cœnaturi, vel accubaturi, volunt expeditos. Hinc tot ea fuerunt, quæ Ceruinis cornibus applicata reperisti. Quæ quidem si tuæ non respondent expectationi, quid ego veniam à te deprecer, qui maxime omnium vnus nosti occupationes meas? Pro summa vero eruditione tua dabis operam, vt Ceruus meus & torquibus aureis, & insignioribus alijs monilibus adornetur: vnde aliquod eo sanctissimæ amicitiæ nostræ monumentum posteritati re- B linquatur.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER VIII.

DE IIS QVÆ PER FORMICAM, ET SCARABEVM, ET ECHINVM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ROMVLVM AMASÆVM.

QVOD maxime omnium animalium duo, te Formica scilicet & Scarabeus (quorum vitæ alterum negotiosæ, eius alterum quæ in naturæ Deorumque contemplatione versetur, hieroglyphica sunt) in admirationem traxerint, minime mirum est, eruditissime Romule, cum & veteres Philosophos omnes in certamen commiserint, vtrum brutum, humanum, an diuinum etiam eorum esset ingenium altercantes, & an ea vera sint, quæ lib. de Nat. Deo. apud Ciceronem legimus, in Formica non modo sensum, verum etiam mentem rationemq; atq; memoriam esse. Pythagorici enim, vt optime nosti, animam omnem, quæ sensibus & memoria sit prædita, rationis identidem atque etiam orationis esse participem asseuerant: neque interioris tantum, verum etiam exterioris, qua vniuscuiusque generis animalia, quantum necesse habeant, inter se mutuo loquantur: Minime vero mirum esse, eorum quæ Bruta vocamus, verba non discerni à nobis, Italis videlicet aut Græcis, cum barbarorum etiam multorum verba minime discernamus, qui vtrum loquantur an vociferentur, distincte satis non sane possumus intelligere. Quanquam proditum est, fuisse etiam apud antiquos, qui sermonem animalium omnium intelligerent, inter quos Melampum & Tiresiam præcipue memorat, & multorum scriptis celebratum Apollonium Tyaneum, quem referunt in amicorum cœtu & audisse & intellexisse Hirundinem alijs nunciare Asinum prope vrbem onustum tritico cecidisse, triticumque humi diffusum. Philostratus vbi historiam istiusmodi narrat, Passerem fuisse scribit, quem ita loquentem Apollonius intellexit. Vtcunque vero calluisse & eum auium & brutorum id genus linguas, vno omnes consensu tradunt. Sed enim parum hoc mihi videtur, quod, vt alia missa faciamus, Formicæ Scarabæive inter se loquantur, cum alia in his spectemus, quæ prudentiam, quæ pietatem, quæ legum obseruantiam, quæ agendarum intelligendarumq; rerum, quæ vel Philosophis interdum negotium facessere consuerint, no-

Brutorum sermo à nonnullis intellectus.

A *rint, notitiam præ se ferant, quod in multis humanæ vitæ commoditatibus illa ipsa quotacunque animalia nobis documento fuerint, & viuendi propemodum rationem indicarint. Sed næ ego ineptus, qui super his ad Romulum Amasæum eruditissimum eloquentissimumq; virum disseram. Sedenim dabis hoc amicitiæ nostræ, vt etiam liceat ineptire; deq; ijs sermonem facere, quæ tu decies in anno longe disertius & eruditius è suggestu publico docere soleas. Nostram vero hanc diligentiam non est, vt obscuram quispiam existimet, quod in tam tenui moremur insecto, cum in eo tam magnæ naturæ miracula delitescant: quæ cum Aegyptij sacerdotes diligenter contemplati essent, hæc per Formicam suis hieroglyphicis adscriptam significari voluerunt.*

INVESTIGATIO. CAP. I.

DILIGENTISSIMAM inprimis inuestigationem, solertiamque in ijs comparandis, quæ ad vsum vitæ facerent, per huius animalis hieroglyphicum ostendebant. Formica siquidem ea quoque deprehendit, quæ quisquam accuratissime occultauerit, pari cum B Sole diligentia, qui quotidie omnia terrarum opera visitatione sua collustrat: quapropter in Isthmo Soli Formica immolari solita.

PROVIDENTIA. CAP. II.

MOX & prouidentiam demonstrabant: quia memor hyemis cibaria comparat & recondit, & cellas promptuarias facit, semina interim ne nascantur morsu secat, abrosaque condit, ne rursus in fruges exeant è terra, atque inutilia inde sibi ad vsum alimenti fiant. Quin etiam si ea imbre madefacta senserit, profert atque exsiccat, idque eo tantum tempore, cum tranquillum atque serenum cœlum præsenserit. Quamobrem nunquam ex nubibus imbrem effluxisse conspexeris, cum à Formicis expositum est frumentum: quod supra humanæ intelligentiæ captum esse negarit nemo, nisi paucissimos commemorare velimus, ea insignes præsagitura: vti Democritum fuisse memorant, quem tradunt iussisse fratri, cœlo admodum sereno, vt quam rapidissime posset messem omnem sub tecta inferret, atque effusissimum paulo post diluuium subsecutum. Adhæc, hanc prudentiam, siue cœlestium cognitionem Formicæ adscribit Ælianus, vt cum nonum à Lunæ coitu diem inauspica- C tum norit, nunquam eo die de latebris exeat. Sed vt asseruandæ frugis prouidentiam reuertamur, ea si homini largius, aut pari saltem cum Formicis portione concessa esset, Phalaris Agrigentinorum tyrannus loca quædam in Sicilia munitissima tam paruo negotio minime cepisset. Is enim simulato cum oppidanis fœdere, frumenta quæ residuo habere se dicebat, apud eos deposuit: deinde data opera, vt cameræ tectorum, in quibus ea condebantur, rescissæ pluuiam reciperent, frumentaq; ita computrescerent, illos fiducia additi commeatus proprio tritico abusos, primo æstatis initio aggressus, inopia compulit ad deditionem. Quod vt exemplo nobis sit, sacræ etiam literæ adhortantur, quæ pigros desidesque admonent, vt ad Formicam se conferant, atque illa prudentiores fieri contendant. Salomon Formicam, minimum terræ animal, sapientiorem sapientibus asseuerat: propterea quod sibi præparat in messe cibum. Deus vero, vt arbitratur Adamantius, industriam hanc vel quasi prouidentiæ similitudinem Formicis dedit, vt alijs ratione vtentibus perspicuum esset exemplar, quo Formicarum opera contemplantes, ad res gerendas ipsi quoque aggrederentur, vsui necessaria compararent, & parta discerent asseruare.

Summa Formicæ prouidentia.

Prouerb. 6.

D LABOR INDEFESSVS. CAP. III.

ADHÆC laboris perseuerantiam ex Formica picta significabant: nam ea non interdiu solum, verum etiam noctibus laborem exercet. Quanta vero diligentia eandem semper itat viam, neq; vnquam aberrat à loco, in quo quicquam reposuerit? quanto nixu semina, quæ præ pondere gestare non possit, pedibus protrudit? quam officiose aliæ fessis succedunt, opemque afferunt? vt merito sit exemplum nobis magni Formicæ laboris, quæ argutam longe argutius Cicadam eluserit, cum illi, vt in fabulis est, respondit, *Aestate quæ cantaueris, hyeme salta.* Æneas Platonicus in Theophrasto, vbi disserit Euziteus, eorum opinionem refellit, qui defunctorum animas aiunt id genus animalium sectari, cuius vitam, dum inhumanis essent, imitabantur, ad diligentissimam hanc inuestigationem, sollicitosque labores Formicam accommodat, quam, si ita esset, Vlysses post obitum assectari cogeretur,

qui nobis ab Homero exemplar datus est, in quo quid virtus, & quid patientia posset, intueremur, A idemque laboriosus omnium Poetarum celebratione decantatur. Plato autem in Phædone tradit, eorum animas, qui popularem ciuilemque virtutem absque Philosophia, consuetudine exercitationeq; freti, exercuerint, in Formicas abire post obitum. Nam & ea quæ de Myrmidonibus narratur fabula, Theagenes eo quod super Ægina scribit opere, quem scriptorem Pindaricus interpres citat, Æginetas ait, olim in subterraneis speluncis habitasse, quamq; excauabant terram in cultum arborum egerere solitos, mox fructus congestos introferre: vnde à Formicarum similitudine nomen illis Myrmidonum accesserit. Sed enim de Myrmidonibus priscorum fabula est, ne Græci vnquam nugari desinant, Iouem in Formicam mutatum Eurymedusam Archelai filiam compressisse, vnde Myrmidon genitus eius gentis caput.

Fabula Myrmidonum. Lib. tertio, & Zezes historia 133. septimæ chiliadis.

PIETAS. CAP. IV.

Mutua formicarum officia.

RECTE autem & pietatem, quæque mutuo mortales mortalibus officia debent, per Formicam expresseris, si commeare eas in formicarium spectes, Formicæ alterius cadauer inferentes: prodire ex cauo aliquas, factasque obuiam quasi consternatas retrocedere, bis idem terque factitare, alias B demum vermiculos ab inferiori loco, vtpote redemptionis præmia, quibus cadauer redimant, conuectare: alias vero tentare, si quæ dissectæ fuerint, vt partes committant, & cohærere faciant, impellere etiam, vt quæ nihil intermittant, quo explorent, an per se demum redire queant. Quod si quis, vt Æliano teste Cleanthes inquit, animalia hæc rationis expertia contenderet, sola huius rei contemplatio admiratione errorem emendare potest. Quantum vero pertinet ad victus conuectationem, Petrarcha noster maluisset hæc de Ape potius, quam de Formica dici, ne furacitati adeo fauere videremur. Nam & in fabulis est, Formicas, quæ nunc sunt, homines aliquando fuisse agrestes, eodem ferme ingenio, quo reliqui fere omnes rustici damnantur, furaces scilicet & raptores, qui licet in id genus animalia fuerint transmutati, pristinum tamen conuectandi prædas, & rapto viuendi morem obtinuerunt. Animaduertendus vero locus est Leuitici cap. XXII. *Si fractum, si cicatricem habens*: vbi Septuaginta pro *Si fractum, Si formiculosum* reposuere, per quem loquendi modum hieroglyphicum scilicet interpretes eum intelligi volunt, qui cogitationem omnem in terrena & secularia negotia conferat, neq; pensi habeat quicquam nisi vt cibo potuque saturetur: quandoquidem hæc Formica- C rum vita, vt quæ ventri apta sint & commoda, vndecunque contrahant congregentque, vt notat Hesychius, illudq; Salomonis de quo superius, *Vade ad Formicam, o piger, & vias eius considera*, ita intelligit, nempe quia pigrum ignauumque ad negotia prouocabat, non vt qualia Formica facit, rapto scilicet viuendo, faceret, sed vt laborem, diligentiam, prouidentiamque eius in rectis operibus æmularetur.

INÆQVALITAS. CAP. V.

Morum dissimilitudo.

SVNT qui collegas impares, aut inæqualitatem in moribus, in dignitatibus, in censu, & in omni denique vitæ colore significantes, Camelum & Formicam pingant, laboriosum vtrumq; animal, sed facie, magnitudine, reliquoque ingenio magnopere inter se dissident, vt nullis comparationis terminis circumscribi valeant. Apud Ægyptios, fateor, hieroglyphicum hoc non haberi, sed vsitatissimi prouerbij citatio, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ne prætereatur, monet.

Lucianus I. epist. Satur.

OPVLENTIA. CAP. VI.

ILLVD exploratum satis, opulentiam per Formicas significari, non tam apud Ægyptios, quam D etiam apud Aruspices, siue de nostratibus, siue de Indicis intelligamus: quarum hæ quidem victui necessaria oppido congerunt, Indicæ aurum, & pretiosam supellectilem accumulant: vt non immerito Formicaria bona de affluenti diuitiarum copia dicantur, quam augures ijs portendi asseuerant, apud quos illæ rem congerant: veluti Midæ illi Phrygi, cum puer esset, dormienti Formicæ in os tritici grana congessere, ex quo ditissimum hunc fore ita prædictum est, vt euenit.

MVLTITVDO INFESTA. CAP. VII.

Fatales Formicæ.

ALIOQVI Formicæ, infestæ multitudinis signum apud Aruspices fuere, vt quæ Neroni mortis appropinquantis presagium attulerunt, qui sibi visus est per somnum pennatarum Formicarum multitudine oppleri. Nam & paulo post concitata in eum multitudo, mortem accelerare compulit. Ferales etiam fuere Tiberio, quæ Serpentem ab eo in delicijs habitum adhuc viuentem corrosere:

A nam Aruſpices cauendum ſibi eſſe à multitudine reſponderunt. Sunt qui inauſpicatas eſſe putent, ob colorem, qui omnino feralis eſt, quanquam in Pephno inſula Laconiæ Formicæ candicant.

INTERITVS. CAP. VIII.

IN vniuerſum autem coniectores ideo Formicas indicium eſſe mortis aſſeuerant, quod terræ filiæ ſint, & ſubterraneis cauis habitent, quo identidem mortuorum cadauera inferuntur. *Artemidorus lib. 3. cap. 6.*

AVDITORVM FREQVENTIA. CAP. IX.

AT ſolis literarum profeſſoribus lætum eſt, ex Onirocritarum diſciplina, Formicas in aures obambulantes imaginari: ſiquidem aiunt puerorum multitudinem hinc ſignificari, quæ ad audiendum cumulato numero ſit aduentura, vnde Martialis in optatiſſima Grammatici commoda iocatus ait: *Sic te frequentes audiant capillati.* *Artemidorus lib. 1. cap. 26.*

INANIS GLORIA. CAP. X.

PROBATISSIMI ſapientiſſimique morum ſcriptores quidam κενοδοξίαν per Formicæ hieroglyphicum expreſſere. Inanem noſtri gloriam dicunt, qua nos ipſos ſupra modum & meritum B æſtimamus, tacitique nobis applaudimus. Latet enim plurimum hoc vitium in abditis animi receſſibus, cogitationisque delicijs paſcitur & educatur. Formica vero in cauernis ſeſe libenter continet, nec niſi neceſſitatis cauſa prodit in propatulum: cum ſcilicet aut ſpeculatum, aut prædatum properat, vel congeſtas opes curat, de quarum ſolicitudine ſuperius ſatis dictum. Habet vero hoc Formica cum κενοδοξίᾳ ſimillimum, quod laboribus & fructibus inſidiatur perinde ac inſidioſa peſtis, hæc quidquid præclare egerimus, & quaſcunque adoreas acquiſiuerimus, labefactare furtim aggreditur: illa in opes iam partas, hæc in virtutes & partam iam exiſtimationem populabunda. Fecimus quid in bello fortiter, fors & corona donati ſumus? ſurrepit hæc clanculum, & folia decerpit ſingula, dum noſtra nos facinora narramus, & glorioſum militem, vt in comœdiarum fabulis eſt, imitamur. Prudenter aliquid cauimus, id quicquid eſt Cenodoxia vitiat, & gloriando mutat in imprudentiam. Beneficio aliquem affecimus, deſtruit illud gloriatio, efficitque vt de quo benemeriti fuerimus, maleficio ſe à nobis affectum putet: operamque ita & oleum perdamus. Plurimum temporis in ieiunijs, in vigilijs, in orationibus, in continentia, in animi corporisque moderatione, ſine vlla mentis auerſione conſumpſimus, C aduenit Cenodoxia, quæ fructum omnem, quem per labores tot collegeramus, rapidiſſime depopuletur. Ingenioſe, docte, & accurate aliquid conſcripſimus? ſed dum nos ipſi illud efferimus, & aut noſtros nos non apparere labores ingemiſcimus, aut eorum venditione moleſta gloriam affectamus, Cenodoxia illa, illa inquam ſtatim obſcurat, quæ alioquin futura erant illuſtria: proque ingenio, ſtoliditatem; pro doctrina, imperitiam; pro ſtudio, negligentiam obiectat. Danda itaque eſt opera, vt laudabilia quidem faciamus ex quibus gloria ſponte naſcatur ſed cum eam viſi fuerimus acquiſiuiſſe, negligamus potius quam efflagitemus: ita enim cumulatior, & corollarijs etiam aucta vltro percita ſubſequitur. Siquidem: *Virtus ipſa ſibi pretium eſt, nihil indiga laudis,* diceret Claudianus; eam tamen vel inuitam honor & commendatio comitatur. *Κενοδοξίας incommoda.*

DEPOPVLATIO. CAP. XI.

SED vt ad Ægyptios reuertamur, agrorum vaſtationem & infrequentia facta loca, quæ populoſa prius fuerant, per Formicam & Origani faſciculum ſacerdotes illi ſignificabant: per Formicam, vti ſuperius declaratum eſt, hieroglyphicum populi, quod paſſim iam habetur: per Origanum, ſoli- D tudinem eius intelligentes. Ea ſiquidem herba loco appoſita, qua Formicæ meant, modico vel ſalis, vel ſulfuris puluiſculo ſimul inſperſo, efficit vt iter deſerant, ſuisque relictis cauernis alio migrent. Nam & Sotionis in agricultura præceptum eſt, Origanum ſylueſtre frumenti aceruis circumſpargere, ne Formicæ grana depopulentur. Sed ſi actutum eas tollere quis velit, experimento compertum eſt, facilius ſummoueri poſſe, ſi captas aliquot combuſſeris, & cinerem in cauum inieceris: in agro vero ſi candefactum ferrum in ceſpitem vbi nidificant impegeris. Eſt vero Origanum herba vulgo etiam nota Romæ, & alijs Italiæ locis, Latine Cunila bubula appellatur, quam vtpote præcipue ſuam Ligures littorales *Cornabuliam* vocant, putri, vt prouerbio fertur, aptiſſimam ſalſamento. Cæterum cum permultæ eius ſpecies ab authoribus referantur, eademque varijs cognomentis appelletur, ſatis fuerit atteſtari Cunilam bubulam eſſe, quæ ὀρίγανον Græce dicitur, quam à Teſtudine, cum ea Viperam *Origanum, eiuſque virtutes.* *Athenæus lib. 3.* *Eadem omnino referuntur infra lib. 58.*

ederit, ad incolumitatem carpi dicit Aristoteles, & ab eo Plutarchus. Apud Plinium legas, contra Serpentes priuatim, quæ Cunila bubula appellatur: apud Aristotelem, Ciconiæ cum vulnus acceperint (eas enim cum Serpentibus assidue dimicare cognitum) Origanum plagæ imponunt. Theodorus Gaza vir accuratissimus, vbicumque sit Origanum interpretandum, Cunilam reddit: quorum fuerunt testimonia adducenda, quia nonnulli Cunilam bubulam eandem & Origanum esse, pertinaciter negant. Addam illud, cum inter tres præcipuas Origani species Onites connumeretur, doctissimos ætate nostra viros de hac non parum dubitare, eamque sibi incognitam ingenue profiteri. Nostri Bellunenses speciem quandam Origani, caule, folijs, & floribus grandioribus vulgo apud nos prouenientem, Pulegium asininum vocant (vnde putarim Onitis vocabulum, vtpote quod ἀπὸ τοῦ ὄνου, qui Asinus est, commodissime deduci posse, apud nos ita Latine interpretatum) ea vero herba nimirum Cunila est. Ne vero cuipiam mirum adeo videatur inesse vim eiusmodi gramini tam vulgari, vt Formicas fuget, Ambrosius herbam quandam memorat Gillam appellatam, cuius folia turtur nidis suis excluso fœtu superiacere soleat, eoque pacto pullos ab Luporum incursu deprædationeque tutari. Lupus enim folium huiusmodi vsque ad fugam abhorret. Leopardus vero Allium ita sibi sentit abominabile, atque contrarium, vt si quis eo locum, vbi ille moretur, confricuerit, exilire cogatur, & aufugere. Ælianus primo de naturis animalium scribit, Noctuas à Ciconijs suo nido procul summoueri, Platani eo folijs importatis, quorum contactum Noctuæ ferre nequeant, ex eo in torporem illabentes, Ciconiasque ita pullorum suorum incolumitati prospicere, quibus assidue Noctuæ inimicabiliter insidiantur: de quarum alitum inimicitijs suo loco dictum est. Neque vero Ciconiæ tantum, Turturesve aut Testudines medelam sibi nanciscuntur naturæ ductu, verum etiam & Canes, & Sues, & ex animalibus pleraque alia Canes quidem, cum fellis vitio laborant, gramen illud suum decerpunt. Sues, si cephalalgia crucientur, fluuiales Cancros inuestigant. Mustelæ rutam, si quando colubrum comederint, carpunt. Angues marathro lippientes oculos depurgant. Huiusce rei quænam sit causa, non otiose quæritur à quibusdam: quippe cum animalia neque didicerint ab alijs, neque quidem doceri potuerint, cur ita norint quæ suis sint ægritudinibus vtilia: quæ nos alijs disputanda in medio relinquemus, ijs iam contenti, quæ ad veterum picturas declarandas facere videbuntur.

Idem lib. 58. infra.

Gillæ, Allij & Platani virtutes.

A B

INCOLVMITAS. CAP. XII. C

FELICITER mihi quidam videntur excogitasse, vt si hominem grauiore aliquo morbo confectum, minime tamen rei cuiuspiam ope incolumitati redditum significare vellent, vrsam linguain Formicas exporrecta hieroglyphice pingerent. Vrsam enim ferunt Formicarum esu, quas lingua illexerit, ac mox potu adhibito deglutierit, morbi opem sibi comparare: quod eo præcipue tempore facit cum primum è specu prodit, vbi ieiuna hyemarit. Nam Aron in primis agreste pascitur (eam Dracontij speciem Medici ponunt) cuius acerbitas intestinum inedia concretum laxat: quod si nullam attulerit opem, Formicis eo modo deuoratis, incolumitati pristinæ restituitur.

LATEBRÆ. CAP. XIII.

DE latebris vero, in quibus aliquis se contineat, per Vespertilionis alam, & Formicam indicatis, inter reliqua Vespertilionis significata diximus.

DE SCARABEO. CAP. XIV. D

AC de Formica quidem hæc dicta sufficiant. Quod vero pertinet ad Scarabeum, Appion ille Grammaticus, quem Cymbalum mundi Tiberius est appellitare solitus, rideri à plerisque visus, quod curiosa nimium interpretatione, Solis operum similitudinem vermiculo tam exiguo, tam bruto inesse collegerit, ad excusandos gentis suæ ritus: quæ pilularem Scarabeum magna ex Ægypti parte inter numina coluerit, quem reliqui etiam in fabulis tanta veneratione prosecuti sunt, vt scribere non dubitarint, quemadmodum Scarabeus inexorabilem se vel ad Iouis preces opposuerit, qui multis ab eo verbis contendebat, vt cum Aquila rediret in gratiam, coactumque Iouem ipsum alia ratione tantæ ire obuiam inimicitiæ. Cæterum si

A quæ de Scarabeo traduntur vera sunt, vera autem vt credamus esse, non ipsius Appionis tantum authoritas, verum & Aristotelis, & Plutarchi, & aliorum scriptorum excellentium consensus efficit, imo vt nihil hi scripserint, quæ passim nosmetipsi quantum fieri potuit oculata fide perspicere potuimus, non verum asseuerare, peruicacis esset ingenij. Tam igitur super operibus eius admiranda cum sint, tantum abest vt vel Appion, vel Ægyptij alij sacerdotes, qui signate adeo rem interpretati sunt, ridendi videantur, vt merita potius, hoc est, magna & ingenti laude fraudandum minime sit eorum inuentum.

MVNDVS. CAP. XV.

Mundi varij motus per Scarabeum.

CVR enim quis Ægyptios sacerdotes irrideat, quod mundi speciem, motusque ipsos per Scarabeum significari tradiderint, non satis video, si pilulas illas, in quibus seminium ex sese primum habuerint, ac in vermiculos primum, mox in certam effigiem conformati fuerint, ad mundi ipsius imaginem & rationem fieri compertum est. Scarabeus enim certo anni tempore bubulum excrementum nactus, materiam eam sibi suscipit elaborandam, quod primo statim Pacis suæ versu mor-
B det Aristophanes, αἶρ' αἶρε μάζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. Quo loco mazam Poeta pro Excremento posuit, vtcumque primum ex ea pilulas conficit, vt iam mundi ipsius formam initio imitentur, mox eas ab ortu occasum versus posticis impellens pedibus, non intermissa rotatione, protrudit, ipse interim auersus ortum spectat: quasi de industria id det operam, vt cœli ipsius exemplar intuendo imaginem eius exprimere conetur. Quid vero illud, quod inter trudendum à Subsolano in Africum fertur, quasi astrorum cursui fieri obuiam contendat, qui quidem proprio motu ab Africo ad Subsolanum est? Neque me præterit, esse qui non bouillum, sed asininum excrementum ad hoc opus deligi autumant: & ab eo inter volutandum genitale semen fimo superfundi comminiscuntur, vnde materies ipsa concipiat. Addunt etiam, vt historia sit verisimilior, nomen ipsum conuenire, quod Canthon asinus sit, vnde Cantharus insectum id denominetur. Sed hæc varietas ad nos nihil: cum de pila sermo sit, quam ex fimo Scarabeus informet, atque mox in aquas volutando protrudat.

GENERATIO. CAP. XVI.

Scarabei ortus & generatio.

PROXIMVM huic significatum est, rerum procreationem atque principium, ex eiusdem anima-
C lis imagine significari. Siquidem ex aquis in lucem prodeunt Scarabei, veluti rerum omnium generationem ab aquis esse Philosophi non postremæ authoritatis autumant, Homerum quippe secuti, qui totiens Oceanum rerum Parentem omnium appellat. Nam ea quis quotidie non tueatur, scandere aquas in cœlum, diceret Plinius, easdemque cadentes omnium terra nascentium esse causam, fruges inde gigni, arbores fruticesque viuere, vitalem etiam herbis animam elargiri, omnes denique terræ vires aquarum esse beneficia? Quod vero Scarabeos diximus ex aquis primum lucem auspicari, ex historia cognoscere est: quod scilicet simul ac pilæ illæ ex fimo fabricatæ sunt, Scarabeus terram infodit, vbi eas per dies octo & viginti sepultas occulat, quot itidem diebus Luna duodecim Zodiaci signa perambularit, atque hæc hyeme potissimum rigente fiunt. Dumque ita pilæ terra coopertæ confouentur, animantur primum in vermiculos, inde paulatim in genus informantur, fimo tamen vti folliculo quodam inclusi, nono autem & vigesimo die pater è nido prodit, pilulas egerit, & singulas, vti dicebamus, protrudendo in aquam prouoluit: vtpote qui diem eum Solis & Lunæ coitum conciliare non ignorat, ac perinde mundi ipsius generationem quandam assimilare, orbe inde
D Lunæ nouæ oriri incipiente. Pilæ autem in aquis mollitæ primum, atque haud ita multo post adapertæ cum fuerint, informati iam excluduntur Scarabei, & nigrum it campis agmen. Quod si Formica tanto hominum consensu prouidæ titulum consecuta est, quod in conuectandis asseruandisq; prædis admodum sedula esse videatur, quos honores habendos Scarabeo excogitabunt mortales, qui non humanarum tantum rerum peritos eos, verum & cœlestium, & diuinarum propemodum non ignaros intueantur? Certe non immerito κανθάρου σοφώτερος prouerbium celebratur, ab ijs qui singularem in eo vermiculo sapientiam animaduerterunt.

VNIGENITVS. CAP. XVII.

QVOD vero apud Ægyptios legitur, Vnigenitum hieroglyphice per Scarabei figuram significari, non eo tantum modo accipiendum, quo quempiam vnicum filium Vnigenitum appellare consueui-

ſueuimus, ſed ea etiam de cauſa, quod ab vno tantum genus agnoſcat: imo quod ſolus ipſe ſibimet ſeminium fuerit: ſinguli enim ex pilulis ſingulis procreati, nequaquam habent ad quod genus referant ſuum, ſed abſque vlla propagine, nulla maris genitura, nullo fœminæ conceptu, vermium ſponte naſcentium inſtar, in eam ſpeciem prodierunt. A

DEVS IN HVMANO CORPORE. Cap. XVIII.

Exigere videtur locus is, vt quo æquiores Ægyptijs ſimus, Deum optimum maximum humano corpore aſſumpto, Scarabei ſimilitudinem ſubijſſe, Theologorum dictis oſtendamus: neque vero quiſquam indignum facinus clamitet, Deum ipſum, omni admiratione maiorem, inſecto omnium viliſſimo, teterrimo, putidiſſimoq; aſſimilari, qui legerit apud D. Auguſtinum Soliloquijs, de admiranda Chriſti humanitate dictum: *Bonus ille Scarabeus meus, non ea tantum de cauſa, quod Vnigenitus, quod ipſemet ſui author, mortalium ſpeciem induerit: ſed quod in hac fæce noſtra ſeſe volutarit, & ex ipſa naſci homo voluerit.* Neque veritus eſt probus ille Theologus, pietatis & integritatis columen, dum in nitidiſſimo Dei fulgore contemplando, hominiſque ex oppoſita parte cloacalem quendam putorem expendendo, ſubturpiculam locutionis quodammodo ſtomachoſæ nauſeam, delicatiori cuipiam habitam deriſui, qui ſatis exploratum haberet, Deum ſe Vermem etiam per Prophetam appellaſſe, proindeque eos qui tanti myſterij cognitionem aſſequerentur, ac perinde ſtercorariam Scarabei procreationem ex hiſtoria callerent, dictum vtroque pollice probaturos. Quod vero ad Pſalmographi dictum pertinet, *Ego ſum Vermis, & non homo*, fuere nonnulli, qui pro *Sum Vermis, ſum Scarabeus*, traduxere, quaſi diceret, *Contemptiſſima res ego ſum.* Euthymius ita ex Chriſti perſona humiliare ſeſe Dauidem ait, qui alioqui & Propheta erat & Rex, alibique ſe *Canem mortuum* appellare, vt libro Regum legitur. Qui vero putant dictum hoc propter humanam Chriſti generationem, quæ abſque vlla viri coniunctione fuit, id nobis indicare videntur, quod quemadmodum Vermis è pluuia naſcitur deſuper in terram veniente, ita & Chriſtus ſuperno ſancti Spiritus in Virginem aduentu generatus eſt: quam ob cauſam Chriſtus Vermis dicitur. Reliqua videris apud Adamantium concione in Lucam quartadecima, quam de Domini circuncifione conſcripſit. Porro Auguſtini dictum eo quoque deduci poteſt, quod aſſertor noſter ait: *Ego ſum Vermis, & non homo*: quia ſcilicet ex mare & fœmina homo naſci ſolet, ego vero non ex maſculo & fœmina ſecundum ritum humanum, atque naturam, ſed in exemplum Vermis natus ſum, cuius non ex aliunde ſemen, ſed in ipſis in quibus coaleſcit corporibus, eſt origo. Clementis Recognitionum opus circumfertur qualecunque, non vocabulis tantum vitiatum, verum ſententijs etiam deprauatum: in quo quidem multa à malignis ingenijs in inſtitutionis noſtræ ludibrium inculcata ſunt. Sed hæc corrigere alterius fuerit cenſura, illud hoc loco tantum attingam, quod circa 6. lib. finem ſcriptum eſt: *Nos vt Canthari libenter volueremur in ſtercore*, vbi is qui gloſſemata quædam adſcripſit, non *Canthari*, ſed *vt Cantherij* legendum putat, ratus nimirum Campanum prouerbium ad hoc facere, *Cantherius in foſſa*. In epiſtolis vero bonus ille vir quiſquis cenſor fuerit, ſed non ſatis eruditus, audacter *Cantherij* fecit, cum *Canthari* dubio procul ſit legitima lectio, ex hac ipſa quam retulimus hiſtoria naturali deſumpta. Sed ne quid quod ad Vermem facere ſuccurrat, prætereamus, is prauæ nonnunquam cogitationis inquietudinem hieroglyphice ſignificat, quod Eucherius ad Eſaiæ dictum trahit, *Vermis eorum non morietur.*

Chriſtus cur Scarabeus dictus, & Vermis. B

Pſal. 22. 6.

1. Sam. 24. 15.

C

Quod refertur à T. Liuio Decad. 3. l. 3.

Cap. 66. 24.

VIR PATERVE. Cap. XIX.

Cvm vero ita naſcatur Scarabeus, vt nullo fœminæ beneficio progignatur, ſolaque patris cura, labore & diligentia vitam auſpicetur (non enim fœmineum eſt inter eos genus) hinc fit, vt Ægyptij ſacerdotes Patrem ſignificaturi, Scarabei prætulerint imaginem: & vbicunque maris officium, maſculamque vim exprimi voluerint, non alio magis vterentur hieroglyphico: nam veluti pro maris & fœminei ſexus ſymbolo Vulturem pingebant, quod illa abſque patris ope procrearetur, vti commentario ſuo diſputatum eſt, ita virum ob ſimilem, quam attulimus, cauſam, per inſectum huiuſmodi intelligi voluerunt. D

STRENVVS BELLATOR. Cap. XX.

Et quoniam bellatorum animi ea maxime ratione commendatur, ſi viriles fuerint, virorumque ſit bella gerere, Maronis Homeriq; præcipue authoritate, illi ipſi ſacerdotes maſculam virtutem atque

Virgil. lib. 1. Æneid.
Iliad. lib. 7.

A atque ferociam per Scarabeum expressere: cuius imaginem annulis insculptam milites gestasse, tradit Ælianus, de quo plura apud Plutarchum libro de Iside & Osiride. Erat & signum Romanorum militum, Scarabeus, quo virilem animum præstare se debere admonerentur, neq; muliebriter quicquam meditari facereve, eaque de causa dictum ab Horatio: *De Arte Poetica.*

Tyrtæusque mares animos in Martia bella Versibus exacuit.

CONTRA vero & Phrygas & ἀχαΐδας, in effœminationis opprobrium Virgilius & Homerus, *Æn. lib. II.* vterque sues appellauit: quod nihil saperent masculum, sed muliebri torpore ignauiaque cessarent.

SOL. CAP. XXI.

CVM vero plures sint Scarabeorum species, trium Ægyptij meminere, quarum vnam αἰλουρόμορφος *Plin. lib. 30. cap. 11.* appellatur: quæ sc. Felis faciem mira refert similitudine, estque radijs quibusdam insignita, eaq; de causa Solis hieroglyphicum formã hanc esse voluerunt. Aiunt vero αἴλουρον, qui apud Latinos nunc Cati, nunc Felis nomine receptus est, oculorum pupillarumq; vsum cum Solis cursu, ἀντιπαθείᾳ quadam cõmutare: quippe quæ & noctu & ingruente matutino tempore vegetiores fiunt, & acutius B cernunt, ad ortum vsq; iubaris, inde sensim incipiunt hebetari meridiem versus: atq; ita quo magis ad occasum declinat Sol, eo minus obscuriores fieri. Adhæc Scarabeo digituli sunt vnicuiq; triginta, totidemq; sunt mensis dies, quibus Sol ortu continuo gradatim per singula signa cursum peragit suum.

LVNA. CAP. XXII.

ALTERA species bicornis est, ideoque ταυροειδὴς appellata, Tauri quippe insignis facie. Hæc Lunæ subijcitur: propterea quod cœlestem Taurum Ægyptij Lunæ exaltationem commentati sunt. Gigni hos ex Vermibus, Aristoteles, qui lignis aridis innascuntur, asserit. Primum enim Vermes ipsis immobiles fiunt, mox disrupto putamine in Scarabeorum genus exit. Cæterum Plinius genus hoc cui Tauri cognomen cornicula dedere, terrestre putat, eos idcirco alij terræ Pediculos vocant. Lucanos appellat Nigidius, quibus cornua prælonga, bisulcis dentata forcipibus, in cacumine cum libuit ad morsum coeuntibus, quales infantium remedijs ex ceruice suspenduntur, eos in Veneta regione Gramphos, quasi Ceramphos, hoc est, bicornes appellamus. Cornicula ea non tantum collo suspensa ad quartanas, quibus id remedij applicat Plinius, verum etiam in frigidiuscula lauatione vri- *Plin. ibid.* C natoribus ad neruorum stuporem, qui plerumque fit in aquis, amuletum creditur: nam & id incom- *Gallice, la grampe.* modi vulgo Gramphum vocitamus.

MERCVRIVS. CAP. XXIII.

ERAT & sua hieroglyphico Mercurij species dedicata; quippe vnicornis, & ab reliquis forma admodum dissimilis. Neque sum nescius, quendam etiam esse paruum admodum Scarabeum frumenta erodentem, qui Cantharis appellatur, oritur is ex erucis fici, piri, & pini: fiunt enim ex his omnibus Vermes: cæterum hi postmodum more Muscarum coeunt. Ridiculam Metrodorus Sceptius *Metrodori Scepsii ridicula obseruatio.* obseruationem ponit, nostro etiam tempore haudquaquam abolitam in frumentis oleribusque ab earum iniuria sospitandis, quod in Cappadocia inuentum prodit, ob multitudinem Cantharidum, menstruas quippe mulieres ire per media arua, hortosve, retectis (sit verbo venia) supra clunes, vestibus, erucasque ita, ac Vermiculos, Scarabeosque, ac noxia alia decidere. Alibi seruatur vt nudis pedibus eant, capillo cinctuque dissoluto, versu eo pronunciato, φεύγετε κανθαρίδες, λύκος ἄγριος ὑμᾶς διώκει, *Facessite Cantharides, Lupus agrestis vos insequitur.* Cauendum vero ne id oriente Sole faciant, se- D mentem enim tunc arescere proditum est.

LETHALIS A SOLE FEBRIS. CAP. XXIV.

ADHÆC Ægyptij hominem lethali febre extinctum, quam sub dio solares radios perpetiendo contraxerit, significare si vellent, Scarabeum cœcum effingebant: oculos quippe vel acu, vel alia leui cuspide transfossum, ita, vt exoculatus omnino videretur. Aiunt enim solares radios Scarabeo inimicos esse, quibus si vehementius impetatur, accidere, vt statim obcœcetur: simulac vero cœcus effectus fuerit, breui etiam commori.

VIRTVS ENERVATA DELICIIS. CAP. XXV.

ATQVE hic tam egregius bellatorum ductor, tam alienus à mollitie est, vt cum primum venereas rosas olfecerit, emoriatur, quasi virtutem quantumuis masculam illecebris eneruari documento

cumento sit, quod quidem vel ab Aristotele traditum, ansam dat hieroglyphico non insulso: si, puta, quis velit Hannibalem durum Capuæ desidentem, effœminatum pingere, scutum illi cum Scarabei signo tribuat, oras vero clypei rosarum sertis ambiat, aut quid huiusmodi. Sunt etiam in hominum genere permulti, qui rosarum halitum ferre non possunt, atque in ijs pretij quantiuis viri. Nam cum Romæ essem, vidi Oliuerium Caraffam magnæ celebritatis Cardinalem, qui rosarum tempore quotannis secedere cogebatur, seque intra suos, quos in Quirinali habebat, hortos claudere, custodijs ad ostia dispositis, ne quis aut salutantium, aut amicorum officij gratia ingredientium rosam inferret. Et in Romana nobilitate insignis vir Petrus Melinus, ingenio, eruditione, & loco nobilis rosarum odore plurimum offendebatur. Atque hæc de Scarabæo, quæ memoria complecti potui succurrerunt, plura omnino scripturus, nisi Commentarium, quod eo super olim paraueram Vulturi adiunctum, ex clarissimi viri Alberti Pij Carporum Comitis scrinio surreptum, & à nescio quo bibliotapho, vel fuco potius, in Germaniam asportatum, adhuc desiderarem.

Rosarum halitus nonnullis grauis.

DE ECHINO TERRESTRI.
Cap. XXVI.

Echinvm Ægyptij, quod hactenus legerim, literis suis non inseruere, multa tamen super eo significata Græci Latinique excogitarunt, quæ admiratione ingenij propemodum cum ijs, quæ Formica super & Scarabeo diximus, conferri possint: atque ea quidem ad humanæ vitæ commoda, vtili exemplo futura: cuiusmodi illud est, quod in primis commemoratu dignum existimaui.

OPPORTVNITATIS CAPTATOR.
Cap. XXVII.

Tempori & occasioni inseruientem. Echini terrestris cautio magna.

Hominem quippe temporum omnium conditioni sese accommodantem per id animal significari, & quod ait Phocylides, καιρῷ λατρεύοντα. Nouit siquidem Echinus (de terrestri nunc loquor, nam de marino inter pisces alibi agetur) cubilia sua Aquilonum & Austrorum mutatione commutare. Duas enim cubilibus fenestras facit, alteram Notum versus, Boream versus alteram, quaque parte ventum futurum præcognoscit, fenestram obturat, alteram recludit: sin intra tectum alatur, ad parietem discedit. Quod Cyzici quidam cum obseruasset, consecutus opinionem est apud omnes, vt ventos qui spiraturi essent, ex se ipse præcalleret: quod alij Byzantij euenisse tradunt, forte quod tunc rerum summa apud Byzantinos esset. Sed vbicumque illud acciderit, satis nobis est id ab Echino fieri, quod documento nobis est, præcauere quantum fieri possit, ne imminens nos occupet calamitas; ea si vicerit, ne aduersus præualentis fortunæ impetum reluctabundi frustra fatigari velimus: flectendam vero viam velis, cum obniti contra non detur, quoque trahit fortuna, iter intendendum. Non enim est, vt idem inquit Phocylides, in ventum reflandum. Quin potius tales simus, vt quo nos cumque rapit tempestas, æquo animo deferamur, atque, vt optime Virgilius monet, si quo Italiam contingere cœlo nequeamus, quia scilicet:

Æneid. lib. 5.

Mutati transuersa fremunt, & vespere ab atro
Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aer,
Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
Sufficimus, superat quoniam fortuna, sequamur,
Quaq; vocat vertamus iter.

Prouerb. 37. 26.

Atque hoc illud esse crediderim, quod in Echino tanti facere videtur Archilochus, dum super animalis huius prudentia ita scribit:

Πολλ'

A *Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἐχῖνος ἓν μέγα.*

Multa quidem Vulpes, magnum vnum nouit Echinus.

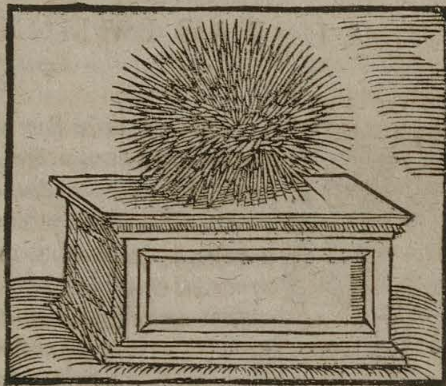
Vel vt numerum reddamus,

Scit multa Vulpes, vnum Echinus, at magnum.

Sane Salomon Erinacium inter animalia terræ minima, quæ ſapientibus ſapientiora ſunt, nominat, vt Septuaginta edidere. Nam Leporem vulgata editio ponit.

CONTRA PERICVLA MVNITVS. CAP. XXVIII.

ILLVD quoque ſuper Echino ſignificatum ponunt, vt per hieroglyphicum eius, hominem ab inſidijs & periculis ac cuiuſcunq; fortunæ caſibus tutum oſtentent. Siquidem is ſimul atque ferarum ſe impetentium odorem latratumve ſenſerit, in orbem ſeſe colligit, roſtro pedibuſq; intrinſecus, teſtudinis more contractis, tergore omni pilæ inſtar B conglobato, ſpiniſque, quibus vndecunque munitus eſt, ad incolumitatem erectis otiatur, cõtactum ſuum omnibus formidabilem reddens. Ad hæc autem reſpexiſſe videtur Horatius Poeta, cum ſe ita contra fortunæ impetum præparatum ſcribit, vt ſua inuolutus virtute tutus ab eius iniuria fiat. Ita enim inquit:

Lib. 3. Car. ſub finem.

Fortuna ſæuo læta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.
Laudo manentem: ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quæ dedit, & mea
Virtute me inuoluo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro.

C

PROCRASTINATIONIS DAMNA. CAP. XXIX.

ATQVE hoc tam prudens alioqui animal in opportunitate captanda, & periculis euitandis ingenio & natura præmunitus, damni tamen alicuius, ob procraſtinationem ingruentis, hieroglyphicum eſt, ſi illi fœtus adijcitur ſuus. Id enim malum ex contatione maius effectũ oſtendit, propterea quod aluo ſtimulata quamdiu poteſt partum differt, quo fit, vt fœtus magis inoleſcens, maiorem poſtmodum in pariundo dolorem afferat. Duo eius genera omnino ſunt, maritimum & terreſtre, vtrique nomen apud Græcos ἐχῖνος. Terreſtris, D de quo iam diximus omnibus innotuit ſub Erinacij nomine. Huius quoque ſpecies duæ ſunt, Suilla, & Canina, quæ quidem rictu & pedibus aut Suillis aut Caninis ſimilibus diſtinguuntur. De Suillis Eucherius: Erinacei chœrogrilli nuncupantur, magnitudine prope mediocrium Cuniculorum, qui de cauernis petrarum procedentes, gregatim in eremo, quæ eſt contra Mare mortuum, pabulantur, qui & Echini dicuntur, ita ſpinoſo defenduntur tegmine, vt nec contingi quidem poſſint. Par huic cum Formica ſolertia comparando victu, qui poma aculeis affixa congerat in cauernam: infamis tantum eſt inuidiæ nota, quod cum optime norit ſe propter cutem præcipue peti, cuius vſus poliendis velleribus inſeruit, ſimulac in periculum ſe adactum videt, vrina ſua emiſſa tergus omne conſpergit: ſibi conſcius id inde putreſcere, aculeoſque ſponte mox decidere.

Ariſtot. de partibus animal. lib. 4. c. 5. Plin. lib. 9. c. 31.

Echini terreſtris ſpecies duæ.

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER IX.

DE IIS QVÆ PER SVEM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD FABIVM VIGILEM SPOTETANVM.

B

Palæmonis dictum de M. Varrone. Porcus literarum.

ALÆMONEM *olim aiunt magni nominis Grammaticum, incomparabilem M. Varronis eruditionem admiratum, literarum eum Porcum appellasse, tanta sibi interea earum prærogatiua adrogata, vt Virgilium diceret iam tum de se præsagisse, cum cecinit:*

Audiat hæc tantum vel qui venit ecce Palæmon.

vnum se quippe futurum, qui de scriptoribus iudicaturus esset, cuius ferulæ atque censuræ omnes veterum & iuniorum lucubrationes subijci deberent, natas secum literas, secum interituras summa vanitate iactaret. Hic est Rhemmius Palæmon patria Vicentinus, cuius monumentum hodie in Sumano monte agro Vincentino imminente, cum epitaphio ostenditur: vbi rus ei fuisse verisimile est, cum alias etiam agricolationis & vineti studiosissimum fuisse, & C. Plinius ostendat. Sed ea fuerit ductus gloria, certe dictum illud hominis de Varrone non à Grammatico, qui literarum tyrocinia doceret: non ab insano aut inepto viro quopiam effusum, sed vt diuinitus potius editum accipimus: nam & olitor sæpe non contemnenda protulit. C *Nos quippe Varronem non ea de causa literarum Porcum vel à Palæmone, vel ab aliis appellatum asserimus, quod scripta eius sint vlla in parte lutulenta, vel ex hara producta: sed quia nihil sit Varrone ipso neque lautius, neque copiosius, neque magnificentius, qui tam multa, tam varia, tam præclara conscripserit, magnæ studiosis omnibus vtilitati futura, nisi acerbissima temporum clades thesauros eos posteris inuidisset: quare his omnium consensione vir doctissimus, ac omnium disciplinarum parens, totius prædicatione vetustatis habitus. Quod vero doctrina eius Porco æquiparata sit, ea est causa, quod nullum animal à Sue, pluribus magisque variis condimentis aptum, quod nihil ea carne parabilius, & omnium epularum vsui magis expositum, quinquaginta prope saporibus ex eo, vt veteres obseruarunt, excogitatis, vt non alio ex animali copiosior, neque lautior humano victui materia suppeditetur: perinde ac multa & varia Varronis scripta argumentum nullum intactum reliquere, splendidissimoque rerum omnium apparatu vniuscuiusque animi famem expleuere. Hæc igitur cum super Varrone ipso meditarer, forte accidit, vt scripta quædam mea recognoscerem, quæ scilicet olim ad* ἱερογλυφικῶν *interpretationem elucubraueram, eaque inter amicos diuiderem, mei erga se vel amoris vel obseruantiæ testimonium. Prorupit ex his ecce Porcus Aegyptius, quem aufugere tentantem cum postico arreptum pede comprehendissem, cui dono conuenienter hunc mitterem cœpi circumspicere.* D *Varronem quippe aliquem deposcebam: hic mihi tu Fabi Vigil occurristi mortalium eruditissime, cui merito hanc condimentorum lautitiem* καὶ σικελικὴν ὄψου ποικιλίαν, *quam de Porco memorant, vti Varroni congruam, ita tuæ perquam similem opulentiæ dedicarem. Nam tu quoque nullum dicendi genus, argumentum nullum, nullam arcanæ quantumlibet doctrinæ partem intactam reliquisti, quæ de diuinis humanisque studijs, de rerum natura, de moribus, de ratione dicendi, de quacunque demum re, vel dici, vel excogitari possunt, tuo illo magno ingenio, felicissimaque memoria complexus es: vt vix alterum ætate nostra conspiciam, quem Varroni illi literatissimo conferre possim. Quare Porcum hunc meum tibi deberi merito iudicaui, cuius immolatione sanctissimum amicitiæ fœdus tam pie semper inter nos cultum & obseruatum, quæ tua est animi synceritas, spero me perpetuo confirmasse.*

Plin. lib. 8. c. 51.

PERNI-

A

PERNICIES. CAP. I.

ÆGYPTII Sacerdotes, vt odium, quo suillegenus omne persequebantur, literis testatum suis relinquerent, perniciosum hominem Suis hieroglyphico significari instituerunt. Est enim natura animal admodum vitiosa, pruritu impotens, Luna maxime deficiente: constatque pariter eorum corpora vitiari, qui lac eius biberint, lepraque & putida scabie contaminari. Quinetiam frequens Suillæ carnis esitatio aciem obtundit ingenij. Vnde iocum Diogenes excepit in athletas, de quibus interrogabat quidam, cur icti non sentirent: *Quia*, respondit ille, *Suillis ac Bubulis carnibus educati sunt*, ad animum scilicet vertens quod alter de corpore quæsierat. Huiusmodi enim cibi quamuis corpus obdurent, mentis tamen acumen hebetant. Adhæc maleficum est etiam monstrum: quia satis cladem non exiguam infert, damnosamque facit pauperiem, dum teneriorem segetem non depascit modo, sed & fœde proculcat, & rostro eruit. Vnde primum hoc animal Cereri sacrificatum Poetæ testantur, & fabulæ exortæ sunt de Cromyonia B Sue Apri Calydonij matre, vno ex Thesei laboribus. Itaque Salaminij lege statuerunt, vt eorum Suum dentes attererentur, qui segetibus cladem aliquam intulissent, de quo publice statutum est apud Bellunenses meos.

Diogenis iocus in athletas.

Prima Ceres auidæ gauisa est sanguine porcæ. Ouid. 2. Fast.

Bellunensium statutum.

SENSVS MAXIME BRVTVS. CAP. II.

PRÆCIPVA vero fuit apud Ægyptios de Sue significatio, vt per eius simulacrum intellectu mystico, sensum materiæ penitus affixum, atque illi præcipue coalitum indicarent: quod licet in animantium omnium, nedum in omni brutorum genere conspiciatur, nescio quo pacto tamen longe magis brutum in Sue plurimum apparere, vnicuiq; manifestum est. Hic vero sensus rationi plerunq; sese constituit aduersarium, non aliter quam materiæ ratione habita, corpus animæ tam multis in negotijs reluctatur, de quo præclara Platonis in Phædone sententia, τῷ μὲν θείῳ, ϗ ἀθανάτῳ, ϗ νοητῷ, ϗ μονοειδῆ, ϗ ἀδιαλύτῳ, ϗ ἀεὶ ὡσαύτως; ϗ κατὰ τ' αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιοτάτην εἶναι ψυχὴν; τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ, ϗ θνητῷ, ϗ ἀνοήτῳ, ϗ πολυειδῆ, ϗ διαλύτῳ, ϗ μηδέποτε κατὰ ταὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὖ εἶναι σῶμα. *Animam quidem per quam simillimam esse parti ei, quæ diuina est, & immortalis, & intelligibilis,* C *& vniformis, & insolubilis, & eodem semper modo circa eadem habeat: corpus vero idemtidem simillimum humano, & mortali, & incognito, & multiformi atque dissolubili, & quod nunquam circa eadem eodem habeat modo.* Ex argumentis autem huiusmodi, quicquid apud Philosophos altercationis est in explorandis naturæ secretis, emanauit: alijs rationem rerum, alijs sensum præferentibus, eam illis incorruptibilem perinde ac animam esse asserentibus, his hunc cogitationi, veluti & ipsos corporis affectus propinquiorem esse concertantibus. Quare minime mirum est Ægyptios, & qui disciplinam eorum secuti sunt, in contemplandis ijs potissimum quæ à corporibus disseparata viderentur, occupatos, Porcum quippe animal sensui tantum deditum aspernatos esse: quippe qui corpus identidem suum met, vt in Papyro commonstrauimus, minimi faciebant, eiusque alendi curandique negotium perexiguum suscipiebant, sensui, quem falli in vnoquoque animantium facillime posse suspicabantur, parcissime fidem adhibebant. Contra vero Aristoteles, quique eum sequuti sunt, sensum ita sunt admirati, vt eum cogitationibus omnibus prætulisse videantur. Sed nostra nos significata prosequamur.

De Sue intellectus mysticus.

Plin. libr. 8. cap. 5.

Cicero de finibus lib. 5.

VANILOQVENTIA. CAP. III.

D ÆGYPTII autem Sacerdotes, vt apud Horum est, si vaniloquentiam hieroglyphice significare vellent, & Suem & auersum Elephantum sculpere consueuerunt: idq; perinde erat, ac si rationem à brutali sensu auersam ostendere voluissent. Nam cum Elephanti significata Commentario suo conscriberemus, eum in omni fere virtutis numero, si de brutis hoc dicere liceat, rationis propemodum participem inueniebamus. Huic Sus opponitur, qui antipathiæ ipsius cogente vi, vsque adeo est Elephanto inuisus, vt ab eo nullo possit concilio tolerari, sed quum primum auditus fuerit eius grunnitus, fugam Elephas arripere cogatur. Nota historia est, quemadmodum Megarenses ab Antipatro afflicti, cum ad manifestum exitium premerentur vtereturq; ille Elephantorum robore, excogitarint Porcos pice oblitos, & iniecto mox igne flammatos in Elephantorum gregem immittere: quo facto validissimũ Regis conatum negotio minimo irritũ reddidere, victoria per ingenium sibi comparata.

Sus Elephanto inuisus.

Plin. lib. 8. cap. 9.

VIS ANIMI LABEFACTATA. Cap. IV.

A

ANIMOSVM alioqui hominem, qui tamen improuisa aliqua specie sit exterritus, per Porcum & fugientem Leonem exprimere quorundam inuentum fuit. Aiunt enim Leonem Suis congressum declinare, visumque aliquando cum Suem aggrederetur, vt setis horrentem aspexit, aufugisse. Sedenim hoc Leoni haudquaquam accidit ob naturæ diffidentiam, vt Elephanto, sed ob horrificam Suis indignati speciem, quam cogebatur exhorrescere.

SOPHISTÆ. Cap. V.

ET vt, quod initio dicere cœperamus, prosequamur, sacerdotes illi cum nihil æque abhorrerent, quam inanes sophistarum nugas, & cauillosas verborum argutias, argumentorumque decipulas in naturæ viribus indagandis, eiusmodi notæ hominem per Suis hieroglyphicum significabant. Eodem intellectu apud Hebræos suilla abstinere præceptum ait Philo, admonitosque nos ea diuina lege, vt sophistas euitaremus, per euitabilem huiusmodi animalis impuritatem: illi enim acutissimis tantum accuratissimisque rerum distinctionibus, quod perbifidam animalis vngulam interpretantur, quasi luto inhæsitantes, ita illis adhærescunt, vt inde nunquam auelli possint, sed ad extremam vsque senectutem ibidem computrescunt: nam & Porci nihil illustre, nihil purum, nihil limpidum amant, sed turbida tantum, spissa, sordida, & fæculenta sectantur, inque his præcipuam statuunt voluptatem.

Suilla abstinebant Hebræi.

B

Hinc Horatius 1. epist. Amica luto sus. Et D. Petrus in epist. Sus in volutabro. Prouerb. Sus per rosas. Auctor Eudemus.

A BONIS MORIBVS ALIENVS. Cap. VI.

PER Porcum itaque inhæsitantem luto, vel, vt Cratetis intellectum sequar, rosas conculcantem dispergentemque, à bonis honestisque moribus alienum hominem indicabant. Nam cum Diuinæ passim literæ rosas, & odorata omnia ponant pro vitæ morumque synceritate, Susque ita rosas aspernetur, vt de ijs, qui sinistro, prauo, maleficoque sunt ingenio dicatur, aptissimum excogitatum est hieroglyphicum, ὗς διὰ ῥόδων, quo prouerbio Cratetem vsum aiunt opusculo, quod γέτονας vocauit. Quin viuere in Arabia Suillum genus vllo genere posse negant, quippe cum ea regio sit odoramentorum altrix, à boni cuiusque odoris hoste merito declinatur, & vt luculentissime Lucretius:

C

De rer. nat. lib. 6.

> *Denique amaricinum fugitat Sus, & timet omne*
> *Vnguentum: nam setigeris subus acre venenum est,*
> *Quod nos interdum tanquam recreare videtur.*
> *At contra nobis cœnum teterrima cum sit*
> *Spurcities, eadem subus hæc tam munda videtur,*
> *Insatiabiliter toti vt voluantur ibidem.*

Eodem spectat quod Assertor noster, *Nolite, inquit, margaritas vestras ante Porcos proijcere*, eos qui scelerum tantum fœtoribus illuuieq; delectantur per Porcos intelligens, putorem quippe omnem tanquã odorem suauissimum expetentes. Nam quod ad lutum pertinet, Ciceronis scomma est, actione in Verrem VI. *Nam nos quidem quid facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis vestigijs inuenimus?* D

Ciceronis scomma in Verrem.

DISTINCTIO. Cap. VII.

ADHÆC sciendum, vngulam bifidam in Sacris literis electionis & distinctionis symbolum esse: quod apertius dicunt, cum oportere Sacerdotem monent, vt lepram à non lepra sciat internoscere, scelerum quippe differentias: iustum ab iniusto, & à curuo rectum, Horat. Poeta diceret.

COGITATIO. Cap. VIII.

RVMINATIO autem, vt in Ceruo dictum est, memoriam & cogitationem indicat. Vtroque autem horum opus est, si recto & sapienti iudicio esse volumus: præstandum quippe discernendi acumi-

A acumine: vnde aureum illud Pythagoræ præceptum, DE REBVS DIVINIS ABSQVE LVMINE NE LOQVARE, hoc est, dandam esse operam disciplinis, quæ veritatis lumen subministrent, si sacra tractare volueris. Sed parum id profuerit nisi & memoria, iudicium, bonæque mentis accesserit examinatio. Hinc exploditur Sus, qui licet vngula sit fissa, minime tamen ruminat. Tales ij sunt, quanto hodie numero, Dij boni, qui, licet recti prauique cognitionem optime callere videantur, cœno tamen volutati, cum doctrinam ipsi suam ad rectam viuendi rationem minime dirigant, optime, vt Menander ait, periti praua sectantur. Diuinarum enim literarum doctrina, vt cum Origene loquamur, non solum Sacramentorum debet scientiam continere, verum etiam mores, gestaq; informare discentium. Plerique alij quoque dixerunt, ruminare esse deuouere se ad legis meditationem: fissam vero vngulam habere, inter mundum & immundum distinguere: hoc quidem literarum & præceptionum peritiam habere, illud vero meditationem esse, & diuinæ prouidentiæ, qua recte omnia dispensat, in omnibus cogitationem, quam veteres Prophetæ *Eructationem*, vt nostri reddunt, appellauere; vt, *Eructauit cor meum verbum bonum*: quamcunque enim virtutem à vitio seligeremus imitandam, B eam continua repetitione mandere, & in habitum assuefacere debemus. Seligere vero, est diuidere literam à spiritu, & quædam secundum historiam solam edocere, quædam secundum contemplationem, quædam vero secundum vtrumque intelligere. Nam qui præstare hoc idoneus est, ille mundus: qui vero vnius tantum partis est particeps, immundus. Hæc Hesychius. Neq; dissimulanda est Irenæi meditatio super hoc loco, qui cum proxime fuerit ad Apostolorum tempora, multa diuinæ illius synceritatis interpretamenta percepit: cuiusmodi hoc posito ex lege: *Quæcunque ex animalibus duplicem vngulam habent, & ruminant, munda esse: quæcunque autem aut neutrum, aut alterum tantum horum habent, vt immunda segregari.* Per mundos is eos intelligit, qui ea, quæ de Patre & Filio tradita sunt, ab Ecclesia firmiter credunt, & in vtroque requiescunt: vtpote quæ sit eorum firmitas, quæ duplici sunt vngula, & insuper Dei traditiones die noctuq; meditantur, cogitationes suas bonis operibus accommodantes, quæ quidem præcipua est ruminantium virtus. Immunda autem, quæ neque in Deum fidem habent, neque traditiones eius meditantur, cuiusmodi sunt, qui vocantur Ethnici, idololatræ, abominationibusque dediti, nil syncerum, nil laudabile sapientes. Ex eorum autem numero, qui quidem ruC minant, vngulam vero duplicem non habent, Iudæi sunt in primis, quibus quidem mandata Dei plurimum in ore sunt, sed neque Patrem & Filium agnoscunt, neque sensum à litera distinguere sunt idonei. Alij demum duplicem vngulam habent, non tamen ruminant, quo in numero sunt Heretici, qui sacras semper literas euoluunt, argutasque rerum finitiones peruestigant, & quicquid vel inepte vel impie sentiunt, aliquo semper diuinarum Scripturarum dicto corroborare contendunt: ea tamen nesciunt, aut nolunt ad veri sensus examinationem conuertere: ad iustitiam, ad bonos mores dirigere, quæ legerunt. Nam bona eorum pars & Patrem & Filium agnoscere, colere, & toto mentis affectu venerari profitentur: quid tamen aut Pater aut Filius statuerit, ne minimum quidem meminisse volunt. Et ne longe exempla repetamus, cuinam hominum generi magis in ore est IESVS CHRISTVS, quam ijs, qui hodie concordiam vnanimitatemq; totius Christianismi, quam vnam sibi IESVS CHRISTVS DEI Filius à nobis omnibus deposcit, auersantur, & eam admittere Cane peius & Angue vitant? Hinc tot piorum cædes, templorum profanationes, incestus, adulteria promiscua, sacrorum censuum direptiones, conciliandi se Deo contumacia, promissæ diuinitus expiationis abnegatio, sacrorum D fere omnium irrisio, & omnium quæcunque dictu factuque abominanda sunt, profligatissima expeditio. Quod non nostri modo Prophetæ præuidere, sed Maro ipse non nostri generis vates, diuinasse videtur, cum hæc scribit oracula:

Ruminare. Fissam vngulam habere.

Pia paranesis.

Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum,
Vicinæ ruptis inter se legibus vrbes
Arma ferunt, sæuit toto Mars impius orbe:
Vt cum carceribus sese effudere quadrigæ,
Addunt se in spatia, & frustra retinacula tendens
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Georg. lib. 1.

PROFANVS. CAP. IX.

MERITO igitur per Porci simulacrum Ægyptij profanum intelligebant, Susque tantæ apud Ægyptios abominationis erat, vt si quis eum vel incuria tetigisset, cum ipsis statim vestibus ad fluuium lotum abiret, subulcique nullum omnino templum ingrederentur, connubioque aliorum prohi-

Ab Herodoto lib. 2.

prohiberentur. Scythæ quoque Sues adeo contemnebant, vt ne alere quidem eos in regione ſua vellent. Apud Romanos, Flamen Dialis Porcum tangere ſine piaculo non poterat. Quid, quod religioni, & pietati, etiam noſtris fuit Pontificibus, ne de Sue cognomentum profiterentur? atque ob eam cauſam inſtitutum, vt Romanus Pontifex, quamprimum deſignatus eſt, honeſtum aliquod ſibi nomen aſſumat, more hoc à Sergio cœpto, cui cum nomen à rictu Porci, eſſet incuria parentis inditum, ne vox ea cederet in religionis ludibrium, Sergium ſe vocari iuſſit. Neque vero ſum neſcius, ex Ægyptiorum cognatione ſolos Panſelenos ſuilla in cibum vſos, propterea quod aiunt, Typhona cum Suem inſectaretur, ligneum ſepulchrum apud Panſelenon offendiſſe, in quo Oſiridis cadauer vitro conditum, vti gentis mos eius erat, aſſeruabatur, atque eo prouectum odio, quod illi aduerſus Oſirim peculiare fuit, membra eruta diſcerpſiſſe, mox in rei tam nefandæ memoriam Panſelenos populos ex Sue conuiuia inſtituiſſe: quaſi liceret iam ſepulcro eo tam fœde profanato, in profligatiſſimum quodque præuaricationis & contumaciæ genus prorumpere. A

Panſeleni cur Suilla vſi in cibum.

NABVCHODONOSOR. CAP. X.

INVENIES in Diuinis literis Nabuchodonoſora, quem ναβοχοδονόσορον Geographus Strabo appellat, Suis nomine vocitatum Pſalmo LXXX. *Vaſtauit vineam tuam Domine Sus ſylueſtris*: idque ea de cauſa, quod in voluptatum luto volutaretur, & quia omni ſpurcitiæ genere immundus eſſet: quamquam loco hoc nonnulli Salmanaſarem potius intelligi volunt. Nos autem per Suem, vti ſuperius ex Heſychio dictum eſt, eum accipimus, qui quidem habet ſcientiam diuinorum, ſed ea non recte vtitur, vtpote quam incongruis polluat facinoribus, vitæ turpi atque immundæ deditus, de quo Petrus: *Præſtaret his iuſtitiæ viam non cognouiſſe, quam ea cognita retro reuerti, ſancta ſibi tradita diſciplina ignauiter derelicta*: quandoquidem his vere accidit prouerbium, *Canis ad vomitum ſuum reuerſus*, &, *Sus lota in volutabro cœni*. Omnes denique qui vel immunditiæ, vel gulæ vel reliquæ incuriæ ſemetipſos dedunt, Porcorum & Canum vitam deſumpſiſſe lex intelligit, inquit Irenæus. Quin & idipſum nomen ὗς opprobrij cuiuſdam indicium facit: nam vocalem ipſam υ, Caius Iulius Romanus, vbi de præpoſitionibus differit, ad vituperationis pathos exprimendum idoneam eſſe dicit ex Hermetis ἐν τῷ χρυσίῳ λόγῳ, teſtimonio, additam poſtea fuiſſe F literam, noſtroſque Fu dixiſſe, mox Fufe, hodie paſſim Fy, cum putoris aliquid perhorreſcimus. Facit ad hoc Pſalmographi teſtimonium, *Saturati ſunt porcina*, quam lectionem Eucherius ita agnouit, vt hieroglyphicum etiam ius interpretaretur, Iudæos quippe arcanis Diuinæ legis prius inſtructos abſtinuiſſe profanis, porcina mox ſua, id eſt, priuatorum dogmatum immunditia, quam eis & Chriſtus obiectat, ſaturatos: dumque negant Chriſtum, eandem impietatem dicit etiam ad ſuos poſteros tranſmiſiſſe. Gloria illa Interlinearis vulgo dicta, minime quidem contemnenda, immunditiem hanc attingit, & pro reliquijs quas reliquerunt paruulis ſuis, addit: *Dixerunt enim: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.* Animaduerte tamen in Hebraico ſcriptum eſſe, *Beni*, quod filios ſignificat, non porcinam. Sed enim ne ab hieroglyphicis noſtris auocemur, argumentum hoc de humanis hoſtijs à Iudaico populo immolatis, commodiori loco, in ipſo calce operis, vbi multa huiuſmodi repetentur, ſine vllius forte moleſtia percurremus.

Voluptuoſi per Suem ſignificati. B

Increpatio in Iudæos. C

INDOCILITAS. CAP. XI.

FVERVNT ſane plerique veterum, qui per hieroglyphicum Suis, indocilitatem intelligi voluere: nam apud phyſiognomos Suilla frons, breuis quippe & hiſpida, capillis ſurſum verſus erectis, indocilitatis indicium eſt manifeſtiſſimum: eſt enim animal maxime brutum Sus, nullumque animalium magis indocile, cum reliquæ omnes pecudes aliquid habeant, in quibus dum viuunt, vſus, vel induſtria, vel frugalitas proſit. Suillum autem pecus nihil afferat vtilitatis, niſi mortuum tantum: quamquam Spartanorum inuentum fuerit Porcos in pugnam inſtruere, & ad bellandum idoneos reddere: Porcorum enim marium ludicra certamina, perinde ac etiam Coturnicum, in eorum Phœbeo pueri faciebant, illis ad hunc morem educatis inſtructiſque magno rei bene gerendæ augurio ijs præſumpto, quorum Porci viciſſent. Eius tamen indocilitatis ergo Marſyas, qui Apollinem in Muſicæ certamen prouocauit, ſuillam fertur caudam poſtmodum habuiſſe: quippe quod temerarius eius conatus turpiter illi ob imperitiam ceſſerit. Et Philoſtratus Arcadas Rudes appellat, & Suibus ſimiles, tum ob alia multa, tum quod arborum fructibus, vti Sues, plurimum turgeant, ſintque, vt

Sus inutilis dum viuit. D

A ait Horatius, *fruges consumere nati.* Eadem ratione ex hara productum, non schola ait M. Tullius in Pisonem, indoctum & illiteratum significare volens, quod allatum fuerat. Quin & Hippocratis Coi, Medici illius clarissimi filij, ob indocilitatem & incomptos mores, à Comicis proscissi, Suem sapere ferebantur, non secus ac Varronem ipsum, tantæ virum eruditionis, Palæmon Vicentinus Grammaticorum dicacissimus, literarum Porcum vocitabat: ipse enim hunc literatum quidem, sed sine delectu, intelligi voluit, quod omnia dum sciri expediret, in fascem conijceret maiore curiositate, quam iudicio: nihil satis pensi aut constituti habens, quid aut quantum diceret. Quanquam, vt initio diximus, Palæmonis dictum, in Varronis laudem, ob doctrinæ copiam & varietatem, qui lautissimus ac suauissimus fuerit animorum pastus, modestiæ causa proposuerimus intelligendum. Cessit denique res in prouerbium, vt cum imperitissimum quemque eruditissimo cuipiam sese conferre viderimus, *Sus Mineruam*, dicamus, quod ita Theocritus expressit, ὗς ὑπ' Ἀθηναίαν ἔριν ἤειρε. Et eodem fere intellectu quo Asinus ad lyram, σάλπιγγος ὗς ἤκουσε. Subijciamus & illud, ὗς ἐκώμαζεν, de ijs, qui faciunt quid inepte admodum & imperite: nam illud, *Sus Mineruam*, Festus Pompeius exponit, cum is B id docet alterum, cuius ipse est inscius. Atque vtinam, mi Fabi, prouerbium in me non intorqueatur, qui de his ad te scribere sim aggressus, & pleraque etiam alia argumenti huiuscemodi commentaria ad aliorum institutionem elucubrarim. Quid (dicent nasuti plerique viri) sibi vult aulicus vir iste cum Commentarijs de sacris Ægyptiorum literis? quasi non satis sit ad multarum rerum elegantem declarationem Tullius, ad eruditionem Plinius & Plutarchus, ad scientiam Plato vel Aristoteles, totque alij Græci atque Latini scriptores, qui nihil intactum reliquerunt, quibus legendis ætas nulla, quantumuis longa, sufficiat. Sed quid agerem, si quando mihi temporis aliquid ab officijs vacuum relinquebatur? Luderemne alea? aut latrunculis? aut alio quopiam insaniendi modo? At nunquam ita otiosus fui, vt vllum mihi ludi genus placere potuerit. Venaretur (addent) confabularetur, aut quid aliud ciuile faceret, quo ipse sibi non inuisus esset, & nulli molestus viueret, neque nugis obtundere cogitaret. Atqui hæc mihi alea cordi semper & pila fuit, hæc venatio, hæc confabulatio mea: inuitum neminem ad lectionem traho, mihi ipse lusi, inuidia nulla sit, si vnusquisque sua nouerit ire via.

Epistol. 1.

Prouerbium.

STVPIDI TARDIVE. Cap. XII.

C PARI cum Arcadibus ratione Bœotios, quod ventri & gulæ supra modum dediti essent, crassaque hinc Minerua præditi mentis tarditate laborarent, Porco cognominatos aiunt authores non ignobiles, Achæus, Eubulus, Mnesimachus, & Alexis: vnde adagium ὗς βοιωτία. Et apud Pindarum & Cratinum constat Bœotios Sues aliquando nuncupatos: propterea quod Hyantes, qui expulsi fuerunt à Cadmo, eam olim regionem incoluerint, sumpta inde cauillandi causa, vt pro Hyantibus ὗας, hoc est, Sues eos populos appellarent. Sed & alij quoque, gentem eam voracitati deditam attestantur. Porro Pindarus Olympijs fugere se ait Suem Bœotium, probrum scilicet stupidi & stolidi, quod inflictum erat sui generis hominibus.

Sus Bœotica.

LVXVRIOSÆ DELICIÆ. Cap. XIII.

D PERVETVSTVM autem fuit apud hieroglyphicos Ægypti sacerdotes, delicias, victus luxum, & lasciuiam ex Porci simulacro significare. Argumento est columna in æde Thebis Ægyptijs olim erecta, in qua plurimæ in Menin regem execrationes descriptæ erant, qui primus omnium Ægyptios à parsimonia ad luxuriam, à modestia ad intemperantiam, à virtute ad effœminationem illexit, quapropter simulacrum eius Porcum esse voluerunt. Merito itaq; Rhadamantus apud Claudianum huiusmodi genus hominum petulans, ingluuiosum, & vorax, in Sues condendos damnat eo loco:

Menis voluptas notata.

At qui desidia semper vinoq; grauatus,
Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,
Hunc Suis immundæ pingues detrudit in artus.

At

A

In Comment.

At Xenophon Socratem ait in conuiuijs, ad quæ non nisi coactus accedebat, temperate semper atque parcissime cibum cepisse, iocoque dicere solitum, Circen multis huiusmodi appositis homines in Sues conuertisse, Vlyssem vero mutari minime potuisse, quod Mercurij memor esset, qui consilium ei dederat, tum suamet parsimonia & abstinentia vteretur. Tale aliquid apud Musonium libro de Victu legas. Plotinus quoq; cum animal hoc maxime voluptarium agnosceret, vbi differit de Palingenesia, in id eos reuerti dicit, qui vitam omnem in libidinibus & voluptatibus egerint. Epicurus, qui felicitatem in huiusmodi vita posuit, scite notatur ab Horatio, qui sectatores eius cognomento Porcorum nominauit in Epistolis:

Lib. 1. epist. 4. ad Alb. Tibub.

Me pinguem & nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege Porcum. B

GANEA. CAP. XIV.

Caro Porci delicata valde.
Var. lib. 2. de re rustica.

SANE quantum ad eius animalis carnem pertinet, delicatam cœnam apud Arcadas Hecatæus, vt apud Athenæum legere est, ex maza & suilla carne describit. Verrius ait, à Suilla vesci carnibus cœptum, quod animal id nullius esset vtilitatis. Nam vt Varro animam illi pro sale datam asserebat, ne putresceret, ait Chrysippus, nihil porro Sus habet præter escam, nullumque animal pluribus & diuersioribus condimentis idoneum, vt non temere T. Quintius Romanorum Imperator (sunt qui T. Flaminium ponant) dum apud Chalcidensem hospitem diuertisset, variaque sibi apposita fercula obseruasset, admiratus fuerit vnde ei solstitiali tempore tam varia, & tam multa venatio contigisset: *Atqui*, inquit, *hospes omnes istiusmodi dapes ex Sue domestico fuerunt*. Tum (quod addidisse non pigeat) prompte Quintius, & acute: *Talis est*, inquit, *edepol Antiochi exercitus, cataphracti alij, alij velites, alij hastati aut legionarij phalange compositi, verum omnes Syri sunt*. Porro nihil, vti supra dicebamus, ea carne parabilius, & omnium epularum vsui magis expositum: nam quinquaginta prope sapores ex eo, teste Plinio, excogitatos supra memorauimus, neque alio ex animali numerosiorem ganeæ materiam suppeditari. Hinc apud Comicos, lurcones, parasiti, ganeonesque serui, suillam semper sibi deposcunt, pernã, glandem, sumen, callum, penitam offulam, & similia. Et seruus ille Plautinus cum se solum domi ac sine arbitrio relictum iri speraret, *Quanta*, inquit, *pernis pestis erit, quanta lumbis!* Galenus porro Suillam carnem cæteris laudabiliorem facit. Auerroes quoque Porcinam carnem, ex Auicennæ placitis, cæteris præferendam asseuerat: veluti hominibus natura cognatiorem, & humanum suillumque sanguinem in omnibus exactam habere similitudinem, perinde ac etiam carnis eandem esse rationem, optimi quique Medici scriptis prodidere.

Lib. 8. c. 51. C

CIBORVM VARIETATE SATVR. CAP. XV.

Os Porci cur ita vulgo dicatur.
Plato lib. 3. de Republ.

APVD aliquos inuenio, hominem ciborum varietati deditum per pascentem Suem significari: facile enim is vnicuique assuescit cibo, neque suis parcit fœtibus, neque ab humanæ carnis esu refugit: Os enim porci vulgus prouerbio appellat quasi rotundum, & quod nullo escæ genere abstineat, omnia voret, omnia auiditate deglutiat, nihil quantumuis putre atque impurum horrescat. Ita D denique animalia hæc gaudent pabuli mutatione & copia, implenturque carne, & obesiores facti mirifice opimantur ipsa cibi varietate, cuiusmodi mensam Plato Syracusanam vocat, ϗ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, epistola quadam ad Dionis amicos nominauit. Vnde etiam Horatius inter delicias eas, quas Ode prima libri tertij recenset, Siculas etiam dapes ponit, cuiusmodi distentum ingluuie Dionysium minorem Aristoteles refert in Politicis, quem nonnunquam ad nonagesimum vsque diem ebrium perseuerasse tradunt. Neque absimilem huic Heliogabalum Lampridius incessit, qui nunquam minoris quam centum sestertijs cœnarit. Vnde centenarias cœnas, Septimus Florens, Apologetico, vituperat; cum alioqui centenariæ cœnæ à centum assibus ex ære dictæ sint, vt Grammatici veteres interpretantur. Sed de sestertijs alibi.

A

SALACITAS ET ÆSTAS. CAP. XVI.

EST & ſalacitatis ſignum ipſa Sus, *qua pecude*, ait Cicero, *nihil genuit natura fœcundius*, neque aliam eius improbitatis cauſam afferunt, quam & multiplicem & aſſiduam voracitatem: cum longe aliter euenire in agreſtibus videamus, quippe qui ſemel, & eodem fere omnes die, vt Plutarchus ait, æſtate ſcilicet incipiente fœtum edant, vnde vulgatum eſt dicterium, *Non expectandum vlterius pluuiam, cum Sus pepererit*. Itaque nonnulli Suem hanc pro æſtate ponunt, de quo quidam verſus vulgatus à Plutarcho recitatus:

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν ἥκειν τέκῃ ἀγελοτέρα σῦς.

Domeſticæ vero & ſæpius, & quocunque tempore pariunt, propter eam quam diximus pabulorum vbertatem, quæ genituræ redundantiam plantis etiam, nedum animalibus affatim ſubminiſtrat. Eandem in homine ſalacitatis cauſam tradit Empedocles. Hinc ait etiam Euripides ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ᾽ οὔ, *vult crapulatum Cypris, haud famelicum*: quod ab Achæo ſumptum, qui multo ante dixerat, πεινῶσι γὰρ ἡ Κύπρις πικρά, *amara Cypris eſt eſurientibus*. Noſtri dixerunt, *Sine Cerere &* *Terentius in Eunucho.*
B *Baccho friget Venus*. Sane quidem Ægyptij mortuorum ventres eximere, & in ſole diſcindere ſoliti ſunt: vt qui ſcelerum omnium cauſa eſſent, atque ita vel expiarent, vel vti de impulſore pœnas ſumere viderentur. Huic vero ſalacitati congruere videtur illud, quod χοιροπωλεῖν verbum à Porco finxere, quod corpus proſtituere, quæſtuique exponere ſignificaret. Apud Ariſtophanem χοῖρον, id eſt, Porcum, pro muliebri natura poſitum inuenies, ac noſtri identidem Porcum, virgineum inguen blando & iocoſo vocabulo appellauere. Iidem ſubare dicunt nequitiæ verbum, quo in Epodis vtitur Horatius ad rem impudicam translatum, quod eſt perdite impudenterque & brutorum more commiſceri. *Od. 12.*

ANNORVM CERTVS NVMERVS. CAP. XVII.

IN portentis vero Porcellos ſupra mammarum numerum editos, tot annorum eſſe ſignificatores volunt, quot numero nati ſunt: ideoque Porcam eam, quæ Lauinij triginta capitum fœtum peperit, portendiſſe volunt, XXX. annos illis exigendos fuiſſe, priuſquam Lauinienſes oppidum Albam conderent: parere enim oportet Porcas quot mammas habent, vt obſeruat Varro: ſi minus pariant fructuariam idoneam non eſſe; ſi plures, portentum. Eius autem Suis quæ fuerit Æneæ portento, ac *Porca portentoſa.*
C Porcorum veſtigia, ſuis adhuc temporibus apparuiſſe affirmat Varro. Idem, quod eorum ſimulacra ahena in publico loco ſtatuta erant, & corpus matris à ſacerdotibus, quaſi in ſalſura fuerit, oſtentabatur. Ita nullo vnquam tempore defuerunt, qui ſub diuini cultus velamento, huiuſmodi aliquo inuento rudes inſipientium mentes per ſuperſtitionem modo hanc, modo illam deludere cogitarint.

LATRO. CAP. XVIII.

NEQVE quidem prætereunda Sus eſt tot antiquis ſcriptoribus celebrata, quam Cromyoniam nuncupatam, vt prædictum eſt, Theſeus dicitur ſuſtuliſſe: cuius rei meminit Plutarchus & Strabo. Sunt qui fabuloſe, vt eiuſmodi pleraque, certamen id à Græcis confictum putent: fuiſſe vero hanc mulierem, quæ latrocinijs regionem omnem infeſtaret, nonnulli prodidere. Sunt qui Aprum Pſalmo 80. *Exterminauit eam Aper de ſylua*, pro cacodæmone intelligant. Sunt qui Veſpaſianum præmonſtratum velint, qui Iudæos bello afflixit, quodque ſequitur: *Singularis ferus depaſtus eſt eam*, Titum hunc eſſe aiunt eius filium, qui aſſumpto ad Imperium patre, profectoque Romam ſolus remanſit, Hieroſolymamque oppugnatione conſumpſit; & ita Eucherius accipiendum cenſet. *Sus Cromyonia.*

D

IMPETVS. CAP. XIX.

QVID vero illud, quod omnium Poetarum conſenſu, impetus & bellica ferocitas per Suem, verum eam agreſtem, indicatur? Ferocem enim bellatorem ſi velint inſigniori aliquo vocabulo honeſtare, Apro eum ſimilem dicunt. Apud Ariſtophanem, in Lyſiſtrate, mulierum chorus, *Si per Deas*, inquit, *hodie me commoueris, ſoluam ego Suem meum*. Et eadem comœdia, Laconum chorus minatur ſe cum Leonida tanquam Apros irruiturum. Nam pugnacitas vſq; adeo illi propria eſt, vt prouocatus, à venatore minime fugiat, ſed vltro pugnam capeſſat, & in oſtentata tela nihil veritus irruat: vnde in prouerbium ceſſit, cum de audacibus aut nimium promptis loquimur, ad nos venire per haſtam, vt ſylueſtrem Suem. Romani noſtri, vt ſæpius animaduerti, venatores eos ignominia notant, qui feruente iam venatione Apro conſpecto, illum non illico prouocauerint: atque hinc de eo, qui *Hinc Mar. lib. 10.* *Apri pugnacitas.*

sibi rixas contentionesve quæritat, ὃν ὀρίνειν dicitur. Harum rerum causa extremæ Germanorum A gentes, Æstyi appellatæ, pro armis formas Aprorum olim gestare solitæ, vna cum Matris deorum insigni, qua superstitione etiam inter hostes sese tutos arbitrabantur. Apri porro vim & fulmineum illud robur admiratur Oppianus, quandoquidem in venatione oppressus, tandem cum occubuerit, dentes vsque adeo ignitos præ se ferat, vt setæ de collo adhuc trepidantibus auulsæ, dentibusque admotæ, quasi prunis ardentibus applicitæ concrispentur, sique propius adhæreſcant, concrementur. Sane Canes si tunc temporis eius dentes attigerint, attacti cutem perpetuis stigmatibus inuruntur. Tantam hanc tamen belluæ istius ferocitatem & impetum (vt κατὰ πάρεργον hoc dicam) facile declinari posse docet Democritus, qui eos ab Apris impeti negat, qui Cancri vngulas ac pedes alligatos gestarint. Quod vero Aprum hunc Vnitestem Homerus dixit, haudquaquam huiusmodi coitus raritatem, vt aliqui putant, indicat, sed historiam ipsam, quam verissimam esse dicit Aristoteles: plerunq; enim inter pascendum eo quo defertur impetu truncis & stipitibus acutis testes atterit, vt vix vnus interdum relinquatur incolumis.

Huc spectat illud Horatij. Aut cum Tonantis, &c. 4. Car. Ode 2.

ÆSTAS ET HYEMS. CAP. XX. B

ÆSTATEM per fœtam Suem significari tam ex historia, quam ex vulgato dicterio docuimus. Nunc cur Aper hyemale tempus hieroglyphica imagine significaret, referendum. Hyemis vtique facies hispida est, aspera & horrida, hispidus, asper & horridus est Aper. Humida, lutosa, pruinosaque hyems est, humidis, lutosis, pruinosisque locis Aper delectatur, quibus dum fruitur, oblasciuire sibi maxime omnium videtur. Adde quod hyemali fructu, quippe glande, pascitur. Adonin ab Apro confectum, mythologi prodidere, quem Venus luget insolabiliter: id quid sibi velit operæpretium fuerit explicare. Adonin mysteriorum interpretes Solem esse autumant, Hemisphæria duo statuunt Astronomi, lucis vnum, tenebrarum alterum. Fines describunt in Zodiaco, hemisphærij superioris ab Arietis puncto primo ad Virginem vsq; permeatam: inferioris à Libra ad extremos vsq; Pisces. In superioribus autem his signis maior lucis participatio, in inferioribus longiores tenebræ. Incolit elegans Venus superius hemisphærium, lutulenta Sus inferius. Cum igitur Sol nobis excipi videtur à tenebris, Adonis ipse conficitur, hinc reliquum est, vt Venus luctu & mœrore contabescat: quæ luce quam amabat priuata, lugubrem quodammodo pallam induere cogatur. Hinc idem apud Ægyptios C longe quæsitus Osiris, & Cereris tandem inuentus diligentia.

Adonis ab Apro confecti hieroglyphica explicatio.

VENVS. CAP. XXI.

DIV vero apud Ptolemæum cognomento Assertorem, disputatum ferunt à peritissimis viris de Plutone, declaratumque demum est eundem esse & Osirim & Plutonem. Cererem autem eandem ac Venerem haberi, cui cum nitor & munditia sit cordi, merito sibi proponit Suem semper abominabilem, animal, vti manifestum est, spurcissimum, quod in Adonis elegantiam vsque adeo sæuire gestiat. Sane apud Sicyonios, cum victimarum omnium femora Veneri adoleri solita essent, vnius tantum Suis ob huius facti memoriam, femora non adurebantur. Quoniam vero Venerem hic eam ponimus quam Cœlitem appellat Plato, quæ pura, nitida, lucis ac splendoris studiosa est, non humilem vulgaremque, quæ sua conscia turpitudinis in antro secubat, fornicibus & arborum vmbris septa, mini ne absurdum est, quod ex veteribus nonnulli tradidere suillum genus adeo inuisum Veneri, quod immundissimi sunt Sues ex omni mansueto pecore, vti superius ostensum est.

ADONIS. CAP. XXII. D

QVA demum effigie ostentaretur Adonis iste in hyemalis temporis hieroglyphicum, recitare non pigeat. Simulacrum enim eius in Libano monte olim tali habitu visebatur, obnupto scilicet capite, specie tristi, faciem manu læua, dextra amictum sustinente, in quem lacrymæ confluere videbantur: quæ omnia speciem hyemis describunt.

Hyemis figura.

CHAOS. CAP. XXIII.

ET quoniam ita sunt mortalium ingenia, vt quod ab vno aliquo scriptore sit excogitatum, aut memoriæ mandatum, nunquam alij desint qui priorum industriam labefactare conentur, sunt qui tradant Ægyptios non ea de causa suillo generi pepercisse, quod impurum id esse decreuissent, sed venerationis ergo, quod animal id tenebrarum symbolum haberetur: cumque illi tenebras longe anti-

Sues tenebrarum symbolum.

A antiquiores luce prædicarent, cuiusmodi quippe erat illud quod dixere Chaos inanis, bruta, & stupens materia, formæ expers, ac tenebrarum omnium conceptaculum, eaque de causa Porcum tenebrarum & cœcitatis simulacrum esse profiterentur, quod oculos ita superne obumbratos supercilij prominentia sortitus est, vt cœlum tot luminibus insigne, tot lampadibus illustre, nunquam intueatur, cernuus vero semper humum despiciat, terram inquam ipsam, & noctis & totius obscuritatis parentem vnice contempletur, congrua admodum visa est similitudo, & vera sympathia: vt, qui tanto cultu tenebras prosequerentur, animal auersum à luce identidem admirarentur: nam ea quoq; de causa Crocodilum, vt loco suo dictum videbis, pro Deo coluerunt. Porro Alexander Aphrodiseus Suem ait pronum adeo, ciboque deditum, vt si forte sursum aspicere cogatur, protinus stupore perculsus sileat ob insolentiam. Addunt hepar eius imminui caua Luna, atque consensum cum ea quendam habere. Lunæ vero sunt pulla omnia dedicata.

PORCI CVLTVS. Cap. XXIV.

B QVINIMO adijciunt, non Ægyptios tantum id honoris Porco habitum voluisse, verum alias etiam gentes Porcum inter numina collocasse. In Creta enim sacra erat Sus, quod creditum sit animal hoc nascenti Ioui mammam summisse, pueríque vagitum, ne audiretur à quopiam grunnitu peruicisse: licet hoc Amaltheæ Capræ assignent plurimi, vsque adeo nullum apud vetustatem illam totius imperitam veritatis, tam impudens mendacium erat, quod vanitas eorum temporum non admitteret, & religiosissime approbaret.

MILITARIS ORDO. Cap. XXV.

PORCVM sane Romani inter signa militaria non sunt admittere dedignati: quæ quintum continebant locum, & instructæ aciei rationem figuramve quandam, *Porcinam frontem* appellabant.

IOVII. Cap. XXVI.

IN gestaminibus vero militaribus Romanorum quæsierit forte aliquis, quid sibi velit Sus coloris rufi, habitu quodam sedenti, positis quippe clunibus, ac reliquo corpore surrecto, quæ spectatur in cæruleo clypeo, cuius marginem ruber ambit circulus. Insigne hoc erat eorum ordinum, qui IOVII appellabantur, Diocletiani principatu, & sub illustri viro, Magistro peditum nuncupato, militabant. *Sus rufi coloris quid.*

C HONORIANI. Cap. XXVII.

IN eadem igitur Romana militia præferebatur albus clypeus, cuius aureus erat vmbilicus à luteo circulo circumscriptus. Circulo innitebantur dimidiati Porci duo coloris prasini, alter alterum inspectante. Insigne hoc erat eorum militum, qui Honoriani vocati sunt, ab Honorio principe instituti, hique sub Magistro equitum stipendia faciebant.

AGRICOLA. Cap. XXVIII.

SED vt ad Ægyptios redeamus, sunt qui aliam etiam affirment causam, cur animal hoc Ægyptij voluerint esse inuiolabile: nempe quod apud eos Porci agricolationis vsum præstarent, frumentariamque rem alicubi solis eorum operis adiuuarent. Nam qui, vt Eudoxus ait, propinquiorem Nilo regionem accolunt, quæ satis mollis & irrigua est, nullo aratri, rastrive aut sarculi vsu freti, suillibus tantum vestigijs terram subigunt: exundante scilicet Nilo remollescit terra, cumque redierit in alueum, sementem faciunt, inde Porcos abigentes occulunt & terræ mandant, dum illi & rictu terram subuertunt, & sparsa per agrum semina pedibus occulcant. Sane Latini vtilissimum satis sulcum Porcam appellauere, rarum eum scilicet, qui deducitur aquæ deriuandæ gratia: quippe vt aquam frumentis nocere prohibeat. Inde veteres porcare pro prohibere vsurpauerunt, quamuis Varro elatam terram inter duos sulcos ideo Porcam vocari dicit, quod ea seges frumentum porricit. Sic cum Dijs exta dabant Porricere dicebant. Quoniam autem mirifice inter se congruunt hieroglyphica cum sacrificiorum ritibus, quod vtraque ijsdem causis plurimum inniti videantur (nam vti paulo ante positum est, hieroglyphicum vaniloquentiæ per Porcum, quem Elephantus auersetur, in sacrificijs identidem immolatur Porcus, ab laborantibus delirio verborum, atque etiam insania, quod terrenis præcipue sensibus addictus applicitusque est, sponteque & voluptuose admodum inhæsitat luto, lasciuiæ turpitudinumq; simulacrum habetur: idem in sacrificijs Maiæ, & Dijs terrenis offertur, & ita demum in plerisq; alijs hieroglyphicis, idem consensus est) non incongruam rem me facturum existimaui, si de *Porca vtilissimus sulcus.*

D

O 2 Porco-

Porcorum immolatione plenius quædam apposuissem, ab eo autem quod super delirio nuper attige- A ramus, incipiam.

DELIRII PIACVLVM. Cap. XIX.

IMMOLARI siquidem Porcum ab laborantibus insania, verborumque delirio, multiscius Plautus indicat Menæchmis:

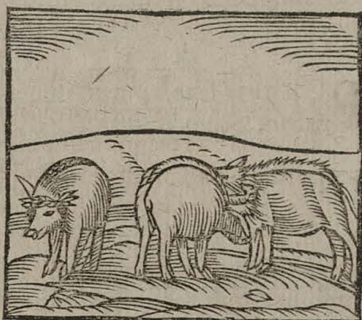
Nunc ipsi naturæ Deo mihi respondeas
Adolescens, quibus hic pretiis Porci veneunt,
Sacres, synceri nummum vnum en à me accipe,
Iube te piari de mea pecunia:
Nam ego quidem insanum esse te certo scio.

In eandem sententiam Horatius Sermonibus:

Immolet ecquis Hic Porcum Laribus?

quod is insania minime laborare videretur, qui diues, neque periurus, neque sordidus haberetur. B

SACRIFICIVM. Cap. XXX.

SED tamen multis porro mysterijs Porcus sacrificari solitus, vt animalium soli Sues θύται ἀπὸ τοῦ θύειν, quod immolare est, meruerint appellari: Latine sacres teneri adhuc: & in veteri comœdia Sues mysterici nuncupantur, eaque laudatissima erat hostia, si quis inuentus esset Porcus, qui solidas vngulas, non diuisas haberet. Quod ne cui mirum videatur, sciendum est, ex Aristotele, in Macedonia Æmatheolicas Sues vnguibus esse solidis.

SACRAMENTVM. Cap. XXXI.

Porcus in iuramentis adhibitus.

PER Porcum sane iurare Agamemnonem apud Homerum legimus. Et pugiles certamen inituros iuxta Horcij Iouis sta- C tuam in Elide mactato Porco iurare solitos, sine fraude sese comparasse, tradit Pausanias. Quinetiam iudices præfectosque certaminum eodem sacro, & apud eandem statuam iurasse tradit. Nulli vero Porcum illum, per quem illi iurassent edere licuisse: quare Talthibius Homericus Porcum, quem Agamemnon pro iuramento statuerat, arreptum in mare præcipitem dedit. Addemus & illud, Censores Romanos completo quinquennio lustrari solitos, sacrificia de Sue, Oue, Tauro facientes, quæ vnica dictione SOLITAVRILIA vocabantur, vt obiter apud Pædianum in Diuinationem corrigas, quod duabus locutionibus dissitum legitur in vulgatis codicibus, *Soli Taurilia*. Cereri autem Porcus, vti dictum, in primis mactabatur, siue quod pastu segetum & dissipatione, magnas aruis inferat clades, vt apud Ouidium,

2. Fast.

—— Prima putatur
Hostia Sus meruisse mori, quia semina rostro
Eruerit pando, spemq́; interceperit anni.

siue conciliandæ fœcunditatis gratia, cum animal sit (vt id identidem repetamus) fœturæ admodum D prolificæ: Adhiberi sane sacrificio Cereali Porcam auream & argenteam nuncupatam, ait Atteius Capito: quæ etsi numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam. Propudiatus vero Porcus dictus est, vt idem asserit Capito, qui sacrificio gentis Claudiæ velut pulpamentum & exolutio omnis recontractæ religionis est. Sed vt ad fœdus reuertamur, Porco etiam cæso sacra fieri solita, quotiens inter populos confecto bello, vel pax fieret, vel fœdera confirmarentur. Sed quod Virgilius fœminino genere, *Cæsa iungebat fœdera Porca*, dixerit, Quædam (ait Quintilianus) non tam ratione quam sensu iudicantur: vt illud, *Cæsa iungebat fœdera Porca*, fecit elegans fictio nominis: quod si fecisset Porco, vile erat. Quod vero Seruius ait falso dictum à Virgilio, Porca, quod ad hoc sacrificij genus Porcus adhiberetur, Tranquillus in vita Claudij, cum Regibus fœ-

A bus fœdus in foro icit, *Porca cæſa*, inquit, tametſi Liuius quoque Porcum ſtatuit. Sedenim apud Feſtum inuenies, hæc Porcus in ſacrorum Pontificalium libris ſcriptum eſſe. Porcam autem dicit Veranius, quæ familiæ purgandæ cauſa Cereri itidem ſolitæuſt immolari, quod pars quædam eius ſacrificij fieret in conſpectu eius mortui, cuius funus inſtitueb inſtitu xtant autem etiam hodie ſacrificiorum huiuſmodi veſtigia Romano ſolo: nam veteri quodam umferito in defuncti memoriam corbes ſuillæ carnis atque etiam bubulæ in fruſta conciſæ oſtiatim cironen unt, ſingulisq; ædibus fruſtum carnis vnum impendunt, quiq; lautiorem hanc faciunt viſceratic n, Panem & vini ſextarium adiiciunt. *Capite 25.*

NVPTIALIA. CAP. XXXII.

QVINETIAM nuptiarum initijs, antiquis Regibus Porcum mactare mos erat. Et potentiores quique viri in Hetruria nuptialibus conuiuijs, nouæ nuptæ maritique Dijs tutelaribus Porcum immolabant: quod etiam priſci Latini & Græci in Italia factitabant. Vnde is qui ſponſam ducturus cum omnia apparaſſet, & ſpe ſponſæ fruſtratus eſſet, exclamauit: *Mos antiquus in nuptiarum initijs.*

B ἀπώλολέν γ' ὗς, ϗ τάλαντον, ϗ γάμος

Perijt quidem Sus, & talentum, & nuptiæ. *Ab Eraſmo*

Hyſteria ſane feſta erant, quibus Sus Veneri mactabatur, Argis inſtituta, cuius rei meminit Callimachus: quanquam apud Sicyonios omne animalium genus Veneri, vt alibi diximus, præter vnum Suem ſacrificari ſolitum inuenias. Ariſtoph. *Sed Veneri Porcus non ſacrificatur.* Cauſam ſuperius expoſuimus. *Chil. 4. cent. 1. Prouer. 14.*

TERRA IVNOVE. CAP. XXXIII.

MACTABATVR etiam Maiæ, ſed prægnans, quæ omnino terra eſt, &, vt ait Cornelius Labeo, nomen illi à magnitudine inditum: quæ etiam in ſacris Magna mater, & Opis vocabatur, cui ſceptrum etiam in ſiniſtra manu addebatur, quod eam Iunonis potentiam habere putabant. Quanquam ſunt qui Maiam eandem Proſerpinam interpretantur, ideoque illi Porca fieri, Suemque mori meruiſſe, quia ſemina, vti dictum eſt, pando eruerit roſtro. Proſerpinam vero eſſe vim ſegetum & frugum omnium per hyemem terræ abditam, per mitius vero tempus in ſuperiori apertaque regione C commorantem, mythologi docuere. Maiæ autem Porcus ſacer erat: quo illi cum alio quopiam nullo quam cum terra quicquam commune eſſe manifeſtius intelligamus, ſitque denique, vt Flaccus ait, *amica luto ſus*, victimæ enim numinibus aut per ſimilitudinem, aut per contrarietatem immolabantur, qua in ſententia Virgilius dixit: *Maiæ Dea Porcus ſacer.* *Epiſt. 2.*

Et in verubus torrebimus exta colurnis. *Georg. lib. 2*

in antipharmacum ſcilicet: vt hoſtia nocens eo itidem virgulto coquatur, quod vitibus nocet: nam ea de cauſa præceptum ab eodem fuerat, ne inter vites corylus ſereretur, quanquam Feſtus colurnum haſtile ex corno arbore mauult eſſe, quam ex corylo: contra vero Soſipater Chariſius colurnum barbariſmum eſſe literarum tranſmutatione dicit, cum ſit Corylus arbor, ita enim apud eum ſcribitur.

HVMANA HOSTIA. CAP. XXXIV.

RELIQVVM eſt, vt de humanis hoſtijs loquamur, quando conſtat Porcos id beneficij humano generi contuliſſe, vt pro nobis, in huiuſmodi ſacrum ipſi ſuccederent. Nam ſcelera illa mactandorum hominum vbique fere locorum admiſſa, minime fabuloſum habetur: manifeſtum ſiquidem D eſt eiuſmodi fuiſſe ſacrificium Tauricæ Dianæ, quod receptorum authorum fide teſtatiſſimum videmus. Neque quidem Scythæ ſolum hæc perpetrauere facinora, quos propter ingenitam barbaris ipſis feritatem id feciſſe minime mirum videtur: ſed & Ægyptij antiquitus tales Iunoni hoſtias immolarunt. Romani quoque ipſi Iouem, quem Latialem vocabant, humanis hoſtijs coluere. Iam Sicinius Dentatus multis certaminibus illuſtris, primus apud Romanos hoc ſacrum Marti fecit. Sedenim alios quoque fuiſſe dicit Athanaſius, qui poſtquam à bello victores rediſſent, captiuos per centurias diuiderent, deque ſingulis vnum deſumentes, eum Marti iugularent. Hinc Virgilian. Æneas Pallantis ſatis Manibus facturus: *Hominum, vt & Porci mactatio vſitata.* *Vt Pomponij Melæ lib. 2. c. 1.* *Val. Flacci arg. lib. 2.* *Iuuen. Sat. 15.* *Æneid. lib. 10.*

—— Sulmone creatos
Quattuor hic iuuenes, totidem quos educat Vfens,

Viuentes rapit, inferias quos immolet vmbris,
Captiuosque rogi perfundat sanguine flammas. A

Saturni colossus aheneus. Diodorus aheneum Saturni colossum apud Carthaginem fuisse memorat, cuius brachia porrecta in gyrum erant, quique ad eum peruenire adolescentes sacrificandi causa cogebantur, in foueam ignis incidebant: hacque sacrificij crudelitate diutissime prolem ipsi suam mactauerunt Deo, qui & filios suos deorasse perhibetur: mox cum aliquando scelus abhorruissent, seruitia in hunc vsum emere instituerunt. Subsecuta inde pestis est, mox obsidio grauissima, quare illi Saturnum sibi succensere rati, trecentos impuberes ingenuos sacrificarunt, quamuis, vt in Lucernæ hieroglyphicis meminimus, nonnulli ducentos tantum ponunt. Galli etiam morem hunc sacrificandorum iuuenum in Saturni cultum (D. Augustino teste) susceperunt. Phœnices quoque atque Cretenses eo & ipsi prouecti sunt insaniæ, vt filiorum sacrificijs Saturnum sibi placari arbitrarentur, ne inhumanitatis istius nota vni Heliogabalo inuratur, qui humanas hostias libenter immolauit, lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam, patrimis & matrimis, vt maior esset vtrique parenti dolor. Neque temere Appion & Iulianus Apostata, & alij Hebræos carpunt, quod humanis hostijs abusi sint, cum in ore B
Iudic. c. 12. omnium versetur Iephtæ Galaaditarum principis detestabile facinus, qui contra Ammonitas profecturus vouit, si victor reuerteretur, illum Deo se immolaturum quicunque primus de suæ domus foribus egressus occurrisset sibi: accidit vero vt re ex voto confecta reuertenti filia sua vnigenita, cum tympanis & choris gratulabunda occurreret prima, qua conspecta scissis sibi vestimentis infelicitatem suam, & luctuosam filiæ calamitatem miserabiliter deplorauit, neque tamen impio abstinuit sacrificio, cum generosa virgo viriliter instaret, ne pater voti reus fraudaret Deum, duum tantum mensium implorata mora, qua in montibus virginitatem suam defleret: quo elapso tempore ad patrem magno animo redijt, seque obtulit sacrificandam. Sed id impie Iulianus & Appion faciunt, quod Iudæos omnes in vnum eundemque ordinem redigunt, atque adeo Christianorum quoque instituta, detortis præpostere horum exemplis, maligne admodum insectantur, contumacium & à diuino præcepto præuaricantium moribus innixi, quos neque nos vnquam imitati sumus, nec ab vllo vnquam pio suscepti: idque dissimulant illi quod à regio Psalmographo tam acriter improbatur, vbi Psal. 6. supra 100. clamat, præuaricatores quosdam à vera pietate abalienatos eo dementiæ prolapsos, vt & filios & filias suas cacodæmonibus mactare non exhorruerint: & vt rem magis exacerbaret, indignationemque suam exaggeraret, eiusdem statim rei repetitione facta, innoxium ait filiorum suorum sanguinem ab eis effusum, & Chananæorum simulacris oblatum, terra fœdissime polluta, quæ scelus tantum, & vsque adeo impium, execrari videretur. Quin & Chrysostomus oratione contra Iudæos tertia, obijcit eis, quod filios & filias suas dæmonijs immolarint. Negat hoc Adamantius contra Iulianum, sed de sacrificio piorum, Deo rite facientium loquitur, non esse eos Iudæos intelligens, qui à legitimis Iudæorum sacris recesserunt. Chrysostomus præuaricatores taxat, quia dæmonijs ea faciebant. Et tamen hodie sunt inter Iudæos, qui cum non possint Christianæ seueritatis metu homines immolare, qua ratione tamen humano sanguine sacra faciant excogitarunt: eo quippe à thermis, à cucurbitularijs quouis pretio promercati: ita eo in vitreum aliquod vas infuso, & ad ardentes carbones admoto exciendis dæmonibus abutuntur, quos appellarint, quoad sanguis ille deferbuerit, ad mandata adsistentibus, & ad omnia, quæ ijs sciscitati fuerint respondentibus. Sed vt hæc non à Iudæis Domini, sed à malis & rebellibus factitata prætereamus, Porcumq; nostrum iam rude donaturi honesta etiam missione pro meritis ornemus, quid ab eo beneficij consecuti fuerimus confitendum. Siquidem Diophantes Lacedæmonius, qui de sacris Deorum opus admodum curiosum elucubrauit, Porcum ait loco hominis immolari cœptum ab Atheniensibus: nam prius, vti dictum est, qui centum homines cæcidisset, Marti hominem faciebat. Magna igitur suillo pecori gratia debetur, cuius immolatione vita sit humano generi condonata.

Sacra à Iudæis hodie facta quomodo.

C D

IOAN-

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER X.

DE IIS QVÆ PER GREGALIA QVÆDAM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD LACTANTIVM PTOLEMÆVM, NOBILEM SENENSEM.

GREGALIVM *nonnullorum significationes ex Aegyptiorum adytis erutas, super quibus multa, literatissime Lactanti, apud egregie probum virum Hieronymum Mandolum Picolomineum cœnantes in amœnissimis eius hortis, locuti fueramus, vt in commentarium redigerem suasisti: quod argumenti raritas lectionem hanc faceret non iniucundam, &, vt addebas, etiam optabilem, quod super his Græci pauca admodum dixissent, Latini vero pene omnes huiusmodi scientiam propemodum ignorassent: minime quidem hi atque illi tacituri, vel rem adeo doctam in tenebris & situ computrescere permissuri, hæ si disciplinæ tunc cognitæ fuissent. Quota enim ea portio est, quam vel Tacitus, vel Ammianus, vel Macrobius, &, si qui alij talia curarunt, vix primis libatam labiis attigerunt? Suasu igitur incitatus tuo, quæcunque hic & illic comperissem, & ex veterum præcipue numis potius quam ex libris didicissem, in vsum tantum asseruabam meum, quod Principes, quos colimus, huiusmodi antiquitatum cognitione delectari plurimum animaduerteram, vt scilicet pro re, quæ nasci posset, interdum haberem quod super his non inepte neque imperite dici videretur: quædam enim omnino huius generis esse mihi persuadebam. Postea vero quam & tu, & Bartholomæus Carolus Picolomineus, neque non Marius Bandinus sodales tui, tam emunctæ naris viri, quiq; vna cœnabant, egregie ipsi quoq; literati, industriam, studiumq; hoc qualecunque meum commendare cœpistis, tuq; præclara tot, quæ scitu iucunda in veterum numis obseruata, explicasses, essentq; omnes eo in argumento facti attentiores, facile impetrasti, imo, vt verius loquar, perpulisti, ne istiusmodi rei curam, quæ omnium literatorum ingenia videretur oblectatura, desererem. Aiebas enim Latinos hac scilicet in re Græcis inferiores esse, quod præter Marcum illum Varronem, & nostrum Plinium, vixq; alterum ab eo, neglexisse quodammodo visi fuerint eruditionem, quam Græci tam veteres quam iuniores tanto studio amplexi sint, vt ne leuissima quidem contempserint, & ita res tam publicas quam priuatas minutissime perquisierint, easque memoriæ commendare nequaquam erubuerint, vt nihil in protritis, curtisque etiam scrutis prætererint, cuius aliquam non habuerint rationem: hinc magnam antiquitatis tam in verbis quam in rebus cognitionem, ad nostram vsque ætatem peruenisse. Fuisse nostros seueriores, & sublimium tantum materiarum amatores, accidereque hinc, vt eorum multa, quæ ad ritus, ad mores, ad rem domesticam, ad negotij quotidiani vsum faciunt, per nostrorum incuriam incognita nobis sint: per Græcorum vero diligentiam, qui tam Latinorum quam suorum res perquirentes nostræ obuiam ierint negligentiæ, plurima nouerimus, quorum neminem eorum, qui nunc eruditi habentur, pœnitere possit: & quæ plurima in hanc sententiam disseruisti. In hoc igitur studium cum quantum per occupationes meas licebat, auidius incubuissem, multa conscripsi commentaria, quæ tamen emendare non potui, quod principum virorum, quibus addictus eram, negotia quæ tractabam, incœptum opus sæpius interrupere, cogitationesq; meas alio omnes auertere. Et quia te in primis impulsore factum hoc est, necesse quoque tibi fuerit horum partem recognoscere, polire, castigareque: ne vel ego tibi frustra paruerim, vel tu, vir admodum grauis, rem nihili consuluisse videaris. Quæ tibi obuenerunt, ea sunt, de quibus sermo tunc noster fuit, cum vir rarissimus Franciscus Bandinus Archiepiscopus vester numismata in agro suo nuper inuenta magno numero, in mensam nostram iussisset effundi, in quorum bona parte Hirci, Oues, Arietes signati erant: traxere hæc reliquum gregem, vt vna viderentur caula posse commode coerceri.*

A

DE CAPRA. Cap. I.

Esto igitur prima de Capra consideratio, quoniam ea vago lasciuoque admodum ingenio prædita, & vorandi auiditate hac illac cursitans, locoque stare nescia, è grege prima omnium prodijt.

AVDIENDI PROMPTITVDO. Cap. II.

A Plin. lib. 8. c. 50.

HOMINEM auditu præpollentem Ægyptij hieroglyphice significare si vellent, Capram ponere soliti sunt, quam per aures perinde atque per nares spiritum & emittere, & vicissim recipere vna cum Ægyptijs tam Archelaus quam Alcmæon authores grauissimi prodidere: quamuis opinionem hanc maxime reprobat Aristoteles, humanamque diligentiam id nulla adhuc dissectione deprehendisse, aut sensu aliquo euidentiore conijcere potuisse, firmiter asseuerat: Ægyptijs tamen commentum placet.

B

CONSTERNATIO MVLTITVDINIS. Cap. III.

Caprarum grex attonitus.
Plin. ibid.

SVNT qui multitudinem vniuscuiusque casu consternatam obstupefactamque indicare volentes, Capram villo à mento dependente comprehensam pingant. Accidit enim, vt si earum vnam ex grege arunco eo apprehenderis, cæteræ stent veluti stupidæ, suos in illam vnam oculos conijcientes. Sunt vero qui loco hoc modo Eryngium, modo Moly, vel Origanum etiam quærant: quem caulem si Ouis Capellave pascendo auulserit, & in sublimi conspicuum erexerit, grex reliquus abiecta pabuli cura attonitus reddatur: neque prius pabuli memor fiat, quam caulis ille à pastoribus ab ore pecudis abstractus abijciatur. Cuius fabulæ authores etiam citant Aristotelem & Plutarchum. Nos hieroglyphicum de apprehensa Capræ barba, quam Opilius Aurelius Spirillum vocari dicit, aruncum Plinius ex Naturali historia desumpsimus. C

PRO VITIBVS SACRVM. Cap. IV.

In Corinthiacis.
Præfertim vitibus ex Plin. ibid.
Lib. 2. Geor.
Ibid. lib. 2.

QVID autem sibi vellet hieroglyphicum aheneæ Capræ inauratæ, quam Phliasij tanto cultu prosequebantur, vt illi etiam preces allegarent, Pausanias declarat. Quippe cum manifestum sit, sydus, quam Capram appellant, exortu suo vitibus nocere, id honoris ei habitum voluere, quod, ne id accideret, ea potissimum ratione caueri posse iudicarunt. Animal porro id cum sit ex domesticis omnibus damnosissimum, lege in Acropolin Athenis adire prohibitum, morsu noxio vniuersa germina abrodens, &, vt more Iurisconsultorum, ac prætorij edicti loquar, pauperiem faciens. Alij Baccho Caprum ob hoc mactare maluerunt: vt bestia quæ morsu pestilenti vitibus maxime nocet, immolata, Deum vitibus conciliaret. Nam & Ascolia sacra, de quibus Virgil. *Vnctos saliere per vtres*, ea de causa Baccho sunt instituta: quia vtres ex hircinis caprinisque pellibus fieri consuerunt. Quoniam vero Caper vitem abrodens eam veluti veneficio vitiat, excogitatum est in Bacchi gratiam id in vtres ludibrium, vt scilicet eos flatu tumefactos per humum disponerent, superque eos saltationibus lascinirent, vnde lubricitate pellis suopte pingui delibutæ pingues identidem fallerentur, præcipitesque saltatores, sine vllo tamen incommodo, conciderent, effusumque omnium risum excitarent. Eadem antipathiæ causa dictum à Virgilio autumant: D

Geor. lib. 2.

Et in verubus torrebimus exta colurnis.

Corylos enim vitibus vicinitate sua nocere, experimento compertum est: quamuis Festus colurna hastilia ex corno arbore facta potius, quam ex Corylo velit. Contra vero inuentum est ex tam pestilente in vites animali maximam capere vtilitatem, eiusque beneficio augeri vindemiam: siquidem apud Africanum legas, cornua Caprarum numero tria circum arborem, cui vitis maritata sit in terram affigi, acumine deorsum immisso, ore cornuum supra terram paululum extante, vt pluuia, velut in vas

A in vas influere possit, id factum vberrimæ fertilitatis in vitibus auxilium esse. Nihilo secius, vt idem Africanus author est, non morsus tantum vitem lædit, verum pulmo etiam eius contra vini vim arma capit si assetur, & ebrioso cuipiam in cibum detur: efficit enim vt vapor ille, qui temulentiam inducit, retundatur, inaniterq; diffletur & euanescat. Quin etiam hircinus adeps, quo falx putatoria obuncta fuerit, ne pediculi in vite generentur, prohibet, ab eodem proditum Africano.

VNIVERSA MVNDI MACHINA. Cap. V.

Pan mundi hieroglyphicum.

Hieroglyphicvm erat & Panis signum, ex quo tota mundi machina intelligebatur: capripes enim erat, humana reliquum effigie. Inferior ea pars terram hirtam & hispidam ostendebat, humana vero læuitas atque mollities, tranquillum & defæcatum æthera, mundi ipsius ducem. Huic insuper illa in Nymphas procacitas attributa, & numquam satiata libido: mun-
B dus siquidem assidue rerum species progenerat, & humore plurimum vtitur, materia quippe generationi in primis & apta & cõmoda. Quare simulacrum Panos tam syluis & agris, quam hortis & fontibus & puteis vt tutelaris apponebatur. Commentitium verò est, quod Pana nonnulli ita dictum arbitrantur, quia Penelopes & totius turbæ procorum filius fuerit, qua in sententia Theocritiana est apostrophe ad Penelopem, Syringe, θοὸν τέκες ἰθυντῆρα, quem quidem Epimenides ex Ioue & Callistone genitum asserit, poematibus: gemellos enim fuisse Pana & Arcada. Sed Aristippus in Arcadico, Iouis & Nymphæ Æneidos prolem agnoscit. At qui veterum fabulas speciem quandam esse Philosophiæ autumant, delitescentem in illis doctrinam ita solent explicare, vt Pana ideo dici velint, quod, vti monueramus, simulacrum eius vniuersi naturam exprimat: forma enim eius rebus quascumq; tuemur accommodata est. Cornua siquidem & Solis & Lunæ similitudinem esse perhibent. Nam alibi cum de Moyse loqueremur, radiatam eius faciem pro cornuta à nonnullis acceptã ea de causa docuimus, quod
C apud Hebræos radius & cornu sint vniuoca. Pantheræ pellem, stellarum, vt Probus arbitratur, vt quidam alij, simulacrum esse terræ, quæ mira sit varietate conspicua: inferioris partis villos omnium terra nascentium imaginem haberi. Fistulam, spirantium in orbe toto ventorũ imitationem: Caprinam faciem, repentinas procellarum turbationes, quæq; toto aere sunt mutationes, indicare. Iam per femora hirta, syluosa loca, per crurum exilitatem, montium abrupta figurari. Sunt qui falcem etiam manu prætentam illi attribuunt, quod dubio procul labores, quos operibus mortales impendunt, indicaret. De Hirco autem qui Alexandri Macedonis apud Danielem indicium fuerit alio loco dictum. Hic illud potius ponam quod Eucherius tradit, ex Capræ symbolo iustos intelligi ex Gentibus præcipuè venientes, eoque spectare Salomonis dictum: *Capillatura tua sicut grex Caprarum, quæ reuelatæ sunt ex Galaad,* sumpta scilicet inde similitudine, quòd Capræ de sublimi cibum petunt, veluti pij quæ superne sunt ad animi cibum inuestigant. *Cant. ca. 4.*

LIBIDO. Cap. VI.

D Caprinvm adhæc genus in Chimæra: Capra enim & Chimæra idem: quippe in nequitia Bellerophontis virtute domita, medium tenet, quod libidinis affectum notat, ea videlicet de causa quod huius generis animal in libidinem & procacitatem sit immodicum, hœdosque petulcos eadem ratione dictos à Virgilio legimus. Deque Satyris idemtidem capripedibus eadem omnium consensu feruntur, non posse quidem eos libidine satiari. Minime vero fabulosum esse de Satyris commentum, ostendit Plinius, qui illos in Subsolanis Indorum montibus inueniri tradit, humana effigie animal perniciſſimum, vt propter velocitatem nisi senes, aut ægri capi nequeant. Sed & Pausanias hæc de illis audisse se profitetur, Euphemum quendam probatæ fidei virum, aliquando sibi narrasse, cum in Hispaniam nauigaret, aduersa tempestate se in exteriorem Oceanum esse delatum, postque multorum dierum nauigationem, ad insulas quasdam desertas peruenisse, quas homines

Georg. li. 4.
Plin. libr. 7. cap. 2.
De Satyris historia ex Pausania.

mines ferino trucique aspectu syluestres inhabitabant, corporibus hirtis, pilorum colore subrufo, caudis equina pene maioribus præditi, qui posteaquam nautas illuc aduectos inspexissent, ocyus omnes ad extremum littus accurrere, vocem quidem nullam, sed stridorem quendam informem & inarticulatum emittentes, in fœminas autem quæ naui illa casu vectabantur, eos adeo furiosus inuasisse, vt ægrè ab iniuria etiam cæsi flagris abigi summouerique potuerint. Veritos vero nautas ne quid indignum paterentur, inhibita naui procul in anchoris stetisse, barbaram vero quandam mulierem, quam secum habebant, in littus exposuisse, in quam omnes petulantissime debacchantes, per omnia corporis caua libidinem exercuerint easq; Satyrorum insulas à nauigantibus appellari, Euphemus idem asserebat. A

FEBRIS. CAP. VII.

SVNT qui febrem ex Capræ simulacro significent: propterea quod animal ideo semper incommodo laboret: hinc anima illi semper ardentior, ita vt attacta pastu exurere videatur. Vehementem vero in quocumque animali calorem, febrem esse, tum Aristoteles, tum alij prodidere. Ea autem de causa in eius venditione dominus sanitatem præstare minime cogitur, tantum verò sufficere, si eam eo die bibisse comedisseque profiteatur. Florentinus, author admodum celebris, qui inter multa quæ reliquit literarum monumenta, etiam de re rustica non incuriose conscripsit, ita semper febricitare Capras ait, vt si quando deficiat febris, intereant. B

AVGVSTI GENESIS. CAP. VIII.

Sueton. in Augusto cap. 94. hæc ad verbum.

Augusti nummus.

IN numis quibusdam argenteis Capricorni cœlestis signum hieroglyphice cusum aspicias, indicat id, vt ex Tranquillo didici, Augusti genesin. Nam cum Theagenes Mathematicus, ad quem in secessu Apolloniæ vna cum Agrippa comite accesserat, genituram eius inspexisset, exiliissetque & adorasset eum, tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, vt schema suum vulgauerit, numumq; illum argenteū nota sideris Capricorni, quo natus est, percusserit. Numum hunc attrectaui, in quo Capricorni signum est in piscem desinens, quod sphæram intra priores pedes positam euoluere videtur, ab altera parte Augusti caput. C

MERETRIX. CAP. IX.

VT vero redeamus ad Capram, ea cum pestilenti morsu præcipuè noceat, ingenij meretricij, conuenienti admodum hieroglyphico, symbolum habetur, ab ore quippe cuius damna tot mortalibus inferuntur: nam veluti germina præcipue Capra peruestigat, quæ depascitur auidissime, ita meretrix cupida est in primis adolescentioris ætatis, vtpote quæ ob imperitiam magis idonea sit vt facillime decipiatur. Vnde non illepide Nico Attica meretrix αἴξ, id est, Capra cognominata est, quoniam mercatorem adolescentem Thallum, qui in Atticam caricas & mel Hymettium empturus aduenerat, obligurisset, θαλλὸς autem germen est: quem lusum haud iniucunde Machon ita explicat,

Nico Attica meretrix.

> ἐπεκαλεῖτο δ' αἴξ, ὅτι τὸν μέγαν
> κατέφαγ' ἐραστήν ποτε θαλλόν.

quod nos ita reddidimus:

> *Nico olim meretrix fuerat, mox Capra vocata*
> *Est, quòd amatorem eximium cognomine Thallum*
> *Fortiter absumpsit.*

Neque aliam ob causam Capræ lumbi sacrificijs offerri apud Hebræos prohibebatur, nisi quia necesse erat lumbum esse immaculatū, vel, vt alij, integrum, seu vt alij, perfectum. Capra vero cum pro delinquente ponatur, immaculatos lumbos habere non potest.

NEQVITIÆ FACINOROSITAS. CAP. X.

MERITO itaque viri libidinosi probra & impudica facinora notare si vellent Ægyptij Sacerdotes, Hircum potius, quam Taurum pro hieroglyphico fingere instituerunt. Taurus enim licet

A licet inguine sit præcipuè validus, & in re Venerea perpetranda promptissimus, non tamen inscen- dit quoad anniculus fiat, neque quidem iuuenca recentior quam annicula Venerem patitur, nisi ostento: Hircus vero septima posteaquam natus est die, vt apud Ælianum est, alij septima dixerunt hebdomata, rem Veneream aggreditur, improle tamen & infœcundum semen eijciens, veluti Tauri quoque vsque ad bimatum: licet alioqui non nisi quadrimos eos generationem implere nonnulli contendant. Sedenim Hircus celerius porro quam quoduis aliud animal inscendit, recteq; ab Horatio libidinosus appellatur, cuius fœcunditatis gratia inter Deos insipienti seculo annumeratus aliquando est, perinde ac Panes & Satyri. Is quippe apud Ægyptios Mendesio ciuitate multarum & formosarum puellarum collegio curabatur, sacro inclusus fano, cui selectiores Capras non intelligenter educabant: author est Plutarchus. Et Veneris simulacrum, quæ Hirco insideret, Pausanias obseruauit, non alia de causa puto, quam ob huiusmodi petulantiam. Et Mathematici mulierem nudam, quæ Hircum humero gestet, vigesimosecundo gradui Virginis adscripsere, ex eo impudicitiam eius significaturi, qui gradu eo oriente natus esset. Huic generi brutorum similis fuit Helio- B gabalus, qui mulieres numquam iterauit præter vxorem: ille, vt Alexander Seuerus ait, non solum bipedum, sed etiam quadrupedum spurcissimus. Iam vero Sacræ literæ dum Hircos Hœdosque immolandos monent, nequitiam omnemque libidinem iugulandam indicant, vt interpretatur Adamantius: cuiusmodi etiam interpretamentum habes apud Cyrillum, perinde ac etiam reliqua Leuitico contenta, vt facile ijs accedam, qui opus id adscribunt Adamantio. Hœdi autem fere passim in Diuinis literis hieroglyphicè pro perditis & nequam hominibus libidinis & aliorum scelerum facinoribus inquinatis designantur: idque manifestissime cognoscitur ex eo, quod Dominus noster consummationem seculi, vt ait Hesychius, narraturus, ouibus à dextera statutis, pollicitus est eis iustorum benedictionem; in hos autem sinistra segregatos, dira illa omnia, quæ in profligatissimum quemque decernuntur, comminatus est. Ita vero pro sceleribus Hircus ponitur, vt in Diuinis literis statuatur ante aras Hircus viuens, sacerdosque vtraque manu super caput eius imposita confiteatur vniuersas populi iniquitates, delicta admissaque praue & impotenter, omniaque in eius caput increpans aggerat, mox per hominem certum in inuiam desertamque solitudinem emissum depor- C tari iubeat. Illud etiam addunt ad causam, quod asperum gerit pilorum indumentum: asperum interpretantur peccato refertum, atque ita mortale genus omne mysticè per Hircum accipitur, quia nihil est peccato asperius, diceret Hesychius. Sedenim quod de Capro emissario tetigimus, sunt qui eum signum esse velint profugarum legionum, quæ à Deo defecerunt quæq; in fœditatem & horrorem damnatæ in omne seculum, ceciderunt.

Tauri & Hirci Venerea lipido coparatur.

Auctor Lampridius.

DIABOLVS. Cap. XI.

ADAMANTIVS itaque Hircum ait Diaboli symbolum esse, vbi ita interpretatur: *Cum vero ad martyrium duceris, Hircum obtulisti. quia scilicet authorem peccati Diabolum iugulasti.* Hinc vulgo receptum, vt malo Dæmoni cornua passim attribuantur. Nequitiam porro per Dæmonem intelligi, in humani capite Serpente loco suo declaratum est. Iam hirsuta apud Esaiam inuenias genera Dæmonum, hos nonnulli etiam doctissimorum, Incubones vel Satyros, aut quosdam syluestres homines putauerunt. Maximus Tyrius, vbi Midæ fabulam scribit, qui Satyrum per insidias ceperit, à D quo omnia fieri aurea impetrasset, *Satyrum*, inquit, *ebriosum Dæmonem, infuso in frontem mero, captum esse.*

Hircus Diaboli symbolum.

PETVLANTIA DOMITA. Cap. XII.

GRÆCI autem Poëtæ Caprum ab Hercule domitum ea de causa finxerunt, quod is cum procaci lasciuia homines ipsos antecelleret, domitus à virtute, impositum petulantiæ modum, extinctosque libidinis æstus, suppressosque procacitatis impetus demonstraret. Nam eius nequitiæ vir fuit, vt triginta vna nocte mulieres aliquando feratur inijsse: & vt apud Athenæum est, idem septem diebus quinquaginta filiabus Thestij virginitatem imminuit. Illud de Proculo, qui Probi tempore tyrannidem inuasit, vel ex epistola sua manifestum est, qua se nocte vna captiuas decem ex Sarmatia constuprasse gloriatur, seque inter fortes annumerari affectat, dum mollitiem suam maxime

Herculis Proculiq; libido.

xime commemorando manifeſtat. Quod vero Iunoni Capras immolare primus Hercules inſtitue- A rit, id ea de cauſa factum, quod alterius hoſtiæ ſibi facta copia non fuerit, cum ei Deæ ſacrificare vellet, propterea quod ſibi aduerſus Hippocoonta pugnanti aduerſa non eſſet, quæ res tangitur à Pauſania libro 3. At Lacedæmonij Dianæ cognomento Corythaliæ ſacrum in agris facientes, non niſi Caprarum carnes in opſonium adhibebant, neque aliud animal præter id huiuſmodi ſacris immolari fas erat. Apud Xenophontem legas, Athenienſes, quo tempore Perſæ cum ingentibus copijs Athenas deleturi in eorum fines inuaſerant, Dianæ votum feciſſe, tot illi ſe Capras immolaturos, quot hoſtes occidiſſent.

ADVLTERÆ CONIVGIS MARITVS. CAP. XIII.

NEQVE illud inuentum adeo nouum eſt, vt nullam ſapiat antiquitatem, quod hodie vulgo Caprum eum appellamus, qui coniugem habeat adulteram: erat enim & hoc apud veteres hieroglyphicum, atque illud inſuper adagium ferebatur in ſpurios, ſi de patre quiſpiam quæritaret, vt τῆς B μητέρ@ ὡς αἴξ, reſponderent, *Matris quippe, vti Capra, itidem*, vtpote qui de patre incertum ferret, propterea quod Capellis nullum ducem paſtores conſtituunt, vt ait Ariſtot. veluti ſuos Ouibus Arietes, ſuos Bubus Tauros, & ita pleriſque alijs. Caprarum ſiquidem natura inſtabilis, lubrica, atque mobilis admodum eſt, quare Hœdus in Caprilibus à matre tantum dignoſci poteſt. Merito itaque vir, de cuius liberis vxor tantum poſſit internoſcere, Hircus appellabatur, & ἱερογλυφικῶς per Hircum figurabatur. Nam & Catullus in hanc ſententiam, *Putere cæteros Hircos*, dixit. Quod vero ſunt non illiterati viri, qui dicterium inde ſumptum putant, quod Hirci ſuas fœmellas iniri facile patiuntur, etiamſi coram ſpectauerint, vt quem notat Iuuenalis cum dixit:

Sumptum videtur ex Odyſſ. lib. 1.

Doctus & ad calices vigilanti ſtertere naſo:

aliter traditum ab Æliano legimus, qui ſentire Hircos riualitatis affectum teſtatur exemplo Grathis paſtoris Calabri cuius dormientis cerebrum Caper cornibus in eum incitatis eliſerit, propterea quod deprehenſus eſſet ab eo cum Capella quam amabat Venerea copula miſceri: de quo Probus Georgicω̃n primo, ſed, vti dictum fuit, copioſius Ælianus. Ruſticum enim & imperitum id genus hominum, hac plurimum nequitia famoſum inuenias, vnde iocus apud Theocritum: C

Αἰπόλ@ ὅκκ᾽ ἐσορῇ τὰς μηκάδας, οἷα βατεῦνται, — *Æpolus inſcendi videat ſi quando Capellas,*
Τάκεται ὀφθαλμοῖς, ὅτι οὐ τράγ@ αὐτὸς ἔγεντο. — *Liquitur obtutu, quod non Caper ipſe creatus.*

Beccum vocabuli antiqui etymon.

Quod vero vulgo Beccum eiuſmodi notæ hominem appellant, quippe cui coniunx ſit adultera, atque etiamnum animal hoc ita vocitent, antiquiſſimam eſſe dictionem, in Græcorum habetur commentarijs. Apud hiſtoricos enim legere eſt: Pſammetichum Ægypti Regem Phrygiorum antiquitatem, de qua magna inter Phrygas & Ægyptios contentio fuerat, in Ægyptiacis pueris humano omni conſortio inhibito educatis, eo argumento deprehendiſſe, quod ex ſuapte Bec pronunciarent, quæ vox proprie Caprarum & Hircorum eſt, eoque vocabulo Phryges panem appellarent. Roſtrum vero auium pleriſque nunc Italiæ locis, olim vero tota Gallia Beccum nuncupabatur, & beccare paſſim pro mordere decerpereve dicitur. Quaſi vero fuerint primitus homines à Capris enutriti, naturaq; ipſa vocem enunciare docuerit, quæ ad alimoniá magis neceſſaria videretur, id honoris Phrygibus adiudicatum, vt antiquiſſimi omnium haberentur. Quaque ratione balantes Oues, & latrantes Canes appellamus, eadem illi beccos Hircos vocauere. D

DE ORYGE. CAP. XIV.

INTER minores Ægyptijs greges Oryx eſt, quem nonnulli Caprarum adſcribunt generi. Hunc ex omnibus animalibus ſolum aduerſo pilo eſſe authores tradunt.

MATHEMATICVS. CAP. XV.

Obſeruatio Mathemaa Ægyptiorum de Oryge.

PER hoc animal pictum aut ſculptum, Mathematicum hominem hieroglyphicè intelligebant: ſiquidem Ægyptij, cum Sothen aſtrum illud ſuum, quam nos Caniculam appellamus, magno cultu

A cultu prosequerentur, idque die, quo præcipue oriretur, soliciti admodum essent, animaduerterunt, Orygem sideris eius ortum sentire, atq; etiam clamore edito significare, quasi vel ortum nunciet, vel saluere iubeat. Sedenim eo tempore quo astrum illud oritur, aiunt Capras omnes, quotquot Ægyptus habet conuersas ad ortum prospectare, peractamq; ita reuolutionem cum fide fieri exploratam, consentireq; in id Mathematicorum supputationes. Quinetiam, vt nonnulli alii tradunt, Oryx stat contra, contueturque stellam, ac, veluti numen adesse sentiat, procumbit adorabundus: quare primas illi partes in huiusmodi significato tribuere, cum συμπάθεια tam insignis cum eo sidere animal moueret, & ea viderent ab eo deprehensa, quæ longa mortalium studia non nisi multarum ætatum successu & obseruationibus per manus traditis, consequi potuere: cœli motu præsertim assidue variante, quadamque veluti trepidatione vacillante.

SOBRIETAS. Cap. XVI.

HABET & id temperaturæ cum Sirio, quod velut ille *sitim semper affert mortalibus* (vt Maro dixit) *ægris*, hic assiduam, imo perpetuam sitim perfert, & ex natura loci potu omnino caret. Quare vi- *Æneid. lib. 10.*
B rum perpetuo sitientem, imo dixerim ego maxime sobrium, per huius animalis effigiem significabant: quin & remedia sitientibus ex eo comparabant, liquore quodam in eius corpore haustus saluberrimi reperto.

DE OVE. Cap. XVII.

OVIS nunc persequar significata, verum ea non tam ab Ægyptiis, quam ab Hebræis & Græcis authoribus desumpta, quibus nonnulla etiam addemus à Romanis accepta: trahet vero secum hæc dictio Agnum simul & Arietem.

STVLTITIA. Cap. XXVIII.

IN primis autem significatum illud super Oue comperi vt ex eius simulacro stultitia significaretur: nam vsurpatione vulgi Ouis cognomento insipientes appellantur, in quos adagium et-
C iam fertur, προβατίου βίον ζῆν. De socordia vero stoliditateq; animalis illud in ore omnium, προβάτων ἦθος, *Instar Ouis*, Latini dicunt, quod more Ouium Græci. Et Aristophanes, Vespis, ad huiusmodi stoliditatem respiciens, considêre ait ouillum pecus in cõcilio. Quare Accius in somniis ponit ouillum fœtum in Tarquinium concitatum, tanto vero impetu arietantem, vt Regem solo prosternat, quod Brutum indicabat, quem Tarquinius hebetem æque ac pecus esse putabat, nomine etiam ex re, quæ simulabatur indito, cum tamen is pectus egregie sapientia munitum gereret. Sed & Fabius Maximus, quod ab ineunte ætate aliquanto hebetior videretur, quietemque & taciturnitatem adamaret, neque ad capessendas disciplinas promptitudine aut docilitate vlla præditus esse iudicaretur, magnamq; de se torporis & insipientiæ suspicionem apud domesticos concitasset, Ouiculæ cognomento appellatus est. Porro autem in sacris, cum Ouem offerre Deo admonemur, expertes rationis motus, insipi- *Ouium mores.*
D entesque cogitationes, & quæcumque per imprudentiam peccauimus, corrigere iubemur, vt admonet Cyrillus: sed longe plenius Origenes. Hinc χρυσόμηλον appellauit Diogenes virum quendam indoctum, sed splendide vestitum. Nam & prouerbium illud, vti superius, *Ouiles mores*, de iis qui minimum ingenio valent dictum inuenias. Diuinæ etiam literæ plerisq; locis homines diuinæ institutionis expertes, indocilesque nunc Oues, nunc pecora nuncupant, quod in contemplationis sublimitatem suspicere nequeunt: sed cum soli sint voluptati dediti, ea imitantur animalia, quæ, vt Græci est nominis etymologia, natura prona atque ventri obedientia finxit. De huiusmodi genere hominum quod recte olim instituendum esset, dictum aiunt, *Homines & pecora saluabis, Domine.* Nam quod Dominus præcipit, eum qui voluntaria dona offert, de Bubus vel de Ouibus offerre, ex vtroq; Iumento similem designans hominem, qui nihil acuminis neq; ad virtutem, neq; ad malitiam haberet: sed tra- *Vellus aureum.* *Ouis in sacris hieroglyphicum.* *Psal. 36.*

heretur ab alio, vti & Boues, & Oues, quæ animalia sunt insigniter mansueta, eos qui manu trahunt A facile sequentia, ideoq; non omnium hæc munera, sed Iudæorum tantum esse videbantur: propterea quod illis, tametsi virtutis nihil operarentur, sufficiebat tamen nihil inique agere. Atque huc Dauidicum illud citat Hesychius: *Homines & Iumenta saluos facies, Domine.* Neq; sum nescius, pastores Ouiũ apud Ægyptios ignominiæ cuiusdam nota, & pene prophanos habitos, quo nomine Appion, vt apud Iosephum est, Israeliticos populos appellitabat: atque ipsi hoc in historia sacra dissimulant. Sed vt simplicitatem illam viuendi, quæ colligitur tam ex nostra, quam ex antiqua gentium pene omnium memoria, prætereamus (certatim enim scriptores omnes primum hoc humanæ vitæ institutum laudibus omnibus ad cœlum ferunt) est & mystica interpretatio, qua Ægyptij posteriores ij, qui à priscis illis longe desciuerant, non pastores ipsos, sed pastorum significatum odio prosecuti deprehenduntur. Nam qui corporis incitationibus, eiusque voluptatibus indulgere sibi permiserit, dubio procul hos, qui recta moneant, quadam veluti execratione declinabit. Atq; id deniq; erat in causa, vt abolitis iam antiquioribus illis priscorum sacerdotum institutionibus, qui papyro victitabant, qui castimoniam & synceram animi puritatem amplectebantur, recentiores mox ex otio & opulentia ad delicias & illecebras prolapsi, in quas cursu effusissimo ferebantur, cœperint pastores huiusmodi pariter aspernari & abominationi etiam habere: vtpote qui, ait Horatius, nil vellent ab iis audire, nil discere, nil quod ægros leuare posset, fidis offenderentur medicis, amicis irascerentur, si quando eos funesta veterni suffocatione arcere properarent. Sic & Cainus pastorem fratrem, hominem quippe pietati addictum, ferre non potuit, cum ipse terrenis tantum affectibus mancipatus esset. Sic passim etiam nunc probi modestique viri à potentioribus ignominiose accipiuntur, scelesti, impustores, parasiti, & ambubaiarum collegia in honore sunt, & quæcumque appetierint commoda consequuntur, atque ita demum, B

Deus creaturarũ conseruator.

Potores, bibuli, media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, quamuis
Nocturnos iures te formidare vapores.

DOCTOR VIRTVTIS. Cap. XIX.

VT vero ad pastores nostros reuertamur, pastorem Ouium Ambrosius interpretari videtur disceptatorem rationis, doctoremque virtutis. Et vbi scriptum, *filios Arietum Domino offerendos*, Principes Ecclesiarum exponit Eucherius: & Oues intelligit eos, qui simplici, vera, puraq; fide pietatem hanc nostram amplectuntur: de quibus Christus, *Oues meæ vocem meam audiunt*, & ad Petrum; *Pasce Agnos meos.* Quo super exclamat Salomon: *Pasce animas pecorum tuorum:* de quibus scriptum est, *Arietes duos in primitiarum sacrificio ad septem Agnos immaculatos anniculos, & Vitulum vnum de armento adiici debere.* Præclara quippe mandata, diceret Hesychius, & virtutes quas sequi alias velut Oues oportet, ad primam illam oblationem applicandas. Quod vero Aaron pontificalibus iam ornamentis instructus Arietem obtulit in holocaustum, per Arietem, Theologi, vt idem Hesychius, Christum intelligunt immolatum; ille enim ducatum præbere Ouibus euntibus in pascua, & ad egressum ingressumque à caulis & in caulas solet: sicut & Christus dux perfectæ conuersationis est, à quo videlicet ea sumpsit exordium, atque ideo intrare per se & exire Ouibus præcipiebat. C

Aries oblatus quid.

INNOCENTIA. Cap. XX.

ANTE alia autem tam Ouis quam Agnus hieroglyphicum est innocentiæ. Hinc illud apud Cyprianum sapientissime scriptum libro de Liuore: *Meminisse debemus, quo vocabulo Christus plebem suam appellet, quo titulo gregem suum nuncupet. Oues nominat, vt innocentia Christiana Ouibus æquetur: Agnos vocat, vt Agnorum naturam simplicem, simplicitas mentis imitetur.* D

MANSVETVDO. Cap. XXI.

ET imbellem, purum, simplicem, ac egregie mansuetum hominem, eundemque immaculatum, ac pectore candidissimo præditum hieroglyphice significare qui volunt, Agnum pingere cõsueuerunt: id enim mãsuetissimum eius ingenium exposcere videtur. Nam & ipso vocabulo ἄγνος puritatem castitatemq; significat. Et antiqui sacrificuli auguresq; Maximam hostiam ouili pecoris appellabant,

A pellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore. Comprobant etiam hoc sacræ literæ, & nostri Seruatoris insigne: Agnus, ab omni Christianorum antiquitate summa exceptus veneratione: de quo fertur illud à priscis vatib. dictitatum, TANQVAM AGNVS. Nam vt Agnum coram tondente obmutuisse, Agnum patibulo applicitum anniuersaria nobis commiseratio & ploratus redintegrat. Et præcursor ille Deo plenus, Agnum hunc intento digito commonstrauit. Hoc vero picturæ genus cum synodo sexta iam antiquatum esse percepissem, neq; satis mihi faceret Latina traductio, ad Græca me contuli exemplaria, in quibus rem ita traditā inueni: Ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος τὸν ἀληθινὸν, ἡμῖν διὰ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένα κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀμνὸν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσι ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν, δι' αὐτὸν τὸ τῆς
B ταπεινώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως. Id est, *In quibusdam venerandarum imaginū picturis Agnus digito præcursoris indicatus delineatur, qui receptus est in effigiem doni illius optatißimi, quo genus humanum Deus Opt. Max. honestauit: cui Gratiæ nomen ab excellentia quadam indidimus. Ille enim sub eo velamento verum Agnum, ad quem dictata nostrorum veterum respexere, Christum Deum nostrum ostentat. Nos vero figuras, & descriptiones veterum, prout sunt veritatis notæ, præfigurationesq; Ecclesiæ concessæ, honorifice atq; libenter amplectentes, gratißimum tamen donum illud à Deo nobis liberaliter erogatum præferimus, ipsam rei veritatem, vt quæ illa veterum dictata iam adimpleuerit admittentes. Vt igitur quod perfectum atq; absolutum est in picturationibus etiam, quæ omniū oculis obiiciuntur, describatur, Agnum, qui peccata mundi tollit,* CHRISTVM *Deum nostrum humana post hac effigie, pro antiquo Agno pingendum esse decernimus: quippe qui per huiusmodi figuram, humilitatem verbi illius quod à Deo processit, intelligamus: memoresque simus, eum nostri corporis exuuias suscepisse, ac perinde cruciatibus affectum morte nobis salutifera decessisse, mundumq; inde redemptum esse, manu quasi præuia doceamur.* Quid vero super his Latinus interpres, quid Doctores afferant, a-
C lii viderint. Decret. de consecratione, distinctio. 3. can. *sextam sanctam Synodum.* Traducere enim mihi religio fuit, cum illa iam sint ab Ecclesia recepta. Quin & Ouem pro mansuetudine poni passim videas, præcipue vero in Euangelica, vti dictum, disciplina, vbi Oues ab Hœdis segregandæ prædicuntur. Vitam siquidem illi peragunt intaminatam, qui mansuetudinem amplectuntur, & ab eo, qui mitis est, & humilis corde, suscipiunt morum rationem, paratique sunt tamquam Oues ad iugulationem, si sit opus, trahi, vt Dominem imitentur. Sane Ouem Hesychius hominem præ se ferre tradit in Diuinis literis, qui simplex admodum sit, neminiq; noceat, & à perperam factis abstineat: de quo plura alibi. Hœdi vero petulci sunt atque erratici, qui prærupta quæque rupium, & loca præcipitiis exposita consectantur.

Ouis vel Agnus maxima hostia.

OPVLENTIA.

APVD alios historiæ sacræ scriptores, Ouis est prouentus etiam & feracitatis indicium, cui Græcæ dictionis vox ipsa etiam fauere videtur. Nam vt pleriq; interpretantur, πρόβατον, quasi πρόβασις appellatur, quod rerum earum opulentiam significat quæ ad victum faciunt. Sed vt in Ouibus persi-
D stamus (latum enim est τοῦ προβάτου vocabulum) vbi Hesiodus ait, μαρναμένους μήλων ἕνεκ' Οἰδιπόδαο, interpretes aiunt μήλων ἕνεκα, de imperio & opibus debere intelligi: propterea quod Principes olim pastoralem vitam agere soliti sunt. Sane veteres in tanto Oues honore habuere, vt ex ijs tantum opes fieri existimarent, & pecuniam & peculium inde dicta Iurisconsulti tradunt, ideoque fictum Oues lanam olim auream habuisse. Hinc cum Hercules ex Africana victoria nihil præter Oues abegisset, aurea mala secum asportasse dictus est. μῆλον enim dicitur Ouis, & ea locutione pomum vsurpatur. Sunt enim qui scribant, in illis hortis, qui Hesperidum fuisse dicuntur, oleastros tantū progerminari: alij autem cotonea ibi latissime prouenire tradunt, eaque à colore aurea nuncupata. Nam quæ in manu Herculis poma tria statuuntur in antiquissimis ex ære statuis, cotonea sunt, de quorum significationibus loco suo inter arbores disseruimus.

Hercules aurea mala.

FELICI-

FELICITAS. Cap. XXIII.

A

Ecloga 4. IN Hetrusca disciplina obseruatum inuenio, felicitatem ex Oue portendi: præsertim si Ouis insolito colore fuerit, quod mihi Virgilius optime tetigisse videtur, vbi dicit:

Ipse sed in pratis Aries iam suaue rubenti Murice, iam croceo mutabit vellera succo.

De quo legitur apud Hetruscos: *Purpureo aureove colore Ouis si aspersa fuerit, Principi ordinis & generis summa cum felicitate largitatem auget, genus progeniem propagat in claritate lætioremque efficit.* Ex quo nata inter *Aurea Agna Atrei.* greges Atrei aurea Agna, principium discordiarum illi ac Thyesti fuit, fratre scilicet inuidia fraternæ felicitatis exulcerato. Vnde illa citantur à Cicerone ex antiqua tragœdia Atreo, de Nat. Deor. III.

Addo huc quod mihi portento cœlestûm pater Agnum inter pecudes aurea clarum coma.
Prodigium misit regni stabilimen mei,

Auream enim Agnam Thyesti puero natam, & Pausanias & Plato meminere: animalque id ex lapide impositum eius tumulo, eiusdem rei monumentum, Pausanias idem attestatur. Esto autem hoc apud historicos. Sed felicia illa portendi ex euentis comprobatum, tunc præcipue cum Agnus natus esset vellere in fronte purpureo in villa Antonini cuiusdam plebeii viri, eo die atque hora, qua Geta, Antoninus inde nuncupatus, Mediolani natus est. Verum is, in cuius ædibus Agnus editus fuerat, cum Imperium Antonino ex hoc portendi audisset ab Aruspice, de se dictum putans, ne fatum propalaretur, Agnum statim occidit, quod omen fuit Getam, qui & Antoninus vocabatur, vt subsecutum est, ab Antonino fratre necandum esse, quod apud Ælium Spartianum, & alios habetur: vsque adeo authores ea etiam quæ nihil attinent, in vsum adsciscunt suum. Eædem Oues Diadumeno nascenti Imperium portendere, cum in agris patris Oues purpureæ duodecim natæ essent, quarum vna tantum varia fuerat. Et Mathematici, quos tamen hic ridet Ambrosius, eum ad eroganda multa idoneum, atque itidem ad acquirendum dicunt, qui inuadēte in horoscopum Ariete fuerit in lucem editus. Nam hoc animal & vellus absque vllo dolore molestiave deponit, & à natura facile rursum eodem vestitur. *Asinam Oue mutandā cur præceptum.* In eamdem fere sententiam Ambrosius interpretatur diuinam legem, vbi Asinam Oue mutandam in sacrificiis instituta Dei iubēt. Asina quidem animal laboriosum, Ouis vero frugi, & non parui prouentus. Fructu igitur mutandum esse laborem, dicit Dominus, id sub hoc verborum velamento subinnuens, quod vniuscuiusq; laboriosi operis finis ad fructum respicere debeat. Neque tamen ignoro esse, qui simpliciter intelligi velint præceptum hoc, ea de causa, quod Asina sit immunda, ideoque in Ouem, quæ munda est, commutandam. Sunt qui hoc verborum inuolucro dicant, laborem & industriam omnem affectu simplici commendandam, per Ouem simplicitatem tātum, vt etiam superius dictum est, accipientes. Qui vero profundius rem exquirere sibi videntur, liberandam aiunt animam ab iis quæ fructum non habent, cuiusmodi ea sunt, quæ solo sensu percipiuntur, cum fructus per Ouem omnino exprimatur, per Asinam vero sensus ipsi materiæ simpliciter appliciti. B C

MVLIEBRE OFFICIVM. Cap. XXIV.

Noua nupta in pelle lanata quid. QVOD vero nouam nuptam veteres in pelle lanata considere iubebant, vetustum referre morem videtur, quod id vestimēti olim vsui fuerit. Sed illud magis verisimile, quod hoc gestu adductas, se ad præstandam lanificii operam marito polliceri viderentur. Nam ad hæc vsque tempora plerisque Italiæ locis, postero quam noua nupta mariti domum ingressa est die, illi è geniali thalamo mane prodeunti obuiam propinqui fiunt, colum, fusum & lanam, acum & forficem, rutabulum, peniculum, quodque cuique in promptu fuerit instrumentum, omneq; vas domesticum offerentes: quo ea muliebris haud ignara officii, se non ad delicias & voluptates, sed ad faciendam lanam, & alia quæ frugi sint curanda, venisse reminiscatur. D

FOECVNDITAS. Cap. XXV.

SANE quidem Iunoni regnorum & opulentiæ præsidi, partuumque sospitatrici, Oues ambiguæ, hoc est, vt Bebius Macer ait, cum duobus Agnis altrinsecus alligatis sacrificabantur à matronis, quæ gemellos peperissent. At Sicyonii graues Oues Diis beneuolis & fortunatis, quas ipsi εὐμενίδας, Athenienses σεμνὰς vocabant, felicitandæ rei domesticæ causa immolare consueuerunt. Herculi quoque diuitiarum & prouentus Deo, Ouis ramis quatuor imposita pro Boue, qui se sacris surripuerat, litasse

A litasse perhibetur: vnde ipse Melon, & Mellus appellatus, quod Latine diceretur Ouillus. In Pomi vero commentario plura super hoc narrabuntur.

PECVNIA. Cap. XXVI.

ADHÆC, licet Ouidius & alij non imperite dixerint, Pecuniam à pecudibus appellatam, quod peculium, vti superius ostensum, olim omne à gregum numero censebatur, eaque de causa Maronianus Corydon diuitias ostentaturus suas dixerit,

Mille meæ Siculis errant in montibus Agnæ: *Eclog. 2.*

illud tamen satis constat, æs prius nota pecudum signatum à Seruio Romanorum Rege; vnde Varro etiam, vt apud Marcellum est, *Vnam Ouem multam dictam*, ait, cum citatus neque respondit, neque excitatus est. Vnum vero virili genere dixit: siue quod numum intelligeret, siue ad imitationem Homeri. Ab hoc Marcelli loco fragmentum est etiam in antiquissimo, quem Romæ vidi, codice. In commentariis tamen sacrorum Pontificaliũ crebro lectum aiunt, hic Ouis, & hæc Agnus, ac Porcus: quæ, inquit Festus, non vt vitia, sed vt antiquam consuetudinem testantia debemus accipere. Ex quibus B omnibus liquido apparet, non inepte Pecudem pro diuitiarum hieroglyphico accipiendam. *Ouis masculino genere.*

PHTHIRIASIS. Cap. XXVII.

SVNT qui hominem pediculositate confectum significare si velint, ouillam illi pellem inducant, quam Lupi caput impactis dentibus dilaceret: siquidem Ouium quas Lupus occiderit pelles, ac vellera, & facta ex his vestis, longe quam cætera aptiora sunt ad pediculos procreandos. Quod cum sit tum ab Aristotele, tum ab aliis receptum, quæsiere multi causam, illudq; cupediariorum experimento deprehenderunt, carnes huiusmodi quæ lupinis dentibus laceratæ fuerint, dulciores esse: quod tactum ab Horatio volunt, vbi inter ea, quæ iucundiora deliciis regiis enumerat, Hœdum etiam ereptum Lupo recenset, quod ego tamen ad frugalitatem potius retulerim, vtpote qui eo loco parsimoniam inprimis laudet, hisque tantũ carnibus fruatur, quæ aut inemptæ sint, aut nisi absumantur perituræ. Vel ex eo magis iucundum, quia qui semel amissus erat, sit receptus. Sed vtcumque illi, sane dulcedinis huius causam esse dicunt caliditatem, & igneam prope vim, quæ sit in anima Lupi, vtpote quę C ossa vel durissima in vtero liquefaciat, ariditate, permollita, euenireque inde vt carnes facilius atque celerius putrescant, si morsu fuerint huiusmodi vitiatæ: lanasque idemtidem contaminatas, cõtagionem illam etiam in vestibus pertinaciter præseruare. Cæterum sunt qui iudicent hoc non à calore, vel putredine prouenire, sed ab asperitate potius, &, vt Medicorum vtar vocabulo, Vellicatiua quadã vi, quæ carnem scabritie interterat, pruritumque suscitet; vnde postmodum humanæ cutis humore corrupto, pediculi suboriantur: absurdumque esse dicunt, asserere vim illam à Lupi spiritu, morsuve vsque adeo in vellera diffundi, quæ totiens abluantur, soluantur, depurgentur, inungantur, defæcentur, ac propemodum excoquantur. Referũt vero venatores, & caupones, animalia quæ ictu vno procubuerint, vno, vt ita dicam, spiritu suffocata, solidiora, minusq; putrefactioni obnoxia reddi. Quarę Homerus rerum omnium doctrina insignis, siue coria, siue lora commendet, Bouis ea dicit esse ἰφι-κταμένοιο, ictu quippe valido mactati. Itaq; eorum, quæ neq; morbo, neq; senecta pereunt, sed iugulatione, coria validiora sunt, neruosioraque. At quæ pluribus conficiantur plagis, difficulterque aut contanter exagitata delassataque perimantur, præsertimque si ferro saucientur, facile putrescere, neD que in alterum diem asseruari posse. Eorum autem, quæ tam lenta exanimentur morte, contaminatã vim & in pelles, & in vellera, quin & in vngues penetrare: præcipue autem si mordentur à feris, vngues etiam ipsos obnigrescere, sanguine, humore, & medullis etiam ipsis præ timore & cruciatu contaminatis, indiciumque id tabis esse. Quare minime mirum, si contagio huiusmodi etiam in vellera diffluat, coriaque tentet, & omnia denique computrescere compellat. Atque hinc pediculositatis significatum.

Vestes ex vellere Ouium à Lupis occisarũ cur aptiores ad pediculos ꝓgignendos.

Carminum lib. 4. Od. 2.

Homerus omniscius.

DISCORDIA. Cap. XXVIII.

DISCORDIAM vero & mores maxime dissimiles Ægyptii Poetæque omnes significare cum volunt hieroglyphice, Lupum & Agnum, aut Ouem ponunt. Vnde apud Horat. legas,

Lupis & Agnis quanta sortito obtigit, *Tecum mihi discordia est.*

Epo. Od. 4. Metamor. lib. 1. Et de maxime inter se discrepantibus Ouidius ait, A

Nat Lupus inter Oues.

Lupi & Ouis antipathia. Aiunt vero eam esse antipathiæ vim, vt plerumque Agni recenter nati, neque vllius animalis extra caulas effigiem intuiti, audito repente Luporum vlulatu exanimescant, subitarioq; eo perculsi metu, mortui concidant. Quinetiam periti rerum prædicant, horum animalium inanima etiam in eadem naturæ dissensione perseuerare. Ouillas enim fides si alijs ex lupino intestino factis fidibus associentur, & absonas & præ metu mutas permanere. Idem de tympanis & ouilla pelle & lupina factis accidere tradit Oppianus: simulac enim pulsantur, ouillum mutum esse, lupinum solum exaudiri.

DE ARIETE. Cap. XXIX.

FEROCITAS. B

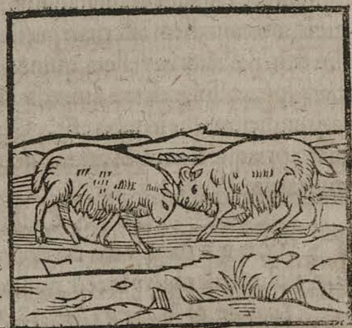

Aries natura ferox. SED quantum in Agno mansuetudinis superius agnoscebamus, tantum in Ariete ferocitatis experimur: simul enim ac cornua accreuerunt, pugnacissimi fiunt, neque se tantum in suo genere lacessunt, incursantesque inuicem arietant, verum & homines impetunt, in bellumque prouocant. Vnde etiam dicterium celebratur, κελὸς ἀπελγοκέρως: qua forte de causa Marti cœlestis Aries dedicatus: & si qua Planetis in humano corpore vis, fel à Marte regi dicitur: in eo vero sedes iracundiæ, & bilis. Et Adamantius immolatos apud Hebræos Arietes, apud nos iracundiam iugulari debere, putat intelligendum.

BELLVM. Cap. XXX. C

SIVE igitur pugnacitas hæc in causa fuerit, siue sanctius instituti homines, cum aliqua affecti essent iniuria, vltionis procurationem non à se, vtpote qui ex mansueto & innocuo essent genere procreati, proficisci, sed ab hostium improbitate atque iniustitia, indicare, testatumque facere vellent, indicturi cuipiam bellum, Arietem per Fæcialem præmittebãt, quem in hostium fines immitteret: vel honestam ita causam suam ostensuri, quod non nisi prouocati bellum gerere cogerentur: vel, quod alii malunt, vt hostilem agrum suæ iam prædæ expositum indicarent. Vtcumq; sit, *Aries*, vt ait Hesychius, *vexilli nostri, hoc est Crucis, hieroglyphicum est, Crux vero redemptionis: Aries ille*, inquam, *qui pro Isaaco in holocaustum oblatus est, in virgulto Sabech, vt Septuaginta ediderũt, à cornibus religatus.* Sabech vero Remissio interpretatur, quia Crucem, quæ remissionis virgultum fuit præmonstrabat.

RIVALITAS. Cap. XXXI. D

SVNT, qui riualitatem hieroglyphice per Arietes duos cornibus se inuicem lacessentes significari dicant, quandoquidem in eiusmodi concertationem amoris causa ferri eos perhibent: quippe qui offensionem intelligant sibi fieri, si quas amãt Oues, ab alijs saliri conspexerint, quod Hirci plurimum negligentes, susque deque ferre solent.

VENVS. Cap. XXXII.

Aries libidinis hieroglyphicum. IN huiusmodi vero Venerei affectus hieroglyphicum Aries multis est veterum monumẽtis impositus. Nam quia ante Corinthi vrbem intra priores pedes Leænæ, quæ Laidis tumulo imposita

A posita erat, visebatur, libidinem nimirum eius meretricis indicabat. Erat & apud Eleos in templo Veneris simulacrum eius insidens Arieti, Scopæ, vt Pausanias ait, opus, eique cognomen erat πανδήμιον, quod arietinæ procacitati videtur conuenire.

VETVLIPETA PROCVS. CAP. XXXIII.

NAM quantum ad Arietis libidinẽ attinet, per eum ita in nequitiam concitatum, hominem, qui vetularum cõcubitum affectaretur, nonnulli notandum censuere: quod is primum vetustiores fœminas inire consueuerit, quarum facta copia nouellas minime persequatur.

SALVBRITAS. CAP. XXXIV.

MERCVRIVM autem aiunt apud Tanagræos cum Ariete humeris insidente solitum effingi, eumq; κριοφόρον Pausanias ait appellatum. Erat id partæ salubritatis hieroglyphicum, *Mercurius cum Ariet quid.*
B quãdoquidem Mercurius expiatione Arietis, quem circum vrbem gestauerit, pestilentiam, quæ Tanagras inuaserat, sustulisse dicitur: in cuius facti memoriam, die eius festo pulcherrimus quispiam ex Tanagræa iuuentute delectus, Arietem humeris impositum frequentissima totius ciuitatis pompa, circum mœnia gestare consueuerat.

CVSTODIA. CAP. XXXV.

APVD Corinthios vero æneum Mercurii simulacrum visebatur, cui Aries adsistebat. Causam fuisse Pausanias dicit, quod Mercurium maxime omnium deorum custodire greges, prouentusq; ex eis augere persuasum sit. Sed enim cũ ita Mercurio facundiæ Deo præsidi Aries apponatur, maximumq; humanæ vitæ præsidiũ sit oratio, vt comici Græci dicterium est, minime mirum,
C si Isocratis Rhetoris sepulcro Aries triginta cubitorũ adsculptus fuit, in quo Siren cubitorum septem insideret: nam ea quoq; orationis suauitatẽ indicabat. Et ferunt Astrologi, Mercuriũ in Ariete collocatum, orationis promptitudinẽ, & ex tẽpore dicendi facultatẽ dare. Sed ne ab Isocratis sepulcro discedamus, prope etiã mensa apposita, quæ Poetas haberet ac eiusdẽ præceptores, in quibus & Gorgias astronomicã sphæram inspectabat, & Isocrates ipse omnifariæ doctrinæ hauriẽdæ cupidus adsistebat.

HAMMON. CAP. XXXVI.

IN Saloninæ numo Aries est cũ inscriptione, HAMMONI CONS. AVG. Animal n. hoc in veterũ sculpturis frequentissimũ habetur, præcipueq; Hammonem Deũ, specie illa sua reciprocicorni (vt Laberij dictũ vsurpẽ) significabat. Hunc vulgus Iouẽ, Ægyptij Solẽ esse contendebant: cornuaq; radios ostentare, de quib. alibi locupletius. Spectare tñ est in Gallieni numo Arietẽ inscriptione addita, *Gallieni numus.*
IOVI CON. AVG. Hammonem vero veteres salutis Deũ, vti Latini Iouẽ à iuuando dictũ, interpretabantur, exq; arietino capite eundẽ Deũ, qui omniũ saluti prospiceret, ἱερογλυφικῶς intelligebãt. Hecatæus Abderita Ægyptios ait Hãmonis voce vsos, cum se inuicẽ salute præposita cõpellarent, allocu- *De cuius oraculo à Gell. lib. 3. cap. 3.*
D toriamq; esse vocẽ, qua boni ominis causa Deũ inprimis ita venerarentur. Isq; mos in plerisq; nostræ pietatis collegijs obseruatur, vt quicumq; pulsauerit, non prius ad colloquiũ admittatur, q̃ ad Virginis Deiparæ salutationẽ responderit. Cumq; veterũ mos esset, in mortuorũ conditoriis bene defunctis ominari, eos Diis manib. cõmendabant: alij colũnas, quæ sepulcris erigebantur, inscriptionis huiusmodi loco, arietinis capitib. hinc inde adsculptis insignibant, corymbis intermedio propendentibus, qui foliorũ & fructuũ varietate lasciuirent. Sed quod ad Hammonẽ attinet, scriptores rerũ paruula quædã cornua in vtroq; tempore eum habuisse ferunt. Qui vero penitiorẽ doctrinã perscrutati sunt, propriũ id Iouis nomen apud Ægyptios fuisse tradunt. Alij dicunt arietinũ caput ideo Hãmonis esse signũ, q̃ is Ægypti rex, p̃claris admodũ reb. à se gestis, in galea vsus sit arietini capitis insigni. Aiunt & cũ Herculi illi vetustissimo ad cũ visendi studio p̃fecto se olim ostẽtaret arietino capite, quẽ macta- *Hammon arietino capite.*

 uerat,

uerat, vertici suo imposito, & pelle ea villosa circumdatum, alia pelle amictum Heroen admisisse. Et A
Saporis Regis gestamen celebrat Ammianus, aureo capitis aretini figmento elaboratum. Quod & insigne militiæ, & quasi sodalitatis cuiusdam suæ, recentissima memoria Carolus fortissimus Burgundionum Dux, Caroli V. Imperatoris auus adsciuit, aureum Arietis caput singulis pro gestamine imponendo, & Arietini capitis cognomento sodalitatem vocando, eam Tottionis aurei vulgo appellarunt, quod ea locutio caput arietinum lingua patria designaret.

L'ordre de la toison d'or.

DEGVSTATIO. Cap. XXXVII.

De Ariete signo cœlesti.

SED vt hæc, quamuis ad vetustatis imaginem vsumque facta, missa faciamus, appellat nos Aries ille toto cœlo conspicuus, qui rerum temporumque diuisionem, ęquasque vtrorumque portiones ostentat: vniformem toto anno diei noctisque partitionem, auctum & decrementum æquilibrio semper appensum. Cur vero Aries huic sit dispensationi præfectus, ea affertur causa: quod proprium illi esse aiunt ab æquinoctio verno super dexterum latus incubare, veluti Sol quoque ad Septemtrionales, quippe dexteras vt Ægyptij statuunt, mundi regiones deflectit: ab Autumnali vero æquinoctio sinistro incubat lateri, veluti etiam Sol in læuam declinare, & Australia signa occupare conspicitur. Pari propemodum ratione malorum semina ipsis fructibus inclusa, brumali die spontaneo motu conuerti in contrarias partes obseruatum: quippe quæ peracto iam omni maturitatis numero, natura opifice, quæ rerum omnium altrix est, retro cedere, & ad radicem, ad propaginem, ad specierũ earumdem progenerationem tendere videantur. B

PRINCIPIVM ANNI. Cap. XXXVIII.

APVD Astronomos Aries pro anni principio capitur, & eo notatur hieroglyphico, variaque est ingeniorum sedulitas istius rei rationem afferre conantium: Hebræis præsertim nonnullis Libram potius caput asserentibus, quod par fuerit omnia perfecta, & seminibus fœta summo ab opifice creari, eo vero tempore fruges omnes maxime maturuisse. Quod vero Aries inde locum occupauerit, ex lege factum ad illius temporis solennitatem celebrandam, quo liberati sunt ex Ægypto. Sed quod aiunt tunc temporis nonnulli, quo mundus est genitus, Arietem cœli medium tenuisse: in mundi quippe vertice constitisse, quisnam id potuerit coniectare non video, cum in sphærica cœli figura neque vertex, neque imum, neque ortus, neque occasus, qui eodem temporis articulo sint, iidem eodem momento gentibus omnibus dari potuerit. Nam nisi omnibus ea ratio gentibus inseruiat, admittenda non est. Solem vero qui dicat in hoc vel illo signo fuisse, nemo non intelligat. Astronomi quidem fuisse in Ariete volunt, & Virgilii doctrina non paruam his authoritatem adiungit, dum ita super verni temporis amœnitate canit: C

Georg. li. 2.

Non alios prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies, aliumve habuisse tenorem
Crediderim: ver illud erat, ver magnus habebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri,
Cum primum lucem pecudes hausere, virumque
Terrea progenies duris caput extulit aruis,
Immissæque feræ siluis, & sidera cœlo:
Nec res hunc teneræ possent perferre laborem,
Si non tanta quies iret, frigusq; caloremq; D
Inter, & exciperet cœli indulgentia terras.

Quod vero Commentarii huius finem Virgiliani carminis amœnitate condire quæsierim, optime Lactanti, non inepte me fecisse arbitror, qui te forte gregalium rusticitate, styloque modoque pastorali, virum tam elegantem, offensum & delassatum suspicabar. Tu quicquid id fuerit, vt omnia amicorum soles, boni consule, & Pierium virtuti doctrinæque tuæ deditissimum, vt facis, ama.

IOAN.

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XI.

DE IIS QVÆ PER LVPVM, HIÆNAM LYNCEM, VRSVM, PANTHERAM, TIGRIM, ET Vrum significantur

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

AD PROSPERVM SANCTACRVCIVM, NOBILEM ROMANVM.

ESCIO quo tuo fato acciderit (optime lepidißimeque Prosper) vt qui mortalium es iucundißimus in truculentißimas omnium feras incideris. Tibi enim ludis meis Ægyptiacis, quos propediem istic Pataüij sum commissurus, ducti sorte obtigêre, Lupus, Hyæna, Lynx, Vrsus, Panthera, Tigris, & demum Vrus, cum quibus tibi sit, quantum animis viribusque valeas, congrediendum. Has omnes vel captiuas facias, vel cicures, vel conficias, vel forte etiam deuores necesse est, lege ita sodalitia, cosmogerijs comitijs decernente mandanteque, exceptione, quacumque poßit excogitari, summota penitus. Scio, adhæc, firmißimi licet animi iuuenis, totus es commotus, qui à bestiarum venatione pastuque semper abhorrueris. Nolim tamen putes edictum in te factum acerbi quicquam, aut æquum iustumve minus continere: quod ea potius de causa decretum est, quia nouæ indomitæque feræ cicurandæ cum essent, neminem habuimus, quem in huiusmodi negotio tibi præferendum

C *existimaremus. Tanta enim est vultus animiq; alacritas tui, vt facile speremus, simulac in theatrum descenderis, illæque furorem, feritatem, rabiem, aut sæuitiam quæque suam in te concitarint, futurum, vt tu sola Gelasini tui hilaritate omnes actutum mansuefacias, & simulac semel arriseris, adblanditusve fueris, ad pedes tibi omnes euestigio procubituras. Vidimus enim sæpius homines quauis bellua ferociores, quos tu, vti tuus est mos, dicto aliquo salso, aut liberiore aliqua admonitione tactos, castigatosque contra te irritaras, simulac furore perciti, & impotentes irruerint in te minabundi, ad solam vultus tui iucunditatem veluti aliqua incantatione perculsos substitisse, consternatosque animi omnem statim indignationem amisisse, sponteque tibi sese dedere, & quibuscumque rebus gratificari possent, obsequium polliceri. Quare cum velut Orpheus lyra, modulisque tu sola illa comitate fretus tua, feracitatem omnium mitiges, furoremque delinias, age nulla iam contatione exhibitas à me feras aggredere, victoriam ex illis omnino reportaturus: quia in Ægyptiorum fanis alitæ atq; educatæ literas mihi videntur didicisse. Proinde facile erit iuueni literatißimo eas quoquo volueris trahere, & ad omne obsequium paratißimas efficere, id quod iam in Lupo, qui prodijt primus, experiri potes.*

D

DE LVPO. CAP. I.

PERINIQVE mihi facere videntur, qui Ægyptios solos de brutorum cultu derisui habent, atque conuitijs & cauillationibus etiam persequuntur, cum nationes fere omnes eadem fuerint superstitione aliquando contaminatæ, præsertimq; tota Græcia, quæ maxime omnium sapientiam ipsam aluisse prædicatur, Romanaq; respublica, apud quã cæremoniæ primas semper partes abtinuere. Græci enim Lupum in honorem Apollinis venerabantur, in Martis atq; adeo Romuli Remique venerationem Romani. Alias etiam belluas afferre possem, quæ apud hos & alios, diuinos sibi honores asciuere. Sed quoniam de Lupo dicere propositum est, quod ad eum attinet præcipue prosequemur.

APOLLO. CAP. II.

A

Virg. Ænei. li. 9 vbi etiã Lupus dicitur Martius.

Lupus Apollini dicatus.

Macro. idẽ Satur. lib. 1. cap. 17.

Hom. Iliad. lib. 4.

FVIT autem, vti dictum, fera hæc plerisque locis Apollinis memoriæ dedicata, eiusque simulacri ea asseritur causa, quod oculorum acie potens adeo sit, vt noctis tenebras euincat, acutissimo quippe polleat visu, intempestaque nocte etiamsi Luna sileat, clarissimè tamen intueatur, & in prædis inuadendis post nocturnam famen antelucanum tempus obseruet, à Sole autem totum est lucis beneficium. Vtraque vero de causa, & quod potens lumine esset, & quod ante lucem prodiret ad prædam, Lycopolitana Thebaidos in Ægypto ciuitas hieroglyphicum Lupi forma Apollini dedicauit, eique in Lupi specie sacra feciebat: tantoque apud eos ciues cultu habitus est, vt cum Lupum tamquam Deum venerarentur, soli ex Ægyptijs Ouibus vescerentur. Hinc ipsum Solem Homerus λυκηγενέτην vocat, non ea quidem causa, quod in Lycia genitus credatur (nam fabula hæc, vt Heraclides Ponticus asseruerat, recens admodum est, neque temporibus Homeri adhuc cuiquam innotuerat) sed veluti diem ἠελιγενῆν, propterea quod ἦρ, hoc est, diluculum generet, ita Solem λυκηγενῆ dixit, quod matutini splendoris author ipse sit, vel potius quod Lycabanta progeneret, hoc B est, annum, cui nomen, vt nonnullis placet, à Luporum similitudine quadam inditum: illi siquidẽ auctos imbribus fluuios tranaturi, caudas mordicus inuicem apprehendunt, longoq; ordine seriatim aquis immerguntur, tutoque transmeant, id quod Sol ipse in animalibu Signiferi prætereundis facere videtur, dum cõtinuata quadam serie finẽ vnius, alterius principium facit. Sane aliquot in signis Apollinis Lupos adsculptos videas, de quo diximus in Ancilibus. Colebatur & apud Athenienses in Apollinis gratiam Lupus; quiq; fortè anima id interfecisset, lege damnationis promulgata parare iubetur, quę ei funerando forent necessaria: vt ita magistratus quod sui iuris esset officium executi viderentur, & religione Respublica solueretur. Eam huiusce cultus nonnulli causam memorant, quod Latona prægnans per 12. dies in Lupum transmutata, Delon se contulerit, vbi illi facultas pariundi fuit: quapropter Lupæ certa anni dimensione omnes intra dierum 12. spatium pariunt, quod Philostephanus tradidit Commentarijs, de quo inferius latius.

Athenis Lupi sepeliebantur.

C

MARS. CAP. III.

Lupus Marti dicatus.

MARTI idem dedicatus, siue, vt est in fabulis, propter Romuli Rèmique educatum, quod deridet Festus, qui velit non à ruma, sed à virtutum magnitudine vtrique fratum inditum nomen, quod ῥώμη, notum apud Græcos vocabulum, fortitudinem significet, vt inde scilicet ij nomen adepti sint, veluti ἀπὸ τῆς ἀλκῆς Alcides siue propter ipsam voracitatem, quæ in bello crudiuora D est: inde in Sacris etiam literis legas, *Gladius meus deuorabit carnes.* Hinc & Mauorti nomen, vt nonnulli arbitrati sunt, quasi mares vorantem dicere voluissent: bellatores enim mares esse debere, & mares dici, alibi ostensum. *Martios* porro Lupos Virgilius, *Martiales* Horatius vocat. Et apud Plautum eos in tutela Martis cognoscit Strabax adolescens, ita profatus: *Fuit ædepol Mars meo iratus patri: nam Oues illius haud procul absunt à Lupis.* Græci sane Poetæ λυκόφρονας vocant strenuos bellatores: validi enim omnino sunt Lupi, & in fallendis hostibus astutissimi. Robur vero eorum plurimum in armis est, vt apud eumdem Plautum:

Lupina audacia prædicos. Hesychius.

Quasi Lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

Ob

A Ob astutiam vero Pindarus aduersus inimicos comparare se vnumquemq; monet λύκοιο δίκαν, more Lupi: ad id scilicet respiciēs, quod Lupus tortuosis ambagibus vestigia perplexa ponit modo hac, modo illac procurrens, vt non facile, qua te parte sit inuasurus, aspicias.

RAPTOR. Cap. IV.

BELLICOSIS vero viris plerisque omnibus is natura mos insitus, vt conuectare iuuet prædas, & viuere rapto, id quod etiam inter præcipua virtutum suarum præconia, magnificè atque gloriose admodum recensere solent. Vnde furacem & raptorem hominem per Lupum ostendi, multi aptum & congruens existimarunt hieroglyphicum: quod quidem minime alienum est à veterum disciplina, eorum maximè Philosophorum consensu, qui palingenesiam posuere, vt remotiorem doctrinam illam, quam ab Ægyptijs acceperant, nouo commento huiusmodi fabularum inuolucris occultarent. Illi enim hominem, qui semper promptus & paratus fuisset ad rapinas, post obitum in Lupum abire tradiderunt, vt in Phædone Socrates: quæ tamen dictata Porphyrius & Iamblichus *Militũ natura.& hieroglyphicũ.*
B non sunt passi diutius in tenebris latitare: sed quid ea sibi vellent, latissimè omnia pandere curæ pretium habuere. Hos secutus Poeta Claudianus, prædones ait, ab Rhadamantho Lupis objici solitos: ridiculeque, vt assolet Aristoph. Simonem bonorum publicorum depeculatorem exprimi per Lupum à Nebulis iocatur. Et Lupi nomen in Diuinis literis, vt obseruarunt Theologi, non secus ac Vulpeculæ, semper in mali cuiuspiam significatum accipitur. Ac cacodæmon est interdum Lupus, plerumque tamen raptor in Euangel. *Intrinsecus autem sunt Lupi rapaces.* Quod vero Iacob ait, *Benjamin Lupus rapax, mane capiet prædam, vespere autem reddet*, de Pauli conuersione dictum & Eucherius & alij plerique putant. *Matt.7.15* *Gen.39.27*

IMPROBITAS MERETRICIA. Cap. V.

ET qui meretriciam improbitatem per Lupæ simulacrum significari contendunt, hieroglyphicum nimirum id à rapacitate desumptum autumant. Notum enim, meretrices Lupas appellari, & inde Lupanaria dici. Ea de causa Messalina, flagitiosum Imperatoriæ maiestatis dedecus, Lyciscæ nomen mentiri C delectabatur, de qua Satyricus Poëta: *Iuuenalis.*

Tunc nudo papillis.
Constitit auratis nomen mentita Lyciscæ.

Cicero in Miloniana, *Clodius semper secum scorta, semper Lupas ducebat.*

FORMIDATOR INANIVM. Cap. VI.

ATQVE hoc tam bellicosum, tam noctiuagum animal, minima quadam re, lapidis quippe alicuius audito tantũ strepitu, terreri solet. Vnde Sacerdotes Ægyptij, si quem vanis rumoribus & inanis rei formidine consternatum indicare vellent, hieroglyphicum ex Lupo & saxi telo aliquo prope adscito facere D consueuerunt: ita enim est eorum ingenium, vt qui neque ferrum euitent, neque fustem tremiscant, lapidem tantum impendio perhorrescant, cuius ictum adeo perniciosum sentiunt, vt qua parte tacti fuerint, computrescant, vermibus quam ocyssime redditis. Quinetiam reperti sunt, qui vel duorum concussu lapidum strepitum cientes, ferocissimos à se Lupos abegerint. Nobis pueris narrare solebat Laurentius pater, homo minime vanus aut fabulosus, cum is ex Noricis Alpibus in Bellunensem agrum descenderet, via plurimum scrupulosa, sibi nocte præuento ad quintum ab vrbe lapidem repente tres Lupos visendæ magnitudinis apparuisse, quos cum qua ratione summoueret secum agitaret, id sibi diuinitus incidisse menti, vt deiecto in terram retinaculo, quo per noctem *Lupi trepidatio ex lapidum strepitu.* *Patris I. Pierij factum.*

Equus ad præsepe religabatur, altero capite manu comprehenso, id cœperit pone trahere, quod quidem annulis fibulisque aliquot ferreis præditum, cum ingentem per viam strepitum cieret, saxeosq; scrupulos quotquot incursando offendisset, excitaret, perterrefacti repente Lupi, quasi vis magna canum incubuisset, præpropere fugam arripuerunt. Non prætermittam super hac Lupi trepidatione, hominem à Lupo præuisum subito consternari, & vocem amittere, quod non ex Virgilio tantum, sed & ex Platone in Politicis habetur, atque ita vice versa, si homo prius Lupum viderit, eum eadem pati. A

Plato lib. 1. de Rep. & Theocritus in Idyllio ξ.

INDEMNIS FVGA. Cap. VII.

De hoc veneno Plin. lib. 8. c. 22.

HOMINEM in hostes illapsum, qui parua admodum iactura facta euasisset, ostendere si constituissent, Lupum extrema cauda glabrum facere consueuerant: is enim agitatus à venatoribus, quasi conscius sibi amatorium virus exiguo eius inesse villo, ne captus humanæ omnino satisfaciat voluntati, cum abijcit, aiunt enim non idem pollere, nisi viuenti direptum. B

TVTVS RECEPTVS. Cap. VIII.

EVM vero qui vel prædatum, vel in aciem progressus, maiore incumbente vi quam sustinere se posse confideret, se nulla accepta clade in tutum recepisset, indicare si vellent, currentem Lupum, cauda præcipuè sub vterum immissa reductaque, proponebãt. Summa enim Lupo calliditas in periculis declinandis, primumq; illi studium fuga sibi consulere, seque sospitem syluis reddere, vnde λύκος περὶ τῆς βοῆς φεύγει, habetur in adagijs. Reducere vero caudam sub vterum, præcipuum est signum pauitantis. Quod cum Maro noster non ignoraret, ingenium eius descripsit his versibus, quos recitare non pigeat.

Adagium.

Ænei. li. 12.

Ac velut ille, priusquam tela inimica sequantur,
Continuo in montes sese auius abdidit altos
Occiso pastore Lupus magnoque iuuenco,
Conscius audacis facti, caudamq; remulcens
Subiecit pauitantem vtero, syluasq; petiuit. C

ABORTVS. Cap. IX.

Lupi cum Equa diffidentia.

SACERDOTES ijdem Ægyptij si mulierem abortientem indicare vellent, picturam eam instituerant, qua Lupus ab Equa calcibus impeteretur, vel aliquo modo calcaretur: propterea quod persuasum habebatur, ita ea inter se natura diffidere animalia, vt prægans Equa, si Lupum tetigisset, statim abortum faceret, neq; hoc effici de tactu solum, verum etiam si vestigium tantum illius pressisset, tantam inesse Lupo veneficij vim, vt omnino abortiret.

AB INFORTVNIIS POTENTIOR. Cap. X.

Equi & Lupi dissensio.

LONGE vero diuersum illud, quod hominem ex infortunijs calamitatibusque beatiorem, potentioremque factum significare si vellent, Equum, in cuius clunes Lupus morsum infixisset, effingere consuerunt: ferunt enim Equos, quibus dimicatio cum Lupis fuerit, præstantiores reddi. D Eos Græci λυκοσπάδας, nos volsilupos dicere possumus: non ea quidem de causa, quam nonnulli commenti sunt, ita eos, à frænatis Lupis, vtpote animosis & ferocibus appellatos, sed quia multorum experimento compertum est, pullos, qui cum Lupo certarint, euaserintque in bonos & velocipedes mox euadere: huiusmodi enim euentus Equos & animosiores & perniciores reddi: imo quia & animosi & agiles fuerint, effugerunt: factoque ita in feris periculo solemus eos approbare, idque omnium consensu receptum. Qui tamen ab iniuria ita ferox euadit, longè ignauior fit naturæ secreto quodam, si, vt Pamphilus lib. Rerum naturalium tradit, Lupi vestigium calcarit: tunc enim ait, eum cruribus obtorpescere. Quinetiam tanta est illi cum Equo naturæ dissensio, vt eum quamcumlibet ferocem & generosum, vel mortuus & terra conditus absterreat: inuentique sunt hodie qui

A qui omniuolam Principum quorumdam impotentiam elusuri, cum Equum haberent insigniorem, quem loci dominus sibi deposcebat, admoniti sunt Lupinum intestinum in via qua producendus erat Equus, clanculum sepelire, eaque mox Equus in Principis conspectum eductus, simulac intestini odorem sensit, nulla vmquam agitatione, nullisque stimulis impelli potuit vt ea transiret: atque ita vel sternacis, vel indomiti, vel renitentis accepta nota, repudiatus à Principe, priori domino suo relictus est. Addam & hoc naturæ miraculum: Equis torminum doloribus cruciatis nullum præsentius esse remedium, quàm intestini lupini cinctus, quem Romæ in vsum huiusmodi asseruari apud plerosque comperi. Quod vero de consternatione dicebamus, non sunt noua hæc commenta, vt terriculamenta infodi soleant, quæ vel hoc, vel illud animal insigniter abhorreat. Nam apud veteres quoque viguit hæc superstitio, vt eo loco, qua iter acturi sunt Equi, in fossa aliqua his terrorem incutiant, & ab incœpto cursu aliorsum auertant, vel consternati vlterius progredi recusent. Porro Amphionem Thebanum memorant Pelopi quædam tradidisse, vt ob iter sepelirentur, quibus non Oenomai modo Equi perterrefacti sint, verum omnes quotquot illac in posterum cursum arripuere, B extitisseq; loco nomen Taraxippo, de re inditum.

IMPATIENS FAMIS. Cap. XI.

IDEM hominem famis impatientem exprimere si curassent, Lupum vel hianti ore, vel terram mordicus apprehendentem hieroglyphicè figurabant. Lupus enim cum prædæ inhiat, rictu latè diducto currit, alioqui si prædæ copia non fuerit, peculiare habet, esuriens terram deuorare. Sunt tamen qui non hoc ad saturitatem à Lupo fieri contendant, sed vt iumentum aliquod inuasurus grauior & ponderosior factus, prædam citius defatiget, cui statim, qui mos est illi, se dentibus appenderit, quæ quidem est Alberti opinio. Sed quoniam ita in Luporum ingenium incidimus, non iniucundum relatu fuerit quod apud eundem authorem de Lupi cuiusdam industria pro comperto ponitur: hunc scilicet cum animaduertisset syluestrem quamdam Suem cum numeroso fœtu ad locum auena satum itare, pabuli gratia, offendissetque prostratum arboris truncum ramis etiamnum C prostantibus, arrepto in os ligno librarum circiter XL. super truncum efferri saltu assueuisse, ac in ramos repere, mox adueniente cum prole Porca, vnum cursu rapido de porcellis arripit, in arborem festinanter scandit, ibiq; tuto consistens rapto potitur, & in matris conspectu frustra adgrunienti & sæuientis filium depascitur.

Ibidem Pli. lib. 8. c. 22.

Lupi industria.

PROPERANTIA. Cap. XII.

CELERIVS quid maturatum per Lupi catulum significari semel tantum reperi: Lupam enim intra XII. parere dies fabulantur Ægyptij. Sed enim Philostephani super hoc verba, vt locum superius tactum ampliemus, quantum mihi videtur, non recte accepta sunt, qui libro, cui Commentaria nomen fecit, dicere videtur, XII. esse certos anni dies quibus Lupæ omnes pariant. Aristoteles sane, quod fœtum XII. tantum gestent dies, esse inexploratum sibi profitetur: perinde ac illud etiam, quod aiunt, eas semel tantum in vita parere.

ANCEPS CONSILII. Cap. XIII.

D VVLGATVM autem & adagijs & hieroglyphicis illud est, hominem qui Lupum auribus teneat, significare quempiam in eo statu, quo negotium aliquod neque relinquere, neque exequi tuto possit. Nam res prouerbio confirmata, & fertur in primis, Tiberijq; præcipuè vsurpatione dictum repetitum. Et Phormione Terentius, Antiphonem dicere confingit auribus se tenere Lupum: neq; quo modo dimitteret eum à se inuenire posse, neque qua ratione retineret, scire. Et causa eius ambiguitatis sponte satis manifesta est, quam hic repetere mih minime necessarium videtur.

Aurib. Lupum tenere quid.

Suetonius in Tiberio.

VENEFICIORVM AMVLETVM. CAP. XIV. A

ILLVD potius referam, hominem tutum à veneficijs per Lupi rostrum significari: quod persuasum est id si portis præfixum fuerit, veneficia ei non obesse familiæ, quæ ædes illas inhabitet. Hæc vero veneficiorum commemoratio adducit in memoriam mihi, homines in Lupos transformari minime olim fabulosum habitum. De Demarcho enim Olympionica, qui demutatus in Lupum, decimo post anno rursum faciem receperit humanam, apud Pausaniam legere est, & apud Plinium: peculiareq; id Arcadibus fuisse, vt trans paludem quamdam prouecti, in Lupos abirent, & si per nouennium humanas carnes abstinuissent, decimo post anno eodem reuerti, vnde transuecti fuerant, ac in homines redire, decem annorum addito senio. D. etiam Augustinus de Ciuitate Dei, Varronem ait hæc de Arcadibus memoriæ tradidisse.

Plin. libr. 8. cap. 22.

PEREGRINVS. CAP. XV.

CIVEM ex Boue, animali quippe domestico, nobiscum alito atque educato significari loco suo B diximus. Ex Lupo autem peregrinum intelligi, historia eadem ostendit. Danaus enim cum in Argiuos mouisset, peteretque Gelanorem expelli, qui tunc Argis imperabat, Lupum & Taurum pugnantes conspicatus, se Lupi vice statuens, quinam foret pugnæ exitus operiebatur. Lupo vero victoria potito, ædem Apollini Lycio vouit: atq; ita rerum potitus est, cum facile ciuibus persuasum esset, Deos victorem Danaum per portentum eiusmodi designare, quod Gelanor inter eos educatus esset, hic vero peregrinus foris aduenisset, itaque in Imperium ascitus expulso Gelanore: eaque de causa in Argiuo foro Lupi & Tauri inuicem pugnantium effigies ex ære quam diutissime permanserunt, quas Pyrrhus Epirotarum rex inspectas exhorruit, domestici admonitus oraculi, tunc instare sibi fatalem diem, cum Lupum & Taurum pugnantes aspexisset. Quantum vero pertinet ad portentum, eadem sentiunt Pausanias & Plutarchus, Gelanorem per Bouem, Danaum per Lupum acceptos: sed in re gesta referenda in diuersa abeunt, quod Plutarchus Danao portentum oblatum scribit, Pausanias ciuibus animaduersum, ciuilique contentione de Imperio certatum, dilatisque in alterum diem comitijs, mane monstrum id accidisse, populiq; iudicium fuisse, vt Danaus in regnum C admitteretur, Gelanor profugus solum verteret.

Pyrrhi Regis prodigium.

MACEDO. CAP. XVI.

MACEDONEM Herculis comitem, qui sub Osiride militauit, ea de causa per Lupum sculptum intelligi, Diodorus asserit, quod is Lupi gestamine delectaretur. Iam & Romani veteres Lupum inter militaria signa statuere.

SALII. CAP. XVII.

IN recentiorum vero Impp. Theodosij, Honorij, & quorumdam aliorum domestico canone, quo legiones ordinesq; totius eorum militiæ recensentur, Saliorum quoq; habetur insigne, qui eo appellati nomine, sub militum Præsentiali nuncupato, militabant: parma quippe, cuius aureus erat vmbilicus, quem ruber ambibat circulus, hunc alius latior violacei coloris admodum diluti, in summo cuius rosa erat, à medio Lupi hinc inde dimidij duo, qui ad florem superne positum spectabant, mox parma rubro margine claudebatur. Minime vero mirum, si qui Saliorum sibi nomen adsumpserant, D Martis etiam animalia in gestaminibus habere voluerunt.

Saliorum insigne.

AVGVRIVM MORTIS. CAP. XVIII.

IN aruspicina sane inuenias Lupum mortis auspicia fecisse: Maximino enim Imperatori, viro & Thraci & bellicosissimo, exitium portenderunt Lupi circiter quingenti simul ingressi vrbem: in quam ipse se receperat, cum in Italiam aduersus Maximum & Balbinum profectus est. Et coloniam quam C. Gracchus instaurata Carthagine, quam Iunoniam appellauerat, deduxisse fertur, infelicem futuram Aruspices dixere: propterea quod Lupi bis metas ibi positas subito incursu subuerterant, infaustum huiusmodi ostentum esse asseuerantes. Et ea Iudæorum clade quam sub Hadriano passi sunt, Lupi & Hyænæ per vrbes passim irruentes vlulabant.

Lupi aliquando portentosi.

PESTI-

A

PESTILENTIA. CAP. XIX.

APVD Philostratum Lupus futuræ pestilentiæ signum est, vbi Palamedes, propterea quod Lupi ex Ida frequentes in pueros qui castris ministrabant, impetum fecerant, suadet Apollini Lycio sacrificãdum, qui feras eas suismet sagittis interficeret, ac simul imminentis pestilentiæ calamitas summoueretur. Apud Sicyonios templum erat olim Apollini Lycio dicatum ea de causa, quod ferunt aliquando Lupos ita eorũ gregibus infestos, vt nullum possent ex re pecuaria fructum percipere: quare consulto Deo responsum acceperunt, ex ligno quodam arido, quod humi iacebat, corticem detrahendum, eumq; admixtũ carnibus feris exponendum, quas cum illi gustassent, internecione periere. Sed & apud Trœzenios Dianæ Lyceæ templum fuit ab Hippolyto dicatum, inde, vt Pausanias putat, expulsis Lupis. *Palamedes cur Apollini Lycio sacrificandum suaserit.*

B

PROSPERITAS. CAP. XX.

FELICIORIBVS vero auspicijs Lupa geminos Marte satos educat. Trogo enim commẽtum placet, ea de causa Romulum & Remum Martis filios dictos, quod nutricem Lupam habuerint: propterea quod Lupa in Martis tutela esset. hinc antiqua Romæ tot extant monumenta, in quibus Romulus & Remus parui atq; lactentes lupinis vberibus inhiant. Eadem in somnis vberibus suis Seuerum alit in Imperij futuri præsagium. Neque prætereundum quod Geloni Syracusano adhuc puero, & in scholis rudimenta prima discenti, Lupus auxilio fuerit, vt imminenti vitæ periculo subduceretur. Nam cum & præceptor eius, & frequentes discipuli in ludo literario essent, visendæ magnitudinis Lupus irrupit, Gelonisque tabulis morsu arreptis ire foras properabat. Gelon haudquaquam territus, ne tabellis priuaretur, eas manu non segniter tenens Lupum sequebatur: postea vero quam foras processere, gymnasium repente corruit, magistrumq; & condiscipulos oppressit, Gelon incolumis euasit. *Lupæ & Lupi auxilij memorandum.*

C

HYÆNA. CAP. XXI.

ERAM pene Hyænam præteriturus, authorum offensus perplexitate, tam diuersa super ea tradentium, vt parum cognita esse animalia suspicarer: sed quoniam non ei legi addictus sum vt animalium historiam perscribam, sed quæ tantum ad Ægyptiorum commenta faciant perquiram, cuiusmodi ea sint, ex ijs quæ collegimus, intelliges.

VICTVS HOSTIS. CAP. XXII.

HIEROGLYPHICVM Hyænæ præcipuum erat, contentionem, vt apud Ægyptios Sacerdotes reperi, significare. Quod si victum hostem intelligi voluissent, eum à dextro latere statuebant; si ad dexteram conuersa cum venatore pugnam inierit, eam semper esse potiorem. Nam cum flecti nisi circumactu totius corporis nequeat, spina continua per collum & dorsum totum porrecta, progressi hominis vestigia occupare conatur: quod si successerit, quasi magica quadam vi, quæ in eius tantum dextera corporis parte pollet, alienari mente circumuentum hominem, & si Equo insideat, decidere: atq; ita omnino victum interfici. *A Plin. lib. 28. c. 8.*

D

VICTOR HOSTIS. CAP. XXIII.

SIN victorem hostem significare vellent, animal idem cum venatore ab læua congressum effingebant, quod diuulgatum est Hyænam si non ab læua hostem occuparit, nihil ea magica vi pollere: ipsam verò quasi attonitam deficere, ac nullo pene negotio capi. Sed enim quæsierit aliquis, si pingenda sit Hyæna animal orbi nostro incognitum, qua figura sit. Tradunt eam magnitudine & co- *Ibidẽ Plin.*

Hyænæ descriptio, à Plin. lib. 8. cap. 30.

lore Lupi præditam, hirsutiorem tamen, acie in vtraq; oris parte perpetua, oculo vario, & colores mutante, nullis gingiuis, dente continuo, equina iuba per collum & dorsum totum setis durioribus inhorrescente: neque imaginarium esse animal, vt plerique suspicantur, de quo grauissimi tot authores permulta quam diligentissime disseruerunt, quæ nisi ex visu ijs cognita fuissent, haudquaquam puto eo in re vana atq; mendaci vsq; adeo laboraturos. A

MORVM INSTABILITAS. Cap. XXIV.

INSTABILEM vero quempiam, nihil quippe in eodẽ vitæ tenore ac modo quem sibi proposuisset, perseuerantẽ, sed alias quidem probum, fortem, audacemq; tam animi quã corporis sui domitorem, alias vero improbũ, inualidum miserumque, & ad cupiditates omnes impotentem, significare si vellent, Hyænam itidem hieroglyphicè proponere consuerunt: huic siquidem animali vtramque inesse naturam, & alternis annis esse marem, alternis fœminam fieri Ægyptij præcipuè prodiderunt, & Ægyptios secuti plerique alij. Cæterum Aristoteles commentitium hoc esse profitetur vulgoque persuasum eas annua vice sexum permutare: quia captæ aliquot (perquam raro autẽ capiuntur, præsertim fœminæ) tenellæ adhuc sine genitalibus fuerint. Mares enim impendio timent libidinis æmulos, & ideo grauidas custodiunt, morsuq; prolem masculam vbi detur occasio castrant. Licet non sum nescius traditum à grauissimis authoribus, habere quid Hyænam sub cauda positum figura simile genitalis fœminæ, sed sine vllo meatu, sub quo meatus excrementorum sit, virile verò similiter atq; in Lupis & Canibus habetur. Fœmina etiam præter suum illud, simile vt mas habet sub cauda sine vllo meatu, à quo excrementorum meatus est; sub eo genitale verum habet. Id ita esse contendit Aristoteles, qui difficulter vnicuiq; Naturæ miraculo videtur assentiri. Sed miror in hoc tam veteres quàm recentiores authores diuersos ab Aristotele tam constanter ire: quod ab ijs temere fieri haudquaquam adduci possum, cum præsertim Ælianus Historiæ huiusmodi scriptor diligentissimus tradat, τὴν ὕαιναν τότε μὲν ἄῤῥενα εἰ θεάσαιο, τὴν αὐτὴν εἰς νέωτα ὄψει θῆλυν, εἰ δὲ θήλειαν νῦν, μετὰ ταῦτα ἄῤῥενα. κοινωνοῦσι δὲ ἀφροδίτης ἑκατέρας, καὶ γαμοῦσί τε καὶ γαμοῦνται, ἀνὰ ἔτος πᾶν ἀμείβουσαι τὸ γένος. *Hyænam si quando quis marem inspexerit, eandem mox fœminam videbit, sin modo fœminam, postea marem aspiciet. Promiscuè verò coitu alterutra coniunguntur, ineuntque & ineuntur, per annum vnum sexus vicißitudinem alternantes.* Qui quidem author, cum Aristotele longè posterior fuerit, id scriptis credere minime ausus esset, nisi aut compertum ipse, aut fide dignorum testimonio certum habuisset. Accedit & Tertulliani scriptoris & doctissimi & diligentissimi authoritas, qui ita scribit, *Hyænam si obserues sexus annalis est, marem & fœminam alternat.* B C

ADVERSÆ FORTVNÆ DOMITOR. Cap. XXV.

Plinius lib. 28. cap. 8.

ADVERSAS vero calamitates, & infortunia toto vitæ cursu intrepide superantem hominem insignire si vellent, Hyænæ corium indutum eum pingere solebant: quippe quod ex Magorum superstitionibus persuasum est, qui corium id induerit, aut aliquid ex eo secum habuerit, quaqua eum vel per medios hostes penetraturum, neque futurum quenquam qui illi iniuriam inferre ausit. vsque adeo hinc eius incolumitati cautum esse, vt iam credi possit, eos qui linguam Hyænæ sub pede habeant, quod idem Magi perhibent, à Canibus minime tanquam Scipiones alteros latrari.

LARVARVM LACESSITOR. Cap. XXVI. D

Hyænæ hieroglyphicũ à Latinis sumptum.

HÆC ab Ægyptijs Sacerdotibus super Hyæna tradita sunt. Vnum addidere Latini, ac pulcherrimum quidem hieroglyphicum, vt si hominem laruas, vt ita dicam, incessentem, neque defunctorum manes quiescere permittentem, maledicta quippe & accusationes in mortuos ingerentem comminiscentemque notare vellent, Hyænam in sepulcretis monumentum aliquod effodientem faciant: cum satis exploratum sit ab vno hoc animali sepulchra erui inquisitione cadauerum, quod sit humanæ carnis auidissima. Iulius Capitolinus eas Belbos appellatas ait in vita Gordiani tertij, decemque tunc temporis fuisse in vrbe Roma profitetur. Visa vero tunc est illa dentis vnius perpetua series, qua prædita est Hyæna: id quod ne mirum adeo sit, in quibusdam etiam hominibus aliquando specta-

A ſpectatum. Nam Pruſiæ regis filius vnum tantum os habuit dentium loco, obque id Nonodos appellatus. Ita & Pyrrhus rex Epirotarum. Porphyrius eo commentario, quod de abſtinendo ab eſu carniũ conſcripſit, ab Indis ait Hyænam hanc Crocutam vocitari: ſed Crocutã authores diuerſam ab Hyæna ponunt. Reliquum eſt de antipathia quæ intercedit Hyænæ cum Panthera, dicere, qualeque inde factum ſit hieroglyphicum: quocirca & hoc, & alia eius ſignificata memorabimus.

DE PANTHERA.

SPECIOSIOR ATQVE VALIDIOR A DETERIORE SVPERATVS. CAP. XXVII.

QVAM tetrum animal Hyæna ſit, quamque aſpectu fœdum, ex iis, quæ ſuperius allata ſunt, conſtare vnicuique poteſt. Longe vero diuerſa eſt Panthera, qua nulla pene fera eſt villorum varietate ſpecioſior, vehementior nulla, nulla impetuoſior: vis tamen occulta quædam HyænæÂntherã exuperat. Quare cum ſacerdotes Ægyptij ſuperatum ab inferioribus, vel à deterioribus hominem intelligi vellent, duo tergora, Pantheræ vnum, Hyænæ alterum committebant, aſſuebantque: ſiquidem compertum eſt, tanta inter ſe repugnantia ea diſſent re, vt ſi ſimul aſſuantur, vel etiam contraria ſuſpendantur, Pantheræ pili decidant, Hyænæ vero nullo detrimento afficiantur, quæ quidem tanto eſſe Pantheris metu dicitur, vt occupatæ ab ea, tanta animum conſternatione deſpondeant, vt ne reſiſtere quidem conentur. Hinc autem commentum putarim, pilos cuiuſcumque generis & inutiles, maxime palpebras, auferri medicamento quodam ex Hyænæ corde in cinerem concremato, & cerebro eius illito. Præſtant hoc etiam, quod Hyænæ tergus in Pantheræ pilos efficit, Aquilarum pennæ, quæ admixtas reliquarum alitum pennas deuorant.

Panthera & Hyæna antipathia.

Plin. lib. 8. cap. 3.

(B)

IMPROBITAS. CAP. XXVIII.

INSATIABILEM autem hominem & omnium appetitorem, per Pantheram ſignificari ea de cauſa fertur, quod nullum non animal ea venatur, vnde illi nomen: nam Panthera Græcum omnino vocabulum agnoſcit Varro, quod ab omnifaria feritate, adde etiã venatione, deducitur, ſiue quod omnium pene ferarum coloribus variegata ſpectetur: nam & hæ atq; Tigres maxime omnium animalium varietate inſignes perhibentur. Sane inter Pantheras, Pardalin fœminam, Pardum marem plerique agnoſcunt. Ariſtophanes huius non immemor improbitatis, Pardali notam inurit impudentiæ, cum neque ignem neque Pardalin æque impudentes ait atque fœmina eſt: quippe quę omnia corripiat atque conſumat.

Panthera cur ſic dicta.

(C)

DISSIMVLATOR INGENII. CAP. XXIX.

PRÆTEREA hominem Ægyptij ſuorum vitiorum diſſimulatorem, quique prauum, quo præditus eſſet, ingenium ita occultaret, ne vel à domeſticis deprehendi poſſet, Pantheræ ſimulacro notabant. Ferũt enim eius odore mire ſolicitari quadrupedes, ſed capitis toruitate terreri: quod ipſa docente natura ſatis intelligens, occultato eo, ac odoris tantum facta copia inuitatas corripit: atque hæc eſt eius in venando ſolertia: quamuis Plinius animalium nullum odoratum putat, niſi credamus, ait, de Pantheris quicquid dictum eſt. Sentiunt tamen cum Ægyptiis Ariſtoteles & Plutarchus, qui plurima dicunt animalia magno ſtudio Pantheram ſectari odore eius delectata: quod, niſi Plinius odorẽ pro ſuaueolentia capit, nonnihil admirationis afferre poteſt, cum ferarum & omnium dubio procul animantium odor, quotidiana mortalium experientia Canibus innoteſcat. Quin Equi odore tãtum Cameli percepto, in fugam verti perhibentur. Recitata eſt loco ſuo hiſtoria, quemadmodum Cyrus aduerſus numeroſiſſimum Crœſi equitatum dimicaturus, Camelos cõtra inſtruxerit, quorum odore conſternati Equi, fugam ruptis ordinibus corripuerint. Crœſi conatum ita fruſtrati.

(D)

EBRIOSITAS. CAP. XXX.

QVOD autem odore vſque adeo intenſo Panthera polleat, eam Philoſophi cauſam arbitrantur, quod maxima prædita ſit caliditate, indeque odorem illum excitari: cumque ita cum vino con-

Venatorum ratio in Pātheris capiundis.

sensum quendam habere videatur, Baccho ea olim fertur dedicata. Sed quoniam sunt qui per eam ebriositatem intelligant, hieroglyphicum à re ipsa desumptum ego crediderim: sunt enim Pantheræ vini admodum auidæ, & à venatoribus ebriæ plerumque capiuntur, fontibus quo potatum eunt, suauissimo perueteri potentiq; vino medicatis, tanta copia, vt fonticuli aquula longe superetur: exiliores enim ad hoc fontes dedita opera peruestigant. Interdum ne rem perditum eant, & simul operam eludant, si latebrarum commoditatem iuxta fontem nacti fuerint, perforatas arundines intra terram modicum defossas in fontem vno immittunt capite, altero in locum vbi delitescunt, adducto, obseruatoq; animalis aduentu, per vtrem ad hoc paratum statim tubo vinum infundūt, quod vinum veluti vena de fonte prosiliens, meracitate sua magis illectat, remq; celerius matuiat, illis plerumq; antea, quam sitim expleuerint, procidentibus. Vidimus sane numum antiquissimū ex ære, quod apud Maffæos habetur, in quo Liberi caput iuuenile hedera redimitum, ab altera vero facie Panthera & Thyrsus pulcherrimo opere cusi sunt. Et in Gallieni plerisq; Pantheræ nota est cum inscriptione LIBERO P. CONS. AVG. Sunt qui Tigrin esse contendant, de qua paulo infra dicemus. A

MORVM VARIETAS. CAP. XXXI. B

QVONIAM vero Panthera varijs est maculis colorata, plerique morum varietatem per eius pellem ostendere instituerūt. Nam & earum genus varie ab authoribus appellatum, proq; Pantheris Variarum nomen apud Latinos receptum. Quare animaduertendus est apud Pædianum locus, vbi *Vercias* pro *Varias* hactenus fere passim lectum est: de Pantheris enim illic loquitur. Eædem & Africanæ simpliciter vocabantur, quod in Africa frequens admodum est earum genus: fuitque vetus Senatusconsultum, ne liceret Africanas in Italiam aduehere, Cn. Aufidii tribuni plebis rogatione mox derogatum. Sane Claudius Cæsar in spectaculis, vt apud Tranquillum est, exhibuit Africanas, conficiente turma equitum Prætorianorum. Quantum vero pertinet ad colorum varietatem, iocose dictū apud Plautum in Epidico, vbi Thesprio varie se valuisse dicit, cui respondet Epidicus, *Caprigenum & Pantherinum genus sibi non placere*: in quo quidem non coloris tantum varietate sensus est, vt Interpretum bona pars opinatur, sed ab ipsius Capræ natura sumptū, quæ fere semper febricitat. Quod vero spectat ad Pantheram, varietas morum non ex vario eius colore tantum intelligitur, sed quod & vehemens est, & ad impetus propensa, & pernix, corporeq; ad agitationem perquam idoneo. Vnde per eam in Diuinis literis varij animorum motus indicantur, de qua Hieremias: *Nunquid Aethiops pellem suam immutauit, & suam Pardus varietatem?* quod non solum, inquit Ambrosius, de figura, sed etiam de mobilitate furoris accipitur: eo quod Indorum populus & atri homines Æthiopum genus, ad fidei pietatisque candorem inuitati, tenebrosis terrę cauernis insueti, inquietisq; ac mobilibus mentis atq; animi mutationibus decolorati, boni propositi gratiam tenere non possint, neq; ad emendationem correctionemve vllam remeare, qui ferinam semel induerit immanitatem, Eucherius pro dæmone accipit, qui subdolus & varius sit in humano genere peruertendo.

Africanæ Pantheræ.

C

DE TIGRIDE. CAP. XXXII.

APVD Ægyptios Tigridem non inueni, apud Græcos & Latinos frequentissime: de qua significata illa præcipue celebrantur, quæ ad immanitatem, ad sęuitiam, ad vltionem, ad pernicitatem, ad amorem erga filios pertinent: quin etiam apud aliquot gentes diuini cultus particeps iudicata. D

SOL. CAP. XXXIII.

SOLIS enim simulacrum esse perhibebatur. Sed Sol & Bacchus idem numen habitum, vt vetus Græcorum habet Theologia, eaque apud Indos in honorem Solis culta. Indi siquidem clunes eius tantum mensis inferebant, cæteris partibus ob Solis reuerentiam abstinebant. Idq; ea de causa, quod hoc animal simulac ortum est, priores pedes attollere fertur versus exorientem Solem, quem adorandi morem Maro videtur expressisse, cum 12. Æneidos scripsit:

Tigris, cur in honorem Solis culta apud Indos.

A *Illi ad surgentem conuersi lumina Solem*
Dant fruges manibus salsas.

Ita in veteribus habetur exemplaribus.

FEROCIA EMOLLITA. CAP. XXXIV.

QVOD vero pertinet ad ferociã per animalis istiusmodi effigiem descriptam, indomitos & efferatos animos indicamus. Et Poetæ cum hominis cuiuspiam immanitatem egregie notare volunt, Hyrcanas illas Tigrides huic vbera prędicant admouisse: Et quæ Bacchi currui iunguntur, vt plerique authores sunt, indicant moderatum vini vsum ferocientis animi sæuitiam demulcere. Ita Polyphemus apud Homerum omnem exuperãs crudelitatem, Maroneo delinitus vino, Vlyssi mollius adblanditur. Et heroes illi Troiani apud Homerum eundem, qui laudibus arguitur vini vinosus, ferocitatem sæpe, æstuantisque bile cordis acerbitatem vino deliniere: hominique valde irato apud Plautum propinandum edicitur, vt ille vino bilem diluat. Naturæ enim consentaneum, cibo potuque rigato corpore, ab eo discuti tristitiam. Quare Zeno Cittieus interrogatus, cur, cum Philosophus esset, & natura seuerus, in conuiuio tamen hilarior videretur: *Atqui,* inquit ille, *Lupinum suapte est natura amarum, dulcescit tamen aqua maceratum.* Atque hoc illud est, quod Armenias curru subiungere Tigres, Bacchi Orgijs institutum.

Hircanæq; admorunt vbera Tigres. Virg. libr. 4. Æn.
Hinc Ouidius de Baccho loquens lib. 3. Met.
Tigrides currui Bacchi iunctæ quid.
Virg. in Bucol.
Daphnis & Armenias curru subiungere Tigres.

B

VLTIO. CAP. XXXV.

VLTIONEM significare qui volunt, Tigridem & Equum ab ea dilaceratum pingunt. Nota est historia, quemadmodum eius venator, fœtus recens editos obseruat, ad quos, cum mater pabulatum abierit, auferendos pernicissimo fertur Equo, surreptisque catulis, qui sunt semper numerosi, in cursum fertur quanto potest citatissimum: reuersa Tigris vbi nidum vacuũ reperit, velocissimo cursu totam circumlustrat regionem, donec fugientem venatorem deprehenderit, in quem omnẽ conuertit impetum: ille statim vnum è catulis proijcit, suscipit hunc Tigris mordicus, & retrouersa in nidum refert, alacri mox cursu eadem vestigia repetit, exiguoque temporis interuallo venatorem aggreditur: ille rursus alterum catulum abijcit, cursuque numquam intermisso nauem versus prouolat. Suscipitur hic quoque, & rapidissima velocitate reportatur, idque & tertio, & interdũ quarto fit, donec venator conscensa naui vix duobus & nonnumquam vno tantum catulo ablato aufugiat, Equo relicto, in quem illa postea quam frustra toto littore frendens desæuijt, omnem conuertit vltionis sæuitiam, totumque discerpit, & miserabiles socij furti pœnas pendere compellit. Apud Iobum, vt in Hebræo esse dicit Eucherius, Tigris perit; eo quod non fuerit prædam assecuta: quod de fœminea arrogantia dictum volunt.

Nota historia de Tigridis amore erga suos.
C
Cap. 4z. 11.
D

PERNICITAS. CAP. XXXVI.

IAM pernicitatis significatum ex ijs quæ supra dicta sunt, desumitur, cum citatissimum Equum ter & pluries assequatur, cursu retrorsum repetito.

AMOR IN FILIOS. CAP. XXXVII.

ITA etiam charitas pietasque, & affectus in filios summus, ex eadem historia consideratur: mox & vltionis studium, cum in relictum Equum tanta ferocitate sæuiat.

MVSI-

MVSICÆ HOSTIS. Cap. XXXVIII. A

SVNT qui Musis auersum ingenium, omnemque Musicæ lepiditatem odio prosequētem, per Tigrim & tympanum pingant. Aiunt enim eam ita tympani sonum exhorrescere, vt eo audito miserabiliter insaniat, eoque furoris prouehatur, vt semetipsam dentibus impetat, visceraque ipsa sua fœde dilaceret atque discerpat.

DE LYNCE. Cap. XXXIX

Lynx quid. LYNCEM in Luporum genere plerique recensuerunt, eiq; Ceruario cognomentum indidere. Sunt qui Lynces esse quas Græci θῶας vocant, arbitrentur. Sed enim θῶες ex Hyæna & Lupo mixto genere nascuntur. Vtcumq; vero authores varient, Lyncem Plinius animal esse peregrinum & in Æthiopia frequens ait: Ceruarios autem Lupos Septemtrionalibus regionibus frequentissimos esse constat. Sed parum me mouerit eandem speciem pluribus orbis locis inueniri: nam quæ vidimus in Ceruario Lupo, ea in Lynce idemtidem reperiuntur, acutissimus quippe obtutus, macularum in pelle varietas: vnde apud Maronem, *Maculosæ tegmine Lyncis*, & quod omnium manifestissimum est signum, Lyncurius lapis ex concreta eius animalis vrina. B

Æneid.li.1.

ACVTISSIMVS OBTVTVS. Cap. XL.

Plin. id asserit lib. 8. ca. 38. Sed hoc Dioscorides & Matthæolus fabulosum putāt, li. 2. c. 74.

NONNVLLI igitur, cum Lyncem omnium quadrupedum clarissime cernere considerassent, hominem, qui visu maxime polleret, significaturi, animal id hieroglyphicū posuere. Sane multi eas affirmant conuexa etiam montium visu penetrare: neque defuere Philosophi, qui fieri posse hoc commentati sunt ex imagine, quæ certo ab terra spatio summo in aere pendeat, quam Lynx, vtpote quæ sit oculo admodum defæcato, intueatur. Cuius rei exemplum experimur, deiectum in cauū aliquod vas numo, quem, tametsi longe recesserimus, simulac vas aqua expletum fuerit, intuemur, fundo etiam ipsius vasis in aquæ superficie se ostentāte: quippe rerum earum radiis in aquæ summum sese exporrigentibus, ea ibi species redditur, quæ aqua inde subducta, vasculi curuitate intercipitur, ac ne videri possit præpeditur. Ab hac Lynce, Lynceos oculos appellatos, quibus cernendi vis acutissima sit, plerique putant. Vnde magnæ vir eruditionis Franc. Petrarcha, pætos illos oculos quos lyricis totiens laudibus extollit, Ceruarios appellauit, ad id scilicet alludens, quod Lyncem ætas nostra Lupum ceruariū arbitratur. Alij oculos lynceos à Lynceo Idæ fratre Argonauta dictos autumant, qui ea quoque quæ sub terra condita essent spectare ferebatur. Poetæ sane pleriq; penetrabilem huius aciem celebrarunt, maxime vero Pindarus, qui Castora in quercu abditum, penetrante per lignum acie ab eo inspectum, atq; ita coniecto in arborem pilo confossum interfectumq; scribit. Fuit & alter Lynceus, qui Carthaginensium classem à Lilybæo Siciliæ promontorio portu Carthaginis exeuntem prospectare, & numerum cum fide recensere solitus, scriptorum testimonio fertur, de quo Horatius: C

Lyncei oculi vnde.

Epist. libr. 1. epist. 1.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.

DE VRSO. Cap. XLI. D

SED iam appellat Vrsus, non iniucunda fortasse, nisi oculi iam defessi sunt, spectacula præbiturus.

PROFECTVS CVM ÆTATE. Cap. XLII.

HOMINEM originis principio deformem, mox formosum effectum, siue cuius vita ineunte ætate dissolutior fuerit, nullaque ratione moderata, cum ætate tamen modus & disciplina sanctior accreuerit, Ægyptij sacerdotes intelligere cum vellent, Vrsam fœtam pro hieroglyphico ponere consueuerunt. Compertum siquidem est, Vrsam fœtum edere sine oculis, sine pilis, cruribusque propemodum & membris aliis indiscretum, informem denique carnem: Catto minorem, maiorem Mure,

Vrsæ fœtus qualis.

A Mure, de qua vngues tantum promineant, cætera sanguis concretus esse videatur: quẽ postea pectori & femoribus apprimendo fouet eodem incubitu quo volucres oua, paulatimque ita conformat, & lingua subinde lambendo perfectum reddit. Vtitur hoc exemplo Ambrosius ad nos cohortandos, ne prolem nostram, quantum ad animi rationem pertinet, instar Vrsini partus initio editam, ita informem coalescere patiamur, sed disciplinarum linguis lambendo curemus, vt ad humanam, quippe rationis participem, effigiem conformetur. Nam de lingua, quæ significet eloquentiam, alio disseruimus Commentario.

EX INEDIA MACIES. CAP. XLIII.

Mores occulti

ADDVNT hominem inedia confectum intelligi per Vrsam in specu latitantẽ, & ore pedes lambentem, cuius quidem pigerrima est natura, solitaria, latebrosa, commercij societatisque cuiuslibet euitatrix, quod esse mores eos significat, qui soleant in imo mentis recessu delitescere: atq; itidem B corpus simile sortita est, graue, cõpactum, indistinctum, prægelidæ feræ, quę spelęis inprimis gaudet, accommodatum, vnde φωλάδες ἄρκτοι dicuntur à Theocrito. Nam, vt Theophrastus & Sostratus aiunt, Vrsi primum antra habitationibus commoda ostenderunt: hi siquidem tempore dierum circiter XL. licet longe plures alij ponant, quibus in recessu aliquo delitescunt, priorum pedum suctu viuere, ac nihil edere perhibentur: cui rei documentum habetur, captum per id tempus intestino inani esse, atque ita id conniuere, vt adductum prope cohæreat. Id vero libenter ab eo fieri tradit Ælianus cum se præpinguem senserit, ac pleniore corpore grauatum, quo pinguedine concocta fiat agilior. Apud Eustathium legas Athenienses aliquãdo famis vltione multatos, indignata Diana, quod Vrsam, quæ in Munychio eius sacello nata esset, interfecissent, vt ita per inediam affligerentur, qui animal inediæ patientissimum sustulissent.

Vrsæ natura qualis.

VIRAGO. CAP. XLIV.

MVLIEREM præstantem animis, non molli, sed virili vigore præditam, pleriq; significare dum volunt, Vrsam pingunt, Pantheram alii: sunt enim hæ ex omnibus animalibus, maribus feroC ciores animosioresq;, cum in cæteris fœminæ sint omnino molliores; Plutarchus tamen non Vrsam, sed Leænam ponit in hoc albo cum Panthera, vbi rationem inesse brutis disputat. Cæterum in eodem genere fœminas omnes æqua cum maribus fortitudine pollere contendit. Quare Menæchmus etiam apud Plautum, vxorem quam timet Leænam vocat, dum leoninum cauum intelligit ædes in quibus illa habitabat. Vrsorum autem sæuitia nobilitatæ sunt, Lucania, Vmbria, Britannia. Nam ex Britannia velut ex altero terrarum orbe, longa & periculosa nauigatione, vt tunc videbatur temporis aduecti Vrsi ad populi Rom. spectacula, maximæ fuerunt admirationi.

PVELLARIS ÆTAS. CAP. XLV.

QVIA vero suapte natura Vrsæ cohibent se intra frutices vel spelæa, nisi quantum pabulationis gratia prodire coguntur: isq; mos plurimum in recte institutis ciuitatibus obseruatur, vt innuptæ puellæ domi clausæ custodiantur, non absurde nonnulli commenti sunt, puellas Vrsæ simulacro referre: nam & hoc quoq; sapit antiquitatem. Siquidẽ apud Euripidem Hypsipile, & apud Aristoph. D Lemniis, ac Lysistrate, puellas apud Athenienses olim Vrsas vocari solitas legimus, & apud Pollucem ἀρκτεύεσθαι verbum inuenias, quod Latine sonat in Vrsas abire. Id vero erat, cum puellæ, antequã nuptiarum tempus appeterent, pudicitiæ causa Dianæ consecrabantur.

Puellæ olim Vrsæ dictæ & quare.

PROVIDENTIA. CAP. XLVI.

NEQVE illud dissimulandum, licet ab Ægyptijs minime traditum, quod per recedentem in cauum Vrsam, nonnulli prouidentiam significari volunt. Vrsa enim, vt apud Ælianũ legas, ita prouida est, vt saluti suæ consultura, cum se in cauum recipit ad peculiarem inediam, ne per vestigia deprehendi possit, tantum illi natura calliditatis indulsit, auersis vestigijs irrepat retro: eo scilicet modo quo traxit Auentinas Cacus in antra boues, atque ea specie venatores fallat, cum egressa inde videatur, non autem ingressa.

Vrsæ calliditas.

IRA. CAP. XLVII.

NEQVE defuere, qui per Vrsi simulacrum iram immanem intelligi voluerint, quod id animal immodicis soleat animis excitari, & in omnem truculentiam efferri: vnde apud Claudianum legas, Rhadamanthum solere Vrsis ingerere truculentos. Sane Mathematici iracundum eum futurum dicentes, qui sub primo & vigesimo Tauri gradu nascitur, Vrsum ibi statuunt retro spectãtem, hoc est, ad ea quæ facta sunt indignantem. Hinc Martialis lib. VI.

—— Rabido nec perditus ore,
Fumantem nasum viui tentaueris Vrsi,
Sit placidus licet, & lambat digitosque manusque.

Vrsæ etymon. Ira enim, vt Theocritus, ποτὶ ῥινὶ κάθηται. Quin ab irritatione nomen olim Vrsis impositum: Vr enim Hebraica lingua incitationem ad iram significat, & Vr Madianitarum Rex ab Israelitis occidione cæsus, significat, vt Adamantius interpretatur, affectum huiusmodi ab ijs qui Deum sequuntur debere protinus abscindi. Alij nequaquam abscindẽdum censent, sed veluti subsidio paratum diligenter asseruandum: vt cum res postularit, aduersus nosmetipsos, pro ijs, quæ inutiliter turpiterve gesserimus, irascamur, quam solam animi perturbationem etiam Epictetus sapienti cedit. Hæc enim iusta & necessaria iracundia est, vt nostri censent, qua vnusquisque in ijs quibus errauit, aut perperam gessit, indignatur, & semetipsum incusat. Ex qua quidem indignatione ignis quidam in nobis accenditur, qui velut in agrum sterilem immissus, consumptis excoctisq; voluptatis pessimæ radicibus, bono diuinarum institutionum semini glebam præparat fœcundiorem. Atque hic ille ignis est, quem se Assertor noster profitetur in terram immissurum, atque vt succendatur, non indiligentem operam daturum. *Hierosolymitani excidii figura. 2. Reg. 2.* Alibi vero indignatio, ferociaq; vrsina in Diuinis literis indiciũ fuit Hierosolymitani excidij, vt Eucherius interpretatur 4. Reg. Nam cum Elisæus ascenderet in Bethel, scandenti semitam obuiam facti sunt pueri paruuli de ciuitate egressi, qui illudebant ei dicẽtes: *Ascende Calue, ascende Calue.* Quos Elisæus indignitate rei commotus, in Dei nomine deuouit, continuoq; Vrsi duo de saltu proximo prodierunt, qui ex eis duos & quadraginta pueros lacerauerunt. Id sub figura tunc gestum, Imperatores duos præmonstrabat Vespasianum & Titum Romanorum Principes, qui post duos & quadraginta annos ab ascensu Domini, captis Hierosolymis, tantam Iudæorum desolationem fecere, vt deletum penitus sit eorum regnum.

IMBECILLVS PRINCEPS. CAP. XLVIII.

Ad verbũ à Plinio lib. 8. c. 36. CIVITATEM ab imbecillo rectam Principe significare qui volunt, Vrsi caput pingunt: inualidissimum enim est Vrso caput, quod contra Leoni fortissimum. Aiuntq; Vrsos aluearia nõ mellis pabulive vllius gratia incessere, apesque irritare, sed salutis ergo, vt scilicet apum aculeis ora vulnerati, sanguineque ita emisso, grauedini qua plurimum laborant, remedium comparent. Venatores nostri aiunt, si maior aliqua vis, quam superare desperet, Vrso incubuerit, eum sibi conscium imbecillitatis, qua caput eius laborat, si fugiens ad præruptam aliquam rupem peruenerit, manus supra caput tollere, ijsq; pectinatim firmiter complicatis, reliquo conglobato corpore præcipitem se dare, atque capturam euadere.

DE VRO. CAP. XLIX.

NON innotuit Ægyptijs Vrus bos Germanica, sed ante feras alias egregie syluestris.

CAPTIVITATIS IMPATIENS. CAP. L.

PER quem eum, qui sibi mortem consciscat, ne in manus hostium concidat, nonnulli congruenter hieroglyphicum proposuerunt. Est enim Vrus eiusmodi, qui propter ferocitatem vel numquam, vel difficulter capi potest: quod si eo inciderit, vnde desperet posse euadere, semetipsum præ ira suffocat, vsque adeo genitum ad libertatem putat, qua denique nihil vnicuiq; animantium generi optabilius esse videatur.

IOAN-

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XII.

DE IIS QVÆ PER ASINVM, MVLVM, ET CAMELVM SIGNIFICANTVR

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD PETRVM CVRSIVM ROMANVM CIVEM.

B *NE forte Commẽtaria ea, Petre Curſi lepidiſſime, quæ multa adeo nudiustertius Cytorio in iugo tuo, vb bona pars Academiæ cœnabamus, à veteribus tam Aegyptiis, quam Græcis, atque etiam Latinis, ſuper Aſini ſignificationis tradita commemoraueram, curæ pretium fore duxi, quãtum ſolicitudine præſtare potui, primo quoq; tẽpore pleniori obſequio tibi ſatisfacere. Videbaris enim illa, quod facile animaduerti, attentioribus admodum auribus haurire & auidiuſcule, vt ita dicam, deglutire: ſed vix adduci poteras, ſcriptores illos veteres in Aſino perſcrutando fuiſſe adeo curioſos: & quoniam vmbra etiã eius in vaniſſimi negotii prouerbiũ ceſſerat, reliquum etiã corpus paruipedenndũ exiſtimabas. Collegi igitur tam ea, quæ tum memoriter diſſerueram, quam quæ alias ſparſim à me fuerũt ea re ſuper adnotata, eorũ citatis teſtimoniis, qui talia memoriæ prodidere, vbi tantũ res depoſcere videbatur: nam minus omnia tunc ex tempore dicere aggreſſo ſuccurrebant. Quare tunc non pauca prætermiſſa ſunt, quæ recitata lẽge maiori tibi admirationi futura fuerant, quæ quidẽ nunc qualitercumq; à me cõſcripta ſint, benigne accipias velim. Et ſi minus tibi lucubratio ipſa ſatisfecerit, vt quæ nimiũ properata non ita omnia complecti potuerit, voluntatẽ tamẽ animumq; meum exiſtimes, quãtum in me fuit, tibi amico tam veteri, tam probo, ſatis plurimũ facere ſtuduiſſe: non enim recens mea erga doctrinã & ingeniũ*
C *tuum beneuolentia, firmaque atque conſtans amicitia, quæ ab ipſo primum die, quo Romam diu patria cariturus applicui, cœpta, mirificum in dies accepit incrementum: acceſſit & tam vnanime concorsque contubernium, conuictusque per annos aliquot iucundiſſimus. Ita ego pluribus atque iis non leuibus de cauſis tibi ſemper coniunctiſſimus, ſcripta cogitationesque meas communicare tecum maxime conueniens exiſtimaui, quod optimi integerrimique amici, qualis es tu, vt meliores euadamus in cauſa ſunt, ſi quid admoneant, vel, vt alacriores ad lucubrandum accedamus efficiunt, ſi probent. Sedenim quid oneris gerat Aſinus inſpiciamus.*

IGNARVS HOMINVMQVE LORVMQVE. CAP. I.

Homo Aſelliceps quid denotaret. Idem vſurpatur à Gallis, Italis, Hiſpanis.

CVMPRIMIS autem rerum omnium ignarum per Aſellicipitem hominẽ ab Ægyptijs ſacerdotibus ſignificari, & Horus & plerique alij prodidere, eamq; imperitiã in eo præcipue notari volebant, quæ
D plurimum ex ſolitaria accidit educatione: quippe cum quis tamquam Aglaus alter, inter priuatos parietes ſemper alitus & educatus, pedem è domo, vel è patria numquam tuliſſet foras, oportere ſcilicet hun parum experientem eſſe, & officiorum hoſpitalium inſcium. Iſrael itaque diu apud Ægyptios educatus, & hieroglyphicõn optime peritus, cũ Iſacharem filiũ ſuũ Aſinum appellaſſet, intra terminos eum occubiturum dixit. Nõ enim longius peregrinari ſolent Aſini, vt Equi, & Muli, ſed intra prouinciam, in qua nati ſunt,

plurimum contineri. Addidere etiam prouerbium in imperitos, *Asinus ad lyram*: quod non admodum absimile est ab Horatiano illo, *vt qui narraret Aselio fabellam surdo*, hoc est, obstupefacto, quiq; nullum ex ea re sensum perciperet. Ideoq; Cicero in Pisonem: *Quid nunc te, Asine, literas doceam, non opus est verbis, sed fustibus.* Adeo enim subiecti addictiq; fustibus sunt Asini, vt vulgus passim verbera plagasq; flagris inflictas, Asiniatas vocitet. Hanc sane mentis tarditatem Scipio apud Numantiam ita C. Metello exprobrauit, vt diceret, *si quintum pareret mater eius, Asinum fuisse parituram.* Quin & Iunius Bassus homo dicacissimus, vulgo Asinus appellatus, ob stuporem ridiculosq; mores. Ob huiusmodi ludibrium, & ignauiæ contemptum, qui pilæ ludo victus esset, Asinus appellabatur: qui vero vicisset, Rex; quem morem tangit Plato, in Theæteto, & libr. 9. Pollux. Ad hoc respexit etiam Horatius, cum epistola ad Mecœnatem scribit: *At pueri ludentes, Rex eris, aiunt, si recte facies.* Cõtra vero quod ad peregrinationem attinet, Vlyssem, quem Homerus ea præcipue de causa sapientem effectum putat, quod is

Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

quique, vt ait Horatius, *Quid virtus & quid sapientia possit, vtile nobis propositum est exemplar*: nomẽ ipsum inquam Vlyssem etymologice quidam haudquaquam ignobiles scriptores interpretantur ὅλων ξένον, omnium quippe hospitem: nam Æoles, quod alij verterunt ὀδυσσεὺς, λ, literam quam amant, incolumem retinuerunt, eosq; Latini secuti sunt, Vlyssem enunciantes. Neque tamen sum nescius, Icarium eius patrem aliam nominis afferre causam, Odyssea, quæ nihil quicquam est nunc ad commemorandum necessaria. Asinus porro in fabulis pro imperitissima persona ponitur, & in argumento fatuitatis atq; dementiæ semper habetur, in quem demum, vti Plotinus innuere videtur, ille redit, qui sensus expers, brutalem & stolidam vitam vixerit. Quocirca Vlysses apud Gryllum Plutarchum, cum bruta reliqua ratione aliqua vti fateatur, Asinum tãtum ac pecudem ab omni rationis vsu semotos reperit. Neque quidem inficiatur Gryllus, sed plures inter homines eiusmodi ingenio præditos confidenter asseuerat. Huius non immemor stoliditatis Ouidius, Midam, quod sententia sua rusticam Panos cantilenam diuinæ Apollinis modulationi præferendam iudicauerit, ea pœna multatum à Deo finxit, vt quæ iudicio peccauerant humanæ aures, in Asini auriculas demutarentur. Interpres tamen Aristophanis, Pluto, vt hæc quoq; repetamus, tres memorat causas cur Midas Asinis auribus fuisse prædicetur, siue quod acutissimi esset auditus, cuiusmodi sunt Asini, quos præter Mures cæteris animantibus auditu præstare tradunt: ita enim interpres ille, quisquis is est, scribit, ἢ ἐπεὶ ὄνος μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων ἀκούει πλὴν μυός. Hinc Apuleianus Asinus de se ait: *Recreabar quod auribus grandissimis præditus cuncta longule etiam dissita sentiebam*: siue quod Phrygiæ pagum incoleret, cui nomen ὄνου ὦτα, *Auriculæ asininæ*, siue quod exploratoribus accuratissime sit vsus, delatoribusq; plurimum delectaretur: vnde illud de principibus fertur, *Regum aures innumeræ.*

Vlyssis nomen vnde.

PETVLANTIA. Cap. II.

IMMODICAM vero petulantium luxuriam per animal hoc in Diuinis literis notari, indicio est, quod celeber ille Propheta ait: *Quorum carnes sunt, vt carnes Asinorum.* Et Plato dum antiquorum figmenta sequitur, ne sacratioris illius doctrinæ, quam apud Ægyptios perceperat, arcana propagaret, hæc non incuriose tractauit, ac de alijs quidem animalibus passim multa, de Asino vero hoc præcipue dixit, disputante apud Phædonem Socrate: *Homines, qui fœdis concupiscentiis manus dedissent, ventriq; dediti per inertiam atque lasciuiam ingloriam, inutilemq; egissent vitam, neq; quicquam pensi pudorisve habuissent, in Asinos post obitum deiici.*

IMPVDENTIA. Cap. III.

SVNT enim qui per Asinum impudentiam ea de causa significari velint, quod Asinus sua tantum commoda destinatissimo quodam animo prosequatur, & modo suæ morem gerat voluntati nihil pensi habeat, castigationes contemnat, verbera etiam nihili faciat. Id in Asino vitium ita notat Xenophon, vt de se V. de Græcorum reditu, dicat: *Eo inquam tempore, si quem iniuria vllo genere lacessiui, nõ possum non confiteri, vel Asinis me, qui esse dicuntur omnium quadrupedum inuerecundissimi, inuerecundiorem fuisse.* Quod vero Iosippus cor Asini, & Canis impudentiam, obiicit Appioni, hac eadem sententia in vno stoliditatem & imperitiam, in altero maledicentiam incessit.

Cur per Asinum impudentia significetur.

POPVLVS IVDAICVS. Cap. IV.

A ET populus Iudaicus, vtpote qui sublimioris doctrinæ, quæ in Diuinis eorum literis delitescit, intellectum minimè percipiunt, simplicitatemque scriptorum tantum prosequuntur, ob huiusmodi stuporem & imperitiam Asinæ assimilatur, quam Christus posthabuerit incenso eius pullo, qui factus est ea doctrina dignus, quam ille nos docuit. Asina enim illa, vt Græci Theologi deprehendere, populi prioris symbolum fuit, quæ scripti onus pertulerit: est enim animal ad onera tantũ & labores genitum, vt Eucherius dicit, super quam Apostoli vestimenta sua iniecere, hoc est, veterem hominem exuere. Pullus vero, de quo Zacharias: *Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & saluator ipse pauper sedens super pullum Asinæ*, propter pristinam imperitiam, iuniorem indicabat populum, Asinæ quidem filium, vt Euangelistæ cum plerisque alijs reddidere, nonnulli filium subiugalis posuere, animalis quippe, quod operibus & officijs seruilibus omnibus subijcitur: plerique Gentilium nationem appellarunt, quæ Christum insidentem tulit, promissamque à Prophetis & lege salutem minime despexit: *Agnouit enim Asinus præsepe Domini sui*. Hoc porro citato Eucherius: *Per Asellum*, ait, *quem insedit Dominus*, B *simplicitas fidelium exprimitur: plebs scilicet quæ Dei notitiam non habebat, quam Christus regendo & præsidendo, ad Hierusalem, hoc est, ad pacis conspectum, adducit.*

Iudæi Asinæ comparati.

Capit. 9.

A DEO ET SACRIS ALIENVS. Cap. V.

Ægyptiorũ odium in Asinum.

ASINVM porro Ægyptij adeo impurum existimabant, vt animal etiam dæmoniacum arbitrarentur, propter quandam cum eo similitudinem. Quo vero ostenderent eum admoueri sacris minime debere, hominem cum cespite positis in terram genibus affingebant, cum ense ad mactationem parato, sed manibus post terga religatum: inde Asinum apponebant, euentum rei nimirum fore irritum indicantes. Oderant autem id animal Ægyptij, non propter imperitiam & ine- C ptias tantum, & contumeliosam eius naturam, verum propter colorem etiam ex albo nigroque confucatum, quem à Deorum sacrificijs alienum abominabantur. Erat vero apud eos mos, vt Asinum ludibrijs omnibus incesserent, luto cespitibusque passim impetitum, contis etiam stimularent, quaque se locus offerret opportunus, præcipitem agerent. Vnde prouerbium in contemptibiles despicatissimosque homines emanarit, *Asinus Ægyptius*. Apud Hyperboreos tamen institutas dicit Pindarus κλειτὰς ὄνων ἑκατόμβας, illi enim Apollini Asinos mactabant. Nam vt apud Callimachum legere est,

Τέρπουσι λιπαραὶ Φοῖβον ὀνοσφαγίαι.

Exhilarant pingues Phœbum epulæ ex Asino.

Citat Apollodorum etiam Clemens Stromatis, de huiusmodi sacrificio. Gaudere vero Apollinem D vitæ arbitrum, eorum iugulatione dicunt, propter assultus, quos indicio viuacitatis in cæde faciunt, difficulterque occidi soleant magnis quantumlibet ictibus percussi. Quantum vero pertinet ad impuritatem, apud alios vni Priapo sacer habebatur, ob verendi scilicet enormitatem, qua supra modum præditi sunt Asini: atque inde sunt ad generandum admodum segnes, compertumq; est omnes alios ea genitalis productione conspicuos ad generationem ineptos esse, quod in emissione per eam longitudinem semen transmeans & hebetetur, & frigidius fiat. Neque vero nostro tantum tempore viri huiusmodi Asinorum instar habentur, sed olim etiam, vt gratissimus ille Imperatori Commodo, qui de pene vltra animaliũ modum prominente *Onos* appellatus est, eaq; de causa ditatus, & Herculis sacerdotio præpositus. Tacebo Heliogabili emissarios, in huiusmodi genus monstrorum conquisitionem: tacebo nostrorum etiam temporum opprobria.

Asinus cur Priapo dicatus.

EGREGIVM PRINCIPIVM CITO DESTITVTVM. Cap. VI.

NEQVE absurdum est significatum illud, quod ex vulgi prouerbio desumptum est, cum præclare venusteque aliquid inchoatum cito deseritur, currentem Asinum pingere. In ore enim omnium est, Asini succussationem parum admodum procedere. Sane legas apud Ælianum, Asinos, eos præcipuè qui sunt in Mauritania, citatissimo gradu cursum inchoare, paruoque confecto itinere cito deficere, vnde necesse sit eos ad Equos alligatos resti attrahere. Hinc Trigæus Aristophanicus suum illum scarabeum Asinum appellat: monens scilicet, ne cursu nimium pernici viam auspicetur, sed paulatim & sensim volet, vt labori sufficere possit, quod longe secius accidit in Indicis, qui quidem, vt idem Ælianus author est, cum iter arripiunt, tardius incedunt, paulatimq; progrediendo feruntur incitatius, rapidissimeq; gradiuntur. A

STOLIDITATIS LVDIBRIVM. Cap. VII.

TOT autem ea sunt quæ de Asinorum stoliditate traduntur, vt subinde sit ad eam redeundum, B quam si apertius Ægyptij describere voluissent, animal omnium maxime docile deligebant, Simiarum quippe gregē, inter quas Asinum vel saltare, vel tibijs canere, vel etiam disceptare fingebant: rem quidem tam dictu quam spectatu ridiculam, sed quæ in secessu pondus habeat.

INDOCILITAS. Cap. VIII.

ALITER frænatum Asinum in huiusmodi significatum proponebant, quippe quod animal sit minus idoneum ad discendum. Vnde Horatius,

Serm. lib. 1. Sat. 1.

Infœlix operum perdas, vt si quis asellum
In campum doceat parentem ducere fræno.

Vnde etiam Mathematici eum qui ortu suo sextumdecimum Leonis gradum sortitus sit, indocilem futurum præsagientes, frænatum Asinum tunc oriri fingunt: irritam eo modo institutionem futuram indicantes. Est Apud Platonem Legum III. iuxta finem, prouerbium, *Ab Asino excuti*, de ijs qui grauia & magna vel difficilia professi, ab incœpto turpiter desistunt. Sedenim miror, vnde Grammaticus C quidam adductus sit, vt Platonis prouerbium hoc ita sit interpretatus, vt de ijs dictum voluerit, qui relictis voluptatibus & inquinamentis quibuslibet voluptificis & belluinis (hæc enim eius verba sunt) ad meliorem mentem regrediuntur, cui quid aliud respondeam, quam vt ipsius Platonis verba subijciam? τίνος δὲ καὶ ταῦθ' ἡμῖν ἂν χάριν ἐλέχθη, δεῖν φαίνεται ἔμοιγε, οἷόνπερ ἵππον τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα βίᾳ ἀπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. *Cuius vero rei gratia hæc dixerimus, mihi ostendendum est, oratioq; ipsa tamquam Equus hinc atque inde coërcenda, ne eff. ænum veluti os nacta, ipsoq; dicendi impetu prouecta, vti prouerbium est, ab Asino quopiam excidat.* Sed cum is & hic, & alibi sæpe cadat ab Asino, in luto hominem hæsitare permittamus, neq; tollere rursum fractum crure Planum procuremus. Id vero eo magis indignè ferendum, quod testimonium sibi accersit ex Euangelica lectione, quam supra citauimus, vbi Seruator noster Asinæ pullum obequitat, neq; intelligit longe aliud esse, inuectari Asello in verbum Hierosolymam, aliud ab Asino excuti, vel mente alienari. nam & iocus ex locutionis enunciatæ ambiguo resultat, cum ἀπὸ ὄνου etiam ἀπὸ νοῦ sonare videatur.

Prouerbiũ ex Platone.

D

IRRISIO. Cap. IX.

VT vero reliqua prosequamur: est & irrisionis indicium Asinus, propterea quod rictu labijsq; late diductis, dentibusque deformiter denudatis irridere videatur. Quin & qui aliquē deludunt, appressa ad aures manu asininas auriculas imitantur, vnde Persianum illud in huiusmodi derisionē. *Auriculas Asini quis non habet?* Sane Diogenes cum ei quidam dicere, *Multi te derident*: *Et illos*, inquit, *fortaßis Asini*. Altero subijciente, *Sed illi non curant Asinos*. *At neq; ego illos*, inquit:

Persii Diogenisq; dicterium.

SOPHI-

A

SOPHISTARVM NVGÆ. CAP. X.

SILENTIO præterire non possum, Sophistas nostros, cum Asino illo suo tam fœdo, tam spurco, tam abominabili, quem ita in delicijs habent, vt sine Asino nihil meditentur, nihil moliantur, nihil aggrediatur. Nulla vmquam tam grauis, neque tam seria res in consultatione ponitur, vt non ipsi Asino super agendum censeant: sed enim ijs optimè res cum Asino, qui περὶ ὄνου σκιᾶς, disciplinam omnem suam ostentant, ac omnium ignari, quodq; peius est, indociles, de re nihili semper altercantur. Ad horum porro similitudinem Democritus Iudæos ponit, qui in ordinarijs, vt inscriptio est, historijs, eos tradit aureum asini caput adorare consuesse, singulisque septennarij spatijs alienigenam semper hominem insidijs exceptum, in conuentibus suis membratim discerpsisse, quod & Plutarchus Cheronæus Symposiacis quæstionibus, & Cornelius Tacitus historijs memoriæ prodidere: quā vti manifestissimam calumniam, ab Appione olim excogitatam, & Iosephus constantissimè refellit, & Adamantius contra Celsum acriter redarguit. Nostra tamen tempora Symeonem puerulum Tridenti videre, quem blanditijs il.ectum, & in synagogam perductum, Iudæi socialiter eo sacrificij genere trucidarunt, stylis per vniuersum corpus infixis, vnde sanguinis quisq; guttam viuis artubus B exhaurirent. Testis ara facti, quæ quotannis ibidem à pijs inuisitur.

ADVLATORVM ILLECEBRÆ. CAP. XI.

ERAT verò illud ad bonos mores excogitatum hieroglyphicum, quod veluti maiores nostri seruos ebrios, lingua pedibusque titubantes in liberorum conspectum ad vitij ludibriū, producebant, quo ipsi diligentius cauerent, ne in huiusmodi turpitudinem inciderent: ita Sacerdotes Ægyptij asinum inter flores & vnguenta statuebant, quorum nihil ad sensum eius pertineret, ex hoc scilicet perniciem, quæ potentioribus præcipuè assentatorum machinis insidiatur, indicantes: cum inde risui & ludibrijs omnium exponantur, qui enormes adulatorum assentationes aucupantur. Plerique enim, magni alioqui viri, à Musis & Gratijs alienissimi, omniq; turpitudinis genere spurcissimi, corā tamen & dignitatis, & eruditionis, & temperantiæ nomine non solum commendari patiuntur, verum etiam nisi facias, indignantur.

Asinus inter flores, quid.

IGNAVIA. CAP. XII.

C APVD multos asini significatum est ignauia, quæ quidem cum sit omnibus nota, superfluum est eam latius explicare. Ex hac tamen nota Palæstini asini excipiendi sunt qui Equos ipsos pernicitate prouocare dicuntur: traditum ab Adamantio. Et apud Euphratem Xenophon, primo de Cyri minoris expeditione, inuentos ait asinos, qui Equos cursu facile superarent. Nām cum ad eos equites proximè accessissent, cursum illi arripiebant, cumque longius profecti essent, interim restitabant, atque ita sæpius iterata fuga equites fallebant. Et Saracoras legi asinos non ad onera comportanda, sed ad gerendum bellum adornare. Apud Pollucem sane legas per ὄνον inter alia significata interiorem dici molam, ita à tarditate cessioneve, quæ asino propria est, appellatam. Et populos quosdam memorat Xenophon, qui non alia victitant industria vel arte, quam fodiendis τοῖς ὄνοις, hoc est lapidibus ijs, qui ad onos fabricandos idonei sunt. Et in sacris nostrorum literis, vbi vulgata interpretatio habet, opus esse, vt mola asinaria suspendatur, ὄνῳ tantum apud Græcos legitur. Deniq; ne rem tam apertā multis inferciamus ambagibus, Catullus idipsum intelligit, cum super Æmylio quodam impurissimo dicit: *Et non pistrino traditur, atq; Asino;* Ne legamus, *atq; Asinus*, hoc est: *perinde ac Asi-* D *nus*, vt erudituli quidā putant: neve interpretemur lectionem, *atq; Asino*, ad concitandū scilicet circa molam Asinum, vt nonnulli ex cōmentatoribus exponunt. Sed vt ad Asininam ignauiā reuertamur, hanc intelligebat Antisthenes, cum Atheniensium iudiciū in creandis magistratibus notaturus, suadebat eis, vt Asinos ad agriculturam deligerent, quos cum illi negarent idoneos ad arationem: *Atqui*, inquit ille, *non satis vobis est Magistratum elegisse, siue aptus, siue ineptus vir ille sit ad gerendum?*

Pernicitas quorūdam Asinorum.

Dictū Antisthenis ex D. Laertio in eius vita.

EREMITA. CAP. XIII.

SED quoniam de Onagro facta est superius mentio, minimè prætereundū est quod Diuinæ literæ per Onagrum Eremitas intelligunt, qui à popularibus turbis secedentes, in solitudinarijs & ab hominū vestigio semotis locis vitam degunt, vni Deo tantū dediti, quod tradit Eucher. de quib. dixerit Iobes, *Quis dimittet Onagrum liberum?* sed quia sequitur, *Et vincula eius quis soluit?* de Iudæis quidam dictum volunt, quorum præcepta vinculis comparantur.

Cap. 39. v. 8

MV-

MVLIER MALE MORIGERA. CAP. XIV.

A

SVNT qui mulierem conceptum euitantem, aut virum admittere nolentem per Asinam, & fustem inhærentem tergo, designent: ea enim semen à coitu reijcit, nisi interpelletur, quamobrem statim post coitum necesse est eam verberari agitarique, & ingnauiam qua prædita est solitudine castigari. Quinetiam mares ipsos fustibus salire cogunt, vnde vulgo mos est, viros minimè officiosos, Asinos appellare. Quid vero illud, quod huiusmodi pertinacia demortui etiam spolijs inhærescit? vngula siquidem asininæ viuentem partum enecant, mirificeque maturant: quare Medici abortibus euocandis, nec aliter, eas in suffitum adhibere consueuerunt.

PRÆGNANTIÆ DISSIMVLATRIX. CAP. XV.

B

Asina in occulto pariens.

MVLIEREM ad hæc prægnantiam occultantem notare cum volunt, parientem Asinam pingũt. Obseruatum enim est, id eam impendio cauere, ne vel in conspectu hominum, vel in luce pariat: quare ducenda est in tenebras, cum excludendi tempus aduenerit.

SOLSTITIVM VEL TEMPVS ANNVVM. CAP. XVI.

Plin. lib. 8. cap. 43.

PVLLVS vero Asinæ nunc Solstitum, nunc tempus annuum indicat, quod eo tempore plurimum & pariant, & admittantur, vt eorum seminis frigiditas cœli calore adiuuetur, & frigoris impatiens animal eo nascatur tempore, quod eius imbecillitati sit idoneum: annum enim integrum omnino gestant.

VIR FRVGI. VXOR PRODIGA. CAP. XVII.

C

MINIME prætereundum est illud, quod insigniũ pictorum & sculptorum etiam opere nobilitatum est, vt cum virum in re cumulanda solicitum, neque assiduos quantumlibet labores declinantem, vxorem verò prodigam, & ad omnia perdenda dissipandaque intentam hieroglyphicè significare vellent, hominemque sparti funiculum torquentem, illam vero Aselli effigie assidentem à tergo, & opus quantumcumq; fieret abrodentem, effingebant. Sunt qui Polygnoti opus id fuisse dicãt, meminere vero & Pausanias & Plinius, ac mox Romæ tum in Capitolio, tum in Vaticanis hortis insculptũ marmore obseruatum. Hinc quid sibi velit Propertianus versus, admonemur,

Asellus funem abrodens, quid.

D

Prop. lib. 4. Eleg.

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Æternumq; tuam poscat aselle famem.

Illud κατὰ πάρεργον addam quod Pausanias ponit, Asellam, non Asellum marem in pictura spectatum, quæ funem abroderet. Plutarchus commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, apud inferos argumentum pictum ait, sed Asinum non nominat.

PATERFAM. PARCVS. FAMILIA PRODIGA. CAP. XVIII.

DIODORVS Asinorum imaginem istiusmodi apud Ægyptios ostentari tradit: Asinum quippe vnum longioris funis nodos complicare, ac alios à tergo clanculum dissoluere vno porro eodemque

A demque argumento cum superiori, quod nonnulli Ionicum figmentum putant, cæterum pictorum & sculptorum ingenio variatum. Alterum tamen hoc patremfamilias frugi, familiam vero prodigam & perditam ostendit: nimirum enim nodum plicare, significat congere accumulare, rem facere: dissoluere vero, destruere, disperdere, atque prodigere. Sane apud Plin. vbi opera Aristolai Pausiæ filij recensentur, inter alia est piger qui appellatur Ocnos spartum torquens, quod asellus abrodit: quamquam hoc eo significato accipi potest, vt ignauorum opera excipi à pernici intelligamus. *Plin. lib. 35. cap. 11.*

BONVM OMEN. Cap. XIX.

QVOD vero simulacrum & Asini & Asinarij æneum est ab Augusto dicatum, vtriusque nomen in causa fuit, quod ab his ipse victoriæ præsagium cepit, cum apud Actium ei in aciem descendenti facti obuiam essent, agasonique nomen Eutycho esse, bestiæ vero Niconi intellexisset: quid enim non bene ominaretur victoriæ nomen bonæ fortunæ iunctum? Sed habuit augurium hoc aliquid quod mouere posset, cum tam speciosa essent nomina: quid autem in illo fuerit, mirum est, quod C. Mario apud Fanniam Minturnis custodiæ credito, Asinus, qui ruditu quodam ingenti vociferatus fuerat, in domum eius à fonte cursu rapido profectus, sperandæ salutis maritimo itinere augurium dedit. Iam & in augurali si quis ægrotet, vidisse Asinum qui à lapsu se sustulerit, indicat eum conualiturum, in ominibus dicente quopiam, *Viden' vt Asinus sese erexerit:* decumbentem indicat surrecturum. *Simulacrũ Asini ab Augusto dicatũ, quid.* B

VINITOR. Cap. XX.

NE tamen animalis istius stuporem, segnitiem & ruditatem vsquequaque deludamus, grati animi opus fecerimus, si qua nos parte iuuerit, exposuerimus, & illi pro merito gratias habuerimus. Siquidem vineas colere non alio nos doctore didicisse, nonnulli tradunt, quam Asino, quando is putandarum vitium & author & præmonstrator fuerit. Nam abroso ab eo vitis palmite, vindemiam inde feraciorem prouenisse obseruatum est: idque summa secuti diligentia mortales, latiorem sibi quotannis prouentum compararunt. Eius rei monumentum Naupliæ spectabatur, vbi lapideus Asinus grata posteritatis memoria dedicatus fuerat. Huc illud addam, quod is neque mortuus quidem officium facere desistit: siquidem Vadimonius compertum ait, caluariam eius in hortorum medio depositam, ad loci fertilitatem facere. *Asini officia.* C

OCHVS REX. Cap. XXI.

OCHVM autem Persarum regem ἱερογλυφικῶς, per Asini simulacrum in primis Ægyptij notauere, qui cum maxima intercedebant odia, vt fieri solet, inter eos qui de imperio, deque libertate dimicant. Hic est Ochus ille auaritia in primis famosus, adeo vt vrbem eandem intrare numquam voluerit, ne aureos, qui singuli singulis mulieribus ex lege Cyri debebantur, erogaret. Vnum miror, apud Tertullianum Cyrum eumdem & Ochum dici, hunc inquam quem Ægyptij sceleratum pollututumq; Asinum cognomento vocitabant, in quos ille, vt Dion scripsit, hæc est retorquere solitus, *Asinus profecto vestrum deuorabit Bouem, Apinq; ita postmodum mactauit, Asiniq; eos imaginem auream compulit adorare, quo nihil illi vmquã ignominiosius accepere.* Falsum verò illud est, & ab omni veritate alienum, quod Cornelius Tacitus tradit de Asinino capite, quo de superius, à Iudæis loco numinis habito, in quo impudentissime mentitur, & ea de causa mendaciorum loquacissimus à Tertulliano appellatur: ac perinde vanus est in Iudæorum origine repetẽda, dum eos modo Creta, modo Lybia oriundos scribit, modo Æthiopum prolem comminiscitur, & in omnibus quæ de Moyse loquitur, deliria mera ponit. Ægyptiorum autem exemplo, Clisthenes cum infestissimo Sicyonios odio prosequeretur, eorum tribus in ridicula cognomenta commutauit, eas tum ὑάτας, tum ὀνεάτας, tum χοιρεάτας, appellando; *Suarios* quippe, *Asinios, & Porcarios.* *Cyrus & Ochus.* D

LABOR INDEFESSVS ATQVE SERVILIS. Cap. XXII.

RECEPTVM & illud est, seruilem laborem per Asinum clitella instratum significare, cuius rei causa magis vulgo nota est, quam verbis explicari necesse sit: quippe quod animal indefessi sit

 labo-

laboris, vnique & perpetuæ onerum vectationi vexationibusque alijs damnatum esse videatur. Porro legas in Ecclesiastico: *Cibus, virga & onus Asino, vt panis & disciplina & opus seruo.* Asini etiam cutis post obitum, ne quid eius vmquam requiescat, foraminibus dilacerata, Assiduæ cribrorum inseruiat agitationi. Quod porro laboris significatum etiam ad somnia progreditur: si quis enim, vt alibi diximus, Asini se aures habere imaginatus fuerit per quietem, ingruere homini seruitutem & ærumnas, coniectores autumant. Ita etiam si quis Asininum se caput habere somniauerit. Sed quod ad hanc sententiam facit, nequeo illud dissimulare, quod iocose actum est à Ptolemæo, qui Heraclidis Lycij de laboris laudibus lucubrationem festiuiter illusit. Nam cum is librum cui titulum fecerat πόνυ ἐγκώμιον, Regi sibi obuiam facto, quidque præ manibus haberet interroganti, obtulisset, Rex accepto libro, π primum tituli elementum statim abrasit, atque ita pro Laboris laudatione, Asini commendationem legendum ostendit, quippe ὄνυ ἐγκώμιον, labores scilicet illos, quos tot ille laudibus in cœlum extulerat, ad Asinum potius quam ad hominem spectare. Ita enim deliciosum ac molle potentiorum genus ingenuis etiam laboribus industriæque generosæ, laudabilibusq; vigilijs illudunt, cum fruges consumere nati, tantillum hoc etiam gloriæ, quod per genij fraudationem quærimus iniquissimè inuident. Sed illud in Ptolemæi scomma facetè Lucianus Menippo, decretum recitat apud inferos ex Caluarij dicto, vt diuitum animæ, quæ rursus in vitam remittendæ essent, in asinos demigrarent, donec in tali rerum statu, ad multa annorum millia asini ex huiusmodi asinis renati onera ferrent, atq; insuper à pauperibus agitarentur. Meministi autem, doctissime Cursi, argumentum hoc sermoni nostro ansam præbuisse, cum in medio conuiuio in magnorum quorundam hominum insolentiam acriter excandesceres, qui otio & lasciuia diffluentes, & omni nequitiæ genere contaminati, literatos viros omnes laborū causa asinos appellauerant. Fuerint (aiebas) qui stupidos, qui profanos, qui ridiculos, qui animalia maximè omnium bruta asinos existimarint: longè diuersum illud est, quod apud Hebræos, præcipuè Cabalisticos, asinus est sapientiæ symbolum, cuius quippe ideam constituunt SEPHIRŌTH, eam afferentes rationem, quod eum qui sapientiæ sit operam daturus, victu admodum tenui, & eo plurimum plebeio contentum esse oporteat, cuiusmodi parsimonia præditum esse asinum ignorat nemo: adhæc, penuriam, laborem, plagas, & famem patientissimè tolerare, neq; ad vllam excandescere cōtumeliam, vndecumque illata fuerit, animo esse paruum, inopem atque simplicem, vt qui nullum inter carduos & lactucam discrimen habeat: corde sit minimè vafro, minimè cupiditatibus contaminato, bile ita careat, vt cum omni animantium genere pacem sibi perpetuam constituerit, nec vllum sit onus quod detrectet quod non obsequiose suscipiat, & si sit opus, pro Boue terram proscindat, plaustrum trahat, præcipuè verò machinæ maximè omnium necessariæ, pistrino æternum seruiat, ligna, poma, olera, frugum genus omne comportet, sit denique totius humanæ commoditatis assiduus & infatigabilis minister, vt etiam, quod aiunt, mysteria portare compellatur. Merito itaque Ammonius Alexandrinus magno Origene & Porphyrio discipulis clarus, asinum his condiscipulum fertur adhibuisse. Neq; verecundatus Cleanthes appellationes huiusmodi confidentissime respondit, *Asinus quidem sum, sed qui portare possum sarcinam Zenonis.* Valebit igitur Aristot. qui opere de Moribus non quemcumque fortem esse existimat, qui quamcumque toleret vel ignominiam, vel calamitatem, vel incommodum, virtutemque vllam negat in patientia sitam esse: homo mollis, & delicatus, qui tamen liquido perspiciebat, si fortitudo partem haberet in patientia, futurum dubio procul vt asinus animalium fortissimus haberetur. Hæc atque alia multa in asini commendationem declamasti. Atque ego acerbiorem tuam iram illam hoc sermone comitigaueram, qui labores quidem agnosceremus, omnem vero ignauiam ad eos haud grauate relegaremus, qui cautum lege veteri sciremus, vtilitatis quæ ex frugi adeo animali percipitur ratione habita, vt honore cum hominibus pari dignaretur. Nam cum primogenita sacrificari præceptum sit, homo tantum atq; asinus excepti: vti le scilicet, certo pretio redimatur: hoc, Oue, animali iumentorum omnium pretiosissimo innocentissimoque commutari possit. Sed ne vllum officiosissimæ seruitutis genus huic brutorum generi desit, nostris etiam morbis nos leuare, ac eos ad se recipere perferreq; natura ipsius vi quadam occulta minime detrectarunt. Nam vt Apul. lib. de re Rustica ait, si quis à Scorpione ictus super asinum assederit ad caudam cōuersus, transibit in asinum dolor, & is pro percusso torquebitur. Addit & De-

Ptolemæi iocus.

In Sapiente quæ requirantur.

A B C D

A & Democritus fabulam suam, qui ait, percussum à Scorpio si statim ad asinum quempiam accedens in aurem eius dixerit, *Scorpius me percußit*, non doliturum amplius, dolore scilicet in asinum transeunte, qui mox pedendo emoritur, vt Zoroastes addit. Facetiores quidã, morbos suos phratoribus, quos itinere casu obuiam habuerint, cõmendare solent: siq; illi addixerint, transire ad eos incommodum, donatorem liberari. Sed præstat id potius, quamuis κατὰ πάρεργον referre, quod hic morborũ transitus in rebus etiam inanimis inueniretur. Nam apud Quintilios in præceptis de re rustica legimus, si lactans adhuc infans febre vexetur, cucumeres paris longitudinis duos dormienti, hinc vnum, inde alterum admouendos, vt cutem contingant, feruorem omnẽ in cucumeres transire, infantem incolumem fieri. Sed iam tempus est vt Asinorum succussatione delassati, in Mulum inscendamus. *Fabula Democriti.*

DE MVLO. Cap. XXIII.

B QVONIAM vero progenerat Asinus Mulum, par est, vt Mulum Asino subijciamus: mox à laborum societate Camelum Mulo subiungamus.

NOTHVS. Cap. XXIV.

AB eo vero incipiam significato quod vulgo magis protritum est. Spurium enim hominem cognomento Muli nemo non appellat, atque olim ea de causa Mulos Lunæ vehiculo adhibuerunt: quia veluti Mulus non suo genere, sed alieno creatur, sic ea Solis, non suo fulgore lucet, quod & Catullus noster agnoscit, vbi, *Siue notho es lumine Luna*, dicit. Nam quod alij factum hoc ob sterilitatis similitudinem dicunt, quod scilicet Luna perinde sterilis sit atque Mulus, dicere non ausim, qui acceperim à Cabalisticis, Planetarum, stellarum, atque adeo cœli totius vires, rerum omnium formas in vnum lunare corpus, tanquam in matricem infundere, eamque postmodum parturientium in morem vi sua species nouatusque omnes conformare, factasque & adultas omnium oculis ostentare. Quod si res ita se habeat, ea sitne sterilis appellanda, viderint alij. Nothum vero, qui sine C patre sit, hominem nuncupare, non tam seculi nostri mos est, quam remotioris etiam ætatis, ob adulterinum, qui nulli non innotuit, conceptum. Cyrus tamen legitimo quamuis matrimonio generatus, Mulus est dictus: propterea quod generosiore matre natus esset, Astyagis quippe Regis filia, cum pater Medorum imperio subiectus esset, de quo versus feruntur huiusmodi ab oraculo editi, quibus fuga Lydis indicitur simulac Mulus Medorum inuaserit regnum: *Lunæ vehiculo cur Muli adhibiti.*

Ἀλλ᾽ ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς μηδοῖσι γένηται,
Καὶ τότε λυδὲ πελαυρὲ πολυψηφῖδα παρ᾽ ἕδρην
Φεύγειν μηδὲ μένειν, μηδ᾽ αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Quamuis alij per Mulum bellicas tempestates intelligunt, propterea quod plurimus sit belli tempore Mulorum vsus. Ferunt vero Medium Asinum primum Equæ vim intulisse, eaque inde grauida facta, mortales id seminij parare didicisse.

ALIENVS AB AMORE. Cap. XXV.

SVNT præterea qui hominem alienũ ab amore Mulæ simulacro notari velint: propterea quod ea D sit tantæ contra amorem efficaciæ, vt puluerem in quo se Mula volutauerit, corpori inspersum, mitigare amoris ardorẽ tradant Magi. Sed quãti, bone Deus, est ἡ συμπάθεια καὶ ἀντιπάθεια τῆς φύσεως, concordia scilicet repugnantiaque rerum, in hoc quoque animalium genere superstitiosa Magorum sedulitate deprehensa! Nam quæ ipsa adeo sterilia sunt, diuersissimi tamen generis fœcunditati conferunt: siquidem setas aiunt ex cauda Mulæ, si iunctim euellantur, inter se colligatas in coitu, mulieres cogere, vt etiam inuitæ concipiant.

STERILITAS. Cap. XXVI.

SED præcipuum apud Ægyptios est Mulæ significatum, sterilitatem indicare, cuius partum prodigiosum esse ad expiationem vsque, veteres credidêre. Eas vero ad progenerandum ineptas ob id *Plin. libr. 8. c. 44.*

autho-

authores tradunt, quod animalia quæcumque tertij sunt generis, diuersis quippe generibus prognata non gignant. Quas vero Theophrastus in Cappadocia, & Syria vulgo parere existimauit, Aristot. diuersum ponit genus, quos Hinnos appellant: fert hos præcipuè terra Syria supra Phœnicem, qui similitudine quadam nomen Mularum acceperunt, cum genus omnino diuersum sit. Coëunt hæc animalia, & mutua inter se ratione progenerant. Alcmæon in Mularum genere mares ideo steriles esse dicit, quod tenuem admodum genituram habeant, ac perinde frigidiusculam, fœminas vero propter locos minime adapertiles, quod & Horus noster & Empedocles tradidere. breues enim illi sunt, humilesque & restricti, Venerique auerse coaliti, vt neque genitura recta in illos labi, neque si illabatur percipi possit, id quod in dissectionibus Diocles optimè se obseruasse confirmat. Eandem porrò sterilitatem per Mulum exprimunt & Diuinæ literæ. Nam Psalmo XXXI. Mulo fieri similes prohibemur, propterea quod animal id intellectu careat, perinde ac Equus etiam. Hoc insuper sterile est animal, quippe nulla virtutis semina concipit, nec fructum vllum producit, atque hoc partim male affectæ naturæ causa, qua præditum est, partim propter inertiam qua fit ad aliquid agiliter agendum ignauissimum. Non prætermittam loco hoc, Eleum agrum ita Equorum generositati consecratum esse, vt Mulorum genus non ferat intra regionem, etiamsi admittatur Asinus, & rem peragat, Equam non concipere, quod plurimum admiratur Pausanias. Vtcumque vero hæc habeant, nemo ignorat sterilitatem, quæ Mularum propria est, fuisse causam, cur partus huiusmodi in annalibus aliquando obseruati, habiti sint ostenti loco: bonum vero an malum ostenderent, in ambiguo esse facit euentorum varietas. Siquidem C. Valerio, & M. Herennio Coss. cum Mula in Apulia peperisset, totum annum domi forisque tranquillum fuisse comperimus, sinistra tamen quædam obnunciata. Sed quod omnium perniciosissimum Rom. Reipub. fuit: inter Cæsarem & Pompeium exorta bella Mulæ partu edito, L. Paulo, L. Marcello Coss. multi prodiderunt. Cumq; alia Romæ ad 12. portas peperisset M. Lepido, Munatio Planco Coss. subsequutæ sunt nonnullæ sociorum direptiones, dum bella per Brutum & Cassium in prouincijs gerentur. At nihil quicquam tale euenit L. Scipione, C. Lælio Coss. cum identidem Mula Reate peperisset.

Muli ac Mulæ cur steriles.

Ex Mularũ partu euentus varij.

MATRONARVM IMPVDICITIA. Cap. XXVII.

INVENIO & apud quosdam matronarum notam in partubus ex Mulæ parientis prodigio significari: quod earum pilenta Mulis iunctis trahi solita sint, vt numis aliquot spectare licet.

INEXPECTATI EVENTVS. Cap. XXVIII.

ALIIS magna rerum molimina Mularum partus ostendere, in ijs præsertim rebus, quæ præter spem & expectationẽ omnium accidere: vt Dario Babylonem elusa totiens opera oppugnanti, quam tunc demum cœpit, vt vulgatissima est historia, cum ex peruulgato per hostes ipsos omine, Mula Zopyri, cuius consilio, opera, ingenio & fide vsus est in eo negotio peragendo, fœtum edidisset. Simile & illud fuit, quod Galbam ad res nouas animosius tentandas confirmauit, apud quem Mula pepererat. Nam Zopyrus inde animum sumpserat, quod Babylonios conuiciabundos è propugnaculis audierat inclamare, *Darium non ante vrbe potiturum quàm Mula peperisset*, euentumque rei apud se compererat. Galba aui sui omen exceperat, qui Aruspicibus rerum summam puero promittentibus responderat, cum Mula pepererit. Habet enim Mula regium nescio quid etiam in Diuinis literis, vt Reg. 3. Dauid, *Ponite filium meum Salomonem in Mulam meam*: dicens meam, ostendit, quod & ipse in Mulam sedebat. Nobis verò (mi Petre) quid sperandum, quidve timendum est, qui Mulæ fœtum domi nuper inspeximus? Anno enim hoc salutis nostræ duodeuigesimo supra millesimum & quingentesimum, Leonis X. sexto, quarto Non. Aprilis, qui dies de Assertoris nostri nece publico luctu nefastus fuit, apud amplissimum dominum meum Iulium Card. Mediceum, hora lucis tertia, Mulæ, vti nosti, partus editus. Quod si quis, vt Galbæ, portendi huic aliquando summam rerum amplitudinem dixerit, vt eueniat non erit hoc præter expectationem, & spem hominum, qui vulgo illi talia ominantur, qui de hominis prudentia, de morum integritate, rerumque peritia omnia sibi pollicentur. Id vnum precibus à Deo deposcendum: ne, quod factum est Pauli & Marcelli consulatu,

Sueton. in Galba. c. 4.

Mulæ partus.

A Iulij Pompeijq; diſcordiæ, in magnam vrbis perniciem ſuſcitentur: ne quod Lepidi, Planciq; conſulatu accidit, inteſtina bella miſerabiles ſociorum direptiones inuehant; ne præter expectatum, magnum aliquod & inexcogitabile malum oboriatur, maximarumq; in Italia vrbium capturas, populationes, incendia, vaſtitatem inducat, cum præſertim tam dira ea ſint, quæ ſidera, quæ fatidici vates, vetuſta etiam de noſtris temporibus oracula, nocturnæ diurnæque ſæpius exauditæ voces, breui futura minitantur, quibus conſentire videtur præſaga mali tacita quædam in mortalium omnium cordibus trepidatio. Sed enim nos interim Deo freti, quicquid euenturum eſt forti animo tolerandum nobis proponamus, incœptumque laborum ingenuorum iter, dum licet alacriter peragamus. Sed illud non omiſerim, Mulas non ſui generis tantum animalia parere aliquando viſas, verum etiam Equos, vt anno circiter M.CCCC.LXII. in Arenate Brutiorum agro, Mula Equum peperit pilo flauo, crinibus rutilis, oculis rufis, quem poſt Loiſius Arenas apud Brutios longe princeps, ad Ferdinandum Neapolitanorum regem miſit. *Ex Mula Equus.*

VOLVPTARIA VENVS. Cap. XXIX.

B STERILITATIS demum, quam ſuperius poſuimus, ergo, qui laſciuum hominem, Venere quippe non ad prolem, ſed ad voluptatem tantum atque ſpurcitiem vtentem ſignificaſſent, vel Mulum qui Equam ſaliret, vel Mulam ſurrecta cauda prurientem, pingere conſueuerunt. Huic enim generi, quamuis ad progenerandum inepto, genitalia tamen ad voluptatem natura conceſſit. Quod illis dictum velim, qui animalia rationis expertia, nullo neq; voluptatis, neque iraſcentiæ, neque cupiditatis ſenſu affici contendunt: moueriq; ad huiuſmodi incitationes naturæ quodam impulſu, vt, vel ſe ſoſpitent, vel ſpecies propagentur. Neq; quidem dicendum aſſerunt, Leonem audentem animoſumq; eſſe, neq; quidem Ceruum pauidum: ſed quodammodo pauidum, illumq; quodãmodo animoſum: perinde ac ſi dicerent, animalia hæc neq; cernere, neq; audire, ſed quomodo cernere, audireque quodammodo neq; vociferari, ſed quodammodo vociferari, atq; vt ſemel dicam, ea non omnino viuere, ſed quodammodo viuere.

MVTVA OFFICIA. Cap. XXX.

C EO vero modo quo prouerbijs argumentum datum, hieroglyphica ſæpius excogitata, & huiuſmodi picturationum ſpecies adinuentæ: vt ſi quis Mulos duos mutuo ſe ſcabentes pinxerit, mutuam operam ſignificari conijciamus, ex eo, quod huiuſmodi vtimur adagio, idipſum innuentes, cũ ſcilicet dicimus, *Mutuo Muli ſcabunt.* Quamuis ſunt, qui prouerbium hoc non niſi ad improbos & imperitos ſeſe inuicem efferentes ſpectare putẽt. Scripſit vero M. Varro librum eo titulo, cuius teſtimonium citat Nonius. Recte vero accõmodari poterit pictura hæc ad id, quod Horatius ridet Epiſtolis: *Adagium.*

Frater erat Romæ Conſulti Rhetor, vt alter
Alterius ſermone miros audiret honores:
Gracchus vt hic illi foret, hic, vt Mutius illi. *Epiſt. lib. 2. ep. 2.*

Et de Poetis paulo poſt,

Diſcedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis, niſi Callimachus? ſi plus depoſcere viſus,
Fit Mimnermus, & optiuo cognomine creſcit.

DE CAMELO. Cap. XXXI.

D IPSA quidem munerum laborumque, vti dicebamus, ſocietas, quæ Camelo cum Aſinis & Mulis coniuncta eſt, exigere videtur, vt ad eundem gregem reuocentur. Quoniam vero cum Porci ſignificata recenſeremus, incidimus in Camelum, quem profanum perinde ac Suem deprehenderamus, inde videtur exordiendum, vt qua de cauſa veteres id exiſtimarint, explicemus. Porcum enim ideo profanum oſtenderamus, quia non ruminaret, vngula tamen eſſet bifida, alterum hoc lõge diuerſum animal, profanum & ipſum tamen, propterea quod vngula ſit ſolida, tametſi ruminat.

IMPERITVS DISCEPTATOR. Cap. XXXII.

VNDE fit vt per Camelum myſtico ſenſu illi notentur, qui diſtinguendi ſeligendiq; ratione minime præditi ſunt: qui ſcilicet ſacra profanis, humana diuinis nullo diſcrimine commiſcent, ruminan- *Cameli myſtica ſignificatio.*

minantes vtiq; veluti & Cameli faciunt, argumentorum scilicet formas aliquot concipientes, sententiam modo hanc, modo illã animo agitantes. Sed enim solipedes qui sunt, hoc est, imperiti, neq; rerum neq; verborum discrimina discernentes, ita omnia confundunt, vt curuum à directo nequeant internoscere. Quocirca, non immerito apud Christianæ pietatis proceres lege admodum seuera cautum est, ne quis literarum imperitus, acutissimo quamuis ingenio polleat, de diuinis quicquam disserere confidentius audeat. Neque porro ad Theologicam speculationem dabatur accessus, nisi de disceptatorijs & naturalibus disciplinis exactissima fuisset quæstio prætentata. Verum omnia iamiam A

Æneid. lib. 2.

In peius ruere, ac retro sublapsa referri:

vsque adeo quæ friuola sunt, nulliusque momenti studiosius consectamur: quæ vero pondus habent, quæ locupletem veræ disciplinæ redundantiam ex toto, vt aiunt, calatho elargiri possunt, vix attingimus. Iure igitur eos reprehendit Assertor noster, qui culicem liquant, Camelum vero tanquam potabilem deglutiunt: Culicem enim liquant, hoc est, minutissime mandunt illi, qui minima tantum in lege peruestigant, quibus studiosius insistant, vbi omnes ingenij vires intendãt, Camelum vero, hoc est, peruersorum actuum tortuositatem, aut quæ alioqui magni sunt momenti deglutiunt, hoc est, paruipendunt, nullo quippe mansu, ruminationeve deuorant: quasi nihil ad rem pertineat, sacra habere ludibrio, & sceleratissimis quibusque facinoribus inquinari. Cæterum cum plurima sint super Camelo adnotatu digna, miror Ægyptios tam parce eius vsos hieroglyphico, cũ præsertim animal esset illis admodum familiare. Sed enim illi dubio procul, vt etiam in Equo fecerunt, à sacris alienum animal sedulo auersabantur. B

CRVRA FEMORAQVE CONCIDVA. Cap. XXXIII.

Camelus vnde.

NAM vix illud ab eis proditum constat, vt hominem, cui inter gradiendum femora incuruari viderentur, eaque de causa segnius ingrederetur, per Cameli simulacrum exprimerent: propterea quod, vt ipsi asserunt, solus ex animalibus femora etiam incuruet, vnde illi Cameli cognomentum aspera in lenem litera commutata, quasi Camerus antea diceretur παρὰ τὸ καμπύλον, quod incuruo significat, & τὸ μηρὸν, femur. Camelus enim, vt præter Ægyptios author est Herodotus, quatuor in posterioribus cruribus femora gerit, & genua totidem, id quod omnino negat Aristoteles, genua singula singulis cruribus esse contendens, totidemque artuum flexus, vt vero plures esse videantur, euenire propter alui interuallum, latamque femorum diuaricationem. Vtcumque vero Philosophi de re disputent, Ægyptij per huiusmodi picturam, hominem qui sub pondere deficere quodammodo videretur, gressuque admodum vacillante progrederetur, innuebãt. Huiusmodi mihi fuisse videtur Claudius Cæsar, quem ingredientem destituebant poplites minus firmi. C

Sueton. in Claud. cap. 30.

FORTIS. Cap. XXXIV.

EST tamen in Camelo mirus dorsi vigor, & onerum gerendorum robur indefessum, vt fame etiam ac siti pertinacissime tolerata, in plures sub onere perseueret dies. Vnde Mathematici figuram eius XVII. Leonis, Libræ XVI. Scorpionis XX. gradibus intulerint, fortem & validũ virum eum pollicentes, qui vno horum gradu, supra Finitorem emergente, natus esset. D

OPVLENTVS. Cap. XXXV.

Matthæi locus explicatur cap. 19.

QVONIAM vero sunt qui Assertoris nostri sententiam in opulentos dictam, *facilius scilicet Camelum per acus foramen intrare, quam diuitem in Regnum Dei*, ita accipiant, vt non de Camelo animali sit intelligendum, sed de grandiori quodam restium genere: sciendum ex Origenis sententia, de animali potius accipiendum: eaque de causa diuitem Camelo comparatum, quod Camelus omniũ animantium, si formam spectes, tortuosissimum sit, vt (veluti superius dictum) ea de causa plura femora, pluraque genua habere videatur: ita plura diuitum negotia, pluresque atque variæ sunt auocationes,

A tiones, cupiditatesque, quibus implicari eos, distrahi, rapiq; necesse est. Angustius verò acus foramẽ, arctiorem arguit viam, quæ ducit ad vitam, vt idem ait Adamantius. Deniq; Camelus ruminat quidem, sed solida est vngula, veluti plerique diuitum cogitant quidem, agnoscuntque quid agendum, sed propter peccandi facilitatẽ occasionemque sæpius oblatam, cum cruribus sint infirmioribus, iisque perplexis longe procliuius in libidines & reliqua vitia dilabuntur. Nã, vt prima ad Timoth. epist. *Cap. 6. v. 10.* Paulus ait, *Radix est omnium malorum cupiditas, raroq; diuitiæ nisi cum iniustitia congerũtur*: tali, inquit Eucherius, administratione res ista capitur, tali custode seruatur, adeo quædam societas est pene etiã nominis duabus his rebus, vitijs & diuitijs, vnde olim nos ita lusimus:

De vitiis quod diuitiæ cumulentur apertum est, *Nomen idem vitiis diuitiisque datum.*

Operæpretium vero mihi videtur hoc loco, quod superius dissimulauimus, interpretationẽ Eucherij piam admodum subtexere dicti illius, *Liquantes culicem, Camelum autem deglutientes.* *Culex*, inquit ille, *susurrando vulnerat, Camelus autem sponte se ad suscipienda onera inclinat.* Liquauerunt ergo Iudæi culicem, *Matth. 23. v. 24.* cum vna omnium succlamatione seditiosum latronem dimitti petierunt. Camelum autem glutie-
B runt, cum eum qui ad suscipienda nostræ mortalitatis onera sponte descẽderat, vt extingueretur, clamando peruicerunt.

ZELOTYPIA. Cap. XXXVI.

SVNT qui per Camelum zelotypiam significent: propterea quod animalia reliqua tempore quo rei Venereæ cupidine, vel rabie potius incitata gestiunt, in suum tantum genus ferociunt, ac sæuiunt: Camelus autem in hominem etiam, atque in vnumquodque aliud animal efferascit: & vsq; adeo sibi timet ab omnibus, vt solitudines petat, & id temporis ab omnium consortio dissẽparatus, solam fœminam affectetur.

REVERENTIA IN MATRES. Cap. XXXVII.

ILLVD etiam tam ad eruditionem, quam ad bonos mores plurimum facit, quod nonnulli per Camelum reuerentiam in matres significari tradunt: is enim nunquam matrem superuenit suã: quin- *Cameli reuerentia in matrem.*
C etiam si quis cogat, ipse non patitur. Iam cum aliquando admissarius non haberetur, curator pullum matri opertæ admisit, qui dum coiret delapso operimento agnouit matrem, & quamuis coitum absoluerit, memor tamen commissi sceleris, paulo post vbi data est occasio, Camelarium morsu defixo interemit, quæ quidem pientissima modestia, cum sit Camelis admodum familiaris, inde factum facile crediderim, quod olim nupturæ Camelis virginibus supplicabant. Quæ vero de Cameli erga matrem reuerentia diximus, ex Aristotele sumpta sunt, quæ Auicennæ etiam assensu cõfirmantur. Simile quoddam aduersus matrem accidit Equo cuidam regis Scytharum, qui vt facinus expiaret, semetipsum præcipitem ex editissimo loco dedit, atq; ita animam efflauit. *Idem supra lib. 4.* Cæterum non ita faciunt Equi omnes. Quin Aristoteles tunc perfectũ esse argumẽtum dicit, cum parentes suam ineunt prolẽ: quod par crimen est cum eo, qui matrem tentat, ad quod Ouidiana Myrrha respexisse videtur, cum dixit,

——Fit Equo sua filia coniux. *Ouid. 6. Metam.*

TRACTABILITAS. Cap. XXXVIII.

D EST & illud inter hieroglyphica reponendum, quod per Camelum à puerulo rectum, mansuetudinem maxime tractabilem apte significarunt. Siquidem mansueti adeo sunt Cameli, atq; bilis tam expertes, vt vasta illa moles minimi cuiusq; pueruli arbitrio gubernetur. Contra vero Equus, cum generoso sit animo ac præferoci, magna aduersus Camelum afficitur antipathia, neque aspectum odoremve eius ferre potest. Notum est, quod superius attigimus, quid egerit Cyrus aduersus validum Lydorum equitatum, cui suas copias impares suspicabatur: ingentem enim is Camelorum gregem ante pedites in acie prim.

statuit,

statuit, factoque in Lydorum èquitum impetu, simulac Equi Camelorum odorem hausere: subito A consternati, non solum insidentes præcipitauerunt, sed peditum quoque ordines protriuerunt, atq; ita pars illa, cui Crœsus plurimum fidebat, elusa.

B

CIBI POTVSQVE ABSTINENTIA. CAP. XXXIX.

LONGA autem ieiunia, & diuturnæ sitis tolerantiam per idem animal significari, ex eo manifestū est, quod nullum animal tanta insigne magnitudine, tam exigua cibi paucitate nutritur, neque dies plures sitim tolerat: cum satis constet in duodecimum vsque diem Camelos sine potu perdurare, vnde à Poetis *Sitientes* appellantur. Habes iam Petre Cursi, Asini, Muli, atque Cameli, laboriosorum animalium significata, quantum memoria complecti potui: reliqua tu, si argumentum placuerit, & doctrina & iudicio tuo supplere poteris.

Plin. libr. 8 c. 18.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XIII.

DE IIS QVÆ PER LEPOREM, VVLPEM, ET ALIA MINORIS GENERIS QVÆDAM ANIMALIA SIGNIFICANTUR

C

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IOAN. ANTONIVM EGREGIVM NEPOTEM.

IVCVNDISSIMVS *frater tuus Vendradus, quem præter cognationem, ob summum ingenium & bonarum literarum studium vnice diligo, proximis hisce diebus, vt nosti, Roma in patriam se contulerat, paucissimosq; dies hic moratus, de digressu cœpit illico cogitare: conatus sum iuuenem dies aliquot detinere, ille tamē cum omnino Venetias sibi quam primū redeundū repeteret, non hic temporis cōditione, non loci amœnitate, & tranquilla anni temperie remoraturus, vt in officio esset Illustrissimo Cardinali Medico Mecœnati nostro, qui eum satis ægre dimisisset, eius fidissimo, & æque gratissimo seruitio tantisper cariturus, exolui properantem, ac ne eum vlterius morari pergerem, suasi etiam vt magis properaret, qui patroni ingenium à teneris nouerim, quem aluerim, quem formauerim, quem si licet, ornauerim, mox coluerim, & colam semper vita hos dum reget artus, ob summam animi præstantiam, & optimam vtriusq; linguæ cognitionem, bonarumq; artium & disciplinarum omnium studium: vt vere oculus summi Antistitum ordinis censeatur, tum ob singularia & assidua propensiore animo in me meosq; officia, & amplissimam eius munificentiæ largitionem, quibus iugiter suos fouet & amplexatur. Quoniam vero paucis ab hinc diebus caueam nonnullarum auium, tum cicurum, tum syluestrium & externarum, Nicolao Cordato Iuriscōsulto nostro dono dederam, æquum visum fuit per fratrem, qui te ex itinere conuenturus fuerat aliquid & ad te mittere: opportuneq; Lepusculum alueram, educaueramque ablactatum à paruulo, neque non Vulpeculam, & ipsam cicurem, nec nostri generis Felem, sed Aegyptiacam, diuersumq; à nostris Murem,* D

A *rem, eum autem ob nouitatem Ponticis forte ipsis minime posthabendum. Fibrum etiam ex Pannonia, Mustelamque & Talpam ex Italia, quos in vnam omnes inclusos caueam ad te perferendos eidem Vendrado cõmendaui. Quæ dona, si quam tibi voluptatem attulerint, gaudebo: sin vero tu tam seuerus es, vt nullis neque nugis neque deliciis moueare, de constantia & supercilio tuo tibi gratulatus, lætabor tamen identidem meæ erga te beneuolẽtiæ signum, qualecumque sit, pro loco & tempore aliquod exhibuisse.*

DE LEPORE. CAP. I.

PRÆCIPVA sunt Leporis significata, vigilantia, auditus, effœminatio, pauor, venustas, fœcunditas, solitudo, conatusque summus: quorum causæ quantum per otium licebit, nostra hac commentatione commemorabuntur.

VIGILANTIA. CAP. II.

B ÆGYPTII sane sacerdotes per Leporis hieroglyphicũ vigilantiam inprimis intelligebant. Causam ponit Horus, quod Lepus oculos inter dormiendum patefactos ostentet, vnde etiam in adagium cesserit, *Leporinus somnus*: quotiens vigilantiam eius qui dormitare videatur, intelligendam proponimus, cum tamen perspicacissimis oculis omnia, quæ vsu veniant, in agendis rebus perlustrare non cesset. Xenophon ad hæc scribit, Leporem palpebris clausis vigilare, adapertis dormire, vt nõ temere forsitan nonnulli Leporem ἀπὸ τοῦ λάειν, quod aspicere est, dictum existimarint. *Plin. lib. 11. c. 37.*

AVDITVS. CAP. III.

PLVTARCHVS vero totius antiquitatis indagator curiosissimus, disciplinarumque omnium quantumuis abditarum explorator acuratissimus, à quo longe plura quam ab alio quopiã ad ma-
C teriam hanc facientia decerpi possunt, ex Leporino simulacro, auditum hieroglyphicῶs intelligi apud Ægyptios affirmat. Lepus enim aures proportione reliqui corporis maximas omnium animaliũ habet, auritique ideo ob excellentiam vocantur à Poetis. Quin & ipsa locutio, λαγωός, vt nonnulli ex Græcis interpretantur, ab aurium magnitudine conformata est: siquidem οὖς ὠτὸς, vt scis, auris apud Dores, quæ tamen locutio iam apud omnes recepta est, & λα, particula ampliationis est, augetque significatum, vt *Perauritus* Latine sonet. *Virg. libr. 1. Georg.*

EFFOEMINATIO. CAP. IV.

EST præterea Lepus eneruatæ cuiusdam effœminationis signum, huiusmodi hieroglyphico iam passim inuulgato: idque tum propter pilorum mollitiem, quam Heliogabalus in lasciuioribus deliciis vna cum Perdicum plumulis subalaribus habuit, quamq; lepidissimus adnotat Catullus in fœdæ mollitudinis scorto, tum etiam propter pulpamenti vim, de quo Liuii Andronici dicterium peruulgatum, quod Terẽtius, vt Flauius Vopiscus attestatur, ab eo mutuatus est, *Tute lepus es, & pulpamen-*
D *tum quæris*, à Gręcis vero Liuius acceperat, ita dicẽtibus, δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Addunt ad causas eximiam etiam timiditatem, qua maxime laborant, quod aut mollium hominum, aut muliercularum proprium est. Lepus itaq; in Diuinis literis impurus est, qui quidem licet ruminet, vngulam tamẽ bifidam non habet, sed pedes diuaricationibus pluribus, iisdemque admodum infirmis diffitos. Quoniam vero delicatæ admodum est imbecillitatis, Iudaicum significat populum, ait Hesychius, de quo Salomon, *Lepusculus plebs inualida, posuit in petra cubile sibi.* Timidus etiam est Lepus, qui cubile habet in corde formidolosi Iudæi, quod ita notat vox Diuina, *Væ cordibus trepidis, & manibus remissis.* Lasciuia in in Lepore plus quam delicata, quem gentes, vt suo loco dictum, Veneri dedicarunt. Eadem in Iudæis improbitas, Esaiæ testimonio, dicentis: *Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicii?* Sed de lasciuia gentis huius atque procacitate, multa passim testimonia suo loco, & tempore dicentur. *Liuii Andronici dictum.* *Prouer. 30* *Cap. 1. v. 21.*

TREPIDATIO. CAP. V. A

Horat. 3. Carm. od. 2.

QVOD vero formidinis & trepidi pauoris hieroglyphicum Lepus habeatur, facit id supreme timidum eius ingenium, cui pauor supra vnumquodque aliud animal peculiaris, à quo, vti Pollux ait, etiam πτὼξ appellatur: πτώσσειν enim formidare est. Vnde Demosthenes in Æschinem inuectus, ait, λαγῶ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων, καὶ αἰεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. *Lepori similem viuis vitam, pauitans & tremens, impendentia semper flagra prospectans.* Hinc Cornificii Poetę dictum memoratur ciuili bello, qui milites suos sæpe fugientes, Galeatos lepores in opprobrium appellitabat. Apud Hebræos *Saphan* occultationem, vt ita dicam, significat, & locutio ea per ω scripta Lepusculum significat: quod insitam huic animali pauitationem, si dicere cõcedatur, notet, qui scilicet in cubilibus libentissime delitescat. Atque hinc factum vt Leporis occursum Augures ominosum, improsperum & inauspicatum dixerint, quod quidem non nostri tantum temporis vulgus credit, sed veteribus etiam persuasum fuisse testatur Senariolus,

> Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους.
> *Inauspicatum dat iter oblatus Lepus.* B

Archidamus autem Zeuxidami F. Spartiata, quamuis alij Lysandrum ponunt, Corinthiorum vrbem aggressus, cum Leporem ex loco muris vicino excitatum animaduertisset, omine in hostes cõuerso, futurum ait ad milites vt hostes facile caperentur: eius quippe casu vsus ad incendendos eorum animos, & taxandam hostium ignauiam, quod vrbs ea minime bellicosa videretur, quam tuti adeo Lepores inhabitarẽt. Pari propemodum euentu Arnulpho rege, qui Berengario auxilium tulerat, Romam oppugnante, excitus è latebris clamore tumultuq; militum, Lepus vrbem versus cursum arripit: hunc milites toto temere agmine concito insequi cum cœpissent, cursuque & clamoribus acrius deterrerent, Romani, qui propugnaculis stabant, vrbem eo impetu peti veriti, cui se longe impares propter defendentium inopiam arbitrabantur, pari consensu desertis mœnibus ad terram se summisere. Barbari occasione freti, sellis Equorum & veterinorum ad mœnia in cumulum aggestis, per eas nullo reluctante in mœnia euasere, Leoninamque vrbem (primaria nunc Romanæ vrbis est regio hæc) nullo negotio ceperunt. C

VENVSTAS. CAP. VI.

Lepus Veneri sacer.

EST & venustatis symbolum Lepus, Venerique fœcunditatis ergo charissimus omnium existimatur, cui non sine religione sacer est, & inter eius delicias adnumeratur. Operæpretium vero est apud Philostratum in picturis videre Leporem hunc, sub arbore malo inter Amores otiantem, quem decidentia terræ poma depascentem, multaq; semesa prætereuntem modo hæc, modo illa commordentem, vbi illi deprehenderũt, ibi tum alius complosis manibus, clamore alius, alius chlamyde ventilata iactataq; perterrefaciunt, superuolitant alij feram vociferatione illam excitantes, & modo huc, modo illuc cursu percitam agitant: pedestres alij vestigia consectantur, alius tamquam aliquid iaculaturus impetũ in eam facit, alioq; auertit, alius Lepusculi crurib. insidias molitur: ille vbi in vlnas iamiam apprehensus est, mollissima pilorum lubricitate fretus, minimo se negotio expedit, sublimisque sublatus saltu, capturam euadit. Risu itaq; Amores diffluunt, collabentesq; præ lasciuia, & nimia cachinnorũ agitatione, alius in latus, alius supinus, resupinus alius, per herbas passim strati prouoluuntur. Sagittam vero nemo vnus intorquet, sed viuum capere contendunt, gratissimam Veneri matri D victimam oblaturi. Atque ita Lepus præcipue Veneri debetur. Accedit huc & Valerij Martialis testimonium, qui persuasum mortalibus ait, ex Leporinæ carnis esu formosiores venustioresque fieri homines, falso & mordaci eius Epigrammatis ioco:

Leporinæ carnis esus efficax.

> *Si quando Leporem mittis mihi Gellia, mandas,*
> *Formosus septem Marce diebus eris.*
> *Si non derides, si verum Gellia mandas,*
> *Edisti numquam Gellia tu Leporem.*

Et quod super Alexandro Seuero dictitatũ est, quem & formosum, & humanum, & cultum, & venustum, & affabilem, ex assidua Lepusculorum esitatione factum asserebant. Vnde versus illi circumferebantur ex Epigrammate:

> *Venatus facit & Lepus comesus,*
> *De quo continuum capit leporem.*

A Tum Plinius, vbi ex Catonis sententia scribit Leporis assumpto cibo fieri somniosos, vel fieri, vti nonnulli legunt, Somnos, aut, quod magis placet, formosos: statim enim subiungit, tum vulgo etiam persuasum, conciliari ex eo corpori gratiam. Sed quod ad Somniosos pertinet, Medici dicunt, Leporinam carnem melancholiam alere, & sensus spiritales obstupefacere, quia crassum generat sanguinem, vt libello de Victus ratione Psellus ait: nam caro ea subfrigida omnino est, & humoris plurimũ habet, quæque eiusmodi sunt escæ, somnos nimirum ciere comperiũtur. Prætereo de industria quod impuri faciunt amatores, ope Leporis amorem sibi conciliantes: quod etiam libenter est à Philostrato dissimulatum, quando spurcissimum id genus hominum perniciosum est, neq; dignum vt à quopiam redametur, cum in amore conciliando candor synceritasque mentis, non magicæ violentiæ conquirendæ sint. *Plin. ibid.*

FOECVNDITAS. CAP. VII.

NIMIRVM vero fœcunditatis hieroglyphicum est Lepus, animal vtpote rei Venereæ deditissimum. Nam fœmina dum interim quæ peperit lactat, identidem superfœtat, neque vllum vmquam parturiendi facit interuallum. B Mas vero præter id, quod more marium progenerat, fœtum ipse quoque concipit, & excludit, parique cum fœmina modo educat. De quo scribit Archelaus, benignam fuisse naturam, quæ innocua & esculentis tantum nata animalia, fœcunda fecerit, quibus etiam vtramque vim tradiderit, ac masculo-fœminas esse omnes, ac sine mare æque gignere voluerit. Aristoteles tamen hoc omnino pernegat, maremque in ijs & fœminam separatim agnoscit: quia vero fœmina sæpenumero marem superueniat, factum vt rerum ignari mutuo eos impleri coitu crediderint. *Idem Plin. lib. 8. c. 55.* Cæterum Archelao Philostratus, Plutarchus, & plerique alij subscripsere, qui cum longo post Aristotelem tempore fuerint, neque quid ille tradidisset ignorauerint, haudquaquam credibile est eos rem, de qua tam perspecta esset apud omnes obseruatio, temere ausos asseuerare. Nam Philostratus ferre quidem omnes in vtero partum ait, fœminas tamen non nisi ad conceptum idoneas agnoscit. Democritus huiusmodi sexus mutationem per varias vices fieri, dubio procul affirmat, quod alij viderint.

C SOLITVDINARIVS. CAP. VIII.

NON imperite nõnulli hominem solitudinarium, & reliquorum contubernia declinantem, per Leporem in cauum se proripientem descripsere: numquam enim duos pluresve in eodem cubili versari comperias, sed qui maxime vicini sunt, vnius vel circa iugeris interuallo secubant: cumque se recipiunt cubitum, ne deprehendi possint, multum prius hac & illac discurrunt, vestigiaque varijs ambagibus obturbant, postremo magno sublati saltu, in cauum quieturi prosiliunt, author Plutarchus. Sane Salomon Parabolis, Lepusculum sapientibus sapiẽtiorem dicit, qui cum optime suam intelligat imbecillitatem, ad cauernosas lapidum latebras confugiat, infirmitatemq; ita suam tueatur. *Leporis prudentia in se cõseruando. Prouerb. c. 30.*

CONTENTIO LAVDIS. CAP. IX.

PVLCHERRIMVM vero mihi commentum illud inter hieroglyphicas literas videtur, quo veteres Ægyptij contentionis illius studium, quam Æmulationem appellamus, ab Hesiodo D maximo opere commendatam, cum iurgiosam & inuidam illam alteram vituperet, per exanimatum Leporem & Canem sese cohibentem effingebant, cuius picturæ causam Plutarchus idem pulcherrime delineauit: Canes, dicens, qui Lepores insequantur, si contigerit vt eos vi necent, discerpere, & sanguine sese proluere, inquinareque mirifice gaudent: quod si animum Lepus desponderit, neque vllum iam effugio locum superesse viderit, quod plerumq; accidit, quantumcumq; spiritũ habet in intentissimo consumat cursu, vt ita deficiat exanimeturq; ; tunc cõpertum est Canes simulac ita exanimẽ conspexerint, omnino nõ attingere, sed consistere, sibique temperare, motare caudas, argumentumque manifestum omnino præbere, *Æmulationis symbolum.*

se non carnium sed victoriæ tantum gratia decertasse: atq; hoc sæpissime & passim euenire, vna venatorum omnium asseueratione cõfirmatur. Quod vero de Leporis cursu dicebamus, id in memoriam adducit quod reprehenditur à Quintiliano M. Varro, qui dixerit, se à præceptore audiuisse Leporem quasi leuipedem dici. Sedenim apud Varronem legas Leporem Græcum esse vocabulum, Siculosque quondam è Græcis λέποριν dicere, cum tamen nõ neget facilè euenire potuisse, vt cum à Roma Siculi sint orti, quod in veteribus annalibus habebatur, hinc vocabulum illuc tulerint, eodem apud nos relicto nomine. Quoniam vero controuersia nunc magna est, vtrum Dasypus & lepus vnũ idemq; sit animal, an diuersa, loco Plutarchi superius citato manifeste scriptũ, *Canes qui dasypodas insequatur*. Mox de eodem animali; *Quod si λαγωὸς animum desponderit*. Vterque autem omnino hirtipes, id sibi vult δασύποδες. Iam & antiquum dictum ostendimus, δασύποδος κρεῶν, quem Liuius Andronicus Lepus vertit. Plinius tamen Dasypum distinguit à Lepore, vt eo loco: *Pili acute exeunt Dasypodi in buccis intus, & in pedibus, quæ vtraque Trogus & in Lepore deprehendit*. Et alibi: *Coagulum inutile Leporis, Hœdi laudatum, præcipuum tamẽ Dasypodis*. Alibi: *Lepus omnium prædæ nascens, solus præter Dasypodem superfœtat*. Alibi: *Superfœtãt & Dasypus & lepus tantũ*. Alibi: *Dasypodes omni mense pariũt & superfœtãt, veluti Lepores*: qui quidem loci, vt cõgruant, Delio indigẽt natatore, ita confusa omnia. Sedenim quæ Plinius de pilis loco primo posuit, mera sunt Aristotelis verba. Sunt autem ex peritis qui Dasypodem Plinio positum pro cuniculo arbitrantur, quem nusquam nominat Aristoteles. Sane Varro tria ponit Leporum genera, vnum Italicum, primis pedibus humilibus, posterioribus altis, superiore parte pulla, ventre albo, auribus longis. Secundum genus Gallicum, idque plurimum candidum, quales passim Alpes etiam Noricæ progignunt. Tertium quos Hispania producit, similes nostratibus ex parte quadam hos cuniculos vocant. Si quis autem vnum atque idem animal esse contenderit ex Plutarcho aut aliis, idque liquido docuerit, gratiæ illi merito debebuntur.

De Dasypo & Lepore Authorum opinio.

HISPANIA. Cap. X.

VLTIMUM autem genus hoc omnino Hispaniæ est hieroglyphicũ, vt cernere est in quibusdam Hadriani numis. Et Catullus ab hoc animalum genere Hispaniam insigniuit, vbi dixit in Epigrãmatibus, *Cuniculosæ Celtiberiæ fili*. Leporem verò & currum Rheginorum fuisse monetam, apud Pollucem legas. Nam Anaxilas Rheginus cum Olympia vicisset, Rheginorum numis & Leporem & currum impressit, de quo etiam Aristoteles lib. Rhetoricor. 3. Aiunt vero Lepores in Sicilia olim non fuisse, importatos vero per hunc Anaxilam, hanc illi memoriam comparasse: aduectionem enim ex curru significari, nisi quis victoriam malit.

Plin. libr 8. cap. 55.

TERIUNGI MILITES. Cap. XI.

OBSERUES autem alicubi Lepores duos dimidios coloris lutei in punicea parma, cuius medium rubra occupat columella, supra quam pila lutea, facie insignis humana, coloris idemtidem lutei sustinet. Gestamen id erat ordinis TERIUNGORUM sub magistro militum præsentiali merentium.

Militia veteris parma.

VALENTIANENSES. Cap. XII.

IN eadem veteri militia, lutea erat parma viridi circulo circunscripta, in cuius medio columella punicea ab imo margine ad centrum vsq; porrigebatur: inde duæ lunulæ coloris eiusdem sese in aduersum incuruabant, inferiori parte columellæ applicitę, superiore aliquantulum dissidentes, à medio vero columnæ Lepores duo dimidij, colore ipsi puniceo, sed densiore, in diuersa prosiliebant. Insigne hoc erat, vt vetusta indicant monumenta, VALENTIANENSIUM, à Valente Principe delectorũ, qui sub illustri viro Magistro militum per Thracas militabant.

DE VULPE. Cap. XIII.

VULPEM Lepori subiungere non incongruum videtur, quare eius quoq; significata suscipiam explicanda: quãquam apud Ægyptios super ea nihil aut minimum quid traditum reperias. Tota vero Vulpes Græcorum & Latinorum est.

CALLI-

A

CALLIDITAS DOLOSA. CAP. XIV.

PER eam vtique vafrum, callidum astutumq; hominem, ac dolis omnibus instructum significari tradunt, de qua Horatius:

Nunquam te fallant animi sub Vulpe latentes. *De arte poetica.*

Huic dolos à natura datos Lucretius atteſtatur. Et apud Varronem insignis adeo est animalis huius calliditas, vt Vulpinari inde verbum cõfictum fuerit, quod ἀλωπεκίζειν dixere Græci, cum astute doloseq; fieri aliquid, exprimere significantius voluerint, atq; etiam pro decipere ἀλωπεκάω, hinc αἴθωνα Pindarus Olympijs Agesidamo nuncupat, idq; διάπυρον, quippe promptitudinem, & sagacitatem morum significare ait Demetrius Triclinius eius interpres. Verba Pindari sunt:

——— Τὸ γὰρ
Ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἡ ἀλώπηξ,
Οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος. *Non. Marcell. en Varrone.*

B hoc est, *Neque callida Vulpes, neque latè rugientes Leones quem à natura acceperint morem immutarint.* Vulpem sane Siculi ob versutiam facillimamque in deludendis Canibus motationem, dolique promptitudinem, Cynædum appellauere. Denique hæc, vbi quid vafrè sciteque dictum factumve fuerit in Æsopicis fabulis principatum obtinet, veluti Dauus in Comœdijs, atque apud Philostratum fabularum choream circa Æsopum lasciuientem ductat, & Vulpibus apud Claudianum, Rhadamanthi sententia, fallacium hominum animæ immittuntur. Assertor noster super Herode loquens: *Dicite*, ait, *huic Vulpi*, subdolam nimirum & vafram eius astutiam notans, de qua Plutarchus in Moralibus ait: *Pardum Vulpem olim contemnere solitum, quod ipse tot colorum lepôre pellem variegatam haberet, cui Vulpes respondit, in animo sibi esse eam colorum varietatem, quam ille haberet in tergore.* Ideo autem Vulpem senem laqueo capi non posse, dictitatum. Et vt semel dicam, vel à Prophetis, vt ait Adamantius, nec Vulpis nec Lupi nomen vmquam fuit ad bonum aliquod vsurpatum. Quod verò in Diuinis literis legitur, *Partes Vulpium erunt*, indicat in manus dolosorum & fallacium versutorumque hominum tradendos hostes, diceret Euthymius, cuiusmodi feruntur esse Palæstini, à quibus Saul vna C cum exercitu in insidias tractus, occidione occisus est. Quamuis Adamantius dici de ijs interpretatur, qui extremo iudicio dæmonibus malis addicentur. Sunt enim hi Vulpes illæ, quæ vineas Domini corrumpunt, vt apud Theocritum puerulo fœcundam vitem custodienti, Vulpes duæ insidiantur: quarum vna maturescentes vuas populatur, altera panarium properat exhaurire. Et quod ad Theocritianum hoc facit, Aristophanes Equitibus, milites Vulpibus assimilauit, quod racemos esitent per agros, dissipatisq; vitibus non exiguam, quaqua incubuerint, pauperiem faciant. *Luc. 13. 32.* *Psal. 63. 9.*

MALA COGITATIO. CAP. XV.

ILLÆ vero (vt ad sacra redeamus) quæ Canticorum Cantico Sponsi iussu capi iubentur, quia noua teneraq; vitium germina corrodunt, prauæ cogitationes sunt, & intelligentia peruersa; quæ à genio malo suggeritur. Nouellas porro Vulpes occupari iubet, prius scilicet, quam adolescant & altius insideant, fiantq; aduersus rectè viuendi rationem pugnaciores. Dum enim mala cogitatio in initijs est, de corde facile potest exturbari: quæ si frequẽter iteretur, diutiusq; insuescat permanere, quo-D dam quasi vsucapionis iure, animam facillimè ad consensum adducit: confirmato autem intra cor consensu, procliuis inde est ad peccandum effectus. Hinc illa Nasonis admonitio:

Opprime dum noua sunt subiti mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistat Equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vuas,
Et validas segetes, quæ fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus vmbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.

Itaque

Principijs obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas conualuêre moras.

MAGNVS CONATVS CVM DOLO. Cap. XVI. A

SI quid autem omni conatu, omniq; arte doloq; factum, hieroglyphicè veteres ostendere voluissent, Leoninæ pelli Vulpinam assuebant, quarum altera vires, altera fraudes indicaret: id quod, vt inquit Plutarchus, adagij loco sæpe vsurpatum est à Lysandro. Dicere namq; solebat is: *Leonis spolio Vulpeculæ pellem assuendam*, quippe, vbi per vires sufficere non posses, & astrum & dolos adijciendos. Omnem enim is ingenij vim ad hostes dolo fraudeq; decipiendos conuerterat. Quam sententiam secutus Maio, *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* ait. Dixerat vero longe prius Pindarus in hanc sententiam,

Plut. in Lysandri vita.

Æneid. li. 2.

Pind. in Isthmiis.

——— Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼς
Θυμὸν ἐρεβρεμέθαν θηρῶν λεόντων
Ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ.

Leonibus vastum rugientibus audacia animum ministrat ad inuadendum, consilium verò Vulpes.

B

RATIOCINATIO. Cap. XVII.

AD hæc nonnulli adiungunt, hominem discursu mentis & ratiocinatione vtentem, per Vulpem significari, quæ aurem ad terram apprimat: ea enim paludosam aliquam regionem peragratura, si de soli firmitate dubitauerit, aure admota terræ contatur, an strepitum sentiat exploratura, quem vbi percepit, non esse soli firmitudinem coniectat, sed infirmum & voraginosum locum, ideoque non progreditur: nullo vero audito sonitu, omni semota contatione ire pergit audacter. Videtur autem inde vti ratiocinatione, vt obseruabat Plutarchus, perinde ac si quod strepit moueri cognoscat, quod mouetur infirmum esse, quod vero infirmum, inaccessibile. Tradit idem author, Thracas in paludibus explorandis huiusmodi Vulpium indagine plurimum vti, quas in obsequium assuetas alunt, & ad huiusmodi negotia præmittunt.

Vulpis indagatio diligens.

MVNIMENTVM. Cap. XVIII.

C

QVOD si munimentum ab insidijs alibi per Platani folium à Ciconia gestatum, nidoq; illatū suo, & per rutæ ramusculum ad alam Gallinæ summissum, significari diximus, non erit incongruum idem hoc hieroglyphicum per Vulpem, quæ scillam gestet exprimere: illa enim scillam latebris apponit suis, vt à Luporum iniuria tuta sit. Nam Lupum conuelli aiunt scillæ contactu.

DE FIBRO. Cap. XIX.

FIBRI significata dicturus, id primum ambigi video, numquid is Castor sit, quo de apud Horum mentionem factam inuenimus. Nam qui Castoris ingenium, mores & faciem describunt, eadem ipsa pingunt, quæ veteres nostri de fibro retulêre: eumdemque & fibrum & Lytram Varro ponit, fibrosque eos appellari quasi fimbrios dicas, ab extremis fluminum oris, in quibus maximè versantur. Succidunt enim arborum radices per fluuiorum margines, vbi cubilia sibi parant. Vnde Plautus: *Sic me subas quotidie quasi fiber salicem.* Sunt qui extremas fluminum oras lytras olim dictas autument, & antiquos fibrum pro extremo posuisse. Vnde in sagulis fimbriæ, & in iecinore extremum fibra, hinc Fiber dictus. Sunt tamen qui lytram diuersam à fibro velint, & fibrum à Castore, Castoremq; à lytra aliud esse animal contendant. Sed enim tres eiusdem generis species obseruarunt Scythæ, rusticum, nobilem, & regium, quos à villorum mollitie & colore, neq; non magnitudine distinxere, delicatissimum omnino Lutram appellantes. Accolere vero omnes fluuiorum ripas, foramina diuersa facere, mutare domicilia pridie quam flumen crescat, in conuectandis in cauum pomis, miræ esse solertiæ. Horum porro testes Castorea nuncupari: vimque maximam esse ijs, qui nascuntur in Ponto, in alijs regionibus non æque pollere. D

Fiber quid, vnde dictus, & eius species.

PETV-

A

PETVLANTIÆ SVPPLICIVM. Cap. XX.

PER animal hoc Ægyptij Sacerdotes eum, qui pœna sit affectus ob nequitiam, qua fuerit in muliere aliqua petulans, significabant. Proditum enim est, fibrum in venatione deprehensum suos sibi testes abscindere, atque eos proijcere, gnarum se eorum præcipuè assequendorum causa peti. Nam & adulteri eadem affici pœna solent, vt deprehensi præsectis testibus dimittantur. Omnibus vero animalibus natura duce ostensum, vt & commoda sua norint, & nocentia contrariaque sciant declinare. Hinc illud epistola Saporis regis ad Constantium Imperatorem, cui suadere conabatur, vt bona Asiatici regni dimissa parte, quieti & incolumitati suæ consuleret, hoc bestias factitare dicens, quæ cum aduertant, cur maximo opere capiantur, illud propria sponte amittant, vt viuere deinde possint impauidæ. Amputari tamen hos ab eo animali cum capitur, negat Sestius diligentissimus Medicinæ professor: quinimo paruos esse substrictosque & adhærentes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse: adulterari autem renibus eiusdem, qui sunt grandes, cum veri testes exigui B admodum reperiantur, ammoniaci coloris circumdati liquore, veluti mellis cerosi, odoris grauis, gustu amaro & acri, vt sternumenta olfactu moueant. Vtcumque verò, siue sponte, siue vi testes auferantur, cum satis constet eos ea præcipuè de causa conquiri, non inepte datus hieroglyphico locus, vt per id animal id supplicij genus ostenderetur, quo mœchorum lasciuia puniri consueuit, atque ita male tractari.

Pœnæ adulterorum.

ATRI FESTIQVE DIES. Cap. XXI.

SVNT qui atros festosque dies per fibros ita distinguant, vt cum festum significari velint, anteriora eius pingant, propterea quod populi plerique, qui nostræ pietatis ritu viuunt, à Ponto & à Septemtrione in Pannoniam vsque porrecti, anterioribus membris pro carne vescuntur, posterioribus piscis loco: caudam vero eius animalis, quæ præpinguis prægrandisque est, salitam plurimum conditamque pro tarico pisculento habent, eaque ieiuniorum tempore, quo nobis constitutione Pontificia carnibus interdictum est, mensis inferunt: eiusmodi enim dies pleræque nationes Atros C vocant, quibus carne vesci ex lege nostra non licet. Ea vero illi ratione se tuentur, quod posteriores fibri partes aquis semper innatantes, piscem dicant, & esse arbitrentur: quia scilicet animal id tam aquaticum est quam terrestre, cum in extremo riparum semper degat, partem quæ caput versus tendit, terræ dedicarunt, & carnem esse voluerunt.

Dierum distinctio per fibros.

DE TALPA. Cap. XXII.

QVONIAM vero Talpa nonnihil habet similitudinis cum fibro, quo ipsa quoque in terræ cauis habitat, vt de ea post fibrum dicamus, admonemur.

CÆCITAS. Cap. XXIII.

VVLGATISSIMVM est Talpam pro cæcitate poni, vulgatiusque prouerbium, τυφλότερος D ἀσπάλακος: propterea quod animal perpetuæ cæcitatis tenebris damnatum est, lucemque ita habeat aduersariam, vt simulac ad diurnam claritatem eductum fuerit, emoriatur. Atque hoc illud est quod in Academicis quæstionibus ait Cicero: *Quid Talpam? num desiderare lumen putas?* Nihil ea prorsus videt, neque quidem oculos habet, vt veteres tradidere: vt vero obseruarunt alij, habet vtique partes easdem omnes, quibus oculi integri constant, nigricantem quippe illum orbiculum, & quod intra eum continetur, quam pupillam vocant, atque etiam portionis albidæ ambitionem, sed non tam liquido, quam oculi conspecti & eminentes. Nec in partem exteriorem apparere hæc possunt, propter cutis, quæ crassiuscula circum obducta est, corpulentiam: vtpote cum natura inter generandum lædatur, atque ita opus inchoatum relinquatur. Vtcumque, apud Hesychium Talpa huiuscemodi cæcitatis ergo hieroglyphicum est & ignorantiæ, cum oculus sua pollens vi, cognitionis & intelli-

intelligentiæ ſignum habeatur. Eucherius hæreticos per Talpam in Diuinis literis accipit: vtpote qui, A
licet aliquid cernere videantur, ipſum liquidæ veritatis lumen minime diſcernunt.

AVDITVS E LONGINQVO. CAP. XXIV.

NEQVE vero deſunt, qui auditum ex quantumuis remoto loco per Talpam ſignificari tradant, liquidius ſiquidem audiunt Talpæ obrutæ terra, tam denſo atq; ſurdo naturæ elemento. Quinetiam exploratoribus mos eſt, caput in ſcrobem aliquam ſummittere, cum procul aduentantes turmas, vel equitatum præſentire voluerint.

PRÆSAGIVM. CAP. XXV.

Cor Talparum ad præſagium vtile.

FVERVNT & qui per hoc animal præſagium intelligi aſſeuerarent. Explorarunt ſiquidem Magi, vt Proclus tradit, cor Talpæ ad præſagium mirifice conferre. Nam, vt Prophyrius etiam atteſtatur, veteres illi diuinatores ſimulac Talparum corda deglutiſſent, accipiebant ſubinde præſentem animam Dei ritu vaticinantem: quod ſimilitudinem quandam habet cum auditu illo promptiſſi- B
mo: ſiquidem quæ præſagimus minime cernentes, ſentire videmur tamen. Fuiſſe vero Talpam in cultu apud imperitam rerum vetuſtatem didicimus ex Eſaia, vbi dicit: *Simulacra quæ fecerat ſibi, vt adoraret Talpas & Veſpertiliones.* Alij interpretantur, idola ſua abiecturum hominẽ in foramina Talparum & Veſpertilionum.

Cap't 3. v. 20.

DE MVSTELA. CAP. XXVI.

IDEM vero vaticinium Muſtelam huc acceſſit, quod perſuaſum ſit quandam eius diſciplinæ vim in ea conſiſtere.

ARVPSEX. CAP. XXVII.

ARVSPICEM enim, vel eum qui quoquomodo futura prædiceret, per eius imaginem ſignificari dixerunt; eaq; ob idipſum Thraſybuli ſimulacro, quod in Olympia dicatum erat, adſculpta fuit, vt meminit Pauſanias: illi enim præter diſſectum Canem, qui iecinoribus patefactis adiacebat, Muſtela quoque dexterum humerum obrepebat: ſingula diuinationis hieroglyphica. C

INFORTVNIVM. CAP. XXVIII.

PER eandem pictam infortunium etiã intelligebant: animal inauſpicatum infauſtumq; eſſe perhibetur ijs, quorum habitet domos: inſidiatur ſiquidem domeſticis animalibus, præſertimq; auibus tam altilibus, quam nidum ſub tecto facientibus, eaſque ad internecionem vſque perſequitur. Occurſus eius pleriſq; religioſus habetur. Alij etiam in negotijs obeundis vel nomen ipſum horreſcunt: vtpote contrarium efficaciæ. D

VIRAGO. CAP. XXIX.

Muſtulæ genitale.

HORVS Ægyptiacus author ait, per animal hoc mulierem virilia facinora pertentantem oſtendi, propterea quod oſſeo ſit genitali prædita. Impedior autem verecundia, ne ſignificatum hoc apertius explicem, quamq; inter ſeſe mulieres turpitudinem, abſque viris exercere nonnumquam deprehenſæ ſint. Id potius ponam, ſingulare ſtranguriæ remedium eſſe genitale id, ſi raſum tritumque detur: vt Ariſtoteles de hiſt. animalium teſtatur. Nam & Strophilus ſcribit, muſtelæ genitale eſſe ſolidum inſtar oſſis, cuius ramenta, ſi in potu dentur, ſingulare remedium ſit vrinæ ſtillicidio. Eam à Thebanis coli ſcribit Ælianus, quod Alcmenæ Herculi pariundo laboranti, opem tulerit haud contemnendam.

A

DE MVRE. Cap. XXX.

MVREM associari sibi deposcit mustelæ nomẽ, cum præsertim in omni familiari supellectile corrumpenda, non minorem mus iniuriam & detrimentum afferre soleat, quam mustela.

DETRIMENTVM. Cap. XXXI.

PRÆCIPVVM enim eius est significatum, vt hieroglyphicum detrimenti sit atque perditionis: is siquidem, vt apud Ciceronem est, dies ac noctes aliquid semper rodit, ac omnia quæ rodit inquinat & inutilia reddit. Quare in ostentis quoque, si mures aliquid corrosissent, perniciosa portendi aiebant ijs, quorum instrumẽtum aut opus esset, quod ita corruptum erat. veluti ante Marsicum bellum, quod clypeos Lanuuij abrosissent, maximum id portentum aruspices dixerunt, & eorum quæ subsecuta sunt incommodorum indicium. Iam & Carboni Imperatori mures exitium abrosis falcijs, *Portenta ex Murib. aliquid corrodentibus.*
B quibus in calceatu vtebatur, portendere. Sed salse risit hæc Cato, cum eum quidam consuleret, quid ostenti esset, quod sorices noctu caligas abrosissent: respondit enim is, non esse ostentum si sorices caligas abrodant, sed si caligæ sorices ipsos abrosissent. Sedenim Cicero, quamuis id & ipse ridere videatur, cum iam Respublica titubare cœpisset, Platonis politiam corrosam turpiter à muribus apud se deprehendit. Et si parua licet conferre cum magnis, nos quoque portenta hæc tetigere. Nam quamprimum Romam applicui, sedemque ibi fixi, ne miserrimas incensæ, deuastatæ, ac pene dirutæ patriæ calamitates, fœdissimasque clades ante oculos in dies mihi atrociores spectando fieri sentirem, mihi accidit vt pulcherrimum Horatij opusculum, quod in delicijs habebam, mures à licijs, quibus conglutinatus erat, protinus abroderent, omnibusque paginis ita discissis inutilem codicem efficerent: mox & Pindarum aggressi, eum quoque ab eadem parte qua plicatus conglutinatusque erat, inquinarunt, quod ostenti loco fuisse, euentus postea comprobauit, non esse tunc Romæ locum Musis, & amœnioribus his disciplinis: idque magna & studiorum meorum & diuturni temporis iactura compertum habui, donec vicesimo post anno, ex quo huc migraueram, Hippolyti Medicei di-
C scipuli mei liberalitate atque beneficentia, fui tandem subleuatus, vsu rerum ad vitæ necessitatem, quod satis esse duxi, suffecturo.

OPTIO. Cap. XXXII.

EODEM vtebantur hieroglyphico Sacerdotes Ægyptij, si optionem atque iudicium significare voluissent. Mus quippe plures diuersosque panes aut poma nactus, purissimum optimumq; ex omnibus quo vescatur, deligit. Quapropter in panificijs emundis, optionem ex huiusmodi murium indicio facere solitum est multis. Idem in fructibus alijs, præsertimq; melopeponibus, summa nepotum curiositate obseruari videmus: cum eos meliores esse constet, quos mures cœperint abrodere. Plinius vbi de Ponticis muribus loquitur, mirari videtur, quonam modo authores intellexerint eorum palatum in gustu sagacissimum esse. *Melopepones meliores, qui.*

IMBECILLITAS. Cap. XXXIII.

D SVNT qui per murem exanimatum, imbecillitatem intelligi posse tradant: is siquidem minimo quoque incommodo exanimascit: plerumque vero sponte moritur effluentibus intestinis, hinc κατὰ μυὸς ὄλεθρον dici solet, qua similitudine Menander vsus est, vt citat Ælianus lib. 3. cap. 10. cum valetudinarius quispiam ipsa fuerit naturæ imbecillitate consumptus. Muribus enim in vniuersum vita breuissima, vnde musculus apud Horatium alteri ait: *Viue memor quam sis æui breuis.* Sunt qui putent soricem ea de causa dictum, quia σαπρὸν apud Græcos putridum significet, quod huic qua de loquimur imbecillitati congrueret. Sedenim multo magis placet eorum sententia, qui quemadmodum suem ἐξ ὑὸς à nobis factum constat, ita ἐξ ὕρακος soricem deductum asseuerant. Nicander sane ὕρακας mures appellauit Æolum lingua, apud quos ὗς, hoc est, sus, ὕραξ dicitur. Murem vero, quod rostrum habeat suilli perquam simile, Suis etiam cognomento dicunt, quod interpres Nicandri *Serm. lib. 2. Sat. 6.*

obseruauit. Sus vero sorexque tanta concordia naturæ consentiunt, vt quod Magi tradunt, si quis A muris iecur in ficu porco vorandum dederit, animal id eum qui dederit, nullo edito grunnitu vltro deinceps adsectetur quoquo ierit, quod ego Patauij factum memini nonnullorum iuuenum astu, qui ganeæ potius quam disciplinis dediti erant, non sine totius viciniæ querelis, quæ sibi porcos incertis authoribus abduci lamentabatur.

AMATORIÆ DELICIÆ. Cap. XXXIV.

LONGE vero diuersum illud, quod illecebras amatorias, petulcioresque lasciuias per album murem significare, non Ægyptiorum modo commentum, verum & Græcorum fuit. Nam de muris salacitate multa sunt à plerisque prodita : sed præcipuè mihi videtur Plautus rem expressisse, vbi Phronesium Dinarcho suadere conatur, vt multiuolus sit in re venerea. sic enim ait: *Sed tamen cogitato mus pusillus quam sit sapiens bestia, ætatem qui vni cubili nunquam committit suam, quia si vnum obsideatur, aliunde profugium quærit.* Moris vero fuisse, muris nomine amatoribus adblandiri, ex Epigrammatarij versu noscitur:

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas. B

Auctor Ælianus li. 12. c. 10. Ob notissimam verò muris salacitatem, mulierem quandam portentosæ libidinis, qualem nostri Messalinam fuisse memorant, ab Epicrate Myonam, quasi nos Murinam dicamus, appellatam ait Aelianus.

INTAMINATA MVNDITIA. Cap. XXXV.

Mus albus quis. QVEM vero intelligat Ælianus & Philemon per album murem, nemo ex nostris, quod hactenus legerim, explicauit : si tamen ad Plinium & alios probatissimos authores aspexeris, eum esse conijcies, quem Armenium vocamus, villi pelliumque mollitie delicatum, Francisci Petrarchæ versibus pro castitatis hieroglyphico nobilitatum : vtpote qui delicatioris cuiusdam munditiæ exemplar haudquaquam ignobile esset, cui scilicet spurcitia tantæ sit abominationi, vt limo ante ostium caui illito, capi potius à venatoribus, quam eo fœdari patiatur : quod cum sanctioris sit amoris proprium, intemeratæ castitatis symbolum, quæ diuina tantum flamma succendatur, à peritissimis rerum ponitur. C

ARGIVI. Cap. XXXVI.

INVENITVR & in numis muris signum : eam vero Argiuorum præcipuè monetam fuisse, Plutarchus ait, apud quos fuisset moris, vt numum imagine muris insignitum cuderent.

DE FELE. Cap. XXXVII.

Plin. lib. 10. c. 73. SI pro Æluro Felem reddidero, satis scio paratos emissarios esse qui medentibus inuadant. Sed enim quæ Plinius de Fele refert, dum quærit quo silentio, quamque leuibus vestigijs auibus obre- *Varia Felis nomina.* pant Feles, quamque occulto speculatu in musculos insiliant : tum ea quæ ab Anniano Poëta memorantur apud Gellium, quæ ab Ægyptijs eo supersunt memoriæ prodita, cuius oculi ad vices Lunæ, aut ampliores fiunt, aut minores, domestico huic animali, quod Albertus modo cattum, modo Murilegum appellat, congruere manifestum est. Sunt & qui Musionem vocent: Felem autem alij, quæ vul- D go Felina, alij qui Martes appellatur, esse volunt, eoq; & Varronis & Columellæ authoritatem trahunt. Nam quæ illi vna cum Nicandro de venatu auium clandestino nocturnoq; tradunt, Martem id facere satis exploratum est. Sed quoniam de harum nomine plerique certant, ne temere vni magis quam alteri faueamus Æluri vocabulum interim vsurpabimus, de quo in antiquo Festi Pompeij codice hæc adinueni : *Est Aelurus animal Leoni cum procreatur persimile, olim syluestre : maxime muribus aduersatur, salax, oculi cuius acie flammea, ad imitationem Lunæ crescunt & decrescunt. Nam veluti Luna pro solaris luminis participatione faciem quotidie variat, ita Aelurus pari cum Luna conditione afficitur : nunc aucta, nunc imminuta pupilla, prout Lunæ orbis nunc se plenũ, nunc dimidiatum, nunc cauum, nunc tuberosum ostentat. Licinius Vmbrei in Nerea : Murium strages Aelurorum oculi, vt minuti Lunam ariolantur.* Quibus quidem verbis

A verbis nescio an explicatius cattus noster domesticus à quopiam describi possit. Sed quoniam de Æluro satis constat, de Latina locutione nondum per hos liquet, quamuis totiens Cicero Felem & Canem inter Ægypti numina socialiter enumeret, dubio procul cattum intelligens. Æluri ipsius, si catti nomen ita abhorrent, significata referamus.

IMPLORATIO. CAP. XXXVIII.

VETERES cum hominem in manus hostium illapsum, qui miserabiliter auxilium imploret, indicare vellent, Soricem pingebant ab Æluro comprehensum: exauditur enim statim miserabilis eiulatus, & vox veluti auxilium implorantis vbi mus in dentes incidit eiusmodi: vnde prouerbium: *Sorex Hecaten.* Causam Simnius Capito sic interpretatur: quod is qui in manus hostium incidit, illorum ducem implorat. Est vero Ælurus (vt Verrius ait) sub tutela Hecates. Apud mythologos inuenias Iouem ludicro certamine Apollinem cum Hecate tenella adhuc ætate commisisse, argumento proposito, vt ipsi quoque certatim animalia conformarent atque producerent, terræque theatrum implere procurarent: tum Apollinem statim hominem protulisse, aduersus quem Hecate Simiam opposuerit à se factam: exceptam risu rem, Apollo Leone terribili producto, interturbauit. At Hecate ludo etiam indignata vinci, Ælurum genuit. Maiore hinc Apollo effusus risu Murem in Hecates ludibrium protulit: illa magis indignata cum vi non posset vincere, ad artes conuersa, Simiam in Leonem, Ælurum in Murem acriter incitauit. Leo diu à Simia natibus eius affixa, tota est arena ad furorem vsque exagitatus, Mus aufugiens ad Apollinis pedes procubuit, atque ita seruatus. Vlturus autem Leonis iniuriam Deus vim medicam in Simiæ sanguinem immisit, qua Leo febre correptus sanaretur: atque ita factum, vt Leo semper Simiæ pastum appetierit. Æluri autem genitale semen ita reddidit igneum, vt eius generis fœmina, de re omni animantium generi voluptuosa, & angi & cruciari ad miserabilem vsque vociferationem, compellatur. Alij rem tametsi manifestè fabulosam, ita gestam memorant: Solem & Lunam initio rerum in certamen deuenisse, vt terram animalibus replerent, cura eiusmodi illis à summo opifice demandata, statimque Leonem ea, qua insignis est, specie à Sole conformatum: Lunam vero æmulatione concitam, cum Deos omnes in nouæ belluæ admiratione detentos animaduertisset, neque opus id æquaturam se consideret, Ælurum protulisse, animal quippe Leoni perquã simile, sed & armis & specie tanto inferioribus, quanto Luna ipsa Sole deterior est. Oborto interim inter Deos risu, indignatum Solem eam fuisse Lunæ temeritatem, vt secum ausa esset contendere, Murem e uestigio procreasse, vt Æluri contentionem eluderet. tum Lunam maioribus ingenij viribus conuocatis, quantacumque potuit arte conatuque, quantoque maxime studio proficere potuit Simiam progenuisse: id quoq; animal cum ridiculum adeo apparuisset, elususque omnium cachinnatione Lunæ conatus fuisset, adeo id indignè Luna tulit, vt sempiternas inter Simiam & Leonem, neque non inter Ælurum & murem, commiserit inimicitias.

Prouerbiũ, & eius explicatio.

Altera prouerbij declaratio.

LVNA. CAP. XXXIX.

APVD Ægyptios sane Æluri præcipuum hieroglyphicum erat, vt ex eius imagine Luna intelligeretur, in cuius cultum magna Ælurum veneratione prosequebantur. Satisque constat eum qui animal eiusmodi vel incuria occidisset, populari tumultu varijs supplicijs male tractari, & enecari solitum: cuiusmodi superstitionis exempla in Romanum ciuem edita sunt Ptolemæi illius tempore, qui à Romanis in societatem & amicitiam receptus est. Porro nullum apud Ægyptios Iside numen maius, neque venerabilius fuit. Isis vero, quamuis & Astrocyona è cœlestibus signis addictum habeat, in primis tamen accipitur pro Luna. Quicquid vero cum Luna consensum aliquem haberet. id apud eos honori habebatur. Ex quo vero Soli Luna maximè dicitur aduersa, Æluros lunare animal, sympathiæ vi animalia Soli notabiliter subiecta, genuino quodam odio prosequitur: vtpote Soricem, qui totus est Solis, adeo vt etiam, vti dictum est superius, illi Smynthei cognomentum indiderit.

Æluri ueneratio apud Ægyptios quãta.

ORTVS ET OBITVS RERVM. Cap. XL.

A

QVID vero sibi vellet Æluros ille in summo Sistri apice, sub quo forma illa orbicularis, cui quatuor veluti tintinnabula mobilia æquis inter se interuallis applicata erant, ex Plutarcho declaratum est: significabat enim hæc species omnia, quæ generationi corruptioniq; obnoxia sunt, lunari globo subijci, infra quem omnia mouentur & alternant, quippe quæ sint ex quatuor illis principijs, quæ Elementa placuit appellari, conflata, igne quippe, terra, aqua & aëre. Cur verò animal hoc Lunæ simulacrum excogitassent, ea affertur causa, quod tum varium est colore & astu, tum noctu magis quam interdiu exercitio deditum. Est præterea fœcundæ admodum salacitatis, temperaturæque cum Luna perquam simile. Nam vnum primo parere fertur, inde duos, inde tres, inde quatuor, atque ita vicissim ad septimum vsque peruenire, ibique sistere, ita vt toto vitæ cursu octo & viginti natos edat, quot itidem luces in Luna dinumerantur in Zodiaci transcursu peragendo. Adhæc eius facies à septimo quoque die, in aliam speciem abit. Verum quæ de animali traduntur, fabulosa forsan aliquando deprehendi possunt: illud minimè confictum quod de pupillis eius fertur, quæ non tantum ad Solis cursum quotidie commutentur, verum etiam ab incremento decrementoque lunaris globi quotidie varient, quod tum in alijs, tum in ijs, quos Syrianos vocamus, liquido apparet. Nam qui Ælurum describunt, & varijs eum maculis insignem memorant, eam sibi speciem videntur proposuisse.

Æluri & Lunæ sympathia.

B

MVLIEBRIS SALACITAS. Cap. XLI.

QVOD vero salacissimam fœminam per Aeluri fœminæ simulacrum nōnulli significari dixerint, non ea tantum causa fuit, quod plurimum Lunæ fœcunditatem, quæ humoris ab ea manantis beneficio tota terra mariq; luxuriat, admirarentur, quam etiam quod ipsius animalis ingenium ita affectum animaduerterent: fœminæ enim in eo genere natura admodum libidinosæ sunt & salaces, tametsi initium vix pati possunt: in quo, propter ignitam genituræ vim plurimum, vti dictum est, cruciantur, mares tamen ad coitum ipsæ frequenter alliciunt, inuitant, cogunt, puniunt etiam, nisi pareant. Vnde vulgo nunc homines, qui operam nequitiæ dant incontinentius, & pudore prostituto lasciuiunt, *Cattorum commercia frequentare* dictitamus.

C

DISSIMVLATOR TVRPITVDINIS. Cap. XLII.

VITIORVM dissimulatorem per micturientem Simiam suo loco significari diximus, quoniam ita in Hori codicibus impressis inueneramus: postea vero quam & manuscriptos codices & antiquos nacti sumus, non πίθηκον eo loco, sed αἴλουρον inuenimus, quod quidem vero propius visum est, cum eo omnes ingenio Catti sint, vt quanto possunt studio ventris excremēta, vel attracto, si copia sit, puluere sepeliant, vel alia re quapiam omnino occulant. Ægyptij sane cum in propatulo ac vijs ipsis cibum caperent, Cattorum tamen exemplo ventrem domi exonerare, atque id quidem clanculum, assuerant. Munditiem hanc Hebræi quoque iubentur obseruare, vt Deut.23. *Locum habebis extra castra ad quem egredieris ad requisita naturæ, gerens paxillum in Baltheo, cumque sederis, fodies per circuitum, & gesta humo cooperies quo releuatus es.* Qui mos & apud Persas tantæ fuit religionis, vt qui alio quopiam inspiciente non modo quicquam non euomerent, sed ne lotium quidem emitterent: quique palam id facere aggressus esset, facinorosa notabatur ignominia. Quid vero quod ad hanc vsque diem aiunt Alexandriæ vrbe Ægypti, totius orbis emporio frequentissimo celebrata, indigenas expuentem quempiam non aliter abhorrere, quam apud nos ludibrio & reprehensioni sit obnoxius, qui palam ventris crepitum emiserit?

D

AVGVSTEI. Cap. XLIII.

ET quoniam nostra omnis dictio ad sculpturas, picturasque & gestamina contendit, minimè dissimulanda sunt legionum atque ordinū insignia, quæ se pro re obtulerint: nam plerique hominum, cum in huiusmodi signa picturasve incidunt, quid ea sibi velint, anxie admodum percontari solent.

Signa militaria Catto insignita.

A solent. Ab Ægyptijs enim ea primordia sumpserunt, vel haudquaquam dissimilia sunt ab eorum inuentis. Cattus igitur in huiusmodi gestaminibus insigne fuit, vt vetustæ indicant inscriptiones, eius ordinis qui AVGVSTEI vocabantur: hi sub magistro peditum stipendia faciebant. Erat vero Cattus is prasini coloris in alma parma, quam ruber circulus ambibat, late marginem circumplexus, gestus eius vt currentis, reflexo in dorsum capite.

FELICES SENIORES. CAP. XLIV.

ALIBI dimidius Cattus rubri coloris in parma punicea dilutiore spectabatur, qui à margine rubro surrectus, pedibus ad lusum compositis, adblandiri videbatur. Insigne hoc erat, quantum ex vetustis ipsius reliquijs colligere potuimus, FELICIVM SENIORVM, qui sub eodem magistro peditum militabant.

ALPINI. CAP. XLV.

B SVB eodem Duce signum etiam militare fuit, in quo Cattus coloris punicei diluti, recta facie progrediens, habebatur in parma viridi, cuius marginem albus circulus ambibat. Gestamen hoc erat militum, qui ALPINI vocabantur.

Sed iam, Io. Antoni charissime, nolim otium tuum curiositate aliqua mea interturbare, dum morosa & leui forsan dictione studiorum tuorum cursum intercipio. Hæc igitur pro qualicumque munusculo ita ex improuiso comparato, satis fuerint: de reliquis, si argumentum minime displicuerit, alias plura coram conferemus.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XIV.

C

DE IIS QVÆ PER SERPENTEM IN GENERE SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CLARISS. CARD. BERNARDINVM MAFFÆVM.

D *IVCVNDISSIMA illa amicitiæ suauitas tuæ, meusque erga te cultus, & peruetus admodum obseruantia, quæ Romæ primum, vel à primis laudatißimæ adolescentiæ tuæ annis instituta, mox Patauii, quo ad ingenii cultum capessendum concesseras, clarißimarum virtutum tuarum ingeniiq́, sanctißimi cognitione aucta est: & tuo in omnibus rebus meis patrocinio confirmata, efficiunt, vt nullo vnquam tempore, neque longißimo quantumuis loco remotus, immemor tui esse poßim. Quare, licet aliquot abhinc annis te non viderim, nuncque maxime longe absis, & in Cardinalatus splendorem assumptus, necesse est te magnis omnino negotiis & occupationibus detineri: tam mihi tamen oculis inhæresis, ac si te coram continuo conspicerem. Hinc factum est, vt cum domi aliquantulum otii nactus lucubrationes illas, quas tantopere videre concupiscis, recognoscerem, easque in libellos vnamquamque suos dirigerem, earum partem ad te mittere cogitarim. Id opportune necne fecerim, non sat scio. at certe amanter & ex officio à me factum hoc certo scio: vt scilicet haberes istic, in ista qua fulges amplitudine, si tibi tantulum horæ vel à publicis curis, vel à tuis sanctioribus studiis vacuum relinqueretur, quod cum Pierio tuo loquerere, qui te semper vnice sancteque coluit ac obseruauit. Neque tamẽ tanquam summæ eruditionis tuæ nescius, arbitratus sum noui me quicquam allaturum tibi: verum quia nullum vnquam abs te sermonem vberiorem, dum vna fuimus, haurire me solitum meminerim, quam de literis & disciplinis, id dedi operam, vt de literis & disciplinis*

noster hic per libellum, quem ad te misi, congressus esset. Erit vero sermo de iis, quæ per Serpentis imaginem apud veteres significabantur, quibus & Aegyptii sacerdotes, & pleriq; alii, pro literis vsi sunt: quæ quamuis forte haud incognita sint tibi, decies tamen repetita placere semper poterunt, quæ de doctrina semel placuere: quare te ad rem recognoscendam, vbi primum per otium licuerit, spero non inuito animo accessurum. A

CAPVT I.

ANGVIS, atque adeo reptilium aliquot significata dicturus, cum pro varia eorum pictura, diuersisq; speciebus, varia identidem significata sint, curæ pretium esse existimaui genus eiusmodi prius tractare, cuius effigies excogitata est auspicacior, augustiorq; magno apud veteres in cultu habita, cærulea quippe facie, colore nitido, squamis pellucentibus, capite minime formidoloso: à quo nostræ erit dictionis initium. Cum his Basiliscum enumerant, tametsi eius animalis violentiam mortales reliqui longe aliter interpretantur. Post Basiliscum Aspis est, ac mox Vipera, à quibus Ægyptij multa hieroglyphicōn argumenta desumpsere, & diuinæ nostrorum literæ horum sæpe mentionem faciunt. Sed Dana illi suum religiose præferunt, qui opem omnibus præsentaneam polliceatur: quare quænam sint ea, quæ hinc significentur, dicere iam incipiamus. B

MVNDI MACHINA. CAP. II.

Serpens caudam depascens quid.

MVNDVM vniuersum Ægyptij sacerdotes describere volentes, Anguem qui caudam propriā depasceretur, eumque varijs insignem maculis pingebant, de quo Claudianus:

Perpetuumque virens squamis, caudamque reducto
Ore vorans, tacito relegens exordia lapsu.

Quod dubio procul significat omnia, quæ diuina prouidentia in mundo generantur, ab eodem cum solui cœperint, siue paulatim imminui atque deficere, in sese recipi, fieriq; illud propemodum, quod apud quosdam Æthiopiæ populos assiduo est in vsu: qui cum nullo alio nutriantur cibo quam piscium, humana deinceps cadauera piscibus obiectant, victum quem ab eis acceperāt ex seipsis rependentes. Hæc vero cauda ab suo animali corrosa, receptæ authoritatis assumptum illud significat, quod vno omnium consensu fertur, decrementum vniuscuiuspiam rei, alterius incrementum esse. Aiunt vero Phœnicum hoc fuisse hieroglyphicum, per Draconem in orbem redactum, caudamque suam deuorantem, id exprimere, vt appareat mundum ex seipso ali, & in se reuolui. Nam cum æterna sint elementa, neque corruptione, neque variatione per se vlla immutentur, corruptioni tamen ac variationi subiecta videntur, ea parte qua specierum informationi admiscentur, vi tamen ipsa incolum i permanente: quippe veluti ex literis nihil separatim significantibus apud Calchographos, siue impressores librarios dicere malimus, nomina componuntur, quæ aliquid copulata significant, mox vtilitate ipsa, impresso notatoq; libro, quantum vsui venerit, recepta nomina ipsa, dictionesq; omnes corrumpuntur, solutæ literæ incolumitati pristinæ, generiq; suo restituuntur, & in alterius formæ vsum asseruantur, ita corpora, quæ Græci συγκεχυμένα, iuniores Philosophi confusa, hoc est, in vnum conflata dicunt, cum aduenerit exitus, diminuiq; cœperint, sigillatim in eadem ipsa resoluuntur elementa, aliarum itidem specierum compositioni obnoxia, ac semper exposita: quod ex nostris optime Pacuuius intellexit, ad hoc luculentissimis illis versibus alludens: C

Quicquid est hoc, omnia format, alit, *Omniumque idem est pater, indidemque eadem*
Auget, creat, sepelit, recipitque in sese omnia, *Quæ erunt de integro, atque eôdem occidunt.* D

Eodem respexit Lucretius, cum dixit:

Deniq; iam ruere hoc circum, superaq; quod omne *Totum natiuum mortali corpore constat:*
Continet amplexu terrai procreat ex se *Nam quodcunque alias ex se res auget alitque,*
Omnia, quod quidam memorant, recipitq; perempta, *Diminui debet, recreari cum recipit res.*

Sed ne multa adeo congererent Ægyptij sacerdotes, neve longis discere volentes ambagibus implicarent, cum omnem illi naturæ obscuritatem manifeste adeo sibi cognitā profiterētur, & quasi per manus proditam hæreditariam disciplinam possiderent, vno contenti hieroglyphico mundi conditionē

omnem

A omnem expressam esse voluerunt. Serpens igitur caudam depascitur suam, vt generum immortalitatem, qua rerum naturam Deus insigniuit, ostentet: vt principium ad finem directum esse, finemque ad principium reflecti doceat. Nam, vt hoc apertius explicetur, ex plantis fructus, velut ex principio finis, ex fructibus vero semen, in quo planta ipsa delitescit, atque ita principium ex fine. Sic nihil denique viuum intra mundum perit: sed eorum quæ nobis interire videntur, solæ mutantur species: de quibus Virgilius, nec morti esse locum dixit. Idem per atomos suos Democritus intellexit: quamuis vocabulum nonnulli contendunt improprie esse dictum, indiuidua tamẽ corpora ea esse voluit, quæ disiuncta cum fuerint, neque legantur, neque internecionem recipiant, nec sectionibus diuidantur, sed omne per æuum infinitam in se retineant soliditatem. Hoc illud idem figmentum est, quod Saturnum, quem pro tempore figurant, aiun: filios deuorare solitum, Iouem vero interceptum, lapide supposito, quem Saturnus deglutierit. Terrestria porro huic varietati commutationiq; rerum plurimum obnoxia esse, per huiusmodi figmentum indicabant: animam vero, quæ per Iouem, vt Plotinus interpretatur, fingitur, immortalem esse. Sane Hesiodus, posteaquã prolem à Saturno & Rhea suscep- B ptam enumerauit, illud statim adiecit:

Quid per atomos Democritus.

Καὶ τοὺς μὲν κατέπινε κρόνος μέγας, ὅστις ἕκαστος	*Atque hos deglutit Saturnus, vt ille vel ille*
Νηδύος ἐξ ἱερῆς μητρὸς πρὸς γούναθ' ἵκοιτο.	*Diuino ex vtero genua ad materna veniret.*

Quod ita accipiunt interpretes. Nascuntur è terra rerũ species, & in terram mox recidunt: nam Rhea deflexus est, & corruptio mundi. Quæcumque igitur tempus protulit, eadem tempus absumit: vnde sacris quibusdam apud nos dicitur, puluerem esse hominem, & mox in puluerem reuersurum.

Non omittenda vero sunt, quæ de figura Anguis, Mundum ipsum mira similitudine referẽtis, veteres Philosophi quasi ludentes conscripsere, ipsam rerum speciem vniuersam non temere oculis omnium subijciẽtes. Siquidem pro corpore quod habet, grauissimum est animal, perinde ac terra, quæ ponderibus librata suis ob grauitatem insitam, in centrum vndecumque recidit. Præterea vero toto distentus humi corpore, per terram repit, vnde etiam genus id nomen accipit, modo Serpens, modo reptile nuncupatum. Sed quoniam huiusmodi terrę hieroglyphicum loco suo copiosius tractabitur, ne nunc stylo vniuersi speciem percurrenti moram aliquam interponam, omittetur. Est præterea lu- C bricissimum, quemadmodum aqua, atque inter serpendum pandos ac repandos vndarum flexus imitatur: & apud fabularum scriptores Draco Euripus erat, qui Hesperidum hortis in insula positis tutelaris effingebatur, & amnes quosdam spiras circum terrarum orbem replicare instar anguium Socrates ait, Phædone. Quinetiam Hesiodus Echidnam ait dimidia sui parte Nympham, dimidio altero immanem Anguem, pro qua interpretes vapores accipiunt exhalantes à mari, neque non omnem humoris vim. Nympha vero est ob id, quod subministrat nutrimẽtum. Serpens, propterea quod flumina tortuosis ambagibus feruntur, perinde ac Serpentium, vti dicebamus, corpora sinuosis plurimum flexibus obrepunt. Sed quod facit ad Nympham, quæ loci omnino genius est, occulta quippe vis illa, quæ graminibus & plantis vitam fouet, actumq; subministrat, ignarus non sum, quosdam alios Draconem hortorum custodem pro radicibus arborum accepisse, quod tortuosę sint vti Serpentes, & in terram adactæ, perinde ac Anguium genus in terræ visceribus plurimum delitescit: ita vero Draconis speciem hanc pomis operam præstare vt asseruentur: radicibus enim aut cæsis, aut exsiccatis, poma etiam auferri necesse est. Aerium vero spiritum, de quo latius in Basilisci significationibus D dicetur inferius, per sibila, quæ vel ad audientium horrorem nonnulli eorum excitare solent, intelligimus. Squamæ vero, stellarum mundum ambientium varietatem, quiq; ignes in supremo micãt orbe, hieroglyphice significant: nam & hinnuleæ pellis varietatem, quam Pan gestare fertur, stellas ex maculis imitari, ait Probus. Eamdem Libero patri attributam, idem significare tradit Eusebius libro de præpar. Euang. I. vbi Osirim, Sirium, Liberum, Solem, & Phaneta, ex Homeri, Eumolpi & Orphei versibus eumdẽ esse differit, de quo loco suo plura erunt inferius repetenda. Est & alia super hoc consideratio: quod anguis hyberno situ membrana corpori, præcipue autem oculis, obducta obcæcatur, verno vero tempore fœniculum pastus (id Græce μάραθρον est) eiusque succo oculos inungens impedimentum illud exuit, & acutissimo quo pollet visui restituitur, senectutemq; ita singulis deponit annis, nudusq; propemodum vernat, & glabro corpore iuuenis, vt Maro ait,

Serpentis & Mundi sympathia, ac consensus.

Æneid. li. 2. ab Homero Iliad. 3.

Lubrica

A

Lubrica sublato conuoluit pectore terga.

Leberida vero, membranam scilicet quam deponit, ita exuit, vt à capite orsus ad caudam replicet, interiore parte in exteriorem, exteriore in interiorem versa, cute intus altera subnascente. At mundus quoque (de inferiori hoc mundo loquimur) hyemali tempore pruinoso, quodam non modo obcæcatus, sed vndecumq; obductus situ, annuo peracto spatio, Zephyris flare incipientibus, squalorem abiicit, quæq; rerum semina intus fuerant superioris defectu caloris obtrusa occultaque, extra aperiuntur excluduntur que, ac senectute deposita, per vices iterum iuuenescunt. Quinetiam quæcumque de Anguis renouatione traduntur, cum hac ipsa mundi nostri renouatione consensum habent: ferũt enim Colubrũ cum exuere incipit, ab oculis primũ detrahi, ita vt occæcari videatur, tum caput exuitur, glabrumque hoc omnino ante quam reliquum corpus, apparet. Arbores quoq; oculos primum exerunt, gemmas alij vocant, germen alij; sed oculatio inde, insitionis genus, mox exsinuant flores, paulatimque fructum fœtus aperiunt. Neq; Vere tantum exuit Anguis, verum etiam Autumno, & pro locorum temporumq; conditione; æstate etiam, Aristotele hoc asserẽte: licet id abneget Plinius. Atqui mundum etiam non Vere tantum hæc facere, sed Æstate Autumnoque omni, tot species, tantosq; ortus, variosq; nouatus aperire, pro regionum situ ac rerum natura conspicimus. B

IVVENTVTI REDDITVS. CAP. III.

SVNT vero qui per Anguem & Leberida hieroglyphicῶς hominem ostendant iuuentuti redditũ, si vel de morbo, aut alia aliqua lue aut calamitate squalorem atq; maciem deposuerit, sitq; demum habitior atq; validior factus. Libet vero fabellam super huiusmodi renouatione, ex Nicandro & eius interpretibus recitare. Mortales enim aiunt impetrasse olim à Dijs multis precib. vt perpetuo iuuentutis munere donarentur, atque ita numquam in posterum senio contabescerent, sed quamdiu vnicuiq; viuere permissum esset, integris viribus & florenti semper ætate, vegeti perseuerarent. Hanc igitur simulac benignitate Iouis accepissent, imperitos adeo rerum fuisse, vt eam Asino vectandam commendarint, hunc vero siti confectum ad fontem quendam peruenisse, in quo Serpens loci custo, statiuam habebat custodiam: cumq; inde bibere tentasset, à Serpente prohibitum, neq; alia conditione bibendi facultatem illi factam, quam vt id omne quod vehebat onus, Angui mercedis nomine concessisset: ex eo inde tẽpore omnes Angues senectute singulis annis abiecta iuuenescere, homines vero senio confectos, emarcescere, ac stoliditatis pœnas luere, quod iuuentutem tanto expetitam studio negligenter custodissent. Hinc illa Tibulli querimonia: C

Fabula super hominũ renouatione.

Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Cur nos angusta conditione sumus?

Sed quoniam in fabularum figmentis varij admodum Græci sunt easq; vnusquisque suo ex commodo, &, vt adlibuerit comminiscitur, ferunt alij Promethea cum cœlestem ignem furatus esset, eumq; mortalibus communicasset, nullam illos accepti muneris gratiam Prometheo retulisse: quod cum Iupiter approbasset, pharmacum hominibus, quo senectutem amolirentur, elargitus est, quod donũ Asino vectandum illi destinarint, atq; illa mox subsecuta de Asini imprudentia, de Serpentis astutia, de commutatione, quæ superius enarrata sunt. Meminit huius fabulæ Sophocles, κωφοῖς. Quoniam vero Asinus ille & sitim eo cõtulerat, factum est, vt ex pacto Serpens eam quoq; sibi vendicaret, hinc supra modum illos siticulositate pleriq; eorum pertentare solent quos momorderint: de quo tamen plura loco suo dicuntur, vbi Dipsadis significata recensemus. D

TEMPVS. CAP. IV.

ERAT autem aliud hieroglyphicum Serpentis, caudam suam sub guttur attractam occultantis: eaq; species in Saturni dextera manu statuebatur, quem pro annuo circuitu, pro tempore, pro ætate, pro immortalitate poni ex multorum scriptis accepimus. De anno apertissime Maro:

Quomodo Serpens tẽpus signet ac immortalitatem.

Georg. lib. 2.

Atque in se sua per vestigia voluitur annus.

Quod vero Serpens temporis signum esset, causam Cyrillus hanc subiicit, quod in longitudinẽ porrigitur, & multis complicatur spiris, quæ sunt multæ dierum annorumque series, taciteque proserpit, nullo edito strepitu, vnde Poeta non incelebris dixit, *Labitur occulte, falliťq; volubilis ætas.*

Ouid. li. 10. Metam.

A Verum ea quoque causa esse potest suppressæ caudæ, quod tempus aut à præterito, aut à præsenti, aut à futuro consideratur, quæ omnia incerta nobis omnino sunt: præteritum siquidem intueri minime possumus, & cum principio careat, neq; mente quidem concipitur, futurum longe minus, quia nondum est, & finis eius prorsus incognita, qua de Horatius tertio Carminum, od. 29.

Prudens futuri temporis exitum *Caliginosa nocte premit Deus.*

Præsens vero cum sit instabile, velocissimeque transcurrat, vix percipi potest: veluti, si digitum in defluentem aquam intingamus, discernere non possumus, vtrum in præterita, an in futura, an in præsenti: quia præterita iam elapsa, futura nondum adhæsit, præsens puncto ipso statim elabitur: quę cum omnia cognitioni nostræ subducantur, Ægyptij forsitan pro hieroglyphico huiusmodi caudam ita reduci occultarique voluerunt.

CALAMITAS. Cap. V.

HABET & vocabulum ipsum temporis, hieroglyphicam omnino significationem, vt hoc obiter attingamus, & à perniciosa Saturni vi non admodum alienam. Nam Poetæ *tempus edax rerum* B esse dicunt. Neque Latini tantum, verum etiam Syri & Hebræi dictionem Tempus, pro calamitoso rerum statu ponere consueuerunt. Nam, *Et erit tempus eorum in seculum*, 81. Psalmo legis, & huiusmodi passim multa. Quod vero hic *in seculum* legitur, interpretes de calamitatibus dictum volunt, quæ post neglectum Christum perpetuo erant Iudæos oppressuræ.

MVNDI MOLES. Cap. VI.

SVNT qui aliam etiam picturam simulacrumve mundi fuisse dicant, vt scilicet intra circulum æreum Serpentis effigiem accipitrino capite insignem circumducerent, ad ⊖ propemodum literæ similitudinem: ære quippe ignem referente, circulo magnitudinem & formam orbis indicante, Serpente bonum dæmonem, cuius merito ac beneficio omnia alantur, vigeant, ac perennent. Sed non elementarem hunc orbem tantum ex hieroglyphico huiusmodi colligimus, verum etiam & cœlum ipsum, quod sub Iani figmēto fabularum inuolucris occultatur. Ianum enim ab eundo dictum, peritiores asserunt. Mundus itaque initium ex se faciens, cum in se reuertatur, figurę ipsius, quę posita est, C rationem ostendere videtur. *Elemētaris orbis figura.* *Macrob. li. 1. c. 18.*

ANNVS. Cap. VII.

CÆTERVM, quia Ianus vbiq; anni dominus decantatur, quem à circuitu vocatum dicebamus, eumdemq; ac Apollinem intelligunt, veluti Dianam Ianam olim appellatam affirmant, quos vtriusque anni arbitros esse testatur antiquitas, præcipue vero Virgilius cum dicit,

——Vos ô clarissima mundi *Liber & alma Ceres,* *Georg. lib. 1.*
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum,

Nam & Lucretius serpere Solem dixit, vt annum instruat:

Annua Sol in quo contundit tempora Serpens. *Macrob. li. 1. c. 18.*

Quod vero Maro Liberum & Cererem huc inculcarit, doctissime factum: vtpote qui apud Orpheum l gerat,

Ἥλιον ὃν διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσι·

D & apud Euripidem & Aristotelem eundem Solem & Bacchum esse, de quo nos apertius alibi. Dionysium eundem & Bacchum, & Liberum & Solem, aut igneam Solis vim, non ex Orpheo tantum, sed & Euripide, Aristotele & Eusebio Macrobioq; citatis indicauimus: vbi apud eundem Virgilium ex antiquis codicibus legendum ostendimus, *Qui ducitis annum*, scilicet Liber & alma Ceres: licet, *quæ lumina*, idem sit.

ÆOLVS. Cap. VIII.

IPSA autem macularum varietas, & anni significatum in Serpente detectum, id in memoriam adducit, quod Æolum eiusdem varietatis gratia vetustas tempestatibus præpositum effinxit, per quē annum ipsum intelligebant: eaque de causa Hippotæ filium dixere, quod celeri cursu tēpus elabatur.

Equis enim hoc à natura tributum, vt nascantur ad cursum, quod loco suo disputatum est. Habere A vero Æolum filios XII. ait Homerus, mares sex, fœminas totidem. Menses ij sunt, ait Phurnutus, quorum qui fœcundi fruges omnium vsui reponunt, fœminæ dicantur: qui vero steriles sunt, mares habeantur. Apud alios longe secus inuenio, ex religione quippe veterum menses singulos ita Diis singulis adscriptos, vt Ianuario Iuno præficiatur, Februario Neptunus, Martio Minerua, Aprili Venus, Maio Apollo, Iunio Mercurius, Iulio Iupiter, Augusto Ceres, Septembri Vulcanus, Octobri Mars, Nouembri Diana, Vesta Decembri. Apud celeberrimum Cardinalem Hippolytum Medicem cippum Romæ vidi marmoreum, obrotundum, in quo duodecim hæc numina pulcherrimo opere circumsculpta sunt: qui quidem cippus indicans Augusti Octauiani mensam illam, qua de Suetonius mentionem facit, consuesse eum & sodales amiciores ad duodenarium vsq; numerum deorum habitu cœnitare, & δυοδεκαθέων conuiuium celebrare: ad eius certe rei argumentum mirifice conformatus est. Nam & figura, quæ pro Apolline sculpta est, Augusti ipsius faciem totam refert & exscribit, quod & in plerisq; alijs eius Dei statuis factum obseruauimus. Sed nos ad Anguem nostrum reuertamur, quo super animaduerti plerosque figuram eius in orbem circumducti, & caudam nunc occultantis, nunc B admordentis, nunc depascentis, confundere, quod ita distinguendum est. Quæcumq; de mundi anniq; varietate reciprocationeq; dicta sunt, ea per caudæ morsum intelliguntur. Sed enim, cum æternitatem, siue, vt nonnulli malunt, æuum seculumve significabant, Serpentem pingebant cauda tantum sub corpus, ita vt delitesceret, reducta: sic enim circuitus ille perpetuus intelligebatur.

Sueton. in Augusto, cap. 70.

BASILISCVS. CAP. IX.

Basilisci descriptio.

ANGVIS autem huius species ea erat, quem VRAEON Ægyptij, Basilicum Græci vocant. Animal id duodecim non amplius digitorum magnitudine, vt authores nostri prodidere, candida in capite macula, & quodam diademate, vnde regium illi nomen, insigni: siue Basiliscus ea de causa dictus fuerit, quod eius aspectum reliqua Serpentium genera vereatur. Hic sane flexu haudquaquam multiplici corpus impellit quod reliquæ faciunt Serpentes, sed celsus & erectus à medio incedit: quæ omnia cum Nicandri versibus his optime quadrant, C

Hæc à Plin. lib. 8. c. 21.

Τεκμαίρου δ' ὀλίγον μὲν, ἀτὰρ προφερέστατον ἄλλων
Ἑρπυστῶν βασιλῆα, τὸ μὲν δέμας ὀξυκάρηνος,
Ξανθὸς ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε, καὶ ἰθύν
Οὐκ ἄρα δὴ κείνου παραχθέα κνώδαλα γαίης
Ιυγλὼ μιμνοῦσιν ὅτ' ἐς νομὸν ἠὲ καὶ ὕλην.

Surrectum vero pectus in animali huiusmodi, in obeliscis & aliis Ægyptiorum monumentis animaduertas: præcipue vero in numo quodam qui Fabatio cusus est, in cuius altera facie caput est cum spolio capræ, ab occipitio vasculum in modij formulam, quale etiam in Antonini August. & aliorum quorumdam numis cernere est: nusquam vero frequentius, quam in Ægyptiaca Bembi tabula ex ære, vbi Basilisci huius forma sæpe conspicitur, capite alias accipitrino, alias humano, alias, vt hic figurauimus. Quod vero Albertus de ouo Galli gallinacei D fimo obruto tradit, quodque inde Basiliscus enascatur, sitque figura eius omnino Gallo similis, cauda tamen serpentina, fabulosum indicant peritiores.

ÆTERNITAS. CAP. X.

Sibilus Basilisci.

SED ENIM cur Ægyptij per hoc potius colubri genus, quam per aliud quodquã seculũ, æternitatemve significarent, causa erat, quod inter serpentium genera hoc vnum interfici vi non potest, si Horo Niliaco hieroglyphicõn nonnullorum authori fides adhibenda est: quinimo tanta huic vni vis est, vt animalia reliqua solo sibilo fuget, quo audito ferunt omnes auium cantus coerceri, fruticesque & herbas non vllo morsu, sed olfactu aspectuve solo enecari. Archelaus tradit, vt apud Ælianum habetur,

A betur, veterinum olim iumentum in Africæ solitudine quadam defecisse, ad cuius cadauer Serpentes plurimæ ventitarint, vt eius viscera depascerentur, interim Basilisci audito sibilo omnes profugisse, aut in sabulum sese abdidisse: progressum vero Basiliscum, per otium sine cuiusquam tumultu quantum appetierat esitasse, cumque satur iam abiret, iterum edidisse sibilum, quod indicium fecerat serpentibus aliis ad escam tutum patere reditum, atque ita eas oblatam prædam repetiisse.

CALVMNIIS AFFLICTVS. Cap. XI.

HÆc igitur Basilisci vis, quæ sine morsu perniciosa sit, argumentum hieroglyphici dedit Ægyptiis sacerdotibus, vt si hominem à calumniatoribus male acceptum, & mortiferis delationibus afflictatum significare vellent, Basiliscum apponerent: non enim alia ratione calumniatores homines conficiunt, quam faciat Basiliscus: clam si quidem illi Principum auribus insusurrant, nullo palam morsu infixo, quo diluendi ansa præripiatur, atque ita pleriq; falso delati, extrema quæque pertulere. Sed ne talem ac tantam Basilisco vim inesse quispiam admiretur, Thebiorum natio pestifera adeo B fuit, vt vel solus oris eorum halitus exceptus, interimendi vim habuerit, illorumque præsentia non animalibus tantum, verum etiam satis noxiam fuisse: de quibus hæc & alia secundo Symposiorum Didymus.

OCVLI DIVVM. Cap. XII.

Basilisci oculi clausi & aperti, quid.

IN ea tamen religione Basiliscus habitus apud Ægyptios, vt ex auro dedicaretur. Caput autem illi accipitrinum faciebant, oculosque eo artificio concinnabant, vt & claudi & aperiri possent. Hunc simulatque oculis adapertis proferebant, vniuersa Ægyptus lætitia atq; hilaritate perfundebatur: perinde ac si deorum oculi eos aspicerent, opemque præsentem omnibus pollicerentur: in luce igitur & in propatulo omnes esse, risui & iocis atque conui- C uiis dare operam. Quod si clausis cum oculis extulissent, ibi tum omnia mœrore luctuque confundi, auersos & iratos esse Deos existimari, abdere se omnes in tenebras, & obscura penetralia, miserabilique deploratione per se quemq; niti, vt Deorum indignationem quacumque possent ratione mitigarent. Non fuit horum ignarus Philon: & Epies quidam diuinorum interpres apud Ægyptios nominatissimus, rem memoriæ prodidit. Figura autem hæc ita habetur in Bembæa tabula. Vt vero hæc magis innotescant, Iouem Ægyptij, authore Plutarcho, spiritum esse dicunt, spiritus nulli animalium vehementior, quam Basilisco: ideoque nulli magis diuinitatis symbolum quadrat.

SPIRITVS. Cap. XIII.

D PORRO Anguis apud eos hieroglyphicum est spiritus illius, qui per vniuersam mundi molem diffiatur. Anaxagoras quoq; quatuor elementis constitutis, quæ per Anguem significari statim initio diximus, rectorem adiungit, siue spiritum, siue Deum, siue mentem, vt Probus interpretatur, per quem hæc quatuor regantur: quod Virgilius etiam nullius ignarus disciplinæ affirmat dicens, *Anaxagoræ de spiritu opinio cui assentitur Virgil. Æneid. lib. 6.*

Principio cœlum ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Quem enim Anaxagoras νοῦν, is spiritum & mentem dixit M. Tullius, Platonis sententiam, quæ in libro de Anima est secutus, principio terram ait sitam in media mundi parte, circumfusam esse hac animabili spirabilique natura, cui nomen aer.

A

ÆOLI PILÆ. CAP. XIV.

Æoli pilæ quid.

NON imperite igitur, qui Æoli pilas cauant, solent illis in conuexo Draconem superinducere, ex cuius ore circa medium sito spiritalis illa fistula promineat, quæ ventum proflet. Sunt vero pilæ huiusmodi æreæ, cauæque, in quas per angustissimum punctum humore instillato, vbi ad ignem admotæ concalescere cœperint & efferuescere, spiritum vehementem admodum efflant: humor siquidem caloris vi rarefactus, magnam aeris copiam generat, cuius cum minime capax sit ea concauitas, vehementi eo impetu cogitur erumpere, cui si tantillum argenti viui infundatur, ex discordia, quam materia hæc habet cum calore, inquietata magis aqua vehementius expirabit.

SVCCESSVS VOTI. CAP. XV.

Sanguis Basilisci in quanto pretio olim.

TANTAM vero affinitatis cum Diis existimationē Basiliscus assecutus est, vt ausi olim sint mortales, sanguinem eius difficillime conquisitum curiosius asseruare, Saturni eum sanguinem appellantes: quem si penes se haberent, existimabant & successus petitionum à Potestat bus, & à Diis etiam precum, morborum remedia, beneficiorumq; munera largius impetrari. Astrologi quoq; Basilisco tantum tribuunt, vt stellam in corde Leonis sitam Basiliscum appellent, quam Chaldæi rerum cœlestium reginam & dominam existimarunt, quod in Arati cōmentarijs tradit Theon, vbi de Leone agitur: neq; dissimulat Nicephorus in Astrolabij structura. Quamquam in vniuersum inesse Anguibus vim magicam ad gratiam sibi comparandam, Magi tradidere, quibus persuasum est primum vniuscuiusq; Draconis spondylum, mulcere aditus Potestatum, Principumq; gratiam conciliare. B

SACERDOTIVM SACROSANCTVM. CAP. XVI.

QVI vero Serpens sacerdotum insigne oblongo obuolutus pileo gestabatur, monumento erat, vt si quis contra Reges (penes enim sacerdotes Ægyptiorum erat imperium) auderet insurgere, sciret se in venenatos morsus incursurum.

ORIS VIS. CAP. XVII.

HAC autem de causa oris vim describere si voluissent, colubri signum protulissent: nam coluber nullis aliis corporis partibus validior, quam ore ipso. Celebratum est illud ad horrorem incutiendum, δῆγμα ἀσπίδος, cum virulentum & immedicabile vulnus aliquod intelligi volumus. Aspidum ictui vel nullum, vel rarum admodum remedium inueniri, tradit Ælianus: compertumq; est plerumq; ictu læsos huiusmodi, vix horis quatuor superfuisse. Et Moses cantico, venenum Aspidum ait insanabile. Eustathius, eam morsu lethiferum somnum superinducere: Plinius ea percussos torpore & somno necari tradit, eaque de causa somniculosa dicitur à Sisenna. Color Aspidis plurimū niger, quibusdam & cineritius, quandoque etiam pellis Aspidis fulua deprehensa est, quam ego in agro Bellunensi vidisse olim reminiscor. C

Æneid. li. 2. Lib. 1. de natur. anim.

FVROR IMPLACABILIS. CAP. XVIII.

IMPLACABILEM furorem Diuinæ literæ per Serpentem voluminibus implicatum, & qui *linguis micet ore trisulcis* (ita enim describitur irritatus) expressere, Psal. 58. legas: *Furor eorum Serpentini furoris instar, & sicut Aspis*, & quæ sequuntur. Incomparabilis porro est in Angue furor, qui simulac se læsum sensit, ita vesane furit, vt numquam absistat, donec venenum intulerit, aut præ rabie exanimetur, vt ait Euthymius. Et quoniam feritate, vt dictum, reliquas colubras Aspides antecedunt, posito genere, ad istius accedit speciem, quæ maxime sit intractabilis. D

CONTVMACIA. CAP. XIX.

Serpentium vera excantatio.

INDE aliud desumitur hieroglyphicum: sunt enim qui contumacem hominem, nulli quippe legum imperio, vel magistratuum edicto, potentiorumve iussis parere destinatum, per Aspidem aurem obturantem, apte significari tradant: ea siquidem vbi se excantationibus accersiri senserit, statim vna in terram aure defossa, alteram cauda obturat, ne carminum vocem exaudiat: atque ita Magorum conatum eludit. Veram autem esse Serpentium excantationem, manifestime constat

A Psalmo 58. vbi Dauid ita canit: *Furor eorum par est Anguium furori, ficut Aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ vocem ritè quantumlibet excantantium non exaudiat.*

DE VIPERA.

VXOR INIMICA MARITO. Cap. XX.

AD HÆC Vipera suo quodam ingenio prædita, extra ordinem sua habet hieroglyphica, quorum illud præcipuum, quod mulierem, quæ virum oderit suum, cui mortem etiam intentet, neque nisi coitus tantum gratia blandiatur, per pictam Viperam Sacerdotes illi intelligebant: ea siquidem, vt apud Horum est, cum mari copulatur, caput eius ori insertat suo, atque inconcubitus conflictu nimia voluptatis vi superata, capite maris mordicus amputato, maritum extinguit. Id cum Plinius, Nicander, Galenus, tum plerique alij authores grauissimi tradant, miror Albertum vnum è nostris, conatum eos redargue.e, qui dicant Viperam in coitu mariti caput amputare. Sed missa faciam quæ Galenus & alij scripsere in hanc sententiam, Nicandri verò carmina tam pulchra minimè prætermittenda fuerint: *Viperæ generatio.* *Plin. lib. 10. cap. 62.*

Μὴ σύγ' ἐνὶ τριόδοισι τύχοις, ὅτε δῆγμα πεφυγὼς
Περκνὸς ἔχις θύνῃσι τυπὴν φολόεντος ἐχίδνης,
Ἡνίκα θορνυμένου ἔχιος θολερῷ κυνόδοντι
Θουρὰς ἀμὺξ ἐμφῦσα κάρην ἀπέκοψεν ὁμεύνου,
Οἱ δὲ πατρὸς λώβην μετεκίαθον αὐτίκα τυτθοί,
Τεινόμενοι ἔχιες ἐπεὶ διὰ μητρὸς ἀραιὴν.
Γαστέρ' ἀναβρώσαντες ἀμήτορες ἐξεγένοντο.
Οἴη γὰρ βαρύθει ὑποκύματι· ταὶ δὲ καθ' ὕλην
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπουσι γενέθλην.

Quæ sic Latinè traduci possint:

Dij meliora velint, ne tunc incautus apertis
In triuiis, cùm forte acres mas luridus atræ
Coniugis euasit dentes, & fulminis ictum,
Vipereo occurras generi. namq; illa in apertas
Excipiens semen fauces, caput inde mariti
Complexu in dulci abscindit: mox damna parentis
Extincti fera progenies vlciscitur, aluo
Materna abrosa, & catuli sine matre oriuntur:
Sola etenim hæc animat fœtum, reliquæ oua colubræ
Per syluam excluduntq; fouentq; in cortice prolem.

Neque me præterit, esse qui alia quædam Serpentium genera animal parere tradant, qua super historia multum diuque annis proximè elapsis decertatum est inter literatos viros, lite adhuc sub iudice destituta, cum etiam fuerint ætate nostra, qui has quas putamus Viperas, vtriusque sexus electas, viuarijs inclusere easq; aliorũ instar animalium coniugi, concipere, parere, educareq; fœtus suos experimento compererint, nullo parentum desiderato. Quod si quis in hoc negotio plura deposcat, ab editis iam eorum libris desumendum fuerit. Sane alia etiam est Viperæ generatio: siquidem Aristoteles, vt apud interpretem Theocriti legitur, lacertam exsiccatam ait in Viperam mutari.

FILII CONSPIRANTES IN MATREM. Cap. XXI.

VT vero reliqua prosequamur, filios aduersus matrem conspirantes, Ægyptij Sacerdotes per eiusdem Viperæ hieroglyphicum notabant. Quod si quis hominum tantum sceleris admisisset, articulatim cum acutis calamis cæsum, iubebant viuum super spinarum aceruos comburi: merito maximum omnium scelus indicantes, ei mortem inferre, à quo vitam quis accepisset. Hac vero de causa dicunt Viperas in parricidæ culeum includi solitas: nam Simia, quam Iuuenalis innoxiam appellauit, filios, vt in Cynocephalo diximus, suos necare ipsa solet. Canis verò & Gallus non alia de causa creditur cum his idem subire supplicium, nisi quia & ipsi impie facere videntur, quod & sorores & matres ipsas saliant. Sed quod ad parricidium attinet, non id tantum animantium genus eo scelere contaminatur, verum etiam phalangia, vt & Polypos & fluuiales Equos taceam, eadem prorsus impietate notata sunt. hæc enim fœtu numeroso, quippe supra triginta interdum, edita, matrem, quamprimum orta fuerint interimunt, nonnumquam & patrem, eo Viperis immaniora, quo illæ nascendi necessitate, hæc iam nata, nulla cogente causa, nullo inuitante commodo, sponte se par- *Parricidæ supplicium.*

se parricidio polluunt. Non præteribo quod Theophrastus negat, Viperarum vterum à catulis suis A exedi: namque author ille summæ inter Græcos diligentiæ, aliam in his maternæ mortis causam comminiscitur, disrumpi quidem sponte vterum, vtpote qui angustus adeo sit, vt tam numerosæ prolis multitudinem & incrementum capere non possit. Idem marinis acubus euenire, quas admodum tenues, prolis multitudo disrumpi cogat. Quod vero Dominus Pharisæos Viperarum sobolem vocat, ad Dauidicum illud spectare dicit Irenæus, *Alienati sunt peccatores ab vtero, ita eis secundum similitudinem* *Psal. 57. 4.* *Serpentis*: siue quia venenum semper sub lingua promptissimum habebant, siue quia erga patrem ingrati abdicatiq; sunt, nullam hæreditatis partem assecuti, siue ob perplexas vias, quas à recto itinere declinantes occupabant, per ambages & deuia progredientes.

ABORTVS. Cap. XXII.

Vipera mulieris pedi supposita, quid.

PRÆTER hæc, sunt è iunioribus, qui abortiuum incommodum per Viperam mulieris pedi suppositam significare commenti sint, quod apud veteres nusquam memini me legere. Figmenti tamen huius causam minus explodendam, apud Plinium olfecisse videor: siquidem is traditum ait à B veteribus, mulierem prægnantem si Viperam siue studio, siue incuria transcenderit, abortum facere, vsq; adeo Viperæ venenum vel afflatu solo, in humani generis perniciem grassatur, sitq; ita Serpens ea humanorum partuum fascinatrix, quod illi rite parere non liceat: vt minus iam miremur venenũ illud quo Scythæ sagittas suas inficere consueuerunt, irremediabili scelere, non alijs libentius rebus confici solitum, quam Viperina sanie, & humano admixto sanguine.

VVLNVS AMATORIVM. Cap. XXIII.

Viperinus morsus quid in Diuinis.

QVÆ vero de morsu Viperæ ponuntur à Platone, Symposio, eius scilicet ictu tactos aperire nolle quid patiantur, nisi ijs qui similiter ægrotant, mysticè, vti suus est mos, posita sunt. Sed cur Platoni veritatis discipulo innitamur, cum liceat homini Christiano Platonis ipsius præceptores, Prophetas quippe & sapientes alios legere, qui de mundo, & ijs quæ supra mundum sunt, accuratissimè disseruêre, cœlestisque numinis afflatu cognita, mortalium ingenijs cognoscenda propo- C suêre, perque eos ad eam, quæ vera & sola est, sapientiam peruenire? In hoc autem Serpente, sacratioribus interim interpretationibus omissis, nostræ nobis imbecillitatis conscij humaniora quædam prosequamur: quæ si non ad diuinorum intelligentiam, ad mores certè, & vitæ nostræ conditionem facere videbuntur, eamque ingrediemur viam, quam admirandus Philo primus omnium videtur aperuisse. Dicemus igitur, viperinum hunc morsum spectare nimirum ad illud amatoriæ mollitudinis hieroglyphicum, quod apud nos in Diuinis literis per Serpentem, qui Adamum decepit, probatissimorum authorum opinione designatur: in illo enim, vt hi tradiderunt, voluptatis, nequitiæ, mollitieique fomes delitescit. Picturata siquidem cutis, vt cum ipso Philone & alijs super hoc latius philosophemur, varias delicatasque rerum omnium illecebras præ se ferre videtur. Et mortale genus nulla re magis afficitur, quam rerum varietate (cuius experimentum est in pictura, in fictili fabriliq; arte qualibet) aliqua ratione digesta. Quin & natura ipsa varietate ad lasciuiam vsq; delectari videtur. Plantarum enim diuersicolores flores, varia germina, speciosi fructus, & alia atque alia forma, hisq; atq; illis coloribus intincti, ac multiformes animalium facies, visum oblectant: qui- D bus si supra modum delectemur in eorum admirationem nimium illecti, inhæsitare videmur luto, proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre serpere: terreno enim vescimur cibo, posthabito cœlesti. nam vt optimè ait Horatius:

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra quam satis est, virtutem si petat ipsam.

Illo prius apte proposito subsequitur:

Epist. lib. 1. epist. 6.

—— Quid censes munera terræ?
Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?

Adhæc

A Adhæc comessationes & ebrietates, gulæ ministræ, non minus quam mordax Serpens miseros artus animæ depascuntur. Reptatus autem nihil aliud significat, quam animum qui attolli nequeat in sublime, semperq; deiectus ad sola terræ commoda prorepat. Spiræ conglobataque volumina, mille, quibus assiduè decipimur, laqueos intento veluti digito demonstrant. Latebris gaudet coluber, latebris & voluptas impura, quæ veluti in scrobibus & hiatibus, in humanis quoque sensibus occultatur. Hinc apud Græcos Mycheæ Veneris sacra, quæ in specubus & abditissimis penetralibus celebrabantur: μυχὸς enim secessus est. Et scitè Lysiteles Plautinus adolescens Trinummo, amorem lasciuum latebricolarum hominum corruptorem vocat. Super hoc Tertullianus ita declamat: *Abscondat itaque se Serpens quantum potest, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, altè habitet, in cæca detrudatur, per anfractus seriem suam euoluat, tortuose procedat, nec semel totus lucifuga bestia.* hæc ille. Venenosa vero sibila veluti subrepentis ipsius mali blandimenta quædam sunt: nam boni specie decipimur. Adhæc futurum dicit Deus, vt homo Serpentis caput obseruet, ille hominis calcem aggrediatur: malorum illud affectuum principium contagionemq; mentis ex multiplicis voluptatis vsu B indicat, cum eius præcipua vis nostræ insideat cogitationi. Per calcem vero, animæ pedem intelligimus, quæ illa est portio despicatissima, qua materiæ, vti solo initimur, altrix inquam, & cibaria potestas, libidinis irritamentũ, & voluptariæ totius lasciuiæ magistra. Est hæc inquam, Philonis sententia, cui D. Ambrosius è nostris libenter accedit, & ex Serpentis specie figuram delectationis intelligi asseuerat in Hexamero, & ad Sabinum epistola. Nam & Origenes reptile venenatum in nobis esse dicit, cum mulierem aspeximus ad concupiscendum eam. Atque vt in ea penetralia & sacra adyta subeamus, vnde sublimiora quædam ad puriorem aërem patefactis hiulcæ terræ foribus proferamus: nonne idem Origenes de immaculato Virginis vtero, & ortus vitæq; eius integritate perpetua loquẽs, eam ait neq; Serpentis persuasione deceptam, neq; venenosis eius flatibus infectam? Cyprianus de Serpente eodem contra Nouatianum: *Plus metuendus est,* inquit, *& cauendus inimicus cum latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallens occultis accessibus serpit, vnde & nomen Serpentis: ea eius est semper astutia, ea est circumueniendi hominis cæca & latebrosa fallacia, sic à principio statim mundi fefellit, & verbis mendacibus blandiens rudes animas incauta credulitate decepit.*

Voluptatũ & Viperini morsus conuenientia.

Gen. cap. 3.

C
DE SYRTIBVS ANGVIPEDIBVS. CAP. XXIV.

FABVLAM Libycam ponit D. Chrysostomus oratione 5. ab istiuscemodi commento non admodum alienam. Esse quidem in Lybia ferarum genus ex promiscuo bestiarum plurium, & diuersorum generum coitu progenitum: id autem immane admodũ, sæuumque & ferocissimum circa Syrtes plurimum versari: cibi gratia tum feras reliquas venatu, tum humanum pastum conquirere quam auidissime. Eius vero monstri naturam faciemque forma esse huiusmodi conspicuam: corpus quidem muliebre, idque admodum formosum, lasciue tumentes papillæ, totumque pectus ac ceruix pulcherrima, colore cutis nitidissimo, mira ab eius oculis prosiliebat hilaritas, quæ intuentem quemlibet in amorem procliuiter alliceret: reliquum autem corporis horridum, & squamarum scabritie asperum & intractabile, inferne demum in longum anguem desinebat, cuius caput in extrema parte positum acre admodum esset & mordacissimum, alis non esse præditum, sed sphyngis instar factum, neque tamen eloqui, vt illæ faciunt, sed Draconum in morem sibilum tantum edere acutissi- D mum. Feras has tota Lybia plurimas, atque omnium quæ quot & qualibuscumq; pedibus ingrediantur velocissimas, vt nemo esset tam alacer, qui earum insultus effugisse gloriari posset. Animalia itaque reliqua quotquot nactæ fuerint, pernicitate sua fretæ ac robore, per vim assequuntur, & opprimunt, sed vnum hominem dolo tantum blanditijsq; adoriuntur, & superãt: vt pote, quæ pectoribus tam amabilibus ostentatis, spectatores vti præstigijs implicant, fallacissimosq; amoris laqueos intentant, conciliandis congressibus admodum idoneæ: in hos quippe cum inciderint, nullum cient tumultum, nihil hostile minantur, immotæ vero manent, oculis interim ad terram magna cum modestia deiectis, instar speciosæ lepidæque fœminæ ad colloquij congressum inuitant, lenocinijsque omnibus alliciunt: simulac vero quis, vt voluptuosorum hominũ imprudentia est, cominus accesserit, extemplo eum arripiunt, iniectis quas aduncis vnguibus præditas habent manibus, tamdiu prius

Fabula de Vipera ex D. Chrysost.

occul-

occultatis, quoad prædæ capiundæ oblata sit occasio: insurgit extemplo Serpens à tergo aggressus, A apprehensumque lethali morsu transfigit, venenoque immisso necat euestigio, mox cadauer miserabile Serpens, & feræ ipsæ lætantes vna socialiter depascuntur. Adhæc addit, Herculem Lybycum iter ea facientem in eas incidisse, quas vbi primum è longinquo prospexisset, cursum arripuerit perniciſſimum: illæ autem cum diu nec ignauiter subsecutæ, prædam tamen eam nancisci minime potuissent, indignatione succensæ omnem in se crudelitatem conuertere, ora pectoraque vnaquæque sua fœdissimè dilacerata discerpentes. Ita monitos esse nos debere, vt more Herculis, improbitatem atque lasciuiam tantummodo fugiendo superemus. Quod quidem figmentum, ex aurea illa Ecclesiastici sententia mihi desumptum videtur. *Peccatum tamquam Colubrum fugiendum*, paratum id enim esse, vnumquemq; ad se accedentem, haud grauate suscipere.

Hercules Lycycus.

FAVNVS ANGVIS. CAP. XXV.

HVIC perquam simile est quod apud antiquiores Græcos super Hecate proditum (eam alij Semelem vocant) quæ tamdiu Fauni patris nequitiæ restitit & obluctata est, etiam virga myrtea B verberata, & vino oppressa: donec ille in Anguem transformatus, filiam spiris vndique colligatam, improbitati suæ parere compulerit. Cuius fabulæ apud veteres indicia fuerunt, ab Hecates templo longè summota myrtus, vitis supra caput signi eius extensa, vinumque quod proprio nuncupare nomine non licebat, sub lactis vocabulo inferri solitum: quique ibidem passim obrepunt innoxij Serpentes. Quæ quidem fabula facile ostendit eamdem diuinarum humanarumque rerum disciplinam vniuerso mortalium generi diuinitus in vsu habitam, sed ab alijs nullo verborum aut rerum inuolucro, ab alijs sensu mystico, ab alijs per symbola, ab alijs per similitudines, per fabulas ab alijs memoriæ scriptorum diligentia commendatam, aut à patribus acceptam, posteris per manus proditam: lacessit enim assiduè humanum genus, quod & Apostolus Paulus apud Deum queritur: *Faunus pater naturæ stimulis importunus*, id est, originis ipsius compages coagmentatioque, & modo myrto, hoc est, imaginatione Veneris: modo vino, hoc est, lætitia & hilaritate: modo spiris ingentibus, hoc est, multiplici voluptatis ipsius varietate suggesta, nos oppugnat, perque eam demum exuperat. C Atq; hæc illa patris domus, cuius obliuisci nos debere, admonet Propheta.

Eadem habetur lib. de Myrto.

SENSVS A VOLVPTATE, MENS A SENSV DECEPTA. CAP. XXVI.

MVLIERIS porro figura apud Diuinarum literarum interpretes, pro sensu accipitur, viri verò pro mente: vnde quidam Adam, terrenam mentem interpretati sunt. Hic igitur siue Faunus, siue, vt nostri rectius, Serpens accingit se primum ad expugnandam mentem, subuertendumque intellectum. Hic sua virtute opibusque fretus, hostem repellit acerrimè, vti Adamum decet. Quid ille vafer & malignus? Euam adoritur, sensus ipsius obiectat commoda, delicias proponit omnes, voluptatum explicat illecebras, quarum gustu vel minimo expugnatur Euæ imbecillitas illa incautum opprimit Adamum, mendaciumque commenta, lenocinio suo atque blanditijs eum cogit aberrare. Athanasius sane, cum puritatem animi, quæ in Adamo primitius fuit, spiritualium rerum contemplatione tantum occupato, metaphoricè Paradisum à Mose nominatum ostendisset, ibidem adiecit, quo pacto sensus mentem à spiritualium rerum meditatione, Serpentis consilio, ad corporis vo- D luptates auerterit abstraxeritque. Diuus Augustinus in 48. Psal. *Singulis, inquit, nostrûm inest mulier hæc: quippe caro nostra Eua est, quæ seducit virum, id est, rationem: per quam carnem labitur homo, quem lapsum calcanei nomine, quod à Serpente fuerit impetitum, Prophetæ appellauerunt.* Hinc Menander Samarita occasionem sumpsit scelesti perniciosiq; dogmatis, qui nuptias, & generandi studium, à Viperinæ naturæ Satana mentiebatur emanasse.

Lapsus viri & mulieris.

Menandri Samaritæ error.

SENSVS QVINQVE. CAP. XXVII.

IN Euangelica lectione virgines quinque fatuæ, totidemque prudentes, cum lampadibus producuntur, quæ, vt Ambrosius putat, sensus quinque in sapientibus suo lumine lucidos, eosdemq; in insipien-

A insipientibus erroris tenebris offuscatos indicarent. Quare videndum an Fulgentius recte ex Apollophanis Epico, vt ipse dicit, carmine, cōmentus sit Saturnum satum νοῦν appellari, quod νοῦς Græce Sensus dicatur, quem pro Mente & intellectu poni passim inuenimus, nisi ea de causa vocabulum vsurpemus, quod per sensum, vt Aristotelici, ad rerum cognitionem deuenimus: à νοέω enim νοῦς. Quod tamen alicubi νόος significatum vsurparit pro sensu, id in Æonibus Valentini habetur: nam is Aristotelem secutus, λόγον à Νοῦ emissum prædicabat, rationem quippe à sensu proficisci: de quo Irenæus lib.II.cap.39.& 40. nam hæc nunc nostri non sunt negotij. Duo vero sunt, si credimus Aristoteli, quæ nostri ad vnamquamque rem motus causa sunt: vel ipsa scilicet cogitatio, si nunc intellectum vereamur appellare, vel sensus: rerum enim aut vtilium, aut commodarum, aut quas quoquo modo bonas existimamus, imaginatio, vel ab ipsa cogitatione procedit: quia tales fore existimamus, vel ab eo quòd sensu experti sumus. Ipsa igitur vel cogitatio vel sensus, imaginationem creat, imaginatio statim excitat appetitionem, appetitio affectum, affectus motum, vt ad assecutionem perueniatur. Nostri igitur primi parentes duo, intellectus & sensus. Intellectum vero hic accipio cogitationem quæ certo sit B cursu peracta. Sensus vbi intellectui paret, perpetua vtitur tranquillitate, ipsoq; deliciarum paradiso perfruitur: vbi vero intellectus sese sensui manciparit, tota aberrat via, & à priore illa amœnitate quieteq; ad labores, & inuisas rerum omnium turbas eijcitur.

Saturnus νοῦς appellatus.

Intellectus Adamo, sensus Euæ attributi.

MALVS DÆMON. Cap. XXVIII.

QVOD vero malum dæmonem per Viperinam figuram indicamus, multorum consensus accedit. Nam & apud D. Hieronymum Draco inter Diaboli cognomenta numeratur, & diabolus locutione Mali sæpe ponitur, vt in prece quotidiana diceret Cyprianus, *Sed libera nos à malo*, quod tamen ipse, *Libera nos à maligno*, protulit. Sed præcipuè Ecclesiastici 10. eo loco: *Si momorderit Serpens in silentio, si quem*, ait is, *Serpens diabolus occultè momorderit, & nullo conscio eum peccati veneno infecerit*, & quæ super pœnitentia sequuntur. Et causam addidêre nonnulli, linguæ motationem, quæ tam multiplex appareat, ex quo multiplicia eius incitamenta interpretantur. Nam qui eius minister est, aliud porro lingua loquitur, aliud corde meditatur. his Dominus ait: *Generatio Viperarum, quo-* C *modo potestis bona loqui, cum sitis mali?* Et in Diuinis literis alibi; *factum silentium in cœlo*, legas *dum committeret bellum Draco cum Michaële Archangelo*: alibi, contritum ab Assertore nostro caput draconis in Iordane fluuio, atque ita nos ab eius dominatione liberatos, & huiusmodi pleraque alia. Nam & Pythones genus dæmonum est, & Pytho Serpens apud gentiles effingitur, quem Apollo sagittis confecerit, quod quid sibi velit, alibi diximus. De Pythonibus habemus in gestis Pauli, qui vnum ex his exire iusserit è muliere, quam is occupauerat: propterea quod clamitabat illa, & Paulum & eius comites esses seruos summi Dei, qui viam salutis annunciarent. *Id vero dolebat Paulus*, inquit Origenes, *quod indignum iudicaret sermoni suo è Pythonis spiritu testimonium exhiberi*. Et I. Reg. 28. *Saul mulierem, quæ Pythonem habeat, sibi sisti mandat, vt per incantationes Samuelis animam euocaret.* Sunt qui dicant (vt hoc κατὰ πάρεργον admoneamus) Samuelis non animam, sed imaginem Pythonissæ aggestam: sunt, qui Dei permissu veram animam afferant, vt ex calamitatis, quæ Sauli toties prædicta fuerat, asseueratione, acrius cruciaretur: alioquin, Deuter. 18. *maximè eum abominatur Deus qui, Pythones consulat.*

Pythones quid.

D

DELECTATIO. Cap. XXIX.

QVANTVM vero pertinet ad delectationem, audimus Deum Opt. Max. ita illum execrantem deuouentemque, vt super pectus suum, & vtero incumbens suo, sit semper incessurus, Serpens: quod, vt diximus, Philone, Ambrosio, Athanasio, & alijs subscribentibus, de terrenis delectationibus intelligitur: quare in id quoque deuouit Serpentem Deus, vt terra perpetuo vesceretur. Ac ne Menippeam fabulam ab alijs recitatam serijs his admisceam, adagium illud ex ea tantum attingam, quod de Lamia fertur, quæ libidinis appetitu percita, Menippi admodum iuuenis sanguinem deglutire cupiebat, ab Apollonio Tyanæo, vt memorat Philostratus, dictum ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις: *Anguem concupiscis, teq; Anguis*, quod is scilicet mulieres appeteret, & ab eisdem identidem expeteretur.

Gen. cap. 8.

Adagiū, ex Menippea fabula.

Quid Plato? nonne Mosaicam secutus historiam ait Phædro dæmonem aliquem in ipso statim principio rebus humanis voluptatem immiscuisse, veluti oblectamẽtum aliquod non inconcinnum adulatori grauissimæ bestiæ, maximæq; calamitati, natura inseruerit? A

LIBIDINIS ANTIDOTVM. Cap. XXX.

Plin. lib. 28. cap. 4.
Serpens à ieiuni hominis sputo necatur.

ANIMADVERTENDVM vero est naturam ostendisse nobis, ieiuni hominis sputo Serpentem necari posse, ex quo tacite submonuit, Venereas voluptates libidinisque ardorem, ieiunio identidem extingui: nam hæc sine Cerere & Baccho, vt ait ille, omnino frigent. Et Matth. 9. adolescens ab impuro oppressus dæmone nonnisi oratione & ieiunio curari potest, vt Assertor noster admonuit. Et quoniam sunt quibus commentitium hoc videtur, asserit id Galenus περὶ κράσεως tertio: asserunt idem Alexander Aphrodiseus, author minimè contemptibilis, & Plinius, & plerique alij rerum naturalium scriptores, qui rem ita tradunt: *Si saliua ieiuni hominis in os, vel vulnus Scorpionis, vel Serpentis, vel alterius venenati animalis inciderit, & ad interiora penetrauerit, exitialem eis esse.* quod & Lucretius his versibus tangit: B

Lib. 4. de Nat. rer.

Est itaque vt Serpens, hominis contacta saliuis
Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.

Causam Philosophi perscrutantur, aiuntque fieri hoc ob magnam inter vtrumque animal contrarietatem: Serpens siquidem frigida & sicca est corporatura, homo autem calida & humida, hinc alterum alterius visu tactuque exhorrescere, humanoque sputo tactum Anguem æquè fugere, ac si feruentem in aquam incidisset: id si penetrarit in fauces, extingui. Quod vero aiunt pollere ad hoc ieiunioris hominis saliuam, sciendum & ab ieiunio quoq; morsum esse pestilentem.

PETVLANTIÆ FINIS. Cap. XXXI.

Plin. lib. 28. cap. 4.

NEQVE absimile est à sacris inuentis, quod de Chimæra dicitur, cuius extrema pars in draconem desierit. Amorem enim lasciuum per figmentum illud significari tradunt authores optimi, cuius finis quinã alius esse potest, nisi voluptuosa procacitas? quæ tamen, vt ex voto facta transactaque omnia sint venenum demum internecina animi exulceratione relinquit, quæ latius in Leone vbi de Chimæra agitur, sunt explicata, vbi & quid super hoc Hesiodi interpretes afferũt, addidimus. Talis dubio procul Serpens incautam Eurydicem afflixisse fingitur à Poëtis. C

VOLVPTAS MATVRE EXTINCTA. Cap. XXXII.

HERCVLEM vero, quem vetustas illa pro virtutũ omnium tam animi, quam corporis idea proposuit, Angues etiamnum in cunabulis elisisse canunt: quippe eum innuentes, qui ad magna præclaraque negotia sit natus, debere, vel à teneris vnguiculis extinguere voluptates. Merito igitur insigne facinus hoc vtili omnibus exemplo futurum, tot in marmoribus sculptum videas, atque in numis etiam, cuiusmodi ille est, cuius altera facies inscriptionem habet ΚΡΟΘΩΝΙ. Literæ vero reliquæ in numo quem attrectauimus, detritæ sunt. Quod si qui figuram huiusmodi autumant institutam, vt fortitudinem, incolumitatem, ac membrorum robur, quo Crotoniatæ vulgo præditi ferebantur, Herculi commendarent, non laboro: quippe qui non ignorem bonæ valetudinis laudẽ, scriptorum omnium consensu, Crotoniatis attributam, adeo vt in vno certamine Olympico septem viri, qui reliquos virtute præcesserant, pariter Crotoniatæ omnes sint reperti, quod latius apud Strabonem libro Geographiæ sexto. Vnde etiam dictum illud emanarit, Κρότωνος ὑγιέστερον. Deque optima valetudine Plautus ait, pugilicè, atque athleticè: nam membra fortia vegetaque magis omnino ea sunt, quæ minus sese voluptatibus & nequitiæ dediderunt. Sed vt ad Anguem reuertamur, ne adeo mirum sit eum voluptatis & libidinis habere significatum, legimus apud Plutarchum eos puellarum amasios aliquando deprehensos esse, omniaq; amoris & nequitiæ signa præbuisse veluti is, qui Ætoliæ cuiusdam amore captus, noctu eam adire suetus, puellæ corpori circumfusus, hac atque illac illabens, illam numquam neque vltro, neque inuitus lædebat, opportuneque sub diluculum recedebat. quod cum ij, quibus puella curæ fuerat, intellexissent, eam alio migrare compulerunt: Serpens per triduum D

Serpens Ætoliæ amasius puellæ.

A triduum & quatriduum non adesse, sed diligenter accurateque circuire illam quæritans, quam vbi mox inuenit, casu illi obuiam factus, non vti solitus erat mitis & blandus, sed asper & horridus in eam insilijt, manibusque primum spira ad corpus adstrictis, caudæ residuo femora flagellabat, leuem quidem iram præ se ferens, quæ licet indulgentia aliqua permixta esset, castigationem tamen apertè demonstraret.

ARAXA. Cap. XXXIII.

NEQVE quidem dissimulandum, quod Scythæ huius salacitatis ergo, quæ per Serpentem symbolice fingitur, Araxam famosæ libidinis fœminam, cuius Diodorus tertio meminit, semiuiperam figurabant: humana quippe forma vmbilico tenus, reliqua Viperina. Ferunt hanc cum Hercule copulatam filios tres genuisse, Agathyrsum, Gelonum, & Scytham iuniorem, qui totidem gentium mox authores fuisse perhibentur.

B CONTINENTIA. Cap. XXXIV.

IN sacris Hebræorum literis, Serpentem æreum Moseos admonitu factum legas, qui aduersantem voluptatibus virtutem præ se ferebat, hominemq; à pestifero quouis veneno sospitem reddebat: ea est continentia, atq; constantia, atq; ideo ex ære, hoc est, fortiori perennioriq; materia conformatur: æs enim valdè solidum est, neq; vlli obnoxium rubigini, quare *nexas ære trabes*, apud Virgilium legas, ad perennitatem catenarum, & *monumentum ære perennius*, apud Horatium eodem sensu. Idem & viuentium salubritati aduersus putrescentia, efficacissimo est remedio. Acuti quoq; mucrones ærei cadaueribus infixi, ea ne putrescant, vel, vt diutissimè saltem asseruentur, efficiunt.

Num. c. 21. vers. 14.
Æn. lib. 1.
Car. lib. 3. ode vltima.

CALLIDITAS. Cap. XXXV.

SED neque calliditas prætereunda est, quæ per Serpentis imaginem indicatur. Et Moses prudentissimum inter bruta Serpentem dixit. Animal præterea motu varium est, atque ad subsidium C defensionemque præcipue paratum, quodque hostem vlcisci probè possit & norit. Draconi vero similis est virtus indagatrix, quæ diligenter omnia perscrutetur, rimeturque studiosissimè, ideoque ab acuto visu nomen illi factum. Et quoniam in primis voluptatem ex eo significari diximus, vt quod instat agamus: ea demum vera voluptas est, quæ ex intellectu depurgato, & sano sensu perfectissima redditur, vnde absolutum oritur iudicium, quo freti possumus nosmetipsos prudenter tueri, atque sapienter conseruare. Quod igitur vitæ periculum amatoriæ morsiunculæ, & voluptatum vulnera, intortique deliciarum laquei intentare videbuntur, id omne temperantia depellat, longeque summoueat: illa enim vna incontinentiæ opponitur aduersaria, Equum hæc, vtpote ferocientis improbitatis, & vitiosæ cupidinis simulacrum, mordeat, atq; ita vitio prostrato, sessorem in virtutis æqua planitie sanum incolumemq; sistat.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM A

LIB. XV.

DE IIS QVÆ PER SERPENTEM IN ALIQVOT SIGNIS MILITARIBVS, DEQVE CADVCEO AD rem ipſam, ſignificantur

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD ACHILLEM MAFFÆVM PATRITIVM ROM. B

QVI vero opuſculum hoc alterum de quibuſdam Serpentis ſignificationibus, in ſignis præcipuè militaribus, deq; Caduceo nuncupem potius, quam tibi, Clariſsime Achilles? qui præter abſolutam Legum peritiam, totius etiam es antiquitatis non incurioſus aſſector, cuique hæc domi naſcuntur tam patris tui viri elegantiſsimi cura, quam accuratiſsima aui illius tui clariſsimi diligentia: qui cum à ſecretis Pauli Veneti II. P.M. eſſet, quantulumcumque otij publicis à negotijs ſurripere poterat, totum id rerum harum cognitioni ſtudioque tradebat, meq; fateor à vobis mutuo accepiſſe plurima in toto hoc negotio meo, quæ tibi reddere, poſt rem arbitrio meo digeſtam, iuſtum æquumq; exiſtimaui. Accipies igitur à me redhibitionis, ſed liberæ & ingenuæ nomine, multarum rerum expreſſa ſignificata, quarum figuræ imagineſque apud vos laudabili cura cuſtodiuntur, illudq; præcipuè familiaribus nobiliū domorum inſignibus argumentum, contra iuniorum quorumdā eruditorum opinionem ſcriptum oſtendiſti, quod ex ipſa vetuſtate deſumptū, & apertiſsimè comprobatum perlegiſti. Subieci, me quoq; ſentire tecum, & in hoc comprobando non parum adlaboraſſe: Imperatorum veterū, atq; adeo militum inſignia, & in parmulis & in ſignis more noſtro picta fuiſſe multa enumeraui, præſertim eorū qui Serpentem protuliſſent: nam circa Caduceum ſolicitus plurimum eſſe videbaris, & quæ de principatus hieroglyphicis multa diſſerui, iuſsiſti mox, vt ea omnia conſcriberem, quod per otium ea recognoſcere conſtituiſſes. Quam primum igitur mihi quoq; per otium licuit, quo optare te tantopere contenderas, efficere procuraui, idq; quamlibentiſsimè, qui tantum in lucris ponerem non ignorabam: ſimulq; mihi ſtimulus addebatur ad ſtudia hæc, veluti poſtliminio reuiſenda: quæ in multarum occupationū quaſi concurſu, diutius fuerāt intermiſſa. Tuæ præterea humanitatis opera, multa in melius reſarciri poſſe videbam, vt ita minimè fortè peritura eſſet lucubratio mea, quæ talem tantumq; ſibi argumenti huius non lectorem modo, verum etiam adiutorem comparaſſet: cenſuram enim doctrinamq; tuam ſpero mihi plurimum profuturam. C

IMPERATOR. CAP. I.

PRIMVM igitur hieroglyphicum in hoc genere illud erit, quod ad rerum ſummam pertinet. D Sacerdotes enim Ægyptij ſi vellent Imperatorem, aut potentiſſimum quempiam Regem per inſtitutas ab eis imagines indicare, Anguem, vt apud Niliacum Horum eſt, in ſpiram collectum faciebant, palatij cuiuſdam ſpecie in voluminum medio ſtatuta: ſiquidem domus regia in imperij totius centro ſita eſſe debet, vt omnium æquè commodis conſulatur. Nam Plato Legum quinto, Reip. ſuæ vrbem iubet in medio regionis, quoad fieri poteſt, poni. Et Geneſ. 23. cum dicendum eſſet, *Erat autem Ephron longè princeps Hethæorum*: ſcriptum inuenias ad huius inſtar hieroglyphici, *Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth*. Hinc rerum ſcriptores memoriæ non temere prodiderunt, Antoninum Pium in vrbe ſemper ſediſſe, vt ita medius nuncios vndique citius accipere poſſet, ideoque ne longius abeſſet, nullas vnquam expeditiones obiuit, prædia ſua tantum in Campania nonnunquam viſere

Regia domus vbi eſſe debeat.

A visere contentus: quamuis esse scio, qui factum hoc ab eo dicant, quod grauem esse prouincialibus comitatum Principis etiam nimis parci existimaret. Diodorus autem licet alia quoque Serpentis significata commemoret, quin tamen & imperium ex eiusdem animantis pictura intelligi possit, nequaquam inficiatur. Quidam hominem regni potitum hieroglyphice ita describunt, vt eum manu Serpentem cõprimere indicent, cuiusmodi simulacrum est in numo Aurelij Cæs. Aug. Pij filij, in quo sigillum est, Serpentem à medio manu tenens, admouentem caput dexteræ cibum porrigenti. *Numus Aurelii Cæsaris.*

OSCVS. Cap. II.

MANETHON Ægyptius author, quisquis ille fuit, ait Oscum, qui Tyrrhenis imperauit, insigne Serpentis habuisse, Oscosq; ait Seruius populos dici, vbi plurimum Serpentes abundant, in Campania quippe. nam Oscum hunc aiunt coloniam eo transmisisse, Hetruscis tunc Italiæ fere totius rerum potientibus, vrbemq; in ea regione longe principem, ab augurio accipitris, quem Hetrusca lingua Capym appellabant, nominasse, vt scriptores quidam vetustiores memoriæ prodiderunt: licet tempore succedente creditum sit, eam ita à campestribus locis nuncupatam. Poetæ vero Hecatæum secuti, eosdemque Hecatæus, Capym Troianum virum vrbis authorem fuisse tradunt, & ab eo nomen. Sed hæc vtcumque fidem faciant (in nulla enim re magis authores diuersi abeunt, quam in vrbium originibus repetendis, dum Græci sibi omnia adscribunt, Latini sua possidere contendunt, nationes pleræque aliæ non ignobiles esse volunt) satis constat Oscum, Ægyptiorum principũ more, Serpentis insigne gestasse, & Oscos eius colonos inde nuncupatos. Oscus dubio procul Hetruscum nomen est, & apud eos ad hæc vsque tempora Viperæ Oscorzones appellantur, si modo Vipera Serpens ille sit, qui tota Venetia vulgo Marassus dicitur. Et sacræ apud nos literæ Serpentem principis elogio nominarunt, dum ait Assertor noster, fore, vt huiusmodi princeps foras eijciatur, cum de diabolo loqueretur, qui per Serpentem multis in locis vtriusq; institutionis nostræ figuratur. Hanc interpretationem D. Ambrosius è nostris nequaquam aspernatur.

Osci populi, & Capys vrbis regio. Capys accipitur.

B (margin)

IVNO DOMINA. Cap. III.

C ET indicandi dominij causa, in Iunonis quoque dextera Serpentis caput statuebatur, in læua vero lapideum sceptrum: cum Iuno ipsa dominij præses apud gentes haberetur, incederetque, vt ipsa de se apud Virgilium dicit,

——Diuûm Regina, Iouisque Et soror, & coniunx. *Æneid. li. 1.*

IVNO CONSERVATRIX. Cap. IV.

NAM in Iuliæ Mameæ Aug. numo simulacrum est in sinus fluentes collectum, læua hastæ adnixa, dextera Anguem in spiras cõuolutum porrigente, vbi Anguis omnino imperium, hasta Defensionem indicat: quod vt coniiciam facit inscriptio, quæ in hunc modum legitur, IVNO CONSERVATRIX. *Iulia Mamea numus.*

ORBIS DOMINIVM. Cap. V.

SERPENTES quoq; Leonibus, qui Opis deæ simulacro apponebantur, adiuncti, terrarum orbẽ, vel orbis ipsius dominium significabant. Argutum vero dictum apud Græcos contra potentiores ciuili quadam libertate iactari solitum, ὄφις, εἰ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται, hoc est, *Anguis, nisi Anguem comedat, non fiet Draco.* Nam inter Serpentum genera, Dracones ij vocantur, qui corpore sunt immaniore, vastioreque magnitudine, tametsi pro quocumq; Angue plerumq; nomen hoc authores vsurpant. Quem igitur Imperatorem statuas, eo adagio, aiebant illi, ei necesse esse Reges & Principes multos deglutire, vt ita Rex regum fieret, & dominantium dominus.

D (margin)

Dictũ in potentiores. Ab Erasmo adverbum. Chil. 3. cen. 3. prouerb. 61.

IMPP. DVO Cap. VI.

IN Græcorum etiam numis dominium per Serpentum effigiem significari obseruauimus: nam in numo quodam videas Serpentes duos ad semicirculi cũruaturam inuicem spectãtes caudis introrsum incuruatis, cuius inscriptio dominiũ penes duos esse demonstrabat: ita enim habebat, ΔΥΝΑΡΧ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Β. Quod ita apertius exprimitur, δυναρχία ἐξ ὑπάτων δύο. *Græcorũ numisma.*

PROVINCIÆ PRINCEPS. Cap. VII. A

QVOD si regem Ægyptij, prouinciæ tantum alicui iura legesque dantem pingere voluissent, dimidiatum, vt apud Horum est, Anguem figurabant, per animal quidem Regem, per segmentũ vero, quod non vniuerso imperaret orbi, subindicantes: omnipotentem siquidem ex integro Dracone intelligi, superius ostensum est. Sane Anguis ille, qui Tarquinij Superbi animum perculit, anxiumque reddidit, cum à columna lignea repente elapsus omnes vertisset in fugam, tota rei miraculo curia consternata, nimirum significabat, nouum & inexpectatum principem, eumdemque iuuenem L. Brutum, de columna lignea, hoc est, de stupore, quem diu simulauerat, proditurum. Lapis enim & caudex, pro stupido & alienatæ mentis homine, apud Comicos ponitur.

Accidit anno ab vrbe cond. 242.

REX OPTIMVS. Cap. VIII.

SI vero regem optimum significare procurassent (κάλλιστον enim, non autem κάκιστον, in emendatis Hori codicibus habetur) Anguem vtique in orbem collectum effingebant, cauda mordicus apprehensa, sed regis nomen in spiræ medio describebãt. Quin etiam certam Anguis speciem, μεισὶ cognominatam, huic significato adhibebant. Cur vero Anguem fingerent sibi caudam admordentem, authores quos sequimur nusquam tradunt: sed si ariolari licet, indicabat, omnia vsque ad minima, vltimaq; curæ esse Regi, qui bonitatis nomen sit adepturus, cum ea præcipue de causa Sardanapalus, & pleriq; alij infames habiti sint, quod simulac ad principatum peruenere, omni abiecta cura sibimet tantum vacare, seque vnos curare instituerunt. B

REX TVTELARIS. Cap. IX.

QVOD si Regem Ægyptij suum, vel alium quempiam in obeliscis aut monumentis aliis, curam populi sui gessisse regiam attestarentur, eumq; tutelarem fuisse commonerent, Anguem vigilẽ, vertice quippe surrecto, erectoq; pectore sculpebant, cuiusmodi species adhuc plerisq; locis inspicitur: hic vero pro Regio nomine CVSTOS inscribebatur, vtpote quod æque vigilabundum esse deceat Regem, cui gentium regnique tutela sit curæ credita: quare apud Homerum Somnus Nestoris personam indutus, his verbis compellat Agamemnonem: C

Vigilantia in Rege necessaria.

Home. Ilia. β.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

Quam sententiam ita reddamus:

Non decet ignauum tota producere somnum
Nocte virum, sub consilio, sub numine cuius
Tot populi degunt, cui rerum cura fidesque
Credita summarum.

Quod P. Scipio, vir alioqui rebus tot præclare gestis omni laude maior, cum minime præstaret, somnolentiæ taxatione male apud Romanum populum audiebat, author Plutarchus libro ad Traianũ Imperat. de ciuili institutione. Sane vero Dracones à visu, quem acutissimum habent, nomen apud Græcos habuere. Palladi autem eadem de causa dedicatur, quia nomen id παρὰ τὸ πάντα ἀθρεῖν, καὶ βλέπειν, καὶ περὶ πάντων νοεῖν, factum nonnulli tradunt, prudentiamq; hinc interpretantur, quæ omnia perspiciat, & ante omnes intelligat. Carpit Horatius quemdam, qui in amicorum vitiis tam acute cerneret quam Aquila, aut Serpens Epidaurius: puto prouerbium secutus, ὄφεως ὄμμα. Neque temere Aristophanes finxit Angues duos Pluti oculos in gratiam Æsculapij lambere, cuius rei beneficio ille ex cæco cernere cœpisset. D

Serpentis oculus.

HEROS. Cap. X.

QVOD autem Heroibus in vniuersum Draco sacer habeatur, ea de causa Plutarchus, Agide, factum putat, quod ex medulla hominis serpens gigni soleat, quod non ignorauit Virgilius, cum ad Anchisæ tumulum hæc accidisse memorauit:

Draco cur Heroibus dicatus.

Æneid. li. 5.

—— Adytis cum lubricus Anguis ab imis,
Septem ingens gyros septena volumina traxit
Amplexus placide tumulum, lapsusq; per aras:
Cæruleæ cui terga notæ, maculosus & auro
Squammam incendebat fulgur, ceu nubibus arcus
Mille trahit varios aduerso sole colores.

Obstupuit

A *Obstupuit visu Aeneas, ille agmine longo*
Tandem inter pateras & læuia pocula Serpens,
Libauitque dapes, rursusque innoxius imo
Successit tumulo, & depasta altaria liquit.

Quod quidem non temere fictum à Poeta, sed ex historia desumptum. Atheniensibus enim contra Medos apud Salamina naualem pugnam inituris, Serpens draco in naui dicitur apparuisse, secundissimo rerum, quæ prospere subsecutæ sunt prodigio: cuius rei monumentum in Salamine templum fuit Cychreo, vt apud Pausaniam est, dicatum, quod Apollo responderit, Serpentem illum Cychreũ heroem fuisse, qui auxilium allaturus aduenisset.

EPAMINONDAS. Cap. XI.

EPAMINONDAS autem Imperator ille clarissimus, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, Draconis gestamine insignis fuit. Eo vero loco vbi prælium commissum est, columnam erexit antiquitas, cum clypeo Draconem in eius memoriam sculptum ostentante. Quod Pausanias ideo factum arbitratur, quod is ex Spartiarum cognatione, quæ Thebis erat antiquissima progenitus diceretur, quorum id gentile esset insigne: quippe quod à seminio anguineorum dentium, quos Cadmus B seuerit, oriundi essent: Spartanosque ipsos in Laconia inde originem duxisse nonnulli credidere, quos olim ὀφιοδείρους nuncupatos alia de causa historici tradiderunt: cum enim annonæ caritate laborarent, compulsi sunt, Serpentes, quorum vis magna in Laconia multiplicauerat, in humani cibi vsum conuertere. Sed quoniam de clypeis & gestaminibus militum atque cohortium multa dicturi sumus, quia id præcipue contendebas, vt aduersus eruditorum quorumdam sententiam veterum exempla tibi suggererentur, quo non esse nouum institutum, familias variis gestaminibus tum colorũ, tum dissectionum, atque etiam insculptarum in illis animantium, figurarum, plantarum, instrumentive alicuius adiectione discerni, comprobare posses: priusquam ad horum explicationem aggrediar, alia quædam ad principatum & nominis claritatem per Anguem commonstrata dicere necessarium est. Sed prius aliqua de ostentis.

Spartiani cur ὀφιοδείροι olim.

AMPLITVDO NOMINIS. Cap. XII.

IN ostentis enim summam nominis amplitudinem portendere Anguis fertur, non iis tantum, quæ C ad imperium, aut alium quemcumque principatum attinent, sed ad ea quoque, quæ vel ingenio, vel arte celebritatem sibi aliquam comparauere, vt in histrione Roscio, artis suæ gloriam præmonstrauit: cum enim puerum Anguis dormientem noctu complicasset, pater ad aruspices detulit, qui responderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore.

DOMINIVM. Cap. XIII.

AVRELIANO vero, quamuis modicis parentibus ortus esset, summum tamen imperium Anguis portendisse fertur, cum eius pueri peluim plerumque cinxisset, neque vmquam occidi potuisset: postremo matrem eius, quæ templi Solis sacerdos erat, & aruspicinæ non ignara, cum hoc vidisset, Serpentem quasi familiarem occidere noluisse. Pari præsagio Seuero imperium præmonstratum est, cui dormienti, vt Spartianus ait, in stabulo Serpens caput cinxit, & sine noxa, expergefactis atque acclamantibus familiaribus, abiit. Quin & Maximini iunioris, quem pater secum Imperatorem appellauit, caput dormientis Serpens circumdedit, futurę dignitatis argumento. Quid D autem somnia? nonne ipsa quoque vel in conceptu, vel in partu, quotiens Draconem obtulissent, eiusdem amplitudinis prænuncia fuerunt? Mamæa Alexandri Seueri mater, pridie quam puerum eum pareret, somniauit se Dracunculum enixam edidisse. Nam & Alexandro Macedoni Draco dominii claritatem præsagiuit, qui matri Olympiæ congressus est in somniis. Hoc idem de Pomponia Africani Scipionis matre traditum est, & ipsi Draco circumfusus nihil attulit nocumenti. Dedit & Augusto Imperii præsagium ostento simili. Nam cum Actia mater eius ad solemne Apollinis sacrum media nocte venisset, positaque in templo lectica, dum cæteræ quoque matronæ dormirent, obdormisset, visus est Draco repente ad eam irrepere, pauloque post digressus: illa vero expergefacta, quasi à concubitu mariti se purificauit, & statim in corpore eius extitit macula veluti picti Draconis, quæ nunquam eximi potuit, adeo vt publicis inde balneis perpetuo abstinuerit. Sed enim facile fuit

Mamææ somnium.

Actiæ somnium.

Sueton. in August. c. 94.

fuit ostenta, quæ principibus viris, aut nobilitate, aut opibus claris accidissent, ad futuram eorum amplitudinem accommodare: quid autem de seruis dicemus infima fortuna genitis? Spartacus vænalis cum Romam delatus esset, deprehensus est dum quiesceret, habere sub capite Draconem in spiram complicatum, quem Thracia itidem mulier conspicata vaticinandi peritissima, signum esse dixit magnæ cuiusdam & formidabilis potentiæ, quæ tamen infaustum esset exitum habitura. Idem Serpens vbi defectus casu aliquo fuerit, imperij adesse finem identidem ostendit. Nam Tiberius Cæsar Serpentem Draconem in deliciis habere solitus, eiq; manu sua cibum ministrare: quem cum is corrosum à Formicis reperisset, monitus est cauendam sibi esse vim multitudinis: Formicas enim populi significatum habere, non fabula tantum Pelei Thessaliæ Regis, verum & porteta & prodigiosa somnia declarant. Nam & Nero paulo ante quam extingueretur, visus est sibi per somnium pennatarum Formicarum multitudine oppleri. Sed enim de Formica loco suo plura. Quod ad Serpentem pertinet, idem Nero, qui Serpentis spolium à matre pro amuleto commendatum, brachio alligatum aliquamdiu gestauerat, inde memoriæ maternæ tædio abiecerat, tunc id perquisiuit incassum, cum omnia contra se fremere comperisset, maternæ erga se pietatis sero memor.

Sueton. in Nerone c. 46.

A

B

ASIA. CAP. XIV.

Tres Serpẽtes quid in numis.

ANTEA vero quam militaria signa promoueam, scrupulus ille mihi videtur eximendus, quod nonnulli per Serpentes tres, Asiam prouinciam significari putant, non secus ac Ibes Ægyptum, Elephanti Africam, Cuniculus Hispaniam, Equus Italiam, quæ sigillatim suo quæq; Commentario declarata sunt. Id ea de causa suspicari videntur, quod numi plerique argentei conspiciuntur, quorum inscriptio est, CÆSAR IMP. VII. ab altero latere Angues tres, quorum duo pectoribus hinc inde sinuose surrectis attolluntur, tertius iacens, capite caudam vnius, cauda vero caudam itidem alterius implicat. Hos inter Victoria surrigitur calathisco insistens: quippe ad ipsius terræ Asiaticæ feracissimam vbertatem significandam. Inscriptio vero est, ASIA RECEPTA. Sed enim, ego Angues eos tres indicare crediderim, Imperium Romanum tres iam orbis partes occupasse: Europam enim diu possederant, Africam paulo ante subiugarant, nũc Asia recepta, & ad reliquas applicata, tertiam quoque partem adepti videbantur.

C

PRÆFECTVS MILITVM. CAP. XV.

Cæsaris numus.

QVOD vero pertinet ad insignia militum, numus est Cæsaris Dict. III. in quo Victoriæ caput est, alarum quippe & capillis in nodum collectis, ab altera cuius facie Roma gradiens, stola ad pedes demissa, capite, vti mos, galeato, ancile sinistra gestans, læua trophæum, quod humero inhæret, sustentans, à latere vero Serpens Draco prorepit capite surrecto, magnis voluminibus terga trahens, cuius inscriptio est, C. CLO. VI. PRÆ. M. Caius Clodius VI. præfectus militum. In sacris literis legas, Draconum capita in aquis à Deo contrita, quod Psalmo quarto supra LXX. habetur, quod milites, centuriones & duces eos significat, qui fuerant à Pharaone immissi, vt Israeliticum populum persequerentur; ij aquarum mox inundatione suffocati sunt, atq; ita contriti, quodq; mox sequitur phrasi longe insigniori, *Tu confregisti caput Draconis*, Pharaonem ipsum intelligit. Qui mysticum sequuntur sensum, hæc ad Christum referunt, qui dæmonis vim omnem sustulerit.

Capita Draconũ in aquis contrita.

COHORTES. CAP. XVI.

D

QVIN & cohortium erant insignia, perque singulas earum, vt Flauius Vegetius scribit, ferebantur ad prælium à Draconariis, quo nomine κατ' ἐξοχὴν, signiferos omnes appellitabant. Quo vero pacto gestarentur, videre est apud Ammianum Marcellinum, vbi pompam describit, quã Constantius Imper. vrbem ingrediens duxit: *erant enim*, vt is inquit, *Dracones hastarum aureis gemmatisque summitatibus illigati, hiatu vasto perflabiles, & ideo velut ira perciti sibilantes, caudarumq; volumina relinquentes in ventum.* De ijs Claudianus:

Insignia cohortum.

Mansuescunt varii vento cessante Dracones.

Erat vero signum Draconis purpureum, vt idem Ammianus attestatur. Atqui non in signis tantum Serpentes militibus vsi fuere, sed viui etiam, pugnatoribus sociis auxilium non contemptibile præsti-

A præstitere. Legimus enim Annibalem monstrasse Antiocho nauali prælio pugnaturo, vt in hostium classem vascula iacularentur Viperis plena, quarum metu perterriti hostes à dimicatione, & nauticis ministerijs impedirentur. Idem cum Prusias iam cedente classe sua fecisset, victor euasit. Antiquæ vero illius militiæ vestigia quædam habentur apud vos Maffæos Romæ, in Canone quodam circa Theodosij tempora, & aliquanto etiam prius confecto, in quo militum omnes ordines recensentur, gestaminaque ipsa suis etiam coloribus picta conspiciuntur, quæ quisque manipulus turmaque, ex quadrupedibus vel alitibus, vel ex colorum varietate signa sibi desumpsissent: ex quibus, quæ facerent ad Anguem, quoniam id operis ordo sibi deposcere videbatur, subijcere non importunum iudicaui. *Annibalis stratagema.*

SENIORES MENAPES. Cap. XVII.

EX his enim seniores Menapes dicti, Anguem luteum pro insigni habebant in parma viridi, cuius marginem ruber limbus ambibat. Vmbilicus argenteus erat, circa quem luteus circumducebatur circulus. His autem Serpens terga inferne habebat, caput & caudam sursum versus infle- B ctebat. *Varia Militum insignia.*

CORTONACENSES. Cap. XVIII.

QVi vero coloris albi Draconem præferebant in rubra parma, cuius vmbilicus erat argenteus, in margine vero circuli duo, quorum interior prasinus, albus exterior, ij Cortonacenses appellabantur, & cum superioribus vtrique sub magistro peditum stipendia faciebant.

THAIPSALI. Cap. XIX.

NAm qui sub equitum Magistro militabant Thaipsali (nisi codex in damno est, & Thessali, forte castior lectio sit) nuncupati, cæruleum gestabant Anguem, terga læuam versus porrigentem, in dexteram vero caput & caudam incuruantem, qui gestus in Cortonacensibus diuersus erat. Horum vero parma alba, vmbilicus identidem argenteus, circum quem ruber ducebatur circulus. Inter caput & caudam Colubri, violaceus erat orbiculus.

PRÆFECTI FABRICÆ. Cap. XX.

INter gestamina vero Fabricæ præfectorum, quæ sex numero erant, dimidiatus Serpens luteus C in horum vno conspiciebatur, parma cærulea, aureus vmbilicus, margo ruber: intra quem à læua parte, Onyx paruus cum Æthiopis sigillo. Sequebantur ij virum illustrem, Magistrum officiorum appellatum.

SAGVNNENSES. Cap. XXI.

SEd Angues duo in huiusmodi militum gestaminibus colore rubro, siue, vti ex Ammiano diximus, purpureo, ad similitudinem X. Græcæ literæ in transuersum siti, in cærulea parma, cuius marginem ruber limbus circumdaret, eorum erat insigne, qui sub Magistro peditum merentes, Sagunnenses appellabantur.

BIANENSES. Cap. XXII.

HVmanicipitis autem Serpentis effigies, in cærulea parma ipse quoque vnicolor, spiris duabus circa vmbilicum aureum datis, capite eo humano superarrecto, & in auersum respiciente, cauda aliquantulum inferne summissa propendenteque gestabatur à militibus, qui sub Magistro militum per Illyricum merebant, Bianenses nuncupati.

D HONORIANI IVNIORES. Cap. XXIII.

ERat inter hos quoque mutilati Serpentis insigne, cuiusmodi eorum habebatur, qui Honoriani iuniores vocabantur. Serpentis id frustum luteum, totam fere parmam circumplexum. Inter caput & segmentum quadra erat & ipsa lutea, angulis in os & in cæsuram versis, in qua tessella conspiciebatur purpurei coloris. Intra Anguem parma omnis rubra, extra tergum circulus albus ducebatur, vmbilicus erat argenteus. Erant ij sub illustri viro equitum Magistro.

MARCOMANI. Cap. XXIV.

SVb eodem præfecto merebant & Marcomani, qui dimidium ipsi quoque Serpentem præferebant coloris identidem lutei, in alba parma, cuius aureus erat vmbilicus. Inter segmentum & caput lutea etiam lunula cernebatur adpicta.

CVRIATII IVNIORES. Cap. XXV. A

CONTRA vero in nigra parma luteus erat Serpens eodem circumductus modo, & ipse curtus, orbiculo quodam cæruleo inter caput & incisionem collocato: vmbilicus ad angulos rectos decussatus, partes duas aduersis angulis oppositas albas, duas cæruleas habebat. Gestabant hoc Curiatij iuniores, sub eodem Magistro equitum militantes.

MAVRIALITES. Cap. XXVI.

AT dimidij duo, seque inuicem inspectantes albi coloris in parma viridi, quam margo ruber ambibat, eorum erat gestamen, qui sub eodem Magistro equitum Maurialites appellabantur. Huius quoque parmæ vmbilicus decussatus erat transuersis lineis, cuius duæ oppositæ partes albæ, aduersæ cæruleæ.

PRÆFECTVS FABRICÆ. Cap. XXVII.

PRÆTER sex illa insignia, quorum superius mentionem fecimus, præfectus Fabricæ septem alios ordines ducebat totidem gestaminibus insignes: in quorum vno Serpens luteus dimidia sui parte conspicuus, capite truncique parte cæsa in læuam versis, parma cærulea. Inter Serpentis caput B atque segmentum orbiculus erat luteus, vmbilicus quoque in obliquum decussatus, partim aureus, partim argenteus erat.

DEFENSORES. Cap. XXVIII.

DVOS vero Angues in caducei speciem implicatos, capitibus ad osculum coeuntibus, in parma cærulea, quam ruber ambitus late circuibat iuxta marginem, illi gestare soliti sunt, qui Defensores vocabantur. Horum præfectus erat illustris vir, militum Præsentialis nuncupatus.

SEXTA PARTHICA. Cap. XXIX.

INTEGER etiam caduceus, hoc est, totis expressis Anguibus, ijsque vna cum baculo, luteis, in parma cærulea, cuius marginem purpureus circulus ambibat, insigne erat legionis eius, quæ Sexta Parthica vocabatur. Militabat sub Magistro militum per Orientem.

ANGLEVARII. Cap. XXX.

SVB militum autem Præsentiali Angleuarij erant, quorum insigne fuit caduceus ruber, in baculi cuius summitate pila erat, vnde Angues prorumpebant, & ad osculum iuxta parmæ medium adflectebantur. Parma erat sapphirei coloris, at dilutioris, quam purpureus ambitus circuibat. C

CORNVTI. Cap. XXXI.

AT sub Magistro militum Præsentiali (alia hæc erat præfectura) Cornuti merebant, quorum gestamen erat parma tota lutea, sed nigro circulo aliquantulum interius circumducto, in medio cuius Angues rubri duo, non è baculo, sed velut è cippo quodam idemtidem rubro emissi ad osculum incuruabantur. In cippi medio ancile paruum erat colore perpictum luteo, duabus in medio nigris lineis, à dextera ad læuam in parallelum dissecantibus, in superiore cuius parte T. centurionis signum notatum erat: de quo alibi diximus.

FALCONARII. Cap. XXXII.

IN eadem Magistri militum Præsentialis militia, gestamen erat in parma tota purpurea, Angues duo cærulei, colore tamen dilutiore, binæ vtrique aures acutæ, longeque surrectæ. Hi non baculo, sed lato cuidam pedamento committebantur (liceat ita columellam appellare, quæ sustinebat Angues) vnde mox in superiorem caducei partem curuabantur: fulcrum illud lato spatio binas hinc inde plicas acutis angulis porrigebat. Medium huius spatij vmbilicus aureus occupabat: qui id præferebant, milites Falconarij nuncupabantur. D

VINDICES. Cap. XXXIII.

IIS proximi erant & ordine & præfectura vocati Vindices, qui cæruleas Mori instar colubras in caducei morem flexas, pro insigni habebant in parma tota lutea, vbi Angues pedamento committebantur appliciti coalitique: aureus erat vmbilicus.

SAGITTARII NERVII. Cap. XXXIV.

DVCEBAT & Magister peditum ordines aliquot caduceis insignes, ex quibus præcipue erant sagittarij Neruij, qui dimidio vtebantur caduceo quorum scilicet parma coloris erat prasini, rubro cir-

A bro circumducto limbo: Parmæ medium occupabat orbis luteus, in quo Angues purpureæ rubro coalitæ fulcimento, ad osculum in circuli se formam incuruabant.

BATAVI. CAP. XXXV.

HORVM socij erant, qui cæruleos gestabant Angues in caducei morem flexos, in parma tota rubra. Anguium vero pedamentum album erat, veluti squamis acutis quatuor altera super alteram scandentibus, quarum apices inferne summittebantur. Bataui autem erat eorum nomen.

MARCOMANI IVNIORES. CAP. XXXVI.

IIs additi erant Marcomani iuniores, qui & ipsi caducei formam præferebant: albas quippe Angues in clypeo rubro, cuius margo albo circumplectebatur circulo, qui fundamentum ad Angues vsque coloris eiusdem proferebat.

MARCOMANI SENIORES. CAP. XXXVIJ.

NEQVE quidem hinc aberant seniores Marcomani, qui hunc eundem secuti præfectum, prasinas habebant caducei colubras in alba parma, quam luteus ambibat circulus, rubra vero erat B sedes pro fulcro supposita, cui applicitæ erant colubræ.

ATECOTI IVNIORES. CAP. XXXVIII.

ORDINIBVS his adnumerabantur illi quoque, quorum gestamen erant Angues ex caduceo luteæ, cum rubro pedamento in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat: intra ambitum Anguium figura cordis erat coloris purpurei. Hi vero Atecoti iuniores appellabantur.

EXCVLTATORES. CAP. XXXIX.

VNVS etiamnum ordo caduceatus eundem Magistrum peditum sequebatur, quibus nomen erat Excultatoribus. Gestabant ij caduceum ex luteis Anguibus auritis, quorum terga crispis acutioribus inhorrescebant. Alba erat parma, quam margo ruber amplectebatur.

BRACHATI. CAP. XL.

QVI vero sub Magistro equitum caducei gestamen vsurpabant, albas præferebant colubras, cum pedamento identidem albo in parma prasina, quam ruber ambibat limbus, hique Brachati vocabantur. Reliqua vero insignia, quæ innumera pene sunt, per commentaria cæterorum animalium, C vt loco quæque congruebant, singula disposita sunt: partim in arma & signa reliqua militaria congesta. Nunc quia res nobis cum Angue est, & in caduceum incidimus, satis habituri sumus, si reliqua caducei significata Commentario hoc explicuerimus.

DE CADVCEO. CAP. XLI.

ADVCEI species tota prorsus Ægyptiaca est, quam Mercurio præcipue veteres consecrarunt, Draconibus duobus, mare scilicet & fœmina, parte media voluminis sui inuicem in nodum, quem Herculis vocant, obligatis: quorum primæ partes reflexæ in circulum pressis osculis ambitum circuli iungunt, caudæ vero ad Caducei capulum reuocantur, ornanturque alis ex eadem capuli parte nascentibus.

GENESIS. CAP. XLII.

ARGVMENTVM huius hieroglyphici commenti ad genituram hominis, quæ genesis appella- *Hominum*
D tur, Ægyptij protendunt, deos præsides homini nascenti quatuor esse memorantes, δαίμονα, *natiuitatis*
τύχην, ἔρωτα, καὶ ἀνάγκην. Ac priores duos Solem & Lunam intelligunt: quod Sol author spiritus, ca- *præsides*
loris & luminis, humanæ vitæ genitor & custos est, ideoque nascentis dæmon creditur. Luna τύχη, *quot, &*
quia corporum præses est, quæ fortuitorum varietate iactantur: Amor osculo significatur, Necessi- *qui.*
tas nodo: pinnæ mentis velocitatem indicant, qua pernicius nihil. Inuolucrum vero Draconum, iter
vtriusque flexuosum ostendit: quæ omnia & pleraque alia Macrobius diligenter examinauit, à quo, *Ex Macr.*
quæ diffusius quis exponi quæsierit, petendum. Occultam sane rerum originem per Serpentis effi- *lib. 1. c. 19.*
giem Valentiniani commonstrabant, positionem intestinorum nostrorum, per quæ esca infertur, in *Sat.*
exemplum adducentes, quæ serpentinæ spiræ instar in vtero delitescens, occultatæ in nobis genitricis substantiæ specimen habeat.

MINÆ PAXQVE. Cap. XLIII. A

Nempe Suidas & Polyb. lib. 4. histor.

SVNT authores haudquaquam aspernandi, qui Serpentes illos mutuis nexibus implicitos, minas & pacem simul ostentare putent: cuiusmodi simulacrum Gephyrei armato exercitui prætulisse feruntur, cum Eumolpus Athenienses profligauit: illi enim Caduceum prætendentes, & pacem quietis, & minas insultantibus, offerre visi.

Hinc illud Δόρυ κηρύκειον, hasta caduceum à Suida & Polyb. lib. 4. Histor.

TERRA. Cap. XLIV.

Macr. lib. 1. cap. 9.

Anguis terræ signum.

INTERPRETATIONEM eam, quæ Caduceum ad geneseos significatum trahit, Ægyptiacam esse non negarim, sed alia quadam ratione à Macrobiano commento seciore. Siquidem Ægyptij cum maxime omnium humanum genus ex cœno genitum profiterentur, colubros terræ filios esse non ignari, prout etiam in ostentis aliquot accipiuntur, fingentes colubros ita mutuo complexu ad osculum tendere, omnem indicant humanitatem, si salua esse velit, oportere in eiusmodi concordiam conuenire: Caduceatores itaque Serpentes eo complexu coniunctos præferunt, vt eos, qui alijs iniuriam facere moliuntur, humanitatis admoneant. Quod vero terræ signum sit Anguis, plerisque historiarum locis, sed eo præcipue reperias, vbi Crœsus aduersus Cyrum bellum suscepit: eo enim tempore vis colubrorum ingens in suburbanis Sardium locis repente coorta est, quos Equi in pascua dimissi passim deuorarunt: responderunt diuinationum periti, futurum vt externæ gentes indigenas consumerent: indigenam enim esse colubrum, terræque filium, Equum vero & aduenam, & bellicosum hostem, de quo suo satis dictum Commentario. B

CONCORDIA. Cap. XLV.

VERVM si quid in longa huiusmodi rerum indagine ariolari licet, putarim ego picturationem hanc in pacis & concordiæ significatum inde sumptam, quod Serpentis effigies plerisque locis pro bello & odio, funestaque alia quauis clade poni solita est: osculum autem, & pacis, & concordiæ signum esse, negarit nemo. Quin & sacræ pietatis nostræ literæ pacis osculum identidem attestantur. Virga, vt loco suo latius ostenditur, tum disciplinam, tum eloquentiæ vim indicat. Si quis igitur pietate grauis, & eloquentia potens, altercantes aggressus, nullam bello salutem esse docuerit, dubium bellorum omnium euentum dixerit, funesta perniciosaq; demum esse bella commonstrarit, & quæcunque alia ad huiusmodi rem pro loco, tempore, personisque facientia excogitare & eloqui potuerit, perfacile is discordes animos in concordiam trahet, duosque Angues, hoc est, odia mutua doctrinæ suæ virga in vnum obligabit, quibus ad osculum coeuntibus, conuenire animos & ad concordiam conuersos esse, meridiana luce clarius apparebit. Neque me fugit, esse ouorum genus in magna Galliarum fama, quod anguineum appellant Druidæ, quod ex numero suorum ouorum faciant Angues conuoluentes ea & saliuis faucium corporumque spumis conglomerantes, vt tandem fiat ex multis vnum: siue Angues ea sint oua spiris ita conglobati, artificique complexu adstricti, saliuarumque profluentium humore concreto crusta superinducatur. Vtcumque, id sane constat: ouum hoc quodcunque sit, ad victorias litium & ad conciliandos sibi Regum aditus mire laudari: perinde ac etiam inguen Anguis in pelle Dorcadum (ne Draconum, vt in corruptis Plinij codicibus habetur, dicamus) neruis ceruinis alligatum in lacerto conferre ad iudiciorum victoriam perhibetur, cuiusmodi rebus magica superstitio mortalium plurimos eludit. Quod si hoc credibile videatur, Philostrato etiam, præter innumeras quas confinxit fabulas, fides adhibenda est: qui Gygis annulum habuisse lapidem scribit, qui montanis Indiæ locis cristatorum quorundam Draconum capitibus insit. De quo quidam anulo multa Plato libro de Iusto, & ab eo Tullius in Officijs, quod is qui eum gestaret, pala in volam conuersa, à nemine spectaretur, quamdiu pars illa palam attingeret. C D

Ad verbũ à Plin. lib. 29. cap. 3.

Ouum anguineum.

Plin. ibid.

Et lib. 2. de Republ. & lib. 10.

PAX. Cap. XLVI.

Plin. ibid.

PLERISQVE sane locis videre est Anguium huiusmodi globos, in vnam quasi massam adstrictos, de iugorum verticibus ad ima peruolui. Et in Æthiopia aiunt tantam Anguium vim conuenire, conuoluique in gyrum inuicem, vt montis speciem procul aspicientibus reddant: cuiusmodi quidem complexus Anguium, & frugifera eorum concordia, causa (vt Plinius inquit) videtur esse, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum circumdata effigie Anguium fecerint: neque enim cristatos esse in caduceo, mos est. Adhæc, numismata tot caduceis insignita, pacis inscriptionem præfe-

A præferunt, vt in numo Cæs. Vesp. August. P. M. TR. P. COS. VIII. sigillum est cum caduceo & ramo oliuæ, inscriptione adiecta, PAX AVGVSTI. Vidimus & numum aureum Bononiæ apud Achillinos, in quo simulacrum alatum est, cum caduceo & Serpente quodam à pedibus abeunte, cuius inscriptio est, PACI AVGVSTÆ. Illius sane Serpentis abitus ablegatum alio bellum ostendit. Aliæ in hoc numo literæ sunt, TIB. CLAVD. CÆS. AVG. P. M. TR. P. Nam in altero ex ære eiusdem Tib. Claudij numo alatum sigillum est: dextera, vestimentum à pectore ad faciem tollens: læua caduceum exporrigit, pedibus Serpentem sinuosum calcat, quod bello oppresso, pacem condonatam omnino significat. *Vespasiani sigillum, & numus.* *Tiberij Claudij numus.*

FELICITAS. CAP. XLVII.

CADVCEO vero si cornu copiæ adijciatur, felicitatis indicium est, quod in eiusdem Vespasiani, & aliorum numis obseruauimus. Nam & Hadriani numus est eodem significato, atque inscriptione, quæ in Traiani habetur, quippe FELICITAS AVG. Vidimus etiam in Antonini Pij numo caduceum & oliuæ ramum fructibus & folijs onustum, cuius est inscriptio, FELICITAS AVG. In Seueri vero Macrini Augusti numo non oliuæ ramus, sed hasta in læua est manu, caduceus dextera prætenB ditur: inscriptio, FELICITAS TEMPORVM. S. C. Hastam autem intra alia significata humanæ etiam ætatis indicium esse alibi ostendimus, ac perinde temporis. In Iuliæ Mameæ numo, Dea læuo cubito columellæ assurgentis capitulo innititur dextera caduceum tenens: inscriptio, FELICITAS PVBLICA. S. C. Columna enim habet nescio, quid in significato, quod ad publicum pertineat: de qua loco suo plura. Ex his dubio procul constat, quid sibi velit caduceus ille, qui situs est in medio cornuum duorum in numo Drusi, quidque solus ille in numo, cuius inscriptio est, M. PLETORI SEST. EX S. C. *Hadriani, Traiani, Antonini Pij, Seueri, Imperatorum, & Iulia Mamea numi.*

ELOQVENTIA. CAP. XLVIII.

SED quia Serpentem pro astu poni docti sumus, ex Aristotele dicente, animalia quædam esse astuta per se, sicuti sunt Serpentes: magis vero ex lectione sacra, quæ prudentiam huic in primis animali tribuit, ea etiam de causa Angues caduceo complicari putamus: quod ostendere voluerint, & calliditatem & prudentiam necessarias eloquentiæ, quæ per virgam significatur, quippe quæ regat dictis animos. Neque desunt qui virgam auream in Mercurij manibus, à qua Deus ipse χρυσόῤῥαπις appellaC tur, dignitatis & excellentiæ, quæ illum ornant, qui & scite & opportune norit orationem contexere, signum esse contendunt. *Id est, auream virgam gestans Hom. Odyss. ε. vers. 87.*

SAPIENTIA. CAP. XLIX.

VIRGA vero Palladi, totius sapientiæ Deæ, ab Homero passim accommodatur. Vlyssis quoque socij vno virgæ capite, falsa quippe persuasione ac insipientia, in brutorũ species transformantur: altero virgæ capite, vera quippe disciplina ac rerum peritia, in humanam restituuntur effigiem. Reliqua vero taceo, quæ Moyses vbique, virgæ fretus munere, scribitur effecisse: nam alibi super hoc suus erit locus. Quam vero nunc tractamus, ea est diuina virgula, de qua M. D Tullius in calce primi libri Officiorum ait: *Quod si omnia nobis, quæ ad victum, cultumque pertinent, quasi virgula diuina, vt aiunt, suppeditarentur.* Atq; hanc dicendi formam apud alios etiam authores inuenies, qui ex hoc effusissimam eam DEI Opt. Max. munificentiam intelligunt, quæ omnia secundat, fortunat atque felicitat. *Virga Palladis qua. Hom. Odyss. υ & π. Hom. Odyss. α.*

VERA DISCIPLINA. CAP. L.

EVNDEM hunc Scipionem nostri sic figurant, vt ad omnium fere templorum facies iuxta limina, colosseæ magnitudinis figuram humanam pingant, quæ Christum puerulum in humeros sustu- *Nempe Christophorum.*

lerit: quod, vt mea fert opinio (nam historia omnino apocrypha est) ea de causa fit, vt si Christum gestare humeris, hoc est, veram sapientiam enancisci volumus, dandam esse operam impensissimam disciplinæ admoneamur, robori cuius innixi, rapidos quorumcunque amnium cursus profunditatemque, ac torrentium impetus facile superemus. Et quod Iacob ait: *In virga nostra Iordanem pertranseamus*, sane Iordanis vel quodvis aliud flumen, fluxos animi motus, & voluptariæ mollitudinis affectus indicat: virga disciplinam, sine qua non esse progrediendum Græco monemur adagio, qua qui firmiter innituntur, nullis perturbationum occursibus deturbantur, nullis vndarum quantumlibet inturgentium fluctibus immerguntur: pedibus vero per ima vel ipsius pelagi demersis, vix crure genuve tenus alluimur: capita autem, vt ait ille, condimus intra sidera, Deumque ipsum sustinere humeris videmur, ac veri demum euadimus χελσοφόροι, in quos vbi sagittæ fuerint immissæ, eædem in iaculatores suos sponte retorquentur, vt in vulgata habetur historia. Quid enim in vniuersa literarum peritia facilius, quam eorum calumnias repellere, ac suismet vnumquemque iaculis conficere, qui sanctissima nostræ pietatis instituta vel incessere, vel conuellere aggrediatur, quæ certo Dei sit præsidio firmata, magni verique numinis munimento quam validissimo roborata?

Gen. 32. 10.

A B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XVI.

DE IIS QVÆ PER ÆSCVLAPIVM, GORGONAS, HYDRAS, ET ID GENVS ALIA SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICVM MARIVM MAFFÆVM ROM. PATRITIVM.

C

Ibi vero elegantissime Mari, tertium de Serpentium significationibus commentarium dedicandum iudicaui, vt vniuersa hæc materia, quæ à vobis honoratissimis fratribus magna sui parte profecta est, ad vos identidem rediret, laudastique ea, quæ ad Reuerendiss. Cardinalem, quæque ad Achillem fratres tuos miseram, significastiq; libellos illos pro humanitate tua libenter à te lectos, in illis tamen desiderasse quædam alia, vt opus absolutum vndecumq; videretur, præter Aesculapium, fabulosa scilicet illa, Gorgonas, Hydras, & id genus alia: tum quædam venenatorum genera, Dipsadem, Scorpium, Salamandram, quod in illis quoque inesse debere hieroglyphica augurar is: proinde curasti, vt hæc mihi nomine tuo per Florum nostrum significarentur, ne contentus ijs esse vellem, quæ duobus illis Commentariis collegissem. Respondi, dilectiss. Mari, agere me gratias incomparabili humanitati tuæ, quod ita me admonueris, mearumq; nugarum, qualescunque essent, curam suscipere dignareris: sed quod in prioribus illis non omnia sim complexus, minime per negligentiam esse factum scias, imo quia veritus sum vos fratres viros tam præstantes, magnis & innumeris Christianæ Reipubl. negotiis oppressos, dictione mea tam leui diutius occupare, summumq; fuisse breuitatis studium, ne in publica peccarem commoda, si tempora eorum longo morari sermone voluissem. Quoniam vero ita te cupere declarasti, vt illa ad argumentum hoc adderentur, dedi operam, vt ea quoque colligerem: quæ cum longe plura essent, quam pro corollario subijci possent, eadem impeditus verecundia, ne nimia nugarum congerie importunus fierem, longe tolerabilius esse iudicaui, si residua hæc in vnum, idq; iustum adstruerem commentarium, ac veluti Serpens linguis micat ore trisulcis, *tribus itidem libellis loqueretur. Nam si alituum pleraque, quadrupedum multa, humani tantum aliquot, multa de plantis, de piscibus, & aliis rebus non admodum pauca, cur non & tria de tanta Serpentium varietate conscribi possent? Sed enim hoc tertium nulli conuenientius dedicari debuit quam tibi, qui author impulsorq; fueris, vt ea conquirerentur: egoque importuni notam perbelle declinauero, cum tu ipse crabrones in te sponte tua concitaris. Vale.*

D

ÆSCV-

A

ÆSCVLAPIVS. CAP. I.

ANGVIS significatum apud Romanos, perinde ac apud Græcos & Ægyptios, sanctum semper fuit, per quem nimirum ipsum salubritatis Deum Æsculapium intelligebant, quod numismata, quod marmora, quod Græcæ, Latinæque omnes historiæ testantur: plurimæque passim statuæ, per quarum crura & genua Serpens flexuosis voluminibus implicatur, locorum vbique Romæ, ac in toto terrarum orbe conspiciuntur. Inesse quidem Angui remedia multa, experimento compertum est, neque vllum esse aiunt apud Medicos volumen, quod Anguium in ægritudinibus beneficia non latissime demonstret, vt minus miremur Serpentis effigiem ex ære in contum surrectam à Mose, in quam populus oculos intendens, ab incommodis, quæ se in itinere tam longo oggerere potuissent, diuino spirante præsidio liberarentur, de quo loco suo plura diximus. Quinetiam, vt ad remedia reuertamur, inuentum est ab Antonio Musa Augusti medico in vlceribus insanabilibus Viperas edendas dare, miraque ita celeritate persanare. Et B quamuis perniciosa multa sint ex Anguibus exempla, non ita tamen alienum à ratione est eorum genus, si modo, quæ bruta honeste atque prudenter facere videntur, ratione ea fieri concedamus: vt non aliquando magna & amicitiæ & fidei documenta præstiterint, & eam iustitiæ partem exercuerint, quæ in homine raro admodum inuenta perhibetur.

In Angue remediæ multa. Author Plin. lib. 30. cap. 13.

Quinetiam Elephantum morbos sanant.

HOSPITALITATIS IVRA. CAP. II.

SCRIBIT Plutarchus Aspidem ab Ægyptiaco viro quodam, patriæ religionis superstitione tam familiariter alitam, vt ad mensam assidue ventitaret, quæ cum catulos enixa esset, quorum vnus hospitis filium enecauit, regressa parens, intellecto facinore, filium & ipsa suum morte multauit, ac voluntarium exilium sibi in perpetuum delegit. Apud Philostratum legere est, Aiaci Locrensi Draconem mansuetum in delicijs fuisse, cui cibum de mensa communi ministrabat, quemque perinde ac Canem secum comitem adducebat: addit, eum quinque cubitorum magnitudinem explesse. Neque illud prætermittendum, quantum ad salutis significatum pertinet, publicatum esse, Neronem à percussoribus, quos in eum Messalina immiserat, Serpentis ope seruatum, cum è puluino, vbi ipse C quiescebat, se proferens, eos absterruisset: siue ea fabula fuerit, siue Serpentis exuuiæ, quas ex voluntate matris dextero brachio adalligatas aliquandiu gestauit, ac tædio tandem maternæ memoriæ abiecit: rursusque, vti alio Commentario diximus, extremis suis rebus frustra requisiuit, quippe qui speraret aduersus infortunia, quæ vndique iam pertimescebat, amuletum id sibi profuturum.

Suetonius in Nerone cap. 6.

Suet. Ibid.

SERVATOR. CAP. III.

QVINETIAM ferunt Heleos aduersus Arcadas dimicaturos, Serpentis ope, victoriam consecutos, oblato sibi puero, dum in aciem descenderent, quem nudum ante omnes ordines statuerunt, Arcadibusque irruentibus pueris in Draconem mutari visus, cuius horrenda specie perturbati Arcades, disruptis ordinibus, fugam turpiter arripuere: in cuius rei monumentum Helei sacello ibi erecto, vbi condi Serpens visus fuerat, Sosipolin inde Deum religiosissime coluerunt.

Vrbis conseruatorem.

SALVS. CAP. IV.

MERITO vero salutis significatum Serpens sibi vindicasse videtur, à quo, vt initio dicebamus, multa in humanum genus remedia procedunt. Apud Lactantium legas ictui viperino præsens D admodum esse remedium Viperam ipsam exustam, & in cinerem redactam. Citat hanc artis medicæ peritiam Adamantius, vbi homilia 17. super Numer. sacrificiorum dæmonicorum virus per sacrificia, quæ olim Deo offerebantur, depelli dicit: veluti Serpentium venena medicamentis nihilominus ex Serpentibus confectis depelluntur, vt perhibent. Apud Cebetem obserues, Viperæ dente semel tactum quempiam, nulla deinceps venena formidare. Tradunt alij, qui Viperæ iecur conditum semel hauserit, nullius inde Serpentis ictum pertimescere debere. Quid vero illud, quod à Dioscoride traditum est, homines qui Viperis conditis in cibum vti consueuerint, longiora vitæ spatia producere, & ad summam senectutem incolumes peruenire? Isigonus Cirnos memorat Indorum genus, qui centenis quadragenis annis viuant, quia Viperinis carnibus alantur: adhæc, neque capiti, neque vestibus eorum, noxia corpori inesse animalia, eamque causam videtur Tertullianus afferre, cur tanta sit

Idem apud Matheolū in Dio. lib. 6. cap. 47. Diosc. lib. 2. cap. 16.

Ægyptios etiam viperina carne vesci ait Gal. lib. 3. de alim. facult.

Ceruo viuacitas:quippe quod ipse ætatis suæ arbiter, Serpente pastus, veneno augescit in iuuentutem: A
vel, veneno languido exit in iuuentutem, vt vulgata habent exemplaria. Et Nazianzenus, vt Basilij
rudimenta commendans, philosophiam & politiores alias literas à Christiano homine minime con-
temnendas esse differit, Viperam in exemplum adducit, ex carne cuius singulare remedium grauiori-
bus morbis excogitatum est: id ad hanc vsque diem à maxime fera perniciosaque bestia κατ᾽ ἐξοχὴν
Theriacum vocamus. Sunt qui tradant Viperas in Arabia, vbi balsamum colligitur, innoxias ictu:
quod venenum balsami leniatur succo, quo illæ dicuntur ali. Addam & illud tametsi κατὰ πάρεργον,
quod apud Theophrastum legas, Viperarum morsibus tibicinem qui moduletur adhibitum efficaci-
tatem habere medicinæ. Quæ quidem commemorare libuit, vt non immerito numismata tot cusa

Numismata plurima cum Serpentibus quare cusa.

existimemus, quæ Serpentem habent cum inscriptione Salutis: veluti ille est numus in spiram colle-
ctus, cuius inscriptio, SALVS ANTONINI AVG. In alio eiusdem numo Serpens est tractu si-
nuoso, tortilique obrepens virgæ, quam signum ibidem adiectum dextera humi applicat. Atque in
alio Dea ipsa læua virgam gerit, dextera poculum Angui porrigit: inscriptio, SALVS AVG. COS. III.
In alijs, ipse sella sedens pateram porrigit Angui suo de loculo exeunti, caputque pateræ admouenti: B
inscriptio, SALVS AVG. In numo vero M. Aurelij Seueri Alex. sedenti simulacro pateramque porri-
genti assurgit Anguis, cum inscriptione, SALVS PVBLICA. Sed ne singula commemorem, quæ qui-
dem sunt innumera, Commodi Crispinæ, & aliorum, per Angues denique omnes Salutem intellexe-

De Æsculapio sub anguis specie historia.

re. Quod autem ferunt Æsculapium sub Anguis specie Romani legati nauem sponte ingressum, cum
ipsi Epidaurum aduersus pestilentiam opem imploraturi adnauigassent, scribunt Græci tale aliquid
sibi etiam obtigisse, cum ipse idem Deus Draconis effigie à Nicagora Echetimi vxore ad Sicyonios
mulorum bigis inuectus est. Neque desunt qui super Æsculapio comminiscantur historiam, educa-
tum quippe Draconem ab eo, in Pelei montis loco, qui Pelethronius à florum vbertate nuncupatur;
Throna enim flores vocant lingua Thessala. Addunt Anguem eum fuisse nigrum, vtero subuiridi,
figura pulchra, triplici dentium ordine, fronte, & supercilio admodum pingui, cui præ pinguedine
toruli veluti quidam sub mentum reducti, barbæ speciem reddebant, quæ lurido fellis colore intin-
cta videretur. Ictus eius innocuus, illi quem forices infigunt, perquam similis, etiam cum vehemen-
ter lædere conabatur. Genus hoc Serpentum assidue cum Aquila bellum gerere aiunt, sæpeq; in eius C
nidum prorepere, ouaque depasci, ac illi semper insidias struere, cum præsertim ad prædam aduola-
rit, quasi Iouem vlcisci velit, qui dominum suum fulmine sustulisset. Horum autem conflictum ope-

Quia Æsculapius fulmine periisse dicitur ex Virg. lib. 7. & Orpheo in Argon.

ræpretium est apud Nicandrum legere. Sed vt apud Pausaniam est, Dracones qui Æsculapio appin-
gebantur, colore erant subflauo, quales in Epidauria tellure tantum inueniri tradit. Cum vero Æscu-
lapius Apollinis, hoc est, salubritatis filius fingatur, ideo nonnulli dixere, Serpentis eum insignia ge-
stare, quod homines cum inægritudinibus, vt Homerus inquit, neque non Hesiodus, cito senescant,
salubritate adueniente iterum iuuenescere videantur. Spectatur hoc idem in Sole, dum ab hyemali
senecta ad vernam sese proripit iuuentutem.

PRVDENTIA. CAP. V.

QVOD si medicinæ rationem habeamus, Serpens hic prudentiam indicare videbitur: nam & As-
sertoris nostri dictum est, *nos esse debere prudentes*, admonentis, *sicuti sunt Serpentes*. Ideo ex Valen- D
tinianis quidam Sophiam illam suam Serpentem factam dicunt; quapropter & contrariam extitisse
factori Adæ, & rerum cognitionem hominibus infudisse, eaque de causa Serpentem omnium sapien-

Medici prudentia.

tiorem habitum: de quo latius apud Irenæum. Nam cum prudentia non præsentia tantum examinet,
verum & lapsa & futura meditetur, & tanquam è specula prospectet, medicum exscribere videtur,
quem oportet, inquit Hippocrates, pensitare diligenter,

Ab Homero Iliad. α.

Ὃς ᾔδη τά τ᾽ ἐόντα, τά τ᾽ ἐσσόμενα, πρό τ᾽ ἐόντα.

Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

quod quidem hieroglyphice per tricipitium in Apollinis etiam simulacro factum inuenies, cuius pe-
dibus ingentis vastitatis Serpens triceps subijciebatur. Capita ea, Canis vnum, Lupi alterum, tertium
Leonis, de quo alibi disseruimus, & prudentiæ signum id esse demonstrauimus.

PERNI-

A PERNICIES. CAP. VI.

VISEBATVR autem in Delphis apud oraculum Serpens, qui singulari certamine videretur Apollinem prouocare, obseruatum à Plutarcho: pernicies enim saluti semper aduersatur. Inter agalmata Pontificia, quæ Romæ in Pulchræ speculæ recessu, ob veterum quippe artificum admirationem, visuntur, Iulius II. admirandæ illud vetustæ artis & ingenij signum restituit, Apollinem ἑκατηβελέτην, vbi Vipera serpit ab imo laurini trunci, cui dextero innititur femore. Non temere illa facta, sed tum hæc, quæ modo retulimus, tum Pythonis, hoc est, ægritudinarij veneni cædem indicat, quem Apollo, vt Ouidius:

Statua Apollinis Romæ à Iulio II. restituta.

Mille quidem fodit telis & pluribus hydrum.

Statuæ vero huius facies, osque ipsum Octauiani Augusti videtur esse, eiusque iunioris lineamenta, quæ spectantur in numis, repræsentat. Sunt autem Pythones & dæmonum genus, cui, vt scribit Adamantius, Dracones, alijque Serpentes ministrare perhibentur. Sed de ijs alio commentario plura disseruimus.

B GIGANTES. CAP. VII.

DIODORVS quoque per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretatur, præcipueque Gigantum genus, qui terrarum orbem olim oppressere. Et Commodus Imperator, vti legere est apud Lampridium, homines obtortis pedibus, vtpote Draconteis, Gigantes appellare solitus, eosque sagittis ex libidine configere. Et statuas giganteas pene omnes obtortis cruribus videas, vt anguipedes illos Terræ filios ostentent: nam & Naso anguineos habuisse pedes, ait, Gigantes, qui centum quisque brachijs cœlum capere conati sunt, eo versu:

Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues, Oui. 5. fast.

—— Cum centum quisque parabat
Inijcere anguipedum captiuo brachia cœlo.

Et in Ætna Maro:

His natura sua est aluo tenus, ima per orbes
Squammeus intortos sinuat vestigia Serpens.

Horat. 2. Car. Catul. in Argon.

HORRIFICVM. CAP. VIII.

C QVAS vero colubras Eumenidum crinibus obuolutas aiunt, ab Æschylo Poeta tragico primum excogitatum Pausanias attestatur: cum antea nihil neque in his, neque in alio quopiam ex infernis deis quicquam esse horrificum existimaretur. Manifestissimum est enim totum hoc terroris argumento confictum: loca tamen ea terribilia esse ex Assertore nostro totiens audimus, vbi sit fletus & stridor dentium, & quæ passim sacræ literæ de gehenna ponunt. Vt vero ad Anguium terrificum hieroglyphicum reuertamur, non temere Tib. Gracchus timuisse videtur, cum in spaciosa galea, qua in bellis vti consueuerat, Angues offendit oua peperisse, fœtusque iam formatos, paulo antequam multitudine Quiritum oppressus interficeretur.

Pausan. in Achaicis.

VASTITAS. CAP. IX.

IAM Draconem, quem mali significatum habere dicunt, Crocodili nonnulli speciem esse putant, fortasse quia vastiore pingeretur corpore: nam alicubi mirifice crescunt. Maximus enim Tyrius tradit, apud Indos Alexandri tempore Draconem fuisse quinque iugerum magnitudine, cui Boues D & Oues in cibum Indi ministrarent. Alij omne Serpentum genus indifferenter accipiunt, cuiusmodi monstrum Annibal à tergo subsequi prospexisse fertur: belluam quippe vastam & immanem circumplicatam Serpentibus, quæ quacunque incederet, omnia arbusta, virgulta & tecta peruertebat, quod vastitatem Italiæ portendere diuinitus intellexit. Neque temere Faustina visa sibi in somnis Serpentes parere, sed ex his vnum ferociorem, cum Antoninum & Commodum in vtero gestaret, quod vita deinde Commodi, voluptuosa simul ac perniciosa, reipsa comprobauit, non hominem, sed immanem Hydrum ad humani generis internecionem emissum. Argiphontem Pausanias dictum ait Mercurium, quia ὀφιοκτόνος fuerit, Serpentem quippe sustulerit, quem nonnulli ἄργην vocant, vel quasi ἀργῆς, ἀπὸ τοῦ φονεύειν, quod cæde abstineat: pacis enim Deus est Mercurius. Quamuis Leotychidas Lacedæmonius Aristone patre nobilis, neque sua obscurus virtute, portenta hæc atque alia eludere consue-

Faustinæ somnium.

Ἑρμείας ἀργιφόντης.

Mercurius Argicida. Hom. Odyss. α. vers. 38.

consueuerit: nam cum propinquioris portæ claui Draco circumuolutus esset, monstrumque id esse A
vates denunciaret: *Minime mihi quidem videtur*, inquit, *sed si clauis Draconi circumuoluta esset, monstrum esse asseuerarem.*

Quod Argum interfecerit, vt ibi Eust. Serpentis interfector.

VOLVMEN. CAP. X.

ALIBI cur Dracones Cereri vectandæ adhiberentur, explicuimus, sed quoniam nihil prætereundum existimaui, quod in significationum argumentum apud scriptores veteres comperissem, addendum quoque fuit, scripta lucubrationesque in Anguium nomen deuenire: siquidem Zezes Hesiodi interpres Dracones, quibus vecta Ceres Proserpinam quæritabat, significare ait volumina, quæ Triptolemus de agricultura conscripsit, eoque loco δήμητραν, Terram matrem interpretatur: consuesse enim Dores γ in δ vertere, ita quæ γῆ μήτηρ, δήμητερ mox dicta.

TROPHONIVS. CAP. XI.

Sed & veterum, vt Euripidis in Ione. Ciceron. Tuscul. lib. I. Arist. in Nubib.

SIMVLACHRA quædam iuxta Ercynam fluuium in specu quodam fuisse memorat Pausanias, quæ dicata erant cum sceptris, circa quæ Dracones obuoluti complicabantur, quæ nonnulli, antiquarum rerum ignari, Æsculapij & Hygiæ simulachra existimabant, cum tamen & Ercynæ & Tro- B
phonij essent hieroglyphica, quibus etiam antiquitas Dracones cõsecrauit, siue ob oraculorum prudentiam, siue ob rei, quæ in promptu erat similitudinem, quod oracula Trophoniana subterraneo in specu reddi solita: in specu autem & subterraneis cauernis Angues libentissime latitare ignorat nemo. De Trophonio pleni sunt doctorum ætatis nostræ libri.

BOREAS. CAP. XII.

BOREAM quoque ventum aiunt hieroglyphice Viperinis caudis, pedum loco, præditum figurari, qua quidem specie insignis cum Orithyiæ raptu in Olympia visebatur, in donario à Cypselidis dicato.

DE SCORPIO. CAP. XIII.

INTER serpentia Scorpius non habet locum, sed quia venenosum est animal, hic minime prætereundus fuit: super eo tamen partem eam tractare prius instituimus, quæ cum Crocodilo ne- C
gotium habet.

HOSTIVM CÆDES MVTVA. CAP. XIV.

Crocodili cum Scorpio odium.

HOSTES enim duos pari conditione inter se dimicantes, vicissimque in damna mutua concurrentes, ostendere si vellent Ægyptij sacerdotes, Scorpium & Crocodilum pingebant: nam ij genuino quodam inter se odio flagrantes, simulatque alter alterum inspexerit, in mutua funera sponte rapiuntur, amboque eadem dimicatione perimuntur. Quia vero & terrestris & marinus Scorpius inuenitur, de marino hic dubio procul intelligendum. Quod si rem euestigio peractam indicare voluissent, Crocodilum Scorpio subiectum pingere mos erat: ictus enim Scorpij quamprimum interimit Crocodilum: sin distractam diutius pugnam, difficulterque in necem duentum ostenderent, superatum à Crocodilo Scorpium faciebant: is enim motu segnis, longe diutius laborat antequam hostem assequatur, & interficere possit.

Citatur à Commentatore Nicandri.

DOLI FALLACIÆQVE. CAP. XV.

TERRESTRIS vero Scorpius doli atque fallaciæ signum habetur inprimis, estque apud Sopho- D
clem Captiuis, prouerbium in hanc sententiam, ἐν παντὶ γάρ τι σκόρπιος φρουρεῖ λίθῳ, quippe *sub omni lapide Scorpium insidiari.* Sic & Theriacis Nicander:

Σκόρπιος ἀπεϊδὴς ὀλίγῳ ὑπὸ λαῒ λοχήσας.

Scorpius insidias parua sub caute tetendit.

Apuleius acerbitatem morum per Scorpium notat, vbi illa: *Nosti quendam barbarum nostræ ciuitatis Decurionem, quem Scorpionem præ morum acritudine vulgus appellat.* De insidijs vero, quæ post aliquam felicitatem subsecutæ fuerint, Sidonius de fortuna loquens ait: *Qua virum, vt Scorpius, vltima sui parte percussit.* Quin & Mathematici vel Ambrosio teste, percussorem, & ad inuadendum ex insidijs promptum eum futurum dicunt, quem Scorpius nascentem exceperit.

A

INNOCVA PRAVITAS. CAP. XVI.

IS in aquam mersus si figuretur, innocuam significat prauitatem: quandoquidem & ipse & Serpentes alij, qui præualent in sicco, si præcipitentur in aquam, vt Cyprianus ait, præualere non possunt, innoxijque efficiuntur. Diuinæ vero literæ per Scorpium indicant & diabolum & eius sectatores, de quibus Euang. *Dedi vobis potestatem calcandi super Serpentes & Scorpiones.* De Serpente autem, quod ad hanc rem facit, satis superque superius dictum est. *Scorpius in Diuinis.*

LIBIDO. CAP. XVII.

ADHÆC, libidinem & nequitiam Scorpius pictus ostendit, eique ex humani corporis partibus pudenda sunt dedicata. Ei signo Mars dominatur, adulteriorum semper infamia notatus. Et milites omnes mulierosos, ait Aristoteles. Et supra finitorem prodeunte Scorpio ortos Mathematici lasciuos esse dicunt, quare huc forte spectat illud D. Hieronymi dictum de virgine ad Auitum: *Cauendum, ne arcuato vulnere Scorpij vulneretur.* Cœlestem vero Scorpium, ob aculeum, qui est instar teli, B sunt qui velint humani generis perditionem significare: cum Libra Veneri dicata, inter Scorpij chelas posita, matrimonij concordiam ostendat. *Mathematica de Scorpio obseruatio.*

TERRA. CAP. XVIII.

AB eisdem Mathematicis desumptum crediderim id Scorpij significatum, vt pro terra nonnunquam figuretur: aiunt siquidem illi necem à terrestribus animalibus ijs obuenturam, quibus Mars in Scorpio certo quodam loco repertus fuerit. Adhæc numus quidam est, in quo quadrigæ sunt cum Victoria & his literis, Q. EL. IVLIBVRSIO. ab cuius altera facie caput est cum laurea, & alis, ab occipitio cuius fuscina est & Scorpius, quod victoriam terra marique partam significare videatur.

AFRICA. CAP. XIX.

VTRVM vero doli fallaciæque Pœnorum, quæ tot bellis vniuerso terrarum orbi per tot annos innotuere, an corporum color fuscus, an quid aliud argumentum dederit, vt Scorpius Africæ terræ symbolum haberetur, diu multi quæsiuere. Id sane constat, in Hadriani quibusdam numis, C Scorpium non aliter Africam significare, quam Cuniculus Hispaniam, Equus Italiam ostentet. In quam sententiam vt adducar, facit ingens atque adeo perniciosa Scorpionum multitudo, quam ea regio gignit, aduersus quos Strabo ait remedia ab indigenis excogitata: cum dormitum eunt pedes allio, atque etiam lectos ipsos illinire. Animaduertendum vero, si Scorpium pingere contingat, ne quis Nicandri versu decipiatur, vbi author ille dicit, à cuspide nouem compagibus spondylos contineri: *Hadriani numi.*

——Τοίῳ δ' ἐπὶ κέντρῳ
Σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι ὑπερτείνουσι κερέης.

Ἐννεάδεσμοι non est ibi simpliciter pro nouem nodis positum, vt Antigonus & Demetrius arbitrati sunt, sed pro multis, ait interpres: septem enim tantum compages habere caudam Scorpij, manifestum est, sæpe vero nouem pro multitudinis numero ponitur. Quinetiam Nicander idem ἐννεάκεντρον dixit, de eo, qui duos tantum aculeos haberet, quæ quidem opinio est Apollodori. Et de nobis numero septem vnicuique cernere volenti facile constabit. *Hoc remedium à medicis non numeratur, licet plurima alia memorent Diosc. l. I. c. II. ibique Mattheolus.*

D

DE SALAMANDRA. CAP. XX.

SALAMANDRA quoque inter malefica venenosaque animalia recensetur: quare illam quoque quanta poterimus dexteritate tractabimus. Est hæc Crocodilo terrestri facie perquam similis, licet non sit Stellione maior, maioris quippe lacertæ magnitudine, quales ego in Bellunensis agri saltibus, Castalioneo secessu meo magnis imbribus excitatas aspexi: & in fontis mei cuiusdam aquæ ductu, quem macerie atque cespitibus struxeram, septimo post anno cum eum reficerem, multas inueni ipsum fluentis aquæ marginem accolentes paruo inter se distantes interuallo, ea ipsa figura coloribusque præditas, qua pingitur ab authoribus.

AB IGNE CIRCVMFVSO NON OFFENSVS. A

CAP. XXI.

HOMINEM vndique ignibus impetitum, siue cladibus ijs, quæ per ignem significantur obiectum, minime tamen vlla ex ijs parte læsum significare si vellent Ægyptij sacerdotes, Salamandram pingere consuerunt: ea siquidem per ardentes carbones inambulans, nullo ab his afficitur nocumento: tantus enim illi rigor, vt ignem tactu extinguat, non alio modo, quam glacies.

CONSTANTIA. CAP. XXII.

Salamandræ rigor. Ex Arist. contra tamen Plin. lib. 10. c. 67. & Gal. lib. 3. de tempe.

NAZIANZENVS pro constantia Salamandram ponit, dum animal id in igni medio, qui omnia domat, non solum lætari dicit ac viuere, sed eum omnino etiam extinguere. Ita se cum Basilio, Athenis in igne perfidiæ Deum verum colendo incolumes versatos gloriatur: quinetiam eum professione sua atque constantia suppressisse.

AMATOR. CAP. XXIII.

SVNT qui per huiusmodi speciem, per Salamandram quippe in igne positam, amatorem ostentent, quod amorem ex igne significari apud omnes vulgatum sit, vt in Facibus latius à nobis dictum, & ardere se amantes omnes profiteantur: cumq; ita vitam in æstu trahant, erudite se fecisse putant, si figuram huiusmodi ardoris sui simulacrum prætulerint. Sedenim, hoc haudquaquam probatur, quia si Salamandra ignem rigore extinguit suo, ea vtique non æstuat, quod in primis amator sentire se clamat: vtpote qui vel intimis medullis exuratur, vel lentis penitus ignibus maceretur, hunc vrat amor, hunc vrat proteruitas, cum *feruidus sit puer Veneris, Cupidoque semper ardentes acuat sagittas: Ardeat Atrides medio in triumpho virgine rapta*, & quæ plurima in hunc modum Poetæ scribere consueuerunt, vti etiam apud Maronem, *Cæco carpitur igni Dido, agnoscitque eadem veteris vestigia flammæ, vritur infelix, ardet amans, trahitque per ossa furorem, ac totam incensa per vrbem debacchatur.* Mitto quod fabulantur alij, Salamandram igne pasci, atque ideo amantem referre: quod ille sit huic veluti cibus, quo se oblectet assidue. B

Amatorum ardor. Lib. 4. Æn.

AMORIS NVTRIMENTVM. CAP. XXIV.

Pyralis & Pyraustæ cum Salamandra comparatio. Hæc ex Aristot. lib. 5. c. 19. de hist. Animal.

SIGNIFICANTIVS enim hoc exprimi potuisset, si bestiola illa posita esset paulo Musca grandi maior, quæ in medio nata igne, per ignem salit atque inambulat, id quod in Cypro insula videri authores tradunt ærarijs fornacibus, vbi chalcites lapis ingestus diebus compluribus crematur, de qua quidem illud spectandum maxime, quod quamprimum longiore paulo volatu à flammis abscesserit, emoritur. Hanc alij Pyralin, alij Pyraustam vocant. Zenodotus in eius cognomine videtur hallucinari, cui de lampade id attribuit, quod minutulo cuidam Papilionum generi inesse videmus, æstiuis temporibus, vespertino crepusculo statim incipiente, quam Apuleius nouo, vti suus est mos, vocabulo Flammidem appellat, multi Nitedulam, certe Græci Lampyridem vocitarunt. Verum hæc qua de loquimur Cypria, longe alia est. Quod vero dictum est, Salamandram in ambulatione sua ignem extinguere, authores grauissimi sunt qui contra vna cum Sextio sentiunt, ignemque ab ea lædi omnino negant, idque Plinianis adhuc temporibus Romæ incompertum erat, neque adhuc aliquis se vidisse testatur: nos vero eam non modo ardentes prunas non extinguere, verumetiam euestigio emori experimento comperimus, animali eo à Bernardino Pollano nobili Taruisino, hospite tunc meo, ab eodem fonte meo allato in domum. Alij vero qui rem vt exploratam & ipsi scribunt, causam etiam inuestigarunt, cur id efficiat Salamandra: animal enim sine squamis & cute esse, corpus habere frigidum, & maxime humidum, quo singula quæcunque contigerit humectet multo magis, quam Limaces faciant, humoremq; illum à corpore tam longe diffluentem, vim eam habere, vt ignem extinguat quem attigerit, λιποῤῥινὸν ea de causa Nicander eam appellat, siue quod cute careat, quæ ῥινὸς dicitur, siue quod à cute humor ille largius emanet. C D

HIRPI. CAP. XXV.

Per mediũ ignem ambulantes.

NE vero adeo alienum à fide videatur, Salamandram & aliquod aliud animal posse per medium ignem incolume transire: scimus familias quasdam agro Faliscorum fuisse, quæ super ambustam igni struem ambulantes non adurerentur. Hirpos illas vocauere, & ob id perpetuo s. c. militiæ, omniumque aliorum munerum vacationem habuisse. Sedenim ætate nostra vidimus Romæ Benedictum

A dictum quendam Teutonicum, arte ſpeculorum fabrum, qui non temere profitebatur ſe per flammas medias inceſſurum, citra vllum vel capilli vnius detrimentum, quem & plurimum, & Teutonico ritu valde promiſſum habebat. Vidi ego hominem manus in liquefactum plumbum immittere, idque ex candenti patella in volam accipere, æque ac ſi argentum viuum aut tepida fuiſſet aqua: introductus olim ad hoc ſpectaculum ab ampliſſimo viro Bernardo Vibieno, qui mox magni nominis ſacerdos Cardinalis fuit, in cubiculum Ioannis Medicei tunc Cardinalis, in conſpectu cuius hæc fiebant, cum ego tanti Præſulis manum oſculaturus acceſſiſſem, quadriennio ante quam is ad ſummum Pontificatum aſcendiſſet. Quod vero aiebat Benedictus hoc ſe arte magiſtra facere, quippe qui vnguento quodam partes eas oblineret, quas ab igne ſaluas vellet, id in memoriam adducit, quod Varro ait, Hirpinos eos, de quibus paulo ante dicebamus, ſolitos medicamento quodam pedum plantas tingere, atque per ignem ambulantes, *multa*, vt ait Virgilius, *premere veſtigia pruna*. Inueni vero, quod ad hanc rem facit apud Andream Græcæ nationis medicum, cui multum interpretes Nicandri tribuunt, hoc de Salamandra traditum, vt ſi quis eius ſanguine vel manus vel veſtem obunxerit, quod oblitum fue- *Nomine Leonis X.*

B rit, ab igne nihil quicquam lædi: quamuis Plinius hoc non facile credat. Eiuſmodi medicamini admiſcent alij albumen oui. At iam minus admiremur quod in Quadrigarij annalibus legitur, oblitam alumine materiam ſuccendi non poſſe: idque eſſe verum, Sylla in Archelaum bellante comprobatum. Sane laricem inter arbores neque flammam emittere, neque niſi longa & vehementi exuſtione in carbones abire manifeſtum eſt: quod in fornacibus exploratum, reliquis lignis admixtum longo temporis interuallo conſumi. Hoc & Cæſari expugnatione caſtelli cuiuſdam, quod Larignum nomine dixerunt, quia larice præmunitum fuit circa Alpes, non citra ſummam admirationem cognitum. Lino vero, quod nonnulli Carpaſium appellant, de quo Pauſanias, ardere id perpetuo ante Mineruæ illius ſimulacrum, quod cœlo, vt fama fuit, delapſum, in Acropoli viſebatur, Patauij ego pro ellychnijs in lucernis aliquando vſus ſum: materia enim integra & incolumi perdurante tamdiu ardet, quamdiu oleo intinctum fuerit. Naſcitur id inter venas aluminis, ac veluti denſior quædam cartilago interſpergitur, cuiuſmodi ſunt granatorum malorum interſepimenta. *Plin. lib. 10. cap. 67.* *Hoc ex Vitru. & Plin. Sed falſo ex Mattheolo. lib. 1. c. 74. in Dio.*

CORRVPTOR OMNIVM. Cap. XXVI.

C SED vt ad Salamandram redeamus: nunquid eorum quoque nobis arriſerit ſignificatum, qui damnoſum hominem, omnes quibuſcum verſetur aliqua pernicie aut iniuria labefactantem, & quacunque inceſſerit calamitatis aliquid inuehentem, per Salamandram oſtendi voluerunt? quippe cui ſit pernicioſa adeo vis, vt arboris quam irrepſerit poma omnia inficiat veneno, & eos qui ederint, necet frigida vi, nihil aconito diſtans, ait Plinius, atque his quædam magis exitialia, quæ apud authorem ipſum late recenſentur. Illud ſane admiratione dignum, quod traditur ab Æliano, ſues Salamandra impune veſci: verum vbi quis eius Suis, qui Salamandram deuorarit, carnem ederit, præſentaneo eo veneno correptum interimi. *Lib. 24. c. 4.* *Salamandra multum pernicioſa.*

DE DIPSADE. Cap. XXVII.

A FRIGIDISSIMO animali ad ardentiſſimum accedere, ad hiſtoriæ nonnunquam venuſtatem pertinet: quare incommodis recitatis, quæ de Salamandræ gelu procedunt, iam quæ de D Dipſadis ardore proueniant, memorabimus. Animal id reptilium pernicioſiſſimum, corpore modico, ac viperino perquam ſimili, ſed ad ictum violentiſſimo, de quo ita Nicander, Theriacis, vbi, *Deſcriptio Dipſadis.*

Ναὶ μὴν διψάδος εἶδος ὁμώσεται, ἐν γὰρ ἐχίδνῃ
Παυροτέρη θανάτου δὲ θοώτερος ἵξεται αἶσα
Οἷσιν ἂν ἐν σκήψῃ βλοσυρὸν δάκος.
Dipſadis hanc ſpeciem iuret quis, ni minor inſit
Vipereo generi vis mortis, at ocyor iis qui
Affixi fuerint truculenti fulmine dentis.

Figuram eius Soſtratus à reliquis colubris ita diſtinguit, vt eam dicat habere caudam duabus lineis nigricantibus diſtinctam, corpore reliquo albicante. *Vocant etiã cauſonem anobatem, preſterem melanurum.*

SITICVLOSITAS. Cap. XXVIII.

A

Ex Æliano lib. 9. de hiſtor. anim.

CERNERE olim erat in littore, quod è regione maioris Sirtis inter Libyam & Ægyptum porrigitur, columnam quandam, in qua vir moribundus cælatus erat, cuius pedes Serpens impactis dentibus affigebat, ſpiriſque volubiliter implicabat. Erant & mulieres aliquot, quarum aliæ aquatum ibant, aliæ aquam decumbenti propinabant, adiacebant paſſim & ſtruthionum oua hinc inde ſtrata temere. Quæ quidem ſpecies tota prorſus hieroglyphica hominem ſignificabat bibaciſſimum, vel ardentiſſima confectum ſiti, vt Lucianus interpretatur, id quod etiam ad totius illius regionis naturam indicandam accommodari poteſt: nam ea ſiti laborat in primis. Serpens vero ille circa pedem obuolutus & mordicus inhærens, Dipſas erat. Veneno vero hæc eſt plurimo & immedicabili, quoſque momorderit, vſque adeo inflammat, vt propemodum exardeſcere videantur, ac igne veluti circumfuſo concremari. Supreme vero ſitiunt, quoque magis potant, eo potandi auidiores fiunt, vt ſitis ea nulla aquarum vi ſedari poſſe videatur: verum eo magis ſæuire quo magis alluitur & irrigatur, perinde ac ſi quis ignem oleo ſuperfuſo extinguere conaretur. Hinc non infacete nomen confinxit Ouidius, cum lenam quandam temulentam, Dipſadem appellauit:

Δίψας ſitim ſignificat.

Διψαλέα ſiticuloſa.

B

—— Eſt quædam nomine Dipſas anus.
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roſeis ſobria vidit Equis.

Neque forte importunum fuerit, Epigramma quod olim in Framarianum faceti ſſimum æuo noſtro ſcurram luſimus, Ouidiano luſui ſubijcere. Id eſt huiuſmodi:

Narrabat quidam vim Dipſados exitialem,
Perpetuam infundat quæ pede fixa ſitim:
Nempe ſitim, tria quam nequeant extinguere Nili
Oſtia, vel magnis ſtagna perhauſta cadis:
Interiore loco Libyæ, Garamantas ad ipſos,
Qua fouet arenti Struthius oua ſolo.
Quippe vbi quis miſer exſpatiatus forte per arua,
In pede fulminei vulnera dentis habet.
Rite duæ dextra famulæ, totidemque ſiniſtra,
Hæc gerit, hæc pleno vaſe propinat aquas.
Illa propinatis alias ſuperingerit, illa
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Frammarianus ad hæc, hanc o mihi quærite amici
Figat vt illa meos officioſa pedes.

C

Deut. 8. 15. Sapienter itaque, vt reliqua, Moyſes Deuteronomio inter maxime pernicioſa animalium genera Dipſadem poſuit, vbi terrificam illam deſcribit ſolitudinem, in qua erat Serpens flatu adurens, quippe Baſiliſcus, & Scorpio animal inſidioſiſſimum omnium, mox adiecit, & Dipſas, quod vt atrocius redderet, & ſubiecit, & nullæ omnino aquæ, quæ ſcilicet opem eſſent aliquam allaturæ. Eadem de cauſa Apollonius Poeta terram aridam Dipſadem vocat. Admiratur autem Aphrodiſeus, cur illi quos animal hoc momorderit, ſitim illam intolerabilem Theriaca epota ſedent, cum genus id medicaminis ex ſiccis & calidis rebus conficiatur: neque adduci poteſt id alia ratione fieri, niſi mutuo conſenſu quodam Viperarum, & quæ admiſcentur carnes, antipathiam habere aduerſus quoduis animal venenoſum.

Theriaca ſitim ſedat.

APPETENTIA. Cap. XXIX.

Sic Artemidorus lib. 1. c. 68. Sitire nil aliud eſt quam concupiſcere. Vt Thomyris Scytharum Regina obiecit Cyro. 7. Virgil. 3. Æneid.

NEQVE vero ſitis ipſa ſimpliciter paſſim intelligenda, ſed nonnunquam pro effrænata rei cuiuſpiam appetentia capitur: nam & ſitibundum pro maxime cupidum authores ponunt: & ſitim Onirocritæ nihil aliud præ ſe ferre autumant, quam auidiſſimam cupiditatem. Ipſa porro ſitis hieroglyphice ſæpe ponitur in Diuinis literis, vt Ambroſius ſuper hydropico in domo Phariſæi curato diſſerit: nam ſitire impium dicit, dum huius mundi bona concupiſcit. Iam & ſitire aurum, in huiuſmodi ſignificationem paſſim inuenias, non aliter quam & *auri ſacra fames* Poeta dixit. Deliteſcit autem, vt ad Dipſadem reuertamur, Anguis id genus in inſidijs inter Struthionum oua, quæ Garamantes non ad cibum tantum perquirunt, verumetiam ad vaſculorum & poculorum vſum: quippe qui propter ſolum aridum & exuſtum argilla carent, qua nos vaſa noſtra fictilia conformamus. Quinetiam eiuſmodi ouis, quæ aliquanto grandiora fuerint, diſſectis, elegantiſſimos ſibi pileos faciunt, ex ouis ſingulis binos, quibus capita obtegant, eoque geſtamine plurimum delectantur.

D

A

DE MEDVSA. Cap. XXX.

MEDVSA quoque figmentum licet fabulosum, aliqua subministrauit hieroglyphica.

TERROR. Cap. XXXI.

ILLA enim horrificis Anguium hiatibus tremenda, terroris significatum habuit. Præfectum vero caput id à Perseo, terrorem summotum ab eo patria procul indicat, virtute duce, quæ per falcatum ensem, & interpositum speculum effingitur.

PRVDENTIA. Cap. XXXII.

IN historijs Theogneti antiquitatum scriptoris (nam alium Poetam Comicum memorat Athenæus) Medusa legitur ex tribus Phorci filijs magis astu pollens, quæ regnum à patre derelictum in magnam auxerit opulentiam, atque eius prudentiæ causa serpentinum caput illi confictum à Poetis. *Medusa descriptio & ortus.*

B Cæterum Apollonius Rhodius ἐν τῇ τῆς ἀλεξανδρείας κτίσει, omnia quæ morsu lædunt genita dicit ex guttis eius sanguinis, qui ab obtruncato Gorgonis capite distillauit: quamuis Acusilaus nata hæc ex Typhonis sanguine asseueret. At Nicander Hesiodi testimonio τιτάνων ἀφ' αἵματος, quippe Titanum à sanguine nata hæc mauult: quod tamen apud Hesiodum, in ijs quæ extant operibus, non inuenitur: quare nonnulli scribunt Hesiodum, à Nicandro falso citatum, qui Poetarum morem & licentiam non examinant: cum etiam Oratoribus in declamandi genere tam nomina, quam historias pro commodo suo commutare, atque etiam præter fas quædam in vsum suum extorquere concedatur. *Hæc Pausanias in Corinthiacis in ædificatione Alexandriæ.*

STVPOR ET ADMIRATIO. Cap. XXXIII.

QVAM vero Medusam Domitianus Imperator pro pectore est gestare solitus, vt in pulcherrimo eius sigillo spectauimus, omnino stuporem, quem de se omnibus in negotijs quæcunque tractaret concitatum volebat, significasse tradunt: quamuis nonnulli non alia de causa factum putant, nisi vt patris gestamen vsurparet: nam in pulcherrimo Vespasiani signo apud Melinos Romæ, Gor- *Vespasiani signum.*
C gonem huic pro pectore adpositam aspexi. Alij factum à Domitiano in honorem Mineruæ volunt, quod numen id sibi colendum præcipue susceperat: nam clypeus huiusmodi Serpentum horrore præmunitus, in primis Palladi dedicatus erat. Eam Eustathius ideo Glaucopin appellatam censeri scribit, quod ex Poetis nonnulli Dracones Glaucopas vocitarint: quamuis & à formidoloso aspectu dici posse non inficiatur, quod Leones illi, qui præcipue Regij nuncupantur, quosque loco suo inter alia significata symbolum terroris esse ostendimus, Glauci à colore nominentur.

PRVDENTIA. Cap. XXXIV.

NEQVE tamen desunt qui Gorgonis caput pro Mineruæ pectore statutum, prudentiæ, vti id superius, signum esse contendant, quæ locum habeat in pectore: qua qui præditi sunt, facile alios confundere, vel imperitiæ redarguere, saxeosque quodammodo reddere, vbi adlibuerit, possint. Apud Poetas tamen Pallas Medusæ caput ad incitandum, vel ad terrorem incutiendum prætendit, vt tradit Ouidius, loquente Perseo: *Vel potius à noctuæ oculis, quæ illi sacra. Caput Medusæ quid. Metam. l. 4. ad finem.*

Nunc quoque vt attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in aduerso, quos fecit, sustinet Angues.

D Idque præcipue cernere est in scuto Herculis apud Hesiodum: quamuis non sum nescius, esse multos qui opus id Hesiodi illius celeberrimi, quippe vt Naso,

Seruantis pecudes vallibus Ascra tuis,

esse negent: alios qui ad CCL. tantum carmina Hesiodi, reliqua subiuncta ab Aristophane Grammatico contendant. Sane Megacles Atheniensis legitimum agnoscit opus, sed Hesiodo succenset, quod Vulcanum finxerit matris inimicis arma fabricasse. Apollonius Rhodius & Stesichorus Hesiodi omnino esse volunt: ait igitur,

ἐν γὰρ σφὶν μέσσος ἧκε θεὰ γλαυκῶπις ἀθήνη,
αἰγίδ' ἀνασείουσα.

Quem Statius ita secutus est: A

Secta prætendens colla Medusæ
Ceu stimulis accendit Equum.

DE HYDRA. Cap. XXXV.

ERAM me iam de his Anguium voluminibus explicaturus, cum maiori me obuolutum negotio conspexi. Superat enim Hydra, quæ me vltimo loco aggressa moraretur: quare ope Herculis implorata, ipsam quoque ita confecimus.

SOPHISTÆ. Cap. XXXVI.

Numerus multitudinis.

Nouem capita habentem.

Æneid. l. 6.

Æneid. l. 1.

HYDRÆ significatum, cuius vno præciso Anguineo capite, alia atque alia euestigio repullularent, multi alijs atque alijs modis interpretati sunt: nos ea contenti esse possumus expositione, quam Plato, Euthydemo, posuit, vbi per eam perinde ac per Cancrum, sophisticas ait nugas significari. Hydram Pausanias vno tantum capite præditam scribit: sedenim Pisander Camireus multa illi B capita tribuit. Alcæus ἐννεακέφαλον eam vocat, πεντηκοντακέφαλον Simonides, quem Maro noster sequitur, vbi dicit:

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Sedenim hi numero vsi sunt, multitudinem significante, more Poetico: numerus enim nouenarius, neque non quinquagenarius, ex ijs sunt, qui multa significant, vt illud apud eundem Maronem, *Quinquaginta intus famulæ*, pro *plurimæ*. Ita ἐννεάγηρως κορώνη, in Arati carmine, pro *multæ viuacitatis*, quod superius in cauda Scorpij tetigimus, & in digiti commentario, vbi de numeris agitur, latius explicuimus: vbi passim numeri illi recensentur, qui tam apud Græcos, quam apud Latinos pro multitudine vsurpantur.

INVIDIA. Cap. XXXVII.

Erichthonius.

NONNVLLI ex peritioribus inuidiam per Hydræ speciem significari tradunt, ideoque in nullo alio monstro domitando Herculem magis laborasse, quam vt Horatius ait, *supremo tandem fine* C *domari* comperit. Ea vero palustris fingitur, & è sordido cœno pullulare, quod non nisi in abiecto vilique animo reperiatur: qua de causa Ouidius inuidiam in imis vallibus latitare confinxit: ita reliqua, quæ super ea conscribit, ad Hydræ significatum omnia quadrare comperies. Nam & Erichthonium, quem alij pedes Anguineos habuisse, alij Serpentem illi ad custodiam datum scribunt, inuidiam significare nonnulli arbitrati sunt: ea enim post res præclare gestas suboriri solet, & in cordis penetralibus occultari, virulento ad custodiam adiecto spiritu. Atque hoc illud odium est, quod Diodorus ex serpente picto significari tradit.

EDOMITVM A VIRTVTE VITIVM. Cap. XXXVIII.

Herculis victoria, herois nostri Christi victoriam apte repræsentans.

HABET & pietas nostra heroas suos, quorum è numero fortissimum illum cœlo intulit, qui fatalem Draconem ex vrbi subiecto lacu quotidie prosilientem, nunc longo voluminum tractu spatiosa per arua late proserpentem, nunc spiris implicatum collectumque in insidijs per frutices & D florulenta gramina latitantem, horrenda interdum lethiferaque die noctuque sibila dispergentem, immani venenosarum faucium hiatu lethum omnibus intentantem, nulloque non die mortalium aliquem deuorare solitum interfecerit. Non temere hæc literarum monumentis tradita: tametsi rem vti gestam Concilia maiorum nostrorum actis inferendam vetuerunt. Videtur enim hæc picturæ species vnumquemque admonere virtutis, cuius telo fretus illecebras amatorias, quæ dubio procul per Serpentem exprimi consuerunt, fœdasque voluptates ex lacu, hoc est, ex infirma fluxaque mollitie mentis emergentes, sinuosis voluminibus, hoc est, varijs delectamentorum laqueis manusque pedesque hominum implicantes, arctissimisque vinculorum nexibus obstringentes, nullo timore perculsus submouere contendat, simulque odium & æstuantia indignati cordis incitamenta: vnde rixæ, contu-

A contumeliæ, calumniæ, pessimæq; persuasiones ortæ, magna semper rerum humanarum pernicie, vti sibila teterq; halitus per cogitatus auresq; nostras illabentes, extinguere aggrediatur: malos denique affectus, prauosq; mores omnes, qui grassatoris veluti quodam insultu animum incautum adoriuntur, cuius puritatem, quæ per virgunculam intelligitur, virulenta contagione turpiter labefactât, lethaliq; morsu in pedes affixo, vniuersum corpus contactu vitiant, proserpenteque in dies magis pestilenti morbo fœdissime interficiunt, firmo constantiq; proposito perdomitet, animumq; incolumitati nitoriq; suo assertum restituat patri. Operæpretium est videre, quemadmodum virgunculam puellam expositam adapertis faucibus, rictuq; late diducto in parentum ac totius vrbis conspectu iamiam inuadere tentaret ingluuiosus Draco, vtq; tam præstans animi iuuenis intrepide eum aggressus, vibrato pilo, ferroq; per os medium adacto, pertransitaq; ceruice terga illa immania transfoderit, attollentemq; interim iras & cærulea corda tumefactum, harena moribundum strauerit, frustraq; volumina illa terrifica quatientem replicantemq;, pluribus tandem ictibus ad saxum alliso capite confecerit, atque ita vere fortitudinis coronam, & deorum illatus numero consecrationem etiam fuerit
B assecutus.

PIERIVS VALERIANVS ÆGIDIO VITERPIENSI CARDINALI S. P. D.

IMPIE me facturum existimo, nisi studiorum meorum, qualiacumq; esse possunt, rationem omnem ad te deferam, quem humanissimum semper eorumdem moderatorem habui. Nam durissimis etiam temporibus, cum ea omnia deessent, quæ vniuscuiusque ingenium ad labores inuitare solent, rebusq; sæpius desperatis, non Romam tantum, verum etiam ipsa literarum studia deserere solicitarer, cum
C *præsertim essem non semel in officii societatem à Bannisio, qui de Maximiliano suo tam multa, tam honorifice prædicabat, inuitatus, vna tamē authoritas tua in causa fuit, cur non vsque adeo animum desponderem: tu enim nunc hortando, nunc monendo: nunc opem auxiliumque tuum pollicendo, bono me semper animo esse iussisti. Neque per te stetit, dummodo æquiora fuissent tempora, quin aliquod studiis meis otium aliquando compararetur: quo vno ego grauitatis & beneuolentiæ tuæ præsidio sustentatus, angusta illa omnia ea constantia pertuli, quā in tot annos firmissimam perdurare, amici dubio procul omnes admirabantur. Quem vero non confirmassent frequentissimæ illæ adhortationes tuæ, cum tanta me charitate complecterere? cum me non priuatim modo, sed publice etiā commendares? Poterone ego vnquam dememinisse præclarissimæ illius concionis tuæ, quam frequentissimo totiusne vrbis, an orbis dicam, consessu, tantæ vir authoritatis habuisti, vbi cum è re nata quædam ætatis nostræ lumina laudibus in cœlum extulisses, quæ tua de me quoque specula, quæ prædicatio fuerit, Roma (scimus quanta huic nomini vis) tunc nouit vniuersa: in quo licet illa pietati erga te meæ permiseris, non quod merita postularent mea, id tamen de me iudicium testimoniumque tuum multarum inde vigiliarum incitamentum fuit? Hinc factum, vt lucubrationes aliquot alias, tum inprimis Aegyptiaca illa commentaria de rerum significationibus, tot annorū*
D *vigilias, tot dierum atque noctium sudores, tot in reconditissimis rebus eruendis lucique dandis conatus, in eam demum speciem informarim, vt conspici nullo iam meo, quamuis maxime verecundi, rubore posse confidam. Quod vero in huiusmodi negotio absoluendo reliquum est, cum vniuersum opus insignire nunc speciosis literatorum hominū nominibus constituerim: argumentaque ipsa partiri, ne vno continenter libro complexa, odiosum ob rerum multitudinem volumen efficiant, amicos mihi quosdam designaui, quorum hortatu modo hoc modo illud à me conscriptum esset (nosti hoc Πλουταρχικὸν) id enim maxime commodum visum est, quod ambitioni prætexerem amicorum scilicet impulsu me tam multa elaborasse, quando hodie id plurimum vitio verti video, quod laboriosa quis ac difficilia aggredi ausus sit, quod honestam industriam turpi otio prætulerit. Inter hos autem eorum inprimis rationem mihi habendam proposui, qui mihi talia meditanti suffragati sunt: cumq; tu omnium maxime non modo album adieceris calculum, sed author pene fueris, ne inchoatū hoc opus olim abiiceretur, mihi præcipue delectus es, cu-*

ius nomini lucubrationum huiusmodi partem nuncuparem. Quod si meum hoc institutum non aspernatus fueris, fac ex te sciam, quod præcipue animal tibi velis inscribi. Putes vero inuitatū te ad Corytianas cœnas, in quibus discumbent tecum Bembus, Sadoletus, Sanazarius, & plerique alii, quos à te summo opere diligi, & à quibus te plurimi fieri non ignoro: vbi tamen id tantum honoris extra ordinem tibi habendum sit, vt eius animalis, quod tibi apponi iusseris ferculum accipias. Obsecro vero te pro summo meo erga te cultu & incomparabili obseruantia, ne aliter huc descendere dedigneris, quam vocatus olim ad Elegiacā Amorum meorum cœnam conferre te nō erubuisti, & meam hanc qualemcumque grati animi declarationem eo vultu suscipias, quo me ad exhibendum huiusmodi munus totiens accendere consuesti. A

ÆGIDIVS CARDINALIS PIERIO VALERIANO SVO S. P. D.

B

QVANTVM me commouerint literæ tuæ, suauissime mortalium Pieri, vt sine incredibili voluptate cogitare ita verbis satis assequi numquam possem. Nam tametsi antiqua illa amicitia nostra, omnia quæ ab amicissimo expectari possunt, ab humanissimo isto ingenio tuo mihi expectanda esse pollicebatur, non erat tamen vt vmquam aut præcipue hoc tempore, diuinis illis tuis lucubrationibus, tot huius ætatis luminibus, posse me hominem admodum tenuem & obscurum inseri, sperare auderem. Sed vt nihil infelicius quam in mala ingenia incidere, ita nihil felicius, quam in bona. Mentis enim istius bonitas fecit, vt nec huius temporis absentia diuturna obfuerit, nec mea superiorum temporum negligentia, ne culpam forte aptius dixerim, & peccatum. Dicis enim, cum laborares rebus parum secundis, minus arridente fortuna; persæpe te à me fuisse in bonam spem erectum, & ad melius sperandum confirmatum. Dispeream, si quid vmquam occurrit mihi in vniuersa vita, vnde plus angar, erubescam, doleam, quam quod solis verbis isto tunc officio functus sum, cuius ego rei cum recordor (recordor autem frequentissime) nō modo facti, aut infecti potius me pœnitet, verum etiam mei supra quam cogitare quis posset, & piget, & pudet. Quod vero & boni consulueris, & bene merentissimis istis clarissimisque viris annumerari me statueris, facis, vt cum iure illi quidem hæc à te recipiant, vnus ego, cui nullo ista iure tribuantur, grauissimo obstringar ære alieno, quo quidem non sum in contrahendo promptior, quam futurus sim, si vmquam dabitur, in soluendo. Animal mihi peculiare est cœnis ineptum Ciconia, vbique non obscurum exemplum pietatis, non ab Aristotele & sensilium studiosis modo memoriæ proditum, verum à Theologia arcana Hebræorum tum culta, tum diuinis honoribus venerata. In arcanis enim eum habet locum ea auis, vt nihil poßit aut reperiri sacratius, aut diuinius excogitari. Poteris, si videbitur, auem vt in hominibus pascēdis ineptam, ita in alendis parentibus laudatam commendare. Quod si id minus ad rem, quam tibi proposuisti facit, dici posset, quando Ciconiam ad dapes ferre non est, Columbam similem afferri licere. Sed iam Sus non vlterius Mineruam. Ego non ad Corytianas cœnas, vbi quandoque quasi digladiatum pugna plus quam Centaurea: sed velut in arcanum Corytium specum, qui, vt Pomponii verbis vtar, mirificus & pulcher, ac paulo post totus augustus & vere sacer, habitarique à Diis & dignus & creditus. Nam si datores ἐάων Dii, quis neget antrum Musæ tuæ à Diis inhabitari, qui eodem tempore Aegypti gloriam instauras, quo Turca euertit? simulque illa sensit inde malum dæmonem militiam delentem, tyrannide prementem, signa, statuas, marmora, & quicquid antiqui splendoris erat, diripientem. Hinc te Diis cominibus non cæmenta, non saxa, non vanas pyramides, sed sapientiæ veteris, sed diuinæ eruditionis, sed arcanarum sacrarumque literarum sepulta monumenta reponere, ignota mortalibus arcana instaurare, lucem canæ doctrinæ, quam à Græcis abesse audiuit Solon, post tot secula ab inferis reuocare. O felicem Aegyptum: longe quidem illa felicior à te facta est cum cecidit, quam cum staret: illa enim humi sita à Selymo Turcarum principe occupari potuit: hæc, vt sapiens Ciconia altum in cœlo nidum struens, in æuum tuta viuet sempiternum. Vale. Romæ M. D. XXV. VII. Id. Aprilis.

C D

IOAN-

A IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XVII.

DE IIS QVÆ PER CICONIAM, MEROPEM, CVCVPHAM, IBIN ET GRVEM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ÆGIDIVM VITERBIEN. CARD.

B ECce tibi, Præstantissime vir, Ciconia illa tua pietaticultrix, Sacerdoti omnium pientissimo dedicata, quam tu scilicet, non reliquis tantum volucribus, verum & vniuerso animantium generi solitus es anteponere: quippe quod adeo peculiaris & ingenita sit illi pietas, vt & ipsum humanum genus, in huiusmodi capienda adorea, longo post se interuallo reliquisse videatur. Hinc non in Ægyptiacis tãtum hieroglyphicis sculpta, verum etiam in Romanorum principum numis summo cultu cusa reperitur.

PIETAS. CAP. I.

VIDERE enim est eam passim in Hadriani numis, inscriptione etiam adiecta, PIETAS AVGVSTA. Significabat hæc hominem erga parentes pium & veræ charitatis officiis insignem: quippe quæ parentes nunquam deserat, senectutem eorum curans, nõ modo senescentium, sed quotiescumque opus est, vt alantur opera liberorum. Alites enim hæ nec patrem, nec matrem errare huc & illuc cibi causa patiuntur, sed operam dant, vt in cubili maneant, & eorum labore pascantur, quos ipsi genuerunt, educaruntque. Vnde pientissimum illud ἀντιπελαργεῖν vsurpatum in adagiis. Et antiquissi- *Hadriani numi.*
C ma lex Pelargica, honore nominis his auibus habito, *de parentibus*, vt ita dicamus, *renutricandis*. Sed quas nos, rogo, mortalium aut naturæ ipsius leges curiosius vestigemus, cum in sacris literis, post tria illa de diuino cultu præcepta in Decalogo contenta, primum rerum humanarum decretum à summo Deo sit, Parentes venerari? quæ doctrina apud Hebræos primum popularibus literis mandata est, vt omnibus esset in promptu fugiendorum expetendorumq; notitia. Identidem vero nos admonent diuinæ literæ, vt si diuturniore vita frui cupimus, & patrem & matrem cum primis honore prosequamur. Vnde senariolus ille dictitatus in scholis: *Lex Pelargica.* *Lead. A.*

ἱκανῶς βιώσεις, γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς.

Diu viues, senectam si parentum nutrias.

Quam sententiam Homerus ita sibi surripuit:

Οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε· μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών.

Et quoniam charis nunquam genitoribus æquum
Reddidit officium, immatura est morte peremptus.

Cæterum Athenienses eos tantum filios huic legi addictos voluerunt, qui vel disciplinis, vel honestis
D artibus fuissent à parentibus instituti: qui vero negligenter educati essent, nihil eos parentibus debere. In hanc sententiam Boetius historiam recitat minime cõtemnendam, libro de Institutione scholastica, de eo, qui male à patre institutus, cum post multa & enormia scelera per patris indulgentiam perpetrata, traheretur ad crucem, accersito ad se patre, quasi pietatis officio veniã actæ per flagitia vitæ petiturus, dum osculum se ferre simulat, ei nasum dentibus amputauit: memorabili nimirũ omnibus exemplo futurus, educationem esse, quæ vniuscuiusq; vitam instituat, & siue boni, siue mali euaserimus, vni illi acceptum ferre nos debere. Neq; obiiciat quis, ingenium vnicuiq; suum in vtero matris ipsius attributum, cum vel in brutis animalibus Lycurgus, concione super liberorum institutione, rationeq; legum ferendarum habita, ostenderit ex duobus catulis, quos ab eiusdem matris vberib. subductos, in syluis alterum, in culina alterum educandos curauerat, vbi aliquantulum adoleuissent, in me- *Historia de puero male instituto.*

in media concione simul emissos, ad patinam hunc in medio positam, ad leporem illum, qui statim A
emissus erat, insequendum accurrisse: atque hoc illud est, quod apud Horatium legimus:

Horat. epist. 3. lib. 3.

—Venaticus ex quo Militat in syluis catulus.
Tempore Ceruinam pellem latrauit in aula,

In senes impietas.

At quanto magis honorandum est ingenium Ciconiæ, eo magis damnandum est humanum genus, cum satis olim celebres ciuitates eo impietatis ferantur irrupisse, vt senes quicumque sexagesimum ætatis annum excessissent, de ponte in subiectum profluẽtem deiicerentur; aut, si fabula est, tam perdito fuisse quemquam ingenio, qui rem vsq; adeo abominandam commentari sit ausus. Vtcumque, fabula inde ansam cepit, quod aliquando senes eius ætatis Romæ in Senatum ad ferenda suffragia nõ admitterentur. In Comitia vero per pontem, qui colliculos duos iungeret, trãsitus erat: qui vero prohiberentur eo accedere, Depontani appellabantur. Sed vt manifestas fabulas, bona Festi & Erasmi venia, omittamus; alij lege longe iniquiori sanxerunt, ea ætate senes mortis inter se certamen inire, vt inutilis, quod illi censebant, ætas facesseret, victusque necessaria & iuuenibus, & adultis viris largius suppeterẽt, quod moris in Iulide Cô insulæ vrbe Menander fuisse notat, vt apud Stephanum legitur. B
Menandri vero versus qui superant, ita legi debent:

Festus Pompeius ex Sisinnio Capitone.
Eras. Chil. cent. 5. prouerb. 37.

Καλὸν τὸ κῆον νόμιμόν ἐστι Φανία, — *Cui læta non est vita, ne tristis fiet,*
Οὐ δυνάμενος ζῆν καλῶς, οὐ ζῇ κακῶς. — *Ferro iubentur præsecare incommoda.*
Lex pulchra Ceæ ciuitatis, Phania,

Vltimum hoc, quę legis sanctio est, apud Stephanum non habetur: sed ex historia omnino subiungendum.

IMPIETATI PRÆLATA PIETAS.
CAP. II.

Auctor Suidas.
Ægyptiorũ documentũ memorabile.

IN piscium Cõmentario, cum Hippopotami significata recenseremus, memorabile illud Ægyptiorum documentum recitauimus, quo illi sceptra regia in summa parte Ciconiæ capitibus insignita faciebant, fluuialis Equi vngulis in imum appensis: ex eo innuere volentes, amplexandam, colendam, suspiciendamq; esse pietatem, gratumq; animum ingrato præferendum: impietatem vero, cuius hieroglyphicum est Hippopotamus, pessundandam. Amphibium enim animal hoc patrem solet de matris coitu, quẽ affectat, male multare. Id sceptri in ahenea Bembi tabula ita habetur. C

DE MEROPE. CAP. III.

Lib. de natura anim.

SVNT qui Meropem etiam in hoc statuant significato, cui pietatẽ eandem in parentes Aristoteles attribuerit. Eam Ælianus omnino in Ciconiarũ genere posuit, esseq; in parentes ea nutricãdi pietate, vt eorum seniũ haudquaquã operiatur, quibus pientissimam educãdi curã impendat, sed quamprimum volare cœperit, sponte animũ ad necessaria parentib. subministranda conuertat: quapropter eam auium iustissimã appellauit. Figuram eius apud Simeonem quendã Antiochenum, qui multa de D
animaliũ vi medica conscripsit, ita traditam inueni. Meropi animali volatili pectus esse accipitrinum, ventrẽ albicare, tergũ & apicem auro similes, genas candidas, rostrum magnũ, indeq; nomen consecutam, quod procliuis admodũ sit ad cõtrahendã cum humano genere amicitiã. Homines enim μέροπας appellare præcipue Homericũ est. Sunt qui Gangrenam eam vocent. Id vero insigne est in eius ingenio, vt paritura huc & illuc transmigret identidẽ, vt ita fallat, neq; facile partus eius deprehendi possit. Verum enimuero diuersum hoc Merops habet à Ciconia, ꝙ cunabula in terra facit, corporis grauitate sublime petere ꝓhibita, in specu itaq; nidificat, sex pedũ defossa altitudine: quod & de Cassita fabulose perhibetur. At Ciconia nidum in altissimarũ abietum verticib. ponere cõperitur, quamuis quonam è loco venirent, quoue se referrent Plinianis adhuc temporibus incompertum erat. Sed

Meropis figura.

quantum

A quantum ad regium illud sceptrum pertinet, Plutarchus hoc de Grue sentire videtur, opusculo cui titulus: *Quanam sint prudentiora animalia, terrestria an aquatica.* Gruem enim facit fluuiali Equo oppositam, ea qua de superius causa dictum est.

DE CVCVPHA. Cap. IV.

PHILIPPVS ille, qui fragmenta quædam ex hieroglyphico literarum Ægyptiarum interprete, cui Horapollinem nomen faciunt, satis curiose collegit, & Græco sermone scripta posteritati commendauit, Cucupham quandam nominat in huiusmodi pietatis significatum. Nomen mihi, vt ingenue fatear, nondum cognitum vocabuli nouitate siue potius ea Cicuma sit, quæ & ipsa parentum curam suscipit, & à Latinis inter Ciconiarum genera recensetur. Sed enim, in his facile sum ijs, qui certiora compererint, acquieturus.

B GRATVS ANIMVS. Cap. V.

Cucupha in genitorem pietas.

SED vtcumque, gratum animum is per eius alitis hieroglyphicum significari dicit apud Ægyptios: propterea quod vnum hoc animal (ita enim illic habetur) ante alia omnia genitoribus senio confectis eodem modo gratiam rependit, quo ales ipsa fuerit educata: in eodem enim loco vbi fuerit à parentibus enutrita, eis niduin parat, pennas vellicat inutiles, eoq; cibum importat (τεςφὰς enim in manuscriptis codicibus antiquis, non τρύφας, legitur) idq; quoad resumptis pennis ipsi sibi sufficere queant. Atque hæc est, quam ait in sacris sceptris prærogatiuam habere. Apud Suidam in Reciconiandi prouerbio, vt nouo vocabulo verbi Græci proprietatem explicemus, nimirum legere est, in eiusmodi sceptris πέλαργον adsculpi, quæ dubio procul Ciconia est. Atque ego animaduerti quibusdam in numis huiusmodi sceptri speciem Ciconiæ capite insignem esse. *Reciconiare.* C

VERNVM TEMPVS. Cap. VI.

HABETVR & tepidi temporis hieroglyphicum Ciconia: quippe quæ adueniente hyeme in tepidiores regiones transmigrat, verno vero tempore nos inuisit: quare Petronius eam felici compositione Exulyemem vocauit. Hinc in æstatis pictura Ciconiam nonnulli addidere, quando constat eam ex erraticis auibus æstatis aduentum esse. *Exulyems.*

MVNIMENTVM AB INSIDIIS. Cap. VII.

Platani folium gestas Ciconia, quid.

INVENIO & munimentum ab insidijs atque veneficijs, per Ciconiam platani folium gestantem significari: ea siquidem huiusmodi folio nidis imposito, editis ouis ea ab Noctuarum iniuria defendit. D Compertum enim est, si Noctua ea contigerit, fascinari: incubationem quippe omnem, ac si oua essent subuentanea, irritam fieri, quod obseruauit Ælianus. Nouit vero Ciconia amuletum id, vt eo non accedat Noctua, vbi platani folium fuerit. Quid enim commune esse potest aliti lethali, cum arbore geniali? Vel eam inesse folio vim dicemus, vt ab eiusmodi fascinatione valeat oua liberare.

MEDICINA. Cap. VIII. A

Quinetiam origani substratu serpētes fugātur. Diosc. lib. 3. cap. 28.

QVOD si Ciconiam ore tenentem origani ramusculum quis figurarit, hieroglyphico eo medicinam sibi comparatam indicabit: nam eius herbæ pastione Ciconiæ stomachi fastidium leuant.

VIGILIÆ SPECVLATIONESQVE. Cap. IX.

Augurium Attilæ.

IN augurali disciplina, Ciconiæ vigiliarum custodumque vrbium signa perhibentur, propterea quod ædium fastigia & acroteria plurimum inhabitant. Hinc augurium Attilæ dederunt, futurum vt Aquileiam, quam per triennium obsederat, multisque oppugnationibus attriuerat, expugnaturus esset: visæ siquidem Ciconiæ vno impetu ex vrbe migrare, fœtusque suos sublatos rostris per rura foras asportare, vnde ille vrbem euestigio perituram præsagiuit, ostensoque militibus augurio, expugnatione perquam propere parata, voti compos euasit. Et si parua ponere cum magnis licet, Patauij sub Ezelini dura dominatione, cum iniecta esset Iordano Bonzio, viro strenuo, tyrānicidij concepti calumnia, ob quam is damnatus est, domusque eius disiecta, & à fundamentis euersa, obseruatum est paucis ante diebus Ciconiam, quæ in summa illarum ædium turri nidum struxerat, paulatim nidum ipsum auellere cœpisse, moxque eum in Manfredi Cuticelli turrim transtulisse, ibiq; oua posuisse, quod casu factum credere difficillimum est. B

MILITARIS DISCIPLINA. Cap. X.

Ciconiarū disciplina.

EST & militiæ hieroglyphicum Ciconia, in ea siquidem frequenter illud agitatur, qua quis ratione locum ponēdis castris præcipiat, vel si maior ingruat vis, quo pacto motis castris hostem fallat. Compertum vero est huius generis alites magno numero certo congregari loco, ex omnique prouincia omnes in vnum cogi, vt nulla sui generis relinquatur cui liberum sequi fuerit: idq; prædicta velut die: & siue discedant, siue adueniant, etiam obseruantes fallunt, quod nocturnis vtrumq; temporibus aggrediuntur. Quid quod & concilia inter se in concionis morē agitare eas obseruatum est? vt in Come Pithonis patentibus Asiæ campis congregatæ inter se cōmurmurant: tamq; seuere disciplinam hanc exercent, vt eam quæ nouissime aduenerit, lacerēt, atq; in cæteris negligentiæ castigatæ admonitis, castra subito volatu mouent, & vnanimi profectione commeant. C

HOSTIS PROFLIGATVS. Cap. XI.

Thessalorum lex.

Ciconiæ in epulis datæ.

PRIMVM vero illud optimi est Imperatoris munus, vt hostes longè à patrijs sedibus summoueat. Serpentem loco suo belli & ingruentis calamitatis esse signum, multis ostendimus argumētis: atqui nullum animal contra Serpentis acrius, neq; assiduè magis dimicat, quam Ciconia: quare honos illi Serpentium exitio habitus, capitaleq; fuit plerisq; gentibus, si quis Ciconiam occidisset, pœna eadem legibus statuta, quæ homicidis. quod Thessalos religiose admodum obseruasse tradit Plinius, & pleriq; alij. Et apud Stephanum de vrbibus legas, Θεσσαλίᾳ ἐν ταύτῃ οὐκ ἔξεστι πελαργοὺς κτείνειν, τοὺς γὰρ τῆς χώρας ὄφεις ἀναιροῦσιν. Id quod notatum volui, ne quis πλαροὺς legeret, vt in vulgatis habetur exemplaribus. Vnde fortè factum, vt dum illi vtili hac de causa parcitur, prohibitum sit eam mensis inferre: non aliter quam Bouem olim occidere atque ciuem, eidem subijciebatur supplicio. Sed veluti neque Boui perpetua fuit immunitas, ita Ciconiæ in culinam & ipsæ raptæ, in quo tamen hoc illi accessit honoris, vt cum delicati alij cibi plurimū ab hoc, vel illo ganeone priuatim conquisiti laudatiq; fuerint, D

A fuerint, vna Ciconia edicto Prætorio epulis inferri meruerit, de quo Flaccus in Galonij gulam, qui acipenserem tantum approbabat, ita scripsit:

—— Quid tum Rhombos minus æquora alebant, In Sermon. Liber 2.
Tutus erat Rhombus, tutoq; Ciconia nido, Sat. 2.
Donec vos autor docuit prætorius.

Nam Ruffus quidam vir prætorius, vt apud Porphyrionem legimus, quidam Acellium dicunt, instituit, vt Ciconiarum pulli manderentur: isque mox repulsam in Prætura passus, huiusmodi scazonte procissus est:

Ciconiarum Ruffus iste conditor,
Hic & duobus elegantior Plancis,
Suffragiorum puncta non tulit septem:
Ciconiarum populus vltus est mortem.

Cornelius Nepos, qui principatu Augusti obijt, cum scriberet de saginandis alitibus, Turdosque paulo ante cœptos saginari monuisset, addidit: *Ciconias magis placere quam Grues,* quamuis longe secus humanum mox palatum indicauit: nam Grues inter primas, Iouij etiam nostri iudicio, commenB dantur.

IRRISIO. CAP. XII.

PRÆTEREVNDVS non est Persianus locus, per quem Ciconiam illusionis & sugillationis signum haberi discimus, vbi dicit:

O Iane, à tergo quem nulla Ciconia pinsit.

Ad id scilicet respiciens, quod petulciores homines cum quempiam ludibrijs incessere aggrediuntur, soleant digitis in vnum adstrictis exporrectisq;, quasi Ciconiani rostri speciem reddentes, identidem pinsando abeuntes eludere: qui mos in Principum aulis frequentissimus.

DEVS. CAP. XIII.

ADDEMVS & illud, posse etiam hieroglyphico Dei Ciconiam ea ratione figurari, quod his alitibus non inesse linguam obseruatum, ideoque earum vocem murmurationi potius esse similem, quam clangori. Nam & Crocodilum ea de causa Dei simulachrum Ægyptij statuebant, de quo C suo dictum Commentario: elinguis enim omnino est Crocodilus, idq; tam significat Deum tacito omnia silentio perficere, quam non debere nos super eo loqui, quem nulla queat humani vis ingenij satis admirari. *Ciconia & Crocodilus elingues.*

ANIMVS DIVINIS INTENTVS. CAP. XIV.

NEQVE vero minori obseruatione dignum illud, quod purum animum, supra terrenas fæces elatum, & diuinarum tantum rerum meditationi deditum, per Ciconiam hieroglyphicè significant sacræ etiam nostrorum literæ. Fastigia enim apicesque rerum semper quæritat Ciconia, quique Hebraicam sequuntur lectionem apud Psalmographum, quod vulgo legitur: *Herodij domus dux eorum,* ij reddunt, *Ciconiæ domicilium abies præbent:* vel, *Ciconia nidum suum ponit in abiete,* arbore scilicet supra reliquas verticem attollente. Quod quidem ex Hebræorum disciplinis memini, te Pater amplissimè, pro concionibus declamitare: nidos scilicet eius alitis in excelsissimis abietibus positos ostendentem, multa super ea ex vndecimo Leuitici capite octauo apud Hieremiam, quinto apud Zachariam, & tertio supra centesimum Psalmo memorantem: præcipuè verò trigesimonono Iobis D locum declarantem, qui, non intellectus, longè alienum habeat sensum, quam plerique interpretes opinati sunt. Quædam enim ibi enumerantur animantes, præcipuè autem aues, in quibus multa, in primisque manifesta atque clarissima apparet prouidentia, inter quas Kasida ista tua est, quam nostram esse Ciconiam (id enim rectè memini) contendebas, de qua dictum à Iobe: *Num illa relinquit humi oua sua, vt quæ puluis excalfaciat, pes opprimat, fera calcet?* Quem locum interpres tuus enarrans, ait nequaquam ita esse, sed Kasidam auem vt clementissimam, ita & prudentissimam, eminentissimis in speculis arboribusque mõtiumve aut ædificiorum apicibus nidificare, humo humilibusve locis minimè credere animalium accessum, omnesq; fortunæ casus inaccessæ altitudinis altissimo cõsilio cauere: quamuis Latinus interpres, oua eam humi relinquere tradiderit. Velle vero Theologos, quos enumerabas, multa inesse Ciconiæ diuina lumina, omnium supremũ, quo maximè dando clemens appareat. *Psalmo 103.* *Iob. cap. 39.*

reat Deus. Nasci præterea plerasq; , imo innumerabiles animas tantæ lucis fastigio ineptas, raras ad- A modum aptas: propterea quod corpore mortali obtectæ sunt, cuius si quando obliuiscantur, gradum illum eminentissimum, vt astrum proprium, semper ante oculos habituræ sunt, ita vt nidum illum antiquum agnoscant, quæq; inferiora illo sunt, contemnant, & aspernentur.

VOLVPTATVM ET MALORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. CAP. XV.

Ciconiæ bellū cum Serpentibus, quid.

HABET & hoc Ciconia cōmune cum superis, quod, vti dicebamus, bellum illi assiduè cum Serpentibus est: quod quidem animantium genus ita prorsus terrestre est, vt humi repat, humi semper vel adhærescat, vel in abditissimas se terræ latebras occultet. Ita animus qui mortalium delicias auersetur, terrenosq; affectus humi propemodum obuolutos lōge summoueat, & penitus amoliatur, per hieroglyphicum huius alitis, quæ Serpentē dilaceret, apte significabitur. Serpentem vero inter alia significata petulciorum voluptatum, molliumq; illecebrarum symbolum esse, plerisq; locis toto hoc opere declaratum est, suo vero Commentario plenissimè. B

ANIMVS AD HVMILIA DEIECTVS. CAP. XVI.

AD hunc itaque modum Ciconiæ nidulantur: sed si super ea vnquam mentio sit, quod humi oua deponat, alterius significati gratia confictum, quasi rem ab ingenio suo alienissimam aggrediatur: eritque Ciconiæ humi oua deponentis hieroglyphicum, animus ad humilia deiectus. Aliqua est omniuo anima talis, atque vtinam non innumerabiles huiusmodi reperirentur, quæ, licet totæ in C res diuinas vergant, totæ assurgant, totæ humanas res contemnant, totæ diuinis aspirent, quadam tamen vulgarium animarum labe contagioneque fit, vt cum alijs mortalibus versentur eorumque curas inanissimas in necessarijs parandis, in periculis vitandis, in familia, domo, agris, honoribus, alijsque id genus sexcentis procurandis, imitentur. Atque ita auis cœli gratia nata, dum ad humana serpit, humi oua collocare dicta sit, & à sanctissimis naturæ suæ institutis aberrare. Memini vero & illud disputasse te, Latinorum aliquot per Kasidam, Cassitam, interpretatos, fabulosèque Gellium fabulam commentum de nidificatione in agris & in segetibus, sed eum apologum, non historiam scripsisse: dicebasque Latinos nostros, vna cum Græcis, quippe qui sint ad diuinos sonos soli barbari, cum sacris literis careant, aspirationem grauem in c literam mutare solitos, & pro filio Noa, Ham, scriptitare Cham: pro Ahab, Achab: pro Ohozia, Ochozia. Et Blondum, in asportando D. Marci corpore Suum tergis operto, exclamatum scribere, *Cancir, Cancir*, ab ijs qui Alexandriæ custodes erant, cum Hazîr Arabum lingua enunciassent, quæ vox Suem sonat: esse vero Arabum linguam Hebræorum linguæ non absimilem, & hos, & illos æquè suillam abominari, manifestum est. Qui D quidem error à quodam nostri temporis nouo interprete, omnibus diuinarum institutionum & historiæ tam veteris quam nouæ libris, supra quam dici possit, auctus est. Sed hæc alij viderint. Nos quæ ad alitis significata spectare videbantur, quæq; ad rem ipsam attinerent, ita vt vides, qua potuimus cura, collegimus:

A. Gellius lib. 2. c. 29.

Affinitas linguæ Arabicæ & Hebrææ.

Ne tua dicta vagis nequicquam credita ventis,
Effluxisse meo fortè putes animo.

Hæc demum est illa Ciconia quam per literas apponi tibi iusseras, Pater sapientissime: insipida illa quidem futura, nisi aromatibus ex Arabia illa tua petitis, largeque superfusis, commendationem aliquam acquisierit. Sed iam reliqua huius generis aggrediamur.

A

DE IBI. Cap. XVII.

DE Ibi nunc dicere consentaneum est, quæ quidem omnino est Ciconiæ species, excelsa ea quidem, rigidis cruribus, procero rostro, multo tamen alia quam nostra. Atq; eædem in Ægypto duplici genere distinguũtur: sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. Candidæ apud Pelusium tantum non sunt, cum in reliqua tota Ægypto habeantur: ideo vero candidæ appellatæ, quia capite sunt & collo pene candido, reliquo tamen corpore nigricante. Nigræ contra apud Pelusium tantum, in cætera Ægypto nullæ. Sunt vero hæ nigræ totæ cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco. Sed quæ candidæ dicuntur, pedibus sunt humanis prope similibus, & graciliori capite.

ÆGYPTVS. Cap. XVIII.

B QVÆ quidem geminæ species in Ægypto tantum repertæ, argumentum dedêre, vt Ibes geminæ pro Ægypto ipsa figurarentur: vtpote quæ ei tantum regioni familiares & propriæ essent. Eas in huiusmodi significatum passim in obeliscis videas. In numis vero Q. & C. Marij, obseruauimus Ibes Elephanto adhibito: earum quippe regionum hieroglyphica, quas ipsi ditioni Romanæ subiecissent, aut in quibus æternæ memoriæ aliquid dignum effecissent. Sunt vero aues hæ ita Ægypti propriæ, vt extra eam regionem viuere non possint, asportatæque ocyssimè moriantur. Est alia ratio, cur Ægyptum hieroglyphicè significarent Ibes: nempe cum ea regio Delton, à Δ Græcæ literæ figura nuncuparetur, eam cum Ibibus similitudinem habet, quod alites hæ literam eam incessu pedum, interstitio ad æquales trianguli lineas diducto, figurare videantur, idemque rostrum patefactum signat: ποιεῖ γὰρ τῇ τῶν ποδῶν διαστάσει πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τὸ ῥύγχος ἰσόπλευρον τρίγωνον.

Q. & C. Marij numus.

Ægyptus Delton dicta.

COR. Cap. XIX.

C QVONIAM vero Ibis Mercurio in primis dedicata erat, qui totius cordis & sermocinationis dominus habebatur, ales ea cordis hieroglyphicum proponebatur: nam & alibi cor in thuribulo positum, Ægypti habere significatum ostendimus. Verum alia ibi ratio. Quod vero ad Ibin pertinet, auis ea simulac nata est, si perpendatur, duas æquè drachmas ponderat, Plutarcho referente: quod vtique pondus est par cordi nuper nati pueruli, τὴν γὰρ ἶβιν φασὶν ἐκκολαφθεῖσαν εὐθὺς ἕλκειν δύο δραχμὰς, ὅσον ἄρτι παιδὸς γεγονότος καρδίαν. Medici vero causam aliam adducunt: quia scilicet suapte natura Ibes cordi mirifice conferant, de quo apud eos locupletius. Sed enim super hoc in Accipitre plura.

Ibis pondus.

SALVBRITAS. Cap. XX.

EADEM, quia medicamenti genus quod in maximo ad salubritatem vsu est, commonstrauit, rostri aduncitate per eam partem se proluens, qua reddi ciborum onera maxime salubre, & in primis necessarium est, eo illa gestu figurata, salubritatis apud Ægyptios hieroglyphicum fuit. Eo autem præsentaneo remedio cum vulgo vterentur Ægyptij, euenit, vt postquam eius vtilitas vniuerso terrarum orbi communicata est, dictitatum sit, in Ægypto omnes esse Medicos: quod ab Homero sumptum multi postea vsurparunt. Accessit huc ciborum abstinentia, succorum herbarumque non incuriosa cognitio, de quibus licet alij multa, plurima tamen Ægyptij deprehendere, institutumque apud eos, vt singulorum morborum singuli essent medici: vnde Medicorum illic coaluerit multitudo. Alij

D

Cur Ibes salutis simulacrum. Nempe clystere.

eam afferunt causam, cur Ibes salutis simulachrum essent quod ex Arabia in Ægyptum volent alatæ Serpentes, quibuscum Ibes certamen ineunt, Ægyptiosq; ab earum iniuria defendunt. Earum vero Serpentiũ alæ minimè pennatæ perhibentur, sed Vespertilionum alis perquam similes, glabra subtiliq; membrana quadam insignes. Nota est historia, quemadmodum Moses florente iam ætate, vt Iosephus memoriæ prodidit, Ægyptiorum copijs aduersus Æthiopas hostes infestissimos profecturis, dux à Pharaone, ita oraculo præmonente, electus, quia is per loca magna vi Serpentum occupata ducturus erat, vim Ibidum ingentem papyraceis instrumentis in arcarum speciem contextis incluserit, incolumemq; ita exercitum earum alitum ope præsidioq; ad hostes traxerit. B

Aliquantũ tamen suspecta.

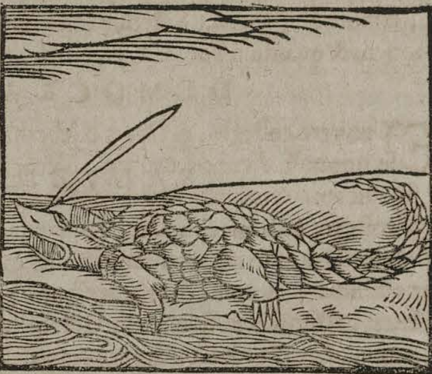
MALVM EX BONIS INITIIS SVBSECVTVM. CAP. XXI.

PERNICIEM aliquam ex institutis optimis, sanoq; consilio subsecutam, Ægyptij significare si voluissent, Ibin & Basiliscum facere consueuerunt: siquidem ex Ibidis ouo Basiliscum nasci plerique veterum tradiderunt. Causamq; insuper eam Philosophi afferunt, quod auis ea multiuora sit, & Serpentũ venenatorumq; genus omne abliguriat, quorum virulenta putredine oua ipsa prædita, animal id perniciosum efficiant. Ægyptij sane cum Ibin alioquin egregiè colant, oua tamen eius, ne quid tale progeneretur, inuenta frangunt. C

Ortus Basilisci.

INEFFICACIA VOTI. CAP. XXII.

DESIDEM ac adeo eneruatum hominem, vt nulla in re sibi sufficere possit, frustraq; omnia tentet & aggrediatur, neq; vllius rei compos per summam ignauiam euadat, hieroglyphicè significare si vellent, Crocodilum Ibidis pennam in capite gestantem effingebant: compertum enim est, animal id ad rapinam & impetum alioqui promptissimũ, si penna Ibidis demulceatur, ita obtorpescere ac debilitari, vt immobilis reddatur, omnem pristinæ rapacitatis violẽtiam obliuiscatur, tamquam aliqua fascinatione sit repentè demutatus. Quinetiam Serpentum genus omne reddi immobile, penna huiusmodi ipsis iniecta, ex Democrito tradit Florentinus libro de re rustica. D

Penna Ibidis.

VOCALIS PRIMA. CAP. XXIII.

ERAT & Ibis auis primæ literæ symbolum: siquidem Plutarchus ait Mercurium, qui primus literas Ægyptijs communicauit, Ibin primam esse literam voluisse. Sedenimj ipsa quoque literarum elementa non apud Ægyptios tantum, sed etiam apud Græcos Romanosq; hieroglyphicum aliquid habuere: vt, A indicium erat absolutionis, C condemnationis, N vero & L, comperendinationis, per quam non liquere significabant. Vniuersi enim iudices, vt Pedianus ait, in cistam tabellas simul conijciebant suas, singularibus literis signatas. Interdum etiam sententiam suam cur quis damnaret, aut cur absolueret, perscribere consuerant.

A

DE DAGNIDE. CAP. XXIV.

INTER Ægypti aues celebris est Dagnis, ab infesta mordacitate ita nuncupata: δάκνω enim mordeo est.

EBRIETAS. CAP. XXV.

PER eam supra coronam aliquam statuam, ebrietas significabatur: eas enim volucres Ægyptij in sympotijs, quibus redimiti essent coronis aduincire soliti sunt, vt assiduè morsiunculis vellicando cantitandoque, potantes dormire non permitterent.

DE GRVE. CAP. XXVI.

GRVVM significata in postremis minimè habenda sunt, quibus multa cum humana diligentia, recteq; regendæ familiæ ratione, communia sunt.

CVSTODIA. CAP. XXVII.

B

SED illud in primis referam, quod exercitus ducem ab hostium insididijs se custodientem significabant. Proponebant quippe Gruem vigilem, hoc est, lapillum pede sustinentem: illæ enim excubias ordine suo tota nocte disponunt, lapillumq; ideo prensant, vt lassatis somno decidens indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes. Philippus ille, qui breuissima Hori Apollinis lemmata in Græcam linguam traduxit, loco hoc γρηγορῦσι κατ' ὄρδινον, Romano vocabulo, tunc à Græcia cum imperio recepto, vsus est. Harum alitum vigilantiam imitatus Alexander Macedo, si quando peruigilandum esset, ne somni violẽtia opprimeretur, vas aheneum prope thorum adsistebat, supra quod brachium exporrigebat, pillam, vt Ammianus Marcellinus ait, argenteam manu complexus, quæ si quando ipse somno vinceretur, elapsa sonoro strepitu somnum abrumperet. Sed enim idem author Iulianum Cæsarem absq; pila, vel instrumento alio, quotiens & quantum voluisset, euigilasse profitetur.

Vigilantia Gruum. Eudẽ Plin. lib. 19. c. 23. ad verbum.

C

DEMOCRATIA. CAP. XXVIII.

EX eo vero collegio, quod Grues celebrant inter se, nonnulli dicunt democratiã hieroglyphicè significari: cum pluribus enim consultandum, si quid rectè fecisse voluerimus, & felicem rebus nostris successum optauerimus. Æsymnio Megarensi honestissimo loco nato, dum super hoc consulta posceret, respondisse Apollinem Delphicum ait Pausanias, referret ad multos si gerere quid feliciter vellet: plurimorũ enim sententijs auditis, facile est quod optimum sit discernere. Ea de causa Megarenses ne vllam interpretandi oraculi occasionem amitterent, vel quidpiam quod intelligi potuerit præterirent, comitia ad heroum sepulcra habere deinceps decreuere: nam plures esse mortuos manifestum. Sanè quidẽ apud nostros, consensus vniuscuiusq; partium in eandem sententiam aut rem, Latino vocabulo formam ab ipsis Gruibus videtur accepisse, vt inde CONGRVERE, pro CONVENIRE dicamus.

D

Numquam enim se segregant, siue cum volãt, siue cum pascunt.

A

PRVDENTIA. Cap. XXIX.

SI autem volantem Gruem cum lapillo pinxissent, hieroglyphicum id prudentiam significare dicebatur. Ex probatissimis enim authorib. didicimus Grues, dum in sublime volant, lapillum ideo gestare, vt lapsu illius explorēt, supra terrramne an mare volitent, quod intelligunt ex sono, ac proinde considendumne, an vlterius procedendum sit. Maximus Tyrius causam aliam memorat lapilli assumendi. Nam quoniam in volatu fluitare videntur instar nauis, quam agitent impellantque vndæ, suæ sibi consciæ imbecillitatis, antequam volatui se credant, lapillum rostro suscipere, quo vnaquæque earum, veluti firmamento vacillaturi volatus vtatur, eamq; habeat salutis suæ custodiam. Atq; hoc est quod apud Solinum legas, Grues harenam deuorare, sublatisq; lapillis ad moderatam grauitatem saburrari. Quarum prudentiam cum Deucalion non ignoraret, eum à diluuij clade seruatum aiunt Gruum beneficio: hunc enim Pausanias ait ad superuolantium Gruum clangorem enatasse, atq; ideo montem, in quem demum euasisset, Geranium, in harum alituum honorem, appellasse.

Hæc à Plinio, vbi superius.

Sed & apud Plinium. d. c.23. lib.10. Nam Grues Græcè γέρανοι.

B

SVBLIMIVM RERVM INDAGATOR. Cap. XXX.

QVOD si abque lapillo volantem Gruem figurassent, hominem sublimium indagatorem, & eorum quæ terra procul, & à materia remota sunt studiosum significari volebant. Ipsa enim præpes altissimè volat, vt longè lateque speculetur. Quod si subsidere nubes infra despexerit, numquam ad terram se demittit, vsque adeo tempestates, & ventorum procellarumque motus summo studio declinat: vtpote quæ sit quietis amantissima. Si verò acciderit vt in tempestate aliqua deprensa sit, confestim ad terram se confert, atque humi potius quiescit. Quod si quam in alitem Plotinus hominem transmutari dixerit, qui absque sapientia sublimia tractauerit improbius, cum nullam ille speciem ponat sublimis huius volatus, nempe Gruem ipsam, ex Plotini sententia commode pinxerimus. C

Prudentia Gruum maxima.

PERSEVERANTISSIMI MORES. Cap. XXXI.

PVLCHERRIMVM & illud est, quod alij excogitarunt, hominem qui cum ætate mores minimè cōmutauerit, sed eodem semper ingenio perseuerauerit, per Gruis pennas indicare. Reliquarum enim auiū pennæ per ætates fere omnes mutantur, nigrescereq; in senecta perspiciuntur, sed Gruum eodem semper colore perseuerant.

ORDINIS OBSERVATOR. Cap. XXXII.

QVINETIAM in moribus eadem propositi constantia consideratur, cum Grues in volatu ordinem pertinacissimè seruent. Quare Palamedes apud Philostratum, Vlyssi objicienti literas non ab eo sed à Gruibus inuentas, respondet is Grues quidem, quod ad literas attinet, nihil adinuenisse, verum ad ordinem, quem numquam Vlysses seruare didicisset, earum curam referri. Vlyssem enim aiunt, quotiens in bello aut Hectori, aut Sarpedoni, aut Æneæ obuiam fieret, ordinem deserere solitum, & ad imbecilliora declinasse. D

LABORIS TOLERANTIA. Cap. XXXIII.

INDEFATIGATVM vero laboribus hominem significātes, alas vel pedes Gruum in manibus eius statuebant: ferunt siquidem nō lassesere vllo labore, qui neruos ex alis aut cruribus Gruis habeat.

FERACITAS. Cap. XXXIV.

IN ostentis, Grus biceps feracitatis indicium est. Appion enim tradit, Oenæo in Menide rerum domino bicipitem Gruem apparuisse, vberrimamque eo anno annonam in Ægypto fuisse. Ad

hæc,

A hæc, auem ſub alio Rege conſpectam quatuor capitib. inſignem, lætiſſimumq; frugum omnium prouentum ſubſecutum.

Grus ver aut hyemẽ nunciat.

VER ET HYEMS. Cap. XXXV.

SVNT qui per venientem Gruem, tempus vernum; per abeuntem, hyemem ſignificari tradant: quãdoquidem ea ales omnino eſt veris & hyemis nuncia, modo veniens, modo recedens: propterea quod calorem & frigus peregregie præſentiat. Itaq; cum frigus ingruit, alte ſublata vaſtum quid inclamat: cum vero clementius eſt nacta cœlum, per interualla vocem emittit, & taciturna propemodum allabitur: atq; ita vel ex acceſ-
B ſu, vel receſſu, & ex earum voce, nunc veris, nunc hyemis admonemur.

DE MILVIO. Cap. XXXVI.

NE vero picturæ deſint, ex quibus temporum qualitates indicentur, cum æſtatem Cicada, autumnalem vindemiam Epops, brumale tempus Alcyone, ver Cuculus, Luſcinia, & aliquot aliæ, aduolat huc Miluius, in huiuſmodi ipſe quoq; hieroglyphicorum caueam includendus.

VERNVM TEMPVS. Cap. XXXVII.

ERAT enim Miluius ipſe quoque verni temporis hieroglyphicum, propterea quod ales ea verno primum tempore incipit apparere, certiſſimumq; ſit eius nuncium. Vnde etiam prouerbium emanarit, *Miluiis procumbere:* qui ſcilicet pauperum ſit mos, hyeme iam deſæuiente, qua male ſemper afficiuntur, aduentãtibus Miluiis procumbere eo genuum cultu, quo Reges coli ſolent, vt apud Suidam legas. Ariſtophanes ait, eo apparente contrarium autumno tempus ingruere, adeſſeq; tondendi
C opportunitatem. Nomen autem illi ἰκτίνῳ apud Græcos in aduentu, quod tanto ſcilicet deſiderio expectatus accedat. Hanc autem loci temporiſq; cognitionem ſacræ etiam noſtræ literæ per Miluium oſtendunt, in quibus habetur: *Miluius in cœlo non ignorat tempus ſuum: Turdus & Hirundo, & Ciconia, tempus ipſæ quoque aduentus ſui obſeruauere, populus autem meus iudicium Domini non cognouit.*

προκυλινδεῖ ἰκτίνῳ, prouoluitur ad Miluios. Sumptũ ex auibus Ariſtophanis.

LOCVPLES. Cap. XXXVIII.

SVNT qui locupletem hominem, latiſq; agrorum poſſeſſionibus ditiſſimum, per Miluii volantis hieroglyphicum ſignificari tradant: ſiquidem is dum prædam enanciſcitur, ſpacioſiſſima aeris interualla vno oberrat impetu, quaſi latifundia deſcripturus. In huiuſmodi ſignificatum Iuuenalis Satyra nona: *Tot Miluis intra tua paſcua laßis.*
Et Perſius prius dixerat; *Diues arat Curibus quantum non Miluus oberret.*

RAPACITAS. Cap. XXXIX.

SED ENIM Philoſophi antiquiores illi, qui doctrinam ab Ægyptiis magna ex parte mutuati ſunt,
D deq; hominum moribus per palingeneſiæ figmenta diſſeruere, cuiuſmodi eſt Plato, quiq; eum ſecuti ſunt Plotinus & Harpocration, Boethus & Numenius, rapacitatem per alitem huiuſmodi intelligi tradidere, hominesq; eos, qui auaritiæ ſtuduiſſent, promptiq; ſemper ac parati ad imbecilliorum expilationes, & rapinas, & violentas tyrãnides fuiſſent, in Miluios ac lupos conuerti, vt Socrates, Phędone, diſputat, abireq; omnia in ea genera opinati ſunt, quorum in vita moribus ſimiles fuiſſent. In Diuinis quoq; literis Miluus pro graſſatore prædoneve ponitur, Pſalmo, vbi ſecundum Hebræos haberi ait Eucherius, *Milui abies domus eſt.* Ariſtophanes ad hanc alludens rapacitatem, ἰκτῖνα dixit παντόφθαλμον καὶ ἅρπαγα τρέφων, *alitem omnituum ac rapacem Miluum.* Admiratur Plinius rapaciſſimã & famelicam ſemper auem, nihil rapere vmquam ex funerum ferculis, quæ veteres erant ad ſepulchra afferre ſoliti: perſuaſi ſcilicet defunctorum animas eumdem tenere ſenſum, & iiſdem affici voluptati-

Miluus omnituus.

Plin. lib. 10. c. 10. bus, quæ vnicuique, dum viueret, placuissent. Addunt & Aram Olympiæ, quā alites huiusmodi numquam infestarint. Iidem sacri sunt apud Britannos, non enim Miluum iis occidere licebat. A

NAVIGATIO. CAP. XL.

Plin. ibid. SVNT qui nauigationem, sunt qui gubernandi rationem ex Miluij volantis hieroglyphico significari tradāt, propterea quod multorum sit opinio, ait Plinius, didicisse homines ex Miluiis temonem nauibus immittere, quippe cum obseruassent Miluium cauda modo hac, modo illac flexa, vice claui volatus sui cursum dirigere, natura scilicet in liquido cœlo monstrante, quid opus facto esset in humido profundo.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XVIII. B

DE IIS QVÆ PER VVLTVREM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CORNELIVM MVSÆVM PRÆSVLEM BITONTINVM.

INTERROGASTI *me, Præsul honoratißime, quænam illa sit Vultur mea, quam libris editis, Germani quidam ex Horo Niliaco à me Latinam factam diuulgarunt. Sed enim scias me olim Romæ dedisse eam videndam clarißimo Alberto Pio, Carporum Principi eruditißimo, verum ex eius scrinio, vna cum aliquot aliis huius notæ scriptis à nescio quo laborum alienorum suppressore ablatam, & in Germaniam asportatam. Cuius facti indicium est, quod docti quidam viri, cum opusculum id legissent, Hori esse arbitrati, scriptis prodidere, Horum Apollinem de sacris Aegyptiorum literis à Ioan. Petro Valeriano Latinum factum. Ioannis autem Petri mihi est peculiare nomen (cur enim id inficiar?) priusquam M. Ant. Sabellicus præceptor meus, id Venetiis in Pierium immutasset. Sed Horus Apollo à me non est conuersus, frequenter vero in scriptis huiusmodi citatus: argumenti enim huius alios etiam authores, eosque multos habui. Vtcumque, ea deperdita lucubratione, alteram reparaui: ablati enim illius reliquiis archetypi toto pluteo dißipatis, hanc priori illi non absimilem informaui, quam tibi dono darem, qui aliquid ex hoc meo argumento lecturum te libenter significasti: quod quidem summæ tuæ erga me humanitati potius, quam vlli studiorum meorum merito attribuerem, & tamen in iis aliquid est, vnde huiusce generis lucubrationes tibi forte minime displicituras mihi confingam: siquidē ego libētißime, hinc occasione qualibet arrepta, vt hac parte videre poteris, ad nostræ pietatis doctrinam, diuinarumque literarum interpretes me conferre soleo. Ex iis vero tam multa excerpsi, vt profiteri valeam, authorem alium neminem meo huic argumento, quod multis iam commentariis auctum est, plura suppeditasse.* C D *Neque ego vmquam impurum nonnullorum ingenium approbaui, qui dum politiores haberi volunt, sacras nostrorum literas, vtpote squallorem, quod vnum obiiciunt, quendam præ se ferentes, attingere pertimescunt: sed enim in ea semper sententia fui, nullam esse lectionem quæ plus afferre poßit eruditionis, quam sanctorum hominum, qui diuina tractant, institutiones. Nam si artium fere omnium liberalium finis denique est, vt veram edocti rationem, bene honesteque viuere adlaboremus, fateor me, quantulumcumque hoc studiorum genere assequi licuit, nō plura, neq; admirabiliora ex quibusuis disciplinarū quarumcumq; magistris exhausisse, quam ex mysteriorum, quæ ad pietatem nostram faciunt, interpretibus: siue rerum naturam, siue morum synceritatem, siue quæ ad veritatem, & Dei Opt. Max. cognitionem pertinent, inspexerimus. Sed ego imprudens, qui hæc tibi commemorem, qui tamdiu, tam diligēter, tam aßidue in omnium doctrinarum lectione versatus es, quiq; alios hac per doctißimas*

conciones

A *conciones tuas tam docte, tam eleganter, tam copiose doceas potius, quam à quoquam doceri possis. Idcirco his omissis, ad rem ipsam, quam, qualiscumque sit, recognoscere cupis, accedamus.*

DE VVLTVRE. Cap. I.

E Volucrum genere nullam omnino Vulture magis admirandam inuenias: siue peculiares in eius vita, & ab omni vulgo semotos mores, siue conceptum, partum, educationemq; alitis, siue excellentes quasdam ingenij dotes, siue significata varia per eam in picturis, in portentis, in dicteriis posita consideres. Neq; illa quidem plebi obuia, & vnicuiq; exposita, sed magnis Regibus atq; Diis accommodata, ipsis etiam Philosophis ac peritissimis Theologis explorata: per huius namq; simulacrũ hieroglyphicumve, annum, matrem, siue, vt apud Ammianum est, naturæ vocabulum, mundum, intuitum aut speculationem, terminum, hæredipetam, stragem, præsagituram, miserationem, iustitiam, liuorem, Pallada, Iunonem, & quædam alia veteres significabant.

B

ANNVS. Cap. II.

QVONIAM vero ex eo præcipuum erat anni significatum, qua ratione sit id receptum, operæpretium fuerit explicare. Vultur, vt apud Ægyptios habetur, trecentos eos quinque & sexaginta dies, quibus annuum conficitur tempus, ordine mirifico departitur. Nam cum annum Ægyptij per tres tantum qualitates metirentur, ver quippe, æstatem, & hyemem, quæ singula tempora centum viginti diebus constare voluerunt, ac vti Theopompus ait, hyemem Saturnum, æstatem Venerem, ver vero Proserpinam appellabant, quinque insuper dies addiderant, quos intercalares vocitabant. Vultur vero ad eiusmodi partitionem anni accommodata, cum primum concitata fuerit ad conceptum, qui fit à vento, quinq; continuos dies sine cibo & potu consumit in eiusmodi initu, natura in ventum adaperta: mox centum & viginti dies prægnans manet, totidemq; diebus pullos educat, reliquos CXX. dies immunis est, suarumq; tantum rerum satagit, neq; prægnationi, neque educationi intenta. Summotis itaque intercalaribus, ad antiquiorem illam rationem trahere possumus supputationem illam C Xenophontis, libro qui περὶ πόρων inscribitur: vbi sex mancipiorum millia, si singuli singulis diebus obolum lucrifaciant, vnoquoq; anno hos sexaginta talenta vectigalis allaturos: sic enim CCCLX. dies in vnius anni tempus videtur enumerasse. Sed ne quid, quod vel vtile vel delectabile esse possit, prætereamus, super horum quinque dierum, qui anno superant, argumento fabella fertur: quemadmodum Rhea cum Saturno clanculum rem habuerit, idq; vbi Sol explorasset, imprecationibus deuouerit, neve mense, neve anno pareret. Mercurium vero Deæ amore captum hoc iniisse consilium, vt opem laboranti ferret: Lucinam quippe deam talorum ludo illectam detinuisse, atq; ita ab sexagesimo quoq; die lucem vnam interuertisse, donec dies sibi quinque comparasset, quos anno vertente certis illis temporibus elapsis, immunes, liberos, exemptosq; cum nusquam nomina dedissent, ad anni supplementum accommodaret: factumq; ita est, vt per huiusmodi dies Rheæ facultas pariundi fuerit. Hos intercalares Ægyptij habent, Deorumque suorum adscribunt genethliaco. Ferunt vero die primo Osirim, rerum Dominum futurum, editum: secundo Aruerin, quem Apollona, & seniorem Horum nonnulli vocant: tertio, Typhona: verum hunc intempestiue, neq; proprio meatu egressum, D sed ex disrupto latere: quarto, Isim: quinto Nepthen, quam nonnulli finem, vel potius interitum, alij Venerem, alij Victoriam appellarunt. Satis hæc ad intercalares dies quinque. Quid vero sibi de diis quinque commentũ velit, apud Plutarchum quærere licebit. Neq; vero hic numerum illũ CCCLXV. cœlorum, cuius principem Abraxam Basilidis deliramenta cõstituerunt, curiosius persequar, ne rem tam seriam inanibus & ridiculis fabulis infarciam. Illud addam, quantum ad anni rationem pertinet, quod Vmbricio teste Plinius scribit: Vulturem oua XIII. parere, quod ad instar totidem Lunæ coitionum accipio, quæ per vniuersum annum potissimum obseruantur. Porro, annus etiam apud Persas in dies CCCLXV. describebatur: eaq; de causa igni illi suo, quem Sacrum & Æternum vocabant, totidem sacerdotes iuuenes instituerant, qui canentes, ignem quaqua gestaretur, sequerentur.

Ægyptiaca anni dimensio, & super hoc fabula.

Dies Ægyptiorum intercalares.

Plin. lib. 10. c. 6. Nimirum, Ede ignis Domine: author Maximus Tyrius.

ANNO-

ANNORVM CENTENA. Cap. III. A

ANNVM itaque per Vulturem apud Ægyptios significari non leui de causa, manifestum est. Ab hoc aliud sequitur hieroglyphicum, vt per eamdem alitem vel senio confectam, vel demortuam, centum annos intelligamus: eam enim augures magna semper religione sunt obseruare soliti, ac per singulas Vultures annorum centena totidem portendi tradiderunt, duodecimq; illas quas Romulus obseruauit, Imperium Romanum ad M C C. annos duraturum ostendisse, quod obseruatum à Vectio tradit Varro exceptum mox à Censorino, qui circiter millesimo ab vrbe condita anno claruit, quod ita postmodum euenisse, fœda ac miserabili totius Italiæ clade, quodq; acerbius est, totius literaturæ interitu, satis constat. Nam quo tempore capta est vrbs Roma, & in ciues omnes occidione, aut misera captiuitate sæuitum a Genserico, qui dolose seruis impositis eam occupauit, anni circiter MCCVIII. ab ea condita numerantur, vt Paulus Diaconus in ijs quæ addidit Eutropio, neq; non Orosius recensent, peneq; tunc periit Romanũ nomen. Quare Vectii quadrat interpretatio, tametsi hãc Rom. Imperii ruinã nonnulli properantius annis aliquot accipiunt. Sub Athalarico tamẽ (ita in numis nomen eius inscribitur, non Halaricus) qui vrbem quatuor & X L. annis antea inuaserat, Imperatore Romano incolumi, non extinctum, sed valde attritum Imperium est. Neque sum nescius, Imperii speciem, quæ ab Augusto inceperat in Augustulo finitam, qui metu Odoacris, qui totam Italiam sibi armorũ vi subdiderat, perterrefactus, purpuram Imperatoriam sponte abiecit, maiestatemq; illam deposuit, barbaro tyranno tota rerum concessa potestate, quod fuit anno ab Vrbe condita circiter MCCXXIX. à C. Cæsare DXVII. à salute nostra CCCCLXXV. Sane dignitas hæc apud nostros, Occidentales scilicet, ad CCCCXXX. annos non resumpsit purpuram, quam omnium primus Carolus Magnus ab interitu propemodum vendicauit. Eo vero tunc miseriæ redacta est Rom. maiestas, vt Odoacer ipse de Roma Odoacria vocanda cogitarit, quo nominis etiam Romani memoria aboleretur, factumque omnino fuisset, nisi qui melius aut pie magis sentiebant, persuasissent Regi, maiorem illi apud omnes gloriam futuram, Romam domitam, quam Odoacriam instauratam. Neq; vero prætereundum est, in nostrarum etiam miseriarum memoriam, quod rerum scriptores prodidere: Octauiano etiam primo Consulatu augurium captanti duodecim se Vultures, vt Romulo ostendisse, atq; iam ex eo tempore, anno quippe vitæ vigesimo, ad monarchiam aspirabat, quæ longa annorum serie ad nos vsq; permanauit, si non Imperii viribus, saltem titulo tenus: licet aliquando interrupta, in eumdem tamen titulum postmodum restituta, prout temporum vicissitudines permisere. Quorum quidem temporũ historias si perpenderimus, ad annos circiter MCC. ab Augusto, inueniemus Pontificum totiusq; Senatus decretis magnum id Imperii nomen abolitum, perque annos multos adulterinam fuisse Imperatoris nuncupationem. Quamquam, ne tam venerabili titulo defraudaremur, aliquot post annis, sanctiss. Gregorij V. Pont. Max. decreto, noua quadam ratione ansa præbita est, vt ea maiestas per Electores certos conseruaretur, cuiusmodi suffragiorum ratione post Othonem, Othonis secundi filium, primus omnium Henricus Imperator declaratus. Quorum electio ita aliquãdo despicatui habita, vt Othocarus Bohemiæ Rex vocatus ab iis ad Imperium capessendum, vltro contempserit, qui pluris Bohemiæ Regem esse existimaret, quam Romæ Imperatorem, atque illi tandem ad Rodolphum Habsburgi Comitem, qui Magister curiæ Othocari erat, deuenere. Sed ne longius ab instituto nostro recedamus: qualiacumq; hæc fuerint, illud inter hæc obseruatione dignum mihi videtur, ter iam hanc annorum MCC. supputationem, tribus in maximis Imperiis, æquo propemodum temporis sui curriculo, insignes admodum rerum mutationes adduxisse. Primam à Romulo ad Gensericum, siue quis ad Odoacrem maluerit: secundam, ab Octauiano Augusto ad Fridericos: tertiam Constantinopolitanam à Fl. Constantino ad Constantinum eum, qui oppressus ab Othomano Turcarum duce, vitã & Imperium finiuit, qui etiam eiusdem nominis matrem habuit cum Imperii conditore. Nam inter duos hos Byzantij Principes anni mille centum supra vnum & nonaginta decurrerant. Neque obstat, quod à Valente Mathematico inspecto vrbis horoscopo prædictũ sit, Imperiũ id ad annos DCXCVI. duraturum, quia post eam annorum summam qualescumq; fuerint Principes, siue viri, siue fœminæ, à maximi tamen Constantini institutis pendere videbantur. Sub Turca vero longe alia Imperii forma, longe aliæ leges, longe alij ritus superinducti. Itaque cur annorum centena per singulas Vultures signifi-

Vandalorũ Rege. B

Septẽuiros designatos. C

Ab hoc oriunda domus Austriaca. D

A significarētur, inde sumptum, quod eas ad centum vsq; annos viuere compertum est apud antiquiores, quibus adstipulatur Ambrosius. Nunc reliqua huius imaginis hieroglyphica aggrediamur.

MATER SIVE NATVRÆ GENIVS. Cap. IV.

CVM ergo in genere Vulturum mas nusquam inueniatur, omnes autem fœminæ sint, vtpote quæ ex vento concipiant, manifestum est cur Ægyptij sacerdotes per eam alitem vropygio surrecto, atque ad Aquilonem verso, matrem aut naturam ipsam intelligerent: mater siquidem fœmineum est animal. Vultur enim, vti dictum, tempore conceptus appetente, quod per quinque dies illos quos supra memorauimus, producitur natura in aquilonem, vt Ægyptij tradunt, in

Tẽpus conceptus Vulturum, & modus.

B Eurum vt Plutarchus, exporrecta adapertaque, ab eodem initur, non secus ac plantę Zephyris genialib. iniri traduntur. Sed enim hic dissimulare non possum nonnullorum imprudentiam, qui Horum Apollinem citant nouo verbo ὀργύζω, conficto, vltimoq; Hori capite appellato, verba etiam infarciunt, ὅταν ὀργύζῃ πρὸς σύλληψιν ἡ γύψ, cum in codicibus manuscriptis, iisq; plerisq; quos euolui, non ὀργύζῃ, sed ὀργάζῃ scriptum reperiatur: vti etiam aliquanto post de coeunte Vacca. cap. πῶς ἀκόλω. ἐπαδ' ἀν γδ ἡ θήλεια ὀργῶσα σύλληψιν ἢ· ὀργᾷ δὲ οὐ πλεῖον ἢ ἐφ' ὥρας τρεῖς, Quæ porro de Vulture apud Horum habentur, vndecimo in impressis capite sunt, non vltimo. Perdurat vero Vultur quinq; eos dies pertinacissimo ieiunio macerata, tale est eius in concipienda prole studium atq; cupiditas. Neq; quidem negarim alia etiam esse volucrum genera (ὀρνέους enim non γῦπας, in castigatis Hori codicibus legitur) quæ vel inter se si mas non absit, fœminæ, æque saliant, mutua libidinis imaginatione concipiant, vel, vt nonnulli arbitrati sunt, ipso puluere in naturã vi pruritus attracto, cuiusmodi sunt Columbæ, Gallinæ, Perdices, Anseres, & Vulpanseres, quarum

C tamen oua irrita, minimeque prolifica sunt, ad cibi tantum vsum facientia, minora reliquis, ac minus iucundi saporis: cæterum magis humida. Tertullianus: *Gallina*, ait, *sortita est de suo parere, sed Vultures fœminas tantum parere aiunt* Oua huiusmodi, quia, vt pleriq; omnes asserunt, ex vento generantur, & *Zephyria* & *Hypenemia*, quasi subuentanea dicere velint, appellantur. Eos vero non audiendos dicit Aristoteles, qui dicunt, vere tantum hæc fieri, incubatione derelicta, cum & iuuencæ expertes adhuc coitus ea pariant. Cæterum idem author, qui subuentanea omnia infœcũda esse vult, in quodam auium genere existere simile piscibus, spontina oua ad fœcunditatem progenerantibus, nõ inficiatur, quod nimirũ de Vulturib. in primis fertur. Eas porro author is quoq; volare versus Austrum, atq; ita ab Aquilone iniri prægnantesq; fieri tradit, perq; tres annos parere, quod etiã apud agricultores Constantini legimus. Apud Hesiodũ οἰωνοὶ interpretes aiunt: Vultures, quarum oua subuentanea sunt, absq; maris copula, neq; alia earum generatio reperitur. Neq; desunt interpretes etymologici, qui dicant, οἰωνὸς quasi οἰωὸς, quod οἶον ὠὸν sibi sit: quippe qui sine maris auxilio ex vento concipiat. In cuius quidem fœcunditatis commendationem illud addere non incongruum est, quod non intra suum tan-

Oua zephyria & Hypenemia.

D tum genus ea felicitas continetur, sed proficua quadam vi ad aliorum etiam beneficium celebratur. Penna siquidem vulturina subiecta pedibus, adiuuat parturientes. Id vero quod de Vulturum huiusmodi conceptu fertur, ne quis fabulosum putet, inter quadrupedes etiam Equas aliquot ex vento cõcipere, Probus ex comperto refert, quod & D. Augustinus, diuinarum humanarumq; rerum peritissimus, affirmat: & velocissimos ex eo genere iugales apud Homerum cõperies, haudquaquam fabulose dictum. Basilius Magnus ex hoc omnibus animaduersum cupit, vt cum nostrum arcanum nonnullos homines irridere conspexerimus, quasi fines naturę cancellosq; egrediatur, quod fieri non posse contendant, vt virgo pariat, virginitate ipsius integra, illæsa atq; intemerata persistente, contemplari debere nos, Deum exempla pleraq; iam inde ab initio præmisisse, ex ipsaq; natura rerum semina quædã conspersisse, vnde posset vnusquisq;, vbi quod alta iam mente cõceperat, effecisset, talibus mirabilib.

Nempe in Hispania.

De B. Mariæ virginitate dubitantiũ peruersitas eluditur.

fidem adhiberet; atque ita iis occurrere voluisse, quorum stuporine dicam, an peruersitati, nihil quicquam aliud persuadere queas, quam quod vel manibus attingunt, vel oculis assequuntur. Hinc ait Ambrosius, neminem subuentaneo Vulturis audito conceptu, rerum naturalium scriptoribus refragari: cum vero virginem diuino afflatam numine peperisse audierint, risum inccœptare. Tangit hoc idem Adamantius, vbi Celso respondet, duplex Almæ significatum ex Hebræorum interpretatione obiectanti. Sed enim, de intacta virgine, non autem de adolescentula (quod Theodotion Ephesius & Aquila Ponticus intelligendum frustra conantur persuadere) prophetatum est priusquam in Babylona fieret populi transmigratio, hoc est, antea quam Medi & Persæ principatum inuaderent. Reddita autem sunt hæc in sermonem Græcum ab ipsis Iudæis multum ante tempora aduentus Domini nostri, vt nulla relinquatur suspicio, inquit Irenæus, ne forte morem nobis gerentes Iudæi, hæc ita sint interpretati: qui quidem si cognouissent nos futuros, & his testimoniis vsuros, quæ sunt ex eorum scriptis, nunquam & hæc & monumenta Prophetarum reliqua comburere dubitassent. Venerunt igitur in Latinorum manus Græco sermone translati Hebræorum libri, multo antequam Romani Iudæos in potestatem redegissent, Macedonibus quippe adhuc Asiam possidentibus. Ptolemæus enim Lagi cupiēs bibliothecam, quam Alexandriæ struxerat, illustribus scriptorum omnium monumentis implere, ab Hierosolymitanis petiit fieri sibi copiam vt eorum libri in Græcum sermonem transferrentur. Illi, qui tunc Macedonibus parebant, Septuaginta viros ex primoribus, & vtriusque linguæ cognitione præstantibus, ad Ptolemæum miserunt; qui veritus, ne, si inuicem consultarent, veritatem absconderent, eos omnes in singula contubernia separauit, iussitque, vt vnusquisque pro se librum transferret, eoque in libris singulis ordine seruato, opereq; perfecto, omnibus mox conuocatis, & per libros singulos interpretationem suam vnoquoque eorum proferente, ita omnium sententiam eandem esse constitit, ac si ab vno tantum traductiones omnes emanassent. Neque tamen ignoro esse qui rem aliter gestam narrent, & Pentateuchum tantum à LXX. traductum contendant, & non separatos, sed vnanimi concordia sententiam vnoquoque suam proferente: Sed ego & Irenæo, & antiquis aliis potiorem adhibeo fidem. Quare non est vt calumniatores, Almam, iam excogitent, & loco Virginis legitimi nominis, & à tot eruditis agniti, substituere contendant. Plurimum vero (vt ad Vulturem redeamus) indignatur Adamantius, plerosque adhibere fidem Historicis Philosophisque, hæc de Vulture & aliis aliquot animantibus, quæ sine maris coniunctione concipiunt, indubitato tradentibus, & Deum negant, qui hæc in aliquot aliis animalibus facit, posse etiam in hominibus idem, vbi adlibuerit, facere. Et Græcorum plerique credunt homines primum ex limo procreatos: nos non credemus ex dimidia humanæ substantiæ parte, iussu Dei, imo eo de se ita statuente, fieri potuisse, vt IESVS ex eo filius nasceretur? Esto igitur Vultur documento nobis, ne mysterium illud sacrosanctum, vnde vera salus, veraque felicitas nobis obtigit, fabulosum fuisse, vel minimum quidem suspicari vnquam in animum inducamus.

Immo septuaginta duo.

MISERATIO. CAP. V.

ADHÆC Ægyptii sacerdotes miserationem per Vulturem femora sua rostro proscindentem, exprimebant: illa enim centum & viginti diebus, quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam longius prouolat, vni illi curæ intenta, ne pullos deserat, deq; propinquo tantū quæ fuerint in promptu conuenatur. Quod ni si aliud quicquam suggeratur occurratve, quod filiis in alimentum paret, ipsa suis femoribus rostro vellicatis sanguinem ciet, quem filiis exugendum præbeat: tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiat. Sane vero factum hinc crediderim, vt maiores nostri, cum incomparabilem prorsus Assertoris nostri miserationem, qui pro salute nostra sanguinem suum profundere non dubitauit, alitem hanc, non autem Pelecanum, in sacrosanctæ crucis apicem ea femorum vellicatione spectandam, popularium omniū oculis erexerint. Nā quamuis

Vulturis, Pelecani & Phœnicis erga suos amor comparatur.

A uis omnino per Pelecanum incredibilis erga filios amor hieroglyphico lõge alio significetur, nusquã tamen apud antiquissimos rerum scriptores, qui saxum hoc euoluerunt, legimus autem aliam, quam Vulturẽ, femorum suorũ vellicatu pullos suos pascere consuesse: Phœnicem tamen & ipsum vellicare femora, sed, vt suo loco disputatur, non vt eo filios alat, quos nullos habet, sed vt ex eo fuso vermiculus ille oriatur, qui mox exeat in Phœnicem. Alia vero ratione mortem oppetere Pelecanum, vt filios sospitet suos, Ægyptii tradiderunt: de quo quid illi tradiderint, suo disseruimus Commentario.

IVSTITIA. Cap. VI.

HERODOTVS Vulturem ab Hercule pro iustitiæ symbolo habitam tradit, quod ea iustissima omnium auium, quæ volatilibus vescantur, iudicetur, eaque de causa semper apud eum magnæ æstimationis fuisse, lætarique solitum cum inter res agendas Vulturẽ aspexisset. Vultur n. nihil, quod viuit attingit, nec animatum quicquam interficit, quod Accipiter & Aquilæ faciunt, cadaueribus vero contenta, nullius vnquam auis pastione pollui visa est, vt Ægyptii obseruauere. Eadẽ fructus nunquam lædit, nec vlla in re animali cuiquam mansueto nocet. Quare mirum videtur quod traditũ est à B Dionysio, Aquilarum pullos, quorum nidus erat in Palma, quæ Tarquinii Superbi regiæ incumbebat, dum parentes absunt incursu subito à Vulturibus discerptos. Sed id videtur ea præcipue de causa diri prodigii loco habitum, quod cædes ea ab hoc animantis genere profecta sit, quæ in animatum animal sæuire minime consuerit. Vtcumque, non immerito innocentes Vultures Hermodorus Ponticus apud Plutarchum dicit: nam & ab iis quæ maxime nocere soleant animantibus, mortale genus liberant: ex volucribus enim in auxilio contra Serpentes primam aiunt esse Vulturem, corque eius alitis habentem, tutum esse non solum à Serpentum impetu, sed etiam à ferarum & latronum periculis, &, vt aliquid omnino dicant, à Regum etiam indignationibus incolumem euadere.

Vulturum innocẽtia.

Hæc à Plutarcho, in problematis rer. antiq. Nec quidẽ in cadauera sui generis. Plut. ibid.

DESIGNATIO. Cap. VII.

ALIA quædam ex Vulture hieroglyphica commenti sunt Ægyptij sacerdotes, ex iis quæ ab ea plurimum fieri obseruarunt. Nam scopum, siue locum, quo quis tendere designaret, per eam alitem alte volantem expressere: propterea quod Vulturem supra reliqua omnia animantia acutissimo C visu præditam asserebant, atque oriente Sole occasum versus aspicientem, decedente vero ad orientem spatiosissimis quantumlibet interuallis esculentum, quod vsui suo competit, prospectum enancisci, vnoque ad id volatu, quasi sagittam ad scopum ferri. Quinetiam, vt D. Hieronymus attestatur, transmarina cadauera sentiunt: Sunt autem qui visui, sunt qui odoratui, quo sagacissime pollent, rem adscribant: sed vtcumq; hoc ab ingeniis hominum disputetur, illud satis constat, Ægyptios intuitum ea loci designatione, in remotissimas quantumlibet partes, per Vulturis hieroglyphicum significasse.

Visus Vulturum acutissimus.

Quin triduo ante aut biduo volant vbi cadauera futura sentiunt. Plin. li. 10. c. 6.

TERMINVS. Cap. VIII.

QVINETIAM circumscriptum terminum per eiusdẽ alitis picturam intelligi volebant: propterea quod, si conflictus vsquam futurus est, locum ipsa præscribit, vbi acies cõcursuræ sunt, & pugnam inituræ, quo septem ante diebus, vt Ægyptii tradunt, aut, vt alii, triduo tantum præuolant. Hinc illud apud Plautum, in Truculento, de cœnipeta Dinarchus ait:

D *Iam quasi Vulturii triduo prius prædiuinant quo die esuri sint.*

Vulturum prouidentia maxima. Et Callides in Trinummo Megaronidis. Sũt alii qui ta Vulturium vocant.

PRÆSAGITVRA. Cap. IX.

AB hac vero præsagiẽdi vi, quod tot ante dies vbi strages futura sit, præsentiunt, iidem sacerdotes Ægyptii præsagiturã ex Vulturis simulachro significabant: iidemq; asserunt, consuesse priscos Reges belli tempore exploratores dimittere, qui obseruarent in quamnam exercitus partem Vultures imminerent, inde commonefacti stragem ibi futuram, vbi earum alituum grex frequẽtior incubuisset. Quæ quidem huiusmodi alitis prouidentia redigit in memoriã mihi, quod Hermes Astronomus eum, qui Vulturis cœlestis afflatum ab horoscopo sortitus fuerit, sapientem & prouidũ in negotiis obeundis futurũ asserit,

imperiumq; suum (nam & Regem fore pollicetur) valido munimine, animoque, consilio & proui- A
dētia optime valiturum. Quod si priuatæ vitæ fuerit, pecuniosum omnino futurum, multos eius auspiciis bene res gesturos, magnasq; diuitias comparaturos. Præter hæc etiam asserunt, futurum eum militum ductorem, cui Vultur volans in horoscopo feliciter affulserit, eumdemque magnis semper negotiis deditum, honoratissima quæq; modo in hanc orbis partem, modo in illam appetiturū, quo nomen in longinquas regiones extendat, populosque, ciuitates & regna extera ditioni suæ subiiciat, cui libenter omnes, tanquam Indi Augusto, inseruiant, & studiis omnibus obsequantur.

HÆREDIPETA. Cap. X.

Seneca l.15. epistolar. epist.96.

IVNIORES hæredipetam, mortuorum quippe bona captantem, per Vulturē significari tradunt: vnde mordax apud Senecam dictum, *Si vultur es, cadauer expecta.* Huc etiam illusit Martialis epigrammatarius:

Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

Profana in diuinis literis vultures habita.

In primis vero Diuinæ literæ neque Aquilam, neq; Vulturem mensis inferri volunt. Hic Adamantius illos in iis nominari putat, qui alienis mortibus incumbunt, qui arte fraudeve testamenta subiiciunt, velut mortuorum cadaueribus inhiantes: propterea quod his auibus semper mortuorum, ait, corporum cibus est, & ex cadaueribus nutriuntur & viuunt. Ea vero de causa profanæ sunt in B
Diuinis literis, vt ait Hierosolymitanus Hesychius, quod per eas homines intelliguntur, qui rixis & bellis gaudent, vt cadaueribus, visceribus quippe miserorum, & atro sanguine depascantur, cum minime oporteat hominem contemplationi deditum, aliorum casibus pasci & enutriri.

FVNVS. Cap. XI.

Natalis Comes in Mythol. lib. 2. c. 7.

SVNT, qui Marti Vulturem dedicatam asserant, quod diuerso ab aliis ingenio prædita, omnem viuentium consuetudinem abhorreat, studiumque omne suum circa huiusmodi cædes intendat, at- C
que demum funesta omnia hieroglyphice significet. Sane cum natura omnia in sese recipiat, sitque decidentium omnium receptaculum, Vulturque, vti sæpe dictum, naturam exscribat, non mirum, si quæ sponte cadauera nanciscatur, tam pro naturæ quam funeris signo accepta est à veteribus. Olim

Vultur sepulchralis.

autem apud Iberos Vultures erant pro sepulchro, sicut apud Hyrcanos Canes, ob id dicti sepulchrales. De Iberis ita Sillius XIII.

Tellure, vt perhibent, is mos antiquus, Ibera,
Exanima obscœnus consumit corpora Vultur.

Æn. lib. 10. De his Virgilius dixit: *Alitibus linquere feris.* De his Homerus, οἰωνοῖσι τε πᾶσι. De his Octauianus Philippensi prælio cuidam suppliciter sepulturam precanti respondit, *Iam istam in volucrum potestate fore.*

PEREGRINVS. Cap. XII.

Ideoq; nidos nemo attigit. Plin. lib. 10. c. 6.

SVNT qui peregrinum hominem & ignotum omnibus, hieroglyphice per Vulturem apte significari dicant: propterea quod multæ Vultures exercitum sequentes repente apparere soleant, vo- D
latu semper ob raritatem prodigioso, & tamen vnde, constat nemini: quapropter eos ex diuerso orbe nobis incognito aduolare pleriq; putant, argumento, quod nemo, vt Herodotus Brysonis Rhetoris

Negat id ibidem Pli.

pater asserebat, nidum Vulturis vidisset. Illæ sane in excelsissimis & inaccessis rupibus nidificant: & quamquam difficulter nidum aut pullos eius alitis videris, aliquando tamen visos tradit Aristoteles.

CONCVPISCENTIA. Cap. XIII.

Æne. lib. 6. Idem fere Hom. Odyss. λ.

QVOD vero poetæ fingunt eam Tityi iecur abrodentem, vt apud Maronem legere est,

——Per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroque immanis vultur obunco
Immortale iecur tundens, fœcundaque pœnis
Viscera: rimaturque epulis, habitatque sub alto
Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis.

A Ab Ægyptiacis commentis haudquaquam dissimile est. Anima enim, vt Philosophi Pöetæque veteres commentantur, in portionem rationis participem vnam, & rationis expertam alteram dispertitur. Sedenim quæ rationi adglutinata est portio, supra sensum & sensibilia sublata, quanto potest luctamine, tanquam Vulcani congressum effugiat Pallas, semetipsam sibi asserere meditatur: quæ vero aliena est à ratione, brutis proxima, temere omnia vel appetit, vel concitat. Appetentis autem vim totam in hepate Philosophi plerique constituunt. Quare quod concubitus illegitimos Tityus appetierit, iecur ab alite rodi fingitur: siue ea Vultur, siue, vt alij quidam, Aquila sit, quæ illud abrodat. Vtcumque, noctu ait Hesiodus tantum accrescere, quantum die fuerat absumptum, propterea quod mentis agitatio noctu præcipuè vigescit, cogitationesque & consilia noctu vndique suggeruntur. Sedenim quia dictum est superius, Vulturem odoratu sagacissimo ad putredinem deferri: cogitationis (inquiunt nonnulli) principium, motusq; omnis à corde proficiscitur, qui quidē est voluntatis fons, vt ex Homero & Poëtis alijs tam Græcis quam Latinis accepimus. A corde igitur est, quod malè habet iecur, itaq; Tityus ratione hac à Vulture laceratur. Sedenim Triclinius apud Pindarum viscera B Tityi à serpentibus discerpi depasciq; dicit, quæ quidem est Poëtarum licentia, non in his fabulis tantum, verum etiam in historijs, ex commodo suo quæcumq; voluerint variare.

Animæ partitio.
Idem fere Lucretius lib. 3.
Hesiod. in Theogonia.

LIVOR. Cap. XIV.

Nonnulli liuorem ex hieroglyphico hoc interpretantur, eoq; spectare Tityanam Vulturem in appendicibus Virgilij:

Quæ semper lacerat, comestáq; mentem,
Viuit pectore sub dolente vulnus:
Quod Chironia nec manus leuarit,
Nec Phœbus, soboléśve clara Phœbi.

In quam sententiam alitis huius figmentum Petronius Arbiter, Nicagoras, & Aristoxenus accepêre.

DIVINA PROVIDENTIA. Cap. XV.

Qvod denique Vulturem nonuulli Promethei etiam cordi abrodendo applicant, Ægyptiacæ eruditioni longè accommodatius est. Vulturem enim in mundi modum considerant. Cui C picturæ illa etiam applicatur causa, quod mundus celeri quadam volubilitate versetur, & cadauerum nascentium occidentiumque perennitate pascatur: cumque in corde sapientiæ sedem veterum plerique posuerint, alitis huius cor depascentis hieroglyphicum, ali sustentarique mundum diuinæ sapientiæ prouidentia, quæ nec ipsa finiri nouit, nec mundus cessare ab eius alimentis vel tantillum queat, manifestissimo significat argumento.

CONSVMMATIO. Cap. XVI.

Neqve illud parui momenti mysterium est, quod cum perfectum quid in rerum natura Ægyptij sacerdotes indicare vellent, Vulturem & Scarabeum ponere consuerunt: vtpote qui ex duobus his simulacris Palladem & Vulcanum, vt ipsi aiebant, intelligerent. Comprehendebant autem picturam hanc vno tantum argumento, ex quo masculo-fœmineum, vt dicam, sexum significari profitebantur. Ita tamen imagines disponebant, vt si Vulcanum significare vellent, Scarabeum primo incœptarent, mox in Vulturem desinerent: sin Mineruam intelligi vellent, à Vulture principium sumentes, in Sarabeum desinebant. Cæterum quia primo statim obtutu noua hæc fortè D videbuntur, ea latius explicabimus pro eorum institutione, qui nondum rerum naturalium sacris initiati sunt.

Perfectionis figura, eiusque declaratio.

PALLAS ET IVNO. Cap. XVII.

Illvd autem imprimis non ignorari velim, cœlo in superius & inferius hemisphærium diuiso, Ægyptios quod supra finitorem est Palladi consecrasse, quod verò infra ab oculis semper nostris summotum, Iunoni dedicasse. Et quoniā cœlum ipsum muliebri genere Vraniam, non οὐρανὸν, quod præcipuè etiam apud Arabes erat, vocitabat, vtpote quæ Solis, Lunæ, stellarumque omnium mater haberetur, & Vulturem, vt sæpe dictum, omnino fœminam intelligerent, vtrumque itidem hemisphærium, quo cœlum constat vniuersum, per Vulturis hieroglyphicum exprimebant: atque ita tam

Pallada quā Iunonem, simulacro Vulturis significabant. Quinetiam vnicuique muliebri signo alitem hanc pro gestamine addidere, atque ita demum vnamquamq; Deam vnius figuratione Vulturis intelligebant. Vt vero ad Vulcanum & Pallada reuertamur, mundum in vniuersum Ægyptij ex mare atque fœmina constare profitebantur, solos vero deorum Vulcanum & Pallada masculo-fœminas asserebant, cum tamen vti castigatiores Hori codices habent, supra Vulcani caput Scarabeum, supra vero Mineruæ Vulturem statuere soliti essent. Atqui mundum ex Scarabeo, qui tantum mas est, ab eisdem intelligi, suo ostendimus commentario: ex Vulture autem Pallada significari, qui supremum est hemisphærium, ac muliebri sexu perhibetur, vt paulo ante dicebamus: atque ita fieri vt Palladis & Vulcani opera, quicquid in rerum nartura cernere est, formam consequatur, & ad absolutam speciem redigatur. Nam Pallas ingenio capacissimo freta, nihil non concipit, nihil non parturit: Vulcanus vero eo quo pollet artificio optimè peritus, ignis sui accedente beneficio, omnia quæ fuerint dissoluenda liquat, contra vero alia cogit in duritiem, firmoque concretu peruincit. Atque hoc illud est quod Maximus Tyrius principium artis Vulcanum ab Homero dictum autumat: nam & quem ignem Prometheus furatus dicitur, Hesiodiani interpretes vitam varijs artibus implicatam exponunt. Neq; secius in ijs quæ ad sapientiam spectant, de quo post latius dicemus, operatur.

Ad hæc Natalis Comes Mythol. lib. 3. cap. 5.

ARS ET INGENIVM. Cap. XVIII.

Palladis cū Vulcano copulatio quid.
Cōtra Nat. Comes loco prædicto.

EA vero de causa commenti sunt Ægyptij Vulturem adiungere Scarabeo, qua itidem fabulæ Pallada Vulcano matrimonio collocatam fingunt. Vsurpatum autem à veteribus maximè, quod in Orphicis etiam hymnis obseruatur, duas has vires in eadē substantia meditari, quarum altera cōtemplatur, quod munus est Palladis: altera præest corpori, quod ad Vulcanum spectat, easq; cognominibus maris & fœminæ nuncupare. Sed enim, alij omnium hanc cœlestium animorū prærogatiuam esse dicunt, vt vtrumque obeant munus, concipiendi quidem per contemplationem, quæ à superiori potestate eorum infunditur intelligentiæ, simulque agendi inferiorum corporum cura, quæ sibi credita regant, instruantque qua ratione per afflatum datur, atque etiam è periculis eximant, & sospite valetudine tueantur. Vnde etiam Empedocles, cum se Deum iam effectum asseueraret, puerum & puellam esse se dictitabat, cuius hæc circumferuntur carmina, quæ rem attestantur:

Χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός.
Ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμην κούρη τε κόρος τε.
Immortalis ego, haudquaquam mortalis habendus,
Sumq;, valete omnes, puer ecce, puellaq; factus.

Nempe Androgynum.

Atqui etiamsi rem vlterius scrutari voluerimus, hominem, de quo apud Philosophos consideratio vtriusque sexus esse comperimus: vnde quantum pertinet ad intellectum, nullum discrimen Socrates inter marem & fœminam discernebat, eandemque virtutem atque docilitatem in vtroque deprehendebat: cœlestemque illum nos etiam talem agnoscimus, cuius appellatione & angeli ipsi, & sæpe mali dæmones intelliguntur, cui nuncupationi nostræ etiam Sacræ literæ adstipulantur: frequentissimumque hoc apud Prophetas de bonis Angelis, ac de malo etiam dæmone, qui nihil natura differt ab illis. In Euangelio scriptum est: *Inimicus homo hæc fecit.* denique apud antiquos, quamuis duos hos tantum Ægyptij masculo-fœminas ducerēt, in deos omnes vtriusq; sexus testimonia reperias. Quinetiam minimè commentitium est, vtriusq; naturæ homines inueniri, qui partem inter se vtramq; peruagant, cuiusmodi sunt populi supra Nasamonas, confinesq; illis Maclias, Calliphanis testimonio satis cogniti, ac in reliqua etiam Europa deprehensi. ne apud solos Lunenses Hermaphroditum existimet Annalium commentator Fenestella: seueraq; admodum lege cautum, ad quem malint sexum eligant, altero si abutantur capitali supplicio puniendi. Qui vero Hermaphroditi ex marmore facti passim reperiūtur, facie quippe muliebri, mammisq; notabiliter tumentibus, aluo coxendicibusq; grandioribus, virilíq; natura procacius excitata, ad superiorem intellectum referri debent. Huius imaginis simulacrum pulcherrimum Romæ apud Petrum Melinum vidi. Sed vt ad deos, de quibus agebamus, reuertamur: Ægyptij tum alia pleraque, tum præcipuè liberorum procreationem, sententia à Græcorum fabulis aliena, inuentum esse aiunt Palladis & Vulcani. Atqui Scarabeus natos ex mate-

Homines vtriusq; natura.
Atq; hoc liquæret aliquis de stat. hom.

A ria putida conformat, humique fouendam condit. Vultur ex halitu superioris aëris prolem suscipit: iuncta hæc hominem efficiunt, in cuius dispositam materiam animus immittitur cœlitus, dum scilicet embryon in matris vtero coalescit. Porro quod Vultur & matris, & Palladis symbolum est apud Ægyptios, id in memoriam adducit, quod in Diuinis Literis Mater sæpe hieroglyphicè pro Sapientia ponitur, vt apud Salomonem Prouerbijs: *Fili mi, audi doctrinam patris*, id est, Dei, *& non discedas à lege matris tuæ*, id est, sapientiæ. Quod vero natam ex Iouis capite Pallada confixêre, sciendum eam pro intellectu Iouis accipi, in eiusq; prouidentia consistere: quapropter in Mineruæ gratiam antiqua superstitione Sapientiæ templa, eaq; potissimum in arcibus, dedicabantur. De capite autem veteres præcipuum animæ regimen emanare iudicarunt, quod & alij postea multis experimentis cognitum prodidêre. Præterea, velut caput superior pars humani corporis est, ita æther, in quo regimen rerum, & totius prouidentiæ causa, vertexq; deorum, vt apud Euripidem est: *Nat. Co. d. l. 3. cap. 5.*

Lucidus hic terræ qui circumfunditur æther.

Nullo præterea matris beneficio genita Minerua, quo magis cum Scarabeo sine cõpare genito, com-
B mercium inire possit. Virtutis siquidem generatio diuersa est ab eiusmodi rebus, quæ parium concubitu fiunt. Hinc Iouem nonnulli aiunt consilium (ita enim φȣλὴν exponendum) deglutisse, & mox Palladem edidisse: quippe qui consultor & sapiens sit habendus, non alia quam consilij via ad prudentiam deuenire potest. Alij fabulam aliter contexuere, dum Iouis caput à Vulcano comminutum aiunt:

Sitq; ita de patrio vertice nata dea.

Ignis siquidem, quo in operibus ad demonstrandam naturæ puritatem vtimur, humanæ est instrumentum industriæ. Ignis occulta omnia dat luci: quod vero quis exquirit, si fuerit inuentum, id is & parere, & tamquam fœtum edere videtur. Sane vetustas (id enim sæpe repetendum) Mineruam omnium operum inuentricem sapientissimam ponit, & omnia apud nos per Filium facta sunt. Orta illa ex Iouis capite confingitur. Vera Minerua sine qua factum est nihil, noster quippe Ehieh, hoc est, artifex, quod nomen secundo loco literæ sacræ ponunt, nutu consilioq; intimo summi Dei, non inferiorum operum more, sed ex Dei capite emanauit. De hoc, Prouerbijs: *Et Ehieh secundum se artifex, &*
C *Ehieh deliciæ quotidianæ.* Nostri: *Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies.* Ita semper diuina dubio procul dispensatione apud nationes omnes aliquis semper veritatis fulgor illuxit. Nam ignis quem Hebræi, vt Reuchlin obseruauit, Esth vocat, vnum est ex primoribus Dei nominibus. Ab eo nomine Græci ἑστίαν Romani Vestam fecere, de qua Ouid. *Natal. Co. ibidem. Huc accedit, quod quidam ait appellationẽ Αθlωᾶς cognatam esse vocabulo Adonai. Ouid. lib. 6. fasto.*

Nec tu aliud Vestam quam puram intellige flammam.

Quare triplex illa diuinorum nominum obseruatio, quæ ad omnium ferè gentium, quæ disciplinis vsæ sunt, vsum faciunt, diligenter animaduertenda, ita enim habent:

Hebræi,	Hu,	Ehieh,	Esth.
Græci,	ζεὺς,	ἀθήνη,	ἀφροδίτη.
Latini,	Iupiter,	Minerua,	Venus.
Theologi,	Idem,	Ens,	Ignis.
Antiqui,	Nox,	Cœlum,	Æther.

Denique, *Deus*, inquit Apostolus, *qui dixit in tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad il-*
D *luminationem notitiæ claritatis Dei, in persona Iesu Christi.*

IGNIS DVPLEX. CAP. XIX.

CVM itaque Pallas translucidus & purus ignis intelligatur, ne Græcorum figmenta huiusmodi prætereamus, merito Vulcani nuptias auersatur, vt in virginitatis suæ puritate persistat: neque quidem ea coniugem aspernatur, sed ab eo contingi contaminariue minimè patitur, siquidem is, quo vtimur, ignis, qui materiæ adhærescit, aëre tamen commistus, Vulcanus est. Affectat is nuptias Palladis, quantoq; conatu potest sursum versus erigitur, ac nisi perpetuis materiæ vinculis præpeditus quodammodo in ergastulis detineretur, nimirum sponsæ thalamum ascenderet. Iouis hic & Iunonis filius effingitur, Homero id asserente, quorundam vero commento, Iunonis tantum, vt apud Hesiod. *Hesiod. in Theog.*

ἥρη δ᾽ ἥφαιςον κλυτὸν οὐ φιλότητι μιγεῖσα Γείνατο.—

Illustrem Iuno nulli coniuncta marito Vulcanum genuit. A

propterea quod densiori applicitus materiæ, atq; vti pauimento adglutinatus, ne ad sublimia sustolli possit, coërceatur. Inferiora autem hæc Iunoni adiudicata esse tunc ostendimus, cum infernum hemisphærium eam sortitam esse commemorauimus. Quare Varro dicere solebat, Vulcanum intelligi de vehementiore, vtpote fabrili fornacaliq; igne, Vestam vero de domestico. Vtcumque autem, flamma nihil aliud est quam aër crassiusculus incensus, inferior vero aër hic Iuno, sic ea Vulcanum generat. Claudus idem perhibetur, siue quod ob densum materiæ meatum, consensum habet cum ijs quæ vmbram reddunt, vmbræ vero pleræque omnes obliquæ sunt, neque sine solido corpore esse queunt: inde etiam conficta claudicitate, quod progredi nequeat absque aliquo quasi ligneo baculo, siue quia superioris mucronis modum diuersum & inæqualem ab inferiori vbi depascitur, efficit, qui cum sit omnino tardior, claudicare Deum ideo dixere. Verum apud Homerum vtroque pede claudicat: quia scilicet nunc in dexteram nunc in læuam agitatur, dum aërem perrumpere contendit, cuius densitas ne ascendat ad Palladem, obsistere videatur: inde cum sit corpori adalligatus dum se vinculis liberare nititur, modo hunc, modo illum pedem tentat è compedibus extrahere, vnde motari quoquouersum, & vndequaque distorqueri cogitur: atque ita speciem hominis vtroque pede claudicantis exhibet. Proiectus ab Ioue de cœlo in terrã fertur Vulcanus idem: nempe quia, vt nonnulli tradunt, qui primi ignis vsum adinuenêre, in ardentem materiam aliquam fulmine tactam incidere, atque ita mox vtilitate cognita, ad igniaria deuentum, quam inter varias opiniones, vnde ignis datus mortalibus, primam ita Lucretius ponit: B

Testatur hoc Homerus in Hymno Vulcani.

Vulcanus quare claudus.

Illud in his rebus, tacitus ne fortè requiras,
Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
Primitus, inde omnis flammarum diditur ardor.

DRACHMÆ DVÆ, SIVE COR. CAP. XX.

HIS igitur notis Ægyptij tam in mysterijs suis edocendis, quam in naturæ secretis aperiendis, & ciuilium morum præceptis proponendis vtebantur. Sed & in reliquis disciplinis ab eodem scriptionis genere non recedebant, vt si de Mathematicis rebus locuturi, in numeris drachmas duas ostendere voluissent, Vulturem, ait Horus, ponebant. Causam nonnulli commenti sunt: quia vnitas apud Ægyptios duarũ drachmarũ instar æstimatur. Vnitas vero vna cum binario, totius est numeri generatio. Merito itaque si drachmas duas indicare vellent, Vulturem pingebant, quandoquidem & matris & generationis prærogatiua polleat, perinde ac vnitas ipsa vna cum binario, numeros omnes generat. Quare cum ita mater esse videatur, optimè Vulturi competit. Vtcumque, curta sunt hæc in exemplaribus Hori, quod alij viderint, si castigatiora in exemplaria inciderint. Cæterum, si ariolandum sit in re vsque adeo perplexa, putarim ego, Cor hinc significari, qui legerim apud eosdem Sacerdotes, vel qui doctrinam eorum interpretati sunt, infantium anniculorum cor duabus drachmis ponderari, augeri autem per annos singulos drachmis itidem duabus, ad annos vsque quinquaginta: inde per annos alios eodem decrescere æquilibrio, quod ad id vsque tempus auctum fuerit, hominemque tunc deficere, cum ad drachmas iam duas cor ipsum redactum fuerit: ita vitam humanam centum annis plurimum cirumscribi, nisi aut negligenter, aut intemperanter acta, ipsa sibimet, vti Turdela, incommoda compararit, seque parte aliqua fraudauerit: nam cor affectum iniuria, & tranquillitate sua defraudatum, pro molestiarum portione properantius efflaccessit & deficit. Quæ quidem cum admodum insignia sint apud Ægyptios, non vno erunt loco repetenda. Id autem annorum spatium cum Vulturinæ congruat vitæ, sitque vitæ omnis vis in corde sita, facilè vnicuique constare puto, cur drachmæ C D

Cor per Vulturem.

Vita hominũ centum annorum.

A drachmæ duæ ex Vulturis simulacro significentur. Sanè verò, siue numus hic fuerit duabus drachmis imputatus, qui Vulturis imagine signaretur, siue alia fuerit eius nota, illud manifestum est, Didrachmam apud veteres numi pondus fuisse, quem suo nomine Siclum Hebræi vocabant, qui quidem 20. obolis imputabatur; frequentissimusq; est huius locutionis vsus in Diuinis literis, vt alij siclum, alij Didrachmam ponant. Nam Leuit. capit. 7. supra 20. vbi Legislator pretium ponit quo se redimere possit, is qui honorem animæ suæ Deo vouerit, legas, *à quinto anno ad vigesimum qui se Deo vouerit, siclis viginti posse redimi.* LXX. Interpretes, *viginti didrachmis* reddidere. Ita illud pretium masculi à vigesimo anno vsq; ad sexagesimum, *quinquaginta sicli argenti ad mensum Sanctuarij.* ijdem LXX. transtulerunt, *quinquaginta didrachma*, & multa passim huiusmodi. Adeo vero illis arridebat Didrachmæ vocabulum, vt si Drachma vna esset enuncianda, Didrachmæ dimidiū potius quam Drachmam vnam, aut sicli dimidium ponerent: cuius facti rationem, & cur hoc pondus *Sanctum* appellaretur, legas apud Hierosolymitanum Hesychium, libro eius 7. in Leuit. cap. 27. Atq; vt huius monetæ pondus ad temporis nostri vsum deducamus, sciendum Obolum eius pretij esse qui Romæ nunc literis B aliquot immutatis Baiocus, quasi obolicus dicere velint, appellatur. Drachma verò pondus est eius numi, qui Romæ Iulius hodie vocatur. Venetijs Marcellus argenteus eiusdem ferè ponderis est, vti etiam Ferrariæ atq; Mantuæ vulgo Buxoloti nomine. Aureus quoq; numus drachmæ fere pondus æquat, atq; ita siclus argenti vel didrachma, vno Mocenico Veneto imputatur, qui proximè accedit ad Iulios duos: non enim hæc ad vnguem explanari possunt, propter locorum varietatem, quia Iuliæ monetæ Romanæ pretium, extra Romanæ Pontificiæve ditionis loca, minoris quam Romæ æstimatur: contra Mocenicus, moneta Veneta, extra Venetorum ditionem pretiosior est quam apud ipsos, vel eorum socios. Aurei quoq; tam pretio variant, quam varij sunt qui eos cudunt Domini. Sed ponderis in eodem genere parua admodum differentia. Atq; hæc sunt, eruditissime Præsul, quæ doctrinam Ægyptiorum secutus super Vulture conscripseram: nescio an plura in archetypo fuerint, quem surreptum initio conquestus sum; puto tamē hæc ad huiusmodi mysterij cognitionem factura satis. Multa vero de industria præterij, veritus ne nimia prolixitas delicatioribus fastidio esset: & otij quod mihi exiguum concedebatur, habenda ratio fuit, cum multa alia, ac pene innumera sint in huius geC neris commentaria, si per otium licuerit, redigenda, vt amicis argumentum hoc, vix vlli hactenus attentatum, deposcentibus, quantum pro tenuitate mea præstare potero, satisfaciam.

Siclus. *Didrachmæ vsus.* *Baiocus.* *Marcellus.* *Buxolotus.* *Mocenicus.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XIX.

DE IIS QVÆ PER AQVILAM SIGNIFICANTVR

D

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CLARISSIMVM ABBATEM D. PAVLVM IVSTINIANVM.

SVMMVM *ingenij tui acumen, suauissimi mores, incomparabilis benignitas & eximia in amicos omnes liberalitas effecerunt Paule Iustiniane vir rarissime, vt Aquilam tibi ex auiario meo Ægyptiaco dedicare cogitauerim: quippe quod tu alitis huius plerasq;, vt ita dicam, virtutes, aut excellentis naturæ dotes, præ te ferre mihi compertus es. Sed potior nimirum causa fuit, quod Iustinianæ familiæ gestamen est Aquila aurea, quia scilicet progeniem hanc ex Iustiniani Imper. sanguine deduci, omnibus*

est exploratissimū, celeberrimi illius inquā Imperatoris, qui Byzantij præcipuè claruit, & vniuerso præfuit Orienti. Illi siquidem Aquilam insignis auream præferebant, qui Orienti præerant: qui vero Occidenti, quod in hanc vsq; diem continuatur, fuscam, bicipitem autem vtramq; sed vno tantum corpore cōspicuam: quod hieroglyphicum erat administrationē atq; potentiā in duos diuisas, vnius tamen esse consilij atq; voluntatis. Ex ea vos progenie progressi, in Venetamq; nobilitatem cooptati, regias virtutes inesse vobis per ætates singulas testatissimū effecistis, Fabiorumq; Romanorum exemplo, bello Hierosolymitano pro Christiana pietate contra barbaros fortiter dimicantes, in acie ad vnum cæsi, mox vno tantum, qui Venetiis supererat, vitamq; cœlibem Deo vouerat, rogatione Senatus ad maritalem copulam compulso, reparata familia, ex qua breui post tempore tot illustriū Senatorum effulsere lumina: Marcus Iustinianus, summæ vir probitatis: Beatus ille Laurentius, sacra literatura scriptisq; nobilis, sanctitate vitæ insignis, & primus Venetiarum Patriarcha: Leonardus Diui Marci procurator, Græcis Latinisq; literis ornatus: adde Bernardos, Vrsatos, Procuratores ipsos quoq; & honoratissimis legationibus functos: vltimum hunc insuper vigilantissimum classis Venetæ Imperatorem: ætate vero nostra Sebastianum & Antonium litteris & disciplinis eximios, qui legationibus ipsi etiam ad summos quosq; principes felicissimè administratis, patriæ charissimi gentis huius splendorem offuscari minimè permiserunt. Tuam autem hæreditariam illam à maioribus tuis acceptam probitatem, & à te studiosissimè cultam, appellarem, quam Venetiæ prædicant, admirata est Patauium. Gallia nouit vniuersa, & vbiubi literarum studia florent, omnes gestiunt celebrare: sed de re omnibus manifesta, ne actum agā, néve modestiam offendam tuam, qui mauis probus esse, quam videri, longior non ero. De te vero quid sentiam, quid reliqui summis laudibus efferant, non tibi, sed seculis spero me aliquando in propatulo positurum. Nunc ad Aquilam aggrediamur. A B

DE AQVILA. CAP. I.

Aquilæ cōmendatio.

AQVILA, vt hinc exordiar, non temerè cognomento Romana meruit appellari: cum nulla ferè fuerit in vniuerso terrarum orbe pars, qua daretur accessus, quam auspicatissimo ductu Romanæ non subiecerit authoritati. Quamuis non sum nescius, Persas multo ante Romanos auream Aquilam pennas extendenti similem sacrasse. Huic autem vni aliti, ætatum & aruspicum omnium cōsensu, id honoris datum, vt magnarum rerum prosperi semper euentus significatione, auspicia faceret, Buteonem Sanqualin, Immusulum ac Vulturium longe anteiret: reliquarum verò volucrum ostenta, quæcumque oblata essent, interuentu suo aboleret, neque per aërios tractus omnes, vlli cederet, quam fulmini. Cum vero auspicia portentaque omnia fere similes quasdam habeant significationes cum Ægyptiorum hieroglyphicis, & manifesta inter se germanitate consentiant, non abs re fuerit in Aquila primum auguria, mox hieroglyphica percurrere: vt hoc honoris ei tribuatur, cuius est in augurijs prærogatiua. C

RERVM PROSPERITAS. CAP. II.

Ex Aquilæ gestu varia auguria.

PRÆCIPVVM itaque eius significatum est, vt oblatam diuinitus prosperitatem ostendat, quod iam inde initium sumpsit, quod Anacreon author antiquissimus scribit, Iouem aduersus Titanas profecturum, sacrificium Cœlo fecisse, Aquilæque volatum prospero ei auspicio victoriam portendisse: quæ cum subsecuta esset, insigne bellicum auream inde Aquilam gestasse. In huiusmodi autem augurijs id veteres obseruabant, vt quo gestu Aquilam spectassent, magni dicerent interesse. Nam si volantem conspexissent, faustissimum & citra puluerem augurium putabant, vti Arexion Parrhasius indicauit Xenophonti expeditionem in Bithynos agitanti. Sin vero sedentem animaduertissent, magnum omnino esse augurium, præclaræque rei alicuius indicium, in qua tamen peragenda laboris plurimum esset adeundum: propterea quod sedentem Aquilam aues reliquæ infestare consueuerint, cuiusmodi augurium eidem Xenophonti tunc oblatum est, cum Epheso ad Cyrum iter arriperet: dexteræ enim Aquilæ quæ sedebat, obuiam factus, futuræ celebritatis, magno tamen labore comparandæ, vt postmodum probauit euentus, omen accepit. Nimirum autem illud in Aquila præcipua admiratione dignum est, quod vnā omnium animantium idem apud gentes nationesque omnes semper indicarit, cum pleraque alia ita vel populorum vel gentium certarum propria fuerint, vt quanto D

huic

A huic vel illi feliciora portenderent, infausta alijs & ærumnosa magis minitarentur, quæ locis quæque suis toto opere commonstrantur. Verum Aquila, cui non semper prospera felixque fuit? Quæ bella vmquam hominum memoria depugnata sunt, in quibus illa fuerit otiosa? siue quis Assyriorum, siue Medorum, siue Persarum historias percurrat: siue Græcorum, atque adeo Macedonum monumenta resque præclarè gestas memorauerit: siue Romanorum, qui mox omnium excepere gloriam, famam celebritatemque, & sublimem felicitatis apicem, admiretur? Apud hos autem quid vmquam Aquila frequentius? quid honoratius? quid vmquam sacratius fuit? Sed vt ab externis ordiamur, quanta illud admiratione dictum, quod Aquila currus Gordij, pauperis alioqui viri, iugo per totum diem insedit: vnde Phrygiæ regnum Midæ eius filio præmonstratum. Vel illud potius, quod cum apud Argiuos Heraclidarum familia defecisset, ex qua Regem eligere mos illis antiquitus fuerat, qui Rex creari deberet per oraculum sciscitantes, responsum acceperunt, Aquilam id ostensuram, paucisque admodum post diebus, Aquila superne delapsa super Ægonis domo consedit, atque ita omnium consensu Ægon Rex *Iul. Obsequens de prodigijs.*

B creatus. Hieroni quoque Siculo admodum adolescenti, priuatæ fortunæ homini Aquila, quæ primo bello quod inijt, in eius clypeo resedit, Regem eum aliquando futurum indicauit. Vulgatissima ea sunt quæ de Tarquinio Prisco memorantur, cui Romam migranti Aquila pileum ex itinere abstulit, futuri, vt Tanaquil vxor interpretata est, principatus augurio. Quin & Diadumeno Macrini filio in agro ambulanti, Aquila pileũ abstulit, quem in capite cuiusdam regiæ statuæ deposuit, id honoris aruspicibus adolescenti pollicentibus. Et quoniam in nostra deuenimus: C. Marius cum nidum Aquilæ cum septem pullis puer adhuc in agro reperisset, eumque gremio susceptum ad patrem detulisset, is admiratione motus, consultis aruspicibus, septies penes filium rei summam futuram accepit, quod in tot, quos gessit, consulatibus apparuit, quos eo numero primus omnium assecutus est. Quamuis Plutarchus, *Plutarchus notatur.*
C Romanarum quodammodo hostis historiarum, rem ideo fabulosam existimat, quod authores tradant Aquilam non vltra duos parere, tametsi Musæus dixerit ab ea tres excludi, vnum ali, duos abdicari: Cui responderi potest, id ostento fecisse fidem, quod & patri admirationem incusserat, præter morem septem genitos: illi enim portentosi partus Varroni nostro sunt, qui longè morem excedunt, vti porca quæ triginta capitum fœtus enixa, Æneæ augurium dedit. *Qui partus portentosi.* Cæterum, quod ad numerum facit huiusmodi, Albino etiam septima postquam natus est hora, conuiuio quod eius celebritati deputabatur, cum ei fierent nomina, septem Aquilæ paruulæ de nidis allatæ sunt, & quasi ad locum circa cunas pueri constitutæ: quod omen pater eo prolixius admisit, quod rarissimum est in illis regionibus vbi Hadrumentum, huius natale solum in Africa, videre Aquilas. In huiusmodi ostentum accepit Octauianus, quod sibi ad quartum lapidem Campanæ viæ in nemore pranpranti, Aquila ex improuiso panem de manu rapuerit, cumque altissimè volasset, rursus ex improuiso leniter delapsa reddiderit. *Sueton. in eiusdẽ vita, cap. 94.* Eadem numquam antea Rhodi conspecta, ante paucos dies quam Tiberius inde reuocaretur, felici admodum auspicio in culmine domus eius assederat. Et *Sueton. in Tiberio. c. 4.*
D Claudij, qui diu inter ludibria aulæ fuerat, sub Caio demum fratris filio Consulatum adepti, quamprimum cum fascibus ingressus est forum, præteruolans Aquila dexteriore consedit humero, indicio futuri apud eum Imperij manifesto. Acie autem Bebryacensi, priusquam concursum esset à militibus, Aquilæ duæ in conspectu omnium conflixere, victaque altera, tertia subuenit à solis ortu, quæ victricem abegit. Ita duobus inter se decertantibus, Imperatoribus, Vespasianus, qui Orienti præerat, rerum potitus est. Quin & Maximo, qui turbulentissimis Reip. temporibus Imperator electus est à Senatu, vt Maximini obuiam iret crudelitati, quamuis humillimo genere nato, patre quippe plebeio homine, arte ferrario, vel vt alij dicunt, carpentario, auspicium Imperij dederat Aquila, cum eo nato carnem bubulam, & quidem multam in eius cellam proiecisset, quæ angusto patebat impluuio, eam deinque cum iaceret, nec quisquam auderet attingere religionis timore, ite-

 rum

rum sustulit, & in proximum sacellum, quod erat Iouis Præstitis, detulit. Eadem ostento huiusmodi A infantem adhuc Aurelianum vinctum fasciola sine vlla noxa de cunis sustulit, & in aram quæ iuxta sacellum fortè sine ignibus erat, deposuit. Verum hæc temere fortè accidere potuerunt, cum nulla non die ignobilissimis etiam viris Aquilæ sese ostentent, & his etiam admirabiliora nonnumquam faciant, quorum tamen nemo vllam assequitur celebritatem. Ostenta in alijs obseruata, quod eorum qui ad aliquam rerum amplitudinem euehuntur, dicta factaque omnia, quantumlibet leuia repetuntur, & oraculorum instar in acta referuntur. Sed demus hoc contentiosis. Illud puto non negabunt, alicuius esse momenti, quod Aquilæ gerendis rebus tam sæpe se duces exhibuerint, & quasi diuinitus missæ, vel quid agendum ostenderint, vel quo res euasuræ essent præmonuerint. Cum natus esset Alexander Macedo, Aquilæ duæ tota ea die prepetes supra culmen domus insederunt, omen duplicis Imperij, Europæ Asiæque præ se ferentes. Ea autem quæ à classe in continentem progressa, ibique firmata, augurio fuit, Persas terra, non mari debellandos esse, Alexandri ipsius interpretatione, secus quam Parmenio sentiret. Et difficillimo eo prælio, quod cum Darianis apud Arbellam commissum est, quo nullum vmquam acrius inter eos fuit, Aquila paululum supra caput Alexandri placidè volitare visa, nec armorum sonitu, nec gemitu clamoreve vllo morientium territa, diuque circa Equum ipsius regis pendenti magis quam volanti similis apparuit, præsagio, vel indicatione potius, quo res euasura esset, manifestissima. Augurium huiusmodi legas apud Tacitum Fabio Valenti oblatum. Cum is exercitum in bellum ageret, ipso profectionis die Aquilam leni meatu, prout agmen incedebat velut ducem viæ prouolasse, longumque per spatium, nullo gaudentium militum clamore, augurium accipientium, & alitem saluere iubentium, terrefactam, ita iter continuasse, vt haud dubie magnæ & prosperæ rei omen acciperetur. Eiusmodi auspicij lætitia Vitellio fuit, copias aduersus Othonem præmittenti, siquidem, à parte dextera repente Aquila aduolauit, lustratisq; signis ingressos viam sensim antecessit. Et memorabili ea pugna, qua Lucrorum xv. millia tantum ducenta & viginti millia Crotonensium profligarunt, qua pugnabant parte Locri, Aquila ab acie numquam recessisse fertur, eosque tamdiu quoad vincerent circumuolasse. Quid, quæ Deiotaro Rei augurium dedit, ex itinere diuertendum? cui ille obsecuturus cum esset, conclaue mox illud, vbi Rex mansurus erat, si ire perrexisset, proxima nocte, corruit. Eadem Mario reditum cum summa gloria triumphabundum pollicita est, cum Anguem arreptum vnguibus dilacerasset, & in aquas abiecisset & in occasum inde versus abuolasset: quæ Cicero luculentissimis carminibus in Mario decantauit.

I. Pierij superstitio. B *Val. Max. 1. cap. 5.* C

IMPERATORIA MAIESTAS. CAP. III.

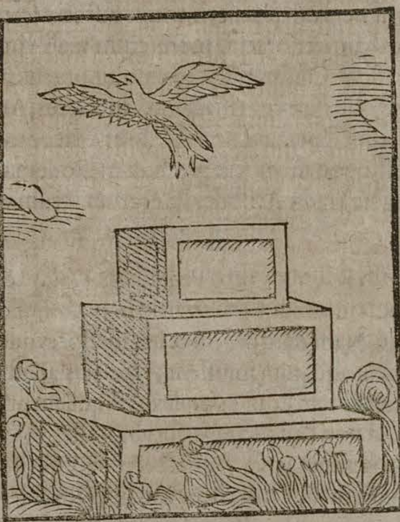
Fulua super omnes Aquila habita.

OMNIBVS igitur nationibus & gentibus Aquilam in ostentis Imperij magnitudinẽ portendisse, multis exemplis apparuit. Cæterum cum multæ sint Aquilarum species, eam Ægyptij Sacerdotes in regio hoc significato deligebant, quæ à nigricanti colore Fulua potest appellari: huic enim Rex deorum Iupiter, *regnum*, vt Horatius ait, *permisit in aues vagas*: in ea regiæ virtutes omnes elucescunt: quippe quæ viribus omnium præstantissima vna fœtus suos alit atque educat: vna pernix, concinna, polita, apta, intrepida, strenua, liberalis, minimè inuida, minimè petulans, verum quadam etiam modestia prædita: ea non clangit, non lippit, non murmurat, sed regios denique mores, regiam prorsus maiestatem in omnibus imitatur. Quinetiam, inuenias homines eo naso præditos, cuiusmodi Aquilæ rostrum est, pro regijs æstimari solitos. Quod Plato tradit, & D Plutarchus receptum asseruit, Persæque hominum id genus mirum in modum commendabant, eiusmodique fuisse Cyrum, historiarum authores tradunt, atque ea se specie factum gloriari solitum. Sed quoniam nostri τὸ γρυπὸν illud est, quod isti regium existimant, animaduertendum duplex esse τοῦ γρυποῦ genus: vnum cui à fronte statim nasus insurgit, id impudentis animi signum ponit Aristoteles, similitudinemque eam ad coruum propius accedere: alterum, cui nasi curuatura separatur à fronte, circaque medium intumescit, & in vnci speciem exit. Hoc esse magnanimitatis indicium, & ad Aquilam referri, Philosophus idem tradit. Merito itaque Pyrrhus quoque multis à se rebus magnificè præclareque gestis, Aquilæ cognomento plurimum gaudebat: quamquam ea erat modestia, vt non omnem sibi rerum gestarum gloriam vsurparet, sed bonam eius partem in milites transferret.

Nasi Aquilini Typus.

A ferret. Nam cum aliquando rebus bene gestis domum rediisset, illumque milites Aquilam appellita- *Pyrrhi a-*
rēt: *Per vos, inquit, Aquila sum, qui vestris armis veluti pennis subleuor.* Vidimus eius numum, in quo Aqui- *pophthegma*
lam, cum fulmine sub pedibus iacente, & ramis duobus quernis in coronam flexis, cum inscriptione *& numus.*
Dorica, ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ: ab altera parte caput est, quod alii Iouis, alii Pyrrhi ipsius esse dicunt: nam
inscriptio Epirotarum videtur ad Regem spectare. Quem vero corona, quæ apud Romanos hiero-
glyphicum eius est qui ciuem seruarit, in hoc numo glandes Chaonias, & oracula Iouis Dodonei si-
gnificare potest. Apud Pindarum legas Aquilam ita volucrum reginam ab Ioue declaratam, veluti
Delphinum piscium, vtriusque pernicitate genus omne suum exuperante. Hinc idem ait, Aquilam in
sceptro Iouis præfigi solitam. Neque vero mirum, Pindarum vbique honoris tantum Aquilæ tribuis-
se, cum Aquilæ apud Thebanos non aliter inter numina colerentur, quam Cynocephali, Crocodili,
& alia quædam bruta apud Ægyptios in cultu fuere, &, vt sumus passim totis his Commentariis o-
stensuri, pro Diis habita.

APOTHEOSIS. Cap. IV.

B CVM igitur Imperatorem atque Regem Aquila descri- *Aquilæ*
beret, eorum etiam iustis dedicabatur, qui filiis super- *principum*
stitibus decedebant: eos enim inter diuos referre mos erat: *iustis dica-*
cuiusmodi morem Herodianus in Seuerianis iustis latissime *tæ.*
prosequitur, ex quibus Aquila, simulac ignis pyræ subiectus
esset, ex intimo suggestus tabernaculo emittebatur, quæ
Principis animam in cœlum referre videretur, eamq; in nu
mismatis videre est, nonnumquam cum spoliis, nonnum-
quam cum fastigio: sic enim suggestum illum, in quo cada-
uera Principum cremabātur, Cicero videtur appellasse, cu
ius formam apud Herodianum legimus, & in plerisque nu
mis conspicimus. Vsque adeo vero sunt Imperatoribus A-
quilæ dedicatæ, vt ne in extremo quidem vitæ eos deserue
C rint, deque cœlo, quibuscumque modis possent signa dede *Propter per*
rint, si qua posset ad salutem via premuniri. Nam eidem Im *spicacitatē,*
peratori Seuero signa mortis attulerunt Aquilæ quatuor, *vtinam nō*
quibus sibi visus est per nocturnam imaginē in cœlum rapi *propter ra-*
Et Octauianum Augustum, cum lustrum in campo Martio magna populi frequentia cōderet, Aqui- *pacitatem.*
la sæpius circumuolauit, transgressaque in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam *Suetonius*
sedit, vnde aruspices interpretati sunt, eum paulo post moriturum, quod haud ita multo post euen- *in Augusto.*
tus comprobauit. Videre autem est in numo, cuius inscriptio est DIVI AVGVSTI PATRIS, A- *Octauiani*
quilam igni subiectam, quod ego ad iusta eius retulerim: quamuis nonnulli sacrum esse putant, pro- *Augusti nu-*
pterea quod Imperatoria, quæ Græci Hecatomben appellant, ex centum Leonibus & centum Aqui- *mus.*
lis celebrata fuerint ab aliquot Imperatoribus, & à Græcis etiam, quod tradit Iulius Capitolinus in vi-
ta Maximi & Balbini. Sed nihil hoc ad Augustum, de quo nihil tale memoriȩ proditum. In numo, cu-
ius inscriptio est, DIVVS PERT. PIVS PATER, Aquila est pilæ insidens, quasi eum supra cœli con- *Pertinacis*
D uexa sublatum esse velit innuere: nam altera inscriptio est, CONSECRATIO. Atq; hæc in diui M. Anto- *numus.*
nini Pij numis multipliciter habetur, nonnumquam cum fulmine, nonnumquam etiam Antoninū *Antonii Pii*
ipsum inter alas gestans: nōnumquam vero cubicularem lectulum in cœlum tollens, cum inscriptio- *numus.*
ne, CONSECRATIO. Qui Bellunensi in agro reperiuntur argentei, ex vno latere pulcherrimum ipsius *Adriani nu-*
Antonini caput habent cum inscriptione DIVVS ANTONINVS, ex altero Aquilam aræ rotundi ambi- *mus.*
tus insidentem, inscriptio, CONSECRATIO. Verum etiam in Vespasiani numo Aquila est quæ pilam *Sabinæ Au-*
gestat, atq; eiusdem alis tabernaculum corymbis & sertis redimitum. In Hadriani numis aliquot, Im- *gustæ nu-*
perator ipse sceptrum ab Aquila recipere videtur, quasi illi ab Ioue delatum esset Imperium, quod & *mus.*
inscriptio declarat, PROVIDENTIA DEORVM. In numo diuæ Sabinæ Augustæ Aquila est cum fulmi-
ne, & inscriptione, CONSECRATIO, quamuis in fœminarum iustis Pauo, non Aquila, est adhiberi so-
lita: de quo in Pauonis commentario.

REX PIVS ET MISERICORS. CAP. V. A

Ossifraga dicta.

SED iam nos appellant Aquilæ virtutes, illaque in primis, quod pium & misericordem Regem, qui scilicet victum & necessaria inopibus eroget, ostendere qui volunt, Aquilam eam proferunt, quam à vigore, quo egregie prædita est, Ossifragam appellant: ea enim pullos, quos sub Aquila, vel montana Ciconia, inuida illa inquam, & famelica, quam Græci γυπαίετον, nostri aliquot vulturinam Aquilam nuncupant, nido eiicit, parentes adhuc operam desiderantes, cum volandi facultatem nondum adepti fuerint, ad se recipit, atq; educat, benigneq; tuetur, dum quantum satis sit adoleuerint.

BENIGNITAS. CAP. VI.

QVÆ quidem mansuetudo fecit, vt iuniores (nam apud Ægyptios commentum huiusmodi non inueni) si benignitatem commodissimo hieroglyphico explicare vellent, Aquilam cum alia quauis alite ex eadem olla cibum capientem fingerent. Sed quoniam in Aquilæ benignitatem incidimus, missum illud facere non possum, quod admiratione dignum apud Plutarchum legi, vt si cui argumentum placuerit, totius historiæ scenam sibi pingendam curet. Cum pestis olim Lacedæmona B exhauriret, oracula monuerunt mali vim cessaturam, si quotannis nobilem aliquam virginem immolassent. Obsecuti Lacedæmonii, oraculi fidem approbauerunt. Forte vero euenit, vt Helenæ sors obtigerit, quæ cum mactanda duceretur, Aquila deuolans sacrificuli gladium abripuit, & ad armenta delatum super iuuencam demisit, cuius prodigii argumento παρθενοκτονία, id genus sacrificii sublatum est, quod memoriæ prodidit Aristodemus. Idem olim euenisse Romę in Valeria Luperca, & eadem de causa, tradit Aristides Italicarum rerum volumine decimonono, quem idem Plutarchus citat.

Virginis cædes.

RELATA GRATIA. CAP. VII.

CRATES vero Pergamenus, quod & Stesichorus Poeta poemate prosecutus est, historiam ab eiusmodi beneficentia non absimilem recitat. Nam cum decem & sex messores quendam è sociis aquatum misissent, reperit is apud fontem Serpentem, qui complexus Aquilam arctissimis eam spiris implicitã suffocabat. Ille, vt falce messoria armatus erat, audacter progressus ferro Serpentem dissecuit, Aquilam liberam abire permisit: cumque hausta in vrnam aqua rediisset, sociis singulis poculũ ministrauit, mox cum & ipse quoque bibere vellet, præsto adfuit Aquila, quæ poculum ab ore dispulit eiectũ procul, dumq; messor factum miratur, & Aquilam quam probe nouerat, increpat, eamq; apud socios ingrati animi ream agere meditatur, videt eos & hic & illic concidentes vitam exhalare: vnde simul & aquam, quã illi biberant, veneno infectam, & se periculo subductum intellexit, beneficiumque in volucrem optime collocatum, manifestissime cognouit. C D

CONVITIORVM CONTEMPTOR. CAP. VIII.

Aut Aquila culicem αἰξύπιος πίω ἐμπίδα sub non curat. Pygargus dicta.

QVANTVM vero illud est, & vere regium, quod Aquila est conuitiorum contemptrix? Vnde nonnulli commenti sunt Aquilam figurare statu immobili cõcidentem, nulla pennarum asperitate terribilem, neq; hiatu rostri minacem, iuxta hanc Cornicem submittere, co gestu, vt & lacessere, & conuitia facere videatur, si conuitiorum contemptorem hieroglyphice referre voluerint. Cornicem enim aiunt solere Aquilam lacessere, & in certamen quodammodo prouocare: illam vero, non plus Cornicis conuitia & importunitatem facere, quam Elephas Culicem.

PATER-

A PATERNA DIFFICVLTAS. CAP. IX.

SED ENIM ab his diuersa ponere videntur Ægyptii sacerdotes, qui morosum patrem, & difficilem admodum in filios, per eius generis Aquilam cui Pygargo nomẽ, ab albicanti cauda est, significari voluerint, siue hæc γυπαετὸς sit, de qua superius: ea enim maxime omnium animalium pullos fastidit suos: vt non immerito Plotinus eos, qui sine ratione modoque ciuitates atque imperia gubernanda regendaq; susceperint, post obitum per παλιγγενεσίαν Aquilas fieri dixerit. Damnat & Basilius in hoc ingenium Aquilæ, & in educanda prole sua iniquissimam appellat.

SOLITVDO REGNI. CAP. X.

QVOD vero per Aquilam regni solitudinem intelligimus, sunt qui factum ea ratione defendãt, quod regium esse dicant, vnum è filiis hæredem instituere, vni rerum habenas commendare, quandoquidem ait Ouidius, *Malum, vbi plures regnant.*

Non bene cum sociis regna Venusque manent.

B Et apud rerum scriptores quotidie legimus, potentissimas vrbes euersas, clarissima deleta regna, illustres familias extinctas, & in populos omnia malorum genera debacchari cœpta, simulac potestas regia pluribus fuerit communicata. Quinetiam Isocrates, quamuis de regimine multa quoquoversum disputet, & nunc huic, nunc illi rationi fauere, pro loco quem tractandum sumpserit, videatur, æquabiliorem tamen ciuibus monarchiam ostendit: propterea quod illa ambitiones, omniũ popularium dissensionum semen, extinguat, quod cum Aristoteles quoq; mirum in modum approbaret, Homeri sententiam secutus, quod disputationibus suis pondus adderet & authoritatẽ, versum eius citauit:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς.

Multos esse duces haudquaquam proderit: esto
Rex vnus.

Non indecenter igitur Aquila, vt vulgato per Aristotelem Musæi versu fertur,

Tres parit, atque duos nido eiicit, educat vnum.

Sed, vti superius ostendimus, specierum diuersitas in eo genere efficit, vt contraria super alitis natura authores scribere videantur. Vtcumq; vero, educationis huiusmodi ratione habita, per Aquilæ pullum solitudinem interpretabantur.

C PERNICIOSA POTENTIA. CAP. XI.

QVINETIAM iidem sacerdotes Ægyptij potentiam cuiuspiam, quæ sociis & amicis omnibus perniciosa esset, per Aquilæ pennas significabant. Huiusmodi siquidem ea vis est, vt aliarum auium plumas, si commisceantur, interterere, & quodammodo deuorare videantur, quod & in tergoribus Pantheræ atq; Hyænæ identidem fieri compertum est. Pantherinum quippe tergus Hyænæ cedere suo loco diximus. Eandem inter iuglandem & quercum antipathiam esse, scribit Plinius, tanto quidem naturæ dissidio, vt si quercus iuxta nucem iuglandem sata sit, prorsus emoriatur. Est & illud huic miraculo perquam simile, quod de cardamo fertur. Olus id apud Persas vsitatissimum, cuius natura est, humorem omnem terræ ad se ita attrahere, vt reliquæ circumpullulantes herbæ cogantur exarescere: de quo prouerbium est apud Aristophanem. Id alio vocabulo Scaphon vocant, Iberis est Dioscoridi, Ægyptiis Semeth, Nasturtium Romanis. Causam vero super Aquilæ pennis Philosophi commentantur, quod cum auis ipsa sit omnibus aliis infensa, deriuet vis ipsa animalis in res D quoque eius inanimes, per sympathiæ contagionem. Alij pestiferam maleolentiæ vim quandam inesse aliti deprehendere, propter quam tacta ab ea facile computrescant, indicio esse reliquias eius hesternas neque ab ea ipsa, neque ab alio quopiam animalium repeti. Permeare vero contagionem eam etiam in pennas, quæ alienas iuxta se positas adurere propemodum pro comperto traduntur. Ita eius, qui rerum summa potiatur maiestas, fulgore suo reliquos obscurat, & veluti micantissimum Solis iubar, vbi exortum fuerit, lucem omnibus stellis intercipit. Obiiciunt alij hoc in multorum Principum tyrannidem & rapacitatem, quibus non sine rerum tuarum iactura possis adhærescere. Quomodocumque autem quispiam acceperit, natura hoc comparatum, vt debiliora à validioribus absumantur.

Pennarum Aquilæ vis.

Hinc Cœl. Rhod. Cardamo similis, in prapotentes.

Diosc. lib. 1. c. vlt.

ERVDITVS IMPVRVS. Cap. XII. A

IN Diuinis literis, quæ rem hanc austerius tractant, Aquila, Gryphus, Haliæetus, & Miluius rapacitatem significant, & à sacris vt immunda reiiciuntur: per quas alites, vt signat Hesychius, intelligimus eos, qui cum sublimia quidem perscrutari videantur (cœli quippe motus & rationem stellarum, situm atq; naturam, quæq; superioribus in elementis igne & aere fiunt varietates, contemplationi vigiliisque, non sua tantum causa sed aliorum etiam institutionibus dediti) vita tamen & impuri sint & malefici, dum vel insidias aliis intendunt, vel sordida queq; conuenantur, suarum ita rerum satagentes, vt ad commoditates suas omnia contrahant, inexplebilique auaritia æstuantes, non suis tantum fruantur, sed imbecilliorum quoq; bona diripiant, qualem Hieronymus notat lib. de Viuendi forma, ad Rusticum monachum, super Eremita quodam, qui publicas priuatasque eleemosynas in suum & suorum tantum vsum verterat Ita enim scribit: *Vidimus & planximus Crœsi opes vnius morte deprehensas, vrbisq; stipes quasi in vsum pauperum congregatas, stirpi & posteris derelictas.*

MALVS DÆMON. Cap. XIII. B

NOn imperite igitur Aquila diuo Gregorio malignus est spiritus, animarum raptor. Vt vero ea quæ de perniciosa dominatione dicta sunt, quæ omnia ad mundi huius Principem accommodari possunt iam prætereamus, habet & hoc proprium Aquila: quod pisces ab alto aere cõspicata, eos præcipiti cursu delapsa rapit. Pisces vero animarum hieroglyphicum esse, dictum Commentario suo.

PRINCEPS SIBI TANTVM STVDENS. Cap. XIV.

Facit aliquatenus prouerbiũ Aquilam volare doces.

Hadriani VI. P. M. viuendi modus.

ADIVNGVNT adhæc Ægyptii sacerdotes, Regem tantum rerum suarum satagentem, neq; aliorum incommoda calamitatesve miserantem, per quam proposuissent Aquilam ostendi, eam quippe in astruendo nido solicitam: illa siquidem, in solis excelsis, arduis & præcipitibus locis nidulatur, & omnino longe sublimius auolat, quam volatilia reliqua. Hinc fit, vt ab aliarum auium cõsortio atq; consuetudine sese abducere videatur, qui quidem plerisque Regibus mos est, qualem in Hadriano sexto Pont. Max. viro Batauo vidimus, qui humanam omnem consuetudinem ita aduersabatur, vt non nisi propria vel vtilitate, vel necessitate cogente, sui videndi copiam faceret. Quod si quod raro admodum vidisses, spatiatum in subiectos Pontificio palatio campos obequitaret, nullis accitis C comitibus, nullo, vt Pontificum mos est, æris tinnuli signo dato, iter arripiebat: simulac principes, antistitesq; & cohors reliqua ex officio assecuti essent, Equum ipse, nullius salutationem moratus, citatiore gressu perurgebat, conspectumq; omnem hominum, tamquam nihil ad se eorum ingeniũ pertineret, effugere properabat, seque in intimas palatii latebras occultabat.

PRÆ FAME MORIENS. Cap. XV.

Fame mori miserrimũ.
Homerus Odyss. μ.
Plato lib. 3. de Repub.
Ἀετοῦ γῆρας.
Et Plin. lib. 10 cap. 3.
Aristo. li. 9. de Natur. Anim.

QVOD si hominem eo mortis genere periturum, quod Homero Platonique omnium est miserrimum, iidem significare voluissent, hieroglyphicum habebant Aquilæ, cuius rostrum esset enormiter incuruatum: senescentibus enim Aquilis rostrum supernum accrescit adeo, incuruaturque subinde magis ac magis, vt nulla demum aperiendi data copia, inedia plerumque deficiant & extinguantur. Hinc illa in bibaces, *Aquilæ senectus*, exprobratio: quippe quæ am issa edendi facultate, humorem assidue sorbillare cogitur, vitamque aliquandiu pertenui ea ope protrahere. Ac ne vsquam desint Græcorum fabulæ, commenti illi sunt, fuisse olim hominem, qui hospitem affecisset iniuria, D proindeque deorum ira in Aquilam commutatum, inque sceleris pœnam eo affectum malo, vt fame consumeretur.

IVVENTVS RENOVATA. Cap. XVI.

Psal. 102.

ADDVNT alia quædam iuniores, vt illud ex Psalmo interpretentur, *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua.* quod nescio cur nõnulli legunt, *Reuocabitur*, cum Græce sit ἀνακαινισθήσεται. Diuus Hieronymus Aquilam ait, vbi consenuerit, pennis supra modum grauari, ideoque fontem ab ea quæri, cuius aspergine pennas egerat, quibus leuata calorem intra se colligit, sanarique tum primum oculos, mox ab immersatione in iuuentam redire. Eucherius Aquilas ait vi nimiæ senectæ implumes fieri, & nido relatas à pullis suis vicissim ministrantibus pasci, donec deterso senij veterno, cum pennis volãdi

etiam

A etiam vſum recipiant. D. Auguſtinus Aquilam ait ſenio grauatam roſtri immodice creſcentis aduncitate eo redigi, quod paulo ante dicebamus, vt nec os aperire, nec cibum vllo pacto capere poſſit: impulſam itaque naturæ vi, collidere roſtrum ad petram, cuius attritu excuſſa ea parte, quæ redundabat, ad cibum redire, atque ita ex eo ſenio reparari, vt omnino iuueneſcere videatur. Noſtri petram loco hoc Chriſtum intelligunt, proque roſtro adunco, prauitatis peruerſitatisque opera, quod Phyſiognomici eius figuræ naſum, vti ſuperius dictum, iracundiæ & rapacitatis indicium eſſe volunt, huiuſmodique homines auaros plurimum alieni appetentes, & vltionis ſtudioſos inueniri. Vitia vero hæc non alia excuti ratione, quam per Chriſti diſciplinam queunt, atque ita pro iuuentutis renouatione animi depurationem intelligunt. Corpus enim noſtrum ab adoleſcentia pergit in ſenium: verum anima ſapientis, pij probatique viri, à ſenecta in adoleſcentiam tranſmittitur, atque ita homo hic exterior flacceſcit, & deficit indies, interior vero eo magis vigeſcit ac renouatur, quo diutius in iuſti honeſtique meditatione exercitioque vitam degit. Tale aliquid apud Platonem inuenias, dicente Socrate, *Tunc ſanæ mentis oculus acute cernere incipit, cum corporis oculus incipit hebeſcere.*

B

APOSTOLI. CAP. XVII.

QVOD vero legitur in Euangelio Matthæi, *Vbi fuerit cadauer, illic & Aquilæ congregabuntur:* per cadauer, Adamantius Dominicæ paſſionis myſterium interpretatur: per Aquilas, Apoſtolos, de quibus etiam dixerit Eſaias: *Aſſument pennas ſicut Aquilæ, & current, & non laſſabuntur, & ibunt, & non eſurient:* ſiue vt alij legunt, *Current, & non laborabunt; iter facient, & non laſſabuntur.* Huic interpretationi adſtipulatur etiam Eucherius, qui loco hoc Euangelico pro Aquilis, ſanctas animas accipi tradit, & Salomonicum illud, *Via Aquilæ in cœlum*, de Chriſti aſcenſu intelligi debere contendit. Quod ſi ad eruditionem hanc profana etiam adiungere liceat, Antipatri memorabile fertur epigramma, ſiue illud Speuſippi fuerit, in Platonis ſepulchrum, quem vt diuinum antiquitas vniuerſa venerata eſt, cuius ille animam ad ſepulchrum è cœlo allapſam in Aquilæ ſpeciem agnoſcit:

Aquilæ Apoſtoli.
Cap. 40. 31.
Prou. 30. 19

Αἰετὲ, τίπτε βέβηκας ὑπὲρ τάφον; ἢ τίνος, εἰπὲ,
Ἀστερόεντα θεοῖς οἶκον ἀποσκοπέεις;
Ψυχῆς εἰμὶ Πλάτωνος, ἀποπταμένης ἐν ὀλύμποις
C Εἰκὼν, σῶμα δὲ γῆ γηγενὲς ἀτθὶς ἔχει.
Cur, Aquila, ad tumulum hunc volitas? dic: nunquid ab aſtris
Hic habitare Deum forte aliquem intuita es?
Imo anima extincti ſum diua Platonis, Olympum
Quæ colo, ſed corpus terrigenum Attica habet.

Epigramma in Platonis ſepulchrum à D. Laertio in Platone.

INGENIVM VELOX. CAP. XVIII.

PINDARVS cum alijs plerisque locis, tum præcipue Nemeis, ingenij promptitudinem & velocitatem per Aquilam oſtendit, ſumpta ab eo comparatione, quod prædam etiam valde procul diſtantem mira pernicitate nanciſcatur, viſuque ita polleat, vt profundiſſima quæque proſpectet, quæ omnia ingeniorum acumini ſunt accommodata. Idem cum Bacchilidis & æmulorum ſuorum gloriam eleuat, Coruos illos, ſe vnum Aquilam iactat, quod promptiſſimo ingenio nihil non concipiat quantumlibet arduum, & à terra marique remotum, mox & ſtyli velocitate quæcunque conceperit
D aſſequatur. Ad huiuſmodi rerum amplitudinem alludere mihi videtur Ariſtophanes Auibus, cum Athenienſibus aut adulaturus, aut eorum ſpes inanes eluſurus, ait, αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι. Nimirum enim oraculum acceperant Athenienſes, fore vt tanto vrbes reliquas poſt ſe interuallo relinquerent, quanto Aquila reliquas aues volatu ſuperat. Et Soſithei dictum illud celebre ſuper vi eius impetuoſa:

Aquila in nubibus oritur.

Εἷς μυρίους ὄρνιθας ἀετὸς σοβεῖ.
Vna Aquila innumeras exagitabit aues.

NILVS. CAP. XIX.

ATQVE Aquila hac quidem de cauſa Nili fluminis hieroglyphicum in ſacris Ægyptiorum literis habita: quoniam enim Nilum perniciter currere, tantaque profunditate inſurgere, obſeruatum eſt

est primum Promethei tempore: eam enim fuisse Aquilam nonnulli tradunt, quæ Promethei cor discerperet: quippe cum causas incrementi peruestigare non posset, ab Hercule demum Aquilam cohibitam, qui fluminis impetum partim aggeribus, partim fossarum deriuio coercuerit, Prometheaque omnes exundationis causas edocuerit. Inter autem vetusta Nili cognomenta AQVILÆ nomen inuenias, quod nomen à colore nonnulli dictum putant, vtpote qui vt Maro ait, *viridem Aegyptum nigra fœcundat arena*, & æquora ab eo colorari Catullus inquit, nomenque illi è limo quem trahit, factum aiunt Etymologici: nam mare in longa inficit spatia, eaque de causa Melas olim & mox Melon appellatus Ennio, Ausonio, & alijs: idque etymon in nomine à nigrore Festus & Seruius agnouere.

Natalis Com. lib. 4. cap. 6.

μέλας, *niger.*

ALTA COGITATIO. CAP. XX.

Auctores Theophrastus & Æschylus.

NON defuere tamen, qui Aquilam huiusmodi Promethei cor abrodentem, ad mores trahere conarentur, ac profundæ cogitationis principem significare contenderent. Sed ne diutius in Prometheo hæsitemus, quæ nostri super Aquila senserint, potius aperiamus.

B

DIVVS IOANNES. CAP. XXI.

SANE homines, cum solam auium omnium Aquilam esse diuinam autument, & antiquitas eam Ioui tela gestare crediderit, inde persuasi sunt, quod eam omnium maxime oculo valere conspexerant, longissimoque interuallo minutissima quæque discernere, Homeri ad hoc accedente testimonio ita dicentis:

ὥς' αἰετὸς ὅν ῥά τε φασὶν
ὀξυτάτοις δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνοῖς.
Vt Iouis ales,
Cuius acutam aciem perhibent præstare volucres
Ante alias, quotquot cœlo spatiantur aperto.

Et hymno Mercurij, vbi Apollo de Mercurij occultatione loquitur, qui ita latitaret, ait, vt neque ipsum vel Aquila, quæ tam acute videt, inspexisset. Hinc Theologi nostri Diuum Ioannem Euangelij scriptorem, per Aquilæ hieroglyphicum, à diuinis illis vatibus præmonstratum deprehendere. C Sane Aquilam (vt nomen etiam interpretemur) ab acute videndo dictam nonnulli ex veteribus asserunt, vtpote qui Aquilam quasi aculam ab acumine dictam velint: quamuis, vt paulo ante dicebamus, alij ab aquilo colore vocem ducant: est enim aquilus color fuscus & subniger, ab aqua denominatus. Vtcumque autem, acutissimi visus Aquila est Ioannes, qui oculi acie in altissimæ diuinitatis recessum directa, præ omnibus maxime superioris naturæ secreta reuelauit, cuius facies Ezechieli visa supremum ex quatuor locum obtinere, qui ad abolendam Ebionitarum hæresin, quæ Christum hominem tantum, non Deum etiam asseuerabat, ad altissima remotissimaque rerum principia præpetibus euolauit pennis, deque penitissimo diuinitatis nido, nitidissimas ac maxime pellucidas illas gemmas surripuit, quæ postmodum intuentium oculis, quantumlibet conniuentibus, hallucinantibusque micantissimi luminis claritatem attulere. Illic enim erat lux vera, quæ sola lumen mortalibus elargitur. Hic ille deprehendit humanarum diuinarumque rerum omnium λόγον initio fuisse, atque penes Deum, ipsum denique Deum, ipsam esse rationem, quæ apud nos sub Verbi nomine recepta est: vt reliqua missa faciam, tam multis diuinæ sapientiæ luminibus illustrata. Hæc est denique illa D Aquilæ volitantis effigies, diceret Irenæus, quam sacri præuidere vates, quæ Ioannis nostri beneficio, spiritus in Ecclesia aduolitantis gratiam manifestat. Nam hic alte exorsus principium, quod à Patre est, effigiem Verbi, quæ refertur in Filio, & præclaram eius generationem enarrat: tanta cum fiducia rem tam arduam aggressus, vt Aquilæ symbolo merito figuretur. Ioannes, inquam, ille altiloquus, quod Aquilæ referatur hieroglyphico, ipsa susceptæ lucubrationis materia sublimis, ait Eucherius, & ab ipso rerum principio repetita, in causa fuit. Proinde cum volatu sublimi in ipsam Dei omnipotentis aulam elatus sit, & oculorum aciem, visu præpollens, in admirandæ diuinitatis faciem infixerit, doctrinam, nullo antea mortalium ingenio conceptam, ab alto detulit, cuius initium *In principio erat Verbum.*

Hinc Horatius, --- Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum, quam aut aquila.

Aquilæ etymon, eiusque ad D. Ioannem relatio.

A STATVTA FIRMITER SEDES. CAP. XXII.

HOc quoque sacerdotum Ægyptiorum hieroglyphicum fuit, per Aquilam, quæ saxum gestaret, hominem significare, qui firmam stabilemq; in ciuitate, locove aliquo, sedem sibi posuisset; illa enim simulac nidum sibi comparauit, quo possit firma & inconcussa rem suam procurare, lapidem quempiam exquirit, quem in nido pro libramento collocet: neque aliam huius rei causam sacerdotes illi tradidere, satis habentes constructi nidi firmitatem per huiusmodi argumentum indicasse. Nam & firmandis nauibus, priusquam anchoræ vsus repertus esset, id opis saxa contulere, id quod Apollonius Argonautas fecisse scribit, vt minime mirum sit, saxum, etiam in Aquilæ nido positum, inseruire stabilitati. Cæterum, lapidem hunc eum esse credere possumus, qui ἀετίτης appellatur, *Aquilinum* Latini dicunt, ad multa remedia vtilem, adq; id præcipue, quod partum contra omnes abortuum insidias custodit. Idem muliebribus fœminibus adalligatus, quotidiano experimento mirifice prodesse, pariundiq; facilitatem inducere comperitur. Eo incenso morbum Herculanum, hoc est, furorem, qui plerunq; ex atra bili accidit, qua potissimum Herculem laborasse tradunt, explorari putant. Inædificari nido asserunt authores nostri, nihil igne deperdere, prægnantem esse, alio velut in vtero sonante. B Sed vim illam medicam non nisi in nido direptis pollere, magorum tradit superstitio: neq; tamen in omnium generum nidis inueniri, sed Melænaeti tantum, Pygargi, Morphni, siue vt Homerus, Percni atque Gnesij. Duas vero Aetitis species agnoscit Zoroastres, vnum densum & solidum, alterum rarum & inanem, inesseq; solido vim illam perficiendi fœtum, & vsque ad partus debita tempora continendi. Occurrebant hic multa super lapide significata, quandoquidem ex eo ab Aquila in nidum collocato, rerum stabilimentum Ægyptij significare commenti fuerant: eaque firmitas ad Capitolij immobile saxum referenda videbatur, quæque veteres passim de cultu lapidis sanxissent, vtque vel nomen ipsum magni instar numinis aliquando habitum, quæque hic pietas nostra de petra sentiret: sed quoniam nobis cum Aquila res erat, quæ lapidis essent, in commentario, quod est super ædificiorum partibus, transferre, ibique commodius de argumento huiusmodi disserere constituimus, cum multa adhuc ad Aquilam pertinentia superessent.

Saxum loco anchoræ.

Aquilini lapidis species & vtilitas.

Auctor Plinius lib. 36. cap. 21 & Dioscorides lib. 5. c. 108. Plin. lib. 10. cap. 3. hæc omnia.

TERRARVM DOMINATIO. CAP. XXIII.

C ET vt longo circumuecti circuitu rursus ad Imperij significatum reuertamur, nostræ etiam sacræ literæ, per Aquilam terrarum dominationem intellexerunt, vbi apud Ezechielem legimus: Aquilam visendæ magnitudinis, quæ late passis alis, immanique membrorum ductu, oppleta plumis, varietate insignis, vnguibus ferox & minabunda, præpeti volatu ad Libanum applicuerit, Cedrique inde medullam, tenellosque surculos euulserit, tota aliarum frondium summitate decerpta: ad hæc, succisis etiamnum vitium seminibus, quæ omnia Babylona translata sunt, ibique sata. Neque huic absimilem alteram adiecere, quæ vitium earum palmites deprædaretur. Per priorem illam nostri aiunt, Nabuchodonosora Babyloniæ Regem interpretari: per alteram hanc Ægypti tyrannum, quorum prior Hierosolymam cepit, & populum cum Rege ipso Sedechia principibusque alijs in captiuitatem abduxit: alter vero, cum bellum aduersus Assyrios mouisset, Israeliticum populum seruitutis affectum tædio ad se traduxit. In vtroque Rege, Aquilæ hieroglyphicum proponitur, sed longe latior interpretatio est in ea, quæ Nabuchodonosora describit. Alæ siquidem diffusæ, numerosos indicant exercitus, quos ille secum traxerat. Membrorum exporrecta longitudo, regni eius diuturnitatem. D Plumæ nihil aliud sibi volunt, quam diuitias, quibus locupletissimus esset. Varietas plumarum, rerum ab eo gestarum gloriam indicat. Armorum horrorem, vngues. Libanus, Iudææ claritatem atque celsitudinem longa annorum serie conspicuam: vnde ille medullam Cedri auulserit, quippe nobilitatem extirparit, & summas quasque frondes decerpserit, hoc est, ne tenerrimæ quidem Regum proli, ætati scilicet infirmæ, pepercerit. Sed enim totam oraculi ænigmatici seriem interpretatur Adamantius in eundem Ezechielem homilia vndecima.

Ezech. c. 17

Aquilæ geminæ pro Nabuchodonosoro, & Pharaone.

AQVILARVM INSIGNIA QVÆDAM. CAP. XXIV.

QVOD vero initio dicebamus Iustinianam familiam aurea insignem Aquila, alios huc trahit ex antiquis, quorum claritas gestaminibus huiusmodi innotuerit. Sed illud prius dicam, quod dissimulandum in huiusmodi narratione minime videatur,

TERRARVM VMBILICVS. Cap. XXV.

Delphis terrarum medium.

APVD Delphos scilicet, duas fuisse Aquilas ex auro, quod monumentum erat terrarum vmbilicum apud eos esse, quem Iupiter ea ratione explorauerit, vt Aquilas duas, vnam ab Oriente, alteram ab Occidente dimiserit, quæ pernici volatu in aduersum allapsæ, supra Pythona factæ obuiam sunt:quo loco designato, declaratum est ibi terræ habitabilis medium esse, isque honos geminis aquilis habitus, vt in templo ibidem excitato, aureæ constituerentur. Atque hinc illud innotescit, quod in Maronianis appendicibus legitur:

Meminit Nat. Com. lib. 4. c. 10.

Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius orbis vmbilicum.

Ab Apolline autem ad Respublicas & milites transire ipso narrationis ordine inuitamur; ad eorum igitur insignia quædam ostendenda calamum conuertemus: gentilem enim scutorum vsum, variasq; in eis imagines, aut picturas, quæ familiarum indicant stemmata, cognationesque, tametsi viri haudquaquam contemnendi, esse hæc recentioris ætatis inuenta existimarint, nos antiquissimi moris esse, & hic, & alibi toto opere disseruimus.

LACEDÆMONII. Cap. XXVI.

Litera Lacedæmoniorum ad Hebræos.

NAMQVE Aquila, quæ Draconem arreptum gestet, Lacedæmoniorum Rempublicam ostendit, huiusmodi enim signo literas illi publice obsignabant. Tradit hoc Iosephus, vbi literas Lacedæmoniorum recitat Arij eorum regis ad Hebræos Onia Pontifice datas, quarum sententia ea erat, vt profiterentur Lacedæmonij se, per Abrahamum Iudæorum esse consanguineos: proinde gentem ipsam hortabantur, vt quæ Lacedæmoniorum essent, pro veteri necessitudine communia ducerent. Epistolam eam Iosephus, ait complicatam figura quadrangula fuisse, eoque obsignatam argumento, quod supra posuimus. Quod vero designarit epistolam fuisse quadrangulam, alios atque alios indicat complicandarum epistolarum modos, apud hos vel illos extitisse: alij enim paginis, alij tabellis, voluminibus alij in vmbilicos complicatis scribere consuerunt.

CLEARCHVS. Cap. XXVII.

CLEARCHO autem Heracliensium Tyranno, qui Iouis se filium dixit, in publicum prodeunti aurea Aquila velut argumentum generis præferebatur.

HERCVLIANI IVNIORES. Cap. XXVIII.

EIVSMODI coloris Aquila, quippe lutea trunco insidens in parma lutei Sapphiri, cuius marginem eodem colore, sed admodum dilutiore, circulus ambibat, Herculianorum iuniorum erat, qui sub Magistro militum Præsentiali militabant: quod in antiquis quibusdam eius militiæ commentarijs inueni apud Maffæos Romæ.

HERCVLIANI SENIORES. Cap. XXIX.

Herculiani & Iouiniani qui.

SENIORES vero Herculiani, cæruleam Aquilam alis vtrimque passis habuere in rubra parma, cuius latus ambitus in margine lutei coloris erat, quem nigra linea circumducta in partes duas æquidistantes dissecabat. Erant vero Iouiniani, siue, vt apud Vegetium est, Iouiani, atque Herculiani, Illyricæ legiones duæ, quæ sena millia militum habebant, quos Diocletianus, qui se Iouem Latine vocitabat, & Maximianus, qui pro Hercule se gerebat, cum ad Imperium peruenissent, pro merito virtutis ita nominibus à se inditis, appellandos censuere, eosque cunctis legionibus prætulerunt. Tela vero illis erant plumbatæ, quos Manobarbulos vocabant, eosq; portabant scutis insertos, ijsq; opportune iactis hostes equosq; priusquam non modo ad manum, sed ad ictum missilium peruenirent, graui admodum percussione consauciabant, Imperatoresq; illi horum opera bella plurima confecerunt.

IOVINIANI IVNIORES ET SENIORES. Cap. XXX.

IOVINIANORVM autem, qui Iuniores vocabantur, insigne erat Aquilæ apotheosis, redimiculo supra caput imposito. Ales ipsa natiui coloris in parma lutea, quæ rubro primum circulo claudebatur,

A debatur, inde altero sapphirei coloris toto margine complectebatur. E pectore autem Aquilæ, aureus extabat vmbilicus. Seniores vero purpuream gestabant Aquilam in parma cærulea; duoq; erant pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus.

QVARTODECIMANI. CAP. XXXI.

CÆRVLEI coloris aliquanto diluti Aquilam gestabant Quartodecimani, qui sub Magistro militum per Thracas militabant. Ea vero ales in alba parma insidebat orbi cæruleo densioris luti, intra quem circulus ruber erat, à cuius medio aureus extabat vmbilicus. Verum hæc satis fuerit attigisse, ne opusculum vniuersum insignibus & gestaminibus farciamus. Hæc atque alia pleraque huiusmodi scriptores rerum memoriæ prodiderunt, quæ si prosequi velim, nullus vnquam futurus sit modus: quare manum de tabula, sitque iam super Aquila satis superque declamatum.

B IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XX.

DE IIS QVÆ PER PHOENICEM, PELECANVM, ET QVASDAM ALIAS AVES significantur

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

C AD CLARISSIMVM ACTIVM SYNCERVM.

IBI vero (SYNCERE ACTI *cariss. Phœnicem & Pelecanum, quique in ipsam historiæ seriem quibusdam veluti laqueis detenti sese inuicem implicuerunt, sociatique in hunc locum aptissime conuenerunt, Noctuam, Cornicem & Passerem, dedicare consilium fuit: Ac Phœnicem quidem ea de causa, quod veluti ille admirabili quadam insignis pulchritudine, visu rarissimus, post longissima temporis interualla conspicitur: ita Latinæ linguæ nitor, & eloquentiæ cultus, ornatusq; per tria ferme Phœnicis secula desiderati, ætate demum nostra, beneficio, opera, & labore plurimum tuo suscitati, spectandos sese theatris iam omnibus exhibuere. Pelecanum ob eam, qua præcipue commendaris, in amicos omnes charitatem atque beneficentiam, vt nemo vnus hodie magis amico amicus, quam Syncerus Actius esse prædicetur. Noctuam, quæ tuarum indicium sit lucubrationum, quas Minerua haudquaquam inuita, elegantissimas elaborasti. Cornicem ob diuturnitatem, quæ scriptis debetur* D *tuis, non modo vno plus sæculo, sed perpetuo summa omnium commendatione victuris. Passerem ob orationis tuæ Veneres cupidinesque, qua nihil suauius neque iucundius excogitari potest. Sedenim quæ multa atque præclara de ingenij tui sublimitate dici possent, ea consulto prætereo, quia tu longe maior es quam mea te capere posit commendatio: quis enim Soli lumen afferre, nisi fatuus quispiam aggrediatur? Igitur cum tuo ipse sis splendore clarus, principatum hinc in literaturæ candore tuum, suo se præsidio tuentem missum faciemus, quodq; nostrum est institutum, ad animalium quæ interpretanda suscepimus, significationes conuertemur, quæ quidem quales & cuiusmodi sint, quamuis tu eas tum ex Græcis Latinisq; scriptoribus non ignoras, tum ex admirabili illa venerabilis antiquitatis tabula ænea, quam simul apud Bembum inspeximus, potes edoceri, quæ omnem Aegyptiorum historiam antiquiorem, argento atque auro delineatam ostentat: Quid tamen & nos super his compererimus, ex ipso Phœnice indicare incipiemus.*

INSTAVRATIO. CAP. I.

A

ÆGYPTII sane Sacerdotes, cum longa quid annorum serie intermissum, & iam antiquatum esset: quippe ludi, sacra, ceremoniæ, supplicationes, mores, ritusve aliqui, triumphorum splendores, vel quid huiusmodi, euenissetque postmodum, vt eadem instaurari cótigisset, Phœnicem in huius rei significatum sculpere consuerunt. Vnicum enim pleriq; omnes authores tradunt Orientales habitare solitudines, ab omni hominum commercio visuque separatum. Nomen illi Plinius inditum ait à Phœnice arbore, quæ palma Romanis est, ob id, quod ex Syagrorum genere vna, quæ in Chora est intermoritur, ac ex seipsa renascitur. Phœnix quoq; noster vbi moriendi tempus ipsemet aduentare præsensit, post annos, quos viuere perhibetur, circiter quingentos, in Ægyptum fertur, vbi ad humum demissus (ita enim Ægyptij rem memoriæ prodiderunt) rostro semetipsum vellicat, acceptoq; ex eo vellicatu vulnere, cruorem emittit, ex quo primum ceu vermiculus nascitur, mox pullus fit alter, forma priori similis: qui quamprimum pennas indeptus est, confert se vna cum patre in Heliopolin, quæ in Ægypto est, vbi primum Phœnicem ortum ait Athenæus, quo simulac venerit, oriente mox Sole moritur, nouo pullo in regna sua transmigrante. Vnde minime mirum est, duos aliquando Phœnices simul visos proditum ab historijs. Alij scribunt defunctum parentem à Phœnice pullo in eandem Soli dicatam vrbem gestari Smyrnea sphæra reconditum, quod non inficiatur Adamantius: sed enim cuius textoris manu obrotunda illa cistula contexatur, maxime velim edoceri. Ouidius hoc prius dixerat 15. Metamorph. vnam esse alitem, quæ sese ipsa reparet atque reseminet: nam vbi vitæ suæ secula compleuit, structo in palmæ alicuius vertice, ex casia, nardo, cinnamomo & myrrha, nido se superimponit, finitq; in odoribus æuum, inde Phœnicem alterum renasci de patris corpore: qui cum satis virium per ætatem indeptus fuerit, vt oneri ferundo sufficiat, nidum è ramis auellat, suaque incunabula & sepulchrum patris in Heliopolin deferat, atq; vt ipse dicit, reponat ante ipsius Solis fores: res quippe ingeniosissimo quouis Poeta digna. Horus nihil amplius ait, quam ab Ægyptijs sacerdotibus alterum defunctum, illum summo cultu suscipi, cui mystæ iusta ea rite redderent, quæcunque in reliquis alijs sacris animalibus facere mos erat. Quæ vero de nido eius Manilius senator togatorum, vt aiunt diligentissimus, tradidit, quæque inde nouis adiectis ad fabulam commentis posteri licentiosius ampliarunt, cum maximis ille nobilis doctrinis, doctore, quod asserit Plinius, nullo fuerit, hi vero nullo veterum authorum testimonio fabulentur, quæ sit adhibenda fides, aliorum fuerit iudicium. Obijcit aliquis Lactantium, summum, non inficior, virum: sed is, vt etiam Ouidius, poema scribit, non historiam. Ego sane super Phœnice atq; Pelecano, de quo paulo post, superq; nonnullis alijs, maiorem his adhibeo fidem, qui eadem in regione, locisq; vbi animalia hæc reperiuntur, & geniti & educati sunt, ac ea perinde conspicere aliquando potuerunt, quam ijs, qui auditu tantum eorum naturas excepere.

D. Hieron. ad Præsidium, Indiam habitare ait. *Plin. lib. 10. cap. 2.* *Ortus Phœnicis.* *Lib. 10. c. 2.*

B C D

Quamuis vero de moriendi modo, deque funerandi ratione super Phœnice scriptores diuersi abeant, in eam tamen omnes concordiam deueniunt, atque consensum, vt Phœnicem nouum ex præmortui corpore fieri nequaquam inficientur, esseque hoc plenissimum, atque firmissimum futuræ resurrectionis specimen, Tertullianus asseuerat: quippe qui de Phœnice loquens ait: *Ille semetipsum libenter funerans renouat, natali fine decedens, atque succedens iterum Phœnix: vbi iam nemo, iterum ipse, qui non iam alius idem.* Quid expressius in hanc scilicet resurrectionis causam? aut cui alij rei tale documentum? (de resurrectione quippe loquitur.) Addit & hæc etiam scriptis suis: *Et florebis,* inquit Deus, *velut Phœnix:* id est, de morte, de funere, vti credas de ignibus quoq; substantiam corpori exigi posse. Prosequitur mox rationes suas: *Multis Passeribus antestare nos Dominus pronunciauit: si non & Phœnicibus, nihil magnum.* Inde subijcit Ironiam: *Sed homines semel interibunt, auibus Arabiæ de resurrectione securis.* Ita

Tertullian. super Phœnice, lib. De resur. Carnis.

ille

A ille passim acerrimus Christiani nominis propugnator, labentem hanc aciem restituere contendit, cui veluti sacræ innixus anchoræ, vxorem quoque vna ouis commemoratione, ad vidualis pudicitiæ obseruationem adhortatur. *Probe enim vxor*, inquit, *quæ maritum in pace præmisit, pro anima eius orat, & refrigerium interim postulat ei: & in prima resurrectione consortium, offertque annuis diebus, dormitionis eius*, & quæ plurima omnium lectione digna prosequitur.

De viduitate.

ABSENTIA DIVTVRNA. Cap. II.

VTCVMQVE autem de morte Phœnicis traditum sit, Ægyptij sacerdotes tam diuturnæ migrationis ergo, eum qui peregre profectus diutissime domo procul abfuisset, per hanc alitem significabant: propter viuacitatem autem, animam hic diuturno tempore versatam. Nam animi patriam non esse corpus, sed nos hic, quamdiu viuimus, peregrinari, non Ægyptij tantum, sed Græcorum, Latinorumque authores præstantissimi, nostraque in primis pietas, passim admonuere.

SOL. Cap. III.

B CVM vero Phœnix vnicus omnino esse perhibeatur, & pulcritudine volatilium genus omne longo post se relinquat interuallo, quippe qui sit aureo circa colla fulgore rubicundus, cetero corpore purpureo, cæruleam caudam roseis pennis distinguentibus, cristis faciem caputque plumeo apice, vt Plinius diceret, honestatus, simulacrum Solis ab Ægyptijs ferebatur, cui, quod solus sit, à raritate nomen: quo quidem nihil admirabile magis intuemur, dum lumen ille suum longe lateque per ima etiam penetralia exiguo quouis aditu, veluti suprema quadam inundatione diffundit, eaque de causa πολὺς cognominabatur, id enim est apud Philippum Ægyptij vocabuli significatum voce Græcanica inductum, à multarum scilicet dotum opulentia, magnitudineve: quia omnia sibi collata latissime superat, & excellit.

Phœnix Solem denotat.

Plin. ibid. Solis etymon à Macrobio. lib. 1. c. 20.

C PRÆSTARE. Cap. IV.

ÆGYPTII denique cum Sole magis quam reliqui homines gaudeant, eiusque beneficio perfruantur quo maxime feruet tempore, prouincijs reliquis quantumlibet remotis, & in Septentrionem declinantibus grauis, Ægyptijs solis est commodus: Nilo tunc scilicet exundante. Cum vero per Phœnicem Solem intelligerent, per eundem exundationem identidem significabant. Neque tamen simplex erat apud eos exundationis vocabulum, sed id PRÆSTARE ET EXCELLERE etiam indicabat, atque vti cuiusquam esset in aliqua vel ingenij, vel corporis, vel opum dote claritas, ita eum exundare dicebant. Nos quoque rarissimos doctrina virtuteque viros, qui longe reliquos antecellunt, Phœnices appellare consueuimus. Opposito vero modo, *Multitudo*, pro vilitate ponitur: vt, *Vnus è multis*, apud Plin. in Epistolis, ex vulgaribus quippe & ignobilibus hominibus. Et apud Cicer. *Multi* sæpe eodem sensu. In sacris literis Psal. 71. *Quasi prodigium factus sum multis*, hoc est, imprudentibus, insipientibus & ignobilibus.

D DE PELECANO. Cap. V.

EX eadem solitudine Pelecanus occurrit, quem Latini Plateam, vt putat Gaza, vocauere. Nam sunt qui Plataleam eam apud Plinium vocandam existiment, voce hac ex Ciceronis de Natura Deorum, lib. 2. desumpta. Idem nomen apud Hebræos *Quat*, à nonnullis Pelecas, ab alijs Onocrotalus interpretatur. Pelecanum sane auem paruam esse, quæ solitudine delectetur, Eucherius scribit. Esse tamen aliud Pelecanorum genus in Nilo, non inficiatur, passimque in stagnis & lacustribus locis habitare, pene Cygnis simile, nisi quod paulo maiores sunt. Atque hi forsan Onocrotali, quos Veneti syllabis aliquot ademptis, Crotos vocant. Deuorant hi conchas auidissime, multitudinemque laxo admodum ingestam gutturi euomunt, atque ita mox quod aptum cibo quasi coctum absumunt, crustas negligunt. Deque genere hoc dubio procul quæ dicturi sumus hieroglyphica desumuntur.

Quod collum mergens in aquam rnditum edat ὄνος καὶ κερταλισμὸς, asinus & ruditus.

INSI-

INSIPIENTIA. CAP. VI.

Pelecani in nidificando consuetudo.

INSIPIENTEM hominem, quippe qui nullam rerum rationem examinet, per Pelecani hieroglyphicum significari tradunt Ægyptij, propterea quod auis ea cum possit in editioribus locis nidificare, veluti prudentiora faciunt volatilia, quæ ita se à multorum iniuria subducunt, ea, satis cum imprudentia, spaciosas areas perquirat, in quibus terra defossa oua ibi edita deponat: quod simulac animaduersum est à pastoribus, vel ab ijs, qui id genus alites aucupantur, vbi primum pulli exclusi sunt, eo properant, & vel aridis Boum excremẽtis, vel alio quopiam fomite locum sepiunt, mox ignem inijciunt: (ἐμβάλλουσι enim in manuscriptis codicibus, non ὑποβάλλουσι.) Pelecanus autem quamprimum conspexit fumum, ocyus auolat, & longe maiore imprudentia quam nidificauerat, ignem alarum quassatione quærit extinguere: cæterum, ignis ventilatione agitatus, vehementius incenditur, perstat illa nihilosecius flammas alis verberare, rata se opem ita filijs allaturam: sedenim contra accidit, quam sperarat: quia pennis omnibus ita exustis, euolandi facultate priuatur, atque ita minimo negotio capitur. Animaduerte vero in antiquis Hori codicibus esse, ὑφ' οὗ κατακαιόμενος τὰ ἑαυτοῦ πτερὰ, non vt in vulgatis, κατακαιόμενα. Hinc Ægyptij reliqui, qui sacris initiati non erant, alite hac nulla religione vescebantur, pietatem autem in filios huiusmodi, vitio dabant insipientiæ. Dicebant enim Pelecanum non consulto, vti Vulpanseres faciunt, ad id certamen ferri, sed per imprudentiam, & mentis alienationem quandam (ἀνοίας enim, non εὐνοίας in manuscriptis Hori codicibus habetur) quare tanquam auem inauspicato genitam ac male feriatam contemnebant, nullo eam honore prosequentes. Hebræi nomen id huius alitis, quo de superius mentio facta est, punctis ijs præsignant, quæ profanam eam, & à mensis reiectam indicant. Sane Leuitico Pelecanum, quem Septuaginta Interpretes cum Ibide, Porphyrione, Cygno, Herodio, & Charadrio nominant, ideo cum his omnibus profanum decreuere: quod longiguttures sunt, si nouum licet proferre vocabulum: quæ autem alites sunt huiusmodi, cibum non ex aere, aut ex arboribus aucupantur, sed vel à terra, vel ex mari fluminibusve aut stagnis, vt Ibis Serpentes venatur, Porphyrion Vermes, Pelecanus & Cygnus Pisces: ex earum figura hominem scilicet intelligentes, qui cibo posthabito cœlesti, terreno pascatur, aut marino, hoc est, mentem ad inferiora deijciat, diuinoque neglecto cultu, humana quæque, atque ea & sordida & parum vtilia perquirat. Sordidi enim Vermes, sordida reptilia. Pisces vero parum conferunt ad nutrimentum: de quibus loco suo disputabimus.

PIETAS ET AMOR IN FILIOS.
CAP. VII.

Pelecanus commendatur à pietate in suos.

SACERDOTES tamen Ægyptij alitem hanc cum primis sacram venerabantur, eique parcendum existimabant, & honoris causa nullo pacto vt mensis inferretur, æquum arbitrabantur: cum factum id, quod pro filiorum salute neci se tam atroci dederet, non imperitiæ stuporive, aut imprudentiæ imputarent, sed incomparabili paterni affectus charitati, supremæque miserationi, qua erga filios maxime omnium afficiatur. Fallere enim venatores, eosque transuersos seducere, non sine spe fugæ, quod Vulpanser agit, parui omnino momenti est. Femora etiam, quod Vultur facere perhibetur, vellicare, vt excusso sanguine filij pascantur aliquamdiu, non magni admodum est cruciatus. Sedenim, in adeo penetrabiles furentis ignis ardores inijcere se, eaque perseuerantia tam cruciabili tormento torreri, supra quam excogitari possit admirandum. Quodnam enim animal tam fatuum, tam stupefacto sensu inueniemus, quod ad vnius prunæ tactum non è vestigio resiliat? quod adeo robustum atque impauidum, vt accensam non expauescat flammam? Animosi atque imperterriti ante omnia animantia Leones, illi tamen tam feroces, tam indomiti, tanto animi corporisque vigore præditi, consternantur statim ad vnius prætentæ faculæ conspectum, præq; timore propemodum exanimascunt.

A mascunt. Videt Pelecanus ignem, cuius non ignorat vehementiam, audacter accedit, ardorem in membra singula intolerabili cruciatu penetrantem sentit, neque loco dimouetur: exuritur pene tota, neque tantillum quidem consternatur: patientissimaque constantia vigens, saluti filiorum intenta potius, quam suæ mortis genere omnium atrocissimo conficitur, tanta in ea charitas, tantus amor, tanta vis pietatis elucescit: & quispiam audebit eam stuporis insimulare, & male feriatam auem appellare? Subit ad hanc sententiam Arsinoes recordatio, quæ à Ptolemæo fratre insidijs & fraude decepta, cum percussores in duos filios impuberes immissos à fratre conspicata esset, complexa eos ad se fugientes, ea parte qua vulnera filijs intendebantur, diu corpus suum cædendum opposuit, multisque ita vulneribus saucia, eorum tamen saluti consulere non potuit: illi enim in matris gremio inter oscula ipsa truculentissime trucidati sunt. Quod si Pelecanum simili casu sese morti obijcientem, insipientem appellauerimus, longe quidem insipientiorem Arsinoem dicemus, quæ ita pro filijs trucidari pateretur: cum præsertim ipsa non ad mortem, non ad vincula, sed ad nuptias & regni successionem à Ptolemæo deposceretur. Sed tantum abest vt vel Arsinoe vel Pelecanus sint imprudentiæ damnandi, B vt omnium consensu merita, hoc est, ingenti laude, ob incomparabilem, quam omnes admirentur, charitatem minime fraudandi esse iudicentur. *Arsinoes pietas.*

MISERATIO. CAP. VIII.

SED ENIM nostri quoque cum Ægyptijs sacerdotibus in hoc pingendi genere consentientes. Pelecanum pro miseratione ponunt, & Assertoris nostri hieroglyphicum in summa cruce statuunt, qui nos sospitaturus, atrocissima torqueri morte voluerit. Agnoscit & Eucherius Pelecanum pro Christi symbolo, quamuis Hieronymus tradit eam auem pullos suos rostri percussu interficere, pœnitentem mox factum, nido in ipso per triduum lugere, postremo seipsam grauiter vulnerare, & sanguinem suum super C filios effundere, quo illi perfusi reuiuiscant: quod alij viderint. Sed quod eam alitem, vt etiam alijs plerisque persuasum est rostro pectus dissecantem pingunt, vt ita fuso sanguine filios alat suos, ab Ægyptiorum historia valde alienum est: illi enim Vulturem tantum, vti suo diximus Commentario, id facere tradiderunt, neque non, vt paulo ante dicebamus, Phœnicem, sed hunc non pietate adductum, vti vultur, sed fato ita coactum suæ consulere posteritati. Sunt & mutua filiorum officia, qui parentibus vicem reddunt, & escam famescentibus subministrant: verum ijs quæ à parentibus in eos proficiscuntur, haudquaquam paria. Quod vero Celsus persuasum facere nititur, eos humanum genus superare pietate, Adamantius hæc ab ijs geri natura tantum duce profitetur. *Vt Psal. 101* *Pelecanus Christi symbolum.*

SOLITVDO. CAP. IX.

NOSTRÆ autem sacræ literæ per hieroglyphicum Pelecani solitudinem interpretantur, cuius factum se esse similem Dauides canit: quia scilicet errabundus tunc per solitaria diffugiebat loca, qui Saulis Regis indignationem euitaret, quod vt apertius explicaret, nycticoracis etiam simi- D litudinem adiecit, qui quidem non luce, sed tenebris in comparandis vitæ suæ necessarijs plurimum fruitur. *Psal. 101. vers. 7.*

DE VVLPANSERE. CAP. X.

SED ne longius ab hac in filios charitate discedamus, insigne illud quoque exemplum incomparabilis amoris est, quod à Vulpansere præstatur.

FILIVS. CAP. XI.

FILIVM, vt inquit Horus, vt alij, affectum in filios, scribere si vellent Ægyptij sacerdotes, Vulpanseris hieroglyphicum faciebant. Ales hæc, ex Anserum genere, qua lautiores epulas non no- *Lib. 1. c. 53.*

rat olim Britannia, tanto filios amore prosequitur, vt si vnquam accidat, vt cum filijs in venatores incidat, simulatque conspecti sunt illi, pater & mater sponte accurrunt, seque ipsos venatoribus dedunt, vt ita eos à filijs aliorsum auertant; διαςωθῇ enim non διασωθῇ, in antiquis manuscriptis codicibus habetur. Cuius pietatis ergo visum est Ægyptijs, animal huiusmodi magna prosequi veneratione. In ijsdem enim manuscriptis exemplaribus est, αἰγυπτίοις ἔδοξε σεϐάζειν τὸ ζῶον, non autem συμϐάλλειν, vt habetur in impressis. Porro Britanni, qui, vti dicebamus, Vulpanserem in delicijs habebant, nostrum Anserem religiosum opinabantur, eoque abstinebant. Nam cum de moribus eorum Cæsar loqueretur, eos dixit Anserum cibo non vesci, perinde ac etiam neque Lepore. Verum istud olim.

Anser olim religiosus Britannis.

DE NOCTVA. CAP. XII.

RELIQVVM est, vt & Noctuæ, & aliarum auium, quas promisi, significata prosequamur, quæ cum nostrates sint, Latinis & Græcis plurimum innotuere: quare de his longe certiora sumus allaturi.

MINERVA. CAP. XIII.

PRIMARIVM Noctuæ significatum est, vt Minerua per hieroglyphicũ eius intelligatur, de qua ipsa Glaucopidis etiam cognomentum sumpsit: siue propter cæsium oculi colorem, quo qui præditi sunt, præstantioris & acutioris ingenij feruntur esse: siue propter lucubrandi, contemplandique munus, quod animi vis nocturni potissimum temporis silentio vegetatur. Qua de causa Dracones etiam, Gorgoneum quippe caput, ægidi adsculpebantur. Acutissimum enim esse Draconi visum ex eo potissimum apparet, quod ab intuendo illi nomen, vt in Serpentis Commentario copiosius. Addunt alij tertiam quandam causam: quia nusquam Noctuarum vis maior, quam Athenis, vbi dea ipsa præcipue colebatur, vnde prouerbium illud emanarit, γλαῦκας *Athenas ferre*: siue id ob Noctuarum copiam, siue ob numorum multitudinem, qui Noctuæ signum habebant. Acerbe vero Demosthenes in huiusmodi Noctuæ cultum lusit, cum è carcere populi Atheniensis elapsus fugeret: nam ad Palladis arcem subinde respectans, sublatis manibus: *o Pallas*, inquit, *vrbium domina, cur tribus infaustißimis bestijs delectaris? Noctua, Dracone, & Populo?* ex vna forte cœcitatem, ex Dracone liuorem animorum, ex Populo instabilitatem & inconstantiam intelligens.

Hæ & Νυκτερίδαι, vt ait Ouidius, Nocte volant, seroq; trahunt à tempore nomen.

Meminit Cicero ad Q. Fratrem & ad Torquatum.

Plut. in eius. vita.

SAPIENTIA. CAP. XIV.

SANE vero cum Minerua consilij prudentiæq; Dea diceretur, aliquot in ostentis Noctua sapientiæ signum fuit, vt quæ in Hieronis priuati adhuc hominis hasta consedisse conspecta est, primo bello quod inijt: nam aruspices hinc eum cautum in consilio futurum prædixere, id quod sapientissimum totius eius vitæ regimen comprobauit.

VANÆ SAPIENTIÆ STVDIVM. CAP. XV.

SED quantum pertinet ad doctrinæ studium lucubrationesque ipsas, interpretationem eiusmodi non respuit Basilius, sed eos intelligi vult, qui vanæ sapientiæ studijs incumbunt. Nam, vt illius aspectus noctu quidem valet, Sole autem illucescente non mediocriter obfuscatur, ita istorum hominum mens acutissima quidem ad inanium rerum cognitionem esse videtur, hebetissima vero caligineque oppleta, ad veram lucem hallucinatur, neque liquido quicquam intueri potest. In hanc fere sententiam Hierosolymitanus Hesychius Noctuam comedi prohibitum ait: quia lucis beneficio nocte polleat, interdiu cœcutiat: ex quo illi debeant intelligi, qui legis contemplatione & scientia plurimum gloriantur, Euangelicam autem claritatem ferre non possunt.

NOCTVA-

A

NOCTVARVM NVMISMATA QVÆDAM.

Cap. XVI.

IN numis aliquot videas Palladis ipsius simulacrum cum ingenti vmbone, dextera ad oram vmbonis adiecta, virga à pectore ad solum applicata, cui videtur inniti: nam virga, vt in caduceo disputatum disciplinam ostendit. Sub vmbone Noctua est: inscriptio, ΒΡΕΤΤΙΩΝ. Ab altero latere caput galeatum, cum Pegaso in plano galeæ. Sunt vero Brettij, quos nos Bruttios vocamus, vt Hermolao Byzantio, qui Stephanum deflorauit, placet, à Bretto Tyrrhenorum ciuitate, quam Brettus Herculis filius condidisse fertur: quin & regio ipsa Brettia nuncupata, neque non & Lingua. Aristophanes, μέλαινα δεινὴ γλῶσσα βρεττία παρῆν. Antiochus autem Italiam vocatam olim Bruttiam dicit, mox Oenotriam. Alibi vero videre est in numis caput Palladis galeatum, ab cuius altera parte Noctua est prostrato innitens carchesio, iuxtaque quadrigæ cum victoria laurea circumducta cum baccis. Huiusmodi autem numos argenteos magno numero comperies. Literæ in nonnullis, quæ legi possint, ΑΘΕ, à tergo caput ipsius Palladis galeatæ, varijque admodum sunt hi Noctuarum numi.

Brettij, siue Bruttij quid.

B

VICTORIA. Cap. XVII.

PORRO Noctua Atheniensibus indicium victoriæ fuit, cuius etiam volatus in adagium cessit, Γλαὺξ ἵπταται, *Noctua volat*, cum profligatos hostes, & subsecutam victoriam innuerent. Id vero sibi proponebant, propterea quod auis hæc, vti dictum, Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam male consulta Atheniensium fortunare. Atque hac de causa Demosthenes oratione περὶ παραπρεσβείας, Solonis versus citat:

Ex Zenodoto & Suida.

ἡμετέρα δὲ πόλις κατὰ μὲν Διὸς οὔποτ' ὀλεῖται,
αἶσαν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων.
τοίη γὰρ μεγάθυμος ἐπίσκοπος ὀμβριμοπάτρης
Παλλὰς Ἀθηναίη χεῖρας ὕπερθεν ἔχει.

Nostra quidem ciuitas nunquam, fato Iouis, neque Deorum immortalium arbitrio, peritura est. Talis illi contigit custos, magnanima scilicet potentissimo patre genita Pallas Athenæa, quæ manus supra caput eius habet. In adagijs autem rebus quibuscumque feliciter, & ex animi sententia succedentibus, dici consueuit vsitatissimum apud eos illud, *Noctua volat.*

C

PECVNIÆ. Cap. XVIII.

APVD eosdem Noctuæ cesserunt in pecuniarum nomen: hinc apud Plutarchum in vita Lysandri à Gylippi seruo dictum, *Multas sub Domini sui tegulis Noctuas cubitare.* Gylippus enim cum ex ingenti pecunia, quam Lacedæmonem asportare iussus erat, partem interuertisset, eam sub ædium suarum tegulis occultauerat, cumque seruorum testimonia contra Dominos non admitterentur ex lege, & irritum facerent iudicium, callide admodum ille commentus est rem aperire sub eo verborum inuolucro: vt indicio pecuniarum facto neque ille accusasse dominum videretur, neque ius vllum violasse, Atheniensis tamen Reipublicæ commodo consuluisse. Alibi Noctuas Laurioticas pro pecunijs appellatas inuenias, non, vt nonnulli putant, à circumducta in numis laurea, quæ admodum conspicua est, sed à Laurio Atticæ regione auriuenifera. Obserues tamen in huiusmodi numis non modo laureas circa Noctuas, sed eas laureo etiam ramo insidentes cudi, eius dubio procul hieroglyphico victoriæ, qua de superius meminimus. In aliquot procumbentem Leonem superuolat, cum inscriptione, ΑΝΤΙΟΧΟΥ, quod nimirum hostis ferocitatem Atheniensium prudentiæ succubuisse significat. Sunt aliquot numi, in quibus Noctua cum Iouis facie cusa est, eos diobolares fuisse tradunt, quibus vero Noctuæ duæ impressæ sunt, quatuor obolis expendebantur.

Dictum serui Gylippi.

Aristophanes in auib. γλαῦκες λαυρεωτικαί.

D

MORS. Cap. XIX.

APVD Ægyptios vero Noctua mortis erat hieroglyphicum, vulgatissimo iam etiam apud nos & Oratorum & Poetarum testimonio, Noctuam lethale aliquid, aut inauspicatissimum infortunium afferre. Causam huiusmodi significationis duplicem inuenio: vnam, quod cum Cornix vitæ longioris symbolum habeatur, compertum est Noctuam quadam naturæ discordia, eius nidis magis

quam aliarum auium insidiari, tepere eam clanculum, noctis tenebris fretam, & vel pullos, vel oua A Cornicis inuadere atque deperdere. Nam & in manuscriptis Hori codicibus legas ἄφνω γὰρ ἐπέρχεται τοῖς νεοσσοῖς τῶν κορωνῶν, quæ vltima locutio in impressis exemplaribus desideratur. Altera consideratio est, quod mors furtim irrepit, & nox pro morte ponitur, vt illud:

Æn. lib. 10.

In æternam clauduntur lumina noctem.

Et alibi:

Æn. lib. 6.

Sed nox atra caput tristi circumuolat vmbra.

Tenebræ pro angustiis, vt & nox.

& similia passim. Eucherius Lumen in Diuinis literis pro Die, iustitia, fide, prosperisquè cunctis poni autumat: contra Tenebras pro nocte, iniquitate, infidelitate, aduersisque omnibus, ac perinde pro errore, & ignorationis cœcitate, atque etiam mortis acerbitate. Denique Diuinæ literæ mortem sæpe pro vniuersa calamitatum strue ponunt, sicuti etiam viuificare, pro liberare à periculis & ærumnis: ita enim Interpretes exponunt illud Psalm. LXXI. *Et conuersus viuificasti me.* Demum Noctua noctis domina perhibetur, vnde illi apud Latinos nomen. Quod vero nocturno cantu suo infortunium semper aliquod minitetur, Pyrrhi tantum Epirotarum Regis exemplum ponam, qui cum Argos expugnatum duceret, infelicissimæ atque ignominiosissimæ mortis signum accepisse fertur à Noctua, quæ hastæ illius ex itinere insedisset. Nam cum is detracto insigni à galea, ne internosceretur, in Argiuos oppidanos cædem incœptasset, aniculæ cuiusdam filius eum hasta leuiter vulnerauit. At cum Pyrrhus impetum in percussorem fecisset, Argiui mater, quæ superne spectabat, periculum intuita, tegulam ambabus manibus arreptam super Regis galeam effudit: quo ictu cum exanimatus concidisset, Zopyrus quidam, qui sub Antigono militabat, Rege cognito accurrit, detractaque galea ferrum gutturi admouit, sed toruis Pyrrhi oculis attonitus, & os, & mentum eius pro iugulo recidit. Hoc igitur mortis signum illud esse crediderim, quod ab lictore ferebatur ad damnatum publico iudicio, præsertim apud Æthiopas, à quibus Ægyptios aiunt multa rituum id genus mutuatos: nam pios eos ante omnes extitisse, familiaritates eorum commerciaque cum dijs, & inuicem agitata conuiuia, de quibus & Homerus & alij scripserunt, facile indicant ita fuisse tunc hominibus persuasum. Eo vero signo viso reus sponte sibi mortem consciscebat, magno & sibi & patriæ dedecori futurus, nisi fecisset: adeo illi Regem suum, vt numen venerabantur, vulgoq; adorabant. Atqui ferunt quemdam per hæc morti destinatum, cum de fuga cœpisset cogitare, priusquam periculo se abstraheret, zona à matre strangulatum: adeo persuasum fuit genti, non licere mortem magistratuum pronunciatione decretam, exilio vel subterfugio quopiam alio commutare, vt iam seuera Lacenarum exempla in desertores filios edita mirari desinamus. Quamuis vero Regem illi suum tanto cultu & obedientia prosequerentur, supra Regem tamen qui Meroem incolebant, Memphitici sacerdotes erant, quibus memoriæ proditum ius olim fuisse mortis Regi per internuncium imperandæ, alteriusque in demortui locum, cum libitum esset, constituendi. Sed nos ad hieroglyphica, quæ tractanda suscepimus, reuertamur.

Pyrrhi Regis infortunium.

Consule Platonem in Timæo. Arist. 1. Metaphys. Strab. lib. 7

MVTVA HOSTIVM DETRIMENTA. CAP. XX.

Noctuæ cum Cornice dissidium.

SI vero hostes duos capitali odio detrimenta, & insidias alterum alteri sempiternis indignationibus molientes, manusque mutuarum cædium sanguine commaculantes, notare vellent Ægyptij sacerdotes, Noctuam & Cornicem proponere consuerunt, quarum vsque adeo immortales sunt inimicitiæ, vt hæc, & alio in mutuo semper damno odium exerceant. Cornix enim interdiu oua Noctuæ rapit, absumitque sibi conscia. Noctuam interdiu cæcutire. At Noctua contra, vti dicebamus, noctu in oua Cornicis inuadit, quæ subfuretur ac edat: sicque altera interdiu, altera noctu potentior. Quinetiam, quod ad earum inter se temperaturam nullo modo congruentem, facit, sunt qui exploratum se habere dicant, confusum vtriusque sanguinem coire non posse.

Ab Ælian. lib. 3. c. 9.

ABSTEMIVS. CAP. XXI.

Oua Noctuæ.

LONGE salubrius est significatum illud, quo hominem sibi ab ebrietate cauentem significare volentes, Noctuam oua sua desugentem effingebant: quando memorant oua Noctuæ ea vi pollere, vt si per triduum ebriosis in vino dentur, tedium eius adducant, & abstemios homines reddant: quod

A etiam apud Philostratum assertum comperi: qui abstemium scribit ita reddi puerum, vt donec vixerit vini odio teneatur, si priusquam vllum vini gustum nouerit, Noctuina oua leuiter cocta, illi sorbillanda propinentur: vini enim odium inde suboriri, quia temperantior hinc fiat naturalis calor.

PATROCINIVM FRVSTRA IMPLORATVM. CAP. XXII.

ADDIT his Horus, vt si hominem ad alicuius misericordiam, patrocij vel salutis causa euentu irrito confugientem, significare vellent, Passerem & Noctuam soliti essent figurare: siquidem ille, vel alia quæpiam auicula, vbi aucupis infestas artes declinare studuerit, ad Noctuam confugiat, cuius patrocinio speret se periculum euitare posse: sedenim ibidem intercipiuntur, vbi sibi perfugium adesse proposuerant. *Lib. 2. c. 1.*

TYRANNVS. CAP. XXXIII.

B HVIVS quodammodo generis est Nycticorax, qui tyrannidem significat, ob occultationem scilicet consiliorum, quæ dissimulare potentiores pro magno habent negotio. Huic significato Callimachus ansam dedit, qui tyrannos loqui veluti σκῶπας ait, σκῶπες vero οἱ νυκτικόραχες dicti, quasi σκίοπες, quod scilicet eorum sermones nocturni plurimi sint, & in arcanis habeantur, vti Nycticoraces noctu plurimum obstrepunt. Et quoniam ales hæc mihi inter lucubrandum obstrepuit, minime prætereunda fuit, vt omen eius eluderemus.

Hoc est coruus nocturnus.

Suidas. Νυκτικόραξ τὰς οἰκουμένας φεύγων τῶν οἰκιῶν ταῖς ἐρήμοις προσέχει.

HYPOCRITA. CAP. XXIV.

EAM Diuinæ literæ inferri mensis non permittunt, quoddam hominum genus hieroglyphice innuentes, qui palam strepitum nullum, tumultum C nullum, insidias nullas mouent, sed hypocritæ tristes, omnem mansuetudinis, modestiæ, benignitatisque colorem præ se ferunt, clam vero fornicationes, immunditias, crapulas, ebrietates, & multa humani generis opprobria consectantur: latet enim interdiu Nycticorax, noctu vero prodit ad infausta negotia, deque culminibus ædium lethalia quæque meditatur, & inuisum quiescentibus tumultum excitat inauspicatissima.

Nycticorax habitas domos fugiens desertas incolit.

Noctua odi prohibita.

CHRISTI HVMILITAS. CAP. XXV.

EADEM vero causa qua Christi humilitatem agnoscimus in humana forma suscipienda, quem scilicet, modo Vermem, modo Scarabeum, modo quid eiusmodi aliud in Diuinis literis appellatum comperimus, Nycticoracem quoque nuncupatum Theologi veteres obseruauere, & ipsum inquam, & vnumquemq; ex ijs, qui eum tempore hallucinationis sectabantur: nempe quod tam Christus, quam Christiani, despectui ludibrioque fuerint apud Gentes. Vnde Paulus: *Nos Christum prædicamus crucifixum, Gentibus quidem stultitiam, Iudæis scandalum.* Eoque spectare aiunt Psalmi dictum: *Factus sum sicut Nycticorax in domicilio*; de quo apud Eucherium. Sunt qui noctuam & Nycticoracem eandem D alitem putent, & qui hanc Bubonem esse contendant: neque tamen desunt, qui Orientalem esse auem autument, nostris parum cognitam, apud quos nominis tantum interpretatio manifesta sit, nocturnus quippe Coruus.

Christus & Christiani Nycticoraces dicti.

Psal. 102.

DE CORNICE. CAP. XXVI.

CORNICEM ea potissimum de causa Noctuæ subiunximus, vt qui summam ex vtraque discordiam intelligi ostenderamus, ex altera tantum, quippe Cornice concordiam significari comprobemus: si tamen cur Martem & Venerem per Cornices duas Ægyptij significarent, ostendi prius curauerimus. Ex alitis huius fœtu duo tantum oua oriri compertum est, inde autem & marem & fœmi-

Auctore Ouid. lib. 2. Metam.

Mars & Venus per duas Cornices.

nam pariter excludi. Quod si, quod raro accidit, geminos vel mares, vel vtramque fœminam gigni A contigerit, cœlibem vtrumque vitam agere, coniugatorum vero, si alterum moriatur, marem cum nulla vnquam alia Cornice copulari, neque etiam semel viduata fœmina marem vnquam amplius quærit vsque dum viuit: sed vt apud Maronem est, *Sola in sicca secum spatiatur arena.* Vnde fit, ex Ægyptiorum disciplina, vt in Cornicem vnam tantum incidentes, inauspicatum esse mortales putent: quod Ælianus etiam tradit, viduato scilicet animali obuiam facti, ac perinde cœlibem solitariamque, hoc est, tristem, ac necessarijs destitutam adminiculis, vitam degendam esse. Hinc etiam Zezes apud Hesiodum, vbi Poeta vxorem auspicato ducendam monet, *Si*, ait interpres is, *Cornices duas obseruaueris.* Sunt qui auem hanc inauspicatæ omnino putent garrulitatis: à quibusdam autem impendio laudatur.

MARITALIS COPVLA. Cap. XXVII.

Cornices pro nuptiis.

ET eodem quidem argumento, ijsdemque Cornicibus geminis, congressum maritalis copulæ legitimum indicabant, quod aiunt, eas ita inuicem copulari, quemadmodum homines naturali more coniunguntur. Hinc illud, quod ore eas coire vulgus arbitratur. Præterea omnia, quæ coruinam speciem habent, raro coire solent, identidemque sacrum matrimonij fœdus nulla labefactari B petulantia, vel improbioris lasciuiæ nequitia debet, vti multos legimus, non nisi liberorum quærendorum causa coniungi solitos, à conceptu sibi temperasse: qui quidem modus & tenor & sobrie ac honeste seruatus in causa fuit, vt per Cornices duas nuptiarum fieret hieroglyphicum.

CONCORDIA. Cap. XXVIII.

Cornicis clamor in nuptialibus festis antiquus.

CÆTERVM, quia in nullo vnquam vitæ colore ac statu concordia magis expetitur, quam in maritali commercio, Cornix hinc ipsa concordiæ symbolum habetur; ideoque vulgo Græci, vt Hori interpres Philippus obseruauit, nuptialibus festis ἐκκορηκορώνη clamitare consuerant, cum tamen ignorarent, ex instituto veteri Cornicem in nuptijs omine auspicatissimo nominari solitum. Animaduertendum autem in Græcanica illa succlamatione aliquid desiderari, videndumque apud Æschylum, Danaidibus, ita scribi, σὺν κόρεις τε, καὶ κόρεις, κἀν τῷ βίῳ ἐκκορεῖ, pro κόρεις κορώνας. Nonnulli vero dicunt hortandi modo enunciandum, ἐκκορεῖ κόρυς κορώνας, quod nescio quid esse vole- C bant, quod cantilatum verecundiam ijs, qui liberis operam dabant, auferret, quæ si quis vberius sibi declarari cupiat, ad commentaria Pindari se conferat, in Pythijs, ode tertia. Sed vt ad concordiæ hieroglyphicum reuertamur: alitis huius simulacrum sæpe vidimus in Faustinæ Augustæ numis, cum inscriptione, CONCORDIA. Eoque nimirum Iuuenalis respexit, cum veterem concordiam dixit nido increpitare, quamuis superiore ætate fuerunt, qui Ciconiam ad hoc signari arbitrati sunt: sedenim, quam in numis conspeximus, nihil habet quod ad Ciconiæ effigiem referri possit.

Satyra I.

CORONA VRBS. Cap. XXIX.

Corone vrbs Messeniorum in Peloponneso.

CORNIX vero in manu Palladis, cuius simulacrum aheneum sub dio Coronæ visebatur, ciuitatis ipsius & nomen, & nominis causam significabat. Ait enim Pausanias, Coronem ciuitatem ideo eo nomine nuncupatam fuisse, quod in fundamentis, dum vrbs ea in Peloponneso conderetur, ahenea Cornix inuenta fuerit, ea vero κορώνη Græce nimirum est.

GARRVLITAS. Cap. XXX.

SED esto, fuerit Cornicis simulacrum in manu Palladis in clara admodum Peloponnesi ciuitate, D longe secus Athenis, vbi Cornices ad arcem Palladis non aduolabant, de quo Lucretij sunt carmina in hunc modum:

Lib. 6. de nat. rer.

Est & Athæneis in montibus, arcis in ipso
Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ,
Quo nunquam pennis appellunt corpora raucæ
Cornices, non cum fumant altaria donis;
Vsque adeo fugitant non iras Palladis acres,
Peruigilij causa, Graium vt cecinere Poetæ,
Sed natura loci hoc opus efficit ipsa sua vi.

Natal. Comes lib. 4. cap. 5.
Sat. 5.

Ex Græcorum igitur ipsorum sententia, abiecta repulsaque Cornix à Pallade est, vtpote quæ meditationum peruigilio infesta sit, & mentis agitationem interpellet obturbetque garrulitate sua, cuius est hieroglyphicum. Inde autem & Cornicari verbum, quo vtitur Persius:

A *Nescio quid tecum graue cornicaris, inepte.* *Aristoph. in Pluto.*
Id Græce κρώζεις, de garrientibus.

TABELLARII FIDES. Cap. XXXI.

SED ENIM, ea quæ ad Crocodilorum vrbem supra sepulchrum quoddam Cornix in columna sublata erat, fidelem operam in tabellario munere præstitam indicabat: huiusmodi enim honos & sepulchri & columnæ habitus est olim Cornici à Marrhe Ægyptiorum rege, quod munus id diligenter obiuisset, quo volandum, aut vbi sistendum, summa docilitate perdocta. Sepulchrum id visebatur ad paludem Myridis appellatum.

PROSPERITAS VITÆ. Cap. XXXII.

IVSTVM vitæ spatium ab homine feliciter decursum, Ægyptij sacerdotes hieroglyphice tunc intelligendum proponebant, cum Cornicem vita functam figurassent. *Viuere* enim *Cornices, multos dicuntur in annos*: & Lucretius, *Cornicum secla vetusta* dixit. Compertum vero est ex alitis huius viuaci- *Lib. 5.* *Quot annos viuat Cornix.*
B tate, carnes etiam eius in cibum sumptas, non tantum ad diuturniorem vitam conferre, verum etiam in longissimis morbis, & carnes esse, & nidum contritum illinere vtilissimum. Quod autem tradiderunt Ægyptij centum eas annos superare, animaduertendum est, annos, de quibus sacerdotes illi mentionem faciunt, quadriennes esse singulos, ratione à Sotheos ortu supputata: quatenus scilicet superantibus vnoquoque anno solari horis sex, integer demum dies vnus, qui apud nos intercalaris habetur, apud illos integrum & perfectum annum absoluit. Quare qui annos eas fere quingentos viuere dixerunt, haud ita multum diuersi abeunt ab Ægyptijs. Neque me præterit, Aristotelem arbitratum, nullum animal homine diutius viuere præter Elephantum: quod si ad huius ætatis spatia referamus, breuissima admodum erit viuaciorum animalium vita. Cæterum, Ægyptiorum traditioni subscribunt plerique authores minime contemnendi, acceptissimumque illud apud omnes dictum, *Cornice viuacior*: vt non temere mihi videatur Hesiodus scripsisse: *Citatur à Plutarcho. Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων.*

ἐννέα τοὶ ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
ἀνδρῶν ἡβώτοις.

C Et reliqua de animalium ætatibus ex grauissimis authoribus exploratissima. Quem secutus Plutarchus eo opusculo, quo bruta etiam ratione vti differit, ὧν ἑκάστης, φησὶ, ἂν ἀποθάνῃ ἄῤῥην, οὐκ ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ ἐννέα χηρεύσει γενεὰς ἀνθρώπων, *quarum vniuscuiusque vir si occubuerit, non breue temporis spatium, sed nouem hominum ætates vidua permaneat.* Theon tamen in Arati carmine ἐννεάγηρως κορώνη, non pro nouem ætatibus, sed pro multis accipiendum censet, esseque tantundem ac si πολύγηρως κορώνη dixisset: eam enim esse nouenarij numeri vim, vt pro multitudine accipiatur, de quo etiam in caudam Scorpij disputatum à nobis est, super Nicandri versu. Quinque itidem ætates hominum Cornicem viuere legas apud Aristophanem. Psalmographus autem intra octoginta annos plurimum ætatem hominis conclusit, quæ summa in Cornice esset quadringentorum annorum. Atqui receptum est apud nostros ex Diuinis Hebræorum literis, aliquos noningentos circiter annos peruixisse, qui, vt etiam ad veterem Ægyptiorum rationem supputentur, quadrimestribus annis ad calculum reductis, vt nonnulli accipiunt, erunt omnino anni rationis nostræ multo plures, quam nunc viuitur. Sed vt sacra missa faciamus, quorum fides à Theologis absque controuersia est accipienda, nonne Seras adhuc populos supra CCC. annos viuere prædicant? Quare si fides rerum scriptoribus adhibeatur, nihil hic diuersum ab alijs allatum ab Aristotele fatendum erit: si modo is nullum animal homine diutius viuere professus est. Sed fuerit varia annorum ratio pro locorum & gentium institutis, dummodo vno authorum omnium consensu Cornix viuacissima reperiatur. *Ter tria secla hominis transmittit garrula cornix. Quatuor at peragit cornicis tempora ceruus. Multum senescentem cornicem. Cicero pro Murena. & pro Flacco. Macro. lib. Saturnal. 7. D. Hieron. aduersus Ruffinum.*

D (margin letter beside "ne Seras adhuc populos")

IVVENILIS SAGACITAS SENILI EXPERIENTIÆ PRÆPOSITA.

Cap. XXXIII.

ILLVD ad hanc materiam facit, quod huius viuacitatis ergo prouerbium factum aiunt, *Cornicis oculos configere*, quo Cicero, Macrobius, & D. etiam Hieronymus vsi sunt, volentes antiquitati vel subla- *Prouerbij eiusque explicatio.*

sublatam, vel diminutam authoritatem nouo iuniorum inuento commonstrare. Porro Ciceronianum illud pro L. Muræna, *Inuentus est scriba quidam Gn. Flauius, qui Cornicum oculos confixerit:* eo spectat, vt inuenisse eum rationem ostendat, qua legum sacrorumque interpretibus authoritatem & existimationem imminueret, cum eo præcipue nomine colerentur à rudi populo, quod fastis diebus pene singulis ab eis petendi essent, vt ex eius arcani peritia cognitioneque crescerent, suamque illam scientiam magis ac magis populo venditarent: is vero cum singulis diebus ediscendos fastos populo publicasset, re iam diuulgata peruicit, vt in minori deinceps pretio sacrorum interpretes haberentur, atque ita consilia eorum de tuenda existimatione prorsus euertit, Cornicumque demum oculos confixit, fama per magnam inuidiam sibi comparata. Quod vero ad mentis prauitatem pertinet, ibi Propertius tangit, vbi de lenæ cuiusdam ingenio & sagacitate disserit, pluribusq; eius vafræmentis & imposturis enarratis, vt vno omnia verbo claudat, ait:

Posset & attentos astu cæcare maritos,
Cornicum immeritas eruit vngue genas.

Sumptum ex historia, quod Areopagitæ puerum damnauerunt, propterea quod is Cornicum oculos studiosius erueret, perniciosissimæ mentis id signum esse iudicantes, quæ multis malo futura esset, si adoleuisset.

INQVIETVDO. Cap. XXXIV.

HORVS hominem in assiduo motu, mentisque agitatione ita versatum, vt neque dum cibum capit interquiescat, per Cornicis pullos significari tradit. At rectius per Cornicem, & duos illos pullos suos dixerimus: hæc enim volans, volantes identidem pullos aliquamdiu pascit. Nihil vero magis negotiosum hominem indicat, quam & rerum satagere, & nihilosecius interim aliquid esitare. C

HYEMS. Cap. XXXV.

APVD Hesiodum Cornix est hyemis symbolum, vt eius interpres eo versu tradit:

Μήτοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Georg. lib. 1. quod ita Maro transtulit.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spatiatur arena.

Apertius Euphorion: ὑετομάντις ὅτε κρώζεις κορώνη.

DE PASSERE. Cap. XXXVI.

Homerus Iliad. lib. 2. Ouid. lib. 15 Metam. Sed & Æschylus in Eumenidibus: χρόνος καθαιρεῖ πάντα γηράσκων ὁμοῦ. Simul senescens cuncta tempus destruit.

LONGE diuersum à Cornice Passeris est ingenium, ac perinde vitæ breuitas angustissima: Passerum enim mares anno diutius durare non posse compertum est, cuius rei causa salacitas incontinentissima, quæ tot hominum etiam ante diem effœtos exhaustosque viribus tradit senectuti. D

ANNVVM VITÆ TEMPVS. Cap. XXXVII.

SED ENIM & Ægyptij, & aliæ quoque nationes, tempus annuum per Passeris hieroglyphicum intellexere. Nam & Calchas, in artificio augurandi genere celeberrimus, ex Passerum numero, quos Serpens deuorasset, belli Troiani tempus auguratus est, qui pro Passeribus annos, pro Angue tempus intelligeret: vt in Serpente Saturnum significari ex huius animalis gestamine demonstratum. Solum enim, *Tempus edax rerum, tuque inuidiosa vetustas, omnia destruitis.* Quare iam taceat Epicurus, neque amplius portenta derideat, neque vlterius asseueret Passerem nihil simile habere cum annis, cum & Græcorum disciplinæ, & hæc Ægyptiorum oracula testatissimum relinquant, tempus annuum ex figura Passeris non temere ab Homero & alijs positum.

PROLI-

A PROLIFICA SALVBRITAS. CAP. XXXVIII.

IIDEM Ægyptii sacerdotes si prolificum hominem,& petulantiæ intemperatius deditum significare vellent, Passerem pingebant πυῤῥὸν,fuluum quippe,& æris instar rubicundum: non autem pyrgetem, quod nonnulli turricolam interpretati sunt, cum exemplaria Hori manuscripta πυῤῥὸν legendum indicent. Passer enim titillatione immodica,& seminis vbertate concitatus, vel septies vna hora fœminam salit, nunquam egens genituræ. Eiusmodi porro salacitatis obseruatio effecit, vt ad languescentem Venerem excitandam Passeres in cibo, vel eorum oua Medici propinarent, ideoque eos Veneris currum trahere mythologi cõfinxerunt. Iam & Thersicles ait Passerum esitationem rem Veneream plurimum adiuuare. *Figura & pictura passeris.* *Hinc illud, passere salacior.*

SIRENES. CAP. XXXIX.

QVIN & Sirenas, quæ suauitate cantus & mollibus quibusdam illecebris, illectos homines apud se ad mortem vsque feruntur detinuisse, Passeris effigiem à pectore supra, fœmineam vero infra B habuisse, tradunt quædam Græcorum fabulæ, vt in Suidæ Collectaneis habetur: quamuis alij aues eas fœminea tantum facie fuisse prodiderint. Has vero Veneris illicium significare vsitatissimo hieroglyphico, negat nemo. *Isacius, Theopõpus in Calleschæo, & Ouid. lib. 3. de art. aman.*

PETVLANTIA PERNICIOSA. CAP. XL.

ADDVNT & perniciem, quæ subsequitur ex nequitia, per Sirenis imaginem significari: eoque tradunt nautas illos apud Homerum cantilenis illectos, exitii sibi causam comparasse. Sapientissimumque ideo Vlyssem fingunt, quod sociorum auribus cera oblitis, pereundi periculum sustulerit, sibique cauerit, ne illi quicquam, quod imperaret, aut nutu significaret, facerent, ad malum se vinculis alligari passus, neque prius dissolui, quam in tuta, superato periculo, euasissent. *Homer. lib. μ. Odyss.*

ELOQVENTIA. CAP. XLI.

C SAPIENTIORES tamen, Sirenas pro hieroglyphico eloquentiæ, felicissimaque persuadendi vi posuerunt, vnde dictum illud de Catone Grammatico:

Cato Grammaticus, Latina Siren.

Et Apollonius Tyaneus apud Philostratum, in Apollinis templo suspensas etiam aureas Sirenum illecebras memorat, in huiusmodi significatum. Atque, vt ad Passerem reuertamur, diuinæ etiam literæ alitis huius hieroglyphicum nonnunquam pro anima ponunt, quæ voluptatibus & sensui dedita facile seducatur, nequitiæque laqueis identidem irretiatur: vnde Psalmographus ille fatidicus plurimũ exultat Psal. 124. *animam suam ereptam esse, veluti Passerem, de venantium laqueis.* Et Psal. 84. *Inuenit sibi Passer domum,* qui scilicet prius erat erraticus & vagabundus, modo his, modo illis illecebris auocatus. At vbi sacras cœpit ædes frequentare, incolereque, domum est sibi visus inuenisse. *Sic Philostratus in Isocrate, Isocratem Sirenem vocat.* *Passer pro anima.*

Ii IOAN-

 A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXI.

DE IIS QVÆ PER ACCIPITREM SIGNIFICANTVR

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD IACOBVM SADOLETVM VIRVM PRÆSTANTISSIMVM.

COMMENTARIA de ſacris Aegyptiorum literis, quæ aliquot abhinc annis inter varias occupationes, quæ ſtudiorum meorum curſum ſæpius interrupere, conſcripſeram, prout ab amicis, modo hoc, modo illo poſcebantur, ita ſua ſingulis diſtribuere conſueui: tota enim hæc lucubratio ad eorum fuit obſequium accommodata. Inter hæc tamen, cum Accipitrem plerique à me extorquere contenderēt, impetrare minime potuerunt, quod eum, honoratiſs. Pater, præcipuum mei erga te cultus & obſeruantiæ argumentum eſſe conſtitueram. Memor enim tuorum erga me meritorum, neque non humanitatis ac beneficentiæ, qua me totiens duro meo tempore liberaliſſime proſecutus es, id ſemper in animum induxi meum, vt quando nullam tot beneficiis gratiam referre poſſem, quantum ſaltem tibi deberem, apud omnes ingenue profiterer. Accipitri itaq; meo id præcipue mandaui, vt quaqua iter arriperet, quaque exſpatiaretur ſi modo probante Deo volatum auſpicatus eſſet, Sadoleti merita, locorum vbique meo nomine prædicaret: neque tamen magni ſe efficiſſe aliquid arbitraretur, ſi doctrinam hominis in vnoquoque diſciplinarum genere abſolutiſſimam, ſi ſummum ingenium, ſi beatiſſimam eiuſdem eloquentiam atteſtaretur (non enim noſtra hæc indigent prædicatione, quæ ſua ſe vi, per vniuerſum iam terrarum orbem immortali cum laude diuulgarunt: nomenq; nullo vnquam tempore intermoriturum ſibi ipſa peperere) ſed iis quædam admirabiliora pateſaceret, nulli quippe parem in eruditione tanta humanitatem, nulli in tam variis aulæ noſtræ conflictibus caſtiores mores, nulli manus ad promerendum promptiores, nulli ad amicorum quorumcumq; res iuuandas, officia præſentiora. Natos è literatis hominibus pleroſq; ſibi, natos alios patriæ, domeſticisúe ſuis, alios ita huic vel illi, vt per factiones etiam reliquos inſectentur: Sadoletum vnū ad totius humani generis commoditatem huic ſæculo ab immortali Deo datum. Hæc ſecum allaturus eſt Accipiter noſter, quem pro teſtimonio opera ipſa tua omnibus cognitiſſima ſubſequentur, neque non omnium, quotquot ætate noſtra viri probi ſunt, ſucclamatio conſenſu mirifico repetita. Sedenim tu, qui vt literatiſſimus es, ita etiam humaniſſimus, cum hæc leges, puta te Pygmæorum agmen intueri, quod dormienti Herculi negotium facere conetur, armaq; eius omnia ſibi aſſerere meditetur, qui tametſi nihil proficere videantur, de ridiculo tamen conatu delectabile poſſunt ſpectaculum exhibere. Interim quid Accipiter ex Aegypto attulerit, explicare incipiam.

Vnde Euanthes in fabuloſis illū ſacrū Soli, id eſt, Apollini tradit, cū Homero. ὄρχις teſticulus. Cōmunem meretricē, vel ſcortum profanum,

DE ACCIPITRE. CAP. I.

ACCIPITRIS quidem ſignificata multa, & admodum varia ſunt, cum ex eo victoria, celeritas, aer, ſacerdotium, Sol, Deus, Animus, Mars & Venus, & pleraque alia hieroglyphico ſchemate oſtendantur, quorum cauſas ſigillatim explicare noſtri fuerit inſtituti. D

SOL. CAP. II.

PRÆSTANTISSIMA autem omnium apud Ægyptios conſideratio ſuper Accipitre fuit, vt Soli eum æquipararent, ſolariſq; vigoris ſymbolum, hieroglyphicumq; inter volucres omnes conſtituerent: propterea quod animal eſſet genituræ, vt compererant, fœcundiſſimæ, eaq; de cauſa in eo genere τειόρχην recenſebant, quem Latini Buteonem appellarunt, ſiue quod re ipſa tres habeat teſtes, ſiue quod duos tantæ ſalacitati ſufficere non poſſe crediderint. Ea nuncupatione Agathoclem Siciliæ

A liæ tyrannum à Timæo historiarum scriptore notatum obseruauimus, quem tota pueritia κοινὸν πόρνον fuisse tradit, nec minus petulanter reliquum ætatis tempus in nequitia peregisse. Cęterum Accipiter præter id, quod egregie est prolifica vi præditus, id etiam commune habet cum Sole, quod & viuacissimus esse perhibetur, & iubari ipsius radios firmiter intuetur. Vnde etiam fit, vt Medici ad oculorum morbos Accipitrinæ herbæ vtantur beneficio. Qui quidem rerum consensus etiam transit ad metalla. Siquidem ferunt ossa ex eius tibiis admota auro, ita id attrahere, quemadmodum Magnes ferrum sibi cogit adhærescere: nimirum enim Chymici aurum solare metallum ponunt. Porro, Accipitrem Apollinis nuncium dici, legas apud Adamantium. Plutarchus, qui eumdem Osirim & Solem interpretatur, omnino propter eximiam videndi facultatem hoc assertum putat. Habet & aliam cum Sole similitudinem Accipiter, quod, vt perhibent, tricesimo quoq; die soleat fœminæ consortium appetere, vti Sol eo circiter temporis interuallo superato, Lunæ coniungitur. Ea vero fuit mortalium religio, Medicinæ inuentum Apollini adscribentium, vt in desperatis à clinica medicina morbis, cuiusmodi quartanæ sunt, in quibus parum illa, aut nihil pollet, persuasum sit vel puluerem,
B in quo se volutauerit Accipiter, lino rutilo in linteolo adalligari decumbentis collo, remedio, vt aiũt, efficacissimo.

DEVS. Cap. III.

Cur Deus per Accipitrem.

SED cur ego dissimulem, quod ab Eusebio refertur super alitis huius præstantia, vt inquit ille, à Zoroastro traditum, Deum Accipitris habere caput? quippe qui inter omnia ea, quæ labem nullam aut corruptionem sentiant, primus ingenitus, neque interiturus vnquam, partium expers, sibique ipse simillimus, bonorũ omnium origo atque author, rerum pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum iustitiæ lumen, absolutissima naturæ perfectio, eiusque inuentor & sapientia: quas dotes cum Soli plerique attribuant, quãto ma-
C gis eius authori summo conueniunt, qui tabernaculum suum in eo, vti apud scriptores diuinos legitur, collocauit.

SVBLIMITAS. Cap. IV.

MOTVM ad hæc philosophãtis cuiuspiam, qui recta feratur in sublime, nulla prauæ rationis fallacia perplexitateve labefactatus, sed quicquid hic conspexerit, statim surrigat ad Deum, iidem ipsi sacerdotes ostendere si vellent, Accipitrem sursum versus aera captantem pingere consuerunt. Cætera enim volatilia si cursum arripuerint in sublime, obliquo ferri tractu, curuatisq; spatiis agi coguntur, neq; recta cursum possunt intendere. Solus autem Accipiter sublimipeta recto meatu volat.

Hinc Home. Iliad. libr. v. Θάσσονες ἱρήκων perniciores accipitribus.

HVMILITAS. Cap. V.

CONTRA vero, si à sublimium consideratione sese ad hæc inferiora demiserit, quasque ibi ideas conspexerat in centro hoc recognoscat, neq; ab recto quicquam aberrarit itinere, volentes in-
D dicare, Accipitrem identidem sese ad terram demittentem faciebãt: nam volucres reliquæ, veluti sursum versus volaturæ, per circuitus ascendunt, ita cum descendunt, transuerso, tortuosoque volatu id facere coguntur. Verum Accipiter, vti sursum versus efferendus, recta fertur, ita si supernę delapsus, ad terram humipeta fiat, recto ad nos tramite defertur.

ANIMVS. Cap. VI.

Animus alatus.

CVM itaque potiores volandi partes Accipitri datæ sint, animusque sit Platoni alatus, sint volatilia etiam in Paradisum deliciarum, quippe in animam ad hominem adducta, quod varios ipsius cogitatus ostendit, non immerito Accipiter tam ob hoc, quam etiam ob ea quæ superius dicta sunt, animi simulacrum habetur apud Ægyptios: hique duo quos ponunt motus, totidem in animo

affectus indicant, qui tunc Accipiter sublimipeta est, cum cogitationem in Deum & in cœlestia surrigit: humipeta vero, cum se ad ea, quæ terræ beneficia sunt examinãda applicauerit. Accipitrem igitur sursum versus tendentem si quis pingat, animum qui ad diuina sustollatur intelligemus, quem si ad inferna delabentem effinxerit, Philosophum præcipue Peripateticum, cuius scilicet, omnis contemplatio circa materiam versatur, delineatum intuebimur. In vniuersum autem, vt Hesychius ait, volatilia in sacris literis homines ostendunt, qui cõtemplationi vacant, terrenis se negotiis haudquaquam immiscentes: quod si necesse fuerit ab ea se deiicere, statim reuolant in sublime. Nã & Eucherius sanctum virum hieroglyphice poni tradit per Accipitrem in Diuinis literis: siue ea de causa quã superius attigimus, siue quia volucris hæc præcipue, mutata veteri penna, insigniter renouatur. Ita vir qui se Deo dedicat, inueterata prioris vitæ studia proiiciens, simplicem bene viuendi regulam assumit, ad quam omnem vitæ suæ rationem dirigat, eoq; spectare Iobis dictum, *Numquid in sapientia tua plumescit Accipiter?*

Cap. 39. v. 26.

MARS ET VENVS. CAP. VII.

Marti & Veneri cur dicati Accipitres duo vtriusque sexus.

ERAT & illud apud sacerdotes Ægyptios memorabile commentum, quod Martem & Venerem per duos vtriusque sexus Accipitres intelligebant, quorum marem Marti, fœminam Veneri dedicabant. Causam figmenti eam memorant, quod reliqua fœminei sexus animalia maribus concubitum assiduum deposcentibus minime morigera sint, quod vna præstat Accipiter: trigesies enim vno die requisita, quantumlibet secesserit, appellata à mare iterum atque iterum obsequitur. Fœminas vero maribus morigeras, siue vt in aliquot Hori codicibus habetur, in Venerem procliuiter pronas, elogio Veneris Ægyptii honestabant: difficiles autem, rusticas & morosas, ab huiusmodi cognomento repellebant. Alia item causa est cur Martis vocabulo Accipiter accipiatur: quia scilicet ex traditione quadam astronomica sanguinẽ à Marte regi nouerant, cuius Accipiter est egregie sitibundus: est autem animal omnino violentum, imperiosum, cædis cruorisq; auidum. Hinc apud Platonem in Phædone, legas eorum animas qui dominationem per violẽtiam, & iniuriam & rapinas exercuerint, post obitum in Accipitres & Miluios abire.

RAPINA. CAP. VIII.

Accipitrũ eius interdictus, & vsus ad quid.

HVNC quoque sacræ literæ Leuitico mensis inferri prohibent: propterea quod rapax alioquin animal, ad impietatis quidem disciplinam, vt diceret Hesychius, cicuratur, & imperata facere assuescit, vsus tamen eius ad simplicium auium exitium expetitur. Hi sunt, qui sacerdotalem huius vel illius familiæ vitam professi, meliora secuti videbantur, vt nihil iam his ad hominis vere Christiani tranquillitatem abesse videretur: Principum tamen aulas affectantes, ad rapacitatem, ad pristinos reuersi mores, & suis & aliorum libidinibus inseruientes, diuina profanaque omnia commiscent. Hinc hæresum fauor, atq; fomentum, hinc bellorum adhortationes, impulsionesque, hinc bonorum pressuræ vexationesque, populorum cædes, vrbium incendia, regnorum euersiones, terrarumque desolationes oboriuntur. Sic olim Basilius, sic Athanasius, sic Chrysostomus, sic magno numero alij male habiti: sic nunc armorum sonitum totus fere Christianus orbis exciuit, quæ tragœdia quam sit habitura catastrophen, nemo coniectare potest: calamitatem tamen in Christianum nomẽ facile omnes præsagire possunt.

FILIORVM ABDICATIO. CAP. IX.

Aquilæ & Accipitris cõueniẽtia.

SIMILE quid Aquilæ in Accipitre accidere tradunt Ægyptij, cum scilicet tria pariat, vnum tantũ ouum seligere, fouere, ac alere, reliqua vero duo confringere. Quapropter iidem ipsi sacerdotes, si quem filios domo exactos ablegantem exprimere voluissent, Accipitrem fœtam, vel incubantẽ pingere soliti erant: ita tamen rem accipiebãt, vt qui abdicaret, vel à se reiiceret, propter egestatem & inopiam id facere cogeretur. Nam eadem in Accipitre causa fertur, cum in Aquila non indigentia, sed fastidium in causa sit, vt vnum tantum alat. Ferunt autem incubationis tempore vngues Accipitri decidere, quorũ adminiculo destituta, fit vt vix ad alimenta, quæ vni sufficiant conquirenda, idonea sit: quare, ne qui reliquus est vnus pereat, omne in eum studium & diligentiam impendit.

A

VITA VITALIS. Cap. X.

SED illud interim obliuisci nolim, alitem hanc indicium esse vitalis vitæ: siue id propter sanguinem, cuius est auidissimus: siue propter Solis imaginem, quam exscribit: siue, quod receptum erat apud Ægyptios, circa centesimum ætatis annum, vt supra dictum est, Vulturis Commentario, hominem ex defectu cordis deficere, vt Plinius etiam attestatur: nam, vt Varro tradit, hominis anniculi cor, quod sæpe in his Commentarijs repetendum erit, duarum est Drachmarum, atque ita singulis annis vsque ad quinquagesimum, accedunt binæ, constatque hominis quinquagenarij cor centum Drachmis. Ab eo tempore, annis singulis totidem imminuitur drachmis, quot excreuerat, creditumq; inde, ex defectu humani cordis, non vltra centesimum annum posse homines viuere: cuiusmodi vitæ terminum in homine statuisse videtur etiam Dioscorides (Astrologum illum Dioscoridem intelligo, ex cuius dictatis ea excerpsit Varro) ille enim hac ipsa ratione compertum se habere scripsit Alexandriæ inter libitinarios, quorum ibi cura mortuos exenteratos, & aromatibus delibutos diutissimè conseruare, hominem plus centum annis viuere non posse, eaque de causa Empedocles, quem in hoc Aristoteles secutus est, ante omnia cor iudicauit increscere, quod hominis vitam maximè contineat. Quamuis Hippon, Democritus, Anaxagoras, Diogenes, atq; alij nonnulli aliter, quorum bona pars cerebro principatum formationis attribuunt. Quod tamen pertinet ad annorum centena, Mathematici & Diuinæ nostrorum literæ viginti insuper addunt, neque amplius cuiquam esse concessum asserunt, atq; hoc terrarum orbe iam mortalibus expleto, & vitæ nostræ decreto quasi quodam diuinitus promulgato. Illud etiam adijciunt, Mosem solum, Dei (vt Iudæorum libri loquuntur) familiarem, centum vigintiquinq; annos vixisse, qui cum quereretur, quod iuuenis interiret, responsum ei ferunt à numine, neminem plus esse victurum. Hæc Pollio. Plurimum vero octoginta & vnum à natura & à syderibus concessum aiunt, quod vitæ spatium his potissimum condonatur, qui & corpore & animo valeant, vt Platoni, Dionysio Heracleotæ, Diogeni Cynico, Eratostheni, & Xenocrati Platonico liberaliter concessum. Qui vero centesimum attigerint, Carneades, à quo tertia Academia est, quæ dicitur Noua, neq; non Cleanthes & Xenophanes Colophonius, Democritus Abderita, Isocrates Rhetor, & Gorgias Leontinus, cum alijs plerisq; memorantur.

Hominis anni completi ex Dioscoride, & alijs.

B

C

ÆGRITVDINE CONFLICTATVS. Cap. XI.

QVOD autem dictum est, imminui cor in senium vergentibus, sunt qui cor dentibus ambesum pro homine ponant, qui ægritudinibus affligetur. Nam Homerus frequenter admodum ijs & exedi, & consumi cor ait, qui vehementiori aliqua animi ægritudine conflictantur, quod ipse vna cum Hesiodo facilè homines in anxietatibus & ærumnis in senium ire pessum asseuerat, fatalemque neq; non naturalem ætatem ita vitio, vel imprudentia nostra comminui. Pythagoras quoque volens nos admonere, vnicuique vitæ suæ curam minimè negligendam esse, eruditè simul ac sapienter imperauit, μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, hoc est, adhibendam esse diligentiam, ne nosmetipsos ægritudinibus subijcere contendamus, quæ potissimùm in causa plerisq; sunt, vt dono diuum concessus vitæ cursus interrumpatur.

Causa præcipua senij. *Odyss. τ.* *Hesiod. 1. ἔργων.* *Cor ne edito.*

ANIMA. Cap. XII.

D

QVONIAM vero Latini sermonis authores, animum quo sapimus, animam qua viuimus esse dicunt, nos eorum secuti distinctionem, cum superius de ijs quæ ad animum pertinent ex proposito argumento disseruimus, nunc quæ ad animam faciant exequemur: quamquam differentiam eam non vsquequaque receptam video, vnde necesse sit interdum, vel in eodem vtrumque significato ponere, vel alterutrum vsurpare. Animam igitur quæ nostræ sit vitæ fundamentum & sedes, Ægyptij Sacerdotes per Accipitrem intelligi voluêre, quandoquidem BAIETH apud eos is est, qui apud Græcos ἱέραξ, apud nos Accipiter: Ægyptiaca verò elementa illa si per syllabas diuidantur, BAI per se animam, ETH vero cor significat. Vtebantur enim illi libenter ex huiusmodi compositione vocibus, ex quibus ipsa rei natura, vel originatio, vel aliqua vis appareret: quod & apud Hebræos

Animus consilij διάνοια, quo sapimus: anima ψυχή, qua mouemur, & sentimus.

bræos frequentissimum est, vt vna cum locutione ipsa, res etiam qualis, cuiusmodive sit, intelligatur: vt quo vocabulo cœlum nominant, constare id ex aqua & aere doceant: cum Adam dicunt, & crassam qua compacti sumus terræ materiam, & insitam simul mentem ostendunt: mentem enim terræ applicitam id nominis significare tradit Philo. Sed iam quid commercij anima cum ipso corde habeat, videamus. Ægyptorum opinio fuit, cor esse animæ receptaculū: quasi igitur nominis coagmentatio significetur, & inesse animam cordi constet, per Accipitris ipsius picturam animæ reminiscebantur. Neque quidem Ægyptij tantum, verum & Stoici animam in corde potissimum statuerunt: sentiendi enim vires omnes ad sensum, quem ex re ipsa communem vocamus, vti flumina ad mare, confluunt: hic autem, si Aristotelem sequimur, in corde est. Neque absurdè dixerimus, ab eo mari quinque corporis sensus, visum, auditum, gustatum, ordoratum, tactum, quasi quinque maria mediterranea, diffusos intrare corporis continentem, quæ manifesta Platonis in Theæteto sententia fuit. Quod vero super animo paulo ante dicebamus, cum Accipitri comparatum, imo alitem ipsam pictam congruum huius esse symbolum, redigit in memoriam mihi Zoroastris dictum: *Alatum quippe esse animum*, quod apud Platonem latissimè differitur, decidentibusque alis præcipitem eum in corpus ferri, illisque mox succrescentibus ad superos reuolare. Sed percontantibus eum discipulis, quo pacto alis bene plumantibus animos volucres sortiri possent: *Irrigetis*, inquit, *alas aquis vitæ*. Iterum sciscitantibus, vnde has aquas peterent: sic per parabolam, qui erat hominis mos, respondit: *Quatuor amnibus Paradisus Dei alluitur & irrigatur, indidem vobis salutares aquas hauriatis.* Quæsierit vero aliquis, quinam hi fluuij sint, vt si Accipitrem mersare suum ibi velit, eos nanciscatur D. Ambrosius flumina Zoroastris quatuor virtutes totidem, in quas diuiditur sapientia, prudentiam quippe, temperantiam, fortitudinem, & iustitiam intelligit, fontemque esse sapientiam, ex quo flumina hæc quantacumque sunt deriuentur: nam in Diuinis literis fons passim accipitur pro sapientia, ad quem accedere sitientes admonemur, de quo plura in cœlo aquis irriguo. Vbi vero Plato in alarum, quas animæ tribuit, mentionem incidit, per alas naturalem eam intelligentiam capit, quæ, vt inquit Alcinous, est intellectio quædam in anima quæ corpori sit applicita, non ea quæ animo à corpore soluto conuenit: ea igitur, cum labem à corpore contraxit, numquam sese tollere humo poterit, nisi fluminibus, quæ posita sunt, infestum eluerit scelus. Quoniam vero sunt qui duram metaphoram condendant, Gangem, Nilum, Tigrin, & Euphratem (ea enim ijs amnibus nomina faciunt) pro quatuor illis virtutibus poni, quæ omnem in hominem, vita principatum obtinent, minimè fuerit importunum hæc latius interpretari.

Cicero lib. 1. Tuscul. Cor ipsum animus videtur.

Quid rei cū corde habeat anima.

Fluuij animi quatuor.

A B C

PRVDENTIA. Cap. XIII.

Primus fluuius.

EX amnibus his Gangem primum enumerant, qui pro Prudentia ponatur. Trahit hic ramenta auri, carbunculum, prasinum lapillum, quem alio nomine Smaragdum vocamus. Aurum pro inuentis prudentium sæpius accipimus, vnde diuinum numen per Prophetam ait: *Odi illius Aurum & argentum*, de quo quidem alio loco commodius. Deuoluit & splendidum carbunculum, in quo scilicet animæ nostræ viuit igniculus, qui si tempore suscitetur, neque apta fomenta deficiant, micantissimum ignis fulgorem totis sit ædibus exhibiturus, vt in anima corpori insita, pennarum radices actæ altius inhærescant, quæ si prorumpere semel cœperint, breui sint omnem corporis molem per sublimem aëra libraturæ. Per Smaragdum vero virorem intelligas: porro autem quæ virent, viuacitatem præ se ferunt. Ostendit præterea viror, præteriti semi-is vitam. Aurum fulgore suo præsentium rerum pretia proponit. Carbunculus excitato lumine, quid futurum sit, quidve aduentet aperit: quæ tria sunt prudentiæ munera. Ganges ad hæc (Phison est Hebræis) vocabulum significare tradunt oris mutationem, siue dicere velimus, sermonis varietatem: non enim Ganges vnam tantum gentem circuit, sed, vt aiunt, omnem terrarum orbem ambit, &, vt nonnulli opinati sunt, vel mysticè rem intelligentes confixère, in Libyam vsque prolabitur: manifestè enim accipiendum, mythologum non ad historiam, sed ad mysticum aquarum sensum animum adiecisse. Atqui prudentiæ munus est prodesse quamplurimis, neq; vllam tam remotam, tam efferam gentem prætermittere,

D

A mittere, quam beneficio non demereatur: ideoq; in omnem terram exiuit sonus eorum, qui nos piè sanctéq; instituerunt.

TEMPERANTIA. CAP. XIV.

GANGI mox Nilum adiungunt, per quem Temperantiam intelligi volunt. Alluit Nilus planitiem Ægypti. Ægyptus in Diuinis literis voluptatem & deliciarum illecebras significat, vt de ferociente Equo, suo dictum Commentario, qui latos Ægypti campos gaudet insultare. Lex igitur Israëliticis data est, in Ægypti captiuitate detentis, hoc est, nequitiæ ac effœminationibus impurissimè deditis, vt ex Ægypto quam ocyssimè recederet, succinctique lumbos Agnum ederent, quod est temperantiæ signum: castos enim oportet, & viuo ablutos flumine, sacra Deo ferre, supremique numinis Pascha celebrare. Gæon hic amnis Hebræis est, à quo terram etiam Æthiopicam perlui dicunt: nempe vt despicatissimum corpus abluat, & libidinis ardorem extinguat. Æthiopia enim, vt nonnulli diuinarum literarum interpretes exponunt, abiecta, vilis, despicata sonat, cuiusmodi nostrum est corpus Æthiopiæ perquam simile, quod scelerum infectæ maculæ deturpant, & adusq; nigri coloris ferruginem inficiunt. *Secundus.* B

FORTITVDO. CAP. XV.

TERTIVS amnis Tigris est, qui fluuiorum omnium velocissimus perhibetur, nomenq; illi tam animali omnium rapacissimo, quam fluuio velocissimo, à sagitta est, Armeniorum lingua: qua enim parte ex Armenia in Mesopotamiam labitur, ibi propter rapidissimam velocitatem Tigris sagitta dicitur. Per hunc fortitudinem interpretantur: quod fortitudo cursu quodam pernici concita, obstantia quæq; demoliri atq; prosternere videatur, nullisq; obicibus oppositisq; molibus, aut obstaculis impediri, quin quo ferri destinarit, eo victrix prorumpat. *Tertius.*

IVSTITIA. CAP. XVI.

C QVARTVS est Euphrates, per quem fœcunditatem & fructuum exuberantiam intelligi volunt, ac perinde iustitiæ symbolum esse. Ex nulla siquidem virtute opimiores lætioresq; fructus colligi feruntur, quam ex æquitate. Hinc Ceres, quod sæpe diximus, *Legifera* Poëtis, eademque *Astræa*. Hinc tellus ipsa iustissima, ac ipsius iustitiæ simulacrum perhibetur. Putant vero plerique Euphratem ἀπὸ τοῦ εὐφραίνειν appellatum, quod nulla res magis, quam æquitas ac iustitia, humanum genus lætitia perfundat, & hilaritate repleat affluentius. Ex his igitur manifestum est, quibus aquis implumis Accipiter noster lustrari possit, atque idem tidem ita plumescere, easque alas emittere, vt non supra nubes tantum, quod faciunt grues, sese attollere, verum super omnes cœlorum orbes efferri valeat, pariq; cum Aquila honore acceptus, in ipsius Iouis gremium audeat volitare. *Quartus.* *Ver. 1. Georg. Fundit humo facilem victum iustissima Tellus.*

SANGVIS. CAP. XVII.

HABET præterea similitudinem Accipiter cum anima, vt aquam omnino non bibat, sed solo sanguinis succu sitim leuet, quo vno & anima ipsa nutriri quodammodo videtur. Ideò, veteri illo instituto, libaminibus quæ pro anima parabantur, sanguis apponebatur. Et Deuteron. XII. sanguinem hostiarum pro anima esset monet Moses, idcircoq; non debere nos animam comedere cum carnibus. Passim vero Leuitico monemur, sanguinem non esse comedendum, quia vniuscuiusq; carnis anima sit in sanguine. Sed præcipuè capite 17. interminatur Deus exitium cuilibet, tam ex domo progenieque Israelis, quam etiam hospitibus & peregrinis, qui apud eos diuertissent habitarentve, si sanguine vesci ausi fuerint: quem ea de causa datum eis asseuerat, vt super altari per eum animas suas expiarent, essetque ita sanguis animæ litatio, dum funderetur per altaris circuitum, & quod residuum esset, terra operiretur. Quod vero dictum, *Vniuscuiusque animam in sanguine eius esse*, nequaquam intelligendum est, substantiam animæ esse sanguinem, ait Hesychius, sed quod societatem cum carne per sanguinem habeat. Vnde quidam sanguinem *animæ Vehiculum* appellarunt: emissus enim vbi frigere cœperit, à carne dissoluitur, auolatque anima. Eaque de causa Ægyptij, si sanguinem significare *Sanguinis legis veteris interpretatio.* *Vnde illud Αἷμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima.* D

Virgil. lib. 9. Æneid. *Æneid. li. 2.*

gnificare voluissent, Accipitris imaginem faciebant. Multorum sane opinio fuit, animam esse sanguinem, siue vt Empedocles arbitrabatur, in sanguine. Hinc illud apud Poëtas, *Purpuream vomit ille animam.* Et, *Vitam cum sanguine fudit,* & alia huiusmodi. Et apud Ouid. Pythagorico monitu exturbare quorumcumque animalia cognatas nobis animas nefanda cæde ideo prohibemur, ne sanguine sanguis alatur, & in hanc sententiam tum apud Græcos, tum apud Latinos plurima. Quamuis alio significato accipi purpuream animam, alio de Piscibus cõmentario docuimus, vbi agitur de purpura vno ictu collidenda, si sanguinem ad tinctum comparare voluerimus. Sed quantum ad eos pertinet, qui sanguinem animæ commiscent, ego non ita fuerim impius, vt non profitear, de brutorum animis hoc tantum intelligi, de quibus capite nono Geneseos scriptum est, *Anima illius in sanguine est:* cum in homine tantum ex animalibus, anima per se vitalis sit, suaque se contineat immortalitate. Et quamuis Salomon pro concione tertia, vnum eundemque interitum hominis, & iumentorum, & æquam vtrorumq; conditionem, ex impiorum opinione posuerit: ex sua tamen sententia, puluerem ad terram reuerti, spiritum ad eum qui dederat, asseuerat. Basilius ad hæc, vbi concione octaua die quinto locum exponit *Educat terra animam viuentem,* brutorum tantum animam esse sanguinem disputat. Ait vero sanguinem coactum in carnem suapte natura verti, carnem autem corruptam in terram redire, vnicuique manifestum: itaque iumentorum animam terream quandam esse naturam. Eos verò valere iubet, quos nihil quicquam pudet animas suas, Equorum, & Canum, in eadem specie collocare, quique seipsos etiam, & mulieres, & frutices, & æquoreos Pisces olim fuisse reminiscantur, idque asserere non erubescant: quos quidem Pisces fuisse nemo sanæ mentis dixerit, quo vero tempore isthæc literarum monumentis mandauere, expertes magis rationis quam Pisces fuisse, quisquis mente iudicioque polleat, dubio procul asseuerarit. Illud vero commercij cordi est cum sanguine, vt ex Philosophorum obseruatione compertum sit, cor ijs omnibus esse, quibus & sanguis: id quod etiã de iecinore proditur. Neque tamen infirma est eorum opinio, qui nonnihil sanguinis ab iecinore procedere iudicarunt. Sedenim potior eorum, qui sanguinis principatum cordi dedicarunt, à quo, tamquam à fonte perenni, in venarum conceptacula diffundatur: nusquam enim nisi in corde sanguinem concrescere, ex Medicorum & Aristotelis traditione didicimus, in quo quidem primum oritur, etiam antequam totum corpus informetur, quæ idem latius libro de Animalibus tertio pertractat. Ac ne interim nos plura de anima, de corde, de sanguine differamus, ea consultò præteribimus quæ dici possent, si quid cordi, quid iecinori, quid arterijs, quid venis inseruiat, & vnde triplex animæ potestas originem & fundamentum consequatur, repetere voluissemus: sedenim hæc ita breuiter tacta sufficere visa sunt, pro reditione causæ, cur talia Sacerdotes Ægyptij pingere commenti essent. Illud addam, sanguinem religiosissimo Hebræorum ritu in summo cultu semper habitum, quem ex alite qualibet effusum simulac ostẽderint, insperso puluere sepelire pro magno negotio habent, quod persuasum illis ex Prophetarum dictatis, sanguinem ad contractæ labis abolitionem, & animorum depurationem facere: sed non intelligunt, mysterium id ad pretiosissimum Christi sanguinem spectare, cuius aspergine maculæ omnes nostræ, cum expiari voluerimus, abluuntur.

Cor enim ex Aristot. fons arteriarũ, venarum, sensuum.

VICTORIA GLORIAVE. CAP. XVIII.

Accipitris super alites reliquas præstantia.

DENIQVE propter eas dotes, quas huic aliti natura supra volatilium aliorum conditionem elargita est, factum, vt in vniuersum Accipiter esset excellentiæ hieroglyphicum, præcipueque victoriam significaret: nam reliquas omnino volucres volatu antecellit. Neque frustra Theoclymenus apud Homerum, obseruato Accipitris auspicio, Telemachum bene sperare iubet, eiusque genus in Ithaca supra reliquorum omnium gloriam potens, celebre & illustre futurum pollicetur. Ea sanè Accipitris prærogatiua est, vt agilitatis in volando principatum obtineat, ab eoque desumantur præclara illa alarum insignia, quæcumque in huiusmodi deueniant gloriæ significatum. Hinc Victoriæ hieroglyphicum passim in numis, & monumentis alatum, quia victoriæ partæ fama sese statim humo tollit, amplexaque gloriam per summum æthera latè volat, perque immensos terrarum tractus expatiatur, offensiones impedimentaq; omnia agilitate sua declinans. Hinc ipsi numi Victoriati dicti, qui-

bus

A bus Drusus in Tribunatu plebis octauam partem æris argento miscuit. Hinc Musis coronæ ex pennis, quas ex Sirenum alis euulsere, postquam eas in certamen impulsu Iunonis congressas faciiè superauerant, vt Eustathius & Pausanias meminere: quamuis alij Sirenas indignatas sponte alas deposuisse dicant, reique monumentum esse Apteram ciuitatem, ea de causa cognominatam. Vtcumque vero, ad id Homerum allusisse ait Eustathius, cum ἔπεα πτερόεντα protulit: quem Horatius noster secutus, *volare verba* dixit. Et nostri per pennas columbæ deargentatas in Psalmo sermones Dei interpretantur, vt ait Adamantius, quod merum est hieroglyphicum. Philosophi ad dissectionem aëris quæ verborum tamquam alarum illapsu fiat, id referendum autumant. Sed enim de Musis, alibi locus erit suus.

Eustathius in Odyss. μ. & Pausanias in Bœoticis.

Verba alata, Et semel emissum volat irreuocabile verbũ.

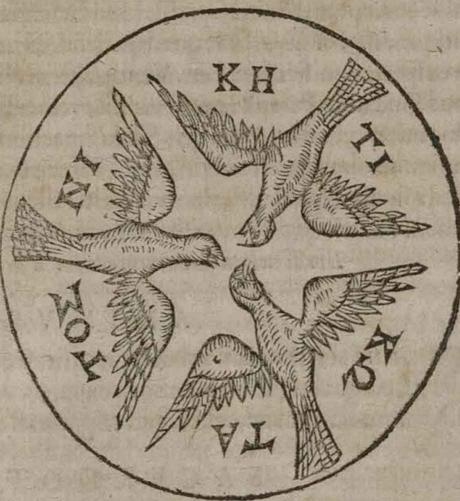
VICTORIA PERPETVA. Cap. XIX.

QVAMVIS autem & in Olympia, & vulgo esset alatum Victoriæ simulacrum, apud Athenienses tamen exarmatum alis cernebatur, vt & Pausanias & Heliodorus Periergeta meminere: Miner-
B uæq; fuisse signum dedicatum, in cuius dextera manu malum Punicum esset, in læua galea, de quo ita Harpocration: λυκοῦργος ἐν τῷ περὶ ἱερείας, ὅτι νίκης ἀθηνᾶς ξωάνοις ἄπτερον, ἔχον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ῥοιάν, ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ κράνος ἐτιμᾶτο. Id ea de causa factum Pausanias tradit, ne Victoria discederet Athenis, ac alio quopiam abuolaret. Ita numen apud se perpetuo detineri posse arbitrati sunt Athenienses, dum alarum omen, veluti quoddam instabilitatis signum, reformidabant. Nam quæ Amori alæ attribuuntur, ad frequentissimas in eo rerum vicissitudines referuntur, vt Propertius, de eo qui figuram eius pinxerat libro II.

Victoria alata, & sine alis.

Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare deum:
Scilicet, alterna quoniam iactamur in vnda,
Nostraq; non vllis permanet aura locis.

Alæ autem à Cyro visæ, quæ Darij humeris inhærentes, vna Asiam, altera Europam inumbrabant, nimirum victoriæ signum portendere. Solitus vero est Darius, qui sibi totius orbis victorias proponebat, pallam gestare auro distinctam, quam aurei Accipitres tres, velut rostris inter se concurrerent, adornabant, literis ΝΙΚΗΤΙΚΩΤΑΤΟΣ, in-
C ter alas & singulorum caudas dispositis. Et Antiochus magnarum sibi conscius expeditionum, quia multa strenuè fecerat, gẽtes plurimas debellauerat, vrbes innumeras subegerat, vt longa victoriarum continuatione illustris, Accipitris cognomine vocari gestiebat. Septem autem Accipitres qui Vulturem insectabantur, victoriæ eius signum hieroglyphicè constituti fuere, quã viri septem in Smerdis Magi exitium coniurati, assecuti sunt, votique compotes facti, patriam ab illegitimo Rege liberauerunt. Ille siquidem, regnum sibi nullis natalibus comparauerat, veluti Vultur, non ex legitimo conceptu, sed sine patre generatus ex vento. Est
D & illud victoriæ significatum hieroglyphicũ, quod in antiqua columna Viterbij spectatur, duo scilicet Accipitres ex diuerso aduolantes, per quos, vt nonnulli tradunt, Herculis ab Alpibus, & Osiridis à Brundusio modus in Gigantes neque non victoria describitur. Neque vero ea solum de causa, quod Accipiter volatu præstet, quodq; alæ victoriæ attribuuntur, ales ea victoriæ symbolũ est: verum ob id etiam, quod eius pugna tam artificiosa est, eoque astu patratur, vt necesse sit hostem, qui cum ea congressus fuerit, omnino vinci. Nam si cum fortiori res agatur, tum sese in aëre resupinat, vngues sursum versus intendens dimicat, alas vero caudamque inferius expandit, quibus vice soli fungatur. Vnde fit, vt cum aduersarius voti compos fieri minimè possit, vel re infecta abire cogatur, vel omnino su-

Cur victoria symbolũ Accipiter.

 no su-

no superetur. Quæ quidem solers dimicatio, cum sit etiam Noctuarum propria, quæ maiore circumdante multitudine resupinæ pedibus repugnant, collectæq; in altum rostro & vnguibus totæ teguntur, Accipiter simulac pugnam animaduerterit, aduolat Noctuis opem allaturus, atq; ita quodam naturæ consensu eis auxiliatur. Nam & Noctua apud Athenienses victoriæ hieroglyphicum fuit, de qua suo loco, quæ ad rem spectant, diximus. A

SED minimè κατὰ πάρεργον puto ponere, quod in quodam Canone Imperialium militiarum apud Maffæos Romæ vidi, militarem ordinem fuisse qui Accipitrem luteum in parma identidem lutea gestabant. Erant hi, qui Sagittarij Venatores nuncupabantur, qui sub Magistro peditum stipendia faciebant. Sed & alius ordo LAVNI nuncupati, insigne idem Accipitris lutei in parma identidem lutea gestabant, & sub eodem Magistro peditum merebant: eo tamen discrimine, quod Sagittariorum Accipiter caput in alam læuam vertebat, Launorum in dexteram. Iam de DIVITENSIBVS, Gallicana legione, quorum insigne erat cæruleus Accipiter, colore tamen dilutiore, vna cum Tauro, in ipsius Tauri commentario dictum inuenias.

CELERITAS. Cap. XX. B

DIODORVS per Accipitrem volantem, per quem alij victoriam interpretantur, celeritatem ipse significari tradit: propterea quod in volatu sit omnium volucrum velocissima, vultque significatum ad res domesticas transferri, quæ cito fiant. Leges & Pterophoros apud Plutarchum, Othonis vita, qua locutione tabellarios intelligendum, quorum insignia forent surrectæ pennæ, ad celeritatem indicandam. Inde Iuuenalis:

Aligeros.

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

AER. Cap. XXI.

ACCIPITER ad hæc passis alis figuratus, elementum aëris indicat apud Ægyptios Sacerdotes. Atque adeo alæ pennatorum singulæ aërem significant: vtpote solum Auibus proprium, perinde ac aqua Piscibus, terra alijs atque alijs solum est. Animaduertendum vero, locum de pennis alisve corruptum esse in impressis Hori codicibus, legique debere, vt in manuscriptis exemplaribus antiquis, πτερὸν ἢ ἀέρα. Inde quædam desiderari, quæ ad aliud pertinent significatum. Sunt qui ventos ex ea specie significari tradant. Ventus autem nihil aliud est, quam incitatus & fluens aër. Triclinius apud Pindarum Pelopis ἵππους ὑποπτέρους velocissimos exponit. Sunt qui cœlestium corporum ortum hinc interpretentur. Nam quæ sidera super horizontem attolluntur, volucrium in morem fugere, & per immensum inane ferri videntur. Pennata vero apud Mercurium talaria, nimirum Homericum illud innuunt, quod verba ipse volucria nuncupauit. Eadem ratione Irin & aëripedem & procellipedem vocant, quæ deorum sit internuncia, vt apud Maronem legimus: C

Ventus quid.

Virg. lib. 4. Æneid.

Irin de cœlo misit Saturnia Iuno.

ANIMVS. Cap. XXII.

SEDENIM cum etiam animi signum sit Accipiter, facilè identidem celeritatis indicium esse potest, cum animi celeritas omnem exuperet velocitatem. Sedenim, siue victoriam, siue hanc quam alij ponunt alacritatem, ex Accipitre significari dixerimus, tantundem esse videtur. D

SACERDOTIVM. Cap. XXIII.

NEQVE quidem tabellarij tantum alas gestare iussi, verum etiam Sacerdotes Ægyptij capita habuerunt alis insignia: quod quidem gestamen ideo susceperunt, quod Accipitri ex eo honorem habitum voluerunt, quem dictitabãt librum olim puniceis literis perscriptum, Thebas ad sacerdotes detulisse, in quo quidẽ libro, qui cultus, quiq; honos dijs deberetur, quaq; ratione sacra plurima procuranda essent, notatum erat. Hinc eos Sacerdotes à Poëtis nostris Cristatos appellari comperias, vt apud Martialem:

Linigeri fugiunt calui, cristataq; turba,
Inter adorantes cum stetit Hermogenes.

Habes,

A Habes, honoratissime vir, Accipitris hieroglyphica, lectionem non quidem tuo sublimi ingenio dignam, neq; multiplici eruditioni tuæ necessariam, sed cultus & obseruantiæ in te meæ pignus. Neq; enim is ego sum, qui putem te ex dedicatione hac mea vel minimum crescere: sed si illi locus apud te in angulo aliquo concedatur, sciam me laudis plurimum comparaturum. Vale.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXII.

DE IIS QVÆ PER COLVMBAM, TVRTVREM, ET HIRVNDINEM significantur

B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLVSTR. HEROINAM VICTORIAM DAVALAM PISCARIÆ PRINCIPEM.

AGNI omnino ponderis est Pindari, Lyricorum principis, dictum illud, alio quamuis numero, in hanc certè sententiam:

Carmine res viuunt, carmina rebus egent.

Nam scriptor quantumlibet elegans & eximius, si vana & inania mandare literis aggrediatur, puta purpura Simiam vestiat, nihil aliud assequatur, nisi vt omnibus sit derisui atque ludibrio. Si verò facta inclytæ præclaraq; ab inepto imperitoque scriptore celebrentur, neglecta statim turpiter exolescent. Hæc dum mecum reputo, honoratissima VICTORIA, *tuamq; erga desideratissimũ coniugem pietatem considero, illiusq; res præclarè gestas Musarum tuarum elegantia* C *decorari conspicio, fortunatissimum Principẽ appello, qui cum tot ante annos è vita migrarit, per te quotidie reuiuiscat, clariorque & illustrior euadat. Te autem non minus beatam, quæ materiam susceperis tam insignem, tam celebrari dignam, quæ immortalem gloriam tam illi sit, quam tibi sine dubio paritura: ideoq; vestræ plurimum gratulor fœlicitati. An non ille egregiè fœlix, qui virtutibus omnibus heroicis ornatissimus, rebus tot tãtisq; sapientissimè procuratis, gloriosissimeq; confectis, post opima illa spolia tam præclara ad Ticinum parta, quasi splendidius nihil in posterum expectare posset, è vita migrans, vxorem te reliquerit tam piam, tam pudicam, tam doctam, tali præstantem ingenio, eaq; facundia & arte scribendi præditam? vt quantum ille rerum gestarum splendore illustris est, tantum tu scribendo, & vnum illum celebrando, clarissima passim habearis: in ambiguoq; posueris, vtrum ille res illas prudentius fœliciusve fecerit, an tu ea doctius & elegantius victuræ memoriæ commendaris. Magnificentius dicat fortè aliquis Artemisiam fecisse, quæ marito celebrationis tantæ sepulchrum struxerit, vt inter septem orbis miracula nomen habere meruerit. At tu quotidie tuo Mausolea facis, quotidie nouas statuas ponis, quotidie columnas erigis, non quas temporis iniuria demoliatur aut perdat, sed quæ in animis hominum sitæ, nulla vnquam fortunæ temeritate labefactari possint, nulla vetustatis edacitate consumi. Quem referent Musæ, viuet, merito* D *Poëtæ clamant, & è classe tua vnus, isq; summus, fabricas has eludens, exegisse se monumentum ære perennius, regaliq; situ pyramidum altius, gloriatur. Vincis igitur Victoria Artemisiam, quæ marito nullo non die monumentum aliquod excitas non ex marmoribus aut cæmentis, quæ aliquando fatiscere putrescereque necesse sit, sed ex politissimis poëmatibus, quæ donec erit hominum memoria, summa cum vtriusque laude perdurabunt. Euadnem opponet alius, in qua vulgus maiorem quendam affectum charitatemque decantat, quod flammis iniecta mariti arserit. Imo superstitio maior ea fuit, ac perinde execrabilior: vtpote quæ vtrique acciderit perniciosa: sibi, quod se ausu temerario tam atrociter dono vitæ priuauerit, iisq; affligi pœnis voluerit, quas superi mortem sibi consciscentibus statuere: marito autem, quod manes eius non ea tantum morte tam miserabili mœstos reddiderit, sed vt de suppliciis etiam eiusdem, si quis apud manes sensus, æternum cruciaretur, effecerit. Altera huic non absimilis, P. Cornelia Annia, clara satis fœmina, quæ ne in desolata orbitate superuiueret, viuam se vltro in arcam cum viro de-*

functo damnauit. Sedenim, furor hic, profecto furor, non amor fuit: cuius vecordiæ testimonium vt transiret ad posteros, testamento etiam cauit, vt sacrificio super arcam Plutoni & Proserpinæ peracto ea rosis exornaretur. Sed facessant exempla hæc à pietate institutisque nostris alienissima. Longè gloriosius proferret se forsitan Alceste Admeti Regis coniux laudatissima, quæ mori ipsa pro mariti vita, quem fata sub hac conditione damnauerant, elegit: cuius mutua inter coniuges charitatis exempla, apud Romanos pleraq; sunt memoriæ commendata. Tu non minori in coniugem tuum affectu succensa, mortem ideo non affectasti, quod viuendo, viuum nobis maritum ingenij tui clarissimi opera repræsentas, &, quod admirabilius est, immortalem facis. Quinetiam dum viuis, eum, quamuis apud superos incomparabili fruatur beatitudine, tuæ tamen pietatis officijs, sensu nescio quo, rerumque nostrarum, quæcumque illum tangit cura, iucundiorem hilarioremq; efficis, ac beatiorem. Cum itaque insignioribus viduis, quæ anteacta ætate claruerunt, anteferenda sis, cogitaui ego ex hieroglyphicis lucubrationibus meis Columbam, & Turturem tibi dedicare: vt commentarium hoc sanctissimæ viduitatis exemplar, non tibi, quæ testimonijs his non eges, sed mihi iucunditatis illius, quam ex virtutum tuarum contemplatione percipio, monumentum sit, atque conseruatio. Tu quid fusci coloris Columba apud Ægyptios, quid Turtur sacris eorum literis significaret, & quæ veluti in comitatum accedunt, si adlibuerit, leges. Ego me satis animo fecisse videor, si quam antiquissimi sacerdotes illi viduitatem quibusdam rerum imaginibus occultabant, nostro tempore per te prodire in lucem & omnibus innotescere contigerit.

DE COLVMBA.

PERSEVERANTIS CONTINENTIÆ VIDVA. Cap. I.

QVAMVIS multa essent apud Ægyptios, & nationes alias Columbæ significata, illud tamen in primis continentissimis illis Sacerdotibus admiratione dignum habebatur, quod cum animal alioqui procacissimæ salacitatis esset, lasciuiæque notam apud omnes fere gentes contraxisset, incomporabile tamen exemplum continentiæ, summamque pudititiam in ea deprehendebant, quod marito fidem seruaret inuiolatam. Quare mulierem quæ vidua perstaret, significare illi cum instituissent, Columbam nigram pingere commenti sunt. Pudicitia siquidem, Columbis prima, & neutri nota adulteria: coniugij fidem non violant, communemque seruant domum, quam nisi cœlebs aut vidua non relinquit, & quandiu marito priori viduata est, alij non copulatur. Si vero iussa sit à domino transiere ad secundas nuptias, fidem eandem seruat secundo, qua se priori obstrinxerat, vt Propertius;

Nigra Columba.

Exemplo iunctæ tibi sint in amore Columbæ,
Masculus, & totum fœmina coniugium.

Idcirco Tertullianus in sua illa Monogamia hanc in exemplum trahit, nos ad simplicitatem eius prouocatos ea de causa differens: quod ea auis non innocua tantum sit, verum etiam pudica, quam vnam vnus masculus nouit. Nigram autem illam Ægyptij faciebant, id scilicet indicantes, quod ad secundas nuptias non transisset, sed atrata viri prioris disiderium præ se ferret: in luctu enim pullo vti colore, multarum gentium mos est, quamuis apud Romanos in Imperatorum funeribus vestibus albis, vt Plutarchus & Herodianus asserunt, vtebantur. Venetos autem Padanosque omnes atratis vti vestibus, quod Phaëthontis casum adhuc lugent, fabulosus idem Plutarchus ait: siue, quia niger color firmitatis & perseuerantiæ signum. Colores enim alij ex vno in alium transeunt; obscuriorisq; corporis admistione densiores fiunt: sed vbi ad nigrorem peruentum est, ibi consistitur. Aiunt vero nonnulli, non omnium hanc Columbarum naturã esse, vt pudicitiam ita custodiant suam, at earum tantum, quas Græci φάσσας vocant, pullis gallinaceis haud multo minores, quas ferunt trigesimum sæpius & quadragesimum etiam vitæ annum excedere. Cœlibatum vero quem alterutro eorum extincto coniux alter fideliter seruat, & Coruis & Cornicibus & Graculis communem esse perhibent. Columbarum autem oblationem in sacris Theologi ita accipiunt, vt coniugij tam firmi ratione habita, nos quoq; mentem stabili firmitate perseueraturam Deo, vti vero coniugi, sociemus.

Pullus color in luctu.

Corui, cornices, graculi cœlibes.

COR-

A

CORRECTIO. Cap. XII.

SED & ille Columbarum pullos, aut par Turturũ obtuliſſe dicitur apud Adamantium, qui aliquẽ abſterruerit à vitiis & ſceleribus, hortandoq; monendoq; ad animæ ſimplicitatẽ traduxerit. Tangit hoc etiam Cyprianus, qui emiſſam ab Noe Columbam lapſorum imaginem præ ſe ferre cõmentatur. Sed his iam aliquantulum inſiſtamus, cum nequaquam Diuinæ literæ ſint ab hoc argumento diſſimiles, in quibus Columbam multipliciter figurari comperimus, ac perinde ſignificata etiam variari. Sed hic ſeries exigit, vt prius de fuſca loquamur, de aurea, atq; argentea ſuo mox loco dicturi. Nã quæ ad Noam Oleæ virentis ramum ore geſtat, fuſca ponitur à Prophetis, eſſeq; indicium perhibetur mentis, quæ à perperam factis iam abſtineat, ſeq; quieti dedat, hoc eſt, tranquillitati, quæ non niſi inde purgato à vitiis animo locum habet. Sub veſperam hæc reuertitur, deficiente quippe luce, quod tantũdem eſt, ac ſi momẽtaneæ, aut breui temporis curriculo duraturæ felicitatis diceremus. Sub veſperam, inquam, aduolat, ne occupetur à nocte quippe ne intercipiatur à morte, priuſquam infectum eluerit ſcelus, atq; ita perpetui carceris ſupplicio afficiatur. Promiſſam enim eſſe veniam ei, qui paratus ſit in poſterum bene, pie & honeſte viuere, & à quibus emerſerit vitiis & voraginibus abhorrere, alio loco indicat vropygium auri fulgore illitum: de quo tamen apertius diſputatur inferius. De Olea quoque, quæ ſit miſericordiæ ſignum, ſuo loco dictum. B

Columba Noæ qualis.

ILLECEBRÆ AMATORIÆ. Cap. III.

QVOD vero ſacerdotes Ægyptij per volucris huius ſimulachrum illecebras amatorias ſignificarent, duabus vtriuſq; ſexus Columbis ſeſe inuicem exoſculantibus adpictis: ea de cauſa factum, quod illæ non prius ad Veneris copulam, quam ad oſculationem deueniunt. Hinc legas apud Senecam Mæcenatis dictum illud, *Columbatim labiis inſerens labra.* Extant & Gallieni Imp. carmina ſatis luculẽta, quibus laſciuiam huiuſmodi per amatorium etiam murmur ab eis exprimi declarat eo in epithalamio, quod ipſe luſit, cum fratrum ſuorum filios iungeret:

Ite ait, ô pueri pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura veſtra Columbæ,
Brachia non Hederæ, non vincant oſcula Conchæ.

C Ea autem de cauſa, quod oſculorum blanditias Columbæ norunt, dedicatas eas Veneri, Græcorum pleriq; tradidere. Cæterum Athenæus ob id factum putat, quod in Cypro Columbæ primum repertæ, indeq; ad gentes alias tranſmiſſæ. Veneri enim ſacram eſſe Cyprum omnes norunt. Propter vero ſalacitatem eam, quæ notiſſima eſt in Columbis, Albertus non inepte nomen iis inditum ideo putat, quod lumbos colant: in Venerem quippe ſe vltro incitent, ingenita nequitiæ ſtimulatæ, cuius ſedem in lumbis eſſe alibi diſſeruimus. Apollodorus quoq; de iis, quæ de diis conſcripſit, Columbam Veneri ſacram laſciuiæ ergo dicit, nomenq; illi Græce περιστερὰν; παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν, quod ſupra modum amori det operam, arbitratur. Sane Siculi olim perſuaſum habuere, Venerem ab Erycis monte digreſſam, per dies nouem ſtato ſingulis annis tempore ſeceſſum colere, interimque nullas toto eo tractu Columbas apparere: abire enim illas Deæ ſuæ comites, nonam vero poſt diem aduentare vnam reditus prænunciam, quæ Veneris templum ingrediebatur, reliquas mox vno turmatim agmine reuerti, atque hinc gaudio exultantes Venerem adeſſe profitebantur, diemque eum hilarem, cantibus & iocis feſtiuum atque iucundum celebrabant.

Cur Veneri dicatæ Columbæ.

Cuius curſus ab his trahebatur ex Ouid. li. 13. Metam.

D

CHARITAS. Cap. IV.

SANE quod mutuis ſeſe oſculis Columbæ ſuauientur, anſam dedit vt charitatem, amoris quippe pij virtutem hieroglyphice per Columbam nonnulli interpretentur. Et Apoſtolum citat Origenes, qui de charitate locutus, Columbam protulerit. Eruditiſſimus etiam Cyprianus tam vitæ ſanctitate quam facundia clarus, in iis, quæ aduerſus Nouatianum pro vnitate cõcordiaque piorum omniũ ſcripſit: *Idcirco, ait, & in Columba venit Spiritus ſanctus, ſimplex animal, & latum, non felle amarum, non morſibus ſæuum, non vnguium laceratione violentum, cuius ingenium eſt hoſpitia humana diligere, vnius domus conſortium noſſe, cum generant ſimul filios educare* (ita enim legendum eſt, non edere) *cum commeant volatibus inuicem cohærere, communi conuerſatione vitam ſuam degere, oris oſculo concordiam pacis agnoſcere, circa omnia*

Gallorũ mores humanissimi. *demum humanitatis omnem implere legem.* Noti sunt humanissimi Gallorum omniũ mores, qui passim A
oscula tanto studio colunt, vt honori sibi ducant, quod adueniens hospes vxorẽ, sorores, filias etiam-
Plin. lib. 7. & Valer. Max. de instis antiquis lib. 2. num virgines osculo adhibito salutauerit, & in amplexum acceperit, & in gremium sibi assidere iusse-
rit. Nam & apud Romanos olim licebat obuias quasq; mulieres excipere osculo, quod ideo Cato in-
stitutum tradit, vt explorarent an mulieres temetum olerent: capitale enim erat Romanis fœminis
gustare vinum, ideoque ferunt fœminã quæ sub Romulo vinum biberat, à marito impune occisam.
Apud Lacedæmonios oscula non concessa modo, sed etiam instituti Ludi, propositaque præmia iis,
qui seniores lepidius suauiarent. Nisæorum id inuentum, & à Megarensibus etiam in honorem Dio-
Lib. de claris mulieribus. clis obseruatum. Nam & illæ Romanorum exosculationes, vt fœmineo generi honos haberetur, san-
citæ sunt, vt apud Plutarchum legitur, nempe quod Aboriginibus in Tyberim inuectis, Roma quæ-
dam nomine inter mulieres quas secum adduxerant nobilis, author fuit, vt classis absumeretur incen
dio, vnde coacti sint ibi sedem figere: quod cum illis feliciter successisset, eius generis præmia mulieri-
bus detulerunt, quæ auspicatissimi facti memoriam prorogarent. Ad hęc Nomadum asperrima rusti-
citas incessitur, quorum tanta fuit seueritas, vt ne filios quidem suos oscularentur. In Diuinis nostræ B
pietatis monumẽtis ipsum Assertorem nostrum legimus charitatem, vt ita dicam, frigidam in Simo-
ne hospite, quod osculo non fuerit ab eo exceptus, exprobrasse. Et sacris Põtificiis Romæ ritu solen-
ni per mutuas exosculationes pacis augurium celebratur:

Ipse etenim casta dum operatur mente sacerdos,
Oscula dat, quæ dent ille vel ille aliis.

AER. CAP. V.

CREDIDERE nonnulli Columbam ab Assyriis coli in Semiramidis gratiã, sed authores Græci
in Rheæ potius memoriam: vtpote qui asserant, aerem & aquam potiores esse partes, in quibus
ostẽtet se natura rerum, pariq; ratione abstinere eos à piscibus. Cum vero volatile vnumquodq; ani-
mal sit aeris indicium. Columbam præcipue nuncupatione hac, hieroglyphicove veteres honestaue-
runt, quod domesticis alitibus nulla neque longius domo, neque diutius abuolet, tecti tamen larium-
que memor summa fide reuertatur, & mansuetissima nobiscũ consuetudine diuersetur. Obiectabũt
Hirundinem alii, quæ trans mare etiam migret, ad sibi domesticam tamen sedem redeat: sed illę num- C
quam cicurantur, neque vlla nobiscum consuetudine sociantur: siue ea potius fuerit huius honoris
causa, quod illi tanta sit cum aere familiaritas, vt ibi tutius quam humi versari videatur, tantaque sit e-
ius volatus facilitas, vt Maro dicat,

Æneid. li. 5. *Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas:*

pernicissimus enim est eius volatus. Vnde Hesychius Columbam, neque nõ Turturem hieroglyphi-
ca ponit hominis, qui mente sublimia quæque facillime penetret, & contemplationi sit egregie dedi-
tus. Merito itaque Syri, qui aerem vsque adeo colunt, tanta religione Columbæ pepercere, quod ita
tangit Tibullus:

Quid referam vt volitet crebras intacta per vrbes
Alba Palæstino sancta Columba Syro?

Numus Cybiraticus. In numo sane Cybiratico Columba cusa hanc loci religionem mihi videtur indicare. De vrbe hac
Horatius: *Ne Cybiratica, ne Bithyna negotia perdas.*
Epist. 6. li. 1. In Cilicia ea est, quãuis & alia sit minoris Phrygiæ. In numo autem inscriptio est ΚΥΒΙΡΑ: Signum, D
Columba volans. Fuit & puella Phthia nomine, quam Iupiter fertur adamasse, eiusque formam in
Columbæ speciem commutasse: traditum ab Æliano. Sed hoc nihil facit ad Ægyptiaca. Quod vero
de Semirami dicebamus, addemus & illud ab ea deriuatum, vt Persæ matrum filiarumque suarũ con-
iugia non abhorreant, vtpote quæ filium ad stupri vsq; consuetudinem adamasse fertur.

IMPIVS INGRATVSQVE. CAP. VI.

QVIN hęc inusta est Columbarũ generi nota, quod eorum mas iam validior factus, patrem rostro
impetit, & à matris consortio tentat abigere, eiusq; coniugii locum occupare. Quapropter Æ-
gyptii sacerdotes impium ingratumq; hominem, ac, in eos qui de se bene meriti fuerint, perduellem,
significare si vellent, *Columbam*, inquit Horus, *aut pullum eius, qui matrem solicitaret, facere consuerunt.*

CASTI-

A

CASTITAS. CAP. VII.

SED esto lasciuum animal Columbinum genus, contra Palumbes parcissimi coitus sunt: ideoque quod parcant lumbis, Albertus existimat appellatos. Nam & qui frequentiori vsu eos in cibum sumptitare consuerint, in Venerem hebetiores redduntur: quare non inscite illud de alitibus huiusmodi dictum: *Palumbes vnde dicti.*

Inguina Torquati tardant hebetantque palumbes: *Martialis in Apophoretis.*
Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax.

SEMIRAMIA PROCACITAS. CAP. VIII.

QVONIAM vero, vti dictum, fama est Semiramin sub effigie Columbæ ab Assyriis coli, Gnidius scribit eam à Columbis enutritam, & in Columbam inde côuersam, qua specie colebatur apud Assyrios: id quod de petulca eius improbitate intelligendum est: tametsi quos Diodorus citat, eam & modestam, & nota admodum integritate præditam fuisse prædicant, neq; eam ignobiliter natam inficiantur: vtpote quæ circa stagnum quoddã in parte Syriæ, in crepidinem aquis prominentẽ proiecta, aliquandiu fuerit ab aquatilibus volucribus, quæ apricatum eo se recipiebant, miro propemodum studio educata: quippe quæ non solum alimenta congererent iacenti, sed perinde eam fouendo, ac implumes pullos ab omni aeris iniuria protegerent, quoad pastores creberrimo volucrum côcursu, insolitaq; trepidatione moti, ex proximis insulis eo conuenientes iacentem extulerunt, alitemque apud se diligenter, Menoni, Regis Nini familiari, in vxorem concessere. Sed enim de famosa eius fœminæ procacitate, Scaurobates Indorum Rex apud historicos ita in eam inuehitur, vt pastorale scortum, vt Assyrij regis concubinam fuisse proclamet, vt nullum egerit diem in castris sine adulterio, raroque vllus ad eam adulter bis admissus fuerit. Satis vero constat tam immoderatæ libidinis fuisse, vt Equum abominabili probro, turpitudineque adamauerit, authore Iuba. Eam sane ob libidinis feruorem Euphorio θιβρὴν, hoc est, Ardentem appellauit, epitheto admodum proprio, perinde ac Callimachus Venerem eo versu θιβρῆς κύπριδος ἁρμονίην, id est, *ardentem Cypridis harmoniam*. Hanc Hieremias quoque Columbæ notauit elogio, cum Babylonios Hebræorum excidio venturos vaticinaretur: *Fugite*, inquiens, *ab occursu gladii, quem Columba vibrabit*: per Columbam Babylonis conditricem, & eius populi authorem innuens. Quod autem vates hic fatidicus eam gladio insignem inducit, de feroci & impigro eius ingenio multa rerum scriptores tradidere, sed illud præcipue facinus memorandum, quod Nino Bactrianos obsidente, Menon hanc, vxorem quippe suam, accersiuit, quæ vbi primum in castra venit, Mulier acri ingenio, Bactrianæ arcis situm contemplata, confestim viro rationẽ ostendit loci modico negotio occupandi. Erat arx ab vna parte præceps, atq; in profundã vallem insigniter abrupta, quam hostes velut inaccessam, nullo præsidio custodiebant. Huc audax mulier cum paucis, quos sibi ad id facinus delegerat, per loca ab hostium oculis maxime auersa, atq; eadem aspera & confragosa, præter spem omnium obrepsit: vnde cum sese veluti cœlo delapsa hostibus (quorum oculos Assyrius, dum negotium conficeretur, subita oppugnatione ab omni sensu eorum, quæ fierẽt longe auerterat) ex improuiso obtulisset, Bactriani omni spe retinendæ vlterius vrbis abiecta, alij alio præcipiti fuga dilapsi, vrbem in regis arbitrio reliquere.

B *Semiramidis nefanda libido.* *Cap. 48. 28.* *Semiramis facinus memorandum.* C

REGIVM AVSPICIVM. CAP. X.

D

ADNVMERANTVR vero Columbæ inter eas alites, quæ Regibus auspicia faciant. Hinc Maroniano Æneæ, Columbæ geminæ à matre in auspicium missæ. Et Cæsari originem inde trahenti prospero fuerunt ostento, cum palmam eam nidis frequentare cœpissent, quã ipse castris locum capiens, inter syluas quas cædebat repertam, conseruari, vt omen victoriæ iusserat: ea enim de causa mirum & inusitatum videbatur, quod id auium genus duram & asperam frondem studiose soleat euitare. Et eadem die qua natus est Diadumenus Macrini filius, Aquila ei palumbum regium paruulum attulit, & in cunis posuit dormienti, recessitq; sine noxa: quod dubio procul eum ab ineũte ætate Imperatorem futurum indicauit. Quin etiam aruspices dixerunt, Alexandrum Seuerum futurum Imperatorem, consulti quid haberet auspicij, quod anicula quædam, quo die natus est, matri eius huius generis *Columbarum ostenta varia.*

generis aues obtulerit. Apud Hebræos legas, prædiuitum ac potentiorum hominum morem fuisse, A Columbarum alas gypso illitas in summæ felicitatis signum summis tectis affigere. Hoc Euthymius.

A SE MINIME IRACVNDVS. Cap. X.

QVOD vero debilis defectu in Columba paulo ante dicebamus, Ægyptii sacerdotes hominẽ natura ipsa nequaquam iracundum, qui tamen aliorum peruersitate commoueri posset, ostendere cum volebant, Columbam pingebant vropygio surrecto: propterea quod eam, vti dictum, vel nõ habere bilem, vel si habeat, in vropygio esse tradunt authores veteres. Vnde Græci cum mansuetudinẽ exprimere vellent, ἡμένη πελειάς, hoc est, *quieta Columba*, dicere cõsueuerant, & πρᾳότερος περιστερᾶς, eodem significato. Quæ cum porro sit gregalium omnium mansuetissima, iudicata est à Mose purissima, vt inquit Philo, veluti ex solitariis sola Turtur delecta, quæ in eo auium genere, tali omnes antecellit ingenio. Neq; temere Dauides aduolandi desiderio succensus, vt sese periculis eximeret, pennas sibi dari cupit, vt instar Columbæ volare possit. Psal. 55. Columbam ponit, non Aquilam, non Accipitrem, longe fortiores, impetuosioresque alites, nempe quia eadem est prædita mansuetudine, tra- B ctabilitateq; & simplicitate, qua Rex ipse insigniter pollebat. Puritatis huius meminere etiam authores Græci, quin & osculorum, propter quæ sit Veneri dedicata, & quod ea de causa Diis adoleretur, quod fel in interioribus haudquaquam habeat.

TREPIDATIO. Cap. XI.

Πέλειαι τρήρωνες, columbæ timidæ. Homer. Odyss. μ. versu 63. Timidamue colũbã, Marullus. Trepidas vrgere columbas Ouid. 5. Metam. Odyss. μ. Æneid. li. 2.

ILLVD autem vulgatissimum est hieroglyphicum, Columbam pro trepidatione ponere: nam & nomen illi apud Græcos τρήρων hoc idem significat, à τρέω enim deducitur, quod trepidare est. Et Poetæ tam Græci quam Latini passim in pauidis hanc vsurpant comparationem, vt Homerus,

αἱ δὲ βάδην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὅμοιαι.

Hæ pauidis gressu similes abiere columbis.

Quam similitudinem Maro ita transtulit,

Præcipites atra ceu tempestate columbæ.

Etymologici enim τρήρων paronymon, non epitheton Columbæ ponunt. C

SALVBRITAS. Cap. XII.

Carnis Columbinæ victus.

CÆTERVM, quamuis aliqua det impietatis exẽpla, nihilo secius inter animalia maxime pura recensetur: propterea quod persuasum est eam carere bile, vti dictum, morbosaque & pestilenti quantumlibet tempestate sæuiente, qui non alia quam earum carne vescatur, contagio eiusmodi non contaminari. Quare si pestis vnquam debacchari cœpisset, nihil aliud in obsonium Regibus comparabatur, quam ex Columba: quamuis Diodorus Vitulum alioqui & Anserem simplicem tantum, eorum Regum cibum fuisse contendit. Sane Florẽtinus lib. de Re rustica, pullos columbarum necessarios esse dicit iis, qui vires à morbo recolligunt.

MEDICINA PETITA A DIIS. Cap. XIII.

Columbæ herba quæ vocatur Hel sine purgatur. Plin. li. 8. c. 27. Plin. ibidẽ. Plin. ibid. Prouerbiũ Græcorum, Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν. Auctor Suidas.

CVM vero aliquem, medicina ab aliquo Deorum præmonstrata, à morbo conualuisse ostendere voluissent, Columbã, vel, vt scribunt alii, Palumbem (nam hęc etiam in auguriis aliquãdo confunduntur) lauri ramusculum rostro gestantem exprimebant. Ales enim ea quotiens ægrotare cœpe- D rit, lauri folio decerpto sibi ipsa medetur. Neq; vero palumbes tantum, sed & Graculæ, Merulæque & Perdices lauri folio annuum fastidium purgant. Coruus quoque occiso Chamelæonte, qui etiam victori nocet, lauro infestum virus extinguit. Vnde dicterium frequentissimum est apud Græcos, *Scipionem laureum gestare*, de iis, qui in aliquas insidias lapsi vitæ periculum feliciter euaserint. Medicinam autem multifariam ab oraculis petere antiquorum mos fuit, & suis quoque temporibus petitam memorat Plinius. Illi enim quotiens grauiori aliquo morbo correpti essent, soliti erant in triuiis aut sacris locis deponi operientes vel oracula, vel somnia, quibus quid ad sanitatem faceret, edocerentur. Præterea non contemnenda fuit veterum opinio, quam Homerus sequitur, morbos ad Deorum immortalium iram referri, meritoq; ab eisdem opem poscere necessariũ esse. Philon Medicus Pharmaca

quædam

A quædam summæ efficaciæ, quæ ipsemet concinnare solitus erat, θεῶν χεῖρας appellabat, quod non aliter ad salubritatem conferrent, quam si Dij ipsi manus suas ad curationem apposuissent. Et Astrologi quosdam homines à genesi eo fato nasci prædicant, vt votorum potius ope, quam medicinis, ab ægritudinibus & morbis liberentur. Notum est Alexandri Macedonis exemplum, cuius milites plerique, & cum his Ptolemæus, cui postea Ægypti regnum obtigit, sagittis veneno intinctis ad Sami regnum, vel, vt alii scribunt, in Musicanis, cum vulnerati essent, neque remedium vllum ad salutem inueniretur, Draconem in somniis, qui herbam quandam ore gestaret, oblatum regi, qui remedium sibi ex illa imagine commonstratum ratus, exquisita inuentaque herba ea vulneribus adhibita, vel, vt nonnulli tradunt, potionibus instillata, cunctos sanauerit. Solitum enim esse Deum Opt. Max. hac etiam ratione mortalium rebus ferre opem, & vt à dæmonibus quoque ferretur permittere, vt nostra nunc missa faciamus, ex multis veterum memoriis & Poetarum testimoniis confirmatur. Nam quod pertinet ad Æsculapium, quem ægritudinum causa consulebant, in agro Bellunensi Læbactiorum vico memoria est huiusmodi.

Deorũ manus.

Exemplum memorandum.

B

ASCLEP.
IO. P. XE
LIVS PO
LIO MO
NITVS PO
SVIT.

Et Pannoniam è Norico à Bellunensi territorio proficiscentibus, Albæ Iuliæ monumentum offertur in hunc modum:

I. O. M. STAT
C VALERIVS
VALERIANVS
EX VISV P.

Multaque huiusmodi passim reperiuntur. Quod vero traditum est à Poetis, Homerus qui somnium ab Ioue esse ait, Agamemnonem excitari facit ad præliandum, somnum ab Ioue misso: Nausicaam à Pallade, vt in agrum progrediatur, quo susciperet Vlyssem, & multa passim eodem modo Virgilius quoque hanc ipsam rem latissime & hic & illic prosecutus, nusquam tamen plenius, quam vbi de C Latino loquitur.

Iliad. β. in princip.

Ænei. li. 7.

At rex sollicitus monstris, oracula Fauni
Fatidici genitoris adit, lucosq; sub alta
Consulit Albunea, nemorum quæ maxima sacro
Fonte sonat, sæuamque exhalat opaca Mephitim.
Hinc Italæ gentes, omnisq; Oenotria tellus
In dubiis responsa ferunt, huc dona sacerdos
Contulit, & cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit,
Multa modis simulacra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruiturque Deorum
Colloquio, atque imis Acheronta affatur Auernis.
Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus,
Centum lanigeras mactabat rite bidentes,
Atque harum effultus tergo, stratisq; iacebat
Velleribus, subita ex alto vox reddita luco est.

Vt qui ex aquis sulphureis nascitur.

ANIMORVM FVTVRA FELICITAS. Cap. XIV.

SED quoniam incidimus in oracula, nusquam ego plura notis hieroglyphicis similia comperio, quam in Diuinis nostrorum literis, ita omnia sensu mystico conscripta quæcumque Moses, quæ D Dauid, quæ Prophetæ reliqui diuino afflati spiritu protulere. Talis est argentea Columba illa, cui aurum in dorso, posteriorem partem versus inductũ. Significat quidem hoc, vt Theologi nostri interpretantur, instare à tergo aurum perpetuæ felicitatis. Nam quam quis quietem in humanis assequatur, quæ præ manibus sit, & ante oculos sita, eam per argentum, quo anteriores Columbę istius partes bracteatæ sunt, accipiunt. Longe autem pretiosiorem illam, quæ subsecutura est post obitum, per aurum à tergo illitum, intelligunt: si modo, vti superius monuimus, ante noctis tempus ad arcam cum oleæ surculo reuertamur. Nam & apud aruspices profanos, feliciora tempora subsecutura indicatum est, ex aureo gibbo, quẽ sibi accessisse in tergus Domitianus Imp. paulo ante quam interficeretur, per nocturnam imaginem visus erat se videre. Eucherius Columbam illam argento illitã, cuius posteriora in specie splendentis auri radiabant, significasse ait, prima quæque in Diuinis literis argento fulge-

Oracula diuina.

Sueton. in Domitiano c. 15.

re, occultiorem vero sensum longe pretiosiorem, veluti aurum rutilare, longaq; admodum disceptatione recte procuratum ostendit, vt illa sermonum, qui de Diuinis haberentur, castitas intemeranda à promiscuis cunctorum oculis, in abdito seposita suo quasi quodam velamine pudicitiæ contegeretur, cœlestibus obumbrata mysteriis, sicut secreto ipsa suo diuinitas operiebatur. Nam quid aliud sibi vult: *Aperiam in parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar*: quam hieroglyphice sermonem faciã, & allegorice vetusta rerum proferam monumenta? Et illud: *Iesus in parabolis loquebatur ad turbas*, nisi sermones suos mystico sensu conuelabat? Ita Prophetæ, ita Apostoli ab vsitato loquendi more recesserunt, facilia in promptu habentes, magna in recessu continentes. Quod ea de causa congruum fuit, vt sacra de Deo dicta à cæteris scriptis, sicut merito, ita & specie discernerentur, ne illa cœlestium arcanorum dignitas passim & indiscrete patesceret, sanctumq; canibus, & margarita porcis exponerentur. Ita consecrata vasa templi inuoluta promiscuus populus ferret, nec tamen conspicerentur. Addam & illud, quod ab eodem Eucherio traditum in iis, quę de formula spiritalis intelligentię scripsit: *Posteriora in diuinis incarnationem* (admisere enim vocabulum Theologi) *filii Dei, quæ subsecutura esset indicare*: eoque spectare, quæ per Angelum Moysi dicta sunt: *Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris*: quia scilicet, *Patrem nouit nemo nisi filius, & cui voluerit filius reuelare*. Atque hæc quidem de Columbæ hieroglyphicis Theologi veteres tradidere: & argenteam eam, purissimo scilicet candore spectabilem fuisse dicunt, quæ supra caput astiterit Assertori nostro, dum sanctissimæ illi aspergini in Iordano tinctus initiaretur. Columbæ autem oculos habere, vt Canticorum cantico, ea intelligitur anima, vt tradit Adamantius, quæ diuinas literas non in superficie primoribusque, vt aiunt, labris, sed intimum vsque sensum exquirit. Duabus hæc dum sedet, alis tegitur: iisdem nixa fertur in sublime. Volamus, cum philosophica quadam morte separati à corpore, rapimur ad diuina: sedemus, cum in amicorum conuentu atque consortio, de sobrietate, de temperantia, de modestia sermones varios commiscemus: cuiusmodi illi sunt, qui nos quotidie monent, vt cum Columba pro cantu gemitum edamus: cum scilicet, quæ perperam à nobis facta sunt expendimus: id procuremus, vt veluti Columba felle careamus, hoc est, iracundiæ amaritudinem à nobis amoueamus: vt Columba osculis inhiemus, quippe pacem ipsam vndecumque perquiramus: vt Columbę gregatim volitemus, piorum scilicet conuentus candida simplicitate præditos frequentemus: vt Columba ex rapto viuere abhorreamus, nempe nulli esse iniurij, nulli detrahere, neminem offendere caueamus: vt Columba, cum cibum sumimus, meliora grana secernamus, dicta quidem præceptaque ad institutionem & bonos mores facientia, à turpibus seligentes, ea gustare properemus: vt Columba cadaueribus vesci abominemur, affectus scilicet, qui corpori sunt insiti, qui sensibus adblandiuntur, auersemur: vt Columba in petræ foraminibus nidulemus. Petrum, Christum diuinæ lectionis Magistri interpretantur, in cuius vulneribus & plagis nidum nostrum imponere debeamus: vt Columba iuxta riuos & fluenta resideamus, vt vmbra Accipitris inspecta, si forte impetum in nos fecerit, possimus eum commodius & expeditius declinare. Fluenta, riuos, aquam cœlitus stillantem pro Disciplina poni, alibi dictũ: hinc igitur lectionibus incumbendum admonemur, vt à mali dęmonis fraudibus ita nos facilius subducamus. Vt Columba geminos pullos enutriamus. Columbam amorem superius significare dictũ. Geminos igitur amores educemus: vnum, quo Deũ pie colamus: alterum, quo mortales alios ardenti quadam charitate prosequamur, quæ quidem si præstiterimus, nihil nobis ad bene beateque viuendum est in posterum defuturum.

Psal. 77. v. 2. Matth. 13. Exo. 33. Ioan. 5. Quomodo fiet homo Columbæ similis. Cantic. 1. & 4.

DE TVRTVRE. CAP. XV.

Mira Turturũ viduitatis continentia & coniugii.

PARVM Ægyptiis cognita Turtur fuit, nisi plura super ea tradiderunt, quã legatur apud Horum. Sed enim, minime verisimile est, sacerdotes eos in vniuersa rerum natura toto vitæ tempore versatos, non longe plura ac pene innumera intellexisse, quam ea paucissima, quæ, vt Plautus diceret, *frustillatim hic & illic conspiciuntur*. Sed quoniam doctrina hæc prorsus extincta est, satis nobis fuerit, si quando corpus ipsum ab inferis reuocare non possumus, aliquam tamen rei vmbram ob oculos exhibere, siue ab Ægyptiis, siue ab Hebræis, siue à Græcis aut Latinis ea tradita reperiantur.

A CONTINENTISSIMA VIDVITAS. CAP. XVI.

PLERIQVE igitur continentissimam viduitatem exprimere cum volunt, Turturem in aliquo ramo insidentem pingunt: ea enim coniuge vita functo, ita se ab aliarum volucrum consortio separat, tantique mœroris exempla exhibet, vt numquam inde societatem inire cum alio quopiam patiatur, sed quod reliquum est vitæ, absq; coniuge in perpetuo cœlibatu degat, sola volet, neq; in fron descenti ramo vmquam insideat, eaq; omnia faciat, quæ ad luctum spectare, & ad viduitatis ac solitudinis mœrorem exprimendum aptissima vel in homine videantur. Eiusdem est etiam mas continentiæ, qui nulli amplius fœminæ copulatur, sed in eodem comparis desiderio perseuerat. Quinetiam dum viui sunt, mas nullam aliam adit, quam eam vnam, qua cum semel coniunctus fuerit, & idemtidem fœminam suum ipsa marem vnum tantum agnoscit. Quod quidem ex eo maiorem affert admirationem, quod nullus adhuc hominum, neq; quidem ipse Paulus, ausus est legem viduitatis præscribere: & tamen vna inueniatur auicula, quæ nos sponte in continentiæ moribus antecellat. *Audiant*, inquit Basilius, *mulieres ipsæ, vt animalia rationis expertia viduitatis honestatem indecoro iterati connubii anteponant, si hæc auicula, recordatione consortis, coniugium alterius abnuit, sua contenta solitudine.*

B PVDICITIA. CAP. XVII.

APVD Hebræos ipsos omnino reperias Turturum par pudicitiam significare: siquidem, vt apud eundem Basilium habetur, in Circumcisione par Turturum, aut duos pullos columbarum offerre mos erat, quod indicium esset pudicitiæ, ac vitæ continentis exemplum. Origenes porro, siue ea Cyrilli fuerint, quæ in eamdem prorsus sententiam plerisq; locis & huic & illi inscripta reperiuntur, tunc offerre nos Deo muneri par Turturum inquit, cum mētem nostram Dei verbo velut vero coniugi sociauerimus, sicut hoc genus auium vnum atq; illud idem castum seruare coniugium dicitur. Addit alibi, Apostolos, cum de castitate sermonem habent, eam per Turturem quam memorauerint, intelligi. Diuinæ siquidem literæ per Turturem vnamquamque animam castitate præditam intelligunt, de qua Psalm. 83. dictum volunt: *Inuenisse eam nidum, vbi poneret pullos suos*, hoc est, Ecclesiam piorum scilicet cœtum, vbi virtutum genus omne appareret. Turturis enim pulli pro virtutibus accipiuntur. Alibi diximus, pudicitiam à Romanis velata facie pingi sculpique solitam: & apud alios Testitudini æquiparatam, quod pudicarum est sese domi continere, & frequētia loca omnia declinare. Atqui Turtur in secretioribus & remotis à multitudine locis vitam transigit, aut deserta montium diligens, aut secreta syluarum à frequentiore auium aliarum cœtu sequestrata.

Par Turturum quid.

Vers. 4.

C

PROVIDENTIA. CAP. XVIII.

OBLATIO vero Turturis & Columbæ in sacris literis significat, vt Hesychius exponit, hominē contemplationi deditum, qui munus offerat suum in scientia & mansuetudine spirituali: hic enim opus est prudentia, vt non excedat legis consideratio circa res vanas occupata. Turturem quidem ponit: quia cognitionem atque prudentiam habet rerum, quas sibi necessarias fore viderit, ita vt eius exemplo exprobraretur populus Iudæorum, Hieremia dicente: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Columba autem munda & simplex, præsentiæ sancti Spiritus est index, quales esse oportet eos, qui diuinarum literarum contemplationi sese dedicarunt: quam quidem simplicitatem Iesus, Assertor noster Apostolis ita cōmendauit, vt eos simplices esse debere sicut Columbas idemtidē admoneret, & beatos mundo corde plurimum affirmaret. Ideoque Ezechias cum neque altum sapere vellet, neque maiora se quærere paratus esset, *Meditabor*, inquit, *vt Columba.*

Hier. c. 8.

D

Esa. 38.

SALTATIO. CAP. XIX.

APVD Philippum illum, qui sacerdotum Ægyptiorum lemmata quædam Græce scripta posteritati tradidit, saltatorem hominem & tibiis deditum, per Turturem significari comperio, neque quicquam aliud: nam eam omnino tibiis mirum in modum affici compertum est, quarum etiam audita modulatione, dare eam motus incompositos, & saltationem imitari dicunt: quinetiam eo cantu in insidias allici, atque capi. Ad huiusmodi saltationem addemus, quod Theocritus Idyllio cui

Hinc illud Zenodoti, ex Plotio Menandri, Τρυγόνος λαλέστερος: Turture loquacior. Et Aelianus libr. 12. c. 10.

Συνεχκυσίαι titulus est, loquaciores quasdam fœminas Turtures vocat: illæ enim non ore tantum garrulitatem ostentant, verum etiam caudæ motu, qua propemodum obstrepere videntur. A

INTELLECTVS ÆTHEREVS. CAP. XX.

Cant. c. 2.

AT in diuinis literis Turtur intelligentiam, quæ à diuino Spiritu est, significat, ait Eucherius, cõ Cantici Canticorum loco: *Vox Turturis audita est in terra nostra*: neque inficiatur idem de Columba dici. Sed Spiritum sanctum ex Columba tunc intelligi vult, quando, quæ de sacris literis disputatio commentatioque profertur, ea manifesta est & adaperta: tunc vero ex Turture, cum res altis obscurisque mysteriis agitatur.

DE HIRVNDINE. CAP. XXI.

ET quoniam Hirundo, quam Hieremias dicit Turturi comitem itineris additam, in manus incidit, eaq; non minus garrula quam Turtur notetur à Theocrito, naturæ puritatem quandam secuti, significata eius superioribus duobus, priusquam aduolet, excipiemus, quæ sunt huiusmodi. B

ÆQVALITAS. CAP. XXII.

Eadem Pli. lib. 10. c. 33. Æqualitatẽ in epulis. Quia forsan adultiores pullos circumagi docent, & foris saturitatem emittere, & alia, quæ Plin. li. 10. c. 33.

ÆGYPTII per Hirundinem in primis, quæ filiis suis cibum subministraret, hominem intelligebant, qui liberis æquas hæreditatis portiones distribueret; neque non Principem, qui se ciuibus æquaret suis, neq; vllo vellet ornatu vel apparatu magis quam reliqui sumptuosiore accipi. Hirundo siquidem mira filios alit æquitate, singulis cibum parem impartiens, ea adhibita diligentia, ne qui semel acceperit, bis accipiat: atq; ita, vt par sit omnium sportula, procuret. Æqualitatis istiusmodi adeo studiosus fuit Hadrianus Imp. vt in victu familiari Homericum illud obseruari voluerit, ne quis δαιτὸς ἐίσης indigeret: quoq; opsonatoribus nullum relinqueret peccandi locum, sæpe fercula de mensis aliorum, etiam infimorum apponi sibi iubebat. Nihil enim ad cõciliandos sibi populorum animos æque principibus prodest, quam æqualitatis ostentatio. Nam cum potentia suapte natura odiosa sit, per moderationem maxime omnium euadit amabilis.

INSTITVTIO. CAP. XXIII. C

SVNT qui calathum cum pullis Hirundineis in aliquot veterum monumentis obseruatum, hieroglyphicum institutionis esse contendant, argumentumq; eiusmodi ad Osiridis & Cereris beneficia in mortales collata, referant: quod scilicet, ab iis & viuendi leges, & agri colendi præcepta recepimus, & æquo cum reliquis iure vitã degere didicerimus. Legifera enim Ceres est Poetis, de qua plura alibi. Et apud Diodorum sacris Ægyptiorum literis, Osiris Iupiter, iustus, pater, dux, & consultor omnium habetur, quæ siue ad institutionem, siue ad æquitatem accommodes, omnia quadrabunt.

ARCHITECTVRA. CAP. XXIV.

Hirundinũ in nidis construẽdis industria. Iisdem pene verbis Plin. li. 10. c. 33. Indidem ex Plinio.

STVDIOSVM ædificationis hominem, quiq; ampla ædificia, vel etiam oppida cõdiderit, per Hirundinem, quæ nidum astruat, intelligi nonnulli volunt: ab Hirundinibus enim aggeres fluminibus opponere, muros construere, domos cæmentitias ędificare dedicisse nos, qui de architectura scripserunt, authores optimi tradidere. Operæpretium vero est spectare alitis artem, & ingenium. Cum nidum luto construit, stramento roborat ad lutariæ paleationis normam: ac si quando euenerit, vt luti copia non suppeditetur, ipsa se totam aqua madefacit, mox volutat in puluere omnibus pennis, lutum ita contrahens, ne omnino illi materia desit ad fabricandum. Manifestum autem industrię huius argumentum in Heracleotico Ægypti ostio præstant vsque adeo tenellæ auiculæ, molem continuatione nidorum ita vaganti Nilo inexpugnabilem opponentes stadii vnius spatio, vt id humano opere perfici vix posse credatur: vnde mortalium primi, qui casulas ædificare cœperunt, exemplar non tantum ad ædes, verum etiam ad aggeres & munitiones construendas acceperunt. D

PATRIMONIVM. CAP. XXV.

HÆREDITARIVM patrimonium ex asse filiis relictum, per nidum Hirundineum apud sacerdotes Ægyptios significare tradit Horus, hieroglyphico inde desumpto, quod ab auium nulla nidus

A nidus tanto labore, tanto studio, tam diuturnus, & posteris quoq; vsui futurus ædificetur: nam si parentes intereant, eam adeunt hæreditatem filij, vel eam artem à parẽtibus edocti, vnde sibi necessaria comparare possint, norunt. Agnoscit hoc Basilius, vbi ait: *Nemo paupertatem deploret suam, neq; is de sua vita desperet, actumque iam esse de ipsa putet, cui nihil est de patrimonio relictum: non enim desunt artes & industriæ, quibus si nos exercere voluerimus, neque Hirundinibus deteriores esse, vitam commodè agere valeamus.* *In Hexam.* Huius vero hieroglyphici argumentum ex eo desumptum scribit Horus, quod vti superius dictum, Hirundo vsque adeo filiorum commodis studet, vt vel peritura, dum aqua perfusa, & puluere volutata capturæ periculum adit euidentissimum, nihilo secius sedem filijs paratura, opus perficere conatur.

IMPLORATIO AVXILII. CAP. XXVI.

INVENIAS apud Xenophontem (quisquis ille fuerit) eo libello, qui titulo De æquiuocis circumfertur, per aues has in nido ore patente pictas, populos auxilium implorantes hieroglyphicè significari: nidus enim patriam, os vero adapertum clamorem, & implorationem ostendit. Hic illud in
B Ezechiæ Cantico: *Sicut pullus Hirundinis, sic clamabo.* *Esaia 38.* Vnde admodum erudite Plautus Hirundines obijcit in somnium Demonæ, quas Simia solicitabat, qui sit filium statim penes lares suos in phano Veneris opem implorantem, inuenturus: illa enim, Hirundinum more, quodammodo transfretauerat, & ad consuetas sibi sedes, domum quidem paternam, delata erat.

AMICVS INVTILIS. CAP. XXVII.

APVD aliquos Hirundinem pro amico poni, tum inutili, tum ingrato & perdifficili, comperias: *Hirundo nõ cicuratur.* quippe qui moribus nostris, & familiaris vitæ rationi difficulter assuescat. Hirundo siquidẽ nostro magis quam vlla alia volucris contubernio freta, diu nobiscum versata, nostra omnium maxime familiaris atque domestica, nullam tamen nobis vtilitatem affert, numquam mansuescit cicuraturve. Proinde verno, hoc est, tranquillo aduentante tempore, nos inuisit, & quasi in officio futura
C præsto est: hyeme vero, hoc est, turbido cœlo instante, aduersaque fortuna ingruente profugit: qua similitudine vtitur ad infidam amicitiam notandam, author Rhetoricorum ad Herennium. Eaque de causa Pythagoras eas à tectis ablegauit: id scilicet innuere volens, huiusmodi notæ homines euitandos, ac nullo pacto consuetudinem & amicitiam cum illis ineundam esse. Id quod & Plutarchus Symposiacõn octaua decade latius explicauit, quæ, ne tam multa congeramus, breuitatis causa prætermimus.

VERNVM TEMPVS. CAP. XXVIII.

ILLVD vero nulli non innotuit, Hirundines plures cõuolantes à mari verni temporis indicium esse, cum vulgatum sit adagium: *Vnam tantum Hirundinem ver non facere.* *Ex Aristotele in Ethicis.* Accedit huc Ciceronianum scomma in C. Verrem, vbi dicit: *Satísne vobis magnam pecuniam Venerius homo, qui è Chelidonis sinu in prouinciam profectus est, Veneris nomine quæsisse videtur?* *Scomma in C. Verrem.* Alludit, inquit Asconius, ad nomen, quod Hirundo, quam Chelidona Græci vocant, Veris, id est, temporis verni sit amica: illa enim adulto semper vere præsto est, totamque apud nos æstatem agit. Atque hoc illud est quod Horatius ait: *Cum Zephyris*
D *& Hirundine prima.* Et apud Aristophanẽ, Equitibus, παῖδες οὐχ' ὁρᾶτ' ὥρα, νέα χελιδών. Apud Athenæum legas Rhodijs præcipuum fuisse morem sub tempus vernum Hirundinem inuitare, idq; χελιδονίζειν dicebant. Apud Aristophanem Hirundo chlænam vendere, theristrum emere suadet: præteriisse quippe hiemem admonuit, adesse vero æstatem.

GARRVLITAS. CAP. XXIX.

CÆTERVM D. Hieronymus & Cyrillus cum Aristotele cõsentientes, per præceptum illud Pythagoricum, ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, abstinendum à cõmercio garrulorum & susurronum intelligunt, quam quidem sententiam corroborat Alexandri historia, quem cum quiescẽtem Hirun-

do quædam magno garritu supra Regis caput importune volitans interturbaret, Aristander Thelmiseus pro domesticis accipiendum, qui Alexandro insidias pararent, interpretatus est, quas tamen facilè deprehenderet, idque garritum indicare, quod euentus postmodum comprobauit, Alexandri Æropi, quem ex amicorum numero Thessalis equitibus præfecerat, consilio patefacto. Sane κωτίλα ἡ χελιδὼν Hesiodo, propter garrulitatem, vnde Poëta is κωτίλον formauit. κωτίλειν enim garrire est, eoque cognomento ales hæc apud Anacreontem & Simonidem appellatur. Et Aristophanes, Ranis, Musæa Hirundinum vocat nugationem nihili, & quæ folijs leuior sit. Sunt qui super hoc D. Hieronymum impugnent: sed ij fabulose potius, rhetoriceq; lasciuiunt, quam quicquam sani afferant, præter ea quæ desumunt ex Plutarcho. Nos ex Nicostrato garrulitatem hanc notatam his iambis afferemus: A

Theognis apud Athenæum lib. 8. *Hirundines ne habeas sub eodem tecto.* *Garrula hirundo.* Ἐπηφοχλίδες.

Εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν,
ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
ἐλέγοντο ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ.
Loqui si indesinenter, multaque & velociter, B
Prudentiam indicaret, vtique Hirundines
Fortasse quam nos sapere dicantur magis.

LVCTVS ET QVERIMONIA. CAP. XXX.

ALII Pythagoricum idem symbolum interpretantes referunt ad tragœdiam, quæsi triste omen, lugubreque argumentum secum afferat Hirundo, quæ, vt apud Ioannem Grammaticum in Hesiodi Commētarijs legimus, cum prius Philomela Pandionis filia esset, nunc Hirundo auis, τηρεὺς, φησὶ, μὲ ἐβιάζετο. *Tereus, inquit, mihi vim intulit.* Nam quod nonnulli tradiderunt Philomelam in Lusciniam abiisse, idem author Procnæ, non Philomelæ, id obtigisse dicit: καὶ πρόκνη ἀηδὼν γενομένη τὸν ἴτυν ὀδύρεται. *Et Pocne in Lusciniam commutata Ityn deplorat.* Idem apud Ouidium habemus.

Sola virum non vlta prius mœstissima mater,
Concinit Ismarium Daulias ales Ityn.

Ita & Horatius Flaccus de Procne loquens, quamuis non expresso nomine, Lusciniæ tamen similem dicit: C

Carm. li. 4. Od. 12.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix auis, & cecropiæ domus
Æternum opprobrium; quod malè barbaras
Regum est vlta libidines.

Et Catullus eodem modo:

Qualia sub densis ramorum concinit vmbris
Daulias absumpti fata gemens Ityli.

Sentit idem doctissimus Probus in Bucolicis. Sed hinc alia oboritur quæstio, quoniam super eadem Hirundine dixerit Hesiodus:

Τὸν δὲ μετ' ὀρθρογόη πανδιονὶς ὦρτο χελιδών.
Quem mane gemens Pandionis excit Hirundo.

Ὀρθρογόη exponunt interpretes, clamosa, non autem diluculo flens: cum Hirundo tota clamitet die: non autem mane tantum, aut vesperi, veluti facit luscinia. Sed hic quoque quantum pertinet ad cantus querimoniam & fletum, quæstionem mouet Proclus, Platonis nixus testimonio, nullam alitem dicens dolore affectam canere: quare quod Hesiodus de Hirundine ὀρθρογόη scripsit, is ὀρθροβόη legendum censet, quæ scilicet matutino clamet. Atqui nullo etiam teste scimus auem nullam afflictam canere. Sed enim, haudquaquam leuiter, sed ex arte Poëta dixit Hirundinis loquacitatem lamentationem esse, fabulæ ratione habita, quæ de Pandionis filia fertur, cuius lamentationem paulo ante ex Ioanne Grammatico retulimus. Sed quonam modo Proclus lugere negat Hirundinem, cum eam Pandionis filiam agnoscat? quoue modo ὀρθροβόη scribendum contendit, cum non matutino tantum, sed toto vociferetur die, diluculo vero haudquaquam magis? Sed vt ad D

Terei fabula.

Platonis

A Platonis sententiam conuertamur: ille nimirum, de auibus, quatenus aues sunt, afflictas eas non canere dixit: qui vero flebile quid Pandionis filijs attribuunt, ad eam, quæ de ijs fabula vulgata est, respiciunt. Verum operæpretium est fabulam, quemadmodum apud Sophoclem digesta est, poëmate de Tereo, subtexere. Pandiona quidem, ait is, Atheniensem filias habuisse Procnen & Philomelam, quarum Procnen Tereo Thraci in matrimonium collocarit, qui Ityn ex ea filium suscepit. Aliquo vero post tempore accidit, vt Tereus Athenas repetierit, Philomelam ad Procnen vxorem deducturus in Thraciam, quam in Daulide Bœotiæ deflorauit, linguamq; eius abscidit, ne quid ad sororem deferre posset. Cum vero hæc in Thraciam appulisset, historiam vt acta fuerat, acu pingit, remque ita omnem manifestat. Procne re cognita Ityn filium discerpit, patrique Tereo epulandum apponit. Hic vero vbi se filium absumpsisse cognouit, eas erat districto iam gladio interfecturus, quas Dij miserti, vt aiunt, in aues transmutarunt, & Procne quidem Luscinia facta, Ityn absumptum lamentatur, Philomela Hirundo, Terreus mihi vim intulit, assiduè clamat. Ille vero in vpupam mutatus, πȣ πȣ gemens dicere videtur. Hæ cum filium meum discerpsissent, eum mihi in epulas apposuerunt. B Quare Proclus veniam antiquissimo Poëtæ dare potest, qui sorores infelicissimas, etiam aues factas, sortem quamque suam, quasi permanente præteritæ calamitatis memoria, ita lamentari confinxerit.

Ouidius li. 6. Meta. & Maro in Sileno.

Alij, per nuncios siue sanguine scriptum ad sororẽ misit.

Itys conuersus est in Phasianũ, Strabo li. 9.

PEREGRINATIO. Cap. XXXI.

IN coniecturis alioqui, habere se Hirundinis caput imaginari, peregrinationem significat: id enim earum auium præcipuè proprium, vtpote, quæ neq; quidem apud parentes degere soleant. Hinc Hirundo quæ in Pyrrhi tabernaculo nidum posuit, rerum quas peregrè instituerat, irritum euentum ostendit. Indicauit id ipsum Cyro, quæ in tectis eius nidificauit. Quamuis Dionysio priori arcem relinquenti, cum ibi nidularentur, reditum portendêre.

RESIPISCENTIA. Cap. XXXII.

C SVNT qui resipiscentiam per Hirundinem acu transfossam oculos indicent: ea si quidem, si vulneratis oculis obcæcata fuerit, oculos tamen & lucem recuperare fertur. Cuius rei causam commentantur, imperfectionem quamdam qua prædita sit, natura quippe nondum vires omnes subministrante: in pullis enim tantum hoc euenire: quare si punctulæ si eorum oculi fuerint, superesse vigorem adhuc luminis, quem natura ipsa subministrat. Lumen autem pro sapientia & cognitione poni, perinde ac pro imperitia & insipientia tenebras, vnicuique manifestum crediderim. Tertullianus abdit, vti eam ad hoc chelidoniæ suæ beneficio, cuius scilicet herbæ succo pullorum oculos oblinat, atque ita visum restituat. Ne tamen nullus sit nobis ex Hirundine vsus, Cecinam Volaterranum equestris ordinis virum, legimus comprehensas Hirudines in vrbe, secum in expeditionibus afferre solitum, quas postmodum victoriæ nuncias amicis mittebat in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Vt minus iam illud admiremur, quod à Fab. Pictore traditum aiunt, cum obsideretur præsidium Romanum à Iugurthinis, Hirundinem ablatam à pullis ad se mox cum epistola rediisse, vt lino ad pedes eius alligato, nobis significaret, quoto die adueniente auxilio, eruptio fieri deberet.

Hinc chelidoniã herbam ab his inuentam tradunt, Matthiol. in Dioscor. lib. 2. c. 49. Plin. li. 10. cap. 33.

Vsus ex Hirundine, quis.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XXIII.

A

DE IIS QVÆ PER OLOREM, LVSCINIAM, PSITTACVM, ET ALIAS ALIQVOT AVES SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ANGELVM COLOTIVM BASSVM.

B

OPTIME quidem, doctißime Coloti, vt totius es antiquitatis studiosißimus, bonarumque disciplinarum egregiè peritus, mecum sæpe de non contemnendis veterum scriptorum inuentis, quocumque scripta fuerint argumento disseruisti, etiam si non vsquequaque eorum enitescat eloquentia: quæque ex diuturna & varia tam Græcorum quam Latinorum lectione, & eorum etiam qui remotiora quædam literis mandauère, de prodigiis, de somniis, de sacrificiis, deque multis antiquorum ritibus, & institutis collegeras, mecum communicasti, quæ licet ex vsu iam recesserint, delectant tamen, & veterum scripta reddunt ad intelligendum faciliora. Præcipuè verò ea mihi placuère, quæ de ponderibus & mensuris comperisti, quæ paucißimi hactenus perspexere, licet idem saxum voluere plerique ætate nostra conati sint. Hæc, inquam, mecum ingenuè conferre, meaque vicißim, qualiacumque essent, auscultare dignatus es. Quia vero videbas cogitationes meas ad materiam hodie, dicere possumus, intactam, vel parcißimè à nonnullis traditam, intentas esse, ad Ægyptiorum scilicet hieroglyphica studiosius anhelare, longamque istiusmodi rei seriem iam instructam, non tamen absolutam, quam tamen, quanta poteram festinatione vrgebam, vt quod angustia temporis inuidebat, industria & vigilantia suppleret: subinnuere visus es mihi, cupere te quamplurimum, C *quæ super Olore conscripsissem inspicere: nimirum enim quo senio tuo tam iucundo, tam facili, tam vrbano atque festiuo conueniebat, poposcisti. Quare ego tuo huiusmodi studio delectationeque perspecta, nihil contatus Olorem ad te misi: poëticam quippe alitem optimo Poëtæ, cantatricem in senectute sua, suauißimam seni lepidißimo, qui ætatem iam grandiorem pari cum Cygnis harmonia traducit, Sophocleamque secutus diligentiam, Musas cursu numquam intermisso prosequi perseuerat. Subsecutæ autem sunt Olorem aliæ quoque eiusdem ingenij volucres, Luscinia, Psittacus quinetiam nonnullæ earum æmulæ, sed præraucitate sua mimæ illarum potius, quam cantatrices, Pica, Larus, Miluius, Gryphus, & Coruus demum. His omnibus necesse est caueam pares vnicuique suam, quia tua indigent saginatione: quæ quidem tibi haudquaquam grauis futura est, viro eorum, quibus alites meæ pasci queant, opulentißimo. Sed vt iocari desinamus, tu vale, & quantulumcumque id est quod exhibere potuimus, boni, vti solitus es, consulito: quod enim ab amicißimo profectum est, id & ames, & charum habeas necesse est.*

D

SENEX MVSICVS. CAP. I.

Hinc illud κύκνειον ᾆσμα: Cygnea cantio. Æliano de nat. Anim.

ÆGYPTII Sacerdote senem Musicæ studiosum per hieroglyphicam Cygni effigiem significare consueuerunt quippe quem omnes eo suauius modulari ferunt, quo magis in senium vergit. Musicæ vero illi symbolo (vt hoc obiter interpretemur) compositissimos mores intelligebant, veluti in senibus mores ipsos compositiores, & sibi maximè consonos esse par est: de ijs loquor, qui Colotio similes, sanctius instituti, vitam integerrimam, & à turpitudinibus alienam peregere. Socrates porro apud Platonem, Cygnos tum magis dulciusque canere affirmat, cum se breui præsentiunt

A tiunt morituros, quasi lætantes Deo gratias agere videatur, quod ad eum, cuius ministri sunt, migrationem parent. Addit, homines quosdam, cum ipsi mortem expauescant, Cygnos quoque falso criminari, cantusque huiusmodi dicere doloris argumentum esse, quem ex aduentante morte conceperint. Sed enim, haudquaquam animaduertunt, in omni volatilium genere nullam esse auem, quæ vel in esuritione, vel in rigore, aut alio quopiam incōmodo, quo se affectā sentiat, emoduletur, cantilletve: non Lusciniam quidem ipsam, non Hirundinem, non Epopem, quarum cantum, & luctum & querimoniam esse fabulantur. Sibi vero videri neque quidem aues has, neq; Cygnos præ dolore canere, sed quia Phœbo sacræ sunt, eaq; lætitia concitatę, forsan & diuinatione præditæ, alterius vitæ bona præsagiunt. Hinc M. Tullius Tusculanis quæstionibus *Cygnos,* ait *non sine causa Apollini dedicatos esse, sed quod ab eo diuinationem habere videantur: quia prauidentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur.* Omnino autem quod de morte narratur, falsis aliquot experimentis cōpertum est, tametsi Lucretius Poëta peruulgatā tangit opinionem, cū eos nece detortos, ac anxiè cruciatos, liquidam lugubri voce querelam attollere ait ex vallibus Heliconis. In quo illud etiam animaduertendum, ad B hoc & alios respexisse, cum Poëtas Cygni symbolo nuncuparunt.

Quo tēpore cantat Cygnus potissimum.

Vnde Lucianus in Cygno, eos assessores Phœbi vocat. Ἔποψ Græcè, Latinè vpupa.

Cicero Tuscul. lib. 1.

POETA. CAP. II.

NAM veluti Cygni senio confecti argutioribus, ob gutturis exilitatem organis affectis suauiorem simul & vocaliorem emittunt vocem, ita etiam boni Poëtæ, quo per ætatem magis profecerūt, scribere itidem solent elegantius & sapientius. Sic Oedipus Coloneus opus ea conscribens ætate, qua propter senium author desipere videbatur, à filio etiamnum rei familiaris malè curatæ actus insaniæ reus, omnium quæ anteà conscripserat operum cultissimum iudicatum est. Et Isocrates (vt Oratores etiam huc admittamus; nam & id dicendi genus musicum est, & certis constat numeris) Panathenaicam orationem, omnium quas antea scripsisset luculentissimam, post octogesimum vitæ annum elucubrauit. Sic Pontanus & Vraniam & Meteorica, Syncerus Actius poëmata pleraque, Aurelius Augurellus Chrysopœiam, & alij plerique ætate nostra bene literati viri eo suauius Cygneum hoc melos C emodulati sunt, quo magis visi consenescere. Sic tu Musas affectaris, quæ salis & leporis plurimum præ se ferunt; deniq; omnia quæ ad eruditionem spectant, non ignauiter peruestigas. An vero Platonem dissimulare poterimus, quem annum circiter octogesimum agentem scribendo vita functum aiunt? Vt fabulosum minimè videatur, quod Socratem perhibent per quietem existimasse nouellam se Cygni pullum inter genua tenere, qui plumis repentè sumptis euolauerit in sublime, ætheraque omnem suauissimo clangore compleuerit, postridieq; Platonem ab Aristone patre ei commendatum in institutionem: visoq; statim puero dixisse Socratem ferunt, eam esse auiculam, cuius imago nocte proxima sibi per somnum fuerat obuersata.

Senum opera elegantiora.

Auctor Diogenes Laer. li. 3. in Platonis vita.

MVNICIPIBVS INIVRIVS SVIS. CAP. III.

SED, vt etiam attingamus Poëtarum fabulas, Cygnum aiunt hominem municipibus suis iniurium hieroglyD phicè significare. Siquidem Olores in volucrum genere id habent peculiare, vt alter depascatur, atq; inter se morsus conuertant: vnde illum crediderim Pindaro *Inhospitalem* appellatum: id quod nescio qua æmulatione præstantiæ, in Poëtis præcipuè, & nunc esse, & fuisse semper exploratissimum est. Nam vt ipsi aiunt:

Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Adde quod, Melistus Euboicus auem hanc ita conuicijs plenam esse dicit, vt ea clamante, reliquæ aues quæ præsto sunt, conticescere cogantur.

Ideoque ab Hercule occisus.

ANIMI CANDOR. CAP. IV. A

Eruditiores viri, benigniores.

SED fuerint hæc improborum exempla: cum ego bene literatos viros eo benigniores candidioresque semper expertus sim, quo magis & ingenio & eruditione pollerent. Pontanum aiunt, omnium ingenia fouisse, de nullo vnquam etiam cum familiarissimis obloqui solitum. M. Antonium Sabellicum, quem ego per quinquennium audiui, tanto candore præditum agnoui, vt quia nulli vnquam detraheret, neminem carperet, neque manifestos quidem hostes incesseret, quos professionis initio, molestissimos inuidia homini comparauerat, & quod omnes alba, quod aiunt, linea notaret, non emuncti satis iudicij plerumq; retulerit notam. Talem fuisse Romæ Pomponium Lætum aiunt, qui licet à multis iniuria lacesseretur, numquam tamen ipse maledicendo calumnias propulsare curauerit. Talis apud nos Nicolaus Leonicus, talis tu, talis Iacobus Sadoletus, cuius nomen ætate nostra in Modestiæ appellationem abijt. Sunt itaq; Cygni, qui vere literati sunt, qui benigni, qui nulla syncerum animum macula labefactarunt. Nimirum enim candoris est indicium Cygnus, quem omnes insignem memorant albedinis epitheto, ne λευκότητα albitudinem, vt Plautus, dicam. Ita apud Ouidium: B

In epistola Didonis Æneæ, & Virgil. 3. Georg. Pascentem niueos Cygnos, ait. Vir. Ecgl. 7. Lib. de nat. animal.

Ad vada Mæandri concinit albus Olor.

Et, *candidior Cygnis*, apud Virgilium. Theocritus ea de causa θῆλυν κύκνον dixit, quod fœmineus color plurimum à candore commendari soleat. Albus autem esse à natiuitate Cygnos, ait Hellanicus.

GLORIÆ CALCAR. CAP. V.

IDEM vero Poëtæ hoc commune cum Cygnis habent, quod gloriæ studio trahuntur, fauorisq; & laudationis omnino sunt auidiusculi, C

Nec petitur sacris nisi tantum fama Poëtis.

Cygni quoq; tunc suauius canunt, cum Fauonius eos ad cantum visus fuerit inuitare: ζεφύρῳ γὰρ χαίρονται πρὸς τὴν ᾠδὴν ἐλαφρῷ καὶ εὐόδῳ, ait Philostratus Phaëthonte. Sed longè venustius & plenius id recenset, vbi palustria & aquatica loca verbis pingere conatur. Ælianus quoq; non canere eos ait, nisi flante Zephyro.

MVSICA. CAP. VI.

QVOD quidem ideo repetendum duxi, quia si quis Musicam ipsam aptissimè describere voluerit, non aliam libentius speciem imitabitur, quã quæ in hunc modum ab eo authore oculis subijcitur. Ex Oloribus vero qui vocaliores sunt, in ripæ margine, circulo quodam facto, sidunt, vbi argutum nescio quid certandi studio videntur emodulari. Cantilenæ vero signum videas puerulum alatum qui ventus Zephyrus est, is enim cantum Oloribus inspirat, & elargitur. Pingitur vero is delicatus, mollis, cuiusmodi est aura eius, quam libenter adeo captamus. Olorum vero plumæ identidem afflatu eo surriguntur, quippe quæ repercussu venti commouentur. D

Zephyri pictura.

APOLLO FIDICEN. CAP. VII.

APVD Card. Hippolytum Medicen, alumnum meum, signum ex marmore pulcherrimè ductum habemus, qui nimirum Apollo Fidicen est: læuam enim manum admouet ad lyræ iugum, ea

A Cygni dorso sustinetur, Cygnus ipse collo suauiter reflexo, rostroq; ad chordas verso, parem cum lyra videtur harmoniam emodulari. Dextera, Dei dextro innititur genu, eaq; plectrum continet: adiacet ibidem humi pharetra, vtpote signum, Deum ipsum non semper arcum tendere, sed aliquando tacentem Musam cithara suscitare. Et hæc quoq; faciunt ad Musicæ significatum. *Descriptio Apollinis fidicinis.*

ORPHEVS. Cap. VIII.

SANE Plato Ægyptiacæ doctrinæ nunquam immemor, cum felicem illam ciuitatem conderet, illic fermè ait Orpheum Calliopes filium, cum à mulieribus fœde discerptus excessisset è vita, homine, quod erat, derelicto, in Cygnum emigrasse mutata specie: vt, qui insignis Musicus fuerat, Musicam itidem perseuerãtius exerceret. Hinc locum mutuatus est Horatius noster, cum in Cygnum abire se scribit ad Mecœnatem:

Iamiam residunt cruribus asperæ *Carm. li. 2. Od. 20.*
Pelles, & album mutor in alitem
Supernè, nascunturque leues
Per digitos humerosque plumæ.

B Et cum piscium silentio vocalissimam opponeret harmoniam, ita de lyra canit: *Carm. li. 4. Od. 3.*

O mutis quoque piscibus
Donatura Cygni si libeat, sonum.

Platoni, ea super Orpheo scribenti adsentitur Æneas Philosophus, qui quidem vbi ex Chaldæorum, Ægyptiorum & Græcorum opinione defunctorum animas euocari posse docet, Orphea Cygni specie euocandum ait. Quod si quis Homerum euocare voluerit, oportere eum Lusciniæ formam indutum apparere: de qua paulo post.

NAVIGATIO SECVNDA. Cap. IX.

CVM vero Cygni & aquis & Fauonio plurimum gaudeant, in ὀρνιθογονίᾳ solis nautis veluti Aquila tempestati, Columbæ Regibus dedicantur. Hinc illud apud Virgilium: *Æneid. li. 1.*

Ni frustra augurium vani docuêre parentes,
Aspice bissenos lætantes agmine Cygnos,
Æthereæ quos lapsa plaga Iouis ales aperto
C *Turbabat cœlo, nunc terras ordine longo*
Aut capere aut captas iam despectare videntur:
Vt reduces illi ludunt stridentibus alis,
Et cœtu cinxêre polum, cantusque dedêre:
Haud aliter puppesq́ tuæ, pubesq́ tuorum,
Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.

DE LVSCINIA. Cap. X.

VELVTI post Orphea, ex antiquorum traditione, merito succedit Homerus, ita post Cygnum Luscinia locum tenet: quando, vt paulo ante dicebamus, Cygnus Orphei, Luscinia Homeri simulacrum est.

MVSICA. Cap. XI.

NON immerito autem Musicam, atque omnibus eam numeris absolutam, per alitis huius hieroglyphicum significari tradiderunt: siue multiplicem vocis varietatem, siue delectabilem suauitatem, siue pertinacem in ea continuationem admiremur, vt vna deniq; perfecta Musicæ scientia D sonum moduletur, quem nunc continuo spiritu in longum trahat, nunc inflexo variet, nunc conciso distinguat, intorto copulet, promittat, reuocet, & ex inopinato infuscet. Quod cum secũ ipsa murmurat, quam plena, quam grauis, quam acuta, quã crebra, quam extenta modulatio? atq; vbi visum est, vt sonus ipse vibrãs, vt summus, vt medius, vt imus exauditur? omniaq; tam paruulis in faucibus quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, quibus Musicæ leporibus enarrandis, cum Luscinia Plinius ipse contẽdere videtur. Vt iam Luscinias taceamus Græco & Latino sermone dociles, Druso & Britannico Claudij filijs, fuisse. Huic autem aui tam genuina, tam voluptaria est modulatio, vt, si Aristoteli credendum est, obseruatum sit eam pullos erudire: quod si procul à matribus alantur, non ita suauiter, neq; ita perite canant: id quod tamen nõ mercedis neque gloriæ spe faciunt, quæ duo mortalibus ad augendam industriam calcaria potissimum adhibentur, sed vnius dele- *Cur Musicæ hieroglyphicum luscinia.* *Plinius lib. 10. cap. 29. hæc omnia.*

ctationis gratia qua sese oblectant. Quod si qua vnquam auis fuit, ex cuius cantilenis homines Musicam excogitauerint, vt Chamæleon Ponticus arbitratur, nimirum Luscinia est, quam habuisse magistram neminem pudere debeat, dummodo vim in hac re alitis non ignauiter assequatur. A

GERMINATIO. CAP. XII.

GERMINATIONIS tempus nonnull per Lusciniam indicant: propterea quod auis ea, cum primum sylua frondibus incipit opacare, diebus ac noctibus quindecim assiduè canat, lætitiam testata, quam ex verni temporis aduentu præsentit: ab eo vero tempore canit quidem, sed non assiduè.

LVCVBRATIONES. CAP. XIII.

Plin. ibidem.

In literarũ studijs mirificus concentus.

QVARE factum, vt qui eam vernis mensibus per totam ferè noctem dulci eo modulamine delectari obseruarunt, vigilantiam ex eius hieroglyphico, nocturnasque lucubrationes significari dixerint. Nam nisi literarum studijs summa inesset delectatio, mirificusque concentus, pro vniuscuiusque ingenij captu, haud facilè reperias, qui laboriosis vigilijs temerè velit insenescere, atque assidua mentis agitatione consumi. B Cui quidem sententiæ fauet, quod Hesiodus ea similitudine, quam de Luscinia ab accipitre in altum rapta, miserabiliterque conquerente, posuit. Per Lusciniam, vt interpretes addunt, Poëtam causa modulationis intelligi, semetipsum scilicet, qui fuerat à iudicibus vexatus: per Accipitrem vero iudices, ob rapacitatem, qui Persæ fratris largitionibus corrupti iniq; iudicauerant.

DE PSITTACO. CAP. XIV.

PSITTACVM apud Ægyptios, de quibus aliquid habuerim, non inueni: sed authores, nationesque reliquæ, auem in humani sermonis imitatione omnium maximè admirabilem, indictam minimè reliquêre.

ELOQVENTIA. CAP. XV. C

Hinc ψάφωνος ὄρνιθες, Psaphonis aues. Auctor Apostolus in collectaneis.

PER eius enim effigiem eloquentem hominem, qualem se negat Tullius reperisse, significabant, cum nullum ex animalibus rationis expertibus articulatius humanas explicet voces, id quod ideo præstat, quod linguam habeat latiorem, carnosioremque, & humanæ propemodum similem: nam quæ angustam habent, literas proferre non possunt. Atque hanc verisimile est inter eas, quas Psaphon Libycus enutriuit & instituit, principatum obtinuisse: ille enim, cum alioquin vir esset perditissimus, & omni scelerum obscœnitate contaminatus, viam excogitauit, qua non modo se purgaret infamia, sed diuinos etiam honores post mortem assequeretur. Aues enim magno numero in seductum penetrale clausit, quas cicuratus, nemine conscio, docuit canere, μέγας θεὸς ψάφων, *magnus Deus Psaphon*: mandauitque moriens, vt penetrale illud nulla interposita mora disiectis fenestris patefieret: atq; ita prouolantibus per vrbem totam, totumq; agrum auibus, & *magnus Deus Psaphon*, vbiq; Grecè concinentibus, factum, vt sit creditus Deus, & templa sacraq; illi fuerint instituta. D

DE PICA. CAP. XVI.

Ideoque à Galeno inepta imitatione sirenis taxatur li. 2. de differ. pulsuum.

EST & Picæ docilitas ad humana verba, sed quoniam nõ ita liquide nec concinne loquitur vt Psittacus, & quadam omnino raucitate sermonem obfuscat, præfractoque sono syllabas enunciat, estq; memoria minimè tenaci, vt nisi quæ didicit frequentius replicari audierit, facilè obliuiscatur, ideo non meruit, vt Psittacus, eloquentiæ titulum sibi vendicare.

GARRV-

A GARRVLITAS. Cap. XVII.

SED pro garrulæ potius loquacitatis hieroglyphico posita est: quod & in rudis plebeculæ ore quotidie versatur, garrulos Picæ cognomento vocitātis: ea enim & loquacitate plurima, & assidua vocum mutatione insignis est: vtpote quæ diebus fere singulis diuersam emittit vocem. Cuius quidem garrulitatis ergo Baccho dedicatur, vt Plutarchus affirmat: dicacitate enim plurimum ebrii valent, *& arcanum demens detegit ebrietas*. atque, vt apud Horatium est,

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Sedenim super hoc plurima apud Platonem in Legibus, vbi nullum tormētum ad veritatem eliciendam, vino efficacius adhiberi posse disserit. Mira sunt, quæ de Pica Plutarchus refert, quæ alioqui loquacissima, auditis Romæ buccinatoribus obstupefacta siluerit euestigio, tantoque ita silentio dies aliquot meditata, repēte, quasi expergefacta omnem eum buccinarum sonum, harmoniam, & numeros summa omnium admiratione reddiderit. In portentis quoque Pica sermonis significationem habet, vt ea, quæ Ezelino in Feltrinos mouenti facta obuiam, & in eius humeros delapsa, indicium fuit, B populum cui plurimum in loquendo studium, ad eius authoritatē se nullo negotio collaturum: pauloque post, anteaquam mœnibus appropinquaret, affuerunt ab ea vrbe legati, qui se duci dederunt, pacataque ad eius arbitrium omnia nunciarent. Nonnulli vero scribunt, huiusmodi Picam militari signo insedisse, quam manu captam, & in augurij omen acceptam, Tyrannus ipse expeditionibus omnibus serio contulerit.

Nat. Com. lib. 5. c. 12.
Cur Baccho Pica dicata.
Epistola ad Torquatū.
Idem Plin. lib. 14. c. 22.
Hinc illud Athenæi li. 2. οἶνος καὶ ἀλήθεια, vinum & veritas.

SIMVLATIO. Cap. XVIII.

EST & mendacij, siue simulationis hieroglyphicum Pica: vtpote, quæ anteriore parte candida sit, posteriore autem nigricet, amicum scilicet purum atq; syncerum affatu primo simulet, mox vel decipiat, vel eludat. De his Pythagoræ dictum aiunt, τῶν μελανούρων μὴ γεύεσθαι, *minime gustandum ex iis, quibus est nigra cauda:* non admittendos in amicitiam homines simulatores, & dissimulatores hypocritas. Quod vero facit ad mendacium, Tryphon Grammaticus ait, τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μελαίνεται, *mendacium quippe in extrema parte nigrescere.*

C

DE LARO. Cap. XIX.

ET quoniam à Musicis elegantibusque volucribus in clamosas incidimus & importunas, Larum quoque nescio quid obstrepentem audiamus.

EXPECTATIONE FRVSTRATVS. Cap. XX.

HOMINEM, de quo magna aliqua fuerit expectatio, quam tamen ignauiter sit frustratus, ostendere si vellent, Larum figurabat: illa siquidem clamore arguto admodum cum parturit vociferetur, partusq; edit plumosos vtiq; ac apprime pennatos, cæterum carne admodum exigua. Sunt qui hanc auem eandem cum Ceppho esse putent, prouerbio decepti quod circumfertur, λάρος κέπφος. Sedenim diuersam esse Larum alitem à Ceppho, inde mihi suspicio est: quod Laro longe aliud est ingenium, quam Ceppho sit. Cepphus enim ad cibum tenuia quæque sectatur, vt etiam marina sit spuma contentus, Larus vero inter voracissimas numeratur, omniuorumq; animal esse fertur, vnde sit à D veteribus Herculi dicatus, quem helluonem maximum fuisse prædicant. Neque temere Aristophanes, Nebulis, Cleonem rempub. omnem deuorantem, Laron vocarit. Præterea Hesychius Hierosolymitanus, Larum ait esse auem, quæ tam in mari quam in terra versetur, & vtriusq; partis cibo quem plurimum & vndecumq; perquisitum deuoret, enutriatur: perq; eam, piorum mensis Leuitico prohibitam, eos à Theologis accipi, qui circumcisionem simul venerantur, & baptismum minus aspernabantur: de quo Paulus, ipso diuinarum institutionum primordio restitit in faciem Petro, licet ipse Timotheum, vtpote vno ex parentibus Iudæo genitum, circumdedisset. Eos demum homines alitis huius hieroglyphico indicari posse manifestum, qui vitam suæ libidinis arbitrio degendam instituere, modo Iudæorum rigorem in Diuinis literis æstimantes, modo in iis tantum, quæ ad voluptatem suam faciunt, excusso legis iugo, omnia sibi licentius permittentes, Christianumq; dogma in eo tantum

Hinc illud, Promittūt montes pro nugis, & Larus, & mōs.

tum sectantes quod de summi Dei clementia, plus quam audere debeant, sibi pollicentur: mox perfractis vtriusque agonis carceribus, effusissime cursu in Mahumetanam, aut si quid hoc perditius, libertatem, & vitiorum omnium campum effunduntur. Quod vero ad Lari vocabulum pertinet, cum adolescens adhuc essem, Luciani opusculum *De iis qui mercede conducti aliena quadra degunt*, vt ea ferebat ętas, Latinum feci. In eo locus est, ὅτι χείρη τῇ ἄγρᾳ, εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον περιχανὼν τὸ δέλεαρ. Illud, καθάπερ ὁ λαρος, *veluti Gauia* feceram, secutus Gazam, qui Laron Gauiam reddit ex Eucherio, qui vbi de Laro mentio est in Pentateucho, eum Gauiam esse dicit. Et ita reliqui vulgatis Luciani codicibus, in quibus λάρος habetur, decepti, modo Gauiam, modo Mergum traduxere. Ita & ego, cum alia non extaret lectio, quam præ manibus habebam profitebar: sed posteaquam Romæ in vetustum Palatinæ bibliothecæ codicem incidi, reperi loco hoc, καθάπερ ὁ λάβραξ lectione longe castiore scriptum esse. Piscis hic est edacissimus, quem Lupum Latini vocant. De pisce autem & hami esca eo Luciani loco agitur, non de alitibus. Sed vt ad Larum nostrum reuertamur, versus Homeri est τῷ ἐν τῆς ὀδυσσείας, A

De Lari vocabulo.

Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. B

vbi Mercurii ornatus omnis scribitur: quem locum Maro Æneid. quarto totum sibi desumpsit. Vbi vero de mutatione in hanc alitem agendum est, ita eloquitur:

— Hic toto præceps se corpore in vndas
Misit, aui similis quæ circum littora, circum
Piscosos scopulos humilis volat, æquora iuxta.

Georg. li. 1. Hic Seruius: *Incongruum, inquit, heroico credidit carmini, si Mergum diceret*, vt alibi Ciconiam per periphrasin posuit:

Candida venit auis longis inuisa colubris.

DE CEPPHO. CAP. XXI.

SED quoniam & Cepphus ipse suam habet significationem, quem is in hieroglyphicis locum teneat, videamus.

FATVVS. CAP. XXII. C

Ab Erasmo Chil. 2. cen. 2. prouerb. 33.

CEPPHVS vbique hieroglyphicũ est fatuitatis & stuporis, quo animal id egregie laborat. Ferunt siquidem eum spuma marina victitare, cuius rei non ignari piscatores, spumas è littore collectas eminus proiectant, ita volucres ad escam allectantes: mox cominus, inde etiam manu porrigentes, facillimo eas negotio capiunt. Theodorus hanc Fulicam interpretari videtur, ea, vt arbitror, ratione adductus, quod Arati carmina quædam Virgilius ad verbum fere in Georgicis expresserit, atque vbi ille κέπφον, hic Fulicam posuerit, Arati carmina ita habent:

Georg. lib. 1.

Καὶ πότε καὶ κέπφοι, ὁπότ' εὔδιοι πετέωνται.
Ἀντία μελλόντων ἀνέμων εἰλιδὰ φέρονται
Πολλάκι δ' ἀγριάδες νῆσσαι, ἢ εἰν ἁλὶ δῖναι
Αἴθυιαι χερσαῖα τινάσσωνται πτερύγεσσιν.

Virgilius ita reddidit:

Cum medio celeres volitant ex æquore Mergi,
Clamoremq; ferunt ad littora, cumque marinæ
In sicco ludunt Fulicæ.

Prouerbiũ. quod vero vna iungantur λάρος κέπφος in adagiis, geminatum esse opprobrium dixerim, vt, *lapis caudex*, apud Terentium: & quod ad Mergum & Fulicam nostros facit, *scortatores, nebulones*, & alia huiusmodi apud Horatium. D

DE GRYPHE. CAP. XXIII.

EXIGERE videtur rerum series, vt qui ab olore Phœbea exorsi sumus, Gryphes identidem Apollineos subiungamus: tametsi quid hi sibi vellent, nunquam compererim apud Ægyptiorũ hieroglyphicorum interpretes. Ægyptiũ tamen esse commentum Bembæa ostendit tabula, in qua Gryphes multis variisq; formis cælati, & ea etiam quam fabulantur effigie conspiciuntur; passimq; in terra Græcia, & Italia vniuersa, quaq; Romanum olim Imperium extendebatur, in mysticæ huius Philosophiæ vsum figurari.

A

APOLLO. Cap. XXIV.

HI siquidem auritum animalis genus, qui capita habent Aquilæ, cætera Leonis, vt pleriq; tradidere: & vt in ahenea Bembi mensa cernitur, cum alis ingẽtis admodum magnitudinis, Apollinem indicabant, veteresque eos Apollineo currui succedere finxerunt, Gryphenenumq; Phœbum hac de causa vocitatum à nonnullis manifestum est, quod ita tangit Claudianus:

At si Phœbus adest, & frænis Grypha iugalem
Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe.

Et in Gallieni numis Gryphes cusos inspicias, cum inscriptione, APOLLINI CONS. AVG. Duo vero animalia in suo quæque genere reliquis imperantia complectuntur, veluti Sol reliquis in cœlo micantibus ignibus imperitare, & luminis sui magnitudine vbertateq; reliquos omnes alere, & illustrare videtur: merito itaq; sacris profanisq; rebus omnibus, aris, sepulchris, vrnis, templis, publicis, priuatisque ædibus custodes passim adhibiti. Sunt tamen qui Gryphis figurã, non vt vulgo creditur, Leonina inferioribus specie esse dicant, sed Equis haud absimilem: verum quæ capita cum incuruis rostris Aquilarum more, sed ea aurita habeant: ita enim ab Aristæo Proconesio memoriæ super his B proditum tradit Pausanias. *Gallieni numisma.*

NASONES. Cap. XXV.

INVENIES aliquando Nasones (id enim nomen à nasi magnitudine est) Gryphos nuncupatos: quo quidem cognomento Syriæ Rex, Gryphus Cleopatræ filius appellatus est: fuit enim is visenda nasi magnitudine præditus. Sed quid ego vlterius de Gryphis commentari pergam, cum rerum scriptores dubitent an huius imaginis animal inueniatur? Capite enim nono supra quadragesimum libri decimi, Plinius sententiam attestatus suam, ait: *Pegasos Equino capite volucres, & Gryphas auritos aduncitate rostri, illos in Scythia, hos in Aethiopia, fabulosos reor.* Idem tamen quarto libri 33. cap. apud Scythas ait aurum à formicis aut Gryphibus erutum. Sed hoc ait ex vulgatæ historiæ opinione. Nam illud Virgilianum, *Iungentur iam Gryphes Equis*, nihil aliud sibi vult, quam euenturum, vt ea, quæ minime fieri possunt, protinus fiant: aeria quippe animalia cum terrestribus eidem iugo summittantur, quod natura minime patitur. Sed, bone Deus, quorsum Hydra multiceps? quorsum triceps Geryon? quorsum tribus compacta feris Chimæra? quorsum Sphinges, & monstra alia? nisi vt partium complexum C ostendant: veluti ex verbo & diuersis nominibus oratio constituitur. Quare qui simplicium significationes recte perceperit, facile ad mixtorum interpretationem accedet: quæ cum tibi, mi Coloti, cognitissima esse non ignorem, superuacuum duxi plura super his inculcare. *De Gryphe Plinii iudicium. Vir. Ecgl. 8.*

DE CORVO. Cap. XXVI.

FINEM eram his nugis facturus, qui mihi videbar plus nimio tibi obstrepuisse, cumq; coronidem ducere pararem, visus mihi sum crocitantem audire Coruum, quasi se quoque Phœbeam alitem venditaret, & in harum consortium admitti se quoque postularet. Non ineptum iudicaui, qui orsus essem à candidissima, desinerem in nigerrimam, à vocalissima in raucissimam, quod sciebam anthipathiam istiusmodi in naturę rebus considerandis suam habere voluptatem. Tu igitur, necesse est summittas auriculas, & quicquid crocitauerit, & quicquid contra aliarum auium morem fecerit, boni consulas.

D

FILIORVM EXHÆREDATOR. Cap. XXVII.

CORVI autem figura hieroglyphicum erat hominis, qui liberos suos exhæredaret, abdicaretve, aut domo quoquo eiiceret modo: aiunt enim eum pullos suos, simulac volandi potestatẽ assecuti fuerint, nido expellere, mox & regione tota interdicere, quod vsq; adeo sit amans solitudinis. Faciũt hoc & subaquilę, quarũ greges vsquã difficulter inuenias. Authores nostri, qui rerũ *Plin. lib. 10. c. 13. Coruus pullos suos non alit.*

natura-

naturalium historiam conquirunt, magna ex parte scribunt, Coruum pullos quidem parere, sed eos A non alere, mœstitia scilicet affectum, quod eos, simulac exclusi sunt, pennis candicantibus præditos aspiciat, ac perinde vix à se genitos arbitretur. Vtcumque, pro maxime laborantibus inopia, Psalmographus ait: *Et pullis Coruorum inuocantibus eum alimenta subministrat Deus.* Cum enim ita fuerint, tamquam adulterini à parentibus destituti, vel rore cœlitus distillante, vel minutissimis quibusdam animalibus, quæ nidos eos circumuolant, nutriuntur, in supremæ benignitatis summæque prouidentiæ diuini numinis argumentum. Eucherius hinc filios fideles doctrina cœlesti imbutos, ex infidelibus tamen parentibus genitos, indicari ex veterum Theologorum traditione commonuit.

Psalm.147.

IMBRES. CAP. XXVIII.

IN auguriis Coruus, perinde ac Cornix, de qua dictum alibi, imbrium significationem habet. Nicander ita de Coruo: κόραξ τ' ὀμβρήεα κρώζει, vbi ait interpres, ὅτι χειμῶνα δηλοῦσι οἱ κόρακες, καὶ φῦλα κολοιῶν ὕδατος ἀρχομένοιο διὸς πέρι σῆμ' ἐγένετο. Quem Virgilius secutus, de pluuiæ portentis ait: B

Georg.lib.1.

---Et è pastu decedens agmine magno
Coruorum increpit densis exercitus alis.

DISCORDIA MILITARIS. CAP. XXIX.

LONGE autem diuerso à Cornice significato Coruus accipitur: quippe cum ea, vt suo loco dictum, sit concordiæ signum, vt pleraq; Poetarum elogia indicio sunt; Corui contra, futuram quandoque inter collegas discordiam ostenderunt, Aquilam, quæ Augusti tentorio supersederat, duo numero insectantes, à qua & afflicti, & ad terram deiecti sunt, cum is ad Bononiam Triumuirorum copias traduxisset, Philippo rerum exitum, qualis inde subsecutus est, præsagiente. Fuerunt & Alexandro Babylona iter intendenti, infausti ominis signum, Corui sublimi volatu se mutuo incessentes, quorum afflicti quidam, ac pene discerpti, in illius conspectu ad terram decidere. C

Corui Aquilam insectantes.

EMANSOR. CAP. XXX.

ET quoniam in milites incidimus, est cur apud eos aliquantulum immoremur. Emansorem ex Coruo figurato significari, tam diuinæ quam profanæ literæ docuerũt: quippe eum qui officium suum deserat, veluti miles ignauus, qui ad constitutum diem adesse iussus, domi desederit. Secundo Fastorum habemus, Phœbum, cum Ioui sacrum facere instituisset, Coruum qui aquam de viuo fonte afferret, præmisisse, qui cum insedisset ficui quæ acerbos adhuc fructus habebat, tamdiu moratus est, quoad maturi fierent: inde pastus Anguem corripit, quem ad Apollinem defert, eum aduersarium caussatus moram iniecisse, ne aquam haurire potuerit, quem Phœbus cum mendacij redarguisset, Coruum inde damnauit, vt quamdiu ficus lacteus esset, aquam de nullo fonte biberet. Atqui D multis ante seculis Coruus, in Diuinis literis contumaciæ huiusmodi nota inustus est: præmissus ille siquidem ad Noe ipsa ex arca, vt pacatæne res essent exploraret, circa sordes desinentis diluuij desedit: quod quidem, vt Hierosolymitanus Hesychius philosophatur, signum fuit futuros homines, qui admissi ad sacra, sublimisque scientiæ mysteriis initiati, animo postmodum inconstanti, qui sub fuscarum pennarum veste delitescebat, præclara incœpta ignauiter frustraturi essent, institutionis probæ sanctæque consortia derelinquentes: vt inter Domini discipulos Iscariotis filius Iudas tam turpiter, quam flagitiose defecit à Domino. Sane Cyprianus ad Nouatianum, Coruum hunc emissum à Noe, neque reuersum, quod ad cadauerum pastum se conuerterit, hæreticos indicare ait, qui secedentes ab Ecclesia, ad meliora, ad membra quippe sua redire minime curant, sed cum immundo gre-

Hinc prouerb. Coruum missimus. Gilber. Cognatus, Cent.2. prouer. 161.

Coruus emissus à Noe, nec reuersus, hæretici.

A do grege perpetuis sordibus volutantur. Has volucres Abraham frumenta depascentes abegisse dicitur, vnde nomen meruit Abactoris: nimirum indicaturus futurum, vt is Assertoris, liberatorisque nomen assequeretur, qui prauorum hominum collegia summoueret, qui impios tolleret, qui de sacris literis, quæ animorum pastus sunt, male sentientes opprimeret. Ita Samson, vt Hieronymus quintis supra vigesimis castris Hebræorum ait, à fructibus suis aues abegit, Vulpes, quæ vineas exterminabant, in vincula compegit, interfectoque Leone illo rugiente, in eius mox cadaueris ore fauum mellis inuenit.

IGNOMINIOSA REPVLSA. Cap. XXXI.

PER hominem Coruis obiectum, destinatumve, aut quid aliud ita expositum, id hieroglyphico manifesto intelligimus, quod ignominiose repulsum fuerit, è conspectuque summotum. Et quoniam dæmone malo nihil magis abominabile, nihil contemptius, neque abiectius, Eucherius monet eum ipsum in Diuinis literis per Coruum intelligi, eo apud Salomonem loco: *Effodiant eum Corui de torrente*, atque hinc prouerbium apud Græcos Comicos vsitatissimum, ἐς κόρακας. Sed erudite atque
B copiose alij de prouerbio. In iisdem Diuinis literis Psalm. XXVI. legitur apud Græcos, μὴ ἀποσκορακίσῃς με, quod nonnulli ad huiusmodi prouerbium trahunt, verbumque ἀποσκορακίζομαι; Suidæ agnitum dicunt, eo ipso Dauidico citato versu: & ignominiosæ repulsæ mentione facta Latini simpliciter, *Ne repellas me*, redd.dere. Sedenim Euthymius innuit posse id verbi ex metaphora scoriæ desumi: nam scoria spurcitia illa est, in omni metallo, quæ tanquam fæx, nulli vtilis operi proijcitur, indeque fieri ἀποσκορακίζειν, contemnere, & nomen ἀποσκορακισμός, contemptus.

Prou. c. 30. Aristoph. in Nubibus, & in Plut. & Euripides in Hecuba.

RHETOR. Cap. XXXII.

SVMVNTVR etiam hieroglyphica de celebris alicuius viri nomine, veluti à Corace rhetore, qui post Hieronis obitum primus Rhetoricã Syracusis docuit: propter cuius celebritatem Metellus Diodorum rhetorem, quo Magistro vsus fuerat, iam defunctum honoraturus,
C Coruum lapideum eius sepulchro imposuit: quasi antiquissimo illi Coraci similem indicare vellet. Cæterum Cicero rem salse detorsit, cauillatus in Metellum, recte eum fecisse, propterea quod discipulum non dicere, sed volare docuisset, inconstantiam scilicet Metelli, qua male audiebat, eo scommate perstringens.

A quo, Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. Mali corui, malum ouum. Idem de Protagora & Euathlo. A.Gell. lib. 5. cap. 10. Diodori sepulcrum.

APOLLO. Cap. XXXIII.

Coruus Soli dicatus.

QVOD vero Coruus hieroglyphicum Apollinis haberetur, nonnulli ea de causa factum existimant, qua Caper Baccho, Sileno Asinus datur, & eadem ratione in antipharmacum alijs alia. Inauspicatissimum, aiunt, animal, auspicatissimo oraculorum authori meruit immolari. Sed-
D enim, aliud est hostia hac, vel illa Deo cuipiam facere, aliud specie sua Deum ipsum explicare: nam hoc modo dicimus animalium figuras esse huius, vel illius hieroglyphica, quorum figura posita Deus statim suus intelligatur. Igitur alij dicunt, propterea quod medijs æstiui temporis feruoribus, Solis beneficio fretus, pullos excludat suos, quod præter aliorum animalium naturam Coruo datum, peculiare aliquid sibi cum Sole intercedere significat. Inde legere est apud Petronium:

Si contra rerum naturæ munera notæ,
Coruus maturis frugibus oua refert.

Sedenim, cum Porphyrius dicat libro *De abstinentia carnium*, colorem nigrum Soli dedicatum: quod A eius calore humana etiam corpora fusciora nigrioraque reddantur, sitque Coruus inter aues maxime niger, manifesta est causa cur is Apollini sacer habeatur. Porro Brachmanæ colorem atrum in primis venerantur, propter Solem omnia denigrantem. Iam & Salomon non egregie nigram ostensurus Canticorum Cantico, *Crines*, ait, *eius vt abietes, nigri sicut Corui.* Auem autem eam Apollini prius familiarem fuisse, neq; non insigni candore præditam Apollinis mox indignatione, quod ad se dilectæ Coronidis crimen detulisset, in eam nigritiam demutatam fabularum scriptores, Hesiodum secuti, meminere. Sed Artemo Pindarum commendat, qui, in Pythijs, dissimulata quæ de Coruo fertur historia, Apollinem ipsum scripserit per se Ischyos & Coronidis furtum deprehendisse. Anaximander in Horoscopicis libris Apollini sacrum ideo Coruum facit, quod solus inter omnes aues vocum significationes, quas accurate admodum augures obseruarint, habeat. Addam & illud, nigrorem ita Coruo ingenitum esse, vt ad intingendum capillum, nihil eius ouo dicatur efficacius, & nisi inter tingendum ore oleum contineatur, dentes quoque ita nigros effici, vt mox vix possint elui.

SITIS. CAP. XXXIV. B

Hinc prouer. Coruus aquat. Ex Higynio, & Æliano l. 1. de nat. animal.

CORVVM superius siti damnatum ab Apolline dicebamus, ideoque hieroglyphicum esse incommodi eiusmodi, eaque de causa Nicandrum scripsisse, frequentiores eius alitis crocitatus venturæ pluuiæ indicium esse. Sedenim, Corui natura ipsa siticulosi sunt per sexagenos præcipue æstatis dies, quibus ventris profluuio laborant, vltroque potu abstinent, vt incommodo illi obuiam eant, aluumque sistant. Quare si consilium eius animalis pensitemus, Sobrietatem conuenientius quam sitim, hanc vocitabimus.

IMPOSTVRA. CAP. XXXV. C

NON possum loco hoc dissimulare, quam apte quispiam impostorem per Coruum ore saxum tenentem, & vrnam appositam, significarit. In Libya siquidem siticulosa admodum regione, viri aquam, quam de remotis admodum fontibus aut fluuijs attulerint, in fictilia vasa ad hoc comparata distribuunt: quæ alioquin ventre sunt admodum capaci, ore tantum patent quantum satis est ad gallinaceum ouum recipiendum, eaque minus obturata, ad captandum nocturni aeris beneficium, per summa domorum tecta disponunt. Corui rem intelligentes non data alterius aquæ copia eo conuolant, immissisque in vrnas capitibus humorem sorbillant, qui simulac deficere cœperit, lapillos conquirunt (quod Plutarchus se vidisse affirmat) quos afferentes in aquam subinde deijciunt, atque ita surgente in dies humore, siti consulunt suæ. Idem scribit de Cane, qui lapillos in amphoram oleariam conijciebat, donec oleo redundante lambere arbitrio posset suo. Dicet aliquis, Philosophum hinc, aut Geometram significari potius, quam sycophantam: quia rerum plenitudinem, mutuamq; corporum inter se repugnantiam, atque cessionem cognoscant, natura ipsa docente, & Coruus, & Canis, & qui maiora etiam de intellectu suo miracula profitentur: in hoc autem probe norunt necesse futurum, vt in corporum conflictu alterum alteri cedat: eam quippe intelligant rationem, qua coronæ illius sacoma deprehenderit Archimedes, quam Hieron Syracusarum rex faciundam locauerat, de quo late apud Vitruuium. Ego vero ipsa edoctus re, impostorem potius ostendi ex huiusmodi hieroglyphico dixerim. Fuit siquidem mihi Romæ famulus natione Gallus, patria, vt ipse aiebat, Virdunensis, Rolandinus ille, quem probe noueras Coloti, facetulum, & morionem non sane illepidum, & cum primis officij memorem sui, cuius opera vtebar plurimum in scribendo. Allatus ad me Venetijs fuerat vini Cretici cadus generosi admodum atque suauissimi. Iussi, vti mos est talia non credere famulis, diligentius asseruari, amicis aduenientibus, potius quam mihi vsui futurum, interdum tamen vnciatim minimum quid hauriebatur, intermouebat subinde famulus nectar (sic enim ipse

Idem & Plin. lib. 10. cap. 43.

D

A ipse vinum id appellitabat) facile, si parcere ita pergerem, in massam obdurari posse, atque etiam lapidescere. Putabam ergo de firmitate dici, quam vinum indies veterascens acquirebat, atque, *Bene sane*, respondebam. Quid autem? venit æstas, visumque est cadum, ne conciperet æstum, loco dimouere, cumque in commodiorem cuppam transferre vellem, vix duobus inde sextarijs effusis, nihil amplius effluebat, ipso tamen pondere permanente. Quid sit miror, operculum superne tollo, introspicio, rem immisso intro digito peruestigo, atque ecce ibi vim glareæ ingentem quanta nux iuglandis est magnitudine ad summum vsq; cadum aggestam, quam non in cuppam, sed in vimineam corbem transfundere necesse fuit. Ita astutulus ille veterator quotidie aliquid subducebat, & ne tubulus, qui paulo infra cadi medium immissus erat, aliquando rem proderet, ad exhausti vini modum lapillos eos, amoto superne operculo, qua liquor infundi solet, immittebat, oppletoque ita calculis cado, vt nullum amplius infarcire posset, satis iam colluctatus, non expectato vt res propalam fieret, domo emigrauerat. Atque hæc certo mihi videtur, quæ verissime dici possit impostura, tot per tres continuos menses lapillis subducti liquoris loco fraudulenter impositis. Sed agnosco, mi Coloti, *Impostura famuli Pierij.*

B Parioniam loquacitatem, quam tamen ita auribus tuis familiarem scio, vt post tot auium clangores eam imitari non erubuerim: tua quippe fretus beneuolentia, quæ dictionem meam longius protraxit, quam tuæ postularent occupationes: itaque omnia boni consules, & vt tuus est mos, næuo etiam in amici articulo delectaberis.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XXIV.

DE IIS QVÆ PER PAVONEM, GALLVM, GALLINAMQVE, GALLINAGINEM, Anserem, Perdicem, & Coturnicem significantur

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD NICOLAVM CORDATVM NEPOTEM, IVRISCONSVLTVM.

D *PERQVIRENTI mihi, cui magis cogitationes meas, quas de Pauone, Gallo, Gallinaque, Gallinagine, Ansere non nostri generis, Perdice & Coturnice, ex sacris Aegyptiorum literis in hasce nostras misissem, dono donarem, Cordatissime Nepos, ex meis te potissimum delegi, cui hæc familiariora gustu ex clientum nostratium, & præcipue externorum muneribus, qui his vel quotidie ædes tuas frequentat, & veluti superpondia ad te deferunt pro tuis responsis in personarum, & fortunarum suarum tutelam, vt grauioribus illis veræ (ni fallor) Philosophiæ studiis delassatus, te ad harum lectionem quandoque transferas: moxque tibi & amicis tuis lautiores mensas pares exhibeas, qui his optime saturati, ex earum indiciis, seu significationibus te referente secunda veluti cœna animum pariter pascant & oblectent, conferantque quantum hæ hus salsamentis sapidiores epulæ, & quotiens ad huiusmodi discubuerint, & palato & animo simul faciant satis: quas etiam Petrulo nostro propinabis, quem iam videre videor discumbentem, & supra ætatem maiora satis audentem: cui Dij tutelam fortunent. Reliquum est, vt & tu de tuarum reliquiis mihi communices: sin minus (quando plures non flagitem, quam præstare possis) præscriptis verbis tecum experiar. Vale.*

A

IVNO. Cap. I.

Nat. Com. lib. 2. c. 4.

Iuliæ Piæ & Fauſtinæ numus.

IVNONI Pauo præcipue dedicatus erat, Deamque ipſam nonnulli ſolo Pauonis hieroglyphico intelligebant. In Iuliæ Piæ Felicis numo ſignum Iunonis eſt, cum haſta & patera, Pauone iuxta appoſito, cum inſcriptione, IVNONEM, caſu quarto, quod lectu rarum eſt. In Fauſtinæ vero numis idolum idemtidem eſt: cum lancea & patera, à cuius pedibus Pauo: inſcriptio eſt, IVNONI LVCINÆ. Iunonis autem auem eſſe hanc, eiuſque currui ſuccedere nonnulli ideo confingunt, quod Iuno dubio procul opulentiam ſignificat: ea vero cum exponitur ſpectanda, omnium in ſe oculos contrahit. Verum ideo Pauones Iunoni conſecratos putat Athenæus, quod huiuſmodi aues in Samo inſula prius repertæ fuerint, indeque ad gentes alias delatæ: ſacra enim apud veteres fuit Iunoni Samos, & in Samiorum pecunia impreſſus Pauo, vt idem Athenæus author eſt. Spectabatur & Mycenis Pauo pulchritudinis admirandæ, in æde Iunonis, quam Hadrianus dedicauerat.

Vide Ouid. lib. 2. Met.

B

DIVITIARVM TVRPITVDO. Cap. II.

Dictum Theophr.

CÆTERVM, plerumque diuitiarum finis in turpitudine conſiſtit, talesque ſunt Pauonis pedes, quare Theophraſtus ſuper hoc ſapienter dixit, τ' ἄλλα περιγνῶθι, cum admonere vellet, in ſpecioſa rerum oſtentatione etiam alia circumſpicienda perſcrutandaque eſſe: quaſi multa turpia & fœda viſu dictuque, ſub tam formoſa ſpecie deliteſcant: quod Theophraſti dictum ita Horatius expreſſit:

Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota,
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.

C

Huiuſmodi ſunt apud Lucianum tragœdiarum libri, cocco, purpura, auro, argentove foris amplifice decorati, intro vero ſimulac inſpexeris, nihil lætabile, nihil delicioſum deprehendas: ſed adulteria infanda, inceſtus, ſacrilegia, turpiſſimas cædes, & omne ſcelerum & impietatis genus: ὑψαυχεῖ enim, vt antiquus Phocylides ait, ὁ πολὺς πλοῦτος, καὶ ἐς ὕβρεις αὔξει. *Diuitiæ elatum faciunt, ſcelera impia adaugent.* Argumentum autem huiuſmodi ἱερογλυφικῶς exprimere qui voluerit, apte Pauonem cauda paſſa, vnoque elato pede oſtentatoque figurabit.

DIVITIÆ VICISSITVDINARIÆ. Cap. III.

Plin. lib. 10 cap. 20.

Huc ſpectat prouerbiũ ποικιλώτερον ταῶνος, Pauone magis varium.

AST hominem, qui modo Diuitijs afflueret, modo rerum inopia premeretur, varioque euentu fortunæ volubilitatem iacturis & donis experiretur, ſignificare qui vellent, pro hieroglyphico Pauonis tantum caudam facere conſueuerunt: caudam is ſiquidem, ſingulis annis cum primis arborum frondibus amittit, cumque earumdem germine recipit. Ab elaboratarum autem diuitiarum ſimilitudine factum crediderim, vt Homerum Platonici dixerint in Pauonem abijſſe, qui tantum rerum varietatem poeticis coloribus ornatam explicuerit. D

NOX. Cap. IV.

Ἄργος quid.

NOCTEM vero ſignificantes, Pauonem ſurrecta in orbem cauda figurabant. Nam cum Pauonem Argum interpretarentur, tot luminibus inſignitum, neque aliud quidpiam per Argum quam cœlum nocturno tempore, ſi detur dicere, oculatiſſimum intelligerent, atque illi nomen à ſplendore atque velocitate inditum profiterentur (vtrumque enim ἄργος ſignificat) neque alio tempore micantiſſimi ſtellarum radij coruſcarent ſplendeſcerentque, quam nocturno; datus eſt fictioni locus, vt per oculatam eius alitis caudam nox ipſa, ſenſu myſtico hieroglyphicoque ſignificaretur.

DIES.

A

DIES. CAP. V.

QVOD si idem innuere voluissent, eandem ipsam volucrem demissa cauda pinxissent: quasi tunc nox stellas occulere videatur, cum dies ipse cœperit aduentare, tamque diu latitent stellæ, quamdiu Sol supra terram est.

GLORIOSVS. CAP. VI.

VERVM eadem species, quæ noctem significabat, hominem etiam gloriæ plenum exprimebat. Pauo enim pretiosam eam caudæ supellectilem tum plurimum ostentat, cum plurimos ad se spectandum aduenisse conspexerit: quod si nullum admirari, adesseve cognouerit, eam recondit veluti indignatus. Hinc Ouidius, *Laudata Pauone superbior* de valde sibi placente dixit. Quoniam vero fœminarum est proprium, qualibet in re sibi applausum quærere, gloriosasque esse, inter Pauonem & fœminam mirus quidam naturæ consensus est: vt minime mirum sit virginem in Leucadia vsque adeo adamatam à Pauone, quem ipsa aluerat, vt ea defuncta ipse etiam commori voluerit. *Hoc à Plin. lib. 20. c. 20* *Lib. 13. Metamor.*

B

PRODIGVS. CAP. VII.

NON inepte autem nonnulli, perdito luxu prodigos, Pauonis imagine describunt, in quibus quidem cauda miræ conspicitur pulchritudinis, verum ea neque ad volatum, neque ad motum vtilis: cum plerisque alijs omnibus volatilibus cauda, vel ad volatum dirigendum loco temonis cuiusdam attributa sit, aut etiam vt motum iuuet, vicemque remorum subministret: Pauoni vero ea tam ampla, tam sui prodiga, ad solam colorum ostentationem data.

CONCORDIA. CAP. VIII.

IN numo DOMITIÆ AVGVSTÆ IMP. DOMIT. altera facie Pauonis effigies cum inscriptione, CONCORDIA AVGVST. Hæc ea Domitia est, quam Domitianus Augustam salutauit, posteaquam ex ea filium susceperat, mox eam repudiauit, repudiatam ob instabilitatem ingenij cœpit iterum deperire, iterumque eam duxit, quasi populi precibus coactus: atque huc spectare crediderim Concordiæ, quæ scilicet maxime omnium in connubijs expetitur, inscriptionem. Pronuba enim Iuno, cuius Pauo, vel ex Pauone imperium, cui fuerat restituta: siue quod cum se Domitianus Iouem appellitari pateretur, vxorem etiam Iunonis honore voluerit decorari. *Domitiæ Augustæ numus.*

C

FOEMINARVM CONSECRATIO. CAP. IX.

SED ENIM in Faustinæ numo, quem argenteum vidi, Pauo habetur cum inscriptione, CONSECRATIO. In numo etiam, cuius inscriptio hæc, DIVA PAVLINA, caput grandioris natu mulieris ab occipitio velatæ, à tergo Pauo, qui eandem effigiem insidentem dorso inter alas sustollit: eadem, quæ in superiori est inscriptio, quippe CONSECRATIO. Obseruatum enim est in fœminarum consecrationibus, Pauonem, auem quippe Iunoniam, è fastigio emitti, prout in marium apotheosi Aquila Iouis ales emittebatur, quamuis in Diuæ Sabinæ Augustæ numo Aquila, non Pauo sit. Videmus etiamnum Faustinæ Piæ numum, in quo Aquila imagunculam cum radio gestat, cuius inscriptio est eadem, CONSECRATIO. Sed minime mirum, Faustinæ Aquilam ritu virorum datam, quæ viro ipsa dederit imperium, quod etiam iure suo plerisque in rebus administrabat, non sine Marci Antonini coniugis, viri vndecumque probatissimi nota, cui cum amici suaderent, principis sui ignominia offensi, repudiandam esse Faustinam, si nollet eam occidere, quæ, vt fama erat, Commodum ex adulterio concepisset, & apud Caietam conditiones sibi & nauticas & gladiatorias elegisset: *Atqui,* respondit ille, *fieri hoc minime potest, nisi dotem etiam reddiderimus:* dos autem erat Imperium, quod ille à socero, volente Hadriano, adoptatus acceperat. In numo tamen, cuius inscriptio est, DIVÆ MAXIMÆ, cum muliebri capite, quod Lunæ insidet cornibus sursum versis, ab altera facie solus Pauo est, cauda in rotam passa: *Augustarum numi.*

D

inscriptio, CONSECRATIO. Horum numorum vis magna, dum hæc scribebam, eruta est in agro A
Bellunensi vico Plauterio, cum ingenti Gallienorum copia. Ad huius similitudinem factus est numus ille, quem Romæ apud Colotium, alterumque apud Georgium Anselmum Parmæ vidi: in quo scilicet, Pauo est cauda in rotam effusa, à cuius pedibus hinc inde S. C. notæ singulæ conspiciuntur, circumcirca, CONSECRATIO, ab altera facie muliebre caput occipitio velato, literæ DIVÆ MARINIANÆ. Inferiorum ea Augustorum aut mater, aut coniux, quod ex operis ruditate conijcimus: nam quo tempore, non reperi.

DE GALLINA. CAP. X.

GALLINÆ significata, quæ Pauoni subtexere visum est, in hunc modum habent.

TRIBAS. CAP. XI.

MVLIEREM tribadem, vel quæ maris officium aggredi non erubescat, vel etiam quæ viro dominari affectat, per Gallinam, quæ cristam erexerit, caudamque sustulerit, cuique etiam parua B
quædam calcaria promineant, intelligi veteres tradiderunt: ea siquidem, vbi marem, quod nonnullæ faciunt, pugnando vicerit, cucurire incipit, & exemplo marium tentat coitu superuenire, Gallinasq; reliquas perinde ac si rem peragere possit, solicitat, & saliendo defatigat, cristam caudamque erigit; atque ea incedit specie, vt non facile inde sit, vtrum mas an fœmina sit, internoscere.

DIVITIARVM FLAGELLATOR. CAP. XII.

VIRVM vero, qui opulentissimas diuitias prodegerit, &, vt apud Horatium est, res maternas atque paternas fortiter absumpserit, significare qui volunt, Gallinam aureos numos depascentem pingunt, de qua miraculum id proditur: vt si auro liquescenti Gallinarum membra misceantur, illud in carnes eas consumi deprehendatur, atque ita fit, vt Gallina sit auri venenum. Tradit hoc Aristoteles, atque eum secutus Plinius. Coniectores tamen autumant eum, qui per somnium Gallinarum gregem ad se venientem, & domum ingredientem inspexerit, & diuitijs, & honoribus auctum iri. Quinetiam addunt, si Gallinæ ita per quietem visæ, pusillæ admodum apparuerint, lucelli idemtidem tenuitatem præsagiri. C

PERDITIO RERVM. CAP. XIII.

Sirenes cũ pedib. Gallinaceis quid. QVI fabulas delectabili Philosophandi genere commenti sunt, Sirenas confinxere, quæ blanditijs amatorijs, & voluptuosa nequitia homines ad se traherent, illecebrisque irretirent, apud quas mollitudinis omnifariæ luto inhæsitantes fœde computrescerent. Harum pedes Gallinaceos fuisse tradunt, intellectu à superiore non dissimili. Scribunt enim huiusmodi fabularum interpretes, significari ex hoc, hominem libidinibus deditum, fortunas suas perseueranti studio dispergere, inutiliterque prodigere, cuiusmodi esse Gallinarum morem cum pleno aceruo pascuntur, aspicimus.

FOECVNDITAS. CAP. XIV. D

SVNT qui ratione habita quotidiani fœtus, & geminorum aliquando pullorum, qui ouo ex vnico excluduntur: ouorum etiam, quæ nonnullæ gemina singulis diebus edunt, cuius generis Gallinas Patauij vidimus, tertio etiam nonnunquam addito, verum eo abortiuo, sola quippe cartilagine conspicuo, fœcunditatem per Gallinam & ouum significari velint. Sane de Gallinarum fœcunditate Albertus multa. Illud mihi satis fuerit adnotasse, quod apud Macedones Gallinam repertam aiunt, quæ oua duodeuiginti semel ediderit, & in cubitu binos pullos ex ouis singulis excluserit. Sed à mirifica omnino alitis fœcunditate factum, vt Theologi veteres Gallinam pro piorum conuentu poni tradiderint: ideoque dictum in Euangelio, ait Hesychius: *Sicut Gallina congregat pullos suos sub alis.*

Fœcunditas Gallinæ mirabilis.

SALVBRITAS. CAP. XV.

A QVÆ vero Gallina apud veteres Æsculapio est immolari solita, salubritatis indicium erat: propterea quod id sacrificij genus ideo ferunt institutum, quod harum caro leuissimæ sit digestionis, ac perinde languentibus commoda. Huius rei locupletissimum testimonium, apud Angelum Colotium deprehendimus: magnam quippe pedum gallinaceorum copiam proximis diebus defossam iuxta cippum, in quo Romæ Æsculapij statua erecta erat, loco qui hodie Viuarium appellatur: quis enim tanto numero pedes eiusmodi eo congessisset, nisi sacrificiorum reliquias ibidem relinquere mos fuisset?

SECVRITAS. CAP. XVI.

ATQVI, veluti per Lauri surculum in ore Columbæ, & per Platani folium in Ciconiæ nido securitatem significari prodidimus, cur non etiam per gallinam, ad alam cuius Rutæ ramusculus applicitus sit, securitatem eodem modo pingi, hieroglyphicumque sapere fateamur? siquidem, Africanus in ijs, quæ de re agraria Constantinus Cæsar colligi mandauit, ait, gallinas à fele tutas fore, si Rutæ *Ruta in gallinis securitatis symbolum.*
B syluestris ramusculus sub eius alam applicetur. Quin Democritus etiam tradit, eo præsidio munitas: neque à Vulpibus, neque ab infesto quopiam alio animali contingi.

DE GALLO. CAP. XVII.

GALLINACEI galli significata quædam dissimulare nostræ fuerit verecundiæ: vtpote, quæ vix saluo verborum pudore scribi queant. Id tantum dicamus, gallum alitem, eiusdem nominis gentem interpretari. Scimus gallinaceum aliquando gentem ipsam Gallicam prodigio Vitellij demonstrasse, cui Viennæ pro tribunali iura reddenti, gallinaceus supra humerum, ac deinde capiti superastitit, quod ipsum venturum in alicuius Gallicani hominis potestatem portendit, vt Tranquillus etiam interpretatur. Is mos ab Antonio, primo aduersariarum partium duce, oppressus est, cui Tolosæ nato, cognomen in pueritia Becco fuit: ea vero voce gallinacei rostrum & olim appellabant, & nunc vniuscuiusque alitis nuncupant: quam locutionem à Phrygijs, omnium antiquissimis emanasse alibi diximus, quod illi cibum Bec dicunt vocabulo genuino. Et orto Galliarum aduersus Neronem C tumultu, Romæ passim columnis adscriptum est, GALLI TE CANTANDO EXCITARVNT: apte scilicet, ad eiusdem nominis gentem nuncupatione deflexa. *Sueton. in Vitellio. c. 9* *Herodotus lib. 2.* *Sueton. in Neron. cap. 45.*

TIB. IMP. NEQVITIA.

QVANTVM vero ad alitis petulantiam pertinet, crediderim ego pullum illum gallinaceum, qui exclusus est in manu Liuiæ, Tiberium adhuc in vtero gestantis, cum ipsa exploratura an esset marem paritura, ouum incubanti gallinæ subduxisset, idque nunc sua, nunc ministrarum manu adeo vsque fouisset, vt pullus excluderetur: non tam sexum in Tiberio portendisse, quam salacitatem & procacitatem eam qua ille mox famosissimus fuit.

PVRITAS ANIMI. CAP. XVIII.

D SED quanto sanctius fuerit hieroglyphica illa referre, per quæ animi diuinitatem ex galli simulachro apud veteres intelligi solitam, comprobemus? Pythagoræ præceptum est gallum nutrire: quod nihil aliud sibi vult, nisi vt diuinam animi nostri partem, diuinarum rerum cognitione, quasi cibo solido & cœlesti propemodum ambrosia pascamus. Quare Socrates moriens cum animi sui diuinitatem, maioris mundi diuinitati speraret se copulaturum, Gallum Æsculapio, id est, animorum Medico, iam extra omne morbi discrimen positus, debere se, dixit: cum enim de corpore migrandum intelligeret, conualuisse prorsus, arbitrabatur. Vt vero interpretantur alij, ea de causa dictum hoc à Socrate, quod lethali consumpto pharmaco, sanitatis beneficium iam sentiret, cum exiret à corpore, à quo *Præsertim candidum, à quo etiã abstinendum, quod Mensi sacer & horarii nuncius.* *D. Laertius in Socrate.*

quo omnes animi morbi ſcatere pullulareque ſentiuntur. Lactantius Firmianus, Septimius Florens Apologetico, neque non illi omnes, qui cum Ariſtotele Platonis verba, non ſenſa, cauillis inceſſunt, hoc diſſimularunt, in quo ſummæ ſapientiæ veritas deliteſcebat. Sed vt animi Medicum cum his diſſimulemus: non deſunt Platonis interpretes, qui Galli huiuſmodi ſacrificium eo trahunt, vt animas in cœlum migrantes Phœbo pæana canere comminiſcantur. A

APOLLO. Cap. XIX.

Gallicinij proprietates.

Atque etiā à Pauſania in prioribus Eliacis.

INTER ea, quæ Apollini dicata ſunt, quippe Arietem, Crocodilum, Scarabeum, Accipitrem, Leonem, Gallus etiam à Chæremone Stoico, & à Porphyrio recenſetur. Inſitum autem eſt Gallis, inquit Proclus, numen Apollinis aduocare, & veluti proprijs canticis aſſurgenti applaudere: &, vt lib. de Diuinatione ait Cicero, animal hoc admodum canorum eſt ſponte ſua, nos vero ſacris hymnis canimus gallicinio Luciferum venturæ lucis prænuncium excitari, obductum caligine cœlum aperiri, dari copiam vt patefacta iam via errores ambagesque omnes declinemus, canente Gallo, valetudinarijs aliquam ſalutis, aut ſalutem alleuationis ſpem affulgere, meticuloſos trepidatione liberari, & multa, quæ per inſidias parabantur, diſſipari: quæ omnia aduenientis lucis beneficia ſunt. Neq; vero Soli tantum, verum etiam Lunæ dicatum eſſe Pythagoras aiebat. Pauſanias, vbi ſtatuas eorum, qui cum Hectore ſingulari certamine congredi, coniectis in vrnam ſortibus, minime recuſaſſent, ab eo prouocati, ab Achiuis in Olympia dicatas ait, Idomenei clypeum Gallo gallinaceo inſignitum fuiſſe tradit; propterea quod is à Minoe & Paſiphae duceret originem, quæ Solis filia fuerit, cui Gallum dedicari conſtat: quia ortum eius præſentiat, & cantu indicet mortalibus. B

EXCVBIÆ. Cap. XX.

Lib. 4.

QVIA vero Gallus à prima mediæ noctis inclinatione ſolet *explaudentibus*, vt Lucretius ait, *alis*

Auroram clara conſuetus voce vocare,

matutino crepuſculo, matutinis aſtris Deum itidem laudantibus quotidie cōmodulatur, excubiarum & vigiliarum ſignum apud antiquos fuit: eaque de cauſa Mercurio dicatus ferebatur. Ac vt noſtra quoque attingamus, eo multo ante lucem canente aberrans reſipiſcit Petrus, &, vt Ambroſius ait, expergefactus facti culpam inceſſit ſui, amaroque fletu crimen rebellionis expurgat, ne mirum adeo ſit, quod datam aliti huic intelligentiam apud Iobem legimus. C

Tempus reſipiſcentiæ D. Petri, à Matth. c. 26.

Capit. 38. v. 36.

PROPHETÆ DOCTORESVE. Cap. XXI.

Rom. 14.

Doctoris munus.

SVNT qui ſuper hoc Iobis dicto intelligi velint Prophetas, & ſacræ diſciplinæ Doctores hieroglyphice per Gallum accipi: propterea quod illi inter vitæ præſentis tenebras, venturam lucem quaſi cantando prænunciarunt: vnde illud in eorum ore frequentius, *Nox præceſſit, dies autem appropinquat.* Eſt & illud congruum Doctoris munus, vt quibus, quid, quando, & quomodo ſit quidpiam indicandum, inferendumque animis, debeat veluti diuinitus cognouiſſe: non enim, inquit Eucherius, vna eademque cunctis exhortatio conuenit: quia nec cunctos par morum qualitas deuincit atque conſtringit. Itaque Gallus certa per interualla modo hos, modo illos excitat, & antelucanum tempus diſcrimine veluti quodam dipartitur. D

PVGNACITAS. Cap. XXII.

Pauſan. in prioribus Eliacis.

Vel quod præſcia futuri temporis.

IN Eleorum arce, Pallados ſimulacrum ex auro & ebore, Phidiæ opus, erat cum Gallo in galea ſurrecto: quod pugnacitatis hieroglyphicum eſſe Pauſanias arbitratur, cum tamen non inficietur Gallum Mineruæ, cognomento Operatrici, ſacrum eſſe. Sane Sybaritæ, gens ad omnes mollitudinis numeros nata, Gallum in vrbe eſſe prohibuerunt, ne nocturni ſomni quietem interpellaret. Idcoque & fabriles omnes artes ablegauerant, vt memoriæ prodidit Athenæus, ne quid eſſet, quod voluptates

A luptates suas interturbaret. Quod autem pertinet ad pugnacitatem, Nicander Alexipharmacis, αἰχμήτοισι νεοσσοῖς inquit, *pugnacibus* quippe *pullis Gallinaceis* exponit interpres: qui vt inter se dimicent assidue nati videantur, cum præsertim pugnam semel cœptam identidem repetant, nescii cedere: vnde Græcum illud adagium, ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, *insultat Gallus*, de redintegrantibus certamen: & Martis pullum eum vocat Aristophanes, Auibus. Non est illud dissimulandum, quod licet sint animalia ad pugnam nata, inuentum tamen est incitari eos ad pugnacitatem allio in cibum dato, quod Græci σκοροδίζειν dicunt. Quod vero ait Salomon, *Gallus ambulans inter Gallinas lætus*, Eucherius imperij esse dicit significationem. Quod si in numum incideris Gallinaceorum conflictu signatum, scias eam fuisse Dardanorum pecuniam, Polluce teste: nam illi magnum pugnacitatis decus sibi antiquitus vsurpauere. Hinc honoratum semper apud Maronem Dardaniæ nomen, cum secus Phryges fere semper velut imbelles notarentur. Iam & Chrysippus Gallorum æmulatione nobis adijci stimulos ad fortitudinem, atque inde quodammodo calcaria subijci scribit, libro de Iustitia. Themistocles quoque Gallorum exemplo, in quos acriter pugnantes inciderat, exercitum confirmauit, cum ostenB deret eos non pro patria, neque pro penatibus, neque pro maiorum sepulcris, vxoribusve, aut liberis id incommodi aggressos, sed ea tantum de causa, ne vincerentur, nolle alterum alteri cedere. Omnium vero pugnacissimos Gallos habuisse fertur Rhodos insula: neque quidem adhuc ibi degenerauit ea volucrum huiusmodi ferocitas, & visenda proceritas, vt in quibusdam inde Romam allatis, ipsi conspeximus. A Galli vero pugnacitate factum, vt gemma Alectoria, quam in Galli ventriculo inueniri tradunt, victoriam dicatur eam gestantibus comparare, qua Milo Crotoniates vsus, inuictus in certaminibus fuerit: de quo Plinius lib. XXVII. cap. X.

Eras. Chil. 3. cent. 3. prouer. 22. — *Ἄρεος νεοττὸν.* — *Lucianus in Gallo, & Diogenes Laer. in vita Diogenes.* — *Hæc à Plin. lib. 3. c. 10.*

PERSÆ MILITES. Cap. XXIII.

PERSARVM porro milites Galli nuncupantur à Caribus, ob conos, quibus galeas ornatas habebant, eaque de causa Artaxerxes hominem è Caria, qui Cyrum iaculo vulnerasse creditus est, eo honestauit præmio, vt Gallum aureum in lancea præfixum ante aciem ferret: author Plutarchus. Sed enim Athenæus Gallos in Perside primum ortos ait, vnde fortasse cognomentum id Persæ potuerint habuisse. Aristophanes, vt suus est mos omnibus illudere, Gallum ait olim Persis imperasse, vnde adC huc cristatos in cassidibus. Quæ vero simulacra tria totidem Gallis adblandientia, spectantur in Antonini Pij Augusti numo, crediderim ego, ad mansuetissimum eius ingenium spectare, vt qui pugnacitatem commitigare procuraret, qui omnem belli ferociam quanto potuit studio emolliuerit: vtpote qui mallet vnum ciuem seruare, quam mille hostes occidere, solusque omnium Principum sine ciuili sanguine, & hostili etiam, quantum ad se pertineret, vixerit.

Anton. Pij Augusti numus.

SVESANI. Cap. XXIV.

VNVS autem Gallus toto surrectus corpore, cum phosphoro à tergo stella addita, vt inscriptio indicat, *Suesanorum pecunia fuit.*

Suesanorũ pecunia.

VICTORIA. Cap. XXV.

IN augurali vero disciplina Gallus est victoriæ signum: propterea quod auis illa victa silere soleat, canere si vicisset. Hinc Lacedæmonij, vt apud Plutarchum est, cum hostem viribus profligassent, Gallum immolabant: qui Bouem tunc sacrificare soliti essent, cum sine cæde victoria obtigisset. Ferunt Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, cum Gallinaceos coram Callia pennis & rostro dimiD cantes ei præmonstrasset: quod & Themistocles, vti diximus, ad suos animandos fecerat. Quod vero de cantu dicebamus, refert Tullius historiam, ex Callisthene Leuctricæ calamitatis tempore, quæ Lacedæmonios propemodum oppressit, cum apud Thebaidem Trophonio res diuina fieret, Gallos gallinaceos in eo loco sic assidue canere cœpisse, vt nihil intermitterent: tum augures dixisse, Thebanorum esse victoriam. Pergami omnibus annis spectaculum Gallorum edi solitum scribit Plinius, idque Athenis etiam institutum à Themistocle, superatis Persis, ait Ælianus, quamquam ea & ludicro fieri apud Lucianum & Herodianum legas.

Plin. idem lib. 10. c. 2.

VINEARVM INCOLVMITAS. Cap. XXVI.

METHONA ciuitas est in Trœzeniorum agro, cuius incolæ Gallum pro vinearum incolumitate mactare soliti sunt, vt Africi venti, qui eas plurimum infestat, incursionem vel auerterent,

A

terent, vel saltem emolliret: cum enim flare instituerunt, vitium oculos exurunt, spemque vindemiæ fallunt. Moniti igitur ab aruspicibus, sacri genus hoc instituere, vt viri duo Gallum vnum, & eum album manu vterque sua apprehenderent, & in diuersa abeuntes trahendo discerperent, partemque vterque suam manu præferentes vineta loci omnia perlustrarent, donec ita omnibus expiatis in eundem conuenirent locum, vbi Gallum dissecuissent, ibique partibus vtriusque humi defossis, nullum eius anni incommodum se passuros persuasum habebant: iuuitque sors, vt quamdiu sacrum id celebrauere, res illis ex voto succederet. Quid vero sit in causa, cur tanta vigeat in *Lucret. l. 4.* Gallo vis,

Vt nequeant rabidi contra constare Leones,
Inque tueri, ita continuo meminere fugai,

B

nempe cum vtrumque animal solare sit, ex magorum obseruatione inesse maiorem solaris virtutis *Proclus in lib. de Magia.* vim Gallo, quam Leoni: idcirco Leonem potentiori cedere, satis superque in Leonis commentario disputatum à nobis, Proclique super hoc opinio recitata.

IMPIETAS. Cap. XXVII.

NEQVE prætereundum est illud, quod ex imagine Gallinacei impietas ipsa hieroglyphice figuratur: is enim matrem salit, vt hippopotamus, & patrem etiam immaniter incessit, eaq; de causa sapientissimi Legumlatores Gallum vna cum Vipera, & Cane, in parricidæ culeum includendum censuerunt, vt qui eiusdem criminis rei sunt, eodem supplicio simul afficerentur, & pœnas pares luerent. Notum illud apud Aristophanem, quod Philippides, qui patrem verberauerat, exemplo Galli factum tuetur suum: patrem enim ille male mulctat.

DE GALLINAGINE. Cap. XXVIII.

C

ATTRAHIT ad se nominis similitudo, vt Gallinaginem huic adnumeremus gregi, quamuis super ea nihil Ægyptij.

BENEVOLVS. Cap. XXIX.

SVNT qui beneuolum hominem per Ascolopaca, quam Gallinaginem Latini vocant, pictam intelligant, quod auium nullam maiore erga hominem studio affici compertum sit. Magnitudo volucri, quanta Gallinæ est, rostrum longum: attagenæ color.

DE ANSERE. Cap. XXX.

SED vt ad cohortales redeamus, de Ansere dicendum: de qua tamen nulla apud Horum mentio: quamuis libellus ille, qui superest, valde curtus sit.

CVSTODIA. Cap. XXXI.

D

Plin. idem lib. 10. c. 22. SVNT qui per Anserem pictum custodiam interpretentur, idque ex Romana potius historia desumptum, quam ab Ægyptijs traditum. Neque tamen ab huiusmodi significato physica abest ratio: quippe qui naturæ admodum pauidæ cum sit, peruigili cura, vt acutissimus est ad ea sentienda, quæ latent, facile excitatur: & minimo quoque strepitu expergiscitur, vt ita olim Vrbem ipsam sedem ac domicilium Imperij, defenderit ac conseruarit: vnde illi honores apud Romanos instituti: quanquam Heliogabalus totius humani ordinis inuersor, omniumque bonorum morum illusor, eos ita sit vltus, vt Canes iecinoribus Anserum pascendos instituerit. Illud vero iuniorum commentum est, per Anserem alligatum ad anchoram, firmam custodiam intelligere. Anchora porro firmitudinis indicium est, vt loco suo dictum.

A SILENTIVM OPPORTVNVM. CAP. XXXII.

NEQVE hoc ab Ægyptijs obseruatum, vt silentium in tempore seruatum, per Anserem, qui lapillum rostro apprenderit, significetur. Auis enim hæc, quæ clamore grauiter obstrepenti fere semper clangit, vt etiam inter pascendum silere nequeat, exemplo est humano generi taciturnitatis etiam, vbi res exigit, obseruandæ: quippe quæ salutem suam alto interdum silentio tueri soleat. illæ siquidem, vt Ammianus author est, ab Orientali calore inualescente, in Occiduam plagam transmeare consueuerunt, cumque Taurum montem Aquilis abundantem penetrare cœperint, fortissimarum volucrum vim pertimescentes rostra sua lapillis occludunt, ne vlla vel extrema necessitate clangor elici possit: ijsdemque collibus agiliore volatu transcur- *Anserum hic industria.*
B sis, tutum iam iter nactæ, calculos proijciunt. Neque me præterit, eruditissimum virum de disciplinis omnibus & politioribus etiam literis optime meritum, hæc, quæ Ammianus de Anseribus scribit, Gruum esse asseuerare, quod alij viderint. Res hæc mihi suggerit in memoriam non imprudens Aristotelis consilium, quod Callistheni sectatori, & propinquo suo dedit, cum eum ad Regem Alexandrum mitteret: admonuit enim hominem, vt quam rarissime, & id iucunde, apud eum loqueretur, qui vitæ potestatem & necis in acie linguæ gestaret. *Plaut. in Alexandro. Val. Max. lib. 1. c. 8. Aristotelis consilium.*

IMPROBITAS. CAP. XXXIII.

ALIOQVIN Anser in vaticinijs, & rerum aliarum elogijs, improbitatem quandam præ se ferre videtur. Hinc Homerus in somnij præsagitione, procos per Anseres innuit, eiusque inauspicata garrulitas & à Virgilio, & à Propertio quibusdam vitio data est. Auersum enim adeo est à poeticis studijs Anseris in-
C genium, vt Phœbeam arborem laurum, quam sibi exitialem, si eius folijs vescatur, intelligit, pertinacissime fugiat. Nam cum natura sit admodum calidus, liquidis & frigidis delectatur cibis, lauationesq; amat, & ea declinat, quæ perniciem afferre possint. Laurum vero igneam esse suo loco diximus. Non dissimulabo, quod ad procos attinet, inuenta aliquando in Anseribus amoris erga homines exempla, vt proditum de eo, qui puerum Amphilochum Olenium genere deperierit, quod & Clearchus & Theophrastus testatum reliquere. Et Glaucen Ptolemæi Regis citharistriam memorat Plinius, quam Anser, & eodem tempore Aries etiam, adamarint. Alius Lacydi Philosopho comes perpetuo dicitur adhæsisse, vt nusquam ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digrederetur. *Laurus inimica Anseri. Meminit Ælian. lib. 9. c. 39. & Plin. lib. 10. cap. 22.*

DETRIMENTVM. CAP. XXXIV.

D EST & detrimenti hieroglyphicum Anser pascens: propterea quod quacumque ille oletum suum sparserit, adurere omnia soleat: neque quicquam magis vel satis vel pratis officere, quam si eo pabulatum anseres immittantur. Quinetiam eorum stercus, si muria dissoluatur, & oleribus inspergatur, omnia vitiabit. Tum Anser ille poetarum perditissimus, qui inter Olores satis cum impudentia strepere notatur à Marone, à Cicerone quoque carpitur: quod illi Falernum fundum Antonius dono dedisset: quod nisi & improbus, & perditorum morum fuisset, coniectura est Antonium id minime facturum: eoque spectat Ciceronianum illud in Antonium, *Anseres de Falerno depellendi sunt.*

ACCVSATOR INANIS. CAP. XXXV.

ET ne longius ab eo digrediamur, apud eundem oratione pro Sex. Roscio, Anserem inuenias pro eo accusatore positum, *qui obstrepat tantum, noceat tamen nihil,* cum Canis nõ tantum allatret, *Accusatorum diuersa ratio.*

sed etiam mordeat. Eius verba sunt non importune repetenda. Anseribus cibaria publice locantur, & Canes aluntur in Capitolio, vt significent, si fures venerint: at fures internoscere non possunt, significant tamen, si qui noctu in Capitolium venerint, & quia id est suspiciosum, tametsi bestiæ sunt, in eam partem potius peccant quæ est cautior. Quod si luce quoque Canes latrent, cum Deos salutatum aliqui venerint, opinor his crura suffringantur, quod acres sint etiam tum, cum suspicio nulla sit. Simillima est accusatorum ratio: alij vestrum Anseres sunt, qui tantummodo clamant, & nocere non possunt: alij Canes, qui & latrant, & nocere possunt. A

SVOS TANTVM CVRANS. Cap. XXXVI.

NEQVE illud dissimulabimus, quod hominem, qui suæ tantum familiæ curam suscipiat, aut rerum tantum suarum satagat, quid rei gerant alij securus, ac minime curiosus, per Anserem ouis incubantem, apto admodum hieroglyphico indicare possumus. Anseres siquidem, vt Quintilij, qui de agricultura, quam diligentissime scripserunt, tradidere, aliena oua in suo etiam genere fouere nequaquam solent: quare curatores eorum, dum oua pariunt, certis characteribus vniuscuiusque fœtum signare debent, atque ita vnicuique sua ad nouem supponere. B

DE PERDICE. Cap. XXXVII.

DISSIMVLANDA fuerat & Perdix, ne pudendum super ea significatum propalam proponeremus, sed quoniam suscepti operis ordo nos compellat, nihil est supprimendum, quod inter hieroglyphica à veteribus adnumeratum inuenerim. Habere vero potest Perdix cum chortalibus locum, quod ea quoque domi alitur, saginatur & cicuratur. Sedenim vitia ideo ponuntur, vt reprehendi possint, quodque abominabile videatur mortales audientes ipsi absterreantur.

AMOR TVRPISSIMVS. Cap. XXXVIII.

IMPVDICISSIMVM hominem, tamq; efferata nequitia perditum, vt in consanguineis quoque nullo pudore sit petulans, significare si vellent Ægyptij sacerdotes, Perdices duas pingere sunt soliti: ipsæ enim coniuge viduatæ, sese inuicem abutuntur. Mares quippe, vt cernere est ex ijs, qui domi aluntur, inter se tumultuant, clamitant pugnamque de coitu conferunt, quos cœlibes vocant: qui autem victus in pugna fuerit, sequitur victoris Venerem, neque aliud pugnæ præmium, nisi victum à victore pollui. Verum hoc non fieri semper, sed certo anni tempore, obseruatum ait Aristoteles. Illud fere semper, vt cum primum pullus exire cœperit, à mare subigatur: nec tibi mirum adeo videatur, quod Marcellus Perdicem ex auibus virili genere appellandum dicat, Varronis authoritate nisus. Romani sane pro huiusmodi notæ puero, pullum dicere soliti sunt: vnde Q. Fabium, cui Eburno propter candorem cognomen fuit, pullum Iouis appellarunt, quod natis eius fulmine icta fuerit, quasi eam Iupiter appetisset: cum potius interpretari debuerint, & eum, & eius amatores omnes igne perdendos esse. Apud Ausonium quoque, Marcum quendam impudicissimum felem pullariam dictum reperias. In fabulis fertur à quibusdam, Perdicem venatorem matris amore deflagrasse, vt eadem improbitas sit filiorum in matres, quæ in eo alitum genere parentis est in filios. Sunt qui figmento historiam, sunt qui Philosophicum sensum applicent, sed ipsa volucris impudica procacitas argumentum fabulæ proculdubio suppeditauit. Quare mihi non deliciarum tantum causa videtur Heliogabalus Perdicum plumulis in stratis, in puluinaribus, ac etiam accubitis passim vsus, quantum naturæ similitudine: cum portentosus ille, virne dicam an brutum potius, nullum nequitiæ genus intactum reliquerit, pudore prorsus omni perdito atque profligato. C D

Atque facinoris verecundia consumptum fuisse.

Heliogabali stratum.

IMMODERATA NEQVITIA. Cap. XXXIX.

P'in. lib. 10. cap. 23.

SED vt semel dicam, nihil ad eneruatissimam libidinem, & impotentissimam salacitatem exprimendam Perdice commodius, quæ plerumque de coitu tanta efferatur rabie, tantaque æstuat libidinis intemperantia, vt mas oua interdum frangat: ne cubando detineantur fœminæ: quocirca illæ, vt fœtus sospitent suos, oua modo huc, modo illuc, quo mares fallant, transferre coguntur.

PRÆ-

A

PRÆCOX PROFECTVS. CAP. XL.

POTEST & celer profectus ex Perdicis pullo, verum eo qui adhuc corticis parte aliqua vestito, significari. Perdix siquidem moræ velut impatiens minime expectat vt ouum incubatione ad tempus aperiatur: sed occupatis spatijs sponte erumpit, pertusoque ouo vbi primum caput exeruit, pedesq; protulit, reliquo adhuc adhærescente cortice, procurrit, sibique cibum enascitur. *Perdix moræ impatiens.*

REDITVS IN VIAM. CAP. XLI.

ABERRANTEM hominem aliquamdiu, falsaq; ductum opinione, sed viæ demum redditum, & recta B sentientem ostendere qui volunt, Perdices duas grandiores faciunt, pullis aliquot inter vtramque pictis. Si enim eueniat, vt Perdix oua sua fracta compererit, tanto incubationis studio afficitur, vt aliena surripiat, nidoque infoueat suo; verum illud euenit, quod diui Hieronymus & Ambrosius ex Hieremia tradunt, vt cum pullos eduxerit, illos amittat: hi siquidem audita illius voce, quæ oua pepererat, naturæ vegetatione perculsi, hac veluti nutrice deserta, ad eam se conferunt, quæ oua illa vnde exclusi essent, ediderat. Clamasse, inquit vates, Perdicem, pullosque, quos minime pepererat congregasse, familiamque ita suam imprudenter auxisse, interimque pullis ad matris vocem procurrentibus, derelictam hanc insipientiæ suæ demum admoneri. Nostri tamen Theologi historiam hanc aliter interpretati sunt: alij enim per Perdicem malum dæmonem accipiunt, qui Dei fœtus in prauitatis nido adulterina educatione sibi sperat enutrire. Per oua spem, quam de subigendis eis, & sub imperio suo detinendis concipit. Per eam vero auem, quæ vera mater est, quæ oua illa ediderit, piorum conuentum interpretantur, ad quem, vti legitimam & naturalem matrem, simulac vocem eius audierimus, deserta falsa, procurrimus. Adamantius per Perdicem aliena oua confouentem, intelligit hæ- C reticos, genus quippe hominum Perdicis instar malignum, fraudulentum, callidum, quodque decipiendis venatoribus multum insumit operæ: vbi tamen veræ matris, sanctioris quippe institutionis, vox audita fuerit, eos deseri, atque ita pœnas suæ insipientiæ luere. *Perdix aliena oua confouens, hæretici.*

REI FAMILIARIS CONCORDIA. CAP. XLII.

NEQVE tamen aues hæ ita semper in libidinem efferascunt, vt non interdum ardor ille deferueat, & vnanimi concordia mas & fœmina rem familiarē curent: quippe bina ouorum faciant receptacula, in quorum altero mas, in altero fœmina incubet, oua inter sese partiti, excludatq; vterq; sua, atque educet. Quod quidem ansam dedit, vt rei familiaris concordiam in consortibus, per duas Perdices incubantes exprimere voluerint: cui rei aduersari videtur, quod superius de perdita earum incontinentia dictum, vbi marem oua frangere indicatum libidinis impatientia, ne fœminæ incubatione detineantur. Sed id non semper, sed interdum recidere positum.

D

ASTVTIA IN EVITANDIS PERICVLIS VAFERRIMA. CAP. XLIII.

QVINETIAM vaferrimum in periculis euitandis hominem, astuque maxime pollentem significantes, Perdicem & venatorem pingunt, quæ quo pacto sectantem eludat, & Aristoteles, & ab eo Plutarchus, accuratissima narratione perscripserunt: quæ scilicet pullos adhuc inuolucres supinos prosterni, seque stramentis & paleis obtegi, aduentante venatore, ad sibilli significationem assuefaciat: ipsa vero ante aucupis pedes prouolans, sui spem capiundi faciat, mox abuolet, ac subinde redeat, donec ita illudens abducat eum à pullis procul, repetitoque mox sibilo, vt Aristophanis interpres *Arist. libr. de nat. animal. c. 9. Plutar. lib. vtrū prud. animalia, terr. an marina.*

Aristoph. in Auibus. Adagium. Perdicis crus & perdicis pes.

pres ait, abuola- dum iam admoneat. Eoque spectare crediderim prouerbium, πέρδικος σκέλος, & πέρδικος πούς. Interpretes claudum quendam Perdicem nomine apud Aristophanem inueniunt, & ab eo adagium in claudicantium aliorum ludibrium emanasse. Sed esto aliquid in significato claudicationis, natura tamen Perdicis efficit, vt ad dolos & vafritiem spectare prouerbium opinemur, cum scilicet subdolo quempiam ingenio hac progressurum speras, ille tamen euestigio illac se proripit, atque ita vacillatione spectantium spem eludit, vt iter eius, aut rerum progressus euentumq; nunquam certa possis coniectura deprehendere. Nam qui versus apud Athenæum citatur, ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος, ad huiusmodi pedum inconstantiam, titubationemque eam, quæ oritur ex nimio potu, facere videtur: *pedes enim tentat vinum luctator dolosus*, vt apud Comicum est. Nullum autem inter aues animal Perdice dolosius neque astutius; vnde illud Aristophanicum, ἐκπερδικίζαι, quippe Perdicis more periculum euadere: ait enim eius interpres, οἱ γὰρ λαμβάνοντες κάρφη τοῖς ποσὶ, ὑπτίους ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν, καὶ οὕτως ἐπικαλύπτουσιν, καὶ ἐκκλίνουσι. *Stramenta enim pedibus contrahentes, supinas se prosternunt, atque ita occultantur, & periculum declinant.* Atque hæc latius apud Plutarchum, libro quo disputat, vtra prudentiora sint animalia, terrestriane an marina.

CONTVMELIOSVS. CAP. XLIV.

Perdicum duo genera.

ADDVNT & contumeliosum hominem per alitem hanc significari: quod in suo genere maxime hæ tumultuari, diffidere, & altercari vicissim assidue consueuerint. Sunt vero Perdices aliæ nobiles, aliæ rusticæ. Nobiles longe grandiores sunt, syluasque & saltus plurimum incolunt: rusticæ arua & segetes peruagantur. Grandiores illæ sunt, etiam picturatiores, & plerisque Italiæ locis nomen retinent incolume. Romæ tamen Starnas vocant, de quibus forte Plinius dixerit: *Misit Hispania externas aues.* Rusticæ longe minores, fusciore pluma, & quodammodo cineritia. Idem vtriusque ingenium, sed dolosiores, pugnacioresque rusticæ, quas nunc Italia à sono vocis *Qualeas* fere vbique vocat.

ASTVTIA PRAVA. CAP. XLV.

HIEROGLYPICVM etiam sapit Græcorum mythologorum fabula, qua fingunt Dædali nepotem, ob inuenta artis suæ arma quædam admodum vtilia, per inuidiam ab Athenarum arce summa præcipitem datum, qui terra vix tacta mutatus sit in Perdicem. Cuius figmenti talis fertur interpretatio: Impuri homines cum à sapientiæ arce deciderint, à rectis honestisque studijs alieni facti, tametsi astutia freti aliqua suis in rebus excellere videantur, hisque tractandis super alios attolli, sordidis tamen & improbis negotiationibus impliciti, sublime nihil sapiunt: sed humi volitantes, dolisque & fraudibus omnibus freti, rem quocunque modo facere tantum student, libidinum & cupiditatum suarum laqueis & retibus impliciti obuolutique: eo Perdice deteriores, quod illis vaferrima est ars ad elabendum, capturamque declinandum, quod Græci dicunt ἐκπερδικίζειν: hi neque capti fugam moliuntur, neque si euadere possint, studium adhibent vllum vt salui fiant. Astutiæ huiusmodi causa factum puto, vt Eucherius cacodæmonem ex Perdicis imagine significari dixerit, eo loco:

Hiere. c.17. *Clamauit Perdix, congregauit quæ non peperit.*

DE COTVRNICE. CAP. XLVI.

Hinc prouerbium: ὀρτύγων ἀνάπλεως φύσιν, Coturnicis naturam induere in pugnaces.

IN Coturnice multa sunt, quæ cum Perdice conueniunt, pugnacitas quippe eadem, quo in ludo illa præcipue celebratur, quam omnium victricem mirata est Alexandria, vrbe quippe tota in alitis huius præconijs occupata. Hanc Erotes Ægyptij procurator morositate nescio qua impotens, in ludibrium emit, atque assam deuorauit, quo facto iussus est ab Octauiano Augusto malo nauis affigi. Est & par improbitas naturæ, neque odiosa minus, eo vero magis detestanda: quod ad hanc impietas insuper accedit & deorum contemptus, religionisque odium, & quantum illa ferocire potest, execratio.

IMPVRITAS. CAP. XLVII.

PER eius enim hieroglyphicum sacerdotes Ægyptij impuritatem indicabant, vbi vulgati Codicis Græci mendum animaduertas, in quo Oryx quadrupes animal pro Coturnice positum, & ita traductum:

A ductum: neque enim hic quicquam de Oryge apud Horum, apud quem in vetustis codicibus manuscriptis ὄρτυγα, non ὄρυγα, legas. Et eodem capitulo vulgati etiam codices habent τοῦτο μόνον τῶν πτηνῶν, quod satis manifestum facit, de aue, non de quadrupede hæc dici. Ea vero de causa impura Coturnix habebatur, quod quotiescumque Luna oritur, inauspicatos clangores excitat aduersus eam, *Impura Coturnix, cur.* non quæ Deum saluere iubeat, aut laudatione prosequatur, vt Solem gallinacei, sed manifestissima det indignationis aduersus eam signa, quod apud ipsos magnæ dabatur impietati, cum summo Lunam cultu prosequerētur. Ante omnia autem terram fodicat (ita intelligendum, τοῖς γὰρ ἐμπροσθίοις αὐτοῦ σκέλεσι ἀνορύσσων τὴν γῆν) pupillasque sibi idemtidem conscribillat, vtpote quæ
B indigne ferat Lunam apparere, quam neque quidem intueri patitur, atque eandem facit in ipsius Solis tam diuini astri exortu: qui mos nonnullis Æthiopum nationibus in Solis ortu, quem velut hostem maxime reformidant, & ne spectent, in loca palustria fugientes, vbi non alia fruticum aut syluarum copia fuerit, ibi delitescunt, Deum omni execratione prosequentes. Antiqui vero Reges (namque non nisi sapientes eligi solitos tum temporis, satis constat) cognita Coturnicis natura, quæ verum horoscopi signaret emersum, animalis istius opera tanquam gnomone quodam vtebantur: non otiose in id intenti, certum exortus ipsius punctum deprehendebant. Quapropter sacerdotes solum hoc animal ex volatilibus, quæ ciborum vsum præbent, nullo tamen mactationis honore illi habito, comedebant: vtpote quod contentionem quamdam (desideratur enim ἀντιδικίαν vulgatis in codicibus) præ se ferre videretur aduersus præcipuum Deum suum.

PERDITISSIMA MALIGNITAS.

Cap. XLVIII.

C EADEM auis in solis, vbi libenter habitat, locis, si quem limpidulæ aquæ fontem adinuenerit, simulac biberit, aquam reliquam rostro pedibusque corrumpere, lutosamque reddere, puluere etiam in eam ingesto, nititur: ne cuipiam alteri animali ad potum appetatur: quæ quidem maligna, improba inuidaq; Coturnicis natura Ægyptijs argumentum dedit, vt malignum hominem per eius hieroglyphicum notarent. Eiusmodi vero morum impuritatem eodem modo damnat Ezechiel *Ezech.c.34* quarto supra trigesimum capite, dicens: *Et cum purißimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbabatis.* Sedenim Ægyptios non tam maligni in alios monere mores, quos in turbanda Coturnix aqua profiteatur, quam ipsa aduersus Lunam impietas, & ingrati animi significatio, cum tot à Luna sint *Luna beneficia.* animantibus omnibus beneficia, de qua generatio, & alimenta rerum, quotquot & hominum & brutorum vsui necessariæ sunt. Nam quantum ad turbationem aquæ pertinet, animalia quædam sunt, quæ turbulentam & crassam suauius bibunt, vt Cameli, qui ne ex fluuio quidem prius hauriunt, quam pede protrita terra aquam spissiorem effecerint. Neq; aliter potu gaudent Elephanti quoque, sed ij ne imaginis suæ toruitate terreantur, turbidam bibunt. Vere autem Coturnix Alcibiadis ma-
D gistra fuit, qui dato Pericli consilio de ratione potius non reddenda, tranquillam ciuium suorum quietem perturbaturus esset. Nam cum iam primas in Republica partes occupasset admodum adole- *Plutar. in* scens, forteq; sententiam in Senatu de re seria diceret, vt eius sinu Coturnix euolauit, quæ tamen to- *Alcibiade.* tius Senatus cursitatione capta, Alcibiadi, non sine venatoris ambitione, forte etiam præmio, reddita est. Quantum vero pertinet ad alitis huius esitationem (vt hoc pro corollario subijciamus) non defuere Medici, qui eas mensis sommouerent, tum quia veneni semen illis gratissimus cibus, cum propter comitialem morbum, quem, vt Plinius tradit, solæ omnium animalium sentiunt præter homi- *Plin.lib.10.* nem, eaq; de causa veratrum appetere feruntur. Aristoteles tamen hominem tantum comitiali mor- *cap. 23.* bo tentari ex omnium animantium genere asseuerat, Problematis. Sedenim Plutarchus capellas quoque comitialem sentire profitetur. Quod vero de veratro dicebamus, ita apud Lucretium legas:

Præter-

Lib. 4. *Præterea nobis veratrum est acre venenum,* A
At capris adipes, & coturnicibus auget.

Et Ouidius ad venenum spectans:

Ecce coturnices inter sua prandia viuunt,
Forsitan & fiunt inde frequenter anus.

Hæc Athenæus lib. 9.

Coturnix Herculi sacra.

Auctor Zenodotus.

Nam vt in Serpente dictum, excogitatum est in morbis desperatissimis Viperas edendas dare: vnde non modo salus, sed vitæ etiam subsecuta sit longitudo. Cur vero Phœnices Coturnicem Herculi sacrificarent, causa est, quod in fabulis eum ab hac alite seruatum aiunt: hunc enim Iouis & Astreæ filium in Lybiam profectum, à Typhone occisum esse autumant, Iolaumque Coturnicem eius naribus admouisse, cuius odore fuerit in vitam restitutus; & ne mendacio locuples abesset testis, vulgatum est etiam dicterium, ὄρτυξ ἔσωσε Ἡρακλῶ τὸν καρτερὸν, *Fortem Coturnix sospitauit Herculem.* Alij eum dicunt eius alitis esu à comitiali morbo, quo insigniter laborauit, liberatum esse: quo si tentantur & Coturnices, facile fieri potuit, vt sympathiæ vi aliqua tacitave atque incognita naturæ potentia, vel nidore viuæ, vt nonnulli ponunt, alitis vstulatæ, vel esu potius morbi genus id fugaretur, atq; B ita Hercules vitæ redditus fuisse videretur, quod est vero similius. Sed ne, Vir clarissime, te magnis & assiduis Reipublicæ negotijs detentum vlterius demorer, mira hæc minime videntur esse: quia varijs medicina modis prodest, noxia modo per similitudinem cognitionemque naturæ deducendo, modo per dissensionem contrariamque vim expellendo, modo sensim abrodendo, modo per dissolutionem mitigando, alijs atq; alijs inuentis, quæ salutaria quis nouit, adhibendo, vt tam contraria, quam consentanea pro morbi qualitate prodesse comperiantur.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

C

LIBER XXV.

DE IIS QVÆ PER STRVTHIOCAMELVM ET MINVTIORES ALIQVOT AVES significantur

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD THOMAM MILIARIVM BELLVNENSEM.

ONTENDERAM *superioribus diebus ab Leonardo patre tuo, ne te aßiduitate tam pertinaci, tamdiu literarum studiis insenescere permitteret; id enim è re tua fore, & ad salutem* D *tuam facere plurimum arbitrabar, si feruor ille adolescentiæ tuæ, aliqua otij interpositione cohiberetur: proinde aliquid comminisceretur, quo tu Venetiis apud nos per geniales hos dies, quibus vindemia celebratur, aliquam laboribus tuis quietem interponere cogereris, vt aliquando nobiscum amœniori cuipiam tete concederes hilaritati, paulo post ad lucubrationes tuas alacrior rediturus. Non enim animus sine fultura corporis sustineri potest. Neque mihi satis placet, quod Platonem illum tuum aiunt sponte atque ex animi sententia, Academiæ locum minime salubrem delegisse, vbi Philosophantium apud se corpora macerarentur, debilioraque fierent: siue mea hæc semper fuit imbecillitas, & ad hanc vsque ætatem natura sponte valetudinaria: siue persuasum habeam incommoda corporis studiorum profectui plurimum officere. Quantam enim ego hinc iacturam fecerim, sum mihimet ipse conscius. Et*

quantum

A *quantum cœli huius patrii benignitas mihi contulerit, ipsa iam minus cadauerosa facies, quam attuleram Roma, facile poterit indicare: è tristi quippe quodam senio in prosperam, nitidam firmamq; virilitatem transmutata. Sane hinc ad vigiliarum perseuerantiam, & legendi scribendiq; labores tolerandos longe alacriorem factum me sentio. Tu, quod magis probes, quidque tibi magis conferre soleat ipse videris, dummodo valetudinis atque firmitatis ratio inprimis habeatur. Fecit autem ille, vt omnibus in rebus festiuissimus est, quod depoposceram: tu vero respondisti, venturum te libenter, si modo per dies hos, quos in patria consumpturus esses, vellem ego tecum quotidie vel venatione, vel aucupio exerceri. Accepi conditionem, quantum ad aucupia pertinet: ac ne me imparatum deprehenderes, neve vlla nos tempestas, aut casus, ne minus res cum auibus esse posset, interturbaret, auiarium variis alituum generibus instructum comparaui: idque totum tibi, ludoque tuo destinaui. Tu cum veneris, quid facturus sis vide simulac conuiuium ex iis instruere constitueris, vtrum simplices has carnes, sine vlla peregrinæ iucunditatis aspergine, sine Apitiano vllo artificio sis appositurus: an, quia nonnullæ forsitan fatuæ, & sine succo videbuntur, hic condimenta illa aromataria Venetiis allata sis adhibiturus: ea vero quam suauia, quam odorata, quam pretiosa. Propera igitur, vt quando per Aegyptum aucupia nostra sumus exercituri, apud Cleopatram facias nos cœnitare. Ego enim ma-*
B *cellum depeculabor, & patinarum struices apparabo, tu corollaria & secundas mensas addere collatitio illo, vti consueueramus, more non grauaberis.*

DE STRVTHIOCAMELO. CAP. I.

FACILE quidem meminisse potes, optime Thoma, quo die Carolus V. Imp. à Clemente VII. P. M. Bononiæ coronam accepit, sacrificij genus quoddam à Germano milite media platea procuratum: interfuisti enim rei gestæ, cum Bouem mactauerit, cuius vterum exenteratum, variis altuum generibus, aliorumque esculentorum farciminibus compleuere, lætum hilaremq; diem ex his omnibus vna tostis celebraturi. Ita nos tunc facturi videmur, qui Struthiocamelum, visendæ magnitudinis alitem, minutioribus plerisque auiculis in eius aluum ingestis confarciuimus. In collatitiis vero nostris cœnis illis, quas post relictam Romam patriæ redditus, teque sodali iucundissimo reperto proposueramus, singula tantum singulis ciborum genera per sortem educebatur. Nosti multa eius mul-
C tiplicitatis esculenta à conuiuis excogitata, vt legi fraus fieret sumptuariæ, quæ inter nos sancita fuerat: res enim variæ sub vno vel farinaceo integumento, vel omasi cuticula delitescebant: sed non id ganeæ, verum hilaritatis causa. Quare cum hæc fieri soleant in ludum, nos quoque ludum boni ominis causa prosecuti, ingenti illi minores alias aues ingessimus. Maxima ea omnino auium, si modo auis appellanda est, cui plumæ tantum sunt, non tamen volatus: cui crura pedesq; atq; vngulæ, nõ forma tantum, verum etiam magnitudine propemodum bubuli. Sed hæc alij disputabunt, nos plumatũ alatumq; animal in volucrum ordinem interim admittemus. *Plin. eadem lib. 10. c. 1.*

IVSTITIA. CAP. II.

HVIVS sane pennæ, quoniam præter aliarum auium morem æquales omnes inter se sunt, iustitiã & æqualitatem erga omnes significant, vt apud Horum habetur. Plurimus vero earum vsus ad conos bellicos, & galeas adornandas, tam apud veteres, quam apud nostros, cuiusmodi illæ sunt, quæ in eo numo habentur, cuius inscriptio, TI. CÆSAR DIVI AVG. F. AVG. P. M. TR. POT.
D XXIIII. Ibi enim pennæ huiusmodi in quodam serto sitæ sunt supra frontem sigilli, cui subiecta est inscriptio, IVSTITIA. Numum Bononiæ vidi apud Ioan. Achillinum. Ibidem apud Alexandrum Calcinium solum Iustitiæ caput in numo est, cum eodem pennarum æqualium gestamine, iisdem literis, quippe, IVSTITIA. Sed enim vt ad alitem reuertamur, quoniam Struthiocameli stolidi adeo sunt, vt cum colla fruticibus occultauerint, latere sese existiment: succurrit Carneadis disceptatio, qui Iustitiam nihil aliud esse quam meram insaniam profitebatur. *Carneadis disceptatio.*

PINNÆ IN MOENIBVS. CAP. III.

AD eiusdem speciei similitudinem murorum summa fabricari solita, causam dedere vt Pinnę vocarentur ab iis, vt Varro ait, quas insigniti milites habere in galeis solent, & in gladiatoribus Samnites. Hinc intelliges de armatura Samnitium, quæ alibi apud Varronem & Plinium legeris. *ἐπάλξεις, id est, summitates. Hinc Pinni rapi Retiarii.*

Pp ELE-

ELEMENTORVM CONCORDIA. Cap. IV. A

SANE si quis Ægyptiorum more elementorũ concordiam indicare voluerit, non imperite picturã eam proponet, quam ipse rerum opifex per animalia per id præ se ferentia, considerandam proposuit, Lutram scilicet, vel eius loco marinum Vitulum, Struthiocamelum, & hominẽ, vno vinculo religatos. Lutra siquidem, & Vitulus marinus, media sunt animalia inter terrestria & aquatica, vinculumque illud ostendunt, quo terræ applicitæ sunt aquæ, suisque coercentur finibus: quia Diuina prouidentia cum arenam terminum maris posuisset, leges etiam imposuit aquis, ne fines transgrederentur suos. Struthiocamelus autem ambiguus est inter terrestria & aeria: vere enim volucris non est, quæ nequaquam à terra, vt volucris, attolli potest: pennæ autem alæq; illi ob id tantum à natura datæ, vt cursum adiuuent. Crura vero vti dictum, bouilla propemodum, vngulasq; bisulcas habet. Deniq; inter elementa omnia, & cœlum ipsum, homo intermedius est constitutus. Ita per huiusmodi picturam tota ipsa rerum machina describitur. B

MVLTIVOLVS. Cap. V.

DIVINÆ literæ Struthiocamelum pro multiuolo homine, & certi nihil sibi adsciscente ponunt, videlicet qui sacræ adscriptus militiæ, profanis tamen negotiis implicetur, iisq; tantum tractandis occupetur. Nam quod alatum est, contemplationem refert & exscribit, sed propter vasti corporis magnitudinem tollere se humo nequit, alis tamen, vti dicebamus, ad cursum vtitur. Quod pedes bouillos habet, terræq; semper adhæret, quæ terræ sunt significata suscipit: ita enim videtur Hesychius interpretari. Quod vero ad animalis huius ingressum attinet, tametsi volare nequit, pernicissime tamen currit. Struthiocamelos ait Xenophon, quos apud Euphratem Cyri milites offenderunt, à nemine capi potuisse: tam longe enim modo pedum pernicitate, modo alarum quasi velificatione procurrebant, vt statim equites desperata præda insequi desisterent. C

Plin. lib. 10. c. 1.

HÆRETICVS. Cap. VI.

QVOD vero superius diximus ex Hesychio, Eucherius quoque per animal huiusmodi hæreticum hominem significari tradit: qui habere quasi videtur sapientiæ pennas, volare tamen non potest.

HYPOCRITA. Cap. VII.

Esa. c. 34.

EVCHERIVS idem ait de hypocritis dictum ab Esaia: *Erit cubile draconum, & pascua Struthionum.* Parit siquidem oua Struthio, verum, vt alibi diximus, neq; illa incubatu fouet, neque pullos nutrit. Ita hypocrita, quamuis recte alios admoneat, & recte faciendi vim addoceat, nullos tamen filios per vllum bene actæ vitæ exemplum generat. Hinc Iobes clamat: *Struthio in terra relinquit oua sua, & obliuiscitur, quod pes ea sit conculcaturus.*

INSIPIENTIA. Cap. VIII. D

ADHÆC, vti paulo ante dicebamus, genuina illa animalis stoliditas effecit, vt imago Struthionis caput intra frutices abscondentis, insipientiæ hieroglyphicum haberetur: vtpote, qui cum auiũ sit grandissima, ita vt altitudinem equitis equo insidentis excedat, si tamen colla tantum frutice occultauerit, latere se totam existimet, cum reliqua magna admodum corporis moles in aperto relinquatur. Ita dum in capite secura est, diceret Tertullianus, nuda, qua maior est, tota cum capite capitur. Diodorus tamen id à Struthiocamelo, non ex stupore fieri contendit: sed quia sibi conscius habere se caput admodum debile, occultare id quamprimum studeat.

Plin. ibid.

A

DE VESPERTILIONE. Cap. IX.

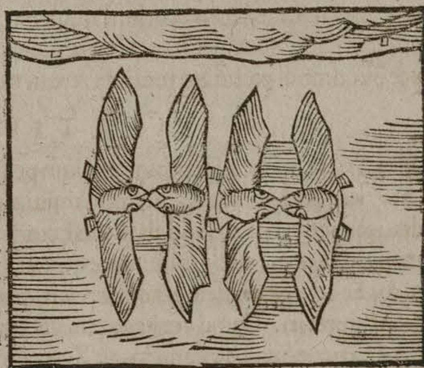
MONSTROSA quoque est Vespertilionis effigies, multaque in se mystica continet hieroglyphica.

AB EXILI FORTVNA IN ALTVM EVECTVS. Cap. X.

PRAECIPVVMQVE illud apud Ægyptios fuit, vt per animal huiusmodi significarent hominem, qui debilibus & exiguis viribus, siue nobilitatis, siue fortunæ, siue etiam ingenij præditus, ita tamẽ repẽte emerserit, vt non se tantũ humo sustulisse, sed subito volatu elatus in sublime ferri videatur: cuiusmodi exemplorũ plena Roma semper fuit. Vespertilio siquidem licet pennas non habeat, sola tamen membranula fretus volat, ita vt difficulter distinguas, sit ne auis, an mus. Quare apud mythologos argute vafreque duas eludit mustelas, dum se alteri auem, alteri se murem venditat, atque ita capitis periculum euadit. *Hæc à Plin. lib. 10. c. 61.*

B

OFFICIA MVTVA. Cap. XI.

MIRVM vero illud inter hoc tam brutum genus, quod tanta se humanitate complectuntur, vt nulla conuenientius specie figurave officia mutua describas, quam per Vespertiliones alterum ab altero catenatim dependentes. Habet enim id genus animalium mutuam inter se quamdam beneuolentiam, sæpeque veluti catena quadam contexta, si qua vlli vis inferatur, mutuo sibi cohærent, imbecillitati suæ opem sibi inuicem afferentes, visæque sunt alia ab alia alarum hamis vnius ad alterum porrectis pendentes, longum veluti funem produxisse.

C

NVTRICATIONIS FACVLTAS. Cap. XII.

MVLIEREM iidem sacerdotes lactis vbertate fœcundam, & bene nutricantem significare si vellent, eamdem ipsam alitem pingebant: quippe quæ sola volucrum & dentes & mammillas humanis similes habet, lacteque nutrit pullos, vberibus mulierum in modum admotis. Nam Ægyptij, ab iis quæ in vnoquoque genere reliquorum naturam aut mores excederent, significationũ suarum argumenta desumebant. Quod vero ad mammas pertinet, Græci hanc alendi fœlicitatem indicaturi, Dianæ simulacrum mammosum effingebant, cuiusmodi illud fuit, quod Ephesi tamdiu tanto concursu visitatum, eamque Latini ea de causa multimammiam appellarunt, cuius exempli multa hodie Romæ vetusta signa conspiciuntur. Minime vero prætereundum est, hoc loco in impressis exemplaribus Hori perperam legi, Γυναῖκα θηλάζουσαν καὶ καλῶς ἀνατρέφουσαν βουλόμενοι ζωγραφῆσαι, τρυγόνα ζωγραφοῦσι, cum ex manuscriptis codicibus antiquis & historia ipsa legendum sit, βουλόμενοι ζωγραφῆσαι, νυκτερίδα πάλιν ἔχουσαν ὀδόντας καὶ μαστοὺς ζωγραφοῦσι, hoc est, *Volentes pingere Vespertilionẽ, idemtidem dentibus & mammis præditam pingunt.* Inde sequitur pro redditione causæ, ὅτι γὰρ μόνη τῶν

D ἄλλων πτηνῶν ὀδόντας καὶ μαστοὺς ἔχει. *Siquidem sola ex omni volucrum genere, & dentes simul & mammas habet.* Quorsum enim dentes & mammæ ad Turturem alitem minime monstrosam? *Plin. Ibid.* *Dianæ simulacrum mãmosum.*

LVCIFVGA. Cap. XIII.

QVOD si hominem latebris & occulto secessu gaudentem, vel qui rei cuiuspiam metu perculsus in apertum minime prodire audeat, significare vellent, Formicam & Vespertilionis alam adpingere consuerunt. Aiunt siquidem, eam esse inter Vespertilionem & Formicas naturę discordiam, vt si ala tantum Vespertilionis Formicarum cauo admota fuerit, nulla earum foras progrediatur. *Vespertilionum & Formicarũ antipathia.*

MORA. CAP. XIV.

A

QVINETIAM sunt qui tradant credi solitum, Formicam eo numquam exire, quo Vespertilio vel semel accesserit, atque ideo Formicam sub Vespertilionis ala positam, & moræ, & tarditatis aut impedimenti significatum habere. Transit & ad Columbas huiusmodi sympathia: quia, vt Florentinus libro de re Rustica ait, Columbæ stationem minime deserunt, si Vespertilionis caput supra turrim posueris.

Cum formicis scilicet.

INSCITIA. CAP. XV.

COGNITIONEM alibi per lumen significari diximus: vnde etiam Dare luci, pro Declarare, & edocere sæpe legimus: contra vero inscitiam per tenebras intelligimus, vnde Hallucinari, pro decipi per ignorantiam. Quoniam vero Vespertilionis ea natura est vt tenebris gaudeat, neque lucem ferre possit; Diuinæ literæ dum Vespertilionem à sacris summouent, ἱερογλυφικῶς eum intelligunt virum, in quo nullum disciplinarum, aut veræ institutionis lumen effulgeat, explodi debere: alioqui apud Eucher. Vespertiliones in Diuinis literis idolorum monstra sunt. Propheta: *Vt adoretis Talpas & Vespertiliones.* Sunt etiam cogitationes immundæ, quas improbi dæmones ingerunt, vt idem sentit. B

Triplex hieroglyphicon vespertilionis.

SECVRITAS. CAP. XVI.

NEQVE desunt, qui securitatem indicaturi, Vespertilionem inuerso capite pingant: is enim circumlatus domui viuus, & super fenestram vel in hyperthyro, aut ipsis in valuis inuerso capite affixus, maleficiorum amuletum creditur, Plinio etiam id tradente, quod adhæc vsque tempora plerisque locis factitari videmus. Contra vero, si quis eam amoliri arcereque ab ædibus velit suis, platani folia suspendat. Africanus enim in his, quæ de agricultura conscripsit, Vespertilionem eo non ingredi tradit, vbi arboris huiusmodi folia suspensa conspexerit. Pro corollario addam, occidi eas hedera suffumigata. Nam eas, qui sustulisse se profiteri signo aliquo velit hieroglyphico, Vespertilionem faciet hederæ folio insidentem. Nam Alcithoe Leucothoeque sorores apud Ouidium, spreuisse Bacchi sacra finguntur, eaque de causa in Vespertiliones mutatæ; vnde suffitum hederæ ita exhorrent, vt eo etiam necentur. C

IMPVRÆ MENTIS HOMO. CAP. XVII.

HESYCHIVS ait eam hieroglyphicum esse hominis, qui sero & parce fidei documenta susceperit: inque illis mente non satis firma versetur, sed in ambiguo omnia reponat, neque sciat de terra sua exire, sed in quibus genitus est latebris libentissime delitescat, Christianus demum sit, sed parum fidelis: sero enim Vespertilio prodit, sub ipsum quippe crepusculum vespertinum, atque vbi tribus aut quatuor spatiolis volatum exercuerit, à noctis tenebris occupatur, neque longe fertur, sed supra circumque tecta semper volitat: cum Abrahamo Dominus peregrinationem indixerit, terra in qua alitus erat, quamque inhabitabat, derelicta, pristinam scilicet imbecillitatem & crassam originem nobis posthabendam admonens, perinde ac etiam separari nos à parentibus, & sequi Dominum doctrina moneat Euangelica. Vespertilio demum vtrum ales an musculus sit, extat in ambiguo, cum, vti paulo ante diximus, ipsemet in fabulis persuadeat Gallo se esse Murem, Catto vero alitem. D
Volat quidem, non tamen pennis, sed membranulis innixus, neque pluma, sed pilo, atque eo quidem murino, vestitur. Ita homines plerique volatu qualicumque præditi, baptismatis tantum tinctum assecuti, apud Catholicos Christum fatentur Petrum Ecclesiæ specifice præposuisse apud hæreticos impudenter delirant atque præuaricantur, apud Iudæos Christum rident, apud Mahumetanos tam Iudæos quam Christianos incessunt. Impurissimum hominum genus, non modo Vespertilionibus perquam simile, sed cui merito ἀπὸ τοῦ μαραίνεσθαι nomen inditũ sit: abominabile id quidem, & omnibus abhorrendum.

DE

A

DE OTIDE. Cap. XVIII.

ΩTIΔAΣ Græci dicunt, quas aues Tardas Hispania, damnatas in cibis: propterea quod ossibus eius effractis, teter odor ex medulla ad tædium vsque extemplo sequitur. Sed enim Xenophon earum carnem ait multo suauissimam. De tarditate idem tradit, & faciles captu asserit, quod nihilo quam Perdices longius prouolent, celerrimeq; fatigentur. Ægyptij Sacerdotes hanc quoq; hiroglyphicis annumerarunt. *Plin. lib. 10. c. 23. eadem.*

IMBECILLVS FORTIORI ASSVRGENS. Cap. XIX.

QVIPPE si hominem imbecillum qui ferociori potentiorique assurgeret, in ac rebus gerendis sententiisq; dicundis primas illi partes cederet, significare ij vel- B lent, aut ita faciendum admonere, Otidem auem, & Equũ adpingebant: illa siquidem simulac Equum aliquem in conspectu habuerit, nihil quicquam contata, illum quadam veluti venerationis ostentatione excipit: circumque volitando, & subsequendo deducendoq;, officium facere quodammodo videtur. *Otidis demissio.*

NIL ALTVM SAPIENS. Cap. XX.

CVM vero Otis omnino auis sit, animi est identidem signum: alatus enim animus passim apud Platonem. Sed hæc animum indicat ignauum ac stupidum: quippe quæ tarda est, corpulentiaq; adeo grauis, vt vix sese terra attollat, ita terreni etiam affectus, quo quispiam detineatur, indicium est: quippe qui nihil sublimè sapiat aut meditetur.

C

CONTVMAX. Cap. XXI.

AT si quis contumacem aliquem & monitoribus asperum, ab omnique bono opere alienum, hieroglyphico referre voluerit, aptè Otidem & Canem pinget: nulla enim auis Canem exhorrescit præter Otidem, quæ suæ sibi conscia tarditatis, simulac Canem conspexerit, latrantem audierit, statim arrepta fuga se condit in latebras. Per Canem autem suo commentario, Sacerdotem præcipuè significari diximus in templis concionantem, de diuinis, de pietate, reliquisq; bonis moribus disserentem, contra impios scilicet & improbos oblatrantem. Eum igitur qui subfugitet & Sacerdotes, ingenio plurimum contumaci esse consentaneum est. *Canis Otidi inimicus quid.*

DE ALCEDONE. Cap. XXII.

ALCEDONEM, quod hactenus viderim, Ægyptij non posuerunt: ea vero apud Italos sua habet significata.

TRANQVILLITAS. Cap. XXIII.

D

QVORVM vulgatum illud est, per Alcedonis nidum rerum quarumlibet tranquillitatẽ indicari: mare siquidem per dies circiter quatuordecim, quibus auiculæ illæ nidificant in littoribus incubantque, mira pacari serenitate cõpertum est. Est vero nidus ille miro artificio ex pisciculorum ossiculis & spinulis contextus, ad gladij cuiuslibet ictum incolumis, figura cucurbitæ, præter vnum perexiguum cauum, qua ingrediendi & exeundi fit parentibus aditus: cætera conclusus. *Hæc à Plin. lib. 10. c. 32.*

IVSTITIVM. Cap. XXIV.

TRANSIT & ad res ciuiles figuræ huiusmodi significatum: nam hæ ad maris varietates accommodantur: est enim iustitij monumentum, ideoque à Plauto dictum, *Alcedones esse iuxta forum*: Ad suspen- *Plautus in Cassina ἀλκυονίδες ἡμέραι*

halcyonij dies, ex Aristoph. auib. Dies Alcyoniæ quid. Hor. prima epistola. Ibid. Plin. Sed hoc reparatum est calendario Gregorano.

Ad suspensas enim fori procellas, fluctuationesq; & turbines, hoc aptissimè refertur. Nam & Horatius *mersari se* ait, *si quando res agere adlibuerit ciuilibus vndis.* Ita dies Alcyoniæ, dicuntur, quibus fora conticescunt. Sunt vero dies Alcyoniæ, vt luculentissimo carmine Simonides tradidit, septem ante brumam, dum scilicet incubat, & septem à bruma, postea quam pulli exclusi fuerint: quibus quidem diebus ea tranquillitas non semper nostris locis, in Adriatico quippe sinu, contingit, neq; etiam Tyrrhena ora: at in Siculo mari ferè semper. Fit vero bruma, vt Hesiodi interpretes scripsere, mense Ianuario, quem in honorem Bacchi Lenæum ipsi vocant, & eo mense à Latinis Brumalia celebrari dicunt, quod Bromius Bacchus appelletur. Sed enim Traiani temporibus, quod de ætate sua Plinius profitetur, ad 8. Calend. Ianuarias fuit, quo die natus est nostræ salutis Assertor. Accidit autē bruma, tresq; cardines reliqui, in octaua singulorum, Capricorni, Arietis, Cancri & Libræ, quæ diuturnitate temporis ob minutorum aliquot neglectam intercalationem, minimè nunc respondere comperias: nam octaua Capricorni, circa vigesimam est nunc Decembris diem. Sed enim hæc perpendere Astronomorum diligentiæ dimittamus. A

CONSVETVDINIS RARÆ HOMO. Cap. XXV. B

Plin. ibid.

ALCEDONEM præterea pingebant, quotiescumq; vellent hominem raro prodeuntem, & minimo temporis momento cum hominibus versatum significare. Alcedonem siquidem videre est omnium rarissime: fere enim circa Vergiliarum occultationem, brumamq; ipsam apparet, & vbi primum per portum non plus quam nauem circumuolauerit, statim abit, vt nusquam prætera conspiciatur: de quo apud Stesichorum latius. Causam huius nitulationis hybernæ quærit Albertus, eam esse suspicatus, quod auicula ea rara adeo sit textura, vt æstate propter nimiam corporis ariditatē progenerare nequeat: hyeme vero obturatis præ frigore poris, humidioreq; effecto corpore, fiat ad conceptum idonea. Non dissimularim hoc loco quod Antigonus ait, Alcedones vbi senescunt, Cerulos vocari. Verum Aristoteles discernit inter se diuersas, Alcedonem, Cerulum, & Cornicem. Sunt qui harum marem Cerulum vocent, idq; verum esse tradunt interpretes Theocriti.

DE CVRVCA. Cap. XXVI. C

SVNT pleraq; de quibus Ægyptij parum, alij multum locuti sunt: quæ tamen quoniam Ægyptiacis commentis non dissimilia sunt: in Struthiocamelum hunc infarcienda videntur, atq; in his Curuca & Cuculus.

ALIENI FILII PRO SVIS EDVCATI. Cap. XXVII.

Cuculus in nid: Curucæ nidificat. Hinc Iuuenalis, Tu tibi nunc Curuca places.

DE quibus vulgatissimum apud omnes scomma, hominem per eam significari, qui filios adulterinos pro suis pascat, Cuculus enim Curucæ absumptis ouis, in eius nido sua potissimum oua ponit, vtpote qui se ignauum minimeq; idoneum agnoscat, qui possit pullis necessaria comparare. Suæ igitur sibi conscius imbecillitatis, eam init rationem ad prolis suæ tutelam: quippe qui omnium auicularum iniurijs sit expositus, vereaturq; ne si nidum struat, minimo inde negotio depellatur, idcirco ad alienas confugere opes pergit. Curuca itaque oua illa fouet & excludit, atq; educat pro suis. Aristoteles, si modo legitimum est id opusculum, *De mirabilibus auscultationibus* accidere hoc in Helice tradit, addit & in Palumbium aut Turturum nidis oua ea deponi. D

DE CVCVLO.

MINIMA QVAQVE DE RE TIMIDVS. Cap. XXVIII.

Cuculi vocabulum in iniuriam abijt.

CVCVLVS, quia timiditate maxime omnium auium genus excedit, adeo vt à minimis quibusque auiculis conuellatur, easq; præ metu fugitet, commenti nonnulli sunt, hominem minima quæq; expauescentem, per alitis huiusmodi picturam significari. Vnde conuicia illa, siue quempiam adulteræ

A adulteræ vxoris maritum dicere volumus, siue ignauum, siue stupidum, aut nullo animo præditum hominem notare, Cuculum appellamus, vt apud Horatium Sermonibus:

Tum prænestinus salso multumq; fluenti *Vindemiator, & inuictus cui sæpe viator*
Expressa arbusto regerit conuicia, durus *Cessisset, magna compellans voce Cuculum.* *Lib. 1. Sat. 7.*

Solent, inquit Porphyrio, leuia rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus Cuculi appellari: tum illi prouocati, tantam verborũ amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, contenti eos Cuculos iterum atq; iterum appellasse. Ego cum Octobri mense Roma Neapolim proficiscerer, in eiusmodi iocos incidi, per continuum diem conuicijs huiusmodi delectatus. Quare cum Acrone dicere possumus, hoc autem ipsa re nouimus, quemadmodum viatores quos in itinere vindemiatores per agros conspexerint, conuicijs agitare gaudeant, illique ita respondere, vt Cuculum eum appellent quasi pigrum, ignauum scilicet ac nihili hominem. Sed hoc parum est, & quod à Porphyrione dicitur, subfrigidum: hodie siquidem res agitur calumnijs etiam vehementioribus: viatores enim eos nunc Pulterones, nunc Cornutos, nunc alijs atque alijs conuicijs incessunt: illi contra, siue ciuis, siue ma-

Eadem fere Plin. lib. 18. c. 26. & huc allusit Plautus in Asinaria, At etiam cubat cuculus: sterge amator, i domum.

B gistratus, siue Rex ipse occentare cœperit, omne opprobrij genus regerunt, tegendisque retectis turpissima quæque minitantur: præsertim si celsissimis quæ frequentes tota regione sunt arboribus insederint: quamuis id impune toto agro Campano Neapolitanoque, tempore vindemiæ licet, ne quid Liberi libertati detrahatur. Atque hoc illud est quod Flaccus ait: *Durus vindemiator & inuictus cui sæpe viator cessisset.* Quoniam vero species Cuculi certo anni tempore non multum differt ab Accipitre, locus fabulæ datus, quam in Arati vita Plutarchus refert. Ipsa enim inducitur minores auiculas percontari, quare fugerent se cõspecta, quæ nullam præ se ferat ferocitatem: quoniam, responderunt, suspicamur te aliquando futuram Accipitrem.

TRANSMVTATVS. Cap. XXIX.

Possvmvs igitur hominem, qui vel mores vel effigiem ita commutarit, vt alius pene videatur, per eandem hanc auem significare. Ea enim figuram immutare creditur, & in aliud transire ge-
C nus, cum inter Accipitres omnino numeretur, licet vnguibus sit haudquaquam aduncis, neque capite Accipitri similis, sed colore tantum, rostro quoque magnitudineque columbino potius quam Accipitrino.

PVLICVM DEFECTVS. Cap. XXX.

Alii porro, quoniam Ægyptios animaduerterant de pulicum defectu describendo solicitos fuisse, quippe origanum in eo significato proposuerant, addidere ipsi Cuculum, & humanum vestigium, qua specie pulicum exterminationem indicarent. Ferunt enim, quo quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circumscribatur, ac vestigium id defodiatur, non gigni pulices, vbicumq; puluis eo vestigio compressus, sparsus fuerit. Hæc obseruarunt Magi. Pulicum vero nuncupatione humiles sordidæq; curæ sunt intelligendæ, quibus impliciti vitam agimus anxiam & inquietam. Multa enim, licet ea pingere aut sculpere insanientis vaniq; sit ingenij, ob exiguitatem, quæ minus repræsentari potest, vsu tamen loquendi frequenter vsurpantur.

Pulices quid.

Iupiter in Cuculum mutatus.

D

IVNO. Cap. XXXI.

Pavsanias, vbi opera ea recenset, quæ Mycenis spectatu digna viderentur, in sceptro, quod in Iunonis manu erat, Cuculum insedisse dicit: eaque de causa signum ita fieri solitum, quod Iunonis desiderio Iupiter aliquando in eam auiculam se conuerterit: tam inania illi de dijs suis comminiscebantur. Quinetiam locum Coccygium appellatum authores celebrant, in quo Iupiter in Cuculum sit mutatus. Apud interpretes Theocriti ita leges, Iouem Iunonis congressum appetiisse, rem tamen occultare voluisse: mutatum itaque in Cuculum, abiisse in montem qui tunc Tronax, postea

Pausanias in Corinthiacis.

vero

vero Coccyx appellatus est, eoq; & Iunonem concessisse, quæ simulac assedit, Iupiter in eius auis effigie ad eam aduolauit, seq; in eius genua proiecit: repulit hunc Iuno excusso peplo, at ille statim mutata facie acceptus ab ea est. Hinc apud Argiuos Iunonis simulachrum in throno collocari, in manu vero sceptrum poni, supra quod Cuculus. O lepidos & otiosos deos, qui puerilibus his nænijs delectarentur: sed longe magis ineptos, qui talia scriptis mandare non erubuerunt. A

NVPTIÆ. CAP. XXXII.

At in Gallia contra.

CVM vero vincula iugalia curæ sint Iunoni, putarim ego boni ominis causa, Cuculum deæ dedicari solitum: boni est enim augurij Cuculus, nostriq; solent ex eius cantu ducēdæ vxoris tempus percontari. Caro autem eius si in cibum autumnali tempore veniat, cæteros sapores exuperat.

VERNVM TEMPVS. CAP. XXXIII.

EST & verni temporis signum Cuculus: id quod vel imperitæ innotuit plebeculæ. Porro nuncium eum veris ponit Hesiodus: B

ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι.
Vt cantum audieris quem reddit ab ilice coccyx.

Tunc enim exultare hominem dicit, quia verum eo nuncio veris aduentum intelligant. Pistothærus apud Aristophanem, Auibus, vbi Cuculum Ægyptijs imperasse dicit, tam eos ait quam Phœnices ad cantum huius auiculæ, tanquam ad imperium, triticum & hordeum demetere solitos: tempestiuior enim apud eos messis, quam in Græcia & in Italia fit.

DE CAPRICIPITE.

AGELASTOS. CAP. XXXIV.

Sedes risus, amoris, libidinis & iracundiæ.

HOMINEM qui nulla iucundiore cōsuetudine posset ad risum allici, quod eius expers esset, veluti Socrates fuisse fertur, ostendere si vellent, Capricipitem autem pingebant, quam liene omnino carere tradunt; in liene vero sedes est risus, veluti amoris in iecinore, libidinis in lumbis, iracundiæ in felle. Eaq; de causa dictum, Columbam summam significare mansuetudinem, quod bile careat. C

DE VPVPA.

FERACITATIS PRÆCOGNITIO. CAP. XXXV.

VPVPAM Ægyptij cum pinxissent, præcognitem vindemiæ feracitatem, siue lætum ac plenum vindemiæ prouentum indicabāt, lætitiam scilicet aliquam affuturam, vt in Vite latius explicatur. Quia si ante vindemiæ tempus valde clangere audita fuerit, nimirum vini redundantiam prænunciare creditur.

EBRIETATIS REMEDIVM. CAP. XXXVI. D

Perpetuo virentem. A Plinio li. 2.c.21.

HOMINEM vero ebrietate laborantem, ac sibi remediū comminiscentē, significare cum vellent, Vpupam & Capillum Veneris herbam pingebant: Vpupa siquidem vuis vescitur immodicè, ita vt plerumq; inde ebria fiat, ac simulac se tentari sensit, Capillo Veneris decerpto efficacissimè sibi medicatur. Herbā hanc ἀδίαντον Græci vocant, ἀπὸ τοῦ μὴ διαίνεσθαι, hoc est, eo quod minime marcescat, neque quidem si aqua perfundatur, immergaturve, neque bruma putrefit, vt herbæ reliquæ. Summouent autem Vpupam Diuinæ literæ, quam piorum mensis inferri nolunt, querulam quippe volucrem, lugubrem atq; luctuosam, quæ nihil vnquam nisi mœstum & triste meditatur. Vnde per alitis huius hieroglyphicum, hominem vitijs deditum intelligunt Theologi: propterea quod nemo magis querulus, magisque mœstus assiduè est, quam vnusquisq; vir improbus atque flagitiosus: sollicitat

A licitat hunc admissorum scelerum conscientia, vel inquietum exercet admittendorum cupiditas & impotentia. Nam si tumore superbiæ turgescat, quæ illi vnquam hilaritas arridebit? Fastu cruciatur assiduè, neque vllos tantos putat honores, qui quod affectat explere possint. Repulsam passus est, infelicissimum se mortalium putat. Auarus est, si iactura quantulacumque fiat, vicem deplorat suam: si prædam cui inhiabat elapsam videt, miserè cruciatur. Quid iracundus? annon statim vt incensus est pœnas vitij dat sui? Vnde Salomon ei luctum mandat, cui iræ, cui rixæ, cui sine causa manus sanguinariæ. Quid inuidus? nonne sui met carnifex indefessus? Quid libidinosus? mentita est amica, æstuat immensum: expleuit cupiditatem suam, languet & erubescit. Quid vorax? distentus est, ægrè habet: famescit, extorquetur. Quid ebriosus? aret guttur, pulmo inflammatur: potauit, mente capitur, titubat, semianimis deficit, atq; vt semel cum Flacco dicam: *Vpupæ hieroglyphica in Diuinis explicatio.*

Anne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci,

quam eius animus qui sit improbitati, facinoribusq; addictus flagitiosis? Contra vero probus modestusq; vir, ruat cœlum, nulla re commouebitur, gaudebit semper, æquanimis erit semper; gaudentem B hilaremq; scit à Deo vocari, exultantem sacris admoueri. Repulsam patitur, modestè fert: iactura afficitur, paruo contentus est: denunciantur inimicitiæ, pacē meditatur: solicitatur à maligno, resistit audacter, lætumq; tunc triumphū agere sibi videtur, cum semetipsum edomuerit. Cibum & potum ita moderatè sumit, vt neque mentem offuscet, neque debilitet corpus, nullaque demum animi tranquillitas, nulla lætitia, hilaritas nulla huic comparari potest, quæ in rectè factorū conscientia requiescit, cum se pium cogitet, cum se vitam puriter egisse reminiscitur.

DE FLORO. Cap. XXXVII.

LONGE diuersum ab Otide est ingenium Flori: nam quātum illa venerationis in Equum ostendit, tantum hæc exercet odij & ignominiæ.

FEROX A MANSVETO SVPERATVS. Cap. XXXVIII

C FEROCEM hominem ab humiliore mansuetioreque superatum, per Florum auiculam, quam ἄνθον Græci vocant, significabant. Palustris auis ea est, coloris pulchri, oculorum acie non satis valens, quæ cum Equo semper pabuli gratia dimicat: herba enim vterque pascitur. Illa vocem eius interdum imitatur, insiliensq; aduersus Equum, dorsum occupat, quamq; maximo potest morsu colla armosque vellicat: hisq; auxilijs freta, eum plerumque fugat. *Flori auis descriptio.*

DE SALO. Cap. XXXIX.

D QVANDO vero in has incidimus inimicitias, nō dissimiles ab his recensebimus, quæ inter Salum & Asinum habentur ingentes.

INIVRIARVM VLTIO. Cap. XL.

ÆGYTHVM Ægyptij, quem Latini Salum vocant, Asini vlcera rostro excauantem pingunt si hominem illatas filijs iniurias vlciscentem significare volunt. Nidulatur hæc plurimum in spinis, acciditq; vt Asinus pruritu vlcerum excitatus, scabendi causa se conferat ad spineta, atq; ita atterat vlcera, nidosq; dissipet: quod quidem illa adeo pauet, vt cum etiam vocem rudentis audierit, oua abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram: itaq; Salus ob eam iniuriam in Asinum inuolat, vlceraq; eius rostro impetit, affixaque pertinacius quanto maximo potest conatu excauat. De- *Ægythus, siue Salus.*

nique atrox vsq; adeo odium inter eos esse aumant, vt si vtriusq; sanguinem commiscueris, sponte se A vterq; subducat ac separetur, antipatia, ne coëat pertinacissimè repugnante.

NECESSITVDINIS AVERSATOR. Cap. XLI.

SI vero Florum vna cum Salo pingerent, hominem qui alterius necessitudinem pertinaciter auersaretur, significabant: quare aues illæ aut auersæ inuicem, aut capitibus saltem obtortis in diuersa pingendæ sunt. Commenti causa ea est, quod inplacabiles inter vtramq; inimicitiæ intercedunt, neque vllo pacto fieri potest vt harum quoque sanguis exhaustus commisceatur: confusum enim non aliter alter hinc, alter inde contrahitur, quam oleum ab aqua subducitur, vsque adeo natura ipsa dissident. Quare tibi tria sunt obseruanda eiusdem generis exempla, quorum natura inter se minimè cōgruat, sitque pertinacissimæ discordiæ, Salus & Florus, Salus & Asinus, & de quibus suo loco dictum, Cornix atq; Noctua. Namq; vt nihil est appetentius, nihil rapacius similium sui, quam natura: ita etiam dissimilium nihil auersum magis, ac magis abominabile. B

Plin. lib. 10. cap. 74.

DE ARDEA.

EX ANGVIS DE NEQVITIA REDDITVS. Cap. XLII.

HOMINEM ita libidinis vsu confectum exhaustumque, vt propemodum exanguis sit effectus ostendere qui vellent, Ardeolam illam pelam pingebant, quæ Græcè ἐρωδιὸς dicitur: ea de coitu ita angitur, vt sanguinem ex oculis emittat, remq; summo cum dolore peragat, clamore vasto atq; admodum insuaui difficultatem attestante. Nomen illi apud Græcos inditum aiunt, ὅτι ἔαρ ἱδρoῖ: nam ἔαρ quandoq; sanguinem significat. In collectaneis Suidæ Grammatici dictam volunt παρὰ τὸ ἐν ἕλεσι διατρίβειν, quod in paludosis & humidis locis versetur, quasi helodium dicas. Sunt qui eas inter Grues recenseant: sunt qui similem Grui dicant: & Diuinarum literarum interpretes de aue hac, vbi vulgata Psalmorum editio habet, *Herodij domus dux est eorum*, varia tradiderunt. C

Quod sudet sanguinem.

Psalm. 104.

TEMPESTAS. Cap. XLIII.

SED ENIM D. Augustinus, qui herodiū fulicam arbitratus, tempestatis eam impendentis signum autumat. Sedenim apud Maronem Ardea & Fulica diuersæ sunt volucres, tametsi vtraq; sit indicium tempestatis: ait enim,

—— Cumque marinæ
In sicco ludunt Fulicæ, notasq; paludes
Deserit, atq; altam supra volat Ardea nubem.

Sed super hac satis est à nobis in Ciconiæ commentario disputatum.

Idem Plin. lib. 18. cap. vltimo. Georg. lib. 1. Plin. ibid.

DE CINNAMO.

AROMATARIVS. Cap. XLIV.

HOMINEM ex aromatum mercimonijs ditescentem significantes, Cinnamum autem pingunt. D Auis ea in Arabia versatur, quæ surculos Cinnami congerit, ex quibus nidum sibi conficiat: quocirca indigenæ plumbatis eum sagittis decutiunt, mercis gratia: neque aliud mihi super ea compertum est.

Hæc à Plin. lib. 10. c. 33.

DE VELIA.

STVDIOSVS OTII. Cap. XLV.

STVDIOSVM otij & commodorum hominem indicare qui volunt, Veliam auem pingunt: ea enim in vmbra & aura æstatem agit, hyemem in apricis: nam & potentes, cum in eos qui otio literario

A rario dediti sunt, cauillantur, genus hominum ignauum appellant, quod, vt apud Iuuenalem est, tecto gaudet & vmbra.

DE ASIONE.

IGNOBILITAS. Cap. XLVI.

IGNOBILEM hominem, atque vti dici solet, Terræ filium, notare si vellent, Asionem illum pingebant, qui diuersus à perenni est, corpore pingui & minimè vocali. Nihil enim habetur exploratum de generatione eius, cuiusmodi, qualisq; sit: cæterum Fauonijs tantum flantibus eum apparere constat, veluti etiam pleriq; homines ignobiles, potentiorum tantum fauore aliquo, tali quippe adspirante Fauonio, nullis alioqui natalibus, nulla probitate, nulla virtute, nulla muniti disciplina ad clarissimas interdum dignitates euehuntur, omnibus vnde hi prodierunt, admirantibus. Noctuarum hoc est genus maximum, quibus pluma aurium modo surrigitur, vnde & nomen illi: otus enim Græcis est, de qua quidem apud Athenæum plura comperies. B

Asionis generatio incognita. Idem Plin. lib. 10. c. 23.

Easdem aues quidam dicunt γλαῦκας.

MINVS. Cap. XLVII.

PER hanc auem pleriq; mimum atque parasitum exprimunt: non enim à mimica multum distat pars parasitandi, quam ita describit Horatius:

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Vt puerum credas sæuo dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

Epist. lib. 1. Sat. 18.

Est enim hæc auis omnium maximè imitatrix, &, vt Plinius ait, parasita, & quodam genere saltatrix.

Plin. ibid.

CORNVTI. Cap. XLVIII.

HÆC in clypeo atq; insigni militum Romanorum, qui recentiori tempore, paulo ante quam declinaret Imperium, sub Magistro peditum merebant, ordinis eius signum fuit qui CORNVTI C appellabantur: eratq; ales prasini coloris in orbiculo luteo, quem cæruleus ambitus late ductus circumplectatur, à quo mox arctior & ipse luteus, & circa marginem extremus ruber.

DE IYNGE. Cap. XLIX.

IYNX inter lingua nobiles enumeratur, pro quo nomine Lyncem complusculis in locis apud Plinium corrupte scriptum offendes, indice etiam illo tam copioso, eodem errore perplexe notato: quippe qui volucre animal quadrupedibus adnumerarint. Lyncem eam quæ nostra Iynx est, arbitrati, Fringillam hanc vulgo dicunt, vt Gaza putat. Græci pleriq; Romani sermonis non vocem, sed significationem secuti, σεισοπυγίδα, Latini à caudæ continuo motu, motacillam dici tradidere, Torquillam alij, à torq; quo collum insignita est, alij Turbinem, alij aliter nominarunt; sed nos Pliniani codicis macula iam eluta, ad significata nostra reuertamur.

Quidā etiam verticellum à colliuersura vocant.

DICACITAS. Cap. L.

D PER eam pictam nonnulli dicacem hominem intelligunt, propter insignē linguæ longitudinem: linguam enim habet Serpentibus similem, quam in longum mensura quatuor digitorum exporrigit, rursumq; contrahit intra rostrum non complicatam, sed terreni lumbrici more collectā, & in sese reductam. Communis autem sermo verbosos garrulosque homines, ab instrumento ipso linguaces appellare solet. Sed ad linguam id etiam addemus, quod pedes habet Iynx, binis vtrinq; digitis insignes: illi tamen hæc de Lynce dicta credidere.

Hæc à Plin. li. 10. c. 47.

INCANTATIO. Cap. LI.

PASSIM vero præcipuum ales hæc fuit incantationum signum; propterea quod ei amatorium quid natura inesse persuasum est. Quinetiam quæcumque ad rem amatoriam veneficia, phar-

Quomodo pro veneficijs combu-

ratur docet Tenedius in nauigatione Propontidis.

maca, incantationesq; comparātur, vno vocabulo Iyngas Græci vocauêre. Hinc apud Theocritum intercalare illud, Pharmaceutria, A

ἴυγξ ἕλκε τοτῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τ᾽ ἄνδρα.

Scribit Pindarus, Venerem Iynga cœlitus attulisse, quam Iasoni daret, carmenque docuisse, quibus Medeam in amorem alliceret.

VEHEMENS CVPIDITAS. Cap. LII.

IDEM Pindarus hieroglyphicè locutus ἴυγγι δ᾽ ἕλκομαι ἦτορ dixit, vehementem cupiditatem significare volens, vt eius interpretes exponunt. Iynx enim, vt interpretantur illi, vis illa dicitur, quæ cogitationem nostram ad cupiditatem & amorem trahit. Tradunt nonnulli Pithus eam filiam fuisse, propter persuadendi vim: maxima enim persuadendi vis inest amori, nihilque tam incredibile dici potest, quod amanti non persuadeas. Vnde rectè Ouid. *Credula res amor est.* Addunt, eam amatorijs veneficijs incitasse Iouem in amorem Iûs. Sed enim Callimachus Echus filiam dicit, & Iouem (tanta eorum temporum vanitas fuit, ne imperitia dicam) ab ea veneficijs coactum, vt secum rem haberet: B vtcumque, mox ab irata Iunone in eiusmodi auiculam transmutatam, veneficijsque amatorijs construendis damnatam.

DE CAPRIMVLGO.

PERNICIOSA CONSVETVDO. Cap. LIII.

PERNICIOSÆ consuetudinis hominem indicaturus quispiam, Caprimulgum auem pingat: ea enim inter capras familiariter versatur, appetitq; earum vbera sugere: quod cum fecerit, vber extinguitur, Capra, vt aiunt, excæcatur.

C

DE TVRDO.

SVIS ARTIBVS ELVSVS. Cap. LIV.

Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν. Turdus ipse sibi malum cacat. Meminit Seruius 6. Æn. & Arist. lib. 9. de nat. anim.

HOMINEM qui technis & commentis, consilijsve, aut artibus proprijs elusus malè perierit, & vti dicitur, in laqueos quos tetenderat, inciderit, ostendere qui volunt, Turdum viscatæ implicitum virgulæ pingunt: quandoquidem, vt inquit Plautus, *ipsa sibi auis mortem cacat*: viscum enim nõ prouenit, ait Plinius, nisi maturatum in ventre ac redditum per auium aluum, maximè Palumbium & Turdorum. Apud Irenæum legas quid huic rei simile, de ijs qui in eligendo sibi malo sunt procliuiores, & aduersa mox quæ in se ipsi contrahunt, Deo imputant, cum nihil aliud sit, *Indurare cor Pharaonis*, &, *Excæcare oculos populi apud Deum*, quam gratiam suã quæ se large volentibus infundit, à praue & iniquè agentibus auertertere. Nam simulac quis Deũ dereliquit, quæ bona sunt aspernatus, amissa Spiritus gratia, omnibus inde afficitur incommmodis, viam rectam non videt, & contumacem se opponit ad admonitiones, nullo pollet animæ sensu, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Ita dicimus eum à Deo excæcari, & obdurari, quemadmodum Solem occidentem recessu à nobis noctem facere: cum alioqui nihil à Deo nisi bonum emanet, quemadmodum à Sole semper lumen & calor. D

SVRDITAS. Cap. LV.

Turdo surdior. Zenodotus ex Eubuli Dionysio.

ALIOQVI Turdus surditatis indicium est, cum omnium auium eo plurimum incommodo laborare Turdum, manifestum habeatur. accedit huc, quod prouerbium κίχλης κωφότερος, de loquacibus, qui loquentes alios pati nequeant.

DE

A

DE ERYTHACO.

SOLITVDINARIVS. Cap. LVI.

SOLITVDINARIVM hominem qui significant, Erythacum auem pingunt, quæ quidem ita secessu ac solitudine gaudeat, vt raro duas vel in eodem saltu reperire possis. Eam Theodorus modo Syluiam, modo Rubeculam appellat: alterum à syluarum desertis, alterum à ruboris indicio, quod ex Græca dictione colligitur.

Quidam sic hyeme vocant: æstate vero Phœnicurũ, à cauda rubea: ἀπὸ τοῦ ἐρυθραίνομαι, i.e. à rubescendo.

DE CINCLO.

PAVPERRIMVS. Cap. LVII.

INVENIEBAM extremæ paupertatis hominem per Cinclum auem pictam significari. Causam Ælianus affatim explicauit, qui Cinclum auem esse dicit imbecillam, inualidamq; adeo, vt nidum sibi ipsa parare non possit, alienisq; ideo nidis ouifœtare. Est & apud Suidam aliqua de Cinclo mẽtio, B cui nomen à caudæ motatione sit σεισοπυγίς. Ea nimirum Iynx est, de qua nunc agebamus. Hanc sane vulgus plerisque locis, Græcum vocabulum exprimendo, *Codaquassulam* dicit. Interpretes Theocriti hoc ipsum agnoscunt, & κιγκλίζειν, *lumbos motare*, dicunt, quod Latini *fluctuante lumbo* reddidere.

CINGANI. Cap. LVIII.

CVM itaq; Cinclus inops adeo sit, neq; certo vsquam lare vtatur, nonnulli errones illos, qui nunc totum terrarum orbem mendicabundi cum chiromanticis vxoribus & liberis peragrant, nusquam certas domos habentes, quos vulgo Cinganos vocamus, Cinclos ab auis huius similitudine appellatos arbitrantur.

ADVENA. Cap. LIX.

QVAMQVAM in vniuersum omne genus auium, quod aruspices pro peregrinis, aduenis & conuenis accipiunt: vt ostenti eius declaratione patuit, quod Alexandro oblatum est, dum condendæ vrbis Alexandrinæ in Ægypto modulum ab architectis deposcebat, forteq; euenisset vt neq; gypsus, neq; alba terra vspiam inueniretur, quo situm & magnitudinem cupido Regi describerent, ar- C chitecti ad farinæ opem se contulerunt, eaq; disseminata quaqua vrbis mœnia ducenda erant, accidit vt aues ad eam depascendam auidius aduolarent: quo quidem ostento territus est Alexander: sed aruspices respondere, prospera vrbi ex hoc portendi, quod futura esset omnium & nutrix & alumna, solique vbertatem esset alienis quoque gentibus largissime communicatura.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXVI.

DE IIS QVÆ PER APEM, ET ID GENVS CÆTERA SIGNIFICANTVR

D

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICVM PETRVM MELINVM ROM. SENATVS CANCELLARIVM.

VOLATILIVM significationes, quas in aliquot digessimus commentaria, legisse te scribis, Petre Meline Romanorum ingeniorum præsens decus & ornamentum, in quibus & Apem habere voluisses, quæ, quod mellifica est, ad domus tuæ gentile nomen cognationem quandam habere videatur. Proinde, si quam, vt superiori anno fecisti, ædium tuarum partem picturis ornare pares, habiturũ

te speras tui generis argumentum, quo literatorum oculis poßis non inaniter oblectare. Feci nõ inuitus, quod tibi fore gratum intellexeram. Sed quod à melle te maiorum tuorum nuncupatione vocari putas, dixerim ego te id nominis à morum potius tuorum suauitate comparasse: siue id summa humanitas meretur tua, siue affabilitas iucundissima, cuius lepore omnes ad te trahis tibiq; deuincis, vt de te vere dici poßit, fauum mellis in ore tuo sedem posuisse: siue perelegans ille scribendi tenor tuus, vbi solutam orationem aut carmen facis, amœnißima quadam dulcedine legentem afficiunt, euenit vt vndecumq; merum mel & sis, & habearis. At plenus rimarum sum, neque me cohibere possum, quin epigramma illud cœnis nostris sodalitiis olim decantatum erumpat. Quid enim prohibet apud ingeniũ Poeticæ studiosißimum, aliquando Poetam agere? A

Romulei certant lepido certamine vates,
  Nominis ecqua viget congrua caussa tui,
Nam qui ex te norunt manare poetica mella,
  Mellinum à merito nomen id esse volunt.
Atque alij malunt correpta parte Melinum
  Dicere, Pegaseum quod melos ore canis. B
Sis quodcumque velis, nullo discrimine amandus,
  Seu mihi Mellinus, siue Melinus eris:
Omnia congruerint: tanta dulcedine carmen
  Pangis, & oranti spargis ab ore melos.

Id quod eo tibi gloriosius accidit, quod horum infelicitas temporum pauca admodum nunc ostendunt ingenia, quæ bonarum artium amore eruditionisve felicitate capiantur: eoq; alieniores plerique à doctrinæ studiis euadunt, quo sunt magis natalium splendore aliquo illustrati. Tu vero, cum ex ea sis domo ortus, in qua summi pleriq; viri gentiles, tui & veteri & recenti etiam memoria ad patriæ ornamentum geniti, insignia rerum à se gestarum monumenta reliquerunt, Cardinalia decora, primos in vrbe honores, titulosq; foris, arma pro salute patriæ victricia, diuitias honestißimis artibus comparatas, nihil rerum harum amplitudine contentus, à teipso splendorem excitare quæsiuisti: vt clarißima ea familia dignus euaderes, patreq; in primis tuo Senatore semper optimo, apud quem tanta educatus es sanctitate. Accessere mox bonæ artes, & egregiæ disciplinæ, Latinæq; & Græcæ literæ, quas eo conatu successuque assecutus es, vt paucißimi omnino sint inter Romanam hanc nobilitatem, qui parem tecum gradum hodie conferre poßint. C *Sed quoniam non de literis tantum, sed de totius vitæ tuæ integritate, atq; animi magnitudine, si quis de te loqui cœperit, sermo faciendus esset, parentumq; tuorum benignitas omnis explicanda, qui me omnibus humanitatis officiis prosecuti, quam in filios exercere par est, beneuolentiam, charitatem, & studium in me omne præstiterunt, his in commodius tempus dilatis, quod nunc agendum instat, Apem ipsam, quam tibi merito deberi iudicauimus, exhibendam curauimus. Ecce vero tibi eam, in cuius comitatum, ne Fucus etiam, helluo ille satis impudens, & molestißimi Culex & Vespa sese intruderent, repellere numquam potui, ac ne vllus & molestiæ & importunitati finis esset, Musca etiam, Cicada & Araneus se his admiscuere. Tu quidem strenue nimirum & ex prudentia tua feceris, si ne ab eorum aliquo lædare, caueris. Verum age, quid Apes sibi velint videamus.*

POPVLVS REGI SVO OBSEQVENS. CAP. I.

Apis sola ex animalibus regẽ habet. Plin. lib. 11. c. 5.

POPVLVM Ægyptii sacerdotes obsequentissimũ Regi suo significare si vellent, Apem faciebant, illam vtique breuem, variam, & in rotunditatem compactilem, quæ sola ex animalibus Regem, more hominum, habet, quem vniuersum Apum agmen consectatur, æque atque homines Regi obtemperantes. D Rex vero vel aculeo caret, vel ad offensionem minime exerit, quæ quidem præcipua est in Rege virtus, qui in obeundis vitæ officiis, non magis iustitiæ aculeum, quam dulcẽ mellis clementiam ostentare debeat. Ac de populo quidem agnoscit hoc idem Plotinus libro *De suo cuiusque genio*, qui ciuilem hominem, popularibus vtiq; studiis deditum, sed qui perfectam virtutem consequi minime potuerit, ab obitu in Apem regenerari fabulatur: qui vero ciuilem virtutem ad amussim assecutus fuerit, eumdem iterum hominem fieri contendit, & ad eadem munera rediturum.

REX. CAP. II.

Regis Apũ, simul & hominũ simpathia.

MERITO itaq; Regem, qui populos vnanimi beneuolentia sibi deuinxerit, ostendere qui vellet, examen Apum proponere consueuerunt; siquidem is foras non procedit, nisi migraturo examine:

A mine: cumq; procedit, totum examen circa eum conglobatur, cingit, protegit, cerni non patitur reliquo tempore. Cum populus in labore est, ipse, inquit Plinius, opera intus circuit similis exhortāti, solus immunis: circa eum satellites quidam lictoresq; assidua custodientes auctoritate. Cum processere, se queq; proximam illi cupit esse, & in officio conspici gaudet. Vbicumq; consedit, ibi cunctarum castra sunt. Missam facio miram earum circa Regem obedientiam, vt fessum humeris subleuant, validius fatigatum ex toto portant, multaque huiusmodi, in quibus enarrandis tanta vtitur suauitate Plinius, vt eas ipsas Apes in eius ore mellificare dicas, vnde Lepor ille tam dulcis eloquentiæ demanarit. Adamantius ait, Apes hæc nullo animi conceptu facere, vt pleriq; contendunt, sed naturæ ipsius diuinæ beneficio, quæ vel bruta eousq; prouexerit, vt plerisq; in rebus ratione præditos imitentur. Nos vero vult admonitos, vt vbi Apum mores cognouerimus, ducibus parere non recusemus, negotiaq; ad Reipub. ciuitatumq; salutem opportuna alacri animo suscipiamus. Non enim amat id genus hominum Adamantius, qui sub pietatis specie suam obtegunt ignauiam, suoq; tantum otio & commodis consulentes, negotia subfugitant, & veluti genus humanum oderint, humanas etiam consuetudines auersantur. Adeo vero est Apes, vt Musonius obseruat, conuersationis & vitæ sociæ amatrix, vt si B sola relinquatur, desiderio tabescat & moriatur: quod ad popularis hominis naturam & similitudinē referri potest. Atq; huc spectat Plutarchi illud super exilio dictum, *Nos quasi Formicæ, vel Apes, si ex vna vel cauerna vel aluear io exciderimus, hospites externique esse videmur.* Hoc ipsum examinis significatum in aruspicina etiam reperitur, cuiusmodi signum Dionysio, paulo ante quam regnare cœpit oblatū est, qui cum Equum è voraginibus, in quas demersus erat, nulla prorsus cōtentione extrahere potuisset, discesserat, vt Philistus ait, ægre ferens: cum autem aliquantulū progressus esset, subito exaudiuit hinnitū, ad quem conuersus Equum alacrē lætus aspexit, cuius in iuba examen Apum consederat, imperij quod occupauit indicium. Nam Equū subiugationi frænoq; aptum esse, suo diximus cōmentario.

REGNVM. Cap. III.

AC ne ab Sicilia tam subito discedamus, Hieroni quoque iā iussu patris exposito, propterea quod ex ancilla natus esset, ne nobilitati paternæ dedecori foret, tamen ita humanæ opis indigenti Apes in os mella congessere: quo ostento pater ab aruspicibus admonitus, filium recolligendum duxit, moribus & disciplinis iis erudiendum curauit, per quas postmodum ad præmonstratā Regni maiestatem facile peruenit. Ita vero nomini regio fauorabiles sunt Apes, vt in causa fuerint, ne Onesili Regis Cyprii caput, quod in ludibrium Amathusij supra portā vrbis suspenderant, insepultum diutius maneret: in id enim iam exanimatum examen Apum mella contulerūt, fauisq; referserunt. Hinc loci incolæ oraculi super hoc requisiti, responso moniti, caput honorifice sepelierunt, Onesiloque quotannis, vt Heroi, sacra instituerunt. (C) *Nā & Apibus est principatus. Plin. lib. 11. c. 5.*

GRATA ELOQVENTIA. Cap. IV.

D ADDVNT nonnulli, suauem eloquentiam per hieroglyphicum Apis significari. Quamquā Diogenes suæ morem gesturus mordacitati, orationem blandam, vtpote ad fallendum vel ad gratiam parandam, mellitum laqueum vocitabat. Irridebat is Platonem perlibenter, cui paruulo in cunis dormienti Apes in labellis consedissent: ex quo responsum est, singulari illum suauitate orationis futurum. Ita præuisa eloquentia est in infante per Apem. Et huiusmodi tale D. Ambrosio è nostris contigisse, memoriæ proditum est. Idem & Pindaro Poetæ accidisse Pausanias tradit, cum is puer adhuc Thebis digressus æstiuo tempore Thespias proficisceretur, calore exuperante aliquantulū à via declinauit, & sub vmbra nonnihil acquieuit, cui in somnum soluto Apes in os mel congessere. Et ita demū quemcumq; veteres ab eloquentiæ suauitate cōmendarent, eum ab Apib. nutritum dictitabant. Sic & Theocritus Comatam beatissimum ait, cui huiusmodi nutricatio contigisset. Apud Hesiodum, Theogonia, Musæ amicorum linguis rorem instillant, in castigatis enim exemplaribus, non ἀοιδὴν, sed ἐέρσην legitur: *Plin. lib. 11 c. 17.*

Τῷ

Et Homer. Iliad. α. de Nestoris eloquentia, γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέειν, ab eius lingua fluere mel, ait.

Τῷ μὲν ἐπὶ γλώσσῃ γλυκερὴν χείουσιν ἐέρσην. A

vbi interpretes ἐέρσην λέγουσιν interpretantur, ac perinde mel intelligi debere, inde vero eloquentiæ suauitatem. Sane Pindarus amabile mel Isthmiis posuit, ἐν δ' ἐρατεινῷ μέλιτι, pro felici successu, quem Iupiter propinat, vbi commentatores gaudium intelligi volunt, quod ex commendatione & laudib. percipitur, si præsertim illæ ab eloquenti & erudito viro optime prædicentur: qua quidem voce, teste Themistocle, nulla suauior exaudiri potest.

POETICÆ AMOENITAS. CAP. V.

Epist. lib. 5. Sat. 19.

Pin. Nem. Od. 3. Ego tibi hoc mitto mel mixtũ albo cum lacte.

OMNIVM autem consensu receptum est, per Apis hieroglyphicum Poeticam intelligere amœnitatem, vt apud Horatium: *Fidis enim manare Poetica mella:* & vt ait doctissimus vndecumq; Varro, *Apes causa Musarum esse dicuntur volucres:* quod si quando displicatæ sunt, cymbalis & plausibus & numeris reducuntur in vnum locum. Pindarus hymnorum suauitatem & elegantiam, per mel candido lacte commixtum intelligendum dedit, vbi Nemeis dicit: ἐγὼ τόδε τοι πέμπω μεμιγμένον μέλι λευκῷ σὺν γάλακτι. Lac ponit Pindarus, quod à natura est, ac perinde geniũ & venam indicat. Mel vero, propterea, quod magno Apum labore conficitur, artem & diligentiam significat. Hinc clamat Horatius: B

De Arte Poetica.

Vos, ô Pompilius sanguis, carmen reprendite, quod non
Multa dies & multa litura coercuit, & quod
Perfectum decies non castigauit ad vnguem.

Carm. li. 4. Od. 2.

Et ipse de se, quantum pertinet ad laborem & diligentiam, quam scribundis versibus adhiberet, ait:

Ego Apis Matinæ more modoque.

De Arte Poetica.

Non enim temere vsq; adeo assurgit Pindaro tam honorifice, cuius hymnum agnoscat & vena diuite copiosum, & magno studio & arte simul elaboratum. Quin & suam fert super hoc loco sententiam:

Natura fieret laudabile carmen an arte,
Quæsitum est. Ego quid studium, sine diuite vena,
Nec rude quod possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amice.

FVTVRI SECVLI BEATITVDO. CAP. VI.

QVÆSIERIT hic sane aliquis, cur polliceatur Dominus ducturum se populum suum in terram lacte ac melle fluentem: passim enim hieroglyphicum aliquid sapit diuinarum literarum sermo. C Igitur Theologi nostri, referente Hesychio, hoc ad futuri seculi delicias beatitudinemq; transferunt: quod ex cibis quibus hic vtimur, nihil his suauius neq; dulcius inuenitur: cum quia sine labore comparantur, & nulla indigent præparatione. Nã bona illa absq; vlla solicitudine, sine dolore, studio nullo, apparatu nullo, conditura nullius egentia, tamquam effuso copiæ cornu suggeruntur.

DVLCIVM APPETITVS. CAP. VII.

Mellis suauitas.

Ideo Græci, quicquid suaue & amabile est. μελιτηεσν vocant.

Hinc Plautus dulce amaro copulat in Pseudolo & Truculento.

APES autem quia dulcia tantum gustant, si pascentes pingantur, hominem hieroglyphice significant, qui dulcibus tantum rebus delectetur, dulciaque omni cura studioque perquirat. Horatius cum dulcedinem & suauitatem, quodq; maxime placeret, exprimere vellet, *Si iuuat & melli est*, inquit Plutarchus in libello De coniugalibus præceptis, *Mulier*, ait, *quæ viri primo congressu territa coniugalem inde copulam subfugitat, similis est iis, qui Apicularum aculeis patienter se offerunt, mella ipsa reformidant.* Ad eamdem respiciens iucunditatem Catullus, suum illum Passerem, *Lesbiæ suæ delicias*, cum maxime lepidum indicare velit, *mellitum* fuisse dicit. Denique Virgilianus Damœtas cum Pollionis amicis optat mella D fluere, nihil aliud sibi vult, nisi vt copiosissima rerum omnium, quæ suauissimæ iudicentur, vbertate ditescant. Egregie vero Pindaricum est, mel pro suaui, tranquillo, & maxime expetendo, amabilique bono ponere, quare de Olympiis victoribus ait, ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίοτον ἔχει μελιτόεσσαν εὐδίαν: quod exponunt Interpretes, *Victores vitæ reliquum agere in terra melliflua*, hoc est, tranquilla deinceps suauique perfrui quiete. Idem cum κόρον ἔχει καὶ μέλι dixit, *mel etiam satietatem habet*, nihil aliud voluit exprimere, nisi supremam quamdam suauitatem atq; dulcedinem inesse melli, quæ tametsi supreme delectabilis est, satietatem tamen afferat, quam sententiam παραδόξως protulit. Porro secius Horatius sensum eumdem attigit, vbi dixit, *Dulcia se in bilem vertunt:* quod tamen ex Physica disciplina est ab eo sumptum: aiunt enim Medici, cibaria dulcia confestim in bilem abire.

DIV-

A

DIVTVRNÆ VALETVDINIS PROSPERITAS.

Cap. VIII.

INVENIO vitæ prosperitatem ac inoffensam valetudinem in longa æui spatia productam, per hieroglyphicum Apum in fœcundo oleę ramo considentium significari: id quod mihi Democriti responsum in memoriam adducit, qui olim interrogatus, qua ratione quis longiorem vitam assequi posset: interiora, respondit, melle irriganda, exteriora vero oleo perungenda: quod hieroglyphice acceptum ostendit, animum quantacumq; fieri potest suauitate permulcendum, hilaritatemq; vndecunque captandam, omni prorsus amaritudine atque acerbitate procul ablegata, neque quicquam quod exulceret, intromittendum, corpus vero exercitio consolidandum, quod quidem in otio torpescere necesse sit. Nam vt commentario suo dictum, oleum inter alia significata, exercitium quoque denotat. Sed enim Aristoxenus Pythagoricos plurimum melle vsos tradit. Neq; tantum calidi panis suffitu Democritus vitam dies aliquot in amicorum obsequium produxisse fertur, verum & vapore mellis naribus admoto. Omnino autem ferunt, quibus mellis vsus frequentior fuerit, vitam diutius producere: contra vero, qui cibis acidis delectentur, breuioris esse vitę. Sane Cyrnios populos, qui scilicet Corsicam insulam incolebant, longæuos vixisse tradit Athęneus, quod assidue mellis vterentur cibo. Nam & Diophanes, qui de re rustica libros conscripsit, longæuos euadere dicit, qui mellis esitatione delectati fuerint. Præstat vero in senecta ipsa plurimum pane & melle pasci: neque enim solum, vt is asserit, viuacitatem adiuuat, sed & sensus omnes sanos & integros custodit. Quamuis, quod ad Athenæum spectat, nostri mel Corsicum dicant habere aliquid in se, quod amaritudinem sapiat, vnde dixerit Ouidius de infasta exitiali cera:

B *Cyrnii populi lōgæui.*

Ite hinc difficiles funebria ligna tabellæ,
Tuque negaturis cera referta notis,
Quam puto de longæ collectam flore cicutæ
Melle sub infami Corsica misit Apis.

Et Maro prius dixerat,

Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos.

Insomniosum mel apud Macronas memorat Xenophon, quod qui copiosius edissent, & vomere & excernere cogebantur, neque quidem omnino stare poterant.

Heraclię in Ponto mel conflatur, quod qui edêre mente abalienantur. Dioscor. lib. 2. c. 75.

C

MERETRIX. Cap. IX.

SED quoniam trahente rerum fluxu impegimus in mellis vitia, minime dissimulādum, quod quadragesimis Hebræorum castris Hieronymus putat Ionathan contra detestationem patris gustasse mel intellectu mystico, quod scilicet destillat à labiis mulieris, & forte deprehensum, vix populi precibus liberatum. Porro mel non offertur in sacrificiis Dei, & cera, quæ dulcia continet, non lucebat in tabernaculo, sed oleum purissimum, quod de oliuarum exprimitur amaritudine. Quod vero sit verisimilis Hieronymi coniectura super Ionatha, Aristoteles tum milites plerosq; omnes mulierosos esse, tum scriptores rerum qui recensent Hebræorum mores, gentem eam esse ponunt salacissimam. Sed Ionathan pro innocentia sua dicentem mihi videor audire: *Cur igitur ego conquestus palam sum, satis imprudenter fecisse patrem meum, qui populum tam longæ addixerit esuritioni, vt vel modico cibo, quem sors obtulisset, suorum vires vetuerit instaurari? Quorsum vlla hic impudicitia? Nam quomodo ego, qui à sole exoriente hostes vno tantum comitatus famulo, cum per inaccessas crepidines ad eos irrepsissem, quotquot obuiam habui aggressus cæcidi, & in fugam verti, & mox accitis meis, ad vesperam vsque perseuerantissima occidione persecutus sum: quo pacto deliciis & genio vacare potuissem, qui pro summo Dei nostri honore, populiq; totius incolumitate, ad extremam vsq; delassationem confectus eram? quare illa obsecro adulterina, conficta, subdititia, nequaquam à tam probo, tam pio, tam acri veritatis propugnaculo, tam immerito de me vnquam cogitata credideritis.*

Ionathę pro innocentia sua verba.

D

EXOTICÆ DISCIPLINÆ. Cap. X.

VT vero nos mellis damna prosequamur, id etiam addemus, quod Hierosolymitanus Hesychius non Poeticam tantum, verum omnem Gentium doctrinam per mellis Apumve hieroglyphicum significari tradit, quod in suauitate verborum & eloquij dulcedine tota consistit, rerum autem inanis est. Eoq; trahunt Salomonis illud ex Prouerbiis: *Non respicies ad mulierem meretricem, fauus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouissima autem illius amara quasi absinthium.* Quo minus

Prouer. c. 5.

In sacrificiis cur mel prohibitũ.

nus miremur, si, qui longo post tempore successit, Plato quoque Musas sui temporis meretriculas appellauit. Præceptum vero, vti paulo ante dicebamus in Diuinis literis, ne quicquam mellis in sacrificium Domino adoleatur, sed in munus primitiæ eius offerri possint. Præcipit enim ex parte, illius sapientiæ primitias offerri, non autem plenius ea vti: quippe vt fides nostra non in sapientia hominũ consistere videatur, sed in virtute Dei, vt Paulus in priore ad Corith. epist. Ea vero de causa mel, vt ait Eucherius, in sacrificiis offerri prohibebatur: quia resoluti blandimentis deliciarum, aut dulcedine voluptatum, non possunt mysteriorum Dei esse participes. Hinc Pascha Domini comedi cum amaritudine iubetur, quia sit semper austera districtio veritatis. A

DE VITÆ DVLCEDINE AMARITIES. CAP. XI.

ATTINGEMVS ea quoq;, quæ complexu rerum possint in orationem absolutam coalescere: vt si quis amaritudinem aliquam, aut infortunium, quod anteactæ vitæ suauissimum otiũ & tranquillitatem exasperet, per huius generis hieroglyphica explicare voluerit: non alia congruentius pictura signove vtetur, quam figurato mellis fauo, de summo cuius absinthium pullulet, herba nimirũ amarissima, quod quidem Lucretianum illud sapere videtur, quod in nostræ vitæ conditione frequenter occurrit. B

Lib. 4.

Sic Plato in Philebo, πικρῷ γλυκὺ μεμιγμένον ait amaro dulce admixtum, aut γλυκύπικρον, dulce amarum à Cicer. ad Attic. epist. lib. 5.

— *Medio de fonte leporum*
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

POPVLARIS FVGA. CAP. XII.

COMMENTI sunt nonnulli popularem fugam per examen Apum, & subiectum fumum indicare: quandoquidem Apes nulla re magis consternentur, in fugamq; vertãtur, quam fumo supposito. Atque hac similitudine vtitur Apollonius Argonautis in describenda Bebryciorum fuga, simulatque interemptum Amycum conspexere.

OBORTVS IN MOESTITIA LEPOS. CAP. XIII.

SED longe suauius illud est, quod per Apes ex cadauerosi Leonis ore prodeũtes innuitur. Pingi potest hoc vbi quis aut à detractoribus male habitus, insigniorem fuerit existimationem assecutus, aut inimicorum contumeliis affectus clarior euaserit, aut ex illatis iniuriis creuerit. Mordacissimus est enim Leo violẽtus, & ferox. Apes vero in eius faucibus mellificãtes, prospera & suauia quæ subsequuntur indicant. Verum historia vetus ansam huic hieroglyphico subministrauit, quippe Samson Danidanus tribulis, cũ in ferocissimi Leonis occursum illapsus esset, vltro belluam adortus eam strangulauit, peremptamque ex publica via in syluam proximam pertraxit, eamq; ibi in abscondito reliquit. Paucis vero post diebus proiectæ belluæ cadauer inuisurus eo rediit, vbi mira res oculis obiecta est: nam frequens Apum examen in tabidis eius faucibus fauos fabricare occeperant. Vnde illi postea quæstionis argumentum fuit, quam Pelisteæ iuuentuti dissoluendam proposuit. *Qui fieri posset, vt truculenta immanisq; res, eademq; voracißima, suauißimum ex ore cibum erogaret?* Cuius quidem quæstionis historiam solius vxoris silentio crediderat, eius fidem & taciturnitatem exploraturus. Hinc illa mox medio conuiuio, ob rem ab vxore proditam, exclamatio Samsonis plena acerbitatis exaudita *Nihil esse fœmina fallacius.* C D

PROPHETARVM ORACVLA. CAP. XIV.

Prophetæ Apes dicti Psal. 19. & 119.

MINIME vero prætereunda sunt etiam alia, quæ sacris nostrorum literis traduntur: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel & fauum ori meo.* Et alibi: *Iudicia Dei dulciora super mel & fauũ.* Omnis enim Prophetia suaues cœlestis doctrinæ fauos, & dulcia diuini eloquij mella componit. Et Debora

A bora libro Iudicum Prophetiæ particeps facta, Apis interpretatur, vt ait Adamantius. Et omnes denique Prophetiæ sub Apis nomine comprehenduntur, earumq; faui ea sunt oracula, quę literis mandauere. Atq; hoc est bonum illud mel, quod comesse iubemur. Quicumq; enim oracula ea diuina meditatione complectitur, scriptis vatum nostrorum sermonibus alitur & recreatur, is mandatum illud diuinum exequitur, quo præceptum est, *Comede mel, fili*, bonumque id esse reipsa protinus experitur. *Esa. 7.* Quod autē de Assertore nostro prædictū est, *Mel comedet*, mel hic Adamātius nostra de virtute colloquia significare profitetur. Quotiescumq; enim de abstinendo à voluptatibus, de domitanda nequitia, de iustitia, de prudentia ex animo disserimus, sermonis istiusmodi suauitate libentissime pascitur Deus, hosq; liquores assidue sitibundus inquirit, cui si nequitiæ, si pusillanimitatis, si scelerum & stultitiæ amarulenta pocula propinauerimus, gustum vt offensus refugit, & vt fel odiosum auersatur.

CONCORDIA. CAP. XV.

ET quia amoris erat infantes à lauacro susceptos lactis & mellis gustu plurimum imbuere, nōnulli hoc ad concordiæ significationem factum autumant, Tertulliano ita dicente: *Inde suscepti lactis & mellis concordiam prægustamus.* B D. etiam Hieronymus aduersus Luciferianos de hac ipsa re in hunc modum: *Nam & multa alia, quæ per traditionem in Ecclesiis obseruantur, authoritatem sibi scriptæ legis vsurparunt, vt in lauacro ter caput mergitare, deinde egressus lactis & mellis prægustare concordiam.* Id tametsi faciunt iam adulti, quandam tamen infantiæ significationem præ se ferunt. Fuit vero aliquibus mos, vt loco mellis, vinum cum lacte propinaretur. Nam apud Occidentis populos diu obseruatum est, vt tinctis sacro lauacro ad eiusmodi innocentiæ, quæ præcipua est in parua ea ætatula, similitudinem quandam, vinū & lac tribueretur. Eoque Tertullianus Esaiæ dictum trahit: *Venite, emite absque argento, & sine commutatione, vinum & lac.* *Esa. c. 55.*

CASTITAS. CAP. XVI.

Apes Veneris inimicæ.

INCORRVPTAM adhæc virginitatem, & castum animi propositum, per Apes significari id argumento est, quod ipsæ homines à coitu olidos acriter oderunt, & vt Plutarchus Coniugalib. præceptis ait, Apes eos male accipiunt, qui recentes à muliebri copula superueniant, sed mulieres, quæ C Veneri operam dederint acrius inuadunt, quique vel vinum potū, vel vnguenta oleant. Nam & Maro eas ignorare Venerem his versibus attestatur: *Geor. lib. 4.*

Illum adeo placuisse Apibus mirabere morem,
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes,
In venerem soluunt, aut fœtus nixibus edunt,
Verum ipsæ foliis natos, & suauibus herbis
Ore legunt.

Hinc Pythiis ait Pindarus, οὐ δ' ἐν τούτῳ λόγῳ χρησμὸς ὄρθωσε μελίσσας, quo loco interpres subiecit: *Proprie quidem Apes sacras Cereris ministras appellauit, improprie vero omnes alias, propter animalis puritatem.* Nā & alibi sacris eam Apibus delectari dicit. Alij Nymphas sacrificiorum præsides appellari tradiderunt. In Diuinis quoque literis Apem virginitatis imaginem esse dicit Eucherius, nulla tamen causa reddita: quia scilicet eam satis ex Marone cognitam abitraretur.

ADVLATOR. CAP. XVII.

Vt melle litus gladius, obtectus D. Augustino, à D. Hieronymo.

VERVM aliud ex Ape hieroglyphicum idem ponit Eucherius, nempe simulacrum eam esse adu-D latoris: vtpote quæ mel in ore habeat, in occulto caudæ spiculum, atque ita homines qui lingua blandiuntur latenter vero feriunt, significare: loquendo enim mellis dulcedinem proponunt, re vero ipsa vulnus inferunt.

VLTIO. XVIII.

Plin. li. 11. c. 10. Apes cessantiū inertiā notant, castigant mox, & puniūt morte.

NEQVE defuerunt veteres Theologi, qui Apem vltionis & iracundiæ signum in Diuinis literis esse dicerent, citatis ex Esaia & Dauide locis: *Et Apis quæ est in Assur.* Et, *Circūdederunt me sicut Apes.*

ARTIFICIVM. CAP. XIX.

Ibid. Plin.

NAM illud, quod Salomon ait: *Vade ad Apem, & disce ab ea, quam laboriosa sit operatrix,* vnicuique manifestum est artificij sedulitatisque illam esse hieroglyphicum, Virgilio præsertim naturam

eius tam luculenter explicante, vt versus eos & decies & centies memoria repetisse neminem vnum A
pœnitere possit:

Geor. lib. 4.

Namque aliæ victu inuigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris, pars intra septa domorum
Narcissi lacrymam, & lentum de cortice gluten
Prima fauis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suspendunt ceras: aliæ spem gentis adultos
Educunt fœtus, aliæ purissima mella
Stipant, & liquido distendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti,
Inq; vicem speculantur aquas & nubila cœli,
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto,
Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.
Feruet opus, redolentq; thymo fragrantia mella.

Democritus tamen dicacitate (vt idem identidem repetam) libertateq; illa fretus sua, diligentiã hanc & assiduam in re facienda curam improbaturus, parcos aiebat Apibus esse similes: quæ vti semper victuræ laborarent. In quam sententiam Virgilianum illud potius detorquerem:

Sic vos non vobis mellificatis, Apes.

SOLSTITIVM. CAP. XX. B

Hæc plene à Natali Comi. li. 5. c. 11.

EST & solstitij æstiui hieroglyphicum Apes, quod suo ad labores egressu, vt apud Aristotelem habetur, solstitium id denunciat: eo quippe tempore, quasi ferias quasdam celebrent quiescentes. Sed iam tempus est, vt & nos quoque tamdem aliquando quiescamus ab intenta adeo Apum harum inquisitione: si modo vnum quod haudquaquam prætereundum est, subiunxerimus, quod ab Mnasea Pataræo de Apibus scriptum tradunt: eas humanum genus ab esu carnium, ad arborum fructus & hortensia olim auocasse, condimento scilicet subministrato, per quod vniuscuiusq; cibi, subacidi etiam & amari, sapor commendaretur: cuius etiam inuentionis huiusmodi recitat historiam. Peloponnesi, ait ille, Melissa quædam cum fauum Apum inuenisset, prima omnium gustauit, mox & aqua dilutum bibit, remq; aliis indicauit, animaliaq; ipsa de se Melissas appellari, & ab hominibus summa cura & diligentia curari obseruariq; mandauit.

Apes dictæ Melissæ.

DE CVLICE. CAP. XXI. C

DE suauitate dulcedineq; hactenus locuti, Melissæ temperamentum secuti, quod ipsa non insulse, oppositis iuxta se simulq; positis, excogitauit, de acore iam dicere aggrediemur, cuius hieroglyphicum est Culex.

ACORIS AVIDVS. CAP. XXII.

Genera culicum acescens natura gignit. Plin. lib. 11. c. 35.

EA vero de causa cœptum est, proposito Culice, hominem acidis illectum indicare: quod Culices obseruassent non admodum cupide appetere dulcia, sed acida quam auidissime. Leuia hæc forte videantur, si quis simpliciter acceperit. Sed enim veluti per mel omnem rerum iucunditatem intelligebamus, ita per acorem quicquid est amœnitati contrarium, nobis fuerit proponendum. Esse enim homines, qui iucunditatem omnem auersentur, verissimum est, & ne longius exempla quæramus: erat mihi nepos natura adeo tristi, vt si quem hilarius ridentem audiuisset, vltro stomacharetur & excandesceret, in reliquis vitæ muneribus quantiuis pretij, & bonus & prudens. Erat & alter ita risui hilaritatique deditus, vt ad obnunciatas quorumcumque hominum calamitates risu difflueret: quinetiam ad patris & matris incommoda, vel ærumnas etiam suas effusissime cachinnaretur. Præterea, qui Principum vitas scribunt, hęc etiam quamuis humilia consectantur, vt indifferentem in victu Iulium Cæsarem, & qui conditum oleum pro viridi appositum minime fuerit aspernatus: aut Octauianum Augustum minimi fuisse cibi, atque fere vulgaris, secundario pane, pisciculis minutis, caseo bubulo manu presso delectatum, atque alios huiusmodi aliis. Quod vero ad rem, quæ præ manibus est, pertinet, Tacitum Augustum Vopiscus tradit amariores cibos appetiuisse: quare minime mirum, si Virgiliani carminis dulcedine, & Ciceronianæ orationis suauitate, ad insectationem vsque offensus est. D

Nepotes duo authoris diuersæ omnino naturæ.

Huc forsan spectat, q̃ supra lib. 19. ca. de Principe sibi tantum studẽte ait de Hadriano Põt. Max. & Ionius in historia.

A

ANIMI AFFLICTIO. Cap. XXIII.

SED ENIM cadit & in sacra nonnulla ciborum amaritudo, vbi iubet Deus Azymis vesci amarulentis, quæ scilicet πικρία sint immixta: quippe animam affligendam, nullamque illi corporis dulcedinem per certos dies indulgendam. Festum enim illud nihil remissum, nihil voluptuosum, nihil luxuriosum, nihil lautum sibi deposcit, sed sola animi afflictatione, & amaritudine, atque humilitate celebratur. Huiusmodi est propitiationis dies: cum enim afflicta fuerit anima, & humiliata in conspectu Domini, tunc ei condonat errata repropitiatus Deus. *Amaritudo.*

DIALECTICA. Cap. XXIV.

EST genus Culicum minutum admodum in volatilium insectorum genere, quod animal in aëre suspensum, oculi visum inter volitandum fallit, nisi aciem intenderis validissimam, corpus tamen cum insederit, acutissimo maximeque tenui stimulo terebrat: ita quem volitantem cernere nequiueras, læsus stimulantem sentias. B Puto eum esse, quem Eucherius in Culicum genere aculeis permolestum ait in Diuinis literis, Cyniphem appellatum, cuiusmodi atrocitatis illud est, quam Serapicam vulgo Romæ vocant. Per hoc animal, Ægyptiorum plagis adnumeratum, Dialecticam artem intelligi putat Adamantius, quæ minutis & subtilibus verborum stimulis animos terebrat, & tanta calliditate circumuenit, vt deceptus nec videat, nec intelligat vnde decipiatur. Ab hoc autem pungendi munere Hieronymus quoq; doctrinæ Aristotelicæ spineta attribuit, contra Heluidium.

DE COSSIS.

AGMEN. Cap. XXV.

INGRVENTEM quidem Culicum multitudinem Ægyptij significare si vellent, Cossos vermiculos si non pingebant, certe loquendo nominabant. Hieroglyphicè enim modo loquimur, modo scribimus. C Idq; ea de causa, quod ex huiusmodi vermiculis Culices generantur. Sed ex Culicum multitudine infestum aliquod agmen intelligebant. Vti enim Culices quaqua feruntur, sunt incolis omnibus molestissimi: ita exercitus quantulibet amicus quaqua iter fecerit, & molestus & damnosus est. Quod si vllo vnquam tempore experimento compertum fuit, infelicissima hac ætate nostra tot continuos annos magna cum totius Italiæ clade perspeximus. Longe enim grauiora damna nunc ab armatis amicis inferuntur, quã olim ab hostibus, qui vi rerum potiti essent: cuius mali causa est militum improbitas, summam disciplinæ militaris gloriam, in sola rapacitate reponentium. *De Cossis Plin. lib. 17. Exercitus, quantumlibet amicus, damnosus.*

DE FVCO. Cap. XXVI.

ADIVNGENDVS fuerat Api Fucus, vtpote qui non digrediatur ab aluearijs, quibus semper insidiatur: sed quoniam dulcedinis antithethon ad Culicem traxit nunc ad Fucum conuertemur.

ALIENI LABORIS FRVCTVS. Cap. XXVII.

D

HOMINEM ex alienis laboribus vtilitatem, delicias, gloriam sibi comparantem significare si vellent, Fucum pingebant. Sunt hi grandissimi inter Apes. Sedenim Fucos Furesque apud nostros confundi video. Plinius Fures inter illas grandissimos esse dicit. Aristoteles Fures maiores quidem Apibus, sed minores Fucis agnoscit. Vtcumque, mellificandi nullam Fucus habet curam, sed otiosus intus desidet, vel cum exit effert sese fusim in sublime, gyrosque volitat cum eiusdem generis animalibus, qui exercitum quasi faciunt, quod vbi satis iam fecerint, quasi se velut in campo exercuerint, redeũt domum, & epulis perfruuntur labore partis alieno. Contra illos Apes acerrimè dimicant, & vt Virgilius ait: *De fucis Plin. li. 11. c. 11 eadem. Georg. li. 4.*

Ignauum Fucos pecus à præsepibus arcent.

A

DE VESPA. Cap. XXVIII.

De Vespis Plin. lib. 11. cap. 21.

APVD Horum legas Vespam ex corrupto Crocodili sanguine, vel ex eius cadauere procreari. Nostri ex Equino eam cadauere nasci volunt.

PERNICIES SVMMOTA. Cap. XXIX.

VTCVMQVE, Vespa cum apud Ægyptios corruptum ostenderet Crocodilum, eadem ratione perniciem summotam extinctamq; significabat: quando, vti suo commentario dictum est ex Diodoro, Crocrodilus & mala & ærumnosa mortalibus illata commonstrat.

PVGNACITAS. Cap. XXX.

CÆTERVM Philosophi vetustiores pugnacitatē per hanc innuere videbantur. Nam & Equus, & ex cuius corrupto sanguine Vespa oritur, belli est indicium, vt suo commentario probatum. Et quod ad hanc facit pugnacitatem, Demosthenes, vt apud Stobæum περὶ διογένυς διατελβῶν, Antisthenem ait aliquando à Diogene correptum, vt qui exili admodum voce homines castigaret, respondisse: *Vespas itidem sonum haud magnum alis excitare, aculeum tamen acerrimum habere.* Quare apud Æneā philosophum Platonicum, Exitheus dum Theophrasti dicta diluit, si quæ ille opinabatur vera essent, *Vespæ*, inquit, *item Hector colligabitur*, ambo enim caput varia galea redimiti sunt, ac perinde pugnacissimi. De galea ad id alludit quod Homerus Hectora subinde κορυθαίολον vocat. Et mulierum chorus apud Aristophanem, Lysistrate, quieturum se dicit, nisi accesserit aliquis, qui tanquā Vesparum examen fodicare se, vel irritare aggrediatur. Atq; hæc omnia nostra sunt. Sapientiæ enim 12. habemus: *Misisti antecessores exercitus tui Vespas, vt illos paulatim exterminarent.* Importunum forte cuipiam videatur, si κατὰ πάρεργον remedium subiecero contra hanc Vesparum pugnacitatem, sed enim quod vtile vel commodum plerisque futurum est, nunquam ego iudicauerim importunum. Bellicoso mollis opponitur. Malua oleris genus, à mollitie, vt plerique tradunt, dicta, Vespis aduersatur, præcipuè syluestris: cuius succo, vt Demageron & Pexamus scribunt, qui sese illeuerit, à Vespis non impetitur neque pungitur. Quinetiam si quis punctus iam fuerit, eius herbæ succo, aut contusis & impositis folijs sonatur, apertissimo nobis documento, vt cum res nobis cum furioso fuerit, lenitatem amplectamur, quoque acerbioribus ille verbis excanduerit, nos mitioribus responsis ignem extinguere procuremus, illius dicti memores, μέγιστον ἐστιν ὀργῆς φάρμακον λόγος.

Agitatorem galea. Iliad. lib. 3. vers. 314.

Malua vespis aduersa.

Sermo maximum est furoris antidotum & remedium.

B C

IMPERFECTI MORES CIVILES. Cap. XXXI.

PLATO, Phædone, eos qui popularem ciuilemque virtutem, quam temperantiam aut iustitiam nuncupant, exercuissent, nō eam quidem ex doctrina Philosophorum, atq; ex eorum sententia D descriptam, sed ex cōsuetudine quadam exercitationeq; ad aliorum exemplum acquisitam, post obitum in Vesparum, Apumve, aut Formicarum genus migrare contendit: his enim omnino aliquid natura dedit, quod ciuilis gubernationis similitudinem quandam præ se ferat: nam & ipsæ collegia celebrant, tribusq; & centurias distinguunt, habitationesq; sibi construunt magnificentissimas, in quibus cellæ fauorum in morem sexangulæ omnes. Sed Apum texta metarum quasdam propemodum formas imitantur, Vesparū castra potius sunt, & Mausolea, orbiculari ambitu, tabulatis super altera alteris aggestis. Huiusmodi fabrica mirificè constructa, cum Belluni essem, ad me allata est ex cuiusdam syluæ solitudine. Septem sunt concamerationum orbes, alter super alterum duorum digitorum interuallo impositi, pilarum columellarumque interstitio distincti, vt vnicuique commodum sit spa-

Vesparum habitationes mirificè constructæ.

A ſit ſpatium ad eundum & redeundum ad domos ſuas. Diameter orbium ad quintum vſq; duodecim circiter digitorum, à quinto reliqui faſtigiatim coarctatur, vti vltimus ad quinos ſenoſve digitos porrigatur. Maior orbis, primum quidem tabulatum, antiquæ arboris ramo appenſus erat, cruſta ſuperne ad omnes ventorum & pluuiarum iniurias contemnendas ſolidata munitaq;. Infra hexagonales cellæ confertiſſimæ, ita reliqua tabulata eadem cruſta cellisq; eiſdem fabrefacta, ſuisq; columellis ſingula ſuſtentata. E ſuperioribus vero ſtationib. beſtiolæ omnes abuolauerant, medias concamerationes innumerabilis multitudo compleuerat, folliculo quodam tenuiſſimo, pro tegumento vniuſcuiuſque loculi ſuperinducto, quorum aliquot cum ſuſtuliſſem, animaduerti Veſpas capitibus imum adactis, domos eas omnes cõpleuiſſe. Quæ vero in inferioribus erant tabulatis, tanquam embrya videbantur vermiculorum inſtar imperfecta: ipſa quoq; eo tegumento, tanquam hybernæ cochleæ, ſed admodum tenui præmunita, in benigniorẽ verni temporis horam aſſeruabantur: quæ tamen omnes, ſiquidem grauis hyems fuit, ibidem extinctæ ſunt, neq; tamen computruit quicquam, & tot iam annos eadem forma ſtatuq; ſpectantur. Expectabam quidem veris temperiem, vt quid acturæ eſſent B exploratum haberem, ſed nihil vlterius proceſſit. Fabrica apud me remanſit, non ſine magna omniũ, qui eam conſpiciunt, admiratione, tantum artis & ingenij, tantumq; in conſtruendo ædificio tam operoſo, perſeuerantiæ beſtiolis his in eſſe obſtupeſcentiũ. Sed quoniã in aculeata hæc incidimus, libet obiter Plinij locũ perpendere, vbi libr. XI. cap. 8. ſupra vigeſimum, *Aculeus*, inquit, *in ore vt Aſilo, ſiue Tabanum dici placet*. Vereor ne illud, SIVE TABANVM DICI PLACET, adulterinum ſit & ſubdititium, vt pleraque adhuc alia apud authorem eundem addita: quæ niſi peritorum hominum diligentia vetentur, indiligentiæ illi nomen inurant. Aſilus enim diuerſus à Tabano eſt. Græcè, οἶστρος vel Marone interprete, *Tabani & Aſini differentia.*

Georg. li. 3.

Cui nomen Aſilo
Romanum eſt, œſtrum Graij dixêre vocantes.

Tabanus vero muſca eſt lenta, cineritia, quæ Græcè μύωψ dicitur. Rarus præterea eſt Aſilus, Tabanus numeroſiſſimus. Aſilum, inquit Ariſtoteles, latiuſculis quibuſdam beſtiolis, quæ in fluuijs ſupernatant, enaſci: quamobrem magna Aſilorum copia circa aquas, vbi id genus beſtiolarum, quæ Ta- C banos vero ex ligno. Item Soſtratus de animalibus quarto, œſtrum è fluuiali materia naſci tradit, μύωπα vero ex lignis. Idem Ariſtoteles alibi ſanguinea dicit animalia Tabanos, & Aſilos: & paſſim demum de ſingulis ſeparatim meminit.

PERTVRBATOR. CAP. XXXII.

PERVVLGATVM vero illud eſt, vt per hieroglyphicum Aſili ſignificetur is, qui aliorum otia perturbat, quietisq; rebus tumultum aut moleſtiam affert: eſt enim is, vt Maro cecinit, *Hinc prouerbium οἴστρῳ παρεπλήγεις. Oeſtro percitus: hoc addito Iuno fertur vaccã Io in furorem egiſſe li. 3. Georg.*

Aſper, acerba ſonans, quo tota exterrita ſyluis
Diffugiunt armenta, furit mugitibus æther
Concuſſus, ſyluæq; & ſicci ripa Tanagri.
Hoc quondam monſtro horribiles exercuit iras
Inachiæ Iuno peſtem meditata iuuencæ.

Maronianus autem verſus de Aſilo Romana voce dicto nimirum, oſtendit verba illa apud Tranquillum ab Othone Galbæ manibus deturbato, identidem obmurmurata in damno eſſe, ſi, vt vulgata habent exemplaria, legamus, τὶ γάρ μοι καὶ μακροῖς ἀσίλοις? quare caſtior omnino lectio ſubſtituẽda. Nam illud quoq; quod magna eruditione viri commenti ſunt de longis tibijs, adhuc non liquet.

D

DE MVSCA. CAP. XXXIII.

INSTAT denum, nobisq; negotium faceſſit importuniſſima beſtiola, quæ licet ab omnibus ſolita ſit abigi, pertinacia tamen ſua peruicit, vt de ſe multi multa ſcribere cogerentur: nos ea tantum quæ ad hieroglyphica faciunt, memorabimus. *Aſili deſcriptio ex Virgilio. De muſcæ pertinacia, extant verſus Homeri Iliad. 5.*

IMPORTVNITAS AC IMPVDENTIA. CAP. XXXIV.

IMPORTVNITATEM ſane atque impudentiam Ægyptij Sacerdotes notare ſi vellent, Muſcam haud indecenter faciebant: eam enim vt ſæpius & aſſidue expellas, & à te ſummouere contẽdas, tanta tamen impudentia prædita eſt, vt identidem redire, infeſtare te minime vereatur, nullam tuorum

rum commodorum rationem habeat, siue loquare, siue dormias, siue bibas, siue cibum capias, siue legas, scribas, parata semper adstat, vt in faciem insiliat tuam, infesta, importuna, incommoda, nulli rei nisi fastidio de se concitando idonea. Hinc apud Ciceronem secundo de Oratore, ridicule dictum de molestissimo iuuene, *Abige Muscas puer.* Hinc Platonicus vir Æneas summæ Philosophus integritatis, dum Euxitheum introducit Theophrasti commenta deludentem, qui dictitabat animas relicto humano corpore id genus bruta sectari, eisque inhærere, quorum opera visæ fuerint imitari, vt Hyperbolum quendam impudentiæ notaret, inquit: *Musca item Hyperbolum trahet:* quippe par fuit vtriusq; impudentia. A

Æneæ Philosophi dicterium.

PERTINACIA. Cap. XXXV.

Iliad. li. 14.

Ea tamen improbitas pertinacissima, qua nunquam rebus quietem esse sinit, tanti fuit, vt inter prælia deorum grauissimasque res Poëtarum principem Homerum illexerit ad eius pertinaciæ perseuerantiam memoriæ demandandam, hieroglyphicumque proponendum, quo ferox hostis insultat hosti, neq; moram, neq; requiem dat vllam, donec vulnus inflixerit, & audaciæ confidentissimæ munus executus fuerit. Ita enim apud eum legitur: B

Id est, Atq; illi muscæ vim intra præcordia misit, Quæ quamuis de pelle viri sit sæpe repulsa, Assultat morsura tamen.

Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν.
Ἥτε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομένοιο
Ἰσχανάα δακέειν,

Vnde etiam Hebræis Beelzebub dæmonis nomen, quem aliorum longe principem prædicant, cuius Musca est hieroglyphicum, quod D. Hieronymus agnoscit: nunquam enim cessat ille humanum genus modis omnibus infestare, & modo hos, modo illos ad perniciem laqueos tendere, ac omnes, quibus nos perdat, vias intentare. Obseruauerat etiam Eucherius, Muscam in Diuinis literis modo pro cacodæmone, modo pro impuro atq; malefico homine, modo pro idololatriæ spurcitia poni, eo Salomonis citato loco: *Muscæ morituræ exterminant olei suauitatem:* hoc est, adeo malignum est Muscarum genus, ac perinde Beelzebub, vt vel si moriendum sit, dum aliqua noceat, quippe vel bonos alicuius mores corrumpat, vel virtutem aliquam infringat, se quoq; simul perdi pro nihilo habeat. C

Musca Beelzebub hieroglyphicũ.

RES GESTA COMINVS. Cap. XXXVI.

Plutarch. in apophth. Laconicis.

Mvsca etiam aliquando in Laconum clypeis insigne fuit, quam cum quidam non omnino vera maiorẽ in parma figurasset, obijcienti quod latitandi causa id fecisset: *Imo,* respondit, *signum est, me tam proximè ad hostes accedere, vt Musca ab eis internosci possit.*

INDOCILITAS. Cap. XXXVII.

Qvinetiam indocilitatis hieroglyphicum est musca: nullum siquidem omnium animantium minus docile existimatur, neq; minoris intellectus. In qua sententia est Plutarchus Sympoſiacôn octaua decade, duo tantum domestica animalia esse dicens, quæ nunquam humano conuictu mansuescãt, neque tactum admittant, neq; consuetudinem, neque vllius rei aut disciplinæ communionem: quippe Hirundinem & Muscã, quam semper & indocilem, & ferã permanere, vti omnibus patet, asseuerat. Videre etiam est in hominibus, eos egregiè temerarios & impudentes esse, omniaque audere, qui nulla elegantiori doctrina præditi sunt: contra alios quo peritiores fuerint, eo modestiores verecundioresq; esse. Hinc apud Horatium hominem notari videas, qui cum Athenis per annos aliquot libris insenuisset, Romam reuersus statua taciturnior ingrederetur: quippe id contra vulgus sentiens: nam sensus ille ex imperiti vulgi opinione desumptus, cum nimirum intelligat Horatius, probum doctumque virum, esse male eruditum, D

Animalia duo indocilia.

quam

A quam videri popularemq; aurã illam protinus aspernari. Deniq; verum illud est quod Plinius Nepos ait Epistolis, recta ingenia debilitari verecundia, peruersa confirmari audacia: atq; ita quo quis imperitior, eo impudentior atq; iactantior euadit, quod Græco etiam axiomate confirmatur, ἀμαθία μὲν θάρσος, λογισμὸς δ' ὄκνον φέρει: *Imperitia quidem audaciam, eruditum vero rerum examen timiditatem affert.* Merito itaq; viro forti odiosa Musca, & sapienti temeritas. Ideoq; Hercules eas suo de sacello abegisse dicitur, Myodem quem vocabant earum deum imprecatus. In Olympiæ sacro fortium carmine, Tauro, deo eidem, vt aiunt, immolato, nubes earum toto eo agro abire cogebatur. Hunc superius Beelzebuben diximus ex Hieronymo.

Myodes deus muscarum.

CYNICI. Cap. XXXVIII.

IN sacris nostrorum literis habetur Cynomyiæ mentio non contemnenda: quippe inter Ægypti flagella enumerata. Muscam eam caninam pleriq; dicunt, adiecta scilicet ad importunitatem canis etiam impudentia. Cynicorum sectam animali huic persimilem dicit Adamantius, qui ad reliquas improbitatis suæ deceptiones, voluptatem etiam & libidinem inter bona summa commemorabant. B Nam quod molesti essent contra ciuiles omnes mores, omnia deridendo, multorum est testimonio manifestum: quod vero & impudentes, vel vnius Diogenis improbum facinus indicat, qui vel medio in foro spectante populo, hominem, vt ipse iactabat, plantare non erubescebat. Ita plerique hodie, dum leuia quædam publicè reprehendunt, grauissima quæq; ipsi sibi permittunt. Apud Eucherium locus animaduertendus est de Cynomyia, quæ non Musca canina, vt quidam putant, Psalmo sit accipienda, sed Musca potius omnimoda: quod si admittatur, non per y Græcam literam scribi debet prima syllaba, sed per œ diphthongum: atque ita dicendum esset pro Cœnomyia, Muscarum genus omne.

Cynici Muscis similes.

DE EPHEMERO. Cap. XXXIX.

APVD Cimmerium Bosphorum Hypani fluuio, veluti folliculos acinis maiores ferente, gignitur C Ephemerus, animal quadrupes volatile, quod nos Diarium appellare possumus.

VNIVS DIEI VITA. Cap. XL.

PER hieroglyphicum eius infantem aliquem, qui non vltra vnius diei spatium vitam produxerit, nonnulli significandum censent. Id enim animalis genus vt eruperit è folliculo, in pomeridianũ vsq; diei tempus viuit, & volat, mox descendente sole macrescit & languet: deinde occidente moritur, vita non vltra diem vnum prorogata. Eiusdem imbecillitatis est papilio, in grandissimæ Muscæ speciem, colore albido, qui ex folliculo bombycis intra suam araneam conditi transformatiq; erumpit, candidoq; exceptus velo, oua, haud ita multo post Papauerũ seminibus paulo maiora, edit plura numero: mox intra paucissimarum horarum spatium ab ouis editis emoritur: ex quo formari posset hieroglyphicum, quod indicaret, re bene gesta vitã exhalatam, vt Epaminondam Thebanum, & Leonidam Spartanum fecisse legimus. Ac ne quis cõmentitium ac fabulosum censeat, quod super Ephemeros authores tradunt, vt Bombycem prætereamus, quem tota iam Italia domi vnusquisq; contueri potest, in Britannijs fluuius est, vel, vt nõnulli tradunt, Euripus potius, qui totã ferme insulam diuiD dit, vtrinq; in ripæ marginibus arbores sunt, quæ folliculos ad oui anserini magnitudinem ferunt: hi certo anni tempore in subiectam aquam decidentes simulac molliti fuerint, aperiuntur, deq; singulis singulæ exclusæ aues abuolant, Pipionibus paulo minores, candore insigni, alisq; adeo plumatis, vt alte statim auferantur, neq; quo migrent vlli adhuc compertum aiunt.

Muscæ & Papilionis vita breuissima. Hæc à Columella lib. 10. de Apibus.

DE CICADA. Cap. XLI.

VT vero bestialis his finem imponamus, admonet Cicada, quæ continuati soni raucitate molesta, nos omnino videtur edocere, vt eius exemplo tædio esse caueamus, tam multa cõgerentes. Eius igitur hieroglyphica prosecuti, aues iam & volatilia reliqua valere iubebimus.

Theopompus apud Athe. li. 11. τέττιξ κελαδεῖ, cicada strides

INITIATVS SACRIS. Cap. XLII. A

ÆGYPTII Sacerdotes hominem sacris initiatum, & mysticæ disciplinæ peritiam assecutum, per Cicadam significabant, in eam scilicet admirationem adducti quod animal tam exiguum nullo oris commodo, non faucibus, non lingua præditum, tam argute caneret tamen, tamq; altum insonaret. Esse huius instar doctrinam mysticam, & suas præsertim literas, quæ nullo syllabarum complexu, nulla partium orationis textura cōstructæ, sed sola animalis cuiuspiam, vel alterius rei repræsentatione, absolutæ significationis orationem facere videatur, quæ sese longe diuerso ab alijs literis modo legendam exhibeat. Putabant vero Ægyptij Cicadam, vt apud Horum legere est, per aculeum, emodulari, quod motu suo stridorē cieret, veluti plectrum quo citharæ pulsantur: ore quippe caret Cicada, eademq; cæca est, prolixum tamen quiddam, compactum indiuisumq; gerit, simile ei quod linguæ speciem refert in ijs, quibus aculeus in ore est, eoq; ipso rorem haurit, quod vnum illi & peculiare est alimentum. Vnde apud Maronem:

Sacræ literæ vt Cicada.

Dum cytiso pascentur Apes, dum rore Cicadæ. B

Cæterum de sono diuersa est aliorum sententia: quippe qui attritus sit interioris spiritus. Quinetiam experimento compertum est, Cicadam non canere per oris aculeum, sed colliso, attrito agitatoq; frequenter cauo vtero, quod pueri digitorum stimulatione non semel explorauimus.

DICACITATIS CASTIGATIO. Cap. XLIII.

CVM vero sonus ipsius animalis argutus quidam stridor potius sit, quam cantus vllus, & strepitu aures offendat, natum inde prouerbium, *Cicadæ vterum ne scabito*: quotiens reprimenda est cuiuspiam dicacitas aut petulātia, vt si pergat dicere quod vult, scurriliq; aut maledico morsu impatientiorem aliquem tetigerit, ipse postea repercussus, quæ nollet audiens erubescat. Et quod in hanc sententiam ait Hesiodus:

Hĕ & illud, Τέττιγα πτεροῦ συνείληφας Cicadam ala corripuisti. Lucianus in pseudologista.

Εἰ δὲ κακὸν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις.

Et huiusmodi apud Sophoclem, Euripidem & Plutarchum plura. Proclus Diadochus putat Cicadæ cantum ex alarum, qualescumq; sunt, attritu prouenire: ait enim, ὁ τέττιξ ᾄδει ὑπὸ ταῖς πτέρυξι, τύπτων ἑαυτὸν, καὶ ἦχον ἐκπέμπων: *Cicada canit alarum fretæ ministerio, semetipsam applodens, & strepitum ita ciens.* C Quod & Hesiodus agnoscit, πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων.

VANA GARRVLITAS. Cap. XLIV.

CVR autem nonnulli vanam & inanem garrulitatem per Cicadam significari dixerint, ex Aristotele, quem non intellexerunt, desumptum crediderim, qui Platonis ideas à materia disseparatas, priorib. analyticis τερετίσματα esse dixerit: quippe, vt nōnulli aiunt interpretes, nihil nisi inanem cantilenæ cuiusdam garrulitatem præ se ferentes. Quem Cicadarum cātum vt importunum & impudentem, ita Demetrius Philosophus notat, cum à Domitiano pulsus Italia cum Apollonio quereretur: *Cicadis*, inquit, *impunè licet obstrepere, nobis ne quidem mutire fas est.* Apud Aristophanem νεφέλαις, quæ iustus sermo commendauerat, iniustus ait Cicadarum plena esse. Sed enim quantum ad Aristotelis τερετίσματα pertinet, pie magis fecerimus, si dixerimus, discipulum longe honestius, quam alij putent, de præceptore suo loqui, sanctiusque sentire super ideis, quam interpretes, nostri præsertim temporis opinentur: quippe cum Aristoteles de ijs tractaret quæ facerentad demonstrationem per ea, quæ ipse constituit artis elementa, non objciendas huc, ait, ideas Platonis: quia τερετίσματα sunt, hoc est, mysticum quiddam sap unt, atque ideo nihil ad demonstration em qua de nos hic agimus, conferunt: ingenij illud, atque animi D

τερετίσματα quid.

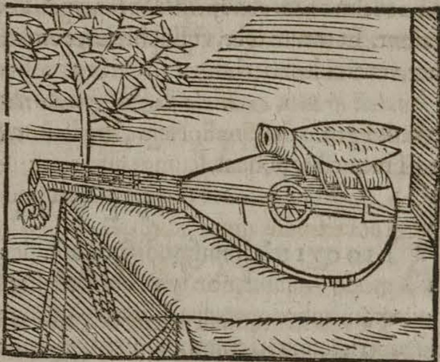
animi

A animi ſupra ſenſum elati negotium eſt, hoc quod præ manibus eſt nobis, vni applicitum eſt ſenſui. Vocabulum enim περετίσματα, inter alia ſignificata Myſterium etiam ſignificat, & ſuperius Cicadam myſtici hominis hieroglyphicum Ægyptijs eſſe commonſtrauimus. Sane vero Propertius in garrulitatis ſignificatum Acanthidem lenam vocat, ſermonis tædio & loquacitate, auriumq; offenſione: nam acanthias Cicadæ epitheton eſt: quin & Cicadæ ſpecies Heſychio. Aiunt porro, ex eo animaliū genere fœminas ſemper taciturnas eſſe: quod nonnulli ad frigiditatem referunt, qua ſint egregie præditæ. *Hinc illud πέττιγος ὠφωνότερος. Cicada vocalior.*

NOBILITAS GENERIS. CAP. XLV.

ILLVD minimè prætereundum, Cicadam apud Athenienſes generis nobilitatem ſignificaſſe: quod apud Thucydidem in liminari pagina comperies, qui πεττιγοφόρυς, hoc eſt, Cicadigeros eos appellat, quod apud Athenienſes inſtitutum erat, Cicadas ex auro capitis ornamento geſtare, quæ indigenas & ingenuos, ab aduenis & ſeruis diſtinguerent. Cauſam nonnulli comminiſcuntur, quod Ci-
B cadæ maximè omnium animalium indigenæ videantur: in ea ſiquidem regione qua genitæ, viuunt moriunturque, cum reliqua ferè omnia animalia aliquo migrent, neq; ſedem vllam firmam habere perſeuerent. In vnaquaque vero ciuitate & municipio eos nobiliores dicimus, quorum maiores pluribus ante annis in patria ſua claruerint, obiectatumque ideo Ciceroni totiens in opprobrium, quod vir nouus eſſet: quia plurimum odioſa ſolet eſſe nouorum hominum ambitio, cum Rempub. in quam recens adſciti fuerint, adminiſtrare contendunt. *Cicadæ omnium animalium indigenæ.*

MVSICA. CAP. XLVI.

QVAMVIS autem alij aliter Cicadarum cantum acceperint, plures illi fuêre qui muſicam hinc intelligi cenſuerint: ideoque Cicada in citharœdi ſtatua citharæ inſidens, hieroglyphicum dedicabatur, quem
C morem Strabo latius interpretatur: quamquam nuſquam deſunt Græcorum fabulæ, Eunomi citharœdi ſtatuam celebrantium cum cithara, cui Cicada inſideret, propterea quod is cum Ariſtone Rhegino, Pythijs, muſico certamine deſtitutus eſt, chorda vna fracta: verum aiunt Cicadam adfuiſſe ſuperuolantem, quæ ſuppleuerit vocis illius vicem. Et apud Theocritum paſtor, qui Thyrſin commendare vult à carminis ſuauitate, melius eum canere quam Cicadas, ruſtica & paſtorali ſimplicitate, dixit. Deq; hac Plotinus mihi videtur intellexiſſe potiſſimum, cum homines muſicis modulis affectos ac delinitos, in animalia muſica renaſci diſſerit. Quin & fabella recitatur à Platone, fuiſſe olim quoſdam muſicos homines, qui cantu adeo allicerentur, vt præ modulatione cibumq; potumq; negligerent, eoq; demum macilentiæ redactos, vt in Cicadas abierint, qui famem adhuc nullo alio cibo quam cantu leuent. Videre vero eſt
D homines eos qui ſermocinationibus & loquacitati prolixius æquo dediti ſunt, corpore eſſe maiori ex parte graciliori: corpora enim extenuari ſermone nimio, Philoſophi profitentur, quorum è numero Lucretius noſter ita philoſophatur: *In Daphnide ſit: πέττιγος ἐπεὶ τύγε φέρτερος ἄδεις. Canis melius quacumq; Cicada.*

Ne te fallat item, quid corporis auferat, & quid
Detrahat ex hominum neruis ac viribus ipſis
Perpetuus ſermo, nigrãi noctis ad vmbram
Auroræ productus ab exoriente nitore;
Præſertim ſi cum ſummo eſt clamore profuſus. *Libr. 4.*

Sed ſatis iam obſtrepere cum Cicada viſi ſumus: quare ſit iam nugandi modus.

DE ARANEO. Cap. XLVII.

IMPORTVNVM forte videatur insectis his, atq; iisdem volatilibus Araneum aggregare: sed traxit me bestiolæ leuitas propemodum volatilis, vt inter hæc locum ei constituerem. Præterea, veluti nullus est illi angulus imperuius, haudquaquam vlla erit inuidia, si huius quoq; commentarij angulum occuparit.

INANE OPVS. Cap. XLVIII.

Huc spectat illud Afranij apud Festum, Tamne arcula tua est plena aranearum?

EX carmine quidem Catulliano, per Araneum inane opus, nulliusq; pretij aut momenti rem significari didicimus, vbi de se ipse iocatus ait:

—— Nam tui Catulli
Plenus sacculus est Aranearum.

Quod sibi desumpsit Lucianus in Pseudologista, εὐρῶτος καὶ ἀραχνίων μεστὰ, *carie & araneis oppleta.* B Verum & ex historiæ sacræ scriptoribus, significatum idem Præsulibus nostris non improbatum accipimus. Eo siquidem tempore atque hora, qua Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, & Macarius, & Pyrrhus, & socij qui vnam in Domino nostro IESV Christo naturam & voluntatem asserebant, centum & quinquaginta Præsulum sententia damnati sunt, plurimæ Araneorum telæ, maxima omnium admiratione, in medium populum cecidere: ex quo significatum est, eas hæreticorum sordes Aranearum instar inanes fuisse, eoque conuentu solemnique iudicio disiectas esse. Nonagesimo sane Psalmo de infirmitate huiusmodi legas: *Anni nostri quasi Aranea reputantur*: nam ea magna cura & ingenti labore contexitur, ob tenuitatem vero minimo quolibet occursu dissipatur. Alio Psalmo: *Tabescere fecisti velut araneam animam meam*, super eadem imbecillitate humana dictum volunt. Et earum telæ, vt Eucherius, concupiscentiæ nostræ opera sunt, quæ nulla densantur soliditate, venti cuiuslibet humani iniuriæ exposita. Apud alios ita interpretatum inuenias: *Exile admodum animal est Aranea, & anima flagellis & amaritudine conscientiæ perculsa macerataq́ attenuari videtur*: contra, cum genio dat operã, *Pinguescere* dicitur, *& opiparè saginari.* Sunt qui ex Hebraico non Araneam, sed Tineam hic ponant. C

Mystica Aranearum explicatio.

Psalmo 90.

Psalmo 34.

PLVVIA. Cap. XLIX.

Prouolant si dies mitis sit futurus, prædiuinãt enim vẽtos imbresq;. Plin. lib. 11. cap. 10.

ALIOQVI tela huiusmodi futuræ indicium est pluuiæ: quod animal id sereno texere quodammodo vereatur, non ignarum serenitatibus tenuem magis ac perflatibus obnoxium esse aërem, quibus ambobus opera sua dissipari contingit: nubilum vero, vtpote crassiorem glutinosioremque, eius operis tenuitati commodiorem experitur.

LEGVM INÆQVALITAS. Cap. L.

Hoc ab Anacharside, vel à Solone Valer. li. 7. cap. 2. Diogenes Laer. libro cap. 3. Plutarch. in Apopht.

VVLGVS vero non inepte per Aranearum telas & retia, apto admodum hieroglyphico legum notat inæqualitatem: propterea quod veluti Muscæ & volatilia alia pusilla si in eas inciderint, capiuntur & pereunt, fortiora vero animalia perrupto texto facile quoquo libuerit elabuntur: ita leges imbecillam & tenuem plebeculam cohibent atque castigant, potentioribus vero nihil aduersantur, qui eas ex arbitrio tollunt, scindunt, abrogant, & refigunt. At non ita Antiochus tertius, qui ciuitatibus sibi subditis scripserat, vt si quid vmquam per literas mandasset quod legibus aduersaretur, ne curarent, tamquam illud esset se nesciente scriptum. D

DIALECTICA. Cap. LI.

Opinio Aristonis de Dialectica.

PER Araneas Ariston Chius Dialecticorũ sermones intelligebat, quæ quidem artificiose admodum elaboratæ essent, nulli vero inseruirent vsui. Eamdem idem disciplinam cœno in vijs iacenti assimilabat, nulli quippe vtilitati esse, ingredientibus autem & impedimento & molestiæ. Idem eos qui disciplinæ huic operam curiosius darent, ijs qui Cancros largè vescerentur similes esse dictitabat: exigui

A exigui enim cibi causa circa magnum testarum cumulum occupari. Dialecticam vero omnem Zeno Philosophus iustis quidem mensuris comparabat, quibus tamen eius artis periti non triticum aut vtile quidpiam metirentur, sed paleas, aut quisquilias & alia id genus.

DE TIPPVLA. CAP. LII.

VERVM ecce tibi Tippulam, mihi nihil tale cogitanti neq; sentienti, ex improuiso huc irrupisse, quare quid ea quoque sibi velit videamus: etiamsi nihil ab Ægyptiis, quod meminerim, super ea traditum habeatur.

LEVITAS. CAP. LIII.

SVNT qui summam leuitatem, vtputa quam Maro de Camilla canit, per Tippulam apte significari posse dicant. Bestiolæ quippe genus id sex pedibus præditum, sed tantæ leuitatis, vt super aquã currens non desideat. Hinc Plautus: *Neque Tippula leuius est pondus, quam fides lenonia.* Æneid. li. 10.

B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXVI.

DE IIS QVÆ PER DELPHINVM ET POLYPVM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

C

AD NOBILISS. MAXIMEQVE REVERENDVM IOAN. GRIMANVM PATRIARCHAM AQVILEGIENS.

LVSTRICIS diebus, qui proxime præterierunt, cum pientißime Præsul, purificationis ergo puluinaria septem te secuti inuisissemus, essentq; vna tecum eruditißimi viri Angelus Colotius, Baptista Casalius, Pimpinelus, Antonius Marosticanus, & Petrus Alexander; quibus candidius nil terra tulit, quorum commendatione tuam ego amicitiam recens indeptus eram, multaq; inter equitandum de ambitiosißimo monimentorum studio, quod veteribus illis adeo placuisset, vltro citroque dicerentur: suggerebant enim argumentum tot disiectorum paßim ædificiorum moles tam immanes, quæ tota gestatione nostra occurrebant, magnamque dicendi materiam sumministrabat arcana illa pingendi cælandique ratio, quæ apud eos fuisset, qui mutam quamdam orationem per rerum imagines mente concipiendam, non vllo vocis sono, literarumve complexu enunciandam excogitassent authoribus dubio procul Aegypti sacerdotibus, quos vniuersæ mox nationes, vbi vlla rerum disciplina vigeat, tacito consensu cunctis in operibus imitari studuissent. Sub hoc sermone

D *Quirinalem præteruecti, ad altæ semitæ latus deflexeramus, in hortos tuos, vbi antiquißimi operis templum olim fuit, in quo ruinis obruto signa etiamnum pleraque vetustißima sub ruderibus subterranei eius templi reperta à vobis fuerant, ad quæ spectanda magna ingenuorum multitudo confluebat. Inter ea autem opera, præcipuum erat Veneris simulacrum, quæ Cupidinem manu regebat, ipse vero Delphinum cauda apprehensum surrigebat, ille Polypum iuxta Cupidinis pedes hærentem solo mordicus apprehenderat. Hic tu, qui veterum operibus adeo delectaris, quærebas, quid id sibi vellet argumentum. Neque aberant ex loci curatoribus qui visitantium opiniones exceperant innumeras, plurimum vero qui rem temere factam arbitrabantur, animaliaque illa ad ornatum tantum apposita putarent: vel si quod in ea re consilium fuisset, certe non vllum aliud, nisi vt statuæ pene nudæ aliquo firmarẽtur fulcimento, facile lapsuræ nisi adminiculis huiusmodi veluti adglutinatæ præsepitæq; sustentarentur, neq; alterius cuiuspiam rei significationem præ se ferre, nisi forte quis diceret, Venerem mari ortam, maternisq; pecoribus Cupidinẽ*

adblandiri. Tuque mi Domine, ad me conuersus, quid super hoc mihi videretur postulasti. Ego autem argumentum id omne ad Aegyptiorum traxi disciplinam, tuque, Vir amplissime, libenter auscultare me visus es, meamq; dictionẽ amici reliqui non improbarunt. Proinde rogasti me, vt quæ super Delphino & Polypo huiusmodi disseruissem, ea scriptis explicata tibi darem, velle te per otium rem diligentius examinare. Feci quod petieras, idq; libenter admodũ, quod magnopere gaudebam datam mihi occasionem, qua possem tibi tam studioso, tam pio, tam plane probo Principi in ea re morem gerere, in qua per dies aliquot industriam ego meam, quantulacunq; esse poterat, exercuissem. Mittuntur ad te pisces eos duos quos popósceras, atq; ea simul omnia, quæ illis capiundis in verriculo depresa sunt. Nam multa Delphinus dum mare cauda verrit in sagenam immisit: & Polypus cirris, & quibus exasperatur cotyledonibus ferus plurima secum attraxit nullo discrimine congesta. Ea vtiliane essent, an inutilia, nolui meum esse iudicium, sed ipsum recte prout eductum erat, cum tota præda protinus afferendum ad te curaui. Tuum erit, quæ vsui fore videbuntur, verriculo in siccum attracto, seligere: quæ minus ad rem facient, eiicere. Sed antea quam ad complexum figurarum, quas explicaturi sumus, aggrediamur, necessarium esse visum alterutrius simplicia significata percurrere: vt habita singulorum cognitione, facilius coagmentationem ipsam conficere possimus. A B

DE DELPHINO.

INCOLVMITAS. CAP. I.

Est enim præcipue φιλάνθρωπος, quinetiã, aiunt, παιδεραστὴς.

Georg. lib. I.

INCIPIENTES igitur à Delphino, id inprimis referre libet, quod totiens in humani generis beneficium cessit: quippe plerisque mortalium extremo vitæ periculo laborantibus ab animali hoc sponte auxilium allatum. Neq; enim temere frænatus Delphinus pictus, incolumitatis indicium fuit, quod dubio procul ob multos ab vndis eius opera seruatos factum opinamur. In Neptuni siquidem templo, quod apud Isthmon erat, visebatur Palæmon puer super Delphino ex auro & ebore confectus, quem Herodes Atheniensis dicauerat. Nam & Palæmoni nautæ pro incolumi nauigatione vota faciunt. Idem enim & Melicerta & Portunus est, cui, vt apud Virgilium habetur, *seruati votum soluunt in littore nautæ*, vt Glauco, & Panopeæ. C

TARAS. CAP. II.

Delphinus, δελφινόσημος, dictus.

QVOD vero signum in argẽteo numo Delphino vehitur, TARAS is est, vt etiam indicat inscriptio, de quo Aristoteles meminit Tarentinorum politia, apud quos numisma Numum dicit appellari, in quo Taras Herculis Delphino vectus. Quamquam apud Asiaticos quoque puerum Delphino insidentem fuisse in numis, tradit Strabo. Sed Phalantum Lacedæmonem memorat Pausanias, qui Tarentum coloniam duxit, priusquam Italiam attingeret, naufragium in Crisæo mari fecisse, cui Delphinus opem tulerit, sublatumq; dorso in littus incolumem exposuerit. Stesichorus historiã huic similem Crithei testimonio recenset, Telemachum Vlyssis filium cum adhuc puer in alto maris littore lusitaret, in subiectas aquas corruisse, mox Delphinorum beneficio receptum, qui puerum surrexerint, & exposuerint: idcirco patrem Delphinorum insigne postmodum studiosius adamasse, eamq; sculpturam & in ense, & in scutis habuisse, & in annulo vsum pro sigillo. Quare apud Lycophronem eum δελφινόσημον appellari comperias, quod ea etiam de causa forte dictum existimes, quod Philostratus eum subsimum fuisse dicit. Delphini vero & simo admodum rostro sunt, vnde animal Repandirostrum, Pacuuio. Et Simonis nomine gaudent appellari, quasi vocem intelligant. Vt vero interim omittamus Arionem Delphini opera & vectatione, de latronum nautarum manibus liberatum: cuius rei testimonium diutissime in Tænaro habitum donarium, ex ære Delphinus cum insidente Arione, quod argumentum in numis etiam cusum vidi, eum quippe nudum Delphino vectum dextera victoriam prætendere, læua lyram sustinere. Præterea musque Hesiodi poetæ per errorem in templo Nemeæi Iouis ab incolis trucidati cadauer, quod in mare fuerat à percussoribus abiectum, à Delphino inter Locridem & Eubœam expositum: & Melicertæ corpus, quod in Isthmo Delphinus exposuerat inuentum à Sysipho. Virginem quamdam Lesbiam vetusti authores tradidere cum amatore suo demersos in aquam, Delphinorum auxilio incolumes euasisse. Veteres deniq; Delphinum tanta ve- D

A ta veneratione prosequebantur, vt eum neq; venarentur, neq; vllo pacto lædere fas iudicarent: quæ quidem religio in ætatem vsque nostram propagata est, cum multos reperias, qui Delphinum vel interficere, vel vesci ea de causa scelus putent: quod quædam illi sint cum humano genere commercia, promptuariumque sit nauigantibus auxilium.

BACCHVS. CAP. III.

QVOD vero Delphinum Baccho adpingunt, non solum ad fabulam spectat, sed etiam ad historiam: quod vinum marina aqua mixtum facilius conseruatur, vt Columella scribit se ab agricola patruo didicisse. Et Dionysius hac de causa ad mare fugisse fingitur, quod apud Athenæum habemus. Cur vero aqua maris adeo vino conferat, rationem & Plinius & Dioscorides & alij tradidere.

APOLLO DELPHICVS. CAP. IV.

AT qui non Neptuno & Baccho solum, verum etiam Apollini Delphines dedicantur, multasque eius aras apud Græcos Delphinis insculptas fuisse, Plutarchus attestatur. Ad hæc nonnulli adB dunt, Apollinem Delphini specie adnasse ad Delphos, apud quos præcipue colitur, quamquam & Delphi antea fuerant Neptuno sacri, vti Calauria Trœzeniorum insula Apollini, quæ loca mox dij ipsi inuicem permutarint, vt apud Pausaniam est. De Calauria tamen nescio quid diuersum tradit Stephanus, cuius opus *De gentibus*, Hermolaus Byzantius in compendium redegit. Quantum vero pertinet ad Apollinem in Delphinum transmutatum, Creticum commentum aiunt: illi enim Apollinem totius salutis authorem celebrabant, neq; quemquam vllum euadere infortunium arbitrabantur, nisi Apollinis ope sospitaretur: ad quod forte tacite respexit Horatius, Sermonibus, vbi se garruli cuiusdam importunitatem, qui hominem necabat, euasisse gauisus ait, *Sic me seruauit Apollo*: quamuis de foro loquatur, quo nugator ille in ius tractus fuerat: ibi enim erat Apollinis templum. Cretes denique ab vnoquoque malo liberationem Apollini ferebant acceptam. Nam & quod fabulæ fabulantur homines in Delphinos transmutatos, ea de causa confictum aiunt, quod Delphinis ducibus nautæ seruati fuerint.

Quia Neptunus Delphinũ inter sydera retulit. Hyginus in fabulis, & Aratus in astronomicis.

An quia Delphũ susceperit ex Melantho.

C

PERICVLORVM FVGA. CAP. V.

APVD nostros etiam vulgo Delphini sunt tuti receptus indicia: quippe qui quotiens futurã tempestatem præsentiunt, in portus accurrere, deq; vndis exilire cernuntur, quasi velint reliquos inuitare, vt in stationes propere se recipiant, neq; nauigia alto credant. D. etiam Thomas Delphinum ait futuræ tempestatis prognosticum esse minime contemnendum, vbi visus fuerit in maris superficie frequentius se vibrare, aut plures quodammodo lasciuire inter se colludẽtes. Causam Philosophi deprehendere, quod hyemali procella ingruente, consurgunt exhalationes ab imo mari, quæ hyemis fomenta suggerunt, calorq; tunc in Delphinis excitatur: caloris vero cum propria sit agitatio, euenit vt idem animal sæpius emergat, seque frequentius ostentet. Vnde illud apud Plinium, *Delphinos tranquillo mari lasciuientes, flatum ex qua veniunt parte præsagire.*

Prognosticũ tempestatis Delphinus.

IMPERIVM MARIS. CAP. VI.

ITA vero Delphinus maris regem significat, vt pro aqua marique ipso passim in numis excudatur. D Præcipue autẽ Sunij Neptunus sub Delphinis imagine colebatur. Neptuno vero aquarũ Domino nullo non in signo eius adsculpebatur. Pulcherrimus extat numus, cuius inscriptio est, NERO CLAVDIVS CÆSAR AVG. GER. P. M. TRI. P. IMP. PP. vbi Neptunum ipsum videas in portu sedentẽ, id enim quietis indicium: dextera temonem terræ adprimentem, quod signum nauigationis est in portum fossilem: læua vero Delphinum amplectentem, quod maris blanditias & tranquillitatem ostendit, iramq; & commotionem fluctuum omnem ibi demolitam. Ibidem celeberrima illius ædificij forma est, cum inscriptione, POR. OST. In qua quidem portus illius effigie naues diuersi generis minutissima figura elaboratas, non sine magna artificis commendatione conspicias. Atq; vt hinc hieroglyphicum, quo de agitur, interpretari aggrediamur, epigramma Græcum extat, cur Cupidinis signum vna manu Delphinum, altera flores contineat, in hunc modum interpretatione factã:

An quia velocissimũ omnium animaliũ, ocior volucre ac telo. Plin. li. 9. c. 8.

Neronis Agrippæ & Q. Nasidii numi.

Οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος,
Τῇ γὰρ μὲν γαῖαν, τῇ δὲ θάλασσαν ἔχει,

Non temere quippe illum vna manu Delphinum, altera flores continere: vtpote qui sit hinc terræ Dominus, inde maris. Est & in numo M. Agrippæ L. F. COS. III. Neptunó reduci signum S. C. cusum, in quo Neptunus læua tridenti alte innititur, dextera vero Delphinum porrigit. In Q. Nasidij numo nauis est cum stella & velo pleno, ab altera parte caput, tridente ab occipitio posito, infra Delphinus est, inscriptio, NEPTVNI: quod tutam Q. Nasidij nauigationem Neptuni beneficio peractam indicat. Tam igitur ex iis, quæ dicta sunt, Delphinum ante omnia maritima Neptuno sacrum intelleximus, quam reliquarum etiam aquarum symbolum, ex celebri Corinthiorũ signo, apud quos fons fuit, in quo Neptunus æneus situs erat, sub cuius pedibus Delphinus aquã effundebat. Sedenim cum hæc multa sint, hæc de Neptuno dicta sufficiant: si modo id addidero, quod per Neptunum vice versa, vnusquisque etiam piscis accipitur, vt apud Næuium: *Coquus edit Neptunum, Venerem, Cererem:* hoc est, pisces, olera, panem: vbi aduertendum Venerem hortis præfici. B

VELOCITAS. CAP. VII.

Plin. vbi supra.

EST & illud præcipuum ex Delphino significatum, vt sit velocitatis indicium aut mirificæ agilitatis. Constat enim vnicuiq; maris accolæ, quanta se velocitate Delphini iaculentur: quæ cum refertur, incredibilis habetur iis, qui non spectarint. Est autem dubio procul velocissimum omniũ animalium tum aquatilium tum terrestrium: quippe qui malos etiam nauigiorum maiorum supersiliãt, perinde ac sagittæ pernices, vt apud Aristotelem habetur, ἁπάντων δοκεῖ εἶναι ζώων τάχιστον καὶ τῶν ἐνύδρων καὶ τῶν χερσαίων, καὶ ὑπεράλλονται πλοίων μεγάλων ἱστούς. De agilitate vero, qua maxime prẹditus est, prouerbium emanauit, *Delphinum nare doces*, si quis imperitus peritissimum instruere aggrediatur: perinde ac illud, Sus Mineruam: quod eruditissime Præsul, in me forsitan non immerito retorseris, qui de iis ad te scribere cœperim, quæ tu longe me plenius & melius alios docere possis. Nam & illud nosti, Nemeis, Milesiam saltu perniciosissimum Delphino assimilatum à Pindaro.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις.

CITA NAVIGATIO. CAP. VIII.

IN nauigatione autem cum celeritas in primis expetatur, non incongrue Delphinus est nauigandi C signum: siue quod ipsi naues obuiam factas comitentur, & quodam gratulationis affectu choreas circumducant. Ab ea vero sulcandi maris facilitate qua Tyrrheni plurimum olim claruere, qui piraticam exercentes vniuerso fere orbi terrori erant, Delphinorum cognomentum in Grecorum fabulis adepti sunt, cum præsertim Pelasgi referente Mirsilo, Crotone occupata, Tyrrhenam etiam regionem inuasissent, in qua diutius cohabitantes nauticam didicere. Habiti vero inter piratas etiam Pelasgi, vnde nationibus reliquis inuidiæ plenum erat eorum nomen, idque apud Maronem semper ad contumeliam ponitur.

MATVRITAS. CAP. IX.

PERVVLGATVM vero illud est, quod mature agendum significat, si Delphinus anchoræ vel alligetur, vel, vt veteres fecerunt obuoluatur, vno contationem, altero celeritatem significante, quæ simul iuncta, inuicemq; temperata, maturitatem faciunt: & quod Horatius ait, *Et properare & cessare*, indicant id Græci σπεῦδε βραδέως enunciarunt. Sunt qui hieroglyphici huius inuentum Augusto tri- D buant, quod & adagium & signum huiusmodi solitus sit identidem repetere. Habetur ea species, qua Delphinus anchoræ se circumuoluit, in Titi Vespasiani numis. Sed forte non displiceat in huiusmodi significatum trahere, quod in numo quodam æreo apud Maffæos inspexi Romæ, Bouem humana facie personatum, supra quem Delphinus imminet: per hũc enim celeritatem, per Bouem tarditatem intelligimus, quæ illius animalis propria est. Actionem vero ex humana facie colligimus, quod hominum proprium imprimis sit res gerere; quamquam de Boue laruato alibi.

Augusti numus & Titi

AMOR IN SIMPLICIOREM ÆTATEM. CAP. X.

Plin. ibid. lib. 9. c. 8.

INVENIO etiam ex Delphini simulacro amorem in simpliciorem ætatem significari, quem puerilis ætatis amasium non vno exploratum est exemplo, qualia ab vtroque Plinio referuntur: vt non imme-

A immerito tot in numis Delphinum cernere fit ab alato Cupidine frænatum. Et Veneris ſtatuas pleraſque vidimus, quibus adſculptus eſt Cupido, qui vel Delphino inſideat, vel alio quoquo modo regat eum apprehenſum.

GRATVS ANIMVS. CAP. XI.

NEQVE tamen ea pro fabulis habenda, quæ recitat Pauſanias, qui grati animi ſignum in hoc animali ſe vidiſſe in Poroſelene Ioniæ vrbe teſtatur: inclamatus enim à puero, properare ad eum ſolebat, ſubiectoque dorſo ei, ſi adlibuiſſet, ad vecturam ſeſe accommodabat: propterea quod ab eo redemptus piſcatorum manus euaſerat, curato etiam vulnere quod illi fecerant. Ab Egeſide proditum ait Plinius, in Ialyſo Rhodiorum vrbe Hermiam puerum Delphino longa conſuetudine vectari ſolitum per fluctus, ſed ſubita mox procella ſuperueniente demerſum. Idemq; Naupacti etiam accidiſſe, à Theophraſto eſt literarum monumentis traditum. Admiratur Plutarchus tantam anima- *Lib. 9. c. 8.* lis iſtius humanitatem, ſiquidem non educatione, veluti Canes & Equi, non vlla alia neceſſitate, velut *hæc omnia.* Elephanti Pantheræque & Leones ab hominibus liberati, ſed genuino quodam affectu ſponte ſint
B humani generis amatores: ideoque Crocodilorum hoſtes infenſiſſimi, propterea quod Crocodilus humano ſemper generi inſidiatur, atque ita ipſa naturæ repugnantia inimicitias generat.

NEQVITIA. CAP. XII.

PHYSIOGNOMICI ſane laſciuos & petulantes eos in primis indicant, qui ſimum, vt Delphini, naſum habeant: propterea que Socrati nequitia, quam ex ipſa facie præ ſe ferret, vitio data eſt, quod ita ſe natura affectum inficias non iuit: cæterum ſe naturam continentia domuiſſe, id quod etiam Plato in Sympoſij ſine multis argumentis teſtatum facere eſt aggreſſus.

ADVLATORVM INFIDELITAS. CAP. XIII.

NON præteribo hic, quod Socion Philoſophus ait Delphinum adulatorem eſſe, qui ciborum *Adulatorum natura.* reliquijs, quæ à nauigantibus affatim in mare proijciuntur, allecti comiterque accepti ſaturatique, natantes quamdiu affatim vnda ſubeſt ac ſuppetit officioſe comitantur: in ſiccum vero littus
C nunquam excedunt. Sic adulatores, quamdiu tranquillitas affulget, permanent, amicos in hoc vitæ curſu dum plana faciliaque & proſpera omnia ſunt, adeunt, deducunt, colunt: cum vero ſcrupea difficiliaque acciderint, ſtatim abſcedunt, de quibus Horatius noſter:

At vulgus infidum & meretrix retro — *Cum fæce ſiccatis amici,* *Carm. lib. I.*
Periura cedit: diffugiunt cadis — *Ferre iugum pariter doloſi.* *Od. 35.*

GIBBEROSI. CAP. XIV.

Gibba futurorum indicium. Et repandi noſtrum

VVLGO vero vſurpatum, vt gibberoſos Delphini cognomento notemus. Et antiquiſſimus author Pacuuius, animalia hæc Incuruiceruicum pecus appellauit. Sed & gibba ſuum habet ſignificatum: vtpote quæ futurorum indicium ſit, vt apud Tranquillum aruſpices Domitiani gibbam per ſomnium ſibi acceſſiſſe viſam interpretati ſunt. Et quoniam pars eſt prudentiæ, futura præuidere, gibberoſos aiunt omnes aſtutos eſſe, multaque pollere ſagacitate. *Sueton. Domitiano. c. 23.*

IMPVRI AMORIS SATIETAS. CAP. XV.

Horat. de arte Poetica.

D MAXIME vero mihi natura ipſa per Delphinum philoſophari videtur, quem terra procul, adeo violentum, pernicem atque agilem eſſe iuſſerit, eumdem autem ſimulatque terram attigerit, vix in arenam exceptum confeſtim emori: vnde dixerit Horatius de re maxime abſurda, contraria, *Horat. de arte poetic.* & ſibi valde repugnanti, *Pingit Delphinum in ſyluis.* Ita impatiens eſt animal hoc terreni ſoli. Adagium vero eſt in eos, qui magnum aliquid polliciti, minimum præſtiterint, δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. Quæ *Vis Delphini in terra.* quidem eo ſpectant, vt cum amorem ex Delphino ſignificari oſtenderimus, eatenus amorem omnia virtutis experimenta præſtare admoneamur, quatenus terra procul in alto ſeſe exercet, & in ſublime ſæpius ſeſe cœlum verſus, marinæ vndæ purificatione expiatus, ac ſereni tantum aeris affectator eiaculatur. Terra autem & animalia terræ addicta, vti Serpentes, Sues, & alia quædam, voluntariæ mollitudinis indicia ſunt, tum ipſam rei venereæ ſpurcitiem innuunt, quo ſimulatque Delphinus acceſ-

ſcrit, ſtatim expirat. Huiuſmodi enim eſt impuri amoris conditio, vt cum quis id, quod longo temporis interuallo appetierit, ſtudioſiusque ambiuerit, aſſecutus eſt, in amando deinceps flacceſcere ac refrigerari videatur: plerumque etiam vel faſtidio, vel odio ſuccedente, tam alienus ab amata re fiat, vt nihil magis auerſetur. Hinc illæ deceptorum querelæ: A

Cui mea virginitas auibus libata ſiniſtris?

Hinc illud Demoſthenis de Laide. Tanti pœnitere nō emo. lib. 4. Æneid.

Hinc apud Maronem exclamat Dido:

Te propter Lybicæ gentes Nomadumq; tyranni
Odere, infenſi Tyrij: te propter eundem
Extinctus pudor, & qua ſola ſydera adibam
Fama prior, cui me moribundam deſeris hoſpes?

Quare Lyſias apud Platonem amantes ait, cum primum libidinem expleuerint, collati beneficij pœnitere, id quod in eo accidit amore, qui turpitudini ſit emancipatus. In eo vero, quem neque Plato, neque alius quiſpiam pro dignitate ſatis vnquam laudauit, longe aliter euenire manifeſtum eſt.

DE POLYPO. CAP. XVI.

ENVMERATIS quæ apud authores, quos legere licuit, habentur, Delphini ſignificationibus, ad Polypum res ipſa, quæ præ manibus eſt, traducit, vt demum quid ſibi velit Delphinus, qui Polypum mordicus apprehenderit, conijcere valeamus. B

REI FAMILIARIS ACCVMVLATOR. CAP. XVII.

Huc forſan ſpectat πολύποδος νόοον ἔχε Polypi mentem obtine. Vide Plin. 9. cap. 29.

ÆGYPTII ſacerdotes hominem, qui rem familiarem ex quibuſcunque rebus, vtilibus ſimul ac inutilibus, nullo diſcrimine, nulliusque rei ratione habita, congereret, augeretque, ſignificare ſi vellent, Polypum pingere ſoliti ſunt. Ille enim cum prodige admodum multa deuoret, prudens tamen rei familiaris omnia temere colligit, & conuenatur, & in cubili ſuo recondit, ſelectiſque vtilibus atque conſumptis inutilia mox, quippe teſtas, & Cancrorum cruſtas, & putamina conchularum, & ſpinas piſciculorum abigit. Eos Ælianus vehementes ait eſſe ad vorandum quæcumque oblata fuerint, eſſeque adeo impotentes, vt ne paſtu quidem mutuo abſtinere deprehendantur: quique in retibus minores incluſi fuerint, maiorum eſcam eſſe.

OMNIVM ABLIGVRITOR. CAP. XVIII. C

Negat Plinius 9. c. 29.

QVIN etiam eum qui aliena abligurierit, & ſua mox abſumat, notare cum vellent, Polypum flagella curtum & detruncatum effingebant. Afferunt enim authores Ægyptij, Polypum ita famis impatientem eſſe, vt ſi alius cibus non ſuggeratur, quem deuoret, proprijs flagellis veſcatur. Vnde dixerit Alcæus: ἔδω δ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους (quem verſum citat Athenæus:) *Ipſum me comedo vt Polypus.* Heſiodus quoque ἐν ἔργοις cum Ægyptijs ſentiens de Polypo ait, ὅ τ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει, *quique ſuo exoſſis pede veſcitur.* Præterea Oppianus Halieuticis, ἀλλ' ἀγλαφύροισιν ἀνεζόμενοι θαλάμῃσι πλήξαντες δαίνυνται ἑοὺς πόδας ἠύτε σάρκας ἀλλοτρίας. Idipſum Ælianus aſſerit, venatione deficiente ſuis eum veſci cirris, alijs mox pro ijs, qui abſumpti fuerint ſuccreſcentibus: Heledonem autem πλεονασμῷ τοῦ λ, ἀπὸ ἑαυτὴν ἔδειν, quod ſemetipſam edat, appellatam, Polypi ſpeciem etymologici Grammatici contendunt. Nam & Pherecratem, ſummæ authoritatis virum, hæc eadem de Polypo ſenſiſſe tradunt. Quin & Carneadem id ipſum agnouiſſe manifeſtum, cum Dialecticam Polypi ſimilem eſſe dictitaret, qui præ fame ſuamet flagella paſceretur. Eos vero aucta iam doctrina peritiores factos, in ſuaſmet opiniones mox graſſari, easque deſtruere: quæ quidem curioſius à me conquirenda fuerunt, quia Plinius Ariſtotelem ſecutus id fieri negat: quique reperti ſint corroſa habere brachia, id eis à murænis vel congris eueniſſe aſſerit, cum quibus aſſiduum certamen habent. Plutarchus tametſi in Ariſtotelis ſententiam ſuper hoc nonnunquam illabatur, cum Ægyptijs tamen hoc idem tradit, qui tam præſtantium authorum ſcripta arguere mendacij vereatur: quaſi vero non & alia ſint animalia, quæ ſuamet membra in cibum aſſumant, cum Cercopithecos videamus totas interdum ſibimet caudas abrodere, quare cautio eſt, ne qui animalibus huiuſcemodi delectantur, carnes eos attingere permittant, quia ſimulatque carnibus aſſueti fuerint, eius facti auidiores, morſus in ſemetipſos vltro conuertunt. Id ego cum hæc ſcriberem, apud Mediceos proceres domi fieri à quodam efferacioris naturæ Cynocephalo quotidie conſpiciebam. D

VICTO-

A

VICTORIA VTI NESCIVS. CAP. XIX.

HOMINEM victoria potitum, vti tamen victoria nescientem, intelligere cum vellent, sacerdotes ijdem Congrum & subiectum Polypum pingebant. Qua specie potuisset Annibal figurari, cum strage ea Romanorum ad Cannas edita, Romam oppugnatum ire neglexisset. Aiunt vero, quotiens Polypi cum Congris certamen ineunt, à Congris facile superari: cæterum nullam esse Congris facultatem, vt Polypos depascere valeant; quod ij læuore atq; lubricitate corporis, qua sunt egregie prædìti, morsus hostium effugiant, & mutilatis tantum aliquando flagellis elabantur.

Plin. ibid.

TYRANNVS. CAP. XX.

QVOD si hominem Ægyptij municipij sui longe principem, sed tyrannica in ciues dominatione vtentem, notare vellent, Polypum & Locustam adpingebant: Locustæ siquidem dominationem videntur in Polypos exercere, primasque inter eos obtinere partes, vt apud Horum legitur. Cæterum Aristoteles priores Polypo tribuit, tantoque eum terrori formidinique esse scribit, vt si Locusta Polypum in ijsdem retibus esse senserit, præ metu exanimetur quamprimum extincta. Habet hæc B Gammari fluuialis similitudinem, longe tamen maior atque vastior est, & albicantior, cum Gammari subnigricent: quamquam & nigricantes admodum Locustas in Ligustico mari esse conspexit. Pedes huic vtroque ex latere quini, ijs adnumeratis, qui in forcipem exeunt denticulatum, octoni vero Gammaris. Sed est suus de Locusta locus in crustaceorum commentario.

MORIBVS ALIORVM ACCOMMODATVS. CAP. XXI.

PERVVLGATVM vero illud est, vt homo, qui se varijs hominum moribus accommodet, sitque omnium, vt Latini dicunt, horarum, per Polypum saxis adhærentem exprimatur, quem maxime omnium colorem mutare constat, ijsque similem reddere, quibus appropinquauerit saxis. Huic autem similes esse homines dicimus, qui pro loco & tempore viuendi rationem aucupantur, seque eorum, apud quos degunt, voluntati atque sententijs in omne obsequium proni dedunt, omni posthabita ingenuitate. Causam demutationis istiusmodi multi reddere conati sunt, eamque alij voluntariam, alij naturalem, alij coactam tradidere. Voluntariam, quod id astu quodam faciat. Naturalem, C quod translucidum sit eius corpus. Necessariam, quod præ metu ita transmutetur, vt homo etiam pro varia cordis concitatione, hoc vel illo colore genas perfunditur. Voluntariam sane reprehendit D. Ambrosius, propterea quod Polypus dolo malo hoc faciat, vt incautos ad se pisces trahat, eosque deuoret. Theophrastus id in genuinam quandam animalis ignauiam reijcit, quod vbi consternatus sit tumultu aliquo colorem mutet, vt hominem facere dicebamus, vnde prouerbium illud emanatit, τῦ κακῦ τρέπεται χρώς, *mutatur color ignaui.* Formidolosi enim omnino sunt Polypi, propterea quod admodum frigidi, eaque cumprimis demutationis causa perhibetur: id quod apertius Phocylides damnat: quod si ea sit mutationis causa reprehensioni omnino obnoxius videatur. Sed enim plerique veterum ingenium huiusmodi vsqueadeo approbauerunt, vt etiam proponerent ad imitandum, ea de causa potissimum Vlyssem esse habitum sapientem asseuerantes, quod versuto esset ingenio præditus, vnde ei apud Homerum πολυτρόπῳ cognomentum, & suauidicus ita suadet Pindarus:

πετρο-φυῆς πολύπυς, à Nazianzeno.

Plutarchus in causis naturalib. problemate, cur Polypus colorem mutet ex Homero Iliad. v.

Ποντίυ θηρὸς χρωτὶ
Μάλιστα νόον προσφέρων
D Πάσαις πολίεσσι ὁμιλεῖ.

quam sententiam ita ex commodo transtulimus:

Age age colori Polypi
Mentem apparatus optime
In vrbe qua velis mane.

Suadet hoc ipsum Theognis, cuius sententia eadem cum Pindarica:

Mentem habeas quam multicolor dum cautibus hæret *Polypus.*

Est enim vbi Theognidianus versus ita legitur:

Πυλιπόδος νόον ἴσχε πολυπλόκυ ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσεις, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Id est, mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa Se quibus admouit, saxa colore refert.

Nempe τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, uti foro.

Cauſæ mutationis coloris in Polypo.

Sedenim improbat hoc Baſilius Magnus, adulatoremque vocat Polypum libro *De gentilium lectione:* A
quod veluti ille colorem ad ſubiecti ſoli ſpeciem demutat, ita paraſitus ad audientium voluptatem ſententiam ſtudeat variare. Sed quod Pindarus & Theognis tradunt, eo ſpectat, vt ſtudium omne in calliditate dexteritateque viuendi reponamus, vt ſimulare, neque non diſſimulare, pro loco, pro re, pro tempore, quod obfuturum videatur apud eos, quibus adhæſimus, euitare ſcimus: quod ſi virtute incolumi fiat, neque animi integritatem flagellauerimus, euenire omnino neceſſe eſt, vt faciliorem & minus inuidioſam vitam peragamus. Libet vero demutationis iſtius cauſas altius repetere, atq; ipſam rei naturam, quantum ad hoc pertinet, oculis ſcribendo ſubijcere, tam probabilia mihi videntur, quæ ſuper hoc veteres ex Empedoclis opinione tradiderunt. Poroſitates quippe exhalabiles ineſſe rebus omnibus, quas vel cernere, vel attrectare liceat: neque enim animalibus, neque plantis, neque terræ & mari tantum, verum etiam lapidibus manifeſte inſunt ſpiramenta quamplurima, quinetiam in ære & ferro, omnia enim ſponte vitiantur, cum aliud exhalet aſſidue, parique ratione diffletur, atque interteratur: per poroſitates enim exiliunt & excluduntur particulæ illæ interclusæ, quæ ad elementi ſui puriſſimi ſimplicitatem redire feſtinant, fæxque corpori adhæreſcit, quæ rubigo eſt in ijs, B
quæ rubigini ſunt obnoxia: putredo in ijs, quæ putrefieri apta ſunt, atque hinc omnia tendunt ad interniciem. Eam poroſitatum exhalationumq; naturam nonnulli arbitrio ſuo ἐμπλοκὰς dixere πληγὰς alij, alij vero ὤσεις τινὰς καὶ περιελεύσεις. Maxime vero maritimis in petris, quæ ſalſuginoſa maris aſpergine alluuntur refrigeranturque par eſt partes has, & meatus huiuſmodi deprehendi, cum hæ tenuiſſimo quodam halitu corrumpantur, licet id in ſolidioribus oculata fide minime poſſis explorare, propter materiæ denſitatem & pororum conſtipationem. Cæterum ſi Polypi carnem intueare, ſine vlla prorſus contatione poroſiſſimam, & tranſmeatibus aptiſſimam iudicabis: exoſſis enim ea eſt, vt Heſiodi dictum vſurpem, & mira quadam raritate perſpicua. Cum itaque pauore aliquo perturbatur, tota fere vi ſenſibili ſeſe colligente, quemadmodum in homine gelidus in formidine circa cor ſanguis coit, corpus reliquum præ ſe quidem ſatis translucidum, tum maxime rareſit, & tranſmeabilis apparet: vnde veluti vitrum nitidum, colorem quemuis, albo excepto, propter aliquam omnino craſſitiem, quæ ſuppoſitum inumbrat corpus, facillime contrahere poteſt, atque ita tranſmutari. C

DE CHAMÆLEONTE.

CAP. XXII.

INVITAT rei ſimilitudo, priuſquam reliqua Polypi ſignificata recenſeamus, loco hoc de Chamæleonte, deque Taranda dicere: quorum alter colores corporis, vti Polypus pro corporis cui adhæſerit, ratione, mutat: alter vicinarum rerum colores nullo attactu, ſed ſola tantum attrahit exhalatione.

VERSIPELLIS. CAP. XXIII.

χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος. Chamæleonte mutabilior.

Ariſt. lib. 2. de Nat. anim.

PER Chamæleonta Verſipellem hominem ſignificari volunt, ſed quod nonnunquam Polypo virtuti datur, in Chamæleonte vitioſum ſemper autumant; quod mutationem huiuſmodi non niſi in timore faciat, quamquam in eo & diuerſo vitæ tempore colores mutari tradit Ariſtot. Sane Chamæleon paucas in corde tantum ſanguinis habet guttas, quæque ſanguine ſunt exiguo animalia, D
omnia frigidiora ſunt: quæ frigida idemtidem & timida. Vtcumque vero accipiatur Chamæleontis natura, ſiue id ingenita vigoris debilitate faciat, ſiue quod corpus, vti apud Leon. X. P. M. Romæ vidimus, vitreum propemodum atque translucidum habeat, vno omnium conſenſu verſipellis, puta Vlyſſes quiſpiam, aut Lyſander, aut Alcibiades, per Chamæleontem figurari poteſt. Hunc, vt Tertullianus ait, pellicula ambit, corporis nullus ineſt ſuccus, pectus vix à terra ſuſpendit, gradum magis demonſtrat, quam explicat, ieiunus ſemper & defectus, oſcitans veſcitur, follicans ruminat, de vento cibus. Hoc ſoli Chamæleonti datum, quod vulgo dictum eſt, de corio ſuo ludere. Quod vero apud Plinium legitur de portentoſa eius magnitudine, quæ par ſit Crocodilo, viderint alij: nam quem nos, apud Leonem X. vidimus, vix palmum excedebat.

Plin. lib. 8. cap. 33.

A

DE TARANDA. Cap. XXIV.

SED ENIM ſi Taranda innotuiſſet Ægyptijs, inde potius quam ex Polypo aut Chamæleonte verſutiæ huiuſmodi ſignificatum deſumpſiſſent. Fera ea eſt apud Sarmatas inuentu rara, captuque difficilis, de qua Ariſtoteles Philoſophus eo libello, quem de admiranda hiſtoria conſcripſit, hæc memoriæ prodidit, vt ex Nicolao Leonico, dum is Patauij Ariſtotelem ipſum nobis ea, qua ſcripſit lingua interpretaretur, audiui: illam quippe apud Gelonos Scythiæ populos reperiri, Bouis magnitudine, capite Ceruino, admirandæ admodum & ſingularis naturæ, ſiquidem ad omnes locorum & fruticum apparentias, ſetarum colores, quibus totum corpus hirtum conueſtitumque habet, illico permutare. Quod ſi ſuper hoc philoſophari liceat animali nondum nobis viſo, dixerim ego, quemadmodum in Polypo τὸ διαφανὲς, quo corpus eius translucidum eſt, & in Chamæleonte etiam transmeabile dicebamus, ita ſetas Tarandæ pari modo perſpicuas eſſe, vt facile coloris cuiuslibet aura in eas tranſiliat, diffluentesque ad ſe ita colores repræſentet.

Deſcriptio Tarandæ ex Nicolao Leonico.

Tranſparens.

B

MENTIS ATTONITÆ CONSTERNATIO. Cap. XXV.

HOMINEM adhæc, vt ad Polypum reuertamur, ſubito aliquo pauore ita conſternatum attonitumque, vt neque periculum, neque damnum, quod vrgeat ſentire videatur, per Polypum ſignificare mos erat: ſiquidem is ita meticuloſus eſt, quod Athenæus atteſtatur, vt vel ſtrepitu audito, vel piſcatore viſo, minime cedat, aut fuga ſibi conſulat, vt reliqui faciunt piſces: ſed aut ſaxis, quæ in promptu fuerint ſeſe applicat, aut captantis manum apprehendit, cruribusve ſe alligat, neque alia fere eſt eorum captura.

Polypi captura quomodo fiat.

Eadem Plinius lib. 9. cap. 29.

POESIS. Cap. XXVI.

ADDVNT & hoc hieroglyphicum inueniri, vt ſi ſacerdotes ijdem Ægyptij poëſin exoticam ſignificare vellent (nam de ſua ſanctius ſentiebant) Polypi caput figurarent, quod quidem eſculentis appoſitum ſuauiſſimi ſaporis ganeæq; iucundiſſimum eſſe perhibetur: cæterum horrenda prodigioſaque ſomnia parere deprehenſum eſt. Quocirca ſi quis futura de inſomnijs conſulturus eſſet, C ab eſu Polypi abſtinere præmonebatur, perinde ac etiam ne fabas ederet. Perſimilem autem huic eſſe poëticen dictitabant, quæ fabulas amatoriasque illecebras ſectaretur, ipſo quidem dicendi lepore delectabiles, ſed bonis moribus & honeſtiori diſciplinæ maxime pernicioſas: cuiuſmodi genus Meretriculas appellauit Plato, & ab inculpabili ciuitate ſua iuſſit exulare. Nolim tamen in hoc albo diuinam illam poni, quæ ſanctioribus eſt moribus accommodata, quam nonnihil habere diuinitatis non inficiatur Ariſtoteles, quam cœlitus afflari confirmat Plato, quæ apud omnes gentes nationesque omnes in ſummo ſemper cultu habita, ipſo etiam ſanctitatis nomine celebratur.

Πολύποδος κεφαλή.

Hæc à Plutarcho in lib. Quomodo ſint adoleſcentibus audiendi poetæ, qui ſic refert.

DISCESSIO SVBITA. Cap. XXVII.

ÆGYPTII ad hæc, ſi quem ita pertinaci animo amantem, vt amata relinquere minime poſſe videatur, ſubito tamen euentu aliquo abalienatum ſignificare ſi vellent, Polypum & pulicariam herbam adpingebant. Polypi enim ita eſcis adhæreſcunt, vt auelli inde non poſſint, & quamcunque rem apprehenderint, tam firmiter tenent, vt adglutinati videantur: quod ab Homero ſumD ptum Ouidius ita luculenter expreſſit, Metam. quarto:

Vtque ſub æquoribus deprenſum Polypus hoſtem
Continet, ex omni demiſſis parte flagellis.

Polypi eſcis addictiſſimi.

Eos enim potius detrunces, quam poſſis vllo conatu petris, aut quicquid apprehenderint, auellere, & vt Nazianzenus ait, ſi quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid euellet, aut certe è carne ipſius petris affixum aliquid relinquet. Admota tamen cunila herba reſilire protinus dicuntur, quod odorem eius ferre non poſſint. Quæ vero ſit cunila ſiue pulicaria, quamque varijs nominibus ab authoribus appelletur, ſuo commentario inter ſagminea ſignificata diſſeruimus. Aiunt & aquam dulcem ſuperinfuſam eadem pollere vi, quod natura ipſa Polybus dulcia omnia auerſetur, & omni gaudeat amaritudine: eaq; de cauſa non inueniri Polypos in Ponto: quia mare id multis aqua-

 rum dul-

rum dulcium corriuijs supra aliorum marium saporum dulcescere quodammodo videatur. Alij mare id à Polypo vitari putant: quia sit animal ob imbecillitatem suam frigoris impatiens, mare vero illud ad Boream quippe vergens, assiduis pene frigoribus obnoxium esse, manifestum. A

AMORIS FIRMITAS. Cap. XXVIII.

Polypi morsu Delphini detenti.

VT vero demum ad eam Veneris statuam deueniamus, quæ causa fuit, vt tam multa super Delphino & Polypo conquireremus, superfluum quidem est super Delphino dubitare, cur Cupidini adijciatur, cum amoris in eo signa tot deprehenderimus. Quod autem pertinet ad Polypum, erant qui amoris firmitatem ex Polypo ita Delphini morsu detento intelligendum contenderent, id quod ex ipsa sese applicandi pertinacia, qua insignis est Polypus, conijciebant. Ego vero tres argumenti huius interpretationes excogitaui. Vel enim pauorem & ignauiam, quæ vitia Theophrastus in Polypo præcipua deprehendit, deuoranda esse amatori homini dicendum, Delphini in eorum locum promptitudine atque agilitate adsumpta: quandoquidem, vt ait Ouidius, *Ingenij est experientis amor*, atque vbi multa in hanc sententiam disputauit, concludit demum, vt

Qui non vult fieri desidiosus, amet. B

Plin. lib. 9. c.29. Vel, quoniam diligentissimus est rerum cumulator Polypus, intelligi posse arbitror, facultates omni quantumlibet cura & diligentia congestas, cito, vbi amore capti fuerimus, prodigi, inutiliterque dissipari. Quam extemplo enim, ait Lysiteles Plautinus, sæuis sagittis percussus est, illico res foras labitur, liquitur, & quæ sequuntur. Vel qui Delphinum amoris indicium esse ostendimus, Polypum versutiæ, dicere possemus, admoneri nos eo signo versutiam amanti cumprimis apprehendendam, &, quod fieri solere Plato dicit, in amatæ rei mores transmigrandum: vti quippe Polypus in colorum mutationibus, prout vnicuique rei adhæserit, facit. Sed enim ea potius de causa Veneri Polypum adsculpi existimandum, quod inter pisces sit omnium salacissimus, adeoque libidini deditus, vt nimio Veneris vsu omnibus defectus viribus debilitetur, neque iam ad cibum sibi conquirendum idoneus effectus, minimo negotio ab alijs capiatur, & à paruulis quibusque pisciculis, Cancellis & Cancris exedatur, obseruatum ab Æliano. Quinetiam aiunt eos ob huiusmodi nequitiam non amplius anno viuere; id quod eadem de causa Passeribus etiam accidere tradit Aristoteles. Quin & Polypos etiam fœminas, propter crebros partus, ocyssime deficere. Quanquam aliquando repertus sit Polypus cetacei generis magnitudinem excreuisse, qualem illum Græci prædicant, qui Puteolis per subterraneum cauum ingressus, noctu apothecam salsamentorum plenam depopulabatur (eius enim amaritudinis auidissimos eos esse paulo ante ostendimus) donec re demum patefacta, vix à magno hominum numero confectus est. C

HYEMALE SOLSTITIVM. Cap. XXIX.

Lib. 2. c. [illegible] ADDEMVS & illud, in manuscriptis Hori codicibus legi δύο πολυπόδες συνειργομένοι καὶ βεβηκότες δρόμον ἡλίου, τὸν ἐν ταῖς χειμερίαις τροπαῖς, σημαίνουσι, quod est, *duos Polypos vinculis coercitos, & progredientes tamen, cursum Solis, quem in brumali conuersione peragit, significare.* Quanquam impressorum codicum lectio, quæ est δύο πόδες, nequaquam displicet: sed si progressum exprimere volueris, videndum est, si pedes illigatos pinxeris, qua id ratione tuearis. At de hyemali conuersione sermo est, quæ vt spęhræ cõsideratione manifeste licet inspicere, progressum Solis omnino contatiorẽ ostendere videtur: in vltimis enim Sagittarij & primis Capricorni gradibus, Sol ad horizontem vix loco dimoueri, aut quam lentissime diurnos parallelos conficere videtur. Ad cuius rei tarditatem accedit, & eorundem parallelorum ijsdem ferme diebus repetitio, dum conuersio peragitur, vt stare loco potius Sol, quam quoquam motu suo progredi videatur. Quare siue pedes, siue Polypos colligatos accipere malueris, nõ sum admodum laboraturus: mihi satis fuerit, & codicum super hoc varietatem, & ipsam rei, quæ significatur, historiam declarasse. Tu vero, quanquam cogitationes has nostras sublimi illa doctrina tua longe inferiores intelligas, pro summa tamen humanitate, qua præcipue commendaris, despicere haudquaquam velis. Nihil enim in rerum natura temere à Deo factum: quique Deo, vt tu facis, propinquius adhærescunt, nihil quicquam aspernari debent, quod eodem, vnde originem traxerit, periodo quadam sua redire animaduerterint. D

IOAN-

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XXVIII.

DE IIS QVÆ PER TESTVDINEM, COCHLEAM, CANCRVM, ET ID GENVS TESTACEA significantur

B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD AMPLISSIMVM PATREM LIVIVM PODOCATHARVM CYPRI ARCHIEPISCOPVM.

ROXIMIS *hisce diebus, Amplißime pater, cum mihi agalmatum tuorum supellectilem aperires, antiquißimique operis, ex ære, auro, argento ducta, & marmore cælata signa numismataque plurima veterum illa ingeniorum atque artium monumenta minime contemnenda delectabili spectaculo mihi proposuisses, habere te opera hæc in delitiis, ea plurimum de causa dicebas, quod à summæ claritatis viro Ludouico Podocatharo Cardinali Capitaquensi patruo tuo comparata congestaque fuissent. Quem virum generosis natalibus insignem, Medicina celebrem, Philosophia clarum, vitæ integritate laudatißimum, virtutes ipsæ in omni vitæ colore* C *eximiæ, ad amplitudinem eam extulerunt. Proinde quiduis esset apud te, quod illius memoriam renouaret, siue vestis, siue vas, siue libri, siue quæ tam multa extant doctrinæ eius commentaria, tanquam sacra omnia à te custodiri, & in honore etiam haberi: dignum quidem eius hominis institutum, qui optima quæque sibi ad imitandum proposuerit. Quæ quidem cum tibi acciderent iucundißima, eo quoque non parum delectari videbaris, quod ego multa in veterum monumentis illis, & mysticæ & in doctrinæ alicuius recessu delitescentia inter spectandum explicabam, interpretabarque: cuiusmodi illud fuisse memini, quid sibi vellet Testudo Veneris subiecta pedi: quid altera ex ære cuprove Damasceni operis in vsum, vt coniectura erat, bullæ facta, cauda quippe replicata, qua lorum aut licium transmitti posset, atque ita gestari: quid in numis aliquot Testudo alia. Quæ tibi cum exposuissem, postulasti ea tibi scripto credita exhiberi: quod quidem libentißime feci, cum id semper studuerim, vt quacumque possem ratione meum erga te animum aperire, id sedulo facerem, quod incomparabilis probitas tua, benignißimaque comitas, & egregia quædam mentis tuæ synceritas exigere videbantur. Accedebant & beneficia in me promptißima vultus alacritate collata, & quod literatos omnes quacunque posses occasione demereri, semper appetijsti. Sed quoniam parum me tibi præstitisse videbar, si Testudinis tantum significata conscripsissem, addidi ad eam quædam* D *alia ex eodem testaceorum genere, quæ non minoris mihi visa sunt eruditionis, quam quæ Testudine super efferebantur. Multa enim hieroglyphica Aegyptij sacerdotes ex Cancro, Locusta, Pinnis & huiusmodi aliis desumpsere, quæ omnia quantum memoriæ succurrerunt, vno commentario enarrata conscriptaque tibi dedicaui. Tu quotiens ea in agalmatas illis tuis vel cusa, vel sculpta incisaque videris, aut mensis illata conspexeris, Pierij tui memineris velim, qui te summo cultu, summaque semper est obseruantia prosecutus.*

DE TESTVDINE. CAP. XXX.

TESTVDO igitur, inter crustacea primum occupabit locum, quoniam ipsa narrationis istius argumentum præbuit, & pictura eius in hoc symbolorum genere est admodum speciosa.

IN

IN POTENTIORIS DITIONEM REDACTVS. A
Cap. XXXI.

A Plin. lib. 9. c. 10. hæc omnia.

HOMINEM in potentioris cuiusquam potestatem adeo redactum, vt nullum iam speret effugium, ostendere qui volunt, Testudinem solari percussam radio, ac supernatantem in aquæ summo pingunt. Ipsa enim vehementioribus Solis radijs impetita ita exsiccatur, vt in gurgitem deferri nequeat, idque præcipue mari Indico, vbi & multæ & magnæ sunt, & Solis vis acrior, vnde fit vt vel facillime capiatur, vel cum in prædam mergi non possit, inedia extinguatur.

FORTVNARVM CONTEMPTVS. Cap. XXXII.

FVERVNT ætate nostra ingenia perelegantia, quæ cum varijs fortunæ ictibus impeterentur, quos contra mira adniterentur alacritate, fortunæ aduersæ contemptos impetus, per hominem naufragum in Testudinis huiusmodi agitatæ fluctibus tergus insilientem, effingerent, solari addito radio, cuius beneficio ne absorberetur accideret.

VIRGINVM CVSTODIA. Cap. XXXIII. B

Veneris simulacrum à Phidia factum quo modo. Sumptum à Plutar. lib. De præceptis coniugalibus.

CVR vero Phidias cum Veneris simulacrum Eleis ex auro & ebore conficeret, Testudinem altero eius pede pressam apposuerit, multi quæsiuere: præsertim cum Pausanias rei significatum alijs relinquat interpretandum. Sedenim illud potissimum ex interpretatione prudentum fertur, Phidiam innuere voluisse, virgines custodiendas esse, coniugatas vero domus curam gerere, ac taciturnas esse debere: vtramque enim id primum omnium decere, quod Plutarchus in Coniugalibus præceptis exponit, qui oportere ait mulieres à Luna diuersas esse, quæ cum iam à Sole abscessit, lucida claraque cernitur: eadem cum Soli successit, euanescit, contra vero debet vxor modesta præsente tantum viro à cæteris conspici: eodem vero absente, domi agitare ac sese occulere. Nam & Salomon VII. cap. Sapientiæ, inter reliqua meretriciæ procacitatis signa id etiam notat, quod domi se cohibere non possit, sed publica loca, fora, plateasque celebret. Et Paulus ad Timotheum viduas damnat adolescentiores, quæ otiosæ discunt alienas domos perambulare. Consuesse vero mulieres testudineas secum imagines gestare, quas Veneri dedicarent, ex eo manifestum, quod Thessalæ matronæ Laida meretricem illam inclytam ligneis Testudinibus zelotypia concitatæ interemerunt in templo Veneris, C magno populi conuentu: ob quod facinus erexere postea templum Veneris profanatæ, quæ nefandam cædem in templo admiserant, vt confessione sceleris veniam petentes Deam sibi placarent. Et id gestaminis fuisse Testudinem tuam facile crediderim, cum ita concinnata sit, vt licio suspendi possit. Apud Ægyptios autem tanta erat pudoris cura, vt mulieribus interdictum esset calceorum vsu, quo prodire palam verecundarentur, ac veluti Testudines intra sua se tecta cohiberent. Hinc Antisthenes ansam nactus eludendi Atheniensium vanitatem, se nunquam solo, in quo nati essent excessisse gloriantium; *Commune hoc, inquit, habetis cum Testudine & Cochlea.*

D. Laertius in eius vita.

MVNIMENTVM. Cap. XXXIV.

Auctor Suidas.

Idque à similitudine reptilis, quod caput nunc exerat, nunc reducat, quæ falsa dicta.

ALII per Testudinis corticem munimentum intellexere, quod ita eam natura munierit, vt contra tela possit ipsa per se sufficere, & iniurias propulsare. Hic itaque receptus, & ad omnes incursus oppositum propugnaculum, ansam dedit adagio, vt quotiens aliquid valde tutum velimus innuere, inprimisque securum esse dicamus, ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν, *quantum Muscarum solicita est Testudo.* D Cuius ominis felicitatem secuta Cæsariana familia, domesticum eum morem habuit, vt paruuli domus eius in testudineos alueos excepti lauarentur. Quapropter Cesonius Posthumius nato iam Albino filio, cum ingentem Testudinem à piscatore muneri accepisset, vir literatus iam inde magnã spem concepit de futura filii nobilitate: curari itaque Testudinem iussit, & infantuli ministerijs dicari. Exemplaria Hori quæ impressa circumferuntur, in huiusmodi significatum ὄρτυγος ὀστέον habent, interpretesque Coturnicis os reddidere. Sed in manuscriptis codicibus ὄρυγος legi, quod facit ad hanc sententiam; Testudines enim Orygas appellatas, παρὰ τὸ ὀρύττειν, quod fodere est, vel excauare, apud Vitruuium legas, à quarum similitudine bellica etiam machina ad fodiendos, excauandosque muros comparata, Testudinis nomen habet: nam & Horus significati istiusmodi causam redditurus

A turus ait, διότι δυσπαθὲς ἐστὶ τὸ τοῦ ζώου ὀστέον, propterea quod os animalis huiusmodi difficulter admodum frangi dissoluiue potest, quod in munimenti significato quid sibi velit Coturnicis os, haudquaquam video.

Vnde testudineum incessum dicimus.

MORS DIFFICILIS. Cap. XXXV.

HOMINEM lethalibus vulneribus quantumuis alte acceptis difficillime morientem, per Testudinis abscissum caput apte pinxeris: quandoquidem tanta inest eius carni viuacitas, vt earum caput præsertimque marinarum, auulsum, busto conniuentes aliquamdiu oculos ostentet, conniventque ad admotam manum: quinetiam si ad os eam admoueas, mordere etiam adnitatur.

SEGNITIES. Cap. XXXVI.

ALIAS pigrum segnemque hominem, aut rei cuiuspiam tarditatem atque contationem significare qui vellent, Testudinem gradientem pingere consuerunt, quam Pacuuius feliciter Tardigradam appellauit: lento enim adeo gradu mouetur, vt in prouerbium emanarit in segnes & pigros. Hinc Plautinus Ægio, *Testudineum hunc tibi grandibo gradum*, inquit, *si fustem sumpsero.* Et apud Am-
B mianum lepidissimum distichon legas de Testudinis tarditate:

Θᾶττον ἔην λευκοὺς κόρακας, πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα Καππαδόκην
Promptius esse albos Coruos, volucresq; Chelonas,
Quam quemquam esse probum rhetora Cappadocem.

Quinetiam asserunt animal hoc contagiosa adeo pollere segnitie, vt si pes eius dexter inferatur nauigio, id ire tardius credatur: quod obseruarunt Magi.

Huc referri potest Adagium Diogeniani, Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα.

MORDACITAS. Cap. XXXVII.

SVNT qui mordacissimum hominem atque egregie maledicum, per Testudineum caput exertis dentibus intelligi velint: nam Testudo ore est omnium robustissimo, quippe quæ quicquid dentibus apprehenderit, vel lapidem etiam perfringit ac deuorat.

Prius testudo cursu leporem præterierit.

PELOPONNESII. Cap. XXXVIII.

C IN Peloponnensium numis Testudo cudebatur: vnde, vt legere est apud Pollucem, dicterium illud emanarit, τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι, quod in adolescentiæ nostræ præludijs nescio quibus ita transtulimus:

Quando Chelonis vincitur sapientia,
Atque ipsa virtus, Atticum vt prouerbium est.

Vnde obolum Eupolis καλλιχέλωνον dixit. Ad id vero quod Peloponnesiaca erat moneta, lapide T. Quintius cum Achæi expeditionem aduersus Zacynthios meditarentur, eos admonuit, vt cauerent ne more Testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, in periculum aliquod inciderent.

A T. Liuio de bello Maced. lib. 6. Meminit & Plutar. in vita T. Flaminij.

DE CANCRO. Cap. XXXIX.

TESTVDO in numis obseruata, alterius numi reminisci facit, in quo Paguri forma cusa est: quare hinc ad eius generis significata transimus.

COELI. Cap. XL.

D CANCER in numis, compactile scilicet genus id, quod corpore est obrotundiore, cuiusmodi plerique cœleste signum figurant in Zodiaco, Chiorum indicat Rempubl. Tradunt id & Pollux & alij: sed enim nisi quispiam author esset, munus argenteus id satis indicaret, in quo Pagurus is est cum inscriptione superne ΚΩΙΩΝ, inferne ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ.

SPEI FRVSTRATOR. Cap. XLI.

PLERIQVE hominem à pulchris inceptis desistentem, & spem omnium ignauitèr frustrantem, intelligi cum vellent, Gammarum nostrum fluuialem pingere soliti sunt, manu ad os eius iniecta: nam is, cum à te capi facillime posse putes, retrorsum velocissimo sese cursu eiaculatur: vnde vulgo etiam in aliqua re falsis, quam se nactos arbitrarentur, Gammarorum venationem obijcimus. Hæc vero recessus obliquatio adeo Cancris propria est, vt Aristoph. Pace, dixerit, οὔποτε νικήσεις τὸν καρκί-

Alias ποιήσεις, id est, efficies.

καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν, Rectum iter vt carpat Cancer, non viceris vnquam. Atque forte non deerunt qui A dicterio huiusmodi mihi sæpe negotium facessant, si vnum aut alterum nostri huius argumenti interpretamentum meo probabilius, quod facile poterit euenire, compererint. Neque mihi profuerit, rem Latinis ingenijs hactenus intactam, excogitasse, primumque in lucem efferre, me scilicet omnia non vidisse clamitabunt, eorum, quæ ex paucis didicerint obliti: cum tamen omnia ea, quæ ad hoc negotium accommodari possunt, non vna hominum vita, sed neque multa etiam secula sint indagini suffectura.

INCONSTANTIA. Cap. XLII.

Idque semper obliquo corpore, & in omnem partem mouens gressum.

SCITE admodum Ioannes ille cognomento Scholasticus, scalarum anacephalæosi, hominem qui modo risui indulgeat, modo luctui, modo austeritati atque temperantiæ se reddat, modo delicijs diffluat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparauit, nunc ante, nunc retro, nunc in transuersum gradienti, miraque vitam suam inconstantia traducenti: virque is sapientissimus, de ingenij eiusmodi profectu nihil sibi quicquam pollicetur, quod ad vllam sit vnquam frugem peruenturum.

SOPHISTA. Cap. XLIII. B

Huic καρκίνον, quasi καρηκινον, à mouendo capite.

Aristonis de Dialectica opinio.

EIVSDEM subterfugij causa sophistam significare qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim huic animali persimiles Plato dicit, Euthydemo, quos vbi validiori aliqua ratione deuictos comprehensosque putes, tunc retro fugaci cursu elapsi per diuerticula atque subterfugia, maiorem priore tibi laborem intentant, si vilem ac inanem prorsus curam eos consectandi susceperis. Sed enim non in Sophistas tantum, sed in ipsam etiam Dialecticam obortum est à Cancro cauillum. Nam Ariston Philosophus, vt eam eluderet, dicere solebat, eos qui Dialecticam enixiori conatu sectarentur, ijs assimilari qui Cancris vescerentur: cibi enim admodum exigui gratia, circa ossa tam multa numero, tantum laboris insumi.

SOPHISTARVM OPPRESSIO. Cap. XLIV.

Cur inter sydera collocati Cancer & Caper.

SPECIES demum illa picturæ, qua Hercules tot immanium monstrorum domitor, in opprimendo etiam Cancello laborasse porticibus pene omnibus ostentatur, nihil aliud sibi vult, vt veteres interpretantur, quam sophisticas eas nugas huius obtritas disciplina. Fabulose vero iocatur Plato, cum Herculem aduersus Cancrum desudasse dicit. Quod vero Cancer sit inter sydera collocatus, C nonnulli ea de causa confictum volunt, quia conuersione regressuque tam peculiari eo in animali animaduerso, per eius imaginem ostendere voluerint Solis cursum: qui cum eo progressus fuerit, retrorsum auferri, ac tantumdem aufugere videatur. Veluti Caper opposita ratione confictus, quia Sol ab eo signo, toto poli nostri tractu, altiora petere contendat: Caper enim dum pascitur, accliuiora editioraque loca perquirit. Huiusmodi vero commentum non ex orbis totius conditione, sed ex cœli nostri situ sphæraque ipsa ad arcticum obliquata excogitatum est: nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquinoctij signa attolli: ad id tamen faceret, quod Solis progressus & regressus omnino à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, secto duobus locis æquinoctiali, consideratur.

ARCANA REVELATA. Cap. XLV.

Qui pisces face euocantur.

SI quid vero abditum & arcanum luci proditum ac reuelatum ostendere quis vellet, Pagurum & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cauernis euocari. Ea vero de causa Cancri ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quod id omne genus testacea noctu plurimum pasci solent: compertumque est plenilunio ea magis pinguescere, propterea quod liceat his tota tunc nocte pabuli, copiosioribusque tunc escis enutriri, vnde pinguiores fiant: vt ij existimant, qui plenilunio nullam inesse vim cœlitus hæc in crustaceis efficiendi, remque ita ad commodiorem naturæ rationem deducunt, quamuis vna cum Basilio Magno, magna Philosophorum pars sentiat. D

INQVILINVS. Cap. XLVI.

INQVILINVM autem hominem ostendere qui vellent, Cancellum illum, qui vulgo Gammarusius dicitur, pingebant: is enim semper est concharum hospes, perque vacuas conchulas modo has, modo illas, prout excrescit, mutat domicilia, atque ita semper ædes alienas inhabitat.

A MAGNA INCOEPTA IRRITA. Cap. XLVII.

RIDICVLVM forte illud videatur, quod commenti sunt nonnulli, Elephantum cum Gammari cauda pingere, si magna incœpta frustra & inaniter cessisse notare vellent, non secus ac illud Horatianum est, ex montium fœtura murem ridiculum enasci. Sedenim cum res ipsa det ridendi materiam, non inepte mihi videntur excogitasse huiusmodi speciem, quæ non tam significato, quam pictura ipsa risum posset excitare. *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. De Arte poetic.*

DE PINNA. Cap. XLVIII.

QVÆ Pinnæ commercia cum Cancellis habent, deposcere videntur, vt eas Cancro subiungamus. Nam vt Theophrastus ait, vita fortasse conchis seruari non posset, nisi ope Cancri. Pinnæ autem in concharum genere sunt.

ALIENÆ OPIS INDIGVS. Cap. XLIX.

B VIRVM qui se atque sua negligenter curet, neque sine alterius ope consiliove possit consulere rebus suis ostendere si vellent Ægyptij sacerdotes, Pinnam & Cancellum paruum pingere consueuerunt: nam is in Pinna conditu[s i]n vtriusque satagit vsum: conchula enim præ fame patefacta, pisciculi veluti ad escam alliciuntur, quos vbi Cancellus inhærentes animaduerterit, Pinnæ statim labra morsu vellicat, illa eo signo admonita concham occludit, atque ita esculentis potitur: eo vero custode priuata, breui, vt Aristoteles asserit, tempore deficit. Hoc idem habemus apud Ciceronem, cuius verba repetere non fuerit importunum. *Pinna duabus grandibus patula conchis cum parua squilla societatem coit comparandi cibi: itaque cum pisciculi parui in concham innatauerint, tum admonitu squillæ Pinna morsu comprimit conchas, sic dissimilibus bestiolis communiter cibus quæritur.* Cancellum vero huiusmodi, tum à venatione, tum à custodia, Græci Pinnotherem & Pinnophylaca nuncupauerunt. Est hæc squilla parua admodum, quam nonnulli Parasitum piscem vocant: vtpote qui sit dapis affectator: colore albido est corpore perpusillo, cauda fere semper subter vterum, vbi coactus fuerit, incuruata. *Pinna & Cancellus simul picti, quid.*

AB INEVNTE ÆTATE LIBIDINOSVS. Cap. L.

C EVM vero qui ab ineunte ætate cœperit in petulantiam lasciuire, & munera Veneris exercere, per Pinnam fœtus ostentantem suos intelligebant: conchulæ enim huiusmodi in concha genitæ, antequam excludantur, inter se quamprimum coire dicuntur, vt non immerito concha ipsa sit Veneri dedicata, atq; eam ex concha genitam veteres fabulentur. Concha itidem Cyprum deuectam canunt, quod nonnulli ad salacitatem referunt, quæ concitetur ex earum cibo: non secus enim ac ostrea, libidinosa esse perhibentur. *Cur Concha Veneri dicata.*

DE OSTREIS. Cap. LI.

ILLA enim Hellespontiaco ludibrio, ne D[e]o dicam, ita dedicantur, vti Concha Veneri putarim ob earum copiam, quæ Lampsaceno littore, totoque Hellesponto ingens est: vnde Ityphallico veteris Poetæ ipsi Priapo dicto, ita legitur:

Nam te præcipue in tuis vrbibus colit ora
Hellespontia, cæteris ostreosior oris,

D qui versus apud Terentianum reperiuntur.

HVMANVM GENVS. Cap. LII.

PER ea vero picta sculptave humanum genus significari, Philosophorum antiquissimi tradiderunt. Hinc diuinus Plato humanum genus Ostreorum simile esse dixit: nulla enim potuit similitudine nostræ imbecillitatis naturam significantius explicare, cum Ostrea indicium esse dixit animi in corporis carcerem & tenebras coniecti: ita enim Deus corpori animam adglutinauit, vt necessarium sit hominem corporis affectibus tangi, vel inuitum. Quid vero aliud illa vel diuinæ, vel stellaris essentiæ scintilla hic patitur, nisi quod dum corpori adhærescit, & vinculis se coerceri sentit, & in quodam obscuritatis carcere detineri? vnde fit, vt suæ plerumque immemor originis modo sensui se, modo appetentiæ subijciat, & alieni facta iuris, cum materia, cui adglutinata est, rapiatur in præceps. *Ostreorum mystica explicatio. Pulcherrima paranesis.*

Piscatore igitur Petro opus est, qui nos aut scopulis auulsos, aut de imo maris fundo erutos, Assertori A nostro littora reuisenti, pœnitentiæ prunis assos in escam apponat: vt ita absumpti in ipsius Diuinitatis amplexu, ad sublimioris vitæ consortia transeamus. Quod vero testam Ostrea pro pelle habent, quæ sine eorum interitu auferri non potest, eorum sunt hieroglyphicum, qui nec squamas ignorantiæ deponere possunt diuinis admonitionibus quantumlibet instituti, nec cultrum spiritus suscipere patiuntur: qui quidem, vt Hierosolymitanus Hesychius ait, etsi in mari Baptismatis inueniantur, etsi in fluminibus Pœnitentiæ: abominabiles tamen sunt, cumque vitam sortiti sint in sacri lauacri tinctura, vocationem tamen regenerationemque corruperunt, dum neque pinnulas, neque squammas induere procurarunt, sublimem videlicet vitam, cognitionemque diuinorum, quæ cœlestis est: sed obcœcato corde in ignorantiæ voraginibus detinentur, & propterea in his, qui squamas habent nequaquam adnumerantur. Quare Paulus fornicatorem, auarum, idolis seruientem, maledicum, ebriosum, detractorem, legum bonorumq; morum corruptorem, à fratrum commercio submouet. Ostrea enim hæc sunt, & id genus reliqua, quæ sine squamis & pinnulis esse deprehenduntur.

Nam sicut nos à testa testudinem sic Græci ὄστρεα ἀπὸ τῶν ὀστρέκων, id est, ostreas à testis dicunt.

B

DE LOCVSTA. Cap. LIII.

LOCVSTA quid iuncta Polypo significaret, eo loco declaratum, vbi Polypi significata recensuimus. Quid vero ipsa per se significet, nunc dicendum.

Piscis, inquam, ex genere crustaceorum.

SEDITIOSVS. Cap. LIV.

POPVLARIS seditionis studiosum hominem significare qui volunt, Locustas duas marinas sese inuicem incursantes pingunt: videre enim est sæpe vniuersas, tamquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter se cornibus Arietum modo, ac mutua flagellatione inuicem sæuire, & *genuinum est ciuibus*, inquit Pindarus, *inuicem inuidere.*

Sic enim Hesiodus. —ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων, æmulus est vicinus vicino.

TEMPERANTIA. Cap. LV.

QVONIAM vero incidimus in Locustam, nominis adducti similitudine, quid per terrestrem etiam significaretur, explicabimus. Ophiomachum, quem alij Stellionem interpretantur, nos terrestrem Locustam esse comperimus. Per hanc Ægyptij modestiam, temperantiam, atque conti- C nentiam intelligebant: quippe quæ nequitiæ virtutes oppositæ sunt: ea siquidem Serpentem oppugnat, voluptatem quippe terræ prorepentem allidit. Ipsa autem crura habet, quæ corpusculum alte tollant humo, à terraque interim eorum innixu resiliat, & feratur in sublime, collisoque Serpentis capite intellectui proximior fiat, qui quidem terrenis obrepere nescius, ab ijs disiungi abalienarique assidue meditetur. Non dissimulabo hic sacræ lectionis locum, de Præcursoris victu, quem constans fama est Locustis vesci solitum, ἤσθιε δ' ἀκρίδας ὁ πρόδρομος, καὶ μέλι ἄγριον. Sunt qui ab Locustarum campestrium intellectu abhorreant, cauliculosque herbarum nescio quos, quod eodem illi nomine nuncupentur, pro animali comminiscuntur, quibus noster ille veritatis Præcursor vesceretur. Atqui Diodorus, & alij authores grauissimi, populos in Æthiopia quosdam agnoscunt, qui non alio quoquam cibo vtantur, quam Locustis, ob id Acridophagos appellatos. In India quoque gentem, quibus Mandrorum nomen Clytarchus & Megasthenes dederunt, Locustis ali Agatharchides & alij prodiderunt, trecentosque eorum vicos annumerant. Est autem hæc viridis, & prioribus pedibus longissima, ijsque admodum gracilibus, quos motat assidue. Manifestissime vero in hoc Præcursoris cibo Lo- D custam animal agnoscit Adamantius, dum vndecima in Lucam homilia dicit: *Non habuit domesticum mel, & humana diligentia percolatum, sed syluestre, minus quippe iucundi saporis: vtpote qui eo ad vitæ tantum vsum & necessitatem, non ad delicias vteretur, ex alitibus vero non grande præpingueve vllum, quo se liberius inuitare posset: non aeriuolam, quæ cibum præberet delicatiorem: sed exiguum admodum volucre, quod vix à terra surgeret, saltitaretque potius quam volaret.* Quid plura quæritamus? constanter asseritur, Locustas eius fuisse cibum, paruulum animal, & illi satis mundum.

Vt Suidas & quidam alij.

FAMES. Cap. LVI.

SVNT qui per huiusmodi Locustam famem intelligant: propterea quod magnam satis inferunt calamitatem, cum agminatim innumerabili aliquando multitudine congregatæ segetes inuaserint,

A rint, magna clade radices abrodentes: quare Diuinatrix apud Theocritum dicitur. Cum enim apparuerit, famis est prænuncia. Multa Locustæ huius significata ponit Eucherius, sed quoniam nullam super illis causam adducit, in quo nos præcipue versamur, ea prætermittenda iudicaui: vnum illud tantum tangam, quod per comparationem Resurrectionis Dominicæ similitudo quædam sit, cum assultum Philo dicat per Locustam significari: nullum enim è terrestribus animal tanta se pernicitate proripit in saltum, si corpusculi rationem habeamus. Sed hæc alij viderint.

Theocr. in Messorib. Μάντις καλαμαία ἀκρίς, id est, locusta stipularis diuinatrix.

PEDES. CAP. LVII.

INVENIES in Diuinis literis aliud Locustæ huius hieroglyphicum, vt apud Salomonem Ecclesiaste, pro Pedibus poni, eo quod animal id pedum longitudine pro corporis modulo omnia excedit animantia. Scriptum igitur: *Florebit amygdalum, & impinguabitur Locusta:* hoc est, superuenient cani, & pedum accedet tumor, podagra scilicet, quæ plurimum ætatem grandiorem infestat, quod nos à sexto supra quinquagesimum quatuor iam annis non sine cruciabili dolore, acerbissimaq; studiorum iactura cogimur experiri, hæreditate hac ab auunculo relicta, & vna cum accepto ab eo sacer-
B dotio miserabiliter alita. Alibi tamen Salomonis verba ex Hebraico codice diligentius examinauimus, quod super his varia est multorum interpretatio.

Eccl. c. 21.

DE COCHLEA. CAP. LVIII.

ADDETVR his Cochlea, inter esculenta piscium vice pauperibus accepta: quæ tamen olim altilis effecta, illataque mensis, Romanas delicias auxit.

TERRENIS ADDICTVS. CAP. LIX.

PER eam diuinæ lectionis interpretes fere omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde similitudine libenter sumpta, si quem sensui deditum, vt voluptatibus brutorum instar inhæsitantem ostendere voluerunt. Hesiodus eam felici compositione φερέοικον appellauit, quam domiportam dicere possemus, quod ita sit domui suæ applicata, vt eam secum assidue portet.

Ad hoc forsan facit Plutar. in lib. de amore diuitiarum. Κοχλίου βίος, Cochleæ vita.

DE SEPIA. CAP. LX.

C SEPIAM quidem inter crustacea recensere minime congruum videbatur: quia tamen dorsum osseo illo integumento instar clypei munitum habet, huc ipsa etiam transferetur.

PVLCHRA INCOEPTA TVRPITER CEDENTIA. CAP. LXI.

ID vero præcipuum super Sepia significatum apud Ægyptios sacerdotes erat, vt per eam significarent hominem, qui multa, pulchra & magna pollicitus, daturus omnino speciosa virtutis exempla videbatur, & per summam inde ignominiam fœde lapsus, omnium fefellerit expectationem: ea enim cum spectandam se venatoribus præbuerit, simulatque in se aciem instrui conspexerit, & classicum cani, atramentum in aquas euomit, quibus infectis, demptaque ita venatoribus congrediendi copia, elabitur. Quod si inter fugiendum acciderit, vt aperto iterum campo deprehendatur, statim in effusam atramenti nubem se recipit, atque ita sæpius ac identidem frustratur venatoris spem nulla sui facta copia vt deprehendi possit, idque non in congressu tantum facit, sed plerumque etiam ludendi
D studio quodam, atque etiam insidiandi. Effundunt vero suum id atramentum & Polypus & Lolligo, quam vulgo piscem Atramentarium vocant: verum ij non nisi metu perculsi, Sepia vero non modo cum metuit, verum, vti dicebamus, animi interdum gratia. Ei vero atramento tanta vis inest fuliginis, vt si in lucernam addatur, summotis reliquis luminibus, adstantes omnes fœdo liuore coloratos ostentet, vt Æthiopes videantur.

Hæc Plin. lib. 9. c. 29. Hinc Hora. in Ser. Hic nigræ succus lolliginis.

THETIS, ET SIMVLATIONVM INVOLVCRIS OBTECTVS. CAP. LXII.

HVIVSMODI vero occultationis causa confictum à Græcis crediderim, Thetim in Sepiam commutari solitam, dum vel eluderet, vel serio fugitaret Pelea illam insequentem. Nam & promontorio cuidam in Iolco Sepiadi nomen inditum, vbi factum hoc perhibent. Ita deniq; hominem,

Nat. Com. Mythol. li. 8. cap. 2. ex Zen. histor. Ab. Chil. 2.

qui multis simulationum inuolucris tegeretur, essetque occultæ multiplicisque naturæ, per pictam Sepiam notabant. A

MENDACIVM. Cap. LXIII.

Huc spectat quod Mateon apud Athenæum de Sepia. Quæ cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

ALII mendacium ex hoc figmento intelligi volunt: propterea, quod vt Grammaticus Tryphon ait, ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται, *in extremis* quippe *partibus nigrescit, & obscuratur*. Callidi enim impostores, mendaciorumque confictores, solent semper aliqua præijcere, quæ vera, clara & aperta videantur, quibus inspectandis dum oculi sunt intentiores, astute mox mendacij nubem offendunt. Quoniam vero atramentum id, quo sese occulit effuso, in cauda est, ea de causa Melanuros appellatur. Atque hoc Pythagoram intellexisse volunt cum præcipit, μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, *de ijs, quæ nigra sunt cauda gustandum non esse.* In hanc vero sententiam præclare Cicero ad Q. Fratrem: *Multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusque natura, frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio vero sæpissime.*

IMPROBITAS. Cap. LXIV.

Hor. 1. Ser. Nigri seu atri hieroglyphicum.

QVOD tamen symbolum Plutarchus libro *De liberis educandis*, ita interpretatur, vt subostendere dicat, commercium cum improbis non habendum, eos scilicet, qui à virtute ad turpitudinem se recipiant, fugiendos. Nam & apud Romanos, nigrum vel atrum pro moribus infamibus & perniciosis accipitur. Hinc illud diuulgatum: *Hic niger est, hunc tu Romane caueto.* Porro dies atri, qui sunt infausti, inauspicati, lugubres, & infelices appellantur: quamuis nostri vulgo dies atros intelligant, qui ieiunijs destinati sunt, quibus quidem & corpus macerandum, & à carnium delicijs præcipitur abstinendum. B

LITERÆ. Cap. LXV.

ÆGYPTII sane cum literas significare vellent, iuncum, cribrum, & Sepiam ponebant, de quibus sigillatim disputare alterius loci est: nam eorum omnium, quæ literas & disciplinas indicarent, certum conscripsimus commentarium. Quod vero ad Sepiam attinet, quæ pro Theca atramentaria poni solita sit, ac perinde literas scripturamque ipsam significet, non apud Ægyptios tantum habetur, verum & apud nostros, vti Persianum illud ostendit;

Contra, λευκὴν ἡμέραν διαγαγεῖν album diem agere. Plut. in Pericle.

Tum queritur, crassus calamo quod pendeat humor, C
Nigra quod infusa vanescat Sepia lympha.

Atrmentum sane Græci σηπιόπηκον appellant, Tholos vero est Aristoteli, qui Sepiæ inest. Hesychius ex eo vocabulo turbamentum interpretatur: id enim πεταραγμένον ostendit.

VIRI AMOR IN MVLIEREM INFIDAM. Cap. LXVI.

Auxilium mulieri à viro, non viro à muliere.

SVNT qui amorem coniugalem in viro firmum, in fœmina lubricum, significare si velint, Sepiam tridente confossam, pro istiusmodi rei hieroglyphico faciant: propterea quod in eo genere, si fœmina percussa fuerit, accurrit mas opem allaturus, fœminæque quacumque potest ope auxiliari contendit: quod si mas ictus fuerit, fœmina sui tantum solicita, quamprimum fuga sibi salutem quærit.

TEMPESTAS. Cap. LXVII.

A Plin. l. 9. cap. 29.

SVNT & tempestatis argumentum Sepiæ: nam pictæ, ita vt in aquæ summum exiliant, magnas procellas paulo post erupturas indicant. Causam reddit Plutarchus: quia cum mollia omnia frigus impendio caueant, hæc vna præcipue cum sit ea carnis nuditate mollitieque, neque testa, neque pelle, neque squamis munita, sed vnum tantum tegumentum osseum in dorso sortita, tempestatem facillime præsentit: igitur veluti frigus euasura, neque non agitationes, quæ in imo mari fiunt, exilire, & incommodum illud videntur euitare. Quare Polypus etiam pari propemodum mollitie præditus, ad terram properat, seque petris alligat, ventorum iamiam aduentantium portentum. D

DE PVRPVRA. Cap. LXVIII.

Longitudine digitali.

IN hunc gregem veniet & Purpura, suis & ipsa significationibus insignis, de animali quidem, non de colore, qui loco alio tractandus est, præsens erit examinatio.

MALE-

A MALEDICVS. CAP. LXIX.

MALEDICVM hominem probos improbosque æque carpentem significare qui volunt, Purpuram exerta pingunt lingua, quæ quidem illi tam acuta & valida est, vt ea & conchulas, & quascumque sui generis testas perforare possit: quæ cum ita sint omniuotæ, frequens illud in edaces dictum emanauit, *Purpura voracior*: de quo apud Athenæum plura comperies.

Athen. lib. Dipnos. λιχνότερα τῶν πορφυρῶν

DE GVLA MVLTATVS. CAP. LXX.

ATQVE inde forte prouerbium, quod Purpuræ plurimum per linguam escas inquirentem capiuntur. Et qui hominem qui de ganea pœnas dederit significare volunt, conchylium huiusmodi nassæ per linguam applicitum pingunt: siquidem eius captura in hunc sæpius efficitur modum. Paruæ densæque admodum nassæ Strombus piscis includitur, hunc auidissime captat Purpura, quem simulac illuc occlusum olfecerit, in certa per nassæ iuncos lingua eum assequi contendit, dumque ille volutatione luctatur, ea magis ac magis linguam protendit: accidit vero vt in eo conatu tumefiat, vt nulla eam extrahendi copia relinquatur, atque ita detenta per linguam captiua fiat. Verum hoc pictu-
B ræ genus in huiusmodi significatum aliter etiam figuratur, conchulam quippe pingunt, quæ Purpuræ linguam morsu comprehenderit. Piscatores siquidem cum Purpuram norint concharum pastionem auidius appetere, has in nassas magno numero coniectas in mare demittunt, oblongo fune ad nassas alligato: sentiunt optatam escam Purpuræ, porrectisque intra nassarum iuncos linguis, eas infestant, at illæ aculeo extimulatæ incolumitati suæ consulturæ contrahunt sese, corticibusque clausis morsu perquam acri linguam infestam comprimunt, pertinacissimeque detentam haudquaquam amittunt, atque ita pendentes sua captæ auiditate Purpuræ tolluntur.

Plin. lib. 9. cap. 36.

Quomodo capiatur Purpura.

VNO EXANIMATVS ICTV. CAP. LXXI.

HOMINEM vero interemptum vno ictu ostendere qui volunt, Purpuram saxo elisam pingunt: siquidem infectores aiunt, quas Purpuras in artis suæ vsum parant, saxo vno ictu collidendas, vnde subitarius ille sanguis ad tinctum optimus emanat: quod si ictu fefellerit, neque Purpura statim exanimata fuerit, frustra repeti, quia præ dolore sanguis in vniuersum corpus diffusus euanescat. Hinc aiunt Homerum totiens de ijs, qui valido aliquo vulnere perempti fuerint, Purpurea eos morte sub-
C latos dicere: quem imitatus Maro, nunc *Purpuream vomit ille animam*, nunc quid huiusmodi sæpe protulerit. Quamuis ad sanguinem, in quo anima sedem habeat, Seruius hoc referri putat, de quo satis in Accipitris commentario dictum.

Purpurea mors cur dicta.

Æneid. l. 9.

SECESSVS. CAP. LXXII.

SVNT qui secessum per Purpuram ostendant: propterea quod Purpura non nisi in imo reperiatur pelago, vnde verbum apud Apollonium Argonauticon primo, πορφυρέσκειν, quod purpurascere dicere possumus, vbi profundum esse interpres exponit, ea quam memorauimus Purpuræ naturæ repetita. Hinc mare purpureum, pro profundum, Poetæ sæpius posuere.

Virgilius 4. Georg. In mare purpureum violentior influit amnis, & Cicero mare purpurascere ait, 2. Aca.

DE ECHINO. CAP. LXXIII.

MARINVS huc Echinus obuoluitur, lenticulari propemodum figura, cochleari crusta, scabritie varia: crebris lineamentis rectilineis, quatenus in sphærica figura fieri potest, picturata, ijs-
D dem quibus terrestris armatus spinis, verum ijs micantioribus, & nunc cocco, nunc purpura, nunc puniceo colore splendescentibus, qua parte rostrum à medio ventre exerit reductior, à tergo gibbosior: atque is est, de quo Martialis ait,

Cortice deposito mollis Echinus erit.

DIFFICILIS ATQVE MOROSVS. CAP. LXXIV.

ATQVE vt ad eius significata iam aggrediamur, hominem quicum difficulter, vel nulla vnquam ratione consuetudinem inire possis, ex hieroglyphico eius commonstrabant: quippe quem quaqua tractare volueris, asperitate renitentiaque, horridum experiare, atque itidem ex hoc asperitatem eam, quam Horatius damnat, agrestem, inconcinnam, atq; grauem, per hoc animal notabant: nam & nomen illi παρὰ τὸ ἔχειν, κατ᾽ ἀντίφρασιν, pleriq; impositum asseuerant, quia scilicet haberi nō possit

Vnde Prouerbium: Ἐχίνου τραχύτερος, Echino asperior.

propter

Vel quia Græci χῖνον, hirtum vocant.

propter spinas, quasi Latine velis intractabilem dicere: quamuis sunt qui de nomine id sentiant, vt A
Echinum dictum velint, ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτὸν, ἀφανῶν τῶν σαρκῶν ὄντων, quod scilicet ita sese cohibeat, vt nulla carnium appareant vestigia neque signa.

IVDICIORVM SEVERITAS. CAP. LXXV.

ERANT autem apud veteres vasa Echini nomine nuncupata, quæ scilicet animalis istius imaginem referebant, quorum in iudicijs vsus erat. Sane iudices, de quibus Pollux meminit, vbi de diætetis & dicastis agit, Echinum aheneum, aut opere fictili factum habere consueuerunt, in quem testium dicta, scriptaque iudicia conijcerentur: ex quo significabatur, non licere cuipiam impune illis manus admouere, neque inuertere, aut immutare quicquam, sine graui supplicio.

NAVIGATIO TVTA. CAP. LXXVI.

Plin. lib. 9. cap. 31.

Echinus auguriorum interpres, præsertim nautis.

SVNT etiam qui per Echinum tutam nauigationem intelligant; ille siquidem imminente tempestate, quam non secus ac terrestris ventos præsentit, attractis lapillis sese munit, arenaq; nauium instar saburrat, ne vi fluctuum vlla versari iactarive possit: id enim maxime cauet, ne aculeis exarmetur. Basilius Magnus audisse se profitetur à quodam rerum maritimarum peritissimo, qui diceret, habere se pro comperto, Echinum cum ventorum perturbationem sæuitiamq; maris præsensisset, calculum correptum haud exiguum subijsse, seque sub ipso tanquam anchora stabiliuisse. Sane quidem nautæ simul hæc eos id factitare conspiciunt, futuram hoc indicio ventorum agitationem tempestatemq; præsagiunt, nauigiaq; continuo pluribus anchoris infrænant. Admiratur Ambrosius in Hexamero, quo ingenio is ista collegerit, quo doctore perceperit, quis ei fuerit auguriorum interpres. Falli sæpe homines aere perturbato, quod plerunq; res sine tempestate succedat, non falli Echinum, & homini rationis participi documento esse. Vnde animali tam exiguo tanta scientia, vt non modo quod futurum est infortunium ante præuideat, verum etiam qua ratione impendenti, periculo sit obuiam eundum, non verbis, non sophismatis, non ambagibus oratorijs, sed re ipsa commonstret? B

MACILENTIA. CAP. LXXVII.

ADHÆC macilentissimum hominem per idem animal intelligebant, cui quidem sit hoc peculiare, vt nullam intus carnem contineat, foris & spinulas & crustam, vti dictum, cochleariam tantum habeat: inueniuntur in eo tamen nigra quædam vice carnis, quæ vtcumque sint, à ganeonibus tamen expetuntur. Quod vero ad macilentiam facit, eum ad annum integrum aiunt abstinere cibo. Non relinquam intactum, quod apud Eustathium legi, interna ventris Echinum appellata, vnde Callimachus: C

ὄντε μάλιστα βοῶν ποθέουσιν ἐχῖνον.

De Boue quem cupide magis affectantur echinum.

Idque ea de causa, quod intra se cibum contineat, quod præcipuum est ventris munus.

INSTAVRATIO. CAP. LXXVIII.

Echini mira restauratio.

EXERCITVM, aut quid huiusmodi ex dissipatis reliquijs instauratum, si quis pingendo significare voluerit, non imperite Echini marini dilaniationem quandam figurabit: ille enim in frusta discerptus, si proijciatur in mare, confluentibus sponte in vnum partibus, iterum committitur, & efficacissime solidescit. D

DE CONCHYLIO. CAP. LXXIX.

CONCHYLIVM quoq; aliquid habet, quod ἱερογλυφικῶς accipi potest: tametsi animal ipsum huc non admittatur, sed quos generat vniones.

LACHRYMÆ. CAP. LXXX.

SVNT qui gemmas omnes in ornatu Veneri deberi putent: quod scilicet eam maxime comptam esse deceat, & delicijs omnibus affluentem. Gemmæ tamen aliquot sua quædam habent significata, veluti Vniones, quos lachrymarum symbolum esse plerique prodidere: sumptum scilicet à coniectoribus, qui lacrymarum profluuium per visas in somnis margaritas ostendi tradunt: nam & apud Suidam legas, μαργαρῖται δηλοῦσι δακρύων ῥόον.

IOAN-

em hoim ad hoc san=
ctissimū accedere dꝫ sacramen=
tū. nisi fuerit primo bn̄ purgat⁹
ab oib⁹ imundicijs scelerꝝ Nui.

nez factā in iure · aut ...
rei q̄ tergiuersacōe aliq̄ cela
pt̄ ex̄ de coh̄a · cle · c · vlt · Si a
pcēm suū ē occultū aut ...

A IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXIX.

DE IIS QVÆ PER CROCODILVM ET ALIQVOT AMPHIBIA SIGNIFICANTVR

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITISS. VIRVM MATTHÆVM MACINGVM VENETVM.

B *POTERIT, & merito quidem, eruditiſsime Macinge, aliquis, qui non æquo forte erga nos animo fuerit, vtrumq; noſtrum ad Chriſtianæ pietatis vindices deferre, qui ſanctiſsimũ amicitiæ tam mutuæ, tam antiquæ numen tanto ſub ſilentio, Aegyptiorum quodammodo ſecuti religionem, coluerimus. Aegyptiaca enim prorſus eſt hæc ſuperſtitio, Deum ſub ſilentio colere. Sed enim qui de pietate aliter quam Euangelia doceant, & ſacri canones imperent, vel ſentit, vel ſibi ſequendum credendumve propoſuerit, is dubio procul impietatis crimine condemnandus, acriterque puniendus eſt. Manifeſtum autem eſt, Aegyptios olim Crocodilum adoraſſe, quod nos nõ modo abhorremus, ſed & Poetæ veteres, qui mores hominum facile tolerant, modo ſatyrice derident, dum eorum aliquis dicit, eos portenta colere, modo vt rem magis exacerbent, addunt, Crocodilon adorant. Cauſam tamen eam Aegyptii allegare ſoliti ſunt, quod Crocodilus ſilentii ſit hieroglyphicum, quandoquidem animal id lingua careat, & ita ſilentii ſignificatum præ ſe ferat, quod vterque noſtrum per tot annos nimium ſuperſtitioſe coluimus. Ne igitur cauillandi culpam anſam demus, exiſtimaui ſilentio huic nuncium remittendum, atq; ita in viam redeundum, id quod, vt tu quoque facias adhortor. Miſi itaque ad te ſequeſtrem*
C *Crocodilum ipſum, qui quoniam Aegyptiace loquitur, quippe per rerum figuras & ſigna, cauſam omnem tibi liquidius explicabit. Quoniam vero Crocodilus hic ab intima vſque Aegypto iſtuc Venetias traducendus fuit, exenterare eum oportuit, & accuratiſsime ſalire: loco vero fæcis exemptæ, infarciuimus in vterum eius eadem diligentia fluuialem Equum, Phocam, Muranam, Anguillam, & Aegyptiacam quandam Ranam. Animalia inquam hæc vtcumq; adduci potuerint, ad te miſi, ruptoque ita ſilentio mꝛpiorum conſortio aggregaui. Tu, ſi qua in iis quæ ad rem tuam faciant inueneris, arbitrio vtaris tuo, reliqua, quæ nullius apud te momenti videbuntur, ἐς κόρακας, vt dicitur, proiicias licet.*

DE CROCODILO. CAP. I.

QVONIAM à Poetis noſtris, atq; etiam à pleriſque aliis Ægypto ea eſt obiecta infamia, quod & monſtra colerent, & Crocodilum præcipue adorarent, cur hoc animal inter reliqua apud ipſam nationem ſacra, locum haberet, differendum: ita fiet, vt quid imperiti colerent, quid ſapientes intelli-
D gerent, manifeſtum fiat, atque inde minus eorum ſuccenſeamus Philoſophiæ.

Silentiũ ad Deũ maxime ſpectat, & quare.

DEVS. CAP. II.

COLEBANT ſiquidem Ægyptij Deum ſub Crocodili, quod nõ inficiamur, imagine, propterea quod ſolus inter animalia elinguis eſſe deprehenſus eſt, quod Diuinitatis munus eſſe perhibent. Nam & in Pythagoræ ſymbolis habetur, linguam in primis eſſe coercendã, vt Deum imitemur. Proxime accedit ad hanc ſententiam ſapiens ille neq; illiteratus vir, qui opuſculum, *De moribus*, carminib. ſcriptum edidit, dum eum Deo proximum eſſe ait, qui vbi ratio poſtulat tacere norit: Deus enim ſub alto profundoq; ſilentio mortaliũ facta omnia diligenter examinat, omniumq; merita inſpicit, proque re, loco & tempore ſingula moderatur. Quod vero de diis ſilentium apud eos eſſet, vel Harpocrates indicarit, cuius effigiem preſſo obſignatoq; ore ideo dedicarunt, quod ceremonias ritusque ſuos

Hinc illud Γλώσσης πρῶτον ἄλλων κρατεῖν, θεοῖς ἑπόμενος. Linguã ante omnia coercere, Deũ imitans.

Nempe in sacris Isidis & Serapidis

qua ratione instituti essent, in vulgus propalari nolebant, atq; ita sacra inuolui silentio procurabant. A
Quin & Mercurium illum suum, quem Nilo prognatum patre prædicabant, tanto silentij cultu pro-
sequebantur, vt ne nominare quidem eum fas arbitrarentur. Nam quem Θὼθ appellabant, qui Plato-
ni Theu, Propertio nostro Theutates est, alium fuisse dicunt, qui scilicet Argum interfecit, quiq; le-
ges illis atq; literas tradidit, à quo Septembrem mensem eo nomine vocitarunt. Et Cabalistæ Dei mi-
nistros aiunt propitios nobis fieri, vel si tantum nominis eorum meminerimus, aut eorum notas præ
oculis habuerimus, signatasve gestauerimus, etiamsi ore numquã enunciemus, præcipueq; TETRA-
GRAMMATON diuinitus datum nomen ineffabile, nostræ cum Deo recõciliationis signum: propter-
ea quod literarũ, quibus notatur, satis est reminisci. Merito itaq; Helias sacerdotes Baalis ridet 3. Reg.
18. dum eos adhortatur maiori vti voce, quod eorum Deus in diuersorio forsan esset, aut in itinere,
aut certe obdormisceret, ita fieri posse vt excitaretur Sed quid nos tot Gentilium fabulas euoluimus,
cum sacræ institutionis nostræ literę in templis quotidie canant: *Te decet silentium Deus in Sion?* Æquum
est quippe vt tacito verecundoq; silentio trepidationẽ, quam ex tantę maiestatis consideratione con-
cepimus, profiteamur. Et, *Sileat omnis terra Deo.* In quam sententiam Petrus apud Clementem, *Quæ* B
summo sunt silentio honoranda. Deus enim, vt Cyprian. ait, *non vocis, sed cordis auditor est*. Nam & Anna Sa-
muelis mater, quæ typum Ecclesiæ præ se tulit, ante conceptum, cum sterilitatem deploraret, Domi-
num non clamosa petitione, sed tacite & modeste intra ipsas pectoris latebras precabatur. Loqueba-
tur quidem ea prece occulta, sed manifesta fidẽ: loquebatur nõ voce, sed corde, quia sic sciebat Deum
audire, ideoq; quod petebat efficaciter impetrauit, quia fideliter postulauit. Et Publicanus, quẽ Do-
minus probat, non erectis impudenter ad cœlum oculis, neq; sublatis indecenter manibus pectus suũ
tundens & peccata sua contestans, diuinæ misericordiæ auxilium implorabat. Habet insuper Croco-
dilus eam cum Deo similitudinem, quod eius solius oculi pellicula tenui translucidaq; fronte demissa
obteguntur, atq; ita cernat, cum aliis ita minus cernere videatur. Ita oculum Dei perlustrare, intueri-
que omnia res ipsa indicat, cum nos eum nequaquam cernere, aut nostratia hæc explorare plurimum
opinemur. Sed quantum pertinet ad sermonem, nostra inprimis est pietas defendenda, apud quos to-
tiens legitur, HÆC DICIT DOMINVS, cum simplex sit Dei substantia, neq; membris vllis, neq; com-
pagibus composita: non igitur os neq; linguam habet Deus qui loqui possit. Id vero sic accipiendum, C
vt tũc Deus loqui videatur, cum aliquid inspirat in sanctorum fatidicorumq; vatum corda, vel etiam
vocis sonum afflatu suo facit ad eorum aures peruenire. Nam si vox humana aer ictus dicitur, potest
& vox Dei dici aer ictus vel vi, vel voluntate diuina. Itaq; illuminata mens per Dei spiritum formatur
in verba, vnde locutus Deus homini dicatur: quoniam humana fragilitas aliter audire de Deo nõ po-
test. Præterea, vti Adamantius inquit, veteres Deo sermonẽ attribuere, quia cum norint homines hoc
ministerio voluntatem alterius alteri innotescere, agnoscunt ea, quæ sibi per Prophetas deferuntur,
Diuinæ indicia esse voluntatis. Mortales enim haudquaquam intelligerent in hac vel illa re Dei con-
tineri voluntatem, nisi ea locutus diceretur: cum eorum sensus nequaquam percipere possit, volunta-
tem cuiuspiam per silentium inter homines indicare posse.

Huc spectat Θεοῦ ἄλκιμον ὄμμα, Oculus Dei fortissimus. καὶ πάντα νοήσας, vt ait Hesiodus operum li. 1. & omnia lustrãs.

Quomodo Deus loqui dicatur.

ORTVS. CAP. III.

ORTVM ad hæc pingere si voluissent, geminos Crocodili oculos faciebant, quos habet instar
Suis, verum ex toto fere corpore prominentes, & emissitios. Atque ita pars ea, quæ lucis conce- D
ptaculum tam insigniter extet, exortui videtur assimilari. Est tamẽ & alia ratio istius significati, quod
animal hoc suapte vi nullo parentum incubitu fomentove, formam & lucem acquirit, veluti Sol per
semetipsum exoritur. Crocodili enim tam fluuiales quam terrestres cum in sicco partum ediderint,
oua sua terræ committunt gremio, quibus tamen semper assident, dum catuli animẽtur & excludan-
tur. Locum vero eligunt ad quem summo actu eo anno egressurus sit Nilus, quasi diuinatione quadã,
oua transferentes. In numis vero aliquot simulacrum Orientis radiato fingitur capite, dextera in altũ
sublata, eaque passa: quod in Gallieni plerisq; numis habetur, inscriptione addita, ORIENS AVG.
quam quidem manum patefactam, & radios ipsos, Maro non vno loco videtur explicasse:

Hæc est verbum Plin. lib. 8. c. 25.

Gallieni numus.

Vbi primos crastinus ortus *Extulerit Titan, radiisq; retexerit orbem.*

OCCA-

A OCCASVS. CAP. IV.

QVOD si Occasum identidem pingere procurassent, Crocodilum humi toto profusum corpore deliniabant: quippe quadam incubantis specie, sponte enim ad ima quæque ferri gaudent, immersiq; fluuiis humi libenter obrepunt, soloq; adhærescunt, Delphinorum & aliorum hostium metu, quod norunt quam molli tenuiq; cute in ventre sint. Dies præterea maxima ex parte agunt in terra, noctes in aqua, teporis vtrumq; ratione: noctu enim tepidiorem aquam experiuntur. Ita Solem imitari videntur, qui nobis emergere matutino tempore, vespertino immergi videtur. Adhæc Crocodilo visus in aqua hebes, extra acerrimus: ita illi præcipue accidit, Solis occasu obscura omnia, exortu clara atq; perspicua redduntur.

TENEBRÆ FVNESTVMVE. CAP. V.

TENEBRAS autem (quo vocabulo tam funus, atratumq; pomparũ apparatum, quam mortem ipsam, quæ lumina claudit decedentium, intelligebant) significare cum adlibuisset, Crocodili B caudam faciebant: is enim simulac animal aliquod ceperit, caudæ opera vtitur ad exanimandum: ea enim captiuũ vincit, ac mox plectẽdo conficit. Vis siquidem omnis, ac omne Crocodili robur, in cauda situm. Id vero commode figurabitur, si abditus in specu, sola exporrecta cauda pictus fuerit: nam & illi proprium est speləa subire, in quibus quatuor interdum menses hyemis inedia pertinaci delitescit, vnde forte tenebrarum deductum est significatum. Sed enim hæc etiam ad eam facere opinionẽ possunt, quod ideo Crocodilum colerent, quia hinc etiam diuina quædam specularẽtur. Nam quod Dei ipsius & caput & substantia imperscrutabilia sint, cum Crocodilo faciunt in specu latitante: quare Seraphim faciem atq; pedes Dei velare ad arcam Domini dicuntur, quod diuinæ maiestatis principium atq; finem verbis nemo valeat explicare, neq; picturatione vlla declarare, definire vero nulla prorsus circumscriptione quispiam aggrediatur. Quam vero de Deo cognitionem profitemur, eam ex operibus perpendimus, quod à posterioribus diceret Aristoteles. Quare Gentes admonebat IESVS Deus noster: *Si nolitis mihi credere, credite operibus quæ ego facio.* Ita igitur sapientes illi Crocodilum imaginati sunt in specu, cauda tantum exerta absconditum. Nam Psal. etiam 17. dicitur Deus posuisse teC nebras latibulum suum, vt plane significetur, obscura multis & incognita esse, quæ de Deo piis tantũ innotuerunt: vtpote quæ Deus ipse occultat in tenebris, &, vt Origenes Adamantius ait, manifestum est raro admodum peruenisse ad homines Dei cognitionem, idque paucissimis contigisse: siue quod ob mentis hebetudinẽ ad eius micantissimę lucis radios cæcutimus, siue quod inquinata mens eius nõ recipit puritatem, siue quod humanum hoc corpus adeo fęculentum animum etiam obturat, ne possit spiritum eius admittere, siue quod intellectus nostri virtus sit adeo imbecilla, vt immensitatẽ eam nulla capere possit cõiectura. Nam & de Moyse legimus, eum, vbi Deus esset, caliginem subiisse, Deique iudicia Prophetę Abyssum vocare consueuerunt. Quin & IESVS ipse: *Nemo*, inquit, *cognouit Filiũ nisi Pater, nec Patrem nisi Filius, & cui Filius reuelauit*, & in hanc sententiam passim à nostris plurima. Eaque de causa Ioannes Filium lucem ponit, quia is & seipsum illuminat, & Patrem in conspicuo ponit, qui adhuc lateret in tenebris, nisi per Filij manifestationem innotesceret. Nobis vero nisi lux illa orta esset, adhuc in vmbrosa mortis regione sederemus, diceret Esaias. Vnde autem, nisi diuino dispensante Spiritu, imaginatus est Orpheus dicere, *Nox quæ lucem emittis?* Quod & Psalmographus: *Emitte lucem* D *tuam & veritatem tuam.* Tabernacula enim Dei tenebræ & latibulum, vti Diuinæ literæ passim memorant. Sed plura super hoc dicturi sumus in Ignis commentario, vbi faces.

Plin. ibid.

Dei cognitio ex operibus.

Dei iudicia Abyssus.

PERNICIES. CAP. VI.

IN vniuersum autem per id animal sculptum, malum, damnumve aut pernicies aliis illata, si Diodoro credimus, apud Ægyptios significabatur, omninoque inexplebilis rapacitatis hieroglyphicum habebatur: animal enim est multæ rapinæ, vnguibus ad discerpendum promptissimis, morsu aspero tetroque, vt quod dentibus lacerat, numquam sanetur. Impune vero inter eos enatat, qui se adipe eius feræ perunxerit. Quod factitasse Firmum Ægypti tyrannum, qui oppressus est ab Aureliano, testimonio Aurelij Festiui, Vopiscus tradit.

SALACITAS. Cap. VII. A

ERAT & salacitatis indicium, vt ipsi dicunt Ægyptij: propterea quod abundanti fœtura prolifici sunt Crocodili, libidinisq; vsq; adeo contagiosæ, vt è dextera eorum maxilla dentes lacerto dextero alligati, nequitiam credantur stimulare. Terrestris porro Crocodili, quem Scincum, vt alii, Scingum appellant, rostrum & pedes in albo vino poti, lasciuiæ cupiditates accendere apud magiæ scriptores legas, & huiusmodi quædam apud Dioscoridem & Plinium.

De Scinco ibid. Pli. & Diosc. lib. 2. c. 9. qui scingũ nominat σκίγκον, & ibi Matthiolus.

FVROR. Cap. VIII.

FVROREM ad hæc Ægyptij, & quæ inde calamitas aut clades accepta esset per Crocodilũ semetipsum verberantem indicabant: propterea quod is irrita prædæ cuiuspiam spe frustratus, in semetipsum furit, supra modum indignabundus.

LATROCINIVM. Cap. IX.

NEGOTIORVM impedimenta, insidiasq; & latrocinia, quę cõtra viatores exercentur, per idem animal etiam ostentabant. Et Typhonem, quem βοϐαιῶνα dicunt, in Crocodilum abiisse asse- B uerabant: tametsi nonnulli Typhonis comitem ponant. Crocodilus autẽ assidue negotiatoribus insidiatur, quo genere latrocinij Typhonem infamem tradunt. Quapropter cum illi honores omnino decreti essent, ex mansuetis animalibus Asinum illi nutriebant, ex feris vero Crocodilum & fluuialẽ Equum. Institutum enim erat apud eos, quibusdam Diis, ne nocerent tantum sacra facere: atque ita quo magis illos sibi conciliarent, animalia eiusdem ingenij, quo illos fuisse persuasum habebant, colere consuerãt. In Apollinis vero ciuitate, quo iniurias à Typhone Osiridi illatas vlciscerentur, de Crocodilo vesci lege singuli tenebantur. Certo igitur die conuenari solebant; & quotquot caperent, interfectos eos ante templum, rei à se bene gestæ monumentum testimoniumque prosternebant.

Typhon in Crocodilũ.

HELLVO. Cap. X.

IDEM sacerdotes helluonem significantes Crocodilum hianti ore pingebant: is enim cibo satur, quem immodice sumit, somno sopitus in littore se prosternit esculento semper ore, ad quem auiculæ trochili, quæ Senatores & Reguli dicuntur, pabuli se gratia conferunt, inuolantesque dentes depurgant, atq; ita magis & magis ad potentiorem hiatum scabendi dulcedine prouocãt, quod Ichneumon perpetuus eius hostis, si quando fuerit conspicatus, saltu se in guttur eius immittit, introq; progressus, donec fero cor morsu lancinet, moribundã mox feram derelinquens abit incolumis. Alij crapulam ideo significari per Crocodilum tradunt: propterea quod is meatu careat, per quem ciborum excrementa deiici soleãt, quare eadẽ mox digesta & indigesta per os reiectare necesse habet, quæ mox aues aduolantes depascantur: perinde ac qui præter satietatẽ nimio farciuntur cibo, cum digerere ipsi non possunt, euomere coguntur. Qui vero cultui habiti à sacerdotib. nutriebantur, tanta erant mansuetudine, vt nõ modo vocem accersentium agnoscerent, & attrectari paterentur, verum etiam fauces adapertas porrigerent, dentesque manibus depurgari, abstergique linteo permitterent. C

Crocodilus voracissimus. Plin. ibid.

AB IGNOBILI GENERE AD CLARITATEM EVECTVS. Cap. XI.

COMMENTI sunt nonnulli, hominem, qui nulla sanguinis claritate, minimisque principiis ad D amplissimas, celeberrimasque dignitates, ad opes, ad honores euectus esset, per Crocodilum & ouum eius pingere. Illud enim de Crocodilo fertur, nullam animal à tam paruis initiis, in tantam excrescere magnitudinem. Ouum enim non multo maius edit quam Anseris, & fœtus inde exclusus pro portione est: attamen ad cubita vsque quindecim, vel etiam sexdecim crescendo porrigitur. Sunt qui eos tamdiu augeri afferant, quamdiu viuunt. Facit ad hoc Æsopica fabella non illepida de Crocodilo, generis nobilitatem, & sua & antiquorum præclara facinora apud Vulpem extollente: cui argute illa responderit, ex cute vetus eius ac diuturnum exercitium, vel eo tacente, prodi.

Plin. eadem eod. lib. 28. c. 8.

A INVICTVS. CAP. XII.

ADDVNT nonnulli, laceſſitum iniurijs hominem, neq; tamen ſuccumbentem aut victum, per Crocodili tergus ſignificari: propterea quod id ſuperne corticoſum adeo ſit, vt contra omnem ictum, inuictum habeatur. De vigore vero eius elangueſcente, ſi quis eum penna Ibidis demulceat mitigetque, in Ibidis commentario dictum eſt loco ſuo. Apud Horum inuenias Veſpam ſuperuolitantem Crocodilo indicium eſſe, vel ipſius animalis ſanguinem corruptum, vel Crocodilum mortuum: Veſpa enim ex putrefactis oritur cadaueribus. Verum id quoq; myſticè, cum mala ea quæ per Crocodilum ſignificantur, indicare vellent, facta iam mitiora vel omnino ſublata: aliter frigida, & inanis ea eſſet interpretatio. *Plin. ibid.*

ÆGYPTVS. CAP. XIII.

CROCODILVS catena religatus ad palmam, in æreis pleriſq; numis habetur, cum inſcriptione, COL. ÆG. Colonia Ægyptus. Ab altera facie duo ſunt humana capita, quorum alterum ad Orientem ſpectat nauali corona inſigne: literæ ſuperne ſunt, IMP. vbi nimirum per Crocodilum ipſa B ſignificatur Ægyptus. Quod vero ſit religatus ad palmam, Auguſti omnino victoriam oſtendit, quam etiam in obeliſco campi Martij notari iuſſit, Ægypto in ditionem redacta. Duo illa capita Auguſti vnum, alterum Agrippæ eſſe crediderim, de quo Virgil.

Tempora nauali fulgent roſtrata corona, *Æneì. li. 9.*

In alio Auguſti numo argenteo Crocodilus, eſt, ſupra quem ſcriptum, ÆGYPTO infra CAPTA. ab altera facie Auguſti caput, cum circumductis literis, CÆSAR DIVI F. COS. VI. Et pictor Nealces, cuius meminit Plinius, cum prælium nauale Ægyptiorum & Perſarũ pinxiſſet, quod in Nilo, cuius aqua eſt mari ſimilis, factum volebat intelligi, hieroglyphico apertiſſimo hoc declarauit, quod arte non poterat: Aſellum enim in littore bibentem, κατὰ πάρεργον pinxit, & Crocodilum inſidiantem. Eſt & numus L. ÆL. AVREL. COMMOD. vbi Cõmodus ipſe ſub Herculis imagine pede dextero Crocodilum calcat, læua clauam ſuſtentat, dextera Ægypto ſiſtrum prætendenti ſpicas porrigit. Inſcriptio rem declarat, INDVLGENTIÆ AVG. Atq; hæc de Crocodilo dicta ſufficiant. *Auguſt. numus, & Cõmodi.*

C DE FLVVIALI EQVO. CAP. XIV.

PLVRIMVM vero ſecum affert impietatis improbus ingratuſq; Hippopotami animus: qui nulla genitorem reuerentia proſequitur, & alienis bonis diripiendis natura promptiſſimus exiſtit.

IMPIETAS. CAP. XV.

MERITO enim Ægyptij Sacerdotes cum impium, cum ingratum, cum iniuſtum quempiam notare vellent, Hippopotamum proponebant. Admoniturі vero mortales omnes vitia ea omnino eſſe declinãda, totaq; animi fortitudine ſupprimẽda, duas eius animalis vngulas deorſum inuerſas facere conſueuerunt: ſiquidem is ac ineunte ſtatim adoleſcentia patri incipit infeſtus eſſe, tentatq;, ſi poſſit eum decertando ſuperare, quem ſæpe in pugnam prouocat: quod ſi acciderit vt victor euadat, matris coitum affectat, vita patri cõdonata: ſin victus aut cohibitus à patre D fuerit, neq; tam ſcelerati voti cõpos fieri potuerit, perdurante tamen prauitate tantiſper conatũ differt, donec adoleſcat, factuſq; iam robuſtior atq; validior deteriorẽ ætate factum patrem inuadit, fœdiſſimæq; necatum petulantiſſimè dilaniat. Inuerſas igitur vngulas eas ideo ſtatuebant: vt qui rem ſpectarent, quid illæ ſibi vellent commonefacti, propenſiores fierent ad pietatem. *Equi fluuialis impietas.*

PIETAS IMPIETATI PRÆFERENDA. CAP. XVI.

ID quod tantæ apud eos curæ fuit, vt Principũ ſceptra & huiuſmodi pleraq; inſignia, atq; geſtamina & monumenta, ar-

maq; aliquot quorũ quotidianus esset vsus, ita insignirent, vt in summa potioreque parte Ciconiam A præfigerent ex ære, vel ex auro argentove factam: inferne vero vngulam Hippopotami subijcerent, quod impietati præferendam esse pietatem indicarent. Species vero vngularum ijs est, quales Bubus, licet dorsum, iuba, & hinnitus Equi sit, vnde illi nomen. Inest præterea talus bisulcorum modo, dentes vt aprorum exerti, leuiter tamen: rostrum resimum, apri cauda etiam, magnitudo & interiora Asini, tergoris crassitudo tanta vt ex eo venabula fiant, & scuta galeæque impenetrabiles, nisi humore madeant, munire possit.

Plin. eadem li. 8. c. 25. & 26. & Arist. lib. 2. de hist. anim. cap. 7.

IMPROBITAS EDOMITA. Cap. XVII.

CELEBRATISSIMA vero est species illa, quæ visebatur olim Hermopoli: ea scilicet pictura, vt Hippopotamus esset, supra quem sculptus erat Accipiter cum Serpente dimicans. Cuius argumenti significatum id esse tradunt Ægyptiarum literarum B periti, vt Typhonem ab Osiride vi domitum, cum de principatu certamen conseruissent, intelligendum autument: per fluuialem Equum, Typhonem ab Osiride vi domitum: per Anguem, principatum interpretantes, atque ita improbitatē potiores sibi partes asserere conantē, virtuti demum cedere subinnuant. Eadem de causa cum sacra faceret eo die quo Isidis aduentus è Phœnicia celebratur, fluuialem Equum religatum libis incessere per ludibrium consuerant. Non dissimularim hic Aureoli tyranni tumulum ad pontem Aureolum Insubriæ superesse, à Claudio Cæsare sex elegorum versuum Epitaphio nobilitatum, in cuius conditorij parte prima Hippopotamus sit incisus, quem serpens cauda mordicus apprehensa complectitur. Id puto significare tyrannidem tandem temporis spatio domitam. De Aureolo enim, qui C Gallieni tempore cum plerisque alijs tyrannidem arripuit, plura legas apud Trebellium Pollionem, & Iulium Capitolinum. Epigramma tumulo inscriptum à Claudio Imp. ita fertur:

Aureoli tyranni tumulus, & Epitaphiũ.

VIRTVTI CEDIT IMPROBITAS.

Κλαύδιος Αὐρεόλῳ μετὰ δήϊον Αἴρεα καῖσαρ
Τὰ κτέρεα θνητῶν ὡς θέμις ἐνδιδόει.
Τῶ γὰρ καὶ ζωήν, ἀλλ' οὐκ ἐθέλησε φρόνημα
Πᾶσιν ἀπορρήτοις τοῦ στρατοῦ ἀντίβιον.
Κεῖνος δ' οἰκτίρμων καὶ σώματος ἔσχατ' ὀπίζων
Αὐρεόλου, γέφυραν εἵσατο τήνδε ταφήν.

Horarum hieroglyphycum. Equus fluuialis.

HORÆ. Cap. XVIII.

HORAS etiam Ægyptij sacerdotes per fluuialem Equum significare soliti sunt: qua vero de causa D id facerent, neq; Horus scripsit, neque nos apud quempiam traditum inuenimus: si quid tamen ariolari liceat, dixerim ego, qua depascit segetes, destinatione, vt ferunt, ante determinatas in diem: non enim vti Boues & pecora reliqua, hac illac errabundi modo hic modo illic aliquid carpunt, sed tamquam messores ad opus certum conducti, suam vnoquoque die partem pabulantur. Horæ vero nomen plerumque pro tempore cuiuscumq; maturitatis accipitur, cuius apud Græcos apertissimum est significatum. Cum vero ita pabulatum prodit, ea vtitur astutia: vt velut ex agro ferentibus vestigijs progrediatur auersus, ne quæ reuertēti insidiæ cōparentur. Vel ea fortè de causa horas indicare dictus, quod diem & noctem duplici natura ditimetur: siquidem interdiu in imis aquis latet, noctu in terram egreditur. Apud Ægyptios autē nox cum die pari propemodum horarũ numero assiduè dispertitur.

Hæc à Matthaolo in Diosco. lib. 2. c. 22. Vnde Græci omnes fructus æstiuos Horæos dicũt, & tempus maturitatis per excellentiã, horam.

A

DE PHOCA. Cap. XIX.

PHOCAS fluuialis addetur Equo, cui similiter vita in aqua & in terra communis: eam nos Vitulum marinum, à specie tergoris instar Boum villosi, nuncupamus. *Vel à mugitu quē edit, Plin. libr. 9. cap. 23.*

SOMNICVLOSVS. Cap. XX.

SVPERFLVVM vero esse videtur rationem afferre, cur somniculosus homo per simulacrum eius exprimeretur, cum de profūdo eius somno diuturnaq; veternositate tam multa passim à Græcis Latinisq; authoribus memoriæ prodita reperiantur: quo scilicet pacto *sternunt se somno diuerso in littore Phocæ.* *Quod scilicet spirant & dormiūt in terra, & penna eiusdem soporifera dicta. Plin. lib. 9. c. 23.*

INFORTVNII MAGNI TVTELA. Cap. XXI.

ID potius referam, quod hominem ita res suas procurantem, & aduersus pericula auxilia disponentem, vt à quocumq; vel maximo infortunio tutus habeatur, significare qui volunt, cum Phocæ corium indutum pingunt. Vitulum siquidem marinum ex aquatilibus fulmine non ici obseruatum est,
B tantaq; mortalium id persuasione receptum, vt vulgo cingula ex eiusmodi corio comparentur, quæ infortuniorum istiusmodi amuletum esse creduntur. Veteres autem calamitates à potentioribus illatas, fulminum iactibus æquiparare soliti sunt. Et fulminare dicuntur Reges, cum quid in alicuius perditionem moliuntur. Sic, *Cæsar ad altum fulminat Euphratem,* apud Maronem legas: apud Ouidium vero, se totiens Augusti fulmine petitum. *Georg. li. 4.*

VRINATOR. Cap. XXII.

VRINATOREM etiam hominem per animal huiusmodi significare mos fuit, quando in sicco genitum nullum hoc magis vndis ex disciplina soleat assuefieri. Pariunt enim in continenti Phocæ, pauloq; post catulos educunt, vt mari assuescant, & e uestigio reducunt: idq; sæpius factitant, vsquequo paulatim consuescant maris contubernium non aspernari.

DE MVRÆNA. Cap. XXIII.

C MVRÆNA quoq; in siccum exit: & terrestium commercio delectatur. Quid vero hinc significetur, videamus.

ALIENIGENARVM PROCVS. Cap. XXIV.

PER hanc pictam Ægyptij Sacerdotes hominem alienigenarum concubitum appetentem, externisve matrimonio copulatum intelligebant: siquidem hæc vt Licinius Macer tradit, fœminei tantū sexus est ideoq; de mari egressa Serpentibus copulatur, atq; inde cōcipit, ob id sibilo à piscatoribus tamquam Serpentibus euocari & capi. Aristoteles tamen, vtpote qui Murænam marem agnoscit, vti suus in plerisq; huiusmodi mos est, hoc negat, tametsi in terram prodire, atq; ibi sæpe capi, nō inficiatur, quamuis Andreas Physicus, qui Nicandro glossemata quædam subiecit, totum id mendacium esse profitetur, & neq; Murænas in continentem prodire, neque Viperis per littora commisceri contendit. Attamen cum Ægyptijs Archelaus id asserit pro comperto, neq; dissimulat Nicander, qui piscatores ait, quamprimum Murænas in continentem exire conspexerint, metu perculsos in mare statim se demergere, quo se ab Viperarum ictu tueantur. Hoc idem D. Ambrosius in Hexamero, Basilium Magnum secutus, affirmat. *Plin. li. 32. c. 2. hæc omnia.*

D

MORES CONIVGIS FERENDI. Cap. XXV.

A VIPERIS enim ait sibilo Murænas euocari, idq; perinde ac si hieroglyphicum esset interpretatur: id scilicet ex hoc innui, vt mulier admoneatur, ferēdos esse mariti mores, sit licet fallax, asper, inconditus, temulentus, lubricus, multaq; in hanc sententiam. *Plin. lib. 23. cap. 2.*

ADVLTERIVM. Cap. XXVI.

BASILIVS ex hoc congressu Anguis & Murænæ adulterium interpretari videtur: admonet enim eos qui nuptijs insidiantur alienis, discant cuinam feræ, cui reptili sint similes, cum naturæ quoddam adulterium Viperæ Murænæque coniunctio videatur: atque huc potius respicit Ægyptiorum hieroglyphicum. Quare minime mirum si Crassus, vir satis impurus, Murænam miræ docili-

docilitatis exanimatam luctu prosecutus est, qui vxores tres absq; luctu sepelierat, quod illi à Domi- A
tio obiectatum legimus.

SÆVITIA OCCVLTA. CAP. XXVII.

Nempe Vedij Pollionis Equitis Romani, ex Plinio li. 9. c. 23.

NEQVE incongruum erit hieroglyphicum, si occultam quamdam sæuitiam significaturi, sanguinariam quippe crudelitatem in molli alioqui atque effœminato homine, per irritatam Murænam expresserimus, immani Romanorum procerum exemplo, qui seruitia olim Murænis exponebant excarnificanda: cum ea alioqui bestia exedentula sit, vt diceret Tertullianus, atque etiam exanguis, & excornis.

DE ANGVILLA. CAP. XXVIII.

Murænæ & Anguillæ similitudo.

INVITARE videtur similitudo quædam, vt Anguillam Murænæ subiungamus: non quod hæc inter amphibia sit, sed quod erratica, quadamq; cognatione Murænam attingat: quippe cum hæc B fluuialis, illa maritima sit Anguilla. Nam quæ in mari reperiuntur, Anguillæ, à fluminibus omnes inferuntur, suntq; ibi omnes peregrinæ, in alienam tamen adscitæ patriam, alienos etiam mores imitantur, & labem magna ex parte eluunt, quam ex terrena fæce secum attulerunt. Eius vero significata rara admodum apud Ægyptios fuerunt. Nostri multa hieroglyphicis Ægyptiorum similia, quæ per eius imaginem intelligenda essent, excogitarunt.

SIBI SOLI NATVS. CAP. XXIX.

Anguillarum ortus. Plin. libr. 9. cap. 51.

VNVM enim id tantum super Anguillæ nota traditum ab Ægyptijs inueni, vt hominem omnes alios auersantem, & seorsum ab aliorum consortio sibi viuentem, per simulacrum eius significarent: propterea quod eam numquam cum vllo alio piscium versari, neque quidem coniugali inter se vsu misceri deprehendissent. Sunt qui velint eas sponte in luto humescenteque humo prouenire. Sunt qui eas scopulis se atterere dicant, ea strigmenta viuescere, neque aliam eorum esse generationem. Basilius Anguillas non alio vllo modo, nisi ex fæculenta materia limoque procreari tradit, quarum neque ouum, neque vllum alium ad successionem modum constare compertum est. Aristoteles C porro neque marem neque fœminam in illis esse testatur, neque prolem ex se aliquam creare posse: cum neque ouum, neque semen fortitæ sint. Ouum in nulla vmquam Anguilla visum, neq; fœtum in vtero deprehensum, vt in ijs quæ animal gignunt, capillamentis tamen & lumbricis quædam similia in ventriculo reperiri: non tamen ea vmquam animascere, neque eo loco gigni aut immorari, quæ sint in fœtum euasura, quia nonsecus ac cibus concoquerentur. Quod vero alij dicant meliores esse fœminas, quas à capitis forma secernũt, quippe repandiore his, maribus vero oblongiore, atque ita eas quæ à cæteris discreparent, fœminas appellarint: Philosophus idem non maris aut fœminæ, sed generis differentiam agnoscit.

MEMORIA POST OBITVM EXTINCTA. CAP. XXX.

Plin. libr. 9. cap. 21.

COMMENTI sunt alij hominem, de quo nulla post obitum memoria supersit, per Anguillam mortuam significari: illa siquidem mortua non superfluitat, nec sursum fertur, vt maxima ex D parte pisces cæteri faciunt: sed pessum in profundum rapta, in eodem quo genitu est limo computrescit. Id ea de causa fit, quod ventre sunt admodum exiguo, atq; ideo minus inanes. Totum vero corpus cum fere solidum sit, neq; fere quicquã aëris admittat, & caro ipsa glutinosa admodum, nec quid peruium relinquat, fit vt simulatq; expirarint, suomet pondere gratæ pessum ferantur.

PROFANVS. CAP. XXXI.

IN Diuinis Hebræorum litteris eædem profanæ sensu mystico dicuntur: neque enim squamosæ sunt; quique huiusmodi sunt pisces, in aquæ profundum immersari, & in cœno libenter volutari conspiciuntur. Ad horum similitudinem, animi qui terrena tantum sapiunt, idonei non sunt vt ad sacra proponantur.

IMPA-

A IMPATIENS ALIENI COELI. CAP. XXXII.

ADHÆC, hominem in alieno cœlo difficulter habentem intelligentes, Anguillam in hydrijs duabus pingebant, capite scilicet in vnã, cauda in alteram demersis. Anguilla siquidem nullam vehementem tolerat mutationem, & si æstate de lacu in piscinam transferatur, viuere nequit, etiamsi frigida aqua fuerit.

FVGIENTIA SINE SPE SEQVI. CAP. XXXIII.

HOMINEM insuper qui fugitiuam rem aliquam nulla consequendi spe sectaretur, indicare si vellent, Anguillam pingebant, quã manus à cauda prehenderet: tanta enim est lubricitate prædita, vt de prensantium manibus elabatur quam facillimè, difficulterque cõtineri possit. Subterfugij istiusmodi similitudinem sibi desumpsit Athanasius, vbi epistola ad Ægypti Episcopos dicit: *Tametsi elabi millies tanquam Anguillæ conentur.*

SPES CERTA RE SVPER AMBIGVA. CAP. XXXIV.

B QVOD si certam esse spem de ambigua re quapiam ostendere voluissent, obuolutam eam ficulneo folio pinxissent: quod scabritie sua prensanti sit adminiculo nequaquam irrito. Vnde prouerbium τῷ τέλφ τὴν ἐγχέλυν. *Id est, folio ficulneo Anguillam, sub.tenes.*

PER DISCORDIAS CIVIVM LOCVPLETATVS. CAP. XXXV.

HOMINEM vero ex ciuilibus seditionibus & tumultuosis discordijs crescentem, reque auctum significantes, eum in Anguillarum venatione occupatum effingebant. Aqua siquidem quieta limpidaque, earum captura nulla propemodum: magna vero si perturbetur. Quare piscatores tempestates obseruant, lacuumve aut fluminum turbationes, vnde aqua limosa fiat, magnas inde capturas paruo negotio consequentes. Rem tradit Aristoteles & pleriq; alij, tum Aristophanes Equitibus, historiam luculenter admodum explicat, Allantopola dicente: *Eadem quidem tu fecisti, quæ venatores Anguillarum faciunt.* Sed curnon Ariphanem ipsum sua ligua loquentem audiamus? *Piscatorum industria in capiendis Anguillis. Hinc illud, anguillas captare. Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι. Aristophanes in Equitibus.*

C
Ὥσπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι, πέπονθας,
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν,
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κινοῦσιν,
Αἱροῦσι, καὶ σὺ λαμβάνεις, εἰ τὴν πόλιν ταράττῃς.

Fecisti vt is qui captat Anguillas facit.
Quieta cum sunt stagna venatur nihil:
Sed cœnum vbi omne illac & hac subuerterit,
Captura magna est. Tu quoque, vbi perturbaueris
Hinc ciuitatem & inde, plurimum capis.

Quam sententiam Cicero sibi desumpsit, oratione in Catilinam secunda: *Honores quos quieta Republica desperant, turbata consequi se posse arbitrantur.*

DE RANA. CAP. XXXVI.

RANA vero ita in hoc album admittenda est, vt hieroglyphica tota videatur: nam antequam facta sit, in huiusmodi materiam dare incipit argumentum.

IMPERFECTVS. CAP. XXXVII.

D MVLTA esse in humanis operibus imperfecta, indignè, vt mihi videtur, plurimi cõnqueruntur. Quis enim vndecumque perfectum opus vllum præstare possit, si mortalium nemo omnibus absolutus numeris reperitur? Quin ipsa rerum natura multa nobis ostendit, quæ inchoata reliquerit, neque tamen ob hoc eius quisquam indiligentiam reprehendat: id quod spectare est in Rana præcipuè, per cuius effigiem non immerito sacerdotes Ægyptij rei cuiuspiam imperfectionem intelligebant. Videre siquidem est plerumq; huius generis animalia in limo, vbi procreantur, altera parte Ranam, altera vero terram ipsam indistinctam, viuentique portiunculæ applicitam. Sæpe enim flumine, aut lacuna, lamave aliqua, vel sponte, vel deriuatione aliqua decedente animal id imperfectum destituitur, quod tum primum informari cœperat & coalescere. Omnibus his fidem Nili facit inundatio, quæ rerum istiusmodi miracula omnia prorsus excedit: eo quippe deturgente, Musculi & varij *Perfectum nihil in humano opere.* *Plin. 9.c.15.*

generis animalia reperiuntur,inchoato opere,quæ terræq; in parte corporis viuente, nouissima effi- A
gie etiamnum terrena. In Ranis vero qualibet maturitate genitis,natura semper imperfecta, quod in ipsa præcipuè lingua exploratum est.quam applicitam & cohærentem habent, cum tenax sit earum materia,neq; distincta satis compositione: prima vero cohæret,intima absoluta à gutture: vnde genus illud vlulatus intra aquas reddunt,quam ὀλολυγόνα φωνὴν vocant,quæ,vti Plutarchus ait,amatoria & coniugalis est.

Sonum ingenitū eiulantem.

Oculi subsanguinei.

INVERECVNDVS. Cap. XXXVIII.

IDEM ipsi Sacerdotes si hominem inuerecundum notare voluissent,Ranam describebant: ferunt enim eam sanguinem non nisi in oculis habere: qui vero subsanguineos habent oculos,ex Aristotelis & Adamantij physiognomici sententia,inuerecundi audacesque sunt: iracundiam,vbi sicci: vbi humidi,ebriositatem: subrubescentes si late pateant,intemperantis oris hominem,mulierosum,stolidum,& aleonē indicant. In grandioribus rubor,neq; libidini,neq; gulæ modum poni vllum ostendit. Quod si glauci sanguineiq; fuerint,hinc calliditatem,inde vesaniæ proximiorem audaciam coarguent. B
Quia vero Canes plurimum oculos sanguine suffusos habent, hinc apud Homerum Achilles caninos oculos ob impudentiam obijcit Agamemnoni: de quo satis in Cane.

Nempe κυνώπην.

CVRIOSITAS. Cap. XXXIX.

PARIT impudentia curiositatem:vnde alterum elicitur hieroglyphicum.Nam hominem in alienis negotijs explorandis plus æquo solicitum,quiq; dicta factaq; singulorum assiduè percontetur, & impudenter arcanorum omnium spectator esse concupiscat,per Ranam idemtidem significabant: oculi enim animali huic prominentes sunt & emissitij,vt facile spectandi contuendique omnia curiositatem præ se ferant. Et qui homines eiusmodi sunt oculis præditi, dolosi, stolidi, ineptiq; simul & importuni plurimum reperiuntur.Hoc tamen significatum in Rana non ab oculorum specie tantum,verum ab occultiore doctrina quadam desumptū videri potest. Tradunt enim Magi, Ranæ oculos cum Lusciniæ carnibus inceruino loro alligatos,præstare vigilantiam,somnolentia fugata. Vnde spectandi promptitudo non indecenter excogitata. Sane vulgatum id tum apud Græcos,tum apud Latinos,inesse oculis pudorem,quibus tamen nisi modus imponatur, procliuiter eosdem in opposi- C
tum huic virtuti vitium prolabi. Alioqui Rana tanta prædita est verecundia, tamque pudoris ingenui studiosa,vt in propatulo numquam admisceantur: sed enim cum in aqua coire nequeant, noctu exeunt,atq; ita nocte,quam longa est,complexu mutuo cohærent.

Oculi prominentes quid denotent.

Huc spectat illud Aristotel.li.2.Rhetor. & Athen. lib.13. Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, In oculis pudor.

LONGO POST TEMPORE PROGREDIENS. Cap. XL.

APVD Horum legas, hominem qui diuturniori tempore pedes æger sese mouere nequiuerit, sit tamen aliquando ingrediendi beneficium cōsecutus,per Ranam posticos tantum pedes habentem significari: ea enim posteaquā nata & informata est,sine pedibus aliquamdiu viuit,adolescensq; posticos primum pedes profert.

SOPHISTA. Cap. XLI.

EST & in sacris nostrorum literis mystica de Ranis Ægyptiacis mentio perquam frequens, quæ iugiter in Ægypto pluerint. Sophistarum nugas, & Dialecticorum garrulitatem, per eas doctores quidam intelligunt: siue ob nullius significantiæ vocem tam argutam, tamque pertinacem: siue D
quod in luto voluptuosa sit earum habitatio,quorum vtrumq; Sophistis attribuitur. Ab excellentia autem Sophistam Ægyptium vno doctorum omnium consensu dicere mos est,quod ad Protea nonnulli referunt,qui se omnia in rerum miracula transformaret. Sunt qui Ranæ hieroglyphico hæreticos notent,qui,vt Eucherius ait,in cœno vilissimorum sensuum commorantes,vana tantum garrulitate oblatrare nō desinunt. Æneas vir Platonicus Theophrasto,Ranæ vtitur exemplo,dum Cleonta garrulitate nobilem taxat: *Necessarium,si vera sit opinio Theophrasti,quod animæ post obitum brutis applicaventur,quorum vitam viuere visi fuerint,vt Ranæ & Cleo vna semper futuri essent.* A vocis autem asperitate Ranæ nomen apud Græcos βατράχῳ, quasi βοάτραχον dicas, quod apud interpretes Theocritianos Thalysijs inuenias: βοάτραχον vero,si nobis dicere liceat,Asperisonum possumus interpretari. Vnde de ma-

A de maximè dissimilibus dicitur, Rana cum Grillo: id enim locustarum genus valde musicum, & ob acutum molliter stridorem conciliando somno à delicatis hominibus expetitur.

Hoc à Scholiaste Theocriti in Thalysiis.

DÆMONES. Cap. XLII.

QVINETIAM in Diuinis literis Ranæ simulacra sunt cacodæmonum: quod libro Apocalypseos luculente scriptum est: *Et vidi de ore Draconis spiritus tres immundos in Ranarum similitudinem.*

Apoc. c. 16.

POETÆ. Cap. XLIII.

ADAMANTIVS tamen aspera quadam seueritate commotus, per Pharaonicæ plagæ Ranas, mystico sensu Poëtarum carmina significari putat: quod inani quadam & inflata modulatione, cuiusmodi est Ranarum sonus, siue ille cantus sit, mortale genus omne in fabularum ineptias illexerit. Nulli enim rei animal id idoneum aut vtile, inquit ille, comperitur, nisi quod improbis & importunis clamoribus ad negotiorum atque otiosorum simul fastidium vsque obstrepat. Miror vero tantæ eruditionis virum hæc de Poëtis sensisse: cum præsertim vbique sit interioris, vt ipse dicere
B solet, literæ speculator: neque animaduerterit, dum Poëtas carpit, Moysi, Hieremiæ, Esaiæ, & plerisque omnibus Prophetis alijs se conuitia facere, qui vaticinia illa de Diuinis humanisque rebus cuncta luculentis carminum numeris conscripta elaborataque libris demandauere. Quod si quos reprobare volebat, diceret, saltem quæ carmina: quippe Ithyphallicane an Fescennina, an titrochaica Bacchi, quos Poëtas intelligeret, ne ob huius vel illius impuritatem sanctissimum hoc omnibus nomen profanaret, ipsumq; totius mundi conditorem Deum, qui apud Græciæ totius Christianos Poëtæ nomine sanctè colitur, incessere videretur. Nam quem nos factorem cœli & terræ dicimus, Græci dicunt ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς.

Pharaonicæ plagæ per Ranas, explicatio.

SILENTIVM. Cap. XLIV.

CONTRA vero, vt vnde discessimus reuertamur, inuenias silentium significari etiam per Rubetam, Ranam illam grandissimam, quæ geminis veluti cornibus insignita est: propterea quod obseruarunt Magi, si ea in multitudinem vociferationibus obstrepentem inferatur, silentium fieri.
C Eoque spectare nonnulli putant Ranam illam Mecœnatis celebratissimam, qua is literas & tabellas obsignare solitus erat: vtpote qui ea quæ literis crederet, silentio inuoluenda esse commoneret. Sedenim cum Rana, non Rubeta, in omnium sermone, ego eo potius rem spectare dixerim, quasi Mecœnas id in Augusti gratiam factitarit, de quo etiamnum infantulo illud fertur: quod in auito suburbano obstrepentes forte Ranas silere iusserit: cui quidem commẽto adeo fauit vetustas illa, vt ex eo negentur ibi Ranæ coaxare, quasi etiam adhuc tanti Principis imperio obsequantur. Voluisse igitur Mecœnatẽ hieroglyphico eo schemate taciturnitatem polliceri, in ijs quæ Augustus eius fidei credidisset, nõ secus ac Ranæ ipsæ morosa adeo garrulitate insignes, illi adhuc infantulo paruere. Nam Sextus Aurelius & Eutropius, scribunt Mecœnatem præcipuum amicorum Augusto fuisse, ob taciturnitatem, quam tamen in eo nonnunquam desideratam ab Augusto Tranquillus ait. De Ranis id fertur, quod in frigidiores coniectæ fontes, obmutescant, translatæ in tepidiorem paludem, vocales fiant.

Rana Mecœnatis quid indicet.

RVSTICITAS. Cap. XLV.

QVÆ vero Rana in paruulo numo quodam Romæ apud Maffæos habetur, cum ab altera numi
D illius facie Dianæ pharetratæ simulacrum dubio procul inspiciamus, facile in eam coniecturam ferimur, vt fabulam eam cõmonstret, qua rustici & maligni homines aduersus eius matrem Latonam vsi sunt: atq; ideo diuæ illius imprecationibus omnes in Ranas cõmutati. Vel cum dea sit humoris domina, animal illi maximè omnium aquaticum dedicetur: nam & adagium est, *Aquam Ranæ*, cum quid cuiquã quod maximè placeat, & voluptati sit, donatur. Sunt vero Ranæ conuitiatrices, & agrestem illam asperitatem egregie præ se ferunt, tamq; olim importunæ, vt inito cum muribus fœdere, Abderitarum regionem incolis inde expulsis desolarint: in quorum ingentem multitudinem, quæ cladem huiusmodi fugiebat, Cassander Antripatri cum incidisset, eos in socios recepit, agrumq; illis in Macedoniæ finibus assignauit.

Βατράχῳ ὕδωρ. Ex Theocriti Ergatinis.

Sic in Gallia ciuitatẽ à ranis pulsam memorat Plin. li. 8. cap. 29.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XXX. A

DE IIS QVÆ PER ALIQVOT PISCIVM GENERA SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD PAVLVM IOVIVM NVCERINORVM EPISCOPVM.

ERAM omnino commentarium hoc de pisciculoum aliquot significationibus, Paule Ioui doctissime, B *deserturus, quod multa in ea piscium genera continebantur, ex quibus neminem ætate nostra frugem vllam colligere posse suspicabar: ita quæ fuerant olim piscium nomina, vulgo hodie desiderantur. Metuebam vero labores in horum significationibus meos minimè gratos ideo futuros: quia in nonnullis non satis mihi constabat, qua ratione vel exemplo possent eorum imagines describi, quarum bona pars esset mortalibus ignota. Naturas quidem & significata, prout apud veteres authores inueneram, facilè poteram explicare, sed quorundam nomina tam Græca quam Latina, non videbar ita posse reddere, vt in foro cetario quis posset huius vel illius piscis speciem deprehendere. Quod si ea de causa hieroglyphica hæc conscripta sunt, vt eorum quis vti posset imaginibus, irritus hic plerumque futurus conatus videbatur: quoniam hoc præstare me posse minimè confidebam. Videbam adhæc, multos qui prouinciam hanc suscepissent, in tam multis hallucinari, fallique, eamque controuersiam de plerisque piscibus tot ab hinc annis agitatam, eruditorum penè omnium defatigatis ingeniis, adhuc sub iudice pendêre, neque liquere prorsus, per varias non incuriosorum hominum opiniones, eorum multa quæ vel quotidie in mensam apponuntur, quo fuerint apud Latinos aut Græcos nomine nuncupata.* C *Postea vero quam eam te suscepisse prouinciam intellexi, vt multa piscium genera, quo nomine apud veteres vocarentur, edoceres, in eam sum erectus spem, vt tu, qua insignis es doctrina, solicitudine atque diligentia, neque non alij in tanta ætatis nostræ eruditione, quanta non alias vnquam millesimo ab hinc anno floruit, facile consequamini, vt vniuscuiusque piscis nomen ex vulgo redimere possimus, & obliteratam penè huiusce rei scientiam per vos restitutam intueamur. Quare quod perdere destinaueram commentarium adseruaui, te vno fretus, qui bonam eorum partem tam accurate cœperis indicare, idque tibi dedicandum duxi: vt si quid in eo esset, quo quis vti vellet, te potius quam me piscium magistrum agnosceret, & qua quisque pictura faciendus esset edoceretur, atque ita laboris huius particeps fieres, dum piscem ego interiorem, tu exteriorem condire procurares. Sed iam, si quid ab historiarum, quas tanto cum lepôre, tanta cum fide scribis, occupationibus otij tibi superest, nassam hanc nostram inspiciamus.*

DE TORPEDINE. CAP. I.

MAXIMAM omnibus admirationem in primis afferre videtur magica propemodũ vis in Torpedine considerata, sed nos ea super quid Ægyptij senserint, enarremus. D

Plin. li. 9. 51. Auctor Mattheolus in Diosc. lib. 2. c. 15. à Gal. li. 6. de locis affectis & Pli. li. 31. c. 1. & li. 9. c. 42. & Arist. lib. 9. c. 38. de Nat. anim.

MVLTORVM ASSERTOR. CAP. II.

EVM qui multos seruasset, Ægyptij Sacerdotes per Torpedinem pictam significari instituerant: siue quod opem ferat pisciculis natandi & emergendi adhuc imperitis, eos ad se recipiens, quod præcipue obseruatum est in fœtu proprio, quem & emittit, & intra se recipit, visaque interdum Torpedo est grandis, quæ fœtus intra se octoginta haberet: siue, vt ipsi Ægyptij tradidere, quod vna cum piscibus alijs in verriculo deprehensa, omnes plerumque sospitet, cum ne vis quidem hominum innumera possit verriculum educere, manibus & pedibus penitus obtorpescẽtibus: quia venenum quod effundit, per retia dilapsum in funes omnes quantumuis longos ad manus vsque piscantium

A tium irrepit,& vniuersum mox occupat corpus. Quin authores sunt qui pro comperto tradant, Torpedinem hamo captam malum illud suum in lineam transmittere, inde per arundinem, moxq; in piscatoris brachium diffundi, quo protinus obstupefacto, venatio in irritum cedat. Si quando tamẽ piscibus aliis obuolutæ contrahuntur è mari, torporem experti sunt multi quamprimum piscem virga tangere voluerint. Quare in Anconitano mari maxime cauent, ne rete in altum iaciant, piscatoribus ea incommoda sæpe subeuntibus. Quæ quidem vis torporem infundendi, cum nõ in appropinquantium tantum corpora, cominusve eam attingentium, verum è longinquo, vel si hasta, vel arundine tentetur, lacertos quantumlibet validos cogat obtorpescere, pedes ad cursum velocissimos alliget, & obstupefaciat, argumentum dedit, vt hominem ignauia egregie præditum per hieroglyphicum eius indicari commodissime posse pleriq; dicerent: quodq; magis mirum est, pisces etiam quos attigerit, eodem torpore afficit, idq; non in pisces tantum, sed in vnumquodq; animal præstari affirmat Plato, ita de Torpedine in Menone loquens: καὶ γὰρ αὕτη τὸν αἰεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. Vehemẽs enim virus illud insuperabili frigore præditum, vbi duriorem aliquã materiam nactum fuerit, quip-

Torpedinis virus quantum.

B pe vel vimen, vel funem, illi pertinacius & copiosius adhærescit, circumfusumque aera facilius contaminat, atque ita perrepit: non secus ac flamma ipsa per incensum filum vehementius transmeat, quam si cum torre iactetur. Sic & aqua fluuialis capite vno in eam declinato sensim ascendit, & totum denique madefacit: quod tamen in crassiori elemento sensim atque contanter fit, in aerio quam ocyssime fieri contingit.

DE REMORA. CAP. III.

ADMIRABILIS est & Echeneis, qua nonnulli, vt indicat Aristoteles, vtuntur ad iudiciorũ causas & amatoria veneficia, & quæ non vt Testudinis pes nauigiis importatus tarditatem nauigationis inferre dicitur, sed naues ipsas attactu solo sistere, ac veluti anchora infrænare: vnde moræ alicuius iniectæ nascitur hieroglyphicum.

IMPEDIMENTVM. CAP. IV.

C NAM ea de causa impedimentum & obiectam tardationẽ per eam significari prodiderunt, quod pisciculus is, non maioris fere quam pedalis magnitudinis, Limacis magnæ similis, nauigia stare cogat, nullo suo labore, non retinendo, neq; alio modo quam adhærendo: infra enim carinæ applicitus pinnis, quas etiam tenues admodum habet, in transuersum dilatatis, tanti roboris est vt ruant venti licet, diceret Plinius, & sæuiant procellæ, imperet furori, ac vires tantas compescat, quosq; non vlla interdum vincula, non anchoræ pondere irreuocabili factæ præstare queant, quantumlibet magnos ipse paruulus adeo infrænet impetus, & mundi rabiem domet. Echeneidi nomen à tenendis nauibus inditum: vnde etiam Epigrammatarij quidam veteres anchoram Echeneida vocitarunt, Latini Remoram dixerunt. Huius habita impedimenti ratione Plautus ait: *Nam quid illæ me tam diutius remorantur remeligenes?* eo enim nomine Remoram appellat. Locum citat Festus ex Patina Comœdia.

Hoc à Trebio Nigro Plin. libr. 9. c. 25.

Hæc omnia quæ sequuntur sumpta sunt à Plin. lib. 9. c. 25.

Ἐχενηΐς ἀπὸ τοῦ ἔχω, *habeo: vel* ἔχομαι καὶ ναῦς, *quod hæreat naui. Ibid. Plin.*

SALVS. CAP. V.

D MVTIANVS Muricem appellat, qui nauem à Periandro Gnidum missam cum mandatis, vt pueri nobiles castrarentur, tamdiu in medio mari retardarit, donec Principem sceleris pœnituisset, ac alia, quæ decretum abrogarent, mandata præuenissent, remque eo probari testimonio, quod eius piscis conchulæ, Veneri Gnidiæ dicatæ, facti memoriam diutissime propagarint.

PARIVNDI FACILITAS. CAP. VI.

SVNT qui ex pisculo hoc pariundi facilitatem significari dicant: quod exemptus aquis, saleque duratus, in cum v-

Partus dolores soluens, siue leuans.

sum asseruetur, vt grauidis alligatus partus facilitate iuuet, vnde ὠδινολύοντα, quasi ὠδῖνα λύοντα cum A
appellauere Græci. Non abs re vero me facturum existimo, si calumniam obiectam Plinio, quod Aristotelem arguerit imperitiæ, sustulero; simulque præstantes hos authores quos librariorum imperitia commisit, conciliauero. Locus est apud Plinium de Remora: *Pedes eum habere arbitratur Aristoteles, ita posita pinnarum similitudine.* Sed enim apud Aristotelem, vnde locus hic de historia animalium libr. 2. cap. 14. desumptus est, non ita habetur, quin eorum is errorem arguit, qui pedes eum habere prodiderunt, quibus omnino caret, sed quoniam pinnas habet pedibus similes, hinc fit vt pedibus instare videatur. Sed cur non ipsa Aristotelis verba ponamus? ἔστι δ' ἰχθύδιόν τι τῶν πετραίων, ὃ καλοῦσί τινες ἐχενηΐδα. Paulo autem infra: οὗτον δ' ἔνιοί φασιν ἔχειν πόδας, οὐκ ἔχων, ἀλλὰ φαίνεται διὰ τὸ τὰς πτέρυγας ὁμοίας ἔχειν ποσί. Sed quoniam impium propemodum esset credere Plinium Aristotelis verba ad verbum pene transferentem, quod præ omnium oculis erat, inficiatum esse, aut authorem immerito vellicasse, crediderim ego dictionem Aristotelis subdititiam & adulterinam esse: fuisse tamen in alicuius codicis margine notatam à quopiam, qui Pliniana verba Aristotelisque eadem agnoscebat, vt ita lectores admoneret, Plinium ex Aristotele illa decerpsisse: postea vero librariorum imperitia intertextam B
eam locutionem, vt pleraque id genus alia toto opere deprehenduntur. Legamus igitur cum Aristotele Plinium conciliantes: *Pedes eum habere nonnulli arbitrantur, cum minime habeat, sed ita videri propter pinnas, quæ sunt pedibus similes.* Cui sententiæ meæ, spero, vnumquemque peritum virum procliuiter accessurum.

Conciliatio Plinii cum Aristotele.

DE ANTHIA. CAP. VII.

Magnanimi & magni morbũ comitialẽ.

PLVTARCHVS eo libello quo differit, vtrum aquatica, an terrestria animalia magis prudentia præstent, quem piscẽ Homerus ἱερὸν, id est, Sacrum appellauit, Anthiam esse videtur opinari. Eustathius tamen ἱερὸν, magnum interpretatur, vt ἱερὸν μένος, & ἱερὸν σπλήνιον, cui Athenæus etiam accedit. Alij ἄφετον καὶ ἱέμενον, hoc est, emeritum exponunt, veluti sacrum Bouem dicimus, qui sit à iugo in posterum dimissus. Cæterum Homerus eo versu qui legitur, Ιλ. π.

Ὡς ὅτε τις φὼς
Πέτρῃ ἐπὶ προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν
Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ οἴνοπι χαλκῷ

In procurente vt quisquam C
Caute sedens salso sacrum de gurgite piscem
Extrahit æratis hamis, linoque prehensum.

sacrum ideo piscem appellasse videtur, quod maritima omnia fuerint antiquitus sacra, & piscari religiosum esset: veluti Vlyssis socij non nisi magna fame coacti ad piscationem confugiunt: ita enim Homerus,

Ἀλλ' ὅτε δὴ νηὸς γ' ἐξέφθιτο ἤια πάντα,
Καὶ δὴ ἄγρην ἐφέπεσκον ἀλητεύοντες ἀνάγκῃ
Ἰχθῦς ὄρνιθάς τε φίλας, ὅ, τι χεῖρας ἵκοιτο
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός.

Sed postquam in ratibus penus est exhausta marino
Quærere venatu victum coguntur iniquum,
Piscesque, volucresque, manus quo intendere possent,
Incuruis captant hamis, vis namque adigebat
Imperiosa famis.

Huc & Theocritum citant Berenice, Leucum piscem appellasse Sacrum. Eratosthenes putat Chrysophrin potius Sacrum appellari, & hoc aiunt sentire Galatea Callimachum. Theocritianus piscator aureum, quem cepisse somniauerat, piscem Neptuno charissimũ esse religiosissime veretur. Sed multi D
Elopem, nonnulli Pompilum dicunt. Et Delphinum etiam Sacrum volunt. Plinius Planos omnes sacros existimari autumat. Vtcumque tamen authores aliis atque aliis faueant, bona eorum pars in Anthiam consentiunt, rarum inuentu piscem, frequentiorem tamen circa Pamphiliam, de quo habito raritatis ratione dixerit Martialis Epigrammatarius:

Ad palatinas acipensera mittite mensas,
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Et in Chelidoniis insulis, Plin. lib. 9. c. 59.

Quem sane inter selectiores cibos ponit M. Tullius Tusculanis, neque non libro *De finibus bonorum & malorum.* Neque sum nescius, qui reperitur in Arethusa fonte, alium forma esse, & alia de causa sacrũ. Cur vero tam multa super Anthia quæsierimus, ea fuit causa, quod hieroglyphicum eius significatum

A tum posituri, noluimus quempiam à nobis contendere, piscis eius formam & nomen nostro seculo cognitas, cum omnis anteacti temporis curiositas in re peruestiganda defessa, nihil adhuc certi protulerit.

SECVRITAS PERICVLIS LIBERA. CAP. VIII.

ID autem nostri fuerit instituti, dicere quemadmodum per Anthiæ piscis figuram securitas à periculorum omniũ timore libera proponitur. Hieroglyphici causam afferunt, quod quo is in loco sit, nullam ibi belluam reperiri confessum est: eum siquidem non aliter vitant belluæ, quam Suem Elephanti, Gallum Leones: quo iam indicio securi spongiatores vrinantur. Quod vero diximus Planos omnes Plinio sacros esse, certissimam ait ille securitatem vidisse Planos pisces: quia numquam sint vbi maleficæ bestiæ, qua de causa vrinantes Sacros eos appellant.

Hinc illud Plutarchi Sympos. 4. c. 4. in parcũ qui capparis vilissimis vescebatur, cũ posset Anthia splendidius viuere.

SECVRITAS OTIOSA. CAP. IX.

B QVONIAM vero perdifficile est certam piscis huiusmodi formam adinuenire, cum ætate nostra vel ignotus mutato nomine inter alios obrepat, vel indignatus alios sibi præferri sponte solum verterit, neq; maria nostra inuisere amplius dignetur: non abs re me facturum existimaui, si, quandoquidem in securitatis hieroglyphicum incidimus, neque satis de pisce constat, alias quasdam eius species, quæ vsui cuipiam forte futuræ sint, ex numis veterum substituissem. In numo enim Neronis dea est sella sedens, dextera manu ad aurem appressa, sinistra trophæum in virgula tenens, crure sinistro, quam longum est, exporrecto, cuius inscriptio est, SECVRITAS. Et quantum pertinet ad dexteram eo modo sitam, Plinius Epistola quadam ad Romanum ait: *Nihil quod in dexterã aurem fiducia mei dormias.* Quod vero ad exporrectũ crus pertinet, Lucianus in libello *De iis, qui mercede cõducti degunt: Vt illud quod in votis omnium est, extensis pedibus tandem accubare possis.* Tale quiddam apud Aristophanem, Pluto. In altero Neronis eiusdem dea sedens, ara ante posita, radium læua tenet, dextera caput ab occipitio sustentat: de quo gestu Terentius, *Faciam in vtramuis aurem otiosus vt dormias.* Basilius & Menander id de otioso dici volunt, turpiq; qui sit desidiæ deditus. Inscriptio vero numi, SECVRITAS, vt in superiori. In numo vero Imp. M. Iul. Philippi Aug. dea sedet, dexteraque sagittam tenet, læuam supra

C caput tollit innixam sellæ. Hieroglyphici inscriptio, SECVRIT. ORBIS. In numo Antonini Pij Aug. Brit. dea sedens cum radio in læua, dextera capiti & sellæ innititur: Inscriptio, SECVRITATI PERPETVÆ. In numo Lucillæ Augustæ nutrix est sedens, tribus infantibus appositis, quorum vnus lactens in gremio est, duo ante pedes vna colludunt: inscriptio, SECVRITAS. In numo, circa quem literę, IMP. M. OTHO CÆSAR AVG. TR. P. à læua dea stans: quæ læua scipionem tenet, dextera aquilam: literæ, SECVRITAS P. R. Sed enim partim hæc in Sellæ commentario, atque vbi de Aquila saxum gestante disseruimus: neque non in Anchora, repetuntur.

οὕτω πόδε καθεύδειν. Αναβάδην ἀναπαύομαι, sublatis pedib. requiesco.

In Heaut.

M. Iul. Philippi.

Antonini Pii, Lucillæ Augustæ, & M. Otho Cæs. numi.

DE CEPHALO.

IEIVNVS. CAP. X.

D SVNT qui ieiunum hominem ostendere volentes, Cephalum ex Mugilum genere translittoranũ pingant: is enim non nisi mucore vescitur suo, quamobrem ipse semper ieiunus, atq; hinc illa intestini ganeæ adeo expetita suauitas κεστρεὺς à Græcis appellatur, à nonnullis Plotes. Atq; insuper adagium circumfertur, κεστρεὺς κεστρεύει, de ieiunis. Tantiq; stuporis is esse fertur, in metu occultato capite, delitescere corpus reliquum arbitretur, eoq; nonnulli non illepide prouerbium trahunt.

Cestreus ieiunat, siue κεστρεύει fame oscitat: Meminit Atheneus lib. 7. Dipn.

VITANDI PERICVLI SOLERTIA. CAP. XI.

PER eundem Cestrea qui modo stuporem præ se ferebat, vitandi periculi solertiam significari comperio: siquidem is, vt luculentissime scripsit Oppianus, cum se retibus circumuentũ senserit, in sublime sese alacri iaculatur saltu, totoque virium conatu in summam vndam affectat emicare, ac plerumque accidit, vt subera transiliat, quibus retia suspendantur, atq; ita capturam euadat. Secus tamen

men accidit in stagnis Venetis: noctu enim eos potissimum capiunt, incensa igne fornacula, quam in cymbulæ prora statuunt. Eam duæ, vel interdum plures cymbæ à dextera læuaq; adhærentes, leui tacitoq; lapsu comitantur. Cephali tum siue metu perculsi vibrantibus in aquarum ima radiis, siue candicante eo splendore allecti (nam cura est vt illustris admodũ flamma succendatur) pernici saltu Delphinorum in morem extra vndas sese qua flamma micat eiaculantur, atq; ita sponte in paratas ad id cymbas decidunt: captura ingenti ad satietatem plerumque exuperante, spectaculo autem maxime delectabili. A

DE SCARO.

PRVDENS CAPTIVITATIS DECLINATOR. CAP. XII.

A Plin. lib. 12. c. 2.

AT magna est prudentia Scarus, per quem callidum captiuitatis declinatorem significari tradunt. Is enim, inquit Ouidius eo volumine quod Halieuticon inscribitur (quod opus olim à Nigidio elucubratum aiunt) si nassis inclusus fuerit, non fronte erumpti, nec infestis viminibus caput inserit. B Apud Ælianum legas, eum simulac caudam extra nassam protulerit, à sociis mordicus apprensa cauda foras extrahi: si vero protulerit caput, adesse qui cauda sua porrecta ansam effugiendi præbeat.

INGLVVIOSVS. CAP. XIII.

Idē & Plin. libr. 9. c. 17.

HOMINEM voracem & ingluuiosum, lamia quippe laborantem, ait Horus, per Scarum pictum intelligebant, tam quia solus in genere ruminet, quam etiam, quia obuios quosq; pisciculos depascitur. Aristoteles quoque solum hunc inter pisces quadrupedum ritu ruminare creditum autumat, diuersaque omnino alij specie ventri esse, cuius intestinum simplex etiam se replicat, & in vnum continuumque resol. itur. Assimilatur is Auratis specie squamarum, sed colore atque sapore præstat, vt qui Sapphiri gemmæ radiolos imitetur, tantæ apud veteres existimationi, vt Ennius, eum Iouis cerebrum appellarit. Eum autem ideo ruminare aiunt, quod dentes neque serratos, neque vtrinq; consertos habeat, sed altera tantum oris parte planos. Nam & animalia reliqua quæ ruminant, parte altera dentium carent: prouisumque à natura, vt quod male mansum est, ea repetitione ne conteratur, C atque ita confici possit.

DE MVLLO.

DIANA LVCINA. CAP. XIV.

Mullũ vulgo barbonē dicũt, à barba gemina. Ideoq; piscatorib. præerat nomine Trigla teste Apollonida.

ET Diana illa syluicultrix marino culta simulacro est: nam ea per Mullum piscem, quæ Græcis omnino Trigla est, exprimebatur, alienissimo, vt multis videtur, hieroglyphico. Causam ponit Eustathius, quod piscis huiusmodi ter, vt Poeta Cilix ait, anno pariat. Dianam vero leuandis partubus inuocari, Lucinæ nomen indicat: ea siquidem, vt apud Catullum, Lucina dolentibus, Iuno dicta puerperis. Merito itaq; cui sit ter anno soluendi partus facultas data, Dianæ gratum, & cumprimis familiare animal existimatur. Nam quod tria sint virginis ora Dianę, quid sibi velit, alibi declaratum. Athenæus Triglam Dianæ dicari propter venationem putat: illæ enim marinos lepores hominibus lethales, perinde ac terrestres hos venatici Canes insectantur, neq; ab eorum viru mali quicquam patiuntur, vel ob impediendæ Veneris vim, quam ferunt inesse vino, in quo suffocata fuerit, quod Therpsicles apud Athenæum ait epotum vino Veneris vsum adimere, mulieri concipiendi facultatem inuidere. D

DE SARGO.

ALIENI LABORIS FRVCTVS. CAP. XV.

HOMINEM ex aliorum laboribus sibi fructum & gloriam vsurpantem, & alienam, vt ita dicam, messem demetentem, significare qui volunt, Sargum & Mullum pingunt: sequitur enim Sargi

reliquias

A reliquias Mullus, atq; vbi ille luto excitato abierit (fodere enim potest) Mullus descendit & pascitur. Nascitur Sargus in Ægyptio mari fere, vnde Lucilius:

Quem præclarus Elops, quem Aegypto Sargus mouebit.

Sed enim Brundusinum maxime commendat Ennius.

DE PASTINACA.

PARRICIDÆ SVPPLICIVM. Cap. XVI.

EVM qui parricidij pœnas dederit, significare si vellent Ægyptij, piscatorium hamum Pastinacam piscem attrahentem pingebāt: ea siquidem venatu detenta, spina quam in cauda gestat, in raptorem eiaculatur, ictu maxime lethali, nisi coagulo Leporis, vel Hœdi, vel Agni drachmæ pondere ex vino succurratur, quod & huiusmodi, & aliorum marinorum ictibus præsentaneo est remedio. Hoc vero κατὰ πάρεργον dictum ea de causa opportunum fuerit, quod cuiuscumque incommodi remedia, B passa sunt, vt vulgus ait, palma vbiq; proferēda. Est vero Pastinaca, quem Græci τρυγόνα vocant. Eam aculeo vim inesse tradit Ælianus, vt si quis eo frondentem arborem pupugerit, haud ita multo post folia omnia decidant, arborq; veluti magnis solis ardoribus exsiccata prorsus exarescat.

Plin. idē lib. 9. ca. 48. & c. 42.

Extāt alia remedia apud Mattheolum in Dioscoridē lib. 6. c. 45.

DE NEBRIADE.

VORACITAS INSATIABILIS. Cap. XVII.

HOMINEM cibum immodice sumptum euomentem, ac nihilo secius insatiabiliter mox crapulantem significaturi, marinam Mustelam pingebant, quæ Nebrias est nonnullis: ea enim ore, vt Ægyptius interpres Horus ait, parit, innatansq; mox quæ pepererat conuenatur, atq; depascitur. Sepias itidem ac lolligines ore parere sunt qui velint, id redarguit Aristoteles, partus foueri ore dicens, & emitti, proptereaque putari eas ore parere.

C

DE FVCA.

REI DOMESTICÆ STVDIOSVS. Cap. XVIII.

DOMESTICÆ rei studiosum hominem qui significarent, Fucam pisciculum, his similem quas vulgo Tincas appellamus, sed colore subuiridi, pingebant: ea enim sola ex marinis piscibus nidum sibi construit, & in stragula parit.

DE RAIA.

CAPTATOR. Cap. XIX.

CAPTATOREM hominem notare si vellent, Raiam pingebant: gestat enim illa ante oculos suos gemina fila, in capilli speciem, extrema quorum rotundis quibusdā præpilantur quasi escæ D causa additis his ea, vbi locis arenosis aut fæculentis obturbato solo se absconderit, piscatur, attollens fila illa sibi præpendentia. Dum enim pisciculi occurrunt, & capita machinamenti pensilis pulsant, ipsa sensim fila subducens eos allicit, donec ad os admoueat, atq; ita repente corripiat. Sepia quoq; hoc eodem vtitur machinamento, in Cancris alliciendis, quorum auidissima est.

DE SCOLOPENDRA.

ANIMVS A VITIIS DEPVRGATVS. Cap. XX.

HOMINEM qui animum suum à vitiis affectibusve cruciabilibus depurget, quæque se lædant, eximat & expellat, significare si vellent, Scolopendram effigiabant: eam nonnulli Centipedam vocant.

Terrestres quidem, at nō marinæ.

ex Plin. Eadem Plin. lib. 9. c. 15. vocant. Ea autem vbi hamo deprehensa fuerit, quam longissime potest sese exporrigens, hami lineam abrodit, quo deuorato, interiora sua foras euomit, donec hamum eiiciat, dein recipit intro, ac valet ea qua prius salubritate. A

DE PHOLI.

PARTO FRVENS. CAP. XXI.

HOMINEM iis quæ sudore proprio compararit fruentem indicaturi, Pholim piscem pingebant. Ea enim mucorem quem ipsa emittit ad altam crassitiem sibi obducit, vt tota visco delibuta videatur: ita vt in eo quasi cubili conquiescat, vnde illi nomen: φωλεύειν enim nidificare est. Videndum vero, an hæc sit Ausoniana Tinca ita passim hodie nuncupata, quam natura ipsa videtur in vulgi pauperisque plebeculæ solatium protulisse.

B

DE SQVATINA.

FABER LIGNARIVS. CAP. XXII.

ET Squatina meruit inter huiusmodi significata recenseri, per quam fabrum lignarium intelligi volebant. Est enim piscis tam asperæ, scabræq; ac validæ cutis, vt ebur ea, neque non ligna quantumlibet dura, poliantur. Nam ex mari fabriles quoq; vsus veniunt, vt omittamus fabrilia instrumẽta omnia in huius piscis capite deprehensa. Quin & serram cõficere didicimus ex huius piscis osse ita crebro mucronato, qualis longa annorum serie suspensa fuit tholo ante DD. Petri & Pauli conditoriũ, priusquam à Iulio II. illa venerandę antiquitatis monumenta solo æquarentur, iactis mox tam ingentis machinæ fundamentis, quam neque *Nati natorum, nec qui nascentur ab ipsis*, vllo vnquam tempore conspecturi sunt.

Serra ex Squatina.

DE CLVPEA.

LVNARE CORPVS. CAP. XXIII.

C

IN Arari Galliæ fluuio piscis est, quem vocant Clupeam, Veneti Chieppam, Romani Lacciam. Sed quantum Romæ carnis & mollitudine & bonitate præstat, tantum apud Venetos vilior, plebeiusq; habetur: vt qui in eiusmodi stagnis minime pinguescat, spinarum vero multitudine atque densitate fastidio sit. Sed vtcumq; apud nos sit, in eo Galliæ fluuio ita Lunæ naturam imitatur, vt ea crescente candescat, decrescente vero nigrescat. Accidit vero ei, vt cum corpus nimium auctum fuerit, spinæ quoque, quæ per vniuersam carnem continuatis quibusdam ordinibus porriguntur, & ipsæ quoque adcrescant, adeoq; extendantur, vt animal id interimant, quod in mirabilibus Italicis tradit Heliodorus. Qui quidem piscis si Ægyptiis innotuisset, nimirum Lunæ eum hieroglyphicum posuissent. Aiũt etiam in eius capite lapidem grano salis similem, qui faciat ad quartanas.

DE APVA. CAP. XXIV.

D

EST pisciculorum genus quod ex sola pluuia procreatur, Apuam Latini vocant, aspiratione Gręci vocabuli repudiata: ἀφύην enim illi παρὰ τὸ ὕειν eam dicunt. Ligustica Tyrrhenaque omnis ora, cum plurimum p. literam in ch, vertat, vulgo Anchuam vocitat, n, etiam litera ad incitatiorem primæ syllabæ sonum adiecta. Sunt qui has in halecularum genere connumerent.

Plin. lib. 31. c. 8. Eluere.

FESTINANTIA. CAP. XXV.

ERAT is pisciculus festinantiæ signum: nam vbi vel minimum concaluerit, coctus est, vnde adagium, *Ad ignem Apua*, cum quid celerrime factum, vel ipso temporis momento significamus, de quo in Augusto apud Tranquillum. Et prouerbio dictum εἶδε πῦρ ἀφύη, quasi satis sit ad eius cocturã spectasse

Aphya vidit ignem, lib. 7. Dipn.

A ſpectaſſe tantum ignem. Hanc Veneri ſacram ait Athenæus, quam Stilpon Philoſophus Megarenſis Neptuno cum immolaſſet, promeruit vt ea ciuitas magno Apuarum prouentu fuerit à Deo locupletata. *quia Venus è ſpuma nata maris.*

DE HIRVDINE. Cap. XXVI.

HIRVDO quoque aquatile animal, cuius plurimus in medendo vſus, ſignificata quædam habet hieroglyphica.

SANGVINARIVS. Cap. XXVII.

CRVDELISSIMVM ſiquidem hominem, & humani cruoris auidiſſimum, per eam ſignificari notius eſt, quam adnotare oporteat. Et Cimeta apud Theocritum, Pharmaceutria, quam Poeta tranſtulit ex Euphorionis Mimis, non aliter ab Amore ſibi ſanguinem exuctum lamentatur, quam ſi limoſa Hirudo corpori ſuo applicata fuiſſet: *Hinc ſanguiſuga dicta, & ſanguiſugia.*

B

Αἰ αἰ ἔρως ἀνιαρὲ τί μεν μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα
Εμφυὲς, ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκβδέλλα πέπωκας.
Heu crudelis amor, noſtro ſaturate cruore,
Summæ affixa cuti velut hunc ſuxiſſet Hirudo.

INSATIABILITAS. Cap. XXVIII.

VERVM ea etiam inſatiabilitatis eſt ſignum, quandoquidem ad ſuctum admota non prius ab opere deſiſtit, quam tota ſit ſupra modum ſanguine tumefacta, quod ita expreſſit Horatius:
Non miſſura cutem niſi plena cruoris Hirudo. *In fine de art. poet.*

DE LEPORE MARINO.

MINIMA DE CAVSA EXANIMATVS: VEL DAMNA MVTVA. Cap. XXIX.

C

QVI marinum Leporem pingunt humano tactum digito, mihi videntur ſignificare voluiſſe, vel hominem minima de cauſa exanimatum: quandoquidem ferunt eum, qui non modo digito, verum etiam virga Leporem marinum attigerit, quamprimum eum exanimaſcere, & niſi promptuarium ſit remedium, etiam mori. Vel mutua damna ex eadem pictura libet interpretari: nam hieroglyphicum hoc apud veteres nõ inueni: quia humanus attactus Lepori etiam eſt exitialis, in Indico præſertim mari, vt à Licinio Macro traditum ait Plin. Ita nuſquam non mollis Lepus. Nam & per Ruricolam, mollitiem quamdam effœminatam intelligi ſuo loco diximus inter quadrupedes, tum ob timiditatem, tum ob pulpamenti copiam, quorum vtrunque fœminarum proprium, cum audacia virilis omnino ſit. Caro enim pars fœminea dicitur. Neque poſtremi nominis Philoſophi ſunt, qui oſſa à mare, carnem à fœmina procreari velint, & ad embryi coagmentationem vtriuſque concurrere genituram. Facit præterea ad effœminationis ſignificatum, quod Hippon Philoſophus ex ſeminibus tenuibus magis fœminas, ex denſioribus mares fieri contendit: quod tamen eorum diſſertationi re- *Plin. lib. 32. c. 1.*
D linquimus, qui naturæ ſecreta altius rimantur. Nam cum ſint, qui totam hanc fabricam ex mare conſtare dictitent, neque fœminam præter fomentum quicquam aliud conferre de ſuo, Anaxagoras tamen, Parmenides, Empedocles & Epicurus, aliquid etiam ex parte matris ad generationem accedere aſſeruerunt: præcipue vero Alcmæon, ſed, vt Cenſorinus ait, is non definite ſe ſcire confeſſus eſt, ratus neminem poſſe perſpicere. *De die nat. c. 4.*

SPONGIA. Cap. XXX.

SED cur Spongiam prætereamus, quæ & ipſa inter aquatica enumeratur animalia: vtpote quæ refugiat ad tactum, ſeque in anguſtum colligat? Vtcumque vero, ſua hæc habet hieroglyphica.

BIBACISSIMVS. Cap. XXX. A

Suetonius in Vespas. c. 16.

VVLGATISSIMVM enim eſt, naturæ bibacioris hominem per Spongiam ſignificari, ea quę omnibus in promptu eſt cauſa, attactu ſolo tantum humoris exugendi. Quo accedit feſtiuũ vulgi dicterium in Veſpaſianum iactari ſolitum, quod dictitabat eum procuratoribus pro Spongiis vti, quod quaſi ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes. Credebatur enim procuratorem rapaciſſimum quemque ad ampliora officia ex induſtria promouere, quo locupletiores mox condemnaret, atq; ita ille eorum rapto frueretur. Quod vero ſcriptores hic *Siccos* pro *Pauperes* ponunt, cum Horatiana facit elocutione, vt in Epiſtolis:

Lib. 1. epiſt. 17.

Sin prodeſſe tuis, pauloque benignius ipſum
Te tractare voles, accedes ſiccus ad vnctum.

quippe, vt palam eſt, pauper ad locupletem.

ABOLITVS. Cap. XXXI.

Sueton. in Auguſt. c. 85.

AB Auguſti tempore receptum eſt, vt pro abolitione Spongia capiatur, ex quo ille Aiacem ſuum, B quam tragœdiam penitus aboleuerat, in Spongiam incubuiſſe reſpondit, ad enſem alludens, in quem Aiax ſponte ſua incubuerat.

MOLLITIES. Cap. XXXII.

ALII mollitiem eriam per Spongiam ſignificari voluerunt, de quo Plutarchus opuſculo eo, quo docet, qua ratione internoſcere adulatorem ab amico poſſimus, Comici, cuius non ponit nomẽ dictum citat, ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον τὸ σῶμα, *Niſi corpus ſpongia mollius reddidero*, de verberibus loquens, quibus eum cædendum interminabatur.

DE GLANI. Cap. XXXIII.

De Glani Plin. libr. 9. c. 43.

VERVM age inter minutos hos proceriorem vnum aut alterum inferamus: vt ita piſciculorum, qui præmiſſi ſunt, ſordes emundentur. C

PATERNA DILIGENTIA IN FILIIS EDVCANDIS. Cap. XXXIV.

Plin. hoc offic. tribuit Siluro, lib. 9. c. 51. Glanis diligẽtia in ſuis educandis.

PATERNAM in filiis educandis diligentiam, eamq; accuratiſſimam exprimere ſi vellent, piſcem Glanim pingere inſtituerant. Oua enim is quæ fœmina deſtituerit, perſeueranti cuſtodia tutatur ad quadrageſimum & quinquageſimum vſq; diem, ab iis deniq; non abſcedit, donec ita coaleſcat ſoboles, vt ab reliquorum piſcium iniuria ſe tueri valeat. Tantumque eius affectum eſſe ferunt, vt dum oua deſerere minime patitur, à piſcatoribus ea trahentibus in vada facillime capiatur, tam ardenti animo, tamque pertinaci ſtudio apud illa permanere contendit. Hæc Ælianus, qui Glanim etiam Siluri ſpeciem ſimilitudinemque habere dicit.

DE SILVRO. Cap. XXXV. D

Plin libr. 9. c. 15.

A. Suet.

EST vero Silurus, vt veteres omnes authores tradunt, beſtia malefica, quæ, vt inquit Plin. & homines & Equos deuoret. Sed & Glanim Pauſanias ait hominum eſſe deuoratorem. Nequaqam vero Sturio eſſe poteſt, neque Glanis, neq; Silurus, cum minime fera eſſe poſſit Sturionis natura, tam molli delicatoque ore prædita, quæ ſiue ex porculetis in eam euadat magnitudinem, ſiue alterum ſit genus, ἀπὸ τοῦ ὑὸς piſci nomen ὕκα apud Athenæum, atque is inter grandiores. Idem vero author, & Porcos, & Siluros inter Nili piſces enumerat. Et Hiſpania omnis Sturionẽ Sulium vocat, literis tranſpoſitis, quaſi velint Suilum dicere, hoc eſt, Hycam. Sunt quidem in Danubio Siluri celebres, ſed non minus Hyca, qua de re aliquid dicit Hermolaus, ſed hæc alij viderint.

A

DE THVNNO. Cap. XXXVI.

DE Thunno, cuius vsus tam recentis, quam sale durati, frequentissimus per vniuersum terrarum orbem est, cum nullo non in littore capiatur, nihil aliud inueni quod hieroglyphicis inseri posset, nisi vel strabonem vel limis oculis prospectantem, ex eo significari.

LIMI OCVLI. Cap. XXXVII.

LÆVO enim ille oculo plus cernit, vtroq; habete: quare Byzantij frequentissima est eorum captura, quo tempore transfretant, quia micantissimi lapidis, qui ab imo freti lucet, fulgore perculsi, in sinum qui ab læua est, numerosissimo diffugiunt cœtu. Apud Æschilum legas, in sinistrum oculum intorquere Thynni more. Sed hoc pertinet ad prouerbia.

Imo dextro. ex Plin. li. 9. cap. 15.

B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXXI.

DE IIS QVÆ PER PISCEM IN VNIVERSVM SIGNIFICANTVR, DEQVE MARI mox copiose,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

C

AD MAXIME REVERENDVM COSMAM GERIVM.

SVPERIORI *anno, cum te & amicos alios Patauij Philosophantes inuisissem, deque vestris & nostris studiis (si modo mea in vllo studiorum genere censeri possunt) multa contulissemus, quibus explicandis scripta ego nescio quæ mea vobis legenda proposuissem: animaduerti, Cosma studiosissime, pro tuo erga me amore, magna te affectum lætitia, quod eum quem sciebas per longa temporum interualla multis & inuisis occupationibus à literarum studiis auocatum, audentem tamen inspiceres de literis aliquid reminisci, proindeque veluti Entellum aliquem, cui iam gelidus tardante senecta sanguis hebesceret, in certamen accenderes & excitares, orare discedentē me cœpisti, vt istiusmodi generis scripta sæpius ad te legenda transmitterem. Ego tamen etsi te nostris nihil indigere existimabam, quem vniuscuiusq; doctrinæ præceptis & institutis abundare oportere persuasum habebam, qui apud eruditissimum Romulum Amasæum tota educatus adolescentia, nunc Bonamicum, Lampridium, & alios istic habeas, à quibus veluti ab oraculo, tuis omnibus satisfieri cogitationibus potest, neq; me* D *quicquam tam reconditum, tam rarum de Musarum arcanis afferre posse, quod illis & tibi, qui eos audis, non longè sit exploratius, quam ego per interrupta totiens literarum studia potuerim obseruare: constitui tamen aliquid ad te mittere quod meæ in te obseruantiæ signum & monumentum esset, id præcipuè delegi, quod si non doctrina, certè ipsa rerum varietate delectare posset. Nam cum piscium quasdam species ex hieroglyphicis decerptas, & tui & mei amici quidā accepissent, superat adhuc de piscib. in vniuersum, quid veteres illi Sacerdotes Ægyptij sensissent, dicere. Id cōmentarium adhuc à nemine occupatum veluti* τηλυγέτης υἱὸς *apud me diligentius asseruabatur, quod tibi dedicandum existimaui. Tu quidquid id fuerit, pro tua comitate hilariter suscipias velim. Videbis vero hîc quantæ fuerit abominationis apud Ægyptios Piscis, quem nos tanto mox honore prosecuti sumus, quantum inter mortales super eo sit vniuscuiusque fere nationis iudicio variatum. Sed ne tam longa morer epistola, rem ipsam hinc auspicabimur.*

PROPHANVM. Cap. I.

Ἀποκείμενος ἰχθὺς, citatur à Plutarch. in Sympos. decadis 7. c. 4. & Adag. chil. 4. cent. 1. prouerb. 74.

PROPHANVM in primis atq; abominabile per piscem apud Ægyptios Sacerdotes significari proditum, quem & pollutum aiebant, & à mensis suis amouebant, in eo scilicet pisciũ genus damnãtes, quod hi plurimum alter alteri grassatur cibi causa: præterea quod nullius sit nutrimenti, tamquam facilè computrescat, vt cum minimè asseruari possit, prouerbium in sortidos emanarit, *Piscis repositus*, & apud Plautum dicterium vulgatum, *piscis nequam nisi recens*. Quinetiam constat Æthiopas illos qui sola piscium alimonia victitarunt, breuioris omnino vitæ quam nos esse. Denique vt in Phædone est apud Platonem, nihil nasci in mari Ioue dignum existimabant. Sane Zoroaster vna cum Magis, inter animalia, quæ bonis malisq; genijs obnoxia sint, discrimẽ posuere, vt bonis dedicata opinẽtur, veluti Canes, & volatilia, & Testudines terrestres: malis vero, aquatica omnia, eumq; beatum putant euasurum qui plura enecet.

DVÆ MORTALIVM CONDITIONES. Cap. II. B

Pinnatorũ & squamosorum piscium hieroglyphica.

ILLVD ad hanc vsq; diem à Iudæis magna religione seruari manifestum, vt ex Mosaicæ legis præcepto piscem non attingant, nisi qui pinnatus sit & squamosus: lubricos vero læuesq; omnes auersentur, id quod ita interpretatur Adamantius, vt per aquas, mare vitæ huius intelligat, in cuius fluctibus mortales assiduè volutamur: in hoc mari nostro pisces, qui pinnulis iuuantur, & squamis muniuntur, ad superiora facilè sustolluntur, & aëri huic viciniores fiunt: veluti qui libertatem spiritus quærant. Talis est ergo sanctioris vitæ vir quisque, qui intra retia fidei conclusus, bonus piscis ab Assertore nostro nominatur, & in vas conseruationis immittitur. Squamosis vero quorsum? per hos intelligit idem author homines qui parati sint vetera indumenta deponere, nouumque hominem induere, & vt Gregorius Nazianzenus diceret, ἐγκαινίζειν. Latini Græcam secuti locutionem, *Encæniare* dixerunt, vt ita omni mentis duritia deposita, animum Deo tractabiliorem efferamus. Qui vero neque pinnas, neque squamas habent, ij in imis semper versantur vadis, & in cœno plurimum volutantur, veluti sunt Anguillæ, Rhombi, & huiusmodi reliqua, quæ nequeunt ad aquæ summitatem ascendere, C ad superiora quippe peruenire: atque ij sunt qui luto, hoc est, turpitudini & vitijs inhæsitantes, ad vitales auras superioremq; spiritum attolli nequeunt: adeo carne turgidi & vndecumque oppleti confertique sunt, vt neque deponere facilè quicquam possint, neque se attollere, aut ab ea cui affixi sunt fæce subleuare, hoc ita terrestrium affectu grauati, vt nullam cœlestium curam suscipiant, crapulæ tantum, libidinibus, cupiditatibusque suis implicati: quibus quidem voraginibus hausti, simulatque ceciderint, nihil quicquam conantur emergere, sed ita recumbentes, in eodem quo hæserint luto volutari delectantur. Eodem inuoluuntur cœno Philosophi, qui naturæ tantum principijs insistunt, ad naturæ vero ipsius authorem, cuius Spiritus super aquas fertur, numquã attolluntur. Eodem implicantur Iurisconsulti, qui leges non iustitiæ studio, sed lucri tantum cupiditate profitentur. Eodem volutantur sacerdotes, qui cæremonias oretenus prosequuntur: quid vero per cæremonias intelligi fierive debeat, aspernantur. Quin etiam Oratores, neque non Poëtæ, qui facundiæ tantum vbertatem, affluentissimosque verborum fluctus, ingentemque vocum strepitum, canorasque nugas admirantur: quæ vero ad integræ vitæ institutionem faciunt, nihili pendunt, vna cum superioribus in imo D huiusmodi fundo, quippe vbi liuidissima maximeque est profunda vorago, supini detinentur. Atque hoc est illud profanum, quod vetus illa pietas tantopere auersabatur. Gentes tamen aliquas inuenies (vt alienigenarum quoque instituta conquiramus) quibus pisces sacrificare mos fuerit: veluti Bœotij faciebant, qui selectiores quasdam Anguillas ex eo genere quæ Capaides appellantur, præcipuæ commendationis in Eubœa, Dijs immolare consuerant. Passim vero piscatores Neptuno Thunnum, qui maximus esset, sacrificabant spe capturæ. Et Phaselitæ Lyciæ populi salsamenta Cylabræ cuidam heroi offerebant, eius conditura pisces ita puros arbitrati, vt deos etiam alios pisciculis huiusmodi sale conditis placari opinarentur. Sunt vero qui apud eos id ea de causa institutum scribant: quia regio illa ab origine prima salsamentis ex pisce factis empta fuerit.

Innouare, à festiuitate noua dedicationis templi ab ἐν, & καινίζω, nouo.

Piscium sacrificium.

PVRI-

A PVRIFICATIO. CAP. III.

QVOD vero Ægyptij mare profanum arbitrabantur, alij longè secus existimarunt. Nam M. Tullius vbi rationes de parricidæ pœna commemorat, oratione pro Sex. Roscio Amerino, ea potissimum de causa insui reos culeo dicit, ne cum in flumen abiecti delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera, quæ violata sunt, expiari putantur. Adhæc Proclus tradit, sulfur & maris aquam ad purificationem adhiberi. Et Euripides Platonem secutus in Ægyptum, cum morbo quodam implicitus, Sacerdotum suasu mari se expiasset, incolumitati redditus est: eaque de causa versum hunc ille istius rei memor suis poëmatib. inseruit, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. Aristophanes quoque tale aliquid attigit, cum dixit, πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλασσαν ἤγομεν, ἔπειτ' ἐλοῦμεν. Neque ritum ignorauit huiusmodi Catullus, vbi ita canit:

Quid scis quantum suscipiat sceleris?
Suscipit, ô Gelli, quantum non vltima Thetis,
Nec genitor Nympharum abluat Oceanus.

Mare abluit omnia hominum mala. Refertur ab Eustathio, Iliad. A. ex Euripide in Iphigenia.

B Neq; temere Clemens inducit Petrum, antequã cibũ summeret Tripoli, lauisse in mari, alibiq; libenter eum in eodẽ lauare. Et apud Homerũ Telemachus Palladi supplicaturus, in æquore manus lauit, q̃ quidẽ purificatio omnium gentiũ consensu de mari sumpta, baptismũ ab omnib. præuisum nationibus indicat, q̃ sola vera est purificatio. Diuinæ enim literæ per mare vnitatis numero baptismũ intelligunt, vt Theologi docuerunt. Nam & Michæas Propheta Mare baptismũ appellasse visus, cum dixit: *Tu peccata nostra in profundũ mare demerges.* Mare vero lauacrum huiusmodi ea de causa nuncupatur, vt sentit Euthymius: ꝙ animarum sordes, quæ illic eluuntur, recipit: & quia purgat: omnia autẽ quantumlibet lutulenta flumina inuehũtur in mare, lateq; ab eo admittuntur, sed tamen nihil intra se continet sordidi, fæcesq; omnes ad littora, sed eas perpurgatas, continua reijcit alluuione.

Capit. 7.

DAMNVM ET VTILITAS. CAP. IV.

AIVNT vero qui Sacerdotum Ægyptiorum commenta curiosius sectantur, Tritonem ideo biformem pingi solitum, superiori quidem parte hominem, inferiori vero piscem, vt ex humore nos & vtilitatem & damnum consequi moneremur: cum illi ex humana natura bonum atque proficuum, ex pisce non nisi perniciem interpretarentur. Sed enim de Tritone alibi. Quamuis autẽ apud Ægyptios perniciem piscis significaret, in ostentis tamen boni ominis habitus est nonnumquam, vt qui Augusto pridie quam Siciliensem pugnam classe cõmitteret, in littore deambulanti exilijt è mari, & ad pedes procubuit quasi nuncius Neptuni, amicitiam eius sibi conciliantis: tanta fuit eorum hominum in quos colebant deos vanitas & impudentia.

C (margin)

Sueton. in Augusto, cap. 96.

SILENTIVM. CAP. V.

SVNT vero qui Pythagoræ præceptum, quo edixit ipse ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, propter ἐχεμυθίαν quã religiose adeo præcipere consuerat, factum putant: piscium enim taciturnitate nihil est quietius, prouerbio inde desumpto, *Pisce taciturnior*: quapropter visi fuerint pisces Pythagoræ quodammodo contubernales. Et Lucianus Alcyone, ἄφωνα γὰρ δὴ τάχα καὶ δι' ὕδατος διαιτώμενα, muta, quæ aquam incolunt. Ita Lucretius *Mutas* eos *natantes* appellauit. Ex piscibus autem, vno excepto Boa, cui à boando, id est, vocem emittendo nomen inditum, reliqui omnes dubio procul taciturni sunt. Et quamuis vt apud Ælianum est, quidam, vt lacerta, chromis, aper, grunnire videantur, sibilare chalcis, & cuculum imitari coccyx: tenuia tamen ita sunt ea vocis indicia, vt inter vocales recenseri minimè mereantur. Nisi verum illud est, quod Pausanias Arcadiæ fluuium memorat, in quo pisces nascantur, quos Pæcilias vocant, qui turdorum auium voces edant, quodq; similes in Aorno fluuio Philostephanus Cyrenæus memorat, quosq; vocales in clitore fluuio ponit Mnaseas Patrensis. Taciturnitatis vero huiusmodi quæ sit in piscibus, ita Flaccus meminit:

O mutis quoque piscibus Donatura cygni, si libeat, sonum.

A piscibus abstineto. Taciturnitatem: Prouerbiũ. Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, magis mutus quam piscis. Athenæus li. Dipnos. 8. Carm. li. 4. Od. 3.

D (margin)

Quam apposite autem & Claudianus silentium hoc piscibus attribuit: dum Rhadamanthum ait loquacissimos viros, & qui ausi sunt arcana prodere, in pisces indui apud inferos iubere his versibus:

Qui iusto plus esse loquax, arcanaque sueuit
Prodere, piscosas fertur victurus in vndas,
Vt nimiam pensent æterna silentia vocem.

Atqui

Atqui Piſcibus orientibus genitos, dicaciſſimos futuros ait Manilius quarto: A

Néve ſit vt primos animo præcedere piſces, *Verba maligna nouas muſſantis ſemper ad aures,*
Garrulitas odioſa datur linguæq; venenum. *Crimina per populum populi fert ore bilingui.*

Sed, vt ad Pythagoram redeamus, Plutarchus in Sylla, eum ait veſci ſolitum ijs, quæ dijs immolata fuiſſent: cum vero piſcium nullus ad ſacrificium idoneus haberetur, ea quam profitebatur religione ab eis abſtinendum cenſuiſſe. Sed quantum pertinet ad ſacrificium, non conſtare id multis docuimus exemplis. Idem Pythagoras mare Saturni lachrymas eſſe dictitat, quaſi vellet ex hoc eius impuritatem innuere.

HVMANÆ VITÆ CONDITIO. Cap. VI.

Mare cur Pernicies dictum.

ÆGYPTII Sacerdotes igitur, vti propoſitum eſt, mare perniciem vocabant, ea præſertim de cauſa, quod cum totius alimenti ſui beneficia ex Nilo conſequerentur, corrumpi eum ſimulac mari commiſcebatur animaduertebant, atque ita mare dicebant, quod in humano genere vitale eſt vitiare. Vt vero ſcripturæ hieroglyphicæ ſpeciem aliquam oculis ſubijciamus, in Saï pro veſtibulo templi, quod Palladi dedicatum erat huiuſmodi viſebatur argumentum. Infans, ſenex, accipiter, mox piſcis, poſtremoque omnium fluuialis Equus, quod humanæ fragilitatis conditionem indicat à pueritia vergentis in ſenium, ac iterum repueraſcentis: accipiter vero Deum, ac perinde amorem, quodque in nobis diuinum eſt, ac vitam ipſam vitalem oſtendebat. Piſcis, odium ſimul atque mortem, propter mare, quod exitium atque perniciem appellitabant. Equus vero fluuialis impudentem violentiam notabat, vt qui nec patri quidem parcat ſuo, verum eum interficit, vt matris ipſe connubio potiatur: atque ita propemodum concors ea diſcordia, quæ corporum temperaturam conſtituit, cum diffidere penitus cœperit, atque vnum in alterum violentius graſſari, mors inde ſequatur neceſſe eſt. Fluuialis enim Equus ideo pro diſſidio ponitur, quod in duobus contrarijs elementis viuit, aqua & terra: noctu enim egreſſus aquis ſegetes depaſcitur, & binis eſt vngulis præditus vti boues, de quarum quidem vngularum diſtinctione in Sue ſatis ex Diuinis literis diſputum.

A Naſcimur.
B Seneſcimus.
C Viuimus.
D Morimur.
E Naturæ diſsidio.

ODIVM. Cap. VII.

ODIVM itaque per piſcem interpretabantur, maritimaq; demum omnia tanta religione & horrore proſequebantur, vt ne nautas quidem alloquerentur; rati, vel ex eorum ſermone ſe contaminari; ita eos arbitrabantur à cōmuni omnium aliorum victu & moribus diſſentire, cum ex mari, quod Homerus nullius frugis eſſe dicit, victum hi tamen & neceſſaria ſibi compararent, quæ Theon Grammaticus apud Plutarchum diſputat Sympoſiacis, cumque elementum id ab humana natura non ſolum alieniſſimum, verum etiam illi inimiciſſimum aſſeuerarent, nullum cum ijs commercium habere voluerunt, quod vel in mari gigneretur alereturve, aut id inhabitaret. Neque tamen ignarus ſum Plutarchum de mari præclare ſentire, vt eorumdem Conuiuiorum habetur decade quarta, ſed nos hoc loco Ægyptiorum dictata, quæ interpretan-

Hinc forſan Κακῶν θάλασσα, mare malorum, ex Eurip. in Supplicibus.

A pretanda desumpsimus, in primis commemoranda censemus. Nam illi cum tam pertinaciter mare abominarentur, mosque esset in sacrificijs sal adhibere, ne marino vterentur, id ex Hammonis fonte deposcebant: afferebatur enim inde sal è palma contextis cistulis, quod purum arbitrabantur, quia ex ipso fonte, non ex mari proueniebat, cuiusmodi salis vis magna in Noricis, Rhæticisque iugis atque cõuallibus circa fontium margines concretum vulgo reperitur, neque alterius fere tota Germania salis habetur vsus.

DIVINORVM AB HVMANIS SEPARATIO. CAP. VIII.

Segregationes aquarũ ab aquis quid denotarent.

FVERVNT è veteribus, qui segregationes aquarum ab aquis, apud Mosen, ita interpretati sunt, vt animos quosdam spiritu suo vegetos expertesque corporis assererent, significari per aquas quæ supra cœlos in firmamento longè alijs præstantiores consedissent: infra vero, in ipsis quidem terrenis B locis deteriores malignosque moram traxisse, atque etiamnum trahere: idcircoque dicunt, eas aquas quæ supra cœlos collocatæ sunt, Deum laudare, per aquas autem eas quæ sub cœlis sunt collocatæ genios interpretantur, quantum spiritu naturaque sua conari possunt, improbissimos, ab ea nimirum altitudine, quæ ad probitatem secundum naturam accommodatur, in ipsum imum prauitatis fundum, vitijque sentinam deturbatos. Eas vero aquas vt turbulentas, vt seditiosas, vt affectuum perturbationumq; procellis & turbinibus fluctuãtes exæstuantesque maria non iniuria nuncupatas fuisse, propter mutationis facilitatem, & momentorum voluntatis electionisque motuum instabilitatem. Quam quidem interpretationem, vt alte nimis repetitam, & paucissimorum ingeniorum intellectui peruiam Basilius haudquaquam magnifacere videtur. Ægyptijs tamen argumentum placuisse, indicium est, quod cœlum rore pluuium venerabantur: quod humor huiusmodi à probis illis naturis defluere videretur, quæ propter mentis puritatem dignæ essent, quæ decentem accommodatamque Deo creatori laudem redderent, disciplinamque illam cœlestem in inferiora sparsim diffundere proseminareque viderentur. Minimè igitur mirum est, si mare Sacerdotes illi vsque adeo abominabile C existimabant, quod cœlestis roris puritatem contaminaret, & amaritudine sua dulcedinem eam omnem peracerbam redderet, eiusq; indignationis ergo tantum in maritima omnia odium, vt etiam insulares vti profanos auersarentur. Et mox receptum apud scriptores, insulares omnes malos esse, Lerios autem pessimos, quod in Siculos haudquaquam merito nonnulli detorsere: perinde ac in Leriorum locum Chios alij quidam substituerunt, nulla carminis habita ratione. Nam, vt hoc obiter explicemus, epigramma est vetustum admodum, quod in vulgus prodijt vulgatis in exemplaribus:

Hoc quoque Demodoci, Chius malus, haud quidem hic, hic non. Omnes absque Procle, Chius at ipse Procles. Chij nequissimi.

Καὶ τόδε Δημοδόκου, χῖοι κακοὶ οὐχ' ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ,
πάντες, πλὴν προκλέου, καὶ προκλέας δὲ χῖος.

Non sum nescius Chios hominum nequissimos olim habitos, quod vt credatur, satis est Theophrasti iudicium, qui eos ait oratorem quemdam senem ad Lacedæmonios destinasse, qui quod eum puderet senectutis, canitiem succis fucauerat: cumq; is publicè dicere incœpisset, surrexit Archidamus in ea tum Repub. longè princeps, dixitque: *Quam obsecro sermonis incolumitatem habiturus est hic, qui mendaciũ non in anima solum verum etiam in capite circumfert?* Strabo tamen, decimo, carmen hoc Phocylidæ ad-D scripsit, Leriosq; nõ Chios, ponit, vt legendũ sit, λέριοι κακοὶ, & in fine, καὶ προκλέας λέριος; cui lectioni ego magis faueo, quod χῖος, pro χῖος primam κατὰ συναίρεσιν producit. Quidã eruditissimus alioqui vir Patroclum pro Proclea reddidit. Carmen itaq; in hunc modum vtrobiq; restituendum:

Καὶ τόδε Φωκυλίδου, λέριοι κακοὶ, οὐχ' ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ,
πάντες πλὴν προκλέου καὶ προκλέας λέριος.

Id nos ita Latinum fecimus:

Hoc quoque Phocylidæ dictum, Lerij mali, at illud
Non ita vti dicas, hic malus, ille minus.
Praui omnes, inquam, Procleam si demseris vnum,
Et tamen ipse etiamnum est Procleas Lerius.

In quam quidem poëtices amœnitatem quam κατὰ πάρεργον, ideo tamen deflectere collibuit, quia A dum hæc commentarer venit in mentem mihi epigrammatis Cornelij Castalij Feltrensis, Iurisconsulti in foro Veneto clarissimi, quod neminem eruditum legisse pœniteat:

Afrani, & Capito fratres, Neptunia proles,
Quorum iam tota est aurea facta domus:
Ambigitur multum de vobis, peior vter sit:
Nam nemo id dubitat ne sit vterq; malus.
Iudice me Capito tu longè es pessimus omnium,
Et tamen est frater te quoque deterior.

Quod quidem scomma desumptum est ex epistola Phalaridis ad Adimantum, quã commodi tui caussa libuit adscribere, ἀκούω σε διαφέρεσθαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὁπότερος ὑμῶν ἐστὶ χείρων, σοῦ μὲν ἐκεῖνον λέγοντος, ἐκείνου δὲ τὸ ἔμπαλιν σε. ἐγὼ δὲ οἴομαι, μᾶλλον δὲ καλῶς πέπεισμαι, τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων ἐκεῖνον εἶναι κακίω σοῦ δὲ οὔτε ἐκεῖνον, οὔτε ἄλλων ἁπάντων οὐδένα. *Audio te cum fratre tuo altercari, vter vestrûm peior sit, cum tu quidem illũ dicas, contra vero ille te: Ego vero existimo, imo perbelle mihi compertum est, illum vtiq; aliis* B *omnibus, te vero vno, neq; aliorum hominum quempiam esse peiorem.* Addam illud vnum, si non satis nugarum est, quod ad Phocylidæ nomen epigrammati Græco insertum pertinet, videndum an eo spectet id false dictum à Cicerone epistola ad Atticum libri quarti nona, καὶ τόδε Φωκυλίδου, vbi Pompeium perstringere videtur, qui licet egregie de Repub. loqueretur, parum tamen aut nihil differret à cæteris. Vnde illud ad eundem Atticum lib. VII. Epist. *Dionysius vir optimus, ego quos tu bonos esse dicas non intelligo, ipse nullos noui:* id quod probando latissimè prosequitur. Sed nos iam satis.

NEQVITIA. Cap. IX.

Sal Ægyptijs odio maximo, & quare.

QVONIAM vero mare ipsum in primis salsum est, & sal inde plurimum conficitur, totumque illud elementum si exsiccari posset, in sal abiturum est: Ægyptij ipsum quoque sal ita auersabantur, vt ne pane quidem salito vescerentur, quippe cum viuendi, vt sæpedictum, puritatem in primis adamarent, id fixum immotumque animo gerebant, vt omnia nequitiæ irritamenta summouerent: itaque sal ipsum summo studio reijciebant, quod meram esse nequitiam intelligebant, cum, propter C calorem sal irritare libidinem, feminalemque vim expergefacere, & acuere feratur, vnde salacitas petulantiæ nomen. Exemplo vero sint ostrea & cõchylia in hunc vsum à nepotibus summo studio conquisita. Quin etiam mures abroso sale prægnantes fieri tradit Aristoteles. ἁλιγενὴς præterea Venus, illiq; salacitatis ergo fanum ad portum maris aruspices poni apud veteres iubebant. Et marini Dei omnes lasciuiores fœcundioresque ponuntur à Poëtis. Nimirum & illa Cœli virilia Saturni falce rescissa, & in mare prolapsa, Venerem gignunt: quippe omnes fructuum vires abscissæ, atq; in humores viscerũ veluti in mare proiectæ, sicut illic Venerem, ita hic libidinem gignunt: Theologi nostri sensu longe seciore sal accipiunt pro doctrina Euangelica, idq; sibi velle quod capite Leuitici secundo dicitur: *Quicquid obtuleris sacrificij sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo: in omni oblatione offeres sal:* quasi dicere velit Legislator, quodcumq; docueris, quodcumque correxeris, in quacumque virtute versatus fueris, ad Apostolicam æmulationem atque imitationem tete accommoda: sal enim terræ Apostoli, Domini ipsius testimonio. Nam sicut omnis cibus ad nutrimentũ aptus, diceret Hesychius, omnimodo sale cõditur: ita omnis sermo vtilis ad iuuandũ, Apostolicæ omnimodo sapientiæ D necessarium habet condimentum. Sed vt ad mare reuertamur, fluxum id atq; lubricum, non vti sal, solidum, & frugalibus vsibus commodum. Minimè prætereundus hic in Diuinis literis locus, vbi legere est Iordanem fluuium retrorsum fontem versus cursum suum reflexisse, quod, vt D. Ambrosius opinari videtur, significat mollitudinem animi ad maris lasciuiam profluentem cursum tenuisse, & ad fontem, quippe ad originem, hoc est Deum animi ipsius authorem cõuersum esse. Quoniam vero scriptum est partẽ aquæ Iordanicæ defluxisse in mare, partem vero conuersam substitisse. Adamantius, qui per Iordanem baptismum intelligit, sententia priori non absimili figuram hanc esse dicit, vt per subsistentes aquas accipiamus eos, qui eo abluti lauacro, in pietatis dulcedine perseuerãt: per eam vero partem quæ defluat in mare, intelligamus eos, qui licet ad baptismum venerint, in vitiorum tamen

Quasi dicas Saligenam.

Hinc obsceniorum obscenũ dictũ. Hinc sal innuit frugalem victũ.

A men amaritudinem dilabuntur, eaq; salsugine corrupti, syncerę vitę suauitate careant, cum manifestum sit, in tota hominum vita nihil dulcius innocentia reperiri, peccato vero nihil amarius: etiam si quędam aspectu primo dulcia videantur. Sic apud Salomonem legitur Ecclesiaste: *Nam, in nouissimis,* inquit, *amarius felle inuenies, quod initio dulce videbatur.* Faciunt ad hoc & Gręcorum fabulę. Nam Arrianus in Indię descriptione fuisse ait insulam incultã in Erythręo mari, Nosolam nomine (sed Noforam apud Stephanum legere est) centum fermè stadijs à litore distantem, quam indigenę Soli sacram esse affirmarent, in quam nemo transiret, aut si transisset, non amplius appareret: quoniam eam vna Nereidum incoleret obscuro nomine, omnibus viris qui eo nauem appulissent, commisceri solitam, ac eos postea in pisces conuersos in mare demittere: quo scelere iratum ei Solem, ex insula migrare iussisse, neq; eam renuisse; precatã tamen, vt insita sibi voluptatis appetentia euanesceret, Deumque optatis annuisse, ac omnes, quos illa veneficijs mutarat in pisces, in homines rursus ex piscibus commutasse, vnde Ichthyophagorum genus emanarit, Ouidius tamen ait eam in piscem mutatam, eoq; modo libidinis pruritus extingui potuit, si modo hæc, eo loco intelligenda: *Lib. 4. Metamorph.*

B *Nais, an vt cantu, nimiumq; potentibus herbis,*
Verterat in tacitos iuuenilia corpora pisces,
Donec idem passa est.

Atque alibi apud eumdem authorem pisce legas Venerem latuisse: fusus enim fugatusq; Veneris ardor, quonam euadat nisi ad frigidam piscium naturam, in quibus nullus alimenti fomes, quo iterum succedi queat? Hinc nostris etiam ieiunijs piscis apponitur: vt eius cibo lasciuię calor tepefiat, atque hinc etiam occasio aliqua castimonię requiratur. Neque obstant quę superius de maris & maritimorum salacitate disseruimus: quia piscium genus, vt nonnulli disputant, tametsi degat in mari, ἀτρύγετον tamen ea de causa mare sæpius Homero dicitur, quod fructum nullum gignat, sed fluuiorum & imbrium dulcis humor per antiperistasin amaritudinis corruptus, atq; in sese collectus, veluti calor in aëre frigidiore deprehensus, per frigidioris venti colluctationem in fulmen abit: ita hic frigida materia quę nonnihil terreni secum traxerit, intra calidam comprehensa, varia piscium genera producit, quorum insitum frigus tepore inde maris facile confouetur. Non enim omnia piscium genera progenerant: argumento est, quod simulac in mare pluuię deciderunt, Solq; flagrantiius per sudum irradiarit, extemplo videas superficiẽ maris innumerabilibus pisciculorum animulis pullulare: in quib. infinitus Apuarum numerus, quę à Gręcis ἀφύαι, quod ex pluuia generantur, nomen accepêre: ostrea tamen ac conchylia, quę libidinosa diximus, plus aëris admittunt, ac perinde spumosiora sunt, & salsugini coalita & applicita: quare minimè mirum si accidat hæc salaciora fieri. Atqui non hic testacea neq; crustacea inter pisces assumimus, sed duo illa tantum genera, quę initio posita sunt, vel lubrica, vel squamosa: in his enim nostra plurima dictio versata est: quamquam Manilius eos qui Pisces horoscopum habuerint, libidinosos futuros præsagit Astronomicon IIII. (C)

Scilicet in piscem sese Cytheręa nouauit, *Anguipedem alatos vngues Typhona ferentem,*
Cum Babyloniacas summersa profugit ad vndas, *Inseruitq; suos squamosis piscibus ignes.*

AMICITIA FIRMA. CAP. X.

D ALIOQVI sal amicitię symbolum fuit durationis gratia: corpora enim solidiora facit, & diutissimè conseruat, vnde hospitibus ante alios cibos apponi solitum, quo amicitię firmitas ac perseuerantia significetur: Quare pleriq; ominosum habent, si sal in mensam profundi contigerit: contra vero faustum, si vinum atq; id merum effusum sit. Vel, quia velut ex aquis sal multis & fusilibus in vnum quoddam & solidum coit, ita ex diuerso conuenientes in vnum animi coalescant, fiatque Platonicum illud, μία ψυχή. *Hinc illud Ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, non oportet transgredi salẽ & mensam, hoc est, ius amicitię. Vna anima.*

A MVSIS ET GRATIIS ALIENVS. CAP. XI.

SED vt ad piscem reuertamur, cum animalia reliqua tam terrestria quam volatilia, multa dent & ingenij & docilitatis experimenta, soli pisces indociles prorsus & stupidi sint, præter pauca admodum, quę vel in Delphino, vel in paucissimis aliquot admiramur, mos apud Ægyptios inoleuerat, vt cognomento Piscis hominem à Musis & Gratijs alienum cauillantes appellarent. Sed qui piscium

partes tuentur, multa etiam in eo animantium genere deprehendunt, quæ mentis aliqua vestigia præ se ferant, sed propter habitationis diffidentiam, ea hominibus minus cognita: terrestria siquidem & aëria domi propemodum, & in nostro fere omnia municipio contemplamur, quare multa facilius licuit explorare, Ægyptijs vero ea minus innotuisse quam alijs, qui nullum cum piscibus commercium habere voluerint. Nam, vt reliqua huiusmodi multa dissimulem, in Eloro Siciliæ fluuio, qui vrbem Eloram à se ita nuncupatam præterfluit, cicurum genus piscium fuisse tradit Appollodorus inclamati enim accedebant, & cibum è porrigentis manu placidissimè capiebant. Citat Stephanus Chronicon primum, vbi hæc ab Appollodoro memoriæ demandata fuerint. At veterum parsimonia numquã satis laudari potest: nam apud Homerum non Græcos solum, quo tempore circa Hellespontum militabant, piscibus abstinuisse comperias: sed & Phæacas, Horatij etiam nostri testimonio helluones procosq; ipsos Penelopes sola ganea nobiles, quamuis insulares essent, marinum obsonium nullum appetiisse. Vlyssis vero socios videas non nisi extrema necessitate coactos expiscari: quippe cõmeatu omni absumpto, ne Solis boues attingerent, non obsonij causa, sed vt famis ferociã, quæ ob ingenitam importunitatem Malesuada dicitur à Poëtis, aliquo pabulo mitigarent. Videas apud Satyricos piscium esculenta, vtpote quæ tantum ad luxum & ingluuiem spectent, sæpius improbari. Neque lautiora aliter Romanis, vbi se delicijs dedere cœperunt, conuiuia fuere, quam opipare piscibus instructa, eo, inquam, tempore, quo illi omni turpitudinis genere lasciuire licentius sibi permittebant, pristina prorsus abolita disciplina, quod Satyricus Poëta carpit:

Sic Plinius genera piscium in piscinis Cæsaris ad nomen venire ait, lib. 11. c. 70.

Et metus & Malesuada fames, & Turpis egestas libr. 6. Æneid.

Aqua ita defecit nostrum mare, dum gula sæuit
Retibus assiduis penitus scrutante, macello
Proxima, nec patitur Tyrrhenum crescere piscem.
Instruit ergo focum prouincia.

Ne vero quæ Seneca in Romanorum luxuriam libro Quæstionum tertio refert, hic stomachosius repetam, Catonem merito admirari solitum accepimus, quomodo ciuitas saluas esse posset, in qua piscis pluris quam Bos venundaretur, quod in hac quoq; temporum miseria passim fieri, manifestum est.

GANEA. Cap. XII.

NEQVE quidem satis fuit piscibus in escarum principatum admitti, verum eo improbitatis & petulãtiæ processere, vt soli sibi Obsonij nomen vsurparint: nam veteres ὀψοφάγυς, hoc est, obsonatores, vt Latini vocabulũ à Græcis mutuati dixerunt, eos appellabant, qui pisces vndecunq; conquisitos studiosius compararent. Demosthenem aiunt cum Philocratem cupediariæ impudicitiæque criminaretur, eum ex auro proditorio & scorta & pisces commercanum accusasse. Quinetiam pro Ctesiphonte, cum quidam in comitijs esse iam comedendi horam clamitaret, *Nullo inquit, pacto bone vir, nos hodie pisceedulos reddes*: quasi lurcones & ganeones ex vno piscis esu notare vellet. Antagoram Poëtam Antigonus Rex increpuit merito, cum eum deprehendisset in Congro pisce condiendo diligentius intentum, quamuis ipse regis curiositatem conuerso cauillo illuserit non infacete: Antigonus enim dixerat, *Putasne, Antagora, Homerum cum illa scriberet, in Congro condiendo vmquam occupatum fuisse?* cui Antagoras, *Putasne Antigone, Agamemnonem cum illa faceret, quo quis modo Congrum condiret, solicitum fuisse?* Piscem igitur pro ganea poni non ignarus Horatius, cum Iccium ad frugalitatem hortaretur, eumque commendaret quod tali esset animo præditus, vt neque rerum opulentia moueretur, neq; vilioris cibi frugalitatem aspernaretur: quippe qui in medio positorum abstemius herbis viueret, his tamen ita contentus esset, ita sibi rerum omnium opulentiam redundare putaret, ac si eum liquidus fortunæ riuus inauraret, id mox adiungit:

Antigoni & Antagora dicta mutua.

Verum seu pisces, seu porrum & cæpe trucidas:

Epist. lib. 1. 11. epist.

hoc est, siue lautiore victu, seu parco delectaris: per pisces delicatiores, vti dictum, epulas: per porrum & cæpe, frugalitatem intelligẽs. Omnis enim caro, inquit Heraclitus, corpus est, vel corporis pars: maritimorum vero vis tanquam anima compacta, gratiam & voluptatem illis comparauit. Sane Plato, qui nihil ex Ægyptiorum opinione in mari nasci Ioue dignum dixit, marina ipse corpora Dijs amicissima arbitratus est: quare nonnulli asserunt Ægyptios sacerdotes nõ alia ratione maritimis abstinuisse, nisi vt piè casteque viuerent: veriti forsan, qui delicias omnes auersarentur, ne piscis & cibus esset

A esset simul & condimentum. Beatos enim illos tantum iudicabant, qui simplicem ac necessarium cibum deliciis quibuscumq; præferebant, quod & saluberrimum esse Plinius attestatur. Diodorus tamē primum ex radicibus, secundum ex pisce cibum apud Ægyptios fuisse contendit. Cæterum nos de sacerdotibus, non de profanis loquimur: nam & Horus ipse author Ægyptius, alios omnes dicit pisce vesci solitos. Neq; nescimus ex lacu à Myride fosso tantam fuisse piscium capturam, vt argenti talentum singulis diebus vectigalis nomine Reginæ persolueretur. Aliarum vero gentium sacerdotes non modo piscem non abhorruerunt, sed & loca quædam Diis sacra esse commenti sunt, vt solis ipsis pisces inde capere liceret: cuiusmodi erant Rhiti in Attica regione iuxta Eleusinorum fines aluei quidem ipsi tantum fluminum, cum aqua omnis, quæ illic flueret ac reflueret, marina esset: quæ loca Cereri ac Proserpinæ sacra dictitabant ac perinde solis sacerdotibus deberi. Quinetiam ætate nostra, fluminum, stagnorum, lacuumq; plurimorum expiscationes sacerdotum tantum ditioni addictæ sunt. Quoniam vero plerisq; locis mordet Erasmus Christianismi mores super esu piscium & ieiuniis, dū modo ita dicit: *Cum olim præcipuus gurgitum luxus fuerit in piscibus, mirum est hodie religionis causa vulgus piscibus vesci.* Alibi: *Olim vesci piscibus pro deliciis habebatur, & infami vocabulo dicebantur Opsophagi, nunc ea res magna est sanctimonia.* Alibi his mordaciora comminiscitur, quasi velit ostendere, adactos nos esse legibus, vt ieiuniorum tempore piscibus vesci compellamur. Respondemus ad hæc, ex sanctissimorū Patrum sententia, pisces non ex edicto nobis oggeri, sunt enim multa & frugum & olerum genera, quibus nutriri valeamus: neque, vt per argutos salsosq; iocos ritum perstringit, ad sanctimoniam vllius cuiuspiam opinione spectare: sed cum Christiano homini tum semper, tum in ieiunio maxime lasciuiæ omnis abstinentia proponatur, cibiq; in primis affluentia, luxusq; corrigatur, pisces tamen ad ieiuniorum consolationem indultos esse, qui quidem delectare aliquantulum, saginare vero, aut obesum corpus reddere minime possint: nullius enim, vt sæpe diximus, aut parui sunt nutrimenti, ideoque cibus est corporibus, quod non Platonica tantum, sed nostra etiam sibi Philosophia deposcit, debilitandis idoneus. Sed Gregorium ipsum audiamus. Epistola eius est ad Augustinum Britanniarum præsulem, in qua quātum ad ieiunia pertinet, piscium esum ait ita homini Christiano indultū esse, vt hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium: monetq; insuper, vt qui carnibus sibi abstinendum constituere, sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia instruere haudquaquam velint. *Decret. dist. 4. c. denique. c. & post pauca.* Atqui ganeam ex pisce non ea tantum causa significari dicendum, quod auidius à lurconibus expetatur, quam quod ipse quoq; piscis natura vorax est, quam quidem Virgilius notat, Ciri, propterea quod Thetis Scyllam Nisi eius opem implorātem in piscem vertere noluerit, verita scilicet, ne actutum ab aliis piscipibus deuoraretur:

Quia nō ad necessitatē, sed ad luxū & ganeam piscium esus.

Ægyptii sacerdotes maritimis abstinebant.

Plin. lib. 12. c. 1.

Præsertim in colloquiis, tit. de Ichthyophagia.

Piscium esus quare ieiuniorum sit Christianis indultus.

B

C

—— Nam miseros mutauit virginis artus
Cæruleo pollens coniux Neptunia regno:
Sed tamen externam squamis vestire puellam,
Infidosque inter teneram committere pisces
Non statuit, nimium est auidum pecus Amphitrites.

ANIMÆ. CAP. XIII.

NON ignorandum vero pisces eruditioribus animas esse, quod ex puriore quodam constent elemento neq; multum concretus aliorum morentur, primique animatorum à Deo creati, vt obseruat Philo quodammodo animalia, & non animalia, vel vt ita dicam, mobilia inanimata, quibus ad solam corporis incolumitatem Deus animalem spiritum afflarit: veluti sal carnibus ne putrescant adhiberi solet. Apud Festum Pompeium legas genus pisciculorū maiorum pro animis humanis Vulcano dari solitum, quotannisq; piscatorios ludos trans Tyberim in area Vulcani mēse Iunio celebratos. In quo illud animaduertendū, vulgatos Festi codices in damno esse, cum in antiquo manuscripto legerim, quod id genus pisciculorum viuorum daturei Deo pro animis humanis, non autem genus pisciculorum maiorum: nam si maiores, quomodo pisciculi? Est & alterum eodem loco mendū, quod scriptum est cos ludos fieri solere à pop. Rom. cum vetus codex habeat, à prætore Rom.

D

INNOCENTIA. CAP. XIV.

NEQVE desunt, qui piscem innocentiæ hieroglyphicum esse contendant, cum omnino sint innocui, neq; elementum suum ad insidias aliis inferendas transgrediantur: eoq; spectare dicunt Pythagoræ præceptum, qui abstinendum esse piscibus ed:cto cauerit, ne persequerentur insontes.

DÆMONES IMPROBI. Cap. XV.

ALII per animalia quæ in aquis degunt, improbos dæmones significari tradiderunt, vt in sacris literis Ionathas Chaldæus interpretatur, & superius, vbi segregatas aquas ab aquis exposuimus, aliorum quorumdam sententiam idem sentientium recitauimus. Sane Magi dæmonas aqueos dicunt, lasciuiæ libidiniq; præfectos, & marinos deos vetustas omnis pro hieroglyphico lasciuię posuit. Et pisces maris Euthymius ait positum pro dæmonibus, qui inter vitæ nostræ fluctuationes versantur, & in amara prauorum salsugine vitam ducunt.

GENTES. Cap. XVI.

IN Christianæ vero pietatis institutionibus, gentes quæ diuinum cultum nondum suscepissent, per pisces indicabantur. Atqui gentes huiusmodi dæmonum cultui passim dediti erant, quare piscatoribus hæc à Deo prouincia demandata, vt pisces in sacerdotum imperia redigerentur. Porro Assertor noster in Euangelio pisces assos comest, quod indicat, sacrificium quod offertur Deo, nō elixum, sed assum esse debere, fidem quippe veluti igni probatam, & sancto feruentem Spiritu offerendam. Eodē respicit, Ambrosio teste, Seruatoris eiusdem nostri dictum in Euangelio, simile esse cœli regnum reti misso in mare, quod piscium genus omne congreget, quæque ibidem subsequuntur: vbi nimirum de mortalium animis sermo est, quæ ad sanctioris vitæ institutionem attrahātur. Quin & Propheta cum de piorum congregatione loqueretur, super maria fundatam eam dixit. Apertissime Esaias: *Ecce,* inquit, *gentes quasi stillæ situlæ.* Septuaginta sic reddidere, *Sicut aquæ multæ,* quod idem est.

Pisces assos comedere quid in sacris literis.

B

IGNORANTIA. Cap. XVII.

SQVAMATVM quidem & pinnulatum piscium genus satis expositum est ex Origene, quæ scilicet eius hominis hieroglyphica sint, qui veterem possit hominem exuere: ideoq; omne quod habet squamas & pinnulas, tam in mari quam fluminibus & stagnis, electo populo comedere cōcessum est. Illud addendum ex Hesychio, squamas ignorantiæ hieroglyphicum esse, quæ quidem opera beneficioque scientiæ excuti amouerique possunt. Id in Paulo liquido commonstratum, qui cum veritatem ignoraret, cæcus factus est: addita vero Christi doctrina, quam Ananias ei prædicauit, ceciderunt vtique squamæ ab oculis eius, & mox vidit.

Act. Apost. c. 9.

D. Pauli conuersio.

C

AQVÆ. Cap. XVIII.

ASSYRIORVM vero religio fuit, vt piscibus abstinerent in Rheæ venerationem, quæ quidem ea Isis dea erat, quæ pluuiis potissimum dominatur: ῥέω enim fluo est: putabant enim illi ex aqua & aere naturam rerum præcipue constare: proq; vnda pisces, pro aere Columbam venerabantur, de qua suo loco dictum.

Athe. lib. 8.

FACELITIS. Cap. XIX.

QVAMVIS alij factum hoc in Facelitidis deæ, quæ Veneris fuisse filia perhibetur, cultū afferunt, eamq; olim in piscem commutatam, quam Syrij pro dea coluere, atq; in eius honorem Basso referente, pisces argenteos in templa detulere. Chalon amnem in Syria ponit Xenophon, in quo magni & mansueti pisces, quos Syri veluti sacrosanctos habent, eosque violari, æque ac Columbas, nefas putant.

Vide Lucianū in libello de Syria Dea, & Artemidorum lib. 1. c. 9.

DERCETO. Cap. XX.

D

QVIN & Derceto, siue, vt tradunt alij, Atargaten, muliebri effigie, quæ in piscem ab vmbilico desineret, summæ venerationis deam in templis apud Ascalonem habuere. Et vt his finem imponamus, Oxyrynchitæ Ægypti populi piscem vrbis suæ cognomine summo cultu pro dea coluerunt, hique Canem & mactare & esse soliti sunt, in Cynopolitarum ignominiam & opprobrium, quod illi piscem Oxyrynchum apud se pro deo habitum, comedere non verecundarentur. Cynopolitarum enim deus Anubis fuit, quem canino, vt suo loco dictum, capite faciebant.

Hieroglyphicorum Tomi primi finis.

Tomus

A

Tomus Secundus.

ILLVSTRI AC GENEROSO HEROI D. IOANNI IACOBO FVGGERO, KIRCHBERGÆ, WEISSENHORNI, &c. DOMINO, LITERARVM PRÆSIDI, AC STVDIOSORVM omnium Mœcenati,

B

IOAN. PIERIVS VALERIANVS S. P. D.

CVM ea munera, quibus humanum genus Deus liberalissime honestatum voluit, mecum ipse considero, IO. IACOBE FVGGERE Heros ornatissime, in eam opinionem adducor, vt existimem nullum maius reperiri posse, quam literarum flagrans studium, vel discẽdi cognoscendive cupiditatem potius, ex quibus & rerum bonarum voluntatem excitari, & verarum intelligentiam nasci perspicimus: nihilq; in rerum natura existere, quod ita tum mores erudiat, tum viam quasi muniat ad summum splendorem consectandum, quam παιδείαν, humanitatem inquam atque doctrinam. Idem plane te sentire video, qui cum omnem semper excellentem in societate humana virtutem memorabilem extitisse cognoueris, tum ingenii, doctrinæ, sapientiæ honores præcipuam habuisse erga mortale genus famam ac commendationem non ignoras. Hæc vt veram & expressam, minimeq; adumbratam tibi comparares, nihil prætermittẽdum putauisti, quod ad verum ingenii cultum, C animumq; doctrina informandum pertineret. Lustrandam itaque primo vna cum fratribus Galliam eruditissimis hominibus, & liberalibus studiis affluentem, mox Italiam omnium bonarum disciplinarum altricem censuisti: ac inde eam sapientiæ morumque laudem paulo post ad tuos reuersus vestræ Germaniæ ostendisti, vt iam omnes cognoscerent te non solum eximiam ad recta vitæ instituta progreßionem fecisse, sed eos etiã aditus quasi adaperuisse, quibus lætos vberesque fructus ad genus humanum redundaturos & sperarent, & iam etiam cernerent: eamq; spem & expectationem de præstanti consilio tuo, successus plane confirmauit & auxit. Videmus enim admirabilem illam tuam virtutem non modo elegantissimarum artium institutione, scientia ac iudicio commendari, sed etiam animi magnitudine, clientelis, munificentia, liberalitateque mirum in modum illustrari: vt commoda, quæ ex tanta tua fortuna & amplitudine omnino maxima sperabamus, longe maiora nos iam consecutos fateamur. Quamobrem vt multa prætermittam, egregia quadam ac plane inuicta animi celsitudine te præditum declarasti, cum maximas opes profunderes, vt bibliothecam magna librorum Latinorum, Græcorum, Hebraicorũ, aliarumq; linguarum multitudine ex Italia, exterisque prouinciis comportata construeres & exornares, vt quam multorum hominum studia laudatissimo exemplo ad dignitatem, ac rectiorum disciplinarum cultum excitares. Tua enim semper laus erit, D tibique acceptum referre debebunt studiosi, quod multis commodis fruantur, & quod animum optimarum artium scientia disciplinarumq; studiis excolere poßint. Verũ his in omnes collatis beneficiis, quæ maxima sunt, acquiescendum tibi minime iudicasti, quin potius maiora moliris, ac alteram illam plane regiam benignitatem adhibendam, dum afflictos recreas, iacentibus dexteram istam tuam pietate præstantem porrigis, de bonorum commodis & ornamentis cogitas, dum omnes denique liberalitate immortalibusque beneficiis tibi deuincis. Siquidem existimasti te pro tua fortuna posse, pro acerrimo singularique iudicio debere, vt curares tenuiores, felicioribus tamẽ auspiciis natos adolescentes, tuis sumptibus in Germania, Italia, & Gallia benigne tantisper fouendos & sustentandos, dum eos in omni bonarum artium genere progressus fecissent, vt docendi alios munus iam suscipere ac obire poßint. Quo quidem instituto nullum illustrius, nullum ad commemorationem nominis tui cum omni posteritate adæquandam aptius

ptius esse iudicamus: hac enim ratione declaras te maximo semper honore dignum, teq; perstudiose ea sequi, ex quibus vera, non adumbrata laus nascitur, & nomen tuũ tot etiam & tam præclaris testimoniis virtutisq; monumentis ad omnem memoriam cõmendatum celebrabitur. Nam quæcumq; accuratius nunc scripta & expolita Germanorum opera sunt, ea forte omnia ad te missa, & tuæ felicitati credita leguntur: etsi non authorum commendatione, vel tuo saltem nomine sunt in manibus Tibi debetur (de aliis eruditißimorum virorum lucubrationibus, quæ satis multæ sunt, nihil dico) quod Demosthenem, Aeschynem, Isocratem Pausaniam, ad nostrorum hominum cognitionem translatos habemus, dum eruditione præstantem virum Hieronymum Vuolfium in clientelam suscipis, ac præmiis ornas. Hæc cum sermone omnium ad nos perferuntur, cum in editis libris videmus & legimus, felices eos iudicamus, quibus Dei beneficio datum, vel vsu familiaritatis, vel officiis aliquibus tibi coniungi, qui à tantis ornamentis commendationem ducis. Quapropter ego primus fortaßis eorum, qui ne de facie quidem te norim, accurate operã dedi, vt aliqua in re animum tibi atq; obseruantiam probarem meam. Nam Hieroglyphicorum meorum commentariorum alterum Tomum ad te mittendum censui, vt vnicum studiosorum ornatorem, cunctarumq; artium bonarum præsidem: adductus non solum humanitate ac benignitate tua, plurimis quidem & amplißimis officiis perspecta studiosis omnibus, verum etiam, vt iam dixi, opinione quæ apud me est, de egregia tua erga literas promouendas voluntate. Cui quæso aptius & conuenientius huiuscemodi scripta mitti possunt, quam ei, qui ita illa semper amauit & excoluit, vt in his ipsis vel tractandis, vel iudicandis longe omnibus præstet, ac maxime insignis habeatur? Accessit huc & similitudo quædam, quam te habere video cum ornatißimo Florentinorum principe Cosmo, qui cum familia Medicea ortus sit, hoc est, sapientiæ stirpe, auita quadam benignitate solus hoc tempore in Italia inuentus, literarum, venustatis, elegantiæ, atq; adeo virtutum omnium vindex. Quamobrem cum singulos fere Commentarios amicis variis inscripsissem, priorem Tomum in vniuersum huic optimo Principi tuendum conseruandumque præmisi: pari ratione satis feliciter agi cum hoc altero Tomo iam existimaui, si eum in tuam clientelam de me absente, dedití ßimo certe, tanquam præsente susceperis. Quod te facturum pro singulari tua humanitate minime dubito, cum iam Fuggerana domus in ipsa Germania non solum singulos ac vniuersos debitis officiis complectatur, sed virtutis ipsius quasi seminarium existat. Præterea si requirendus erat literarum patronus, qui hoc tempore citius comparandus, apud quem tanquam portum, ipsæ contra barbariem opem & patrociniũ inueniant? Equidem, quod ad me attinet, quotiescumq; ad ingenium, studia, & instituta, tua inquam & Cosmi Medicei consideranda animũ confero, non possum non confiteri, me maximo cumulari gaudio, cum propter multa quæ & sapienter facitis, & optime ratione temporum habita statuitis, tum quod in tanta bonorum Principum orbitate, tantaq; beneficorũ & liberalium hominum inopia, qua hodie paßim in orbe Christiano (quod pudet dicere) laboramus, pro humanitate, sapientia, liberalitate prolixa, aliis libentißime ea largimini, quæ magnis laboribus, ac singulari industria consecuti estis, quodq; omnes intelligunt vos in beatis & omni copiarum genere florentibus ciuitatibus principem locum tenere, in summa tamen vestra fortuna, virtutis laudem magis enitescere, quam fortunæ gratiam. Quæ iam tuæ ἐξοχῇ adferimus, explicationem continent eorum, quæ sacerdotes Aegyptii ἱερογλυφικῶς circa corporis humani fabricã cõmenti sunt, auspicati à capite longe nobilißima parte: ne quis existimet hos Aegyptios ipsos ita brutorũ cultui deditos, vt non etiam hominem qua meretur veneratione susceptum reliquis omnibus prætulerint: ac μικρόκοσμον agnouerint. Nam si multa eruditi viri admirati, quæ illi in eo animantium genere quod nos rationis expers ducimus, obseruassent: longe ea plura sunt, quæ solo ex homine sacrarum apud eos literarum materiam ad sua illa hieroglyphica suppeditarint, quippe cuius membra singula in huiusmodi mysteria receperunt. Hasce meas lucubrationes separatim eo nomine tibi deberi intelligebam, quo studiosi & boni omnes communiter ingenij sui monumenta tibi deberi profitentur. Et certe si iusti rerum æstimatores esse volumus literati, optimisque studiis dediti, nulla alia ratione maiorem suorum laborum commẽdationem sperare possunt, quam si in eius principis nomine illas apparere fecerint, in cuius authoritate & iudicio præcipua proborum doctorumque pars acquiescit, & qui animi magnitudinem diligentia, integritate & consilio sustinet, atque tum literarum gloria, tum etiam sapientiæ laude fruitur. Vale.

IOAN-

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXXII.

DE IIS QVÆ PER CAPVT SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IACOBVM FVGGERVM.

PRINCIPIVM. CAP. I.

RÆCIPVVM quidem Capitis hieroglyphicum apud omnes fuit, vt ex eo principium intelligeretur, id vel frequentissimus authorum vsus, vel nominis ipsius indicat originatio: siquidem ita vocatum ait Varro, quod ab eo capiant initium, & sensus & nerui. Vel quotidianus sermo aperte declarat, dum aliquem esse huic vel illi rei caput dictitamus, dum à capite aliquid exordiri, dum in prouerbijs, piscem à capite primum putere, Græci dicunt, cum malorum publicorum & priuatorum causam in Reipublicæ vel familiæ cuiusquam principe consistere profitentur: ad id Platonicum scilicet intuentes, tales esse ciues, quales qui primatum inter eos obtinent. Et Cicero, caput esse ad beate viuendum securitatem ait. Pro præcipuo vero, ad Appium Epistol. *An tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio, deinde Imperatori, deinde more maiorum, deinde quod caput est, amico.* Sed quid alienis adeo immoremur, cum nostris abunde vti possimus? Ipso statim Bibliorum principio, Beresith, Aquila vertit, ἐν κεφαλίδι, in capitulo, quod caput initium custosque rerum sit, vulgata editio fecit, *In principio*, quod hieroglyphici esset interpretamentum. Alij dixerunt, in capite, in Filio: nam mundus per ipsum factus est. Quod vero in Esaiæ visione habetur de Seraphim duobus, qui senis singuli alis præditi, binis caput Dei velabant, binis alteris eiusdem pedes obtegebant, per adopertum caput, exordia Dei incomperta esse interpretatur Adamantius, per obtectos vero pedes, nouissima non comprehendi, sola media in conspicuo esse, opera quippe eius diuinæ indicia prouidentiæ, cœlorum motus varios, Solis, Lunæ, stellarumque progressus, terræ, maris, & aeris vicissitudines, & quæcumque in rerum natura suo sunt ordine disposita: sed enim quæ antea ita fuerint, nouit nemo. Ex ijs, quæ sunt, Deum intelligimus: posthæc quæ futura sunt credere quidem possumus, sed scire nequimus. Vnde legas apud concionantem in Diuinis literis Regem: *Annunciate mihi priora, & nouißima quæ erunt, & dicam vos esse Deos.*

Terent. in Eunucho.

Vel arcessere.

ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχει.

Aperte Virgil. Æneid. 10. O Latij caput horum & causa malorum.

Capitis in Diuinis explicatio.

DIVINITAS. CAP. II.

IN Deo sane Caput cum ponimus, id quod in eo constat Diuinitatis intelligimus, quæ cuncta scilicet præcedit, & cui omnia subiecta sunt, diceret Eucherius. Idem & Hieronymus tradit eo libello, in quo, quid sit Diuinitas, explicat. Tam insano vero cultu Ægyptij caput omne venerabantur, vt à capitibus & armis brutorum prorsus abstinerent, Diuinitati iniuriam facere arbitrati, si quis illa esitasset. Platonici tradunt humanum caput ad mundani orbis similitudinem compactum, in eoque duos animæ diuinos circuitus interlocatos, esseque membrum diuinissimum ac reliquorum omnino princeps: reliqua, vt capiti seruiant adiuncta. Caput, ait Hierosolymitanus Hesychius, vt hoc obiter adda-

addamus, vniuscuiusque animalis ratione pollentis Mens dicitur, cuius sedes cerebrum: vnde caput, A & cuncta quæ adhærent iecori, super altare in holocaustum ponere iubemur: nam & cor & iecur concupiscentiæ nostræ impetum, motumque continent. Hinc Paulus nobis bene precatus: *Pax*, inquit, *Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras*. Idem Hesychius huc adnectit illud ex Esaia: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas*. quod enim in nobis est rationis, vt dictum, in vtroque habitat, & corde & cerebro. Non decet autem mentem sobriam diuidi, sed esse veluti vinculum, quod affectus nostros ad sanam rationem adiungat atque deuinciat.

Vna cum quinque sensibus interioribus, & quatuor exterioribus.
Caput pro mente.

DOMINIVM. CAP. III.

τὸ κεφάλαιον τῆς τυραννίδος, caput & princeps tyrannidis. Lucian. in Tyrannicida.

ET quamuis per se caput principatus indicium sit, longe tamen significantius hieroglyphiceque magis id ostendit, si fascia redimatur, siue ea Corona, siue, vt apud Græcos, Diadema vocetur. Nam & coniectores eo redimiculo caput insignitum per somnium visum, dominij signum autumant. Sed enim diademati suus est locus inter vestimenta, vbi reliqua tractamus insignia, nunc de capite simpliciter verba facimus. B

MVNDI MOLES. CAP. IV.

Artem. l. 1. cap. 18.

SERAPIDIS simulacrum apud veteres authores celeberrimum, cœlum habere caput dicebatur. Vnde Eustathius erudite 1. Iliad. veteres ait cœlum pro capite accepisse, atque ita Pallas de cœlo descendit, incitatiorem Achillis iram compressura. Sed quoniam multa super eo toto opere dicenda sunt, quod id sibi numen Ægyptij pro rerum natura confinxere, non importunum fuerit loco hoc totam hieroglyphicam eius effigiem, per quam mundi totius moles indicatur, semel eo modo describere, quo exhibita est ab oraculo, quod vt fertur, ipse de seipso in Nicocreontis Cyprij regis gratiam his carminibus enunciauit:

Εἰμὶ θεὸς τοῖος δέμασι οἷον κ᾽ ἀγὼ εἴπω,
οὐράνιος κόσμος κεφαλή, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσί, τὰ δ᾽ οὔατ᾽ ἐν αἰθέρι κεῖται,
ὄμματα τηλαυγὲς λαμπρὸν φάος ἠελίοιο. C

Sed quoniam in Macrobianis aliquot codicibus pro lectione, quæ est τοῖος δέμασι, legere est castigatiore versu τοῖος δὲ μαθεῖν, si cui ea magis arrideat, dicamus:

Sum Deus, vt discas, talis, qualem ipse docebo,
Cœlestis mundus caput est, mare venter opacum,
Terra pedes, aures versantur in æthere summo,
Lux, oculi, quam solis habet splendentis imago.

Vbi animaduertendum, ventrem pro mari, & vice versa, mare pro ventre etiam apud alios accipi, præsertimque apud coniectores. Nam Hippocrates Cous horum sententiam secutus, cum ægrotum, qui per nocturnam imaginem mare perturbatum viderit, morbo ventris tentari conijcit, idq; minime contemptui habendum iudicat, qui adhibitis remedijs, quo nutricatu is curandus sit, statim docet. Quin apud nos etiam in sacris literis aliquid in hanc sententiam de Deo legere est. Nam, vt Cyprianus ait, mali dæmones ita per fabulas ea deprauabant, quæ manifestissimis passim verbis in Diuinis literis explicantur, vt illud in hanc sententiam apud Esaiam 66. *Quam mihi sedem ædificabitis? aut* D *quis locus ad requiem mihi? cœlum mihi thronus est, terra autem scabellum pedum meorum*, quod, quo sit intellectu accipiendum, videris apud Adamantium super Genesim, homilia prima. Apud Hieremiam 22. *Nonne cœlum & terram ego impleo?* Et Prouerb. 15. *In omni loco oculi Dei speculantur bonos & malos.* Hinc Cyprianus idem, in abditis & secretis vel semotis locis, in cubiculis etiam ipsis orandum monet, idque magis fidei conuenire, vt sciamus Deum vbiq; esse præsentem, audire omnes, & videre, & maiestatis suæ plenitudine in abdita quæque & occulta penetrare. Cum ita veteres per Serapin vniuersam mundi molem, & ipsa rerum principia intelligerent, certatim eum templis magnificentissimis honestarunt, cuiusmodi ea fuerunt, quæ in Memphi & in Alexandria celebrantur. Pausanias Athenis etiamnum templum Serapidis fuisse narrat, Ptolomæi in gratiam structum. Inuaserat autem Ptolomæum

Quin etiam tres in Deo vero personas, iuxta oraculum, quod perhibetur Thulidi Ægyptiorum regi renunciatum. Sed hoc superstitiosorum commentis deprauatis.

A mæum Lagi ſuperſtitio ex dæmonis apparitione, qui iuſſerat, vt apud Euſtathium eſt, mitti nauem, quæ appulit Phocidi, & accepto inde oraculo Sinopen acceſſit, indeque Iouis Serapidis ſimulachrum tranſtulit, quod quidem cuiuſnam eſſet materiæ diſcerni non poterat: nempe vt chaos ipſum, cuius ſymbolum erat, præ ſe ferret. Et quod illi ſimulacrum in templo Alexandriæ ita vaſtum erectum eſt, vt dextera vnum parietem, alterum læua perſtringeret, ex omnibus metallorum lignorumque generibus compoſitum ferebatur, vt nihil non complecteretur, quod terra vel proferat, vel intra viſcera abditum occultarit.

Vt & apud Spartanos, Meſſenios, Bœotios.

LOCVPLETATIO. CAP. V.

EA autem potiſſimum de cauſa Serapis in cultu erat, quod perſuaſum mortalibus fuit, inde locupletiores diuitias obuenire. Ait enim Pſellus, dæmonas nobis ſæpe diuitias polliceri. Porphyrius magnorum dæmonum principes Serapin & Proſerpinam agnoſcit. Nam omnino qui apud Ægyptios Serapis, apud Græcos Pluto eſt. Pluto idem qui Diuitiarum Deus. Hinc auariſſima meretrix apud Catullum ſolicita eſt, vt ad Serapin deferatur, cui preces alleget, diuitias & opes petitura: quod B is dæmonum princeps locupletandis ſupplicibus dare operam, eius ſuperſtitionis errore crederetur, atque ideo geſtare calathum, de quo paulo poſt plura, vnde bona hæc liberaliſſime depromerentur, nunc pauca hæc pro re ſufficiat attigiſſe.

Plato in Cratylo. Τὸ δὲ πλούτωνος ὄνομα μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν. Plutonis vero nomẽ ob diuitiarum largitionem. Idem Lucianus in Timone.

LVCRVM. CAP. VI.

EST & lucri ſignum caput, verum id apud coniectores: illi enim capitis magnitudinem inſolitam, per nocturnam imaginem oblatam, diuitiarum acceſſionem ſignificare tradunt; propterea quod vulgo numi, vt apud Artemidorum eſt, Capita vocantur.

SALVS. CAP. VII.

RECEPTVM etiam eſt apud omnes, vt caput pro ſalutis hieroglyphico ponatur, idque in extremo diſcrimine commendare, id adiuuare, id deuouere. Hinc totiens apud Homerum ea loquendi figura, ἐπ' ὀδυσῆϊ κάρη, ἐπ' ἐμοῖο κάρη. Hinc Tib. Gracchus cum ſalutem ſuam populo commendaret, manu capiti ſuperpoſita ire perrexit in Capitolium, quod illi male vertit, interpretantibus ini- C micis, eum ei ſigno diadema ſibi depoſcere. Tale aliquid apud Ariſtophanem Acharnanibus legas, dicente Dicæopoli: *Et ſi non iuſta profatus fuero, manu ſupra caput impoſita, quæque vniuerſus approbet populus.* Sed & portenta huic ſubſcribunt ſignificationi, tacta ſiquidem de cœlo Cæſarum æde, capita omnibus ſtatuis ſimul deciderunt, quo quidem oſtento præmonſtratum eſt Cæſarum progeniem vna cum Nerone eius gentis vltimo defecturam.

Artem. l.1. cap.18. Sueton. in Galba. c.1. Portenta ex manu capilli ſuperpoſita.

DOCTRINA IMPERIOVE PRÆSTANTES. CAP. VIII.

ANTIQVVM autem fuit inſtitutum eos honore numiſmatum decorare, qui vel doctrina vel imperio cæteris antecellerent. Quare Mitylenæi Sapphus imaginem numis impreſſere, Homerum Chij, auctore Strabone. Horum exemplum ſecuti Mantuani principes, Maronis ſui ſpeciem in numis aliquamdiu expreſſere, non immerito ſibi alumno eo applaudentes, qui Venetiam vniuerſam ſui nominis celebritate ſempiternæ gloriæ commendauit. Plurimum vero Principum imagines poſteritati per eiuſmodi monumenta innotuere, neque numis tantum, verum etiam gemmis ex- D preſſæ, vt tot ſtatuarum memoriam, quibus non ſuam tantum ſimilitudinem humano habitu inſignem eſſe voluerunt, verum etiam facies ſuas dijs adſcribi, vtque ipſi eorum nominibus vocitari ſe iuſſerint, prætereamus. Longe illud ſimplicius, quod Octauianus Auguſtus numum cuſit, in quo ſingula ex vtraque facie capita, atque ea quidem pulcherrime elaborata, eorum alterius inſcriptio eſt, DIVOS IVLIVS. alterius, AVGVSTVS DIVI F. quam quidem inſcriptionem multis alijs in monumentis vſurpauit, vt in lapidibus, qui ruinarum iniuriam effugerunt, paſſim Romæ legitur; cui vt adblandiretur Maro, Æneidos ſexto, Diui eum genus appellauit: in Antiquiſſimis enim Romanæ Bibliothecæ codicibus habetur, AVGVSTVS CÆSAR DIVI GENVS. Idem cum Sphingem repudiaſſet, qua tabellas ſignare ſolitus erat, non ſine multorum conuicijs, qui ænigmata illum miſſitare cauillabantur, Alexandri aliquamdiu imagine ſignauit, quoad ſua demum vti collibuit, cum

Vt Domitianus qui ſe Deum & dominum aſſerens, ſtatuas aureas, ac argenteas ſibi in Capitolio poni volebat. Sueton. in eod. cap.13. Octauiani Auguſti numiſmata. Sueton. in Auguſto cap.50. Imago Alexandri.

authoritatis iam validissime corroboratæ, clarissimusque haberetur. Quin ea signare, qui quoque A subsecuti principes, perseuerarunt.

PROSPERITAS. Cap. IX.

QVOD vero pertinet ad Alexandri imaginem, persuasum olim fuit, peruulgata inter homines opinione, illi prospere omnia successura, omnesque eius actiones adiuuari, qui Alexandrum vel auro vel argento expressum gestitaret, adeo vt Macriana familia, quam suo tempore nobilissimam Romæ fuisse Trebellius attestatur, Alexandri effigiem consueuerit habere quasi familiarem, apud viros quidem in auro vel argento, apud mulieres in reticulis, & dextrocherijs, & in annulis, & in omni ornamentorum genere. Quin & Antoninus Seueri filius Alexandri studiosissimus fuit, cuius imagines cum passim renouasset, mortales, vt huic eius studio adularentur, statuas aliquot erexere, quæ vno corpore facies duas gestarent, Alexandri scilicet & Antonini. Quam quidem superstitionem Chrysostomus acerrima insectatur increpatione: nam & eo tempore abusus huiusmodi circumligandi aurea Alexandri Macedonis numismata capiti vel pedibus, auferri nondum potuerant.

DIVINA PROVIDENTIA. Cap. X. B

IN Theodosij & aliorum, qui eo seculo fuerunt Imperatorum insignibus, in atrio præsidis Thebaidos nuncupati argumentum hoc pictum spectabatur, cuius exemplum in quodam eius militiæ ordinum, officiorumque canone descriptum Romæ apud Maffæos inspexi. Tabula est libris quodam ordine dispositis onusta, quorum nonnulli syllabarijs quibusdam notis inscripti sunt, quibus per compendium contentæ in eis rationes indicabantur: alij nihil præscriptum habent. Supra tabulam fastigium attollitur, in media cuius facie genij duo latum sustentant orbem, in quo caput instar humani, cuius ita inscriptio est, DIVINA PROVIDENTIA. In angulis vero tabulæ, quæ descriptos, vti diximus, libros continet, singulis capita singula sunt apposita, quorum superius à dextera inscriptionem circumductam ostendit, VIRTVS. alterum à læua, SCIENTIA. inferius à dextera, AVTHORITAS. quartum à læua, FELICITAS. Quod quidem, vt puto, innuit rerum omnium gerendarum summam à Deo primum emanare: eumque conciliandum in primis, vt nostra omnia fortunentur. Mox necessariam esse virtutem, quippe animosum, aptum, & idoneum esse debere hominem, qui præclara sit facinora aggressurus. Verum virtutem solam parum prodesse, nisi accesserit & C disciplina, cuius scientia eruditi, & tempora & occasiones internoscamus. Sedenim & hæc, & illa vix sufficient, nisi & authoritas adiuncta fuerit, qua milites populique sub imperio contineantur, iussaq; non contanter exequantur. Vnde legas de Vespasiano, cum esset iam à militibus salutatus Imperator, authoritatem & quasi maiestatem quamdam inopinato scilicet, & adhuc nouo principi defuisse, quæ non prius accesserit, quam è plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adijssent, orantes, vt Tranquillus ait, opem valetudinis demonstratam à Serapide per quietem, restituturum oculos, si inspuisset: confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere: cumque vix fides esset rem vllo modo successuram, ideoq; ne experiri quidem auderet, extremo hortantibus amicis palam pro concione vtrumque tentauit, nec euentus defuit, atque ita, quod primum desiderabatur, authoritatem indeptus est. Sed & quarta necessaria est, felicitas quippe: licet enim animis valeas, experientia sis eruditus, authoritateq; communitus, nisi tibi res feliciter cedat, ruere plerumq; omnia, & elabi in irritum experieris. Addita hinc & altera tabula cum eisdem libris & librorum no- D tis, & genijs in fastigio orbem cum capite sustollentibus, sed angulares circuli affixi adscripta habent nomina singula singuli, VER, ÆSTAS, AVTVMNVS, HYEMS: vt scilicet admoneamur, diligenter nos animaduertere debere, vt suo quæque tempore agantur, procurenturve.

MVSA. Cap. XI.

NVDVM autem mulieris caput, quale Nympharum fingunt, nullis gestaminibus appositis, quæ hieroglyphici notitiam afferre solent, sed quod comam habeat nonnumquam ab occipitio nodo comprehensam, nonnumquam in humeros negligenter diffusam, Diodorus Musæ hieroglyphicum esse contendit: cuius dicto standum, cum in huiusmodi rebus indagandis non incuriosus fuerit, tametsi nonnumquam sententiam ex vulgo mutuatur.

TERROR. Cap. XII.

MVLIEBRE simulacrum horrifica specie fabrefactum apud Corinthios, imago terroris erat: de quo Pausanias lib. II. Atque huc nonnulli tradunt Medusæ caput, quam Domitianus pro pectore gestare gauisus est, vt sui admirationem apud omnes incuteret. Quamuis non desint, qui factum id ab eo in gratiam Palladis, quam vnice coleret, interpretantur. Sed enim de Medusa plenius in Anguium Commentario.

ADVERSARIVS. Cap. XIII.

APVD Mathematicos faciem inuenias collo, ore, oculis, & toto capitis gestu tortuosam, idque contradicentem aduersarium significare: cuiusmodi simulacrum in decimum Scorpij gradum intulere, eoque supra horizontem ascendente in lucem editum, ceruicis fore indomitæ, opinionisque destinatæ, futurum esse præsagiunt.

ROMA. Cap. XIV.

MVLIERIS vero caput galeatum in plerisque numis Romam ostendit, non tantum quia Romani nihil non armis arrogarint, aut quia suam ad Martem originem referre voluerint, quam vt arcanũ illud suum de Romæ nomine publicari vetito, peritis quidem rerum patefacerent, vulgo vero tenebricosius obscurarent, re ad interpretationem aliam distracta. Gergithius enim author minime contemnendus, antiquum Romæ nomen Cephalon fuisse tradit, quæ quidem, tantum alias inter caput elatura esset, *Romæ nomen Cephalon.*

Quantum lenta solent inter viburna cupressi. *Virgil. 1. Eclog.*

Sed nos quid soliciti sumus, quibus rationibus Roma sit caput, cum Dominus Deus noster Christus Petro prædixerit, nomen illi Cephas conuenire, quem scilicet Romæ principatui destinasset? Alias vero cum eum Petrum nominat, ad Capitolij immobile saxum alludit, ac perinde omnium, non Romanorum tantum, sed quaqua tota terra habitabilis extenderetur, caput futurus esset, quod dictum volui, vt Oecolampadij conuersio diligentius expenderetur, qui cum Theophylactum Latinum faceret, verba illa, πάσης τῆς οἰκουμένης, videtur prætermisisse.

DE BICIPITIO.

CVSTODIA. Cap. XV.

DVo vero humana capita, quorum alterum maris, quod intro aspiceret, alterum fœminæ, quod extra prospectaret, custodiam significare Ægyptij tradiderunt: propterea quod hieroglyphici huiusmodi beneficio sese à nullo dæmonum infestari posse persuasum habebant: &, vt Horus ait, figura hæc satis superque ad tutelam sufficere credebatur, nullis vel literis, vel imprecationibus appositis, quæ infortunium amolirentur.

DIMANES. Cap. XVI.

INVENIAS plerumque in veterum monumentis capita duo, duabus additis inferne literis D. M. quod DISMANIBVS, hoc est, defunctorum tutelaribus sacrum vel commendatum intelligas. Cæterum, vti dicebamus, Ægyptij idipsum innuere volentes, & tutelam significantes, nullas addebant literas. Manes vero & superos & inferos, augures dicebant, inuocabantque eos ita nuncupatos: quod per omnia æetherea terrenaque manare arbitrabantur.

ANIMADVERSIO SEVERA. Cap. XVII.

TENEDIVM numum memorat Pollux, ab vna cuius parte duo essent capita, ab altera securis, cusa. Seuerissimæ hoc animaduersionis signum, vt in Armis alibi diximus, habebatur, qua Tene-

diorum Rex filium percuti iussit adulterij conuictum, lata prius ab eo lege, vt in adulterio deprehensi A mas & fœmina eodem supplicio securi subijcerentur. Quo iudicio cum neque filio pepercisset, rem eo monumento iussit insigniri. Meminit huius legis etiam Aristoteles in Tenediorum Republica. Et prouerbium in acerbos iudices inde factum, *Tenedia securis.*

In politicis.

PRVDENTIA. CAP. XVIII.

Macrob. Sat. l. 1. c. 7.

QVOD vero bicipitium Iani apud Romanos celeberrimum fuit, sunt qui prudentiam solertiamque Regis præ se ferre autument: prudentis enim hominis est præterita noscere, futura vero multo ante præuidere. Hinc illa apud Persium exclamatio, cum hominis nescio cuius prudentiam desideraret.

Indidem ex Macrob.

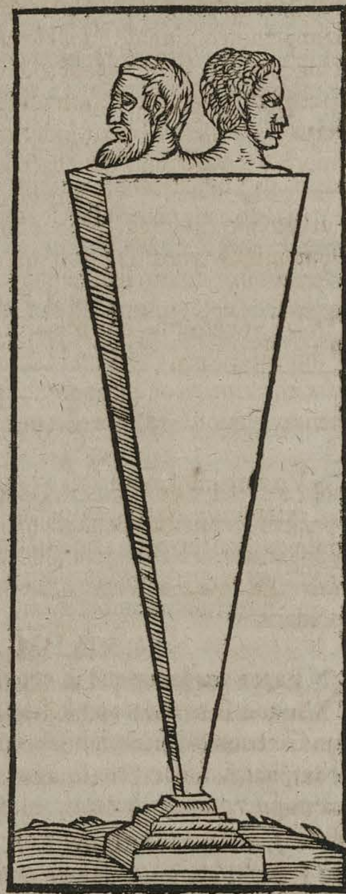
O Iane, à tergo quem nulla Ciconia pinsit.

Eodem ferme significato Anteuorta Postuortaque, Diuinitatis assumptitiæ comites colebantur.

ANNVS INIENS. CAP. XIX.

Ouid. lib. 1. Fastor.

NEQVE tamen desunt, qui bicipitium hoc ad munus occludendi aperiendique anni referant: B nam & Cyprianus bifrontem eum exprimi scribit, quod in medio constitutus, annum incipientem pariter & recedentem spectare videatur. Quæ vero super hoc Ouidius late describit, apud eum videnda prætereo. Imberbe Iani bicipitium in numo quodam est, ab cuius altera parte quadrigæ sunt, cum Ioue fulminante: inscriptio literis fossilibus ROMA, quod nimirum ipsius Reip. sigillum fuerit. Geminus vero Ianus vtraque facie barbatus in argento numo est, in quo literæ, L. F. M. F. O. V. R. I. Ab altera parte trophæum est cum flagello & sceptro, cuius apex serpentinus, Roma iuxta, quæ coronam ciuicam trophæo superimponit.

SATVRNI BENEFICIA. CAP. XX.

IANICOLOS plerosque numos videas capitibus geminis vna ceruice contentis, vna parte signatos, altera naui. Sunt qui ex hieroglyphicis huiusmodi Saturni beneficia significari tradunt, Ianumq; eo monumento Saturno gratiam relatam voluisse, qui C naui ex Ægypto in Italiam vectus agriculturam cōmonstrarit: nam à satu illi nomen apud Latinos fuit. De ratico vero huiusmodi numo ita Ouidius:

Lib. 1. Fast.

Et bona posteritas puppim signauit in ære,
Hospitis aduentum testificata Dei.

Hunc vero fuisse primum numum cusum, & à Iano ipso signandi æris morem inuentum, plerique memoriæ prodidere. Sed & Cecropis effigies biceps facta, quod linguas duas calleret, Græcam & Ægyptiacam. Porro fama est Athenienses Ægyptiorum colonos fuisse è Sacensi ciuitate duce Cecrope deductos, vt Nazianzenus in Monodia Basilij.

INCONSTANTIA. CAP. XXI.

D

ALIOQVI Mathematici bicipitium inconstantiæ hieroglyphicum posuere. Nam tertio supra vigesimum Leonis gradu bicipitis hominis simulachrum oriri confinxere, quod eo ascendente gradu natum, inconstantis ac leuiter mutabilis voluntatis atque sententiæ fore præsagiunt.

BENE CONSVLTORVM STABILITAS. CAP. XXII.

CONTRA vero quos Ianos huiusmodi bicipitio insignes plerisq; locis videas, sed sine manibus ac sine pedibus, quadrangu-

A drangulari quodam ſcapo ita præciſo, vt ab humeris vbi in quadrum abire incipit deorſum verſus magis ac magis anguſtetur, per hieroglyphicum hoc ſunt qui firmitudinem & ſtabilitatem eorum denotari dicant, quæ ſapienter & maturo conſilio gerantur. Quod vero manibus & pedibus careant, vim diuinam oſtendit, cui nihil horum opus, vt quod facere deſtinarit efficiat: Deus enim ſimul & *Virgil. Æ. lib. 10.*

Innuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

Et alter, *Idem Æn. lib. 1.*

——*Dicto citius tumida æquora placat.*

Illa præterea dilatatio, quæ fit à baſi ſurſum verſus aſcendendo, oſtendit humana omnia, quo Diuinitati propius accedunt, eo auguſtiora amplioraque fieri. Vnde apud Maronem Dido apotheoſin ſibi, ob res à ſe præclare geſtas pollicita, dicit:

Et nunc magna mei ſub terras ibit imago. *Virg. lib. 4. Æneid.*

de quo alibi latius.

B

DE TRICIPITIO.

GERYONES. CAP. XXIII.

PER Tricipitium vero Geryonem in primis ſignificari paſſim inuenias. Quid autem ſibi Geryones velint, & vtrum hiſtoricum an fabuloſum fuerit commentum, vt adhuc in ambiguo ſit, ſcriptorum varietas efficit: vulgatior tamen eſt ea opinio, tres in Hiſpania fratres vnanimi concordia imperium obtinuiſſe, quos Hercules oppreſſerit. Græci, vt ingenio ſunt ad comminiſcendum noua promptiſſimo, alia atque alia ſuper Geryone tradiderunt: ſed inter eos Hecatæus Geryonem affirmat loca circa Ambraciam & Amphilochos tenuiſſe, indeque abactas boues, quæ ſpecie mira reperiantur in ea regione valde herbida, & paſcuis lætiſſima. Alij in Euxino ponto vrbem τελκαρβωίαν memorant, cuius principem Geryonem Hercules ſuſtulerit, cumque boues ſpecioſiſſimas eius abigeret, interroganti cuius illæ fuiſſent, reſponſum, Geryonæ Tricareni, quod Tricipitis ſonat: inde datum locum fabulæ. *Geryones quid.* *Nempe punicei coloris Tricipitem.*

C

HISPANIA. CAP. XXIV.

SANE vt Hiſpania, quæ tripartito diuiſa eſt, per hieroglyphicum Geryonis intelligatur, tum authores plerique, tum Imp. Hadriani tertium Conſulis numus oſtendit: in quo ſimulacrum triceps haſtæ innixum, quod dubio procul factum, ob Hiſpaniam peragratam, ſiue vt originationem ſuam oſtenderet, quod Gaditana eſſet matre genitus, vt apud Spartianum eſt. *Imp. Hadr. numus.*

LVNA MENSISVE. CAP. XXV.

INTERPRETES Heſiodi τρικέφαλον γηρυονῆα, Lunam ſignificari contendunt: alij tempus præſens, præteritum & futurum: alij triplicem menſis diuiſionem, quæ ternis apud Græcos denarijs diſpertitur, apud Latinos in Nonas, Idus, & Calendas diuiditur. Græcorum nuncupationes ſunt, ἱσαμένου, ἐπὶ δέκα, φθίνοντος, quarum nuncupationum vltima, dierum numeri Romano more re- *Tricipitem Geryonem.*

D trocedunt.

AVXILIARES. CAP. XXVI.

NEQVE me præterit Plutarchum, in libro *De ciuilibus inſtitutionibus ad Traianum*, aſſerere Geryonem multis oculis, multis manibus & pedibus præditum ea de cauſa vulgo dictitatum, quod in negotijs obeundis conſilio vno, multorum opera vti conſueuerit, quod in principe vel alio quopiam cui Reipubl. ſumma credita ſit, commendabile plurimum habetur. *Non enim omnia poſſumus omnes.* Idcircoque Pelopidas laudatur, qui legationem initurus, cum ſe ad dicendum parum idoneum intelligeret, adiutorem ſibi ſociumque muneris Epaminondam cooptauit. Sic Nicias cum ad labores tolerandos imbecillo admodum corpore & inexperto eſſet, Lamachum ſibi & robuſtum & induſtrium ſocium accepit. Quod vero ait Plutarchus Geryonem pluribus oculis, manibusque præditum, *Quare multis manib. & pedibus præditus Geryon.* *Virgil. in Pharmacentria.*

eumdem

eumdem & Quadricipitem legas apud Aristophanem, vbi de Lamacho loquitur, βούλει διαμάχεσθαι A
Γηρυόνῃ τετραπτίλῳ.

SOL. CAP. XXVII.

Ad verbũ ex Macrob. in Sat. libr. 1. cap. 20.

TRICEPS quoque Serapidis imago in numismatis quid sibi velit, in brutorum commentarijs sparsim attigimus: sed id nunc locupletius explicandum est. Tricipitium est ex tribus animalibus, quorum in medio est Leonis caput vastum admodum, dextera parte Canis applaudibundi blanditientisq́; læua Lupi, superne calathus insidet: quæ species vniuersa, Anguis ambitu complexa est. Qui Solem hinc interpretantur, ex capite Leonis tempus præsens indicari volunt: quod eius conditio inter præteritum futurumque actu præsenti valida feruensque sit. Præteritum ex Lupi capite conijciunt, quod B
animal est admodum obliuiosum, obliuio autem de præterito est. Futurum ex adblandientis Canis effigie, quod est indicium spei, quæ nobis semper adblanditur: spes vero semper de futuro est. Competit vero Soli temporis consideratio. Quid vero sibi velit Serpens, vt Deus sit, vt temporis author, alio commentario satis explicatum est: alibique ostendimus huiusmodi tricipitium prudentiæ conuenire. Calathum vero loco hoc aiunt altitudinem sideris commonstrare, vimque refertissimam ac opulentissimam: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immisso calore rapiuntur.

IVPITER ÆQVVS. CAP. XXVIII.

QVAMVIS qui Serapin Iouem esse dicunt, modium eius capiti superpositum ea de causa figurari autumant, quod omnia sint æquis distributionibus ab ipso rerum omnium arbitrio moderata. Nam, vt optime Maro, *Rex Iupiter esse omnibus idem.*

Virg. Æn. lib. 10.

DIANA. CAP. XXIX.

C

ET Dianæ simulachrum tribus insigne capitibus celebratur, quorum vnum Equinum, Caninum alterum, tertium Humanum, sed facie admodum rustica. Vnde Maro:

Æneid. 4.

> *Tergeminamq́; Hecaten, tria virginis ora Dianæ,*

Vel, vt alij maluerunt apri, aut suis agrestis ex Orpheo in Argon.

dixit. Apud Æginetas tamen vna tantum facie & vnico corpore fingi Hecaten, talemque apud eos, statuam se obseruasse Pausanias tradit, Alcamenemque primum tria illa simulachra inuicem connexa excogitasse. Quid vero sibi velit Equus, Canis & rusticana illa facies in eo simulachro, alibi docuimus.

D

QVADRIFRONS.
QVATVOR ANNI QVALITATES.
CAP. XXX.

CVR vero Ianus quadrifrons plerisque locis informari solitus sit, ea fuit causa, quod illi rerum omnium principia finesque, introitus exitusque dedicati essent: quin & quæ illi templa erigebantur, quadrata specie fiebant. Et mercatorum stationes trapezitarumque mensæ, in eiusmodi Ianis habebantur, de quibus apud Horatium:

Epistola 1.

> ——*Hæc Ianus summus ab imo Perdocet.*

Ad id etiam spectabat ea effigies, vt quatuor anni qualitates indicaret, quas Græci Latinique Horas vsita-

A vsitatissimo vocabulo appellarunt. Horatius de Ioue: *Variisq́, mundum temperat horis.* Et quoniam in horas incidimus, erat apud Megarenses Iouis simulachrum, supra cuius caput & Parcæ & Horæ statutæ erant, ea de causa, inquit Pausanias, quod fata in Iouis omnino potestate consistant: Horas vero, quippe quæ nos Anni tempora dicimus, arbitrio suo disponat. Cæterum quod ad Parcas attinet, Æschylus Iouem quoque ipsum fato subiectum esse dicit, ita super eo locutus, οὔκουν ἂν ἐξέφυγε τὴν πεπρωμένην. Atque hinc forte Parcæ illi supra caput insident. *Lib. 1. Car. Od. 12.*

IANI FILIÆ IV. Cap. XXXI.

CRITOLAVS tertio τῶν φαινομένων, Iani simulachrum ideo quadrifrontem figurari dicit, quod filiæ eius quatuor laqueo gulam fregerint, Iani patris desiderio, quem agricolæ lapidibus obruissent: vbi de Iano illo loqui videtur, qui Saturni filius perhibetur, qui vino finitimis agricolis communicato, cum ij suauitate illecti plus æquo hausissent, in somnumque prolapsi diu iacuissent, experrecti demum, venenumque sibi propinatum arbitrati, consurrexerunt in Ianum, eumque lapidibus oppresserunt. Hæc eadem à Plutarcho referuntur.

B

QVINCVCEPS MANASSES. Cap. XXXII.

QVINIS vero frontibus neminem præter Manassem formatum legi, qui Rex Hebræorum postea quam Prophetam Esaiam sustulit, quincuplici facie statuam sibi posuit, vt longe plura se perspicere indicaret, quam Prophetæ, qui *Videntes* appellabantur.

SEPTICEPS. Cap. XXXIII.

MULTISCIUS.

MATHEMATICI, si Petri Aponensis inuenta sumus admissuri, quæ vnde desumpta sint, quamque antiquum sit argumentum illud, alibi declarauimus, hieroglyphicum septem capitibus insigne, quintodecimo Geminorum gradu statuere: inde significãtes, sub eo graC duum numero in lucem editum Multiscium fore: quippe nullum doctrinæ genus, artem nullam, nullam denique linguam esse celebrem, quam is non sit optime consecuturus, eumdem tam publicis quam priuatis rebus agendis aptissimum, & inter mortales admirabilem omnino fore pollicentes. *Præsertim forsan in septem artibus liberalibus.*

DE COMA. Cap. XXXIV.

CAPILLI vero cum ad caput pertineant, hieroglyphicis eius postulant adscribi, qui nimirum in Diuinis literis cogitationes, quibus ornatur anima, mensque contegitur, significare feruntur à venerandæ antiquitatis Theologis: anima enim ipsa cogitationes generat, perinde ac caput sibi capillos profert, quibus ornetur & obtegatur. Hinc illud, *Capillos capitis nostri numeratos esse*: cogitatus quippe nostros omnes Deo patescere. Tondere autem, superfluas & inutiles cogitationes summoD uere significat: quæ nisi tondeantur, vel obcœcant, vel aliquod aliud afferunt impedimentum. Eucherius pilos veterum cogitationum indices esse dicit, ideoque imperatum à Moyse, vt Leuitæ abradant omnes corporis sui pilos. In Nazaræis autem non tondere, neque quidem pati, vt eorum caput à nouacula tangatur, indicium est, eos cogitatus suos, atque omnem vitæ rationem, ita Deo dedicasse, vt nihil in eis superfluum appareat. Nam & qui sacerdotibus mandauerunt, vt barbam nutrirent, quod in Nazaræorum quandam similitudinem olim Concilia pleraque statuerunt: fieri hoc intellexerunt, vt hi dum barbam capillosve vel viderent vel attrectarent suos, sui identidem officij recordarentur, cogitatus quippe suos in Deum dirigendos, totum esse sanctum debere sacerdotem, bono semper vti consilio, & in se nihil admittere, quod vel mutare vel summouere sit opus. Quis est hic, dicet aliquis, vt laudem DEO demus? Esto vel nullus, vel quam rarissimus, admonitio tamen *Matth. 10. Capillorum in Sacris hieroglyphicum.*

hæc sub oculos assidue obuersata proficere aliquid potest, veluti reliqua quoque sacerdotis ornamenta gestaminaq; aliquid præ se ferunt singula, quæ per hieroglyphicum quæque suum, hominem integritatis admoneant. At decies in die vel iustum cadere clamitabunt, ideoque tondendum identidem, vt auellendarum cogitationum prauarum memores identidem simus: seducere enim seipsum hominem, qui se sine peccato esse professus fuerit. Atqui sanctius est longeque laudabilius, in eo mentem cogitationemque omnem collocare, ne potius peccemus, quam quotidie peccare, vt emendationis admoneamur. Sedenim quantum ad comam attinet, modum his moribus Gregorius sapientissime præscripsit, qui quarta & vigesima libri primi epistola, capillos ipse quoque in capite ait exteriores cogitationes indicare, & præsentis vitæ curas exprimere: quæ quidem ex negligenti atque torpescente sensu coortæ, quia minus opportune prodeunt, nobis quasi non sentientibus pullulant. Igitur alijs qui præficitur sacerdos, neque prorsus debet solicitudines exteriores à se proijcere, neque illis multum inhærere. Coma itaque nequaquam deglabretur, sed ne immoderatius excrescat, diligenter attondeatur. *Leuit. c. 19.* Quod vero de non abradenda in rotundum facie capillorum, lege prohibitum est, vel, vt Septuaginta reddidere σισόην, facere more barbarico, quod nonnulli densioris capilli tædio factitant, ob Paganorum instituta nonnulli vetitum putant, apud quos voueri comas, & puerorum capita dæmonibus offerre mos fuit.

SERVITVS. CAP. XXXV.

Serui Agrippæ Posthumi factum.

CÆTERVM rasitatio capitis apud Græcos pariter & Latinos diu seruitutis indicium fuit. Ideoque Agrippæ Posthumi seruus nomine Clemens magna ausurus, vt pro Agrippa iam necato, cui nonnihil omnino similis erat, sese ferret, & res nouas in Republ. concitaret, furatus domini cineres, Coram Hetruriæ promontorium vectus ignotis sese abdidit locis, donec (inquit Tacitus) crinem barbamque promitteret: nam serui caput rasitabant. Apud Aristoph. Auibus, Pistotherus admiratur Poetam, qui se Musarum seruum dixerat, comatum esse. Et apud Latinum Comicum, tãquam mirum de se futurum dicit Amphytrione seruus Sosia,

Vt hodie abraso capite caluus accipiam pileum.

LIBERTAS. CAP. XXXVI.

Artem. l. 1. cap. 22.

ONIROCRITÆ frontem capillis glabram imaginari, indicium esse autumant liberationis à molestijs & impedimentis. Quin & caluitium ipsum, accersitis in iudicium, aut supplicium timentibus, effugium ostendit. *Lacedæmoniorum mos in bello.* Idcirco vero Lacedæmonij frontes abradi, capillum à tergo dimitti iusserunt, vt longe tutiores in bello essent, adimereturque hosti facultas in pugna capillum apprehendendi. Nam & barbam etiam ea de causa, præter Græcorum aliorum morem, rasitare consuerunt. Quod si fugam meditarentur, instabat à tergo vinculum atque ansa, quo capi possent, atque ita præ capturæ metu destinatiore animo consistebant, aduersique dimicabant. Pollux Euboicos opisthocomas vocatos ait, & Hectorem Timæus ea per terga fusa coma insignem describit, id quod Abantes primos omnium excogitasse Homerus tradit. Idem Homerus κορηκομόωντας Græcos ea de causa vocat, vt antiqui eius interpretes tradunt, quod moris esset apud Græcos comas nutrire, in signum fortitudinis: Theseaque primum aiunt anteriorem capitis comam Apollini Deliaco dedisse.

MOLLES. CAP. XXXVII.

ALIOQVI coma tam apud Græcos, quam apud Latinos, mollitiei semper signum fuit: comatum enim puerum Græci probri causa dicunt. Et Cicero passim, capillum nunc compositum & delibutum, nunc comptum & madentem, nunc calamistratam in vnguentato Consule comam incessit. *Æneid. l. 4.* Vituperat & Maro madentem crinem Mæonia suffultum mitra.

A

DE SEMICRINITO CAPITE.

Cap. XXXVIII.

OSIRIS non ſemel dicendus eſt nobis, tot & tanta fuerunt ea, quæ ſuper hominis celebritate veteres memoriæ prodiderunt, dum commentum alij, hiſtoriam alij conſectantur: veluti de ſemicrinito eius capite varia traduntur.

OSIRIDIS PEREGRINATIO. Cap. XXXIX.

NAM eam effigiem in Oſiridis memoriam fieri author eſt Xenophon, quiſquis ille fuit, qui ſcripſit Æquiuoca, quo nonnulli peregrinationem eius oſtendere interpretantur. Ita vero habebat ſimulacrum huiuſmodi, vt qua parte crines & barba promittebantur, ita prolixi ſinerētur, vt alteram oris partem omnino cooperirent. Cauſam hanc afferunt: quod toto expeditionis tempore, quo Gigantas bello perſecutus eſt (id decennium in Italia fuiſſe ferunt) capillum & barbam nutrierit, quam mox in Ægyptum reuerſus depoſuerit. Vnde mos inoleuit apud Ægyptios, vt peregrinantes barbam B & comam nutrirent. Superioribus annis facies huiuſmodi dextera parte capitis crinita, læua abraſa, Viterbij antiquo lapide viſebatur, egoq; apud Petrum Melinum virum Rom. nobilitate & literarum peritia inſignem, marmoreum capitulum vidi à ſiniſtra parte capillatum, à dimidia altera glabellum. *Oſiridis ſimulacrum.*

MARIVM INTERITVS. Cap. XL.

CONIECTORES (nam libenter hos in comitatum accipimus, quod eorum dictata magnam cum Ægyptiacis hieroglyphicis ſimilitudinem habent) rem aliter interpretantur. Nam dexteram capitis partem capillis denudatam imaginari, oſtendere aiunt mares conſanguineos extingui debere: quod ſi nullos habuerit, damnum nihiloſecius aliquod extimeſcendum. *Artem. l. 1. c. 22.* *Artem. ibi.*

FOEMINARVM INTERITVS. Cap. XLI.

SI vero læua capitis pars ſine capillis eſſe viſa fuerit, cui hoc acciderit, fœminas, ſi quas habet conſanguinitate iunctas, interituras oſtendit: Si non habeat, alicunde damnum omnino obuenturum: cognatorum enim hi ſignificatiuum caput conſtituunt. Dexteras vero partes mares, ſiniſtras fœminas, in Tauri commentario non ex coniectorum tantum opinione, ſed & Medicorum & Phi- C loſophorum & Aſtronomorum etiam traditionibus indicauimus. *Artem. l. 1. c. 18.*

SOLIS VIÆ. Cap. XLII.

QVI demum Oſiridis rem curioſius interpretantur, Solem aiunt apud Ægyptios Oſiridis nomine acceptum, & manifeſto naturæ ipſius argumento læuas partes abraſas oſtentare, dexteras vero hiſpidas. Nam quo tempore dexteras, hoc eſt, Septentrionales mundi partes inambulat, virent omnia, herbis, fruticibus, arboribusque tum pubeſcentia, tum hiſpida: quo in læuam vertente, abradi omnia videntur.

SENECTVS MISERA. Cap. XLIII.

OCCIPITIVM vero caluum, vt ijdem Coniectores opinantur, ſenectutem indicat inopem & infelicem. *Ibidem.*

IACTVRA. Cap. XLIV.

QVOD ſi toto capite caluitium eſſe viſum fuerit, amiſſionem eorum, quæ ad vitæ ornamenta pertinent, præmonſtrari tradunt. Quin & abradi caput, niſi ſacerdotes ſint, aut ſcurræ, aut qui id D facere conſuerint, malum portendit, bona quippe eorum vi auferenda, nauigantibus naufragium, morbo affectis periculum extremum, citra mortem tamen: quod moris ſit naufragio facto capillum deponere, neque non à morbo conualeſcentibus. *Ibidem ad verbum.*

SVPERFLVA SVMMOTA. Cap. XLV.

QVOD vero ſacerdotes Ægyptij quotidie raſitabant, neque vllum capillorum veſtigium toto capite cerni patiebātur, hieroglyphice ſignificare volebant ſuperflua omnia ſummouenda: cuiuſmodi ſignificatum habetur 21. Deut. vbi ſi mulierem quis ex hoſtico viderit approbaueritque, ita vt eam vxorem ducere concupiſcat, iubetur inter alia caput eius detondere, vnguesq; præcidere: hoc eſt (vt Cyrillus interpretatur) ſi quid in profanis diſciplinis deprehenderimus, quod approbemus, idq; in vſum noſtrum transferre cupiamus, dandam operam, vt ex his, quæ ſuperflua fuerint, amputentur.

VIRTVTIS DECOR. Cap. XLVI. A

Coma Samsonis quid significet, & Dalidæ amor.

IN Diuinis denique literis multa leguntur de Samsonis coma, quam studiosissime nutriuerit: propterea quod dum ea capiti esset applicita, quo diffusior erat, eo ipse viribus valentior, & ad iniecta quælibet vincula disrumpenda robustior efficiebatur: ea vero detonsa, deficiebat viribus, & toto robore destituebatur. Intelligitur vero Samson Nazaræus, vir aliquis Deo dicatus: comam enim is ordo religiosissime, vti dictum, nutriebat, per quam amplissimæ virtutis ornamentum accipimus, quæ caput, hoc est, intellectum nostrum decoret: quæquo magis excrescit, eo fortiores aduersus aduersarios motus efficimur. Per alienigenas, qui vincula cōtendunt inijcere, humanos affectus & concupiscentiæ vim intelligimus: id enim innuunt preces sacræ, dum parci nobis ab alienis supplicamus. Quod si eueniat, vt humana victi fragilitate mulieris Dalidæ, hoc est, corrupti sensus amore corripiamur, declinamus in somnum, & in eius gremium obdormiscimus, obliti scilicet eorum, quæ rationis lumine irradiati vigilantes operabamur, iam facti desides ignauique, bona opera intermittimus: ita mulieris dolo tondemur, hoc est, voluptatis insidijs illecti spiritus fortitudinem amittimus, & in hostium ita potestatem incidimus, qui nos vexent, exagitent, & ludibrio habeant. Nulla enim re magis cruciatur B homo, quam rerum humanarum cura: aut enim simulac huic deditus fuerit, auaritia, aut amore, aut odio, aut inuidia, aut alia quapiam lue molestationeque male affectus, assidue laborat. Vbi vero resipiat (id enim est vbi expergefactus fuerit) errorem agnoscit suum, pœnitentiaque adductus amissam studet comam reparare, paulatimque vires ita resumere, donec pristino recuperato robore, peccato iam moriturus, cum vniuerso inimicorum conuentu exitialem in se ruinam trahat, extinctaq; omni cupiditatum & vitiorum manu mundo etiam ipse moriatur.

DE CANITIE.

SENECTVS. Cap. XLVII.

Hæc à Suetonio in Galba cap. 10.

SVPERVACVVM videtur, per canos senectutem locorum vbique significatam dicere, sed illud commemoratione non iniucundum fuerit, quod in hanc sententiam ostenta olim præmonstrauere. Galbæ siquidem, cum is prouinciam Hispaniam Tarraconensem ingressus sacrificaret intra ædem publicam, accidit vt puero è ministris acerram tenenti capillus repente toto capite canesceret, C quod rerum mutationem significare Aruspices respondere, successurumque iuueni senem. Nam is Neroni Claudio successit qui alterum & xxx. natus annum sublatus est, ipse tertio & septuagesimo ætatis anno Imperium adeptus. Sed enim Coniectores ominosum habent, si vel puer vel adolescens in senem mutari sibi visus fuerit: mortis enim propediem affuturæ signum hoc volunt. Neque lætum esse, si contra senex fieri se puerum imaginatus fuerit: portendere enim hoc imprudenter eum aliquid facturum, quod ei nocumentum afferat: propterea quod, vt Homerus ait:

Ad verbū ex Artemidoro lib. 1. cap. 16.

αἰεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.

DEVS PATER. Cap. XLVIII.

Quare Deus canitie pingatur.

INVENIES in Diuinis literis Deum visenda canitie figuratum, vt apud Danielem: *Capilli capitis eius quasi lana munda.* Angelos hinc Eucherius, & albatorum multitudinem significari tradit. Alij ad humanæ naturæ similitudinem transferentes, ideo fieri autumant, vt dierum antiquitas inde subinnuatur: Deo enim nihil antiquius. Quod ea de causa libentius adnotaui, quia scio esse plerosque, etiam quantiuis pretij viros, qui Deum patrem ea canitie insignem pingi nequaquam approbent. D

DE BARBA. Cap. XLIX.

DE barba vero alijs atque alijs temporibus, apud alias & alias gentes varia semper fuit institutio, neque constans vnquam vsus. Verum de ritibus nunc dicere supersedebimus: quod materiam huiusmodi perpetua nuper declamatione percurrimus, vbi rationes explicuimus, cur sacerdotibus comam nutrire vetitum sit, barbam vero abradere non concedatur. Verum hic significata tantum prosecuturi sumus.

VIR. Cap. L.

VNVM ergo atque id præcipuum est barbæ hieroglyphicum, vt virilitatis indicium sit. Nam etsi alia sunt signa, quæ marem à fœmina secernunt, quia tamen plerique viri dicuntur effœminascere,

A ſcere, mulieresq; identidem virum inducere; barba viri illius ſignum apud veteres habitum, qui non ſexu, ſed virtute ipſa longe alius à fœmina reperitur. Nam & mulieres ſi quæ virtutem hanc conſecutæ ſint, viriliter agere dicuntur. Vnde Horatius de Cleopatræ animis ait: *Nec muliebriter expauit enſem.* Quod vero virum barba ſignificet, multa Sapientum dicta teſtantur. Nam barbam ſe ideo geſtare Diogenes reſpondebat, vt ſe virum eſſe ſubinde recordaretur. Haliabas & plerique philoſophi admodum clari, barbam dixere viris à natura ornamenti dignitatisq; cauſa contributam. Inde Artemidorus, filios tantum ornamenti patribus afferre dicit, quantum ori barba decoris addit. Cynicus apud Lucianum, tam deforme putat eſſe ornatum barbæ auferre viris, quam Leoni iubas attondere. Theſea perhibent tondere barbam nunquam voluiſſe, vt virtutem ipſe ſuam eo profiteretur indicio, qui tamen omnium primus anteriorem capitis comam Apollini Deliaco dedicauit. Sed hæc tam multa ſunt, vt ſi omnia complecti velim, nunquam habitura ſint finem. Ad noſtra igitur reuertamur. *Sed nec radet is barbam,* inquit, *qui Dominus eſt:* vel, vt Septuaginta: *non corrumpetis barbæ faciem, quia perfectionis noſtræ ſignum eſt barba,* Hieroſolymitanus ait Heſychius. Neq; enim eſt congruum, virtutes, quarum B barba ſymbolum gerit, corrumpere, agentes nos non ſub vero, ſed ſub falſo & ficto habitu. Theologi veteres, quos imitatur Eucherius, eo loco Regum, vbi Hanno Ammonita nuncijs Dauidicis, qui de patris obitu Regem conſolaturi aduenerant, barbas abſtulit ad ignominiam, hiſtoriam ad myſticum ſenſum deducentes: Hannonem iniurioſum diabolum eſſe dicunt qui ſubinde benefacere volentibus barbam abradit, hoc eſt, fortitudinem adimit. Ita apud eos barba erat fortitudinis hieroglyphicum: quia ſcilicet virum indicat. Atque vbi Dominus 21. Leuitic. cap. repetit ad ſacerdotes filios Aaron: *Non radent caput, neque barbam: Caput & barba,* ait Heſychius, *ſapientiæ eſt & perfectionis noſtræ ſignum.*

D. Laertius in Diogene.

Artem. l. 1. cap. 32.

Leuit. c. 9.

2. Sam. 10. ver. 4.

ORTA SENESCERE. Cap. LI.

CVR vero intonſa ſemper barba ſit Æſculapio, cum tamen pater eius Apollo impubis paſſim oſtentetur, capillo eius tantummodo luxuriante, hieroglyphicum Philoſophi ſic explicuerunt. Nimirum ille rerum author viridi ſemper fruitur iuuenta, verum omnia quæcunque generantur, C in ſenium ocyus aut ſerius vergunt. Sed quamuis ita paſſim barbatus Æſculapius figuraretur, apud Sicyonios tamen ſimulachrum eius imberbe ex auro & ebore confectum fuiſſe, Pauſanias tradit.

Pauſan. in Corinthiacis ait hoc ſimulachrũ fuiſſe apud Phliaſios.

IMPERITIA. Cap. LII.

FACERE mihi videtur ad inſtitutum negotium (vt id etiã addamus) quod ſacerdotes illi imperitum hominem, eumq; præſertim, qui vniuerſum vitæ tempus domi ſeſſitarit, nec aliorum mores hominum peregrinasve vrbes inſpexerit, vt ita rerum ignarus ſit, ne rei cuiuſpiam rationem norit, non amicitiæ, non hoſpitalitatis iura ſuſceperit, ipſe quis ſit, vtrum ſit, an non ſit, id quoq; neſciat, per aſininum caput humano appoſitum D trunco ſignificabãt. Aſinum enim eſſe imperitiæ hieroglyphicum, ſuo ſatis commentario declaratum eſt. Solitos vero Ægyptios humana corpora brutorum capitibus inſignire, prout hoc vel illud animal alia atq; alia præ ſe ferebat ſignificata, teſtimonio ea multa ſunt quæ in gemmis in marmoribus, in æs, ad hanc vſque diem monumenta ſuperauerunt, quorum intellectus ad ſimplicium ſignificationes referendus eſt. Hæc enim hoc loco perſequi, infiniti laboris eſſet, & reliquis commentarijs de animalium ſignificationibus deriperet argumentum.

DE CERVICE.

Cap. LIII.

Hoc est posterior colli pars, nam anterior gula dicitur.

ADIVNCTA capiti ceruix est, ita vt caput raro sine ceruice proponatur. Ea autem, vt sola aliquod habet hieroglyphicum. Nos igitur & naturam & hominum mores secuti, aliquid etiam super ea referemus. Neque enim frustra illa modo mollis atque summissa, modo rigida erectaque, sed veluti ex habitu gestuque aliquid præ se fert, quod omnibus manifestum videatur, ita non indiligenter veteres sua inde significata desumpsere.

SVPERBIA. Cap. LIV.

IN Diuinis sane literis pro arrogantia atque superbia ceruix accipitur, quare Psalm. 29. supra centesimum, *impiorum concisas ceruices* legas, pro edomita superbia: Quamuis eo loco non desunt qui *Funes*, hoc est, *Vincula* legendum asseuerant: quæ scilicet iniecturos se minitabantur. Pro elati vero signo, *Filiæ Sion ambulauerunt extento collo*, Esaiæ 3. B

FEROCITAS. Cap. LV.

NOSTRI ferocitatem per ceruicis hieroglyphicum exprimere maluerunt: vnde Horatius in Epistolis,

Li. Epi. 13.

—— At vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita ceruice feros.

Et elatæ rigidæque ceruicis homines physiognomici superbos esse dicunt. Et apud Esaiam cap. XV. contumax huiusmodi vitula, sternax, & indomita, pro ingenij nostri documento notatur. Et Psalm. XXIX. supra centesimum: *Dominus iustus concidet ceruices peccatorum.*

AVDACIA. Cap. LVI.

PRO audacia, multa apud Ciceronem, vt illud in Verrem: *Tamen si qui erunt tantis ceruicibus recuperatores, qui audeant in prouincia, cum Prætor adsit, contra voluntatem eius iudicare*, & huiusmodi pleraque. C

SVMMISSIO. Cap. LVII.

CONTRA vero summissum animum apposito iugo significat, estque hieroglyphici huiusmodi metaphora apud scriptores vsitatissima. Cicero in Ant. *Dandæ ceruices erunt crudelitati nefariæ: legiones ad vrbem adducere, & eas in ceruicibus nostris collocare cogitat.* Et de natura Deorum: *Itaque imposuistis in ceruicibus nostris sempiternum dominium.* Absque iugi vero signo in obsequij significatum vitula est Oseæ x. quæ trituram amare docta, supra Ephraëmei colli pulchritudinem transitura sit.

DE DORSO. Cap. LVIII.

CERVICI subijcitur dorsum. In dorso gibber esse solet. Gibberosus homo hieroglyphicum eius est, qui, vt in Diuinis literis habetur, reijcitur à sacris, eumque significat, qui flagitiorum D sarcina oneratus est, neque tamen errorem aut delictum intelligat suum: vtpote qui non videat manticæ, quod in tergo est. Vide vero illud: *Quid operatur gibberosus quasi rectus?* ab Rege Israel dictum in Regem Syriæ.

FVGA. Cap. LIX.

DORSVM autem fugæ manifestum est hieroglyphicum. Vnde 1. Regum, vbi de Dagonis idoli casu scribitur: *Arca Domini iuxta locata, noctu fractum dissiluisse, maneque dorsum eius tantum inuentum*, quod indicium fuit, veri numinis aduentu falsum eiectum, & in fugam actum. Nam qui fugiunt, persequentibus dorsum dant. Eadem sententia in Psalmo scriptum: *Quoniam pones eos dorsum*, hoc est, *coges eos arrepta fuga dorsum obuertere.* Id nostri dixere: *Terga dare.*

Psal. 21.

A
DE HVMERIS.
VIRES. CAP. LX.

HVMERI dubio procul vires & fortitudinem, vt Eucher. ait, in Sacris literis indicant. Vnde Esaias, Cap. 9. cum magni arcani onus crucem ipsam gestandam prædiuinaret: *Potestas*, inquit, *super humerum eius.* Cicero de senectute: *Cum humeris bouem sustineret viuum.* Et Orat. pro Flacco: *Respublica quam vos vniuersam in hoc iudicio vestris humeris, vestris, inquam, humeris, Iudices, sustinetis*, & ita sæpius.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

B

LIBER XXXIII.

DE IIS QVÆ PER OCVLOS, AVRES, NASVM, OS, ET IN EO PARTES significantur

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD VRBANVM BOLZANIVM PATRVVM.

C FACILE *meminisse potes, honoratissime Patrue, quarto ab hinc mense cum Venetiis essem, teque viri illi clarissimi, Daniel Ranerius, Nicolaus Leonicenus, & Leonicus Thomæus adiissent, Græcas adhuc literas ætate tam confecta docentem inspecturi: quænam illa fuerint, quæ super oculis ex totius antiquitatis eruditione repetisti, quæque illi ad propositum argumentum addidere: quid super auribus, quid super ore, & eius partibus examinarint. Nam eum tu diem, ob eorum amicorum consentum, & tam variam rerum eruditionem inspectam, quæ hinc inde emicuit, inter totius vitæ tuæ iucundissimos recensuisti. Comperimus vero te in honestissimo studiosorum cœtu Pindari oracula interpretantem, forteque locum illum explicabas, Nemeis, Diniæ,* μαστεύει δὲ καὶ τέρψις ἐν ὄμματι θέσθαι πίστιν. *hic tu horum aduentu plurimum exhilaratus, opportune de lætitia, quæ statuerit in oculis fidem, disseruisti. Gestit enim interpretabaris, voluptas ex oculis fidem facere: lætitiam scilicet oculi patentioris figura hieroglyphice apud Aegyptios significari, in iisque iucunditatis præcipuam esse sedem, quia gaudium se primum ab oculis prodat. Eorum enim tum intentione, tum remissione, tum coniectu, tum hilaritate, motus animorum explicari, atque, vt nostri aiunt, eos nimis argutos: quemadmodum animo affecti simus, loqui. Polemonis dictum haberi, oculos esse tanquam fores animi: per oculos quidem animum emicare, indidemque animum introspici: ex quo nonnulli oculum verum cordis nuncium dictitarunt. Vsque adeo vero totam* D *corporis vim in oculis incumbere, vt Zamolxis & Abaris Philosophi, totius corporis curatione opus esse dixerint, si quis oculis mederi vellet: quod si corpus curare quis affectaret, animum in primis depurgandum. Subiecisti mox: Essent autem multa ex Aegyptiorum doctrina in oculorum hieroglyphicis: sed ne vos* κατὰ πάρεργον *importune demorer, reliqua Pindarica prosequar. Imo, respondit Ranerius, peropportune, Vrbane pater, in hunc sermonem incidisti, vt de literis Aegyptiacis loquerere. Nam per totum hesternum atque hodiernum diem hospites hosce meos Leonicenum atque Leonicum fatigaui, super huiusmodi generis doctrina eos percontatus, qui quidem multa eruditissime, tanquam sacra Cereris aperuerunt. Sed quod ad singulorum partes faceret, hærere se aqua in plerisque ingenue professi sunt. Causa autem huius inquisitionis erat, quod tabulæ cuiusdam ob antiquitatem admirabilis exem-*

exemplum ad me Roma misit Bembus meus, obeliscorum etiam plurimas notas, quæ illic reperiuntur: quas quia ex Aegypto olim aduectas manifestum est, tuq; Aegyptum peragrasti, vbi magna est inscriptionum huiusmodi copia, & quæ tua semper fuit in antiquitate omni cognoscenda cura, studium, & diligentia, putamus te rerum huiusmodi non ignarum. Ad hæc Horum Aegyptium à Philippo quodam Græce redditum accepimus, qui materiam hanc tractauit, sed codicem huiusmodi, quamuis ab Aldo nostro publicatum, plurimis locis mutilum & imperfectum inuenimus, non vtiq; Aldi, viri diligentissimi negligentia, sed exemplarium vitio, quæ rarissima reperiuntur, atq; ea in damno omnia. Eaq; de causa nunc ad te cōueneramus, si quid horum nosti, à te libenter audituri. Et quoniam oculi iam hieroglyphica commemorare cœpisti, ea rogamus (vt etiam pro amicis his meis loquar) ne nobis inuideas. Hic tu: Grauissimum viri optimi onus ceruicibus meis imponitis, cum pauca admodum ea sint, quæ præstare possim, vt vestro respondeam desiderio: siquidem argumentum hoc in tot pyramidum, & inscriptionum antiquarum memoriis, quas non in Aegypto tantum, verum & Romæ, & plerisq; aliis in locis aspexi, me quoq; diu multumq; torsit, cum rerum harum obseruationes apud scriptores diligentissime conquisierim, interpretationes autem, præter leuia quædam, nusquam repererim, easq; tantum veluti nutu quodam indicatas, vt asseritis, Niliaciq; opusculum, in quo talia promittuntur, lemmata summatim quædam attigerit, atq; ea qualiacunq; sint in manus nostras corruptissima peruenerint: quare, vti dicebam, quid super hac re polliceri possim, quod satis vobis faciat, non habeo, pudorq; non minimus me absterret, de secretioribus literis apud eos loqui, quos nihil, quod sciri possit, ignorare compertissimum habeam. Ne tamen rusticitatem vllam induisse videar, quæ paucissima mihi cognita sunt, proferam: ea spe, vt à vobis & meliora & reconditiora sim magno meo cum fœnore recepturus. Et ne tempus in excusationibus quantumvis honestis conteram, quæ de oculorum hieroglyphicis recitare possum, quando ita vos iubetis, vt in memoriam venerint, explicabo: quod eo libentius facio, quia dum vos charissimas animas conspicio, succurrit illud Euripidis:

Ὄμματ' εὔνου φωτὸς βλέπειν γλυκύ.

Suaue est viri beneuoli oculos intueri.

IVSTITIA. Cap. I.

Varia iustitiæ epitheta.
Iustitiæ oculus.

APVD Ægyptios Sacerdotes primum omnium Iustitiæ seruatorem per oculi patentis hieroglyphicum significari compertum est, frequensq; dicterium apud Græcos, quod minime ignoratis, δίκης ὀφθαλμός. Tum Plato Legum nono, Iustitiam Speculatricem atque Vindicem appellat. Chrysippus oculos iustitiæ acres, rectos atque immotos facit, quod eum, qui recte iudicaturus sit, non oporteat huc aut illuc oculos ab honesto deflectere. Illud etiam nostis ex Diphili Comœdia:

ἐστιν δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ,

Hoc à Gellio l. 14. c. 4. quod Nepos meus ita reddidit:

Est qui tuetur cuncta iustitiæ oculus.

Apud Epigrammatarios, qui temporis iniuriam peruixere, pulcherrimum habemus pentametrum:

Ὄμμα δίκης καθορᾷ πάντα τὰ γιγνόμενα.

quod Nepos idem:

Cernunt omnia quæ fiunt lumina iustitiæ.

Iustitiæ oculus. Hinc aliqui in facienda dictis fide, iustitiæ oculum attestantur. Orphei quoque id de Sole dictum, ὄμμα δικαιοσύνης, cui iustitiam in primis veteres dedicassent. Vnde Bithynni, quod scribit Arrianus, iudicia ex aduerso Solis sedentes exercere consueuerant. Et veteres Theologi iustitiam prodidere, vt Proclus ait, è medio Solis throno per cuncta propagari, omniaque, veluti Sol ipse omnium moderator est, dirigere.

MODERATOR. Cap. II.

Ad hoc Macro. in Som. Scip. c. 20.
Osiris etymon.

MARCVS Tullius vester Solem mundi *Mentem & temperationem* appellat, Scipionis somnio: Et vetustissimi illi sacerdotes moderatorem hieroglyphice significaturi, oculum & sceptrum facere soliti sunt: nunquam in sceptro ipso ramusculos complicare, vt in complexum coeuntes oculi speciem in medio spectandam informarent, eaq; specie Osirin, quasi multoculum dicere vellent, intelligebant. Nam Os Ægyptiaca lingua, multum: IRIS vero oculum significat, cuius interpretationis & Plutarchus lib. de Iside & Osiride, neque non Eusebius meminere.

SOLIS

A SOLIS VIS. CAP. III.

Osiridis imago.

IMAGINEM enim Osiridis apud Plutarchum fulgendi admodũ amiculo vestitam habemus, ex quo Solis vis intelligebatur. Apud Euseb. εἶναι μὲν τὸν ὄσιριν πολυόφθαλμον εἰκότως. Hinc Homericum illud:

ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Quem secutus Maro dixerit:

Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras. *Ænei. li. 4.*

Illud vero non ignoratis, eundem esse Osirin & Dionysium, vnde Eumolpus: *Natal. Comes lib. 2. c. 2.*

ἀστροφαῆ διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν.

CVSTOS. CAP. IV.

B QVINETIAM ab officio in vniuersum corpus præstito, custodẽ ex oculo hieroglyphice significari comperimus. Vnde oculos nonnumquam geminos totidem capitibus incumbentes aspeximus, quod DIS MANIBVS interpretantur. Capita enim Manes apud Ægyptios, oculos vero diuinitatem prę se ferre manifestum est. Maxime vero admirandam esse custodiam, quam oculus pupillæ præstat, ex Euthymio didicimus: siquidem Psalmo decimoseptimo philosophatur, *Tunica super tunicam:* & alia quædam integumenta eam muniunt, quorum alia tenuia & translucida sunt, ne vllam pupillæ, quæ suaptæ natura humida est, ac perinde mollis, inferant asperitatem: alia vero exterius crassiora, vt palpebrarum tunica, quæ duobus est semicirculis distincta, vt pulueris atque aeris incursum & paruula quæq; animalia in oculos inuolare solita, repellat atq; summoueat. Quin pilis etiam vallatæ sunt, vt sudorem prope fluentem alio auertant, neq; in oculum influere permittant. Acutum enim & salsum sudorem esse, ac perinde molestum & cruciabilem, si oculum attigerit, futurum.

DEVS. CAP. V.

C PRÆCLARA autem illa sunt, quæ de Deo ipso per figuram nuncupationemve oculi commonstrato, intelligebant, veluti scilicet in minori mundo oculi sunt articulorum omnium præstantissimi pulcherrimique, ac omnium actuum moderatores, ita Deum illum Opt. Max. mundi oculum, patrem luminum à Iacobo nuncupatum, omnia formositate transcendere, omniaque gubernare, atque, vt ait Apostolus, nihil eum latere, cuius oculis omnia nuda & aperta sint, atque ita bonos & malos speculetur, &, vt quæ pro facie sunt homo videt, ita quæ delitescunt in imo corde prospicit Deus & perscrutatur. Hinc eruditorum opinio est, θεὸν, ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι dictum, quippe quod omnia prospiciat, vt inquit Eucherius, quique oculi in Diuinis literis Deo attribuuntur, eius sunt signum intelligentiæ, cui porro nihil occultum sit. Cyrillus libro nono Apologiæ, qua Iuliani Apostatæ maledicta cauillationesque in pietatem nostram refellere aggressus est, vbi ille Moseos ænigmata reprehendit, qui verbis, non occultis rerum inuolucris, humanum genus erudire debuisset, is omnes, qui antiquitus habiti sunt sapientes, huiusmodi institutionis genere vsos indicat, cumque Ægyptios memorat, eos dicit per oculum, & adiectum scipionem, vt paulo ante diximus, Deum intelligere voluisse: quip-
D pe summam super omnia naturam, quæ scilicet omnia conspiceret, ac omnium dominaretur. Per Sceptrum enim passim Regiam intelligi dignitatem. Quinetiam absque oculi pictura plerosque veterum reperimus Deum per stantem baculum figurasse. Cur vero ex humanis membris oculum illi pro Dei signo desumpsissent, eam afferunt rationem: oculum humanum mistura suæ materiæ aliquid lucis possidere, quod in nonnullis tam efficaciter exploratum est, vt per medias noctis tenebras, oculis repente patefactis clare cernant: id quod præcipue Tiberio Imperatori contigisse prædicant. Et ætate nostra Marcum Antonium Sabellicum, dum apud nos Græce disceret, de se affirmantem audiui, quotiescumque noctu excitaretur, aliquamdiu & libros & instrumentum cubiculi vniuersum liquidissime discernere solitum. Quo constituto, congruum idemtidem erit, vnicum ac primarium illud lumen, quod omnem supereminet lucem, cum sit ditione fulgentissimi splendoris potens,

Oculus mũdi Deus quomodo.

Ad Hebr. c. 4.

Macrob. li. 1. c. 21.

Xiphilinus è Dione in Tiberio lib. 57.

eiusque omnino dominus, pro luce merito nominari, eum mundi lucem profiteri; ac per oculum, lucis receptaculum, figurari. A

ANGELI. CAP. VI.

QVATENVS vero noster oculus, licet alicuius sit particeps lucis, alterius tamen luminis indiget, si videre velit, eum Diuos, siue Angelos, siue, vt veteres plurimum dicebant, Genios referre autumant: qui quidem sine superioris luminis, hoc est, Dei ipsius irradiatione, obire per se propriũ munus intelligentiæ nequeant: intellectum enim quasi oculum videri, qui non ex se, sed lucis participatione videt. Oculum porro, hoc est, ipsum intellectus vigorem, non omnino esse simplicem, alioqui aduentantis lucis compositionem concretumq; minime pateretur. Hinc communis est authorum sententia, constare Angelos ex actu & potentia: quod altiori quadam inquisitione elucidari deberet, nisi solam hieroglyphicorum commentationem mihi demandassetis.

SERMO. CAP. VII.

Sermo dupliciter consideratur.

VT cœptum igitur prosequamur argumentum, eundem Oculum inuenimus esse sermonis hieroglyphicum apud Ægyptios, sermonemq; ipsum dupliciter considerari. Vno modo, quatenus loquendi facultatem à natura consecuti sumus: altero, quo in hoc vel illud idioma linguam inflectimus, & in proprio artem & elocutionem adhibemus. Simplicem itaq; sermonem illum per linguam tantum figurari: sed si cultum & elegantiam accessisse innuere vellet, linguæ oculum subsanguineum subiiciendum. Vigorem enim in eo quendam ita ostendebant, aut animæ principatum, cuius in sanguine sedes esse fertur. Sic autem perfectos animæ sermones effinxisse visi, similitudine à nobilitate sumpta: quæ vt præcipue oculis inest, ita etiam sermoni congruit: casuum quippe multiplici desinentia, pronunciationis varietate, accentuum tenore, alio atq; alio oris, ac totius demum corporis motu, vel ab arte, vel à natura concurrentibus. B

CONTEMPTOR DIVVM. CAP. VIII.

ALICVBI videmus in solea inculptum oculum; quod iuniores pro animo Deo subiecto, & ad eius obsequia parato, posuerunt: quod ego aliorum iudicio reliquerim. Scimus nos soleam simpliciter calcandi supprimendiq; indicium esse, ipso vno, quod satis est, Virgilio dicente: C

Georg. li. 2.

Atque metus omnes, strepitumque Acherontis auari
Subiecit pedibus.

Ideoque diuum contemptorem, impium & perditum hominem intelligi, videri conuenientius.

FAVOR. CAP. IX.

Verbi, aspicere, hieroglyphicum.
Æneid. li. 1.
Ibid. lib. 1.

NEQVE desunt, qui oculum fauoris & beneficentiæ signum dicant, & in sacris verbum, *Aspicere*, significare se propitium & benignum ostẽdere. Videmus enim apud Maronem, vbi Iupiter *Lybiæ defixit lumina regnis* Reginam rite quietum accipere in Teucros animum, mentemq; benignam. Contra vero de Pallade acriter irata, *Diua solo fixos oculos auersa tenebat.* Hunc vero fauorem qui per oculum indicatur, Theologi nostri Gratiam vocant. Vnde quos Deus aspicit, fortunari: quos auersari videtur, derelinqui, & infelices esse profitemur. Et quoniam nutus plurimum in palpebris consistit, sunt qui palpebras attributas Deo locutionis eius, quæ in Diuinis literis habetur, hieroglyphicũ esse dicant. Vnde de incomprehensibilibus eius sacramentis atq; iudiciis, diceret Eucherius, Psalmo dictum: *Palpebræ eius interrogant filios hominum.* Hieronymus quoq; iisdem verbis, palpebras (ait) incomprehensibilia iudicia Dei, esse eodem citato versu. D

Psal. 10.

CASSVS LVMINE. CAP. X.

Hinc fortasse illud allegoricũ lib. 2. Sam. c. 5. Cæcus & claudus nõ intrabunt templum.

IN Diuinis literis, vt hoc subiiciamus, obcæcatus pro eo ponitur, qui Dei nullã habet cognitionem, neq; vllam veritatis lucem intueri potest. Quod vero Assertor noster ait de oculo, qui mentem infestet atq; seducat, eruendo: inepte quidam, imo impie atq; Iudaice carneum oculum reipsa effodiendum abiiciendumq; intelligunt: vnde nonnulli, nacta hinc calumniãdi ansa, in Christiani iugi suauitatem, onerisq; leuitatem, dura nimis præcepta Christi vocauerunt. Cæterum si tam stupidi sunt, vt Euangelicæ lectionis sensum non intelligant, sciant Chrysostomum, Cyprianũ, & Hilarium, doctos probosq;

A proboſq; alios pleroſq; omnes, de amicis illis declinandis intelligere, quorũ nobis pernicioſa ſit conſuetudo, dũ vel exemplo, vel etiam adhortationib. abducere nos à bonis moribus, & à vitæ integritate conniţuntur. Omnia enim fatemur amico deberi: ſed vſque ad aras. Atq; hic ſubticuiſti, mi patrue, profatus tantum, ne reliqua proſequerere, honorem habere te auribus grauiſſimorum hominum, cum lepide THOMÆVS coniectari ſe profeſſus eſt, cur tibi tacendum imperaſſes: addens in explicanda rerum natura, obſcurioribusq; ſcriptorum locis in lucem eruendis, ſibi, vtpote viro Philoſophiæ ſtudiis dedito, nullam eſſe debere verecundiam. Nam tu, inquit, oculum amoris laſciui etiam eſſe ſignum ideo dicere noluiſti, ne Venerem ex obſcœno carmine lumine eſſe pæto probare cogereris. Atqui poteras Venereum huiuſmodi oculum ex Heſiodi Theogonia proferre: hunc enim, vt noſti, Poeta vetuſtiſſimus ἑλικοβλέφαρον appellat, quaſi laſciuiæ amorisq; plenum, & mobilitate lubrica quoquo ſe facile vertentem, hominisq; mentem, in quem inſpexerit, tenaciſſime complicantẽ, ſumpta Heſiodani vocabuli à clauiculis vitium metaphora, quaſi aſpicientes laqueis & vinculis deuinciãt atq; conſtringant. Hic tu, Patrue: Scio quid me deceat. Sed ea potius de cauſa finem feci, quod nuper prælegendo, & nunc dicendo, laſſulus mihi videbar: quare niſi vobis graue eſt, vos reliqua proſequimini, B οἱ μὲν φέρτεροι ἐστὲ κελεύειν καὶ λέγειν. Hic Thomæus multa de te honorifice locutus, admittendam laſſitudinis excuſationem dixit. Vt vero dictionem tuam proſequeretur lepidus ſenex, multa ſuper amore ex Muſæo & Platone diſſeruit: quemadmodum is ex pætis amati corporis oculis in amantis pupillas inuolet, ibiq; aperta ſibi via in medium vſq; cor penetret atq; tranſiliat, ſiue ſpiritus, ſiue ſanguis ſit tenuiſſimus, qui corpus in alienum tam lubricus illabatur: idcircoq; ſignate admodum inuerecundi, ac maxime petulantis hominis hieroglyphicum fieri ex oculo ſubſanguineo, obſeruatum ab iis, qui Phyſiognomiæ ſcientiam tradidere, quare apud Lucianum de laſciuo & admodum improbo adoleſcente dictum, habuiſſe eum ὕφαιμον ὀφθαλμόν. Neq; temere Ouidium inter laſciuię ſigna poſuiſſe, purpureas genas pollice tangendas, cuius hæc ſunt carmina:

Iulianus Apoſtata.

Oculus Venereus.

Subtus ſanguinem habentem oculum.

Cum tibi ſuccurret Veneris laſciuia noſtra,
Purpureas tenero pollice tange genas.

LIBIDINOSVS. CAP. XI.

ITAQVE ſi hominem Veneris vſui intemperanter deditum ſignificare quis voluerit, eius aiebat oculos glabris ex toto palpebris effingẽdos, quarum pili C tunc defluere incipiant, cum res Venerea cœperit exerceri: eoq; magis decidunt, quo amplior accidat eius rei vſus.

PRÆSTANTIA. CAP. XII.

ADDEBAT deniq; ad ea quę de amore aut pulchritudine, aut alia quapiam charitate, quæ affectum excitet, diſſeruerat, oculum eſſe vbiq; hieroglyphicũ rei, quæ maxime præſtet, quæq; cariſſima omnium habeatur: Catullianaq; illa tot exempla, quæ toto paſſim opere comperiuntur, rei locupletiſſimum facere teſtimoniũ. Sed quod inſularum peninſularumq; omnium ocellũ dicit, ex Pindaro deſumptum, qui Agrigentum Siciliæ oculum vocet, Olympiis, ode ſecunda, σικελίας τ' ἔσαν ὀφθαλμός. Atq; in hãc ſententiam Tullius: *Hi duos oculos terra maritima effoderunt.*

Siciliæ oculus.

Ad Licinium Caluum.

D VITA MORSQVE. CAP. XIII.

PER adapertum autem oculum hieroglyphice Vitam ſignificari, veluti per eum clauſum, Mortem. Hinc apud Homerum totiens, *Intueri Solem*, pro *Viuere*, hinc *Claudi lumina*, apud eundem, neq; non apud noſtros vbiq;, pro *mori*. Oculos enim morientibus operire, rurſusq; in rogo patefacere, Quiritum magno ritu ſacrum fuiſſe legimus: ita more condito, vt neq; ab homine ſupremum eos ſpectari fas eſſet, & cœlo non oſtendi nefas, authore Plinio.

METEORA. Cap. XIV.

A

IAM & monoculos Cyclopas hieroglyphice confictos ea de causa, quod eorum officium circa fulgurationes, & fulmina, & huiusmodi alia versari commentum fuit: quæ quidem in aere fieri manifestum. Aer autem cum in medio sit situs, datus est locus fabulę, vt oculo vnusquisque vno tantum in medio fronte sito, prȩditus haberetur. Ita interpretes Hesiodi Theogonia commentati sunt.

IOVIS PROVIDENTIA. Cap. XV.

Nempe ligneam.

STATVAM demum Iouis in subdiali ara, ad quam Priamum Troia capta incensaq; confugisse proditum, tribus insignem oculis fuisse ex Pausania cognitum, idq; simulacrum à Sthenelo Capitanei filio Argos translatum. Hieroglyphice vero indicasse triplicem eius prouidentiã, quæ cœlestia, maritima, & inferna curat. Æthereum enim eum passim & ab omnibus appellari. Quod maris imperium gerat, & nostri sæpius, & Æschylus atque alij apud Græcos ostenderunt. Quod infernus etiam sit, Homerus καταχθόνιον cum vocat. Atque idem de Iunone apud Maronẽ. Iunoni infernæ dictus sacer. Atque hic cum Leonicus & screatu & pituitæ abstersione paulum substitisset, RANERIVS excepit. Quantum ex iis quæ hactenus allata sunt obseruaui, pauca admodum & ieiuna propemodum ea esse conspexi, quæ veterum traditione ad hieroglyphicorum explicationẽ extare comperimus. Animaduerti vero te, Thomæe, caute admodum ad Græcorum & Latinorum eruditionem confugisse, vt rem ipsam locupletares, abundantioremque redderes: quod & Vrbanus egregie fecerat, cum ad sacras præcipue literas deflexisset. Nam quamuis rerum effigies pro verbis positæ sint ab Ægyptiis, in iis tamen, vti video, Philosophorum, Poetarum, Historiarum, & Diuinarum etiam disciplinarum sententiæ delitescunt, quæque illi angustis oculorum spatiis inclusere, reliqui ea per latissimos eloquentiæ campos produxere: vnde ansa datur commodissima, rem amplificandi, & quaqua libuerit, cum simile nusquam desit argumentum peruagandi. Recte quidem Raneri doctissime iudicas, respondit LEONICENVS, Ægyptiorum argumentum hoc latissime diffundi posse. Nam & Hetruscorum doctrinam de prodigiis, & ipsa Onirocritarum commenta, cum Physica magna sui parte sint, ab Ægyptiis emanasse crediderim, qui præsertim videam ipsum Hippocratem nostrum tantæ claritatis Medicum, decumbentium suorum somnia vsque adeo magnifacere, vt ad hanc vel illam imaginem, quæ videri visa fuerit, morborum, quibus affligerentur, naturam explorauerit, seduloq; his animaduersis, opportuna remedia singulis adhibuerit, quæ quoniam ab eo diligentissime descripta sunt, superfluum fuerit commemorare. Tum RANERIVS: Habendæ mihi sunt tibi, Leonicene, gratiæ non vulgares, qui coniectores mihi chariores esse facis, dum eos Ægyptiacum quid sapere docueris, quibus sum ab ineunte ætate mirifice delectatus. Dumque Vrbanus, atque mox Thomæus loquerentur, titillabat me cupiditas quædam, vt ad ea quæ dicebant, de somniis quædam non incongrua subiicerem, sed verebar sermonis tam iucundi cursum interturbare. Atqui, inquit LEONICENVS, opportune, vir clarissime, partem hanc de somniis tractasses, nobisque, si horum ego animos perspectos habeo, rem gratissimam fecisses: quare omnes te obsecramus, vt quæ dicturus eras, iamiam incipias explicare. Subsecutus est RANERIVS. Cum oculo, de quo hactenus multa sunt dicta, cilia componenda mihi videntur, neque non supercilia. De ciliis Leonicus, dum palpebrarum tangeret nuditatem, optime.

Pausanias in Corinthiacis & Agatarchides in Asiaticis.

B

Hom. Iliad. lib. I.
Virg. Æn. lib. 6.
Leonici & Ranerii dialogismus.

C

D

SEVE-

A

SEVERITAS. CAP. XVI.

SVPERCILIVM ego pro seueritatis hieroglyphico positum video, cuius vos eam affertis rationem, senibus peculiarem esse seueritatem, eosq; passim ita habitos. His vero supercilium maximè nutriri, & plerumq; ita hirsutum haberi, vt tondendum sit, vnicuique manifestum: quod propterea euenit, vt vester tradit Aristoteles, quia supercilia compagini sunt apposita ossium, quæ senescente ætate laxantur, & ita plus humoris transmitti patiuntur, vnde superciliis alimentum affatim impendatur.

Seueritas Senum propria maximè.

HILARITAS. CAP. XVII.

SED longe secus inuenimus Onirocritas sentire, qui supercilium hilaritatis indicium esse posuerunt, boniq; alicuius aduentantis præsagium, si & densum, & bene coloratum apparuerit: maximè vero si mulier ea fuerit, quæ per somnium id se videre imaginata sit: fœmellis enim id studium accuratius, vt etiam intinguant, ad venustatem agendam. Solere nos præterea & serenitatem frontis, & animi iucunditatem, ex supercilij relaxatione interpretari.

B

Artem. li. 1 cap. 27.
In superciliis pars animi his negamus & annuimus.
Pl. li. 11. c. 37

LVCTVS CAP. XVIII.

GLABELLVM vero supercilium somniare, luctus esse significationem, ijdem Onirocritæ commenti sunt, cuius signi causam afferunt, quod veterum mos esset supercilium in luctu vellicare.

Artemid. l. 1. c. de superciliis. 27.

IVNO. CAP. XIX.

ID quoque mihi videtur obseruatione dignum, quod apud Sex. Pompeium habetur, Oculi superius integumentum in tutela Iunonis esse: quod eo protegatur oculi, per quos luce fruimur, quam ab Iunone tribui putabant: atque inde Lucinam eam dictam. Et partem eam capitis illi dicatam tradit Varro.

NVMEROSA PROLES. CAP. XX.

C

APVD eosdem coniectores, eum qui tres oculos habere se vel plures imaginatus sit, si ducturus vxorem sit, bene illi euenturum portenditur: filios enim quos quæsierit, breui suscipiendos. Indicium enim filiorum esse oculos, Artemidorus tradit, somniorum oraculis explicandis: propterea quod & amabiles sunt, & instar oculorum chari, neque non senescentibus duces ministrique agendorum. Quod enim ad amorem facit, in promptu est dictitare nos, ferre in oculis eos, quos charos habemus, & vnice diligimus. Præterea dixisse Ciceronem ad Atticum: *Oderat. nunc fert in oculis.* Et apud Catullum, nil charius esse oculis: *Ne te plus oculis meis amarem*, & huiusmodi multa.

Artem. ibi. cap. 28.
In luctu psi seris, & ad Caluum.

ORBITAS. CAP. XXI.

SI vero quispiam vtroque oculo per nocturnam imaginem obcæcari se visus fuerit, eum aut filijs orbandum, aut fratres, aut parentes amissurum aiunt. Fratres quidem propterea quod oculi inter se germanitate quadam coniuncti censeantur. Parentes, quoniam lucem præ se ferunt, in quam nos eorum beneficio prodierimus. Quin etiam filios, ea quæ superius allata est causa.

Artem. ibi. cap. 28.

D

SECVRITAS. CAP. XXII.

CÆTERVM si quis compeditus sit, aut alia quapiam calamitate circumseptus, bene illi euenturum si obcæcari sibi videatur: securitatis enim id esse indicium propropterea ꝙ mala quæ circumstĕt, minimè sit inspecturus.

CÆCITAS. CAP. XXIII.

NEQVE dissimulandum id quod ab eodem Artemidoro traditum est: Oculum in aure situm in somnijs

Lib. 1. c. 28.

videri visum, cæcitatis indicium esse: quippe quod ostendit, aurium tantum beneficio percipi, quæ oculis legi consueuerunt. Idemq; significari, si per singulos manuum digitos oculos quis dispositos inspexerit: propterea quod cæci tentabundi, manus oculorum vice vtantur. Quæ quidem commenta cum mecum, iam à Leoniceno monitus reputare cœpi, Ægyptiorum inuentis tam similia esse cōspicio, vt inter hieroglyphica non immerito locum habere posse videantur: quod & pictura commode possunt exprimi, & certam rei rationem suscipiunt. Ad hæc THOMÆVS: Vera quidem, & nulli non approbanda sunt hæc, ornatissime Raneri, quæ dicere commentus es, atq; ego in ea sum sententia, vt nihil fere differre putem, vtrum talia quæ recitasti, an vetusta ea hieroglyphica præponi debeant. Sed quoniam in aures incidisti, venit in memoriam mihi, in ijs etiam esse multa, quæ doctrinam sapiant Ægyptiacam, qualia quæ sint, si permittant socij, libenter enumerem. Atquid (responderunt omnes) acceptius & iucundius sit nobis futurum, hoc præsertim sermone suscepto, polyhistor noster Thomæe Leonice, cum quanta qualisq; sit eruditio tua ignoret nemo? Tum ille: Vestræ hoc est benignitatis dictum, nam nostra quam pedestria sint satis intelligo, sed qualiacumque, dicam tamen.

ÆQVVM DOMINIVM. CAP. XXIV.

Nat. Comes lib. 2. cap. 1.

APVD Græcos in Creta simulachrum Iouis absq; auribus fuisse fertur; argumento, vt qui cæteris iura daturus est, neminem vllum priuatim auscultare debeat, sed omnibus publicè consulere. Eaque de causa sapienter Alexander vere Magnus, alteram præbere aurem accusatori, alteram reo reseruare solitus erat. Quod si quis eum, aut iudicem aliquem aurem vnam vel auertentem, vel manu adpressa obturantem effinxerit, ad huiusmodi significatum non inconcinnum, vt puto, fecerit hieroglyphicum.

SAPIENTIA. CAP. XXV.

Simulacrū Apollinis. Auctor Zenodorus ex Aristophane Grammatico.

QVATVOR vero aures manusque totidem, quibus Lacedæmonij simulacrum Apollinis præditum esse voluerunt, vero nimirū hieroglyphico, nihil aliud significabant, nisi sapientiam, cuius Deus ille symbolum esset. Eam autem & multarum rerum auscultatione, & operibus identidem agendis comparari. Non enim digne sapientem eum dixeris, qui se rerum cognitioni tantum emanciparit, nisi & facta, quæ probes, inspicias, quæq; is & diligēter & probe examinarit, in vtile aliquod vel sibi vel alijs opus promulgarit. Res enim gerere, & captos ostendere ciuibus hostes attingit solitum Iouis, noster ait Horatius. Neq; me fugit alios esse qui hieroglyphicum hoc Lacedæmoniorum summo Deo attribuunt, quia summa rerum sit Pythagorica τετρακτύς: de qua multa dicenda essent, sed enim non sunt hic ad commemorandum necessaria.

DE NASO.

SAGACITAS. CAP. XXVI.

QVONIAM vero Nasus est inter aures, interq; oculos medius, non est hic prætereundus. Eius autem hieroglyphicum præcipuum est, sagacitatem indicare: Nasutique vocabulum Festo sagacem notat, quod vniuscuiusque rei odorem statim explorat, & prius scilicet sentiat quam inspexerit. Sic auritum, ab audiendi curiositate dictum. Sic oculatum, qui exprompto oculi vtitur beneficio. Sic cordatum qui corde præstet. Tu vero, VRBANE pater, quia sacræ literæ odoratum sæpe Deo Opt. Max. attribuunt, quo sensu sit nobis accipiendum, explicare ne graueris precor. Tum tu Patrue: De

Nasus & Nares.

Naso quidem vnum tantum nunc succurrit, quod ad hanc rem facere videatur. Nares quippe in Deo perscru-

A perſcrutationem eam ſignificare, qua ipſe corda hominum odoratur, eoq; ſpectare illud ex lib. Regum: *Aſcendit fumus de naribus eius.* Alibiq; in ſacris literis, odorari, cuius & indicium & inſtrumentum eſt naſus, placere ſignificat. Ita Noë ſacrificante *odoratus eſt Dominus Deus odorem ſuauitatis*: hoc eſt, placuerunt illi ſacra, quæ vir ille probus obtulerat. Idcirco Lex hominem qui vel paruo, vel magno nimis, vel obtorto naſo fuerit, ab altari ſancto ſummouet: ne ſcilicet accedat ad miniſterium eius. Tales ſunt quibus vel pauca admodum habentur in Diuinis inſtitutionibus quæ ipſi probent, vel quibus omnia nullo diſcrimine, tam bona quam mala placent, vel illi, quibus mala prauaq; tantum placent, diceret Heſychius. Deinde ad Ranerium conuerſus: Scio vero coniectores ſuper hac parte multa commentos quæ tu recenſere potes, Raneri, qui partem hanc tibi agendam ſuſcepiſti. Libentiſſimè, reſpondit RANERIVS. Et quando incidimus in naſum, vt ordinem ſequar tuum, apud Onirocritas, Vrbane pater, eum qui ſe magno naſo per ſomnium viderit, magna in rebus agendis ſagacitate prudentiaq; fore promittitur. Hinc etiam emunctæ naris viros dici eos vſitatum, qui acri ſunt iudicio conſpicui.

1. Sam. 21. Geneſ. 9. Leuit. 21. Reg. cap. 2. Artem. li. 1. c. 29. D. li. 1. c. 29.

B

MORS. Cap. XXVII.

SI vero aliquis morbo decumbat, & abſque naſo ſe imaginetur, futuram illi mortem inde præſagiunt: quod ea pars actutum abit à cranio.

Coniectorũ varia ſuper aurib. commenta.

SERVITVS. Cap. XXVIII.

VT vero ad aures redeamus, id in primis iocoſum eſt, quod apud eoſdem Onirocritas habetur de auribus aſininis, quas qui ſe habere per ſomniũ imaginatus fuerit, ſeruitutem ij atque ærumnas ingruere homini præſagiunt: niſi fuerit is Philoſophus, cui tantum eam ſpeciem proſpera ominari tradunt, ob tardiorum aurium motum, quæ cõſtanter in huiuſmodi animali mouentur, quemadmodum firmam eſſe debere Philoſophorum auſcultationem volunt.

Artem. d. li. 1. cap. eod. ad verbum.

C

LONGA SERVITVS. Cap. XXIX.

QVINETIAM humanæ aures apud eoſdem Coniectores, ſi ſeruo homini plures acceſſiſſe viſæ fuerint, longæ ſunt ſeruitutis indicium: multa enim oſtendunt extare imperia, quæ ſomniator is ſit auditurus.

Art. ibid.

AMPLITVDO FAMILIÆ. Cap. XXX.

CONTRA vero, ſi paterfamilias is fuerit, qui plures habere ſe aures imaginetur, familiæ huic aiunt amplitudinem ſignificari: propterea quod plures filios & ſeruos dicto parentes ſit habiturus. *Indidem.*

LVCRVM. Cap. XXXI.

OPIFICIBVS autem inſomnium idem lucrum apportat: audiet enim multorum voces opera locantiũ. Verum hæc & huiuſmodi pleraq; vt ingenue fatear quid ego ſentiam, ingenij humani argutias potius oſtendunt, quam ſolidiorem vllam ſapiant diſciplinam. His dictis ad te Patrue conuerſus addidit: Nunc tu autem, Vrbane pater, ſi quid ſacratius habes ſuper auribus, in medium afferre potes: Tum tu nihil contatus. *Indidem.*

D

CONTEMPLATIO. Cap. XXXII.

DVM de ſupercilio diſputatum eſt, vnum mihi videtur eſſe præteritum, per quod homo intelligitur ſublimium diuinarumque rerum contemplatione detentus: propterea quod ſupercilia eminentiori ſunt loco ſita, circaque organa quæ ſenſum contineant, qui mentis agitatione moueatur. Is vero nimirum ſedem habet in cerebro. Neque negarim apud profanos ſupercilium pro faſtu poni, faſtuoſosq; Superciliosos dici.

Nempe communem. Plin. lib. 11. c. 37.

OBEDIENTIA. Cap. XXXIII.

SED ad aurem potius transeamus, quæ ijsdem in sacris literis hieroglyphicum est Obedientiæ, vbi præcipuè Moses, secundo immolato ariete, sacrificio quod *Explicationis* LXX. dixerunt, alij, *Consummationis*, vel, vt vulgata habet editio, *In consecratione sacerdotum*: alijs rite factis, insuper de hostiæ huiusmodi sanguine extremum dexteræ auriculæ tum Aaronis, tum filiorum eius tetigit: quod vt interpretantur Theologi, ad obedientiam refertur, quam præstare debemus Domino, memores scilicet Adamum propter relictam abiectamque obedientiam, paradiso eiectum, & solum vertere coactum. Agnouere hieroglyphicum hoc nostri etiam Poetæ, vt Horatius:

Hor. prima Epist.

Nemo adeo ferus est, vt non mitescere posit,
Si modo culturæ patientem accommodet aurem.

Atque aliud etiam in Sermonibus:

Sat. 9. Lib. 1.

Demitto auriculas, vt iniquæ mentis asellus. B

CONTVMAX. Cap. XXXIV.

CONTRA vero, veluti auris adaperta obedientiæ signum est, ita & obturata hieroglyphicum est contumaciæ, hominisque mandata detrectantis, idque sibi velle, quod apud Esaiam legimus: *Surdi clamantem audite*, Abscissam eam, sunt qui idem significare asserant: summoto quippe obedientiæ ministerio.

CALVMNIATOR. Cap. XXXV.

ADHÆC, præter huiusmodi contumaciam Theologi per amputatam aurem accipiunt eum quoq; qui detractionibus & calumnijs in alios oggestis delectantur, & turpium, impudicorumque sermonum lasciuia capiuntur: proba vero consilia, & admonitiones de honesta & homine digna Cane peius & Angue protinus auersantur. Carpocrates porro hæreticorum sceleratissimus, mala & bona omnia, non natura mala neque bona, sed opinione hominum ita vocari disputabat: vt quodcumque adlibuisset, id identidem licere persuaderet, merito discipulos summa dexteræ auris inusta particula præsignabat. Nam eodem modo, sed stigmate longè grauiori, eorum omnium non aures tantum, sed oculi etiam, & nasus, & os, atque lingua inuri deberent, qui delirijs huiusmodi audiendis tempus insumunt. Hic, cum aliquantulum incensus esse videreris, LEONICVS cômotiunculam eam sedaturus ita sermonem excepit, Dum de extrema auris particula loquereris, Vrbane, venit in mentem mihi recordationis hieroglyphicum, quod per pollicem & indicem ad infimam aurem appressos figuratur. Nam inter agalmata Ferdinandi secundi Neapolitani Regis, numus erat, in quo auris manu apprehendebatur. Commentum literæ ab altera parte declarabant, ΜΝΗΣΘΗ, vltima tamen litera parum conspicua: quod cum Maroniano quadrat carmine,

Carpocratis hæretici impietas.

C

In Bucol.

Cynthius aurem Vellit, & admonuit.

Consecrata enim auris est memoriæ. Hinc illud apud Plinium: *Est in aure ima memoriæ locus, quem tangentes attestamur. Est post aurem æquè dextera Nemeseos, quæ dea Latinum nomen ne in Capitolio quidem inuenit, quo referimus tacto ore proximum à minimo digitum, veniam sermonis à Dijs exposcentes, ne scilicet eius memores nos vlcisci velint.* Obseruaui vero aurem in gemma quadam incisam, cuius extremam partem expassa manus pollice atque indice tantum leuiter comprehendebat, literis identidem, quæ rei facerent interpretationē, adsculptis, ΜΗΜΟΝΕΥΣΩΝ. Id nonnulli alijs gemmis imitari conati, cum literas nescirent, ΕΥ diphthongi characteres inuertere. Sed quod vltima syllaba τὸ Σ per M Latinam expressere, sæpe in quibusdam numis eam pro Σ positam inspeximus, & τὸ Σ vice versa loco M Latinæ. In numis autem multæ aliæ literæ deiectæ conspiciuntur, vt ꟽ pro B. ꟼ pro E. & similia. quod ideo dictum volui, ne fallant impostores, qui noua interdū opera, atq; ea quidem deprauata, pro veteribus venditare non erubescunt. Vt vero Fuscus frater meus referebat, apud Angelum Colotium Bassum antiquarium Latinè Græceq; eruditissimum, Romæ viderat gemmam eodem sculptam signo, cuius inscri-

Plin. idem lib. 28. c. 2.

Auris in gemma incisa.

D

A inſcriptio erat, ΜΝΗΜΟΝΕΥΕ, vti etiam ſuperior. Ad huius hieroglyphici figmentum reſpexiſſe mihi videtur Ouidius eodem loco, quem ſupra citauimus:

Si quid erit de me tacita quod voce loquaris,
Pendeat extrema mollis ab aure manus.

FVTVRVM OPVS, VEL QVID AGENDVM. Cap. XXXVI.

Est & futuri operis indicium auris ad audiendum intenta, ab eius dubio procul officio, in quo eſt rei quædam formula. Auſcultatio enim initium eſt & imago quædam operis quod aggreſſuri ſumus: eoq; ſpectant numiſmata tot cum inſcriptione, ADLOCVTIO, in quibus milites obuerſis intentisq; adſtare auribus conſpiciuntur. *Vel arrecta ὠσὶν συ-σιν.*

DOCILITAS. Cap. XXXVII.

Illa vero quæ de figura aurium à Phyſiognomicis traduntur, docilitatem, benignitatem, manſue-B tudinem ex auribus extantibus ſignificare, faciunt quidem ad eorum doctrinam, ſed ad negotium noſtrum parum afferunt vtilitatis.

INDOCILITAS. Cap. XXXVIII.

Perinde ac etiam preſſas aures, & ſimiarum inſtar temporibus adhæreſcentes, ſtuporis & imperitiæ, quæ doctrinam nullam admittant, ſignum eſſe perhibent: quæ ſi quis in hieroglyphicorum vſum trahere voluerit, integrum vnicuiq; dicimus, ſuo iure ludere.

DE LINGVA. Cap. XXXIX.

Sed vt ad linguam conuertar, iam res exigit, quandoquidem quod ſuperius Vrbanus de oculo linguæ ſubiecto ad perfectam ſermonis rationem indicandam dixit, alterius ab eo non alieni admonet hieroglyphici. Lingua hæc, eſt manu prætenta. Nam qui per linguam, ſermonem articulari C voce coagmentatum intelligebant, adiecta manu, quæ illam comprehenderet, eloquentiam ſignificabant. Sane quidem Hebræi per Laſon, quæ lingua eſt, ſermonem intelligunt, vt forte λαλεῖν Græcis. A Dico verbo nimirum Latini Dinguam olim appellauêre, inde D litera in L mutata, Æolum more, Linguam fecimus: vt etiam Sellam, quæ prius à ſedeo, ſedda dicebatur. Aiunt tamen Grammatici veteres, Pompeium Magnum Dinguam ſemper ſcribere ſolitum. Eſto igitur ſermo lingua, verum pronuntiatio manu, hoc eſt, artificij ope indiget, vt in vſum deducatur, & appareat eloquentia. Nam manum operis eſſe ſymbolum vnicuique manifeſtum eſt. Quicquid vero vel in iudicando, vel in demonſtrando, vel in deliberando contingit, nequaquam ſolo cogitationis termino continetur, ſed actione ipſa perficitur. Opus autem facere cum ſit proprium manus, & ab ea prærogatiua poteſtatem etiam indicet, non abſurde linguam manu rectam affinxere, in eloquentiæ ſignificatum: quæ quidem, vt Maro canit, *regat dictis animos, & temperet iras.* Speciem eam in aliquot obeliſcis obſerues. *Æn. libr. 1.* Priuatim vero manum quæ linguam comprehenſam tenet, ex marmore vetuſtiſſimo, ex aliqua ſtatua nimirum auulſam, apud Viuem Hiſpanum Pontificium medicum Romæ Fuſcus frater conſpe- *Manus linguã tenens.* D xiſſe fatebatur. Sed vt ea, quæ ad hanc rem pertinent proſequamur, non improprio quorundam inuento excogitatum eſt, hanc dicendi vim per linguam perforatam, à qua catenulæ quamplurimæ religatæ ad aures ſubſequentis multitudinis applicarētur, ſignificare. Nam Herculem Galli ſenem admodū, corpore tamen prævalido, crudo, viridiq; faciebant, Leonis ſpolio, claua, pharetra, & arcu instructo prӕditum, armatumq; eo geſtu, vt ingredi videretur: facie tamen in humerum conuerſa ad numeroſam multitudinem, quæ greſſum eius ſubſequeretur, ad quorum omnium aures catenæ ſingulæ aureæ adiunctæ eſſent, quæ mox in vnum quaſi nodum collectæ, in perforatam Herois, blando manſuetoq; geſtu hilarem ipſoſq; cœtus hominum ita catenis tractos ſponte properare, quaſi alius alium præuenire concertarent. Quod quidem, ſiue Gallorum fuit inuentum, ſiue Lucianus ipſe, qui rem conſcripſit, qua erat ingenij felicitate, fabulam ex ſe commentus eſt, nihil meo iudicio ad eloquentiæ *Ibidem triblãũ Mercurio.*

Lucianus in Hercule Gallico. *D. Laert. lib. 1. c. 9.*

vim exprimendam significantius excogitari potuit, neque magis hieroglyphicum. Nam quod ad A Gallicanum figmentum spectat, Cornelius Tacitus Gallos ait duas semper artes studiosius exercuisse, militarem quippe, & disceptandi rationem. Reliqua ad hanc rem pertinentia, quid singula sibi velint, apud Lucianum ipsum inspicienda sunt. Et quoniam eloquentia tam boni quam mali causa fuit, estque quotidie: merito Anacharsis quid esset in homine pessimum, quidq; optimum, interrogatus, *Lingua*, respondit.

MERCVRIVS. Cap. XL.

Natalis Comes lib. 1. c. 10. *Sermonis præses Mercurius.* *Nempe quod Latona forsan ab obliuione dicta.* *Νάλαθος, εως, τὸ, id est, obliuio.* *Id est dator bonorum. Hom. Odyss. θ.* *Et ἐριούνης id est valde vtilis, vt Odyss. θ.* *Id est seruator. Homerus Iliad. υ.*

LINGVA porro Mercurio sacra, quam ab eo regi sidere Mathematici tradunt, velut splenem à Saturno, hepar à Ioue, à Marte sanguinem, cerebrum & cor à Sole, à Venere renes & genituram, stomachum à Luna. Sermonis itaque præses Mercurius: vnde apud Homerum, Deus hic ad fluuij Xanthi ripam, Deorum inter se orto certamine, Latonæ committitur, sermo quidem rerumque memoria aduersus obliuionem. Quid enim magis inter se contrarium, quam orationis vis, & obliuio? Aiunt vero Ægyptij, Mercurium primum omnium verba in ordinem redegisse, multisq; rebus indidisse nomina: literas, eius inuentum fuisse, Deorumque cultum instituisse, quæ sine magna vi eloquentiæ mortalium mentibus insinuari minimè potuerint. Apud alias quoque gentes in honorem B Mercurij, qui Deorum præco fingitur, lingua in sacris dissecta præconi tradebatur. Facit ad hoc nominis ipsius interpretatio: nam Hermen ἀπὸ τοῦ ἐρεῖν καὶ μήσασθαι, quod omnino Loqui significat, deductum aiunt. Quique veterum figmentorum rationem explicant, per Mercurium nihil aliud intelligi volunt, quam sermonem ipsum, quo solus homo ex terrestribus animalibus honestatus est. Vel Hermes nuncupatus est ἀπὸ τοῦ ἔρυμα εἶναι, quod humano generi sermo sit veluti præsidium quoddam & munimentum, vnde διάκτορος initio παρὰ τὸ διαλέγειν fuerit appelatus: eaque de causa linguas illi dedicarint, quòd ea corporis nostri pars, intelligentiæ nostræ conceptus, apud propinquas animas disserendo explicet. Est etiam illi cognomentum ἐριούνιος, quod magnæ cuiusdã sit vtilitatis, summaque ope eos adiuuet, penes quos sit illius facultas. Vnde etiam σῶκος dictus: non enim sermo in perniciem aut detrimentum, damnumve vllum, mortalibus datus, sed vt hominem sospitet atque tueatur. Quocirca salutem, id est, Canis imaginem ad custodiam adhibitam Mercurij simulacro semper adijciebant, atque illi ædem in foro, vbi eloquentiæ vsus plurimum viget, statui monet Vitruuius, C ex aruspicum disciplina.

DISCIPLINÆ. Cap. XLI.

Scripta Mercurij.

NEQVE vero mirum, si omnia Mercurio scripta, inuẽta, meditationumque suarum argumenta, Ægyptii soliti sunt inscribere, solumque illum & sapientiæ & eloquentiæ arbitrum iudicarunt: quando is, authore Seleuco, tota rerum vniuersalia, siue principia malimus dicere, viginti millibus voluminum (quæ reperimus, quæ accepimus, damus) explicauit: vt vero Manethus asseuerat, triginta millibus, quibus etiam addidit sex millia quingenta, & vigintiquinque, in quibus libros de dijs empyreis centũ, de æthereis totidem, mille de cœlestibus elucubrauit: quæ si membranæ tot conuolutæ essent, vix fidem facerent: facit tamen horum mentionem Iamblichus, magnæ vir apud Græcos authoritatis.

SOMNVS. Cap. XLII. D

ERAT & lingua in ara posita, quæ somnum significabat, quod Apollonius argonauticõn primo indicat, vbi dicit:

τέως ἐπί τε γλώσσῃσι χέονται
Αἰθομένας, ὕπνον δὲ διὰ κνέφας ἐμνώοντο.

quæ tuus, Vrbane, nepos ita Latinè reddidit:

Mos antiquus somniũ captantiũ.

—— Interea exustis libamina linguis
Spargebant, nigra captantes nocte soporem.

Quo-

A Quoniam, inquit interpres, antiquis mos erat somnum captantibus victimarũ linguas adolere Mercurio, propinatisq; crateribus vinum superlibare, idq; ex antiqua Philosophia: quandoquidem sermo esse Mercurius perhibetur, cuius instrumentum est lingua, quæ quidem somno incidente quiescit tacita. Atque hinc repertum est eam adolere Mercurio, quod & Homerus ipse tetigit, γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον, *Linguas imponit in ignem.* Qui vero fabulas consectantur, historiã huiusmodi à Direchida in Megaricis traditam recitare solent. Alcathoum Pelopis ob Chrysippi cædem in exilium actum, peregre profectum, vt alibi verso solo degeret. Accidisse vero vt Leoni fieret obuiã, qui Megara deuastabat, in quem & alij complures à Megarensium Rege missi fuerant: sed Alcathous aggressus feram, eam conficit, linguaque eius in ara posita, Megara e vestigio reuersus est, cumque ij, quia Rege missi fuerant, nunciassent se monstrum debellasse, Alcathous feram elinguem ostendens, mendacij eos redarguit. Atque hic apud Megarenses institutum aiunt, vt sacrificijs quæ fierent in posterum, linguæ aris imponerentur. Philochorus libro de sacrificis ea de causa linguas Mercurio adoleri dicit, quoniam in corpore pars optima sit, quæq; sibi rerum vendicat principatum. *Hom. Iliad. lib. 3.*

B

SILENTIVM. Cap. XLIII.

ADDEMVS & illud ex Homero, præcisas linguas indicium esse silentij: ille enim, vt nostis, ait, ἀλλ' ἄγε τέμνετε γλώσσας, *iamdudum incidite linguas*, pro, *Silentium capessite*, vt interpretes exponũt. Quo quidem admisso omine, cum iam satis superque nugatus fuerim, oportunè mihi silentium imperabo. Tu vero, mi Patrue, ominis suscepto ioco: At nolim, respõdisti, virum tam probum, tam modestum, tam eruditum, in abscissæ linguæ turpissimam ignominiam incidere: siquidem ea præcisa in Diuinis literis, impurum indicat hominem, qui sordidam, nefariam ac profligatissimam vitam viuat: atque ideo repellatur sacris, ab omni piorum moderatorumq; hominum conuentu turpiter & ignominiose reiectus, de quo Dauid: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam:* & quæ sequuntur. Quod vero coniectas in ignem linguas apud Homerum citasti, nostras cuperem ego in flammã eam inijceremus, quam Assertor noster accendit, cum XII. comites ab eo electi, afflati sunt, igneis linguis ab vniuscuiusque vertice pro- *Hom. Odyss. lib. 3.* *Psalm. 49.*

C micantibus. Huiusmodi enim linguæ splendore tanto cõspicuæ, omnino significarunt eam orationis vehementiam, ardorem illum, illamque fandi vim cœlitus illis affuturam, vt, quæ à diuino Magistro præcepta acceperant, per vniuersum mox terrarum orbem persuasibili (penetrat enim ignis) sermone disseminarent, sanctissimisque monitis mortale genus incenderent, aberrantesque late mentes, & inscitiæ torpore frigescentes, pietatis ardore succensas, ad hostię puræ atque immaculatæ sacrum incitarent, essetq; eorum fulgurum sonitus in omnem terram exiturus: sonitus, inquam, fulgentium earum linguarum, quas ad incudem fabricatas diceret Pindarus, qui linguam ferream, Pythijs, veritatis indicium ponit: ἀψευδεῖ δὲ πρὸς ἄκμονι χάλκευε γλῶσσαν. Nam dubio procul lingua si fabricata fuerit ad incudem, ferrea erit; si ferrea, solidissimæ firmitatis. Mendacia enim imbecilla sunt, quia tempus veritatem in lucem adducit, atq; ita mendacium euanescit. Sane quidem hodie vt vulgo dicitur Veritatem ad malleum durare, quod idem fere est, quod Pindarus. *Ad incudem* dixit. Possent autem alia multa sermone super hoc examinari, atque hinc ad Apollinis plectra, & multiplices Musarum choros sterni via, si præcipuè dentes ad linguam socij conferantur: sed quoniam ego iam edentulus nullam eis *Nam veritas temporis est filia, ex A. Gello lib. 12. c. 12.*

D amplius gratiam debeo, cur mihi sit pro eis laborandum nusquam video. Præter hæc, cum reliqua linguæ disputatio de gustu nos appellet, eaq; sit potius Physica quam Historica, ad Leonicenum hęc meo calculo transtulerim. Consensere reliqui, neq; inuitus ille ita loqui cœpit.

DE GVSTV. Cap. XLIV.

NEMPE, vt susceptum prosequar argumentum, si de oculis, de auribus, de naribus, quid præstare queant, disseruimus, gustus quoque his accedit, seque tractari postulat, ne per ignominiam præteritus videatur. Est autem hic duplex apud Ægyptios, quorum Sacerdotes si delibatum aliquid leuiter, neque tamen plenius gustatum significare vellent, hieroglyphicum linguæ inter pri- *Gustus duplex.*

mores dentes nonnihil èxporrectæ proponebant. Sed si absolutam gustus plenitudinem ostendere curassent, primores gutturis partes quæ intimæ adhærent linguæ, figurabant. Afferebant enim illi, quod Medici nostri etiam nonnulli prodiderunt, perfectum gustum in linguæ radice consistere: inde enim neruos quosdam, & sentiendi vim illam prouenire. Neque tamen sum ignarus, esse multos, qui gustatus prærogatiuam attribuunt palato. Sane Diogenes explorari saporem aiebant, propter fungositatem mollitiemque linguæ, perque commissas illi corporis venas, perfundi sapores ad sensum elicitos, non aliter atq; spongia exuctos. Huiusmodi vero sensum in anima sedem suam posuisse. Quamuis vero dicat Alcmæon, humore teporeque, atque adeo mollitie linguæ sapores internosci, Ægyptij nequaquam cognoscendi saporis instrumentum solam linguam esse consenserunt, sed cum multis alijs, palatum præcipuè participem agnouere, & in nonnullis, quæ gutture carent, simile quidpiam linguæ esse: vt in quodam piscium genere qui ventrem habent ori propinquũ, inesse intus sentiẽdi facultatem. Sunt & alij rerum naturalium scriptores, qui linguam aiunt sapores quidem sentire & iudicare, eorum vero suauitatem amaritudinemque in descensu, vnde deglutiuntur, explorato sentiri. Quare Philoxenus magis forte quam Philosophiæ, ganeæ peritus, Gruis gulam aptabat, vt voluptas illa longius deglutiendo produceretur. Quantum vero ad palatum pertinet, scimus Catonem gustus sedem in eo esse credidisse. Nam cum Lurconi cuidam ambienti, vt inter eius familiares reciperetur, negare vellet, ei dixit, non posse se cum eo viuere, qui plus palato quam corde saperet. Aduersus tamen Ægyptiorum, & horum omniũ opinionem insurgit Aristoteles, qui linguam in primore sui parte vim perfectius sentiendi saporem obtinere contendit. nam interiore si tangat, minus illam sentire, quod in catapotijs ex aloë, vel amariore aliquo succo pastillove deuorandis, manifestius experimur. Nam cum illa intra duorum digitorum summitatem contenta in imas fauces immiserimus, vix tantillum sentimus amaritudinis, quæ si quis lingua vel summa lambat, vix ferre possit. Videtur vero natura ipsa, vti rectè reliqua, ita hoc sapientissimè constituisse, vt hæc sentiendi vis iuxta labia, & in prima consisteret lingua, quo sapores omnes admittendos, exigendosve, antequam ori demandarentur, exploraremus. Quod vero quispiam dicat eo vehementiorem esse saporis gustatũ, quo magis cibus ingestus ori opulentius & cõtantius mandatur, respondent periti homines, non ideo maiorem gustandi vim in radice linguæ insitam esse, sed propter diuturniorem moram, & affluentiorẽ saporis copiam, vehementius sentiri. Hæc atq; alia multa prisci Philosophi inter se diffidentes prodidere, vt minimè mirum sit eos de rerum principijs & alijs à sensu remotis dissentire, si re super omnibus tam explorata diuersi abeunt, nec certi quicquam constituere potuerunt.

Meminit Aristot. in Ethicis.

Aristotelis de gustu opinio.

DE ORE ET DENTIBVS. CAP. XLV.

Hoc ab Artemidoro lib. 1. c. 33.

SEDEM IM vt iam ad totius oris fabricam conuertamus, Aristandri Telmesij sententia est, os & eius partes esse quasi hieroglyphicum quoddam domus, dentes cumprimis incolas ostẽdere. Hoc vero dupliciter accipi: aut enim domesticos esse, aut alienigenas. Itaq; superiores dentes domesticorum incolarum signa esse: propterea quod pars illa superior toti fere capiti adglutinata est, atque cognata. Inferiores vero, alienos ideo commonstrare, quod maxilla ea, quæ illos sustinet, tota sit mobilis, atq; ita aduentitium nescio quid præ se ferre videatur.

DETRIMENTVM. CAP. XLVI.

Artemid. ibidem.
Persius.
In impudẽtes prouerbium.

SVNT autem qui detrimentum pèr dentes putent significari, in ijs quæ in sermone vel voce consistunt, eiusque famam dilacerari obtrectantium calumnijs obiectant. Nam & Poëtæ Oratoresq; omnes hic mordere, carpere, rodereq; metaphoricè dixerunt, quoties cuiusquam nomen scurriliter traductum aut hostiliter infamatum innuere volunt. Sed quod planos tantum in huiusmodi significatum Coniectores ponunt, Satyrici nostri ad acriorem vim amplificandam genuinum adhibuere, & alij caninos etiam immiscuerunt.

VERE-

A

VERECVNDIA. CAP. XLVII.

APVD Philologos hieroglyphicum verecundiæ os videtur esse, vnde de impudentibus dici solet, eos os non habere. Hinc cato Maior Lentulo, qui sputum in eius faciem eiaculatus fuerat, abs-tersa tantum facie dicit: *Affirmabo omnibus Lentule, falli eos, qui te negant os habere*, argute vulgatam hominis impudentiam notando, quamuis de sputi copia dicere videretur.

Hinc illa figura, quo ore audebis patrē adire, & os infrane.

AMOLITIO. CAP. XLVIII.

NEQVE nescius sum pro amolitione, vt ita nunc dicam, veteres expuendi gestum vsurpasse, vt Theocritus, ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον: & multa apud alios huiusmodi, quæ recitare superfluum esset. Nam quæ maxime abhorrebant quæque opprobrio habebant, ea ignominia designabāt. Quin & veteribus Christianis mos fuit, estq; adhuc, ad immunda verba expuere, quodam veluti expiationis modo. Ita illud apud Tertullianum lib. ad vxorem altero, accipiendum: *Cum aliquid immundum flatu expuis.*

B

HOROSCOPVS. CAP. XLIX.

SED vt os tandem cōprimam, vno adhuc hieroglyphico illud obturabo, quod apud Horum Niliacum habetur, vt super cibo aliquid attingamus. Nam illic per hominem, qui horas comedat hieroglyphicum explicari tradunt horoscopum intelligendo: non quia horas comedat homo, quod fieri minime potest, sed quia ab horis alia atq; alia humano generi alimenta subministrantur. Huiusmodi vero horarum pastum commode forte exprimere poterimus, si ex vniuscuiusq; horæ prouentibus aliquid decerpserimus: puta, rosas, spicam, & pomum aliquod, quæ in vnum fasciculum colligata, ori adaperto admoueantur. Horas porro hic intelligendum tres eas anni partitiones, quæ suo quęque tempore singula maturant: ver quippe, æstatem, autumnumque: quæ tempora Ægyptij, quatuor vnumquodq; mensibus nostris complexi sunt, ex Hori Regis partitione, à quo his etiamnum nomē Horis inditum, vt quadrimestris esset vnusquisque eorum annus, de quo diffusius alibi. Quin Persæ atq; Assyrij, quos nos Annales, Horas vocitarūt, & Græci Horographos eorum scriptores. Apud Lu-

Quomodo horas comedere intelligatur homo.

C cianum enim legimus, ὁ μὲν πῦρ παλαιὸς τῶν περσῶν βασιλεὺς, ὡς δηλοῦσιν αἱ περσῶν καὶ ἀσσυρίων ὧραι. Cum vero Horus ab Ægyptiis Apollo esse prædicetur, nostri vna cum Græcis nomen idem ad quatuor & viginti horas transtulere, quas Solis esse filias Homerus dicit, de quibus, vt hoc κατὰ πάρεργον ponam, veterem habemus fabulam: Horomazen, cum in mundi fabrica reliqua digessisset, quatuor & viginti deos in ouum inclusisse. Id cū Arimanij gnati ludo perforassent, bona malis immixta prodiisse: atq; ita quantacumq; fruamur iucunditate, quocumque simus gaudio exhilarati, serus quid vesper vehat, nos nescire. Hic cum finem facere visus esset Leonicenus, ad inclinatum iam Solem aspectans Ranerius: At nos, inquit, quid serus vesper aduexerit probe scimus, qui bonam huius diei partem tam iucundis sermonibus exegerimus. Vtinam vero sæpe daretur occasio istiusmodi conuentus celebrādi; & cum dicto, salute dicta surrexit, quod & alij fecere, die prius constituto, quo iterum essent conuenturi: illi domum, ego in nauim abij, mox Florentiam, quo fueram, vt scis, per Iulij Cardin. domini mei literas accersitus, atque ibi primo quoque tempore, tam ea, quæ ex te audieram, quam quæ viri illi eruditissimi disseruissent, quæque conuenire mihi visa sunt, in commentaria mea Ægyptiaca transtuli, vestra ope fretus, & latius & plenius explicandi multa quæ curta & angusta nimium compereram

D apud authores posita: neque vero sinit me temporis breuitas, quæ quisque disputasset ad amussim dirigere, & ipsa quæ audissem verba repræsentare, quod nonnulli ex amicis à me postulabant: id enim negotium multum mihi temporis abstulisset, nec meæ me occupationes id facere permisissent. Satis igitur à me factum puto, si res ipsæ breuiter, quantum memoria complecti potui, recitatę sint. Verum age, benignissime Patrue, Aristarchum indue, atq; hunc castigandi laborem minime grauem ducas, quæq; me recte meminisse compereris, asterisco insignias, quæ segniter & oscitanter excepta, obelo defodices: vt ego hæc aliis communicaturus, iudicio adiutus tuo, audentius id facere confidam. Vale.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXXIV. A

DE IIS QVÆ PER HVMANVM COR ET GENITVRÆ VASCVLA SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

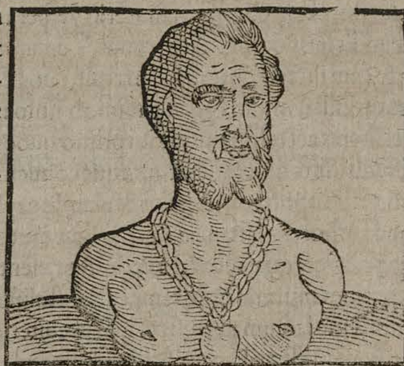
AD SEBASTIANVM CORRADVM.

ECce tibi Cor meum, Corrade iucundissime, cui etiam addidimus genituræ vascula, eaq; mundissima pudicissimaque? Cor quidem à meo desumptum, qui summam eruditionem tuam, frugalissimum studium, acutum denique, quo polles iudicium, & multum admiror, & plurimum diligo. Genituræ vero vascula, causa tua, à quo fruges tot proficiscuntur, quibus studiosi omnes auidissime pascuntur: quemque hactenus cibum vel putridum, vel adulterinum sæpe mandere coacti sunt, tua nũc cultura, tuo studio diligentiaq; valeant iam recenti, maturo legitimoque frui. Neque fructus huiusmodi ex Ciceronianis tantum hortis electi, sed ex totius Latini nominis possessionibus agrisq; decerpti, quorum hactenus arbores vel teredinibus, vel erucis, vel visco, vel vlceribus, conductorum plurimum negligentia nescio qua, vitiatæ fuerant, per te nunc perpurgatæ, cultæ, sarritæque, in pristinam rediere viriditatem, vberrimam incolumemque feracitatem. Sed quod etiam pertinet ad vascula tam in Diuinis nostrorum literis, quam in sacris Aegyptiorum, neq; non apud Græcos præterea quæ à corde desumuntur significata, sermonis ipsa quoque indicia sunt. Qui cum igitur ego libentius sermocinarer, quam tecum, qui sponte me in tam vtilium sermonum tuorum partitionem admisisti, qui clarissimo Egnatio collegam consularem me quæsturæ tuæ cognitione creari procurasti? Quare mihi videbor non sine magnæ voluptatis sensu loqui tecum, quotiescumq; memor ero, scriptorum meorum, qualiacumque sunt, aliquid à te legi, C *non id fortasse ingenio & eruditioni tuæ responsurum, aliquod tamen daturum mei erga te animi testimonium.*

DE CORDE.

VIRI PROBI SERMO. CAP. I.

VT vero à corde exordiamur, per id ita concinnatum vt loro catenulave suspensum à gutture propenderet in pectus, probi hominis orationẽ indicabant, vt qui mentiri aut fallere nesciret: sed, vti vulgo dici solet, ea ex ore proferret, quæ corde concepisset: ea scilicet loqueretur, quæ ipse sentiret, omni fuco mendacioque procul. Hoc ipsum Cicero, toto pectore, de sinceritate loquens, dicit. In pectore enim sedem habere cor, manifestum: atque illud, *Aperto pectore*, frequentissimo eorum vsu, qui citra fucum loqui se profitentur. A quo loquendi candore Mercurius fuerit ἀργειφόντης appellatus, candidũ enim veteres ἀργὸν dicebãt. Præterea pectus pro recessu quodam accipitur sapientiæ. Vnde Horatius: D

Cicero 2. de legibus.
Cic. in libel. de amicit.
Pectus cordis sedes.
Hom. Odyss. 2. vers. 49.
Epist. 3. li. 1. ad Tibullũ.

Non tu corpus eras sine pectore.

Et hanc sententiam accipit Ambrosius, quod Apostolus ille, qui ante alios diuina sapientia donatus est, ad Christi pectus reclinet in cœna caput.

CONSI-

A
CONSILIVM. CAP. II.

ATQVE hæc illa est bulla, quæ puerilis ingenuitatis insigne fuit: de qua multa suo diximus commentario. Quoniam vero cordis erat eius figura, admonitos inde pueros volebant, vt frugalia semper consilia secuti, corde præstare conarentur: Corculum enim veteres pro solerti & acuto dicebant. Et animę partem rationis participé, Cor appellari solere dicit Adamantius. In huiusmodi significatum accipi locum illum Pauli, epistola ad Romanos: *Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Quis enim putet, quod dicit, *in cordibus*, in membro corporis quod Cor appellatur, tamquam in membrana aliqua legem scriptam intelligi? vnde enim caro tantos prudentiæ sensus concipere vel ostentare posset? aut tanta memoriæ receptacula continere? Nam & quod diuinæ literæ Cor Dei sæpe nominant, intelligendum ex eo arcanum illud Diuinę sapientiæ, quæ à Patre est: vt Psal. *Eructauit Cor meum verbum bonum*, innuens filium eius IESVM Christum altæ illius sapientiæ mysterio genitum. Ita Eucherius.

VITA. CAP. III.

B ITA vero in consilij significatum accipi Cor plerumq; solet, vt humanæ etiam vitæ rationem præ se ferat, quod ex pernicioso auspicio Cæsaris exploratum. Ille enim quo primum die in sella aurea sedit, & cũ purpurea veste processit, valde cõsternatus est cũ Spurina Aruspice suo, corde in extis Bouis opimi non inuento: aiebat enim ille, vereri se, ne consilium & vita Cæsari deficeret: quorũ vtrumque à corde proficiscitur. Nam Philosophorum omnium consensu, nullum animal sanguine præditum, sine corde & iecore inuenitur, qua de re quæstio magna inter eos fuit qui diuinationis præcognitionem eiusmodi profitebãtur, potueritne hostia sine corde viuere, an ad tempus amiserit? quamquam Cæsar id elusisse fertur, audacioriq; animo respondisse lætiora quædam, neque pro ostento ducendum, si pecudi cor defuisset: quod quidem non semel, sed bis ei sacrificanti, quod meminit Plinius, accidit vt cor in extis non inueniretur. Neque Cæsari tantum non inuentum in hostiis, peractum vitæ tempus ostendit, sed & Heluio Pertinaci eo die, quo occisus est sacrificanti, negatur in hostia cor repertum, & cum id vellet procurare, caput extorum nõ deprehendit. Et Theologi nostri secuti Prophetarum dictata, consilium in corde residere dicunt, in eoque agendorum omnium radicem statuunt, docente Domino, *in corde esse*, quod coinquinat hominem: & vbi *mundo corde*, sacræ literæ habent, C synceras intelligunt cogitationes. Quaque ratione consilij symbolum est, eadem pro illa intellectus parte, à qua regimur, figuratur, vt illud: *Quare cogitationes ascendunt in corda vestra?* ascendunt, dominantur, primum ita locum ascìscunt sibi, vt vestra omnia consilia conculcent. Ita vero facit cor ad animam, quæ vitæ nostræ materia est, vt prisci vates illi animæ receptaculum esse Cor significaturi, id hieroglyphice Animæ ventrem appellarint, atq; ita intelligendum esse illud apud Hieremiam: *Ventrẽ meum, ventrem meum doleo.* Hesychius ait: *Nam quem ventrem?* Ipse subinfert: *Et sensus cordis mei conturbati sunt:* ideoq; intestina huiusmodi aqua lota offerre admonemur in holocaustum, hoc est, abditas latentesque cogitationes eluere, & diligenter abstergere.

Paulò aliter Sueton. in vita Iul. Cæs. c. 81.

Hæc à Plin. lib. 11. c. 73.

Hierm. c. 4.

NILI DILVVIVM. CAP. IV.

SACERDOTES Ægyptij cœlum & terram diluuio liquescentes, exundationem quippe Nili, quę tam à terra, quam à cœlo esset, vti alibi disputatum, ostendere cum vel- D lent, cordis simulacrum proponebãt, cui lingua esset applicita: ex corde quidẽ Nilum ipsum intelligentes, qui sua potens vi affluentissimam humoris copiam è terræ visceribus educeret, vti motus omnis à corde principium habet. Sane illi, cordi totius corporis principatũ, præfecturam, arbitriumq; tribuunt, ac perinde Nilum Ægypti dominum agnoscunt: neque quicquam aliud eam esse, quam Niliacæ alluuionis vliginem profitentur. Per linguam vero confluentes vndecumque imbrium eluuies, quas eo quo plurimum

Cordis cum Nilo conuenientia.

intur-

inturgescit tempore, in Æthiopia maximas fieri compertissimum habebant, quibus in Nilum collabentibus cataclysmo facto, Ægyptum vniuersam sub aquis versari, veluti lingua humore vndecumque ad ipsam confluente, semper in vdo est, aliquo semper corriuio irrigatur alluiturq; Quoniam vero illis fertilissima rerum omnium vbertas à Nilo est, rerum itidem causas omnium originemque in humorem referebant, omniumq; parentem, omni reiecta controuersia, celebrabant. Quorum opinionem Thales Milesius secutus, ex aqua omnia sensit esse, & in aquam vicissim reditura: principium quippe animantium omnium esse genituram, eandemq; humidam ex quo simile esse veri iudicabat, ex humore oriri omnia: quæ ratio fuit vt maritum Græci potionis nomine nuncuparent, πόσις enim vtrumq; horum significat. Præterea stirpes omnes humido aluntur, humido ad fruges euadunt, humoris autem penuria interim exarescunt. Solis adhæc ignis siderumq; omnium aquarum exhalationibus alitur, quinimo & mundus ipse, vt præstantissimi Philosophorum asseuerant: quod quidem apud Ægyptios tam persuasibiliter receptum erat, vt Solem & Lunam non curru, sed nauigio vti dicerent, ad nutrimentum scilicet & generationem eorum hoc referentes. A

Ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων ὕδωρ. Diog. in Thalete.

B

ÆGYPTVS. Cap. V.

PRÆCIPVAM autem Ægypti effigiẽ ex imagine cordis in ardenti ara thuribulove considentis, ostendere consuerunt: calida enim ac humida est Ægyptus, in Australibus presertim locis, quemadmodum & cor, idemque in sinistram hominis partem toto declinat turbine. Alibi vero antarcticas regiones, Sinistras ab eis appellari docuimus, in illis autem oriri Nilum, in quo summa eorum religio, & à quo paulo ante omnia proficisci, ex eorumdem institutis dicebamus. Quod vero pertinet ad thuribulũ, Hippon Philosophus, vt ex Cratere didicimus, fabula cui titulus πανόπται, cœlum veluti præfurnium esse dixit, homines vero carbones. Sed hæc melius ex Homero declarabuntur: ait is, nullius disciplinæ quãtumlibet remotæ nescius, Iouem cum reliquis diis, Solem quippe stellasque omnes ad Æthiopum epulas inuitatos accedere: quasi velit id, quod paulo ante dicebamus, innuere, hauriri ex vdo nutrimenta sideribus. Accumbunt vero apud Æthiopas, quia circa Oceani oram non nisi Æthiopes habitant, quos vicinia Solis, vel diuturna parallelorũ mora vsq; ad nigri coloris speciem exurit. Oceanum autem quemnam alium hic intelligamus, nisi Nilum, cui antiquissimum id cognomentum fuit: propterea quod Nilum illi, vt dictum, totius humoris fontem arbitrarentur, Ægyptumq; ipsam suapte vi tantam aquarum redundantiam euomere? Erit itaque cor Ægypti instar, hoc vti sanguinis, ita hæc primarium totius humoris receptaculum: thuribulum vero conuiuas ipsos, vtpote sacrificulos, indicabit hostiarum super ignem positarum nidore exhilaratos. C

Homerus Iliad. α.

ARDENS ORATIO. Cap. VI.

SED cur non potius dicamus, Cor ita in thuribulo positũ significare orationes, precesve, quæ puro ex corde proferuntur ad Deum? idque esse thus illud mundum, quod sibi Deus offerri mandat in Diuinis literis, ex quo scilicet odorem capiat suauitatis. In Euãgelio Matthæi, vbi Dominus perperam agere Pharisæos inquit, qui non obligare iuramentum, quod per altare fieret, arbitrabantur, sed quod per donum altari illatum: Adamantius cor hominis inter alia significata idem & altare intelligit, per votum vero recti alicuius operis deliberationem, quod faciundum simulac insederit animo, oblatum vti votum, interpretatur. Nam & Latini vota alia *Concepta*, alia *Nuncupata* vocant. Priora illa sunt, de quibus hic intelligit Adamantius. Quoniam vero multi palam dona hæc eleemosynarum, precum, ieiuniorum, offerunt corde, tamen sunt alieni à Deo, hi Pharisæi sunt, cæcorum duces: qui quæ exterius perpendunt, quæ vero interius sunt, minime contuentur: ita per dona iurandum censent, non per altare, à quo donis ipsis accidit sanctitas. Monet igitur Dominus, vt consideremus cuiusmodi D

Cor, thus mundum. Matth. 23.

A iusmodinam ex corde eleemosynæ, vel Psalmi, vel preces, vel ieiunia offerantur: atque ita qui testem altare, hoc est, cor & conscientiam appellat, per altare iurat, ac perinde omnia quæ continentur in eo, complectitur.

COELVM. Cap. VII.

PLVTARCHVS hanc cordis effigiem subiecto in foco succensam, cœlum indicare contendit, animumque illum, qui propter æternitatem nulli vmquam senectuti obnoxius est: Et Apuleianus Trismegistus ab Hippone non admodum diuersus, Ægyptum cœli agnoscit imaginem, iisque omnibus æquiparari, quæ in cœlo gubernantur exercenturque, &, si dicēdum sit verius, terram eam totius mundi templum esse. Quinetiam inuenias apud nonnullos, vniuersum terrarum orbem in Diuinis literis nonnunquam Ægypti nomine nuncupatum, vt eo Psalmi loco, *Venient legati ex Aegypto*, propterea quod vniuersam terram eodem, quo Ægyptus, modo coagmentatam imaginentur. *Ægyptus cœli imago, & mundi templum.*

B

CLIBANVS.

CONSCIENTIA IGNE EXAMINATA. Cap. VIII.

FACIT vero ad hanc cordis significationem Clibanus, in Diuinis literis passim propositus, cui cor hominis aptissima confertur similitudine, de quo tam frequens in Mosaicis libris, & Prophetarū aliorum oraculis mentio reperitur, siue per similitudinem, siue sit pro instrumēto sacrorum positus: Clibanus enim præfurniū est apud Latinos: per eius figuram interpretes cor hominis, vti dictum superius, intelligunt. Nam quædam Deus apud maiores nostros, veteres inquam Prophetas, apponi sibi vult Clibano cocta, hoc est, tacita mentis agitatione examinata: cum scilicet nos erroris pœnitet, conscientia nostra ardore quodam occulto intra se succenditur, vitiumque ipsa suum paulatim exurere contendit.

SACRORVM ARCANA. Cap. IX.

ADAMANTIVS putat ex Clibani forma, quæcumq; in Diuinis literis profundiora vel inenarrabilia sunt significari: quippe quæ recondita delitescunt in sensu mentis, neq; facile ad imperitū vulgus proferri possunt: sunt enim multa huiusmodi, sicut de Camelo, & Sue, & altero quidem ruminante, sed qui pedem integrum habeat, altero vero bifidam pro se ferente vngulam, sed qui minime ruminet. Ita etiam de Adamo per Euam astu Serpentis deceptam, in præuaricationem adducto, quarum historiarum mysticum significatum locis suis exposuimus ex Philone apud Ezechielem, vt ad Adamantium reuertamur, quæ de Cherubino, vel de Deo media sui parte succenso, vel de admirabili illa visione, sunt literis demandata, nisi coquantur in Clibano, neq; quidem mandi, neq; deuorari, ita vt sunt cruda, poterunt: hoc est, vt cruditatem hanc interpretemur, nisi qui latet interius sensus diuini calore ignis molliatur, excoctusq; ita cibus fiat, vt mandi possit, & ad nutrimentum assumi, aliquid semper occursabit, asperitate sua difficile, quod ab eorum gustu mortales auertat. Oseæ dictū est: *Corda eorum sicut Clibanus incaluerunt*, quod longe seciore à superioribus sensu tunc fieri intelligendum est, cum vitiorum ardor cor ipsum interius exurit: quippe cum mortales flagranti cupidine incensi, suam ipsimet perniciem affectantur: in medio enim hæc posita sunt, vtrum res ad sacrificiū coquere, an exurere potius inutiliter velimus. Atq; ita Clibanus varia interioris affectus habet significata, proq; sensu mystico figuratur. Minime vero prætereundum videtur, quod Hierosolymitanus Hesychius hieroglyphice super Clibano philosophatur eo Leuit. loco: *Cum autem obtuleris sacrificium coctum in Clibano de simila.* Nam per Clibanum Mariæ virginis vterum significari tradit; Clibano enim ignis superponitur, qui supponitur in craticulæ ministerio. Veluti enim Clibanus & ignem & panem coquendum desuper accipit, ita Dei genitrix Spiritum sanctum, & Dei verbum in vtero suo conficiendum maturandumq; suscepit, & quæ multa in hanc sententiam prosequitur. Est vero Clibanus, tū furnus, tum sartago, aut testa quædam grādior, operculo vel ferreo, vel ex ære præmunita, supra quod ardentes prunæ ingeruntur: vt quod intra positum est, coquatur, condiaturve: alicubi totum hoc opere figulino conficitur. Ad huius autem similitudinem formata est pectoris concauitas, per quam

Clibani in sacris literis hieroglyphica.

Ezech. c. 10.

Oseæ c. 7.

C D

Leuit. c. 2.

spiritus vltro citroq; commeat. Columella scrobem Clibano similem fieri monet, vt imus quã summus sit patentior, quo radices latius euagari possint. Ex hac itaque forma nonnulli Prophetarum scripta Clibano similia dicunt, quæ plus habeant in recessu, quam ore summo polliceantur. A

DE SARTAGINE. Cap. X.

EST & Sartago ab hieroglyphicis huiusmodi non absimilis: nam eodem pene significato sacrificium Deo facturi, quædam in sartagine frigere iubemur.

RESIPISCENTIA. Cap. XI.

Clibani & Sartaginis differentia.

EA tamen differentia, quod in Clibano tacitæ conscientiæ stimulus adurit, in sartagine culpam agnoscimus, eamq; nosmetipsos incusando ream facimus, quasq; mereri nobis videmur pœnas, vltro deposcimus, & modo hunc, modo illum errorem solicita repetitione versantes animo, quæ satisfaciendi ratio nobis reliqua sit, agitamus. Alij rem eo tradunt, vt Prophetarum oracula toto mentis ardore versanda submoneant: inde enim fieri, vt repetita sæpius, & inter se conglobata, facile intelligi B & explicari possint: vt hinc eam saltem quæ ad mores pertinet doctrinam assequamur. Alio vero modo sartago apud Hesychium accipitur pro cruce Christi: siquidẽ cibus, qui prius ineptus erat ad mandendum, simulatque sartagini fuerit incoctus, mandi potest: ita corpus Christi antequam pateretur, si foret esui exponendum, vt ipse de se sæpe futurum aiebat, abominabantur humanæ aures, respondebantque omnes: *Durus est hic sermo: quomodo potest hic corpus suum apponere vt manducetur?* Post crucem vero patefactum est, id diuino munere dispensationeque fieri posse: nam totum illud mysterium in Christi passi commemorationem institutum est.

Ioan. 6.

DE CRATICVLA. Cap. XII.

CRATICVLA tota prorsus Hebræorum esse videtur: sed enim Cyrillus hieroglyphicum in ea agnoscit Ægyptiacum.

IRA. Cap. XIII. C

AIT enim eam subiecto igni, & corde superimposito, furoris & indignationis apud sacerdotes illos indicium fuisse, vt ex eo scilicet cordis bile succensi excandescentiam ostenderent.

POENITENTIA. Cap. XIV.

Pœnitentiæ veræ indicia.

NOSTRI hoc sanctius intellexere, qui Craticulam pœnitentiæ signum posuere (liceat vero mihi Theologorum dictata sectanti, eorum interdum vocabula vsurpare) non tamen hinc tacitã mentis exulcerationem intelligentes, sed amaritudinem conscientiæ minime simulatam, manifestissimis vero conspicuam argumentis: quippe vbi luctu, lacrymis & lamentatione conficimur ob ea, quę nequiter, improbe atq; inique patrauerimus: vnde mox fletus ex intimo cordis fonte prorumpens carnem maceret, ieiunia debilitet, abstinentia comminuat, atq; arefaciat. Hæc enim est illa in propatulo posita sui conflictatio, quæ succensos diuini amoris igne carbones omnib. ostendit, exemplumque aliis prębet, qua se quis ratione possit abnegare. Hinc nonnulli quos ardens inuitat ad æthera virtus, non flagrantem modo animum præ se ferunt, verum & corpus ipsum tormentis obiectare nõ dubitant. Talis olim pientissimus Laurentius fuit, qui dum edaci corpus igne torreretur, longe magis animo in ipsius Christi amorem accendebatur, sacrificiumq; Deo sanctum & immaculatum interius cor, exterius corpus, in vera craticula vstulatus offerebat. Neq; tamen sum nescius Adamantiũ hæc, quæ de craticula dicta sunt, ad Diuinæ lectionis inquisitionem adducere: cum ea scilicet ardenti studio consectamur, quæ nullo obtecta velamine vnicuiq; sunt intellectui peruia, cuiusmodi scilicet est sensus, quem Historicum Theologi nominarunt. Qua vero ratione craticula Christi mortem & resurrectionem significare possit, apud Hesychium videndum, Leuitic. 11. eo loco: *Si autem in craticula fuerit sacrificium.* D

Diui Laurentij martyrium.

CONDI-

A ## CONDITORIVM. CAP. XV.

EX eo autem, quod cor in abceſſu pectoris latitat, & intra præcordia ſe reducit, Diuinæ literæ cor plerumq; non tam pro iis, quæ in abdito profundoq; mentis receſſu conduntur, quam pro quarumcumq; rerum receptaculo, vbi hæ in diuturnum tempus aſſeruandæ reponuntur in occulto, per cordis effigiem exprimere conſuerunt. Vnde in ſepulcri etiam ſignificatum cor accipiunt. Chriſtus enim Euangelio manifeſte ſepulcrum Cor terræ nuncupauit: *Sic erit*, inquiens, *Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Matth. 12.* *Cor terra ſepulcrum.*

CONCORDIA. CAP. XVI.

NEQVE vero me pigeat iuniorum etiam inuentum antiquis his ſubtexere, qui commenti ſunt in concordiæ ſignificatum duo corda vinculo colligata figurare, quod à corde vocabulum, non à citharæ chordis deductum exiſtimarunt.

B ## DE SPINA DORSI. CAP. XVII.

OSSA quinetiam & neruos aliquot Ægyptij inter hieroglyphica retulere, cuiuſmodi os illud eſt, quod à ſumma ceruice multis diſtinctum internodiis per vniuerſum dorſum excurrit.

TITILLATIO. CAP. XVIII.

PER eius enim picturam, nequitiam petulciorem concitatamq; titillationem ſignificabant: ſiquidem humanam genituram à cerebro delabi, perq; id oſſis defluere, non Ægyptiorum modo, ſed multorum etiam aliorum opinio fuit: Alcmæonis vero præcipua, quam vna cum Hippocrate Poetarum aliquot authoritas confirmauit. Sentire hoc ipſum Plato videtur, dum ſeminij vim vertebralis oſſis defluuium eſſe tradit. Hinc Maro:

Exoriare aliquis noſtris ex oſsibus vltor. *Ænei. li. 4.*

quod ad Anaxagoræ ὁμοιομερείαν nonnulli referunt, cuius opinionem Lucretius acriter inceſſit, quod putarat is:

C
Oſſa videlicet ex pauxillis atque minutis
Oſsibus, & ſic de pauxillis atque minutis
Viſceribus viſcus gigni, ſanguemq; creari,
Sanguinis inter ſe multis coeuntibus guttis.

Democritus eam ex totis prodire corporibus, præcipuisq; eorum partibus velut carnoſis, fibris, & oſſibus, arbitratus eſt. Cæterum Philoſophorum & Medicorum plurium diligentia ſecus rem inuenit, qui genituram minime eſſe oſſis vllius medullam, ſed ſanguinem potius aſſerunt: quibus Pythagoras etiam adſtipulatur, dum eam probatiſſimi ſanguinis ſpumam eſſe contendit, ac alimenti nutrimentũ. Huiuſmodi porro ſanguis ab hepate ad renes immittitur, per meatus inde ad id aptos flexuoſo quodam tramite ad teſtes dilabitur, quod in diſſectionibus apertiſſime compertum eſt. Vnde Anchiſes apud Maronem, paterna impulſus charitate clamat: *Genitura humana origo. Vide Cenſorinum c. 4.*

Proiice tela manu, ſanguis meus. *Ænei. li. 6.*

Quod ad imitationem Pindari dixiſſe videtur, qui Nemeis ita, τηλαυγὲς δ' ἔρρε φέγγος ἀιακιδᾶν αὐτόθεν ζεῦ, τεὸν γὰρ αἷμα. Quidam Philoſophorum rerum Venerearum libidines in iecinore contineri arbitrati ſunt, quod à Lactantio quoq; memoratur lib de Artificio. Et Mathematici iecur à Venere regi autumant, in eoque amoris ſedem Poetæ omnes agnoſcunt, dum Cupidinem iecur ſagittis appetere, vlcerareque conqueruntur. Atque ita VII. Prouerb. Salomon: *donec transfigat ſagitta iecur eius.* Verum aliud eſt concupiſcere, aliud commoueri ad procacitatem: alterum enim mentis, alterum corporeæ munus eſt viuacitatis. Quæ vero ad iecur pertinent, in Vulture ſatis examinata ſunt. Sed enim cum renes oſſi, quod ſupra poſuimus, adhæreſcant, non imperite figmentum hoc ſuum Ægyptij commenti ſunt: nam & Aſtronomi renes & genituram in Veneris poteſtate conſtituunt. Renes ait Varro ita dictos, quaſi riui ab his obſcœni humoris oriantur. Quod vero & lumbi eidem oſſi adiacent, Ægyptij per lumbos Venerem innuebant: hinc apud Comicos & Epigrammatarios Poetas, vbi quid laſciuius enunciandum fuerit, frequens adeo de lumbis mentio: dum fluctuantes eos alij, alij exporrectos, alij aliter dicunt. Tangit & Perſius hoc, vbi laſciuiorum Poematum recitationem inceſſit, dicens: *Lumborũ varia ſignificata.*

D (margin)

Psal. 38. *Cum carmina lumbum intrant*, & inferius: *Summa de lumbe saliua*. Habemus & in Sacris concentibus, A vsque ad noctem renes increpuisse, & impletos illusionibus lumbos. Et Genes. XXXV. *Reges de lumbis tuis egredientur*. Præterea vbi Paulus de Leui ad Hebræos scribit: *Adhuc enim*, ait, *in lumbis patris erat, quando obuius ei factus est Melchisedech*. Neque tamen inficias ierim, aliquot Diuinarum literarum locis Lumbos poni pro Virtute, vt XII. cap. Regum tertij, qui tamen apud Hebræos primus inscribitur, vbi Roboam seniorum spreto consilio salutari, adolescentiorum, in quorum adulatione fuerat educatus, animos prætulit, qui ferociores erant: suaserunt enim illi vt rex iuuenis & imperitus rerum, fortem se atque terribilem populo ostentaret, & ita loqueretur ad eos: *Minimus digitus meus compactior est lumbis patris mei*. Quo responso amaritudinis pleno factum est, vt statim à tribus decem desertus fuerit, regno quod pater auxerat, ad duas tantum tribus imminuto. Quamuis vero Diuinæ literæ lumbis plurimum tribuant, vbi de genitura mentio fit facienda, non illæ tamen ossa ipsa ex Ægyptiaca disciplina reijciunt. Nam vbi Laban accipit hospitio Iacobum sororis suæ filium agnitum, significare volens etiam ex patris consanguinitate cum sibi coniunctum esse, *Os*, ait, *meum es, & caro mea*: quasi ad id respiceret, quod veteres plerique Philosophi tradidere ossa ex virili semine in embryone gigni: ex B materna vero genitura virili circumfusa, carnem ipsam fieri. Sed quod alicubi *Lumbos*, in vulgatis habetur editionibus, Symmachus vertit, *Latera*, sed eodem vtrumque significato, concupiscibilis animæ pars signatur: iuxta enim latera renes sunt. In lumbis sane maxima, aiunt interpretes, esse solet incitatio ad concupiscentiam, aduersus quam renes nostros & cor nostrum aduri, in sacris adorationibus suppliciter imploramus: quippe vt & naturali appetitui, & voluntati simul obsistere valeamus. Hac de causa dicebat Apostolus: *State præcincti lumbos vestros vero tamen cingulo*, hoc est, voluptate ea, quæ vera sit, quæ scilicet à castitate & continentia oritur, quod dubio procul est à Domino desumptum, vbi præcinctis nos iubet esse lumbis. Nam & apud Romanos, *Cinctus*, armatum strenuumque significat, vt *Discinctus*, contra imbellum & effœminatum. Iam & hostiæ renes ignibus traditi, dubio procul significant genitalium partium ardores extinctos esse, quique omne quod pingue est de renibus & omnibus interioribus obtulerit, tunc vere purgatus omni libidinis vitio, pro delicto hostiam iugulauerit. Sed quoniam hæc in Diuinis literis & sæpe & multipliciter habentur, non importunum fuerit, quod ad hanc sententiam facit, locum ex Leuitico repetere, vbi de pacificorum sacrificijs agi- C tur: vbi sane Legislator iubet duos renes cum adipe, quo teguntur ilia & reticulum, siue vt alij edunt, fibras iecoris cum renunculis, adoleri super altare in holocaustum: ex his, vt ait Hierosolymitanus Hesychius, Legislator vult nuptiarum desiderium offerri Deo, vt prolis causa, non fornicationis, prouenia & honorabile sit coniugium, & torus immaculatus. Iungit vero iecur renibus, quia delectatio siue concupiscentia in eo sedem habere fertur, hepate vero in renes vim operationis suæ ministrante, quod per desiderium quam Græci ἐπιθυμίαν vocant, motum fuerat, ad desiderium effectus concitatur, quæ duo simul adolenda sunt: vt scilicet neque praua nobis proponamus, & si quo modo suggerantur, abolere festinemus: & vt verbis vtar Hesychij, quia in hepate concupiscentiæ requiescere putantur: propterea pinnam, hoc enim ex LXX. desumit, hoc est, summitatem cum renibus auferri præcipit, & offerri ad altare, vt ab omni mala delectatione mundemur, scientes quod primitiua cogitationum nostrarum Deo necesse habemus offerre. Demum, vt à gentibus quoque arma nobis mutuemur, Poeta venustus in hanc sententiam ait:

Capit. 7. / Concupiscentiam. (margin notes)

Ouidius. *Principijs obsta, sero medicina paratur,* D
Cum mala per longas inualuere moras.

TEMPERANTIA. Cap. IX.

Nimirvm in Sacris nostrorum literis id erat temperantiæ signum, quod in salutari victima lumbos eximi mos erat, tamquam impuros, ait Philo, propter concitandæ libidinis titillatum, semine per eos irriguo. Diuino autem præcepto lumbos præcingi iubemur, cum sacra illa solemnia ferimus, quæ tunc temporis instituta sunt: cum exeuntes ex Ægypti captiuitate, hoc est, ex voluptatum & deliciarum illecebris, Agnum, hoc est, puritatem edere admonemur, & in castimoniæ cõuictu discumbere. Apud Nilum autem huiusmodi lex de temperantia lata est, qui, vt Ambrosius, Geon est, vnus

A vnus ex quatuor Paradisi fluuijs, qui virtutem hanc significare dicitur: de quo satis in Accipitris commentario disseruimus. Quod vero de vasculorum perplexitate dicebamus, admittit id etiam Aristoteles, qui testes libramenta quædam esse dicit, quorum beneficio semen ad penem commodè labatur: neque id semel asseruit, dum eorum aduersatur opinioni, qui testes solos genituræ receptaculum putant. Innititur verò is exemplo Tauri, qui iam exectus Vaccam impleuerit. Quemdam etiam, ait Albertus Magnus, euiratum, prolificam in coitu operam nauasse, licet Galenus ab Aristotele diuersus eat, testesque omnino seminis receptacula esse contendat. Quinetiam Auerroës in hoc à suo dissentit Aristotele. Quibus responsum fieri posset, si testes in hunc vsum à natura tributi essent, animalibus vtiq; omnibus id officij subministrarent, neq; vlla esset absque illis propagatio: secus verò plerumque repertum, vt quæ recitauimus exempla testantur. Cadunt igitur causa, qui solis, quos oggerunt, testibus innituntur. Ab hac spina cauda exit: ea curta, in Diuinis literis ostentat eos, quibus nulla de futuris cura, qui diem nouissimum, futurumque Dei iudicium aspernantur, qui subinde dicunt, *Edamus & bibamus, pereat qui crastina curat*: *cras enim fortè moriemur, quia mors aurem vellens, Viuite*, ait, *ve-*
B *nio*. Est enim cauda pars corporis extrema.

An testes soli, causa genituræ.

DE PVDENDIS. Cap. XX.

PVDENDORVM significata his adiungere necessarium est. Nam vetustas illa, vt minus vitiosa fuit, ita simplicius apertiusq; de vnaquaque re philosophata est: neque erat tunc temporis in humano corpore quicquam, quod vel visu, vel nuncupatione sua, turpe iudicaretur. Prauis vero moribus succrescentibus, multa decernenda fuere tam factu esse, quam dictu turpia, vt qui rebus suis modum præscribere nescirent, ipsius saltem turpitudinis infamia absterrerentur. De antiquissima igitur disciplina dicturus, quæ ad significationem figuræ illius, quæ tam visu, quam dictu obscœna iudicatur, pertineant, veniam mihi dari postulo, ac in eam hæc accipi partem cupio, propter quam & prius excogitata à veteribus illis fuerũt, & à me nunc in communem
C vsum propalata: eo quidem consilio, vt hæc illis scriberentur, qui sanctius instituti, rerum viscera & intimas medullas, non verborum superficiem, examinarent.

Vicit armis strenuos, vicit fama inertes.

MAGNANIMITAS. Cap. XXI.

ESTO igitur prima pudendi virilis significatio, quæ tot columnis incisa, tot obeliscis notata, tot alijs veterum monumẽtis insculpta, magnum & erectum viri fortis animum ostentarit. Extant adhuc columnarum frusta aliquot in Sesostreos memoriã erectarum, quæ literis Ægyptiacis incisæ sunt, in quibus vtriusq; sexus naturæ insculptæ conspiciuntur. Sesostrem enim hunc Theopompus libr. III. appellat, quem Sesonchosin aliqui nominarunt: qui scilicet Ægypto regnauit vniuersæ, imperiumq; in
D Europam protulit, de quo apud Herodotum multa. Vbi igitur in columnis aut obeliscis ab eo positis virilia pudenda conspexeris, bellicosos, strenuos, & magnanimos viros armis ab eo superatos intelligas. Nam & coniectores, mulierem, quæ virum & liberos habeat, si commutatam se in marem somniauerit, viduam breui futuram conijciunt, atque ita viri muneribus functuram: quæ vero liberos non habeat, mares parituram: quæ virgo sit, futurum vt primo quoque tempore matrimonio elocetur. Ita semper ea humani corporis pars aliquid indicat, quod ad negotia virilia pertineat.

Artem. li. 1, cap. 47.

Artem. ibi.

FORMIDOLOSVS ET IMBELLIS. A
Cap. XXII.

Macro. Satur. li. 5 c. 9. ſic citat, ex Hom. Iliad. ὤμοι ἀπειλητῆρες ἀχαιΐδες, ὀκ ἔτ' ἀχαιοί. Æneid. lib. 9. Horat. li. 2. Epiſtol.

VBI vero in monumentis iiſdem muliebria videris inciſa, argumentum eſt, imbelles, molles, & inertes homines ab eo ſubiugatos, cuius nomen, vel nota ſuperpoſita fuerit. Ad quod dubio procul reſpexit Homerus, cum Therſitem Græcorum puſillanimitatem increpantem his verbis inducit, κακ' ἐλέγχε' ἀχαιΐδες, ὀκέτ' ἀχαιοί. Id quod ad Numanum ſeſe & ſua glorioſe iactantem non inuenuſte tranſtulit Maro, dum eum, *ô Phrygiæ (neq; enim Phryges)* in obſeſſa Troianorum caſtra dicentem inducit. Alibi virorum negotia præſcribit, vt hi bella pacemq; gerere deberent. Et Horatius virilem Cleopatræ animum obſtupeſcit, quæ generoſius perire quærens, enſem haudquaquam muliebriter minus expauerit. Apud eundem Tyrtæus Poëta non mulieres, ſed mares potius animos in Martia bella verſibus exacuit. Ouidius quoque in Eunuchum, cum militem virum eſſe debere aſſereret, *Iſta mares tractant*, dixit, *tu ſpes depone viriles.* Ad hæc Onirocritæ dicunt, ſi princeps quiſpiam in fœminam ſe degeneraſſe per nocturnam ſit imaginem arbitratus, futurum, vt loco deijciatur: propterea quod mulieres plurimum imperijs virorum ſubijciuntur. B

INNOCENTIA. CRIMEN. Cap. XXIII.

Quid per Maſculum & Fœminam in diuinis ſignificetur.

NON eſt hoc loco prætereundus ſacrificij veteris mos, vbi per Maſculi vocabulum, inſontem, & nulla criminis macula notatum intelligi debere autumant Theologi: per fœminam vero, crimen. Cyrillus enim Leuitico, homilia prima, ſiue ea ſit Origenis, vbi agitur de Vitulomaſculo ſine macula offerendo, maſculum ait intelligi, qui peccatum ignorat: propterea quod fœmina ſit peccati ſymbolum. Labilis enim, mollis, & ad delinquendum procliuis admodum eſt mulier. *Maſculum igitur ſit munus quod Deo offers*, hoc eſt, muliebre nil habeat, concupiſcentia vacet, fragilitatem aufugiat, nihil molle, nihil diſſolutum meditetur. Et Maſculi denique nuncupatio in Diuinis literis virum indicat virtutibus perfectum, qui præſenti fortiq; animo ſemper eſt: cum mulier contra tantæ ſit infirmitatis, vt Salomonis Sapientia dixerit, *Melior eſt iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Et mares tantum ſtirpis Aaroneæ iubet Dominus veſci ſacrificato: quia ſcilicet non omnium eſt de Deo diſputare, ſed eorum tantum qui nihil fœmineum, nihil fluxum in cognitionibus habeant. C Demum, ne de Deo diſputare præſumamus, quamdiu per quaſdam declinationes diffluentes, vel domeſticas curas, vel inania negotia, à Maſculorum dignitate vigoreque exciderimus.

Per teſticulos auulſos quid.

Similiter in victima peccati, Maſculus tantum de genere Sacerdotali veſcetur carnibus eius: *ad pœnitentiam enim forti opus eſt ſenſu*, ait Heſychius, *& intentione virili.* Cui Pſalmographus ita ſuccinit: *Viriliter age*, vigoremque audacter amplectere, & in quamcunque prouinciam te delegauerit Dominus, eam & alacriter ſuſcipe, & non ignauiter adminiſtra. Porro Vir qui teſticulos auulſos habeat, in Diuinis literis hieroglyphicum eſt hominis qui vitam prius pie ſanƈteque inſtitutam habuerit, iuuentutemque omnem bonis operibus exercuerit, ingraueſcente vero ætate ad nequitias & inquinamenta declinarit. Nam cum teſtes, vti ſuperius oſtenſum eſt, virtutis indicia ſint, euitatio mollitiem dubio procul effœminationemque ſignificat, ipſo ſe vocabulo prodente. Vel, vt Heſychij ſententia eſt ſecuiſſe ille abſtuliſſeq; ſibi teſticulos videtur, cuius impius animus ſcelerataq; mens timorem Domini, veramq; abiecerit pietatem: perinde ac ſi crudelis manus ſemetipſum abſcinderit, hoc eſt, ſeſe à Dei coniunctione, quæ ſita eſt in virtutibus, abſtulerit, & bonæ frugis prole fœtificationeq; priuauerit, ipſo quippe abiecto ſigno per quod vera virilitas in homine cognoſci poſſit. D

ERGA PARENTES INGRATI. Cap. XXIV.

ANTIQVORVM autem religione inſtitutũ fuit, Gallos, euiratos quippe Sacerdotes, Deûm Matri miniſtrare, per-

A re, perpetuæ eius seruituti addictos: quod qui patris, matrisve nomen violauerint, eo supplicio damnandi viderentur, ne possent ipsi vnquam fieri parentes, in qua sententia fuisse Lucretium, hæc eius carmina declarant:

Gallos attribuunt, quia numen qui violarint *Lib. 2.*
Matris, & ingrati genitoribus inuenti sint,
Significare volunt indignos esse putandos,
Viuam progeniem qui in oras luminis edant.

COELI FOECVNDITAS. Cap. XXV.

QVÆ vero de Cœli pudendis à Saturno falce abscisis, & in mare deiectis veteres fabulati sunt, sententiam præ se ferunt à Diuinis literis non admodum alienam: Deum quippe omnium rerum species conformasse, moxque præcepisse, vt coniugio quæque suo crescerent, replerentque terras: B id quod & plerique Philosophi dixere, rerum semina cœlitus delapsa tempore quæque suo coaluisse, inde ad eas propagandas naturam vsum Veneris indicasse. Iam & Osirim Ægyptij suum (de quo sæpe alibi) humana effigie pudendis obscœnius excitatis faciebant, inde generis nostri causam (Sol enim Osiris) & per quem capite gestabat calathum, educationis beneficium significaturi.

Vnde Ouid. in Ibin. ... Saturnus vt illas. Subsecuit partes, vnde creat9 erat. Macr. Sat. lib. 1. c. 17.

MERCVRIVS, VEL EFFICAX SERMO. Cap. XXVI.

SERMONIS efficaciam persuadendique vim ostentare veteres si voluissent, Mercurij simulachrum grandiori iam ætate, barbatum, & effœto propemodum corpore, natura tamen obscœnius excitata, eaque tantum parte validissimum faciebant: cuiusmodi signum Cyllenis fuisse Pausanias tradit, atque eo sigillum ea specie æneum apud Fabium C Caluum Rauennatem, Romæ vidi, cui quidem signo, præter hæc vestis erat suffarcinata, in cuius sinum poma, fœturæ scilicet indicium, condebantur: nempe quod sermo, cuius omnino symbolum est Mercurius, in grandiori prouectiorique ætate vim quandam propemodum generandi, transigendique aliquid habeat, vt quod in consultatione propositum est, deliberet, persuadeat, ac omnino conficiat. Artemidorus Onirocrita scribit, se quoque Cyllenis vidisse Mercurij simulacrum, cuius species non alia erat, quam pudendi virilis effigies: eaque de causa Coniectores super sermone disserunt, quæ quis per eius partis imaginem somniauerit.

Sigillum Fabij Calui Rauennatis.

Artem. li. 1. cap. 47. Artem. ibi.

INVETERATA NEQVITIA. Cap. XXVII.

D ADDI solida est Hermis huiusmodi vestis longo syrmate tracta, quorum quidem similitudinem Theophrastus Eresius in homines nequã & intemperãtes detorquebat: propterea quod syrma, ventrem, pudenda, & barbam tantum haberet: ita illi vestem traherent fœminarum more, ventri dediti essent, atq; libidini, nequitiam in ætatem etiam grandiorem producerent, cum vitia quædam, vt Satyricus monet, cum prima sint barba resecanda.

SERMO INANIS. Cap. XXVIII.

INANEM vero sermonem ostendere volentes, Mercurium eundem iuniori specie ac prorsus impubi cum effinxissent, attracta illi pudenda vel desidentia faciebant: in his enim qui nondum ex

ephebis

ephebis excessissent, infœcundam & imperfectam esse orationem animaduerterant: vt pote quod A ætas illa ad prudentiam nondum esset idonea. Huiusmodi vero signum vidi Neapoli in magnificentissimis Mactaleonum ædibus.

PROVENTVS. Cap. XXIX.

Quin & nominis etymologia indicat Priapum esse semen.

IAM & Priapi simulacra in hortis statui ab antiquis solita, ne multum in his immoremur, prouentus qui deposceretur significatum habebant. Ea vero de causa fieri consuesse, ait Varro, quod horti omnes in tutela sunt Veneris, quæ totius est generationis Dea.

CONTINENTIA. Cap. XXX.

Libidinis frænum.

FRÆNVM libidinibus atque nequitiæ impositum & imponendum esse, admonere cum vellent Ægyptij Sacerdotes, genitale viri manu cohibitum atq; coërcitum pingebant: quippe hominis continentiam eo gestu describentes. B In appendicibus vtique ad Virgilianum opus adiectis, cuiuscumque illi fuerint ioci, sapienter quidem compedibus Venerem constringendam inuenies, quantumque natis creandis seruiat adeundam, vt corruptum ibi locum ex Lactantij Firmiani lectione corrigamus: ita enim apud eum legas:

Vana sitim sedent, natis Venus alma creandis
Seruiat, hos fines transiliisse nocet.

Approbesque interim eorum fortitudinem, qui potius excastrari voluerint quam illicito coitu contaminari, cuius facti fidem apud Cyprianum & Origenem quærito. Præcipuum autem illud in Christianorum institutis præceptum ponit Eusebius, γαστρός τε καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα κρατεῖν, *ventrem* quippe, *quæq; sub ventre sunt, coërcenda.* Sanè Anacharsis Scytha conuiuio acceptus apud Solonem, ita mox decubuit compositus, vt vna manu pudenda, altera vero os obsignaret, palma ad id appressa, daturus C quippe per huiusmodi gestum continentiæ atque silentij monumenta. Eam vero toto vitæ tempore continentiam à delicijs omnibus alienam secutus est Anacharsis: quare statuis eius inscriptum erat, Γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν: quippe, *linguam, ventrem, mentulam compesce.* Nam ille nimirum ante omnes probus est, qui tribus his egregie sibi temperarit. Neque vero paruam huius continentiæ laudem meruisse videtur Alexander Macedo, cui adhuc iuueni cum puella, noctis bona parte peracta, deducta esset, vt cum eo dormiret, quærẽti Regi tarditatis causam, respõdit illa, expectasse se donec maritus cubitum iret: cõmotus Alexander ministros acriter obiurgauit, *Reducite*, inquiens, *hanc: parum enim abfuit quin vestra culpa factus fuerim adulter.* Quin & captiuas Darij puellas quanta integritate seruauerit, ignorat nemo. Exempla hæc adolescens, ætate feruidus, delicijs affluens, adulatoribus vndiq; circumseptus, sponte præstitit, vt nos qui monitis dubio procul sanctioribus eruditi sumus, aliquando cogeret erubescere.

D. Laert. in eius vita.
Continẽtia Anacharsis & Alexandri Magni.
Plutarch. in Alexandri vita.

VENVS VERECVNDA. Cap. XXXI. D

NON defuisse vero vnquam qui verecundiam adamarent, tot Veneris simulacra in antrum abdita, de quibus alibi meminimus, indicio esse possunt. Adhæc, iuxta Mantineam Nigræ Veneris sacellum apud Meliastas fuit: ad verecundiam quippe, qua præditum esse debet humanum genus, indicandam. Reliqua enim animantia die plurimum & in propatulo, homines vero & clam & plurimum noctu liberis dare operam solent. Simulacri huius meminit Pausanias lib. VIII.

EXTINCTA LIBIDO. Cap. XXXII.

Herûs & Leandri fabulæ sensus.

APVD Ægyptios genitalia à Titanibus desecta, & in fluuium demersa comperias, quod libidinis ardorem extinctum, aut extinguendum esse, mystico eo sacro intelligendum. Græci Herûs & Leandri

A Leandri fabulam commenti sunt, vt extincto lucernæ lumine, calore quippe naturali deficiente, iuuenilis quoque concupiscentiæ ardorem extingui significarent: atque ita tam marem, quam fœminam gelida senectutis procella exagitatos in aquas immergi, ac denique suffocari. In sacris nostrorum literis sententia huic fabulæ non absimilis de flore amygdalæ, de locusta & cappari habetur, quam loco suo satis explicauimus. Neq; tamen illud contemnendum, quod Græci extinctos compressosq; nequitiæ stimulos à viro forti, hoc est, virtute prædito, iudicare volentes, Anteum illum suum Terræ filium ab Hercule collisum fingunt: nihil enim aliud est Anteum à terra procul sublatum enecare, quam à libidinoso tactu manus & mentem procul amouere.

COELESTE RERVM OMNIVM PROMPTVARIVM. Cap. XXXIII.

PANOS vrbs in Ægypto fuit, in qua huius etiam dei colossus visebatur inguine procaciter extento, qui flagellum in Lunam à dextra eius sitam attolleret. Pana enim illi ad Lunæ simulacrum B addere voluerunt: quod omnia mortaliũ vsui necessaria putarent à Luna suppeditari. Sed quid hoc sibi vellet argumentum, facilius ex Cabalisticæ disciplinæ significationibus eruemus. Aiunt enim eius mysterij sapientes, omnem siderum vim, quæ rerum procreationi comparata sit, in lunare prius corpus infundi, tanquam in penum aliquam promptuariam: mox illam pro rei vniuscuiusque materia formam vnicuiq; suam fideliter erogare, idq; sibi velle videtur in Panos manu flagellum, quasi accepta eo gestu doceat expendere.

De Panos & Lunæ mutuo amore, Virg. Georg li. 3. Simulacrũ Panos.

SOL. Cap. XXXIV.

IN Suidæ collectaneis legas Priapi simulacrum, quem Horum Ægyptij esse dicant, læua penem arrectum continere, dextera sceptrum disco & pennis insignitum, quæ omnia Solis vim ostentent: ex genitali siquidem obscœnius attrectato significari aiunt, quæ abdita sunt in visceribus terræ semina, vi solis erumpere: per sceptrum vero imperium, quod in cœlestibus & terrestribus gerit, cuiusque opera & terra & mari patefacta, sese mortalibus exhibuere, vsusq; & commoditates rerum omnium subministrarunt. Discus, orbem quo circumfertur indicat: pennæ vero, velocitatem, totius cœli am- C bitu quatuor & viginti horarum spatio quotidie decurso. Sic illis philosophatum est temporibus, vt rem tam seriam, & omni modestia & verecundia tractandam, ad nequitiæ turpitudinisque imaginationes traherent. Sic Iudæi quoq; Beelphegori nonnunquam initiati sunt, ignominiæ quippe simulacro, quem Priapum Latini vocant, Moabitarum de more ferentes sacra, grauissima contra se numinis Omnipotentis iracundia concitata. Sic Athenarum eruditio, arcanaque mysteria vniuersum orbem clusere. Atq; huc demum in Eleusynæ Cereris sacris tormentum illud cæremoniarum, ad occlusas portas diuturnior mora, linguæ obsignatio, & tot habituum & ornatuum, quot Apuleius enumerat, varietas tendebat, vt posteaquam per quinquennium anxij anhelabundique magni alicuius oraculi cognitionem expectarant, & rei cuiuspiam diuinæ maiestatem quandam, diceret Tertullianus, se visuros concepissent, sub naturæ significatione simulacrum virilis membri tot integumentis tamdiu coopertũ, reuelatum tandem intuerentur, quodque quotidie ad naturæ requisita non semel tangere cogerentur, vidisse se pictum aut sculptum, sub religiosissimi iurisiurandi prohibitione profiteri vetarentur. Quodq; longe magis ignominiosum est, huc Philosophi, huc Principes, huc ipsi Ro- D manarum rerum domini Augusti, leuitate nescio qua pellecti, perhibentur.

Priapi simulacrum & explicatio.

Num. c. 25. Deut. c. 3. In ridiculam veterũ impietatẽ.

DE VMBILICO. Cap. XXXV.

QVONIAM vero vmbilicus quædam communia habet cum genitalibus, exigit locus ipse, vt quæ partis eius significata sunt, explicentur.

PATRIA. Cap. XXXVI.

VMBILICI significata alij alio modo acceperunt: sunt enim qui Iouem, sunt qui medium, sunt qui finem, per simulacrum eius intelligant. Iouem quidem ex vmbilico significare videas apud

Significationes vmbilici tres.

Curtium lib. IV. cuius effigies smaragdo & gemmis alijs coagmentata erat. Et hoc idem indicat numus, quem apud clarissim. patritium Venetum Stephanum Tepolum vidi, cuius inscriptio est, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΕΙΕΡΙΑΣ ΖΕΥΣ. ibi enim quædam huiusmodi species habetur. Medium vero, vt qui dixit Delon orbis vmbilicum. Finem, Martialis, cum scripsit: A

Mart. lib. 4. Epig. Artem. li. 1. c. 45.

Iam peruenimus vsque ad vmbilicum.

Quia in vtero infans ab vmbilico alimoniã capit.

Sed eo loco intelligendus est voluminis terminus, qui cum volumen explicatur, in fine omnino est: cum vero idem obuoluitur in spiram collectum, medium tenet locum. Sed enim Onirocritæ per vmbilicum dubio procul patriam intelligunt, vnde scilicet educationis auspicia suscipiuntur, & per ea quæ vmbilico accidant in somnijs videri visa, de patria vaticinari solent.

MEDIVM. CAP. XXXVII.

Hominis medium quid.

VIDETVR vero patria vnicuiq; homini orbis medium esse, cum ab eo loco, vbi quisque lucem auspicatus est, & terrarum situm, & mundi spatia metiri incipiat, & quoquo versum iter arripuerit, patriam semper quasi centrum statuat. Sed apertissimè Cicero Vmbilicum pro Medio poni ostendit in Verrem actione VI. *Et raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant ex Ennensium nemore, qui locus, quod in media est insula situs, Vmbilicus Siciliæ nominatur.* In homine quoq; vmbilicus medio totius corporis loco constituitur, siue circulum circumduxeris lacertis manibusque exporrectis, siue ad quadræ figuram factum eum imagineris: quamquam de medio hominis diuersa est & Vitruuij & Varronis opinio: hic enim inguem in homine masculino medium agnoscit, vmbilicum ille. Apud Martialem medios lambere comperias, quod ad Varronis sententiam accedit: nam fœminæ inguem esse medium, idem quoq; Vitruuius confitetur. B

FINIS. CAP. XXXVIII.

Vmbilicus in libro quid sit.

CVM autem & finem significet vmbilicus, ostendendum quid vmbilicus in libro sit, de libro enim loquitur Martialis, cum se peruenisse dicit ad vmbilicum vsque, vti paulo ante dicebamus. In quo quidem multi hallucinantur, dum alij vmbilicos esse putant, defensacula ea ænea quibus librorum anguli ornantur simul & muniuntur: quandoquidem cornua etiam eodem errore vocari crediderint à Poëtis, præcipue vero bullam in libri medio affixam. Alij signa esse quædam arbitrantur, quibus antiqui librorum fines concludere soliti essent. ideoq; Porphyrionem citant, qui ad vmbilicum, ad finem interpretetur, apud Horatium. C

In Epodis. Ode 14.

—— Deus deus nam me vetat
Incœptum celeres promissum carmen iambos
Ad vmbilicum ducere.

Alij clauos ad similitudinem bullæ, qui pro ornamento affigi soleant tabulis quibus libri conglutinantur, intelligunt. Alij, vt ex errore vno in alium trahantur, rati se aperte rem indicasse, locum Ciceronis ex tertio de Oratore citant: *Sed tum ita solet narrare Scæuola, conchas eos & vmbilicos ad Caietam & Lucrinum legere consuesse:* ibi per *Vmbilicos*, lapillos intelligunt lotos & politos, ita enim scriptis prodidere, cum hæ buccinorũ quorundam testulæ sint, quæ turbinatim conuoluuntur, in fastigium acuminatæ vmbilici forma, qui ex lapide olim fieri consueuit, ad vmbilici nostri similitudinem. Vt vero & Martialem & Horatium idem dicentes, neque non Catullum & Ouidium etiam intelligamus, qui vmbilicum hunc eodem omnes significato posuere, sciendum libros olim fieri D solitos ductu plurimum perpetuo, vna quippe pagina, non vt nos, illis dissectis, & in quaterniones quos dicimus consertis: & quia complicabantur ad instar spiræ conuoluti, inde Volumina dicta sunt à voluendo. In extrema autem pagina firmitudinis ergò paruus admodum bacillus, ex cedro quippe, aut buxo, cupressove, vel ex ebeno, vel ex ebore adglutinabatur, ad latitudinis modum, qua membrana præcisa erat, hunc Vmbilicum appellabant, cuius quidem capita volumine complicato hinc & inde prostarent: solebantque ea ex argento, vel auro, vel etiamnum gemmis ad ornatum præmuniri, atque ea sunt quæ Cornua nonnulli vocitarunt, vt Ouidius ad librum Epistola Tristium prima:

Candida, nec nigra cornua fronte geras.

hoc

A hoc est, neq; ebore, neque argento, aut nitida vlla gemma vmbilici præmuniantur, cuius facies atrata luctum præ se ferat Martialis XI.

Explicitum nobis vsq; ad sua cornua librum.

Sic apud eundem, vti superius dictum, quod & apud Horatium, vmbilicus pro Fine ponitur: quia principium libri est, vbi à titulo incipit explicari: finis, vbi tota reuoluta pagina peruentũ est ad vmbilicum. Huius ego generis volumina multa vidi, eaq; vetustissima, alia ex membranis, alia ex Nilotica papyro, alia Græcis, alia Hebraicis, alia etiam Arabicis literis perscripta. Non præteribo papyracea illa monumenta, quæ in arcis Æliæ thesauris Romæ asseruantur, in quibus archetypa est Constantini Imperatoris donatio, papyraceum esse textum, glutine quodam delibutum, mox aut aprina sana, vel vitro exæquatum ac perpolitum, vt & scripturæ patiens fuerit, neq; vlla calamum asperitate offenderit, miro quippe læuore complanatum.

CASTIMONIA ET CONCVPISCENTIA.
Cap. XXXIV.

B EXCISVS vmbilicus apud Diuinarum literarum Interpretes castimoniam significat: eo enim modo, quo præcisum præputium Circumcisionis illius est signum, qua libidinem atque nequitiam à corde resecare debemus, ita in fœminis vmbilici amputatio castimoniam indicat: virtus enim eius in vmbilico est. Hinc de profanatis prostitutisque Hierosolymis Ezechiel ita lamentatur, *In qua die nata es, non est excisus vmbilicus tuus, vulua igitur matris adhæresit:* hoc est, nihil quicquam ab originatione separatur, sed patriæ coalita est, & applicita mollitudini, vt minimè mox mirum sit eam, quæ omnia subsequuntur, turpia perpetrare. Nam quod ex Iobe dicebamus, *virtus eius est in vmbilico*, sub vmbilico ventris legere videtur Eucherius, vt per hoc fœminæ significet genitalia, sicut in viro lumbos dicimus. Nam vmbilicus dubio procul est concupiscentiæ signum. *Vmbilici amputatio quid in fœminis.*

DE VENTRE. Cap. XL.

C NAM Venter quoque sua continet hieroglyphica, eaque ab vmbilico, de quo nunc dicebamus, non admodum aliena, quare nusquam de eo, quam post vmbilicum, possumus commodius meminisse.

PRINCIPIVM. Cap. XLI.

ABSOLVTVM perfectumque opus significat, vti diximus, vmbilicus. Contra venter in sacris præcipuè literis nunc principij, nunc originis indicium est: cum scilicet quis vel à natiuitate, vel ab eo quo sapere cœpit tempore, factum inceptumve aliquid ostendere voluerit, ex vtero, ventreve dicet. Ita Iobes: *Si non ex ventre matris meæ dux illis fui:* de misericordia loquens, qua pauperes ab ætatis initio prosequi cœpisset. *Cap. 31. v. 18.*

MARE. Cap. XLII.

IN Serapidis descriptione figurave, de qua plenius alibi, γαστὴρ δὲ θάλασσα legitur, *venter* quippe *mare est*: &, vti superius notauimus, Hippocrates decumbentem quempiam, qui mare conturbatum in somnijs sibi sit videre visus, morbo eum ventris tentari conijcit, similitudine puto à mari sumpta; quod veluti flumina fontesq; omnes in se recipit, ita venter omnia consumat. D

INSATIABILITAS. Cap. XLIII.

VNDE Poëtæ ventrem pro ganea, & insatiabilitate variationeq; parasitica ponunt, vt apud Horatium in Epistolis: *Lib. 1. ep. 15.*

Quicquid quæsierat ventri donabat auaro.

Sed ibi apertius:

Scilicet vt ventres lamna candente nepotum
Diceret vrendos.

Tit. 1. 12. Epimenidis in Cretenses obiurgationem Paulus Apostolus repetit, qui γαστέρας ἀργὰς, *ventres* quippe A
ignauos eos appellat. Versus vero ille ita in codicibus aliquot antiquis habetur:

In gulosos dicteria quædam. Alij, ῥη-ἐ[illegible]α.

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ κέρδεα, γαστέρες ἀργοί,

Semper mendaces Cretes, commercia pessima, ventres ignaui. Iam &, *Viuite ventres*, Lucilius dixit. Et quod apud Terentium legitur, *Pugnos in ventrem ingere*, Donatus de toto parasito ventrem intelligi posse dicit. Apud Suidam, & in alijs prouerbiorum collectaneis parasiti cuiusdam responsum habetur, qui ventris opprobrium obiectum sibi ita refellit, vt probrum id omnium pulcherrimum existimare se dicat: præstare enim eo ventrem alijs rebus, quod plenus, leuis agilisque sit, atque strenuus: inanis vero, grauis, & inutilis. De adipali sane lautitia ganeaque verbum apud Græcos γαστρίζεσθαι. In Diuinis literis Psalm. XVII. *Impletum ventrem* legas, pro insatiabilitate atq; ingluuie. Quique gulæ & nequitiæ imperandum præcipit Philosophus, *Ventri*, vti superius dictum, *temperandum, & his quæ sub ventre sunt*, inquit. Sane quidem Ægyptij mortuorum ventres eximere, & in Sole discindere soliti sunt, vt qui scelerum omnium causa essent, atque ita vel expiarent, veluti de impulsore pœnas sumere viderentur. Verum hæc pleriq; dictu quidem speciosa dicent, non tamen imitanda sibi proponent, lepi- B
Plutarch. & A. Gellius Venter non habet aures. dumque orationis Catonianæ principium in dissuadenda lege Agraria ita exordientis obijcient: *Arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus*: nam & in hanc sententiam Græcum est prouerbium, γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα.

HVMANA DELICTA. CAP. XLIV.

SANE ventres, Leuitico, modo aqua eluendi, modo extra castra exportandi, apto admodum hieroglyphico, reatus, maculas quippe nostras indicant quia *Fimus* in Diuinis literis pro delictis accipitur: ea vero vel corrigi possunt, atque ideo elui, vel expiabilia sunt, eaque procul deportanda, ne contagione vlla pars, quæ syncera est, contaminetur. Qui vero Deo venter in Diuinis literis at-
Psalm. 110. tribuitur, secretam substantiæ eius originem indicat: vnde illud in Psalmo, *Ex vtero ante lucem genui te.* Significet alibi iudicia eius incomprehensibilia, diceret Eucherius, quæ rimari nulli datum est,
Iob cap. 38. de quo Iobes: *De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cœlo quis genuit?* Idem Eucherius, quod apud Aba-
Abac. ca. 3. cunta legitur, *enter meus turbatus est in me*, interpretatur, vt per ventrem hieroglyphicè rationis vas C
Hiere. c. 4. & receptaculum intelligat. Apud Hieremiam, vbi, *Ventrem meum doleo*, pro *Mente* accipit. Quod autem de spiritali, non de corporeo loqueretur, indicium est quod sequitur, *Sensus cordis mei conturbati sunt.* Manifestè autem in Euangelio: *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ vitæ.* Contra
Ioann. 7. Leuitic. 19. vero de ventriloquis inuenias in ijsdem Diuinis literis: nam ibi in Leuit. legitur: *Ne declines ad magos?* Septuaginta reddidere: *Ne sequimini ad ventriloquos.* per hos Theologi falsos Prophetas intelligunt, qui Deum professi, à Deo aliena quæque docent, falsasque doctrinas & Prophetias comminiscuntur: contra quos dixerit Ezechiel, *Væ Prophetis insipientibus, qui Spiritum non diuinum, sed suum se-*
Cap. 13. *quuntur. Maxima est enim omnino*, inquit Hesychius, *diabolici erroris & fraudis species, ventriloquorum inuentum*, & quæ multa super hoc exequitur.

DE PELLE. CAP. XLV.

D

TRAHIT ad se venter pellem, quam propemodum similitudine, qua super in Diuinis literis aliquot inuenias hieroglyphica, cuiusmodi sunt hæc.

VEXATIO. CAP. XLVI.

PELLES hieroglyphicè in sacris literis vexationes sunt, quæ hominem ad mortem vsque commacerant, imbecillumque reddunt: distractæ enim illæ in vsus varios, in vasa, in opera multa, pa-
Rom. 5. tiendo probatæ, laudem à Domino consequuntur. *Nam*, vt Paulus ait, *afflictio patientiam generat, patientia probationem, probatio spem, spes virtutis firmamentum, & inconcussam in operibus bonis stabilitatem.*

A

MORS. Cap. XLVII.

SVNT qui locum ex Genesi, *Et fecit eis tunicas pelliceas*, eo interpretentur hieroglyphico, vt mortalitate conuestitos esse eos intelligi velint. Nam cutis omnino eos indicat, qui solis exterioribus intenti, interius emarcescunt. Apud Plutarchum libro de Iside & Osiride tympanum humanam sapit naturam, atq; ideo mortalitatis hieroglyphicum est. Conficitur vero tympanum ex pelle, plano, latoque circulo circumducta. *Gene. 3.* *Tympanũ.*

SCORTA. Cap. XLVIII.

INVENIES & pro Meretrice pelles positas Leuit. 15. *Vestem & pellem quam habuerit, lauabit aqua*, quẽ locum citat Hierosolymitanus Hesychius, sententiæ huius interpres. Iam & apud Romanos meretrices Scorta dicuntur, à scorteis pellibus, quibus pro strato vtebantur. Idem pellẽ pro Diuitiis poni dicit, & pro cognatione alicubi.

CASTRA VEL BELLICVS APPARATVS.

B

Cap. XLIX.

ALIO significato pellis pro tentorio & castris ipsis ponitur: propterea quod vetusti moris fuit, tentoria ex consutis pellibus conficere. In Abacuntis cantico: *Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian*, hoc est, *Madianitarum castra vertentur in fugam, & dissipabuntur.* *Abac. c. 3.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXXV.

C

DE IIS QVÆ PER MANVS ET PEDES SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IOAN. MANARDVM FERRARIENSEM.

SVMMA *quidem ingenii amœnitas tui, raraq; admodum eruditio, iudiciumq; in omni disciplinarum genere exactissimum acerrimumq; quibus te præditum superioribus diebus animaduerti, cum apud Cælium Calcagninum cœnaremus, effecere, vt doctissimæ illius cœnæ numquam immemor sim euasurus. Sed quoniam parum est gratum animi affectum in corde tacitum fouere, nisi vbi facultas datur, eum palam feceris, & in propatulum exposueris: cum nihil mihi commodius nunc ad meum erga te amorem explicandum occurrat, quam earum rerum commentarium, de quibus plurimus ea cœna sermo* D *fuit, id quam primum ad te curaui transmittendum: ibi enim tu per abditissima Philosophorum arcana, Medicorumq; sapientiam ingressus, nihil obscurum reliquisti, quod super pulsu, venis & arteriis quæri posset, quamque necessarium esset, Medici non modo cor, verum etiam manus ipsas eruditas esse, manifestissime docuisti: frustra enim esse mentis disciplinam, & scientiam, nisi eam manus opere facto comprobarent. Cumque medicamina plurima, quæ manibus tuis ipsemet confeceras recensuisses, opportune Vincentius Caprilis conuiua noster lepidissimus acclamauit, Manardum te deniq; esse à manuum ardore diuinitus appellatum: itaque tunc manum Cælius, & alii, qui accumbebant omnes, suis quisque laudationibus in cœlum extulere. Ego vero aliam ingressus semitam, nihil à re, quæ præ manibus erat, abscedens, eadem hæc, quæ nunc descripta ad te legẽda misi, ad verbum propemodum manu super declamaui: quæ quidem si legenti tantum placuerint, quantum audienti probari videbantur, minime putabo me oleũ & operam perdidisse, sperans scilicet inde aliquid futurum, quod initam hãc ex literis amicitiam apud posteros fa-*

ciat testatissimam. Neq; tu illa supprimes si recte diligentiam tuam perpendi quæ ad humani generis vtilitatẽ paucissimis antea cognita reserasti. Facit hoc idem Calius noster, qui quotidie aliquid de Musarum penetralibus eruit, & in promiscuum vsum exponit, inde perpetuam sibi laudem, & amicis nomẽ comparaturus. Nostra vero hæc qualiacumq; sint, si non vtilia, vti vestratia, certe aliqua ex parte spero fore delectabilia. Tu igitur, quod auribus libenter haurire visus es, oculis nunc & mente perfruere. A

DE MANV. CAP. I.

QVÆ fuerint super manu hieroglyphica apud Ægyptios significata, quiq; honos ei habitus ab eius nationis sacerdotibus, Manarde mi, dicebamus, ea nunc in hunc modum, vti dicta fuerant, repetemus.

OPVS. CAP. II.

In ptorypis. Artem. lib. 2. c. 44. Plurimæ manus acceptiones, cum in Diuinis, tum in profanis. Artem. ibi. Manus & cor similia sunt.

MANVS apud Ægyptios sacerdotes operis in primis hieroglyphicum fuit, eaq; picta, sculptave, B hominem ędificationis studiosum significabat: quippe qua in operibus faciundis plurimum vtimur, cuiusq; beneficio rerum artificia constant, & conceptæ in animo excogitationum imagines oculis subiiciuntur. Vt vero ait Hippocrátes, in vnaquaq; arte manus vnusquisq; ad opus, quod facere destinarit, accommodat: *Natura enim*, vt ait Cicero, *dedit homini manus multarum artium ministras.* Artemidorus coniector artes ex manu significari ea de causa dicit, quod earum opera artes exerceantur. Iam & oblatæ in somniis manus si pulchræ formosæq; sint, felicem rerum agendarum successum indicant, & iis præcipue, qui manibus opus faciunt, vt idem tradit Artemidorus. Et Pindaricum illud Olympiis celebratur Ode 4. χεῖρες δὲ καὶ ἦτορ ἴσον, vbi per manus opera, per cor audaciam intelligendam interpres Triclinius obseruat. In sacris quoq; nostræ pietatis libris manus operis hieroglyphicũ habetur, eo præsertim loco vbi Deus Moysi mandat, vt Serpentis caudam apprehendat manu. Actionem hic per manum significari tradit Philo: siquidem nullo fieri modo potest, vt voluptates, quas per Serpentem significari alio commentario diximus, coerceri, opprimive valeant, nisi prius manus, hoc est, sinceros animi affectus, vtpote rectorum operum ministros expediamus, & in omne pietatis mi- C nisterium promptissimas habeamus, atq; ita demum arreptus intrepide Serpẽs virga fiat, hoc est, voluptas in disciplinam, quæ per virgam figuratur, vt in Caduceo declaratum est, quamprimum habeat, atq; ita absolutam veritatis cognitionem partim intelligendo, partim experiundo, consequatur. Apertius vero manus opus est eo loco: Exodi 14. *Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos.* Huiusmodi significationem etiam Græci veteres admisere. Nam Lacedæmonij sic inuocandos deos existimabant, vt manum etiam admoueremus, nostram scilicet operam addentes, neque enim eos aliter exaudire. In quam sententiam Salustianus Cato: *Non votis, neque suppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur, vigilando, agendo, bene consulẽdo, prospere omnia cedunt: vbi socordiæ te & ignauiæ tradideris, ne quicquam Deos implores: irati infestiq; sunt.* Sed vt ad nostra redeamus, Psalm. 78. *Deum exquisiui manibus meis nocte coram eo*, quamuis apud eos, qui Hebræos sequuntur, nulla hic de manibus mentio. Verum alij exponunt, *manibus*, id est, *bonis operibus*, quæ tamen nocte, hoc est, *occulte*, & in Dei tantum cõspectu fierent. Nam & Assertor: *Nesciat*, inquit, *læua, quid dex-*

Vnde illud τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν manũ admouere.

Matth. c. 6. Leuit. c. 19.

tera agat tua. Dum attollit Moyses manus suas, vincitur Amalech. hoc est, vt interpretatur Adamantius, o- D
pera & actus sustulit ad Deum, non humi iacens, obrepensq; reptilium instar terræ applicitus, sed ad
Deum porrectus, inq; cœlum surrectus. Quodq; Leuitico præcipitur: *Manus eius offerant hostiam Do-*
mino, Theologi per manus opera interpretantur, κατ᾽ ἐξοχὴν vero quamdam, manus Dei pro ipso ac-
cipitur Filio, per quem facta sunt omnia, vt Eucherius & alij pleriq; interpretãtur illud Esaiæ: *Omnia*
hæc manus mea fecit. Sed longe manifestius alibi vates idem clamat: *Brachium Domini cui reuelatum est?*
vbi Theologi, vt apud Hesychium est, Filium dubio procul intelligi debere profitentur, Patri scilicet
ὁμούσιον, quod ne cui ambiguum relinqueretur, labores eius pro nobis susceptos statim subiicit, vir ex-
tra omnium aleam diuinissimus, ait enim: *Labores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, ipse autem*
vulneratus est propter iniquitates nostras, afflictusq; est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, &

Cap. 40. Cap. 53. Ibidem.

liuore

A liuore eius sanati sumus. Psalmo sane 70. *Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.* Theologi subiectam antiquitus interpretationem huic versui memorant, potentiam tuam & iustitiã tuam, id esse brachium: Vbi vero hostiæ salutaris brachium dextrum separari, darique muneri Sacerdoti præceptum est, Cyrillus, vel Adamantius potius, per huiusmodi brachium à vulgo separatum significari ait, Pontificem debere dextera quæque hoc est, proba & honesta facere, vt qui tamquã lampas illucescit in atrio, exemplo reliquis esse possit, non opinione tantum, verum etiam operibus, quã quisque viam ad virtutem & pietatem ingrediatur: contra vero sinistra, hoc est, praua & turpia non attingat, vitaque sit omnino integra & inculpabili.

INNOCENTIA. CAP. III.

Sic prouerbiũ, ἀνίπτοις χέρσιν, à puritate veterũ sacrorum, tractum, ex Hesiodo in operibus. Mos antiquus profitendi innocentiam.

EVTHYMIVS, vbi de manuum puritate sermo fit in Diuinis literis, per manus actiones operationesq; inquit significari: eo quod per eas opera fieri soleant. Earũ B autem puritas dubio procul insontem ostendit: vnde etiam abluendarum manuum gestus innocentiæ signũ est, quasi illas non contaminatas habere profiteamur. Antiqui enim quando contestari volebant se alicuius innoxios esse sceleris, neq; impuris se facinoribus immiscuisse, assensumve præbuisse, in multitudinis conspectu manus abluebãt, vt scilicet ex illa manuum munditia animæ identidem puritatem indicarent. Inde Deut. c. 21. vbi cadauer in agro cæsum quis repererit, ignorato cædis authore, seniores ciuitatis, quæ loco ita polluto proxima fuerit, accersiri iubentur, & in deserta steriliq; conualle vitula facere, super quam lauent manus: vt ita expientur & ipsi & ciuitas, populusque omnis absoluatur. Sic circumdaturum se altare Domini Psalmographus vates profitetur, cum vna cum innocentibus manus suas abluerit. Et Pilatus cum iniquæ sententiæ crimen in Hebræos reiiceret, innocentiam suam attestaturus, manus publice lauit. Datas autem homini manus ideo, ait Athanasius, vt C ad rerum necessariarũ vsum inseruiant, & ad preces Deo porrigendas attollantur: atque, vti palam est, manus est quæ cibum & alimenta omnia legit, condit, instruit, & ori admouet: manus est, quæ præclara facinora in pugnę vel discriminum conflictu facit, ab ea est scribendi commoditas & elegantia, quã Propheta honestauit, de Deo dicens: *Calamus scribæ velociter scribentis*, quo scilicet diuinæ vocis oracula exprimuntur. Manus sacra infert altaribus, & pietatis omne munus peragit, sacramẽta cœlestia nobis subministrat, & mysteria reliqua rite perficit & operatur: eam dignatus est Dei filius commendare, cum dixit, *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me.* Manus denique est, quæ omnia confecit, omnipotentis Dei testimonio, per Prophetam dicentis: *Nonne manus mea fecit hæc?* Manus est totius corporis propugnaculum, quæ dum illud totum oberrat, totum defendit, totum comit, totum vestit, totum ornat, vniuersæ eius molis dominam se re ipsa profitetur.

Manus functiones.

Psal. 45.

Psal. 118.

AVTHORITAS. CAP. IV.

D HINC manus authoritatemque & potestatem signatissime indicat, vt in sacris pietatis nostræ canimus, in manu Dei esse omnium potestatem, & iura regnorum omnium, quo significato dictum à Psalmographo, *Exaltetur manus tua*, vt Theologi sunt interpretati. Iam apud Hieremiam: *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel*, de summa Dei potentia. Et illud minime dissimulandum, quod Poeta Cæcilius ait: *Deum quis non summum putet, cui in manu sit quem esse dementem velit, quem sapere, quem insanire, quem in morbum iniici, quem contra amari, quem auersari, quem expeti?* Sic ad Terentiam Cicero: *Verum hæc non sunt in nostra manu.* Et Aruspices, nulla quamuis sanctiore imbuti disciplina, cum prandenti Vespasiano humana manus triclinio illata fuisset, & subter mensam subiecta, presagium fuisse respondere, rerum potestatem ad Vespasianum aliquando peruenturam. In Dei vero manu esse omnes fines terræ, sacra piorum vatum oracula testantur: qui fieri possit admirantium,

Psal. 80. Ierem. 18.

Sueton. in Vesp. c. 5.

Cur aqua terra longe altior dicatur.

tium, vt aqua longe altior terra, ita suspenderetur, ne cōtinentem omnem obrueret, quoquo versum circumfusa. Tametsi non defuerunt antiquorum ingenia, quæ natura fieri hoc commentarētur. Ptolemæus quippe Almagesto, triginta se nescio quas stellas Arctico polo affixas deprendisse profitetur, quæ cum siccæ frigidæq; naturæ sint, vi sua repellant aquas, terram autem ea parte, qua illæ micant, vt sibi natura similem, & temperatura quadam à Saturni sidere copulatam exerant, & suspensam teneant. Alij Magneti hoc attribuunt, quo lapide tota illa pars, quæ ad Arcticum versa est, incrustata quodammodo comperitur, tantamq; illi vim, dum se ad polum erigit, esse dicūt, vt vniuersum terræ corpus eodem trahat, atq; ita bonam eius partem vndis extare faciat. Alij alias atq; alias super hoc rationes comminiscuntur, concauitates subterraneas, oualem figuram, protuberationes, & commenta alia ingeniose magis quam vere excogitata: quæ omnia si suscepti operis ratio pateretur, facile refelli possent, vtpote quæ tam validissimis naturæ rationibus, quam hodiernæ nauigationis exploratione, falsa deprehenduntur. Sed hæc illi viderint. Basilius Magnus totum hoc ad Architecti summi Dei sapientiam refert, admirationemq; omnem dirigere nos ad eius prouidentiam adhortatur. Nam & apud Hieremiam Prophetam ipse rerum opifex clamat: *Vos igitur non timebitis me, qui posui arenam terminum maris?* quasi nulla alia in re magis potentiam viresq; suas ostentarit. Ille enim cum abyssos circumuallaret, legem imposuit aquis, ne datos transiliant fines, signatisq; terminis coerceantur. A B

Ierem. c. 5.

IGNAVIA. Cap. V.

Fabius libr. 12. languente otio manum habere sub pallio ait. D. Laertius in eius vita. Et tenacis, auariq; ex Theocrito in Charitibus.

EXPEDITA autem manus, & in propatulū prolata, ita opus, authoritatem, atq; potestatem indicabat: contra vero, nihili hominem, ignauum & otio desidiaque torpescentem significare si vellent, manus eius in signum cōsertas effingebant: qui porro status ignauissimi nebulonis est, cum præsertim Anaxagoras ideo sapientissimum omnium animātium videri hominem dixerit, quia manibus instructus foret. Quod dictum Plutarchus in Moralibus repetit, neque dissimulat Aristoteles. C

FVRACITAS. Cap. VI.

APVD authores aliquot inuenias læuam manum pro Furacitate positā. Nam Plautus, Persa, vbi Sophoclidisca lena Pechnij pueri manum deposceret, atq; ille dexteram porrexisset, respondit ea: *Vbi illa altera est furtifica læua?* Ita & Catullianum illud intelligitur de Marrucino, qui manū sinistra non bene vtebatur, sed in ioco atque vino tollebat lintea negligentiorum.

PLAVSVS. Cap. VII.

PLAVSVM autē, lætitiæq; & gratulationis signum, manibus in eum gestum figuratis vt sese complodere viderentur, significare, theatra Romana, & Poetarum pulpita sæpius ostenderunt. Id autem in Sardanapali statua, quæ Tharsi erat, exprimebatur, cum inscriptione, quę modis omnibus lasciuiendum esse commoneret. D

IMPEDIMENTVM. Cap. VIII.

COMPLICATAS vero manus digitis pectinatim insertis, adeo vetus illa religio impedimenti signum esse credidit, vt parturientium nixibus obstare, ne partum edere pössent, quamdiu manus eo gestu tenerentur, perdita admodum superstitione persuasum habuerit.

LIBERTAS. Cap. IX.

Tib. Claudii & Iulia Pia nummus.

QVEMADMODVM vero per manus ita complexas impedimentum significabant, sic per eas explicatas libertatem innuebant. Numus est Tib. Claudij Cæs. in quo videre est sigillum, quod

A dextera pileum tenet, læuam quam late potest diſcapedinatam exporrigit, cum inſcriptione, LIBERTAS AVG. Quamuis vero pileus per ſe ſit libertatis ſignum, manus ea tamen ita paſſa ſignificatum adauget. Sedenim, vt de parturientium faſcinatione per implexas manus dicebamus, ita contrarium eſt in numo Iuliæ Piæ, vbi partus felicitas explicatur, in quo Venus læua haſtæ innititur, dexteram expanſam oſtendit, cum inſcriptione, VENVS GENETRIX. Romani enim genus à Venere, propter Æneam eius filium, ſe ducere aſſeuerabant, maxime vero gens Iulia.

VENVS GENETRIX. CAP. X.

QVÆ quidem condente & dicante Iulio Cæſare, templum erexit Veneri Genetrici, cuius Plinius, Tranquillus, & alij meminere. Legimus & Cæſaris teſſeram fuiſſe, *Venus Genetrix:* vt Syllæ, *Apollo Delphicus:* Marij, *Lardeus.* Obſeruandum autem, in numo ſcriptum eſſe GENETRIX per E media ſyllaba, prout veteres Grammatici ſcribendum monent, cum tamen genitor per i notandum agno-
B ſcant.

LIBERALITAS. CAP. XI.

EST & illud frequentiſſimo Latinitatis vſu dictitatum: *Manus remittere*, liberalitatis & donationis ſignificato, quo loquendi modo luſores præcipue vtuntur: nam *Remittere manus*, eſt Condonare Colluſori iactum, quem ſua ipſe manu damnoſum feciſſet, debueritque ob id numos exſoluere. Hinc legere eſt in epiſtola Octauiani Augusti ad Tiberium: *Ego perdidi viginti millia numum, ſed cum effuſe in luſu liberalis fuiſſem, vt ſoleo plerumque: nam ſi quas manus remiſi, cuique exegiſſem, aut retinuiſſem, quod cuique donaui, viciſſem vel quinquaginta millia: ſed hoc malo, benignitas enim mea me ad cœleſtem gloriam effert.* Præcipue vero dextram liberalitatis & erogationis indicium eſſe voluerunt: vtpote quæ, vti prompta eſt, & ad capiendum expeditiſſima, ita & ad porrigendum erogandumque vſitatiſſima. Vnde Græci δῶρον il-
C lud ſuum menſuræ de manu ſumptæ vocabulum, de quo alibi locus ſuus, deductum volunt, quod ſcilicet inde dona porrigantur. Sed quoniam tam liberalitatis quam libertatis ſignificatum in dextera ponunt, huiuſmodi diſciplina longe melius ſacræ noſtrorum literæ prodiderunt: veteres enim Theologi, qui diuinorum nominum ſignificata perſcrutantur, eam ineſſe vim in Dei dextera intellexere, vnde pulchra, grata, lætaque omnia prouenirent, proprioque nomine Michaelem vocari. At Græcorum Theologia Michaelis vim in Deo eam eſſe dicunt, quam Mathematici Veneri dedicarunt. Pſalmo decimo ſupra centeſimum iubetur Chriſtus ſedere à dextera Dei patris, vbi Theologi per Seſſum, Requiem & fruitionem diuini imperij, & patri, & filio propriam, & honore parem intelligunt: per Dei vero dexteram, effuſiſſimam eius benignitatem interpretantur. Læuam demum Aramei eam in Deo vim eſſe dicunt, vnde fortia, dura, & caſtigantia procedant, idque numinis Gabrielem appellatum, quod Aſtronomi ex Græcorum Theologia Martem eſſe dixerunt.

Manus remittere, quid.

Extat apud Sueton. in Aug. cap. 71.

Hebraice, fortitudo Dei.

D VER, HYEMS, SOL. CAP. XII.

APVD Græcos, Latinosque Poetas plerumque reperimus centimanum Briareum, centimanumque Gygem: quin & Homerus Solem ἑκατόγχειρα nuncupauit, quorum ſignificata cum hieroglyphicon inſtar interpretentur, non importunum fuerit hic explicaſſe. Interpretes Heſiodi, per Briareum vernum tempus dici tradunt, ob herbarum, florum, & frondium copiam, quam affluenter adeo ſumminiſtrat. Per Gygem vero, hyemem, & ipſum

Hom. Iliad. α. 402. Virg. Æn. 6 Horat. 2. Car. od. 17. Centimanum.

centimanum, ob ea multa, quæ iam dudum collecta congestaque in varios mox vsus distribuit, & negotijs quæque suis accommodat. Quod vero & Sol centimanus Homero sit, multa & innumerabilia eius officia, quæ magis aperta cognitaque sunt, quam recensere oporteat, effecerunt. A

OFFICIA MVTVA. Cap. XIII.

CESSIT & in prouerbium mutui beneficij officijque ab officio prouocati, *Manus manum scabit*, ex Epicharmi Comici versiculo, quem in ore fuisse semper Prodico Sophistæ, Socrates apud Platonem memorat, Axiocho. Erat vero huiusmodi:

Vtitur eo Senecæ in lib. de morte Cæsaris.

ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει, — *Ne manus manum fricabit,*
δός τι, ϗ λάβοις τι. — *Da quid, auferes quid.*

Sed enim illud vulgatum magis:

χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλοι δὲ δακτύλους.

sic enim manuscripti codices habent, quod alij suo freti ingenio corrigere voluerunt, quæ trimetri esset ratio minus animaduertentes: B

Manus manum, digiti interim digitos lauant.

OPEM FERRE. Cap. XIV.

EADEM dextera, quæ *Pullaria* Plauto dicitur, passis digitis opis ferendæ fuit hieroglyphicum: cuiusmodi species in Opis deæ simulacro aliquot in numis obseruatur, quasi ea opem omnibus velle se ferre polliceatur. Quinetiam & nunc vulgo, & apud veteres vsurpatum illud τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, *manum admouere*, quotiens operam nostram alicui negotio adiutricem adijcimus. Hinc apud Maronem Palinurus ad Æneam clamat:

Æne. li. 6.

Da dextram misero, & tecum me tolle per vndas.

Sane illud sumptum à sacris, in quibus quispiam aduenients admotæ victimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificij. Sed hoc frequentius apud nostros, cum infantes ab originali labe per sanctas aquas expiantur, lustricusque eorum dies celebratur: quicumque enim manus admouerint ad infantem, dum sacrum id peragitur, paternis sese obligant officijs, & artissima pietatis necessitudine & nato, & parentibus coniunguntur, propemodumque affines fiunt. Quod vero de manibus sacrificio admotis dicebamus, quod Theologi nostri interpretantur eo Leuitici loco, *Quicunque illa attigerit, sanctificabitur*, id dicunt ostendere, quod in disputationibus, quæ de Deo sunt, Theologicisque mysterijs, sufficit nobis tantummodo tangere, quemadmodum qui vult igne calefieri: nam is si interius manum immittat, pro eo quod poterat & satis erat calefieri, comburitur; sic qui profundius, vel altius de Deo disputare præsumit, pro eo quod gloriosius aliquid ostentare affectat, in blasphemiam cadit, dum diuinorum dogmatum nequit sublimitatem assequi. Ea de causa populus Israeliticus non ascendebat in montem Domini, sed iuxta radices corona ducta desidebat, quod vtinam superioris seculi tempora animaduertissent: non enim sanctissima hæc doctrina tot ineptorum hominum, ne ignauorum dicam, nugis atque cœno implicata esset & contaminata. Sed Deo Opt. Max. gratia, qui nostra demum ætate tot authorum veterum thesauros aperuit, & in vnaquaque disciplina proficere volentibus, veram, facilem, breuemque viam patefacere dignatus est. Quod vero ad hanc rem facit, monet Paulus, haud facile cuiquam manum imponendam, de ordinibus nimirum communicandis, quorum vis & ratio in Spiritus sancti contributione consistit, iuxta ritum, quo impositis supra caput manibus sacerdos dicit: *Accipe Spiritum sanctum*. Id vero diligentius examinandum imperat Paulus, ne indigno, vel improbo, vel imperito talia conferantur. C D

Leuit. c. 6.

FLAGELLVM. Cap. XV.

Soph. cap. 1. Manus in malam partem. Iob. cap. 19.

SIGNIFICAT etiam flagellum manus in Diuinis literis, vt apud Sophoniam: *Extendam manum meam super Iudam, & super habitantes Israel, & disperdam de loco hoc reliquias Baalis*. Et B. Iobus de calamitatibus, plagis, & infortunijs suis loquens, *Manus Domini*, inquit, *tetigit me*. Et illud, *Tradentur in manum gladij*, castigabuntur gladio significat, vtpote qui occidione occidendi sint. Iam quod alibi legitur: *Firmasti super me manum tuam*, de castigatione intelligendum est.

A

PIETAS. Cap. XVI.

IN Antonini numo pietas ipsa dexteram exporrigit expansam, læua donarium in subiectam aram porrigit. In L. Ælij Cæsaris numo aureo, dextera sigilli eodem est gestu, læua donum tenet, cum inscriptione, PIETAS. Quod vero dictum est in Cynocephalo, passas in cœlum manus adorationem significare, videas id in Gordiani Pij numo, in quo sigillum est, passas hinc inde manus ad cœlum attollens, cuius inscriptio est, PIETAS AVGVST. Et Iarbas apud Maronem dicitur:

Antonini, Ælij Cæsaris, & Gordiani numismata.

Virg. lib. 4. Æneid.

Multa Iouem manibus supplex orasse supinis.

Iam & Salomon Trecensis, non ignobilis S. Scripturæ commentator, sacerdotes, inquit, cum Sanctum BENEDICTVM pronunciant, nomen inquam id Sanctum XII. literarum extendunt manus suas.

SVPPLEX. Cap. XVII.

APVD nationes aliquot inuenias, reiectas post tergum manus, eas connexas, supplicem hominem significare. B Eam formam in huiusmodi significato peculiarem apud Assyrios fuisse tradit Ammianus, vbi libro XVIII. Antonius ab Vrsicino agnitus in hostili acie, obiurgatorio sono vocis increpitus, Proditor & nefarius appellatus, sublata tiara, quam capiti summo ferebat honoris insigne, desilijt Equo, curuatisque membris humum vultu pene contingens, eum salutauit, Patronum appellans & dominium, manus post tergum connectens, *Ignosce mihi*, inquit: & quæ pro criminis depulsione subsequuntur.

Reiectæ in dorsum manus.

CAPTIVITAS. Cap. XVIII.

SED ENIM apud Romanos huiusmodi species manuum post terga reuinctarum, captiuitatis nimirum indicia sunt, quod & Virgiliano confirmatur carmine:

Virg. Æne. lib. 2.

Ecce manus iuuenem interea post terga reuinctum
Pastores magno ad regem clamore trahebant.

C

& multis vbique terrarum monumentis, ex ære & marmore dedicatis, passim intueri licet. Ita lib. de Amicitia Cic. de eo, qui litigare se simulans blandiatur, atque ad extremum dat manus, vincique se patitur, vt is, qui illusus sit, plus vicisse videatur. Talem Astronomi figurare solent, vbi ostendere volunt eum ab inimicis superandum, & in eorum potestatem redigendum, qui XIII. Sagittarij gradu lucem auspicatus fuerit.

PACIFICATOR. Cap. XIX.

QVÆ vero species in M. Catonis Proprætoris numo cernitur, vbi victoria est sedens, manu exporrecta, pollice summisso, quod puto victoriam consilio partam significare, vt illud, quod alibi explicatum est, Romanos sedendo vicisse, huc accommodetur. Ille porro gestus in manu res compositas ostendit, qui habitus in statuis pacificatorum exprimi solet, vt in equestri colossea ex ære M. Aurelius, in area Lateranensis basilicæ visitur, de qua in Digitis.

M. Catonis Proprætoris numus.

RESTITVTOR. Cap. XX.

D IN alio IMP. SEV. ALEXANDRI AVG. numo simulacrum est læua hastæ innixum, dexteram porrigens, vola & digitis demissis, pollice pendente, in quo literas eas tantum inspexi, quæ RESTITVTOR dicerent, reliquas discernere non potui. Verum apertius in Gratiani numo porrigitur manus mulieri altero genuflexæ genu, cum inscriptione, REPARATIO REIPVBL.

Alex. Imp. numus & Gratiani.

SALVTATIO. Cap. XXI.

ERAT & salutationis indicium, dextera iuncta dextræ, quod apud Varronem, atque etiam apud Callimachum Ætijs habetur. Vnde Virgilius in eandem sententiam Æneam inducit cum patre in Elysijs loquentem ita queri: *Cur dextræ iungere dextram non datur.* In hunc sane diem mos hic perdurat, vt hospites & peregrinos, & quoscumque notos peregre venientes, dexterarum coniunctione salutemus.

Æneid. l. 6.

ADORATIO. CAP. XXII. A

NEQVE vero tantum porrectis in cœlum manibus adoratio fieri solita, sed & auersa manus ad osculum exposita, adorationis indicium est. Hinc illud apud Plinium, quandam esse in dextera religionem, quæ osculis auersa appetitur. *Qui adorant*, inquit Hieronymus in Ruffinum, *solent manum deosculari.* Vnde Hebræi deosculationem pro Veneratione vsurpant, eiusmodique loquendi forma per totam iam Italiam, ex quo Hispanos in dominationem admisimus, inoleuit, cum prius id honoris non nisi in Pontificibus deberetur. Et nonnulli Catuli somnium de Augusto referunt, quasi Iupiter compluribus prætextatis tutorem à se poscentibus, vnum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent, eiusque osculum delibatum digitis ad os suum retulisset. Alioqui, vt in Cynocephalo dictum, sublatæ in cœlum manus adorationis indicium sunt. Apud Ciceronem Quæstionibus Academicis admirationis id signum est, vbi dicitur: *Hortensius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, vt etiam manus sæpe tolleret: nec mirum, nam nunquam arbitror contra Academiam dictum esse subtilius.* Peruulgatum vero est Catullianum illud in hanc sententiam: *Admirans*, ait, *hæc manusque tollens, Dij boni*, & quæ sequuntur. B

Deosculatio pro Veneratione, eaque ab Hispanis vulgo introducta.
Sueton. in Aug. c. 91.

CONSENSVS. CAP. XXIII.

IN militaribus vero allocutionibus sublata manus, consensus & approbationis hieroglyphicum est. Vnde totiens apud Xenophontem, si quod propositum esset, scitum facere se profiterentur, manus tollere iubebantur. Sed enim, hoc ritu Hebræorum prius institutum fuit, quod plerisque locis habetur, & Aaron Leuitico, tollens manum, populo bene precatus est. Ita nobis quoque faciundum imperauit Paulus: *Orate*, inquiens, *in omni loco attollentes puras manus.* Et Tertullianus, vbi de oratione pro salute Imperatoris agit: *Illuc suspicientes* (ait) *Christiani, manibus expansis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubescimus: denique sine monitore, quia de pectore oramus*, & quæ sequuntur in hanc sententiam.

Sublata manus, quid.

FOEDVS. CAP. XXIV.

SED neque Pythagoricum illud prætereundum, μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιὰν, *non vnicuique dexteram porrigendam*, quippe non temere esse quempiam in amicitiæ familiaritatisq; fœdus admittendum. Citat hoc symbolum in hanc sententiam Plutarchus eo commentario, quod de multorum amicitia conscripsit, & Solonis dictum illud in primis fertur, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ' ἂν κέκτησαι, μὴ ἀποδοκίμαζε, *Amicos ne cito compares; quos autem acquisieris, ne reijcias, contemnasve.* Mox vero adhuc est nostris Presulibus, in admittendis in clientelam amicis manum porrigere exosculandam, quod firmum quasi fœderis & conciliationis signum habetur. Obserues etiam apud Ammianum, rerum gestarum lib. 1. supra XX. Nebridium, qui contra Constantium vnus omnium iurare noluerat, metu militum, qui ferrum in hominem strinxerant, ad Iulianum profugisse, suppliciterque orasse, vt timoris leuandi causa ei dexteram porrigeret. Cui Iulianus: *Ecquid*, ait, *præcipuum amicis seruabitur, si tu dexteram attigeris meam?* Plutarchus in Catone Vticensi morem tangit osculandi manus Imperatoris apud Romanos, neque id quidem omnibus, sed paucis admodum honoris gratia concessum. Vnde etiam in Diuinis literis legitur: *Tua dextera me suscepit*, quod ita interpretantur Theologi: *Mos eorum est, qui opem alicui sint allaturi, dexteram porrigere, in qua & vis, & aptitudo, agilitasque magis promptuaria, quam in læua.* Et Psal. LXIII. *Tenuisti manum dexteram meam*: id est, *optimi Assertoris instar manum meam apprehendisti, meque de terra & seruitute Babylonica eduxisti.* Alij sic exponunt, vt per dexteram manum à Deo tentam, meliora ac laudabiliora opera intelligatur, quæ benigno Deus animo susceperit. In sacrificijs demum manuum impositio nunc benedictionem ministrabat, nunc peccatorum remissionem, nunc sancti Spiritus aduentum, nunc expiationes, quas solo percipimus intellectu, ait Hesychius.

Manuum ad inuicem porrectio & deosculatio. Relatum à Diog. Laertio, ex Apollodoro, in Solone. C
D
Manuum impositionis effectus.

FIDES. CAP. XXV.

QVIA vero fides in fœderibus primum expetitur, Numa Romanorum Rex constituit, vt manus eæ quæ fidei sacra facerent, ad digitos vsque inuoluerentur, quod fidei tutandæ indicium esset, cuius præcipue sedem in dextera esse docuit: vel, vt arcana in abdito habeantur. Porro fidem in manibus Arabes adeo colebant, vt fœdus nunquam facerent, nisi sanguine ex vola iuxta maiores digitos eorum,

A eorum, qui fœdus inirent, lapide quodam eliso, intinctoque inde flocco ac lapidibus septem, qui forent in hunc vsum comparati, illitis, suis interim Oratal & Alilat numinibus vnicis inuocatis. Agnoscit & Maro fidem per dexteram significari, quare Dido apud eum exclamat: *Æneid. l. 4*

—— En dextra, fidesque
Quem secum patrios aiunt portare Penates. *Æneid. l. 3.*

Atque hoc est, quod Achemenidi Anchises,

Dat dextram, atque animum præsenti pignore firmat.

Velamen vero illud, quo Fidei simulacrum, vel manus ipsæ obtegerentur, album fuisse constat. Vnde Maro *Canam fidem* appellauit, vt nonnullorum est opinio, quamuis & literatissimi viri sunt, qui canam ideo fidem à Virgilio dictam putant, quod primum omnium templum Fidei fuerit à Roma Æneæ filia conditum, vt in fragmantis Pompeij, diuino illo numine rerum opifice iam tum Romanæ originis initio, quod futurum olim erat, præmonstrante: vt quod imperium ibi sine fine permansurum parabatur, fundamentum pietatis in fide iecisse tot ante seculis constaret. Horatius tamen velaminis albi mentionem facit, vbi dicit: *Et albo rara fides colit velata panno.* Id enim ad sinceritatem, quæ requiritur in fide, indicandam excogitatum: à fide enim fucus omnis abesse debet, neque vllo subterfugij colore candor eius violari. Quapropter iuste magnanimiterque Romani fidem hostibus etiam seruandam rati, Cannensi clade accepta, cum Hannibal, quibusdã captiuis redimendi se potestatem fecisset, fide ab eis accepta redeundi, nisi res confici posset, ea quam proposuerat conditione, dolose illi vnius diei iter progressi, simulato negotio in castra hostica redierunt: inde quasi sacramẽto soluti, tanquam liberi essent, securi confidentesque Romam se contulerunt. Indignatus Hannibal, dum eos sibi dedi postularet, ipse etiam S. P. Q. R. factum ægerrime tulerunt, neque vllis ciuium suorum precibus aut lachrymis vinci potuerunt, quin publice ad Hannibalem remitterentur. Sed quid vetustiorum male praueq; facta conquirimus, si recentioribus seculis dolosa huiusmodi fide deceptum Adelbertum Bambergæ Regulum legimus, turpi nostrorum principum ignominia, quem Atto Maguntiæ Archiepiscopus blanditijs pellectum, ad Ludouicum Regem capitalem eius hostem attraxit, iuramento pollicitus se procuraturum, vt quemadmodum eum saluum de munitissimo, vbi erat, loco C educebat, incolumem idemtidem reduceret. Cum itaque paulum extra portas prodijsset, Atto coniectis in Solem oculis, iter longum & horam iam tardam causatus, satius fore dixit redire, commodum vt corpus aliquo cibo curarent, itineris lassitudinem ita leuaturi. Cui Adelbertus, nihil suspicatus mali, non difficulter assensit. Reuersi igitur, sumptoque ientaculo, dant se iterum in viam, ac simulatque in Ludouici conspectu constitere, Adelbertus in manus Regis deditur: quo proditionis Attonem audacter incusante, iuramento, inquit Atto, tunc plane satisfactum, cum te impransum eductum, intro vt pranderes reduxi. Sed hæc improba barbari hominis facta prætereamus, & ad fidem reuersi, haberi eam dicamus in Hadriani numo quodam, læua tenentem orbem planum, id nonnulli speculum esse contendunt: nam id quoque significatum habet fidei, additaque est erecta columella, ob fidei quippe tum rectitudinem, tum firmitatem. Multo vero manifestius duæ manus iunctæ, fidei sunt hieroglyphicum: quod in plerisque numis antiquorum obserues, inscriptionibus etiam additis, modo FIDES EXERCITVVM, modo FIDES ROMANORVM. Sed huiusmodi manus iunctæ ad alia etiam extenduntur significata.

Fides cur cana dicta sit.

Carm. lib. 1. od. 35.

Hadriani numus.

B

D

FELICITAS. CAP. XXVI.

QVANDOQVIDEM alicubi simulachra duo dexteras iungentia felicitatis hieroglyphica sunt, caduceo præsertim apposito: rebus enim pacifice compositis, congruum est publicam priuatamque subsequi tranquillitatem. In Hadriani numo tenet ipsa dea caduceum manu vna, altera Imperatorem apprehendit: inscriptio est, FELICIT. AVGVSTI. Vbi vero idem Imp. genibus quendam procumbentem subleuare videtur, quid sibi velint iunctæ dexteræ declarat inscriptio, RESTITVTORI GALLIÆ. Quod vero superius dexteram salutationis signum esse diximus, in numo qui TRAIANVS HADRIANVS inscribitur: Imperatorem ipsum videas dexteram Dei sedentis dexteræ iungentem, cum inscriptione sub basi posita, ADVENTVS AVG.

Traiani Adriani numus.

IVDEX. Cap. XXVII. A

Iudicum & Principum statua. SEd & abscissæ manus ipsæ hieroglyphicum suum habuere, quod minime fuit prætereundum. Spectari enim solitas Thebis iudicum statuas absque manibus, Plutarchus ait: & eam quæ Principem referret auersis esse oculis, vt iustitiam & à donis alienam esse debere, & nulla mulceri facundia oportere significarent. Nam Stratoclem & Dromoclidem quis iniquo animo non ferat, quorum sermo omnis cum de Reipublicæ negotio aliquo capessendo, deque tribunalibus colloquerentur, erat, vt se inuicem ad auream messem inuitarent?

DEI VIS. Cap. XXVIII.

SAne Ianum, de quo plura alibi, veteres bicipitem, sed absque manibus & pedibus effingebant, quadrato lapide ab exili basi in latum exurgente. Indicabat id Dei vim, cui, neque pedibus, neque manibus opus est, ad ea, quæ iusserit efficienda: vtpote qui nutu solo totum potest mundum tremefacere, &, vt apud Poetam, dicto citius tumida æquora placare. De statua vero Iani, quæ numerum CCCLXV. dierum digitorum gestu indicaret, suo loco dicetur. B

PROVENTVS. Cap. XXIX.

Artem. l. 1. cap. 45. QVAMVIS vero ita veteres iustitiam informarint, apud Coniectores tamen reperias virum agendis caussis nobilem, iudiciaque & leges fama optima consectantem, qui plures se habere manus somniauerit, prospera expectare, quod id portendat & clientum, & amicorum, atque etiam pecuniarum prouentum exuberantem.

VINCVLA. Cap. XXX.

Artem. ibi. IMPERITIS tamen, maleficis & sceleratis hominibus, id somnij vincula minitatur, multas scilicet manus ad eorum coercitionem expediri. Sed quoniam incidimus in prouentum, succurrit id Psalmo CXVII. *Labores manuum tuarum comedes*, apud Græcos τῶν καρπῶν scriptum esse, quare bene periti quidam, *Fructuum* potius, quam *Manuum* reddidere: καρπὸς enim, tametsi non quidem manum, non palmam, sed iuncturam palmæ cum brachio significat, vt apud Homerum legas Venerem à Diomede vulneratam ἐπὶ καρπῷ, vbi non pars pro toto, sed locus lethalis, & conuulsioni obuius de industria designatur, ad criminis atrocitatem augendam: pro *Fructu* tamen passim ponitur, & multa inde in huiusmodi significatum vocabula. Erit itaque sensus, fructibus suis vescetur is, qui timet Dominum, nec, Impius hæc tam culta noualia miles habebit. C

Hom. Iliad. ε.

Nempe iunctura manuum cum cubito ex Arist. l. 1. de partib. animal.

Virgil. in Buc. Ecl. 1.

SPES IRRITA. Cap. XXXI.

INVENIAS & operum inefficaciam per præcisas manus significari, quæ vanas nonnunquam irritasque cogitationes, spesque hominum inanes indicant: quod ita scilicet opus ad finem, qui fuerat institutus, perduci minime possit: Et Mathematici nullius vtilitatis & haudquaquam frugi hominem in lucem edi sub XVII. Geminorum gradu ostendere cum vellent, hominem eo loco vtraque manu mutilum pingunt, atque eum ignauiter consistentem. D

MINISTERIVM. Cap. XXXII.

Dagonis manus abscissæ. SEd longe alia de caussa Mycerinus Ægyptiorum Rex, viginti colossos ancillarum circa filiæ cadauer circumstantium, truncis manibus, iisque humi ante pedes iacentibus erexerat: iis enim vxor manus absciderat, quod adulterij tam nefarij ministræ fuissent: vti scilicet pater sceleratissimo exemplo complexu filiæ abuteretur. Quod vero in Diuinis literis primo Regum habetur, vbi Arcam Domini Palæstini prædam abduxerant, & in Dagonis idoli sui templo posuerant, mane repertus Dagon prolapsus confractusque, abscissis manibus: interpretes loco hoc, abscissis manibus, intelligunt fore

1. Sam. c. 5.

tunc

A tunc præmonstratum, vt cum Domini nostri doctrina ad gentes peruenisset, idolorum manus abscinderentur, hoc est, præstigiæ quibus mortales omnes eludebant, desituræ essent, neq; vlla vlterius decipiendi potestas dæmonibus relinqueretur. In huiusmodi fere significatum Leuitico legas, vbi de victimis agitur: *Si non poterit manus eius inuenire*, hoc est; *si propter egestatem emere non poterit, si pretium erogare nequiuerit*. Alioqui, sideratæ, attritæ, vel etiam abscissæ manus neque non pedes, actiones indicāt deprauatas: studiosum quippe hominem, eorum tātum, quæ vel ab auaritiæ, vel superbiæ spiritu suggeruntur. Quare Dauid ita deprecatur: *Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me*, diripientis scilicet aut violantis: superbi enim hoc est, auari illud. Eodem & brachia significato accipiuntur. Nam vbi Psalm. 26. delinquentis hominis brachia conteri legitur, impurorum hominum brachia debilitata significari ait Origenes: quandoquidem ad nullum misericordiæ, aut beneficentiæ opus exerceantur. Nam manus & brachium, inquit is, operis est indicium. Sed eo loco Euthymius adimi perperam agendi authoritatem, viresque confringi interpretatur. Leuit. c. 22. Artem. lib. 1. c. 45.

B AVARITIA. Cap. XXXIII.

SVNT tamen qui hoc ad auaritiam pertinere censeant, interpretamentumq; huiusmodi ex Theocritiano carmine mutuentur, νενίκηται δ' ὑπὸ κερδέων, πᾶς δ' ὑπὸ κόλπω χεῖρας ἔχων, & quæ sequūtur in hanc sententiam. Neq; desunt qui manum tantum sinistram digitis compressis pro tenacitate & auaritia pingant: nam & coniectores læuam lucri, & augēdæ rei signum ponunt, quippe quæ ad custodiendum magis idonea sit, vtpote segnior, & tenacitati accommodatior. Ad hoc facit quod Diogenes, vt nonnulli tradunt, dicere solebat, non esse tradendas amicis manus complicatas: quod interpretantur benignitatem addendam comitati. Auaritiam & ille gestus in manu significat, cum exporrecta capedunculam assimilat, quo gestu Philemonis Romæ signum vidi, cum in altera volumē complicatum haberet, idque tenaciter restrictum, vt qui pretium sibi deposceret, non nisi eo numerato librum exhibiturus. Ferūt enim eum Comœdiarum scriptorem, ære graui solitum lucubrationes suas venundare. Inscriptio sane erat ΦΙΛΗΜΩΝ. Apud Aristophanem iocus & Concionatricibus, vbi Phidolus deos exemplo ponit, quibus cum supplicamus boni alicuius gratia, stare eos supinam manū C porrigentes, non vt quid dent, sed aliquid accipiant. Hinc quoq; Atheniensium in aucupandis lucris auiditas dicterio carpitur, ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κ' ἀποθνήσκων, *manum etiam dum moritur Atheniensis porrigit*. Aristophanis iocus.

SERMO. Cap. XXXIV.

PORRO autem orationem vnamquamq; tradūt ex manu significari, quamuis alio loco prensam manu linguā id facere dixerimus. Ea tamen differētia habetur: quod species illa non orationem tantum, sed eloquentiam indicabit. Manus vero vnumquemq; sermonem per se ipsa significat quod vna cum sermone manuum etiam motū expetimus, vt ait Artemidorus: histriones enim vel celebres inuenias solœcismi redargutos, quod gestu manuum aliquando peccassent, de quo alibi. Contra vero erant Hermea signa qua- D drata sine manibus & brachiis, solo quippe insignita capite, eaq; præcipue apud Athenienses, sed in quorum medio virilia etiam adsculpebantur. Sermonis hæc erant indicia, vt in Pudendis etiam ostensum, Mercurij quippe ipsius vim ostendebant. Nam is & Cyllenius ideo vocatur, quod κύλλους Græci vocant eos, qui sine manib. sunt. Ostendit vero hoc, sermonē suapte vi pollere, & sine manibus omnia conficere. Cur vero signa illa quadrata fierent, in quadra iugeris dictum. Sed enim cum Aristotelis duplicem sermonis ponat intellectum, vnum scilicet primæ intentionis, alterum secundæ, vt nostri interpretantur, sermonē illum qui per Hermea figuratur virilibus arrectis, primæ dixerim intētionis quasi mente conceptum: secundæ vero, qui per manus significatur: is enim per vocis instrumenta expressus, opus quodammodo conficere videtur. Hic vero sermo plurimum Artem. lib. 1. c. 45. Hermea signa.

apud eruditos aut per Dialecticam in angustias intruditur, aut per Eloquentiam in latiores campos A explicatur: vnde Zeno Stoicæ disciplinæ princeps commentus est, per manum vtrumque diuerso gestu porrectam significare, quod quidem inuentum cum manifestum sit hieroglyphicum, minime fuerat dissimulandum.

DIALECTICA. Cap. XXXV.

DIALECTICAM enim ostendere cum vellet, manum pingere solitus est digitis in pugnum compressis, angustias hinc scilicet & argumentorum breuitatem, quibus illa cohibetur, ostendens, quod simplex vniuscuiusque rei qualitas tribus plurimum propositionibus comprehendatur, axiomate, assumpto, & illatione, vel partibus his etiam breuioribus.

ELOQVENTIA. Cap. XXXVI.

Lib. 12. Gestus concionatorum Pontificiorum.

ELOQVENTIA vero late diffusa patenti decurrens planitie, quaque libuerit peruagata, per diductos digitos dilatatamque manum ab eodem exponebatur. Reprehendit sane Quintilianus eos, qui orantes vlla in causa manum sub pallio continent, quasi res ignauiter agatur: nostri tamen in- B stituti est, cum apud Pontifices inter sacra sermonem habemus, manus intra pallium cohibere, frugalique tantum pronunciatione vti. Quoniam vero Theologi finiunt aliud orare esse, aliud adorare, status ad cultum, manus ita surrectæ ad adorationem facere videbuntur.

PRECES. Cap. XXXVII.

IN Hetruscis quoque institutis hoc gestu manuum ad preces vtebantur, neque non in deuouendis ciuitatibus, euocandisque dijs: cumque Iouem dicebant, manus ad cœlum sustollebant, vt eo etiam loco apud Virgilium est:

Æneid. l. 4.

Multa Iouem manibus supplex orasse supinis.

Sane, quod ad hanc rem facit, Polemonem sophistam legimus in Olympicis ludis, qui Smyrnæ olim celebrabantur, inepti cuiusdam actoris solœcismum manu factum reprehendisse, cum in exclamatione, ὦ ζεῦ, manus ad terram protendisset. Cum vero ὦ γᾶ pronunciaret, faciem ad cœlum erexisset. Sed quantum ad Iouem pertinet, eumdem morem vetustissimo ritu apud nostræ pietatis Pontifices C obseruari videmus, quotiens enim vel DEVM, vel DOMINVM enunciant, gentem sanctam bonis verbis expiaturi, prosperaque & felicia mortalibus precaturi, manus sub eam locutionem supinas in cœlum tollunt. Quinetiam ὀργιάζειν, quod sacrificare est, etymologi Grammatici nonnulli dictum putant, quod qui sacrificant, precanturve Deos, ὀρέγουσι τὰς χεῖρας, manus quippe protendunt. In numo Gordiani Pij simulacrum est, quod passas hinc inde manus ad cœlum tollit, cum inscriptione ad rem accommodata, PIETAS AVGVST. Illud addam, antiquum precandi modum noctu sub dio Pindarum posuisse, Olympijs, ode secunda, apud quem, νυκτὸς ὑπαίθριος, ob hanc causam inscribitur.

Gordiani numus.

DE PEDIBVS.

Cap. XXXVIII.

HÆc quidem manu super memini, Manarde, tibi disseruisse: sed quoniam Caprilis velle se de D pedibus audire similia dictitabat, quæ super his à me tunc dicta fuerunt, visum est subiungere.

IRRITVM. Cap. XXXIX.

Hæc, & sequentia sumpta ab Eras. Chil. 1. cent. 5. prou. 100.

FIERI minime posse aliquid, aut inconstans irritumve futurum, quod cœptum actumve fuisset, ostendere si vellent Ægyptij sacerdotes, pedes in aquæ superficie inambulantes pro hieroglyphico faciebant. Nemo enim est qui nesciat, nulla id humana ope ingeniove fieri posse: nihil enim magis irritum cedit, quam si qui plantas super aquæ superficiem firmare sibi persuaserit. Ad hoc respexit Cicero, cum libro Officiorum tertio, fluxas, labiles & inconstantes Epicuri rationes esse dissereret, quippe quæ minus in solido consistant, quod aqua hærent, vt aiunt. Sunt qui elocutionem hanc, *In hac causa mihi aqua haret*, rem nondum peractam significare contendant, dubiumque aliquod superesse,

A esse, quod nondum fuerit explicatum, aut sibi re super adhuc dicendum esse, sumpto à clepsydris, in quibus aqua, temporis dati index, per tot horas stillatura statuebatur argumento. Et hoc esse quod ad Q. Fr. Cicero ita scribit alterius libri epistola v. *Quod idibus & postridie fuerat dictum de agro Campano, non est actum, in hac causa mihi aqua hæret.* Vbi tamen damnat Epicurum, cum Ægyptiorum hieroglyphico videtur conuenire: vtpote qui argumentorum eius infirmitatem omnino redarguit. Nam ingredienti vnicuique anima, vt palam est, solo opus est, diceret Aristoteles, cui firmiter innitatur: id autem homini, vtpote grauiori animali, neque in aere, neque in aqua conceditur, & ea de causa pedes suam habent nuncupationem, quod τὸ πέδον, id est, solum sibi deposcunt.

Aqua hærere, quid. Nempe secundi.

VACILLATIO. CAP. XL.

CVM Ægyptiaco consentit hieroglyphico quod Psalm. LXXIII. legitur, *Mei pene moti sunt pedes.* Græca lectio habet ἐσαλεύθησαν, quippe *vacillarunt*, siue potius *fluctuarunt:* maris enim turbatio, fluctuumque commotio, σάλος. Hic vero *Pedes* pro *Cogitatione* ponuntur, quæ scilicet animi nostri B pietatem pedum instar regit, & sustinet. Pene igitur, inquit, cogitatione peruersus, ac pene lapsus sum, vt crederem Deo nullam inesse prouidentiam, incertoque casu mortalia defluere, aut quid huiusmodi. Ita ibi legitur Psal. XXXVIII. ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου, vbi si verbi maritimi & fluctuantis ratio est habenda, Latine dicemus, *Cum fluctuare cœpissent pedes mei.*

FVNDAMENTVM. CAP. XLI.

CONTRA vero pedes in solido constituti, iactum ostendunt fundamentum. Hinc apud Iurisconsultos legas, *Ponere pedem*, pro *Fundamentum iacere.* Hinc illud apud Tullium De Finibus IV. *Quid enim? sapientia vbi pedem poneret non habebat sublatis officijs omnibus.* Alibi, *Pedem ponere*, significat *Occupare.* In Deo autem pedes virtutis eius firmitatem ostendunt, & solidi fundamenti stabilitatem, Esaia dicente: cap. 66. *Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum.* Alibi pedes Dei, hieroglyphice accepti, humanitas Christi est: nam sicut caput Pater, ita pedes Filius, qui eo quod terreno mixtus est, diuinitate ipsa inferior est. Quod vero scriptum est Deuteronomio: *Qui appropinquant pe-* C *dibus eius, de doctrina illius aliquid assequentur*, sunt qui ex mysticis hisce pedibus abeundos intelligant sanctos interpretes, & qui diuinam prædicant sapientiam. At quod Psal. 73. & 122. stantes pedes hieroglyphice ponuntur, mentis atque fidei stabilitatem significant. Nam contra de malefidis Propheta: *Cur claudicatis vtroque pede?* Et Psalmographus Psal. 17. *Claudicauerunt aberrantes à semita.* Porro vitiatus pes, aut mutilus, aut intortus, in Diuinis literis hominem significat, qui à recta diuinæ institutionis semita declinat: quandoquidem *Pedes* pro Actionum, vt dictum est, progressu sæpe ponuntur, Theologique omnes hunc vitæ nostræ cursum viam appellare consueuerunt, de qua Dauid Psal. 119. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, hoc est, qui dum hanc viuunt vitam, ea faciunt quæ lex Domini præcipit atque mandat.

Et possidere hinc in D. & C. Possessio pedũ positio dicta.

Pedes in Deo, quid.

Deut. c. 33.

1. Reg. 18.

PVRIFICATOR. CAP. XLII.

SI vero pedes altius in aquam mersos effinxissent, purificatorem significabant. Nam & alibi aqua & ignis in defæcationis significatum accipiuntur, quod rebus his labes omnis eluatur & eximatur. D Hic vero de ijs sermo est, quæ læui sint macula contaminata, quibus vnda satis superque sit ad depurandum. Apud Horum legas fullonem hic significari, quod tantundem est: nam id est fullonis officium, vt res depurget, & munditiem vestibus inducat. Alij commenti sunt γραφέα pro γναφέα apud Horum legere, vt scribam ex hac pictura commentarentur: propterea quod hoc à Mercurij similitudine descriptum apud Horum vulgatum legerant: sed non animaduerterunt eo loco non ἑρμοῦ, sed ἔργου legi, quod exponi debet, ab operæ videlicet similitudine, vt scilicet gestus ille describeretur, figuraretur que, qui fullonis est vestimenta pedibus in aqua pressantis.

Fullonis officium.

DIVES AVARVS. CAP. XLIII.

TANTALI vero species in aquam demersi, ramis fructiferis ad frontem vsque, & ob oculos dependentibus, quos frustra carpere, & hanc haurire irrito conetur euentu, quanam meliori

Tantalus in aquam demersus.

Eiusdem sententiæ Horat. l. 1. Sermo. notat auarũ quendam.

patescat interpretatione, quam luculentis his Petronij versibus?

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

A

SERVITVS.

Artem. l. 1. cap. 50.

APVD Onirocritas pedes seruorum indicia sunt: vtpote qui totius corporis pondus sustineant, vti opera domi rurique facienda seruis incumbunt, & quæ perperam egerint, compedum supplicio puniuntur.

TRIVMPHATOR. Cap. XLIV.

QVONIAM vero Regum triumphantium mos erat captiuorum corpora pedibus conculcare, subiectionis signum, triumphabundum hominem per ita positum pedem Romana pleraque signa significant, eoque spectat versiculus ex Psal. 66. *Imposuisti homines supra capita nostra*, hoc est, *de nobis triumphum alijs concessisti.* B

VIA. Cap. XLV.

Et in profanis, hinc illud τῶν ποδῶν ἐώρατο ὁδὸς, pedum visa est via.

AB officio quoque pedes in Diuinis literis viæ perfectionisque significatum habent. Vnde plerumque videas vetustis in imaginibus, Deum pingi pedibus intra nubes absconditis, quod fatidici vates nostri volentes carnis à Deo assumptæ viam (eam Theologi nostri aduentum dicunt) arcanam, obscuram & incognitam fore significare, eam præferebant speciem. Hinc Dauides offusam ad diuinos pedes caliginem canit Psal. 18. Sed quod idem alibi canit: *Pes meus stetit in via recta*, dictum volunt veteres Theologi: propterea quod non solum manus, sed etiam pedes pro actione progressuque negotiorum accipiuntur. Et Leuitico, vbi sacrificium fertur pro sacerdotum consecratione, pollices manuum & dexterorum pedum, hostiæ sanguine oblinuntur: dexteras quidem partes obunctas ponunt, quia bonorum hæ sunt operum indices, cum sinistræ pro prauis accipiantur. Nam & Maro, C

Æn. libr. 6.

dextera, ait, *esse iter ad Elysium, at læua malorum exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.* Quod vero vnctionis mentio facta est, ea sane vigoris, conseruationis, & salutis assecutionem significat. Vnde etiam apud Gentes athletæ non nisi oleo delibuti certamen inibant. Non vngi vero, in Diuinis ijsdem literis desolationem, ruinam, & perditionem indicat. Sic in Ægypto sublati sunt vna nocte omnes quotquot limina postesque intinctos Agni sanguine non habuere, vt Hesychius ait.

SOLSTITIVM HYEMALE. Cap. XLVI.

SOLIS cursum in hyemali solstitio significare si vellent Ægyptij sacerdotes, pedes duos compedibus implicitos, atque ita progredientes (nisi codex impressus mendosus est) effingebant, quod Sol tunc lentius, & quasi pedicis coercitus ingredi videatur. Sed enim huius rei longe aliam picturam esse diximus in commentario Polypi, vbi manuscriptos Hori codices, duos Polypos inuicem colligatos, non pedes duos, habere monuimus. D

VOLVPTARII AFFECTVS. Cap. XLVII.

Inuiolabilis Achilles præter talos.

PHILOSOPHI antiquiores, quique doctrinam eorum secuti sunt, pedes pro contemptissima parte ponunt, esseque in anima pedes aiunt voluptuarios affectus, Venereæ mollitudini mancipatos. Quique Achillis figmentum interpretantur, fuisse illum inuiolabilem præter talos, qui Stygis aqua illini nequiuerint, quod ea parte manu matris tentus fuerit, cum ab ea est fatalibus vndis immersus: ea autem parte saucium perijsse, id sibi velle fabulam dicunt, quod fortis alioqui homo aduersis casibus omnibus animosus, nullaque fortunæ iniuria deiectus, libidini tamen ita interdum succum-

A succumbere deprehendatur, vt inde sibimet exitium paret. Nam & Orpheus principem libidinis locum talum ait, sed idem mystice, vti suus est mos. In cœna Domini discipulorum lauantur pedes, vt scilicet ablutis animorum sordibus, ad Eucharistiæ donum mundi nitidiq; procederent. In Iacobi & Esau partu philosophatur Philon, firmissimæque mentis, quippe optimi luctatoris, esse opus ait tenere calcaneum: nam id animum indicat, qui vitio dominetur. Calcaneum enim, vt alibi sæpe, infirmæ vitiosæque naturæ indicium est.

Sic ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, illotis pedibus ingredi profane, irreuerenter.

FINIS. Cap. XLVIII.

EST etiam pes absoluti operis indicium: ad calcem enim dicimus, cum ad finem peruentum esse vel operis, vel negotij, volumus indicare. Et Adamantius, vt alibi dictum nouissimum in Deo nobis incognitum esse, apud Esaiam ostendi eo argumento dicit, quod Seraphin duo alis inferioribus Dei pedes obtegebant.

Vsus est Cicero in libellis de Amicitia, & de Senectute.

INIQVITAS. Cap. XLIX.

B ANGVINEOS alibi diximus Gigantum pedes effingi, cruraque obtorta, & quodammodo deluxata, propterea quod tota aberrant via, qui cœlo bellum inferre parant. Pedes igitur ita male affecti, iniquorum operum indicia sunt. Nam vti recti pedes quatuor animalium in Diuinis literis apud Ezechielem memorantur, ob eorum quæ in Euangelijs habentur veritatem, ita retorti pedes de prauis dicitur ingenijs atque maleficis: non enim recte pedes dirigunt, diceret Ambrosius, qui postea quam semel in viam rediere, ad scelera mox & iniquitatem reuertuntur, & tamquam Sus lota primo quoque tempore repetunt luti volutabrum, &, vt Lucretius ait,

Idem Macro. l. 1. c. 10.

Recti pedes, & retorti.

Libr. 6.

Insatiabiliter toti voluuntur ibidem.

Sane apud Psalmographum, impiorum ambulationes obtortas esse, ambagibusque circumactas, inuenies. *Psalm.* 125.

AGGRESSIO. Cap. L.

IN statuis vero pes læuus ante porrectus, aggressionis indicium est, quo ita firmato, gestum aiunt C ad inuadendum aptum: quod dexteri pedis agilitas ictum, quoquouersum quis incubuerit, iuuet. Sinister enim sua quadam peculiari tarditate, totius est veluti corporis firmamentum, ac quasi centrum, circa quod alterius pedis alacritas & promptitudo versetur exerceaturque, & quasi rotæ curuatura axi per radios innixa circumagatur, parti vnicuiq; laboranti opem allatura: quod non ignorauit Maro noster, vbi libro x. Lucagus Æneam ferire parat: proiecto nam pede læuo aptat se pugnæ. Hoc etiam in numis, vbi Martis vltoris inscriptio est, sæpe comperias: nam & Philosophi consentiunt, motum à dextris partibus oriri. Atque ego Romæ in Mediceis ædibus pulcherrimi operis statuam obseruaui, quæ speciem hanc in aliquem inuadendi, læuo proiecto pede, præ se ferebat. Militaris præterea disciplinæ Magistri commonent, si missilibus agatur, sinistros pedes ante haberi à peditibus: ita enim vibrandis spiculis vehementiorem esse ictum. At si res, inquiunt, agatur gladio, dexter pes proferendus, vt propinquior dextera sit ad vulnus inferendum. Sed vtcumque illi, apud Maronem tamen eodem ipso congressu, quem paulo ante dicebamus, *strictum rotat acer Lucagus ensem.*

Militaris doctrina.

Ænei. l. 10.

REGRESSVS. Cap. LI.

D NON ierim tamen inficias, regressum dextero porrecto pede figurari: quia qui loco se moueat, necesse habeat à dextero pede motum auspicari. Ita signari videas numos FORTVNÆ REDVCI cusos.

IGNAVIA, VEL REQVIES. Cap. LII.

ET quoniam gestus ab histrionibus in primis obseruabantur, inde factum, vt hieroglyphica nonnulla inde desumpta sint, quale illud pro otio & desidia, pedem supra pedem statuere, qui gestus in aliquot sepulcrorum imaginibus, sed pro quiete habetur. Sane Aristophanes cum otiantem meditabundumque Euripidem describeret Acharnanibus, famulus eius interrogante Dicæopoli an intus

Pes supra pedem, quid.

esset Euripides, respondit: *Ipse intus pede supra pedem posito tragœdiam meditatur.* Et Pluto, Mercurius: A
Nunc autem esuriens pede supra pedem posito altum requiesco.

DE CALCANEO.
Cap. LIII.

CALCANEVM, quamuis sit pedis pars, à pede tamen, quantum ad hieroglyphica pertinet, separatur.

SENTENTIA PRÆPOSTERA.
Cap. LIV.

CALCANEVM quidam hieroglyphice accipere videntur pro infirma, falsa, atque præpostera illa ratione, qua nos vitia nostra excusamus, & nimium plus æquo nosmetipsi nobis indulgemus. Vnde Deus Genesi ad Serpentem, qui voluptatis est signum: *Homo ipse tuum obseruabit caput, & tu illius calcaneum,* imbecillitatem scilicet mentis, quæ facile seducatur, & quicquid adlibuerit sibi permittat. Siue, vt alibi diximus ex Philone, calcaneum ea pars animæ est, quæ terrenæ adhærescit naturæ, in sensum, voluptatesque prona & labilis. Ideoque Assertor noster discipulorum pedes lauisse dicitur, vt signum esset, dilutum esse maledictum illud calcanei, quod ab ipso rerum primordio Serpentis morsibus patebat aditus. Nam alibi dictum inuenias, *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super Serpentes & Scorpiones,* in hanc sententiam. B

Genes. c. 3.

Calcaneũ quid in spiritualibus.

Luca 10.

TERMINVS. Cap. LV.

INTERDVM accipitur pro Actionis termino, sumpto à saltatorum more, in quorum saltu extrema pars vestigij, quam calcaneum presserit, signatur. hinc Psalmo: *Ipsi calcaneum meum obseruabunt,* quod proxime accedit ad id, quod inquit Ouidius:

—— Sed scilicet vltima semper
Expectanda dies homini est, diciq; beatus
Ante obitum nemo, supremaq; funera debet. C

Latinus quoque sermo Calcem accipit pro Termino. Sic *videt* Cicero *calcem, ad quem decursum est:* & *ad calcem peruenire,* & similia passim habentur.

At pro meta & fine, vt supra, & à calce ad carceres, & extra calcem, ex Ammiano lib. 12.

DE GENIBVS.
Cap. LVI.

ADDAM & Genua, sine quorum auxilio parum aut nihil agerent pedes, alterius sic altera poscit opem res, & coniurat amice.

--- Alterius sic Altera, &c. Horat. de Arte.

IMPEDIMENTVM. Cap. LVII.

EST in his quoque significatum impedimenti, si poplites alternis genibus impositi figurarentur, qui quidem gestus nullo magico susurro simpliciter inter veneficia recensetur: eo enim partus detineri, & omnem actum impediri maiorum religio, decretis etiam inhibitorijs, vt perhibet Plinius, testata est. D

Poplites alternis genibus impositi.

MISERICORDIA.
Cap. LVIII.

CÆTERVM genu misericordiæ sedem esse, antiqua omnis superstitio confitetur, vt memoriæ auris, irrisionis nasus habetur: quamuis Thebanus Crates religionem eam, vti reliqua facere solebat, eluserit. Nam cum pro quodam Gymnasij principem supplica-

Iocus Thebani Cratetis. Meminit D. Laer. in eius vita.

A plicaret, procumbens coxam illius pro genibus attigit, principeque præ fastu indignante: *Quid*, inquit, *annon hæc tua sunt, æque ac genua?* Apud Ciceronem legas oratione post reditum, vbi L. Pisonem acerbissime compellat: *Tu meum generum, propinquum tuum, tu affinem tuam, filiam meam, superbißimis & crudelißimis vobis à genibus tuis repulisti.* Iam vero illa, *Ad pedes iacere*, &, *accidere ad pedes*, eodem significato notissima sunt.

HVMILITAS. Cap. LIX.

DEPOSITVM genu humilitatis & superiorem agnoscentis indicium esse, nulli non innotuit. Hinc apud Horatium: *Epist. lib. 1. epist. 12.*

Ius, imperiumq́, Phraates
Cæsaris accepit genibus minor.

In Diuinis literis: *Reliqua mihi sunt septem millia virorum, qui ante Balaam genua non curuauerunt.* *1. Reg. 19.* & alibi: *Flecto genua* B *cordis mei*, & huiusmodi pleraque, id vno verbo dicitur *Ephes. 3.* procidere: atque ita etiam nostri Psalmo 72. Septuaginta reddidere: *Coram illo procident Aethiopes.* Multo vero plus *Procumbere*, & *Terram lingere*, vt ibidem: *Inimici eius terram lingent.*

PROCLIVIS AD VITIA. Cap. LX.

NEQVE negarim alicubi flectere genua esse hieroglyphicum ad terram, hoc est, ad vitia declinantium, & humanæ cedentium fragilitati, impurisque affectibus inseruientium: aduersus quos nisi steterimus, nullam ex hoste victoriam sperare possumus.

LEVATI PARIENTIVM LABORES. C Cap. LXI.

VISEBANTVR olim in Capitolio ante Mineruæ cellam signa tria Nixidia nuncupata, quæ genibus nitebantur: sed ea de causa ita dicta, quod parientium nixibus præsiderent, quod eo libentius retulimus, quod vulgata exemplaria Festi corrupta sunt, in quibus scilicet pro Nixidia, Noxij dij scriptum inuenias. *Nixidia signa in Capitolio, quid.* Sunt qui signa hæc Antiocho Rege Syriæ superato, à M. Attilio subtracta prodiderint, ab eoque Romam apportata: alij capta Corintho aduecta, quæ ibi mensæ subiecta fuerint. Sed iam de manu, deque pedibus & genu, hæc dicta sufficiant. Videor enim mihi nullam, neque tui, neque publici commodi rationem habuisse: tui, quia Philosophum scio nolle desidibus & superuacaneis lectionibus detineri, eaque tantum lectitare, quæ ad sanam doctrinam facere videantur. In publica vero commoda me peccasse vereor: quia dum de his detinui nugis, boni aliquid ad alicuius ægroti salutem excogitasses. Quicquid tamen in hoc erratum est, totum id tua culpa factum, qui Cicadæ, vt dicitur, veterum scabere non dubitasti.

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XXXVI.

DE DIGITIS ET MENSVRIS.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITVM VIRVM FRANCISCVM ROBORTELLVM, IN ACADEMIA Patauina Bonarum literarum publicum Professorem. B

VM nuper scripta tua omnifariæ doctrinæ plenißima, & vtriusq; linguæ ornatißima, summa cum voluptate legerem: incidissemque in obseruationes eas, quas doctißimo viro Ioanni Sico inscripseras: duplici sum dolore affectus, ob amici memoriam, qui tam miserabiliter nobis ereptus est, noctu in habitatione sua clam trucidatus, deinde commentario eo amisso, quod amicitiæ nostræ pignus paulo ante illi recognoscendum dederam, sed adhuc absque titulo: ita duplici hac iactura & amici, & libelli facta, summopere dolere cogor, quod potuisses doni eius hæres esse. Ne vero amplius hoc accideret, cœpi ante omnia commentariis omnibus titulum inscribere, & cum magni nominis Philosopho Bernardino Tomitano de digitorum numeris libellum inscripsissem, superesse vidi alterum de digitorum mensuris, eumque ne amicos nimium obtunderem, tibi, Francisce Robortelle doctißime, commendaui: quamuis partem hanc præteriturus eram, quod ea parum suauis videbatur, verebarque ne imago fere eadem toties repetita, satiaret potius quam oblectaret. Partem tamen hanc omni iure tuam non modo legendam, verum etiam examinandam tibi commendabo, quod id in animum induxi meum, euenturum, vt quemadmodum ego doctrinam tuam mihi laudi fore persuadeo, tu quoque pro animi tui candore putes ad rem tuam facere, vt quicquid ego scribere sum aggressus, id tum tua, tum aliorum amicorum opera politius fiat. Veræ enim neceßitudinis ea lex est, vt amicorum existimationem non secus ac si eadem nobiscum inuehatur naui, nobiscum identidem & seruari, & omne periculum adire iudicemus. C

De digito communiter.

EBVERANT quidem digiti in Manuum commentarium inseri, sed quoniam tam varia tamque multiplex est eorum materia, quam comprehenderunt, vt ijdem ipsi vno nequiuerint commentario coarctari: necesse fuit eorum argumenta diuidere, quorum alter liber circa numeros versaretur, cumque numeri quoque ipsi sua gerant hieroglyphica, separatim de numeris per digitorum gesticulationem significatis, & quorumdam etiam numerorum intellectu mystico, differendum fuit. Alter hic de digito communiter, ad mera pertinet hieroglyphica. Demum, quia digitus idem dimensionem præcipue significat, eamq; creat, addenda erunt dimensionum & species & significata, cum quæ peculiariter quisque sibi digitus comparauerit, ad calculum examinauerimus. D

ALMVS SPIRITVS. CAP. I.

VT vero rem auspicatius exordiamur, ad almum conuersi Spiritum, qui nos afflet, eum dicimus in Diuinis literis per digiti hieroglyphicum & intelligi, & nominari. Euangelio autem, omni summota dubitatione, vt cum Assertor dicit: *Si in digito Dei eijcio dæmonia, profecto venit in vos regnum Dei.* Quo loco D. Gregorius ex eo manifestum esse ait *Digitum* pro sancto Spiritu accipi: quod cum *Luc. 11.*

Marcus

A Marcus posuerit, *Si in digito Dei*, alius Euangelista dixerit, *Si ego in Spiritu Dei*. Porro in precibus, quas certo anni tempore almo huic Spiritui allegamus, *Dexteræ Dei digitum* eum appellamus. Præterea D. Hieronymus eo opusculo, cui de Diuinitatis essentia titulus est, digitum vnitatis numero, pro almo eo diuinoque Spiritu accipi debere profitetur, quo lex in duabus tabulis in monte Sina scripta fuerit: ipse enim, vt idem ait, scripsit, qui & dictauit. *Matth. 12.*

PROPHETÆ. CAP. II.

NVMERO vero multitudinis digiti sunt Prophetæ, per quos Spiritus idem almus libros Legis afflatu suo conscripsit: vnde Dauides, *Videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum*, vbi per cœlos ipsam Prophetarum incitationem accipiunt, qua correpti, admiranda tot oracula de diuinis humanisque rebus in posteros consparsere. Sunt qui Psalmographum dicant ad historicum sensum simpliciter respexisse, per digitum tamen virtutem Dei exponant. Vnde Magi Pharaonis cum Moseos miraculis cederent, *Digitus Dei est*, dicebant: vbi pars pro toto, digitus pro manu: nam omnino manus, vt loco suo dictum, confecti operis hieroglyphicum est. In mundi vero totius fabrica, nihil cœlo ipso B admirabilius. *Explicatio mystica cœlorum. Psal. 8. Exod. 8.*

MEDITATIO, VEL VLTIO. CAP. III.

QVOD si hominem digitos aut vngues suos commordentem pictum sculptumve inspexeris, scias eo gestu, alias quidem meditationem, profundumque ad ecstasim vsque cogitatum intelligendum: alias vero pœnitentiam facti, vlciscendive minas. Illud significatum apud Persium & Horatium habes, quorum alter dicit: *Digitos commordens, quid.*

Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit vngues:

alter & in versu faciendo:

Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.

vltimum apud Propertium habes:

C *Vngue meam morso sæpe querere fidem.*

sed hæc omnibus notissima præterimus.

LASCIVA MOLLICIES. CAP. IV.

ASPICIES forte statuam saltatorio gestu positam, ritu barbarico adornatam, digitis supra caput veluti argutum aliquid crepitantibus, ea hieroglyphice lasciuas mollicies, & eneruatæ nequitiæ delicias indicat. Et vno digito caput scalpere, delicatæ admodum molliciei signum est, quod Cn. Pompeio vitio datum, vsq; ad inimicorum publicum cauillum, ait Plutarchus: quo super gestu Iuuenalis etiam mordaciter iocatus, cum dixit: *Qui digito scalpunt vno caput.* Pluribus vero modis hæc in digitis mollicies D notata gesticulatione, munditia nimia, ornatu gemmarum annulorumque sumptuoso, motuque ad mimicum propius accedente. Quare Chilonis Lacedæmonij dictum est, inter loquendum manum moueri non debere. Et Hebraico prouerbio dicitur, *Stultum digito loqui.* *Plutar. in vita Pompeij dictum nimirum à Caluo poeta. Iuuen. Sat. 9. Iuuenalis. Chilonis & Hebræorum dicteria.*

SOCIETAS. CAP. V.

LICET in duabus consertis manibus fidei fœderumque hieroglyphicum locupletius habeatur, non est tamen illud dissimulandum, quod de pollicibus est à Cornelio Tacito traditum: morem quippe fuisse Regibus quorumdam barbarorum, quotiens in societatem coirent, applicare dexteras, pollicesque inter se vincire, nodoque perstringere, & vbi mox sanguis in artus extremos peruenisset, *Fœderis percutiendi mos antiquus.*

leui vulnere cruorem eliciebant, atque inuicem lambebant: idque fœdus arcanum, quasi mutuo A cruore sacratum haberi solitum.

FVRIÆ ORESTEÆ. CAP. VI.

QVI vero digitus lapideus paruo olim tumulo superpositus erat, inter Megapolim & Messeniam, in regione Mania nuncupata, à quo quidem digito tumulo nomen fuit, non alia de causa erectus fertur, authore Pausania, nisi quia Orestes furijs agitatus vnum ipsemet sibi à manu digitum abroserit, remque eo monumento notare voluerit.

PACIFICATIO. CAP. VII.

SED quoniam ad pollicem reuersi sumus, qui aliorum dux est & dominator, super eo quædam, quæ hieroglyphicum sapiunt, apponemus. Hic inter alia significata compositæ pacis hieroglyphicum apud Romanos habitus: eo quippe gestu, vt manui porrectæ subijceretur. Rem tangit Quintilianus Rhetor, vbi ait: *Qui gestus in statuis pacificatorum esse solet, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure prætenso, manum infexo pollice extendit*, quod perperam in codicibus aliquot impressis le- B gitur, *infesto pollice*, quod nihil est. Atque hinc locus apud Papinium Sylua prima intelligitur, *Dextra vetat pugnas*, vbi de gestu hoc dubio procul accipiendum: de quo quia multa alij, rem ego breuiter substrinxi. Hunc gestum periti antiquitatum agnoscunt in Marci Aurelij statua, quæ nunc ante Lateranas ædes, ex ære, magnitudine colossea, equo insidens visitur: dexteram enim porrigit resupinam, & aliquantulum inclinatam, digitis disiunctis, pollice deorsum verso.

FAVOR. CAP. VIII.

Mos attollendi pollices, varia denotat.

FAVOR autem assensusque alienæ victoriæ præstitus: aut, cum aliquem strenue facientem laudare vellent, per sublatum pollicem exprimebatur. Hinc illud apud Horatium, epist. 18. lib. 1.

Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.

hoc est, *maxime tibi fauebit*. Quippe si pollicum alter satis est ad fauorem indicandum, vterque in eum gestum adhibitus quam maxime fauere profitebitur. Nam & qui certabant, cum succumbere se, & hosti victoriam cedere fatebantur, pollicem sustollebant. Vnde illa in victos apud Græcos imperitatio, αἶρε δάκτυλον, quod alio de more nostri *Herbam dare* dicere maluerunt. Nostro vero tempore cum C vniuersa Italia, & tota etiam Europa alterutri ex duabus factionibus damnata sit, moris est, his pollicem, illis indicem attollere, si cui faueant factioni, attestari voluerint, idque vtinam studio non tam perdito fieret: non enim Italia omnis sibimet aduersaria, omnium hinc prædæ exposita, tot clades, direptiones, incendia, desolationesque suarum iam omnium vrbium, tam continenti per tot annos bello pateretur, seque mox ob solam suorum pertinaciam, implacabileque dissidium, ruituram miserabiliter deploraret.

Tolle digitum, hoc est fatere te victum. Guelphorii & Gibellinorum.

TRVCVLENTIA. CAP. IX.

Versus pollex, quid.

QVEM vero versum pollicem apud Iuuenalem, & aliquot alios legas, nihil habentem cum fauore simile, sciendum est id tyrannorum quorumdam signum fuisse temporarium, vt eo scilicet tempore sicarij percussoresque in cædem trucidationemque populi debacchari inciperent, cum signum id versi pollicis ab Imperatore datum obseruassent. Qua de re, scholis omnibus nota, & nihil ad hieroglyphica pertinente, plura dicere non puto necessarium. D

ROBVR. CAP. X.

Pollicis etymologica ratio.

Quo demptio mancus sit futurus manus vsus.

ID potius referemus, robur validasque vires per pollicem significari, si surrigatur, quatuor reliquis ad volam appressis. Nam ea de causa ἀντίχειρ, à Græcis dicitur, quod pari cum reliqua tota manu robore contendat, alteriusque manus vice fungatur, vt Galenus interpretatur. Apud Latinos autem, quo præcipue polleat, nomen habet: is enim dominatur in manu, nec in sinistra cessat, quamuis ea tota sit ignaua, neque minus quam tota manus semper in officio est. Quin & veteres hunc præstare alijs intelligentes, Hallum eum appellabant, quod in reliquorum dorsa vnus omnium insiliret: aspirationem enim loco S litteræ positam nonnunquam ab antiquis inuenias, & vice versa, S pro H. Sed longe simplicius est hallum ab ἅλλω vel ἅλλομαι deducere, id enim salire est.

INVTI-

A

INVTILIS BELLO. CAP. XI.

HOMINEM bello inutilem ostendere qui volunt, manum abscisso pollice faciant: digitus enim hic summotus, hominem actionibus & præsertim bello inutilem reddit. Eaq; de causa legas grauiter animaduersum in nonnullos, qui bellum detrectandi causa sponte sibi pollices amputassent, vt à Senatu in C. Voctienum, vel vt alibi legitur, Votienum: à Cæsare etiam Augusto in quendam equitem Rom. qui duobus filiis adolescentibus causa detrectandi sacramenti pollices amputauerat. Marcellinus cum Gallos militiæ semper obuios & expositos ostendere conetur, nostram vero ignauiam (quod Græcanici vir ingenij libenter admodum facit) incessere, reprehensioniq; obiectare, neminē vmquam apud eos ait, quod in Italia plerumque accidit, munus Martium pertimescentem pollicem sibi præcidere. Sane vero Athenienses, crudeli admodum atque immani exemplo, Æginetarum iuuentuti pollices præciderunt, ne populus qui classe valebat, descendere secum posset in virium maritimarum certamen.

Abscissi pollices.

Galli bellicosiores Italis, ex Marcellino.

DE INDICE. CAP. XII.

B

POLLICI proximus est Index, ita dictus, quod eum porrigere solemus indicando. Sunt qui eum Salutatorium etiam appellent, sunt qui Medicum, neq; desunt qui Lichanon esse velint: sed horū prosequi controuersias, nostri nō est instituti, qui ad hieroglyphica festinamus. Satis igitur fuerit eum Indicem Romano nomine nuncupare.

SILENTIVM. CAP. XIII.

PRÆCIPVVM igitur digiti huius hieroglyphicum est, silentium indicare, si ori appressus figuretur, quo gestu Titi Liuij Patauini imago supra fores prætorij in eius vrbe patria dicata: nempe quod is scribendo adeo multa complexus, scriptoribus aliis silentium indixisse videatur. Hinc apud Apuleium libro 1. Metamorph. legas: *At ille digitum à pollice proximum ori suo admouens, & in stuporem attonitus, Tace, tace, inquit.* Et Pontianus Pontifex Epistola quadam: *Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem hæsitas, sit manus super os tuum.* Ita & Eutychianus, quæ verba sunt ex Salomonis dictis. Et Damasus epistola de Coepiscopis, *Digitum ori imponite*, hoc est, *nihil vlterius loquamini.* Ita & apud Iobem c. 31. C *Principes cessabant loqui, & ori suo digitum superponebant.* In omnibus vero templis, vbi colebatur Isis & Serapis, simulacrum erat digito labris impresso, quod multi interpretantur, tacendum esse: illos itidē mortales fuisse. Sed quæ fuerit Harpocratis effigies apud Ægyptios, literariis ludis omnibus innotuit. Figmentum hoc porro totum Ægyptiacum fuit, quod digito labiis impresso, silentium significaret de diis immortalibus habendum, in quos ne licentiosi loquēdo simus, à Platone etiam monemur, Legibus. Alias Harpocratis sigillum in anulis gestari solitum à veteribus ea de causa tradit Plinius, vt silentium de agendis rebus indicarent. Angeronæ autem effigies obligato obsignatoque ore fuit apud Romanos, vt silentio prætereundum innueret, in cuius tutela numinis vrbs Roma esset, quodq; proprium illi nomen, ob eam scilicet superstitionem, ne tutelares dij sacris quibusdam auocarentur, deuouerenturve. Hinc Valerium Soranum neci traditum constat, quod arcanum hoc propalare ausus esset. Eaque de causa Plinius de Roma loquens ait: *Cuius nomen alterum dicere arcanis ceremoniarum nefas habetur.* Quod vero ad obsignatum os facit, Alexander Macedo cum matris epistolam accusationis in Antipatrum plenam vna cum Hephæstione legisset, detractum è digito signatorium anulum D ori illius appressit, silentij monumentum.

De Angerona Macrob. Sat. lib. 1. c. 10.

Effigies Angeronæ.

EX PATIENTIA VOLVPTAS. CAP. XIV.

SED nihil fere tam erudite traditum à quopiam est, vt non ingenia inuenta sint, quæ aliorum commentationes euertere conarentur. Inuentus est siquidem scriptor Masurius nomine, qui Angeronæ simulacrū, quod Romæ in sacello Volupiæ obligato, vti superius, obsignatoq; ore visebatur, propterea confictum ait, quod qui suos dolores anxietatesq; dissimulat, patiētiæ beneficio ad maximam perueniat voluptatem. Nam & Verrius Flaccus Angeronam dici ait, quod angores & animorum sollicitudines propitiata depellat. Sed quamuis alia atque alia etiam super Harpocrate commentati sint ingeniosi viri, illud ego minime dissimularim, quod summæ eruditionis authores approbasse viden-

Hoc à Macrob. Sat. li. 1. c. 10.

Ratio simulacri Angaronæ & Harpocratis.

tur, summum Deum ex eo figmento silentio coli debere, quod & in Pisce, & in Crocodilo, & alibi ex Iamblichi monitis aperuimus. Et in pietatis Christianę sacris preces pleræque sunt, quas ad Optimum Maximumq; Deum nulla emissa voce dirigere iubemur. Super Harpocrate demum Plutarchus multa, quæ quoniam multorum commentarijs vulgata sunt, ea non existimaui hic ad commemorandum necessaria. Illud vnum minime præteribo, traditum ab Ægyptijs Oron & Harpocratem digito ad labia appresso coalitoque in lucem editos, eodemq; modo & Heraiscum, magnæ apud eos celebritatis viros. Iam apud Romanos silentij nota fuit S, prima eius nominis litera, quæ triclinijs, & diætarum foribus superponi consueuerat, vt inde silentium conuiuis indiceretur, quando multa inter bibendū dici soleant licentius atq; liberius, quæ palam efferre nefas. Vnde Flaccus Torquato ad cœnam inuitato cauturum se pollicetur, ne fidos inter amicos sit, qui dicta foras eliminet. Et conuiuas memores odio habendos esse, Græco, quod Martialis ponit, adagio monemur, μισῶ μνήμονα συμπότην. Procille. Vino enim libertas, vnde Lyæi nomen, attributa apud Comicos nonnunquam inuenias ad S literam, T quoque adiectam, vt Phormione Terentius, S T.

Odi memorem compotorem.

A

B

DE MEDIO. CAP. XV.

Hinc Gallicum licher.

Procopium, nimirū Sophistam in epistolis.

MEDIVS à situ ipso nomen accepit, ab officio Medicus, à loquendi vsu Infamis & impudicus. Sunt qui hunc non Hallum, sed Lichanon velint, παρὰ τὸ λείχειν, quod nos Lambere dicimus, vt ita exploratis vniuscuiusq; rei saporibus quid ad stomachum faciat, quidve ab eo repudietur, intelligamus. Apud Procopium legimus, summo quid digito gustatum, cum tamē in digito nullo gustandi vis esse possit: intellexerit tamen ille, sublita digiti extremitate ori aliquid admotum.

STOMACHVS. CAP. XVI.

Cur digitus præsertim medius, stomachum significet.

SANE quidem Ægyptij sacerdotes, vt apud Horum habetur, ex digiti pictura stomachum hieroglyphice intelligebant: sed neq; certus illic digitus, neq; cur id fecerint, explicatur. Dici forte posset ab officio, quia solent, qui grauantur ex crapula, auxilium alleuiationemq; ab eo plurimum deposcere, quo scilicet in summum gutturis immisso, incitata nausea euomere compellantur, atque ita sibi incommodi eius remedium comparant. Vel quia Medici stomachum totius corporis Regem appellant: quippe qui omnibus portiones suas certa quadam dimensione impartiri videatur. Digiti vero præcipuum hieroglyphicum est, mensuram præ se ferre: de qua multa paulo post loco suo. Ea vero à medio potius, quam ab alio quopiam desumitur, vtpote perfectiore. Primum enim is ab internodio medio ad extremum vnguis, & ad radicem suam, æqua dimensione diuisus, alterutra pollicem & auricularem æquat, circino ad interiores cutis angulos appresso: mox frontem, nasum, aures, & plerasq; alias humani corporis partes dimetitur, cuius quidem rei studium ad pictores, & statuarios delegabo. Neq; me latet, esse qui Lichani nuncupationem in anularem transferant, sed ipsi sententiam suā probent. Quem nos Medium & Medicum dicimus, hic nimirum est, qui etiam impudicus.

C

INFAMIA. CAP. XVII.

D

De Diogene dictum.

Persius in satyris.

D. Laërt. in eius vita.

A Martiale.

EXPORRECTVS enim medius, reliquis in pugnum attractis, virilis pudendi species quædam ostenditur, eoque gestu infamiæ est hieroglyphicum, de quo Satyricus:

— Cum fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet vnguem.

de Diogene dictum, qui hospitibus quibusdam Demosthenem videre, cognoscereque anxie quæritantibus eum ostendit, medio digito, pro indice porrecto, vt scilicet illum impudicitię aut ignominię cuiuspiam notaret. Mitto illa nota nimis: *Et impudicum ostendis digitum.*

DE AN-

A

DE ANVLARI. Cap. XVIII.

ANVLARI, qui minimo proximus est, nomen dubio procul inditum ab anulo: quo digitus is insigniri solitus. Cur id institutum, variæ sunt authorum opiniones, ex quibus nos, pluribus aliis omissis quas in Gemmarum commentario recensuimus, eas quæ potiores videbuntur afferemus.

COR. Cap. XIX.

ILLVD autem primum omnium manifestum est, anularem digitum cordis esse hieroglyphicum: eaque de causa institutum ab Ægyptijs, vt is anulo tamquam corona honestaretur. Eumdem sacerdotes cum circa deorum suorum aras operabantur, confectis odoribus illinebant, eiusmodiq; honores illi ea de causa haberi solitos aiunt: quod dissectionum periti neruulum quendam à corde natum, per dorsum ad cor tendere, & in eo desinere compertum habuere. Sane solebant in eiusmodi anulis eorum etiam imagines fieri, quorum memoriam colerent atque obseruarent, ij qui eas gerebant, ita nos sibi præcipue esse cordi, cum quadam etiam ambitione, omnibus ostentantes. Vnde Cicero libro de Finibus, Epicuri studiosos memorans, *Epicuri imaginem*, inquit, *non modo in tabulis, sed etiam in poculis & in anellis habebant.* *Ægyptiorū ritus in suis sacris.*

B

CONIVGIVM. Cap. XX.

HIC porro digitus anulo insignis, coniugij est hieroglyphicum, eaq; de causa sunt qui eum Pronubum appellent. Hinc Maro, vincla iugalia, posuit pro connubio. Et in Diuinis literis inditū sponsalitiis anulum, arrhabonis indicium, nuptiarum causa legimus, eumq; morem & institutum omnes Christianorum conuentus semper obtinuerūt. Vnde Septimius Florens digitum hunc & pronubum appellauit, & anulum quoq; pronubum, eo loco: *Nam & mulieres parcißima patrum sobrietate aurum minime nouerant, vno excepto digito quem anulo pronubo sponsus oppignerasset.* *Vincula iugalia.* *Æneid. li. 4.*

VINCVLVM. Cap. XXI.

IVGALIA illa vincla monent, vt qua de causa anulus inter alia significata: vinculi etiam fuerit hieroglyphicum, aperiamus. Ea sic fertur: *Promethea olim Saturni lege perpetuis vinculis ab Ioue damnatum, ea mox conditione liberatum, vt inde anulum lapide & ferro compactum gestaret, ne omnino exolutus pœna videretur: indeque anulorum vsum propagatum.* Indignationem autem Iouis inde ortam aiunt, quod Prometheus Parcarum sortem de Thetidis filio, qui patre maior & clarior futurus esset, patefecisset, atque ita Iouem ab eius congressu deterruisset, ne se præstantior filius nasceretur. Sed enim, cum eiusmodi legis silentium in Iouis perniciem euasurum esset, fabulatorum desidero prudentiam, qui velint Iouem pro imperio & authoritate sibi conseruata, Promethea ita male multare voluisse. *Hoc à Luciano in dialogis Deorū.* *Iouis indignatio vnde orta.*

C

SERVITVS. Cap. XXII.

QVOD vero anulus sit seruitutis hieroglyphicum, tam maritale signum attestatur, quod addictā esse viro sponsam indicat, quam Pythagoræ symbolum exponit, dum nos arctum anulum gestare vetat: quod ex diui Hieronymi interpretatione, non esse anxie viuendum admonet: quippe cauendum, ne nos in eam seruitutem coniiciamus, quæ dura sit, & incommoda. Habet vero secum vinculi significatum anulus, quod tota eius nominis originatio, quantum ad etymon attinet, ab AN particula desumitur, quæ Circum significat, atque ideo vinculum aut compedum manicarumve oppressionem. Essent vero super anulo plura commentanda, sed hic de anulari digito, non gestamine vel ornamento scribere institutum est meum: quare longe plura in commentarium id reiicimus, quo insignia pleraque ordine locoque suo interpretati sumus. *Anuli etymon.*

D

VENIA. Cap. XXIII.

PETITAM à diis sermonis veniam, cum obsecratione, ne nostri memores delicti, vlcisci cogitarent, eo exprimebant hieroglyphico, vt proximum à minimo digitum ad aurem dexteram referrent, quod tacto prius ore fieri institutum. Est enim locus ille Nemeseos, quam gestu hoc, vt in ore ostensum conciliari crediderunt.

DE AVRICVLARI. CAP. XXIV. A

Chiromantica obseruatio fallax.

SVPER auriculari nullum hactenus hieroglyphicum inueni, id tantum apud Chiromanticos deprehendi, eum qui breuiorem hunc habeat quam legitima mensura deposcat, id est, ad tertium annularis nodum non perueniat, indicium esse eum illegitimo concubitu susceptum: sed quoniam ex diuinatricibus coniecturalibusq; disciplinis, si modo disciplina est talia profiteri, nulla est hac magis fallax, his omissis, ne digitus pretereatur indictus, ad ea me conuertam, quæ de numero cuius is præcipuũ est hieroglyphicum, superius fuerant examinanda, nisi præ voluminis magnitudine morositatis notam declinare visum esset. Is igitur, cum, vti sequenti commentario explicabitur, & vnitatem & quaternarium alio atq; alio gestu præ se ferat, septenarium, quantum fieri potest, in extremam volam exporrectus ostentat. Numeri autem huius hieroglyphicum est, vt præter ea, quæ loco suo commemorata sunt, multiplicitatem, aut frequentem significet iterationem.

FREQVENS ITERATIO. CAP. XXV.

Septem, vocabulum quid apud Hebræos.

HEBRÆI autem in primis, vt Ægyptiacæ linguę discipuli, SEPTEM de re pluries repetita ponere consueuerunt. Vnde argentum septies purgatum, pro sæpius, Psalmo vndecimo dictum, hoc est, vt Euthymius explicat, donec quicquid in eo terreni fuerat igne abstersum, exhalarit. Et Psalmo nono supra septuagesimum, *Redde vicinis nostris septuplum*, interpretes aiunt, septuplum Hebræorum more positum pro multiplici, quemadmodum & septem, sæpe pro multis. Nam & Regum I. Theologi ponunt illud, *Sterilis septem peperit*, itidem & Ecclesias septem pro multitudine. Iam Chrysostomus actione in Iudæos quinta, septenarium numerum ait in Diuinis literis infinitæ multitudinis signum habere. Et ita forte Virgilianum illud accipiendum: B

Georg. li. 4.

Septem illum totos perhibent ex ordine menses
Rupe sub aerea deserti ad Strimonis vndam
Fleuisse. & alibi,

Æne. lib. 5.

— *Immania septem Terga boum.*

& eodem modo pleraque.

SANCTVS SPIRITVS. CAP. XXVI. C

EST & sancti Spiritus prærogatiua septenarius, de quo, vt infinita alia prætereamus, Esaias c. II. *Et requiescet super eo Spiritus Domini*, dein dona eius VII. enumerat, *spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & Spiritus timoris Domini.*

PERFECTIO. CAP. XXVII.

QVÆ vero plurima & Philon, & Hierocles, & alij super septenarij perfectione disputant, nunc missa faciemus: illud quod nostri temporis inuentum est minime dissimilabo, multarum rerum, ne de argento solo dictum hoc existimemus, quæ per ignis iterationem depurgantur, perfectionem in septima decoctione consistere; veluti quotidie cernere est in saccharo purgando: nam vbi septies igne id examinaueris percoxerisq;, nihil quicquam vlterius proficit, sed lapidescit penitus, ne vlterius eliquari possit. Vnde prouerbium vulgo vsurpatum de re, quæ summam adepta sit perfectionem, *Septimæ decoctionis saccharum*, vbi sagacissimum quempiam atq; vaferrimum hominem designamus.

HVMANÆ VITÆ CVRSVS. CAP. XXVIII. D

Leuit. c. 32.

ADDEMVS & illud, septenarium numerum totius humanæ vitæ cursum significare, vt Theologi declarant eo Leuitici loco: *Septem diebus comedetis azyma*, de quo Paulus: *Epulemur non in fermento veteri, neq; in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis: & non ad tempus, sed omni nostra vita ab huiusmodi prauitatis fermento mundi esse debemus.* Nam si septem diebus holocaustomata, vt LXX. reddunt, offerre debemus, necesse est diebus septẽ nos puros permanere: quia non debent, qui sacra ferunt celebrantq;, criminis cuiuspiam sibi esse conscij.

DIMENSIO. CAP. XXIX.

NON eram autem super digito quicquam vlterius philosophaturus, nisi mihi venisset in mentem, in mensuris quoque multa delitescere hieroglyphica, eaque plurimum de Diuinis. Mensuram

vero

A vero ipsam digitorum esse filiam. Nam Ægyptij mensuram ex digito posito ideo significabant, quod tota metiendi ratio à digito principium capiat. Mensura enim, vt apud Aristotelem, à minimis oriri debet, atqui digiti sunt omnium membrorum minimi. Neq; me præterit, nouissimos quosdam mensuræ principium, perinde ac etiam ponderum, à grano tritici desumpsisse: vt scilicet cohærentia grana quatuor, digiti spatium expleant, cuius ratione reliqua mox ad mensum veniant. Cæterũ cum veteres ab humanis membris mensuram inchoarint, satis constat ex eorum traditione, digitum omnium mẽsurarum esse minimam. Ita apud M. Iunium Nypsum legas, qui de limitibus agrorum luculentũ reliquit opus, cuius de digito verba hæc sunt, *Minima pars earũ mensurarũ est digitus*, quod & Iulij Frontini sententiæ consonat: si quid enim infra digitum metiamur, partib. respõdemus, vt dimidiam aut tertiã partem digiti. Hinc illud apud omnes vsurpatissimũ, *Latum vnguem, aut transuersum digitũ non secedere*, cum minimum quodq; spatiolum intelligi volunt. & illud, *Leonem ex vnguibus æstimare*, cum ex minimo quoque vel indicio, vel argumento, vel causa, rei totius summam intelligimus. Id inde sumptum, quod memoriæ proditum est, Phidiam ex viso Leonis vngue totam feri faciem magnitudinemque, B magna artis suæ commendatione repræsentasse. Qua vero ratione certa digiti dimensio nationibus omnibus præscribi possit, adhuc incompertum est mihi. Nam apud authores digitus, & quæ inde mensuræ desumuntur, proportionis potius regulam, modumve quendam, quam certum vllum mensuræ terminum ostendere videntur. Quæq; Romæ atque alibi, vel in æs, vel in antiquis marmoribus mensurarum exemplaria signata reperiuntur, nationibus omnibus nõ inseruiunt. Ad hæc, hominum facies pro locorum & regionum situ, perinde ac aliorum etiam animalium corpora, tum exilitate, tum proceritate, tum crassitudine diuersa dissimiliaque nasci manifestum est: id quod Basilius Magnus à veteribus traditum, à se vero diligenter obseruatum asseuerat. Tritici quoque, si mensuram inde quis maluerit exordiri, & pondere & magnitudine, nõ prouinciæ tantum, sed regiones singulæ, & vel modico inter se distantes interuallo, ac plerumque etiam contigui agri variant. Perque ætates, & secula singula, corpora nostra imminui, Homerus, & ab eo Virgilius & Horatius vna cum Philosophis tradidere: id quod & maiorum nostrorum ossa passim eruta testatissimum relinquunt. Rari enim, qualia nunc hominum producit corpora tellus, vt apud Poëtam est, vel Plinij testimonio, patribus procerio- C res fiunt, consumente vbertatem seminum exustione, in cuius vices nunc vergat æuum. Quare certa exactaque digiti dimensio, quæ pari sit apud omnes mensura, nusquam potest reperiri. Quoniam tamen veteres in eam conueniunt sententiam, vt digitus sit mensuræ principium, quæ inde mox distribuuntur, mensurarum nomina loca hoc recensere libet, argumẽtum quidem ab Ægyptiorum sacerdotum inuentis non alienum: siquidem in mensuris etiam hieroglyphica quædam inueniuntur, quæ suo se loco prodent. Mensuræ autem his præcipue capitibus discernuntur, vt loco primo sit digitus, secundo vncia, mox sextãs, inde palmus, doron, dochme, spithama, pes, cubitus, gradus, passus, orgyia, vlna, hexapus, decempeda, plethrum, actus, iugerum, stadium, hexaplethron, diaulus hippicũ, milliarium, dolichus, parasanga, schœnus, funiculus, stathmus, quorũ omnium rationes afferre perdifficile fuerit in multa scriptorum dissentione. Ne tamen Chrysippi Medeam penitus exscribam, ea tantum colligam, quæ à probatioribus tradita videbuntur.

Mensura digitorum filia, & eius origo.

Auctor Lucianus in hæresibus. Plutarchus tamẽ refert ad Alcæum, De defectu oraculis.

Mensuræ capita præcipua.

DIGITVS. CAP. XXX.

D ESTO igitur digitus, vel ex granis tritici quatuor cohærentibus spatium collectum, vel mensura omnium minima, vnde Rerumpublicarum decreto reliquas astruere necesse sit. Quæ vero super eo sint hieroglyphica, longa iam narratione supra disseruimus.

Digiti mẽsura.

VNCIA. CAP. XXXI.

CERTO autem dato spatiolo, quod digito attribuatur, vncia sesquidigito constat, ea vero octaua palmi portio: ita tamen vt palmũ hic accipiamus pro mẽsura ea, quæ σπιθαμὴ Græcè dicitur. Sed enim ex dimensione Nypsi, vncia supra digitum nihil plus occupat, quam tertiam alterius digiti partem, dum palmum ait quatuor constare digitis, easque esse vncias treis, & ita Frontinus, etiam tradit: quare vncia pars erit pedis duodecima, vt rectè mensores ponunt. Quod si vncia sesquidigito fieret,

Vncia mensura.

pes in digitos decem & octo produceretur. De quo vero palmo & hic & illic intelligendum, paulo inferius explicabimus. A

SEXTANS. CAP. XXXII.

SEXTANS sexta pars assis omnino est, vnciæ quippe duæ, vt pondera ad mensuras accōmodantur, quæ quidem vnciæ, vti propositum ex nonnullorum traditione, in trium digitorum spatium porriguntur: quamquam, vti dicebamus, Nypsi nonnihil variet mensura. Nimirum vero loco hoc assem pro pede, vt inferius patebit, intelligendum.

PALMVS. CAP. XXXIII.

Sexta seu Dodrans.

PALMVS ex Vitruuij descriptione quatuor constat digitis, ex aliorum vero sententia digitos continet XII. Nypsus hunc mensuræ modum Sextam appellat, & dotrantem etiam vocitari asserit, quæ scilicet palmos treis contineat, vncias quippe nouem, qui sunt digiti XII. Causam vero cur ita diuersi authores, ierint in assignanda palmi dimensione, eam esse crediderim: quod Latini appellatione Palmi tria dimensionum genera complectuntur, quæ suis apud Græcos nominibus discernuntur. B
Ea sunt δῶρον, δοχμὴ, σπιθαμή.

ΔΩΡΟΝ. CAP. XXXIV.

EST vero δῶρον, siue, δῶρα fœm. gen. (vtrumq; enim dicitur) mensura, quam alio nomine παλαιστὴν appellant, vt interpretes Hesiodi versu illo enarrant:

Τρισπίθαμον δ᾽ ἄψιν τάμνειν δεκαδώρῳ ἀμάξῃ.
Inde hapsin curru decadoro cæde tripalmum.

Hesiodi locus explicatur.

Sed enim hoc Hesiodi loco quædam oboritur difficultas, quam antequam vlterius progrediamur, ne quod nobis negotium facessat, forte non importunum fuerit explicasse. Quatuor hapsidibus curru-lis rota conficitur. Ad huius vero rotæ diametrum Hesiodus pro modulo decadorū currum vocat, vt vnaquæque hapsis trium sit spithamarum: atque ita necesse est vniuscuiusque rotæ circumferentiam, siue curuaturam dicere malimus, duodecim esse spithamarum. Hæ vero doræ sunt XXXVI. spithama enim doras, quippe palæstas tres continet: & palæsta, vti dictū, quatuor est digitorum: si ergo, vt ostensum est, circumferentia circuli, qui rotam ambit, XXXVI. doris constat, & diametrum vnumquodq; tertia pars est circumferentiæ, cur non dodecadorum diametrum posuit potius, quam decadorum? ne Geometriæ terminos excederet, veritatiq; ipsi videretur aduersari. Cui difficultati respondetur, decem illas diametri doras ab interiore circuli parte desumendas, de quibus hic intelligit. Duæ vero doræ computantur ab interiore parte rotæ, vsque ad circumferentiam exteriorem: vna quippe dora ab vtraque rotæ parte. Alij ita soluunt, vt digitos octo, qui doræ sunt duæ expansos intelligant in ea, quæ Ligularia dicuntur, siue Compages dicere velimus, quibus vnaquæq; hapsis inuicem adacta conferatur hoc modo: C

Præcipuè vero παλαιστὴν mensuram esse quatuor digitorum, inde colligimus, vbi Nicander basilisci corporaturā describit: quem enim Plinius duodecim non excedere digitos affirmat, Nicander eo super τρία δῶρα, φέρων μῆκος τε καὶ ἰθύν. Interpres eius, τρία δῶρα, inquit, ἴχουν παλαιστὰς, δῶρον γὰρ ἡ παλαιστή. Tria itaq; dora duodecim explebūt digitos, & Plinij basiliscum. D

VITÆ BREVITAS. CAP. XXXV.

IN Diuinis literis, vt multorum Theologorum est interpretatio, παλαιστὴ vitæ breuis est quasi hieroglyphicum. Nam Psalmo nono supra trigesimū, qui apud aliquos trigesimus octauus est in Græco canitur, ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου. Traductione, quam Ruffinus citat, scriptum est: *Ecce veteres posuisti dies meos.* Illi enim qui ita reddiderunt, visi mihi sunt, aduerbij πάλαι. quod antiquitus apud Latinos est, significatum ex vocis similitudine sequi. Ita & Romanorū exemplar habet, quod & Cassiodorus

Explicatio loci Dauidis ex Græco.

A dorus agnoſcit, & in ea locutione plurimum immoratur. Qui Hebræos ſequuntur, alij breues, alij poſitos à Deo dies in menſura digitorum IV. aiunt: alij palmi longitudine conſtitutos dies, alij pugilares dies datos, atq; ij minimæ etiam menſuræ mentionem faciunt. Paraphraſtici: *velut in digitis numeratos habere pauciſſimos dies meos*: Sed illud, *velut in digitis numeratos*, nihil ad rem: de menſura enim hic eſt ſermo. Quare vulgata traductio, commenſurabiles habet, ſed ſenſum non exprimit integrum τῆς παλαιστῆς: quare id forte melius quod ex Adamantio conijcere poſſumus, ſi legamus, *Ecce quam breues admodum poſuiſti dies meos*, quippe cum quatuor digitorum menſura breuis admodum ſit, ac perinde vitæ noſtræ breuitatem ſignificet. Hinc clamat Iobes: *Nihil enim ſunt dies mei.* Vt miſſum faciamus Hippocratem, vitam quidem breuem, artem vero longam eſſe conquerentem, & quæ multa in hanc ſententiam dici poſſent. Euthymius quoque palæſtam quatuor digitorum coniunctione fieri, ſpithamæque tertiam eſſe partem dicit, ac perinde minimam omnino menſuram, eoque nomine paucitatem dierum, quos viuimus, intelligi. Sed quoniam id nomen ἀπὸ τῆς πάλης deduci poſſit, interpretari etiam poſſe dicit Contentioſos, ſeu labinrioſos dies, hoc eſt, luctæ pugnæq; plenos: in lucta enim labore ac contentione multa vtimur. Ideo vero Dori nomine menſuram eam appellari dicunt, quod eorum plurima quæ donantur (id enim eſt vocabuli ſignificatum) ab eodem digitorum loco amittantur, quo παλαιστὴ conſtat, à quatuor quippe digitis. Plinius antiquos ait Græcos vocaſſe δῶρον, quem nos palmum. Vitruuius quoq;, quem nos palmum δῶρον ait à Græcis dici, quod munerum datio Græcè δῶρον appellatur. Id autem ſemper per manus geri. *Iob 7. cap.* *Sic Ὀρθόδωρον palma porrecta, & interſtitiũ inter palmam porrectam & extremitatem digiti medij.*

B

ΔΟΧΜΗ. Cap. XXXVI.

DOCHME dimenſio eſt decem digitorum. Sunt tamen qui δοχμὴν menſuram eandem eſſe putent cum Doro: quatuor quippe digitorum in exporrecta manu cohærentium ita vt δοχμαὶ tres σπιθαμὴν efficiant. Atqui apud aliquos inuenias σπιθαμὴν δοχμὴν etiam appellari, atq; id apud Heſiodi commentatores.

ΣΠΙΘΑΜΗ. Cap. XXXVII.

C ΣΠιθαμὴ omnino duodecim eſt digitorum: quippe quod à digiti auricularis vngue ad extremum vſque pollicem occupamus. Plinius libro VII. cap. altero, vbi de Pygmæorum ſtatura loquitur, ternas eos ſpithamas longitudine, hoc eſt, ternos dodrantes non excedere dicit. Dodrantem poſuit Plinius ratione pedis habita, ex quo ſi dematur quadrans, reliqui erunt digiti duodecim, eaque pars quæ tribus conſtat quadrantibus, Dodrans nimirum appellatur. Frontinus ſpithamam etiam Sextantem dici ſcribit, habereq; palmos tres, vncias nouem, digitos duodecim. *Quibus cõſtet ſpithama, & hieroglyphica. Hinc illud Diogeniani Σπιθαμὴ τοῦ βίου ſpithama vitæ.*

DEVS. Cap. XXXVIII.

ADDVCIT hæc rerum ſeries in memoriam id, quod Prophetæ, plurimum hieroglyphico, ſi non charactere, idiomate certè hieroglyphicis perquam ſimili vtentes, Deum appellatione Spithamæ vocitarunt, penes quem ſcilicet ſit rerum omnium facultas, ſupremaque authoritas: manu paſſa propemodum occupata, qua ſingula ordine tenoreque certo temperat ac moderatur, neque non fines æquis terminis diſtributos, dimenſionesq; omnibus, quæ in vniuerſo mundo ſunt, rebus lege ſua dipartitur. Moris enim eſt oblatarum rerum magnitudinem ſpithamis, quæ nobis promptuaria
D eſt menſura, dimetiri. Quod vero dictum de omnipotentia Dei, ſufficiat vnus ex quadrageſimo cap. Eſaiæ locus: *Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlum palmo põderauit?* & quæ ſequuntur. Vbi Hieronymus: *Quod autem pugillum vocat & palmum, humanæ conſuetudinis verbis vtitur, atque menſuris, vt Dei potentiam per noſtra verba diſcamus.* Et paulo poſt σπιθαμὴ autem, hoc eſt, palmus, extenſam ſignificat manum à pollice vſq; ad extremum digitum. Quæ vero ibidem poſita ſunt de lichano guſtatore, vt idem interpretatur digito, ac perinde minimo, alij viderint.

VITA BREVIS. Cap. XXXIX.

IN Spithama autem, vt ſuperius dictum, vitæ breuis hieroglyphicum habetur, quod à Græcis authoribus poſitum eſt, vt minimum vitæ ſpatiolum menſuræ eiuſmodi paruitate ſignificaretur, vſurpaturque

turq; plurimum ad vniuscuiusq; rei breuitatem indicandã, præsertim vbi in pumiliones cauillum vertitur, vti de Pygmæis dictum, quos in derisum Trispithamos scurræ vocant. A

PES. CAP. XL.

PES nemine discrepante digitis constat sexdecim, quare qui scribunt eum palmis quatuor confici, palmam accipiunt, vt Vitruuius τὸ δῶρον. Diuiditur vero huiusmodi dimensio in vncias duodecim: & est sexta pars altitudinis in humano corpore. Frontinus pedem ita describit vt eum dicat habere palmos quatuor, vncias duodecim, digitos sedecim.

CVBITVS. CAP. XLI.

Quibus constet cubitus.

Pollux tamen mediũ manus digitũ καταπύγωνα vocat.

CVBITI quoq; ratio ideo varia est, quia palmus varie accipitur. Nam qui duobus eum constare palmis dicunt, digitos omnino quatuor & viginti commemorãt, dum cubiti spatium id esse dicunt, quod ab extremis vnguibus in medium brachij angulum protẽditur. Id nimirum sesquipedale est, & Græcis Pygon dicitur, vnde Pygmæi Eustathio. Ita palmi illi duo pro totidem dodrantibus accipiuntur. Neque diuersus erit à Nypso & alijs Vitruuius, qui cubitum senis, more suo, palmis dimetitur, cum duci procul palmos quatuor quemque digitis porrexerit. Cubitum pictores quartam corporis nostri partem esse volunt. Apud Herodotum cupitum inuenias viginti digitorum tantum, differreq; ab eo qui dicitur πηχύς: de quo videris apud Suidam. Est etiam cubitus regius, qui maior est communi tribus digitis, de quo idem Herodotus primo. Est & cubitus geometricus, qui dimensione vna sex cubitos è nostris æquat, vt Origenes & Augstinus retulerunt. B

TEMPERANTIA. CAP. XLII.

HIEROGLYPHICVM vero cubiti vna cum fræno manu prætento, temperantiam præ se fert, vnde Nemeseos simulacrum insignibus his conspicuum habeant, cuius hæc erat inscriptio:

Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν.
Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frænum:
Illa, modum serua: hæc admonet, os cohibe. C

DELICIOSVS. CAP. XLIII.

SVNT qui deliciosum molliculumque hominem, ne hieroglyphica hæc elabantur, ex cubito ceruicali innixo notent. Signum, inquit Adamãtius, mihi videtur voluptatis carneæ sub cubito manuum ceruical assutũ sumptum id ex Ezechiele, qui dicit: *Væ iis qui assuunt ceruicalia sub omni cubito manuum:* nimirum eos intelligens, qui propter animi corporisq; mollitiem à virili recedunt fortitudine, & nequiter effœminantur. Forsitan autem, addit Adamantius, sermo diuinus per huiusmodi figuram & argumentum eos culpat magistros, qui per vaniloquẽtiam, & falsæ beatitudinis promissiones (quod nostro, quippe corrupto tempore, supra modum inualuit) multitudinem audientium libidini, vitijs voluptatiq; summittunt. Addit etiam Propheta, de capitis velamine quædam, quoniam his præcipuè temporib. valde suspecta sunt, consulto præteribimus: quæ si quis curiosius appetierit, eiusdem Origenis homiliam legat in Ezechielem tertiam, deq; temporum nostrorum proceribus dicta omnia interpretabitur. D

Ezech. c. 3. Mystica cubiti significatio.

GRADVS. CAP. XLIV.

GRADVS, quem alij Gressum dicere malunt, & Græci τὸ βῆμα appellant, vno constat cubito & pede: quod spatium tantumdem est ac pedes duo & semis, vel digiti quadraginta.

A

PASSVS. Cap. XLV.

PASSVS à passis manibus dici videtur. Alij passum quinis tantum pedibus cōstare putant, quo spatio gressus duo recenseantur, sintq; digiti octoginta. Nam spatium quod passis manibus occupamus, in sex & nonaginta digitos exporrigitur, quæ integra est quadrati corporis proceritas. *Vel spatium quod in spatio pedū.*

ORGYIA. Cap. XLVI.

ORGYIA Herodoto sex pedum est. Mensura eadem à pedum numero Hexapus dicitur. Orgyiæ spatium Suidas inter expansas manus capit, quæ quidem mensura cum par sit proceritati humani corporis, nulli dubium & Suidam & Herodotum idem sentire. Libr. Pandect. x. tit. Fin. reg. capit. vlt. fodienti puteum passum à vicino limite abesse oportere, interpres Latinus posuit. Lex ea Solonis à Caio recitata, Græcè scripta est in Codice Pisano, qui Florentiæ asseruatur, & ὀργυίαν hic habet, quæ quidem mensura vna plus pede crescit, & alias, vti ostensum, ἑξάπους vocatur. Theodorus ex Aristotele interdum Passum vertit. Sed cum Orgyia, vti dictum, vno plus pede supra passum porrigatur, non satis recte videtur expositum, vt passus à passis manibus dicatur: id autem si admittitur, recte Theodorus. Sedenim omnino variat ipsa passuum mensura, pro regionum ritu & institutis. *Herod. li. 2.* *Solonis lex.* *Vel quod patet in spatio pedū.*

B

VLNA. Cap. XLVII.

VLNAM Seruius, & pleriq; alij eadem cum ea quam memorauimus Orgyia videtur interpretari, neq; tamen inficiatur, longè minori spatio ab alijs describi. Sunt vero qui vlnam Orgyiæ dimidium esse velint, nomenq; id, atq; ea fere trium pedum mensura in plerisq; Italiæ locis permansere. Quare quod apud Plinium legitur lib XVI. cap. XLI. de Abiete, cuius crassitudo quatuor hominum vlnas complectentium implebat, hominibus quatuor admotis, arboris ambitum vlnis octo complexum intelligendum. Si vero vlnas altero modo maluerit quis intelligere, nihil laborauerim. Sane huiusmodi amplitudo mihi non est miraculo, qui & abietes & larices & arbores alias vastitatis incredibilis inspexerim in Noricis Alpibus enatas. *In Bucolic. Eccl. 4.* *Nempe spatii in quantum vtraq; extenditur manus.*

DECEMPEDA. Cap. XLVIII.

C

DECEMPEDA, quæ Græcè δεκάπους, suos se prodit nomine. Ea vero & Acæna est, Thessalorum quidem inuentum, vt apud interpretem Apollonij Argonauticis legimus. Porrigitur nimirum ea in digitos centum sexaginta, qui duo passus essent, non tamen Orgyiæ. Eo dimensionis nomine sæpe vtitur Cicero, & decempedatorem, Metatorem appellat. Eo fere spatio à vicino abesse lege XII. tabularum iubetur is, qui ficum aut oleam in agro plantauerit: nam si quid aliud seuerit, satis est quinque abesse pedes. Quamquam super huiusmodi limitatione libr. Pandect. x. tit. Fin. reg. Solonis lex à Caio recitata, non satis ex fide Latinis reddita. Nam quod interpres reddidit, *Oliuam autem aut ficum nouem pedes ab extrema regione plantet, alia autem ligna quinque pedes,* in Pandectis quæ tanta veneratione Florentiæ custodiuntur, ita Græcè scriptū reperi, ἐλαίαν δὲ ἢ συκῆν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν, τὰ δ᾽ ἄλλα δύο πόδας. Ex quibus verbis manifestum, oliuam quidem vel ficum pedes nouem procul ab alieno solo plantandas, ceteras autem arbores duos tantum pedes abesse posse. Sunt & alia eadem lege, quæ aliter habent in Pisano codice, ipso, quam passim in impressis voluminibus præstitum, de quibus alibi disserendum: nunc nostrum sequamur institutum. *Solonis lex.*

D

ACTVS. Cap. XLIX.

ACTVS pedibus constat centum & viginti, qui passus essent quatuor & viginti.

IVGERVM. Cap. L.

IVGERVM, vt Varro finit, constat ex actibus duobus quadratis. Vnde Quintilianus ducētos & quadraginta pedes ponit in longitudinem, dimidium in latitudinem, quod vno iugo Boum in die arari potest: de quo, quia pleni sunt omnes Grammaticorum libri, non est vt plura inculcem. *Varro lib. 1. & Plin. lib. 18. cap. 3.*

STADIVM. Cap. LI.

STADIVM dupliciter consideratur, alibi pro spatio cursoribus in agone destinato, alibi certum est mensuræ genus limitibus agrorum metandis comparatum. Atque hoc plurimum centum vi- *Theophilus lib. 2. Institutionum.*

gintiquinque passibus nostris terminatur, qui pedes essent D C X X V. Ea summa octies computata A mille facit, quæ dimensio proximè accedit ad eam, quam ponit Herodotus II. vbi de labyrintho, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον, *Orgyiæ centum iustæ stadium cōficiunt hexaplethrum.* Quod vero ad agones pertinet, Græci stadium suum ducentis pedibus metiuntur. Sed Herculem ducentis quantumlibet pedibus dimensum ab Hercule alijs omnino maius. Vnde Mathematum periti herois staturam ex eo stadio, quod ipse suis pedibus metitus est, prodidere. Italicum porro pedes continet CXXV. authore Censorino. Erat & stadium Pythicum, quod pedibus mille cōstitisse tradunt: Olympiacum, quadringentis tantum. Sic colligimus ex his stadium non fuisse certæ mensuræ spatium, sed partis illius, quæ alicubi breuior, alicubi longior fuerit, agonibus destinata.

Autor A. Gellius li. 4. cap. 1. Cens. c. 13.

P L E T H R V M. Ca. p LII.

Plutarchū & Suidam.

PLETHRVM vero mensura est centum pedum, sexta quippe stadij pars, vt apud authores Græcos passim habetur, πλέθρα ἓξ στάδιον ἑξακοσίων ποδῶν ποῦσι. Tantumdem vero est, centum id constare orgyijs dicere, cum, vti superius dictum, orgyia sex occupet pedes. B

D I A V L V S. Cap. LIII.

D. Hier. 1200 constare ait.

DIAVLVS mensura est duorum stadiorum. Cæterum varietas stadiorum effecit, vt diaulum nonnulli ducentis constare cubitis crediderint. Quin & cubitus ipse, vt suo loco dictum, plurimum habet varietatis.

H I P P I C V M. Cap. LIV.

HIPPICVM, quo scilicet Equi ad cursum admittebantur, duplo maius diaulo fuit: nam quatuor id stadia comprehendisse, Plutarchus author est.

M I L L I A R I V M. Cap. LV.

Vel. 100. passus, vnde ei nomen.

MILLIARIVM, vt Iunius Nypsus, octo stadijs constat: vt Vitruuius, pedibus quinquies mille, atq; ita stadium id assumitur, quod C X X V. passibus nostris terminatur, quos pedes esse diximus sexcentos quinq; & viginti, quinis vnicuiq; passui pedibus adnumeratis. C

D O L I C H V S. Cap. LVI.

Δολιχὸς, vt de longitudine temporis, ita & spatij, & mēsura dicitur, à cursu & δολιχεύω, dolichū curro.

DOLICHVS, vt nonnulli ponunt, stadia continet duodecim, vnum quippe milliarium & semis. Qui vero quatuor & viginti aut vno minus ponunt, quæ tria esset milliaria, recursus rationem mihi habuisse videtur: erat enim locus, vbi Equi sunt cursu exerceri soliti, cursu septies iterato: quare à flexu locus ita nuncupatus. Apud Pindarum inuenies, & octies & duodecies iterationem eiusmodi fieri solitam, pro Equorum, qui iungebantur, modo: de quo in commentario de Metis diximus. Ita patet illud apud Chrysostomum in epistola ad Philippenses homilia prima: *Etenim qui postquam decem dolichos cucurrit, si post deficiat, omnem amisit laudem:* dictum, quia scilicet duo adhuc dolichi erant decurrendi.

P A R A S A N G A. Cap. LVII.

Persæ quoque schœnos & parasangas, alij alia mēsura determinant. Plin. libr. 6. c. 26. Leugua gallice, lieuë

PARASANGA, mensura Persicæ, in stadia triginta porrigitur. Herodoto ea essent triamilliaria & semis, qua dimensione in itineribus Transalpinæ nationes plurimum vtuntur, vulgo Leuguam ap- D pellantes: quamquam & Leuguæ spatium, pro locorum regionumq; situ plurimum varient, quippe quæ inter Alpes, breuiores, in Germaniæ vero atq; Galliarum campis, longius protrahuntur. Deniq; eam mihi videntur rationem habuisse, vt quantum itineris vna hora obequitando confici posset, id ea nuncupatione appellarint: ideoq; cum difficilior ac perinde tardior sit ingressus per Alpes, Leuguas identidem breuiores constituerunt.

S C H OE N V S. Cap. LVIII.

Herod. li. 2. Plin. lib. 12. cap. 14.

SCHOENVS duas occupat parasangas, quæ septem essent milliaria. Hæc inter Ægyptiacas mensuras adnumerantur ab Herodoto. Nonnulli stadia ea quinquaginta continere tradunt. Plinius ex Erato-

A Eratosthenis rationes quadraginta tantum, qui passus essent quinquies millia. Aliqui stadia XXII. singulis schœnis attribuere. Atque ita mensurarum huiusmodi inconstantiam diuersitas authorum fecit, siue loca, siue tempora rationem hanc omnem variarint, quemadmodum in ponderibus tanta scriptorum dissensione omnia conturbata.

HÆREDITARIA PORTIO, SORSVE. Cap. LIX.

INVITAT vero me nominis similitudo, vt quid Schœni vocabulo sibi velint Diuinæ literæ, aperiamus. Apud Hebræos enim mensuræ genus erat sub funiculi nomine nuncupata, per quem portionem eam indicabant, quæ in agrorum diuisione huic & illi obuenisset, transibatq; vocabulum ad hæreditates & patrimonia. Vnde Moseos cantico, Deuter. *Funiculus hæreditatis suæ Israel.* & Psalm. 77. *Et sorte diuisit eis terram in funiculo distributionis.* Et 47. Ezechiëlis: *Ioseph duplicem funiculum habet*, & passim multa huiusmodi. Ægyptijs porro mos, ait Prodicus, vt apud Max. Tyrium est, terram metiri funibus: quod & Hieronymus agnoscit tertio Ioëlis cap. vbi Septuaginta ait transtulisse, χείμαρρον τῶν
B σχοίνων, quod alij, *torrentem spinarum* fecerant, funiculum ait σχοίνον, aut iuxta Ægyptios mensuram certi itineris. Vnde in Psalmis: *Semitam meam & funiculum meum inuestigasti. In Nilo enim*, subijcit, *flumine siue in riuis eius solent naues funibus trahere, certa habentes spatia, quæ appellant Funiculos, vt labori deffessorum recentia trahentium colla succedant.*

Deut. c.32.
Ma traco & mõ giste, à venationis metaphora.
Psalm. 139.

VITÆ PROGRESSVS. Cap. LX.

QVIA vero versiculum obiter ex tricesimonono supra centesimum Psalmo citauimus, τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου σὺ ἐξιχνίασας, *Semitam meam & funiculum meum inuestigasti*, transtulerunt quidam, *Examinasti*, à vestigio tamen est ἐξινιάζω: quamuis qui Hebraïcam sequuntur lectionem, grabatum ex iunco factum, non funiculum, intelligere videantur, dum τὴν σχοῖνον μου ἐξιχνίασας, *accubitum meum euentilasti*, reddunt. Quinetiam Chaldææ Arabicæq; lectionis traductio in hanc ipsam sententiam habet. Sed &, quando ambulauero in via, aut quando accubuero ad studendum, legi. Sed quoniam Græca lectio iam recepta est, quam, vt plerisq; locis apud Hieronymum video, eam esse ar-
C bitror quam Septuaginta transtulere, eam secuti, quid in ea hieroglyphici contineretur, exposuimus. Quam vero schœni funiculive mensuram apud Ægyptios & Persas esse Euthymius tradit, eamdem ait, nostri propemodum stadij longitudinem æquare.

Septuaginta fortasse pro σχοῖνον, funiculum, κοῖτον, cubile verterunt.

STATHMVS. Cap. XLI.

STATHMVS, quod itineris diurni spatium est, produci fertur stadijs centum & quinquaginta, quæ milliaria essent vndeuiginti, quadrante minus. Nam & Iurisconsultorum tabulæ viginti milliaria diurnis itineribus concesserunt. Iocose vero Lucianus ὑπὲρ νεφέλω ludit, οὐκοῦν τρισχίλιοι μὲν ἦσαν ἀπὸ γῆς στάδιοι πρὸς τὴν σελήνην, ὁ πρῶτος ἡμῖν σταθμός: *Numquid tria millia stadiorum sunt à terra ad Lunam vsq;, qui primus nobis stathmus*, id est, *quod itineris spatium vno die peregimus*? Sed vt fabulas omittamus, satius fuerit, tot decursis spatijs commodum quiescere: quamuis adhuc digiti quoquouersum accepti quasdam habent dimensiones, quarum norma modoque reliquum totius humani corporis dimetimur, mensura in hoc vel illo membro nunc parte pari, nunc geminata, in pluribus triplici:
D quippe pollex expeditus, vt supra innuimus, eiusdem mensuræ est cum infamis dimidio aure, cum naso, cum fronte & ore, cum infima brachij latitudine, & partibus plerisque alijs. Verum cum hæc ad pingendi sculpendique artem potius, quam ad suscepti operis negotium pertineant, eam artificibus operam relinquentes, imaginum significata, non artem pingendi, exponere prosequemur.

Censorinus tamen, de die natali, cap.13. assignat spatiũ 126000. stadiorum à terra ad Lunam, secundum Pythagoram.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XXXVII. A

DE DIGITORVM NVMERIS ET SIGNIFICATIS,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

CLARISS. BERNARDINO TOMITANO, PVBLICO BONARVM ARTIVM IN Academia Patauina Professori.

B

ICARE tecum digitis libet, TOMITANE honoratißim. Micare mecum? inquies. Nempe, quantacumque sis grauitate præditus, micare tamen libet. Quid enim aliud is, qui per digitorum motus varios, numerorum significationes explicare aggressus fuerit, facere videatur, quam ridiculis propemodum artitulorum omnium gesticulationibus, modo eos porrigendo, modo contrahendo, colludere ne dicam, an pueriliter ineptire? & tamen ipsa rei cognitio aliquid habet, quod eruditi quantumlibet viri minimè sint aspernaturi. Quare ausim dicere, aliquid omnino in Digitis meis vel ipso Tomitano non indignum, quodq́; forsitan emunctißimam eius narem ad libri totius lectionem poßit allicere. Multa enim ex eo tempore sunt, quæ temporibus vllis beatioribus quibus industria & ingenium in pretio fuerint, minimè contemnenda videbantur. Sed enim, vt quid de huiusmodi argumēto sentiam ingenuè fatear, habet omnino aliquam rerum copiam, & varietatem. Sed exactißimam diligentiam illam, omnia perquirendi quæ in huiusmodi sententiam dici possunt, neq; me præstaturum polliceor, cui pleniorem esse, per otium, & tam frequenter infestam podagram, minimè licuerit. Neq; tu, qui omnem vitæ meæ rationem optimè nosti, id ab occupationibus meis efflagitabis, eo vno C *contentus, quod hoc, qualecumq; sit, mei erga te amoris & obseruantiæ argumentum esse voluerim. Cognosco autem ingenium Philosophi, qui tam multa quæ minime oculis conspicua sunt, ita spectare videatur, ac si rerum suarum imaginibus conformata, suisq́; coloribus picta proponerentur. Animam nemo vidit, quam Philosophus ita intuetur, & ad amußim factam agnoscit, ac si colossus ingens aliquis aut fabrica quæuis admirabili membrorum artificio elaborata esset.*

DE DIGITIS. CAP. I.

Digitorum diuisio, & munus cuiusque proprium.

RATIONI consentaneum videtur digitos primum diuidere, & quod illi munus singuli suscipiant explicare, vt ita mox quæ in illis significata reperiuntur aperiamus. Illi enim alio atq; alio gestu dispositis, nunc contracti, nunc porrecti, vti præfati sumus, modo hac, modo illa manu varias habent significationes, ac omnem ferè numerorum rationem explent, cuiusmodi plurima in antiquorum statuis reperiuntur, & apud scriptores passim offeruntur quæ non paruam inferant hæsita- D tionem, nisi aliqua eorum ratio, quod facere proposuimus, expendatur. Tota igitur supputationis ratio in tres partes diuisa est, quarum prima digitus, articulus altera, tertia compositus numerus appellatur.

Digitus quid.

Digitus, est quicumque numerus sub denario profertur, & huiusmodi puncta vsq; nouem, prærogatiua quadam, etiam sub numeri nomine singula continentur.

Articulus.

Articulus, qui nullo redundante diuiditur in decadas, è quorum vtroque compositus numerus resultat, quotiescumque scilicet articuli, siue denarij numerum aut hunc aut illum sibi assumunt. Numeri sedem in inferioribus tribus digitis habent. Articuli coniunctim in indice polliceque.

Compositus.

Compositi & hos & illos, prout vsui venit, aut explicant, aut inflectunt socialiter. His ita constitutis, operæpretium est, quos quisq; digitus, quos cuiusq; digiti gestus, numeros ostendat, aperire. Primum autem omniū illud constat, læuā manum

A manum omnia indicare puncta ab vnitate, vsq; nouē & nonaginta: dexterā vero à cētenario, vt ita dicam, vsq; ad noningenta. Sed quib. digitis millenariū à centenario distinguatur, magna est inter eruditos controuersia, dū alij Bedam, virum quidē non ineruditū, sequuntur, alij probabiliorē quandam rationē amplectuntur. Beda enim, si modo ille ita scripsit centenariū à lęua in dexterā ita trāsferri tradit, vt quo gestu, quibusq; digitis decē in læua numerauimus, eo centum in dextera designemus: inde ad millenaria descendamus & quibus gesticulationib. in læua numeros vsq; nouē ostenderimus, iisdē in dextera totidē millenaria proferamus. Alij naturę ordinē secuti, vti minores numeri maiorib. subijciuntur in læua, ita minores summas maiorib. in dexteras subditas agnoscunt: ea n. proportio est numerorū ad decadas, quæ centenariorum ad chiliadas. Congruū igitur est eorum quoq; hieroglyphicorum figuras ad eorum regulam accōmodari. Quare perplexitate, quæ in iis, quæ Bedæ attribuuntur mentes implicat & obturbat, euitata, ita manus statuendæ, vt veluti in læua cœptum est ab auriculari pro vnitate & sociis: ita in dextera ab eodem digito cētenarium exordiamur, vsq; ad nonaginta. Millenaria vero per pollicē & indicem exprimamus. Atq; vt in læua à numeris per inferiores tres digitos

Beda in libro de temporib. & natura rerū.

B ascēsum est ad articulos, ita in dextera per eosdē inferiores à centenariis surrigamur ad millenaria, quo scilicet gestu quibusq; digitis in læua decem ostendimus, per eosdē in dextera millenaria explicare incipiamus, quæ circa pollicem & indicem longe cōmodius & conuenientius hospitantur. Cuius rei testem appello summæ multiplicisq; doctrinæ virū Irenæum Theologū ex antiquioribus, qui aliquot ætatib. ante Bedam claruit; aperte enim hic scribit: VNIVS *numerum, quo gestu significabantur in sinistra, translatū in dexteram centena conficere.* Sed ponam eius verba super hoc gestu, in Valent. libro I. cap. 13. *A numero nonagesimonono, qui fuit in læua per* VNIVS *significationem, transferri in dexterā, & ibi centena constitui.* Huius sententiam Græci, & vniuersus recentiorū vsus admisit, quos inter egregie princeps Lucas Minoritanus, qui Arithmeticam & partes eius absolutissime consummauit, eiusq; opus vno omnium ore probatissimū, multis ab hinc annis venit in manus hominū, & habetur in primis. Fuerunt & alij, qui manib. ad hanc seriem, quā ponit Irenæus figuratis, libellos ad mortaliū institutionē edidere. Præterea tota huius hieroglyphici ratio cum Chaldæis ad amussim congruit, mirificeq; respondet. Illi enim totam hanc cōputandi diligentiā per lineas expressere, ita inter se distinctas, vt apicib. solum qui-

C busdam additis situ, tantum numerorū varietatem indicarent: quaternę tamen ita positę, vt prima digitos, secunda articulos, terria centena, quarta millenaria cōmonstrarent, eo quidem ordine, vt qui apex surrectus læuorsum vnitatem ostēderat, dextrorsum versus centena præ se ferret: ijdē, sed inferne vergentes, læuorsum decē; dextrorsum mille signarent, in eum, quē sequenti vides pagina, modum.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

100. 200. 300. 400. 500 600 700 800. 900.

10. 20. 30 40. 50. 60. 70. 80. 90.

000. 2000. 3000. 4000. 5000. 6000. 7000. 8000. 9000.

D

Ad Chaldæorum igitur normam, manuum digitorumque supputationes accommodabimus, earum A
volis altera alterius è regione passis, vt vnitates centenariis, decades millenariis, ad superiorum hieroglyphicorum instar, opponantur.

B

C

Orontis dictum.
Plutarch. in Apopht. Regum.
Olim digitis subducebatur ratio vt nunc calculis.

Quod vero Orontes Regis Artaxerxis gener, qui ob eius indignationem quamdam & honoribus amotus, & ad ignominiam redactus esset, dixerit: *Quemadmodum supputatorum digiti nunc miriadas, nunc vnitates præ se ferunt, ita Regum amici nunc plurimum, nunc minimum præstare possunt*, non est vt quispiam hoc ad Bedæ rationes trahat, quasi Orontes intellexerit de dexteræ læuæque auricularibus, in quibus D
hinc vnitates, inde millenaria constitui debeant: insulsa enim est imaginatio, cum Orontes miriadas hic confusim ad amplificationem oratorio more dixerit: non quod miriadum hieroglyphica vnitati sigillatim opponere cogitarit, sed in vniuersum hinc læuæ digitos, illuc dexteræ designauit. Obstaret Chaldæis & Persis, Irenæo & aliis, Quintilianus, quem nonnulli ex libro vndecimo citant, eo loco: *Gestus, poculum poscentis, aut verbera minantis, aut numerum quingentorum pollice flexo efficientis.* Quæ sunt à quibusdam scriptoribus notata, ne in rusticis quidem vidi. Sed ijdem ipsi, qui quingẽtorum positum volunt, inficiari non possunt, quin eo loco eruditi plerique viri quinquagenarium potius agnoscant. Non sum vero nescius nonnullos esse, qui lectionem apud Bedam defendere aggrediantur: quippe, quæ in læua denaria sunt, ijdem digitis in dextera centena significare, atque ita per eosdem pollicem

&in-

A & indicem per decadem aggregationem ad noningenta vſque procedendum: mox cum millenaria fuerint indicanda, ad eiuſdem dexteræ inferiores digitos deſcendamus, quod vel natura ipſa videtur abhorrere. Sane Hieronymi verba ſunt: *Porro centeſimus numerus* (diligenter quæſo Lector attende) *ſi de ſiniſtra transfertur ad dexteram, & iiſdem quidem digitis, ſed non eadem manu, quibus in læua nuptæ ſignificantur & viduæ, circulum faciens exprimit virginitatis coronam.* Ego, ni fallor, ex his verbis Hieronymum puto eadem tradere quæ docuit Irenæus, dummodo loco ſuo ſententia commatis additis diſtinguatur. Sententia quidem Hieronymi eſt, diligenter attendendum. Quin attendamus? Centeſimum numerum de ſiniſtra transferri ad dexteram, & iiſdem quidem digitis, non eadem manu circulum facientem exprimere virginitatis coronam. At explicauit ſe aptius, inquiunt, dicens: *quibus in læua nuptæ ſignificantur & viduæ.* Scimus quidem in læua vnguem indicis, quaſi ad oſculum molliter applicatũ, maritalis coniunctionis hieroglyphicum ab eo viro doctiſſimo poſitũ: quod loco ſuo plenius commentati ſumus. Viduas autem per ſexageſimum oſtendi, qui numerus per indicem eiuſdem læuæ, qui extremum pollicis articulum arcte complectatur, exprimitur. Idem fatentur omnes. Sed Hieronymus

Explicatio loci citati ex Hieron.

B ne fallamur, admonet, transferri numerum centeſimum ab læua in dexteram, per digitum & geſtum ſcilicet, qui vnitatem in læua conſtituit, in dextera centena conficiat, atque ita de cæteris. Atque hoc eſt quod ait, *Sed non eadem manu*: quam manum? eam intelligit qua non vtimur in centenis, cuius ſcilicet digitis nuptæ ſignificantur & viduæ, quarum manuum hieroglyphica ſuperius & explicauerat, & ingenioſe interpretatus erat. Sed quo modo corona hæc, dicet aliquis, circumflectetur in auriculari? Reſpondemus: ſi digitum eum ita inflexeris, vt digiti eius vnguis mediæ palmæ tuberculum appetere videatur: id ita coronæ plexum imitabitur, ac ſi arboris cuiuſuis ramulum ita flexeris, vt cacumẽ eius ad locum, vnde germinare cœperat inflexeris. Nam geſtus hic (vt quod neceſſe eſt identidem repetamus) in læua vnum ſignificat, centum in dextera, vt ſingula copioſius ſuis quęque locis enarrabuntur. Nunc quoniam lectorem aſpera & moroſa forſitan diſceptatione delaſſauimus, libet in huius geſticulationis ſententiam lepido Nicarchi epigrammate aures animumve aliquantulum delinire. Iocatur enim is in Cotyttarin annoſam vetulam, quæ præcano cum eſſet capite multæque dicacitatis, ac Neſtori comparata, nondum eum ita grandæuum eſſe ſineret, quæ Ceruos annis ſupereſſet,

Nicarchi locus in Cotyttarin.

C ea ætatem ſuam læta manu veram diſſimulans inciperet numerare, tamen & viueret, & luminis beneficio frueretur, & firmis ingrederetur pedibus, æque ac ſi eſſet adoleſcentula. Quare maxime verendum ne Plutoni ſiniſtri aliquid acciderit. Sed Nicarchum ipſum audiamus, quem falſo quidam Nicandrum vocant:

Ἡ πολιὴ κροτάφοισι Κοτυτταρὶς ἡ πολύμυθος
  Γραῖα, δι' ἣν Νέστωρ οὐκ ἔτι πρεσβύτατος,
Ἡ φάος ἀθρήσασ' ἐλάφου πλέον, ἡ χερὶ λαιῇ
  Γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη,
Ζώει, καὶ λεύσσουσα καὶ ἀρτίπος οἷά τε Νύμφη,
  Ὥστε με διστάζειν, μή τι πέπονθ' Ἀΐδης.

Quod ſi quis Epigramma ipſum Latine ſibi cani poſtularit, id huius eſt ſententiæ:

Multum garrula anus, caput omne Cotyttaris alba,
  Propter quam Neſtor non ſit adhuc ſenior:
D *Quæ Ceruos annos ſuperarit, quæque ſiniſtra*
  Vitæ iterum cœptet connumerare dies:
Viuit adhuc, cernit, pede firma eſt, virginis inſtar,
  Plutonem vt dubitem paſſum aliquid grauius.

Et quoniam in Neſtoris ætatem incidimus, ſynepœia poſtulat, vt quatuor etiam Iuuenalis carmina ſubiungamus:

Rex Pylius, magno ſi quicquam credis Homero, Sat. 10.
Exemplum vitæ fuit à Cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui tot per ſecula vitam
Diſtulit, atque ſuos iam dextera computat annos.

VNITAS. Cap. II.

In quo explicado hallucinatus creditur Domit. Calderinus.

SED iam strato itinere, sopitisq; controuersiis, ad ea, quæ liquida manifestaque sunt, procedamus, digitosque ipsos erumpere gestientes è carceribus emittamus: primique spatia corripiunt auriculares, alter & alter, quorum qui in læua est vno omnium consensu vnitatis indicium est, si vnguiculum ad medium volæ tuberculum aduertat, quasi coronam quamdam flectere meditetur. Itaq; si fasces à dextera alicuius statuæ fuerint, læua vero eo gestu prætendatur, primi Consulatus hieroglyphicum apparebit, vel si alia fuerint insignia alicuius honoris indices, primum eo potitum ostendet, atq; ita de reliquis. A

CENTVM. Cap. III.

Virginalis numerus.

AB hoc læuæ digito ad eumdem dexteræ conuersi, eodem gestu quo illo vnum, hic centum, vt iam constare potest, significari profitemur. Neque id prætereundum, quod centenarius numerus Virginalis, vt sacrarum literarum interpretes tradunt, appellatur; de quo apud Matthæum habetur cap. 13. Quandoquidem iis, qui vitam recte, pie, sancteque instituerunt, tria sunt proposita præmia, vel fructuum prouentus: aliis tricenarius, aliis sexagenarius, aliis centenarius. Tricenarius quidem iis, qui maritalem secuti vitam, eam coniugio minime contaminato peregere: nam numerus ille, vt suo loco dicetur, aptus nuptiis. Sexagenarius iis, qui viduitatem aut cœlibatum incorrupte atq; integre custodierunt. Et sexagenarium annorum numerum viduitatis esse identidem ostendemus. Centenarius demum iis, qui virginitatem intaminatam incolumemque ad vltimum vsque vitæ terminum seruauere. Eucherius centenarium hoc præmium nō tantum ad virginum merita, verum etiam ad martyrum mercedes præmiaq; proposita contendit. Hierosolymitanus Hesychius, perfectissimum, ait, centesimum ideo cōcipimus, quia quinquagesimus, quæ spiritus, amplectitur: vnde Pentecoste Spiritui sacra. Bonorum vero operum fructus, qui messem omnem excellit in Euangelica lectione ad centesimum vsq; cumulatur. Adamantius quoq; numerum hunc plenum in omnibus atq; perfectum autumat, aitq; totius rationabilis creaturæ sacramentum intra se continere. B

Maritalis numerus. Viduitatis aut cœlibatus numerus.

DVO. Cap. IV.

AD læuam autem vnde digressi sumus, reuertentes, si, vti de vnitate dicebamus, aut Consul, aut Imperator, aut Dictator, vel quid huiusmodi fuerit, qui dignitatem eandem sibi accessisse indicare voluerit, non insulse statuam ponet, in cuius manu læua anularis digitus eodem inflectatur modo, atque eodem loco cum ipso minimo applicetur. Duo enim, vel bis, vel iterum, eo gestu exprimi manifestum. C

CORPVS VEL IMMVNDITIA. Cap. V.

Dualis numeri mysticus sensus.

IPSE vero dualis numerus mystico significato corpoream indicat naturam, & pro immundis accipitur in sacris: quod is numerus sociandis generandisque corporibus aptari solet, de quo videndus Adamantius libro tertio in Epistolam Pauli ad Romanos, vbi de propitiatorio loquitur. Submonet Diuus Hieronymus in hanc sententiam aduersus Iouinianum, animaduertendum esse iuxta Hebraicam veritatem, in primo, & tertio, & quarto, & quinto, & sexto die, expletis operibus singulorum subiectum esse: *Et vidit Deus quod esset bonum*, in secundo vero die hoc omnino subtractum, vt admoneremur non esse bonum duplicem numerum, quod ab vnione diuidat: nam vnitas tota Dei est, dualitas vero significet hieroglyphice fœdera nuptiarum, quibus vbiq; Hieronymus paulo se infensiorem ostentat. D

Sed & motus multitudinis & opinionis symbolum.

DVCENTA. Cap. VI.

EODEM vero ipso gestu quo in sinistra DVO, in dextera digitus, idem DVCENTA significat.

III. Cap. VII.

MEDIVS autem, quem nonnulli Medicum, plures Infamem & impudicum appellant, ita penes duos inferiores incuruatus, ac si citharæ cuiuspiam filo vna serie gestuque apprimendi essent,

A sent,ternarium effingunt numerum. Quodque superius de titulis & honoribus attigimus, vbi tergemini cuiusquam notandi essent, hoc assumi potest hieroglyphicum.

ANIMA, DEVSVE Cap. VIII.

SED ipse etiam numerus suum habet significatum: quippe qui incorporeæ naturæ consecratus, nunc animæ, nunc Dei simulacrum, hieroglyphicumque est, de quo multa Pythagorici, multa etiam veteres Theologi disputarunt, quæ breuitatis causa sunt prætereunda. Illud tamen non omittam, Propitiatorium in diuinis institutionib. longitudine duorum cubitorum & semis fieri demādatum, vt id Christum hominem significaret, quod & apud Paulum epistola ad Romanos habetur: qui quidem licet verus esset homo, quem proposui Deus propitiatorium per fidem in sanguine eius, aliquid tamen habuit quod humanam excederet naturam, tria tamen non exæquaret: nam pater eo maior est. Sed si quis hæc apertius declarari sibi voluerit, ad eius epistolæ interpretes accedat. Quod vero paulo ante binarium malum esse dicebamus: sacerdos Heli, cap. III. I. Regum, dualem numerum pessimi spiritus esse suspicatur, vti Dei ternarium. Nam cum Angelus Domini Samuelē bis vocasset, tertiam vocationem expectandam duxit, vt vocem diuinam esse cognosceret. *Ternarius numerus.*

B

CCC. Cap. IX.

EODEM gestu digitoque quo tria in sinistra, CCC. in dextera significantur. Sed & vocabulum ipsum suas habet significationes. Trecenta siquidem pro magno admodum numero ponuntur, vt apud Catullum: *Expecta hendeca syllabos trecentos, Quos complexa simul tenet trecentos*, & multa huiusmodi, etiam apud alios: *Et tercentenas erroribus impleat vrbes. Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci. Tercentum tonat ore deos.* Sane cum superius centenarium plenum atque perfectum numerum esse ostenderimus ex Adamantio, eundem triplicatum, supremum quid significare nulli dubium relinquitur. Sed tercenteni in Arcæ longitudine cubiti, ostendunt hominem qui sit à centenario lapsus, hoc est, qui à tota rationis summa per ignorantiam deciderit, facile posse per Patris, & Filii, sanctique Spiritus cognitionem in trecenta restitui. Hic autem animaduertendum est, posse nos gestuum conformationibus illud coniectari quod ait Plinius libro XXXIIII. cap. VII. Ianum à Numa rege dicatum digitis ita figuratis, vt CCCLXV. dierum nota, per significationem anni, temporis, & æui se Deum indicaret. *Vir. Æn. lib. 4.*

C

CCCLXV. Cap. X.

CVM itaque Plinius dicat, *digitis ita figuratis*, verisimile non est, quod nonnulli putant, in dextera insculptam fuisse literam T, quæ apud Græcos trecenta significat, in læua vero Ξ & Ε, quæ sexagintaquinque supputant. Dicamus igitur eius statuæ dexteram eo gestu figuratam, vt ea exporrecta tres inferiores digitos graduum in morem incuruatos haberet, qui gestus, vti dictum, trecenta signat: læuam autem, vt paulo inferius patebit, ita conformatam, vt index pollicis vngui circunductus arctissima eum circulatione complecteretur, infamis vero mediam palmam versus adcuruaretur, duobus reliquis extantibus quantulum cumque porrigi potuerint: ita enim quinque & sexaginta describit: annum enim ad huiusmodi dierum numerum intelligi debere ciuiliter Pandect. vltimo Paulus ait. Et intercalarem, quo scilicet bis sexto calendas Martias dicimus, quarto quoque anno nihilo secius eodem dierum numero supputari, manifestum: quia duo illi dies vnius vice habentur, nec interesse ait Celsus, vtrum priore an posteriore die quid actum sit. *Pliniani loci explicatio.*

D

IIII. Cap. XI.

TRIVM igitur numerorum gestibus ita positis, insequentium aliorum trium ridicula propemodum sese offert gesticulatio. Nam quatuor exprimere cum volumus, minimus sustollimus reliquis in incuruatione sua permanentibus. Ita *quartum Cos. Imp. Dict.* & reliqua.

CCCC. Cap. XII.

EADEM ratione modoque in dextera iidem compositi digiti, CCCC. constituunt. Nec super hoc aliud ad negotium.

V. Cap. XIII.

A

Quinarii hieroglyphicum.

QVINQVE autem, aut quinquies ostendere qui volunt, annularem & minimum exporrigunt, impudicum palmam versus incuruant, vti in Iani statua dicebamus. Neq; quidem hoc tantum signo quinarium significabant Ægyptij, verum etiam per sculptæ Stellæ hieroglyphicum, propterea quod, vt Horus ait, ex innumerabili stellarum multitudine quinque tantum sunt ea prærogatiua pręditæ, vt mundi, quod illi aiebant, curam gererent, humanis rebus omnibus consulerent, nihilq; apud mortales fieret, quod ab earum arbitrio non penderet. Ego, si mihi dicere liceat, desumptum puto à radiorum numero, quo Stella piscis insignita est, quod & Naturalis historiæ scriptores tradunt, & ego in Anconitanum littus eiectas magno numero conspexi, & manibus meis attrectaui. Sedenim de hac plura loco suo in Cœlestibus enarrabuntur.

SENSVS. Cap. XIV.

Quinarii numeri mysticus sensus.

SED & ipse quinarius numerus quomodocumque descriptus figuratusve, suam habet hieroglyphicam in sacris significationem: pro quinque enim sensibus accipitur. Vnde illud Ambrosij peruulgatum de quinque virginibus prudentibus, & totidem fatuis In antiquioribus vero Mosaicæ legis præceptis, qui peccasset in sanctis, tantumdem reddere iubebatur, & ad illud quintas adiicere, quod in exemplaribus Græcis ἐπίπεμπτον legitur, vt scilicet ita intelligamus: *Si quis de sacris vel oblationibus vel muneribus in vsum pauperum erogatis, aut pro templi ædificatione, alteriusve voti operis designatione datis, quinque interuertisset, oportere eum quinque sarta tecta reddere, mox peccati veniam imploraturum* ἐπίπεμπτον *adiicere, hoc est, & altera quinque, & aliquid insuper auctarii.* Quam sententiam Cyrillus examinans ita meditatur: *Si quis,* inquiens, *quinque sensuum opus peruerterit, & debito honestoque vnumquemque officio defraudauerit, oportere eum synceros illos, & integros Deo restituere, mox alios quinque interiores adiicere, & horum omnium denique summam & solidationem quandam superaddere, firmum scilicet bene agendi propositum, si Deo satis ex asse facere voluerit.* Eodem facere videtur, quod ab vno mense ad quintum vsq; annum didrachmæ quinque, hoc est, vt Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, quinque sensuum perfectio, sit oblatio: quæ ideo per geminarum numerum exprimitur, vt intelligamus, ea, quæ puer sensibiliter videt, audit, gustat, odoratur, & tangit, ea etiam conduplicet, dum ad intellectum ea accommodare fuerit institutus. B C

QVINGENTA. Cap. XV.

IDEM gestus ex iisdem digitis in manu dextera, quingenta supputat.

VI. Cap. XVI.

ANVLARIS vero in læua solus incuruatus, auriculari & aliis exporrectis, senarium ostendet, de quo multa apud Macrobium libro 6.

Ca. 13. & Censorinü c. 12.

SEXCENTA. Cap. XVII.

IN dextera vero eodem depositus modo sexcenta colligit, qui numerus apud Latinos pro maxime ingenti copia, numerosissimaq; multitudine, ac propemodum infinita, hieroglyphice proferri solet. Ad Atticum Cicero: *Venio ad epistolas tuas, quas ego sexceptas vno tempore accepi.* Ad eumdem idem: *In quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militum improbitas, sexcēta præterea alia.* Lepideq; Plautus, Captiuis, *Sexcentoplago* nomen fecit illi, cui plagæ innumeræ nunciabantur. Sed ne sexcenta eiusmodi proferam, ad reliqua enarranda progrediar. D

VII. DCC. Cap. XVIII.

BIs iam trium digitorum spatiis decursis, tertium iterabimus, quod palmam moueat. Facta igitur ad auricularem repetitione, eum dicimus, quantulumcumq; porrigi potest, ad imum vsq; palmæ tuberculum appressum, septenarii numeri signum esse. Et in dextera, septies centeni. Eo vero gestu componendo medius quoq; adflecti cogitur, ac veluti gnomon horarius supra anularē prominere, vt ea sit eius digiti figura, quam trapezitæ nunc in septenario notando delineant, in hoc scilicet signū 7.

CEN-

A

CENTVRIO. CAP. XIX.

AC, ne leue quid attigisse videamur, eadem trapezitarum nota in plerisque veterum monumentis adsculpta, centurionis signum habebatur. Ostendit mihi Romæ vetustum admodū monumentum ex marmore Thomas Petrosanctius, vir antiquitatum huiusmodi studiosissimus, in quo & signū id incisum erat, & verba rem interpretantia, in hunc modum addita. *Nota 7. Cēturionis signum.*

SIGNVM CENTVRIONIS, 7. CAP. XX.

ET Bononiæ inscriptionem vidimus ad C. Petronij ædem, in qua signum idem eodem significato incisum spectatur. Romæ etiam apud Paulum Cæsium Cardinalem inscriptionem vidi eius nopæ, quæ sic incipit:

M. POMPEIO. M. F. ANIASPRO 7. LEC. XV.
APOLLINAR. 7. COH. III.

& quæ multa ibidem insculpta sunt militaria, de quibus in Armorum commentario abunde meminimus.

B

DEVS. CAP. XXI.

NON erat autem otiosum Septenarij nomen, quod hieroglyphicum esse Dei Philolaus asseuerat: quippe quod ea sit eius numeri prærogatiua, vt ipse sibi similis, alter ab aliis sit, veluti Deus, dux & princeps vniuersorum solus, semper singularis & immobilis. Inter enim ea, quæ intellectu percipiuntur, septenarius sine motu est, neq; quicquam patitur. Nam alij numeri partim generant non geniti, partim generantur, cum minime generent: alij vtrumq; obeunt munus, solus vero septenarius vtriusque conditionis immunis. Vnitas quippe à nullo prorsus genita, numeros omnes quotquot habentur, generat. Octo vero generantur à bis quatuor, nullum autem generant. Nam numeri hic infra denarium intelliguntur. At quaternarius eorumdem, & parentum & liberorum ius obtinet, octonarium quippe gignit, à bis duobus ipse genitus. *Septenarii numeri prerogatiua.*

PALLAS. CAP. XXII.

C

QVORVM cum nihil accidat septenario, quod sine matre sit, quodq; virgo Palladi assimilatur, & quorundam symbolico hoc vtentium idiomate mos fuit summi Dei sapientiam vocabulo sinoq; Palladis interpretari: quanquam vbi figuras mathematicas aliquot hoc commentandi genere declarauimus, ternarium & quæ septenarius significata habeat in Diuinis literis, dicenda sunt hic satis fuerit pauca hæc attigisse.

OCTO OCTINGENTA. CAP. XXIII.

MEDIVS itaq; auriculari adiectus, ita vt vna cum eo extremam volæ partem apprimat, octonarij numeri hieroglyphicum erit in læua: in dextera octies centena recensita indicabit.

IX. CM. CAP. XXIV.

MEDIVS demum ad extremam palmæ volam vna cum duobus inferiorib. applicatus, ita vt totam obtegant, nouem in sinistra constituit, in dextera nouies centena.

D

MVLTITVDO. CAP. XXV.

EST etiam nouenarius ipse numerus hieroglyphicus: quippe qui se non intra cutem cōtineat, sed effusus plurimos significet, quod Theon obseruat in Arati carmine, ἐννεάγηρα κορώνη, *non quod nouem*, inquit, *ætates viuat, sed quod perquam diu*, vt Tibullus. *Nouenarius numerus.*

Viuere Cornices multos dicuntur in annos.

Apud Nicandrum ἐννεάκεντρον leges, pro, *aliquot præditum aculeis*. Idem ἐννεάδεσμος σφονδύλους in Scorpij cauda ponit, cum septem tantum in ea compages enumerentur. Pro multis igitur nouem posita interpretes agnoscunt, de quo satis in Scorpij commentario. Quin & Alcæus Hydram ἐννεακέφαλον eadem ratione dixit, cum Simonides eam πεντηκοντακέφαλον tradat. Quem imitatus Maro, ita super ea: *Æne. lib. 6.*

Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra. A

Ad hoc etiam facit, quod Hesiodus nouem inquit noctes Ioue cum Mnemosyne iacuisse, vnde Musarum prolem susceperit. Oportere enim, aiunt interpretes, eum diu studiis incumbere, qui sit mox aliquod ingenij atque doctrinæ memorabile testimonium relicturus.

——Nam decem Bos luca per annos
Parturit, ingentem prolem paritura, nitensq;
Dentis ebur, decora ampla virum, decora ampla Deorum.

DENA. Cap. XXVII.

POSTQVAM igitur digiti tres inferiores triplici decursu ludi sui partes peregere, athletas nunc spectabimus: pollices quippe, indici vnumquemque suo commissos: varia quorum colluctatio à læua theatri parte per decadum campum, altera vero ad dexteram lucta per numerosissimas chiliadũ arenas exercebitur. Erit igitur conflictus primus læua index in primam pollicis sui suffraginem vnguem affigens, quem attractus pollex ita vrgeat, vt colluctatorem strangulatione quadam elidere videatur. Hieroglyphicum hoc denarium, alterum vero ad dexteram millenarium recensebit. B De denario locus patescit apud Apuleium Apologia: *Si triginta annos pro decem dixisses, posses videri pro computationis gestu errasse, quos circulate debueras digitos aperuisse.* Quo vero pacto digiti tricenario aperiantur, loco suo dicemus. Apud Horum Niliacum inuenias lineam vnam surrectam cum alia superne deiecta, vel incumbente, decem linearum quæ in plano ducendæ essent, hieroglyphicum esse. Puto ego hunc exprimere voluisse denarium numerum: cuius scilicet denæ vnitates per lineas totidem significari, tanquam per puncta, solitæ essent, quæ apud Ægyptios eiusmodi tantum figura comprehenderentur: compendiosam enim rationem aliquam in numerorum notis nationes omnes, quæque suam excogitarunt. Omnino enim codices quos inspexi, omnes eo loco mendosi sunt, præsertim impressi, qui sic habent, γραμμὴ ὀρθὴ μία ἅμα γραμμῇ ἐπικεκαμμένη δέκα γραμμὰς ἐπιπέδας σημαίνουσι. Sed & in manuscriptis aliquid desideratur, quorum minus corrupti ita habent, γραμμὴ ὀρθὴ μία ἅμα γραμμῇ ἐπικεκλημένῃ ἢ (hic vacuum relictum) ἢ δέκα γραμμὰς ἐπιπέδους σημαίνουσι, quorum hæc est sententia: *Linea vna recta, vna cum altera superne sibi adscita linea vel* (hic vacuum) *vel decem lineas planas significant.* C Puto autẽ lineas illas ita ducendas I. Nam aliquid simile apud nos est cum linea plana superne ducta, cui puncta numeralia subiiciantur, quæ singula vnitates ostendant, duplicatum numeri tantundem significat, quot sunt signa, quæ planæ illi lineæ subdita conspiciuntur, vt I II I VIR. aut I IIII I VIR pro Sex.vir, & Decemuir. In Ægyptiaco vero signo, superior illa linea producta ostendere videtur, licet vna tantum signata sit.x. tamen sibi vnitates adsciscere. Quod vero de duplicãdis punctis dicebamus, multis potest veterum inscriptionibus confirmari, sed vnam tantum exempli loco ponam, quã Venetiis apud clarissimum virum Danielem Ranerium Senatorẽ, antiquo lapide ita notatã inspexi, I IIII I VIR. quod tantundem est, ac si DECEMVIR scriptum esset. Intelligendum enim est puncta illa quatuor, linea illa superne ducta, duplicari. Quod vero ad Horũ attinet, id ideo apposui, vt castigatiorem codicem quærendum admonerem. Nec me latet Probum de notis antiquorum, eius lineæ superne ductæ signum ad millenarium vsque prouehere: sed in eo libro multa sunt multorum arbitrio, atque etiam errore, inculcata, neque rei cuiuspiam sana intelligentia magis nostro tempore desideratur, quam inscriptionum eiusmodi vera cognitio. D Ad id vero quod supra læuæ pollicem indici, quippe decadas chiliadibus respondere asserebamus, Romani quoque ad Ægyptiorum, Chaldæorum, Persarumque imitationem, cum decem significarent, per x. duplicem literam suam, quod decussatio, qua insignis est, locutionem denarij saperet, mille facturi, litera eadem in suo iure conseruata, capite tantum à dextera læuaque oppositis semicirculis, cuiusmodi alij apostrophos, alij, vt Victorinus, Sicilicos appellauerunt (est enim sicilicus ponderis certi mensura, quæ signo hoc ɔ figuratur) coniunxere: ac ita ex X. litera, vt dictum est, sua, ∞ millenarium hieroglyphicum formauere, vti quo gestu læuæ digiti decem ostendunt, eodem dexteræ mille proferunt. Quamuis Priscianus, qui nihil non arrogat Græcitati, id secundum Atticos, quibus χίλια mille sunt, factum velit: atque ideo veluti illi ad hunc numerum prima tantum nominis litera vsi sunt, quippe x. ita nos M. pro mille posuerimus.

X. notæ apud Romanos acceptio.

A fuerimus. Sed hoc non vincit, quin notam eam, quam supra posuimus, à sua potius litera, quam à græcanica Romani desumpserint. Non est autem hic prætereundus Ciceronis locus, epistola ad Tironē, quæ incipit: *Quid igitur; non sic oportet?* vbi in vulgatis codicibus scriptum, *Helluo nequißimus sestertia* C C. *dabat, nullo aprico horto, nullo emissario, nulla maceria, nulla cassa.* In venerandæ antiquitatis codice bibliothecæ Mediceæ, ita Florentiæ scriptum obseruaui: *Helico nequißimus* H-S. ∞ *dabat:* id, *sestertia mille dabat*, indicat. Idem hieroglyphicum in multis antiquorum memorijs animaduerti, notumque est Rauennæ marmor vetus ita inscriptū: OB MEMORIAM PATRIS SVI DEC. VII. COLLEGII FABR. M R, H-S. ∞ N. LIBERALITATE DONAVIT. & quæ sequuntur: hoc est, *Decurionibus septimi collegij fabrûm municipij Rauennatis sestertia mille numûm.* Hæc vero etiam apud antiquarum inscriptionū impressores ineptissimè corruptissimeq; edita sunt. Idem in antiquis inscriptionibus indicant ⋂⋂ & ⋊T⋉ de quibus loco suo, vbi quinquagenarij numeri hieroglyphicū prosequemur. Sunt qui millenarium numerum, per miliariæ spicæ hieroglyphicum indicent, neque B quidem authores absunt, qui genus id segetis nomen à maximo granorum numero, mille scilicet, accepisse tradant, vt in spica dictum.

Quinimo potius milium à mille dictum propter multitudinem acinorum.

XI. XII. & reliqua. CAP. XXVIII.

HIs igitur eo gestu constitutis, vbi accidisset vt denarijs reliqui etiam numeri infra x. adiungendi essent, trium illi, vt ostensum est, inferiorum digitorum flexionibus porrectionibusve significabantur: Vndenarius quippe, indice ac pollice pro decem circulatis, auriculari mox eo loco, vbi vnum significat, adflexo: Duodenarius, firma denarij circulatione permanente, annulari ad auricularem adiecto. Ita reliqui numeri vsque ad vnum de viginti, prout per inferiores digitos ostendi, satis explicatum.

Vndenarij duodenarijve hieroglyphicum.

XVI. CAP. XXIX.

C QVONIAM vero sextodecimus numerus inter hos collocatus, eiusque significatio magni apud Ægyptios momenti fuit, & iam constat numerum eum per medium molliter inflexum, & indicem & pollicem circulatos significari: nunc quid ipse sibi velit numerus, videamus.

VOLVPTAS. CAP. XXX.

SANE quidem Ægyptij Sacerdotes per eiusmodi numerum eo, vt verisimile est, gestu signatum, voluptatem præcipuè Veneream indicabant. Ab eo siquidem annorum numero adolescentuli ad muliebres consuetudines, & oblectamenta nequitiæ incœptant animum applicare, licet ad ter septimum vsq; annum semen infœcundum esse dicit Aristoteles. Quod si prolificum sit, vel exigua, vel imperfecta generari autumat. A bis septimo autem anno pruritu Veneris incitari vult, à quo etiam tempore pubescere primum incipit, stirpesque imitari, vt Alcmæon Cratoniata ait, quæ semen laturæ florescunt prius. Atque hic ille est ætatis flos, de quo sæpius apud authores, vt apud Terentium: *Anni? sedecim, ætatis flos ipse.* Et Ouid. Philosophiæ istiusmodi non ignarus, cum Narcissum ostendeD re vellet eius iam ætatis, vt amoribus dare operam posset, ait:

Iamq; ter ad quinos vnum Cephisius annum *Addiderat.*

Indicium autem incœpti coitus est vox crassior & inæquabilis, quæ secunda fere omnib. hebdomade, vel saltem incipiente tertia, euenit, & subalaris odor. Aristoteles id τραγίζειν appellat. Antiqui nostri, vt Censorinus ait, Hirquitallire dixerunt, & quibus corpus olere incipiat, Hirquitallos. Nam annorum quatuordecim vel παῖδα, vel φῆβον appellabant, ad sexdecim vero ἔφηβον, vt Terentianum illud obiter interpretemur, *Postquam is excessit ex ephebis.* quamquam ἐξέφηβος quoq; vnica locutione Græcis dicitur de grandiore iam adolescentia. Adstipulantur huic Ægyptiorum commento Astronomorum traditiones super ætatum affectibus: illi enim Lunam ad quintum vsque annum infantem propemodum ductare dicunt; decennium inde Mercurio adscribunt, vnde illud eius ætatis studium

In Eunucho
Ouid. Metam.
Ad verbum ex Censorino cap. 4.
Hircorum more coitū appetere.
Censorinus ibidem Puerum, vel pubem, & puberem.

dium rerum plurimarum, & mutabilitas, & inconstantia, vt modo hoc, modo illud appetant, hinc A gestiunt paribus colludere, temereque iras colligunt atque ponunt, & vt Goratius ait, *mutantur in horas*. Mox hominem sextodecimo ætatis anno in Veneris ditionem deuenire asserunt. Ad hunc vsque annorum numerum & Seruius Tul. & Terentius Varro pueritiam protraxere. Nam Rex in Institutionibus suis pueros ad sextumdecimum vsque ætatis annum appellauit, ad quintumdecimum Varro Iuniores ille à sextodecimo, ad sextum & quadragesimum vsque dicit, adolescentes hic ad trigesimum vsque. Quod reliquum est ætatis apud illum seniores habentur. Apud Varronem à tricesimo ad quintum & quadragesimum, iuniores, inde seniores, ac demum senes appellantur. Diuersa hæc aliquantulum ætatis descriptio apud Pythagoram, qui vitam hominis quatuor ætatibus dispescit, viginti vnicuique annos impertiens: pueritiæ quippe: adolescentiæ, iuuentuti quam Latini virilitatem potius appellarunt, ac senectæ demum: quas totidem anni temporibus æquiparauit, vt suo loco singula tractauimus.

De arte poetica.

EXCESSVS. Cap. XXXI.

B

Sedecim pedibus superare bene dicendo oratores.

PRÆTEREA sciendum est, hunc quoq; numerum ex eorum esse classe, qui multitudinem, excessumve significant. Cum enim dicimus sedecim pedibus superare, intelligimus maximo excedre interallo. Vsurpatum ab Aristide, qui Periclem dixit ἑκκαίδεκα πόδων αἱρῆναι τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις. Ab Eupoli, vt Bruto ostendit Tullius.

XX. Cap. XXXII.

Signum numeri XX. & XXIII.

CVM vero XX. significare vellent, pollicarem vnguem infimæ indicis suffragini (vt hoc pro re vtar vocabulo) adprimebant: vbi scilicet index ab infami incipit separari. Beda vero, cuius codicem in damno esse suspicor: non enim adduci possum virum tam eruditum ita scripsisse, vt infamem hieroglyphico eiusmodi admisceret, quippe qui apud eum scriptum legerim, impudici summitatem inter nodos indicis & pollicis arcte figendam esse, quod si quis facere meditetur, id sublequetur incommodum, vt neque quo pacto possis tria & viginti commonstrare, neque vnum de triginta repræsentare, & alia multa eiusmodi: cum in XXIII. ostendendis tres illi inferiores digiti C arctius contracti, lineæ, quæ palmæ eiusdem flexu media fit, ita applicādi sint, vt trium graduum speciem præ se ferant. In nouem vero & viginti notandis, ijdem digiti quantum exporrigi possunt, ad palmæ vsq; radicem apprimantur. Quare necesse est decadas omnes, indicis & pollicis tantum gesticulationibus explicari, nullo eorum in societatem admisso digito, qui partem eam quæ Numerus vocatur, indicent. Ac ne quis authoritate cuiuspiam decipiatur, Erasmus ille multiscius, qui scholijs in Hieronymum ad Iouinianum, vbi de virginitatis agitur hieroglyphico per coronā expresso, inepta quædam somniauerat, quæ nemo vmquam eruditorum cogitasset: cum errorem mox recognouisset, dum cognitiora, vt ipse dicit, traditurum se profitetur, loco hoc impegit in pedam, imo in vitiatū Bedæ codicem, Eamdem iacturam fecit in quinquagenarij nota, cum apud Bedam scriptum sit corruptissimè de ρ Græcæ literæ similitudine, quod loco suo, suæ dabitur luci.

Erasmus sua emendat.

VOT. XX. Cap. XXXIII.

CVRÆ pretium mihi videtur, anteaquam vicena hæc amittam, quid sibi velint notæ vot. XX. in D numis & aris, vel, vt vulgus ait, triumphalibus arcubus, explicemus. Dicimus itaque fieri solitum id in salutis augurium, cum scilicet S. P. Q. R. vouebat hæc vel illa sacrificia se laturos, ludosve celebraturos, aut ædes dedicaturos, si præsciptio annorum spatio Respub. in eodem statu permandisset, quo tunc florebat cum vota suscipiebant. Hinc apud Cornelium Tacitum legas, salutis augurium quinque & viginti annis omissum repeti, ac deinde continuari placuisse Claudio Imperatori. Fuisse vero salutis augurium in hunc modum, ait Dion, vt si Deus permittat, salutem populo poscerent: quasi ne salutem quidem à dijs petere fas sit, nisi prius hoc ipsum dij concesserint. Obseruabatur autem quotannis dies vna, in qua nullus ad bellum exercitus proficisceretur, nemo contra hostem se pararet, nemo pugnaret, quod in bellis ciuilibus haudquaquam obseruari poterat:

A poterat: hoc salutis augurium, cum alijs cæremonijs iam abolitis, restituit & Augustus Cæsar. Apud Liuium sæpe reperias vota eiusmodi facta. In ara siue arcu Constantini Romæ VOT. XX. scriptum, aspicias. In numo Maximiani Pœni VOT. XX. in media laurea positum. Ita plerisque alijs locis & numis, VOT. X. alibi, VOT. XXX. votis quippe decennalibus, votis vicenalibus, tricenalibus: reatum scilicet voti solutum: quod ita postea posteritati commendabant, factis aut ex ære aut marmore monumentis. *Maximiani Pœni numus.*

MVLTITVDO. Cap. XXXIV.

ILLVD autem scitu non indignum, quod vicenalis numerus multitudinis significatum habet, de quo Theocritum legas:

οὐδ' Ἕκτωρ ἑκάβας ὁ μέγιστος εἴκατι παίδων.

Viginti natorum Hecubæ neq; maximus Hector.

Vbi Poëtam numero abusum aiunt interpretes, pro multorum: propterea quod sit numerus multitudini maximè congruus, quod etiam apud Simonidem obseruarunt. Homerus in eiusmodi significatum Vndeuiginti posuit, quod Latini vno minus viginti dicere consuerunt.

B

DVO MILLIA. Cap. XXXV.

VICENA superius eo gestu figurari ostendimus, cum pollicis læui vnguem in eum indicis & infamis infimum locum, vbi digiti illi duo diuaricari incipiunt, affixerimus. Idem gestus ijsdem digitis in dextera, duorum millium est hieroglyphicum. Neque vltra repetemus, quæ super hoc gestu perperam à quibusdam alijs excogitata sunt. Sed ad calcem festinantes, triginta iam & ter millia proferemus.

XXX. Cap. XXXVI.

TRIGINTA, vti ex Apuleio dicebamus, in denario indicabantur, indice & pollice adapertis: ita tamen, vt vtriusq; vngues ad osculum quodammodo coirent blando, inquit, amplexu Beda. Hieronymus eorum digitorum coniunctione molli.

C

NVPTIÆ. Cap. XXXVII.

EST vero numerus tricenarius nuptiarum hieroglyphicum, vt sacri Euangeliorum interpretes super Matthæo, affirmant, quod non multum abest ab eo numero per quem Ægyptij maritalem copulam, siue, vt apud Horum est, maris & fœminæ congressum significabant: geminæ quippe voluptatis interuentu. Nam cum numerus, vt paulo ante dictum est, XVI. voluptatis signum haberetur, illi mox duo atque triginta nuptiarum hieroglyphicum esse constituerunt. Nuptiæ vero coniugalisque coniunctio eodem hic significato accipiuntur. Qui quidem congressus vtrique voluptuosus, cum, vt Ouidius diceret, *vtrumque resoluat*, geminari identidem poscit ipsum voluptatis signum. Atque hoc illud est in Diuinis literis, quod trigesimus annorum numerus pro maritali copula ponitur. Vnde fructus ille trigesimus, qui offertur Deo, cum coniugalis vita castè puriterque, & nulla alterutrius partis iniuria cum fide peragitur. Commode vero fecerimus, si rem huiusmodi sculpturi, eam non ex duplicatis XVI. vel ex integro XXXII. fecerimus, ac manum ipsam ea specie composuerimus, vt XXXII. repræsentet, vnguibus, vti dictum est, læuæ manus duobus illis ad osculum coëuntibus, anulariq; & auriculari in flexum palmæ appressis, vt duo significent addita tricenis. *Tricenarij numeri in sacris acceptio.*

D

TERNA MILLIA. Cap. XXXVIII.

IDEM gestus in dextera, qui XXX. in læua commonstrarat, tria millia significat. Quæ fuerint vero apud Ramanos millenariorum notæ, quæ paucissimis ætate nostra patuerunt, quæ earum ratio, in quinquageno & quingenteno numero copiosius explicabimus.

XL. Cap. XXXIX.

QVOD si pollicis eiusdem suffragio lateri vel dorso in læua eiusdem indicis superinducta sit, ita vt signo + facto digiti ambo quantum fieri potest extendantur, indice tamquam horologij cuiuspiam *Nota significatque quadragenarij numeri.*

cuiuspiam gnomone prominente, quadraginta significabantur. Atq; hoc illud est quod apud Apuleium habetur: *Cum vero* X L. *quæ facilius cæteru porrecta palma significantur, ea* X L. *tu dimidio auges, nonpotes digitorum è gestu errasse, nisi forte triginta annorum Pudentillam ratus, binos cuiusq; anni Consules numerasti.* Hæc ille disputat oratione secunda pro seipso, vbi Pudentillam quadragesimum annum non excedere contendit, quam Æmilianus iam sexagenariam deposuerat, ideoq; nefas esset eam ad nuptias solicitare, quando, vt sacri etiã interpretes aiunt, sexagenarius numerus viduitati sacer est, vt paulo infra loco suo plenius. Facit & ad virum hic annorum numerus. Nam Philon problemate proposito *Quare Isaac quadragenarius Rebeccam duxit?* tempus id congruum maritali copulæ ait sapienti viro, idq; fieri boni ominis causa: quia semen in vulua reconditũ quadragenis diebus in masculum figuratur. Esaus quoq; quadragenarius Iudithen vxorem accepit.

IGNOMINIA. CAP. XL.

Mystica quadragenarij numeri significationes.

APVD Hebræos vero in flagris quadragenarium numerum vel vno excedere infame habitum, & pro ignominiæ nota accipiebatur. Vnde illa in actis v. *Illi autem ibant gaudentes à conspectu Concilij, quod digni habiti essent, qui pro nomine Iesu contumeliam paterentur.* Verbum autem Græcum illud ἀτιμασθῆναι, habet in se aliquid, quod infamia notatum indicet, sed & intestabilis sit, & ad honores non amplius idoneus haberi possit. Apud Hebræos enim lege cautum erat, vt si quis vel vnam plagam supra quadragenas accepisset, ad honores & dignitates consequendas non amplius idoneus haberetur. Hinc locus ille cap. XI. secundæ ad Corinthios epistolæ patescit: *A Iudæis quinquies quadragenas, vna minus, accepi.* Cur, *vna minus*, quærit Theophylactus? atque ea citata lege iussisse ait Iudæos tot numero plagas, vna minus, infligi, ne illis cederet ad ignominiã, si forte percussor vltra constitutum numerum prouectus esset: quod si errore, vel casu aliquo accidisset, eam esse voluerant quadragenam: cupiebant enim eum per eiusmodi castigationes ad se trahere: quod si facere potuissent, par erat, vt hominis doctrina, ingenium, & fandi vis, honores sibi deposcerent, quos nequaquam deferre recusassent. Cauebant vero ne ad repulsam locus esse posset ignominiæ. Sunt qui simpliciter rem accipiant: quia Iudæi literæ tantum addicti, habebant in lege, non excedendum in flagris numerum quadragenæ. Sed nos illud, *vna minus*, pensitamus. Neque nescimus Moysem illum plagarum numerum ideo non excedendum instituisse, ne forte qui castigandus tantum esset, nimia flagrorum repetitione exanimaretur. Cuius verba sunt Deuteron. XXV. *Sin autem eum qui peccauit dignum viderint plagis, prosternẽt eum, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita dumtaxat vt quadragenarium numerum non excedat, ne fœde laceratus ante oculos tuos obeat frater tuus.*

REDEMPTIO. CAP. XLI.

EST & ea quadragenarij numeri consideratio in Diuinis literis, quod à v. anno vsque ad vigesimum, qui se Deo vouerit, redimere sese potest fructu quadragenario, siclis quippe XX. siue, vt Septuaginta reddidere, didrachmis. Siclus enim, vt sæpe dictum, duabus æstimatur drachmis. Illæ igitur drachmæ sunt. XL. Huiusce rei hieroglyphicum significatum est, vt præter sensuum castigationem, possit ea ætas ieiunijs interim & orationibus vocare, donec eo perueniat, vt opulentioris doctrinæ fiat idonea. Ad operis cuius quandam similitudinem Moyses per XL. dies ieiunus orationi operam dedit.

QVATERNA MILLIA. CAP. XLII.

AC ne idem sæpius repetendo morosus fiam, qui gestus, quæve digitorum collocatio in læua fuit, cum IV. notaremus, eadem figura statusq; idem in dextera quatuor millia computabit. Quia vero polliciti sumus loco hoc rationem reddere, cur Romani millia hæc per rectam lineolam, & sicilicos (ea est certi ponderis nota ad apostrophi, quo nunc plurimum vtimur, similitudinem) hinc inde adalligatos figurarint, ostendendum est. Manifestum est millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in mar-

A in marmoribus inspicitur, hac fuisse figura, L duo millia vero sicilicis ad rectam lineolam duplicatis L : tria millia, triplicatis L : quaterna millia, quadruplicatis L. Prætéribo millenarium, quod id signum & à Prisciano & alijs agnitum plerisq; locis in conspicuo est. Duo millia, Mediolani videas in hortis qui olim Zichi Simonetæ fuerunt, porta Comensi, ea inscriptione, cuius initium est, C. VALERIVS C. F. O. V. F. & quæ sequuntur. C. i fil. ob votum fecit. Denique HS. L. ARBITRATV VALERIÆ C. F. SORORIS. & Rauennæ apud Petrinum Suessanũ, MONVMENTVM HS. L EX TESTAMENTO. Sed impressores nonnulli signum vitiarunt, vt pote qui HS. C. C. I. Ɔ. Ɔ. imperitissime fecerunt. Terna vero millia hac ratione signata conspiciuntur in antiquissimo codice Mediceæ bibliothecæ Florentiæ, nunc ad D. Laurentij dicatæ per Clementem VII P. M. epistola ad Caninium Salustium, quæ lib. II. incipit: *Literas à te mihi Stator,* eo loco. *Quod scribis ad me de drachmis* CCCLIII. *notatum est* de drachmis L, quod computat

B tribus millibus. Ac ne in quatuor millibus similiter signandis immorer, scilicet L hæc vt semel dicam, demum erit regula, vt quotiescumque siue apud Plinium, siue Liuium, & alios, præcipuè verò in Verrinis, I. vnum inueneris duobus CC præpositis, totidem vero II. subiectis, CCLII. interdum etiam hoc modo per X. denariam notam, CCLXX. *tu,* L *facito, nulla dubitatione impeditus.* Vbi CCCLIII. *vel* CCCLXXX. *tu,* L Vbi CCCCLIV. *vel* CCCCLXXXX. *tu,* L. & millena tot similiter credas.

QVINQVAGINTA. CAP. XLIII.

QVINQVAGINTA vero hieroglyphicè per digitos indicandis, læuæ pollicem, palma tota passa, deorsum inflectes, & Γ tertiæ apud Græcos literæ similitudinem effinges: non autem, vt Erasmus ex deprauato Bedæ codice scripsit, cum quinquaginta pollicem exteriore arcu instar Græcæ literæ ρ incuruatum ad palmam inclinabis. Sed iam ad huius numeri hieroglyphica venia-

C mus.

REMISSIO VEL INDVLGENTIA. CAP. XLIV.

ERAT autem hic numerus remissioni & indulgentiæ consecratus. In veteri enim lege quinquagesimo anno cuiusque obligationis remissio condonabatur: quippe si quis possessionem distraxisset, recipiebat, si liber in seruitutem incidisset, libertatem assequebatur, indulgentiam debitor accipiebat, exul in patriam redibat.

EFFOETVS. CAP. XLV.

PER eos qui alterum à quinquagesimo vitæ annum excessissent, cur nonnulli effœto iam corpore, mentis quoque & ingenij debilitatem significari dixerint, non sat scio: nisi Aristotelis dicto freti sint, qui in Politicis ait, post annos LII. ingenij vigorem euanescere. Vnde etiam Euripides Bacchis dixerit:

D Τὸ γῆρας ὑμῶν, εἰσορῶ, νοῦν οὐκ ἔχει.

Cerno senecta vestra mentem non habet.

Atque alius non minus dicax, ait:

Πολιὰ χρόνου μήνυσις, οὐ φρονήσεως.

Cani indicant ætatem, haud prudentiam.

Sedenim ad hæc amplissimus erit alibi respondenti locus.

PLVRIMI. CAP. XLVI.

ET hic quoque numerus, multitudinem significat, quo libenter vtitur Maro:

— *Quinquaginta intus famulæ.*

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Millenarij numeri & aliorum nota.

Quinquagesimus annus.

Quinquaginta capita habentē. *Nouem capita habentem.* Quam tamen & Simonides πεντηκοντακέφαλον appellauit, cum Alcæus ἐννεακέφαλον dixerit, vti superius meminimus. Vtcumq; autem quinquagenarius numerus describatur, spiritalis vitæ hieroglyphicum est, & animi eius qui diuinis intentus, sublimia quæque mente concipiat & contempletur: perinde ac dublicatus in centenariũ, negotiosum significat. Quinquagesimo enim post resurrectionem die sancti Spiritus afflatus aduenit. Et operum nostrorum fructus vberrimi atq; pinguissimi, ad centenarium vsque numerum cumulantur, eorum, inquam, qui vitæ integri, scelerumque puri peregrinationis nostræ cursum pie sancteq; peregerunt. *Æneid. li. 1. & lib. 6.* Hic vero numerus centenarius non sine mysterio per quinquaginta potius didrachmas, quam per drachmas centum exprimitur in significato huiusmodi: sed quinquaginta bis ideo complectitur, quia nullum bonum integrum & perfectum opus esse potest, absque ipsius sancti Spiritus ope auxilioque. Ad similitudinem autem quamdam gestus eiusmodi, qui quinquaginta præ se fert, factum putarim, vt Latini eius numeri notam L. esse voluerint: quamquã non desint ingenia, quæ re super ea sic philosophentur aut ratiocinentur potius. Numeri à punctis prius originem traxerunt: sed quia erant adeo exilia, puncta ipsa aliquantulum producere cœperunt ad instar vocalis mediæ, *Numerorũ origo & nota varia.* I. II. III. IIII. Sed si ita processissent, vt vsque nouem lineolis totidem vnumquemque numerum notarent, molestam & inconcinnam rationem fore suspicati sunt: ad compendia igitur animum verterunt, & pro quinario, ne quinque lineas facerent, vna signata, reliquas quatuor, per obliquã vnam à tergo ductum, fecerunt. Mox vsui placuit, vt expeditior esset scribendi ratio, pro nota ea V. vocalem quintam statuere, moxque vsque nouem vnitates eas addere, prout numerus quisque postulabat. Ad denarium cum venissent quinque duplicarunt; ita tamen vt secundum inuerterent, & subijcerent priori, vnamque facerent notam per decussationem. Tribus his notis processum est vsque ad quadraginta & nouem. Visum est inde facere ad commoditatem, quam ex compendio aucupabantur, quinquaginta notandis, signum illud ex vna obliqua linea pro quatuor rectis, & quinta adalligata surrigere, vt staret quæ pendebat in latus, quæ stabat in planum deijceretur. Ita ex L. notata sunt quinquaginta. Ventum mox ad centena, quæ per primam eius nominis literam intelligi voluere. Ad quinquaginta cum venissent, rectã lineolam quæ iacebat in quinquaginta, in semicirculum adcuruatam surrexere in hunc modum, quam notam imperiti superiori capiti coniunxere, quartam Alphabeti literam arbitrati. Atque hoc illud Sicilicum est, de quo facta mentio in millenarijs, quod à tergo quingentorum ita applicitum, mille facit: & ita reliqua, vti supra dictum.

QVINA MILLIA. Cap. XLVII.

QVINA vero millia, quo gestu L. in læua, eodem in dextera composito figurantur.

SEXAGINTA. Cap. XLVIII.

SI vero pollicem eo gestu inclinatum, quo quinquaginta per se significat, toto indice circumducto diligenter à fronte præcingamus, sexaginta constituemus. Hinc errore fieri non potuisse dicit Apuleius, vt Æmilianus, contra cuius accusationem causam suam agit, sexaginta pro quadraginta protulerit: quia longe diuersus est vtriusq; numeri gestus.

VIDVITAS. Cap. XLIX.

Ætas viduitatis qua. PER numerum sane sexagenarium, vti dicebamus, viduitatem veteres significabant: quod mulier id ætatis nata haudquaquam amplius idonea est ad conceptum, propterea quod ab eo annorum numero claudi vuluam Philosophi naturæ contemplatores tradunt, ideoque vlterius illi nubere non licebat: cui legi plurimum nititur Æmilianus contra L. Apuleium. Si qua vero, quod aliquando accidisse ferunt, natu tam grandis concepisset, ostenti loco habitum. Quare Elisabethæ conceptus grandæua ea ætate pro miraculo adducitur à diuino nuncio, vt virgini Deiparæ fidem faceret, posse Deum, quæcumque naturæ vim excedunt efficere. Sara etiam cum à summo Numine sibi iam nonagenariæ promitti conceptum audisset, risit, vtpote quæ id naturæ lege fieri mi-

A nimè posse cognoscebat. Paulus quoque, qui sexagenarium numerum viduitati dicatum agnoscebat, illi, inquam viduitati, quæ casta, syncera & intaminata in solitudine perseuerat, vbi probatam mulierem eligi mandat, quæ iunioribus præsit, *Vidua*, inquit, *eligatur non minor* LX. *annorum*: ad eum vsque numerum scilicet, perfectionem in muliere designans, & quia est viro infirmior, non nisi sexagesimum fructum colligit in Diuinis literis. Ideo, si se redemptura sit mulier, Leuitico, didrachmas XXX. offert, id est, fructum sexagenarium. Eruditeque admodum D. Hieronymus causam, cur sexagenarius numerus ad viduas referatur, explicare volens, ad numeri ipsius hieroglyphicum se confert: in quo scilicet pollex à superiore digito deprimatur, arcteque cinctus ab eo, in quantis affligatur angustijs ipsa viduitas, ostentet, quæ ita sit vndecumque cohibita. Mox illud addit ad consolationem: *Quanto scilicet maior est difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto maius propositum esse præmium.* *Leuit. c. 27.*

LXX. ET SEPTENA MILLIA. Cap. L.

B VT vero & reliquas tres decadas attingamus, septuaginta exprimebantur, vt Beda tradit, indice vt supra circumducto, pollice vero ita exporrecto, vt in medium indicis artum affigatur. Neq; aliud super hoc numero mysticum adinueni. Idem gestus in dextera, sed non ex Bedæ sententia septena millia computabat.

OCTOGINTA, ET OCTONA MILLIA. Cap. LI.

INDEX identidem circumflexus, pollexque protentus, ita tamen vt eius vnguis extra medium indicis articulum prominens appareat, octogenarij numeri est hieroglyphicum in læua, in dextera octona millia signat.

ADORATIO. Cap. LII.

QVI quidem gestus ad os admotus adorationis hieroglyphicum est: de quo Apuleius IIII. Metamorph. Et admouentes oribus suis dexteram, priore digito in erectum pollicem residente, C vt ipsam prorsus deam Venerem religiosis adorationibus venerabantur.

NONAGINTA, ET NOVEM MILLIA. Cap. LIII.

PER inflexum autem læuæ indicem, ita vt eius vnguis ad radicem pollicis applicetur, pollex liber extet, qui superiore numero, toto extremo articulo oppressus ab indice, nonagenarius exprimitur. In dextera gestus idem, millia nouem. Ita cum ad nouem & nonaginta peruentum est, manus omnis ita clauditur, vt pugnum faciat, pollice superextante, & ad mediam infamis dorsum exporrecto. Qui si pugno ita includatur, vt cum vngue suo totus occultetur articulus, sexaginta nouem attenuet.

TACITVRNITAS. Cap. LIV.

SVPERESSET de myriadibus dicere, quæ per manum varijs gestibus modo ad pectus, modo ad femur applicatam indicantur, de quo apud Plautum:

Pectus digitis pulsat, cor credo euocaturus foras.
D *Ecce autem auortit nixus læua, in fœmore habet manum,*
Dextera digitis rationem computat, feriens femur.

Sed quoniam intentio nostra fuit hieroglyphica conquirere, non artem omnem numerandi tradere, & argumentum id non indiligenter à Beda explicatum, & iam in omnium manibus versatur: finem huic dictioni facturus, quo numero taciturnitatem Ægyptij soliti sint indicare, non est animus præterire. Erat is vtique MXCV. mille scilicet & nonaginta quinque: qui partim dextera, partim læua designabatur. Mille, vti superius ostensum est, dexteræ manus indice, ad primam sui pollicis suffraginem appresso, summoq; eiusdem articulo super indicis vngue inclinato. Quinque vero & nonaginta, in læua tribus inferioribus digitis, inflexo infami, anulari & auriculari porrectis, indicis autem vngue ad infimam pollicis suffraginem affixo. Causam vero cur eo numero tacitur- *Numeri MXCV. hieroglyphicum.*

nitatem Ægyptij significarent, eam afferunt: quod compertum est eo dierum numero, qui annos A tres complectitur, nisi cœperit puer effari, linguam eius præpeditam esse, neque vllam superesse spem vt amplius loquatur. Sunt qui Pythagoram triennale silentium dicant hinc instituisse, vt naturæ species exprimeretur in discipulis: quos, vt tunc primum natos, alendos educandosque animi cibo suscepisset. Sed nos in taciturnitatis mentionem illapsi, eius demum memores, ne hominem grauioribus occupatum studijs & disciplinis, in leues adeo nugas auocare videamur, dicti illius sapientissimi, MANVM DE TABVLA, non frustra vulgati, memores, nihil vlterius super digito loquemur.

Apollis nobiliss. pictoris auctor Plin. lib. 35. cap. 10.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XXXVIII. B

QVA RATIONE LITERÆ ET DISCIPLINÆ HIEROGLYPHICE significentur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

Ad Illustriss. ac Reuerend. Dn. Herculem Gonzagam Cardinalem Mantuanum.

VRNIVS *tuus, Antistes Illustrißime, vir plane probus, & disciplinis optimis percruditus, cuius tu opera non solum ad doctrinam, sed ad rerum tuarum etiam administrationem, vteris, proximis hisce diebus cum Romam aduenisses negotia tua curaturus, impendio me rogauit, Leonem meum illum Ægyptiacum, quem olim Amplitudini tuæ dedicare cogi-* C *tassem, sibi videndum traderem: Respondi, fuisse quidem olim id consilij, sed pro re nata captum: quia scilicet clarißimus adolescens discipulus meus, Hippolytus Medices, quo tempore Florentiæ in honore erat, leanæ fœtum qui expectabatur in dies, ad illustriß. Principem Fridericum fratrem germanum tuum mittere decreuerat, marem & fœminam orituros. Id enim frater ipse tuus propagandi seminij causa, maximè cupiebat. Ita volebam ego, dum leunculorum illud par splendidißimo fratri tuo oblatum in propatulo spectaretur, haberes & tu Leonem alterum interiorem, quem vna cum eruditißimis, quos domi alis, amicis attrectares: multa enim insunt Leoni, quæ studiosorum omnium ingenia semper exercuerunt. Verum accidit, vt spem falleret leæna: quia vtramque fœminam edidit, quare sublata mihi quoque est mittendi Leonem meum occasio: quia neque fœtura illa iam erat transmittenda, sine qua si meus venisset Leo importune accedere visus esset. Cœperam tamen cogitare, numquid aliud inuenire possem, quod ad ingenij tui sublimitatem videretur accommodatius, cum opportune de studiis tuis ex ipso eodem Furnio, quæ mihi mirificè placuerunt, intellexi. Aiebat enim, te Philosophiæ & diuinarum literarum lectionibus incumbere, maximè vero pietatis nostræ ignibus incensum, cogitationes omnes tuas ad eiusmodi disciplinam conuertisse. qui quidem nuncius mihi ac-* D *cidit iucundißimus: quandoquidem, si quid ego huiusmodi scribere instituissem, quod ad hoc ipsum, quod tibi adeo cordi est, argumentum facere videretur, sperabam me tibi rem longe iucundiorem effecturum. Erat vero mihi tunc præ manibus, de literis & disciplinis commentarium, quod ad explicanda Ægyptiorum, atque adeo maiorum etiam nostrorum quædam super his mysteria conficiebam: quibus scilicet imaginibus per hieroglyphica Sacerdotes Ægyptij, per mystica mox verba veteres Hebræorum patres, literas essent indicare soliti, quibus disciplinas, quibus demum sapientiam ipsam figurassent. Interrogaui Furnium, an commentarium hoc, pro Leone missum, vlla tibi esset in parte placiturum. Legit, &, vt animo est egregie candido, approbauit, suasitque vt omni summota contatione libellum omnino omitterem. Cuius ego iudicio fretus, nam eum palati tui optimè callentem arbitrabar, quamprimum per occupationes licuit commentarium absolui, tibique statim, quicquid id esset, dedicaui.*

A *dedicauit. Videbis igitur, Antistes honoratiss. quæ de literarum studiis, dequa humana diuinaque disciplina vetustas illa sub rerum verborum ve quorundam inuolucris occultauerat, quod peritißimi quique inter se hoc velut ænigmatum genere vti consueuerunt. Et nisi me suscepti operis fallit amor, spero te consensum hunc multorum eruditorum, qui per huiusmodi sculpturas Aegyptiorum inuenta secuti sunt, aliqua cum voluptate suscepturum, tuumque tibi institutum tunc longe magis placiturum, cum ex iis quæ sumus allaturi, nationum pene omnium sententiam, in eam quam sequeris studiorum rationem conuenire perspexeris. Sed antequam ad illam deueniamus, de literis quædam simpliciter prius dicere necessarium est.*

Apud Aegyptios sacerdotes librorum bibliothecarumve facies iuncorum fasciculo, cui appensa esset sepia cribrumque illi subditum, hieroglyphice signabantur. Et literatorum hominum memoriæ, vel marmore vel, ære conspicuæ, his iisdem figuris insculpebantur, & quicquid ad eruditionis monumentum faceret, hoc elaboratum erat ornamento.

LITERÆ ÆGYPTIACÆ. CAP. I.

B EA vero species literas, præsertim Ægyptiacas, vt apud Horum est, significabat: propterea quod & iunco illi, & atramento huiusmodi de sepia exempto scriptitabant neque ad hunc vsum alio vtebantur instrumento. Quod autem ad sepiam attinet, quæ pro theca atramētaria poni solita sit, ac perinde literas significet, non apud Ægyptios tantum, verum & apud nostros quoq; habetur. Persius, *Satyra 3.*

Tum queritur crassus calamo quod pendeat humor,
Nigra quod infusa vanescat sepia lympha.

Atramentum sane Græci σηπιοτικὸν appellant. Sunt & alia pleraq; sepiæ significata, sed ea inter pisces *A sepia.* conuenientiori loco memorauimus. Cribrum vero sub sepia ponere ideo commēti sunt: quia ea prima sunt arma, quibus in pane conficiundo vtimur, atque id apud Ægyptios ex iunco contexi solitū. nam ὁλόσχοινος, quem Soloiuncum appellare possumus, vtilissimus ad nassas marinas, vitiliumque nexus elegantiam. In Ægypto vero, vti Plinius tradit, cribrorum longitudinem implet. Admonebat autem ea cribri cælatura, ita iunco & sepiæ subiecta, eum qui victui necessaria comparasset, literis da-
C re operam posse. Cui vero desit prouisæ frugis in annum copia, alij dedatur arti, aliamve sequatur industriam necesse esse. In hanc Ægyptiorum sententiam Simonides interrogatus, vtrum diuitiæ an sapientia prius optari deberet, nescire se respondit: id vero exploratum omnibus esse, sapientes diuitum fores frequentare. Opinionem tamen hanc interpretatione callide elusit Aristippus, qui à Dionysio illo suo interrogatus, vnde fieret, quod Philosophi diuitum limina tererent, non illi Philosophorum? respondit: *Quia Philosophi norunt quibus egeant, illi autem minime.* Sed vt ad Ægypti mores reuertamur, illud constat, anteaquam pollutionum contage cōtaminarentur, & à pristina caderent disciplina, primariam apud eos nobilitatem, dignationemque eorum fuisse, qui literas callerent, cum literis non nisi locupletes operam darent. Nam & Athenienses morem hunc ab Ægyptiis acceptum aliquandiu seruauere, vt is primas in Republica partes obtineret, qui & eruditione & sapientia maxime pręstaret. Et quantum ad institutionem attinet, Romani artes honestiores omnes, & quæ literarum ope comparantur, Liberales appellauerunt, quod earum doctrina ad ingenuos spectaret. Hinc illud apud Terentium: *Fac periculum in literis, fac in palæstra, in musicis: quæ liberum scire æquum est, solertem dabo.*

Simonidis & Aristippi dictum egregium. *D. Laertius in vita Aristippi.* *In Eunucho.*

D INSTITVTIO. CAP. II.

SANE apud Ægyptios institutio, si quos habuimus codices in damno non sunt, SBO nuncupabatur: cuius interpretationem plerique ponunt, victus opulentus, vel ad necessitatem idoneus: id scilicet innuentes, literarum studia rem paratam sibi deposcere. Qua in sententia fuisse etiam Aristotelem ex eo manifestum est, quod eum nullius rei egenum esse cupit, qui Philosophiæ sit operam daturus. Et Zachariæ Chimios inter Hebræos nominatissimi dictum circumfertur: *Si farinam habueris, legem capessere poteris: si legem assecutus fueris, farina non egebis.* Legis enim appellatione, literas intelligunt Hebræi, & farinam pro frumento annonaque omni ponunt. Quod quidem cum eo quadrat, quod Isidem, siue Cererem malis dicere, legum inuentricem fuisse memorant, cum eadem fruges etiam humano generi commonstrarit: de qua loco suo plenius. Ad huiusmodi rem Aristotelis scomma est quo

Zachariæ dictum.

reprehendere solitus est Athenienses, qui iam à pristinis moribus & studiis deciderent, cum tamen se A
frumenti perinde ac legum inuentores fuisse gloriarentur: frumento quidem plurimum, legibus vero minimum vterentur. Sed enim magis facere ad Ægyptiorum sapientiam videtur, si quæ alij de corporis cibo, deque rerum opulentia intellexerunt, ad animi pastum, & doctrinæ fœcunditatem referamus, cum dubio procul illi per cribri signum ἱερογλυφικῶς institutionem interpretarentur. Nam & azymorum calathus, qui Leuitico ab Aarone & filiis eius offerendus erat, linguam, hoc est, sermonem vel eloquentiam potius diuini numinis significasse fertur. Sicut enim panis nutrimentum est corporis, sic & lex, & doctrina Dei, nutrimentum est animi. Cum vero sæpe cibus pro doctrina positus sit non apud Ægyptios solum, sed apud nationes omnes, quæ literis & disciplinis claræ habentur, cuiusnam sermo vel eloquentia pleniorem perfectioremve doctrinam induxit, quam is, qui copiæ totius & perfectionis author est? Ille cibus animi verus, ille pastus suauissimus, ille ferculum & lautissima doctrinæ totius mensa, super mel & fauum optatissima. Et huiusmodi sensu panes illi duo primitiarum dicti, ex duabus decimis similæ fermentatæ, quos XXII. Leuit. offerri sibi iubet Dominus, nouo sacrificio Legem & Euangelium indicant. Panes enim hi sunt fidelium animarum cibus. Quod vero ex B
duabus similæ decimis conficiantur, admonet hæc geminata perfecti numeri designatio, condi eos ex doctrina, quæ perfectam in Christo diuinitatem, perfectamque humanitatem tradit: nec aliter coqui nisi per huiusmodi doctrinam possunt. Sed ipse demum Dominus Assertor noster, hieroglyphicum hoc explicauit, cum astuto dæmoni respondit, hominem non ali pane solo, verum etiam quocumq; verbo, quod ex diuini Numinis ore procederet. Animaduertẽdum vero in Diuinis literis per cibum modo pecuniam, modo rem domesticam, modo annonæ genus omne intelligi, atque omnes has locutiones identidem accipi pro doctrina: vt cum præcipit Deus simulac in terram Canaam ingressi fuerimus, eaque & expiata, & rite perpurgata fuerit, ne veteres incolas expellamus, sed cohabitare nobiscum permittamus, quin & pecunia nostra eos subleuemus. Hierosolymitanus Hesychius pecuniã hic hieroglyphice pro doctrina nostra positam intelligit. Septuaginta hic cibos ponunt, quod idem est cum fructibus & annona. Nam cum aliquem à sceleribus ad virtutem & bonos mores, ab impietate ad Dei cultum atque timorem adductum, & in ditionem nostram redactum inspexerimus; eum, quia perditus fuerit, nequaquam abominabimur, sed doctrina subleuabimus, & honesti commercij C
laudabilisque consuetudinis exemplo pascere, educare, confirmareque pernitemur. Missum facio fermentum in farinæ sata tria absconditum, vbi Eucherius Farinam pro scientia positam tradit. Quinetiam missos facio non modo panes, verum & totam messem, & patentes campos, in Diuinis literis pro sacræ doctrinæ hieroglyphico positos, de quibus idem Eucherius dictum ait: *Et campi tui replebuntur vbertate* atque de pascuis idem. Vnum illud minime preterierim, quod vtili admodum documento apud Maximum Tyrium habetur, sermones similitudinem ciborum gerere, sicuti concentus odorum, cum ea sit ciborum natura plurimum, vt fœcundissime nutriãt; odor aer sit vaporatus, vt sonus aer ictus, quorum vterque cum in re tenuissima consistat, aut nullam, aut minimam habeant pascendi vim. Appetendas itaque monet epulas nutrientes, sermones quippe de virtute, atque adeo diuina in primis Philosophia: paruique ideo faciendam eloquentiam, eam, inquam, quæ preter aurium oblectamentum, nullam aliam afferat vtilitatem: sermonesque illos esse potiores, qui animum rebus optimis, cibi instar, enutriant. Apud Abacunta Prophetam legas boues non adsistere ad præsepia. Boues, Euthymius Iudæos intelligit hieroglyphice positos, qui olim virtutis cultores fuerint: per præsepia, sacros & diuinos libros, qui pabuli nihil eis in posterũ allaturi essent. Et Psalmo sexagesimo quarto: *Super oues pascuæ tuæ.* Interpretes per pascuæ vocabulum sacram intelligunt lectionem, qua illi animum opipare nutrire sibi videntur, qui ex diuina lege viuunt. Ita nonnulli Psalmo 69. *Fiat mensa eorũ in laqueum.* Mensam esse volunt diuinæ inspirationis scripta, quæ Iudæis implicationem mentis afferunt, non doctrinam. Idque sibi velle laqueum, in quem Propheta mensam huiusmodi transmutari poscit. Mox & tormentum addit, & multam, qua castigati sunt ob destinationem suam: inde scandalum, propter pristini status diuisionem, totiusque generis dissipationem. Deniq; vt à mensa demum saturi recedamus. Simandius Ægypti Rex bibliothecam inscripsit, ANIMI ALIMENTVM, cum id, quod cibus corpori, studium literarum animo subministret. Et noster Tullius, Tusculanis, vbi de Archi-

Cibus verus quis.

Abac. c. 3.

Metaphorica locutiones peruetusta.

D

A Archimede loquitur: *Eius mens, ait, rationibus agitandis exquirendisq; alebatur, cum oblectatione solertiæ, qui est vnus suauissimus pastus animorum.* Idem pasci se Fausti bibliotheca alibi dicit. Alibi contemplationẽ, *Animi pabulum* vocat. Alibi se vorare literas profitetur.

SACER SCRIBA. CAP. III.

VT vero cribrum etiam expediamus, ex eius hieroglyphico Ægyptij sacrum etiam scribam intelligi volebant: ea enim nuncupatione eos, qui futura præsagirent, appellabant, vti Prophetã Hebræi, *Videntem*. Nam veluti cribrum vtilia ab inutilibus disiungit, ita per signa quædam sacerdotes illi, mortem à vita discernebant. Et τ' ἐπὶ κοσκίνου dici solitum de iis, quæ vera compertaque viderentur. Sane librum Horus apud Ægyptios fuisse tradit, qui Ambres nuncupabatur, diuinationum plenus, ex quo præcipue decumbentem ægrotum, vtrum victurus necne, an moriturus esset augurabantur: idque ex ægrotantis decubitu præcognoscebant. Nam & alij plura id genus obseruarunt, vti fimbriarũ in lodice complicationes, aduenientes moleste ferre, eorum conspectum auersari, obtutus solito toruiores: & alia, non tamen cum arcanis illis conferenda. In antiquis Hebræorum scriptis mentionem

Κόσκινον dum significat cribrũ: ad cribri dicta.

Ambres.

B inuenias de libro quodam arcana, in quo scripta designataque essent omnia, quę vniuerso mortalium generi euentura sunt: adduntque eum & Adamo diuinitus ostensum, atque etiam Moysi: sed hæc illi supremi Numinis aspiratione accidisse crediderim, oraculumq; huiusmodi ob quandam docendi similitudinem, Librum appellatum. Hinc sapientissimi viri Maronem volunt ad huius quasi libri formulam dixisse illa super Æneæ futuro successu:

Æneid. lib. 6.

At pater Anchises penitus conualle virenti
Inclusas animas, superumque ad lumen ituras
Lustrabat, studio recolens, omnemque suorum
Forte recensebat numerum, charosque nepotes,
Fataque, fortunasque virũm, moresque, manusque.

Nam & Romani, dum à fando fatum dicunt, edicta decretaque huiusmodi, veluti relata in deorum acta intelligere visi sunt.

C

PERFECTÆ VIR SAPIENTIÆ. CAP. IV.

ALII dicunt per cribrum consummatum virum significari, sapientem quippe, qui de diuinis humanisque rebus sciat apposite disputare, quod veluti eius instrumenti munus est apludas à frumento secernere: ita doctrina, rerumque vsus & experientia faciat, vt bonum à malo, rectum à curuo discernamus, vt merito à Marone dictum sit, Mystica vanus Iacchi. Huc nonnulli trahunt Antisthenis dicterium, Absurdum esse lolium à tritico non repurgare, hoc est, inutiles ciues non secernere ab vtilibus, milites ignauos à strenuis, quod dictum alibi latius interpretati sumus. Apud Galenum prouerbium est, *Stulti ad cribrum*, cum illi notantur, qui rem aut negotium, quod vires exuperat, aggrediuntur: non enim stultorum est naturæ secreta inuestigare. Quamuis alij putant id ideo dictũ, quia si Thessali velit errores omnes corrigere, vel dictione prosequi, numero superatus in scomma prouerbij decidat, quod est, Stulti ad cribrum, hoc est, Stultorum conatum esse velle singula totius cribri foramina obturare. Apud nostros D. Ioannes Præcursor, doctrinam cœlestem summam sapientiam in Christo præmonstraturus, in hanc sententiam clamat: *Ventilabrum in eius est manu* (sunt qui cribrũ

Georg. lib. 1.

Antisthenis dicteriũ.

Prouerb. & eius interpretatio.

Luc. cap. 3.

D eadem omnino sententia transtulerunt) *aream itaque suam purgabit, vt quæ nullius sunt fructus, à fructuoso discernat, triticumque in horreum condet, paleas vero igni exuret inextinguibili.* Cuius mysterij significatum, ne nos morosi simus, late explicatur ab Adamantio cap. in Lucam 3. homil. 26.

TERMINVS, METAVE. CAP. V.

PER idem, quod superius posuimus hieroglyphicum, terminum etiam metamve significari proditum, propterea quod is, qui strenue decurso spatio profecerit in literis, ad tranquillum iam vitæ portum applicauerit, cumq; scias posse demum habere vitæ suæ modum, neq; hallucinari amplius in iis, quæ mortalium generi accidunt malis. Ita is omnium quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur, cognitionem assecutus est, vt vndecumque prudentissimus effectus, neque secundis intumescat

mescat insolenter, neq; aduersis perturbetur: in vtramq; vero fortunā ita se compararit, vt æquum A & insuperabilem ad omnes casus animum præ se ferat.

HVMANÆ DISCIPLINÆ. CAP. VI.

A Cribro ad panificia deuenire, non admodum importunum fuerit. In panificijs autem fermentum non vltimum habet locum. Id in sacris literis multa significat, sed nos id quod ad rem, quæ præ manibus est, facit, interim desumemus. Aiunt vero fermentum inter alia symbola humanas etiam disciplinas indicare. Scientiarum siquidem, vt plerique diuidunt, nonnullæ humanæ, nonnullæ diuinæ perhibentur. Humanæ sunt, quæ sermonis variatione subijciuntur, vnde vulgo etiam humanitatis studia dicuntur. Diuinæ, quæ perpetuo constantiq; tenore quodam perseuerant, eodemque semper habent modo, atq; parte hac ipsam referunt diuinitatem. Quod enim semel iustum est (de perfecto loquor) semper iustū est. Qui semel calefacit ignis, calefacere numquam desinit, dum ignis est. Neque diuina deficit prouidentia, neque perpetua mundi gubernatio. Ita Moralis, Physica, & Theodologia, cum diuinitate consentiunt. Humanas autem disciplinas appellant, Grammaticam, Rhetoricam, & Dialecticam. Atque hoc illud est (vt sentit Origenes) quod fermentum in sacrificia B non admittitur. Per fermentum enim, vti dicebamus, Theologi humanas has intelligunt disciplinas, quarum quidem vis & materia in locutionib, ipsis omnino cōsistit. Accedunt tamen ad ministerium, quia sermo purus, quem docet Grammatica, eloquentiæ splendor, vis atq; copia, quam per Rhetoricam assequitur, & disputandi ratio, quam indicat Dialectica, ministri sunt omnium scientiarum.

Scientiarū diuisio.

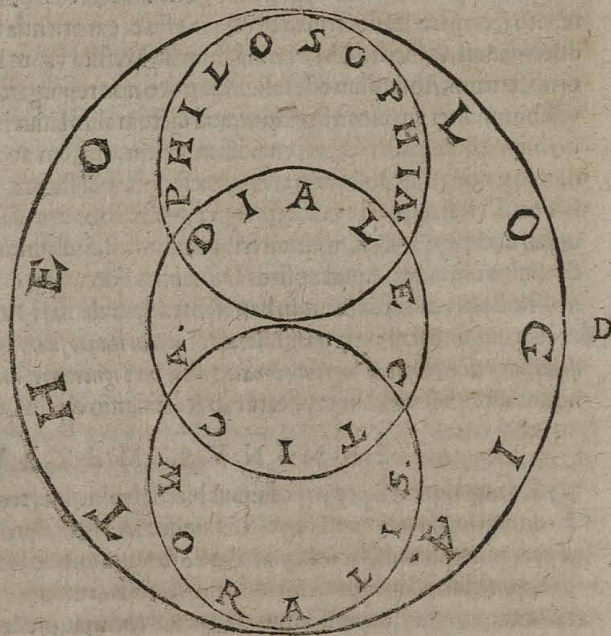
DIVINÆ DISCIPLINÆ. CAP. VII.

QVo igitur hieroglyphico humaniora studia significentur, expositū est: super est de diuinis quibus ea signis hieroglyphicisq; figurarentur, explicare. Diuina vero, quod primum sibi signum poscant, nisi quod ipsam indicat diuinitatem: cuius circulus est hieroglyphicū, vti latius in figurarum Mathematicarum commentario disseruimus: nempe quod in ea figura neque principium, neque finem inuenire sit, quod æternitatis est proprium. Huiusce rei ratione habita, Ægypti Deum ex circuli figura intelligebant. Persæ vero cum Iouem cœli circulum dicerent, sacrificia illi se facere putabant, vbi celsissimam speculam conscendissent, Iouemq; cœli circulum nuncupassent: & quæ multa eo loco C co tractauimus, hic ad repetendum minimè necessaria.

Vbi etiam-num id factitare negatur.

ENCYCLOPÆDIA. CAP. VIII.

NOn temere igitur Ægypti sapientes, Greciq; antiquiores, qui priusquā sophismata mortaliūmentes implicuissent, simplicius ac forte melius philosophabantur, quarundā disciplinarum complexū Encyclopædiam vocauerunt: nempe q͛ per circulorū quorundā colligationem inter se copulatæ, ab ampliori quodā circulo cōplecterētur, cuius nomen est Theologia, intra quem tres alij circuli cētris & circumferentijs adeo inuicem compliciti designabātur, vt vnius cētrū alterius principium & circunferentia esset, in hunc D scilicet modum. Per illos quidem interius ductos, alia quadam ratione, quam superius dictum sit ex Origene, humanas disciplinas indicantes, quæ moribus, ratione rerū, quæ naturæ vi instituta, considerata, examinataq;, mortaliū mentibus insedere: per illum vero

A qui latiori ambitu exspatiatus, reliquorum centra & circumferentias in semetipsum amplectitur, diuinam ostendebant. Verum eadem hæc Leuitico intelliguntur ex ornatu Pontificio, qui totus est hieroglyphicus: ibi enim Pontifex humeros primum præcingi iubetur, hoc est, moribus optimis atque castigatissimis ornari, praua scilicet opera cohibendo, mox logium assumere, quod dubio procul rationis intelligentiam suscipiendam indicat, inde quam vocant Manifestationem, quæ quidem rerum est disciplina, videlicet Philosophia, per quam naturæ secreta omnia peruestigamus, & veluti Cerberum quendam ex imis penetralibus extractum in lucem exponimus: quarto loco veritatem, quæ dubio procul ipsa est Theologia. Obseruat vero Cyrillus ordinem in ornamentis his assignandis, quoniam non prius de ratione verborum disputare debemus, quam mores composuerimus, ne nos male imbuti animi prauitas à recto diuertat, & vero cognoscendo minus idoneos reddat, neque rerum cognitionem prius aggrediendam, quam sermonum rationem prius intellexerimus, neque Deum & cœlestia contemplari posse nos manifestum, priusquam per mores, per rationem, per rerum cognitionem quosdam veluti gradus, per quos ad veritatem in sublimi considentem erigi pos-
B simus, nobis præparauerimus. Vt vero alij rem copiosius tradidere, moralem in primis discere debemus, quæ in humanæ degendæ vitæ ratione modoque occupata est: effrænis quippe excursionibus iræ, animisque contundendis, sordibusque omnibus excutiendis, quando memorabile illud in Diuinis literis dictum, in malignum non intrare spiritum sapientiæ. Neque enim polluti, qui scilicet morali disciplina minus instituti essent, in tabernaculum admittebantur apud Mosem, sed cum plebe sub dio habitabant, sese interim expiantes. Præcipue vero hoc præstare possunt oratoria & poetica facultates, cum Oratoris sit proprium, bonum esse virum, & Poetica, omnis laus & exemplar virtutis habeatur, vt Magnus Basilius inquit. Sed hæc dicimus ad eos, qui sunt adeo imbecilli, vt diuinorum voluminũ pondera sustinere nequeant, ideoq; validiorẽ cibũ omnẽ auersantur: quare modo per fabulas modo per historiarũ exempla deducendi sunt. Quod si eueniat, vt tandẽ ablactati firmitatẽ à Deo, & à fide consequantur, tunc hordeacei quinque panes, quinque scilicet Mosaicæ, diceret Cyrillus, institutionis libri gustu asperiores, & pisces duo pro pulmentario, hoc est, Euangelica & Apostolica disciplina, pabuli longe suauioris, satis superque futuri sunt ad omne bene instituti animi robur confir-
C mandum. Quamuis non desint, vt varia sunt mortalium ingenia, qui partem hanc de moribus (hoc κατὰ πάρεργον afferemus) è disciplinarum choro summoueant: tum quod mores ad cuiusque populi libitum componantur, exemploque potius & vsu ipso, quam ratione vigescant: tum quod non eadem apud omnes iustitia, neque fortitudo, neque vllum fere virtutis genus, quod non alibi virtus existimetur, constareque prorsus id in opinionibus incolarum. Nam quod apud Athenienses iustissima omnium est lex Pelargica, de parentum senecta renutrienda, qua etiam apud Lacedæmonios nihil sanctius, apud Chios honestissimum atque sanctissimum habitum est, eos, qui sexagesimum ætatis annum implessent, trucidandos inter se publice committere: quod moris in Iulidæ Co insulæ vrbe Menander fuisse notat, vt apud Stephanum, de quo plenius in Ciconiæ commentario. Quodque in huiusmodi dissimilitudinis sententiam in Institutis Theophili Græce legi, Athenienses aduenas & hospites omni officij genere prosequebantur, apud se permanere adhortabantur, ciuitate donabant, ad honores & Reipubl. participatum cooptabant. Lacedæmonij contra aduenas non admittebant, hospites vnius tantum noctis mora receptos, vrbe mox eijciebant. Vnde quod Paulus Iurisconsultus
D ait de candelabro argenteo in argentum relato, ideoque pro argento, non autem pro supellectili habitum, indicat nihil aliud esse quam humanum placitum, totamque Iurisprudentiam in sola denique hominum voluntate consistere, roborarique.

Moralis in primis discenda.

Hinc ἀντιπελαργεῖν.

Ac apud Romanos ex Vlpiano. tit. de agno. liberis vel parent. 25.

Iurisprudentia arbitraria.

DIALECTICA. CAP. IX.

SED rem nos nostram prosequamur. Addiscenda statim à morali postmodum est rationalis disciplina, quam ipsam Dialecticen, hoc est, sermocinatricem vocant: quæ rationis turbas inter orationis pugnacitates captionesque anxie tumultuantes pacifice componat, & clara nitidaque syllogismi serenitate tranquillet. Nam etsi mores Mosaici composuerant, essentque in sanctuarium recepti, sacra tamen nondum attrectabant, nisi prius dialectico famulatu seduli Leuitæ sacris ministrarent.

Munus proprium Dialectices.

NATVRALIS PHILOSOPHIA. A

CAP. X.

Philosophiæ naturalis munus.

NATVRALEM inde Philosophiam aggrediebantur, quæ de mundo, aut de ijs, quæ sunt in mundo, quærit. Hæc autem disciplina opiniones, lites & dissidia, quæ inquietum hinc inde animum vexant, distrahunt, lacerantque, molliter sopit atque componit, vt ita demum ad sacra admissi, nunc superioris regiæ multicolorem, id est, siderum aureum ornatum, nunc cœleste candelabrum septem luminibus distinctum, nunc pellicea elementa in Philosophiæ sacerdotio contemplemur.

THEOLOGIA. CAP. XI.

Effectus Theologiæ.

POSTREMO Theologia est amplectenda, quæ, vti dictum est, omnes amplectitur disciplinas, cuius munus est solidam præstare pacem, quam neque mores humanæ fragilitatis sanctissime quantumlibet instituti, neque colloquiorum curiosa cognitio, neque naturæ totius peruestigatio præstare potuerunt. Tunc vero pax hæc firmissimo nobiscum est fœdere sancita: cum motus omnino nullus aduersus rationis imperium discessionem vllam meditatur: cum omnia cogitationum nostrarum B dissidia composita sunt, sopiti sensuum impetus, discussa oppressaq; penitus cupiditatum coniuratio. Hæc illa est Pythagoreorum amicitia, quam totius Philosophiæ finem autumant. Hæc nos in templi adyta & adducit & recipit, vbi nullo imaginis intercedente velo, diuinitatis gloria perfruamur. Per scalarum itaque gradus philosophantes, à centro ad centrum omnia peruadentes, & quæcumq; sunt in vnum contrahentes, nunc vnum quasi Osirin (admirandus diceret Picus) in frusta plurima vi Titanica discerpentes, ire pergamus, donec in sinu patris, qui supra scalas est, tandem quiescentes, Theologica felicitate consummemur, indiuiduaque mox copula complexuve non modo Deo conciliemur, sed admirabili quodammodo vnum penitus euadamus. Vt vero quædam à Pici sententia non aliena subiungamus, à quatuor his doctrinæ partibus circumdari Deum, Maximus Tyrius mihi videtur intelligere. Circumdatur autem is, qui coram, retro, ad dexteram, atque ad sinistram, aliquos habet circumfusos. Eorum vero qui Deum circumdare videantur, illi retro esse dicuntur, qui per virtutem illam, quæ ad actiones pertinet, Deum sequi persistunt. Ea vero plurimum in moribus sita est. Dedit autem is exemplum nobis, vt quæ ipse egerit, imitemur. Ad sinistram illi constitui videntur, C qui naturalem secuti Philosophiam, vsum eius in spiritualem dirigunt intellectum, perq; inferiorem indaginem, ad superiorum cognitionem peruenire conniтuntur. Ad dexteram illi esse intelliguntur, qui sublimium, & à materia separatarum, humanumque visum excedentium, rerum scientiam perscrutantur. Coram denique Deo eos esse dicimus, qui ob immensum diuinæ pulchritudinis amorem digni effecti sunt, vt Dei ipsius conspectu perpetuo perfruantur, facieque quodammodo in faciem intenta, veræ felicitatis participes facti, dij quoque & ipsi fieri merentur. Ea enim perfecti tetrade, vt Pythagoræ vocabulum interim vsurpem, riteque instituti, animam vndecumque puram, sanctam & immaculatam Deo videntur afferere: atque ita mente optima, manifestissima scientia, opinione firmissima, sensuque absolutissimo prædити, soli hominum super hominem euecti, terque quaterque beati efficiuntur.

Quibus Deus circundatur, & quomodo.

TRIAS. CAP. XII.

Disciplinarum diuisio facta à Salomone.

QVATVOR itaque circulis huiusmodi describitur institutio, in quatuor ipsa diuisa partes. Sedenim Salomon, qui diuino afflante Spiritu disciplinarum ordinem primus excogitauit, quem D plerique Græcorum sapientes, qui eius inuenta sibi vendicant, non temere secuti sunt, tres tantummodo totius disciplinæ partes agnoscit, moralem, naturalem, & contemplatiuam, quas per tria identidem volumina pertractauit, Prouerbia, Ecclesiasten, & Canticorum Canticum: mores vtique per Prouerbiorum præcepta docens, naturam rerum per Ecclesiasten, per Canticum autem speculationem. Neque etiam Logicen distinctam ab his portionem arbitratus est, quæ in vnaquaque disciplina per se ipsa conseritur, & instar staminis ad firmitatem contexta, cuiuscumque subtegminis laborem admittit, siue pexum, siue plumatile, siue beluatum opus intexere volueris. Nam cum institutio omnis per sermonem fiat, quomodo quispiam probabilem sermonem suum efficiat, nisi ita loquatur, vt ipsius rei, quæ in promptu est ratio, verisimilitudo, ipsa denique veritas deposcere videatur? Vnumquem-

A quemq; igitur sermonem dirigit Dialectica. His similia videntur, quæ de Deo Abraham, Deo Isaac, & Deo Iacob habentur in sacris literis. Nam quod Abraham vbique locorum se morigerum & obsequentem Deo præbuerit, moralem innuit. Isaac, dum scientiæ puteos fodit, profundaque & abdita quæque rimatur, naturæ indicat Philosophiam. Contemplationis vero munus Iacob ostendit, tum ex ipso nomine, quod Israel ob diuinorum contemplationem appellatus fuit: nam mentem, quæ Deum intueatur, nomen id significat: tum ob inspecta cœli castra, Dei sedes, & Angelorum vias, scalas quippe à terris in cœlum vsque surrectas, de quibus in hanc omnes sententiam tam Hebræi, quam Græci, Latinique Theologi plurima disputarunt. Quinetiam ipsa elementorum natura, quandam istiusmodi institutionis figuram ostendere videtur, terra scilicet vna cum aqua, inde aer & æther, quorum mutuus complexus certos in disciplinis gradus constituere perhibetur: terra quippe, & illi applicitus humor, magistram morum historiam: in his enim mundi partibus res gestæ continentur, atque illæ vel priuatæ, vel publicæ, vnde œconomia, atque politica, ex eorum, qui sapientiores habiti sunt, exemplo describuntur. Facit vero historia hæc ad institutionem, quoniam exempla ipsa per euentus B varios aut hortentur ad imitandum, si præclara sint, aut absterrent à perperam factis, si male tractata male ceciderint. Hoc vero amplius, aquæ varijs ventorum flatibus agitatæ, mores in humana natura varios & inconstantes indicant. Quo igitur pacto cogitationum procellis, & consiliorum tempestatibus obuiam ituri simus, per orationis fluxum institutio moralis edocebit, atq; pars hæc illa est, quam Ethicen Græci dicunt, quam vnusquisque hominum debet secum diligenter examinare, inde sibi, & suis, & patriæ, & vniuerso demum mortalium generi profuturus. Terræ pariter atque humori vndequaque circumfusus est aer, atque vna cum duabus, quæ simul adhærescunt partibus, nascentium omnium atque morientium naturas amplectitur: atque ita aer naturalis indicium est scientiæ. Extra hæc omnia, quæ variationi sunt obnoxia, æthereus ille ardor igneus est, in empyreum vsque cœlum, vt multorum sapientium est opinio, diffusus, quæ quidem est naturæ diuinæ contemplatio, quam Græci Theologiam nominat, vltra quam nullus procedit intellectus. In qua quidem diuisione, Dialectica non immerito præterita est, cum ea minime particularis scientia esse videatur, sed tanquam spiritus harum vnicuique partium insita, coalitave: per eam enim historiam scribimus verisimilem, C per eam morum rationes varias edocemus, per eam naturæ vim perscrutamur, per eam demum ipsam diuinarum rerum imaginem intelligimus. Quare, vti superius dictum, etiam illi, qui disciplinas ad elementorum similitudines diuiserunt, Dialecticam, vtpote quæ cuiuslibet institutionis ministra sit, in partem non admisere.

Per quatuor elementorum naturam scientia figurata.

DE IIS, QVÆ PER COELVM RORE PLVVIVM ET ALIQVOT AQVARVM GENERA SIGNIFICANTVR. CAP. XIII.

ÆGYPTII quidem de disciplinis hoc modo in vniuersum differere consueuerunt. Quatuor vero illas, Arithmeticam per surrectos digitos, Geometriam per arundinem, Musicam, per dentes IIII. lingua percussos: Astrologiam, per maculosam hinnuli pellem, & figuras alias indicatas, nunc omittimus, quod alijs ea commentarijs sunt à nobis explicata. Atque vt susceptum semel negotium peragamus, quamuis alia nunc circumacti via eandem tamen metam contingere procurabimus. Theologi siquidem nostri cum antiqua Ægyptiorum dictata conspexissent, qui cœlum imbre D rorulento liquidum in doctrinæ significatum pingere instituissent, Mosemque ex ea, quam adolescens in Ægypto didicerat lingua, figuris huiusmodi passim vsum animaduerterent, ea multa, quæ de pluuijs, de fontibus, de fluminibus, de mari, deque aquis reliquis passim in Diuinis literis reperiuntur, ad huiusmodi vetustatis exemplum interpretati sunt: quorum ego commentationes prosequutus, aquarum de doctrina significationes, post Ægyptiacas illas explicare congruum existimaui.

INSTITVTIO. CAP. XIV.

VT igitur præfati sumus, cœlum Ægyptij rore pluuium cum pinxissent, disciplinam institutionisque laborem & operam intelligebant: mira etenim est vtriusque rei similitudo. Nam veluti ros in herbas, frutices, plantasq; omnes decidens, ea omnia quæcumque molliri apta sunt, humectat, pascit,

Roris & disciplinarum similitudo.

pascit, & liberaliter educat: contra vero in ijs, quæ natura proprietateque sua obdurata, dura, solida atque repugnantia fuerint, proficere nihil quicquam potest: ita in hominibus erudiendis instituendisque euenit, quorum ij, qui prompto, acuto, & docili sunt ingenio, minimo negotio erudiuntur: contra vero si plumbeum & obtusum, atque honestis artibus & disciplinis auersum, instituere aggrediaris, nihil prorsus efficias: inuita siquidem Minerua nihil recte fieri, dicive potest, vt apud Horatium. Ita demum disciplina contumacem nacta naturam, frustra omnino laborabit, sed idonei fundi compos, lætissimæ frugis opulentia lætabitur. Sane Pindarus eius rei, quæ plurimum ad fœcunditatem faciat, ratione habita, irrigationi similem esse laudationem dixit. Nam quemadmodum illa plantarum vim auget, & vt lætius proueniant efficit, ita virtus dignis Poetarum scriptis commendata mirificum suscipit incrementum: laudatam enim virtutem crescere, vulgo etiam dictitatum: contra vero loca, quæ aquarum beneficia non suscipiunt, plurimum infœcunda sunt. Et Diuinæ literæ vbi agri cuiuspiam sterilitatem, desertaque & inhospita tesqua notare volunt, inaquosum dicunt, vt Psalmo 77. *Exacerbauerunt altißimum in inaquoso*: eodemque modo sæpius. Quod vero facit ad doctrinæ sapientiæve significatum, in ijsdem literis, cum Psalmographus desiturum in Aduentu Christi promptuarium illud vaticinationis donum præuideret, neque diuinationem ipsam quicquam amplius producturam, Psalm. 106. terram frugiferam in salsuginem vertendam oraculo haudquaquam vano præsagiuit. Marina autem aqua ἀτρυγετὲς Homero dicitur, quod nullum ex ea fructum possis decerpere, propterea quod adeo est salsuginosa.

Lib. de arte poet.

Irrigationi similis laudatio.

Infrugifera nam τρύγη fructum significat.

A

B

DOCTRINA GENTIVM. CAP. XV.

EIVSDEM salsedinis atque amaritudinis causa, marina aqua doctrinam gentium significabat: propterea quod sine fructu esset, propter rerum quæ sacris eiusmodi adhibebantur amaritudinem, intractabilis, dum neque quidem humanis hostijs abstinebant, & alia dictu fœda faciebant, sceleraque ac turpitudinem omnem dijs etiam suis adscribebant: quorum exemplo lasciuire, & mollia quæque sectari mortales sibi permitterent. Tot præterea deorum marinorum lusus nihil aliud sunt, quam mera lasciuia; profanis quippe & impuris ea dulcis & delectabilis, pijs vero syncerisque inuisa & amarissima. Forte autem Herculis columnæ inhabitabilis terræ finibus erectæ, virtuti documento sunt, non esse à duris terræ laboribus ad vndarum mollitiem atque lasciuiam dilabendum. In has autem aquas Abacuc Propheta armentum à Deo inducendum canit: accessurum quippe cultum, & polituram, hoc est, Apostolos per omnem terrarum orbem profecturos, qui omnia commitigarent, mansuefacerent, & habitabilia frugiferaque redderent, amaritudinem omni dulcium aquarum corriuio delinita.

Herculis columnæ.

C

DOCTRINA COELESTIS. CAP. XVI.

PINDARVS plerisque locis hieroglyphico vtitur hoc dicendi genere, vt cum canit, χαρίτων ἄρδοντι καλλίσῃ δρόσῳ, hoc est, optimo pulcherrimove Gratiarum rore irrigant, id quod odarum luculenta lepiditate dictum interpretes exponunt, vt denique per rorem eloquentiæ leporem intelligamus. Sed quid egemus Pindaro, cum Mosem audimus cœlum ad audienda, quæ loquitur, ac terram etiam ipsam inuitantem, doctrinamque suam vti pluuiam concrescere augurantem, eloquium vti rorem pluere meditantem, esseque quasi imbrem & stillicidia super herbam & gramina, quæ manifesta sunt doctrinæ cœlestis symbola? Quin & Angelici chori Aquæ vocabulo designantur, vt Psalmo: *Et aquæ, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini.* Vnusquisque autem Prophetarum simulac os adaperuit, terram irrigat vniuersam, hoc est, vt interpretatur Adamantius, disciplinam in aures, & in corda hominum infundit. Dauides autem noster per lignum propter aquarum fluenta plantatum, fœtiferum & opportuno prouentu lætum reddi, hominem intelligit, qui diuina præcepta susceperit, quibus ingenia non aliter quam plantæ aquis irrigantur. Sane Moysi diuinitus ab aqua nomen inditum facile crediderim, qui vberrima diuinarum humanarumque rerum omnium doctrina mortale genus in æterna esset secula instituturus. Moys enim Ægyptijs aqua dicitur, quamuis euentus nomini causam dederit, quod à Thamura Pharaonis filia ex profluente, in quem à parentibus acerbissimi edicti regij metu proiectus erat, Diuinæ ita prouidentiæ commendatus, in cistula iacens exemptus esset.

Symbola cœlestis doctrinæ. Psal. 1.

Moyses enim aquaticum, vel assumptum de aqua sonat.

D

A esset. Antiquitas demum tota disciplinam aquis comparauit: hinc Pegaseus, hinc Castalius fons, hinc
vndæ Cephisides, hinc Permessus, Ilissus, Termessusque fluuij, totaque, vt semel dicam, Aonia aquis *Eclog. 3.*
irrigua: vnde, vt fit in fabulis, non tamen inanibus,

Vatum Pierijs ora rigantur aquis.

Apud Virgilium cum Damœtas & Menalcas ingenij & artis doctrinæq; suæ periculum alternis cantando fecissent, Palæmon vtriusque virtute commendata, demum ait:

Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.

Musicam porro Pindari commentatores, ex aqua fieri autumant. Et Varro tres Musas ponit, vnam
quæ mera tantum voce consistat: alteram, quam aeris icti sonus efficit: tertiam, quæ ex aquæ motu
nascitur. Hinc percussa iuuant fluctu littora, hinc dulce etiam petra riuus, qui stillat ab alta, vt Theo- *Quare pluuia pro doctrina cœlesti accipiantur.*
critum illud imitemur: ἅδιον ὦ ποιμὰν τὸ τεὸν μέλος, ἢ τὸ καταχὲς τῆν ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται
ὑψόθεν ὕδωρ. Cum vero tam nostri quam Ægyptij pluuias plurimum in doctrinæ cœlestis significa-
tum acceperint, causa ea esse videtur, quod imbres longe fœcundiores aquis alijs esse, magisque nu-
B trire, & celerius confici experimento compertum est. Hinc Hesiodus Theogonia, fœcundum cœ-
lum dixit: propterea quod vt interpretes eius aiunt, & Virgilius affirmat,

Plurimus vt cœlo descendit Iuppiter imbri,

omnia terra nascentia fœcundantur. Hinc Menander:

ἐρᾷ μὲν ὄμβρων γαῖα,

Amore tellus imbrium peruritur.

Eodem modo doctrina ea, quæ cœlitus instillatur, longe fœcundior est, quam quæ ab hominum opi-
nionibus emanauit. Huiusmodi autem imbribus affluenter omnes alluimur, quicumq; Christianam
sequimur institutionem, ex quo tempore super Hebræos decidere olim desiere: quod non temere
præmonstratum libro Iudicum eo loco legimus, vbi Gedeon Ephraimita, qui & Hierobaal, Madia-
nitarum Amalechitarumque & Arabum viribus Israelitas omnes opprimentibus, signum petijt à
cœlesti numine, quo se populumq; adhortaretur ad virile aliquod facinus aggrediendum, & se suosq;
de montium solitudine liberaret, in quibus, patrijs expulsi finibus, extorrem vitam, rerum omnium
C inopia laborantes, agitabant: excitatus itaque Gedeon oraculo minime contemnendo, cui tamen
haud facile fidem adhibuerat, ob ita accisas res, vt facile esset omnia desperare: *Sequar te*, inquit, *san-
ctissime, tuæ erga nos propensæ voluntatis signum id assecutus, si ros scilicet ceciderit super lanæ vellus in area stra-
tum, & terra circum arida perstiterit:* id quod vti petierat, factum est. Subiecit mox Gedeon attestatum:
Si ros, inquiens, *super terram deciderit, eaque tantum aspersa, stratum vellus minime madefecerit:* cui petitioni
Deus, cum iterum annuisset, plenus animis negotium aggressus, victoriam est felicissimam conse-
cutus. Hic, vt interpretantur sapientes, vellus lanæ populum indicat Israeliticum, terra vero Gentes
reliquas eius eo tempore pietatis ignaras. Qui vero ros cœlitus decidit, Dei doctrinam ostendit, quæ
prius Israelitis diuinitus indulta est: hos enim solos ros Diuinæ legis prius irrigabat: reliquus autem
terrarum orbis nulla istiusmodi humoris gutta madefactus, arida prorsus siccitate laborabat. Postea
vero quam secundum accidit postulatum, aruit vellus, terra irrorata est: Hebræis quippe adempta est
Prophetarum pluuia, nobis vero per Christi doctrinam diuini eloquij fontes adaperti. Tale aliquid
tangit Chrysostomus Psalmo 71. sed rem copiose tradit Adamantius. Eodem modo Tertullianus et-
D iam interpretatur locum illum, *Et mandatum est nubibus ne pluerent imbrem super vineam Soreth*, hoc est,
cœlestibus beneficijs, ne prouenirent in Israelis domum: subtractis enim charismatum roribus, lex
& Prophetæ cessauerunt, neque vltra Ioannem processerunt. Quod vero ad Gentes facit, assentitur
huic sententiæ Cyprianus, qui prænunciasse Deum per Prophetam ait, apud Gentes in locis, quæ in-
aquosa prius fuissent, flumina postmodum redundatura: & Christum ait, vt doceret, ostenderetque
futurum, vt populus Gentium succederet, & in locum quem Iudæi perdidissent, merito fidei perue-
niret, de aqua vinum fecisse, vt ad Christi quippe & Ecclesiæ nuptias Iudæis, qui fuerant inuitati, ve- *Aqua vino mixta quid in sacris literis.*
nire cessantibus, euenturum ostenderet, qualiter non temere, neque contanter plebs Gentium è pla-
teis & triuijs, vt se quisque obtulerat, conuocata conflueret & conueniret: vinea enim Domini sa-
baoth domus erat Israel. In eandem significationem aquam vino instillare institutum sacrificio no-

stro, quæ modico temporis momento vinum fiat, vt receptos ad nos populos sentire & facere nobiscum intelligamus. Quamuis longe sublimiore significato, preces quæ huiusmodi mysterio adhibentur, humanam naturam indicent aggregari ad diuinam, vti diuina humanam ad se traxit. Hinc Irenæus de Ebionitis loquens, qui vnionem Dei & hominis non recipiebant: *Reprobant*, inquit, *hi commistionem vini cœlestis, & sola aqua seculari potati esse volunt.* Alio tamen modo sententiaque longe secio-
Capit. 1. re aquam vino mixtam aiunt ab Esaia, *Caupones tui miscent vinum aqua*, vt id scilicet innueret, quod austero amariorique Dei præcepto, iam tum Iudæi illi seniores aquæ dilutionem immiscere cœpissent, multaque laxare, & in commodum suum indulgere sibi, legem adulterantes, cum alioquin legem obseruare fingerent, & quæ minimi momenti essent, religiosissime custodirent, quod eis pluribus obiectum est à Domino; vt de menthæ decimatione, & cameli deuoratu, tum illud apertissime:
Matth. 15. *Quare vos transgredimini præceptum Dei propter traditionem vestram?* Nam, vt inquit Irenæus, *non solum per præuaricationem frustrati sunt legem Dei, miscentes vinum aqua, sed & suam legem contrariam statuerunt, quæ Pharisaica vocabatur, in qua quædam quidem auferebant, quædam vero addebant, & ex libidine sua interpretabantur: &, vt ait Esaias, & Psalmographus subscribit, labijs Deum honorabant, cor autem eorum à Deo procul aberat, eumque frustra colebant, cum doctrinas & præcepta hominum edocerent.* A B

AQVÆ RELIQVÆ. Cap. XVII.

Aquarum distinctio.

QVONIAM vero varia admodum est aquarum consideratio, operæpretium videtur, priusquam huic commentario finem imponamus, aquas distinguere, singularumq; mox specierum significata pertractare. Primæ autem omnium videntur esse pluuiæ, de quibus abunde est à nobis disputatum. His nubes necessario coniunguntur, harum igitur significationes statim subijciemus. Subsequentur inde fontes, mox fluuij, in quos naturæ ipsius impulsu torrentes inferentur, dein construenda erit cataracta. Hinc se offeret mare vastum & magnum, cuius pars nobis erit perfulcanda, ijsque demum, quæ in conspicuo sunt enumeratis, descensus erit in abditam puteorum profunditatem. In vniuersum autem aquæ singulæ, vel limpidæ, tranquillæque reperientur, vel turbidæ atque procellosæ, quo constituto, singularum hieroglyphica commodius exequemur.

NVBES PROPHETÆ. Cap. XVIII. C

Nubium hieroglyphica.

NVBES in Diuinis literis Prophetarum significato passim positæ, in quas scilicet Dei veritas extenditur, atque hæ dicuntur mandatum Domini audire, & quo tempore quoue loco pluuiæ sint effundendæ cognoscere, & à quibus etiam eas suspendere ipsa res exigat. De quibus, vti superius
Cap. 5. habetur, Esaias, *Et mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrem.* Domum enim Israel Vineam appellat Vates diuinissimus, mandatumque ait nubibus ne super eam pluerent, hoc est, ne Prophetæ oracula sua vlterius in Israeliticum populum conspergerent. Quod autem ad nubem facit, manifestum est eam fuisse multa obscuritatis caligine circumfusam, arcanumque illud de Christo mysterium, vnde nostra omnis doctrina defluxit, per tenebrosas aquas, densissimis quippe nubibus collectas, Psalm. XVII. indicari Theologi monuerunt. Nam vbi, *Et nebulæ pulueris pedum eius*, Eucherius nebulas pro mysteriorum velamento hieroglyphice positas ait. Nam & caligo in id accipitur significa-
Psalm. 17. tum: vtpote quæ diuinorum secretorum operimentum intelligatur, vt Psalm. *Caligo sub pedibus eius:* atque alibi: *Posuit tenebras latibulum suum.* Est & vbi significant perperam admissorum abolitionem,
Capit. 44. vt apud Esaiam: *Deleui vt nubem iniquitatem tuam, & quasi nebulam peccata tua.* Eucherius idem, vbi legitur: *Velut nubes pertransiuit salus mea*, iniquorum ait tempora significari. Quinetiam propter eandem Prophetiæ duritiem atque difficultatem, doctrinamque solido velut quodam corpore concretam, ac minime diffluentem, ex grandinis metaphora signatam Psalm. VII. viri ijdem diuina mente præditi tradidere. Alioqui nix, glacies, & grando in Diuinis literis plurimum ponuntur pro duritia atque rigore delinquentium. Et quod ait Dominus, *Orate ne fuga vestra fiat hyeme vel Sabbato*: sunt qui per
Matth. 24. Hyemem, sordidum quippe & ignauum tempus, intelligant hieroglyphice humanam vitam in peccatorum immunditijs occupatam, scelerumque voraginibus immersam atque detentam: per Sabbatum autem, cessationis diem innui vere dicant, cauendum identidem ne cum dies illa ingruerit, desides & à bonis operibus cessantes deprehendamur. Non enim sufficit non peccare, nisi bona D

etiam

A etiam opera faciamus: quia tam rebellis est vetita consectari, quam contumacis facienda relinquere. Ac de niue, & omni glacie, sentit idem Eucherius: de pruina vero secus, quippe quam abstinentiæ symbolum esse tradit, propterea quod ea sit in causa, vt calor corporis ad salubritatem refrigescat, eaque de causa dictum, *Factus sum sicut vter in pruina.* Et quoniam huc incidimus, LXVII. Psalmo vbi legitur, *Et virtus eius in nubibus,* Theologi Apostolos idemtidem per nubes interpretantur, veluti procul extantes, & supra terrena omnia negotia in altum euectos, diuinique insuper Spiritus aqua plenos, qua mox arua, campos, & vniuersam terram inundarent, vnde fœcundissimos bonorum fructuum prouentus obueniret. Huiusmodi enim pluuiam decidere, & rorulentum imbrem terram irrigare, nostra pietas per preces poscere consueuit. *Pruina abstinentiæ symbolum, quare.*

FONTES LIBRI. Cap. XIX.

SEQVVNTVR fontes, de quibus Psalmo sexagesimo octauo legimus, *Ex fontibus Israel Dei laudes in Ecclesiis emanare:* quod ita Theologi accipiunt, vt intelligamus, ex Legis & Prophetarum libris, B veluti ex quibusdam fontibus perennibus, Israelitico olim populo Dei doctrinam atque cognitionem affluxisse: ex quibus fontibus viri illi sanctissimi ac Deo pleni multa haurientes, hymnos in Dei laudem componebant. Apostolos etiam, primos Christianæ pietatis doctores à Christo electos, per aquarum fontes, qui repente apparuerint, interpretes plerique designarunt, vbi Euthymius vnanimem veterum sententiam secutus, sæpenumero ait per Aquam, Euangelicæ prædicationis doctrinam significari. Iam quod Dauid ait, *Inter montes transibunt aquæ, potabunt eas omnes bestiæ agri,* ostendere voluit, nulla tam alpestria, tamque inaccessibilia loca fore, in quæ doctrina Diuinæ legis non sit penetratura: nam per bestias plerisque sacræ Scripturæ locis impij ponuntur, & qui nullam adhuc rerum diuinarum doctrinam audierunt. Et quod Leuitico legislator vasa omnia pollui dicit, in quæ pollutorum morticinium inciderit, exceptis, inquit, fontibus aquarum, per fontes quippe & cisternas, & castella, & collectiones aquarum, doctrinam intelligens, & Magistros, qui quod prauis nonnumquam moribus polluti sunt, non tamen prorsus abominandi: de quibus scilicet Matthæus, *Omnia quæcumque dicunt vobis, facite & custodite, secundum autem opera eorum nolite facere.* Ad hæc sextis Hebræo- C rum castris per XII. aquæ dulcis fontes ad Elim repertos, Hieronymus Apostolos XII. interpretatur, de quorum fontibus deriuatæ aquæ totius terrarum orbis siccitatem rigant. Communi vero scriptorum omnium consensu, dulcedo aquis præcipue fontanis attribuitur, quamuis in optima aqua neq; sapor neque odor vllus à Physicis requiratur. Quia tamen sitientibus, cum scilicet sicco spuit ore viator, aquæ potus suauissimus accidit, factum vt Poetæ *dulcis aquæ saliente sitim restinguere riuo*, inter oblectamenta ingenij posuerint. Ita illud Deuteronomij cantico expressit, mel de petra dictum super Mose, hoc est, tam suauem tamque dulcem & amabilem aquam, vt melli similis esse videretur. Chrysostomus quoque aquæ suauitatem pro melle ex petra prosiliente intelligit, cum nusquam legatur mel à Mose de petra vmquam eductum. Apud Dauidem vero Psalmo LXXXI. *Educto de petra melle saturauit eos,* Interpretes ita dicunt: *Pauit Christus quatuor millia hominum septem panibus, quia potauit eos mellita doctrina sua vsque ad saturitatem.* Res enim omnes ab eo gestæ, præter historiam, mysticum etiam sensum secum trahunt. *Quam dulcia* (canit pietas) *faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo.* Petra igitur illa vnde fluebat aqua, vt Apostolus ait, erat Christus. Atque hic fons ille fertur, de quo cecine- D rit Dauid: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum.* Zacharias patentem fontem dixerit apparituram: Hieremias fontem aquæ viuæ derelinquendum conqueratur.

Fontium mysticæ significationes. *Psal. 104.* *Matth. 23.* *Exod. 15.* *Virg. Ecl. 5.* *Deut. c. 32.* *Psal. 119.* *1. Cor. 10.* *Psal. 41.* *Zachar. 13.* *Hierem. 2.*

FLVVII CHRISTVS. Cap. XX.

SED ENIM in fluuiorum metaphoris longe frequentius est in Diuinis literis Christi significatum, vt Psalmo XLV. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem, quam incolit Deus,* vbi nostri Theologi flumen Christum esse dicunt, propter dulcissima eius fluenta, de quibus Psalmo primo multa disseruere. Hinc apud Prophetas legas: *Ecce ego ad eos declinabor quasi tranquillum flumen.* Et Ecclesiastici 24. *Ego sapientia effudi flumina: ego quasi trames aquæ immensæ de fluuio: ego quasi fluuius Dorix, & sicut aquæductus exiui de Paradiso:* & quæ sequuntur in hanc sententiam. Quinetiam ait Dominus, *flumina aquæ viuæ de ventre eius, qui crediderit emanatura,* quo sapientiam & facundiam intelligi voluit, Ambrosio interprete

Metaphorica fluuiorum in Diuinis acceptiones. *Ioan. 7.*

quam

quam assecuti erant ij, qui diuino afflari Spiritu meruissent. Itaque Apostolorum doctrinam & insti- A
Psal. 92. tutionem præuisam à Psalmographo, Theologi eo loco volunt, vbi, *Extulerunt flumina Domine, extulerunt flumina voces suas*, habetur. Et per amnes, qui per eosdem alueos decursuri erant, subsecutos Doctores accipiunt. Non negarim vero quod tradit Eucherius, flumina nonnumquam pro populo accipi, qui nondum in fidelem receptus esset, in quam sententiam corriuat ille *flumina Babylonis*. Iam & *Psal. 136.* Apocal. 17. *Aquæ, quas vidisti, super quas meretrix illa sedet, populi & turbæ & gentes sunt, & linguæ*. Eodem tendit Esaiæ dictum, cum *Beatos* appellauit *eos, qui super omnes aquas seminarent*. Apud Abacunta Prophetam legas, *Fluminum terra scindetur*, quod de Hierosolymis dictum Græci tradunt, quæ scilicet fuerit Prophetarum patria, qui fluminum instar eam irrigabant, sed ad IESV CHRISTI aduentum hiatura esset, & rimis aperienda, omnisque humor alueo ita fatiscente defluxurus, penitusque defecturus, futurum scilicet vt pristina exaresceret vaticinatio, quod euentus comprobauit. Quod vero septimo supra centesimum Psalmo legitur, *Deserta reddidit flumina, & aquarum fluxus in sitim transmutauit*, flumina scilicet exsiccauit, & quæ terra prius erat irrigua vliginosaque, ita desertam reddidit, vt prorsus sterilesceret; & aquarum venas abundantes ita obturauit, ne vlla inde potio, sed sitis potius B prosiliret; Euthymius Græcus ipse ad Græcos Philosophos referri dicit, qui scilicet cum eloquentiæ quasi fluminibus & disciplinarum varietate & copia redundarent, omni demum sapientia destitui visi sunt, cum illiterati ac piscatores homines eos represserunt.

Esaiæ 32.
Abac. 3.

TORRENS. CAP. XXI.

Eloquentiæ descriptio.

ACCEDIT huc torrens, cuius significatum ita refertur ad eloquentiam, vt torrens facundia veterum scriptorum sententia dicta sit ea dicendi vis, quæ magno dictionis impetu decurrit, quam in Pindari commendationem ita describit Horatius:

Carm. l. 4. Od. 2.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Feruet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore. C

In Diuinis vero literis mentio fit de quodam deliciarum torrente, Psal. supra XXX. quinto, pro quo plenissima Christianæ doctrinæ fluenta intelliguntur. Torrentem autem dixit Psalmographus, ob tempestatiuam doctrinam, quæ à Christi ore loco & tempore diffluebat, propterque eius in suadendo & arguendo vehementiam, affluentissimamque vim. Quin & propterea ea multa, quæ de propheticis sermonibus collecta in vnum adducebat: fluit enim ad tempus torrens, & vehemens est ac violentus, & ex multiplici aquarum concursu corriuatur, vnde ait Eucherius, per torrentes insignium prædicatorum eloquentiam significari. Alioqui torrens in ijsdem Diuinis literis pro concupiscentiæ stimulo ponitur, quæ vel difficulter superetur, vel in profundum trahat, de quo plura inferius. Nam *Psal. 125.* hic præterire non est animus locum in Psalmo, *Sicut torrens in Austro*, quam exultantis esse vocem, inquit Eucherius, & ex vitiorum vinculis ad libertatem conuersionemque redeuntis, qua postulat, vt Diuinæ aspirationis auxilio atque ope, ex peccatorum captiuitate soluatur, sicut constricti glacie torrentes Austri tepore soluuntur. D

CATARACTA. CAP. XXII.

Cataracta descriptio. Nã Græcis καταῤῥάσσω, & καταῤῥάττω, id est, im-

EST & Diuinarum literarum proprium, vehementiam vel in sermone, vel in opere, aut alia quapiam vi, per cataractam significare: atque hæc ea est cataractarum vox, cuius mentio habetur Psalm. 41. Est vero cataracta, aquatici cuiusdam aluei coarctatio, vbi aqua in angustum vel natura, vel arte collecta, aut sponte, aut artificis arbitrio, magno inde impetu atque etiam fragore prorumpit. Sed enim quæ à natura est cataracta, nihil aliud quam strepitum & impetum præ se fert, eaque est naturalis eloquentia sermonisve copia, nullo studio, sponte profluens. Quæ vero arte construitur, & vim & efficacem operum vtilitatem suggerit: atque huiusmodi est dicendi facultas, arte, labore, diligentia, iudicio atque exercitatione comparata.

MARE.

A MARE. CAP. XXIII.

QVEMADMODVM autem fontesque fluuijque omnes in mare decurrunt, ita nos dictionis ordo deuexit in pelagus. Vt vero loco hoc ea prætereamus, quæ multa super mari ex Ægyptiorum doctrina in Pisce disseruimus: contenti nunc erimus aliquot locis, quos ex Diuinis literis eruemus.

petuose rumpo, & erumpo, & defluo. Herod. lib. 3

PERDITIO. CAP. XXIV.

ID vero cum primis proprium est maris significatum, vt perditionis indicium sit, ob ipsam quippe profunditatem: vtpote quæ idonea admodum sit ad suffocandum. Quanquam alia de causa Mare apud Ægyptios pro pernicie ponebatur, vt suo loco docuimus. Quod ad perditionem attinet, eo significato Theologi Prophetam aiunt Psalm. XVII. canere, se de aquis multis eductum. Passim vero interpretes, *Exundantes fluctus* pro *Calamitatum excessu* accipiunt: & per turbulentas aquas suprema quædam doloris ostenditur vehementia, quæ omnem respirandi facultatem exuperat: vt Psalm. 68. affixum se clamat in profundo luto, vnde nulla se vi possit expedire, rapidissimis demum vorticibus B deuoratum, in imam maris sedem deiectum esse: in quem vsque locum tempestas etiam accedat, quæ arenas omnes æstu commisceat atque perturbet, qua quidem nulla maior describi potest inquietudo: primo enim aquarum, in quas deciderit, ponit altitudinem, mox limum cui affixus inhærescat, inde maris amaritudinem, & immensas vndas, postremo eas sæuis tempestatibus agitatas: merito itaque paulo post se de profundo huiusmodi liberari supplicat, ne tanta rerum vexatus perturbatione deficiat.

Sic Plautus in Asinaria lenam & scortum mare vocat. Sic de his, qui emerserunt è periculo, Ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχεις. Extra lutum pedes habes.

HOSTILIS IMPETVS. CAP. XXV.

APVD eundem hostilis impetus, & subitaria quædam oppressio, per aquam indicatur, Psalm. 123. *Cum exacerbatus eorum furor in nos debaccharetur, sane aqua demersisset nos.* quod vt magis exasperaret, addidit; *Torrentem pertransiuit anima nostra,* vbi impetuosos inexpectatosque hostium insultus incursu repentino proruentes, torrenti turgido comparauit, quem tamen auxilio Dei fretus tuto pertransierit: & quasi parum adhuc dixisset, superaddidit: *Sane pertransiuit anima nostra aquam intolerabilem,* ingentes quippe rerum difficultates atque pericula. Tale aliquid apud Maronem legas:

C *Diluuio ex illo tot vasta per æquora vecti.*

Idemque alibi nubem belli dixit, vtrumque desumptum ex Pindaro. In Isthmijs enim ἐν πολυφθόρῳ σκλαμὶς διὸς ὄμβρῳ. & alibi: ὅστις ἐν ταύτᾳ νεφέλᾳ. Apud oratores historicosque, turbines & procellas sæpe pro bello positas inuenias. Causa vero cur aqua vehementiores indicet ærumnas, ea est, quod pericula casusque reliqui corpus soleant ex vna aliqua parte labefactare: aqua vero vniuerso statim corpori circumfusa, omnibus euestigio membris impedimento est, atque vndique oggerit difficultatem atque molestiam.

Sic illud Demosthenis de corona, Ὥσπερ χείμαῤῥους, tanquam torrens. Æneid. l. 7.

ÆRVMNÆ. CAP. XXVI.

HINC Psalm. 87. vbi legitur: *Omnes fluctus tuos induxisti super me,* interpretes per fluctus, perturbationes & ærumnas omnes intelligunt, quæcunque affligere possunt humanum genus, quibus omnibus Christi esset humanitas obnoxia: in eius enim persona dictum id autumant. *Fluctuare* autem verbum sæpe pro *Perturbari* ponitur. Sed enim aliquando pro timore posita fluctuatio, vt Psal. 61. *Ecce enim ipse Deus meus, & adiutor meus est, quare non amplius fluctuabo:* id est, nihil est quod vlterius D pertimescam.

Metaphora ducta à iactatione fluctuum, sic fluctuãs an ima.

DILVVIVM. CAP. XXVII.

ACCEDIT huc diluuium, de quo Psalm. 28. *Dominus diluuium inhabitare facit,* siue vt alij reddidere, *Diluuium sedat,* vel, *Tempore diluuij regnum obtinuit.* Vtcumque significatum ad humanam pertinet salutem, quoniam hic gentes intelliguntur, quæ suarum inundatione cupiditatum, in vitiorum pelago, & humanorum affectuum voraginibus demersæ detinebantur, quæ mox à Domino exemptæ seruatæque sint. Alio vero loco, Psalmo quippe 31. habetur, *Diluuium aquarum multarum proxime ad eum non accedet:* per huiusmodi aquas supra modum exundantes, tum scilicet excrescentia ripas flumina prætereunt, vel mare turgidum per littora spatiatur, quas supra memorauimus calamitates intelligi volunt. Ita Euthymius & plerique alij sentiunt.

ABYSSVS. CAP. XXVIII.

A

Abyssus abyssum inuocat quid. Vel potius malorum abyssus, κακῶν βάθος, & ἄβυσσος.

EODEM modo, vbi fit de abysso mentio, vastum calamitatis pelagus figuratur, vt Psalmo XLI. *Abyssus abyssum inuocat:* quod ita accipiunt, profunda atque vasta calamitas vastiorem aliam semper vocat calamitatem, quod alij dixerunt *Malorum hydram,* cum scilicet aduersæ res cladesque continenter ingruunt, ac velut vnda superuenit vndæ, aliæ post aliam succedunt. Sunt qui dictum ita interpretantur, vt vniuscuiuspiam rei magnitudo alterius inuocet magnitudinem: vtpote, peccatorum cumulo necessarium esse ingentem cumulum misericordiæ. Alij per abyssos hos nouam & veterem diuinarum institutionum doctrinam intelligunt: profundissima enim vtraque est, & altera alterius indiget auxilio: ita enim Eucherius, Psalmi dictum huiusmodi citans, profunditatem inquit Scripturarum inde colligi. Neque illud non probat, vt vetus Testamentum, qui noui egeat auxilio, & veteris nouum. Quin & humanam mentem vnicuiq; abyssum esse dicit, qui nequeat semetipsam ipsa comprehendere, nisi superioris abyssi ope subleuetur: vnde scilicet affulgeat lumen, quod alti profundi tenebras discutiat.

LACVNA FOSSAQVE. CAP. XXIX.

B

Sic Cicero 4. Verr. Lacunam rei familiaris pro pernicie & ærumna.

AB abysso haud multum dissimilis est alia aquarum species lacunosa, eaque plurimum turbida, cœnosa atque fæculenta, quæ nimirum pro cladibus & ærumnis accipi solet. Ita dictum Ezechielis interpretantur, vbi Dominus ad Hebræos: *Aperiam sepulturas vestras, & educam vos de Babylone.* Frequenter enim in Diuinis literis pro vna eademque re ponuntur, sepultura, vorago, infernum, abyssus, fossa, lacus, & similia. Psalm. 27. *Similis descendentibus in lacum,* nonnulli profundissimas fossarum altitudines intelligunt, vnde non detur emersus: nonnulli sepulchra foueis excauata. Sed enim Psalm. 29. *Seruasti me ne deciderem in lacum,* quod foueam alij, alij puteum vertere: Euthymius ineuitabile periculum exponit, quippe voraginem, in quam qui forte inciderit, suis ipse viribus nequaquam possit euadere. Alibi exauditum se ait Propheta, vt de lacu profundissimo sordidissimoque extraheretur, quod maxima vitæ discrimina, quæ diuinitus euaserat, declarat. Et quod ibidem dicitur de luto limi, liuidissimam loci putredinem ostendit: ea vero est, quæ animas nostras eo demersas tenaci veluti cœno implicatas detinet. Hinc Dauides orat se de luto eripi, ne affixus in palude putoreque illo perpetuo recumbere adigatur: atque hæc de turbidis. C

LIMPIDÆ. CAP. XXX.

Claritudo & obscuritas aquæ quid.

AQVÆ vero limpidæ perspicuæque omnes, dubio procul pro doctrinæ symbolo, vti ostensum est, accipiuntur. Doctrina autem omnis vel in conspicuo est, in ore quippe ipso, vel in mentis recessu. Hinc ea, quæ manifeste patent, perspicuis & nitidis, neq; admodum altis profluentibus comparamus: quæ vero in arcanis habentur, aut solo concipiuntur intellectu, ea vel nubium, vti superius, densitati, vel puteis, vel altioribus vndis similia sunt. Transfertur autem commodissime hæc aquæ claritudo atque obscuritas ad humanum animum, eaque metaphora, quod syncerum, apertum, manifestumque & perspicuum est, Candidum appellamus: propterea quod huiusmodi propemodum est aquæ puræ conditio, vt superficiem habeat claram atque perspicuam. Hinc Pindarus Pythijs, Arcesilao candida præcordia dixit, λευκαῖς πιθήσαντα φρεσὶν. Contra vero quæ abdita, incognita, & in intima mentis penetralia recondita, ab eiusdem aquæ similitudine, obscura, nigra, vel alta nuncupamus: vt quæque enim in aquis profundiora sunt, eo videntur obscuriora. Ita Homerus nigra inquit præcordia, φρένας quippe μέλαινας ob taciturnitatem, & consiliorum occultationem. Et Virgilianus Æneas premit altum corde dolorem, quem nullo scilicet signo manifestabat. D

Æneid. l. 1.

PVTEI. CAP. XXXI.

ET in huiusmodi significatum Diuinæ literæ Puteos plurimum ponere consueuerunt. Hinc Isaac puteos tot fodit, tot purgare aggreditur, tot nouo labore aperit, quæ omnia mystico sensu vitæ, quam sequi debemus, doctrinam indicant. Nam & Philo eo loco, *Quæ foderant pueri patris eius, ingesto rudere obstruunt Palæstini,* fossuras puteorum auspicia esse disciplinarum ait. Eæ vero in pacatissimo contemplatiuæ Philosophiæ recessu commorantur, vbi tranquillæ, placidæ, leniterque fluentes aquæ castissime lasciuiunt. Non negarim autem puteum in Diuinis literis esse etiam vxoris hieroglyphicum.

A cum. nam eo Theologi nostri trahunt Salomonis præceptum, *Bibe aquam de vasis tuis, & de puteorum tuorum fontibus.* Iam Bersabeæ nomen *Septimus puteus* interpretatur, quæ septima fuerit Dauidis vxor. Propter aquas educatum se Dauides plurimum gloriatur, sed perspicuas, viuas, dulces, & placide prolabentes aquas, quæ nobis quoque sunt idemtidem adeundæ, si modo illos adeamus puteos, in quos Palæstini terram non ingesserint, in quos scilicet, vt hoc obiter interpretemur, inuida, ac periniqua Hæreticorum factio suæ turpitudinis cœnum non admiscuerunt: quicumque enim suam vberrimis his limpidissimisque vndis sitim expleuerit, aut cœlestem exceperit rorem, fontes melle fluentes hauserit, nubium harum imbrem collegerit, inque auctos iisdem imbribus fluuios demersus lauet & voIutetur: æstuosos is cupiditatem ardores extinguet membris morbos, qui sensum obstupefaciunt, expellet, animique podagram, bonorum quippe operum impedimentum, elidet, omnique demum labe perpurgatus, nulla corporis fæce sordidus, situ obsitus nullo, nulla denique labe contaminatus, ipsam æthereæ puritatis claritatem induet, & superis par effectus, immortalitatis etiam conditionem diuinæ decreto liberalitatis assequetur. *Puteus pro vxore. Prouerb. 5.*

B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XXXIX.

DE IIS, QVÆ PER ISIDEM, ET IVGERIS QVADRAM, ET PICTVRAS ALIquot alias significantur,

C

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD M. ANT. PASSEREM, PATAVINVM PHILOSOPHVM PROBATISS.

NOLIM *putes, eruditissime M. Antoni, dedicationem hanc meam de Iside, deque iis, quæ similitudine quadam ad Isidis argumentum in comitatum sese adiunxere, ideo tibi factam, vt sperarem te aliqua hinc obligatione mihi deuincire: cum mihi potius persuaserim, multum me acquisiturum, tibiq; plurimum debiturum, si commentationes has meas, qualescunque sint, suscipere dignatus fueris. Nam quid ego vel meditari, vel continua lectione consequi vnquam potuerim, quod eruditionis cuiuspiam nomine venditari mereatur tibi, cui totus sit calathus ille domi, vnde omnia possis largissime depromere? Non enim te solis Medicinæ Philosophiæq; terminis cohibuisti, sed longe vlterius progressus, variarum insuper rerum minime protritarum doctrinam ita tibi* D *comparasti, vt de quacunque re proposita, & erudite loquaris, & eruditionem ipsam mira sermonis iucunditate noueris conuestire. Quin Poetas, Historicos, Polyhistorasque omnes ita familiares effecisti, vt nihil tota in encyclopadia sit, quod te lateat, quod non in promptu habeas, proque loco & tempore vtaris quam felicissime. Quare nihil, aut parum legendis nostris profecturus es, nisi quantum amici virtutibus tuis deditissimi nugas amas, & qui amãt, Ouidianum illud obiectare solent:*

In facie næuus causa decoris erat.

Sit vtcumque, non debui ego, quantulumcunque præstare potui, quin ad te mitterem hæsitare, aut propemodum expauescere, qui scirem quantum inde lucri facturus essem, qui rem quidem imbecillam admodum & infirmam offerrem: sed quæ apud tam peritum, tam prudentem, tam probum, eundemque humanissimum amicum ita accipi posit, vt vigorem firmasq; vires sit consecutura.

DE ISIDE. CAP. I.

ISIS dea quæ fuerit, quantoque cultu à veteribus veræ pietatis nescijs, sed rerum humanarum peritissimis, suscepta, quot superstitionibus celebrata, iam omnibus innotuit: quare nos circa hieroglyphica eius tantum immorabimur.

QVADRIENNIVM. CAP. II.

Isidis varia significata.

PER eius effigiem inter alia significata Ægyptij annum suum, qui scilicet quatuor annis solaribus constabat, indicabant. Erat vero muliebre simulacrum patrio paludamento vestitum, vt paulo post dicetur, quod & anni & ipsius Dei signum habebatur. Isis in cœlestibus astrum est, Sothis Ægyptiaca lingua nuncupatum, ἀϛροκύων Græca, quasi Astrocanem dicas, corruptam eam dictionem multis in locis inuenimus. Is idem apud nos Sirius est, eademque Canicula, quæ stella sub mento Canis est, vt Aratus obseruauit, quamuis alibi ex Eusebij obseruatione diximus, Solem & Sirium eundem accipi. Simpliciter vero stellam hanc in Isidis honorem Ægyptij colebant: quod ortu suo ingentes apud ipsos pluuias concitare solet, quibus Nilus crescat, vnde sibi victui necessaria comparabant, qualem honorem & Leoni habitum eadem de causa, ipso Leonis commentario declarauimus. Cur vero annum ex hieroglyphico huiusmodi intelligerent, causa est, quod Ægyptij annum ab istius sideris ortu auspicabantur. Oriri vero in Ægypto solitus XII. circiter Calend. Augusti. Sed hoc de vertente, de proprio inferius.

Hinc Suidas ait, σείμον τ̃ κύνα, ἔπι δὲ ϗ τὸν ἥλιον, Sirium canẽ, & quidem solem. Apud nos circa 8. Kal. Iulias.

LVNA. CAP. III.

PLVTARCHVS vero & Eusebius, qui veluti Solem Osirim, ita Isiden Lunam ex Ægyptiorum dictatis esse contendunt, eam hoc hieroglyphico describunt, vt cornua taurina, veluti nouæ Lunæ speciem gestet, nigraque amicta palla, per latebras & obscura loca Solem appetere, atque vnum ipsum concupiscere videatur. Vnde factum est, ait Plutarchus, vt in amatorijs, quemadmodum apud Theocritum est, Lunam inuocarent. Eudoxus enim Isin rebus amatorijs opitulari dicit. Hinc apud Ouidium, in Arte amandi, legas:

Multas illa facit quod fuit ipsa Iouis.

Adiutrix amatorum Luna.

Porro Luna cum sit noctis domina, noxq; voluptatis illecebris & Veneri sacra, quæ, vt alibi dictum, latebris & spelæis gaudet, hieroglyphice plurimum cum ijs, quæ Veneri attribuuntur, congruit. Amatores enim apud Maronem,

Æn. libr. 6.

Secreti celant calles, & myrtea circum
Sylua tegit.

Hinc legas apud Eusebium, voluptates, atque eas, quæ forte omnium maxime censeantur, si aspexerimus, aut quod risu dignum, aut visu turpissimum est, aduertimus, quocirca vel erubescimus, vel occultare properamus. Id autem impendio cauemus, vt hæc omnia nocti concredamus. Celari enim, vt elegans Poeta dixit, vult sua furta Venus.

Hinc Ouid. li. 2. de Arte, Vtque viro furtiua Venus, sic grata puellæ.

MATERIA FORMAQVE. CAP. IV.

CVM vero Isis materiam etiam mystice significet, Sol vero formam, vel agentem vim, Lunaque Solem ita suum obseruet, eiusque semper radios excipere quærat, quibus illustretur, videor Platonis illud intueri de sponsa, quæ veluti prostituta sponsum expectat auidissima, vnde rerum species, atque nouatus concipiat, & loco reddat: vti Luna lumen acceptum mutuo, quo potest studio restituit. Atque hæc ita obscura hieroglyphicum est materiæ, quæ nullam adhuc formam susceperit. Figuræ autem variatio in Lunari globo materiam aperte satis commonstrat, quæ veluti cera mollis, nunc hanc, nunc illam impressionem ex quocunque sigillo suscipere apta sit. Hinc tæniæ variæ multicoloresque Isidi dicatæ, non septem tantum eas Lunæ facies, quas Græci φάσεις dicunt, ab Heliodoro ita nuncupatas, σινόδον, μῆναν, ἀνατολὴν, μίωσιν, διχότομον, ἀμφίκυρτον ϗ πανσέληνον, sed etiam vim eius, quæ circa materiam versatur, indicant: qua scilicet gignit omnia, & omnia concipit, lucem quippe, tenebras, diem, noctem, vitam, mortem, principium, finem. Quis enim assiduam in Lunari facie varietatem non admiretur, dum eam nunc euanescentem, vt Heliodori sententiam inter-

Septem Lunæ facies, earumq; nomina.

A interpretemur, nunc corniculatam, nunc diuiduam, nunc protumidam, nunc plenam contempletur? Ignium denique facie varia, quanto longius faceſſit à Sole, tanto largius colluſtrari, parte luminis compotem, parte altera caſſam, proque oris circumuerſione fulgoris ſpeciem variare: ſiue id alieno irradiata lumine faciat, ſiue proprio præpetique candore, vt Chaldęi arbitrantur. Cleomedes enim libro de cœleſtium orbium contemplatione ſcribit, inter Beroſi placita contineri, corpus Lunæ pilam eſſe dimidia parte candidam, altera cæruleam, partemque illam candidam proprietate quadam τῆς συμπαθείας ad Solem ſemper conuerti: vnde quo magis illi ſuccedit, luminoſam illam partem à nobis auerti magis: quo vero longius abſceſſerit, eo magis oculum noſtrum in amborum medio ſiſti, partemque candidam nobis aduerſam fieri, ac perinde ſeſe exhibere conſpicuam. Tangit idem Apuleius in Deo Socratis. *Mutuo conſenſu.*

PRINCIPIVM. Cap. V.

OSIRIDIS vero tæniæ nulla fucabantur vmbra, ſed vndecunque micantiſſimæ ſplendorem nitidum præ ſe ferebant. Nam cum illæ principij ſymbolum eſſent, idque virtute ſua purum nitidumque ſit, neque vllius rei admiſtione labefactetur, nihil prçter candorem oſtentare par erat. B Sacerdotes autem illi cum has ſemel in manus ſuſcepiſſent, eas eueſtigio recondebant, non amplius videndas attrectandasve, Iſiacis vero ſæpius vtebantur. Tænias autem Græcam vocem ſic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum eſſe laneum capitis honorati. Hinc Ennius Alexandro:

Tæniæ quid.

Volans de cœlo cum corona & tænijs.

Sed vt rei Philoſophiam in albis hiſce tænijs explicemus: manifeſtum eſt rerum omnium principium ab omnibus ſanæ mentis hominibus ad Deum referri. Album autem eſt prima veluti materia quædam, in quam colores, quotquot volueris, perinde ac in vniuerſalem illam poſſis omnes ſpecies inducere. Hinc ad Dei cultum alba plurimum indumenta omnium pene nationum conſenſu adhiberi ſolent, ſemperque albus color ſacris accommodatus. Atque ideo ait Perſius: *Quamuis albata rogarit.* Sed quid indigemus Perſio, ſi Aſſertoris noſtri indumenta, cum gloriam ſuam vellet diſcipulis patefacere, alba ſicut nix apparuere? Apud Ciceronem II. de Legibus: *Color albus præcipue decorus Deo eſt tum in cæteris, tum maxime in textili.* Et noſtra pietas canit, vt linteas, easque puriſſimas induti tunicas, ſacra Deo caneremus. C Sed quoniam præcipua annorum, menſium, & dierum hieroglyphica tam ſignificata, quam ſignificantia, deſumuntur à vario cœli motu, præteritis multis, quæ per figuras varias indicabantur, nec vulgo tamen, ſed ſolis ſacerdotibus Ægyptijs innoteſcebant, ad cœlorum perindeque circulorum conſiderationem progreſſi, reliqua quæ de temporibus ſignificantur, per horum figuras explicabimus. *Albi coloris commendatio.*

DE CIRCVLO. Cap. VI.

CIRCVLI ſignificata non apud Ægyptios tantum in vſu fuere, ſed & apud nationes alias multifariam accepta: quare ſeparatim ſuum, hoc eſt, hunc locum ſibi depoſcere viſi ſunt.

ÆTERNVM PERPETVVMQVE. Cap. VII.

NAM quod modo in Oſiridis tęnijs dicebamus, has vtpote albas principium indicare, vnus quippe circulus deſcriptus, aut ſimpliciter, aut alteri cuipiam picturæ ſignove circumductus: nunc D ſemper, nunc perpetuum & æternum, nunc omnia, quippe τὸ πᾶν ſignificabat: nempe quod in ea figura neque principium, neque finem inuenire ſit, quod æternitatis eſt proprium, & quia omnium eſt figurarum capax, vniuerſitatem ipſam intra ſe complecti videtur. Ab huiuſmodi autem circulari ambitu exacte peracto, videlicet cum Sol à matutino horizonte digreſſus, eodem redierit, vnde ferri cœperat, diuinæ literæ *Tota die*, pro perpetuo poſuerunt, vt Pſal. 71. *Vt cantem gloriam tuam tota die*, vbi Symmachus, pro lectione, quæ eſt, *Tota die*, perpetuo reddidit. *Tota die pro perpetuo.*

DEVS. Cap. VIII.

CVIVS etiam principij finiſque nuſquam apparentis ratione habita, Ægyptij Deum ex hieroglyphico circuli intelligebant. Perſæ vero (quod non abſurdum eſt repetere) cum Iouem cœli domi-

dominum dicerent, sacrificia illi se facere putabant, vbi celsissimam speculam conscendissent, Iouem- A
que cœli circulum nuncupassent. Transijt idem mos ad Turcas. Hinc ab alta quaque turri matutinales illæ acclamationes, quarum sensus est, Deum fuisse semper, futurumq; semper, neque quicquam aliud, nisi quod suum etiam salutant Mahometum. Sarraceni quoq; & pleræq; aliæ nationes Deum, Circulum appellabant, atque hinc sempiternum exprimi contendebant.

ADORATIO. CAP. IX.

Adorandũ circumactu corporis.

EA de causa Pythagoras circumactu corporis adorandum iubet his verbis, προσκυνεῖ περιφερόμενος, quod Plutarchus ad imitationem cœli perpetua vertigine circumacti fieri putat, quamquam nonnulli dictum ad rerum humanarum varietatem, assiduamque mutationem, in quibus nihil stabile, perpetuumque sit, arbitrantur. Sedenim quod ad corporis conuersionem pertinet, multarum is gentium mos fuit: idque Propertiani loci aperit intellectum, libro I.

Ante tuos quotiens verti me perfida postes,
Debitaque occultis vota tuli manibus?

Sueton. in Vitell. c. 2.

Numæ institutum in adorandis Diis.

Quod dubio procul adorationem rite factam innuit. Tale aliquid apud Suetonium inuenias, vbi B
Lucio ait, de Vitellij progenitoribus loquens: *Idem miri in adulando ingenij, primus Caium Cæsarem adorari, vt Deum instituit, cum reuersus ex Syria non aliter adire ausus esset, quam capite velato, circumuertensque se, deinde procumbens.* Fuit vero Numæ institutum, vt adorantes Deos, in orbem sese verterent, deinde vero sederent. Præterea conuersio illa, & totius corporis circumactio, nobis documento est, nihil ex humanis rebus firmum esse & stabile, & vtcumque vertat Deus, reuoluatque vitam nostram, id iucunde ac libenter admitti oportere. De sessu autem in Cynocephali commentario dictum, situm huiusmodi ad diuina pertinere. Id vero minime prætereundum, fieri solitam eam corporis conuersionem à sinistra in dexteram, ad ipsius mundi imitationem, cuius ortus, vt & Plinius, & nonnulli alij tradidere, ab læua parte est in dexteram præceps. Quare iocatur Plautus Curculione, dicente Phædromo: *Quo me vertam nescio*, subiungit Palinurus seruus: *Si Deos salutas, dextrouersum censeo.* De Camillo memoriæ proditum est, cum se ad dexteram conuertisset, vt mos erat Romanis adorantibus, subito eum lapsu cecidisse, quod omen ad damnationem, qua postea oppressus est, pertinuisse creditum, omnia eo populo superstitiosius æquo perpendente. Quodque ad huiusmodi circuitum in adoratione pertinet, notum ex historijs est, quam prudenter Marcellus ad Capidium Cisalpinæ Galliæ vicum se gesserit. Nam cum impetum in Gallos faceret, retractus ab Equo ob hostium clamorem perterrefacto, circuitum eum adorato Sole, vt Romanis in pugnæ principio facere mos erat, de industria fecisse simulauit, ne apud suos mali ominis religionem excitaret. E contrario Galli sinistrorsum, & in læuam partem religiosius fieri ab adorantibus conuersionem corporis arbitrabantur, de quo ita Plinius: *In adorando dexteram ad osculum referimus, totumque corpus circumagimus: quod in læuum fecisse Galli religiosius credunt.* C

PERFECTIO. CAP. X.

Nā τέλειος, Id est, perfectus, & ἀρετὴ τελεία, perfecta virtus. Arist. libr. Eth. 1. c. 13.

DENIQVE apud veteres obseruabatur, vt facto sacrificio, circulum in ara illinerent ex hostiarum sanguine, quem phiala religiosissime collegissent. Idque erat sacrum illud verbum τελείως, quod perfectionis indicium esse dicebant: quod figurarum ea sit vndecumque perfecta.

ANNVS. CAP. XI. D

Aureus circulus in Simandij sepulchro.

QVI vero per circuli designationem annum intelligi volunt, vt manifestiora prætereamus, eius potissimum aurei circuli ratione inniti videntur, quam de Simandij sepulchro & Cambyses & Persæ sustulerunt: erat enim ille trecentorum & sexaginta quinque cubitorum ambitu, cubiti vnius latitudine, singulis anni diebus in singulis cubitis exsculptis, per astrorum ortus occasusque, quidq; ea secundum Astrologos obseruata significarent: cuiusce rei quædam propemodum vmbra habetur Patauij in Palatini palatij aula, vbi corona superne circumcirca ducta, Zodiaci primum totius figuris insignis, mox gradibus suis distincta, quorum vnicuique adpictæ sunt certæ rerum imagines, quæ pueri gradus eius emersu nati, modo ingenium, modo sortem indicent: quarum ego testimonijs sæpe vti soleo hieroglyphicis meis fide facienda: nam Ægyptium quid omnino sapere videntur.

POEMA-

A

POEMATIS GENVS. CAP. XII.

AD anni autem similitudinem Poematicis etiam genus Circulus appellatur, cuius Aristoteles Analyticis meminit. Id alij alio exposuerunt modo. Sed nimirum Poema illud Circulus appellatur, cuius finis idem est cum principio, cuiusmodi est Catullianum epigramma in annales Volusij, & alterum in Nonium Strumam, & vnum etiam in Mamurram & Cæsarem Euthymius sane Circulares eos Psalmos vocat, qui eodem finiunt versu, quo cœperant, cuiusmodi est XVIII. supra centesimum: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam sempiterna est eius misericordia.* Fierique solet, vbi sententiam aliquam insigniorem quærimus in audientis animo quasi aculeum quendam è repetitione productum affigere, vtque tenacius memoriæ inhærescat, affixum ita relinquere.

Hinc forsan veteris Gallicæ Poeseos nomen, Rondeau.

Circulares Psalmi qui.

CONTRARIETAS. CAP. XIII.

MOTVS vero, qui est in circulis, natura considerata, in causa fuit, vt periti Mathematicarum, contrarietatem hieroglyphice significare volentes, duos iuxta sese contingentes circulos de-
B scriberent, quales in quibusdam machinis fieri vidimus, propter vnius incursationem aduerso motu alterum circumagi: atque ita manifestam discordiam apparere, quam in adolescentiæ nostræ delictis, amore in indignationem conuerso, ita ex Aristotele descripsimus:

Mathematica obseruatio.

Non aliter motas concurrere ad oscula vidi,
Hinc atque hinc geminæ si coiere rotæ,
Quæ simulac primis sese tetigere labellis,
Pars ea quamprimum, quæ veniebat, abit.
Fitq; ex concursu facies contraria primæ,
Machina versa meo qualis in igne fuit.

SVMPTVS PVBLICI PRIVATIQVE. CAP. XIV.

C ORBICVLI quidam numismatum speciem referentes, quos in aliquot pyramidibus & obeliscis excisos videas, pecuniam indicant in opere construendo erogatam: qui si fuerint in orbem dispositi, sumptum eius operis significare aiunt publicum fuisse, sin parallelari quodam ordine sculpti, priuatam impensam significare contendunt, quæ tamen interpretamenta iuniorum quorundam esse, non inficior: nam apud veteres nihil tale interpretatum inueni. Exigeret hic locus, vt de circulis quibusdam mutua complicatione coniunctis, qui disciplinarum hieroglyphicum constituunt, rationem subiungerem, sed quoniam argumentum illud alio commentario, quod Illustrissimo reuerendissimoque Herculi Mant. inscripsimus, late satis explicatum est, ad sphæram nunc & figuras aliquot istius cogitationis conuertemur.

Orbiculi numismatum speciē pra se ferentes.

DE SPHÆRICA FIGVRA. CAP. XV.

PER circulum superius Deum à nonnullis intelligi docuimus. Cæterum si qua Deo forma similitudove adscribi possit, longe conuenientius sphærica illi figura accommodabitur. Merito itaque Xenophanes mundum illum archetypum sphæram appellauit, veteresque plerique veræ Theologiæ
D scientiam nondum assecuti, nihil esse aliud Deum, nisi cœlum ipsum, & cœlestia ista arbitrabantur. Sed & Salomon ad Deum conuersus: *Exaudi ô cœlum*, dixit. Deos tamen, vt nostrorum interim oracula missa faciamus, neque mensura, neque forma vlla comprehendi posse dicit Iamblichus, & omnes, qui aliquo veræ doctrinæ lumine irradiati fuerunt.

Et Esai.c.1. Audite cœli.

ÆTERNITAS. CAP. XVI.

ITAQVE recte cum per hieroglyphicum sphæræ Deum intelligerent, æternitatem quoque eadem figura descripserunt. In numo enim Faustinæ, quam retulerant inter diuos suos, sigillum est cum sceptro super sphæram sedens, dextera exporrecta, cum inscriptione, ÆTERNITAS. Eadem inscriptio in numo altero, vbi dea summis læuæ digitis palam tollit, dextera sphærulam porrigit. Cum vero mundi ipsius figura in orbem conglobata perhibeatur, plerique veterum eo signo credidere, mundum

Faustinæ numus.

In principio.

mundum identidem principio caruisse, quodque in diuinis Græci reddiderunt ἐν ἀρχῇ, ab æterno A
hi sunt interpretati. Quibus Magnus Basilius egregie respondet, atque inter alia, figuræ huiusmodi
principium, quod inco npertum illi putant, & scholis omnibus declamitant, à centro is esse demon-
strat. Apud Romanos quoque perpetuitas est per sphæram indicata, vt sphæra illa, quæ cum caduceo
& pharetra transuersis, virgaque cui palliolum appensum est, dexteræque confertæ, in numo, quem
Cæsari cudit L. Buca, in cuius altera facie inscriptio est his literis, CÆSAR. DICT. PERPETVO.

Cæsaris numus.

Sane perpetuitas ex sphæra, authoritas vero Dictatoria, quæ illi consensu atque concordia ciuium
demandata fuerat, per insignia reliqua significantur, de quibus sigillatim dicere non est hic locus.

COELVM. CAP. XVII.

EADEM pila Solis & Lunæ signis conspicua, cœlum significabat. Alij per huiusmodi speciem,
CVNCTA, veluti etiam in circulo, interpretabantur: siquidem circumflexu cœli, quem alio
nomine Mundum appellamus, cuncta regi comprehendique manifestum est: quippe qui totus in
toto sit, imo vero ipse totum, extra intraque in se cuncta complexus. Quin non modo pila, sed sim- B
plex rotæ curuatura cœlum apud Ægyptios indicabat. Ita enim apud Cyrillum legas libro nono con-
tra Iulianum, quod præcipiti quidam ingenio pro Aspide Aspidem transtulerunt. Huius picturæ eam
Ægyptij tradebant causam, quod cœlum in circuitum assidue feratur.

FORTVNA. CAP. XVIII.

Fortunæ figura, & munus præcipuum.

VVLGATISSIMVM illud inter hieroglyphica, Fortunam nunc rotulæ, vt vulgus, nunc sphæ-
ræ alicui, vt Cebes, insistentem pingere: siue vt eam rerum dominam ostentent, qua etiam de
causa Apelles eam in sedem collocauit: siue vt eius instabilitatem inde coarguant. Quin à volubilitate
nomen etiam illi: nam quæ prius Vortuna à vorto dicebatur, digammi mox mutatione in F affinem
literam, quod in plerisq; factum est locutionibus, in Fortunam abijt. Cuius præcipuum opus est ima
summis, & summa imis commiscere, rerumque omnium vicissitudinem inducere, cuius quidem ver-
tiginis ergo φερέπολις τύχη Pindaro nuncupata. Nam si fortuna proprium hoc habet, vt vicissitudi-
num author sit, quos modo claros effecerat, mox obscuret, fouereque desinat: quos vero premebat, C
iam erigat, & illustres efficiat: quæque antiquissimus Hesiodus super his de Ioue dixit, iure ipsa suo
propemodum administret, quid in rerum natura mutabilitati huic & apertissimæ rerum vicissitudini
magis simile reperiatur, quam circuli, rotæve motus? constant enim hæc primum, simulac fiunt, ex re
ipsa, contrarijs simul manentibus, & integris, curuo scilicet & concauo, ex stante & moto, centro sci-
licet & circumferentia: ac simulac impelli cœperint, vna eademque linea, vti superius dicebamus, abit
& redit, ascendit atque descendit, eodemque motu, quod primum erat, vltimum, quod vltimum, pri-
mum euadit, vt nihil deniq; in vna re quapiam variantius excogitare possis. Vnde merito dixerit Ari-
stoteles circulum miraculorum omnium esse principium. Id vero minime prætereundum, Ægyrenses
eiusdem mutabilitatis ergo Amorem atque Fortunam eodem in delubro venerari consueuisse. Con-
stat igitur pilam atque rotam volubilitatis hieroglyphicum esse, & luculento apud Græcos epigram-
mate Posidippi de Occasione, quæ idem fere cum Fortuna officium exercet. Ea enim cur rotulæ in-
sistat, interrogata, *Stare loco nequeo*, respondet. Auguralis autem disciplinæ obseruatione proditum est,
sphæram æream de Cæsaris Maximini statua, quæ in vestibulo Regiæ locata erat Antiochiæ, excus- D
sam repente Iouiano Imperatore vrbem eam ingrediente, turbarum quæ subsecutæ sunt in eius per-
niciem, portentum habitam, quod Aruspices rerum volubilitatem id significare asseuerarent. Et
Constantius Imp. paulo antequam moreretur, imaginari per quietem visus est, cernere se patris effi-
giem, quæ pulchrum infantem offerebat, quem vbi gremio suscepisset, proiecit is longius sphæram
de manu ipsius Imperatoris excussam: quod temporum permutationem portendere, euentu minime
irrito ab Aruspicibus responsum est. Quod vero dicebamus, Fortunam sphæræ insistentem pingi so-
litam, apud plerosque variat huius argumenti species, vt in numo P. Septimij Getæ, Cæs. sigillum ab
altera parte est cum radio in læua, cum sphærula in dextera, quam exporrigit, vti colossea quædam ma-
nus ahenea, in Capitolio habetur. Vidi etiam Fortunæ simulacrum pilæ insistens cum nouacula, cum
nauali clauo, & cornu copiæ, in qua, nouacula felicitatis indicat amputationem: pila facilem eius vo-
lubili-

Polum ferens fortuna.

Idem Homerus Ilia. lib. vltimo. tribuens Ioui dolia duo, in quibus sunt bona & mala, quæ pro arbitrio dispensat.

Ab Auson. in Epigrammatis.

P. Septimij Getæ numus.

A Iubilitatem, vt passim: clauus, vitæ nostræ sub eius ditione cursum; cornu copiæ, bonorum largitionem. Sane Plutarchus commentario de Fortuna Romanorum, Fortunam ait traiecto Tybri, positis alis, exutis talaribus, abiecta instabili & vestigia fallente pila, ita Romam ingressam, quod indicium esset eam ibi constanter permansuram, neque alio in posterum abuolaturam, illud scilicet Maronianũ secutus, quod de Romanis ait:

His ego nec metas rerum, nec tempora ponam, *Ænei. lib. 1.*
Imperium sine fine dedi. ——

TERRARVM ORBIS. CAP. XIX.

QVO pacto autem terrarum orbem pila descripta significent, rudi etiam innotuit plebeculæ. Orbem enim linea quadam, veluti finitore circulo dissectum, alterum quoque ex hemisphæriis, quippe superiorem quasi meridiano circulo producto diuidunt, à meridiano autem quasi coluri partem ad occidentem Solem vertunt, atque inde Asiam, hinc Africam & Europam intelligunt, cum tamen Poetæ terram ἀπείρονα dicant. Cuius vocabuli si vim simpliciter interpretemur, infinitam B exponemus. At Ioan. Grammaticus, Aristotelis interpres accuratissimus, σφαιροειδῆ mauult interpretari, omnino enim neque sphæra, neq; circulus finem principiumve vllum præ se ferunt. De figura vero terræ quam varia aliis atq; aliis credatur, vidẽdum apud Plutarchum libro de Philosophorum placitis altero. Sed nos in hoc antiquis feliciores sumus, quod non vniuscuiusquam testimonio, sed iam innumerabilium de visu referentium, vniuersum hunc orbis globum terra marique & habitabilem & permeabilem accepimus, & quotidiana in hanc & illam partem supra & infra nauigatione, manifestior fit in dies. Sed quod ad orbem nostrum attinet, videre est in Faustinæ numo quodam sphæram pro terrarum orbe positam: ibi enim Cybele Leoninæ insidet sellæ, sphæramque inter manum atque genu continet, inscriptio, quæ ad hanc rem facit, est, MATRI MAGNÆ. In numo Germanici Imp. Cæsaris Aug. Victoria sphæram mouere videtur, in qua literæ, S.P.Q.R. quasi terrarum orbem Senatui populoque Romano adiudicatum iam esse, significare velit. Sane autem Imp. Neruæ Cæs. Aug. sphæra S.C. adcusa est, cum adiecto temone, quod orbis gubernationem dubio procul indicat. Et eodem significato Imperatori Vespasiano Aug. P.M. P.P.P. COS. VI. Vtrumque numo æreo signum C idem dedicatum. Grati vero Imperatores qui diis acceptum referrent, quod regnarent, id deorum prouidentiæ adscribentes, rem numismatum monumentis testati sunt. Nam in M. Antonini Pij numo simulacrum muliebre videas, quod stans læua contum tenet, dextra radium, quo præiacentem pilam verset. Inscriptio, PROVIDENTIÆ DEORVM. In altero eiusdem simulacrum idem læua manu baculo innititur, cuius apex in lituum flectitur, læua pilam radio attingit, quasi eam versaturo, aut leges illi cõsistendi præscripturo, inscriptio, PROVIDENTIA. Eadem pila in manu dextera exporrecta in numo L. Veri Aug. cum inscriptione, PROV. DEOR. TR. P. III. COS. At in Maximini simulacrum cum cornu copiæ, radioq; in eius manu dextera pilam à pedibus versante, cum inscriptione, PROVIDENTIA AVG. In Antonini vero Pij numo sphæra cum cornu copiæ, FELICITATIS adscriptionem habet. Dicata etiam est cum iaculo, Philippi filio, inscriptio, PRINCIPI IVVENTVTIS.

Faustinæ & quorundã Impp. numismata.

MVTABILITAS. CAP. XX.

D QVOD autem ad rerum mutabilitatem facit, non pila tãtum, verum etiam rota in huiusmodi accipitur significatum. Psal. enim 83. legitur: *Deus meus, pone eos vt rotam,* hoc est, tam facile felicem eorum statum conuerte, quam volubiliter rota ipsa conuertitur. Ita Euthymius, Eucherius, & alij.

Græce τροχὸν, & Hebraice Galgal.

DE ROTA. CAP. XXI.

Vel quomodo trochus torquetur à pueris.

ET quoniam res ipsa nos ad rotam iterum reduxit, cum aliquot adhuc super ea reliqua sint significata, quæ distinctio sit in rotis primum enarrabimus, mox quæ ad significatum attinent, exequemur.

DEORVM ROTÆ. CAP. XXII. A

SCIENDVM enim rotas plurifariam à radiorum numero distinctas esse. Nam quæ diis attribuuntur, octo radiis insignes figurantur: propterea quod rerum cœlestium motus in octauam vsque sphæram, quantum humani oculi vis porrigi potest, obseruantur.

HVMANÆ ROTÆ. CAP. XXIII.

HOMINVM vero rotæ sex tantum radiis compingi debent: tot enim sunt humanæ naturæ motus, in anticam, in posticam ingredi, vel retrocedere, in dexteram aut in læuam ferri, sursum aut deorsum ascendere, vel descendere.

INFERORVM ROTÆ. CAP. XXIV.

QVÆ vero Ixionis rota fertur, quatuor tantum radiis compacta fingitur, vnde Pindarus dixerit, τετράκναμον ἐὸν ὄλεθρον. In ea vero ita districtus fingitur Ixion, vt manus singulæ singulis radiis affixæ essent, totidemque aliis pedes singuli. Qua de re apud Pindarum legas Pythiis, Ode ad Hieronem altera. Neruæ Traiani numus est, à cuius vna parte ipse pro suggestu populum alloquitur, togatus vero populus sublatis in cœlum dextris applaudit, inde in extremo margine meta est: iuxta cuius basim Nympha iacet humi fusa, sinistro brachio supra rotam exporrecto. Sunt qui ex hoc Circum instauratum à Traiano interpretentur: quia rota circumagi videntur. B

Neruæ Traiani numi.

AQVA TRAIANA. CAP. XXV.

SVNT qui, vt mihi videtur, longe rationabilius aquam Traianam intelligant. Nympha enim humorem, humi præsertim fusa, dubio procul indicat: innixa vero rotæ, aquæ cursum non incongrue significare possit. Alibi vidi Nympham ipsam in eiusdẽ Traiani numis cum rota superne sita, & inscriptione, VIA TRAIANA, quorum vtrumque artificiose, maximeq; proprie figuratum. Nam in via rota superne voluitur, in aqua cursus ab imo est. Alius item numus eiusdem Traiani, in quo signum idem pene humi prosternitur, leua ramum frondibus vestitum, dextera currulem rotam iuxta genu tenẽs, sub basi cuius literæ sunt, VIA TRAIANA. S. C. circumcirca vero, S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. In alio, in quo eædem literæ circumductæ, aquæductus habetur in semicirculum fornicatus, idemq; simulachrum humi fusum cum arundine infra, & literis in hunc modum dispositis. C

VITÆ NOSTRÆ PROGRESSVS. CAP. XXVI.

SED ENIM VIA etiam sua habet significata in Diuinis literis: quippe quæ vitam hanc quam viuimus indicat, vnde omnes à die natiuitatis ad extremum vsque viatores, hospites, & peregrini dicimur: vt pote qui solum hoc extra patriam incolimus, vbi nulla consistendi firmitas, perpetua vero semper agitatio animi, vbi demum rerum, aut sententiæ confidendum sit examinantis. Distinguunt insuper Theologi viam à semita, per viam mandata ea peragenda intelligentes, quæ vniuerso mortalium generi data sunt: per semitam vero, quæ huic vel illi personæ, ordini, collegio, nationiue præcipiuntur.

Viæ & semitæ discrimẽ.

THEOLOGIA. CAP. XXVII.

SVNT qui per rotam currulem in Diuinis literis Theologicæ doctrinæ hieroglyphicum intelligant: propterea quod rota ea terram ima tantum attingat superficie, reliquum in sublime tollatur, & aurigam animum semper terra procul surrigat. Idem præterea est officiũ rotæ, quod & Theologi, vt scilicet à terrenis imisque rebus ad sublimium cœlestiumque naturarum speculationem attollatur: inde mox à Diuinis ad humana descendat, quoque inter se vinculo colligentur ostendat, qui quidem est rotæ motus. Sed quoniam proprio commentario multa de vniuerso curru diximus ex Diuinis literis, deque mysticis eius rotis, nunc cum terrestre iter eamus, Traiana procedemus via. D

Rota idem ac Theologi officium.

IMPERITORVM PRÆCIPITIVM. CAP. XXVIII.

SED cur id dissimulem, quod in diuinis literis imperitorum præcipitantiam per rotam significari comperimus: & in hanc sententiam à Psalmographo dictum citamus: *Deus meus, pone illos vt rotam.*

Rota

A Rota quippe posteriore parte attollitur, anteriore cadit. Posteriora sunt bona fortunæ, quæ quia nostra non sunt, ea nobiscum transportare non possumus, ideoq; à tergo relinquuntur. Anteriora sunt æterna, & quæ nos assidue comitantur, imo nos præcedunt, seque duces, quo progrediendum sit, exhibent. Impurus igitur & imperitus rerum, cum fortunæ bonis augetur, auersus retro faciem quæ æterna sunt obliuiscitur, atque ita fit, vt anteriore parte neglecta præceps eat: nam posterioris, quæ attolli videtur, admiratione captus, in quam rapiatur voraginem animaduertere nequaquam potest, atque ita præcipitatur. *Anteriora & posteriora Rotæ quid.*

DE QVADRATO. Cap. XXIX.

AB egregie mobili figura ad maxime stabilem transire quodam veluti antipathiæ loco visum est: quippe vt vario eo delassatus motu, firmitatis istius occasione quietem aliquam aucuparer. De quadrangulari igitur figura disseremus, quæ multipliciter descripta, multas identidem præ se fert significationes.

B ANNVS SOLARIS. Cap. XXX.

QVARVM prima illa est, quam initio commentarij super Iside tetigimuus, Ægyptios quippe duas anni rationes habuisse, vnam qua vertentem, CCCLXV. diebus, & horis senis, agnoscebant: alteram, qua Sotheos ortum quarto quoque anno quadrantibus illis diei quatuor in vnum contractis, obseruabant supputationi huiusmodi respondere. Cum vero iugerum centum cubitis dimetirentur, quartam iugeris, quæ scilicet cubitis XXV. claudebatur, pro sex horis quæ vnoquoque anno superabant, accipere consueuerunt, ac perinde vertentem annum intelligebant, cui quarta illa diei pars addita, quarto quoque absoluto, dies etiam vnus intercalaris ex quartis illis adauctus adiiciebatur. Sed quoniam hæc & alia multa superius super anni ratione disseruimus, ea repetere superuacaneum esset & importunum. *Annus vertens, & Sotheos.*

SAPIENTIA. Cap. XXXI.

VELVTI vero Fortunam rotundo lapidi insidentem pingere veteres instituerunt, ita Sapientiam in quadrato statuebant, ex hoc hieroglyphico volubilem illam, vti paulo ante diximus, C huius vero, sedem firmam & inconcussam indicantes. Et nostri quadrata ligna quæ ad arcæ Noes fabricam parari diuinum iussit numen, Doctores & magistros in Ecclesia significare dicunt, quorum sapientia inclusi intus populi conseruantur, & ab incursantibus hæreticorum procellis muniuntur. Ex quadratis enim lignis construere debere nos Bibliothecam admonet Adamantius, non ex agrestibus, rudibus, & impolitis: quippe Propheticis & Apostolicis voluminibus, in quibus, solis vera continetur sapientia, vtpote qui vitiis omnibus resectis excisisque, quadratum vitæ iustioris tenorem, & ex omni parte libratum præ se ferant. *Ligna quadrata in arca Noës quid.*

MERCVRIVS. Cap. XXXII.

CVMQVE apud veteres Mercurius sapientiæ Deus haberetur, Hermæa illa apud Athenienses fieri solita, quadrati quippe lapides, quos tum in priuatarum, tum in sacrarum ædium vestibulis ponere consuerant: vt significaretur, rationem & veritatem perinde vt forma quadrata rectam semper stare. Nam rationis & veritatis Deus, Mercurius antiquis erat. *Sed & Mercurius quadrato statu figurabatur. Macr. Satur. li. 1. cap. 19.*

D IVPITER. Cap. XXXIII.

APVD Arcadas non Mercurij tantum, sed & Iouis, & aliorum deorum simulachra quadrantalia fieri solita, Pausanias author est: nempe vt eorum inde stabilitas significaretur. *Iupiter* enim *ipse manens stabilis, dat cuncta moueri*, vt veteres Poetæ canunt. Nam & Hermæis à firmitudine nomen, quod herma fundamentum sit. *ἕρμα stabilimentum, à ἕρω id est, necto.*

VIR PROBVS. Cap. XXXIV.

QVANTVM vero pertinet ad virtutes, quadrata forma virum ea de causa probum dicimus, quod cubicæ figuræ species quoquo versum iacta versataque fuerit, recta semper consistit, quator lineis, & totidem angulis semper insignis. Hinc illud, ἀγαθὸς ἀληθῶς ἢ τετράγωνος, ἄνευ ψόγου. Quadrangulus reuera probus, nullique obnoxius vituperationi, quod tangit Aristotel. Ethic. primo, *Sumptum ab Aristot. Ethic. lib. 1. Quadratus vir quid.*

Vere bonus & quadrãgulus, sine vitio. Vbi usurpat hoc nomen, tanquã metaphoricũ.

Et ad Theodecten III. quadratum simpliciter virum per translationem dictum autumat, & perfectũ significare. Sane quidem cum tres in corporibus staturæ considerentur, rotunda, quadrata, teres, humanum corpus quod à pictoribus & statuarijs commendetur, sex & sexaginta digitos excedere non debet: quippe quod quatuor cubitorum altitudinem æquat, & quatuor & viginti digitos cubito adscribi, suo commentario probatum est. A quatuor igitur cubitis quadratum corpus denominatum, quod laudatissimæ staturæ sit. Infra horum digitorum numerum, quos forte ab vniuscuiusq; corporis proportione accipimus, quo quis magis contrahi, ac propemodum desidere videtur, eo magis ad rotundam speciem accedit, & corpus illud rotundum appellari potest, quod digitis aliquot est quadrato breuius, vel cuius altitudo extremos brachiorum quam maxime porrectorum digitos non exæquat. Teres vero, cuius proceritas supra sex & nonaginta digitos ascendit, altiorve sit eo mensuræ modo, quem, vti dictum, exporrecta brachia designant. Staturam hanc alij oblongam, alij gracilem appellauere, & rotundiorem illam obesam dixere. Cornelius Celsus corpus illud habilissimum dicit, quod quadratum est, neq; gracile scilicet, neq; obesum. Nam longa statura, vt in iuuenta decora est, sic maturiore conficitur senectute: solere enim homines huiusmodi supra modum mox incuruari, tã Philosophorum rationes, quam historiarum exempla ostendunt, si quæ quotidie oculis offeruntur minus animaduertimus. Et Antoninum Pium huiusmodi fuisse tradit Iulius Capitolinus, vsumque eum ad emendandum vitium tabellis ex tilia, quibus pectus ad sustinendum pondus adstrictum fasciis obligaret.

CLARI VIRI. Cap. XXXV.

Proceriores statuæ quibus erigebantur, & quare.

QVOD tamen de certa hominis altitudine dictum est, non negarim proceriores statuas iis erigi solitas, qui vel victoria aliqua, vel præclaris aliis facinoribus supra reliquorum mortalium gloriam euecti sunt, vt Diagoræ Rhodio Olympionicæ statua decreta est quinque supra quaterna cubita digitis. At Damageto eius filio paterna minor vno, cæteris maior digitis quatuor. Sunt qui habitam in his rationem putent, vt recta proportio oculis repræsentaretur: quoniam eiusmodi statuæ in columnas sublatæ, dum suspiciuntur, naturæ longitudinem excedant, in monstrosam quandam obesitatis speciem declinare videantur, spatio fallente oculum. Sed vt hoc non negarim, ita etiam plures statuarum ordines fuisse, non ignorandum dixerim: pariles quippe, magnas, maiores, atq; maximas, alias, benemeritis & sapientibus viris, alias Regibus, Imperatoribusque, alias heroibus, diis alias fieri solitas. Sed in iisdem ipsis statuis non ea mensuræ consideratio, qua de nos agimus, perpenditur, cum in illis sua cuique proportio adiudicata esset, qua opus perfectissimum redderetur. In ratione vero nostra cum obesum, quadratum, aut procerum corpus dicimus, rationem eam inspicimus, quæ ad digitorum & numerum & proportionem quadret, vt hæc ab illa distinguatur. Hinc illud apud Tranquillum intelligi potest de Flauij Vespasiani habitudine quadrata, & quod apud Palladium est, *Sint boues nouelli, quadratis & grandibus membris.*

Idem de eodem, c. 20. Statura fuit quadrata compactis firmisque membris.

MVLIERIS STATVRA. Cap. XXXVI.

QVONIAM vero decet muliebrem habitudinem graciliorem esse, atq; ea de causa matronales virginalesque columnæ, quarum ratio ad humani corporis similitudinem primum excogitata fuit, proceriores quam Doricæ, quæ viriles nuncupantur. Hinc fit, vt quæ virum decet quadrata facies & habitudo, dedeceat mulierem, & qui virum probum Quadratum dicimus, mulierem Quadratam, & quadrantariam. Alia tamen ratione prostitutam intelligimus, de quo apud Plutarchum in M. Tullij vita, & apud Tullium oratione pro M. Cælio, quod non à corporis dimensione desumptum, sed ab exigua ea stipe, qua parabilis habetur. Sed enim Siculi ad hæc vsque tempora meretrices vulgo Quadratas dicunt, easdem Itali reliqui, vel ab obsequio, vel ironice, Bonas fœminas appellitare consueuerunt.

De Clodia loquẽs Metelli uxore.

ROMA VETVS. Cap. XXXVII.

ET Roma olim quadrata, eaque specie primum ædificata, diuque permansit, vt quadrata Roma diceretur, præcipue locus in Palatio ante templum Apollinis, vbi reposita erant, quæ boni omnis

A nis causa in vrbe condenda adhiberi solita. Saxo autem munitus erat in speciem quadratam. Eius loci meminit Ennius eo versu,

Est nunc, & quis erat Romæ regnare quadratæ.

DE META. CAP. XXXVIII.

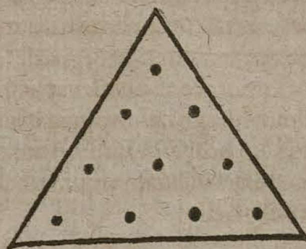
IAM metarum pyramidumq; ratio nos appellat, quarum significata referamus: & quoniam & quadrangulares & triangulares metæ reperiuntur, de quadrangularibus prius dicere incipiemus, argumento eo, quod præ manibus erat, inuitati.

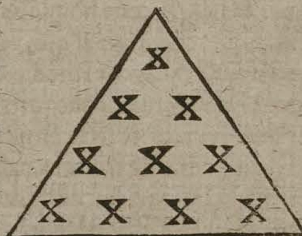
FINIS.

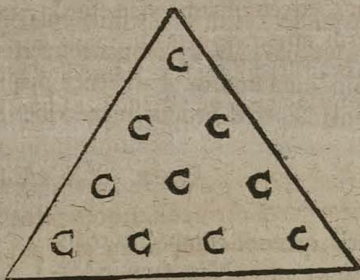
Hinc Æn. I. His ego nec metas, id est, fines.

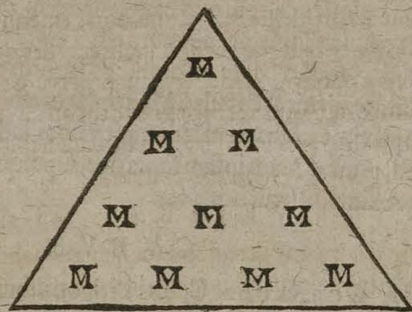
FINEM hæc aut operis consummationem absolutumq; modũ ostendit: siquidem myrias, qui decem millium numerus est, B metam astruit. Numerus vero is ab vnitatibus multiplicatus, & maximus, & perfectissimus est, adeo vt sumpto ab vnitate principio, sit in myriadem finis. Pyramidis enim basis, vt apud Philonem est, longitudine pedum centum, ac totidem latitudine constituitur, quibus iuxta quadrati naturam multiplicis, in quẽ diximus numerum resultat: quem quia perfectissimum esse dictum est, finem itidem & exactum opus meta, & ter multiplicato denario constituta, significare dicitur. Decadis autem vis est quaternarius numerus: secundum enim compositionem à monade ad quaternarium punctis in vnum contractis ac supputatis, decas fit. Decies autem decem, centum: decies centum, mille: millia decies, summa perfectissima. Adstipulatur huic perfectioni architectorum etiam commensus, qui perfectionem in denario, C quem antiqui πέλειον appellant, collocauerunt. Et Romulus, non ille quidem inter pastores, vt putat vulgus, educatus, sed Stabijs oppido nõ incelebri literis institutus, & vt Plutarchus attestatur, liberalibus artibus & disciplinis eruditus, ad eã quæ subsecuta est felicitatem ausu

De denario numero.

D minime temerario via sibi adaperta, confirmatis iam rebus, regnoq; iam constituto, quæcumq; fecit & instituit, denario finiuit numero, vt puta Senatores in x. decurias, vrbem in curias xxx. in totidem decurias equites. Principes hastatos & pilanos denario finiuit. Annumq; demum in menses x. terminauit, quod ad nostram vsque diem tributo militibus erogando perdurauit. Addunt nonnulli, non temere esse denarium numerum tam pedum quam manuum digitis attributum, & os capitis à mento ad frontem summam, & manus palmam ad medij vsque digiti summum, mensura decies repetita, perfectam cuiusq; hominis altitudinem dimetiri. Quod vero Mathematici, qui altius Philosophantur, numeri perfectionem alij in senario, alij in septenario posuerunt, alterius est considerationis, quã in Digitorum commentario delibauimus, sed ad hos numeros illa nihil attinent. Huiusce perfectionis ergo Ægyptij, reges suos, qui mortales reliquos gloria præcessissent, honorare metis & pyramidibus,

Nempe ob auaritiam ducum.

dibus, quæ sepulchris eorum superponerentur, consueuerunt: de quibus, cum pleni sint historicorum libri, neque plura super Ægypti rebus miracula celebrentur, quam molium huiusmodi amplitudines, aliquot etiam ad hanc vsque diem perdurantibus, rem adeo notam verbosius prosequi superfluum existimaui, si vnum illud addidero, Nazianzenum minime respuere eorum opinionem, qui pyramides eas in Ægypto celebriores ab Iosippo Hebræo exædificatas putant, vt frumenti conditoria essent, & nomen rei consentire dicit, quod πυρὸν triticum vocant. Nam & apud Stephanũ, in ijs quæ Hermolaus Byzantinus compilauit, legas dictas eas ἀπὸ τῶν πυρῶν. Sed fabulã subiungit, ὅς ἐκεῖ συναγαγὼν ὁ βασιλεύς, ἔνδειαν ἐπαίησε σίτου, κατὰ τὴν ἄιγυπτον, à tritico scilicet quod vndique congestum Rex eo contulerit, penuriaque Ægyptum affecerit, cum Iosippi consilium salutare fuerit, ne mortales fame, quæ per tot annos futura erat, absumerentur. Illas porro vulgus adhuc Granaria Pharaonis vocat. A

Pyramidũ origo & etymon.

DE TRINO. Cap. XXXIX. B

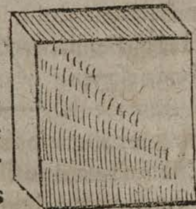
INTER hieroglyphicas has imagines, & trinum, triangularemq; pyramidem nonnulli adnumerant, cuiusmodi obelisci bases aliquot Romæ vidi, quod mysterium enodare, etsi profundioris ingenij, altiorisque disciplinæ opus esse non ignoro, in quo omnia, ad hoc vsque tempus ingenia præstantissima defatigata sunt: non absurde tamen me facturum existimo, si modicum quid vmbræ ad commenti huius rationem ex Philosophorum Theologorumque vetustiorum dictatis, pro re nata breuiter tetigero.

TRINITAS RERVM. Cap. XL.

Vnitates in rebus tres, & quæ.

TRES aiunt hi in rebus vnitates considerari, ita tamen mutuo connexas, vt ab vnitatis simplicitate minimè discedant. Est enim primum ea in rebus vnitas, qua vnumquodque sibi est vnum, sibique constat atque cohæret, cui quidam ex veteribus adeo fauere visi sunt, vt numerum ex natura rerum amouere cogitarint. Est ea secundo, per quam altera alteri res vnitur, & per quam demum omnes mundi partes vnus sunt mundus. Tertia, atq; omnium princeps, est, qua totum vniuersum cum suo opifice, quasi exercitus cum suo duce, est vnum. Adest tripartitò considerata vnio hæc vnicuique rei per suam vnam simplicem vnitatem, deriuatam ab vno illo, quod & primum vnum, & trinum simul, atque vnum est, à Patre inquam, Filio, & almo Spiritu. Nam & Patris potestas, omnia producens, suam omnibus largitur vnitatem. Et sapientia Filij rite omnia disponens, omnia inuicem vnit & copulat. Mox Spiritus amoris sui vinculo ad Deum omnia conuertens, totum opus opifici, nexu charitatis adiungit. Hinc illud Deo inditum amoris cognomentum, quo mortales affecti, primo Deum ipsum supra nos, supraque omnia diligere debemus, secundo loco nos ipsos, tertio proximum, sicut nos ipsos. C

CVBVS. Cap. XLI.

Obseruatio Mathematica de cubo.

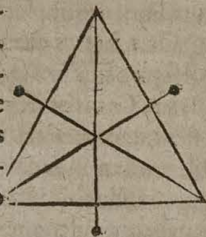
ACCEDIT huc Cubis ex trigonalibus figuris, quatuor compactus triangulis cuius hieroglyphicum est SVPREMVM NVMEN. Nam cum in Mathematicorum datis punctum referatur ad monadem, linea ad dyadem: vtpote quæ ab aliquo tendat ad aliquid, superficies vero sit ternarius, qui figuras inter rectilineas principium habetur, vt quoddam veluti elementum, inde si corpus solitum conficiatur, cubus erit, triangulis quippe quatuor rectilineis in corpus vnum coagmentatis atq; compactis: ita prima pyramis inter solida emicat, cuius basis, tres ostentat angulos. Quartus in ipsius figuræ summitate positus, vt numinis formam, ita & nomen apud Pythagoricos accepit. Addunt Magi, simplex quoq; triangulum æquilaterum Diuinitatis indicium esse, siue rerum cœlestium effigiem: vtpote quod sit sibi æquale, difficulter moueatur, & ad malum declinare non possit. D

IVSTI-

A IVSTITIA. Cap. XLII.

VT vero trini proſequamur ſignificata, ternarium veteres, vt alibi etiam oſtendimus, iuſtitiæ dedicauerunt, vt de Pythagoricis diſciplinis Plutarchus ait. Iniuria ſiquidem afficere, neque non affici, cum extrema ſint, & idcirco vitioſa, iuſtum æqualiter vtrimque reductum in medio reſidet. Sane Pythagorici non numeros tantum, verum etiam figuras deorum nominibus dedicarunt, quippe qui triangulum æquilaterum Mineruam appellabant, Verticigenam & Tritogeniam: propterea quod tribus perpendicularibus lineis ab angulis tribus diſſecetur.

MINERVA. Cap. XLIII.

QVOD vero pertinet ad Mineruam, trigeminam eam nonnulli faciunt, propter anni tempora, quæ, vt ſæpe dictum, apud Ægyptios tria tantum fuere: quippe, Ver, æſtas, & hyems. Huic etiam tertium vniuſcuiuſque menſis diem dedicarant, cum à Lunæ coitu menſem auſpicarentur, vt *Curtrigemina Minerua dicta ſit.*
B Sthenis author eſt. Pallas enim, vt in eorum eſt Theologia, die tertia orta eſt. Et eandem & Pallada & Lunam pleriq; interpretantur. Hæc vero non prius quam tertio à coitu die ſe videndam exhibet. Quamquam non deſunt qui Tritogeniam ea de cauſa dictam aſſerant, quod è Iouis capite orta prædicetur. Trito enim Bœotiorum lingua caput appellatur. Sane Diodorus Pallada aërem eſſe dicit, eumque incorruptibilem, eaq; de cauſa & virginem deam, & Iouis è vertice editam, confictum eſſe. Ad hoc facit Horatianum illud:

Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.

Nam cum aër tertium ex elementis locum obtineat, Æthræ, quæ pro Ioue accipitur, omnino proxima eſt, & ternarius illi numerus recte datur. Miſſa facio quæ multa & varia de palude Tritone Græci fabulantur. Sed illud minime diſſimularim, quod Democritus dixiſſe fertur, Palladа Tritoniam ea de cauſa nuncupatam, quod præcepta tria ad humanam vitam bene beateque degendam neceſſaria propoſuerit, bene quidem conſulendum,
C recte iudicandum, iuſte denique agendum. In quem terminum omnis diſciplinæ ſanctioris finis dirigitur. Merito igitur ternarius, & triangularis figura ea, quæ lineis æqualibus deſcribitur, & Palladi eſt, & iuſtitiæ dicata.

HVMANITAS. Cap. XLIV.

SVNT & alia figurarum triangularium ſignificata, quæ Pſellus libello De dæmonibus interpretatur. Ea libenter apponam, quia cæteris hieroglyphicis videntur minime diſſimilia. Æquicrurem enim humanitatis ſymbolum aiunt, quod quidem vna breuiori linea deſcriptũ, indicat rationis modulum contractiorẽ eſſe, ac perinde multa effugere, quæ percipi non poſſint.

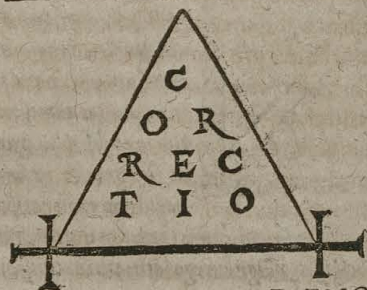
MORVM DISSOLVTIO. Cap. XLV.

D VEL ſi vna ſit linea latiore productioreque, aberrare ſignificat ab inſtitutis, & à recta via, & plus æquo indulgeri quædam cupiditatibus.

C
VPI
DITAS
LATE
PROFVSA.

CORRECTIO. Cap. XLVI.

QVÆ tamen lineæ ſi notentur contractæ ad aliarum normã, oſtendit, ex perperam actorum pœnitentia vitæq; ſolutioris correctione, fieri nos poſſe longe meliores, quam anteacta vita fuerimus.

DÆMO-

DÆMONIACA NATVRA. CAP. XLVII.

A

SCALENVS autem dæmonum, & malarum potestatum figura dicitur, vsq; adeo inæqualis est, & à bono æquo remotus. Componitur autem ex senario numero, sed imperfecto, qui corporeis, & mundi huius inferioris rebus obnoxius est, quod in eo circũscriptiones corporeæ sitæ sunt, per eumque mundus hic inferior compositus esse imperito eo seculo putabatur. Ideoque aiunt sex genera dæmonum infra lunarum globum inueniri, quorum primum per sublimiorem aëra vagari tradunt, LELIVRON appellatum, quasi velint igneum significare. Secundum aëreum, quod in crassiori nebulosaq; regione sedem habeat. Tertium terrenum. Quartum aquatile vel marinum, à locis & regionibus in quibus oberrant, quarum curam gerunt. Quintum vero subterraneum, quod vel noctu, vel in puteis, & antris, & huiusmodi locis frequenter apparet, ne antrum Nursiæ fabulosum esse credamus, aut quem Diui Patricij puteum in Hybernia memorant. Nam & Cumis & alijs plerisq; locis responsa in antris dari solita, totius antiquitatis testimonio persuasum est. Sextum & vltimum est lucifugum, imperscrutabile ac tenebricosum penitus, algoriq; perpetuo damnatum. Id vero dæmonum genus modis omnibus mortales infestare creditur, Stygiosq; latices haustos spargere, vnde calamitates, pestes & fames cõsequantur. Adduntq; huiusmodi rerũ periti nomina, Actæum, Megalesium, Ormenon, Lycũ, Nicona, Mimona, Alastoras alios, alios Palamnæos appellatos, à quib. omnia in homines incõmoda cõgerantur. Sed hæc fortè plus nimio homini sublimium rerum cupidissimo, cum πάρεργα futura sint omnia quæ de dæmonibus loco hoc afferre voluerimus. Multiplices tamen eorum figuras & apparitiones, varijs rerum & animalium imaginibus conspicuas, toto opere, vbi hieroglyphicum tale aliquid deposcat minime dissimulauimus.

Sex dæmonum genera.

B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

C

LIB. XL.

DE IIS QVÆ PER VESTES ALIQVOT SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IANVM VITALEM PANORMITANVM.

D

ON *parua quidem de causa, Iane mi iucundissime, Leo X. Pont. Max. quamprimum tuum de Trinitate poëma legit, ingenio & eruditione tua delectatus, pietateque in primis commendata, præclara tibi munera dari iussit, in quibus fuit & Palatinæ vestis ornatus, vt inter amicos admissum esse te, virtutis & optimarum artium ergo, omnibus innotesceret, tuque ad disciplinarum studia in dies magis incitarere. Quæ mihi tam iucunda acciderant, ac si omnia & iis longe maiora in me collata essent, qui tot annos amorem erga me tuum habuerim exploratissimum, quemque ego semper ob summum ingenium, suauissimos mores, singularem animi tui integritatem, fratris loco dilexerim. Itaque cum ex remuneratione huiusmodi, quæ tibi obtigisset, magnam ego lætitiam concepissem, incensus ego quoque sum tanti Principis æmulatione, vt ipse quoque grato*

A *grato erga te animo essem, pro voluptate ea, qua me tuo de commodo, addam etiam honore, affectum sentio. Qualescumque igitur essent opes meæ, ex iis aliquid ad te mitterre decreui. Atque vbi horrea aperuissem, vestes aliquot hinc tibi deprompsi, non eas quidem Lucullijano sumptu magnificentiaque comparatas, neque Mileti textas, neque, vt Pontificiæ illæ vestes erant, Tyria purpura saturatas, sed quales ex Ægypto me attulisse non ignoras, in quibus scilicet mira conspicitur parsimonia. Sunt enim vestes labore omnino curaque aliqua contextæ, sed materia admodum parca, iunco quippe omnes papyraceo, vt facile contemni possint ab iis qui nostri temporis luxum delicias que consectantur, quibus nil facere videtur ad cultum, nisi quod carissime venierit. Vtcumque tamen, habendæ tibi sunt qualesquales fuerint: quas si foris in conspicuo vti verecundabere, certe, quæ tua est moderatio, domi tibi vsui esse poterunt. Non enim puto te ita repente superbum euasisse, vt quamuis Pontificia in purpura tibi merito placeas, si quid tamen manibus meis elaboratum acceperis, id sis aspernaturus. Sed iam quid hoc sit supellectilis, explicemus.*

B

DE PILEO. CAP. I.

QVEMADMODVM in vnaquaque re nihil est capite prius, ita vestium aliquot significationes dicturi, à pileo, quod præcipuum est capitis integumentum, conuenienter incipiemus.

NOBILITAS. CAP. II.

NIMIRVM vero is apud Græcos nobilitatis indicium fuit, hiq; ea de causa Vlyssis caput pileatum fieri solitum autumant, quod magna scilicet ab vtroq; parente nobilitas illi obtigisset. Nam apud Ouidium eam ita in Aiacem oggerit: *Hinc forsan mos vt qui Magistri doctorisq; titulo honorantur, pileum accipiant.*

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
C *Vix ea nostra voco: sed enim quia retulit Aiax,*
Esse Iouis pronepos, nostri quoq; sanguinis author
Iupiter est, totidemq; gradus distamus ab illo. *Metam. lib. 13.*
Nam mihi Laërtes pater est, Acrisius illi,
Iupiter huic: neq; in his quisquam damnatus & exul.
Est quoq; per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas: Deus est in vtroque parente.

Quod vero Castorum quoque capita pileata pingerentur, nil aliud sibi velle tradunt, nisi vt indicio esset, eos fuisse Lacones. Hos vero pileatos pugnare mox fuit, quo indomitum animum aduersus barbaros Reges & tyrannos significatione libertatis ostentarent. Quiq; aliquot ab hinc annis Venetias confugerunt Græci, extorres à Turca facti, nobilitatem suam & ingenuam libertatem vnanimiter pilei illius gestatione profitentur. *Mos pugnandi Laconũ. Nam pileus libertatis symbolum, & ad pileũ vocare, id est, ad libertatem.*

D

LIBERTAS. CAP. III.

PASSIM enim in numis videas pileum ipsum cum inscriptione LIBERTATIS, vt in numo TIB. CLAVDII, in quo simulacrum est dextera pileum gestans, læuã expassam habens, cuius inscriptio est, LIBERTAS AVGVSTA. In Antonini item numo pileus à manu dextera pendet, læua hastam tenet, inscriptio, LIBERTAS COS. IIII. Sed in Caracallæ numo libertas ipsa præter virgam, & pileum, stellam etiam habet ante sitam. Aliter Libertatis argumentum figurabant per sigilla quatuor, *Tib. Claudij, Antonini, Caracallæ numi.*

 expedi-

expeditis pedibus gradientia, quorum secundum & quartum fasces & secures alligatas gestarent, cum A inscriptione, BRVTVS. Vnde apud Virgilium legas,

—— Animamque superbam

Æn. libr. 6. *Vltoris Bruti fascesq; videre receptos.*

Ab altera parte fœmineum caput est, cum inscriptione, LIBERTAS. Sed hoc nimirum in historiæ memoriam, quod exactis Regibus, partaque libertate, Cõsularis magistratus annuus authore præcipuè Bruto sit constitutus.

LIBERATORES PATRIÆ. CAP. IV.

Dion. li. 47. QVOD vero in alterius Bruti numismatis cernere est pugiones duos adiecto pileo, Dion ex hoc Brutum & Cassium patriæ liberatores indicari dicit. Nam pugio cædem patratam omnino significat, pileus vero libertatem. In numo quodam argenteo venerandæ antiquitatis obseruaui fœminea capita ab vtroque latere singula, simplici quodam modo capillos collecta, in quo nihil aliud scriptum quam LIBERTAS. In numo Ser. Galbæ simulacrum est cum iaculo & pileo, cuius inscriptio est, LIBERTAS P. BLICA. Eadem in Neruæ numis aliquot habentur. Apud historicos legas seruos nonnunquam ad pileum vocatos, vt apud Liuium XXIIII. *Postero die serui ad pileum, vocati,* hoc est, promissa concessave seruis libertas. B

Ser. Galbæ & Neruæ numi. Serui ad pileũ vocati. Et apud Suetonium in Tiberio. Hæc ab A. Gellio lib. 7. cap. 4.

SERVILIS IMPROBITAS. CAP. V.

SECVS vero intelligendum de seruo pileato. Nam cum imposito pileo venundabantur, nequam & improbum esse seruum innuebant: significabat enim venditorem dominũ nihil super eo polliceri velle, quod postmodum ad præstandum cogi posse, exoluebatque ita se ab omni vinculo, quod posset ad redhibitionem trahere, de quo vide apud Cælium Sabinum, & alios.

THEODOSIANI. CAP. VI.

SPECTANDVM etiam erat trium ordinum Theodosianorum insigne, sub militum Præsentiali merentium, qui dimidium quiq; simulacrum humanum in clypeo gestabant, idq; manibus ab vtraque parte porrectis, quorum dextera vinculum, sinistra pileum prætendebat: quasi vellent innuere, C contumacibus se vincula iniecturos, obsequiosis libertatem donaturos. Sed enim de primis in Vulpis commentario diximus.

SECVNDI THEODOSIANI. CAP. VII.

IN eodem Canone, quæ apud insignes Maffæos Romæ vidi, gestamen erat, luteus taurus ad viridantis monticuli radices pictus, in summo vero collis vertice dimidius Æthiops dextera manu lorum, læua pileum prætendebat, passis hinc & inde manibus: id ipsi quoq; indicantes, in sua esse manu captiuos facere, & libertatem indulgere. Gestabant insigne hoc secundi Theodosiani. Ipsa vero palmæ facies hyacinthina, quasi cœli colorem præ se ferebat.

TERTII THEODOSIANI. CAP. VIII.

ERANT & tertij eiusdem nominis, eiusdemque ductoris, quorum parma in hunc modum facta præferebatur. Margo hyacinthini coloris circulo aliquantulum lato circumductus, sub quo alter contiguus angustioris spatij: inde facies media rubra, ab ima cuius parte albus erigebatur cippus in angustum superne desinens, qui Lunæ speciem, cornibus sursum versis sustentabat. In medio parmæ insidebat Lunæ albus identidem circulus, cuius centrum late fusum nigri coloris erat. Supra circulum hunc album ostentabatur à medio sursum Æthiops eodem modo quo superior manibus exporrectis, eadem dextera loro, sinistra pileo munitis. Illud addam, eos Imperatoris triumphantis currum pileatos sequi solitos, qui fuerant è seruitute manumissi. D

Vt Scipionẽ L. Terẽtius & T. Quintiũ Romani liberati. T. Liuius li. 4. de bello Macedonico.

TRIPLEX LIBERTAS. CAP. IX.

ANIMADVERTENDVS apud Ausonium locus, eo versu,

Triplex libertas, capitisq; minutio triplex:

quod

A quod nonnulli legendum arbitrantur, *Capitis munitio triplex*, pro tribus pilei speciebus, vel tripl ci eorum conditione, qui pileum assequerentur. Sedenim minutio, inferius ostendemus, longe castior est lectio. Quod vero attinet ad libertates, tres manumittendi rationes erant. Prima, qua maiorem & iustam libertatem consequebantur, ita vt etiam ciues Romani fierent. Altera, qua Latini fiebant, ex lege Iulia Norbana. Postrema, qua in ordinem dedititiorũ ex lege Ælia Santia adscribebantur. Tres has manumittendi species tangit Boëtius primo Topicorum commentario. Apud Tacitum duas tantum institutas reperias. Quas vero Boëtius enumerat, sunt, census, vindicta, testamentum, de quibus apud Iurisconsultos copiosius, de his Plautus, Cassina: *Tribus*, inquit, *conduci non possum libertatibus, quin ego hodie illis comparem magnum malum.* *Tres manumittendi rationes.*

FLAMINES. CAP. X.

SANE pileus apud Romanos Sacerdotij symbolum semper fuit. Nam Flamines à Numa constituti, quasi pileamines dicti, quamuis nõnulli arbitrentur à Flammeo, quod est capitis tegumentum, B appellatos. Nam & infulæ, & mitræ, & amictus alij atq; alij sacrificulis attributi: sedenim vt in Sacerdotio pileum præstare fateamur, Fabij Pictoris authoritas facit, qui Flaminem ait non posse esse sub dio sine pileo, sub tecto autem, vt libebat: quem quidem morem in sacerdotio etiam nostro seruari nemo non videt. Domo enim prouehi præsulem sine pileo, nefas habetur. *Flamines vnde dicti.*

HIPPOCRATES. CAP. XI.

ANTE alias autem antiquorum statuas Hippocratis imago pileata celebratur, eoq; habitu multis locis erecta. Ex eo nonnulli hieroglyphicè interpretati sunt partem eam custodiendam, in qua, tanquam in domicilio, princeps animus resideret, totaq; intelligendi vis collocata esset. Alij ex Græcis solam hominis nobilitatem inde intelligi volunt: vt pote qui cognationem ab Apolline & ab Hercule traheret. Nam eum ab Æsculapio oriundum senatus Atheniensis testatus est publicis etiam monumentis. Id vero si ad libertatem referamus, cui potius Liberatoris nomen accommodare debeamus, quam illi, qui tot mortalium corpora morbis tot obnoxia liberauit, & bonæ restituit valetudini, C sitque humanæ incolumitatis author appellandus, si merito eum titulo honestare voluerimus? Non defuere tamen qui rem maligne admodum interpretarentur, & quod illi honoris causa datum erat, modo caluitium, modo imbecillitatem capitis, modo quid ijs inanius tradiderint inde significari. Quod quidem de Pericle memoriæ proditum est, qui ea de causa pileo vti consueuerit, quia capite esset supra modum acutiore, vnde ab æmulis σχοινοκέφαλος appellabatur. Hinc etiam, vt alibi diximus, statua eius cum casside posita. Formam tamen hanc, quæ dedecori nonnullis adscribitur, Genuenses honorificã, & adeo ingenuam ducunt, vt obstetrices statim nato puero nihil diligentius curent, quam infantuli caput tenerum, palmis digitorum complexu complicatis, adstrictum producere, & fascijs colligatum, donec solidius fiat, conseruare. *Pileata Hippocratis imago quid.* *Caput instar tunci acuminatũ.* *Genuensiũ obstetricum mos.*

FORMA PILEI. CAP. XII.

ANTIQVA vero forma pilei est, quam Lucianus in Dipsade describit, dimidium quippe corticis alicuius oui. Nam apud Garamantas ex struthiorum ouis singulis in æquas partes dissectis, D bini fiunt pilei. Tanta ibi est eius oui magnitudo, eoque capitis tegumento populi illi sibi plurimum applaudunt. Ea porro pilei figura est in numo, quem Imp. Gordianus Pius Fel. Aug. cusit, cum signo ab altera parte, cuius læua hastæ toto cubito surrecto innititur, dextera pileum ea qua dictum est forma prætendit, inscriptio, LIBERTAS AVG. Non negarim tamen in aliquot monumẽtis, vbi signa maiora sunt, extremum pilei marginem paululum sursum versus inflecti, vt in statuis aliquot obseruauimus, præsertim Mercurij. Sed & numismata pleraque eam pene speciem ostendunt. Variatum autem apud has & illas nationes, vt alij marginem dilatarint, tam pluuijs amoliendis, quam sereno ymbris captandis: alij cauam partem presserint, alij alte sustulerint, eamq; acuminatam, alij produxerint, alij planam esse maluerint. Neq; tamen nescius sum pilea apud Romanos ex lacernis cęsis consui solita, quod & apud Papinium & Martialem habetur, quem morem longo antiquatum tempore, nostra ætas *Gordiani numus.* *Vt Hispani.* *Vt Galli.*

reuocauit, pileamque elegantissima ex cōsutis panni frustulis quatuor, tam ad ornatum capitis, quam etiam ad vmbellæ vsum fecit, non ea tamen oui singula dimidij speciem referentia, sed quatuor veluti costis ad quatuor instar mundi cardinum assurgentibus diuisa, ita tamen vt quarta desideat in plicam, quasi polum describat, quem A

Georg. li. 1.

Sub pedibus Styx atra videt manesq; profundi:

argumento, nos cœli semper memores esse debere, cuius figura quadam capita contegamus. Sacerdotes vero hoc plurimum vtuntur capitis tegumento.

DE INDVMENTIS. CAP. XIII.

QVANTVM vero ad reliqua pertinet indumenta, cum multi materiam eam pertractarint, nobis non est consilium singula recensere, sed pauca admodum quæ vel remotiora vel ab alijs diuersa videbuntur, & aliquid sapiant hieroglyphicum. B

ROMANVS. CAP. XIV.

Togatæ & Palliatæ Comœdiæ.

Æneid. li. 1.

MISSAM itaq; faciemus togam, cuius figuram Quintilianus satis explicauit, cum nulli non innotuerit per eam ita Romanum ciuem indicari, quemadmodum per pallium Grecum hominem. Vnde Latinæ Comœdiæ, in quas scilicet Latinæ personæ inducuntur, *Togatæ* vocitantur, *Palliatæ* vero, quæ per Græcas personas aguntur. Sed hoc Virgilius explicauit, cum dixit:

Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.

CIVILIS. CAP. XV.

Epistola 1.

AT eum quidem Romanum per togam intelligebant, qui ciuilia negotia tractaret, siue, vt diceret Horatius, *ciuilibus vndis mergeretur.* Vnde Martialis: *Toga rara, mens quieta.* Nam Marcellus vestimentum eam esse tradit, quo amicimur in foro negotiaturi. Cæterum toga non solum viri, sed etiam fœminæ vtebātur. Varro de vita populi Romani, vt apud eundem citatur, de togis loquens: *Ante enim olim fuit commune vestimentum & diurnum, & nocturnum, & muliebre, & virile.* Hinc apud Propertium legas: C

Siue togis illam fulgentem incedere Cois.

Tertulliani dictum memorādum.

Tertullianus cum notaretur, quod indumenta Romana fastidiret, pallioque potius vir tantus vteretur homo minime ambitiosus, causam tuetur suam, euitareque se eo habitu & impensam & incommodum respondet, cum toga vestis sit admodum onerosa. ait enim: *Conscientiam deniq; tuam perrogabo, quid te prius in toga sentias, indutum, anne onustum? habere vestem, an baiulare?*

PAX. CAP. XVI.

In toga, dignitatis principatus est datus. Cic. 1 offic.

QVONIAM vero ea quæ domi fieret Reipublicæ administratio, vel ciuilis vitæ negotiatio, longe diuersa videretur à bellicis negotijs: inde factum vt pro pace nonnumquam toga acciperetur, quippe cum de ea vitæ ratione dicatur, quæ pertinet ad forensia.

BELLVM. CAP. XVII. D

Per togā & sagum hominum distinctio. Hinc Cicero in Philippicis ad saga ire pro ad arma procurrere 6. 7. 8. & 13. hinc sagati, i. e. armati.

SED sagum cum militare omnino sit indumentum, cuius scilicet vsus expeditiorem ad itinera & negotia hominem reddit, pro bello poni solitum. In arma togæ apponuntur, de quo celebre illud Ciceronis dictum: *Cedant arma togæ.* Nam ad hunc vsque diem nationes pleræque, præsertim Galli, viros militiæ deditos breuis indumenti vocabulo designant, cum Sacerdotes, legum professores, ac negotijs ciuilibus deditos, longæ vestis nuncupatione describant, ita duplex hominum genus distinguentes, quemadmodum veteres per togam & sagum varia hominum studia significabant. Facit ad hoc Tullianum illud ad Cæsarem iuniorem lib. Epistolarum 1. *Prid. Nonas Feb. cum ad te literas mane dedissem, descendi ad forum togatus, cum reliqui consulares sagati vellent descendere.* In Canone autem illo, vt hoc κατὰ πάρεργον, non importunè tamen inseramus, qui apud Maffæos Romæ habetur, de Militū

A Romanorum ordinibus, nuncupationibus, vexillis, & gestaminibus, ad Theodosium & Valentinianum inscripto, lata de Thoracomacho indumento laneo Lybicis pellibus cooperto mentio est. Sed vsitatissimus semper fuit corij vsus in militaribus tegumentis. Hinc apud Maronem nonnulli, *Æne. lib. 7.*

——Lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti, vestigia nuda sinistri
Instituere pedis, crudus tegit altera pero.

BLEBECVLA. CAP. XVIII.

TVNICA autem, plebeculæ signum erat, eaque etiam serui vtebantur. Vulgatissimum enim est, Tunicatum aliquem ex Romana plebe significari. Vnde Horatius, epist. lib. 1. epist. 7. *Vulgus imperitũ & tunicatus populus trãseuntes nomine vocat.*

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Quæ vero esset tunicæ species, Nonius explicauit, cum sine manicis eam esse dixit, & plurimum talarem sine manicis esse ostendit, indumentum aptum ad opera facienda, eaque gens otij propemodum nescia erat. Hinc Virgilius vulgo gratulaturus, manicatos irridet, vtpote minus idoneos qui bella negotiave, aut artes vllas tractet. Numanum enim Latinum hominem sui generis strenuitatem iactantem, & imbelliam Phrygibus obiectantem, ita loquentem inducit: *Corn. Tac. in lib. de Oratore.* B

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. *Ænei. li. 7.*

ILITHYIA. CAP. XIX.

SED vt antiquiora repetamus, Atheniensium institutum fuisse Pausanias tradit, vt Ilithyiæ simulacra ad imos vsq; pedes contegerentur. In Diuinis vero literis tum tunica, tum color eius hieroglyphice consideratur. Pontifex enim præter interiorem tunicam, quę fit ex lino, materia quippe terrestri, Podere etiam vel hypodyti dicamus hyacinthino induebatur. Cœlestis enim color, dubio procul est hyacinthinus, monimentoq; est cœlestia demum meditanda, cœlestia tractanda, cœlestia discutienda, totamq; mentis agitationem circa ea, quę cœli sunt exercendam. Sunt vero interpretes, qui non Hypodytin, sed Epandytin edidere, quod indumentum signat quod superinducitur, nimirum enim hypodytis interior est tunica, quæ primam nostram indicabat generationem, vt apud Hierosolymitanum Hesychium. Alij exponunt, quia hominem ostendunt interiorem: alij tunicam huiusmodi iustitiam interpretantur. *Hypodytis Pontificis indumẽtũ.* C

DE PODERE. CAP. XX.

EST autem poderes, vt Eucherius, sacerdotalis vestis linea, corpori penitus adstricta, eademq; talaris, ἀπὸ τῶ ποδῶν appellata ποδήρης, quæ & subucula dicitur. Per hanc igitur, quippe quæ vestimentis aliis subiiciebatur, doctrinam sacratiorem intelligi veteres Theologi tradiderunt. Exodo: *Et fecerunt vestimentum poderum sub vmbone, opus textile, totum hyacinthinum.* *Exod. c. 28.*

PVDICITIA. CAP. XXI.

QVOD vero in numis & monumentis aliis antiquis velatæ nonnumquam facies obseruantur, cũ inscriptione PVDICITIÆ, non tam ob flammeum, quo nouæ nuptæ faciem obnubere solitæ sunt, cum ad virum traducerentur, vnde illis nuptarum nomen, quam ob historiam institutum crediderim, vt ita fieret. Ab Icario enim Penelopes patre simulacrum eiusmodi dedicatum Pudori ferũt, D Græcique historiam super hac re huiusmodi conscripsere. Cum Icarius ab Vlysse frustra contendisset, vt Lacedæmone habitare mallet, id demum filiæ persuadere conatus est, cumq; acrius instaret, ne se desereret, Vlysses iussit vt ea sponte sequeretur, aut cum patre, si grauaretur, Lacedæmona rediret: Penelope obtecta facie, nihil quicquam respondebat, quare pater intellecta filiæ sententia, eam dimisit, & in facti monumentum, eo loco pudoris simulacrum erexit, quod in Laconia spectabatur. In numo, cuius inscriptio est, SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG. ab altera parte dea sedens velo faciem cooperta, digito dexteræ indice ad iugulum admoto conspicitur, cuius inscriptio est, PVDICITIA. In alio Herenniæ muliebre sigillum sedens cum conto in læuam vlnam iacente, dextera velum ante faciem obducit, inscriptio est, PVDICITIA AVG. In eo quoque, cuius literæ ab vna parte sunt, MARCIA OTACIL. SEVERA AVG. ab altera sigillum est, quod velum in faciem *Sabina Adriani Aug. & Herẽniæ numi.*

prætendit, cum simili inscriptione, PVDICITIA AVG. In altero eiusdem Otacillæ cum eadem inscriptione & specie, quæ velum eodem modo prætendit, læua radium tenet, sed nomen ita scriptũ est, MARTIA OTACIL. SEVERA AVG. cum in altero MARCIA per C literam in ordine quartam, habeatur, quod quidem ostendit, eo quoq; tempore eamdem fuisse pronunciationem literæ T, quæ nunc est, cum post I vocalis altera subsequitur. Quamuis ętate nostra fuerint publici non postremi nominis professores, qui longe aliter sentirent, blesitatemque eam in T litera suapte vi sonora, peruicaciter abhorruerint. Sed enim puto ego variatum in numis, quia alij Marciæ nomen à Marco, alij à Marte deductum existimarint. Sed vt ad Flammeum redeamus, quo noua nupta olim cooperta ducebatur ad virum, crocei coloris id plurimum fuisse comperio, vt apud Maronem, Cyri;

Flammeus nouæ nuptarum.

Æneid. lib. 1.

Vt tibi Corycio glomerarem flammea luto.

Ibidem.

Idem alibi pro maximo negotio habet, venerabile matronalis ornatus donum celebrare;

Circumtextum (quippe) *croceo velamen acantho,*
Ornatus Argiuæ Helenæ, quos illa Lycenis
Pergama cum peteret, inconcessosque hymenæos
Extulerat, matris Ledæ venerabile donum.

Neque satis semel hoc dixisse, sed paulo post mirari Tyrios ait:

Pallamque & pictum croceo velamen acantho.

Sed & cultus cõcessus atq; magnificus addit hominibus authoritatem.

Fabius li. 8. Instit. orat.

Hoc illud est quod Cyprianus ait, continentiam & pudicitiam non in sola carnis integritate consistere, sed etiam in cultus & ornatus honore, pariter & pudore. Solicitus admodum in hac re Tertullianus mihi videtur, qui non solum velamen huiusmodi *Armaturam pudoris* vocat, *verecundiæ vallum, sexus fœminei murum, qui nec suos emittat oculos, nec admittat alienos*, verum etiam modum præscribit, ad quem velaminis istius forma produci debeat: *Quantum*, inquit, *resoluti crines occupare possunt, tanta est velaminis regio, vt ceruices quoque ambiantur. Ipsæ enim sunt quas subiectas esse oportet, propter quas potestas supra caput haberi debet. Velamen iugum illarum est. Denique bonum esse*, ait, *vt mulier vsque ad lumbos à capite veletur. Iudicabunt nos*, addit, *Arabiæ fœminæ Ethnicæ, quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato contentæ sint dimidiam frui lucem, quam totam faciem prostituere: mauult enim fœmina videre quam videri.* Nam & qui Flammeum describunt, vestem alij, tegmen alij esse dicũt, quo matronæ capita tegebant, dictumque volunt à Flaminica, quæ vxor Flaminis erat, boni ominis causa, quippe cui vsque adeo iniuncta erat pudicitia, vt vni illi diuortium facere non liceret. Sanctissimumque præceptum est apud Christianos fœminis, ait Adamantius ex Paulo, vt cum orãt, habeant velamen supra caput, propter Angelos, qui sanctis assistunt, & in Ecclesiis versari delectãtur; quos quidem nos, qui sumus peccatorum sordibus inquinati, videre nequaquam possumus.

ALBATÆ. CAP. XXII.

Albæ vestes quid notẽt.

Sic Cicero 2 lib. de legibus. Color albus præcipue decorus Deo.

Et si peccata vestra purpura instar rubuerint, admodum niuis dealbabo. Esaiæ c. 1.

IPSI vero colores etiam hieroglyphicum quid sapere videntur. Nam Flamen, vt Varro tradit, cum Ioui sacra ferebat, totus albatus erat, & pileum etiam gestabat album. Magi sane in Perside dicebãt, Deum ipsum non delectari nisi albis vestibus, quod ego ex Salomone desumptum crediderim, qui dudum morum candorem, & animi puritatem persuadere intendit: *In omni tempore*, inquit, *candida sint vestimenta tua*, vtpote qui ætatem nullam, officium nullum, nullum otium & negotiũ toto vitæ tempore sinceritate & innocentia vacuum esse debere præcipiat: ita enim sacræ literæ vestimenta accipere consueuerunt, ita veterem hominem exuere admonemur, ita qui nuptiali veste non ornatus, conuiuio nuptiali Regis discumbere ausus erat, ad cruciatum in vincula coniicitur.

VESTALES VIRGINES. CAP. XXIII.

QVÆ vero suffibulo amictæ sacrificabant, virgines Vestales erãt. Fuit vero suffibulum vestimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum, quod illæ in capite sacrificantes habebant, idque sub mento fibula comprehendi solebat, vnde nomen. Eadem pene specie qua suffibulum erat, Romanæ matronæ nunc vtuntur, cum domo exeunt, pudicitię simul & pietatis, quę duo in illis egregie vigent, indicia & vera & manifesta.

LIBER-

A

LIBERTAS. Cap. XXIV.

LIBERTOS manumissione accepta, alba veste decorari solitos id ostendit, quod apud Tertullianum legitur de famulo libertate donato. Atqui & vestis albæ nitore, & aurei anuli honore, & patroni nomine ac tribu mensaque honoratur: & alibi talia, vt aduersus Marcionem lib. 5. *Et sacra tinctura candidatis mos fuit albam vestem induere*, de quibus eleganter Pontius Paulinus:

Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
Infantes niueos, corpore, corde, habitu.

Neque minus luculenter Fortunatus:

Candidus egreditur nitidis exercitus vndis,
Atque vetus vitium purgat in amne nouo.
Fulgentes animas vestis quoque candida signat,
Et grege de niueo gaudia pastor habet.

Et quoniam per hebdomadam Paschatis vna tingi plures consuerunt, ea de causa feriæ illæ, quæ ad hoc omnes institutæ sunt, & quæ subsequitur hebdomada, *In albis* adhuc appellatur. Erat vero signũ quoddam manumissionis, de quo supra dictum.

B

MODESTIA. Cap. XXV.

ERAT & modestiæ signum alba vestis, animiq; qui præsentibus æquus, nihil vlterius tentare videatur: vti purpura ambitionis, animiq; sublimis & vasti, amplitudinis, magistratusque summi. Sane cum apud Alexandrum quidam Antipatri parsimoniam atque modestiam commendaret: *Foris*, inquit Alexander, *albo vtitur pallio, intus vero totus est purpureus*: fictam notans in homine ambitiosissimo, qui maxima quæque appeteret, parsimoniam. *Hinc cãdidati cultu integritatẽ præ se ferebãt, in Magistratus petitione.*

LEGES, VETVS ET NOVA. Cap. XXVI.

SED vt ad nostra redeamus, Canticorum cantico legitur, *Fratruelis meus albus & rubicundus*, quo loco Diuinarum literarum interpretes, per colorem album Legem veterem intelligunt, per rubicundum, prædicationem Euangelij, vtrumq; autem in Christo: ipsius est enim Lex, ipsius Euangeliũ. Sane vbi Leuitico de cicatricibus agitur, *albam*, aiunt, *cicatricem* Legis transgressionẽ significare. Ita illi omnia hieroglyphice sunt intelligenda. *Cant. c. 5.*

C

DE STOLA. Cap. XXVII.

STOLAM apud veteres inuenias matrimonialis pudicitiæ signũ, de qua Tertullianus plura. Ouidius amoris & impudicitiæ præcepta daturus, quo se tamen verecundum assimularet, ait: *Hinc Tibullus, Impediat crines nec stola lõga tuos.*

Este procul vittæ tenues, insigne pudoris,
Quæq; tegis medios instita longa pedes.

BAPTISMVS. Cap. XXVIII.

EVANGELII vero locum, *Cito proferte stolam primam*, pro iuuene perdito, qui redierat in viam, veteres aliquot Theolog. accipiunt pro baptismo, vt apud Eucherium. Supra vero exeuntibus à baptismatis tinctura, vestem albam parari ostendimus. *Luc. 15.*

D

DE ATRATIS.

SACERDOTES ÆGYPTII. Cap. XXIX.

CONTRA vero nostrorum mores, sacerdotes Ægyptij, cum supplicabant, nigris vtebantur vestibus, neque alias quam nigras vestes eum decere arbitrabantur, qui diis preces allegaret: quippe vt terram ipsam supplicare significarent, ex qua mortales conformati sumus. Ea vero apud ipsos nigra figurabatur.

CERES ET FALACRALIS FLAMEN. Cap. XXX.

ET Cereri nigra vestis apud Arcadas induebatur. Et Falacralis flamen nigro vtebatur pileo: erat enim Plutonis: cui cum immolabant, vestibus vtebantur nigris, quem colorem aiunt inferis diis dedica- *Etiamnum virilis hodie.*

dedicatum. Et lugentium vestis maxime nigra erat, vnde eas Varro Anthracinas vocat, quasi carbonarias velit dicere: ἄνθρακες enim Græce, Latine carbones appellantur. A

ÆRVMNOSVS. Cap. XXXI.

Saccus seu sacciũ quid Hebræis.

APVD Hebræos luctus supremæque mœstitiæ indicium vestis erat saccus, & Saccium appellata, humilis illa quidem, abiectæ vilitatis, & informis, quæ quidem induta calamitatem, qua quis oppressus esset, indicabat, conscissa vero lætitiã. Genesi, ὁ δὲ Ἰακὼβ σακκίον ἐξαψάμενος, καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς ἐκαθέζετο, *Iacob autem saccium indutus, magnitudineque mœroris oppressus, humi assedit.* Sunt qui cilicium interpretentur. Sed & Græci Sacci vocabulum vsurpant. Vtcumque, vestem huiusmodi induere consuerant, cum in ærumnas, quæ omnem superarent consolationem, incidissent, qua demum leuati saccum discindebant. Vnde Psalmo trigesimoquinto legas: *Ego autem cum mihi molesti essent induebar sacco, & macerabam ieiunio animam meam.* Eodem autem significato color niger luctum, & quam Theologi nostri facti pœnitentiam vocant, indicare plerisque locis manifestum. Nam atratas in luctu vestire, à rerum primordio ad hoc vsque tempus vnanimi omnium consensu factum. Tum illud Leuitico celebratur, *Si non capillus niger fuerit*, quod exponunt; si nullum pœnitentiæ signum per lachrymas dederit, aut aliquem omnino mœrorem præ se tulerit. B

MAPPA. Cap. XXXII.

Mappæ vsus.

ET mappa veli genus, quod mensis insternimus, quoque abstergendis manibus vtimur, hieroglyphicum suum adepta est, si quidem ea signum erat in ludis, quo Equi de carceribus excitati cursum arripiebant: mittebat enim Prætor eam cum signum daret, quod nunc clangore tubarum significatur, de quo apud Martialem habes:

Cretatam Prætor cum vellet mittere mappam.

Nero libertos suos id facere voluit, quod tanto apud veteres honori ducebatur. Nam apud Liuium legas VIII. ab Vrbe cond. L. Plautio Prætore graui morbo detento, Dictatorem creatum fuisse, qui ludis Romanis signum daret quadrigis emittendis: qui eo ministerio functus, Dictatura se abdicauit. Hodie quoque, mi Iane, Romæ munus id ad ornatissimos viros defertur. Nam, vt non ignoras, Angelus Cæsius Aduocatorum facile princeps, & Cardinalis pater, & nobilissimus vir Petrus Menus, tam eruditione, quam domestica celebritate insignis, duo S.P.Q. Romani Cancellarij (is enim titulus apud omnes Europæ Principes inter honoratiores hodie celebratur) inter alia præfecturæ tam præclaræ munera, cursorum in stadio emittendorum etiam negotio præficiuntur. C

PALVDAMENTVM. Cap. XXXIII.

Sed & lictores authore Liuio.

TRIBVNVM, vel Præfectum, aut Præsidem aliquem ex habitu significare qui volebant, imaginem eius paludamento insignem faciebant. Erat enim paludamentum vestis militaris, quo Duces, Tribunique, & Præfecti ad id munus electi, cum in prouinciam proficiscebantur, vti consuerunt, indeq; Paludati dicebantur, quemadmodũ milites præcincti. Paludamentũ Nonius chlamydem mox appellatam dicit, sed id quoq; antiquum nomen. Sed enim, omnia militaria ornamenta, paludamenta dicebantur. Vnde Verrio libris auguralibus: Paludati, armati ornatique sunt.

RVBICVNDA. Cap. XXXIV.

RVBICVNDA vestis, tunica vel pallium deprompta, pugnæ aciei ve committendæ hieroglyphicũ apud Romanos habebatur, de quo in Marcello, & in Pompeio, & in M. Bruto, Plutarchus. D

LÆNA. Cap. XXXV.

Æn. lib. I.

ET læna vestimentum militare, quod supra omnia vestimenta inducebatur, de qua Maro:

Tyrioq; ardebat murice læna:

Id vocabuli à Græcis dubio procul mutuo sumptum, qui genus id indumenti χλαῖναν, dicunt.

VERSICOLORIS. Cap. XXXVI.

Et lasciuiæ etiã, ideoq; fœminis prohibita.

VERSICOLORIS vestis adolescentiæ hieroglyphicum est. Eaq; de causa veteres Comici adolescentis personam versicolori veste indutam, in scenam inducebant: vt scilicet ingenij volubilitatem

A litatem, cupiditatumque varietatem, in ea ætate præcipuam commonstrarent. In Iosippo vero puero per versicolorem vestem doctrinarum & virtutum copiam, quæ iam ex eius indole concipiebatur, intelligit Adamantius. Quod vero lex nostra præcipit, vestem ex duobus textis non induendam, eo respicit, quod minime debeas Christum adorare simul & dæmonas: id enim est abominabile vestimentum. Non vult enim hominem semel Deo dicatum, diabolicis sese immiscere negotiis, neq; simul orationibus incantationibusq; vacare, & huiusmodi alia, quæ in spiritus contumeliam quotidie fiunt. Neq; vetat hoc lex in textis tantum, verum etiam diuersi generis animalia commisceri prohibet, circumcisionem quippe, atque baptismum, vt ait Hesychius, non esse commiscendos.

Liuius lib. 34. ex lege Oppia.
Vestem ex duob. textis induere vetitum, & quare.

LINTEA. Cap. XXXVII.

LINTEA vestis alba supra cæteras vestes inducta, puellaris ætatis indicium fuit, quod eo genere amiculi apud veteres puellæ ante duodecimum annum vtebantur. Hinc illud apud Afranium citatur: *Puella non sum, suppar o si induta sum.* Vult vero Nonius supparum linteum esse femorale, vsq; ad talos pendens, dictum quod subtus appareat. Sunt etiã puellares vestes ex Varronis iussu, chlamydes, B encobomata, ac parnacides, quas iubet vt puellæ habeant, potius quam togas. Vtcumque, longa vestis omnino fœminea est, aut citharœdica, de qua Maro:

Supparum Nonij.

Æneid. lib. 6.

Nec non Threïcius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Ita Propertius libro II.

Pythius in longa carmina veste sonat.

FIDES LVBRICA. Cap. XXXVIII.

NONIANVM vero supparum adducit in memoriam mihi linteum alterum, quo mulieres hodie passim vtuntur domi. Id infra thoracem accingitur, & ad pedes vsque propendet, anterioresq; tantum partes velat, vulgo non improprie gremialia vocantur. Habet hoc vestimenti genus hieroglyphicum suum. Nam & prouerbium est. *Nec mulieri, nec gremio credi oportere,* quod & illa incerti & leuis animi sit, & in gremio posita plerumq; cum in obliuionem venere, illis temere, surgentibus, pro- C cidunt.

Ad verbum ab Erasmo, Chil. 4. centur. 4 prouerb. 89.

FIDEI CREDITVM. Cap. XXXIX.

SINVM hunc Latini mihi videntur appellasse, quamuis eius locutionis late patet vsus, præsertimq; vbi potestatem aut quid fidei creditum significat, vt altero & vigesimo Pandect. libr. Tit. 3. Scæuola: *Titio C. do, lego, quæ mihi pertulit: quæ ideo ei non caui, quod omnes fortunas, & substantiam, si quam à matre susceperat, in sinu meo habui, sine vlla cautione.*

Scæuol. 1. lib. Pandect. 22. Titulo, de probationibus.

PRÆTEXTA. Cap. XL.

PRÆTEXTAM nonnulli putant togam fuisse, quæ ad talos vsque produceretur, dictã quod in ea purpura prætexeretur. Per eam honorem intelligebant, qui esset cuipiam habitus: honestorum enim prætexta erat, ait Pædianus, toga viliorum. Alij nomine hoc purpuream quamdam fasciam valde latam intelligunt, quæ tamen multipliciter plicata in angustum contraheretur, atq; ita supra alia vestimenta nunc ab humeris, nunc à pectore in fasciæ modũ circumduceretur, nunc eius capita vtrim- D que ab humeris in pectus demitterentur: cuius generis amicula Romæ plerisque antiquorum statuis inducta conspicias. Et in Veneta nobilitate qui togati incedunt, eo omnes amiculi genere vtuntur, eo excepto, quod purpurea apud eos in vsu non est, sed ex nigra panno plurimum. Purpura enim non nisi magistratibus conceditur, hisq; insignioribus. Nuptialibus quoque, & cum primi honores, quos procuratorios vocant, alicui differuntur (sunt vero hi sacrarum largitionum præfecti) tunc consanguineis & cognatis & affinibus licet per aliquot dies vti purpura in lætitiæ gratulationisq; significatũ. Sed admonet me color purpuræ, vt quid in Diuinis literis manus coccino præligata sibi velit, exponam: Zaræ manus inquam Iudæ filij, quæ se de matris vtero porrexit: nulli enim dubium esse id hieroglyphicum, per quod Theologi, vt apud Irenæum est, Iudaicum populum simplicibus legis operibus & circumcisionis sanguine insignem, qui prius apparuerit, seq; mox retraxerit, loco alteri fratri,

Apud Venetos prætexta in vsu.

Idem Macrob. lib. 1. Sat. c. 6. *Prætexta Nonii, & prætextata fabula.*

qui & ipse in vtero matris erat, dato interpretantur, & per Pharea Christianos, qui secundo loco cogniti hæreditatis primigeniæ messem abstulerint. Sed vt Romam repetamus, antiquissimū apud Roman. quoque fuit, vt magistratus prætexta v terentur. Nonius quoque ait, prætextam insigne Romanum esse, quod supra tunicas honorati quique sumerent. Et prætextatæ fabulæ dicebantur, vt apud Festum legas, quæ res gestas Romanorum continebant, in quibus scilicet Imperatorum negotia agebantur, Regesque Romani vel Duces inducebantur. A

PALMATA, ET TOGA PICTA. CAP. XLI.

IOVIS quoque imago tota prætexta insignis dedicabatur, cui & palmatam tunicam, & togam pictam adiiciebant: quo habitu triumphales etiam viri conspicui incedebant, vt apud Liuium legere est lib. 10. Et apud Iuuenalem triumphantem vides in tunica Iouis superbire.

PVDOR. CAP. XLII.

Ætas prætextata. *Macrob. ibidem.*

QVANTVM vero pertinet ad pueros, præcipuum prætextæ significatum fuit, vt pudorem indicaret, quem scilicet ætas ea, quæ Prætextata dicebatur, sibi proponere deberet, eiusque rei indicium esse purpureum colorem, vnde admonerentur verecundiam in dictis factisq; omnibus amandam. Quod si nuptialibus, de quibus apud Catullum, ad aliqua petulantius dicenda adhiberentur, quod id facere liceret prætextæ iure minime violato, eam in id tempus abiiciebant. Hinc pro lasciuo sermone atque licentioso, alij qui prætextatum dixere. Sunt vero hæc quæ tangit Seneca, Medea: B

Festa dicax fundat conuitia Fescenninus.

Ita Catullus:

Nec diu taceat procax Fescennina locutio.

Ea vero qualis sit, ad multos qui subsequuntur versus explicatur.

MANIPVLARIS. CAP. XLIII.

Suetonius in Augusto c. 25. *Ordo manipularis.* *Manipulus.*

CALIGA quoq; suum habuit hieroglyphicum, vt scilicet eius ordinis militē indicaret, qui manipularibus præfectus esset: eo enim calciamenti genere vtebantur. Subiecti hi Centurionibus, & Caligati dicebantur, vnde apud Tranquillum legas de Augusti facilitate, qui vallares muralesq; coronas sæpe etiam Caligatis tribuerit. Inter hos infimæ notæ milites, quia & enutritus, & assidue versatus erat C. Cęsar, qui Tiberio successit in Imperio, ab eo calciamēti genere Caligula vocitatus est. Qui vero esset manipularis ordo, & quo militum numero constaret, quoque signo turma huiusmodi cognosceretur, minime dissimulandum. Apud Liuium enim numerus XXX. militum sub manipulo cogebatur, vno quippe vexillo. Manipulus vero pręcipue dicitur fasciculus alicuius rei, quia manū capitur. Romulum quippe aiunt manipulos fœni pro vexillis habuisse, quod repentino tumultu excitatus, id signi genus prætulerit, req; bene gesta, boni inde ominis causa manipulos instituisse. C

PENVLA. CAP. XLIV.

Imperii omen penulæ amissæ.

PENVLA militaris vestis, quam cœlo pluuio gestare consuerant, quā Horatius solstitio nihil prodesse dicit, Tribunitiæ potestatis insigne fuit. Hadriano autem Tribuno facto, Imperij omen fuisse penulas amissas, quas Tribuni gestare soliti pluuiæ tempore, Imperatores vero numquā, ait Spartianus. Potestas vero Tribunitia, quia sacrosancta erat ab Imperatoribus vsurpari solita, vt quæ maxima esset pars Regalis imperij, vt apud Vopiscum est. D

ZONA. CAP. XLV.

Sed & Magistratus ex Authenticis Iustiniani Imper. *Pōtifex Zona præcinctus.*

VIRGINITATEM per zonam significare tam Græcorum & Latinorum est, quam etiam Hebræorum. Trœzeniorum autem virgines zonam Palladi Apaturię ante nuptias dedicabant, sicuti crines Hippolyto, cui Diomedes templum excitarat, quod Aurigam in cœlo positum Hippolytum crederent. Author Pausanias. Sed nos ad zonam. Deniq; plerisq; locis Diuinæ literæ zonam pro fortitudinis hieroglyphico ponunt, eaq; Pontificem sacra facturum præcingi iubent. Sed quod variari cum opere plumatili præcipitur, non recte nonnulli pro Plumatili Topiario substituendum putant: multa enim huius antiquitatis vestigia extant, ab extremis præcipue noui orbis nuper inuentis partibus allata, vbi tam indumenta, quam gestamina, scuta etiamnum, & diuersi generis vasa pleraque omnia, psittaco-

A psittacorum, & phœnicopterum, & aliarum pictarum auium plumulis intexantur, opere tam venuste variato, vt nihil delectabilius possit oculis offerri. Nam quod superius dicebamus, hanc pro fortitudine poni, cinctus ipse apud Romanos strenuum significat, vti discinctus imbellem, & ignauum, ac nihili hominem notat. Tertulliano zona tormentum est. Hilario, efficax in omne opus bonum apparatus, vt ad omne ministerium Christi voluntatis cingulo simus accincti.

VINCVLA IVGALIA. CAP. XLVI.

IVGALIA vero vincula quæ sint, apud Poetas omnes vulgata sunt. Noua sane nupta cingulo præcingebatur ex lana ouilla facto, quod vir prima nocte, in Deæ virginalis honorem, sponsæ accubãs in lecto soluebat. Vnde Homerus, λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην. Et apud Ouidium; *Noua nupta cingulũ.*

Castaque fallaci & zona recincta manu. *Soluere virginalem zonam.*

Eoque spectat Catullianum illud,

Qui zonam soluit diu ligatam.

B Indicabat vero hieroglyphicum hoc, vt sicut illa in glomos sublata coniuncta inter se est, sic vir suus secum cinctus iunctusque esset. Cingulumque hoc Herculaneo nodo vinctum, vir omnis gratia soluebat, vt sic & ipse in liberis suscipiendis felix esset, quemadmodum Hercules fuit, qui liberos septuaginta reliquisse fertur.

PVERPERIVM. CAP. XLVII.

QVIN etiam zonæ solutio puerperij fuit hieroglyphicum: olim siquidem *Soluere zonam* dicebantur, quæ primo pariebant, eaque de causa leuatæ partu mulieres, zonam Dianæ dicabant. Vnde fanum Soluizoniæ Dianæ Athenis fuit, de quo apud Apollonium Argonauticis.

TEMPERANTIA. CAP. XLVIII.

HABENT & Diuinæ literæ hieroglyphicum quod per zonam cingulumve significent, præcipue vero temperantiam & moderationem, qua fluxæ animorum cupiditates coercentur, luxurianтia compescuntur, & modus denique imponitur rebus, vt quinto supra quadragesimum Psalmo legas, *Zona in Diuinis significatio.*

C *Regis filiam in cingulis aureis cõspicuam*, quod alij in fimbriis transtulere. Apostolus tamen præcincti circa lumbos zonis aureis dixit, quod pro cordis munditia nonnulli interpretantur, alij vestẽ auro contextam simpliciter accepere. Verum Euthymius zonam agnoscit, & pro temperantia atq; modestia, quæ concupiscibilem animæ partem coercet, interpretatur: non hoc dicturus, si vestem simpliciter agnouisset. Quamquam & fimbriarum non respuit ornatum, & virtutum inde multiplicitatem non auersatur. *In Apocal.*

DE PERA. CAP. XLIX.

POSITA zona, visum est κατὰ πάρεργον & Peram apponere: nam & zona ipsa sæpe pera est: vt apud Horatium:

Ibit eò quò vis qui zonam perdidit. *Horat. in epistolis.*

Hæc tam apud Græcos quam apud Hebræos hieroglyphicum habet id, quod pro cura & solicitudine

D victus accipitur, vnde Theologi transferunt ad impedimenta humanæ vitę, quę animum alioqui paratum ad disciplinas interturbant. Græci super hoc dicunt, *Diogenes cui pera penus*, cui scilicet minima harum rerum cura. Euangelium quoque, *Non peram in via*, cum nec quidem solicitos esse de crastino imperauerit Dominus. Eodem facit & sacculus, quem habere non licet, hoc est, in hac peregrinatione minime thesaurizandum esse. Quod ibi apertius: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt.* *Hinc ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, vltra perã sapere & esse solicitum. Lucianus in Timone.*

HIEREMIÆ CINGVLVM. CAP. L.

EIVSMODI est & cinguli significatum, quod ex lino factum, eoque cingere se iussus est Hieremias. Quod quidem vt manifestius intelligatur, exigit locus, vt de lino quædam altius repetamus. Linum enim ex terra nascitur, satumque prius in gramen pullulat, mox vt flore lasciuierit, vellitur, aqua immersum maceratur, exiccatum mox frangitur, & quoquo versum perdomatur, inde *Lini & hominis comparatio.*

pectitur atque netur, neque tamen prius, quam feruenti mordacique subinde lixiuio perpurgatum A sit, effectumque candidum, texitur, vt vestes inde consuantur, quas induti ante faciem Domini preces allegemus. Hæc omnia nobis diligenter inspicienda sunt, huiusmodique segetis herbæve cura ante oculos proponenda: quippe quæ probatioris, castigatiorisque vitæ scenam quamdam pingere videatur. Siquidem nos è terra geniti, luxuriare ineptiis statim incipimus, magistra igitur disciplina auellendi à terra sumus, & lachrymarum aqua macerandi, ad sacerdotalem Solem mox exponendi, laboribus inde & perperam factorum pœnitentia domandi, inde per omnes conscientiæ scrupulos quã diligentissime pectendi, vt ita sordes excutiantur omnes, nihilque relinquatur, quod in filo vitæ producendo possit officere: quod quidem filum longa bonorum operum continuatione nendum est, mordacique subinde lixiuio dealbandum, vt eluto ita tetro illo colore, quem à terrena contraxeramus origine, candidissimum nobis amiculum puta cingulum contexamus: quod tamen ad Euphratem minime defodiamus, ne ibi computrescat, inutileque reddatur, hoc est, Assyriorum & Babyloniorum moribus corrumpamur, sed eo & integro & nitido custodito, clericos, qui vere sint per sortem electi, profiteamur. Atque hæc est super sacerdotum amictu ratio nulla non hora repetenda. In B vniuersum autem linteas vestes sacerdotibus attributas habilitatem significare veteres pleriq; Theologi dixerunt. Inde lintea tunica iustitiam, femoralia idemtidem lintea castitatem ostendunt: nempe id innuentes, quod veluti linum res est admodum parabilis, ita virtutes, modo eas appetierimus, minimo negotio comparantur.

PVRITAS. Cap. LI.

HERODOTVS, vt Gentes quoq; nobiscum in puritate vitæ sentire commõstremus, nefas ait apud Ægyptios laneas vestes in ædes sacras inferre, proindeq; linteis vsos, de quibus ita Martialis:

Linigeri fugiunt calui, sistrataque turba,
Inter adorantes cum stetit Hermogenes.

Vnde apud Tertullianum de Christo, cum linteo circumstringitur, propria Osiridis veste. At Plutarchus libro de Iside & Osiride, cur eorum sacerdotes linteis tantum vestibus vterentur, vnicam eam esse causam existimat, quod immortalibus diis omnia pura mundaque conueniant: non enim esse fas, C Platone teste, pura deorum numina impuris & contaminatis rebus coli: quare cum linum iis quas superius recitauimus causis maxime purum fiat, sitq; ad eluendum expeditissimũ, sacrificiis Deum cultoribus ante omnia congruere censuerunt. De nigris vero vestibus, quas tunc induerent cum Deos precibus placare instituissent, superius dictum est.

Sacerdotum vestes cur lintea.

FATVM. Cap. LII.

ADDEMVS & illud, receptissimum apud Poetas esse Lina pro Fato ponere, quod nescio quid sapit hieroglyphicum. Nam vt Parcarum stamina prætereamus, quæq; super his alibi dicenda sunt, cur linum pro fato Poetæ ponant, causam afferunt interpretes Theocriti: quia scilicet terræ fœtus est linum, quemadmodum etiam mortales: idq; abruptum, significat, hominem rursum ad terrã redire.

CASTIMONIA. Cap. LIII.

SED vt ad vitæ redeamus integritatem, moresque castos, nihil aliud sibi diuina nostrorum monumenta volunt, dum sacerdotalia memorant indumenta, quibus Campestre adnumerant, quod alij Femoralia dixerunt, nisi vt hinc castitatem etiam nos assumere commonerent: indumentum quippe quo pudenda cooperiamus, & renes etiam constringamus: eo enim sacerdos præcingi iubetur, in holocausti faciendi lege, hoc est, vt Cyrillus interpretatur, fluxæ libidinis luxuriam castitatis cingulo coercere. Sacerdos enim qui sacris assistit altaribus, id præcipue curare debet, vt castus & intaminatus operetur. D

PROFECTVS ORATIONIS. Cap. LIV.

TAMETSI Origines sublimiore quadam contemplatione raptus, cum octo ponantur Exodo sacerdotis indumenta, cur Leuitico septem tantum recenseantur, inquirit, hoc scilicet Campe-

stri

A ſtri poſthabito, eoque rem deducit, vt veluti de Mercurio nationes reliquæ veteres intelligebant, per Genitale nos quoque Sermonem accipiamus, qui quidem tunc exerceri debet, cum ſpes profectus aliqua viſa fuerit affulgere, fœturamque minime irritam futuram. Cum vero nos nulla profectus ſpes inuitarit, ſed auerſas à bono aures, auerſa hominum ingenia proſpexerimus, Campeſtria ſubliganda, orationis quippe nihil quicquam profuturæ frænum imponendum. Sunt vero Campeſtria, perizomata, vt Eucherius, quibus iuuenes qui nudi exercebantur, in campo, vti conſuerunt, pudendis cooperiendis. Iam & illud continentiæ ſignificatum eſt maxime proprium, & admodum hieroglyphicum niſi oculos verecundiorum offenderet, quo pudendum fibula cohibitum oſtentatur. Vſitatiſſimum autem apud veteres fibulam apponere, præcipue his, quos ad Muſicam educarent, ne ſcilicet Veneri operam dantes raucedinem contraherent. Vnde & fibulare, & eius contrarium, refibulare, verba.

Campeſtria quid.

Huius rei rationē reddit Cor. Celſus lib. 7.

RERVM PROGRESSVS PER CALCEVM. CAP. LV.

B SED neque calceus eſt inter indumenta contemnendus, qui progreſſionis indicium eſt: pro viatoribus enim excogitata ſunt calceamenta, proque expeditionum auſpicijs in Diuinis literis calceamentum ponitur. Inde Pſalmo LX. dictum volunt: *In Idumæam extendam calceamentum meum:* hoc eſt, in Idumæam progreſſus, eam mihi ſubijciam. Sane veteres Theologi, vt Eucherius tradit, veluti per pedes humanitatem Chriſti ſignificari dicunt, ita eum adueniſſe, & corpus noſtrum induiſſe, per calceamentum ita porrectum interpretantur, & quod poſitum eſt, in Idumæam, in plebem gentilium hanc manifeſtatum iri pollicentur. Quod quidem dictum, Iane mi, Ægidius noſter cum tempora, quibus hæc futura ſint, dinumeraſſet, rem multis diuinorum vatũ oraculis comprobauit. Reliquum eſt, vt quæ futura ille magnus omnino vir prædixit, nos aſſiduis precibus, ab Optimo Maximo fatorum Rege depoſcamus, vt tu argumentum habeas ingenio tuo dignum, quod ſcriptis illuſtrare aggrediaris.

Calceus in Diuinis quid.

Et pro demiſſione cōdionis ex teſtimonio D. Ioann. Baptiſtæ.

C

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XLI.

DE IIS QVÆ PER BVLLAM, ANVLVM, INSIGNIORES ALIQVOT GEMMAS, ET geſtamina quædam ſignificantur,

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

D

AD ORNATISS. PATRITIVM VENETVM IO. CORNELIVM FANTINI CLARISSIMI F.

CVM primum intellexi, Magnificentiſſime Ioannes, te præſtantiſſimi viri Aloiſii Cornelij generum effectum, clariſſima quippe Clara eius filia in vxorem accepta, ſtatim Venetias aduolaui, de tam felici matrimonio tibi coram gratulaturus. Inueni vero domum totam exultantem gaudio, & auſpicatiſſimis nuptiis bona commodaque omnia ominantem, te vero cum inſtitoribus agere de muliebri mundo, de bulla aliqua pereleganti, aureoque torque, & anulo pronubo, in quo non ſplendorem tantum, ſed & pulcherrimum aliquod ſignũ, quod antiquitatem ſaperet, quæritabas: ideoque aduentu meo lætatus, ſuper his multa interrogare cœpiſti, quod circa rerum huiuſmodi cognitionem me diu verſatum noras, de quibus cum multa dicta fuiſſent, longeq; plurima dicenda eſſent, rogaſti me, vt per otium ea ſcripta tibi traderem, vt hæc quietius examinares.

mares. Bullam autem præcipuè petebas, anulumque cum gemma aliqua insigniori, præclaraque antiquorum opera, A
quæ non temerè olim & magistratibus, & iis qui fortiter aut sapienter se gessissent, honori fuerint condonata. Hæc
igitur ego quoque per otium in vnum tibi congessi commentarium. Quid enim ego antiquissimus domus tuæ
cliens negare potuissem, quod tu tam honeste posceres, quodque ad ingenij tui elegantiam facere mihi videretur?
Antiquissima enim est imaginum disciplina, & gentibus omnibus quæ ingeniis & eruditione claruere, in primo
semper honore habita. Idem de Regiis, de Romanorum fascibus, de sella, deq; ornamentis aliis dici posset, cuius potis-
simum rei ratio ab Ægyptiis primum desumpta, reliquis mox nationibus communicata. Volui itaque, vt pars hæc
meum erga te studium, amorem, obseruantiamq; declararet: eo enim consilio scripsi, vt hæc qualiacumque sint,
istiusmodi erga te cultus testimonium essent manifestum. Ingrati siquidem animi esset, non assiduè esse memorem
beneficiorum, quæ in me domumq; meam vniuersam, clarissimus patritius Fantinus pater tuus, summæ vir inte-
gritatis assiduè contulit, quæ quidem è memoria vitaq; mea numquam euellentur. Accedit ad hæc, quod tu quo-
que iure quodam hæreditario eadem benignitate patrocinium erga nos idem suscepisti, meque præcipuè vel
à teneris vtriusq; nostrûm vnguiculis in amicitiam tuam acceptumne dicam, an in domo tua compertum, fouere, ac
omni officiorum genere prosequi numquam destitisti, disciplinam liberalitatemq; eam, quam à patre sapientissimo B
atq; optimo viro acceperas, egregie consecutus. Auxerunt autem tot merita summum ingenium tuum, suauissimi-
que mores, probitas dubio procul singularis, quæ vt te semper mirabiliter & amarem & colerem, effecerunt: nam
& tu aliquid dignum maiorum tuorum gloria cogitas: futurumq; est, vt inde virtutis etiam tuæ lumen elucescat.
Sed quoniam tam claræ sunt laudes tuæ, vt meo non indigeant testimonio, eæq; suapte vi omnibus innotescunt, iis
nunc dimissis ad negotium quod explicari quæris, accingamur.

DE BVLLA. CAP. I.

Bullæ commendatio.
Hæc à D. Laërtio in eiusdē vita.

BVLLAM apud Romanos cordis effigiem habuisse, multi profitentur. Hetruscorum sanè gesta-
men illud ab Lucumone Hetrusco duce, quem Romulus tam condendæ quã instituendæ vrbis
socium, habuit acceptũ. Eum vero Pythagoricũ fuisse Ausonius ostendit, vbi Samij Lucumonis acu-
men celebrat. Sed enim Pythagoram Tyrrhenum fuisse, Aristoxenus, Aristarchus & Theopompus C
asseuerant, quos Theodoretus id ipsum sentiens authores habet, quãuis vnus Neanthes eum Tyrium
fuisse suspicetur. Multa vero huiusmodi excogitata sunt à Pythagora: quia non solum originatione
motus, quod multæ olim in Hetruria ciuitates ab Ægyptijs fundatæ constitutæq; dicuntur, sed quod
ipsos etiam Ægypties adierit, à quibus sacri sermonis rationem, obscuritatem in loquendo symbo-
licam, & disciplinas alias reportauit. Cur vero Samium nonnulli eum fuisse dixerint, alibi disputa-
tum.

CORDE PRÆSTANDVM. CAP. II.

Idem Macrob. libr. I. Satur. c. 6.

ERAT vero apud Romanos gestaminis huius hiero
glyphicum significatum, vt ingenui pueri figuram
huiusmodi de collo suspensam ante pectus inspicientes, se
tum demum homines futuros cogitarent, si corde præ
starent. Ideoque Tarquinij Prisci filium, quatuordecim D
non amplius annos natum, virili edito facinore, hoste
quippe in acie cæso, Bulla primum omnium ea ætatula
donatum aiunt, quamuis & Hersiliæ filium adhuc infan-
tulum, quod primus ex raptis coniugibus ortus esset, eo
gestamine decoratum, proditum sit: puerumque Papy-
rium ob tacendi simulandique peritiam, qua in eludenda
matris importunitate, quæ Senatus ab eo secreta perscru-
tabatur, vsus est, maximè nobilitatum. Sunt autem qui vocis secuti significatum, ἀπὸ τῆς βυλῆς, id est, à

Bullæ etymon.

consilio Bullam dici voluerint, ideoq; datam pueris gestandam: quod ætas ea alterius sit consilio re-
genda. Puerile enim omnino gestamen fuisse, Persiani ad Cornutum versus ostendunt:

A *Cum primum pauido custos mihi purpura cessit, Bullaq; succinctis laribus donata pependit.* Satyr. 5.

Apertius vero Tullius, Verrinis: *Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ, indicium atq; insigne fortunæ.*

CONSILIVM. Cap. III.

Alii significare voluisse dicunt, consilium à pectore proficisci, ideoq; Bullæ hieroglyphicum in eam partem residere. De consilio vero per figuram Cordis à gutture pendentis expresso, in Cordis ipsius Commentario satis disputatum.

Vel quod βουλὴ vel βούλευμα sit bullæ affine.

VERITAS. Cap. IV.

Ægyptii sane cum veritatem ex humano corde gutturi appenso ἱερογλυφικῶς indicari dicunt, Bullam hanc intelligunt, insignemque sane hoc gestamine prædicant iudicem illum, quem in Simandij monumentis fuisse tradunt, cuius à collo suspensa veritas penderet, oculisque esset in sinum deiectis, octo legum libris circumstantibus, quod nos admonere dicunt, Iudices integros esse debere, & solam inspicere veritatem. Quod vero esset compendiosum veritatis hieroglyphicum, nullum Corde ipso commodius inuenimus. Adamantius vbi Ezechielis dictum illud interpretatur, *Et catena circa collum tuum*: Si me, inquit, posteaquam iustitiæ opus adimpleuero, intellectus ornauerit veritatis, tunc mihi ornamentum nuptiale, tunc catena collo decora circumdatur. Nam & Platonici, qui iustitiam volunt actionem esse quandam animæ propriam, ei locum etiam circa pectus attribuunt. Nos vero cum veritatem esse quid ingenuum, & mendacium seruile quiddam addidicerimus, ἐλευθέρου γὰρ ἀνδρὸς, τ' ἀληθῆ λέγειν, *Ingenui opus viri est, vt vera proferat*, eamque Bullam ingenuos tantum gestare solitos, quid illud fuerit gestaminis, quod veritatis indicium à collo penderet, præterquam Bullam hanc, suspicari nequimus. Sane Diodorus signum id varijs ornatum gemmis fuisse profitetur. Leuitico etiam, vbi de Pontificis ornatu agitur, veritatis signum inuenias in pectus incubuisse, de quo alibi suo loco diximus. Sed & Salomonis dicterijs cap. III. veritatem gutturi circumdare commonemur.

Ezech. c. 16

Iustitiæ sedes in pectore.

B

INVIDIÆ AMVLETVM. Cap. V.

C

Erat & triumphantium gestamen Bulla, quam in triumphis præ se gestabant, inclusis in eam remedijs, quæ aduersus inuidiam pollere credebantur. Illud adnotandum ex Asconio, Bullam suspendi in collo infantibus, ingenuis auream, inuenio etiam apud alios argenteam, libertinis vero scorteam, esse solitum, vt illud apud Iuuenalem aperiatur, *Signum de paupere loro.* Sane nostræ etiam ætatis mos est, vt si quis torquem aureum, catellamve gestare voluerit, neque tamen equestri, vel, vt aiunt, militari, aut alia quapiam dignitate, cui gestamen illud competat sit insignitus, ligulam ex loro gestamini eiusmodi alligare compellatur.

Bulla triumphantium gestamen.

Obseruatio gestaminis torquis aurei.

D

GLORIOSVS. Cap. VI.

Neque tamen vbique Bullæ nomen pro gestamine accipiendum, sed & pro baltheorum, & forium, & aliarum plurimarum rerum ornamentis, vnde pars hæc pro gloria fastuque ponitur, vbi quis non aliter gloria turgescere videatur, quàm Bullæ ipsæ inturgescentis cuiusdam figuræ speciem præ se ferunt. Vnde dixit Persius:

Non equidem hoc studeo, bullatis vt mihi nugis Pagina turgescat.

Id quod alia metaphora alibi dixit, *Ad populum phaleras.* Bullæ autem in zonarum ornamentis tanquam claui affixæ, baltheis dedere nomen, quasi Bullatei vocitentur. Et clauorum capita tumentiora, qualia templorum, & priuatarum aliquot ædium valuis ornamenti caussa affigi solent, Bullæ nuncupantur: quas Cicero ait, Verrem, quæcumque aureæ essent, omnes auferre non dubitasse. Et apud Plautum.

Sumpta Metaphora ἀπὸ τῶν πομφολύγων.

Plautum in Asinaria, Leonida seruus in Atriani Sauriæ persona, *Iussin'* inquit, *in splendorem dari Bullas* A *has foribus nostris?* Idq; nominis est similitudine inde sumpta, quod perquam similia sunt bullis, quas aqua in aquam decidua suscitat.

HVMANA FRAGILITAS. Cap. VII.

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος.

QVONIAM vero tumorculi illi perexigui, qui stillicidijs in aqua fiunt, cito prætereunt, ad humanæ vitæ fragilitatem ostendendam hieroglyphicum factum est prouerbium, *Homo bulla*, cuius meminit Varro libro de re rustica primo: quamuis nonnulli de ijs tantum dictum volunt, qui iam saturi annis prope casuri sunt, & morituri.

DE ANVLO.

FIDES. Cap. VIII. B

Anuli vsus apud veteres.

PRÆCIPVVM anuli significatum hieroglyphicumque verum est, ingenui hominis fidem indicare: quandoquidem anulum veteres non ornatus, sed signãdi causa circumferebant, nec plus habere quam vnum licebat: quamuis laudatissimum eiusmodi morem, succrescente postmodum luxu, & diuitiarum ostentatione, deliciosi populi labes violarit. Scimus enim inuidiosum Sergio cuidam, nobili alioqui viro, cognomen additum, vt Orata diceretur, propterea quod duobus anulis aureis & grandibus vteretur: vulgus enim aurum, orum, vt nunc passim dicitur, enunciabat. Sed erat hoc ad gemmarum etiam ostentationem, quarum mox luxus creuit in immensum. Nam signum in vno tantum habere permittebatur, nec cuiquam nisi libero, quos solos fides decerneret, quæ signaculo contineretur. In Diuinis quoque literis anulus est fidei signum, quo spectare Euangelicum illud Theologi aiunt, *Date anulum in manum eius*, & quod Psalm. legitur: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Nam & Paulus vltimo Digestorum, anulum huiusmodi signatorium inter ornamenta recenseri negat. De hoc Cic. ad Q. Fratrem, *Sit*, inquit, *anulus tuus non minister alienæ voluntatis, sed testis tuæ.* Sane apud veteres testamentorum tabulæ, septem testium signis anularibus muniebantur, C quæ facti testamenti fidem facerent. Quod vero seruis atq; libertis ius anulorum negaretur, quo tamẽ impetrato ingenuitas simul impetrata intelligeretur, XL. Digestorum lib. Papinianus, Neratius, Paulus, & Vlpianus ostendere. Hic vero quæsiuisti à me, quid sibi vellet in scenis anuli aurei legatus vsus, quo non alibi, quam in scena liceret vti. Respondi, locum eum ex Pandectis desumptũ esse, sed fœdissime vitiatum eorum imperitia qui literas numquam attigerunt. Nam quod vulgata habent exemplaria, *Proinde etsi scenicæ vestis vsusfructus legetur, aut anuli aurei, vel alterius apparatus, alibi, quam in scena non vtetur*, legendum ex antiquissimo Pisano codice qui Florentiæ custoditur: *Proinde si scenicæ vestis vsusfructus legetur, vel aulæi, vel alterius apparatus, alibi quam in scena non vtetur.* Habes enim vestem scenicam, habes aulæa, habes reliquum apparatum. Ac de aulæis huiusmodi apud Horatium legas. *Auditoris egent aulæa manentis*, in huiusmodi ornatus scenici significatum.

Cõtra tamẽ Macrob. Satur. lib. 3. cap. 15. à pisce Orata.

COR. Cap. IX. D

Hæc à Macrobio 1. Satur. 7. c. 13.

Digitus anularis cur anulo honestatus.

SED hæc vtcumq; habeant, illud manifestum est digito qui minimo læuæ proximus est, anuli gestandi munus demandatum, eaq; de causa nomen illi inditum Anulari: erat enim is cordis indicium, ideoque institutum ab Ægyptijs, vt anulo tanquam corona honestaretur. Eundem Sacerdotes, ad deorum aras operantes confectis adoribus illinebant, idq; propterea fieri solitum aiunt, quod dissectionum periti neruulum quendam à corde natum per dorsum ad eum tendere, & in eo desinere compererint. Sane solebant in huiusmodi anulis eorum etiam imagines fieri, quorum memoriam colerent & obseruarent, quod eos sibi præcipue cordi esse, qui eas gerebant, cum quadã, etiam ambitione omnibus ostentarent. Vnde Cicero lib. de Finibus Epicuri studiosos memorans: *Epicuri imaginem*, inquit, *non modo in tabulis, sed etiam in poculis & in anellis habebant.*

IGNA-

A

IGNAVIA HONORATA. Cap. X.

ALII putant anulum in hunc digitum immissum, ne aurũ tam facile obtereretur. Ignauissimum enim esse cum inter omnes digitos, manifestum est, ideoq; ad auri & gemmarũ incolumitatem aptior videtur. Non enim exporrigi sine aliorum comitatu potest, vnde minus attritui obnoxius est. Itaque non desunt qui per eum digitum anulo honestatum, honores ignauo cuipiam habitos interpretari velint. Sed quantum pertinet ad locum, subsecuta ætas nihil interesse iudicauit, quo gestaretur articulo, sed vt quisq; vellet, quacumq; manu, quove liberet digito, ferre permissum est.

Idem fere Macrob. Ibidem.

NOBILITAS. Cap. XI.

SED vtcumq; illi philosophentur, apud Romanos anulus omnino signum nobilitatis fuit: nam vt apud Liuium libro secundi belli Punici tertio, Mago, qui Cannensis victoriæ nuncius Carthaginem missus erat, post rerum gestarum seriem enarratam, ad rerum tam lætarum fidem effundi iussit in vestibulo Curiæ ingentem illum anulorum aureorum aceruum: deinde verbis adiecit, quo maioris B cladis indicium esset, neminem nisi Equitem, atque ipsorum primores, insigne id gestare. Et in calce noni ab Vrbe condita: *Tantum*, inquit, *Flauij comitia indignitatis habuere, vt plerique nobilium anulos aureos & phaleras deponerent.* Et vbi Cicero oratione quarta obijcit Verri, quod indignissimos in concione anulis aureis donasset, *Honori*, ait Asconius, *& lucro sunt, vt hastæ, vexilla, phaleræ, coronæ ciuicæ, item anuli aurei ingenuitatis signa.*

Nimirum equestris.

DE DIADEMATE. Cap. XII.

AB anulis & gemmis, casu nescio quo, ad diadema progressum est, quo in sermone, quod fasciam esse diadema dicerem, & in numis aliquot eam gemmatam ostenderem, admirari videbare, cuius rei fidem afferebam, Ægyptios Sacerdotes, si principem hominem ostendere voluissent, hieroglyphicè Canem solitos facere fascia velatum, de quo ad Florium loco suo plura.

Vt quod à διαδέω, circumligo.

C

REGIA POTESTAS. Cap. XIII.

IDEM Regiæ potestatis significatum à fascia etiam apud Romanos acceptum, exemplis tibi plurimis confirmaui. Apud Ammianum enim Pompeio legimus obiectum ab obtrectatoribus, quod esset rerum nouarum cupidus, & Regiæ maiestatis affectaret insignia, quia crus fasciola candida obligatum, tegendi vlceris causa, gestauerit aliquamdiu: nihil enim interesse, iactitabat illi, quam quis partem corporis redimiret Regiæ maiestatis insigni. Nam & Fauonius, vt Valerius ait, dicere solebat, nihil referre, qua in parte corporis sit diadema, cum ita Pompeium eundem carperet. Eoque Senecæ sententia nimirum spectat, vbi dicit: *Fasciam solue, multum enim mali sub illa latet.* Libro de Alexandri virtute Plutarchus ait, Tigranem Armenium candidam fasciam, quod insigne regni est, ad Pompeij pedes abiecisse, regnumq; fœdissime depositum in prædam concessisse. Cuiusmodi vero esset ornamentum hoc in numis vidimus, in quibus eius Regis caput impressum est, cum inscriptione, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥ. ab cuius altera parte hostem ipse prostratum calcat, palmamque dextera D prætendens, hosti sceptrum sustollere videtur. Ibi vero diadema ita figuratũ est, vt prealta fascia opere Phrygio, floribus & alitibus superadditis, elaborata, à fronte ad occipitium circumdetur, duæque à temporibus hinc inde tæniæ, ipsæ quoque à medio deorsum scissæ in humeros vsque dependeant, gemmis per omnem marginem bacchantibus. Et Cidarin Regis Persarum insigne, quod Darius capite gestabat, cærulea fascia albo distincta circumibat. Ad diadema vero facere fasciam, Antigoni dicterium indicat, vsurpatum à Seneca. Ille enim vetulæ cuidam felicitatem eius admiranti respondit, *Si nosses, ò mater, quanta quotve mala panni frustum hoc obtegat (diadema commonstrans) illud quidem vel è fimo tollere minimè dignareris.* Sane cum Cæsaris imagini quidam ex adulatorum numero, vt Appiani more loquar, coronam lauream candida fascia præligatam imposuisset, Tribuni Epidius Myrillus Cesetiusque Flauus, vt apud Tranquillum est, coronæ fasciam detrahi iusserunt, hominemque qui id fecerat, duci

Idem apud Plutarchũ in Pompeio.

Lib. 7. c. 2.

Nouissime quoq; Imp. Græci cothurnũ pro diademate habuere.

Diadematis descriptio.

Antigoni dicterium, & factum Myrilli in Cæsarem.

Sueton. in Iul. Cæſare. cap. 79. duci in vincula mandarunt, ſimulantes & in hoc Cæſari rem gratam facere, qui ad Regni mentionem ſubiraſci conſueuerat atque iis, qui aliquando eum circa portas regem ſalutaſſent, cum populum vocem eam indigne ferre atq; ingemiſcere animaduertiſſet, reſponderit, ſe Cæſarem eſſe, non Regem, quaſi illi ad nomen eius aberraſſent: cum tamen Myrilli factū adeo ægre tulerit, vt in Senatu grauiter conqueſtus inſidias ſibi ſtrui per Myrillum, qui calumniam affectatæ ab ſe tyrannidis aſtute commentus eſſet: cumq; eum morte dignum cenſeret, id demum obtinuit, vt magiſtratu priuaretur, enatuq; ſummoueretur. Quod ſi quis adhuc dubitet diadema faſciam fuiſſe: qua principatus inſigni Reges vti ſoliti ſunt, ſi quæ retulimus ambiguum quidpiam habent, illud aperte dilucideque declararit, quod ſuper Alexandro Macedone fertur olim eum diadema ſibi dempſiſſe, cauſa vulneris alligandi, quo Lyſimachus in fronte vulneratus fuerat, quod auſpicium Regalis poteſtatis Lyſimacho fuiſſe rerum ſcriptores prodidere. Tradunt vero Græci, faſciam huiuſmodi candidam pro inſigni Regum eſſe, & à Libero patre fuiſſe primum inſtitutam.

A

VICTORIA. CAP. XIV.

B

Corinnæ puellæ faſcia data. EADEM faſcia in victoriæ ſignificatum nonnumquam adhibita, vt quæ Corinnæ puellæ poëticis ſtudiis clariſſimæ, data capiti faſcia traditur, quod Pindarum Thebis melico certamine ſuperauerit: eius enim picturam capite tænia vincto, hieroglyphicum dubio procul huiuſmodi victoriæ argumentum, in Tanagræorum gymnaſio fuiſſe Pauſanias author eſt. In quo tamē, vti illi victoriam, ita nos principatum interpretari poſſumus. Nimirum fuit hæc Corinna illa, de qua Propertius noſter,

Et ſua cum antiquæ committit ſcripta Corinnæ.

Et in vulgatis à Io. Laſcari antiquorum epigrammatis:

Καί σε κόριννα θοῦριν ἀθηναίης ἀσπίδα μελψαμένην.

Vnde nos in nugis noſtris puerilibus: *Inclyta, quæ Mineruæ clypeum canit Corinnæ.* Quod vero geſtaminis huius inuentum Libero patri, Græci adſcribere voluerunt, manifeſtum eſt Ægyptios eo multo ante vſos, neque in cane tantum, ſed in aliis quoque ſimulachris, vt in Iſidis tæniis, alio Commentario latius declarauimus.

C

DE TITVLO. CAP. XV.

ERAT & aniculi ſiue redimiculi ſpecies, cui nomen Tutulo prius, mox Titulo fecerunt: ornamentum quippe capitis in ſublime ſurgens, purpurea vitta redimitum, inſtar coni, galeri ve roſarum.

SACERDOS. CAP. XVI.

EO Sacerdotium hieroglyphicè ſignificabant. Quin & vxores & miniſtræ Flaminis, eo erant geſtamine inſignes. Petronius ait Titulum à Numa Rege factum, fuiſſeq; palliolum ex lino, quo Sacerdotes in ſacris vterentur. Alii per Titulum mitras ſiue faſcias accipiunt, quorum vſus eſſet Sacerdotibus ad ornamētum, non illæ tamen otioſæ, neq; temere appoſitæ, cum ſua præ ſe ferant ſignificata. Κίδαριν Eucherius pileum Sacerdotalem ait ex byſſo, quem Græci & noſtri Tiaram dicunt,
Mitra. quidam etiam Mitram vocant, eamque incorruptam dicit Apollonius, cum integram & incolumen D
intelligit pudicitiam, propter faſcias ſcilicet quibus id geſtaminis præligatur. Vtcumque, ornamentum hoc capitis, Hieroſolymitanus Heſychius interpretatur, ſapientiæ ſignum eſt: propterea quod in capite cerebrum ſapientiæ organum habetur. Sed antiquioris illius Tituli ſpecies hodie quoque in vſu eſt ſub Regni nomine, quo quidem Pont. Maximi caput, maximis quibuſque ſacrorum ſolennitatibus inſignitur, & vt ſumma eius poteſtas eo geſtamine ſignificetur, triplici faſcia auro, gemmiſque ditiſſima, ornamentum illud redimitum conſpicitur. Sed apud Hebræos nullum venerabilius geſtamen erat, quam Petalum, aurea lamina in fronte Pontificis, quæ Dei nomen illud, quod nulla lingua *Petalū Hebræorum.* mortali enunciari poteſt, quatuor Hebræis literis ſcriptum præferebat, quod Tetragrammaton adhuc appellant.

A REGIA CLARITAS. CAP. XVII.

IN antiquissimis Ægyptiorum monumentis cernere est mulierem quandam tribus Regiis caput insignitam. Significare aiunt id, eam regis filiam, regis uxorem, ac regis matrem fuisse. Ea vero Simandij clarissimi Regis mater fuit, de qua scriptores rerum plurima: quorum si nos diligentiam sequeremur, tale aliquid in Blancã Philippi Magni Mediolanensium Ducis filiam diceremus, quæ Francisco Duci nupsit, quæ Galeatium Ducem genuit, de qua cultissimum extat Epitaphium à doctissimo eius temporis viro Bartholomæo Lampridio, Lyrici nostri clarissimi patruo editum. Id est huiusmodi:

Spuriam tamen.

B *Tres Italos proceres terris ego Blanca Latinis*
Esse duces vidi, filia, nupta, parens.

In alijs Ægyptiorum Regijs varias gestaminum formas inspicias, quæ Regum capitibus imponerentur. Leonis quippe, aut Tauri, aut Lupi, aut alterius cuiusque feræ priores partes, Draconum etiam capita, insignia principatus, pro virtutis aut operum conditione, quo quisque in argumento clarum aliquod facinus edidisset, quove rerum studio teneretur, quorum quidem significata de simplicibus eorum Commentarijs, quæ conscripsimus, requirenda sunt. Neq; vero sum nescius, coria Serpentum plerisq; populis tegumentorum bellicorum usum præstitisse, quibus plurimum Amazones in Lybia uti solitæ, unde quod nonnulli tradunt, Medusæ figmentum emanarit.

Variæ titulorũ formæ.

Causam Pierius superius reddidit lib. 15. ibi Rex tutelaris.

PALLAS. CAP. XVIII.

SANE Phidias Draconem Palladi apposuisse perhibetur, quod cum optime caleret Maro, Dracones illos geminos à Tenedo in terram elapsos, post facinus in Laocoonta & eius liberos perpetratum, ad summa Palladi delubra confugisse dicit, sub pedibusque deæ, clypeique sub orbe locum C tutelæ sibi delegisse. Quod ut manifestius intelligatur, operæpretium est, quæ Pausanias de simulacro Palladis tradidit, explicare. Ait enim simulacrum Mineruæ Athenis fuisse talari veste, Medusæ capite eburno pectus obtegente, cum victoria, cubitorum quatuor, & hasta in manu, ad pedes vero clypeus appositus erat, iuxta hastam Draco obuolutus cernebatur, quem ipse Erichthonium suspicabatur esse. In basi, quæ statuam sustentabat, Pandoræ historia sculpta erat, quæ mulierum omnium prima fuisse traditur ab Hesiodo, & in ultionem surrepti ignis, in humani generis perditionem emissa.

Ænei. lib. 1. Palladis simulacrum.

PROTEVS. CAP. XIX.

INTER insignia reliqua spectare est nonnumquam arborem, nonnumquam ignem flammulis promicantem, quandoque flores, quandoque plumas in varias cristarum species dispositas, quæ modo ad decorem, modo ad stuporem comparabantur. Quibus cum Proteus Ægypti Rex nominatissimus varie uteretur datus est fabulæ locus, ut in tot se vultus commutaret. Quamuis non sum nescius Protei figmentum in longe seciorem intellectum ab antiquis interpretibus acceptum.

Hinc Proteo mutabilior, prouerbiũ. hunc tamẽ Plato Euthydemo ait Ægyptium Sophistam.

D VERITAS. CAP. XX.

QVIPPE qui per eiusmodi fabulam, si quis hieroglyphici locutionem abhorreat, difficultatem eam ostendi dicant, quam in assequenda veritate rerum experimur: tot sunt quæ nos eludunt species, sophistarum decipulæ, atque subterfugia Dialecticorum posita, quæ veritatis speciem præ se ferant, Oratorum inductiones atq; soritæ multis argumentorum aceruis in immensum congestæ, ut multum diuq; laborandum sit, anteaquam Proteus ipse humana, hoc est, vera se facie spectandum exhibeat.

Protei symbolum.

INSIGNIVM CAVSÆ. CAP. XXI.

AIVNT vero nonnulli, insignia hæc ideo prius olim excogitata, ut Principis & ductoris sui ordinem milites in bello seruarent: quibus vero res prospere successerat, animal consecrasse, cuius au-

spicijs victor euasisset: cum animalia singula singulis genijs & cœlorum virtutibus credita, persuasum haberent, quos omni cultu sibi propitios reddere, & seruare curabant, cuius aliquando numen voti compotes explorassent. Quam opinionem magnus etiam Iamblichus, ac plerique alij Platonicæ factionis proceres enixissimè fouere contendunt: esse quandam in rebus inferioribus congruentiam, vt nunc ita dicam, cum superis asserentes, ideoque ad sacrificiorum efficacitatem conferre. Neque animata tantum id præstare, verum etiam inanima, colores, figuras, numeros: veluti hexagonarius numerus cum Sole congruit, in Crocodilo, in Cane rursus, & canicipite Simia. Quædam à natura profectæ rationes, & vires, pari cum Luna temperatura deprehenduntur, ita demum colores, figuras, formasq; omnes, cuipiam superiorum cōuenire, vel animalium membra singula, vt Galli cor ad solares genios conciliandos efficacissimum. A

ANIMALIVM CVRANDORVM CAVSA. Cap. XXII.

Animalia vero apud Ægyptios ideo, dicit Iamblichus, alebantur, quia dum conseruarentur tenerenturque, familiarem proprietatem ad deos augerent, vimque communionis inter homines deosque conseruarent. Quare Mathematici super hoc multa tradiderunt, ac nostris quoque temporibus plerique non postremæ eruditionis viri, certis quibusdam siderum momentis imagunculas huiusmodi signant afflatu captato, vt astri genijve illius tutela, quibus se vel à genesi, vel à professione, vel etiam ab euentu aliquo commendatos credunt, fortunatiores simul ac beatiores fiant. B

An propter alimoniã, sanitatem, domos, vestes focum, chlucos & sapores.

Sed enim omnia hæc irrita fiunt: ac penitus summouentur, cum sanctissimum Christi nomen in omnes huiusmodi delusiones opponitur: inde enim omne bonũ, inde felicitas vera, & incasura beatitudo. Sed vt susceptum prosequamur negotium: in honore plantæ etiam fuerunt, ne legumina tantum, ex ijs quæ terra nascerentur, cultu suscepta existimemus. Phœnices enim plantas diuinis honoribus coluere, vt apud Eusebium, & casu aliquo auulsas terra, aut alio quopiam euentu intermortuas, miseratione, luctu & deploratione, ex patrio sacrorum ritu prosecuti sunt. Ad horum ferè imitationem non arborum tantum, verum herbarum atque florum obseruationes alias alia de causa excogitauit terra Græcia, vti lauream pro triumphantibus, & ijs qui immortalitate dignum aliquid perpetrassent: quernam pro ijs qui ciuem seruassent, oleaginam & alia quædam pro Gymnicis, de quibus multa passim Græci tradidere. Namque hi Pandoræ primum caput ponunt coronatum à Charitibus. Saturnum Pherecydes ante omnes coronatum ait. Iouem Diodorus post euictos Titanos. Idem Priapo tænias dat, & Ariadnæ sertum. Iunoni vitem Callimachus, de quo alibi ex Tertulliano. Hercules nunc populum, nunc oleastrum, nunc apium capite præfert. Suam Apollo lauream, post Delphicum Draconem interfectum, de quo Pindarus, atque Callimachus. Liber hederam, cuius rei causam loco suo, ex Harpocratione recitauimus, quamuis idem India triumphata lauream tulit: namq; is vt Saturninus, triumphorum Deus habitus. Milites idem ait etiam myrto, quæ propria Veneris est, coronari solitos, quamquam & olea, quæ Mineruæ debetur in primis, redimiti aliquando processere. Prætereo castrenses, murales, & nauales ex auro dari solitas, & quæ late habentur apud Gellium, Suetonium, & alios & quæ vulgatissima sunt de insignioribus, Græciæ certaminibus, Olympijs, Isthmicis, Argiuis, & Pythijs, quorũ præmia, oleaster, pinus, apium & malũ erant. Vnde illud apud Max. Tirium: *Minimè fas est oleastro malove coronari, qui secum ipse deceret; vt victor præconio declareris, opus est æmulo.* Sed ne videamur immemores Ægyptiorum, Isis prima reperta spicas capite circumtulit, quod Leo scriptor Ægyptius tradit. Et vt nostrarum quoque literarum monumenta prosequamur. Eua omnium prima, diceret Tertullianus, pudenda sua folijs coronauit. Sed qui plura his petierit, Claudij Saturnini librum quẽ de coronis edidit, inquirat, qui Tertulliano teste, & origines, & causas, & species, & solennnitates earum ita disseruit, vt nullam gratiam floris, nullam lætitiam frondis, nullum cespitem aut palmitem non alicui capiti inuenias consecratum. C D

Ad hoc Pli. lib. 23 c. 8. A. Gellius lib. 5. c. 6.

Propter oleo fomentum membrorũ.

Legendi Geniales dies Alexan. ab Alexandro.

Quia credita Ceres.

LEGES. Cap. XXIII.

Coronã ne causseris.

Ad coronarum demum hieroglyphica reuersi, coronam dicimus legum indicium esse, propterea quod certis est vinculis cōplicata, quibus vita nostra veluti religata coercetur. Atque hæc D. Hiero-

A Hieronymi ſententia eſt qui ϛέφανον μὴ δρέπεσθαι, Pythagoræ ſymbolum interpretatur, leges non eſſe dilacerandas, ſed in vigore & incolumitate ſua conſeruandas. Et quoniam ſepes complicatione quadam ambituq; certo coronis quodammodo ſimiles habentur, eadem ratione factum, vt in Diuinis literis ipſæ quoq; ſepes ſint legum hieroglyphicum.

HILARITAS CAP. XXIV.

ROSEAM tamen & florulentam præterire noluimus, quæ quidem corona hilaritatis erat indicium: veteres ſiquidem conuiuia celebrantes, ornare ſe coronis conſueuerunt cuius rei principium à diademate ſimplici fuit: vt ſcilicet frontem faſcia conſtringerent, quod inſtitutum eſt ſalubritatis cauſa, vt tradit Athenæus, propterea quod conuiuiorum mos ſit, ſeſe ad bibendum liberius inuitare. Ne igitur vinum æquo largius ſumptum moleſtos ad caput vapores attolleret, experimento compererunt plurimum prodeſſe frontem ita colligare. Poſteritas vero ſalubri huic inuento decus & ornamentum adiecit, atq; ideo faſcias illas floribus perueſtire cœperunt, quæ res procliuiter admodum in effuſiſſimum mox luxum euagata eſt.

B

CORNVA. CAP. XXV.

QVÆ vero corona Regium eſt geſtamen, eam à cornu dictam volunt, paſſimq; in Diuinis literis cornu pro Rege poſitum inuenias, conueniuntq; ſimilitudine quadam inter ſe Cornu, radius & corona. Vnde Moſes cornuta pingitur facie, quæ radiata eſſe deberet. Diuini enim Solis afflata lumine, radiis quibuſdam igneis promicare videbatur, quem ſplendorem cum Iſraeliticus populus ferre non poſſet, precibus ab eo contendit, vt velata ad eos facie loqueretur. Coronæ porro Regiæ ex inſtituto veteri radiorum referunt ſimilitudinem, vt non temere olim inſtitutum ſit eas in Apollineo cap. XII. precioſis lapillis confici, qui ſplendore ſuo fulgentes caput vniuerſum radiis illuſtraret: atque, vt in Ceruo rem hanc totam latius explicauimus, vetuſti numi, marmoreæ ahenexq; Regum ſtatuæ pleræque duodecim conſpicuæ radiis oſtenduntur. Hinc apud Virgilium Latinus rex fœdera inter Æneam & Turnum ſancturus:

Alii à Græca voce, κορώνη, quamquam etiã κορωνιάω, i. cornua vel ceruicem effero.

Moyſes cornuta facie depictus.

Æn. lib. 12.

Quadriiugo vehitur curru, cui tempora circum
C *Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt,*
Solis aui ſpecimen.

MVRI. CAP. XXVI.

ET frequentiſſimus authorum vſus coronam pro muris vrbium vſurpauit. Pindarus Alcimedonti Olympiis, ἐπὶ ϛέφανον πεῦξαι, metaphorice aiunt interpretes mœnia: muri enim vrbium tanquam coronæ ſunt. Hinc Anacreon:

Νῦν δ' ἀπὸ μὲν πόλεος ϛέφανος ὄλωλεν.
Nunc diſſipatæ ſunt coronæ ab oppido. Vel,
Vrbis at iamiam periit corona.

Quod vero coronas Regias non eſſe diſcerpendas Pythagoram admonuiſſe dicebamus, ſunt qui eodem argumento dictum exiſtimant, quo ignem non eſſe gladio fodicandum edixit: quippe non eſſe vt quiſquam principibus negotium faceſſeret. Quod vero de regno dicebamus, per Cornu ſignificari, cum id paſſim in Diuinis literis habeatur, ſuperfluũ eſt iis diutius immorari, vt: *Exaltauit cornu Chriſti ſui*, & quæ huiuſmodi dicta ſunt in Cerui commentario. Illud hieroglyphicum ante omnia videtur, quod apud Ezechielem Cherubim humano primum capite pingitur, eoq; quatuor cornibus bubulis inſigni, humeris inde alatis, & pectore leonino, qua in ſpecie Theologi noſtri, vt apud Hieroſolymitanum Heſychium legere eſt, inſigniores virtutes quatuor, per totidem vituli cornua intelligũt. Humana quippe facies ſapientiam indicat, quam Philoſophi aliquot Prudentiam dixerunt, ſed ſublimius atque diuinius quid in Sapientiæ nomine, Leoninam nimirum fortitudinem. Per partem eam, quæ vitulum exſcribit, iuſtitiam interpretantur, de qua nonnulla in Bouis commentario. Aquilæ ſpecies caſtitatem præ ſe fert, quæ ſublimi volatu in cœlum ſeſe erigit: nam Ioannes, qui omnino Aquila eſt, ſcriptorum omnium conſenſu intaminata fuiſſe caſtitate perhibetur. Animaduertendum tamen

D

Cherubim in Ezechiele.

est in Hesychiano codice vulgato desiderari quædam, & perperam esse positum, *In persona Leonis sapientia*, nulla de persona hominis facta mentione. A

VIRES. CAP. XXVII.

Ad verbũ ab Erasmo, Chil. 3. cẽt. 3. prou. 12. IAM quod alibi per cornua vires significari diximus, antiquum insuper dicterium est, περὶ τούτου σὲ ᾤμην κέρατ' ἔχειν, olim putassem te habuisse cornua, cum quis fortis antea habitus, spem mox per ignauiam fefellisset. Et Horat. de Baccho: *En addis cornua pauperi.* Quem secutus Ouidius ait:

Li. 1. carm. Ode 16. *Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.*

Alii vero super eodem dixerat: *In prælia trudit inermem.* Et Dialectici syllogismi speciem, *Dilemma* dictum, quod hinc & inde feriat, *Cornutum* appellant. *Tamquam inexpugnabile. Indidẽ.*

DE SCEPTRO. CAP. XXVIII.

SCEPTRVM Regium diademati & coronæ addere res ipsamet postulat, de quo tamen toto opere, vti variis imaginibus insigne apud hos vel illos haberi solitum, pro loco, & signo, quod occurrebat, multa disseruimus: nunc vero super eo quædam generatim disserenda sunt. B

REGNVM. CAP. XXIX.

APERTISSIME quidem sceptrum siue virgam, hieroglyphicum esse regni, illud in Diuinis literis ostendit, quod sceptrum de manu Iudæ non auferendum pollicetur Dominus, donec veniret qui mittendus erat. Regium quippe nomen in Iudæis tandiu duraturum, dum veniret Christus. Nam & Psal. *Virga regni tui* habetur, & huiusmodi multa passim. Ponunt vero Theologi differentiam inter virgam & baculum, quod virga in Diuinis literis plerisque locis sit castigationis, correctionis, & disciplinæ signum, vt virga æquitatis, baculus consolationis, auxilij, sustentationisque, vt eo loco: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Pro sustentaculo, Thob. *Baculum senectutis meæ.* Latini in huiusmodi significatum scipionem protulere. Inuenitur & pro defensione, vt de Cleomene Athenienſium duce fertur, qui cum propter omnium in se odium effectus esset insanus, baculo se aduersus insultantes muniuerit. C

Virgæ & baculi differẽtia. *Festiua collatio Antisthenis virgæ Homericæ & Palladiæ cum suo baculo.*

DE TORQVIBVS ET PHALERIS. CAP. XXX.

Plin. lib. 7. c. 28. SVBSECVTVS hinc sermo est de torquibus, phaleris, armillis, quæ præmia fuisse militaris virtutis Plinius, Gellius, & quidam alij tradiderunt, quippe Scinium Dentatum donatum torquibus ter & sexagies, phaleris vicies quinquies.

VIRTVS SOLIDA. CAP. XXXI.

Lib. 2. TORQVEM aureum solidæ virtutis præmium fuisse traditum est à Vegetio, quem qui meruisset, præter laudem duplas consequebatur annonas. Species torquium in marmore incisas Brixiæ videris cum inscriptione huiusmodi.

L. ANTONIVS L. F. FAB.
QVADRATVS DONATVS TORQVIBVS
ET ARMILLIS AB T. CÆSARE.
BIS.
LEX. XX D

Bini enim hinc, & inde alteri torques cum literis, quæ vigesimæ cum legionis fuisse declarant: inde duo signa militaria quadrata, ad cognomentum eius exprimendum, aut forte legionis nomen. Et species quædam candelabri in tridentis modum figurati, in medio sita, de quibus in Armis.

OPERA LAVDABILIA. CAP. XXXII.

TORQVIS quidem significatum aperuit Vegetius, de armillis nihil meminit, eas laudabilium operum præmium esse indicat Adamantius, dum in ea Ezechielis verba: *Et imposuit tibi armillas circa*

A *circa manus tuas*, paraphrasim huiusmodi subiungit: *Cum mihi dederit Deus occasionem bonorum operum armillas circundat manibus meis*. Diffundebantur ad posteros gestamina hæc, quo minores ad imitandas maiorum suorum virtutes inuitarentur. Hinc apud Tranquillum legas, C. Caligulam vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademptisse, Torquato torquem, Cincinnato crinem, Cn. Pompeio Magni cognomen.

Sueton. in Caligul. c. 35.

ARMILLÆ. Cap. XXXIII.

ARMILLÆ non humeris tantum decus afferebant, verum & brachia decorabant. Eas vero ita dictas volunt veteres etymologici, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant, inde arma, quæcunque ab illis dependent, vel iis alligata sustinentur. De armillarum donis habetur apud Liuium X. ab Vrbe cond. post victoriam è Samnitibus ad Aquiloniam, à Papyrio quippe Sp. Nautiū, Sp. Papyrium fratris F. & quatuor centuriones manipulumque hastatorum armillis aureisque coro-
B nis donatos. Idem ibi centuriones, militesque atque equites, corniculis armillisque argenteis donat. Et Decius Tribunus obseruatum ex obsidione præsidium Romanum, dissipataq; Samnitium castra, aurea corona ab A. Cornelio Cosso donatus. Aurea vero corona erat quæ castrensis, ex auro quippe in valli speciem fabrefacto, quæ dabatur ei, qui hostium castra pugnando primus introiisset.

Vnde Priscianus ea brachialia vocat.
Armillarū etymon, & dona.

DE ADAMANTE. Cap. XXXIV.

HINC sermonem transtulimus ad Adamantem, quo super multa vltro citroque dicta sunt, dum tu ea quæ passim prædicantur, quæq; lectione laboreque tuis super acquisieras, commemorares. Verum ea, quæ tu meministi, quæque tuopte studio consecutus es, hic repetere superfluum iudicaui, quare ea tantum, quæ paucissima illis ego addideram, recensebo.

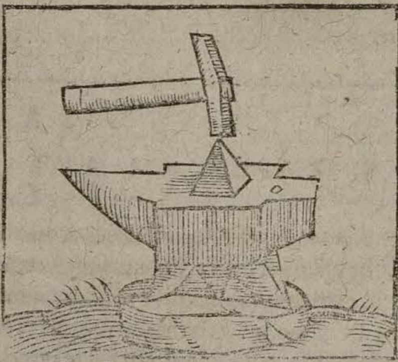
Nempe ex a particula priuatiua. & δαμάζω, domo quod indomitus.

FORTITVDO. Cap. XXXV.

C NON temere scilicet Adamantem pro fortitudine proponi, cui robur indomitum visque insuperabilis, nomen merito fecisset: quippe qui limæ, scalpro, & malleo duritia inenarrabili resistat, quodque omnium maxime admirandum est, contra etiam ignis violentiam incolumis lapillus euadat, neque calore quidem admisso: vnde Græci ex ipso nomine à re imposito, gemmam indomitam intelligi voluere. Per hanc vero ea fortitudinis virtus ostentatur, qua quis ea, quæ aduersa acciderint ferendo peruincat, secundis nihil quicquam immutetur, atque, vt apud Horatium est, rebus angustis animosus atque fortis appareat, idemque vento secundissimo turgentia vela cōtrahere sapientia duce didicerit. Quinetiam id insitum diuinitus habere fertur Adamas, vt mentem animumq; gestantis vano metu liberet, vt superbæ etiam fortunæ responsare suadeat.

Ab Horatij 1. epistola.
Sic Hieremiæ ca. 17. peccatū Iudæ scriptum est stilo ferreo, in vngue Adamantinæ.
Virg. 6. Æneid.

INEXPVGNABILIS. Cap. XXXVI.

TRANSIT & in communem locum significatum huiusmodi, vt tam de animi fortitudine, quæ virtus sit, hoc est, honesti iustique causa cōcepta, quam etiam de ob-
D durata aliqua mentis destinatione, quæ nulla queat ratione loco dimoueri, possit intelligi, eaque de causa Ditis pectora Adamantina fingi, & apud inferos solido ex Adamante portas & columnas esse, atque ita demum omnia dura & implacabilia, eius lapilli elogio significari. Adamanta quidem Plutonem Theocritus manifeste nuncupauit Pharmaceutria:

Τὺ δ' ἄρτεμι κ̀ τὸν ἐν ἅδᾳ   Κινήσαις κ' ἀδάμαντα

Propterea enim dictū hoc nomine aiunt interpretes, quod durus sit & inexorabilis: aiunt enim hoc ἐρ particulam intentionis esse, atque ita Plutonem mirū in hunc

Cur Adamas dictus Plato.

hunc modum inexorabilem exponunt. Sed vt ad eam partem quæ virtutis est, redeamus, qua scilicet A quis munitus ærumnosissima quæq; patientissime perferat, nullique calamitatum generi succumbat: Adamantius vbi causam quærit, cur corpus etiam Iobis viri iusti pijque, Deus in potestatem dæmoni concesserit affligendum, comparationem ab eo desumi, qui boni Adamantis dominus, cum cuius periculis omnibus concedat explorandum, dicatque: *Tolle proba, experire, tormentisq; omnibus examina*, sic omnium Cognitor atque præscius, qui optime nosset Iobem Adamantem inuiolabilem, poscenti diabolo cum dedit in potestatem, sibi quidem satis conscius Iobem verum Adamantem esse. Mox illa de Christo subiecit: *Sic namque & singularis ille & diuinus, cœlestis atque incorruptibilis Adamas, vnigenitus Deus à Patre ad terras missus, de quo dicit Deus Pater: Ecce ego ponam Adamantem in medio populi mei, quem neque ignis tentationum in deserto comminuet, quem ictus, verbera, plagæque impiorum in cruce nō atterent comminuentve, quem neque sepultura, neque descensus ad inferos vel minimum violare poterunt: sed enim omnia superabit, seque diuinum & incorruptibilem probabit Adamantem.* Et ne quis fabulosa putet, quæ de hircino sanguine, cui rerum vni cedat Adamas, memoriæ produntur, memoratu digna sunt, quæ super hoc D. Cyprianus libro de duplici martyrio disserit, cum efferas, nationes quas Romani numquam frangere vel domare potuerint, Christi sanguine indicat emollitas. *Qui naturæ causas scrutantur, ait, narrant Adamantem nulli chalybis duritiei cedentem, hircino sanguine maceratum, ictu mox malleorum dissilire. Nullus autem Adamas corde saxeo peccatorum durior. Hoc igitur cor ferreum, cor saxeum, cor plusquam Adamantinum emollit sanguis Christi.* B

Lege Plin. in prooemio lib. 20.

Christus verus Adamas.

LITATIO. Cap. XXXVII.

Pectorale summi sacerdotis, in quo medius Adamas.

IN Hebræorum sacris Adamas litationis signū habebatur, quia quæ foret summi numinis de mortalium rebus sententia, manifestabat. Gestabat enim eorum Pontifex ornamentum quoddam ante pectus opere pulcherrimo elaboratum ex auro, non vltra palmi magnitudinem, in cuius medio veluti stella quædam aurea, elucescebat, duo vtrimq; Smaragdi, quorum vnus tribubus sex, totidem alter ex XII. Israeliticis insigniti erant. Inter Smaragdos medius Adamas erat. Sacerdos igitur Deum de re quapiam consulturus precibus rite prolatis, supinis in cœlum manibus porrectis, oculos in id operis conijciebat, deque proposita re Deum interrogabat: qui si prospera secundaq; polliceretur, Adamas ardentissimo splendore promicabat, radiisque fulgentissimis coruscare quodammodo videbatur. Sin autem ex voto nihil promittebatur, lapillus nihil quicquam immutatus, sua se specie continebat. At si Deus populum cædi destinasset, sanguineus apparebat. S. mors cuiquam impendebat, nigro obfuscari conspiciebatur, idque gestaminis EPHVD illi appellitabant, de quo tota sacra historia plurima. Sed enim & genus vestis sacerdotalis erat Ephud, quæ aliter Superindumentum, vel Superhumerale appellatur, cuius vestimenti duo erant genera: vnum lineum & simplex, quod sacerdotes habebant, alterum diuersis coloribus, ex auro, purpura, & bysso hyacinthino gemmisque suprapositis ornatum, quo soli Pontifices vtebantur. Logium quoque inter ornamenta Pontificia celebre, nostri Rationale appellitarunt, de cuius significato alio commentario diximus, contenti hic formam eius ex Eucherio prodere. Erat vero pannus exiguus, ex gemmis & auro coloribusque variis, qui superhumerali contra pectus Pontificis adnectebatur. C

D

SAPPHIRVS.

IMPERIVM AVT SVMMVM SACERDOTIVM. Cap. XXXVIII.

A Ioue regnum à Saturno sacerdotium.

SAPPHIRVS & apud veteres & apud iuniores, omni ætate, magna semper in celebritate fuit: siquidem per eum imperium, aut summum sacerdotium significari manifestum est. Causam nonnulli eam comminiscuntur: quod lapillus is cœlitus à Ioue & à Saturno vim quamdam contrahat, vt ad eiusmodi euenta viam præparet, & faciliora hæc affectantibus omnia reddat: ita ab Ioue regnum, ab Saturno sacerdotium impetrari. Sed enim pietas nostra sanctiora patrum documenta prosequens, Sapphirum in similitudinem Throni figuratum apud Ezechielem agnoscit, idque Dei Opt.

A Opt. Max. ſedem ſignificare contendit. Eucherius hinc cœleſtes formas, ipſoſque Angelos intelligit, ita per ſerenum cœlum electorum conuentus oſtendi dicit. Neque diſſimilia Heſychius ſuper tunica coloris hyacinthini.

COELVM DECIMVM. CAP. XXXIX.

SPECIES tamen ea Sapphirei throni, vt ab Iſaache Philoſopho explicatur, decimum cœlorum orbem deſignat, Empireum ab alijs vocitatum; ex colore ſiquidem ſapphiri nitorem intelligunt illius lucis, quæ omnem ſupereminet lucem. Throni vero ſimilitudo immobilitatem eius indicat, ſiquidem orbis ille fixus manens, & quietus eſſe perhibetur. In Diuinis ſane literis legere eſt, *Intuebuntur pij, quæ ſub pedibus Dei ſunt, quaſi opus lapidis ſapphirei.* Quinetiam profanæ religionis authores Iouem in throno ſtatuebant, quod firmæ apud eum perennitatis indicium eſſet, *Thronus Sapphireus.*

Qui ſtabilis cum permaneat, dat cuncta moueri.

SMARAGDVS.

B

VIRGINITAS. CAP. XL.

SVNT qui perpetuo claroque Smaragdi virore conſiderato, ſignum id eſſe virginitatis velint, idque inſuper argumento addunt, in patranda re Venerea, quod experimento compertum eſt, ſi quis lapidem attingat, eum ſponte frangi. Cæterum Aſtronomi Smaragdum Veneri cœleſti dedicarunt, & ad impetrandum eius numinis afflatum perquam idoneum eſſe profitentur. Nihil autem cœlitus non vndecumque purum, honeſtum, & candidum, mortalium animis, ſi Platoni & veritati credimus, inſpiratur.

IASPIS.

GRATIA. CAP. XLI.

IASPIDEM pro gratia poni authores tradunt. Sumptum ab eius vi, quod mortalibus perſuaſum C eſt gemmam eam hominum gratiam conciliare erga geſtantem. Vnde non otioſe dictum à Virgilio volunt, *Vis Iaſpidis.*

Illi ſtellatus Iaſpide fulua *Æneid. l. 4.*
Enſis erat:

quo præcipue tempore Didus gratia expetebatur, cuius amore detentus, *Æneid. l. 1.*

Carthaginis fundabat arces, ac tecta nouabat.

VENVSTAS. CAP. XLII.

SVNT qui gemmas omnes in ornatu Veneri deberi putent, quod ſcilicet eam maxime comptam eſſe deceat, & delicijs omnibus affluentem. Operæpretium vero eſt apud Tertullianum legere, quæ de moroſa gemmarum cura dixerit, dum noſtras miſeratur ineptias, qui tam anxie in re tam inani occupemur. *Tarde* (ait) *terentur vt niteant, ſubdole ſubſtruuntur vt floreant, anxie forantur vt pendeant*, & alia in hanc ſententiam. Vniones tamen cum ad ornatum præcipue comparentur, venuſtatis ſignificatum ſibi ante alias vſurparunt: lapilli enim reliqui non de pulchritudine tantum, ſed de D dotibus etiam alijs cenſentur: in vnione nitor & læuor tantum expetitur. Quod vero fuerint, qui eos etiam deuorare magnificum exiſtimarint, id improbitati potius, quam vlli ſit liberalitatis ſplendori tribuendum. Diuinæ literæ per hieroglyphicum margariti, præmium oſtentant, quod recte facientibus offertur. Euangeliſta: *Inuento autem vno pretioſo margarito abijt, & vendidit omnia, quæ habuit, vt id emeret.* *Gemmæ omnes Veneri debentur.* *Vt Cleopatra vnio liquefactus.*

VNIONES.

LACHRYMÆ. CAP. XLIII.

ILLVD magis receptum, vnionem eſſe lachrymarum indicium, ſumptum quidem à Coniectoribus, qui viſos in ſomnis vniones lachrymarum profluuium portendere tradiderunt: aiunt enim

δηλοῦσι μαργαρῖται δακρύων ῥόον, vt apud Suidam est, Artemidorum, & alios: cuiusmodi somnium A cum nobis aliquando contigisset, resque postmodum subsecuta esset, ita cecinimus:

Visus eram niueos manibus tractare lapillos,
Vnio in his, lætis gemma inimica viris.

AMETHYSTVS.
SOBRIETAS. CAP. XLIV.

Ἀμέθυστος, ab α particula priuatiua, & μέθης ebrietas, vel quod ad colorem vini accedat.

NEQVE desunt qui Amethystum pro sobrietate poni dicant, quod eiusmodi lapidem contra ebrietatem stare compertum est: non enim vino tentari potest, qui eum gestet, in quo præter nomen, quod eius est significationis, nihil certi habeo, plerisque tamen, qualecumque sit, commentum placet.

DE PECTINE. CAP. XLV.

B

ERAM hic finem facturus, cum tu vt prosequerer ita hortatus es: *Mulierem nobilem gemmis aliquot ornauimus, sed ea nisi caput compserit, parum profecerimus: addamus igitur & pectinem, & speculum, vt si qua eo vti velit, non aliunde quæsitum eat.* Subieci ego.

VENVS. CAP. XLVI.

VENERI quidem præcipue sacer est pecten, eiusque Deæ statua cum pectine aliquando Romæ dicata est: soluto quippe voto, quod mulieres Romanæ vouerant, comis propter insuperabilem pruriginis ardorem abrasis: quo quidem incommodo atque cruciatu liberatæ, statuam huiusmodi Veneri erexere, quæ comas restitueret. Eamdem etiam barbatam statuerunt, quod vtroque sexu prædita sit Venus, quam è lumbis ad superiora, marem, ad inferiora, fœminam esse dictitabant. Atq; huc spectat Maronianum illud, *Discedo à ducente Deo*, quamuis non contemnendi authores vtrumque sexum dijs attribuant. Sed super hoc alibi. Sane quod ad pectinem attinet, Naso eum Cytheriacum dixit:

C

Sæpe Cytheriaco deducit pectine crines.

Propria muliebris curæ vanitas, quæ. Hinc Terent. in Eunuch. Dum comuntur annus est. Æneid. l. 2.

Metamorph. vbi de Salmaci. Ea enim propria est muliebris curæ vanitas, vt in comendo ornandoq; capillo, studium omne suum exerceant. Quare in numismatis videas Faustinæ caput multis & diuersis capillorum concinnitatibus sæpe variatum. Sane Seleucus merito duodecim eos versus sustulit, quibus Hesiodus inducit Palladem Theogonia Pandoræ satagentem, comendo eam & ornando: indignum ratus sapientiæ deam tanto studio circa muliebris ornatus curam occupari. Versus illi XII. hi sunt:

Ζῶσε δὲ καὶ κόσμησε θεὰ γλαυκῶπις ἀθήνη,
ἀργυφέῃ ἐσθῆτι, κατὰ κρῆθεν δὲ καλύπτρην
Δαιδαλέην χείρεσσι κατέσχετο, θαῦμα ἰδέσθαι·
ἀμφὶ δὲ οἱ στεφάνους νεοθηλέας ἄνθεσι ποίης
Ἱμερτοὺς παρέθηκε καρήατι παλλὰς ἀθήνη·
ἀμφὶ δέ οἱ στεφάνην χρυσέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
Τὴν αὐτὸς ποίησε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
ἀσκήσας παλάμῃσι χαριζόμενος διὶ πατρὶ,
Τῇ δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλὰ τετεύχατο, θαῦμα ἰδέσθαι,
Κνώδαλα ὅσ' ἤπειρος ἀνατρέφει, ἠδὲ θάλασσα.
Τῶν ὅγε πόλλ' ἐνέθηκε, χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλὴ
Θαυμασίη, ζώοισιν ἐοικότα φωνήεσσιν.

D

Cinxit vero & adornauit Dea cæsiis oculis Minerua,
Candida veste: à capite vero calyptram
Ingeniose factam manibus detinebat, mirum visu.

A *Circum vero ei serta florentis è floribus herbæ,*
Optata imposuit capiti Pallas Minerua,
Circumque ei coronam auream caput posuit,
Quam ipse fecerat inclytus Vulcanus,
Elaborans manibus, gratificans Ioui Patri.
In hac artificiosa multa celata erant, mira visu,
Animantia quæcunque continens alit atque mare.
Ex illis hic multa indidit, gratia vero resplendebat magna,
Mirabilis, animantibus similia vocalibus.

DE SPECVLO.

EXPLORATIO. CAP. XLVII.

B SVNT autem qui speculum explorationis signum esse velint: propterea quod & næui, & rugæ, & vniuscuiusque color, & alia, quæ forent incognita, indice speculo deprehenduntur. *Vnde speculari pro explorare.*

FALSVM. CAP. XLVIII.

SED ENIM, sapientius illi rem expendisse mihi videntur, qui falsum ex speculo significari tradiderunt, in quo scilicet quamuis similitudo quædam appareat, eo tamen falsa est, quod in speculo, quæ læua sunt, dextera: quæ dextera, læua referantur, atque ita veritati fucus fiat.

HYMNVS. CAP. XLIX.

ALIOQVI speculum Pindaro est hymnus, in quo scilicet res præclare gestas, virtutesque cuiuspiam celebres possimus intueri.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

C

LIBER XLII.

DE IIS, QVÆ PER ARMA SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLVSTRISS. PRINCIPEM D. NICOLAVM RODIVILLVM OLICÆ ET NESVESII DVCEM, Palatinum Vilenensem, ac magni Ducatus Lituaniæ summum Marescalcum &
D Archicancellarium, Bresfensem, Saulensem, Borissouiensemque Capitaneum.

CVM iam varios commentarios diuersis misissem amicis, dedissemque operam vt argumenti ratio vnicuique non inconueniens esset, diligenter dispiciendum mihi putaui, cuinam hanc nostram de Armis elucubratiunculam inscriberem. Verum cum arma acri mittenda viro non ignorarem: tu certe Nicolae Roduille magnanime Princeps, animo statim obuersabare meo, teque vnum è multis delegi, in cuius patrocinio ac tutela, noster qualis is cumque esset in hac re insumptus labor, conquiescere deberet. Nam cum multa sese offerrent causæ, quæ quemuis ad te vel amandum, vel suspiciendum allicere possint, vt animi tui celsitudo cum summa coniuncta clementia & moderatione, ingenium facile & apertum,

nulla maleuolentia suffusum, nullaque auaritia inquinatum, bellicæ laudis militarisque gloriæ flagrans studium, A
tum illa in primis Caroli V. Imp. Sigismundique Sarmatiæ regis (quos maiestatis causa nomino) de insigni tua virtute testimonia tot tantaq; fuere, vt alter te Ducem renunciaret, ab altero multis maximisq; Lituaniæ imperiis & administrationibus ornatus longe clarissimus esses, dignusq; habitus, qui in fortium bellicosorumq; populorum vel flore, vel robore summam potestatem haberes: & in quo omnes rebus secundis animi æquabilitatem & religionis propagationem agnoscerent; aduersis inuictum robur cernerent, & disciplinam militarem prudentiamque in administrandis disponendisq; singulis sequerentur, & authoritatem amplissimam libenter retinerent. Hæc cum in te sint dona, conerisq; tam pulchro laudabilique exemplo ad eorumdem lucem alios multos adducere, & quasi normam boni gubernatoris dirigere, merito te omnes strenuorum istic hominum florem, ditionum istarum firmamentum, bonique Principis ornamentum existimant: merito quoque nos tuæ Excellentiæ hosce nostros de Armis commentarios nuncupamus & consecramus. Arma certe huiuscemodi mittimus ad bellum ita delectabilia, vt eadem vel domi sedens, in alto contrectare possis otio, cum in iis ipsis & disciplinarum cultum, & variæ eruditionis totiusque antiquitatis imaginem honoratissimam sis agniturus. Hæc qualiacunque à me conscripta, meæ in te perpetuæ obseruantiæ testes, probata ad alios venire patieris: equidem nec dubito, quin tuo patrocinio defensa, gratiora B
omnibus futura sint. Faxit Deus Opt. Max. vt potestas & voluntas quos tibi dedit, eos exitus habeat, qui & illi maxime gloriæ sint, & Christianis vtilitati, & tibi dignitati. Vale.

IVS IN ARMIS. Cap. I.

Hinc, Ius in manu, τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ, apud Lucianum 1. in armis.

DEORVM, vt hinc exordiamur, simulachra armis ornata, authoritatem, vimque armorum indicant. Nam Græci præcipue deos omnes in vniuersum ferro accinctos fingere consuerunt: ex eo scilicet innuere volentes, armis omnia parere, in armis ius esse, cum tamen Phœnices, vtpote mercatores, & assiduis dediti negotiationibus deos cum loculis & crumenis bene pecuniosos omnes effingerent: nempe, quod rerum omnium vim penes aurum & diuitias esse arbitrarentur.

MVLIEBRIS VIRTVS. Cap. II.

Mulierum Lacedæmoniarum virtus.

QVOD vero Lacedæmonij Veneris armatæ simulacrum dedicarint, virtutis id hieroglyphicum, quæ prænituit in mulieribus. Nam cum Lacedæmonij bello cum Messenijs congressi eorum impetum sustinere non possent, pedesque sensim retroferrent, vxores eorum hoc animaduerso, repente arma corripiunt, impetuque in hostes facto non tantum lapsam maritorum aciem restituere, verum & Messenios ipsos fugauerunt. Eas inde amplexi Lacedæmonij, prout erant armati, cum armatis promiscue, vt Lactantius ait, concubuere. Atque ita mox armatam Venerem colere cœperunt. Neque tamen Venerem tantum, quam μορφὼ vocitabant, sed deos, deasque omnes cum lancea figurabant, vt eas ita redderent honestiores. Nihil enim apud eos ignauia turpius, nihil bellica virtute præstantius habebatur. Alia vero ratione armatæ virgines in sacrificijs adhibentur: eas enim in numis aliquot, atque etiam in lapideis signis atque memorijs videas lacinia toga in humerum reiecta figuratas. Hæ sunt virgines, quæ Armatæ dicebantur, quod in armum ita vestes conijcere sacrificij ritus deposceret. Vnde etiam poma ex alieno in armum legere, legibus prohibemur, tanto scilicet numero asportare, quantum humerorum onus sit. Hoc quidem κατὰ πάρεργον fatemur, sed hoc loco necessarium.

Sed habentem calyptram & pedicas.

D

MARS VLTOR. Cap. III.

VIDERE autem est plerisque locis, atque etiam in numis, signa Martis Vltoris cum scuto & hasta, quæ nimirum belli indicia sunt, cum omnis eius ornatus in eo versetur, vt arceat à se cladem, & hostibus inferat calamitatem. Hinc prouerbium illud emanauit, σὺν δόρυι καὶ ἀσπίδι, cum quid omni conatu aggrediendum innuimus. Huiusmodi vero statuam sibi Sesostris erigi curauit supra quatuor

Cum hasta & scuto. Sumptum ab Aristophane in Pace.

A tuor cubitorum magnitudinem, vt ita mortales reliquos superasse gestarum rerum gloria testaretur. Nam eorum, quæ præclara gesserit Rex hic Ægypti, pleni sunt omnes antiquitatis libri.

BELLVM INDICTVM. Cap. IV.

Apvd Romanos indicti belli signum erat hasta ferrata præustaque, fæcialis manu prætenta, quam vbi primum in hostium fines emisisset, tribus puberibus præsentibus, causa prius exposita, bellum iustum indictum, fieriq; cœptum intelligebatur. Hinc apud Maronem Turnus primus,

—— Iaculum intorquens emittit in auras Æneid. l.9.
Principium pugnæ.

ARCVS ET SAGITTÆ.
TVMVLTVS. Cap. V.

B Ægyptii sane sacerdotes tumultum, aut belli principium esse factum, significare cum vellent, armatum hominem figurabant, qui telum arcu contenderet, & ad feriendum paratus videretur. In Diuinis tamen literis per arcum & sagittas ab improbis hominibus paratas, interpretes totum belli apparatum accipiunt, & huiusmodi significatione Psam. LIX. *Dedisti metuentibus refugium, vt declinare valeant arcum*, quamuis in Hebraicis codicibus longe alia lectio reperiatur. Ita tamen legit Euthymius, & hic arcum recipit Ecclesia.

SOLARES RADII. Cap. VI.

In Apollinis vero Dianæque simulachris, arcus & sagittæ vibratilem radiorum vim ostendunt. Vnde Lucretius hieroglyphice ita eos expressit:

Non radij Solis, neque lucida tela diei.

C Eædem in Sagittario cœlesti signo, vim eius à remotissimis etiam locis in plantas & herbas permeare, quæ quidem vbiubi sunt, solari omnino vi viuidæ, & incolumes conseruantur. In Gallieni sane numis Sagittarij signum est, quale cœleste illud fingitur, cum inscriptione, APOLLINI CONS. AVG. *Gallieni numus.*

DE PHARETRA. Cap. VII.

Minime vero prætermittendus est locus in carminibus diuinis Psalmo x. *Siquidem impij arcum sæpius intenderunt, promptuarijs sagittis pharetram impleuerunt, quas in quempiam probi cordis hominem immitterent.* Nonnulli Paraphrastæ, dum nouitati forsan plus æquo student, pro eo quod apud Græcos est, ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν, *Sagittas ad neruum accommodarunt*, ponere maluerunt: nempe quod ita id exponendum codex Hebraicus admoneat.

COR, CONSILIVMQVE. Cap. VIII.

Adamantivs tamen Græcam secutus lectionem, ita pharetram agnoscit, vt quid habeant hieroglyphici, etiam interpretetur: per eam enim cor intelligit, per sagittas, consilia, & cogita-
D tiones? per arcum, os, & labia. Nam & alibi dicitur: *Cor impij repletum est veluti pharetra sagittis venenatis.* Consilia enim cogitationesque pessimæ impiorum sagittæ sunt: arcus vero, os & labia: quo distento, quippe adaperto, virulenti cordis spicula depromuntur ad vulnera. Quod vero dictum est è latebris, non otiose appositum: si quidem hi cum lucem odio prosequantur, in tenebris delitescunt, & in cœca malignitatis atque ignorantiæ latibula sese abdunt. Iam vero apud Lucianum legas, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων stare aliquem in insidijs incognitum, qui arcu semper intento speculetur, qua latus exeras, vt ea te quamprimum parte conficiat. Vbi nimirum delatorum intelligas malignitatem, qui dicta factaque explorant tua, ac simul aliquid exciderit imprudenti, collectum statim ad dominum deferunt, vt aliquod inde tibi detrimentum accedat. Olympijs quoque Ode secunda, tela pro verbis pharetram pro sententijs à Pindaro positas inuenias: in hunc modum, πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶνος ὠκέα *Sic telum pro consilio, via, ratione, vt sæpe Liuius.*

Huic rei aliud inuenietur telum. Et Erasm. Chil. 2. cent. 2. Prouerb. 40.

ὠκέα βέλη ἐντὸς ἐν τῇ φαρέτρᾳ φωνῦντα συνετοῖσιν, *Multa mihi tela velocia sub cubito in pharetra sonantia exaudiuntur, propter orationis acumen, & laudationum opportunitatem*, inquiunt Interpretes. Pręclara enim esse debent, neque ab obtuso ignauoque ingenio prolata, quæ dicuntur, sed ea opportuno etiam loco disposita. Alibi diximus, mysticæ Philosophiæ interpretes, Plutonis cor ab Herculea sagitta vulneratum, hieroglyphice significare velle nullum esse tam abditum in rerum natura locum, quo nō peruenerit Philosophia: eius enim scientiæ latebras multi memorant. Nam & Nazianzenus ait Basilium Philosophiæ latebras omnes penetrasse. A

Cor Plutonis ab Herculea sagitta petitum. Amoris sagittæ. Ex aspectu enim nascitur amor.

VVLNERA AMORIS. Cap. IX.

Amori vero arcus in primis dedicatur, propterea quod eo vulnere saucij, semper eminus feriuntur, veluti sagitta quadam ab amatis oculis emissa, & in amantium oculos recepta. Sunt vero illi, vt philosophatur Plato, radij quidam tenuissimi, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis sanguis dulcissimus calidissimusque sedem habet, viaque sibi, vt Musæus ait, per oculos patefacta, per amantis idemtidem oculos illapsi, ad intimum eius cor penetrant: accensoque interim magis ac magis sanguine, bilis etiam inflammatur, vnde illi sequitur dolor, quem affixum esse cordi amantes omnes profitentur, quicumque illos euentus, aut durus, aut facilis sequatur. Hinc etiam adiectæ ad amorem faces, de quibus alio loco disserui nus. B

AMOR. Cap. X.

Ad verbū ab Artem. lib. 1. c. 43. sub finem.

Apud Coniectores sane, si quis ætate florida vir aut fœmina pectus sibi transfixum imaginatus fuerit, amorem significat. Non æque id in grandæuo, siquidem huic id somnij triste aliquid, & illætabile nuncium affert.

POENITERE. Cap. XI.

In Diuinis vero literis sagittæ sæpissime ponuntur pro doloribus, qui ex rerum perperam actarum conscientia cor stimulant, compungunt, exulcerantque. Ita Psalmo octauo supra XXX. *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. Attigerunt me*, transtulit Symmachus.

COELVM. Cap. XII.

Sed enim Philosophi cum amoris cognomento cœlum intelligant, non otiose commenti sunt, & alas & sagittas velocitatis indicia figurare, simulque faces, vtputa ignem, quo cœlum ipsum maxime spectabile est, ac puerum denique, cum senium auferant à cœlo. Amorem insuper primum omnium genitum autumant, & cœlum initio creatum à Deo sacræ testantur literæ. C

VELOCITAS. Cap. XIII.

Æn. lib. 5. Et Medi.

Esto igitur sagitta velocitatis etiam hieroglyphicum, cuius ergo Virgilius iuuenibus cursu pedum certaturis cum Equum primo præmium proposuisset, alteri Amazoniam pharetram, plenamque sagittis pollicetur. Et Armenij sagittam Tigrin vocant, vnde & velocissimum animal Tigris, & fluuius rapidissimus, qui ex Armenia in Mesopotamiam labitur. Ibi enim sagitta Tigris dicitur. Et Psalmo septimo, quod minatur Propheta futurum, vt Deus gladium suum expediat, & arcum intendat, interpretes per gladium acerbitatem, per arcum celeritatem mortis indicari tradunt. Ab hac sagittarum velocitate vulgus totius Italiæ hodie cum quid properandum esse innuit, vocabulum formauit Affrezzare, ex quo sagittam Frezzam vocant. Sane Abarin genere Hyperboreum apud Scythas tantæ velocitatis hominem fuisse tradit Nazianzenus, vt cum sagittam, veluti fabulantur, accepisset ab Apolline, emissam eam pari cursus pernicitate consequeretur, quo signo populos circumiens responsa dabat: inde sibi fidem acquirens, quod conatus ille longe supra humanas vires esse putabatur. Sed non fabulose apud nos dictum, *Sicut sagitta in manu potentis, ita filij excussorum*: per quas Eucherius Apostolos hieroglyphice significari tradit, qui orbem terræ volatu pernicissimo peragrantes, doctrina sua mortalium, qui nondum Deum norant, corda penetrarunt. *Filij vero excussorum*, quia de prius excussis telis, hoc est, Prophetis, Apostolis geniti sunt. De ijs Psalmographus ait: *Misit sagittas suas, & alios alio dilegauit*. Plerisque enim locis sagittæ verba diuina sunt, quæ penetrabili charitate corda nostra configunt. Hic arcus ille erat, quem tetenderat, paratumque ad feriendum asseruabat, D

Abaris miræ velocitatis homo. Hinc de velocibus Nazianzenus ad Basiliū Ἀβάριδος ὀϊστός, Abaridis sagitta. Psal. 127.

A seruabat, quamuis hoc nonnulli ad minas referant, quod arcus inter alia significata, minarum etiam signum sit. Vnde Horatius: *De arte poetica.*

Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.

CONTRARIETAS. Cap. XIV.

VBI tamen sagittæ duæ parallelari positu iacentes animaduersæ fuerint, quarum cuspides altera ad alterius pinnas vicissim conuertantur, præsentaneæ contrarietatis signum esse volunt.

FRACTA BELLI FEROCIA. Cap. XV.

QVEMADMODVM vero arcus intentus belli signum est, ita fractus sublatam belli ferociam ostendit. Et in ostentis eodem accipitur significato: veluti quod in recentiorum historijs legitur, ea nocte, qua Rex Attila sanguinis eruptione, quæ profluuio effusissimo de naribus emissa est, suffocatus & extinctus est, supremum numen Martiano Imperatori apud Constantinopolim agenti apparuit in somnijs, arcumque Regis defuncti relaxatum, vt alij fractum, ostentare visus est, quod de B bellica eius ferocia iam extincta signum fuit. Et in Diuinis literis scriptum est, Deum eorum contere arcum, & arma confringere, qui pietate posthabita spem omnem in ferocitate sua posuere. *Regis Attilæ mortis augurium.* *Psal. 46.*

PERSÆ. Cap. XVI.

AB eo vero armorum genere, quo Persæ plurimum vtuntur, sagittas numis Darius impressit: siue ita gentem suam significare voluerit, siue potentiam suam late diffusam indicare. Nam & in Artoxerxis numo sagittarius miles cusus erat, eaque de causa numi illi Sagittarij vocitabantur, vt Plutarchus in Apophthegmatis. Vnde non infacete dixerit Agesilaus, triginta se millibus Sagittariorum Asia pulsum, cum ea summa Rex corruptis per Timocratem Atheniensibus effecisset, vt bello aduersus Lacedæmonios concitato is prouincia decederet. Quod quidem dicterium proxime accedit ad Gylippi Noctuas, de quibus loco suo. *Darij & Artoxerxis numi.* *Agesilai dictum.*

PESTILENTIA. Cap. XVII.

SAGITTAS autem Apollinis in Græcos immissas, pestilentiam manifestissime significasse nulli dubium, C de quibus late apud Homerum. Hæ vero hieroglyphice solares radios indicant corrupto cœli tractu contagem illam dispergentes. Et Christiana pietas è diuorum numero Sebastianum sagittis impetitum, dum Christo fidei testimonium præstat, aduersus pestilentiam sibi tutelarem proposuit. *D. Sebast. tutelaris pestilentiæ.*

DAMNATIO. Cap. XVIII.

SVNT qui telum in sagittæ cuspidem ita figuratum damnationis signũ esse autument, aut explodendum summouendumve aliquod inepte dictum in scriptis: id quod Aristarchi summi Grammatici iudicio inter hieroglyphica receptum est, quod eo ille signo vsus sit in adulterinis apud Homerum D carminibus summouendis.

DE HASTA.

SAPIENTIÆ VIS. Cap. XIX.

QVOD Palladem armatum vbique conspiciamus, indicat, arma parum proficere, nisi quæ per sapientiam administrantur: nam stulto præcipitique ingenio Imperatores, quot & quantas & sibi & Reipubl. calamitates attraxerint, vt alia dissimulem, clades illæ insignes ad Trebiam, ad Thrasimenum, ad Cannas acceptæ, facile ostenderunt. Porro autem hasta in manu Palladis, ingenij vim atque promptitudinem ostendit. Vnde apud Martianum legas,

Hasta etiam vibrans penetrabile monstrat acumen.

FAMA.

FAMA. CAP. XX.

Alexandri statua.

AD HÆC lancea in quacumque videatur imagine, præter militiam ipsam famæ etiam celebritatem indicat. Quare Lysippus, vt Plutarchus ait, eam in Alexandri manu posuit, fulmen quod alij fecerant, aspernatus, vtpote qui celebrem eum vna vix ætate existimaret, dummodo quis veritatis studiosus, ea tantum quæ re vera gesta fuissent ab Alexandro collegisset. Quod vero ad extensionem in longinquum facit, Telum appellant quicquid à manu iacitur, quod τηλȣ̃ & τηλόθεν procul apud nos sonat. Quamquam apud Caium Iurisconsultum telum vulgo appellaretur, quod ab arcu tantum mitteretur.

HOSTIS INFENSISSIMVS. CAP. XXI.

Ad verbũ à Plin. lib. 38. cap. 4. Saliua ictũ aggrauat.

INFESTISSIMVM hostem, qui omnes, quo maxime lædat, vias exploret, nonnulli significare cum volunt, iaculum terræ appressum cuspide in eius læua statuunt, dexteram vero oriri obijciunt, eo gestu, vt in eam inspuat: nempe quod persuasum sit ictus aggrauari saliua in manum ante conatum ingesta. Id vero ea de causa fit, quia manus ita magis solidescit, & maior in vibrando vis accedit: non autem quod ea quædam sit fascinatio, vt Magi putant. B

OFFENSIONIS ILLATÆ POENITENTIA. CAP. XXII.

Idem à Plinio l. 38. c. 4.

NAM illud forsan pertineat ad Magiam, quod à iactu, si quem inferendæ iam iniuriæ pœnituerit, in mediam expuendo manum, qua vibrauerit, leuari percussum à pœna prodiderunt. Alioqui pleraque alia expuere, contra omnes fascinationes & pericula amuletum esse creditur. Vnde apud Theocritum τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον, *ter in sinum meum inspui*. Meminere huius rei & Plinius, & authores alij plerique.

SVMMVS HONOR. CAP. XXIII.

Hastæ gestamen honoratum.

SED ENIM ne Lysippum adeo malignum aut inuidum in Regem suum, vt paulo ante dictum, fuisse suspicemur, sciendum hastæ gestamen haudquaquam inter vulgares honores habitum, tantæque apud veteres venerationis fuisse, vt loco diadematis pro insigni Regio haberetur. Neque temere Virgilianus Æneas, C

Æneid. l. 12

> *Bina manu lato crispans hastilia ferro,*
> *Ingreditur.*

Ibidem.

Et Regis filius Pallas apud eundem, telo rapto volat obuius ipse Æneæ. Neque quidem ea solum donari solitos tradunt, qui fortiter in bello fecissent, verum & Iunonem Curitin ab ea nuncupauerunt: Curis enim hasta Sabinis erat, quod iam apud omnes peruulgatum est.

STRENVVS. CAP. XXIV.

Plin. lib. 7. cap. 28. Hasta pura.

EORVM qui fortiter fecissent insignia, more quodam hieroglyphico apud veteres fuisse reperio hastas puras, quibus milites ab Imperatoribus donari soliti, eaque de causa Sicinium Dentatum, Plinio referente, hastis puris duodeuiginti donatum. Hastas vero puras, Donatus & Seruius interpretantur, sine ferro, eo præsertim Maroniano versu:

Æn. lib. 9.

> *Ille, vides, pura iuuenis, qui nititur hasta.* D

Qui quidem futurus erat Rex, multorumque Regum parens.

BELLVM. CAP. XXV.

APVD Carthaginenses, genus intractabile bello, belli hasta erat indicium. Hinc cum bellum velle se cum Romanis professuri essent, Romam ad eos hastam suæ voluntatis signum miserunt. Sedenim apud Macrones, dare accipereque lanceam, sanciti fœderis signum fuit, cuius rei meminit Xenophon, De reditu Græcorum IIII.

SVMMA IMPERII. CAP. XXVI.

EA vero de causa viros fortes hasta donari putat Festus Pompeius, quod hasta summa armorum & Imperij esset, captiuosque sub ea vendi morem fuisse, proindeque rei fortiter gestæ signum erat.

A erat. Et sub iugum mittere, qui superati essent, quique per vim sub Imperium deuenissent, apud historicos frequentissimum. Constabat vero iugum ex hastis tribus, duabus quidem fixis, & alia in transuersum ad eas alligata: sub his enim discinctos transire cogebant, inquit Festus, vbi discinctos intelligendum armis spoliatos. Hinc etiam mos apud Romanos fuit, vt nuptarum capita cœlibari hasta comerentur, propterea quod quæ nuberet, imperio viri subijceretur. Cœlibarem autem hastam vocabant, quæ in corpore gladiatoris abiecti occisique stetisset.

Iugum militare.

Hasta cœlibaris.

CONIVNCTIO MARITALIS. CAP. XXVII.

B AIVNT vero nonnulli coniunctionem maritalem hieroglyphicum id significasse, vt quemadmodum hasta ipsa in corpore gladiatoris hæsisset, coniunctaque fuisset, ita debere sponsam viro coniungi, vt quod nostræ monent Diuinæ literæ, *duo sint in carne sua*. Alij boni tantum ominis causa factum autumant, vt vota hinc ostenderentur, fore vt viros fortes geniture essent.

De hasta qua homo occisus sit, mira Plin. l.28.c.4.

DII. CAP. XXVIII.

PRÆTEREA, vt Iustinus ex Trogo memorat, ab origine rerum pro dijs immortalibus veteres hastas coluere, ob cuius religionis memoriam hastæ adhuc, ait ille, deorum simulacris adderentur. Quinetiam simplex baculus surrectus apud Ægyptios diuinitatis hieroglyphicum fuit. Atque hoc illud est, quod Pædianus ait in Diuinationum commentario non placere sibi eorum opinionem, qui delubra existimant ligna delibrata, id est, decoriata, pro simulacris deorum more veterum posita. Id fieri solitum à veteribus Cyrillus inquit, quod natura diuina nullo modo neque deijci, neque labefactari potest, sed inconcussa firmaque suo robore communiat, sustinereque omnia & omnium fundamentum esse perhibetur. Sed vt ea etiam, quæ ad ineptias vsque facta sunt in hoc genere commemoremus: Alexander Phereus hastam, qua Polyphranem auunculum interemerat, consecrauit, additis etiam corollis, ei tamquam Deo rem diuinam fecit. Tantum vero hastæ à veteribus tributum est, vt sceptrum illud Agamemnonis, multorum Regum successione apud Homerum celebre, Chæronei Bœotiæ populi diuinos illi honores meditati, quo cultus eius fieret augustior, Hastam appellitarent. Colebant vero illud vti numen singulis diebus hostijs à sacrorum antistite immolatis. Cui etiam (tanta fuit hominum vesania) mensa varijs instructa carnibus parabatur, omniformiumque placentarum libis referta semper adstabat. Iam & Cenea illum, quem ex fœmina in virum à Neptuno commutatum Græci fabulantur, primum omnium aiunt comites suos iussisse per hastam suam iurare. Vnde mox prouerbium, *Hasta Cenei*, de quo apud interpretem Apollonij, & alios, Argonauticis, plura reperias.

De delubris Macro. lib. Sat. 3. c. 3.

C

Hasta à veterib. multum tributum.

Ouid. Met. lib. 12.

τὸ καινέως δόρυ.

DII PENATES. CAP. XXIX.

ET Penates, qui apud Romanos tanta religione colebantur, armatos, hastatos quippe fuisse, memoriæ D proditum est. Dionysius enim duos ait adolescentes fuisse militari habitu, & vetusto opere, qui sederent, & pila in manibus tenerent, cuius rei testimonium titulus subesset, DII PENATES. Eos Nigidius putat esse Apollinem & Neptunum, quod in Apolline calor & aritudo, in Neptuno humor & frigus intelligatur, quæ nostræ compositionis principia perhibentur. Et quoniam Penatibus magnorum deorum cognomentum attributum est, vnde Maronianum illud:

Cum socijs natoque, Penatibus & magnis dijs,

A Macrob. lib. 3. cap. 3. Saturn.

Æn. lib. 2.

A Macrob. in eidem. eruditiores particulam, *Et*, ad expositionem positam volunt. Alij eos Iouem & Iunonem esse voluerunt, horum enim præcipuum esse munus, iuuare mortales, atque inde vtrique nomen. Alij Castorem & Pollucem Deos magnos vocari persuasum habuere. Sed quoniam in nullo deorum magis, quam in dijs Penatibus & Poetæ & Historici occupantur, tum ipsa vetus Romanorum religio tam multa, tam sæpe de his in medium protulit, haudquaquam ab instituto negotio alienum fecero, si super his aliquid ex remotiore vetustate repetiero. Pallantis filiam legimus, cum Dardano in Arcadia nuberet, dotis nomine munera Palladis attulisse, scutum quippe breue cœlo lapsum, quod Palladium appellarunt, cumque huiusmodi scuto, magnorum deorum simulacra. Orta autem seditione in Peloponneso, Dardanum inde cum vxore & magna Arcadum manu vertisse solum, atque in Samothraciam nauigasse, vbi dotalibus muneribus templum erexit, quibus occultas instituit cæremonias, vt sacra ea separaret à vulgi cognitione. Simulachra itaque in subterraneo specu condidit, quæ mox cum inde in Asiam transmigraret, secum aduexit, & in Dardania à se nuncupata collocauit. Ilus cum Ilion ædificasset, eo deos ipsos transtulit. Æneas ex incendio Troiano ablatos in Italiam vexit, eosque Lauinij posuit. Ascanius in suam Albam traduxit, pulcherrimo illis templo ædificato. Verum aiunt B sequenti nocte Penates, nullo ferente, Lauinium redijsse, ostia clausa inuenta, parietes integros, & tectum nulla in parte violatum: quo miraculo motum Ascanium, aiunt, sexcentos curatores Lauinium misisse, qui sacra custodirent, præfectumque his antistitem Egestum nomine. Ijdem demum Romam translati cum vrbem approbassent, nequaquam abierunt. Cumque eos Romani in vrbis Imperijque sui custodes admisissent, ne per vim aut dolum auferri possent, eos in subterraneo, vt Dardanus fecerat, specu, templo ibi dedicato, posuerunt. In quo quidem templo id præcipue religionis obseruabatur, vt spuere nefas esset. Ad hoc specu, & pristinum Dardani institutum, Virgilius allusit, cum scripsit:

Deorum Penatium origo & institutio.

Æneid. l. 7. *Aeternumque adytis effert penetralibus ignem.*

Nam sacra Penatibus sine Vesta nunquam fieri solita, sed vna cum Vesta semper illi colebantur. Quid vero Vesta foret, declarat Naso:

Nec tu aliud Vestam, quam viuam intellige flammam.

Et Sinon apud Virgilium, vbi se Penatum offensam vereri simulat, si patriæ secreta hostibus prodat, C cuius cura Penatibus credita:

Æneid. l. 2.
Vos, æterni ignes, & non violabile vestrum
Testor numen, ait.

Sed quoniam de Vestali igne, & dijs Penatibus alibi etiam disseruimus, hæc pro loco commemorasse sufficiat.

DII TVTELARES. Cap. XXX.

Hinc Plautus in Mostellaria, Nimio plus sapio sedes. Pila quid.

ID vero tutelares eos esse ostendebat, quod sederent, quod pila gestarent, quod adolescentes essent. Nam sessio hieroglyphicæ firmitatis & constitutæ rei consilijve signum habetur. Pila propulsationem malorum, incommodorumque significant. Adolescentia incrementum, quod Imperio esset in die accessurum. Quod vero genus teli pilum sit, à Vegetio ita describitur: *Missilia pedestris exercitus pila vocabantur, ferro subtili præfixa trigono nouem vnciarum, siue pedali, quæ scutis infixa non possent abscindi, & loricam facile perrumperent.* D

DE FRAMEA. Cap. XXXI.

FRAMEÆ vocabulum, & id genus teli, Germanicum est, de quo Cornelius Tacitus in Germanorum moribus in hunc modum scribit: *Hastas, vel ipsorum vocabulo Frameas, gerunt, angusto & breui ferro: sed ita acri, & ad vsum habili, vt eodem telo, prout ratio poscit, vel cominus vel eminus pugnent.* Ita Eques scuto frameaque contentus est.

MORS. Cap. XXXII.

IN Diuinis literis framea, vt & alia telorum genera mortis hieroglyphicum habetur. Ita Theologi eo Psalmi loco: *Erue à framea Deus animam meam.*

DE

A

DE SCVTIS. Cap. XXXIII.

Locvs exigit, vt hastis scuta etiam adijciantur, quorum varia sunt hieroglyphica, quia variæ sunt eorum species, varij etiam vsus, neque facile est omnium rationes exquirere in tam varia tamque frequenti armorum pene omnium mutatione, quæ vnaquaque ætate facta est: eas tamen non formas amplectemur, quas in numis, aut veterum monumentis figuratas obseruauimus. *Scuto donati.* *Æneid. l. 9.*

STRENVVS II. Cap. XXXIV.

Pari honore cum hasta scutum fuit, quo inter præmia reliqua militaria donari soliti sunt, qui strenue fecissent, cuius rei exempla passim apud historicos. Et apud Virgilium Æneas clypeum afferri iussit, quo iuuenem egregium Nisum præstanti munere donaret. Præcipuum vero honorificum apud Argiuos fuit scutum Enhippi, puero, qui tale aliquid meruisset, gestandum tradere, eoque inserto pompam ducere. Argiui porro primi omnium scutis ligneis vsi, eo prælio quod inter Prœtum & Acresium fratrem gestum est, pro tyrannide occupanda. Sedenim de honoribus inferius.

B

SALVS. Cap. XXXV.

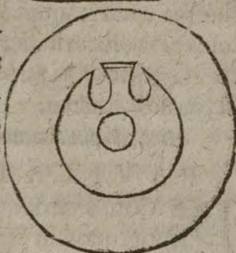
Cvm Palladium superius cœlo lapsum, scutum fuisse diceremus, significatum eius ad Imperij tutelam spectare interpretati sumus. At identidem obseruatum est Peltæ quoque significatum salutis esse, quod interpretatione Numæ desumptum est: is enim delapsam cœlo peltam salutem vrbi immissam interpretatus est, cum octauo eius anno pestilentia per vniuersam Italiam debacchata, Romam quoque vrbem inuasisset. Vtrum vero grauis alioquin author peltam proprie necne dixerit, quod scutum Numæ tempore cœlo delapsum fertur, & *lapsa ancilia cœlo* Maro dixerat, alij viderint. Legi tamen de Saliorum ornatu, consuesse illos capite gestare pileum instar coni, non obrotundum, vt vulgo: thoraca aheneum induere, dextera manu ancile, læua peltam aheneam circumtulisse: quamuis, vt dictum, *& læua ancile gerebat*, legamus. *Pelta cœlo delapsa.* *Æn. lib. 9.*

PELTÆ FORMA. Cap. XXXVI.

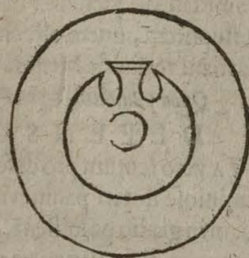
Qvoniam vero pelta Maroni lunata dicitur, operæpretium me facturum crediderim, si figuram eius ex antiquis monumentis descripsero. Nam ea Romæ multis locis aspicitur, nusquam tamen speciosius quam in marmoreo quodam conditorio, quod nunc in hortis Pontificio Palatio subiectis pro aquæ temporariæ alueo ab Leonina porticu spectatur. Ibi pugna quædam Amazonum incisa mira quadam arte, siue ea Troiana sit, siue, quod potius reor, quæ ad id genus erraticis in Scythia commissa est. Ita viri mulieribus parcere, inuitique obuias sauciare videntur, cupereque eas potius captiuas facere, quam lædere. Omnes illæ peltis armatæ sunt, quarum species in hunc modum describi potest: vt scilicet circulus descriptus linea diametrali dissecetur, pars altera quantum cubiti manusque ministerio inseruiat, relinquatur, altera duobus à lateribus excauetur, ita vt in eorum medio spatium sit insertando brachio, cuius hoc sit propugnaculum. Extrema ad scuti marginem lunentur in cornua. Orbes illi duo hinc inde exempti, insertandæ si opus sit hastæ alter commodus, alter ad inspectandum inseruiat. *Æn. lib. 1.*

C

D

PRIMA ARMENICA. Cap. XXXVII.

Variabat vero peltarum forma, qua parte manus erat inferenda: vt in prima Armenica incisura erat rectangularis.

SECVNDA ARMENICA. Cap. XXXVIII.

Qvæ in secunda, orbicularis fieri consuerat. Tum etiã coribus, cum pelta primæ cæruleo colore est, in alba parma: secundæ vero, purpurea in parma ipsa cærulea: in vtraque vero pelta aureus vmbilicus.

E

A

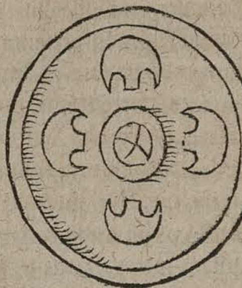
MENAPII. CAP. XXXIX.

MENAPIORVM autem pelta rubra erat in alba parma, sed infra in eo albo sub pelta canis lutei coloris, pedibus ad cursum quantum fieri possit, exporrectis, vtero ad peltam verso, dorso parmæ superficiem spectante.

VESONTES. CAP. XL.

VESONTES, qui sub illustri viro Magistro peditum militabant, parmam habebant peltis quatuor cæruleis insignem, quadrangulari situ intra parmæ marginem & centrum dispositis: centrum autem in partes quatuor decussatum, quarum duæ albæ, cæruleæ duæ. Circa centrum coloris rubri circulus, & in parmæ ambitu alter itidem ruber conspicitur.

B

ANCILIA. CAP. XLI.

Antonini Pij numisma.

EIVSDEM omnino significati Ancile est, cuius figura, vt ex veterum numis habetur, oualis est, ductu quidem oblongiore: quod, ne cui dubium relinquamus, ex Antonini Pij numo didicimus, ab cuius altera facie scuta tria vna serie disposita, ea qua diximus figura conspiciuntur, quibus inscriptio subiecta est, ANCILIA. In altero Antonini eiusdem numo scuta sex habêtur anciliorum specie, vt paria duo, vno super alterum sublato, partem inferiorem ostentent, qua scilicet brachium insertatur: mox singula vtrique pari appensa, quæ vmbonem spectandum obijciant, in eum quem vides modum. Literæ nonnullæ in eo quem attrectaui numo detritæ sunt, vna excepta locutione, SVPERATO: vbi etiam duo prima elementa ita curta sunt, vt vix discerni ab oculatissimo quoque possint.

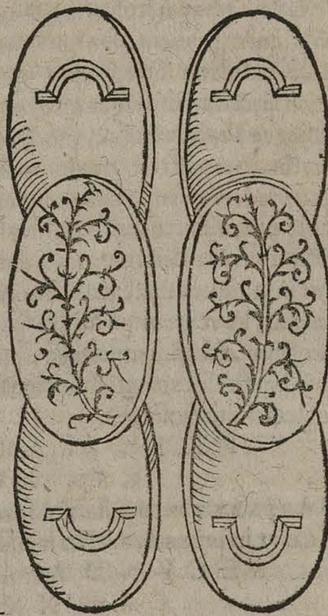

C

SAPIENTIA. CAP. XLII.

EA plurimum forma scuta sunt, quæ Palladi dedicantur: quamuis non negarim orbiculari etiam specie nonnumquam facta, cuiusmodi est Argolicus clypeus, quem Maro cum Phœbea confert lampade. Hieroglyphicum vero id esse pleriq; volunt, vt orbem indicare videatur, qui sub clypei specie regatur à sapientia. Quare Martianus Capella, qualisqualis author est, ita de Pallade ait:

Hinc tibi dat clypeum sapientia, quod regat orbem.

D

PAVITATIO. CAP. XLIII.

Quoniam Medusæ caput inspicientes in saxa verterentur.

DE Medusa vero, quæ sit in vmbone medio figurata, idem sentit, quod in Serpentis commentario diximus, vbi de Domitiano loqueremur, qui Medusæ signum gestare solitus est ad stuporem, quem affectabat de se inter mortales concitari. Martiani versus de Medusa:

Quod pauidum stupitet sapiens solertia vulgus.

DEFENSIO. CAP. XLIV.

Scipionis dictum.

ITA vero scutum pro defensione ponitur, vt milites eos ignominiose notari passim videas, qui plus salutis & spei in scuto, quam in gladio posuissent, Scipionis præcipue dicterio notum, cum militi, qui clypeum elegantius ornauerat, dixit: *Non miror quod clypeum tanta ornaris cura, in quo plus præsidij statuas, quam in gladio.* Scuto

vero

A vero nos coronatos ait Psalmographus pro tuto circumseptos munimine: monitiones enim plurimum in orbem circumduci consuerunt.

DEDITIO. CAP. XLV.

EST & deditionis signum clypeus, si caput ei summittatur, quod apud Appianum legas, vbi Afranij & Petreij turmæ quædam à Cæsare circumuentæ, capita clypeis subiecere deditionis indicio. Alibi scuta supra caput sublata, & huiusmodi iunctis vmbonibus progressus oppugnationem ostendit: qualia Romæ passim in columnis & triumphalibus arcubus, aris, clypeisque conspiciuntur.

INITIVM PVGNÆ. CAP. XLVI.

SCVTA vero hastis illisa pugnæ initium significabant: siquidem moris erat cumprimum hostes *Mos antiquus pugnæ ineundæ.* collatis signis in propinquum ita processissent, vt iamiam pugna esset ineunda, ad concitandos militum animos, vno eodemque tempore sub datum signum scuta percutere hastis, strepitu quam maximo possent excitato: quem morem apud Marcellinum inuenias. Eundem morem hunc à Græ-
B cis obseruatum tradit Xenophon, sed ad Equos incitandos fieri solitum. Apud Philostratum etiam, vbi de expiationibus ad Achillis tumulum agitur, legere est, milites qui ad tumulum succederent, post hymnum, quem cecinissent, scuta hastis solitos incutere, quemadmodum in bello fieri soleret, cuius hæc sunt verba: προσελθόντων δὲ τῷ σήματι μετὰ τὸν ὕμνον, ἀσπὶς μὲν, ὥσπερ ἐν πολέμῳ, περιεδουπεῖτο.

PLAVSVS. CAP. XLVII.

QVOD vero milites initio pugnæ facere consuerunt, togati, fabula vel concione, quam spectatum vel auditum venissent, absoluta, scabellorum crepitum faciebant, eo scilicet plausu actoribus gratulati. Hinc apud M. Tullium oratione pro Cælio legas: *Deinde scabella concrepant, aulæum tollitur.* *Scabellorum crepitus.* Dictumque illud de Caligula apud Suetonium: *Et quondam tres consulares secunda vigilia in palatium accitos, multaque & extrema metuentes super pulpitum collocauit: deinde repente magno tibiarum & scabellorum crepitu, cum palla tunicaque talari prosilijt, & decantato cantico abijt.*

HONORES. CAP. XLVIII.

C CLYPEIS vnde nomen incidi, describive facta pulchra moris fuit, vnde qui nihil adhuc strenue in bello gessissent, alba vtebantur parma, de quo Virgilius: *Parmaque inglorius alba.* *Æneid. l. 11.* Donabantur ab Imperatoribus honori militibus, atque etiam dijs, quare sæpius apud Liuium legas, argentea clypea templis illata, ac dijs dicata. Hic nonnulli vocabulum à sculptura factum voluere, quod in his omnino imagines haberentur, in qua quidem sententia Plinius est: *Scutis enim* (ait ille) *qualibus apud Troiam* *Clypei etymon.* *pugnatum est, continebantur imagines, vnde & nomen habuerunt clypeorum, non, vt peruersa Grammaticorum* *Plin. lib. 35.* *subtilitas voluit, à cluendo deduci.* *cap. 3.* Sed quoniam in Grammaticos incidimus, inter clipeum per i, & clupeum per u, differentiam ponit Cornelius Fronto, clupeumque per u, quæ omnino ypsilon Græca est, imaginis esse dicit, per i vero armorum. Apud Virgilium tamen, *Mutemus clypeos* legas, vbi de ar- *Æn. l. 2.* mis dubio procul intelligendum. Sed & in ijs imagines fuisse, Seruius attestatur, qui Græcorum in Clypeis Neptunum, in Troianorum Mineruam pictam fuisse dicit. Sed nihil fit horum, quomodo se pro Troianis venditassent, nisi Troianorum insignia in clypeis apparuissent? Sed enim alij sunt, qui genus, non scriptionem, differentiam facere putarint: ait enim Labienus, clypeum neutro genere
D Imaginem significare, virili vero inter arma poni. A quo diuersus est Pomponius dubij sermonis libro secundo, vbi Clypeus & Clypeum indistincto genere dici ait, sed litera differre, vt pugnatorium per i, Clipeum dicamus, imaginem vero per u, Clupeum, vt etiam ex Cornelio dicebamus. Eam vero differentiam improbat Charisius, qui Clipeus per i, & Clupeus per u, non alia ratione dici asseuerat, quam Maxumus & Maximus, Optimus & Optumus, propter communionem i & u literarum. Sane Clypeum vtroque genere pro scuto Virgilium posuisse, agnoscit Nonius Marcellus, non malus *Æn. l. 2.* author: *Ardentes* quippe *Clypeos*, & ita alibi, & nono: *Clypeum superintonat ingens.* *Æn. l. 9.* Clypeum ingens recto casu indubitato legit Nonius, cui Seruius assentitur, dum per hoc expressum ait illud Homericum ἀράβησε δὲ τεύχ᾽ ἐπὶ αὐτῷ, quod etiam alibi Virgil. expressit: *Sonitum super arma dedere.* *Æn. l. 2.* Sed vt has Grammaticorum altercationes omittamus, quamuis hæ tibi doctissime Nicolae, numquam dis-

plicuere, de significato rei potius agamus. Dedicabatur sane Clypeus ijs, qui graue aliquod periculum à Republ. propulsassent, sustulissentque penitus, propugnationis defensionisque memoriam: ijsque rem gestam imaginibus explicabat. Denique hoc non tantum de militaris Clypei forma intelligendum est, quantum de quacumque dedicatione in alicuius præclari viri memoriam posita, & vel sculpta, vel inscripta ad posterorum memoriam: cuiusmodi marmoreæ æneæque tabulæ & Romæ & alibi adhuc superant, quæ omnia Clypei cognomentum vsurparunt. Trahit vero me gestæ rei tam præclaræ magnitudo, vt κατὰ πάρεργον, sed forsitan non importune dicam, qualianam essent, quæ clypeos huiusmodi mererentur. In longa sane tempora spectatus est clypeus aureus in Romana Curia collocatus, qui senatus totius iudicio in D. Claudij honorem affixus erat, quod ille vt primum Imperator salutatus est, tricena x x. millia Barbarorum, qui aduersus Imperium Romanum arma sumpserant, nauiumque, si Pollioni credimus, duo millia felicissimo successu deleuit, adeoque attriuit, vt paucos ad solum patrium redire permiserit. Extat adhuc exemplum eius epistolæ, quæ ita scribitur: *Claudius Broccho. Deleuimus trecenta viginti millia; duo millia nauium mersimus*, & quæ sequuntur. Adducit hoc in memoriam, quod duodecimo de bello Macedonico apud Liuium legitur, clypea ærata ab ÆDD. CVR. P. Claudio, & P. Sulpitio Galba posita. In codicibus vetustis manuscriptis clypea aurata legi. Quod vero ad arma pertinet, Pœni quoque clypeos ex auro factitauere, sculptis imaginibus, & secum in castris tulere. A B

LACONES. CAP. XLIX.

In clypeis picta, vel incisa.

ET literæ nonnumquam singulæ, hieroglyphicorum munus expleuere. Apud Romanos id frequentissimum, in omnibus fere familijs appellandis. Sed enim de his dicere, tam longum quam superfluum esset. Id vnum, quod ad arma pertinet, dicam, Λ literam in Lacedæmoniorum scutis notatam, populum eum significasse.

MESSENII. CAP. L.

AT in Messeniorum clypeis, qui & ipsi clarissimi olim extitere, τὸ M descriptum erat, sui & ipsum populi significatione.

MOROSITAS. CAP. LI.

Dionysii dicterium.

QVOD ideo non sum referre grauatus, quia arrepta hinc occasio est in argutum Dionysij dictum illabendi. Erat in antiquorum sortibus M. litera morositatis & stoliditatis signum, vnde prouerbium, ἔλαχες τὸ M, *obuenit tibi M*, obiectumque aliquando Dionysio cauilli vice, cui sors obuenerat M. μωρολογεῖς Διόνυσε, cui tamen & vafre, & vero de se præsagio respondit ille, μοναρχήσομεν ἔν. C

Prouerb.

Quamquam ex eo quod res optime successit Dionysio, prouerbium illud, *Sortitus es M*, de callidis, & longe maiora quam in hominum spe, aut opinione fuerint attentantibus, dici mox cœptum.

DE Σ ET K. CAP. LII.

ADDEMVS illud Σ, signum in Equos impressum apud Græcos curiosiores, indicasse eius generis Equos, qui Samphoræ vocabantur. Imò quia Σ, illis inustum fuerat, eo sunt nomine nuncupati, vocabulo ipso notæ huiusmodi signum præ se ferente, vti Koppatiæ, quibus K generis erat signum. Fuerunt enim, ait Eustathius, qui κάππα literam κόππα nominarent, vti nunc Theutones plerique omnes Papa scribunt, & Popa enunciant. Ita Dorienses Σίγμα, σαν dicebant, vt apud Athenæum. Samphora igitur à ferendo Σίγμα.

NEFASTVS. CAP. LIII. D

ET ne singulas literarum notas alieno loco commemorem, subsequentis in ordine literæ M, significatum in Pontificum libris tantum liceat addidisse: per eam siquidem nefasti dies notabantur.

N. L. quid.
N. D. quid.

Notum illud, N. L. pro non liquere, positum in iudicijs. Et N. D. neci datum interpretari, quod mihi non satis constat. Verum illud non importune addiderim, Neci datum intelligi, sine vulnere mortuum, vtputa veneno, aut fame, sed hæc tamen authores confudere.

SALII. CAP. LIV.

DE Salijs, quorum insigne esset thorax aheneus, & Ancile in dextera manu, in læua vero Pelta, cum historia sit scholis omnibus notissima, superuacaneum iudicaui plura repetere.

A

DE GLADIO. CAP. LV.

POST arcum & sagittas, iacula, pilaque & scuta demum, Gladius locum habeat, cuius plurimus ex omnibus armis vsus.

Ochi Regis crudelitas.

CRVDELITAS. CAP. LVI.

ID vero præcipuum eius erat hieroglyphicum, vt pro crudelitate poneretur, cuiusmodi nuncupatione Ægyptij Ochum appellare soliti sunt, qui quidem Persarum Rex omnium crudelissimus, ac maxime formidabilis, cæde omnia fœdauit, quacumque per Ægyptum progrede-
B retur, quodque apud eos inexpiabile facinus habebatur, Apin ipsum iugulauit, & amicis epulandum apposuit, atque ita vniuersam Ægyptum vnius animalis cæde luctuosam fecit, tanto is odio gentem eam prosecutus est.

SCELVS. CAP. LVII.

PRÆSECTVM gladio sinciput, scelestum indicabat facinus: ita enim ἀνοσιότητα interpretabimur ex Hori Niliaci dictatis. *Crudelitas præsagita.*

OCHVS PERSARVM REX. CAP. LVIII.

QVARE apud Ægyptios machæræ nomen imagove, in Regum nomenclatura pro nomine Ochi hieroglyphice exponebatur, atque ita recensebatur, ab instrumento eo tam lethali sumpta similitudine. In Asino sane dictum, quonam argumento Persarum Magi crudelitatem in eo ab initi Regni principio præsagiuerint: quia scilicet Artaxerxe patre defuncto, in ingressu regni lautiori, vt
C sit, mensa ex pluribus eduliorum condimentis apposita, Ochum animaduerterunt manus primum ad cultrum iniecisse, mox ad panem, & carnes, quas auide & immoderate comedit.

VERBA. CAP. LIX.

DIOGENES verba gladio comparauit, cum adolescentem formosum admodum turpia quædam fabulantem audiuisset: *Non te, inquit, pudet ex eburnea vagina plumbeum gladium exerere?* Inuenies vero passim de maledicis verbis proscindere: & eloquentiam ipsam esse gladium, & gladium in ore aliquem gestare, qui, vt ait Horatius, sit

Qualibet in quemuis opprobria fingere sæuus.

Et sacræ nostrorum literæ linguam gladio sæpe comparant, vt Psalm. 58. *Lingua eorum gladius acutus.* & subsequenti: *Exacuerunt vt gladios linguas suas.* vbi quidem de calumnijs & insidijs sermo est, quæ ab hostibus parabantur. Aliter apud Paulum, cum ait, *viuum esse Dei sermonem, & efficacem, & omni gladio ancipiti acutiorem, penetrabilioremque.* Hebr. 4.

Diogenis dictum. Huc spectare potest illud D. Hieronymi ad D. Augustinum, Melle litus gladius.

D

PERICVLOSVS. CAP. LX.

QVOD vero declinandum subterfugio acutum gladium Pythagoras monuerit, dicens ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, plerique symbolicum sensum secuti, à periculosis negotijs abstinendum interpretantur.

Ad verbũ ab Erasmo Chil. 1. cen. 1 prouer. 1. Gladium acutum auertas.

IVSTITIA. CAP. LXI.

IVNIORVM autem inuentum est iustitiæ seueritatem atque rigorem, per exertum ensem manu virginea prætentum significare, cui ad æquitatis indicium, trutinam etiam addidere. Sed enim apud veteres aliter traditum inueni, qui iustitiam cum libratis omnino lancibus in læua figurabant, sed in dextera non ensem, sed fasces cum adalligata securi statuebant, merita æquaque ex huiusmodi hieroglyphico

glyphico præmia merentibus impendi, atq; distribui, hinc scelerum conuictis castigationem impendere significantes. Sed enim species hæc duas secum mulieres captiuas trahit, vnam, quæ fractum ensem manu prætendit, alteram, quæ conto innititur, duo ex hoc figmento vitia domita indicantes, vt ex vtriusque medio virtutem ipsam adstruerent, per fractum scilicet ensem seueritatem nimiam retusam cohibitamve intelligentes: per contum, lenitudinem ad ferulam reuocatam, qua iudicia plus æquo producebantur. Inde enim contatio, quæ retardationem significat. Lenti vero sunt, qui nullo atroci quantumlibet scelere concitantur, neque publicis neque priuatis iniurijs commouentur. Sunt tamen & alia iustitiæ hieroglyphica, quæ locis suis, prout res exigit, exponuntur. Apostolus tamen ait, iudicem esse Dei ministrum, ideoque non sine causa portare gladium: vindex B enim in iram ei, qui male operatur. Et quoniam satis constat gladium seueritatis animaduersionisq; indicium esse, prætereundum non est, quod in Diuinis literis sæpe mentio fit ancipitis gladij, cuius hieroglyphicum est, quod in iudicio corpus atque animam punire simul potest, vel quod & supplicio præsentis pœnæ, & futuræ metu puniat. Ita accipi ancipites gladios in Sanctorum manibus. Nam vt & Eucherius ait, qui mundi peripsemata, & quisquiliæ creduntur, de nationibus ac Regibus iudicabunt.

Quales forsan gladij Delphici. Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. Ignem gladio ne fodito. Satyra 3. His adde cruorem, atq; ignem gladio scrutare. Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήσσειν. Lucianus in sectis. Apud Terentium in Phormion. A cæso matris vtero dictus Cæsar, vel ab Elephanto cæso. Vnde cæsones etiam dicti. Meminit Suet. in Tyberio. Capit. 10. Esaia 27.

IRRITATIO. CAP. LXII.

IGNEM vero gladio dissecare, quid sibi velit apud Pythagoram, non facile fuerit augurari, cum in eiusmodi symboli enarratione diuersi abeant præclari admodum viri. Nam D. Hieronymus, atq; etiam Cyrillus, impudentem, ac ira percitum animum asperitate verborum (is enim gladius est) non esse lacessendum exponunt. Diogenes, potentiorum iracundiam non incitandam interpretatur, cui sententiæ subscribit etiam Plutarchus. Et Flaccus Horatius cum in Sermonibus dixit, atque ignem gladio secare, nihil aliud prorsus sibi voluit, nisi admonere nos, ne magnorum hominum indignatio- C nem aduersus nos prouocaremus, lacesseremusve.

NVLLIVS FRVGIS OPVS. CAP. LXIII.

REM, quæ neque vsui, neque efficaciæ respondere possit, non solicitandam, attendendamve, Lucianus, Basilius, & Plato, hinc significari arbitrati sunt, quorum si qua est authoritas, apte admodum, qui studium in nullius frugis opere insumptum significari voluerit, hominem pinget flammam gladio dissecantem. Cui simile dicterium illud, *Aquam in mortario tundere:* neque non, *Laterem lauare.*

CÆSAR. CAP. LXIV.

QVOD vero fabulantur Cæsarem per cultrum significari, iuniorum inuentum est, non infelix tamen. Nam cultrum pro dissoluendi incidendive significato poni apud Iamblichum reperias, in ijs, quæ scripsit ad Porphyrium.

PONTIFEX. CAP. LXV. D

IAM & inter insignia Pontificum, Flaminumve, cultri species aspicitur oblonga, manubrio, quod ex ebore fieri solebat, & ex auro, vel ex argento, rotundo, solido ad capulum iuncto, fixo clauis æreis, ære Cyprio, vt apud Pompeium legitur, cui à secando secespita nomen fuit.

SPIRITVS SIBI REDDITVS. CAP. LXVI.

QVINETIAM Pontificis nostri IESV CHRISTI gladius celebratur, qui, vt celebri pentametro fertur,

Non venit pacem mittere, sed gladium.

quod apud Matthæum præcipue legitur. Apud Esaiam vero Dominus intentato gladio visitare fertur. Per hunc Adamantius dissectionem Spiritus à carne videtur intelligere. Carnis enim sunt, fornicatio,

A nicatio, immunditia, adulteria, veneficia, idolorum seruitus, & quæcumque dictu factuve fœda perhibentur, quæ omnia Dominique Deique nostri secespita abscidit abstulitque. Antea enim quam ille nos inuiseret cœlo delapsus, non erat ensis hic inter mortales, neque caro quicquam aduersus spiritum concupiscebat, neque spiritus aduersus carnem. Aduentu vero eius edocti sumus, quæ carnis essent propria, quæque spiritus, doctrinaque eius quasi gladius vibratus carnem à spiritu dissecuit, disseparauitque, vt inde viueremus in spiritu, neque rerum nostrarum summam in carne, sed in spiritu statueremus, non corruptioné à carne, sed beatorum vitam à spiritu in lucro reposituri.

MORS. Cap. LXVII.

APVD Scythas, qui multa Ægyptiorum more confinxerunt, à quibus, vt veteres quidam authores tradunt, etiam instituti sunt, gladius mortis erat symbolum: fuitque maximum omnium illis iuramentum, ventum & acinacem attestari (acinaces enim vt Medorum, ita eorum gladius est) per hunc quidem interitum, aut salutem: in eo enim salutis suæ præsidia statuebant, per ventum autem a- *Lucianus in Toxari. Scytharum iuramentū.*
B nimam, hoc est, vitam interpretantes, quod scilicet tamdiu viuamus, quoad vitales auras carpere permissum est. Pari modo in ostentis mali hominis & cædem minitātis habitus, vt Heluidio Pertinaci accidit, qui ante triduum quam occideretur, in piscina sibi visus est videre hominem, à quo gladio infestaretur. Eodem significato formidabilis minabundusque Galba, cognita Neronis nece, susceptaque Cæsaris appellatione, iter ingressus est paludatus, pugione ante pectus à ceruicibus dependente, vsu togæ nō prius recuperato, quam omnes qui res nouas moliebātur oppressisset. Quid vero libelli duo, qui reperti sunt in secretis C. Caligulæ post eius necē, in quibus notæ nominaq; continebantur morti destinatorum? præscripti enim erant diuerso titulo, alteriq; Gladius, alteri Pugio nomen erat, per hunc eos qui clam opprimendi essent, intelligebat: per gladium, quos palam cædere destinasset: moliebatur enim Princeps carnificinæ deditus, electissimum quemque vtriusq; ordinis interimere, mox Antium, inde Alexandriam commigrare. *Sueton. in Galba c. 11. Libelli duo in secretis C. Caligulæ inuenti. Suet. in Caligula c. 49.*

IMPERIVM. Cap. LXVIII.

C IAM & potestatem & imperium ex gladio significari, à nostræ pietatis fundatoribus accepimus. Nam quod responsum à pio discipulo est, *Ecce duo gladij*, sacræ Legis interpretes humanarum diuinarumque rerum potestatem sub Christianæ Reipublicæ principe peruenturam præmonstratum aiunt. Apud Chaldæos idem indicatum, cum Darius vaginam acinacis, quem gestabat, Persico ornatu conspicuam haberet, longe ante quam Alexander è Græcia moueret in Asiam, eam ornatu Græcanico communiri iussit, quo facto Chaldæi responderunt, Imperium, quod Darius obtinebat, in eorum ius venturum, quorum arma imitatus esset.

DE SECVRI. Cap. LXIX.

EST & Securi à secando nomen, quare Demosthenes Phocionem orationum suarum securim appellabat: breui enim ille, sed acuta oratione, Demostheni plurimum aduersabatur. Et Hieremias D sermones Domini sicut securim ait, quæ vel petras incidat. *Plutar. in Demosthene.*

LYDIÆ REX. Cap. LXX.

EA non Romanos tantum Consules insignes faciebat, verum & Lydiæ Reges, quorum gestamen erat. Inde Iouis Labradæi simulacrum, quod securis labris Lydorum vocabulo dicebatur.

ROM. COSS. Cap. LXXI.

ROMANARVM vero securum significata cum scholis sint omnibus admodum vulgata, plurimiq; vna cum Plutarcho rem interpretati sint, eas ad scelus, quod emendationem non reciperet, excidendum comparatas, vlterius ego de his quicquam in medium afferre supersedebo.

ANIMADVERSIO. Cap. LXXII. A

Hinc Tenedia securis. τενέδι⊙ πέλεκυς. *Tenedius numus.* *Hinc Τενέδι⊙ ἄνθρωπ⊙ pro inexorabili & tetrico viro.* *Plut. in collectaneis Adag. Prouerbiũ.*

NEQVE enim apud Romanos tantum, sed etiam apud aliquot Græcorum gentes securis seuerissimæ fuit animaduersionis hieroglyphicum, vt in Tenedio numo, de quo Pollux, cernere est. Tenediorum enim Rex cum legem eam tulisset, vt in adulterio deprehensi mas & fœmina eodem supplicio securi subiicerentur, neq; filio pepercisset suo, rem eo monumento iussit insigniri, quo Tenedius numus signatus est: de quo Aristoteles in Tenediorum Repub. vna quippe parte securis est cusa, altera capita duo.

DVRATVRA MEMORIA. Cap. LXXIII.

IN antiquorum memoriis plerisque securim & asciam, sed hanc frequentius, videas adsculptam, addito etiam elogio, *Sub asciam dedi vetuit*, quotiens defunctus non obliterandam de sepulchro memoriam cauet, auersaque ideo scalpitur ferri acies. Sed in Diuinis literis, per asciam simpliciter prauorum hominum in insectandis abolendisque proborum operibus studium & conatum intelligimus: vt Psalmo 74. *In securi & ascia deiecerunt eam.* B

DE FALCE. Cap. LXXIV.

Quia falcis inuentor, qua etiam Cœlo patri abscidit virilia. Apollonius li. 2. Argon.

FALX præcipue in Saturni manu, temporis, quod vniuscuiusq; rei maturitaté attulerit, hieroglyphicum est, quod & nomen ipsum δρέπαν⊙ præ se fert. Nam apud Græcos δρέπειν vindemiare est atque metere. Tempus autem edax rerum, omnia demetit.

AGRICVLTVRA. Cap. LXXV.

VT vero Cyprianus sentit, rei rusticæ, quam Saturnus docuisse fertur, signum fuit. Nam finis eius industriæ est, metere, fructusque colligere.

CASTIGATIO. Cap. LXXVI.

QVAM vero falcem in custodis hortorum manu veteres posuerunt, ad fures arcendos, auesque ne fructus læderent deterrendas, antiquum inuentum est, castigationis quippe hieroglyphicum. C Apud Zachariam Prophetam siquidem legas capit. 4. *Falcem quam videre visus est longitudinis cubitorum viginti, latitudinis decem, contra fures eam, & contra periuros exacutam, inferrique eam in domum furis atque periuri.*

DE SERRA. Cap. LXXVII.

Hinc illud Esa. c. 10. Serra gloriatur cõtra trahentem.

INTER instrumenta secandi & Serra est, eadem militare vocabulum. Ea sane in Ægyptiorum obeliscis frequens habetur: cæterum apud eorum authores, quos viderim, quid ea sibi velit, traditum non inueni.

MALEDICENTIA. Cap. LXXVIII.

PLACIADES maledicentiam, siue vt ipse scribit, maliloquium, per Serram significari obseruauit, siue id ob dentium seriem, quæ mordacitatem innuere videatur: siue ob inuisum stridorem, maximeq; auribus infensum, quem in nodos præsertim illapsos reddit, acerbo, vt inquit Lucretius, horrore concitato. D

ANCEPS PVGNA. Cap. LXXIX.

ANCIPITEM vero pugnam, victoriam alternatim modo in hanc, modo in illam partem, vicissitudine sæpius variata, inclinantem, significare qui volunt, *Serra pugnare* dicunt, aut præliari. Id esse tunc, Festus ait, cum frequens est confertæ pugnæ vicissitudo, cumque assidue acceditur & receditur, neque vllo consistitur tempore,

quod

A quod quidem ab secandi gestu desumitur: serra quippe modo in hanc, modo in illam partem assidue tracta.

SVBSIDIVM. Cap. LXXX.

IN militari disciplina Serra subsidium significat, de qua apud Fl. Vegetium: *Si ducenda sit serra, ex abundantibus ducendam esse, propterea quod si de loco suo ordinatum militem transferre cœperis, vniuersa turbabis.* Serra enim à strenuis directa, ante frontem hostibus opponitur, vt turbata acies reparetur, sitque ad similitudinem A literę vel libellæ fabrilis. Fuit etiam Germanici numi nota, de quo apud Tacitum legas, eaque de causa Serratus dictus.

DE GALEA. Cap. LXXXI.

QVONIAM de armis ad offensionem comparatis est dictum satis, nunc de galea & thorace, quæ
B ad defensionem accipiuntur, dicendum aliquid.

PRINCIPIA OCCVLTA. Cap. LXXXII.

GALEA, qua Plutonis caput in primis tegitur, significat occulta esse principia generationis. Plutonem autem Solem interpretantur, eo tempore quo per hyemem remotas à nobis mundi partes circuit: vnde etiam Proserpinam rapuisse confinxere, de cuius rei significato passim habetur. Illud addam, sceptrum illi & breue & aduncum figurari, quod inferioris regni indicium habetur.

ROMA. Cap. LXXXIII.

ROMÆ quoq; caput galeatum in numis passim, & aliis veterum monumentis. Id quanam alia de causa fieri dixerimus, nisi vt fuisse eam omnino Martiam intelligamus? *Sic Græcè ῥώμην robur dicũt.*

THELESILLA. Cap. LXXXIV.

ET Thelesillæ Archiuæ poeticis studiis claræ statuam
C se vidisse Pausanias affirmat, quę vna manu galeam, alteram velitarem hastam teneret, libris circa pedes appositis: ob præclarum scilicet facinus, quod illa cæsis acie ad vnum Argiuis à Cleomene Spartano, senes & pueros armatos mœnia tueri iusserit, ipsa cum valida mulierum manu hostem ad vrbis direptionem incursantem exceperit, fuderit, fugaueritque.

PERICLES. Cap. LXXXV.

CVR vero Periclis statuæ casside tegerentur, si quæsierit quis, sciendum id à sculptoribus ea de causa excogitatum, vt eo remedio capitis vitium emendaretur: capite enim is fuisse traditur oblongiore, nec cæteris partibus respondente, quod deformiorem hominem reddebat. Constat eum ab obtrectatoribus ea de causa σχοινοκέφαλον appellatũ, vtpote qui caput iun-
D ci instar acutum notarent. Quo vocabulo nonnulli decepti, κιωσκέφαλον apud Plutarchum legi credidere, commenti etiam causam, sed ineptam & importunam, id ei nominis datum, ob agendi, fandique libertatem, quam is, vt iidem aiunt, ad impudentiam vsq; vendicasset. *Pericles cur σχοινοκέφαλος dictus. Vnde Statius: Propugnat pectora thorax.*

DE THORACE. Cap. LXXXVI.

THORAX porro munimenti signũ ponebatur: vitalia enim defendit vniuerso pectori circumfusus. Deque hoc Antisthenes Philosophus dicere solebat, ἀναφαίρετον ὅπλον εἶναι τὴν ἀρετὴν *virtutem, quod auferri minime posset, munimentum esse.* Nam & ensis & clypeus excuti amittique possunt: *Quin & pro septo ipso vitalia cõtinente.*

sapientiæ arma, quæ quis accinctus fuerit, firma sunt & stabilia. In pectore autem ita habere sedem A sapientiam, vt pro sapientia pectus ipsum aliquando ponatur, ostendit Horatius, vbi dicit in Epi-stolis, *Epist. 4. li. 1.*

Non tu corpus eras sine pectore.

PVGIONES. Cap. LXXXVII.

QVÆSIERIT aliquis, quid in numis Bruti pugiones duo significēt, adiecto pileo. Sed quoniam inter vestimenta, vbi de pileo agitur, explicatum est ex Dione, pugiones cædem, pileum vero libertatem significare, proindeque ex numo illo, Brutum & Cassium per cædem patratam patriæ liberatores indicari, non esse hæc duximus vlterius repetenda.

DE CASTRIS. Cap. LXXXVIII. B

INTER castrensia ornamenta honoresque, inuenias plerisque locis nō tantum signa, verum etiam & arcas pullarias, & castrorum ipsorum modulos, & signorum tum loculos & coronas, quæ quoniam obseruatione digna sunt, & eruditis iucunda, minime grauatus sum quædam subtexere: qualia vno marmore apud Paulum Cardinalem Cæsium animaduerti.

Castrorum descriptio antiqua. Castra quidem huiusmodi quam adpinximus contignatione fabricata erant, tignis octo pro parte qualibet ita compactis, vt tribus quæque locis in transuersum conserta, clauis siue fibulis leonina capita præ se ferentibus coniungerentur: quorum quidem clauorum hieroglyphicum in primis erat, vt in Leone suo loco dictum: *Vigilandum esse.* Supra huiusmodi castrorum speciem capita duo adsculpta erant, velo quodam à dextro vsque in læuum protento, & superinsidente. Supra vtrumque caput singulæ laureæ. A castrorum angulis, inferiore parte, loculi duo, vnus hinc, inde alter, qui quadrata forma, intus vacui, in acutam cuspidem desinebant. Hi terræ impingebantur pro theca, mox signi pars ima in eum inserebatur. Ibidem erat & pullaria cauea cum duobus pullis pascentibus: inter quam & C castra signum Aquilæ conto præfixum. Idq; manifeste ostendit, qua ratione fieret, cum exemptus loculo contus suspensus videatur, loculo vacuo apparente. A lateribus longissimi conti duo, signis, præmiis, & gestaminibus militaribus instructi, in quorum summo cuspis ad loculorum formam, ima pars ferro præmunita, capulisque prædita, vt commode sisti & auelli possent. Sed iam & inscriptionē harum rerum indicem, & faciem ipsam marmoris repræsentemus.

M. POM-

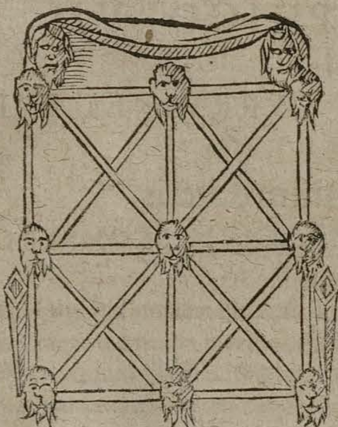
M. POMPEIO M. F. ANI ASPRO
LEG. XV. APOLLINAR. COH. III.
PR. PRIMOP. LEG. III. CYREN. PRÆF.
CASTR. LEG. XX. VICTR.

ATIMETVS LIB. PVLLARIVS
FECIT ET SIBI ET

M. POMPEIO. M. F. ET CINCIÆ
COL. ASPRO SATVRNINÆ
FILIO SVO ET VXORI SVÆ
M. POMPEIO. M. F. COL.
ASPRO FIL. MINORI.

Apud Dionem leges de loculo paruo, in quo Aquila aurea collocaretur, eum longissimo conto præfixum in exercitu à signiferis gestari, qui, vt facilius impingi terræ posset, in acutā cuspidē desineret. De quo videndus etiam Cornelius Tacitus, in expeditione Germanici, vbi de hoc loculo, siue de sistendis signis loquitur.

Sed quoniam superioris marmoris inscriptio quædam habet, quæ interpretatione indigeant, vt A
Centurionis signum apud veteres vsitatissimum, & alia in dictionibus concisa, opera pretium visum est, ne quid à quoquam desideretur, totam eam explicare.

MARCO POMPEIO, MARCI FILIO, ANISIO ASPRO CENTVRIONI LEGIONIS DECIMÆQVINTÆ APOLLINARIS CENTVRIONI COHORTIS TERTIÆ PRÆTORIÆ PRIMOPILARI LEGIONIS TERTIÆ CYRENENSIS, PRÆFECTO CASTRORVM LEGIONIS VIGESIMÆ VICTRICIS, ATIMETVS LIBERTVS PVLLARIVS FECIT ET SIBI ET MARCO POMPEIO MARCI FILIO, ET CINCIÆ COLLIBERTÆ, ASPRO SATVRNINÆ FILIO SVO, B
ET VXORI SVÆ MARCO POMPEIO MARCI FILIO COLLIBERTO ASPRO FILIO MINORI.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XLIII.

DE IIS QVÆ PER SELLAM, CVRRVM, ET FVLMEN SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis. C

AD REVENDISS. PATREM NICOLAVM SCOMBERGVM CARD. CAMPANVM.

*MAXIME vereor, sapientissime Pater, ne aliquando me tacito cogitationis conuicio verberaris, quod tuæ erga me beneficentiæ tibi conscius, totq; insuper meritorum, quæ à te summa semper alacritate profecta sunt, nullum adhuc grati animi signum in me conspexeris elucere. Scias tamen accidisse, non negligentia, non rusticitate, non vlla tuorum erga me meritorum obliuione, sed ob eximiam commodorum, quæ abs te sum assiduè consecutus, magnitudinem. Ea quippe vel singula, pro quibus immortales tibi agere gratias debuissem, ingenium ita meum obruere videbātur, ne potuerim vlla vnquam meditatione parem verborum copiam excogitare aut vlla mihi in parte satisfacere. Dicendum enim erat, quanta me semper humanitate vir tantus amplecti perseueraueris, vt mearum omnium rerum patronus extiteris officiosissimus, vt vitæ dignitatisque meæ rationem omnem fauore, præsidioque tuo tuendam, iuuandam, sustentandam, ornandamque etiam susceperis: deniq; D
author fueris, vt illustris adolescens Hippolytus, quem à summo Pontifice eius patruo mihi regendum, instituendumque mandari procuraueras, me tandem egere vetuerit: vnde factum, vt aliquando mihi asserere, & intermissa per tot annos studia repetere licuerit, quodq; parturiebam opus absoluere demum sperem: quod omnium meritorū maximum semper appellabo. Nam etsi alia periucunda sæpe mihi fuerant, nullum tamen hoc neq; opportunius accidit, neq; commodius. Cuius quidem consilij mei maiorem in dies singulos fructum voluptatemq; percipio. Hinc enim euenit, vt multa in amicos, quos mihi paria literarum commercia conciliauerant, non obscura forsitan extarent officia, dareturque interim occasio, vt meum summum erga te studium inciperem omnino patefacere, quod omnium maximè cupiebam. Parum enim existimabam talia mecum cogitasse, quæ menti semper firmiter inhæserant, nisi res ipsa aliquo, vtut fieri poterat, signo cæteris omnibus innotesceret. Visum itaque est vnum è commentarijs, quæ per*

datum

A *datum à te mihi otium conscripsi, de mysticis Ægyptiorum literis tibi, si quid hoc ad rem facit, dedicare. In eo continentur Currus, Sella, & Fulmen. Sella, vt quies demum aliqua laboribus detur tuis, quos vt Rempubl. Christianam plerisq; locis conuulsam firmares, bonam orbis partem ambiendo, quæq; vbiq; labefactata cerneres, prudentia consilioq; tuo resarciendo, tolerasti. Currus, in quo doctrinæ sapientiæq; tuæ sublimitas prouehatur. Fulmen, quod tuæ sit indicium claritatis & famæ. Dicent aliqui, impudenter à me factum, qui de picturis, de signis, de artificum operibus instituerim cum eo fabulari, quem consiliarium, quem socium, vbi arduæ quæq; res inciderint deliberandæ, maximi quiq; principes sibi adsciscere contendant: agnosco quidem hanc culpã, & ineptè fecisse profiteor, qui te nugis his obtundere cogitarim: sed malui & à te, & ab alijs desiderari prudentiã meam, quam nisi hoc qualemcumq; est, fecissem, memoriam fidem, amorem, cultum & obseruantiam, officium deniq; ipsum forsitan exquiri.*

DE SEDE. Cap. I.

SVMMORVM Principum ornamenta, insigniaque & multa & varia fuisse, alibi recensuimus, sed nullum vnquam sella sublimius, neque augustius, neque venerabilius habitum. Reliqua enim ad B humanæ tantum amplitudinis decus facere videntur, hoc ad diuinæ propemodũ maiestatis honores proximum accedit. Quare minime arbitror me operam elusurũ si multa, quæ de sellæ dignitate tradita sunt à Veteribus, in commentarium hoc collecta, si quis huiusmodi rerum cognitione delectetur, in promiscuo vsu fecero, measq; super his lucubrationes studiosis omnibus communicauero.

PERENNITAS. Cap. II

PORRO perennitatis, æternæque quietis hieroglyphicum esse sellam, plerisque locis toto opere disputatum est ex Ægyptiorum Sacerdotũ institutis, eoque præsertim loco, vbi sedentis Cynocephali significata percurrimus: sic enim eum statuebant, cum Æquinoctij quietem æqualitatemque describebant: quæ quidem necesse est ibi sit, vbi nihil subsultat quod alterum inquietet, sed omnia firma stabiliaq; in æquilibrio conquiescant. Quin etiam Veteres Deum infantili ætate, vtpote vnicum, atq; perpetuum rerum omnium principium nullo conficiendum senio, inter loti arboris ramos conquiescere profitebantur: vtpote qui diuinitatem ex ipso sedentis habitu internoscebant, quem nulla C vnquam posset inquietatio sollicitare. Numa Pompilius Ioui flaminem assiduum Sacerdotem instituit, cui præter alia ornamenta sellam etiam decreuit, & duos illi comites, Martialem & Quirinalem. Quod vero ad firmitatem attinet, eiusdem Numæ præceptum fuit, vt post adorationem sederet, boni ominis causa, vt Plutarchus arbitratur, quo scilicet preces esse ratas augurarẽtur: Religionem hanc sella super, secuti plurimum sunt Romani Principes. Hinc Macrinus Imp. cum Bassianum Antoninum inter Diuos referri procuraret, tum multa alia, tum præcipuè duas etiam statuas sedentes ciuili habitu illi decreuit, Diuos eos, ex eo quod sederent interpretatus. Nasamones autem, quod ab obitu ad Deos euolare se arbitrabantur, eo quod fierent Dijs ipsis propiores, cum morituri erant, inter expirandum sedere, ac sedentes etiam sepeliri volebant.

Cynocephalus.

ÆTERNITAS. Cap. III.

SELLAM hanc æternitatis signum oculata fide perspicimus in numo quodam in quo Romæ simulacrum est in sede cum ancili & inscriptione: ROMÆ ÆTERNITAS, cui scilicet Iupiter apud Virg. D fateatur nec metas rerum nec tempora posuisse, sed imperium sine fine decreuisse. Nam & ipsum Romæ vocabulum, nationes nonnullæ ex patriæ linguæ significatione æternitatem interpretantur. In numo cuius inscriptio est: CLOD. SEPT. ALB. AVG. idem simulacrum est sedens dextera genium porrigens, læua vero iaculum terræ affigens, cum eadem Æternitatis inscriptione.

Ausonius, Ammianus Marcellinus lib. 15. Alciatus embl. 114. Maro Æn. 1. aliiq; multi Romam Æternam dixere.

VESTA. Cap. IV.

EADEM æternitatis significatio effecit, vt & Vesta per sedem exprimeretur, vel sella illi ante omnia dedicaretur. Itaq; Dijs reliquis apud Platonem, Phædro, duodecim ordinibus domo digressis, ac alatum Iouis currum subsequentibus, sola Vesta residet domi, eaq; vbiq; sedens sculpi & pingi solita. Nam in Caligulæ numo gemmata sella sedens, dextera pateram porrigit, sinistra contum terræ affigit, cum eadem inscriptione, VESTA. In alio Titi Vespasiani, ipsa eadem sedens cum conto, dextera genium sustentat: literæ, VESTA. In numo hoc inscriptio inferne, in altero superne posita est.

ἡ δὲ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. At sola Vesta manet in Deorum domo.

DIVVS.

DIVVS. CAP. V.

Caligulæ, & Titi Vespasiani numi. Iuliæ Augustæ & Faustinæ Piæ numi. M. Aur. Antonini Brit. M. Iul. Philippi numi.

EADEM species, vti superius de Bassiano dictum, relatū quempiā in Deorum numerum ostendit, quod ex inscriptione, quæ est, DIVVS, intelligitur. Numus est cuius inscriptio, DIVVS AVGVSTVS, ab altera facie, DIVA AVGVSTA, ipsa sella sedens conto innixa, dextera duas spicas porrigit. In Iuliæ Augustæ numo Dea signata est sella sedens, pinum dextera prætendens, Leone accumbente inscriptio, MATER DEVM. In Diuæ Faustinæ Piæ simulacrum muliebre est sedens cum lancea, signis ante affixis, quod pilam cui Aquila insidet porrigit, inscriptio, MATRI CASTORVM. Nam M. Antoninus eius maritus Faustinam subito morbo exanimatam, diuam à Senatu appellatam gratulatus est. Matrem vero castrorum ideo ipse vocitare solitus, quod eam secum & in æstiuis habuerat.

SECVRITAS. CAP. VI.

CVM vero proprium Deorum sit perpetua frui quiete, neque vllos humanæ vicissitudinis casus in posterum expauescere, securitatem inuenias hieroglyphicè plurimum sella cōpositam. In M. Aurelij Antonini Brit. numo dea sedens caput manu suffulcit, dextera radiū tenet: quæ vero manus caput sustentat, eadem sellæ innititur. Inscriptio est, SECVRITATI PERPETVÆ. In altero Imp. M. Iul. Philippi Augusti Dea sedens est, quæ dextera sagittam tenet, læuam supra caput tollit innixam sellæ. Inscriptio, SECVRIT. ORBIS. In numo quodam Imp. Neronis Cæsaris Aug. P. M. TR. P. P. P. Dea sedens ara apposita, radium læua tenet, dextera caput ab occipitio sustentat, cum inscriptione SECVRITAS AVGVSTI, quod mihi reducit in memoriam dictum illud: *In vtramq; aurem quiescere.*

CONGIARIVM. CAP. VII.

Clodij Pupieni & Domitiani numi.

IAM & congiarium dari solitum simulacris tribus pro tribunali sedentibus, in numo Clodij Pupieni cernitur. Et in numo Domitiani Cos. XIII. congiarium ipse sedens populo elargitur, cum inscriptione, LVD. SÆC. Ædes vero iuxta sita est, & in tribunalis facie literæ appositæ sunt, S. V. F. P. D. quarum sententiam ita reperi à nonnullis interpretatam, *Sedem vouit firmam primo decennali.*

ÆDITVMVS. CAP. VIII.

ÆDITVMVM quoque significaturi Sacerdotes ijdem Ægyptij, hominem pro templi foribus in sede statuebant, eo amictum indumento, iisque gestaminibus ornatum, quæ latè Eusebius lib. II. de præp. Euang. recenset, vbi templum Serapidis describit, & custodes hos ipsos pastophoros enumerat, à Sacerdotali scilicet habitu sic cognominatos, à Latinis alias æditumos, quasi ædium indumos, alias æditues, à tuendis ædibus appellatos, vt apud Charisium est. Præuidit Dauid principes Sacerdotum è Iudæis futuros, qui aduersus Christum insurgerent, cum dixit: *Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta.* (*Psal. 69.*) Nam & idem mos pro templo sessitandi, apud Hebræos etiam fuit. Sed cur ab Ægyptijs, à gentibusve alijs exempla quærimus, cum Diuinæ vbique literæ de throno Dei tam multa protulerint? (*Thronus gloriæ quid.*) Vidit enim Michæas *Deum Israel sedentem in sede sua*, & Esaias, *Dominum sedentem super thronum excelsum atque sublimem*, & apud Hiere. *thronus gloriæ exaltatus ab initio locus, sanctificatio nostra, sustentatio Israël*: (*1. Reg. 22. Esai. 6. Ierem. 17.*) quæ quidē omnia firmum & stabile Dei significant imperium: &, vt inquit Adamantius, siue de Christo volueris ista intelligere, non peccabis: siue de Patre, non impie senseris: est enim thronus gloriæ excelsus & à principio, Assertor noster: propterea regnū eius & sanctificatio nostra Christus est: quia & ille sanctificans, & nos sanctificati ex vno omnes sumus. *Ideo vero eum sedere dicimus*, ait Euthymius, *quod hinc Regiam eius dignitatem, stabilitatemq;, & venerabilem iudicis auctoritatem imaginamur.* Ita sedere super sedem suam dicitur Deus, qui late Dominus super omnes gentes regnat. Quin & malignus cum Scythas, Turcas, & plerosque alios à Septentrione barbaros, alios impios, alios hæreticos sibi addicendos præsagisset: *Ponam*, inquit, *thronum meum ad Aquilonem*: inde enim mali genus

A ligenus omne, per tot ætates, per tot sæcula, in quietioris vitæ prouincias continenter effluxit. Cum vero super Cherubim sedere ponitur Deus, intelligitur de summa scientiæ plenitudine, quæ tum Angelis, tum viris insigni pietate præditis superastitit, de qua Salomon Prouerbijs: *Anima eius sedes sapientiæ.* At scabellum à scamno sede diminutum, humilitatis & subiectionis, inquit Eucherius, indicium est, vt in Psalmo: *Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Accipitur & pro Christi humanitate, vt: *Adorate scabellum pedum eius.* Nam & pedes pro Filio ponuntur in Diuinis, sicut Pater, de quo loco suo. *Esai.14.* *Cap.24.* *Psalm. 110.* *Psalm. 99.*

DOCTRINA. Cap. IX.

PLERISQVE vero hieroglyphicis cathedra doctrinæ significatum habet, atq; ita D.Hieronymus, & pleriq; omnes interpretantur locum Euangelicũ: *Super cathedram Mosis sederunt Scribæ & Pharisæi.* Ita illud Psal.1. *Et in cathedra pestilentiæ non sedit,* quod pro doctrina non sana interpretatur Euthymius, Hæreticorum ait Eucherius: beatiq; porro illi habẽtur, qui pro sceleratis non steterint, & cum impijs atq; peruersis minime sederint. Quamuis pro pestilentia nonnulli accipiant, derisores, & pro cathe-B dra, societatem ponant; vt sit, neq; commercium habuit cum ijs quorum ingenium & doctrina omnis eludendis decipiendisq; mortalium animis exercetur. Quod vero Paraphrastæ nonnulli scripserint, neque socius fuit eorum qui studio faciunt male, multo minus eo dementiæ peruenit, vt impostorum illi vita placuerit. Latinum est omnino; *Assidere cuipiam,* pro socium esse, vel similem, vel imitatorem. Hinc Horatius in Epistolis. *Per cathedram quid. Matth. 23.* *Lib.1. ep.5.*

Parcus ob hæredis curam, nimiumq; seuerus
Assidet insano.

hoc est, par, vel socius, aut similis est insano. Sunt qui cum superiore significato consentientes, per cathedram hoc loco perseuerantiam, & firmitatem in malis operibus significare velint. Nam desidere, vnde deses & desidia, contationem indicat huiusmodi. *Nam sedẽdo & quiescende fit anima prudẽs, ait Philosophus.*

CONSVLTATIO. Cap. X.

QVIN & consultationem per sessum ex Ægyptiaca doctrina significari manifestum. Vulgatumque apud nos illud de Romanis, Sedendo eos vicisse, quod ea consilia referunt eruditi, vt apud Plautum is, qui nimio plus sapere se sedentẽ asserit, & quod apud Maronem; *Turnus sacrata valle sedebat,* legitur, exponit Seruius, sedere, est consilium capere. Multaque apud alios etiam in hanc sententiam. C Non otiose positum est in sacris concentibus, Psalm. XLIX. *Sedens aduersum fratrem tuum obloqueris,* id enim καταλαλεῖς indicat. Sedens, hoc est, consulto, nõ subita ira aliqua percitus, non dolore concitatus, non repentina aliqua re commotus, sed animo conquiescente, & sponte de calumnijs agitante, vel aliquid quod obesse posset, excogitante. *Ænei. li. 9.* *Apud Varronem li. 1. cap.2. de re rust. Virg. 6. Æneid.* *Vel potius quod ad artes, quam ad viras. Et cum voluptate.*

CESSATIO. Cap. XI.

NEQVE desunt, qui sedere pro cessare ponunt, Horatium secuti, qui de pusillanimo dixit;

Sedit qui timuit, ne non succederet. Epistolarum lib.1. ep.17.

Vti stare, ad expeditionem, paratum esse interpretantur. Ita Maro:

— *Stat ferri acies mucrone corusco,* *Stricta parata neci.*

Ita pro deside sedentem, vel qui nihil attentet, intelligunt. *Ac pro cunctari, & se pigre gerere vt Cicero in Pisonem.* *Æneid.li 2.*

OPIS IMPLORATIO. Cap. XII.

D ILLVD non omiserim, implorantium opem fuisse morem apud hospites, quos adiissent, in foro sessitare: quod apud Alcinoum fecisse Vlyssem Homerus scribit, neque dissimulauit Apollonius. Et Martium Coriolanum patria profugum, Actij Tullij Volscorum Principis supplicem factum ad focum sedentem scribit Dionysius Halicarnasseus. De Themistocle quoque in exilium abacto, talia inuenies apud Græcos historicos.

ÆDILIS CVRVLIS. Cap. XIII.

ERAT vero sella eburnea proprium Ædilium Curulium hieroglyphicum, quod quidem quoniam alijs aliquot Magistratibus debebatur, animaduertendum apud Plutarchum in Mario, duos apud Romanos Ædilium ordines fuisse, quorum alter sella, quæ curuos pedes haberet, vtebatur, in qua sedentes ius dicebant: huicq; honori aderat Magistratus nomen. Inferiorem alterum Popula-

rem vocabant. Quod si quis à maiori honore decidisset, rursus ad alterius petitionem accedere consuerat. Pauloque infra: Marius cum ad Herennium responderet, huiusmodi sellam ἀγκυλοπόδα memorat, quæ cuiusmodi esset, in numismatis intueri licet: duæ enim huiusmodi causæ habētur super tribunali, in M. Plætorij Æd. Cur. numo, vt omnino inde qua fieri specie solerent sellæ illæ conspicuū sit. Magna autem ambitio Romanis fuit eburneis huiusmodi sellis ad clarissimos quosque Reges, quorum amicitiam sibi conciliassent, dono missitandis. Inter ampla quippe dona, quæ Masinissæ Numidarum Regi missa sunt, sella etiam Curulis fuit. Ad Syphacem quoque cum donis alijs sella missa, cum is se Carthaginensibus inimicū, Romanis amicum per legatos professus esset. Et Ptolemæo Ægypti Regi, cum legati ad commemorandam renouandamque amicitiam missi sunt, tulere dono, togam, & tunicam purpuream, cum sella eburnea. Et Consules, cum Magistratum inibant, in sella eburnea sedere solebant. Vnde apud Ouid. in Fastis: A

M. Plætorij numus.

Et noua conspicuum pondera sentit ebur.

Sed hæc missa faciamus, quæ omnium sunt historijs peruulgata: in currumque protinus à sella ipsa insiliamus. B

DE CVRRV. Cap. XIV.

PROXIMVS ad sedem accedit currus, multis & ipse hieroglyphicis insignis, quæ cōmemorare infiniti propemodum operis labor esset: sed enim ea tantum recensebimus, quæ vel in numis, vel auctorum de vetustate libris cōperiuntur, & si qua facient ad pietatem, ea nequaquam dissimulabimus.

TRIVMPHVS. Cap. XV.

Statuæ triumphales.

SANE constat, apud Romanos & gentes alias currum Triumphi significatum habuisse, cuiusmodi victoriarū monumenta passim in numis, in aris, in arcubus conspiciuntur. Iis autē qui triumphassent, statuæ in curribus ponebantur, quæ ob id Triumphales appellatæ sunt. Earum vero statuarum ornamenta erant, quæ Liuius enumerat, Corona aurea, sella Curulis eburnea, eburneus Scipio, rota picta, & palmata tunica. Sellam autem Curulem ea de causa dictam volunt, quod curru honoris gratia soliti erant in Curiam vehi Senatores, qui Curulem magistratum, hoc est, maiorem honorem gessissent, in quo curru sella esset, supra quam considerent. C

AMPLIATOR IMPERII. Cap. XVI.

TRIVMPHALIS autem effigies Romæ ijs omnibus decreta est, qui fines Imperij ampliassent. Augustus vero memoriæ Ducum, qui populi Romani Imperium ex minimo maximum reddidissent, proximum à Dijs immortalibus honorem præstitit: itaq; & opera cuiusq; manentibus titulis restituit, & statuas omnium Triumphali effigie in vtraque fori sui porticu dedicauit, professus edicto, commentum id se, vt illorum veluti exemplar, & ipse dum viueret, & insequentium ætatum Principes exigerent à ciuibus.

MARITIMA VICTORIA. Cap. XVII.

M. Agrippæ numus.
Carm. lib. 1. Od. 5.
C. pro Q. litera vsurpata.

IN numo M. AGRIPPÆ COS. III. ab altera facie Neptunus est, Equos agens flagello sublato, ipse currui cymbæ speciem præ se ferenti insistens. Cymba inter vtrumq; Equum sita. In puppi eius nauigij auis est alis surrectis, quæ Aquilæ speciem refert. Literæ, HIC OMNIPOTENS ÆCORIS. Vnde apud Horatium illud: *Suspendisse potenti vestimenta maris Deo*, vbi animaduertēdum est C, literam apud nos ordine tertiam pro Q, positā more maiorū, qui Q, literam olim exclusere, vt Velius Longus attestatur, neq; Nigidio Figulo in Commentarijs suis vnquam posita est, teste Victorino. Numi vero huius species nimirum victoriam ab Agrippa contra Sex. Pompeium, partam ostendit, quam Maro etiam celebrauit in Scuto: D

Æneid. li. 8.

Parte alia ventis & Dijs Agrippa secundis
Arduus agmen agens, cui belli insigne superbum
Tempora nauali fulgent rostrata corona.

Ibid. lib. 9.

Sunt etiam numi alij in victoriæ huius memoriam cusi, in quibus triremes tridentalibus rostris præditæ conspiciuntur, vt tandem aliquando Virgilianum illud incolumitati suæ restituatur, *Rostrisque triden-*

A *tridentibus*, de quo in ijs quæ circa Virgilianæ lectionis castigationem olim elucubrauimus, plerique dubitant.

IMPERIVM. Cap. XVIII.

IMPERIVM autem, aut summam rerum, speciosioresque magistratus, aruspicina quoque per currum significauit. Nam Tarquinius cognomento Superbus, cum adhuc Romæ regnaret, & Iouis Capitolini templum pene absoluisset, currum quemdam fictilem Thuscis quibusdam ex Veiorum gente figendum locauerat, quem cum iam confectum figuli in fornacem intulissent, non vt reliqua fictilia humore expresso exilior euasit, quam impositus esset: sed fermentati panis instar intumuit, eoq; magnitudinis concepto robore duritiaq; increuit, vt vix sublato fornacis culmine, parietibusq; disiectis, educi potuerit. Consulti super hoc aruspices, responderunt, apud quos eiusmodi currus asseruaretur, felicitatem & imperium ijs portendi.

NVPTIÆ. Cap. XIX.

B EIVSDEM boni ominis causa, & aucupandæ felicitatis affectatione institutũ apud veteres erat, vt noua nupta curru vecta traduceretur: quod Hesiodus, siue is Aristophanes Grammaticus fuit, Scuto Herculis ita describit:

Τοὶ μὲν γὰρ ἐυσώτρου ἐπ' ἀπήνης ἦγον
Τ' ἀνδρὶ γυναῖκα, πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει.
Hi curru inuectam geniali virginem amanti
Traduxere viro, paßimq; Hymen Hymenæus *Excîtus cantu.*

Et ligneum sponsæ simulachrum Citheronis consilio fabrefactum, pro Asopi filia suppositum, & in curru constitutum ab Ioue reperias: quo Iunonem, quæ diuortium fecerat, illuderet. Eo vero nuptiali curru tres tantum vectari solitos, Sponsam, quæ sederet in medio, Sponsum, & Parochum, Pausanias tradit. Parochum eum nimirum intelligens, quem nos hodie anuli maritalis Compatrem appellamus: πάροχοι γὰρ παραβάται παράπομποι, καὶ οἱ συμπορεύοντες τῇ νύμφῃ ἐπὶ τοῦ ζεύγους καὶ παράνυμφοι.

TERRA. Cap. XX.

C QVOD vero Cybelem curru inuehi finxerunt, cum eadem & tellus sit, terræ ipsius libramentum in aëre pendentis indicare Lucretius putat:

Hanc veteres Graiûm docti cecinere Poëtæ, *Lib. 2.*
Sedibus in curru biiugos agitare Leones,
Aëris in spatio magnam pendere docentes *Tellurem.*

Illud addam, ex ijs quas rerum natura partes habet, vni illi veteres maternæ venerationis merito cognomen indidisse, quando ita hominum illa mater, vt cœlum Deorum, habita est. Hæc nos nascentes excipit, natos alit, semelque editos sustinet semper, nouissimè complexa gremio, iam à reliqua natura abdicatos, tum maximè vt mater operiens. Quod si quis causam quæsierit, cur turrito capite conspicua sit, eam Lucretius rationem in hunc modum expressit lib. 2. *A. Plinio lib. 7.*

Muraliq; caput summum cinxere corona, *Quo nunc insignis per magnas prædita terras*
Eximiis munita locis, quod sustinet vrbes, *Horrificæ fertur diuinæ matris imago.*

Tum quod Κυβέλη ἡ ῥέα παρὰ τὰ κύβελα ὄρη, Cybele Rhea à montibus Cybelis dicta.

D In editis enim & excelsis locis vrbes ponere antiquis mos erat, non tam alterius diluuij metu, qui diu mortalium mentibus insedit, quam vt difficilior hostibus accessus foret.

BATTI NAVIGATIO. Cap. XXI.

ERAT Delphis Batti effigies in curru, quem Cyrenenses dedicarunt, posteaquã is nauibus in Libyam traiecit. Auriga erat Cyrene: Libyæ vero capiti coronam imponebat. De Batto autem qui Thera insula pulsus, Apollinis oraculo in Libyam profectus, Cyrenaicis rebus originem auspicatissime dederit, alio loco diximus copiosissimè.

CIRCENSES. Cap. XXII.

LVDOS Circenses per bigas & quadrigas, quæ tot numis signatæ sunt, significari, satis omnibus innotuit, vniuersa Græcia cum Romanis eo spectaculorum genere per multa secula detentis.

Id autem honoris habitum aurigarum factionibus, vt in victoriarum eorum memoriam numi ipsi & bigati, & quadrigati cuderentur: de quibus in vita Veri apud Iulium Capitolinum legas, postulatum interdum à populo Prasinianorum aureorum modium propter Equum ex factione Prasina, cui Verus impotenter fauit. Vbi cauendum ne, vt aliquot habent codices, Parsimanorum legas, aut quid hac locutione corruptius: sed veluti Capitolinus à Veneto, Venetianum fecit, ita Prasinianum à Prasino deduxit. A

AVRIGA COELESTIS QVIS. Cap. XXIII.

IN COELO quoque Aurigæ species ostenditur, de quo ita Theon in Commentarijs Arati: *Fabularum scriptores, inquit, Aurigam eum, qui cœlo adscriptus est, imaginem esse dicunt Bellerophontis, vel Trochili, qui Calithea filius fuit: solemniaque huius rei sacra in Argis primum instituta, quod primus iunxerit currum.* Sunt tamen qui putent Myrtili, sunt qui Cillantis, qui Pelopis auriga fuit, sunt qui Oenomai figuram esse contendunt. Atq; ita Græcia demum est in vnaquaq; re contentiosa.

DIVINA MAIESTAS. Cap. XXIV. B

SED ENIM cur nos mortalium fabulas æquo curiosius prosequamur, cum Deus Opt. Max. sua se conspicuum authoritate nobis exhibeat? cuius summa maiestas, qualisque videri cœlicolis & quanta solet inuehitur curru, non eo in quam Platonico, in quo μὲν μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ ζεὺς πετεινὸν ἄγων ἅρμα πορεύεται, sed de curru loquor quem Hetruscorum monumenta obseruanda nobis vetustate ostendere, quem ex Aramæorum arcanis profundissimæ doctrinæ vir Ægidius Viterbiensis, in circum ætate nostra primus induxit. Verum super hoc quædam altius repetenda sunt. Aramæi vnum eundemque librum duas esse leges dixerunt: alteram scriptam, alteram à Deo Moysi traditam: illam populis, hanc sapientibus: illam prouerbij rerum humanarum, hanc lucis rerum diuinarum formam gerentem, in illa historiam orbis conditi atque administrandi, in hac formulam adumbratæ atque ad effigiem expressæ diuinitatis ostendi. Duo itidem Plato regna commemorat, Iouis & Saturni, regnumque Saturni regno Iouis tamquam felicius anteponit: si quidem sub Ioue, actio vitaque humana, sub Saturno vero contemplatio diuinorum significatur. De quorum temporum felicitate Platonicam ita sententiam Maro mihi videtur expressisse, vt cum Platone currum agitet ad palmam. Ait enim: C

Currus Platonicus. — *Aramæi.*

Georg. lib. 1.

Ante Iouem nulli subigebant arua coloni,
Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quærebant, ipsaq; tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat. Mox de Ioue:
Ille malum virus serpentibus addidit atris,
Prædariq; lupos iussit, pontumq; moueri,
Mellaque decussit, folijs, ignemq; remouit:
Et passim riuis currentia vina repressit,
Vt varias vsus meditando extenderet artes
Paulatim, & sulcis frumenti quæreret herbam:
Et silicis venis abstrusum excuderet ignem: D
Tunc alnos fluuij, &c.

& quæ plurima de humanis fere omnibus negotijs subsequuntur. Hunc imitatus Naso vtriusque regnum ita describit:

Meta. lib. 1.

Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo,
Sponte sua, sine lege fidem, rectumq; colebat:
Pœna, metusq; aberant, nec verba minantia fixo
Aëre ligabantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti. & quæ multa prosequitur.

A Sed vt ad rem nostram conuertamur, vtrumque duobus nominibus appellat Hebræus, illud opus BERESCIT, ac creationis hoc opus CVRRVS, & arcanæ intellectionis. Legis igitur secundæ huius quæ arcana est, per Messiam & suos aperienda, per speciẽ Currus apud eos conscribitur ἱερογλυφικῶς. Currum hunc Ezechiel quatuor ex imaginibus excogitauit: vidit enim in diuina luce tanquam ideas quatuor, atque iis veluti gemmis ac sigillis, formati à Deo sunt Angeli quatuor, omnium cœlestium mētium & Duces & Principes. A dextera Dei gemma ea prima est, vnde pulchra, grata, lætaq; omnia proueniunt: eamq; vim Michaelem vocant. A læua gemma altera est, vnde fortia, dura, castigataque manant, ea Gabriel nuncupata. Mixtum ex iis medicina & temperamentum Raphael. Quarto deniq; loco Vriel terræ proximus horum trium veluti dispensator. Ita Michael & Gabriel pro duabus rotis, Raphael pro sella, quæ sit media inter rotas posita. Quarta Vriel pro axe, circa quem fabricæ huius est totius fundamentum. Duo illa priora nonnulli Brachia vocant: tertium & pectus & zonam: quartum tamquam vel pedes, vel pedum scabellum. Idcirco dictum aiunt de Imperio Romano Hierosolymæ euersore, *Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Græca Theologia Michaelis vim in

B Deo vocat Venerem, Gabrielem Martem, Raphaelem Iouem, cui sella proprie dicata est, & Solem quartum fœminæ marisque vim habentem, omnis plane generationis initium, & Vrielem nominat & Adonin Hebræus. Orpheus ea quatuor vno refert versu, quod mas, quod fœmina, quod rerum genitura, quod Adonis:

Κούρη καὶ κόρος σὺ πᾶσι θάλος αἰὲν ἄδωνι.

Vt non ita commentitia esse videantur ea, quę Plutarchus de Bacchi cultu apud Iudæos obseruauit, & in Symposiacis late disputauit. Eorum enim scenopegia in Bacchi celebritatem fieri putat. Adonimque & Bacchum eundem esse. Rotis quatuor, siue gemmas, siue currus ipsius partes, aut membra libeat appellare, quinto adiiciunt loco Nurielem tamquam temonem, cui alligatus trahitur currus. Atque quinque hæc diuini currus nomina alto mysterio vna locutione scribuntur in Canticis: eam nostri ascensum purpureum interpretati sunt. Salomon scribit currum hoc modo: ARGAMAN. Prima litera sit Vriel, per A enim illi scribunt. Sequenti R, Raphael. Tertia G, Gabriel. Quarta M, Michael. Quinta N, Nuriel. Neque sum nescius, Hebræorum quorumdam iuniorum super Angelis, Planetis-

C que & signis, quibus imperitent, commentationes longe diuersas esse, aliterque tradi in diurnis illis supplicationibus, quæ secundum doctrinam Cabalisticam institutæ dicuntur: cæterum Astrologos hi potius quam Theologos secuti mihi videntur, qui Michaelis in Deo vim ita interpretantur, vt numen incomparabile significare dicant. Vnde illud in Psalm. citant: *Deus, quis est similis tibi?* Mercurium è Planetis huic ministrum esse, fandi & agendi potentem, diuinæque & humanæ naturæ totius interpretem: cuius lætiores receptus sint, siue (vt Græci dicunt) οἰκοδεσπόται: è cœlestibus signis Gemini atque Virgo: huiusmodique genio die quarta preces allegandas. Et nostri Michaeli munus illud attribuunt, quod Mercurio Græci veteres: qui scilicet animas cœlo inferat, atque alias sub tristia tartara mittat. Ad hæc trutinam in manu eius statuunt virgæ loco, vt pote, qui merita inquirat, bona malaque compenset, proindeque vtut quisque apud superos vixerit, aut pœnis, aut præmiis afficiatur. Sed antequam à Michaele discedamus, quamuis cuipiam κατὰ πάρεργον dictum videatur, præterire nolo id, quod Rabi Tedacus Leui libr. de duodecim numerationibus ait, Michaelem Occidentali vento præpositum, vt magna mihi de causa institutum à Gallorum pietate videatur,

D quod ad nostra tempora magno cultu perdurat, honoratissimum ordinem cohortis Regiæ D. Michaeli dicatum esse. Sed vt reuertamur, Gabrielem isti Deum fortem interpretantur, minoris tamen cuiusdam fortitudinis esse. Lunam è Planetis huic ministrare, cuius gratissimum hospitium Cancer esse perhibetur, secundaque illi die supplicandum. Ex Raphaelis nomine atque vi, rerum aiunt omnium medicinam emanare. Esse hunc Solem ipsum, qui & Phœbus. Nam is apud Ouidium dicit, *Inuentum medicina meum est.* Leonis vnius domicilio gaudere: prima illi die vota concipienda, nuncupandaque. Ac, ne Apollinis & Æsculapij fabulas irrideamus, Iouis filius Apollo censetur, huius vero Æsculapius: ipsa nimirum Theoretice, quæ intellectum illuminat, Apollo est, Æsculapius ars ipsa. Vnde Maro:

Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab vmbris

Currus Ezechielis.

Michael. *Psal. 89.*

Torquatus ordo Gallorum D. Michaelis.

Raphael.

Metam. 1. lib.

Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad vndas.

A

Zamael. Ars igitur Æsculapio attributa, per quam bona comparatur valetudo: vtpote quæ in curatione ipsa versetur. Est & Zamael, cuius munus vlciscendi, venenaque dispergendi esse perhibent, vberrimæ illi bonorum omnium largitioni semper oppositus. Martem hunc esse Græci volunt, Arieti & Scorpio præfectum: tertia illi die preces faciendas. Nanael. Nanaelem mox enumerant, in nomineque id esse significatum autumant, vt Deum benigne nobis omnia respondere, ac omnia ipso horreo mortalibus elargiri interpretentur. Esse hunc Venerem, qui Tauro Libraque delectetur: sexta illa die supplicandum. Zachiel. Zachielem inde deprehendere, qui Dei iustitiam, & quintæ diei sacrificia, precesque procuraret: vnde nonnulli quinarium iustitiæ dedicarunt. Esse hunc Iouem, nam vt Maro: *Rex Iupiter omnibus idem.* Caphziel. Isque, vt illi commenti sunt, Sagittario apud Piscibus præficitur. Caphzielem demum septimæ lucis curam gerere, eaque mortalium preces sibi deposcere. Ab eo vim frigidam emanare, qua scilicet singula in inferiori mundo concreta condensentur. Nam vti calidi est dissoluere atque rarefacere, B ita frigoris est solidare coagulareque. Saturnum hunc nostri vocant, qui Capricornum & Aquarium sedes habet. Sed enim vt in curru satis expatiati, metamque ipsam rite circumuecti, eodem, vnde cursum auspicati sumus, reuertamur, id aliqua egere videtur elocutione, quod à Platone regna duo posita diximus. *Platonis regna duo.* Is siquidem multo ante tempore præsagisse videtur, quæ nunc demum speramus euentura. Mundi circuitum is ab Oriente ad Occidentem Iouis esse, ac perinde Fatalem dici. Apparitu-rum vero olim alterum sub Saturno huic oppositum, ab Occidente scilicet Orientem versus, in quo sponte nascantur homines, & à senio in iuuentutem regrediantur. Id ita Platonici interpretantur, vt Iouem mundi animam intelligi velint, cuius lege fatali manifestus hic manifesti mundi ordo disponatur. Præterea animorum vitam in corporibus concretis ab Ioue esse, sensibusque & rerum agendarum studio deditam. Saturnum vero supremum inter Angelos intellectum, cuius radiis animi etiam vltra Angelos illustrentur, accendanturque, & ad intellectum pollentem vitam continue pro viribus erigantur. Quæ quoties ad vitam huiusmodi cõuertuntur, sub regno Saturni agere creduntur. Sub Ioue vero, cum rerum humanarum negotiis implicantur: Plotinusque regnare nos ait sub hoc C vel illo, prout secundum hoc vel illum egerimus. In hac autem vita sponte regenerari dicimur, rursumque iuuenescere, ac in dies magis efflorescere, cum sana bene institutæ mentis optione ad meliora contendimus: de quo Paulus Apostolus: *Homo interior renouatur in dies.* Atque passim in diuinis literis de iuuentute nostra, quæ sit vt Aquilæ renouanda. Quod si vllo vmquam tempore spes affulsit vt mortales hæc essent consecuturi, nunc sperandum maxime, cum eorum omnium ingenia, quæ aliquem veræ lucis fulgorem consecuta sunt, maiorum nostrorum errores, qui tot annos vni tantum sensui adhæsere, deprendere iam incœptarunt, omnemque studiorum suorum conatum ad veritatem ipsam conuertere, sanctioresque disciplinas adamare. Adiuuant insuper hanc proborum hominum voluntatem, sanctissimorum auctorum scripta, lucubrationesque & documenta, quæ de vetustatis eruta voraginibus quotidie prodeunt in lucem. Et iam ille minime censetur eruditus, quantumlibet Græce, Latineque sciat, qui Iouem scrutaturus cœlestem non insiliat in currum, qui sacra non attigit, qui diuina non est imbutus disciplina, qui Christum atque adeo Christianæ institutionis volumina non affectatur, quid mysteria sibi velint non exquisierit, quaque ratione Deo animum D asserere possit, inspicere neglexerit. Verum ille omnium optime peritus, qui lutosas, fæceque conglutinatas alas in profluente puriter abluerit, perpurgaueritque, à terraque sublatus cœlestium Circensium pompam comitatus eo peruenerit, vbi sparsas manu veri Iouis fruges, donariaq; percipiat, opipareque & ipse & iugales excepti, amœnissimi lautissimiq; diuersorij otio perfruantur: quod qui fecerit, dubio procul intelliget reliquas doctrinas omnes, studiaque omnium reliqua, nihil aliud nisi summam esse vanitatem.

DE FVL-

A

DE FVLMINE. Cap. XXV.

IOVEM igitur in alta ſede conſpicuum alato inuecti curru cōſecuti ſumus. Quo vero eum eſſe Iouem agnoſceremus, nullum manifeſtius ſignum fuit, quam fulmen eius manu prætentum: quare cum id geſtaminis ad Iouem præcipue pertineat, nō ſecus ac ſella, de fulmine dicere, minime alienum eſt ab inſtituto negotio futurum.

IVPITER. Cap. XXVI.

OMNIBVS vtiq; vulgatum eſt hieroglyphicum illud: *Fulmen ſupremi Iouis geſtamen eſſe.* Sed vt nūc fabulas diſſimulemus, veram figmenti cauſam afferamus: ſi quidem hoc ipſius fulminis naturam exprimere videtur, quod quidem ita fit. Calor interdum per refrigeratum à ventis aera conſperſus, vbi contrariæ naturæ viribus ſolicitari cœpit, ſeſe in globum colligit, & aduerſus algorem validiſſime reluctatur: vrget algor ventis ingruentibus, ille ſeſe magis ac magis adſtringit, quoq; anguſtius premitur, eo validior euadit, ac ſimulac extremam intētari ſibi vim intelligit, totis erumpit viribus, craſſioreq; aere, qui circumfuſus eſt, diſrupto, viam ſibi cum ſtrepitu & incendio patefacit. Suprema vero illa pars elementorum, vnde calor emanat, cum Ioui ſit attributa, ideo illum vetuſtas, fulgura & fulmina ciere confinxit. Signaq; Iouis paſſim cum fulmine fieri conſuerunt, cum vno quidem frequentiſſime: ſed & cum duobus fulminibus aliquando Ioui ſtatua poſita eſt: vt apud Elidem Olympiæ Iouis Horcij nuncupata: ea quidem ſeuera minaciq; effigie, vtraq; intenta manu fulmina tenebat, iuxta quam pugiles in certamen deſcenſuri ſuper mactati Porci exta iurabant, nihil ſe dolo malo facturos, aut ſecus quam Olympiæ leges paterentur auſuros.

Ioui cur datum fulmē.

B

FAMA LONGE LATEQVE PROPAGATA. Cap. XXVII.

ILLVD vero præcipuum fulminis ſignificatum eſt, vt vocem procul auditam, hoc eſt, famam rerum geſtarum longe lateque per immenſa terrarum ſpatia diffuſam expatiatamque præ ſe ferat. Tranſit & illuſtrem præclari facinoris memoriam, in longam annorum ſeriem propagatam. Ægyptij enim ſacerdotes huiuſmodi gloriæ amplitudinem oſtendere ſi vellent, Vocem, vt ipſi dicunt, aeris quippe tonitrum, hoc eſt, ipſius fulminis imaginem deſcribebant. Nihil enim magis, nihil validius, nec terribilius tonitru ſonare conſtat. Eaque de cauſa Apelles pictor, (vti in Armorum commentario diximus) cum Alexandri effigiem pingeret, fulmen in eius manu poſuit, quo nominis eius amplitudinem ex rebus ab eo geſtis longe lateque propagatam, & memoria numquam intermoritura celebrem indicaret. Poſita ea tabula (vt Plinius ait) in templo Dianæ Epheſiæ, 20. talentis auri picta. Eo vero artificio fuit, vt digiti eminere viderentur, & fulmen extra tabulam eſſe. Sed enim Lyſippus ſtatuarius factum vt adulationis plenum improbauit, quare haſtam ipſe in manu Regis poſuit: qui quidem, ſi vera quis de Alexandro, non fabulas conſcripſiſſet, famam eius ne vna quidem ætate ſuperfuturam iudicaret, nedum id aſſequi meritus ſit, vt diuini honores ei decernerentur, datis ad Græciæ ciuitates literis, vt ſe decreto publico Deum inſtituerent. Ea res cum matrem Olympiam etiam offendiſſet, magnæ integritatis fœminam, Rex ipſe vt incœptum excuſaret, & inſtitutum ſuum approbaret, inſigne volumen ad matrem ſuam conſcripſit, vt apud Cyprianum legi: quo rationes multas oſtendit, Regibus ſuis Apotheoſin decernere, atque hinc maiorum Regum memoriam ſeruari, indeque colendi & ſacrificandi ritum inoleuiſſe. Sane quidem Athenienſes ipſi, qui doctrina & ſapientia ſemper inſignes habiti ſunt, cum XII. tantum Deos antea colerent, Alexandrum tertiumdecimum appellauere, honoreſque illi adhuc viuenti inſtituere, qui tamen vulneribus ſæpe confoſſus, morbiſque tentatus, ac poſtremo vita functus, ſe mortalem oſtendit, qui Deorum interim concilio adiectus erat. Quare Lacedæmonij literis acceptis, argute libereq; admodum more ſuo reſponderūt, ἐπειδὴ Ἀλέξανδρος βούλεται Θεὸς εἶναι, ἔστω Θεὸς, *Quandoquidem Alexander vult eſſe Deus, eſto Deus*, quo decreto id declaratum voluere, nullam aliam fuiſſe cauſam, neque meritum aliud cur Deificatio eſſet Alexandro decernenda, niſi quod ipſe ita vellet. Cæterum is, qui adhuc viuens diuinis honoribus inhiabat, ne communibus quidem poſt obitum iuſtis honeſtabatur, ad grauiſſimam vſque Olympiæ matris

Varia fulminis ſignificata.

C

D

Nimirum Damis. Plutar. in Apophth.

matris lamentationem. Peruulgatum tamen apud multos populos & nationes fuit, Reges suos, vt nuper dicebamus, pro Diis colere. Nam & Romani non tantum Reges plerosq; suos, verum etiam eorum vxores diuinis honoribus honestarunt, & nonnullis templa, & sacra etiam instituerunt. Quantum vero pertinet ad fulmen, eo tolerabilius id Alexandro concedendum, quo insolentius Lysimachus ab Alexandri morte particulam eius regni sortitus, non quam armis virtuteve sua vlla subegisset, sed ex Regis tabulis adeptus esset, lancea cœlum tangere se iactabat: quod tantumdem erat, ac si famam astris terminare se diceret. Qua de causa Pasiades Byzantinus hominis vanitatem irridens, ad suos conuersus ait: *Cauendum ne is lanceæ mucrone cœlum medium pertundat.* Quodq; impatientius aliquis ferat, Clearchus Heracleæ tyrannus fulmen gestauit, & ex liberis vnum Tonitrum appellauit. Quanta vero Clyti, quanta Demetrij fuit insolentia, quorum iste non magna admodum regni parte ab Alexandro accepta, Iouem se vocari passus est, responsa sua pro oraculis haberi gauisus: ille, quatuor ad summum nauibus demersis, Neptunus vocitari voluit, tridentemq; gestauit? Vt minus iam Salmonea miremur eo prouectum insaniæ, vt flammas Iouis, & Olympi sonitus imitaretur. Nam, vt apud Maronem; B

Lysimachi stulta ambitio.

Æne. lib. 6.

Quattuor is inuectus Equis & lampada quassans,
Per Graiûm populos, mediaq; per Elidis vrbem
Ibat ouans, Diuûmque sibi poscebat honores,
Demens, qui nimbos, & non imitabile fulmen
Aere, & cornipedum cursu simularat Equorum.

Fabula.

Longe vero felicius atque tutius Numa Pompilius eliciendorum fulminum rationem inuenit. Nam cum quædam occulta sacra ad fulmina expianda noscere cuperet, Egeriam consuluit, quæ respondisse fertur, vt Auentinum peteret, & fontem, qui in antro quodam erat, melle & vino generosiore inficeret, quo solebant hora certa Dæmones duo sitibundi conuenire. Hi erant Picus & Faunus. Curaret vero ille sibi latebras, in quas abditus ab aduenientibus illis non conspiceretur, ipse tamen fontem intueretur, disponeretq; per fontis marginem retia, prout opportunum sibi videretur. His peractis Dij venerunt, & potus allecti suauitate multum ebiberunt: tamdem sopore grauati, ibidem, vbi constiterant, somno se prostrauere, quos ita grauatos Numa implicuit in rete, qui videntes se captos, in varias se formas transformabant. Sed cum nihil quicquam proficerent, ad veras tamdē effigies rediere, Numamq; vt retia solueret orauerunt. Rex se non prius retia soluturum dixit, quam de placando Ioue docerent. Illi & hoc docuerunt, qua scilicet ratione cœlo Iupiter eliceretur, quoque modo fulmen expiaretur. Vnde Ioui Elicio nomen datum, cuius templum in Auentino positum, vbi res hæc contigerat. Scio fabulam importuno loco positam, sed quia non ita vulgata est, minime fuit dissimulanda. Ne vero nos alienæ gloriæ detractoribus fauere videamur, Alexandro fulmen merito attributum dixerim, ea de causa, quod annos vix tres & triginta natus, celeritate mira Orientales fere omnes nationes subegerat, & Oceanum ipsum enauigauerat, vt non immerito Cæsar, qui pari saltem animo ad eam rerum amplitudinem adspirabat, cum Gades venisset, animaduersa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuerit, atq; (vt Tranquillus ait) pertæsus sit ignauiam suam: quod nihil tum à se memorabile actum esset in ætate, qua iam Alexander orbem terrarum subegisset. C

In Cæsare c. 7.

CELERITAS. Cap. XXVIII. D

Est enim fulmen ante omnia velocissimæ omnino celeritatis indicium, quam Poetę cum volunt exprimere, dicunt, *fulminis ocyor alis.* Idem ex antiquorum numis manifestum est: vt in eo cuius inscriptio est, Q. PILIPVS, Equus habetur in pernicem cursum admissus, cauda exporrecta, fulmine subsequente, lancea protenta, quod innuere videtur, prouinciam susceptam summa celeritate peragratam, negotiumque quam ocyssime confectum. Nam & Ptolemæus, vnus ex Ægypti Regibus, promptitudinis & audaciæ causa κεραυνὸς appellatus est, ait Pausanias. Facit huic rei fidem numus alius, in quo caput humanum est, Capreæ coopertum spolio, sub cuius iugulo fulmen est, & arcus ab occipitio: ab altera vero parte Pegasus, cum sagitta subiacente, omnia vti palam est velocitatis indicia, cum præsertim inscriptio sit, L. PAPY. De quo quidem Papyrio (qui ob mirificam in agendis rebus festinationem

A festinationem atque celeritatem, Cursoris cognomentum meruit) multa rerum scriptores memoriæ prodidere. Equorum porro velocitatem in Curuli certamine fulguri comparat Hesiodus Herculis Scuto, vbi dicit:

ἐπὶ δ' ἱππείου θόρε δίφρου — ἴκελος ἀστεροπῇ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.

Quem Statius secutus ait:

Ilicet, igne Iouis lapsique citatior Astris.

Et inferius idem Hesiodus de Equis in cursum à Pallade concitatis:

Τοὶ δ' ἅμυδις πέτροντ' ἴκελοι πυρὶ ἠὲ θυέλλῃ.

Quod proxime accedit ad Papiniani sententiam.

CELEBRITAS. CAP. XXIX.

IN Augurali disciplina fulmen tam in publica quam in priuata opera vibratum, atq; etiam per nocturnam imaginem in somniis visum, celebritatem nominis, & magnarum rerum auspicia facit. B Nam Olympiæ Alexandri fulmen per somnium oblatum, futuræ in filio claritatis indicium fuit. Illa enim priori nocte, qua se viro adiunxit, existimauit facto tonitru in vterum sibi fulmē illabi, ex cuius ictu magno excitato incendio, in flammas inde late diffusas abire visum. Quid vero hic memorē Iuliæ filiæ Cæsaris monumentum ictum fulmine? Quid Euripidis Poetæ Tragici, atque Lycurgi sepulchra de cœlo tacta? Quid Veliternum murum? Quid Eutimi Pictæ, aut Horatii Coclitis, aut Probi Imperatoris, aut Taciti & Floriani statuas eodem modo afflatas? quæque huiusmodi exempla plurima declamatione, quam olim de fulminum significationibus edidimus, explicata sunt; quorum significata in hanc nominis amplitudinem accepta, tam Aruspicum responsis, quam euentis postea comprobata reperiuntur.

ELOQVENTIÆ VIS. CAP. XXX.

QVOD vero de claris Eloquentiæ viris dictum, vt de Pericle & aliis reperimus apud antiquos, eos ciere tonitrus, & fulgura dispergere solitos, cum orarent, tanta erat animorum percussio & indi- C centium sententia motus, tanta verborum authoritas, de sacra dubio procul lectione metaphoram sumpsere. Psalmo enim centesimo supra quartum & trigesimum canitur: *Educit nubes ab extrema terra, fulgura vertit in pluuiam.* Vbi per nubes viri sancti intelliguntur, per fulgura vero persuadendi vis, per pluuiam eloquentia: de quo plura alibi. Et quod alibi Dauid: *Vox,* ait, *tonitrui tui in rota,* eo hieroglyphico significat Euāgelij voces, quæ de cœlo diuinitus intonaturæ essent, & vniuersum terrarum orbem (id enim rota est) commoturæ attonitumque redditura. Eodem modo per fulgura verba Christi signari tradit Eucherius, eoque spectare Psalmi dictum: *Et fulgura multiplicauit, & conturbauit eos,* de Iudæorum confusione, qui ei nulla in re vmquam resistere potuerunt. Et Hieronymus primis Hebræorum castris, *Ramesen,* tonitrui gaudium interpretatus, diuina verba, & quæ voces sunt in sacris literis, per tonitrum accipi docet, quod cœlitus editæ excipiantur. Fulminis vero radij descripti, quæ ipsæ coruscationes sunt, ad eiusdem Euangelij pertinent claritatem & famam, de quibus Psalmo: *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terrarum.*

CLEMENTIA. CAP. XXXI.

D IN Antonini Pij, atque etiam in aliquot Neruæ numis cernere est fulmen in toto collocatum, quod manifestum & pulchrum admodum est clementię signum: arguit enim offendendi potestatem penes ipsum Imperatorem esse, verum ob eius clementiam quiescere: quod perinde est atq; illud quod Apum regem aiunt aculeo quidem præditum esse, verum eum in vulnus numquam exeri. Primam vero huius virtutis laudem ætate nostra tulit Iulius Medices Princeps noster, qui simul ac bonorum in eum studiis inclinatis Pont. Max. electus atq; salutatus est, omnium statim, & earum quidem atrocissimarum iniuriarum oblitus, iis omnibus e vestigio pepercit, quos aduersarios habuerat iniquissimos, quos hostes totius vitæ cursu perpessus erat infensissimos, quique non bonis tantum & fortunis eius, sed & vitæ modis omnibus insidiati sæpius fuerant. Quare Clementis nomen, vt tantæ mansuetudinis pignus perpetuumque monumentum, assumpsit, ita summa totius vitæ moderatione con-

seruauit, req; probauit, vt Christianũ demum Pontificem mortales intueri se profiterētur. Sed enim A cum nobis de tanti Principis laudibus loqui non liceat, qui eius auspiciis annos aliquot in hominum luce versati sumus, negotium aliis relinquemus, eam fuisse nostri Principis clementiam professi, vt vel hostes ad eam æternis literarum monumentis celebrandam impulsura sit.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XLIV.

DE IIS QVÆ PER SOLEM, LVNAM, ET STELLAS SIGNIFICANTVR, B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IOAN. BAPTISTAM MONTANVM.

CRIBIS, Clarissime vir, vidisse te lemmata quædam mea in breue admodum compendium redacta, de Hieroglyphicis, quæ per Stellas apud Aegyptios sacerdotes, in doctrinarum suarum arcanis habentur: quod vt ad se mitterem Reuerendissimus Cardinalis vtriusque nostrûm alumnus Hippolytus Medices, tantopere flagitauerat. Addis insuper, cognouisse te rei istiusmodi argumentum non in ea tantum schedula contineri, sed à me longe copiosius conscriptum. Rogas itaque, vt rei totius Commentarium ad te mittam. Nam quicquid erat ad figurarum tantummodo formam spectabat, quibus pictor vteretur in Iulio illo sidere adornando, cuius celebritatem Hippolytus ipse tanto studio fouet. Nimirum video te, Montane eruditissime, Leonem ex vnguibus æstimare voluisse: at in re mea non Leo, sed Musculus continetur, qui se olim apud C *Mythologos pro Leone ausus est venditare. Quantulumcumque tamen id sit, quod ego præstare potuerim, officii mei fuit, omni posthabita cũctatione, obsequi viro, tum à primis studiorum nostrorũ annis amico, tum ætatis totius demum cursu mihi semper admirando, tam in Philosophiæ, quam artis Medicæ peritia, quam etiam in cultioris eruditionis elegantia, seu Græca, seu Latina quis poscat, politissimo. Accipies igitur Stellarum hieroglyphica, prout à me fuerunt interpretata. Sed nosti Stellas sine Luna desolatas quodammodo videri. Nam quo illæ rerum quæq; suarum semina conspergant, nisi in Lunaris orbis paratissimum, vt ita dicam, horreum condantur, quæ postmodum illa quasi sequestra terris demum indulgeat, aut potius vberrime largiatur? Sed neque Luna neque Stellæ sine Sole sui compotes esse possunt: quare Sol quoque his adnumerandus, imo anteponendus. Ridebis, scio, non erubescere me, quod ausus sim de Sole, de Luna, de Stellis apud talem tantumque virum totius Encyclopediæ decus & ornamentum verba facere: sed id me consolatur, quod tu, vt hæc ad te darem, iusseris: quare si quid hæc attulerint tædij vel molestiæ, vni tibi qui crabrones irritaris imputato. Vtcumque si leges hæc, quæ sunt per nos in vnum veluti corpus hinc inde collecta, opto non ea tantum quæ me longe accuratius legeris, in memoriam tibi reducant, verùm etiam te* D *Pierij tibi deditissimi memorem assidue faciant.*

DE SOLE. CAP. I.

COELESTIVM corporum, quæ die nocteque micant, significationes dicturi, rationi consentaneum esse duximus à Sole ipso dictionem auspicari: quando nisi Sol esset, neque Luna, neque Stellæ vllæ conspicuæ essent, vt doctrina est Astronomorum, & res ipsa indicat. Cum itaque Sol reliqua huiusmodi corpora lumine illustret suo, nostrisque videnda oculis offerat, ab eo, vtpote lucis arbitro, initium merito faciemus.

Macrob. li. 1. cap. 2. in Som. Scip.

DEVS

A

DEVS OPTIMVS MAXIMVS. Cap. II.

THEOLOGI tam vetustæ Religionis, quam nostræ pietatis interpretes, Deum Opt. Max. & vnũ, & lumen, & bonum appellauerunt. Eaque ratione Sol cum sit vnus, vnde illi nomen, quippe à solitudine sit lumẽ, vt sensu manifestum est: sit bonus, vt quotidiano cernitur experimento; Dei ipsius hieroglyphicum, nullo alio signo addito, perhibetur. E profano vero cultu ante omnes Persæ, reliqua Deorum omnium, quam gentes ipsæ venerabantur, caterua reiecta, Solem Deum esse vnicum arbitrabantur, ita vt nulla Diis templa condenda esse crederent, ea inducti ratione, quod vni Soli, quem colerent, vix mundus ipse sufficeret. Pythagoras tanta eum veneratione prosecutus est, vt aduersus eũ nefas esse dixerit lotium effundere: vtpote quem omni cultu dignum arbitraretur. Et Hesiodus præceptum hoc summa religione obseruandum adhortatur. Omnino autem Gregorius Theologus id esse Deum dicit inter intellectuales creaturas (his enim locutionibus vtuntur, qui diuina tractant) quod Sol inter sensibiles. Quæ vero de Solis similitudine cum Deo referuntur à Ioanne, à Paulo, ab Hierotheo, absolutissime vero à Dionysio, qui horum documenta literarum monumentis quam di-

B ligentissime commendauit, cum ea quotidie per templa scholasq; omnes commemorata recitentur, ea hic ego duxi prætereunda, Phœnicum interim & Ægyptiorum inuentis gratulatus, qui primi omnium, vt Eusebius memoriæ proditum ait, Solem & Lunam & Stellas ita esse Deos intellexere, vt eos tantum gignendarum abolendarumque rerum omnium causam affirmarent, quod iis congruit, quæ Plato Legum XII. de Parcis philosophatur. Nam & Anaxagoras Solem μύδρον esse, hoc est, ferrũ candefactum, arbitratus est, atq; ita omnia ex eo gigni cõformariq; affirmabat. Ferrum enim ita dispositum, in quod volueris opus informabis. Magnificentius Euripides Anaxagoræ discipulus, cum eodem sentiens, Solem Auream glebam appellauit. At Socrates apud eruditissimum optimumque Xenophontem eos reprehendit, qui Solem Deum posuere, lumenque eius & formam ad Deum Opt. Maximum refert, quod omnis eius potestas & magnitudo à Deo sit, à quo vna cum Luna fuerit creatus. Eaque ratione reprehendit & Homerum & cæteros omnes, qui Solem vnicum esse Deum crediderunt.

Sic omnes Deos referri ad Sol. m probat Macrob. Sat. li. 1. c. 17.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν.

Aduersus Solem ne meito.

Ἥλιον μύδρον εἶναι διάπυρον.

Solem cardés ferrum esse ac penitus igniti m D Laer. in eius vita.

Socratis pia opinio.

VNITAS. Cap. III.

C SI quid autem est in rebus, quæ nostris obiiciuntur oculis, quod vnitatem significare possit, nempe Sol is est: id quod, vti dicebamus, locutionis etiam etymon attestatur, à solitudine deductum, siue potius à Sole ipso fiat solitudo. Sapienter itaq; Alexander Macedo Dario amicitiam petenti respondit, nec mundum duobus Solibus posse regi, nec duo summa regna saluo statu terrarum haberi posse, quam sententiam ex Aristotelis Ethicis sibi desumpserat, qui discipulo adulaturus, tum hæc, tum illam præcipue Homeri sententiam prætexebat:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

Quod vero Solem in rebus egregie vnum esse dicebamus, extra res Deus quoq; vnus, & τοῦ ἑνὸς cognomento ab Orpheo, à Platone, & à nostris agnoscitur.

Dictũ Alexandri Macedonis.

Nõ est bonũ plures authoritatem habere, sit vnicus princeps ac rex.

VERITAS. Cap. IV.

ET qua ratione Sol vnus est, eadem est veritatis hieroglyphicũ, duplicia enim & multiplicia sunt veritati contraria. Simplex igitur sit, necesse est, quod verum censeri debeat. Hinc nudum effin-

D gitur ipsius veritatis signum: & quia omnia habet in conspicuo, ex eo præcipue veritas est. Hinc Pythagoras πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον, quempiam loqui non debere monuit, facie scilicet cõtra Solem versa, quod non esse manifestis repugnandum significare cõtendunt, neq; hominem loqui fere posse, quod vndecumq; verum sit, cum omnem hominem diuinæ literæ mendacem esse dicant. Sane de iis, quæ liquido patent, apertamq; in se continent veritatem, dici solet: *Meridiana esse luce clariora.*

Et veritas nuda ab Horatio libr. 1. Carm.

Aduersus Solem.

CHRISTVS. Cap. V.

AT sacræ passim literæ CHRISTVM per Solem imaginari tradunt, vt illud: *In Sole posuit tabernaculum suum*; &, *Exiit de tribu Iuda cuius signum est Leo Solare animal.* Plato in Repub. vt solet mysteriis suis inhærescens, & Prophetarum quos adiit & audiuit, oracula depromens, Solem visibilem Dei filium appellat: quippe qui Deum ipsum exscribere non audeat, & à quoquam fieri posse diffidat. Atq;

identidem intelligendum, quod vbique Christus ipse profitetur hominem imaginem esse inuisibilis filij, qui si lux est vera, quæ mentem omnem illustrat, expressissimum habet simulacrum hunc Solem, qui est lux imaginaria illuminans omne corpus. Hinc patiente Christo aduersa Luna deficiens, consensum nobis suæ naturę perspicue commonstrauit, nosq; iure optimo diem, qui Soli à Mathematicis adscribitur, eum Domini vocitamus, & eius cultui sacrum dedicamus, vel hinc ostendentes, non esse cur amplius corporeum Solem, vt olim Gentes, colamus, quasi Regem cœli & dominum, atq; moderatorem, posteaquam Sol inuisibilis, coæternus Patri & coæqualis, per quem & cœlum & terra condita sunt, sitos in vmbra mortis homines illuminauit, estque, vt cum Simeone absoluam, lumen, quod è gentium oculis tenebras discutiat, & electo populo gloriam afferat, nullo vnquam tempore defuturam. In aliquot antiquorum numis cernere est humanum caput radiis circumquaq; diffusis, cuius inscriptio est, ORIENS. Siue igitur pro Sole, siue pro regione, vnde Sol oritur, imago ea recipiatur, vtroq; hieroglyphico Christum referre videbitur, de quo Zachar. Propheta: *Ecce vir,* ORIENS *nomen eius, qui dominaturus esset super solio suo.* Alter quoq; Zachar. antiquum hoc dictum attestaturus: *In quibus nos visitauit,* ait, *Oriens ex alto, vt eos qui sedent in tenebris & in vmbra mortis illuminaret.* Ideoque tam vox, quam imago Orientis, Assertorem nostrum significat, ait Eucherius. Exorientis autem Solis imago altera erat apud Ægyptios sacerdotes, Lotos quippe arbor aquatica, vbi infantem in ea considentem figurassent. Hinc vtiq; vapores illos matutinos, qui à Sole mouentur, strictiori quadam aura refrigerantes potius quam adurentes intelligi volebāt. Cæterum ego significatum hoc, vt exortum lotos indicet, inde sumptum crediderim, quod ea ante Solis emersum implicata folia habeat, quæ quidem ita sensim exsinuantur aperiunturque, vti magis ac magis tollitur iubar Solis. Maxime vero panduntur, vbi medium is iter emensus est. Eodem vero decedente, folia ipsa vicissim contrahuntur, complicarique incipiunt ac insinuari, veluti nulli patere velint præterquam numini, quod venerantur, atque ita quibus liceat modis, eo abeunte, sese intra claustra cohibeāt. Quod, vt Proclus ait, obseruatum à Magis, vt sacram omnino eam Apollini crederent, effecit.

Dies Domini. A

Cap. 6. *Luc. 1.* B

Mattheol. in Dioscor. c. 109. li. 4.

RESIPISCENS. CAP. VI.

HABET & Aurora suum hieroglyphicum, quod aperire non pigeat. Per eam siquidem vir ostenditur, qui de voraginibus emergens prauorum operum, & erroris cæcitatem derelinquat, & ad iustitiam & lucis puritatem euehatur, quæ sententia eiusdem est, quem supra citauimus, Eucherij.

Hinc Hierarchia & Monarchia à Canonicis duob. luminarib. comparatur. C

CLARITAS. CAP. VII.

A SOLIS vero claritate, viros omnes insignes, qui vel rebus præclare gestis patriam illustrarunt, siue sublimiori aliqua doctrina mortale genus (quod egregie tu facis) instituerunt, aut vitæ sanctioris exemplo reliquis fuere documento, quo veram possent assequi beatitudinem, LVMINA nuncupare mos est. D. Ambrosius Luminaria, sanctos inquam homines, inter mortales versatos ait. Illi enim veræ participes lucis, eas animas quas erudiebant ab ignorationis tenebris educentes, luminaria nō iniuria nuncupati sunt. Ita gentes reliquæ viros, qui præclari nominis essent, nomine Luminis appellarunt, vt Latinus Rex apud Maronem queritur, *Lumina tot cecidisse Ducum.*

Æne. lib. 11.

IMPERII MAIESTAS SVMMA. CAP. VIII.

APVD eosdem Persas, quos paulo ante nominauimus, quorum quidem disciplina recētior omnino fuit, deducta ad res humanas similitudine, Sol cum penes quem summa esset Imperij maiestas, indicabat, Solemque in eius sublimitatis homines signa dare persuasum habebant. Vnde etiam apud Maronem: D

Georg. lib. 1.

Ille etiam extincto miseratus Cæsare Romam Tunc caput obscura nitidum ferrugine texit.

Et vltimo Domitiani tempore corona quædam Iridi similis Solem circumdedit, quæ lumen eius ac radios obscurabat: quod portendebat, vt Arioli interpretabantur, fore vt is Imperator à Stephano iugularetur.

HVMANA VITA. CAP. IX.

TANTVS vero est Soli cum humana vita cōsensus, vt is claritate sua insignis, vitæ identidem nostræ tranquillitatem: obscurus autem obnubilatusque rerum nostrarum perturbationē ostentet.

Hinc

A Hinc apud coniectores inuenias, quod etiam vester Hippocrates Medicis non otiose obseruandum præcipit: *Si visus Sol in somniis obscurari, occultareve, aut nusquam apparere, periculum instare vt ægrotus vitam amittat. Si vero vim alicuius insequentis ipse Sol aufugiat, decumbentem in furorem agi præcipitem.* Mentis enim lumen eo signo labefactari, inquietari, ac loco exturbari suo. Quæ cum quis imaginatus fuerit, solicitus admodum est Hippocrates, vt ægroto certa victus ratione obuiam eatur. Tantam vero Sol prærogatiuam in ijs, quæ ad nutriendi rationem spectant, habet, vt Physici omnes ex calore & humore nostrum constare incrementum asserant. Nam & Hesiodus posteaquam fluuiorum quorumdam nomenclaturam absoluit, subiecit mox: hos esse qui mortale genus enutrirent, vna cum Sole. Interpres addit: *Aquæ enim & Sol nutriendi vim habent, eorumq; beneficio res aluntur & glіscunt.* Inde Catullus de flore quodam viuido: *Artem. li. 1. cap. 36.*

Dum mulcent auræ, firmat Sol, educat imber.

ANNVS. Cap. X.

B APVD Aruspices Sol annorum significatum habet, quorum ipse Dominus est. Quodq; ad hanc rem facit, Cyri somnium memoratur, qui scilicet imaginatus per quietem sit, Solem ter manibus apprehendere frustra appetiisse: siquidem conuoluebat se Sol, & elapsas abire videbatur; hinc Magi dixerunt, eum triginta annos regnaturũ, quo scilicet tempore Saturnus Solem eodem assequitur puncto, vnde simul deferri cœperat. Id vtcumque interpretatum fuerit, tamen ipsis commentum placuit.

GRÆCI. Cap. XI.

ÆGYPTII vates per Solis imaginem Græcos in prodigijs intelligi tradidere, cuiusmodi rei nota est historia. Cum Alexander Macedo Tigrin fluuium superasset, paulo post Luna prima vigilia defecit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdare visa est: quod Macedones laborum pertæsi dirum arbitrabantur, resque ad omnium desperationem processisset, nisi vates Ægyptij, quorum doctrina omnis per rerum imagines explicabatur, affirmassent, bene sperandum esse, quod Sol Græcorum, Luna Persarum indicium esset: ideoque ruinam stragemq; eo ostento illis gentibus portendi, C quorum signum laborare visum esset: quod effectus postmodum comprobauit. Interserere autem hieroglyphicis prodigia, somnia & ostenta licet, quia manifesta inter se congruunt germanitate.

PATER, MATER, LIBERI. Cap. XII.

SED vt ad hieroglyphica nostra redeamus, cum Sol generationis arbiter existat, Luna veluti lac humorem sufficiat ad nutrimentum, liberi vitæ lumen à patre sortiantur, non temere apud Hebræos Iosippus puer imaginatus est sopore oppressus se à Sole Lunaq; & stellis vndecim adorari: nam quod Patrem simul & matrem, ac fratres totidem in olim facturos, tunc ostensum, euentu postea comprobatum, cum illi annonæ Præfecto, & maxima quæque negotia Regis in Ægypto administranti, cum nondum eum agnoscerent, procubuerunt. *Genesis cap. 37.*

PRÆGNANTIA. Cap. XIII.

SED quod ad partus attinet, manifestissimo hieroglyphico id Ægyptij figurare consuerunt, apud quos bipartitus Solis orbis, in media cuius scissura Stella imposita esset, humanum fœtum in prægnantis mulieris vtero significabat: non ea tantum de causa, quod vterum in corpore medio situm D solari corpori ob rotunditatem æquipararent, sed quia Sol conceptus omnes irradiatione sua viuificat, à quo vitalis virtus præcipuè demanat, quod quidẽ Aristoteles Physicæ Auscultationis secundo affirmat: gigni hominem ex homine & Sole professus. Veluti vero Stella lumen à Sole mutuatur, ita fœtus in vtero alimentum à matre consequitur. Neq; huius eruditionis imperitus Lucretius, cum Epicurum illum suum mortalibus vitæ tranquillæ initia dedisse conaretur ostendere, mortales reliquos Stellas dixit, Epicurum vero Solem appellauit, his versibus:

Ipse Epicurus obit decurso lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio superauit, & omnes
Præstinxit stellas exortus vti ætherius Sol.

Cur Solis ortu Stellæ extingui videantur. At dicet aliquis: Si Sol exortu suo Stellas omnes extinguit, quomodo illis lumen mutuatur? Quibus A responsum facio, accidere id ex oculorũ nostrorum imbecillitate, qui luce illa omnium maxima perstricti, minora nequeant lumina conspicari.

DE LVNA. CAP. XIV.

ATQVE hæc de Sole dicta sufficiant, non enim omnia prosequi volui, quæ super eo dici potuissent ab instituto hoc non aliena: sed occupationum tuarum ratio mihi habenda fuit, publicæ quippe professionis, lucubrationum tuarum peculiarium solicitudinis quam pro laborantibus, quotquot opem implorant tuam, benignissime suscipis atq; accuratissime, à quibus si longiore sermone auertere te voluissem, in alicuius omnino commodum peccassem. Ad Lunam igitur breuiter examinandam aggrediamur. B

NATVRA HVMANA. CAP. XV.

SOLE pro sublimioris naturæ imagine constituto, fuere qui per Lunæ hieroglyphicum naturam humanã exprimi dissererent. Nam quod hæc è limo terrave constant, terra etiam lunaris globus esse perhibetur. Pythagoras enim Lunam modo Terram cœlestẽ, modo terrestre cœlum appellabat, ac terræ similem eam dicit Aristoteles. *Luna ac hominis conuenientia.* Varia est præterea Lunæ facies, diebusque singulis, immutata conspicitur, neq; variantiæ quicquam magis obnoxium, quam rerum humanarum conditio. Quinetiam si vniuscuiusque hominis vultum intueamur, numquam aut rarissimè hac & illa vice eundem esse conspiciemus, modo enim iratum, modo lenem, modo tristem, modo hilarem, modo hoc, modo illo affectu perturbatum comperiemus, ac prout diuersę rerum imagines animum perculerint, ita varias in vultu figuras conformabunt. *Diog. Laertius in eius vita.* Hinc inter magna naturæ miracula de Socrate fertur, cum eodem semper vultu conspectum. Ad hæc, vt quæ tam manifesta sunt, missa faciamus, cupida lucis Luna, cupidũ intelligendi (ea enim lux est) mortale genus. Eam modo Soli suo adiunctã, modo abeuntem, modo redeuntem aspicias. Animus quoque noster nunc ipsius veritatis lumini copulatur, nunc C longe recedit, nunc ad veræ rationis intellectum facta repetitionè reuertitur. *Aberrare enim hominum est, & septies in die vel iustus cadit.* *Prouerb. 24* Luna ea semper parte clara, conspicua, & illustris est, qua Solem aspicit: obscura vero, caua & inanis parte ea, qua diuertit à Sole. Homo qua se parte conuertit ad Solem suum, micantissimis radijs velut alter Moses illustratur: ab eo vero auersus alio, turbulentissimis omnium errorum tenebris offuscatur. Hinc dies à Deo dictus Neomeniæ, nouæ quippe Lunæ, quem festum celebrare debeamus: Quod eo spectat, vt intelligit Adamantius, quando lex vetus vmbra futurorum est, quod Apostolus Paulus ait, eandem ipsam memorans Neomeniam, vt intelligamus iustitiæ Solem Christum esse, Lunam vero Ecclesiam, quæ lumine ipsius repletur, ac cum Soli suo iuncta fuerit, eiq; penitus adhæserit, tum festum diem agit Neomeniæ. *Hebr. 10.*

PIORVM COETVS. CAP. XVI.

IGITVR Theologi, qui Christum Soli æquiparant, in quo sit sensibilis humanitas, & diuini luminis imago, ijdem per Lunam piorum, vti dictum, vniuersitatem intelligunt: cum nulla sit gens, nulla D natio, nulla sectæ cuiuslibet congregatio illustrata lumine, nisi quæ, vt in Sole Luna, Christi radio verberatur. Eucherius quoq; Lunam Ecclesiæ dicit hieroglyphicum, nempe quod in hac mundi nocte resplendeat. Et quoniam defectibus menstruis imminuitur, & faciẽ quotidie variat, nostræ sit etiam symbolum imbecillitatis, de qua superius.

ÆTERNITAS. CAP. XVII.

APVD Gentes præcipuum erat Lunæ significatum æternitatis hieroglyphicum haberi: propterea quod, cum defecisse videtur, noua iterum fit, sæpiusq; anno toto iuuenescit. Quare scite admodum Horatius, cum breuem & imbecillam humanæ vitæ conditionem lamentatur, ait; *Carm. li. 4. Od. 7.*

Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ.

In

A In Faustinæ numis aliquot simulacrũ est, quod læua pallam sustinet, dextera auiculam cum Luna supersidente porrigit: inscriptio, ÆTERNITAS. Alibi enim diximus eam in Marci adulationem relatam inter diuos à Senatu. In numis etiam aliquot Seueri Alexandri Aug. simulachrum videre est, quod dextera nouam Lunam attollit in sublime, inscriptione addita, PERPETVITATI AVG. Ægyptius autor Horus ad huius hieroglyphici supplementum & Solem adiecit. Et Catullus noster, quæ de Luna dixit Horatius, ipse de Sole dixit:

Faustina & Seueri Alex. numus.

Soles occidere & redire possunt,
Nobis cum semel occidit breuis lux,
Nox est perpetuo vna dormienda.

Causa vero cur per hieroglyphicum Solis & Lunæ Ægyptij Sacerdotes perpetuitatem significarent, ea perhibetur, quod eos perpetua esse rerum elementa arbitrabantur: quippe quæ virtute propria inferiora omnia generarent, conseruarent, & perennare facerent. Huius ergo perpetuitatis, quæ semper fuit, est, & futura est in Christo, Psalmographus memor, futurum scripsit, vt Christum populi omnes B reuereantur per generationes omnes, quamdiu Sol & Luna circuitu se conuoluerint. Et Cabalistæ vigesimam illam intelligentiam agnoscunt à perpetuitate desumptam, quæ per meatum Solis & Lunæ quotidie continuatur. Vita porro nostra (vt id identidem repetamus) eorum regimine ducitur, cuius cum duæ præcipuè partes sint, eæque maxime propriæ, sentire, & crescere, quorum alterum Græci αἰσθητικὸν, alterum, φυτικὸν dixere, sentiendi vim à Sole, crescendi à Lunari globo sortimur: atque ita vtriusque luminis beneficio hæc nobis constat vita, qua fruimur. Denique humore vnius, & alterius calore sustentatæ rerum species prorogantur, æternæque fiunt. Ad hoc faciunt plerique Corneliæ Saloninæ Augustæ numi, cuius caput ex noua Luna prodire videtur, à quorum tergo modo FOECVNDITAS, ob id quod modo dicebamus: modo IVNO, quod eadem Lucina est: modo PVDICITIA, quod Iuno Luna, Diana, & idem Proserpina numen inscriptum apparet. Horum omnium summam Catullus ita breuiter colligit.

Per Solẽ & Lunam cur perpetuitas significatur

Lunã mortalium corporum auctorem & cõditricem vocat Macro. in Som. Scip. li. 1. c. 11

Tu Lucina dolentibus	*Tu cursu Dea menstruo*
Iuno dicta puerperis,	*Metiens iter annum,*
C *Tu potens Triuia & notho*	*Rustica agricolæ bonis*
Dicta lumine Luna.	*Tecta frugibus exples.*

Quod vero ad huiusmodi fœcunditatem facit, pleriq; cœlum omnium terra nascentium patrem arbitrati sunt, terram vero matrem. Ipsum autem æthera propterea patrem, quod aquarum lapsus inde cadentium seminis vicem præbeant: terramq; matrem, quod matris vice has excipiat, & inde pariat. Eadem de causa Lunam, quippe quæ totius humoris domina perhibeatur quasi virilem operam in eo sumministrando præstet, à multis Lunum virili genere vocitatum reperias, quod professus est etiam Tertullianus. Et Cornelius Seuerus, quem Charisius citat, Phœben epitheto generis masculini adiecto dixit:

Vt Assyrij, Solem Adad nomine, tãquam Deũ potẽtissimũ venerantes, & terrã nomine Atagartim, his duob. omnia tribuentes.

Ignea iam cœlo lucebant sidera. Phœbe *Fraternis successor Equis.*

Quamuis nõ desint Grammatici, qui eruditionis forte istius ignari, putent SVCCESSOR fœminino etiam sexu dictum ab antiquis: vt, *Autor ego audendi*, de Iunone. Verum illud probabilius est, quod aliquam sapit eruditionem. Sane inueteratum esse constat apud Carrenos Mesopotamiæ populos, D eum qui Lunam muliebri nomine ac sexu nuncupandam putasset, eo supplicij genere damnatum iri à Natura rerũ omnium arbitro, vt is mulieribus addictus, eis semper seruire cogeretur. Qui vero marem eam esse credidisset, futurum vt vxori semper suæ dominaretur, neque vllas vnquam muliebres insidias pateretur. Ii Hebræorum arcanis, quæ Cabalistica vocant, omnes siderum idearumq; cœlestium virtutes Lunari corpore suscipiuntur, à quo postea, vti diximus, in inferiorem materiam vt genitale semen immittuntur rerũ species, fructus, animantia, nouatusq; omnes per elemẽta singula progeneraturæ. Alibi simulacrum Panis, quod Panopoli visebatur, attigimus, eo gestu factum, vt Lunam à dextera sitam flagello verberare videretur: quippe vt quæ apud eam quasi in penum quandam reposita essent, rerum semina loco & tempore depromi flagitaret.

Luna masculino genere.

Carrenum mos notandus.

Mensis Lunæ annus est, nam & à Luna mẽsis dicitur. Macrob. in Som. Scip. li. 1. c. 11.

MEN-

MENSIS. CAP. XVIII. A

QVOD si Lunam Ægyptij deiectis infra cornibus pinxissent, hieroglyphico eo mensem significari prædicabant, cum palam sit eam in ortu cornua surrigere sursum versus, eo præcipuè tempore, quo signa Zodiaci vel recta cadunt, vel oriuntur, quod pars inferior tantum, eaque oculis nostris minima, propinquo occidente Sole conspicua sit. Ad coitum vero properantem, sub septimum & vigesimum itineris decursi diem plane mane cōspectam, deorsum cornua dimittere: duobus enim reliquis, quos in assequendo Sole, eoque mox prætereundo consumit, omnino latet, tertio sese incipit ostentare. Hoc eodem significato Poëtæ quoque, Mensem intelligunt, vt illud: *Luna quater latuit*: atq; eodem modo apud alios passim.

ÆGYPTVS. CAP. XIX.

Antonini August. Pij numus.

IN T. Antonini Aug. Pij P P. numo, qua parte inscriptio est, ALEXANDRIA, videre est humanæ figuræ signum, quod ambabus manibus Lunam affectet apprehendere: siue sit is adorationis gestus. Ea autem cornibus intra deiectis sita est, tribus in cōuexo tuberculis, duobus inferne, quæ veluti guttulæ pendentes sunt. A pedibus postica parte, spicæ tres fructu prægrauidæ conspiciuntur: ab antica, Crocodilus humi repit, capite in simulacrum id reflexo. Quæ omnia, vt hæ partes alibi declaratæ sunt suis quæque locis, Ægyptum ipsam significare, etiamsi non adesset inscriptio, Alexandriæ, nulli dubium relinquitur. B

SOPHISTÆ. CAP. XX.

VARIETAS autem Lunæ, mutatis quotidie faciebus, adeo conspicua, ansam dedit, vt nonnulli sophistas per Lunæ hieroglyphicum intellexerint: & Ægyptij Sophistæ quando Luna Ægypti symbolum est, cuius prouinciæ Isis domina perhibetur, toto opere notantur. Alia tamen ratione Clitomachus, vt apud Stobæum legere est, Dialecticam Lunæ æquiparauit, quæ numquam eadem facie sese mortalibus ostentet, nunc accretione nunc diminutione luminis assiduè variante, numquam interquiescat.

INSIPIENTIA. CAP. XXI. C

Hinc forsan insipientes: quin & insani lunatici, quod nati interlunio.

Iul. Firmicus lib. 4. Mat.

NOSTRI huiusmodi varietatis ergo insipientiam per Lunæ simulachrum indicarunt: quippe cum propter vniformitatis effigiem, veritatem, propter lumen in Solis corpore, ratione firma præditum intellectum innuerent. Contra per Lunæ varietatem, & nothum lumen, inconstantiam mentis accipiebant. Vnde Ecclesiastic. 27. *Sapiens sicut Sol permanet, insipiens autem sicut Luna mutatur.* Et Matthæi locus de iuuene lunatico, qui nonnumquam in ignem, nonnumquam in aquam cadere consueuerat. Quod si trahas ad spiritum, animaduertas in talibus impetus quosdam quasi bonorum operum surrepentes, ita vt laudandi videantur, ab iis tamen qui dilucida in eis interualla non agnouerunt: rursus enim eos minui videas, quodq; videbatur in eis lumen, non est diurnum, sed nocturnum lumen, quod quidem vsq; adeo imminuitur, vt iam penitus deficiat. Atq; ij nonnumquam in ignem cadunt, id est, in ardorem concupiscentiæ, in veteres excandescētias, in vlciscendi cupiditatem, in pecuniarum amorem, & vitia reliqua. Nonnumquam in aquam, hoc est, in lubricas mortalium curas, in perseuerandi desperationem, in ambitionis fluctus, ciuilesq; vndas perpetua instabilitate exagitatas. D Humana enim vita, vt alibi ostensum, marinæ instabilitati plurimum assimilatur.

PERSÆ. CAP. XXII.

QVOD vero Luna Persarum hieroglyphicum esset, superius ex ostento dictum, & quid super eo senserint Ægyptiorum Magi.

NOBILITAS. CAP. XXIII.

Προσέληνοι: Sed hæc ostētatio illis probro fuit.

PERVVLGATVM & illud est, Lunæ gestamen apud Arcadas nobilitatis hieroglyphicum fuisse: qui quidem Proselenes ea de causa nuncupati sunt, quod ab Deucalioneo diluuio primi ipsi Lunam inspexisse nascentem se credidere: quodq; putarent vniuersum humanum genus aquis obrutum

A tum periisse, & à se rursus originem propagationis emanasse. Erat vero gestamen id quo uti soliti Arcades, fibula in Lunæ cornua porrigentis speciem, qua calceamenta connectebantur: de qua scommaticum Herodis dictum fertur in Bradeam uxoris fratrem, qui cum generis sui nobilitatem æquo verbosius apud Romanos ostentaret: *Næ tu*, inquit Herodes, *generis tui nobilitatem in astragalis gestitas.* Quin & Romanis, qui nobilitate præstarent, gestandi lunulas morem fuisse Plutarchus tradit, nisi satis sit Martialis dictum, lunatam pellem appellantis calceum in hanc sententiam. Et de Quintiliano Rhetore apud Iuuenalem habetur.

—— & nobilis, & generosus
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ.

Sunt qui causam huius gestaminis eam commenti sunt, ut sic admonerentur considerandam esse rerum vicissitudinem, quæ præsertim in Luna spectabilis est, ne solo nobilitatis nomine nimium turgescerent.

Nam & Βεκοσέληνοι βαλανέφαγοι dicti. Arcadum gestamen. Idem obseruatū à nouissimis magistratibus Cōstātinopolitanis, Niceta auctore.

B

DE STELLA. Cap. XXIV.

SED iam locus exigit, ut Stellas tuas aggrediamur, quarum significata recensere, rationemq; reddere, nostræ potius fuerit indaginis, quàm alterius cuiuspiam inuentum: cum præsertim in restituendo contextu paucissimorum admodum verborum, quæ Stella super apud Horum Ægyptium tradita inueniuntur cura laborque non defuerit. Sed est omnino in damno libellus ille, tam in vulgatis Aldina impressione, quam etiam in manuscriptis exemplaribus, quorum nobis copia fuerit. Sed iam ad rem ipsam.

VNIVERSI DEVS. Cap. XXV.

APVD Horum igitur legas Stellam hieroglyphicum esse Dei, neque fere quid amplius: quare necesse est rem ipsam paucis his inclusam verbis, manifestius & latius aperire. Etenim cum Ægyptij luctamen & concertationem, quam Deus Opt. Max. in cœlestibus orbibus, aduerso motu
C atq; eo etiam vario concitatis, instituit, contemplarentur, neque id alia quapiam ratione deprehendissent, quam Stellarum motu, earumque præcipue, quas vices assidue variare manifestum, rapique vniuersam mundi superioris machinam ab exortu occasum versus, vertigine supra mentis captum citatissima, ac nisi res ipsa quotidie fidem faceret, prorsus incredibili: obniti vero contra, ab occasu exortum versus sphæras ex ijs, quæ nobis innotescere potuerunt, easque prout magis minusve à centro distant, pro ratione sua eo segnius aut velocius ad metam properare, nimirum fieri hæc absque Deo minime posse crediderunt. Quis enim tantarum molium rector constitueretur, qui certo temporum spatio omnia gubernaret, nisi mens suprema omnium arbiter haberetur? Cum igitur per Stellas potissimum in Dei ipsius cognitionem peruenissent, ipsius vniuersi Deum, per signum idem ipsum, quo rem deprehenderant, significare instituerunt. Ideoque stellæ hieroglyphicum pro mundi totius Deo ponere voluerunt. Sententiam vero hanc Romanis etiam placuisse, possumus ex eo conijcere, quod in Pertinacis numo simulachrum est, manibus versus ingentem Stellam ad cœlum sublatis, cum inscriptione: PROVID. DEOR. COS. II. Ita ille Dijs gratias agere professus, quo-
D rum prouidentia rerum potitus esset.

Nam Ægyptij primi planetas & stellas fixas deprehendere. Macr. li. 1. cap. 20. in Som. Scip.

Pertinacis numus.

PAN. Cap. XXVI.

ATQVE ea potissimum ratio est, cur Pana Deum ex hieroglyphico Stellarum intelligi contendebant: quin & pectus eius varijs insigne Stellis effingebant, cum omnino per Pana totam rerum naturam interpretarentur: qua de causa & fistulam septem calamis compactam, propter erronum totidem concentum, ori eius apprimebant, de quo apud Orpheum plura. Probo autem idem & Pan & Iupiter est, quod πᾶν omne, vniuersam quippe, ut dictum est, naturam significet. Propterea vero & hinnulæ pellis varietate tegi solitum aiunt, ut ex maculis referri Stellæ videantur, de quo in Serpentis commentario plura, quod quidem isti forsan de sacris nostrorum literis desumpsere, in qui-

Hinc Orpheus. Πᾶνα καλῶ κρατερόν γε θεὸν, κόσμοιο τὸ σύμπαν. Pana voco magnū, qui totum continet orbē.

bus legitur: *Extendit cœlum vt pellem*, quamuis Adamantius dictum de sapienti anima interpretatur. A Nimirum illa extensio in modum pellis, tamquam literis inscriptæ luminaribus & Stellis, dicitur *Rakia*, & ῥακὸς, Græcis corium est. Nos vero tentorium illud Firmamentum appellamus, & aulæa pictu-rata vulgus etiam vbiq; hodie Racia nuncupat. Porro Cœlum propter micantes Stellas à cœlatura appellatum Probus idem putat, vnde scilicet Luna bigis ferri incipit in superiorem vsq; cœlestium orbium partem, quæcumq; continentur, ea Græcè ab ornatu κόσμος, à puritia Latinè *Mundus* vocatur, ait Varro.

Et sericum pannum à Gallis satin dictum.

Cœlum à cœlatura.

CELEBRITAS. Cap. XXVII.

NON temere itaque in somnijs, vt apud Philistum legere est, Satyriscus est celebritatis hieroglyphicum. Nam Dionysij mater, eius qui Syracusanorum tyrannus fuit, cum prægnās eum ipsum aluo contineret, per nocturnam imaginem visa sibi est Satyriscum peperisse. Ex quo galeatæ Siculi coniectores interpretati sunt, eum quem illa peperisset, clarissimum Græciæ sidus, ac diuturnū cum Fortuna fore. Hinc Naso etiam sidus pro nobili claritate generis posuit, vbi Maximum, ad quem de B Ponto scribit, *sidus Fabiæ gentis* appellat. In Diuinis quoque literis, Doctorum & pietate insignium virorū lumina per stellas significantur, vt apud Danielem, *Docti tamquam stellæ fulgebunt*. Et quæ progenies Abrahæ promissa diuinitus est, tamquam Stellæ, non tam ad numerum innumerabilem refertur, quam etiam ad rerum, quibus posteri eius illustrandi essent, claritatem. Præcipue verò Hyades in huiusmodi celebritatis hieroglyphicum delectæ, vt admonet Eucherius: siquidem ortu suo solent pluuiam inducere, atque ideo per id sidus sacræ disciplinæ Doctores interpretantur. Cur vero pluuia diuinæ sit institutionis hieroglyphicum, suo commentario est abunde disputatum.

Dan. 12.

PROSPERITAS. Cap. XXVIII.

ARVSPICVM autem obseruationes Stellam afferunt prosperitatis, ac læti alicuius euenti signum esse, ab Atteio Capitone traditum, quod (vt Festus ait) acceperat à P. Seruilio augure. Hinc locis inaugurandis Stella ex lamella ærea, qua specie reliquæ spectantur in cœlo, Stellæ, præfigebatur. Disciplinam hanc secutus Virgilius, felicissimum Troianæ posteritatis successum Anchisæ C ita præmonstratum ait:

> —— *subitoque fragore*
> *Intonuit læuum, & de cœlo lapsa per vmbras*
> *Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.*

Æneid. li. 2.

Neque immerito Cæsar Augustus crinitam Stellam visendæ magnitudinis, quæ Iulio Cæsare sublato statim apparuit, cum paucis admodum sententiam suam professus, felicitatis, quæ se deposceret, ostentum interpretatus est: quamuis palam Iulij Cæsaris animam in eam Stellam commigrasse dictitare solitus esset, remque testatus sit numismatum monumentis, Stella scilicet impressa in eo numo, cuius inscriptio est: CÆSAR AVGVSTVS. Ab altera vero facie, DIVVS IVLIVS. Adiectum etiam est id signe capiti statuæ eius in foro positæ. Et alij plerique numi Cæsaris caput Stella supra frontem præfixa conspicuum ostendunt. Et Dionei Cæsaris astrum Virgilius hac de causa celebrauit. Veluti etiam Horatius micare dixit Iulium sidus, *velut inter ignes Luna minores*. In numis vero quos D Metius Macer in honorem Cæsaris cusit Cometa ab occipitio Cæsariani capitis apposita est, vt ab eius obitu signum id subsecutum innuat. Fuerunt autem ex iunioribus nonnulli, qui per Stellam tantum Iulium Cæsarem intelligi voluerint, picturis publicatis. Verum hæc consignificat, non autem simpliciter significat.

Suet. in Iul. Cæsar c. 88.
Eclog. 4.
Carm. lib. 1. Od. 12.

FATVM. Cap. XXIX.

ADIECERE Sacerdotes Ægyptij, Fatum per Stellam significari, quoniam id ex siderali dispositione consistere vulgata Doctorum opinione creditur. Per motum enim Stellarum negotia transiguntur, vt Hesiodi interpres ait super Asterie. Nam & Parcę illæ, Clotho, Lachesis & Atropos, vt alibi ex XII. Legum Platonis ostendimus, nihil aliud sibi volunt, quam tardum in primis Saturni motum,

Quomodo per Stellam fatum indicatur.

A motum, quo singula maturantur, & multitudinem virtutum, quæ in firmamento sunt, per quas tanta rerum varietas in inferioribus generatur, ac reliquorum denique erronum motum quo suo quæque tempore perficiuntur. Quamuis enim à Solis & Lunæ beneficio vita constet, qua fruimur, nostra tamen negotiatio tam ad ipsa duo lumina, quam ad quinque vagas Stellas refertur, vt vulgus Astrologorum putat. Quinetiam nullum in cœlo sidus, lumen nullum otiosum volunt. Et Cabalistæ nullam esse herbam, plantamve in orbe hoc dicunt, quæ non ab aliqua firmamenti Stella irradietur, foueatur, & ad incrementum adiuuetur. Erronum vero varijs coniunctionibus & aspectibus, vt vocant, ea rerum vicissitudo in humanis rebus esse perhibetur, quæ Fati cognomento à plerisque nuncupatur. Tametsi clarissimi ætate nostra fuere viri, qui acriter in Mathematicos inuecti, huiusmodi veterum commentationes plurimas euertere conati sunt. Cæterum, vt Diuos August. & Ambros. ac plerosq; è nostris alios missos faciam, qui lapidem hunc voluere, Plotinus è veteribus nihil vi & potestate siderum hominibus euenire contendit, sed ea quæ decreti necessitas quam nostri Prædestinationem vocant in singulos sancit, ita per horum septem transitum, stationem, recessumve, monstrari: vt Aues *Præsertim Ioan. Picus Mirandul.*
B seu præteruolando, seu stando, futura pennis vel voce significare dicebantur, ipsæ tamen rerum indociles, ac quid agant prorsus ignaræ; quarum volatus, aut status, aut garritus, prout fausta infaustave, commoda vel incommoda portendere existimabantur, ita salutares aut terribiles habitos, cum à se ipsæ neq; salutem, neq; terrorem vllum afferant.

DE SIRIO. CAP. XXX.

QVAM tamen præ se fert Stella Sirius præsagituram, non leui de causa, sed ex grauissimis Philosophorum obseruationibus adinuenta est. Aiunt enim Ætæos ortum Caniculæ diligenter quotannis obseruare solitos, coniecturamq; inde capere, salubrisne, an pestilens annus futurus esset. Ea enim Stella si obscurior ac caliginosa propemodum extitisset, pingue ac concretum esse cœlum, ac perinde afflatum eius grauem & pestilentem futurum abominabantur: sin illustris atque pellucida apparuisset, cœlum idemtidem tenue purumque conijciebant, futuramque inde salubritatem præsagiebant. *Stella Sirij cōsideratio.*

C

COELESTES SPIRITVS. CAP. XXXI.

CÆTERVM nos cum pie simus instituti, cur non etiam pie loquamur? Sane constat apud Theologos, & Dionysium præcipue, tres Angelorum esse Hierarchias, quibus in Firmamento sedes præcipue constituta. Harum suprema soli contemplationi vacat, Deumq; perrenni sono, continuaq; assiduitate nullo vmquam tempore defutura, collaudat. Medius autem ordo, cum sit cœlestibus officijs atque muneribus delegatus, per Firmamentum, quod ab excellentia cœlum appellant, significatur. Postrema vero Hierarchia, etsi natura supra omne corpus est, supraq; cœlum, curat tamen ea quę sub cœlo sunt. Et cum diuidatur in Principatus, Archangelos & Angelos, omnium horum munus circa ea tantum versatur, quæ sub Luna sunt. Principatuum cura circa Respub. Principes, ac Reges, vt ex Dauide cognoscimus. Archangelorum, circa mysteria, & sacras cæremonias. Angeli priuatis student rebus, & singuli singulis hominibus adhibentur. Euthymius porro Iudæorum fuisse custodem Michaëlem nominat, vbi verba citat ex oratione Azariæ, libro Danielis: *Angelus autem Domini descendit simul cum Azaria, & sociis in fornacem*: cum tamen Archangelus sit. Sed enim sæpe admodum in quotidiano sermone omnes ordines Angeli nuncupationem vsurpāt. Cum igitur tertius ordo huiusmodi res humanas tueatur, & ad incorruptibile superioris dominij decretum dirigat, cuinam potius quam huic ordini Fati cognomentum dabimus? Qui demum cum octauæ sphæræ, hoc est, stellato insideat orbi, à soli eius excellentia Stellæ significatum Fato congruere merito videtur. Neque tamen absurdum est Angelos per Stellas intelligi, qui Stellarum præsides habeantur: veluti cum apud Salomonem pro cœlo Deum intelligimus. Scriptum est enim historia Regum, *Exaudi, ô Cælum*: vbi non cœlum tamen, sed cœli & terræ Rectorem ac Dominum, ex Theologorum interpretatione, Deum appellat. In Moscos etiam traditionibus, vt summi viri locum interpretantur, per Stellas *Angelorum tres Hierarchiæ.* *1. Reg. 8.*
D

Itaque vim fati vel Parcam Græci μοῖραν vel αἶσαν dixere.

Angeli significantur. Demum Angelorum munera cum sint, purgare, illuminare, perfectum reddere: si Parcis hæc, vt forte non incongruũ videatur, adscribere voluerimus, ne penitiora hæc documenta sublimius æquo perscrutemur, Fatum id omnino esse constabit. Cui quidem opinioni subscribit Chrysippus: hos enim authores citare compellor, propter nostrorum quorumdam literatorũ peruicaciam, qui profanis authoribus maiorem adhibent fidẽ, quam Christo, & à Christo patreq; eius omnipotente Deo illuminatis. Igitur si Græcis Philosophis magis quam Paulo vel Apostolis alijs credunt, Chrysippum præcipuum ex antiquioribus audiant ita dicentẽ, *Fatum esse potentiam spiritalẽ, certa quadam ratione vniuersi constitutricem*. Atq; alibi: *Fatum*, inquit, *est mundi ratio: vel, Lex eorũ quæ in mundo prouidentia constituuntur: aut, Ratio ad quam omnia quæ fuêre, facta sunt*. Quin & Possidonius, dum Deum Iouem primum appellat, secundũ Naturam, tertiũ Fatum, si quæ de Angelis retulimus, & alia Theologorum scripta considerare voluerimus, idem hoc, aut non multũ dissimilia sentire deprehendetur. A

Fatũ quid.

TEMPVS. Cap. XXXII.

AD hæc Stella temporis etiam est hieroglyphicũ quia nihil in mundo toto statam temporis legem magis obseruat, quã cœlestia corpora, quæ sua quadam lege iterum ac sæpius mota, eodem semper temporis interuallo, certisq; periodis eo redeunt, vnde ferri cœperant. B

EXPLORATIO. Cap. XXXIII.

STELLA eadem apud Ægyptios circuitionis indicium habetur: quod siue ad orbicularem motum, siue ad cœli ipsius figuram, siue ad ea, quæ de temporum repetitionibus modo dicebamus, quis retulerit, omnia quadrabunt. Sed enim quam hi circuitionem ponunt, Explorationem potius ego dixerim: propterea quod Stellæ peruigiles facta consiliaq; nostra omnia videntur explorare. Vnde apud Catullum legas:

Aut quam sidera multa cum tacet nox,
Furtiuos hominum vident amores.

Apertissime vero apud Plautũ exploratores per Stellas intelliguntur, si cui non satis est Christi ipsius testimonium dicentis *vel puerulorum Angelos facta eorum omnia referre coram Patre suo*. Nam Stellas paulo ante Angelorum hieroglyphicum agnoscebamus. Apud Plautum igitur Arcturo Stella in scenam introducta, hæc, Rudente, recitantur. C

Qui est Imperator diuûm atq; hominum Iupiter,
Is nos per gentes alios alia disparat,
Qui facta hominum mores, pietatem, & fidem
Noscamus, vt quemq; adiuuet opulentia:
Qui falsas lites falsis testimoniis
Petunt, quiq; in iure abiurant pecuniam,
Eorum referimus nomina exscripta ad Iouem,
Quotidie ille scit quis hic quærat malum.

Romani enim veteres hæc de Stellis opinabantur, quæ nos officia Angelis attributa noscimus: cum animi illi, olim iam electi ad pietatem, & religionem, cultumq; Dei, in rerum diuinarum curam, qua poterant, ante omnes propensi essent: quare hi de Stellis, quæ nos superius de Angelis ex sapientissimorum hominum sententia retulimus, intelligebant. Huiuscemodi autem explorationis ergo C. Caligula nouum quod excogitauit coronarum genus, Solis & Lunæ, siderumq; specie distinxit, easq; coronas, nouo etiam nomine exploratorias appellauit: vtpote qui per Solem diurnos, per Lunam & Stellas nocturnos exploratores intelligeret. Cur vero noctem Sacerdotes ijdem ex stella picta significarent manifestius est, quam reddi causam vllam oporteat. D

Coronæ exploratoriæ Caligulæ.

CVSTODIA. Cap. XXXIV.

VIDERE est in numo quodam cuius inscriptio est, VRBS ROMA, specum in arcum productum, cum Lupa & geminis infantibus circum vbera in medio sitis. Ab vtroque autem specus latere assurgunt pueri duo colludentes: superne stellæ totidem, siue pro genijs illæ sint, quorum auspicijs infantes qui fuerant in fluuium abiecti, sospitati sint, mox famelicam lupæ rabiem non effugerint modo, sed ab ea perhumaniter etiam fuerint educati, atque ita argumentum hoc omne, CVSTODIÆ sit hieroglyphicum, quæ diuinitus fuerit infantibus præparata. Nam & apud nos certæ sunt preces quibus Angelum nobis custodem dari deposcimus. Siue celebritatis, neque non apotheoseos, quæ subsecutæ sint, Stellæ illæ signa sint. Siquidem Romulus fratris nomen etiam post mortem eius publicis

A blicis actis adscribebat. Vnde Virgilius dixit; *Cum fratre Quirinus iura dabant*, commentus quidem id Romulus, vt Remi fratris manes placaret, quibus terrificis imaginibus sæpius infestabatur. *Ænei. lib. 1.*

ANIMA. CAP. XXXV.

EST etiam id apud Ægyptios stellæ significatũ, vt defuncti iam hominis animam ostendat, quod in manuscriptis codicibus habetur: quod dubio procul animæ immortalitatẽ indicabat: quæ scilicet deficiente corpore, vim atq; vigorem suum efficacissime conseruaret. Atqui vim luminis manifestam anima ipsa videtur obtinuisse, quam scintillam massæ stellaris Heraclytus Physicus asseuerabat. Timæus vero Locrus vnicuiq; animæ collegam esse, siue consertam Stellarum aliquam tradidit, quod non dissimile est à genio sospitali atque custode, quo de superius disserebamus.

MORBVS GRAVIS. CAP. XXXVI.

HIPPOCRATES Medicus obseruauit Stellas per somnium in mare vel in terram cadere, atque euanescere visas, graues indicare morbos ei apparatos, qui sibi id videre visus fuerit: cum contra, claræ & exortum versus currentes, sanitatis affuturæ indicia sint. *Vide Arte. lib. 2, c. 38.*

B

CREPVSCVLVM. CAP. XXXVII.

ADDVNT Ægyptij sacerdotes (quod in impressis codicibus non habetur) crepusculum ex micantissimæ Stellæ simulacro significari, propter Hesperi, Phosphorique notabilem fulgorem, vt puto: quæ quidem eadem Veneris Stella est, nonnumquam Solem præcedens, nonnumquam subsequens: itaque per aliquot dies ante Solis exortum Stellarum omnium maxime splendescit, alias occidente eo, luce sua aliis præmonstrata, atque his quasi valere iussis, ipsum mox Solem subsequitur. Vel quia tota Stellarum ratio inter vtrumq; crepusculum, vespertinum scilicet & matutinũ, munus peragit suum. Vespertino siquidem excitatæ crepusculo, simul ac matutinum aduenerit, suo quasi perfunctæ excubiarum munere, Soli sua data vice, Stellæ recedunt omnes. Et vt tandem Stellarum commentationem cum vtroq; crepusculo absoluamus, earumque principium & finis terminetur, pauca quædam subiungam ex Diuinis literis, in quibus Nox suum habet hieroglyphicum, cum præsentis vitæ tenebras, & hallucinationem significet: matutinum vero tempus pro futuro seculo ponatur: de *Noctis hieroglyphicũ.*
C quo Paulus, *Nox præcessit, dies autem appropinquauit.* Eoq; spectare dicit Hesychius Hierosolymitanus præceptum illud Leuitici, *Ne de carnibus sacrificii salutaris quicquam in matutinum relinquatur*: quippe ne vitam nostram deprehendi sinamus imperfectam, quo scilicet tempore intercipiatur agendi facultas: quippe vbi misericordiæ opus nullum cuiuspiam alterius virtutis aggredi poteris, vel exercere. Quare quinq; illæ virgines parum prudentes, ante oculos nobis proponendæ sunt, quæ dum lampadum suarum oleum comparaturæ retrocedunt, aduentu interim Sponsi clausa ianua excluduntur, non amplius admittendæ. Idem admonemur 3. Prouerbiorum à Salomone: *Ne dicas amico tuo, Vade, & reuertere, nam crastino tibi dabo, cum statim possis dare: nescis enim quid pariat superuentura dies.* Ad hoc ita Hesychius: *Festina, neque quicquam differas, ne forte in eas coarcteris angustias, vnde expedire te nequeas, eoque difficultatis adigaris, vt euestigio rerum omnium, quas tractaueris, rationes addere cogaris.* Epicurus, qui plerisque in aliis, res agere deprehenditur, in eo versu prudentissime se gessit, cum dixit: *Rom. 14.* *Leuit. 7.* *Matth. 25.* *Sic Varro in Menip. Satyris. Nescis quid serus vesper vehat: & Maro lib. 1. Georg.*

Ἕκαστος ἡμῶν ἀσχολούμενος ἀποθνήσκει.

Nemo hominum est, qui non inter agendum obeat.

D Quod si quis ætate nostra, præter bonorum omnium spem oppressus, inter agendum obiit, quis vmquam maiore totius Romæ luctu desideratus, quam noster Hippolytus? qui parata ære suo priuata triremi, fortiq; militum manu ad Carolum Imperatorem, qui Libyam debellabat, Christoq; asserebat, priusquam instructam nauem, explicataque vexilla illa Iulij sideris videre posset, medio itineris veneno lethali, quo perditissimus minister ferculum infecerat, nobis tam iuuenis, tam Cæsari charus, tam eius gloriæ cupidus, miserabiliter interceptus est. Paucisq; post mensibus, nepos eius Alexander Florentiæ Dux, Imperatoris ipsius gener, à consanguineo sibi coniunctissimo, nõ minori scelere mucrone crudelissime, dum dormiret, trucidatus. Sed nolo vulnera tam atrocia refricare, potiusque tibi næniam, qua infelicissimum vtriusq; casum, iacturamq; & luctum nostrum deploraui, pro libelli huius Coronide subiungam. *Nimirum à Laurẽtio Medice post modum Venet. is caso.*

HIPPOLYTI MEDICEI CARDIN. ET NEPOTIS EIVS ALEXANDRI FLORENTIÆ DVCIS, MISERABILES EXITVS DEPLORANTVR.

A

VT cum potenti deciderit Iouis
Dextrâ, superbæ insigne latus domus,
Et strage & ingenti fragore
Corda hominum attonita obstupescunt,
Mox, dum misertum est puluere grandia
Cæmenta solui, parte alia latens
Erumpat improuisa flamma
Vis, reliquumque operis ruina
Inuoluat oppressum, cinis omnia
Puluisq; fiant prætereuntium
Honore & admiratione
Tecta prius celebrata, puncto
Vno auferantur temporis, omnium
Mortalium per corda pauor meat,
Considerantum quam caduca
Sint ea quæ asserimus beata:
Sic duplicato concidimus malo,
Quicumque claras Mediceæ domus
Stellas colebamus, fideli
Obsequio, officiisque chari.
Nam vix cicatrix illa coiuerat
In altum adacti vulneris, intima
Per ossa lapsi, cum peremptum
Eximium Hippolytum abstulit mors,
Qui dum cohortes cogeret impigras,
Arma & triremes ære parans suo,
Hanc vltro opem allaturus oræ
Cæsari opes Lybicæ prementi,
Roma profectus Parthenopeium
Nauale iturus, de media via
Improuide interceptus atro
Fraude dato opprimitur veneno.
Hinc mille & illinc mille per auia
Sparsi locorum, siue domi in situ.
Fletuque lugebamus, ægra
Pectora per lachrymis profusis:
Cum fœda clades huic superaddita
Oppreßit incursu subito omnium
Mentes, & vnda vndæ niuosis
Alpiaus incubuit refusa.
Maiora aperto vulnere vulnera
Nunc facta sunt, consanguinea vt manu
Confossum Alexandrum in cubili
Fama tulit, medioque noctis.
Sic heu misella hæc vita hominum omnibus
Iniuriarum obiecta periculis,
Quouis dieque horaque nostro
Aßidue capiti ingruentum. B
Mens nulla prudens est adeo, vt queat
Obstare fatis, vel petulantias
Ictusque fortunæ cauere
Aut varios subitosque casus.
Sed magna Regum ô progenies Ducem
Quæ Petrum Athenis magnanimum inclytæ
Olim dedisti, totque honorum
Muneribus titulisque fulges:
Quam clari eratis, quam prius improba
Turcæ tyrannis & Scythicum genus
In Græciam inuasisset, alta
Vi superum imperio potita. C
Fato Quiritum scilicet Ilium
Euersa, Romanum imperium extulit
Gens vestra Athenis pulsa, vt orbis
Consuleret statui vniuersi.
Atque hinc duorum Pontificum decus,
Amplum Leonis, mox venerabile
Clementis: idque iisdem tiaris
Continuis prope colligatum.
At non potentes dicere Cosmidas,
Laurentiumque & nobilium virûm
Prouentum honoratum, Camœnis,
Lugubribus licet, atque mœstis,
Sed flere ademptorum miserabiles D
Vices, in ipso limite gloriæ, &
Primo rudimento inuidendi
Nominis, egregiæque laudis.
Heu quo iuuentus, & validus vigor,
Et promptitudo mentis, & ingenî
Atque indoles illa educata
Auspiciis sapientum auorum!
Quo purpuratus Hippolyto decor
Splendorque rerum, seu patruo comes

Puer

A Puer senem adiuuaret, ingens
Pondus & Imperij subiret.
Quem Cæsar alto in puluere Pannonum
Vidit paratum cernere Principem
Contra superbarum cateruas
Gentium: & horribiles phalangas,
Cum Turca numquam pluribus antea
Instructus armis, crederet Italas
Vires Iberorumque robur
Et Tamesin domitare, & Albin,
Quem tota circum vis Asiatica
Nilique late gens vaga turgidi,
Et Græciæ totius arma
B Atque Scythæ, atque Arabes obibant.
Verum explicatos vidit vt ordines
Nostrorum ita acri prælia spiritu
Poscentium, aufugit, reductis
Retro equitum peditumque turmis.
At qui virum se præstiterat foris,
Haudquaquam inerti pectore erat domi,
Quem multo abundantem Senatus
Consilio iuuenem probabat.
Qui sæpe Romam seditionibus
Tumultuantem, irasque Quiritium
Pacasset irrumpens in arma
Fronte hilaro, eloquioque dulci.
C Qui splendidas tot diuitias, opes
Tantas, amicis atque clientibus
Vellet paratas, se exhiberet
Ditem aliis, sibi pauper vni.
Siue apparatu Regifico penum
Elaboratum apponeret omnibus
Aequaliter, parcissimo ipse,
Et tenui & facili vteretur.
Sed quis modum vitæ omnis, & integram
Synceritatem narret? Hic omnibus
In posterum exemplo futurus,
Tam viridi excipitur iuuenta.
Immitis aufert Parca eadem Ducem
Illustrem Alexandrum, iuuenem inclytũ,
Florentiæ, Hetruscique regni
Omne decus, columenque summum,
Quo iustum & æquum Principe floruit,
Seruata morum est integritas, fides
Intaminata: at vis scelesta
Pulsa procul, pudor ipse tutus.
Hic gloriosi Caroli erat gener
Selectus omni de grege. Filio
Hic Regio Henrico sororem
Coniugio celebri elocarat.
Hæc obfuerunt, perniciem hæc bonis
Traxere: vestræ nomina gloriæ
Vos abstulerunt. Hæc amarum
Inuidiæ stimulum incitarunt.
Laboriosum scilicet est opus,
Tutum esse Regem, qui violentiæ
Obstet suorum, vllumque fraudi
Esse locum vetet, & rapinis.
Sic Pertinacis mens bona: Seruij
Sic victa virtus cæde nefaria:
Sic multa vbique exempla, quorum
Iam numerum hoc etiam obtinebit.
At vos meum vnum præsidium ac decus,
Si quid clientis Musa erit, ibitis
Numquam vel ignotis, vel vllis
Illacrymabilibus recensi.
Non vos ego inquam perpetiar mori,
Dum vis mihi adsit perpetuum quibus
Debetur excelsa in columna
Nomen, honos, statuæ, æsque fusum.

NÆNIÆ FINIS.

IOAN.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XLV. A

DE IIS QVÆ PER NAVEM, ET ALIQVOT EIVS PARTES SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD REVERENDISS. D. THOMAM CAMPEGIVM EPISCOPVM FELTRENSEM, B

VNQVAM putassem, Colendissime Præsul, accidere posse, vt mihi de Iure tecum differendum esset, quod nunc casus tulit, & necessitas poscere visa est. Nam cum mecum cogitarem aliquod tibi Commentarium de significatis Aegyptiorum, pro meo erga te cultu & obseruantia, dedicare (non enim vir tantus prætereundus eras, qui ætatem omnẽ, & iure publice profitendo sententiis, Romæ dicendis, sacrosancto Consilio præsidendo, & in Principum negotiis procurandis, insumpseris) argumentum quærebam quod ad huiusmodi Personæ nomen accommodari posset, opportuneque piscium meorum hieroglyphica commentaria præ manibus habebam, quæ Præsulibus quibusdam, quos præcipue colo, honoratissime Antistes, cœperã distribuere: atq; cum non tam ipsi pisces, quam etiam instrumenta quædam nautica interferenda essent, Anchora tibi deberi visa est, quæ quod firmatæ Christianæ Reip. præsidio aliquãdo fuerit, antiquæ clarissimæq; nobilitatis Campegiæ domui pro insignib. argentea hinc & inde gestare cõcessum est, iam ex illo, quo Vgolinus ipse Campegius Pisanæ classis Imp. maris Imperium ab impiis infidelibus inquinatum, pacificum reddidit. Sed priusquam de Anchora dicere incipiamus, ex re me facturum puto, si animaduertendum dixero locum libro Pandectarum 14. titulo, de Exercitoria actione, capite statim primo, altero mox paragrapho, perperam interpositam esse Anchoræ locutionem. C Accursium hallucinari puto, quia corruptum sit codicem nactus: ibi enim Vlpiani ex libro ad edictum verba ita notata sunt: Magistrum nauis accipere debemus eum, cui totius nauis anchora mandata est, scilicet à domino. *Nusquam vero legi ego Anchoram pro gubernatione poni, quod quidem munus pertinet ad clauum: vsitatissimaque omnium authorum metaphora, temonem aut clauum aut gubernaculum regiminis loco poni passim obseruaui. Sed enim in Vlpiani verbis nulla erit ambiguitas, si veluti in Pisano habetur codice antiquissimo illo, qui Florentiæ asseruatur, ita legerimus,* Cui totius nauis cura mandata est. *Castigatissimamq; lectionem hanc & in meo peruetere, & in aliquot codicibus manuscriptis, in quos nemo manus iniecerit deprehendi. Elegi itaque te iudicem, vt quæ aliena essent, legitimos agnoscerent possessoresque, resque omnis nautica legitime tractaretur. Tu quod Iuris est videris: nos anchora iam ablegata, quando hic standum minime necessum fuerit, ad iter institum peragendum, nauim iam ipsam ascendamus.*

DE NAVI. CAP. I. D

NAVIS, atq; eius partes aliquot, armamentaq; ipsa multis locis in veterũ monumentis sculpta, & in numis cusa non leue cogitationis argumentum spectãtibus exhibuere, dum quid hæc sibi velint pleriq; omnes inuestigant, quorum bonam explicaturi partem, à numo omnium antiquissimo exordiendum duximus. Quid igitur sibi Iani numus velit examinemus.

ADVENTVS VEL MIGRATIO. CAP. II.

Iani numus. ROSTRVM nauis alias autem puppis, vel interdum integrum nauigium in æs signatum, Iani nauigationem in Italiam ostendit: ex altera enim numi parte Ianus geminus, ex altera rostrum nauis, inquit Plinius, & nos inspeximus. Ouidius ita etiam interpretatur: *Ouid. lib. 1. Fastor.*

At bona posteritas puppim signauit in ære, Hospitis aduentum testificata Dei.

Quinetiam

A Quinetiam Onirocritæ obſeruant, quotieſcumque quis vel nauem vel ratem imaginatus fuerit ſe videre per quietem, nuncium ex longinquo peregre confeſtim affuturum. Antiquiſſima vero eſt illa numi ſpecies, quadrans ſcilicet, Raticus nomine, in quo ratis. Moſque inde durauit, vt pueri in aleæ luſum denarios in ſublime iactantes exclamarent, aut capita, aut nauim: quorum altero poſt firmatum numum conſpicuo, eius eſſet victoria, qui diuinaſſet, luſu teſte vetuſtatis. Quanquam & altero vſi ſunt numo, Ouem, Bouemque inſculptos habente, quod numi genus documento erat, veteres gregibus & armentis abundaſſe, quippe quorum omnis res in Ouibus & Bubus collocata erat, vt author eſt Plutarchus in Problematis.

Artemi. lib. 1. cap. 7.

Gall' crucem, vel pilam, pro parte oppoſita.

FELICITAS. Cap. III.

ADHÆC nauis in aliquot veterum monumentis felicitatis hieroglyphicum eſt, vt in Hadriani numo, quæ remigio vecta, pulcherrimeque elaborata viſitur, cum inſcriptione: FELICITATI AVG. Sub naui vero S. C. COS. III. P. P. In numo etiam Augusti cernere eſt nauim longam cum B remigio, cuius eadem inſcriptio: FELICITATI AVG.

Auctore Seruio Rege Rom. teſte Plin. l. 18. cap. 3. Hinc nomen pecunia, & Theſeus Athenis numum notationis ſignauit, teſte Plut. in problem.

Hadriani numus & Auguſti.

SALVS. Cap. IV.

QVÆ vero nauis apud Athenienſes erat SALVTIS indicium, in Theſei memoriam coli conſueuerat, ſingulisquè annis Delon mittebatur Apollini cultum allatura, ſuſcepto olim à Theſeo voto huiuſmodi, ſi ciuibus ſuis vna ſecum ſaluis reuerſus eſſet. Eoque interim tempore, quo ſacerdos Apollinis nauis eius puppim coronauerat, & Delon ea profecta eſſet, pelagoque remenſo in patriam rediiſſet, cautum erat, Athenienſium lege, ne quemquam publice interficerent. Eaque de cauſa, ſcribit Plato in Phædone, longum temporis interuallum interiectum eſſe inter iudicium Socratis, & mortem eius: quod ſententia pridie C quam ſpectaculi auſpicium fieret, lata erat.

CHRISTIANÆ PIETATIS SVCCESSVS. Cap. V.

HABET & Chriſtiana pietas feliciſſimi ſucceſſus ſui ſignum, nauem cum piſcatore Petro, tam in familiari ſummi Pontificis anulo, quam in aureis Apoſtolici fiſci numis expreſſam, manifeſtiſſima eius quæ ſubſecuta eſt felicitatis indicia, tot annis antea præmonſtrata. Nam quod Ouidius dixit: *Hoſpitis aduentum teſtificata Dei*, ſumptum omnino eſt ex altiori diſciplina, qua priſci Romani diuinitus admoniti eſſent, hoſpitem aduenturum, qui verum Dei cultum afferret, ſiue Noam nauigio ereptum vndis, ſiue Ianum ſalutaria tot præcepta Italiæ daturum, naui ad nos vectum, ac naui mox inſignem in numis, ſiue ipſum noſtræ pietatis authorem fluctuanti nauiculæ affuiſſe meminerimus. Hoc verum ac vnicum eſt aduerſus ſæuientis maris rabiem ſoſpitamentum: hic vnicus ſalutis noſtræ portus, quem eiuſmodi nauis auxilio occupare feſtinauerimus. Sapientiſſime Ioan. Scholaſti-D cus vigeſimoſexto ſcalarum ſuarum gradu pericula recenſet, in quæ per mare hoc magnum & ſpacioſum nauigantes incidimus, ſcopulos, vertigines, inundationes, piratas, belluas, ſiphones, procellas ventis fluctibusque commiſtas, ſingulorumque adijcit interpretationes: vt per ſcopulos, feram præcipitemque iracundiam intelligamus. Per vertiginem, res eas, quæ præter ſpem oblatæ mentem circumſiſtunt, delirioque agitant, & in deſperationis profundum rapide deuoratos trahunt. Per inundationum tumores, ignorantiam, quæ boni ſpecie decipit. Malus enim & egregie ſuperbus eſt, ſibiq; omnia arrogat, quicumque eſt imperitus. Per piratas, gloriarum ſatellites, qui noſtras opes omnibus vitæ incommodis partas, interuentu ſubito diripiunt. Per belluas, noſtrum hoc corpus graue, brutum, & efferatum, ac perdifficile cicuratu: vtpote quod ventri tantummodo deditum, ſolam ſibi finem conſtituit voluptatem. Per ſiphones, elationis noſtræ impetus, per quos ad cœlum vſq; ſuſtollimur,

Nam ſunt qui eundẽ Noachum & Ianum vocant.

Periculorum maris enumeratio. vide epiſtolas Gueuaræ Hiſpani.

limur, vnde mox deturbati, in profundissimam tartari voraginem præcipitamur. Huius, inquam, pelagi causa nauis illa tot olim numis cusa, diuinitus aduenturam miseris mortalibus salutem indicauit. A
Ac ne de præsagio dubitemus, in ipsius Iani numis, tam gemino capite barbato, quam etiam imberbi, vti habetur in argenteo, in quo etiam nauis cum rectore, literæ superne C. FONT. neque non in alijs videre passim est inscriptionem, ROMA. Romæ enim pietatis nostræ principatum, & in togata præcipue gente constituendum, vt Euangelicam interim veritatem prætereamus, vel Maro ipse supremæ intelligentiæ actus spiritu diuinauit, dum Iouem inducit asserentem,

Æneid. lib. 1.

Romanos rerum dominos, gentemque togatam.

Cui quidem imperium sine fine concessisset: quippe quod eorum institutiones essent in omnem terrarum orbem, vt Theophylacti verbis vtar, exituræ, neque vllo vnquam tempore defuturæ. Neque vero mirum in Marone homine diuini muneris experte, & qui verum pietatis ritum adhuc abditum ignoraret, diuinationis lumen illuxisse: quia verisimile est eum in huiusmodi vaticinio, ex veterum arcanis aut Marci, aut Sybillæ, aut Hetruscorum, prædictionem illam excerpsisse. Vel quoniam summus ille spiritus nullum hominum genus, nullam vnquam nationem aspernari compertus est: quare B
Balaam legimus hominem & alienigenam, & piorum hostem, præclara tot super Israelitarum successu diuinasse.

SOSPITAMENTVM. Cap. VI.

Vsurpatur etiam pro periculo, vt in eadem naui, à Cic. lib. 2. Epist. ad Curion.

IN Q. Nasidij numo nauis est cum velo, & stella in antenna, & ab altero latere caput cum tridente, & inscriptione, NEPTVNI, subaudiendum, ope vel auxilio seruatos. Hoc enim Stella significat in antenna sita, de qua loco suo inter cœlestia.

MANIFESTA OPPVGNATIO. Cap. VII.

Q. Nasidij numisma.

Non dissimile plenis velis nauigare à Cicerone pro Domo sua.

QVONIAM vero obiter in velum incidimus, minime prætereundum videtur, quod dici solet, *Velificatione plena in quempiam ferri*, quod est, aperto Marte, inimicitijs minime dissimulatis, rem aggredi, hostemque lacessere. C

OCCVLTA OPPVGNATIO. Cap. VIII.

HVIC contrarium est, *Conto, remulcove nauigare*, cum tacite quispiam insidiatur, atque, vt vulgo etiam dici solet, *Subaquanea vti opera*. Locum hunc ad hanc propemodum sententiam interpretatur Ammianus, rerum gestarum libro 18. dicens: Non conto neque remulco, vt aiunt, id est, non flexiloquis ambagibus, vel obscuris, sed velificatione plena in Rempublicam feretur, quamuis aliter expositum sit in collectaneis Suidæ, Prouerbio κόντῳ πλεῖν, quod quisquis ille fuerit, exponit, ἤγουν πεζοπικοῦντως ζῆν.

Conto nauigare.

LVNÆ VECTATIO. Cap. IX.

Isidis nauis.

QVOD nauigium in Isidis honorem Ægyptij coluerint, sunt qui raptam eam ab Ioue naui, cuius insigne Vacca esset, arbitrentur: sed commentitium hoc mihi videtur. Magis autem ad Ægyptiorum eruditionem quadrat, quod Plutarchus ait, Lunam apud eos nauigio vehi fictam. Hanc Isidis nauem Apuleius multis donarijs ornat. Diodorus fabricatam à Sesostri nauim ex cedro octuaginta cubitorum ait longitudine, deauratam exterius, interius vero deargentatam, quam dono obtulit Deo, qui Thebis ab Ægyptijs colebatur. Is Isis erat. D

NAVIGATIONIS AVTHORES. Cap. X.

Tyriorum numus.

IN Tyriorum numo nauis est cusa, nimirum ea de causa, quod ipsis Tyrijs commentum placet, nauigationis primæ se authores haberi. In huiusmodi eorum numo legitur ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΥΡΙΩΝ. Est & alius cum eadem naui longa numus, in cuius altera facie caput est

A cum corona irradiata, inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΣΙΔΩΝΙΩΝ. Ita demum Phœnices inuentæ nauigationis laudem asciscunt sibi.

VICTORIA NAVALIS. Cap. XI.

IN Agrippæ numis nauis illa tridentali rostro insignis, qualem scilicet Maro sæpe describit, dum non vno loco ait, *rostrisq. tridentibus*, partam ab eo victoriam indicat maritimo prælio, quod aduersus Sex. Pompeium commisit, id quod Maro in Augusti gratiam ita immortalitati commendauit. *Agrippæ numus.* *Æn. l. 6.*

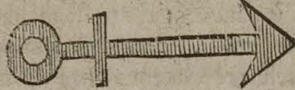
Parte alia ventis, & Dijs Agrippa secundis
Arduus agmen agens, cui belli insigne superbum
Tempora nauali fulgent rostrata corona.

Aliquot in monumentis videas & Varronis insignia naualia, qui Proprætore sub Pompeio Piratico bello militauit, à quo, ob res bene gestas nauali corona donatus est.

DE ANCHORA. Cap. XII.

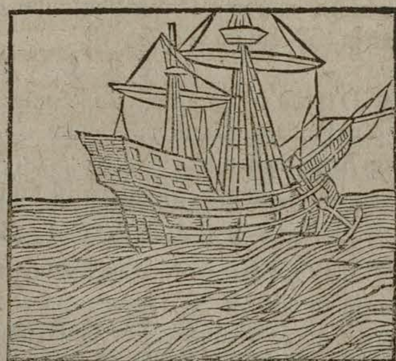
B HIEROGLYPHICVM anchoræ non Ægyptiorum tantum est, sed à Græcis & Romanis Principibus vsurpatum, vt minime importunum sit rem à plerisque tractatam repetere: vt quæ sectamur significata, loco suo manifestentur.

MATVRANDVM. Cap. XIII.

CIRCVMVOLVTVS anchora Delphinus, quod signum in aliquot Titi Vespasiani numis obseruauimus, maturandum, vt Latini vna locutione dixerunt, omnino significat. Sed quoniam rei caussam in Delphino satis explicuimus, & res iam æuo nostro lippis & tonsoribus innotuit, plura super eo dicere supersedebimus. Id pro pictura animaduertendum est, anchoram, quæ in numo Titi habetur extrema dentium in vomeris speciem dilatare, cuiusmodi figuram Aldus noster imitatus est in omnibus, quos impressit libris. Alia vero forma esse, dentibus quippe in acutum recto ductu mucronatis, quam in numo veteri apud eruditissimum virum Romulum C Amasæum vidimus. *Vt & Oct. Augusti ex A. Gellio libro 10. c. 11. Noc. Att.*

TVTELA, REFVGIVMQVE. Cap. XIV.

HOMINEM, qui rebus suis tutelam præsidiumve parauerit opportunum, per nauem & anchoram significabant. Quod si sola anchora manu prætenta figuraretur, refugium indicabat, quasi vellet innuere pictura hæc si aduersa ingruerit tempestas, resque nostræ fluctuare cœperint, paratum esse profugium, vt possimus ita seruari. Estq; dicterium apud Græcos in hanc sententiam celebre, quo Demosthenes vtitur oratione pro Ctesiphonte. Et Propertius eruditionis elegiacæ columen ad hoc innuens ait: *Anchora iacta mihi.* Idem sermo apud Paulum rei nullius D ignarum, epistola ad Hebræos, capit. 6. *Qui confugimus, vt spem propositam teneremus, quam veluti anchoram habemus animæ cum tutam, tum firmam.* Et Chrysostomus, de supremo firmoque profugio, concione in Lazarum IIII. hæc ait: *Sunt diuinæ sapientiæ opera, hæc maxima illius prudentiæ sunt argumenta. Conscientiæ increpatio sacra est anchora, quæ nos nequaquam sinit in peccatorum profundum absorberi.* *Nimirum Οὐ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς vbi Suidas subaudit anchoram, vt sit sensus. Non eadem anchora vtitur, qua vulgus.*

STABILIMENTVM. Cap. XV.

QVOD si firmitatem, ac immobile stabilimentum rei cuiuspiam significare vellent, anchoras duas appingebant: similitudine sumpta à nauibus, quæ tunc

Ventorum temnunt rabiem fluctusque sonantes,

cum duabus anchoris innituntur. Qua similitudine vtitur Aristides Panathenaicis. Sed enim Pindarus dua- *Ἐπὶ δυεῖν ὁρμεῖ, subaudi anchoris:*

Duabus anchoris nixus.

Aristides in Panath.

rus duabus innixum anchoris dicit, qui duas habet patrias: vnde prouerbium, οἴκοθεν οἴκαδε, *Domo domum*, de commode peregrinantibus: quippe de ijs, qui arrepto itinere quotidie apud amicos aut necessarios diuertunt. Nam pro firmitate Pindarus idem vna etiam vtitur anchora, Isthmijs, ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ' ἄγκυραν, *Iam anchoram ad fœlicitatem iecit*: hoc est, firmitatem iam ad vitæ tranquillitatem assecutus est. Vitæ porro nostræ tumultus, perturbationes, cladesque omnes, marinis fluctibus, tempestatibus, vorticosisque æstibus solemus æquiparare, quemadmodum Archilochus facit, qui cum in Thracenses calamitates incidisset, bellum marinis fluctibus ita comparauit: A

Γλαῦχ' ὅρα, βαθὺς γὰρ ἤδη
Κύμασι ταράσσεται πόντος,
Ἀμφὶ δ' ἄκρα γυρέον ὀρθὸν
Ἵσταται νέφος σῶμα χειμῶνος,
Κιχάνει δ' ἐξ ἀελπτίης φόβος.

Myrsilus quoque Mitylenæorum infortunia tyrannicasque procellas ita describit: B

Τὸ δ' εὖ σε κῦμα τῷ προτέρῳ νόμῳ στίχει,
Παρέξει δ' ἄμμι πόνων πολλὼν ἄντλον.

Ἱερὰν ἄγκυραν φασίν. Sacram anchoram quod aiunt.

Atque iis vrgentibus infortuniis ad sacram, vt aiunt, anchoram confugiendum. Sapientes enim fere omnes hieroglyphico vtuntur anchoræ, tam scribendo quam loquendo: vt Pythagoras, quem Phocion ait super humana vita ita differere solitum, ὅτι χρὴ βίον αἱρεῖσθαι ἄριστον, quæ si primum amaritudine aliqua prædita videatur, suauem ipsam reddìtura sit consuetudo. Diuitiæ si optentur, sciendum eas infirmam admodum esse anchoram. Gloriam, etiamnum infirmiorem. Quæ corporis sunt, eiusdem esse tenoris. Principatus, honores, omnia hæc imbecilla, & nullo robore suffulta. Quæ firmæ igitur anchoræ? prudentia, magnanimitas, fortitudo, quas nulla procella discutiat. Nam diuina lex est, virtutem solam atque vnicam habere robur, reliqua omnia nugas esse.

INTERPRES. CAP. XVI.

Anchora Indis pro caduceo.

APVD nationes aliquot anchora fuit interpretationis signum, quo scilicet caduceatores, & internuncij pro gestamine vterentur. Præcipue vero Indi anchoram pro caduceo habuere: propterea, inquit Philostratus, quod omnia tentet ac peruestiget. Eaque de causa cum Apollonius ad locum, quem Indi sapientes incolebant, appulisset, seque cum comitibus intra stadium cohibuisset, adolescens eum adijt à sapientibus missus qui auream anchoram pro caduceo manu gestabat, perque eum in colloquium adductus est. C

FRÆNVM. CAP. XVII.

AD HÆC anchora moderandi compescendique signum est, frænumque indicat, quod quidem ex Pindaro desumitur. Ille enim πυθιῶν Ode quæ inscribitur, Ἀρκεσιλάῳ κυρηναίῳ ἅρματι, frænum Argus nauis dixit, vbi interpres ait, Anchoram ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἵππων διὰ τὸ ἐπέχειν τὰς ναῦς δίκην χαλινοῦ, sumpta ab Equis translatione, quod ea naues compescat fræni instar.

SELEVCI GENVS. CAP. XVIII.

Seleuci numi.

EXTANT Seleuci numi anchora signati, propterea quod is anchora signatum femur habuit ab ipsa origine, filijq; & nepotes eius eodem insigniti modo anchoram in femore veluti notam generis naturalem habuere. Et vt Græci sunt ad figmenta promptissimi, fabulam etiam adijciunt. Laodicen Antiochi nuptam, Apollinis congressum per quietem pati visam, qui anulum ei quendam veluti concubitus præmium donauit, iusseritque vt mox filio eundem redonaret, futurum eum aliquando felicissimi euentus auspicium: repertumq; prima luce anulum in lecto, cuius signũ anchora erat, admirationi fuisse: Seleucumq; mox natu grandem, tradito anulo à matre, de origine sua, deque futura felicitate edoctum, cum mortuo iam Alexandro, quem in Persicam militiam secutus fuerat, regnum ipse Orientis occupasset, gemmæ istiusmodi memoriam consecrasse. Nam & cum vrbem Antiochiam patris nomine condidisset, campos vicinos vrbi Apollini, vti originis authori dicauit. Hæc Trogus. Appianus indignum ratus fabulas historijs admiscere, rem aliter tradit in Syro: Apollinem quippe Laodicæ per somnium mandasse, vt quem anulum aliquando reperisset, filio statim gestandum D

A ſtandum daret: fore namque vt quibus in orbis locis Seleucus anulum eum amiſiſſet, eam ipſe poſtmodum regionem Imperio ſuo ſubijceret. Is igitur cum Alexandrum ſequeretur, anulum iuxta Euphratem fluuium amiſit, factusque eius Prouinciæ Præfectus in diuiſione regni poſt Alexandri mortem, moxque inde deturbatus ab Antigono, Ptolomæi, cui Ægyptus obuenerat, auxilio in regnum reſtituitur.

POSSESSIO. Cap. XIX.

EST & obtinendæ poſſeſſionis ſignum anchora, cuiuſmodi eiuſdem Seleuci fuit interpretatio, reperto, quem iam amiſerat, anulo, in quem anchora inciſa fuerat. Cuius quidem rei huiuſmodi fertur hiſtoria, quæ ad futurum augurium ab Apolline promiſſum facit. Seleucus cum eiectus Babylone, Ptolemæi mox copijs adiutus, poſſet quidem vti vi, ex amiſſo tamen anulo in ſpem regni omnino erectus, omnia prius quam armis experiri conſtituit, ne populum, quem per benignitatem ſibi allexerat, belli metu exacerbaret. Internuncijs ad rem vſus, ciuium comperit ſtudia erga ſe propenſiſſima: itaque feſtinatione opus eſſe admonitus, paucis admodum, ſed ijs impigris & fideliſſimis electis, Babylona verſus quanta poteſt celeritate proficiſcitur. Accidit vero, vt inter gradiendum pede lapidem offenderet, euelleretque, ex cuius impulſu tanto dolore affectus ſit, vt ibidem eueſtigio ſubſiſtere, ac humi reſidere cogeretur. Ecce vero ibi amicis pedem demulcentibus, & euulſum lapidem inſpectantibus, anulus ille affulſit, qui ſublatus attrectatusque, magnæ inter ſocios mœſtitiæ argumentum fuit. Id quid rei eſſet cum Seleucus ſciſcitaretur, ſignatam illi anchoram anulo reperto mœſtitiæ cauſam dediſſe reſponderunt, ex qua captiuitatem portendi interpretabantur. Tum Seleucus: *Bono*, inquit, *animo eſtote omnes: nam quam terram calcamus, & retenturi ſumus, & firmiter poſſeſſuri:* & cum dicto doloris immemor proſilit, iterque arripit alacriter. Cui paululum progreſſio adfuere obuiam qui tuta & pacata omnia nunciarent, exceptusque ita omnium ſtudijs, dignitatem priſtinam & regnum illud obtinuit. Mox Indiam & Aſiam omnem ſubiugauit. Anuli vero memor, vrbem in Oriente condidit, & gemmam originis memoriam conſecrauit. *Seleuci hiſtoria.*

DE TEMONE. Cap. XX.

C IN naui autem primas omnino partes tenet temo, de quo multa ſunt apud veteres ſignificata, quæ tamen omnia in vnum coeunt intellectum.

REGIMEN. Cap. XXI.

NAM regimen per figuram eius ſignificari manifeſtum: & cuius arbitrio res aguntur, is gubernare, & gubernaculum temo ipſe dicitur. Hinc Iuuenalis, *Aut de temone Britanno decidet Aruiragus*, dixit, cum Domitianum Britannia potiturum præſagit adulator ille Veiento, expulſo inde Aruirago, qui totius inſulæ imperium obtinebat. Nam ad ea tempora Britannia nondum venerat in ditionem Romanorum, tentata bello ſæpius, licet cum eorum aliquot Imperatoribus fœdera iunxiſſet, quæ noſtri plus æquo forſitan extulerunt. Contra vero Nero, paucos ante dies quam moreretur, vidit per quietem ſibi nauem regenti extortum gubernaculum, trahique ſe ab Octauia in arctiſſimas tenebras: quod aruſpices reſpondere, eum adminiſtratione deiectum mortem infeliciſſimam moriturum. *Sueton. in Nerone. c. 46.*

FORTVNA. Cap. XXII.

D QVAPROPTER veteres cum Fortunæ plurimum tribuerent, eamque negotiorum pene omnium quæcumque mortales gererent, arbitrum opinarentur, ſimulacrum eius dextera clauum, ſiniſtra cornu copiæ tenere finxerunt, quod bona & commoda ab eadem omnia proficiſci crediderunt: vnde diuitias & opulentiam, fortunas appellauere, vni illi regendi elargiendique facultatem conceſſam arbitrati. *Extat hæc imago apud Galenum in oratione parænetica ad bonas artes.*

INCONSTANTIA. Cap. XXIII.

VT vero inconſtantiam eius notarent, vtpote quæ, vt Horatius ait, poſſit imo tollere de gradu mortale genus, vel ſuperbos vertere funeribus Triumphos, & valet ima ſummis mutare, ſedentem eam in pila ſculpebant: quod tum in marmoreis monumentis, tum in numiſmatis antiquis obſerua-

Neruæ Traiani numus. seruauimus. Talis eius species est in numo Neruæ Traiani, cum inscriptione, FORT. RED. S. C. vbi etiam legas, SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS, literis omnibus expressis, quod raro inuenitur. A

FORTVNA REDVX. CAP. XXIV.

Hadriani Septimij Getæ, Domitiani, & Antonini Pij numi. EIVSDEM Fortunæ Reducis simulacrum est in altero eiusdem Imperatoris numo, vbi Dea ipsa sede sedens temonem manu regit, qui à pedibus surrigitur: inscriptio est, FORTVNÆ REDVCI. Atque hac eadem specie & inscriptione, literisque habetur in Hadriani numo, vbi thema insidet pilæ, in nonnullis abest pila. Eadem vero sedens cum temone & cornu copiæ est in numo Septimij Getæ, cum inscriptione, FORT. RED. Sed illud obseruatione dignum, quod eadem species cum temone, & cornu copiæ in Domitiani numo, quem apud Bembum vidimus, FORTVNA AVGVSTI scriptum est, prima syllaba per v vocalem vltimam, quæ passim in ea locutione per o vocalem quartam enunciari solet. Eadem pene inscriptio speciesque cornu copiæ & temonis pilæ insistentis in manu Fortunæ stantis habetur in numo Antonini Pij. De pila vero atque rotula alibi erit locus suus, vbi Fortunæ ipsius ornamenta copiosius explicabimus. B

DE RETIBVS. CAP. XXV.

PETRVM in naui superius inspeximus, sed habebat idem retia, quæ tractaret. Huius rei memoria nos quoque traxit ad sagenam, ad hamos & tridentes: quare priusquam exiliamus è naui, an possimus aliquid expiscari, videamus.

SILENTIVM. CAP. XXVI.

Magis mutus ipsis piscibus, in Odyss. 5. Carm. lib. 4. Od. 3. PER retia silentium significari tradunt, ea quidem ratione, quod præcipuum est præceptum piscatoribus, vt dum gregem circumdant, silentio quam maximo nauigent. Pisces præterea altissimo silentio præditos esse compertissimum est, paucissimis exceptis, ac præcipue Cane marino, vnde etiam Prouerbium emanarit, ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων. Sic eruditus Horatius eos *Mutos* vocat: Sic Lucretius, *Mutas natantes* appellauit, Lib. 2. C

PERSVASIO. CAP. XXVII.

IN Diuinis autem literis retia sunt persuasionis hieroglyphicum, qua scilicet homines in veritatis cognitionem inducuntur, atque ita capi videntur. Ad hoc facere Euangelicum illud ait Eucherius, *Mittite retia in capturam.*

INSIDIÆ. CAP. XXVIII.

ANTIQVISSIMVM esse reperio, insidias per rete significari, neque ea tantum de causa, quod eius opus omne ad insidias comparatur, quantum etiam ex historia desumptum est. Nam Pittacum memorant, vnum ex septem Sapientibus, aduersus Phrynonem Atheniensium ducem validissimi corporis hominem, Pancratiasten scilicet & Olympionicam, de finium controuersia, quæ inter Atticos & Mytilenos erat singulari certamine dimicaturum, rete secum in occulto sub clypeo abditum tulisse, quo cum tempus visum est, iacto Phrynonem impedierit. Historia est apud Verrium, in ijs, quæ Festus deflorauit: neque ea tamen in vulgatis codicibus, sed antiquo manuscripto, cuius partem vltimam Romæ comperi. Hinc sane ludus à Pittaco institutus, quo Retiarius Mirmillonem in certamen prouocabat, cui adcantabatur, *Piscem pete, non te peto, quid me fugis Galle?* Erat autem eodem authore Festo, Mirmillonicum genus armaturæ Gallicum, ipsique Mirmillones antea Galli appellabantur, in quorum galeis piscis erat effigies. D
Ludus Pittaci.

DESOLATIO. CAP. XXIX.

EST & desolationis signum retis genus, quod verriculum appellatur, ad multa siquidem in spatia in mare demissum, restibusque longissimis hinc atque inde attractum, quantumcunque spatij complexum fuerit, totum abuerrit, neque vlli piscium exitum patere permittit. Transijtque miserabile genus hoc venationis in vrbium, & agrorum desolationes. Accidit enim plerumque, vt edicto vniuer-

A vniuersali oppressorum exitio agri sint euerriculati. Fiebat autem euerriculatio in hunc modum. Viri manus sibi mutuo tenentes, quasi restim vnam texunt, occupatisq; terræ, quam desolatam volunt extremis finibus, ita late extensi progrediuntur, latentesq; passim incolas venando excipiunt, nihilq; reliqui faciunt, quoquouersum peragrantes. Quod olim exemplum à Darianis militibus editum in Chio, Lesbo, Tenedoque insulis, vi captis, atque euerriculatis. Eretrienses quoque legas à militibus Xerxis eadem euerriculatione omnes abductos. *Euerriculatio.*

DE HAMO. Cap. XXX.

HABET Hamus cum Anchora similitudinem quamdam, si figuram inspectes. Sed quantum est in Anchora officij, tantum in hamo malignitatis atque perfidiæ: quæ cuiusmodi sit, hinc apparebit. *Hinc inescare pro decipere. Terentius in Adelphis.*

DECEPTIO. Cap. XXXI.

B SVNT qui non imperite, neque improprie, deceptionem per hamum pictum significari tradant: siquidem decipere, est vnum ostentare, & aliud præter opinionem inferre. Ita hamus escam esurienti offerre porrigereque videtur, saturitatemque polliceri, mox apprehendit, alligatque, & captiuum facit eum, qui escam illam appetierit. Hoc habemus apud Horatium de cœnipeta:

——Hic vbi sæpe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum. *Epistolarũ Lib. 1. ep. 7.*

Et hunc secutus Lucianus eo opusculo, quod in Romanam inuidiam de Aulicorum vita conscripsit, in hac plurimum similitudine immoratur, dum spes illas clientium, qui admissi ad Principum amicitias montes statim aureos sibi pollicentur, hami istiusmodi vorationi similes esse contendit. Et de lenone in fraudem prolabente, *Meus est, hamum vorat*, apud Plautum. Longe vero aliter in Diuinis literis hamum accipi videas, per quem sanctissimum Christi corpus significatur, de quo apud Ezechielem Theologi dictum aiunt: *Et extraham te in hamo meo, & extendam te super terram, campos implebis, & à volucribus omnibus impeteris, perindeque omnes terræ bestias tuo pastu saturabo.* Sicuti enim si hamum C esca coopertum piscis rapiat, non solum escam ab hamo non sustollit, sed ipse de profundo esca alijs futurus educitur: ita mundi Princeps, penes quem erat mortis imperium, rapuit quidem in mortem corpus Adamiaci IESV, cum sub eo hamum diuinitatis inclusum minime sentiret, quo deuorato hæsit ipse continuo, deque profundo tractus, eductus est, vt esca fieret ijs, quibus calcandi super Serpentes & Scorpiones potestas à Deo data fuerat. Idem apud Iobum 40. capite reperias: *Aut adduces Draconem in hamo, aut capistrum circa nares eius appones.* *In Bacch.* *Christi corpus per hamum. Ezech. 32.*

DE TRIDENTE. Cap. XXXII.

ET Tridens inter piscationis arma connumeratur, sed cum hamo parum congruit.

APERTA VIS. Cap. XXXIII.

HAMVS enim per fallaciam quicquid acquirit aucupatur, sed tridens aperto marte, medio veluti campo aduenientem hostem excipiens, eum aggreditur, solaque fretus agilitate, conficit. Sed D quid is in Neptuni manu, quid in Trœzeniorum numis, & in Mantineensium scutis sibi vellet, alio Commentario docuimus. Hæc vero plus quam satis esse, quæ ad occupatissimum virum, & otij nescium mitterentur, existimaui. Vale. *Infra l. 48.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XLVI.

DE VRNIS NILI, LVCERNA ET FACIBVS, THVRIBVLO, ET PHIALA, demum igne, & aquis,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICVM VIRVM BENED. AGNELLVM.

NTONIVS AGNELLVS *Patruus tuus, Vir magnifice, cum esset olim Venetijs apud clarissimum, eruditissimumque Io. Lascarin, ea tunc in ciuitate Ludouici Galliarum Regis Oratorem, tanta mihi familiaritate deuinctus erat, vt amicitia nulla coniunctior esse posset, quam ea, quam communia studia inter nos conciliauerant. Incumbebam ego tunc in prima literarum tyrocinia, audiebamque in arte dicendi Prunulum, in Eloquentia Sabellicum, in varia rerum eruditione Georgium Vallam, sed rarissimum Lascarin obseruabam in primis, in quo magna optimarum artium scientia, summa vetustatis inuestigatio, reconditarumque rerum studium atque cognitio non vulgaris, atque, vt semel dicam, vir erat omni liberali doctrina politissimus. Hunc itaque frequens inuisebam, probatissima eius consuetudine melior in dies euasurus. Quod si Lascarin occupationes distinebant, aderat illic Patruus tuus, qui diem sine linea præterire minime permittebat: semper enim noui aliquid de Musarum penu depromebat, nunc Epigrammatum, quæ faciebat, argutias, nunc Hendecasyllaborum amœnitates, nunc huius vel illius numeri Poemata, in quibus multum inerat leporis & elegantiæ. In eo vero præcipue conueniebamus, quod ille numismatum antiquorum signis mirifice delectabatur, quorum festiuam copiam habebat à Lascari, ad quem quicquid in huiusmodi rebus venerandam saperet antiquitatem, id à nobilitate illa sponte cõferebatur. Idem propemodum studium ab Vrbano patruo meo erat mihi quodammodo hæreditarium, qui cum magnam orbis partem pererrasset, multorumque nosset hominum mores, de peregrinationibus suis, Aegyptijs, Arabicis, Palæstinis, semper habebat noui aliquid, quod scitu dignum & vtile communicaret mecum. Quotidie igitur cum simul esse dabatur Agnellus aliquid habebat, quod super numismatis alicuius gestaminibus aut titulis disputaret. Ego, si quid diceret, quod ad Aegyptiaca faceret hieroglyphica, in eo summo opere delectabar.*

Nili hieroglyphicum.

Quodam vero die tuus hic Patruus imagunculam quandam ex orichalco protulit, cuius gestus erat, vt corpore reliquo decumbente, caput manu dextera sustineret, cubito ad basim appresso: manu altera aquam ex tribus vrnis vna tantum ansa coniunctis effunderet: ad hæc pueruli minutissimi operis numero sexdecim circumfusi, pueriliter hac & illac per vniuersum corpus lusitare videbantur. Super hoc Agnellus, qui argumentum huiusmodi haudquaquam temere factum arbitrabatur, quid hoc sibi vellet curiosissime percontabatur. Respondi ego, imagunculam esse Nilum amnem: tres vrnas, causas itidem tres incrementi: puerulos XVI. totidem cubitos, quibus cresceret ad fertilitatem. Vix hæc summatim dixeram, & horum omnium rationem reddere parabam, cum affuit tabellarius à Gallis, quo cum literis ad Lascarin ingresso, Agnellus quoque accersitus est euestigio. Ego eo digresso domum redij, ac triduo post Patauium à Patruo missus, vbi Leonicum audirem: neque ex eo amplius Agnellum videndi facultas fuit, qui Principum negotijs addictus, statim ipse quoque alio migrauit. Tantum id, non multo post tempore, eum diem suum obijsse renunciatum est. Postea vero quam calamitosissimis totius Venetiæ temporibus Romam me recepi, vbi locupletior mihi copia facta est huiusmodi rerum, quas alibi difficulter inueniebam: ibi vero tum publice tum priuatim toto calatho suggerebantur, incubui alacrius in idem studium, quo me semper oblectaueram, & ιε-

ρογλυφι-

A *ἐγλυφικῶν plura ad amicos Commentaria conſcripſi: cumque in Roma media vidiſſem effodi marmoreum Nili Coloſſum cum XVI. illis puerulis circum laſciuientibus, de quibus in imaguncula Patrui tui meminimus, ſubijt ſtatim Agnelli memoria, præq; hominis mihi ſuauiſſimi deſiderio lacrymas cohibere non potui, quod ereptam mihi videbam occaſionem, ne huiuſmodi rerum Commentarium ei dedicare poſſem, qui ſi fuiſſet in humanis, nihil illi optatius accidere potuiſſet, neque ego quicquam lubentius feciſſem. Venit autem in mentem mihi, poſſe me ſaltem renouare memoriam eius, quem vnice adhuc colerem, ſi rem omnem ad te conuerterem, qui nepos eius eſſes, in quo præſertim non alienam ab ipſius Patrui genio vigere mentem animaduertiſſem, videremque, ſi memoriam eius apud te ſuſcitarem, id iucundum mihi, tibi vero gratiſſimum fore, cum hoc à me depoſcere viderentur integritas, humanitasq; tua dubio procul ſingularis, & reliquæ virtutes tuæ, quibus apud omnes clarus es & inſignis, & quarum ergo coluerim ego te ſemper & obſeruarim. Habe igitur & antiquæ amicitiæ meæ cum Patruo tuo monumentum, & meæ erga te obſeruantiæ, ſignum, vt ipſemet ſpero confiteberis, manifeſtum.*

DE TRIBVS VRNIS. CAP. I.

B FLVVIORVM ſane fontiumque ſimulachra cum vrnis dedicari ſolita, magis apertum & obuium vnicuique eſt, quam vlla indigeat interpretatione. Cur vero Nilus cum tribus vrnis figurari ſoleat, non otioſe quærendum eſt. Nam Ægyptij illi ſacerdotes cum incrementum Nili tribus præcipue de cauſis fieri putarent, reliquis aliorum opinionibus abiectis, quæ propemodum eſſent innumerabiles, quo ſententiam ipſi ſuam perpetuis teſtarentur monumentis, tres vrnas Nilo attribuerunt, cum reliquis fluminibus ſingulæ ſingulis adhiberentur: vt illud apud Maronem, *Nilus cur tribus cum vrnis figuretur.*

Cælataque amnem fundens pater Inachus vrna. *Æn. lib. 7. ſub finem.*

Harum vero trium cauſarum primam illam afferebant: quod tellus ipſa Ægyptia aquam ex ſe ipſa progigneret, vberrimeque proferret, ſui ipſa humoris altrix. Vnde Timæus Mathematicus Nili fontem phialam appellarit, quaſi ipſe intra ſe contineret eam aquæ vim, neque aliunde mutuaretur. Eſt tamen eodem vocabulo in Nilo locus à figura ſic appellatus, quod nihil facit ad Timæi phialam. Phidias inter ſculptores celeberrimus, vel ipſe rerum peritus, vel ab ijs, qui ætate illa peritiſſimi erant, C admonitus, cum Victoriæ ſignum in Marathone ſub Nemeſeos velamento confingeret, in dextera eius ſtatuæ phialam exculpſit, in qua Æthiopes cælati videbantur propter Oceanum, qui Nemeſeos pater habitus eſt: Nilum Oceanum vocari multa veterum dictata monuerunt. Quod vero gignat Ægyptus aquas, ex eo, aiebant ipſi, facile conijci poſſe, quod in quouis alio climate fluuiorum exundationes circa hyemem plurimum accidunt, nunc imbribus coactis, nunc niuibus liquefactis: ſola vero terra Ægyptiaca in medio terræ habitabilis conſtituta, quemadmodum in oculo pupilla, peculiari quodam aquarum profluuio æſtatem mediam irrigat. Alteram Oceano cauſam adſcripſere, à quo aquam in Ægyptum exundare incrementi tempore fama eſt, quæ quidem præcipua fuit Euthymenis opinio, Ægyptiorumque in primis ſacerdotum, vt Diodorus atteſtatur, qui rei fidem non aliam faciunt, niſi quod ſatis ſit eorum auctoritas, vt ſibi fides adhibeatur, qui rerum ſcientiam per manus à parentibus traditam, longa annorum ſerie obtinerent. Iuniorum inde diligentia exploratum eſt, Nilum ab Oceano ex Atlante monte primum emanare, ibique Dyrin appellari: Heptabolum inde lacum ſtagnare: inde cognomento Nigrin effluere, mox Coloem paludem efficere, inde D Aſtoſobam & Aſtaboram flumina, donec ad cataractam perueniens erumpat, ac per Ægypti campos diffluens, Nili demum cognomentum accipiat. Tertiam cauſam imbrium eſſe dicunt, qui auſtralibus in Ægypti regionibus, Eteſijs nubila, vt ait etiam Democritus, illo ferentibus ex orbe reliquo, eo maxime effunduntur tempore, quo fertilis æſtiua Nilus abundat aqua. Atque vti tradit Eudoxus, Ægyptij ſacerdotes imbres eos ibi fieri ob antiperiſtaſin arbitrantur: cum enim æſtus nobis eſt, qui viciniora Cancro loca incolimus, tunc hyems ijs, qui Capricorno propinquiora habitant. Addit ad hæc Thales, mare in ora agi vltro, Eteſiarum ex aduerſo fluminis flantium repercuſſu; de quibus ita Lucretius: *Libr. 6.*

Aut quia ſunt æſtate Aquilones oſtia contra
Anni tempore eo, quo Eteſia flabra feruntur,

Et contra fluuium flantes remorantur, & vndas
Cogentes sursus replent, coguntque manere.
Nam dubio procul hæc aduerso flabra feruntur
Flumine, quæ gelidis ab stellis axis aguntur.

Tibullus, Fertilis æstiua Nilus abundat aqua. *Priscianus, Hoc fluuij pinguis descendunt flumina Nili.* *Plin. lib. 7. In Ægypto fœtifer potu Nilus.* *Hinc illud: Anima sicca sapientissima, ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη. Gal. libr. Quod animi mores, &c.* *Nili effigies & descriptio.*

Incipit vero crescere Luna noua, quæcumque post Solstitium est, sensim modiceque, Sole Cancrum transeunte: abundantissime autem dum in Leone progreditur, mox residet in Virgine ijsdem, quibus accreuit modis. Quanta vero feracitate vniuersam Ægyptum beet alluuione fœcunda, multi prodidere: vnde eum Poetæ modo fertilem, modo pinguem, modo potu fœtiferum dicunt, quod animalia, quæ ex eo bibunt, & pinguiora, & obesiora fieri compertum est: quare suum illum Apim tanta cura cultuque nutritum, ex Nilo bibere, quam religiosissime vetuerunt: siquidem & macilentiam & gracilitatem omni pondere vacuam, diuinitati propiorem arbitrantur, vt Plutarchus asseuerat. Quinetiam sacerdotes eadem causa plurimo vti ieiunio & abstinentia consuesse, Porphyrius attestatur, vt eorum copia liberati, eorumque pondere leuati, quæ intromittuntur in corpus, animi oculus à fumo fluctuque corporeo foras emicaret, neque commemoratione, neque demonstratione iam indigeret, sui compos, vique pollens sua, ob naturalem sui solertiam, otij nesciam.

AGRICVLTVRA. Cap. II.

VETERES autem legimus agriculturam hieroglyphice per Nili simulachrum indicasse. Cuiusmodi vero eius esset effigies, lepida descriptione Philostratus indicauit. Lasciuire enim eum cubitulis ait circumludentibus: huic enim sese ab vndis attollenti, magnitudinis quippe istiusmodi pueri ridibundo adblandiuntur occursu, sexdecim numero, quod itidem cubitis ad fertilitatem facit exundatio: infantilisque ætas ea crescendi est hieroglyphicum. Circumsistunt vero Nilum huiusmodi pueri propemodum garrientes, quorum alij humeris insident, alij de cruribus pendent implicati, in vlnis alij cubitant, lusitant circa pectus alij: ipse vero pater flores suaueolentesque herbas de sinu depromit, & in eos spargit: ex ijs alij coronas contexunt, alij sese illis obuoluunt, stratique per flores somnum captant: sistra quatiunt alij, alij subijcientes alteri cuipiam humeros, scalarum vicem officiose subministrant, alterique alteris catena veluti iuncta sustolluntur: neque absunt, qui plausum sonitumque ab aquis excitent, applosis manibus. Crocodili vero & fluuiales Equi procul hinc summoti, imo se condunt fluuio, ne puerulos perterrefaciant, & numinis sui lusum interturbent. Hanc speciem Philostratus, & agriculturæ fœcunditatem, & rei nauticæ lucrum, & communicatam longinquis regionibus & prouincijs opulentiam significare testatur. Sexdecim vero ponuntur cubiti: quia si infra XV. subsederit auctus, bona Ægypti pars non irrigatur, ac perinde redditur ad ferendum inutilis. Si supra sexdecim attollatur, quanto altius inturgescit, eo magis fames expectatur: quia diutius aquis immorantibus, serendi præterit tempus, neque sata possunt ad frugem maturitatemve peruenire. Auctu demum intra XV. & XVI. consistente, omnia ex voto succedunt, seminibus late iactis, & opportuno tempore maturatis.

NILVS. Cap. III.

ILLVD etiam adnotatu dignum, quod simulacra fluminibus reliquis ex lapide candido fieri solita, vt vndarum nitorem exprimerent, Nilo vero ex nigro, vt Pausanias ait: propterea quod ex Æthiopia delabitur:

Vsque coloratis amnis deuectus ab Indis, ait Poeta.

Virg. lib. 4. Georg. *Quasi νέον ἰλὺν, nouũ trahentem limum, quo oblimat Ægyptum. Seruius.*

Et ipse fluuius à nigrore Melanis olim cognomentum habuit. Vnde Catullus eum ait æquora colorare: late enim longeque inficit mare, quia limosus est, & vnda turbidiore: quare in mare delapsus aquam nactus nitidiorem, per longa spatia colorem seruans exspatiatur. Qui tamen Nili colossus antiquis Romæ à Leone X. in Citriorum specula dicatus, ex Pario marmore factus est.

DE LVCERNA. Cap. IV.

SED vt reliqua prætereamus, quæ plurima Nili super dici possent, ad ignauia iam deuenimus, quæ quidem hieroglyphica multa secum trahunt, quæ tam à lumine, quam ab ignis ipsius natura desumuntur:

A muntur: ea quæ & qualia sint, explicare iam cura fuerit, proindeque lucernam, fidam studiorum vigiliarumque nostrarum comitem, seligamus.

VITA, ANIMVSQVE. Cap. V.

PRIMVM quidem lucernæ significatum est, vt pro vita figuretur, cui oleum ad luminis viuacitatem infusum, vitalem eum humorem ostendit, quo pascitur calor, vt corpus viuificet: quo deficiente, & calorem simul & corpus extingui necesse est. Inde apud Euripidem plerisque fabulis vitam relicturi dicunt, χαῖρε φίλων φῶς. Quam opinionem Plutarchus sequitur, dum lucernam corpori, animæ quippe receptaculo, similem dicit, lumen vero animo. Nam & sacerdotes in captandis augurijs lumine minime cooperto clausove ideo vti soliti, summaque aeris tranquillitate frui, quod animum, qui certi aliquid conijcere velit, tranquillum ab omni ventorum turbine, hoc est, ab impuris affectibus liberum esse deceat: ne veluti aues aeriæ transuersæ plerumque vi ventorum aguntur, ita internæ mundi nostri aues, quippe mentis agitatio solertiaque, & huiusmodi pleraque, errore perplexo disturbentur.

Verba sunt Polyxenæ in Iphigenia Euripidis. *Salue charum lumen aut vale.*

B

ANIMAM SPONTE NON EXTVRBANDAM. Cap. VI.

HINC illa apud veteres super igne religio, vt eum porro extinguere nefas esset, quem potius per sese languentem deficere sinebant. Tale quid in nobis, veluti per hieroglyphicum indicantes, ne vi animam exturbaremus, nobismetipsis mortem consciscentes: animam enim, inquit Plato, nobis custodiæ creditam tamdiu obseruare debemus, quo ad à Principe repetatur, ne si fractis ergastulis, perfossisque carceribus effugerimus, diuinas leges quotquot sunt, in nos, nullo relicto defensioni loco conuertamus.

Veterum super igne religio. *Pijs omnibus detinendus est animus in custodia corporis, Scip. in Som. Ciceronis.*

LIBERORVM PROPAGATIO. Cap. VII.

LONGE vero apertius sexto de Legibus animam lumini comparauit, vbi ciues ait oportere liberis generandis atque educandis operam dare, vt vitam, quam ipsi à maioribus accepissent, vicissim, quasi tædas ardentes, posteris tradant. Hunc secutus Lucretius, vbi de animantibus agit, quæ successione propagantur, vita per vices alijs in alia transfusa, huiusmodi hieroglyphico rem oculis subijcere visus est, lib. 2.

C

Et quasi cursores vitai lampada tradant.

De ludo vero lampadum, quem dicunt à Prometheo institutum, legendum apud interpretes Aristophanis, Ranis: apud Platonem lib. 1. de Republ. apud Pausaniam, Atticis: apud Herodotum, Vrania: & in Rhetoricis ad Herennium.

Lampadũ ludus, qui dicebatur lampadophorium.

HOMO. Cap. VIII.

EODEM argumento Hercules humanas victimas in lumina totidem Saturnalitijs sacris commutauit, impietate oraculi per hunc modum perhumaniter emendata: nam Pelasgos tradit Varro post longos errores peruenisse in Italiam, ibique ex oraculi Dodonæi monitis decumatos homines Diti atque Saturno sacrificasse. Oraculum fuit, vt L. Manius se vidisse dicit super tripode quodam in D templo Iouis priscis characteribus:

ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΣ ΑΙΔΕΙ ΚΑΙ ΤΩ ΠΑΤΡΙ ΠΕΜΠΕΤΕ ΦΩΤΑ,

quod ita Latinum fiet:

Plutoni capita, ast hominem sacra mittite patri.

Sed enim Hercules ex Hispania rediens, rei non sacræ, sed execrabilis immanitate offensus, cum Deos hos lumina, non homines sibi deposcere docuisset, quod φῶς commune vtrique nomen, & lumen, & hominem significaret, oraculumque ita interpretandum:

Hæc à Macrobio lib. 1. capit. 7. ad verbum.

Plutoni capita, at genitori lumina dentur.

obtinuit vt Diti oscilla, & Saturno lampades dedicarentur, atque ita Saturnalia instituta, in quibus præter sigillaria mos fuit cereos etiam missitare. Sane humanas hostias Saturno immolare multarum gentium

Saturnaliorum institutio.

gentium mos fuit, sed immanius apud nullas, quam apud Carthaginenses, qui vt Diodorus tradit, A præstantiores ex filijs suis sacrificare consuerant. Cæterum cum aliquando exuta feritate humanitatem demum induissent, aliorum filios aut clam surreptos, aut emptos, pro suis educare, sacrificioque supponere cœperunt. Euenit vero vt ab Agathocle Siciliæ tyranno post Alexandri Magni interitum grauissima obsidione premerentur, atque vti mos est in calamitatibus, aut ad Deos, aut ad pietatem, nonnumquam etiam ad superstitionem confugere, suspicari cœperunt, Saturnum iratum, quod honore sacrificij, quod fuisset à patribus institutum, fraudaretur, tot in eos clades immisisse, cumque res palam facta esset, multique inuenti essent, qui pro nobilibus & ingenuis sacrificabant, antiquum ritum instaurandum censuerunt, quoque Deos placarent, ducentos ex nobilissimis adolescentibus publice sacrificarunt: quamuis, vt in Porco scripsimus, apud Diodorum, & aliquot alios variatur hic sacrificatorum numerus adusque CCC. Sed hoc parui refert, historia reliqua concorde. Plutarchus libro de Superstitione, vbi de huiusmodi religione meminit, eos ait qui sine liberis forent, pueros à pauperibus in hunc vsum emptitasse. Id genus sacrificij tangit Plautus, cum dicit: *Faxo vt bubulis coriis onustus sis Saturni hostia.* Q. Curtius id à Tyrijs vsque ad vrbis excidium seruatum tradit. D. Augustinus iuuenes Saturno sacrificare etiam apud Gallos morem fuisse dicit. Carthaginenses tamen Gelon Siciliæ tyrannus legibus adscribere coegit, vt ab infanticidio desisterent, cum eos apud Himeram debellasset, author Plutarchus in Apophthegmatis, quodque alij tradidere immanem hunc morem, Cambyses rex Persarum abolere aggressus, mox & Alexander Macedo, nihil quicquam profecerunt: sed Hadrianus demum sustulit. B

Xiphilinus in Adriano.

VITA DIVINA. CAP. IX.

Ignis Vestalium summa religio.

AT Vestalis ignis ille, quem tanta diligentia Romanæ virgines nutriebant, sublimiorem diuinioremque vitam præ se ferre videbatur: hunc itaque & custodia, & nutrimento adiuuabant, quod superioris illius vitæ symbolum æternum videretur. Atque inter portenta, vt & Dionysius, & alij referunt, vrbis perituræ præsagium habeatur, si casu aliquo accidisset eum extingui. Hinc Camillus ad Quirites ait: *Quid de æternis Vestæ ignibus, signoque quod Imperij pignus custodia eius templi tenetur, loquar?* & Maro:

Æn. lib. 2.

Aeternumque adytis effert penetralibus ignem. C

Cernere est nonnunquam lucernam in basi alicuius simulacri: id æternitatem significare, nonnulli interpretantur.

INSIGNE AVGVSTALE. CAP. X.

OBTINEBAT sane primas ignis inter insignia augustalia, vt ex Herodiano conijci potest, ita in Commodo scribente: quod consilium suum ad Marciam retulit, vnam è suis concubinis, cui scilicet plurimum deferebat, ac prope vxoris eam loco habebat, sic vt præter ignem omnem honores illi velut Augustæ tribuerentur. Extant quædam Theodosianæ militiæ, & eorum, qui Theodosium aliquot ante annis præcesserunt, monumenta, Prouinciarumque, & Præfectorum, & Ordinum, & Manipulorum omnium, qui tunc Romano Imperatori parebant, quondam veluti rationario nomina & insignia descripta. In his videas Præfectorum abacos passim cum candelabris superimpositis figuratos, in plerisque etiam ara est in magni procerique tripodis speciem ex ære fabrefacta: quod nimirum ad huiusmodi dignitatis participationem referri debet.

DOCTORES. CAP. XI. D

Matth. 5.

IN Diuinis literis sæpe inuenias disciplinarum professores, mysteriorumque interpretes, morumque moderatores, per lucernam intelligi, quam Assertor noster hieroglyphice monet super candelabrum statuendum, vt domesticis omnibus illucescat, discussisque tenebris ad obeunda munera cuique sua lumen subministret. Addit & alibi, non occultandam esse lucem hanc, sed in frequenti quouis hominum cœtu proferendam. Quicumque igitur lucem de se daturus est, debet prius omnium vitiorum sordes perpurgare: neque enim vnquam charum præstabit lumen fæculenta materia. Quod si lux vertatur in tenebras, vt recte Climace sua Scholasticus, tenebræ ipsæ, hoc est, homines ij, qui sacris initiati non sunt, in quantam tenebrarum profunditatem coniecti cæcutient, atque hallucinabuntur.

SPLEN-

A

SPLENDOR NOMINIS. CAP. XII.

ANTIQVI omnes lumen pro homine, qui vel ingenij vel corporis viribus fretus præclara facinora edidisset, hieroglyphice ponere consueuerunt. Vnde Maro, *lumina tot cecidisse virum* dolet. Et eadem synepeia: *Geminos terrarum lumine Reges*, vir, quem citare minime pigeat, eloquentissimus Pontanus posuit. Sed nostra potius afferamus. *Paraui lucernam Christo meo*, legas Psalm. 132. ibi interpretes per lucernam, gloriam exponunt, hoc est, splendorem nominis, præclaramque famam, & victuram in illustri luce posteritatis suæ celebritatem. Alij tamen per lucernam Euangelium intelligunt, alij Ioannem Baptistam, qui etiam *Lucerna ardens* dictus est. Lucernæ quippe erant & alij Prophetæ, sed illunes propemodum, quia ænigmatice fere omnes loquebantur. At Ioannes manifestissima declaratione Christum ipsum intento digito commonstrauit. Eucherius plerumque bona opera per lucernam in Diuinis literis accipi tradit, vnde dictum sit Euangelio: *Sic luceat lumen vestrum, vt videant bona opera vestra.* Matth. 5.

Æn. lib. 10. Hinc officere luminibus dicuntur, qui gloriam alterius obscurant, metaphora à Plin. in 3. l. ff. de serui. vrb. præd.

B

MORTES DVÆ. CAP. XIII.

CVM vero in hominibus duæ sint occumbendi rationes, vna quæ vi fit, altera quæ natura ipsa contingit; extinctum idemtidem ignem, vi violentam mortem significare dicebant, cum scilicet quis, vti superius dicebamus, manus sibimet inferret. Quantum vero pertinet ad mortis rationem, quæ natura fieret, esse huius simulachrum volebant ignem, quem ita sponte deficere permisissent: cautum enim erat lege, ne cui prorsus ignem extinguere liceret, neque quidem alimenta adijciebant, ne frustra nutriretur: extinctum porro nulli ex mulieribus licebat intueri. Sed qui veterum instituta eludunt, non alia de causa cultum apud Romanos ignem afferunt, quam apud Ægyptios vel Canis, vel Crocodilus, vel Lupus enutriretur.

Mortis naturalis imago.

PIETAS. CAP. XIV.

PLERISQVE vero monumentis ignis est pietatis hieroglyphicum. Quod si inferiora hæc vlla nos superioribus conciliare possunt, nihil est quod maiore sit cum animo similitudine cum lumine polleat, & illustret omnia, ac perinde genios ac Deum ipsum nobis repræsentare videatur. Adde

C

quod, nihil aliud viuenti magis congruit animali, animal & ipse à nonnullis existimatus: non ea tantum de causa, quod vt animalia cætera nutriatur, imo etiam omniuorus sit & insatiabilis, sed quod etiam sensu pollere videatur, quod tunc præcipue cum extinguitur apparet: quippe qui veluti principij vitalis expers minime sit, inclamat, excandescit, vlcisci studet, reluctabundusque resistit, veluti reliqua faciunt animantia, quæ violenta morte perimuntur.

PERDITIO. CAP. XV.

IGNEM alioqui belluam animatum esse Ægyptij ferebant, quæ quidem omnia absumeret, omnia depasceretur. Hinc apud aliquos videas ignem symbolum esse perditionis, cum ita omnia consumat. Animal vero esse indicio est, mori eum deficiente pabulo: quare, vt alibi dictum, cadauera apud illos cremare nefas: vtpote quæ ita belluis deuoranda tradi viderentur, ideoque in ignominiam combustum Amasios cadauer à Cambyse.

Ignis cur dictus sit animal.

BELLVM. CAP. XVI.

D

VSITATISSIMVM etiam est ignem pro bellorum significato ponere. Hinc Hieremias ollam succensam videt ad Aquilonem: vnde scilicet tot in vniuersum terrarum orbem bellorum essent incendia motibus assiduis effundenda. Hinc *tanti incedia belli*, legas apud Maronem: & *Italiam ardere bello*, apud Ciceronem. Hecuba vero face prægnans, ignes enixa iugales est, in futuri belli, quo patria caperetur concremareturque, significatum. Aruspices enim ignem in huiusmodi sæpe portentum accepere. Cuius non ignarus disciplinæ Virgilius, de Lauinia, cuius causa bellum adeo funestum excitandum erat, ita cecinit:

Æn. lib. 1. Hecuba partus igneus.

Æn. lib. 7.

Præterea castis adolet dum altaria tædis,
Et iuxta genitorem adstat Lauinia virgo,
Visa (nefas!) *longis comprendere crinibus ignem,*

Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari, A
Regalesq́; accensa comas, accensa coronam
Insignem gemmis, tum fumida lumine fuluo
Inuolui, ac totis Vulcanum spargere tectis.
Id vero horrendum, ac visu mirabile ferri.
Namque fore illustrem fama fatisq́; canebant
Ipsam, sed populo magnum portendere bellum.

Postremi duo versus arguunt gloriam vna cum armis.

SIGNA MILITARIA. Cap. XVII.

Sic Galli vexillum Auriflammeum quõdam in prælijs cœlitus præferebãt.

APVD Romanos inter alia militaria signa nonnumquam & flammulas rufas inuenio gestari solitas, fuisseq; flammam prosperi euentus signum vbique legas: veluti pugna quam Romani cum Sabinis ad Heretum commisere, vbi ferunt militares Romanorum hastas ad altam noctem pertinaciter ardere visas, nec, cum omnia consumat flamma, ex ijs quicquam esse detritum: quo facti audentiores, veluti Deorum aliquis victoriam pollicitus esset, vbi primum illuxit in Sabinos illati, qui multitudine longe præstabant, insigni eos victoria profligarunt. B

VMBRÆ. Cap. XVIII.

HINC etiam superstitibus animis vmbrarum nomen, quia fumus adhuc vel torri, vel carbonibus pertinaciter inhærescens, diutius vaporat, nutrimento adhuc residuo. Vulgo enim creditur eorum diutius errare animas, qui ante diem violenter occubuerint. Quare ita Dido Maroniana minitatur,

Æn. lib. 4.

—— Sequar atris ignibus absens,
Et cum frigida mors anima seduxerit artus,
Omnibus vmbra locis adero.

MVLIERIS AMOR. Cap. XIX.

Amor inconstans.

APVD Onirocritas legere est lucernam ardentem esse mulieris signum, quæ sit amore capta, propterea quod leuis, inconstans, & infirmus admodum sit earum amor, qui lucernæ instar, minimi flatus impulsu extingui potest. C

LVCVBRATIO. Cap. XX.

Meminit Varro lib. 1. de ling. Lat. Hinc τ̃ λύχνον ὄζει, Lucernam olet.

VVLGATISSIMVM vero est lucernam pro lucubrationibus ponere, vnde Demosthenis illæ ac Aristophanis Grammatici, & Cleanthis lucernæ celebratissimæ, atque illa Epicteti tam frequenter à nostris & à Græcis authoribus decantata, vt nulla apud omnes celebrior, nulla pretiosior habeatur. Sane quidem à Pythea obiectum Demostheni quod eius enthymemata lucernam olerent; quippe quod is nihil ex tempore diceret, sed meditatione & vigilijs singula elucubraret: neque segnis in respondendo Demosthenes, qui non eodem pretio sibi & illi constare lucernam subiecerit, nocturna scilicet illi conuiuia exprobrans, quibus ille plus indulgeret, quam Demosthenes studio. Æschines quoque nimiam hanc hominis diligentiam incessans, λογογράφον eum appellat, siue quod semper, vti dictum, ex scripto diceret: siue quod, vt nonnulli aiunt, in vtriusque partis fauorem aliquando scriptitarit. Vnde iocus ille apud Aristoph. Irene, de lucernarum fabro, & quod omnia iam consilia sint ad lucernam consultaturi. Sed vt ad lucernam redeamus, Plato cum summi boni, qua poterat, cognitionem peruestigaret, id minime explicare posse contendit, sed ex diutino contubernio, D tanquam ex igne statim prosiliente, succensum ait lumen animam irrepere. Sed longe ante Platonem magnus dixerat Propheta: *Lucerna pedibus meis lex tua, & lumen semitis meis.* Et, *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* Et, *In lumine tuo videbimus lumen.* Hinc illa Esaiæ celebris adhortatio: *Illuminare, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum,* & pleraque huiusmodi de aduentu IESV, qui verum & vnicum est lumen. Passim vero apud hos ignis fidei symbolum est, lucerna scientiæ, quas in manibus habendas diuina institutione commonemur. Et Psalmo 18. illuminandam à Deo lucernam prædicitur, vbi nonnulli interpretes per lucernam, intellectum, per tenebras corpus exponunt. Cedunt vero tenebræ, vbi veræ scientiæ lumen effulserit. Quod vero pro lucubratione lucerna accipiatur, in causa sunt nocturnæ vigiliæ, quæ meditationi maxime commodæ sunt, & ad excogitandum propter

Ignis fidei symbolum. Demosthenes scilicet, tum quod de scripto diceret, tũ quod ὑδροπότης, & abstemius. Vel etiam à bene sapiendo.

A propter ſilentium aptiſſimæ. Vnde illud, plus olei, quam vini quoſdam abſumpſiſſe, qua de cauſa Poetæ noctem εὐφρόνην, à meditationis promptitudine vocitant. Epicharmi dictum eſt, ſi quid ſcitu dignum quæras, nocte meditandum: & vt ſemel dicam, nihil ad ſtudia nocte commodius. Quare non incongruum lucubrationis ſymbolum eſt lucerna, cum præcipue frequens Ægyptiorum mos fuerit, per inſtrumenta ſæpius eorum vſum ſignificare.

Plut. in Sympoſiacis. Decad. 7. Addit ad hæc apud Lacedæmonios fuiſſe νυκτερινὸν σύλλογον, nocturnum conuentum grauiſſimorum.

DE FACIBVS. Cap. XXI.

ADDEMVS lucernæ faces, vtpote quæ in eundem cum lucerna veniant vſum: nam & Cicero aliquid ſe ad ligneum lychnum non ſine delectatione ſcripſiſſe profitetur.

AMOR. Cap. XXII.

ÆGYPTII ſacerdotes, qui odium per aquas intelligebant, ſub hoc tamen nomine mare ipſum accipientes, per ignem amorem exprimi voluerunt, ideoq; faces paſſim Cupidini dedicarunt: notum enim illud de amore captis, vri eos intimis medullis. Et apud Maronem: *Regina cæco carpitur*
B *igni.* Alibi: *Eſt mollis flamma medullas.* Atque eadem: *Vritur infelix Dido: Ardet amans Dido.* Cyrus apud Xenophontem, ignem ait vrere homines, qui eum tangant: amorem vero non præſentes tantum, verum etiam longe abſentes inflammare. Meritoque Porcius Licinius dixit hominem ob amorem non eſſe ignitum, ſed ipſum ignem, cum ait: *Quæritis ignem? ite huc: quæritis? ignis homo eſt.* Vulgatum & Iſidori dictum authoris Græci de amore loquentis, ea de cauſa cum facibus & alis amorem pingi ſolitum, quod nonnunquam cupiditate impatientius exurat, nonnunquam vero præ ſatietate abuolet. Nam & Propertius alas illi in huiuſmodi vſum traditas arbitratur, vt eius oſtendat inſtabilitatem, dicens:

Et Maro Georg. 3. Vritque videndo fœmina. Æn. lib. 4. Ibidem. Amor cum facibus & alis cur.

Idem non fruſtra ventoſas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum.
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Noſtraque non vllis permanet aura locis.

Sed cum amorem firmiſſimam in ſe vno tantum poſuiſſe ſedem indicare velit, ita ſubiungit:

C *Sed certe pennas perdidit ille ſuas.*
Euolat is noſtro quoniam de pectore nuſquam,
Aſſiduusq; meo ſanguine bella gerit.

Sed quod ad faces pertinet, Heſiodus cum terram, aquam & aerem genitos poſuiſſet, quarto loco amorem genitum ſubiecit, per quem interpretes hieroglyphice igneum elementum intelligunt. *In Opere.*

AMOR MVTVVS. Cap. XXIII.

DVÆ faces vinculo conſtrictæ diuaricatæque, nimirum indicia ſunt amoris mutui, quæ Græci ἀντέρωτα dixerunt, vti ἀντίθεον πολύφημον Homerus. Pinguntur vero hæ accenſa parte ſurſum verſus erecta. *Odyſſ. lib. 1. verſ. 70.*

AMATORES MORTVI. Cap. XXIV.

QVÆ ſi pingantur inuerſæ, amatorum funera indicant, vt in Elegia, qua Tibulli mortem deflet, Naſo legere eſt.

Ecce puer Veneris fert euerſamque pharetram,
D *Et fractos arcus, & ſine luce faces.*

Sed rem Ægyptiacam, qua ratione quis euaſiſſe de amoris ergaſtulis indicare poſſit, in Erycinæ Veneris templo ſculptam, idem admonuit II. de Amoris remedio:

Eſt prope Collinam templum venerabile portam,
Impoſuit templo nomina celſus Eryx.
Eſt illic lethæus amor, qui pectora ſanat,
Inq; ſuas gelidam lampadas addit aquam.
Illic & iuuenes votis obliuia poſcunt,
Et ſi qua eſt duro capta puella viro.

Erycinæ vero Veneris templum non tantum loco hoc ad Erycis filij memoriam reſpicere videtur,

quam

quam verum tacite innuit Græci nominis significatum, hoc est, assertricis, quippe ab ἐρύκω τὸ ἐρύσομαι, assero, libero, defendo: vnde ἔρυμα, munitio, propugnaculum. Inde etiam Eryci epitheton celsus, quod editioribus locis arces olim fieri solitæ. A

NVPTIÆ. CAP. XXV.

Romanorum mos in nuptiis.

ERAT & nuptiarum index fax illa, quam prætextatus puer apud Romanos patrimus matrimusque præferebat, duobus alijs eiusdem ordinis & conditionis nuptam deducentibus. Noctu autem, prima aut secunda hora ducere mos erat, ominis causa: quod ita optima ac secundissima euentura sibi proponebant: quod nonnulli tradunt in honorem Cereris institutum. In hoc autem sacro ea superstitio accesserat, vt fax ea ab vtriusque amicis raperetur, perfuncto munere, quod ea incesserat religio, ne aut vxor eam sub lecto viri ea nocte poneret, aut vir in sepulcro comburendam curaret: siquidem vtroque mors propinqua alterutrius captari putabatur: Addemus, tametsi παρέργον, institutum apud Romanos fuisse, vt virgo, cum ad virum trahebatur, de matris gremio, aut alterius, quæ proxima necessitudine esset, rapi simularetur: eo scilicet omine, quod ea res feliciter Romulo cessisset. Hinc illa apud Catullum: B

Hespere, qui cœlo lucet crudelior ignis,
Qui natam possis complexu auellere matris,
Complexu matris retinentem auellere natam,
Et iuueni ardenti castam donare puellam:
Quid faciunt hostes capta crudelius vrbe?

Græcorum mos in nuptiis.

Sed vt ad facem reuertamur, apud Græcos ad id ministerij ancillæ adhibebantur, vt cernere est in Herculis Scuto apud Hesiodum: opus enim id antiqui illius esse Apollonius & Stesichorus agnoscunt. Ibi nouam nuptam plaustro vectam videas:

Τῆλε δ' ἀπ' αἰθομένων δαΐδων σέλας εἰλύφαζε χερσὶν ἐνὶ δμώων.
Ardentes late spargebant lumina tedæ, Quas manibus famulæ gestabant.

Euripides in Troadibus id tribuit Vulcano.
Ἥφαιστε δᾳδουχεῖς μὲν ἐν γάμοις βροτῶν, *id est, In nuptiis mortalium Vulcanus fers faces.*

Quamquam moris etiam inuenio apud Græcos fuisse, vt mater nuptiales eas faces prætenderet, vnde apud Euripidem: C

ἐγὼ δὲ οὔτε σοὶ πυρὸς ἀνῆψα φῶς
Νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει μητέρα μακαρίαν.
Atqui nec ignis prætuli lumen tibi,
Nempe vt beatam in nuptiis leges monent
Decere matrem.

Æneas apud Virgilium cum se maritali coniugio deuinctum abnegaret, ait:

Nec coniugis vnquam Prætendi tædas. *Æneid. l. 4.*

CERES. CAP. XXVI.

EST etiam Cereris gestamen fax, in eius enim manu alicubi cernitur, quam aiunt ab ea incensam in Ætna, cum filiam perquirere instituisset.

ILITHYIA. CAP. XXVII.

QVIN ETIAM Ilithyiæ hieroglyphicum est, cum face in vna manu, altera passa & exporrecta, à capite ad pedes tenuissimo panno contectum, prout apud Æginenses fuisse Pausanias meminit. Fax vero illa, vel partum, ob dolorem, ignis violentiæ assimilari ostendit: vel lucis illius quam nascentes indipiscimur, indicium est. Exporrecta discapedinataque manus eo significato ponitur, quod solui grauidam partu dicimus. Amictus per se patet. D

DE THVRIBVLO ET PHIALA.
CAP. XXVIII.

QVONIAM vero multa super Vrna prius & Phiala dicta fuerunt, contrariaque his addita Lucerna, & Faces, consentaneum est visum, vt quid vtrumque simul iunctum significet, videamus. Proposita autem sunt pro hieroglyphico Thuribulum & Phiala.

DISCOR-

A DISCORDIA. CAP. XXIX.

SVNT enim qui thuribulum, aut aliquod aliud vas igniarium cum aquario pictum, vnde scilicet ignem & aquam inesse perspiceretur, quippe si ex vno ignis promicaret, in altero aqua desideret, discordiæ signum esse tradant: quod ea naturæ sint maxime contrariæ. Vnde *Ignem aquæ permiscere* dictum de ijs, qui se ea præstituros pollicentur, quæ fieri nequaquam possint.

Πῦρ ὕδατι μογνῦναι. Nimirum ἀδύνατον. Prouerbiū.

PVRITAS. CAP. XXX.

SED ENIM Ægyptij sacerdotes per ignem & aquam, quippe thuribulum & phialam, labes maculasue detersas elutasque optime significari volebant: quin etiam ignorationem hallucinationemque doctrinæ ope summotam, vbi præsertim ita illæ officerent, ne quis discernere aut internoscere potis esset, vbi veritas latitaret, quod per huiusmodi elementa rerum omnium defæcatio peragatur, ac puritati suæ restituatur, vt qualis sit appareat: aqua enim maculas eluit, quæ vero aqua efficere non potest, ignis exequitur. Hinc illa apud veteres aliarum quoque gentium appellata *Suffìcio*, quotiens B qui funus prosecuti fuerant, quod polluti haberentur, ignem aqua sparsi superingredi consuerunt, purgationem scilicet hinc fieri persuasum habentes, & quauis pollutione infectos ita liberari. Vnde nõnulli per aquas quę super cœlos sunt, purificatorias virtutes, vt ait Ambrosius, interpretati sunt. Aquas vero super orbes ætheris esse, idẽ die secunda validissime contendit. Docte autẽ Catullus, cum in aqua puritatem hanc intelligeret, dixit, *Aut quilibet, qui puriter lauit dentes*, hoc est, aqua sola lauit, vnã eam allutionibus aptam non ignarus, humores vero reliquos aut inficere, aut medicamentũ esse. Ignis autem, vt nostri veteres tradidere, purgat, aqua expiat, lustratque. Hinc ille Plautinus iocus Aulularia.

Suffìcio.

Quid impurate, quamquam Volcano studes,
Cœnæ ne causa, aut mercedis gratia
Nos nostras edes postulas comburere?

Et apud Lycophronem legas Thetim indignatam se Deam mortali Peleo in matrimonium collocatam, filios quotquot oriebantur in ignem exurendos conijcere solitam: quod ita rebatur mortalitatem exuri, & quod immortale esset perpurgatum conseruari, veluti aurum ære confusum ignis ope C purgatur, posteaquam quicquid admixtum erat æris, in fumum & scoriam verterit. Atque ita sex iam filios absumpserat, donec ad Achillem ventum, quem pater superueniens ab igne exemit, Chironique curandum commendauit. Sacræ vero literæ apud nos Deum esse ignem consumentem afferunt, igneosque fluuios hunc præcedere: quin & eundem ipsum instar ignis omnia conflantis incendere: in quo nimirum nequitia intelligetur, quæ à Deo consumatur, cum omnis ab eo sit purificatio: nempe vnumquodque opus quale sit probat ignis. Referta autem est natura humana tum plumbo, quo animi nostri pergrauati ad terram inclinant: tum aliis impurioribus metallis, quæ rubiginẽ inducunt, vel auri & argenti naturam adulterant, vt ait Adamantius: quare diuino illo igne opus est, vt quæ vndequaque immixta est animi nequitia deleatur. In quam sententiam peccanti populo dictum in sacris literis: *Habes carbones ignis, quibus insidias, hi erunt tibi in auxilium.* Sed nusquam apertius quam in Esaiæ visione purgatio hæc ostenditur, vbi vnus de Seraphin à Deo mittitur, qui pruna de altari incenso forcipe apprehensa, Esaiæ labra tetigit dicens: *Ecce abstuli iniquitates tuas, & peccata tua circumpurgaui*: labia enim immunda se habere profatus erat, & in medio populi labia immunda habentis habitare. Trans-D fertur nimirum ignis ad thuribulum, per quod in Diuinis literis linguam Dominicam intelligunt, lingua vero ignis, in quo Spiritus. Vnde Dauid, *Carbones succensi sunt à Deo*, qui scilicet nos calefaciant ad pietatem, impellantque mentis nostræ impetum ad doctrinam Dei, vt oratio nostra in conspectu eius tanquam thymiamatis odor ascendat. Aromata enim super ignem imposita, hieroglyphice orationem spiritalis doctrinæ significant, vt traditum à Theologis ostendit Hierosolymitanus Hesychius. Præcipue vero thus gratiarum actiones & oblationem significat, non solum quia dicatum est Deo, sed quia, vt Medici dicunt, multas oculorum sanat ægritudines. Quod vero thus, idque lucidissimum, super XII. propositionis panibus XXIV. Leuitici poni iubetur, LXX. Sal reddiderunt, quod Apostolorũ doctrinam significaret: illi enim Sal terræ. Hebraica tamen lectio *Lebona* habet, hoc est, thus. In iisdem Diuinis literis mentio fit de carbonibus desolatoriis eos esse dicit Eucherius, qui

Thetis indignatio.

Atq; ab eo tempore dictus Pyrisous tamquã ab igne seruatus, & Achilles, quod exusto labro careret.

Deus ignis cõsumens.

Aromatũ hieroglyphica.

Vt Dioscor. lib. 1. c. 70. Ibi Mattheol. q. Galenus etiam lib. 7. simpl. Medicam.

peccata dissoluunt: huiusmodique fuisse illum, qui ad labia Esaiæ Prophetæ appressus est, vt quæ is A
contraxerat vitia, perpurgaret. Ponuntur etiam pro igne charitatis, aut exemplorum, aut pœnitentię: quamquam de carbonibus his aliter in Iunipero traditum. Facit ad hunc locum id etiam, quod apud Ezechielem legimus, Deum vti corpus visum, à cuius lumbis vsq; ad pedes membra omnia igne conflagrabant, à lumbis vero vsq; ad caput electri species erat, quo nihil magis est hieroglyphicum. Nimirum indicat hoc, renes lumbosque, & quæ partes ad terram tendunt exurēdas esse: illecebras quippe, nequitiam, & voluptarios affectus omnes perpurgandos ita enim quæ à renibus superne existūt, supraq; mollitudinis & nequitiæ opera attolluntur, in purissimam electri materiam euadere: electrū enim auro pretiosius esse contendunt. Si nostrum igitur corpus Dei corpus esse volumus, vitia eius igne percrememus: eo quippe quem Deus immittit, vt ita sordibus exuti, loti, perpurgatique, electri speciem per ea, quæ ad sapientiam pertinent, exhibeamus.

VESTA. CAP. XXXI.

DVPLEX vero apud veteres erat ignis consideratio, quippe qui materialem hunc nostrū longe B
diuersum à superiore illo dictitabant. Eum sane in sublimi positum, Volcanū appellantes, quasi Volicanum dicere voluissent. Vestam vero aiebant domesticum hunc nostrum esse, vt alibi dictum authore Varrone: quamuis Ægyptij translucidum & purum illum ignem Palladē esse volebant, hunc vero, qui materiæ applicitus est, Vulcanum intelligebant. Sed huius argumenti cōsideratio examinatur in Vulture locupletius. Quantum autem pertinet ad Vestam, simulacrum eius strongilari figura, obrotunda quidem, & in acutum prominente, quæ circa medios humeros resideret, cuiusmodi est coagmentatæ figura terræ. Eadem & sedentis habitu statuebatur, & apud Græcos ἑςίαν παρὰ τὸ ἑσυδυ, τὸ ἱδρύσασθαι, quod sedes ponere significat, appellatam aiunt. Sessum vero ad diuinitatis perpetuitatem spectare, alibi commodius disserendum est. Quod vero περὶ τῦ ἱδρύσασθαι dicebamus qui vulgi dicta consectantur, ab ea tradunt ædificationis principium esse. Scriptores enim rerum affirmant artes nullas à mortalibus inuentas, priusquam ignis repertus esset, quo deprehenso, eiusq; vsu cognito reliquæ omnes artes inde indies magis ac magis profecere, cum vnusquisq; ignis commoditate adiutus noui aliquid semper excogitarit, & modo hoc, modo illud opus mortalium vsui proposuerit. C

Nec tu aliud Vestam quam viuā intellige flāmā Ouid. lib. fast. 6.

NVPTIALIA, VEL PVRITAS MARITALIS. CAP. XXXII.

QVOD vero purificatione super dicebamus, nonnulli aiunt inde sacris nuptialibus ignem & aquā præferri solitam: nam & huiusmodi donaria nouæ nuptæ apponebantur, quæ scilicet vxorē puram & castam permanere oportere docerent. Qui vero instituti huiusmodi rationem altius rimātur, naturæ vicem hinc intelligi interpretantur. Ignem siquidem aiunt actionis vim obtinere, & agendi elementum esse: aquam vero patiendi. Hinc Philosophi non defuere, qui rerum formas ex aqua per admixtionem ignis produci existimarint, atq; ita auspicatissime ignis & aquæ sacramento nuptiarum fœdera sanciri. Apponebantur vero hæc in limine domus, qua sponsus & sponsa intraturi essent, vt ea oblata species, memores eos redderet quorsum essent huiusmodi sacris initiati.

Ex aqua & igni rerum forma.

ÆRVMNÆ. CAP. XXXIII.

SED ENIM Græcus Poeta quidam acerbe nimium rem huiusmodi interpretatus est, cum dixit:
Θάλασσα, καὶ πῦρ, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία. D
tria quippe accidere mortalibus ærumnosa, mare, ignem, & fœminam. Et Theologi nostri ignem in Diuinis literis pro ærumnis & calamitatibus quæ probent hominis fortitudinē, poni dicunt, in camque sententiam dictum autumant Psal. 66. *Igne nos examinasti, sicut examinatur argentum*, quodque ibidem est: *Transiuimus per ignem & aquam*, calamitates quaquauersum ingruentes, omneq; genus ęrumnarum vno impetu effusum intelligi volunt: quasi nihil iam atrocius, neq; miserabilius esse possit, in vllo malorum genere, quod exantlatum non esset: alterum enim horum atrocissimo cruciatu conficit, alterum inimicissimo animæ mortis genere suffocat: quippe quæ cū ignea sit, nihil indignius pati se posse putat, quam per aduersarij sui violentiam exturbari. Ita & illud in Euangelio, *Frequenter eum & in ignem & in aquam misit, vt eum perderet*, quod pro periculosis euentis positum ait Eucherius.

Dudum à M. Catone Censorio vsurpatum. Sic & D. Petrus epist. 1.

NECES-

A

NECESSITAS. CAP. XXXIV.

SED vt ad nuptias reuertamur, longe honestius Metellus, qui de vxore ducenda sententiã interrogatus, vxorem esse malum haudquaquam inficiatus est, malum tamen id esse necessarium: igitur per ignem & aquam necessitatem interpretabimur, quæ ducere vxores iubet, non tantum ob sobolẽ, quæ præcipua causa est: verum etiam vt sit, quæ domus & familiæ totius curã suscipiat, & quodam veluti gubernaculo administret ac regat. *ἀναγκαῖον κακόν.*

VITA. CAP. XXXV.

VTCVMQVE vero senserint alij, scimus ignem & aquam vitæ prius auspicia dedisse, vitamque quandiu vitales auras carpimus, cõseruare. Quis vero ignorat, sine maritali copula breui periturum esse humanum genus omne, cæterorumq; animalium species defuturas? Quare exules, qui vita censebantur indigni, aqua & igni priuabantur. Sane Poetæ cum fingunt Saturnum amputasse genitalia patri Cœlo, eaq; in mare abiecisse, indeq; natam Venerem, id significare volunt, igneum semẽ admixtum cum humore, generationis fuisse principium. *Cõiugij necessitas. Quia humido & calido constat humana natura & vita.*

B

CONIVGII COMMODA. CAP. XXXVI.

NON absurde etiam voluptatem & vsum, quæ soleant ex vxoria consuetudine, vnanimique concordia percipi, qualem Homerus mirifice commendat: per huiusmodi ignis & aquæ fercula interpretabimur, cum nihil fere sit in rerum natura igne iucundius, nihil vtilius aqua, quæ sola ex rebus omnibus necessitatibus innumeris opem affert, quare aquam Pindarus *Optimam*, Aristotele etiã comprobante, nuncupauit, igneum etiam ardorem auri pari elogio prosecutus.

MAIORIS LVMINIS VIOLENTIA. CAP. XXXVII.

ET ne longius à Pindaro recedamus, argumentum is pulcherrimo hieroglyphico subministrauit, ode Olympiorum prima, vbi fulgorem ignis celebraturus inquit, αἰθόμενον πῦρ ἅτε διαπρέπει νυκτί: non ignarus scilicet, ignem soli expositum amittere omnem splendoris gratiam, quæ noctu suã habet commendationem. Elegantia igitur ingenia virtutem cuiuspiam præstantioris alicuius interuentu obnubilatã, labefactatamve, significare cum vellent, ignem Soli expositũ, pingere cogitarunt: siquidem ignis splendor, vt palam est, Soli expositus, vim amittit suam, noctu vero præualet, & vt in suo regno peruigescit. Atque hoc est quod Pindarus ait, διαπρέπει νυκτί.

C

NVMEN. CAP. XXXVIII.

CVM tot igitur sint ex igne vtilitates, totque magnarum & admirabilium rerum similitudines habeat, non immerito à Persis in primis, & Sacer, & Æternus vocabatur, quem quacumque rex exercitum duceret, magni numinis instar argenteis altaribus impositum preferebant. Super hoc Maximus Tyrius: *Persæ diarium ignem adorant, nimirum diuinitatis signum, insatiabilem, voracem.* Huic cum sacrificant, illi alimentum præbentes his verbis vtuntur: *Ede, ignis domine.* Neque Persarum tantum est ignem colere, vt idem Tyrius refert, sed Lyciorum etiam, apud quos Olympus ignem emittit, hunc sacrum habent. Ferunt autem ignis, quo Zoroaster conflagrauit, reliquias, tanquam ignis diuini à cœlo delapsi, à quodam susceptas, ad Persas, vt perpetuis excubiis seruaretur, esse delatas: atque hinc apud eos ignis cultum habuisse principium. Fuit vero Zoroaster is, vt à veteribus accepimus, Chamis filius, Mezraim nomine, qui Magia per manus à patre accepta, signa quædam, veluti Stellarum scintillas de cœlo deducere & alia huiusmodi ostentare solitus, diuinitatis sibi nomen afferebat, donec fulmine tandem ictus interiit: mortalium tamen imperitia, qui tunc erant, ita raptum eum fulmine & cœlo illatum credidit, mutatoque nomine Zoroastrum, quasi viuum astrum appellauit, subsecutaque deinde ætas omnia quæ fulmine tacta essent sacra existimauit. Sane Orpheus, à quo noctem alibi diximus Luminis parentem appellatam, æthera πυρίπνουν vocat, quippe igneum spiraculum. Euripides autem, *Vides excelsum qui illum infinitum ætherem, & terram vndequaque circumplectitur humentibus vlnis, hunc crede Iouem, hunc arbitrare Deum.* Quem secutus Ennius: *Aspice,* inquit, *hoc sublime candens, quem inuocant omnes Iouem.* Veteres hunc Diespitrem, & Lucetium dixere. Græci ζῆνα, à ζῶ, *Persarũ superigne religio, & Lyciorum.* *Zoroaster quis.* *Macro. Satur. li. 1. c. 15.*

D

quod viuere est. Vnde Ioan. *Vita erat.* Plato Cratylo διὰ dum vocat, transfert ad præpositionis vim, vt A
Ioannes idem: *Per quem omnia facta sunt.* De splendore vero: *Et erat facies eius sicut Sol*: vt apud Malachiam: *Orietur vobis timentibus Sol iustitiæ.* Sed quæ plurima pertinent ad Solis hieroglyphicum, cum ea commodiore loco plenius dicta sint, in cœlestium corporum commentario, breuiter hæc tacta sufficiant. Quam vero attonita propemodum veneratione apud Persas coleretur ignis, ex eo manifestum est, quod grauissimus apud eos mos supplicandi fuit, cum quis igne in manus accepto supplex interminabatur, eum se in aquam iniecturum, si voto excidisset: non esse illi fas ducebant eum reiicere, qui sic preces allegasset. Sed enim vt imprudentiæ nonnullorum modus imponeretur, neque vlli violandi ignis occasio permitteretur, lege inde sanxerunt, vt qui eo supplicandi genere vsus esset, supplicio multaretur. Author Plutarchus.

Romani quidem Lucetiū à luce, Salii videlicet, Diespitrem, quasi diei patrē, vt & Cretenses, διὰ τὴν ἡμέραν. Macrob. ibidem.

Ad verbū à Plutarcho in libello cui titulū fecit, περὶ πρώτου ψυχοῦ.

TENTAMENTVM. Cap. XXXIX.

FVIT & apud quosdam è nostris populos, iuramenti atque iudicii species super ferro candenti, superstitiose potius, quam pie per æditumos templi, in Liuonia præsertim obseruata. Nam sceleris alicuius accusati, ad ferri candentis iudicium vocabantur, & id subire nonnumquam, vel inuiti compellebantur. Id erat eiusmodi, vt criminis reus ferrum candens, è mediis prunis exemptum, in manus caperet, accusatoribusque, & iudicibus ostentaret, sique adustione nulla subsecuta, illæsus esset, absolueretur: si autem vim eam pati non posset, obiecti criminis ita conuictus, damnaretur. Purgabant vero se prius ieiuniis, confessione, & Eucharistia: mox ad horrificum illud experimentum accedebant: id, quia periculosum erat, & insontes aliquando ex eo condemnabantur, præcipue vero contra Christianæ pietatis mores erat, Deusque tentari videbatur, Honorius III. fieri per grauissimum edictum vetuit, vt Decretalium lib. 5. tit. 36. *de Iniuriis*, cap. 3. habetur. B

Iuramentū in Liuonia obseruatū.

DE FVMO. Cap. XL.

AC, ne fumum etiam prætereamus, postquam super igne multa diximus, quod fumi significatum esset, iam aperiemus.

IGNIS. Cap. XLI.

C

ORTVS à terra fumus, & in cœlum se attollens, ignem, ait Horus, significare perhibetur. Porro ignis Aristoteli nihil aliud est, quam fumus incensus, & apud Homerum totiens fumus expetitur, vnde ignem ac mox habitabilem esse regionem coniicere detur. Eo vero hieroglyphicum fumi tendere videtur, vt suspicionem aliquam non temere obortam esse intelligamus. Nam cum rumor aliquis in vulgus emanat, dici solet, *Absque igne fumum nullum oboriri.* Et Petrus apud Clementem: *Fieri minime potest*, inquit, *vt consurgat fumus, vbi non sit ignis.* Quinetiam vbi Pindarus. Nemeis, inquit, ὕδωρ καπνῷ φέρειν ἀντίον, certet aquam apposuisse fumo: fumum, ait interpres, pro igne posuit, ex sequela scilicet signum quod præcedit indicans. Et Psalmo 17. legas, *fumum ascendisse in ira Dei*, & e uestigio ignem exarsisse, vbi quidam aiunt interpretes, inuectum quidem primo in Dæmonis peruicacia comprimenda, mox ad vitia reliqua extirpanda aggressum. Alii fumum hoc loco initia futuræ compunctionis intelligi volunt, & ita sentit Eucherius, quod ad Ægyptiacum accedit hieroglyphicum: quamquam & Dei comminationes significare posse non inficiatur. Nam, vt etiam apud Plautum, *flamma fumo est proxima.* Quæ omnia nostri multo ante literarum monumentis mandauere. Sic Ecclesiastici 22. legas: *Vaporē fumumq; emanare in altum ante ignem*, ita & contumelias & minas sanguinis esse præuias. D

Plaut. in Curculion.

PERDITIO. Cap. XLII.

PERDITIONEM multi per fumū intellexere, & mos est, opes diuitiasq; magnas, Regna, & vnamquamque rerum amplitudinem. *In fumum abiisse* dictitare, cum ita consumpta fuerint, aut ita collapsa defecerint, vt ne vestigium quidem pristinæ maiestatis relinquatur. Iocatur in hanc sententiam Horatius, vbi Mennium paternorum maternorumque bonorum abliguritorem omnia in fumum ac cinerem vertisse dicit. Ad hoc succurrit Demonactis Philosophorum omnium festiuissimi dictum, qui à quodam interrogatus eludendi causa, vt plerique literatos ita tentare solent, quot fumi minæ ex mille

Nēpe Galli. Idem pollet illud Plautinum à Cicerone in L. Pisonem, è Trinummo.

A mille lignorum minis combustis educi possent: *Cineres expendendos esse*, respondit, *reliquum in fumum abiisse*, quod ea ratione supputatur, qua Archimedes detractum fraude aurum à Redemptore ex votiua Hieronis corona deprehendit, de qua late apud Vitruuium. Quod vero ait Hesiod. *Argentum decoctum οἴχεται.*

Αἶψα δὲ πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο.

Quamprimum fumo properes clauum imposuisse.

præclari admodum interpretes, *Posteaquam combusseris*, exponunt: vtpote qui nolit fratrem vlterius rei maritimæ dare operam, sed solam exercere agricolationem.

SOLICITVDINES. Cap. XLIII.

SVNT tamen qui loco hoc Hesiodiano philosophari malint, & pro Fumo, vitæ nostræ solicitudines accipiant, quæ intellectum ac rationem ipsam obtenebrant. Difficulter enim posse nos pura sensuum claritate, hoc est, tranquillitate frui, vbi illa ingruerint quæ mentis oculos lancinent & B cæcutire faciant.

BONA VOLVNTAS PER ERROREM OFFVSCATA. Cap. XLIV.

SVNT qui per fumum bonam proficiendi voluntatem, quæ tamen sit erroris tenebris offuscata, interpretentur: cui si fomes adhibeatur, hoc est, si recta accedat institutio, flatuque verborum adiuuetur, ignem promicaturum, hoc est rectorum operum effigiem apparituram. Hinc Esaias, lignũ, à quo vel tenuis admodum fumus exhalet, minime extingui debere præcipit: vbi fumus, tantillæ illius pietatis quæ sit in delicioso diuite signum esse videtur: quam sententiam acutissimus etiam Scotus claro fretus lumine cognouit.

IMPERITIA. Cap. XLV.

C SANE fumus etiam imperitiæ symbolum, cum lumen sit doctrinæ signum, cuius cõtrarium est caligo ipsa: vnde caligare errantes dicimus: fumus vero est, qui caliginem inducit. Transfertur & ad vitia, vt Alexandrinus Clemens: *Vitia*, ait, *veluti fumum immensum esse*, qui vniuersam mundi huius domum repleuerit, atq; hæc institutionem malam, sodalitates pessimas, consuetudinem improbam, colloquia praua, opiniones haudquaquam rectas inuexisse: vnde primum error, inde contemptus, tum infidelitas, atq; malitia, parataq; semper ad nocendum versutia, auaritia, vana iactantia, atq; alia huiusmodi exoriantur. *Vitia fumus immensus.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XLVII.

DE IIS QVÆ PER LYRAM, ET ARMA QVÆDAM ALIA MVSICA significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MARCVM MANTOVM IVRISCONS. PRÆSTANTISS.

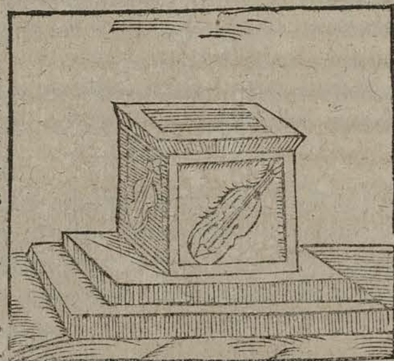
Scribonij Libonis numisma.

SCRIBONIVS *Libo, magnæ olim apud Romanos celebritatis, inter opera multa quæ magnifica & præclara posteris reliquit, numum eum argenteum signauit, in quo putealis, quod pro foro iudiciali fecerat, exemplum expreßit, victurum operis à se instituti monumentum. In eo vero multi non incuriose quæritare solent, quid sibi velint lyræ, ad singulos putealis angulos adsculptæ. Quorsum enim, aiunt, lyra ad litigiosa dißidia, discordesq; contentiones? aut quid putealis aquæ silentium & quies, ad vllam facit harmoniam, aut clamosi strepitum fori? Quibus ego respondere soleo, sapienter à Libone ornamentum illud eo loco excogitatũ: vtpote qui ob oculos ea posuerit, quæ his, qui locum eum frequentarent, & vtilia & salutaria viderentur. Litigantibus quidem, vt concordiæ memores, ad pulcherrimum suauißimumque eius fructum oculos intenderent, quo quidem nihil humano generi accidere poßit vtilius, neque commodius. Causidicis, si clientibus consultum vellent, congruentia susceptæ materiæ dicerent: ab iis quæ incongrua & discrepantia essent, abstinerent. Qui autem iudicaturi consedissent, rationum & argumentorum, quæ allata essent, consensum, veritatem, aut non leuem saltem verisimilitudinem acriter inspicerent. In cuiusmodi sermonem cum proximis diebus apud communes amicos incidissem, euenit vt iucundißima tui recordatio è re nata surreperet, quod antea diu multumque cogitaueram aliquod ex hieroglyphicis meis commentarium tibi (Marce præstantißime) deberi, quando te potißimum impulsore labor hic omnis susceptus est & exantlatus. Ipsa autem Lyra magis conueniens visa est, quam res alia quæpiam, quæ tibi donaretur, quam tu scilicet suauiter adeo, seu linguam causis acuas, seu ciuica iura respondere paras, concentu tam mirifico resonare facis, vt omnium mentes, tamquam Amphion alter, quoquo velis trahas: neque saxa tantum moueas, sed vel adamantina destinatorum hominum corda, quotiens adlibuerit, arbitrio versus tuo, siue disertißimè discutideo de cathedra intones, siue in foro agendo fulmines, siue mare terrasq; publica vel priuata tempestate perturbatas, clarißima ingenij tui serenitate tranquilles. Sed quoniam multi longe quam ego sim facundiores in laudes incumbunt tuas, ego ne decus tuum culpa deteram ingenij, ab aliorum me prouincia cohibebo, & quod tibi destinaui commentario procurabo.*

Ab Horatio, epistola ad Iulium Florum 3.

CONCORDIA. CAP. I.

IGITVR, vt palam est, Romani veteres per Lyræ hieroglyphicum concordiam figurarunt, cuius tamen alia quoque sunt significata, eaque multis antiquorum tum Poëtarum, tum Philosophorum præconijs celebrata: sed nos ea tantum seligemus, quæ ad hieroglyphicum institutum facere videbuntur: tamen, vt meus est mos, si res exigere videatur, numum, quo de meminimus, diligentius examinabimus. Eius inscriptio est, PAVLVS LEPIDVS CONCORD. à cuius altera parte legitur, PVTEAL SCRIBON. LIBO. Ibi figuram Putealis videas, de quo scriptores pleriq; meminere. Huic autem à singulis an-

Liboniani numi hieroglyphica interpretatio.

A lis angulis Lyræ appensæ sunt, corymbis & sertis medio interuallo dependentibus. Aiunt vero Libonem primum tribunal & subsellia prope Arcum Fabianum collocasse. Hinc Horatius: *Forum puteal q; Libonis mandabo siccis*: quia scilicet forensia præcipue sibi deposcunt sobrietatem. Et Ouid. de remedio: *Epist. lib. 1. epist. 19.*

Qui puteal Ianumq; timet celeresq; calendas.

hoc est, qui se rapi timet in ius, & qui alienum pascit æs, quod scilicet calendis singulis efflagitatur. Neque illud dissimulandum fuerit, in numi ipsius inscriptione duo esse obseruatione nõ indigna in Scribonij nomine ϖ literam iacentem atque supinatam, & PAVLLVS gemino L L, notatum ex Terentij Scauri sententia atq; præcepto, neq; non ex antiquorum vsu, quod in plerisq; monumentis obseruaui: neq; proprium tantum nomen, verum & aduerbium PAVLLVM eadem lege scribendum Grammatici veteres censuere, vt illud Romæ: HOSPES QVOD DEICO PAVLLVM EST ASTA ET PELLIGE: & huiusmodi pleraque.

IVDICIVM COMPOSITVM. CAP. II.

B ATQVE illud in Lyra præcipuum, quod hominem compositi iudicij, quiq; aures eruditas haberet, significabat: ea siquidem diuersas componit voces, & concordi omnes tono temperat: quod munus in diuersæ rationis affectibus componendis videtur homo præstare, vt non immerito Diogenes Cynicus carpere sit solitus Musicos, qui cum Lyræ chordas congruenter temperarent, animi mores inconcinnos haberent. Eadem mordacitate Isidorus Cynicus Neronem transeuntem in publico clara voce corripuit, quod Nauplij mala bene cantitaret, sua bona malè disponeret, neq; vllum in vitæ tenore temperamentum adhiberet. *Ἀνάρμοστα δὲ ἔχειν τῆς ψυχῆς τὰ ἤθη. D. Laer. in D. Cynico. Suet. in Nerone capit. 39.*

INÆQVALIVM CONCORDIA. CAP. III.

STATVEBATVR & in Mercurij manibus Lyra, idq; hieroglyphicum ostendebat, cõcentum omnem ex vocum inæqualitate constare: concentus vero hominum est, cum variæ voluntates in consensum vnum contrahuntur. In singulis vero mortalium concentus ille est, quo quis beatitudinem assequitur, vbi scilicet res & congruenter temperauit, & ad amussim explorauit. Plato animam in Timæo concentum & concordiam vocat. Aristoxenus & Dicæarchus harmoniam dixerunt. Lyræ igitur merito dominus Mercurius, *Pausanias in Eliacis prioribus. Mercurius cum Lyra quid.* C

—— *Qui animas nunc euocet Orco*
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittat, vt Maro. *Æneí. li. 6*

BONA DISCIPLINA. CAP. IV.

EST & Musarum insigne Lyra. Musas Eusebius à μυέω dictas arbitratur, quod significat honesta bonaque disciplina instituere: easque Orpheus & Proclus in hymnis religionem hominibus commonstrasse dicunt, quemadmodum & Orpheo id attribuunt, vt suauisonæ testudinis concentu, hoc est, placidis & apte compositis verbis fera hominum corda mitigarit, agrestes mores expoliuerit, & dispersos vagosque mortales in cœtum vnum congregarit. Apud Aristophanem legas, per citharæ callentem, hominem sapientem, & Gratijs omnibus ornatum, à veteribus iudicatum. Diuinæ quoque literæ citharam pro morali virtute acceperunt, vtpote quæ in actione consistat. Et in huiusmodi significatum Theologi dictum volunt Psalm. XLIII. *In cithara tibi confitebor.* *Hinc Homerus cantorẽ morum correctorem appellauit Odyss. libr. 3. Sic Plato animũ harmoniæ nomine appellauit.* D

RATIO. CAP. V.

ATHANASIVS in ijs quæ contra gentiles scripsit, rationem Lyræ comparauit, vbi de anima, mente & sensu disserit: quippe id Lyræ haud dissimile videri ait, quæ rectæ temperata sit, & Musico, qui eam resonare faciat, non imperito. Est enim in Lyræ neruis suus cuique sonus, grauis, acutus, medius, argutus, atq; alius alijs. Concentus autem nullus discerni aut internosci potest, nisi fidicinis ars accedat. Tum vero modulatio & varia soni suauitas ostenditur, cum qui Lyram tenet, neruis increpuerit, singulosque apte percurrerit. Eodem modo, cum sensus in corpore sint tamquam Lyra compositi, si docta mens illis imperauit, discernet animus, quid absonum, quid concinnum sit, quale sit vnicuique rei temperamentum adhibendum, vt nihil denique facere, aut meditari aggrediatur, quod modulis & tonis nō respōdeat, vnde concors concentus exaudiatur. Et nonnulli concordiam inde dici putant, quod chordæ variæ in vnam conueniant harmoniam: tametsi alij concordiam à corde deductam malunt, qui Tullio innituntur Tusculanarum primo dicenti: *Alijs cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordesque dicuntur*, vt in Cordis commentario disputatum: eamq; afferunt rationem, quod id locutionis in monumentis antiquis aspiratione careat. Qui B chordis insistunt, cō:cordem à Græcis σύναυλον dici opponunt consuesseq; aiunt veteres elocutiones plerisq; in Latinitatis vsum receptis, adiectam consonantibus aspirationem summouere, quatuor tantum admissis, quæ Scaurus enumerat.

Concordia vnde.

MATRIMONIVM CONCORS. CAP. VI.

SED nos vt ad concordiæ significata redeamus, illud ex Onirocritarum disciplina deprompsimus, vt si quis nuptiarum tempore Lyram per somnium videre imaginatus fuerit, concordiam, id inter maritum & vxorem futuram significare.

MVSICA. CAP. VII.

QVÆ vero Lyra est in Neronis numo, studium eius in arte Musica, & victoriam ex certamine eo partam significare crediderim. Fidibus enim eum oblectatum ad insaniam vsque, & in theatris Musica decertasse, non sine maiestatis Imperatoriæ dedecore atque ignominia, Scriptores eorum temporum omnes prodiderunt. Nam is præter numos ea nota percussos, statuas etiam sibi citharœdico habitu posuit. C

Neronis numisma. Idq; adeo, vt citharam à iudicib. ad se delatam adorauerit. Suet. in Nerone c. 12.

POMPONIVS MVSA. CAP. VIII.

EST & Pomponij Musæ numus: à cuius altera parte muliebre signum est cum Lyra & Plectro, id quid sibi aliud velit, quam eius cognomentum, non video: siue is Pomponius Poëta fuerit, de quo apud Plinium, siue qui in bello Mitridatico captus, cum multis vulneribus saucius ad Mithridatem adductus, interrogatus ab eo esset, an amicus futurus esset, si opera iussu regio daretur, vt curaretur: respondens, *Si tu*, inquit, *populo Romano amicus fueris, aliter me quoq; semper inimicum habebis.*

Pomponij Musæ numisma.

AMOR. CAP. IX.

QVONIAM vero voluntatum, studiorumq; consensus atque similitudo amorem parit, celebra- D tur à Platone Lyra inter amatoria monumenta; libro de Anima. Proclusq; vbi Venerem Cythream ab Homero & Hesiodo appellatam exponit, aduersatur Hesiodo, neq; dictam ὅτι φερεσίκυρος κυθήεις, οἱ δὲ μὲν γὰρ ταχύ θηρας, κυθερειάδε ἡ καλυπτομένην ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ πάσης τῆς ἐρωτικῆς φιλίας. Non assentitur, inquam, Proclus vt Cytherea dicta sit à Cytheris, vbi illi templum aræq; tot frequentissimo mortalium conuentu colebantur: quia, inquit, κύθηρα vocantur insulæ illæ, & *alta Cythera* etiã apud Maronem, cuius scilicet vocabuli syllaba media per η vocalem longam perscribatur. Dictam vero Cythercam ait, quod vniuersæ consuetudinis amatoriæ vim intra se occulat. Nam & alij Cythercam ab occultanda turpitudine dictam voluere, & illi in abdito templum fuisse alibi diximus. Lyra autem cum omnem in se suauitatem complectatur, quamdam cum Amore, cum Venere, cum Gratijs

Vnde illud, ὁμοιότης φιλότητος μήτηρ. Similitudo mater amoris. Aris. li. 8. Moral. Æneid. li. 1. Cytherea vnde dicta. Hinc de Art. poeti Dictus

A Gratijs similitudinem præ se ferre videtur, pariq; cum ijs illecebra homines illectare. Demumq; hæc illa videtur Amphionis Lyra, cui sponte saxa etiam paruisse perhibentur: cuius rei mentionem facit Apollonius Argonauticis, & Antimenidas primo, donatamq; Amphioni Lyram eam dicit à Musis, quamuis Dioscorides ab Apolline, à Musis tamen etiam Pherecydes Hist. lib. 10.

& Amphiō. &c. Saxa mouere sono testudinis. Lib. 1. Historiarū.

SEDATVS ANIMVS. Cap. X.

Ridicvlvm forte nostris videatur, si quis non vnum hominem tantū armis instructum quippe Achillem cithara canentem pinxerit, verum & vniuersum exercitum in aciem descendentem, ad citharæ modulos progredientem fecerit, quoniam neque citharœdi quicquam commune cum armis habere iudicantur, neque milites, ferocesque homines vllam hodie liberalium artium disciplinam assequi dignantur. Verum si Lacedæmoniorum disciplinam & instituta respiciamus, inueniemus eos ad Lyram citharæque sonum acies instruxisse, reiectisq; tubis, & classicis alijs, ad eiusmodi modulationis sonum pugnam inire solitos, id quod indicat illos sedatiori quodam animo prælium aggredi consuesse. B Nam & Homerus strepitum & tumultum in congressu primo barbaris dedit, cum Græcos sensim & taciturnos progredi dixerit. Hanc tamen in Pompeio contationem reprehendit Cæsar, cum in Pharsalia victor euasisset.

HVMANA VITA. Cap. XI.

Qvi vero per Lyram humanæ vitæ rationem exprimi dixerunt, tam eorum, quæ superius de sensibus, atque anima, deque mortalium institutis attulimus, rationem habuisse mihi videntur, quam etiam de naturæ nostræ conditione rem ipsam perpendisse. Nam cum in Lyra septem discrimina vocum celebrari comperissent, humanæ vitæ tenorem eadem assidua agitari varietate animaduerterunt: septima enim hebdomada mas in vtero fabricatus existit: septima post partum hora manifestum aut vitæ aut mortis argumentū affert: septimo post die vmbilicus astringitur, ac solidescit, post bis septem manifestum est luminis indicium, post septies septem obtutus firmitas, atque cognitio. Videmus mox à mense septimo dentes pullulare, post bis septem sessionem esse tu- C tam, post ter septem verborum articulationem, post quater septem incessum, post quinquies septem lactis horrorem suboriri, post annos demum septem primoribus dentibus expulsis validiores enasci, ac perinde vocis sonum integrum fieri: secundo vero septenario pubescentiam, ac emittendæ genituræ facultatem, roburque iam ad virilitatem spectare: tertio lanuginem, & crescendi finem: quarto robur, & membrorum plenitudinem. Quinta vero hebdomada, cum virium augmentum, quantum vnicuique esse datur, absolutum sit, congruum nuptiarum tempus à Platone conscribi, quod septimo Legum habetur. Sexta autem, partas collectasque vires incolumes seruat, ac prudentiæ vigorem affatim subministrat. Septima, diminutionem quippe virium, sed perfectum intellectus & rationis incrementum habet: quare soliti sunt milites ea ætate rude donari, & consilijs rebusque publicis adhiberi. Atque hac de ratione Horatius ad Mecœnatem scribit, se iam donatum rude: nam qui vndenos Decembres quater iam, vt ipse de se dicit, expleuerat, per septimam hebdomadam deferri iam occeperat. Octauo mox septenario perfectionem & in intellectu, & in ratione videre est, qualis maior in vnoquoque iam sperari debeat. Nonus humanitatem ac mansuetudinem adducit. D Decimus vitam finiendi plerumque desiderium: quæ omnia versibus elegiacis Solon luculentissimè complexus est, Lyramque suam ita temperauit, vt humanæ vitæ concentum, sonoramque vocalitatem anno septuagesimo terminaret, quem vbi mortales excesserint, desipere iam, & corda modo hac, modo illa subinde videntur aberrare. Neque multum ab huiusmodi consideratione, quod Magnus Basilius per citharam corpus interpretatur: nam & alij Theologi Psalmo 57. *Exurgere psalterium & cithara*: per psalterium animam, per citharam corpus intelligi volunt, quod ita pluribus esse locis acceptum Euthymius obseruauit.

Obloquitur numeris septem discrimina vocū. Æneid. li. 6. Tenor humanæ vitæ.

Epistola 1.

Idē Dauid psalmo 40.

LYRÆ FORMA. Cap. XII.

Si quis vero Lyram, qua fuerit apud antiquos specie, intueri velit, non ignoret constare illam ex binis cornibus, iugo, testudineaque testa: talem enim, vt in Amphione Philostrati est, Mercurius

exco-

excogitauit, compegitque: qua posteaquam, vt aiunt, Apollinem & Musas honestauit, Amphionem etiam, vti dictum superius, donauit. Cornua vero illa sublimipetæ Capreæ fuisse volunt, quibus Musici, antequam ligni vsus ad hoc commodus haberetur, ad Lyras conficiendas vterentur. Ex lignis vero quæ Lyræ apta censeantur; buxum maximè laudant, vtpote quæ solida sit materia, & ad polituram aptissima. Potentiores huc ebenum adhibuerunt. Rhæti atque Norici acerem arborem egregiè crispatam exhibuere: vtpote quæ mirificè colorum varietate delectet, quæque fissa non fallat, neque excauata dissiliat. *Elephas*, ait Philostratus, *nihil ad Lyram*. quocirca sciti viri neque animal ipsum magni quicquam faciunt, neque cornibus eius vtuntur, quamquam nostri, *pectine pulsat eburno*, libentissimè dixerint. Videtur vero natura ipsa opera perquam diligentissimè dedita, testudinis testam, vt huic inseruiret vsui, fabricasse, ita illam excauauit, & vas veluti quoddam vocum repercussioni collectionique præparauit: vacua quædam foramina hinc inde fecit, in quæ vmbilici inseri possent, atque alter alteri apprimi: chordæ enim ex vna parte, quippe in imo, quadræ suæ applicantur, ex altera vmbilicis obuoluuntur. Atque hæc in illis ratio potissima consideratur, vt rectè in Lyram ductæ æquis inter se distent interuallis, & parallelos binæ quæque efficiant: quæ quidem species in hodiernis adhuc quodammodo refertur, quamuis cornua non in vacuum, vt olim, sed in ipsum Lyræ corpus inflectantur. Atque hæc ea quidem species, de qua Græci scriptores, & Romani Græcos secuti, inuentionis laudem partim in Mercurium, partim in alios conferunt. Sed Hebræorum literæ Tubalem appellant, qui primus omnium & huiusmodi instrumenti, & Musicæ inuentor fuit. Sedenim quam Lyram à Mercurio inuentam tradunt, trium tantum chordarum fuisse dicunt: voces enim ab eo tres trium instar temporum inuentas aiunt, acutam quippe, grauem & mediam, prout tria tantum apud Ægyptios fuere tempora, æstas, hyems, & ver, singula quadrimestria. Sic æstati acutus sonus attributus, hiemi grauis, veri medius. Thebarum tamen portas ea ratione septem institutas Græci dicunt, vt totidem in Lyra tonos repræsentarent. Et memorabile illud Emerepis Lacædemonij factum celebratur, qui cum Ephorus esset, cuius scilicet magistratus censuræ Græcia vniuersa olim acquiescebat, Phrynidi Musico duas è nouem chordas bipenni excidit, dicens, *Musicam ne deprau*es: de quo nono Symposiacωn apud Plutarchum. Adhæc ipsa hominis constitutio cum sit quatuor ex elementis, & anima, & quaternarius numerus multis de causis corpori competat, ternarius vero animæ de quo alibi copiosius: iuncta hæc, & in concentum excitata omnem reddunt harmoniam, quæ tam ex operibus, quam ex cogitationibus nostris percipitur: vt non immerito humanam vitam tot septenarijs variari paulo ante disputauerimus.

Testudinis testæ forma. Ænei. lib. 6.

Mercurij Lyra.

Ab Amphione.

Quin. Eras. citat Plut. in Apothegmatis Chil. 4. cent. 3. Μὴ κακούργει τὴν μουσικήν.

A

B

C

DE FISTVLA. Cap. XIII.

FACIT ad hoc & fistula, vt chordis Lyra septem, ipsa quoq; septem compacta cicutis: cuius forma conspicua est passim in Panos & Satyrorum manibus.

RESIPISCENTIA. Cap. XIV.

Fistulæ munus.

HOMINEM Ægyptij diu quidem mente captum, postea vero quasi somno excitatum, ad intellectus officia redeuntem, & vitæ suæ iam modum imponentem significare si vellent, fistulam, inquit Horus, pingere consueuerunt: huius enim munus, animum ab odiosis & grauibus atq; etiam impuris cogitationibus auertere, & curarum obliuionem, vt diceret Hesiodus, inducere, & vt exemplo Pythagoræ cõprobatum est, impotentiores etiam lasciuientis animi sedare motus dum composita soni suauitate animum arbitrio suo versat & moderatur. Facit hoc ad illud Antiphanis, siue, vt alij, Bionis, qui Bucolica scripsit, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πηκτίδα σύριγγα συνεργάζεσθαι, τέλει δέ τοι ἔργον. *Tu tibi fistulam ames cera coniungere, quando non labor aut opus hoc magnum.* D

ADVLATIO. Cap. XV.

EADEM vero, vt alibi dictum, cum Ceruo picta perniciosam indicat adulationem, ob historiam scilicet quæ super ea & Ceruo fertur, animal id eius suauitate modulisq; mulceri, & ad stuporem vsq; delectari: vnde accidat, vt dum Ceruus intentior in eam incumbit, incauto illi abalienatoque mors inferatur.

A

DE TVBA. Cap. XVI.

SED iam altius insonemus, neq; semper in molli Lyra aut fistulis immoremur, sed & Tubam strepitu procul ære canoro exauditam, ad Musica instrumenta reliqua adijciamus. *A. Virgilio Æneid. 9.*

CELEBRITAS. Cap. XVII.

SIGNIFICAT tuba famam & celebritatem, vnde Romani in Saturniæ ædis fastigio Tritonas tubicines imponebant, caudis abditis & absconditis: id scilicet eo hieroglyphico significantes, quod historia gestarum rerum ab Saturni commemoratione ad nostram vsq; ætatem in obliteranda celebritate, nota, clara, & quasi vocalis esset: quæ vero ante Saturnum gesta fuerint, obscura & incognita in tenebris delitescere: idq; sibi velle Tritonum caudas ad humum inclinatas, absconditasq;. Erant vero Tubæ Marti dicatæ, vti etiam nunc sunt: in acie enim mos est *Tritonum Tubicines quid.*

Aëre ciere viros, Martemque accendere cantu. *Æneid. li. 6.*

B

ERIGENDÆ MENTIS SIGNVM. Cap. XVIII.

IN sacris vero literis tuba suum habet intellectum. Nam quæ memoria tubarum celebranda mandatur à Deo prima septimi mensis die, nihil aliud sibi vult, vt interpretantur Theologi, nisi debere nos Prophetarum oracula memoria repetere, Euangelicas voces omnino recogitare, Apostolorum prædicationes cœlestium tubarum instar, quarum sonus in omnes terræ fines exire destinatum erat, reminisci, & ita initio mensis tuba canamus, & in Psalmis Deo iubilemus. *Num. ca. 9. Esaiæ c. 58. & Oseæ c. 8. & passim in Psalm.*

DE TIBIIS. Cap. XIX.

SED tibiæ Veneri sacræ ferebantur, eaq; de causa in ouatione tibijs & myrto Romanos vti solitos Plutarchus ait in Marcello.

SENSVS. Cap. XX.

C

EÆDEM Pani perinde ac etiam fistula, attributæ, quippe quem sensilis mundi rectorem intelligebant: sonus enim non nisi sensu percipitur. Atqui Apollinem etiam aiunt à Pallade doctum libenter tibijs cecinisse: & in altera simulacri eius, quod Deli erat, manu, tres insidebant Gratiæ, quarum vna Lyram, alia tibias, tertia fistulam, quæ inter has media erat, gestabat: & dona legas ab Hyperboreis Delum missa, Cithara, tibijs & fistula comitantibus. *Apollinis in Delo simulacrum.*

SACRORVM TEMPVS. Cap. XXI.

TIBIA sane rei sacræ signũ erat, precationumq; faciendarum tempus indicabat, quasi adesse iam Deum per eã admonerentur, qui sacris assistebat. Nos quoq; cum in sanctis ædibus sacra facimus, æris tinnulo sono diuini libum mysterij adorandũ innuimus. Sed quod ad tibiam spectat, minimè recés, neq; imperitæ plebeculæ dicterium est de cessantibus tibicinem expectare, sed antiquum & nobile, quippe quo Scipio minor vsus est in Pompeium, qui tibicinis filius credebatur. Pompeius enim C. Lælio Consulatum ambiente, cui Scipio maxime fauebat, negauerat Scipioni se petiturum, adfuturum vero Lælio, eumq; deducturũ: quem dum expectarent, auditũ est eum iam candidatum prehensare obuios. Tum Scipio ridens: *Næ, inquit, nos egregiè stulti sumus, qui perinde ac Deos, non homines precaturi simus, tempus terimus tibicines expectantes.* Hinc ansam arripuit Cornelius Tacitus, vbi lib. 14. de Octauia Messalinæ filia loquens: *An quia, ait, veram progeniem penatibus Cæsarum datura sit, malle populum Romanum tibicinis Ægyptij sobolem imperatorio fastigio induci?* Nempe propter Pompeium, qui, vti dicebamus, Tibicen à Scipione vocatus est. Octauia vero à Scribonia Augusti vxore descendebat. *Quin & qui à cœnis Pontificalibus aderat lauteq; immunes viuebãt in eos dictũ, Tibicinis vitã viuis, Αὐλητικὸν ζῆς.*

D

A

DE TYMPANO. CAP. XXII.

Laudate Dominũ in tympano & choro, Psal. 149. vers. 4.

TYMPANO etiam & choro laudari gaudet Deus. Per tympanum Gregorius lib. Epist. sexto ad Anastasium, abstinentiæ tenuitatem ἱερογλυφικῶς interpretatur, à materia scilicet ipsa, qua constat tympanum: nam id dubio procul corium est ex pelle iam arefacta, quæ tamen prius diu fuerit macerata: ita vir ieiunio confectus, ab omni luxu alienus, parce & duriter viuens, qui laudes Deo canat.

DE TINTINNABVLO. CAP. XXIII.

CIERE ad se nos videtur etiam tintinnabulum, quod Mosaicus Sacerdos, de quo 28. Exodi, ornatu Pontificio gestare iubebatur: ad imas enim tunicæ fimbrias aurea tintinnabula, malaque punica alterna appendebantur, vt eorum sonitus, quotiescumque Pontifex ingrederetur, egredere- B turve Sanctuarium, exaudiri posset. Significabat id, oportere sacerdotem, vt etiam in Cane dictum, assidue vocalem esse, nunc docendo, nunc arguendo, nunc exhortando, sæpissime vero consolando, quod nostra sibi fragilitas deposcit, oportuna remedia conquirendo. Itaque tintinnabulum prædicationis est & institutionis hieroglyphicum, de quo plura Gregorius idem lib. primo, Epist. XXIV. Tintinnabula huiusmodi antiqui operis domi habemus: sunt autem ex orichalco, mespili caui forma cum fibula superne ad appensum apta. Intra concauum ærea immissa pilula est, quæ motata, sonum impulsu reddit argutum, atque admodum suauem.

Tintinnabuli forma. Nunirum Tin tin.

DE LITERIS SEPTEM. CAP. XXIV.

ATQVE vt ad Musicam redeamus, aliis quoque signis ea pingi solita est, non ijs tantum, quæ propria sunt illius instrumenta: quare superest vt quid Ægyptij per vocales numero VII. significa- C rent, afferamus, & ita Musicos hos numeros absoluamus.

MVSA. CAP. XXV.

ILLI siquidem digitos duos literis septem insignitos præferentes Musam, vt Horus ait, significabant. In quo aduertendum vulgatos Hori codices fœde deprauatos circumferri, qui πράγματα septem, non γράμματα, habent. Cur vero nos Vaticanæ bibliothecæ codicem, in quo γράμματα ἑπτὰ, non πράγματα, scriptum est, castiorem iudicauerimus, ea in causa sunt, quæ apud veteres tradita reperimus super septem vocalium significato, quibus Musica omnis exprimi solita. Nam Demetrius Phalereus in Commentarijs περὶ ἑρμηνείας, Ægyptiorum fuisse morem ait, septem vocalium modulata enunciatione Deos collaudare. Septem porro vocales Plutarchus Musicæ totidem vocibus accommodat. Et Phurnutus ex veterum dictatis obseruat, septem esse diuersos tonos, quibus olim tota modulatio constaret. Vox vero ipsa septem patitur qualitates, acutam, grauem, circumflexã, densam, tenuem, longam, breuem. Ac veluti est apud Philonem, septenarij numeri proportio est valde Musica, D quippe qui sex ad vnum sexcuplarem habeat: sexcuplaris vero ratio maximum in re proposita interuallum facit, quo quidem acutissimũ à grauissimo separatur. Cæterum & quinque ac duo vim plurimam in harmonia demonstrãt, ipsi τῷ διαπασῶν fere æmulã. Et vt semel dicam, hebdomada cum ex ternario quaternarioq; constet, harmoniã omnem amplexatur, quippe διατεσσάρων, διαπέντε, & διαπασῶν. Omnes quoque proportiones, Arithmeticam, Geometricam, & Musicam. Quod vero diximus ex Plutarcho, vocales eas fuisse literas quibus forte vterentur Ægyptij, ne qui Græcè nesciunt dictum mirentur, sciendum apud Latinos vocales duas, E, scilicet & O, figura vnamquamque eadem, vi tamen & tempore & enunciatione diuersas esse; quarum vnaquæque apud Græcos suo insignis est charactere, atque ita septem omnino esse, ad humanæ ipsius vocis conditionem excogitatas. Ex his notum

Sic Boetius li. I. de Musica, tradit antiquitus harmonicã rationẽ heptachorda tantũ constitisse, hoc est fidibus septẽ, quarũ summa ὑπάτη, ima νήτη.

Vocalium sedes.

A notum est A, sedem habere in imo barathro pectoris, quam enunciatam palma ad pectus admota ibidem trepidare sentimus. E, in faucibus, qua manu itidem deprehendimus, atque illa duplex, acuta, & grauis. Grauis enim (nam eam sono E, Latinæ literæ veteres enunciasse, paulo post in B, litera ostẽdemus) vocalis hæc tunc exauditur, cum spiritus aliquanto inferius contrahi videtur, & suppresso quodammodo sono enunciatur. Acuta vero sub signo ε apud Græcos, E vel e apud Latinos cum ad aperta vsque labra porrigitur, & vocaliore sono se prodit. I, tanquam columna quædã, ad cuius imaginem figuratur, palatum medium inhabitat, idque sustentare quodammodo videtur. O item duplex, acuta, & grauis. Acuta, cum emissum ab imo pectore spiritum circa dentes sistit, & expedito cum ore resonare facit. Grauis, cum vsque ad dentes emissum interius reuocat, & aliquantulum remoratur, quod ex ipsa etiam figura quodammodo replicata, ω vel Ω Græci constare voluerunt. V, dubio procul in labiis tota conquiescit. Vocalis ea apud Græcos non habetur, sed eius soni vice diphthongum ponunt ου, quam Latini, cum vno charactere ȣ sæpe scribi obseruassent, contracta in acutum parte inferiori, V, suam fecere, per quam suum illum vsitatissimum peculiaremque sonum exprimerent.
B Verum multa etiam quæ Græci per υ scriptitant, ipsi per vocalem hanc suam signare instituerunt, vt δύο, duo Πύῤῥος, Purrus (ita veteres scribebant, vt antiquæ indicant inscriptiones aliquot) nos ad Græcos redimus, & Pyrrhus facimus. Quod ne dictu leue adeo videatur, Verrius Flaccus ita cõmentatur. Quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum: quam illi κυπάϱισσον, nos cupressum: quem illi κυβερνήτην, nos gubernatorem. Neque negarim cum Scauro Græca nomina plurima in nostrum sermonẽ admissa τȣ̃ ὑψιλȣ̃ sonum & figuram conseruasse, vt hymnus, hyacinthus, de quo plura Victorinus. Sed vt argumentum susceptum prosequamur, ex literis mutæ nouem (tot enim Græci ponunt) eodem authore Plutarcho, Musis totidem dicatæ. Octo inde semiuocales, voces musicas reliquas absoluunt vna cum vocalibus septem, quas natura ipsa commode variare potest, ad quintumdecimum vsque gradum ascendendo. Neque vero hic Sophistas audio, neque superstitiosa multorum conamina in hoc albo reposuerim, qui ad vnum & vigesimũ vsque gradum ascensum dari disputant, qui quidem stridor potius est, quam humanæ vocis sonus. Verum ego satis habiturus sum, si cum Iosquino Musico ætate nostra clarissimo senserim, qui materiam hanc in Theoreticis lucubrationibus ab Æ-
C gyptiis, à Plutarcho, & Marone, minime diuersas, accuratissime pertractauit.

Ratio figuræ O longi vel magni Græcorum.

Ratio figuræ vocalis quintæ Latinorum.

MVSÆ CVM APOLLINE. Cap. XXVI.

VERVM hæc alij viderint, nos ad Musarum hieroglyphica reuertamur, quorum illud præcipuum, vt si lingua dentes quatuor è regione oppositos incutiat, eo gestu Musæ cũm Apolline significentur, dentes enim Musarum instar sunt: per linguam vero, quæ illos pulset, Apollinem vti plectrum aliquod intelligimus. Nam & Romani linguam similem plectri dentes chordarum dicere solebant, vt lib. de Natura deorum Cicero. Et Ambros. in Hexam. linguam veluti plectrum esse dicit. Tranquillus de Claudio: *Plectra linguæ titubantia.* Sed enim cum quatuor tantum Musæ positæ sint, altior inquisitio est, cum semper multiplices habitæ sint apud eruditos. Cur autem eas nonnulli nouem posuerint, non lingua tantum, aut dentes quatuor, sed tota oris facies discutienda: quia sic ea per totidem oris instrumenta repræsentari tradidere, quæ sunt dentes, quos nominauimus, quatuor: labia mox duo, quæ cymbalorum vsum ad augendum sonitum præbent: inde palatus, in cuius concauita-
D te sonus inturgescit: gutturis fistula, quæ spiritum immittit: pulmo denique, qui veluti æternus follis spiritum concipit, & pro vsu rei temperatissime remittit: denique in medio residens Phœbus omnia complectitur. Singula hæc contarentur, nihilque proficerent, ignauia veluti quadam torpescentia, nisi sedulæ linguæ plectra excitarentur, & ad solicitam operis properationem accenderentur: quorum omnium rationem Anaximander Lampsacenus, Leophantes Heracleopolita, Pisander Physicus, & Euximenes latius explicuerunt. Neque tamen desunt qui nonarium numerum pro pluralitate positum contendant, vt apud Nicandrum, vbi de Scorpij cauda σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι, quasi cauda eius nouem esset spondylis compacta, quæ nodis septem tantum insignis est. Quinetiam Nicander idem ἐννεάκεντρον dixit de eo, qui duos tantum aculeos haberet, obseruatum ab Apollodoro. Sic apud Maronem, *Noties Styx interfusa, & porrecta nouem per iugera corpus*: & quod obseruat Theon in Arati carmi-

In eiusdem vita c. 10.

Musæ quatuor, nouẽ, plures, & quæ.

Georg. lib. 1

Æne.lib. 6. carmine, ἐννεάγηρα κορώνη; non quod nouem, inquit, ætates viuat, sed perquam diu. Et apud Alcæum A
Nouem capitum. hydra ἐννεακέφαλος, quæ πεντηκοντακέφαλος est apud Simonidem, quem imitatur Maro:

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Quinquaginta capitum. Itaque qui Musarum numerum supra nouem augent, eo nituntur argumento, quod scientiæ plurimæ sunt, non autem nouem tantum: vnicuique enim scientiæ suam esse Musam præsidem oportere. Ex eorum vero numero qui tres tantum Musas ponunt, est Eumilus Corinthius, qui etiam earum nomina hæc prodidit, Cephiona, Apollonida, & Euristhenida, quas Apollinis fuisse filias fabulatur. *Et Cicer. li. 3. de natur. Deor. quarum tres colendas ait Pausanias in Bœoticis.* Aratus quinto de astris, quatuor enumerat, Argen, Meleteam, Thelyonem, Aæten. Qui has quinque posuere, nomina his à quinque sensibus indidere. Epicharmus in Hebes nuptiis septem ait, & filias Pierij Pimpleidosque Nymphæ, quarum nomina, Nilus, Tritone, Asopus, Hebtoporta, Achelois, Titoplus, & Rhodia. Apud Hesiodum in Theogonia nouem sunt, hæque Latinis iam celebres, quarum inuenta sunt toni tres, ἁδρὸς, μέσος, ἰσχνὸς, plenus, medius, tenuis. Accentus totidem, acutus, grauis, circumflexus. Tempora itidem tria, præsens, præteritum, & futurum, quæ si ad Musicam referantur, præteritum longi temporis instar erit, quod ab eo quotidie longius abscedamus: futurum pro breui B accipietur, quod illi quotidie propinquiores efficimur: præsens vero communis, quam Græci μέσον vocant, instar erit syllabæ: instantis enim temporis natura est, vno eodemque momento prætereuntia venientibus coniungere. *Quaternarius.* Alij hunc Musarum numerum alio atque alio modo interpretantur: atque ex his qui quatuor statuunt, nonnulli linguarum quatuor differētiam excogitarunt: vtpote quod Musarum inuentum fuerit, Ionicam, Atticam, Doricam, & Æolicam linguam à communi distinguere, & pleraq; insuper quaterna ad ostentationem vsq; dinumerant. *Quinarius.* Qui quinarium earum numerum recensent, quinque, vti dicebamus, sensus ab eis animaduersos, distinctæq; cognitioni traditos prædicant. *Septenarius.* Qui septem, septichordem lyram, septemque compactam cicutis fistulam, climata septem & Planetas totidem, vocalesque, vti initio commonstrauimus, memorant. *Nouenarius.* Qui nouem esse contēdunt, historiam Clius inuentum aiunt, plantandi rationem Thaliæ, coniugalia & saltationem Euterpes, agriculturam Polymniæ, Astrologiam Vraniæ, Calliopes Poeticam, atque ita demum vnicuique inuento, quod ad mortalium vsus faceret, sua est cuique Musa excogitata: vnde necesse est infinitum earum numerum constituere. Sed hæc nullo apud Græcos fine disputantur. Apud Æpyptios, vti palam fecimus, compendiosius colliguntur, ambagibusque euitatis, recta per planissima toto constrato C itinere traducuntur.

A. Cap. XXVII.

CVIVSMODI vero essent literarum characteres apud Ægyptios, si quæsierit quispiam, putarim ego partim instrumentorum aliquot, plurimum vero animalium effigies fuisse. Illud enim ex Plutarcho constat, Mercurium, qui primus literas Ægyptiis communicauit, Ibin primam esse literam voluisse. Refert quidem ea in ingressu triangularem effigiem, cruribus ita dispositis, vt loco suo dictum, & quæ prima apud nos & Græcos litera est, ad isoscelis trianguli faciem accommodatur Atque ita coniicere possumus, reliquas quoque literas, vel 15. vel quotquot fuerint, alicuius animalis effigie membroue figuratas, quæ tam longa inde annorum serie sint abolitæ, atq; ab eo præsertim tempore, quo Ptolemæi Græcas literas in Ægyptum deduxere: Ægyptiacorum porro characterum formæ, vna hac excepta, fere omnes absoluere.

B. Cap. XXVIII. D

QVOD si eiusmodi exemplis insistendum esset, forte B, per pictam pecudem figurari possit, aut membrum statumq; eius aliquem qui Ouem saperet, quod propriū est illi literam eiusmodi articulato proferre sono. Agnoscunt hoc interpretes etymologici, Cratinumq; citant Διονυσαλεξάνδρῳ,

ὁ δ' ἠλίθιος, ὥσπερ πρόβατον, βῆ βῆ λέγων βαδίζει.

Stolidus tanquam pecus, Be be dicens ambulat.

Atque ita nonnulli, vti paulo ante monuimus, H tertiæ apud Græcos vocalis sonum per E grauem pronunciant, quod Latini receperunt, Penelope, Anchises, Aristoteles, naturæ quidem in Oue sonum imitati.

Υ. Cap. XXIX.

A QVINETIAM Υ aliquid habet quod hieroglyphice notari possit: siquidem authores Græci literæ huiusmodi etymon παρὰ τὸ ὑμᾶν, quod metere est, deduci volunt, & simulacrum eius falcem ponunt.

Δ. Cap. XXX.

DELTA dubio procul per stellas tres æquidistantes fere, easq; in trigonum sitas notant: & ea de causa signum cœleste inter æstiuum & æquinoctialem circulum supra caput Arietis Δελτωτὸν vocant: & Ægyptum Greci à triangulari forma nuncuparũt. Verum hęc curiosioribus relinquemus: id vnum dicam, signum id æquis esse lateribus duobus, vno breuiore, sed prope reliquis æquali.

DE PENTALPHA. Cap. XXXI.

QVONIAM vero incidimus in literarum notas, & cunctarum rationes reddere difficillimum, & inexhausti laboris opus est, & quod fortasse fastidium potius quam delectationem vllam sit allaturum, πεντάλφα inter has minime præteribimus, ex qua præter B delectationem, vsum etiam & vtilitatem aliquã percepturi sumus. Signum id ex alpha quinque numero complicitum: lineis enim à pentagoni recti punctis alternatim ductis ea prosilit figura, de qua multa scitu digna minime sunt dissimulanda. Antiochum ferunt cognomento Soterem, antiquum illum à quo reliqui Syriæ Reges Antiochi mox dicti, cum aduersus Galatas acie decertaturus esset, per nocturnam imaginem videre visum adstitisse sibi Alexãdrum, qui mandaret, vt militibus tesseram daret ὑγιαίνειν, cuius dicti hieroglyphicum olim iam adinuentum erat triplex triangulus inter se complicitus, ex quinq; paribus lineis sese inuicem in puncto contingentibus: quo nõ cunctanter à se facto, pentagrammoq; huiusmodi tum in vexillis imposito, tum & singulis, & reliquis militaribus indumentis superaddito assutoq;, admirabilem mox est à Galatis victoriã consecutus. Antiochi porro numus argenteus passim habetur, istius rei memoria sempiterna, in quo nota ea impressa est, additis singulis per angulorũ interualla literis Υ Γ Ε Ι Α, in eum quẽ hic vides modũ. In militia vero Imperatorũ, qui præcipue Byzanti claruerũt, ordo qui sub illustri viro Magistro peditũ merebat propugnatores nomine, cæruleã præferebant parmam, cuius margo purpureus erat, viridis autẽ vmbilicus intra πεντάλφα huiusmodi contentus, quicquid aũt erat spatij reliquũ inter vmbilicum & lineas quæ pentalpha illud describebant, purpureo erat colore illitũ. Merito autẽ propugnatorum iis nomen datum, quorũ opera salus exercitui cõparabatur. Sed quoniã hæc parum forte suauia videantur, multa huiusmodi præterire consiliũ fuit: tum etiam, quia nõ æquũ erat virũ grauiorib. deditũ rebus exilib. his legendis occupare. Sed illud minime dissimulare possum, posse nos in veræ salutis significatum accipere quinq; CHRISTI vulnera, pectoris vnum, manuum duo, totidem pedum, quę in propatulo posita pentalpha ipsum cõmode constituunt: patefactis enim manibus, quæ deorsum à lateribus porrigãtur, pedibusq; ipsis modicum diuaricatis, puncta æquidistantia quatuor assignantur, quintum vero in ipso pectore costas inter: à quibus punctis lineæ quinq; numero æquales omnes, quæ altera alterius punctis se contingant, πεντάγραμμον faciunt, duæ quippe à pectore ad vtrumque pedem, duæ alteræ in chiasmi ferè modum decussatæ à dextera manu ad pedem læuum, atque à læua ad dexterum, quinta ab alterutra manu ad alteram. Neque πάρεργον id fuerit, si quæ de salutatione

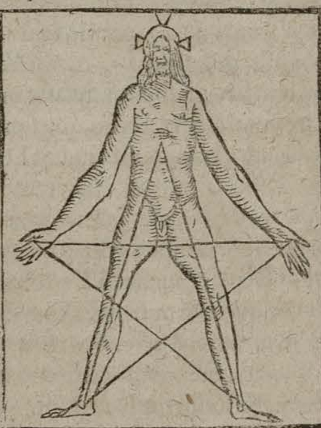

Sic Lucian. pentagonũ salutis symbolũ ait, vbi agit de quodã, qui lapsus erat inter salutandum.

Idẽ Agrippa de occulta Philosophia libr. I. & infra & 60.

Antiochi Soteris numus. Id est, sanitas.

Lucianus

Lucianus collegit, saluti subiecerimus χαίρειν ait ille, hoc est, *Gaudere*, antiquam fuisse salutationem, cuius exempla complura ponit. Platoni demum visam esse amicabilem hanc compellationem in εὖ πράττειν, quod bene agere est, conuertere: vnde noster Horatius vtrumque complexus morem, epistolam ad Celsum ita exorditur: A

Hor. Epist. 8. lib. 1.

Celso gaudere, & bene rem gerere Albinouano,
Musa rogata refer.

Verum Archytas Pythagoram secutus, vna cum plerisque eiusdem sectæ χαίρειν atque εὖ πράττειν repudiatis, ὑγιαίνειν induxere, quod mox alter alteri scribentes vsurparunt. Latini horum sententiam approbantes, SALVTEM, vt apud Tullium & alios frequentissimum, perscripsere. Existimarunt vero sapientissimi viri, compellationem huiusmodi & animæ & corpori esse maxime congruentem, & simul omnia intra se mortalium bona complecti. Quinetiam Epicurum ferunt, qui voluptatem maxime omnium adamauit, in quibusdam doctis admodum epistolis non χαίρειν, sed ὑγιαίνειν, præscripsisse. B

INFINITVM. Cap. XXXIII.

Nullam habere experietiã. Nam πειράω, hoc est, experior, & ἐκ τοῦ πέρας, ατος, finis, & περατόω, finio termino.

SED vt iam ad priores illas vocales redeamus, earundem literarum numerus infinitum significat, si quem sequimur codicem fidelis est, quod alij vulgata exemplaria secuti. Rudem, alij inexpertum traduxere, quod ἄπειρον apud Horum habetur. Neq; sum nescius ἄπειρον dici posse παρὰ τὸ μὴ ἔχειν πεῖραν: verum iisdem authoribus etymologicis dicitur etiam παρὰ τὸ μὴ ἔχειν πέρας, quod finē aut terminum non habeat. Hori vero authoritate dicunt ἄπειρον significare tunicam, quæ non habeat exitum, eoque significato Sophoclem in Polyxena dixisse.

Χιτών σ' ἄπειρος ἐνδυτήριος κακῶν.
Multorum amictus tunica te exitu carens.

subintelligendum, perdet. Et apud Euripidem in Oreste:

Ἢ πόσιν ἀπείρῳ περιβαλοῦσ' ὑφάσματι,
Texto maritum impermeabili induens.

Est & alia ratio cur hic infinitum significare locutionem eam contendamus, quam ex ipsius numeri ratione desumimus, quem Pythagoras immobilem dixit, suaq; firmitate solidum, adeoq; plenum, vt quod infinitum in rebus est, ipse comprehendat. Sed enim super hoc loco suo in numerorum hieroglyphicis locupletius. C

PRINCIPIVM ET FINIS. Cap. XXXIV.

Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ Ω. Apocal. ca. 1. ἀρχὴ καὶ τέλος, principium & finis.

ET ne ab infinitate hac discedamus, quæ germana est æternitati, minime prætereundum videtur, quod hieroglyphicum primæ huius apud omnes literæ significatum, quod in Diuinis habetur literis, principium exprimit, veluti Ω apud Græcos vltima, finis est indicium: vnde illud iam omnibus cognitum: *Ego sum* A *&* Ω. Apostolus autem Epistola quam ad Ephesios scribit, Deum proposuisse dicit in semetipso, ad dispensationem adimpletionis temporum, ad caput, id est, ad initium reciprocare vniuersa in Christo, quæ sunt super cœlos, & super terras in ipso. Et duas Græciæ literas, primam scilicet & vltimam, sibi induit Dominus, initij & finis concurrentium in se figuras, vti quemadmodum A ad Ω replicatur, ita ostenderet in se esse, & initij decursum ad finem, & finis recursum ad initium, vt omnis dispositio in Ω desinens, per quem cœpta sunt, per verbum scilicet Dei, quia caro factum est: proinde desinat quemadmodum & cœpit, & à Deo in Christo omnia reuocarētur ad initium. Repetuntur hæc à Tertulliano lib. de Monogamia, vbi secundas impugnat nuptias. Apud Hebræos, quorum tam multa cum Ægyptiis communia sunt, magna est significationum sylua, singulis in literarum characteribus: sed enim hæc, quia latissime apud Cabalistas explicantur, ne actum agerem, præterire consilium fuit: ea siquidem nos tractanda desumpsimus, quæ per rerum figuras, non per literas scribi consueuerunt. D

FATVM

A

FATVM. Cap. XXXIV.

ADDVNT & Fatum, siue Parcas, per eandem vocalium designationem intelligi: non tam ob Planetas septem, qui Fatorum ministri sunt, vti latius in Stella disseruimus, quam ob id, quod imago Dei habetur Septenarius, dux idem & princeps vniuersorum, immobilis, indomitus, omnium victor, gubernator omnium: de quo plura eo loco habentur, vbi de numerorũ significationibus ordine suo disputatum est.

DE LIBRO. Cap. XXXV.

A LITERIS ad librum transire ipsa rei natura compellit: literæ siquidem locutiones adstruunt, locutiones orationem, librum oratio.

ANTIQVITAS. Cap. XXXVI.

B DESCRIPTA folia, codicilli vel liber quomodocumque compaginatus obsignatusue antiquitatis hieroglyphicum esse perhibetur. In manuscriptis enim Hori codicibus παλαιότητα δηλοῖ, legitur, non παλαιότατον. Folia quidem codicillique propterea quod antiquorum mos fuit in foliis, & quarundam arborum corticibus scribere, vnde & Codicis & Libri cognomenta permansere. Et apud Maronem Æneas orat, ne Sybilla foliis mandet nomina: *Æne. lib. 6.*

Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Ideo vero obsignatus liber, vt superius, quod in eo vel veteres sapientum disciplinæ, vel res gestæ, longæ posteritatis memoriæ commendentur, atque ita liber, vt diceret Horat. *Longum scriptori prorogat æuum.* Stesichori Poetæ statuam senilem, incuruam, cum libro, temporibus suis fuisse in Sicilia tradit Tullius in Verrinis. Et nos Romæ apud Raphaelem Vrbinatem marmoream Philemonis statuam validæ senectutis vidimus, qui vna manu volumen replicatum continebat, alteram ad mercedem operis passam porrigebat: de cuius auaritia in scriptis suis vænundandis alibi meminimus. Sed quoniam de literis sermo fuit, quæ Musicam significant, Musica vero tam animi quam morum concordiam & concinnitatem ostendit, vt in Lyra commonstrauimus, succurrit mihi quam memorabile sit C commentum illud Athenodori Philosophi, qui Augustum Octauianum docuit Philosophiam. Nam cum videret hunc ad iracundiam facile commoueri, ne asperum aliquid statueret, ex quo postea pœnitentia subsecutura esset, cum monuit, vt vbi irasci cœpisset, quatuor & viginti illas Græcas literas memoria recenseret, vt illa concitatio, quæ momentanea est ac breuis (vt Horatius ait) furor, alio traducta parui temporis interiectu languesceret: quod & alij Augustum imitati non sine fruge factitarunt. Saluete igitur literæ vere sacræ, vere cœleste donum beneficio summo mortalibus elargitum: siue vos Musicam, siue concordiam, siue animi concitatioris impetum componatis. At quanta mox in dictionibus, quanta in orationibus virtus, si pura ipsa, nuda, simplicia, & inania propemodum elementa tantum habent virium, vt soni, quem singulæ reddunt, commemoratione saltem, à perperam factis incœptisque abstinere compellant?

Liber obsignatus. De arte poetica.

Athenodori cõmentum.

Epistola ad Max. Lolliũ 2. Ira furor breuis est.

D

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XLVIII.

A

DE IIS QVÆ PER INCVDEM, MALLEVM, ARATRVM, FLAGELLVM, FRÆNVM, LAQVEVM, Catenas, Iuga & Vncum significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITISS. ARNOLDVM ARLENIVM.

B

ON *sum nescius, Arnolde eruditißime, vbi commentarii huius tibi dedicati titulum inspexeris, animo te concitatiore ac subirato forsitan dicturum esse, quorsum mihi incudes has & malleos aratra, flagella, fræna, laqueos, catenas, iuga, & odiosum vbique nomen Vncum, id genus proposueris: an ego veluti Vulcanus alter, fabrilem facere iubeor? an alia quæris vincula mihi superinijcere, quam quibus opprimor, tot Aegyptiorum nugis, vt recta & castigata prodire poßint, procurandis? Tolle, tolle ista, & exquire aliquid, & excude quod me deceat, vel vnde optatißimum mihi poßim otium comparare. Responsurus sum, Bona verba, quæso Arnolde mi, nullum hinc tibi bellum intentatur, nullum paratur incommodum: mea hæc instrumenta sunt eius generis, vt vel sedens, vel stratus, nullo labore singula poßis attrectare: quod si quid in his laboris desumendum fuerat, id à me iam exhaustum tibi persuadeas. Memineris tantum Pierium tui memorem esse, nihilque cogitasse, quod tibi vel molestum, vel iniucundum accideret, aut minime liberale: voluisse vero in hac commentariorum suorum diuisione, te sibi vnanimi amicitia necessarium: in adoptionem ad rerum suarum participationem admittere, herciscundæ familiæ iure. Quod vero instrumenti tibi euenisset, ne vlla hæredum cauillatione auferri posset, donationis etiã nomine censeri: sed quæ simplex donatio sit, nulla Homerici carminis additione facta.* C

δὴ τότε μοιχαίοντι φέρειν θεὸς δώματα.

Sed hæc plus nimio, cum amicitiæ nostræ simplicitas omnia boni consulere debeat, nullaque indigeat ratiocinatione, quicquid dictum factumque sit. Quid vero sibi velint instrumenta tot, facile disces ex eorum vnoquoque, quod in manum sumpseris.

DE INCVDE. CAP. I.

INTER instrumenta primum non iniuria locum occupant Incus & Malleus, quorum quidem opera ea fiunt instrumenta, quæ faciundis reliquis ministerium præbent. Ab Incude igitur prius exordiamur.

DVRANDVM. CAP. II.

IVNIORVM inuentum esse putaram olim, vt ad casuum damna ferendo vindicanda, Incudẽ quis proponeret: sed posteaquam in Græcum distichon incidi, lucule̅tum quidem, sed incerti authoris, figmentum hoc antiquum quid sapere perspexi. Est id huiusmodi: D

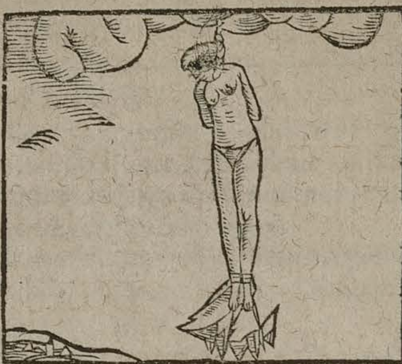
ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους, — *Strepitus nec incus maxima horrescit, neque*
καὶ νοῦς ἐχέφρων πᾶσιν ἕλκουσιν βίαν. — *Mens firma quaqua traxeris violentiam.*

ἄκμων sic dictus quasi ἀκάματος, quod nullis ictib. fatigetur.

Incus igitur hieroglyphicum fortissimi ponatur animi, siue pro præcepto, quo in aduersis durandum admoneamur, neque vllis procellarum sæuientium tempestatibus moueamur, sed contra Fortunæ quantumlibet iniuriosæ ictus enitamur, ne vllus labefactandi locus illi relinquatur. Neque aspernatus est Cicero hieroglyphicam huiusmodi similitudinem lib. de Orat. secundo, vbi dicit, *Aßiduis vno opere eandem incudem diem noctemque tundentibus*, de iis qui *perstante*, vt Lucretius ait, *labore*, vincunt, quod designarunt facere.

A

TERRA ET AQVA. Cap. III.

SED quæsierit hic forte aliquis, quid sibi voluerit Homerus per incudes duas, quas Iupiter se Iunonis pedib. appendisse dicit, quam prius aureo funiculo suspenderat. Atqui fabularum vbiq; aerem per Iunonem intelligimus, Funiculus autem aureus æthram stellarum globis conspicuam ostendit. Incudes vero duæ terram & aquam, inter quæ Iuno ipsa suspensa configitur. Hinc Fulgentius ex authoritate Theopompi in Cypriaco carmine, & ex Hellanico ἐν τῇ τοῦ Διὸς φιλολογίᾳ, Iunonem ait ab Ioue vinctam catenis aureis, & incudibus ferreis degrauatam, quamuis praue quidam deprauatam legunt; sed longe fœdius interpretantur, dum exponunt Deuirginatam: & quod magis B rideas (animaduerte hominis phrasim & impudentiam) depudicatam, imminutam, incudibus, veluti stragulis & lecto geniali præpositis, ob nimij tendoris & libidinis impatientiam (sic ille stolidus insanit, & enormia longe magis sibi confingit super Angelis.) Nec tamen me præterit, alicubi legi Angelos quosdam deprauari, & compedibus coerceri: sed ibi deprauari non significat depudicari, vt stupor iste putat, sed gratia lumineque Dei priuari. Homeri autem carmina, vnde hęc à Theopompo & Hellanico desumpta sunt, habentur Iliad. *o.*

Incudes duæ Iunonis pedib. appēsæ, quid. Vide Macrob. in som. Scip. lib. 14. & infra lib. 59.

ἦ οὐ μέμνῃ ὅτι κρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
ἄκμονας ἧκα δύο, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα,
χρύσεον ἄρρηκτον, σὺ δ᾽ ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι
ἐκρέμω, ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν ὄλυμπον, λῦσαι δ᾽ οὐκ ἐδύναντο.

Non memor es cum te de summo pensilem Olympo
Demisi, vtq; pedes geminas graue pondus ad imos
Appendi incudes, manibusque tenacia vincla
C *Ex auro inieci: aeris tu in nubibus alte*
Pendebas, fremuere Dij per ahenea cœli
Templa indignantes, neque te dissoluere quisquam Eualuit.

DE MALLEO. Cap. IV.

INCVDI Malleus, vt diximus, non indecenter adiungitur: de quo quidem apud Ægyptios nihil habetur, apud Diuinarum literarum authores multa reperiuntur.

MALORVM IRRITAMENTVM. Cap. V.

VIDETVR vero Malleus pro malorũ irritamento accipi, arma siquidẽ, pugiones, cuspides, & cultros malleus excudit, vnde mala tot in mortales oboriuntur. Eo etiam fiunt tubæ ductiles, per quarum clangorem animeD mur in bellum. Eo franguntur opera, & quæ solida sunt conteruntur. Quare nonnulli Diuinarum literarum interpretes Zabulum per mallei figuram intelligunt, à quo malæ omnes procedunt cogitationes, prauaque consilia, & bonorum operum perturbationes. Hunc malleum ἱερογλυφικῶς vniuersæ terrę confractum contritumque intelligit Hieremias aduentu Christi, subindeque confringi quotiescunque prauis posthabitis operibus, ad rectam viuendi rationem conuertimur. Vnde ait Apostolus: *Deus autem conterat Satanam sub pedibus vestris quam ocyssime.* Sed super hoc plura legas homilia tertia in Hieremiam apud Adamantium. Zabuli vero

Hic potuit adijci illud Origenis Theologi in Hieremiã, Inter malleũ & incudem, de iis, ait ille, qui anxietatib. & ingentib. malis premuntur. Malleus figura Zabuli.

nomen, quo Theologi veteres plurimum vtuntur, idem est quod Diabolus, vti Zacynthus per reso- A
lutionem Diacynthus. Theocritus, καλὰ πόλις ἁ διάκυνθος, quod & alibi notauimus.

DE SISTRO. CAP. VI.

Æneid. lib. 8.

SISTRVM in Cleopatræ manu Virgilius statuit. Idem in Isidis sacerdotumque & Regum aliorum manibus spectatur, mysticum quidem instrumentum, sed quo crepitum admodum sonorum prociebant, de quo apud Maronem legas:

Regina in mediis patrio vocat agmina sistro.

Interpretes quidem situlam & sistrum Niliaci accessus & recessus hieroglyphica fuisse dicunt. Sed enim necesse est hoc altius atque diffusius explicare.

RERVM VICISSITVDO. CAP. VII.

Eleganter eius forma, erat autem musicũ instrumentũ, cornu recuruũ, quo Ægyptii in Isidis sacris vsi, argutũ & sonorum, dũ percutitur.

Sistri forma ex Plutarch.

SISTRVM itaque, cuius vsus totus erat in motu, eam rerum vicissitudinem, quam iuniores Alterationem vocant, continuumque formandi deformandique motum indicabat: nam eius quassa- B
tio assiduum rerum motum ostendebat. Cæterum quia quæri solitum à plerisque, sistri species quænam esset, pro re fecerim, si priusquam partium eius significata tractare aggrediamur, formam instrumenti eius à Plutarcho traditam descripsero. Erat sistri species orbicularis, & æque caua, in cuius circumferentia mobilia quatuor veluti tintinnabula appendebantur. Portio siquidem ea, quæ generationi corruptionique obnoxia est, lunari subiicitur globo, infra quem omnia commutantur, alternantque vices variabilis æui: quippe quæ sint ex elementis quatuor, igne, terra, aqua, & aer conflata, & in hanc vel illam speciem conformata. In apside vero, summo verticis loco, felem effingebant, quæ faciem humanam haberet: infra vero sub mortalibus illis orbiculis, hinc Isidis, inde Nephthyos effigiem: quibus quidem figuris ortum & obitum indicabant, cuiusmodi sunt elementorum quas vocant alterationes & motus. Quid vero sibi felis vellet, suo commentario dictum, vt scilicet Lunæ symbolum esset: quod animal id temperaturam cum Luna perquam similem habeat, siue coloris varietatem, siue astum, siue nocturnam potius quam diurnam exercitationem, siue procacem admodum salacitatem consideremus. Quid vero illud quod aiunt felem vnum primo partu XXIX. edere, C
secundo duos, ac singulis ita vicibus vsque ad septenos vnum addere, vt tot denique tota vita pariat natos, quot in Luna dies connumerantur? Iam vero pupillarum incrementa decrementaque pari cum Luna consensu omnibus innotescunt. Humana vero facies nihil aliud sibi volebat, ait Plutarchus, nisi vt intelligeremus animal id peritiam & rationem mutationum, quæ lunari globo accidunt, habere, quando vni homini per rationem intelligere datum est.

DE TRIDENTE. CAP. VIII.

EX sistri figura igitur elementarem omnem plagam intelligimus: ex incude, terram & mare. Si vero quis mare tantum hieroglyphice signare voluerit, habebit ex numis vnde figuram sibi desumat.

MARE. CAP. IX. D

Sed & pro triplici eiusdem potestate, aut triplici aquarum gustu. Nat. Com. in Neptuno.

IN promptu siquidem est tridens, qui in Neptuni manu positus, symbolum, vti Plutarchus ait, erat tertiæ regionis ab igne: qua de causa ita & Amphitriten & Tritonas appellant. In numis sane passim pro symbolo Maris ponitur, vt multis est locis cernere.

TROEZENII. CAP. X.

ALIQVOT vero numi tridentis nota signati, Trœzeniorum indicant rempublicam. Siquidem cum illi Neptunum religiosissime colerent, hieroglyphicum tridentis in numis cultus sui testimonium imprimebant, autor Plutarchus idem. Et ποσειδωνιὰς aliquando Trœzen ipsa dicta, hoc est, Neptunia, vt apud Stephanum habetur: tametsi ea sit olim aliis atque aliis nominibus appellata,

A lata, quippe nunc Aphrodisias, nunc Soroniam, nunc Apollonias, & Anthanis. Peloponnesiacam autem hic intelligo: nam alia est omnino Trœzen iuxta Massiliam, quæ pertinet ad Italiam, à qua prouincia etiam ipsa Trœzenis olim nuncupata. Sed, vt ad priorem reuertamur, Pausanias Palladem & Neptunum de regione ea certamen iniisse tradit: pugnam Iouis sententia diremptam, qui regionem communem vtriq; eorum esse sanxerit: eaq; de causa Palladem apud ipsos πολιάδα καὶ σθενιάδα nuncupatam, Neptunum vero βασιλέα, esseq; in eorum numis vna parte tridentem, in altera autem Palladis ipsius caput.

MANTINEA. CAP. XI.

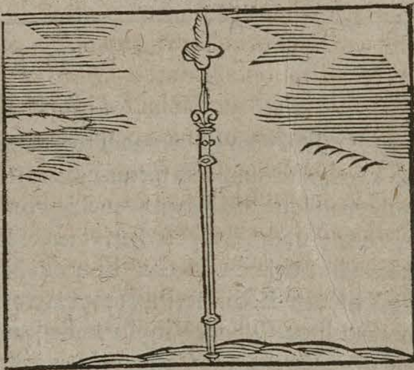
IN Mantineensium etiam scutis tridens signatus erat, quare eius vrbis ciuis per gestamen id cognoscebatur, vt est apud Pindarum.

LEGIO VIGESIMA. CAP. XII.

B SPECTARE est Brixiæ antiquo in monumento tridentem in insignium quorundam militarium medio positum, in candelabri quodammodo speciem figuratum, supra quem literæ sunt. LEG. XX. Ioscriptio est, quæ Lucium Antonium Fa. Quadratum in torquibus & armilius à Tito Cæsare bis donatum indicet.

DE ARATRO. CAP. XIII.

SCEPTRVM REGIVM.

TANTA fuit olim agriculturæ reuerentia, tantusq; honos illi semper habitus, vt veteres sceptra Regia in Aratri formam effigiarent, quo & ipsi quoq; Sacerdotes perinde ac Reges vtebantur.

DEMOLITIO. CAP. XIV.

C CIRCVMDVCENDI vero aratri obseruatio non in condendis tantum vrbibus reperitur, verum etiam in euertendis delendisque. Quare illud apud Modestinũ Digest. lib. VII. tit. *Quibus modis, &c.* obseruandum, *Aratro in ciuitatem inducto, ciuitas esse desinit,* vt passa est Carthago. Eoq; spectat Horatianum illud primo Carminum:

Imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.

Et secunda Philippica M. Tullius: *Vt vexillum videres, & aratrum circumduceres, cuius quidem vomere portam Capuæ penè perstrinxisti.*

AGRICVLTVRA. CAP. XV.

D NIMIRVM etiam est aratrum agriculturæ frumentarijque prouentus, signum, vt in numo argenteo cernere est, cuius inscriptio est ab occipitio, SCIPIO IMP. cuius caput Elephantino est insigne capite, quod dubio procul Africanum signat: inferne aratrum pulcherrimè factũ. Ante faciẽ spica, inde literæ, Q. METELLVS. Ab altera facie sigillum nudum, cuius dextera innititur femori, læua supra magnam spicam toto brachio exporrigitur: literæ hinc, REG. F. inde, EPIVS. De frumentaria vero Africæ feracitate alibi sæpe dictum. Quod vero Prophetæ olim dixerunt, *Ex Sion procedet lex, & verbum Domini de Hierusalem, corriget q; vim magnam populorum, vt concidant gladios suos in aratra, frameas suas in falces,* Irenæus lib. in Valentinum quarto, pacificum Christi dogma præmonstrasse tradit. Christiana igitur institutio ad pacem, ad concordiam, ad vnanimitatem comparata est. At quo nos decidimus? quæ nobis tẽpora destinata sunt? quibus quæ plurima tam publice quam priuatim Christianis accidant mala, non aliunde sint, quam & ipsis Christianis.

Scipionis Africani numus.

Pacis omine enim Christus salutat suos, nihil illis præter pacẽ donat & relinquit: eam Christo nato canũt Angeli.

Aratrũ in sacris quid.

A

DE FLAGELLO.

AVGVSTVS MENSIS. Cap. XVI.

IVNIORVM inuentum est, per flagella duo frumentaria in transuersum alterius alterum posita, Augustum mensem indicare, quod eo potissimum tempore tritura peragatur, inter messem scilicet & vindemiam, nisi hoc fiat, agricolis vix quod agant, habentibus. Sed enim cum non eadem sit regionibus omnibus triturandi ratio, hieroglyphicum hoc ijs tantum inseruiet, quibus id instrumenti vsui est.

IMPERIVM. Cap. XVII.

ID receptius apud veteres est, vt per flagellum imperium significetur, quod sæpe in Consularibus nummis cusum obserues. Quinetiam in coniecturali disciplina nihil ab hoc diuersum notat, quod vel ipsius M. Tullij Ciceronis somnio satis innotuit, cum is C. Cæsarem in Capitolium prosecutus, Augusto viso affirmauit ipsum esse, cuius imago sibi secundum quietem obseruata, cœlitus aurea catena demissa, cui Iupiter flagellum obtulisset. B

Plutarchus in Cicer. vita, & Suet. in Augusto cap. 94.

TOLERANTIA. Cap. XVIII.

EST & tolerantiæ symbolum per se manifestum satis flagellum ipsum, quo vno signo Laconum patientia verberibus tolerandis assueta, clara & illustris habebatur. De qua Tertullianus: *Certe Laconum flagella, sub oculis etiam hortantium propinquorum acerbata, tantum honorem tolerantiæ domui conferunt, quantum sanguinis fuderint.*

DE FRÆNO.

REX. Cap. XIX.

AB officio vero gubernandi regendique, habenæ quoque in Regis significatum veniunt. Hinc frænum nonnulli in fortunæ manu statuunt. Hinc plerisque locis eadem clauum tenet nauigij gubernaculum. Sed habenas tenere, pro regere, passim apud autores vsurpatum. Quia vero funem ex corio primum fuisse constat, vt naues apud Homerum στρεπτοῖσι βόεσσι ligantur, funes interdum habenas vocitari comperias. Et nostri Bellunenses, toto agro, validissimos funes ex crudo corio in ligulas longas secto, in tricasq; mox arcte complicato conficiunt, quos etiam rusticorum vulgus funes appellitat. Quin & Virgil. vetustatis amator dixit, *classiq; immittit habenas*, cum funes intelligeret velo regendo aptos, vt Cælius Vrbanus antiquus Grammaticus interpretatur. Quamquam eruditissimi nostro tempore sint, qui eo loco habenas metaphoricè pro clauo positas arbitrentur. C

Et laxare habenas, pro sistere vim dominandi, &, Μὴ ὥσπερ ἡ νέων παιδίον ἀπειρον ὄν, Imperitus non tractet habenas, id est regimen. Æneid. li. 5. Hinc Philostr. in Antæo. ἐμβέβληκεν ἡνίαν τῷ θυμῷ, frænum iniecit, pro moderatus est iram.

TEMPERANTIA. Cap. XX.

EADEM porro ratione qua clauus in naui moderationem significat, frænum tum moderationem, tum quam Theologi nostri temperantiam appellant, significare dicunt. Nam quod temo nauibus, in Equis frænum est. Locatur in hanc sententiam Plautus, Rudente, nauem pro Equo intelligens, vbi Sacerdos ad puellas eiectas ait: *Nempe Equo ligneo per vndas cæruleas estis vectæ.* Camus & frænum idem sunt, quamuis camus ad inflectendam ceruicem comparatur, frænum ad oris, ac perinde totius corporis regimen. Horum significatum est, malarum incitationum coërcitio, vt exponunt Theologi eo loco, *In camo & fræno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Dicitur autem κάμος ab inflexione παρὰ τὸ κάμπτω, quod domare est. Huiusmodi enim fræni genere desultores vtuntur ad pullorum ceruices intactas edomandas. Nemeseos porro signum ab antiquis celebratum, insigne cubiti mensura manu prætenta, neque non fræno, in hunc scilicet modum; D

Camus & frænum. Psalmo. 31.

Ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχει, τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ᾽ ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ᾽ ἀχάλινα λέγειν.

De

A De qua ita nos:

Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frænum:
Illa, modum serua, hæc admonet, os cohibe.

DE TVRBINE PVERILI. CAP. XXI.

HABENARVM mentio turbinem in memoriam attraxit, quia turbinis concitatio ab habena est. De hoc autem Græci Latiniq; potius quam Ægyptij, quantum inuestigare potui, meminerunt. Quoniam vero clari admodum viri similitudinem à rhombo, qui turben est, desumpsere, quid in eo lateat hieroglyphicum, exponere visum est operæpretium.

VEHEMENS MENTIS AGITATIO. CAP. XXII.

EST autem rhombus, vt hinc exordiamur, lignum buxeum, vel ex solidiore aliqua arbore tornatum, plana lataque primum basi, cono sensim in angustum abeunte cuius apex clauo armatur ferreo. Vsus eius in puerilibus ludis cum antiquissimus fuerit, Florentini, apud quos plurimum exercetur, eum vulgo *Palæon* appellant, vocabulo ipso vetustatem indicante. Implicatur is à cuspide prælongo loro, atque ita ludo puerili, quanta vi fieri potest excussus, basi superne cuspide inferne versa solo allidituri: dum vero ab intorto se loro explicat, in rapidissimam concitatur vertiginem, atque ita volubiliter rotatus, spatijs ampliter curuatis hac illac fertur: pueri superinstantes flagello illum exagitant, acrique intorta plaga impetum vehementiorem adijciunt: Turben hic à Tibullo, à Marone autem turbo, vt Sosipater Charisius obseruauit, dicitur. Ob eam igitur concitatissimam vertiginem agitationemque, Poëtæ mentis volubilitatem, quæ nullo possit loco consistere, rationeve separari, quod plurimum in furore accidit, expressere. Atq; ita Tibullus amatorio furore exagitatus, de se dicit: *Rhombus quid.* *Galli, vne pirouete, vne trompe.* B

Namq; agor vt per plana citus solet verbere turbo,
Quem celer assueta versat ab arte puer.

Ludum hunc Maro dilucidius pinxit, vbi correptam furijs Amatam Reginam nusquam consistere posse, ita luculenter ostendit, vt versus hi, vel decies repetiti, nullius vnquam tædio recitentur: *Ænei. li. 7.* C

Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo,
Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent: ille actus habena
Curuatis fertur spatijs, super inscia turba
Impubesq; manus mirata volubile buxum
Dant animos plagæ. Non cursu segnior illo
Per medias vrbes agitur, populosq; feroces.

Quoniam vero inter furoris species quinque à Platone memoratas, amatorius locum obtinet, rhombum Magi alliciendis amatoribus aptum veneficijs abhibuere: de quo apud Theocritum, Pharmaceutria.

DE COLV ET FVSO. CAP. XXIII.

D NEQVE quidem in mystico hoc scribendi genere contemnendæ sunt colus & fusus, cum ex ijs antiquissima quædam referantur significata.

FATVM. CAP. XXIV.

PER colum autem & fusum significari fatum, longe manifestius est, quam vlla debeat commentatione vlterius explicari: plena siquidem sunt Poëtarum volumina, fatum ipsum per stamina, per fusum, per colum, per fila vbique significantium. Tres vero Parcas illas huius negotij arbitras, qua de causa vetustas finxerit, Platonem latissimè interpretatum alibi diximus. Tres autem illas esse, quarum vna colum sustineat altera neat, tertia adductis in fila forficibus modo hæc, modo illa occet: ita rebus quotquot in mundo sunt, ortum, auctum, interitum esse proprium, ignorare neminem *Plato li. 12. de Republ. Parcarum pictura.*

Vulgo usus est hic versus: Clotho tenet stamen, Lachensis trahit, Atropos occat.

nem crediderim. Si vero tabulæ huius seriem quis delineari sibi cupierit, ita picturam digeramus, A
vt Clotho vestem induta versicolorē, cum corona septem stellis insignita colum teneat ingentem admodum. Lachesis veste passim stellata in signis, in pendentium magno numero fusorum fila immissis, modo hunc, modo illum torquere videatur, vtraq; palma ad torturam composita. Atropos atrata insultet filis forfice detruncandis. Fusi solo passim iaceant, alij modico, alij plurimo obuoluti stamine. Fila varijs sint picta coloribus. Minime vero dissimulanda sunt, quæ filo super ex Diuinis literis tradit Hesychius: subtegmen quidem mortalium intentionem indicare, stamen vero Dei nutum, vtpote firmius, eaq; gratia quæ stabilis atq; incommutabilis in nobis permanet, quæ nostræ intentionis subtegmen admittit, vt boni operis indumentum contexatur.

NVPTIÆ. Cap. XXV.

QVod vero colus & fusus nouam nuptam indicet, aliquis forte dubitarit. Sciendū autem id inde sumptum boni ominis causa, quod C. Cæciliæ, quo alio nomine Tanaquil Tarquinij Prisci vxor fuit, lana cum colu & fuso in templo M. Anci diutissime adseruata perdurarit, cuius rei mentionem facit Varro. Et quoniam res Tanaquili feliciter cessit, institutum vt nubētes virgines comitaretur colus compta, & fusus cum stamine. B

Colus & fusus nouæ nuptis dantur, & quare.

Bellunensiū mos in solēnibus nouarum nuptarum.

Hinc gratulari libet antiquitati patriæ meæ: vbi toto territorio adhuc huiusmodi obseruatur, vt postero die quo noua nupta traducta fuerit, mane præsto sint domestici coniunctiores sponso, cum colu & fuso, quos nouæ nuptæ offerant, armaq; alia quibus opus aliquod domesticū fieri soleat: quamquam vulgus interpretatur id ea de causa fieri, quasi subinnuere velint, hesternum quidem diem & genialem & festum fuisse, postero autem ad officia muliebria redeundum. Nam & alibi de olla meminimus, quam noua nupta postero à nuptijs die iubebatur à socru petere, quam illa peracerbe conuicijs etiam superadditis abnegaret. Sed enim tam peruulgatus de colo fusoq; mos antiquitatem illam sapere mihi videtur. C

PAVLATIM QVID EFFECTVM. Cap. XXVI.

SEparatim autem per fusum glomo obuolutum, sunt qui paulatim quid effectum intelligant, quod apud veteres nusquam inueni. Nam fila ipsa dum nentur, paulatim coëunt, sensimq; torquentur, & ex molli vellere linove per patientissimam contationem in eam soliditatem ac firmitudinem, quæ operibus faciendis apta sit & idonea, coalescunt.

MORS. Cap. XXVII.

An quod Iouis & Themidis filiæ perhibentur. λαγχάνω, sortior, quia omniū sortes moderatur: Atropos qui mutari aut verti nequitur: Clotho, quod omnia coordinet.

AT colus atq; pensa tātum, staminibus abruptis, mortis habere significationem tradunt, vulgata quam citauimus Parcarum fabula, quarum munus esse diximus, suum vnicuiq; rei finem præscribere: inde etiam ficto nomine, quod, vbi fatalis aduenerit dies, nemini parcant. De D vi autem earum, quam ἀμετάστροφον esse dicit Plato, nos inconuertibilem dicere possumus, quoq; pacto non circa stabilem corporis sanitatem tantum, verum etiam ad animos in legum cultum & obseruantiam inducendos munus exerceant suum, quin legibus & sanctionibus firmam præstent incolumitatem, duodecimo Legum libro circa finem Plato disserit, ibidemq; interpretes de fixarum stellarum orbe multa. Lachesin quippe firmamentum esse (vt superiorem fabulam apertius interpretemur)

A temur) in cuius stellis vires sortesque inferiorum omnium contineantur. Clotho vero Planetarum coetum, in euoluendis rerum sortibus firmamento subministrantem. Atropon deniq; Saturnum, qui stabilitate sua eductas in effectum sortes immutabiliter confirmet: quæ quoniam late apud eos disputantur, à me nunc prætereuntur.

κλώθω, neo, glomero, filum scilicet μίτον.

DE LAQVEO. Cap. XXVIII.

HÆc vero Parcarum lina in opus deducta, laqueum neuerunt, artificiq; astu composuerunt: de quo dicere non fuerit importunum.

AMOR. Cap. XXIX.

LAQVEVS vel vinculum, nunc rete, nunc decipula quælibet, amorem hieroglyphicè significat, quippe qui artibus his homines conuenetur, taciteque aggressus incautos in insidias trahat. Addunt etiam nonnulli hamum, de quo loco suo dictum. Quod ad laqueum facit, aliqua spe proposi-
B ta voluptatis ita decipimur, veluti feras quoque, apposita esca, spe boni, capere moris est. Neminem enim facilius decipias, & arbitrio colligaris tuo, quam amantem: vnde etiam vinculum, & vinciendi, & captiuum reddendi, significatum habet.

VENVS. Cap. XXX.

IPSI vero Veneri amoris genitrici à vinculo nomen inditum: siquidem à viere, quod ligare est, dictam ait Varro. Quod vero apud Lacedæmonios Venus cognomento Μορφώ, pedicis circa pedes obuolutis ostendebatur: nam Tyndarum ferunt coniecisse Venerem in vincula, quo filiarum opprobria, quæ impulsu eius acciderant, vlcisceretur. Sed enim Pausanias figmentum hoc à vulgi fabula summouet, remque eruditius hieroglyphicè interpretatus, ea specie significari tradit, quod debeant mulieres erga viros suos in fide firmiter & constanter permanere. Nostri in vniuersum castitatem & sobrietatem ita comparandam monuere, si tali vtamur hieroglyphico, dum aiunt:

Cum Calyptra.

Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum.

C
DIANA. Cap. XXXI.

APVD eosdem Lacedæmonios, Dianæ simulachrum, quod Iphigenia & Orestes ex Taurica regione detulerunt, vitice colligatum colebatur, nempe quod eam auferentes viticem fasciculo obuolutam ocultauerint. Huic quondam homines sorte ductos immolabant, quod sacrificij genus Lycurgus in Epheborum flagra commutauit, simul vt aram Dianæ, quod ipsa oraculo sibi deposcere visa erat, humano sanguine conspergeret, simul vt plagarum contemptu fortiorem redderet iuuentutem.

DIANA STRANGVLATA. Cap. XXXII.

APVD Caphyatas Arcadiæ populos, Dianæ strãgulatæ simulachrum, atq; eidem templum erat. Significabat id non hieroglyphicè, sed historice, rem super ea gestam: propterea quod pueri quidam circa templum ludentes fu-
D niculum repertum simulacri collo iniecerunt, se Dianam suspendisse dicentes, quos Caphyatæ lapidibus obruerunt oraculo inde moniti eos sepelire, & sacra quotannis facere, cum eorum vxores omnes abortiuos partus ederent. Author Pausanias.

FIRMITAS. Cap. XXXIII.

SVVM vero [a] ἐνυάλιον Lacedæmonij pedibus vinctum colebant, cuiusmodi vetustissimã apud eos statuam fuisse Pausanias attestatur, ne scilicet aliorsum ab vrbe sua secederet, sed in ea firmus stabilisq; permaneret. Cuiusmodi insania Tyrios etiam vexauit, quo tempore ab Alexandro Macedone obsidebantur:

[a] Martem. Sic Saturn. in cõpedibus visebatur per annum laneo

vinculo cuius moris causā reddit Macrob. Satur. lib. 1. cap. 6.

nam & Apollinis ipsi sui basin aurea catena religarunt, cum quidam in concionem progressus affirmasset, visum sibi per nocturnam quietē Apollinem dicere, velle se transire ad Alexandrū: post quod vinculum iniectum super eum Tyrij Alexandrinum cognominarunt. Sedenim aliorum quoq; deorum statuis Plutarchus ait in Problematis Tyrios vincula solitos inijcere, id scilicet indicantes, quod lento gradu in scelerum castigationem ferantur. Et Horatij locum de pœna quæ *claudo incedit pede*, in hanc eandem sententiam Porphyrio interpretatur. A

IVNONIVS. Cap. XXXIV.

Milonis statua.

ET ahenea Milonis statua in Olympia fuit, quæ super discum posita vinctis simul pedibus inniti videbatur. Malum autem Punicum sinistra tenebat. Dexteræ digiti recti, & rigentibus similes apparebant, vittaque caput habebat redimitum. Rem ita interpretatus est Philosophus Tyaneus, vt Milonem athletam dixerit Iunonis Sacerdotem à Crotoniatis institutum, idq; mitram & redimiculum indicare. Arborem vero malum Punicam solam in Iunonis honorem plantari.

FORTITVDO ATQVE TEMPERANTIA. Cap. XXXV. B

Minerua obligata quid.

QVAMQVAM alij eruditionis hieroglyphicæ non ignari, dicunt pedes colligatos, id significare, quod fortissimus is athleta nullius viribus ex eo loco, vbi semel cōstitisset, dimoueri posset. Malum manu comprehensum, digitorum eius fortitudinem indicare, quod identidem nullius conatu auelli posset. Porrectionem vero digitorum eodem roboris argumento significasse, quantum illi virium inesset, quod à quoquam vel robustissimo, neq; inflecti, neq; dimoueri potuerint. Per vittam vero temperantiam hominis aiunt indicari: athletæ enim vires suas ea potissimum ratione custodiebant, quod ab ijs, quæ corpus eneruant, libidinibus, studiose admodum abstinebant.

MINERVA ARCADICA. Cap. XXXVI.

NEQVE quidem Dianæ tantum simulachrum obligatū erat apud Arcadas, verum etiam Mineruæ signum obligato crure ostendebatur. Significabat id vulnus, quod ipsa à Teuthi Arcadum duce acceperat, dum illi suadere, & obstare conaretur, ne Græcorum societatem desereret, quam ipse ob simultatem in Agamemnonem repudiauerat. Teuthis autem apud Arcadas celebatur, & certamen id cum Minerua illi laudi adscribebatur. De stupore vero, & imperitia Arcadum, qui nihil cum Minerua commune aut sociale habuerint, in Quercu, atq; etiam in Asino, satis dictum. C

Notantur quoque à Luciano, in Astrologia, ab Athenæo, lib. 14. & Aristoph. in auibus.

SEMEN IN VTERO. Cap. XXXVII.

Saturnus alligatus. Aduerbum à Macrobio lib. 1. cap. 5. Saturn.

SATVRNVM Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & solui ante diem sibi festum mense Decembri: atque inde prouerbium, *Deos habere pedes laneos*. Hinc vero significari semen in vtero animatū (nam à satu Saturno nomen) in vitā grandescere, ac donec erumpat in lucem, quod decimo fieri mense, & Virgilij & aliorum testimonio, ijs quæ recte ferunt, comprobatur, mollibus interim naturæ vinculis detineri. Sunt vero qui referant id ad tempora, quæ certa naturæ lege connexa sunt: vel quod fruges omnes vinculis nodisq; quibusdam alternentur: vel quod in Tartara coniectus, propter loci, in quo versatur, profunditatem, quasi quibusdam ibi vinculis detineatur, vt deportatus. Alij fictum volunt ob motus tarditatem, de quo alibi. D

Hinc artificiosa & ingeniosa Dædala Home-

ARTIFICIOSVM OPVS. Cap. XXXVIII.

QVÆ vero vincula statuis, quas Dædalus elaborasset, inijci solita sunt, id sibi volunt artificiose adeo fuisse fabrefactas, vt abire viderētur: quocirca vinculis compescendæ essent. Meminit huius rei

A ius rei Plato in Menone, *Dædali ſigna*, inquiens, *ni religata fuerint, abire & fugam arripere: vbi vero reuincta ſunt, conſiſtere.* Proinde ſi quis aliquod eius habeat, & ſolutum eſſe ſinat, incertam eam eſſe poſſeſſioné, perinde ac ſi quis ſeruum habeat fugitiuũ, & 1. Politicorum Ariſtoteles Dædali ſtatuas memorat, quas vulgus ſponte moueri, & opus facere dictitaſſet. Neq; deſunt qui ligneam Venerem à Dædalo fabricatam autument, quæ argento viuo infuſo moueretur. Hinc quotiens opera huiuſmodi & pulcherrima & abſolutiſſima eſſe oſtendere voluerimus, ſi Platonis ſententiam approbemus, eorum pedibus, aut quæ opportunior fuerit parti aliquid adalligabimus.

rus, & Pindarus in Olympijs, dixere, & Virgil. Dædalã Circem. Æneid. li. 7.

Nimirum Ariſtoteles li. 1. de. Anima, refelles opinionem Democriti.

Amor cæcus quid.

NEQVITIA. Cap. XXXIX.

IVNIORVM inceptum eſſe volunt nonnulli quantiuis pretij viri, amorem obligatis oculis pingi: neque id antiquam ſapere eruditionem, cum eum ipſi dicant oculatiſſimum. Plerique tamen veterum, vt Theocritus, Menander, Archilochus, & è noſtris præcipuè Virgilius, amori cæcitatem attri-
B buerunt, eum ſcilicet amorem intelligentes, cui aſſidua eſt comes nequitia. Affectum enim in turpitudinem cœcum eſſe, nemo non dixerit. Appetentia enim quæ ab oculorum ſenſu eſt, intellectum concitat ad voluptatem: ea vero tali orta principio, quæ putat in conſpectu eſſe bona, ea tantum cõcupiſcit, addictaque ſenſui à contemplatione auertitur, neque ſui compos eſt, vt poſſit eligere. Impetu igitur raptatur, & in furorem fertur. Furor dubio procul intellectum obcæcat: quiq; ita affectus eſt, is *cæco carpitur igni*. Qui vero electionis eſt compos, auream colit Venerem, nihilque prius curat, quam cæci ſtimulos auertere amoris: cæci, quia dubia procul affectus ille à ſenſu rectus, aut exoculatus eſt, aut ita oculos habet obligatos, vt nec quæ attingunt ad rem, nec ſumptus videat. Quod vero ſint qui, *Cæco carpitur igni*, exponant, cæco, validiore, quia dixerit Ouidius, *Quoq; magis tegitur, tanto magis æſtuat ignis*, cur non dixere potius, cæco, intellectus & rationis lumine priuato? Id tamen actiue, quia non videbat omnino Dido quo rueret, quo raperetur, in quantam ærumnarum tragœdiam ſe præcipitaret. Amat Scyllam Glaucus: Scylla lupis eſt canibuſque ſuccincta, quod meretriciam proteruitatem & impudentiam oſtendit. Glaucus idem vel cæcus, vel, vt ſignificantius loquamur, luſcitioſus,
C & glaucoma cæcitas Latinis eſt. Sed cur non ea etiam de cauſa laqueum amoris inſigne dixerimus, quod vbi quis perdite inſanire cœperit, extremo ſibi aufugio, & miſeriarum liberationi laqueum agnoſcat? vt elegantiſſimus ille monet ſenariolus:

Æneid. li. 4.

Si ſapis amentẽ dicas non lector amantem.

ἔρωτα παύει λιμὸς εἰ δὲ μὴ, χρόνος.
ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἠρτήσθω βρόχος.

Lib. 4.

Quod ita Latine reddere poſſumus:

Fames amorem ſedat: hæc ſi non poteſt,
Non grande ſaltem tempus efficit: niſi
Præſtare tempus hoc queat, reliqua ſalus
Eſt laqueus, aptes quem tibi.

Paſſim vero Poëtæ amoris retia decantant, quæ ſtatim declinare ſtudeamus. Nam, vt ſapientiſſimè admonet Lucretius,
D

Nam vitare plagas in amoris ne laciamur,
Non ita difficile eſt, quam captum retibus ipſis
Exire, & validos Veneris perrumpere nodos.

VENATOR. Cap. XL.

SED ENIM cum venationis præſes Diana fingatur, iure illi & laquei & retia ſunt attributa, vtpote præcipua venatorum arma. Vnde Pſal. 90. ſcriptum. *Libera me de laqueo venantium.* Et 125. canitur: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium.* Vbi animaduertendum eſt apud Græcos quidem

Arma venantium præcipua.

θηρευόντων legi, quam literam nostri secuti sunt, sed apud Hebræos vocabulum esse, quod aiunt significare Sidonios, populum Iudæis semper infestissimum: venatores enim Sidonij, inquit Adamantius. Neq; ignorauit hoc Maro noster, apud quem Venus mater Æneæ filio: A

Æneid. li. 1.

—— Media sese fert obuia sylua,
Virginis os habitumq; gerens & virginis arma Spartanæ.
Namq; humeris de more habilem suspenderat arcum
Venatrix, dederatq; comam diffundere ventis;
Nuda genu, nodoq; sinus collecta fluentes.

Curque hoc venatricis habitu incederet, causam mox infert:

Virginibus Tyrijs mos est gestare pharetram,
Purpureoq; alte suras vincire cothurno.

ANNONA. CAP. XLI.

Venationis hieroglyphicum.

QVINETIAM ipsa venationis locutio aliquid præ se fert hieroglyphicum: siquidem venatio tum victum, tum annonam, & quicquid in humanæ vitæ vsum comparatur, significare dicitur. Venatui enim primæ ciborum deliciæ comparatæ. Quare videas locum Psalmographi: *Viduam eius præcipuè benedicam*, quod in antiquis Græcorum exemplaribus θήραν, non χήραν, legitur, quod venationem significaret: ex qua locutione Theologi omne ciborum genus quod ad pulpaméta comparatur, accipiendum dicunt. Nam & qui Hebraicam lectionem sequuntur, aliquid simile deprehendere, cum pro, *Viduam eius benedicens benedicam*; *annonam illius*; alij *præcipuè benedicam*; alij, *amplificabo, copiosissimamq; faciam*, reddiderunt. B

DOLI OCCVLTI. CAP. XLII.

Hinc in laqueum inducere, & illud Platonis in Sophista, haud facile esse omnes laqueos effugere, id est omnes dolos. Τὰς ἁπάσας ῥᾴδιον εἶναι διαφεύγειν.

SED vt ad laqueum reuertamur, id instrumenti occultos dolos & calliditatem, insidiarumq; indicat cogitationes. In occulto enim tendi solent insidiæ, quemadmodum & laquei, & in eiusmodi sententia à fatidico vate Dauide positum inuenias. Idem alibi mortis laqueum memorat, pro morte per insidias intentata. Nam quod laquei venatoribus aduersus feras, id insidiæ in hostes præstant. Dubio procul enim vbi in Psalmo legitur, *Laqueum parauerunt*, dolos omnino significat Eucherius. Atq; alibi in ijsdem sacris literis de meretrice legas, vinculum in manibus eius de vitijs: *Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum, vt contrito laqueo liberemur.* Nam hæc quamdiu rupit Sampson, inimicos vicit. C

DE CATENA.

APERTA VIS. CAP. XLIII.

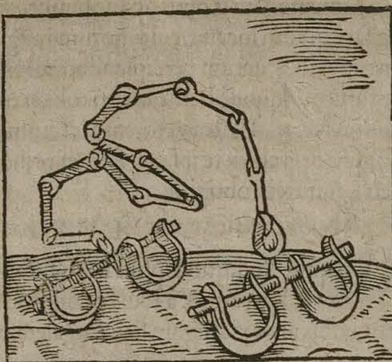
CATENA vero vim apertam significat, quia victis palam catenæ injiciuntur, neq; vllam exigunt occultationem. D

VITIA. CAP. XLIV.

THEOLOGI nostri veteres catenas vitia significare contendunt: quod vitia se inuicem gignere, atque arctissimè complecti consueuere. Nam qui de moribus disputant, necesse aiunt multa illi inesse vitia, in quo vel vnum tantum fuerit in conspicuo: vsq; adeo peccatum esse transire lineam, finiuere. Sic è manibus Petri Apostolum principis catenæ ceciderunt: sic illi soluendi ius diuinitus attributum. Hoc tamen significato iuniores laqueos libentius dixere.

CON-

A CONIVGIVM. CAP. XLV.

SVNT tamen & maritalis vitæ indicia, propriæq; similitudines catenæ, quæ pedibus, quæq; manibus iniiciuntur. Nam pedicæ vitæ liberioris progressum impediũt, hominemq; intra certæ rationis ergastula cohibent, neque licentius euagari permittunt. Manicę vero sunt negotiorum impedimenta, quibus implicari necesse est familiæ patrem, si rem, liberos, domumq; suam recte administratam, institutam, conseruatamq; velit.

Hinc Seneca in dialogo affectus & rationis, cõpedes aureas vxorẽ formosam vocat, & Horatius amicã formosam, gratam compedem. χρυσῆ πέδη.

DE IVGO. CAP. XLVI.

INTER vinculorum genera & iugum est, cuius varia omnino sunt significata. Sed quoniam de maritali vinculo quid cœpimus, eidem hoc adiiciemus.

B PAR COPVLA. CAP. XLVII.

Coniux, & coniugium.

PRO vita coniugali, vel ipso nomine rem indicante, honestiori argumento iugum accipi, Ea siquidem est coniugatio & copula maxime maritalis, vnde coniugium & vincula iugalia, & parem deniq; conatum, curam, amoremque, & studium in consortibus esse debere indicat, atq; hoc est, quod apud eruditos dictum inuenias, *Pari iugo.*

Theocritus in Vita de amore mutuo, Ἀλλήλως δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, parique iugo sese inuicẽ amabant.

SVBIVGATIO. CAP. XLVIII.

APVD Horatium iugum aheneum, pro violenta subiugatione positũ reperias, vt Carm. li. I. od. 33.

Sit visum Veneri, cui placet impares
Formas atque animos sub iuga ahenea
Sæuo mittere cum ioco.

Nam & subiugare, militare verbum, & sub iugum mittere, passim apud historiæ scriptores inuenias.

Iugum militare.

C Erat vero huiusmodi iugi species, vt in Armorum commentario diximus, ad similitudinem Π Grecę literæ, duabus scilicet hastis in terra defixis, tertiaq; ad summum earum deligata, sub qua victi hostes omnibus armis exuti subeuntes, transire per ignominiam iubebantur.

SERVITVS. CAP. XLIX.

INVENIAS & pro seruitute iugum poni, ac perinde pro fatigatione: vnde *subdere colla iugo*, pro trahi in seruitutem & labores, passim apud Poetas, à Bobus nimirum sumpta metaphora, qui ad hoc iunguntur, vt laboribus exerceantur. Hoc significato Assertor noster, qui calicis amaritudinem suis pollicetur, de promptæ voluntatis alacritate loquens, *suaue esse iugum suum, & onus leue* profitetur.

Iugum oDmini suaue

LEGES. CAP. L.

D SVNT qui per eiusmodi dictum, leges intelligi putent, quod appellatione iugi legum onus fuerit etiam à Dauide nuncupatum. Omnino vero leges pro subiugatione & imperio vicissim à Marone dictum: *Legesq; viris & mœnia ponet.* Nam qui legibus parent, similitudine quadam colla iugo subdere videntur: & qui potentiorum arbitrio subiiciuntur, subire iugum identidem.

Alias mores. Æneí. lib. I.

PATIENTIA. CAP. LI.

SVNT qui iugum significato patientiæ præferant, quo plurimum insigniri gauisus est LEO X. P. M. Cum enim ab ineunte ætate Virgilianum illud admirari cœpisset, quod solitus sit ille, vt aiunt, dicere, nullam homini virtutem patientia commodiorem esse, eam sententiam ita carmini mox inseruit:

Superanda omnis fortuna ferendo est.

Æneid. lib. 5.

Leonis X. P. M. patiẽtiæ tessera familiaris.

Nullum vnquam is opus neque publicum, neque priuatum, etiam cum ad Pontificatum euectus esset, faciundum locauit, cui iugorum insignia non apposuerit, cum inscriptione, SVAVE, vt scilicet ad virtutis eius fructum percipiendum alacrem esse necessariam voluntatem innueret, iugumq; id suaue futurum, quod libenti animo toleraretur. At contra nihil tam facile, quin difficile appareat, quod inuitus facias. Postea vero, cum is rerum potitus esset, ad insigne id ea accommodata est interpretatio, quæ orta est ex re ipsa, eo scilicet principe iustam & clementem, atque adeo suauem humano generi seruitutem obtigisse.

IVPITER. CAP. LII.

SED quid illud, quod ipsius Iouis symbolum est, iugum? Iugare siquidem Iouis inuentum esse veteres tradiderunt, & à Iouis nomine Græci ζεῦξαι deduxerũt. Ipsum autem aiunt primum iumenta iunxisse, vt ea in frugum satu frugalem nobis operam præstarent. Nam

Ante Iouem nulli subigebant arua coloni.

Georg. lib. 1.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Nec ignorauit hoc Naso, cum scripsit de Ioue ipso:

Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique iugo gemuere Iuuenci,
Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Ioue mundus erat.

DE CLAVO. CAP. LIII.

Sic Horat. Figit adamantinos summis verticibus dira necessitas Clauos.

HABET quid simile cum iugo, cumque laqueo, clauus, quantum pertinet ad colligationem, applicationem, vnionem: quare locus exigit, vt super eo quoque aliquid differamus.

SISTERE. CAP. LIV.

Claui hieroglyphica.

Carm. Ode 35.

CLAVVS vtique sistendi firmandiq; signum habitus apud antiquos. Et Dea ipsa Necessitas adamantino clauo insignis fingebatur, quæ vbi quid faciundum decreuisset, non licere vel Diis ipsis intercedere, Homerus ait. Hinc apud Horatium Fortunam ipsam, quæ rerum humanarum domina fingitur, semper anteit *sæua Necessitas, siue*, quod in antiquissimis codicibus obseruaui, *serua Necessitas*,

Clauos trabales & cuneos manu
Gestans ahenea, nec seuerus
Vncus abest, liquidumque plumbum.

Eodem vtitur hieroglyphico Tullius in Verrinis, vbi ait: *Et vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum consilio causam Mamertinorum cognoscit, & de consilii sentẽtia Mamertinis se frumentum non imperasse pronunciat.*

SOSPITAMENTVM. CAP. LV.

QVI vero clauus aheneus, nonnumquam & ferreus in postico pariete templi, quod Mineruæ dicatum erat, in Capitolio visebatur, præsentanei remedij ad mala quæ impendere viderentur signum habebatur, atque amuletum erat præcipue contra pestilentiam, eoque vim morbi sisti persuasum fuit. Figebat eum Consul solenni sacro. Et aliquando Dictator solius figendi claui causa creatus est: quo in albo Cincius Manlius, Cn. Quintilius, & alij nomen habent apud rerum scriptores. Cuiusmodi rei adhuc Romæ extat monumentum hoc:

M. HORATIVS CONSVL EX LEGE
TEMPLVM IOVIS OPT. MAX. DEDICAVIT ANNO POST REGES EXACTOS.
A CONSVLIBVS POSTEA AD
DICTATORES, QVIA MAIVS IMPERIVM ERAT, SOLENNE CLAVI
FIGENDI TRANSLATVM EST.

ANNVS.

A

ANNVS. Cap. LVI.

ERAT & alterius generis clauus, qui Septembribus Idibus figebatur per annos singulos in sacrarum ædium parietibus, ad annorum numerum colligendum, quia paruus tunc erat literarum vsus isque clauus annalis appellabatur.

Clauus annalis.

DE CVNEO. Cap. LVII.

CONTRA vero Cuneus, quæ vel natura sunt solida, vel arte compacta, conglutinata & applicita sunt, discutit atq; dissoluit, discissaq; separat, & à clauo totus diuersus abit. Ideoque inter instrumenta necessitatis, quæ fortunæ operam suam subministrat, appingitur. Super eo est igitur differendum.

DISSOLVTIO. Cap. LVIII.

B POSITO siquidem firmandi signo, quod per clauum indicatur, vbi scilicet fortuna quippiam stabiliuisse videatur, cum & eiusdem munus sit, ea quæ firmissima iudicentur in humanarum rerum ludibrium dissoluere, loco dimouere, discutere, atque disiicere: additus est ad necessitatis insignia cuneus, qui nimirum, vti dictum, dissoluendi, discindendi, atque separandi symbolum est. Et veluti per clauum firmatum aliquid ostendimus, ita per cuneum, infirmatum aut loco dimotum indicamus. Additum & ahenea hæc gestari manu, vt vicissitudinis huius perpetuitas numquam defutura commonstretur: siquidem, vt sæpe alibi docuimus, perpetuitatem indicat æs: propterea quod rubigine nō absumitur: ideoque Vegetius probat æreos clauos cōfigendis nauibus, quos ferreis anteponit, quod eos tempore & humore celeriter rubigo cōsumat: illos etiam in fluctibus permanere incolumes manifestum sit.

Hinc Hora. lib. 3. Car. ode 31. Exegi monumentum Ære perennius.

DE VNCO. Cap. LIX.

C QVÆ vero de Vnco & Plumbo subsequuntur apud Horatium, ad eandem faciunt sententiam: siquidem vnco trahi, quo loco deiecti fuerint, læsæ præsertim maiestatis rei, solitum, apud rerū scriptores sæpe legimus: quare congruit vncus cuneo.

Quinetiam forsan rapacitati, hine Pythag. Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν. Quæ sunt vnguib. vncis, ne nutrias.

DE PLVMBO. Cap. LX.

PLVMBVM vero clauo perquam simile est, propterea quod eo infuso, & statuæ, & aliæ operum ædificiorumque moles cohærescunt, & firmitate stabiliuntur: & suapte natura est adeo ponderosum, vt etiam si non ad operis adhibeatur firmitatem, quam difficulter loco dimoueas, per se valeat significare.

HEBETVDO. Cap. LXI.

D ALIOQVI plumbum hebetudinis indicium est. Nam cum velocissima esse debeat mentis agitatio in eo, qui acutioris ingenij laude commendandus sit, vbi quem tardiorem ad ea excogitanda, consulenda, constituenda, adeunda, peragendave, quæ vsu veniunt, inspexerimus, à contatione ipsa, vel ab immobilitate, plumbeum ingenium per cauillum exprobramus. Vnde in Tusculanis Cicero: *Nisi sane in Physicis plumbei sumus.* Et pro inefficaci & inutili, atque inani sermone, plumbeum gladium, aut pugionem plumbeum, apud eumdem Tullium inuenias.

Plumbeum ingenium. Cicero in epistolis ad Atticum. Lib. 4. de finib. bonor. & D. August. libr. 3. contra Iulianum.

INIQVITAS. Cap. LXII.

ILLVD etiam in Diuinis literis obseruatur, quod iniquitas per plumbum intelligitur. *Iniquitas enim* secundum Zachariæ Prophetæ visum, *super plumbi talentum sedet.* Vetus enim ponderis modus est talen-

talentum. Ideoque Pharaonis exercitus, vtpote qui in iniquitate permansit, tanquam plumbum in imas aquas pessum iit, ibique supinus in cauo profundi alueo recubuit, vt ait Adamantius. A

DE VECTE. CAP. LXIII.

QVID pondus significaret indicauimus: sed reliquum est instrumentum ponere, quo magna quantumlibet pondera facile moueantur.

ARS NATVRÆ VICTRIX. CAP. LXIV.

IS vectis est, per quem, artem humana industria comparatam, quæ naturã longe vincat, indicamus, negotia vel perdifficilia minimo conatu confecta. De vecte sane, deq; aliis machinis Antipho Poeta senariolo eo, quem citat Aristoteles in Mechanicis, arte nos ea superare docet, quibus rei natura ipsa repugnare videbatur. Magnas enim rerum moles loco dimouemus adacto vecte, hypomochlio, quẽ nostri Suppressam vulgo vocant, centri loco summisso, pondera supra omnium, qui rem non inspexere, fidem tollimus: & eorum qui inspexere, sed causam non intellexere, admiratione, huc illuc arbitrio nostro promouemus. Atq; hoc est, quod in primis admirabile dicit Philosophus, quod quispiam pondus virium imbecillitate loco mouere non potest, id ipsum facile commouere, & hac illacque ducere, adiuncto vectis pondere tam exiguo, si reliquæ molis motæ magnitudinem contempleris. B

Vectis usus.

DE CLAVI. CAP. LXV.

PRÆSTAT vtrumq; clauis, quod & cuneus & clauus: eadem enim aperit & claudit, hoc est, ligat & soluit, & in manu Iani præcipue statuebatur. C

PVDOR. CAP. LXVI.

DE qua quidem multa Poetæ nostri. Sed vt figmenta, vbi agitur serio, pręteneamus, Fabij Pictoris si modo legitimum est id opusculi, interpretationem afferemus, qui Ianum dicit ad pudorem & sanctimoniam, domorum primum valuas, seras & claues excogitasse, ab eoque ianuas appellatas: vnde claues in simulacris, in beneficij huius memoriã gestet.

Ianua vnde.

SECVRITAS. CAP. LXVII.

ALII dicunt securitatis eius signum esse, quæ passim eo regnãte fuit: domos enim omnium religione ac sanctitate munitas fuisse prædicant. Alij à cludendi aperiendique anni officio, quod munus eius esse Dei putabant, claues additas arbitrantur: eaq; de causa Clusium & Patulcium appellatum. Ad huius instar Apollo cognomento κυραῖος, colebatur apud Græcos, quod ineuntis & exeuntis anni arbiter haberetur. Ianum vero eundem esse ac Solem, à multis vbiq; disputatum. D

Apollo κυραῖος. Quin & clauis ad linguã silentiũ notat. Hinc Æschylus citatus à D. Clemente strom. 5. Ἀλλ' ἔστι καμοὶ κλεὶς γλώσσῃ φύλαξ. Et nostra pfert lingua custodẽ clauẽ loquens.

PORTVNVS. CAP. LXVIII.

NEQVE tamen Ianus tantum cum clauibus, verum & Portunus cum claui figurabatur in manu: nam & portarum Deus esse putabatur.

PARTVS. CAP. LXIX.

ERAT etiam olim ritus, vt nuptialibus inter alia clauis quoq; mulieribus traderetur. Id aiunt boni ominis causa geri solitum, ad partus scilicet facilitatem illis comprecandam. Et hoc significato in sacris literis sæpe inuenies, *Vuluam aperire.*

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XLIX.

DE IIS, QVÆ PER LAPIDEM, ET ALIQVOT ÆDIFICIORVM partes significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

AD MAGNIFICENTISS. VIRVM ALOISIVM CORNELIVM.

VM mecum reputo, Vir magnificentissime (nulla vero non hora reputo) quantus sit tuus erga me amor, quæ beneficentia semper extiterit, suffundi me verecundia necesse est, quod tibi nunquam alia ratione respondere cogitarim, quam redamando, beneficentiæ vero hactenus immemor mihi fuisse videar. Nam quod ad amorem attinet, commune id est cum plurimis, cum tu innumeros alios, imo quotquot semel allocutus fueris, ad te amandum, colendumque, trahas. & iucundissimo suauis naturæ tuæ blandimento nouos quotidie amicos pares: adeo singularis est integritas illa tua dubio procul incomparabilis. Sedenim quamuis hoc maximi faciendum sit, longe maioris ponderis apud me est benignitas, qua me semper es tam liberaliter prosecutus: cui si parem referre gratiam non poteram, saltem eius prædicatione liberarem me à dissimulationis suspicione: C *quæ merito suboriri poterat, nisi aliquando eam confessus essem. Nunc igitur cum labores meos Aegyptiorum hieroglyphica, qualiacumq; sint, publicare constituerim, pro amicorum moribus & ingeniis conuenientis materiæ commentaria in hunc & illum distribuere consilium fuit: atque ita hoc de Lapide & fabricis nonnullis tibi deberi existimaui, quando hodie nemo priuatorum hominum fabricæ rationem, pulchritudinem & elegantiam te vno melius intellexit, intellectamque in vsum & artem euexit. Quod si digna magnanimitatis tuæ sors fato aliquo tibi obtigisset, ætas nostra nulli veterum in rei tam præclaræ amplificatione cedere iudicaretur. Accipies igitur, Lapides meos primam ædificiorum omnium materiam, eosque ita tractabiles, vt vel in aere mansurum opus ædificare possis, quod contra fulminum casus incolume resistat, nullam fluuiorum illuuiem pertimescat, terræmotus, hiatus, eructationesque omnes aspernetur: quæ si tibi aliqua parte arriserint, magno ego beneficio affectus mihi videbor, qui multis olim à te commodis acceptis, per nugarum mearum distributionem obligationis illius meæ partem aliquam tibi depensam existimaueris.*

D

DE LAPIDE. CAP. I.

NTEQVAM ad ædificia aggrediamur, de Lapide prius dicere consentaneum est: non enim quispiam nisi materia prius comparata, fabricare incipit. Sedenim & rudis lapis sua apud antiquitatem omnem habuit significata. Neque forte Romani temere Iouem lapidem iurabant, apud quos futurum erat, vt veræ pietatis fundamentum ex petra solida iacerent. Petra enim erat Christus, de quo paulo inferius dicturi sumus: nunc enim à Gentibus incipere visum est. Multipliciter siquidem apud hos & illos lapis in cultu fuit: vt apud Thraces colebatur saxum, in quo vestigium Herculis impressum esse persuasum habuere. Et Arabes, vt legere est apud Maximum Tyrium, tetragonum colebant lapidem. Apud Romanos lapis alter extra portam Capenam erat, qui cum siccitas temporis frugibus officeret, intra vrbem solemni pom-

Lapidis inramenti præsagium.

1. Corin. 10.

Petra Manalis. pa ferebatur, & statim pluuia, vt memoriæ proditum est, cadebat: proptereaque Manalis appellabatur, quod eius beneficio impetraretur, vt aquæ à cœlo manarent. A

PERPETVITAS. CAP. II.

Saxum Capitolij. APVD eosdem lapideus Terminus in Capitolio Diuinis est honoribus celebratus: authoresque sunt, saxum illud fuisse, quod Saturnus deuorare non potuerit propter magnitudinem, cum Iouem deglutire se crederet. Nam vetusta illa superstitio omnis comminiscendis fabulis implicabatur. Cassiodorus, vt quæ recepta sunt ponam, meminit aruspicem interrogatum, quando imperium Romanum casurum esset: respondisse, quando saxum Capitolij cadet: addidisseque insuper si eueniret, vt vnquam caderet, futurum vt post XXX. annorum millia iterum resurgeret: tanta eius artis fuit impudentia: nisi aruspex is per tantæ multitudinis numerum perpetuitatem intellexerit, quam apertius explicuit Maro:

Æne: lib. I. *His ego nec metas rerum, nec tempora pono,*
Imperium sine fine dedi.

Atque alibi: B

Æneid. l. 9. *Capitoli immobile saxum.*

Iliad. lib. 2. Serpens in lapidem versus. Cuius gloria nunquã perit. Nam & Serpens apud Homerum post nouem Passeres deuoratos in lapidem mutatus, significasse dicitur, captæ euersæque Troiæ gloriam nullo vnquam tempore perituram, vt scilicet Calchas attestatus erat, κλέος οὔποτ᾽ ὀλεῖται: quamquam super hoc aliter alibi.

FIRMITAS FOEDERVM. CAP. III.

Vt apud Arabes ex Herodoto lib. 3. Quibus modis firmabantur fœdera antiquitus. SED vt significationes, quod nostrum est institutum, prosequamur, illud omnibus constat, lapidem fœderum firmitatis hieroglyphicum fuisse, quod teste lapide apud veteres fœdera sint firmari solita: quæ vt homines rata scirent fore, Fecialis Agnum læua manu, dextera silicem retinens, si falleret, Iouem cæterosque precatus Deos, ita se mactaret, quemadmodum ipse Agnum: & secundum imprecationem saxo caput pecudis elidebat: quæ latius explicata sunt apud Polybium libro tertio in fœdere cum Carthaginensibus primum icto, quod æneis tabulis inscriptum in æde Capitolini Iouis diutissime permansit. Et tale C *Hinc iuramentum per lapidem apud Cicer. Epistola ad Trebatium lib. 7. Et Apuleius libr. de Deo Socratis.* aliquid VII. Epistolarum, quas vulgus Familiares vocat, apud Tullium, epistola eius libri prima, vbi de histrione Æsopo loquitur. Erat & iuramenti species per lapidem simpliciter, vt Athenienses iurare soliti, quod Aristoteles & Philochorus subinnuunt: & Demosthenes contra Cononem, τῶν παρόντων καθ᾽ ἕνα ἡμῶν ἐπὶ τὸν λίθον ἄγοντες, καὶ ἐξορκοῦντες. Id quod sacratissimum intra se continet veræ diuinitatis arcanum: nam apud Hebræos, AB, pater: BEN, filius: ABEN, lapis. Hic vero lapis ille est, si mysticum sensum introspicias, quem non temere Propheta memorat, & Petrus principibus populi & senioribus obiectat, quod eum reprobauerint ædificantes, atque mox constitutus fuerit in anguli caput.

FIRMA PROSPERITAS. CAP. IV.

Quid igitur iurabo per Iouem lapidem, Romano vetustissima ritu. NON prætereibo illud lapidem è cœlo lapsum felicissimi, constantisque successus in gerendis rebus aliquando fuisse signum: vt qui ad Ægos flumen visendæ magnitudinis è cœlo delatus traditur paulo antequam Lysander angustissimo temporis spatio, tam magna, tam continua felicitate, tam gloriose faceret aduersus Athenienses. Quamuis perniciosum augurium Aristotimo Æliensium tyranno præstitit saxum è sublimi loco ab Aquila demissum in eam tecti partem, sub qua tyrannus cum vxore cœnam, quæ instruebatur, opperiebantur: nam paulo post ab Hellanico & alijs ciuibus fœdissime trucidatus est. D

PIETATIS NOSTRÆ STABILITAS. CAP. V.

SED quod ad saxum ab ea volucre demissum facit, in Aquilæ Commentario statutam firmiter sedem per Lapidem in nido ab ea alite positum significari docuimus: quique & cuiusmodi ille lapis esset,

A esset, quæque ex eo vtilitates haberentur, antiquorum secuti opiniones, commemorauimus. Vt vero
nunc Ægyptiorum commentum magis approbemus, quidnam aliud Petra quam firmamentum &
stabilitatem affert? Vnde Psalmo XXX. qui apud Hebræos XXXI. est, habetur: *Quia petra mea, &*
munitio mea, quippe veluti arx in rupe sita, & turribus munita. In vulgatis, *robur* legitur; interpretes
alij *fortitudo mea*: Romanus *firmamentum* habet. Nam cum nos passim Christum Assertorem nostrum
petræ nomine accipi legamus, per petram nimirum pietatis nostræ stabilimentum intelligimus, super
qua Ecclesiam ipse suam ædificauerit, quod vere sit diuinitus decantatum passim, *Capitoli immobile* *Æn. lib. 9.*
saxum. Romano enim Pontifici hæc promissa sunt, quippe Petro, qui Romæ (nemo hoc inficiari,
nisi imperitus ausit) sedem fixit: cui, vt Euangelia testantur, potestas data est in orbem vniuersum:
quem locum etiam Theophylactus diligenter examinans: *Non vnius*, inquit, *Ecclesiæ, non vnius prouin-*
ciæ imperiũ est Petro & successoribus eius demandatum, ἀλλὰ πάσης τῆς οἰκουμένης, *sed vniuersi*, ait, *terrarum* *Daniel. 2.*
orbis. Ad hanc sententiam facit Nabuchodonosoris somnium, quem ναυοκοδρόσορον appellat Strabo,
qui per quietem imaginatus est, se statuam cernere visendæ magnitudinis, cuius caput aureum esset, *Somnij*
B humeri & brachia argentea, ex ære venter, & femora: crura & pedes ferrei, luto ferruminati: ac saxum *Nabucho-*
mox ingens, impulsore nullo, repente iugo montis auulsum in statuam procubuisse, eamque incursu *donosoris*
eius prostratam & attritam in puluerem abijsse, qui ventorum mox flatu dissipatus est: saxum mox *explicatio.*
adeo creuisse, vt totam sua magnitudine terram occuparet. Cuius quidem ita conspectæ statuæ signi-
ficatum Daniel, qui & Azarias, Propheta potius quam coniector, ita explicauit, vt per caput aureum
diceret Assyrium regnum demonstrari. Brachia & humeros argenteos, duos esse Reges, qui Impe-
rium illud euersuri essent, atque horum alterum æramento similem, moturum ab Occidente in hu-
iusmodi regni perniciem & euersionem: Mox rerum summam ferreum excepturum, lateque omnia
obtenturum. Alij post rem gestam faciliore coniectura, imo animaduersione potius oblata, ex sub-
secuto rerum euentu ita statuæ rationem accepere, vt dicerent aureum illud caput Assyrium quidem
regnum significasse, quod primum omnium fuit in terris constitutum. Sed per argentea brachia, hinc
Arbacem Medum, illinc Cyrum intelligunt, quorum alter, Assyrio sublato Imperio, regnum Me-
dicum; alter Persicum constituerit. Per ventrem & femora ahenea, Alexandrum Macedonem, qui
C rubicundo colore fuit, significari, qui ab Occasu profectus Orientem subegit: cuius regnum post
eius mortem à successoribus, quos per femora possis intelligere, scissum est. Per ferreos pedes Roma-
nos interpretantur, qui magis adhuc Occidui quam Macedones fuere, Macedonumque opibus euer-
sis, late sunt terris omnibus dominati. Hæc quidem illi tam vere, quam etiam ingeniose, omnibus
dubio procul approbanda protulere.

CHRISTVS. Cap. VI.

SED quod ad saxum pertinet, neque hi exequuntur, neque Iosephus explicare voluit, consulto se
interpretamentum illud præterire silentio professus: quoniam ex historica lege, præterita scribe-
ret, non futura. Quod quidem homo Iudæus ideo mihi videtur subticuisse, ne quæ de Christo sub-
secutura manifeste conspicere poterat, prodere cogeretur. Cui enim dubium sit, per saxum illud, *Amplior*
quod vniuersam statuam, atque adeo totum vniuscuiusque statuæ cultum sustulit atque dissipauit, *somnij Na-*
Christianam intelligi pietatem, cuius sonus, peruulgata quippe doctrina, in omnem terram esset exi- *buchodo-*
turus, Pontificemque summum Petrum, & successores, non vni tantum prouinciæ imperaturum, *nosoris, &*
D sed, vt Theophylacti verba repetamus, vniuerso terrarum orbi leges & salutifera præcepta præscri- *sacræ histo-*
pturum? quod etiam tradit Cyprianus lib. contra Iudæos altero, cap. 15. 16. 17. Quod vero dictum *ria exposi-*
est à Daniele lapidem sine vllius manibus impulsum, id porro eo spectare ait Hesychius Hierosoly- *tio.*
mitanus, quod sine congressu viri & mulieris conceptus eius processit & partus. Ita alibi: *Quod si altare* *Christi ad-*
lapideum feceris mihi, non excitabis illud de sectis lapidibus: si enim cultrum admoueris ei, polluetur: neque enim *uentus.*
secta, neque dolata est Christi caro ab vlla hominis manu. Apud Esaiam quoque celebre est, Chri- *Exod. c. 20.*
stum hieroglyphice per lapidem intelligi, vt eo loco, *Ecce ego mitto in fundamenta Sion lapidem pretio-* *vers. 25.*
sum, electum, summum, angularem, honorificum: quæ omnia agnoscit & Petrus epistola prima, addito, *fu-* *Esaiæ 28.*
turum vt qui crediderit in eum, minime sit aberraturus. Ipsa ad Esaiæ verba ait Irenæus, vti non ex volunta- *Cap. 2.*
te viri, sed ex voluntate Dei aduentum eius, qui secundum hominem est, intelligamus. Nam & quod

Daniel lapidem sine manibus excisum ait, hoc idem significat: id enim sine manibus est, quod non operantibus humanis manibus, hoc est, virorum illorum, qui solent lapides cædere, nulla scilicet viri opera eius in hunc mundum aduentus futurus erat: hic enim lapis à terra ex virtute & arte constat Dei. Et apud Hebræos Psalm. 28. primo statim versu: *Clamo ad te Domine, qui petra, arx, & præsidium meum es*, quo scilicet hostes numquam accedere potuerunt. De petra hac Tertullianus, vbi circumcisionem vtramque comparat: *Circumcisi*, ait, *nobis petrina acie*, id est, Christi præceptis: petra enim Christus, multis modis & figuris prædicatus est. A

PRAVARVM COGITATIONVM EXCVSSIO. CAP. VII.

Psal. 137.

QVONIAM vero, vt Theologi consentiunt, petra Christus est, animaduertendum in Psalmis, vbi de paruulorum allisione ad petram sermo est, id nobis omnibus ita faciendum, vt scilicet cogitationes, affectuum prauorum plenas, pueriles & fatuas, priusquã adolescant, firmitatemque consequantur, deliberationique adhæresc ant, esse quamprimum ad Christi petram allidendas, ita sentit Euthymius, idemque prius dixerat Adamantius. Hic ille omnino lapis est, vt sæpe dictum, qui ad anguli statuitur caput, quem ij reprobauerunt, qui vsum eius nõ agnouerunt. Repudiabant enim eum inter Iudæos sacerdotum principes, & vt Samaritanum explodebant, si doctoremque, & nouarum rerum authorem criminabantur: cum ecce in ædificij angulum à Deo translatus est, ibique positus, & firmiter stabilitus, duos coniunxit parietes: Iudæorum vnum, eorum, inquam, qui pietatem hanc secuti sunt, & Gentium alterum, qui Baptismum suscepere. B

Matth. 18. Psal. 118. Matth. 21. Esaiæ 28.

Hinc dictũ Aristippi de erudito in theatro spectante, vbi non sedet lapis super lapidem, & Plautus in Mercatore stupidissimum lapidem maximum vocat.

SENSVVM EXPERS. CAP. VIII.

PLERVMQVE autem per lapidem expertem sensus hominem intelligimus, vnde illud apud Comicum: *Quid stas, lapis?* Et Amaryllis à Theocritiano pastore tota lapis dicitur, quod nullis amiculi, vt idem ait, precibus moueatur. In hanc vero sententiam vir sanctitate ante alios mortales omnes insignis, vatesque summus, clamat in deserto, solitarioque secessu: *Potest Deus è lapidibus istis suscitare filios Abrahamo*: quippe de stupidis, peneque brutis hominibus, qui nihil adhuc diuinum sapiunt, proptereaque tamquam lapides sine sensu sunt. Nam qui lapides adorabant, lapidibus similes, vt in Psalmo est, euadebant. In Exodi Cantico scribitur: *Vertantur in lapides, donec pertranseat populus tuus, Domine*: quem locum ita interpretatur Adamantius, vt intelligat de gentibus dictum, quas tantisper lapidescere supplicetur, donec pertranseat populus Iudæorum, cum illud subsecuturum esset, vt deletis illis, & à Deo recedentibus, gentes lapidem exuturæ essent, proque duro & stupido corde, viuentem, sensusque & intelligentiæ participem rationem, per Christum suscepturæ. Nam & Cyprianus epistola libri secundi tertia: Euangelium illud, ex lapidibus excitari filios Abrahæ de gentibus colligi ex Ioannis ipsius verbis interpretatur. Græcis quidem, qui lapides totiens in populos mutari fabulantur, ansam dedit vocabulorum vicinitas & similitudo, quibus λᾶς λᾶος, & λάας λάαος lapis est, λαὸς vero populus, cum forte existimarent tam facilem esse mutationem ex lapidibus in populos, quam paruo momento λαός paroxytonus in λαὸν oxytonum transire potest. Sed ioci satis. Sane apud Esaiam primo supra quinquagesimum capite in huiusmodi similitudinem legas, *Attendite ad petram vnde excisi estis*, quod paulo post explicat, *Attendite ad Abraham patrem vestrum*. Vt C D

Matth. c. 3.

Exod. 15.

Iocus pervenustus Græcorum.

vero

A vero ad Euangelium redeamus, Eucherius secutus Origenem, ipse quoque de insipientibus dictum intelligit, cum præsertim alibi dicant Diuinæ literæ, *Auferam cor lapideum de carne vestra.* Irenæus ita suscitari filios Abrahæ ex lapidibus, cum nos à lapidum religione remouit, à dirisque & infructuosis cogitationibus transtulit ad potiora, & fidem Abrahæ similem in nobis constituit atque firmauit.

Ezech. 11. & 36.

DE MOLA. CAP. IX.

ET Mola lapis est, vnde molares lapides, pro ingenti massa & pondere. Ipsa vero in Diuinis literis hieroglyphicum habet suum minime contemnendum.

HVMANÆ VITÆ COMMERCIA. CAP. X.

SVNT enim qui per molam humanæ vitæ commercia significari velint: propterea quod molæ semper duæ: atque alterius altera ita ope indiget, vt singulæ opus nullum faciant: vnde amicitiæ B nostræ necessitudines appellantur, quod vnicuique necesse sit habere amicum, cum quo sua consilia conferat, qui se mutuo adiuuent, & alter alterius officijs subleuetur. Vnde recte, *Væ soli,* dictum. Eucherius locum Euangelij, *Duæ molentes in mola,* eo trahit, vt per molas vtrumque intelligatur testamentum (vtar enim eius verbis, quæ per annorum millia in disciplinæ nostræ traditione receptissima sunt, & maxime propria) quarum scilicet molarum opera, labore quippe differentium, veteris Testamenti triticum in farinam, quippe pastum Euangelij, conuertatur.

Amicitiæ hieroglyphicum. Hinc illud: Amicus magis necessarius, quam ignis & aqua. Plut. in lib. de Discrimine amici & adulatoris. Recte enim Zenodotus, Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνὴρ, Vnus vir, nullus vir.

DE ARIS, ÆDIBVSQVE ET IANIS. CAP. XI.

SED ENIM ædificationem iam incœpturi, nihil prius quam aras excitare videmur admoneri, vt quod auspicatum esse cupimus, à diuum immortalium cultu principium assumat.

DEI SAPIENTIA. CAP. XII.

C SI tamen prius id explicuerimus, cur in Diuinis Hebræorum literis aquæ de petra prosiliunt: *Petra,* inquit Philo, *firmam Dei sapientiam demonstrat,* vnde firma idemtidem exhauritur doctrina. Nam aquæ passim in Diuinis literis, vt suo docuimus Commentario, ita pro disciplina accipiuntur, vt apud Ægyptios ros pluuius, id quod etiam de manna pluuio in solitudine affatim redundante possumus interpretari. Sed hæc alibi, nos ad Aram.

PIETAS. CAP. XIII.

EA vero præcipua est aræ significatio, vt nostræ erga Deum pietatis indicium sit, precesque nostras igne, vt veteres opinabantur, internuncio ad Deum deferat. Vnde apud Maronem, *Tango aras, medio que ignes,* dictum, quod inter humanam naturam & cœlestem, ignis medium ita obtineat, vt merito dici possit internuncius. Materiæ autem adhæreścit, & in sublime semper fertur, tanquam rerum omnium nostrarum conscius inferiora hæc cœlicolis manifestare videatur. Hinc sacrificiorum ritus eo tempore, quo naturæ tantum leges obseruabantur, non temere instituti sunt: & posteaquam D clarior illuxit veritas, ignis ita sacris nostris adhibitus, vt si absque igne Deo preces allegemus, vix litare posse nos persuasum habeamus. Quod si, vt alibi latius disseruimus, inferiora hæc vlla nos superioribus conciliare possunt, nihil est, quod maiore sit cum animo similitudine, vtpote qui & lumine pollet & illustrat omnia, ac perinde genios, ac Deum ipsum nobis repræsentare videatur. Quamuis impia improbaque perditorum Anabaptistarum factio tempore hoc, nos ignes modo ritusque sacros omnes in pietatis nostræ signum exhibitos, extinguere, perdereque conentur, sed & etiam bonos mores, ipsumque Dei cultum profanare aggrediantur. Dedicata vero nimirum ara sacrificijs faciendis, & precibus allegandis, quibus diuum animi nobis concilientur. Qui tamen esset apud veteres probatus sacrificandi ritus, pauci admodum prodidere. Deo siquidem Deorum omnium supremo, mente & intellectu solo, sine sermone, sine sono sacrificabant. (Vnde Crocodilus, quod elinguis est,

Æn. lib. 12. Non enim sola litabat oratio, nisi orans aram manu apprehenderet. Macro. Sat. lib. 3. c. 2. Ignis internuncius hominum & cœlestium.

Diuini silentij ratione habita, cultus apud Ægyptios) Spiritib. & beatorum animis laudes adhibebant. Cœlestibus materia constantia, quæ scilicet similitudine aliqua ad eos facere viderentur, vt ignem Solis & huiusmodi pleraque toto hoc hieroglyphicōn opere perquisita; malis vero dæmonibus, ne nocerent, vel vt eorum impuritas arceretur, libaminibus & nidore carnium faciebant. Cæterum Ægyptij veteres pecudibus aut sanguine placare Deos semper abhorruerunt, precibus & thure solo contenti. Adegerunt vero eos Ptolemæi sacra Saturni Serapidisque suscipere, quod facere coacti, fana eorum extra pomœria posuerunt, quibus hostiæ de more mactari debebant. Quamquam illaudato Busiridis exemplo, homines postea immolari occeptum, cum is apud proxima Nilo loca tyrannidem occupasset. Sed quod ad aras & pietatem attinet, in numis T. Ælij Cæsaris Antonini simulachrum est vtraque manu passa, ara apposita, cum inscriptione, PIETAS. Manus porro passæ, vt in Cynocephali Commentario docuimus, adorationem significant. In Hadriani Augusti idem simulachrum eodem habitu, ab cuius vno latere Ciconia adsit, de qua loco suo: ab altero ara est corymbis ornata inscriptio, PIETAS AVG. In numo Diuæ Augustæ Faustinæ simulachrum est, quod læua pallam sustentat, altera in ignem, qui de pulcherrime facta ara promicat, libamina porrigit, cum inscriptione, PIETAS. Est & ara posita ante signum, in cuius manu patera est libationi parata in numo Lucillæ: inscriptio, PIETAS. Eadem inscriptione pietas ipsa in Antonini numo dexteram exporrigit passam, læua in subiectam aram libat. Illa porro passa dextera, adorationis, vt alibi loco suo declarauimus, indicium est. Supplicationes porro fieri solitæ, aut cum vota facimus, aut cum damnati votis gratias agimus. Hinc aliæ atque aliæ inscriptiones in numis inueniuntur, omnes tamen ad pietatem ipsam referuntur: siue diuini numinis auxilium imploremus, siue vota persoluamus. In Iuliæ Piæ Felicis Aug. numo signum est læua pallam in vlnam sustollens, dextera in aram porriciens: inscriptio, VOTA PVBLICA. At in Adriani numo cernere est duo simulachra, quorum stat vnum ipsius Imperatoris effigie, alterum læua palmæ surculum tenet, dextera pateram offert Principi: inscriptio, ADVENTVI AVG. Est & Domitiani numus cum ara & igne super accenso, cuius inscriptio est, PRINCEPS IVVENTVTIS. Pulcherrima vero omnium, quas viderim, ara est in ipsius Cæsaris Domitiani numis, in quo ansas illas, vnde aræ nomen nonnulli volunt, apertissime licet intueri.

Ad verbū à Macro. lib. Sat. 1. c. 7.

Ara in numis plurimorum.

Nimirum Varro Diuinarum libro 5. Et clarius l. 3. de nat. Deo. Quod vos cum facere nō potestis, tanquam in aram confugitis ad Deum.

PROFVGIVM. CAP. XIV.

FVISSE vero aras apud veteres, vti etiam nunc sunt sanctioris asyli loco, nulli non exploratum est. Hinc apud Maronem Priamus, omni alia salutis spe abiecta, ad aram confugit, cui dixerat vxor: *Hæc ara tuebitur omneis.* Et M. Tullij dictum pro Roscio Comœdo: *Sicut in aram confugit ad huius domum.* Et apud Terentium: *Nemo te accusat, Syre; ne tu aram tibi, aut deprecatorem pararis.* Et Ouidius de Tristibus:

Vnica fortunis ara reperta meis.

MISERATIO. CAP. XV.

APVD Athenienses ara peculiaris fuit miserationi sacra, de qua Papinius Poeta, & Lactantius Grammaticus, neque non Apsinis in Rhetoricis, meminere: & Plutarchus libro de Superstitione, ἐλέϊμον βωμὸν eam appellat. In profugij sane significato Vestam pro ara poni apud Xenophontem inuenias rerum Græcarum libro secundo: ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, *Hæc cum Theramenes audisset, ad Vestam sibi profugium parauit.* Et sacrificalis ara Vesta est Polluci, præcipue vero quæ in Prytaneo fuit, vbi inextinctus ignis asseruabatur. Et triginta curiarum Vesta collocata apud Dionysium Halicarnasseum antiquitatum secundo. Tale quiddam & apud Tranquillum in Tiberio.

Βωμὸς, θυμιατήριον, ἑστία, ara, acerra, Vesta. Nat. Comes &c. l. 8. c. 19.

XII. IA-

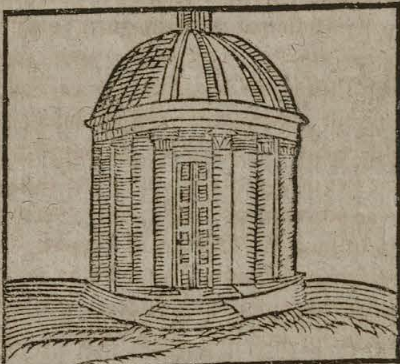
A XII. IANI COLONIÆ. Cap. XVI.

QVOD vero XII. Iani simulacro adsculpi solitæ sint, sunt qui ob id factum putent, quod Ianus pomœria & aras duodecim Hetruriæ colonijs sacrasset. Alij aras illas XII. ad mensium numerum dedicatas aiunt, quod Ianus pro anni tempore sit Romanorum religione pingi solitus. Nam de CCCLXV. diebus, quos gestu manuum referre, alibi disseruimus.

TERRA. Cap. XVII.

ROTVNDAM ædem Vestæ Numa Pompilius Romanorum Rex consecrasse fertur: quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentaretur, crediderit. Eam ad pilæ formam esse, vt sui simili templo Dea coleretur. Pro eorum vero sententia, qui per Vestam nil aliud quam puram flammam intelligebant, de strogilari lapide, qui Deam figuræ similitudine referret, alibi diximus. *A Plutar. Decad. 8. probl. Sympos. additque mensas antiquorum rotundas Vestas dictas.*

MVNDVS. Cap. XVIII.

B ET mundo ædem veteres ea, qua conspicitur forma, posuerunt, Mundumque eam appellauere, ab eo mundo, inquit Cato in commentarijs Iuris ciuilis, quem Festus citat, qui supra & infra nos est. Eius inferiorem partem veluti Dijs manibus cōsecratam, clausam omni tempore custodiebant, neque nisi ter in anno patefaciebant, vt ait Atteius Capito, quippe diebus his, postridie Volcanalia, & ante diem sextum Idus Nouembris, & ante diem tertium Non. Octobris: quos dies, ait Festus, etiam religiosos iudicauerunt: propterea quod eo tempore, quæ occulta & abdita religionis deorum Manium essent, veluti in lucem adducerentur, & nihil eo tempore in Republ. geri voluere. Itaque per eos dies non cum hoste manus conferebant, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quicquam in Republica, nisi quod vltima necessitas admittebat, administrabatur. Volcanalia autem antiqua monumenta in Circo Flaminio x. Cal. Sept. celebrare solita comperimus. In alijs, Fer. Volca. N. x. Calend. Iunias. Ibique N. litera diem nefastum notat, apud Ouidium. Tubilustria Volcano XIII. Calend. Iun. *Volcanalia.*

C

DII OMNES. Cap. XIX.

OMNIBVS vero Dijs, Agrippa templum rotundo ambitu Romæ dedicauit, eaque de causa Pantheon appellauit: in quod quidem minus quam in alia veterum monumenta sæuijt ipsa vetustatis iniuria: idque nunc Virgini Deiparæ dedicatum, magno mortalium concursu inuisitur, & ab ea, qua factum est forma nomen habet. Sane Augustus Cæsar, qui templum id excitauit, licet Agrippæ inscribi dedicatione ipsa voluerit, nulla commodiori forma deos omnes complecti poterat, quam orbiculari: de qua quoniam alibi dicturi sumus, vlterius nunc de figura huiusmodi loqui supersedebimus: si tamen id dixero, Aristotelis dictum esse, veteres gauisos dijs templa rotunda specie dedicare, cuiusmodi sane multa Romæ superesse adhuc, vel magna ex parte diruta, vel nostræ pietatis dijs instaurata conspeximus. *Pantheon Romæ templum hodie la Rotonda.*

D

IANVS. Cap. XX.

IANO contra templa quadrata specie dedicari solita, quatuor quippe pilis, quæ totidem fornicibus iungerentur. peruiosque à frontibus quatuor aditus patefacerentur, qui tamen in primario Iani templo solemni sacro pacis tempore claudebantur.

MENSARII. Cap. XXI.

ERANT autem & alij Iani, in quibus trapezitarum mensæ, vbi mercatorum conuentus, & omnium, quæ ad rem pecuniariam pertinent negotia tractabantur; de quibus Horatius: *Epist. lib. 1. epist. 1.*

O ciues, ciues, quærenda pecunia primum est,

Virtus

A

Virtus post nummos: hæc Ianus summus ab imo
Perdocet: hæc recinunt iuuenes dictata, senesque,
Læuo suspensi loculos tabulamque lacerto.

Huiusmodi generis ædificia plurima Romæ erant: nunc vnum minus dirutum in velabro perdurauit iuxta ædem, quæ D. Georgio dedicata est.

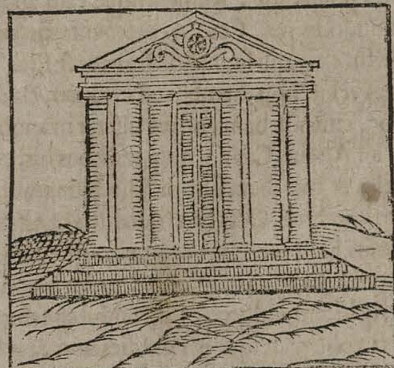
PAX BELLVM. CAP. XXII.

Huius rei causam tradit Macro. lib. 1. c. 9. Diræ, &c. claudentur belli portæ. Æn. lib. 1. Templa in numis habita.

QVOD vero Iani templum in numis habetur, quadrata & ipsum specie, sed clathris, repagulis, & foribus præmunitum, ipsi tantum Deo dedicabatur. Clausum hoc, pacem indicare: adapertum, belli tempus, non tam ex Virgilij carmine cantatissimo, quam etiam ex numis passim in conspicuo est. Sed illud præcipuum numisma tum opere tum etiam inscriptione spectabile, in quo legitur, PACE P. R. TERRA MARIQVE PARTA IANVM CLVSIT. Fuit vero is, vt ex altera numi parte habetur, IMP. NERO CLAVD. CÆSAR AVG. GERM. TR. P. P. P.

PROVIDENTIA. CAP. XXIII.

B

ALIA etiam atque alia templorum exempla multifariam in numis habentur, quæ prosequi ad fastidium potius quam ad delectationem inclinaret. Illud dicam, in numo cuius inscriptio, DIVVS AVGVSTVS PATER, ab altera parte legi PROVIDENT. Idem templum est in Imperatoris Constantij numo, cuius inscriptio est, PROVIDENTIA AVG.

SALVS. IVNO. DIVVS. CAP. XXIV.

IN Domitiani numis templum est SALVTI AVGVSTI inscriptum. In Volusiani, Dea in delubro sedens cum inscriptione, IVNONI MARTIALI, de quibus dicere hic nullum est operæpretium. Neque vero veteribus tantum Dis, sed & ijs, quos apotheosi consecrabant, templum etiam dicare mos erat: vt videre est in Antonini numo, in quo templum est cum inscriptione, DIVO PIO. C

SVBDIALES QVIBVS. CAP. XXV.

Orientem Solem excipiendo, vt liber esset prospectus. Plut. in Numa. M. Vitruuius l. 4. c. 1. & in eundem Gul. Philander. De his tribus columnis Plin. lib. 36. c. 23. & Vitruuius l. 4. c. 1.

TOTA vero ædium sacrarum forma antiquitus pro conditione numinis ædificari solita: quare ex ipsa statim ædis facie numinis qualitas intelligebatur. Ioui siquidem, fulguri, cœlo, Soli, & Lunæ subdiales, vt Vitruuius monet, ædes, quæ Græce ὕπαιθρα dicuntur, ædificabantur, quorum numina, potestates, vimque ac effectus omnes sub dio spectamus.

DORICÆ QVIBVS. CAP. XXVI.

MINERVÆ autem, Marti & Herculi numinibus, vt idem ait, virtute ipsa memorandis, ædes opere Dorico erigebantur: nullis quippe delicijs, neque lasciuioribus florum ac foliorum ornamentis, neque denticulatis coronis, ac guttulatis metopis, sed rudi ac hispido potius aspectu: qualis dignitas in viris expetitur, à peregrino omni cultu aliena. D

CORINTHIACÆ QVIBVS. CAP. XXVII.

AT Veneri, Floræ, Proserpinæ, & fontanilibus Nymphis, numinibus quippe delicatioribus, ob mollitiem atque nequitiam Corinthiacæ constituebantur: genus quidem ædificij tum gracilitate operis, tum florum ac foliorum lasciuia, volutarumque multiplici perplexitate, triglyphorum, ac aliorum ornamentorum varietate visu admodum delectabile.

IONICÆ QVIBVS. CAP. XXVIII.

IVNONI vero, Dianæ, ac Libero Patri cæterisque eiusdem ordinis numinibus Ionicum adhibebant opus, medio quodam inter Doricum & Corinthium temperamento: quippe quod neque

A horrorem & austeritatem ipsa operis simplicitate præ se ferat, neque quidem eneruatam illam mollitiem ex tot ornamentorum luxuria commonstraret.

DE COLVMNIS. CAP. XXIX.

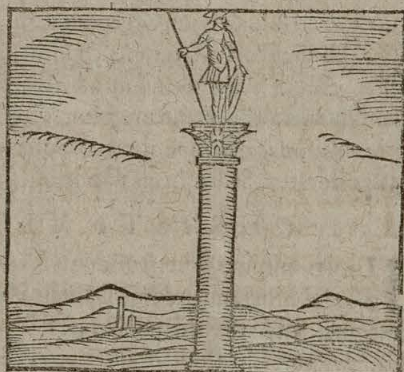
NEQVE quidem templa tantum, verum etiam columnæ non sine mystico aliquo intellectu fieri consueuerunt, quarum & rationes retulisse non incongruum videatur: siquidem hæc haudquaquam sunt ab Ægyptiacis inuentis dissimilia, dum aliæ firmitudinis, aliæ rei præclare gestæ, famæque supra mortalium conditionem ad vsque cœlum attollendæ, aliæ captiuitatis, aliæ profligationis, aliæ opprobrij sint indicia.

TERMINVS. CAP. XXX.

CÆTERVM antiquissimum fuit per columnam terminum significare, quod columellas in terminis ponere mos fuerit. Hinc regionum multarum fines terminosque columnas appellamus, vt in Hispania Herculis: eo enim vsque & imperium & labores ille suos extendisse fertur. Eodem B modo in Africa sub Atlante monte, & Asia ad Euphratem fluuium, & supra Armeniam terminos Romani Imperij columnas dixerunt, & eo significato Atrides Protei, Menelaus adusque columnas exulat apud Virgilium legas, quod pro Ægypti finibus positum notat Seruius.

Columnarum hieroglyphica.

GLORIÆ SVBLIMITAS. CAP. XXXI.

IN sepulcris vero, neque non monumentis reliquis, columnarum ratio fuit, vt cuius nomini dicatæ essent, gloria supra cæteros mortales attolleretur. Hinc illa Ennij de Scipione verba: *Quantam statuam faciet populus Romanus, quantam columnam, quæ res tuas gestas loquatur?* Hinc in argenteo numo videas columnam, cui mediæ ancile affixum est, vrna in summo superposita, duabus hinc & inde laureis appensis, quam senatus Diuo Augusto Vespasiano decreuit. Sed vt reliquas prætercam: duæ adhuc Romæ vi- C suntur, quæ Romanæ potentiæ atque splendoris testimonium faciunt, Traiano vna, altera Hadriano erecta, ad summam quarum altitudinem, quæ admodum excelsa est per interiores gradus coclitis in modum circumductos commodissimus est ascensus: non enim in re tam omnibus obuia nobis immorandum est. Decretæ autem in columnis statuæ à Senatu plerisque fuerunt, quos enumerare, nostri non est instituti: rerum enim quæ tractandæ sunt multiplicitas breues nos esse cogit. Illud admonuero, quod apud Plinium legitur, Senatum Galbæ vt primum licitum fuit statuam decreuisse rostratæ columnæ superstantem, placere nonnullis vt striatæ legatur. Antiquam autem esse celebritatem statuarum in columnis, ex eo manifestum, quod C. Menenio supra columnam statua dicata est, qui Latinos priscos deiecerat vna cum Camillo collega, quæ res, inquit Liuius, rara illa ætate fuit. Et illa adeo celebris Traiani columna colossum habuit superimpositum, cuius rei fidem faciunt eius numi.

Hinc Pindarus in Olympiis, Hectorem inexpugnabilem & immobilem columnam vocat.

Traiani & Hadriani columna.

D DE OBELISCIS. CAP. XXXII.

HORVM loco Ægyptij suos erexerunt obeliscos, & Græci ἄξιον ὀβελίσκου dixerunt, cui maximi quique honores deberentur. Non ineptum autem fuerit animaduertere Ægyptiorum statuas, quæ antiquitatem sapiunt, graciliores esse, & truncis oblongis propemodum similes: quod quidem non est artificum vel stupori vel imperitiæ imputandum, sed eorum potius diligentia studiumque considerandum, quippe qui ita facerent, vt diuinitatem minime corporatam esse ostenderent. Quare Euphranor pictor, idemque fictor nominatissimus, quem in omni specie admirandum perhibent, non ita forte reprehensioni obnoxius: propterea quod in vniuersitate corporum exilior fuerit, in capitibus articulisque grandior, cum is præsertim primus dignitates, ac heroum insignia dicatur expressisse.

Nempe Suidas & adag. Collect. Ch. 1. centur. 8. prouer. 14.

Euphranoris pictoris statua.

HEROES. Cap. XXXIII. A

Malebant enim videri, & esse maximi, quam optimi, hinc colossi.

Iocus Ciceronis in statuam fratris.

SEd quoniam in Heroas incidimus, id minime dissimulabo, quod Romani Græcos potius quam Ægyptios imitati, Heroum statuas, & eorum, qui bene de Republ. meriti essent, eo maiores faciebant, prout eos maiori honore dignos arbitrabantur, de quo apud Macrobium. Hinc iocosum illud M. Tullij dictum in fratris statuam: nam cum in Prouincia, quam ille rexerat, clypeatam eius imaginem conspexisset ingentibus lineamentis vsque ad pectus de more pictam: erat autem Quintus staturæ paruæ: *Frater*, ait, *meus dimidius maior est, quam totus.* Apud Virgilium vero Dido cum voluntariam mortem excusat, quasi ea omnia absoluisset officia, quæ à se exigi potuerint, nihilque à se vlterius expectari posse, quod ad apotheoseos gloriam pertineret, ita secum ratiocinatur:

Æn. lib. 4.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi,
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Cur vero magnam speret, enumerat merita:

Vrbem præclaram statui, mea mœnia vidi, B
Vlta virum, pœnas inimico à fratre recepi.

Lib. 2. Epistol. 1. Epist.

Oppida autem condere, inter ingentia ea facta recensetur, propter quæ

Ibidem.

Romulus & Liber pater, & cum Castore Pollux,

Deorum in templa recipi meruerunt, vt est apud Horatium. Cum itaque maiores iusto statuæ vita functis fieri solitæ essent, Onirocritæ, qui, vt sæpius ostendimus, hieroglyphicis adhærescunt, vbi quis supra humani modi staturam fieri se magnum conspexerit per quietem, mortem illi præsagiunt affuturam: & qui filium paruulum ad virilem magnitudinem imaginatus fuerit excreuisse, eius identidem mortem expectandam. Hinc Virgilianum illud super oblata visui defuncti corporis anima, *Et nota maior imago*: nempe quod corporeis claustris veluti prælis exoluta anima post mortem latius dilatari videatur. Sed enim illa de honoribus opinio & verior est, & probabilior.

Æn. lib. 2.

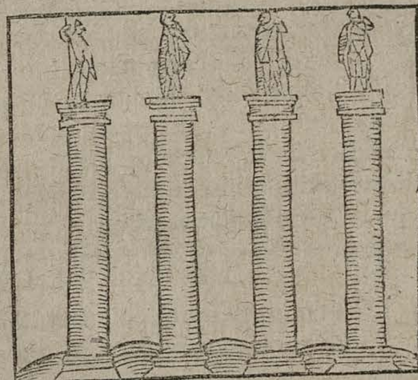
CHRISTI VICTORIA. Cap. XXXIV.

ILLVD minime prætereundum, sextidecimi Psalmi inscriptionem apud Græcos esse στηλογραφίαν: alibi aureum insigne Dauidis, vbi interpretes antiquorum repetunt morem, qui columnas, C imagines, aut statuas ijs, qui strenue feliciterque militiam exercuissent, erigere consueuerant. Id vero laudis victori Christo attributum, eo Psalmo declarari.

PRO PATRIA OCCISI. Cap. XXXV.

Vbi sepeliebantur pro patria occisi operibus Praxitelis nobilitatum.

APVD authores Græcos locum Athenis fuisse legas, Ceramicum appellatum, columnis vndecumque frequentem, quæ in eorum memoriam erectæ erant, qui pro patria pugnando cecidissent, inscriptione adiecta quo quis prælio oppetijsset.

CLARITAS EX POETARVM SCRIPTIS. Cap. XXXVI.

PINDARVS Timarcho Æginetæ Nemeis: D

στάλαν θέμειν παρίου λίθου λευκοτέραν.

Ponatur alte structa saxo Candidior pario columna.

vbi interpretes per columnã Poema intelligunt. Nam statim subdidit ipsemet Poeta: quantum claritatis addant Poemata in præstantis alicuius viri laudem elucubrata.

TELESILLA. Cap. XXXVII.

Statua Telesillæ.

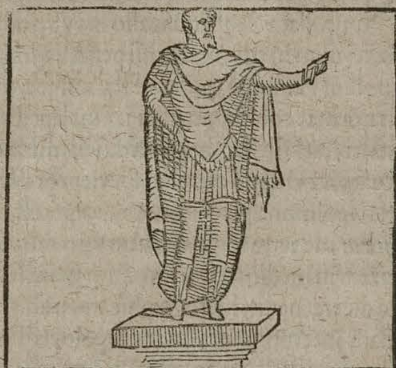
TELESILLÆ Argiuæ poetica facultate celebri, galeata statua erecta est in columna, libris circa pedes adiectis, vt alibi diximus: quod maribus Argiuorum, qui prodierant ad bellum, ad vnum cæsis, fœminas armarit, & contra hostes eduxerit, eosque vrbis diripiendæ spe profectos retrocedere coegerit. Exemplum muliebris virtutis inter paucissima sæpe commemorandum.

ISOCRA-

A ISOCRATES. Cap. XXXVIII.

ISOCRATI vero Eloquentiæ magiſtro, ſtatua in columna decreta eſt ab Athenienſibus: quod octo iam & nonaginta natus annos ab inſtitutione numquam ceſſauiſſet.

APOLLO AGYIEVS. Cap. XXXIX.

CONSPICVÆ fuerant apud Græcos columnæ quædam in coniformam deſinentes, quas ante fores erigebant Apollini ſacras, vt vero quidam dicunt, Baccho, vt plerique alij, vtrique: nam idem vtriuſque numen eſſe, oſtenſum alibi. Hinc Apollinem Horatius Agyieum nuncupauit. Eas nonnulli aras vocauerunt, ſed columnarum omnino habere ſpeciem non inficiantur. De his apud Sophoclem:

Ignibus odoris aræ Agyienæ nitent,
Suffitu halantes myrrhæ lachrymas barbaro.

Ἀγυιεὺς, columna ante fores ſtans, in ſumma parte acuta.

B Sed cur non Græcos potius verſus apponimus:

λάμπει δ' ἀγυιεὺς βωμὸς ἀτμίζων πυρὶ
σμύρνης σταλαγμοὺς βαρβάρους εὐοσμίας.

Ea vero de cauſa Agyieus dicebatur, quod huiuſmodi columnæ in compitalibus vicaneiſque vijs erigi conſueuerunt: ἀγυιαὶ enim viæ quæ ab vtraque parte exitus habent.

VICTORIA DE PERSIS. Cap. XL.

EXCOGITATÆ etiam ſunt columnæ trophæorum vice, quæ victoriam oſtenderent, cuiuſmodi porticus cognomento Perſica Lacedæmone viſebatur, victoriæ illius index, quam Pauſanias Ageſipolidos filius conſecutus eſt in Platæo prælio, vbi parua manu ingentes hoſtium copias profligauit: in cuius præclari facinoris memoriam ſtatuas habitu Perſico pro columnis porticu ſubiecere.

Perſica porticus.

C CARYATARVM OPPROBRIVM. Cap. XLI.

SIMILE in Caryatas Peloponneſi populos exemplum editum, quorum mulieres matronali habitu ſtola quippe ad pedes vſque demiſſa, in captiuitatem abductæ ſunt, viris prius ad vnum cæſis, totius Græciæ in eos conſpiratione facta, quod Perſicas partes aduerſus Græciam ſecuti eſſent. Hiſtoriam in exemplo poſuit Vitruuius.

Caryatidum nomine intelligit ſtatuas mulieres in columnis: meminit Plin. l. 36. cap. 5.

BELLVM. Cap. XLII.

ALIQVA etiam columna belli ſignificatum habuit, vt quæ Romæ olim erat ante Bellonæ templum, ſuper quam quotieſcunque bellum cuipiam indiceretur, haſtam iaciebant, eius ſcilicet ominis cauſa, quod ſpes eſſet per huiuſmodi ſuſceptum bellum, aut hoſtes à finibus ſummouendi, aut vltra præſcriptos fines imperium proferendi. Ea autem columna D Bellica dicebatur.

Columna bellica.

SECVRITAS. Cap. XLIII.

INVENIRE eſt in numis aliquot columnam ad ſecuritatem additam, vt in eo quem IMP. CÆS. VAL. HOSMES. QVINTVS AVGVSTVS cuſit. Ibi enim muliebre ſignum molli & eneruato habitu ſtans, leua columellæ innititur, dextera palmæ ſurculum tenet ſupra verticem exporrectum: inſcriptio eſt, SECVR. AVG. Quæ quidem ſpecies cum forte antiquitus fieri ſoleret, facile credendum purpureos Tyrannos hinc ab Horatio dictos:

Lib. 1. Car. Od. 35.

——Fortunam
Purpurei metuunt tyranni
Iniurioso ne pede proruat,
Stantem columnam, &c.

FIRMITAS. CAP. XLIV.

Columnæ Doricæ. NAM vetustissimum omnino columnarum inuentum ad firmitatem fuit, quæ præsertim Viriles appellatæ sunt, quas alio mox vocabulo, vti superius dictum, Doricas vocauerunt. Nam cum Græci olim in colonias missi per Asiæ loca Caribus finitima regionibus quibusdam occupatis ædem Apollini Panionio ædificare statuissent, nullaque adhuc esset symmetriæ proportio, nulla dimensionis norma, commenti tamen sunt à pedis mensura, quæ sexta pars est virilis corporis, columnas dimetiri, rati sic firmitatem ædificijs duraturam apposuisse: easque columnas nudas, sine vllo prorsus ornatu, vt virilem omnino speciem præ se ferrent, erexere. Author Vitruuius. Sed enim & in Diuinis literis columna pro firmitate accepta est, vbi de Prophetico ore dicit Dominus: *Ego confirmaui columnas eius*, de terra loquens, non vtique quod eam columnis subnixam esse diceret, sed virtutem, quæ terram in medio rerum omnium sitam suffulcit, sustinetque, per eam loquendi figuram symbolicam, seu dicere mauis, hieroglyphicam, nobis indicauit, eam vtiq; firmitatem columnas appellari Basilius etiam interpretatur, & alijs sæpe locis Testamenti veteris eodem significato columnæ accipiuntur. *Vt eo. Iudicum, & Exod. 13.*

MVLIEBRES COLVMNÆ. CAP. XLV.

CVM vero Dianæ etiam ædem construere vellent, gracilitatem in columnis, ad muliebris corporis effigiem, commenti sunt, easque octaua parte crassitudinis produxere, spira etiam pro calceo supposita, capitulo volutisque vti capillamento concrispatis, atque alijs muliebrem mundum referentibus ornamentis additis.

VIRGINALES COLVMNÆ. CAP. XLVI.

ADDITÆ his Virginales etiamnum columnæ, quæ Corinthiæ nuncupatæ sunt, & gracilitate & ornatu, propter ætatis teneritatem, & hilariores, & venustiores. Puellæ siquidem & sumptuosius, & magnificentius ornari solent, quam matronæ, quas cum vittis stola satis deceat ad honestatem. Neque negarim succrescente indies hominum diligentia, alijs atque alijs dimensionibus columnas excidi cœptas.

CALATHVS CERERIS. CAP. XLVII.

Hæc à Vitruuio l. 4. cap. 1. OBSERVATIO calathi, qui locorum vbique Cereris capiti superponitur, de quo multa in alio commentario, cur id facere consueßent Ægyptij, disseruimus, effecit itidem, vt capitula in calathiscorum effigiem columnis præsertim Corinthiacis superaddi placuerit: quamuis Græci omnia suis inuentis libenter adscribunt, & Callimachum quendam cognomento Catatechnon prædicant, qui genus id capituli primus excogitauerit, verisimili etiam fabula, vt ad confingendum felicissimi sunt adinuenta. Mulierem quippe Corinthiam quandam, amissa filia corpus sepulturæ mandasse, ac super tumulum calathum rebus ijs oppletum, quibus maxime nata dum viueret, oblectabatur, statuisse, atque demum testa superimposita coopertum reliquisse: accidisse vero vt calathus ille casu super achanti radice ibi nata insideret, quare verno adueniente tempore gramen id pullularet, & calathum folijs primum amiciuerit, mox & floribus ornarit: cumque cauliculi procrescerent, obstaculo superstratæ testæ concuruati, capreolos in volutarum speciem complicarunt: quo quidem obseruato ingeniosus faber venustam eam capitulorum speciem meditatus sit omnium applausu conformare. Commentum quidem hoc eo fauore legentium exceptum est, vt architecturæ magistri sine vlla prorsus contatione illi assensisse videantur. *Itali & Galli hanc brancham vrsinam vocant.*

DE MVTVLIS. CAP. XLVIII.

OBSERVARE etiam est in omnibus fere veterum ædificijs imagunculas quasdam nunc virili, nunc Bouilla, nunc alterius animalis facie, quæ vel mutulos vel coronas sustentant. Id ab Ægyptiacis inuentis non omnino alienum suo legitur significato.

ATLAS. CAP. XLIX.

Atlantes. NAM quantum ad humanam pertinet effigiem, Atlantem, totius quippe ponderis patientem, id significare dicunt, & huiusmodi sustentacula nimirum à Græcis Atlantis nomine nuncupantur, quæ

A tur, quæ cur à Latinis telamonas vocari nonnulli dicunt, & antiquis architectoribus & nobis incompertum est: si cui tamen ariolari licet, τελαμῶνας scimus esse lora, quibus sustinetur clypeus, quibusq; brachium insertatur, atque etiam vinculum, quo ensis vel appenditur, vel manui nonnunquam, ne vehementiori aliquo excutiatur ictu, adalligatur: quare crediderim à sustentando desumptum nomen: τελάσσαι enim τολμῆσαι καὶ τλῆναι est, quod pati & tolerari Latini dicunt. Illud super Atlante vulgatum, gestare eum humeris vniuersam mundi machinam, de quo Maro, *Telamones.* *Æn. lib. 6.*

—— Vbi cœlifer Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

Inde scilicet fabula conficta, quod is omnium primus Solis & Lunæ cursus, syderumque omnium motus, ortus, & occasus, certa quadam moueri lege deprehendisse creditur, eaque diligenter obseruata mortalium vsui promulgasse. Quod vero pro Atlantibus Bouilla etiam capita fieri solita dicebamus, vidimus id apud Melinos Romæ: habet enim Petrus compater meus Bouillum caput aheneum quatuor circiter vnciarum magnitudine, pulcherrime fabrefactum, eo gestu, vt aliquid omnino B sustentasse videatur, de quo tamen alibi diximus. *Auctor Zezez histr. lib. 1. Chiliade 5.*

DE PERPENDICVLO. Cap. L.

QVANDO vero in hæc ædificiorum opera prouecti sumus, quid sibi velit etiam Perpendiculum, explicemus.

ÆDIFICATIO, VEL POSITVM. Cap. LI.

ÆDIFICATIONEM, vel positum aut constructum opus, per id appensum linea, libratumque, denotabant. Nullo enim pacto erigi possent ædificia, nisi facierum, angulorumq; rectitudo per perpendiculorum indaginem exploraretur: eaq; præcipua est obseruatio in ædificijs moliendis, vt structuræ omnes perpendiculo respondeant, neque proclinationes, vt vocabulo vtar Vitruuiano, in partem vllam habeant. *Perpendiculi formã docet G. Philander in Vitruu. lib. 6. c. 11. & l. 7. c. 3.*

RECTVS TENOR. Cap. LII.

TRANSIT & ad res alias id significatum, & ad perpendiculum amussim adijciunt, cum quid C vndecumque & quoquo versum delibratum directumve significare voluerint: vtriusque enim numus est, vt iustus tenor, ipsaque rectitudo adinueniatur. Sed perpendiculum in ijs deseruit, quæ surrigenda sunt: amussis, & planis, & obliquis, & omnibus denique vniuscuiusque corporis lateribus, per quæ recta linea fuerit deducenda. *Ad amussim, id est, recte, perfecte, κατὰ σταθμὴν Doricum prouerbiũ. Ad perpendiculum, exacte, absolute, κατὰ στάθμην.*

DE CARDINE. Cap. LIII.

AD fabricam omnino pertinet cardo: quare si quid super eo dicendum sit, hoc potissimum loco differendum.

AVTHORITAS VEL REI SVMMA. Cap. LIV.

HABET vero significatum ab eo munere, quod in valuis, ostijsque sustinendis præstat, ita vt nunc dignationem, nunc authoritatem, nunc rei summam significet, ex arbitrio scilicet aut ministerio, cuius res vnaquæque pendeat, cuique rerum pondera innitantur. Hinc in litibus & causis tale aliquid appellatur cardo, à quo scilicet tota persuadendi ratio pendere videatur, quove omnia D congeruntur argumenta: sitque status is, circa quem tam rei quam accusatoris conatus omnis vndecumque exerceatur. *Cardinis significata. Huc allusit Virg. Haud tanto cessabit cardine eorum. Æn. lib. 1.*

CARDINALES SACERDOTES. Cap. LV.

HABET & pietas nostra dignationis gradum à cardine nuncupatum. Nam veluti cardines in ostijs admittendi excludendique arbitri videntur, ita illi admittendorum exigendorumque operum, quæ ad Christianam faciant pietatem, concessamque summo Pontifici authoritatem potestatemque tuendam, authores honorificentissimi perhibentur. Fratres hos appellat Pontifex M. decretaque omnia, legesque in comitijs istius ordinis perlatæ, de consultatione eorum, tametsi omnia per se possit, sancire se profitetur. Is enim honos eis habetur, vt huiusmodi sententiarum rogationes in acta summa cum fide referantur.

 A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER L.

DE IIS, QVÆ PER PALMAM ET LAVRVM SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD HIERONYMVM FRACASTORIVM.

VAMVIS parua admodum inter nos consuetudo fuerit, eoque secessu Olinetano Veronensis B
agri, quo mihi per continuum triennium frui temporum eorum permisit quies, dum tu Vero-
næ tuis, ego ibi meis tum studiis tum negotiis incumbebamus, vix ter facultas data, vt esse vna
possemus; neque antea te Patauij, quo me ad Philosophiæ studia contuleram, videre licuerat,
quod inde paulo ante discesseras, quam ego aduenissem: tua tamen te virtus ita mihi ex eo
tempore conciliauerat, vt quem ob summum ingenium, summamque doctrinam plus te vno
diligerem, certe neminem haberem: omnium enim voce commendationeque politissimis lite-
ris, & liberalium omnium artium studiis florebas, clarusque & celebris habebare: vnde meus erga te, quem adhuc
ex facie non agnoscebam, cœpit cultus, qui mox cum ætate accreuit simul, maioribus scilicet in dies ad virtutem pro-
fectumque tuum additis incrementis. Ab eo vero tempore, quo bella illa calamitosissima, tam aspera, tam continua,
me non modo ex tranquillo eo secessu exturbauerunt, verum tota etiam patria expulerunt, quamdiu foris profugus,
errabundus inops vixi, tui semper memor, atque solicitus fui, quod vicem etiam tuam, & bonorum omnium inge-
miscebam, & vbicunque locorum ciues tuos dispersos etiam ipsos comperissem, nunc per Aligeros fratres Petrum & C
Ludouicum, nunc per Alithæum, Zauarisium, Turranios, nunc per alios amicos tuos, quos doctrinæ nomine veneror,
curabam vt meus erga te amor tibi fieret perspectissimus: idque officij ab aliquibus ex his mihi non indiligenter præ-
stitum confido. Sed quoniam vel his testibus tam locupletibus mihi nondum satisfaciebam, decreui tandem quaqua
ratione possem, aliquod huiusmodi mei erga te animi signum manifestius exhibere. Igitur cum labores meos in Ae-
gyptiorum hieroglyphica explicanda recenserem, pleraq; id genus commentaria in amicos distribuerem, tuq; non in
postremis esses, plantas duas insigniores elegi, Palmã & Laurum, easq; à nostratibus longe diuersas, ex Aegyptiorum
quippe lucis à me primum in Italiam translatas, quas tibi dono mitterem, Palmam quidem, ob sublime illud in-
genium tuum, quod ad excelsa quæque prospero euentu sese attollere contendit, cuius euectus pennis toto primum
cœlo Epicyclos summouisti, totque priorum Astrologorum machinas demolitus, facilem & permeabilem Planetis
viam complanasti Laurum autem, quia tu, re optime in cœlo gesta, ad infima mox terræ loca descendisti, tanquam
Hercules alter triumphabundus: sed qui in superiorem orbem non vt ille, de visceribus terræ Cerberum traxeris,
qui aconitum ad mortalium perniciem euomeret, sed ab Antipodibus Siphylum illam tuam admirandi vigoris
plantam asportares, quæ morbis omnibus tam cognitis, quam incognitis, præsentanea remedia, & incolumitatem D
efficacissime conferret. Quod vero ad plantas attinet, spero eas à te benigne suscipiendas, deque earum surculis ami-
citiæ nostræ firmitatem colligari posse, quam diuturnam perpetuamque fore mihi persuadeo: quia meus erga te a-
mor, cultus, & obseruantia, talia mihi pollicentur; tuque vt ameris ab omnibus, ingenij, doctrinæque tuæ monu-
menta, vno Doctorum omnium ore celebrata deposcunt: quorum quidem operum, studiorumque tuorum omnium
felicitatem agnoscimus, & omnium posteritati celebrem & illustrem fore plurimum & ex animo gratulamur.

DE PALMA. CAP. I.

PALMÆ significata plurima traduntur, quorum præcipue quatuor ex grauissimis authoribus seligere visum est: quippe annum, mensem, iustitiam siue æqualitatem, atque victoriam: quorum significa-

A significatuum causæ diligentius examinandæ sunt. Reliqua, vtpote manifestiora, sponte nulla solicitata cura, prouenient.

ANNVS MENSISQVE. Cap. II.

CAVSÆ vero cur annum Palma significaret, tres esse perhibentur, eaque omnium prima: quod sola omnium arborum, per ortus Lunæ singulos, ramos singulos progenerat. Atque ita etiam significatum mensis obseruauerunt, vt per singulos Palmæ surculos, menses totidem adnumerarent. Par itaque, vt si annus exprimi debeat, Palma duodecim ramis prædita figuretur. Sedenim, etiamsi hæc non adfuerit curiositas, annum omnino significabit, vel quantum ad mensem attinet, quod in osficulis eius ea maxime figura expeteretur, quæ lunata esset, quam contra fascinationes pollere plurimum arbitrabantur. Lunam autem maxime cauam, qualis est cum octo & viginti dierum numerum expleuit, cornibus scilicet inferne deiectis, mensis indicium esse in cœlestibus loco suo dictum. Dianaque ipsa apud Homerum, Apollinis hymno, mensis & anni arbitros paritura, Palmam amplexata describitur. B Altera causa est, quod Palma, vti Babylonij tradunt, referente Plutarcho, trecentas & sexaginta vtilitates mortalibus elargitur, ideoque anni simulacrum, & insigne: tot enim diebus annus constat, intercalaribus quinque, de quibus in Vulture, subductis. Alia ratio est, quod palmæ satus quatuor ex lignis, siue Ossa ea maluerimus appellare, quæ, vti paulo ante dictum, in eius fructibus insunt, fieri solet, quæ bina iuxta composita subter, binaque superne colligantur, pronaque omnia seruntur, quorum inde radices amplexu mutuo connectuntur, atque ita primi ortus promiscui coalescunt, & vnus ex cunctis caudex conficitur.

Cur annũ & mensem Palma significet.

Plin. idem lib. 13. c. 4.

Annus quoque solaris quatuor qualitatibus constat, quæ tamen ita mutuo connecti videntur, vt fallente de die in diem qualitatis ipsius mutatione, vnus quasi caudex fieri videatur.

TEMPORIS DIVTVRNITAS. Cap. III.

NON dissimulabo, quasi κατὰ πάρεργον, quod Quintius Græcus author asperum quendam locum, & admodum editum, superatuque perdifficilem ponit, in cuius vertice Palma consurgat, C cuius in cacumine insideat virtus: ex montis vtique asperitate labores varios, ex Palma temporis, vt Hesiodi interpres ait, diuturnitatem innuens. Non enim putabat quempiam ad perfectam aliquam virtutem peruenire posse, nisi per labores, quos diu tolerasset. Temporis autem diuturnitas quo conuenientius signo figuretur, quam per id, quod anni & mensis habetur hieroglyphicum adeo manifestum? Sententiam hanc ita sibi desumpsit Quintilianus: *Desinit, in aduersa niti, qui peruenit ad summum: scandenti circa ima labor est.* Quod nos in adolescentia ita retulimus:

Virtutis locus, & sedes.

Incipit oppositam pedibus qui repere molem,
Eximio superat grande labore iugum.
Vt tenet aerei placidissima culmina montis,
Languida felici membra quiete leuat.
Pastus amaritiem rigidæ radicis acerbam,
Molliculi glutit dulcia mella faui.
D *Hoc sophiæ asperioris iter, Superantule, pergas,*
Dummodo, post fellis pocula nectar habes.

Extat in Epigrammatibus Pierij.

ÆQVALITAS. Cap. IV.

ÆQVALITATEM vero ea de causa significabat, quod cum initio Soli dicata fuerit, ante Laurum, grauissimi authores asserunt, & Phœbum, & victores hac, non alia quapiam arbore coronari solitos. Quæ cum æquale esset victorum omnium præmium, æqualitatis inde symbolum assecuta est. Sane Plutarchus & Pausanias authores sunt, Palmæ pretium, qua multis in certaminibus victores æque coronarentur, à Theseo primum institutum, cum à Creta reuersus in Delum appulisset, & Apollini ludos edidisset. Siue ea de causa sit excogitatum, quod arbor ea folijs sit maxime æqualibus, ideoque victoribus conueniret, quod æqua eorum laus atque præmium esset.

Pausan. in Arcadicis, & Plutar. in Conuiualib. & c. lib. 8.

IVSTI-

IVSTITIA. Cap. V.

Palmæ proprietates variæ. Semper folia habens, & ἀείφυλλος, foliorum perpetuitas. Cui sua folia firmiter manent, & folia non amittens. Psalm. 91. ver. 13.

FRVCTVM præterea reddit pari cum foliis æquilibrio, atque hinc Iustitiam significari voluerunt. Præter hæc incorrupta est Palmæ materies, ac propemodum senij nescia, perinde ac decet incorruptos esse, neque vmquam temere flecti aliorum quorundam arbitrio, Iustitiæ administratores. Folia demum, nisi vi tollantur, numquam amittit, quare illam congruenti epitheto ἀείφυλλον, atque etiã ἐμπεδόφυλλον appellauerunt, cum & Laurus, & Oliua, & Myrtus, ac aliæ quædam, quibus est perennis foliorum viror, succrescentibus aliis, priora decutiant. Eademque immobilitas expetitur in Iustitia. Quod vero ponderibus resistat, & in aduersum incuruetur, facere idem Iudices debent, atque reluctabundi, seductores, pellacesque omnes detrectare, neque mulieribus, neque violentiæ cedere. In hanc sententiam Leuitico celebrandis feriis xv. mensis septimi, Palmarum surculos, quos Græci spathalas à gladij forma vocant, Legislator sumendos præcipit. Theologi per eos iuuenescentia Iustitiæ germina interpretantur. *Iustus enim*, ait Psalmographus, *sicut Palma germinabit*: propterea quod nihil est in vniuersa Palma, quod respui debeat, ita tota ab intima medulla ad extremum vsque folium humanæ necessitatis vsibus est commoda, idque multipliciter, perinde ac in iis, qui iuste viuunt, nihil reperias, quod non vndecumque vtile sit ac commendabile.

SOL. Cap. VI.

NEQVE quidem ea de causa tantum Palma Solis hieroglyphicum est, quod anni vicissitudines referat, quantum, quod figuram solarium radiorum imitari quodammodo videatur. Vnde sacerdotij veteris autores, qui (vt Proclus ait) à rebus apparentibus superiorum virium cultum adinuenerunt, ab hac similitudine solare quid in Palma esse arbitrati sunt. Et apud L. Apuleium legas, mystico eo sacro quo initiabantur Isidi, caput ad solarium radiorum similitudinem ostendendam, Palmæ candidæ foliis in modum radiorum prosistentibus redimitum.

VICTORIA. Cap. VII.

Lib. 7. Problematum. A. Gel. libr. 3. capit. 6. & Pluta. libr. 16. cap. 424. Neronis numus. Suetonius in Augusto. cap. 94.

VICTORIÆ demum in Palma significatum, ex numis, picturis, sculpturisque omnibus vniuersæ iam plebeculæ manifestum est. Eaque elocutio toties vsurpata Ciceroni: *Docto Oratori Palma danda est. In quadrigis qui Palmam primus acceperit. Quam palmam vtinam dij immortales tibi, Scipio, reseruent.* & similia. Et causam multi prodidere, præcipue vero Plutarchus Symposiacõn octauo: quam etiam posuerat Atistot. nempe si super arboris eius lignum, magnum quantumlibet pondus imponas, Palma minime deorsum cedit, nec infra flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur in contrarium fornicata. Eaque de causa in certaminibus Palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam, vti dictum est, ingenium eiusmodi ligno est, vt vrgentibus prementibusque non cedat. Videre vero est, Palmam caudicibus sursum versus collectis in numo Neroniano, vbi idem ipse Aprum impetit veru, victoriæ nimirum, quam de confecta fera consecutus esset, hieroglyphicum. Et felicis augurij causa, Augustus Palmam, inter iuncturas lapidum enatam, ante domum suam, in compluuium deorum Penatium transtulit, vtque coalesceret magnopere curauit, Cæsaris factum secutus, qui castris locum capiens, inter syluas, quas cædebat, repartam Palmam conseruari, vt omen victoriæ, iussit. Adhæc Cæsarianæ victoriæ aduersus Pompeium, in Pharsalia prælio commisso, Trallibus Palma ostentum dedit, exorta repente eodem ferme tempore, quo hæc gesta sunt, penes Cæsarianæ statuæ basin, quæ in templo Victoriæ dicata erat: quamuis omnis circa statuam locus natura solidus, & durissimo lapide instratus esset: atque huius generis ostenta multa apud veteres memorantur. Minime vero prætereundus est numus æreus cum ingenti Palma, eaque dactilis fæcunda, cuius inscriptio est AL. Æ. quæ dubio procul victoriam Alexandriæ Ægyptiacæ significat: quod vt magis explicetur, ab alta facie spica est cum inscriptione, ΚΑΙΣΑΡΟΣ.

IVDÆA. Cap. VIII.

DESVMVNTVR hieroglyphica plerumque à rebus, quas egregiè aliqua regio ferat: vt Cyrenaica per Silphium, quod in Batti numis cusum videas. A palmarum vero feracitate Iudæa eius arboris pictura significatur. Sane in Titi numis passim videre est eius prouinciæ simulacrum, arbori Palmæ adalligatum, cum inscriptione, IVD. CAP. Vbi vero inscriptio est Cæsaris Vespasiani, atque ibidem

A dem IVDÆA CAPTA, mœsta sedet ipsa, manu quasi faciem complodens, adstat ipse iuxta Palmam. In alio cum eadem inscriptione signum est, quod dextera alte innititur pilo, læua sceptrum gestat, læuumque pedem iacenti galeæ superponit.

IACTVRA. CAP. IX.

CONTRA vero, vel deiecta, vel casu aliquo vitiata, iacturæ imminẽtis prodigium habebatur: veluti ænea illa, quam Athenienses in Delphici Apollinis templo dedicarant, rei aduersus Medos feliciter gestæ monumentum. Paulo ante quam aduersus Syracusanos mouerent, infaustæ signũ expeditionis fuit: quod eius fructus, qui ex auro cõstabant, Corui, alites inauspicatæ, pluribus diebus impetierunt, eosque partim deuorarunt, partim deiecerunt. *Palma ænea Atheniensium.*

NVPTIÆ. CAP. X.

SED cur nuptiarũ etiam significatum in palma dissimulemus? qui picturã huiusce rei tam elegantem legerimus apud Philostratum, Imaginibus: qui paludibus & fluuiis hoc superaddit ornamentum, Palmarum quippe veluti fornicibus ductum, pontem fluuio superiniectum. Nam cum Palmarum alia mas, alia fœmina sit, inuicemq; maritali quadam copula coniugentur, maresq; attrahant ad sese fœminas, neque illæ congressum, quantumcumq; adniti possunt, aufugiant, sed vltro ramis ab vtraq; vicissim contra ad osculum quodammodo exporrectis, manifesta dent mutui desiderij signa, is duas, & huius scilicet & illius sexus Palmas in ripis fluuij oppositas è regione statuit. Hic vero mas amore correptus plurimum incuruatur, alteq; sese supra fluuium protendit. Fœmina vero, quantumlibet procul sita sit, neq; apprehendi possit, inclinat se tamen, & obsequij quoddam & ipsa studiũ præ se fert. Aquam itaq; quodam veluti ponte coniungunt, difficili tamen & inaccesso transitu, propter foliorum asperitatem. Hanc vtiq; speciem ex Philostrato qui pinxerit, nuptiarum & coniugalis amoris hieroglyphicum, ex ipsius naturæ gremio desumptum, summa etiam cum venustate descripserit. Quo vero maior huic argumento sit fides, eam palmarij diligentiam adhibent, vt mares eo saltem interuallo à fœminis distent, vt puluis ventorum flatibus, à foliis sublatus, in fœminarum folia incidat, quod satis ad fœcunditatem facere compertum est. Sed mirum dictu, quod si qua procul à mare abstiterit, vt neq; puluis, neq; aura, odorve eius ad eam permeare possit, excogitauerunt coloni funem à mare religatum ad fœminam vsq; producere, atq; ita quasi maritali vinculo copulatam, masculo viru clanculum, per funem irrepente, fœcundam fieri, quæ prius in ea sterilescebat solitudine. Diophanes author Græcus, Florentinum citat, qui suis in Georgicis multa de Palmæ amore conscripsit, contabescere eam maris desiderio, quod nulla dissimulatione profiteatur, modo radices versus eum porrigens, modo verticis in eum proclinatione, fructum ferre pernegando, agricolamq; demum cogi amantem huic inuestigare, qui multas Palmas mares manu amplexuq; contingat, mox ad amore perditam rediens, eam amplexetur, attrectetq; manibus. Flores quoq; mari prius impositos tollat, & supra fœminæ verticem imponat. Quæ ne quis fabulosa suspicetur, istiusmodi amoris exemplum atq; coniugij nostro dedere tempore. Siquidem vir clariss. Ioannes Pontanus, homo minime futilis, & quẽ fabulas pro historia, de re maxime suo tempore omnibus conspicua, scribere puduisset, duas celebrat Palmas, marem vnum Brundusij, fœminam alteram Hydrunti, quæ diu steriles permanserint, donec scilicet paulatim succrescentes, nondum alteram altera contueri poterat: vbi vero tantum adoleuere, vt sese inuicem conspicere potuerint, longo quantumlibet multorum stadiorum tractu dissidentes, fœtificare cœperint. Sed cur non ipsum audiamus?

Palmæ, maris & fœminæ amor.

Quinetiam addit Plin. lib 13. ca. 4. Adeoq; est Veneris intellectus, vt coitus etiã excogitatus sit ab homine, ex maribus flore & lanugine, interim vero tantum puluere insperso fœminis.

Brundusij latis longe viret ardua terris
Arbor, Idumæis vsque petita locis,
Altera Hydruntinis in saltibus æmula Palma,
Illa virûm referens, hæc muliebre decus.
Non vno creuêre solo, distantibus agris,
Nulla loci facies, nec socialis amor.
Permansit sine prole diu, sine fructibus arbor
Vtraque, frondosis & sine fruge comis.
Ast postquam patulos fuderunt brachia ramos,
Cœpere & cœlo liberiore frui,
Frondosique apices se conspexere, virique
Illa sui vultus, coniugis ille suæ:
Hausere & blandum venis sitientibus ignem,
Optatos fœtus sponte tulere sua:
Ornarunt ramos gemmis (mirabile dictu)
Impleuere suos melle liquente fauos.

Est idem amor in pistaciis, ex quibus femina cum panguntur, mas & fœmina committi debent coniunctis naturis, ita tamen vt mas ad Fauonium dorsum vertat, vt monet Demageron. A

INNOCENTIA. CAP. XI.

Cantic. 7. NE vero nostratia prætereamus, in sacris nostrorum literis eo loco vbi, *Statura tua similis facta est Palmæ*, legitur, Ambrosius significari ait viriditatem pueritiæ, atque naturalem eius innocentiam, quam à vitæ primordio receperimus, seruandam esse, & vt fructu nullo foliorum defluuio suo tempore maturemus, admoneri. Idque de Assertore nostro piorum conuentus canere, *Iustus vt Palma florebit.* *Psal. 92.* Tarde vero proficit Palma, sed diu in viriditate persistit, ait Eucherius: ita Ecclesia sancta per multas difficultates ad firmum fidei statum venit, auctaque iam & propagata, statura nimirum diu.

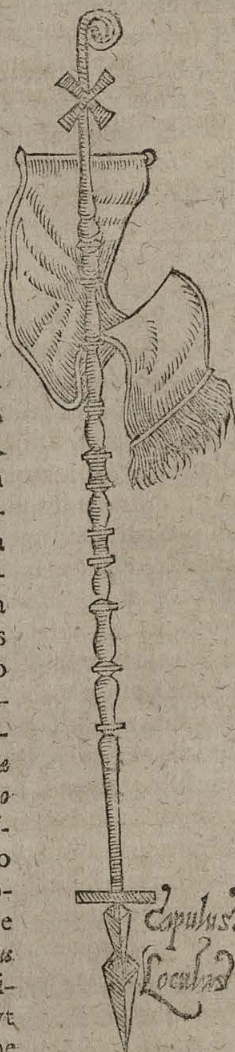
PIORVM VITA. CAP. XII.

SIGNIFICAT & piorum vitam Palmæ species: propterea quod sicut interior eius caudex & tenuis est, & corticum scabritie, perplexitateque visu minime iucundus: superior vero pars visenda, B tum trunci, tum ramorum amplitudine, amœnaq; pulchritudine viriditatis expanditur; ita piorum conditio prima facie contemptibilis videtur, sed in mirificam demum exit morum, virtutumque pulchritudinem. Sed cur non ipsa Eucherij sanctissimi, doctissimique viri verba subtexam, in hanc sententiam? Habet quiddam aliud Palma, quo à cunctis arborum generibus differat. Omnis enim arbor, quæ in suo robore iuxta terram vasta subsistit, crescendo superius angustior euadit, & quantum paulisper sublimior, tanto in altum redditur subtilior. Palma vero tenuis ab imo inchoat, & iuxta ramos aut fructus ampliori robore conturgescit. Quibus itaque alia arbusta nisi terrenis mentibus assimilari possunt, inferius vasta, superius angusta? quia nimirum omnes mortalium in hoc sæculo degentium delectationes in terrenis rebus sunt fortes, in cœlestibus debiles. Pro temporali enim gloria, vsque ad mortem appetunt desudare: pro spe vero perpetua, ne parum quidem in labore subsistũt. Pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro C cœlesti mercede vel tenuissimas vnius verbi contumelias ferre non possunt. Vt terreno iudici totos dies assistant, fortes sunt: in oratione vero coram Domino vel vnius horę momento lassantur. Sæpe nuditatem, vigilias, famem pro acquirendis diuitiis & honoribus tolerant, & multa se abstinentia cruciant: quod bis aut semel in hebdomada pati pro salute animi, grauissimum ducunt. At contra ex æqualitate Palmarum designantur iusti, qui vita proficiunt, qui nequaquam in terrenis studiis sunt fortes, & in cœlestibus debiles, sed longius atque distantius studiosos se Deo exhibent, quam seculo fuisse meminerunt. Recte itaque, vti supra dictum, *Iustus vt palma florebit.* Illud addam ex sextis Hebræorum castris apud Hieronymum: *Veluti* XII. *dulcis aquæ fontes ad Elim reperti,* XII. *indicarunt Apostolos, de quorum fontibus aquæ deriuatæ, vniuersi terrarum orbis ariditatem affluenter irrigarunt: ita Palmæ numero* D *Septuaginta cibum ostenderunt, quem mortales à totidem secundis Apostolis appositum essent accepturi.* Cibus enim doctrina, vti sæpius dictum. Quoniam vero Crux Domini, quæ Palma ea est, in quam ascensurum esse Dominum Prophetæ prædixerant, longo stipite & in altum surrecto, in transuersumq; late porrecto fuisse fertur, significasse ẽt videtur illud antea dictũ, *Cum exaltatus fuero omnia traham ad me:* ipsa enim manuum extensio duos populos, Israeliticum & Gentilem ad Deum trahere, & in vnum congregare videbatur, vt seniores dixisse scribit Irenæus: non abs re fuerit, vt piis quacumque ratione possemus satisfacere studeamus, signum id & victoriæ & salutis, quo pacto pij veteres figurarint, adscribere

Iusti ex æqualitate Palmarum designati, Nẽpe Apostolorũ discipulis.

Crucis Christi hieroglyphicum.

Ioan. 12.

A scribere. Contus erat prælongus, cuius apex in ρ, Græcæ literæ similitudinem incuruabatur: inde paulo infra X, Græca idemtidem litera sua insignis decussatione addita erat, id Christi nomen ostentat. Inde qui Crucis signum faceret bacillus transuersus, cui velum aut mappula solebat appendi, vexilli loco. Hæc duo significabant apud Græcos, quorum characteribus signata erant, CHRISTVS PASSVS, aut CRVCIFIXVS. Inde pro delubro, pedamentoque aliquo, vasis alicuius forma, orbiculis, aut ouis, aut aliis gestaminibus castrensi more altero super alterum suffixis subiiciebātur, in hunc scilicet modulum. Quod vltimo loco subiecimus, forma loculi est, in quem vexilla figebātur, de quo alibi plenius. Agite vero qui signum hoc sequimini, & in eius imperium iurastis, salutem vobis atque victoriam inde certissimam pollicemini. Non enim tumultuarium hoc, aut temere concitatæ cuiuspiam multitudinis fortuitum est signum, quod elementa porro omnia, quod humana omnis natura, quod bruta, qua licet, exprimere conātur. Dissecatur terra punctis quatuor, à quibus ductæ lineæ crucem figurant. Puncta, Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies. Sanctius in ea animal Homo, brachia cum precatur in crucem extendit, vel saltem pectus signat à fronte ad vmbilicum, vt descensum *Appositæ & pia parenesis.*

B à cœlo in terras nostri numinis indicet, mox ab læua, à corde quippe ad dexteram papillam (in dextera enim bonorum operum motus) crucem delineat. Per mare vero quæ volitant nauigia, si optatum cursum arreptura sint, antennas malo in crucis effigiem applicant: quæque cœlum alites secant, passis alis crucem ostentant. Nos igitur faciem & pectus cruce signati, tutius & animosius vnumquodque virtutis opus aggrediamur, fluxarum cogitationum inundationes transeamus incolumes, præpetiq; volatu supra cœlum attollamur, adminiculo signoq; crucis omnia feliciter executuri, stratisq; & superatis dolosissimi hostis insidiis, eiusque conatibus euersis, in Domini nostri cruce tantum gloriati, trophæa, more veterum, victoriarumq; triumphos ipsa cruce designata suspendamus.

DE LAVRO Cap. XIII.

VVLGATVM illud est, Laurum Apollinis insigne perhiberi, eiusque fronde, Palmaiam posthabita, eius simulacra coronari. Neque tantum ea de causa, quod Laurus in ore palumbi vim *Lauro palūbes perplurresq; aliæ aues annuū fastidiū purgant. Matthiol. in Diosc. li. 1. c. 90.*

C medicam indicet, quæ plerisque volucribus præsentaneo est remedio, quantum quia sit, vt Eusebius ait, ignea, ideoque à dæmonibus maxime odio habetur. Vsta præterea resonat, quod quandam prædicendi vim habet. Ignispicium enim non tantum splendore, verum etiam crepitu portendit, frequentissimo Poetarum omnium assensu. Ferunt vero Empedoclem, qui animam esse igneam statuebat, Lauri natura considerata dicere solitum, si homini sit in animalium quodpiam transmigrandum, optandum maxime vt in Leonem transiret: commodissimum enim id animæ quæ hominem incoluisset hospitium futurum. Sin vero arbor esset subeunda, in nullam commodius quam in Laurum fieri transmigrationem. Pindarus atque Callimachus Apollinem memorant interfecto Delphico Dracone Lauream induisse quasi supplicem: erant enim supplices coronati apud veteres. Aristophanes dominum & seruum oracula consulturos coronatos inducit, Pluto. Quin & Liber Lauro coronabatur, in qua ex Indis triumphasse fertur, diesque in illum solemnes, magna olim corona dicebantur, vt tradit Tertullianus. Laurea itaque Apollini & Baccho sacra, illi vt Deo bellorum, huic vt Deo triumphorum. Quamquam & Myrto milites redimiri soliti, ita Claudius Saturninus, qui li- *Coruus occiso chameleonte, fronde Lauri deuorata, virus extinguit. Matt. ibidē Laurus vis Medica.*

D brum edidit de coronis. Est & alia ratio cur Laurus Apollini sacra dicatur: legimus enim apud Serapionem Ascalonitam, Lauro ad dormientium caput apposita, vera videri somnia. Idipsum Antiphonem, Philocrum, & Artemonem, qui de somniorum interpretatione scripserunt, asseuerasse comperimus. Neque quidem Eustathij interpretamentum super hoc paruifecerimus, qui Daphnen ideo dictam ait, quod δα intensionis particula, & φανεῖν, quod loqui & canere est, in compositionem accedant. Apud Hesiodum interpres Theogoniæ, Laurum ait ἐνεργεῖν πρὸς τοὺς ἐνθουσιασμούς. Hinc vaticinantes Lauro coronari solitos ait interpres Aristophanis. Et qui bella sequebantur Vates, in summa galea Lauri conum gestabant. *Ad hoc Macrob. lib. 6. Saturn. c. 4. citans Lucilium. Sit efficax ad afflatū poetici furoris.*

VATICINIVM. CAP. XIV. A

Vaticinatricem plantam. Δαφνηφάγοι cur dicti Vates.

QVOCIRCA non imperite Aphthonius Laurum vaticinij symbolum esse dicit, quam μαντικὸν φυτὸν Dionysius in præceptis de Panegyricis scribendis appellat. Nam quod Vates δαφνηφάγοι vocitarentur, non ex eo tantum, quod ille dixerit, *Laurumque momordit*: & Sibylla apud Tibullum, *Sic vsque sacras innoxia Lauros vescar*, desumptum est, verum etiam ex Sophoclis Cassandra dicentis, δάφνην φαγὼν ὀδόντι πιέζετο σόμα, Eodem modo Lycophron, δάφνην φαγὼν φοιβάζον ἐκ λαιμῶν ὄπα. Porro Daphnem puellam, vt Plutarchus scribit in Agide, Pasiphaes nomine Spartani coluerunt, quę oracula, vt aiunt, certissima sit dare solita.

CVSTODIA. CAP. XV.

PRo custodia vero Laurum poni, & incolumitatis esse symbolum ex Proclo didicimus, qui veteres ait Laurum tutelæ consecrasse, & in sacrificiis, & in locis vbicumque vel sata, vel affixa fuerit incolumitatem præbere; cuius rei non ignarus Ouidius, tutelæ huius ergo illud de Lauro dixit: *Mediamque tuebere quercum*, quod ita mihi libet interpretari, vt ad ciuicæ coronæ sospitamentum & tutelam statueretur: id quod ex numis quibusdam intellexi, in quibus ciuica posita est, quam duo Laurei rami circumplectuntur, nō ipsi in coronam deducti, sed ad osculum quodammodo adcuruati. Literæ, OB CIVES SERVATOS. Duo huiusmodi sunt apud me, in quorum vno literæ circumductæ, C. GALLIVS. C. F. LVPERCVS. III. VIR. AAA. FF. In altero, L. NEVIVS SVRDINVS. III. VIR. AAA. FF. Quid vero sibi velint elementa illa, quippe A triplex, & F geminum, si quis quæsierit, sciat id significare, Auro, Argento, Ære, Faciundo. Inueniuntur vero & in Augusti numis, & alibi. Eadem vero specie ciuicam eam fuisse crediderim, quam Augusti foribus affixam Ouidius scribit, quamuis nonnulli arbores ipsas satas putant, quia ita scriptum à Poeta sit: B

Numi cum Lauro ciuica.

Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.

Idem sibi vult numus argenteus, in quo duo Lauri surculi cum radicibus, in quorum medio erecta est columna Ionica, supra cuius capitulum carchesium est, in medio parma affixa, cum literis S. C. Nam ab vtraq; columnæ parte in albo singulatim. Literæ E. X. adscriptæ. Altera inscriptio est, DIVVS AVGVSTVS VESPASIANVS. quod apotheosin ipsam sapit. Sed ex his satis superque est ostensum, Laurum pro custodia & tutela poni, & eorum, quæ perpetuo sospitari, conseruari, ac viuere volumus signum. accedit & illud ad sospitamentum: quod eius arboris folia fulmen non icit: eaque de causa Tiberius, cum fulmina coruscationesq; supra modum expauesceret, cœlo turbido Lauream sibi solitus est imponere, non secus ac eadem de causa Augustus ex Vituli marini pelle cingulum gestare. C

Ideoq; Ἀλεξίκακος dictus.

Sueton. in Tiberio ca. 59.

Suetonius in Augusto. c. 90.

POETICA VIS. CAP. XVI.

QVÆ quidem perennitatis aut diuturni temporis vita cum à nullo magis, quam à Poetis ipsis expetatur, merito Laurus vna cum hedera, cuius circa vetustatem opus omne, Poetis dedicatæ sunt: aliorum enim scriptorum authoribus non tam fama quam vtilitas etiam quæsita, sola Poetis gloria, & victuri nominis cupiditas insita est, *nec*, vt eleganter & vere dixit Ouidius, *petitur sacris nisi tantum fama Poetis*. Quod vero datum sibi Laureum sceptrum à Musis canit Hesiodus, laborem & diligentiam scribentis indicat, propterea quod veluti sunt amara Lauri folia: ita virtutis sudor, vel ipso eodem teste, laboriosus. Vnde chartas Cornelij laboriosas Catullus pro magna laude celebrat. Nam cum Hesiodus pauperibus fuerit parentibus genitus, verisimile est eum non sine magna difficultate proficere potuisse. Ita enim Zezes, quod Musæ nouem eum Lauro coronarint, labores & amaritudinem eius in doctrina comparanda commonstrat. D

AVTHORITAS IMPERATORIA ET TRIVMPHALIS HONOS. CAP. XVII.

ESSE vero Laurum insigne triumphantium, non ex eo tantum quod apud Ouidium legitur,

Tu du-

A *Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum*
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas:
quantum ex multis veterum monumentis innotescit. Illud quoq; satis constat, Imperatores triumphi Lauream ad Iouem Capitolinum ferre solitos, atque eam in eius gremio relinquere. Laureata vero Imperatorum capita in numis passim habentur. Atque hic non incongruum fuerit ea, quæ de Laureto, vnde triumphaturi Laureas sibi decerpere consuerant, memoriæ prodita sunt, repetere. Liuiam quippe olim post Augusti statim nuptias Veientanum suum reuisisse, ibique tum illi Gallinam albam, quæ ramulum Lauri rostro tenebat, à præteruolante Aquila, quæ illam rapuerat, in gremium demissam, cumque nutrici alitem, pangique ramulum placuisset, tantam pullorum sobolem prouenisse, vt Tranquillus ad sua vsque tempora villam eam, *Ad Gallinas*, vocitatam attestetur. Tale vero Lauretum fuit, vt triumphaturi Cæsares inde Laureas boni ominis gratia decerperent. Fuitque mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Adeo vero Laurus triumphantium propria fuisse videtur, vt obseruatum sit in huiusmodi Laureto sub cuiusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ex quo etiam prodigij causam intelligas, quod Iulij Cæsaris cædem præmonstrauit, cum pridie Idus Martias auis Regaliolus cum Laureo ramulo Pompeianæ Curiæ sese inferens, à varij generis volucribus ex proximo nemore persequentibus ibidem discerpta est. Nouissimo vero Neronis anno, in quo Cæsarum progenies defecit, sylua illa Veientana radicitus omnis exaruit, & quicquid ibi Gallinarum erat, interijt. Tali portento fuit Alexando Seuero Laurus alia ingens & antiqua, quæ in palatio cuiusdam ciuitatis, à qua proficiscebatur, ad bellum quod contra Germanos parauerat, subito collapsa, mortis itidem eius indicium habita. Contra non temere boni ominis Lauri folia, quæ circa Pompeij fasces illigata fuerant, cum longo itinere per arida & inculta loca iam exaruissent, eo tempore quo in vico quodam Galatiæ cum Lucullo in colloquium descendit, detracta, & à Lucullianis lictoribus recentia & viridia, quæ penes eos plurima erant, liberaliter suffecta: quod summam gloriæ rerum à Lucullo gestarum ad Pompeium transiturum interpretatum est, vt paulo post subsecutum. Et Romæ lamentabunda Luculli vox audita, *Pompeius res meas in Asia gestas eleuauit.*

Lauretum.

Suetonius in Augusto c. 94.

Sueton. in Iul. Cæsare cap. 81.

B

Sueton. in Galba ca. 1.

Laurus Alexandro Seuero portentosa, boni ominis Pompeio.

C

PVRGAMENTVM. Cap. XVIII.

SEXTVS ait Laureatos milites currum triumphantis sequi solitos, vt quasi purgati à cæde humana intrarent vrbem: proindeque suffitionibus omnibus Laurum adhiberi solitam fuisse, vel quod medicamento siccissima sit, vel quod omni tempore vireat, boni ominis causa perpetua Reipublicæ viriditas hinc optabatur.

VICTORIA. Cap. XIX.

QVANTVM ad aruspicinam pertinet, Laurus victoriam aliquando præmonstrauit, vt ea quæ in domo Alexandri Seueri iam infantuli nata iuxta Persicum arborem, intra vnum annum Persicum ipsam incremento mirabili superauit: vnde Aruspices futurum prædixere, vt puer is olim Persas euinceret, quod euentu postea comprobatum est: sub eo enim primo Persæ serui apud Romanos fuere. Quare apud Virgilium ex ea desumptum doctrina legas de victore: *Viridiq; aduelat tempora* D *Lauro.* Notum illud est, solitos esse Imperatores Romanos, re bene gesta literas Lauro reuinctas mittere, victoriarum & lætitiæ nuncios, quæ Laureatæ dicebantur, quod in Epistolis ad Atticum & alibi habetur. Hinc Ouidius:

Alexandri Seueri Laurus.

Æneid. li. 5.

Non ego victrices Lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer.

Apud Marcellinum, vbi de vanitate Constantij loquitur, suorum ducum victorias sibi adsciscentis, Laureatas literas missitatas inuenies. Quare Plinius XV. Laurus Romanis præcipuæ lætitiæ victoriarumque nuncia, additur literis, & militum lanceis, pilisque. Vnde legere est in Pompeij gestis, cum is in Arcadia equestre certamen ageret, ludi gratia, aduenisse tabellarios ex Ponto, gestantes iaculorum cuspides Lauro coronatas: ex quo læta nunciare antequam literas redderent cogniti sunt.

Mithridatem enim sibi mortem consciuisse nunciaturi venerant. Victores Delphis Pythijs certaminibus, ea peculiariter Lauro coronabatur, quæ Delphica nominabatur, cuiusmodi genere & triumphantes Romæ: ea enim longe viridior est, maximis baccis, æque ex viridi rubescentibus: vnde nonnulli commentati sunt, in quatuor certaminum præmijs, quæ recensentur ab Archia, per malum grandiores has Pythiæ Laurus baccas intelligi: de quo apud Lucianum videas de pomis in templo Apollinis decerptis. A

IVRGIOSVS. Cap. XX.

Bebrycia Laurus.

QVOD vero iurgiosum notari per Lauri ramum alicuius manu prætentum nonnulli dicunt, Græcorum commentum est, non Ægyptiorum, idque desumptum ex historia. Nam Bebrycia Laurus erat in Amyci portu, à qua ramum quicumq; decerpsisset, tamdiu fieri iurgia solebant, quoad abijceretur: quod traditum est ab Apollodoro libr. primo de Ponticis Heroibus. Sed enim particularia hæc inter hieroglyphica locum non habent, quia necesse est, quod rectè sit exprimendum, id vniuerso generi competere, vnde ipsa desumitur significatio. B

REMEDIVM. Cap. XXI.

De virtutibus Lauri Dioscorides lib. 1. cap. 15. & ibi Mattheolus. Gal. li. 6. simp. medica. & Plin. lib. 15. Foliorum Lauri remedium.

QVÆ vero de Scipione Laureo memorantur, significare id remedium contra pericula & insidias, quæ à quopiam intententur, vt apud Suidam legitur, non ea tantum causa est, quod contra venena pollere Laurus creditur, sed huc faciunt ea omnia, quæ superius recitauimus, vbi tutelam & custodiam per Laurum significari docuimus. Quin & Æsculapij caput Laurea redimitum non alia de causa dicunt, nisi quia ea arbor plurimorum sit remediorum. De medicina vero diuinitus reuelata, quæ per Lauri ramum, aut folium in Columbæ rostro ostenderetur, in Alitis eius Commentario diximus. Præstant & hordeo condito incolumitatem Lauri folia, si sicca grumis immisceantur aut supernesternantur, diuque à vitio conseruant, vt Demagerontis præcepto admonemur, in ijs quæ à Constantino Cæsare selecta sunt. Quin Romani, vt apud eundem Cæsarem Laurum boni genij plantam sunt appellare soliti: persuasumq; habuere, locum, vbi Laurus esset, neque à sacro vllo morbo, neq; à dæmone infestari. Et salutaris ominis gratia folia ipsius à populo Calendis Ianuarij Magistratibus offerebantur, vna cum caricis. C

DE CEDRO. Cap. XXII.

Persius, & Horat. de Arte Poet. Carmina linenda cedro, ait.

AD Palmam & Laurum pro Poëtis, & Cedrum & Myrtum adiungere gloriosum est, cum de præstantibus insigne dictum illud proferri soleat, *Et Cedro digna locutus.* Ante alias enim arbores Cedrus æternitatis hieroglyphicum est, quia materia eius neque putrescit, neq; cariem patitur. Hinc Arca fœderis ex Cedro fabrefacta est. Et Cedro digna loqui dicuntur illi, qui ea scribunt quæ nulla temporis iniuria sint abolitura.

EXCELLENS. Cap. XXIII.

De Cedri virib. Mattheolus in Dioscoridē lib. 1. c. 89.

ALIBI Diuinis in literis excelsioris potentiæ viros indicat, Psal. 92. *Sicut Cedrus Libani multiplicabitur.* Et 2. Esai, *Confringet Dominus Cedros Libani,* hoc est, potentiores. De medulla vero Libani ablata à Rege barbaro, pro nobilitate protrita, dictum in Aquilæ Commentario. Sed iam ad Myrtum. D

DE MYRTO.

GENIVS ET VOLVPTAS. Cap. XXIV.

Formosæ Veneri myrtus gratissima. Virg. Eclo. 7

SATIS quidem exploratum est omniū ferè Poëtarum lectione, Genium & Voluptatem ex Myrto significari. Arbusculam eam omnium delicatissimam aiunt, perpetuo tam virore spectandam, quam foliorum specie, suauissimoque odore præstantem, vt non immerito sit Veneri Deæ omnium delica-

A delicatissimæ dedicata, vnde meruerit Pelops Hippodamiæ nuptijs potiri certaminis victor auxilio Veneris, quod ei simulacrum ex pullulante Myrto fecisset.

VENVS. Cap. XXV.

NAM qui Venerem pingunt, libenter illi myrteam coronam imponunt, qua coronatam eam in iudicio Paridis astitisse, Nicander ait Alexipharmacis, atque ea de causa huiusmodi arbusculam & Iunoni & Palladi odio habitam in posterum. Apud quem animaduertas, Dictynnam Palladem appellari, quamuis glossemata quædam aliter exponant. Neq; vero dissimulandum, Myrtum pudendi muliebris habere significatum, vnde apud Aristophanem legas, οὐδὲ τῷ μύρτῳ θίγεις ἐῶντι, πρὶν ἐξ ἑνὸς λόγου σπονδὰς ποιησόμεθα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, quod ita reddemus: *Neq; rem aggredi veneream, priusquã Græciam fœdere iunxerimus.* Sed Myrtum Pollux carunculam intra pudendum muliebre ponit lasciuo quodam motu interim subsultantem: quo forsitan spectat Aristophanicus ille iocus, vbi chorus senum Lysistrate ait: *Ensem posthac gestabo in Myrti ramo.* In Commentario Serpentis Hecates fabulam recitaB uimus, quam multis modis Faunus pater solicitauerit ad stuprum, cum eam paternæ petulantiæ reluctantem modo virga myrtea verberaret, modo vini tormentum adhiberet, mox in Anguem conuersus spiris totam implicuerit, atque ita voti compos euaserit. Ibiq; virgam myrteam, nequitiæ imaginationem, vinum mentis hilaritatem, anguem multiplices voluptatis nodos hieroglyphicè significare ostendimus. Nam quod ad Myrtum attinet, apud Maronem:

Pollux li. 2. Nempe à bacca myrti similitudine.

Hecates fabula.

Æneí. li. 6.

Quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, & myrtea circum
Sylua tegit.

OVATIO. Cap. XXVI.

MYRTEA vero corona triumphantium militum capiti gestata, rem bellicam sine sanguine cõfectam significabat: vel cum quid bello non indicto per occasionem captum fuerat: tunc enim ouatio decernebatur, non triumphus, atque ita myrtea vtebantur corona, facilitatis indicio, cum in C triumpho ob victoriam cum labore partam laurea gestari solita esset, de qua superius.

HILARITAS. Cap. XXVII.

ERAT & hilaritatis indicium ramus Myrti, quem veteres inter vina alter alteri porrigebant. Mos enim fuit in conuiuijs eo circumlato ramo vnumquemq; discumbentium ad cantandum excitare. Singuli enim conuiuarum accepto in manus Myrti ramo, partes canebant suas: quem morem in Symposiacis Plutarchus late disputauit. Et Horatius adueniente verno tempore, quo se vndecumque patefacit hilaritas, dum Cytherea choros ducit Venus, decere ait viridi nitidum caput impedire myrto. Atq; vbicumq; conuiuiorum lætitiam celebrat, coronas è myrto inferri iubet.

Sympos. li. 1. hinc canere ad myrtũ. Paramieg. Ch. 2. cent. 6 pro. 21.

ARMA BELLICA. Cap. XXVIII.

Æneid. li. 3.

IN prodigio autem, quod ad Polydori tumulum Æneæ sese obtulit, corneis virgultis, & Myrti densis hastilibus, ad euulsionem sanguinem stillantibus, Tib. Claud. Donatus per id genus virgulta, hoD stilem illic esse locũ significari dicit: quippe quod duo ea genera lignorum hastilibus bellicis apta sint, proindeq; pacis auspicium nullum illic esse potuisse. Ac per hoc sacrificanti in nouæ ciuitatis causa, portendi, id quod accidit, crudele illic hominum genus, & humano infestum sanguini. Sed enim crediderim ego potius Maronem nostrum locum hunc de sepulcrali myrto mutuatum ab Elpenoris tumulo: quandoquidem Theophrastus ait ad Circeum in Italia locum esse eminenti quodam situ, densissimo variarum arborum nemore, sed arborosis præcipuè myrtis densum, vbi paruus visitur locus, quem incolæ Elpenoris tumulum perhiberent. In eo, qui supini hominis mensuram non excederet, myrtos coronarias nasci, minutis quippe folijs, & odoratioribus quam latifoliæ sint, neque alibi toto tractu eas, quam angusto eo spatio reperiri. Sane Myrtus corona quoq; funebris est, de qua Pindarus in Isthmijs, vt in Cupresso diximus:

ἔνθα λευκοθεὶς κάρα μύρτοις ὁ δ᾽ ἀνήρ. A

Thebis enim qui vicerant Iolea, Myrto coronabantur, ea de causa, inquit interpres, quia funebris est. Iolam enim heroem Thebani colunt, ad cuius tumulum Iolea celebrabant.

AMORIS VVLNERA. Cap. XXIX.

Myrtus folia habens perforata.

EST Myrti genus, quæ folia habet perforata, ea Trœzenijs latissimè prouenit: per hanc amoris vulnera, mœroremq; ipsum, quo plurimum amantes ex desiderio conficiuntur, significari tradiderunt celebres doctrina viri. Alij (dicenda enim omnia sunt) fabulantur ab acu, quæ Phædræ capillos coërcebat, ea foramina processisse: de quo, vt nullam esse fabulam tam ineptam, quæ apud Græcos authore careat, admoneamur, apud Pausaniam lib. I. videndum.

GANYMEDES. Cap. XXX.

SVNT qui per myrtum Ganymedem referri putent, quod persuasum sit eam ibi latissimè natam, vbi puer is pedum vestigia pressisset. Argumento esse locum in Chalcide Harpagium à re ipsa nuncupatum, quod ibi Ganymedem ab Ioue raptum fabulantur, ibidemque Myrtos pulcherrimas, atque admodum copiosas nasci. Quod ea de causa à Chalcidensibus confictum aiunt, quod insulares illi impurum genus fuerint, puerilium amorum turpitudini quam deditissimi, pudore omni posthabito. Id quoque apud Pausaniam. B

PAPYRII VICTORIA. Cap. XXXI.

IN numis aliquot aspicere est Papyrij caput myrtea corona redimitum. Significat id Sardos ab eo in campis Myrteis superatos, ob cuius rei memoriam myrtea ipse corona visus est.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LI.

C

DE IIS QVÆ PER QVERCVM, HEDERAM, FERVLAM, MILACEM ET AMYGDALAM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLVSTR. HIERONYMVM ROBOREVM VICINOVI DOMINVM.

ECCE vero tibi Quercus tua, honoratissime Hieronyme, quam ex Ægypto aduectam tibi dari tantopere cupiebas, neque id immerito, neque temere: nam cum ea arborum validissima vulgo à robore nomen consecuta sit, siue potius vires ipsæ ab arbore Quercu, quæ robur ipsa est, nomen acquisierint, cui potius dari debuerat, quam illi qui de clarissima Roborea stirpe prognatus, duorum ætate nostra maximorum Pont. Sixti IV. & Iulij II. illustris gloria, clarissimum quemq; eorum decorare videatur? Nam Sixtus Saonæ ortus cum veluti postliminio Taurinum veterem patriam studijs florentem reuisisset, maiorum tuorum, quos agnatos habebat, liberalitate adiutus, paratam sibi ad Pontificatum viam inuenit: tantum enim virtute & disciplinis optimis profecit, vt vel ante ætatem primos in congregatione sua titulos sit honorificè cōsecutus: mox doctrinæ & præstantis ingenij nomine Sacerdos Card. factus, integritate hominis cognita, nullo negotio fuerit ad summum Pontificatum euectus, ac tum ipse, tum Iulius II. qui ei paulo post successit, progeniem, vnde fue- D

A *de fuerant oriundi, honestissimis titulis & honoribus ornauerunt. Sed ne singula referam quæ & alias à me dicta sunt, & paucis explicari non possunt, quid magni illi Gallorum Reges, nonne Roboreos semper magni fecerunt, & eorum aliquem apud se fouerunt? teq; adeo ipsum sapientissimus Rex Franciscus, ac deinde Henricus eius filius, singulari humanitate sunt amplexi? quibus tu bonarum disciplinarum studio politiorisq; eruditionis nomine gratus in primis extitisti, eiq; opinioni, quã omnes de te concepimus, in hac ipsa adolescentia non auare cœpisti respondere: vnde ipse etiam Rex Henricus tua ad res gerendas opera atq; industria vti in animum induxerit. Itaq; non plus tibi familia tua splendoris adiungit, quam abs te illa accipiat, eiq; indies magis ac magis accessurum esse videtur. Quod autem ad Quercum attinet, Hedera quoq; se illi applicuit ad ornamentum, proq; septo Myrtus, & Ferula, Milaxq; cum Amygdalis accessere, quibus venustè ædium tuarum hypetron poteris conuestire, amœnioribusq; vmbris festiue admodum opacare. Vale.*

DE QVERCV.

B

CIVIVM SERVATOR. Cap. I.

INTER coronarum genera querna in primis celebratur, quæ ciuis in bello seruati signum magno apud veteres in honore semper habita. Cur vero ciuicas ex Quercu fieri sit institutum, plures enumerantur causæ. Alij enim dicunt honorem hunc Arcadibus attributum, quos oracula solita sint ob vetustatis honorem Glandiphagos appellare. Alij ea de causa, quod facilem & promptuarium cibum Quercus sit militibus afferre solita. Alij quia Ioui sacra sit, in cuius tutela sunt ciuitates, congruensq; haberi, vt qui ciuem seruasset, ea coronaretur fronde, quæ ciuitatum omnium tutelari Deo dicata esset. Apud Celtas autem, vt Max. Tyrius tradit, altissima Quercus deligebatur, eaque erat Iouis signum. Sunt qui eam tradant primam Plantarum omnium genitam, atque ita populorum altricem fuisse, & primariam oraculorum authorem. In numo quodã, cuius Dorica inscriptio, ΑΠΕΙΡΟΤΑΝ. Aquila habetur fulmine subter pedes deiecto, & rami duo querni in coronam flexi, quæ dubio procul Epirotarum moneta glandes Chaonias, & oracula Dodonæa significat. Quantum vero

Corona ciuica ex Quercu, & quare.

In Dodone mõte Chaoniæ Molossorum regionis.

C pertinet ad seruatos ciues, quamuis in Lauro de C. Gallij & L. Næuij Surdini numis rem explicuisse satis esse possit, non importunè tamen loco hoc repetetur quod Ouidius de Quercu ad Laurum dixit, cum in arborem eam Daphne transmutaretur, *Mediamque tuebere Quercum.* In numis quippe aliquot coronam ciuicam esse positam, quam duo Laurei rami circumplectuntur, non ipsi in coronam deducti, sed ad osculum quodammodo incuruati: literæ, OB CIVES SERVATOS, quorum duo huiusmodi apud me sunt. Qua specie ciuicam eam fuisse crediderim, quam pro Augusti foribus affixam scripsit Ouidius:

Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediamque tuebere Quercum.

Quamuis nonnulli arbores ipsas eo gestu satas fuisse putant. Libet autem & aliorum quorundam addere monumenta. In numo C. Caligulæ ciuica tantum cum glandibus spectatur, in quo literæ sunt huiusmodi, S.P.Q.R. PP. OB CIVES SERVATOS. In Sergij vero Galbæ Aug. numo ciuica eadem est cum inscriptione, S.P.Q.R. OB C. S. Eadem in Vitellij Germanici, in cuius medio hæ literæ sunt,

D S.P.Q.R. OB CIV. SER. In numo etiam quodam aureo, & alijs plerisque obseruaui, ciuicam hanc Neroni etiam ex S.C. dedicatam: quamuis alia non adsit descriptio, idem tamen est significatum. Eodemque S.C. Antonino numus datus est cum Porca fœta & natis sub vbere, quibus imminet quercus, quod animal id dubio procul glande plurimum pascatur, vnde antiqui omnino cibi admoneamur: quam causam Plutarchus præcipuam putat in ciuicæ coronæ dono, quamuis primas Ioui partes tribuat, cui sacra sit arbor, & in cuius tutela, vti dicebamus, sunt ciuitates. Videas & in numo quodam Augusti Cæsaris, quercus arbores duas cum ingenti patina in medio earum sita, circa quam literæ sunt ad quadrati posituram S. P. / Q. R. Neque sum nescius ciuicam etiam ex Ilice fieri solitam: nam & ipsa glandifera est, Cæciliumq; Comicum Poëtam coronam ciuicam ligneam appellasse, omnino enim

De corona quernea Lucanus lib. 1.

Seruati ciuis referen-

tem præmia quercum. Hæc omnia à Plin. libr. 16. c. 4. Tum quod δρῦς apud Græcos vniuersim quãcumq; arborem glandiferã significat.

ligne a primo fuit. Rationem Festus tradit, quod frondem præ se perennem ferat: postea vero magis A
placuit ex esculo Ioui sacra, vbique custodito honore glandis, vt Plinius author est. Nota sunt quæ
& quanta tribui solita sunt ijs qui ciuicam meruissent. Ea quippe vti licebat perpetuo in ludis. In-
duenti assurgi etiam à Senatu moris erat, Senatuique proximus erat locus assignatus. Vacatio mune-
rum ipsi, patrique & auo paterno dabatur, quod filium adeo publicæ rei vtilem genuissent. Ne vero
temere daretur, arctiores additæ sunt leges, vt quippe ciuis qui seruatus esset, seruatam se esse fatere-
tur, aliter testes in eo negotio nihil proderant, neque si quempiam alium quàm Romanum ciuem ser-
uasset, quantumuis Regem. Ciceronem ciuica ad donandum L. Gellius censuit, quod eius opera esset
atrocissima Catilinæ coniuratio detecta, vindicataq;, atque ita non ciuis vnus, sed vniuersa Romana
ciuitas seruata, meritoque vt ait ille:

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

AMVLETVM. CAP. II.

HECATE quoq; quercu coronari solita est, in cuius manum hasta imponebatur, & humeros mul-
tis Draconum spiris implicabatur. Huiusmodiq; Deæ simulacrum ante ianuam dedicari soli- B
tum Æschylus tradit, idq; incantationum amuletum habebatur.

VIRTVS. CAP. III.

Claua Herculea.

HERCVLEAM vero clauam illam valido plurimum de robore fieri solitam, virtutis simulacrum
esse, optimi quique authores tradunt. Tum etiam numus Gordiani Pij declarat, in quo Hercu-
les nudus cum claua spectatur, cum inscriptione, VIRTVS AVGVSTI. Neruæ autem Traiano ex S.
C. quod in numis apparet, decretum est Leonis caput claua superere cta, cum inscriptione vni illi ma-
ximè attributa, quæ est, OPTIMO PRINCIPI. Nec prætereo Commodi vanitatem, in cuius numo
vidimus ingentem clauam cum inscriptione, HERCVLI ROMANO AVG. S. C. & ad hæc coronam
ciuicam circumductam. In alijs ad adulationem huiusmodi cusis, Hercules est facie ad ipsius Com-
modi similitudinem informata, cum spolio & claua in læua, dextera coronam trophæo superimpo-
nens: literæ, HERCVLI ROMAMO AVG. Accepit enim is statuas Herculis habitu, eique immolatum C
est vt Deo. Harum vnam adhuc integram cum claua & Hyla, Iulius II. restituit pro foribus aulæ su-
perioris palatij Pontificij, vbi nunc porticus Leoniana. Sed enim Leo X. statuam amoueri iussit, ne-
glectamq; in angulum reijci. Neq; vero clauam Herculi semper ex Robore fuisse perhibent: verum
& ex Oleastro, cuiusmodi ea fuit quam Mercurio πολυγίῳ dicauit, quam iterum pullulasse fama est.
Nam Trœzenij Oleastrum ex ea claua natum ostentare olim consueuerunt. Pisander & aheneam
Herculi clauam fuisse dicit.

FORTITVDO. CAP. IV.

Sumitur etiã per translationẽ pro animi fortitudine, nedũ corporis.

IAM vero fortitudinem validasque vires per Quercum significare mos est multorum, siue nomen
ipsum sequantur, quæ roboris elogio censetur: viribus enim præstantes viri, vt Festus ait, robusti à
robore nuncupantur: robur vero à robo colore rufo, quod ea materia plurimas eius coloris venas ha-
bet, siue insitam illi vim admirentur, quo incorrupta materies, & ad ædium perennitatem facere, ma-
gnis inde acceptis vtilitatibus, comperiatur. D

DIVTVRNITAS. CAP. V.

Sueton. in Galba c. 4.

EADEM autem de causa diuturnitatem etiam significat Quercus, quod eiusmodi sit eius vis, vt in
seros vsq; annos prorogetur, præcipue cum vel defossa, vel aquis macerata per tempus aliquod
fuerit. Quare augures non iniuria auo Galbæ fulgur procuranti, cum extra de manibus Aquila rapuis-
set, & in frugiferam Quercum contulisset, summum, sed serum imperium portendi familiæ respon-
derunt: quod euentus mox comprobauit.

IMPERIVM FIRMVM. CAP. VI.

Quin Rhea ara frondib. quernis coronabatur.

IMPERII firmitatem per sceptrum ex querno trunco significatum inuenio. Sceptrum autem cum
folijs quernis in columna quadam ex alabastrite Viterbij spectare licet, inferioribus quippe ramis
ampu-

A amputatis, superioribus autem ita mutuo complexis, vt oculi speciem reddant. Plutarchus Osirim huiusmodi signo redditum arbitratur, qui, vt nonnulli prodidere, non Ægypti solũ, verum & Italiæ, & totius ferè terrarum orbis imperium obtinuerit. Aiunt vero sceptra huiusmodi ita pluribus ramis ornari solita, vt plures erant prouinciæ, quibus is imperitaret, cuius honori & nomini dicatum esset id monumenti. Quercus enim Rheæ, quæ terra est, sacra, vt Apollodorus 3. de Dijs, ait. Quin eos omnes quernis coronari tradit, ob vtilitates quas arbor ea tam in ædificijs, quam in primo victu præbuit.

Apollonius libr. 1. Argon.
Profert etiã plurimas alias res quas recenset Theophrastus, libr. 3. c. 8. & 9. de Plant. hist.

OSIRIS. CAP. VII.

MACROBIVS in hac oculi specie, quæ ab incuruatis ad complexum hinc inde ramis, vt in nobilitatis vestræ gestaminibus spectare est, cum Osiridis nomen agnoscit, tum Solis id esse signum contendit. Oculi vero similitudinem ideo poni, quia Sol regali potestate cuncta despiciat, vnde illi oculi cognomentum apud antiquos. Sed enim de oculo eo commentario disputatum, quo per singulas humani capitis partes, quæ aliquid significant, decurritur.

Macr. lib. 1. Satur. c. 21.
Ad verbum à Suetonio in Vespas. c. 5.

B

PRINCIPATVS. CAP. VIII.

CÆTERVM & in Aruspicum disciplina Quercus principatum ostendit, quod multis olim augurijs obseruatum est: ex quibus illud præcipuè referendum videtur, quod in suburbano Flauiorum Quercus antiqua, quæ Marti sacrata erat, per tres Vespasiæ partus singulos repente ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cuiusq; fati. Primum quidem exilem & haud ita multo post arefactum, ideoq; puella nata non perennauit. Secundum præualidum ac prolixum, & qui magnam portenderet felicitatem. Tertium vero instar arboris: quare patrem Sabinum ferunt aruspicio insuper confirmatum renunciasse matri nepotem ei Cæsarem natum. Contra vero sceptrũ nouissimo Neronis anno de Augusti manibus excussum fulmine, imperium Cæsaribus diuinitus abrogatum indicauit.

Flauiorum Quercus. Sueton. in Galba. c. 1.

FERITAS. CAP. IX.

QVORVNDAM etiam inuentum fuit animi feritatem ex Quercu significare, quod etiã non ignobiles Poëtæ agrestes homines, immites, atque sæuos, nullisq; humanis moribus expolitos, duro ex robore natos dictitabant: de quo interpres Hesiodi: Veteres ait filios in quercubus aut petris exponere solitos, vrbium tectorum ve commoditate nondum adinuenta, datamque hinc ansam, vt ex petris aut roboribus geniti viderentur.

C

Hom. Odys. T. Nam neque fatidica quercu satus es.

OBSCOENITAS. CAP. X.

HABET & glans ipsa suum significatum, idque obscœno satis intellectu, ob eam scilicet qua prædita est figurã, pudendi virilis mucroni pene similem, atq; hinc Arcadum obscœnitatem incessi reperias, quod βαλανοφάγοι essent. Vnde Diogenes eiusmodi notæ adolescentem Arcadem dixit, is cuiusmodi videretur esse interrogatus: intelligebat enim Arcadiam infamem esse, vtpote quæ luxu deliciisq; barbaricis corrupta esset. Alij referunt ad stuporem, vnde dixerit etiam Iuuen. *Laua in parte mamillæ nihil Arcadico iuueni subsultare.* Sed cum priore sententia facit alterum eiusdem Cynici dictũ, apud quem cum mentio fieret de puero quodam qui male pudicitiam tutabatur, Diogenes cuiusnam is esset interrogatus. Tegeates, respondit, ludens scilicet ex ambiguo: nam Tegea ciuitas est Arcadiæ: Tegos autem interdum pro lupanari ponitur.

D

D. Laertius in eius vita. Quia cellulæ tecti instar.

IRA DELINITA. CAP. XI.

IPSA deniq; arbor Quercus, ea insignis asperitate, quæ omnibus conspicua est, non immerito fertur vsque adeo inimica oleæ, vt eam iuxta se positam extinguat. Olea vero cum sit pacis, mansuetudinis ac lenitatis indicium, excogitatum est Quercum olea complicare, cum iracundiam atq; inexorabilem animi asperitatem sese ad lenitatem dedisse significandum fuerit. Contra addam κατὰ πάρεργον & ea, quæ beneficium à Quercu consequuntur: scriptores enim naturalium rerum, hederam quercinam, viscum quercinum, & polypodium quercinum optimum dicunt.

Plin. lib. 24. cap. 1. Videndus Theophrastus, vbi supra.

DE HEDERA. Cap. XII.

HEDERA autem non quercina tantum, sed qualiscumque esset, haudquaquam obscuræ celebritatis erat apud Ægyptios: quippe quæ propter continuum virorem vitibus etiam præferebatur in sacris, quod illæ à fructu folia identidem amittant.

BACCHVS. Cap. XIII.

EA vero in primis quæ corymbos nigros fert, sed & sine delectu coronamentis accepta Dionysio sacra, quod æque est ac apud Ægyptios Osiridi, à quo etiã isti nomen: Chenosiris enim eorum lingua nominatur, quod Osiridis planta interpretatur. Præterea Dionysius, Nysa vrbe à se posita in extrema fere India, hederam quam seuit, æternum nominis sui monumentum esse iussit. B

NOCVMENTVM ABSCONDITVM. Cap. XIV.

Tum quod Baccho initiati hedera coronabantur. Euripides in Bacchis, & Dionysius in Cosmographia. Macr. li. 7. Satur. c. 1.

THYRSIS vero, quod telum est ligneum, circumfusa hedera coopertum vini nocumentum hieroglyphicè indicat sub ipsius suauitate latitare. Hinc Macrobius Liberum Patrem ait ferire per obliquum, circumfusæ hederæ latitante mucrone. Neq; aliud sibi vult vitis supra caput Hecates prætendi solita, quæ nimirum ostendit Fauni patris insidias, quas in natam vini opera construxit, de quo latius in Serpente.

TENACITAS. Cap. XV.

Nec vllum omnino nodum in corpore habere, teste Fest. Pomp.

VSQVEADEO vero adhæsit hederæ tenacitatis nomen, vt illigandi complectendique significatum, vt olim apud nostros flamini Diali non modo eam tangere ominosum esset, verum etiam nominare, ne inde illigatus aliquo modo, vel re, vel cogitatione deprehenderetur. Eaq; de causa ne- C que anulum quidem ei gestare licebat, libera siquidem omnia esse volebant sacrificulis. Vnde sacrum factura Dido apud Maronem, *vnum exuta pedem vinclis in veste recincta*, legitur. Manifestum autem est hederam vincire quicquid fuerit, ad quod se applicuerit. Hinc Horatius Carm. li. 1. od. 63. *lasciuis hederis ambitiosior* dixit. Hinc Catullus mentem amore reuincens, *vt tenax hedera hac & illac arborem implicat errans*. Et Gallienus Imperator:

Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ.

Æneid. li. 4

Ea denique siue ab hærendo, siue ab eo quod edita petat, siue potius ab edendo ea, quibus adhæserit nomen habeat. Libero Patri dedicata est, vt initio dictum, quod ita semper vireat, vt & ille semper iuuenis. *Nam, Solis æterna est Baccho Phœboq; iuuenta*, vel quia mentes hominum ita Liber liget, vti ea quæcumque tetigerit impedit: ebrius enim quamuis solutum eum vel in angusta paupertate dicat Horatius, & Lyæus à soluendo nomen acceperit, irretitam tamen habet mentem, neque sui compos est.

ASSERTOR. Cap. XVI. D

Epistol. 5. ad Torquatũ, lib. 1.

IN numis plerisque caput hedera redimitum aspicias cum assertoris inscriptione: vt illud cum cornibus, ab cuius altera parte sigillum est cum racemo in dextera, in læua spolium gerit: literæq; legi possunt, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. In aliquot alijs caput identidem hedera redimitum, ab altera vero facie Hercules cum claua & spolio: literæ sunt, ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ: infra vero, ΘΑΣΙΩΝ. Sed dicerem ego populeam potius esse frondem, nisi flexuosus viticulæ ambitus hederam potius referret. Sunt vero Thasij ab insula, quæ Thraciæ adiacet, vnde Herculis progenitores oriundi, quo nomine illi sibi plurimum plaudentes, imaginem eius numis exprimere instituerunt.

BAC-

A BACCHEIA SVPELLEX. CAP. XVII.

VINARIA vero vaſcula, quæ Ciſſibia plurimum appellãt, orificium ad hederacij folij ſpeciem informatum habent: κισσὸς enim hedera: cuiuſmodi vaſa quamplurima, quę longam ſapiunt vetuſtatem, vbiq; Romæ videas. Et quæ nunc etiam è luto formantur, ad eandem pene formam rediguntur, à foliisq; vulgo nomen habẽt, nam Folietæ nuncupantur. At bona pars Italiæ vaſa vinaria quotidiani vſus Boccalia, quaſi, vtputo Bacchalia dicere velint, appellãt, quamuis βακχάλιον pro vaſe vinario ſit apud Homerum. Qui κισσύβια dicta putarunt, quod vaſa olim ex hedera fieri ſolerent, hallucinari mihi videntur: nam neq; quidem lignum ſatis idoneum, neque materia commoda eſt, cum ſatis conſtet, ſi poculo hederaceo mixtum infundatur, vina transfluere. Neq; ego nunc poculorum genera perquiram, quæ copioſe ſatis ab aliis enumerata fuerunt: illud oſtendiſſe ſatis fuerit, qua de cauſa bona eorum pars hederam ſupremo margine aſſimularent, quinetiam in nonnullis iuxta anſam impreſſum hederæ folium obſerues: & apud Maronem *Paſtoralibus quibuſdam poculis ſuperaddita vitis, Diffuſos hedera veſtit pallente corymbos.* Qua vero ſpecie eſſet cantharus, qui Baccho dedicabatur, vti ſcyphus

Nomẽ etiã poculi Lugdunenſis. Legimus tamẽ apud Serenũ Samonicum, Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis. Legendus Macro. li. 5. ca. 21. ſuper Cymbio & Ciſſimbio.

B Herculi, ſi quæſierit quis, picturatione commodius quam verbis explicabitur. Pedem enim habet à latiori ambitu in anguſtum flexuoſo interius ductu ſe contrahentem, ita vt ea pars tota deſidentibus incuruis coſtulis deſcribatur: mox intumeſcit in calicem, quod nomen noſtris in ſacrificiis tot iam ab hinc annis, ſpecie nihil quicquam immutata, receptum eſt: hinc iterum anguſtari incipit, totoque ambitu intro verſus incuruari, quo ductu vbi aliquantulũ proceſſerit, rurſum aperitur, & cratera in ſummo patefacit. Adduntur hinc atq; inde anſæ, quas Aures Gręci libentius appellarunt, ſed aures ego eas alia quam anſæ ſint forma factas intelligo: vtpote quæ quidem proſtarent à ſummo vaſe, ſed minime ad inferiora flecterentur. In morem autem Delphinorum alias anſæ, alias anguium figuras, plerumq; volutarum in modum fieri ſolitæ. Sed & vna tan-

Cantharus Bacchi. A Plin. lib. 16. cap. 35. Eclog. 3.

C tum anſa prǽditos pleriſque locis cantharos in antiquorum monumentis aſpicias, cuiuſmodi apud Virgilium eſt. Silenianus ille,

Cui grauis attrita pendebat cantharus anſa.

Eclog. 6.

POETA. CAP. XVIII.

QVOD vero Poetis hedera decerneretur, vt vna cum Lauro coronam eorum perficeret, non tam perpetuus vtriuſq; viror, qui diuturna eorum opera ſignificaret, in cauſa fuit, quam vt oſtenderetur, eos, qui dignos hedera euaſiſſent, Lauream que meruiſſent, & ingenio & arte præcelluiſſe: per Laurum enim inſitam in ingenio vim, ac venæ fœcunditatem Apollinis irradiatione locupletem intelligebant: per hederam vero artem & induſtriam peruigili labore partam. Cuius rei id eſt indicium, quod hedera ſuapte vi admodum imbecilla humi ſemper reperet, neque ſe vmquam attolleret: pertinaci tamen labore artificioſoq; conatu peruincit, vt vel arboribus vel parietibus adhæreſcens, paulatim irrepens ſupra omnium faſtigia victrix euadat, & ſupremo in vertice dominetur, vtroq; enim o-

Hinc Maro Eclog. 6. Paſtores hedera creſcẽtem ornate Poetam. Hedera cur poetis dicata.

D pus eſt, ſi quis velit excellere: niſi vero excelluerit, nihil quicquam profecit, quia *Mediocribus eſſe Poetis, non homines, non Dij, non conceſſere columnæ.* quare ſapienter ait Horatius:

——Ego quid ſtudium ſine diuite vena,
Ne rude quid poſſit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amice.

Horat. de Art poet. Ibid.

In eandem ſententiam apud Pindarum legas, vt in Ape diximus, Poetas lacte ſimul & melle paſci: quorum lac naturam facundiæ vbertate affluentem, mel artem laborioſumque proficiendi conatum oſtendit. Non enim ſine magno labore, induſtria & artificio comparatur. Apud Athenæum, quod minime diſſimulandum eſt, legas, ex Seno Elienſi Grammatico deſumptum, Aurocabalos, qui poſtea Iamborum Poetæ nuncupati ſunt, hederacea corona vti ſolitos: Ithyphallos vero talari tuni-

camanicatos, ebriosorum personas ridiculum in morem gestasse. Hinc apud Virgilium: A

Æne. lib. 6.

——Threicius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Et quod ad manicatos facit, elusum alibi:

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Æneid. li. 9.

Sed vt ad Athenæum reuertamur, Phallophoros demum ait (ideæ sunt hæ impudentioris Musicæ, lasciuæque apud veteres ceremoniæ) serpyllo & pæderotæ herbis faciem occultasse, sertaq; sibi ex viola & hedera nexuisse.

VETVSTAS. CAP. XIX.

PRÆTER hæc vetustatis symbolum est hedera, cum semper circa vel arbores, vel ædificia vetustate consumpta ruinosaque saxa maxime versetur: quin etiam ex eo Baccho sacra, veluti vina etiam de vetustate commendantur. Pindaricum porro est vinum à vetustate commendare, vt Epharmosto in Olympiis, αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον. Ita Horatius passim: B

O natam mecum consule Manlio testam.

Nimirum qa iactarēt peruetustā generis nobilitatē, qua Iuuenalis veteres ceras dixit. Hederæ cur vetustatis symbolū sit. Hinc à Cicerone in Pisonem, Obrepsisti commendatione fumosarū imaginū.

Sic Tibullus, vt corrupta obiter lectio corrigatur, lib. Amorum secundo, Elegia prima:

Nunc mihi fumosi veteres afferte Phalernos
Consulis, & Chio soluite vincla cado.

Fumosi enim Consulis, non Fumosos Phalernos, vt imperiti nonnulli putant, eadem synepeia apud Iuuenalem habetur:

Fumosos equitum cum Dictatore Magistros.

Notum enim quemadmodum Romani studiosissime curarint, vt atria sua maiorum illustrium imaginibus complerentur, ad excitandam scilicet posteritatem, vt quod sibi ad imitādum proponerent, assidue conspicerent. Fumosos igitur, præ vetustate quadam veluti fuligine coloratos. Hedera autem cogere in senium arbores creditur, ipsaque non nisi senescentibus libenter adhæresit. Extant super hoc luculentissima Laberij carmina, quorum ea duo tantum afferam, quæ ad sententiam, qua de nunc agitur, congruere videntur: C

Vt hedera serpens arborum vires necat,
Ita vetustas ambitu annorum necat.

Neque quidem ea tantum de causa, quia vetustas vinum commendet, & hedera sit vetustatis indiciū, ea Baccho sacra perhibetur, sed quoniam, vt super eius vi Plutarchus disserit, commanducata hederæ folia ebrietatis speciem quandam repræsentant, & procliues ad furorem mentes incitant.

FVROR POETICVS. CAP. XX.

ATQVE hinc demum existimant eruditissimi viri coronas hederaceas Poetis attributas, siquidem motus ille diuinitus fit, vt author est Plato, quo Poetarum mens concitata, imagines rerum tot supra naturam concipit, & in ea interdum mysteria scriptis mandat, quæ paulo post ipsi abeunte furore vix intelligunt. Vnde non immerito excludit sanos Helicone Poetas Democritus, eosq; tantum admittit:

Horat. de arte Poet.

Vt nuper Torquatus Tassus Italicus.

—— Quos cantor Apollo
Non patitur versare lutum, sed ad aurea cœli
Limina sublimes Iouis omnipotentis in aula
Sistit, & ætherei monstrat commercia cœtus,
Ambrosiamq; libens nectarq; propinat, & illi
Magna canunt afflante Deo, mortalia ponunt
Nubila, quæque Deûm in penetralibus abdita cernunt.
Atque vbi iam sese rediere insomnia mente
Attonita repetunt, & quæ inspexere reposcunt,
Et plerumque suas non percepere Camœnas,
Vsque adeo humanis præstant cœlestia rebus. D

DE SMILACE. CAP. XXI.

QVONIAM vero Milax, vt vocabulo vtar Æginetæ, quadam cum hederæ foliorum viticisque similitudine ita cōgruit, vt ea multi magno ceremoniarum errore pro hedera vsi sint, ignorantes funestam esse, & omnibus sacris & coronis infaustam, ideo visum est in hoc hederæ commentario

cam

A eam dissoluere ambiguitatem. Quatuor enim distinguitur speciebus: arborea vna, quæ nostris taxus est virgulto assimilis: altera, sed aspera & spinosa, surculis, ramis, pediculis, & foliis paluri instar hamatis, labruscæ propemodum racemis prædita, quam Venetiis in semotioribus Lignipedum hortis in pergula surrectam aspexi. Hederæ aliæ duæ propiores, quarum vna Læuis, altera Hortensis appellatur, sed vsque adeo sibi inuicem assimilatæ, vt vtramq; plerique vnam tantum speciem existimarint. Siliquis hæ lupinorum tunicas magnitudine adæquantibus fœcundissimæ, in quibus grana ad faseolorum similitudinem renunculorum figuram referentia delitescunt, pressiora in aliis, in aliis torosiora. Colorum multa varietas, in aliquibus lutea, in aliquibus purpurea, nigra alia, alia variegata ex nigro & albo, surculo in omnibus iunceo ad admirãdam altitudinem excrescente: foliis propemodum hederaceis, nisi quod hederis vnicuique singula, his passim trina: hederæ tenacia, & perpetua, & læuore quodam placida, his asperiora debiliaque, & cum vento simul interdum abeuntia, Autumno prorsus decidua. *Hederæ species quatuor.*

FVNESTVM. Cap. XXII.

B FLos harum coronis intextis funestum habet hieroglyphicum. Florem vero ferunt violis admodum similem, colore in aliis candido, in aliis puniceo, in aliis etiam subpallido, ex quibus lugubres coronas fieri Plinius attestatur, infandosque esse dicit omnibus sacris & coronis: causamque affert, ob crocum in eam herbam amore smilacis conuersum: quam quidem fabulam Naso 4. Transmutationum libro, vnico eo versu tangit: *Plin. lib. 16. ca. 3. hæc omnia.*

Et crocon in paruos versum cum smilace flores.

De qua quidem fabula cum nihil aliud extaret, nos olim de cultu eius herbæ viticulive iustum opusculum hexametris cecinimus, fabulæque totius argumentum explicuimus. Idem Plinius ait: *Vulgus ignorando, hancque hederam existimando, festa sua polluere.* Nam & Poetis, & Libero Patri, aut Sileno, Smilax iam pro hedera sacrabatur ab iis, qui omnino quibus coronandi essent ignorabant. Legumen hoc diu nostris regionibus ignotum, nunc nuper allatum è Sicilia Romam, multorum hortos tota iam Italia cœpit multiplici fruge fœcundare. Oblectat mirifice fructus tum lepida colorum varietate, nitoreque gemmarum instar arridentium, tum opere topiario surculus, qui foliorum sylua densissima C in metas erigitur altissimas, & muris applicata paucorum dierum spatio ad celsa quantumlibet ędium fastigia prorepit, turres exuperat, nullius arboris proceritate superatus. Ideoque in spatiosas scenas latissimaque tentoria, quo præcipue anni tempore magis expetuntur, mirabili pampinorum feracitate contexitur. Tum cibus leguminis non, vt multi tradunt, abominabilis, sed gustu gratus atque suauis: nam & disclusus à tunicis, & cum teneris adhuc siliquis aqua incoctum, lautis etiam cœnis apponitur. Quam vero medici damnant, forte trachea illa est, paliuri spinis prædita, quæ racemulos quosdam ad instar labruscæ producit. *A Dioscor. c. 140. ibiq; Mattheol.*

DE AMYGDALA. Cap. XXIII.

QVONIAM vero nobilissime Hieronyme, spem eam quam de præclara ista indole tua optimam omnes conceperant, vel ante tempus explere, tam in bonarum artium studiis, quam in insigniũ morum elegantia iamdudum occœpisti, Amygdalam tuum esse hieroglyphicum animaduerti: ea e-D nim arbor ante alias omnes floribus induta, non suæ tantum spem ostentat opulentiæ, sed & aliarum frugum annum feracem pollicetur. Vnde Maro cum videret eam primam omnium florere, nihil vel Ianuarij rigore deterritam, ex florum eius multitudine lætæ identidem fœturæ spem in frumentis concipere nos posse monet his versibus: *Georg. li. I.*

Contemplator item, cum se nux plurima syluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes,
Si superant fœtus, pariter frumenta sequentur,
Magnaque cum magno veniet tritura calore.

Quod si spes, vt Speusippus Platonicus definit, est expectatio boni, velut è conuerso metus animi concitatio in expectatione mali, sicque floribus inspectis vsum inde fructuum expectare solemus, nulli

nulli dubium erit, quin flos sit futuri boni prænuncius, & frugem paulo post succrescentem pollicea- A
tur: nam & Themistius iucundissimam & floris speciem fructuum prænunciam esse dicit.

IVVENTVS. Cap. XXIV.

Iuuentus spei semper plena. Hinc Virg. de obitu Mæc. iuuentam florentem, Oui. 3. Amor viridem dixere, & Cherezin Eunucho, puellam 15. annorum florē vocat.

AD hæc flos omnis iuuentutis habetur hieroglyphicum: iuuentus autem omnis semper spei plena, cum senectus contra omnia desperet: siue hoc accidit iuuenibus ex exiguo rerum vsu, senib. vero ex irrita multorum votorum experientia: siue quia iuuenes natura vegetiore, quæ cupiūt ardentius futura etiam sibi proponunt, spemq; impendio pascunt, senes debilitate confecti, præ timore etiam cum assecuti sunt, diffidere videntur, ideoq; bonis minus gaudent. Alij dicunt æquius ideo sperare iuuenes quam timere, quia spes est de futuro tempore: in senibus autem multa memoria residet, ac earum præcipue, quæ spem plurimam elusere; tum autem memoria ipsa spe quodammodo contraria constituitur.

SENECTVS. Cap. XXV.

PORRO senectus, quæ sese hic obtulit facit vt ad amygdalam rursum reuertamur, eius siquidem B hieroglyphicum in Diuinis literis accipitur pro Canitie, quæ manifestum est senectutis indicium. Amygdala autem potius quam alia quæpiam ex plantis, quia, vt etiam ex Maronis descriptione vidimus, arbor nulla densiorem florum vbertatem reddit quam Amygdala. Locus autem est in hanc sententiam apud Salomonem ad calcem Ecclesiastæ: *Florebit Amygdalum, & pinguescet locusta, & dissipabitur capparis, atque hæc incœptabunt, homine iam in domum æternitatis suæ profecturo:* hoc est, vt apud Eucherium, canescet homo, tumebunt pedes, & concupiscentia frigescet: nam hæc plurimum homini in postremo vitæ tempore accidere consueuerunt, vt inde in terram, quasi in æternitatis suæ domum redeat. Proculdubio autem indicium appropinquantis mortis est, cum canis caput albicat capillis. Mitto illud quod D. Hieronymus notat, quosdam interpretari per amygdali florem sacram spinam, quod decrescentibus natium carnibus spina succrescat, & floreat: nam hoc & illud senij est.

Ecclesi. c. 12.

CONTINENTIÆ FRVCTVS. Cap. XXVI.

APVD Hieremiam primo capite, vbi se is virgam vigilantem videre asserit, Theodotio reddit C amygdalinam. Vnde colligitur, amygdalum castioris hieroglyphicum esse temperantiæ: nucem enim eam videmus amarissimum habere putaminis corticem, testaque lignea, eaque durissima cingi, amaritie corticis difficultatem indicante, integumenti duritia virtutem ipsam: fieri autem vt cum putamina illa & amara & dura summoueris, fructu fruare suaui admodum & delicato. Sic continentiæ castigata coercitaque custodia, amara primum videtur, perdifficilis, & ab omni delectatione remotissima, sed ex qua fructum colligas dulcissimum suauissimumque: ait enim Hesiodus, virtutis radices amaras esse, fructus vero suauissimos.

DE NVCE IVGLANDE.

NVPTIÆ. Cap. XXVII.

A Plin. lib. 15. cap. 22. hæc. Ecl. 8.

AB amygdalo ad nucem iuglandem transire non incongruum, cuius est hieroglyphicum vt nuptias præ se ferat. Credidere multi, ait Plinius, quia nuces cadendo tripudium sonumque fa- D ciant: qua de causa dictum illud, *Sparge marite nuces.* Sed verisimilior causa est, quam ipse comminiscitur; ob integumentum duplex, puluinati primum calicis, mox lignei putaminis, quali propemodum operimento fœtus muniantur.

CAPPARIS. Cap. XXVIII.

Capparis Hebraic. Auion.

VT vero & Capparim absoluamus, super eo multa & varia tam Hebraici interpretes, quam Latini & Græci commenti sunt, dum Hebraicam vocem, quam nos Capparim dicimus, illi AVIONA, modo amorem, modo desiderium, modo concupiscentiam, & his similia elocutionibus suis circumscribunt. Sed qui diebus nostris scripsere Capparim libidinem perfrigerare, hoc loco, teste eo, decepti vi-

A pti videntur, quod minus animaduerterunt Salomonem id notare voluisse, cessare tunc libidinis ardorem, cum Capparis nulla esse cœperit: id enim aperte signat, *Dißipata fuerit*: perinde ac si Græci per fabulas suas philosophentur, tunc ardorem Leandri gelidis aquarum fluctibus superari, cum primum Herus lucerna fuerit extincta. *Ecclesiast. c.12.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER LII.

DE FVNESTIS ARBORIBVS, ET CORONIS ALIQVOT.

B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD LAVRENTIVM GRANAM.

FVCTVOSISSIMO illo die, quo Celsi Melini iusta, Academia vniuersa deposcente, peruetusto maiorum ritu celebrauimus, memini te (facundißime Grana) dum funeris apparatus instruebatur, multa de me quærere super funestarum arborum significationibus, quod nonnullam huiusmodi rerum inquisitioni operam dare me non ignorabas. Tuque meminisse debes pauca admodum ea fuisse, quæ mihi tunc, tanti ac talis amici casu consternato, memoriæ succurrissent: tum quod eo totus conuersus eram, vt quæ multa in prærepti iuuenis desiderium à doctißimo quoq; conscribebantur, sedulo colligerem, collectaq; publicarem: tum quod nolebam eo tempore te nugis meis occupare, studiorum tuorum socium laudare meditantem. C *Quem quidem tu non laudasse tantum, sed diuturniori, vel æternæ potius vitæ visus es mihi restituisse. Dignus quidem Celsus, qui tam eruditum, tamq; elegantem funeris sui laudatorem sortiretur: Dignus tu quoque, qui de iuuene tam præstanti, tam docto, tam probo verba faceres, quamuis id lætiori argumento factum omnes maluissemus. De qua quidem oratione tua multa alij præclare prædicant: nos exuperasse te & nostram & omnium expectationem, qui de optima quæq; conceperamus, verißime profitemur. Tibi vero an ego responsurus sim in iis quæ percontatus eras, adhuc ambiguum est mihi: curaui tamen, vt si quid per diligentiam assequi possem, tuæ me flagitationis memorem fuisse comprobarem. Itaq; Cupressum, & Pinum, & Populum, & pro corona Similacem, & quædã alia, quæ funesta sunt, perquisiui, de quorum significatis commentariolum hoc ad te conscripsi. Illa vero meminisse debes, cum de coronis quæreretur, quibus cenotaphium cingeremus, respondisse me, ex Salice, ex Moro, ex Caprifico & Loto demum serta contexenda. Ex Moro, quoniam senilem prudentiam tam iuuenili ætate præ se ferebat. Ex Caprifico, quia cupiditatibus omnibus, quas innumeras ea ætas afferre solet, ipse iugum imposuerat. Ex Salice, propterea quod summa erat adolescens continentia præditus. Ex Loto, ad diuinum eius ingenium, & omnifariæ doctrinæ studium: quorum quoq; omnium rationes poteris ex hoc libello nostro cognoscere. Sed enim in his nihil forte nouum tibi, gratam tamen futuram spero industriam, quæcumq; esse potuit, meam, quod non contanter satis amico facere procurarim.* D *Esto igitur apud te nostri hoc amoris qualecumque monumentum: neque id horrori sit, quod feralia donamus: vtpote qui Philosophus non minus rerum fines, quam ortus progressusq; suis contemplari solitus. Sed iam quid hæc sibi lignorum strues velit, inspiciamus.*

DE CVPRESSO. CAP. I.

CVPRESSI significata apud Horum nulla sunt, apud Latinos & Græcos pleraque memorantur,

POLLVTVS MORTE LOCVS. CAP. II.

A

Quia Diti sacra, ideoque pro signo funebri ad domos posita. Plin. lib. 16. c. 33.

ATQVE illud in primis, quod pollutionis, aut incestati de alicuius morte loci, aut funeris signum fuit, feraliq; illi apud omnes cognomentum: quia cum minime recidiua sit, humanę conditionis sortem referre videatur. Quamquam Herodotus vnam solamq; Pinum ex arboribus recisam minime repullulare tradit, esseque, vt ipse ait, τανόλεθρον. Nimirum animaduerterat homo multæ diligentiæ, recisam Cupressum in Creta beatiore insula repullulare, quod de Pinu nusquam obseruarat.

CRETA. CAP. III.

Palma pro Iudæa cur.

QVONIAM vero Cretæ id præcipue concessum, vt renascentes, quæ præfectæ fuerint, Cupressos videat, nonnulli Cretam per eiusmodi arborem significari tradiderunt, non aliter, quam Palmā pro Iudæa poni in Vespasianorum numis obseruatum: Palmæ siquidem & lætius & frequentius in Iudæa proueniunt, quam vsquam alibi. Cupressata porro Gnosiorum celebrat Plato, in quibus æstiuo die de legibus commentatum à Megillo & sociis tradit. Non immerito autem magno habitū ostento, cum arbor Cupressus altitudine conspicua in Vespasiani agro auito sine vlla vi tempestatis euulsa radicitus repente procidit, ac insequenti die viridior atq; firmior eodem vestigio resurrexit, grande, vt inquit Tacitus prosperumque, assensu aruspicum & summa claritas iuueni admodū Vespasiano promissa. Apud Plinium legas, vbi de prodigiosis arboribus differit, arbores multas, sine tempestate, vllave causa alia, quam prodigij, cecidisse, ac sua mox sponte surrexisse quæ fuerint fausti ominis & ostenti. Sed enim ne nostra negligamus, vetustis rebus nimium applaudentes, in Mediceis ædibus quæ thermis Alexandrinis dirutis incumbunt, hoc Romæ vidimus, quod huc inseruisse minime fuerit importunum. Paucis admodum ante diebus quam Leo X. Pont. Max. moreretur, Medicam arborem, procera admodum magnitudinis, sed magna sui parte in latitudine ramos ad parietem affixam, vt perpetuo virore aulæa, quæ dicuntur, facere viderentur, casu nescio quo, noctu solutis pergulæ compagib. ita concidisse, vt cacumine terram attingeret, & à porticu in xystum prodeuntibus prælatæ curuaturæ arcum exhiberet. Subsecuta mox clarissimi principis mors. Neglecta arbor, omni tunc familia aliis negotiis occupata. Creatur interim Hadrianus VI. Pont. Max. ab extremis vsq; Morinis in Italiæ ludibrium perquisitus. Insequitur statim ab electione, maxima hyemis inclementia, niues iuges, & in multos dies terræ, pertinacia Romano solo insolita, inhæsitantes, qualem tempestatem & niuium altitudinem, asperitatemq; aeris nemo quantumlibet natu maximus Romæ se vidisse profitebatur. Sæuiit ea hyems in citreos lucos, & viridia omnia, Medicis arboribus consita perstringit, & ad radicem vsq; adurit: omnesq; illæ huiusmodi arborum deliciæ, quæ Romæ plurimæ frequentissimæq; erant, auferuntur: sola è nostris illa obseruata incolumis, quæ ante Leonis obitum prociderat: ac omnis ille ordo, qui ad eundem parietem adhærescebat, minima iactura læsus, cæteris omnibus ad repullulationem succisis ad imum caudicem. Quod si altero vix anno completo Clementē VII. Leonis præmortui fratrem patruelem ad Pontificatus fastigium euectum vidimus, cur Medicam illam arborem in eius ædibus, & inclinatæ fortunæ deiectam, & felicissimi successus, ab hyemis tam horridæ sæuitia seruatam, fuisse prænunciam affirmare vereamur.

Suet. in Vespasiano ca. 5.

B

Medicæ arboris prodigiū mirandum.

Quia præceptor & agnostes Caroli 5. Imp.

C

SEPVLCRA NOBILITATIS. CAP. IV.

Lib. 3. Arcæ ex Cupresso.

D

SVNT qui Cupressum funus quidem & sepulcra, sed non nisi nobilitatis significasse contendant: quod & Lucani testimonio confirmatur, ita dicentis: *Et non plebeios luctus testata Cupressus.* Sane Thucydides libro historiarum II. arcas fuisse dicit ex Cupresso, in quibus eorum efferrentur ossa, qui pro salute patriæ mortem oppetere nō dubitassent. Huius autem instituti, vt Cupressus defunctis accommodaretur, principium nonnulli ad historiam referunt: aiunt enim Asclepiadis authoris grauissimi testimonio, Boream Celtarum Regem cum filiam Cyparissam nomine amisisset, arborem hanc in eius tumulo seuisse, à qua inde nomē inditum Cyparisso: mox à fatu illo luctuosam feralemque haberi cœptam.

MORS. CAP. V.

Vnde ara de unctori,

NAM & in ostentis mortis indicium fuit, quod tum aliis euentis, tum Imper. Seueri casu comprobatum est, cum Æthiops quidam claræ inter scurras famæ, cum corona è Cupresso facta illi obuiam

A uiam processisset: quem cum ille iratus remoueri ab oculis præcepisset, coloris tactus omine, respondisse ille dicitur, *Totum fuisti, totum vicisti, iam Deus esto victor*. Paucis vero post diebus Seuerus est vita functus. Quod vero pertinet ad colorem, fertur & Hadrianus Imp. ex Mauri occursu extrema sibi iam ingruere concepisse.

seu tumulis cupresso ornabantur, vt Polydor. Æne lib. 3. & flores demorum. Seueri Imperatoris casus.

DIS. Cap. VI.

CVPRESSVS porro in tutela Ditis Patris, & eius arboris rami sepulcris affixi, adsculptive, Dis Manibus commendari defunctos indicant. Atque hoc est, quod apud Horatium legas, arborem nullam hominem ad inferos sequi, præter inuisas Cupressos.

IVNO. Cap. VII.

EX ea autem arbore simulacra Iunoni Reginæ fieri iussa, in plerisque prodigiorum expiationibus obseruatum: vt Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Coss. Cupressea simulacra Iunonis Reginæ posita per virgines viginti septem, quæ Vrbem lustrauerunt.

Simulacra ex cupresso.

B

ORPHEVS. Cap. VIII.

ET in Lebethris Orphei simulacrum ex Cupresso cultum, quod cum Alexandri temporibus sudorem multum emisisset, omnibus eo prodigio perterrefactis, responsum est ab Aristandro viro sapiente, bene sperandum, siquidem quod nunc opus Alexāder aggrederetur, ob rerū gestarum magnitudinem maximum esset sudorem & laborem Poetis ac Musarum cultoribus allaturum.

PVLCHRITVDO SINE FRVGE. Cap. IX.

INDICAT etiam Cupressus rei cuiuspiam sublimitatem atq; pulchritudinem, ex qua tamen nullus percipiatur fructus. Quare Phocion, cum Leosthenes Athenieñses in bellum impulisset, magnaque spe ad libertatis & principatus nomen erexisset, illius verba dicebat Cupressus esse similia, quæ cū proceræ admodum sint & pulchræ, fructum tamen non habent. Cessit inde res in prouerbium κυπαρίττου καρπὸς, de re speciosa quidem visu, sed prorsus inutili. Spectatu quidē iucunda est Cupressi proceritas, effigiesq; illa metas imitata, fructu tamen superuacua est, baccisq; torua, diceret Plinius.

Hinc Plin. lib. 16. c. 33. illā ait morosam fructu superuacuam.

C

PERPETVITAS. Cap. X.

CVR vero Diis simulacra ex Cupresso fieri solerēt, in causa est materiæ perpetuitas, odorisq; suauitas, quæ perpetui thymiamatis loco esse videretur. Cupressum enim neq; cariem, neq; vetustatem sentire tradunt, neq; temere rimam aperire, vllave parte fatiscere. Simulacrum Iouis in Arce ex Cupresso à condita Vrbe sexcentesimo sexagesimoprimo anno dicatum, tempore adhuc suo durare Plinius attestatur, qui quidem anni essent circiter CC. Plato leges publicas, acta decretaque sacris monuit inferendas tabulis Cupressinis, quod eam materiem ære perenniorem arbitraretur. Quantū vero pertinet ad odorem, Indi Cupressum inter aromata propemodum venerantur.

Diis simulacra ex Cupresso cur fiebant. Plin. ibid. Lignū eius nulla temporis diuturnitate suaueolentiam exuit. Mat. in Dioscor. lib. 1. ca. 87

DE PINO. Cap. XI.

ET Pinum, mi Grana, non paruam habere cum Cupresso similitudinem, exploratum est.

D

MORS. Cap. XII.

NAM mortis ipsa quoque indicium est, de qua idem obseruatum vbique, arborem excisam semel minime subpullulascere. Vnde Staphylus Poeta, πεύκης τρόπον, hoc est, *in morem piceæ* dixit. Et apud Homerum βέλος ἐχεπευκὲς, lethale telum exponunt interpretes vetustissimi, quamuis alij ad solam referant amaritudinem & acerbitatem, qua sit arbor ea præcipue prędita: quandoquidem amaritudo ipsa ita est morti affinis, vt vice versa mors interdum pro amaritudine vsitatissimo mortalium sermone proferatur: neque hodie tantum, verum & apud vetustissimos hominum ita fieri solitum inueniamus. Nam 4. Regum, cum Prophetarum grex apud Elisæum esset, & eorum vnus egressus in agrum colocynthidas agrestes legisset, easque conscissas in ollam pulmentariam parasset, neque eorum quisquam propter amaritudinem gustare posset, clamauerunt ad Elisæum dicentes, *Mors in olla*

Amaritudinis in sacris significatio.

est: hoc est, tanta est pulmentarii amarities, quanta mortis est. Eodem modo paucis ante diebus, cum A post raptum in cœlum Heliam, Hierichonta se recepisset, questi sunt eius loci ciues, aquas esse apud se pessimas, quas diuinitus cum dulces reddidisset, numinis dictum citauerat: *Sanaui aquas has, & non erit vltra mors in eis,* Sed vt ad piceam reuertamur, Herodotum nonnulli carpunt, quod solam piceam præsectam non repullulare dixerit, cum & Cupressum, & alias quasdam plantas ipsi agnoscant, quæ idem patiantur. Sed quantum ad Cupressum attinet, diximus nos Herodotum ad Creticam respexisse, quas repullulare constans fama est. De Pinu vero, quod Staphylus Pini more dixit, pro abolitione, excidioque supremo, in memoriam adducit terribilem eam Crœsi denunciationem, qua per caduceatorem Lampsacenis interminatus est, eos vt Pinum exterere, nisi Miltiadem, quem per insidias ceperant, missum facerent. Cumque Lampsaceni inter se quærerent, quid illud esset, quod Rex se vt Pinum diceret, extriturum, à grãdiore natu ciue edocti sunt, eam arborem semel excisam numquam amplius subpullulascere. Quod illi excidium veriti, Miltiadem confestim è vinculis exemptum liberum abire permiserunt.

Citatus à Diogeniano meminit & Suidas.

ISTHMIA. CAP. XIII. B

Isthmia quid.

ISTHMIACI quoq; certaminis præmium Pinus erat. Neq; vero Pinu tantum, verum etiam arido olim apio sacri eius victores coronabantur. Funestum enim esse etiam apium, suo loco docebimus. Quæ vero apij corona Nemeorum victorib. dabatur, ex eo viridi texebatur apio, vt interpretes Pindari monuerunt. Erant vero Isthmia in Melicertæ memoriam instituta. Et Pausaniæ adhuc temporibus Pinus apud aram Melicertæ germinabat, quem puerum à Delphino delatum expositumque, Sisyphus rei miraculo motus in Isthmo sepelisse fertur, & certamen illud instituisse.

NATVRA. CAP. XIV.

NATVRÆ imaginẽ esse Pinum dicit D. Ambrosius: quippe quæ semina à primo illo diuino cœlestiq; priuilegio accepta custodiat, partusq; suos quadam veluti annorum vice & ordine referat, neq; nisi vi caloris admota excludat. Atq; eadem ipsa nux flammæ speciem imitatur, lacunatis in turbinem toris reticulato opere circumductis.

CYBELE. CAP. XV. C

Quia ab eo Attys pastor in Pinũ conuersus fertur. Nummi cum capite Cybeles explicatio.

EODEM argumento & causa Cybeles Deæ symbolum erat Pinus: nam & ipsa Dea rerum omniũ mater habebatur. Videre vero est numum, in quo caput Cybeleium est de more turritum, ab altera cuius parte corolla impressa est ex duobus ramis Pineis, intra quos literæ sunt ⌶ΜΥΡΝΑΙΩΝ. Vbi illud quoq; adnotatione dignum, quod litera Σ in eo numo figuram habet Latinæ aspirationis in latus prostratæ, ac solo proiectæ, ⌶ Hinc enim crediderim multa ea Græcorum vocabula, quæ apud eos à vocali incipiunt aspirata, per S à Latinis enunciata, vtpote qui aspirationem S literam esse arbitrati sunt. Sic ἑπτὰ septem, ἕρπω serpo, ὗς sus. Siue ea literę Z nota fuerit, quod veteres inscriptiones plurimæ Z pro S litera ponunt: vt ZMYRNA Romæ in Diuæ Anastasiæ, & in Campo Floræ in Velentibus arce castri noui, OS SVIS ZMARAGDI: in foro Traiani, ÆMILIVS ZMARAGDVS, & innumera alia, de quibus Grammatici viderint. Per Hetruriam vetusta pleraq; conditoria Pinum insculptam habent, siue funerali argumento, siue quod apud eos Cybele olim vere coleretur.

ÆSCVLAPIVS. CAP. XVI. D

APVD Sicyonios Pinea nux Æsculapij symbolum habebatur. Nam & Pausanias author est, cum Deum cum sceptro, & nuce Pinea in manu altera, sculptum esse.

DE POPVLO. CAP. XVII.

Quæ arbores ferales.

ACCEDIT his Populus, multæ & ipsa apud antiquos venerationis, quamuis inter infelices dãnatasque religione recenseatur: quo in numero sunt omnes, quæ neque seruntur, neque fructum ferunt.

A

FVNVS. CAP. XVIII.

EA quoq; apud aliquos inter ferales habita. Nam apud Rhodios ludi funebres in honorem Tlepolemi celebrabantur ab impuberibus pueris Populo coronatis. *Quodneque semẽ neque fructum ferat. Plin. lib. 17. cap. 10.*

TEMPVS. CAP. XIX.

PER eam tempus etiam indicabant: propterea quod arbor ea bicoloribus sit folijs prædita, ex quo præcipuas ipsius temporis partes, quippe diem ac noctem referre videatur. Ideoq; Probus Herculi dicatam ait, quod Physici tempus per Herculem interpretantur. Quinetiam hoc habet Populus commune cum tempore, quod eius folia post solstitium circumaguntur: nec alio argumento certius intelligitur sidus confectum, ait Plinius. *Lib. 16. c. 53.* Sunt vero & aliæ arbores, quæ folijs bicoloribus variæ conspiciuntur, vt salices, oleæ, citri: in illis tamen color pene idem, licet ab vna parte dilutior, ab altera densior atq; coloratior habeatur. *Eclog. 7. Olympionicus in libro de plantis.* In Populo vero, hac præsertim quæ alba nuncupatur, nam ea est Alcidæ gratissima, vt Maro, & in eiusmodi accipitur significatum, candor ex vna parte pene niueus ac cerussatus, ex altera porracei folij instar viridissimus.

B

Narrant nõnulli fabulam, Herculem cum ad inferos descendit, eius arboris coronam gestasse, atq; eam foliorum partem quæ foris conspicua erat, fuligine tetri chaûs obscuratam, quæ interius cõdebatur sudore ablutam candidiorem euasisse: inde cum surculos eos in Acheruntis ripa seuisset, seminium id late propagatum. *Fabula.* Sedenim vt apud Pausaniam est, Hercules Populum albam ex Thesprotide regione iuxta Acherontem fluuium genitam ad Græcos transtulit, atq; hinc locus fabulæ datus. Acheron enim Thesprotidis fluuius leucem, quæ alba est Populus, passim fert, perinde ac Alpheus oleastrum, Asopus Bœotiæ iuncos, Menander myricas, Perseam Nilus.

DE APIO. CAP. XX.

EX herbis vero ante alias omnes maximè ferale est apium. Neque tamen hic ego contenderim, vtrum Selinon atque Petroselinon idem sint, an aliquid inter se dissideant, quam prouinciam *Plin. lib. 19. cap. 8.*

C

sibi doctissimi hac ætate viri suscepere, satis habiturus, si, quæ ad hieroglyphica quomodocumq; pertineant, significata commemorauero.

NEMEES VICTOR. CAP. XXI.

HOMINEM apio, verum eo viridi, coronatum, Nemeeorum victorem significare magis vulgatum est, quam vlla indigeat repetitione. *στέφανος ἐν Νεμέᾳ ἐκ σελίνων πεπλεγμένος. Corona in Nemeeis ex apio connexa.* Quodq; ea certamina in Archemori, ita ab Amphiarao vocitati, celebritatem instituta essent: quamuis nonnulli dicant, Herculem Nemeeo Leone domito certamen id sacrauisse, cuius pretium apium esse voluerit. Ideoq; Leonis herbam apium appellatum, de qua Pindarus Nemeeis Alcimedæ Æginetæ, βοτάνα τένιν ποθ' ὁ λέοντος νικάσαντι. *Lucianus, De Gymnasijs.* Historia tradit herbulam huiusmodi ex Archemori sanguine progenitam. Alij volunt inde Leonis herbam dictam, quod apium in Nemea lætissimè vulgoq; proueniret, qua Leo ibi versatus affluenter admodum pasceretur.

D

LVCTVS. CAP. XXII.

NIMIRVM igitur apium luctus indicium est, quandoquidem herba ea, vt Pindari interpretes aiunt, est inferis sacra, luctuique dedicata. Nam, vt Græci authores prodidere, terrestre admodum est: effunditur enim libenter humi, plurimumq; occari gaudet, vt solo propinquius adhærescat. Satum eius semen, vt aniculæ nostræ fabulantur, ad inferos proficiscitur, prius quam enascatur. Orta inde fabula, quod ob soliditatem atque duritiem, qua præditum est, aliquanto diutius quam alia intra terræ viscera morari videatur. Itaque mortalis Opheltes, qui mox Archemorus, terreno fuit honore decorandus: ex quatuor enim illis insignioribus certaminibus, Olympijs, Pythijs, Isthmijs, Nemeis, vt Archias:

Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων. — *Sunt duo mortali, sunt duo sacra Deo.*

Quia mortem Amphiaraus et à principio vitæ esset vaticinat⁹, ἀρχὴ principium, μόρος, mors.

Mortales Archemorus, & Melicerta, qui & Palæmon. Dij, Iupiter & Apollo. Præmia, Apollini Laurus, A quæ pomi etiam nomine nuncupatur, ob grandiores baccas, quæ Laurus Delphica producebat, vnde coronæ illæ decerpebantur, de quo vide apud Lucianum. Ioui oleaster, Palæmoni pinus, aut aridum apium, viride vero Archemoro, olimque olea. Minime vero prætereundus hic locus est, ad vtrumque significatum funeris & victoriæ optime accommodatus: quippe cum Timoleon copiarum Græcarum dux, audito Bomilcaris & Asdrubalis Carthaginensium aduentu, qui classe bene magna comparata missi fuerant ad Græcos tota Sicilia pellendos, ipse cum quinque tantum peditum millibus, & equitibus mille, hostibus occurrere statuisset, profectusque Syracusis cum ad Crinisium amnem, quo sciebat hostem venturum, processisset, factus est obuiam mulis apium ferentibus: perterrefactis omine militibus, qui apio sepulcra coronari non ignorabant, quem morem Plutarchus in Symposiacis enarrat: vulgatumq; erat inter Græcos adagium, incurabilem valetudinem apio indigere. Imo, inquit Timoleon, Coronæ vobis vel ante victoriã offeruntur, ad id scilicet alludens, quod Isthmijs victores apio coronabantur: dictumque euentus comprobauit, Carthaginensibus postridie victis profligatisq; maiore suorum ciuium strage, quam vnquam antea passi essent, insigniq; ac memorabili victoria Timoleonti acquisita. Sane plerisq; in antiquorum monumentis, & in adscultis cantharis atque carchesijs, apium obserues, quippe mortis atque luctus indicium. Eo autem sepulcra, & alia mortuorum conditoria substerni solita priusquam cadauera inferrentur: eaq; de causa cum veteres in conuiuijs omnibus fere alijs coronamentorum generibus vterentur, flores & herbas omnes huc admiscerent, vno in primis apio, vtpote quod nihil ad hilaritatem faceret, abstinebant. B

Timoleōtis apophthegma & stratagema.

DE MYRTO. CAP. XXIII.

An quia prima fertur Circeis in Elpenoris tumulo visa.

EST & Myrtus inter funestas arbores adnumerata, qua Thebis qui vincerent Iolea, coronabantur, de qua Pindarus in Isthmijs, ἔθα λευκωθεῖ κάρα μύρτοις ὁ δ᾽ ἀνήρ. Fuit autem Iolaus heros apud Thebanos diuinis cultus honoribus, ad cuius tumulum Iolea ludos celebrabant, & huiusmodi coronam ex Myrto præmiũ instituerant: propterea quod, inquiunt interpretes, funebris esset arbor. Verum cum longe plura sint ab ea & genij & voluptatis significata, inter funestas has Myrtum prorsus inserere noluimus, sed eam cum lætioribus, Rosa, Hedera, & quibusdam alijs conuenientiori loco pangendam existimauimus. C

DE SALICE. CAP. XXIV.

POSTEA vero quam iusta ijs, qui præclaro fuerunt ingenio, rite persoluimus, tempus est vt ad lætiora conuertamur argumenta. Promiseram enim superioribus diebus (Grana) tibi, priusquam funus hoc incideret, de Salice, de Moro, de Caprifico, de Loro, quæ deducta essent hieroglyphica præscribere. Ea igitur in hunc modum disponemus.

VINCVLVM. CAP. XXV.

SALICEM in primis esse vinculorum symbolum, tum ex quotidiano eius virgulti vsu manifestum, D ad id enim plurimum comparatur: tum Diuinæ etiam literæ attestantur, cum Iudæos dicunt patrijs abductos sedibus, miserrimo Babylonis incolatu organa sua in salicibus suspendisse, de quo paulo post.

Psal. 137.

CASTITAS. CAP. XXVI.

QVOD autem nonnulli aiunt salicem castitatis indicium esse, tametsi de ea nihil Ægyptij, non incongrue tamen confictum est: siue sit propter vinculi significatum, quod eius materia sit plurimum apta vinculis, atque ideo coërcitionis indicium sit: & castitas ipsa modo zona, modo campestri, modo alio atque alio vinculo coërcenda præcipitur. Siue sumptum ab Amerina salice quæ lectis accubitisque imposita, castitatem inducit. Siue ab eo, quod plerique authores tradunt, folia huius arbo-

Ideoq; à Græcis agnon dicta, Plin. li. 24. cap. 9.

A arboris contrita & pota, intemperantiam libidinis efficaciter frænare: sæpius vero sumpta, vsum in totum auferre. Vnde Homerus sapienter salices ὠλεσικάρπυς, nostri veteres *Frugiperdas* appellarunt, vel infructuosas, cuius scilicet semen in potu acceptum efficit ne conceptus subsequatur. Sane Porphyrius in ijs, quæ circa Homerica philosophatur, salicem ab eo ὠλεσίκαρπον vocari tradit, quod semen prius quam maturescat abijcit. Sed idem ea potius de causa dictum putat ὠλεσίκαρπον, quod semen illud, siue fructum appellare quis malit, ex vino propinatum sterilitatem faciat seminali omni vi protinus labefactata. In Diuinis porro literis, vbi iubetur populus Dei tabernaculorum festa celebrare, quippe in tentorijs omnes habitantes Palmarum ramos, ac frondes salicis manibus prætendere, nimirum per salicem cõtinentiam intelligimus. Idq; volumus admonitũ, apud Orig. homil. 9. super Exodum, in qua de tabernaculo agitur, eo loco in damno esse impressos codices, vbi legitur: *Arbor autem populi & salix, virgulta sunt castratis*, vbi dubio procul legendum est, *virgulta sunt castitatis*. Forte autem non temere id scripsere aliqui, credentes saligna corona coronãdos eos, qui iuxta Esaiæ dictum, *quasi salix super fluentem aquam oriuntur*. Neq; alia de causa crediderim apud gentes lasciuissimo, quem fingunt, hortorum custodi salignam falcem adhibitam, nisi vt Veneris pruritum, & impudicas cogitationes castitatis falce resecandas admoneremur.

Ad Venerẽ impetus inhibet. Ibidem Plin. Salices cur frugiperdæ dictæ sint. Hom. Odyss. κ & Theop. de Plant. lib. 3. c. 21. Plin. li. 20. cap. 21.

B

STERILITAS. Cap. XXVII.

SALICEM porro sterilitatis hieroglyphicum intelligi voluerunt, Maronem secuti, qui salicẽ inter infœcundas memorat plantas: vbi Seruius semen salicis esum infœcunditatem ait mulieribus gignere, quippe qui apud Plinium legerat, semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse. Sed enim qui Maronem aiunt eam infœcundam appellasse, quin semen non habeat, norint salices habere in folijs grana quædam, quibus vis seminis inest, vt eo commisso terris arbor surgat tanquam surculo defosso, vel æquè ac si de semine pullularet. Sciendum tamẽ eam ocyssimè semen perdere, quippe quod ante maturitatem in araneam abeat. In Creta tamen insula fructum ad maturitatem ferre perhibetur.

Plin. d. l. 24. cap. 9.

OTIVM. Cap. XXVIII.

C

EVTHYMIVS vbi, quod superius attigimus, legitur, *In salicibus suspendimus organa nostra*, per salices otium interpretatur, propterea quod arbores hæ sunt infœcundæ, quippe sine vllo vtili, vt dictum est, semine. Nam cum Iudæi in eam tracti captiuitatem prope Babylonis flumina desedissent, captiuitatemq; suam tantam deplorarent, nihil habebant quod eos ad cantus hilaritatem inuitaret. Ignauam igitur per otia vitam trahere cogebantur.

Psalm. 137.

PRÆMATVRVM INCREMENTVM. Cap. XXIX.

SVNT qui per integram hanc & adultam iam arborem præmaturum incrementum, adolescentiamq; ante annos mira auctam proceritate, significari velint. Manifestum enim vnicuique est, quam cito, quantaque ramorum densitate constipata crescat salix. Hinc Verrius eam ita dictam interpretatur, quod ea celeritate crescat vt salire videatur. Quamuis non ignoro sententiam hanc à Festo Pompeio irrisam, qui etiam id damnat, quod non virgulti genus potius, quam arborem iam appellarit. Sed hæc austerea nimis est Grammatici censura. Leuitico ferijs quæ xv. septimi mensis colligendis fructibus celebrantur, *salices de torrente* sumi præcipiuntur. Theologi plerique omnes hic quoque per salicem castitatem interpretantur, moderatique coniugij continentiam, siue, vti superius dictum, propter vinculorum ex ea vsum: siue, quia fructum non facit, veluti Eunuchi, quos viros vocat Euangelium, de quibus apud Esaiam: *Non dicat Eunuchus aridum se lignum esse, quia in domo mea dabo eis locum nominatũ à filijs filiabusq;*. Mox attestationibus loco subiungit: *Dabo inquam eis sempiternum nomen.* Quod vero loco hoc positum est, *salicem de torrente*, sunt qui orationis & pœnitentiæ hieroglyphicum esse velint, vt eo identidem loco Psalmographi: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, cum recordaremur tui Sion. In salicibus, in medio eius suspendimus organa nostra.* Orationes enim & quæ pœnitendo lachrymæ,

D

Leuit. 23. Esai. 56. Pœnitentia hieroglyphicum. Psal. 137. Esaia 44.

lachrymæ oboriuntur, indigent inuicem commisceri, de quibus Esaias: *Sicut salices super præterfluentes aquas.* Alij torrentem loco hoc pro præsentis vitæ decursu capiunt, in quo subita tot incommoda quotidie nobis ex improuiso ingruant, qualibus Christus noster exerceri voluit, qui & ipse de torrente, qui secus hanc viam præterfluit, bibere non recusauit. A

DE MORO. Cap. XXX.

IN quibusdam arborum variarum commentarijs, in amicorum quorundã gratiam cõscriptis fortitudinem ex quercu, iustitiam ex palma, temperãtiam nuper ex salice significari ostendimus. Nunc autem (Grana) quartam etiam his addemus Heroinam, quæ quidem prudentia est.

PRUDENTIA. Cap. XXXI.

Ad verbum à Plin. lib. 16. cap. 25.

Morus quo tẽpore germinat.

EAM per morum ex arboribus significari ex eo compertum est, quod vna omnium prædicatione prudentissima censetur: vtpote quæ non vt multæ, properat, quæ vbi primum lenioris mitiorisq; aliquantulum auræ spirauerit, erumpunt in germina, & flores exsinuant magna interdum strage, ob temporis inconstantiã. At morus ne pruina lædi possit, quam hostem sibi perniciosum agnoscit, non ante germinat quam frigus penitus fugatum esse cognouerit, atq; ad amœnissima adulti veris tempora peruentum omnino sit. Addit hoc, quod rem propere conficit, & quod sapientis illius præcepto mandatur, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖ. Vna enim ferè nocte tota germinat, fœtum celerrime grandit & maturat, ne caloris etiam aduentantis iniuria lædi possit. B

Hinc forsan illud Æschili apud Atheneum lib. 2. μόρου πεπαίτερος. Moro maturior.

DE CAPRIFICO.

TEMPERANTIA. Cap. XXXII.

SED ENIM cum salicem pro castitate posuerimus, quæ bonæ mentis vinculo vti zona coërcita sese probet, eamq; temperantiam etiam esse interpretati simus, cum virtus hæc ad alias quoque cupiditates coërcencendas, frænisque atque catenis cõpescendas progrediatur, sitq; omnino temperantia, ex Ciceronis definitione, moderatio cupiditatũ rationi obediens, optimè videntur Ægyptij fecisse, qui virtutẽ hanc per Caprificum expressere: ea siquidem collo Tauri quantumlibet lasciuientis alligata, animal ferocire minimè permittit, sed lasciuia eius atq; petulantia omni cohibita, eum obtemperantem reddit, neq; quicquam sinit immodestius facere. C

Tẽperantiæ definitio.

A Plin. lib. 27. cap. 7.

IVNO. Cap. XXXIII.

QVOD vero alicubi videas Caprifici ramum simulacro Iunonis appositum, ea de causa factũ quod Nonæ apud Romanos erant Caprotinæ nuncupatæ, quibus, vt author Varro est, matronæ sub ficu Iunoni sacra faciebant, & ex Caprifico virgam adhibebant, nempe ob memoriam pudicitiæ seruatæ: cum Philotis ancilla Senatui suasit, vt pro matronis & virginibus, quas hostes dari sibi obsides petebant, ipsa cum ancillis alijs habitu matronali cultæ submitterentur: cuius laudata sententia, cum omnes hæ secum potiones meracas in lætitiæ signũ attulissent, conuiuiumq; simulassent, hostes lætabundi, comessatione & potu grauidi, post iocos quieti se dederunt. Hic Philotis signum dedit ex Caprifico, per quam de mœnibus, vbi nata erat, propendentem D

Ad verbum à Macrob. Satur. lib. 1. cap. 11.

Philotis ancilla sentẽtia laudabilis.

A dentem irrepserat. Romani exciti impetum in dormientes faciunt, eosque cædunt, & clade fœdissima fugant. peritiq; victoriam, sacrum id instituere, vt ancillæ matronis æquatæ Iunoni, quam à Caprifico Caprotinam appellauere, sacrificarant. Ad hoc sacrum respexit Ouid. cum in arte dixit:

Porrige, & ancillæ qua pœnas luce pependit,
Lusa maritali Gallica veste manus.

DE LOTO. Cap. XXXIV.

INTER arborum significata nulli apud Ægyptios maior honos habitus quam Loto mirificæ omnino arbori, & quæ magnum cum cœlestibus consensum habeat, sitque veluti nostrarum rerum ad superos internuncia.

ORTVS SOLIS. Cap. XXXV.

B ERAT vero Lotos apud Ægyptios Sacerdotes exorientis primum Solis imago quædam, vbi infantem in ea residentem apposuissent: hinc vtiq; vapores illos matutinos, qui à Sole mouentur, strictiori quadam aura refrigerantes potius quam adurentes, inteligi volebant. Cæterum Solis ipsius significatum, exortum quippe, Lotos indicat: idque inde sumptum crediderim, quod ea ante Solis emersum implicata folia habeat, quæ quidem ita sensim exsinuantur aperiunturq;, vti magis & magis tollitur iubar Solis: maxime vero panduntur, vbi medium Deus iter emensus est. Eodem vero decedente, folia ipsa vicissim cõtrahuntur, complicariq; incipiunt, ac insinuari, veluti nulli patere velint quam numini quod venerantur, atq; ita quibus liceat modis, eo abeunte sese intra claustra cohibeant. Quod, vt Proclus ait, obseruatum à Magis, vt nulla prorsus contatione sacram eam esse Apollini crederent, effecit.

Hæc à Theophrasto lib. de plantis, cap.10. hanc Serapio Hãdachotham vocat.

VESTALIVM INITIA. Cap. XXXVI.

ERAT & Romæ maxima in celebritate Lotos capillata, cui Vestalium virginum capilli cæsi deferebantur, veluti puberum adolescentium Apollini, vel Æsculapio eius filio. Græci vero fluminibus patrijs cæsariem offerebant, illis eam dicabant, offerebantq;, quod quandam omnino cum Loto C rationẽ alimoniæ præ se ferebat, perinde ac arbor ipsa felix cognominata, tum ea, quam superius attulimus ratione, quod Deo tam familiaris habeatur, vt sedes eius statuatur, tum quod irriguo semper solo pullulet. Neq; me fugit quas arbores Verranius dixerit felices, sed quæ ille scripsit, ad auguralem disciplinam retulit. Nobis hæc Ægyptiaca de ipsius naturæ vi satis fuerit desumpsisse.

Apud Macrob. lib.4. c.19.

DEI ADVENTVS. Cap. XXXVII.

VT vero ad Solis ortum reuertamur, minime prętereunda est Memnonis statua sedens, nigro è lapide, quæ magna religionis celebritate in Æthiopia visebatur: in quã ducem ipsum posteaquã ab Achille confossus fuit, transmutatum fabulantur. Erat ei diei aduenientis indicium, vt Auroræ filius maternum officium imitaretur. Eo autem artificio fabricata erat, vt Sol primo statim ortu radios suos in os eius eiacularetur, ac veluti plectrum aliquod ibi sonum excitaret, vocalique significatione D iam adesse Deum annunciaret.

Ad hoc pegmata Costalij cap. I. Thebis.

MVNDI MOLES PLENA DEO. Cap. XXXVIII.

ALII mundi molem ex ea specie, Deumque in eius medio compositum residentemque intelligere maluerunt. Interpretatur hoc Iamblichus ad Porphyrium scribens: commentumque hoc ideo ab Ægyptijs excogitatum ait, quod Lotos limosis præcipuè locis fructificet, sitq; in primis aquatica: quod veteres illi præcipuum generationis argumentum contendebant qui Oceanum rerum parentem omnium dictitarent. Obseruauerant autem in ea demum omnia orbiculata & rotunda, quippe folia atque poma, ex qua quidem effigie perfectissimaque forma mentis actionem perfectioni intentatam ostendi profitebantur. Deum vero infantili ætate, vtpote vnicum atque perpetuum rerum omnium principium, nullo conficiendum senio, neque ipsum vlli, ætatum varianti æ obnoxium, super actio-

Imo & Deorum, vnde Orpheus in hymnis: Oceanũ dico patrem, Tethymq; parentem, Vnde ortus Diuis.

actionem eiusmodi in seipso totum consistere, ac principatus reliquos exuperantem, sanctum, incorruptum, & vbiq; venerandum conquiescere. Nam diuinitatem ex ipso etiam sedentis habitu internoscebant. Sessum enim Deo in primis accommodabant, quem nulla vnquam potest inquietatio sollicitate, cōmouereve. Quin & sedentem Cynocephalum statuebant, cum æquinoctij quietem æqualitatemque describerent, quæ quidem necesse est ibi sit, vbi nihil subsultat quod alterum inquietet: sed omnia firma, stabiliaque in æquilibrio conquiescant. Quod vero initio diximus infantem insidentem in medio Loti poni solitum, obseruata sunt etiam ab Ouidio, apud quem mater ita loquitur 9. Metamorph. A

Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici, nostraq; sub arbore sæpe
Lac facitote bibat, nostraq; sub arbore laudat.

Sic infantem hunc videmus apud Poëtam in Loto sedem figurari.

B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LIII.

DE IIS QVÆ PER OLEAM, VITEM, ET FICVM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLVSTRISS. ET REVENENDISS. REGINALDVM POLVM CARD. C

AMILIARIS *mihi tota vita mos fuit, optime clarißimeq; Reginalde, vt clarorum hominum, quos præcipuè colerem, moribus contemplandis non parum adhiberem studij atque diligentiæ, vt scilicet qua quisque parte excelleret, ea præcipuè commendaretur. Nam, vt optime nosti, Deos hominesque à partibus laudare Homerus instituit. Cum itaque, qua tu in primis laude præstares mecum examinarem, perspiciebam, Vir rarißime, tria esse, quæ de laudum tuarum principatu inter se contendere videbantur. Hinc enim bonarum literarum, optimarumque artium doctrina primum sibi locum asserebat: inde admirabilis ea morum suauitas, quam & summa benignitas, & singularis humanitas comitabantur, doctrinam sibi cedere imperitabat. Vrgebat tertio loco pietas integerrima, vitæ moderatione conspicua, diuinarum rerum studio feruida, omnibusque probitatis numeris absoluta: quæ licet ab omni esset ambitione alienißima, nilque speciosum in propatulo iactaret, suaque se virtute inuoluens, alienæ nihil opis indiga, si vni sibi pretium esset, satis habere videbatur: quo tamen magis ab ostentatione aliena erat, eo admirabilior illustiorque apud omnes euadebat. Quocumque me igitur animo & cogitatione conuertebam, ambiguus quam tibi præcipuè partem attribuerem, mecum aliquandiu dubitaui. Nam si tu cum reliquis & probis & literatis viris, quos tu semper vnice liberaliterque fouisti, ad mensam meam Ægyptiacam, adhibendus eras, consentaneum videbatur, vt quam tu symbolam in talium conuiuarum sodalitium conferres agnosceretur, quique tuus esset nuptialis ornatus appareret. Sed enim animaduerti demum nullam earum, quæ in te conspicuæ sunt, virtutum partem ab alterutrius societate disiungi. Quorsum enim doctrina, nisi qui per doctrinam mores comparantur, ita præsto sint, vt & doctrinæ laus moribus optimis adiuuetur, & mores ipsi doctrinæ, firmamento innixi stabilitique fulciantur? Diuina vero illa pars vix apud illos vnquam illustris habita, nisi & mores & eruditio fidißimi comites accesißent; ad ruminationem enim* D

bisulcæ

A *bisulcæ etiam vngulæ quærebantur. Quæ cum in te omnia ita nimirum elucescerent, vt vel regiam ipsam sanguinis tui sublimitatem facile superare putarentur, cognoui demum te non à partibus, sed à toto celebrandum: quæ quidem omnia in vno apud te coniuncta eo nunc acciderunt illustriora, quod hac fama impulsus Paulus III. P. M. spõte, te nihil tale cogitantem in sacrosancti Senatus Collegium adsciuit, non modo, vt virtutem ornaret tuam, sed vt tu quoq; non paruo patribus esses ornamento: qui quidem nostræ pietatis partes, hoc præcipue tempore labefactatas, tam acriter defendendas susceperis, vt multas sæculi nostri infectas labes tum authoritate, tum eruditione tua deterseris elueris q; tum exemplo vitæ laudatissimo optimi atq; integerrimi Præsulis formam præbueris ad imitandum. Quoniam vero clientium mos est, vt patronis ad huiusmodi honores euectis, eorum nomina gentiliaq; insignia, corymbis, sertis, floribus, foliisq; honoratioribus redimita postibus quisq; suis affigant, horum ego secutus ambitionem, sertum insignibus tuis ex olea, vite, atq; ficu circumducendum institui: ex olea, vt tua ea esset mansuetudinis & serenitatis indicium: ex vite, vt & meam & literatorum omnium lætitiam indicarem: ex ficis, vt tuorum inde suauitas morum ostenderetur. Sedenim quid hoc rerum sit, ex ipso iam Commentario apertius inspicias licet.*

B

DE OLEA.

PAX. CAP. I.

PACIFICVM in primis Oleæ hieroglyphicum esse, tam apud Poëtas quam Oratores vulgatissimum est, cuiusmodi illud est Maronianum:

Paciferæq; manu ramum prætendit oliuæ. *Æneid. lib. 9.*

Et Aristophanes in Auibus, vbi Hercules legationem exponit, à Deis se venisse, conciliandæ pacis gratia: atqui, respondet Pistotherius, ἔλαιον οὐκ ἔνεστι ἐν ληκύθῳ, *olei in lecytho prorsus nihil.* τὸ γὰρ ἔλεος, misericordia dicitur, quæ qui contingit iis, quibus pax datur, olea apud Probum pacis est hieroglyphicum. Sedenim non à Græcorum fabulis, neq; ab alienigenarum gentium commentis, sed diuinitus, vel ab ipso fere noui mundi primordio, inesse oleæ pacificationis vim nobis demonstratum est. Diluuio enim cessante ab Noë columba emissa, quæ præpeti volatu regionis aliquantulum circumlata, paulo post oliuæ surculum habens in arcam reuersa est: eoque argumento lætatus Noë, sensit
C tempestatem diluuij iam tranquillatam, terramque ipsam pacatam, & remittente inundatione iamdudum in emersu esse. Sed quid illud? Cum ferrum, ferrique vsus bello in primis inseruiat, & symbolicè pro bello ponatur, tantam inesse oleo vim, vt id emolliat, & ad feriendi vsum ineptum, & inutile reddat: siquidem fabri, qui ferrum lentescere & emolliri volunt, candefactum id oleo intingere consueuerunt.

Ideoq; imbellis à Valer. Flacco, li. 2 dicitur.

Ad verbũ à Parœmiogr. Chil. 3. cent. 7. Prou. 72.

DVRITIES EMOLLITA. CAP. II.

QVARE nonnulli mollitam esse duritiem hieroglyphicè significare si vellent, cultrum in aliquot oleæ baccas impactum facere instituerũt. Quod illi non seciore significato propemodum simile est, quod oleæ surculum querno ramo quidam implicare excogitarunt, immortalis odij dissidium compositum esse significantes: propterea quod quercus & olea tam pertinaci odio dissideant, vt altera in alterius scrobe depactæ moriantur.

Quin & mare tranquillat in ore vrinantis. Plin lib. 2.

Odij cõpositi hieroglyphicum.

D

AGRICVLTVRA. CAP. III.

SVNT qui oleæ ramusculum in Mercurij manu propter agriculturæ studium poni dicant, cum ipse mitium & fructiferarum arborum sospitator habeatur, eumque honorem oliuæ potius, quam alteri cuipiam arbori habitum, vt pro agricolatione poneretur, quia longe plures vtilitates ex olea desumuntur, quam ex quauis alia fructiferarum arborum. Neque tamen desunt qui rem ad pacis significatum deferant, quod ille rerum internuncius pacem feratur conciliare, de quo multa diximus in Caducei Commentario. Operæpretium vero est videre veterum monumenta, in quibus Olea insigne pacis vbique prætenditur. Nam in Hadriani numo quodam simulacrum habetur flexo genu, quod dexteram ipsi Hadriano stanti porrigit, læua oleæ ramum humero demissum tenet: inscriptio, RESTITVTORI HISPANIÆ. In alio Imperatoris eiusdem, prouincia eadem humi sedens læuo

Nulla enim est ars qua nõ oleæ beneficio vtatur. N C li. 4 c. 3 Myth.

Hadriani nummus.

cubito lapidum tumulo innititur, dextera ramum oleæ habet: inscriptio, HISPANIA. quo ex argu- A mento pacata quietaq; prouincia subintelligitur. In eiusdem alio, signum est cum olea in læua, cum genio in dextera, quod forte refertur ad augurium ex oliua, forte sibi oblatum, vnde aspirare cœpit ad Imperium, fortibus Virgilianis fretus, cum ei versus illi obuenissent:

Æn*ei. li. 6.*

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
Regis Romani, primus qui legibus vrbem
Fundabit, Curibus paruis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.

Quibus quidem ramis oliuæ insignem Maro fingit Numam ab Anchise præcognitum, cui ob iustitiam & integritatem nemo vmquam bellum intulit, ipse vltro pacem semper fouit. Quocirca Hadrianus Imperio potitus æquè pacis studiosus fuit: expeditiones enim sub eo graues nullæ fuerunt, bella etiam silentio pene transacta. In numo vero Seueri Pij August. togatum est simulacrum cum oleæ ramo, cuius inscriptio, FVNDATORI PACIS. Eisdem pene figuris in eiusdem Seueri Parth. max. B numo inscriptio est, FVNDATOR PACIS. Quamuis vero vidisse iuuet in Maximiani numo simulachrum quod oleam prætendit, cum inscriptione, PAX AVGVSTI: Illud tamen mihi magis arridet, quod in numismate Philippi patris sigillum illud est oliuæ ramum tollens, cum inscriptione, PAX ÆTERNA.

FELICITAS. CAP. IV.

QVOD vero olea adiecta caduceo felicitatis hieroglyphicum habeatur, multa veterum numismata indicio sunt, quæ in ipsius Caducei Commentario continentur. Apud Pausaniam legas, Pacem gestare in vlnis Plutonem puerum pectori appressum, eo quidem significato quod pax opulentiam alit, educatq;: vbi vero opulentia, ibidem & maxima felicitatis pars, eaque nimirum omnibus expetita.

CONDONATIO. CAP. V.

C

Olea in sacris hieroglyphica.

IN Diuinis Hebraïcæ vetustatis monumentis oleum condonationis, veniæ, ac misericordiæ signum habetur. Et in Euangelica historia Assertor noster condonaturus adulterij pœnam mulieri, quæ rea agebatur à Pharisæis, ex olieto in templum perrexerat. Et apud Athenæum non absimile, βωμὸν ἐλέου. quæ tamen omnia ex Hebræorum sacris deprompta sunt, quibus iubemur crustulum absque fermento quod oleo sit irroratum, offerre Deo. Et alibi, *vbi anima donum affert, simila erit eius oblatio, fundetq; super eam oleum, & panes absque fermento conspersas oleo.* Et alibi oleum esse pro peccato legas, & huiusmodi pleraque, quæ omnia delictorum huiusmodi condonationem indicant: siquidem, vt Adamantius ait, *omnis anima eget oleo diuinæ misericordiæ, vt sospitari possit.* Hinc Hilarius ait super Matthæo, *Oleum fructum misericordiæ cœlestis esse, propheticus quoque sermo profitetur.* Ergo cum ieiunamus, oleo caput nostrum inungemus, bonis quippe operibus caput nostrum, id est, vitæ nostræ sensus ornabimus: quia intelligentia omnis in capite est. Iam, vt Hierosolym. Hesychius interpretatur, fere passim in Leuitico superfusum oleum pro eleemosynis accipitur, vti thus, orationes, & preces interpretantur. Quod vero scriptum est, animam quæ peccauerit, offerre donum similam cum oleo, D virum nulla vel ingenij sublimioris, vel doctrinæ gratia præditum, sed vita tantum hominem professum, alioqui vel mercaturæ, vel agricolationi, vel piscatui, aut militiæ, aut sellularij artibus deditum Cyrillus intelligit, qui simplicitatem suam, cuius simila est indicium, quærat Deo per oleum diuinæ misericordiæ commendare. Neque prætereundum quod alioquorū historiæ prodiderunt, Augusti temporibus è taberna meritoria trans Tiberim oleum erupisse terra, totaque die nulla intermissione fluxisse: quod forsitan ad ortum Christi, & eam quæ subsecuta est mortalium, quæ summa eius fuit misericordia, redemptionem, & gratiam per omnem terrarum orbem longe lateque diffusam, referri potest. Sunt qui defossi in terram cadi defluuium illud olei fuisse dicant, cumque apotheca, vbi vas

condi-

A conditum fuerat, in ripæ Tyberinæ summo margine sita esset, amphora casu aliquo vitiata, liquorem inde sibi viam aperuisse. Vtcumque, maximi omnino ostenti loco habitum, eiusque rei monumenta longa annorum serie posteritati commendata. Epopæus Thessalus, qui Coraci Sicyoniorum Regi successit in Imperio, à Nicteo Thebanorum Rege bello impetitus, commissaq; pugna graui accepto vulnere cum victor euasisset, Palladi templum erexit, qua rogata vt signum aliquod ostēderet, ex quo an id gratum deæ donum fore coniicere posset, aiunt oleum sponte ante templum fluxisse, simulque Epopæum haud ita multo post vulnere negligentius curato periisse. Ex Gentilium enim religione obseruatum est, Deos tunc suæ in nos misericordiæ signa exhibuisse, cum ex carcere corporis migrare iussi essent, id quod aliquod exemplis declaratum est. Simile fuit in Cleobe atq; Bythone fratribus iuuenibus, qui pientissimi erga matrem Iunonis deæ sacra petituram, iumentis aliis deficientibus, vltro ipsi iugum subiere, pro quorum pietate merita à Iunone filiis dona mater cum poposcisset, mane ambo inuenti sunt animam efflasse. Quod vero ad misericordiam & veniam imploratam attinet, quæ multis veterum exemplis per oleum significata fuerint, interpretari libet Ælij Lampridij locum in B Heliogabali vita: Sybaritas eo anno periisse, quo missum ex oleo & garo commenti sunt: quod si quis ad cibi genus id & ganeæ delicias referat, subfrigida admodum causa videatur: sin ad oraculum, cuius mentionem ex Stephano Hermolaus Byzantius facit, Ægyptiacum aliquid, hoc est, eruditius oleat. Tunc quidem Sybaritas petituros oraculum nunciauit, cum maior olim honor mortali cuipiam, quā Diis habitus esset, forteq; euenit, vt seruus heri sæuitiam subfugitans, ad aras deorum confugiens, nihil profecerit: vt vero ad patris herilis monumentum se recepit, veniā implorarit, atque ita oleum garo, pisculento quippe ac perinde profano, vt in piscibus habetur, pulmentario, commixtum: condonatum quippe crimen profanæ rei gratia, posthabita diuina. *Epopæi religio.*

ELEEMOSYNA. Cap. VI.

PLVRIBVS vero locis olea in Diuinis literis virum probum indicat, qui misericordiæ præcipue fructibus abundet, de quo habetur in Psalmo *Oliua fructifera in domo Domini.* Contra oleaster minimæ frugis hominem, vel idololatram ostendit. Paulus: *Si autem tu ex natu ali excisus es oleastro.* Tum C lucernas in tabernaculo testimonij à vespere vsq; mane illucescere iubet Dominus, hoc est, iuge esse commiserationis opus. Nam Salomon, *Oleum*, ait, *de capite tuo non deficiat.* Coram Domino autem illa accendi debet, quia in abscondito fieri debet eleemosyna, & vni Deo tantum innotescere, vt ignara sinistra sit quid fecerit dextera. Quod mundissimum esse vult candelabrum, ostendit opus hoc tam pium à colluuie ostentationis & hypocriseos abstersum esse debere. Aliter lucerna super candelabro mundissimo posita semper in conspectu Domini, candelabrum Euāgelica est doctrina, in qua Christus virtutes, lucernæ instar, splendere præcipit, absurdum esse dicēs sub modio eam occultari: oleum vero quod his lucernis infunditur, ipsa est eleemosyna: vnde ieiunium, virginitas, oratio, iustitia, & alia vitæ nostræ lumina irrigantur & vt perpetua inextinguibilique flamma vigeant custodiuntur. *Psal. 52. Rom. 11. Eccles. 9.*

SVPPLICATIO. Cap. VII.

IAM vero notum est illud imbellem oliuam à Valerio Flacco quinto Argonauticōn appellatam, de qua Statius non alia de causa dixit,

D *Ramumque precantis oliuæ.* atque alibi:
Vittatæ laurus & supplicis arbor oliuæ.

Ramus enim oleæ lauri ve lana circumuolutus, manibus legatorum supplicātium gestari solitus erat: quo de more Probus Æmilius in Pausania. *Id postquam Lacedæmonii resciuerūt, legatos ad eos cum lana miserunt.* Maro quoque morem hunc tangit: *Oleæ ramus à legatis gestabatur.*

Optime Graiugenūm, cui me fortuna precari,
Et vitta comptos voluit prætendere ramos. *Æne. lib. 8.*

Quod quidem hieroglyphicum Seruius ad imbecillitatem indicandam institutum putat: nam qui precantur, & supplicant, suam arguunt imbecillitatem. Ex lana vero velamentum id accipi solitum, quod Oues alieno semper auxilio egeant. Hinc sacra illa ἱκετήρια, de quibus in Theseo Plutarchus:

nam Theseus oleæ ramum sertis coronatum vouit Apollini, si Minotauro interfecto incolumis re- A
diisset, Hinc ὀσχοφορεία, πυανέψια, κυαμέψια.

MANSVETVDO. CAP. VIII.

Nam motũ aut pcussũ non strepit, late diffunditur, non luctatur cũ igni ferosue cessit, emollit plurimũ ac lenit, corpus tapefacit, & cõtra algores munit.

QVANTVM autem pertinet ad mansuetudinem, sunt qui illius ergo Deorum simulacra fabricari ex olea contendant, quasi benignitatem illam, qua superi sunt præcipue præditi, ita ad vnguem referre videatur. Hinc apud Herodotum Terpsichore, orta in Epidauriis sterilitate, consultum ab iis oraculum respondit, Damiæ & Auxesiæ simulacra ex olea erigenda. Non immerito itaque sacra oleæ stirps apud Milesios tunc sponte sua conflagrasse dicitur, cum illi inter se omne crudelitatis & immansuetudinis genus truculenter exercuissent. Aiunt vero oleo contra furorem tantam inesse vim, vt effusum in perturbatos vesanientis maris fluctus, tempestatem efficacissime tranquillet. Hinc Ioannes Synæ monachus: *Velut vter oleo repletus fluctuum rabiem in serenitatis tranquillitatem commutabat.*

ÆTERNITAS. CAP. IX.

Deorũ simulacra cur ex Olea.

Geor. lib. 2.

ALII, qui ligni naturam & soliditatem exploratam habebant, æternitatis ratione habita id fieri B
crediderunt: ea siquidem materies æterna est, quam neque tempestas, neque caries, neque vetustas labefactat. Eadem non in muro tantum obstrusa, sed & in substructionibus, & in terra obruta, & in aqua defixa, collocatave, sempiterno propemodum officio perseuerat incorrupta. Cumque Maro dicat solum ignem inimicissimum oleæ, quo si comprehensa semel fuerit, non à stirpe valere, non cæsam reuerti posse, atque *ima similem reuirescere terra*, illud Athenis admiratione dignum olim euenit, quod eo tempore quo vrbs Medorum incendio conflagrauit, ea simul arsit olea, quæ de lis illa inter Palladem & Neptunum orta fingitur: sed eandem aiunt eodem die in duorum cubitorum mensuram excreuisse: author Pausanias, à quo nonnihil diuersus abiit Herodotus, Vrania. Atque hoc illud est, quod libro de Legibus ait Tullius: *Nisi forte Athenæ tuæ sempiternam in arce oleam tenere potuerunt.*

GYMNASIVM. CAP. X.

CORPORIS autem exercitationes, & gymnasij labores, per oleum significari passim inuenies, C
quamquam non sum nescius Anacharsin Scytham oleum concitandæ insaniæ pharmacum appellasse, quod Athletæ eo peruncti magis ac magis insanirent: putabat enim, aut putare se fingebat, eam oleo inesse vim, vt eo qui delibutus esset, inde ad certandi furorem concitaretur. Sed hæc vt Philosophus Anacharsis, qui tecto gauderet & vmbra, quique olei vsum apud Scythas suos nullum esse viderat. Contra vero Epaminondas permoleste tulisse fertur multum olei se intra corpus recepisse, cum eius coquus impensarum redderet rationem: *Maluissem enim*, inquit, *id extra consumpsisse*, nempe ad exercitationes alludens. Idem apud Horatium significatum, vbi libro Carminum primo, Sybarim dicit amore perditum deliquescere: quærit enim cur is oliuum sanguine viperino cautius vitet. Et Artis Catulli galliambico ait:

Meminit Plin. lib. 15. c. 4.

Epaminondæ iocus pelegans.

Ego gymnasij fui flos, ego eram decus olei.

Neque quidem ad corpus tantum, verum ad mentis etiam labores & exercitationes propter vigilias & lucubrationes refertur: vnde dictum de studiosissimis nonnullis, plus olei quam vini eos insumpsisse. Et ad alicuius veteris & præclari viri lucernam aliquid elucubratum, cum eius imitationem ex- D
primere voluerint.

Vt Aristophanis & Cleanthis.

Nimirũ Ciceronis li. 1. de Oratore.

NITORES. CAP. XI.

QVOS vero ληκύθους vel Marci nostri, vel alterius cuiuspiam celebrati videmus, inde nitores quosdam, & inspersa lucubrationibus fulgura quædam intelligenda, quæ splendidiorem orationem reddant. Id à balinearum vsu sunt qui depromptum putent, quod lecythi vsus eo potissimum loco inseruiat, in quo oleum ad huiusmodi nitores & elegantias comparatum, infusum sit. Qui vero ad lucubrationes & vigilias rem deducunt, eas aiunt meditationi maxime commodas, & ad excogitandum propter silentium aptissimas. Epicharmi enim dictum est, si quid scitu dignum quæras, nocte meditandum: ἐν νυκτὶ γὰρ βουλὴ τοῖς σοφοῖσι γίγνεται.

Epicharmi dictum.

Sed & olea coronis Romanæ turmæ equitũ, Idibus Iuliis, & minorib.

A

VICTORIA. CAP. XII.

AN vero ea de causa victoriæ hieroglyphicum per oleam indicari nonnulli prodiderint, quod ex ea veteres trophæa constituere consuerint, an quia victorib. ex oleastro corona plurimum pararetur, in ambiguo est: dubio procul enim Olympionicæ oleastro coronabantur, vt Aristoteles, oleæ specie, quæ quidem ea de causa φιλοστέφανος appellatur: folia enim coronis huiusmodi dedicata, contrario quodam modo habent cum reliquis foliis: alia siquidẽ quod albicat interius claudũt, virori forinsecus patefacto: hæc vero intra se quod virile est insinuant, quod candidũ habent foras spectandũ exponunt. Aiunt vero Herculem Pæoneum, Epimedem, Iasiumq; & Idam fratres, ex Ida Cretensi in Elidem delatos, ibiq; Herculem, qui natu maximus erat, reliquis certamen fratrib. proposuisse, victoremq; oleastro coronasse, quam plantam ipse ex Hyperboreis regionibus in Græciam detulisset: cuius rei meminit Pausanias, Olympia. Et apud Pindarũ legas eum ex oleastro lucum seuisse, quẽ victoribus dedicarit. Nam & Aristander & Alexandri Magni vates oleũ victoriæ, sed laboriosæ, signũ esse interpretatus est. Cum n. Rex ad Oxum flumen applicuisset in Sogdianos mouens, castris positis non
B procul ab eius tabernaculo gemini fontes repente exorti, alter aqua, alter oleo fluxere. Consultis vatibus, Aristander respondit, olei fontẽ, laborẽ quidẽ, sed & victoriã promittere: vnguntur enim athletæ, & olea victores coronantur. Vnde in antiquorũ memoriis nonnunquã legas legatum oleum, vt Reate, T. Fundilius Gemilius vi. Augustalis H.S. xx. dedit, vt redditu eius summæ, die natali suo IIII. Kal. Febr. præsentes vescerentur, & ob dedicationẽ statuæ decurionibus & seuiris, & iuuenibus sportulas, & populo epulum, & oleum eadẽ die dedit: oleum nimirũ ad gymnica certamina quæ funeralibus celebrari consuerunt. Neq; vero prætereundũ Panathenaicis, quæ in Palladis gratiã celebrabantur, olei vas plenũ victoribus dari solitũ, quod oliuum inuenerit Minerua: quamuis non desint, qui oleam inuentã à Mercurio tradant, non à Pallade. Sed enim cur oleæ ramus in Mercurij manu poneretur, superius exposuimus. Sane quidem non ignoramus ministros triumphantiũ oleagineis coronis vti solitos in honorẽ Mineruæ, quæ belli dea putabatur, & hinc illi Bellonæ nomen. Vnde illud apud Maronẽ, *Præses Tritonia belli*. Xerxem tamen fefellit insomnium, quo sibi visus est coronam oleagineã gestare, ex arbore, cuius ramis terra tota occuparetur, id quod eum maxime impulit, vt tanto belli ap-
C paratu in Græciam traiiceret. vbi postmodum magna victus clade, turpissimam fugam arripuit.

triumphus ouantes vtebantur. Plin. lib. 15. c. 4. Athenis quoque, ibidem. Æneid lib. 11. Xerxis somnium.

PINGVEDO. CAP. XIII.

SACRÆ nostrorum literæ vbertatem interdum per hieroglyphicum oleæ acceperunt: nam eam pinguedinis & lætioris cuiusdam vbertatis signum esse ex eo perspicias, quod libro Iudicum cum à sterilibus arboribus olea ad imperium accerseretur, respondit ea, nolle se pinguedinem suam derelinquere, quæ vsui & Diis & hominibus haberetur. Apud Horatium, lecta de pinguissimis oliua ramis arborum, habetur.

Iudic. cap. 9. Horat. lib. 3. Carm. Ode 11.

HILARITAS. CAP. XIV.

ET pro hilaritate oleum poni in iisdem Diuinis literis inuenias: vt Psalm. XCII. *Senectus mea in oleo pingui*, vbi interpretes per oleũ hilaritatem exponunt, citantq; ex alio Psalm. nempe 104. locum, *vt exhilaret faciem in oleo*. In iisdem Diuinis literis inuenitur cibus panis non fermentati, collyridon-
D que oleo consperfarum, & obunctorum oleo laganorum: per quæ, vt Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, Apostolorum doctrina, legis eloquium & mystica Prophetarum verba intelliguntur. Obiuncti Prophetæ, quia res non ita liquido, neque tam opulenter explicuere. Conspersæ collyrides quia passim doctrina Christi, legis vtitur testimoniis: de Christo enim Moyses locutus est. Panes vero nulli non adiiciuntur obsonio, plenissimeque hominem pascunt, magisque omnino nutriunt, veluti Apostolorum traditiones, quæ eædem & Christi documenta sunt, in omni vitæ tenore coloreq; vsui veniunt, & opulentissime sufficiunt.

Mysticus olei sensus.

SPES. CAP. XV.

EST & spei simulacrum olea propter continuam viriditatem: nam nostro etiam tempore Virorẽ multi pro Spe ponunt. Hinc similes nos esse oleæ Basilius cuperet, quo grauidi refertique fructibus,

Hinc genus virens apud Horat. pro

Iuuene ad hanc spei pleno. bus, numquam spe denudaremur, & quia miserationis etiam indicium eam esse ostendimus, omni, vt A idem inquit, tempore misericordiæ munus exercentes, fœcunditatis ac vbertatis eius, quæ semper vberrima est, æmuli euademus. Quod vero proditum est Iouem olea coronari solitũ, id ea de causa factum Phurnutus putat, quod in ea viriditatis perennitatem & pinguedinem animaduerterant: itaq; Deum omnium bonorum authorem, fœcundissimi vtilissimaq; omnium arbore insigniri placuit. Alij dicunt propter glaucedinem quæ sit cœlo propemodum similis: nam & id ad historiam additur, vt à Pallade, quæ Glaucopis dicitur, producta credatur, de qua quidem fabellam ex Marco Varrone recitare non pigeat. Enata forte in Athenarum arce oliua arbore, sed & aquarum scaturigine mox emanante, Cecropem per id temporis Regem, animo ad hæc prodigia obnoxio, sane quam territum, & ne futurarum forte calamitatum hæc portenta forent prænuncia, sciscitatum Apollinis oraculum missos certos homines, qui & ostenti causam perquirerent, & auerruncandæ Deorum iræ, si quid illi minitarentur ostento, rationem discerent. Legatis vero post sciscitationem respondisse Pythiam, iussisseq; interim illis bono essent animo, neque enim ostentum id hominum malo aliquo factum, sed deorum duorum contentione certantium inter se, vter eorum Athenis imponendi nominis author B esse debeat: per oleam enim Mineruam, per vndam Neptunum significari, & quæ sequuntur ad hoc pleraq; alia, quæ de industria missa facio. Porro de deorum concilio, vt apud Ouidium est, plerique omnes tradidere, decreuisse eos, vt is imponendi nominis author esset, qui rem humano generi vtiliorem protulisset. Oliua quidem quantas habeat vtilitates nemo non nouit. Vnde vero quãto sit mortalibus vsui, loco suo declaratum à nobis est. Sed enim oleam ideo prælatam aiunt, pronunciatumque pro Pallade, quia arbor ea pacis indicium haberetur. Pacem vero bonorum omnium opulentiam & vbertatem secum afferre, parentes nostri forsitan experimento cognouere. Nos Italia vniuersa per tot annos assiduo continentique bello afflicta, vix eius felicitatis famam, vt diceret Homerus, audiuimus.

Ouid. lib. 6. Metam.

FRVGALITAS. Cap. XVI.

QVAMVIS autem tanta sit læta pinguedine, est tamen & frugalitatis indicium oliua, de qua sæpe legas, eiusmodi baccas apud veteres parsimoniæ causa appositas, & à Platone lauto etiam conuiuio, deliciis contemptis, esitatas. Eodemq; constat in conuiuio quodam oleis vescentem, irrisum à Diogene, qui dixerit, *Si sic prandisses, non ita cœnares:* qui scilicet sentiret, non esse id frugalitatis, sed stomachi lauto prandio grauati. Quod vero pertinet ad Mineruam, quæ innupta, quæ virgo perhibetur, merito eo sibi oleam asciscit, cum puritate pudicitiaque non minus olea quam Minerua delectetur. Græci enim, vt Rutilius Taurus ait iubent oliuam, cum plantatur & legitur, à mundis pueris atque virginibus operandum, credo, inquit, recordati, arbori huic esse pro fidem castitatem. Florentinus quoq; libro *De re rustica*, adeo puram esse oleam tradit, vt collectores etiam non nisi puros amet, qui cum ad oliuationem accedunt, iurant se non aliunde quam ab vxore sua venire: ita fieri vt anno insequenti vberiorem prouentum exhibeant Præcipue vero aiunt Anazarbi, quæ Ciliciæ est ciuitas, oleas esse fœcundissimas, quoniam à castis tantummodo pueris colantur. Sed neq; illud dissimulandũ, tametsi ridiculum, quod apud authores Græcos, qui nihil non ausi sunt mandare literis, inuenias, amuletum præsentaneum ad capitis dolorem esse, si oleæ folio Mineruæ nomen, ΑΘΗΝΗ scilicet, inscribatur, ipsumque folium filo religetur ad caput in coronæ modum. D

D. Laert. in Diogene Cynico.

Mineruæ cur detur olea.

C

DE VITE. Cap. XVII.

OFFERT vero se post oleam Vitis, neq; minoris ipsa vtilitatis, vt non immerito multis & his insignibus atque præclaris sit hieroglyphicis decorata.

LÆTITIA. Cap. XVIII.

QVORVM illud præcipuum & omnium præconio celebratum, vt per eam lætitia intelligatur: id non Ægyptij tantum, verum & Philosophi & Poetæ Latini Græcique omnes eodem admisere consensu. Sed vt plurima super hoc à Platone & ab Homero dicta dissimulem, nonne Diuinæ etiam

literæ

A literæ sententiam hanc eandem plerisq; locis prosequuntur? cuiusmodi illud est, quod requisita vitis ad aliarum arborum imperium respondit, non posse se deserere vinum suum, quo Deus atque homines læti redderentur. Quare Socrates apud Xenophontem, Sympolio, vinum ait non aliter mœrori mederi, quam mandragora hominibus: lætitiamque non aliter excitare, quam oleum iusper sum igni flammam adauget. Et coniectores, vel modici vini haustu in somniis attentari viso, læti alicuius euēti signum arbitrantur. Apud Philostratum vinitor sub vite considendum Phœnici suadet, quod ex ea aspirare soleat lætitia. Epigrammatarius Poeta quidam nō inelegans nec infacetus, acerbe in eum inuehitur qui racemum immaturum aspernatus humi abiecerat, & insuper pedibus conculcauerat: non immerito quidem indignatus, propterea quod primo eo gustu deceptus, vitem omnem male acceperit, & in præciso racemo succrescentem lętitiam extinxerit. Ita enim dicit: *Iudic. c.9.* *Artem. lib. I.c.6.* *Vinum lætificat cor hominis. Dauid Ps. 104.*

Τίς ποτ' ἀκηδέστως οἰνοτρόφον ὄμφακα βάκχου
Ἀνὴρ, ἀμπελίνου κλήματος ἐξέταμεν,
Κεῖλεά δὲ συρθεὶς ἀπό μιν βάλεν ὥς ἂν ὁδίταις
B Εἴη νισσομένοις ἠμιδαὲς σκύβαλον,
Εἴη οἱ Διόνυσος ἀνάρσιος οἷα Λυκούργῳ,
Ὅττι μιν αὐξομέναν ἔσβεσεν εὐφροσύναν.
Τοῦ δὲ γὰρ ἄν τάχα τις διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἀοιδὰς
Ἤλυθεν, ἢ χρεοῦ κήδεος ἔσχε λύσιν.

cuius hæc propemodum est sententia:

Quæ feritas? quisquis dona immatura Lyæi
Ante diem è vitis palmite sustulerat,
Labraque perstrictus vecors abiecit, vt esset
In pedibus trita vile putamen humo;
Huic pater instauret Lenæus digna Lycurgo,
Quando ita nascentem sustulit Euphrosynem.
Namque aliquis vino hoc hilaris cantasset, amasset,
Aut poterat curas dememinisse graues.

Nos vero adolescentes iocati contra ita respondimus:

Κεῖνος ἀριστεύσας καὶ οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν,
Ὅς βάλε τὸ σκύβαλον ἠμιδαὲς χαμάδις,
Κλήματά τ' ἐξέταμεν καὶ ὅλους ἄλλους ἀπὸ ῥίζης,
Ὅς τὴν αὐξομέναν ἔσβεσεν ἀφροσύναν,
Τοῦ δὲ τις οἰνοβαρὴς διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἄρηα,
Ἤλυθ' ἂν ἤγ' αὐτοῦ τάχα λέληθε πρέπον.

C quorum sensum ita Latine reddemus:

Macte animi quisquis vinum hoc immite perosus,
Allisit putri vile putamen humo,
Ramosque & plantam totam ab radice recidit,
Atque ita gliscentem sustulit Aphrosynem.
Namque aliquis poto hoc vino grauis isset ad arma,
Aut decoris poterat dememinisse sui.

Sed vt lætitiæ huic modum imponamus, Sapiens ait: *Exaltatio animæ & cordis, vinum moderate sumptum:* ad iucunditatem enim creatum est, non ad ebrietatem, quæ te vita defraudet. *Ecclesiast. 31.c.*

ACERBITAS. Cap. XIX.

AT non in omni vua suauitas, neque quidem in vlla, nisi maturuerit, nisi aeris clementia, locique & situs opportunitate adiuta fuerit. Nam vuæ pleræq; neq; tempore, neque loco suo decerptæ, D amaritudinem potius quam suauitatem vllam præ se ferunt: quare suum est omphacio significatum, vt scilicet insuaue, acerbum & intolerabile aliquod damnum per immaturam vuam indicetur. Hinc illud in sacris literis: *Patres nostri comederunt vuam acerbam, & dentes nostri obstupuerunt:* quam sententiā diuinitus Cicero mihi videtur explicuisse, vbi ad Brutum scribit: *Nec vero me fugit quam sit acerbum parentum scelera filiorum pœnis lui.* Sed hoc præclare legibus comparatum est, vt charitas liberorum amiciores parentes Reipub. redderet: & quæ mox de Lepidi crudelitate in liberos subsequuntur, quæ omnia in parentis scelus aggeruntur. *Ierem. 31.* *Ezech. 18.*

HILARITAS. Cap. XX.

EADEM ratione qua lętitiam significat vitis, publicam etiam hilaritatem ostendere videtur, qua re apud Maronem Troiani longa nauigatione & sæuissima mox tempestate fatigati, Dei Bacchi *Adsit lętitiæ Bacchus dator, & bo*

na Iuno. lætitia exhilarantur, atq; alio etiam loco, adesse eisdem lætitiæ datorem Bacchum votis precari videmus. Tum apud Horatium, si qua celebratur hilaritas, vel ipsa pauimenta vino natant. Tristi vero & perturbato homini Plautus propinandum monet, qui bilem diluat. Cui simile id, quod apud Ciceronem 3. Tuscul. habetur: *Huic calix mulsi impingendus est, vt plorare desinat.* Quin & ipsa Musica, quæ tota ad hilaritatem comparata est, non alio magis stimulo concitatur quam suauis vini gustu. Hinc apud Ouidium legas: A

Æneid. lib. 1. Carminum Ode 37. Stimulus Musicæ. Erant & festa vinalia.

—— Necnon & carmina vino
Ingenium faciente canunt.

Plin. lib. 18. c. 29.

quod ex Tibulli synepœia dictum. Ille enim cum Osirim vitisatorem laudaret, ita de vino cecinit:

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.

Hinc Æschylus quasi nimium oblasciuiens, dictus est tragœdias suas potando scriptitasse, de quo Plutarchus in Symposiacis. Contra reprehensus est Gorgias, qui tragœdiam suam Marti dedicauit, cum Baccho potius tribuenda fuerit: nam ea de causa dictum: οὐκ ἔστι διθύραμβος, ἂν ὕδωρ πίνῃ. *nullam quippe adesse hilaritatem ei, qui aquam bibat.* Quam sententiam sibi desumpsit Horatius eo Epistolarum loco, vbi festiue admodum bibacitatem hanc eludit ad Mecœnatem: B

Epistol. 10. lib. 1.

Prisco si credas Mecœnas docte Cratino,
Nulla placere diu, neque viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Mox & illa per iocum acriter demorsa:

Ibidem.

Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
Prosiliit dicenda, forum putealque Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare seueris.

Anacharsis super vino iudicium.

Agnouit hoc & Anacharsis Scytha, quamuis super vino seuere nimis iudicaret: quippe qui cum in conuiuio quodam vitisatores quosdam cantilenam admodum variam crispata voce cum sibilo simul emodulantes auscultaret, interrogatus, an in Scythia tales essent modulatores, respondit illico, *Neque quidem vitis*: vtpote qui innuere vellet, non aliam esse causam emodulationis eiusmodi, quam epotū vinum, atque hinc dicterium, *Nemo cantat sobrius.* De his queritur Dauid Psal. 68. *Vini potores contra se canere.* Anacharsis dictum ab Aristotele commemoratur eo loco Αναλυτικῶν, vbi argumentorum quædam genera à causa desumi solere ostendit. Idem Anacharsis tres in vnaquaq; vite racemos inueniri dictitabat, qui diuersa inter se vi pollerent: primum enim voluptatem afferre, ebrietatem alterū, tertium molestiam. Sed vtcumque Scytharum suorum sobrietatem prætendat Anacharsis, Cleomenem tamen Spartanorum Regem apud Scythas vt alibi diximus, vino versum in insaniā accepimus, quod scilicet cum eis meri potationibus contendere voluisset. Merito autem Plato, vbi secūdo de Legum ferendarum ratione differit, optimum futurum existimat, si Carthaginēsium more miles in castris numquam vinum gustet, sed toto expeditionis tempore aquam biberit. *Seruis ne vinum vnquam concedatur. Magistratus, quamdiu munere funguntur, abstemii sint. Præsides & iudices, eo tempore quo negotia causarum tractantur, vinum penitus non attingant. Et qui magnis de Reip. rebus consilio adhibentur, remque publicā administrant, aquam omnino bibant,* quam sententiam Philosophus ille summus ex XXXI. Prouerbiorū Salomonis capite sibi desumpsit. Sane Romanorum in hoc quoque prudentiam, qui sobrietatem in imbecillo fœminarum genere accuratissime custodirent, multi commendare. Sed Tertullianus egregie, qui mulieres Romanas ait olim vsque adeo vino abstinere ciuitatis eius instituto iussas, vt matronam ob resignatos cellæ vinariæ loculos sui inedia necarint. Sub Romulo vero quæ vinum attigerat, impune à Mecenio marito trucidata sit: idcirco & oscula propinquis offerre necessitas erat, vt spiritu indicaretur, exploratumque inde esset, an temetum olerent. C D

D. Laert. in eius vita.

Sententia Platonis super vini abstinentia.

Val. Max. lib. 1 ca. de Instit. antiquis Val. Max. lib. 2. Ibid.

LIBERTAS. Cap. XXI.

Et apud Eleutheras vrbe Bœotia Eleuthe

QVOD vero & libertatis inditium sit vitis, ipsa Bacchi nuncupatio, quæ apud Græcos Lyæus est, apud Latinos Liber, argumento esse potest. Tum apud Platonem inuenias, explorandis adolescentium

A licentium ingeniis conuiuia nonnumquam indulta, quo illi ad pocula sese benignius inuitarent, eoq; tormento coacti, ab intimis sese præcordiis expectorarent, vtpote qui nihil tunc simularent, sed cupiditates omnes suas, studiaque omnia propalarent. Vnde sapienter Horatius: *rius, id est, liber dictus. Epistola 5. ad Torquatum lib. 1.*

Quid non ebrietas designat? operta recludit.

& quæ sequuntur. Idem ibidem.

Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?

Merito itaq; apud Spartanos Dionysius cognomento ψίλας dicitur idiomate Dorico, quod pennatum significat: vinum siquidem mentē, non secus ac alæ corpus, attollit, & modo huc, modo illuc volitare facit perquam agiliter: cuius rei meminit Pausanias, tertio. Facit ad hanc libertatis significationem quod ab Heliogabalo profectum est, vt vindemiarum festiuo liceret vnicuiq; multa in dominos iocosa atq; scurrilia, petulantissima quadam licentia ipsis etiam audientibus dominis iactare, quem morem adhuc in agro Neapolitano vigere passim vidi, cum eo forte tempore ad visendam eius honoB ratissimæ ciuitatis Academiam illo me contulissem. Et quoniam vinum in lætitiæ libertatisq; significatum abiit, libet ex Moseos historia quod ad rem facit exemplum recitare. Cum Pharaonis pincerna qui eodem custodiebatur loco, quo & Iosippus, ob custoditam innocentiam, vt nocentissimus detinebatur, per quietem existimasset se triplicem videre palmitem ternis præditum racemis, qui cū tempestiue maturuissent, essentq; à se resecti & expressi, subito Regi mustum propinasset: ex quo Iosippus bono eum esse animo iussit, futurum sane vt triduo liberatus eo situ, quo intabescebat, in pristinam dignitatem restitueretur: atq; ita vti à Iosippo prædictum fuerat, tertio post die liberatus, & honori suo redditus, coniectorem haudquaquam vana nunciasse comperit. *Dionysius cur ψίλας dictus.*

FELICITAS. CAP. XXII.

EIVS enim scientiæ periti scribunt, vbi significata vitis examinant, vuam in somniis visam, etiam extra tempus, felicis esse præsagij. Cuiusmodi etiam vitis fuit quæ visa est Astyagi per quietē nocturnam de Mandanes gnatæ suæ genitalibus oboriri, vniuersamque Asiam palmitibus inumbrare: C quod de Cyro nepote eius euentu adeo felici postmodum comprobatum est: terrarum enim latitudinem id significabat, quæ Cyri esset imperio subiuganda. Rheæ siquidem vitis sacra est, & eiusmodi deæ de vite fieri simulacrum tradit Euphorion. Fuit autem hoc attestatum ostentum, ad alterū, quo prius imaginatus fuerat Astyages idem videre se micturientem filiam, quæ Regiam vrbem cum vniuersa Asia inundaret. Et quamuis Rex quid vtrumq; sibi vellet à Magis edoctus, contra filiam & infantem natum multa esset machinatus, fatalem tamen necessitatem euincere non potuit. Euerso enim Medorum regno, Persicoque constituto, Cyrus mirum in modum creuit. *Asclepiades tātū tribuit vino, vt eius vtilitatem æquari vix deorum potentia diceret. Plin lib. 23. c. 1.*

LABOR. CAP. XXIII.

NEQVE tamen ita felix tranquillumq; est hieroglyphicum vitis, vt non & laboris plurimi sit etiam argumentum: siquidem arborum nulla maiore indiget cura. Vsq; adeo imbecilla est, vt nisi humana diligentia excolatur, pergulis sustētetur, vel arboribus maritetur, falce comprimatur, ac annis singulis præcidatur, multo denīq; labore custodiatur, breui admodum tempore vel pereat, vel in labruscam degeneret. Quare non imperite dixit Hesiodus, siue is Apollonius fuit, qui scutum HerD culis doctissimis carminibus celebrauit: *Sophocles in Electra, citra laborē nihil bene est. Vitis imbecillitas.*

Οἷα διώνυσ☉ δῶκ' ἀνδράσι χάρμα, καὶ ἄχθ☉.

Vt & lætitiam & laborem simul hominibus à Baccho datos affirmaret. Neque sum nescius, τὸ ἄχθ☉ ad animi etiam anxietatem atque mœstitiam referre posse: siquidem compertum est eos, qui meraco plurimum vtuntur, melancholicos fieri, atq; inde tristiori esse corde: tum oblinosos, vt Florentinus in re rustica ait, in primis fieri, vt ea taceam, quæ per ebrietatis furorem infanda pleraq; perpetrantur: quorum omnium memor Maro noster, ne vnum plus æquo laudaret, ita cecinit: *Georg. li. 2.*

Bacchus & ad culpam causas dedit, ille furentes
Centauros letho domuit, Rhetumque, Pholumque,
Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem.

Habet & illud incommodi, quod linguam vinum præpedire solet, eaq; de causa Mercurio, non vino, A sed lacte supplicabatur, ad ipsam etiam eloquentiæ dulcedinem indicandam, idq; Romæ vico etiam Sobrio nuncupato fieri solitum.

TITILLATIO. CAP. XXIV.

Terent. in Eunucho. Νεκρὸν ἀφροδίτη δημήτρος καὶ διονύσου δίχα. *Mortua res Venus sine Baccho & Cerere. In Græcorũ collectaneis.*

ET quod aiunt sine Cerere & Baccho Venerem frigere, adducit in memoriam, Lampsacum ea de causa salaci Deo sacram olim dictitatam, quod optima generosissimaque vina proferebat: ludibrium enim illud Veneris & Bacchi filium fuisse antiquitas fabulatur. Citat Stephanus Demosthenẽ, qui rei istiusmodi causam memoriæ prodiderit. Cum itaq; vinum præcipuum sit nequitiæ fomentũ, merito signum Virginis vitem auersatur cauendum enim, vt Orpheus monet, ne Luna signum Virginis præcurrente vitem feramus: eam enim virgo odio prosequitur. Atq; ne vllus vnquam sit fabulis modus, alij dicunt, propter Icarium patrem, qui ab ebriis colonis fuerit interfectus.

SANGVIS. CAP. XXV.

Nox & amor vinumque nihil moderabile suadent. Illa pudore vacat, Liber amorq; metu. Ouidius. Æne. lib. 4.

FVIT & sanguinis signum oblatum in sacris vinum, atq; eo nonnumquam cognomento nuncu- B patum: quare quod apud Maronem,

> *Vidit Thuricremis cum dona imponeret aris,*
> *Horrendum dictu, latices nigrescere sacros,*
> *Fusaque in obscœnum se vertere vina cruorem.*

non tantum ostenti loco positum, sed antiquum videtur significatum attigisse, quod & pro vino sanguis, & pro sanguine vinum acciperetur. Namà Mose secundo Deuteronomij cantico: *& sanguinem vuæ biberet meracissimum*, & à Psalmographo dictum, *Sanguinem vuæ biberunt.* Sane quidem Ægyptij sacerdotes vino pertinacissime abstinebant, & antiquissimi eorum reges: nam & illi tunc non nisi sacerdotes erant, vt tradit Hecatæus. In Deorum tamen ceremoniis vino vtebãtur, eoq; libabant, vt idem author scribit, non gratam siquidem rem cœlestibus oblaturi, sed eorum sanguinem, qui cõtra Deos pugnassent propinaturi, indeq; sibi numina conciliari arbitrabantur: persuasum enim habebant Ægyptij, vitem ex fuso in terram Gigantum sanguine pullulasse, vnde & amentia, & furor inesset vino. Quamquam posteriores Reges, Psammeticho inprimis authore, vinum, sed certa mensura, mensis C adhibuere. Ponit vero & Hesiodus mensuram, qua sit ad salubritatem bidendum:

> Τρὶς δ' ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.
> *Tres miscebis aquæ partes, sit quarta Lyæi.*

Aristoph. in Equitibus. Tres partes aquæ, duas vini. Pollux lib. 10. c. 21. quatuor aquæ, duas vini partes adhibet.

Et venustum admodum est Epigramma Meleagri, quo à Meraco salubriter exterreremur.

> Αἱ νύμφαι τὸν Βάκχον ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατ' ὁ κοῦρος
> Νίψαν ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
> Τοὔνεκα σὺν νύμφαις Βρόμιος φίλος, ἢν δὲ νιν εἴρξῃς
> Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

> *Ardentem ex vtero Semeles lauere Lyæum*
> *Naiades, extincto fulminis igne sacri.*
> *Cum Nymphis itaque est tractabilis, at sine Nymphis*
> *Candenti rursum fulmine corripitur.*

Psal. 75. Vindemia hieroglyphica.

Hæc autem miscendi meri admonitio, adducit in memoriam mihi locum in Diuinis literis, quem nefas est præterire: *Calix in manu Domini vini meri, plenus mixto.* Calix Domini mixto plenus, idem est, vt sentit Eucherius, ac si diceretur, misericordia & iudicium. Inclinatur vero ex hoc in hoc, cum de misericordia in iudicium diuina seueritate transitur. Fæx autem non exinanitur, quia adhuc vltimũ iudicij reseruatur: ea siquidem erit vindemia, quæ ipsis in diuinis literis hieroglyphice ponitur, signi- D catq; rerum finem, quam Theologi seculi consummationem vocant, aliquando depopulationem, vt Psalmo: *Vindemiant eam omnes qui transgrediuntur viam.* Pro fine vero rerum Ioel: *Mittite falces, & vindemiate vineam terræ, quia maturæ sunt vuæ eius.* Et ne hoc imprudentibus excidat, vindemiæ ipsius instrumentum torcular, nomen in sacris literis hieroglyphicum, per quod scilicet, tum alia quædã, tum præcipue tempora ærumnosa, pressuræ, vexationesque significantur: quam in sententiam totus fere Psalmus euagatur, cuius inscriptio est, *In finem pro torcularibus.*

FERACITAS. CAP. XXVI.

NON inepte vero quispiam feracitatem hieroglyphice significaturus, vitẽ cum racemis pinxerit. Inter enim fœcundiores plantas principatum obtinere vitem, nemini dubium, si arbusculæ vniuſ-

A vniuſcuiuſq; ratione habita, vini copiam expenderimus. Addam etiam, eam alicubi eſſe racemorum magnitudinem, vt racemi ſinguli ſingulos expleant currus, cuiuſmodi fertilitas eſt Eucarpiæ minoris Phrygiæ vrbe. Quinetiam currum medium ibi diffractum defeciſſe vnici racemi pondere Metrophanes tradit. Ita recte Plinius, nullum apud Græcos mendacium eſſe dicit, quod teſte careat: vtcumque tamen, hæc, & alia ſuper huiuſmodi vrbe à Stephano memorantur in ijs, quæ deflorauit Hermolaus Byzantius. *Eucarpiæ fertilitas.*

PIORVM CONVENTVS. Cap. XXVII.

SED vt de vite ſimpliciter ſermo ſit, debere nos, ait Baſilius, rationem eius contemplari, qua Dominus ſeſe vitem, & Patrem agricolam eſſe, vinitoreq; dixit, noſque ſingulos in piorum conuentu per fidem ſatos, Palmites appellauit: hinc nos ad vberrimi fructus feracitatem inuitat, ne vt inutiles atque ſuperflui ludibrio ſimus, & à fœcundorum palmitum conſortio reciſi amputatique igni deB ſtinenmur. Aſſertor vero noſter nuſquam ceſſat animas noſtras vitibus comparare. Vinea namque facta eſt dilectio, dicit, in cornu, in loco pingui: & vineam ſeui, ſeptumq; circumpoſui. Animas humanas plane vineas dicit, quas circumdedit ſepto, tum ea ſecuritate atq; tutela, quæ reſultat ex præceptis, tum ipſa gemmarum cuſtodia. Dictum eſt enim: *Verſabitur Angelus Domini in circuitu metuentium eum.* Deinde quaſi valla nobis defixit poſitos in Eccleſia primum Apoſtolos, mox Prophetas, mox Doctores alios: inde animum noſtrum ne deiectus deſpectusq; humi reperet, & prætereuntium pedibus conculcaretur, maiorum noſtrorum exemplis, qui per ſummam innocentiam & probitatem clari & illuſtres habentur, in altum erexit, eorumq; veſtigia ſequi iuſſit, qui per virtutem & integritatem ad ſummum euaſere. At hæc vitem Ambroſius plebem Eccleſiæ ſignificare contendit, quæ veluti quadam fidei radice plantatur, propagineq; humilitatis reprimitur: vbi vero circumfoſſa fuerit, religatur, erigiturq; ne reflectatur in terram. E ſarmentis alia reciduntur, propagantur alia. Reciduntur quidem ea quæ inani ſylua luxuriant, de quibus Pythagoras ſymbolicè dixit, μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, pura purgataque omnia eſſe volens quæ Dijs offerantur. Ea vero propagantur, C quæ bonus agricola fructifera iudicarit. Adminiculorum vero ordines iugationiſq; concinnitas, vere atque manifeſte docent æqualitatem in Eccleſia ſeruari debere: vt ſe ſe nemo quantumlibet diues & honoratus, extollat, nemo pauper animum deſpondeat, ſeq; deſpectum atque contemptum eſſe vereatur: ignobilis nemo deſperet, verum æqua ſit omnium conditio, pariterq; omnium mens ad ſuperiora ſuſtollatur, ſuamq; in cœlis futuram conſuetudinem atque commercia ſibi proponat. Ne vero illis ingruentium tempeſtatum procellis vexari, locove deturbari deijcive poſſit, clauiculis quaſi charitatis amplexibus proximos quoſq; complectitur, & in eorum coniunctione requieſcit. Appellat nos IESVS vitis ſuæ palmites, propterea quod, inquit Origenes, palmes arbore connectitur, & clauiculis tanquam manibus vitis ſtricta confirmatur à lapſu quo freta adminiculo ventos turbineſq; contemnat. Futurorum id bonorum indicat ſpem: quia fideles quiq; non ſolum in ijs, quæ gerunt, ſed etiam in ijs quæ ſperant & credunt, perfectum ſalutis ſtatum expectant: quapropter quaſi ad quendam patientiæ ardorem ſpe iuncta atque confirmati, naturalium motuum procellas, cupiditatumq; turbines inſultusq; perferunt atq; contemnunt. Hæc & huiuſmodi pleraque commentationibus in hieroD glyphica noſtris libeter inſeruimus, quo mihi ſint æquiores ij, qui ſtudium in hac re meum acrius inceſſunt, quorſum id tendat ignari, cum viderint ſimilitudinariam hanc loquendi figuram non tantum ab Ægyptijs quos immerito cōtra Dei præceptum abominantur, inuentam, verum etiam ab antiqua & noua lege receptam: quinetiam ab ipſo noſtræ inſtitutionis conditore CHRISTO IESV frequentiſſimè in vſum deductam: nihil enim aliud eſt hieroglyphicè loqui, quam diuinarum humanarumq; rerum naturam aperire. Addenda vero huc fuerant ea quoq; de Iuda Iſraëlis dicta: *Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuæ amictum ſuum,* ſed quoniam hæc copioſe ſunt à ſacrorum interpretibus diſcuſſa, præſertimq; ab Adamantio, ad vltimam eius homiliam in Geneſim vnumquemque pietatis ſtudioſum accedere cohortamur.

Vitis myſticus ſenſus. *Ioann. 15.* *Pſalm. 3.4.* *Non ſacrificabis Dijs ex vite ſectionem non paſſa.* *Palmites cur nos appellat IESVS.* *Geneſ. 49.*

DE FICV. Cap. XXVIII.

INCHOAVIT, honoratissime Domine, oliua apparatum nostrum, accessit vua, quæ plurimum forte attu it saturitatis: pro bellarijs addere ficus libuit, vt si quid amaritudinis in oliua fuit, si acerbior vua, quod nostri quippe Bellunensis cœl. rigor eam plerumq; maturescere non sinit, errorem omnem missus tertij suauitas emendet.

DVLCEDO. Cap. XXIX.

DE ficu sane quicquam, quod magnam mihi affert admirationem, apud Horum Ægyptiũ, Caprifico excepto, nõ inuenimus: paucissima enim admodum eius authoris fragmenta temporis iniuriam euicerunt. Apud authores alios inter arbores primas celebratam passim comperimus: atque illud præcipuum eius est hieroglyphicum, vt per eam dulcedo intelligatur, eaq; tam in grata hominũ consuetudine, ac morum suauitate, quam in cæteris rebus, quæ iucundæ amabilesq; sint, ac voluptatis plenæ. Hinc illud apud Theocritum de suauiter canente, κ̀ ἀπ' αἰγίλω ἰσχάδα τρώγοις, *è mediisq; cibus tibi ficus Athenis*. Ab Ægilo vero dictum, quod ea sit ex Atheniensium tribubus, & suauissimas Athenis ficus esse Dion etiam testatur. Ita vero ficus ad victus humani commoditatem nata, vt Hipponax B Poeta vetus eam auro prætulerit, dum scazonte illo suo licentioso dicit:

Hinc illud Aristophanis in Vespis, σύκων αἰτεῖ, ficum cupit, pro delicato victu vsurpatur.

Εἴ τις κατέρξει χρυσὸν ἐν δόμοις πολλὸν
Καὶ σῦκα βαιὰ καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀνθρώπους
Κτώῃ χάσων τὰ σῦκα τοῦ χρυσοῦ κρείσσω:

Si quis domi rocondat auri plurimum,
Ficusq; paucas, comparetq; seruulos
Duosve, tresve, iudicabit illico
Auro domi præstare ficum plurimo.

Sane φιλοσύκους nonnulli appellant purioris mansuetiorisque vitæ duces. Harum vero commendationem auget summopere Artaxerxis cognomento Mnemonis testimonium, qui iunioris Cyri frater fuisse fertur: is cum aliquando arrepta fuga commeatuq; direpto, coactus esset ficus, & hordeaceum panem esitare, indoluisse fertur, ob regalem affluentiam apparatioresque lautitias tantæ se voluptatis C expertem tandiu fuisse. Quid vero quod ruta, sua satis insignis amaritudine, si iuxta ficum feratur, mitior euadit? Merito itaq; ficus apud Israeliticos iudices nequaquam velle se ait dulcedinem suam derelinquere, vt reliquis arboribus, à quibus in imperium adsciscebatur, dominaretur. Vt vero alibi legimus in ijsdem Diuinis libris, iustos & sanctos homines sub ficu requiescere perhibent, hoc est, tranquillam atque suauem vitam agere. In veterum etiam numis suauitatis istiusmodi significatum obserues. Nam in quodã, ficus est inter duos tumulos sita: vnius tumuli inscriptio est, ΑΜΒΡΟΣΙΑ. Alterius ita detritæ literæ sunt, vt legere non potuerim: puto tamen ex nota N literæ, quæ vix dimidia discernitur, ΝΕΚΤΑΡ esse debere: quasi ficus vtriusq; vicem gerat. Sane coniectores inspectam in somnis ficum, albam præcipue, atq; suo tempore, bonorum multorum præsagium habent.

Idq; forsan propter famis condimentum, vt Darius ab Alexandro fusus haustum aquæ turbidæ suauissimum dixit.

Iudic. ca. 9.

Artem. li. 1. c. 71.

SVAVITAS SVBLATA. Cap. XXX.

Fici prodigiosa omina.

NEQVE caruit ominibus ficus, quæ sublatam suauitatem extirpata significaret, eo præsertim tempore quo publica ciuium Ro. suauitas & dulce cõmercium: extincto Alexandro Seuero, adempta est. Paulo enim ante quam is fatis cõcederet, arbores fici tres, quibus tentoria Imperatoria adnexa erant, quæq; ficus eas ferebant quibus Alexandrinarum nomen est, subito ante illius tentoriũ prociderunt. Idem in Caprifico portentum in Messenios accidisse memoriæ proditum est. Nam cum illi syluestrem ficum τράγον appellarent, quos nos imitati sumus Caprificum appellantes, oraculum super excidio suo huiusmodi habuerunt: D

Ἔστε τράγος πίνησι νέδης ἑλικόῤῥοον ὕδωρ,
Οὐκέτι μεσσήνην ῥύομαι σχεδόθεν γὰρ ὄλεθρος.
Namq; Nedes simulac curuas Caper hauserit vndas,
Tunc Messena vale, tibi enim grauis exitus instat.

A Accidit vero vt Caprificus in Nedes fluuij ripa nata, ramos eo vsque declinarit, vt aquis profluentibus rami alluerentur: quod cum Thæolcus vates animaduertisset, instare dixit Messeniorum exitium, vt oraculo Pythio prædictum fuerat. Rem tangit Pausanias, quarto. Sed cur ficum Idumæam dicere contamur, ad quam Assertor noster à Bethania rediens, fructum ex ea capturus accessit, famescebat enim: verum cum fructum in ea nullum inuenisset, arborem deuouit, ne vllo vnquam tempore fructum ferret. Sane mystice factum hoc, vt tam multa alia: nimirumq; ficus hæc populus Iudaicus erat, ad quem famelicus Dominus venit; in quo cum nihil præter quandam speciem vitalem sine vllo profectu comperisset, eum in æternam perfidiam execratus est. Fructum enim ipse e synagoga quæsierat, quem nullum inuenit: quia ea, vt inquit Gregor. folia legis habuit, sed fructum operis non habebat, de qua dictum ait Euthy ab Abacunte, ficum fructum non allaturam. Quod vero per tres annos frustra quæsitus fuerit hic fructus: Eucherius tria vult tempora intelligi, ante legem, sub lege, & gratiæ tempore, quibus Iudæi ipsi fuerint semper à Domini præceptionibus alieni, & nullũ boni operis fructum protulerint. Eodem facit quod ait Dominus Nathanaëli: *Cum esset sub ficu, vidi te*: quippe cum B in originali labe Iudæorum ritu consisteres, adieci animum vt te redimerem.

Mar. c. 11. Matth. c. 21. Ficus Idumæa. Nam ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται è fructu cognosco arborem.

FATVITAS. Cap. XXXI.

ET sycomorus aliquid habet hieroglyphicum, quam Zachæus inscendit: nam arbor ea cum sit ficus fatua, indicat eos, qui, vt Eucherius refert, mundi sapientiam humiliter sectati, eligunt, mox Dei sapientiam subtiliter aspicere. Prudenter enim ait is, sycomorum ascẽdimus, si proinde eam, quæ diuinitus præcipitur, laudabilem & sapientem fatuitatem tenuerimus. Quid enim inter mortales insipientius, quam amissa non querere, possessa largiri, rapientibus relaxare, nullam pro acceptis iniurijs iniuriam reddere, sed iuxta præceptum Dominicum, in omnibus præstare patientiam?

Zachæi sycomorus.

CONTEMPTIBILIS. Cap. XXXII.

CÆTERVM quod ad opera ex ficu facta pertinet, Græci ficulneũ pro imbecillo & contemnendo ponunt, quo significato Sermonibus apud Horatium:

C *Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:*

hoc est, minimi pretij, minimiq; vsus, de quo scilicet faber merito ambigeret, faceretne scamnum an simulacrum pudendum, Deum omnino despicatissimum. nam fici materia paucissimis est, & ijs admodum exiguis fabricis idonea. Eoq; spectat prouerbium de Mandronis naui, quæ ficulnea fuerit: cũ is notatur, qui tenuissima olim te angustoque patrimonio despicabilis, ad amplissimos honores emerserit, nihilo tamen venerabilior habitus ob insolentiam importunamq; superbiam, qua sese intemperantius efferat. Nam Mandro, vt plerique alij, à remis ad imperium venit, neque ob id tamen vllam assecutus est authoritatem. Ita deniq; veteres per fici nomen nullius frugis hominem, imbecillum & abiectum significabant: nam & Græci olim hunc ἄνδρα σύκινον, dixere, vt apud Theocritum Ergatinis, & apud Aristophanem sæpius inuenias. Et nunc quoq; vulgus stupidos & ineptos, ficones appellat.

Serm. lib. 1. Satur. 7. συκίνη ναῦς. Aristoph. in Pluto. θεὸν σύκινον, Deũ ficulneũ, & τινὰ σύκινον, aliquem ficulneũ, subuirũ, & in Fucis, ξύλον σύκινον, lignum ficulneum.

BACCHVS SYCITES. Cap. XXXIII.

D LACEDÆMONII ficum à Baccho inuentam opinantur, eaq; de causa eum Sycitem nomine, vt Sosibius tradit, coluere. Apud Naxios simulacra eius nunc ex vite, nunc ex ficu fieri solita sunt. Milichius à nonnullis appellatus Bacchus, quod Milica pro Ficis nonnunquam accipiuntur. Et Dionysijs præter vini amphoram, & vitem, quæ præferebatur, & præter hircum qui trahebatur, cophinum etiam gestare mos erat, in quo caricæ forent: author in Moralibus Plutarchus.

PROGRESSIO. Cap. XXXIV.

VT vero ad folium reuertamur, quod Thrion appellatur, progressionis olim signum fuit. Veteres aliquo profecturi ficulnea folia suspendebant progressionis cæremonia, atq; ita sibi auspicatum iter fore augurabantur. Ea autem de causa Thrion dicitur huius arboris folium, vt interpretes Theocritiani

Ficus enim folia ei facta, propter Sycen in ficu versam.

critiani volunt, quod in tres partes diuisum est, visendo inter vtrasque partes interuallo, scribique & A trion tenui, & thrion aspirata, atq; etiam thriambon, quin & θριάζειν dicunt huiusmodi folia colligere, & in aliquem vsum parare.

SEPTENTRIO. Cap. XXXV.

Thrion in Serapidis Osiridisq; sacris.

PARABATVR autem Thrion religiose admodum Serapidis Osiridisq; sacris, gestamen scilicet foliceum, quod capiti superponeretur gestandis hydrijs aut calathis commodum, eratq; illi suum etiam significatum: siquidem & Regem, & Septentrionalem regionem, polum quippe Arcticum, per intortile gestamen huiusmodi intelligebant. Regem, quia polus cœlorum omnium rotatum regere videtur: & circulus ille foliaceus in geruli capite orbiculum Arcticum exscribit, ab axis illius qui præ oculis est similitudine.

GENITALE. Cap. XXXVI.

QVINETIAM præter motum, cuius primarias partes illi tribuebant, rerum etiam omnium semina inde demitti plerique veterum magno ex argumento arbitrati sunt: inde enim actionis esse principiũ, quæ Mathematici veteres latissime differuerunt: quocirca Thrion cum & humoris redundantiam, ob viridis crassiq; folij viriditatem, & motum omniũ, ob conuolubilem texturam significaret, pari quadam natura cum genitali æstimabatur, atque eius esse simulacrum videbatur, vbertate scilicet humoris & motu ad prociendæ geniture principia conuenientibus. Sed hæc in Serapidis calatho locupletius. B

DELECTATIO. Cap. XXXVII.

Cur Adamus se fici folijs velarit, & Eua.

HVIVS generis fuisse prædicant Adami pomum, præter ipsius Dei præceptum nimis expetitum: id enim delectationem & voluptatem, quæ sensu percipitur, significasse plerique Theologorum docuerunt. Nihil enim mentem nostram è tranquilla Paradisi statione facilius exturbat, quam nimia voluptatum consectatio. Is tamen suæ præuaricationis amaritudine exacerbatus, fici folijs semet velare pudoremq; obtegere properauit. Ficum enim fuisse tradit Irenæus. Tertullianus autem ea re super ait: quod in nouo corpore indebitum adhuc pudori erat protegere festinans, ficulneis folijs interim circumdat. Ad hoc addit Irenæus, non alterius arboris aut herbæ, quæ mollioris tactu esset, ad indicandum pœnitentiæ duritiem atque cruciatum, propter scabritiem scilicet & asperitatem, qua folium huiusmodi præditum est. Et quia cingulum id, & sibi & vxori suæ circumligauit, nonnulli exponunt, vt petulantem carnis impetum retundere se polliceretur, id veluti continentiæ frænum adhibuisse: quoniam scilicet stolam eam, quam habuerat à Spiritu sanctitatis, amiserat, eo tegumento, quod nullam prorsus delectationem afferre posset, sed morderet potius ac pungeret, vteretur. C

FOLIA RELIQVA. Cap. XXXVIII.

FOLIA vero reliqua Diuinis in literis pro ipsa, vt ita dicamus, legis litera hieroglyphicè accipiuntur: quia quemadmodum arborum fructus folijs velatur ac tegitur, ita sub legis litera spiritus occultatur. Idcirco nos, ait Hesychius, literæ folium aperimus, vt qui latet interius fructum spiritus D inueniamus, de quo Hierem. *Si vindemiatores ingressi fuissent in te, saltem reliquissent racemum tibi.* Et Virgilianus Æneas apud Sybillam, cum ambages & verborum inuolucra cupiat euitare, & rerum euenta aperte sibi declarari comprecetur, quod folia omnia conturbarent, id vnum orat: *Foliis tantum ne nomina manda.* Sed enim quantum pertinet ad voluptatem, de qua satis, cum hoc ipsum argumentum sequeremur, in Serpentis commentario disputatum. Illud hic potius memorabo, ficum non eo tantum rerum primordio humano generi calamitatem & assiduos labores attulisse, verum annis voluentibus in causa fuisse, cur potentissima opulentissimaq; regna duo ad internecionem vsq; corruerint, Carthaginis Imperium, & Romana potentia. Carthago quidem, quia ficum ex hortis suis deceptum velocissima festinatione tertio post die Romæ repræsentauit: doluitque Cato, & in Senatu

Hierem. 4.9 *Æneid. li. 6.* *Cur ficus causa fuerit euersionis Carthaginensis.* *Plutarch. in vita Cato-*

[illegible] ... an
Imper.

Iconismus

Hiérogl

A Senatu conquestus est, hostes non triduo magis procul Roma proprias habere sedes. Romana vero potentia, ac vniuersum Italiæ robur à Transalpinis gentibus sese nobis totiens superfundentibus, ea de causa quassari confringique cœpta, quod, vt Plin. inquit, Hellico quidam Heluetius, qui Romæ ob fabrilem artem aliquamdiu commoratus fuerat, in Galliam remeans ficum siccam, & vuam, oleique & vini præmissa secum tulit, quorum vsu delicato suauique concitati feroces populi, ad hanc vsq; diem assiduis nos calamitatibus affligere numquam destitere: quamuis natura ipsa Alpibus, & tam inexuperabili munimento Italia procul Gallias atq; Germanias coërcuerit: quorum feritas si quando grauis Italiæ fuit, nullo certe vmquam tempore calamitosior extitit, quam quinto iam & vigesimo ab hinc anno, quibus vniuersa Italia cædibus, rapinis, incendijsq; desolata peruastatur, hinc Germanis, hinc Hispanis extremum eius excidium assiduè meditantibus. *nis, & prolixè Plinius lib.15.c.18.*

ALIMONIA. CAP. XXXIX.

SED vt querelæ facessant, adeo ficum alimentis idoneam esse compertum est, vt eam Cereris donum dictarint, proque alimoniæ symbolo susceperint. Quantum enim ficus humanæ prosit alimoniæ, vel eo manifestum esse potest, quod athletas siccis ficubus pascere moris fuerit, vt author Plinius: experimento enim comprobatum est, eo cibo frequentius sumpto, corpora & vires mirum in modum adiuuari. Quod vero Attica eo fructuum genere magnam est nobilitatem assecuta, Pausanias ait, Cererem primum in ea regione ficum Phytalo cuidam hospitalitatis præmium donasse, eiusq; rei monumentum extare his versibus celetratum: *Nimirū vt Phytalo hospiti gratiā referret. Pausanias in Atticis.*

B

ἔνθα δ' ἄναξ ἥρως Φύταλός ποτε δέξατο σεμνὴν	*Hic quondam hospitij Pytalus suscepit honore*
Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν,	*Legiferam Cererem, quæ molli corticepoma*
ἣν ἱερὰν συκῆν θνητῶν γένος ἐξονομάζει,	*Prima dedit, dixère sacram mortalia ficum*
ἐξ οὗ δὴ τιμὰς Φυτάλου γένος ἔσχεν ἀγήρως.	*Ora, genus Phytali decus hinc insigne secutum est.*

ADVLATORIBVS DEDITVS. CAP. XL.

DIVITEM hominem adulatoribus deditum Thebanus Crates per ficum arborem in prærupta asperaque rupe satam describebat: quippe quo sit hominibus difficilis accessus. Eius vero fru-
C ctus à coruis & miluijs tantũ decerpi: ita horum opes ab impuris tantum & adultatoribus depasci. *D.Laert.in eius vita.*
Idem de reliquis etiam arboribus quotquot fructiferæ essent, Diogenes dicere solebat.

DVLCEDO VERITATIS. CAP. XLI.

ET Mercurius sibi ficum vendicauit, cui vndeuigesimo primi mensis die Ægyptij sacra faciebant melle & ficu, quæ sacra eo clamore prosequebantur, vt quod hieroglyphicè in eis latitaret exponentes, identidem clamitarent, γλυκὺ ἡ ἀλήθεια, quod dulcem esse veritatem significat. *Ficus sacra Mercurio.*

CYRENENSIVM PIETAS IN SATVRNVM. CAP. XLII.

STATVÆ vero pleræq; ficis coronatæ, Cyrenensium religionem indicabãt, quia & Saturnus decus in agricultura suum meruit, quem agri colendi authorem, & insitionis putationisq; & stercorationis repertorem memorant, neq; minore quam Cererem honore honestandum existimabant. Huic *Hinc à satu dictus. Macrobio lib.1.cap.10.*
D Cyrenenses cum rem diuinam faciebant, ficis recentibus coronari consueuerant, quod & alimonia in ijs, & gustus suauitatis egregiè vigerent. Hæ sunt, honoratissime Princeps, arbores illæ ad ingenij tui naturam accommodatæ, quas desumpsi ex hortis meis ductilibus, limoq; Nilotico in arcas ingesto, mecum quaqua iter est circumuecto. Neq; vero folia his arboribus vlla vmquam decidunt tempestate: licebitq; perinde tibi, si plantis his delectari cœperis, eas hoc terreno pactas in Britannias vsque tuas asportare: quæ mundi pars, cum olea, vite, & ficu careat, illas aspiciant non modo suo tempore frondescentes, sed toto etiam anno, folio numquã deciduo, perpetuo virides admirentur. Sed enim, vt serio loquar, eas tu si pertractabis, earumq; vim diligẽter inspexeris, cordi ita insitas tuo comperies, vt nihil tui similius esse, etsi modestissimus es, confiteri necesse habeat. Nam boni quicquid in Diuis illæ significant, ea omnia tuæ congruunt pietati.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LIV. A

DE IIS QVÆ PER POMVM ITALVM, PERSICVM ET PVNICVM ſignificantur.

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITISS. ALOISIVM, PRIVLLVM PATRICIVM VENETVM. B

Eri (Priulle doctiſſime) cum veterum ſigna quædam ſingulari opere artificioque perfecta hic & illic inſpecturi per vrbem equitaremus, multisque præteritis Capitolium demum inſcendiſſemus, Herculis ibi ſignum ſummæ nobilitatis ex ære conſpectum eſt, quo non facile quicquam tota vrbe dixerim me vidiſſe pulchrius, neq; præclarius, ſiue hæc ea fuerit ſtatua, quam Q. Max. capta Tarento, opus Lyſippi, obtulit Capitolio, ſiue quam Fabius Verrucoſus eo tranſtulit, ſiue aliorum fuerit dedicatio: vtcumque, antiquiſſimum omnino opus eſt, & Græcis ſcriptoribus honorificè celebratum. Nam præter Leoninum ſpolium læuo iniectum brachio, clauam manu dextera retinet, læua tria poma cydonia præfert. Quæ cum comites, qui te multi ſequebantur, eruditi viri animaduertiſſent, de ſpolio & claua dixerunt cognoſcere ſe mentis præſtantiam, & generoſum animi robur, quibus virum, qui veram virtutis gloriam affectet, præditum eſſe debere commonemur. Herculem vero poſitum à veteribus: quia quicquid præclare geri poteſt, id totum Herculi attributum. Nam & Arrianus vbi C *petram ἄορνον memorat, difficillima quæque & maxime ardua, quæ humano quopiam conatu vinci minime poſſe videantur, Herculi atribui ſolere dicit. De pomis, quid ea ſibi vellent, dubitari cœptum, niſi ea Heſperidum eſſe quis arbitraretur. Tuque ad me conuerſus, Ægyptiacum quidpiam poma hæc nimirum ſapiunt, addidiſti: tuum igitur, Pieri, fuerit id explicare, qui ſtudiis iſtiuſmodi delectaris. Reſpondi, vt res erat, eſſe ibi etiam alios eruditos, qui me forſitan eruditius rem, quam petebas, explicare poſſent: ſed quoniam me appellaueras, ne ruſticus viderer, quid ego ſentirem, non diſſimulaturum. Græcos quidem per tria illa mala manu contenta, virtutes tres, quibus vir quiſque probus & ſapiens inſignitus eſſe debeat, interpretari, quarum vnam eſſe volunt, non excandeſcere: alteram, non eſſe deditum auaritiæ: tertiam, liberum à voluptatibus animum ſibi comparaſſe. Incidit hinc, vti fit, de Pomorum ſignificationibus alius atque alius ſermo: quem cum tu auide admodum excipere viſus eſſes, in eam ſpem adductus ſum, vt ſi quid huiuſmodi tibi deſtinaſſem, quicquid id eſſet nugarum, gratum tamen acceptumq; eſſes habiturus. Domum itaq; reuerſus, ſelegi ſtatim ex pomario meo Ægyptiaco plantas tres, quas tibi dono mitterem: Italam vnam alteram Perſicam, tertiam vero Punicam, ob tres ſcilicet virtutes, quas identidem in te ſitas optime noueram, inſignem quippe humanitatem, miram in omnes beneficentiam, & ſingula* D *rem quandam animi moderationem, quibus ſemper fuiſti egregie clarus: ſiue tu adoleſcentiam temperares tuam, ſiue amicis præſidio atq; ornamento eſſes, vltra etiam quam ætas tua depoſcere videretur, ſiue bonarum omnium artium, & veræ pietatis doctrinam tanto ſis ſtudio complexus, vt nihil in humanis diuiniſq; rebus eſſe velis, quod tibi non cognitum & perſpicuum fiat. Quare bene ominor pomis meis, quibus ad te transferri contigerit, apud quem culturam mea longè fructuoſiorem ſint conſecutura. Tu modo pro tuo promptò alacriq; animo ad arborum, quæ tuæ iam ſunt, polituram aggredere.*

A

DE MALO. Cap. I.

INTER fructiferas arbores malo nulla voluptuoſior, pulchrior nulla, nulla delicatior. Sed quoniam pleraque ſunt quæ ad alia quoque fructuum genera accommodari poſſunt, multaſque intra ſe malus ſpecies complectitur, hic malum eam intelligimus, quæ pleriſque Italiæ locis nomen ſuum tutata eſt, niſi vulgus ſyllaba prima fructum ipſum Græcæ potius enunciationis vocem, quam Latinæ ſequeretur. Malum enim dicunt, atque ita omnes vltra citraque Apenninum gentes. At circa Padum, ad ipſum vſque Timauum, pomi vocem ſibi vnicè vſurpauit. Horum vero pomorum cum iucundus ſit non guſtatus ſolum, diceret Cicero, ſed odoratus etiam & aſpectus, amoris in primis hieroglyphicum ex eius ſimulacro excogitatum eſt.

Mele Italicè, μῆλον Græcè.

AMOR. Cap. II.

B QVIQVE amorum agmina pingere delectantur, luſitare eos malis, & inter arbores eiuſmodi laſciuire, poma decerpere, abrodere, iactareq; cōfingunt. Hinc apud Theocritum βωκολιάσεις, βάλλοι τοι πολύφαμε τὸ ποίμνιον ἁ γαλάτεια μάλοισι. Et, *Malo me Galatea petit*, Damœtas ait apud Virgil. *Malo Cydippen Acontius venatur.* Mala non temerè Hyppomene Venus elargitur, quæ vſque adeo grata fuerunt Atalantæ, vt zonam abſtulerint diu ligatam, de quo Theocriti carmen non indiligenter animaduertendum:

Μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι διονύσοιο φυλάσσων.
Mala ſinu condens Bacchi de tempore ſumpta.

Malum amoris ſymbolum.

Ecloga. 3.

Quod inſcriptum in Cydippes gremium miſit.

Ouid. li. 10. Metam.

quod interpretes exponunt amabilia, amorem quippe facientia. Mala enim illa Philetas ait de coronatis Bacchi temporibus decerpta: non enim quiſpiam in amorem ferretur, niſi prius lætitiæ titillatione concitaretur: lætitiæ vero datorem Bacchum Poëtæ paſſim celebrant, vt in Vitis commentario latiſſimè declaratum. Apud Lucianum dialogo qui Toxaris inſcribitur, legas, καὶ στεφάνους ἡμιμαραράνθεις, ϰ̀ μῆλα τινὰ ἀποδεδηγμένα. Corollas quippe magna ex parte flaccidas, & ambeſa quædam
C mala, morſuve tacta, in amoris indicium à Chariclea matrona nobili Diniæ cuidam dono miſſitata. *Et miſſum ſpōſi furtiuo munere malum*, memorat Catullus, quod aduentu matris excuſſum è caſtæ virginis gremio proſilierit. Iam & apud Onirocritas mala venerearum illecebrarum plurimum indicia ſunt, præcipuè verò, ijs quorum cogitationes ad amicas ſuas tendunt. Et mala demum, præſertim dulcia, Veneri eſſe dedicata autumant. Philo inſuper in hanc ſententiam primam illam malum, cuius fructibus noſtri generis authoribus interdictum fuerat, ex myſtico ſenſu ab ijs, quæ poſuimus, non admodum alieno deducit, quæ Theologi, tam Græci quam Latini multis & magnis voluminibus tractauere, nobis id afferre nunc ſatis fuerit: parentes illos noſtros Dei Opt. Max. manibus informatos, vitam primo beatiſſimam egiſſe, calamitatum & ærumnarum omnium expertem, terra ſua ſponte omnia ferente. Cæterum lege aberrantes, quia qua fuerat eis arbore interdictum, non abſtinuiſſent, amœniſſimo incolatu pulſos, ſolum flebiliter vertiſſe: atque hinc conſtare, mali eius guſtum omnium fere malorum cauſam mortalibus extitiſſe. Quæ quoniam ex veterum ſententijs in Serpente noſtro fuſe lateque diſputata ſunt, minimè mihi videntur hic ad repetendum neceſ-
D ſaria.

Artem. li. 1. cap. 79.

AMORIS PROGRESSVS. Cap. III.

EA vero de cauſa malus potius, quam arbor alia, eſt amori dedicata, quod eius facies omnem rerum amatoriarum progreſſum oſtendere videatur, earum enim arborum trunci coërciti primū recti ſurgunt, à medio vero, vbi dilatari cœperint, in ſpatia diffunduntur: cuiuſmodi etiam in amatore ratio eſt, qui munus ſuum ſemper ab ingenuo pudore quodam cohibitus auſpicatur: inde vbi paululum proceſſerit, frontem perfricat, ac verecundiæ compedibus expeditus, quaqua voluerit libere peruagatur. Fructus præterea fert aureos & rubicundos, palloris eadem & erubeſcentiæ, vt ita dicam, ſigna. Nam apud Horatium *tinctus viola pallor amantium*: & apud Catullum *quidam inaurata* eſt

Interpres Ariſtophanis in Nebulis, ibi, Μήλῳ βληθεὶς, malo percuſſus, ſcribit malū eſſe ſymbolū amoris, quia Veneri dicatum.

E

Malus cur Amori dedicata. Carm. li. 2.

est pallidior statua. Poma vero ita magis rubescunt, vti magis exposita Soli ab eo continguntur: perinde ac amator eo magis erubescit, quo nequitia palam magis profertur, aut in aperto deprehenditur. Sub ipsa malo Amores ludo editi confinguntur, sub qua illi cursitantes, varijs mollium herbarum inuolucris impediuntur: quiq; ita sunt implicati vt sese nequeant exoluere, labore conatuque quodammodo delassati, somno se dedunt, cuiusmodi lasciuia gressus amatorios occupat, & in ergastula cohibet: mox luxu inhæsitantes soporat, profundissimoque opprimit veterno. Auro insignes eorum pharetræ, aurea quæ inde promuntur tela, auro Danaë capta, auro comparatur, auro detinetur amor. Nudi illi omnes, lætique ac alacres obuolitant magno numero circum vnamquamque malum. Amicula eorum varijs texta coloribus, multiplicique arte laborata, in herbis neglecta iacent, multitudine florum inuoluta: quorum vis magna circumquaque toto eo agro pullulat: neque tamen illi capita coronant, vtpote quibus comæ illæ flauescentes, nitidæ, crispulæ, satis afferant ornamenti. Alarum pinnulas habent cæruleas & puniceas, nonnulli etiam aureas Psittacorum, Pauonumq; instar, quibus quodam veluti concentu, sonoroque strepitu aëra diuerberant. Sed quid ego de calathiscis, in quos mala congerunt, dicam? quanta illos gemmarum Sardonicarum, quanta Smaragdorum, quanta Margaritarum vis debacchatur? Vulcanum id opus effinxisse putes. Iucundum vero visu est, vt sponte sua, ac suapte vi, ad quantumuis alta, summotaque mala prouolant, vt nulla his scalarum necessitas sit ad scandendum. Sed ne interim alios saltitantes, alios cursitantes, alios quiescentes memorem, vel qualem in abrodendis malis lætitiam præ se ferunt, illud spectatu præcipue dignum, quod ex his quatuor omnium speciosissimi certamen ineunt, quorum duo malis inuicem se petunt, alij duo sese confodiunt telis, alternis sese ictibus lacessentes: neque dum mutuis vulneribus confodiuntur, vulnera depellere, prohibere, vel declinare quicquam curant, verum vltro alter alteri pectus obiectat, ipsisque vulneribus exponit, eo quidem consilio, vt in medio omnes pectore insideant sagittæ.

Hæc à Philostrato in iconibus, cap. de amoribus.

AMOR MVTVVS. Cap. IV.

EX ijs autem certatorum paribus duos illos qui malo lusitant, voti compotes esse dicas. Nam qui iaculatur, exosculatum prius malum emittit, quod alter sublatis supinisq; manibus excipit: neq; vlla contatio futura videtur, quin idem comprehenso malo sit oscula relibaturus, atq; ita in socium pari certamine remissurus.

AMOR PERDITVS. Cap. V.

Ibidem.

EX illo vero sagittariorum pari, vnus alteri vincula inijcit pene moribundo, insultatque ferocius, vt captiuum faciat. Ille contra nihil molitur, nihil reluctatur, sed tanquam perdita re manus vinculis obiectat: proinde qui lusitant, amorem auspicari: qui se feriunt sagittis, nullum amori finem appetere videntur.

INIQVVS AMOR. Cap. VI.

Ibidem.

SVNT & alij ad quos innumeri spectatores confluunt, hi manus in palæstram conferunt animosiores, ac Athletarum alter, manibus ad alterius humeros appressis, complexus hostem quodam veluti suffocandi studio collidit, subditque crura astu artificioso complicata, vt pede post colluctatoris calcem obfirmato, vna ipsum protrudat, & in lapsabundum super & ipse corruat: neque tamen alter animum despondet, ac erectus contra instat & obluctatur, quaque maximè angitur parte colluctatoris manum soluere conatur, vno digitorum obtorto, quo ita alijs facultatem eripiat firmiter apprehendendi. Qui vero digito obtorto læditur, dolore percitus hostis aurem admordet, quo animaduerso Amores cæteri grauiter indignati in perperam & insolenter facientes, ac luctarij certaminis leges, iura, fas, atq; mores transgredientem feruntur, malisq; illum certatim impetentes, toto in vnum agmine concitato eum in fugam auertunt, totisq; hortis eijciunt eliminantq;. Atq; ita demum ludi Amorum omnes circa mala versantur.

PVEL-

PVELLARES INEPTIÆ. CAP. VII.

ET mala puellarum ludicrum vocat Nicander in Alexipharmacis.

Τοιάπερ ὧραι Ἑσπεριναὶ παρέουσι ἐν ἑψήματα κούραις.

ἑψήματα τὰ παίγνια, exponit interpres: ludunt enim puellæ, oblectanturq; malis. Multa vero huiusmodi, quæ ad insaniam propemodum tendunt, inter insanientes amatores fieri videmus, vt merito nonnulli dicant ἀφροδίτην dictam, παρὰ τὸ ἀφραίνειν, id est, à desipiendo, cum præsertim Euripides dicat, τὰ μωρὰ γὰρ πάντ' Ἀφροδίτης βροτοῖς, *Mortalium esse ineptias quæcumq; Veneris causa fierent.* Atque ob hoc ipsum Catullus amicum Flauium veretur, ne quid ineptiarum faciat.

Sed & μῆλον et exponitur ἔρως, amor, quod μῆλον sit illecebra ad Venerem, ex Theocr. Idyal. 6.

Veneris statua apud Sicyonios.

VENVS. CAP. VIII.

IPSA etiam Venus malo insignis est. Nam apud Sicyonios statua ei erecta erat cum malo in manu vna, cum papauere in altera: ex malo quidem amorē, ex papauere vim prolificam, ac seminis copiā significantes. Nam & lepus illi ob fœcunditatem dedicatus, id quod in Amoribus Philostratus, vt eius animalis commentario alibi explicuimus, summa narrationis lasciuia percurrit. Idem author Venerem
B in antro statuit molliter in stratis floribus recubantem, iuxta quam fons irriguus vitrea perspicuus claritate prosilit. Ibi amatoriam Veneris supellectilem pyxidas, pectines, specula, cymbala cum crotalis, omniaq; arma pruriginis, amœnitatumq; & illecebrarum alia atq; alia illectamenta recensere possis, quibus collustrandis oculos quidem delassari sentias, satiari vero numquam. Quod vero in antro cubitet Venus, apud Græcos est μυχαία ἡ Ἀφροδίτη, *Mychea Venus*, quod secessu & abdito loco gaudeat, μυχοὶ γάρ οἱ ἐνδότατοι καὶ ἀπόκρυφοι τόποι, *interiores, maximeq; remoti, & occulti obscuriq; loci.* Tum ipsius Deæ munera Latini Furta nuncupauere, quia celari vult sua furta Venus. Quare Daphnis apud Theocritum in Venerem indignatus, eam in Idam montem remittit ad Anchisem, vbi quercetū est, in quo scilicet occultari possit, nulloq; rubore in molli cyperi prato lasciuire.

Hinc Musæus eā secretā, Apuleius clādestinam, & Ouid. lib. 2. de Arte, furtiuam vocant.

NEMESIS. CAP. IX.

ERAT & mali arboris ramus in manu læua Nemeseos, quam Marathoniæ pugnæ monumentum Phidias lapide Pario dicitur excidisse Athenis, corona cuius, & ceruis, & paruis quibusdam victo-
C riis insignita: dextera vero phialam tenebat cum Æthiopibus insculptis, propter Oceanum fluuium, quem Æthiopes accolunt. Ea vero de causa mali ramus Nemesi gestandus dedicatur, quod Veneris habitu Nemesis dea sit primum solita figurari, vt habetur in Suidæ collectaneis: nam alterum illud de statua Phidiaca, apud Pausaniam est.

SACRVM HERCVLIS. CAP. X.

NEQVE tamen ierim inficias, aliis quoq; diis malum fuisse gratam, vt victimarum loco nōnumquam acciperetur, ac felicissime litaret. Nam si quando Bos, quam Herculi sacerdotes immolare voluerant, aufugisset, malum illi ramis quatuor compositis, quadrupedis illius instar sacrificabant. Huius rei mentio est apud Suidam, neq; non apud Pollucem. Narraturq; res super historia de Bœotorum hostia, quæ fluuio Asopo ita aucto, vt transiri non posset, eo loco vnde victima erat adducenda, ne qua sacrificio mora fieret, pueros aiunt malum quatuor stipulis vice pedum sustentasse, duasq; loco cornuum addidisse, atq; ita Herculi obtulisse: cumq; ita litare visi essent, rem in consuetudinem
D processisse, atque μήλιον inde Herculem appellatum, quasi Pomonum dicamus. Alij euentum huius pomi pro Boue oblati ad Athenienses transferunt: nam Bœoticum sacrum loco arietis fuisse volunt, Apollodoro hæc apud Zenodotum tradente.

Pol. lib. 1. de vocabulis rerum.

Bœotorum hostia Herculi.

Hinc prouerbiū μήλιος ἡρακλῆς, Pomarius Hercules. Chil. 2. cen. 7. prouerb. 7. de specie magnifico, sed reipsa impotente.

APOLLO. CAP. XI.

QVIN & Apollo mali coronam, priusquam laurum seligeret, adamauit, eaq; victores in certaminibus coronari voluit, vt in luculento Archiæ tetrasticho legitur: Τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες. quod Epigramma in omnium iam manibus versatur. Apud Pausaniam legas statuam Apollini μηλιάτῃ erectam: siue à malo quo gauderet, siue ob pastoralem, quam per aliquot annos vitam egit. Nam μῆλα proprie πάντα τὰ τετράποδα. Vnde vniuscuiusque quadrupedis tergus melote dicitur, vt obiter Pauli locus animaduertatur ex epistola ad Hebræos cap. XI. *Circumierunt in melotis.* Sed & μῆλον πᾶς καρπὸς,

Aucto Isiber, lib. de coronis. Præsertim oues. Psal. 1. Homer. Il. lib. 6.

quippe, vt etiam apud nos, vnumquemq; denotat fructum. Ab ea vero æquiuocatione factū vt Her-
culis sacro, quo de paulo ante dictum, æquipollere malus pro Boue indicaretur: cū & minime redar-
gui posset, quin quadrupes, & eodem nomine victima censeretur. Fructiferarum autem arborū plan-
tatio hieroglyphice in Diuinis literis accipitur pro disciplina Doctorum, vt sentit Hesychius. Hinc
Dauid: *In lege eius meditabitur die ac nocte, & erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aqua-
rum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Et, *Ego plantaui, Apollo rigauit*, ait ad Corinthios Paulus. Ad
hoc pertinet, quod de plantatis arboribus lex iubet primo, secundo & tertio anno decerpi nihil: quar-
to quæ leguntur, offerri Deo: quinto etiam reliquis vsus permittitur. Ex quo tempora quatuor signi-
ficantur à tempore legis vsq; ad Dauidem, à Dauide vsq; ad transmigrationem Babylonis, à transmi-
gratione vsq; ad aduentū Christi, quibus annis fructus inutilis omnis fuit, sed spes tantū promissa bo-
næ frugis. Christi autem tempus prouentum Deo dicauit, annusque sanctus appellatus. Anno autem
quinto facta omnibus copia, permissusque fructuum vsus, tam Iudæis quam gentibus, Apostolis eos
liberalissime effusissimeq; distribuentibus. Sed quod ad Pythia spectat, quamuis victores lauro mox
coronari cœperint, mala tamen ex Apollinis templo decerpta, vt Lucianus ait, coronis inserebantur. B
Hinc illud apud Apuleium de Paride: Tunc animo volēti Phrygius iuuenis malum, quod tenebat au-
reum, velut victoriæ calculum, puellæ tradit. Sunt qui, vti superius suo loco dictum, Delphicam laurū
baccas tantæ magnitudinis habuisse dicant, vt poma dici meruerint. Plinius maximis quidē eam bac-
cis fuisse memorat, sed nihil ad pomum. Et Archiam in ea sermonis puritate quicquā impropric po-
suisse, mihi persuadere non possum. Si cui tamen de baccis illis grandioribus commētum placet, con-
tra ego haud sane multum contenderim: nam & hodie vniuscuiusque arboris fruticisve baccas Po-
mella vocitamus.

TRES HERCVLIS VIRTVTES. Cap. XII.

Poma tria in Herculis statua qd.

Plin. & Solinus interpretātur æstuariū maris meatu flexuoso instar Draconis.

QVOD vero ad Herculem pertinet, initio diximus statuam eius esse in Capitolio egregie factam
ex ære Leonino insignem spolio, & claua, quæq; tria læua manu poma contineat: eas significare
tres in Heroe virtutes insigniores, quarum vna esset excandescentiæ moderatio, altera auaritiæ tem-
peramentum, tertia generosus voluptatum contemptus. Verum quod fabulātur illum, quo mala hæc C
ab hortis Hesperidum auferret: draconem extinxisse, qui peruigili custodia hortos eos tuebatur, signi-
ficat illum concupiscentiæ modum imposuisse, vt alibi per Draconem voluptuosam libidinis molli-
tudinē intelligi declarauimus ex Philone. Spolium vero Leonis dubio procul generosum animi ro-
bur, mentisq; præstantiam ostendit. Quid vero claua sibi velit, alibi explicuimus, cum illam & rationē
& disciplinam significare contenderemus, quoque præstantius hæc in Hercule vigescunt, eo illi ex
firmiori validioriq; trunco, quippe ex quercu materia incorrupta clauam attribuunt. Firmitatem e-
nim & vires indicari ex quercu superius ostensum. Nodosa vero fingitur claua, propter scrupulos &
difficultates, quæ virtutem indagantibus, qua duce veram virtutem agnoscere possumus, se se contra
magno errorum agmine contracto frequenter obiiciunt, ac omnibus occursant locis.

ASTRA SOLQVE. Cap. XIII.

Quæ & Atlantides à patre Astronomi peritissimo. Nam heraclcos, aeris gloria, Soli maxime cōpetit.

QVÆ quamuis ita habeant, non desunt tamen, qui aliter philosophentur, & prout quisque huic
vel illi deditus est disciplinę, fabularum sensum in eam trahit sententiam, quam professionis stu-
diorumve suorum conditio suggerit. Nam qui moralem sequuntur Philosophiam, ea de malis, quæ D
superius recitauimus, commenti sunt. Qui Astronomia delectantur, per aurea mala, astra significari
contendunt, præsertim apud Hesiodum, vbi Hesperides Noctis filiæ commemorantur, Herculem
vero Solem esse dicunt, quo decedente preciosa illa messis passim oboriatur, & mortalium oculis of-
feratur.

VERI AMORIS FRVCTVS. Cap. XIV.

SED vt ad amorem, vnde digressi sumus, reuertamur, ipsa etiam numismata omnium ętatum testi-
monio pomum Veneri dedicatum ostendunt: sed ei Veneri de qua fructus expetitur, propter quē
rerum natura amoris vim vniuerso animantium generi elargita est: nempe vt satis rite seminibus, re-
rum

A rum omnium ſpecies prorogentur,æternæq; fiant,quatenus rerum opifex hanc mundi molem durare permiſerit. Ad hanc igitur fœcunditatem numiſmata nos inuitant, in quibus ipſa prolis ſuſceptio monumentis celebrata eſt. Nam in Iuliæ Piæ Aug.numo Dea ipſa cum pomo ſeſe oſtentat,cuius inſcriptio eſt, VENVS FELIX. In alio ab vna facie, FAVSTINA AVG. ANTONINI AVG. FIL. Ab altera ſignum molliter ſtat læua conto innixum,dextera pomum exporrigens, cum inſcriptione, VENVS. S. C. Quoniam vero plurimæ ſunt huiuſmodi ſpecies, quotidieque hominum manibus attrectantur,his modum imponemus. *Iuliæ Piæ numus.*

D E P E R S I C O.

PERSICA MILITIA. CAP. XV.

ILLVD addam,molles Perſarum reges ſelectorum ſuorum mille numero thoraces malis inſignire
B conſueſſe:qua de cauſa Mellophori appellabantur. Sed quoniam hoc forte Perſicum erat malum, patriæq; nomen ſecum afferebat,inuitat nos nominis recordatio,vt de Perſico pomo dictionem noſtram proſequamur,rei quidem ſerie idipſum depoſcente.

ACVTVS. CAP. XVI.

SVNT qui pomi huius acore conſiderato, qui guſtus appetentiam mirifice, quantumlibet etiam maturi,expergefaciat,acutum hominem ex Perſici vocabulo ſignificari putent,cum præſertim apud Plautum legerint, *Qui Perſicus ſapis.* Cæterum hoc non à pomo, ſed à gente deducitur, quam tali præditam ingenio authores tradunt. Quibus enim purius eſt cœlum,eo acutiore ſunt ingenio: *&*, vt inquit Cicero, *perſpicaciores ſunt qui ad Orientem,quam qui ad Septentrionem habitant:* quod nulla alia de cauſa prouenit,niſi quod actus mentis ex calore naſcitur,& vigorem inde ſuſcipit. Quare multo maiora & veriora contemplamur æſtate,quam hyeme, quoniam brumali tempore ex craſſitudine aeris hebetiores ſumus,& frigore pigriores:vis enim ipſa mentis ab igni,id eſt,à cœlo eſt: tametſi quod veriſſimum eſt,Iuuenalis ait, *Hinc illud Plauti,aceti in pectore,in Bacchid. & Horat. in Art. Poët. Italo perfuſus aceto.* *Ingenia acutiora vbi.* *Satyra* 10.

C *Summos poſſe viros & magna exempla daturos,*
Veruecum in patria,craſſoque ſub aere naſci.

IN ALIENO COELO MELIOR. CAP. XVII.

ALII hominem qui domi vel ſeditioſus, vel tetro aliquo flagitio inſignis fuerit, in alieno tamen cœlo,aut patria profecerit,in viamq; redierit,omni animi depoſita prauitate, per Perſicũ oſtentant:propterea quod aiunt,pomum id in Perſide,vnde tranſlatum eſt, veneni vice fungi, eaq; de cauſa tranſmiſſum,vt nobis venenum eſſet,in Italia tamen mutato ſolo naturam etiam mutauerit, & ſalubre repertum ſit:quam quidem opinionem admittit Columella,dum ſcribit: *Nemo enim propheta in patria.* *Sic Scythia Anacharſin. Cappadocia Baſiliũ magnũ, & Nazianzenũ Græcia.*

——Pomis quæ barbara Perſis
Miſerat,vt fama eſt,patriis armata venenis.
At nunc expoſiti paruo diſcrimine lethi,
Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi.

Hinc pomũ eius innocuum ægris expeti,ait Plinius,neq; alium eo pomo innocentiorem eſſe cibum. *Plin. lib.* 15 *c.*12.
D Dioſcorides ſtomacho Perſica tradit accõmodata,quæ ſi matura comedantur,aluũ leniant: ſi acerba, ſiſtant,quorũ alterutro pro tẽpore & loco opus eſt. Et nos Romæ aliquando lethali correpti morbo, quo ſtomachus nihil cibi prorſus admittebat, & immiſſum euomebat e veſtigio, poſt diuturnã inediã nõ alio cibo adiuti per tres continuas hebdomadas, quã ſingulis pomis huiuſmodi in ſingulos dies ex vino acceptis,hac vna opella præter amicorũ omnium , atq; adeo Medicorum etiã ſpem, reuiuiſcere potius quã cõualeſcere viſi ſumus. Sedenim quod de fructus huius trãſmigratione à Perſis fertur, vel, vt plures tradunt,ab Æthiopib. in Ægyptum malo animo tranſmiſſi naturam ſoli benignitate cõmutaſſe,aliter ſentire Callimachus videtur,qui Perſicũ in Ægypto primũ ſatã inquit è Perſeo verbis his: καὶ τελτάτη περσαῖος ἐπώνυμος, ἧς θεὸς δαίμων αἰγύπτῳ κατέπηξεν. Nicander vero Mycenis primum ſatam contendit his verſibus, *Pomi Perſici virtus.* *At Perſicorum omne genus damnauit Galenus li.* 2. *de aliment. facultatib.*

Περσεὺς ἥν ποτὲ ποσσὶ λιπὼν κηφηΐδα γαῖαν | *Quam quondam, Perseus, postquam Cepheia liquit*
Αὐχέν' ἀποτμήξας ἅρπῃ χρυσέεντα μεδούσης | *Littora, præfecta clarus ceruice Medusæ*
Ῥεῖα μυκηνάοισιν ἐνηέξησεν ἀρούρης. | *Dona Micenææ telluri tradidit.*

A

Notat Mattheolus in Dioscor lib. 1. ca 131. & 146.

Et eruditiores negare Plinius inquit, eam ex Perside propter supplicia translatam, sed à Perseo Memphi satam, & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, in honorem atavi sui. Fabulantur autem eam semper folia & poma subnascentib. aliis habuisse, cuiusmodi est citriorum natura. Qui vero pomum hoc venenatū in Persis gigni putauerunt, decepti forte sunt nominis vicinitate, nam id de Persea diligentiores tradunt, quę omnino alia est, myxis rubescentib. similis (pruna ea sunt sorbis insita) in Æthiopia lethalis, in Ægypto salubris, quamuis Columella poetica licentia vtramq; confundere videatur, quæ tamen ille ex Nicandro mutuatur, apud quem videnda Commentaria, vbi de phalangis agit.

SILENTIVM. Cap. XVIII.

INTER picturas omnino multas, quibus Ægyptij silentiū significabant, Persicum etiā his admiscuere, eaq; de causa arborem eam Harpocrati dedicarunt: fructum enim habet cordi, folium linguæ simile, quasi sermonem, qui fructus est intelligentiæ, sedem in corde, non in lingua habere deceat.

B

COR. Cap. XIX.

SANE cor per id pomum ostendi ita vulgo innotuit, vt id repetere superfluū videatur, cum nostro præsertim æuo iuuenes puellæq; passim Persica telo transfossa missitent, quæ cordis ita exulcerati indicia sint. Quin & Medici pomum id cordi tradunt mirifice conferre, naturamq; aiunt ei cordis figuram impressisse, vt cui esset genitum parti, vel ex ipsa specie patefaceret. Ea quoq; manifesta sunt, quæ Plutarchus libro de Iside & Osiride conscripsit, arborem hanc Isidi fuisse sacram, quod pomum eius humani cordis figuram, folium vero linguæ præ se ferat. Nam cum Isis παρὰ τὸ εἴδω sit, sapientiā hoc indicat intellectu primam concipi, sed parum hoc prodesse, nisi etiam in mortalium vsum enuncietur.

Scio, intelligo.

VERITAS. Cap. XX.

C

QVOD si pomum adhærescente folio vno tantum pinxissent, veritatis id signū erat: quippe quod ea species linguam cordi coniunctam ostendit, ac perinde sermo cordis ipsius penetralia adaperiat, non aliud quippe sentiat, aliud proloquatur: cuiusmodi orationē ingenue & citra fucum loquentis esse debere diximus in Bulla. Quare Gregorius ad Ioan. Episcopum Rauennatem scribens, Christiani viri officium esse monet, ne aliud ore loquatur, aliud in corde habeat.

CÆDES MVLTIPLEX. Cap. XXI.

SVNT qui cædem multiplicem, omni truculentia perpetratam, stragemq; multa editā occisione, significare si velint, nucem ipsam Persicam carne spoliatam præferant: nempe quod in ea testa, vel osseo malumus dicere integumento, omnium telorum, quæ punctim cæsimq; feriant, & quibuscumque modis lædant, signa vulneraq; impressa conspiciuntur: vt in nulla propemodum re magis quam in eo cortice multipliciter dilaniando natura lasciuire gestiuerit.

CVRÆ VARIÆ. Cap. XXII.

D

ALII significatum ad animam transferunt, qui variis curis solicitudinibusq; sit vndecumq; exulceratus, vt nullum sit ærumnarum anxietatumq; genus, quo se non afflictatum sentiat, vicemq; suam miserrime deploret.

BONA CITO LABENTIA. Cap. XXIII.

Nō aliud fugacius, longissima decerpto bidui mora est cogitq; se vendundari. Hæc Plin. lib. 15. c. 12.

FVERVNT & qui ætatis florem, & vnumquodq; bonum, quod celerrime deficere videretur, atq; adeo humanæ ipsius vitæ imbecillitatem per decerptum Persicum & in lance positum non ineptū dicerent hieroglyphicum. Pomum enim nullum aliud fugacius, longissimaque decerpto bidui mora sit, cogatq; se quamprimum venundari: quod non immerito mirantur rerum naturalium scriptores, cum ad eius pretia respiciunt: nullius vnquā maiora, cum memoria proditū sit, tricenis numis singula nonnum-

A nonnumquã æſtimata. Quare huc forte illud accõmodabitur, quod altiore quodam ſenſu nõ temere aures vellicet, à Philodemo, vel, vt alij tradunt, ab epigrammatario Platone dictum nobili diſticho:

Μῆλον ἐγώ, βάλλει με φιλῶν σέ τις, ἀλλ' ἐπίνευσον
Ξανθίππη, κἀγὼ καὶ σὺ μαραινόμεθα.

quam ſententiam nos iure noſtro ita reddidimus:

Pomum ego, quique tibi me dat, te deperit, audin'
Flauia, marceſcam nempe ego, tuque etiam.

DE MALO PVNICO. Cap. XXIV.

MALI Punici apud Ægyptios nulla reperiri ſignificata: Græcorum nonnulla ſunt, ſed longe plura quæ in Diuinis habentur literis.

POPVLOSITAS. Cap. XXV.

B ERAT vero illud præcipuum eius mali ſymbolum, vt populos gentesque varias vno collegio congregatas ſignificaret. Id ea de cauſa factum, quod grana illa ſua folliculis quibuſdã aliquo numero ab aliis ſegregata, prouinciarum veluti limites quoſdam præ ſe ferre videãtur, & ſingula hominum vel collegia, vel nationes potius ab aliis diſtinguere. Varij enim loculi, cicco quippe ſuo dirempti, cum granis ſuis, varias itidem gentes, ſuis quaſque finibus terminatas, indicant.

IVNO. Cap. XXVI.

CVM vero Iuno regnorum præſes haberetur, malum illi Punicum dedicarant, quod in eius manu Mycenis ſpectabatur, cum ſceptrum altera teneret, eo opere quod Polycleti fuiſſe ferebatur; de quo apud Pauſaniam. In Iunonis itaque gratiam reginæ cum ſacrificabant, incuruatam ex malo Punico virgulam in capite geſtabant, quam à veteribus Inarculum appellari reperias. Sedenim cum ſatis conſtet Carthaginem Punici regni ſedem in Iunonis tutela fuiſſe, facile potuit inſigne illud ei accommodari, quo res ipſa ſignificaretur.

Malũ Punicum Iunoni ſacrum. Sic n. Venerẽ Iuno alloquens mœnia Carthaginis ſua vocat. Æne. lib. 4.

POENI. Cap. XXVII.

C NAM in aliis quoq; veterum monumentis animaduerti fercula Punicis malis ornata præferri, in eorum celebritatem, qui de Pœnis victoriam conſecuti eſſent. Et Africam ipſam muliebri ſpecie apud Pactios Florentiæ vidi, in cuius manu altera, læua quippe, quæ decumbentis molliter capiti ſuſtinendo ſubiecta eſt, malum Punicum habetur: in altera flabellum, ad regionis ardores indicãdos. Pro puluillo vndæ duæ, vtrumq; mare ſignificant, Oceanum & Mediterraneũ, quorum circa ſe ambitum vt oſtenderet, annulos etiam duos in extremos digitos induxit.

Africæ figura.

MVLTARVM GENTIVM SOCIETAS. Cap. XXVIII.

PVNICVM malum tintinnabulo adiectum, cuius ſpecies apud Hebræos potiſſimum reperias, vt olim Eucherius, mox Gregorius Pontifex interpretatur, vnitatem Eccleſiæ ex multis gentib. in eundem ſonum, hoc eſt, in eadem præcepta conuenientium indicat. Sicut enim, vt ille inquit, in malo Punico vno exterius cortice multa interius grana vniuntur, ſic innumeros ſanctæ Eccleſiæ populos

Mali Punici ſenſus myſticus.

D vnitas fidei contegit, quos intus diuerſitas meritorum tenet. Quod vero piorum conuentus canit, *Et cortex mali Punici genæ tuæ, & floruit vitis floruerunt mala granata*, Eccleſia, vt Ambroſius ait, bonum fidei fulgorem, confeſſionisque prætendit, tot Martyrum ſanguine pretioſa, &, quod eſt amplius, Chriſti cruore decorata, ſimul plurimos intra ſe fructus vſu iſtius pomi ſub vna munitione ſeruat, & virtutũ negotia multa complectitur. Sentit idem Hieronymus, vbi ſextodecima Hebreorum caſtra, Remon Phares dicta, tradit, quod ῥοιᾶς ἀποκοπὴν Græci reddidere: Latini, mali Punici diſſepimenta. Arboris enim huius fructum granorum numeroſitate refertum, indicare aiunt pij omnem turbã credentium, in Eccleſiæ vno gremio quaſi cortice contentam. Addemus, id eo magis vnitatem hãc in Chriſtianis malo granato cõuenire, quòd pomum id hoc habet præcipuum, vt quot in vno grana ſunt, tot in reliquis reperiantur. Nam, vt Africanus ait, parua & magna granata non eo inter ſe diſſident, quod hæc

Cantic. 6.

plures, illa pauciores habeant acinos, sed quod parua minores, magna grandiores nutriat: ita Christianæ pietatis opera non quam multiplicia sint considerantur, sed quatenus vno eodemq; numero, cum fide, spe & charitate in vnoquoq; deprehendantur, & fine terminove vno conclusa: vno quippe cortice diuinæ gratiæ comprehensa: pro vniuscuiusque virtutis magnitudine vel exiguitate præmia consequantur. A

NÆVVS. CAP. XXIX.

QVONIAM vero nullum malum Punicum inuenitur, in quo non sit aliquod granum subputre, indicium est, nullum humanum corpus esse absq; næuo aliquo vel cicatrice: nullum quippe hominum reperiri, qui vitio sine nascatur, cum vel iustus homo septies in die prolabatur. Ita neque collegium vllum est, in quo non aliquis sit præuaricator. Vsurpabat similitudinem hanc Thebanus secta Cynicus.

SIMVLATOR. CAP. XXX.

Vulgus Italicorũ hos assignat castanea.

SED ENIM plurimum ita homines sunt, vt apparere potius quam esse studeant, malumq; Punicũ emptorem egregie ante omnia poma ludificetur, & se probantib. imponat, purpureo scilicet, rubicundo, lepidoq; cortice spectantibus adblandiendo, mox interiora aperientibus plerumq; situm, putorem marcoremq; patefaciẽdo: hinc factum est, vt pleriq; veterum simulationem probitatis per id genus pomum significari dixerint. Vnde Scholasticus ille seuerioris doctrinæ magister: *Superbus*, inquit, *malum Punicum est, quod interius putridum sit, exterius vero mirabilem præ se decorem ferat.* Hoc hominum genus ita notat Horatius: B

Epistol. lib. 1. ep. 16.

——Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges, iuraque seruat,
Quo multæ magnæq; secantur iudice lites:
Quo responsore, & quo causæ teste tenentur,
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota
Introrsum turpem speciosum pelle decora.

Lucianus hos tragœdiarum codicibus auro purpuraque vestitis æquiparat, qui miram ipso compaginationis ornatu pulchritudinem ostentent, adaperti vero non nisi parricidia, incestus stupra, furores, ærumnas, luctus, familiarum vrbiumque excidia, & atrocissima profligatissimaque scelera queq; contineant. C

VITIVM EMENDATVM. CAP. XXXI.

EVM deniq; hominem, qui vel morum asperitatem, vel vitium aliquod in melius verterit, ac virtute commutarit, significare qui volunt, cuneum ex Pino per mediam arborem Punici mali adactum pingunt. Siquidem euenire ait Basilius, vt si cuneus eiusmodi in acidas Punicas impingatur, ita vt per mediam medullam adigatur, mala saporem ex acido & austero in dulcem atq; suauem cõmutent. Id autẽ fieri solet ima in parte radici propinqua stipite perforato. Ac perinde magnus ille vir docet, posse vnumquemq; sibi vitij medelam enancisci, quando agricultura stirpium qualitates cõmutare potest, curam autem & studium in animi virtutibus cõsequendis morbos omnes euincere. Nam si modo quis, vt inquit Horatius, *culturæ patientem accommodet aurem,*

Horat. Epist. 1. lib. 1.

Nemo adeo ferus est vt non mitescere poßit.

AMICITIA. CAP. XXXII.

AMICITIAM modis plurimis hieroglyphice pingi sculpive posse, toto opere diximus, vt in Palma & fœmina, quæ quamuis mira sit, in suo tamen genere est, maius nescio quod in hedera cum vite, maximum in Punica cum myrto: amant enim se inuicem & myrtus & Punica, ideoq;, vt obseruauit Florentinus, & asserit etiam Dydimus, ad Punicorũ feracitatem myrtus iuxta serẽda est. Quin, vt ait Democritus, ita se amant, vt etiã aliquãdo procul positæ radices mutuo complicẽt, ideoq; mutua earum insitio mirifice fœcificat. Si quis igitur fructiferam amicitiam Ægyptiorum in morẽ scribere voluerit, apte coronam myrteam malis Punicis ornatam faciet. Coronæ enim ipsius forma amicitiam, qua quis mutuo deuinctus est, poma illa fructum & vtilitatem inde susceptam indicabunt. D

Idem Matheolus in Diosc. lib. 1. c. 117.

IOAN-

A IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER LV.

DE IIS QVÆ PER ROSAM ET FLORES ALIQVOT SENTICETAQVE SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISS. CARDINALI, DOMINO MEO, IVLIO MEDICI, FLORENTINÆ Reipub. præsidio singulari.

B

NTERROGASTI me superioribus diebus (Reuerendiss. & Illustriss. Domine) quo exprimi possit hieroglyphico sententia illa, quam toto vitæ tuæ cursu vnice adamasti, qua nulla moribus integritatique proprior conuenientiorq; excogitari possit, ALIORVM *quippe* PRAVITATEM BONORVM OPERVM OPE PERVINCENDAM. *Cuius quidem argumēti apud Aegyptios figuræ, apud Græcos symbola, apud nostros documenta innumera comperiuntur, quæ nunc inepta admodum esset morositatis enumerare, cum tu breue quid, Laconicum scilicet dictum aliquod, si fieri possit, monosyllabum figuræ vnius compendio elaboratum deposcere visus fueris. Ego vero si in huiusmodi breuitatis angustias includar, à vobis potius, hoc est à clarissimo patre tuo Iuliano, Magni Laurentij fratre, argumentum quod in promptu est, mutuabor. Animaduerti siquidem in manu dextera imaginis eius, quam Florentiæ magno in honore habetis, Rosam candore niueo insignem adpictam, quam pollice foliis superimposito continere videatur. Hoc est mihi breue & expeditum illud hieroglyphicū, quod quæris,* MALA BONITATIS OPE SVPERARE. *Nam Rosa quid aliud præ se ferat, dum pul-* C *cherrimam floris speciem ex calicibus explicat, depulsa spinarum asperitate, quæ floris tam elegantis amœnitatem opprimebant, eamq; quodammodo strangulare videbantur, nisi illa virtute, conatuq; suo semetipsam expediuisset, commodissimeq; patefecisset, indicareq; ita voluerit, nullum esse tam pertinacem in prauitate conatū, nullam tam grauem difficultatem, quam bonitas non possit euincere, dissipare, & imperio suo subiicere? Quoniam vero (præstantissime Domine) in theatrum me iam induxisti, vbi Rosam agerem, quæ flores etiam secum aliquot alios trahit, reliquos eorum actus prosequar, ita tamen digestos, vt vbicunque volueris, fabula desinat. Nam vere esset in publica peccare commoda, eum principem nugis longioribus implicare, qui tot tantaque magnarum rerum negotia sustineat. Sed enim qua modestia, quoque temperamento tua & publica omnia moderaris, parua etiam hæc & exilia, quæ nos præstare possumus, per otium inuisere non aspernaberis.*

IMBECILLITAS HVMANA. CAP. I.

AC de bono quidem, quod suapte vi prauitatem euincat, satis superq; suffecerit Patris tui gestamen pro hieroglyphico tam congruo, tam proprio. Subsequitur alterum non minoris efficaciæ, D quod flos is tam venustus, tam suaueolens, tam pulcher visu, tam suaui odore delectabilis, humanæ sit imbecillitatis hieroglyphicum, ac boni momentanei signum: tam breuis illi vita, tam caducus decor, vt quo die florens vigensque enituerit, eodem ipso defloreat, & languescat. Hinc elegātissimus Poeta quicumque ille fuit, qui Rosam, quæ Maroni adscribitur, celebrauit, vel deplorauit potius, repentinam hanc iucunditatis rapinam ita lamentatur:

Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam,
Et dum nascuntur consenuisse rosas.

Quantum vero illud habet inuidiæ, & acerbæ in rerum naturam querimoniæ?

Quam longa vna dies, ætas tam longa Rosarum,
Quas pubescentes iuncta senecta premit.

In vniuersum autem flores pene omnes decerpti, sine foliis cõspecti, fragilitatis humanæ, aut fugientis boni indicia sunt. Vnde apud infelicem amatorem Theocritus rosam euestigio tabescere, violam cito senescere, lilium paruo post tempore marcescere, & veluti albam niuem illico liquescentem effluere lamentatur. Quod vero in antiquorum memoriis aliquot obserues lilia & rosas & flores alios adhiberi in sepulcrorum ornatum, vetustũ esse morem multa huius generis dona Manibus mitti solita indicant. Imo quosdam testamento etiam cauisse legas, vt iis vel illis floribus quotannis sibi parentaretur: cuiusmodi memoria Rauennæ lapis ita inscriptus: A

Sepulcra ornata floribus.

OB MEMORIAM PATRIS SVI DEC. VII.
COLLEGII FABR. M. R. H-S ꝟ. N. LIBERALITATE DONAVIT SVB HAC CONDITIONE VT QVOTANNIS ROSAS AD MONIMENTVM EIVS DEFERANT, ET IBI EPVLENTVR DVMTAXAT IN V. ID. IVLIAS. QVOD SI NEGLEXERINT, B
TVNC AD VIII. EIVSDEM COLLEGII PERTINERE DEBEBIT CONDITIONE SVPRA DICTA.

Et Comi in æde D. Benedicti lapis est stratus memoriis cuiusdam Valerianæ, & Apij Valeriani filij eius, in quo mandatum est PER OFFIC. TESSERARIOR. QVOD ANNII (ita enim per D. scriptum) LECTISTERNIVM PONATVR ET PARENTETVR, ITEM CORONÆ MYRT. TERNÆ, ET TEMPORE ROSÆ IVLIO TERNÆ EIS PONANTVR. Item Appius Eutychianus maritus eiusdem Valerianæ, scholæ vexillariorum largitus est magnam pecuniæ vim, vt quæ ibi notata sunt, fiant: demum OLEVM ET PROPITIATIONEM PER ROSAM PRÆBEANT. Como Mediolanum proficisci inuitat breuitas itineris rosas huiusmodi decerpturos. Nam in propyleo D. Ambrosii porta Vercellensi legas:

PETRONIO IVCVN. VI. VIR.
SENI C
PETRONIA MIRA L. F.
PATRONO QVÆ HS
CCCC. LEG. POSSESSORIB.
VICI BERDOMAG. IN HERM.
TVEND. ET ROSA QVOTANNIS
ORNANDVM.

Vbi Adria Tuscorum, pars inscriptionis cuiusdam est, in qua sestertia numero quadringenta data ad rosas & escas ducendas cuidam Ottitio Scroniano omnibus annis. Est etiam monumentum, de quo alibi, P. Corneliæ Anniæ, quæ ne in desolata orbitate superuiueret, viuã se vltro in arcã cum viro defuncto damnauit, vbi scriptum est mandasse illam sacrificio super arcam Plutoni & Proserpinæ peracto rosis eam exornari. Hinc mendum corrigere possumus in appendicibus Virgilio adscriptis, vbi elegãti admodum in Coppam Elegia, postquam suasum est aureo redimiculo caput nectere, & indulgere genio: quippe vbi omnia comparata essent ad voluptatem, D

—— Tum croceo violæ de flore corollæ Sertaque purpurea lutea mixta rosa.

subiungitur demum:

Quid cineri ingrato seruas beneolentia serta?
Anne coronato vis lapide ista tegi?

Hic tegi mendose legitur, quia legendum, *Coronato vis lapide ista legi?* Interrogat enim Poeta, an seuerus is, & priscorum in morem superciliosus, velit ideo rosas spargere, vt in eius defuncti memoriis legatur testamento cautum, vt quotannis rosæ ad monumentum ei deferantur? Hæc fateor κατὰ πάρεργον, non tamen bonis ingeniis inutilia. Nunc ad hieroglyphica redeundum.

BONVM

A BONVM DE MALO DELIGERE. vel,

BONVM MALO CIRCVMSEPTVM. Cap. II.

ILLVD etiam memoratu dignum, quod rosæ simulacrum, bonum significat, quod vndiq; circumseptũ sit malis, ac perinde voluptates nostras amaritudinis & asperitatis plenas. Nam, vt Ambros. in Hexamero philosophatur, rosam spina sepsit, tanquam humanæ vitæ speculũ ostentaret, quæ quod esse potuit suauitatis, finitimis curarũ stimulis sæpe compunctum, amarescere videatur. vallata enim est elegantia vitæ nostræ, & quibusdam solicitudinib. obsepta, vt tristitia semper adiuncta sit hilaritati: quare non illepide Catullus Venerem, quæ iucunditatis hilaritatisq; author præcipuus habetur, spinosas ait in pectore curas serere. Quod autẽ rosa & rubet & pungit, affectus amatorij signum esse Placiades affirmat, vtpote qui sine verecundiæ rubore, & facinorosi criminis exulceratione esse non possit. Rosam primitus spinis caruisse Basilius tradit, postea vero pulchritudini floris abditos esse aculeos, vt quod ex voluptate oblectamentum perceperimus, propinquo inde dolore exulcerati, qui ex B delicti recordatione emergit, statim amittamus. Cuius rei monumentum spinas tribulosq; tellus ipsa nobis passim ostentat.

Rosa cur rubet & pungit.

DE VEPRIBVS.

SCELERA. Cap. III.

ATQVE adeo Vepres omne genus hieroglyphicè ad delicta nostra referuntur, eaque de causa CHRISTI caput spinis coronatum, vt indicium hoc esset nostrorum scelerum, quæ supra caput suum expianda suscepit, Spinas terra germinat Adamo: quia propter eius præuaricationem peccata pallularunt. Apud Salomonem *Spinæ nascuntur in manu temulenti*, actiones eius sceleribus & perperam quibusque factis plenas esse commonstrantem. Esaiæ cantico legitur, cap 5. *Expectatum, vti* C *vinea vuas daret, eamq; spinas protulisse:* ait Eucherius loco hoc, hieroglyphicum sunt iniquitatis, vt vua iustitiæ. Sane ager, vt Hesychius in Diuinis literis pro diuina accipitur institutione, quam Prophetæ, IESVS & Apostoli tradidere, cuius vitis Christus agricola Pater, in quo absconditur thesaurus, id est, salutaris prædicatio. Semen, verba doctrinæ. Poma, bonorum operum prouentus. Spinæ, scelera, prauæq; consuetudines atque pestilentes.

Genes. 3. *Prov. 26.* *Spina quid in Diuinis.*

ODIVM. Cap. IV.

NAM & SIN apud Hebræos, apud nos rubus est, cuius id est hieroglyphicum, vt odium significet, vt octauis apud Hieronymum Hebræorum castris habetur.

ASPERITAS. Cap. V.

VSQVE ADEO vero rubus in asperitatis significationem abijt, vt homines ingenio moroso & difficillimo præditos, qui præ suo viuendi instituto omnes aliorum mores impendio fastidirent, per D Rubum siccam indicarent: eam enim ita affectam frangas potius, quam minimum flectas. Deniq; rhamnus, vrtica, carduus, sentes, paliurus, & herbæ reliquæ aculeis armatæ, in sacris literis significant homines immites, dolosos, insolentes, & omnino improbos, quos nemo ex probis & mansuetis attrectare potest, contingere vel castigare, sine doloris compunctione, diceret Eucherius.

Rubi hieroglyphica.

PERTVRBATIONES ANXIETATESQVE. Cap. VI.

SVNT præterea omnia hæc perturbationum, quæ menti nostræ accidunt, hieroglyphica. Rubus, vt sentit Hesychius Hierosolymitanus presbyter, afflictatio ea est, quam nostri Tentationem vocãt, asperum quippe virgultum, & quod difficulter manibus attrectare possis. Hinc vero curæ, oppressio- nes,

Est enim Αγναμπτό-πέδος βάτος ἄνος, rigi-

dissimus ru-bus aridus, Vita spinosa. nes, aduersi casus omnes intelliguntur, quibus corda nostra vellicantur, lacerantur & ærumnosa fiunt: de quibus Paulus 2. ad Timoth. *Omnes qui volunt pie viuere, Christo Iesu deditι, persecutionem patiuntur.* Ita apud Græcos dicterium, βίος ἀκανθώδης, pro vita incommoda atq; perdifficili. A

DIVITIARVM CVRÆ. CAP. VII.

Vt Matt. 13. Marc 4. Luc. 8. Ceciderunt in spinas. Per spinas diuitiæ.

HIEROGLYPHICE passim loquitur Euangelium, vt ad hanc sententiam semen ait inter spinas cecidisse, vnde anxiæ diuitiarum curæ significantur. Sed durum fortasse videatur, diuitias per Spinarum vocabulum intelligi, nisi Dominus noster IESVS CHRISTVS, qui eo vsus est hieroglyphico, dictum ipse suum explicuisset. Quis enim mihi crederet, ait summus Pontifex Gregorius, si spinas diuitias interpretari voluissem, maxime cum illæ pungant, istæ delectent, & tamen spinæ sunt; quia cogitationum suarum punctione mentem lacerant: & cum vsque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant: & quæ plurima in hanc sententiam disputat. Expectet vero aliquis, vt huc citem locum ex 32. Psalmo: *Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* Sed loco satis fuerit Lectorem admonuisse, in Hebræo codice nullam esse hic de spina mentionem, sed de aristarum spiculis, quæ per æstatem torrefactæ facile cõfringuntur. Hebraicæ prorsus literæ sensus est, vt paulo altius repetam, *conuersum esse Humorem*, quod alij pinguedinem reddidêre, *in eam iam ariditatem quæ spicis accidit eo præsertim tempore, quo aristæ triturantur.* Nam tritura cum magno plurimum calore venit, vt Maro diceret. Dicendum igitur, *Humor omnis meus ita exaruit, vt aristæ* (nam hæ ab ariditate nomen habent) *eo æstatis tempore quo tritura feruescit.* Et hoc sibi vult illud, *Dum configitur spina.* Nisi forte spina in linguis aliquot alijs spicæ etiam significatum habet. B

Georg. li. 2.

GRATIA. CAP. VIII.

Rosa sine spinis hieroglyphica.

VT vero diu per senticeta tot peregrinati, postliminio tandem ad rosam redeamus, ea sine spinis considerata, tum venustatis, tum amoris, in primis autem gratiæ eius signum est, qua quis præditus omnium in se amorem contrahat, omnium sibi animos conciliet. Inde fictum est, vt purpureum rosæ colorem Veneris sanguinem esse Poëtæ dixerint, qui quidem ex icto eius pede defluxerit, & rosam, quæ prius vbique alba erat, aspergine sua continxerit: C

Illa quidem studiosa suum defendere Adonin,
Gradiuus stricto quem petit ense ferox,
Affixit duris vestigia cæca rosetis,
Albaq; diuino picta cruore rosa est.

Et Europa, Theocritus: *Dum regiæ puellæ alios aliæ flores legunt, ipsa Regis filia purpuream manu rosam legerat, qualis Venus inter Gratias excellens.* Inde rosas loqui, prouerbium, de re gratissima iucundissimaque. Et Persianum illud, dum nutricula gratiam omnium alumnulo comprecatur, Deos votis onerando ait: *Quicquid calcauerit hic rosa fiat.* Sed quod alij fabulose dicunt, Philosophi illi veteres, qui rerum omnium originem altius perscrutati sunt, odorem, coloremque illum à Veneris ipsius stella proficisci autumant. Hinc Maro Venerem roseo semper ore loqui dicit. Quod deniq; ad afflatum pertinet, nemo luculentius expressit, quam idem explicuerit; eius enim id de Rosa opusculum, de cuius authore dubitatum diximus, Charisius agnoscit. Ait vero Poëta:

Ænei. li. 4.

Vidi Pestano gaudere rosaria cultu,	*Ros vnus, color vnus, & vnum mane, duorum*
Exoriente nouo rosida Lucifero.	*Sideris & floris est domina vna Venus.*
Rara pruinosis canebat gemma frutetis	*Forsan & vnus odor: sed celsior ille per auras*
Ad primos radios interitura die.	*Difflatur, spirat proximus iste magis.*
Ambigeres, raperétne rosis tunc aura ruborem,	*Communis Paphiæ Dea sideris & Dea floris,*
An daret, & flores tingeret orta dies.	*Præcipit vnius muricis esse habitum.*

D

Magis Indicis Rosa in quanto pretio fuerit.

Quo vero Gratiæ significatum inesse rosis apertius intelligamus, Indorum etiam monumenta conquiremus: siquidem eorum Magi rosam tanti fecerunt, vt ad conciliandos magnorum principum animos, non alia re quapiam libentius quam rosis vterentur. Libet vero ex eorum dictatis vnum hoc, quod ad argumentum facit, recitare. Aiunt illi, si Princeps quispiam sacer profanusve sit adeundus, quem

A quem tibi conciliatum velis, vt & te amet, & votis tuis faueat atque benigne respondeat, obseruandum esse cœli situm, cum Sol vel in Ariete vel in Leone gradu eo ascendente fertur, quem Luna læto feliciq; aliquo aspectu intueatur. Hic tu phialam rosaceo nitidissimo plenam in manum dexteram sumens, facie aduersus Solem conuersa, summis pedibus insistens, & phialam prætendens in hæc verba duodecies repetitione facta, voce clara orationem habeas. Saluere te iubeat Deus, ô Planeta tuo potens lumine, ac omnigenæ fœlicitatis fœcundissime, qui tam formosus, tamque omnibus exoptatus, tam beneficus oriris radiorum difflatione micantissimus. Tu Sol ille es, qui luce, spiritu & vigore tuo mundum vniuersum regis: tu cœli lampas tu rerum omnium lumen, tu eorum quæ vbiq; gignuntur author: tu per vim, quam tibi Deus Opt. Max. infundit, tibi omnia deuincis: tu quatuor mundi cardines continuo infatigabilique cursu peruestigas: tu lumen & pulchritudinem ex ipsa diuinitatis facie mutuaris: tu viam luminosam, & perpetuæ vsum lucis nullo interposito velamento Lunæ liberaliter clargiris: tu reliquos stellarum globos luminis tui lampadibus accendis. Quæ si ita habent, exoratum te velim, vt amicitiam, beneuolentiam, amplexum, & affectum erga me omnium beneuo-

Oratio Magorũ ad Solem, plane magica & impia.

B lentiæ in hoc oleo mihi concedas, ita vt me omnes appetant, & amicitiam meam vltro concupiscant, ac perinde maximos minoresq; Pontifices, Reges, Principes, reliquosque potentiores, Senatum, populum infimumq; gregem, mihi amore atque charitate conciliem. Hic quo illi appellarentur nomine profitebantur, rogabantque insuper & adiurabant, obsecrationibusque adigebant per eius potestatem, vt amicitia hæc & amor & pietas ita in horum cordibus & linguis & operibus insideret, vt magno se affici gaudio experirentur, quotiescumq; hominem eiusmodi intueri atq; alloqui facultas esset. Proinde Sol virtute & potestate sua, vt mores etiam congruerent, hominisque præsentiam illi omnes admirarentur, honorarent, & esse quantumuis pretij existimarent, efficeret. Ad hæc quædam geniorum nomina intermiscebant, quorum interuentu eadem fieri supplicabant, præcipueque nomen illud quod amores & amicitias viuificat, & amantum corda in vnum conflat, insolubilique copula coniungit. Ea vero tum quia videbantur absurda (sunt enim, vt Lucianus ait, βαρβαρικά τινα καὶ ἄσημα ὀνόματα καὶ πολυσύλλαβα) tum quia ex Christianæ pietatis instituto profana iam habentur, de industria prætermisi. Id rite cum exegissent, oleum summa veneratione susceptum obseruabant, quo

C faciem obungerent, quotiescumque Principem aliquem adituri essent. Quo minime ridiculum videatur, Vlyssi in Phœniciam appulso, fracta quippe naui, mari eiecto, & omnium egeno, Deam Palladа oleum attulisse, quo ille perunctus, omni abiecto squallore, quem ex maris salsugine inediaque per quatriduum tollerata contraxerat, χάλλει καὶ χάρισι στίλβων, dignior & venerabilior effectus est. Rosaceum vero Homero fuisse cognitũ ex eo coniicimus argumento, quod ῥοδινῷ ἐλαίῳ Venus Hectoris cadauer obunxerat, quod à canum iniuria, quibus id Achilles obiecerat, inoffensum præstitit. Tantam inesse Rosæ vim, Homerus persuasum habuit. An nos autem oleum aliud à Venere quam ex rosa sua comparatum existimemus? aut alia quapiam ope vsam crediderimus, quam ea ipsa vi, quam rosis ipsamet infundit, cum in Carthaginis templo

Oleo rosaceo, καὶ εὐώδες ἔλαιον, & odoriferum oleum. Odyss. lib. 2. verb. 339.

Restitit Æneas, claraq; in luce refulsit,
Os humerosq; Deo similis: namq; ipsa decoram
Cæsariem nato genitrix, lumenq; iuuentæ
Purpuream, & lætos oculis afflarat honores.

Æneid. li. 1.

D Sed quoniam rosa super satis superque iam prouecti sumus, prætereo Ælij Veri Imperatoris lectulum, minutulumq; reticulum folijs rosæ repletum, quem sibi substerni iubebat, in quo Persicis odoribus perunctus recubare consueuerat, maiorem inde sibi gratiam adepturus. Dissimulaboq; fabulas Apuleianas, in quibus Lucius ipse prius in Asinum ex homine conuersus, rosis toto terrarum orbe perquisitis, tam multa pertulit incommoda, donec demum oblata earum copia, quas decerperet, humanæ formæ restitutus, pristino decori & venustati est redditus. Quod autem pertinet ad odorem, rosa sordidissimum animal Scarabeum, cui res plurimum est cum stercore, vt alibi diximus, odore enecat suo. Ῥόδον autem eam idcirco appellatam Plutarchus ait, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, quod ingenti odoris redundantia diffluat. Diuinæ literæ, vt Cyprianus ait, gloriosam famam appellare solent

Rosæ odor.

lent odoramenta. Vnde Paulus, *Christi bonus odor sumus.* Et quod vnguentum in Aaronis Pontificis A barbam diffluebat, bonæ index est famæ, quam sibi sacerdos quilibet comparare debet. Et pro martyribus hieroglyphicè poni rosas à rubore sanguinis, ait Eucherius.

DE LILIO. Cap. IX.

Florũ prærogatiuæ. VT vero coronam ipsam nostram elegantius contexamus: purpureis aderunt lilia mista rosis. Sciendum autem in primis, vnumquemque florem hieroglyphicum esse spei. Nam si spes, vt Speusippus Platonicus finit, est expectatio boni; velut è conuerso, metus, animi concussio in expectatione mali: sique floribus inspectis, vsum inde fructuum sperare solemus, nulli dubium erit quin flos sit futuri boni prænuncius, & frugem paulo post succrescentem polliceatur. Nam & Themistius ait per florem, vbi præuius apparuerit, in frugis inde nos spem surrigi. Sed quamuis sit hæc florum omnium prærogatiua, vt nos bene sperare iubeant, vnus tamen præcipuus, quippe lilium, B vno omnium consensu hieroglyphici huius primas obtinet. Hic in antiquorum monumentis cum inscriptione SPEI, lilij potius figuram, quam alterius cuiusquam floris speciem ostentat. Nam in *Numi Imp. Alex. Pij, Imp. Æmiliani, Impe. Claud. Augus. Hadriani August.* numo Imper. Alexandri Pij Aug. ab altera facie Dea lilium dextera prætendit, cuius inscriptio est, SPES PVBLICA. Eadem inscriptio cum lilio manu Deæ prætento in Imper. Æmiliani numis habetur. Nusquam vero frequentius neque manifestius hæc lilij facies pro spe ponitur, quam in Imper. Claudij. P. T. Aug. numis, quorum vis magna proximis annis in Bellunensi agro effossa est, in quibus Dea ipsa pallam læua sustinet, dextera lilium prætendit, cum inscriptione, SPES PVBLICA. Et in Tib. Claudij numis eodem gestu Dea, palla quippe sublata, lilioq; dextera porrecto, cum literis, SPES AVGVSTA. Eodem statu habituq; in Hadriani numo dea liliũ prætendit cum inscriptione, SPES P.R. Ac ne tædio sit horum multiplicitas & numerus, hieroglyphici huius non ignarus Maro noster, cum *Æneid. li. 6.* spem de Marcello conceptam significare vellet, tacita quadam ad clarissimum illum allusione, eruditius sane quam fronte prima polliceatur, hæc scripsit:

Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos
In tantum spe tollet auos, nec Romula quondam C
Vllo se tantum tellus iactabit alumno:

Ibidem. & quæ sequuntur vsque ad versum illum:

—— Si qua fata aspera rumpas,
Tu Marcellus eris: manibus date lilia plenis.

Lilia poscit Anchises, quibus donis nepotis animam cumulet, vt inde præreptam iri spem publicam populi Romani, prout ex superioribus numis ostensum, indicaret. Hinc Flaccus cum spes nostras sæpe fallere animaduertisset, indolesq; bona de manibus sæpe rapi conspexisset, postquam viuax apium dixit, breue mox lilium subiecit.

CHRISTVS, ANGELI. Cap. X.

IN Diuinis literis lilium, præcipuè album, nunc Christi, nunc Angelorum hieroglyphicum est, à *Cantic. c. 2.* candore quippe iustitiæ, ad quod spectasse volunt Salomonem, cum dixit: *Flos campi, & lilium* D *conuallium.* Hilarius in Matthæo, præcipuum Angelorum hieroglyphicum ponit lilia, de quibus dictum Euangelio *Non laborant, neque nent,* quibus scilicet extra humanæ scientiæ eruditionem, suique *Hinc lex Salica hieroglyphicè. Lilij natura.* operis mercedem, à Deo gloriæ candor indultus atque indutus est, ne quid ex principio, labore & arte existimarentur habuisse. Ea autem est istius germinis natura, vt cœlestibus Angelorum substantijs aptissimè comparetur: hoc enim efflorescens, cum à stirpe detentæ humi radicis auellitur, naturæ suæ virtutem, licet aruisse videatur, occultat, & redeunte tempore rursum lilij sui honore vestitur. Ex se igitur reflorescit, sibique redditur: quod sit, quod vigeat, nec radici nec terræ debet, cum ille qui se suggerit succus ex se di manet & suffundatur, atque ita annuæ huius viriditatis exemplo, virtutem cœlestis substantiæ æmulatur, cum tamen ex eo tantum quod intra se diuinitus acceptum habet

A habet, alatur in florem. Ideo ergo lilia non laborant neq; nent, quia virtutes Angelorum ex ea, quam adeptæ sunt originis suæ sorte, vt sint semper, accipiunt. Generatim vero florem Eucherius hieroglyphicum esse dicit eorum operum, quæ bene riteque fuerint inchoata: & Canticorum cantico ea de causa Sponsum dicere, *Fulcite me floribus.* *Cant. ca. 2.*

PVLCHRITVDO. Cap. XI.

EST & pulchritudinis signum lilium, siue formam, siue colores eius contemplêre, Susasque mollem delicatamque Persarum vrbem, vbi Regum erant hyberna, ob mitissimam cœli plagam & amœnitates alias, inde cognominatam tradunt, quod Susa Persarum lingua lilium sit. Volentes itaque loci pulchritudinem signare, nomen à lilio fecerunt, quamuis Stephanus à multitudine potius liliorum, quæ passim illic & feracissimè proueniunt, cognomẽtum vrbi inditum inscripserit. Vtcumque vero, velut à lilijs Susæ, non immerito inter Italicas vrbes à flore Florentia nuncupata, vtpote quæ, Domine mi præstantissime, patria hæc tua, quam tam libenter incolimus, tam forma quam situ, & incomparabili rerum omnium amœnitate, totius sit Italiæ flos: vt inuide mihi facere videantur, qui Fluentiam antiquum vrbis nomen sibi somniant. *Florentia à flore dicta.* B *Vo Politianus, epist. li. 1. epistol. 2.*

PVDICITIA. Cap. XII.

PVDICITIÆ, virginitatisq; florem esse lilium, Hieronymus aduersus Iouinianum interpretatur, dum Canticorum cantico Spõsa illa cœlestis *fratruelem suum inter lilia pasci* canit, hoc est, inter cãdidissimos virginũ choros. Illa enim tota speciosa, nulla notabatur macula, neq; etiam ruga, vt Apostolus addidit. Et quod à Libano accersitur λευκανθὸς, id est, cãdor interpretatur. Sane Nymphis qui sacra faciebant, etiam Gentium Sacerdotes, lilia præsertim candida offerre soliti erant. Ita apud Propertium Terpeia: *Cant. ca. 6. & Cãt. c. 4. Gamelia, afferuntur in lilijs.*

Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciam læderet hasta Taci.

Sciendum tamen in vniuersum flores λείρια dici ab Apollonio, vt Argonauticõn primo:

C Ὡς δ' ὅτε λείρια καλὰ περιβρομέουσι μέλισσαι.

Pulchra fremunt vt Apes pascentes lilia circum.

Quamuis propriè flos est qui lirium appellatur, quem Theophrastus libro de plantis, narcissum esse dicit, alij autem lilium. Et licet & pulchra & delicata lilia sint, ea tamen inuisa Veneri ait Nicander in Alexipharmacis, quod olim de candore cum Dea certare voluerint, eamq; indignatam lilia in asinini pudendi formam transmutasse, adeo nihil tam ridiculum, tam ineptum, quod sibi Græci non permittant. *Lilia inuisa Veneri.*

IVNO. Cap. XIII.

VERVM odium hoc in lilium, inde potius processisse videri potest, quod flos Iunonius lilium esse dicitur, vt ex Deæ lacte progenitum, cum subiecto clam Herculi vbera admouisset, doloq; statim cognito se retraxisset: guttas vero lactis aiunt aliquot in terram decidisse, ex quibus mox lilia pullularint. Meritoque flos Regius etiam appellatur, non à Iunone Regina tantum denominatione D sumpta, sed à Regia qua præstant celsitudine, quod tanta proceritate super flores alios attollitur, vt ad tria interdum cubita surrigatur. *Regina florum hodie & flos regum, nimirum Francorum.*

DE CARDVI SCOLYMO. Cap. XIV.

ET quoniam hodierna dictio per flores volutatur, bonaque eorum pars, boni parum admodum pollicetur, vt conditionem quisq; perpendat suam, de cardui Scolymo, deque Fremio quædam minime dissimulanda.

IMBECILLITAS HVMANA. CAP. XV.

IMBECILLITATEM humanæ vitæ Sacerdotes Ægyptij nullo significantiore ostendebant hieroglyphico, quam cardui flore figurato, quem Græci Σκόλυμον vocant. Vnicaulis enim carduus simulac scolymo in calicem apparuerit, florem purpureum mittit inter medios aculeos celeriter canescentem, & abeuntem cum aura: perinde ac spes nostræ plurimum euanescunt, & minima quaque de causa homines plerumque exanimantur.

MORBI. CAP. XVI.

SI vero morbos, quibus plurimum tentatur affligiturque humanum genus, significare voluissent, Fremi fecissent flores: vel quia rerum natura flores odoresque de die in diem gignit, magna hominum admonitione, quæ spectatissimè florent, euestigio marcescere, & vt apud Esaiam est: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius flos agri:* siue vt Cyprian. reddit, *omnis eius claritas, vt flos fœni:* simulac enim fœnum aruit, decidit & flos: id quod fatidicus etiã Rex lamentatur, cum ossa sicut fœnum aruisse clamat. B Vel quia tradũt Magi, colligi Anemonas (sic enim Græci vocant) tertianis & quaternis remedio, postea alligari florem panno roseo, & in vmbra asseruari, ita cum opus sit adalligari. Florem hæc habet aut phœniceum, aut purpureum, aut lacteum, qui se nunquam aperit, nisi vento spirante, vnde & nomen accepit, ἀπὸ τ͂ ἀνέμου scilicet. Quamuis non sum nescius, eruditos esse authores, qui hoc nomine flores omnes intelligant in huiusmodi significatum, quod floribus omnibus cõtingat, spirante vento aperiri. Ad eorum vero quæ pulchra, grata, & amabilia putamus, imbecillitatem indicandam, Catullus affectus aliquot accidere ait, velut prati vltimi flos prætereunte postquam tactus aratro. Quam sententiam dixisse semel non sat habuit, quare alibi eamdem repetit:

Esaia 40. Verè fœnũ est populus.

Vt flos in septis secretus nascitur hortis
Ignotus pecori, nulli contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat Sol, educat imber,
Multi illum pueri, multæ optauere puellæ. C
Idem cum tenui captus defloruit vngui,
Nulli illum pueri, nullæ optauêre puellæ.

Quem Maro imitatus ait:

Purpureus veluti cum flos succisus aratro Languescit moriens.

Æneid. li. 9. Herba hieroglyphicũ.

Neque forte importune dixerim, loco hoc herbam in Diuinis literis, vt apud Eucherium, hieroglyphicum esse iucunditatis, nonnunquam indicare quædam animæ proficientis rudimenta, quæ mox florem, hoc est, spem, inde semen, hoc est, fructum datura sit. Ad superiorem vero sententiam Hilarius in Matthæum, sub hieroglyphico fœni nomine gentes à Deo sæpe nuncupatas ait: *Germen,* inquit hic, *illud est quod virtutis suæ flore dilapso, ad calorem Solis arescit. Igitur requies nulla gentibus: neque mortis, vt volunt compendio quies dabitur, sed ipsis corporibus etiam æternitas destinabitur, vt ignis æterni in ipsis sit æterna materies, & in vniuersis sempiternis exerceatur vltio sempiterna.* Et hoc illud est quod Paulus ait: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.* D

DE AMARANTHO. CAP. XVII.

DE humanæ vitæ imbecillitate, bonisque caducis & ante diem ereptis, hæc per florum imagines Ægyptij afferre consueuerunt.

INOFFENSA VALETVDO. CAP. XVIII.

CONTRA vero si quem inoffensa valetudine vixisse corporis ad extremum vsque dignitate viribusque seruatis, hieroglyphicè ostendere voluissent, amaranthi corollam capiti eius imponere mos

A mos erat. Est autem amaranthus spica purpurea verius quam flos aliquis, asseruaturque decerpta, ac postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas facit: summaque eius hæc natura nomen inuenit ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι id est, propterea quod minime marcescat, Amaranthus sit appellatus. Hinc Thessali ad tumulum Achillis libamina & expiationes quotannis oraculi Dodonæi admonitione ferre iussi, cum omnia quæ sacrificio ritè operando necessaria essent, ex solo patrio asportare consuessent, duos quippe Tauros, album vnum, nigrum alterum, vtrumq; vero mansuetũ: syluam ex monte Pelio cæsam, ignem ex Thessalia, molamque & aquã ex Sperchio haustam. Coronas insuper amaranthinas primi omnium excogitauerunt, easq; ad sacrum eiusmodi ferri sanxerunt, vt si forte venti nauem repulissent, aut alia quapiam de causa mora iniecta esset, coronæ tamen neq; flaccidæ, neq; deformes suspenderentur.

Hæc à Plinio li. 21. c. 8 Idem Mattheolus in Diosco. li. 4. cap. 52.

B

DE FERVLA.

CASTIGATIO INGENVA. Cap. XIX.

QVAM Baccho sacram, & inde ναρθηκοφόρους ministros eius multi tradidere. Sed quod ea de causa Baccho dedicetur, quia Asini ea vescantur auidius, quam animalibus reliquis, vt tradit Plinius, præsentaneum sit venenum, leue commentum forsan videatur, quamuis non ignoremus animal id gratissimam fuisse Libero patri victimam. Id vero magis arridet quod à Plutarcho accepimus libro de instituendis mulieribus: hic enim & ferulam & obliuionẽ Baccho dedicatas ait: Ferulam quidem, propterea quod virga ea admonitionem significat, qua pueros castigare soliti sunt veteres, vt se quoque subduxisse manum ferulæ profitetur Iuuenalis: itaque innuere voluerint, quæ per ebrietatem admissa tantum sunt, puerili indigeant castigatione. Obliuionem addidere, puto, per lyncis eiusdem Bacchi simulacrum, quæ pascendo si casu aliquo auertat oculos, propositi cibi obliuiscatur, vt aiunt, & alium quærat. Aiebant vero eorum recordari non oportere, quæ in C ter vina dicta factave essent: notum enim illud est, μισῶ μνήμονα συμπότην. Quod si quid est cuius meminisse debeat ebrius, ea dubio procul omnia, vt Pythagoræ sententia est, non tantum reminisci, sed identidem etiam animo repetere debet, quæ in ebrietate ridicula aut perniciosa dixerit fecerit-ve: id enim vnum esse euitandæ ebrietatis remedium. Nam & Anacharsis ita nos docuit ebrietatem cauere, si quæ ebrij faciant, inspexerimus. Quod vero Plutarchus admonendis mulieribus ferulam adhibet, aurem nobis vellere videtur, ne distichi illius immemores simus, quod toto terrarum orbe cantatissimum est:

Plin. lib. 22. cap. 1.

Ebrietatis euitãdæ remedium.

Odi memorem compotorem.

D. Laertius in eius vita.

Nux, asinus, mulier, simili sunt lege legati:
Hæc tria nil rectè faciunt, si verbera cessent. Sed ioco iam satis.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LVI.

DE IIS QVÆ PER SPICAM, ET CEREALIA QVÆDAM ARMA significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis. B

AD IOANNEM ANTONIVM POLLIONEM, GELOVM PRIMATEM.

*Q*VI *vero libentius Spicas & Cerealia quædam arma donarim, quam tibi tam præstanti
viro, tam frugi, tam probo, tam benigno, tam liberali: qui præsertim spicam habes in
gemma domesticæ nobilitatis insigne: addam etiam, qui Siculus es, magnoque ingenij
acumine præditus, verum quo non nisi modestè vtaris, atq; sapienter. Ero enim ego sem-
per huius rei testis, qui prudentiam moderationemq; tuam tamdiu expertus sum, cum in
eodem conuiuebamus contubernio, ad idem munus tecum à Clemente P.M. delegati, qui ne-
potes suos adolescentulos nobis commendarat, quos tanta rerum perturbatione vexatos, in-
felicissimo illo tempore huc & illuc peregrè circumduximus, cum hostica essent omnia, aduersa omnia, omnia suspe-* C
*cta. Tot illæ erant insidiæ, quæ illi etiam ætatulæ parabantur. Nos tamen per tot rerum omnium difficultates euici-
mus, vt sospites eos Clementi tandem restituto redderemus, atque ita moribus excultos, quantum in vtroque no-
strûm fuit, vt nihil iam ad nobilissimæ indolis institutionem desiderari posset. Neque vero Legationes tuas
illas memorabo, Germanicas, Noricas, Pannonicas, Bohemicas, Gallicas, Britannicas, & alia tibi sæpe munera
demandata, quibus gerendis talem te præstitisti, vt ob sapientiam & probitatem omnibus esses admirationi.
Quod si consiliis tuis faciliores accessissent aures, in tot, quæ mox perpessi sumus calamitates minimè incidisse-
mus: tot erant ea, quæ desperata ab aliis, tua tu dexteritate restitueras, nisi obstitissent fata, quæ prudentiæ tuæ sese
opposuerunt aduersaria, vel, cum te vera loqui, optima sentire, salutaria consulere homines cognoscerent, quod
plerumque accidere solet, optima videntes, ad deteriora tamen spontè non declinassent. Sed hæc missa faciamus.
Id vnum profiteri numquam desistam, quam iucundum, quam suaue mihi tum fuerit totum id vitæ tempus,
quod in ea non nostra tantum, sed Italiæ totius communi calamitate vna conuiximus: quantumque me tibi de-
bere intelligam, qui non minorem mei consolandi, cum desperarem omnia, rationem habueris, quam eorumdem,
qui nobis commendati erant principum. Quæ vero vtriq; nostrûm res præter omnium acciderint expectationem,* D
*quamque varia fuerit rerum fortuna, longè magis quam vellemus insident memoriæ, neque quidem si obliuisci
velimus, vllo modo possumus. Ad dices, Quorsum hæc rerum publicarum commemoratio, si de Spica & Cereali-
bus futurus est sermo? nempe quod eo me trahit earum rerum recordatio, quæ toties deambulando, sedendo, obe-
quitando, super iis quæ ad nos & Principes nostros attinebant, fuere sæpius à nobis non modo præuisæ, verum
etiam deploratæ. Idcirco neque ad Pollionem scribere, neque cum eo loqui, neque quicquam meditari, quod mihi
non suggerat eorum sermonum memoriam, qui tam frequentes, tam necessarij quotidie intercidebant. At efflu-
xere omnia hæc effluxerint. Vt te igitur audiam, nobis quid nunc agendum, posteaquam studium, fides, indu-
stria, conatusque noster omnis iis nihil profuit, quibus omnia prospera, felicia, faustaque cupiebamus, sed euersa*

A *omnia sunt, fatone dicam, an eorum culpa, qui recta consulentes aspernabantur? Velimusne nos aliorū causa in perpetuo esse mœrore, an nostri studij, nostri officij memores ea meditari, quæ aliquam ærumnarum obliuionem afferre poßint? Ego nempe post rem certa iam desperatione conclamatam, ad studia me mea retuli, commentationibusq; illis hieroglyphicis, de quibus sæpe tecum, nunc totus incubui: quas cum per sua quæque segmenta disponerem, visæ mihi sunt polliceri, fore, vt huius industriæ meæ aliquis fructus iis, qui politiores has literas affectantur, acquiri poßit: quare labori nihil quicquam peperci, donec rem omnem digeßissem, Ea vero quoniam in partes diuidenda fuit, quæ ad te pertinere arbitratus sum, tibi dedicaui. Vtinam eo tu atque alii animo hæc suscipiatis, quo à me studio atque beneuolentia conscripta sunt.*

DE SPICA. CAP. I.

ONYX ille tuus, Antoni Pollio, modiolo, qui spicas duas continet, insignis, ab cuius vtraq; parte copiæ cornua arte admodum eleganti incisa conspiciuntur, vetustatis omnino venerandæ monumentum, signum olim aut Ædilium fuisse, aut eorum qui rei frumentariæ præerant facile credere possumus. *Insigne Antonii Pollionis.*

B

CERES. CAP. II.

VIDERE enim est Iuliæ Piæ numum, ab cuius altera facie sigillum est læua conto innixum, dextera spicam gerens, calatho ante pedes proposito, cuius inscriptio est, quarto casu Cererem. *Iulia Piæ numus.*

ANNONA. CAP. III.

EST & T. Cæsaris Vespasiani numus, in quo simulacrum est, quod dextera sigillum exporrigit, in cuius vna manu libella est, in altera cornu copiæ, apposita naui, & calatho cum spicis: inscriptio, ANNONA. In eiusdem aliquot aliis eadem omnia sunt præter cornu copiæ: eius loco caduceum spectes: nam & is, vt alibi diximus, in felicitatis significatum accedit: quod pax ipsa, cuius symbolum est caduceus, rerum omnium copiam & affluentiam inducit. *T. Cæsaris Vespasiani numus.*

C

AFRICA. CAP. IV.

SPECTARE vero est, Africæ picturam eo libro, quem de Imperio, magistratibus, & militiæ ordinibus Theodosianis temporibus conscriptum vidimus. Ibi enim, vbi de Proconsule Africæ legitur, vrbesq; & officia & magistratus tota ea prouincia distributa continentur, mulier quædam inspicitur, pileo in primis cooperta caput, cærulea palla hinc inde ab vtroq; humero reiecta, eaq; ad humū vsq; fusa, interiore vero tunica rubra, imo limbo ad pedis vnius altitudinem albo, cuius superiorem inferioremq; marginem aureæ fibræ duæ circumeunt. Brachia nuda vtrimq; exporriguntur, binas vtraq; manu spicas ostentantia. Sub pedibus naues duæ frumento onustæ, adpictæ sunt literæ superne, PROCOS. AFRICÆ. Apud Horatium sane de terræ huius feracitate frumentaria legas: *Africa pictura.* *Carm. libr. 1. od. 1.*

Quicquid de Libycis vertitur areis.

desumptum quidem ex Pindaro, qui πυροφόρον λιβύαν in Isthmijs dixit. *Fructiferā & frumentiferam Libyam.*

BRACCATI MILITES. CAP. V.

D IN iisdem monumentis obseruaui gestamen cæruleo colore subobscuro pictum, circulo nigro iuxta marginem circumducto, à summa cuius parte stella adpicta est radiis octo prædita: in medio orbiculus est cum vmbilico, vtroq; coloris aurei: ab eo orbiculo vsq; ad circulum, qui iuxta marginem est columella summissa coloris rubri: à lateribus columellæ spicæ duæ vtrimq; surgunt singulæ, quas auiculæ totidem volatu suspensæ impetunt. Insigne hoc erat eorum militum, qui BRACCATI IVNIORES appellabantur, militabantq; sub militum Præsentiali tunc nuncupato, qui titulus eorum erat notę, qui Viri illustres vocabantur. Sed vt ad annonam reuertamur, in Hadriani quoq; numis cornu bis est cum spicis, & in Antonini, spicæ & cornu copiæ cum eadem ANNONÆ inscriptione. *Hadriani et Antonini Impp. numi*

PROVENTVS. CAP. VI.

L. Liuinei Reguli numisma. Adverbum ab Artem. lib. c. 25. Spicæ in diuinis quid & stipula. Matt. ca. 9. Esaiæ 17. Luc. 3.

QVæ vero spicæ duæ, dolio vuis pleno in earum medio constituto, spectantur in numo L. Liuinei Reguli, prouentum bonorum, fructuumq; copiam & feracitatem eius viri magistratu vberem ostendit: nam vbi consultum est iis, quæ cibo potuq; inseruiunt, annona omnis large populo videtur erogata. Vsq; adeo vero spicæ prouentus indicia sunt, & apud Cōiectores reperias eum, qui natas in aure spicas per nocturnam imaginem videre visus fuerat, & delapsa inde grana manibus collegerat, fratris mox demortui hæreditate locupletatum: spicis quippe prouentum, aure fraternitatē ostendentibus: germanas enim inuicem esse aures manifestum est. In Diuinis quoque literis spicæ, hoc est, messis eodem modo prouentum hieroglyphice significat, dicente Domino, *Messis quidem plurima, operarij autem pauci admodum.* Humanam enim messem vredini, procellisque obiectam, cupiebat ille in horrea æternitatis suæ transferre. Hesychius Hierosolymitanus pro messe accipit virtutes, quæ ex Diuini verbi semine oriūtur. At stipula pro nullius boni operis fructu ponitur: vnde Propheta lamentatur: *Hei mihi, vt factus sum sicut qui colligit stipulam in messe.* Idem paleæ, vt illud, *Paleas autem vret igni.*

ÆSTAS, ET FRVGVM Inuentor.

CAP. VII.

Lib. Meta.

SANE plerumque inuenias æstatem ipsam per spicarum fasciculum significari. Vnde apud Nasonem: *Stabat nuda æstas, & spicea serta ferebat.* Nonnumquam vero messem ipsam, alias & frugum inuentorem.

MESSIS. CAP. VIII.

Iulii mensis symbolum.

SED ENIM Hesiodus in Theogonia, falcem pro messe posuit, vbi dicit, πελώριον μέγα δρέπανον, subiiciunt interpretes. Drepanon messis tempus. Hinc iuniores spicas duas, manipulos spicarū interdum duos in transuersum adclinatos, pro mense Iulio ponere excogitarunt, quod nimirum eo mense messis omnis triticea demetatur. C

TEMPVS. CAP. IX.

Macrob. li. 1. c. 8. Ecloga. 9. Macrob. li. 2 c. 10.

ET quod pertinet ad falcem, quoniā tempus omnia metit exsecatq; & aufert, ideo falcem Saturno attributam nonnulli volunt. κρόνος enim Saturnus, cui tempora subiiciuntur, quæ voce eadem Græci sola adiecta aspiratione pronunciant, quippe κ in χ versa. In hanc sententiam Maro, *Omnia fert ætas.*

AGRICVLTVRA. CAP. X.

ALII falcem agricolationis totius signum arbitrātur, quod insigne Ianus Saturno dederit à messe & fertilitate, cui posteritas rationem etiam inserendi, & artem faciendi surculos fert acceptas. vnde Saturnum à satu Latini vocitarint.

FRATRES ARVALES. CAP. XI. D

Spiceæ coronæ hieroglyphica.

ALIOQVI spicea corona fratres Aruales indicabat, quam primum Acca Laurentia Romulo sacrificanti dedit.

SACERDOTES ARVORVM. CAP. XII.

Instituti, vt arua fruges ferrent.

SI vero spicea corona vitta alba alligata esset, sacerdotes aruorum significabāt, quorū illud erat insigne. At Cereris caput spicis redimitum spectauimus, in numis quibusdam, ab altera quorū parte spica magna est nonnūquam sola, nonnunquam cum caduceo & lituo, eo quo retulimus significato.

PAX. CAP. XIII.

QVIN & pacis simulachrum cum spicis figuratur: vnde Tibullus,

At nobis

A *At nobis pax alma veni, spicamque teneto,*
Profluat & pomis candidus ante sinus.

——Pax enim candida primum
Duxit araturos sub iuga banda boues.

Item,

Pax aluit vites, & succos condidit vuæ,
Funderet vt nato testa paterna merum.

Pace bidens vomerque vigent: ac tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs.

DIANÆ TRICLARIÆ SACRVM. CAP. XIV.

ERAT & spicea corona insigne atque gestamen eorum adolescentum, qui Dianæ Triclariæ sunt immolare soliti apud Patrenses, mollienda numinis indignatione, quam Menalippus atque Camætho templo deæ turpiter violato in ciues contraxere.

DE LOLIO. CAP. XV.

B TRITICEÆ coronæ gestamini-ve contrarium est lolium, quod quantum seges ipsa felicitatis affert, tantum hoc infelicitatis, & incommodi: secum enim inuidiam, & quandam animi prauitatem trahit.

PRAVI MORES. CAP. XVI.

MORVM enim corruptorum id omnino indicium est: quare Antisthenes non temere dicere solebat, absurdum esse triticum à lolio non repurgare, qui sentiret ex hoc inuidos à Repub. summouendus, vt Plutarchus interpretatur: tam enim inutiles inuidi sunt ciuitati, quam lolium est tritico; qui vero inuidus est, suam ipse sibi fouet infelicitatem: quandoquidem Horatius ex Phalaridis sententia dicto sumpto,

Inuidia Siculi non inuenere tyranni *Maius tormentum*, ait.

Et quod ad corruptos degeneresque mores facit, ita Virgilianus pastor lamentatur,

Grandia sæpe quibus mandauimus hordea sulcis,
Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Idē D. Laert. in Antisthene. Epistola 2. Et in Euangelio, Inimicus superseminauit zizania, id est lolium, inter triticū.

C

DE MILIO. CAP. XVII.

VIRTVS ideo humano generi vtilis atq; commoda, qua milium egregie pollet, efficit, ne ab hieroglyphicis expelli debeat. Nam si quis hominem, qui declinare sciat infortunia, hoc scripturæ genere ostentare voluerit, apte Serpentem pinxerint milij surculo circumuolutum, anguis ipsius capite deorsum deiecto, cauda superne sita: quandoquidem ex milia panis præsumptus, incolumem sospitemque præstat à veneno, naturæ beneficentia, quæ mortale genus remedio tam parabili, atque omnibus obuio præmunire voluerit contra pestem adeo perniciosam. Idq; tradit Dydimus in iis, quæ de re rustica scripsit.

Hominis prouidi symbolum.

INNVMERA. CAP. XVIII.

D SVNT etiam qui spicam milij hieroglyphice pro millenario numero ponant, ac perinde pro innumeris, quia tale etiam est millenarij significatum. Neque desunt, qui numerum ipsum mille, à milio dictum velint.

Sed potius milium à mille.

DE MODIO. CAP. XIX.

SED vt ad onycem reuertamur, modius in ea incisus est: is quid sibi velit explicemus. Sed quoniam in numis, in picturis, in sculpturis, atque aliis antiquorum monumentis spectare est alibi modium, alibi late patentem vrnulam, nonnumquam & cyathum, sæpius vero calathum, & quicquid vel humoris, vel solidorum est corporum capax, in Serapidis capite superpositum (illi enim plurimum vasa

hæc

hæc dedicabantur, quod diuitiarum & omnium prouentuum numen haberetur) necesse erit hæc omnia colligere, ac (veluti vetustas fecit) in vnum commiscere. A

FRVGVM OPVLENTIA. CAP. XX.

Bonorum largitor. *Modii siue Calathi vsus: Ab ipso canistro.* *Eclog. 2.* *Æne. lib. 1.*

SIVE igitur modius, siue calathus siue quid huiusmodi figuretur, frugum id opulentiam indicabit, quas ipse siue Serapis, siue Osiris, siue quocunq; nomine δοτῆρ ἐάων nuncupari placeat, humano generi, satu inuento, & aratione commonstrata, comparasse dicitur: de quo multa alibi, & quo pacto Osiris quoq; in huius inuenti participatum admitteretur, disseruimus. Illud vero constat, cibarias opes & donaria in canistris offerre, & antiquorum fuisse morem, & nunc palam omnibus esse: quin etiam vbi liberalius, opipariusq; aliquid erogatum significare volumus: αὐτῷ κανῷ dicere cõsueuimus. Hinc apud Maronem ferunt nymphæ calathis pallentes violas, & alia dona. Alibi Cererem canistris expediunt ministri. Osirim quoque, neque non Cererem, eodem insignitos gestamine Diodorus attestatur, & antiqua pleraq; signa ostendere. Neque vero hic repetenda sunt ea, quæ plurima docuimus eo commentario, quo de Capitis, atque adeo Tricipitij significationibus agitur, vtrum scilicet Serapis B pro Sole, an pro Ioue, an pro mundi totius machina, vt Nicocreonti Cyprio Regi ipso est oraculo proditum, accipiendus sit, quoniam eo loco hæc omnia sunt explicata.

AQVA. CAP. XXI.

Vrna cur Osiridi dedicata.

SED ENIM vrnam potius Osiridi dedicatam videas, idq; ea de causa factum, quod eum non vini tantum, verum totius humoris dominum intelligebãt, eumq; Oceanum, perinde ac Isidem Thetin. Præferri enim vrnam in sacrificiis, qua Deum colerent, mos erat. Hydriam enim quandã ingentem summo cultu, & attonita pene veneratione prosequebantur, quam obtectam, & casta religione susceptam, in sacram ædem solenni pompa gestabant, quo cum peruenissent, terræ procumbentes manibus ad cœlum sublatis iis gratiam agebant, qui primi diuinę benignitatis munera mortalium vsui communicassent: vtpote qui ex humore oriri omnia persuasum haberent.

A Thalete, vt D. Laer. in eius vita.

CANOPVS. CAP. XXII.

Canopi figura vnde.

ALII, qui philosophiam eam eludebant, quorum è numero Ruffinus est, Canopum quendam apud Ægyptios in hydriæ speciem figurari solitum aiebant, quod inuento callido, cum in certamen contra Persas deuentum esset, victorem ignem euicerit. Persæ enim, vt alibi sæpe ostendimus, ignem numinibus omnibus anteponunt. Is itaq; minutioribus quibusdam foraminib. hydriam, quã contra ignem in periculum adducturus erat, à fundo perterebrauerat, ceraq; diligenter obturauerat, qua super ignem solenni certamine posita, vi caloris soluta ignis extinctus expirauit. Quoniam vero de vrnis locupletius alibi dictum, reliqua nunc vasa persequemur. C

NON CESSANDVM IGNAVITER. CAP. XXIII.

Ænigma Pythagoræ.

SED id quoque nescio quid Ægyptiacum sapit, quod Pythagoras super modio sedere nos vetat: quippe rationis portionem eam, qua anima ipsa metitur, explorat, atq; examinat omnia, non esse otiosa desidia remittendam, habendamve negligenter: verum omni exercitatione modoq; & regula dirigendam, assidueq; per cogitationis spatia agitandam. Cæterum D. Hieronymus hoc subindicare D dicit, non debere nos de victu solicitos esse in diem crastinum, prout etiam Dominicis præceptis admonemur: quanquam Cyrillus priorem sequitur sententiam. Plutarchus in Symposiacis symbolum ita exponit, vt ex præsenti mensa semper aliquid in futurum relinquamus, & crastini diei hodierno meminerimus. Re siquidem parata non erit vlterius consultandum, vt nudipes ille Phrator hospitem elusit, cum satur recederet, & ex reliquiis capum integrum coctum in manicam coniecisset: interrogante hospite, quid eo facturus esset, in crastinum se asportare, dixit: cui cum subiecisset hospes, *Atqui lex nobis descripta est, ne de crastino cogitemus*: suscepit ille Phrator, *Pareo igitur legi, qui hoc mihi prandio destinato, nihil quicquam ero super crastino solicitus.* Sed vt in re seria facessant ioci, Plutarchus ad eorũ morẽ, quibus mensas inanes tollere magna erat religio, symbolum videtur accommodare. Nam Chœnicem pro

Faceta historia.

A pro diurno victu capi, quam Latini Sportulam appellarunt, tum ex eo manifestũ est, quod apud Herodotum legitur, Regibus Spartæ ad cœnam non euntibus, binas farinæ chœnices mitti solitas, tum quod Alexarchus chœnica vocat ἡμερότροφιδα. Significaret igitur symbolum, nõ debere nos in sportulis vitæ nostræ totius ita spem collocare, vt sede in eis statuta, totum vitæ tempus ignauiter desideamus: sed aliquam ineamus rationem, consiliumque capiamus, vt nobis aliquando viuere possimus, opesque nostræ tandem in nobis ipsis, non in alieno arbitrio sitæ sint. In Diuinis literis Modius hieroglyphicum est dogmatis atq; doctrinæ, quam Iudæi profitebantur, veritatis lumen sub eo recondentes: quam sententiam explicat Hilarius super Matthæo: ideoque proferẽdam esse lucernam IESVS admonet Apostolos, & quæ apud eum copiose. *Diarios cibos.*

DIALECTICA. CAP. XXIV.

ZENO multipliciter solitus Dialecticorum argutias eludere, sed eo præcipue dicto, quod eam iustis quidem mensuris æquiparauit, quibus tamen non frumentum, sed paleas, fimumq; quis dimetiretur. Ita hieroglyphicum Zeno faciebat, Dialecticam ostensurus paleas modio dimensas. *D. Laert. in eius vita.*

B

ANIMVS. CAP. XXV.

VAS obturatum plerumque animi significatum habere perhibetur. Vnde Lacenæ mulieres Ollas in Regum suorum iustis pulsitabant per vrbem discurrentes, vt ita ciuitatem orbam Rege, animo carere significarent, quemadmodum ollæ illæ inanes erant. In Diuinis vero literis, vbi Psalmo 72. legitur: *Pene effusi sunt gressus mei*, de rupti aut inuersi vasis similitudine sumptum aiunt interpretes: vti enim liquor è vase in terram effusus perditur & euanescit, ita cogitationes suas & animi sententias dicit pene effusas, in vanas scilicet & inanes rerum fabulas euagatas: quod forte de nobis nugas has scribentibus dici possit. In quo tamen illud me consolatur, quod multa omnino in his nugis disciplinę veteris arcanæ, quæ hactenus sepulta iacuere, nemine ante me lapidem hunc mouente, industria nunc primum mea cœpere in lucem proferri, & tibi similibus, quod satis est mihi, & aliis oblectamentum aliquod afferre. In Chaldæorum quoque scriptis animus appellatione Vasis accipitur: vt illud, *Vas tuũ inhabitant bestiæ terræ*: ita videlicet & libido, cupiditatesque aliæ quos affectus communes cum belluis *Vasis hieroglyphica.* *Pierii deprecatio hieroglyphicorũ.*

C habemus, & quod infelicius est, tantæ interdum apud nos authoritatis, vt ad brutalem sæpe nos vitam impellant. Hoc illud est, quod Plato ait libr. de Repub. alere nos domi diuersa brutorum genera, quæ Deus ad hominem, vt in Diuinis literis habetur, accersiuit adiumento futura, ea tamen omnia interturbant, omnia subruunt, cum fræni impatientia nullo possunt regimine, nulla castigatione coerceri: id quod tunc accidit, cum nostri vigoris, nostræ immemores ingenuitatis, iis sponte nosmet dedimus in seruitutem. Concitatus enim animus, nisi parere cogatur, imperium sibi arripit, & dominationem exercet. Vas animæ vocat Paulus carnem nostram, quam etiam honorifice tractandam monet. Nonnunquam tamen eandem exteriorem vocat hominem. Vas vero capacitatis nomine dicta est, qua ipsam capit animam & continet. Homo vero de communione naturæ, vt Tertullianus diceret, quæ eam non instrumentum in operationibus præstat, sed ministerium. Apud Hieronymum septimis supra tricesima Hebræorum castra, inuenias nos mortales hieroglyphice pro fictilibus vasis intelligi, in quibus preciosissimum thesaurum reconditum habeamus, quæ cum ita fragilia sint, vt vel minutissime confringi possint, omni studio, cura atq; diligentia cauendum, vt cor nostrum recte muniamus, *Genes. c. 1.* *Sic σῶμα, Plato σῆμα corpus tanquam sepulcrum.*

D sepimentisque validioribus circundemus, vt ad ictus quoslibet firmum integrumque seruetur. Olla, ait Eucherius, cum sit condimentorum, quæ ad humanum victum pertinent, receptaculum, in Diuinis literis pro sobole vel progenie solet accipi: nam veluti ex olla desumitur, quod ad victum facit, cuius beneficio humana vita sustinetur, ita de humano vasculo genitura depromitur, quæ in multas hominum ætates propagatur. Ideo Psalmo 60. legas, *Moab olla spei meæ*: hoc est, Ruth, quæ Moabitis fuit, progenies illa est, quam spe concepi: nam Christi generatio, quantum ad humanitatem, per Ruth ipsam in posteros propagata est. Eodem spectat Apostoli dictum: *In domo magna non sunt tantum vasa aurea & argentea, sed & lignea, & fictilia, alia quidem in honorem, alia porro in contumeliam.* Et inhonoratus est Iechonias, quasi vas cuius nulla esset vtilitas: quoniam cum in domo Dei ex numero esset familiarum, se turpitudinibus sceleribusque summisit, ideoque ea super homine scripta sunt, *Nunquid vas fi-* *Olla hieroglyphicum in diuinis.* *2. Thim. 2.*

Rom. 9. Sustinuit vasa iræ.
In lib. Opera & dies.

ctile, curtumque vel attritū vir iste Iechonias? At bone Deus, quid aliud clamat Oedipus apud Sophoclem? A *Ita me turpibus bellum educastis vas repletum sordibus?* Alibi adapertis thesauris vasa indignationis à Deo prolata comperias, hoc est, reiectos animos, in quibus & ira, & praui affectus reliqui concluderentur, de quibus plura apud Theologos. Hesiodi quoq; interpretes dolium vas allegorice pro vitæ animiq; nostri sustentaculo accipitur, eo Agriculturæ loco:

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι.
De summo satiere cado, & cum cœpit ad imum
Deficere, at medio memor esto parcius vti.

vbi dictum aiunt de pueritia, virilitate, & senectute, quippe pueros & senes iucundiorem vitam agere debere, genioq; liberius indulgere: viros vero, ætatem firmiorem, parce omnia sibi permittere, modumq; voluptatibus omnibus adhibere, vitamq; vndecumq; laboriosam adamare. Vtrum vero Hesiodum hoc sensisse dicamus, an quod Alexander Aphrodiseus interpretatur, de vini parte media meliori, viderint alij: nam ad Alexandri sententiam accedit etiam prouerbium vulgo dictatum, *Seram esse in fundo parsimoniam.* B

PERSVASIBILITAS. Cap. XXVII.

Doliola Plutarchi.

APVD Platonem in Gorgia, legas Socratem ex Itali cuiusdam viri elegantis commento, eam animæ partem, in qua vigescunt cupiditates, propter persuasionem crudelitatemq; lubricam Doliū appellatum, quod Græci nominis vox πίθος, non à πίω, sed à πείθομαι deduci videatur. At quæsierit fortasse aliquis, quid sibi voluerint dolia duo, quæ olim in sacello quodam Romæ ad cloacam maximam, via quæ ad Carinas ducit, habebantur: quo quidem in loco spuere nefas erat: quod porro sacellum Doliola Plutarchus vocatum ait. Nempe nihil aliud, vt nonnulli tradunt, nisi duo fuisse dolia, alterum in quo Numæ sacra quædam olim reposita fuerint, alterum inane, sed in quo Gallorum Senonum irruptione sacra quædam à Vestalibus virginibus abscondita seruataque fuerint, cum ipsæ metu perculsæ, deserta Vrbe fuga sibi consuluissent. Ibidem aiunt simulacra duo fuisse militari habitu, quæ sedebant, & peila manibus tenebant, quibus titulis suberat, DI PENATES. Significabat vero sessus, firmatam Imperij sedem: peila, hostes summotos, procul arma reliqua, Romani populi virtutem, & munimentum, vt apertius alibi singula pertractauimus. C

LIBIDINES. Cap. XXVII.

Doliū perforatum.
Sic Plautus in Pseudolo doliū pertusum vocat obliuiosum.

SED vt ad Platonem redamus, eam animi partem, quæ libidinibus agitaretur, Italus vir ille pro sapiēte citatus à Socrate perforatum dolium existimabat, cuiusmodi essent dementes, profani, & iudicio damnati viri inexplebili incontinentia præditi, qui propter infidam animi compagem, obliuionemq; fluxam eorum, quæ honesta iustaque percepisset, nihil quicquam infusum continere possent. Ideoque Lucretius hunc secutus ait, lib. 3.

Danaides.

Deinde animi ingratam naturam pascere semper,
Atque explere bonis rebus, satiareque nunquam,
Cum redeunt, fœtusque ferunt, variosque lepores.
Nec tamen explemur vitai fructibus vnquam,
Hoc, vt opinor, id est, æuo florente puellas D
Quod memorant laticem pertusum congerere in vas,
Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

HVMANI AFFECTVS. Cap. XXVIII.

Philosophorum super modio sententia.
Epistola 2. Lib. 1.

PHILOSOPHI, qui sacras literas ad morum tantum rationem trahunt, cum in arcā Noe omnes ferarum species introductas legerent, arbitrati sunt intelligi debere ex huiusmodi historia, in humanum corpus ferinos omnes affectus, cupiditates, & appetentias introductas. Sunt vero ex iis, quæ difficulter exarmari cicurariue, aut mansuescere possint. Quare clamat Horatius, *Regendum animum, qui nisi paret, imperat:* hunc frænis igitur, hunc catenis compescendum. Rerum itaq; opifex terram affluentibus aquis expurgaturus, hoc est, vt Philo ait, animum ab iniquitatibus expurgaturus, Noam in arcam,

A arcam, animi quippe vas, septem ex puris iumentis deferre iubet, visum scilicet, auditum, olfactũ, gustatum, tactum, sermonem ac concupiscentiam quos defæcatos habere decet sapientem, cum mala innumera ab exlegibus & rationis expertibus animæ portionibus erumpant: à quibus maximum assiduumq; bellum insurgit, eo præcipue tempore, quo mortale genus otio desidiaq; torpescit. Quare Persius, vdum & molle lutum ne obdurescat, & ad opus fiat inhabile, properandum, & acri fingendũ sine fine rota monet.

INANIS ANIMVS. Cap. XXIX.

IDEM animum fideliæ comparat, percussamq; sonare vitium ait, maligneq; respondere, quæ viridi informata limo non satis excocta sit. Et futile illud & apertile vas animum prorsus inanem ostendere profitetur, cum dicit, *Effluis amens, contemnere*. Apud nostros etiam vas corpus est: Paulus enim corpus Tabernaculum vocat: nam dubio procul corpus animæ receptaculum est.

SERMO. Cap. XXX.

B QVOD vero monuit Pythagoras, σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, Plutarchus sermonem vrbanum, qui cibus est animi, in improbi hominis animum non immittendum esse interpretatur. Epictetus quoq; cum sermonem Ægyptiorum more pro liquore, aut rore pluuio, vel vnda profluente accipiat, in minime syncerum vas, ne acescat computrescatve, infundendum vetat. Ad quod nimirum respexit Horatius, cum dixit: *Cibũ in matellam ne immittas.* *Epist. 2. lib. 1.*

Syncerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit.

OBLITERANDA MALI MEMORIA. Cap. XXXI.

ILLVD etiam ad animi significatum facit, quod vbi ollam à cinere sustuleris, Vestigium turbandum Pythagoras censet: hoc est, simulatq; deferbuerit atq; resederit animi tumor, mali præteriti memoriam obliterandam, & iracundiæ vestigium omne penitus tollendum, vt Plutarchus in Symposiacis interpretatur. Eoq; diuinum præceptum facit, *Sol non occidat super iram vestram.* *Ephes. 4.*

FERENDA MAIORVM DIFFICVLTAS. Cap. XXXII.

C QVAM vero ollam nuptæ nouæ postridie nuptias à matre sponsi petere iubebantur, quam illa & iurgiis & conuitiis asperius intortis abnegaret, institutum ferunt apud Leptitanos Libyæ populos, vt sponsa vel ab ipso primordio socrus difficultatem patienter ferre consuesceret.

SERVITIA. Cap. XXXIII.

A Ministerio autem vasa seruitutis indicia sunt: vnde apud Plautum legas de insolentissimo adolescente, qui omnes pro solutis scopis habebat: *Nisi mihi matulam dederitis, vos habebo pro matula.* Inter enim vasa vilissimi vsus lotiaria sunt. Et tale aliquid apud Lucianum olfacies, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, vbi potentiorum fastum tangit εἰς ἀμίδα mingentium. Id vtcumque, in Diuinis quoque literis vasa pro seruitiis ponuntur, propterea, quod non nisi in ministerium aliquod comparatur. Hinc nonnulli quem Psalmi 60. locum ex Eucherio citauimus, *Moab lebes spei meæ*, simplicius intelligentes exponũt, *Moabitæ ad seruitium meum sistendi sunt*. Iam illud de Paulo vulgatissimum est, quem pro vase, verum eo pretioso, Dominus noster IESVS CHRISTVS se professus est elegisse. Ita plurimum calathus D hieroglyphicum est seruitutis, siue corbes, siue cophinus appelletur. Vnde illud de Iosippo ex Psalm. 80. citat Eucherius: *Manus eius ad cophinum seruierunt.* Nam & geruli dicuntur viri gestandis oneribus conductitij, & Venetiis passim foro plurimum cetario, olitorio & boario qui operam hanc præstant, Cistæ autem nuncupatione accersuntur. Et quoniam cibum alibi referri ad animi pastum ostendimus, panemque esse doctrinæ symbolum, duodecim illæ fragmentorũ corbes, quę de profusa Christi liberalitate superfuere, duodecim Apostolorum doctrinam, vt idem Eucherius sentit, indicasse videntur, quæ ne perirent accuratissime procuratum. *Vasa seruitutis indicia.* *Act. c. 9.* *Psal. 80.* *Cestarolli.*

AMICITIÆ CONFIRMATIO. Cap. XXXIV.

POCVLA vero vicissim porrecta, inuitationesque ad compotandum, amicitiæ confirmationem esse, tam nostri temporis mos est, quam antiquorum omnium institutum. Hinc apud Maronem *Poculũ porrectũ amicitiæ symbolum.*

Idē Athenæus in princip. li. 5. Iuppiter nimirū Xenius, i. hospitalis.

Dido cum Hospitali Ioui libasset, mox Bitiæ dedit, inde alij proceres ad poculū inuitati. Sed nihil pigeat temporariæ hilaritatis ergo Virgilianum super hoc carmen repetisse, Æn. lib. I. A

Hic Regina grauem gemmis auroque poposcit,
Impleuitque mero pateram, quam Belus & omnes
A Belo soliti: tum facta silentia tectis,
Iuppiter (hospitibus nam te dare iura loquuntur)
Hunc lætum Tyriisque diem Troiaque profectis
Esse velis, nostrosque huius meminisse minores.
Adsis lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno,
Et vos ô cœtum Tyrij celebrate fauentes.
Dixit, & in mensa laticum libauit honorem,
Primaque libato summo tenus attigit ore.
Tum Bitiæ dedit increpitans, ille impiger hausit
Spumantem pateram, & pleno se proluit auro.
Post alij proceres.

Tantali phiala.

In huiusmodi significatum trahunt Tantali phialam ex qua Brachmanæ Philosophi prius bibere soliti essent, quam somno indulgerent, humore per se numquam deficiente. Philostratus enim amicitiæ confirmandæ causa eiusmodi compotationem apud eos institutam autumat. Moris huius meminit D. Hieronymus in veteris Instrumenti liminari pagina, sed pro phiala fontē ponit, eodem omnino significato, quo super quidam Grammaticorum proceres diutissime concertarunt. Mihi vero videtur fontem dixisse Hieronymus, ad vim illam vberem & inexhaustam ostendendam, cum liquor ille, veluti ex perenni fonte, manare quotidie videretur. De mystico autem liquoris eius significato in Roris pluuij commentario est abunde disputatum. B

CONCORDIA. Cap. XXXV.

Orbianæ, Iuliæ Paulæ, & Sabinæ Aug. numi.

AD amicitiæ confirmandæ significatum signa etiam veterum numorum accedunt, in quibus frequentissime pateram exporrigi videas: vt in Orbianæ numis, quorum inscriptio est, CONCORDIA AVGVSTORVM. Sed & ipsa Dea sella, patera per dexteram porrecta, læua duo copiæ cornua tenet. Hæc eadem sunt in numo Iuliæ Paulæ August. cum inscriptione, CONCORDIA. Sed in Sabinæ Augustæ numis, sigillum id quod sella sedet, læua innititur lanceæ, dextera pateram porrigit: inscriptio, CONCORDIA AVG.

CLEMENTIA. Cap. XXXVI.

HÆc eadem habentur in numo Antonini Augusti Pij, cuius inscriptio est, CLEMENTIA AVG. C

LIBERALITAS. Cap. XXXVII.

SVNT qui patinam expansam inter hæc Ægyptiorum commenta liberalitatis indicium esse dicant, quod ego nusquam apud veteres, quod meminerim, obseruaui: feliciter tamen excogitatum non negarim, habereque cum calatho similitudinem: de quo multa superius, vbi de modio disseruimus.

VBERTAS. Cap. XXXVIII.

Sculptura Romæ pulcherrima.

ALII peluim & guttum eodem pene significato, vel etiam vbertatis significatione describunt: quæque defunctorum cippis signa huiusmodi hinc inde passim apposita conspiciuntur: nimirum indicant iusta rite atque liberaliter persoluta, neque esse vt manes quidpiam aliud à pietate nostra desiderent. Speciem vero hanc antiquam esse ex plerisq; veterū monumentis asserimus, sed ex ea præcipue sculptura, quæ mihi omnium in hoc genere pulcherrima visa est Romæ in Æsculapij pronao, vbi sepulcrum est, à fronte cuius prima patinam & guttum, & corymbos omnibus fructuum generibus, cum pediculis & foliis suis artificiosissime laboratis suspensos videas, à capite vero speciosissimum candelabrum duabus lauris hinc inde adsitis, cum baccis & foliis suis subtili adeo arte factis, vt ad obtutum tremere & crepitum ciere videantur. In Diuinis vero literis multa super calice proponuntur, quæ si omnia complecti velim, nullus vmquam erit operi finis: quare paucissimis contentus, satis habebo locum aliis intento digito commonstrasse. Argumentum enim hoc totum pertinet ad Theologos. D

SVPPLI-

A

SVPPLICIVM CAPITALE.
Cap. XXXIX.

FREQVENTISSIMVM est in Diuinis literis poculum aut calicem pro capitali supplicio ponere, quod inter sanctiones suas Athenienses præcipuè susceperunt. Iudicij enim capitalibus vel cicutæ succum, vel venenum aliud sontibus propinabant, vt ex Socrate & alijs manifestum est. Et Psalm. 10. calix pro mortis cruciatu ponitur. Et in Euangelij eodem significato: *Calicem quē ego bibo vosne potestis bibere?* Et: *Pater si fieri potest, summoueatur à me calix iste.* Apertissimè quoque eo versu Psalm. 74. *Quoniam calix in manu Domini vini meri mixtione plenus*: vbi de pœnarum dispensatione sermo est, vt Græci Theologi disputant: Dominus enim vno calice merum propinat, hoc est, amaritudinem suppliciorum. Amariora enim vino tum Catullo, tum alijs dicuntur, quæ meraciora sunt. Altero mistum, hoc est, aquam misericordiæ ad pœnarum temperamentum, quod subsequentia statim verba declarant: *Et effudit ex hoc in hoc*, quamuis qui literam Hebraicam sequi se profitentur, longe aliter rem exposuerint. Illud enim, *Calicem salutaris accipiam*, Euthymius ita interpretatur, vt dicat, *Quoniam tot & tàm magna sunt beneficia quæ Dominus in me contulit, vt nullo possim modo parem illi gratiam referre, ita me comparabo, vt si vsu veniat, animam propter amorem eius sim audacter effusurus, quippe quouis martyrij cruciatu emoriturus.* Hinc nulla tormentorum atrocitate territus clamat heros Rotatus meus, quem tu libenter adeo legebas:

Psal. 10.15. 74. &c. & Apoc. ca. 15. Domino alloquente filios Zebedæi. Luc. ca. 22. Psalm. 115.

B

Ne me effusę cruor, neu me terrete minaces
Mucrones, radijque. Mox,
Dum carnis grando, dum sanguinis imber inundat,

Ita precabatur:

—— Cape prima cruoris
Libamenta pater, viuo hoc me flumine ab omni
Labe, & ab incestu mortali perlue, vt inde
Hostia pura tuas feriar mactandus ad aras.

Non igitur temere prius in tyrannum dixerat:

C

Vt libet hos artus lacera, suspende, trucida,
Et meus est hac passus amor. & huiusmodi alia.

Quamquam salutaris calicem & Chrysostomus, & plerique alij aliter acceperunt, quod breuitatis causa prætereo.

SAPIENTIA. Cap. XL.

QVEM vero tripodem aureum Græci Apollini dedicarunt, eiusq; capiti gestandum superimposuere, sapientiæ hieroglyphicum esse nemo dubitarit, qui norit historiam super eo traditam: extractum quippe tripodem aureum è mari, sapientissimo adiudicatum Apollinis ipsius oraculo: cumq; mortales ad Socratem munus id detulissent, quod ei deberi publico omnium iudicio decretum esset, remisit is tripodem, & Apollini deberi, non cuipiam alteri, respondit.

Tripos aureus Apollinis.

D

DE CORNV COPIÆ. Cap. XLI.

RELIQVA sunt in Onyce tuo Cornua copiæ duo, de quorum significationibus disputare superfluum videtur, propterea quod nihil his vel vniuerso vulgo notius: quia tamen antiquorum nummũ commemoratio, quæ plurimum ad hoc negotium facit, non iniucunda futura est, hanc quoque partem nihil grauati tractare aggrediemur.

LIBERALISSIMA BENIGNITAS. Cap. XLII.

ILLVD sane & antiquum, & maximè celebratum est, in liberalissimæ benignitatis & largitionis effusissimæ signum Cornu copiæ figurari, quod tum in fluuiorum, præsertim nauigabilium, tum in aliorum numinum manibus, vbi larga significanda sit opulentia, spectatur. Multa vero passim in

Propter Acheloi fluminis cornu ab Hercule coercitum.

numismatis eiusmodi cornua videas, nunc liberalitatis, nunc felicitatis, nunc concordiæ, nunc pa- A
cis, nunc annonæ, nunc hilaritatis, nunc huius vel illius indicia commoditatis & boni, vt quicquid deniq; lætum aut oportunum humano generi sit, inde nobis afferri videatur. In numo enim Antonini Aug. Germ. simulacrum est læua cornu copiæ tenens, dextera vero ventilabrum cereale, cuius inscriptio est, LIBERALITAS AVG. Eadem insignia cum eadem inscriptione habentur etiam in Hadriani numis aliquot. Quem vero L. Septimius Geta Cæsar cusit, sigillum habet cum caduceo in dextera, in læua vero Cornu copiæ, cum inscriptione, FELICITAS TEMPORVM. Duo vero cornua semicirculum facientia vasculis sursum versus erectis, iuxta vero mucronem inuicem colligata, habentur in Antonini Pij numis: inscriptio, FELICITAS. In alio eiusdem Antonini simulacrum est læua Cornu copiæ gestans, dextera vero intenta face arma à pedibus strata incendit ac perdit cum inscriptione, PAX ÆTERNA AVG. Sed enim & clarissimæ fœminæ non dissimili fere argumento numismata meruere, veluti Iulia Paula, cuius numum in patera citauimus, cum inscriptione, CONCORDIÆ. Et Marcia Otacilla Seuera Aug. in numo pateram, & copiæ cornua duo præfert, cum inscriptione, CONCORDIA AVG. Eadem inscriptione in Orbianæ Aug. numo, de quo paulo ante. B
Sunt vero cornua hæc non aduersa, vt quæ in superiore Antonini numo pro felicitate posita sunt, sed inuicem cohærentia.

Antonini Aug. L. Septimij, & Antonini Pij numismata.

HILARITAS. CAP. XLIII.

Faustinæ numus.

CONCORDIAM non immerito sequitur hilaritas, quare venit in mentem mihi numus Faustinæ, in quo sigillum est quod læua Cornu copiæ, dextera thyrsum à solo ad caput vsque frondibus & corollis ornatum tenet: vnde sumpta inscriptionis occasio, quæ huiusmodi est, HILARITAS. In alio quodam surculum palmæ videas à solo supra caput assurgentem, quem medium dextera Dea ipsa comprehendit, læua Cornu copiæ gestat: inscriptio est, HILARITAS. Non temere vero vbi pax æterna, ibi concordia: vbi concordia, ibidem hilaritas: ex his autem oritur felicitas, quam in Vespasiani numo caduceo insignem, & Cornu copiæ ornatam videas: cum inscriptione, FELICITAS PVBLICA. Caduceusq; idem, atq; idem cornu copiæ in Traiani numo est, cum inscriptione, FELICITAS AVG. Horatius quoque hilaritatem & felicitatem huiusmodi eo tempore C
vniuersæ Italiæ scribit obtigisse, quo tempore rebus ab Agrippa contra Cantabros, à Claudio Nerone contra Armenios optimè gestis, eo loco erat res Romana, vt ex voto omnia succederent; idcoque, vt ille ad Iccium ait:

Epistola 12.

—— Aurea fruges Italiæ pleno diffudit copia cornu.

Epist. lib. 1. epist 22.

FORTVNA AMATORIA. CAP. XLIV.

Fortunæ simulacrum.

ERAT olim Ægyræ (ea Achaiæ ciuitas est) Fortunæ idolum cum cornu copiæ, iuxta quam Amor alatus assidebat, indicio, vt Pausanias arbitratur, ea quoque quæ ad amorem pertinent, fortuna magis quam pulchritudine secundari. Quod vero diuitias fortunas appellant, neq; incongruè, neq; nouo inuento factum. Pausanias enim Bubalum ait omniũ primum Fortunæ simulacrum Smyrnæis effinxisse, in cuius capite polũ statuerit, in altera ex manibus τὸ τῆς ἀμαλθείας κεκλημένον κέρας, quæ nunc vulgo diuitiarum cornua nuncupamus. De polo Pindarus, qui τύχην φερέπολον appellauit. Huc facere videntur καταχύσματα illa, de quibus meminit Aristophanes, Pluto, quæ seruorum nouitiorũ
cum primum domum ingrederentur, capitibus ante focum profundebantur, dactyli quippe palma- D
rum, numuli, legumina, caricæ, nuces, & huiusmodi bellaria cũ seruis omnib. impune diripienda, quæ quidẽ in annuæ vbertatis omen fieri consueuerant, vel vt ipsi frugi esse meminissent. Institutum mox idem ex Theopompo didicimus fuisse, boni auspicij causa, in sponsi caput.

Fortunam polum ferentem.

Bellaria quib. profundebantur sponsi, & sponsæ, & serui nouitij primum domum ingressi.

POCVLA. CAP. XLV.

PRÆBVERVNT autem olim cornua poculorum vsum cum nondũ vasa excogitata essent, vt apud Nicandri interpretes legimus: indeq; κεράσαι, quod miscere est, à cornu deductum. Siue quod potatores taurinum quiddam assequantur: quippe animos, ferocitatem, & pugnacitatem, neq; dicto neq; facto parcant, sed vt animalia quæ cornibus prædita sunt, ad feriendũ sese paratiores ostendant.

Cornua pro poculis olim.

Vnde

A Vnde Horatius dixit, ebrietatem ad prælia vel inermē trudere: eaq; de causa Bacchum taurinis cornibus insignitum aiunt. Atq; hoc illud est quod conuiuas coronari mos fuit. Nam coronam à cornu fluxisse in Commentario suo, & quæ plurima ad hanc rem faciunt, ostendimus. Apud Xenophontem tamen de Græcorum reditu plerisq; locis inuenias, eos non nisi corneis poculis acceptos, quod apud Gentes innumeras cornua vasculorum vsum subministrarent: quare Nicandri dictum ad historiam potius, quam ad Philosophiam referendum. *Epistola ad Torquatū.*

CLEMENS ANIMVS. Cap. XLVI.

VIDERE vero est Cornua illa copiæ nuncupata, & vasa reliqua, variorum modo fructuum, modo arborum, modo herbarum plena. Quale igitur significatum habet id quod ex vase pullulat, tale aliquid insidere animo intelligendum: quippe si fructiferæ oleæ ramusculos inspicias, clementem animum interpreteris: si Palmam, inuictum & victoriæ compotem: si Laurum, ab humilibus negotijs, caducisq; rebus alienum, cœlestiaq; & permansura semper attentantem.

B ARTES DISCIPLINÆQVE INANES. Cap. XLVII.

PARI modo vasa sterilibus, arboribus, & inutilibus fructibus oppleta, hieroglyphicè inanes artes, vanasq; disciplinas ostendunt. Per steriles enim & inutiles fructus in Diuinis literis artes illæ intelliguntur, interprete Philone, quæ contra veritatem iustitiamq; comparantur. In quibus medicinam in primis enumerat, vbi non ad sanitatem, sed ad lucrum comparata sit. Cui mox oratoriam adiungit, aduocatoriam scilicet illam & mercenariam, non ad iustitiam, sed ad decipiendos fallacibus suasiunculis auditores intentam. Iis dialecticam illam comitem adhibet, quæ nihil ad mores, hoc est, ad veros animi fructus facit: vtpote quæ nugarum tantum argutijs & subtilitatibus gallinaceum lac ex illo suo copiæ cornu propinare se polliceatur, cum tamen sit rerum omnium inanis, ollasque tantum, vt Plutarchus de ijsdem ipsis ait, ostentet. Inuehitur & Origenes in hos ipsos, vbi eos piscibus squama pinnisq; carentibus similes esse dicit, hæsitareq; semper in luto, nec ad aquarum superficiem, aërisq; participatum vmquam attolli esseq; hoc genus illud piscium profanum, quod à sacris omnino pellitur. *Steriles fructus in Diuinis.* *In libello de Auscultando.*

C VERA FOECVNDITAS. Cap. XLVIII.

CORNV vero copiæ verum illud est, quod ab animo, qui veram profiteatur agriculturam, impletur. Ea vero est quæ ab agro suo insipientiæ, intemperantiæ, iniquitatis ac fortitudinis arbores exciderit, & à radice penitus extirparit: voluptatis insuper, cupiditatis, iræ, furoris, & venenorum aliorum plantas ad cœlum vsque porrectas ita eradicarit, vt neque vestigium earum vllum relinquatur, ac quicquam aliud, quod occulta tacitaque propagine prorepens aliquando subpullulare contendat. Cuiusmodi vero sint arbores quæ prauos indicent affectus, ostendit Horatius, cum de spinis pluribus exemptam vnam, nihil aut parum iuuare differit. Atq; alibi, *Vera agri cultura quæ.*

Certemus (inquit) *spinas animone ego fortius an tu*
Euellas agro, & melior sit Horatius, an res. *Epist. lib. 2. epist. 14.*

His inquam euulsis, earum mox loco subpullulent pangan turve plantæ, quarum fructibus repletum cornu offeramus Deo, vt illud: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni,* quem Deus numinis sui rore fœcundarit, & ad optimam frugem iusserit peruenire de nobis dici mereamur. *Genes. 27.*

IOANNIS PIERII VALERIA- A
NI HIEROGLYPHICORVM
LIB. LVII.

DE IIS QVÆ PER PAPYRVM, FABAM, CICEREM, ARVNDINEM, SINAPIM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAXIME REVERENDVM PATREM B
LVDOVICVM BECCADELLVM, ARchiepiscopum Ragusinum.

*C*VM *ea plurimum de causa, honoratissime Pater, Venetiis, omni Bellunensium hortorum*
meorum amœnitate posthabita, substiterim, quod & tua, & aliquot aliorum præstantium
amicorum iucundissima consuetudine frui posse mihi pollicebar, accidit (vt quod ætas iam
plusquam septuagenaria sponte afferre solet) modo pedum, modo stomachi imbecillitate
laborare cœperim: vnde coactus sum me domi, tamquam intra caueam continere, non ita
tamen vt non omnis mea cogitatio ad vos tenderet, & qua ratione congressu vestro frui pos-
sem, assiduè cogitarem. Habebam autem ante oculos labores meos in Ægyptiacæ discipli-
næ non iniucundam forsitan interpretationem, quam inter amicos impertiebar, meæ erga illos obseruantiæ futu-
rum internuncium. Cum dies aliquot, quodnam ex his Commentariis (id enim operi nomen) Beccadello tam
præstanti viro mitterem, examinassem, visum denique est, Papyrum illi, Fabam, Cicerem, Arundinem, & Sina- C
pim dedicare, quod ad eius frugalissimos mores ex amussi facere viderentur. Memineram enim sermonum eo-
rum, qui nobiscum Patauij olim cum infelicissimo illo adolescente, tam multum fleto, ad superos, Cosmo Gerio
Phanensi iam Præsule habiti fuerant, cum iuuenis ille non tam Græcarum Latinarumque literarum eruditione
dubio procul admirandus, quam sanctissimorum morum & pietatis in primis nostræ propugnator acerrimus, tam
doctè, tam copiose disserere consuerat. Nam cum de frugalitate sermo è re nata inter nos incidisset, egoque Pa-
pyrum in exemplum ab Ægyptiis desumpsissem, per quam illi victus parsimoniam, frugalitatemque significare so-
liti essent: Atqui, Cosmus inquit, quam multa ea quoque sunt in hanc sententiam tum nostrorum, tum extero-
rum Ducum, Regum, & Imperatorum responsa, factaque scite & sapienter, quæ victus queant petulantiam ca-
stigare: cuiusmodi est nostri illius, qui militibus frustra vinum peti respondit, quibus à vicina Nili ripa liceret a-
quari. Quem secutus Pescennius Niger, Militibus vinum identidem efflagitantibus respondit: Nilum habe-
tis, & vinum quæritis? *Idemque tumultuantibus his qui à Sarracenis victi fuerant, & dicentibus:* Vinum non
accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, *inquit*, illi qui nos vincunt, aquam tantum bibunt.
Cumque nos taciti eum libenter auscultaremus, ardore ille iuuenili, honestissimaque ambitione concitatus, prosecu- D
tus est: Quid autem Alexander Macedo? cum illi Regina Carum Ada, obsonia quædam exquisitissima, magna-
que impensa, nec minori arte & diligentia condita missitaret, quam sapienter eam illusit, quæ coquos etiam se
missuram offerret, obsonia lautiora, & peritiores coquos habere se domi respondens, nocturnum quippe iter, quod
prandium pararet: matutinam frugalitatem, quæ cænam instrueret. Vnde Philosophi clarissimi dictum, Nul-
lum obsonium fame melius. *Apud Max. Tyrium legas Mithecum quemdam ganeæ magistrum Sparta eie-*
ctum, quod illi labore potius, quam per condimentorum lenocinia edendi desiderium quæritarent. Illud præcipua
memoria dignum, quod Guefacto Ægyptiorum Regi Bacchoris filio accidisse memorant, qui licet & ipse inductis à
Rege Meni deliciis & imbutus & educatus esset, & ferè eneruatus, generosi tamen animi specimen præbuit, cum ex-
ercitum per Arabiæ solitudines ductaret: deficiente commeatu cibum despicatissimum quemque mendicare, humanæ
necessi-

Socratis, teste D. Laertio, & Cicerone lib. 2. de finibus.

A *necessitatis commoda locorum vbiq; satis opulenter suggeri perspexit, ac Regijs demum apparatibus luxu & opulentia posthabitis, nullo vmquam exquisitiori condimento ex eo vsus est, victu eo contentus qui pro locorum natura suppeteret, parcissimè peruixit, remq; sacris annalibus describendam Thebis in templo non incuriose demandauit: vt reliqui ad frugalem hanc rectè viuendi normam exemplo subinuitati, quietius degerent. Huiusmodi frugalitatis Cyrus Rex etiam fuisse traditur, qui, vt apud Ammianum legitur, rogatus ab hospite quidnam ad prandium sibi iuberet apparari? Nihil, inquit, quam panem. Hic tamen tam parcus cibi à Platone reprehenditur Legum III. quod non & Cambysem filium in eadem parsimonia educandum curauerit: perinde ac Darium etiam appellat, qui se tantum defraudans, filium negligenter educari permiserit. De Artaxerxe, cognomento Mnemone, memorabile illud constat, cuius direpto in fuga quadam commeatu, cum aridis ficubus & hordeaceo pane vesci coactus esset:* Dij boni, *inquit,* cuiusmodi voluptatis hactenus expers fui? *Hæc, inquam, vt tu quoq; meminisse potes, Cosmus noster ex antiquorum historijs referebat, cum ego circa Ægyptiaca tantum insisterem, & quam ipsi sententiam ex rerum suarum vsu sequerentur, commemorarem. Declamaueram enim vt cibum illi per Papyri figurám significarent, cut priscis illis herbæ quæq; palustres, caules, & radices, quas gustu mites experti essent, victum largè subministrarent, sed omnium maximè Papyrus.*
B

DE PAPYRO.

VICTVS. CAP. I.

MERITO quidem pro victu Papyrus poni solita est, tam ob cibi copiam, quam etiam ob raram quandam eius herbæ naturam. Licet enim fructus habeat infœcundos, radicem tamen eam fert, quæ præter quod ignis gratia vellitur, summam tamen frequentissimamque opem in re cibaria præstat. Omnes quidem incolæ, & crudam, & assam manducant, & elixa etiam vtuntur, succo tantum deuorato, cum alioqui manducamentum expuant. Frugalissimis enim viris, & tenui cibo contentis, satis ad alimoniam succus ille facere videbatur.

Papyri cõmendatio ob radicem. Ægyptij eã mandunt, succum tãtum deuorantes, & mãsam expuunt.

PARVO CONTENTVS. CAP. II.

C CVM itaq; tam larga Papyrus cibi commoda subministraret, inde factum vt quoties hominem paruo contentum innuere vellent, simplici quippe naturaliq; cibo vtentem, quique in medio positorum, vt diceret Horatius, abstemius herbis viueret, illud dictitarint: *Dioscor. li. I. cap. 98.*

Βίβλυ δὲ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν.

hoc est, non esse vt grauiorem plenioremq; aristam disquiratis, cui papyri fructus victui necessaria suppeditare potest. Neque enim Helisæus in præbendis epulis vilis habitus, quamquam oleribus syluestribus amicos exciperet. Inuenio traditum à Chæremone Stoico, quem Martialis, vt factionis suæ maximè contrarium, eludit eo epigrammate:

Quod nimium laudas Chæremon Stoice mortem,
Vis animum mirer, suspiciamque tuum.
Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus ansa,
D *Et tristis nullo qui tepet igne focus.*

& quæ sequuntur calumniosa omnia Ægyptios olim omnibus negotijs curisque reiectis, semper in templo perstitisse, rerumque naturas, caussasq; & rationes siderum contemplari assidue solitos, mulieribus numquam se miscuisse, nunquam cognatos & propinquos, ne liberos quidem vidisse, ex eo tempore quo cœpissent diuino cultui famulari: carnibus item & vino semper abstinuisse, imo etiam hac raro vesci solitos, ne stomachum onerarent, quæ si quando comederent, tunsum pariter hyssopum sumebant, vt escam grauiorem illius calore decoquerent: oleum tantum in oleribus nouerant. Ecquid loquar, inquit Chæremon idem, de volatilibus, cum ouum quoque pro carnibus vitauerint, neque non lac, quorum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse dicebant, colore tantum mutato? Cubile eisdem ex folijs palmarum, quas βαΐας vocant, fuisse, assuetosque bidui atque

Ægyptiorũ mos cultui diuino initiatorum. Nimirum papyro.

Q. Curtius & Plutarc. in eius vita. etiam tridui inediam sustinere. Quare minimè mirum est in tanta victus parsimonia eorum corpora, quod plerique authores tradunt, vel nullis odoribus delibuta, sponte auram suaueolentem emisisse, odoratasq; transeuntium vmbras miram inspirasse fragrantiam. Quamquam & Alexandri Macedonis corpus suapte vi aromaticum quid oboluisse Theophrastus asseuerat: sed forsitan in Rege cura, quod in illis negligentia, præstabat. Quid vero Chæremon scripturis, si nostri generis eremitas per deserta Thebaidos, & montem Sinam inspexisset? Quid, si vniuersa interdum collegia ad durissimam corporum macerationem spontanea etiam supplicia, flagra, labores addidisse cognouisset, nullumque neque nocte cruciatus alicuius vacuum tempus sibi permisisse? Sedenim multa Ægyptijs attribuuntur, quæ nostræ pietatis proceres præstitere, præclaraque illa patientiæ documenta, dissimulatis nostrorum nominibus, in regionis tantum, quam incolebant, laudem transtulerunt. Neque tamen Ægyptij solum, de quibus Chæremon Stoicus tam multa disseruit, herbis & arborum tantum fructibus victitarunt, verum & gentes reliquæ, vt Porphyrius attestatur, hoc cibi genere vsæ sunt aliquamdiu primique sacrificantes, non animalia, sed herbas, floresque, deinde arbores sacrificarunt, atque aromatum suffitu operati sunt, cuiusmodi sunt thymiamata apud Orpheum. Qui vero primi animalibus vesci cœperunt, penuria frugum id facere coacti perhibentur, quare luculenter *Metam. lib. 15.* simul ac eruditè Ouid.

At vetus illa ætas cui fecimus aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.

Ibidem. Quantum vero illa delectant, quæ tam eleganter Pythagoras apud eundem disserit?

Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora, sunt fruges sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæque in vitibus vuæ:
Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma
Mollirive queant: nec nobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.

Varius variarum gentium cibus. τέρμινθος, Latinè Terebinthus. & quæ plurima in hanc sententiam modulatur. Quin & Græcos illos veteres, tamquam proximè Deo genitos, optimos fuisse natura Dicæarchus Peripateticus asseuerat, nullumque animal occidisse. Vetus autem Atheniensium cibus, ficus: Arcadum, glans: Indorum, calami: Carmanorum, palmæ: Meotiorum Sauromatumque, milium: Persarum, cardamum ac Terebinthus, vt obseruauit Ælianus. At Eusebius homines ferino ita victu prius ali solitos, rerum imperitiæ videtur adscribere, vbi dicit: τοὺς δὲ ἐξ ἀρχῆς γεννηθέντας, τῶν ἀνθρώπων φασὶν ἀτάκτῳ καὶ θηριώδει βίῳ κατεσῶτας σποράδην ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξιέναι, καὶ προσφέρεσθαι τῆς τε βοτάνης τὴν προσηνεστάτην, καὶ τοὺς αὐτομάτους ἀπὸ τῶν δένδρων καρποὺς. *Homines quippe rerum principio genitos, aiunt parabili ferinoq; victu pasci solitos. sparsimq; in pascua prodiisse, deque graminibus, quæ mitiora viderentur, cibum sibi comparasse, atque etiam fructus qui sponte, nulla mortalium cura culti, nascerentur.* Sedenim vtcumque senserit Eusebius, fuit tamen Theologorum veterum præceptum, animantium nullum sacrificandum, sed vsque ad farinam & mel, terræque fructus atque flores. Nouit enim Deus (aiebant illi) virum pietatis veræ cultorem, etiamsi minimum quodque folium altaribus intulisset, atque ipsum, quantum quisque animo, non *Porphyrii sententia de carnis vsu.* quantum manibus afferat, intueri. Quod vero ad carnes attinet, earum vsum Porphyrius libro de Abstinentia, dicit ad salubritatem minimè conferre, sed ei potius impedimento esse, eo argumento, quod per quæ recuperatur bona valetudo, per eadem conseruatur: eam si quando amiserimus, per victum tenuissimum, & præsertim à carnibus alienum, recipimus: per eundem igitur salubritas in incolumitate perseuerat sua. Sed ne tam multa quæ ille conscripsit in hanc sententiam compilem, & Chrysippi Medeam repetam, ad nostra regrediendo, quæ apud pios domi nascuntur apponam, qui quidem ipsius Dei summi prouidentia simplicem victum, & natura ipsa prouenientem, reliquis cibis antelatum autumant, perinde debere nos idem approbare. Terra enim antequam Sol creatus esset, germinare iussa, cibum sobrietatis prius eduxit, quam reliquos deliciarum *Perelegans simplicis victus disquisitio.* atque luxuriæ, quibus quamuis humana improbitas sit nunc vsque adeo dedita, vt iam vnusquisque

A que supra etiam vires & censum, exquisitiores, vberioresque epulas disquirat, ille tamen cibus diuino primum effusus munere, sine satu, sine semine productus, tam dulcis & gratus permansit, vt etiam repletis distentisque, voluptati atque vsui sit, & auidius appetatur, primis denique mensis appositus, secundis minimè fastidiatur, atque ita simplex diuinitatis opus humanam omnem exuperat industriam. Nostri vero temporis helluones, institutum ieiunij sacrosanctum, ad pietatem nihil facere arbitrantur, totque iam voluminibus in sanctos mores inuecti, nostram hanc viuendi temperantiam nihil antiquum sapere contendunt, muliercularumque superstitiones esse: cum tamen & illi ipsi veteres, qui nondum veritatis lumine fuerant irradiati, ieiunia tam multis cæremonijs indixerint. Præcipue verò Romani ieiunia Cereri feruntur instituisse, M. Acilo Glabrione, P. Cornelio Scipione Coss. post victum Antiochum Siriæ regem. Reliquum esset sanctissima tot nostræ pietatis collegia recensere, quæ vt sanctius atque castius Deo famulentur, perpetuo sibi carnium vsu interdixere: sed quoniam hæc in omnium oculis versantur, satisque omnibus innotuere, ijs nunc præteritis, ad reliqua Papyri significata stylum direxisse præstiterit. *Helluones damnantur. Ieiunij commendatio.*

B

ANTIQVA PROGENIES. Cap. III.

CVM vero apud Ægyptios nihil eo cibo antiquius haberetur, factum est vt si progeniem antiquam describere vellent, papyraceum fascem pingerent: tametsi nobilitatis nullum inter ipsos discrimen habebatur, sed omnes pariter nobiles censebantur. Herbam vero illam magna veneratione susceptam in manus, quotiescumque dijs supplicaturi essent prætendebant, quod è limo se quoque genitos profitebantur, atque vna cum ipso caule se identidem esse palustria propemodum animalia. Eoque spectare videbatur præclarum Romanorum institutum, qui multis in rebus, tum in ea præcipuè prudentes, cum hominem re bene gesta summis honoribus decorare instituissent, triumphales illos currus in tunica Iouis decernebant, idque sapientissimè cauerant, vt ne supra modum insolescerent à tergo esset qui *Hominem memento te esse*, identidē succlamaret, ita Tertullianus. Sanè Plinius maximum esse dicit victoriæ signum, cum herba traditur, quia per eam se indicant esse de terra altrice, atq; humatione cedere, quamuis Seruius eo carmine Virgiliano, *Romanorū in Triūphis institutum.*

C

Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Aliter ex Varronis Ætijs dare herbam exponit. Sane Virgilius terream & ipse progeniem hominum agnouit, Lactantio ita versum eius referente: *Æneid. lib. 8.*

Terrea progenies duris caput extulit aruis, *Georg. lib. 1.*

quod in vulgatis exemplaribus habetur *Ferrea*, id quod nihil ad ea primordia, quæ Maro tangit. Tollenda tamen ex Lactantij codice verba sunt illa *procreata ex lapidibus*, quæ itidem ex Seruij commentario importune sunt eo translata. Sed vt ad Papyrum reuertamur, vel ob eam, quam retulimus causam, vel ob humilem, naturalemq; ortum, vt Diodorus ait, vel quod magis humidis quam siccis cibis victus humani constet alimonia, parem sibi cum Papyro generationem existimabant.

SACERDOTIVM. Cap. IV.

IPSOS vero Sacerdotes suos huius nobilitatis gratia papyraceis calceis insigniebāt, neque eos ijs ex alia quapiam materia contextos ferre licebat: vsque adeo illa omnia euitabant, quæ vel minimam impuritatis suspicionem afferre possent. Hinc etiam apud Romanos nostros, huius puritatis ergô, Flaminicis mortuæ per se pecudis corio calceos aut soleas fieri nefas habebatur, sed aut occisæ alioqui vt illud Homericum, ἶφι κταμένοιο, aut immolatæ, quoniam hæc macta essent, sua vero morte extincta omnia, vetus illa superstitio funesta esse decreuerat. Atqui etiam Assertor noster præcepit Apostolis suis ne calceamenta pedibus inducerent: quod ita interpretatur Adamantius, vt ipsorum pedes, qui ad annunciandam felicissimæ viæ perpetuitatē properabant, omni carerent mortalitatis indicio. Nam & Moses cum exiret de terra Ægypti, calceamenta ex mortuis pellibus induxerat, quibus veluti quadam mortalitate constrictus erat: cum vero cœpit per virtutem proficere, & ad montem Dei conscendere, ibique immortalibus ministrare mysterijs, tunc ei præcipitur, vt lora calceamēti soluat, *Papyraceorum calceorum symbolum.*

D

quia locus in quo consisteret, sanctus esset, hoc est, vt indicia mortalitatis, quæ in pelliceis calceis designantur, abijceret. Quantum vero ad papyracea Ægyptiorum calceamenta pertinet, nonnulli nihil aliud inde quæsitum autumant, quam puritatis argumentum. Nam eadem de causa pietas nostra indumenta ex lino Sacerdotibus imperauit, in quibus omniũ fere gentium & nationum consensus fuit: & eo vestis genere Apollonius Tyaneus semper vsus est, quoniã illa vestis purior & syncerior videtur, quam vestes ex lanarum aut velicrum pollutione contextæ. Papyrus autem non tantum calceis conficiciundis commoda, verum & ad multa vtensilia vasorum aptissima: quin & ad nauigia texenda, velaq; & tegetes, necnon vestem stragulam, ad funes è libro conficiendos: & nulla deniq; herba sit, quæ tot & tam varijs modis humano consulat vsui, & maiores pluresq; afferat vtilitates. A

Ad verbum à Plin. li. 13. cap. 11.

DE FABA. CAP. V.

Hæc & sequentia ex parœm. Ch. 1. cen. A fabis abstineto.

FABA Ægyptijs instar venerandi numinis fuit, tantæq; religionis, vt eam neq; sererent, neq; cōederent, quinetiam aspicere vererentur, quod Theon Grammaticus apud Plutarchum in Symposiacis enarrat, & alii pleriq; tradidere. B

IMPROFANABILE NVMEN. CAP. VI.

PER eam velo coopertam improfanabile numen intelligi volebant: quamuis Herodotus vulgi opinionem secutus, id ea de causa factitari solitum dicat, quod impurum adeo legumen id existimarent, vt non tactu gustuve tantum, verum etiam visu profanum haberetur.

FVNVS LVCTVSVE. CAP. VII.

NAM & apud Romanos fama inter funesta recensebatur, neque Diali fas erat eam tangere, neque quidem nominare, putabantque omnino ad mortuos pertinere: nam & lemuralibus iaciebatur laruis, & parẽtalibus adhibebatur sacrificijs: in flore enim eius luctus quædam inesse literæ videntur, C
vt Festus Pompeius attestatur: & quod ad parentalia pertinet, fabacium epulum in funeralibus ad nostra vsque tempora perseuerat. Sane Varro ea de causa Flaminem ait ea non vesci, quod in eius flore literæ illæ luctus indices inueniantur. Aliorum fuit opinio, mortuorum animas in fabis habitare: inde Pythagoras cum percussores fugeret, & in aruum fabis consitum incidisset, qua tutus ei dabatur exitus, si se in eam segetem immisisset, ab inimicis potius trucidari, quam fabas animarum conceptacula conculcare maluit.

Pythagoræ opinio. D. Laertius in Pythagora.

NEQVITIÆ FRÆNVM. CAP. VIII.

SVNT qui fabam eam velo coopertam nihil aliud sibi velle disputent quam amouendas à manibus oculisq; nostris omnes nequitiæ causas, vt castiorẽ agamus vitam: eoq; spectare Pythagoricum præceptum, vt à fabulo abstineamus, quam sententiam Empedocles ita pronunciauit:

Δειλοὶ πῶς δειλοὶ κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.
Ah miseri à fabulo miseri seducite dextras.

Cyamon vero, vt inquit Gellius, multi Fabam intelligi voluerunt, peritiores tamen pro testiculis accipiunt, quos ita apertè ac symbolicè Pythagoras appellarit: quia scilicet fabæ mollitudine sua, & ingenita quadam tumoris efficacia, humanæ genituræ vim suggerant, atque insuper facillimæ sint corruptionis, & deniq; testiculis ipsis forma quam simillima. Idcirco Empedoclem versu illo non à fabulo edendo, sed à rei Venereæ proluuio voluisse homines auertere, quibus veluti animi ergastulis liberati, possimus ingenio expeditiorem nauare operam. D

Faba pro testiculis. D. Laertius de hoc nihil.

NEGOTIA PVBLICA DECLINANDA. CAP. IX.

Hinc Martialis probat togam ratam.

SED ENIM Plutarchus commentario de Liberis instituendis, Aristotelem secutus, abstinendum ex hoc monet à tractandis Rerumpub. muneribus, quod in creandis magistratibus fabæ calculorum vice

A vice vsui essent: quem morem pleræq; adhuc ciuitates obtinent. Romani calculis vsi videntur, iisque albis aut nigris, quorum niger in comitio funestum significabat, vt alias Romuli morti destinatus, sed non vsu obuenit. Aristoteles hinc opinatus est ciuiles administrationes à Pythagora improbatas, vt ex eius libro de Fabis Laertius obseruauit: vsq; adeo omnes aliorum dictata sententiasque suis studiis accommodare contendunt. In Suidæ collectaneis, vbi prouerbium est, *Neque fabas, neq; allium condendum* fuisse moré apud antiquos legitur, vt in iudiciis fabas esitarent, ne obdormiscerent: id hodie Romæ ludis testaceis ad moræ tædium leniendum, in lupinos aqua maceratos, viliq; per gradus omnes à solis Iudæis institoribus venditatos, conuersum est. Quod vero allium admiscent adagio, notum est & allia & cæpe cibum esse militarem, dicterioq; nos admonitos, si tranquillam agere vitam velimus, neque bellica, neque ciuilia negotia attingenda.

Ibidem D. Laertius.

Ad verbũ ex Ch. 4. cent. 1. pro. 17.

CASTIMONIA. CAP. X.

IDEM tamen Plutarchus dictum in Problematibus aliter quam in educatione puerorum exponit: B facere enim ad castimoniam leguminum abstinentiam docet, quod eos, qui sanctè & immaculate viuere curant, pura & tenuia corpora habere oporteat, legumina vero maxime vires corporis corroborant. Vnde institutum vt Carnæ deæ, quam vitalibus humanis præesse veteres confinxerunt, pulte fabacia & larido sacrificaretur, quod eo ciborum genere vires corporis egregie roborentur. Constatq; calendas Iunias ea de causa Fabarias vulgo vocitatas, quod sacrum institutum est à Iunio Bruto, à quo etiam mensi nomen. Eadem præterea tum ob ventositatem, tum ob plenioris cuiusquã nutrimenti redundantiam, plurima itidem purgatione indiget, atque ita Venerem ciere perhibetur. Atqui iubet Plato sic ad somnium proficisci corporib. affectis, vt nihil sit quod erroré animis perturbationemq; afferat. Didymus Amphiaraum ait primum omnium fabis abstinuisse, quod is vaticinio per somniũ vteretur: impediunt enim aut obturbant fabæ somnia, ex quo etiam Pythagoricis interdictum putatur, ait Cicero 1. de Diuin. ne faba vescerentur, quæ res habet inflationem magnam, ac perinde cibus is trãquillitati mentis vera querentis omnino cõtrarius est. Idem Didymus ait, fabas corda eorũ qui eis vescantur hebetare: sed ea primum de causa prohibitas à Pythagora suspicatur, quod lugubres illæ literæ in earum floribus obseruentur, de quibus supra dictum. Quantũ vero ad Ægyptios pertinet, de- C uitabant illi ea omnia, quæ animam corpori pertinacius affigere possent, neve sensu voluptateque inualescentibus eam profundius in corpus immergerent, vt Porphyrius attestatur, ideoq; operam dabant impensissimam, vt non vitiorum tantum effectus, verum & affectus ipsos radicitus extirparent. Hac eadem de causa D. Ioannes Nazaræus locustis tantum & agresti melle toto vitæ tempore nutritus, eo simplici tenuique cibo contentus, ne corpus ipsius crassioribus pulmentis pinguefieret, & exquisitarum dapum copia grauaretur. Huiusmodi quippe naturæ corpora nostra sunt, vt escis superfluis grauia reddantur, cumq; ita corpus aggrauatum fuerit, animam quoq; ipsam, quæ per totũ diffusa corpus, eius tentatur motibus, identidem onerari, segnioremq; fieri necesse est. Namque, vt Sammonicus Poeta dictitare solitus, à comessationum cruditate viciato, stomacho rectos à cerebro sensus auerti manifestum est: & Plotini sententia, qui ventri penitus obediunt, periculum esse ne senticescant. Sed vndenam verius sententiam huiusmodi conquiramus, quam à Diuinis literis, vbi de crassitudine animæ tam multa traduntur? Illa nimirum à Deo verba emanarunt: *Non permanebit spiritus meus* D *in hominibus istis, quia caro sunt.* Porro anima quæ peccat, crassior efficitur, contra vero virtute attenuari, graciliorq; reddi fertur: virtus siquidem quicquid in ea corporeum est, abstergit & perimit, illaque sublata ita fæce, veluti igne examinata purior efficitur. Quare Protogenis pictoris continentiã numquam satis laudaueris, qui in Ialyso pingendo parce adeo & duriter vitam duxit, vt non nisi lupinis frigida maceratis victitarit, qui simul famem sustinerent & sitim, neq; sensus nimia dulcedine obstruerent. Dignus ille quidem propter quem Demetrius Rex Ialysum ciuitaté, cum ab ea parte sola posset Rhodon capere, ne tabulas cremaret nõ incenderit, dumq; picturæ parcit, victoriæ occasionem amiserit. Inuenies apud nostræ pietatis proceres, & fabas, & legumina reliqua tantum aqua macerata, in continentioris vitæ vsum sumpta. Extat Eutychiani Põtificis ad Bæticos epistola, vbi legas, fabas tantum, & vuas, & quædam huiuscemodi, ab Apostolis instituta, super altare offerri solitas.

Adverbũ à Macro. Satur. lib. 1. c. 12.

Quia hoc mẽsa adulta faba diuinis rebus adhibebantur.

Ibid. Macr. Fabis cur abstinendum.

Matth. c. 3.

Genes. 6.

Protogenis continetia.

A

DE CICERE. CAP. XI.

NEQVE illud est contra hieroglyphicam legem, si quis vel legumẽ, vel fructum aliquem nomini suo consonum, pro nomine ipso vsurparit, lentem quippe pro Lentulo, Fabam pro Fabio.

CICERO. CAP. XII.

An q Cicer Venerē stimulet, & generet semē, vnde Venerii dicitur, Plin. lib. 18. c. 12.

FECIT enim idem Cicero, qui cum poculum argenteum Diis esset dedicaturus, prænomen ac nomen literis signauit, sed pro Ciceronis, ciceris figurã insculpsit: nihil veritus, quod iam id cognomenti verterat in cauillum, ad grauem vsq; amicorum expostulationem monentium, vt ad ludibriũ euitandũ aliud sibi cognomen adsciscеret, quod numquã impetrare potuerunt. Cur enim ipse leguminis honorati, maximeque vtilis nuncupationem abhorreret, quod honestissimis familiis olim esset summa cum laude datum, vt quisque scilicet aliquod optimum genus sereret? ita Piso, Lentulus Fabius vocabatur.

INCOLVMITAS. CAP. XIII.

B

SVNT qui per ciceris imaginem rerum indicent perennitatem, siquidem ciceri tantum nullæ bestiolæ in horreis innascuntur: quinetiam ad olerum incolumitatem excogitatum sit, cicerem vna seri, propterea quod erucas eum arcere experimento compertum est.

ARIES. CAP. XIV.

Plin. ibid.

A Figuræ vero similitudine pro arietino capite ponitur, cui vero nihil similius videas, siue eius pecoris rictum, siue tortuosam in eo cornuum reciprocationem contemplere: vnde optimo eius generi nomen etiam Arietino, vt Plinius tradit, idq; religio peruigilio solita est adhibere.

MVNIFICENTIA. CAP. XV.

Munificentia Romana.

INVENIES & inter Romanæ munificentiæ partes cicerum largitionem ab Ædilibus populo erogatam, cuius rei mentionem apud Ciceronem inuenias, vbi *Quæstores magnificentius facere potuisse* dicit, *si quantum in cicere expensum est, in aliis, quæ Rempublicam adiuuarent, insumptum esset.* Vnde Horatius de largitionibus ambitiosis. C

Sarm. lib. 2. Satyra 3.

In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Lætus vt in circo spatiere, aut æneus, vt stes
Nudus agris, nudus nummis insane paternis.

Florentinorum ritus.

Quamquam rem omnem alij referunt ad suffragia, quę per legumina ferrentur. In Florentina ciuitate, vtpote antiquissima Romanorum colonia, vtrumq; obseruaui, fabis quippe ferri suffragia, & festo D. Præcursoris die, qui apud eos maxime omnium sanctus atq; venerabilis est, ciceres à popularibus in siliquis suis publice tota vrbe perfunduntur, vt omnibus esitare volentibus vsui sint.

DE ARVNDINE. CAP. XVI.

AD papyrum addere libuit arundinem, propterea quod maximam cum ea originis habet similitudinem: vtraq; enim palustris est, terrenoq; gaudet plurimum limoso; multasque & varias afferunt mortalibus vtilitates. D

LITERÆ. CAP. XVII.

SVNT vero plures arundinis species, ac perinde diuersa significata, sed quemadmodum iuncus literas significabat: propterea quod apud Ægyptios eo vterentur in scribendo, ita calamorum fasciculus, quibus nos vtimur, eadem ratione literas indicat: vt apud Persium,

Virg. Æne. 4. arundinem lethalem, Æne. 5. volantem vocat.

Indeque manus chartæ nodosaque venit arundo.

SAGITTÆ. CAP. XVIII.

ALII calami sunt longioribus internodiis, læuore, proceritate, rectitudine, & soliditate præstantes: per hos sagittas innui, ob vsum, quem his conficiendis præbent, Poetarum fere omnium testimoniis comprobatur.

A

RESIPISCENS. Cap. XIX.

QVONIAM vero ex latioribus arundinibus fistulæ plurimum fieri consueuerunt, cicutis aliquot cera compactis, Ægyptij sacerdotes fistulæ conditione considerata, per eam hominem mente olim captum, postmodum tamen & mentem & rationem adeptum, quiq; vitæ suæ modum imposuisset, significabant: inanis enim arundo mentis identidem vanitatem indicat: verum vbi iuncta spirituque animata cōcentum harmonicis numeris reddere cœperit, rationis se quodammodo participem effectam ostendit. Ad hæc, tanta illis vis, vt furibundum hominem composita modulatione possit in meliorem sedatioremq; mentem restituere, cuius exemplum rei à Pythagora editum in omnium iam ore versatur: neque alia de causa Mercurio adsculpebatur, quem etiam harmoniæ inuentorem fuisse tradunt, nisi quod proprium est caduceatoris munus, in diuersum abeuntes animos atq; dissonas voluntates ad concordiam & concentum reuocare. *Fistulæ vis.*

FRAGILITAS. Cap. XX.

B ALIOQVI arundo humanæ fragilitatis indicium habebatur. Hinc illud apud Esaiam, *Arundinem quassatam non confringet*, quam sententiam acutissimus Scotus ità dilucidat, vt ex eo debere nos miseratione prosequi peccatores admoneat. Interdum & auxilium infirmum. Idem Esaias: *Quid confidis in baculo isto arundineo Aegyptio?* cui si quis incubuerit, conquassabitur, & perforabit manum eius. *Citatur à Matthæo c. 12. Esa. c. 42.* *Sic Ægyptus & Ægypti rex baculus arundineus dicitur, Esa. ca. 36. & Ezec. c. 29.*

CALAMITAS. Cap. XXI.

AB eiusdem calamitatis significato illud etiam deducitur, vt per distractas prostratasq; arundines, ærumnæ, damna, iacturæ, & quæ miseris mortalibus accidunt mala, significentur, vocabulo inde etiam apud Latinos facto, vt huiusmodi incommoda Calamitates appellentur. *Calamitatis etymon.*

INANITAS. Cap. XXII.

VVLGATISSIMVM vero illud est, per arundinem mane aliquid significari, cuius rei causa magis re ipsa patet, quam verbis explicare necesse sit. Illud minime prætereundum, quod arundo in C Assertoris nostri pro Rege salutari manum tradita, mysterium fuit vani fragilisq; sceptri, super quod Gentes omnes prius innitebantur, de quo Esaias 36. Ezech. 29. Regum 4. 18. Confidebamus enim in arundinea virga, vel Ægypti, vel Babylonis, vel cuiuscumque alterius principatus, qui Deo contraria sentiret. Eum igitur calamum IESVS de manibus nostris accepit, vt de illo triumphans pro vano & inani, infirmo fragiliq; bacillo validissimum firmissimumq; nobis sceptrum compararet. Idem Assertor noster ad inanitatem huiusmodi respexit, vbi dixit: *Numquid spectatum exiuistis arundinem vento agitatam?* Et Psalmo 68. legas, *Exstimula feras ex arundineto*: per feras aiunt interpretes, Leones intelligendum: propterea quod apud Iobem legitur, *sub omni arbore dormire Leonem, iuxta quam densentur arundineta*, esseq; Leones illos rugientes, hoc est, dæmones, qui cubile sibi sternunt in arundineto: quippe inter eos homines dæmonē habitare, qui leues inanesq; sint, atq; etiā instabiles, quos scilicet in petra firmare nequeas, vtpote qui vento vel leuissimo expositi, continuo huc & illuc agitentur dissipenturque. Deq; eadem instabilitate dictum Psalmo altero supra 80. *Vt arundinem vento expositam.* *Nēpe grandinem.* *Arundinis Iesu Christi hieroglyphicum.* *Matth. 11.*

MENSVRA. Cap. XXIII.

D IN numo argenteo C. Mamilij, ab vna facie Mercurius cum pileo & caduceo, ab altera Mamilius ipse cum arundine & Cane, qui à pedibus illi allatrat. Supra Canem literæ LI. ME Λ N. quæ omnia magistratum eius indicant, qui limitibus metandis præfectus fuerit. Arundo enim propter internodia, quæ modo pedum, modo palmorum speciem præ se quandam refert, mensuræ signum habetur. Canis fidei, quam præstare debet is, qui eiusmodi negotio præficiatur. Et à tergo Mercurius concordiam ostendit, quæ ex ipsa limitatione consequi debeat. De arundine id insuper animaduertendum est, in hanc vsque diem aliquot Italiæ locis vsitatissimam mensuram pedū circiter senum vulgo Cannam vocitari. Id etiam animaduertas in literis numo impressis, ME Λ N, vbi figura Λ Græcæ litera pro TA posita est. *C. Mamilii numus.*

SVRDI-

SVRDITAS. CAP. XXIV.

A

SVNT qui surditatem ostendi velint per arundinis panniculam illam densam, oblongam, teretem, grauem, villo vti sericeo præditam, ac arctissime constipatam: eius enim ilos, siue potius floccus, si aurem intrauerit, exsurdat: ideoq; plerisq; locis Surdones vocitantur. Lanugines eas Latini Pollulas appellarunt, est quibus strata fieri consueuerunt, sed quæ nihilo secius auribus noceant.

Sed & in Tecto agis, præsertim Tholosa.

DE SINAPI. CAP. XXV.

SED iam quid sibi Sinapis velit, inspiciamus: quamquam, vt verum fatear, eram partem hanc prætermissurus, quasi superfluam: quia postquam super Sinapi ea collegeram, quæ nostra præstare poterat imbecillitas, venit in mentem mihi videre, si quid Theologi nostri, præter quos sequimur Græcos, ea super philosophati essent, cum ecce primo atq; secundo statim sermone, qui Ambrosio attribuuntur, comperi, & copiose & erudite, vtile salutiferumq; ex sinapi condimentum esse confectum: B quod quidem siue Ambrosij sit, siue cuiusquam alterius, dubitare cœpi meum hoc, extante illo, & fatuum & insipidum forte omnibus appariturum. Postea cum me collegissem, & alia me condiendi ratione vsum animaduertissem, multasq; in domo Domini mansiones esse recordarer, & nullius generis vasa in ea esse, quæ non alicui apta vsui essent, resumpsi animum, porrigente mihi manum Origene, & pudenter, vt decebat, viridia hæc ingressus, alia quędam super Sinapi, quæ Papyro tuo, clarissime Beccadelle, subiungeres, tanquam spicilegus in vnum eundemq; manipulum congesta colligaui. Sed illud præmonebo, sinapin ab Ægyptiis positam me nō inuenisse. Sacras vero nostrorum literas, Græcorumque veterum monumenta habere multa, quæ nostra ex eo locupletare possunt hieroglyphica. Quare non temere fecisse visus fuero, si huius quoq; graminis significationes explicuero.

FOECVNDITAS. CAP. XXVI.

PRÆCIPVVM autem eius significatum, vt ex tenui admodum principio lætissimæ sit feracitatis indicium. Vnde illud Assertoris nostri dictum, *Si quis habeat fidem quantum est sinapis granum vnum, iussu illius montes transferri, eaq; omnia fieri, quæ nullius conatu imaginationeve effici posse videantur.* Exiguum est enim sinapis semen, & pusillo illud corpore scribit Athenæus: id tamen fœcundæ terræ demandatum, quam diligens & laboriosus agricola poliuerit, omnium olerum maximum euadit, demumque abit in arborem vel volucrib. sustinendis idoneam. Talis quippe fœcunditas rerū ex antiquæ Theologiæ nostræ lectione feracissime prouenit, cuius quidem semina primo aspectu pusilla admodum videntur, verum vbi à perito agricola sata fuerint, in immensum coalescunt, augenturq; in arborem, in ramos, & in virgulta vndequaq; prorumpentia, in quibus aues cœli congregentur, vt in sacris habetur institutionibus. Aues igitur, hoc est, disputatores, quod interpretatur Adamātius, quippe Rhetores, qui velut aues cœli leuibus pennis verborum duntaxat elegantium nitore freti, disciplinarum excelsa prius sectari, & ardua quæq; appetere videbantur. Pennata enim Homero verba. Et per bracteatas argento columbæ pennas, sermones Dei Theologi aiunt intelligēdos. Huiusmodi igitur Rhetorum alites, simul ac nostram in sinapin inciderint, ipsis deniq; rationibus, & rei ipsius veritate allectæ, non ingratam sibi sedem in ea delegerunt. Ex cuius quidem ramis non admodum delicate frondescentibus, vi tamen sua consistentibus, nullus forte loquendi decor, sed optimæ vitæ tantum ratio, quæ sola sit appetenda, decerpitur. Quanquam Hesychius Aues loco hoc Euangelico accipi cōtendit pro hominibus contemplationi deditis, qui si terrena aliqua tractare necesse habuerint, hoc est, si super sinapis ramo quiescere contigerit, paulo post tamen volatu repetito, non ignauiter in sublime tollantur.

C

Matth. 17.

Sinapis fœcunditas qualis.

Aues cœlestes quid.

D

INTELLECTVS EFFICACIA. CAP. XXVII.

INDICAT vero semen ipsum (vt nos quoque de puteo nostro aliquid hauriamus) magnam altissimi intellectus efficaciam, quæ sub exili ac propemodum contemptibili semine lectionis, vt multi putant,

A Putant, etiam fatuæ, delitescebat. Nam simulac semen id ori ingestum est, ac mandi cœptum, acutissimi v isaporis os omne incendit, omnemq; reliquorum ciborum fatuitatem temperat, cõdimentumque omne, cui admixtum fuerit, mirifice commendat, commãducatum capitis pituitam purgat, perque os egerit. Sic sacra lectio grauedinẽ intellectus emendat, abstergitque, vt purificatus, per os, quippe per Doctorum verba, diuina possit mysteria degustare. Nam, vt ait Horatius, *Vires seminis ipsius sinapis.* *Epistola 1. lib. 1.*

Nemo adeo ferus est, vt non mitescere possit,
Si modo cultura patientem commodet aurem.

Sed quid indigemus Horatio? cum Dominus noster dicat, *Scrutamini scripturas*: quas ne fastidiamus, vtpote quæ nonnullis gustu asperiores videantur (fuerunt enim qui dicerent, *Durus est hic sermo*) sinapis huius condimentum efficiet. At lacrymas ciet, quod illi obiicit Poeta quidam dicens: *Ioann. 5. & 6.*

Seque lacessenti fletum factura sinapis. *Columella.*

Sed ô dulces lacrymas, nulla salsuginis amaritudine vitiatas! O amœnissimam lacrymarum vallem, ô iucundas, ô amabiles, ô semper appetendas lacrymas, si quis ita sit felix, vt lectulum vbiq; suum lacrymis irroret, eas instar panis ducat, & ad surrectæ Crucis conspectum, confixiq; in ea Seruatoris nostri B lacrymulam saltem vnam aliquam expresserit, quam videat Dominus erumpentem! Quid vero si vberiores fuerint, & donec omnis totius corporis inarescat humor, emanare non desinant? Quicumq; enim ita seminarit in lacrymis, lætissimam frugem postmodum est in exultatione demessurus. At inde nomen sinapis habet, quod olfactu luminibus officiat. Nam etymon illi, παρὰ τὸ σίνεσθαι τὰς ὦπας, vt medicorum tradit disciplina. Vnde acrem & incommodam eius naturam incessit Græcus Athenæus. Fac olus id incestum oculis & perniciosum nostrum quod ex agro Domini colligimus, cor in primis exhilarat, cerebrum illustrat, oculos aperit, vt videant sicut Agar fontem aquæ viuæ: paulatim lenit, & ad Ambrosij vereq; cœlestis cibi gustum reddit idoneum: faucium asperitatẽ emollit, vt nullius vnquam vuæ afficiatur incommodo. Prodest etiam fine ficu adhibitum auribus, vt illæ angelicæ etiam fiant harmoniæ capaces. Alopecias emendat, omnemque pruritum extinguit, vt nullo prorsus vitio contaminatum corpus offerre Deo properemus. Contra lepras inungitur. Quid enim aliud lepra in sacris monumentis, quam vitiorum sordes, malæq; consuetudinis contagiones: *Psal. 126.* *Sinapis etymon & virtutes.* *Tritum cũ ficu auriũ grauitati prodest, Dioscor. libr. 2. c. 98.*

C FIRMITAS DOCTRINÆ. Cap. XXVIII.

QVID autem illud, quod semel satum difficulter extirpari potest? Nam semina simulac decidere, haud ita multo post & virent, & feracissime pullulant: vnde doctrinæ stabilitatem & propagationem ex eo possumus interpretari. Nam qui semel nostræ huius sinapis suauitatem gustare cœperit, ab ea numquam amplius, tanquam Vlyssis comites à loto, auelli poterit. Pullulabit in corde quotidie caulis amœnissimus, totaq; spiritus conceptacula seminibus his confarcientur, neq; hunc proculcabit Lupus aut Vrsus, aut rugiens Leo: non effrænis Equus, non Taurus ferox, non dolosa Vulpes in pabulum absumet, non frigus aduret, non æstus desiccabit, non aratrum deniq; contundet: virebit in dies magis, & ad procellas & conculcationes omnium tanquam insuperabile crocũ lætius proueniet. *A Plin. lib. 19. c. 8.* *Nã crocum gaudet calcari, & melius ita prouenit.*

EXPERGEFACTIO. Cap. XXIX.

ADHÆC sinapis expergefactum ac minime somno grauatum significat intellectum: siquidẽ terrestris illa contra lethargos, deraso prius capite, illinitur. Noster hic sinapismus deraso circumciD soq; cordi cõtra huiusmodi morbũ admouetur. Quid n. aliud lethargus est, nisi somnus inexpugnabilis? Atqui quotidie vt vigilemus, & Deo preces allegemus, suaui huius nostri pungimur acrimonia. Gustu eius scimus quando hora est de somno surgere, ne grauati eo, longe scilicet desidiæ indormiẽtes, obtorpeamus ignauiter. Nam Galli cantu, non æris tinnuli strepitu, non vllius ortu sideris indigemus, vt mane, sed plane mane excitati corpus strato corripiamus, atque tunc, & in dies septies laudes Deo concinamus. *Nã sinapi lethargus deraso capite illinitur. Diosc. li. 2. c. 98.*

SVBLIMIVM APPETITOR. Cap. XXX.

QVID vero quod per sinapis ramusculum, quem quis ore decerpat, mentem & cogitationem in sublime sese attollentem accipimus? propter præsentaneam excitandi virtutem, quam in eo se- *Sinapis ramusculus quid ore decerptus.*

Plin. lib. 8. c. 29. mine Pythagoras maxime omnium admirabatur: qui vix illius terrestris folia degustauerat, præcipuo A tamen vnum illud amore prosequebatur, quod vim eius in sublime ferri conspiciebat, perinde ac si in cœlum niteretur, cum per nares in cerebrum penetraret, omniaq; hinc purgatiora, & ad visum mentis vegetiora fieri asseueraret. Maxime itaq; studendum, vt cibos omnes oleris huius intingamus pulmentario, cum præsertim modico eius in ollam iniecto, legumina omnia, vt Democritus ait, facillime decoquantur. Agite igitur, agite ferculis omnibus, tam æstate quam hyeme, tam mane quã vespe-ri, vel grana, vel succum eius admisceamus. Vtuntur hoc libenter probi omnes, hoc Pontificiis cœnis adhibuit assidue Clemens VII. Nulla enim vnquam vel publica vel priuata cœna est ab eo instituta, quin nostræ huius sinapis agricolæ politoresq; plenis adstarent calathiscis, iucundumq; inter eos certamen oriretur, quis eorum id melius vel serere, vel condire didicisset. Idem nobis faciundum, vt noster exemplum nobis Pontifex dedit, vt ita nos neq; fames occupet, neq; sitis etiam molestet: supra enim nectar, supra omnem, quod aiunt, ambrosiam cibus hic, & melle & fauo suauior, mortalibus ad vitam est omnibus profuturus. B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER LVIII.

DE IIS QVÆ PER CÆPE ET HORTENSIA QVÆDAM ALIA SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

FRANCISCO FANTONO BIDIZOIENSI, MEDICO SALODIANO. C

Vantvm risurus sis, Fantone doctißime, super apophoreto nostro, non sum nescius, quippe qui odoratißima suauißimaque citria, Salodiana scilicet, quibus nusquam pretiosiora nascuntur, à te dono acceperim: ego contra Cæpe, alliumque, tam olida, tam insuauia tibi & Medico Salodiano redonare cogitarim, reliquorumque olerum corbes, quorum tu istic vel hortos integros vno asse comparare poßis. Sed quid facias? non eadem sunt omnibus ingenia. Attamen si quanti hæc, qualiacumque sint, mihi steterint noueris, forte non ita vilia esse dona æstimabis. Non enim cœlo nostro hæc nascuntur, sed ex Aegypto intima huc vsque magno portorio transferuntur. Neque sperandum vt hic sata his similia renascantur, quia talia sunt, vt in alieno solo semina corrumpantur, vel omnino degenerent. Dices: At malo ego nostratia, sapores quorum & cognouimus, & quibus apti condimentis sint, toties experti sumus. Sed vide ne fallaris, priusquam nostrorum experimentum facias. Memineris Aegyptios olim & doctrina & ingenio plurimum claruisse, neque temere ex tota Græcia viros summos doctrinæ nomine ad eos transmeasse, cum tamen ij Cæpe tanti facerent, vt id numinis loco coluerint, quod à tam celebri natione factum nos minime ridiculum existimare debeamus. Vtcumque autem, ne hic, totam Commentarij rationem alieno loco explicandam suscipiam, ex ipso omnia loco suo videnda tibi proposui, quorum multa, licet antiquitate iam obsoleuerint, solent tamen vel eruditis aliquam afferre delectationem, quæ veteres quomodocumque tradiderint: propterea quod exquisitioribus iuniorum inuentis magis ex comparatione gaudere consueuerimus. D

DE CÆPE. Cap. I.

Olera igitur & sagminea quædam collecturus, ordiar à Cæpe: propterea, quod inter herbarũ, bulborum, caudicum, surculorumq; genera memoriam sibi primam Cæpe apud Ægyptios vendicauit: quinetiam inter hortensia eorum numina principatum prorsus obtinuit.

LVNA.

A

LVNA. Cap. II.

EA enim tota lunaris est: cumq; nullum apud natione eam numen vesaniore cultu habitum fuerit, quam Luna ipsa, in vnius Lunæ honorem cæpe coluerunt. Nam vt taceam, quod ea dissecta multiplicē Lunæ ipsius effigiem, & quas Græci φάσεις nuncupant, omnes ostentat: siue ea curuata in cornua, siue æqua portione diuisa, siue protuberet, siue quotidiana facie varia sinuetur, nunc immēsa sit orbe pleno, ac repente nulla. Habet aūt Cæpe hoc peculiare, quod Plutarchus 4. in Hesiodū Commentario tradit, vt reuirescat & congerminet decedente paulatimq; deficiente Luna, contra autē inarescat adolescente, quasi ipsa pro alimento corpus exponat suum. Quamuis rem aliter acceperint Pelusiotæ, qui Cæpe profanum adeo existimarint, vt cibum eius pollutū esse crediderint: ideoq; mensis inferri vetuerint, propterea quod solū olerum omniū contra Lunæ aucta atq; damna vices minuendi & augendi habeat cōtrarias. Quod vero cibus tam acris tamq; vehemens in mensarum etiā delicias venerit, Socrates apud Xenophontem Philosophorum symposio, bellatorū vires acriter eam excitare dicit, & eius esu vino cōmendationem augeri, ibidem legas. Laudat eam etiā quisquis ille est Apitius, quod ad omnia condimenta optima sit & idonea. Quamquam Morus ille Florentinus, cognomento Nobilis, parasitorum omniū, quot sunt, quotq; fuerunt, festiuissimus, cum Cæpas Pontificis Leonis X. cœnis auidius appeti, trucidariq; indignissime ferret, aspera declamatione contra oleris eiusmodi esitationē inuehi solitus est, impios, impuros, intestabiles eos omnes dictitare atq; reprehendere, qui humanum corpus tam puro elementorū candore munditiaque compactum ab optimo maximo numine, dignitate facieq; sibi perquam simili fabrefactum, quod idem ipse rerum opifex spiritu afflasset suo, flammeisq; stellarum scintillis animasset, isti per spurcissimum cæparum alliive cibum, maleolenti, & vsq; adeo fœtido putore contaminare, fæce tam sordida, tam profana polluere, ipsius demū sanctioris animalis animam reddere diis hominibusq; abominabilem conniterentur.

Allium cæpasq; inter deos inreinrādo habet Ægyptius. Plin. lib. 19. c. 6.

De cæpe Pelusiotarum opinio.

B

PROFANA. Cap. III.

SED vt ad Ægyptiaca nostra reuertamur, alia insuper affertur causa, cur profanū hoc apud aliquos olus haberetur: sed ea fabulosa, atq; ex vulgo sumpta, forsitan à calumniatoribus in eius gentis irrisionem excogitata. Aiunt enim cæpis ideo non vesci Ægyptios, quia Dictys Isidis alumnus, dum has in Nili ripa enatas auellere conaretur, in amnem decidisset, extinctusque hac inde sit memoria coli cœptus, vt olus id quasi necis patratæ causa, profanum haberetur. Alij rem in religionem conuertēre, quod numen vltione ea sese improfanabile esse commonstrarit.

C

Cur Ægyptii cæpis non vescerentur.

LACRYMÆ. Cap. IV.

ID non omiserim, apud quosdam cæpe lacrymarum hieroglyphicum fuisse, eaq; de causa imperatū esse à Biante Philosopho Alyatti Regi eum ad amicitiæ suæ fructum amice beneuoleq; accersenti, vt cæpe vesceretur. Ita enim tetricum eius Philosophi dictum ferunt, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. Nam quod cæpe oculos acriter mordeant, lacrymasq; vel sola contrectatione cieant, omnibus exploratum: apteq; Columella lacrymosam eam vocat. Iam & Dionysius apud Aristophanem interrogatus, cur ita fleret, cæpe olfacere se respondit, & ea de causa κρόμμυον Græcis dicitur, ὅτι κόρας μύει τῶν ἐσθιόντων, *quod comedentes iubeat oculorum pupillas occludere.* Dantur vero remedio contra caliginem oculorum, quod eam vel olfactu purgent.

Horū enim odor est lacrymosus. Plin. libr. 2. Ego iubeo Alyattā cæpas edere. Plinius idē lib. 2. c. 5.

D

PER INIMICITIAS ILLVSTRATVS. Cap. V.

SI quis vero velit quempiam indicare, qui ex inimicorum obtrectationibus & iniuriis creuerit, longeq; illustrior atq; potentior euaserit, quo aduersaria magis vis in eum incubuerit, pro hieroglyphico surculum rosæ flore præditum, emergentem è cępe figurabit. Experimento siquidem comprobatum est, rosas violasq; iuxta cæpe vel allium satas, fragrātiores fieri: ita vnius fœtorē ad alterius beneuolentiam conferre. Tangit rem Plutarchus, vbi ea recenset commoda & vtilitates, quas consequi possumus ex susceptis inimicitiis: fieri quippe nos vigilantiores ad vitia declinanda, & ad virtutem capessendam ardentiores, atq; in his omnibus maiori conatu laborare, vt quæ veram gloriam paritura sint, omni studio solicitudineque complectamur.

Inimicitiarum commoda.

 A

A L L I V M.

M I L I T I A. Cap. VI.

Allium & cæpe cibus militaris.

VNVM tantum ex allio hieroglyphicum inueni, vt per id militiam intelligamus, propterea quod & allium & cæpe cibum esse militarem constat. Atq; hinc prouerbium apud Suidam, *Neque allium, neque fabas esitandas iis, qui tranquillum sibi vitæ statum proposuere*: per summotum allium, bellica negotia dimittenda, per fabas ciuilia non attingenda: quæ latius in Fabæ Cōmentario explicuimus. Sed quod ad militarem cibum attinet, Aristophanes, Equitibus, milites memorat, qui coemptis alliis & cæpis naues inscendissent. Et chorus iam antea Allantopolam incitans, dixerat: *Vt inalliatus strenue magis pugnes*. Neq; rem tantum bellicam adiuuat allium, sed rusticę etiam opem affert. Siquidem, vt Africanus ait, oleum in quo allium contritum fuerit, mire prodest vitibus eo obunctis, ne pediculos gignant, & absq; oleo tritum oblitumq; arborum truncis, ne ab erucis infestentur, opitulatur.

B

R A P V M.

S O L. Cap. VII.

APVD Ægyptios sacerdotes veluti cæpe Lunæ, ita rapum Solis erat hieroglyphicum, numinibusque alterum, & alterum suis dedicabantur: corpus enim rapi solidum immutabilem Solis effigiē refert: veluti cæpe, vt dicebamus, multiplicitas illa tam multiformis tunicarū, Lunæ varietates ostendit. Sane authores sunt, rapum è plumbo dicatū olim fuisse in templo Apollinis Delphici, quod Phœbei corporis soliditatem ostenderet.

F V N G V S. Cap. VIII.

ET fungus nescio quid sapit hieroglyphicum, qui tametsi apud Ægyptios quos sequimur, nusquā apparet, apud Græcos tamen & Latinos non illepido celebratur significato. C

REPENTE QVID ET INSPERATO FACTVM. Cap. IX.

NAM id præcipuum fuit, estq; adhuc apud omnes hieroglyphicū fungi, vt quotiens noui aliquid præter expectationem repente factum apparuerit, Fungum id dictemus. Poetas quippe Fungi-nos, Oratores, Historicos, Philosophos, Iurisconsultos, vnius tridui studio autoritatem adeptos, & quæ plurima sub Leone X. Pont. Max. miracula vidimus, nocte vna præstantes aliquot, tamquam in Parnaso somniassent, haberi cœptos, eoq; processum temeritatis, vt ex iis nonnulli milites etiam sibi compararint, qui non applaudentibus mortem minitarentur.

Quin & arte eduntur quolibet tēpore fungi. Mattheo. in Diosc. lib. 4. c. 78.

At rerum natura parens nil edere magnum,
Spectandumque solet, longo nisi tempore adultum.
Ipsa etiam maiora suos animalia partus
Iussa diu gestare: decem bos Luca per annos
Parturit, ingentem prolem paritura, nitensque D
Dente ebur, decora ampla virûm, decora ampla Deorum.

Isiphilus in Traiano, ex Dionē.

Hæc aduerbiū à Paræmiog. Chil. 4. cen. 1. pu. 8. & Chil. cent. 10. rou. 78.

Sed vt ad fungos reuertamur, prouerbium est, quod de re subitaria & insperata fertur in primis, nocte vna fungum nasci. Quare apud Dionem legas, Traiani vita, fungum quendam magnum in Decebalis castris à barbaris circumlatum, Latinis etiam literis inscriptum. Literas non ponit author: sed ex iis quæ subsecuta sunt, manifeste percipitur, admonitionis aliquid id fuisse, cauendum scilicet Traiano, ne se tantis tamq; ferocibus copiis committeret: repente enim oriri solere, quod nemo vnus vmquam expectasset. Quod vt existimem id admonet, quod in eo exercitu vociferaciones etiā exaudiebantur à brutis præcipue, atq; aliis gentibus cum Romanis societate coniunctis, Traianum ad pacem hortantibus, & vt saluis rebus retro domum abiret admonentibus.

FATVI-

A
FATVITAS. Cap. X.

APVD Plautum in Bacchidibus, fungus fatuitatis, & stupidæ admodum credulitatis hieroglyphicum est:

Adeon' me fuisse fungum, vt illi crederem?

Quod quidem significatum Nicobulus eadem fabula manifestius declarat, dum se omnes quicumque vbiubi sunt, qui fuere quiq; futuri sunt posthac stulti, stolidi, fatui, fundi, bardi, buccones, blenni, anteire longè stultia & indoctis moribus profitetur. Et prius de re nihili Chrysalus:

Tanti est, quanti est fungus putridus.

DE CVCVRBITA. Cap. XI.

B CVCVRBITAM apud Ægyptios non inueni in suas literas receptã, apud alios tamen in hoc genere minimè præteritam.

SPES INANES. Cap. XII.

NAM apud Onirocritas cucurbita spes inanes præsagit: vtpote quæ cum ventricosam admodum speciem præ se ferat, multumq; identidem nutrimenti polliceri vidatur, illud tamen & tenue, & nisi condimento aliquo iuuetur, egregiè fatuum est.

Et grauis in latũ demissa cucurbita ventrem. Artem. li. 1. cap. 59.

SALVBRITAS. Cap. XIII.

NEQVE tamen cucurbitæ fautores desunt, vt qui pro salubritate poni eam contendunt, ansa, vt puto, capta ex prouerbio, κολοκύνθης ὑγιέστερος, quod ex Epicharmo sumptũ memorat Athenæus, libro 3.

Cucurbita salubrior.

C

DE PAPAVERE. Cap. XIV.

PAPAVER nonnulli inter segetes enumerant, propterea quod Maro id Cereale dixerit: quasi nõ & olera, & edulia omnia terra nascentia, Cereris esse munera cognoscant. Ab hac igitur parte significata eius exordiemur.

Georg. lib. 1.

CERES. Cap. XV.

PAPAVER quidem Cererem, atque adeo terram omnem humano commercio habitatam hieroglyphico suo referebat, neque quidem hoc vna tantum de causa: orbicularis enim figura eius perinde ac terræ, protuberat vndecumque, conuallibus quibusdam veluti subsidentibus, montium quodammodo iugorumq; specie, locorumque reductorum effigie: interiora denique folliculis quibusdam distincta gerit, veluti etiam nationes hominum & fluuijs, & montibus, & vrbibus dispertiuntur. Innumera præter hæc includit semina, est & hoc terræ benignæ proprium. Neque quidem hoc cibum, nisi cõcutiatur, & obtundatur, & ventiletur, emittitur: neq; terra, nisi exaretur, sarriatur, vertatur, obteratur, multisq; modis excutiatur agiteturq;, quicquam proficit.

Papaueris hieroglyph. terra.

D

IVSTITIA. Cap. XVI.

PROPTER vero receptacula æquis inter se interuallis disgregata, iustitiam, ac legum lationem, quæ Cereri attribuuntur in primis, hieroglyphicè commonstrat: eaque de causa De ipsa & legifera, & iustitiæ autor appellata est: siue, vt arbitrantur quidam, propterea quod semina penes se deposita magno cum fœnore reddere consueuerit. Sane Virgilius & his, quæ superius dicta sunt consideratis, non immerito *Cereale papauer* appellauit. Sunt qui nihil, quod ad eruditionem faciat, inuestigantes, *Cereale papauer* à Poëta dictum autument, quod Cererem in Proserpina filia con-

Vel quia agrypniam ob filiæ molestiam contractam papauer suscitat.

quirenda cibos sibi ex papauere confecisse tradant, quasi per somnium ea fuerit inuestiganda: quæ A meræ sunt nugæ.

VENVS. Cap. XVII.

Veneris statua. APVD Sicyonios Venus, vt author est Pausanias, cum papauere in altera ex manibus contento figurabatur, quod dubio procul ad seminij copiam referendum est. Nam quantum ad amorem pertinet, in altera manu malum habebatur, quo de commentario suo dictum. Erat vero eius Deæ statua auro eboreq; fabrefacta, in summo cuius vertice poculum insidebat, quod hieroglyphicum eo spectat, quod Maritum Græci, vel dicere velimus Amatorem, potionis nomine nuncupabant: πόσις enim vtriusq; nomen, & πόθος Platoni amor.

AMOR. Cap. XVIII.

Sortilegium amoris. NIMIRVM autem papauer florens amoris indicium habetur apud sortilegos, cuius quidem folium qui amoris periculum facere volunt, pugno superponant, alteraq; passa manu illud allidentes, ex crepitu conijciunt quod quærebant. Explorant enim, an amantes redamentur; nam quo clamosius insonuerit, eo se magis amari putant: quod si sonus oblanguerit, contemptui se habitos arbitrantur; cuius rei tum eo loco meminit Theocritus: B

οὐδὲ τὸ τηλέφιλον ποτὶ μαξάμενος πλατάγησεν,
ἀλλ' αὔτως ἁπαλῷ ποτὶ πάχεϊ ἐξεμαράνθη.

quod vno dici potest versu:

Nec supercusso crepuêre papauera pugno.

GENTES. Cap. XIX.

HVMANI vero generis hieroglyphicum præ se ferre videtur, non ex ijs tantum quæ superius de granorum dissepimentis dicta sunt, sed eo etiam constat, quod compitalibus, quæ in compitis Laræ, siue Larundæ, vel Maniæ Larum matri fiebant, humana capita sacrificabantur. Sed Iunius Brutus Consul sacrificij genus abominabile & abhorrendũ, suppositis puerorum loco allij papauerisque capitibus, celebrandum instituit. C

CAPITA. Cap. XX.

EST enim illud haud obscurum papaueris significatum, vt omnino capitis hieroglyphicum habeatur, adeo nullus olerum fœtus insigniore capitis honore conspicuus est: forte vastior fructus cinaræ, sed aut spinarum, aut integumentorum, quibus confertim circumuallatur, asperitate horridior, cum papaueris & læuore delicatus, & Regia corona redimitus, maiestatem quandam præ se ferat. Iam & apud interpretes Theocriti μήκων λέγεται ἡ κεφαλή. Sed mihi videtur locus, potius ex historia desumptus, vbi Tarquinius cognomento Superbus, per hortum inambulans, nullo responso dato ei nuncio quem Sextus eius filius, quid sibi agendum in Gabios esset sciscitatum miserat, tantum baculo eminẽtiora papauerum capita decutiebat. Ex quo Sextus intellexit, proceres populi paulatim summouendos. Sed hoc vetus fuit Corinthiorũ exemplum, à quibus oriundi Tarquinij. Siquidem ferunt Periandrum, qui Corinthi tyrannidem exercuit, cum perfidum nuncium Thrasybulum Milesium consuluisset, quanam arte quave vi sibi principatum stabilire posset, nullum ab eo responsum accepisse: vidisse enim se tantum nuncius memorabat, eum in campum triticeæ segetis ingressum, eminentiores spicas baculo decussisse, atq; ita Periandrum instructum, capitibus ciuitatis cæde & exilio sublatis, tyrannidem occupasse. D

Capita papauerum detrahere. Plin lib. 19. cap. 8. lib. 1.

DE VERBENA. Cap. XXI.

CAPITIS quod in papauere est, significatum, verbenæ reminisci facit, in qua de capite idemtidem non incuriosa & nunc est, & olim fuit inuestigatio.

A

CAPITA DEORVM. Cap. XXII.

VERBENARVM fasciculi puluinaribus dicati, Deos apud veteres significabant. Struppos eos vocitabant. Erat vero mos olim dona eiusmodi Deorum capita nuncupare. Sane apud Tusculanos fasciculus, vel corona herbacea imposita puluinari Castoris, Struppum vocabatur. Alij struppũ idem, quod strophium intellexerunt. Vnde apud Faliscos Struppearia nuncupabantur festa, quibus ambulabant coronati. Atteius Philologus Græcum esse vocabulum struppum putat, quippe στέφον, & insigne fuisse, quod Sacerdotes in capite ornando gestarent, siue ea corona esset, siue aliud gestaminis pro corona: de quo videndus Festus, sed in codicibus emendatis. *Struppi quid.*

DIVI PRÆCVRSORIS CAPVT. Cap. XXIII.

B NON temere vero in nostram vsq; diem mos plerisq; Italiæ ciuitatibus perdurauit, vnam e verbenis speciem, eamq; & grandiorem & odoratiorem in D. Iohannis Præcursoris memoriam celebrare. Herba enim ea lato folio est, crispatoq; , aspera admodum lanugine, coloris cineritij, multis scissuris corrugato, acutissimi odoris ac periucundi, caule præalto, ramoso, quadrangulari, puniceis floribus ad buglossæ propemodum similitudinem condensatis, intra quorum calices grana quatuor singulis, veluti panici papauerisve reperiuntur, quibus excussis pediculo pars adiuncta remanet, quasi quædam macilenti capitis effigies, idq; D. Ioannis caput vulgus dictitat, herbamq; eius nomini dicatam, non sine pietatis ostentatione puluinaribus imponit, eademq; priuatarum ædium ianuas parietesq; ornat, tamquam amuletum sit minime contemnendũ. Nec me latet verbenas pro quibuscumq; sagminibus in sacris acceptas, & coronationum ritibus herbas quascumq; è Capitolio decerptas, pro verbenis habitas: ipsam autem verbenam multis à Dioscoride nominibus appellatam, & quæ super ea plurimi ætate nostra conscripsere, quæ hic repetere superfluum esset. *Verbenæ descriptio, & vsus.* *A Plin. lib. 22. c. 2. Vna cum sua terra.*

C

NOVA NVPTA. Cap. XXIV.

QVI vero puellam pingunt verbenam sub amiculum occultantem, hieroglyphicum huiusmodi nouam nuptam significare tradunt. Siquidem mos erat nuptiarum sacro faciendo, vt noua nupta corollam de verbenæ floribus à se lectis sub amiculo gestaret. Sunt & alij verbenæ siue verbenacæ vsus alijs atque alijs antiquorum cæremonijs, magicis etiam elusionibus accommodati: sed nos ea tantum delibamus, quæ ad alicuius hieroglyphici significationem pertinent. *Plin. lib. 25. cap. 9.*

DE FILICE.

VOLATVS. Cap. XXV.

FILIX quoniam Struthiocameli pennis assimilatur, sunt qui volatum per herbam eam figurare cœperint, quod mihi non vsquequaque approbatur. Nam licet vnaquæque penna volatus hie-

D roglyphicum sit, instrumentumq; eius rei proprium, cum tamen manifestum sit Struthiocamelum ex omnibus alitibus vnum, ob vasti corporis molem, vix posse sese humo attollere, alis vero vti ad cursum tantum adiuuandum, congruum mihi non videtur ab eo significatum id desumere, quod ipse sibi natura repugnante præstare minimè possit. Sed de Struthiocamelo satis inter alitum significata. Id de filice proditum, non Struthiocameli tantum causa herbam eam Pteryga vocari à Græcis, sed quod in vniuersum folium eius sit pennis alitum simile: de quo & Dioscorides & alij plura. *Dioscor. lib. 4. ca. 78. & 79. Plin. lib. 27. cap. 9.*

SECVRITAS. Cap. XXVI.

MAGIS autem placet illud quod securitatem per filicis hieroglyphicum indicari quidam memoriæ prodiderunt, propterea quod eius herbæ odor serpentes fugat, animantium quippe genus

nus omnino perniciosum: eaque præcipuè de causa rusticos eiusmodi folijs grabatos suos farcire cõ- A
suesse, vt interpretes Theocriti tradiderunt.

ODIA CAPITALIA. Cap. XXVII.

A Dioscoride li.4.c.78 ID etiam est silicis hieroglyphicum, vt arundini adalligata capitales indicet inimicitias: adeo enim inter se dissident, vt altera alteram enecet, coronæ modo circumducta, vulneribusq; alterius stirpe factis, contusa altera & imposita efficacissimè medeantur. De quibus ita Celsus: *Pessima ex surculis arundo est, quia aspera eademque offensa etiam in filice est, sed vsu cognitum est, vtramque aduersus alteram medicamentum esse, si contrita superimponatur.* De dissentione ita Plinius: *Plin. Ibid.* *Filices aiunt non renasci arundine secta, aut exaratas arundine vomeri imposita: similiter & arundinem exarari vomeri imposita filice præcipiunt.* Quod vero ad supradictam pertinet medicinam, apud eundem lib. 24. cap. 11. eadem quæ Celsus tradit, legas.

B

DE ABSINTHIO. Cap. XXVIII.

QVID sibi vellet Absinthium de fauo mellis enatum, in Apis Commentario Lucretianum secuti carmen indicauimus: quid simplex sibi velit, exponamus.

SALVTIFERA CASTIGATIO. Cap. XXIX.

SIGNIFICAT enim graminis huius hieroglyphicum obiurgationem, quæ cuipiam salutem attulerit, qua scilicet increpitus qui tota aberrabat via, prolapsus in scelerum voraginem, in meliorem mox regressus semitam, abiectis à se vitijs vitam inde degat inculpabilem. *Absinthij & Mellis virtus contraria.* Amarissimum est enim Absinthium gustu, perinde ac obiurgationes vnicuique videntur acerbæ, sed si haustum non reuomatur, omnem perpurgat intestinorum fæcem: contra vero mel, quæ placidæ sint adulationes, bilem auget. *A Dioscor. li.3. cap.23.* Dicit enim Horatius ex medicorũ dictatis, *Dulcia se in bilem vertunt*, ideoq; hominem in morbi alicuius incommodum trahunt: qua de re satis in Ceruo, qui fistulæ sonantis adulatione deceptus, venatoris iaculum in se directum minus aduertit. C

SACERDOTIVM. Cap. XXX.

ERAT vero Absinthium marinum, quod quidam Seriphium vocant, Sacerdotum Isiacorum gestamen: huius enim ramum illi præferre solemne habebat oleaginorum ramorum loco, vt apud *Dioscor. lib. 3. cap. 24.* Dioscoridem lib. 3. Quod vero Seriphium Absinthium, quod & marinum dicitur, author idem, ne- *Plin. 27. c. 7* que non Plinius aiunt Taphosiri in Ægypto lætissimè prouenire, Taphosirin vrbem Stephanus ideo dictam ait, quod ibi sepultus sit Osiris.

SANITAS. Cap. XXXI.

QVOD vero poculum Absinthij quadrigarũ agitatoribus propinatum legas, indicat id Latinorum victorem: his enim ferijs qui quadrigis vicerat, Absinthium in Capitolio bibebat: idq; maiores D nostri sanitatem interpretabantur, quod magni satis præmij loco dare se profitebantur.

HYSSOPVS.

ELVTIO. Cap. XXXII.

Diuina Hyssopi significatio. HYSSOPVS in Diuinis literis hieroglyphicum est gratiæ spiritalis, per quam inquinati labe aliqua eluimur. Eius aspergine mundatur quoddam lepræ genus. Lepra passim humana delicta signi- *Psalm. 51.* ficat, siue peccatorum maculas appellare libeat. Hinc apud Psalmographum, *Asperges me Domine hyssopo,*

A *ſopo, & mundabor,* habetur. Eucherius eam pro humilitatis patientiæque hieroglyphico ponit, propterea quod humilis admodum herba eſt, & lapidi, cui naſcendo adhæreſcit, adſtricta: cuius radices ſaxum etiam dicuntur penetrare. Ipſa vero præcipuè pulmones curat. In pulmone ſedem habere dicitur ſuperbia, in quo ſcilicet tumor, & anhelitus. Cicero de natura Deorum: *In pulmonibus ineſt raritas ad hauriendum ſpiritum aptiſsima.* Quod vero Spiritus pro ſuperbia vel animi elatione ponatur, idem oratione pro P. Sylla: *Res geſtæ credo meæ me nimis extulerunt, & mihi neſcio quos ſpiritus attulerunt.* Ibi autem apertius: *Nunc Capuæ Campano præſidio ac regio ſpiritu cum viderem, Bloſios illos mihi videbar videre, ac Iubellios.* *Matheol. in Dioſcor. lib. 3. cap. 26.*

DE ASPARAGO.

EX ASPERITATE SVAVITAS. Cap. XXXIII.

B MITE aliquid & lene, quod ex aſpera duraq; re proueniret, ſignificare qui vellent, hieroglyphicum Aſparagi faciebant, ſurculum quippe iam maturum & ſeminibus inſtructum. Nam ſpina eſt, quæ ſemen illud fert, quo ſato molles inde aſparagi ſuccidantur. In Bœotia ſane qui nouam nuptam comebant ornabantq;, eam ſpinoſo aſparagi frutice coronabant, quoniam (vt apud Plutarchum eſt) de Coniugali vita, ſicut ſuauiſſimũ ille fructum de aſperrima ſpina producit. Sic vxor viro primam illius aſperitatem ac duritiam minus aſpernanti, dulcem poſtmodum & ſuauem conuictum præbet. Qui vero, vt idem Plutarchus ait, primas virginum rixas ferre nequeunt, ſimiles profecto ſunt ijs, qui prima vuarum acerbitate offenſi, eas etiam cum maturuerint, abhorrent. *Dioſcor lib 2. cap. 12. Bœotiorum mos in nouè nuptis.*

CITO CONFECTVM. Cap. XXXIV.

ATQVE hæc de ſpina, Teneriores vero coliculi ſignificatum habent rei quam ocyſſimè paratæ, vel ipſius Auguſti dicterio, cui frequentiſſimum illud erat dicere, *Citius quam aſparagi coquantur,* cum quid momento minimo properatum innuere volebat. Ita illud apud Dioſcoridem animaduertendum, ἐπ᾽ ὀλίγον ἑψηθὲν, quod in antiquiſſimæ traductionis codice, Latina quidem phraſi, ſed literis Longobardicis ſcripto, quem perlegi Florentiæ, quemque Marcellus tranſlationis ſuæ ducem habuit, *breui coctura elixum,* legitur. Philemon Comicus, victitantibus aſparago, perinde ac thymo etiam ac cappari, extenuationem corporum videtur exprobare, vbi ruralis parſimoniæ pœnitentem virum in ſcenam producit, querẽtem ſcilicet quod rus, vt medici, conuenientia ægrotis tantum eſculenta ſubminiſtret. Addit illud: *Sueton. in Auguſto c. 87.* (C)

καὶ νὴ τὸν Δία
τὰ πετραγενῆ ταῦτ᾽ ὀψάρια, κάππαριν,
θύμον, ἀσπάραγον, αὐτὰ ταῦτά γε δέδοικα
μὴ λίαν ἐπισχναίνων με ποιήσῃ νεκρὸν.

quorum verſuum hic eſt ſenſus:

D *Atque per Iouem*
Innata petris obſoniola, capparim,
Thymumq; & aſparagum, & alia huiuſmodi
Quam vereor, extenuatione præ nimia,
Ne me cadauer exanimum humi deſerant.

Quod vero Philemon τὰ πετραγενῆ dicit, vide apud Dioſcoridẽ quoq; in petroſis naſci aſparagum, nulla facta de ſatiuo, quo nunc plurimum vtimur, mentione. *Non quidẽ Dioſcorid. ſed Galenus eum qui petreũ vocat l. 6 ſimp. medicam.*

DE CAPPARI. Cap. XXXV.

SED quod ad Capparim attinet, ad hanc Philemonis ſententiam facit Dioſcoridis locus, qui eam nulli rei dixit eſſe vtilem: nempe adeo tenue eſſe nutrimentum eius, vt nullam afferat vtilitatem.

DE MANDRAGORA. Cap. XXXVI.

Quin & perniciosum si Dioscoridi credendum, vomitium ciens, quod negat Mattheolus.

MVLTA super Mandragora dicenda essent, sed ea vel insuauia, vel abhorreda: quare in ijs quæ humano generi perniciem afferunt, temperamento vtendum est, quoniam etiam nescire quædam inter virtutes reponi solet.

SOMNICVLOSVS. Cap. XXXVII.

ID omnino nō dissimulabimus, somniculosum hominem per id genus herbam significari, propterea quod vis eius media est inter venenum & soporem. Nam si quis vinum ea medicauerit, bibentem in profundum adeo somnum inijciet, vt expirasse credatur, memorabili Annibalis exemplo, qui missus à Carthaginensibus in Afros qui rebellauerant, non ignarus ille gentem esse vini auidam, magnum eius modium mandragora permiscuit, mox leui cum eis commisso prælio ex industria cessit, B nocte inde intempesta relictis intra castra quibusdam sarcinis, & eo vino quod infecerat, fugam simulauit: cumque Barbari occupatis castris gaudio effusi medicatum vinum hausissent, iacerentque strati defunctorum in modum, reuersus Annibal nullo negotio eos trucidauit. Rem Fronto exemplis suis adiecit. Quod vero ponit historia vinosos Afros, Cyprianus quoq; de Afrorum suorum bibacitate multa conqueritur, quæ propemodum iam, vt nunc apud Germanos, in ciuilium laudum locum irrepsisset. De soporifera vero Mandragoræ vi Medici multa tradidere, idque præcipuè, quod plurimus & efficacissimus est eius vsus in soporandis ijs qui vel inurendi vel secandi sunt: altissimum enim per quatuor fermè horas somnum, potionem ita medicata exhausta, perseuerare, vt neque ignem neque ferrum sentiant.

Stratagema bellicū Annibalis.

AMATORIVM. Cap. XXXVIII.

A Dioscoride l. 4. c. 61. Radicis Mādragoræ descriptio.

PROPOSVI de veneficijs à mandragora nihil me dicturum, præsertim ea quæ pertinent ad amatoria, de quibus aliquid omnino habetur in sacris literis: sed nunc maioris illud curæ pretium esse duco, vt radicis eius figuram, non temere tam insignem à Deo, siue à natura, ducente Deo, conformatam enarrem: cuius altera est virili specie, capite capillamento veluti quodam vndecumque cooperto, pube etiam densissimis radicularum filis pudenda virilia cooperiente. Altera fœmina, ijsdem C velamentis, si quis curiosius rem ipsam inspectare voluerit, naturæ miraculum occultantibus, quotidianis testimonijs veritatem ipsam comprobantibus. Quod miror à quibusdam tam pertinaciter negari, cum præsertim vulgatum sit, Pythagoram herbam hanc ἀνθρωπόμορφον appellasse, quo vocabulo nihil manifestius ad humani corporis formam exprimendam. Sed, si Deo placet, Pythagoram isti dicunt mysticum aliquid per id nominis intellexisse, eam quippe Philosophi locutionem ad poma ea spectare, quæ putant nonnulli Melenzana esse, quod oualis figuræ sint, ac perinde testibus assimilentur. Leuis hæc est coniectura, siquidem ἄνθρωπος vtriusq; generis vocabulum est, testiculi vero forma ad marem tantum pertinet. Sed quod arbitrari videatur Hermolaus Barbarus, vir vndecumque doctissimus, Melenzana apud Ligures, quasi mala insana dici, quam quidem coniecturam, vt inferius apparebit, puto eum ex Columella desumpsisse, cur non ab amarore potius, quo, nisi condiantur, egregiè prædita sunt, dici ea arbitremur? quod quidem propius ad Ligustici vocabuli simplicitatem D accedit, qui Marezana ea vocant. Cæterum cum Dioscorides & reliqui Medici hanc & aliam Mandragoræ speciem frequenti vsu sumptam inter venena connumerent, Marezana vero, quæ totius littoralis Liguriæ tractu modo recentia in iusculentis, modo condita aceto fœniculoq; superinsperso, in acetarijs & frequenter & copiose anno toto eduntur, nihil afferunt incommodi, sed & grata gustui, & corpori salubria sunt, nullo mihi pacto videntur inter mandragoras recensenda. Ad hæc cum Dioscor. Mandragoræ poma oui vitelli similia dicat, auellanæ nucis alij Marezana nihil habent quo vel ouorum vitellis, vel id genus nucibus æquiparari possint: imo totius oui speciem & magnitudinem præ se ferunt, plerumque ijs etiam grandiora, eo dissimilia, quod punicei coloris fimbrijs ab ea parte, quæ Soli exposita est, non sine spectantium applausu & oblectatione dispescuntur: cumq; valde maturue-

Nimirum à Mattheolo in Diosc. li. 4. c. 61.

Ibid. Mattheolus contra Brasauolum, & Fuchsium. Melenzana seu Marezana.

A turuerint, totæ puniceæ fiunt, parte à Sole tacta semper densius colorata. Sed vt ad formam radicis quæ verè mandragora dicitur, reuertamur, id etiam miror, cur vna cum Pythagora Columellam etiam nihili pendant, qui Pythagoricam secutus nuncupationem, ita super ea canit:

Quamuis semihominis vesano gramine fœta,
Mandragoræ pariat flores, mœstamque cicutam.

Quod vero Columella *vesano gramine* posuit, ad herbæ vim respexit, quæ aliter & Morion dicitur: ea enim, vt Medici tradidere, drachmæ vnius pondere, vel in polenta, vel esculentis alijs data, fatuitatem inducit. Eucherius super hac in Genesi, nihil aliud dicit, nisi mandragoram genus pomi esse paruo peponi simillimum; quæ quidem forma ad Ligustica, quæ dicebamus Amarezana, proximè accederet, nisi obstarent reliqua veneno super tradita.

LÆTITIA. Cap. XXXIX.

B SED vt mandragoram ab omni absoluamus ignominia, Xenophon eam pro lætitiæ argumento citat, apud quem in Symposio Socrates ait, vinum non aliter mœrori mederi, quam mandragora hominibus, lætitiamque non aliter excitare, quam oleum inspersum igni flammam. Porro si mandragora venenum esset, aut mansa incommodum aliquod afferret, cur 30. Geneseos capi. Ruben triticeæ messis tempore in agrum exierit mandragoras reperturus, quas ad Liam matrem suam deferret, & Rachel explorata repetierit à sorore, vt in eiusmodi plantæ participatum admitteretur? cui Lia respõderit: *Parumne tibi videtur, quod maritum mihi præripueris, nisi mandragoras etiam filij mei industria conquisitas tibi vendicare cogites?* & quæ de nocte mox pacta sequuntur mandragoræ pretio concessa. Vnde suspicari possum, apud scriptores nostros parum de mandragora liquere, antiquissimum eius vsum & vtilitatem esse temporibus nostris incognitam. Quod vero manifestissimum est, prisco illi seculo, ex historia sacra, cibum omnium pretiosissimum fuisse apparet: nostro autem tempore, si ea Ligustica Amarezana est, cum tot condimentis inseruiat, & olerum omnium per vniuersum annum sit vsitatissima, facessere iusserim eos qui eam infamem imaginantur. Sed qui plura super ea quæsierit, ad Plinium se conferat, l. 25. c. 13.

Gen. 30. *Mattheolus in Dioscor. ibid.*

C

DE BVLBIS.

NVPTIÆ. Cap. XL.

SVNT qui nuptias, atq; maritalem copulam (ita enim Græci γάμον intelligunt) per hieroglyphicum Bulbi significari velint: eo enim plurimum veteres vtebantur ad languentem Venerem excitandam. Et viri in nouis nuptijs prima die, authore Varrone de vita Patrum, bulbos comedebant. Hinc illud apud Martialem facetè dictum:

Dioscorides l. 2. c. 165. Bulborum vsus.

Cum sit anus coniux, & sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quam satur esse potes.

Sed hoc Martial. ex Aristoph. desumpsisse videtur, vbi iuuenis, Concionatricibus, à duabus vetulis D distractus, quærit ab eis; quanam possit ratione duo eodem tempore nauigia agitare? respondet vna, Postquam bulborum ollam deuoraueris. Docet vero M. Varro bulbos aqua decoquere ad vsum Veneris. Apitius addit nucleos pineos, & semen erucæ cum pipere.

Καταφαγὼν βολβῶν χύτραν: Qui deuoraret bulborum ollam.

DE CICVTA. Cap. XLI.

SED quoniam nequitiæ satis vbiq; est, longe vtilius fore existimo, si quæ ad ardorem Veneris potius extinguendum proponantur, quam quæ lasciuiam fouere doceant, commemoremus.

CASTIMONIA. Cap. XLII. A

Diosc. lib. 4. cap. 74. Cicutæ efficacia. Pollutiones nocturnas.

CICVTAM nonnulli pro hieroglyphico castimoniæ posuere. Causam ego eã esse crediderim, quod si eius herbæ succo testes illinantur, Venus cohibetur, præcipueq; καὶ ὀνειρωγμοὶ, quæ scilicet per somnium accidunt Veneris imaginationes compescuntur.

SVPPLICIVM. Cap. XLIII.

Quo Socratem mori coegerunt. Diosc. li. 3. c. 45. & Plin. l. 20. 13.

VBI vasa quædam, quid sibi quæque velint, recensuimus, incidimus in calicem, eumque non alia de causa supplicij de aliquo sumpti hieroglyphicum esse docuimus, nisi ob cicutæ succum, qui sontibus capite damnatis propinari solitus esset, idq; præcipue Atheniensium instituto: ibique de calice in sacris etiam literis disseruimus.

DE RVTA.

Rutæ proprietates variæ.

CASTIMONIA. Cap. XLIV. B

EADEM ratione Ruta quoque hieroglyphicum est castimoniæ, qua cicuta, diuersa tamen naturæ vi: illa, quia plurimum refrigerat: hæc quia supra modum exsiccat: atque, vt Dioscorides tradit genituram in potu ciboque extinguit ruta. Theophrastus ob siccitatem durare, & ob caliditatem exurere dicit. Vtcumque, ita Ouidius:

Vtilius summas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora nostra negat.

Est & magis arcana causa, quam siccitas caliditasve nimia, quæ ratam continentioris vitæ hieroglyphicum esse iusserit. Nam cum Serpens, vt suo loco dictum, voluptariæ nequitiæ signum sit, ruta nimirum cum tota sit Serpentibus aduersaria, eosque vel odore fuget suo, vt plerique veterum tradidere, quamquam vim eam inesse vni syluestri tradunt, merito pro castimonia ponitur. Ad id porro quod acuere lumina dicit Ouidius, Apuleius rorem eius herbæ matutinum prodesse tradit, vel cum matutino maduerit, succos in hunc vsum colligendos. Atque alibi, roscidæ folia decocta in vasculo C vitreo decoquenda, vino veteri admixto, atque ita inungendum. Cur vero Serpentes rutam exhorrescant, causam eam Philosophi comminiscuntur, quod Serpentes frigiditate siccitateque sint præcipua præditi, vnde non immerito terrarum orbis per Serpentis effigiem ostendatur. Siccum enim & frigidum est elementum terræ, & Saturno Anguis, vt alibi dictum, in manu statuitur, cuius sidus & frigiditate & siccitate censeri autumant Astronomi. Ruta vero quamuis calida admodum, ipsa tamen siccitate longe præstat, adeo vt affluentiori quadam ariditatis vi apta sit ad simile corrumpendum, eodem modo quo Proclus non aliam ob causam Galli cantum Leonibus horrori esse putat, nisi quia solaris virtus vtrique insita sit animali, sed longe præstantius Gallo, quam Leoni. Neq; dissimulanda est vis rutæ prorsus admiranda, quæ non Serpentes tantum fuget, verum etiam Feles (ita Foinas nonnulli vocant, de qua loco suo in Æluro) prohibeat ne adrepant, si eius herbæ ramuli in columbarij fenestris & ingressibus alijs suspensi fuerint, traditur à Florentino in Constantini Cæsaris collectaneis. Quod vero venenis ruta resistat, Mustelæ sunt documẽto, quæ cum Serpentibus dimicaturæ, cibo eius armantur, vnde eam à nonnullis Viperalem appellari, tradidit Apuleius. Et Mithridaticum illud D aduersus venena medicamentum nulli iam non innotuit: regem quippe Ponti Mithridatem cum fratris sui timeret insidias, rutæ folia xx. cum duabus nucibus iuglandibus, & totidem caricis, admixto salis grano, ieiunum quotidiè accepisse.

Plin. li. 20. c. 13. Diosc. Ibid. Mattheol. Ibid. Plin. li. 8. c. 27. & li. 10. c. 13.

DE CONIZA.

ABLIGVRITOR. Cap. XLV.

Abliguritoris indiciũ. Hora. Epist. Lib. 1. Ep. 11

ÆGYPTII Sacerdotes hominem qui bona sua abliguriisset, &, vt Horatius diceret, *paternas maternasq; res fortiter absumpsisset*, significare si vellent, pecudes caprasve Conizam depascentes, pro hiero-

A hieroglyphico facere consueuerunt: siquidem constat animalia ea, quæ Coniza vescuntur, insatiabili inde siti confecta deficere. Quoniam vero peculium Ægyptiorum fere omne in gregibus constabat, vnde vniuersa ea gens Pastores à nonnullis in opprobrium vocitati, quamquam, vt alibi diximus, sacerdotes eorum, quiq; sacro cuipiam initiati essent, Pastores ita abominabantur, vt ne alloqui quidē eos fas putarent, notum ex historia sacra, cum Pharao coloniam Iosippi parentibus & fratribus indulgere meditaretur, non admittēdos in Ægyptiorum commercia censuit: quia Iosippus industriam eorum omnem in armentis esse confessus erat, eos tamen & commode & liberaliter, opportuno feracissimoque loco, seorsum à suorum consortio habitare iussit. Vtcumque autem, censum Ægyptiorum per Oues & Capras exprimere moris erat. *Gen. c. 47.*

AMATÆ REI DESERTOR. Cap. XLVI.

SED ENIM quæ vis herbæ eius esset in polypos, curq; hominem amata relinquere pernicem, subito tamen euentu aliquo abalienatum, per conizam admotam Polypo, sacerdotes ipsi commōstra-
B re soliti essent, in Polypi commentario inter pisces enarratum est. Exigere vero res mihi videtur, quoniam de coniza facere mentionem sæpe continget, super ea loco hoc quædam aperire, quæ apud authores tam Græcos quam Latinos varie tradita sunt, atq; ea quidem perplexe admodum. Origanum herba est vulgo nota Romæ, atq; aliis vniuersæ Italiæ locis, κόνιζα Grçce, Cunila plurimum Latine dicta, quam, vtpote præcipue suam, Ligures littorales Cornabuliam vocant, putri, vt prouerbio fertur, aptissimam salsamento: nomen ab ea specie sumptum, quæ Cunila bubula appellatur. Cæterum cum permultæ eius species ab authoribus referantur, eademq; variis cognomentis appelletur, diligentiori cura ad Medicos delegata, satis nos habituri sumus, si Cunilam bubulam eam acceperimus, quæ Origani species est, quam à testudine cum eam Viperam ederit, ad incolumitatem carpi dicit Aristoteles, & ab eo Plutarchus. Apud Plinium legas, contra Serpentes priuatim in vino bibi, quæ Cunila bubula appellatur. Apud Aristotelem, Ciconiæ cum vulnus acceperint (eas enim cum Serpentibus assidue dimicare cognitum) Origanum plagæ imponunt. Theodorus Gaza, vir accuratissimus, Origanū libenter Cunilam vocat, alicubi Pulicarem, quia pulices necat, stratis supposita, strataque sub lecticis. *Origani Græcis Coniza, ampla descriptio, eiusq; virtutes.* *Ita & Dioscor. lib. 3. c. 28.*
C Cunilam hanc nostratem Satureiam à rusticis vocari tradit lib. 10. Columella. Horum testimonia fuerunt adducenda, quia sunt nonnulli, qui Cunilam bubulam eandem & Origanum esse pertinacius negant. Addam & illud, cum inter tres præcipuas Origani species Onites connumeretur, doctissimos ætate nostra viros de hac non parum dubitare, eamq; sibi incognitam ingenue profiteri. Nostri Bellunenses agrestem quandam Origani speciem vulgo prouenientem, caule, foliis, & floribus grandioribus, odore tantum non vsquequaque suaui, sed vastiore, Pulelium asininum vocant, quæ nimirum Cunila bubula est, quæ in Liguribus Cornabulia, & eodem apud nos vsu, quo apud Ligures, salsamētis inspersa. Putarim vero Onitis vocabulum ἀπὸ τοῦ ὄνου, qui Asinus est, commodissime deductum. De Formicis vero nostræ huius odore fugatis, experimentum ipse feci, quod ad biduum post inspersionē efficaciter successit, vt locum omnino desererent. Ne vero cuipiam mirum adeo videatur, gramini huic eam inesse vim, Ambrosius herbam quandam memorat, Gillam appellatam, cuius folia turtur nidis suis excluso fœtu superiaciat, eoq; pacto pullos à Luporum incursu deprędationeq; tutetur. Lupus enim folium eiusmodi vsq; ad fugam abhorret. Leopardus vero allium ita sibi sentit abominabi-
D le atq; contrarium, vt si quis eo locum, vbi ille morari sit solitus, confricuerit, exilire cogatur, & aufugere. Ælianus I. de Animal. naturis scribit, Noctuas à Ciconiis suo nido procul summoueri, platani eo foliis importatis, quorum contactum Noctuæ ferre nequeant, ex eo in torporem dilabentes, Ciconiasq; ita pullorum suorum incolumitati prospicere, quibus assidue Noctuæ inimicabiliter insidiantur: de quarum alitum inimicitiis suo loco dictum. Neq; vero Ciconiæ tantum, Turturesve, aut Testudines medelam sibi nanciscuntur naturæ ductu, verum etiam & Canes, & Sues, & ex brutis pleraq; alia. Canes quidem cum Fellis vitio laborāt, gramen illud suum depascuntur. Sues si cephalalgia crucientur, fluuiales Cancros inuestigant. Mustelæ rutam, si venenatum quid comederint, carpunt. Angues marathro lippientes oculos depurgant. Huiusce rei quænam sit causa non otiose quæritur à quibusdam: quippe cum animalia hæc neq; talia didicerint ab aliis, neq; quidem doceri potuerint, cur ita *Lupi Gilla herba fugātur, Leopardus allio.* *Canes, Sues, Angues, naturǽ ductu remedia sibi propria cōparant.*

norint quæ suis sint ægritudinibus vtilia. Putant igitur accidere, quemadmodum faui odore solo Apes ad sese alliciunt, & cadauera Vultures, vel procul absentes, sic etiam Cancri Sues illectent, Origanum Testudines, Vrsam Formicę, de qua suo loco diximus, id vero nulla ratione fieri, neq; quod sensus & facultatis eius, qua vel intelligere vel cognoscere queant, participes habeantur, commentique sunt corporum conflaturas, diceret Plinius, in causam adducere, quæ huiusmodi appetitus in animalibus concitent quæ humorum mutatione varios, dum laborant, appetant vel acores, vel dulcedines, vel alias, vti vsui venerit, qualitates, fieriq; plerumq; id importune, ac præter morem, & indecenter: id quod in mulieribus præcipue videre est, quædam prægnantes sunt, & lapides, & terram, & sordes alias, & humanam interdum carnem appetunt ad vescendum: quod superioribus annis in Insubria accidit, vbi matrona quædam nobilis, cum oculos in coloni sui torosiores musculos, qui de coxendicibus protuberabant, iniecisset, tanta arrepta est auiditate carnis eius frustulum gustandi, vt nisi compos fieret, defecturam se profiteretur, aut abortum facturam: quo metu coniux eius commotus maxima mercede cum colonō conuenit, vt abscindi sibi musculi partem pateretur, ne patrona sua exanimaretur: ille pretij lenocinio ductus, conditionem accepit, succisumq; est frustum, modicoque inserso sale prunis tostum quo illa deuorato incolumis quamprimum euasit. Quocirca Medici cum in effrænatas huiusmodi appetentias incidunt, quæ salubria, quæ minus, nouisse debent: nam aliquid huiusmodi fere grauiter decumbentibus accidere interdum solet. Scribit Mnesitheus medicus in pneumoniæ principio, quendam qui cæpe concupierat, eualuisse: quendam vero qui ficus appetierat, periisse: propterea quod appetitio corporis, qualitas vero texturaque ipsa, vt quæque est, morbis obsequitur. Ex quo manifestum esse autumant, feras quoque, cum in perniciosas & lethales ægritudines inciderint, non alia de causa in huiusmodi appetentias ferri, quam ob naturæ ipsius (vtar Lucretiano vocabulo) compostituras, quæ illas ad ea sponte incitant, quæ saluti futura videantur. In hūc modum disputant hi, qui nihil aliud brutis animalibus concessum volunt, quam sentire & pasci. Antiquiores tamen Philosophi pleriq; bruta etiam in mentis intelligentiæ participatum admittunt, quorum nos argumenta validiora alibi, & in Elephanti & Formicæ commentariis recitauimus. Iis vero hic contenti, quæ ad veterum hieroglyphica facere videantur, prosequamur.

Mirum de muliere grauidā. *Appetētiarū euentus.*

DE HELIOTROPIO ET SELENOTROPIO, TERRENORVM CVM COELESTIBVS TEMPERATVRA. CAP. XLVII.

QVOD si cognationem, consensumve, aut temperaturam, quam inferioris naturæ istius res cum cœlestibus habent, infimis quippe suprema, & supremis infima, occultis quibusdam viribus colligata esse ostendere voluissent, nullo euidentiori signo, proprioreve hieroglyphico id exprimere cōsueuerunt, quam cum herbas duas, Solisequam & Lunisequam figurassent. Liceat vero mihi ἡλιοτρόπιον & σεληνοτρόπιον, ita Latina facere: illa enim ad Solis motum Solem versus mouetur, hæc vero ad Lunam vertitur. Sunt vero & alij flores tam arborum quam herbarum, qui hoc imitari videntur, sed his duobus nulli manifestius. Proin Ægyptij eandem rerum omnium rationem esse contendebant, vt intellectualia, vt rationis alia, alia natura, alia sensu superioribus deuincirētur, & suam quæq; concordiam affectarentur.

Plin. lib. 22. c. 21. De lunisequa nihil constat.

DE LVPINO. CAP. XLVIII.

TRAHIT similis quodammodo natura, vt Heliotropio Lupinum subiiciam; nam id quoque ad Solis cursum vertitur.

Plin. lib. 18. c. 14.

HORÆ. CAP. XLIX.

PER eius autem figuram temporis dimensio, vel horæ hieroglyphice significantur: quæ quidem ab eo surculo tam manifeste distinguuntur, vt agricolæ peritiores diurnas horas, aere etiam nubiloso ex eius motu conuersioneque deprehendant. Traditum ab Apuleio lib. de Re rustica.

Rusticorū clepsydra. Necnon à Plin. lib. 18. c. 14. Plin. Ibid.

SVIS

A SVIS VIRIBVS POLLENS. CAP. L.

ET quoniam id ingenium est lupino vt coli nolit, sitque negligentia ipsa fertilis, apte quis fecerit, si hominem, qui suopte ingenio vel industria sibi necessaria comparet, eiusmodi surculi gestamine insigniuerit.

DE NICTERETO. CAP. LI.

SI vero hominem occursum cuiuspiam rei natura expauescentē ostendere curassent Ægyptij, Nyctereton herbam & Anserem faciebant. Ferunt enim Anserem ad primum conspectum eius expauescere, vnde & χηνάμυχον vocatur. Herba est coloris ignei, foliis spinæ, nec à terra se attollens, noctibus interlucens, & quoniam è longinquo etiam noctibus fulget, νυκτιπόλον appellatur. *Hæc omnia à Plin. libr. 11. c. 11. Vel Nyctilopa, vt ibi Plin.*

B DE BLITTO.

FATVVS ET INSVLSVS. CAP. LII.

FATVVM & insulsum turpiq; deditum inertiæ hominem, per Blittum herbam significare mos erat. Stupidi enim saporis herba omnino est, neq; vllam habet acrimoniam: vnde cōuitium in fœminas mariti faciunt apud Menandrum, βλίτα eas appellantes. Et Truculento Plautus non infacete dixit, *blitteam meretricem*, quę non saperet in vino ad rem suam: qui locus imperite satis à nonnullis inuertitur, qui Bletetam & Bletem nescio quod incommodi calceamenti genus exquisiuere in eiusmodi contemptum. Laberius dixit bipedem blitteam belluam. Et Empedocles, vt apud Varronem est, humilem humani generis conditionem ostensurus, natos homines ex terra ait, vt Blittum. Sane illi nomen herbæ à stupore est: βλὰξ enim stupidus Græcis, stolidusque & ignarus. *Quæ ideo à Plin. iners. li. 20. c. 22. & à Diosc. nullius vsus in medicinis l. 2. ca. 110. Hinc forsan Gallicũ conuitium belistre.*

C DE BETA. CAP. LIII.

SVNT qui betum & blittam idem esse sentiant, Martialis puto carmine decepti, qui scripserit, *Li. 2. c. 110. Betæ & Blitti differentia.*

Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam sæpe petet vina piperque coquus.

quas aliter paratas nihil sapere exquisitioris ganeæ proceres profitentur. Sed enim Dioscorides blittū à beta secernit, & blittum quidem apud Ægyptios Æclotoripem apud alios Eriplem, apud Romanos pariter & Græcos blittum appellari: edi oleris modo, ventrem tantum deiicere, medicas vires habere nullas: cum beata ea sit, quæ Atticis σεῦτλον, Thessalis propter odium in σ literam, τεῦτλον nuncupetur, olus vbique locorum celeberrimum vsitatissimumq; alicuius omnino suauitatis, quodq; à ciuilibus mensis minime reiiciatur, quæ pluribus apta medicinis, multas humano generi conferat vtilitates, quas qui nosse voluerit, Dioscoridem legat lib. altero, cap. 110. Theophrastum 8. Æginetam 6. Plinium 19. item alios. *Quinimo folia sunt delicatissima ad instar Catti, quē Cardonē dicimus, præ paucis.*

MOLLITIES. CAP. LIV.

D PER eius vero hieroglyphicum cynædica petulantia, mollisque & eneruis lasciuia notatur, peruulgato illo Cynici Diogenis dicto, qui cum à petulcioribus quibusdam pueris cōuitio incesseretur: quod Canis esset, ac subinde fugitarent, quærente eo cur fugerent, *Ne mordeas*, respondentibus: *Bono estote*, inquit, *animo, Canes non edunt betulas.* *Diogenis Cynici dictum. D. Laert. in eius vita.*

DE CAPILLO VENERIS.

EBRIETATIS REMEDIVM. CAP. LV.

QVI significare hieroglyphice volunt hominem ebriositate laborantem, ac sibi remedium comminiscentem vt præmonstrarunt Ægyptij, Vpupam & Capillum Veneris herbā faciebant. Vpupa si qui- *Capilli Veneris varia nomina, & etymologia. Plin. lib. 22. c. 11.*

Vide Mattheol. sub finem c. 132. li. 4. Diosc.

pa siquidem vuis vescitur immodice, ita vt plerumq; inde ebria fiat: verum simulac se tentari senserit, A
Capillo Veneris decerpto, efficacissime sibi medicatur. Herbam hanc Adianton Græci vocant, ἀπὸ τοῦ μὴ διαίνεσθαι, hoc est, à nō marcescendo: neq; enim bruma, vt herbæ reliquæ, marcescit, neq; aqua perfusum mersumve καλλίτριχον multi, hoc est, pulchricomum, alii πολύκομον, id est, multicomum, vtrumque ab effectu vocant, licet πολύκομον, nonnulli canocomum interpretentur, quin etiam ab effectu Saxifragum appellarunt. Capillum vero Veneris ideo Latini dicunt, quia capillum præcipue tingit: ad hoc decoquitur in vino cum semine Apij, adiecto oleo copioso, vt crispum densumque faciat. Defluere vero prohibet, Vrsino adipe & ladano admixtis.

DE APIASTRO.

POPVLVS LEGE COERCITVS. CAP. LVI.

Vide Plin. lib. 21. c. 12.

APEM suo commentario populum inter alia significare diximus. Eum vero legibus coercitum B
hieroglyphico aliquo figurare qui vellent, Apem & apiastrum herbam proponebant: qua si perungantur aluearia, non fugere Apes tradunt: nullo enim magis gaudent flore, eaque de causa μελισσόφυλλον; & melitænam appellatam constat, quæ marrubium est nonnullis.

DE BRASSICA. CAP. LVII.

Athenæus dipnos. Theophrastus & Plin. lib. 20. c. 9.

QVOD autem ad modo memoratam Vpupam & Adiantum facit, auxilio etiam esse aiunt brassicam: vbi quis ebrietate tentetur. Nam ante cibum sumpta, largiores potationes ne lædant, efficit, vt authores plerique tradunt, præsertim Græci.

INTERTVRBATA LÆTITIA. CAP. LVIII.

Plin. Ibid.

VNDE qui lætitiam interturbatam importunitate cuiuspiam hieroglyphice notatā volunt, Brassicam inter duos vitium surculos adsitam constituunt. Vino enim, quod præcipuum est lætitiæ C
hieroglyphicū, ea, vt apud Pliniū est, auersatur, in primisq; est vitib. inimica, vitesq; illi, vt perniciosa alterutri foueāt inter sese odia. Nam vites, vt secundo de Diuinatione Tullius, à caulibus Brassicis, si propter sati sint, vt à pestiferis & nocentibus refugere dicuntur: & quamuis rei cuiuscumq; adminicula clauiculis peruestigent, quæ tanquam manibus apprehendant, atq; ita se erigant, hos tamen, vtcumq; prope adsint, nulla ex parte contingunt. Ad hæc Beritius, vbi & sua, & Tarentini sententia, nihil in vinetis seminandum censet, Brassicam præcipue summouendam præcipit, vtpote quæ vitibus egregie contraria sit: & cum propter naturæ suæ siccitatem multo indigeat humore, euenit vt iuxta adsita vitibus alimentum subtrahat. Tanta vero inter vitem & brassicam dissensio est, vt si quis vinum dum ea coquitur instillauerit, ne postmodum coquatur, efficiat, & oleris colorem vitiet. Quiq; prius crudam brassicam ederit, vino quantumuis largiter hausto tentari non poterit, quia vis eius occursu brassicæ hebetatur, fractaq; labascit. Hinc plerisq; Italiæ regionibus & totius etiamnum Europæ prouinciis mos inoleuit, vt cum calendæ Augusti vulgo Baccho dicatæ habeātur, permissa eo die vnicuique volenti largius epotandi licentia, symposiisq; ad hoc institutis, & curiosissime celebratis, in quibus Augustum se capessere glorientur, brassicas identidem vt ebrietatis antidotum in ferculis præsumant. Affirmat & illud Beritius, quod ex Cicerone retulimus, si iuxta deposita vitis sit, vltro eam effugere, & in contrariam partem sarmenta conuertere: id quod nos in hortis nostris Castalioneis fieri vidimus extra quorum septum excitata pergula, quam iuxta positæ vites inscenderent ad meridiem, accidit vt hortulani incuria differtim brassicæ subseminarentur, tum vites quumprimum pampinos emittere cœperunt, brassicarum iuxta surgentium odore offensæ surculos conuerterunt, omissaque percommode parata pergula, vltra septum ad septemtriones sese porrexere. Abfueram ego tres menses, dum hæc nulla curantur diligentia. Reuersus autem auulsis inde caulibus coactus sum bonam earum partem pedamentis ac ridicis alieno loco sustentare, quod præter spem feliciter cessit, pergula intra &

Vitis & Brassicæ dissensio mirabilis. Plin. ibid.

D

A tra & extra hortos duplicata. Citat Varro Nestoris Alexicepon, elegiaco numero cõscriptum, in quo harum inimicitiarum causa decantatur, Bacchũ quippe furibundi Lycurgi timore perculsum in mare se proripuisse, in eoque delituisse, mox ab emersu clandestino Lycurgum insidiis inuasisse, quem vite deuinxerit: illum indignabundum cum improuisam capturam ferret impatienter, lacrymas emisisse, ex quibus enata sit brassica: atq; hinc orta dissidia, & implacabilis plantarum earum cõtrarietas. Tabescere enim eam necesse est, si fortiori viti proxima fuerit: vel vitem, si tenella sit, ipsa tabefaciat. Vsque adeo vero odia hæc in vuæ nomen exercentur, vt (quod idem Varro tradit) quod incommodum vua in humano gutture appellatur, odiosum admodum, si nimia destinatione laxata fuerit, cohiberi, retrahique facillime posse credatur, si crudæ brassicę succus capiti superfundatur. Sed mirum est admodum has foliis & pampinis insitas esse aduersus vinum inimicitias, radici vero conciliationem inesse. Nam qui vinum in acetum trium horarum spatio verti docent, inter quos Varro ipse est, radicem betæ contusam in dolium coniiciendam monent: sin vero restituere vinum malueris, brassicæ radicem eodem modo præcipiunt immittendam.

Fabulosa antipathia brassicæ & vitis causa.

B

Hieroglyphicorum Ioann. Pierij Valeriani Finis.

ERVDITISSIMI VIRI HIEROGLYPHICORVM COMMENTARIORVM LIBER PRIOR, EA CONTINENS, QVÆ PER VARIA Deorum & hominum simulacra significantur.

C

AD BASILIVM AMERBACCHIVM I. C. PERITISSIMVM.

Vm difficillimum sit ea in lucem edere, ob ingeniorum morosam sæpe varietatem, quæ omnibus placeant, opus est illa alicuius viri authoritate fulciri, qui & calumniatores ac detractores deterrere posit: & si quid in controuersia fuerit, diiudicare, rectaque & vera comprobare falsa autem refellere. Vnde etiam fit, vt virtutes illorum quibus scripta dicantur, eiusdem sæculi hominum testimonio celebrentur, & sic illi patrocinij sui præmium amplum referant; memoriam videlicet earum virtutum, quarum quamuis docti ipsi sint, nulla fama ipsorum scriptis ad posteros perueniret. Nam Principum quidem atque Heroum res gestas memoriæ mandant Historici: eruditionis suæ monumenta alij docti viri relinquunt; horum autem omnium humanitatis, sapientiæ, virtutum testes & præcones non alij sunt, quam omnis generis scriptores, qui illis monumenta sua inscribunt. D *Quamobrem æque prudenter mihi rebus suis consuluisse videntur, & qui scripta sua doctorum patrocinio commiserunt, & qui ita rationes suas instituerunt, vt & docti ipsi essent, & à bonarum literarum studiosis celebrarentur. Illi enim scriptis suis authoritatem conciliarunt, hi virtutes suas ab obliuionis tenebris vendicarunt. Hos igitur ego imitari cupiens, quem alium huic meo Hieroglyphicorum priori commentariolo patronum conciliarem potius quam te, qui & tanta eruditione atque authoritate es, vt tuo fretus patrocinio libere in omnium manus venire posit; & familiæ nostræ ita coniunctus, vt primæ ætatis bonam partem simul transegerimus, cuiusque humanitatem singularem ac beneuolentiam quotidie experimur? Hunc igitur meum laborem eodem animo complectere, quo me nostramque domum iamdudum amplecteris. Vale.*

A

DE ENEPH, ÆGYPTIORRM DEO.

CREATOR ET CREATIO MVNDI. CAP. I.

Eneph explicata descriptio.

PER Eneph, quem pro Deo colebant Ægyptij, ipsum totius mundi atq; vniuersitatis creatorem opificemque pulcherrimo hieroglyphico ostendebant: cui hominis formam tribuebant, eumque cærulea veste indutum, zonamque tenentem & sceptrum pingebant, ac eius in capite pennam ponebant: vt testatur Eusebius in libris de præparatione Euangelica. Penna enim in capite, significat difficilem inuentu esse creatorem, & nemini conspicuum, sed sublimem, non modo supra sensum, verum etiam supra humanæ intelligentiæ captum: humana vero forma, eundem vitæ authorem, & motu qui intellectu comprehendi possit, circumlatum indicabat, quoniam vt hominis corpus quidem cernitur, mens vero ipsa, qua hominem à cæteris animantibus disiungit, estq; eius naturæ propria, cerni à nullo potest: sic etiam Dei ac summi opificis actiones & motus, quæ ipse in sacris literis *Posteriora* vocat, non secus atque Aristoteles effectus *Posteriora*, causas vero *Priora* nominat, ab humano intellectu cerni possunt: mens vero ipsa & Diuina natura, quæ illa moderatur & gubernat, in huius corporis carcere absolute cognosci nō potest: & ideo cœrulea veste indutum eum pingebant, vt cœlestem illum esse significarēt, & in cœlo habitare, nullius coloris vel accidentis, mixtionisve participem, etiamsi nobis ea fortasse suscipere videatur: & modo irasci, modo placari, quemadmodum cœlum ipsum, cum nullius coloris sit, propter interualli longitudinem cœruleum videtur: & sic simul quoque eius naturam tantum à nostra distare indicabant, quantum cœlum à terra distat. Sceptrum vero potestatem eius regiam in vniuersam naturam significat, & zona vinculum, quo creata omnia colligat, & quo vitæ necisque fata continet: hoc est, ortus atque interitus, & rerum naturalium causas. Est autem zona circulus ille, quem Astronomi Zodiacum vocāt. Præterea hunc Deum ouum ex ore producentem faciebant, quod mundum significabat Dei verbo creatum, vt etiam Sacræ literæ testantur.

B

C

DE PANE ARCADIÆ DEO, VEL SATYRIS ET FAVNIS.

VNIVERSVM VEL MVNDVS. CAP. II.

Panos figura, eiusque explicatio hieroglyphica.

De eadē figura & hieroglyphico Pierius lib. 10. & 44. Idē Macro. Saturn. lib. 1. c. 22.

PANA, quem & Innuum & Faunum vocauere, sic pingebant veteres; Caprina facie, rubro colore, hirtis cornibus, varia Pantheræ pelle indutum, infima sui parte hispida, & caprino pede: altera manu fistulam septem calamorum tenentem, altera pedum siue baculum incuruum: hacque figura vniuersi symbolum contineri volebant. Facies enim rubens æthera significat, bina cornua Solem & Lunam, Pantheræ pellis cœlestium siderum varietatem. Pars eius inferior hispida fingebatur, propter arbores, virgulta & feras: caprini pedes terræ soliditatem ostendunt: fistula septem calamorum, harmoniam cœli,

D

in qua

A in qua septem soni sunt, & septem discrimina vocum: virga recurua annum qui in se recurrit, & ideo πᾶν, id est, totum appellatus. Sic autem symbolum hoc interpretatur Eusebius, Phurnutus & Seruius.

INDIGENA VEL NOBILIS. CAP. III.

EIVSDEM Panos simulacro indigenam significari, testatur Virgilius his carminibus:

Hæc nemora indigenæ Fauni Nymphæque tenebant,
Gensque virûm truncis & duro robore nata.

Nam Deorum filios aiebāt esse Faunos, e terra & diuino semine genitos, Faunorum vero liberos heroas, & demum ab heroibus homines natos; vnde recte per Fauni simulacrum etiam generis nobilitas significabitur: est enim in magna parte nobilitatis, non aduenam, sed indigenam esse. Quamobrem legimus apud Platonem Atheniensium nobilitatem idcirco cæterarum ciuitatum nobilitati præstitisse, quod illi ex ipsa terra geniti essent, nec alio commigrassent.

Sed diuersos esse Pana & Faunũ plerique omnes, Æne. lib. 8. Qui & αὐτόχθων & ἐγχώριος. Idē Virg. de Latinis. Ænei. li. 12.

SERMO. CAP. IV.

B PER eumdem Pana & sermonem significari, tradit Plato, Ægyptiorum arcanorũ interpres in Cratylo, quod non secus ac Pan vagari ac circumire fingitur: sic sermo omnia complectatur, & per omnia vagetur, versetq; cuncta: & geminus sit, verus ac falsus. Quod autem verum est ex ipso, id quia leue ac diuinum est, & superne apud Deum habitat, pectore & capite significari: quod vero falsum, quia inferne inter vulgus hominum manet, inferiore parte, quæ hispida est & hircina, ob asperitatem turpitudinemq; ostendit: & ideo à Græcis πᾶν, appellatum dicit, id est, totum, quia sermo totum comprehendit & versat.

Pan quõ verus & falsus. Nimirum imo & intimo pectore ac corde. Vbi insunt sensus cēs. Qui & paruus mũdus dictus.

MVNDI HIEROGLYPHICVM. CAP. V.

C MVNDVM alio etiam modo Ægyptij hominis effigie pingebant, complicatis pedibus eum facientes, vestem variam ad talos vsque indutum, & aureum globũ capite sustinentem. Pedibus quidem complicatis, propter terræ firmitatem, varia & oblõga veste indutum, propter elementorum ac rerum quæ ex illis gignuntur, & quibus terra vestitur varietatem & copiam: aureum vero globum capiti eius imposuerunt, qui cœlum significaret sphæricum, & circularem eius motum.

SOLIS SIMVLACRVM. CAP. VI.

D SOLEM pingebant iuuenili & rotunda facie, eumque in naui collocabant, quam crocodilus ferebat: per nauigium motum eius in humido significantes. hoc est, in æthere vel intelligentiis: nam & æther multi humidum esse putarunt, & in sicco tam diuturnum motum fieri nõ posse, & cœlos aqueos dixerunt: vnde in sacris literis tam sæpe cœlestium aquarum mentio fit, & Angeli ipsi Aquarum nomine à Dauide comprehenduntur. Per Crocodilum vero aquam pluuiam, cuius causa Soli tribuitur.

Ideoq; ab Ouid. 1. Metam. liquidũ dictum. A Pier. lib. 38. in doctrina cœlesti. Psal. 148. v. 4. alij tamē cœlum decimũ aqueũ & cryſtallinũ empyreo proxime inferius exponunt.

OSIRIS.

SOLIS ET LVNÆ CONIVNCTIO. CAP. VII.

Sic Osiris Ægyptiis pro Sole Macro. Saturn. lib. 1. c. 21.

IN Elephantinopoli Ægyptia vrbe Osiridis simulacrum colebatur, viri corpus habens cœrulei coloris, caput vero arietis, quod Solis ac Lunæ coniunctionem significasse tradit Eusebius. Cœruleus autem color ei propter humiditatem tribuebatur, quia Lunaris coniunctio humidior est, necnon, quia noctes cœruleas facit: tunc enim potissimum noctibus serenis cœruleum videtur cœlum.

LVNÆ SIMVLACRVM. CAP. VIII.

IN Heliopoli vero eiusdem prouinciæ vrbe, Lunæ simulacrum hoc symbolo consecratum erat: Homo accipitris habens faciem, lancea Typhona interficiens. Pingitur autem Typho fluuiatilis equi forma: & totum hoc simulacrum candidi coloris erat, qui color ab alio lumen accipere Lunam significaret: accipitris vero facies à Sole eam lumen capere indicabat, vnde & spiritum attraheret. Soli enim accipiter dicatus erat, qui, vt etiam Pierius testatur, lucis ac spiritus symbolum est, tum propter motus velocitatem, tum quia alis altiora & lucidiora petit.

Pier. lib. 21. in Deus.

PLVTO.

OCCVLTA CONSILIA. CAP. IX.

Pluto galeatus, occulta principia generationis indicat. Pier. li. 42. in Galea.

VETERES cum consilia & cogitationes occultas esse debere significare volebant, Plutonem pingebant galeatum, & Proserpinam rapientem, tum quod subterranea, quorum Deus dicitur Pluto, lateant absconditaque sint: tum, quia raptus clam fiunt: tum denique, quod cum in capite consilij sedes esse putetur, galea illud tegens apte consiliorum occultationem significet.

INFERIOR VEL MINOR POTESTAS. CAP. X.

EIVSDEM quoq; Plutonis hieroglyphico, breue sceptrum in manu eius ponentes, minorem inferioremque potestatem, vt eius qui alium maiorem Principem agnoscit, innuebant: propterea quod Pluto inferorum rex dicatur, & tamen Iouis imperio subiectus.

A quo ebcœcatus dicitur.

SILENVS.

SPIRITALIS MOTVS. CAP. XI.

De graphica Sileni figura Lucianus in Concilio Deorũ. Ad hoc Aratus in li. de signis aquarum & ventorum.

SILENVM, quem senem & dormientem pingebant, spirabilis motus symbolum fuisse, testatur veteres: cuius caput candore fulgens propter cœlestem motum faciebant, cæsaries vero longa crassitudinem terrestris aeris significat. Dormire autem illum ebrium finxerunt, quia crassiores spiritus & vapores caput quasi ebrietate quadã grauant, somnumque inducunt.

VVLCANVS.

IGNIS. CAP. XII.

Vulcani effigies. Huc spectat Pierij traditio. lib. 18. ibid. Ignis duplex.

IGNIS virtutem sub Vulcani, hoc est, hominis forma pingebant, in cuius capite pileus erat cœruleus, ætthereæ symbolum regionis, vbi integer purusq; ignis inuenitur:

nam

A nam qui è cœlo in terram delapsus est, cum imbecillior sit, materiaq; indigeat & fomento, claudicans fingitur, vt qui seipsum, nisi baculo innixus, sustinere non possit, cum æthæreus ille absq; vllo fomento seipsum sustineat, alat, & tueatur.

HERCVLES.

ELOQVENTIA. Cap. XIII.

ISVM est nobis hic recensere hieroglyphicum, quo Galli antiquitus Eloquentiæ vim exprimebant. Id autem ex Luciani libello de Hercule Gallico cõscripto, sumemus ad verbum, quemadmodũ vertit vir Doctus. Sic igitur inquit: *Herculem Galli lingua gentis vernacula Ogmium vocant. Porro Deum ipsum noua quadã atq; inusitata figura depingunt. Decrepitus est apud illos, recaluaster, reliquis capillis, si qui reliqui sunt, planè canis, cute rugosa, & in* Hercules Luciani.

B *aterrimũ exusta colorem, cuiusmodi sunt nautæ isti. Charontem potius aut Iapetum, quampiamve ex iis quæ apud inferos versantur, diceres. In summa, quidvis potius quã Herculem conijceres ex imagine. Atq; tali specie cum sit, tamen Herculis ornatum gerit, vt qui cum Leonis exuuium indutus sit, tum clauam dextera teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcũ tensum læua prætendat. Deniq; modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorum deorum cõtumeliam facere Gallos, cum eiusmodi pingerent effigie, quo nimirum illum talibus picturis vlciscerentur, quod olim regionem ipsorum incursasset, prædas agens, id temporis cum Geryonis armenta vestigans, Occidentalium gentium plerasq; regiones peruastauit. At nondum dixi id, quod erat in imagine maximè nouum atq; mirandum. Siquidem Hercules ille senex, ingentem admodum hominum multitudinem trahit, omnibus per aures reuinctis. Porro vincula catenulæ tenues auro, electrove confectæ, pulcherrimis monilibus similes. Atqui cum vinculis vsq; adeo fragilibus ducantur, tamen neq; de fuga cogitare videntur, cum alioqui commode possint, neq; prorsus obnituntur, aut pedibus aduersus trahentem obtendunt, sese resupinantes: verum alacres ac læti sequuntur, ducentem admirantes. Vltro festinantes omnes & laxatis funiculis etiam anteuertere studentes: perinde quasi grauiter laturi, si soluerentur vinculis. Neq; illud quidem pigebit referre quod mihi videbatur*

C *omnium absurdissimum. Etenim cum non inueniret pictor vnde catenularum summas ansas necteret, videlicet dextera iam clauum, læua arcum tenente, summam Dei linguam perterebrauit: atq; ex hac religatis catenulis eos trahi fecit: ipse nimirum ad eos qui ducebantur, vultum & oculos conuertebat arridens. Hæc ego cum diutius adstans essem contemplatus, admirans, hæsitans, indignans, Gallus qui propius adstabat, nostratium literarum non ignarus, id quod declarauit Græcè optimè loquens, Philosophus opinor, ex eo genere Philosophorum, quod apud eos esse fertur; Ego tibi hospes, inquit, picturæ istius arcanum explicabo: nam videris vehementer ad eam attonitus ac mirabundus. Orationem nos Galli nequaquam arbitramur esse Mercurium, quemadmodum vos Græci, verum Herculi illam tribuimus: propterea quod hic Mercurio longè robustior extiterit. Nam quod senex fingitur, nihil est quod mirere: siquidem facundia solet in senecta demum absolutam vim ostendere. Si modo verum vestri dicunt Poëtæ,* Hercules orationis numen.

Obduci iuuenum densa caligine pectus. Hom. Iliad. α. ἀπογλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥεν αὐδή.

contra senectam posse quiddam dicere rudi iuuenta melius ac præclarius. Hinc videlicet apud vos, & Nestoris lin-

D *gua melle proflait, & Troianorum Oratores lirioëssam edunt, videlicet floridam quandam vocem; nam liria, si satis memini, flores appellantur: proinde quod auribus ad linguam vinctos trahit senex hic Hercules, qui non aliud quam ipse est sermo, ne id quidem debes mirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognationem. Neque vero ad contumeliam illius illud pertinet, quod ea perforata sit: nam memini, inquit, & iambicos quosdam versiculos apud vos dicere, viris loquacibus extremam linguam perforatam esse omnibus. Quin de eodem hanc in summa habemus opinionem, vt quicquid egit, id illum oratione facundiaq; egisse putemus: vtpote virum sapientem, ac persuadendo plerosq; sibi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt acutæ missiles, citæ, atque animum sauciantes, vnde pennigera dicta fuit oratio.* Hæc Lucianus, quæ ad huius hieroglyphici explicationem sufficere opinor. *Huc spectat quod Seruius 6. Æneid. annotat ad illud: Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit.*

RATIONIS CVM APPETITV PVGNA. CAP. XIV.

Herculis cũ Antheo pugna hieroglyphicum. Huc spectat nomen Anthei contrarietatis nimirum.

HERCVLIS Antheum interimentis simulachrum in multis antiquis numismatibus cernitur, quod quid significet, nunc explicabimus. Hercules animæ rationis participis, spiritusq; symbolum est: Antheus vero corporis. Herculis pectus sapientiæ sedes, atq; prudentiæ: quibus perpetua est cum appetitu ac voluptatib. pugna; semper enim appetitus rationi obsistit, nec potest ratio superare, nisi corpus ita in altum, & procul ab terrenarum rerum intuitu extulerit, vt pedes, hoc est, affectus, nullum amplius fomentum à tellure accipiant: imò cupiditates & affectus qui terræ sunt filij, prorsus interficiat. Quo de genere mortis loquitur D. Paulus, Coloss. 3. cum ait: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est, cum Christo in Deo.* Et Dauid, Psa. 116. *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.* Et Seruator ipse: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuũ fuerit, multum fructum affert.* Ioann. 12. Et hæc est omnium victoriarum præstantissima, vnde in Scipionis Africani tumulo legitur hic elegantissimus versiculus: B

MAXIMA CVNCTARVM VICTORIA, VICTA VOLVPTAS.

& Boëtius hoc ipsum Herculis factũ celebrans ait, SVPERATA TELLVS, SIDERA DONAT.

INGENIVM VEL INTELLIGENTIÆ VIS. CAP. XV.

Pierius, hic tres virtutes Herculi attribuit li. 54 ex simulacro Capitolij.

Sagitta triũ cuspidum quid.

SYMBOLICA non solum Ægyptiorum, verum etiam Græcorum Theologia, Herculem pro humano ingenio vel intelligentiæ vi ponit, pingitque illum arcu trium cuspidum sagittam iaculantem: propterea quod humani ingenij acumen, cœlestia terrena & inferna scrutetur: vel propter tripartitam Philosophiæ distributionẽ, quia ingenio Mathematicas disciplinas, rerum naturalium causas, & diuina mysteria indagamus: aut alio modo, ex Socraticæ scholæ diuisione in differendi subtilitate, naturæ obscuritate, vita & moribus eo vtimur, ita vt sagitta trium cuspidum aut triplicem mundum, aut triplicem contemplationem, aut tripartitam philosophiam significet. C

PROMETHEVS.

ARTES ET INGENIVM, VEL ARTIVM INVENTORES. CAP. XVI.

Fabula de artium origine Platonis.

PLATO in Protagora sub persona Socratis, huiusmodi narrat de Artium origine fabulam. Erat, inquit, aliquando tempus, quo dij quidem erant, mortalium autem genera non erant. Postquam autem & his tempus fatis constitutum venit, vt crearentur, formabant ipsa dij intra terram ex terra & igne permixtis, & ex ijs quæ igne ac terra permiscentur. Quum vero in lucem iam illa producturi essent, illorum ornandorum facultatumq; singulis, prout deceret, distribuendarum curam Prometheo & Epimetheo demandarunt. At Epimetheus sibi distribuendi munus deposcit, & Prometheo, dum ego distribuo, dicit, Aspice & considera. Sicque illo persuaso distributionem facit. Hic vero alijs robur absque celeritate apponebat, alia debiliora velocitate ornabat, alia armabat, alijs inermi data natura, aliam quandã facultatem ad salutem excogitabat. Quæ enim ex ipsis parua fecerat, ijs volati- D

Vt qui prudentissimus ἀπὸ τῆς προμηθείας, à prouidentia mens & cognitio.

A volatilem fugam aut subterraneam habitationem tribuebat. Quæ vero magnitudine auxerat, ea hac ipsa seruabat, & reliqua hoc modo exæquans distribuebat: ea industria, vt caueret, ne quod genus interiret. Postquã vero mutuæ corruptionis effugia ipsis suppeditasset, facilitatem anni, tempora & varias cœli tempestates sub diu ferendi excogitabat, induens illa densis pilis, & solidis pedibus quæ & hyemem & æstum arcere possent: & quæ singulis cubilia petentibus proprium ac naturale stratum itidem essent; sub pedibus alia vngulis, alia pilis & corijs solidis ac exunguibus muniuit. Necnon alimenta alijs alia suppeditabat, his herbam ex terra, illis arborum fructus: alijs radices, quibusdam vero aliorum animalium laniatum in alimentum dabat. Et his quidem paucam sobolem tribuebat, his vero quæ ab illis dilaniarentur, multam, quo genus ipsum conseruaretur. Proinde Epimetheus, vt qui non vsqueadeo sapiens esset, non animaduertit, se facultates in bruta animantia expendisse. Restabat adhuc ipsi inornatum hominum genus, & quid cum ipso ageret, ambigebat. Quo dubitante, venit Prometheus, inspecturus distributionem, & videt reliqua quidem animalia accuratè omnia habere, hominem vero nudum, non calceatum & inermem; iamq; fatalis dies aderat, qua B etiam hominem ex terra in lucem prodire oportebat. Consilij itaque inopia prehensus Prometheus, & quamnam homini salutem reperiret nesciens, Vulcani & Mineruæ artificiosam sapientiam vna cum igne furatur. Fieri enim nullo modo poterat, vt illa absque igne ab vllo possideretur, aut vlli vtilis esset: & sic illam homini largitur. Sapientiam itaque circa parandum victum hoc modo homo accepit: artem vero versandi in Republ. non habebat. Illa enim apud Iouem erat. Prometheo autem Iouis arcem ingredi non licebat, quoniam Iouis munitiones horrendæ erant: at in communem Mineruæ & Vulcani domum, in qua artes exercebantur, furtim ingressus erat, & furto sublata ignea Vulcani arte, & alia Mineruæ, eas homini contribuit. Et ex hoc contigit homini victus facultas. Prometheus vero post eam quæ fertur furti pœnam Epimethei caussa dedit. Postquam autem homo diuinæ sortis particeps factus est, primum quidem propter Dei cognitionem ex igne contractam, solus inter omnia animantia deos esse putauit, ijsque aras & statuas dicauit. Deinde vocem & nomina breui per artem articulauit, habitationes, vestes, calceos, strata, & alimenta ex terra inuenit. Hoc autem modo instructi initio homines sparsim habitabant, nullas habentes ciuitates. Cumq; feris C imbecilliores essent, passim ab illis interimebantur. Ars namq; opificiorum ad alimentum quidem idonea erat auxiliatrix: verum ad bellum contra feras manca: Reip. enim artem nondum habebant: cuius pars est ars militaris. Quærebant autem quomodo congregarentur ac seruarentur condentes ciuitates. Quum vero congregati essent, iniurias mutuo inferebant, vt qui artem gubernandæ Reipubl. non haberent, quare rursus dispergebantur ac peribant. Iupiter igitur timens generi nostro ne in totum aboleretur, Mercurium mittit, vt pudore & iustitia homines imbuat, quæ ciuitatum essent ornamenta & vincula, & amicitias inter homines conciliarent. Interrogat itaq; Mercurius, quomodo iustitiam & pudorem hominib. distribuere debeat. Num vt artes distributæ sunt, ita & has distribuam? artes enim sic sunt distributæ, vt vnus qui artem medicam aliamve quampiam teneat, multis imperitis sufficiat. Itane ergo & iustitiam & pudorem inter homines ponam? aut in omnes distribuam? In omnes, inquit Iupiter, vt omnes eius participes fiant. Neq; enim constabunt ciuitates, si pauci illarũ participes fuerint, velut ex alijs artibus. Legem item nomine meo promulges, vt qui pudoris & iustitiæ particeps esse non possit, tamquam pestis ciuitatis occidatur. Ex qua narratione colligimus, D per Prometheum facem accensam, quæ ignis furtum significet, tenentẽ, ingenij vim in inueniendis artibus, artiumve inuentionem & ipsum inuẽtorem denotari: fax enim animæ illa vis est, quã Aristoteles intellectum agentem vocat, quam Plato & Ægyptiorum Theologia cœlestem igniculum lumenve extrinsecus aduenientem appellarent, cuius proprium munus est artium inuentio.

Cognitio à rerum euentu, cuius filia pœnitentia.

Hinc Horatius Audax Iapeti genus libr. 4. Carm.

GRATA ACCEPTI BENEFICII MEMORIA. CAP. XVII.

HOMINIS prope rupem arduam stantis, annulumq; ferreum ex catena, quæ monti alligata est, exemptum cum adnexo lapillo in digito habentis imago, gratam accepti beneficij memoriam signifi-

significat: in eo præsertim, cui delicti pœna condonata est. Aiunt enim Prometheum, ob ignem dijs surreptum, & cum mortalibus communicatum, ab Ioue Caucasi montis rupi ferrea catena alligatum fuisse: & paulo post ab eodem eius miserto solutum, in huius beneficij memoriam vnum ex illius catenæ annulis cum saxi portione ex rupe sumpta, digito alligasse, indeque post annulorũ & lapillorum iungendorum morẽ emanasse: quo fit vt etiam solus ferreus annulus, quo diu Romani vsi sunt, id possit significare. A

Annulorũ origo.

DELICTI POENA, VEL VLTIO DIVINA. CAP. XVIII.

IDEM Prometheus rupi alligatus, pœnã delicti diuinamq; vltionem imminere denotat, vel iustum iudicium esse, & calamitatem flagelli loco diuinitus immissam, quemadmodum ipse Prometheus diuino iudicio ob ignem cœlitibus furto ablatum, rupi alligatus traditur.

B

MERCVRIVS.

ORATIO, VEL ELOQVENTIA. CAP. XIX.

MERCVRIVS orationis vim interpretandiq; virtutem & eloquentiam significat, vtpote Deorum nuncius atq; interpres, vnde Virgilius dixit:

Interpres diuûm cœlo demissus ab alto.

Fingitur autem protensus atque erectus, propter orationis vim, alas in capite & pedibus habens, vt significet volucrem per aëra ferri semonem: nam & Homerus τὰ ἔπη πτερόεντα, hoc est, *alata verba* appellauit.

Horat. 1. Carmin. Mercuri &c. qui feros culeos voce formasti.

Mercurij varia hieroglyphica.

Odyss. α versu 122.

VELOCIOR SENSVS, VEL INTELLECTVS AGENS. CAP. XX.

AMMIANVS Marcellinus scribit, Iulianum Cæsarem media nocte, vt Mercurio supplicaret, exurgere solitum, quo menti suæ lumina præferret, quia Mercurium velociorem in mundo sensum esse motus mentium excitantem, quem vulgo Intellectum agentem vocant, ex Philosophorum arcanis acceperat. Ex quo colligimus in sacris per Mercurium, intellectum agentem, & celerem animi sensuumq; motum significatum fuisse. C

Nam & mentis potens.

Mercurius, eiusq; stella ad Apollinis nomen refertur Macrob. Sat. li. 1. c. 19.

FIRMITAS ET GRAVITAS ORATIONIS. CAP. XXI.

CVM autem orationem, grauem, firmam solidamq; esse debere indicare volebant, Mercurium in quadrata basi sine pedibus pingebant, quod veri sermonis firmitatem ac robur indicabat: tum etiam, quia sermo sine manuum vel pedum adiumento suo fungitur officio.

De Mercurij sermonis efficacia aliter Pier. li. 23 ibi efficax sermo.

MERCATOR, VEL MERCATVRA ET LVCRVM. CAP. XXII.

PER eandem quoq; Mercurij imaginẽ, quæ marsupium manu teneret, gallũ ad eius basim ponentes, lucrum, mercaturam, mercatoremve significarunt: quod is mercium & lucri Deus haberetur: quia sermonis ope omnia mercimonia & contractus fiunt: Gallum vero idcirco illi apponebant vigilantiæ symbolum, vt indicaret mercatores decere vigilantes esse, nec totas somno tribuere noctes. D

Hinc dicitur Ἐριούνης, valde vtilis Odyss. θ.

FVR ET FALLAX. CAP. XXIII.

FVR quoque & furandi ars, atque fallacia, Mercurij Apollini Boues furantis imagine significatur, quod illum eius artis & fallaciarum ac doli fraudisque inuentorem Poëtæ tradiderint, vnde & illi

A & illi cognomentum κλέπτης, Phurnuto & Suida authoribus, est inditum: ideoque sic de illo cecinit Horatius. *Horat. lib 1. Carm. Ode 10.*

Callidum quidquid placuit iocoso
Condere furto.
Te Boues olim, nisi reddidisses,
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Battũ pastorem quẽ ob perfidiã in saxum mutauit. Ouidius 2. Metam.

& Prudentius:

Expertes furandi homines, hac imbuit arte,
Mercurius Maia genitus.

HYDRARGYRON. Cap. XXIV.

B PER eundem Mercurium Chemicæ artis professores, argentum liquidum, quod vulgo viuum, Græcè hydrargyron appellatur, propter eius mobilitatem intelligunt: nam illi singulis metallis Planetarum nomina attribuunt: vt plumbo Saturni, stanno Iouis, ferro & chalybi Martis, auro Solis, æri Veneris, argento Lunæ, vt Plato in Timæo facere videtur.

TALARIA.

VELOCITAS. Cap. XXV.

TALARIA Mercurij, velocitatem motumque significant, quod is sublimis per aëra feratur, vt Virgilius ait: *Æneí. li. 4.*

—— Et primum pedibus talaria nectit
C *Aurea: quæ sublimem alis. siue æquora supra,*
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

adeo vt si cuipiam significare velimus fugiendũ esse apte talaria depingere possimus: vnde fit vt etiam communi sermone dici soleat; *Addere pedibus alas*, pro celeritate. Item Virgilius:

Pedibus timor addidit alas.

CADVCEVS.

POTESTAS ET VIS FATI. Cap. XXVI.

EST & alia Caducei qui Mercurio attribuitur significatio, præter eas quæ à Pierio sunt enumeratæ. Caduceus enim fati potestatem significat, vel afflatum quendam diuinum dictumque, quo non modo mentes nostræ, verum etiam creata omnia mouentur & gubernantur: atq; vinculum D quo cum Deo collgati sumus, ac inter nos ipsiusq; fati necessitatem omnia stringentem. Quod præclarè indicasse videtur Virgilius his verbis: *Æneí. li. 6. ab Homero Odyss. 1. & ω. & Ilia. ω. Mac. libr. 7. c. 19. & idẽ Pierius omnino libr. 15. in Caduceo.*

Tum virgam capit, hanc animas ille euocat Orco,
Pallentesque alias sub tristia Tartara mittit.
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat:
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat
Nubila.

Sic enim pingebatur ab Ægyptijs Caduceus ille, Macrobio authore, in specie Draconum maris & fœminæ coniunctorum, qui parte media voluminis sui, inuicem nodo, quem vocant Herculis, obligabantur, primæque partes eorum reflexæ in circulum pressis osculis ambitum circuli iungebant: & *Caduceus quomodo ab Ægyptijs pingebatur.*

postmodum caudæ reuocabantur ad capulum Caducei, onabanturque alijs ex eadem capuli parte nascentibus. A

CONCORDIA. Cap. XXVII.

Idem Pier. libr. 15. in Concordia. Hinc caduceatores legati, feciálesq́, pacis & cõcordiæ sequestres. M. Antonij Triumuiri numus.

IDem Mercurij Caduceus angues illos circumuolutos habens, quos ipse, vt Poëtæ narrant, pugnantes cum inueniſſet, diremit, ita vt ambo Caduceo eius adhæſerint, Concordiæ ſymbolum eſt, vt in antiquis numiſmatibus apparet, ac inter cætera in M. Antonij triumviri numiſmate quodam, in cuius vna parte, mulieris laurea corona ſub capitis velamine redimitæ caput eſt, cum his literis, III. VIR. P. C. in altera duæ manus iunctæ Caduceum hunc tenentes, cum hac inſcriptione, M. ANTON. C. CÆSAR. quod procul dubio pro Concordiæ, quæ tunc inter Cæſarem, Antoniũ & Lepidum erat, ſymbolo poſitum fuit: idemq; Caduceus, res quæ eandem vim habent, ſimiléſve ſunt, denotat, duobus Serpentibus, eiusdem videlicet generis animalibus.

B

ARGVS.

MVNDI MACHINA. Cap. XXVIII.

ARGVS circa totum caput oculos habens, de quo ſic canit Ouidius, *Metam. lib. I.*

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat,
Inq́, ſuis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera ſeruabant, atque in ſtatione manebant.

& Statius:

Spectat in occiduis ſtellatum viſibus Argum.

Hæc à Macrob. libr. I. cap. 19. παρὰ τὸ ἀργὸν τευχ. Lv. d. Macr.

hic, inquam, vniuerſæ mundi machinæ typus eſt: cuius caput cœli præ ſe fert imaginem, oculi ſtellarũ, quæ inferiora omnia cuſtodiunt & fouent. Voluerunt enim Theologi Symbolici mundum animal eſſe: idq; ſub Argi imagine ſignificarunt: & terram quoq; moueri dixerunt. Ait enim Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro, terram non ſolum moueri, verum etiam vario motu agitari: ſed tamen ita, vt cum reliquis elementis comparata propter motus tarditatem, immota videatur: idq; huiuſmodi argumento probare nititur: *Non eſt*, inquit, *credendum, illam quæ omnia nutrit, fouet, cõcipit & parit, motus expertem eſſe, fieri enim nequit, vt quod non mouetur, gignat & pariat.* Vt igitur ſtellæ ac ſidera huiuſce mundi oculi ſunt, ſic herbæ, arbores & plantæ omnes capillorum locum obtinent: metalla vero & lapides, oſſium: nil mirum igitur, ſi ſub Argi imagine mundum vniuerſum comprehendit Ægyptiorum Theologia. C

D

ENDYMION.

PIORVM OBITVS. Cap. XXIX.

Mortis genus optimũ quod.

CVM plura ſint mortis genera, illud maximè & à ſapientibus Gentium, & Sacrarum literarum teſtimonio comprobatur, & commendatur: cum qui pie & ſancte vixerunt, iamq; altero illo genere mortis, de quo in Hercule Antheum interimente diximus, mortui, hoc eſt, prauis cupiditatibus deuictis, & ad Deum anhelantes, ac cũ eo coniungi (quod in hoc corpore is carcere fieri non poteſt) cupientes, ab eo in cœlum trahuntur, corpore, non ſecus atque altiſſimo ſomno morte conſopito: quemadmodum mori cupiuit Paulus, cũ diceret, *Cupio diſſolui, & eſſe cum Christo.* Hoc autem genus mortis oſculum vocauere Symbolici Theologi: de quo videtur loquutus eſſe Salomon in Cantico, cum

Philip. I.

A cum ait: *Osculetur me osculo oris sui*, quod, sub Endymionis quem Diana in monte altissimo consopitum somno osculatur, imagine adumbrarunt. Aiunt enim Dianam, vt quæ siderum vim quam ipsa recipit, ad inferiora transmittat, reginam esse & dominam cœlestium propotionum atq; intelligentiarum: Endymionem vero animam hominis pij significare, cuius amore capti cœlites, vt illam sibi coniungere possint atq; osculari, in alto monte hoc est, dum cogitationem & mentē in cœlum attollit, somno altissimo consopitā, id est, morte huius corporis. Nam cum corpus impedimento sit, quo minus perfecte Deo cōiungi possimus, sequitur eo soluto nos libere in cœlum euolaturos. Quod quanto citius fit, tanto maiores Deo gratias habere debe- B mus: nec tamen recusare quamdiu ei visum fuerit, huius corporis carcerem æquo animo ferre: sed assiduè illum rogare, qui solus omnia bona largitur, vt interea saltem cupiditates nostras, quæ nos ab eius cōplexu abstrahere possunt, interimat. Quod vt faciat, clementiam eius supplex manus tendens rogo & obsecro.

Canti. ca. 1.

At Lucian. in Astrologia ait illū primū mortalibus. Lunæ rationem ostendisse.

PACIFICATOR HABITVS. CAP. XXX.

NOLVIMVS hic omittere, priusquam viriles imagines absolueremus, quin ea adijceremus, quæ Quintilianus de pacificatore habitu scribit. Sic enim ait: *Fit & C ille habitus, qui in statuis pacificator esse solet, qui inclinato in humerum sinistrum capite, brachioq; ab aure protenso, manum ere cto pollice protendit: qui quidem maximè placet iis, qui se dicere sublata manu iactant*: cuiusmodi habitus hodie cernitur Romæ in pulcherrima statua, quæ pro æde Lateranēsi stat.

QVOMODO PINGI SOLERENT A VETERIBVS FAVOR, EIVSQVE contrarium. CAP. XXXI.

CVM ijs qui de Pacificatore habitu diximus, faciunt, quæ de fauoris eiusq; contrarij symbolo scribit Politianus in miscellaneis: fauorem enim pollicibus pressis, & eius cōtrarium versis significari solitum ait, idq; Horatij, D Iuuenalis, Plinij & Prudentij authoritate probat. Sic namq; ait Horat. in primo Epistolarū, 18. Epist.

Num eadē statua, de qua Pierius li. 35. in Pacificator. gestus hic refertur aliter à Pierio lib. 26. in Pacificatio. Fauoris, & contrarij figura. Idem à Pierio li. 36. in Fauor. traditur.

Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor vtroq; tuum laudabit pollice ludum.

Iuuenalis vero hoc modo:

—— Et verso pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Plinius autem libro Naturalis Historiæ vigesimooctauo, *Pollices, cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur.* Et Prudentius.

Et quoties victor ferrum iugulo inserit, illa
Delicias, ait esse suas, pectusque iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Ex quibus patet, eos qui fauerent, pollicem premere; qui vero fauorem denegarent, vertere solitos.

A

FIDIVS DEVS.

FIDES. CAP. XXXII.

Deus Sabinorum.

In platea quæ Arenula dicta, penes patricios Santaceiceus. Vide Emblem. 9. Alciati, cũ & in idem Minoem.

PRÆSTANTISSIMVM extat Romæ in antiquo marmore Fidij simulachrum, sic expressum: Vir est imberbis quidem, sed tamen maturam præ se ferens ætatem, cui adiectum est nomen, HONOR: hic VERITATI, quæ virginis forma expressa est, manum porrigit prenditque: in medio autem AMOR est pueri ætate: quod hæc tria sint, quibus Fides nititur, quæque illam inuiolatam conseruant: nempe honoris studium, veritas promissorum, vt videlicet ab vtroq; seruentur, & amor, qui nisi adsit & faueat, facilè fides corrumpitur: nam fidem honos sustinet, veritas parit, amor nutrit.

B

SOMNVS.

VERA ET FALSA SOMNIA. CAP. XXXIII.

Veri falsiq; somnij symbolum.

IMAGO virilis facie resoluta & languenti, candida subtus veste & supra nigra induta, quasi diem & noctem indicaret, cornu manu tenens, Philostrato authore, somnum significat: quod cum vera somnia immittit, nigrum cornu habere fingitur: cum vero falsa, eburneum: vnde & geminæ somni portæ à Virgilio finguntur, his verbis:

C

Æneid. lib. 6.

Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens Elephanto:
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.

In Som. Scip. c. 3.

quoniam, vt inquit Macrobius ex Porphyrij authoritate, latet omne verum: hoc tamen anima cum ab officijs corporis somno paulum libera est, interdum aspicit, nonnunquam tendit aciem, nec tamen peruenit. Et cum eum aspicit, tamen non libero & perfecto lumine videt, sed interiecto velamine, quod nexus naturæ caligantis obducit, quod Virgilius his verbis indicauit:

Æneid. 6.

Aspice, namque omnem, quæ nunc obducta tuenti
Mortales hebetat visus tibi & humida circum
Caligat, nubem eripiam.

Macrobius ibidem.

Hoc igitur velamen, quod nigro colore significatur, cum in quiete ad verum vsque aciem introspicientis admittit, cornu esse creditur: cuius hæc est natura, vt tenuatum visui peruium sit: cum autem à vero hebetatur, ac repellit obtutum, ebur putatur: cuius corpus ita natura densatum est, vt ad quamuis extremitatem tenuitatis erasum, nullo visu ad vlteriora tendente penetretur. Hæc Macrobius. Seruius vero aliam adfert rationem: ait enim per portam corneam oculos significari, qui & cornei sunt coloris, & duriores cæteris membris, quia frigus non sentiunt, vt & Cicero in libris de natura Deorum testatur. Per eburneam vero portam, os, propter dentes, quod ea quæ loquimur, falsa esse possint: ea vero quæ videmus, sine dubio vera sint. Aut vero ait, corneam portam idcirco veram dici, quod, vt ij, qui de somniorum interpretatione scripserunt, testantur, quæ somnia personæ statum & fortunam non excedunt, vera sint, & simplicia, vt cornu est: quæ vero supra fortunam sunt, & nimium habent ornatum, falsa: vnde eburnea quasi ornatior porta fingitur. D

HONOS ET VIRTVS. CAP. XXXIV.

A IN quibusdam Vitellij Cæsaris numismatib. inueniuntur pulcherrimæ Honoris ac Virtutis imagines, in quibus Virtus sic est expressa: Iuuenis galeatus cum pennis supra galeam, hastam sinistra, sceptrum dextra tenens, ocreas habens, & sub dextro pede testudinem, Honorem, qui muliebri forma est expressus, intuens. Habet autem caput galeatum, vt fortitudine ad Virtutem opus esse indicet, quo nos ab imminētibus insidiis tueamur, eademque ob causam hastam habet: pennæ vero vel crista ingenij acumen significant & sublimia cogitanda. Sceptrum potestatem vitiorum domandorum, & cupiditatum frænandarum. Ocreę duplicem habent significationem, primum, quod qui Virtutem sectantur, semper ad locum, si opus sit, Virtutis exercendæ causa, mutandum parati esse debent. Deinde, quia pedes & crura imbecillitatem, quam ex hoc terreo corpore suscipimus, quæ nos cupiditatum ictibus obnoxios reddit Prudentia, cuius symbolū est testudo, quam sub pede habet, diligenter muniamus, sicque gressus nostros dirigendos, Prudentia duce, vt ne nosmetipsos in peccandi necessitatem coniiciamus: semperq; in omnibus rebus honorem spectandum & intuendum, non autem opes. Honos muliebri potissimum forma depingitur, quod mulieres maxime honoris studiosas esse deceat. Est autem seminuda mulieris imago, propter opum contemptionem: eademq; cornucopiæ gestat, & galeam pede premit, quia ex Virtute omnium rerū copia prouenit, & virum in Honore propter Virtutem constitutum omnes venerantur.

B

Honoris & Virtutis imago, eiusque explicatio.
Vt quæ à viro.
Eadē Pier. de Galea li. 42.
Et ꝓpter celebritatem, Pier. ibid.
Pier. li. 27. monimentū assignat, ꝙ respondet prudentia.

HECATE.

LVNA. CAP. XXXV.

C LVNAM sub Hecates imagine pingebant, propter varias eius corporis figuras: Hecate enim cum tribus capitibus pingitur, quorum sinistrum Equi est, dextrum Canis, medium Hominis. Luna enim ex Solis distantia varias figuras sumere videtur, & cum nouilunium pingere volebant, candidis vel aureis vestibus indutam, atque ardentem facem tenentem eam faciebant: cum mediam ostendere volebant, cistam ei in manu ponebāt, quia, crescente lumine fruges maturat. Plenilunij autem virtutem ferrugineo colore denotarunt, tuncque ramum Laureum D & Papauer manu tenere fingebatur: ramum quidē Laureum, quoniam à Sole ignea fit: Laurus enim Soli consecrata est; Papauer vero propter fertilitatē multitudinemque animarum, quæ in ea, tanquam in ciuitate habitare putabantur. Duplicem enim tellurem Ægyptiorum Philosophia statuebat: superiorem vnam, inferiorem alterā: superioremque tellurem Lunam esse putabant, inferiorem vero hāc frugum procreatricem, qua nos mortales habitamus: illam enim animas corpore solutas incolere putabant, quia cum Ægyptij ex Hebræorum, à quibus multa didicerunt Theologica, esse quendam locum, in quem animę à corpore solutæ transmigrent, ibique beatorum sedes esse, & multa præterea de cœlesti illa patria, & sancta ciuitate, eius-

Nat. Comes lib. 3. Myth. c. 25.
Hecates hieroglyphicum.
Auctor Xenophanes.
Tellus duplex Ægyptiorum.

te, eiusque regionibus audiuissent: & in plenilunio maculas quasdam in Lunari orbe viderent, quæ in A nullo alio sidere cernerentur, & terrarum quandam montiumque & lacuum imaginem præ se ferrent, diuina mysteria & arcana humana intelligentia metiri volentes: ea omnia in Luna esse putabãt, eamque cœlestem illam tellurem esse aiebant. Nec defuerunt, qui duplicem mundum statuentes, vnum, in quo perfecta rerum omnium, quæ in hoc nostro orbe sunt, exempla atque imagines cernuntur, ab ipso Creatore minime corruptioni obnoxiæ factæ, quas Ideas vocauere, ex quibus post & ad illarum imitationem, quæ in hoc mũdo sunt omnia creata sint, mundum illum idearum Lunam esse dixerunt. Sic enim ratiocinabantur: Vt architectus, pulcherrimã aliquam domũ templumve ædificaturus imaginẽ eius perfectissimã mente concipit: quæ cum ex materia concreta non sit facta, corruptioni minime est obnoxia, nisi cum architectus ipse corrumpitur, hoc est, aut moritur, aut mente alienatur, neque post ædificium ipsum tam perfectum & absolutum reddere potest, vt ideam illam, quam conceperat æquet: ita & summus iste Opifex atque Architectus, mundum hunc creaturus, eius & omnium, quæ in eo esse volebat, imaginem perfectissimam concepit, quæ imago, vtpote in eius, qui omni corpore solutus est, quique omnia potest mente concepta, ita perfecta fuit, vt nihil perfectius excogitari posset, & re ipsa extitit, quia potentissimus est, qui eam fecit. Et quemadmodum imago humana mente concepta, sine sui artificis corruptione corrumpi non potest; sic illam, quæ opificem habet nulli corruptioni obnoxium, sempiternam fore, necesse est fateri. Hanc autem imaginem Lunam esse volebant, cui etiam creator vim hæc inferiora ad sui exemplum, sed minus perfecta, gignendi dederit: quam vim Naturam appellarunt. Et sic Lunæ multitudinem animarum, vel quod in ea corpore solutæ habitarent, vel quod ab illa in mortalia corpora influerent immitterenturque, vel quod perfectissimas illarum contineret imagines, tribuerunt. Sed est & alia ratio, cur illi fertilitas multitudoque animarum tribuatur: quia videlicet Luna crescente, plantæ & fructus, necnon & animantia magis crescunt, & quia partui præesse putatur. Nec tamen absurdam prorsus illorum sententiam existimarẽ, qui huius mundi imaginem in Luna esse putarunt, modo ne de diuina illa idea, ad cuius exemplar omnia sunt creata, intellexissent: quæ non magis quam Deus ipse mortalibus oculis cerni potest, cum diuinam illam ideam sempiternam fore sit necesse. Lunam vero & Solem mutationi obnoxium esse, Sacræ literæ testentur. Sed si huius mundi imaginem tanquam in speculo cerni C dixissent, facile illis assentirer. Lunare enim corpus speculo simile esse, solarium radiorum reflexio, quam in eo videmus, indicat: itemque aqueæ naturæ, quæ in speculis est, esse Philosophorum omniũ illi humiditatis ad rerum generationem causam tribuentium consensus, & res ipsa docet. Cum igitur talis sit Luna, & in plenilunio terra inter Solem & illam posita, huiusmodi maculæ in eius corpore cernantur, quæ mediam orbis terrarum partem, vt illam à Geographis pingi videmus, imitentur, quis non credat maculas illas terræ imaginem esse? Nam quod illas ob corporis inæqualitatem fieri dicunt, id absurdissimum videtur in cœlesti corpore: & falsum esse, testatur solarium radiorum tanta reflexio, quæ nisi ex politissimo nitidissimoque corpore fieri nullo modo posset. Quod vero alij vapores esse putant, quos illa assidue ad se trahat; primum dico fieri non posse, si vapores essent, vt semper eandem figuram situmque seruarent: deinde Mathematicorum, hoc est, Optices certissimas verissimasque rationes, id falsum ostendere. Nam cum vapores non supra mediam aeris regionem attollantur, necesse esset, Lunam à Britannis, aut Hispanis, aut Ægyptiis, quorum acies supra vapores illos, qui in nostris solummodo regionibus essent, tenderet, sine maculis cerni: nam si quis forte diceret, vapores illos totam mediam aeris regionem occupare, & ideo ab omnibus videri: is sciat, si ita se D res haberet, nos non maculas, sed totum Lunarem orbem quasi velamine quodam obductum visuros. Ex quo patet, cum eædem maculæ æque ab omnibus gentibus cernantur, vapores eos non esse. Sed & ipsarum macularum figura optime orbis terrarum imaginem, vt ex tam longinquo tractu perspici potest, præ se fert, quemadmodum quilibet videre potest.

Opinio idearii Lunam mundum statuentium.

Plin. libr. 2. c. 99.

Vnde Lucina dicta, à luce, vel à circumuoluendo.

Cuius alimentum in dulcibus aquis, ait Pli. lib. 2. c. 101.

Imago terræ in maculis Lunæ.

PERSE-

A

PERSEPHONE SIVE PROSERPINA.

SEMINVM VIRTVS ET GENERATIO.
Cap. XXXVI.

SEMINVM virtutem & gignendi vim, quæ potissimum in terra est, veteres muliebri forma germina quædam protendentem pinxerunt, hancq; imaginem bonam Deam vel Persephonem appellarunt: semen non ante germinare significantes, quam in terram proiectum aliquãdiu ibi latuerit.

Ideoq; à pserpendo dicta, qa semẽ per terrã serpat, sitq; Cereris filia.

DIONYSIVS.

PROMISCVA GIGNENDI VIRTVS PLANTARVM.
B
Cap. XXXVII.

QVONIAM vero plantæ non solum ex semine, verum etiam quædam ex surculis plantatis nascuntur, hanc promiscuam gignendi vim, sub Dionysij imagine expresserunt, quem muliebri forma & cornua habentem pingebant.

Ideoq; sepultus. ac integer reuixit ppter plantas è propaginib. ortas.

IVNO.

QVATVOR ELEMENTA. Cap. XXXVIII.

IVNO catena de cœlo ab Ioue suspensa, & lapides pedibus alligatos habens, ab Homero fingitur: ita vt vnũ pedem contractiorem habeat altero, quæ imago quatuor elementorum symbolum est. Iuno enim ipsa aerem significat, catena ignem quo cætera colligantur atque misceantur, lapis altiori pedi appensus, aquam, alter vero terram: quæ omnia Iupiter, quem cœli rectorem significare volunt, ita cœlo alligauit, vt ex illo pendeant, ipsiusque, qui cœlum mouet, nutu gubernentur.
C

Elemẽtoriũ hieroglyphĩca figura. Iliad o. Hinc Orph. in hymno Iunonis. Aeriã ostentat faciem Iuno.

TEMPESTATIS MVTATIONEM, ET ARCANA TEMPORE PATEFIERI.
Cap. XXXIX.

EADEM Iuno nubibus vndiq; septa, ita vt vix cerni possit, tum mutationem tempestatis (cum Iuno aeris symbolum sit) tum res alta vetustatis caligine mersas, aut alioqui obscuras abscõditasque, quas tamen tempus patefaciet, tum temporis breuitatem significat.
D

Hinc Æneĩ. l 4. illa, His ego nigrantem, &c.

SPES FALLAX. Cap. XL.

EADEM quoque Iuno ex nubibus ficta, res de quibus agitur fictas, & falsas esse significat, spemq; fallacem: admonetque vt caueamus nobis ab illusoribus, vel ne falso, vt sæpe fit, amore capiamur, nosque fœminis deludendos præbeamus. Aiunt enim, Iunonem ab Ixione adulterij solicitatam, illi corpus ex nubibus sui imaginem præ se ferens obtulisse, cum quo ille iacuerit.

Plut. in Agide & Cleomene ambitioni tribuit.

EVRO-

A

EVROPA.

ANIMÆ HOMINIS IN CORPORE STATVS. CAP. XLI.

MVLIER Tauro insidẽs, ac per mare delata, facie tamen in tergum conuersa, & littus quod longe liquit respiciens, significat animam hominis, quam corpus per huius mundi pelagus defert, cum ipsa tamẽ tellurem, quã deseruit, hoc est, Deum creatorem atque opificem, auidis oculis intueatur. Et hic est Platonicus ille animæ circulus, atq; rationis motus, cum videlicet mente à diuinis ad humanas res cogitandas, ipsaq; creata, conuersa, tandem ad Dei contemplationem homo redit: ideoq; Poetæ finxerunt, Europam Agenoris Phœnicum regis filiam, ab Ioue sub forma Bouis, aut Vituli raptam, & per mare in Cretam delatam fuisse: cuius fabulæ mystica explicatio est, quam modo protulimus.

Platonicus animæ circulus.

Ouid. lib. 3. Metam.

B

DIANA.

RERVM PERMVTATIO. CAP. XLII.

VIRGO cui Mercurius vestem porrigit, Diana est, quæ rerum mutationem ex incremento & diminutione factam significat. Finxerunt enim Græci Poetæ, Iouem cum videret Dianam nudam incedentem, quod id virginem minime decere videretur, Mercurio, vt ei vestem faceret, mandasse: cumque multas ei Mercurius vestes fecisset, nullam tamen illi aptam facere potuisse, propterea, quod illa, dum is vnam pararet, assidue mutaretur, ita vt post illam non posset induere. Est ergo hæc figura incrementi & diminutionis, rerumve aut cõsilij & mentis mutationis hieroglyphicum.

Dianæ hieroglyphicũ.

Hinc forsã χθονία Orpheo dicta, terrestris, ꝓpter generatione & corruptionem.

C

DANAE CVM AVREA PLVVIA.

D

ANIMI PVLCHRITVDO, ET COELESTIVM BONORVM AFFLVENTIA. CAP. XLIII.

DANAE formosissimæ mulieri, aurum in gremio pluisse finxere Poetæ, per Danaen animi pulchritudinem significantes, quæ naturalibus virtutibus continetur, quas Deus amat: per aureum vero imbrem cœlestium bonorum affluentiam, quæ ex diuino amore, eiusque benignitate sunt petenda. Omnium enim bonorum perfecta copia à Deo solo datur.

Alii ad largitiones, q̃bus omnia patẽt & parẽt, referũt. Aureus imber in gremio Danae.

PASI.

A

PASIPHAE.

ANIMA CVM AEREO VEHICVLO. Cap. XLIV.

PASIPHAE Solis filia, & Minois Cretæ regis vxor, quam in vaccam transmutatam ex Tauro Minotaurum peperisse ferunt, qui media ex parte homo erat, reliqua Taurus, animam significat cum suo æthereo vehiculo, quo illam corpori coniungi Platonici tradidere. Aiunt enim animas nostras in beatis illis sedibus & cœlesti regione, æthereum igneumve quoddam vehiculum, quo deferantur & moueantur, habere, cum nihil quod sit expers corporis moueri possit: quod & Dauid vates comprobare videtur, cum canit, *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam vrentem.* Addunt deinde Platonici illas, quamuis hoc igneum vehiculum habeant, tamen corpori, hoc est, terreo vehiculo, ob ignis subtilitatē & terræ crassitudinem, nisi aliquo intercedente medio, quod vtriusq; naturæ sit particeps, iungi non posse, ideoque illam dum per cœlestes orbes & elementa descendens, transit, paulatim crassiore se quasi veste induere, aereumq; sibi vehiculum comparare, quo facile terreo huic cor-
B pori copuletur. Id autem facit corporis induendi cupiditate, vt iidem aiunt, accēsa: Taurus enim corpus significat, Vacca ficta aereum vehiculum, Pasiphae ipsam animā ex qua copula oritur Minotaurus, id est, homo ex anima & corpore conflatus.

Platonicorum de animabus opinio. Hinc forsan ita dicta, quia præ cæteris omnib. appareat luceatq;.

PANDORA.

PANDORA mulier pyxidem in manu habens apertam, aduersam fortunam, generis obscuritatē, infelicitatem, paupertatem, infamiam, ægritudinem, spei frustrationem, humanæ sortis miseriam nobis adumbrat: nam cum hæc virtutes omnes in pyxide inclusas teneret, eam, vt quid intus esset videret, aperiens, omnes elabi passa est, malis retentis, & spe sola, quæ vasculi labro adhæsit, vt narrat Hesiodus: eam enim à Vulcano factam, & ab omnibus diis muneribus, quæ pyxidi illi incluserant, ornatam, postque Epimetheo coniugem datam tradit.

Hesiodus in Theogonia.

C

EVRYDICE.

APPETITVS. Cap. XLVI.

EVRYDICE, quam in pede momordit serpens, appetitum hominis significat, quā animi affectus exulcerant, pedes enim ac præsertim calcaneum, cupiditatū hieroglyphicum sunt: vnde Seruator discipulorum suorū pedes lauare voluit, vt eos ab affectibus terrenis mundos redderet, Ioan. 13. Et Petro nolēti vt se lauaret, dixit, *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Et in Genesi dixit Deus Serpenti, *Insidiaberis calcaneo eius:* nec solum hoc in Sacris literis, verum etiam in Gręcorum fabulis legimus, Achillem, propterea, quod puer Stygiis aquis fuisset im-
D mersus, nulla in parte vulnerari potuisse, præterquam in pedibus, qui abluti non fuerant, vt indicarent eum fortem fuisse, nisi affectibus vinceretur propriis. Neque abhorret ab hoc sensu quod tradunt, Iasonem aureum vellus petentem, vnum calceum in flumine, quod solum in toto terrarum orbe nulli vento est obnoxium, amisisse: hoc est, dum virtutem sectatur, & immortalitatem, aliqua affectuum parte exutum fuisse: & Virgilius, Didonem morituram vnum calceum exuisse, scribit his verbis:

Hinc forsā à late pœna subeunda ei nomen, ob concupiscentiam. Per pedes ablutos qd significatur & in diuinis & in pfanis.

Æne. lib. 4.

Ipsa mola, manibusque piis, altaria iuxta

Vnum exuta pedem, vinclis in veste recincta
Testatur moritura deos, & conscia fati
Sidera ———

hoc est, vno affectu, nempe mortis formidine exutam, quæ Didonis figura repentinum firmumque consilium significat.

A

CYBELE.

AGRICVLTVRA, VEL, VICTORIA POPVLORVM. CAP. XLVII.

Vide Plin. lib. 43. ibi. Terra. Cybeles simulacrum, & eius interpretatio. Vide Pier. li. 1. ibi, Super igne solicitus.

CYBELES turritam coronam habentis simulacrum, tellurem indicat, & vrbes quas illa sustinet domitas, vel victoriam de agricolis seditiosis partam, vel tellurem agricultura domandā, & eam quæ habitatur fertiliorem esse ea quæ minus incolitur. Vbi enim hominum frequentia, ibi artes & industria valent. Quod vero curru eius Leones adiunxere, vt in antiquis marmoribus numismatibusq; videre licet, id significat nullam esse terram adeo sterilem & asperam, quæ labore & industria fertilis reddi non possit, vel illā vim gignendi à Sole capere, cum Leo sit animal Phœbææ naturæ. Hanc ipsam si non in curru, sed humi sedentem vel stantem cum circino pinxeris, Geometriæ, si cum quadrante, Geographiæ, si cum ligone vel Taurum prope se habentem, Agriculturæ simulacrum habebis. B

TRES CHARITES. CAP. XLVIII.

Hes. in Theogonia. Quid per simulacrum trium Charitum, ex Seneca, vel Aglaia. Ἀγλαΐη.

TRES Charites sorores fuisse traduntur. Pingebantur autem iuuenes virgines, ridentes, manibus implexis, soluta ac perlucida veste: quarum natu maxima, Hesiodo autore, Ægle vocatur, media Euphrosyne, tertia Thalia. Quid autem hæc omnia significarent, pulcre docet Seneca de beneficiis libr. primo in hunc modum: *Quare, inquit, tres Gratiæ, & quare sorores sint, & quare manibus implexis, quare ridentes, quare iuuenes, & quare virgines, soluta ac perlucida veste? Alij quidem videri volunt vnam esse, quæ det beneficium, alteram quæ accipiat, tertiam quæ reddat. Alij tria beneficiorum genera, promerentium, reddentium, simul & accipientium reddentiumque. Sed vtrumlibet ex istis iudica verum. Quid ista nos iuuat scientia? Quid ille consertis manibus in se redeuntium chorus? Ob hoc, quia ordo beneficij per manum transeuntis, nihilominus ad dantem reuertitur, & totius speciē perdit, si vsquam interruptus est; pulcherrimus, si cohæsit & vices seruauit. Ideo ridentes, quia promerentium vultus hilares sunt, quales solent esse qui dant & qui accipiunt beneficia. Iuuenes, quia non debet beneficiorum memoria senescere. Virgines, quia incorrupta sunt & sincera, & omnibus sancta, in quibus nihil esse alligati decet, nec astricti. Solutis itaque tunicis vtuntur, perlucidis autem, quia beneficia conspici volunt.* Hæc Seneca. Nos autem etiam illud minime silentio prætereundum censemus, quod vna faciem auertere & occultare fingitur: vt indicet, eum qui munus dat, id clam facere debere, iuxta Seruatoris dictum: *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te.* Et alio in loco: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera.* Altera Charis faciem apertam ostentat, quia eius qui beneficium accipit, est id ostentare & prædicare: tertia partem faciei ostendit, & partem occultat, significans beneficij retributionem celandam esse, ostentandumque ipsum beneficium.

C

Hilarē datorem diligit Dominus. D

Matth. 6.

GOR-

A

GORGONES.

ANIMÆ TRES IN HOMINE. Cap. XLIX.

GORGONES capita, Draconum squamis obsita, dentes maximos Aprorum instar, item manus & alas habere finguntur: eas tres Phorci filias fuisse tradunt; nomine Euryale, Sthenyo, & Medusa, ex quibus Medusa sola mortalis fuisse perhibetur, reliquæ duæ immortales: ideoq; Medusam Perseus decollauit. Hæ Gorgones animarum hieroglyphicum sunt. Tradit enim Ægyptiorum Theologia, & cum ea Platonica quoq; schola, tres in homine animas esse, quarũ singulæ apud Hebræos proprium nomen habent: vna enim *Nephes* vocatur, quæ Latine *Viuens* vel *Sentiens*, dici potest: quam cum bestiis communem habemus, & hæc mortalis est, quam Medusa innuit: est enim corpori proxima, eique adglutinata, & sensibus, corporisque affectionibus obnoxia, de qua acutiores Theologi intellexisse Christum, cum dixit, *Tristis est anima mea vsque ad mortem*: &, *Qui non habuerit odio animam suam,* B *perdet eam*: ideoq; finxerunt Perseum, qui diuinum spiritum melioremq; genium significat, hanc obtruncasse: debent enim, qui altiora contemplari volunt atq; diuina, hanc prorsus interimere, ne quid sensus animæ, quæ rationis particeps est, obesse possit. Altera anima *Ruab*, id est, *Spiritus* nuncupatur, quæ rationis particeps est. Tertia dicitur *Nessamach*, id est, *Lumen*, vt à Pythagora & Dauide fuit appellata, quam D. Augustinus *Diuinitatis partem*, & Plato *Mentem* vocat. Ideo autem dixerunt has tres sorores homines suo aspectu in saxa conuertere: quia quamuis illas in nobis habeamus, illarum tamen naturam nemo absolute potest scrutari, nisi Medusa obtrũcata, id est, nisi corporearum affectionum impedimento prius fuerit liberatus: imo qui eas intueri volunt, saxis eos similes esse ad alia oportet. Oculus autem, quem sibi inuicem hæ tres sorores mutuo dant, significat lumen quod habemus extrinsecus, à Deo nobis dari, atque ab vna in alteram animam deriuari.

Ab Apollodoro libr. 1.

Tres animæ in homine quæ.

Virgilius tamen Ænei. li. 6. ad vlciscendos sceleratos eas detrusit ad inferos.

VIRGO CAPILLOS HABENS ERECTOS.

C

HOMINIS NATVRA. Cap. L.

PLATO dixit, hominem arbori similem esse, verum in hoc ab illa differre, quod illa radices in terra fixas habet, homo autem in cœlo: quod capilli capitis radicum similitudinem quandam habentes indicant. Radix autem vera hominis est anima, quæ cœlitus est demissa, & per quam viuimus, spiramus, & vitales fructus ferimus, vt arbor ex radice vitam trahit: vnde in Cantico legimus, *Coma tua iuncta canalibus*: quod de cœlestibus riuis, ex quibus virtus in nos descendit, est intelligendum: nam quæ de capillis & barba in Sacris literis dicuntur, ea omnia ad animam referri testantur Origenes D & Hieronymus. Vnde si quis virginem capillos in cœlum erectos habentem pinxerit, apte animam vel hominis naturam expresserit.

Nõ solũ ratione capillorũ, sed capitis totius, brachia vero ac pedes tamq̃ rami. Hominis cũ arbore comparatio.

VIRGO ABSCISSIS CAPILLIS.

IMBECILLITAS ET MORS. Cap. LI.

VIRGO, cui abscissi sint capilli, imbecillitatem virium ingenij, animive, aut etiam mortem significat; quia non modo in Sacris literis videmus Sampsonis robur in capillis fuisse, quibus abscissis, fa-

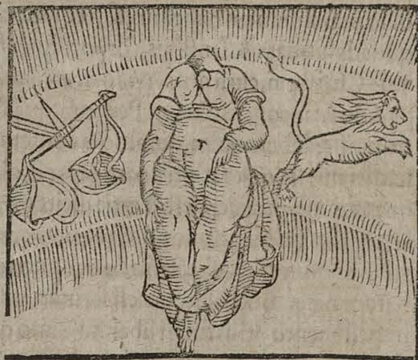
Sed & apud Græcos & Latinos ra-

stratio capitis seruitutem indicabat. Vide Pier. lib.32. ibi, Coma Robur hominis in capillis.

sis, facile captus victus fuit: verum etiam & Euripides finxit Alcesten mori non potuisse, donec illi à Mercurio cœlitus demisso crinis abscinderetur: & Nisus non prius à Minoe interfici potuit, quam illi ab eius filia pilus fatalis abscinderetur. Nec Dido apud Virgilium ante mori potuit, quam Iris ab Iunone missa ei flauum vertice crinem auferret. A

ASTRÆA.

IVSTITIA. CAP. LII.

ASTRÆAM Astræ Gigantis & Auroræ, vel Iouis & Themidis filiam, pro Iustitia sumi notissimum est: fingunt enim illam vitiis crescẽtibus indignatam in cœlum euolasse, locumque inter Leonem & Libram mediũ tenuisse, imo etiam ipsam Libram ei tribuunt, qua quid cuique debeatur, expendat. Quamobrem sic de illa cecinit Ouidius: B

Libr.1. Metam.

Et virgo, cæde madentes
Vltima cœlestum terras Astræa reliquit.

Astræa figura, & explicatio.

Et Seneca in Octau.

Neglecta terras fugit & mores feros
Hominum, & cruenta cæde pollutas manus,
Astræa virgo siderum magnum decus.

A Gell. lib. 14.c.4.

Eam quoque, vt Gellius & Chrysippus tradunt, forma atq; filo virginali, aspectu vehemẽti & formidabili, luminibus oculorũ acribus, neq; humilẽ, neq; atrocem, sed reuerendæ cuiusdã tristitiæ dignitate pingi solitam, omnes fere norunt: cui nostri pictores modo lancem, modo securim, virgarumq; fascem adiiciunt. Illud autem fere inauditum est, & tamen pulcherrimum, quod Alexander Aphrodiseus scribit, Iustitiam ab Ægyptiis sine capite pingi solitam, per manum sinistram porrecta palma discapedinatam: quoniam sinistra genuina pigritia nulla calliditate prædita, æquitati aptior quam dextra videtur. Collocatur autem inter Leonem & Libram, quia iustum iudicem intrepido & forti animo esse oportet, vt nullius minis aut precibus ab æquo & bono dimoueatur: eumdemque decet crimina omnium atque merita ad lancem discutere & ponderare, vt cuiq; quod meritus est tribuat. Caput vero ei non tam ademisse mihi videntur, quam inter sydera occultasse, vt indicarent à iudice neminem videri debere: vnde Athenis in Areopago, rei velato capite causam dicere iubebantur, ne iudicum affectus mouere possent: condit ergo caput inter sidera, solum Deum intuens, & ideo à nobis cerni non potest: debet enim iudicis mens ad extremum vsque, donec sententia sit lata, occulta esse, ne qua fraus strui possit. C

A ERVDITISSIMI VIRI HIEROGLYPHICORVM COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS, EA CONTINENS

quæ per Serpentem, Cerberum, Felem, Vitulum, Capricornum, Cancrum, Aquilam, Craterem, Lyram, Arcum, Nodum, Catenam, Quinarium numerum, Pentagonum, Pyramidem, Cubum, Octaëdrum, Isocaëdrum, Papauer, Iridem, Hyacinthum, Narcissum, Hyssopum, Myrtum, Salicem, Cedrum, Palmam, & alia huiusmodi significantur.

AD THEODORVM ZVINGGERVM PHILOSOPHVM
B ET MEDICVM PRÆSTANTISSIMVM.

LTERAM hanc mysticarum imaginum Partem, quam cum superiore Valerianis quasi racemationem quamdam Diuinis Commentariis adiecimus, tibi (doctißime Zuinggere) donare atque in tuo nomine edere statui: non quidem quod tuæ famæ aliquid scriptis meis ornamenti adijcere posse sperem, quam tu ingenij tui magnitudine, atq; illustribus monumentis, quibus rem literariam promoues, ab aliis illustrari non pateris: sed vt & hi mei labores nomini tuo inscripti, plus authoritatis inueniant, & tu aliquod meæ in te obseruantiæ indicium habeas, tenue quidem illud ac rude, longeq; inpar iis quibus tu nos ornare soles, sed ex candido in te animo profectum, & tali qui libentius, si posset, maiora dignioraq; tibi commendaret. Sed tuæ humanitatis erit, mentem non munus spectare. Quod si feceris, & ingenij ac prudentiæ tuæ acumine, ad intimos animi mei sensus penetraueris, tanti te hoc facturum non dubito, quanti regium aliquod munus, & quemadmodum me amare iamdudum cœpisti, sic hunc meum immaturum fœtum fouendum suscipies. Quod quoniam mihi certo pol-
C *liceor, plura non addam. Vale. Basil. XIV. Kal. Sext. M. D. LXVII.*

SERPENS.

ANIMA ET CORPVS. CAP. I.

BACILLVM cui Serpens circumuolutus est, non modo apud Hebræos, & in Sacris literis, in quibus legimus Serpentis in cruce positi aspectu populum Israëlis à morte liberatum fuisse: verum etiam apud Ægyptios & Romanos animæ atq; corporis salutare symbolum fuit. Nam cum cætera omnia reptilia crassioris & magis terreæ sint substantiæ, Serpentem spiritus & vitæ tenacissimum animal esse constat, quod & imbecillitatem corporis exuat, & ad medicinam vtilissimum sit, & ad acuendum visum herbam inuenisse, nec non ad sese in vitam reuocandum quamdam herbam cognoscere traditur. Et cum Romani oraculo admoniti, Epidaurum misissent ad Æsculapium, quem medicinæ
D & salutis Deum existimabant, accersendum, Serpentem Romam aduexerunt.

Num. cap. 21 vers. 9. Serpentis proprietates. Plin. li. 8. c. 27. ope fœniculi. Plin. c. 12. li. 18. & passim alibi. Marathrũ. Val. Max. li. 1. c. 9. Liuius lib. 10. & 11.

CERBERVS.

TRES COELI REGIONES, VEL TRIPLEX DEI POTESTAS. CAP. II.

VETERES tres tantum cœli regiones faciebant: nempe Ortum, Occasum, & Meridiem: nam in Septentrione inferos putabant esse, propterea quod Sol numquam eo perueniat: quemadmodum & Sacræ literæ Aquilonem interdum accipiunt, & impios ad sinistram à Deo in extremo illo iudicio

Quidã pro terra, unde carniuorus dictus, alij pro auaritia ponũt. Cerberi hieroglyphica significatio. Vide Pier. li. 3. ibi, proles mascula.

iudicio detrudendos. Sinistram vero in eodem Serpentrione esse Theologis, quis dubitet, cum impij in eandem cum dæmone regionem sint detrudendi? ideoque harum trium regionum symbolum finxerunt Cerberum canem tricipitem, quo etiam trina Dei regna significarent, cœleste, terrenum, & infernum. A

TRES NATVRALES NECESSITATES.
CAP. III.

Æneid. li. 6.

EVNDEM Cerberum tricipitem finxere Poëtæ infernæ domus aditum custodire: eo hieroglyphico tres necessitates naturales, quæ hominem à sempiternarum rerum contemplatione abducũt, significantes: nempe famen, sitim, & somnum; & ideo Virgilius fingit Sibyllam, quæ Æneam mentem ad magnarum rerum contemplationem conuertere volentem, monet vt huic Cerbero,

Melle soporatam & odoratis frugibus offam

obijciat, statimque illo relicto transeat: vt indicet, esse quidem his necessitatibus satisfaciendum, sed non prorsus indulgendum. B

FELIS.

LIBERTATIS APPETENTIA.
CAP. IV.

FELIS, præter ea quæ de illo scripsit Pierius, libertatis appetentiæ hieroglyphicum fuit, quo prisci Alani, Burgundiones & Sueui, teste Methodio, in militaribus signis vti solebant: perinde vt Feles carcerem ferre non possunt: sic se seruitutis impatientissimos esse testantes.

VITVLVS.

CONCVPISCENDI VIS. CAP. V.

C

MANSVETVS & domesticus vitulus, vel bos, concupiscendi appetendique vim, quæ in nobis est, denotat: quia constat, nullum animal æque appetitui obedire & venereum esse, atque Vitulum siue Taurum.

Attamen secedunt interdũ à vaccis, hinc illud Ἀπμαγελεῖν, ab Aristotele li. 6. de Natura Anim. Id est, coarmentari.

CAPRICORNVS.

MORS, VEL DEFVNCTORVM ANIMÆ, ET SECVNDA FORTVNA.
CAP. IV.

Capricornus Deorũ porta.

Suetom. in Augusto. c 94.

& Pierius libr. 10. ibi Augusti. Genesis.

CAPRICORNI signum, quod in multis Augusti Cæsaris numismatibus videmus, summã, vt Astronomi tradunt, sub se natis portendens felicitatem, à Platonicis Deorum porta vocatur: quia per eum tradunt, animas corporis vinculo solutas, rursus in cœlum ascendere, vbi diuinæ naturæ participes fiunt, ideoque hoc signum sidereum animas defunctorum mortemve significat, & nonnumquam secundam fortunam, summamq; felicitatem, vt diximus. D

A

CANCER.

ORTVS HOMINIS, VEL VITA. CAP. VII.

CANCER, ex eorumdem Platonicorum ſententia, ortum hominis vitamque notat, volunt enim animas per Cancri ianuam in humana corpora demitti, & vt Capriconum Deorum, ſic Cancrum hominum portam vocant, quod per eam egredientes animæ humanam in naturam tranſeant. *Cancer porta hominũ.*

B

AQVILA.

DIVINI NVMINIS PRÆSENTIA. CAP. VIII.

AQVILA præter ea, quæ de illa ſcripſit Pierius, in Sacris literis diuini numinis præſentiam vel effluxum quendam ſignificat, quo ad maiorem ſuperioremq; rerum diuinarum cognitionem ducimur, vt Cabaliſtæ tradunt vnde Moſes dicit, *Sicut Aquila prouocans filios ſuos ad volandum, & ſuper eos volitans expandit alas ſuas; aſſumpſit eum, atq; portauit humeris ſuis.* Deuter. 32. *Non abſimile Pierius lib. 19. ibi, Alta cogitatio: diuini enim notitia numinis aquila Hieroglyphicum Ioanni Euangeliſtæ dedit.*

CRATER COELESTIS.

C

OBLIVIO. CAP. IX.

CRATER ille ſidereus, qui ab Aſtronomis inter Leonem & Cancrum collocatur, obliuionem ſignificat: quoniam ex Platonicorum ſententia animæ cum in humana corpora demittuntur, de cœlo per Cancri ianuam deſcendentes, per Capricornum rurſus corpore ſolutæ in cœlum aſcendentes, cum deſcendunt ex cratere illo, quem Bacchi poculum vocant, obliuionem bibunt: & ſic cœleſtium rerum obliuiſcuntur, ſed non omnes æquè, verum aliæ magis, aliæ minus, prout magis minuſve ex eo poculo hauſere. Ex quo patet, poculum illud, obliuionis poculum eſſe, eiuſq; imagine obliuionem ſignificari. *De Cratere Platonicorum ſententia.*

LYRA.

D

AVDITVS. CAP. X.

LYRA duo habens foramina incurua, aures & auditum ſignificat, quoniam vt in Lyra fidibus illis & neruis tactis aër proximus commodus ad duo illa foramina inflectitur, & eandem in Lyræ conuexum, vbi quoq; aër incluſus eſt, reflectens ſonitum edit: ſic vox aërem extra aures noſtras cõmouens in aurium foramina impellit, qui in pelliculam quandam inſtar tympani tenſam, appulſus, aërem, qui intus eſt, naturalem mouet: his autem commotus, neruos quoſdam excitat, in quibus eſt auditus. Propter hanc ergo ſimilitudinem Lyra auris & auditus hieroglyphicum eſt. *Rationem auditus Pierius ab Empedocle docet lib. 7.*

A

ARCVS.

ACVTI DOLORES. CAP. XI.

Genes. ca.3.

PER arcum in Lunæ virginali forma expressæ manu positum tensumq;, acuti dolores indicantur: quia nullus intensior dolor quam partus, cui Lucina siue Luna præest, esse putatur.

NODVS.

NECESSITAS. CAP. XII.

Sic nodum pugna apud Virg. lib.10. Æneid. Q. Curtius in Exordio lib.3. Ptolomeus.

PER Nodum necessitas, Macrobio teste, significatur: quæ enim vincta sunt, seipsa dissoluere nequeunt: quod si nodo gladium adijcias, qui eum rescindat, fortunam, fatum & necessitatem virtute superari indicabis: quoniam Alexander Magnus, Gordium illum fatalemq; nodum gladio rescidit, & sic fatum ipsum vicit, & vetus est dictum, *Sapiens dominabitur Astris.* B

CATENA AVREA HOMERICA.

CONNEXIO RERVM HVMANARVM CVM DIVINIS, VEL DIVINÆ PROVIDENTIÆ VIS. CAP. XIII.

Nat. Com. lib.2.cap.4. ad auaritiã & ambitionem refert. In Timæo. Vis diuini Afflatus.

DVBIVM non est, quin Catena illa aurea Homerica, a quam pẽdere de cœlo in terras Deum iussisse commemorat Iliados libro 8. his verbis: *Agedum, auream restim è cœlo suspendite, eaq; cuncti Dij ac Deæ apprehensa, me hinc detrahite in terra: nullo id quantolibet nixu poteritis efficere. At cum mihi facere irato libuerit, in terras vos vniuersos & in maria vsq; detraham. Quinetiam circumligata reste ad summitatem Olympi omnia supernè attollam, vt intelligatis quantum ego Deos simul atque homines antecello*: dubium inquam, non est, vel Macrobio & Luciano testibus, quin illa rerum humanarum cum diuinis connexionem, & commune quoddam vinculum, quo Deus & summus ille Pater, quum vult nos ad se trahit, mentesque nostras in cœlum attollit, quo nos alioqui proprijs viribus, quantolibet conatu ascendere non possemus, significet: adeo vt qui mentem suam diuinitus gubernari significare velit, is apte catenam hanc ex stella pendentem & contrahentem pingere possit. Ea est enim Diuini afflatus, & igniculi illius, cuius Plato omnes homines partibus esse voluit, vis, vt mentes ad creatorem conuertat, & in cœlum trahat. Dixit autem Plato, omnes homines eius igniculi cœlestis participes esse, quia qui eius non sunt participes, quamuis formam corporis humanam habeant, non tamen homines sunt, sed belluis inferiores deterioresque. Est præterea connexio illa & alio modo intelligenda, vt eam interpretatur Macrobius: nam quæ modo diximus, ex Luciani Dialogis, cum Mercurium fingit de Ioue propter hanc catenam conquerentem, ad fatorum vim afflatumq; Diuinum referuntur. C

Ad verbũ à Macr. lib.1. ca.1. in som. Scipio.

Macrobius vero ait, catenam hanc sic conflatam esse, vt ex summo Deo mens manet, ex mente anima, quæ & condit & vita complet omnia quæ sequuntur: cunctaq; vnus fulgor illuminat, & in vniuersis apparet, iuxta Peripateticorum sententiã, vt in multis speculis per ordinem positis vultus vnus apparet. Cumq; omnia contiuis successionibus se sequantur degenerantia per ordinem, inquit, ad imum meandi, inuenietur pressius intuenti, à summo Deo ad vltimam vsq; rerum fæcem, vna se mutuis vinculis religans, & nusquam interrupta connexio, quæ per catenam hanc significatur, quam Lucretius auream funem vocat, his verbis: D

Haud (vt opinor) enim mortalia sæcla superne
Aurea de cœlo demisit funis in arua.

Lib.2.

SOLIS

A

SOLIS VIS. CAP. XIV.

PLATO autem in Theæteto per hanc catenam Solem significari vult, cum ait: *Et ad hæc Colophonem insuper addam auream illam catenam, qua nihil aliud quam Solem Homerus ostendere voluit. Quamdiu enim circuitus ille & Sol mouetur, omnia sunt ac seruantur inter Deos & homines. Si vero staret hoc totum velut ligatum, omnia corrumperentur, & fierent inuersa.*

Huc spectat quæ de Adad & vi Solis ex Orpheo Macr. lib. I. ca. 23. Sat. ait.

SACRARVM RERVM COGNITIO. CAP. XV.

PER eandem quoque catenam sacrarum cœlestiumque rerum cognitio mihi ex Homeri verbis significari videtur, cum ait neminem quantolibet nixu illa apprehensa Deum de cœlo detrahere posse, ipsum vero eadem cuncta sursum attollere: nam & si literarum ac Philosophiæ studia, sunt quasi gradus quidam & catena, ad cœlestium rerum cognitionē, nihilominus si quis per eos gradus ipsius B Creatoris naturam indagare velit, nullo id ingenij acumine, diligentiave aut labore assequetur: hoc enim esset Deum de cœlo detrahere, & humano ingenio subijcere. Si vero alicui Deus ipse sui cognitionem dederit, is totus illi coniunctus facillimè cœlestia assequetur. Quo hieroglyphico monemur, Diuinarum rerum cognitionem non ex Philosophorum libris, sed precibus & pietate à Deo petendam esse.

Fides enim donum Dei est.

Cœlestium reru cognitio vnde.

MVSÆ, EARVMQVE AFFLATVS. CAP. XVI.

CATENA vero ferrea magnetem lapidem alligatum habens, vt Plato in Ione tradit, Musarum connexionem & commune vinculum, atq; afflatum illum ex quo præstantes Poëtæ vim quandam Diuinam affectuum concitandorum capiunt, significat.

Ἐνθουσιασμόν.

QVINARIVS NVMERVS, ET QVATERARIVS.

C

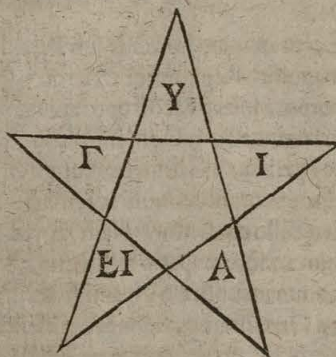
MERCVRIVS, ET ARTIVM INVENTORES. CAP. XVII.

PER Quinarium numerum Leo Baptista Albertus Mercurium figurari ait. Martianus vero & alij Quaternarium eius symbolum esse volunt propter artium inuentionem, vt qui numeri sint, perfectissimi. Ex quo patet, per huiusmodi numeros etiā artium inuentionem inuentoresq; significari.

An quod vt quinarius est hermaphroditus, ita Mercurius modo ad superos, modo ad inferos adeat. Quod cubū referat solidorum corporum perfectissimū. De hoc Pentagono quod πεντάλφα ac πεντάγραμμον dici potest, Pierius lib 47.

PENTAGONVM. SALVS. CAP. XVIII.

PENTAGONVM salutis symbolum fuisse, testatur Lucianus eo in libello in quo agit de quodam qui lapsus D erat inter salutandum, cuius rei origo talis cōmemoratur. Antiochus is, qui ΣΩΤΗΡ cognomento dictus est, cum aduersus Galatas pugnaret, nec satis ex sentētia res succederet essetq; in discrimine, per quietē vel vidit, vel se vidisse simulauit, vt militū animos in spem erigeret, Alexandrum Magnum se monentem, vt salutis symbolum assumeret, idque pro tessera tribunis daret, eorumque vestibus insueret, ea re fore vt victoria potiretur. Symbolum autem illi huiusmodi ostendisse, triangulum triplicem inuicem insertum ex lineis quinq; constantem, in quibus ΥΓΙΕΙΑ

 scriptum

scriptum erat: sic enim salus sanitasve Græcè appellatur, vnde & hoc signum in veteribus Antiochi A numis adhuc cernitur, quod signum Mathematici à quinq; angulis Pentagonum vocant.

PYRAMIS.

RERVM NATVRA, VEL MATERIA PRIMA. CAP. XIX.

Quid Pyramis secundum Metaphysicos.

PER Pyramidem veteres rerum naturam & substantiam illam informem formas recipientem significare voluerunt: quod vt Pyramis à puncto summo fastigio incipiens, paulatim in omnes partes dilatatur: sic rerum omnium natura ab vnico principio & fonte, qui diuidi non potest, nempe à Deo summo opifice profecta, varias deinceps formas suscipit, & in varia genera atq; species diffunditur, omniaq; apici illi & puncto cõiungit, à quo omnia manant & fluunt. Verum & alia huius rei ratio, nempe Astronomica reddi potest: quoniã Ægyptij summi Astronomi fuere, imo ipsius Astronomiæ inuentores.

Ægyptij Astronomiæ inuentores.

Quid secũdum Astronomos Pyramis.

Tradunt autem Astronomi, esse circulum quendam in Sphæra, vel cœlesti illa machina, sub quo Sol & reliqua errantia sidera, cursus suos circuitusque conficiant, & in quo omnium animantium vita, rerumq; naturalium, ortus atque interitus sit positus: adeo vt etiam Aristoteles in libris de Ortu atque Interitu, dicat generationis atque corruptionis, omnisque mutationis vel incrementi caussam esse accessum & recessum Solis in circulo obliquo: nam circulum illum, de quo agimus, Obliquum vocat Aristoteles: Astronomi vero, propterea quod ex eo pendeat animantium vita, Zodiacum vocauere. Hunc igitur circulum, cui soli inter cœlestes circulos latitudinem tribuunt, in duodecim partes, quas Signa nuncuparunt, partiuntur: aiuntque, cum illo diuidi etiam inferiora omnia, adeo vt quicquid sub vno ex illis signis contineatur ad centrum vsque terræ, id omne in signo esse dicatur; & sic signum volunt esse velut Pyramidem quandam, cuius basis in cœlo sit: nam fundamentum Astronomicum cœlum est, & apex in centro terræ. Cum igitur in Pyramidibus illis omnia fiant, sitque accessus Solis, qui est quasi punctum quoddam ad signa illa ortus, & recessus ab illis interitus rerum naturalium caussa, aptè videtur per Pyramidem natura rerum omnium parens significari.

ANIMA HOMINIS. CAP. XX.

SED & animam hominis sub Pyramidis forma adumbrare voluisse videntur ijdem Ægyptij, qui magnifica Regum atque Heroum sepulchra, sub ingentibus Pyramidibus fecerint: vt testarentur corpore soluto & corrupto animam superesse, quæ cum summo opifici visum esset, hoc est circulo illo triginta sex millium annorum circumacto, aliud corpus genitura & sibi factura esset: non secus ac Pyramis, vt Geometris notum est, vertice immoto manente, circumacta basi circulum describit, & toto corpore conum: vt circulus annorũ illud curriculum significet, conus vero corpus quod curriculo illo conficitur. Nam Ægyptiorum fuit illa opinio de rebus in eundem statum triginta sex millium annorum spatio restituendis, & ab illis se id accepisse, testatur Plato: qui etiam hoc ipsum, id est, animam nostram Pyramidis formam habere mihi testari videtur in Timæo, cum ait, sic factam fuisse à Deo animam, vnam accepisse illum ex vniuerso portionem, quæ proculdubio vnita puncto illo, qui in Pyramidis vertice est, significatur: secundam autem primæ partis duplam: tertiam secundæ sesqui-

A sesquialteram, & primæ triplam: quartam secundæ duplam: quintam tertiæ triplam, sextam primæ octuplam: postremo septimam, quæ partibus sex & viginti primam excederet: posthæc dupla & tripla interualla repleuisse. Quibus numeris profecto nihil aliud significat, nisi expansionem illam linearum quæ à puncto ad basim tractæ angulos efficiunt, & per interualla ipsas superficies quæ lineis clauduntur: ex quo apparet illum hoc quoq; vt alia ab Ægyptijs accepisse.

IGNIS. Cap. XXI.

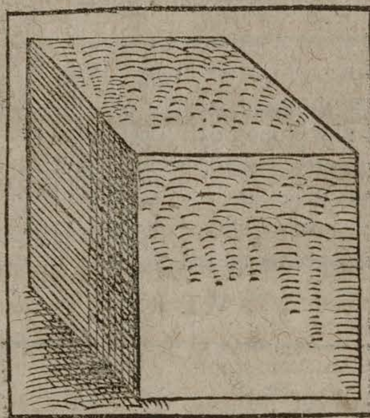
IGNEM quoque Pyramidis formam habere testatur idem Plato: propterea quod cum in imolatus sit, circa materiem & fomentum quo pascitur, in acutam flammam quæ cœlum spectat, desinit: nam per basim materia concreta significatur, per reliquum corpus, materia iam ad formam recipiendam parata, & quasi fermentata, per punctum ipsa informis & simplicissima substantia: vnde minus mirum est, quod supra diximus, per Pyramidem animam significari, vt quæ igneæ naturæ ab eodem Platone esse tradatur, & corpori non secus ac Pyramis basi, vel ignis fomento, adhæreat.

A quo dici videtur, vel à lapide Pyropœcilo: πῦρ enim ignis, ποικίλος varius, ab ignea varietate.

B

CVBVS.

TERRA. Cap. XXII.

Pierius cubum ad numen refert lib. 39.

CVBVM, hoc est tesseram octo angulorum, & sex laterum, terram significare tradidit Plato ex Timæi Locrensis Pythagorici Philosophi disciplina, quam Pythagoras, vt testatur Iustinus historicus, ab Ægyptijs potissimum didicerat. Terram vero per cubum depingebant, ob eius stabilitatem grauedinemque: quia vt cubus C quocumque voluatur, semper iacet, nec facile mouetur, sic terra per se immobilis, si aliqua fortuita vi commoueatur, statim rursus iacens quiescit.

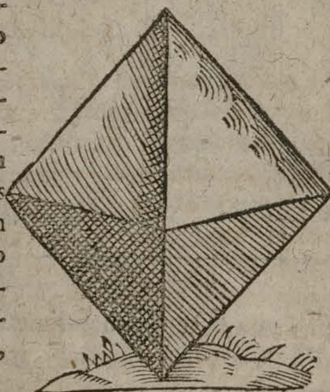
Cur Terra per Cubum.

OCTAETRVM.

AER. Cap. XXIII.

Anguli finitio.

De Octaëdro, Isocaëdro aliisque Geometricis formis figurisq; videdi Ios. Scaliger, & in Sphæra Sacrobos. Clauius, Iustinus Schreckēfuschius & Peletari⁹ in Euclidē.

AERI ijdem Philosophi Octaëdri formam tribuere, quæ octo triangulis æqualibus, & æqualium laterum, id est, octo basibus, & sex angulis solidis, viginti quatuor vero planis continetur: quod vt melius intelligatur, explicandum est quid sit angulus solidus, quid item planus. D Angulus planus, inquit Euclides, est duarum linearum in plano se mutuo tangentium, & non in directum iacentium mutua inclinatio: solidus vero angulus est, qui pluribus quam duobus angulis planis continetur, qui non eodem sunt plano, & ad vnum constituuntur punctum. Ideo autem hanc illi formam tribuerunt, quia in ascensu ignem consequitur, & in terræ cauernas penetrat. Octaedri enim forma ascendit in duos vtrinque vertices, & aptissimè Sphæræ includi potest, vt docet Euclides.

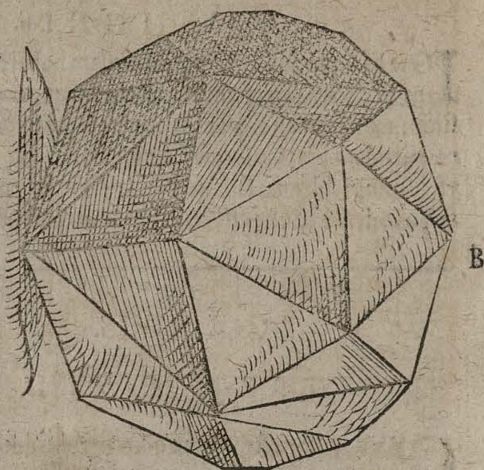
Isocaëdrum quid, & eius hieroglyphicum.

A

ISOCAEDRVM.

AQVA. Cap. XXIV.

AQVAM vero Isocaëdri figuram tenere dixerunt. Est autem Isocaëdrum, Euclide authore, figura solida, quæ viginti triangulis æqualibus & æqualium laterum, continetur: propterea quod aqua sua natura mobilis sit, & diuisioni flexuiq; perfacilis. His quoque figuris ipsam elementorum ad inuicem proportionem indicare voluerunt, quæ ex basium siue laterum & angulorum numero colligitur. Octaëdri enim ad Pyramidem est proportio dupla in lateribus, in angulis solidis sesquialtera, in planis vero dupla: ex quibus proportionibus fit harmonia duplicis diapason & diapente: Pyramidis vero ad cubum in lateribus sesquialtera proportio, in angulis vero dupla, ex quibus diapason iterum & diapente. Cubi ad Isocaëdrum in lateribus proportio est tripla sesquitertia, in angulis sesquialtera, vnde diapason, diapente & diatessaron in basibus, in angulis vero diapente. Isocaëdri vero ad Octaëdrum in basibus dupla sesquialtera, in angulis autem dupla, vnde diapason & diapente in basibus: in angulis vero iterum diapason consurgit, quæ proportiones, & harmoniæ pariter & in elementis per has figuras significatis esse traduntur.

B

VER. ÆSTAS.

Huc spectāt quatuor anni tēpestates ab Ouidio lib. 1. Meta. exscriptæ. extat: ver tepidum cinctum florēte corona Stabat nuda Æstas & spicea serta gerebat.

C

D

Stabat & Autumnus calcatis sordibus vuis, Et genialis Hyems canos hirsuta capillos.

VER. Cap. XXV.

CISTA florum, authore Eusebio, Ver significat: quia vere cuncta florescunt.

ÆSTAS. Cap. XXVI.

CISTA spicis referta, eodem Eusebio teste, Æstatem denotat: quod æstate segetes & spicæ dementantur.

A AVTVMNVS. HYEMS.

B

AVTVMNVS. CAP. XXVII.

CORNV copiæ vuis & pomis plenum, Autumnum indicat: quoniam tunc vina fiunt, & omnes fructus pleno copiæ cornu fundi videntur.

HYEMS. CAP. XXVIII.

MENSA apud ignem parata, Hyemem significat: quia frigus & quies post æstatis labores parta, terræque opes congestæ ad lautius vitæ genus inuitare videntur, vnde Poeta, *Inuitat genialis Hyems.* & Horatius: *Virg. 1. Georg.* *Horat. lib. 1. Car. Ode 9.*

C

Vides vt alta stet niue candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
Syluæ laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.
Dissolue frigus, ligna super foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina
O Taliarche merum dyota.

PAPAVER.

CIVITAS. CAP. XXIX.

D PAPAVER præter ea, quæ de illo scripsit Pierius, Eusebio authore, ciuitatis symbolum est: quia, vt in ciuitate multi homines habitant, sic in papaueris capite quasi intra eadem mœnia multa sunt semina; & vt ciuitas in vicos & domos est distributa, sic & papaueris caput in multas intus partes est diuisum, multaque interstitia habet. *At ille nationes nedũ terrã significare ait, id est, ciuitates & populos. lib. 58. de Papauere.*

IRIS HERBA.

ELOQVENTIA. CAP. XXX.

IRIDEM herbam eloquentiæ signum esse, nemini mirum videri debet: cum Homerus fingat Troianorum oratores, vt qui disertissimi essent, Lirioessam, id est, Iridem herbam floridam comedisse, *Nã vt Mercurius nuncius Iouis, sic Iris nuncia Iunonis.*

Oratores Troianorũ. Mattheol. & Diosc. li. 1. c. 1.

quod eloquentiæ præcepta illos hausisse significat: propterea quod eius herbæ flos colorum varietate A atque ornatu, Iridi cœlesti, quæ & ipsa eloquentiæ Dea habebatur, similis sit, & quia talem oportet esse orationem, nempe colorum ac figurarum varietate distinctam, multasque hæc herba eloquentiæ similes vires habet: nam vt de illa tradunt Medici, iris halitus prauum odorem corrigit, gratumque & suauem reddit spiritum, & venena repellit: sic etiam ornata oratio quasi suauis quidam halitus gratiã conciliat, & animi venena, hoc est, perturbationes depellit. Hanc herbam quidam volunt olim Hyacinthum appellatum: quod indicare videtur Ouid. Metamorph. lib. 10. his verbis:

Flos oritur, formamque capit quam Lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est: is enim fuit author honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & hya
Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.

Sed hanc quæstionem Medicis permittimus: nos de illa, quæ hodie Hyacinthus vocatur, mox dicemus separatim, hanc vulgo Lilium cœruleum vel purpureum appellari scimus. B

HYACINTHVS.

SAPIENTIA. Cap. XXXI.

Quin & pueros diutissime seruat in pubertate. Diosc. lib. 4. ca. 57. & ibi Mattheol.

HYACINTHVS, quem ab Apolline in florem conuersum Poetæ fabulantur, prudentiæ ac sapientiæ symbolum est. Nam cum Apollo Musarum, ingenij, ac literarum Deus sit, Hyacinthum puerum ab illo ob formam adamatum, Poetæ finxerũt: quia sensus naturalis minime corruptus puer est, hoc est, prudentia caret, sed tamen formosus est, quia mentem ad sui contemplationem excitat: qua contemplatione fit, vt tandem sensus, iuuenili ætate atque feruore illo deposito, prudentiæ & sapientiæ florem ex se gignat, suauissimis virtutum odoribus fragrantem: quorum post memoria literarum monumentis ad posteros manat.

C

NARCISSVS FLOS.

CORPORIS FORMA. Cap. XXXII.

Narcissi fictio poetica. Ouid. Metamor. lib. 3.

NARCISSVS flos corporis formam, quæ cito corrumpitur, & iuuentæ florem, qui cito transit, significat, vt rosa, & viola, & omnes flores, qui cito corrumpuntur: idcirco enim Poetæ finxere, Narcissum formosissimum puerum, dum suam formam, quam in fonte cernebat, cupide nimis admiratur, in fontem prolapsum periisse, & in florem huiusmodi conuersum: vt indicarent, non hanc fluxam corporis formam, sed animi præstantiam, & diuinam illam æternamque pulchritudinem esse adamandam.

D

HYSSOPVS.

EXPIATIO PECCATORVM. Cap. XXXIII.

Mattheol. ex Mesue in Diosc. lib. 3. c. 26. Hyssopo aqua, vna cũ ligno cedrino, & filo coccineo. Exod. 12.

HYSSOPVS herba pulmones purgans & caput, qua Hebræi vtebantur cum sanguine animalium, ad populum aspersione lustrandum, gradum diuinum significat, & vinculum illud, quo cum Deo coniungimur: & coniunctiã peccatis expiamur. Hinc Dauid, *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.*

A

M Y R T V S.

G R A T I A. C A P. XXXIV.

MYRTVS Veneri dicata, & ob id *Coniugula* dicta, multis morbis ſanandis vtiliſſima, gratiæ & bonæ valetudinis ſymbolum eſt.

> *Ob pulchritudinem. Virg. Ecl. 7.*

S A L I X.

H Æ R E D I T A S. C A P. XXXV.

SALIX pulcherrimo hieroglyphico præter ea quæ à Pierio ſcripta ſunt, hæreditatem ſignificat vel diuinam, vel humanam: quoniam vt ſalix iucunda arbor eſt, quæ ad torrentes naſcitur; ſic ex B hæreditatis abundantia, quæ etiam per torrentem adumbratur, iucunditas lætitiaque oritur, quod & vox ipſa Hebraica, qua in Sacris literis Salix nominatur, indicat, nam *vehirbe nachal* appellatur, quod & iucunditates hæreditatis, & ſalicem torrentis ſignificat.

C O R P O R A N O S T R A. C A P. XXXVI.

CORPORA quoque noſtra ſalicis hieroglyphico ſignificantur, quoniam vt ſalix niſi torrentis aquis irrigetur, non creſcit: ſic & corpora noſtra, imo & noſmetipſi, niſi cœleſtibus aquis irrigemur, & ſecundum decurſum illarum plantati ſimus, fructum nullum ad vitam ferre poſſumus. Vnde Dauid de beato viro, *Hic arbori ſimilis eſt ad aquarum riuum ſata.*

> *Pſal. 1.*

C E D R V S, S I V E C I T R V S.

C

M I S E R I C O R D I A V E L P I E T A S. C A P. XXXVII.

CEDRVS ſiue Citrus arbor, fructus gignens odore ac ſapore præſtantiſſimos, miſericordiæ pietatiſque ſymbolum eſt, propter magnas vtiliſſimaſque mortalium generi vires. Primum enim præbet reſinam electiſſimam, quæ citria dicitur, dentium doloribus vtiliſſimam, ſuccus eius elephantiaſin curat, & pulmonis vlcera, valet contra venena, ardetq; velut facula. Vnde Hebręi fructu eius ſolemnem quemdam diem celebrabant, quaſi Diuinæ miſericordiæ opem implorantes. Quos æmulati Lacedæmonij, deos ſuos coronare ſolebant iis fructibus, quos oximala Perſica nuncupant, idem per illos ſignificantes quod Hebræi per Citrum. Lignum quoque eius corruptioni minime obnoxium facit, vt cedrus pro immortalitate æternitateve accipiatur.

> *Dioſcor. lib. 1. c. 98. & ibidem Mattheolus.*
>
> *Citri virtus.*
>
> *At citrus omnino differt à cedro de quo Mattheol. in Dioſc. cap. 131. lib. 1.*

D

P A L M A.

H O M O. C A P. XXXVIII.

PALMA in myſticis literis celebratiſſima, duplici de cauſa hominis ſimulacrum eſſe putatur: primum, quia fructum non fert ſine coitu, ſed replentur eius rami gemmis maſculèis, quaſi ſemine quodam: deinde quia in ſuperiore parte habet quaſi cerebrum, quod Hebræi *Halulab*, Arabes vero *Chedar*, vel *Gemar* vocant, quo corrupto moritur arbor, ſicut cerebro læſo homo interit, quod quidē huic ſoli inter plantas contingit: tertio, quod comam in cacumine habeat, & ramos in manuum modum protenſos, & fructus digitorum figuram præ ſe ferentes vnde dactyli, id eſt, digiti ſunt appellati: pulpa quoque ipſorum fructuum caro appellatur, multum ſanitati conferens, & vel ex vi quadam animali

> *Palma cur hominis hieroglyphicū.*

animali, vel ex Phœbæa natura summæ nutritionis, adeo vt multi sancti Patres in solitudine vitam a- A
gentes, eo solum cibo contenti fuerint, quemadmodum & hodie quoque multi in Africa populi eo
tantum fructu victitant.

IVDÆA. CAP. XXXIX.

A Pierio li. 50. in verbo, Iudæa.

PER Palmam præterea Iudæa notabatur, propterea quod ea potissimum regio Palmis abundet, & quod Iudæi in sacris suis eius foliis vterentur, haberentque diem solemnem de Palmarum nomine appellatum: vnde in multis Romanorum numismatibus videmus Palmam, & mulierem mœstam sub ea sedentem, cum huiusmodi inscriptione, IVDÆA CAPTA.

Eruditissimi viri Anonymi Hieroglyphicorum Finis.

INDEX
RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM
LOCVPLETISSIMVS.

Asini

B.

Bacch

Ceruum

D

Decius

Digitus

Fesce

Ignem

Inuidiæ

M Litera

M.

N.

O.

P.

Palma-

Priapus

Q.

R.

S.

Sceptrum.

vis &

Statua-

T.

Talpa.

Triton

V

FINIS.

GRÆCARVM VOCVM QVÆ TOTO OPERE OCCVRRVNT INDEX.

ΤΕΛΟΣ.

HIEROGLYPHICORVM COLLECTANEA, EX VETERIBVS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

IN SEX LIBROS, ORDINE ALPHABETICO DIGESTA;

ET NVNC PRIMVM IOANNIS PIERII VALERIANI, ET ERVditi Anonymi ſexaginta Hieroglyphicorum Libris addita.

FRANCOFVRTI,
Ex Officina typographica Eraſmi Kempfferi,
Sumptibus Antonij Hierati.

ANNO M. DC. XIII.

HIEROGLYPHICORVM COLLECTANEA, EX VETERIBVS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

LIBER PRIMVS.

AD LECTOREM, DE HIEROGLYPHICIS, PROLEGOMENA.

ΙΕΡΟΓΛΥΦΙΚΑ' dicta ſunt ænigmaticæ quædam in rebus arcanis
ſculpturæ, & ſacra apud Ægyptios monumenta. Illi enim prius
quam vſitatiſſima eſſet literarum ac ſcripturæ ratio, vel ne facile vul-
go ſacra profanarentur myſteria; non literis hæc, ſed ſculptis rerum
animaliumq; figuris deſignabant, quem morē ab Hebræis mutuaſſe
videntur. Clemens Alexandrinus, Strom. lib. 5. ait Ægyptios
& Hebræos ſymbolis vſos fuiſſe reconditis, vt ſapientiæ diuinæ eos participes ef-
ficerent, qui rebus ſacris eſſent initiati. Addit etiā nefas exiſtimatū Platoni, cum qui
min mè purus eſſet, ad purum quidpiam attrectandum accedere: quam ob cauſam
ſacra vaticinia ænigmatis olim reddita fuiſſe cōſtat, nec vera myſteria oſtendi ijs ſo-
lita, qui temerè & impudenter accederent, ſed qui primum purgati eſſent, ſeſeq; di-
ligenter præparent. Obſeruat idem eos qui ab Ægyptijs docerentur, primo quidem
ſequutos eſſe rationem, quæ ἐπιστολογραφικὴ dicitur: alteram qua ἱερογραμματεῖς vteban.
tur: tertiam & poſtremam ἱερογλυφικὴν nominabant, nempe ſacram quandam ſcul-
pturam vel cælaturam; ex quibus maximè celebris ea fuit quæ συμβολικὴ d cebatur.
Omnes autem quotquot vetuſtis temporib. de rebus diuinis aliquid ſcriptis man-
darunt, tam Barbari quam Græci, rerum principia occulta eſſe voluerunt; & ipſum
τὸ ἀληθὲς ænigmatis, ſignis, ſymbolis, & allegoricis quibuſdā figuris tradiderunt. Ea-
dem fuere celebrata illa Græcorum oracula: vnde Apollo Pythius λοξίας & flexilo-
quus cognominatus eſt, quod obſcure ac obliquè reſponderet. Plutarchus lib. de
Iſide & Oſiride veterum Ægyptiorum inſtitutum illud fuiſſe oſtendit, vt vel ex
ordine Sacerdotum aut eorum qui militiæ nomen darent, ab ijs reges legerentur:
eo quod alij ob fortitudinem, alij autem ob ſapientiam magni ac celebres haberen-
tur. Ex bellicoſis rex delectus, ſtatim ſe ſacerdotibus erudiendum tradebat, idemq;
ſapientiæ particeps efficiebatur, eius inquam ſapientiæ quæ mythologiarum inuo-

lucris pleraque occultabat, & obſcuræ quadam verborum faſcia veritatem comple-ctebatur.

Certè antiqua illa Pythagoræ ſymbola huius Philoſophiæ vſum non minimum præbuere; quæ cum à Tyrrhenis (apud quos fuit educatus) vel ab Ægyptijs, quorum ſcholas perluſtrauit, accepiſſet, ita excoluit, vt magnam ſuæ doctrinæ partem hiſce myſterijs occluſam eſſe voluerit. Tradit enim Iamblichus, eos olim deſignaſſe per nauis gubernatorem ſupremum Deum primum motorem, & primam illam cauſam rerum omnium, vt oſtenderet omnia Dei nutu adminiſtrari ſicut per mundi lutum materiam generationi aptam, ipſumq; corpus intelligi volebant. Atqui & interdũ non alio ſymbolo Deum deſignabant, q̃ oculo depicto, cui & baculum ſeu ſceptrum ſubdebant: quandoquidem Deus vnus eſt, qui omnia videat, & penes quẽ ſit præcellens regiaq; dignitas. Nonnulli tamen ſtantem oculum ad aliud referunt, nempe ad naturam diuinam ἄνθρωπον καὶ ἀκίνητον. Hanc Ægyptiorum philoſophiam Chæremon complexus eſt, vt & Horapollo Niliacus, qui Græcè editus exſtat; auxit Pythagoras, illuſtrarunt excellentes quidam Philoſophi & ſcriptores nobiles, Athenæus, Clemens & Cyrillus Alexandrini, Origenes Adamantius, Pauſanias, Porphyrius, Plinius, Apuleius, Plutarchus: quamque noſtra ætate pene intermortuam magno labore, laudabili induſtria, imo vero admirabili peneque diuino ingenio excitauit ſuiſq; perfecit numeris Ioannnes Pierius Valerianus, magnis illis ἱερογλυφικῶν commentarijs. Huius primæ ſapientiæ vſum retinuerunt multo ante Pythagoram Moſes, Iobûs, Dauid, Salomon, alijq; Hebræorum ſapientes. Sunt & qui de Chaldæorum Symbolis ex Commentarijs Pſelli, quibus Magica oracula Zoroaſter exequitur, nonnulla poſteris reliquerunt. Sic enim ex figuris plantarum, florũ, animalium, aſtrorum, rerumq; aliarum pleraque inuoluebant, vt minimè putem cõmodius ſapientiæ veterum quaſdam reliquias ad noſtra vſque tempora tranſmitti potuiſſe. Id vero ſi quis velit aliquo exemplorum ſpecimine ſibi demonſtrari, ſtatim colliget, pro fertilitatis ſymbolo Papauer vſurpatum, Cupreſſum pro morte; Oliuam eſſe Hieroglyphicum ſeu ſymbolum pacis, Lauram & Hederam ingenij ſempervirentis, Malum Cotoneum cõcubij notam iiſdem habitam fuiſſe, vt Satyrum & Capram libidinis, Leonẽ terroris, iracundiæ, dominatus, Solem anni, Lunam menſis: & cætera alia longè multa, quæ immenſo labore pariq; doctrina idem Pierius eſt exequutus.

De Hieroglyphicis autẽ ita Lucianus in Hermotimo, nullis olim literarũ figuris, ſed ſignis quibuſdã & characteribus ſortes connotabantur, cuiuſmodi per multa literarũ loca depingunt Ægyptij, puta homines caninis aut leoninis capitibus. Porro illud non omittendum, referente Plutarcho, ſolitos fuiſſe Ægyptios ad templorum limina Sphynges locare, vt innuerẽt eam quam de rebus ſacris doctrinam profitentur, ea ſapientia conſtare quæ obſcura ſit, & inuolucris quibuſdã lateat. Quemadmodum verò Hebræi arcanas ſuas ſententias & ſacroſanctæ religionis interpretationes myſticas omnibus indiſcriminatim, literarum monumentis manifeſtare noluerunt, ſed potius per certam, & ordine continuato propagationem ac viuam vocem parentes filijs, atq; hi ſuis poſteris per manus tradere ſtuduerunt (vnde etiam Cabalam, id eſt, depoſitum atque hæreditariam, vt ita dicam, acceptationem vocarunt,

runt,

runt, quam D. Chryſoſtomus in prioremad Corinthios ἄγραφα quoque ab ipſis dicta fuiſſe commemorat :) ita conſuetudinem hanc imitantes finitimi populi, potiſſimũ Ægyptij & Indi, longo tempore, præſertim ijs in rebus, quæ ad medicamentorũ facultates ſpectant, eandem obſeruarunt. Verumtamen cum eorũ Sacerdotes poſtea deprehenderẽt, hunc modum inſtituendi & docendi, ob vitam noſtrã breuem, caducam & fluxam, nimis fore incertum ac dubium, pauloque poſt plane forſitan interiturum, alium faciliorem & ſtabiliorem excogitarunt, notis ſcilicet quibuſdam & figuris, quæ tamen obſcuriores eſſent, & ſine autorum indicatione vix ab alijs intelligerentur, ſacras ſuas ac arcanas diſciplinas hac ratione deſcribentes. Hunc morem adhuc apud Chinenſes, extremæ Aſiæ latiſſ. populos (quos Sinas eſſe apud Ptolemæum docti exiſtimant, alij ad Seres referunt) vigere, teſtantur recentiores rerum Indicarum ſcriptores. Diodorus Siculus lib. 1. eadem ἱερογλυφικά, nempe γράμματα αἰγύπτιακά, vocat αἰθιοπικά, & ἱερά, id eſt, ſacra, illa (lib. 3.) opponens τοῖς δημώδεσι, quæ δημοτικὰ Herodoto, lib. 2. Plinius lib. 36. cap. 8. Sculpturæ illæ effigieſque, quas videmus, inquit, Ægyptiæ ſunt literæ, de quibus etiam Diodorus lib. 4. Philo Iud. lib. 1. de vita Moſis vocat τὴν διὰ συμβόλων φιλοσοφίαν. Clemens Alexandr. Stromat. lib. 1. & 5. μυστικὴν, καὶ τὴν αἰγυπτίων θεολογίαν. Ignorabiles literas nominat Apuleius, lib. 2. Metamorph. Meminit etiam eorum Plutarchus, præſertim lib. de Iſide & Oſiride, pluribus item locis C. Tacitus lib. 2. Annalium, & Ammianus Marcellinus, lib. 17. his verbis, formarum innumeras notas, hieroglyphicas appellatas, quas obeliſco Ægyptio vndiq; vidimus inciſas, initialis ſapientiæ vetus inſigniuit auctoritas. Volucrum enim ferarumq;, etiam alieni mundi, genera multa ſculpentes, ad æui quoq; ſequentis ætates Imperatorum vulgatius perueniente memoria, promiſſa vel ſoluta regum vota monſtrabant. Non enim, vt nunc literarum numerus præſtitutus & facilis exprimit quidquid humana mens concipere poteſt, ita priſci quoq; ſcriptitarunt Ægyptij: ſed literæ ſingulis nominib. ſeruiebant, & verbis nonnunquã integros ſenſus ſignificabant. Cuius rei ſcientiæ in his interim ſit duobus exemplum. Per Vulturem Naturæ vocabulum pandunt : quia mares nullos poſſe inter has alites inueniri, rationes memorant phyſicæ: perq; ſpeciem Apis mella conficientis indicant Regem moderatori cum iucunditate aculeos quoq; innaſci debere, his ſignis oſtendentes, & alia plurima. Libro autem 22. idem hiſtoricus, de Ægyptijs agens ait, exciſis parietibus, volucrum ferarumq; genera multa ſculpſerunt, & animalium ſpecies innumeras, quas hieroglyphicas literas appellarunt, Latini ignorabiles, Lucanus libro tertio linguas magicas vocat.

Ægyptiorum Sacerdotum inuentioni tam ingenioſæ ſapientes poſteri multum ornamenti ſuis libris & diſputationibus adiecerunt. Permulti etiam nobiles & generoſi viriq; principes, bellicis olim negotijs præfecti, quo ſui nominis atq; familiæ ſplendorem quam latiſſimè propagarent, ſtemmata quædam & ſymbola, alij ſacra, alij profana omnibus vſurparunt. & certè omnibus penè gentibus in more poſitum fuit, vt ſpeciale aliquod ſignum militare haberent, quo facilius cogi poſſent, & in vnum conuocari locum milites qui vel ſparſi vel fuſi extra caſtra eſſent. Diodorus lib. 1. initium eiuſmodi ſchematum à temporibus Oſiridis repetere videtur, & Pindarus canit Amphiaraum in expeditione Thebana pictum Draconem in clypeo circumtu-

cumtulisse; Statius Capaneum Hydræ, Polynicem Sphingis imagine fuisse vsos in scutis. Agamemnon in bello Troiano pictum habuit in scuto Leonem vna cum Epigrammate, οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν. Vlysses Delphinem: Hypomedon Typhonem ore fumos efflantem: Perseus Medusæ vel Gorgonis caput. Neque enim dubitari potest, quin & cæteri nobiles suæ insignia familiæ, seu symbola quædam propria sibi vendicarint. Virgilius libr. 8. Æneidos id minimè sibi prætermittendum putauit, cum Turni auxiliares copias memorat, quorum hominum arma signaque diligenter & studiose persecutus est. Cimbrorum & Teutonum bello illo horribili, q, in Mario Plutarch. describit, id memoratu dignum obseruat, eos populos, quanquam immanitate barbaros, suis in peltis, alijsq; id genus bellicis instrumentis, non modo nitorem armorum habuisse, sed & depictas ferarum imagines. Primis imperij Romani temporibus in expeditionibus bellicis, cum acies esset educenda, vel etiam prælium committendum, pro signo fœni manipulis vtebantur: vnde legiones manipulares primo appellatas esse constat. Quum vero imperium creuisset, signa alia sibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Capri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio qui militibus præficiebantur. Sed vt ea demum Aquila vsurpari cœpta est, pro publico & perpetuo imperij Romani symbolo, sic vsus inualuit, vt quæcumque legio distinctas insignium notas haberet. Quod posteris ita transmissum est, vt eius rei memoria, quamq̃ longa temporũ intercapedine, longoq; spacio, & pene vetustatis obliuione demersa, scriptorum beneficio tamen nondum intermori potuerit. Dio tradit in Pompeij Magni annulo expressa fuisse trophæa tria, vt ante Sylla dictator fieri sibi curauerat. Plutarchus vero ait in eo summi pretij lapillo, qui Pompeij fuit, quiq; post mortem eius Cæsarem coëgit ad lachrymas, Leonis conspicuam fuisse imaginem ensem tenentis. Alexander Macedo serpentis imagine pro symbolo vsus est, quod se à Ioue Ammone sub forma serpentis esse genitum credi vellet. Augustus Cæsar magnam animi sui moderationem, alienumque ab omni temeritate iudicium, id est maturitatem in rebus gerendis ostensurus, in altera numi aurei parte, quem cudendũ ea maximè causa iusserat, Papilionem vna cum fluuiatili Cancro sculpi voluit: altero tarditatẽ, altero celeritatem significans, & lente festinandum esse præcipiens. Eandem & Sphingis imaginem in sigillo sumpsisse memorant: quo pleriq; conijciunt eum designasse suam in rebus obscuris illustrandis, & conficiendis negotijs alioqui perplexis admirabilem solertiam, quod tamen signum commutauit Republica primum composita, & Alexandri symbolo postea fertur vsus, fortasse vt Monarchiam, qua se dignum putabat, intelligeret: quam vbi magna planeque inaudita felicitate consecutus est, non alia delectatus est imagine quam sua. Mecœnas eques, Augusto familiarissimus, Ranam vsurpauit, fortasse Seriphiam, vt quibusdam placet ad arcani fidem, quam vnice obseruabat ille, designandam. Titus Vespasianus, Augustum æmulatus, proprium sibi ac peculiare schema vel symbolum habuit, quod maturandum esse præcipiebat, Delphinum anchoræ alligatum. Narratur historijs Ecclesiasticis, & D. Hieronymi Commentarijs, literam Hebraicam TAV salutis fuisse olim signum etiam Paganis ipsis habitum, quod parietibus templi Serapidis passim visum est. Nullus est ex nostris quin audierit aut legerit memorabilem illam Constantini Magni

gni

gni expeditionem aduersus Maxentium, qua, maximè signis militaribus, signum Dominicæ Crucis tum primum cepit: & certe crux merito pro salutis nota vsurpari cœpta est, quod T. literæ, quod fuit olim absolutionis signum, videatur responde-re, si picturam & lineas spectes. Schemata vero, seu insignia vel arma, quæ vocã-tur gentilitia, imagines & peculiaria hominum, vel publica nationum aut ciuitatum symbola vetera vel recentia describere, vel explicare nostri non est instituti. In Opere Pieriano quædam occurrunt. De nonnullis alijs fortasse pauca alia adden-tur! Vnum hic apponamus. Verba significant, inquit Iurisconsultus, Comment. in tit. de rerum & verb. significat. res significantur; tametsi & res quandoque signi-ficent, vt hieroglyphica seu sacræ Ægyptiorum literæ. Ad hieroglyphica accedunt emblemata, symbola, insignia, quæ quamuis nomine differant, reipsa multis mo-dis conuenire videntur. Alia imaginum gentiliarum ratio, quamquam ad eundem fortasse finẽ olim Romani sumpsisse vidẽtur imagines, vt posteri & hodie nobiles sua illa stemmata. Ii certè nobiles dicebãtur, qui sui generis imagines ostendere poterãt, teste M. Tullio, quę causa fuit vt sæpius imagines pro nobilitate vsurpare sit auctorib. familiare. Eas Romæ patricii inprimis sibi tribuerunt, & qui soli maiores magistratus, nempe Ædilitatẽ maiorem, Præturam, Censuram, Consulatũ obtinebãt. Quæ ima-gines quales fuerint docet Polybius lib. 6. Plinius libr. 35. capit. 2. vt etiã M. Tullius permultis locis. Erant enim simulachra quædã oris similitudinem artificiose fictam coloribus & pigmentis adumbratam referentia, quas insigniore domus parte posi-tas armaria lignea includebant. Eas autem imagines festis diebus exornabant apertis armarijs: cumque è propinquis aut affinibus aliquis mortuus efferre-tur, in funere circumferebantur imagines, addito, vt magnitudine quamsimilimi apparerẽt, reliquo corporis trunco; eas demum cereas fuisse monet Plinius, vt inde appareat maiorum imagines posteris etiam temporibus nominatas, non ita tamen vsurpatas. Nam insignia Nobilium imagines habent illas quidem, sed non huma-ni vultus, vt fuerunt olim Romanorum. Pro quibus posteriora sæcula habuerunt sua illa quæ vulgo arma vocitantur, id est insignia gentilitia; quæ vt ad honorem & gloriam vteribus vsurpata sunt, postea virtutis præmia rerumq; præclarè gestarum aperta testimonia fuerunt.

A

HIEROGLYPHICORVM COLLECTANEA, EX VETERIBVS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

B

LIBER PRIMVS.

ABIECTA *& vilia prosunt.*

E Alce tam veterum quàm recentium autorum descriptiones non parum inter se discrepare videntur. Quam enim Cæsar lib.6. De bello Gallico Alcen, Doctiorum iudicio est Machlis Plinij, lib.8. cap.15. quam in Moscouia adhuc reperiri sunt qui dicant. Prutenica autem & Suecica Alce, Germanis vocatur Ellend. q.d. miseria ipsa, cùm timidum sit animal admodum, statimque homines olfaciens fugiat, ac præterea quouis paruo vulnere accepto moriatur. Aiunt etiam epilepsia laborare crebrò, & vngula posteriore auri apposita inde liberari, C quod tamen apud quosdam incolas nondum fidem reperit. Scaliger in exercitationibus cum Rangifero (vt & alij) confundere videtur. Iubatos Bisontes nominari à Plinio, de Scythicis animalibus loquente, putat Appollonius Menabenus Sueciæ regis Medicus, qui etiam peculiarem de eo commentarium conscripsit. Dodonæus existimat Strabonem, Solinum, Pausaniam (quamuis plenam illius cognitionem non habuerint) de nostra Alce esse intelligendum, facultatem autem vngulæ singularem inesse asserunt, quamuis infimæ parti corporis, contra epilepsiam & hysterica mala, non solùm intra corpus, sed amuleti quoque instar adhibitæ. De cornibus idem alij affirmant, non pauci negant, tametsi contra venena, instar ceruini cornu, vsurpari posse docti asserant. Inde verò discimus, sæpe etiam abiecta contempta, humilia, vilia, non exiguam in se continere vtilitatem. Quare Plinius rectè dicit, lib.15. cap.14. Nihil tam paruum esse, quod non gloriam & vtilitatem parere possit. Inde distichon;

Vilior haud pars est Alci nec dignior vngue:
Ergo etiam paruis gratia magna data est.

D

ABSVRDA.

SApiens, Prouerb. cap.26. v.1. Quomodo, inquit, nix in æstate, atque pluuiæ in messe: sic indecens est stulto gloria. Omnibus non tantùm ex meteorologia, verùm etiam ex quotidiana obseruatione notissimum est tantam niuium vim mensibus æstiuis nequaquã effundi posse, quin annorum ac tempestatum vices planè inuertantur. Eodem spectat alterum illud de pluuia in messe, quæ apud Iudæos ita raro conspiciebatur, vt ingentis esset miraculi loco. 1.Sam.12. v.16.17. Quamuis autem in temperatis regionibus, etiam tempore messis, pluuiæ frequentiores decidant: omnes tamen fateri cogimur, eas tum admodum esse intempestiuas & noxias. Nam & collectionem frugum impediunt, & iisdem accedente ad æstiuum illum calorem nimia humiditate, facilè putredinem inducunt. Ad

 actiones

actiones absurdas hæ notæ hieroglyphicæ possunt accõmodari, tum vero imprimis ad præposteram illam facillitatem qua tituli & gradus honorum conferuntur in homines impios, stolidos, nonnunquam etiam manifeste facinorosos, quos εἰς κόρακας mitti, atq; in crucem tolli æquius erat. Applicationis causæ cuiuis sunt obuiæ. Primum enim, planè absonum, atque à iustitiæ legibus alienum est, si honore digni cum ignominiosis comparentur, aut (quod grauius est) ab ijsdem etiam superentur. Deinde hæc confusio non tantum inconcinna, verum etiam apprimè damnosa est. Impij enim sublimi rerum fastigio collocati, pietatem labefactant, bonos opprimunt, & iustititam omnem euertunt. Et vt maximè nihil violenter suscipiant, tamen exemplo suo virtutẽ segetem ac frugem corrumpunt. Plerique enim si videant eodem ordine haberi probos atque improbos, strenuos & ignauos; omissa virtute, ad quæuis flagitiorum genera conuertuntur. Quamobrem Salomon istiusmodi homines, quos stultos nominat, à gubernaculis Rerumpublicarum alijsq; dignitatibus arcet. Græci quoq; indignis honorem exhiberi vetant trito dicterio; ὄνου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ. id est, *Asini caput ne laues nitro.* Et Publius Syrus proximè ad Sapientis mentem hoc mimo accedit; A

Loco ignominiæ est apud indignum dignitas. B

Ad idem hieroglyphicon referri potest aliud Salominis prouerbium, ver. 8. eiusdem 26. cap. Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij: ita qui tribuit insipienti honorem. Per aceruum lapidum D. Hieronymus intelligit ἑρμαῖον, quod Suidas nominat σωρὸν τῶν λίθων, οἱ τῷ Ερμεῖ ἀνήκειντο. Nam vt idem ille autor paulò post commemorat, λίθον σωρὸς ἀφιέρων τῷ Ἑρμεῖ ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῖς ἀδήλοις. Veteres aceruos lapidum in triuijs aut vijs obscurioribus Mercurio cõsecrabant; ita vt viatores adijcerent lapides cumulo, vel vt vias superstitione ducti repurgarẽt, vel vt statuas & itinerum notas collocarent in triuijs, vel vt lapidum aceruo Mercurialis imago prætereuntibus notior fieret.] Est autem D. Hieronymi sententia. Qui insipienti, id est, hæretico honorem docendi confert, nõ minus delinquit, quam qui idola delubraq; Gentilium cultu veneratur inani. Hæc ille, lib. 3. in Prouerb. ad cap. 26. v. 8. Alij legunt, Qui stultum honore adficit, perinde facit ac qui lapidem in funda ligat. Alij, Vt qui applicat lapidem balistæ, ita facit qui stolido præbet honorem & ita exponunt; Qui stolidi personæ aut verbis honorem habet indebitum, manu furiosi gladium porrigit, & ei quadammodo arma subministrat ad nocendũ, eumq; confirmat in malo; perinde ac si quis lapidẽ aut missile quoduis grauissimum imponeret tormento illius qui temerè ejaculaturus esset. Alij autem, vt lapis preciosus annulo inclusus in aceruum lapidum coniectus: ita qui stulto dat gloriam. Vel perinde facit qui stultum honore prosequitur, ac si in aceruum lapidum gemmam aureo annulo inclusam conjiceret. Gloria nihil pretiosius. Illam stultis tribuere, absurdum plane, & veluti in Sterquilinium temere conjicere gemmam pretiosissimo affabrè annulo inclusam. Cæterum, ne quid omittamus, quidam aceruo lapidum intelligunt locum publicum, vbi sontes extremo supplicio corporis afficiebantur. Iudæi enim damnatorum cadauera plerumque ingenti lapidum cumulo penitus obtegebant; sicut ostendit Achanis, regum Chananæorum & Absalonis historia, Iosu. 7. 25. & 8. 29. & 10. 27. & 2. Samuel. 18. 17. Quemadmodum autem omnes natura duce à funestis eiusmodi locis, & crebra illorum inspectione abhorremus: ita longè indignius est gemmas eo conijci, quas olim quocumque modo violari nefas erat, quod veterũ iudicio (Plin. lib. 37. procem.) rerum naturæ majestatem in arctum coactam ostenderent, ideoq; non immerito annulis aureis inclusæ summi ornamenti loco ducerentur. C

D

ABVNDANTIA. COPIA RERVM.

VARIIS hieroglyphicis notis pingitur in volumine sacro. I. Nomine aquarum, vt Iob 3. 24. tanquam inundantes aquæ. & 15. 16. Bibit iniquitatem, quasi aquas. & 34. 7. Bibit subsannationem quasi aquam. Psal. 36. 8. Potabis eos voluptate, sicut torrente, &c. notat enim delicias abundanter effusas. Prou. 18. 4. Aqua profunda verba ex ore viri, vt torrens redundans fons sapientiæ. Esai. 48. 18. Pax tua sicut flumen: iustitia tua sicut fluctus maris. & 66. 12. Declinabo super eam quasi fluuiũ pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam Gentium. Thren. 2. 19. Effunde sicut aquam cor tuum, id est, in summa calamitate totum cor atque omnes eius cogitationes Deo suppliciter expone: vt Psalm. 62. 8.

A 62.8. dicitur, effundite coram ipso corda vestra. Nahum 2.8. Quasi piscina aquarum: de Nineue, quæ antea tam hominibus quam facultatibus aliunde importatis erat refertissima, vt totius prope mundi opes in eam confluxisse viderentur, itidem vt aquæ in piscinam solent. II. Nomine terræ & arenæ quæ est in littore maris. Iob 27.16.16. Comportauit argentum, quasi terram, præparauit vestimenta quasi lutum. Genes 13.16. Sicut puluis terræ. Gen.22.17.& 32.12.& 41.49. Iudic. 7.12. 1.Sam.13.5. & 1.Reg. 4.20.29. Psal.78.27.& 139.18. Ierem.33.22. Ose.2.1. Rom.9.27. Hebr.11.12. Velut arena quæ est in litore maris. III. Nomine Stellarum. Gen.26.4.& 27.17. Exod.32.13. Deut.1.10.& 10.22.& 28.62. Nehem. 9.23. Nahum.3.16. Hebr. 11.12. Sicut stellæ cæli.

ABVSVS *rerum.*

VINVM sanos & commodè degentes iuuat, atq; cor hominis lætificat: febricitantibus verò si vel guttatim paulum hauserint, perniciem & interitum continuo parit. Ita fit vt eadem res, eo-
B dem modo sumpta, vni quidem vitam, alij verò mortem conferat. *Orig. homil. 5. in Lib. Iudic.*

Et mellis satietas vomitum mouet quatumuis mel sit. Vt Salomoni, sic & mihi videtur suum cuiq; negotio destinatum esse tempus. Et videmus quæ per se bona sunt, si non bene quoq; tractentur, boni gratiam amittere, non aliter atq; hybernis mensibus sunt intempestiui flores. Nec mulieres virilis, nec viros muliebris ornatus decuerit. Vt nec luctui conuenit musica, nec in potum lacrymæ. *Nazianzen. lib. 1. de Theologia.*

In rerum natura quæ spectatissima florent, celerrimè marcescunt, veluti rosæ, lilia, violæ, cum alia durent: & in hominum vita quæ florentissima sunt, citissimè vertuntur in diuersum. *Plin. libro 9. capite 15.*

Polypus stupidum alioquin animal in captandis conchylijs incredibili vtitur solertia. Quidam ad solum quæstum suum sapiunt, alibi pecudes meræ. *Plin. lib. 9. cap. 29.*

Vina vasis è taxo factis infusa mortifera sunt; salutaris alioquin eruditio, si in hominem pestilentem inciderit, moribus illius redditur noxia. *Plin. lib. 16. cap. 11.*

C Si multi vino inebriantur, non ideo vites amputamus, sed propius fontes sunt admouendi. Nec protinus abijciendum scientiarum studium, quo multi abutuntur, sed adhibenda cautio, vt fiat salutare. *Plutarch. in Moralib.*

Prometheus Satyrum ignis amplexus ambientem monuit vt à proposito desisteret, & gauderet lumine commode captato. Sic eadem res & vtilis & perncioꝛa fit prout ea vteris. *Plutarch. in Moralib.*

ACTIONES *præclaræ.*

ALOE quod vulgo, ob perpetuam viriditatem in Italia *Semper viuum* quoque vocatur, imprimis fouetur à Sole, & cum eius radijs flores illius elegantissimi circumaguntur. Ita quoque actiones plæclaræ & laudabiles à Sole iustitiæ, id est, Deo Optimo Maximo conseruantur semperque durant; nec à malis ac inuidis hominibus, tanquam crassioribus nebulis vnquam possunt obscurari vel labefactari.

Sol prius à cursu, quam mens proba tramite recto
D *Flectatur, semper vindice tuta Deo.*

ADMONITIONES.

EQVIS non in ipso cursu, sed ante cursum, frenum inijcimus. Iracundi vel libidinosi ante rationibus ac monitis refrenandi sunt, priusquam in periculum ventum sit. *Plutarch. in Moralib.*

Oculo lippienti non est admouendum lumen. Animus affectu laborans non admittit increpationem, huic admisce laudem, & sic medeberis. *Idem.*

Helleborum, tametsi efficax, medici non propinant senibus, aut pueris, aut exilibus. Admonitio sic est temperanda, vt eam is ferre possit, quem cupis emendare: nec solum spectãdum est vitium, sed natura quoq; hominis, cuius vitio studeas mederi. *Plinius lib. 25. cap. 5.*

ADOPTIONIS *Gratia.* A

INTVERIS Oleastrum? vide vt de gratia tuæ adoptionis, & de vera animi modestia cogitans memoria repetas grauissimum Apostoli dictum, Roman.11. cap.v.17. &c. Si nonnulli rami defracti sunt, tu verò quum esses oleaster, insitus es eorum loco, & particeps radicis ac pinguedinis oleæ factus es; Ne gloriare aduersus ramos: quòd si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. Dices igitur, defracti sunt rami, vt ego insererer. Rectè: per infidelitatem defracti sunt, tu verò per fidem stas; noli altum sapere, sed time.

ADVERSA *Constantiam desiderant.*

MVSCÆ in speculi superficie tanquam nimis glabra & expolita non possunt consistere, indeque leui momento decidunt, at in corporibus scabris & duris inhærere diutius & validius illis comeditur. Non aliter viri constantes in rebus duris & aduersis omnia magno animo agunt, & quidem stabilius ac alacrius, quam in secundis, quas Xenophon ait difficilius esse moderate ferre quam aduersas. B Et Plutarchus in erudito cōmentario παραμυθητικῷ ad Apollonium, inter alia egregia dicta, quæ huc pertinent, hoc quoque exponit: πεπαιδευμένων γὰρ δεῖ καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν, πρός τε τὰς δοκούσας εὐτυχίας τὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ πρὸς ἀτυχίας φυλάξαι τὸ πρέπον, id est, *Rectè enim instituti hominis est atque cordati, neque mutari ob euentum rerum quæ videntur prospera, & constanti animo decorum in aduersitatibus seruare.* Minimum enim illi obesse fortuna potest, qui sibi firmius in virtute quàm in casu subsidium collocauit, vt author in Rhetoricis ad Herennium inquit. Videtur etiam ita non inconcinne accommodari posse ad innocentiam probitatemque vitæ, quòd in ea nullæ sordes adhærescere, nulla maleuolorum reprehensio, nullus fortunæ impetus locum inuenire possit, sicuti de viro bono fecit Ausonius,

> *Securus, mundi instar habens, teres atque rotundus:*
> *Externæ nequid labis per læuia sidat.*

Et ante ipsum Horat.lib.2.Sermon.Satyr.7.

> *In seipso totus teres atque rotundus,*
> *Externi nequid valeat per læue morari,* C
> *In quem mancaruit semper fortuna &c.*

Poëta noster autem,

> *Rebus in aduersis sis fortis, nempe ea parua*
> *Laus est virtutis, prosperitate frui.*

ADVERSA *Fortium pabulum.*

CARDVELIS (vt Isidorus ait) ita nominatur, quia spinis & carduis pascitur, quare Græcis est ἀκανθὶς. Apparet autem ex Aristotele lib.9. Carduelem potius esse veterum θραυπίδα quemadmodum etiam Plinius & Gaza verterunt, ἀκανθὶν verò spinum siue ligurinum. Nostrum, verò carduelem, vt nomen indicat, spinas quoq; appetere, ac illis vesci Aristoteles ait. Ad eundem modum viri fortes & strenui, res difficiles & asperas pro pabulo suæ virtutis habent, & inde ad omnia pericula subeunda promtiores & alacriores efficiuntur. Quod imprimis factitant homines militares & vera D disciplina bellica exercitati, qui pro religione & patria semper intrepide in armis versantur, & necessitate postulante se vitamque suam ideo fortiter hostibus obijcere non dubitant. Quibus planè dissimiles sunt mercenarij nostri quidam, quorum (secundum Claudianum) emta est fides, venalesque manus, venalia castra, vt ex Lucano ait Duntherus: quos vir eruditissimus ingeniosè lanijs comparat, nam quemadmodum hi pecudes, sic illi homines spe lucri ingulant. Cæsar Capuccius Neapolitanus scribit alio quodam sensu hoc hieroglyphicon vsurpasse quendam suum amicum, virum probum & sapientem, cui vxor esset non quidem formosa, sed virtute ac moribus eximia, cum Italico dicto, E D'ALTRO NON MI CALE, id est, hæc mihi sola placet: quod Seneca in Octauia quoq; subijcit.

Probi-

A *Probitas, fides, moresq́, puderq́, coniugis*
Placeant marito.

Et Lucretius:
Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis
Morigerisq́, modis & mundo corpore culta,
Vt facile insuescat secum vir degere vitam.

Poëta noster autem hieroglyphicon explicans, ita canit,
Aduersos casus fortis sua pabula ducit,
Pro victu vt spinas mollis acanthus habet.

ADVLATIO.

LVPVS animal est Cani simile. Adulator, adulter, parasitus amico similis est. Epictetus apud Stobæum, Serm. 3. Delphini, quo vsque vnda subest, comitantur natantes: in littus verò nunquam egrediuntur. Adulatores in sereno rerum statu semper manent, in aduerso, vt muscæ, foco extincto, B recedunt. *Sotion Serm. 12. Stob.*

Ligna dum augent ignem ab ipso consumuntur. Opem dum alunt adulatores, ab eis ipsis pereunt, *Aristonymus apud Stob. eod. Serm.*

Actæon à canibus suis discerptus est. Adulatores eos à quibus aluntur pessundant. *Phauorinus ibid.*

Corui cadauerum oculos effodiunt. Suis laudibus adulatores corrumpunt hominum animos. *Plutarchus de adulatoris & amici discrimine.*

Præterfluens aqua refert colorem subiecti soli. Adulator sui dissimilis est, pro re nata sese adaptás.

Vix deprehenduntur feræ quæ ad similitudinem loci colorem mutant. Adulatores non facilè deprehendunt, qui camæleontis instar, ad quæcunq; dicta & gesta sese flectere norunt.

Speculum quicquid obijcitur imitatur & refert: Sic adulator.

Simia cum nec domum seruare possit vt canis, nec onera gestare quemadmodum equus, nec arare sicuti boues, parasitatur, ac risum mouet. Adulator cum ad seria & grauia sit inutilis, voluptatum est C minister.

Vmbra, quicquid agas respondet & adest. Adulator, quoquo te vertas, sequitur.

Chamæleon omnem imitatur colorem præterquam album. Adulator in turpibus nihil non imitatur: solum quod honestum est imitari non potest. *Plinius lib. 8. cap. 33.*

Nihil insidiosius melle venenato: & nihil magis cauendum quam blandus hostis. *Lib. 21. c. 13.*

Hyæna, sicut & ichneumon, nunc mas est, nunc fœmina. Quidam sui dissimiles nunc fortia loquuntur, nunc mollia: nunc Philosophi sunt, nunc nepotes: nunc amici, nunc inimici. *Lib. 7. c. 2.*

Hyæna vocem imitatur humanam, & nomen alicuius ediscit, quem euocatum lacerat. Quidam obsequio blandiuntur, donec in perniciem trahant. *Ibid.*

Cupresso non innascuntur cerastæ, propter amaritudinem; nec buxo propter duritiem: Ita pestis adulationis fugit seuera tristitiaq; ingenia, mollia captat & facilia. *Lib. 7. cap. 24.*

Quod oleum est muscis, formicis, fereq; reliquis insectis, id est adulatio stultis principibus. Siquidem illa oleo peruncta moriuntur: hi assentatione & palponum obsequijs in exitium trahuntur, ipsi D trahunt rempublicam. *Lib. 11. cap. 19.*

Heliotropium herba spectat semper in eam partem qua sol est, & eo condito florem contrahit. Nonnulli ad regis nutus omnes obsecundant, & in quodcunque viderint propensum, in id feruntur & ipsi. *Lib. 18. cap. 27.*

Vitrum mirè crystallum imitatur, res vilissima longè pretiosissimam. Adulatio amicitiam imitatur, res pessima longe optimam. *Lib. 37. cap. 2.*

ADVLATOR.

IDEM euenit adulatori quod Chamæleonti, inquit Plutarchus, lib. de amici & adulatoris discrimine, hic enim omni colori se potest similem præsta e demto albo; & adulator in ijs quæ digna sunt

studio cum se similem præstare nequeat, nihil nisi turpe imitando exprimit. Cum autem parum absit, quin totum corpus eius pulmone impleatur, is spiritu plenus ob raritatem & pellucidam cutim ita distenditur, atq; aptam ad mutationem reddit superficiem corporis. Plinius vero paulo aliter lib. 8. ca. 33. hæc de eo recenset. Ipse Celsus hianti ore solus animalium nec cibo nec potu alitur (notandum tamen, interdum muscis, formicis, & aliis insectis vesci) nec alio quam aeris alimento. Et coloris natura mirabilior: mutat namque eum subinde, & oculis, & cauda, & toto corpore, redditque semper quæcumque proxime attingit, præter rubrum candidumque. Quæ profecto assentatoribus optime conueniunt, quorum scopus est omnia imitari, & assensum cunctis præbere, præterquam iis, à quorum ingenio longe absunt, qui scilicet candido simplicitatis & innocentiæ decore, ac pudoris verecundiæque rubore sunt præditi. Quare Seneca epist. 44. recte ait, Veritas in omnem partem sui semper est eadem. Quæ decipiunt, nihil habent solidi. Tenue est mendacium, perlucet, si diligenter inspexeris. Vide prouerbium, Chamæleonte mutabilior. & Alciatum Emblem. 53. & Pierium lib. 27. in Chamæleonte. A

ADVLATORES *perniciosissimi.* B

INTER symbola Octauij Stradæ, Cæsaris antiquarij, hoc de balæna cũ pisciculis colludente Eduardo III. Angliæ Regi, qui deuicto Iohãne Gallorum Rege res maximas gessit, tribuitur, quo forte innuere voluit, vel nocere hos grandissimæ belluæ, si nimis se indulgentem illis præstet, vel certe ab illis allectam in minus tuta loca deferri, cum eius certo exitio. Nobis enim & de inuentore, & de inuentionis argumento veritas nondũ comperta est. Hoc igitur teneamus, etiam maximis quibusq; animalibus, à minimis sæpe paratam esse perniciem. Nam & Crocodilum, vastum illud Nili monstrum, ichneumon, exiguum animalculum interficit. Nempe, haud aliter adulatores, homines contempti, & quos nulla re lædere, ne dum Principibus damnum adferre aliquod posse putares, maxime tamen noxii sunt, & amplissima sæpe imperia concutiunt ac euertunt. Argute Antisthenes malle se dixit εἰς κόρακας, ἢ εἰς κόλακας incidere: illos quippe mortuos, hos vero viuentes deuorare. Stobæus autem ex Phauorino citat: ὥσπερ ὁ Ἀκταίων ὑπὸ τῶν τρεφομένων ὑπ' αὐτοῦ κυνῶν ἀπέθανεν· οὕτως οἱ κόλακες τοὺς τρέφοντας καταλύουσιν. *Quemadmodum Actæon à canibus, quos ipse enutriuerat, dilaceratus fuit, ita adulatores hos, qui ipsos alunt, euertunt.* Sed Plutarchus pulchre ait, adulatores more aucupum vocem suã ad imitationem Regum componere, itaque eos subire ac decipere. Mellitum enim eis venenum est, vt Plinius loquitur, & rectissime Diogene orationem adulatoriam μελιτίνην ἀγχόνην, *melliam præfocationem*, appellauit, quod assentatione quidem delectaret, ceterum mendacio strangularet admittentem. Grauis etiam est Aristonymi apud Stobæum sententia: τὰ μὲν ξύλα τὸ πῦρ αὔξοντα, ὑπ' αὐτῶν τούτων διαφθείρεται. ὁ δὲ πλοῦτος ἐκτρέφων τοὺς κόλακας, ὑπ' αὐτῶν τούτων διαφθείρεται. i. *Ligna dum augent ignem, ab ipso consumuntur. Opes dum alunt adulatores, ab eis ipsis pereunt.* Hic refert etiam distichum, C

Vilis adulator blande mentitus amicum,
Si ingeris, admissus maxima damna dabit.

Quamdiu Adulatores Principem circumobsident, ægrotat Respublica, quæ conualescit iis de medio sublatis.

Ipse sui est morbi medicus leo: vos quoque Reges,
Assentatores pellite sponte malos.

Referunt Physiologi leonem febricitantem, Simia animali ridiculo & ad adulationem facto, vescentem conualescere. Assentatores & parasitos Comicus δημοπιθήκους, populares simias festiue vocat. Eosdem tineas & sorices palatij Constantinus Imperator nominare solitus est. Curtius eosdem regum malum perpetuum appellare non dubitauit. Et Bias rogatus, quænam bellua omnium maxime noxia putaretur à sapientibus: Inter feras (respondit) tyrannus; inter cicures adulator. Principum omnium præstantissimus Dauid, Psal. 101. canebat, Qui clam obtrectat proximo suo, eum funditus perdam. Oculi mei intenti erunt ad eos, qui in terra veritati student, vt mecum versentur. Non habitabit domi meæ qui dolum facit; qui mendacia loquitur, nihil firmi apud me habebit. Et hæc quidem vtinam Christiani Principes serio, quamuis sero meditentur. D

ADV-

A ## ADVLATORES *arcendi ab aulis Principum.*

DIOSCORIDES & alij rerum simplicium scriptores tradunt Cupressum non solum blattas & tineas ob suam acrimoniam non ferre, sed eas repellere: quin etiam dissectas ligni particulas aliis rebus appositas eiusmodi animalcula inde arcere. Atque ideo apud veteres simulachra potissimũ ex hac arbore fiebant, ob materiæ perpetuitatem, cum cariem non sentire dicatur. Vnde simulachrũ Iouis Romæ in arce ex cupresso ab V. C. sexcentesimo sexagesimo primo anno dicatum, suo adhuc tempore durasse Plinius testatur annis circiter ducentis. Admonentur hoc hieroglyphico principes & magni viri, vt suam grauitatem & recte administrandi studium in omnibus rebus suis semper obseruent, ac imprimis adulatores, gnathones, & eiusmodi farinæ homines, reipub. pestes, singulari seueritate à se repellant, nec eorum consuetudine sese oblectent, multo minus aures faciles ipsis præbeant. Sic interrogatus Demosthenes, quodnam animal pessime morderet, respondit, ferorum quidem calumniatores: cicurum autem, Assentatores. Et Clemens Alexandrinus dixit Adulationem esse amicitiæ morbum. Aut enim laudat vituperanda, aut contra sæpe vituperat omni laude digna. Seneca
B etiam adulatores suorum dominorum non tam arrisores quam arrosores apposite nominat. De quibus integrum commentariolum doctissimum composuit Plutarchus. Cæterum, lepido disticho cupressus nebulones istos perstringit,

Ite leues procul hinc aliorum in prædia blattæ:
Noster adulantes nescit amare decor.

ADVLTERIVM.

IN Græca editione vetere bibliorum, Prouerb. nono legitur, Ἀπὸ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπέχου, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίῃς, id est, *Ab aliena aqua abstine, nec ex alieno fonte bibas.* Vetat hoc hieroglyphicon ne quis rem habeat, aut corpus commisceat cum aliena coniuge. Quod qui faciunt, dicuntur διαβαίνειν εἰς ὕδωρ ἀλλότριον, id est, *Descendere in alienam aquam*, & ὑπερβαίνειν ποταμὸν ἀλλότριον, alienum fluuium traiicere. Hebræi libro, qui inscribitur, *Pirké Aboth*, id est, Capitula vel apophthegmata
C patrum, referunt Iose filij Iochanam, dictum illud, Omni tempore quo homo multiplicat colloquiũ cum muliere, accersit malum sibimetipsi, & impeditur à studio legis, tandemque descendit in gehennam. Eodem libro dicit Rabbi Akiba, Risus & leuitas capitis assuefaciunt hominem ad scortationẽ. Huc referre placet sententias quasdam Ben Syræ, vetustissimi Hebræi, Propter formosam mulierem, inquit, multi perierunt: & ob eam robusti quique fuerunt interfecti. Abstrahe carnem tuam à muliere venusta, tanquam à carne prunarum instar adurente. Absconde oculos à muliere formosa, ne forte te capiat rete eius.

Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Prouerb. 9. 17. Verba sunt mulieris impudicæ, quæ in foribus desidet, ac prætereuntes obseruat, vt illos pelliceat ad se blandis verbis. Intelligit autem per aquas furtiuas adulterinum concubitum. Quidam existimant metaphoram à re rustica ductam esse. Quemadmodum enim in pratis irriguis, vicinorum alter alteri, vix inde digresso, aquam rursus eripit, eam in fundum suum deducturus, ita mœchi, maritis absentibus, statim in illorum ædes clanculum irrepunt, & vxorum amorem paulatim in se deriuant, donec tandem optato ha-
D rum congressu potiantur. Vnde apud Latinos Riuales dicti, qui eamdem amarent mulierem, siue ea virgo esset, siue iam marito iuncta, quod expressit artis huius magister his verbis:

Me tibi riualem, si iuuat, esse veta. Eodem referenda sunt sequentia dicta de *pane abscondito*, qui nimirum proximo subducitur, & in occulto deuoratur. Cæterum toto hoc dicto nihil aliud agit impudens adultera, quam vt stolidis persuadeat illicitam & furtiuam Venerem longe dulciorem esse honesta consuetudine piorum coniugum in legitimo matrimonio. Nam ea est mentis humanæ peruersitas in plurimis, vt nolint sese ad certum thori fœdus adstringi, sed in exercendis libidinibus temere vagari cupiant: imo illas vehementius appetant, quarum conuersatione ipsis diuina lex interdixit. Sic Dauid, quamuis multas admodum vxores aleret, 2. Samuel. 12. vnicam tamen Bathsebam, Vriæ coniugem, impotenti amore deperibat. Et plerumque adulteri, cum domi formosissimas habeant

beant vxores: nihilominus furiosa dementia perciti, turpissimas meretrices & adulteras sectantur. A Quod vere est, τὴν πηγὴν ἀφέντας τὴν καθαρὰν, ἐπὶ τοῦ βορβόρου τὸν ὀχετὸν τρέχειν, id est, *puro fonte relicto ad immundi cœni cloacam currere*: quemadmodum D. Chrysost. in 13. cap. epist. ad Rom. homil. 24. commentatur.

Similia dicta, cum in Sacris, tum etiam apud profanos scriptores, passim reperiuntur. Syracides vtramque picturam in eadem causa est imitatus, priorem quidem de *aqua*, cap. 26. vers. 15. Mulier procax, inquit, sicut viator sitiens, ab omni aqua proxima bibit. Posteriorem, de *pane furtiuo*, cap. 23. v. 24. homini scortatori quilibet panis dulcis est. Inter Ethnicos primus omnium Pindarus hanc sententiam à Salomone mutuatus videtur. Is enim teste Clemente Alexandrino, lib. 3. Pædag. cap. 11. dixit;

> Γλυκὺ τι κλεπτόμενον μέλημα Κύπριδος. Id est,
> *Res dulcis est, furtiua cura Cypridis.*

Huic respondet Senarius, quem citat Plutarchus in Erotico; vbi postquam detexit nebulonem, qui supercilia tollens, & se philosophum professus, nimirum foris, metu legum, noctu dum alii quiescunt, reipsa dicit, B

> Γλυκεῖ᾽ ὀπώρα, φύλακος ἐκλελοιπότος:
> *Suaue pomum, si quidem custos abest.*

Similitudine petita à pueris furacibus, qui hortos alienos obseruant, & quamprimum vident ὀπωροφυλάκιον custode suo destitutum, sepem transcendunt, & fructus arborũ furtim decerpunt. Hinc istarum obscœnitatum professoris carmina:

> *Quod licet, ingratum est; quod non licet, acrius vrit.*
> *Ferreus est, si quis, quod sinit alter amat.*

Et alio loco idem:

> *Nitimur in vetitum semper cupimusque negata.*
> *Sic interdictis imminet æger aquis.*
> *Quicquid seruatur cupimus magis, ipsaque furem*
> *Cura vocat: pauci, quod sinit alter, amant.* C
> *Indignere licet, iuuat inconcessa voluptas.*
> *Sola placet (timeo dicere) si qua potest.*

Verum his profanis cogitationibus opponendæ sunt diuinæ comminationes de grauissimis pœnis, quæ adulteris omnibus imminent. Harum nonnullas etiam Ethnici modestiores annotarunt. Menedemus apud Diogenem Laertium iactabundo cuidam adultero dicebat, ἀγνοεῖς, ὅτι οὐ μόνον κράμβη χυλὸν ἔχει χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ ῥαφανῖδες; id est, *Ignoras non modo braßicæ succum inesse iucundum, sed & raphano?* Suauis primus gustus raphani, sed postremus amarus, & tandem esus difficilis concoctionis. Alludit forsitan Menedemus ad pœnam veterum temporibus in mœchos constitutam, de qua procax illa Pythias apud Terent. Eunuchum act. 5. Scen. 5. Suidas in voce ῥαφανιδωθῆναι, & Aristoph. in Nubibus, act. 3. Scen. 3. Pindarus autem in Isthmiis, Od. 6.

> —— τὸ πὰρ δίκαν
> Γλυκὺ, πικροτάτα μένει τελευτά. Id est,
> *Quod præter honestatem dulce est, finis manet amarißimus.* D

Sed hæc omnia illustriora sunt in Salomonis contextu, præsertim v. 18. vbi de æternis & horrendis istorum suppliciis agit. At iuxta D. Hieronymi sententiam, Aquæ furtiuæ & panis abscõditus doctrinam adulterinam indicant, quæ stultis ac perditis suauior videtur, quod dictum adulterii corporalis & spiritualis analogiam respicit.

Cap. 20. Prouerb. v. 17. Suauis est homini panis mendacii, sed postea implebitur os eius calculo. Hæc Salomon non tam de adulteris, quam de adulatoribus, parasitis, mensarum asseclis,

> *Qui bona summa putant, aliena viuere quadra.*

Furibus, fœneratoribus & rapacibus hominibus, intellexisse videtur.

Salomon Prouerb. Cap. 6. v. 27. Scortationis & adulterii periculum hieroglyphico elegantissimo designat;

A designat; Numquid potest, inquit, homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant? Interrogata Hebræorum affirmationem continent. Ignem vero in sinu vel intra vestimentum portare dicuntur, quicumque domi suæ malum aliquod intestinum alunt, quod paulo post flammæ instar omnes ipsorum facultates depopulatur. Sapiens hoc loco phrasim illam in specie ad meretrices & adulteras accommodat. Quemadmodum enim ignis tametsi hominibus aliquamdiu calore suo suauiter blandiri, eosque molliter fouere videatur, tandem tamen ijs accidit idem quod euenisset Satyro, nisi Promethei voce fuisset mature ad saniorem mentem reuocatus, Plutarcho teste. Cum enim ignem, vt primum ei apparuit, Satyrus osculari & complecti vellet, Prometheus exclamauit, Heus hirce. Lugebis miser barbam tuam: tangentem adurit. Ignis, vt ex Xenophonte refert Stobæus, serm.50. tangentes solum vrit: pulchri vero etiam procul distantes inflammant. At interdum etiam nutrimentis & viribus acceptis, integras domos cum cuncta supellectile ignis in cineres conuertit: Ita eiusmodi mulierculæ, simulata sua beneuolentia, stolidos amatores bonis omnibus exuunt, & in horrendas calamitates præcipitant. Pythagoras dicere solitus est, Idem esse in ignem ac in mulierem
B incidere. Et apud Comicos Scortum fundi amantium calamitas sæpius appellatur. Porro adulterij atrocitas in sacris literis hac eadem similitudine sæpius exaggeratur, præcipuè verò Iobi 31. cap. v.12. vbi flagitium illud appellatur ignis, qui vsque ad perditionem deuorat, & prouentus omnes eradicat funditus.

Potest etiam paulo aliter exponi, vt in illos competat, qui primum quidem ad tempus sua scelera clandestinis artibus tegere conantur, sed tandem deprehensi rapiuntur ad supplicium. Id confirmat Sapiens in parabolæ ἀνταποδόσει. Eodem modo (inquit) nemo impunè habiturus est, qui proximi sui vxorem attinget: tandem enim, etsi pede claudo, veniet dies vindictæ, scelus admissum in lucem proferens, & adultero pœnas infligens debitas. Hinc natū Socrati adscriptum Sermon.6. Stobæi dictum, ὅτε πῦρ ἱματίῳ περιστεῖλαι δυνατὸν, οὔτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ, id est: *Nec ignem veste occultare possibile est, nec turpe peccatum diuturnitate temporis.* Vt enim ignis veste superiniecta nequaquam opprimitur, sed ardentiorem flammam sub illa concipit, ac postea maiore violentia erumpit: sic in hominibus.

C *——alitur vitium, viuitq́ tegendo,*

quo magis occultatur, eo magis interim crescit, atque iram Dei exasperat, quæ, vt eleganter scribit Valer. Max. lib.1. cap.1. lento gradu ad vindictam sui procedit, & tarditatem supplicij grauitate compensat. Tarditas illa vero, sicut loquitur S. Petrus est admirabilis illa patientia qua clemens & benignus Dominus omnes, etiam ferocissimos quosque, vt tempora Noachi arcam construentis testantur, varijs modis inuitat ad resipiscentiam.

Etsi quæ de Viperæ cum Muræna coitu litteris consignata sunt, falsitatis coarguant Rondeletius, hipp. Saluianus, Baldus, Angelus: iucunda tamen & valde hieroglyphica sunt, quæ de illo apud scriptores complures leguntur: Viperam nimirum veneno prius posito consortem murænam sibilo euocare è mari: hanc autem sponte illi morem gerere, atque in littore cum illa commisceri. Tradunt hoc constanter Horapollo in hieroglyphicis, Oppianus, Ælianus, Philo in Iambis, Licinius Macer apud Plinium, & Achilles Statius graphicè admodum lib.1. de Clitophonte & Leucippe: Aristoteles quoque & Theophrastus murænam non raro in siccum exire testantur, pluresque qui eadem
D asserant, commemorat Scholiastes Nicandri in Theriacis eius. Sequuntur illos Basilius Magnus & B. Ambrosius in hex. vterque ad matrimonio conuenientem reuerentiam, & coniugale obsequium rem eruditè transferens. Quo sensu etiam Alciatus hoc hieroglyphicon accepit, & lepidissimo Epigrammate descripsit. Sed cum non eiusdem generis sint hæc animalia, idcirco longe rectius ad violationem thori alieni referri forte posset. Nam & in murænarum genere, teste Aristotele, mares sunt, vt alienigenam sectari necesse non habeant: & pulcherrimè Basilius dicto ante loco ait: ὅτι μοιχεία τίς ἐστι τῆς φύσεως ἡ τῆς ἐχίδνης καὶ μυραίνης ἐπιπλοκὴ: veluti adulterium quoddam naturæ esse hunc viperæ & murænæ concubitum. Et idcirco eos, qui alienæ matrisfamilias corruptores sunt, considerare debere cuiusmodi bestiæ sint similes. Ægyptios sane hominem ἀλλοφύλων μίξει χρώμενον murænæ typo expressisse etiam Horapollo scribit. Pulchrum sane est Euphronis illud:

οὐκ ἔστι μοιχοῦ μεῖζον οὐδὲ ἓν κακόν: *Non est adultero vllum maius malum:* A
ἐν ταῖς γὰρ ἑτέρων βούλετ' ἀτυχίαις τρυφᾶν. *In aliorum enim infortuniis delicias quærit.*

Omnibus Diuinis & humanis legibus damnatur ſacri concuſſio lecti.

Nauclerus in portu naufragium faciens, neutiquam veniam aſſequitur. Et vir, poſt nuptialem portum aliena coniugia inuadens, vel mulierem alienam curioſius ſpectans, nullam habebit defenſionem, tam apud Deum, quam apud homines, etiam ſi ſexcenties naturæ voluptatem prætexat. Chryſoſtom. *Serm.9 de Ozia.*

In adulteros rotundum extat & elegans eprigramma, quod deſcibere libet.

Vis orbem excindi? Subuertito funditus vrbes,
Vis vrbes ipſas tollere? tolle domos.
Vis delere domos? careat fac coniuge coniux,
Vanaq́; ſint ſancti fœdera coniugij.
Ergo perire domos, vrbes, orbemq́; neceſſe eſt:
Orbe vel expelli quiſquis adulter erit. B

ÆQVANIMITAS.

DE Sphingibus, Diodorus Siculus & Plinius multa tradunt, & Natalis Comes caput peculiare habet, nempe 8 li.9. ſuæ Mythologiæ, vbi ad finem, per Sphingis fabulam, inquit, id ſignificatum fuiſſe ab antiquis ſapientibus crediderim: ſuam fortunam æquo animo cuique eſſe ferendam, quam tamen ſi quis ægerrimè ferat, omnino ferre neceſſe ſit. Nam quid ſignificant alæ? an non fortunæ inconſtantiam? Aut cur vngues in prædam flexæ illi tribuuntur? nonne quod vndecumque libuerit omnia poteſt auferre? Cur humana eſt facies? quia humanum eſt ſubijci calamitatibus & viciſſitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo eſſe ferenda aduerſa ſignificat, quæ vel vi omnino ſunt ferenda. Si quis enim miſerias prudenter ſuſtinere nequiuerit, aut niſi ſe ſapienter inter aduerſa cuſtodierit, ille ab ipſa Sphinge crudeliſſimè torqueretur & laniatur. Atque, vt ſummatim dicam, nos monere per hanc fabulam ſapientes voluerunt, aut prudentia & Mineruæ conſilio fortunæ iniquitatem eſſe ſuperandam: aut ſi minus iſtud fecerimus, nos ab illa ſuperari oportere. Nam quid agi- C tur in ænigmate Sphingis? an non de humana imbecillitate? cum nihil naſcatur homine debilius aut calamitoſius. Hoc ſenſu Sphingem etiam dictam poſſumus aſſerere ἀπὸ τοῦ σφίγγειν, id eſt, confringere vel vincere, quod diuina prouidentia (quam Ethnici forturam finxerunt) nos ſibi potenter ſubijciat, ita vt ducat volentes, nolentes trahat: nec penes nos ſit tantæ ſapientiæ nodos ſoluere, vel arcana rimari, ſed æquis oporteat animis eius ſcita & mandata ſequi. Huc pertinent diſertiſſimi verſus Cleanthis, quos Seneca Latinos fecit, epiſt.107.

Duc me, parens, celſiq́; Dominator poli,
Quocumq́; placuit. nulla parendi mora eſt.
Aſſum impiger. fac nolle: comitabor gemens,
Malusq́; patiar, quod pati licuit bono.
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Addit ille Sapiens: ſic viuamus, ſic loquamur. Paratos nos inueniat atque impigros fatum. Hic eſt magnus animus, qui ſe Deo tradidit. At contra ille puſillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine mundi malè exiſtimat, & emēdare mauult Deos, quam ſe. Sequens tetraſtichon inſtituto noſtro conueniens etiam appingamus: D

Humana vita pluribus moleſtiis
Eſt mixta, quæ vitare nullis eſt datum.
Prudens ſequetur ergo quo ducet Deus,
Fortiq́; mente damna quæuis perferet.

Cæterum Ægyptij Sphinges in templorum ſuorum veſtibulis collocaſſe videntur, quod myſtica dogmata, præſertim de diuina rerum adminiſtratione, mentes humanas veluti ænigmatum nodis obligare debeant, & ſint pia quadam ignoratione colenda. Alciatus emblem.187. ad rerum ignorantiam Sphingis hieroglyphicum retulit, quod ex Cebetis tabula eius interpres confirmat. Sed addit ex Clemente Alexandrino 5. Stromat. & Dione Chryſoſtomo Orat. 10. alias ſignificationes, de ingenij ſolertia, de corporeis viribus, & de iuſtitia. Porro ſuperius dicta de æquanimitate & in aduerſis conſtantia Deum ſequente nobis ſufficiunt.

Dum

A Dum autem manum tollimus de tabula, occurrit Ioann. Goropius, qui hieroglyphicorũ lib 8. pag. 124. Collocari solent (inquit) Sphinges pro templorum foribus, & in ipsa etiam Palladis galea, vt monerentur homines in ijs quæ viderent, se mentem suam & omnem intelligentiam captiuam dare debere ipsis religionis arcanis, nec fas esse de ijs iudicare, nisi mox leoninum diuinitatis robur, & celerem vindictam exspectare vellent. Redigenda enim erat in captiuitatem intelligentia, dum sacros ritus & ceremonias, quarum caussas ignorarent, homines videbant. Hermathenæ autem libr. 6. pag. 131. idem, erat (inquit) Sphinx, non animal, cuius Diodorus Siculus & alij meminerunt, in Simiarum genere; sed hieroglyphicum religionis signum, templis maximè præponi consuetum: quo obscurè indicaretur quæcumq; in veterum religione fierent, ænigmata esse, omnesque ceremonias & ritus alia prorsus signare, quam prima fronte viderentur. Alia autem quæ subiungit Goropius quum Ægyptijs & alijs Ethnicis ante apostolorum prædicationem ignota fuerint, sciens volens omitto.

ÆQVANIMITAS.

B IN omnibus rebus bene agendis ac rectè administrãdis nimia vehementia & austeritas summopere improbatur; at contrà facilitas quoq; modum omnem excedens non parum nocet, mediocritas vero sicut alijs in rebus vniuersis, hic quoq; locum habet & plurimum commendatur, æquanimitas scilicet quædam ac beneuolentia conueniẽs. Nam & ramus paulatim flectendo obsequitur, vi autem attractus rumpitur. Sic Terentius in Adelphis præclaram sententiam nobis proponit:

Et errat longè quidem mea sententia,
Qui imperium credat grauius esse aut stabilius
Vi quod fit, quam illud quod amicitia adiungitur.

Et Cicero secundo libro de Officijs; Malus (ait) custos diuturnitatis metus, contraq; beneuolentia fidelis vel ad perpetuitatem. Atq; idem autor alibi dicit; Omnibus odio est crudelitas, & amori pietas ac clementia. Sunt autem versus integri apud Ouidium:

Flectitur obsequio curuatus ab arbore ramus:
Frangas, si vires experiare tuas.

C Atque id quidem locum habet apud homines liberales & tractabiles, non autem barbaros istos Scythas & Moscos nimirum, duriori disciplinæ assuetos, in quos potius congruit Agesilai dictum, teste Plutarcho, quod de Asiæ populis nonnullis solitus est referre; Si libertate fruerentur (inquiens) malos, sin seruirent bonos esse.

ÆTAS *hominis.*

IN oculo cæci vitium, nocte durante, cæcitatis est, sed non apparet, nec discernitur inter videntem & cæcum, nisi luce veniente. Sic in puero vitium non apparet, donec ætatis prouectioris tempus occurrat. *D. Augustinus, De verbis Apostoli.*

Ex amphora primum, quod est sincerissimum effluit, grauissimum quodq; turbidumq; subsidit: sic in ætate nostra, quod optimum id primum est. *Seneca epist.* 109.

Illa herba, quæ in segetem frugemque ventura est aliã constitutionem habet tenera & vix eminens sulco; aliam cum conualuit, & molli quidem culmo, sed qui ferat onus suum constitit; aliam, cum D flauescit & ad aream spectat, & spica eius induruit: in quamcumq; constitutionem venit, eam tuetur, in eam componitur. Alia est ætas infantis, pueri adolescentis, senis. Ego tamen idem sum, qui & infans fui, & puer, & adolescens. *Idem, epist.* 121.

ÆVVM.

ÆVVM innuentes Ægyptij, referente Horapolline hieroglyphicôn libr. 1. cap. 1 Solem ac Lunam pingunt, quod hæc æterna sint, æuique fluxum producentia elementa. Quin & aliter æuum pictura exprimere volentes, serpentem delineant, cuius cauda reliquo inuoluatur ac tegatur corpore. Hunc Ægyptij quidem lingua sua Vræum, Græci vero Basiliscum appellant. Eundem ex auro conflatum Dijs circumponunt. Cæterum hoc animali æuum significari propterea Ægyptij dicunt, quod

cum tria sint serpentium genera, solum hoc ex omnibus immortale est, cætera mortalia: vtpote cum quoduis aliud animal solo afflatu absq; vllo morsu serpés hic interimat. Vnde & quoniam vitæ necisque potestatem habere videtur, merito sane Deorum capitibus inseritur. A

AFFECTVS *cæcus.*

INIMICITIA perpetua laborant mustelæ & bufones. De mustelæ remedijs in pugna contra eosdem & serpentes testantur naturalis historiæ scriptores. Nihilominus perhibent hoc cautum & astutum alioqui animalculum, nescio quo errore impulsum, sponte sua interdum in os bufonis inimici sui irruere, atque ita nonumquam perire, haud aliter quam viperam caput maris ori suo insertum præmordere quidam aiunt: sed apud veteres Scriptores nusquam reperitur annotatum. Quadrat hieroglyphicum illud in illos qui satis caute ac prudenter in alijs suis rebus versantes, interdum tamen cæco iræ, libidinis, auaritiæ, ambitionis, vindictæ affectu rapti, se à tramite virtutis abduci sinunt, ac ita sæpe ruunt in manifestam perniciem. Quem affectum violentum Seneca duobus locis egregie depingit, prior extat in Hippolyto: B

——Furor cogit sequi
Priora: vadit animus in præceps sciens,
Remeatq; ; frustra sana consilia appetens.

Alter est in Medea:

Cæcus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturq; frenos:
Haud timet mortem, cupit ire in ipsos
Obuius enses.

Et fortissimis quibusque ratio placidis dictis semper occinit, Vince animum, qui cætera vincis. Ei qui nimium suo affectui indulgens in pericula grauissima incidit, confestim Minerua occurrit, & veluti suum Achillem retrahens, clamat,

Cætera qui vincis, tibi cur dominata voluptas
Te haud improuisum mergit in exitium? C

AFFECTVS *compescendi, frenandi, moderandi.*

OCVLORVM acies pura & lucida acute omnia intuetur, neque in deprehendendis tenuissimis corporibus laborat. Verum si quis malus humor à capite, vel caligo aliqua ad oculum ascendit, densa quidem ante pupillam nebula obijcitur, quæ ne quidem crassiora corpora videre sinit. Quum omnis perturbatio quæ animam offenderat, purgata est, intenta obiecta omnia prospicit. Sed quãdo plurimis turbatur affectibus, vim omnem illam amittit, & nihil altum intueri potest. *Chrysost. homil. 1. in Ioann.*

Qui contudit caput serpentis, reliquum corporis longum syrma necauit. Qui primos vitiorum surculos eradicat, etiam cætera quæ inde proueniunt, sustulit. Hoc vero numquam eueniet, nisi postibus nostris effusus fuerit cruor eius (nempe Christi) qui interfectorem interfecit. Bifariam necantur affectus, scilicet primogenitis pereuntibus, & nostris ianuis, ob sanguinis aspersionem in tutum collocatis. *Procopius in Exod.*

Feræ blanda manu si demulceantur, leui cicurantur conamine. Et libidines, pauores, animi mœrores, aliaq; eiusmodi veneficia mala consuetudine sopita, nec perpetuo irritamento efferata, vi rationis mansuetiora deinde fiunt. *Basilius Magnus ad Gregor.* D

In Magno fluctu non sistitur nauis, nisi hanc retineat pondus anchoræ alto vado infixæ. Et in magnis procellis rerum summa ratio animum cohibere debet, ne ab affectibus auferatur. *Plutarchus.*

Pro nauis magnitudine velis est vtendum. Et cupiditates pro virili sunt moderandæ. *Idem.*

Equi iam mansuefacti, etiamsi auriga non moderatur habenas, tamen sua sponte viam ineunt. Et affectus à ratione iampridẽ domiti assuefacti, nec in somnis, nec in morbis, sopita ratione quicquam tentant quod turpe sit. *Idem.*

AFFE-

A

AFFECTVS & RATIO.

PLATONIS Phædrus, seu Dialogus de Pulchro hieroglyphicum pingit equi indomiti & domiti, quibus omnis generis cupiditates significare voluit, quæ si Rationi obtemperent bonæ sunt, sin minus prauæ euadunt. Quapropter ira, superbia, alijque praui affectus, si Rationis rectæ quasi vinculo & freno non coërceantur ac confringantur, homo suæ potestatis amplius esse nequit, sed effertur in omnes partes, & extra se rapitur. Contra

—— Diis proximus ille est,
Quem ratio, non ira, mouet;

inquit Cladianus in Mallij Theodori panegyrico. Et sane,

Affectus quisquis mentis moderatur habenis,
Fertur equo domito: qui vagus, ille fero.

B

Est autem Ratio nihil aliud quam de humanis diuinisq; rebus, quatenus tamen eæ ad nos spectant, verum iudicium ac purus sensus. Opinio vero, de ijsdem est futile fallaxque iudicium. Cicero lib. I. de Offic. Ratio præsit, appetitus obtemperet. Quæ magis theologicè explicat Diuus Chrysostomus hom. 5. in Isaiam: Anima laxans (inquit) habenas cupiditatibus extra rationẽ positis, quouis rapitur, nec aliter quàm equus ferociens, vbi frenũ ore, sessorem tergo excussit, fertur quouis vento velocius, omnibus obuijs intolerabilis. Ergo timore Dei, qui Christianis est vera ratio, vndique constringendæ sunt cupiditates, & intra suos limites continendæ.

AFFECTVVM *tormenta.*

VIs ignis absumit omnem obiectam materiam. Affectus excandescens corrumpit quicquid sit obuium. *Philo.*

C Oculus turbatus aliud pro alio cernit, & mens prauarum cogitationum confusione perturbata idem patitur. *Chrysostomus.*

Venti quidam feri atque immanes, cum in serenum irruerint pelagus, ipsum totum à fundo perturbant, adeo vt & arena sæpius vndis misceatur. Animi affectus cum irruperunt, cuncta miscent, superiora ad inferiora detrahunt, excæcantq; mentis clarissimum lumen. *Idem.*

Subitis procellis crescentes amnes legitimum excedunt alueum, & super segetes vel plantarum culturam præcipites lati, rusticorum operum salutem atque ornamentum euertunt. Sic & animus affectuum nimia vi à rectis ratiocinationibus depulsus, falsis atq; improbis opinionibus corrumpitur, quæ eius menti pro ebriorum more, quibus nimia crapula interiores concire solet ægritudines, velut ex latibulis repentia quædam animalia confundunt mentem, ab ijsque cogitur proprias eorum voces personare. Si vero manifestioribus exemplis opus sit, improbitatem animi inconditæ plebis assimilabimus imperio. *Maximus Tyrius, Serm. 17.*

Timidi, & qui nauseæ nauigando sunt obnoxij, existimãtes se meliuscule habituros, si sedes mutauerint, nihil tamen proficiunt, bilem timiditatemque secum circumferentes: ita aliud vitæ genus animo non eximit ea quibus grauatur & turbatur, nempe rerum inscitiam & rationis imperfectionem, ac illud vitium quod nequit & nescit recte præsentibus vti. *Plutarch.*

D

Periculosior est tempestas quæ non finit in partum appellere, quam quæ vetat nauigare. Et grauiores sunt animi motus, qui hominem consistere non sinunt, ratione perturbata, sed in fluctus commotos auferunt præcipitem. *Plutarch.*

Hominem vehementer ægrotum, vel lunæ deliquium, vel ventus asperior, vel maris decessus, aut huiusmodi quæpiam leuis commutatio tollit de vita. Sic animos imbecilles & affectibus corruptos quæuis offensa perturbat: cum qui firmis sunt animis istiusmodi non sentiant.

Podagra laborantes ad leuissimum tactum acerbe conqueruntur, & dolore graui perculsi gemunt: animi prauis affectibus oppressi nullam monitionem sustinent.

AFFIXI *rebus caducis.* A

D. Bernardus Serm. 1. de Aduentu; Quibus assimilabimus, inquit, homines generationis huius, aut quibus comparabimus illos quos videmus à terrenis & corporalibus consolationibus auelli separariq; non posse? Profectò ijs similes sunt qui submersi periclitantur in aquis. Nimirum videas eos temere nec vlla ratione prehendere, quod primum occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet sit tale aliquid, quod omnino non possit prodesse, vt sunt radices herbarum cæteraq; similia. Sic pereunt in hoc mari magno & spatioso miseri, dum peritura sectantes omittunt solida, quibus apprehensis emergere & saluare possent animas suas. Neq; enim de vanitate, sed de veritate dicitur, Cognoscite eam, & liberabit vos. Hæc Bernardus. Ad eundem modum Clemens Alexandrinus stultos ait non veris ac solidis rebus, sed ijs tantum quæ specie tenus abq; opinione sunt animum adijcere: perindeq; illis, vt mente captis accidere, qui alba nigra esse sibi fingunt. In D. Bernardi dictum hæc Billius,

An sapit is, pressus qui fluctibus accipit algam;
Nec solidis nixus littora tuta petit?
Haud magis ille sapit, qui vita in fluctibus huius
Præponit solidis fluxa, miserq; perit.
Vt fugias tanti discrimina ponti,
Nec caput ista minax obruat vnda tuum: B
Spemq;, fidemq;, agapemq;, tene, fluxa omnia linquēs,
Has nihil in tabulas vlla procella potest.

AFFLICTIONES.

1. SOL diu nubibus obtectus lætius postea splendet, & ver post hyemis tristitiam est acceptius; iucundior tranquillitas blanda, & mare quietum post ventorum seditiones & perturbationem aquarum littoribus allidens: sic post afflictiones nobis vita tranquillior. *Nazianzen. in orat. de Cypriano.*

2. Nisi præcesserit pugna non potest esse victoria: cum fuerit in pugnæ congressione victoria, tunc datur vincentibus corona. Nam gubernator in tempestate dignoscitur, in acie miles probatur. Delicata iactatio est cum periculum abest, conflictatio in aduersis probatio est veritatis. Arbor, quæ alta radice fundata est, ventis incumbentibus non mouetur: & Nauis quæ forti compage solidata est, pulsatur fluctibus, nec fertur. Et quando area fruges terit, grana fortia & robusta Ventos contemnunt: C inanes paleæ flatu portante rapiuntur. Sic & Paulus post naufragia, flagella, post carnis & corporis grauia tormenta, non vexari, sed emendari se dicit in aduersis. *D. Cyprian. serm. 4. de Mortalitate.*

Sicut ab vno igne aurum rutilat, palea fumat, & sub eadem tribula stipulæ comminuuntur, frumēta purgantur: nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem præli pondere exprimitur: Ita vna eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat, exterminat. Vnde in eadem afflictione mali Deum detestantur, atq; blasphemant, boni autem precantur & laudant. Tantum interest, non qualia, sed qualis quisq; patiatur. Nam pari modo exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & suauiter fragrat vnguentum. *D. Augustinus lib. 1. de ciuit. Dei cap. 8.*

Non caret admiratione paruulam ac elegantem plantam Rorariam, plerumque sabulosis ac vdis locis, interdum etiam vmbrosis syluis prouenientem, & quæ cum capillaribus herbis magnam habet affinitatem, veteribus forsitan ignotam, ad multos morbos tamen efficacē, quantumuis etiam æstate ardentissimis Solis radijs sit exposita, nunquam tamen folia ipsius, caua instar pusilli cochlearis, roscido quodam humore destitui, eorumq; lanuginem admodum teneram guttulis quibusdam pellucidis D semper madere, vnde etiam nomen sortita est, vt Rorem solis ac Rorariam recentiores nuncuparint. Illustris profectò hæc imago est, nos etiam in summis æstibus ac caloribus calamitatum & afflictionū nunquam flaccescere aut succumbere, si ex sacratiss. verbi diuini fontib. viuidum semper ac roscidum succum, qui nos subinde recreet, alat, ac sustentet, hauriamus. Qui alioquin nimis rerum humanarum ac caducarum cupiditate dissipatus ac consumptus, perpetuum marcorem & tandem interitum perniciosum producit. vnde Chrysost. in epist. ad Corinth Homil. 26. Roraria igitur,

Syrius vt flagret, viret ac perfusa liquore est.
Candida sic durant pectora, firma fide.

Seneca

A Seneca in lib. de prouidentia: Id, inquit, in quoque solidissimum est quod excercuit. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam ventus frequens incursat. Ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit: fragiles sunt quæ in aprica valle creuerunt. Pro ipsius ergo bonis viris est, vt esse interriti possint, multum inter formidolosa versari, & æquo animo ferre quæ non sunt mala, nisi male sustinenti. Hæc ille. In hanc vero sententiam adhuc multo neruosius D. Chrysostomus, Homil. 32. in Genesin breuiter hæc commentus est: vt arbores quæ radices altius miserint, quamuis summum ventorum excipiant impetum, non frangi aut euelli possunt: sic orationes quas pius animus Deo suo reddiderit perquam tuto affixæ efferunt sese in excelsum, nulloq; peruertuntur aggressu cogitationum. Hæc Chrysostomus. Ventorum incursionibus certe arbores solidantur. Animus enim recte institutus multisque ærumnis ac aduersitatibus exercitus, eo fortius in malis resistit, & radices constantiæ firmiores agit. Quo spectat apud Thucydidem Periclis egregium dictum, ὡς ὅιτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ πόλεως καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσι. id est: *Nam qui in calamitatibus animo quidem minimè tristantur, re autem & operibus maximè obsistunt, hi* B *optimi sunt siue priuati homines, siue ciuitates fuerint.* Sed disticho sacro de aflictionum vtilitate dicta obsignemus.

Ventorum aduersis solidatur flatibus arbor:
A cruce & à precibus mens pia robur habet.

Myrrha, quamuis acris & amara, tamen vulnera sanat & prohibet putrefactionem. Piorum afflictiones, etsi carni insuaues & molestæ, tamen minimè exitiales, quinimo sunt salutares: teste sancto Apostolo, Hebr. 12.

AGRICOLA. COLONVS.

INTER plurima antiquitatis monumenta & μονοχρώματα elegantissima, formis Lafrerianis in ære ante aliquot annos Romæ impressa, pictura quoq; hieroglyphica admodum ingeniosa prostat, ex vetusta tabula marmorea desumta, quæ asseruatur in ædibus Octauiani Zeni, prope theatrum Pom- C peij & Campum Floræ. Hæc cum de re rustica egregia in se præcepta cōtineat, & charta breuiores rerum notas tantū expresserit, interpretationem præclari hieroglyphici subiecimus. Primum itaq; *Colonus* apparet, pileatus & ocreatus, habituque solutiore & viliore distinctus, qualis sane ad æstus solis imbriumq; iniurias, atque alias eiusmodi rusticas molestias sub dio perferendas conueniens esse solet. Ipse vero, facie iuuenili, vultu alacri, humeris latis, lacertis torosis, corpore denique robusto (quæ omnia in Agricola requiruntur) præditus, vno pede *Taurum* siue Bouem insistendo & comprimēdo conficere conatur, id est, Terram ipsam, suæ industriæ suisq; laboribus potissimum destinatam, strenuè exercere, & domando sibi quasi obsequentem reddere studet. Huius Coloni manu sinistra bouis os comprehenditur: dextra vero *Gladiolum* siue cultrum in eius corpus magna vi adigit: quare conatus rusticos, & in colendo atque tractando solo, tanquam subiecto proprio, Agricolarum labores assiduos designare voluerunt. Vnde illud Ouidianum,

Fertilis, assiduo si non renouetur aratro,
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

D Et Horatius canit quod
Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Et sauciato vero corpore quasi *cruor* emanat, id est, ex terra diligenter subacta, sæpius proscissa, ac quasi vulnerata crebra aratione, fructus vberes & ad sustentandam vitam necessarij enascuntur. Qui intra corpus assumti, si nutrimentum conueniens præbere nobis debent, prius in sanguinem quoq; conuerti necesse est. Post ipsum Colonum *Spicæ* duplicatæ apponuntur: quibus admonemur frugum conuenientem copiam & commeatum necessarium diligenti colono semper in promtu esse debere; ne (quod dicit breuiter & eleganter M. Varro) sumtus fructum superet. Fuerunt olim quoq; spicæ symbolum Ædilium, qui rei frumentariæ Romæ præesse solebant, & Cornucopiæ, Cereris, Annonæ, prouen-

prouentus boni, vbertatis, regionis fertilis, pacis denique notis in antiquis numis adduntur. Spicam A vero à ſpe deduci, idem Varro tradit lib. I. de re ruſtica.

B

C

Cum vero omnium fructuum quæ terra nobis ſuppeditat, atque agriculturæ beneficio habemus, prouentus lucis tenebrarumque alternis vicibus creentur, producantur, ac denique colligantur, eam ob cauſſam ante Colonum *Arbor diurna* adhuc arida, & ſterilis, vna cum capite bouis & face ardente ponitur; quibus omnibus incrementi diurni atque vniuſcuiuſque diei diligentem imprimis habendam eſſe rationem, indicatur. Quid caput bouis deſignet, lector viderit. Ex aduerſo *Arbor nocturna* D pomis onuſta vireſcenſque apparet: cui additur *Scorpius*, quibus generatio & procreatio rerum quaſi inſenſibilis, præſertim per amica ſilentia noctis, vt Poëta inquit, Serpens, & laboris diurni opera prius adaucta oſtenditur. Solebant autem Chaldæi, ſecundum ſuam artem ſuperſtitioſam partes generationi deſtinatas in homine ſcorpio tribuere, ac neſcio quid præterea de illorum fœcunditate, qui ſub illo ſidere nati eſſent, commentari.

Supra etiam Colonum noſtrum *Coruus* volitat, iliuſque ceruicibus quaſi imminens, & crocitans, ad aſſiduitatem & perſeuerantiam adhortari videtur, è cuius clamoribus indicia tempeſtatis impendentis deprehendi autor eſt Plutarchus. At cum in hoc ruſtico negotio ante omnia fides & amor ad mutuas tradendas operas requiratur, ideo boui *Canem*, aſſilientem & quaſi comitem fidum ipſi coniunxe-

A iunxerunt. Hunc sequitur *Leo*, fortitudinem & robur quoddam hic expeti innuens. Columella autem libri primi initio, non solum diligentiam, fidem ac robur, sed etiam prudentiam, solertiam ac prouidentiam, ad agriculturæ studium plurimum requiri; quapropter hic quoq; Cani ac Leoni *Serpens* additur, cuius allegorica explicatio in sacris etiam literis habetur, dum summus Magister iubet suos discipulos prudentes esse sicuti serpentes, quo reptili notatur vigilantia, industria & singularis in rebus curandis & expediendis prudentia.

Infra Bouem *Scorpius* ac *Cancer* collocantur, quibus & creationem & generationem omnium ex terra nascentiũ significare voluerunt, de Scorpio supra aliquid dictum, cui addimus, si glebæ sumantur ex ruderum illorum terra: in quibus Scorpij reperiuntur, eæque collocatæ inter duos lateres coctos, & tempore suo terra irrigatos, æstiuis caloribus sub dio exponantur, spatio paucorum dierum Scorpios inde oriri certũ est, atq; experientia confirmatum: quapropter etiam hoc nomine merito generationis symbolum esse possunt. Cancer vero vitæ humanæ ortum & propagationem Platonicis denotat. Supra hæc omnia Sol Oriens radijs vndique fulgens apparet qui autor est terrestris fœ-

B cunditatis, quorum vi abdita in terræ visceribus semina fouentur atq; excitantur: quamobrem Horatius ipsum Almum vocat, quod eius lumine & calore viuifico supra vniuersam terram omnia alantur & foueantur: sintque hæc ad generationem rerum singularum necessaria. Ciceroni moderator est & dux temporis, qui sua luce cuncta lustrat & complet. Equi quatuor quibus vehitur celeritatis modum indicant, & varios Solis effectus. Huc refero Ouidij carmina:

Interea volucres Pyroeis, Eous & Æthon,
Solis equi, quartus Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.

Prope Solem forma muliebri fascijs inuoluta *Natura* assistit. Cuius occulta & abdita vi omnium rerum primordia, Solis lumine ac efficacitate & terræ diligenti cultura, producuntur atq; conseruantur. Tres præterea *lampades* probe collocatæ sunt, tria Solis tempora indicantes, Ortum nimirum, Meridiem & Occasum, quæ tamquam certi indices, & laborum atque operum rusticanorum notæ conuenientes, in omni diurno negotio, ceu faces quædam prælucentes, præferri debent, quarum ob-

C seruatione plurimum opus esse solet. Ex altera parte *Luna* bigis insidens quasi ἀμφίκυρτος, equis nonnihil defatigatis & iamiam procumbentibus vecta sese occultare velle videtur. Noctu enim humor sideris huius reficit & humectat quod sæpe nimius calor Solis interdiu languefecit. *Faces* autem quatuor iuxta ipsa positæ quatuor eius φάσεις siue σχήματα repræsentant nouæ scilicet, crescentis, plenæ, & decrescentis Lunæ: quæ omnia quam diligenter à rei rusticæ studiosis obseruari, & propemodum ad vnguem præsciri necesse sit, nemo est qui non intelligat. Rursum autem & huic *Naturæ simulacrum* muliebre adiungitur, idque alatum, Lunæ celerem cursum consequens, atq; insuper serpentum gyris circumuolutum, hastæque innitens, quasi leges quasdam sua naturali prudentia & rediuiua procreatione omnibus rebus nascentibus præscribens. His expositis erudita antiquitas ostendere voluit, Colonum peritum non solum oportere duorum Luminarium cœlestium diligẽtem rationem habere, sed omni tempore sedulo hoc agere, vt singula εὐκαίρως fiant: atque in primis diei ac noctis partes rectè distribuere ac obseruare studeat; quod innuitur postremo loco duabus *facibus* ad agricolæ late-

D ra collocatis, quarum vna erecta & ardens diurni laboris est nuncia, altera vero quasi sese occultans & inuersa Noctis tenebras adesse indicat, & ad quietem defessum agricolam hortatur.

ALASTORES.

SALAMANDRAM, bestiam feralem, non nisi horrida tempestate exorta, sæuientibus nimborum procellis, coruscantibus fulguribus, cœlo tonante imbribusque omnia longe lateque inundantibus & vastantibus, infausto partu in lucem prodire multi Scriptores perhibent. Ita quidam Androcledæ & Alastores, non nisi Ecclesia aut Republica maiorem in modum turbata, inter seditiones & motus ciuiles emergunt, classicum canunt, antesignanos agunt: ac tum non tam inclarescunt quam passim fiunt abominabiles; cum ex eorum καινοτομίαις & polypragmonicis gestis infamiæ plurimũ, veræ gloriæ nihil plane ad eos redeat. Docti nonnulli Salamandram, sicut pingitur, in natura rerum ex-

tare negant: & de lapide Salamandra, apud Tartaros inuento, qui in igne durat & nitidior fit, dicta illa volunt. Est etiam lapis quem Pyrimachum vocant & aiunt ab igne nihil pati, ac ne calefieri quidem. Cum autem Salamandra ijsdem quibus Stellio notis depingatur, an eadem sit cum Stellione incertum. Omnia porro conueniunt, signa, figura, color, fœditas, torpor. Prunis iniecta, inquit Scaliger exercit. 185. extinxit eas, non (vt puto) frigiditate, sed lentore; id quod ab alijs quoq; fit carnibus. Ipsa tamen interijt: idcirco Nicander eam λιπόῤῥινον appellauit, quod esset pingui corio, id est λιπόδερμον. Tantum abest, inquit Bodinus, Theatri libr. 3. vt Salamandra flammis delectetur, vt etiam summa sua frigiditate carbones ardentissimos ante restinguat quam vratur: & ita languida est & stupida, vt nisi impulsa, vix loco moueatur, quod ipsi in agro Tholosano vidimus: frigiditatis maximum argumentum; nusquam vero nisi locis valde frigidis & humidis versatur. Alastores etiam quicquid lucis & caloris est in hominum societate suo torpore ad bonum facilè exstinguunt. A

AMBITIO.

1. ÆQVE mortuus est conditus in odoribus, & tractus vnco. Æquè etiā sunt infelices & qui voluptatibus indulgent, & qui ambitiosis negotijs vacant. *Seneca.* B

2. Chamæleon maximum habet pulmonem, nihil aliud intus: & quidam præter ostentationem & ventosam iactantiam nihil possident. *Ex Plinio, vt & sequentia.*

3. Taurus auis, cum sit pusilla, tamen boum vocem imitatur. Et nonnulli, quamuis nihili sunt, regna Satrapiasq; loquuntur.

4. Columbo in volatu pernicitas, sed dum plaudit in aëre, sibi placens implicatis strepitu pennis, capitur ab insidiante accipitre. Multi dum ostentant suas vires, nec eis commode vtuntur, fiunt præda inimicis.

5. Pauo non explicat pennas nisi laudatus: & quidam putant se non habere quod habent, nisi sint qui mirentur.

6. Gallus victor ilico cantu superiorem sese testatur: quidam sua facinora iactant ipsi, & suarum laudum ridiculi sunt tubicines.

7. Ventus Cæcias ad se trahit nubes: & ambitio simultatem, inuidiam, luxum, &c. *Ex neotericis.* C

8. Minimi cancri quos pinnoteras vocant, quo tutiores sint, inanium concharum testis se condunt, & cum accreuerint migrant in capaciores. Quidam maiorum titulis sese tuentur, cum suis diffidant virtutibus.

9. Oua plena sidunt, inania fluitant: veris virtutibus, aut eruditione solida præditi, minus se ostentant quam qui secus.

10. Venti desituri vehementissimè spirare solent. Quum maximè sese efferunt, tum ad exitium festinant.

11. Chamæleon, quoniam aura non cibo pascitur, semper hianti est ore. Qui gloriolis & auris popularibus aluntur, semper eiusmodi fumos captant quibus inflantur miseri.

12. Vitis nisi amputes, latè sese spargit, palmitibus suis omnia complectens & implicans. Princeps ambitiosus semper aliquid è proximis suo adiungit imperio, nisi subinde coërceatur.

AMBITIOSVS. AVARVS. GVLOSVS.

D

ONOCROTALI dictionem græcam volunt esse, à voce asini rudentis desumptam, Itali hodie adhuc *Grotto* vel *Agrotto* vocant, Galli *goutterese*, quasi gutturosam, ab ingluuie quæ strumæ instar dependet. Olim à Trua vasis genere, (vt vult Verrius Flaccus) dicebatur, Truo, vnde Cæcilius comicus, secundum Festum, irridens quendam ob nasi magnitudinem, Truonem nominabat. Huc refertur Auis illa Mechlinicatis quam vulgo *Vogel Hein* nominabant, & vltra octoginta annos vixisse dicitur, de qua plura non sine admiratione apud Gesnerum & alios leguntur. Bellonius in obseruationibus hodœporicis, refert ad Gazarim Ægypti vrbem se vidisse greges Onocrotalorum versus mare volantium. Plinius sæpius indicato libro capite 47. ita describit: Olorum similitudinem Onocrotali habent, nec distare existimantur omnino, nisi illis inesset alterius vteri (quidam legunt ventri

genus.

A genus. Huc omne animal inexplebile congerit, mira, vt sit capacitas, mox perfecta rapina sensim inde in os reddita in verum aluum ruminantis modo refert. Gallia hos septentrionali proxima Oceano mittit. Qua icone repræsentatur egregiæ gulæ & ingluuiei deditus, qui Græcis est γαστρίμαργος, & Iulio Polluci γλωσσογάστωρ, sua helluatione & voracitate omnia consumens,

Et quibus in solo viuendi causa palato est,

secundum Iuuenalem.

Quod vitium sane detestandum, quamuis nimis vulgatum, Lucanus non parum reprehendit, libro 4.

—— prodiga rerum
Luxuries, numquam paruo contenta paratu.

Potest quoq; intelligi de alio, nimia cupiditate habendi, & immodico appetitu laborante: præsertim auaritiæ causa, cum immensæ opes per fas nefasq; cum aliorum maximo damno corraduntur.

Qui nequit explere ventrem, mentemve, vel arcam,
B *Pisciuori effigiem cernito Onocrotali.*

AMICI. *Amicitia.*

AVRVM igne probatur: amici, beneuolentia in rebus aduersis. *Menander.*

Ciconia tametsi demigrat, tamen reuertens semper eosdem repetit nidos. Ob intermissam vitæ consuetudinem non oportet obliuisci amicorum, sed illorum memoriam semper nobiscum circumferre. *Plin. lib.* 10. *c.* 23.

Adamas si frangi contingat malleis, in minutissimas dissilit crustas, adeo vt vix oculis cerni queant. Ita arctissima necessitudo si quando contingat dirimi, in summam vertitur simultatem: & ex arctissimis fœderibus, si semel rumpantur, maxima nascuntur dissidia. *Idem, lib.* 37. *cap.* 14.

Abies adeo cohæret glutino, vt prius scindatur, qua solida est, quam qua glutino ferruminata. Ita post reditum in gratiam firmior debet esse amicitia: & arctius cohærent quos copulauit mutuæ beneC uolentiæ glutinum, quam quos natura coniunxit. *Idem, lib.* 16. *cap.* 2.

Crystalli fragmenta sarciri nullo modo possunt. Et difficilimum est eos reconciliare, qui ex arctissima familiaritate in mutuum odium venerint. *Idem, lib.* 17. *cap.* 3. *& lib.* 37. *cap.* 2.

Pyrites gemma non aperit vim igneam, nisi atteras, tum enim digitos adurit. Ita quorundam malitiam non sentias, nisi cum illis consuetudinem aut rem habueris. Vel, non senties Philosophiæ vim nisi exercueris. *Idem. lib.* 37. *cap.* 11.

Ixion Iunonem persequens in nubem incidit: multi etiam in fucatam amicitiam incurrunt. *Plutarchus.*

Orabanche ciceri infesta est & eruo, vt æra tritico, hordeo festuca quæ vocatur ægilops, lenti securidaca: atq; hæ quidem omnes complexu necant. Ita quorundam amicitia pestilens magis est quam inimicitia. *Plin. lib.* 18. *cap* 7.

Luna quo propior est Soli, hoc minus habet luminis: & plus fructus atq; digintatis est ijs qui procul absunt à magnis Principibus. *Plin. lib.* 2 *cap.* 9.

D Arithmeticorum digiti, nonnunquam plus, aliquoties minus, aut nihil valent. Et regum amici sæpe quidvis possunt, rursum mutata in fastidium gratia nihil possunt. *Plutarchus.*

Stultus est, qui equũ empturus, non ipsum inspicit, sed stratum eius ac frenos. Et stultissimus, qui amicum asciturus eum è vestitu aut opibus æstimat. *Seneca.*

Hirundines sub hominum tectis nidulantur, & tamen non assuescunt, nec fidunt homini: Ita quidam amicos semper habent suspectos. *Plin. lib.* 10. *cap.* 24.

Equi virtutem in bello exploramus: amicum in calamitate & infortunio. *Philo.* Asini vsum arguit viæ asperitas: amicum beneuolum calamitates ostendunt. *Maximus Serm.* 6. Numum exploras, num sit adulterinus, priusquã vtaris: & amicus probandus priusquam eo sit opus. *Plutarch.* Diligenter cõpingitur nauis, quæ sit præsidio futura, & ager casibus varijs oppositus: ita diligenter probandus amicus, quo sis vsurus ad omnia. *Idem.* Discussis spinis nos complectentibus ad vitem tendimus aut oleam.

Ita non quemuis obuium oportet in amicitiam admittere; ſed ad idoneos alijs reiectis, eundum eſt. *Idem.* A

Frumentum non ideo bonum eſt, quod ex agro pulcherrimo natum ſit, ſed quod commodè nutrit: Sic bonus & verus amicus eſt, non qui genere clarus, ſed qui moribus egregijs fuerit præditus. *Socrates apud Stob. Serm.* 84. Apem propter aculeum non adiſti, ſed propter fructum foues & tueris. Amicum acerbè obiurgantem ne auerſeris, ſed ama propter beneuolentiā. *Cato apud Maxim. ſerm.* 6. Mel exulcerata mordet ac purgat, alioquin vtile & dulce: amici etiam libertas quod vitioſum & corrigēdum eſt carpit. *Plutarch.* Poma quædam ſuauiter acerba ſunt, & in vino nimium veteri delectant: ipſa amaritudo amicorum defunctorum memoria mordet animum, ſed non ſine voluptate. *Idem.*

Muſcæ in popinis non manent, ſi deſit nidor. Et vulgares diuitum amici non perſeuerant, ſi nō adſit vtilitas. *Plutarch.* Nandi imperiti, dum auxilium ferre volunt ijs qui ſubmerguntur, nocent magis quam proſunt, atq; ſuffocantur cum illis: Sic amici qui in rebus aduerſis tantum collachrymant amico. *Idem.* Creon filiam nihil adiuuit, ſed eam cōplexus cum illa combuſtus eſt. Ita quidem felicibus amicis non fruentes cum infelicibus pereunt. *Idem.* Hirundo æſtate aduolat, inſtante hyeme auolat: B
ita infidus amicus rebus lætis præſto eſt, commutata fortuna deſerit amicum. *Plin. libr.* 10. *cap.* 34. 24. Veri amici nota hieroglyphica in auibus Seleucidibus conſpicitur. Hæ numquam conſpiciuntur à Caſij montis incolis, niſi cum illarum præſidio eſt opus aduerſus locuſtas, nec vnde veniant quove abeant cognitum. *Plin. lib.* 10. *cap.* 27.

AMICI *ſinceri.*

VLMVM proceram arborem vitibus ſolere adiungi, & olim vſitatum fuit, & nunc etiam vbique in Italia, præſertim in Campania felici circa Neapolim atq; alibi fieri conſueuit. Quamuis autem hæc ſenio arefacta, & priſtino vigore deſtituta nihilominus tamen vitem retinet ac ſuſtentat, nō aliter ac antea creſcens & vireſcens factitare ſolebat. Vlmo etiam aridæ vitis conſtanter adhæret. Amicitiæ ſinceræ tabella hieroglyphic. Comparemus nobis, quantum fieri poteſt, amicos qui nec rebus aduerſis, nec temporum diuturnitate, neq; locorum diſtantia, vel vlla denique re à nobis temere deſciſcant, & nos amare deſinant. Quod Phocion ille ſapiens referente Stobæo, nos facere iubet, ζη- C
τεῖν, inquit, δεῖ καὶ ἄνδρα καὶ τέκνα, καὶ φίλους τοὺς κατὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας, id eſt. *Quærere conuenit maritum & liberos, & amicos qui vſq; ad vitæ exitum tales permaneant.* Eruditiſſimus Alciatus hæc omnia emblemate 159 complexus eſt quod hic reponimus:

Arentem ſenio, nudam quoque frondibus, vlmum
Complexa eſt viridi vitis opaca coma:
Agnoſcitque vices Naturæ & grata parenti,
Officij reddit mutua iura ſuo:
Exemploque monet tales nos quærere amicos,
Quos neque diſiungat fœdere ſumma dies.

Alciati commentator ſubijcit Catullianos verſus nuptiales, idem hieroglyphicon ſpectantes, quos etiam adſcripſimus:

Vt vidua in nudo vitis quæ naſcitur aruo,
Nunquam ſe ex tollit, nunquam mitem educat vuam. D
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere iuuenci.
At ſi forte eadem eſt vlmo coniuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere iuuenci.

AMICITIA *mutua.*

HEDERA vincire quaſi quibuſdam brachijs quicquid apprehenderit, arctiſſimeque continere ſolet: viciſſim ergo murorum rudera ea ſuſtentantur ne corruāt, ab illis quoque hedera conſeruatur ac erigitur, vt hac ratione neutrum ſine altero conſiſtere poſſit. Amicitiæ veræ conſtantiſque hieroglyphicon, de qua in primis Cicero aureolū libellum illum, qui vtinam quemadmodū omnium

manibus

A manibus teritur, sic etiam in vniuersa vita à cunctis obseruaretur, accuratè conscripsit. In amicitia (inquit inter cætera) & absentes adsunt, & egentes abundant, & imbecilli valent, & (quod difficilius dictu est) mortui viuunt. Paulo post subiungit, Amicus est tamquam alter idem. Lælius quoq; circa finem commendans amicitiam, quæ fuit inter Scipionem & ipsum arctissima, addit, Mihi quidem Scipio, quamquam subito ereptus, viuit tamē, semperq; viuet. Seneca epistol.67. Nihil, ait, æquè ægrum reficit sicuti amicorum affectus. Non video me mori cum illos superstites reliquero: puto, inquam, me victurum non cum illis, sed per illos.

Muri hederam, hæc illos, alterno munere, firmant.
Hic typus expressus mutuæ amicitiæ est.

AMICVS.

BENE olet vnguentum, bene olet & pharmacum: verum illud ad nihil vtile, nisi vt delectet: hoc, præter odorem, maiorem vtilitatem habet. Sic adulator tantum iucundus, amicus etiam vtilis &
B necessarius. *Plutarch.*

Pictura colores habet iucundos; sunt & pharmaca quædam grati coloris. Sic amicus ideo delectat vt iuuet: adulator tantum pascit inaniter aures. *Idem.*

AMICVS *certus in re incerta cernitur.*

INSIGNIS fides & mirè ingeniosa calliditas Scaros pisces celebrat. Scarus enim, teste Plinio, inclusus nassæ non fronte erumpit, nec infestis viminibus caput inserit, sed aduersus caudæ ictibus crebris laxat fores, atq; ita retorsum erumpit. Quem luctatum eius si fortè alius scarus extrinsecus viderit, apprehensa mordicus cauda adiuuat nixus erumpentis. Quæ ad verbum ex Plinio exscripsit Isidorus. Rem porro ipsam Ælianus quoq;, Oppianus, Plutarchus, Ouidius in fragm. halieut. & Ioan. Tzetzes satis superq; confirmant. Propterea apud Athenæum λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος dicitur. Nam profecto admiranda hæc illius cum ad se, tum ad socios liberandos solertia est: & fides non
C minori laude digna, quam vel Thesei & Pirithoi, vel Damonis & Pythiæ, vel Orestis & Pyladis, vel quorumcumque aliorum, quos sinceræ amicitiæ cultus immortalitati inseruit. Præclare autem Val. Max. libr.4. cap.7. differit: Sinceræ fidei amicos præcipuè in aduersis rebus cognosci: in quibus quidquid præstetur, totum à constanti beneuolentia proficiscatur. Et quæ ibi sequuntur plura, lectu vtilissima. Quibus omnino conueniunt illa Orestis Euripidei:

τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
amicos in malis
Prodesse amicis conuenit.

Vbi & ratio subnectitur eadem, quam Valer. Max. exprimit. Neruose Seneca in Agamemn.

Poscunt fidem secunda, at aduersa exigunt.

Igitur non male, vt puto, hæc nostra inscriptio hieroglyphico huic conuenit, quæ est ex Lucan. vers.
D lib.8. de bello ciuili.

Aduersis non deesse decet, sed læta secutos
Nulla fides vmquam miseros elegit amicos.

Atque vt neotericus quidam disticho expressit, picturæ ingeniosæ addito,

Ecce scari socios prendant vt vimine clausos:
Scilicet est veræ hoc symbolum amicitiæ.

AMICVS *inimicus.*

SALMONI, ad delicias nostras nato, variæ à piscatoribus struuntur insidiæ, cum retibus maioribus tum machinis in fluminibus exstructis. Est & hæc eius capiendi ratio, cum alibi, tum præcipuè in Anglia. Salmonem viuentem fœminam funi alligant, inque flumen demittunt. Astat nauicula aut ponticulo in aquis facto piscator, obseruans, si quos forte alios sui generis alliciat hic proditor.

Quod vbi fit, ille de longe aduentantes prospiciens, funem paulatim ad se retrahit, sicque Salmones A vel fœminæ desiderio, vel pugnandi caussa insequentes incautos ex improuiso obruit, stimulisque ad id paratis conficit, aut in casses optatam prædam conijcit. Sane autem istiusmodi insidijs omnis nostra vita plena est, vt longe difficilius sit amico non fidere nimium, quam hosti manifesto resistere. Quotusquisque enim, cum moribus sit improbissimis, amicitæ tamen prætextu non & bonus videri vult, & alios reddere sibi quam simillimos? Nam, vt Plautus dixit in Trinummo, *Malus bonũ malum esse vult, vt sit sui similis.* Conuenit etiã hoc in mulierum impudicarum blanditias, de quibus alibi. Conuenit & in proditores & Sycophantas, qui suis versutijs & dolis incautos in discrimen adducunt, & non raro misere pessundant: quibus voluptati etiam est, vbi contra sanguinem suum insidiantur, & in animas suas fraudem moliuntur, vt Salomon loquitur. Illorum igitur casses qui euitare volet, semper in animo Syracid. illud habeat: Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende. Quo & Martialis illi decantatissimi versus pertinent, lib. 12. epigr. 34.

Si vitare voles acerba quædam,
Et tristes animi cauere morsus; B
Nulli te facias nimis sodalem.
Gaudebis minus: & minus dolebis.

Multi dum alijs officiosi videri volunt, suis sunt exitiosi. Cæterum,

Hostis aperte, ast clam falsus nos perdit amicus:
Nec quisquam est structis tutus ab insidiis.

AMOR *caussa omnium.*

CÆSAR Treuisanus, vt hieroglyphicon illud explicaret, curauit in libro commentario depingi quatuor diuersi generis animalia, eo modo vt vnum alterum respiceret. Inter illa aquila & leo è regione superius, & inferius Siren, cum dracone conspiciebantur. Illis autem animalibus, amorem quatuor genera voluit repræsentare, nimirum desiderium & amorem veræ gloriæ & famæ, secundum virtutis, & præstantiæ animi, tertium pulchri, quartum diuitiarum. Quibus eorum proprietates accommodat, nam ad primum quod omnia inferiora in altum ducit, & famæ ac gloriæ è rebus præclaris & laudabilibus conquisitæ incumbit, aquila pertinet, quæ inter omnes alias aues volatu suo partes C superiores cœli petit, & acie præterea oculorũ singulari prædita est, vnde veteres poëtæ Iouis esse ministrum fabulati sunt. Solæ autem aquilæ corona in capite est addita, quæ amorem sanctum & diuinum circa res cœlestes designant. Leo secundo generi accommodatur, qui robore & quasi fortitudine quadam cæteris vniuersis animalib. dominari dicitur, adeo generosi animi, & timiditatis, atq; ignauiæ expers, vt auctores rerum naturaliũ scribant, quod hominibus dormientibus, vel in terram, quasi mortui essent prostratis, vel etiam infantibus parcat, nec illis vllam noxam inferat. ac præterea in campis apricis & latentibus securus, spretis venatoribus, non mutato consueto ingressu, procedat: quod virtutis & magnanimitatis conueniens est exemplum. Ad tertium genus amoris, quod in vera rerum pulchritudine appetenda consistit, Siren additur, cui, vt fingunt poëtæ, tam suauis vox est, vt omnes qui audiant ita demulceat, quod etiam somno inde corripiantur. (Alibi tamen ad illicitum amorem hanc similitudinem transferri non est ignotum.) Draco vltimo generi comparatur, quod versatur circa diuitias, & opes mũdanas, nam his illum præsidere, ac custodire eas perhibent & oculis quoque D vtitur acutissimis, quæ omnia diuitijs conquirendis non malè possunt applicari. Quod si cum μικροκόσμῳ quoque, id est, paruo mundo, siue homine hæc conferre voluerimus, Aquilæ semper in altis locis viuenti, & prædæ inhianti caput respondet, in quo est intellectus in perpetua rerum inueniendarum meditatione occupatus, deinde, os quoq; illi ad cibum ingerendum inest. Leoni cum pectore conueniet, in quo consistit fortitudo, Sireni tanquam voluptuariæ, & in aquis degenti inferior venter, & tandem Draconi per terram repenti pedes, & crura attribuentur. Circum hæc vero animalia vndiquaque flamma mollis, & lucida conspicitur, qua nobilitas & excellentia amoris denotatur, nam inter alia elementa ignis præcipuum locum obtinet, tanquam magis efficax reliquis. Occupata autem hæc flamma vniuersum spacium circa quatuor animalia, quoniã ipsius vis & potentia per cunctas res

penetrat

A penetrat atq; sese diffundit. Quod etiam catena indicat, quibus animalia inuicem colligantur, & sæpe vnum ad alterum pertrahitur. Est autem illa in superiore parte aurea circa Aquilam & leonem, cum amor diuinus, & vniuersalis sit præstantiss. circa inferiora autem animalia plumbea, humanum, atq; etiam bestialem significans. Huic μυθολογικῷ figmento auctor addidit inscriptionem Græcam hanc, ὁ ἔρως ἁπάντων αἴτιον, καὶ πρὸς αὐτὸν ἅπαντα, id est, Amor causa omniũ, & ad ipsum omnia: quod nimirũ ex amore vero omnes res originem ducant, primumq; rerum sit principium. Ingeniose hæc sane, & eleganter excogitata fateor, quæ tamen in schola pietatis Christianæ multum melius & rectius explicantur. Nam vt taceam de Amore DEI erga genus humanum (cuius vim & præstantiam nulla vnquã lingua humana satis exprimere vel laudare potest) primũ est Amor siue dilectio quo DEVS diligitur propter se, & proximus propter DEVM, vt docet B. Augustinus de doctrina Christana: qui lib. VIII. de Ciuitate DEI quoq; ait, Platonẽ non dubitare hoc esse Philosophari, scilicet DEVM amare, de quo habemus præcepta sacrarum literarum plurima, quæ nunquam ex animis nostris sunt deponenda. Est deinde amor erga proximũ, qui proprie Charitas dicitur, qui ex priore quasi vberrimo fonte proma-
B nat: qui enim DEVM amare negligit, diligere proximũ nescit, vt veterum quidam dixit. Et secundum S. Paulum, 1. ad. Tim. 1. Finis præcepti est Charitas ex corde puro, conscientia bona, ac fide non ficta. Ac SALVATOR noster, Io. XIII. certum ac indubitatum signum suorum discipulorum dicit esse mutuã dilectionem. Huc etiam referri debet amor patriæ: nam quid illa nobis potest esse proximior? quam Ethnici etiam adeo magnifecêre, vt pro illa mortem sæpe obierint. Et Seneca dicit,

Præferre patriam liberis regem decet.

Maximè autem charitati aduersatur amor sui, cum quo congruit amor huius sæculi quæ Græis est φιλαυτία, quę omnium vituperabilium affectionum dicitur esse principiũ, sicut superbia est finis. Hunc stultum & improbum merito appellat Horatius, & Aristoteles VI. Ethic. infamem, alij cæcum; à quo vitio omnes quam longissimè abesse debemus. Est deniq; amor honestus & laudabilis in rem aliquam vel animatam vel inanimatam (quem Plato etiã videtur describere in dialogo quem symposium siue de amore inscripsit) qui longe lateq; sese extendit, ea tamen conditione ne vllo modo limites honesti excedat. Atq; extat egregium dictũ apud Dionysium (vt fertur) Areopagitam in libro de diuinis no-
C minibus amorem siue diuinum, siue angelicum, siue spiritualem, siue animalem aut naturalem dicas, insitam quandam intellige & connascentem virtutẽ, quæ superiora quidem ad inferorum Prouidentiam prolicit. Æqualia rursum ad socialem sui inuicem communionem conciliat, ac postremo infima quæque incitat, vt ad sublimiora potioraq; conuectantur, imo veluti fomite quodam igneo amplius succensa resiliant. Hæc ille. Postremo loco est inhonestus & voluptuarius amor, priori plane contrarius, præsertim ille impudicus & ἐρωτικός, qui belluarum similes homines reddit, atq; ideo θηριότητα quandam Aristoteles vocant. Quantum vero libidines vagæ nocuerint omni tempore, & quo pacto propter illas non solum priuati homines à DEO puniti grauiss. sed etiam ideo sæpenumero integra regna funditus euersa fuerint, tam sacræ quam profanæ historiæ plurimæ testantur.

AMOR *Cæcus soboles.*

SIMIARVM generi, inquit Plinius, lib. 8. c. 54 præcipua erga fœtum affectio. Gestant catulos quos mansuefactæ intra domos pepererunt, omnibus demonstrant, tractariq; gaudent, similes gratulationem intelligentis. Itaq; magna ex parte complectendo necãt. Oppian. lib. 2. Cyneget. paulo aliter
D hæc exponit. Simias enim ait ex duobus, quos pariunt, alterum amare, atq; alterũ odisse, & hunc statim arctiore complexu necare, quæ Solinus, quoq; in hunc modum commemorat. Immoderatè fœtus amant, adeo vt catulos facilius amittant quos impendio diligunt, & ante se gestãt, quoniam neglecti pone matri semper hærent. Tabella est conuenientissima nimiæ parentum erga liberos indulgentiæ, quæ sæpe illis detrimentosa, vel etiam exitosa esse solet, vt rectè monet vetus dictum,

Τὸ πρᾶον πατέρων διαφθείρειν τέκνα πέφυκεν. id est:

Exitium natis parit indulgentia patrum.

Recte etiam dicit ingeniosus poeta simiam pingens

Est cum & amare nocet. Suffocat simia amando
Simiolum exemplum hoc ô fugitote patres.

Nam

Nam vt Plato, lib. 5. de legibus annotat, τυφλῶται πᾶς ὁ φιλῶν περὶ τὸ φιλούμενον, id est: *Amans omnis fit cæcus circa rem amatam*; cuius indulgentiæ plurima mala & incommoda post Salomonem multis in locis Syracides enumerat, & exempla sæculis omnibus extant illustria quæ hieroglyphicon illud explicant. A

AMOR *immensus Sobolis est subitorum.*

PELECANVS siue Pelecanis, quæ Græcis est πελεκάν, discribitur ab Aristotele, libr. 8. Animal. & lib. 9. quã auem Plinius & eum secutus Gaza, verterunt plateam, estq; apud Ciceronem libr. 2. de Natura Deorum platanea, nisi sit error scribarum. Oppianus lib. 2. de Aucupio, non Pelecamum, sed πελεκῖνον nominat, nec videtur ab Onocrotalo distinguere, quod tamẽ Physiologus improbat. Quanquam vero de fauciante proprio rostro pectus, & pullis ex eo sanguinem excipientibus, apud veteres scriptores (quantum ego sciam) nulla fiat mentio, & Isidorus quoque lib. 12. orig. dubitanter de hoc loquatur, vbi ait: fertur enim, si verum est, eam occidere suos natos, eosq; per triduum lugere, deinde seipsum vulnerare, & aspersione sui sanguinis viuificare filios: cum tamen tam sacri quam profani authores hac similitudine crebro vtantur, & omni laude dignis. Rex Alphonsus hieroglyphico vti voluerit, nos quoque hoc loco eius facere mentionem non inconueniens fore putauimus. Quo indicare voluit, nihil sibi esse antiquius, quam populum sibi commissum & vera iustitia ac æquitate regere, & simul ab omni vi aduersariorum illos saluos & incolumes conseruare. Seq; ideo non solum opes omnes suas, sed sanguinem quoq; & ipsam vitam constituisse impendere. Potest etiam ad φιλοστοργίαν, & amorem parentum, & qui eorum loco sunt, in libros referri, de quo legitur Rauennæ ad pelicani picturam additum hoc distichon. B

Magnus amor, permagna fides, quam maxima virtus,
Alterius vitam morte parare sua.

Quare sancti patres, hoc mystico sensu ad CHRISTI nostri Saluatoris vnici sacrosanctam passionem pie admodum retulerunt, vt videre est apud D. Hieronymum, & D. Augustinum, ac Imprimis in Physiologo S. Epiphanio ascriptus.

Sanguine viuificat Pelecanus pignora, sic Rex C
Pro populo vita est prodigus ipse sua.

AMOR *meretricius.*

SARGORVM mirum erga capras amorem, & quæ sit eius occasione illorum captura, cum Oppianus admodum poeticè describit, tum rem ipsam Ælianus quoq; Phile in Iamb. & Plinius confirmant. Æliani locum, vt eum Gellius vertit, ascribant: Sargi capras vehementiss. amant. namque cum caprarum prope littus pascentium, vnius aut alterius vmbra in litore apparuerit, protinus gaudio exilietes, summo studio adnatant, ac saltu (non admodum ad saltandum idonei) capras contingere affectant, sensum caprini odoris percipiunt, etiamsi sub fluctibus natent, itaq; voluptate gestientes ad eas accedere student. Quod autem tanta amoris insania in capras existunt, ex ijs idcirco capiuntur, quæ tantopere desiderant. Nam piscator caprinam pellem extractam cum cornibus induens, insidias parat, sole à tergo relicto, atq; farinã caprino iure madefactam in eam maris partem spargit, vbi habitare solent Sargi, qui tanquam philtro quodam odoris allecti accedunt, farina vescuntur, pellis assimilatæ capræ conspectu permulcentur: ex his autem piscator multos hamo robusto capit, &c. Miranda mehercle huius piscis cum à natura ad amorẽ quadrupedis & terrestris animalis inclinatio, tum ex eodem noxia stultitia. Sed eo hieroglyphico meretricius amor rectè exprimitur, quod est Alciati 75. emblema vbi elegantiss. epigrammate rem depingit. Apud Athenæum, nisi fallor, Nico Attica meretrix, αἴξ, *Capra* cognominatur, q Thallum adolescentẽ, qui in Atticam mel & caricas empturus aduenerat, abligurriuisset. Et plane iucundũ est de capra & hœdo Senis Plautini somniũ in Mercat. act. 2. sc. 1. Satyri D

quidem

A quidem capripedes finguntur esse monstra libidinosiss. De quibus præter alios videantur Plinius & Pausanias. Si lectori placet hieroglyphicon Sargi illustrare repetat Socratis Cum Aristippo & Theodota dissertationes 2. & 3. lib. Commentar. Xenoph. quales sunt fallacis fructus amoris videbit:

Vt stolidus Capitur Specie deceptus ama a
Sargus, Sic Capitur quisquis amore furit.

AMOR *Prolis.*

OPPIANVS eximius poeta, v. ἁλ. scribit, contra cœlitum fœdera impios Thraces delphinem audere insequi, & tridente ad id parato configere, & primum quidem vulnerari ab ipsis teneram eius sobolem, quam misera mater continue subsequens, ita illi adhæreat vt nulla vi, nullis ictibus inde queat abigi, quin simul & ipsa capiatur & interficiatur vna cum filio, cum quidem ante alterum ex filiis, incolumem adhuc, ac effugiendum pene adduxerit. Quod similiter Ælianus & Io. Tzetzes tradunt: etiam pertinent quæ de vulpansere Horapollo & Ælianus referunt. Quod si brutis animalibus tam ingentem φιλοτεκνίαν natura instillauit, quid non homines ratione præditos æquum est
B facere? Profecto enim pietates & affectus plena est vox illa.

Omnis in Alcanio cariscat cura parentis.

Igitur non inepta est Angeli Aretini, celebris inter I. C. doctrina; Amorem descendere, non ascendere: Et quod etiam vulgo dicitur minore molestia patrem alere decem liberos, quam decem liberos vnicum parentem. Quo referenda est Aristot. disputatio lib. 8. Eth. cap. 12. affectum parentum erga liberos tam vehementem ex eo esse asserentis, quod liberi sint veluti sanguis & radix eadem cum parentibus. Quamuis eius ratio illa, cur videlicet mater ardentius amet sobolem, quod nimirum ex se genitam illam esse certo sciat, quam tamen Homerus quoque, Menander, & iuris ciuilis auctores tangunt, sane videatur leuiuscula: cum tanta sit στοργὴ φυσικὴ erga prolem etiam in bestiis, quantam hic expressimus, quarum tamen nulla est cogitatio, quid magis minusve suum sit.

Mirus amor Sobolis mater quod comprobat ecce
Delphini, capta quæ Soboli immoritur.

AMOR *parentum erga liberos.*

C PALVMBOS, quæ vulgo Torquatos vocant non nisi peracto solstitio parere, auctor est Plinius lib. 10. cap. 34. & in lib. 19. ait, Transiisse Solstitium caueto putes, nisi cum incubantem videris Palumbum: Alciatus vero Emblemate 193. ait, Palumbos in frigore nidificantes sibi proprias plumas euellere, vt pulli mollius foueantur, etiam cum suo incommodo, exemplum appositum admodum φιλοστοργίας. Sed in Græco Epigrammate, Antipatri, vnde sumpsit Aciatus, gallinæ fit mentio, idque integrum propter eius elegantiam adscribere visum fuit.

Χειμερίαις νιφάδεσσι παλυνομένα πηδὰς ὄρνις	*Vndique ad hiberna gallina niue obruta matrix,*
τέκνοις εὐναίας ἀμφέχεε πτέρυγας,	*Alas in pullos explicat, hosque fouet;*
μέσφα μιν οὐράνιον κρύος ὤλεσεν, ἦ γὰρ ἔμεινεν	*Nec prius absistit, quam frigore mortua cœli*
αἰθέρος οὐρανίων ἀντίπαλος νεφέων.	*Sic quoque defendens permanet vsque niues.*
Πρόκνη καὶ μήδεια κατ' ἄϊδος αἰδέσθητε	*Medea & Progne si quid sentitis ad orcum,*
μητέρες, ὀρνίθων ἔργα διδασκομέναι. Id est,	*Talia nonne auium cernere facta pudet.*

De magnitudine autem amoris parentum erga liberos præclare disputat Xenophon lib. 2. ἀπομνη-
D μον. in colloquio Socratis cum filio, & Plutarch. in peculiari libro περὶ φιλοστοργίας, in quo non pauca exempla quoque ex brutis desumpta, nimirum Alryone, fele, vrsa, Perdice & Gallina proponit, quæ hic verbosius exponere non est nostri instituti.

AMOR *sui.*

Columella refert equas, conspecta in aquis forma sua, agi in rabiem. Et quidam nimium admirantes sua redduntur insolentes ad insaniam vsque.

Formica sibiipsi tantum laborat: Sic nonnulli mortales sibi duntaxat consulunt, suaque modo negotia tractant, de aliis nihil quicquam cogitantes.

Fœtus suos asinus & simia impensius amant indocti suas nugas seriis aliorum laboribus præferunt, & veluti Ixion nubes cupidissime amplectuntur.

AMORIS *ignes.* A

ACARNANIS piſcis eſt marinus, pagri vel erythrimi forma, cum quibus etiam confundi eum plerunque ſcribit Rondeletius. Ab Athenæo dicitur ἀκαρνάν, & commodatur à dulcedine. Acarne apud Plinium legitur in Catalogo piſcium. Ariſtoteles autem Acarnam ſcribit æſtate laborare & extenuari, 8. hiſt. anim. 19. Vnde nobilis quidam Italus in ludis equeſtribus ſymbolum hoc oſtentauit, quemadmodum refert in ſuis Impreſis (vtamur enim hac voce vſu fere facta latina) Scip. Bargaglius Senenſis. Non autem dubito, quin inuentor more gentis ad amoris ſui ignes reſpexerit. *Eſt* enim, vt de Didone canit Virg. *mollis flamma medullas.* Et vt Delphis ille apud Theocritum ait Idyll. 2.

ἔρως δ' ἄρα καὶ Λιπαρεῖυ
Πολλάκις Ηφαίστοιο σέλας φλογερώτερον αἴθει.
amor enim vel Lipareo
Sæpe Vulcano flammam ardentiorem excitat.

Quo etiam pertinet pulcherrimum epigramma Græcum 4. ἀνθολ. quod vertit Alciatus Emb. 107. Et quæcunque apud Poetas paſſim de amoris ignibus leguntur. Quin & B. Auguſtinus etiam in ſacris litteris non ſemel ignem pro amore vſurpari obſeruauit, vt Iob 31. & Pſal. 57. Caueat igitur ſibi vnuſquiſque, nedum amoris illecebras veluti Solis ſui radios excipit, aduratur ab ijs, & ſic non tantum corpore & facultatibus extenuetur, ſed quod longe grauius eſt, in animæ quoque periculum, ac veluti Phædria Terentianus in exitum ruat voluntarium. Argute ſane & lepide atque ad hoc hieroglyphicon non incommode de Thraſilli amoribus L. Apuleius 8. Metam. ait: Quidni? Cum flamma ſæui amoris, parua quidem primo, vapore delectet, ſed fomento conſuetudinis exæſtuans, immodicis ardoribus totos comburat homines. B

En radij poßint quid Solis, & æſtus amoris:
Ii torrent piſcem: torret at hic homines.

AMORIS *illiciti lethalis exitus.*

DIPSAS ex genere viperarum ſerpens eſt, qui ſecundum Dioſcoridem, lib. 6. cap. 50. vocatur quoque πρηστήρ & καύσων, propter continuam ſitim, qua illos, quos morſu læſit, afficere ac veluti vrere ſoleat. Idem Galenus lib. 9. de Simpl. Medicam. facultatibus tradit, eaſque in Lybia non in Italia reperiri ait. Aetius vero lib. 13. prolixius inſuper deſcribit, ac dicit eſſe magnitudine cubitali, ex craſſa in tenuem deſinentem, cum notis fuluis & nigris per totum corpus, capite autem anguſtiore. Sitis vero, ſecundum eundem, eſt intolerabilis ex ipſorum veneno, vt ſi etiam multus potus exhibeatur, ea non ſedetur, nec tamen per vrinas vel vomitum aut ſudorem quicquam excernatur. Duobus igitur pereunt modis, aut ob multam ſitim exuſti, ſi potum non ſumant, aut ob eiuſdem repletionem nimiam venter rumpitur, idque infra circa inguina, vel imum ventrem, vt in aqua inter cutem ſæpe euenit. Eadem Ælianus lib. 6. cap. 51. & Lucianus in Dialogo, quem ad amicos mittit, copioſe deſcribunt. Notatur autem hoc loco per Aquilam tanquam inuictam auem à dipſade in pectore ictam (quemadmodum Hieronymus Ruſcellus exponit in Italicis Impreſis) vis & ardor nimius amoris, qui ſecundum Plautum in Mercatore, in pectore & in corde facit incendium, & ex conſpectu & conſuetudine mulieris adamatæ, ſemper maiores vires & deſiderium ardentius ſumere conſueuit. Cui tam venenatæ beſtiæ & rabioſo animali omni ratione & cura ſtatim in principio obuiam eundum, ac totis viribus reſiſtendum eſt, illique priuſquam vulnus immedicabile infligat, præſentibus ad efficacibus remedijs ſobrietatis occurrendum, & animus vera ratione, & ſalutaribus præceptis inſtructus ac meliora conuertendus. Quod Ouidius quoque 1. lib. de remedio amoris recte monet, C D

Opprime dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi,
Et tuus incipiens ire reſiſtat equus.
Nam mora dat vires, &c.

Alibi vero idem principijs obſtandum eſſe iubet: nam ſi quis vulnus alit venis & cœco carpitur igni ſero medicina parabitur.

Reginam volucrum dipſas necat: ardor amoris
Sic animum accendens te dabit exitio.

AMO-

AMORIS *nimij leuamen.*

A TEMPORVM magna differentia auibus (inquit Plinius sæpius laudato libro cap. 25.) perennes sunt vt columbæ, semestres vt hirundines, trimestres vt turdi & turtures, quædam cum fœtum eduxere, abeunt, vt galguli, vpupæ. Abeunt autem hirundines, vt idem author priore ex Aristotele refert, hibernis mensibus circa pridie Id. Septembr. ad Arcturi ortum, & vltra illud tempus deprehensæ pereunt, redeunt vero circa 6. Cal. Martij. Sed in vicina abeunt, apricos secutæ montium recessus, vbi repertæ sunt nudæ ac deplumes, secundum Aristotelem quoque lib. 8. de hist. Anim. c. 16. Sunt tamen nonnulli, qui existimant eas etiam mare transuolare instar aliarum quarundam auium, præsertim in locis mari propinquis. Quod etiam Petrus Martyr affirmat lib. 2. Legationis suæ Babylonicæ his verbis: Hiematum Alexandriam hirundines, miluosque cæterasque volucres, pontum hyeme adueniente è nostris regionibus Europæis transuolantes tendere cognouimus. Quemadmodum igitur hirundo vernum tempus tanquam amœniss. totius anni partem expetit, ac ante illud non apparet: ita quoque se habet amantis ratio, qui amore non capitur, nisi sensibus animi & corporis B infixis in aliquod subiectum pulchrum. Est autem quatuor affectibus amans subiectus, lætitiæ ac spei, qui ambo cum veris amœnitate, quam hirundo tantopere desiderat, conferri possunt, nec non timori ac dolori, asperæ hyemi conuenientes. Vnde Ouidius:

Pessima mutati cœpit amoris hyems.

Sed qui laudabili proposito ac singulari generositate flammas & illecebras amoris nimij absentia sua restinguere, & propterea ad alia loca vbi hyems minus sit aspera, id est, impetus cupiditatum sedatior, sese conferre student, sapienter faciunt: idque monet quoque Ouid. 1. lib. de remedio Amoris hoc disticho.

Tu tamen & quamuis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.

Et poetæ nostri distichon,

Ardorem quisquis fugere optat tempore amoris,
Dum feruet, fugiat: namque hyeme arcta fuga est.

C ANIMA.

ÆGYPTIIS accipiter pro anima pingitur, inquit Horapollo, iuxta nominis interpretationem. Siquidem illis accipiter Baieth dicitur: quod nomen si diuiseris animam & cor sonat: Bai enim anima est, & Eth cor. Cor autem ex Ægyptiorum sententia, animæ ambitus est. Itaque compositum nomen hoc animam cordatam notat. Vnde & accipiter ob eum quem cum anima habet naturæ consensum, aquam omnino non bibit, sed sanguinem, quo & ipsa nutritur anima. Horapollo lib. 1. c. 7.

ANIMA *humana.*

LATET, inquit Lactantius, *Lib. de Opificio Dei, cap.* 18. mens oppressa somno, tanquam ignis obducto cinere sopitus; quem si paululum commoueris, rursum ardescit, & quasi euigilat.

Igni (inquit Plutarchus) si extinctam subito facem admoueas, statim redaccenditur: & animus si statim euolet à corpore, facile redit in suam naturam.

ANIMA *sancta.*

VNIONES, etsi nascuntur in mari, cum cœlo tamen, cuius splendorem referunt, plus habent D cognationis. Ita sanctam animam, etsi in his terris corporis sui domicilium luteum & fragile incolit, non tamen terrena, sed cœlestia quærere decet. Quum enim à cœlo ducat ortum, à cœlo pendere, non autem terrenæ glebæ & plane sordidæ hærere affixam, prorsus æquum est.

De Columbæ innocentia dicitur: Estote prudentes vt serpentes, & innocentes vt columbæ. Anima sancta temperamento simplicitatis & prudentia delectatur, & id sibi dictum intelligit, quod Paulus hisce verbis exposuit, volo vos sapientes quidem esse in rebus bonis, innocentes vero in malis. Roman. 16. 19.

Noti sunt versus, quibus Columbæ natura maxime expressa videri potest.

Et sine felle, gemit, rostro non lædit, & vngues
Possidet innocuos, puraque grana legit.

Anima Deo deuota sine felle iracundiæ & amarulentiæ est. Caritas enim quæ non irritatur, summæ ei curæ est. Nouit sibi dictum, Omnis amaritudo, & excandescentia, & ira, & clamor, & maledicentia, tollatur ex vobis, cum omni malitia. Ephes. 4. 31. A

Sardonix, D. Hieronimo teste, nigredinem in imo, candorem in medio, & ruborem in summo habet. Pictura hieroglyphica est piæ animæ è tenebris in lucem prodeuntis, & inardescentis sancto & æterno Christi sponsi, cuius sanguine redemta & respersa est, amore & desiderio.

Ad piam animam, humilem, innocuam, paruo contentam, sobriam, castam, Deum sitientem, cælestia meditantem, in luctu precantem, in lætitia corde canentem, charitate præditam, communionis sanctorum studiosam, superna quærentem pertinent ingeniosi versus scripti de proprietatibus Columbæ, cuius symbolum Christus suis commendauit, iubens vt simplices essent sicut columbæ.

Felle columba caret, rostro non lædit, & vngues
Poßidet innocuos, granaque pura legit.
Estq́ frequens ad aquas, pennaque per aera fertur
Præpete, pro cantu lugubre voce canit. B
Educat alterius pullos, volitatque gregatim,
Et studet in tutis nidificare locis.

ANIMÆ *domicilum.*

QVI in aliena domo habitant multis anguntur incommodis, semperque de aliqua domicilii parte queruntur. Animus etiam nunc de capite, nunc de pedibus, nunc de stomacho, nunc aliud de alio queritur: significans se esse non in suo domicilio, sed in ergastulo vnde breui sit emigrandum. Hæc *Seneca.*

ANIMÆ *inconstantia misera.*

CANCRI facile capiuntur insidiis, eo quod alias antrorsum, alias retrorsum incedant. Sic anima nunc risui, nunc deliciis, mox luctui dedita, nihil proficere potest. *Clemens apud Anton. part.* 1. *Serm.* 17.

ANIMOSI *viri.*

PI*carum* (Pica autem Græcis est *κίσσα*) duo habentur genera, quorum vnum est illud varium & caudatum vbique notum, olim tamen, vt apparet ex Plinio, in Italia rarius: alterum picam glandariam siue garrulam vocant. Vtrumque genus sermonem humanum addiscit, minor tamen illius nobilitas (vt Plinij verbis vtar) quia non ex longinquo venit *Ouidius* 5. Metamorph. Pieri filias in has aues mutatas fingit. Constantinus Landus doctiss. Comes in veterum Numismatum eruditis interpretationibus docet hieroglyphica Ægyptiorum pro homine sibimetipsi medente pinxisse vel picam lauri folium ore tenentem, vel leonem simiam comedentem, de quo alibi. Sed in hieroglyphicis Horapollinis nuper ab eruditiss. viro Dauide Hœschelio, Rectore Scholæ Augustanæ, græce ac latine editis, hoc legitur de Palumbo, quæ *φάσσα* est græcis, non multum absimili dictione a *κίσσα*. At quomodocumque hæc se habeant, hieroglyphicon hoc non male conuenit cordatis & animosis, qui non ab aliis pendentes & auxilium eorum expetentes, seipsos in rebus aduersis sua virtute, patientia, & *αὐταρκείᾳ* sustentant, & sibi satis firma remedia inde conquirunt: quales tanquam publice priuatimque optimos esse apud Thucydidem lib. 2. Pericles ait, *οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσι*, id est, *qui in rebus aduersis non franguntur animo, sed reipsa maxime resistunt, & in Republ. & in vita priuata sunt optimi.* D

Sapienter etiam monet poeta noster,

Ne pende ex aliis, in te tua cuncta repone:
Id te etiam volucris, se medicata, docet.

ANIMVS *æger discursationibus non curatur.*

QVI animi æger, & multis curis atque ærumnis affectus, arbitratur non alia ratione se posse dolori mederi, atque mentis inquietudini consulere, quam hinc inde vagando & discursando, interea vera sui mali remedia negligens, assimilatur ceruæ sauciatæ,

Quam

A *Quam procul incautam nemora inter Cressia fixit*
Pastor *agens telis:*
——— *illa fuga siluas saltusque peragrat Dictæos.*

Frustra: quoniam
——— *hæret lateri lethalis arundo.*

Celeri cursu hinc inde fugit, semper reflexa ceruice respiciens ad sagittam corpori infixam. Proprium ægri est, inquit Seneca, nihil diu pati, & mutationibus, vt remediis vti. Inde peregrinationes suscipiuntur vagæ, & littora pererrantur, & modò mari se, modò terra experitur præsentibus semper infesta leuitas. Animus æger fugit turbas discurrendo, non vitat. Quapropter Plutarchi dictum, lib. de animi tranquillitate memorabile videtur. Recta, inquit, ratio si accedat ad quoduis genus vitæ, & quamuis mutationem, eam reddit facilem. Quod argumentum luculenter tractauit Horatius epist. ad Bullatium, lib. 1.

——— *Nam si ratio & prudentia curas*
B *Non locus effusi late maris arbiter aufert,*
Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia, nauibus atque
Quadrigis petimus bene viuere, quod petis hic est,
Est Vlubris: animus si te non deficit æquus.

Sed, vt ij qui febriunt, iactant se inquiete & versant, atque adeo lectum subinde mutant vana spe leuamenti: in eadem caussa nos, qui terram è terra frustra mutamus, ægri scilicet mentis. Aperimus morbum, non tollimus; calorem internum fatemur, cui nullam facimus medicinam. Post diuturnos & multos errores, animi prauos affectus nullo mari eluemus, obruemus nulla terra. Sequentur nos, & post pedites, equitesque sedebit atra cura. Socrates interroganti cuidam, quid ita peregrinatio sibi non profuisset? Scite respondit, Non enim te deseruisti. Simile hic dixerim: & quocumque fugies, corruptum corruptoremque animum tecum habebis, comitem non bonum. Atque vtinam comitem: sed vereor vt ducem, quia non sequentur te affectus tui, sed trahent. Igitur,

Omnem tolle metum, mentem nec anxius vrge:
Læsus enim, frustra spicula fixa fugis.

ANIMI *affectus, motus, perturbationes.*

C PASSERCVLVS pede alligatus, volare incipiens, in terram funiculo detrahitur. Mens nondum affectibus liberata, & ad cœlestium meditationem contendens, ab affectibus ad terrena retrahitur. *Maximus, lib. 1. de charitate.*

Gubernatores se ventorum mutationibus accommodant, & viri sapientes animorum affectibus. *Stobæus, sermon. 1.*

Multa agrestia subnascentia in agro, mala quidem ipsa sunt, sed tamen signa felicis atque vberis soli, si quis excolat. Sic animi affectus per se mali arguunt ingenium non malum, si accedat recta institutio. *Plutarchus.*

Corpus non est capax voluptatum, nisi bene temperatum. Animus non capit veram voluptatem, nisi liber metu ac cæteris affectibus. *Idem.*

Puro vase frustra haurias è fonte turbido. Nec potes aliis iucundus esse, aut rebus obeundis accommodus, nisi malis affectibus animum purgaueris. *Idem.*

Qui lucernam non ferunt, multo minus ferent solem: & qui mediocribus rebus perturbantur,
D multo magis obstupescunt in magnis. *Idem.*

ANIMI *tranquillitas.*

NON fit mare tranquillum, nisi cessauerint venti: non extinguitur ignis, nisi materiam incendij, spinarumque sarmenta detraxeris: nec animus erit quietus, nisi ea quibus inflammatur, fuerint abdicata. *Chromatius.*

Sapiens gubernator in tranquillitate tempestatem expectat: & rebus tranquillis ad dolorem aliquem præparandus est animus. *Plutarchus.*

Canes feroces ad omnem vocem irritantur, ad solam notam ac familiarem mansuescunt: Sic animi morbi cum sæuiunt compesci non possunt; nisi dicta adsint nota & familiaria quæ commotos corripiant. *Idem.*

Qui nauſeant inter nauigandum, exiſtimant ſe melius habituros, ſi ex ſcapha in liburnicam aut in triremem demigrarint, at nihil agunt cum ſecum pauorem & bilem circumferant: ita fruſtra mutant genus vitæ, qui morbos animi ſecum portant. *idem.* A

Nihil differt vtrum ægrum in ligneo lecto, aut in aureo colloces: quocumque illum transtuleris, morbum ſuum ſecum transferet: ita nihil refert vtrum animus æger in diuitijs, aut in paupertate conſtituatur: malum ſuum illum comitatur. *Seneca epiſt.* 17.

ANIMVS *bene institutus.*

HORAPOLLO lib. 2. cap. 29. tradit Ægyptiacos pinxiſſe Aquilam geſtantem lapidem, pro homine qui tuto vrbem quampiam incolat. Nam ſcribunt eum, vel è mari vel è terra ſublatum lapidem in nidum ſuum referre, quo tutior ac firmior eſſe poſſit. Hunc vero plerique Ætitem eſſe putant, cuius meminit Plinius lib. 10. cap. 3. quamuis cum gagate videatur confundere: cuius quatuor genera enumerat, lib. 36. cap. 21. Dioſcorides quoque & Galenus eius faciunt mentionem. Oppianus vero ad partum accelerandum hunc Aquilam nido imponere ſcribit. Ælianus lib. 1. cap. 35. exiſtimat id fieri, vt ſit contra faſcinationis iniuriam quoddam amuletum. Georgius Agricola lib. 5. de natura B foſſilium prolixe de eo tractat, & oſtendit in Saxonia & Miſnia quoque Ætitem reperiri, quamuis frequentior, & præſtantior ex Gargano monte afferatur. Sunt autem omnes caui, & lapide alio vel arena quaſi prægnantes, & inde ſonitum edentes. Nec multum ab illis diſtat Geodes, quem Dioſcorides ſeorſim deſcribit, terramque in ſe continet. Intelligi autem debet per nidum (vt Scipio Bargaglius interpretatur) lapide ingeſto ſtabilitum, animus iuuenilis bene inſtitutus, cui nihil prius, nec antiquius eſt, quam ſe ſummo ſtudio munire contra omnes affectus effrenes, & vehementiores affectuum impetus, contraque rerum caducarum vanas & quandoque pernicioſas cupiditates, idque pietatis, & veræ rationis auxilio, tanquam lapidibus admodum firmis & ſtabilibus, quibus imperare nobiſmetipſis, & modum ſtatuere immoderatæ libidini poſſimus. De quo præclaro regnandi modo Horatius lib. 2. od. 2. ita cecinit:

Latius regnes auidum domando
Spiritum, quam ſi Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus C
Seruiat vni.

Conueniens hieroglyphico diſtichon adpingamus:

Non bene firmum animum abripient vaniſſima rerum:
Quare hunc doctrina conſtabilito graui.

ANIMVS *excelſus.*

ANTIQVA admodum ac celebris familia Fregoſia Genuenſis, ex qua plures Duces iſtius Reipublicæ & alij clari viri prodierunt, in gentilitijs ſuis inſignibus aquilam quoque geſtare ſolet, cuius occaſione Galeacius Fregoſius triremium Magni Ducis Florentini generalis Vicarius, ſiue, vt iam vſitato nomine nuncupantur, Locum tenens, Aquilam (referente hoc Hieronymo Ruſcello) ſymboli loco vſurpauit, magno impetu contendentem ſuo volatu aduerſus montem, circa quem cœlum exiſtit admodum turbidum, plenum pluuijs, grandine, fulminibus & alijs ſæuis tempeſtatibus, contra quæ vniuerſa Aquila nihilominus illis omnibus ſpretis alacriter contendit, aciem oculorum ad Solem ſupra montem apparentem ſemper dirigens, atque eo tandem per tot pericula pertingens, cui inuentioni Hiſpanicum dictum adiunxit, NI MATARMI, NI SPANTARMI, id D eſt, nec occidere me, nec terrere, ſcilicet poteſt. Quo iſte fortiſſimus heros indicare voluit, nullum periculum, nullam rem quantumlibet terribilem, nec ipſam denique mortem ſibi extimeſcendam propoſuiſſe, reſpectu mandati muneris, & propter res laude dignas ab eo ſuſcipiendas. Quandoquidem in omnibus actionibus nihil aliud cogitet, nec ante oculos habeat, quam ſolidam virtutem & veram gloriam, ad quæ per multos labores & varias difficultates, tanquam ad montem altum, & aditu difficilem (nam ſecundum Ouid. 4. Triſt.

Ardua per præceps gloria vadit iter.)

animo intrepido & conſtanti aſpiret, à quorum acceſſu quamuis multiplicia genera tempeſtatum,

id eſt,

A id est, fortunæ incursiones variæ & plurima alia discrimina illum retrahere & auertere conentur, se tamen ad Solem, id est, veram rationem & mentis aciem oculos dirigere, & tandem superatis omnibus difficultatibus ad optatum finem peruenire. Cuique etiam fortissimo heroï hieroglyphicū illud & conuenit: iusto item & viro illi, quem Horatius lib. 3. carm. Od. 3. viuidis pingit coloribus,

Iustum & tenacem propositi virum;
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida; neque Auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Exclamet igitur pius & inuictus animus, cœlum acribus oculis intuens:

Nec me prærupti montes, nec fulgura terrent;
Quominus in summo vertice conspiciar.

ANIMVS *generosus.*

LACERTA viridis dicitur cum serpentibus acerrime pugnare; & si quando ab illis læsa, aut alioqui nimium defatigata fuerit, aiunt remedium vulneris vel languoris nimij petere ab odorata
B Chamæmeli planta, totam in eam sese inuoluendo, atque hac ratione pristinas vires recuperando. Constat autem hanc odoratissimis floribus abundare, quos lassitudini mederi ac venenis quoque resistere autor est Plinius. Sic etiam animus generosus semper sese grauibus ac infestis opponens fortunæ telis, contraque inuidiæ occulta venena continue pugnans, si quando sese hisce inferiorem & quasi defatigatum senserit, subinde ad cogitationes honestas & actionum heroicarum meditationem sese confert, & in illis quasi inuolutus seipsum recolligit, ac pristinam acquirit industriam atque alacritatem, qua aduersus rabiem & insaniam aduersariorum & maleuolorum iamiam quasi triumphantium eo fortius pugnare illisque resistere, & subinde etiam aliquid nouæ laudis atque autoritatis conquirere queat. D. Petrus Forestus, de Galega siue Ruta, Capraria vulgo dicta, cuius contactu lacerta se contra viperam ita munierat, vt tandem superior euaderet, admodum luculentam historiam commemorat, in suis commentarijs de falsa vrinarum prædictione. Sed nostro hieroglyphico distichon addamus:

C *Inuidiæ vt virus vincas, imitare lacertam:*
Vtq; Chamæmelo hæc, pectore te abde bono.

ANIMVS *magnus & sacer.*

RADII Solis contingunt quidem terram, sed ibi sunt vnde mittuntur: Sic animus magnus & sacer, inquit Seneca, Epist. 41. & in hoc demissus vt propius diuina noscamus, conuersatur quidem nobiscum, sed hæret origini suæ.

ANIMVS *sua sorte contentus.*

INTER plura genera vitium, refert Plinius lib. 14. cap. 3. quoddam etiam peculiare reperiri, nullo plane indigens fulcro alterius arboris, aut palis; sed quod ipsum sese sustineat, vnde etiam à Græcis ὀρθάμπελος, id est, vitis recta nominatur. Strabo autem de talis vitis mira crassitie lib. 17. ea scribit, quæ prope fidem communem superant. Hæc profecto imago est accommoda veræ αὐταρκείας, id est, illius, qui contentus est suis rebus suique ingenij dotibus, neque ab alijs temere pendet. Quas diuitias maximas certissimasque nominat Cicero in Paradoxis. Et Lucretius inquit,

D *Diuitiæ grandes homini sunt, viuere parce*
——— *Aequo animo, &c.*

Quod multo rectius ac plenius D. Paulus paucis docet: ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας (inquit) ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας, id est, *Quæstus magnus est pietas cum animo sua sorte contento.* Et Syracides cap. 40. ζωὴ αὐτάρκους ἐργάτου γλυκανθήσεται, id est, *Vita operarij, cui quantum satis est, suppetit, dulcis erit.* Tam magni autem veterum nonnulli hanc αὐτάρκειαν fecere, vt teste Theodoreto, in libro contra Græcos infideles, serm. II. in quo tractat de fine & iudicio, in ea vltimum hominis quidam Philosophi, authore Hecatæo, bonum statuerint. Quo pertinet etiam præclara hæc sententia Pindarica in Olympijs: Sanam si quis opulentiam irriget, contentus ijs, quæ conquisiuit, laudemque adiungens, ne quærat Deus fieri, vel vltra humanam sortem sese extollere.

ANNVS.

ANNVS.

ANNVM demonſtrare volentes Ægyptij, Iſin, hoc eſt mulierem pingunt, quo etiam ſigno Deum A
ſignificant. Eſt autem apud eos Iſis ſidus: quod Ægyptio quidem nomine Sothis, Græco vero
Aſtrokyon dicitur, qui & inter reliqua ſidera videtur obtinere principatum: vt qui, dum oritur, nunc
maior ſit, nunc minor, interim ſplendidior, interim vero ſecus. Inſuper & quoniam in huiuſce ſideris
exortu, ea ſignis quibuſdam obſeruamus, quæ toto anno peragenda ſunt; propterea non ab re an-
num Iſin appellant. Aliter quoque annum indicantes, palmam pingunt, quod arbor hæc ſola ex o-
mnibus ad ſingulos Lunæ ortus, ſingulos etiam ramos procreet, ita vt duodecim ramorum produ-
ctione annus expleatur. Horapollo in hieroglyphicis lib. 1. cap. 3. hæc profert.

ANNVS *inſtans.*

INSTANTEM annum ſignificantes, eodem Horapolline teſte, lib. 1. cap. 5. quartam ἀρούρας partem
delineant. Eſt autem ἄρουρα, vnde Latinis aruum, terræ menſura centum complectens cubitos. Ita-
que annum volentes dicere, quartum dicunt: propterea quod ab vno, vt tradunt, ſideris, cui Sothis
nomen, ortu, ad alterum quarta ſit interiecta diei pars. Enimuero Solaris annus trecentis ſexaginta B
quinque diebus abſoluitur: vnde & quarto quoque anno ſuperuacuum quoque diem computant &
intercalant Ægyptij: quatuor ſiquidem diei quadrantes diem perficiunt.

Ioannes Pierius libr. 18. de iis quæ per vulturem ſignificantur ex ſacris Ægyptiorum literis agens,
pag. 179. mentionem curſim inijcit deliramentorum Baſilidis de numero cœlorum, cuius numeri
princeps Abraxas, inquit, ab iſtis eſt conſtitutus. Hic autem plura de eodem commento in antiquita-
tis ſtudioſorum gratiam ſubiicere libet. Cæſar Baronius Soranus, tomo 2. Annalium Eccleſiaſtico-
rum, addit ad pag. 68. lin. 43 editionis Plantinianæ, refert circa annum 1590. Romæ in lucem emerſiſ-
ſe gemmam ex amethyſto, quam D. Fuluius Vrſinus oſtendit vnam ex illis imaginibus eſſe, quibus
vti ſolerent Baſilidiani hæretici, quas loco bullæ vel amuleti, aut alia cauſa ſuperſtitioſe geſtarent.
Antica parte ſculptus apparet iuuenis, induſium ad genua geſtans, cætera nudus, aperto capite, ſuper
quod virga extat appoſita; Dextra manu clypeum rotundum, ſiniſtra haſtam ſeu bidentem tenet:
multis characteribus toto corpore inſignitus, qui nihil niſi magiam & ſuperſtitionem ſpirant, atque
inconditas voces vel implexas, & erronibus illis melius cognitas continere putamus. Sub pedibus C
ΑΒΛΑΝΑΘΑΛΕΛ *Ablanathalel* ſcriptum legimus. Ad imam haſtæ partem ΑΒΡΑΧΑΞ *Abraſax,*
qui fuit Baſilidis ſummus Deus: & gemmæ cælatura poſt Abraſax habet ΘΟΥΘ *Thoyth* vel *Thouth,*
qui Ægyptiis Mercurius fuit, ſi Gyraldum audimus, Syntag. 9. Platonis & Ciceronis ſententias refe-
rentem. Hæc vox fuit generis, inde *Theos.* Baſilidianis Deus fuit igitur Abraſax. His namque elemen-
tis (vt teſtantur Irenæus lib. 1. cap. 23. Tertullian. De præſcript. cap. 46. Epiphan. hæreſ. 24. Aug. De
hæreſ. cap. 4. Theodoret. hæret. fab. lib. 1.) Baſilides concepit ſummæ Virtutis nomen, ex qua Dij
reliqui dimanarent, omnes numero trecenti ſexaginta quinque, ſecundum anni dierum numerum,
totidemque cælorum (vt ſomniabat) quibus ſingulis eodem numero Dij ſiue Angeli ab eo nomi-
nati præeſſent. Porro eorum, vt dictum eſt, numerus literis illis exprimitur, quibus euidens Summi
omnium Deorum *Abraſax* nomen compoſitum eſt, nempe A & B vnum & duo: P & A centum & v-
num C & A ducenta & vnum, Ξ ſexaginta ſunt: quæ ſimul iuncta ſummam efficiunt CCCLXV.
Ita enim S. Irenæus & citati ſuperius auctores omnes interpretantur, & numerant ex mente Baſilidis.
Multi ex Platonicorum & Ægyptiorum curioſis ſcholis ad Chriſtianiſmum tranſeuntes, neglecta D
prophetica & Apoſtolica ſimplicitate, veritatem cæleſtem ridiculis iſtis numerorum & cœlorum fig-
mentis obſcurarunt, & dum ſapere nimium voluere omnium apparuerunt inſipientiſſimi. In gem-
mæ parte poſtica Leonis ſignum & tauri caput ad genituram pertinet eius qui gemmam illam ex a-
methyſto geſtabat: ſicuti ſolemne eſt eiuſmodi nebulonibus his impoſturis ſibimet illudere.

ANTIPATHIA *hominum.*

MVRÆNAM, quæ adeo Romanis in deliciis fuit, vt ex Macrobio, Cicerone, Plinio, Columella,
& aliis conſtat, recte, ni fallor, exhibet Hipp. Saluianus in pulcher. ſuo opere hiſtor. aquatil. & an
eadem illa ſit cum lampetra noſtra, & Auſonij Muſtella, multa affert aliis non animaduerſa Ioſ. Scali-
ger in Auſon. Lect. Eius capitale odium cum polypo, præter Ælianum & alios Oppianus elegantiſſ.
deſcri-

A describit 2. ἁλ. Posse nimirum Polypum nullis artibus, nullis viribus murænæ euitare insultus, sed cogi quamuis inuitum ad necessarium prælium deuenire, & frustra quidem miserum suis cirris, & flagellis, velut spiris ac vinculis, murænam implicare. Nam & sua lubricitate illam elabi, & denuo adorientem hostem, brachia illi abscindere & discerpere, ac ita tandem deuictum conficere. Sic videlicet ratione etiam carentibus implacabile quiddam natura ingenuit, vt Ælianus quæritur. Sed cur ita? cum vbique fere terrarum, vt est in versu Timonis Phliasij apud Cl. Alexandr. & Euseb. libr. vltim. præparat. Euangel.

Φοιτᾷ δὲ βροτυλοιγὸς ἔεις κενεὸν λελακυῖα,

Rixa hominum pestis stridore vagatur inani.

Et muræna quidem in polypum, in murænam locusta, in diuersum nempe à se genus piscium, odia sua exercent; at in seipsos & genus proprium, & viscera sua sæuiunt homines. Verissima igitur est Iuuenalis querela: Satyr. 15.

Sed iam serpentum maior concordia, &c.

B Et eodem pertinet Plinij locus: Cætera animantia in suo genere probe degunt: congregari videmus, & stare contra dissimilia. Leonum Feritas inter se non dimicat: Serpentum morsus non petit serpentes: nec maris quidem belluæ ac Pisces, nisi in diuersa genera sæuiunt. At hercule homini plurima ex homine sunt mala.

ANTISTES *improbus.*

QVOD D. Augustinus, epistol. 148. De Ecclesiæ Antistibus suo tempore dicebat, hoc nostra quoque tempestate dicere possumus: Nihil in hac vita, maxime hoc sæculo, facilius, lætius, & hominibus acceptabilius, Episcopi aut Presbyteri officio, si perfunctorie atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius, tristius & damnabilius. Itē in hac vita, maxime hoc sæculo, difficilius, laboriosius, periculosius est Episcopi vel Presbyteri munere: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur quo noster Imperator iubet. De iis autem qui sine vllis Doctrinæ virtutumque præsidiis ad functiones Ecclesiasticas, tamquam ad ignem pyraustæ temere prosiliunt, operæ pretium est audire quid sentiant Saluianus libr. 2. ad Eccles. & Bernardus libr. 2. De consider. ad Eugen. Nihil est,
C inquit Saluian. turpius, quam excellentem esse quemlibet culmine & despicabilem vilitate. Quid est enim principatus sine meritorum sublimitate, nisi honoris titulus sine homine? aut quid est dignitas in indigno, nisi ornamētum in luto? Bernardus autem. Absque his insignibus, inquit, eo deformior, quo illustrior appares? Numquid abscondi potest ciuitatis supra montem positæ desolatio? aut latere fumus lucernæ extinctæ super candelabrum? Simia in tecto, rex (antistes) fatuus in solio sedens. Et nunc audi Canticum meum, & quidem minus suaue, sed salutare. Monstrosa res, gradus summus, & animus infimus, sedes prima & vita ima, lingua magniloqua & manus otiosa, sermo multus & fructus nullus, vultus grauis, & actus Leuis, ingens authoritas & nutans stabilitas. Sed & quid eo antiquior Ambrosius Dicat, Epist. 6. audiamus. Nihil in Sacerdotibus plebeiū requiritur, nihil populare, nihil commune tum studio atque vsu & moribus inconditæ multitudinis. Quid in te mirabitur, si sua in te cognoscat, si nihil in te aspiciat quod vltra se inueniat, si quæ in se erubescit, in te quem reuerendum arbitratur offendat? Et libr. De dignit. sacerd. capit. 3. Ne sit nomen inane, & crimen immane. Ne sit honor sublimis, & vita deformis. Ne sit Deifica professio, & illicita actio. Ne sit religio-
D sus amictus, & irreligiosus prouectus. Ne sit gradus excessus, & deformis excessus. Ne habeatur in Ecclesia Cathedra sublimior, & conscientia sacerdotis reperiatur humilior. Qui plura cupit, legat Chrysostomi præclarum opus de Sacerdotio, Gregorij magni Pastorale, præsertim vero Nazianzeni Apologeticum. Illic enim quantæ stultitiæ ac temereritatis sit, illotis (vt Dici solet) manibus tam arduum ac sacrosanctum munus attingere, Discet. Hieroglyphicum vero Simiæ in tecto saltantis & Antistitis indocti atque improbi apprime conuenit.

ARDELIONES.

PETRVS Crinitus lib. 2. de honesta Disciplina, 14. capit. pingit hieroglyphicum quod hic explicamus, sub Apologi lineis. Sata est olim Cucurbita iuxta Pinum arborem procerissimam. Cum

 vero

verò multis pluuiis ac cæli temperamento hæc plurimùm creuisset, lasciuire cœpit, & ramulos audacius porrigere: iamque in pinum serpebat, & in suos ramos audebat frondes inuoluere, prægrandia sua poma ac virescentia ostentans. Tanto itaque fastu ac insolentia intumuit, vt Pinum ipsam ausa sit hoc pacto aggredi. Vides, ait, vt te iam supero, vtque foliis ac virore præsto. Tum pinus, quæ senili prudentia præstabat, nihil mirata est cucurbitæ insolentis audaciam, sed respondit; Ego verò hîc multos calores & hyemes, variasque temporis aduersitates pertuli, adhuc tamen integra consisto, tu verò ad primos rigores minus habebis audaciæ: nam frondes concident, & virescere desines. Tabella est Ardelionum, agyrtarum & nebulonum, qui si quando nescio quam gloriolam suis artibus conquisiuerint, quibus etiam probis & doctis viris audacter insultare non erubescunt, vbi ad seria ventum est, tanquam fumi venditores suo ipso fumo oppressi pereunt. A

Quid certat tardæ citò nata cucurbita pino?
Interitu celeri, quæ citò nata, cadunt.

ARDVA *sectanda.*

ERIGITVR vir solidæ gloriæ cupidus, vt exigatur, Capram imitatus, quæ magno conatu sese erigens, & lauri surculos teneriores depascens, ac inde tamquam ex nutrimento conuenientissimo, corpori alimentum & incrementum præbens, robustiorque inde existens, hieroglyphicum est liberalium artium studiosi, quarum auxilio sperat se famam ac celebritatem nominis perpetuam consecuturum, quum, Horatio teste, B

Dignum laude virum Musa vetet mori, &,
Cælo Musa beet.

Capra etiam salicum & aliorum amarorum virgultorum summitates, neglectis humi nascentibus etiam suauioribus herbis, carpens, ostendit nullos labores esse ingratos, imò studiosis videri iucundissimos & suauissimos ob virtutis & aliarum rerum laudabilium acquisitionem. Quod Phocylides testatur,

οὐδὲν ἄνευ καμάτου πέλει ἀνδράσιν εὐπετὲς ἔργον,	*Nullum sine labore est hominibus facile opus,*
οὐδ᾽ αὐτοῖς μακάρεσσι. πόνος δ᾽ ἀρετὴν μέγ᾽ ὀφέλλει.	*Nec ipsis Diis: labor autem virtutem valdè adiuuat.* C

Et Manilius Astronomic. lib. 4.

Pro pretio labor est; nec sunt immunia tanta.
At nisi perfossis fugiet te montibus aurum.
Impendendus homo est, Deus esse vt possit in ipso.

Ad prius hieroglyphicum etiam hi versus pertinent,

Ardua secteris scansurus culmen honorum,
Vt lauri Capræ summa petunt folia.

ARMA, *Sine consilio, infirma, & noxia.*

XIPHIAS piscis, Latinis Gladius, insigni corporis robore, & rostri potissimùm, quod in formam gladii & vsum à natura accepit, fretus, insolenter in mari grassari, ac obuios quosque pisces fugare solet adeò vt balænis quoque sit formidabilis. Tantæ enim duritiei & acuminis est eius ἀχάλκευτον ὅπλον, vt Ælianus vocat; vt illo etiam naues perforet cum submersionis periculo, quemadmodum Plinius scribit, ac idem Ælianus confirmat, qui visum ait nauigium, quod reparandum erat, cuius carinæ Xiphiæ caput rostro impacto infixum remanserat, & quod rostrum, dum ad cetaceam magnitudinem Xiphias excrescit, simul increscat, adeò vt tandem τριήρους ἐμβόλῳ, triremis rostro, comparari possit. Sed & Oppianus non minùs accuratè illud describit in 2. ἁλ. Hic igitur piscis tam sæuis armis instructus, vt maximis etiam pelagi belluis sit formidabilis, à pusillo tamen hoste superatur & conficitur. Sub caniculæ enim exorsum, ab æstro siue asylo, insecto vix aranei magnitudine, quod sub pinnas eius se insinuat, percitus, adeò in rabiem agitur, sæpe vt in naues vel terram exiliat, donec tandem immensos cruciatus cum morte commutet, veluti idem Oppianus scribit, & rem ex Arist. confirmat Athenæus lib. 7. meminitque Eustathius ὀδυσ. 10. Exemplum mehercle euidens, quàm parum prosint arma absque ratione & prudentia, imò & noxia illa sæpenumero esse. D

Armis

Armis enim non cedunt omnia, sed rationi potiùs & consilio, quibus ista regi necesse est. Igitur ex
A Comici scito;

Omnia prius sapientem experiri, quàm armis decet.

Pulchrè etiam Q. Curt. lib. 7. Nihil, ait, tam firmum esse, cui periculum non sit, etiam ab inualido. Et idem lib. 4. Patere vel vnius insidiis Regem.

ARTIFEX *suis artibus & machinis euersus.*

PINNA fundo maris ad litora perpetuò affixa, lana quadam seu villo extra concham propendente, tanquam radice nititur. Ea lana tenuissima est, & byssus Aristot. dicitur, ex qua sunt byssinæ vestes nobilissimæ, quas I C. per byssicum opus videtur intelligere in l. vlt. §. Species. D. de publican. & vectig. Certum autem est, quòd pinna hanc suam lanam, veluti manum quandam, ad alimentum attrahendum expandat, vt apud Ælianum legimus, planè ad similitudinem retis piscatorij: in quam vbi pisciculos & minuta conchilia, cæterasque maris quisquilias attraxerit, illis delicatè vescitur. Et Ælianus quidem hanc eius lanam σαρκίον vocat: καὶ προτείνει σαρκίον ἐξ ἑαυτῆς, οἱονεὶ δέλεαρ τοῖς παρα-
B νηχομένοις τῶν ἰχθύων: *& carunculam extra conchas eminētem ex sese prætendit, tanquam escam circumnatantibus piscibus.* Sed quid fit? Ipsa pinna suis his inuentis & piscatori ad retia conficienda primitus monstrauit viam, & simul illi ostendit, hoc ipso pacto & astu etiam se capiendam esse. Quod planè ita accidit. Nempe, vt præclarè Seneca in Hercule fur. admonet:

Quod quisque fecit, patitur: auctorem scelus
Repetit, suoq; premitur exemplo nocens.

Nec reprehendi potest, qui hostium artes & dolos similiter eludit, eosque propriis ipsorum inuentis & machinationibus circumuenit ac superat, atque ita in auctores technas reiicit. Sic enim, vt idem Seneca ait in Thyeste:

Sæpe in magistrum scelera redierunt sua.

Pertinent huc noti versus Ouidij:

Iudice me fraus est concessa repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere iura sinunt.

C Et isti M. Palingenij in Capricorno:

Nam ius fasq; sinunt, vim vi propellere, fraudem
Fraude, velut meritum merito pensare decorum est.

ASTVTIA *fallax.*

EFFVGIA spem alunt, & fallunt. A canibus agitata Rupicapra in præcipitia montis quærens tutum effugium, ibidem à canibus vndique obsessa, tandem nullum fugæ exitum prospiciens capitur. Hieroglyphicum eorum, qui suis consiliis atque actionibus nimis callidis & calidis, quibus se fore tutissimos opinantur, ac ideò temerè & audacter aggrediuntur omnia, sæpissimè seipsos euertunt, vel in ea coniiciunt pericula, vnde vix sese extricare possunt. In historiis innumera exempla occurrunt, quæ instituti nostri ratio prætermittit. Festiuè, vt ferè semper Plautus in Captiuis,

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet cùm etiam cauet,
Etiam cùm cauisse ratus, sæpè is cautor captus est.

In ea re egregia occurrit magni viri sententia. Omnes qui magnarum rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, an quod inchoatur, Reipubl. vtile, ipsis gloriosum, aut promptum effectu, aut certè
D non arduum sit. Simul ipse qui suadet considerandus est, adiiciat ne consilio periculum suum, & si fortuna cœptis adfuerit, cui summum decus acquiratur. Equidem

Astus sæpè nocet: qui cauit ne caperetur,
Hoc ipso captum commemini citiùs.

AVARITIA.

HYOSCYAMVS, siue Apollinaris herba (Altercumquoque veteribus dicta) propter nimiam suam frigiditatem inter Narcoticas plantas, id est, stuporem inferentes, refertur, sumptaq; copiosior etiam propter quandam facultatem occultam amētiam parit. Vnde hodie etiam incolæ vallis

Ananiæ (vt Matthiolus refert) ſua lingua, propter hunc effectum Italice nominant *diſturbio*, id eſt, A
mentem turbans. Ad Hyoſcyamum quoque ſi aues aduolent, & potiſſimum ſemine ipſius non adeo ingrato paſcantur, tandem ſtupidæ in terram decidunt, vt facile capi poſſint; exceptis tamen ſturno ac coturnice, quæ aues illo impune veſcuntur, idque ob certam quamdam formam ſimilem, vt vult Theophraſtus. Ad hunc modum plures homines nimio auri amore capti (nam ſecundum Tibullum,

Sæpe ſolent auro multa ſubeſſe mala)

& dulcedine diuitiarum irretiti, ſæpiſſime à vera rationis ſemita aberrant, atque tandem in pernicioſiſſimum auaritiæ vitium, fontem omnium malorum, quaſi mente capti detruduntur. Hoc Seneca in ſuis epiſtolis, & libello de Paupertate, ex illis Centonum inſtar collecto, paucis veriſſime explicat. Diuitiæ, inquit, inflant animos, ſuperbum & arrogantem pariunt, inuidiam contrahunt, & eo vſque mentem alienant, vt fama pecuniæ etiam nobis nocitura delectet. Quod infinitum ſtudium accumulandarum diuitiarum vbique, in ſacris etiam literis, plurimum reprehenditur, & Syracidæ præſertim capit. 27. & 31. tanquam loci communes quidam de eo conſuli poſſunt, liberales tamen opes & recte B
vſurpatæ minime vituperantur: quas Sappho vocat πλȢτον κεκοσμημένον ἀρετῇ, id eſt, diuitias virtute exornatas.

Vt volucres dementat Hyoſciami grauis herba:
Sic inſana ſtupent pectora diuitiis.

AVARVS.

EST magnus quæſtus pietas cum animo ſua ſorte contento. Fatuus autem aliena requirens, Lupum ceruarium (quem nonnulli Lycecem exiſtimant) imitatur, cui quamuis in fame mandenti, ſi reſpexerit, obliuionem cibi ſubrepere ait Plinius lib. 8. cap. 22. Digreſſumque quærere alium; & ita, vt Solinus refert, immemor præſentis copiæ, it quæſitum quam reliquerat ſatietatem. Quod auaris, id & alijs mundanæ vanitati addictis ſæpius contingere ſolet, qui dementati vana ſpe fortunæ vberioris præſentia commoda per ſtultitiam negligunt, Heſiodici verſiculi immemores,

Νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει. Id eſt,
Stultus eſt, qui, certis relictis, ſectatur incerta. C

Sophocleæ item ſententiæ.

Τῶν ἀμηχάνων δ' ἔρως
ΠολλȢς ἔθηκε τȢ παρόντος ἀμπλακεῖν. Id eſt,
Non poßibilium cupiditas
Multos fecit præſentibus fruſtrari.

Huc refert, quæ mythologi de cane carnis fruſtum aliunde raptum & ſecundum flumen decurrente docent. Huius fruſti cum imago in aquis appareret canis auidus illam quaſi alterum fruſtum vndis innatans appetit: ſed dum pandit rictum vt aſſumat, id quod tenuerat, amittit.

Incertis inhiat, certiſſima ſpernit auarus:
Ceu præſentem alium Lynx cupit ipſa cibum.

Omnia paucis Horatius,

Semper auarus eget.

Et Bias apud Auſonium, D

Quis diues? qui nil cupiat? quis pauper? auarus.

Sapiens Hebræus, Quis diues? qui gaudet parte ſua. Cicero autem ſuis rebus eſſe contentum maximæ ſunt certiſſimæque diuitiæ.

AVARVS. TYRANNVS.

POST mortem prodeſt auarus, nec vllus homo nobis occurrit, qui hiſtorias non teneat de iſto vel illo ſene pecunioſo, multa pretioſa ſupellectile ac prædijs locuplete, ita tamen auaro ſimul & ſordido, vt omnes alios homines contempſerit & ſemper vacuos à ſe dimiſerit, vt

Qui nummos aurumque recondit, neſcius vti

Compoſi-

A *Compositis, metuens veluti contingere sacrum.*

Istius Euclionis notus hieroglyphica erit porcus saginatus, à quo nisi occiso, nihil commodi emolumenti capi potest, cum ex Chrysippi sententia sus amica luto præter escam nihil habeat: & Cato dixerit, animam ei pro sale datam, ne carnes putrescerent. Hunc, Horatio teste lib.1.serm.1.

Non vxor saluum vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ,
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non merearis amorem.

Recte igitur existimemus cum S. Apostolo, 1.Timoth. 6. & ad Ephes. 5. auaritiam esse idololatriam, radicem omnium malorum, & (secundum Chrysostomum) omnis iniustitiæ fomitem, necnon *omnis malignitatis matrem*, vt ait Phocylides,

ἡ φιλαργυρία μήτηρ κακότητος ἁπάσης.

Et ingeniosus poeta hieroglyphicon illud exponens canit,

B *Nec sus, ni mactes, poterit prodesse: nec vlli,*
Dum viuit, prodest, quicquid auarus habet.

Alij hinc sumpserunt tyranni hieroglyphicon, sicuti etiam Stobæus in Sermon. contra tyrannidem. Nam vt porcus, quando contrectatur, semper grunnit, quasi metuens ne mactetur, cum sciat se nec lac præbere homini, nullique rei esse vtilem dum viuit: sic Tyrannus vel ad leuissima timet, ne cum sibi paratum existimans. Et Seneca in Hercule florente de tyranno dicit,

Victima haud vlla amplior
Potest, magisque opima mactari Ioui,
Quàm res iniquas.

IN Hieremia Propheta cap. 17. Hæc habentur. Clamauit perdix, incubauit quæ non peperit, fecit diuitias & non in iudicio in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens. Quem locum B. Hieronymus ita interpretatur. Perdix aliena oua calefacit, si propria furto omiserit, sed cum creuerunt in nidis, pulli euolant, & ad parentes suos redeunt, ementitum omittentes. Eademque fere tradunt B. Ambrosius in Hexaem. & Augustinus contra Faustum, libro 13. ac Isidorus libro 12. Accommodat etiam hoc hieroglyphicon B. Ambros. Epist. lib. 7. in hominem auarum, vbi ait. Quidam naturæ perdicis etiam istud aptandum putarunt, eo quod aliena diripiat oua, & foueat suo corpore, atque hac sua fraude alienos studeat partus accipere. Ita auarus quoque opes malis artibus conquirit ac corradit, quas tamen mox aut inuitus veris possessoribus iure reddere, aut vsum earum morte præuentus amittere, ac alijs sæpenumero ingratis relinquere cogitur. Pierius Valerianus aliter explicans lib. 24. hieroglyphic. scribit Theologos quosdam per perdicem marilum dæmonem intelligere, qui Dei fœtum in prauitatis nido adulterina educatione sibi velit enutrire, per eam autem auem, quæ vere mater est, & oua ediderat, piorum conuentum interpretari, ad quem ad legitimam matrem, simul ac vocem eius audierint, deserta falsa esse procurrendum. Tradit idem secundum Adamantium etiam hac similitudine notari hæreticos, quorum genus instar perdicum sit malignum ac fraudulentum, vbi tamen ab alijs vera matris sanctioris quippe institutionis vox audita fuerit, eos deseri, atque tandem pœnas suæ desipientiæ luere.

C

D *Quæ sunt alterius perdix illa incubat oua,*
Quæque alius peperit possidet alter opes.

AVDACIA *malesuada & infœlix.*

MVRENA de Polypi victoria facta ferocior, & dentium firmitati confidens, prouocata vicissim à carabo seu locusta, non cunctatur, sed audacter descendit ad prælium, quod eleganter describunt Oppianus & Ælianus. Vt autem ab initio superbe contemnit hostem, ita temere etiam cum illo congreditur, frustra suis dentibus locustæ aculeatum dorsum & partes duriores complectens. Nam huius siliceis forcipibus & robustis aculeis, in quæ cœco furore ipsa incurrit, transfixa tandem sua stultitia misere occumbit. Sic videlicet, vt præclare Liuius ait, sæpe contemptus hostis cruentum

cruentum certamen edidit, & inclyti populi regesque perleui momento victi sunt. Quo magis præceptum illud in omnium animis esse debet: nihil in bello oportere contemni: nec sine causa dici, matrem timidi flere non solere, vt Æmyl. Probus in Thrasybulo scribit. Poterat Muræna in suo domicilio tutò consistere, & spernere Locustæ prouocantis minas: sed nimia fiducia protracta in proprium volens ruit exitium. Vnde rectiss. idem Liuius, temeritatem, præterquam quod stulta sit, infœlicem etiam esse, pronunciat. Et pulchrè Polyb. προπέτεια γε μὴν καὶ θρασύτης καὶ θυμὸς ἄλογος, ἔτι δὲ κενοδοξία καὶ τῦφος, εὐχείρωτα μὲν τοῖς ἐχθροῖς, ἐπισφαλέστατα δὲ τοῖς φίλοις. πρὸς γὰρ πᾶσαν ἐπιβουλὴν ἐνέδραν, ἀπάτην ἕτοιμος ὅγε τοιοῦτος: *Celeritas, & audacia, & impetus præter rationem, & vanitas & typhus, hostibus quidem percommoda, noxia verò maximè amicis. Nam ad omnes insidias, fraudes atque astus obnoxius est talis.* Potest etiam hoc significari Mars ἀλλοπρόσαλλος, qui se ab alio ad alium confert, & modò harum, modò illarum est partium. Homer. ιλ. σ.

Ξυνὸς ἐνυάλιος, καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτει,
Communis Mars, inq; vicem perimit perimentem.

Et eod. libr. νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας,
Nunc his, nunc illis contingit vincere. B

Sed ad prius significatum sequens distichon applicamus:

Non semper nimium promptis audacia fœlix,
Sæpius ast miserum ducit in exitium.

AVLICORVM *Conditio.*

HORVM tabellam hieroglyphicam exhibuisse nobis videtur vetus ille vanitatum humanarum censor libr. de mercede conductis. Græcam ἐκφρασιν eius picturæ, qui volet, ex ipso fonte hauriat. Nos Latinam versionem proponimus. Libet mihi (inquit ille) Cebetis exemplo imaginem quandam vitæ Aulicæ tibi depingere, vt eam contemplatus scire queas, num ex vsu tuo sit eam adire. Equidem magnopere cupiam vel Apellem quempiam, vel Parrhasium, vel Aëtionem, vel Euphranorem ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verùm, quoniam fieri non potest, vt aliquem artificem tam egregium atque absolutum nanciscamur, in præsentia tenuem quandam pro mea virili imaginem adumbrabo. Pingatur ergo *vestibulum* sublime, atque inauratum, neque id humi situm in C sole, verùm procul à terra in edito collis fastigio: præterea inaccessum fermè & abruptum, lubricoq; aditu, ita vt plerumque qui se iam vsque ad summum verticem penetrasse sperant, lapso pede præcipitati frangant verticem. Intus autem *Plutus* sedeat, totus (sicuti videtur) aureus, maiorem in modum formosus, atque amabilis. Porrò amator vbi vix tandem conscendit, iamque ad fores accessit, obstupescat, oculis in aurum defixis. Deinde *Spes*, quæ & ipsa speciosa vultu est, ac versicoloribus amicta, manu præhensum introducat, mirè iam ipso ingressu attonitũ. Atque ab eo quidem tempore Spes vsque illum antecedat, ducatque: tum aliæ mulieres illum excipientes, puta *fallacia Seruitusq;* tradant labori, at is miserum penitus defatigatum tandem *Senectæ* tradat iam morbidum, coloreque commutato. Postremo *Contumelia* arreptum illum ad *desperationem* pertrahat: & hoc quidem tempore Spes auolans euanescat. Tum ille non per aureum illud atrium, per quod ingressus fuerat, sed posticum quoddam & occultum exitum trudatur pernudus, ventricosus, pallidus, senex, læua quidem pudenda occultans; dextra verò seipsum strangulans. Occurrat autem exeunti *Pœnitudo* frustra lacrymans, & miserum his etiam conficiens. Atque hic quidem esto picturæ finis. Cæterùm tu, Ti- D mocles optime, ipse diligenter consideratis singulis, expende cùm è re tua sit, vt in hanc imaginem per aureas illas fores ingressus, per alias longè dissimiles tàm turpiter excutiaris. Quicquid autem feceris, memento sapientis illius qui dixit, Deum in culpa non esse, sed eum qui hanc conditionem sua sponte delegerit. Hæc pictor & Censor ille.

Tabellæ addamus ornamenta quædam poëtica. Virgilius libr. 2. Georgic.

O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agricolas! quibus ipsa procul discordibus armis,
Fundit humo facilem victum iustissima tellus, &c.

Horatius,

A Horatius, Carminum libr.3. Od.10.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius Aula.

Et Epistolarum lib.1. Epist.18.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici.
Expertus metuit. tu, dum tua nauis in alto est,
Hoc age ne mutata retrorsum te ferat aura.

Idem libr.2. Sermonum, Satyr.2.

——at simul assis
Miscueris elixa simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoq; tumultum
B *Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis*
Cœna desurgat dubia.

Ouidius libr.3. Tristium, Elegia 4.

Vsibus edocto si quidquam credis amico,
Viue tibi & longè nomina magna fuge.
Viue tibi, quantumque potes, prælustria vita:
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

Paulò pòst in eadem Elegia:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

Tandem concludit,

Tu quoque formida nimium sublimia semper;
Propositiq; precor contrahe vela tui.

C Seneca tragicus in Thyeste.

Stet, quicumque volet potens,
Aulæ culmine lubrico.
Me dulcis saturet quies. Paulò pòst.
Illi mors grauis incubat,
Qui notus nimis omnibus
Ignotus moritur sibi.

Idem in Hercule Oeteo,

Colit hic reges, calcet vt omnes,
Perdatq; aliquos, nullumq; leuet.
Tantùm vt noceat cupit esse potens.
Quota pars moritur tempore fati?
Quos fœlices Cynthia vidit,
D *Vidit miseros abitura Dies.*
Rarum est, fœlix idemq; senex.
Cespes, Tyrio mollior ostro
Solet impauidos ducere somnos.
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesq; trahit purpura noctes.

Martialis Epigrammatum libr.9.

Nemo suos (hæc est Aulæ natura potentis)
Sed Domini mores Cæsarianus habet.

Lucanus

Lucanus lib. 8. De bello Ciuili. A

—— exeat aula
Qui volet esse pius: virtus & summa potestas
Non coeunt.

Anthonius in Epigrammat.

Fortunam reuerenter habe quicumque repente.
Diues ab exili progrediere loco.

Inter poetas recentiores innumeri occurrunt. Ex ingenti aceruo grana pauca exhibemus.

1. *Vana Palatinos quos educat Aula clientes,*
Dicitur auratis nectore compedibus,

2. *Aulam reperit qui bonam, & vtilem, & fidelem,*
Me auctore sequatur, Duce me, meque sequente.
Si quis quæritur, nec fugit; huius miserebor.

3. *Odisse verum, sæpe fucis oblini,* B
Parumque cautis ora sublimere viris,
Illudere imbecillo, & absentes male
Accipere: ea sunt aulicæ dulcedines.

At tandem tollamus manum de tabula.

AVLÆ *Principum.*

PARDVS odoris gratia allectas feras inuadit, atque interficit. Ita quidam blandiloquentia irretitos fallunt ac perdunt. Sic etiam principum aulæ habent nescio quid blandum, quod inuitet in perniciem. *Plin. libr.* 8. *capit* 17.

AVDITVS.

ÆGYPTII, teste Horapolline, libr. 1. cap. 47. auditum demonstrantes, tauri auriculam pingunt. Vbi enim concipiendi desiderio vacca stimulatur (idque non amplius quam trihorio) vehementer mugit. Protinus vel ex longissimo interuallo audit taurus, cumque eam intelligat Venere excitari, mox accurrit: id quod soli huic ex animantibus omnibus, in congressu peculiare est: C

AVXILIVM *Dei.*

QVAMQVAM hedera sit ex numero earum plantarum quæ numquam folia amittunt, sicuti quoque Olea, Myrtus, Palma, Pinnus, Cupressus, &c. nihilominus tamen leui momento, vel propter ipsius temporis incommoditatem, vel soli imperfectionem, aut alia de causa decrescit & interdum plane exsiccatur. Emblema est, quod fidelis seruus Domino alicui strenue & diligenter inseruiens, ac vicissim illius beneuolentiam ac fauorem experiens sibi accommodare poterit. Sed multo adhuc rectius ad verum Dei cultum & honorem transferre hoc licebit. Nam sicuti videmus hederam, vitem, lupum salictarium, & alias huius generis plantas, propter imbecillitatem, innixu ad arborem, palum, vel murum egere: ita persuasum esse nobis debet, nos non posse alia ratione vlla assurgere, crescere vel florere, quam accessu ad Deum Opt. Max. & gloria eius pro viribus tuenda.

Pyramidis surgentem hedera munimine cernis:
Talis stat pietas fulta fauore Dei. D

HIERO-

A

HIEROGLYPHICORVM COLLECTANEA, EX VETERIBVS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

LIBER SECVNDVS.

BELLA *Ciuilia.*

DE Draconis & Aquilæ cruenta pugna locus est apud Homerum ἰλ. μ. quem Cicero vertit in Mario, ex quo eius versus referuntur libro de Diuinatione elegantissimi:

B

Hic Iouis altisoni subito pennata satelles
Arboris è trunco serpentis saucia morsu, &c.

Imitatus etiam est Homerum Virgilius XI. Æneid. ibid.

Vtque volans alte raptum cum fulua Draconem
Fert aquila, &c.

Plinius ancipitem Aquilæ & Draconis in aere conflictum esse scribit, ita vt sæpe simul decidant. Tangit idem breuiter Plutarchus quoque Commentario περὶ φθόνου καὶ μίσους. Est autem hæc imago mutuo se Marte conficientium, qualis fere conflictatio potentiorum inter se belligerantium esse solet, maxime in bellis ciuilibus, vt Pompeij & Cæsaris congressus docere possunt. Vnde prouerbium ex Sybillæ Erythrææ vaticinio natum:

κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπώλεσεν·
Flet victus, sed victorem mors atra peremit.

C Sic videlicet, vt in Pace Aristophanes ait,

Καὶ πίτθος πληγεὶς ὑπ' ὀργῆς ἀντελάκτισεν πίθῳ·
Ac recalcitrans per iram testa testam vulnerat.

Qua de re vide Prouerbium *Testa collisa testa.* Et alterum: *Cadmea victoria*, ipsis scilicet victoribus haud fœlix, cuiusmodi Græcorum fuit, quorum nulli non magno constitit capta tandem Troja. Argute, sed vere Pyrrhus Epiri Rex, cum duobus prælijs vicisset Romanos, multosque amicorum & ducum amisisset, si adhuc semel, inquit, Romanos vincemus, actum est de nobis. Agesilaus etiam cum ad Corinthum Lacedæmonij vicissent Athenienses, multitudine occisorum audita exclamauit: O infœlicem Græciam, quæ tantum hominum ipsa sibi interemit, quantum satis erat ad vniuersos vincendum Barbaros! Vtrumque refert Plutarchus in apophth.

Victor vterque cadit: proh quam victoria acerba est,
Cum trahit in præceps vna ruina Duo!

BELLATOR *Strenuus.*

D AVT mors, aut vita decora, vel vt nostro sæculo nonnulli, Victoria numeris omnibus absoluta, vel pax tuta, vel mors honesta.

Dixeris hos fortes, quos nec formidine mortis,
Pro patria lætos occubuisse iuuat.

A canibus venaticis agitatus Aper, & summa vi in venabulum irruens, quod aut excutere conatur, aut at illo confici cupit, hieroglyphicon est viri fortis ac plane imperterriti, præsens periculum minime fugientis, quem Petrus Angelius Bargæus lib. 4. Cynegætic. ita describit:

——— *Non ille iras, non ille superbos*
Demittitque animos, aut sæua pericula vitat
Ignauus, neque etiam cursu pedibusque salutem

Quærit, & hostiles præceps euadere terras: A
Sed ruit in medias hominum canumque cohortes
Vltor, atrox, certusq; mori, quem cœperat vnum
Ante locum tutatur habens, nec deserit vnquam.

Non aliter magnanimus & strenuus bellator, vrgente necessitate, omnia alia contemnit, plane sibi persuadens, quod, secundum Horatium,

Dulce & decorum est pro patria mori.

Et Virgilius intrepidum militem armis hostilibus oppressum, sociosque suos ad prælium adhortantem inducit inter cætera dicentem, lib. 2. Æneid.

Vna salus victis nullam sperare salutem.

Estque etiam Musonij (citante Stobæo) præclarum in hanc sententiam præceptum: ἅρπαζε τὸ καλῶς ἀποθνήσκειν, ὅτε ἔξεστι μὴ μετὰ μικρὸν, τὸ μὲν ἀποθνήσκειν σοὶ παρῇ, τὸ δὲ καλῶς μηκέτι ἐξῇ. Id est, *Arripe, dum licet, mortem honestam; ne paulo post moriendum sit tibi quidem, sed honeste facere tibi non sit amplius integrum.* Othoni primo vere magno Imperatori hieroglyphicon illud gratum, & in vsu fuisse B docti viri referunt.

BELLICOSVS.

QVo acrior equus est, inquit Plinius lib. 8. cap. 49. eo altius in bibendo nares mergit. Sic quoque vir fortis ac bellicosus, quo maiora pericula ipsum circumstant, eo alacrior & acrior redditur, intrepide admodum pergens ad propositum, vt scilicet virtutis suæ specimen illustrius exhibere possit. Apud Lucanum lib. 9. Cato Vticensis exercitum in Lybiam ducturus, militibus suis inter alia hæc suggerit,

——— *Serpens, sitis, ardor, arenæ,*
Dulcia virtuti: gaudet patientia duris,
Lætius est, quoties magno sibi constat honestum.

Claudianus etiam præclarè,

Vile decus, quod non erexit præuius horror. C
Ingentes ingeminant discrimina magna triumphos.

Et qui Plinij mentem expressit, ita Disticho ludens,

Totus equus naso ceu fertur anhelus in vndam
Præsenti, aduersis obuius ite malis.

BELLI *alea dubia.* RERVM *vices variæ.*

NON caret admiratione pugna Falconis cum ardea, nam si hæc accipitrem vel falconem in sublimi potest superare, & sibi illum subijcere, suis excrementis in eum emissis, pennas ipsius corrumpit, & ad putredinem perducit. Quare falco hoc quanto potest studio euitans, & naturali instinctu sibi cauens, tamdiu ex obliquo cum illo in aere contendit, donec tandem occasione oblata superior factus Ardeam magno impetu deturbet. Quis magis euidenti similitudine belli incertos ac fallaces euentus repræsentari posse existimet? De quo omnium veterum scriptorum plurimæ graues extant sententiæ, & notus est versiculus Homericus. ἰλ. σ.

ξυνὸς ἐνυάλιος, καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτει. Id est, D
Communis Mars, inq; vicem perimit perimentem.

Seneca quoque Naturalium Quæstionum, lib. 4. Vbi de Pompeio ac Lepido illi sermo est, cum ille alienum exercitum fugeret, hic vero suum; inquit. Ex quo liquere mortalibus posset, quam velox foret ad imum lapsus ex summo, quamque diuersa via magnam potentiam fortuna destrueret. Legitur quoque ascriptum, *Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes*, ex Virgil. XI. Æneid. item Claudiano lib. I. in Ruffinum:

——*Iam non ad culmina rerum*
Iniustos creuisse queror: tolluntur in altum,
Vt lapsu grauiore ruant.

Cum

A Cum quo congruunt versus poetæ veteris, relati ab Aristot. 2. Rhetoricorum,

Fortuna multos sæpe in altum prouehit,
Non quod bene illis esse consultum velit:
Sed vt inde casu insigniore corruant.

Et Poeta noster ingenioso Disticho:

Sunt dubij euentus incertaq; prælia Martis,
Vincitur haud raro qui prope victor erat.

BELLVM *Ciuile.*

MISERIAS bellorum ciuilium hieroglyphice descripsit poetarum Gallorum facile princeps in nobili poemate, quod Hebdomas dictum est. Huius aurei versiculi alius Latinus expressit; In ijs Draconis cum elephante pugna, mutuam ciuium lanienam & fœdam internecionem depingit. Ab altis ramis Draco elephantem velut ex insidijs & excubijs moratus.

Desilit, & circum sinuosa volumina fundens,
B *Nodosis elephanta modis & nexibus angit,*
Nuda cui laxare sinus & vincla potestas.
Ergo amens elephas trunco rupive propinquat,
Flictu illisurus sæuum quem longius hostem
Si ferat, extremos gemitus effundat in auras.
Protinus exsoluit nodos, & corpore lapsus
Crura draco spiris asper sic implicat arctis,
Ferre, vt is vlterius nequeat præ compede gressum.
Dum nodos elephas pugnat laxare tenaces
Vana fremens, adhibetq; manum, simul impius anguis.
Inserit os ori, penitusq; illapsus in altum
Spirantes animæ caulas atque ostia claudit.
Atqui Cadmeo similis fortuna triumpho:
Nam submissus humum vita fugiente petessens,
Immani barrus victorem pondere frangit.
Mutua causa necis, Francum de more, cruentas
In sua, proh rabies! vertentum viscera dextras;
Dum ciues temerare manu vis suadet, & amens
Religionis amor, Druidum quo sanguine campi,
Et Moncontoriæ late rubuere nouales,
Totam incestarunt tumulis & funere gentem,
Et patriæ florem patrio mersere sepulchro.

Ijdem versus de dissidijs ciuilibus Iudæorum, Græcorum, Romanorum, patrum item nostrorum memoria Guelforum & Gibellinorum in Italiæ campis & ciuitatibus exponendi videntur. Etenim in C ijs, ciuium prælijs commoritur dimicatio, victusque corruens, pondere complexum victorem elidit, Plinio teste, lib.8.cap.11. Paucis omnia, victus eiulat, victor autem lacrymas nequicquam effundit: & sero Phryges sapiunt.

BELLVM *ciuile.*

ARISTOTELES lib. 9. de hist. Animal. cap. 1. inter alias inimicitias innatas quibusdam animalibus, hæc de noctua & cornice quoque refert. Cornix cum noctua diffidet, nam cornix me-idie surripiens oua noctua ea absumit; cum non clare interdiu noctua videat. Contra vero oua cor- noctu expedit noctua, estque altera noctu, altera interdiu potentior. Idem Plin. lib.10. cap. pen. & nus lib.5. c.40. affirmant. Plutarchus in libello de odio & inuidia addit insuper, harum auium occiuarum sanguinem non permisceri, & si etiam quis confundat, vtrumque seorsim diffluere. Sed nonne videmus quotidie ferme homines ipsos tot capitales inimicitias exercere, ac sæpenumero absque omni iusta caussa ἄσπονδον πόλεμον, id est, irreconciliabile bellum inter se gerere? Quod si ista vehementia & inimicitia contra communes hostes, Turcas istos & Scythas aliasque similes barbaras & crudeles gentes vsurparetur, non quidem esset culpanda, sed hoc inter illos, qui debebant esse con-D iunctiss. fieri, quantopere est deplorandum? Sic Euripides quoque in Iphigenia Aulidensi conqueritur fratrum iras esse acerbissimas.

δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους,
μάχας θ᾽, ὅταν ποτ᾽ ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν. Id est,
Res dira verbis inuicem altercarier,
Dictisq; fratres dimicare mutuis
Si quando lis inciderit aut contentio.

Quod cum magno proborum & pacis amantium dolore, nimis esse nostris temporibus tristissimis tam in politicis, quam ecclesiasticis rebus vsitatum, exp[?]rientia comprobat.

Non tenebris cornix, non luce est noctua tuta,
Alterius sæuis hostis ab insidiis. A

BENEFICENTIA.

VITIS Lauro fulta rectius fructus suos ad maturitatem hoc modo producere potest, quamuis Laurus ipsa quoque non parum vtilitatis hominibus præbeat, atque ita vtraque stirps non sibi, sed alijs hanc quasi operam mutuam tradat. Quapropter nos quoque quibus humanitatis virtus proprie competit, cuncta nostra consilia ac vniuersas actiones eo semper dirigere debemus, vt non solum nobis, sed alijs quoque prodesse possimus. Nihil enim melius neque præstantius bonitate ac beneficentia. Ex balsami frutice liquor nobilissimus, vulnerato vel scarificato cortice in æstate destillat, hodie etiam in Ægypto illius magnus vsus est ad omnia vulnera ac vlcera difficilia ac sordida, aliosq; plures eiusmodi affectus. Docemur hoc hieroglyphico de mutua inter homines præstanda beneuolentia ac prompta opera, etiamsi interdum aliquid propterea laborum & molestiarum sit suscipiendum. Nihil enim, vt ait Cicero, bonitate ac beneficentia est melius aut præstantius. Quod quidem S. Paulus multo efficacius ac verius in epist. ad Coloss. cap. 3. monet, inquiens, Induite viscera commiserationis, benignitatem, animi humilitatem, lenitatem, clementiam. B

BENEFICI *& liberales.*

SELEVCIDARVM auium (vt Plinius refert lib. 10. cap. 27.) aduentum à Ioue precibus impetrabant Casij, vel secundum alios Caspij montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus. Nec vnde veniant, quove abeant compertum, nunquam conspectis, nisi cum præsidio earum indigent. Has doctiss. Iacobus Dalechampius in commentarijs huic authori additis existimat esse ex Eloriorum genere. Meminit autem harum quoque Galenus lib. 6. de locis affectis: ac Anthonius Galatheus in libello de Iapygiæ situ, annotauit simili ratione auem quandam marinam, quam in Apulia Gainam nominant, bruchos ibidem copiosissimos non solum deuorare, sed etiam oua & fœtus eorum vbiq; consumere. Sic Ælianus lib. 3. de Animal. cap. 12. idem scribit de monedulis Locustarum fruges vastantium oua & fœtus perdentibus, vnde tanquã bene meritis Thessali, Illyrij & Lemnij illis victum publicum præbendum decreuerunt. Potest autem hieroglyphicon illud conuenire omnibus beneficis & liberalibus, & nihil nisi commoda & vtilitatem aliorum imprimis egentium & calamitosorum spectantibus. Quod recte etiam militibus strenuis sine priuato emolumento patriæ tantum iuuandæ causa suam operam alijs præstantibus accommodari poterit, quorum vtinam hisce temporibus periculosissimis, ob Turcarum immanissimam tyrannidem plures numero quam (proh dolor!) fieri solet, existerent: cum videamus potius (secundum Aurelianum) lachrymis sociorum quam præda hostium multos ex illis delectari. Sed consulatur hac in parte eruditiss. Iustus Lipsius lib. 5. cap. vlt. de re militari Romanorum secundum Polybium, quo in loco nostram militiam cum antiqua accurate confert. Vtiliter etiam legetur Adrianus Turnebus in Panegyri de Calisio capto, vbi illum locum grauissimo hoc versu concludit, C

Vique in Christicolas, in Turcam fœmina pugnat.

Et Poeta noster,

Qui prodesse aliis studet, is sua commoda spernat;
Ne pereat turpi gloria pulchra lucro. D

BONIS *mala cedunt in bonum.*

GARSIAS de horto & Nicolaus Monardes referunt lapidem Bezoar, hodie nominatissimum, cuius magna vis contra venena esse perhibetur, reperiri in ventriculo, vel potius in receptaculo quodam fasciæ modo formato, & ventriculo parte interiore adhærente. Animal dicitur esse figura hirci vel capræ. Clusius ceruicapram nominat, propter similitudinem, quam habet cum vtroque animante. Præfertur autem lapis ex montanis eiusmodi capris ablatus, cum sit ob pabulum odoratissimarum plantarum alijs multo præstantior. Addunt nonnulli hoc animal serpentibus quoque vesci, partimque in succum & sanguinem, partim in hunc lapidem eos conuertere. Quo hieroglyphico declaratur Bonis viris mala etiam ipsa cedere in bonum, & ab ijs vitijs, vel rebus etiam aduersis, quibus alij

A alij succumbere, aut prorsus perire solent, cordatis ac pijs nihil periculi vel incommodi esse metuendum, sed insuper inde propter constantiam & recti iudicij robur magis confirmari, spiritus etiam acriores & alacriores colligere.

Nulla venena probis vitij, sortisq́ malignæ
Obsunt; quin potius robora dant animis.

Huc referri potest celebre Horatij de iusto & propositi tenace viro carmen, lib. 3. Od. 3. quem

Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Ille etenim, vt canit Psaltes,

Securus atras inter & aspides
Deget, ferarum & pignora tigridum,
Tutusque calcabit dracones,
Et Lybicæ catulos leænæ.

B Quin & ipsos, imo mortem ipsam, superabit & deuorabit.

CÆLESTIA *Spectanda.*

VRANOSCOPS piscis est Græcis, (Latinum enim nomen non habet, vnde & Plinius Græcum retinuit) qui ijsdem καλλιώνυμος dicitur, vt ex Athenæo & Plinio liquet. Oppiano ἡμεροκοίτης dicitur. Eius oculi supra caput siti recta in cœlum semper erecti sunt, vnde & illi nomen, & Latinus interpres *cœli speculatorem* vertit. Hinc argute Galenus ridet eos, qui existimant idcirco hominem erectum stare, vt cœlum prompte suspiciat. Nam illos hunc piscem nunquam vidisse ait, qui etiam inuitus cœlum semper intueatur: hominem autem si contemplari illud velit, collum retorquere necesse sit. Rideret igitur Galenus Ciceronem & Ouidium, huncque sequutos Claudianum, Silium Boetum & Manilium. Rideret muto magis ipsum Platonem in Cratylo, cui ἄνθρωπος est ὁ ἀναθρῶν ὄπωπας & Etymologum, qui deducit παρὰ τὸ ἄνω θεωρεῖν, quod debeat

Erectos ad sidera tollere vultus.

C Rideret denique B. Augustinus Ambros. Lactantium, & alios, & imprimis Lactantium, qui toties idem inculcat, & lib. 2. de orig. err. velut in sublimi aliqua specula constitutus, Persianum illud proclamat:

O curuæ in terras animæ, & cœlestium inanes!

Cœlum potius (inquit) intuemini: ad cuius spectaculum vos excitauit ille artifex verus Deus. Ille vobis sublimem vultum dedit; vos in terram curuamini: vos altas mentes & ad patrem suum cum corporibus suis erectas, ad inferiora deprimitis: tanquam vos pœniteat, non quadrupedes esse natos. Igitur tantum absit, vt Galeni nos impietas moueat, vt potius semper in corde nobis sit S. Pauli 3. ad Coloss. τὰ ἄνω φρονεῖτε.

Sursum oculos, ô Mens, vani obliuiscere mundi,
Te manet in cœlis non peritura domus.

CÆLESTIA *quærens terrena non curat.*

D AVIS quædam pulcherrima & rarissima, qualis iam exsiccata cum plumis apud nonnullos visitur, in Moluccis reperitur insulis, mole corporis satis parua, ob pennas vero longiores putatur mediocris magnitudinis. Hæc (vt incolæ affirmant) nunquam in terra est conspecta viua, sed interdum exanimis in eam ex alto aere decidit, ac inuenta apud istos populos in magna habetur veneratione. Appellant autem lingua vernacula *Manucco diatta*, id est, Auiculam Dei, quia putant eam in paradiso nasci, quare apud nos quoque inde nomen sortitum est. Hanc pedibus omnino carere constat, quamuis Aristoteles neget talem in auium genere reperiri, cum hirundines ἄποδες, siue κύψελοι, secundum eundem: pedes habeant pilosos, sed ita minutos vt his carere videantur. In maris vero dorso fila gemina, nigra cornuum instar vtrinque in rectum extensa, tres & amplius longa obseruantur, quorum vsum peritiores rerum Naturalium esse existimãt, vt fœmina dum oua fouet in eodem dorso cauitatem efformante, istis vinculis mari alligetur, atque ita in ipso pullos excludat. Melchior Quilandi-

landinus putat apud veteres esse Rhyntacem, cuius meminit Plutarchus in vita Artoxerxis: necnon A
Ctesias & Dion. Scriptores rerum Indicarum, alias tradunt in Mexicana regione existere auiculas, Cinzonos dictas, carentes pedibus, & rore tantum viuentes, ex quarum pennis Chinenses artificiosissimas picturas concinnat. Congruitatem hoc hieroglyphicon in eos optime, qui rebus terrestribus ac caducis spretis ac contentis ad cœlestia & æterna semper toto animo se conuertunt. Quare alibi additum legimus: SVPERATA TELLVS SYDERA DONAT. vel ΜΕΤΕΏΡΟΣ ΨΥΧΗ, id est, *Sublimis anima*, secundum pulcherrimum Nazianzeni versum:

θυμὲ βλέψον ἄνω, χθονίων δ' ἐπιλήθεο πάντων,
Sursum anime specta, terrenaque spernito cuncta.

Conuenit enim nos ima negligere quorum conuersatio esse debet in cœlis. &

Fœlices nimium quorum semper æthera mentes
Sublatæ, cuncta hæc infera despiciunt.

CALVMNIATOR.

PASTINACÆ, quam τρυγόνα Græci vocant, radius siue aculeus adeo venenatus est, vt tam piscatores quam pisces lethaliter vulneret, quibus etiam eo ictis intra paucas horas, nisi remedia adhibeantur, occumbendum est. B
Ea de re post Aristotelem Athen. Ælian. Micand. Plinium, inter veteres vel imprimis Oppianus legendus est, cuius pulcherrimos de Pastinaca versiculos Hadr. Iunius Embl. 8. latine reddidit. Clam autem in mari delitescit, adeo vt stabilis ac quieta videri possit: accedentes igitur incautius pisces, radio, quem in media parte oblongæ caudæ infixum, quo vult, dirigere potest, miro astu & nocendi libidine ex occulto figit & enecat. In piscatorem quidem quod radium etiam eiaculetur, inde Prouerbium natum esse quidam existimant, *Piscator ictus sapit.* Tales sunt homines pestiferi, qui cum virus suum palam in bonos effundere nequeant, latent in insidijs tamdiu, & calumnijs sibi occulte ad nocendum viam sternunt, donec eos vel otio suo, vel aliena fraude securiores factos, tandem ex aperto aggrediantur, & omnibus fortunis exuant. Nam, vere Achil. Statius l.b.6. ait: ἐστι μὲν ἡ διαβολὴ μαχαίρας ὀξυτέρα, πυρὸς σφοδροτέρα, *Calumnia est gladio acutior, igne ardentior.* Sic Dionysius Syracusarum tyrannus, cum ob facinora ferri amplius non posset, ociose & iner- C
tiæ ad eximendam tyrannidis suspicionem suis dedidit, donec eam denuo consecutus, longe crudelius quam antea exercuit, vt de eo Plutarch. refert. Sed & arbores pastinacæ radius enecat, Æliano & Plinio testibus. Ex quo est Had. Iunij emblema doctissimum, in delatores itidem contortum. Busbequius in itinerarijs suis, pastinacam sæuo aculeo metuendam à suis comitibus captam fuisse narrat, quo dum ipsos appetebat, seipsam transfixerit. Quod & Scorpioni consuetum esse sæpe vidimus. Id certe Calumniatori seipsum suis artibus euertenti apprime conuenit. Porro

Sæua venenatæ cautus fuge spicula linguæ:
Plus ea quam ferro vulnera facta dolent.

CANDOR. CONSTANTIA. INTEGRITAS.

EX amphibijs, & Salamandra est. Eam non tantum non consumi igne, sed flammam etiam extinguere rigore suo, plerique veterum affirmant, Aristoteles, Suidas, Nicander Nazianzenus paræn. ad Virg. Ælianus, Plinius, & Q. Serenus Sammonicus. Quamuis autem contra disputent D
Dioscordes, recentiores multi, & Brodæus 3 Misc. 3. Galeni auctoritatem adducat, ipse tamen Galenus vel de mortua Salamandra agit, vel hoc sensit, non aliter eam igni succumbere, quam si nimis diu in illo moretur. At non esse fabulosam hanc ignis extinctionem, quæ Salamandræ tribuitur, etiam magnus ille Scaliger ex Olympiodoro conuincit. Nobis huic hieroglyphico occasionem præbuit Greg. Nazianzeni locus in vita Basilij magni, in quo Salamandram Constantiæ iconem faciens, se & Basilium in Athenarum δεισιδαιμονίᾳ saluos & sanos esse conseruatos gloriatur. Verba eius sunt: καὶ εἴ τις ἐστιν ἢ πιστεύεται ποταμὸς, δι' ἅλμης ῥέων γλυκὺς, ἢ ζῶον ἐν πυρὶ σκαῖρον, (Salamandram intelligi patet ex eius paræn. ad Virg. vers. 480.) ᾧ τὰ πάντα ἁλίσκεται, τοῦτο ἦμεν ἡμεῖς ἐν πᾶσι τοῖς ἥλιξι: *Et si quis est aut esse creditur fluuius, dulcedinem suam in salso mari retinens, aut animal in igne saliens, à quo cuncta doman-*

A *domantur, id scilicet, ego & Basilius eramus inter omnes æquales nostros.* Quidam Salamandram in igne etiam nutriri volunt: vnde Chymistæ ex Auicenna lapidem suum Philosophicum hoc typo exprimunt. Et hoc sensu Salamandram igneam Francisco I. Regi Gall. in vsu fuisse T. Paradinus innuit, cum dicto Italico: NVDRISCO IL BVONO, ET SPECO IL REO.

Ambulat en medios Salamandra illæsa per ignes;
Nempe illæsa manet semper & integritas.

CAPIENTES. *capti.*

NON est vsitatior, nec iucundior, vtpote omnis pene laboris & periculi expers, piscandi modus, quam, vt Martialis cecinit, *piscem tremula salientem ducere dextra*: eumque dulciss. versibus graphice descripsit Oppian. init. ἁλ. vbi Antoninum Imp. hamo piscantem fingit, cui se pisces vltro ad capiendum obijciant. Hinc nata nobis hieroglyphici inscriptio ex 3. Claudian. de laud. Stiliconis, vbi de leonibus loquitur, qui à Diana se capi gaudeant. Lud. dulcis in suis Impresis, Italico verbo
B communiter sic dictis, addit: NON CAPIO, NI CAPIOR. Quod vt ambiguum, vel de hamo, vel de pisciculo intelligere possis. Quod non inepte, quamuis à magno argumento ad rem ludicram, Senecæ illud in Thyeste referas:

Non poterit capi,
Nisi capere vellet. Vt & Prouerb.

Inescare homines. Nihil autem melius, vt puto, hæc explicare poterit, quam insignis ille Senecæ locus Ep. 8. Clamo, vitate quæcumque vulgo placent, quæ casus attribuit: ad omne fortuitum bonum suspiciosi pauidique subsistite. Et fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur. Munera ista fortunæ putatis? Insidiæ sunt. Quisquis nostrum tutam agere vitam volet, quantum plurimum potest, ista viscata beneficia deuitet, in quibus hoc quoque miserrimi fallimur, quod habere non putamus, habemus. Hinc Martialis illa:

Munera magna quidem misi, sed misit in hamos,
Et piscatorem piscis amare potest?
C *Qui potes insidias dona vocare tuas?*

Sic Plato in Timæo, Cicer. teste, τὴν ἡδονὴν δέλεαρ κακῶν, voluptatem escam malorum dixit, quod ea scilicet homines capiantur, vt hamo pisces, quod & Plaut. in Merc. vertit.

Dum capimus, capimur: si linquimus, haud capiemur.
Instructas vitat, qui sapit insidias.

CAPTATORES. HÆREDIPETÆ.

DE vulturibus, qui Græcis γύπες sunt, hæc apud Plinium sæpius laudato libro legimus: Triduo ante vel biduo eos volare vbi cadauera sunt. Quod Ælianus lib. 2. cap. 46. copiosius ita exponit. In hominum cadauera vultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hostilia inuadunt, & hominem vicinum ad moriendum, quando supremum vitæ diem agat, diligenter obseruant. Expeditos in bello exercitus præsensione quadam consequuntur, plane scientes, quod ad bellum proficiscantur, & quod omnis pugna strages edere soleat. Idem D. Basilius, & D. Ambrosius in hexâ-
D metro tradunt. Sic Plautus in Trunculento,

Illud est, vide vt iam quasi vulturij triduo
Prius prædiuinant, quo die esuri sient,
Illum inhiant omnes.

Horapollo quoque lib. I. cap. 12. tradit hieroglyphice inter alia vulturem notare rerum præcognitionem. Nam ad eam partem exercitus sese conuertere solere, vbi maior est futura clades, sibi ex cadaueribus alimentum seponentem & in futurum prompte reseruantem. Est autem hieroglyphicon conueniens in homines auaros, rapaces, & per fas, nefasq; aliorum bonis insidiantes. Vnde Apuleius causidicos & improbos rabulas forenses vocauit vultures togatos, sicuti Cicero quoque in Orat. pro Sextio, Gabinium & Pisonem, qui pretio omnia nundinarentur, ac ad se raperent, vulturios paludatos no-

tos nominauit. Quo etiam pertinent hæredipetæ & teſtamentorum captatores, quos Martialis irridet cum alibi paſſim, tum in illo Epigrammate: A

——— *Cuius vulturis hoc erit cadauer?*

Ac Seneca lib. 15. Epiſt. 96. hos deſcribens: Amice, inquit, aliquis ægro aſſidet, probamus. At hoc ſi hereditatis cauſa facit, vultur eſt, cadauer expectat.

Vultur prædæ inhians eſt captatoris imago;
Heu quam plena etiam ſunt fera vulturibus!

CASTITAS *Coniugalis.*

INTER piſces fere omnes vnius Canthari caſtitas, & odium promiſcuæ Veneris Oppiani verſibus in I. ἁλ. celebratur.

Vxores ſargi multas, & merulus ardens
Ducunt, aſt alij contenti coniuge ſola,
Cantharus ætneus contemnens agmina lecti.

Idem etiam Phile in Iambis aſſerit. Oppianum imitatus Ælianus ſcribit, Cantharum pro vna vxore decertare, non aliter, quam Menelaus olim cum Paride: quam quidem ſi ſemel ſortitus ſit, non attingere illum aliam: neque ad fidem tuendam tabulis vllis ei opus eſſe, nec dote: neque malæ tractationis pœnam timere, neque Solonem vereri. Et adiungit exclamationem dignam memoria: Ω νόμοι γυναῖοι, καὶ πόλεις σεμναὶ, οἷς ἀκόλαστοι ἄνθρωποι οὐκ αἰδοῦνται μὴ πείθεσθαι: O nobiles vero leges, & Reſp. graues, quibus libidinoſi homines non parere nihil verentur! Eant igitur nunc, quibus adulteria commixtionesque nefandæ ludibrium & iocus ſunt, & piſcis huius memoria tandem ſe excrucient. Certe enim, vt Seneca dixit in Agamemnone, B

Nec regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt.

Quin etiam inter quadrupedes Cameli & Elephantes, inter volucres columbæ, turtures, cornices & ciconiæ, vt rerum naturalium ſcriptores tradunt, vnius comparis conſortium norunt, turpes hymæneos deteſtantur. Sed inſigne eſt de Meleagro Oenei filio exemplum ἰλ. I. qui cum in expugnatione patriæ neque à ciuibus, neque à parentibus commoueri potuiſſet, tandem Cleopatræ vxoris precibus excitatus ciues vrbem excidio eripuit. C

Coniuge contentus laudatur Cantharus vna,
Maſculus & totum fœmina coniugium.

CAVSÆ *rerum latentes.*

EXενηὶς ἀπὸ τοῦ ἔχειν τὰς ναῦς, vnde etiam ναυκρά της Suidæ à retinendis nauibus, Latinis Remora dicitur. Non eundem vero piſciculum hac proprietate præditum veteres deſcripſiſſe, ex collatione Ariſtotelis, Oppiani & aliorum apparet. Oppian. enim I. ἁλιευτ. videtur muſtelam marinam, Auſonij lampetram intellexiſſe, vbi Pindari imitatione pulchram ſententiam ſubijcit:

ἀεὶ γὰρ ἀπειράτων νοῦς ἀνδρῶν
Δύσμαχος, οὐδὲ θέλουσι καὶ ἀτρεκέεσσι πιθέσθαι. Id eſt,
ſemper enim inexpertorum mens virorum
Expugnatu difficilis, neque volunt etiam veris
Fidem adhibere. D

Idem videtur Ælianus quoque ſenſiſſe. Et muſtelam ſane ſeu lampetram noſtram eandem vim obtinere ipſe Rondeletius αὐτοψίᾳ ſua euincit. Plinius limaci magnæ ſimilem facit, teſtimonio eorum, qui eam videre Caij Imp. quinqueremem inhibuiſſe: narratque eandem pugna Actiaca Antonij properantis Prætoriam retinuiſſe. Quamuis vero Plutarchus & alij in perueſtiganda huius tanti arcani cauſſa laborent, & Rondeletius ore huius piſciculi clauo aut gubernaculo puppis affixi id velit effici, nobis tamen ſummi Scaligeri candidiſſ. placet iudicium, qui non defugit hic ſalutare illud aſylum occultæ proprietatis, & ad manifeſtas deducere omnia qualitates, ſummæ impudentiæ eſſe cenſuit. Hinc noſtra ἀπορία. Nam & Plin. vbi de adamante hircino ſanguine fracto, differit: Nec quærenda, inquit, eſt in vlla parte naturæ ratio, ſed voluntas. Hoc igitur conſtet, ex Hyppocratis præcepto: τὸ μικρὸν μι-

A κρὸν μηδὲν καταφρονητέον, cum etiã spreta omnibus maximas sæpenumero mutationes afferant. Egregie Pausan. in Arcad. ἔδωκε δ' ἄρα ὁ θεὸς τοῖς μάλιστα ἀπερριμμένοις κρατεῖν τῶν ὑπερηρκότων τῇ δόξῃ. *At enim vilioribus plerumque rebus Deus indidit, vt ea superent, quæ maxima erant inter homines æstimationis.* Aliter sentiunt multi, quorum disputationes lubens omitto.

Sistere currentem Remora alta per æquora nauim
Fertur: sic vis est maxima in exiguis.

CHARITAS *in proximum.*

RAIA à Græcis βάτος & βάτις, pro sexus differentia, vt ex Aristotele potest colligi, dicitur. Ex eo scilicet, quod caudam & dorsum recuruis aculeis, agrestis rubi instar, quem Græci βάτον appellant, armatum habeat. Marinus piscis est, & ad magnitudinem non contemnendam excrescit. Ælianus quidem non maiores Argolico clypeo in India non procul à littore gigni prodidit. Sed longe maximas esse in mari Gothico Olaus M. obseruauit. Variæ autem sunt Raiæ species, & non raro illa cum Rana piscatrice confunditur, cum toto genere tamen inter se differant: etsi pisciculos capi-
B endi eadem fere vtrique sit ratio & calliditas. Cæterum Iul. Cæsar Scaliger de Subtil. ad Cardanum scribit: Solam Raiam inter omnes pisces in mari Gothico, vbi Rocca dicatur, obseruatam esse, insigni pietate, naufragorum cadauera à grassatoribus piscibus tueri. Quod fortassis ab Olao M. accepit, qui commemorat hominem naufragum in mari natantem à canibus siue caniculis, marinis piscibus tanto cum numero & impetu impeti, vt non tantum crebris morsibus, sed pondere etiam in profundum eum demergant ac deuorent. Vbi vero Raia caniculis illis superuenerit, tum eam vt iniuriarum vindicem, magno conatu (cum quidem naturalibus aculeorum armis instructa sit) grassatores abigere, hominemque vt enatet, adiuuare pro viribus. Tamdiu etiam illum sæpe tueri, donec spiritu penitus intercluso post dies aliquot, dum mare naturaliter se purgat, sursum feratur. Vnde hominem, qui afflictis calamitate opem ferat, eosque tueatur contra improborum iniurias, quique in extinctos pius sit, Raiæ hieroglyphico significabimus. Et Raiæ sequens distichon apposite adscribitur:

Sum pietatis amans, hominis nam Raia cadauer
Non patior pelagi monstra vorare fera.

C Vel vt Dido apud Virgilium,

——— miseris succurrere prompta,
Haud ignara mali miseris succurrere disco.

CHRISTVS. *Christi domestici. Christi vox.*

1. DOMINVS noster dixit simile esse regnum cœlorum (sic vocat Ecclesiam suam, in qua ipse regnat per Spiritum sanctum, lætoque Euangelij præconio, & Sacramentorum vsu, sanctos suos exhilarat) cuipiam Negotiatori, quærenti pulchras Margaritas. Qui inuenta quapiam magni pretij Margarita, abiens venum dedit vniuersa, quæ habebat & emit eam. Matth. 13. 45. Euangelium Iesu Christi Margarita illa pretiosissima est, Matth. 7. 6. quam omnibus huius mundi opibus nos anteferre: à vili hominum doctrina prudenter separare, Ierem. 15. 19. & cui ceu typo ita nos quoque conformari oportet, vt vere pretiosi coram Domino euadamus, Rom. 6. 17.

2. Margarita Græcis dicitur à nitore splendente. Celebratur autem & lumen Euangelij gloriæ
D Christi irradians mentes fidelium, 2. Corinth. 4. 4.

3. Latini Vniones vocant, quod indiscreti nulli reperiantur. Sic vna est Euangelij veritas, de qua Chrysostomus, Vna quippe veritas est, nec in multas scinditur partes: ac velut qui Margaritam habet nouit se diuitem esse, etiamsi ignotum nonnunquam illud sit, quum paruo in loculo Margarita reconditur: sic & in prædicatione veritatis, qui ei adhærent, totoque animo amplectuntur, opulentos esse non ignorant, quamuis infideles thesauri vim non cognoscentes fidelium opes contemnant.

4. Omnes autem fideles μαργαριτέμποροι, Margaritarij esse debent. Margaritæ enim Sanctis destinatæ sunt: non profanis hominibus, qui canibus suibusque comparantur. Ideo Ambrosius: Perdit (ait) cœlestis Margaritæ gratiam, quisquis eam fœdissimo peccatori dare conatur. Gemma enim, sicut ipsi scitis, nisi auro non conuenit: Margarita nisi preciosis monilibus non aptatur. Estote ergo

aurum optimum; estote monile pretiosum, vt possit in vobis Margarita spiritualis includi. Marga- A
rita enim Christus est Dominus, quam Negotiator ille diues in Euangelio, venditis omnibus rebus suis emere festinauit, & maluit omnes quas habebat sæculi gemmas amittere, tantum vt vnam Christi emeret Margaritam.

5. De Natali solo Margaritarum, Indicus (ait Plinius) maxime has mittit Oceanus. Inter illas belluas tales, tantasque, per tot maria venientes, tam longo terrarum tractu, è tantis solis ardoribus atque Indicis insulis petunt, & admodum paucis, fertilissima est Taprobane & Toidis, vt diximus, in circuitu mundi: item Perimula promontorium Indiæ. Præcipue autem laudantur circa Arabiam in Persico sinu maris rubri. lib. 9. cap. 35. Euangelium cœlitus allatum est. Quum enim omne Dei consilium de salute nostra complectatur, Deumque nemo vnquam viderit, ἐκφάντωρ τῆς ἀληθείας, vnigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit nobis. Ioan. 1. 18. & quidni Euangelicæ Margaritæ & obtinendæ & retinendæ gratia, nullis ipsi sumptibus, laboribus nullis parcendum statuamus, quando hanc solam æternam habere vim & gratiam, per fidem intelligimus?

6. Originem Margaritarum, Ammianus Marcellinus libro vigesimo tertio Plinio subscribens ita B
describit: Apud Indos & Persas Margaritæ reperiuntur in testis marinis robustis & candidis, permixtione roris anni præstituto tempore conceptæ. Cupientes enim velut coitum quemdam humoris ex lunari aspergine capiunt densius oscitando. Exindeque grauidæ edunt minutas binas aut ternas, vel vniones sic appellatas, quod eius terræ conchulæ singulas aliquotiens pariunt, sed maiores. In Ecclesia, gratuito beneuolentiæ diuinæ tempore, Euangelij Margarita, simul ac fide purgatur cor, non equidem in nobis gignitur, sed nos regignit, vt renati non ex semine mortali, sed ex immortali, per sermonem Dei viui, discamus bona opera tueri ad necessarios vsus, vt non simus infrugiferi. 1. Petr. 1. 23. Tit. 3. 14.

7. Conchæ, ait Plinius, vbi genitalis anni stimulauerit hora, pandentes sese quadam oscitatione impleri roscido conceptu tradunt, grauidas postea eniti, partumque concharum esse Margaritas pro qualitate roris accepti. Si purus influxerit candorem conspici: si vero turbidus, & fœtum sordescere. Euangelium, si propensa voluntate Christus annuncietur, illustrius est: sin autem προφάσει Christus prædicetur, obscurius minusque purum ac sincerum. C

8. Quemadmodum autem vniones licet in mari nascantur, cum cœlo tamen cognationem habent, sicut his verbis Plinius ostendit, quum addit Margaritarum candorem pallere cœlo minante conceptum: ex eo quippe constare cœli eis maiorem societatem esse quam maris, inde nubilum trahi colorem, aut pro claritate matutina serenum: Sic mentes, Euangelij doctrina imbutæ & illustratæ, cœlo iunguntur, non terræ affiguntur: superna quærunt vbi Christus est ad dexteram Dei sedens. Superna curant non terrestria. Col. 3.

9. Ait Plinius de Conchis, si tempestiue satientur grandescere & partus. Sic quum in tempore annunciatur Euangelium, sancti adolescunt in eum per omnia, qui est caput, nempe Christus, Ephes. 4. 15. incedunt sicut Domino dignum est, vt per omnia placeant, omni opere bono fructum proferentes, & crescentes in agnitionem Dei, Coloss. 1. 10.

10. Scribit Plinius, si fulguret comprimi Conchas, ac pro ieiunij modo minui. Si vero & tonuerit pauidas ac repente compressas, quæ vocant φυσήματα efficere speciem, verum inani inflatam, sine corpore: hos esse Concharum abortus. Idem euenire solet ijs, qui locum dant falsò doctori, vmbras D
rerum ceu fulgura: non autem Christum, qui iustitiæ Sol est, docenti, cuius hæc descriptio est: nullus voluntarius moderator de vobis statuat ex subiectione & cultu Angelorum, sese ingerens in ea, quæ non vidit, & temere turgens carnis suæ sensu, Coloss. 2. 18. Etenim illi semper discunt, nec vnquam tamen ad veritatis agnitionem perueniunt: vt de mulierculis quibusdam Apostolus noster loquitur, 2. Timoth. 3. 7.

11. Athenæus Plinio nonnihil contradicens, Quando (ait) cœlum tonat & fulgurat, & horrenda est tempestas, tum maiores & lucidiores fiunt Margaritæ. Quum autem Conchæ grauidæ non immerguntur fluctibus, sed innatant mari, sole rubescunt Margaritæ, candoremque perdunt. Euangelium, quum tonat & fulgurat mundus, quumque cœlum terræ misceri videtur, Confessores veri-

tatis &

A tatis & Martyres ardentiores & illustriores sistit. Quando autem hi non premuntur, sed in sublime attolluntur, & delitijs eneruantur, tum eximium ipsorum decus obscuratur. Ideo Paulus dixit: Oportet esse hæreses, vt qui probati sunt, manifesti fiant inter vos. 2. Corinth. 11. 19. Similes enim sunt domui ædificatæ supra Petram, quæ non à culmine ruit, aut etiam concutitur, etiam si descendat pluuia, veniant flumina, & flantes reflantesque venti sæuiant. Matth. 7. 24. 25.

12. Vsu ait Plinius, atteri non dubium est, coloremque indiligentia mutari. Euangelium contra, vsu nitescit & augetur: diligenter autem custodiri debet, vt sincerum & impermixtum maneat.

13. Dos vnionum omnis, ait idem, in Candore, magnitudine, orbe, leuore, pondere, haud promptis rebus, in tantum vt nulli duo reperiantur indiscreti: vnde nomen vnionum Romanæ imposuere delitiæ. Euangelij dotes sunt, quod non solum καθ' αὑτὸ, clarum, maximum, Ephes. 3. 18. rotundum seu omnibus suis partibus perfectum, alienum ab omni asperitate & inæqualitate, summique ponderis, ac proinde ἐνεργέστατον est: sed etiam illuminat oculos mentis niueoque candore pectora imbuit, vere magnos, rotundos seu integros, ab omni asperitate alienos, minimeque vanos leuesque

B efficit.

14. Iure autem reprehendit, Plinius Lolliam Paulinam, Caij Principis matronam, quam se mediocrium sponsalium cœna vidisse ait, smaragdis margaritisque opertam altero textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, manibus, digitisque, quæ summa quadringenties sestertium colligebat. Addit autem, Nec dona prodigi Principis fuerant, sed auitæ opes, Prouinciarum scilicet spolijs partæ. Vtinam vero matronis Christianis, & virginibus nobilibus & diuitibus maxime probetur ornatus non externus ille in nodis capillorum, & circumposito auro, vel palliorum amictu: sed occultus ille cordis homo, situs in incorruptione lenis ac quieti Spiritus, qui est coram Deo pretiosus, 1. Petr. 3. 3. 4.

15. Idem merito & Cleopatram Ægypti reginarum nouissimam, reprehendit, quod Antonio Triumuiro magnificentissime cœnante, interrogata, quid astrui magnificentiæ posset, respondit, vna se cœna centies sestertium absumpturam: atque aceto liquefactum vnionem absorbuit, iudiceq; L. Planco vicit. Scilicet 250000. coronatorum pretio æstimatam Margaritam tam impuræ fœminæ

C vanitati seruire oportebat? Nos alienæ vanitatis exemplis incitati, eam fugiamus, & nobis gratulemur esum panis vitæ, quem electis suis Deus Pater præbet, & maioris fieri vult quam omnes totius mundi vniones, gemmas & thesauros.

CHRISTVS *Redemptor & Viuificator.*

Robore ab annoso viscum sanare caducos,
Quos valet Christi viua figura Dei.

QVANQVAM Viscum in pluribus arborum truncis vetustioribus enatum reperiatur, tamen in quercu præstantissimum inueniri certum est, quod præ alijs ad morborum, ac imprimis Epilepsiæ remedia expetitur: quem alij morbum sacrum & Herculeum vocant, non quod Hercules eo laborarit (vt monet Becanus in Gallicis) sed quod à solo Hercule queat curari. Quemadmodum vero per hunc morbum grauissimus humani generis lapsus significatur, ita per viscum quercinum singulare huius antidotum (eodem auctore) verus noster Hercules & liberator vnicus Christus de-

D notabitur. Vnde Plinij verba de visco, lib. 16. cap. 44. Æneæ ramum aureum visco comparat Virgilius. Apud Platonem in Euthydemo legitur, τὸ σπάνιον τίμιον, *rarum honore dignum est.*

De Loto multa scripserunt veteres, Theophrastus, Dioscorides & Plinius, ac tradiderunt Sole Occidente comprimi, occludique, ad ortum autem aperiri; qui seorsim Nymphæam quoque descripserunt. Est autem significatio huius hieroglyphici cum alijs non paucis communis, nimirum omnes nostras cogitationes & actiones dependere à radijs æterni solis, Christi Dei Opt. Max. qui sua virtute & gratia suos viuificat, conseruat, & in lucem profert.

Homo Christianus ad Christum conuersus clamat, dum respicis, erigor. Item,

O Sol iustitiæ, sine te non fluctibus atris
Curarum potero tollere, Christe, caput.

CHRISTVS *Intuendus.*

EST egregia quædam planta admiratione ſane digna, ante paucos annos inter exoticas ad nos quoque allata, & vbique iam in hortis colitur, quam Chryſanthemum Peruuianum à loco natali, à forma plantam Maximam, florem ſolis vero propter effectum & ſimilitudinem nominant, quidam Bellionem Plinij eſſe opinantur, incerta tamen (meo iudicio) coniectura. Hæc intra ſex vel ad ſummum ſeptem menſium ſpacium, ex quo terræ ſemen ipſius eſt mandatum, eo peruenire ſolet magnitudinis, vt humani brachij craſſitiem, & altitudinem duodecim vel plurium cubitorum excedat. Quemadmodum vero florum denſitate ac multiplici foliorum numero Pæoniæ nonnihil cedit, ita ſeminum copia, quibus altera caret, hanc longe ſuperat: nam eorum vltra mille in vno cippo numerauimus. Cum itaque hic flos etiam ſolem ſemper reſpiciat, atque ad eius radios ſeſe plurimum pandat, & ſuperiora ſemper reſpiciat, decet nos etiam multo magis ad verum doctorem & largitorem omnium bonorum ἐπουράνιον continue oculos mentis attollere, nec terrenis caducis ac voluptarijs bonis quaſi humi iacentes ſemper inhiare: oſtendentes, ſecundum Platonem quoque, nos eſſe cœleſtes plantas. A B

CHRISTIANI.

BERYLLVS lucet vt aqua Sole percuſſa: manumque tenentis vrit, quanquam nonnulli aſſerunt viridis & pallentis eſſe coloris, & reddere hominem mitem atque benignum. Probatiſſimi, inquit Plinius, ſunt ex ijs, qui viriditatem puri maris imitantur: proximi qui vocantur Chryſoborilli. annumerat & degeneres ſecundum gradus, Chryſopraſum, hiacynthizontes, Aëroides, Cerinos, Oleaginos. Nos vim reddendi homines mites atq; benignos vni Spiritui S. nos regeneranti tribuimus. Laudamus autem eos maxime Chriſtianos, qui quoniam non ſequuntur peccantium multitudinem, ἐκ τοῦ λεωφόρου βαδίζοντες, puri maris viriditatem, ſeu earum gentium, quæ colunt Deum ſincero cordis affectu, ſplendorem referunt, & ſtudio habent, vt per Dei gratiam mites, humiles, & mundi cordes. Id omne autem à ſole iuſtitiæ obtinent, qui eos colluſtrans, manus ardentis caritatis adminiſtrans, ita officioſas efficit, vt beneficentiæ prunas etiam hoſtium capitibus imponant.

CIVIS *Optimus.*

IN lib. III. ἀνθολογίας Græcum Epigramma terſiſſimum legitur, in quo Delphin lamentatur, ſe è mari, quod tamen ſibi parens ſit & patria, eiectum in terram: ſed ſuſceptum ab hac, decouum inueniſſe tumulum. Oppianus vero Delphinem iam moribundum ſponte ad littus appellere, vt in terra expirans forte in ea ſepeliatur ab hominibus, dulciſſ. verſibus commemorat. Sed Epigramma illud ex Græco verſum Alciatus quoq; inter Emblemata ſua retulit, cuius ſententia per ſe ſatis manifeſta eſt. Cui enim Reip. vel regni alicuius vaſtum corpus potius, quam mari, Delphinem autem magis, quam bono vel ciui vel Principi Rei. compares? fit itaque ſæpiſſ. vt & hi, quamuis innocentes, indigne eijciantur aliorum inuidia & maleuolentia ex patria in miſerum exilium. Athenienſium quidem Oſtraciſmus notus eſt, quo bene meriti ciues, qui vel gloria rerum geſtarum, vel virtutis opinione, multitudinis inuidiam prouocauerant, in decennium relegabantur. Quo etiam Ariſtides condemnatus fuit, tantum, quod Iuſti cognomen cum applauſu illi tribueretur, vti hęc referuntur à Plutarcho in Ariſtide. Meminit & pœnæ illius Ariſtot. in Pol. & Iul. Pollux lib. VIII. In Rep. autem Romana Scipionis Africani & Ciceronis exilia clara ſunt: & exempla quamplurima alia facile quærenti ſe offerunt. Diodor. Siculus lib. XI. apud Syracuſios ſimilem quandam, exemplo Athenienſium (qui tamen ipſi Oſtraciſmum illum ſuum, quamuis infamia carentem, tandem, ſuſtulerunt) relegationem, quam πεταλισμὸν appellauerint, in vſu fuiſſe ſcribit, ſed fatetur correctionem eam talem eſſe, quam non adhiberi foret melius: vt in eo medicinæ genere hanc poni conueniat, quo malum malo interdum tollere conantur. Exilij denique miſerias & moleſtias etiam Syracides commemorat cap. 29. C D

Crudeli ingratum mare Delphinem expulit aſtu,
Sæpe etiam Ciuis fert bonus exilium.

CLEMENTIA.

ROMÆ in domo Carafellorum ſub effigie Leonis catulum tenentis appoſitum hoc diſtichon legitur:

Iratus,

A *Iratus, recole quod nobilis ira Leonis*
In sibi prostratos se negat esse feram.

Ocymum, vulgo Basilicum dictum, suauissimi est odoris si mollius attrectetur, sin vero prematur vel plane conteratur, ingratum spirat. De qua re extat lepida historia apud Augustinum Iustinianum lib. 6. Franciscus Marchio, inquit, Iurisconsultus egregius missus à Republ. Genuensi orator ad ducem Mediolanensem, cum is nollet eum admittere, nec pactis conuentis cum Genuensibus stare, captata occasione, obtulit eidem Duci manipulum herbæ Ocymi. Qui admirabundus quid sibi hoc donum vellet, quæsiuit quid rei esset, cui ille respondit, eiusmodi proprietatem huic plantæ inesse, vt leuiter ac suauiter contrectata præberet gratum odorem, nimis autem duriter compressa & attrita, non solum omnem suauitatem perderet, sed etiam tandem Scorpios produceret: habere autem se ingenia Genuensium eodem plane modo. Dux hoc ingenioso admodum responso plurimum delectatus, & sententiam priorem mutauit, & legatum honorifice dimisit. Clementia itaque & lenitate plura consequimur quam nimia vehementia. Quod Claudianus quoque breui, sed admodum præclara sen-
B tentia monuit.

—— Peragit tranquilla potestas
Quod violenta nequit, mandataque fortius vrget
Imperiosa quies.

COGITATIONES *variæ.*

Scombri, vt & alij pisces non pauci, temeritatis & stultitiæ suæ pœnas luunt captiui. Nam cum alios Scombros vident reti aut nassæ vimineæ inclusos, ad eos & ipsi ingredi cupiunt, ingressi detinentur. Et dum nassa ad littus trahitur, multos in illa Scombros hærentes, ac instar cunei impactos videas vtrinque alijs adhuc ingressum, alijs vero exitum molientibus. Quod illorum sane diuersum desiderium elegantiss. carmine Oppianus describit, & similitudine à pueris sumpta illustrat, qui ignis abblandientem fulgorem magno suo cum malo attingere gestiunt. Quo referantur Bapt. Mantuani versus:

Est facile incautos offendere: paruulus infans
C *Innocuos rutilum digitos extendit in ignem,*
Nec, nisi iam læsus, vires intelligit ignis.

Et eodem pertinet vsurpatum à B. Hieronymo prouerb. *Prudens in flammam mitto manum.* Ad Symboli autem declarationem valde congrua est Socratis illa comparatio, qua dicebat, Iuuenes cœlibes similes esse piscibus, qui circum nassam alludunt, in eamque se penetrare gestiunt: contra, qui iam inclusi tenentur, exire, & pristinam libertatem recuperare nituntur. Vnde idem Socrates interrogatus, τίνες μεταμέλονται τῶν ἀνθρώπων, *quinam homines pœnitentiam incurrerent?* respondit iuxta Stobæum, οἱ γήμαντες, *Qui vxorem duxerunt.* Sic qui hostili prælio nunquam interfuerunt, aspirant ad militiam. Nam vt est apud Pindar. γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς. *Dulce bellum inexpertis est; expertus quispiam horret, si accesserit, corde supra modum.* Quod & Vegetius tangit de re militari. Animus non est omnibus idem: & scinduntur homines frequenter atque in studia contraria & incerta feruntur. Comparantur piscibus à Propheta Habacuc, cap. 1. vers. 14. facis (inquit, Deum alloquens) homines vt pisces maris.

D *Isti intrare volunt, at hi perrumpere nassam.*
Multi & cum Scombris desipiunt pariter.

COMMORATIO *& migratio nostra.*

Cancellvs vulgo Bernardus eremita dicitur, quod solus in aliena domo diuersetur. Eum accurate describit Aristoteles 4. hist. Animal. Scaliger vacuarum testarum inquilinum vocat. Cogitur enim in alienis ædibus habitare, quia cauda crustis careat. Conchas igitur, quas ad littus vacuas inuenit, turbinum puta, buccinarum & purpurarum, ingreditur, teneriores sui partes illis abscondens. Factus grandior, capaciores vsque conchas quærit, & incolit, nec vnquam nisi ob iam dictam caussam eas deserit. Quo hieroglyphico an non vita hæc nostra egregie exprimitur? Nam præ-

 cla re

clare Cato Maior apud Cicer. de Senect. dixit: Ex vita ista discedo, tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diuersorium nobis, non habitandi dedit. Et pulchre Clem. Alexandr. 4. στρωμ. differit, quod libenter relinquere debeamus tabernaculum hoc mundanum, & ad cœleste potius transire. Quæ igitur insania est, tam operose & splendide ædificando thesauros profundere? cum verissima sit Horatij sententia; A

Multo ille tutius vitam exigit
Quicunque paruis primus in ædibus,
Nullum timens, nulli timendus
Pelle sub exigua quiescit.

Perpendant igitur illi, qui ac si æternum in hoc mundo victuri essent, ita domos sibi & palatia extruunt. & ista Hor. 2. Sat. 2.

Nam propria telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam statuit: nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut fabri inscitia iuris. B
Postremum expellet certe viuacior heres.

Vsurpari etiam potest hoc hieroglyphicon ab ijs, qui auitis sedibus, vel ob egestatem, vel alias caussas necessario relictis, in peregrino solo stationem tamen Dei beneficio tutam & commodam alicubi nanciscuntur, vnde etiam non facile, nisi & huius in melius commutandæ occasione, recedunt.

Hic nunquam certis habitamus sedibus: ast hinc
Ibimus ad superi cœlica regna Dei.

COMMVNIONIS *humanæ necessitas.*

VITIS auulsa ab vlmo, qua antea sustinebatur, & vmbra frondium ipsius non parum recreabatur, humi iam prostrata sine adminiculo isto fructus maturos producere nequit. Quo significatur in omnibus rebus semper vnum indigere alterius ope ac auxilio. Quod quidem potissimum locum habet inter probos & pios homines, in quibus charitas omnia præstat & implet. Quod eleganti admodum similitudine D. Chrysostomus in Matth. homil. 79. explicat, dicens: Si in rebus secularibus nemo viuit sibi solus, sicuti opifex, miles, agricola, mercator ad communem vsum proximi omnia conferunt; multo magis in spiritualibus hoc faciendum. Hæc enim maxime vita est, alijs prodesse. Nam qui sibi viuit, cæteros negligens, & vita eius superuacua est, & ipse superfluus homo generis nostri. Ideo quoque ratione & oratione nos ornauit Deus mentem, & ingenium concessit, manus, pedes, vires corporis dedit, vt his omnibus & nos & proximum iuuemus. Hæc ille. Quod vnico versu Nazianzenus complexus est. C

Ἀλλήλοισι χέρες τε, καὶ ὄατα, καὶ πόδες ἐσμέν.

Et elegans extat distichon,

Stratus humi absentem palmes sterilescit ob vlmum.
Indiget alterius quilibet auxilio.

Vnde etiam Platoni dicuntur homines ζῶα πολιτικά, id est, *animalia ciuilia*, & ad societatem nata: Quandoquidem sola viuere sine mutuo auxilio non possunt. Vnde etiam prouerbium vulgare natum, *Vnus homo, nullus homo.* D

COMMVNIO *Sanctorum.*

MANVS eadem, in varios dissecta digitos, maius tamen robur obtinet, & ad operandum agilior est. Plurium etiam fides & charitas plura impetrat à Deo & præstat proximo laboranti.

CONCORDIA *coniugalis.*

DE Cornicum maritali amore, castitate simul & concordia multa apud scriptores rerum Naturalium habentur, & Aristoteles ac Plinius perhibent, cornicum fœminas solas incubare, mares vero his cibum suppeditare & incubantes pascere. Ac secundum Plinium sola cornix pullos volantes aliquandiu alit. In nuptijs quoq; (referente Horapolline) Græci ob harum auium concordiam duas cornices

A cornices appingi curarunt, acclamantes ἐκκορὴ κορὴ, cum cornicem κορὴ appellarent, prius verbum ignorantes. Romani similiter per ciconiam & cornicem in suis numis concordiam repræsentabant, vt apparet in Faustinæ posterioris numo, vbi ad cornicem ascriptum est: CONCORDIA. Ac extat prouerbium huc pertinens apud D. Nazianzenum in Epistola ad Africanum, κολοιὸν ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις, id est, *Graculum assidere graculo vel ex prouerbio audis.* Ac D. Augustinus lib. 1. de Ciuit. Dei, cap. 21. recte ait: Quæ harmonia Musicis dicitur in cantu, eam esse in ciuitate concordiam, arctissimum atque optimum vinculum in Republ. incolumitatis, eamque sine iustitia nullo pacto esse posse. Sed tam concordiæ encomia, quam discordiæ vituperationes à pluribus auctoribus abunde sunt expositæ.

Iuncta pudicitiæ si sit concordia, sancto
Coniugio haud quicquam dignius orbis habet.

CONCORDIA *inuicta.*

B OMNIVM totius piscium generis minutissimi sunt, quos Græci & Latini Aphyas, quidam Apuas appellant. Si paulo sint remotiores nihil præter oculos fere conspicitur, vt multitudo oculorum collecta videri queat, testante Aug. Niph. Plinius illos ex pluuia: Aristoteles ex spuma: (vnde & ἀφρὸς, quod Ionum esse nomen tradit Archestratus, is piscis dicitur) Ælianus & Oppianus ex limo gigni narrant. Iniurijs & maris & voracium piscium imprimis expositi celerrime intereunt. Subuenit tamen illis natura quoque ad diuturniorem conseruationem. Si enim Oppiano, Suidæ, alijsque credimus, in densissima agmina conglomerati, & in se inuicem veluti complicati, maxime ad maris scopulos circumnatant, & hoc modo ne magnis piscibus præda fiant, præcauent, itaque in vnum coniuncti globum se tuentur, qui disiuncti, & dissipati ne vnum quidem diem superesse possent. Sic scilicet est inuicta concordia, & periculi expers virium coniunctio, quamuis imbecillium, quos

Defendit numerus, iunctæq; vmbone phalanges.

Vt Iuuenalis cecinit. Quo etiam Homericum illud pertinet:

Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν.
Coniuncti pollent etiam vehementer inertes.

C Pulchre etiam T. Quinctius apud Liuium: Aduersus consentientes nec Regem quenquam satis validum, nec tyrannum fore. Nec minus prudenter Micipsa moriens apud Salustium ad filios: Regnum vobis trado firmum, si boni eritis, si mali, imbecillum. Nam concordia paruæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur. Euidentius vero Scilurus Scytha, vti Plutarchus refert, qui moriturus filijs suis, quos LXXX. habuit, iaculorum fasciculum singulis porrexit, ac rumpere iussit. Quod cum recusassent, tanquam impossibile quid: ipse singula iacula exemit, facillimeque confregit: concordes si fuissent, inuictos: disiunctos animis, imbecilles futuros innuens. Referenda est huc & fabula Gabriæ, XXX. de tribus bobus concordib. & discordibus. Tutos coniunctio præstat, qui tametsi varijs alioquin delicijs fracti, vel sicuti Aphiæ ex limo gignantur, dicere possunt,

Nos tamen hæc glomerata simul coniunctio seruat.
Quos facile sparsos perderet vna dies.

CONDEMNATIO, *mœstitia, pudor.*

D CAPITE operto esse aliquem, damnationis ad supplicium, & explosi hominis, atque à ciuitate & vitæ communione abalienati hieroglyphicon fuisse apud Orientales populos intelligimus, vt ex historia Hestheræ, Amani faciem prolata à rege sententia, cap. 6. continuo fuisse velatam obseruamus. Solent etiam homines ipsi summa mœstitia, & magno pudore affecti sibi caput velare, aliorum occursum, colloquium, consolationem declinantes quod idem Aman fecisse dicitur Hesth. 6. 11. & Aman festinauit ire in domum suam, lugens operto capite. Ierem. 14. 3. de Iudæis, inquit, Confusi sunt, & afflicti, & coo[pe]ruerunt capita sua.

CONDITIO *humilis, luctuosa, miserrima.*

HEBRÆI quoties conditionem humilē, mœstitiam, luctum, dolorem, animi consternationem, miserrimam rerum faciem velut ob oculos ponere volunt, hieroglyphico capitis in terram demissi,

missi, & hominis sacco induti, necnon cinere & puluere aspersi designant, vt colligere licet ex Esaia, A
cap.58.5. Ierem.48.37. & Lament.2.10. Deiecerunt in terram capita sua virgines Ierusalem.

CONIVGII *vinculum.*

AMPHISBÆNAM serpentem in Lybiæ desertis reperiri tradunt, qui geminum caput, vnum in anteriore, in posteriore corporis parte alterum habeat, cumque circulatis tractibus incedere, & alterutrum caput siue attollere, siue retrotrahere, prout vsus & necessitas exegerit. Qua de re Ælianus, Plinius, Solinus, alij: Et tangit Lucanus lib.9. hoc versu:

Et grauis in geminum surgens caput amphisbæna.

Vsus autem & hoc hieroglyphico ad testandum insignem suum propter amissam coniugem dolorem fuit nobilis Neapolitanus Bern. Rota, cum scito: SVPERESSE, MORI EST, vt Scip. Ammiratus commemorat. Quo imprimis Ouidij illa exsulis in naui de coniuge sua cantata pertinent:

O bene, quod non sum mecum conscendere passus:
Ne mihi mors misero bis patienda foret.
At nunc, vt peream; quoniam caret illa periclo: B
Dimidia certe parte superstes ero.

Profecto enim cum vir & vxor in legitimo matrimonio etiam S. Scripturæ oraculo vna caro, vnumque corpus sint, fieri non potest, quin si vnum caput ex illo corpore abrumpatur, alteri vita non quidem erepta, sed quauis morte sit acerbior. Non ignota autem sunt, atque ideo huc referenda, quæ de Alcesti Admeti vxore Euripides: de Pæti Arria, de T. Sempronio Graccho, de C. & M. Plautijs, Valerius Maximus, Plinius Secundus in Ep. & Sextus Aurelius Victor de viris Illustribus memoriæ prodiderunt: & alia exempla similia. De Admeto quidem Chorus apud Euripidem in Alcesti ait, illum hac extincta in posterum victurum vitam ἀβίωτον, hoc est, minime vitalem, vt Ennius loquitur. Sed pulchre idem Chorus ibi concinit:

Τί γὰρ ἀνδρὶ κακὸν μεῖζον (τοῦ) ἁμαρτεῖν
Πιστῆς ἀλόχου; &c.
Quod enim homini maius malum accidere potest, quam amittere
Charam coniugem? C

Casta mulier vidua, & prudente marito orbata vere dicere potest, Mihi nec mors nec vita relicta est: Et vir Sapiens bona matrefamilias ei per mortem adempta,

Parte mei supero, pars est mihi dempta, vel ergo
Cum chara præstat coniuge posse mori.

CONIVGIVM DISPAR.

LEPIDAM Plautus in Aulularia senis coniugium dispar sub bouis & asini pictura damnantis excusationem proponit his versibus:

Venit hoc mihi in mentem, Megadore, te esse hominem diuitem,
Factiosum; me item esse hominem pauperum pauperrimum.
Nunc si filiam locaßim meam tibi, in mentem venit
Te bouem esse, & me esse asellum: vti tecum coniunctus siem, D
Vbi onus nequeam portare pariter, iaceam ego asinus in luto,
Tu me bos haud magis respicias, natus quasi nunquam siem;
Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat.
Neutrubi habeam stabile stabulum; si quid diuortij fuat
Asini me mordicibus scindant, boues incursent cornibus.
Hoc magnum est periculum, me ab asinis ad boues transcendere.

Plutarchus sub finem lib. de institutione liberorum, sapienter ait: Parentes suis filijs vxores despondebunt, quæ neque nobilitate generis, neque diuitijs multum eos superent. Sapienter enim dictum est, Tu tibi sume parem.

CONIVNCTIO *Fida.*

A TVRTVREM, dicit Aristoteles lib.9. historiæ Animal. vno mare contentam sicuti palumbum viuere, nec alterũ recipere. De qua multa Ælianus lib.3.cap.44. vbi refert inter palumbos adulterij quoque pœnam morte luere vtrumque sexum: in turturum verò & albarum columbarum genere marem tantum fœminæ ignoscere: Placuit autem hoc loco elegantissimum carmen poëtæ doctissimi ex sacris fastis adscribere:

At tu præ reliquis auibus, blandissime turtur,
Exemplum fidei & specimen constantis amoris,
Dic mihi quid matres aris adhibenda docebas?
Vnius & solius amor te comparis vrget,
Cum quo dulce tibi viridi considere ramo,
Cum quo dulce nouis implere nepotibus agros,
Cum quo dulce mori. Sed enim dum viuitis, vnus
B *Est animus vobis, est mens, est vna voluntas,*
Vna fides, studiumque vnum simul occidit alter
Non gemere aërea viduus desistit ab vlmo,
Implens flebilibus latè nemus omne querelis.
Non illum nouus vrit amor: memor ille prioris
Coniugij, solus superantes exigit annos,
Solus & in sterili expectat sua funera ramo.
Fallor, an hæc matres imitari exempla volebant
Turturis, ipse Deus nihil illis aptius omne
Coniugis officium laudataq; fœdera pingit.

Typus profectò eximius matrimonij fidelis, de quo etiam Horatius lib.1. Od.13.

Felices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulsus querimoniis
Suprema citius soluet amor die.

Estque hoc hieroglyphicon inuentum & celebratum cum hac pictura in gratiam sereniss. Iohannæ Austriacæ, cum nuptias celebraret cum sereniss. Magno Duce Florentiæ Francisco Mediceo.

Castæ persistunt æterno in amore columbæ,
Quod sint humani regula coniugij.

CONSCIENTIÆ *morsus.*

SALMO veteribus Græcis cum Oceano pariter ignotus, nominatur à Plinio, eumq; in Mosella eleganter describit Ausonius. Pro diuersitate anni vel nomen hoc retinet, vel amittit, vt varij Scri-
C ptores annotarunt. Hunc piscem ob carnositatem hirundinibus valde obnoxium, atque ab iis adeo vexari & priuari sanguine tradunt, vt neque in aquis, neque in petris, neque saltu, neque fricationibus molestos hospites excutere vnquam possit, donec tandem continuis cruciatibus fractus, vel alicubi tabescens reperiatur, vel ad littora adnatans extinctus reperiatur. Sane etiam Aristoteles docet, pisces bestiolis quibusdam, quales sunt pulices & pediculi, frequenter exagitari, & de Oestro Xiphiam tandem etiam ad mortem adigente, hieroglyphicon alibi explicuimus. Non aliter improborum animi vltricibus furiis exagitantur. quo pertinent, quæcunque apud Platonem, Ciceronem & vtrumque Senecam passim, Iuuenalem, aliosque de conscientiæ morsibus differuntur: & vetus dictum; συνείδησις πλήττει τὴν ψυχήν. Nam vt Rhadamantus Luciani ait κατάπλῳ: ὁπόσα ἄν τις ὑμῶν πονηρὰ ἐργάσηται παρὰ τὸν βίον, ἕκαστον αὐτῶν ἀφανῆ στίγματα ἐπὶ τῆς ψυχῆς περιφέρει: *Quæcunque quis malè in vita perpetrauerit eorum singulorum obscura in anima stigmata circumfert.* Grauiter Corn. Tacitus de Tiberio 6. Ann. Si recludantur tyrannorum mentes, posse aspici laniatus & ictus: quando vt corpora verberibus, ita sæuitia, libidine, malis consultis animus dilaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non so-
D litudines protegebant, quin tormenta pectoris suasque ipse pœnas fateretur. Nempe, secundum Plautum:

Nihil est miserius, quam animus hominis conscius. & Ouidius
Multa miser timeo quia feci multa proterue,
Exemplique metu torqueor ipse mei.

Orestes apud Euripidem grauissimo conscientiæ morbo se afflictum fatetur. Et Isocrates ad Dæmonicum, numquam (inquit) sperare debes, si quid turpe feceris, te latiturum: quamuis enim alios lateas, tute tamen tibi conscius eris. quod tetrasticho expressum est postea:

Scelus occulisse proprium, immensus labor,
Idemque inanis irritusque: quidlibet
Patres at ipsum non potes te fallere:
Nam se latere nullus vnquam visus est.

Sed vt Hieroglyphicon Salmonis amplius illustretur Distichon subiicimus,

Non adeo Salmonem exugit turpis hirudo, A
Conficit ad fontes conscia mens scelerum.

CONSCIENTIA *pia.*

DE Cygnis alio hieroglyphico multa dicta sunt. Vbi exposuimus veterum de cantu ipsorum ante mortem dissentientes opiniones, maior tamen numerus eorum esse videtur, qui hunc musicum concentum illis attribuant, tam ex sacris quam profanis authoribus. Sic Aristoteles libr. 9. de histor. Animal. cap. 12. expresse scribit: Canere soliti sunt, ac præcipue iamiam morituri. Volant enim in pelagus longius, & iam quidam in mari Africo nauigarunt, & multos canentes voce flebili, & mori nonnullos conspexere. Cum quo consentit Ouidius, vbi ait:

Carmina iam moriens canit exequialia Cygnus.

Et Horapollo libr. 2. cap 39. scribit, senem musicum volentes Ægyptij commonstrare Cygnum pingunt, quod senescens ἥδιστον μέλος, id est, suauissimum concentum edat. D. Nazianzenus etiam oratione de Theologia 2. & in carmine ad Nemesium hac similitudine vtitur, sicuti quoq; D. Chrysostomus in commentar. ad Epistolam S. Pauli Philippensibus inscriptam εὐφωνίαν hanc illis tribuit. B
Faciunt itidem huius rei mentionem Plato in Phædone, Cicero 1. Tuscul. quæst. Isidor. lib. 12. & alij plures. Dubitant contra de hoc cantu, Plinius libr. 10. cap. 29. & Ælianus variæ histor. libr. 1. cap. 14. quamuis in libro 5. de Animal. & lib. 10. Aristotelis locum confirmet. Vsus est autem hoc hieroglyphico vir quidam magni nominis, qui mundi huius vanitatibus valedicens, totum se tradidit diuinis meditationibus, & sacris rebus, nihil aliud cogitans, quam de fœlici exitu ex hac vita, atque ideo Cygnum sepulchro imposuit. Alij generalius viris doctis hoc tribuunt, qui ante obitum nihil aliud agunt, neque meditantur, quam quæ posteritati, tanquam Cygneæ cantiones, plurimum vtilitatis afferre possint.

Ipsa suam celebrat sibi mens bene conscia mortem:
Vt solet herbiferum Cygnus ad Eridanum.

Equidem vir piæ eruditioni & eruditæ pietati deditus, diuina sibi canit & Orbi.

CONSCIENTIA *recta.*

MORI mauult quam fœdari mens sibi bene conscia, & vt fert ingeniosum Distichon, C

Omnibus antistat recti mens conscia rebus:
Hoc bene emi vita tu quoque crede decus.

Pierius libr. 13. putat Ælianum & alios per album murem intellexisse eum quem Albertus Armenium & vulgo Armelinum nominant; quem videtur quoque sequi Georgius Agricola, atque idem existimat apud Plinium lib. 8. cap. 37. murem ponticum esse eum, quem album duntaxat conspici ait: murem autem Fennicum, vel Venetum potius, vel varium vocant, qui Agricolæ est Sciurus Fennicus. Sed Armelini proprietas fertur esse sane mira, quod nimirum fame aut siti prius moriatur, aut à venatoribus sese capi ferat, quam luto aut simili re immunda, quibus circumdata sit, suam pellem candidam & elegantem defœdari patiatur. Hieroglyphica pictura est incontaminati pudoris in quibuslibet. Nam, vt Claudianus ait.

Nempe mori satius, vita quam ferre pudorem.

Et Pindarus in Olympiis, hymno 8.

Ἀΐδε τοὶ λάθεται, ἄρμενα πρέξας ἀνήρ. id est,
Orci obliuiscitur, qui facit ea quæ conueniunt. D

Sapienter Sapiens Romanus libr 4. de benef. cap. 21. Conscientia etiam obruta delectat, concioni & famæ reclamat, & in se omnia reponit: cum ingentem ex altera parte turbam contra sententiam aspexit, non numerat suffragia, sed vna sententia vincit. Si vero bonam fidem perfidiæ suppliciis affici videt, non descendit è fastigio, sed supra pœnam suam consistit.

CONSILIA *Moderata.*

GRANDIS & annosa quercus ob ramorum pondus grauius in duas partes diuulsa, à lenta ac humili salice rursum ita constringitur, ac vincitur, vt non amplius disrumpi facile queat. Non aliter ni-

A ter nimia asperitas & superba seueritas in hominibus elatis ac duris, ne grauius exorbitent, vel etiam sese in manifesta pericula ob nimium rigorem suum & animi vehementiam præcipitent, nullo aptiore vinculo contineri, atque ad quandam animi comitatem ac æquabilitatem flecti ac reduci possunt, quam humilitate ac moderatione, cum nullum violentum sit diuturnum. Et secundum Horatium,

Vis consilij expers mole ruit sua.
Vim temperatam dij quoque prouehunt
In maius; ijdem odere vires
Omne nefas animo mouentes.

In quam sententiam Claudianus quoque inquit:

Tu licet extremos late dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, si praua cupis, si duceris ira,
Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas
Interius leges: tunc omnia iura tenebis
Cum poteris rex esse tui.

Hucque pertinet breuis quoque sententia, sed multa comprehendens, Philonis, τὰ μὴ σὺν λόγῳ, πάντα αἰσχρὰ, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κόσμια: id est, *quæ absque ratione fiunt, omnia sunt turpia; quæ vero cum ratione omnia decora.*

B Et distichon quercui constrictæ adpictum:

Consilio moderato animos frænato furentes,
Vt rigidas quercus vimina lenta solent. id est,

CONSTANTIA *in aduersis.*

EST inter alia hæc quoque mira Struthocameli proprietas, qua (vt testatur Plinius) sine delectu concoquit deuorata: & Alexander Aphrodisiensis in præfatione problematum στρουθοκάμηλον σίδηρον πέττειν ἰδιότητί τινι perhibet: itemque Ælianus lib. 14. Animal. cap. 7. Hunc lapides concoquere diu in omaso prope ventriculum asseruatos ait. Sed Albertus asserit à se ferrum pluribus huius generis auibus obiectũ fuisse, quod tamen illi deuorare noluerint, ossa vero magna & lapides auide comedisse. Conuenit autem optime hieroglyphicum, viris fortibus, ad durissima ac aduersissima quæque sua virtute superanda paratis. Quare Valerius Max. libr. 3. recte ait, Æqualiter se in aduersis gerere, quid aliud est, quam sæuientem fortunam in adiutorium sui pudore victam conuertere? Quod si in-
C super hoc ad fortitudinem & animi constantiam, quam pii & vera religione imbuti in rebus aduersis & omnibus periculis euincendis vsurpare debent, transferre voluerimus, latissimus campus tot Martyrum sanctorum nobis sese obtulerit, de quibus aliorum scripta & exempla sunt in medio. Quod etiam D. Basilius in ὁμιλίᾳ ῥηθείσῃ ἐν αὐχμῷ καὶ λιμῷ præclare probat hisce verbis: κυβερνήτην μὲν γὰρ ὁ χειμὼν, καὶ τὸν ἀθλητὴν τὸ στάδιον, τὸν στρατηγὸν παράταξις, τὸν μεγαλόψυχον ἡ συμφορὰ, τὸν χριστιανὸν δὲ πειρασμὸς δοκιμάζει καὶ βασανίζει. καὶ αἱ λῦπαι τὴν ψυχὴν ὡς τὸ πῦρ τὸν χρυσὸν ἀπελέγχουσι. id est, *Gubernatorem quidem tempestas, & athletam stadium, imperatorem acies, magnanimum calamitas: at Christianum tentatio probat & explorat: atque ægritudines animam vt ignis aurum arguunt.* Dura placent fortibus. Spiritus durissima coquit.

Magno animo fortis perferre pericula sueuit,
Vllo nec facile frangitur ille metu.

CONSTANTIA *inuicta.*

D HORATIVS lib. 4. Od. 4. Romanæ gentis fortitudinem, ore etiam ipsius hostis Annibalis celebratam fuisse scribit, vt quæ bellica virtute illustris, post æquatam solo Troiam, in Italiam vexerit natos virosque, necnon Deos penates: Dein subiecit Ilicis hieroglyphicon appositiss.

Duru vt ilex tonsa bipennibus,
Nigræ feraci frontis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumq; ferro.

Hoc vult, Romanos per bella, clades ac cædes, contra suos hostes semper aliquid sumpsisse virium, & inde ipsorum potentiam latius creuisse auctamque esse. Id de plerisque in Europa populis, principibus, Republicis, præsertim vero de Ecclesia militante dici potest.

Cladibus augescit virtus animosa: Bipenni
Sic ilex vires tonsa subinde capit.

CONSVETVDO.

PONTICA peçora fuerunt absynthio pasci, vt pulchriora pinguioraque reddantur, ac (vt quidam volunt) sine felle. Ad eundem modum Plinius lib. 24. cap. 9. sues assuetas cibum capere in vasis siue alueis è Tamarisco confectis, liene carere dicit, quod multi recentiores scriptores pernegant, & explodunt tanquam fabulosum. Quanta vero sit vis consuetudinis tum in bonam, tum in malam partem, pluribus veterum sententiis & innumeris exemplis probant historiæ. Aristoteles lib. de memoria & reminiscentia, scribit, ὥσπερ φύσις ἤδη τὸ ἔθος, id est, *Consuetudo est veluti ipsa natura. nil assuetudine maius, teste Ouidio; &, quod male fers, assuesce, feres bene: multa vetustas lenit. Sed ad absynthij pontici pastum distichon addimus,* A

Felle carent Ponti pecudes absynthia pastæ.
Ferre mala assuetus non malè ferre solet.

CONSVETVDO *altera natura.*

NOTVM est Lycurgi politicum Strategema vt ciues suos temperantes & virtutis studiosiores redderet. Catulos duos iisdem canibus natos educauit, quorum alterum domi desidentem ad voracitatem assuefecit, alterum ad venationem. Tandem vero ambos produxit in concionem, & quid consuetudo in vtroque ac educatio effecisset exemplis commonstrauit, quæ Plutarchus in Lycurgo prolixe refert. Hieroglyphicon istud docet, quæ vtilitas sit rectæ & liberalis institutionis in tenera ætate, ad vniuersam reliquam vitam recte & laudabiliter absoluendam. Et idem Plutarchus in Comment. de liberorum educatione, prudenter ait, naturæ bonitatem corrumpit socordia, prauitatem corrigit doctrinæ institutio. Aristoteles idem docet, Ethic. lib. 2. cap. 1. Non parum refert, inquit, sed permultum, sicne an sic à pueris assuescamus: immo verò totum in eo positum est. Quod Horatius quoque Carm. libr. 4. Ode 4. declarat. B

Doctrina, sed vim promouet insitam,
Rectique cultus pectora roborant.

Et inter recentiores vir doctus,

Vincit naturam consuetudo atque reformat.
Cui quisque assuesit deditus esse solet. C

CONTENTIONES *fugiendæ.*

ANAGYRIS, prima à Dioscoride ac Plinio descripta, plurimum crescit in agro Romano ac Neapolitano: Plautó (vt quidam existimant) Nautea dicta. fœtidus admodum est frutex, potissimum si comprimatur ac digitis atteratur. Vnde ortum Prouerbium, Ἀνάγυριν κινεῖς, commoues Anagyrin, cuius meminit quoque Aristophanes in Lysistrata. Eodem tamen nomine locus etiam quidam in Attica, authore Stephano de vrbibus, vbi hic frutex copiose prouenit, appellabatur. Monet autem hoc symbolum siue prouerbium, res eas, quas satius est vt quiescere sinamus, temere in nostram perniciem non esse concitandas, quod potissimum hominibus maledicis, ac in aliorum detrimentum intentis, quorum quæstus est maxime obtrectari melioribus, dici poterit. Quemadmodum etiam alterum huic simile prouerbium habetur, τὸ κακὸν εὖ κείμενον οὐ κινητέον, id est, malum probe quiescens non est mouendum. Et illud, μὴ κινεῖν Καμάριναν, ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων. Quod vtinam hisce nostris temporibus quoque diligenter obseruaretur, essetque procul dubio in rebus tam sacris, quàm profanis minus contentionum ac disputationum inutilium pertimescendum: quæ res profectò plus quàm cogitari aut dici potest, Reipublicæ tranquillitati ac incolumitati obesse solet. Proponamus itaque nobis semper ante oculos Pindari aureum dictum in Pythiis, Oda 8. φιλόφρων ἡσυχία, id est, *Quies & tranquillitas nihil nisi humanitatem & amicitiam cogitat.* D

CONVICIA *contempta.*

FORTIS conuicia spernit, vt luna luporum vlulatus canumque latratus non curat. Hinc Alciati emblema 164.

Lunarem noctu, vt speculum, canis inspicit, orbem,
Seque videns alium credit inesse canem,
Et latrat; sed frustra: agitur vox irrita ventis,
Et peragit cursus surda Diana suos.

A Monemur autem hoc hieroglyphico inanes minas & obtrectationes eorum quibus est (secundum Plautum) vberrimus quæstus in lingua positus, omnino esse contemnendas, Dei & Christi, sanctorumque omnium exemplis edocti. Decet autem viros principes, Ecclesiæ seruos, pios magistratus, prudentes politicos & patresfamiliâs ad stultorum mussitationes sycophanticas obsurdescere, necnon de reddenda summo Iudici suæ administrationis ratione cogitare frequenter, vt humili pede in via veritatis & iustitiæ ambulent, illius distichi memores,

Irrita vaniloquæ quid curas spicula linguæ?
Latrantem curat, ne alta diana canem?

In eam rem Philemonis versus commendantur,

ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον,
ἔσ᾽ ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.
ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος,
μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖτ᾽ ὁ λοιδορῶν. id est,

Haud auribus concentus est iucundior,
Quàm deuorare criminantis iurgia.
Nam mußitando si quis hæc redarguat,
Ipsum refutant criminantem crimina.

B Seneca totus fere in eo est, vt mentes nostras ad conuiciorum contemptum informet. Ex ingenti sententiarum aceruo vnam & alteram seligamus, libr. 2. de ira, capit. 32. Magni animi est, inquit iniurias despicere. Vltionis contumeliosissimum genus est, non esse visum, ex quo petatur vltio. Multi leues iniurias altius demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est qui more magnæ feræ latratus minutorum canum securus exaudit. Sed vt hieroglyphicon nostrum de cane lunam allatrante magis ac magis illustremus, nobis doctum tetrastichon occurrit:

Luna velut toto collustrans lumine terras,
Frustra allatrantes despicit alta canes:
Sic quisquis Christũ allatrat Christive ministros,
Index stultitiæ spernitor vsque suæ.

CVNCTATIO *prudens.*

IOANNES de Boria in Hispanicis symbolis ait, à scriptoribus rerum Indicarum speciem quamdam Psittaci describi, quæ sese mense Nouembri incipiente hieme soleat in trunco alicuius arboris densæ abscondere, & ibidem dormientem vsque ad tempus vernum commorari, atque tum pristinum rursum vigorem recipere, maioremq; alacritatem conquirere. Tractat autem Aristoteles quo-
C que lib. 8. de auibus & quadrupedibus, quæ per hiemem sese abscondunt: & Plinius lib. 10. cap. 9. scribit, coccyga siue cuculum vere procedere, caniculæ ortu latitare, idque fieri in cauis arborum Agricola testatur. Sic viri prudentes & circumspecti suorum consiliorum & actionum tempestiuum exitum caute circumspectant, & interea quamdiu opus esse existimant, in aliquam rei bene gerendæ occasionem intenti quiescunt. Quod Dionysius Halicarnassensis quoque paucis verbis recte subiicit: χρήσιμον πρᾶγμα ἐν πολλοῖς, καὶ ἥκιστα σφαλερὸν, ἀναβολή. *Inprimis res vtilis & minime periculosa est cunctatio.* Quanquam vero singulari quadam fortuna Alexandro Magno, Iulio Cæsari & aliis τὸ μηδὲν ἀναβαλλόμενος, id est, *Nihil differens vel procrastinans*, absque tamen stulta præcipitantia ac temeritate, potius placuerit, atque in rebus potiss. bellicis celeritas amplius prosit quam virtus, Cicero tamen in illa præclara oratione pro lege Manilia, vel potius de laudibus Pompeij, inter virtutes imperatorias laborem in negotiis, & fortitudinem in periculis, industriam in agendo, celeritatem in cõficiendo, nec minus consilium in prouidendo commendat. Ac præceptum est alterius nescio cuius auctoris, vtendum consilio in arduis, celeritate in vrgentibus, mora in periculosis, & experientia in dubiis.

D Morus, Græce μωρός, id est, stultus, per ἀντίφρασιν ita dicitur, vt plerique volunt, cum habeatur arborum sapientissima. Nam hæc sola nihil properat, sed cæteris præcurrere permissis, ipsa etiam tandem prodit, & grato se virore vestit, fructibusque tempestiuis prædita est. Longissimam quoque vitam consequitur hæc sua Fabiana cunctatione, & materiam præstat ad multos annos duraturam. De qua eadem Plinius quoque scribit libr. 16. capit. 25. Nouissima vrbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum, sed cum cœpit in tantum vniuersa germinatio erumpit, vt vna nocte peragat etiam cum strepitu. Hæc Plinius. Sic vir prudens, & in suis rebus circumspectus consulto ac mature vniuersas actiones suas, ac sine omni præcipitantia, instituit, nec ante tempus sese effert. Nam secundum Græcum senarium προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἴτια κακῶν. *Multis malorũ causa est præcipitantia.* Sed in omnes occasiones rei bene gerendæ citra periculum, instar Fabij Maximi peritiss.

Ducis, qui cunctando Romanis restituit rem, est intentus. Quo pertinet etiam consilium Scribæ Ephesini Actorum 19. quod ciuibus suis dat. *Oportet vos esse sedatos, & nihil præcipitanter agere.* Idem etiam sine ostentatione progreditur, nec præter modum se effert, quodque mature præstandum est, suo tempore, neque nimio impetu, nec socordia vtens diligenter & præmeditate exequitur. Vnde alij huic symbolo dictum addunt, Tempore suo: ad alterum prouerbium, quod monet τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, id est, *præsentia recte administrare*, vel, nosce tempus, respicientes. Huc referimus dictum poëtæ, A

Festinare nocet, nocet & cunctatio sæpe
Tempore quæque suo qui facit, ille sapit.

CVNCTATIO *prompta, salutaris.*

ALIO hieroglyphico dictum est testudinem esse symbolum tarditatis, quæ tamen coniunctam habeat constantiam aliquam & assiduitatem; Accipitrem vero celeritatis non quoque nimis temerariæ notam esse constat. Si igitur hæc duo, salutaris cunctatio, & bene præmeditata celeritas pro re nata recte vsurpentur, actiones inde felicem sortiuntur effectum. Cum quo conuenit tritum prouerbium Græcum, σπεῦδε βραδέως, *festina lente*, quod à duobus præcipuis Imperatoribus Romanis, Augusto & Tito, crebro fuit vsurpatum. Et Gellius lib. 10. cap. 11. eo monuisse perhibet, vt ad rem agendam simul adhibeatur & industriæ celeritas, & diligentiæ tarditas, ex quibus duobus contrariis fiat maturitas. Cùm maturum, secundum Nigidium, ex eodem Gellio sit, quod neque citius est, neque serius, sed medium quippiam & temperatum. Notum autem est, quantum Fabij Maximi cunctatio vtilitatis Reip. & contra Minuti ipsius Magistri Equitum præcipitantia detrimenti attulerit. Vnde Plato 7. de Republ ait, τὸν σπεύδοντα ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βραδύνειν, id est, *Eum qui festinat celeriter omnia percurrere, magis retardari.* Ex quo vulgaris factus est versiculus, B

Tardius absoluit. qui nimium properat.

Est autem hoc hieroglyphicon in primis conuenientissimum principibus & aliis magnis viris, qui aliis præsunt, quo admonentur, ne aut voluptatibus aut affluentia omnium rerum, aut successu prospero & nimia potentia, insolentiores facti, sua ignauia & socordia, vel ex aduerso temeritate & vehementia, interdum suæ dignitati & existimationi indigna committant, & perpetrent.

Et tardus nimis, & præceps nimis esse caueto:
Ille sapit, medium qui inter vtrumque tenet. C

CVRA *Vigil.*

CANORVM animal Cicero lib. 2. de diuinat. gallum gallinaceum vocat, & ante lucem canere inquit, quem Plinius lib. 10. ita describit. Proxime gloriam sentiunt & hi vigiles nostri nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distingunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia (id est, secundum Vegetium libr. 3. hora tertia post mediam noctem) ad curas laboresque reuocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemque venientem nunciant cantu, ipsum vero cantũ plausu laterum. Idem Ælianus pluribus verbis exponit lib. 4. cap. 24. Causam huius rei Cicero 2. de diuinat. & Lucianus in Dialogo de somno sine gallo reddere conantur. Non etiam sine ratione legitur apud Iobum cap. 37. Quis dedit gallo intelligentiam? Conuenit itaque hoc hyeroglyphicon homini industrio, omnia magna attentione ac vigilantia peragenti: quales in primis omnes pietati addicti, & præterea aliis in religione præfecti esse debent. Quare D. Ambrosius lib. 5. cap. 24. Hanc similitudinem eleganter explicat, vbi ait: Galli cantus suauis est in noctibus, nec solum suauis, sed etiam vtilis, qui quasi bonus cohabitator & dormientem excitat, & solicitum admonet, & iter facientem solatur, pressum noctis canora significatione protestans. Hoc canente latro suas relinquit insidias, hoc ipso lucifer excitatus oritur, cœlumque illuminat, hoc canente mœstitiam trepidus nauta deponit, omnisque crebro vespertinis flatibus excitata tempestas & procella mitescit. Hoc canente deuotus animus exsilit ad precandum, legendi quoque munia instaurat. D

Vt cum laude geras res, expergiscere, magnas:
Et tibi sit galli cura magistra vigil.

CVRIO-

A

CVRIOSI.

QVI curiosos depingere cupit, fingit sibi Simias, hominum imitatrices; at in gesticulationibus tantum, non in ratiocinando, loquendo, & iudiciose res alicuius momenti exequendo. Curiosi nihil boni præstant, quum ad omne bonum opus sint inutiles, & nihil aliud quam vulgi fabula atque risus effusus.

2. Canes dimittuntur à venatoribus post prædam quam assequi possunt, non semper, nec omnibus momentis, sed certo quodam modo & tempore. Ita refrenanda est animi curiositas, ne in immensum excurrat, sed tantum necessaria & conuenientia persequatur.

3. Serpentes veneno pascuntur, & loca tenebricosa fœtidaque colunt: sic curiosi rerum ac euentuum tristium relatione atque auditione animum pascunt.

CVRIOSITAS *maledica.*

MANVS hominis spinosissimum fruticem Rhamnum temere contrectans, ac inde seipsam vulnerans, indicat curiositatem siue πολυπραγμοσύνην, quam Plutarchus dicit esse φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, id est, *studium cognoscendi aliena mala*, non solum inutilem, sed etiam sæpenumero detrimentosam esse, cum homines in aliena semper inquirere, & quæ non sui sunt officij cum magno suo damno peragere volunt. Vnde etiam recte Plautus in Sticho dixit, neminem esse curiosum quin sit maleuolus: & Menandri præclara est sententia.

Τὰ πολλὰ πράττειν καὶ λύπας πολλὰς ἔχει.

Multa facere multas molestias continet.

Potest idem quoque referri ad alias res periculorum & molestiarum plenas, quibus si frui cupiamus, multa nobis discrimina sunt subeunda. Aliud Epicteti est generalius dictum, qui reliqua philosophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ institutionem pertinent, duobus verbis complecti voluit, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id est, *Sustine & abstine.* De quo multa A. Gellius Attic. noctium, lib. 17. cap. 19. Addamus Distichon.

Carpere parce meas frondes, qui singula carpis,
Vulneret audaces ne tibi spina manus.

C

CVRIOSITAS *nimia vitanda.*

DE Pelecano præter ea, quæ alibi dicta sunt, in hieroglyphicis Horapollinis habetur, hunc non aliarum auium more nidum suum supra terram elatioribus locis construere, sed potius quadam innata simplicitate, in scrobe aliqua humili, terra egesta oua sua excludere. Sed item Horapollo vult esse typum imprudentiæ potius quam simplicitatis: nam dicit hanc auem cum circa nidum in terra constructum ex bubulo stercore aucupes ignem excitent, suis alis eum extinguere conanté, se ipsam amburere, & ita facile capi. At nos priorem expositionem tanquam magis ἠθικὴν retinere placuit, vna cum ascripta sententia, quæ legitur in Syracide inter alia vtilissima modestiæ ac submissionis præcepta cap. 3. Altiora te ne quæsiueris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus eius operibus ne sis curiosus. Hæc grauiter repræhendunt nimiam curiositatem & stultam animi elationem: ac contra commendant simplicitatem ac humilitatem cum circumspectione tamen & prudentia coniunctam, non fatuam & inertem. Cum quo S. Pauli in Epi-
D stola ad Romanos cap. 12. sententia insignis congruit, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, id est, *non sapere supra quam oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere.* Hinc Distichon,

Noli altum sapere, aut aliena inquirere, ne mox
Culpa det ex alto te tua præcipitem.

CVSTODIA *tuta.*

PINGVNT recentiores Indiæ Occidentalis chirographi animal, quod Cæsar Scaliger ἀλωπηκοπίθηκον vocat. Refert autem anteriore parte vulpem, posteriore Simiam, eandemque habet cercophiteci, aures ferè vespertilionis, ac subter ventrem vsitatum aliud gestat receptaculum instar crumenæ latioris, in quod catulos suos recipit, ibidemque occultat, donec tuto per se hinc inde vagari,

& sibi

& ſibi victum quærere poſſint. Similia de cane marino ſcribit Oppianus libr. 1. de piſcibus. Idem de vitulo marino refert D. Baſilius 7. hexaem. & de Delphine in eruditiſ. carmine Nicobuli ad patrem. Hæc Hieroglyphica indicant φιλοστοργίαν, id eſt, ſtudium & ſolicitudinem parentum erga liberos, qui potiſſimum ſub fideli horum cuſtodia vitam agunt ſecuram & fœlicem. Cuſtodia etiam ea tute dici poteſt, quum quis Biantis vel Stilponis apophthegmate nixus: Omnia mea mecum porto, viuens morienſque ſibi ſuiſque canit lætus. Et de ciuibus ſub pio principe vel magiſtratu viuentibus merito dicitur, A

O tutos ſatis hos ciues, populumque beatum,
Queis velut in patrio fas habitare ſinu!

De prouidentia & cuſtodia diuina melius adhuc intelligitur, de qua Pſaltes, Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſraël. Dominus cuſtodit te, &c. Pſal. 121. 4. & Pſal. 144. v. 18. Beatus populus, cuius Dominus Deus eius.

DECOR.

LEONEM cui circa collum ſerpens fuit circumuolutus quidam pinxerunt, addita inſcriptione Græca, ΟΥ'ΔΕ'Ν ΚΑΘΗΚΟ'ΤΕΡΟΝ, id eſt, *nihil Decentius*, vt fortitudinem cum prudentia coniungendam eſſe docerent. Officium enim prudentis viri eſt, vt Ariſtoteles tradit 6. Ethicor. Nicomach. δύνασθαι καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὑτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, id eſt, *poſſe recte in medium conſulere de iis quæ ſibi ipſi ſunt bona & vtilia.* Ethic. lib. 3. vult ἀνδρείαν εἶναι μεσότητα περὶ φόβου καὶ θάρρους, *fortitudinem eſſe medium inter motum & confidentiam.* In quam ſententiam eleganter & breuiter D. Bernardus lib. 1. de conſideratione, fortitudinis matrem vocat prudentiam. Paulo poſt, Bonus circuitus eſt, inquit, ſi iuſtitia quærit, prudentia inuenit, fortitudo vendicat, temperantia poſſidet: vt ſit iuſtitia in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in vſu. Huc refertur Diſtichon eruditum, B

Prouida magnanimæ ſi adſit prudentia dextræ,
Dic mihi quæ rerum pulchrior eſſe queat?

DECOR *iuuenum & ſenum.*

HVIVS ſtirpis, quæ vulgo ob ſimilitudinem corona imperialis ſiue regia appellatur, & quam Carolus Cluſius ad Hemerocallidem veterum non male referri poſſe exiſtimat, flos maturus expanditur, ac in ſuis propriis pediculis plane deorſum flectitur: at quamprimum flacceſcere incipit, ſuccedunt illi ſatis magna capita (vt quoque in lilio rubro fieri ſolet) quæ excuſſo flore ſtatim ſurſum eriguntur, ne ſcilicet, ſi deorſum dehiſcerent diutius, ſemina nondum matura putreſcant ac excidant. Sic iuuenes, quantumuis ingenij, vel corporis atque fortunæ bonis ornati, ſingulari modeſtia ſeſe ſubmittere, nec ante tempus (quod ſæpe fieri videmus) exultare, ſuperbire, & inſolentiæ criſtas erigere debent. Contra vero ſenes, iam prudentia & vſu rerum confirmati, auctoritatem ſuam tueri, ac bene monendo præcipiendoque aliis præire iure ac merito poſſunt. Vnde etiam Cicero libro de Senect. ait: Apicem Senectutis eſſe auctoritatem, & vetus poëta iubet ſenum colloquia expeti: & verſus Græcus commendat ſenum conſuetudinem. C

Ὁμιλίας δὲ τῶν γεραιτέρων φίλει.

Honeſtum ſenem modeſto iuueni dicentem audiamus,

Diſce puer virtutem ex me, nec flore ſuperbi: D
Matura tollat fruge ſenecta caput.

DEIECTIO.

HVMILITATEM & deiectionem Ægyptij hieroglyphice per Accipitrem indicant, vt ait Horapollo, libr. 1. cap. 6. quod cæteræ volucres ex ſublimi in terram non perpendiculi modo, ſed velut ex tranſuerſo & flexuoſe deorſum ferantur, ſolus accipiter directo ad inferiora viam carpat.

DELATORES.

VESPÆ, ignauum pecus, cum murmure tamen volitant, & pungunt acerrime. Hinc illud quod Stobæus ex Diogenis diatribis refert, Antiſthenem, ſcilicet aliquando à Diogene correptum quod

A quod exigua voce esset, & tamen castigaret homines, respondisse. Vespas itidem sonum haud magnum edere, aculeum tamen habere acerrimum. Lepidum itaque est Archilochi mordacissimi poetæ Epitaphium, quo in eius sepulchro vespæ habitare dicuntur, in 3. ἀνθολ. ex quo Alciatus Emblema suum 51. desumpsit. Sane cum vespa à se cum noxa pungunt, & quid facient, vbi viperæ veneno spicula sua tinxerint? Quamuis autem figmenta hæc sint, (Refert tamen in Exer. Scaliger, à Cambaiæ Indiæ Rege filium veneno educatum adeo venenosum fuisse factum, vt muscæ, quæ modo solo suctu cutim perstrinxissent, turgidæ interierint.) Iucundam nihilominus & vtilem considerationem habent. Per viperam enim delatores, pessimum genus hominum, qui clam apud alios innocentes deferunt, intelligere possumus. Nam veluti suppeditare hæc aduolantibus vespis venenum fingitur, quod illæ postea in alios cum pernicie effundant. Per has igitur porro significabimus calumniatores & maledicos, qui quæ ab alijs per mendacium acceperunt, nihilominus pro veris dispergunt. Vtrique rei grauissimi criminis. Sed optimum est Plautini senis votum in Pseudolo:

> *Homines, qui gestant, quique auscultant crimina,*
> B *Si meo arbitratu liceat, omnes pendeant:*
> *Gestores linguis, auditores auribus.*

Nam vt Thucydides dicit: διαβολὰς οὐ σώφρον οὔτε λέγειν πρὸς ἀλλήλους, οὔτε ἀκούοντας ὑποδέχεσθαι. Non decet calumnias neque alijs narrare, neque audiendo suscipere.

DELICIÆ.

VEPRES acuti, vndecumque tanguntur ac constringuntur, manus cruentant: Deliciæ, manibus, pedibus, capiti, oculis, omnibus denique membris officiunt, inquit *Chrysostomus homil. 45. in Matth.*

Canthari, Scarabei, & huius generis insecta plurima, ita fœtoribus atque sordibus, ex quibus originem duxerunt, delectantur, ac illis sustentantur, vt contra odorum suauitate plane pereant. Ideoque rosis insidentes Scarabei vel cantharides torpescere vel tandem emori dicuntur. Ad hunc modum molles & effœminatos in suis voluptatibus ac delicijs, quæ non solum corpori, sed menti quoque obsunt, plurimumque nocent, paulatim contabescere, ac tandem illicito luxui interitu suo meritas pœnas luere constat. C Quod Claudianus libro secundo ad Stiliconem egregie hisce versibus nobis explicauit:

> *Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper*
> *Corporis arbitriis hebetat caligine sensus,*
> *Membraq; Circæis effœminat acrius herbis,*
> *Blanda quidem vultu, sed qua non tetrior vlla;*
> *Interius fucata genas, & amicta dolosis*
> *Illecebris, toruos auro circumligat hydros.*
> *Illa voluptatum multos innexuit hamis.*

Silius quoque Italicus breuiter hæc exposuit:

> ——*Nec ira Deum tantum, nec tela, nec hostis,*
> *Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.*

Pierius in suis hieroglyphicis refert, Hannibali alioquin duro, sed ob Capuanas delicias tandem effœminato, non abs re scutum debuisse offerri, in cuius medio Scarabeus fuisset depictus, quem vndiq; Rosarum serta ambirent, significatione eadem, quam hoc hieroglyphico exprimere voluimus.

DEVS.

D SOLEM hunc visibilem nulla alia re quam Sole ipso adiuti cernimus, & stellas ipsas sola stellarum ope aspicimus: lucis aspectum debemus luci: Deus etiam per seipsum sui illustrat notitiam, cooperante nemine; quod ea res omnium vires excedat. *Philo Iud. lib. de præmiis & pœnis.*

Sol exortu suo stellas offuscat, immenso suo splendore perfusis nostris oculis. Quoties item animæ oculi sincero, puro, fulgidissimoque Dei lucem inferentis sensibili splendore irradiantur, nihil aliud inspicere possunt. At fulgens enim eius, qui est, cognitio nihil non illustrat, vt etiam, quæ sunt per se splendidissima, collatione hac obscurentur. Idem, *lib. de temulentia.*

Communis hic Sol nobis quotidie se præbet omnibus, nec magis minusve irradiat alium quam alium, sed in omnes ex æquo vim suam exerit & exercet. Attamen si quis acutiore visu polleat, plus

eius splendoris recipit, non quod Sol magis in eum agat, quam in cæteros, sed propter vim oculorum eximiam. At quisquis infirmos habet oculos, ne obtueri quidem tantam lucem poterit, propter eorum hebetudinem. Idem cogita de Sole cœlesti & æterno, ex æquo illum adesse omnibus essentialiter; nos autem peccatorum sordibus conspersos, ad tantum lumen percipiendum idoneos non esse: Christum vero, in quo plenitudo Deitatis corporaliter habitat, oculo purissimo totius luminis cœlestis capere splendorem, vtpote naturæ visibilis respectu formatum Spiritus S. opera, & à peccato prorsus alienissimum. *Iustin. de orthodoxa confessione, siue de sanctissima Trinitate.* A

Certo scire non possumus qualis sit cuiusque stellæ essentia, magnitudo, &c. quærimus tamen alacriter, oblectamurque rationibus verisimilibus, propter innatum discendi desiderium. Licet etiam verum illud Ens, Deum, non valeamus cernere, quærimus tamen indesinenter, quando hæc consideratio vel in seipsa, licet inuestigabilis, res sit summe desiderabilis. *Philo Iud. libro primo de Monarchia.*

Solis lux à nullo illustratur, sed seipsam ostendit. Et Deus qui nullis hominum operibus illustrari potest, diuina sua essentia seipsum solus illustrat. *Idem, eod. lib.*

Hoc Dei tergum est, quicquid eum nobis suo iudicio refert, vt tamen illius naturam non contingat: perinde ac vmbra & in aqua relucens solis imago hebetioribus oculis illum adumbrat: dum illum ipsum, præ nimio purissimæ lucis fulgore, quo sensum facile exuperat, intueri nequeunt, *Nazianzenus lib. 2. de Theologia.* B

Solem hunc sensibilem nemo est, qui non laudet, & ipsius magnitudinem, simulque pulchritudinem & radiorum symmetriam, atque lucis splendorem admirans: si vero in eo diligentius atque pertinacius intuebitur, & indies eius aspectum considerabit, non solum quæ sentit in eo deprehendet, sed etiam oculorum aciem debilitatus abscedet. Tali quid videor mihi pati mente, si requiratur de Deo, quid sit. *Basilius magnus in 1 cap. Ioannis.*

Quod lux est videntibus & visus, hoc DEVS est intelligentibus & intellectis. *Thalassius ad Paulinum.*

Sol oculos puros, sanos, vegetos, fortes habenti tranquillus apparet, in oculos autem lippos, quasi tela aspera iaculatur, intuentem illum vegetat, hunc excruciat, non mutatus, sed mutatum. Et tu cum cœperis esse peruersus, & tibi Deus peruersus esse videbitur, tu mutatus es, non ille. *Augustinus in Psalm. 92.* C

Sol, qui oritur die, licet sit vnus (vnde solem esse appellatum Cicero vult videri, quod obscuratis sideribus solus appareat) tamen quia verum ac perfectæ plenitudinis lumen est, & colore potissimo & fulgore clarissimo illustrat omnia. Et in Deo, licet sit vnus, & maiestas, & virtus, & claritudo perfecta est. *Lactant. lib. 2. cap. 10. de Orig. erroris.*

Respectu niuis & solis omnis albedo fusca videtur, & omne lucidum, obscurum. Respectu Dei qui solus singulariter bonus est, omnes homines mali videntur. *Chrysost. in Matth. 7. hom. 18.*

Lucis proprium est illuminare; Dei autem misereri suorum operum. *Nilus apud Maxim. Serm. 6.*

Sol occulta corpora detegit: Deus omnia creans non solum in lucem produxit, sed omnia, quæ prius non fuerant, condidit. *Philo Iud. de somnijs.*

Lux quantumuis hominum multitudinem illuminaret, nihil splendoris remitteret: Deus antequam mundum conderet, & postquam condidit, idem perfectus atque integer permanet, nihil tanto & tam admirabili opificio minor, nihilimbecillior. *Chrysost. hom. 4. in Ioan.* D

Quod Sol est sensibus, hoc intelligentibus est Deus. Hic enim mundum illuminat visibilem, ille vero inuisibilem: & hic quidem visum corporalem illustrat, ille vero naturas intellectuales splendidas reddit. Sol videntibus vt videant, visibilibus rebus vt videantur vim subministrat, ipseque inter visibilia est pulcherrimus: Deus etiam intelligentibus vt intelligant, intellectis vt intelligantur suppeditat, ac ipse inter intelligibilia est altissimus, in quo omne desiderium consistit, & super quem minime fertur: nihil enim sublimius quid habet omnino desiderium, neque mens sapientissima & indagatrix seu curiosissima. *Nazianzenus orat. de Athanas. Episcopo.*

Verus sermo docet simplicem esse Deum, & vnam simplicem habere operationem, in omnibus omnia

A omnia operantem, instar solis, qui omnia fouet, & in vnoquoque secundum naturalem habilitatem, & quantum capere potest, operatur, ab eo, qui eum condidit, Deo, talem adeptus operationis virtutem. *Damascen. lib. 1. de Orthod. fide, cap. 13.*

Neque vero quemadmodum Solis radius fulgore nimio corrumpit oculos, caligantesque reddit, sic est ipsius boni conspectio. Illustrat enim, atque oculi lucem eo magis exauget, quo quis capere magis potest intelligibilis splendoris influxum. Velocior est diuina lux, & acutior ad penetrandum; innocentia præterea & immortalitate singula complens. *Merc. Trismegist. in Pymandro.*

Igne qui vult calefieri, sufficit si accedit ad illum: nam si interius manum mittat, pro eo quod calefieri potuit comburitur. Et qui profundius vel altius de Deo disputare præsumit, pro eo quod gloriosius quis vult ostendere, in blasphemiam cadit, dum comprehendere altitudinem diuinorum dogmatum non potest. *Hesychius in Leuitic. lib. 2. cap. 6.*

Deum cum Ægyptij volunt significare, inquit Horapollo lib. 1. cap. 6. pingunt accipitrem: tum quod fœcundum sit ac diuturnæ vitæ hoc animal, tum etiam quod Solis præter cæteras volucres si-
B mulacrum esse videatur, vtpote peculiari quadam atque occulta naturæ vi, intentissimis in eius radios oculis prospiciens. Sol autem est visibile Dei hieroglyphicum.

Ægyptij Deum pulchre ornatum, seu gloria amictum, significantes, sidus pingunt, inquit Horapollo, lib. 1. cap. 13. quod Dei prouidentia victoriam decernit atque imperat, qua & siderum orbisque vniuersi motus peragitur. Existimant enim sine Deo nihil prorsus consistere.

Qui inconniuentibus oculis solem intuentur diutius, fere obcœcantur: ita & qui diuina mysteria altius speculantur sæpe obtunduntur. Proinde & hic intra sobrietatem sapere, & illis conniuere satius est.

DIABOLVS.

SERPENTEM venenatum & in primis noxium animal. max. inuisum esse homini, vtpote cuius semini perpetuæ cum eo fuerunt & erunt inimicitiæ, ipsa natura nos docet, & S. pagina confirmat. Hinc videmus, ad conficiendos & tollendos è medio serpentes, si in quos forte incidimus, imprimis nos esse cupidos, nec satiari, donec multis ictibus concisos relinquamus tandem. Vtinam vero
C homines in concidendis & extirpandis vitiosis cupiditatum affectibus & in dispergendis fugandisq; voluptatum illecebris, quæ veluti serpentes animis illorum se insinuant, tam vigilantes essent ac studiosi! Nam secundum Horat. 3. Od. 24.

Scelerum si bene pœnitet:
Eradenda Cupidinis
Praui sunt elementa.

Sed nos in hoc hieroglyphico per serpentinam figuram diabolum, humani generis acerrimum hostem significare voluimus, qui nisi cœlesti manu, hoc est, virtute Dei conficiatur, nostra tela flocci solet facere. Quo præclarus ille Iustini locus pertinet ex dialogo cum Tryphone Iudæo: ὁ διάβολος
ἐφέστηκεν ἀεὶ ἀντικείμενος, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἕλκειν πάντας βουλόμενος. καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ, τουτέστιν, ἡ δυ-
ναμις τοῦ θεοῦ, ἡ πεμφθεῖσα ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτιμᾷ αὐτῷ, καὶ ἀφίσταται ἀφ' ἡμῶν. καὶ ὥσπερ ἀπὸ πυρὸς
ἐξεσπασμένοι ἐσμὲν ἀπὸ μὲν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν προτέρων καθαρισθέντες, ἀπὸ δὲ τῆς θλίψεως καὶ τῆς πυρώ-
σεως ἣν πυροῦσιν ἡμᾶς ὅ τε διάβολος καὶ οἱ αὐτοῦ ὑπηρέται πάντες: *Nobis quidem diabolus instabat, semper ad-*
D *uersans & ad se trahere volens: & Angelus Dei, id est, virtus Dei, per Christum nobis missa, increpat illum, & à*
nobis repellit: & sumus perinde atque ex igne extracti, à peccatis videlicet pristinis purificati: atque ab afflictioni-
bus, & exploratione ignis probati: qua nos exercet diabolus, & administri eius omnes. Hæc ille, cuius sententiæ Distichon subijcimus,

Cœlesti auxilio vetus ille extinguitur anguis,
Humana elident spicula missa manu.

DIGNITATVM *Gradus. Sufficientia.*

QVEMADMODVM à spicæ collectione progredi solemus ad manipulum coaceruandum, ac pariter deinde à manipulo ad fascem ipsum; sic etiam sedulitate, industria ac prudentia paulatim,

atque secundum Platonem in Theæteto, σμικρὰ ἀπὸ σμικρῶν κατὰ δύναμιν addentes, infimæ sortis homines ad maiora, & tandem ad maximum dignitatis gradum peruenire solent. Quod si, diuina liberalitate promoti, ascenderint, rectissime faciunt, si tempestiue gradum sistant, ac sibi laudibilem istam ac fortunatam reipsa αὐτάρκειαν, id est, rerum sufficientem vsum, tanquam diuitiarum terminum conuenientissimum pro vnico scopo proponant. Nam secundum Salomonem, Prouerb. c. 27. *Qui custodit ficum, comedet fructum eius.* Suntque eiusdem sententiæ Hesiodi versus in ore omnium: A

Adde parum paruo, paruo superadde pusillum,
Tempore sic modico magnum cumulabis aceruum.

DIFFIDENTIA *prudens.*

PLINIVS refert lib. 8. cap. 28. Vulpes in Thracia, locis rigentibus amnes gelatos lacusque non nisi aditum reditumque auditus transire. Obseruatum est, aure ad glaciem apposita, coniectare gelu crassitudinem. Quod Plutarchus in commentario de animalium solertia prolixius exposuit. Vulpina hæc attentio per vniuersam vitam nostram præceptum nobis est vtilissimum, rebus vt in omnibus, singularem quamdam adhibeamus εὐλάβειαν, id est, cautionem conuenientem, quæ efficit, ne temere cuivis vel homini vel rei fidem adhibeamus, neve ex opposito obstinate omnibus diffidamus. Quo pertinet Euripideum dictum in Hecuba, B

Σώφρονος δ᾽ ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. Id est,
Prudenti diffidentia
Nil est melius, nil vtilius mortalibus.

Ac notum est illud Epicharmi, νῆφε καὶ μέμνησ᾽ ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. quod in libello de petitione consulatus Cicero ita vertit: Neruos atque artus esse sapientiæ, non temere credere. Idemque etiam in epistolis ad Atticum sæpe commendat. Et Senarius prouerb.

Ab hoste dicta ne vnquam amica duxeris,

idem confirmat, & Alcibiadis responsum reuocat qui amico quærenti cur patriæ de eo iudicaturæ non fideret? Ego sane, inquit, ne matri quidem: vererer enim, ne insciens pro albo calculo nigrum immitteret. Sophocles in Aiace docet hostium munera non esse munera. Ensis Aiaci datus ab Hectore, & Aiacis baltheus Hectori, fuit vtrique exitio. C

Atque ita ab hoste hosti veniunt lethalia dona,
Quæ studij specie fata necemque ferunt.

Fide, igitur iuxta vetus dictum: sed cui vide, &c.

Omnibus esto salutaris tibi cautio rebus.
Ni prius explores, aggrediare caue.

DILECTIO *Sincera proximi.*

LILIVS Gyraldus syntagmate primo historiæ Deorum ἱερογλυφικὸν elegantissimum proponit amicitiæ seu synceræ dilectionis proximi, quam picturam priore libro omissam hic reponere visum est sub dilectionis titulo. Apud Romanos, inquit ille ex veterum sententijs, amicitiam pictura antiquitus pulchre demonstrabat. Pingebatur enim iuuenis forma, detecto capite, quæ erat tunica rudi induta, in cuius fimbria scriptum erat, mors & vita: in fronte, Æstas & Hyems: habebatque latus apertum vsque ad cor, & brachium inclinatum, digito cor ostendens. Ibi scriptum erat, longe & prope, suberat & picturæ explicatio, quæ ita legitur: forma iuuenilis indicat amicitiam semper recentem, nullaque temporis diuturnitate tepescentem. Nudum caput, vt omnibus pateat, & amicus nullo vnquam tempore amicum publice suum fateri erubescat. Rude autem indumentum ostendit, vt amicus nulla ardua, extremamque inopiam pro amico subire non recuset. Vita & mors in vestimento scripta, quod qui vere diligit, vsque ad mortem amat. Æstas & hyems, quia & in prosperis & in aduersis æque amicitiam seruat. Latus apertum habet vsque ad cor, quia nihil amico celat. Brachium inclinat, & digito cor ostendit, vt opus cordi, & cor verbis respondeat. Longe & prope, quod scriptum est, quia vera amicitia nullo tempore aboletur, nec locorum intercapidine disiungitur. D

A gitur. Hæc ferme totidem verbis adscripsi, quæ exoticam scilicet sapientiam ac peregrinam redolere videntur.

DILIGENTIA *continua in studiis adhibenda.*

VETERVM sapientum quidam adhortans adolescentes ad diligentiam adhibendam in suis studijs ac laborum perseuerantiam & quandam ἀοκνίαν, solitus est dicere, aues cohortales suauissimas habere carnes, si non abundantiore esca saginentur, sed διὰ τὸ σκαλεύειν, id est, rimando & fodiendo ipsum solum, sibi quærant cibum. Sic qui veram & solidam doctrinam & laudabilem rerum vtilium cognitionem conquirere student, in eruendis & perscrutandis accurate ac sedulo veterum scriptis ac monumentis multum temporis & laboris impendere debent. Nam secundum prouerbium græcum, ἐκ τοῦ πόνου κλέος, *ex labore gloria:* Vel, vt Euripides breuiter dixit, πόνος εὐκλείας πατὴρ, *labor gloriæ genitor:* cui simile est dictum Æschyli,

—Τῷ πονοῦντι ἐκ θεοῦ
ὀφείλεται τέκνωμα τοῦ πόνου κλέος.

—Laboranti à Deo
Debetur fœtus (præmium) illius gloria.

B Versatur quoque in ore quidem multorum, sed non semper in animo aut opere Epicharmi versus, quem etiam Xenophon lib. 2. ἀπομνημονευμάτων commendat,

πρεπόντων πόνων πωλοῦσιν πάντα τ᾽ ἀγαθ᾽ οἱ Θέοι, Id est,
Conuenientibus laboribus vendunt nobis omnia bona diui.

Plutarchus tamen in Commentario περὶ πολυπραγμοσύνης aliter, nimirum ad curiositatem, hæc accommodat. Sicuti, inquit, gallina proposito sæpe alimento in angulum aliquem sese subducit, vbi vel in sterquilinio vnicum apparet hordei granum: ita curiosi in medio sitos sermones & historias, & de quibus nemo prohibet aut indignatur quæri prætereuntes, occultata & latentia cuiusque familiæ mala colligunt.

Rimatur vigili Sophiæ secreta labore,
Qui cupit Aoniæ frondis honore tegi.

DISCIPLINA *& institutio domestica.*

C LVSCINIA, tanquam lucinia, putatur dicta Isidoro, quia suo cantu indicare diei surgentis exortum solet. Varro & Plautus Lusciniolam quoque vocant, quod luctuose canat: estque Latinis philomela, ac Græcis φιλομήλα, quod cantus amet: itemque ἀηδὼν, ab Æolico verbo ἀείδειν, quod similiter est canere. De pullorum vero institutione à parentibus Aristoteles lib. 4. de histor. Animal. cap. 9. ex versione Gazæ satis rem raram in medium affert. Iam vero, inquit, luscinia modulos docere suos pullos, versusque quos imitarentur tradere visa est, vtpote cum non perinde locutio, vt vox per naturam proueniret, sed acquiri posset per disciplinam & studium. Vnde homines quoque locutione vtuntur varia, cum vocem omnes reddant eandem. Idem Plutarchus in libro de solertia animal. & Ælianus lib. 3. cap. 40. testantur. Commendatur autem hac similitudine domestica & laudabilis institutio siue parentum seu præceptorum, qui loco parentum censendi sunt. Nam secundum poetam,

Adeo à teneris assuescere multum est.

Quod à philosophis sumpsit. Nota enim est Aristotelis sententia 2. Ethicor. Nicom. cap. 1. οὐ μικρὸν διαφέρει, τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ παμπολὺ μᾶλλον, μᾶλλον δὲ, τὸ πᾶν. Id est, *non* D *parum refert, sed per quam multum, sic ne an sic à pueris assuescamus, imo vero totum in eo positum est.* Et Claudianus 4. Consul. Honorij idem monet,

Interea Musis animus dum mollior instet,
Et quæ mox imitère legas, nec desinat vnquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.

Disputat autem Plato de hac puerili institutione ac disciplina, tum alibi sæpius, tum potiss. in lib. 2. & 6. de legibus, quæ omnia cognitione sunt admodum digna.

Vt canere alma docet pullos philomela tenellos,
Sic genitor gnatos format & ipse pius.

DISPVTANTES.

ARTIFICES industrij ad silicem & focum lucernas suas accendunt, & operi se accingunt alacres. Contra nugatores à verbis ad verbera & cædes deueniunt frequenter. Vt veritas ex disputatione patet & elucescit, sic altercando amittitur. Inde Bochij epigramma: A

De Silicis venis excussa vt semina flammæ
Excipit arenti fomite materia;
Inde suam accendunt pro se sibi quisque lucernam
Extemplo, & cæcas discutiunt tenebras.
Sic disceptando studiosi in luminis oras
Verum ipsum è latebris excutiunt facile.
Contra, altercando, nimis id plerumque Sophistæ
Funditus euertunt insidiosa cohors.

DISSENSIONES *Potentum.*

DE vehementi ac continuo attritu lignorum ignem tandem excitantium ita Plinius lib. 16. c. 40. Calidæ sunt & morus, laurus, hedera, ac omnes, ex quibus igniaria fiunt. Exploratorum hoc vsus in castris pastorumque recepit, quorum ad excutiendum ignem non semper lapidis occasio est. Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi vel foliorum facillime concipientium. Sed nihil hedera præstantius, quæ teratur, lauro quæ terat. Hæc ille. B
Duos tamen lauri bacillos hoc etiam præstare experientia quoque testatur, & qui de Indijs scripserunt, idem adhuc cum alijs lignis calidioribus ibidem vsitatum esse fieri perhibent. Hoc vero inuentum, vt alia multa (nempe in Græcia) Mercurio tribuit hymnus græcus ad ipsum scriptum. Sic etiam arboribus syluarum ventorum vi inter se collisis ignis elicitur, vnde Lucretius lib. 5.

Exprimitur validis extritis viribus ignis,
Et micat interdum flammæi feruidus ardor,
Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur.

Non aliter ex potentiorum dissensione & ira semper grauiora quam alias pericula oriri certum est.

Damna dat atque facit vis vi collisa potentum:
Ramorum attritu vt flamma resultat edax.

DIVITIÆ *veræ.*

EGREGIA, Plinio teste, etiamnum Topazio gloria est, suo virenti genere, & quum reperta est omnibus prælatæ. D. Hieronymus paulo aliter describit: Aureum, inquit, habet colorem, & C ætheream claritatem: atque quando solis ardore tangitur, omnem superat gemmarum splendorem. Diues est anima fidelis, sed auro sapientiæ, quæ est Christus: fulgore precum quæ aera penetrant, atq; ad Deum Patrem, mediante Christo, pertingunt; & gloriæ Dei, qua irradiata totius mundi gloriam omni ex parte superat.

DOCTRINA *Solida.*

CARPIO, solius Benaci lacus in Italia alumnus, (vt vult Bellonius, cum Hipp. Saluianus etiam in lacu quodam prope Aluitum Campaniæ oppidum reperiri eum tradat) videtur esse piscis ex truttarum genere, teretiori tamen est corpore, pedem raro excedens. Facit huius mentionem Bembus in histor. Veneta, qui & ipse affirmat, tantum in Benaco illum pasci. Cum vero optimi sit nutrimenti, & propter raritatem magni pretij, lautioribus Italorum mensis plurimum expetitur, atque ideo frixus & salitus, vel etiam aromatibus conspersus ad longinquiora loca deferri solet. Hunc auri sabulo vesci vulgo creditur, vt etiam de thymallis & alijs nonnullis piscibus traditur: & Ioan. Pallazius in symbolis Italicis scribit se experientia obseruasse, rem ita habere. Alludit eodem & Hieronymus. D
Fracastorius in tersissimo carmine, quod inscripsit, *Carpio.* Omnium autem optima erit huius rei accommodatio ad animarum nostrarum præstantiss. pabulum, quod ex sacris literis illæ petere possunt & debent. Quo pertinet insignis locus Cl. Alexandr. στρωμ. α. sub init. Operamini, inquit Dominus, non cibum qui perit, sed qui manet in vitam æternam. Sumitur autem nutrimentum & per cibos & per verba, &c. Sunt enim etiam animæ propria habentes nutrimenta, & aliæ quidem augentur per agnitionem & scientiam, aliæ vero per Græcam pascuntur philosophiam, cuius, quemadmodum nucum, non est quidvis esculentum. Præclara etiam sententia est 8. Prouerb. λάβετε παιδείαν, καὶ μὴ ἀργύριον. καὶ γνῶσιν, ὑπὲρ χρυσίον, Accipite disciplinam meam, & non argentum, doctrinam magis, quam aurum diligite; vt habet vetus versio:

A *Scilicet est quouis doctrina potentior auro,*
Has ergo ingenij collige diuitias.

DOLOSI *homines.*

REM totam huius siue Symboli siue hieroglyphici narrat & explicat omnium pulcherrime B. Basilius in hexaem. prout hunc eius locum selegit Simeon Logotheta, eumque Latine vertit Simon à Maillé. Archiep. Turone. Velim itaque, ô homo, dolosorum ac maleficorum exemplum fugias, in imbecilli etiam animalculo fraudis plurimum dolique animaduertens. Cuiusmodi istud est: Cancer summo carnis ostreorum desiderio tenetur: sed propter testæ ambitum, difficilis illi est huius præda. Teneram enim ostreorum carnem firmissimo natura munimento circumuallauit, quo fit, vt ὀστρακόδερμα, testam habere siliceam dicantur. Atque vbi duæ illæ conchæ cauæ ad amussim inter se commissæ ostreum circumplexæ fuerint, vanas atq; inutiles cancro denticulatæ forcipes sint necesse est. Quid igitur facit? Cum deprehendit prædam optatam in serenis ventoque carentibus locis cum voluptate apricantem, atque ad solis radios suas pandentem conchas, tum calculo clam interiecto B commissuram impedit, atque virium suarum imbecillitatem ille hoc artificio adiuuare dignoscitur. Hæc illa est animalium, quæ & ratione & voce carent, malitia. Talis est, qui fratrem dolo aggreditur, quique proximi angustias obseruat, atq; alienis calamitatibus insolentius exultat. Eodem fere modo B. Ambrosius & ipse in hexaem. Veteratoriam autem hanc cancri calliditatem late describunt Oppianus, Plutarchus, Plinius. Volunt quidam, dum ostrea pisciculis capiendis aperta teste inhiant, sic illorum dolum à cancro confundi. Vnde etiam originem huius hieroglyphici desumpsit Iul. Cæs. Capaccius. Sed vere ne ista sic se habeant, Rondeletius disputet. Symbolica certe sunt atque ideo huc pertinet veteris poetæ apud Ciceron. illud: *Qui alteri exitium parat, eum scire oportet, sibi paratam pestem, vt participet, parem.* Adagium item: *Captantes capimur, Malum consilium consultori pessimum, Incidit in foueam, quam fecit faber, quas aliis fabricauit, gestat compedes, Perilli Taurus*; & similia.

O bene factum! aliis qui fata inimica parabat,
Se magis astutum repperit artificem.

DOCTI *aliis minus doctis prosunt.*

C REGNVM Aristoteles Plinius, & alij nominant quoque Regem & Senatorem auium, eumque cum Aquila pugnare ferunt: ac esse hunc alium à passere Troglodyte, quem Aetius lib. II. c. 15. tanquam efficax remedium contra calculum tam renum, quam vesicæ commendat, facile probari posset, si breuitas nostri instituti operis pateretur. Quamuis vero à plerisque nomina hæc confundantur, putant tamen rerum naturalium periti Regulum siue Trochilum alium esse, alium vero passerem Troglodytem, pro quo quidam recentiores perperam Motacillam, siue Græcis σεισοπυγίδα accipiunt. Notus autem est apologus, Regulum cum Aquila de celeritate volandi, qua hæc alias aues antecellit, contendisse, ac instituto certamine, clanculum supra dorsum huius regulum consedisse, & ad præfinitum locum delatum subito inde euolasse, & ita victoriam obtinuisse: atque ideo aiunt ab eo tempore inter ipsos inimicitiam extare. Non aliter cum multi suo ingenio vel natura parum præstare possint, sæpenumero tamen adiumenta ab alijs sibi asciscunt, quibus facile emergere, & non raro ad maiora ascendere queant. Idque si fieri concedatur absq; iniuria & detrimento ac supplantatione D aliorum, non adeo est improbandum. Alioquin præceptum Plutarchi, in libello de gerenda Republ. expositum, cui etiam hæc fabula eleganter est inserta, in hac parte locum habebit. Sic enim ille inquit: Tales igitur viri sunt tenendi, ijsque adhærendum nimirum, de quibus est maxima opinio virtutis & auctoritatis: nec quomodo Æsopi regulus humeris aquilæ vectus subito euolauit, & sic anteuertit; ita eorum suffuranda gloria, sed ab ijs amice & cum beneuolentia accipienda. Lucas Contilis ascribit: NEC VSITATA NEC TENVI FEROR, ex Horatio lib. 3. oda 20.

Regulus est Aquilæ auxilio defertur in auras:
Sic quisquis docti nititur ingenio.

Hieroglyphicon nobis candida mente præditis conueniens, qui Eruditorum veterum & Neotericorum scriptis adiuti, huius additamenti initia qualiacumque sint studiosæ iuuentuti consecramus.

DOCTOR,

DOCTOR, DVCTOR, PASTOR *Populorum.* A

ANVBIS nomen Ægyptijs familiare, nota pictura fuit. Quid de ea docti sentiant paucis verbis indicandum. Hebræi tria verba retinent, ex quibus Ægyptij hieroglyphicam tabellam Anubis sui sculpsisse videntur. Primum est *Naba*, quod significat prophetauit, vaticinatus est, prædixit ventura, prædicauit. Anubis igitur hieroglyphicon est doctoris, prophetæ, vatis qui tum in Ecclesia, tum in politica rerum administratione de rebus futuris homines admonet, quos in officio tot prædictionibus continere cupit. Sed cur caninum caput Anubi tributum est? Alterum verbum igitur & significatum attendamus. *Nabac* significat latrauit, allatrauit, clamauit, & de canibus nominatim dicitur. Inde fortasse βαΰζειν, latrare: & si ad alia bruta extendamus βοάω, βοῶ, βόω, & Latinum boo, id est, clamo. Eruditissimus Physiologus de cane loquens, sunt, inquit, qui lingua Ægyptiaca Anubin canem dici affirment. Seruius autem in Virgil. Anubis lingua Ægyptiaca canis dicitur, sub cuius forma colebatur Mercurius. Virgilius ipse verbi Hebræi significatum expressit, Æneid. lib. 8.

Omnigenumque Deum monstra, & latrator Anubis. B

Diodorus Siculus lib. 4. Canis tum venationi, tum ad custodiam prodest. Propterea Deum qui apud Ægyptios, Anubis vocatur, capite fingunt canino, quem volunt corporum Isidis atq; Osiridis fuisse custodem. Et paulo post Anubis (inquit) canem, Macedo lupum insigne armorum tulit. Apulæius vero metamorph. lib. XI. Ille superûm commeator & Inferûm, nunc atra, nunc aurea facie sublimis, attollens canis ceruices arduas Anubis, læua caducæum gerens, dextra palmam virentem quatiens. Lilius Gyraldus Syntag. 9. De dijs gentium habet multa de Anubi, quorum nonnulla hic appingimus, quæ tertiam Hebræi verbi *Nabbat* significationem, vt & primam respiciunt. Idem enim est, ac intueri, videre, aspicere, conspicere. Anubis igitur, inquit Gyraldus, ab Ægyptijs Mercurius vocatus est. De eo multa Plutarchus profert lib. de Iside & Osiride. Tertullianus Apologet. & D. Augustinus 2. lib. de Ciuit. Dei Anubin Cynocephalum appellant. Lucanus de eodem,

Nos in templa tuam Romana accepimus Isin,
Semicanesque Deos, & sistra mouentia luctum.

Et Sedulius in opere Paschali;

Quis furor est, quæ tanta animos dementia ludit, C
Vt volucrem, turpemque Iouem, toruumque draconem,
Semihominemque canem supplex homo pronus adoret?

Quæ autem tribus lineis ex Plutar. Lilius expressit, Goropius pro suo more longo verborum tractu producit Hermathen. lib. 6. Anabis, ait, capite canino pingebatur, qui in hieroglyphicis eius tesseram gerebat, qui nobis iter ad custodiam & tutelam nostri demonstrat, quem Hermanubin etiam vocarunt. Plutar. hac de re ita: ὁ δὲ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω φερομένων ἄνουβις λόγος, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἑρμάνουβις ὀνομάζεται, id est. Ratio atq; sermo nobis cœlestia & superiorum lationes declarans, Anubis est, qui & Hermanubis vocatur. Credidit fortasse ab ἄνω, quod sursum notat, vocatum Anubin. Paulo post. Anubis igitur caninum caput habet, vt moneat, neminem, nisi sagacem, iter ad custodiam posse monstrare, nec iter hoc docere, nisi quod docet ipse prius norit. Demonstrat præterea eum, qui docet animosum esse debere, & audacter latrare contra ignorantes. Canem autem symbolum doctoris esse, non de vetusto tantum nomine, sed etiam ex Esaia discas, apud quem dicit Dominus, c. 56. Speculatores eius cœci omnes, nescierunt vniuersi, canes muti nō valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes somnia: & canes impudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam. Hic videmus, populi siue Pastores, siue Doctores, siue Episcopos canes vocari: quoniam ipsorum sit tum scire & videre quid in omnibus fieri oporteat; tum sublata voce & magno animo docere veritatem, & lupos omnes à grege, quem custodiendum acceperunt arcere. Accusat ergo eos Deus, quod non solum nō doceant & latrent contra ignorantes; sed ne ipsi quidem videant & sciant veritatem. Tum etiam tantum abesse, vt gregem pascentem contra lupos custodiant, vt ipsimet perpetuo prædis inhient, auaritia nunquam satianda. Non habere itaq; eos, quæ in bono cane laudanda sunt, sed ea, quæ in hoc animali sunt vituperanda, voracitatem, scilicet, impudentiam, & pro vigilia D

A altum soporem. Ex his itaque & Anubis interpretatione liquet, custodiæ doctoribus Anubin præsidere: cui si Hermæ nomen præponas, idem fuerit ac si diceretur, publicus monitor ad custodiam iter monstrans. Miror Pierium pro impudente hominem canino capite pinxisse; cum Anubis sic pingeretur pro eo, qui custodiam tutelamque homini demonstrat; tum quia canis custos, vt nomine suo scientiam indicat, tum quod contra veritatis & sapientiæ desertores non dentes modo: sed animum etiam & latratum habere oporteat. Præterea custodiæ doctorem sagacem decet esse, partim in rerum caussis inueniendis & explicandis, partim in discipulorum ingenijs agnoscendis atque tractandis: tum etiam vigilem, ne quis error, ne quod peccatum, ne qua fraus irrepat. Quamobrem in sacris Isidis Anubis præcedebat, vti doctor & demonstrator tutelæ omnium, cuius ritus caussam nequicquam ab alijs interroges. Quod vero custodiam potissimum doceret, palmæ ramo & caduceo ostendebat, quorum hoc læua, illum dextra portabat; indicans se pacem demonstrare ac victoriam: pacem quidem cum Patre cœlesti, victoriam vero aduersus Draconem & mortem; quibus rebus tota humani generis tutela continetur. Eo enim omnis religio, omnes ritus, omnes cæremoniæ spectant; vt B discamus qua via, quo deprecatore, quo medio pax nobis cum æterno patre sit concilianda, & victoria aduersus cancodæmonis, mundi & carnis insultus consequenda, quo ab interitu æterno custodiamur. Hæc Goropius. Quæ subijciuntur eodem loco, ita videntur explicanda, nempe quod per Doctores ducamur ad Isidem, nempe Patris æterni sapientiam & veritatem, per quam (est enim via nostra) ad Patrem peruenimus. De his autem nonnulla in dictione *Sapientia æterna.* Libro autem decimosexto hieroglyphicorum idem Goropius vult Anubin fuisse Spiritus sancti ἱερογλυφικὸν: quod Spiritus Dei totam mundi machinam, & quicquid in ea continetur, in essentia & natura sua custodiat. Sed hic paucis maioreque cum obseruantia philosophandum esse censemus.

DOCTI *Sapientes.*

NONNVLLÆ plantæ reperiuntur, quæ propter tenacem & copiosum adeo succum alimentarium, humidique proprij cum calore mistionem satis conuenientem, diu integræ grato virore supersunt, ac insuper à terra auulsæ, ac laquearibus ædium suspensæ, si modo nonnihil circa radices interdum humectentur, per annum & vlterius non solum virent ac crescunt, sed etiam flores pro-C ducunt. Inter quas Aloë imprimis, itemque Semperviuum, ac Telephium quorundam, vulgo Crassula dicta, potissimum numerare licet. Ita viri docti & sapientes grato promptoque labore, sineque omni inuidia suæ eruditionis, virtutis ac prudentiæ monumenta libenter posteritati communicant ac consecrant, memores voti egregij apud Propertium,

Attamen exiguo quodcunque è pectore riui
Fluxerit, hoc patriæ seruiat omne meæ.

Quare etiam recte in illis adhuc quasi viuere, & quamplurimis prodesse hoc pacto censentur, nec illorum præclara dicta ac facta vlla vnquam abolere potest vetustas: vt recte Ouidius cecinit:

Viuitur ingenio; cætera mortis erunt:

Et alibi idem Propertius:

At non ingenio quæsitum nomen ab æuo
Excidet: ingenio stat sine morte decus.

DOLOR.

D IEREMIAS cap. 31. v. 19. & Ezech. 31. 13. Eorum qui vehementer soliciti sunt ob aliquod patratum magnum scelus, aut ad triste nuncium grauiter dolent, gestum exprimunt hieroglyphico hominis femur percutientis. Eiusdem meminit Plautus in Milite glorioso, Act. 2. scen. 2.

——— in femine habet læuam manum,
Dextera digitis rationem computat, feriem femur
Dexterum ita vehementer, quod facto opus est ægre suppetens.

Et Ouidius Metamorph. lib. 11.

Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Robora percussit, &c.

Quod Homerus pridem de Vlysse dixerat, Odyss. 13. v. 198. A

——— ϗ ὢ πεπλήγετο μηρώ, Id est,

Et sua percussit fœmora.

Fleuisse etiam & manibus deiectis loquutum fuisse eodem loco refert.

DOLOR *crescens.*

DE Crocodilo, terrestri simul animali & aquatili, alibi quædam dicta sunt. Qui vero accuratam illius historiam plene cognoscere cupit, legat Herodotum lib. 6. Aristotelem 9. hist. an. cap. 6. Diodorum Siculum lib. 1. Achill. Statium lib. 5. de Clitoph. & Leucipp. Heliodorum in Æth. Solinum cap. 35. Plinium lib. 8. cap. 25. & Ammianum Marcellin. lib. 22. Herodotus quidem ac Strabo vrbis etiam Crocodilo poleως meminere. Inter alias hæc Crocodilo esse proprietas fertur, vt quamdiu viuit, crescat. Viuit autem longiss. tempore, vt Plinius scribit, quamuis Plutarch. περὶ ἰσιδ. ϗ ὀσιρ. 60. annorum spatium non excedere eum asserat. Problema autem, an semper crescat Crocodilus, & quæ sit eius caussa φυσικὴ, Magnus ille Scaliger in exerc. ad Cardan. enucleat. Ex eo sane Nobilis vir, Bernard. Rota Neapolitan. dolorem ob amissam coniugem suum perinde crescere ac augeri, quamdiu viuat, hac Crocodili effigie exprimere voluit, teste Scipione Admirato in Dial. Italico Impresis. B Quo referendi sunt Ouidij elegantiss. versus 2. Trist. 5.

Mens tamen ægra manet, nec tempore robora sumit,
Affectusq́, animi, qui fuit ante manet.
Quæq́, mora spatioq́, suo coitura putaui
Vulnera, non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodest annosa vetustas,
Grandibus accedunt tempore damna malis.

Præclare etiam Cicero disputat 3. Tusc. ægritudinis ex vetustate leuationem non in die esse positam, sed cogitationem diuturnam, nihil esse in re mali, mederi dolori. Hæc igitur vbi abest, frustra in tempore quæritur remedium. Sic Artemisia illa Mausoli Cariæ Regis vxor, quæ nobile illud Halicarnassi fecit sepulcrum, quamdiu vixit, vixit in luctu, eodemque etiam confecta contabuit.

Noster sæpe dolor pariter cum tempore crescit, C
Non secus ac Nili bellua vasta solet.

DOMVS *amica, & quidem Optima.*

EX Plutarchi libello περὶ φιλοπλουτίας adducitur Adagium κοχλίου βίος: *Cochleæ vita:* Domiporta enim hæc est, Ciceroni 2. de Diuin. vt hallucinentur docti viri, qui quod à Cicerone de Cochlea dictum est, *Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam*, testudini tribuerunt. Testudinis enim sanguinem Plinius claritatem visus facere, suffusionesque oculorum tollere asserit. Sed hoc nostrum hieroglyphicon de ijs vsurpabitur, qui vel à forensi luce remoti fugiunt omnem turbam ac tumultum, vel domi latitantes cauent sibi à periculis & iniurijs, quibus expositi sunt, qui viuunt peregre. Celebratur enim illud: οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Et Gaius I C. suam cuique domum tutissimum esse refugium & receptaculum dixit. Iucundum etiam est Claudiani Epigramma de sene Veronense, extra pomaria sui agelli nunquam egresso: & Ouidianam sententiam nemo nescit: *Bene qui latuit, bene vixit.* Bene qui latuit, nempe cum ratione & iudicio, & vbi necessitas, forte etiam vtilitas D publica sic exigit. Nam & hac in parte τὸ μέτρον imprimis seruandum. Inepti enim sunt, qui, vt Seneca ait, adeo in latebras refugerunt, vt putent in turbido esse quicquid in luce est. Inter se ista miscenda sunt, & quiescenti agendum, & agenti quiescendum est. Quidam aureum illud τὸ γνῶθι σεαυτὸν ascribunt: alij ex Persio, TECVM HABITA. Referenda item huc: quæ in laudem αὐταρκείας alibi adducta sunt. Et simul Horatius in Epodis,

——— *fuge magna licet sub paupere tecto*
Reges, & regum vita præcurrere amicos.

Pulchre etiam in hanc rem Turpilius, in Lindia:

Profecto vt quisque minimo contentus fuit,

Ita for-

A *Ita fortunatam vitam duxit maxime:*
Vt Philosophi aiunt isti, Quiduis sat est.

Et nos ex Neoterico addamus,

Exemplo domiporta tibi sit cochlea, quisquis
Exoptas tuto consenuisse domi.

D O N A *Dei alijs communicanda.*

NVBECVLÆ mites & irriguæ pluuiam suauem ac vtilem super prata virescentia ac florusculorum variorum amœnitate vndique referta leniter effundentes, viuifico illo ac suaui humore intra terræ viscera attracto plurimum reficere & latiora reddere solent: absque illis vero, siccitate & squalore plane exarescunt. Vnde Propheta Ieremias, cap. 51. Dante eo vocem multiplicantur aquæ in cœlo. Similiter quoque viri docti & prudentes, multarum rerum peritia excellentes, dona sua à Deo ipsis concessa non inuide occultant, sed diuino imprimis auxilio adiuti de omnibus bene mereri, ac liberaliter Scriptis dictisque suis egregijs vniuersis prodesse student, diligenter operam danB tes, ne secundum sanctum vatem Dauidem sint tanquam γῆ ἄνυδρος, id est, terra sine aqua, aut (quemadmodum sanctus Iudas Apostolus loquitur) nubes sine aquis, sibi tantum viuentes sine vlla aliorum vtilitate. Sic vir Dei sanctus Moses Deuteronomij trigesimosecundo optat vt concrescat in pluuiam doctrina sua, ac fluat vt ros eloquium ipsius, quasi imber super herbam, & tanquam stilla super gramina.

D O N A *Dei.*

COMMONEFACIT Timotheum discipulum S. Apostolus, 2. Timoth. 1. 6. vt exsuscitet donum, quod accepit à Deo. Ἀναμιμνήσκω σὲ (inquit) ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ, &c. Commonefacio te, vt exsuscites donum Dei, quod est in te, &c. Ἀναζωπυρεῖν significat ignem pene extinctum rursus excitare: & sæpe vsurpatur pro, rursus accendere calorem in corpore pene extinctum. Est autem gratuitum Dei donum, χάρισμα τοῦ Θεοῦ, viua quædam flamma in cordibus renatorum accensa, quam nituntur caro & Satan varijs machinis suffocare. S. Apostolus igitur suum discipulum commonefacit, vt illam flammam magis ac magis foueat & exsuscitet. Nam vt C flamma facile extinguitur, nisi flabello, impositis subinde lignis excitetur: Ita Dei & Spiritus S. dona in renatis paulatim dispereunt, nisi assidue excitentur: quod fit perpetua sinceræ doctrinæ auditione, lectione, meditatione, sancta inuocatione, exercitijs pœnitentiæ, charitatis officijs, infirmitatum nostrarum consideratione, repugnando subitis affectuum incendijs, sustinendo pericula & certamina in vocatione licita. In huiusmodi exercitijs excitatur Dei donum, crescunt gratiæ gratis datæ, spiritus imperium aduersus carnem in dies apparet.

D V X *viæ & vitæ.*

POMPILVS piscis est pelagius, & circa naues frequens, quas & comitari eum, & in portum tuto deducere tradunt Oppianus, Athenæus, Ælianus, Ouidius & Plinius. De experientia autem ipsa attestatur Rondeletius. Hinc & καλλίχθυς καὶ ἱερὸς ἰχθὺς dicitur, tanquam seruator nauigantium, vt apud Eustachium & Varinum in ἱερὸς legimus: Quod vbi minus secure naues agi in pelago animaduertat, prænatatione sua tutum iter demonstret, vt P. Bellonius tradit. Hinc & Neptuno & incolis SaD motraciæ sacratus est. Quod si nautæ huic suo duci magnam habent gratiam, & eum sancte venerantur: quam gratiam referent memores discipuli fidis suis magistris, qui Vlyssis exemplo illorum aures aduersum noxios Sirenum cantus obstruentes præter horrendos scopulos Scyllæ & Charybdis eos ad virtutis & sapientiæ portum saluos perducunt? Iuuenalis quidem in hanc rem diuinum votum est Sat. 7. & accurata Aristot. disputatio IX. Eth. 1. Grauiss. etiam Artemidorus 2. Onirocrit. 74. dixit: Γονεῖς καὶ διδάσκαλοι. καὶ γὰρ οὗτοι ὅμοιοί εἰσι θεοῖς. οἱ μὲν, εἰσάγοντες εἰς τὸ ζῆν. οἱ δὲ, ὅπως χρὴ τῷ ζῆν χρῆσθαι διδάσκοντες. *Parentes & præceptores sunt dijs similes. Alteri scilicet in vitam inducentes: alteri vero, quomodo vita instituenda sit, docentes.* Non minus recte vsurpari etiam hoc hieroglyphicon poterit ab ijs, qui inter varios huius mundi casus, tanquam in Oceano quodam iactati, omnem spem suam in Deo collocant, eoq; duce & comite ex omnibus periculis emergunt. Igitur secundum Synesium in Epist. θεὸς

ἡγείσθω παντὸς ἔργου καὶ λόγου: *Deus cuiusuis & dicti & facti auspex esto.* Quem sic alloquitur Boetius A
lib. 3. metropol. 9.

> *Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,*
> *Principium, vector, dux, semita, terminus idem.*

Duce nauis eat.

> *Pompilus hic nauim tuto prope littora ducit:*
> *Vnus sed mihi sit duxque comesque Deus.*

HIEROGLYPHICORVM COLLECTANEA, EX VETERIBVS ET NEOTERICIS DESCRIPTA, B

LIBER TERTIVS.

EBRIETAS.

VERSATVR in ore vulgi Sapientis Poetæ dictum,

> *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
> *Quos vltra citraque nequit consistere rectum.*

Vino sobrie ac ἐπισταμένως (vt loquitur Theognis) vtendum esse monet ad virium debilitatarum recreationem & lætitiam, sed non ad ebrietatem, quod etiam vbique in sacris literis serio nobis proponitur ac explicatur. Vnde D. Basilius, homil. de Ebrietate, hanc non immerito vocat ἀκρόπολιν seu arcem omnium flagitiorum. & Athenæus lib. 10. μητρόπολιν πάντων τῶν δεινῶν. Quod vt vbique hominibus inculcatur; ita certe deplorandum est, nihilominus hoc vitium maxime detestandum adhuc esse non solum nimis C
commune, sed apud multos ferme haberi virtutis loco, cui etiam præmia proponantur, vt olim à Mithridate factum accepimus, ijs qui plurimum biberint. Hieroglyphicum exhibet in mensa tres calices, vltra quos sobrietas inebrietatem desinere videtur. De his dictum,

> *Sit tibi, ne noceat, vini moderatior vsus:*
> *Prima sitim, curas altera pocla leuent.*

Et paulo fusius à quodam Epigramm.

> *Tres vitis profert vuas, tria pocula mensæ,*
> *Si circumspicias, apposita esse vides.*
> *Muta tribus vicibus docet hæc pictura bibendum;*
> *Scilicet vt sedent pocula prima sitim:*
> *Altera rancorem cruda de pectore pellant,*
> *Firma valetudo quo tua membra beet.*
> *Tertia sed misce tibi pocula propter amicos,* D
> *Inter quos maneant gordia vincla decet.*

ECCLESIA *Dei.*

HORTATVR Propheta pios, Psal. 122. vt quæ ad Ecclesiæ pacem pertinere videntur pro virili parte sincero cordis affectu procurare velint. Et si quis sanctæ Ecclesiæ Catholicæ membrum decorem domus Dei viuentis non diligit. Hic autem mihi occurrit hieroglyphicon eximium Ecclesiæ ex Luna desumptum, quod in gratiam huius Ecclesiæ filiorum explicare non grauabor, Theologorum vestigia sequutus.

1. Luna cum reliquis astris à summo illo mundi totius opifice per Verbum ὁμοούσιον & ὁμοεξούσιον

condita

A condita est, ac perpetuo conseruatur: ita Ecclesiæ conditor, redemptor, & conseruator est Deus Pater, per Verbum & Spiritum sanctum.

2. Quarto demum creationis die, Luna plena, Soli opposita, creata est: ita Ecclesia, etsi statim ab Origine mundi cœpit, tamen quarto demum fere mundi millenario plenissima luce in toto terrarum orbe refulsit, quando nimirum Sol iustitiæ Christus Deus homo, in his terris & ortus seu natus est ex MARIA beata virgine, secundum carnem, & occidit vel occisus fuit, & quasi eclipsin passus est, mortem pro genere humano subiens, deinde rediuiuus in cœlos sublatus, cœlestemque gloriam euectus est, apostolica denique atque vniuersali illa Euangelij prædicatione, Spiritusque sancti effusione, plurimorum per totum mundum hominum mentibus affulsit.

3. Luna est vna (Sicut & Sol vnus est, & solus in mundo) & radij eius multi. Ecclesia etiam vna est, quæ (vt scite D. Cyprianus ait) in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur, non secus atque solis multi radij, sed lumen vnum; & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum: & cum de fonte vno plurimi riui defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis B copiæ largitate, tamen vnitas in origine seruatur. Ecclesia vero est innumerabilibus, licet omnis generis, nationis, sexus, ordinis, conditionis, ætatis, hominibus conflata, ac longe lateque per totum orbem terrarum diffusa sit, perque omnia sæcula extensa, tamen reuera est vna. Quid ita? Quia vnius ac solius veri Dei, qui vnus est essentia, trinus personis, cultrix est, atque veneratrix & vnius patris cœlestis filia atque heres. Deinde quia vnius Christi, à quo nomen, dignitatem salutemque suam omnem haurit, tanquam vnius Regis est regnum, vnius sacerdotis ac summi Pontificis sacerdotium, vnius Domini serua, vnius sponsi sponsa, vnius magistri discipula, vnius patroni cliens, vnius fratris germana soror & coheres, vnius tutoris pupilla, vnius capitis corpus, vnius pastoris grex & ouile, vnius vitis palmes, vnius architecti domus, vnius lapis angularis ædificium, vnius principis Palatium, vnius sancti Spiritus templum: vnius legis, Euangelij, doctrinæ, sacrificij, baptismi, epuli Dominici, redemptionis, fidei, spei charitatis & hereditatis æternæ consors ac socia. Vnum est illius cor cum Deo angelisque sanctis concordissimum, vnus animus, vna mens, vna voluntas, vnus sensus, vnum studium, vna dignitas.

C 4. Sicuti vna Luna, ita etiam est vniuersalis, quæ vniuerso mundo, non vni tantum genti lucet: Ecclesia est Catholica, non vni loco & genti alligata, certorumque locorum quasi terminis circumscripta ac definita; sed longe lateque per totum terrarum orbem diffusa.

5. Luna cœlo in quo voluitur, ita firmiter affixa inhæret, vt ab eo minime auelli & abstrahi possit. Ecclesia, etiam in his terris adhuc militans, est cœlestis, cœlo orta, inde pendet, illuc aspirat, contendit, ac tandem peruenit, vnde nulla vi auelli vnquam potest. Vt igitur ridiculum est, inquit D. Ambrosius, quod nonnulli existimant Lunam cœlo magicis carminibus posse deduci: sic Ecclesia non potest de loco ac statione sua (cum super Christum fundata sit) deduci, deijci ac deturbari. Multi quidem Ecclesiam tentant, sed ei sagæ artis carmina nocere non possunt. Nihil incantatores valent, vbi Christi canticum quotidie decantatur. Galli prouerbio dicunt, Deum conseruare Lunam à lupis: sed multo magis cœlestem hanc suam Lunam, nempe Ecclesiam, à luporum rapacissimorum, diabolorum & impiorum hominum iniurijs atque insidijs Deus perpetuo tuetur ac protegit.

6. Sol & Luna perpetuo fœdere sunt coniuncti (vnde D. Ambrosius Solem eleganter Lunæ fra- D trem & consortem appellat.) Inter Christum & Ecclesiam arctissimum, perpetuum ac indissolubile fœdus est & societatis æternum duraturæ pactum. Quamobrem sanctis persuasum penitus exploratumque habent, secundum promissionem diuinam Dauidi factam, fœdus hoc sacrosanctum ac inuiolabile permansurum, quamdiu Sol & Luna durabunt: qua quidem promissione tutissime niti atque confidere possunt. Quemadmodum igitur omnes vel potentissimi populi atque reges mundi virium suarum opumque omnium contentione nequaquam possent Lunam è cœlo detrahere, vel à Sole auellere: multo minus Ecclesiam à Sole iustitiæ Christo abstrahere illamq; opprimere vnquam poterunt. Vt igitur nunquam vel Sol est sine Luna, vel Luna sine Sole, ita nunquam vel Christus sine Ecclesia, vel Ecclesia sine Christo esse potest.

7. Corpus Lunæ sua natura Lucis expers opacum & obscurum, omne suum lumen (vt Astronomi sentiunt)

sentiunt) à Sole haurit, vnde Solis filia Poetis dicitur: sic Ecclesia tenebris ignorantiæ in mundo cir- A
cumfusa, à solo illo iustitiæ Sole, fonte luminis æterni, sponsoque suo omne scientiæ atque virtutis
lumen mutuatur. Vnde D. Ambrosius: Hæc est (inquit) vera Luna, quæ de fratris sui luce perpetua
lumen sibi mutuatur immortalitatis & gratiæ. Fulget enim Ecclesia, non suo, sed Christi lumine &
splendore, quem sibi ita accersit, vt dicat: Viuo autem iam non ego, sed viuit in me Christus.

8. Quemadmodum autem Luna à Sole quotidiani vices habet luminis, ita militans Ecclesia vitæ
æternæ initijs & progressibus, nec non Spiritus sancti fruitur primordijs, alias magis, alias minus Dei
agnitione & timore illustrata.

9. *Fraternis Luna & radiis aduersa refulgens,*
Pleno corusca lumine:
Sic Christi oppositos spectans Ecclesia vultus,
Splendore lucet integro.

10. D. Augustinus in Psal. 10. Duas Astronomorum sententias recenset: vnam eorum, qui Lunam
propria luce destitutam omne suum lumen volunt à Sole accipere. Alteram eorum, qui Lunam vo-
lunt suum habere lumen, & globum eius dimidium lucere, dimidium esse obscurum. Eo sensu Lunæ
potest Ecclesia comparari, quod ex parte quidem Spirituali lucet, ex parte autem carnali est obscura, B
& quod aliquando pars spiritualis apparet hominibus, aliquando autem in conscientia latet, & Deo
tantummodo nota est, quum solo corpore hominibus appareat, & quum oramus corde, quasi nihil
agere videmur, dum non ad terram, sed sursum cor habere iubemur ad Dominum. Hæc ille.

11. *Luna, velut fratri propius coniuncta, perisse*
Stultis videtur funditus;
Quæ tamen admoti spectat qua lumina Solis
Longe refulget clarior:
Sic perijsse pij vulgo qui morte videntur,
Absit perisse dixerim.
Ipso qui potius Christo qui propiore potiti
Quod quæsierunt obtinent.

12. Luna quantumuis valde lucida, tamen Solis comparatione & respectu obscura est ac tenebri-
cosa. Ecclesia, licet sit valde luminosa & illustris, tamen Soli illi iustitiæ, à quo omne suum lumen ha-
bet, si conferatur, magna est eius obscuritas.

13. A Sole accensa Luna lumen, quod accessu suo & recessu mutuatur à Sole, demittit in terras: &
Ecclesia cœleste illud suum ac spirituale gratiæ, scientiæ, bonorum operum lumen & radios pro cha- C
ritate sua cunctis hominibus liberalissime communicat.

14. Sicut Luna, quemadmodum & Stellarum fixarum atque errantium chorus, nocte lucet (nam
vt Soli diei, ita Lunæ noctis dominium à Deo fuit assignatum) vnde illam Varro vult esse dictam,
quod sola nocte luceat, & à Græcis poetis νυκτίπολος & νυκτία, à Latinis nocturna, noctiluca, nocti-
uaga; à Plinio eleganter molle nocturnumque sydus tenebrarumque nocturnarum remedium, à
Tertulliano noctis solatium, à Statio noctis moderatrix appellata fuit: etiam Ecclesia peregrinans ac
militans, in hoc mundo, & sub cruce, tanquam in vmbra mortis & obscura nocte clarissime resplen-
det & refulget ad piorum solatium atque remedium, donec dies ille perpetuus & æternus secundo
Solis iustitiæ aduentu illuxerit. Vnde Origenes homil. 1. in Genesin: Christus (inquit) est lux mun-
di, qui & Ecclesiam illuminat sua luce. Sicut enim Luna de Sole dicitur percipere lumen, vt per ipsam
etiam nox possit illuminari; ita & Ecclesia suscepto lumine Christi, illuminat omnes, qui in ignoran-
tiæ nocte versantur. Item: Christus est lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc
mundum, ex cuius lumine illuminata Ecclesia, etiam ipsa lux mundi efficitur, illuminans eos, qui D
sunt in tenebris, sicut & ipse contestatur, dicens: Vos estis lux mundi. Et Paulus Philip. 2. Inter quos
lucetis, sicut luminaria in mundo.

15. Luna suas habet maculas, quas Plinius nihil aliud quam ruptas terræ cum humore sordes esse
dicit. Ecclesia quamdiu in hoc mundo exulat, suas habet maculas, næuos, atque labes publicas & pri-
uatas, quas Sol iustitiæ suo lumine, id est, suo numine sanctoque Spiritu paulatim abstergit, in altero
demum sæculo perfecte abstersurus. Quod vero S. Apostolus Ecclesiam dicit esse sine ruga & macu-
la, id & comparatione sine respectu mundi huius immundi dicitur, atque de imputatione iustitiæ
Christi, de vitæ iustitiæque nouæ ac inchoatæ studio in hoc mundo, denique de spe cœlestis illius san-
ctitatis & perfectæ instaurationis ad Dei imaginem intelligendum esse videtur.

16. Valde

A 16. Valde varia est Luna atque mutabilis, (vnde etiam Ecclesiastic. 27. 12. stultus Lunæ comparatur) modo crescit, & plena luce fulget, modo decrescit, senescit, silet, prout Soli vel coniungitur, vel opponitur. Hinc variæ sunt eius facies & formæ, diuersa item nomina synodica, silens, corniculata, crescens, media, plena, &c. Ita quoque in hoc mundo Ecclesiæ status est instabilis, varius, inconstans, perpetuisque mutationibus obnoxius. Nam modo crescit, augetur & amplificatur, & tunc similis est Lunæ crescenti: modo decrescit, & diminuitur, & tunc similis est Lunæ decrescenti & senescenti. Modo est ἐν τῇ ἀκμῇ, hoc est, florentissima, & tunc πανσελήνῳ, id est, plenilunio, comparatur. Modo deniq; valde obscuratur, ita vt videatur plane interijsse, & tunc est veluti Luna silens vel deficiens. Vnde D. Ambrosius: Ecclesia, inquit, sicut Luna defectus habet, & ortus frequentes, sed defectibus suis creuit, & his meruit amplius, dum persecutionibus minuitur, & confessionum martyris coronatur.

17. Solis annuos cursus Luna spatijs menstruis constanter consequitur, & ijsdem perpetuo cum Sole spatijs vagatur, quasi comes eius fida atque perpetua: ita Ecclesia Christum solem sponsumque B suum charissimum constanter comitari, consectari, imitari, seque totam ad nutum illius ductumque componere & accommodare solet.

18. Motus Lunæ mutabiles quidem & varij sunt, sed tamen rati, fixi, constantes. Ecclesia sua habet in hoc mundo periodos, motus cursus, varios quidem & mutabiles, sed firmos & constantes: quales nimirum ipse Deus ab æterno præfiniuit & ordinauit.

19. In orbe suo, cui adfixa est, Luna perpetuo voluitur, & orbitam sibi à Deo præscriptam ac destinatam nunquam deserit, & ne latum quidem vnguem ab illa deflectit. Sic Ecclesia à verbi Dei præscripto ne vel tantillum declinet, summopere cauet.

20. *Lunam interueniens ceu terræ corpus opacum*
Atra inficit caligine:
Sic interueniens hominum sapientia, purum
Ecclesiæ infuscat iubar.

21. Luna à Sole illuminata grauiditatem partumque adfert: & Ecclesia Solis illius cœlestis atque C Spiritus sancti radijs accensa se suosque filios fructibus iustitiæ grauidos plenosque reddit.

22. Vario suo motu, ortu, obitu, accessu ad Solem & recessu, Luna quosuis corporum humanorum, animantium, plantarum humores necnon marium æstus, fluxus & refluxus, varie mouendi, augendi, minuendi, concitandi, sedandi maximam vim obtinet. Sic Ecclesia, verbi & Sacramentorum administratione hominum mores & affectus varie commouet, huc vel illuc flectit, modo concitat, modo sedat, & tranquillat. 23. Plinius lib. 2. cap. 8. Omnia maria, inquit, plenilunio purgantur. Et tumidum vastumque mundi pelagus Lunæ mysticæ, seu Ecclesiæ, pleno lumine, quod est verbum Dei, optime purgari potest.

23. Omnium stellarum errantium Luna est humillima, nouissima, infima, terræque proxima: sic regni Christi, hoc est, Ecclesiæ, præ cæteris mundi huius regnis & imperijs maxima est in terris humilitas, vilis & multum abiecta conditio.

24. Actionum & quorumuis operum, præsertim rusticorum, Luna est moderatrix optima; ita vt alia quidem Luna crescente, alia senescente, alio plenilunio, alia interlunio commode fiant; de quiD bus vide Plinium libro 18. capit. 31. 32. & rerum rusticarum scriptores. Formica quoque, vt notat Plinius libro decimooctauo, capite vigesimonono animalculum vel insectum, interlunio quiescit, plenilunio etiam noctibus operatur. Eodem modo Ecclesia humanarum actionum optima certissimaque rectrix atque gubernatrix censeri debet, nempe propter sacrum diuini & sacramentorum ministerium illi commissum, ad quod tanquam regulam & normam rectissimam illæ dirigi debent. Et vt alia opera nouæ Lunæ, alia senescenti conueniunt; ita aliæ ceremoniæ, alij ritus, antiquæ illi, quæ Christi in carne aduentum præcessit, alij nouæ, quæ post illius in cœlos ascensum extitit, congrui sunt & consentanei.

25. Neomeniæ, id est, Nouæ Lunæ, seu Nouilunij festiuitas olim Iudæis secundum Dei legem sacra fuit, quando Luna innouari incipit; & Soli proxima est penitusque coniuncta. Sic, vt D. Augustini

gustini verbis vtar, quando Soli iustitiæ Christo Ecclesia, quæ lumine eius repletur, iuncta fuerit, & penitus ei adhæserit, ita vt secundum Apostolum, qui adhæret Domino, vnus cum eo fiat Spiritus, tunc festiuitatem aget Neomeniæ. Noua enim efficietur, quum abiecerit veterem hominem, & induerit nouum, qui secundum Deum creatus est, atque ita merito innouatione solennitatem, quæ est Neomeniæ festiuitas, gerit. Tunc denique est, quando neque videri, neque comprehendi potest humanis aspectibus. Anima enim quum tota se sociauerit Domino, & splendori lucis eius tota concesserit, nihilque omnino terrenum cogitat, nihil mundanum requirit, nec hominibus placere studet, sed totam se sapientiæ, totam lumini, totam calori sancti Spiritus mancipauerit, subtilis & spiritualis effecta, quomodo cerni ab hominibus, aut ab humanis potest affectibus comprehendi? Animalis enim homo intelligere & discernere non potest spiritalem, & ideo dignissime diem festum aget, & hostiam Neomeniæ Domino, vtpote per ipsum innouatam, iugulabit. A

ECCLESIA *Dei.*

QVIA inter germina excellit vitis, est quædam singularis analogia seu similitudo spectanda inter vineam & Ecclesiam, vt quæ naturam & conditionem Ecclesiæ nobis propius aliquanto depingit. Semel ergo consideremus etiam huius similitudinis partes in scriptum potissimum expressas. B

1. Stirpes vulgo nascuntur multæ in Syluis, montibus, campis, & alijs locis publicis, quæ certum possessorem aut Dominum non habent. Vinea vero quemadmodum & horti, non est nisi certi alicuius Domini. Sic Ecclesia est populus à Deo adoptatus atque redemptus maximo pretio, hoc est, sanguine filij Dei vnigeniti, vt sit ipsius domus, hortus & vinea propria: non sit sicut aliæ gentes in mundo, quæ sunt absque Christo, alieni à Republica Israelis, extranei à pactis promissionis spem non habentes & Dei expertes. Ephes. 2. Sola Ecclesia adorat quod scit, aliæ gentes adorant quod nesciunt. Ioann. 4.

2. Vites in vineis, non vt aliæ stirpes, sua sponte proueniunt, sed oportet eas studio & labore plantari singulas. Sic non fiunt homines Ecclesiæ membra, nisi à Deo illi inserantur, per verbum & Spiritum Dei regenerati, vt dictum est, Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Ioan. 1. Item, Omnis planta quam non plantauerit pater ille meus cœlestis, eradicabitur. Matth. 15. Et tamen ad hanc plantationem vineæ suæ, hoc est, conuersionem hominum ad se vtitur Deus ministerio Ecclesiastico: vnde dictum est, Isai. 51. Posui verba mea in ore tuo ad plantandum cœlis. Et 1. Cor. 3. Ego plantaui, Apollo rigauit, &c. C

3. Vinea, postquam plantata est, præ alijs fundis requirit diligentem, laboriosam & assiduam culturam, si debeat afferre fructum. Sic & Ecclesiam non satis semel colligi, sed oportet excoli, & excolitur à Deo assidue, varijs operis, hoc est, medijs & adminiculis ad veram pietatem in ea conseruandam: indiget assidua doctrina, admonitione, hortatione, correctione, consolatione verbi Dei: diligenti inspectione totius corporis & singulorum eius membrorum: indigit præterea scholis & studijs, indiget hospitijs & magistratibus, qui disciplinam & ordinem politicum tueantur, &c. Indiget etiam castigationibus diuinis, & crucis exercitijs. Sine his quippe facile syluescit & degenerat, vt ad frugem non perueniat. Ideo tam multis ornamentis & beneficijs spiritualibus & corporalibus, Ecclesiasticis ac politicis, excultus à Deo fuit populus Israeliticus. Sicut enim plantationem, sic & culturam Ecclesiæ Deus perficit, opera ministerij & aliorum instrumentorum, quibus vtitur, ad salutem nostram perficiendam: vt dictum est, 1. Cor. 3. Dei cooperarij sumus, Dei agricultura estis, &c. D

4. Requirit præcipue vinea solum, cœlum & tempestates commodas: sine his enim experimur nimis sæpe aut nullos aut non bonos fructus eam edere: sic Ecclesia sine Spiritu S. emolliente & fœcundate corda nullos adfert fructus Deo gratos. Deus est, teste Apostolo, 1. Cor. 3. qui dat incrementum, plantans & rigans nihil est sine illo.

5. Vinea potissimum est obnoxia iniurijs & insidijs bestiarum & furum: ideo requirit diligentem custodiam. Sic Ecclesiæ multa sunt pericula à diabolo, à tyrannis, ab hæreticis, ab impiorum malis exemplis & illecebris mundi. Itaque indiget perpetua Dei, & piorum ministrorum & magistratuum custodia & vigilantia, ne qua in eam irruptio & eius vastatio fiat.

6. Vineam oportet esse non confusam & perplexam instar Syluæ, sed bene ordinatam & disposi-

tam, vndi-

A tam, vndique perspicuam & peruiam. Sic in Ecclesia Deus vult esse disciplinam & ordinem, non autem dissolutionem & confusionem: Sicut dicitur 1. Corinth. 14. Omnia decenter fiant & ordine. Non enim est seditionis auctor Deus, sed pacis, vt in omnibus Ecclesiis sanctorum. Itaque aliæ gentes & sectæ, in quibus idololatria, impietas & omne genus flagitiorum, licet ac regnat, collatæ ad Ecclesiam, sunt veluti densæ & asperæ syluæ, dumeta, senticeta, & ferarum lustra, collata ad hortum seu vineam pulchre ordinatam.

7. Lignum vitis est admodum infirmum, humile & vile, ac nisi vuas gignat nullum habet vsum nisi combustionis: cum alia ligna, præsertim Syluestria, sint firma, procera, pulchra, ad ædificia & alios vsus hominum idonea. Sic Ecclesia est infirma, vilis & contemptibilis in mundo, cum impij potentia & opibus, & gloria mundana floreant. Hanc collationem facit Deus, Ezech. 15. sic loquens de suo populo: Quid est lignum vitis pręomni arbore ramosa, quæ est inter arbores sylue? Assumatur ex eo lignum ad formandum opus: An sument ex eo vel paxillum è quo suspendatur vllum vas? Ecce in ignem coniicitur ad consumptionem.

B 8. Vtcumque autem sit vitis lignum vile, tamen gignit præstantissimum & suauissimũ fructum, cum aliæ arbores syluestres proceræ & validæ, aut sint infrugiferæ, aut fructus earum nihil sint collati ad fructum vitis. Sic Ecclesia producit fructus pulcherrimos & suauissimos Deo & hominibus, officia nimirum dilectionis & pietatis erga Deum & proximos, & erga omnes; sacrificia laudis, veram inuocationem & celebrationem Dei, qui fructus non interit, sed in vita æterna demum perficitur. Contra vero impii nullos bonos fructus Deo ad vitam, sed duntaxat diabolo & carni ad mortem proferunt, Rom. 7. Quem fructum habebatis ex iis, de quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati à peccato, mancipati autem Deo habetis fructum vestrum in sanctimoniam: finem autem vitam æternam. Item mortificati estis legi in corpore Christi vt fructum feramus Deo. Quum enim essemus in carne, affectiones peccatorum vigebant in membris nostris ad fructum ferendum morti.

9. Ideo sicut inter fundos preciosissima & charissima possessio est vinea: sic Deo charissima & in conspectu eius preciosissima est Ecclesia: non sua dignitate & merito, sed Dei gratuita misericordia,
C qui ex hoc vilissimo, & per se inutili ligno, suauissimum suæ laudis fructum vult educere. Ideo ab Isaia cap. 5. vocatur planta deliciarum Iehouæ.

10. Sicut in vinea sunt vites & palmites, ac nisi palmites in vite maneant, non possunt fructum afferre: Sic in Ecclesia est vnica vitis per totam vineam Domini extensa, cuius palmites sunt omnes fideles ab initio mundi vsque ad finem: & nisi maneant insiti huic viti, fructum non ferunt, sed exarescunt, Ioan. 15. Ego sum vitis vera, vos palmites. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, id est, nisi manserit in vite, ita & vos nisi in me manseritis, &c.

11. Sicut in vinea palmites alij sunt vegetes & fructiferi qui excoluntur & fouentur: alij sunt steriles & superflui, qui vel alias, vel in pampinatione defringuntur & abiiciuntur, ne fructum aliorum palmitum impediant: sic in Ecclesia sunt alij electi & vere sancti, & Christo vere per fidem & Spiritum ipsius insiti, ex ipso vitam & vigorem haurientes, quo fructum Deo placentem producunt: hos Deus fouet & seruat, & magis ac magis erigit & confirmat ad vitam æternam. Alij vero sunt hypocritæ, qui ligno & foliis quidem luxuriant, id est, speciem filiorum Dei præ se ferunt, & eorum no-
D mine gloriantur, sed fructus pietatis veros non afferunt. Hos tandem Deus tollit ex Ecclesia, & in ignem æternum abiicit, Ioan. 15. Pater meus est agricola: omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit: & omnem qui fert fructũ purgat, vt plus fructus adferat. Item, Nisi quis in me manserit, eiectus extra vineam statim vt palmes arescet. Deinde coguntur isti palmites, & in ignẽ abiiciuntur.

ECCLESIA *Christi Catholica. Membra vera Ecclesiæ.*

1. IVDÆA inclita est vel magis palmis, teste Plinio, lib. 13. cap. 4. Sed Ecclesia Catholica amœnissimum Iesu Christi Palmetum est, quod passim in orbe terrarum plantatum est illius manu.

2. Palma, Hebræis Thamar, Græcis φοῖνιξ, salsum solum diligit: ergo vbi non est tale, salem aspergunt, non radicibus, sed paulo longius amandando: vt ex Theophrasto annotauit Ruellius de Natura Stirpium, lib. 1. cap. 108. Homo autem iustus, Sapientiæ sale resperius, dictis & factis id profitetur

quod sibi hæc dicta voluit: nam omnis homo igne salietur, & omnis oblatio sale salietur. Bonus est sal: si vero sal insulsus fuerit, quonam ipsum condietis: Habete in vobis ipsis salem: & pacem habete inter vos mutuo. Marc.9.49.50. Item, Col.4.6. Sermo vester semper cum gratia sit sale conditus, vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere. A

3. A fimo Palmam magnopere abhorrere quidam perhibent. Spiritualis Palma, videlicet sancta Ecclesia, peccatorum sordibus, ceu teterrimo fimo, grauissimè offenditur. Nouit enim sibi præceptum, Purgemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem cum timore Dei, 2.Corinth.7.1. Item, Apocal.22.11. Qui nocet, noceat adhuc:& qui sordidus est, sordescat adhuc:& qui iustus est, iustificetur adhuc:& sanctus, sanctificetur adhuc.

4. Comam palma habet in Cacumine circumtensam, ramos in digitorum morem protensos: ac eius fructus, quod digitis similes sint, palmulæ, dactyli dicuntur. Homo iustus puras supplicesq; palmas ad Deum tendens, preces per fidem concipit, & in Spiritu ac veritate Deum Patrem adorat, non ignarus sententiæ distichi Gregorij Nazianzeni,

Non opus est manuum melius quàm tendere cœlo
Castas, & toto iungere corde preces. B

Seu, eas legibus diuinis præstandis prompte & dextre adhibere.

5. Ex vrbano genere (ait Ruellius, veterum physiologorum sentētias repetens) perpetua fronde pubent Olea, Palma, Laurus, Myrtus, &c. Idem & de iustis hominibus, qui constanti honore virent, dicitur, vt testantur hæc dicta; Ego tamen ero sicut olea viridis in domo Dei: spero in bonitatè Dei in sæculum & perpetuo, Psal.52.8. Iustus vt Palma germinabit. Item: etiam germinabunt in senectute, pingues & virides erunt, Psal.92.12.14. Ponam in deserto Cedrū, lectissimam Cedrum, Myrtumque & arborem Oleosam, &c. Isai.41.19. Sic autem allegorice nominat præstantissimos quosque in Ecclesia homines. Pro spina alba ascendet Abies, & pro vrtica ascendet Myrtus, Isai.55.13. hoc est, noxiis & improbis hominibus diuinitus extirpatis & submotis, substituentur salutaria & vtilia Ecclesiæ organa, ad Iehouæ laudem, & æternum beneficentiæ eius signum ac monumentum.

6. Palma gaudet riguis, totoq; anno bibere quum amet, anno sitienti squalidoq; lætior est. Iustus gaudet ea rigatione de qua dicitur, Ego plantaui, Apollos rigauit, sed Deus dedit incrementum, 1. Corinth.3.6. Item, Isai.58 11. Deducet te Iehoua semper & saturabit in siccitatibus animam tuam, ossaque tua impinguabit: & eris velut hortus irriguus, ac veluti scaturigo aquarum, cuius aquæ nō deficiunt. Idem in medio afflictionum æstu spe gaudet, & gloriatur in oppressionibus, Rom.5.3. ac cum Apostolo, 2.Corinth.4.8 9. ait, In omnibus premimur, at non coarctamur: hæsitamus, at non prorsus hæremus. Persecutionem patimur, sed in ea non deserimur: deiicimur, at non perimus. C

7. Folia fructum, germina, propemodum cacumine gestat Palma: quippe cum vis tota genitalis in eius vertice resideat: quare decacuminata moritur, nec (tanquam esset adusta) germinat. Pius in Christo Iesu, Capite suo, summum decus obtinet, & fructus bonorum operum profert: sine Christo nihil potest facere, Ioan.15.2. Bene autem habet, quod vnum cum Christo Iesu factus nunquam ab eodem seiungi potest, Rom.8.38.39.

8. Vt autem, Aristotele & Theophrasto attestantibus, Palma victoriæ Symbolum est, nec cedit oneri, quamlibet ingenti, nec intra flectitur, sed contra pondus resurgit: ideoque fere in coronariis certaminibus aliud præmium quam palma non dabatur. Sic de iustis dicitur, Quicquid natum est ex Deo, vincit mundum: & hæc est victoria quæ vicit mundum, nempe fides nostra, 1.Iohan.5.4. D

Pressa sub ingenti ceu pondere Palma virescit,
Sub cruce sic florent dedita corda Deo.

9. Palmæ translatu gaudent, quanquam in Græcia loci mutatione sterilescant. Iusti lætantur, se translatos esse ex morte ad vitam, 1.Iohan.3 14 Nunquam, nusquam gentium, fiunt infrugiferi: quia Christi consortes facti, à Spiritu eius reguntur, & ad omne opus bonum instructi fiunt.

ECCLESIÆ *Ciues.*

HIACYNTHOS Æthiopia mittit & Chrysolytos aureo colore translucentes, qui sunt in sereno perspicui, in nubilo obscuri. Ecclesiæ ciuibus diuersum quiddam præstat Dei benignitas, vt

nimirum

A nimirum etiam tempore nubilo niteſcant, & per ærumnas decus ſuum proferant, glorienturque ſub ſpe gloriæ Dei, & in medio prauæ nationis ſplendeant vt luminaria in mundo.

ECCLESIÆ *Dotes.*

AMETHISTVS purpurei eſt coloris, mixto colore roſæ & violæ, vt ait Hieronymus. Eccleſia non eſt ebria opinionibus humanis voluptatibusque, ſed tenax ſanæ doctrinæ, ſobria, temperans, ac ſanctimoniæ documentorum decora cum ſpirituali fragrantia coniungit.

ECCLESIÆ *Dei gloria.*

VT eximias & pretioſas eſſe debere dotes pectoris eius qui legali ſacerdotio legiſlator Deus oſtenderet, in pectorali Aaronis extare & cõſpici voluit duodecim pretioſos lapides, Pyropum videlicet, Topazium, Smaragdum, Chryſopraſum, Sapphirum, Adamantem, Cyanum, Achaten, Amethyſtum, Berillum Thalaſſium, Sardium, Iaſpidem, Exod. 39 Sacerdos legalis typus fuit æterni Sacerdotis Chriſti. De Eccleſiæ militantis gloria ait Deus per Prophetam, O afflicta, procellis agitata, B conſolatione deſtituta, ecce ego collocaturus ſum cum ornamẽto lapides tuos, & fundaturus te Sapphiris. Diſponam pyropo ſpecularia tua, & portas tuas lapidibus carbunculi: denique totum terminum tuum lapidibus delectantibus. Et erunt omnes filij tui edocti à Domino, amplaq; pax filiorum tuorum, Eſai. 54. Scientia vero & conſcientia bona in Chriſto acquieſcens. Deinde ſancte Deo inſeruiens, per pretioſiſſimum ædificium delineatur. Sed de triumphante in cœlis Eccleſia, quæ libera plane eſt, & Ieroſolyma cœleſtis nominatur, magnus Theologus dicit, Apocal. 21. Erat autem ſtructura muri eius ex Iaſpide, &c. Vide etiam cap. 22.

ECCLESIA *militans.*

1. BALSAMVM, inquit Dioſcorides, arbuſcula magnitudine violæ albæ, aut pyxacanthæ conſpicitur, folia habens ſimilia rutæ, multo tamen albidiora, & magis ſemper virentia. Eccleſia in his terris ſpecie humili & depreſſa eſt: ſed tamen luce Dei plena, caſtimoniæque amantiſſima, quibus nominibus longe præcellit acuentes lumina rutas, carniſque impuras flammas reſtinguentes. Commendat autem eandem & niueus ille piorum candor, & ſemper virens ſanctificationis decus.

C 2. Omnibus (ait Plinius) odoribus præfertur Balſamum, vni terræ Iudææ conceſſum, quondam in duobus tantum hortis, vtroque regio, Dioſcorides etiam in Ægypto naſci adfirmat. Militans in his terris Eccleſia, hoc quidem tempore, in Germaniæ, Bohemiæ, Poloniæ, Hungariæ, quibuſdam partibus, in quibus circa perſecutionis æſtum, Chriſtum crucifixum, vna cum Anglicis, Scotis, Danicis, Helueticis Eccleſiis profitetur, tanquam in pacata Iudæa; eadem, in regno Galliæ & in Belgio, inter media arma, velut in Ægypto, naſcitur & ſuccreſcit, tanquam inter ſpinas lilium. Emicat autem ἀδιαφθορία & ſinceritatis doctrinæ cœleſtis decus in iis maxime Eccleſiis, quæ perſecutionis æſtum & pondus ſuſtinent.

3. Xylobalſamum vocant Græci fruticem, ſarmenta, ſurculos. Conſtat Paulum Apoſtolum Chriſti appellatione collectiue quandoque ſumpta, & Chriſtum, qui vitis, qui καλλιέλαιος eſt, & nos, qui ſurculi inſititij ſumus, deſignare. Sumus igitur & nos, qui de plenitudine eius omnes accepimus, balſami ſurculi. Noſtrûm itaque fuerit in eo manere, viuere, fructus ferre.

D 4. Carpobalſamum iidem vocant fructum Balſami. Eccleſia fructus Spiritus fert charitatem, gaudium, pacem, lenitatem, benignitatem, fidem, manſuetudinem, temperantiam.

5. Opobalſamum, Balſamelæon, Balſaminum, ſuccum illum oleo ſimilem vocant, qui ex imis Balſami fruticis partibus ſcarificatis profluit: vt poſt Aëtium cæteroſque docuit Ruellius. Diuerſum quiddam Eccleſiæ accidit, atque frutici Balſami. Nam illa è ſupernis à Chriſto capite, in quo omnis boni plenitudo eſt, tanquam è fonte inexhauſto, Balſamelæon Spiritus ſancti gratis accipit, & eodem recreatur & viuificatur.

6. Xylobalſamum, ait Dioſcorides, probatur, ſi recens & tenuibus ſarmentis præditũ, & fuluũ ac odoratum, vt parum Opobalſami odorẽ ſpiret. In Eccleſia noua Creatio & regeneratio viget, eadem contenta eſt initiis gloriæ diuinæ: ac dum vtitur fideli eorum miniſterio qui Chriſti bona fragrantia

ſunt, fruitur victimæ Chriſti εὐωδίᾳ omnium fragrantiſſim &a efficaciſſima, ad recreandum, & refocillandum nouum hominem. A

7. De Corpobalſamo ſcribit Dioſcorides, perneceſſarium eius vſum eſſe: eligendum vero flauum, plenum, magnum, grauem, in guſtu mordentem, feruorem inducentem, & moderate Opobalſamum ſpirantem. Eccleſiæ maxime proſunt ea dona Spiritus ſancti, quæ carni quidem mortificandæ, Spiritui autem viuificando, zelo cum ſcientia coniuncto excitando, conducunt, & Spiritus ſancti vnctionem maxime redolent.

8. Opabalſamum in caniculæ ardoribus excipitur, ferreis vnguibus arbuſcula inciſa, vt ait Dioſcorides. Sed Plinius econtra, Inciditur, ait, vitro, lapide, oſſeisve cultellis, ferro lædi vitalia odit. Incidentis manus libratur artifici temperamento, qui vltra corticem violet. Eccleſia, vt viuum & efficacem Dei ſermonem penetrantiorem eſſe quouis gladio ancipiti, ac pertingere vſque ad diuiſionem animæ ſimul ac ſpiritus, vitalia tamen non lædere; ſi malas cogitationes, concupiſcentias & opera carnis præſcindi experitur: & quidem in ipſis tentationum ardoribus lacrymas per fidem fundit, quarum magnum eſt precium apud Deum, vſus magnus. B

9. Præcipua, inquit Plinius, gratia lacrymæ, ſecunda ſemini, tertia cortici, minima ligno. In Eccleſia diſcrimina ſunt donorum, ſed idem Spiritus: diſcrimina miniſteriorum, ſed idem Dominus: & diſcrimina facultatum, ſed idem Deus.

10. Balſaminum variis modis vitiari docent Phyſici. Sed militans Eccleſia à Chriſto ita regitur, vt Spiritus ſancti ductum ſequens, ſinceritatem ſuam incorruptam retineat, in doctrina fidei, charitatis ſpei; in liturgia diuinitus præſcripta, in pietatis ſtudio, in exercitationibus denique corporalibus.

11. Summa Balſamelæi probatio eſt, teſte Plinio, vt lac coagulet, & in veſte maculas non faciat. Ideo mirum non debet videri, quod ea Sacerdotis ſummi veſtem reſperſam legimus. Eccleſiam aſperſio ſanguinis Chriſti, qui illi Balſamelæi loco eſt, non contaminat, ſed ab inquinamentis peccati emundat.

12. Commemorabile autem eſt quod ait Plinius, Sæuiere in eandem Iudæi, ſicut in vitam quoque ſuam. Contra defendêre Romani, & dimicatum pro frutice eſt. Quoties autem factum eſt, vt quum Pſeudochriſtiani Eccleſiæ arma intuliſſent. Turcæ aliud ſpectantes, idipſum armis correptis ſedarent? Annon etiam hac ætate, impiorum λυκοφιλία, æmulationes, iræ, digladiationes, Syncretiſmi, eorundem διαμερισμοὶ, Eccleſiis Dei & quibuſdam earum fidis nutritiis, reſpirandi, animum & vires colligendi, anſam præbuerunt? C

13. Scribit Theophraſtus, colligi lacrymam, & in caudice & in parte ſuperna, ſubſidere quum æſtus maxime angit: id fieri æſtate tota: ſed quod manat non eſſe multum: vix enim toto die concham poſſe impleri. In Eccleſia militante ſummi & infimi ordinis homines, in oppreſſionibus, quando eæ maxime feruent, fundunt fragrantes ad Deum preces & gratiarum actiones & confeſſiones, quibus Deo debita gloria tribuitur.

14. Negat Theophraſtus ſincerum Balſaminum exportari & Gręciæ vendi: & hodie Turcis tribuitur, quod illud ob inuidiam exportari & Chriſtianis vendi non patiantur. Sed vera Eccleſia non ſolet καπηλεύειν, ſermonem Dei, ſed vt ex ſinceritate, ſed vt ex Deo in conſpectu Dei, de Chriſto loqui: contra quam Pſeudeccleſia agit.

15. De virtute medica lacrymarum Balſami. Dioſcorides ſcribit, vim efficaciſſimam habere, quũ ſint calidiſſimæ: detergere ea quæ pupillis oculorum tenebras effundunt: rigores ſoluere: purgare vlcera: vim concoquendi habere: mederi iis qui aconitum cum lacte biberunt, aut à ſerpentibus læſi ſunt morſu venenato. Sanguis Chriſti Eccleſiam illuminat, eius enim fuſi merito è tenebris in lucem producta eſt: Sanguis Chriſti emollit corda, vt apta fiant ad motus Deo placentes: Sanguis Chriſti purulentiam & ſordes peccatorum noſtrorum detergit: Sanguis Chriſti antidotum nobis eſt aduerſus antiqui draconis morſus & vires. D

16. Negat Hieronym. Balſaminum quæſtus cauſa Tyriis vendendũ. Negat & Eccleſia Religionẽ quæſtui ſeruire debere, aut ſanctum canibus dandum, aut Margaritas ante porcos proiiciendas eſſe.

17. Pauſanias in Bœoticis hiſtoriam viperarum deſcribens, ait eas verſari circa Balſamum delectari

A ctari eius vmbra, vesci succo eius suauissimo, ac eo nomine venenum earum temperari vnguēto maxime odorato, vt ex lethifero mitius fiat. In externa societate, quam multas viperas ferre cogitur Ecclesia? Quam multi in bonis Ecclesiasticis deliciantur, qui non tantum sunt inutilia pondera Ecclesiæ, sed etiam vera progenies viperarum? Quam multos sanctos homines hæ viperæ mordent? Sed bene habet, quos illos sanat, has perdit, omnipotens ille & verax filius hominis, cui pater omne iudicium commisit.

18. Iuxta mare mortuum, inquit Cedrenus, πάμπολυ τὸ βαλσάμου φυτόν. Et in his terris iuxta mundanos homines, mortuos in offensis & peccatis, Ecclesiæ militantis membra sparsim crescunt, virescunt, fructus ferunt, Christo Iesu dominante & ouile tuente medios & infestissimos hostes.

19. Myrtus, Theophrasto auctore, Oleæ inter cætera, si generationem spectes, similis, & ligno & ramo prouenit, & semper viret. Ecclesia nascitur ex immortali verbi diuini semine, & Christo (qui peccata illius pertulit in corpore suo super lignum, 1. Pet. 2. 24.) inserta, in eodem manet, viuit, viret.

B 20. Idem Theophrastus lib. 6. de causis Plantarum, c. 22. de eo asserens, cur odoratis insit acrimonia quædam, aut pinguedo: (ait) Myrti odoratus, & ea quoq; aliquem odorem reddit. Illud permirū, quod anno squallente Myrti maxime odoratæ surgunt. Est & Ecclesiæ & in ea docentibus sua quædā εὐωδία seu bona fragrantia, de qua dicitur: Odor vestimentorum tuorum, velut odor Libani, Cantic. 4. 11 Mandragoræ dederunt odorem, Cantic. 7. 13. Item, Christi bona fragrantia sumus, 2. Corinth. 2. 15. fragrantia autem hæc in aduersis, quando fidei virtus confessione declaretur, maxime spargitur & Deo ipsi ac piis hominibus gratissima est.

21. Myrti amant vmbras. Ecclesiæ cordi est vmbra, de qua dicitur, habitans in latibulo Dei excelsi, in vmbra Omnipotentis commoratur. Item, Iehoua est custos tuus. Iehoua est vmbra tua, Psalm. 91. 1. & 121. 5.

22. Myrto corticem si detrahas, perit. Ideo Theophrastus, Oleæ, ait, ac Myrti corticem nequaquam detrahendum existimant: obsepit enim conseruatq; arboris vitam. Sic nuptialis illa vestis, qua electi in Baptismo vestiti, Christum ad sanctificationem induerunt, neutiquam illis detrahenda, ne
C emoriantur.

23. Diligit purgationem Myrtus. Theophrastus ait, purgatione Myrtum & Oleam maxime egere, Androtion auctor est. Etenim quo pauciora reliqueris, melius germinant, fructumq; copiosius præstant, excepta vite. Ecclesia & singuli sancti militantes, circumcisione cordis, aurium, labiorum, purgantur, mortificata carne, & abiectis terrenis cupiditatibus: in Christo manentes, probeque purgati, fructum copiosum ferunt.

24. Myrtus frigore facillime læditur: quia & ipsi ramuli tenues tenelliq; sunt, & tota arbor minus calida est. Ecclesia, refrigescente quorundam charitate, admodum citoque afficitur & laborat, sed tamen in viuis Christi membris flammas sancti amoris nō plane extingui, interdum autem vehementius inardescere sentit.

25. Nigredo quædam est in Myrto, quo nomine opacam vmbram præbet. Canit & Ecclesia, Cantic. 1. 5. Nigra sum, at desiderabilis.

26. Non decidunt folia Myrto, perpetua fronde pubenti: ac eius folia angusta & disposita Plinius
D esse ait. De Ecclesia & eius ciuib. dicitur, est tamquā arbor plantata secundum fluenta aquarum, quæ fructum suum dabit in tempore suo: foliū eius non marcescet: & quicquid facit prosperū est. Psal. 1. 3.

1. Halcyon, ait Basilius in Hexamero, quædam est auis, mari maximopere gaudens. Hæc fœtificare secundum littora solet, ouis in ipsa arena positis circa mediam brumam, quum crebris sæuientibus flatibus, vehementibusque procellis agitatum voluitur ad littora vastum atque illiditur mare. Attamen silescunt tum omnes venti, quiescunt vndæ, tumida æquora placantur, septem totos dies, quum incubat Halcyon. Tot enim duntaxat dies ipsam suos excludere pullos ferunt. Sed quum & victu ipsis sit opus, alios pro incremento suæ prolis beneficentissimus ipse Deus, huic tam exiguo præstitit animali serenos itidem septem tranquillosque dies. Id omnes etiam Nautæ sciunt, & Halcyonides illos dies nuncupant.

2. Enimuero non sunt quidem omnia Naturæ parturientis opera allegorice nobis interpretanda: quum vel eorum historia nos hortetur ad laudes potentissimi, sapientissimi, moderatissimi & optimi conditoris concelebrandas. Quia tamen vere dixit beatus ille Martyr Christi Cyprianus: dum in arbores & vites, quas videmus, oblectante prospectu oculos amœnamus, animam simul & auditus instruit, & pascitur obtutus: quid obstat quominus Basilij, Ambrosij, & aliorum exemplo, historiam Halcyonum, vt ea vere ab Aristotele tradita est, transferamus ad Ecclesiæ militantis picturam, quæ de multis bonis rebus nos commonefacit? A

3. Boni consulit militans Ecclesia, quod iuxta tempestuosi huius mundi mare, decumanosque fluctus, extrema omnia minantes, hospitiola quædam, diuina prouidentia, sortita est. Scit enim sibi etiam in ærumnis Deo obediendum esse: lætatur tamen, quod supra petram extructa, nullis ventorum procellis, nullis imbribus & fluctibus superari potest: non enim vel inferorum portæ aduersus eam præualebunt.

4. Vt autem Halcyon asperrimo anni tempore, dum frigus maxime sæuit, ouis incubat & ea excludit mari quiescente: sic periculosissimis turbulentissimisque temporibus nihilominus repressa, quum opus est, pelagi mundani tempestate, electi renascuntur per aquam & Spiritum, & à Domino quotidie adduntur Ecclesiæ qui salui fiunt. B

5. Quum autem renatis alimento opus sit, vt adolescant in eum per omnia qui est caput, nempe Christus; sicut pullis Halcyonis septem alij dies conceduntur, vt probe nutriti crescant: sic Ecclesia alitur pane vitæ, viuifica (inquam) Christi carne quæ pro mundi vita est tradita, vt illa in Christo crescat. Hanc autem alimoniam Mundus Ecclesiæ, velit nolit, relinquere cogitur, vt ea vitæ æternæ consors sit.

6. Vt autem Nautæ dies Halcyonides obseruant, & iisdem nauigationes necessarias instituunt: sic Dei cooperarij, Ecclesiæ fidi & prudentes Pastores & Doctores, signa temporũ, inter quæ sunt & publicarum tentationum initia, media, fines, & euentus, diligenter obseruant: ac induciarum tempore ad noua certamina sese præparant. In ipso autem certamine, fide & spe seipsos & alios erigunt.

7. Addidit autem Basilius superioribus exhortatiunculam ad precationem fidei, dicens: hæc illis rationis expertibus commoda diuina prouidentia præstat, vt inde quasi lege tibi sit statutum, ea re semper à Deo, quæ ad salutem tuam pertinent postulare. Quid quæso à Deo tui causa non fuerit exorabile, quem ad imaginem ipse similitudinemque suam creauit, quandoquidem alitis tam exiguæ gratia, mare tam vastum, tam terribile sæuumque, tranquillum esse media bruma, iussum detinetur atque quiescit? C

8. Sed enim hæc ij demum credunt, qui Halcyonis in cordibus suis, vera (inquam) animi tranquillitate gaudent. De ea autem dicitur Rom.8. Iustificati fide, pacem habemus erga Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum: gloriamque non solum sub spe gloriæ Dei, sed etiam in oppressionibus, scientes quod oppressio patientiam efficiat, patientia vero experientiam, experientia vero spem non pudefacientem.

ECCLESIA *militans.*

1. PSALMO 74 19.20. confertur Ecclesia in his terris militans, Deo carissimæ, apud eũ gementi, & hoc vnum suppliciter petenti Turturillæ, ne pro derelicta habita, accipitri lanianda & deuoranda tradatur. Fatetur se esse congregationem pauperum & miserrimorum in his quidem terris, de qua sit actum, nisi Deus cum vera & æterna gratia eius memor sit. Allegat autem illa tum fœdus gratiæ, quo quum Deo iuncta sit, ob huius veritatem & virtutem bene speret: tum terram illam terræ faciem, quæ quum sit latronum & grassatorum latibulum facta, à iusto Deo sit euacuanda & desolanda, vt Isaiæ 24.1. dicitur. D

2. Aristoteles de histor. animal. lib.5. cap.13. Turtures, ait, minimi inter omnes columbas. Ecclesia inermis (si carnalia arma spectes) inter aspides, Basiliscos, & leones incedens, nec magnitudine, nec numero hostibus par, ad consolationem suam, assidue repetit vocem Iesu Christi, Luc.12.32. Ne time, ô parue grex: nam visum est Patri vestro dare vobis regnum.

3. Inter

A 3. Inter mundas volucres, quibus etiam in sacrificiis locus olim erat, Turtures & Columbæ sunt. Sancta est & Ecclesia, quam dilexit Christus, & semetipsum exposuit pro ea, vt eam sanctificaret, purgans lauacro aquæ per verbum, &c. Ephes. 5.25.26.

4. Turtur est auis simplex, innocens, nec tamen prudentia destituta. Tota Ecclesia, Christi dictum amplectens, temperamento simplicitatis & prudentiæ delectatur, & id sibi à Paulo dictum intelligit, volo vos sapientes quidem esse in rebus bonis: innocentes vero in malis. Rom. 16.19.

5. Noti sunt versus de Columba, quibus Turturis quoque natura maxime expressa videri potest.

Est sine felle, gemit, rostro non lædit, & vngues
Possidet innocuos, puraq; grana legit.

Ecclesia sine felle iracundiæ & amarulentiæ est. Caritas enim quæ non irritatur, summæ ei curæ est. Nouit sibi dictum: Omnis amaritudo, & excandescentia, & ira, & clamor, & maledicentia, tollatur ex vobis, cum omni malitia. Ephes. 4.31.

6. De gemitu Turturillæ spiritualis, extant hæc verba Gregorij in 1. Capit. Canticorum, Turtur
B postquam parem suum perdiderit semel, nunquam alteri se iungit, sed semper solitarie habitans, in gemitu perseuerat, quia quem diligebat nō inueniens quærit. Sic sancta anima quæque, dum à sponso suo absens est, ab eius amore non recedit, sed in eius desiderium semper anhelat, & gemit: & dum illum, quam valde diligit, non inuenit, quia ab omni alieno amore se retrahit, quasi in genarum verecundia, castitatem cordis ipso habitu & actu exteriore ostendit.

7. Ecclesia autem à fremitu abstinens, gemituq; contēta, exemplo suo pastores & Doctores monet, vt ne Periclem illum imitentur in docendo, qui tonando & fulgurando, totam miscuisse dicitur Græciam: sed vt memores sint eius, quod Bernardus sermon. 59. super Cantica his verbis monuit: Vox turturis indicium est transactæ hyemis, tempus nihilominus putationis adesse denuncians. Id iuxta literam. Aliàs turturis vox non admodum dulce sonat, sed signat dulcia. Ipsa auicula, si emis, non magni, si discutis, non parui precii est. Et vox quidem gementi quam canenti similior, peregrinationis nostræ nos admonet. Illius doctoris libenter audio vocem, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moueat. Vere turturem exhibes, si gemere doceas. Et si persuadere vis, gemendo id magis
C quam declamando studeas oportebit. Exemplum sanctum in aliis multis, tum vel maxime hoc in negotio verbo efficacius est. Dabis voci tuæ vocem virtutis, si quod suades, prius tibi illud cognoscaris persuasisse. Validior operis quam oris vox.

8. Aliæ frugibus viuunt, inquit Aristoteles lib. 8. de histor. Animal. cap. 3. vt palumbes, columbus, vinago, turtur. Ecclesia pane alitur vitæ quem pater dat. Ioan. 6.32.

9. De ἀντιπαθείᾳ & inimicitiis quarundam auiū differens Aristoteles lib. 9. eiusdem operis, cap. 1. Turtur, ait, cum ignaria pugnat. Locus enim pascendi victusque idem est. Turtur & Luteus pugnant, occiditurque Turtur à Luteo. Ecclesiæ πόλεμος ἄσπονδος est, non tantum cum Caini posteritate, quæ ex professo inimicitias cum eadem exercet; sed etiam cum domesticis hostibus hypocritis, & cum iis qui ad tempus credunt: & ab his sæpe sancti quidam homines iugulantur. Hæc nimirum causa est propter quam multi sancti & docti viri, quantum quidem conscientia & vocatio permittunt, illud λάθε βιώσας libenter sectantur, & ardentem illam precationem regij Prophetæ repetunt, Timor & tremor venerunt in me, & horror me operuit: &, dixi, Quis mihi dabit alas sicut co-
D lumbæ: auolarem & quietē caperem. Ecce procul discederem & cōmorarer in deserto, Psal. 55.5.6.7.

10. Petit autem compare orbatus turtur solitudinem, & in editissimorum montium iugis gemit. Vbi, ait Bernardus, regni cœlorum facta est promissio, tunc intellexerunt homines se non habere hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirere tota auiditate cœperunt, & tunc manifeste sonuit in terra vox turturis. Nam dum sancta quæque iam anima Christi præsentiam suspiraret, regni dilationem moleste ferret, desideratam patriam gemitibus & suspiriis à longè salutaret, nonne tibi videtur vice fungi gemebundæ ac castissimæ turturis, quæcumque anima in terra ita fecisset? Hoc quippe est quod ipse aiebat: Numquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies quum ab eis auferetur sponsus, & tunc lugebunt: ac si diceret, & tunc vox turturis audietur. Ita est, Iesu bone, venerunt dies illi. Nam & ipsa creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc, reue-

lationem

lationem filiorum Dei expectans. Non solum autem illa, sed & nos ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei, expectantes redemptioné corporis nostri. Hoc scientes, quod quamdiu sumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino. Nec vacui gemitus, quibus è cœlo tam misericorditer respondetur, propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. A

11. Breuis autem est Turturum vita, vt qui (Aristotele teste) vel ad octauum annũ viuat. Sed Sanctorum vita in Christo iam abscondita, cum æterna beatitudine & gloria coniungeretur. Quum autem multis Sanctis, ceu Turturibus Christi, nunc idem eueniat, quod toti militanti Ecclesiæ cõmune esse vident, vt tyrannos, ceu leones frementes, lupos vlulantes, & piis anathema denunciantes, maledicos homines ceu canes rabiosos latrantes, indoctos homines ceu coruos crocitantes, sophistas ceu picas & graculos ferale carmen stridentes, audire necesse habeant: è re illorum fuerit ἀπαρεξίας φάρμακῳ, quod S. Biblia, quæ sunt ψυχῆς ἰατρεῖον, subministrant, vti, & cum Christiano poeta dicere,

Vna est in trepida mihi re medicina, Iehoua
Cor patrium, os verax, omnipotensque manus.

ELOQVENTIA. B

EFFIGIES eius ab ingeniosis hominibus ita depingitur. Fingunt ij statuam æream ingentem, instar Colossi, in templo fundati, super solida rupe, cuius in medio collocata est, firmissima basi, consistens hæc statua ordine duplici columnarum forma circulari circumdata, in quibus singulis conspiciuntur imagines virorum, qui in celeberrimis linguis, quæ nobis notæ sunt, excelluere. Is Colossus manu sinistra tenet facem flammis coruscantem: in dextra vero vas plenum aquæ. In eius ore apparet aurea lingua, à qua pendent aureæ catenulæ subtiles, quibus ad se trahit innumeram hominũ multitudinem vtriusque sexus, annxeam auriculis, non vi, sed sponte, magnaque alacritate ad eam properantem. Postremo, sub pedibus eius iacent veluti dormientes, tres immanes belluæ, Tigris, Aper, & Vrsus. Hæc tabella hieroglyphica ita explicari meo iudicio poterit. Rupes indicat robur, firmitatem, constantiam præstantissimi diuinique doni, eloquentiæ. Colossea statua virorum eloquentissimorum præstantiam denotat. Sicut enim Colossus sua mole & magnitudine minores statuas longe vincit; ita hi rudiores & imperitiores multis modis auctoritate & sapientia superant, & maximo in pretio vbique terrarum habentur. Exempla occurrunt in Pericle, Demosthene, Cicerone, & aliis. De quo postremo, tamquam Romanæ facundiæ principe, tale extat Iulij Cæsaris Monarchæ præconium, securitatis & honoris ergo illi concessum: M. T. Ciceronem ob eximiam eius virtutem & egregias animi dotes, per vniuersum orbem terrarum saluum esse iubeo. Ærea eloquentiæ statua fingitur ob eius suauem sonum orationis & diuturnitatem. Quemadmodum enim tinnitus æris harmonicus auditum mirifice oblectat, ita orationes disertæ, nõ tam suaues auribus, quam perpetuæ sunt, neq; vlla temporis iniuria interire solent, non secus ac æs, quod ærugine numquam consumitur, quodq; non modo seipsum, sed etiam res alias ab interitu conseruare solet. C

Sed quid sibi vult fax in sinistra manu? Ea sane significatur vis ardens eloquentiæ, quæ suis persuasionibus & efficacibus verbis lucem, detectis tenebris, præbet veritati, & sicut ignis non solum purgat & consumit obstantia quæque, sed etiam splendore suo illustrat; ita hominum animos eloquentia illuminat, accendit, & reddit illustres, vt recta sequantur, falsa fucataque virent ac fugiant. Quamobrem in dextera quoque eius vas plenum aquæ collocatur, indicans flumen eloquentiæ & sapientiæ tantam efficaciam habere, vt cupiditates prauæ, & persuasiones falsæ atque friuolæ ab ea eluantur, & sicut incendium aqua facile extinguantur. Porro catenulæ aureæ annexæ linguæ, attrahentes auriculis hominum multitudinem, non tristem, sed alacrem atque lætam demonstrent, salutares monitiones & doctrinas aureas, quæ à diserta lingua emanant, & auditores ad se melliflua oratione trahũt, animosque hominum conciliant, sibique veluti perpetua serie & connexu deuincunt. Hinc nimirum & disciplina Druydum Gallicus Hercules, dictus illis Ogmius, extitit, non solum exuuiis Leoninis & claua veluti armatus, sed decrepitus, caluus, canus, rugosus, magnumque hominum numerum, auribus vinctorum, catenis aureis ore & lingua trahens, quibus blande comiterque arridet. Postremo tres belluæ, alioquin ferocissimæ, accubantes infra pedes eloquentiæ, at domitæ & pacatæ, innuere viden- D

A videntur sermonis atque orationis elegantiam & suauitatem compescere ac emollire vt plurimum, licet efferatissimos, crudelissimos, barbaros, & truculentissimos homines. Quo consilio veteres etiam fabulam de Amphione, Orpheo & Arione, introduxerunt. Imagines in columnis linguas præcipuas, Orationis facundæ instrumenta & ornamenta significant.

Sed veteres Galli sapienter eloquentiam Herculi forti, prudenti, senili experientia docto, non Mercurio imbelli, garrulo, iuueni tribuerunt. Siquidem facundia consueuit in senecta demum absolutum vigorem ostendere. Hinc apud Græcos senis Nestoris lingua melle profluit & Troianorum senes legati λειρίοεσσαν φωνὴν, floridam vocem edunt. flores enim illis λείρια, vt speciatim lilia & narcissi dicuntur. O miseram Ogmium illum pharetram sagittis grauem atque humeris aptatam gestare, tum arcum tensum læua prætendere, quæ omnia eloquenti viro non deesse rationes acutas, missiles, citas, quibus audientium mentes sauciare & transfigere valeat, satis demonstrant. Addamus & sequentes versus ex Bocchianis symbolis:

Dic, age Calliope, quid imago vult sibi? nempe est
Qui vetus Alcides, iunior is fuerat
B *Olim Mercurius: nimirum dea facultas*
Dicendi tardo præualet in senio.
Mens volucris iuuenum, instabilisq; vocata poëtis:
Et meritò. at semper firma grauisq; senum.
Propterea vates Smyrnæus mel senis olim
Fluxisse è dulci Nestoris ore canit.
Florida Troianorum oratio creditur esse.
Ad linguam vinctos auribus ille trahit!
Nec hoc est cur mirere quidem: cognatio linguæ
Aurium & ipsarum cognita si tibi sit.
Auro diuina, ast Electro humana notatur
Cognitio, maius qua nihil aut melius.

Vide Alciati emblema 180. & eius prolixam Minois expositionem, ne diutius hîc retinearis.

EPICVREI *Profani.*

SVILLVM pecus, immundum, terram respicit, sordes rostro proluit & eruit. Erant sues in numero animalium immundorum, quorum carnibus Israëlitis vesci non licuit. Leuitic. 117. Sus quoq; (ait legislator) quia diuidit vngulam & findit fissuram vngulæ, nec ruminat, immundus erit vobis. Vox veritatis Epicureos, verbi diuini cõtemptores, cælestium rerum aduersarios, terrenarum & fœdarum voluptatum amantes porcis frequenter comparat. Vide Matth. 7.6. & 2. Petr. 2.22. Apostolus
C cœni seu luti nomine complectitur cum prauas eiusmodi hominum opiniones, tum multiplicem impietatem diuino cultui contrariam, quæ vt plurimum cum flagitiosa turpitudine coniuncta est, Sapient. 14. cap. v. 22. 25. 27. tum etiam μιάσματα τοῦ κόσμου, 2. Petr. 2.20. id est, quamcunque vitæ impuritatem, & manifesta scelera, quæ contra sanæ rationis & conscientiæ dictata designantur, totumque hominem inquinant: Matth 15. v. 10. & 11. Clemens Alexandrinus in adm. ad gentes, suillos homines prolixe exagitat, accommodata ad ipsos Democriti sententia; ὗες ἥδονται βορβόρῳ μᾶλλον, ἢ καθαρῷ ὕδατι, καὶ ἐπὶ φορυτῷ μαργαίνουσιν. hoc est, *Sues magis delectantur luto, quam aqua munda, & in quisquiliis voluptate insaniunt.*

2. Contra serpentum ac scorpionum ictus Tripolia valere, si seminis grana viginti ex vino vel posca assumantur, vel folia ac vniuersa herba decocta vsurpentur: ac præterea serpentem nunquam in trifoliis conspici, auctores sunt Dioscorides & Plinius. Non dissimili ratione homines Epicurei, profani, fluxis rebus luxuique potissimum dediti, ab honestis ac laudabilibus præceptis abhorrent, ac imperitum vulgus prauis opinionibus imbutum vitiisque variis obnoxium vtilissima monita vir-
D tutis ac honestatis respuit, illaque fugit. Inde natæ voces sapientum, *Procul este, profani*, &,

Odi profanum vulgus, & arceo:
Fauete linguis.

Plato etiam, οὐ καθαρῷ (inquit) καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. id est, Nefas est, ab eo purum contrectari, qui purus ipse minime sit.

3. Prouerbium vetus est, *Nihil sui cum Amaracino*: id est, stolidis ac impuris vel optima sordent ac displicent: non aliter ac Amaracus herba, vel Amaracinum vnguentum male olet sui bestiæ fœtoribus sese oblectanti, & amicæ luto, vt ait Horatius. Seruius in 1. libr. Æneid. scribit Amaracũ puerum fuisse regis vnguentarium, qui casu lapsus dum ferret vnguenta, maiorem confusione odorem exci-

N tarit:

tarit: vnde optima vnguenta Amaracina dici cœperunt, & ideo hunc postea fabulæ tradiderunt in herbam Amaracum esse conuersum. Sic etiam sancta & suauis supra omnes suauitates cælestis veritas, hominibus irrisoribus, profanis, Epicuri de grege porcis est aduersissima, quemadmodum suillo generi vnguenta odorata. Lucret. lib. 6. De natura rerum, ait A

Denique amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum: nam setigeris subus acre venenum est,
Quod nos interdum tamquam recreare videtur.
At contra nobis cœnum, teterrima cum sit
Spurcities; eadem subus hæc tam munda videtur,
Insatiabiliter toti vt voluantur ibidem.

Scribunt etiam quidam in Arabia suillum genus non posse viuere, quod ea regio sit plena odoramentorum. Vnde insuper alterum prouerbium enatum, ὗς διὰ ῥόδων, *Sus per rosas.*

ERVDITORVM *candor.*

OLOREM vult Isidorus libr. 12. originum sic nuncupatum, quod totus sit plumis albis præditus, Græca deriuatione, cum ὅλος totum significet. Exprimit autem hæc auis ob suum candidum colorem apud poëtas & alios (quod & Pierius testatur) animi candorem & simplicem integritatem. Eamque ob caussam hoc symbolum familiare habuit Ludouicus de Aquino, quo ostendere voluit, B eumdem animi candorem & fidem, quam maiores ipsius semper erga Reges suos constanter obseruassent, se quoque toto suæ vitæ cursu religiose retenturum esse. Non minus autem spectat ad omnes viros egregios, placidis & apertis erga cunctos moribus præditos, quive, quantum honeste possunt, quæuis in optimam partem interpretari solent. Commemorat autem Pierius Valerianus in Hieroglyphicis, eiusmodi candidorum virorum suis temporibus extitisse tria exempla maxime memorabilia. Iouianum nimirum Pontanum, nobilitatis Neapolitanæ præcipuum, quem testantur ingenia quæuis bona & præclara singulari animi promptitudine fouisse ac promouisse. Alterum nominat M. Antonium Sabellicum, ipsius Pierij præceptorem, quem affirmat ne aduersarios quidem apertos voluisse lacessere, sed potius omnes alba, vt dicitur, linea notasse. Tertius Romæ fuit Pomponius Lætus, nomine, re, & animo erga omnes hilaris, facilis & placidus, tantum suis studiis sine iniuria, immo cum aliorum multorum vtilitate intentus. Vtinam nostra quoque ætas talia candidissima pectora, & cygnos vnius coloris plurimos proferret, minus profecto esset vbique locorum & gentium contentionum & rixarum pernitiosissimarum. Sed hæc optare quidem licet, sperare vero vix C conceditur.

Saluete, ingenij diuum vnica cura, poëtæ:
Pectora saluete ô candidiora niue.

ERVDITVS *multos erudiens.*

PICVS Martius, quod Marti sit dicatus, ab Aristotele libr. 9. capit. 9. appellatur δρυοκολάπτης, quasi δρῦν κολάπτων, *quod suo rostro arbores* (quas sub quercus nomine veteres intelligunt) *tundat atque excauet.* Poëtæ fabulantur Picum Regem Latinorum in hanc auem mutatum à Circe propter denegatos amores, quod Seruius in 7. Æneid. (vbi huius rei fit mentio) ideò confictum ait, quod Picus augur esset, & domi istam auem aleret, per quam futura noscebat. Apud Ælianum libr. 1. de Animal. cap. 45. Plinium & Oppianũ plura de illo legimus, quomodo in cauis arborum nidificet, & foramen ab aliquo obstructum, herba nescio qua rursum aperiat. Aristoteles quidem dicit picum humi numquam consistere, sed scandere omnibus modis per arborem, aut resupinum more stellionum ingredi: & in fine addit. Iam vero mitescens quidam amygdalum, quod rimæ inseruisset, ligni, vt fixum D constanter ictum reciperet, tertio ictu pertulit, ac nucleum comedit, quod se quoque obseruasse aliquoties Albertus asserit. Lucas Contilis hieroglyphicon illud refert esse vsurpatum à quodam nobili viro, qui suum nomen dederat priuatæ Academiæ Ticinensi, quam intelligi voluit per abietem semper viridem & crescentem fore quamdiu radiis solaribus illustretur, ac foueatur, in qua arbore rara hæc proprietas obseruatur, quod cacumine illius absciso, non raro deinceps tota arbor exarescat. Seipsum vero intelligit per hanc auem, indicans se animo certo ac deliberato quasi in sinu huius Academiæ, ex qua non exiguum suorum laborum & studiorum fructum ac præmium expectet, semper cupere permanere ac conseruari. Additur radius à stella Mercurij per arborem ad stellam vsque pene-

A penetrans, quo doctrinam & peritiam singularem huius Academiæ exprimere voluit: quod sane, vt nimis longe petitum, non omnibus probari apparet: de quo aliorum esto iudicium. Nos autem eruditæ Sapientiæ radiis illustratum hominem significari pico putamus, qui postea suæ eruditionis multos alios tum viua voce, tum scriptis reddat participes. Vir doctissimus, qui nobis in his collectaneis præluxit, Disticho mentem suam circa pici hieroglyphicam picturam sublimiore sensu patefecit.

Spernit humum picus, petit ardua: sic quoque virtus
Appetit excelsis sacra reposta locis.

EXERCITATIONIS *vis maxima.*

IVLIVS Cæsar Scaliger exercitat. 232. satis breuiter aues describit cornutas, hisce verbis: Insula Catigan, quæ est in mari Sur, aues fert gallinæ magnitudine cornutas. Subtus arenas ad duos pedes oua alte condunt, vnde vi solis excludantur pulli, vt per se prodeant. Sic auis cuiusdam cornigeræ vel vnicornis in ære eleganter incisæ, ante aliquot annos medicus quidam Romanus ita descripsit: Auis hæc Iaponica, quam hactenus à nemine visam existimo, gallo gallinaceo aliquanto maior est, B toto corpore nigricans, præterquam sub inguine, quod albis plumis est consperſum, oculis promicantibus, collo oblongo, rostro rubro, cui ad summam partem capitis lapidosum cornu, primum molle, deinde indurescens metæ instar cineritio colore prominet. Huius generis duæ aues mas & fœmina ex Insula Iaponica fuerunt transmissæ Romam ad Pontificem Pium V. sed mas periit, fœmina vero plane cicur facta diu superuixit. Hæc ille. Sicuti igitur ex mollissima cerebri materia, progressu temporis natura producit solidum ac durum corpus (quod etiam non sine admiratione in tam vastis ceruorum cornibus quotidie obseruamus) ita quoque consuetudine & exercitatione assidua, virtutem nobis comparare & paulatim tanquam habitum firmiorem conquirere debemus. Eius rei nobis Vlyssem Horatius pulchre proponit lib. 1. Epist. 2.

Qui domitor Troiæ, multorum prouidus, vrbes
Et mores hominum inspexit, latumq; per æquor
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, aduersis rerum immersabilis vndis,
Sirenum voces & Circes pocula nosti,
Quæ si cum sociis stultus cupidusq; bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors, &c.

C Et nouo Disticho hieroglyphicon illud exornatur:

Cornua ceu molli nascuntur dura cerebro,
Virtutem assiduus firmat alitq; labor.

EXERCITVS *numerosus.*

LOCVSTÆ sunt numerosi exercitus vel ingentis copiæ hieroglyphicon, teste Scriptura S. Iudic. 6.5. Ierem. 46.23. Nahum. 3.17. Et apud profanos Aristophan. in Acarnens. act. 1. sc. 4. De Sitalce rege Thracum loquens, dicit, vt è Græco expressum est,

Iurauit inter sacra, se laturum opem,
Exercitu tam forti, vt hostes clamitent;
Quantum locustarum agmen in nos aduolat?

Locustæ enim fere gregatim, tanquam conferto agmine proficiscuntur, Prouerb. 30.27. vt nonnunquam per aëra volitantes solis fulgorem hominibus intercipiant: in terram demissæ tegant eius superficiem vniuersam: Exod. 10.5. & 15. Hinc Plinius lib. 11. cap 29. Tanto volant pennarum stridore, vt aliæ alites credantur; solemque obumbrant, solicite suspectantibus populis, ne suas operiant terras, sufficiunt quippe vires, & tanquam parum sit maria transisse, immensos tractus permeant, diraque messes contegant nube, multo contactu adurentes; omnia morsu erodentes, & fores quoque tectorum. In Cyrenaica etiam regione lex etiam est ter anno debellandi eas; primò oua obterendo, deinde fœtum, postremo adultas: desertoris pœna in eum qui cessauerit. Et in Lemno Insula certa mensura præfinita est, quam singuli enecatarum ad Magistratus referant. Necare & in Syria militari imperio coguntur. Tot orbis partibus vagatur id malum, &c.

D

EXPECTATIO *aulica.*

HYGINVS signis cœlestibus, in Hydra fabulam quandam satis festiuam refert. Coruus, inquit, Apollinis tutela vsus, eo sacrificante missus ad fontem, aquam puram petitum, vidit arbores complu-

complures ficuum immaturas, eas expectans dum maturescent, in arbore earum quadam consedit. A
Itaque post aliquot dies coctis ficis, & à coruo pluribus eorum comesis, expectans eum Apollo, vidit cum cratere pleno volare festinantem, pro quo amisso eius, quod diu moratus sit Apollinem, qui coactus mora corui, alia aqua est vsus, hac ignominia illum affecisse dicitur, vt quamdiu ficus coquerentur, coruus bibere non posset, ideo quod guttur habeat pertusum illis diebus. Quam fabulam Ouidius verbose 2. fast. exponit, & hoc Disticho concludit,

At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Voluit autem quidam Aulicus hoc hieroglyphico aliis declarare se apud quendam principem, cui fideliter diu inseruierat, nullam vnquam potuisse inire gratiam, vel quicquam beneficij recipere, sed postea oblata occasione liberaliorem alium quendam herum, maturis scilicet redditis ficubus, id est, fortuna meliore aspirante nactum, tandem plenissimum laborum suorum fructum diu expectantem cœpisse. Talis est querela duorum fratrum Anglorum, quam tetrasticho hoc expresserunt:

Vitam, animum, operam, sumptus impendimus aulæ,
Præmia pro meritis quæ retributa putes?
Aula dedit nobis rescripta notata papyro, B
Et sine mente sonos, & sine corde manus.

Altera, Borbonij poëtæ non indocti:

In prædiuite sum domo moratus
Contriuiq; bonos miser tot annos,
Gustando mala, gratiasq; agendo,
Sperando, ingenueq; inseruiendo,
Tantorum mihi præmium laborum
Sunt, sero sapere atque pœnitere.

FAMILIARITAS *aduersantium vitanda.*

SCRIPTORES rei rusticæ tradunt naturale odium inter filicem & arundinem intercedere, vt simul enatæ non solum vna alteram enecent, sed etiam vulnera alterutrius stirpe facta, contusa & imposita altera rursum sanentur. Quod etiam Cornelius Celsus hisce verbis memoriæ prodidit: *Pessima ex surculis arundo est, quia aspera, eademque offensa etiam in filice est: sed vsu cognitum vtramque aduersus alterum medicamentum esse, si contrita superimponatur. Plinius vero ita scribit libr. 18. capit. 6. Filices aiunt non renasci arundine sectas, aut exaratas arundine vomeri imposita. similiter & arundinem exarari vomeri imposita filice præcipiunt.* Quod ratione alimenti fieri doctiss. Costæus libr. 11. De vniuersa stirpium natura existimat. *Filix enim pinguia,* inquit, sponte amat loca, arundo vero macris facilius prouenit, quamuis insuper addat, peculiarum formarum aduersantem facultatum illis inesse. Admonemur hoc modo, eorum familiaritatem nobis esse fugiendam, qui ita sint animati, vt cum illis quasi innata contrarietate nobis nihil conueniat, quique in omnibus contentiose aduersari aliis soleant: cum (secundum Cæsarem) magna ex dissensionibus incommoda oriri soleant, & apud Ciceronem libello de amicitia recte dicatur, dispares mores disparia quoque studia sequi. Hinc vulgatum illud, C

Triste filex calamis, filici quoque tristis arundo.
Qui socium cupies quærere, quære parem.

FATVM.

HORAPOLLO testatur libr. 1. hieroglyphicōn, capit. 13. Ægyptios fatum significare cupientes, sidus pingere: quod fatum ex siderum cursu ac dispensatione constituatur. Et literæ septem D
duobus inclusæ digitis illis fatum indicant, teste eodem lib. 2. cap. 29.

FELICITAS.

ACADEMICI quidam doctissimi Ticinenses, qui se Affidatos, id est, receptos in fidem aliorum nominarunt, pro suæ Academiæ hieroglyphico elegerunt auem quæ volatu suo ad stellam Mercurij tendit, infra quam pullus ex ouo quasi prosiliens & alas quoque ad volandum expandens conspicitur. Vocant autem auem hanc Stellinum, quod tamen nomen nec apud veteres, neque recentiores inuenitur, vno excepto Asculano, vt refert Contilis, ex cuius Italico libro hæc desumpsimus. Alij voluerunt esse Asteriam vel Stellarem Aristotelis, cuius fit mentio inter ardeas. Scribit autem Asculanus ille de Stellino, eum pulchritudine cœli, & imprimis stellæ Mercurij mirifice affici, atque auem

A que auem illam Asteriam dictam, quia tendit ad astra: intentamque in hanc stellam oculis, illiusque radiis oblectatam, oui quod vngulis complectitur, oblitam in terram id delabi sinere, ex quo pullus enascatur, qui propter stridorem matris, ad ipsam nititur aduolare. Sed cum ardea stellaris in locis potiss. palustribus viuat, ex sententia Aristotelis & aliorum, eaque raro in altum sese attollat, stellini nomen illi haud conueniet: quare hanc vocem fictam esse, sicuti quoque illud de pullo ex ouo statim delapso putant. Quicquid vero sit, docti statuunt, hanc ingeniosam inuentionem inter alia hieroglyphica recte posse collocari, per quod ab Academicis istis studium & cupiditas tam ad vitam θεωρητικὴν quam πρακτικὴν amplectendam notatur. Priorem quidem per auem ad cœlum & potiss. ad sydus Mercurij aspirantem, in qua vera sapientia & rerum diuinarum scientia continetur: posteriorem autem per pullum eo quoque respicientem, quæ in actionibus laudabilibus versatur. Disputat vero prolixe Aristoteles 10. Ethic. Nicom. quod perfecta fœlicitas sit θεωρητική, alteram verò circa virtutes existentem priore esse inferiorem.

Viuere præclare, ac rerum cognoscere causas,
Vnica & ad laudem atque vnica ad astra via est.

B

FELICITAS *fluxa.*

PSALTES, cantico decimo graduum, v. 6. fluxam & euanidam fœlicitatem, quam velox interitus cõsequitur fœno tectorum velut hieroglyphico, & quidem admodum idoneo depingit, imprecatione concepta in hostes populi Dei. Quamuis enim gramen in tectis, edito loco consistere, & longe supra hominum capita eminere videatur; tamen quia eiusdem radices succo vel alimento necessario destitutæ sunt, Luc. 8. 6. nunquam ad iustam maturitatem aut frugem peruenit, sed æstu solis paululum intenso exarescit, Iob. 8. 12. vt non incommode simul ostentatum raptumq; dici queat. Sic Ausonius, in professoribus, cap. 7. De Aletio Mineruio Rhetore, *Ostentatus* (inquit) *raptusq; simul, Solstitialis velut herba solet.* & antea Callidorus in Plauti pseudolo, *Quasi solstitialis herba paulisper fui:* Repente exortus sum, repentine occido. Talis fere est impiorum conditio. Nam ii quoque aliquantisper honoribus ac potentia præ cæteris florent; sed paulo post, iusta Numinis vindicta, subito excinduntur, & maledictioni perpetuæ adiudicantur, vt canit Psaltes, hymno 92. v. 8. &c.

C

FELICITAS *infida.*

VT inter quadrupedes Leo rex est: in volucrum genere regina Aquila: sic in pelago Delphines principatum obtinent, vt pulcherr. Oppianus in aureo suo de piscat. Poëmate cecinit, qui & alibi εἰναλίους ἡγητῆρας eos appellat, quasi dicas marinos principes. Illos tranquillo mari lasciuientes, flatus ex qua veniunt parte præsagire, Plinius author est: eiusque rei causam ex Th. Aquinate adfert Cœl. Rhodiginus in Ant. Lect. & de tota erudite Rondeletius in opere suo de piscibus differit. Non igitur nec placido ac tranquillo mari, cœloque sereno, quo max. colludere Delphines solent, nec fortunæ, quamuis mire blandienti, bene eruditur. Quo pertinet imprimis pulcherr. illa Palinuri in fin. V. Æneid. cygnea cantio. Grauissime etiam Liuius dixit; Maximæ cuique fortunæ minime credendum esse. Et P. Syri illud in omnium ore fertur: *Fortuna vitrea est, quæ cum splendet, frangitur.* Sed & Aristoteles init. VIII. Ethic. pronunciat: ὅσῳ γὰρ πλείων (εὐετηρία,) τοσούτῳ ἐπισφαλεστέρα: id est, *Quanto maior est rerum prosperitas, tanto pluribus casibus & periculis proposita est.* Elegantissimi etiam sunt versus Apollodori Comici:

D

Τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον,
Καὶ τὸ πάνυ λαμπρὸν οὐκ ἀκίνδυνον κυρεῖ,
Οὐδ' ἀσφαλὲς πᾶν ὕψος ἐν θνητῷ γένει,
Ὃ περιέτρεψεν ἢ χρόνος τις ἢ φθόνος,
Ἐπὰν ἐπ' ἄκρον τις τοῦ καλῶς πράττειν δράμῃ.

Habent perampla dona fortunæ metum,
Periculoq; non carent prælustria:
Nec vlla celsa tuta sunt mortalibus,
Quæ euertere vel inuidia, vel tempus solet,
Fœlicitatis culmen vbi quis attigit.

Exempla infinita in omni historia occurrunt, & notiss. illud de Polycratis fœlicitate refertur aliud hieroglyphicon, de quo alibi, hoc titulo, *Prosperitas mundana dolosa.* Tu igitur cui rerum vicissitudo applaudit.

Contrahe vela, licet ludant Delphines in alto:
Nam tunc tempestas non procul esse solet.

FEMINA *pudica & fœcunda.*

IVNONIS autem dici pauonem notum eſt, & inde Ouidius lib.2. Metamorphoſeos currum illius à pauonibus trahi fingit, A

——habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis.

Hinc in antiquis numis conſecrationem Auguſtarum pauone indicari notum eſt, idque factum eſt tam propter pulchritudinem quàm fœcunditatem huius alitis. Ariſtoteles lib.6. de hiſt. Animal. cap. 9. hæc refert. Parit maxime pauo à trimatu, & colores pennarum varios recipit; excludit diebus tricenis aut nonnihil tardius. Semel tantummodo in anno parit oua duodecim aut paulo pauciora, nec continuis diebus, ſed binis terniſque interpoſitis. Primiparæ octona maxime edunt. Columella libr. 8. ter anno fere partus edere, ac quæ foueat oua, totum tempus fœcunditatis aut excludendis aut etiam educandis pullis conſumere. Quapropter vere icon debet eſſe fœminæ pudicæ & fœcundæ, quæ tam propter πολυτεκνίας honeſtam, quàm fœlicem εὐτεκνίαν merito commendatur. Cuius vtriuſque rei Ariſtoteles 1. Rhetoric. meminit, vbi ait: Si ergo ea eſt fœlicitatis natura, neceſſe eſt eius partes intelligi, præclarum genus, amicitias tum multorum, tum bonorum, diuitias, ſobolem & copioſam & probam ſenectutem vegetam. B Multo autem adhuc præclarior eſt ſententia D. Auguſtini in libro de viduitatis bono. Non ideo, inquit, laudanda es, quia filios habes, ſed quia pie illos nutrire & educare ſtudes. Vt enim naſcerentur fœcunditatis; vt viuant, fœlicitatis eſt, vt autem pie inſtituantur, voluntatis eſt & poteſtatis. In illis homines tibi gratulantur, in hoc imitantur. Hæc ille. Quantæ autem fuerint immunitates & priuilegia eorum, qui in vtroque genere πολυτεκνίας & εὐτεκνίας excelluerunt, præſertim apud Romanos, teſtantur paſſim Iuriſconſultorum libri. Dicat igitur honeſta & numeroſæ ſobolis mater,

Me beat & formæ & numeroſæ copia prolis,
Vt ſim matronis dulcis imago bonis.

FESTINATIO *præcox, mala.*

DE Perdicis pulli nimis præcipitata excluſione Ælianus lib.4. de Animal. cap.12. inquit; Perdicum fœtus intra ouum nunc etiam complicatione teſtarum comprehenſi, à parentibus ſui excluſionem ex ouis minime expectant, ſed à ſeipſis tanquam fores pulſantes oua elidunt, & iam extra C eminentes ſe impulſu ſuo impellunt, ouique etiam nunc tegumento circumueſtiti currunt, atque à dimidia teſtæ parte, ſi adhuc circa caudam adhæreſcat, ſemet excutientes liberant, & velociſſime ad cibi inueſtigationem procedunt. Qua ſimilitudine repræſentatur aptiſſime nimis præcox & celer in rebus ſuſcipiendis progreſſus, cum feſtinatio modum excedens & præcipitantia inconſulta in omnibus conſiliis & actionibus plurimum obeſſe ſoleat. Quare Herodotus recte monet, ἐπειχθῆναι πᾶν πρῆγμα τίκτει σφάλματα, id eſt, *omnis res properando parit errores.* Quod Plato etiam ſubiicit 7. de Repub. τὸ σπεύδοντα ταχὺ πάντα διελθεῖν μᾶλλον βραδύνειν, *Eum qui in omnibus expediendis feſtinat, magis retardari.* Quo etiam ſpectat Luciani dictum: ἡ βραδύπους βουλὴ μέγ᾽ ἀμείνων, ἡ δὲ ταχεῖα ἐφελκομένην τὴν μετάνοιαν ἔχει: quod quidam hoc Diſticho vertit:

Tardum conſilium eſt melius quàm præcipitatum:
Nunquam non iungi cui metanœa ſolet.

Et notum eſt præceptum ſapientiſſimum Biantis, νόει καὶ τότε πρᾶττε, *cogita, & poſtea rem aggredere.* D
Itemque Euripidis in Electra præclara ſententia,

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ᾽ ἀνὴρ πράσσων μέγα, id eſt, *Qui facinus ingens tentat, ille lentus eſt.*

Ac exempla plurima tam recentia quàm vetera in promptu ſunt, quæ temeritatem ac præcocem celeritatem ſemper multum detrimenti attuliſſe ſatis clare oſtendunt.

Vix excluſa volat perdix: ſed ſæpe ruinæ
Ingenium præcox vnica cauſa fuit.

FESTINATIO.

QVI de animalibus ſcripſerunt annotant, Pardum ac Leopardum, interdum (reſpectu nominum) ab auctoribus promiſcue accipi: cùm quidem nomen Pardi ante Lucanum & Plinium vix in

A vix in vsu fuisse deprehendatur: sed Pardalis sumebatur de vtroque sexu. Leopardi vero denominatio adhuc est recentior, cuius ante Iulij Capitolini aut Ælij Spartiani tempora nemo (vt docti nonnulli autumant) meminerit. Significat autē proprie feram natam ex leæna & Pardali. Leopardus Cicuratus principibus inseruit tanquam canis venaticus, quem in ceruos & damas emittunt. Ac tale est huius animalis ingenium, vt nisi intra paucos saltus (aliqui ternos statuunt) feram vel leporem assequatur, ira efferatus recedat, quem venator haustu sanguinis ex lagena, vel frusto carnis placare solet. Significat autem hieroglyphica Leopardi pictura, celeritatem seu festinationem & industriam in rebus arduis peragendis admodum esse necessariam; quæ si non habeat locum, quiescendum, & optatiorem occasionem esse expectandam.

Aduigila, prensa, momento occasio constat.
Elapso hoc, frustra quod facis, omne facis.

FIDELITAS *beneuola.*

B ROMÆ extat tabula marmorea, cuius explicationem descripsimus in Agricola, cuius est hieroglyphicum. In ea præcipue videtur Canis boni assiliens & quasi comitem fidum ipsi se adiungens. Huius animalis fidelitas beneuola non solum viuos dominos colere, & obseruare, sed etiam iam mortuos prosequi solet: vt etiam sæpius cum illis mori, vel paulo post se quoque conficere non dubitarint. Græcis κύων à verbo κύω, osculor, suauior. Canis enim blandus est & adulator. Fidelitatis caninæ tam veterum quam recentium historiæ plurimæ in promptu sunt: & potissimum Plutarchus libr. De animantium solertia rara recenset exempla, sicuti Ælianus, & Plinius libr. 8. capit. 40. Paucis multa,

Inter quadrupedes Canis fidelis.
Inter quadrupedes Canis voluptas.
Inter quadrupedes Canis patronum
Cognoscit, veneratur, & tuetur.

Hinc quoque in Phædone per canem, tanquam fidei symbolum, iurat Socrates. Præterea Romani in suis numis (qui multam eruditionem in recessu continent) canem fidei hieroglyphicum esse voluerunt. Huc referat Lector quæ de canum miranda sagacitate plurimi auctores scripserunt, quæ virtus in agricolis plurimum requiritur, & beneuolæ fidelitatis comes merito dicenda.

C

FIDES *Coniugalis.*

COLVMBA est Græcis περιστερὰ, παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν, *quod supra modū amori sit dedita*; quare veteres eam dicarunt Veneri, & Æneas ideo apud Virgil lib. 6. Æneid. maternas aues nominat, vtque est apud Apuleium, Phornutum & alios, μυθολογικῶς currum Veneris, propter ipsarum puritatem & castitatem trahere finguntur. Quod Ouidius quoque 15. Metamorph. testatur.

Perque leues auras iunctis inuecta columbis,
Littus adit.

Adduntur faces nuptiales, quæ coniugij amorem & ardorem apud veteres innuebant. Vnde hoc hieroglyphicon coniugibus vnanimiter & pudice viuentibus, veroque amore deuinctis destinatum est. Atque hac similitudine columbarum quoque vtitur Tertullianus in libro de Monogamia, & noti sunt Propertij versus lib. 2. Eleg. O me fœlicem!

Exemplo iunctæ tibi sint in amore columbæ,
Masculus & totum fœmina coniugium.

D Syracides quoque capit. 15. inquit, de tribus forma mea (dicit Sapientia) enituit, & surrexi formosa coram Domino & hominibus. 1. De concordia fratrum. 2. De amicitia proximi. 3. Tertium est vir & vxor qui se mutuo tolerant. Quo in loco multa in vituperationem improbarum mulierum adduntur, cum veterum quispiam etiam de talibus scripserit, omnium bestiarum sæuitiam harum immanitate superari. Extant quoque numi argentei Faustinæ, ac Iuliæ piæ coniugis Seueri Imperatoris in quibus conspicitur matrona sedens in sella, tenens vna manu sceptrum, ad cuius pedes sunt duæ columbæ candidæ, indicantes puritatem & castitatem coniugij.

Coniugij seruant socialia iura columbæ:
Et grata est superis sancta in amore fides.

FIDES

FIDES *data seruanda.*

IN libello mirabilium narrationum Aristoteli ascripto, de insula Diomedæa, quæ hodie S. Maria de Tremita vocatur, hæc leguntur, aiunt in eo esse templum Diomedis sacrum, & mirabile, idque circumsideri vndique auibus insigni magnitudine, quarum magna & dura sint rostra. Eas, si Græci homines aduenerint, quiescere: sin vero ex vicinis locis Barbari aliqui, subuolare, & è sublimi præcipites capita eorum ferire, rostrisque ad mortem vsque vulnerare. Quod tamen nostris temporibus à nemine obseruatum fuisse putatur. Simile quippiam de auibus Memnoniis Ælianus lib. 5. Animal. capit. 1 refert. Fabulantur autem poëtæ, Diomedis socios, cùm ipse ab Ænea regionum illarum rege dolo occisus esset, naufragio circa hanc insulam facto, in aues eiusmodi esse mutatos: cuius quoque Strabo lib. 7. & Ælianus lib. 1. Animal. cap. 1. vna cum Plinio meminere. Vocant adhuc nostro tempore has aues vulgo incolæ, Ardennas tanquam ardeas, cum Plinius dicat esse instar fulicarum. Paratur nunc ex pinguedine harum auium vnguentum, quod in morbis articularibus in Italia magnifieri solet. Placuit autem huic hieroglyphico Duci Neapolitano de Matalona dicto vti eo tempore, quo vna cum duce Albano contra Pontificem Romanum Paulum IV. propinquum suum bellum gereret, vt eo ostenderet multo pluris se facere fidem datam adiuratam Regi suo, quam consanguinitatem arctiorem cum Pontifice, absque quo fuisset potius ad exemplum istarum auium suos defendere & exteros abigere voluisse. A B

Quæ semel est promissa fides, seruanda perenni
Fœdere, & est ipsa sanguinitate prior.

Verno tempore ficus arbor speciosis floribus aut fructuum præcociũ abundantia minime sese ostentat, nullamque inanem hominibus de se spem iniicit: in autumno autem fructus suauiss. ac quidem in illis reconditos quasi flores quosdam (vnde in Italia adhuc vulgari lingua in quibusdam locis *fiorini* appellantur) proferre solet. Salix vero elegantes & admodum præcoces flores exhibet, sine tamen vllo fructu paulo post euanescentes. Ad eundem modum magnæ leuitatis esse censetur, multis & inanibus promissis aliorum beneuolentiam captare, ac minime laudabile præceptum Ouidianum, quod nullo modo imitandum, velle sequi:

Promittas facilè, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest. C

At grauiter breuiterq; Horatius inquit,

Multa fidem promissa leuant.

Quapropter in vniuersa vita commendatur promissorum obseruatio, & sine omni fuco ac simulatione in omnes prompta beneficentia. Vnde Cicero quoque lib. 1. de Officiis præclare scribit fundamentum iustitiæ esse fidem, id est, dictorum conuentorumque constantiam ac veritatem. De hoc Petri Castalij pegma tale legitur;

Si lubet, insignem quam mittimus, accipe ficum,
Forsan & hæc vitæ corriget acta tuæ.
Vere nullo florum vestitur honore,
Et tamen autumno dulcia poma gerit.

Quid tua me dubium toties promissa morantur?
Quod spondes primum, si sapis, illud age.
Talia vel miseros possent promissa beare,
Ni structos tandem proderet arca dolos.

FIDES *vigilans.* MEDICVS.

CANVM fides à polyhistoricis & physiologis omnibus celebratur. De anseribus lib. 10. cap. 22. Plinius scriptum reliquit, est anseris vigil cura Capitolio testata defenso. quod Liuius libr. 5. & Plutarchus in Camille explicant. Socrates solitus per canem, tanquam fidei tesseram, & per anserem, ceu vigilantiæ auctorem, iurare. Ex his igitur fidei vigilantis, seu vigilantiæ fidelis hieroglyphicon pingitur. Nonnulli ad probos & doctos medicos speciatim referunt, quorum princeps grauiter & breuiter (suo more) 6. Epidem. monet, μηδὲν εἰκῆ, μηδὲν ὑπερορᾷν, id est, Nil temere, nil negligenter esse agendum. Quod vtiliss. præceptum ad omnes totius vitæ partes recte poterit transferri. Pausanias in Corinthiacis obseruat à Trasimede Pario fuisse sculptum Æsculapium in solio sedentem, sceptrum dextra gestantem, &c. Medici hieroglyphicon, quod Hadr. Iunius tetrasticho nobilitauit & luculento commentario explicuit, sic ille: D

Sceptri-

A *Sceptriger, & lauro, baculoq; instructus aceruo,*
Quid draco, quid gallus vult sibi, quidve canis?
Imperat hic ægris, operosaq; arte medetur,
Sedulus, & fidus, dignus honore, vigil.

Canis & anseris hieroglyphicon Disticho boni poëtæ ornamus.

Quid vis fida canis? quid vult sibi candidus anser?
Sit monet integritas, sit vigilaxq; fides.

FIDVCIA *humana excutienda.*

OCCASIO huius desumpta est ex Apologo, quem Agellius lib. 2. cap. 29. eleganter & copiose describit in hunc modum. Cassita in segetibus nidulari solet, pullique eius adhuc inuolucres fere existunt, frumentis flauescentibus. Cumque Dominus agri amicos primum cognatos, deinde & affines ad labores messis capessendos inuitasset, sed illi rogati non apparuissent, valeant, inquit domino filio, amici cum propinquis, cras ipse ego & tu frumentum nostris manibus metemus. Quod factum cassita à pullis cum intellexisset, tempus est cedendi, ait; & abeundi in alia loca: fiet enim pro- B culdubio quod futurum dixit dominus, atque ita cassita migrauit, & seges ab ipso domino fuit demessa. Hinc apparet quam sæpe sit leuis & inanis amicorum & propinquorum fiducia, & proinde melius est, vt in nobis tantum ipsis nitamur: alia autem omnia, quæ extra nos extraque nostrum animum sunt, neque pro nostris, neque pro nobis ducamus. Vnde idem auctor ibidem monet, operæ pretium esse, vt Ennianos versus de hoc Apologo scite admodum & venuste compositos, cordi atque memoriæ habere studeamus.

Hercle puto, hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm,
Ne quid expectes amicos quod tu agere possis.

Quod Plautus in Mercatore argute dixit,

Suam quisque homo rem meminit,

Nihilominus tamen verorum amicorum opera necessitate vrgente sæpe etiam vtilis esse solet, quare Homer. λ. σ. quoque finxit vnam ex gratiis Vulcani esse sociam, vel, vt alij, vxorem, quod nimirum ardenti quadam cupiditate debeamus amicis gratificari, nec in eiusmodi officiis multum cunctari.

C Est autem huius hieroglyphici integer versus,

Nemo quidem melius, quam sua quisque facit.

cui Distichon coniungimus,

Cum sua quis recte curare negotia possit,
Alterius stulte pendet ab arbitrio.

FILIORVM *erga parentes gratitudo.*

DE Ciconiæ in parentes gratitudine tam veterum quam recentiorum scripta plurima sunt in medio, & inter cæteros Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Plutarchi, Oppiani, Æliani, Horapollinis, Plinij, Valerij Maximi, Suidæ, & inter sacros auctores Basilij Magni in Hexamero, Homilia 8. ac in libello de honore quo afficiendi sunt patres in senectute, & Ambrosij in Genesin cap. 5. legi possunt. Qui quidem vniuersi in hoc consentiunt quod gratam memoriam educationis & nutricationis præstitæ, iuniores Ciconia diligenter obseruent, atque ideo senio confectos parentes nunquam D deserant, sed mutuis officiis eos foueant ac magna cum cura pascant. Vnde Græci elegans verbum ἀντιπελαργεῖν, id est, *reciconiare*, deriuarunt. Ac Budæus in Pandectis, quasdam leges ἀντιπελαργικὰς exposuit ex Scholiaste Aristophanis, quibus cauebatur de alendis in senectute parentibus, & Petronius Arbiter vocat Ciconiam pietatis cultricem. Quod Romani quoque in suis numis obseruarunt, vt inprimis in Hadriani Ciconia est expressa, cum inscriptione, PIETAS AVGVSTA. Ac notus est cuiusdam veteris poëtæ versiculus,

ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς,
Diu viues, senectam si parentum nutrieris.

Quæ autem ex aduerso, mala & tandem extrema pernicies sint expectanda ingratis & erga parentes iniustis liberis, exempla plurima tristia & horrenda satis superque testantur, & S. Paulus in Epistola ad

Ephesios cap. 6. ostendit quartum præceptum singularem habere hac in parte adiunctam promissio- A
nem. Vnde Homerus quoque (quanquam Ethnicus) de quodam grauiter λ. δ. protulit,

οὐδὲ τοκεῦσι
θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών.

Quos versus Pierius in hieroglyphicis ita vertit;

Et quoniam charis nunquam genitoribus æquum
Reddidit officium, immatura est morte peremptus.

Hieroglyphica tabella exhibet Ciconiam in aëre, quæ gestat parentem senio confectam, eique in os inserit ranam pro alimento, cum inscriptione, acceptum reddimus Officium, & Disticho,

O rara illustris pietatis imago, parentem,
Quando humeris gestat filius ipse suis!

Hîc Æneæ Anchisen patrem ex flammis ereptum, tollentis Syracusanorumq; adolescentum parentes per medios ignes auferentium, picturæ nobis occurrunt: de quibus & aliis Valerius Maximus egregie differit. Lepidum vero est epigramma in Neronem parricidam scriptum, quod Æneæ pieta- B
tem illustrat.

Quis neget Aeneæ magni de stirpe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

FORMIDO *vana.*

MAGNOS vana terrent. Leonem, animalium ferocissimum, ferunt circumactos rotarum orbes, cantus gallinaceorum, & omnium maxime faces ardentes timere. Quod ad primum atque tertium attinet, rem ita se habere rerum naturalium scriptores affirmant: alterum vero de gallinaceis Cæsar Scaliger & alij tum experientia, tum multorum relationibus rident, & cum nugis veterũ longe valere volunt. At sicut ignis subito & sine causa Leonem perterrefacit, ita videmus potentioribus vana quædam & abiecta terriculamenta (Græcis μορμολύκεια) sæpe obiici, quæ ipsos nimis alioqui sese efferentes terreant, & in officio contineant. Sed & alij plurimi ex ignorantia quadam sæpe metuunt non metuenda, teste Lucretio.

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis C
In tenebris metuant, sic nos in luce timemus
Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pauitant, finguntq; futura.

Et sapienter poëta quidam,

Non est ingentis vis expers vlla timoris.
Sic pauet infesto percitus igne Leo.

Alij paulo aliter hæc explicant, atque hoc indicari volunt, philosophiam esse antidoton iræ, atque vehementissimi affectus impetum non melius sedari, quam huius consideratione, ac inprimis meditatione cœlestis sapientiæ, quæ facis instar mentem nostram illustret atque regat.

Getulus Leo non sic aliud quam metuit
Tædam flammiuomam, qua rabies sæua cadit.
Sidit trux animus vel facibus Luciferis
Cælestis Sophiæ, aut supplicij terriculis.

FORTES.

NAVTILVS, vt de eo Aristoteles Athenæus Oppianus, Plinius, alijque memoriæ prodiderunt, D
in mare veluti remigans & velificans, vt verbis vtar doctiss. Scaligeri, adeo scite, miro naturæ lusu, concham suam regere nouit, vt mari tranquilliore pedes duos extra illam tanquam rudentes extendat, intra quos tenuis membrana velut velum panditur vento aspirante, subter vero alij duo aquam contingentes gubernaculis similes & domum & nauem & piscem deducunt: Sic vt ad hanc similitudinem naues primum exædificatas & conformatas Oppianus existimet. Quod si mali quid alicunde immineat, tum rudentes omnes, vela, gubernacula contrahens, impletusque multa aqua in fundum maris tuto se demergit. Et hanc Nautili nauigationem eleganiss. epigrammate Callimachus quoque descripsit. Icon autem hic piscis est hominis ad vtramque fortunam recte compositi. Sapiens enim, vt præclare Apuleius ait, nec in secundis rebus effertur, nec contrahitur in aduersis, sed re-

A sed rectos oculos tenet, vt Seneca loquitur, nihil ex vultu mutat, siue illi dura, siue secunda ostendantur. Quin imo dura præuidet, & declinat. Ergo vnicuique in promptu esse debet Terētij admonitio:

Quamobrem omnes cum secundæ res sunt, maxime
Meditari secum oportet, quo pacto aduersam fortunam ferant.

Nam vt pulcherrime B. Basilius scripsit: οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νοήμων κυβερνήτης, ὁ ἐσοχασμένος τῆς ὑποκειμένης φύσεως, μεταχειριζόμενος τὰ συμπίπτοντα, καὶ ὁμοίως ἀεὶ αὐτὸς ἑαυτῷ διαμένων, μήτε ἐπαιρόμενος ἐν ταῖς εὐθυμίαις, μήτε καταπίπτων ἐν ταῖς συμφοραῖς: *Ille demum prudens est gubernator, qui naturæ scopum, quo tendat, sibi proponens, ea quæ accidunt, moderatur, sibique semper similis, neque prosperis extollitur, neque aduersis corruit.*

Nautilus vt placidum & sæuum mare sustinet æque,
Sic itidem fortis sorte in vtraque animus.

FORTIS.

B VIRGILIVS lib. 5. Æneidos, de Entello scribit.

At non tardatus casu, nec territus heros,
Acrior ad pugnam redit, & vim suscitat ira.

Viri fortes, nisi valde irritati, & aliqua insigni iniuria stimulati, non cito deponunt animi sui moderationem; sed ad iustam indignationem nimium prouocati, tandem sese acrius incitant & egregie viros exhibent. Quemadmodum autem eiusmodi heroicus in magnis viris merito locum suum habet, ac laudem quoque meretur, sic absque discrimine non vbique sunt imitandi, sed potius aurea sententia reponenda, *Quo maior, eo placabilior.* Euripides etiam præclare monet, ἀσκεῖν σώφρονα εὐοργησίαν, εἶναι πρὸς σόφου ἀνδρός; *sapientis esse operam dare, vt iræ moderatæ indulgeat.* Rhinoceros prouocatus ad pugnam, sic effert vrsum, iactat vt impositas taurus in astra pilas: & viri fortis, cuius patientia læsa fit furor est hieroglyphicum. Et profecto,

Non temere cæcam vir fortis fertur ad iram,
Iusta sed indigne læsus in arma ruit.

FORTIS *Bellator.*

C VIR fortis & patriæ imprimis amans, nihil aliud sibi proponit in bello iuste gerendo, quam aut præclare pugnando vincere, aut laudabiliter succumbendo mortem oppetere. Quod ramorum duorum decussatim se mutuo complectentium hieroglyphico significatum est. Vnus est palmæ, qua arbore vsi sunt veteres in suis victoriis, quod plures numi, picturæ & statuæ satis ostendunt, eiusque rei reddit rationem Plutarchus, 8. Symposiac. quam ante ipsum Aristoteles quoque approbauit: nimirum arboris istius eam esse proprietatem, vt vrgentibus prementibusque ponderibus præ aliis non facile cedat. Alter ramus est Cupressi, funeribus destinatæ, quod cariem aut corruptionem non facile sentiat. Et Thucydides lib. 2. perhibet arcas ex cupresso fuisse efformatas pro eorum corporibus qui pro patria in bello Peloponnesiaco contra Spartanos mortem oppetere non dubitassent: qui denique vt fortiter vixerant, fortiter è vita abierant.

Vincere pro patria, vel pulchra occumbere morte
Fortis amat: ramus quod monet iste duplex.

D Nempe Cupressi & palmæ decussatim repositus. Quicquid obtigerit, erit gratissima merces.

FORTIS *mergitur, non submergitur.*

MERGVS, inquit Isidorus, ab assiduitate mergendi nomen accepit. Sæpe autem in profundum dimisso capite aurarum signa sub fluctibus colligit, & præuidens æquoris tempestatem, cum clamore ad littora tendit. Quod Plinius quoque confirmat, & huius fabulam exponit Ouid. XI. Metamorph. quam tali versu concludit,

Aequor amat nomenque manet quia mergitur illi.

Græcis vt sentit Gesnerus, ex Gaza & Scaligero, putatur esse αἴθυια à colore, quamuis Wottonus aliter sentiat. Hoc symbolum imprimis cōuenit illis qui rebus difficilibus & asperis agitati, numquam animum despondent, sed forti animo ac constanti semper se sustentant, & tandem etiam eluctantur.

Vbi inter alia multa præclara dicta locum aliquem etiam habere poteſt Boëthij carmen lib. 1. metro 4. expoſitum. A

Quiſquis compoſito ſerenus æuo
Fatum ſub pedibus regit ſuperbum,
Fortunamq; tuens vtramque rectus,
Inuictum potuit tenere vultum,
Non illum rabies, minæque ponti
Verſum funditus excitantis æſtum,
Nec ruptis quoties vagus caminus
Torquet fumificos veſeuus ignes,
Aut celſas ſoliti ferire turres
Ardentes via fluminis mouebit.

Voluit autem hoc hieroglyphico Cæſar de Aquino Comes Maturani declarare, familiam ipſius ferme ſubmerſam & extinctam, per eum rurſum inuicto animo auitam gloriam & celebritatē recuperaſſe. De cuius magnanimi viri fortiſſimis factis plenæ ſunt hiſtoriæ Neapolitanæ à diuerſis editæ.

Non raro mediis vir fortis mergitur vndis
Aduerſæ ſortis, nec tamen obruitur.

FORTITVDO.

POPVLI Iſraëlitici fortitudo inuicta robori monocerotis appoſito hieroglyphico deſignatur, Num. 23. 2. 1. & 24. 8. *ké Tohaphoth Reem lo.* id eſt, & altitudines monocerotis, ipſius. quod ita exponunt, fortitudo eius (nempe Iſraëlis) ſimilis eſt cornu monocerotis. *Tohaphoth* proprie ſignificat altitudines, vt Pſal. 95. 4. *Tohaphoth harim.* Altitudines montium, quorum arduo aſcenſu viatores defatigantur. Et Iobi 22. 25. *keſeph Tohaphoth,* Argentum altitudinis vel defatigationum, quaſi Eliphas dicat, tantos argenti cumulos ſiue aceruos, vt laſſitudo membris omnibus oboriatur, priuſquam illud libra pendere, vel numerare poſſis. Ita numerorum locis citatis, quidam non incommode vertunt Altitudines monocerotis, ob ſublime cornu quod ex fronte huius animalis prominet; vnde etiam apud Hebræos nomen accepit. Raam etenim exaltari, aut ſublimem eſſe ſignificat. Huc pertinet traductio Rhetorica, qua Dauid ad feræ huius etymon alludere videtur Pſal. 92. 10. *Vattazem Kireem Karni,* id eſt, & exaltabitur, ſicut monocerotis, cornu meum. Alij vocem *Tohaphoth* μεταφορικῶς, de ſumma animi alacritate, & indefeſſa vel inſuperabili fortitudine corporis accipiunt. Hæc enim fera, monoceros, viua non capitur; Plin. lib. 1. cap. 21. Idem vox diuina, Iobi cap. 39. v. 12. & 13. innuit. B

Vtramuis expoſitionem amplectamur, Balaam oſtendit populum Iſraëliticum tanta fortitudine & magnanimitate præditum fore, vt nec Balaci nec aliorum regum viribus oppugnari queat. Similis pene locus extat Deuter. 33. 17. De gloria regni Iſraelitici, cuius ſumma tandem ad tribum Ephraimiticam è poſteris Ioſephi reditura erat. C

Ariſtoteles lib. IX. cap. 12. οἱ κύκνοι, inquit, εἰσὶ εὔβιοτοι, καὶ εὐήθεις, καὶ εὔτεκνοι, καὶ εὔγηροι, καὶ τὸν ἀετὸν ἐὰν ἄρξηται, ἀμυνόμενοι νικῶσιν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἄρχουσι μάχης. Quæ ita vertit Gaza. *Nec probitate victus, morum, prolis & ſenectutis vacant. Aquilam, ſi pugnam inceperit, repugnantes vincunt; ipſi autem nunquam niſi prouocati inferunt pugnam.* Quod idem quoque Oppianus, Plinius, Ælianus & alij tradunt. Exprimitur autem hac ſimilitudine is, qui ſine iuſta cauſſa neminem offendere, aut cum vllo contendere cupit, quive aduerſarios animo magno contemnit, attamen prudens quoque & cordatus non plane negligat, ac nimium prouocatus ac laceſſitus quoque de ſua defenſione cogitat. Quare Ariſtoteles quoque 3. Ethic. Nicomach. fortitudinem ait eſſe quoddam medium inter metum & confidentiam. Quæ copioſius explicat Seneca in quadam Epiſtola ad Lucilium, his verbis. Fortitudo non eſt inconſulta temeritas, nec periculorum amor, nec formidabilium appetitus, ſed eſt ſcientia diſtinuendi quid ſit malum, & quid non ſit. Atque hæc quidem vt ἠθικῶς, dicta non ſunt improbanda, D cum defenſio iuſta iure diuino ac humano ſit conceſſa, ſed in ſchola veræ pietatis Chriſtianæ, quæ etiam inimicis benefacere iubet, adhuc multo meliora præcepta traduntur. Magna enim eſt virtus (inquit Iſidorus) ſi non lædis à quo læſus es. Magna eſt fortitudo, ſi etiam læſus remittas. Magna eſt gloria, ſi cui potuiſti nocere, parcas. Eodemque ſenſu Lactantius lib. 6. cap. 18. repræhendit. Ciceronem, quod lib. 1. Offic. dicens, cum virum bonum eſſe, qui proſit quibus poſſit, nemini noceat niſi laceſſitus iniuria, ſimplicem veramque ſententiam duorum verborum (nimirum laceſſitus iniuria) corruperit.

FOR-

FORTITVDO *Inuicta pij animi.*

A THEOPHRASTVS docet, & cultores hoc testantur, Croci plantam priusquam in florem sese exerat, conculcatam nonnihil ac pedibus leuiter attritam, postea pulchrius renasci feliciusque germinare. Sic viri fortes & animosi atque ad quæuis magna & egregia facta suscipienda ac expedienda nati & parati, tantum abest vt rebus difficilibus ac aduersis frangantur, vel deterreantur, vt multo etiam inde reddantur alacriores & aptiores ad quæuis laudabilia facinora, virtutisque opera præclara subeunda atque exequenda, sequentes adhortationem Sibyllæ apud Virgil. Æneid. 6.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito
Quam tua te fortuna sinet.

Quod etiam ingeniosus alius Poëta, aliis versibus ita expressit.

Quæ latet inq; bonis cessat non cognita rebus
Apparet virtus arguiturque malis. Et alius.

Pulchrior vt crescat, teritur Crocus: ô furor ingens!
Lætior vt poßis surgere, nolle premi.

FRAVDES *perniciosa cauenda.*

B VIGILA & time, inquit Sapiens.

Paßim fraus cæcis latet insidiosa tenebris:
Ne capiare caue, & sobrius aduigila.

Apud Virgilium, Ecloga 3. hi leguntur versus.

Qui legitis flores, & humi nascentia fraga,
Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

Qua similitudine admonemur, ne plausibilia quidem & speciosa, reipsa vero non solum inutilia, sed perniciosa quoque dum persequamur, in opiniones absurdas, prauas & à vero nos longissime abducentes incurramus: memores præcepti Theognidei.

Πολλάκι γὰρ γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι. id est.

Ac mentem species fallere sæpe solet.

Alij ita interpretantur, vt herbas ac flores elegantes accipiant pro diuitiis, quæ deliciarum ac aliarum voluptatum odores suauissimos spargunt; in quibus tamen sæpissime latet serpens iste vitiorum, superbiæ scilicet, prodigalitatis immodicæ ac luxuriæ tandem omnia labefactantis, per quæ non solum C valetudinem bonam, sed vitam insuper ipsam multi amittunt. Atque eodem modo per alia quoque fœlicitatis genera licet hæc deducere: vbicumque eum modum excedimus, nec veram animi moderationem ante oculos habemus, numquam ad veram virtutem, quæ in mediocritate quadam consistit & animi tranquillitatem solidam peruenire possumus.

FRAVDVLENTI *homines.*

VESPERTILIO à vespertino tempore dictus, à nocte græcis appellatur νυκτερίς. Hanc auium solam animal siue viuum fœtū parere & lacte nutrire Plinius lib. 10. cap. 61. memoriæ prodidit. Extat autem elegans fabula apud Ouidium lib. 4. Metamorph. de Alcithoe & sororibus, Minei Thebani filiabus, ob contemtum sacrificium Bacchi in vespertiliones conuersis. Notantur vero per vespertilionem tria genera hominum (quod Alciatus quoque in Emblematis nonnihil innuit) quorum primum est qui ob malam famam, æs alienum, vel aliam similem caussam lucem & homines fugere coguntur. Alterum Philosophos nonnullos continet, qui dum nimis abdita & incerta, & longe D supra ipsorum captum posita perscrutari conantur, sæpe cæcutire solent, quod etiam Aristotel. lib. 2. Metaphys. monuit, vbi ait, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων, id est, *Quemadmodum vespertilionum oculi ad lumen diei se habent, ita & intellectus animæ nostræ ad ea, quæ manifestißima omnium sunt.* Tertium est quorundam versipellium, & callidorum, ac plane ancipitis fidei, iam hoc probantium, iam aliud; de quibus versus commemorantur veteres ex Agathone apud Varronem de lingua latina.

Quid multa? factus sum vespertilio, neque
In muribus plane, neque in volucribus sum.

Quales fraudulēter ἐπαμφοτερίζοντας, neutri parti in ciuili discordia adhærētes, lex Solonis (vt in eius vita tradit Plutarchus) ab omnibus publicis muneribus remouit, quod quidem non ideo factum est,

quod pacis & tranquillitatis necessario tempore studiosi improbarentur: sed potius vt hac ratione A
facilius ac commodius ciues tam in concordia retinerentur, quam disiuncti rursum ad illam rectius
perducerētur. Conuenit etiam hieroglyphicon illud versutis illis qui in negotio pietatis duabus sellis
sedent, vt prouerbio fertur, & foro atque tempori seruiunt, ita vt tandem inter grauissima suspiria
desperabundi misere pereant, in tenebris & mortis caligine constituti, gloriæ hominum studiosi, lu-
cifugæ, Christi hostes capitales, atque salutis æternæ obliti. De quibus pridem dictum est, Ioann.
3.19. Hæc est condemnatio, quod lux venit in mundum, sed dilexerunt homines potius tenebras quā
lucem: quia mala sunt eorum opera.

F R A V S *oppressa.*

CERVVM dicunt nominari ἔλαφον, quasi ἔλοφον, διὰ τὸ ἕλκειν τοὺς ὄφεις, quod attrahat serpen-
tes: vel ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τοὺς ὄφεις, quod serpentes abigat. Plinius narium spiritu dicit extrahere
renitentes, quod Ælianus quoque asserit, addens eos etiam à ceruis deuorari. Idem Lucretius refert
lib. 6. Nec aliter Nicander in theriacis, & D. Basilius Magnus in Hexaemero. Ac secundum Oppia-
num 2. Cynæget. & 2 halieut. & alios, cerui & serpentes mutuo odio tantopere flagrant, vt etiam cor-
nu ceruinum, teste Dioscoride, Apollonij Saholiaste, lib. 2. & Æliano, suo suffitu abigat serpentes. B
Hieroglyphica nota est docens fraudem nullis latebris esse tutam & versipelles homines ad prauos
simulatores pessime sibiipsis consulere, qui tametsi aliquantisper tanquam in antris suis & cæcis re-
cessibus latitent, nihilominus tamen vi ac potentia veritatis inde tandem extrahuntur, atque ab illa
opprimuntur. Sic Peregrinus apud Gellium lib. 12. cap. 9 dicebat eos errare qui spe & fiducia latendi
peccant, cum nulla sit perpetua peccati latebra, eorumque falsæ imaginationi Sophoclis versus appo-
ponebat,

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν. ὡς ἅπανθ' ὁρῶν	*Nihil occulta ad hæc, quando cuncta tuens,*
Καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. i.	*Et cuncta audiens, omnia reuelabit dies.*

Isti vero ne temporum interuallo sibi fucum faciant meminerint se ceruum in corde gestare, qui ex
antris prauæ peccatisque obduratæ conscientiæ serpentes extrahat, in iudicium illis, qui nouos ser-
pentes & scelera atrocibus delictis quotidie cumulant.

Scelus occulisse proprium immensus labor,	*Patres, at ipsum non potes te fallere:*
Idemque inanis irritusque: quidlibet	*Nam se latere nullus vnquam visus est.*

Vno verbo pius sibi serpens & ceruus, dici potest, Impius vero tot serpentibus scatet, vt etiamsi C
conscientia nonnunquam reclamet, tamen à seipso tandem conficitur, eumque scelus vlciscitur
suum. At

Dispereat fraus ficta dolis candorque triumphet:
Tandem illa opprimitur, ceu latebris coluber.

Posset quoque particulatim magistratus & princeps aliquis scelerum vindex iustissimus & improbo-
rum hostis acerrimus ad horum terrorem eiusmodi vti hieroglyphico. De principe & magistratu lo-
quimur qui sit secundum Euripidem in Stobæi collectaneis,

Τοῖς μὲν δικαίοις ἔνδικος: τοῖς δ' οὐ κακοῖς	*Iustis quidem æquus & iustus: malis vero*
Πάντων μέγιστος πολέμιος κατὰ χθόνα.	*Omnium maximus hostis in terra.*

F R V G A L I T A S.

ΦΩΛΙΣ piscis Hesychio & Varino dictus, ἀπὸ τοῦ φωλεῖν nomen accepit, quod intra suum mu- D
cum, veluti pholeum quemdam, id est, latibulum se contineat, quod ex Aristot. 9. hist. 37 palam
est. Pierius subdubitat, an non idem hic piscis sit cum Tinea Ausonij, sed caussam eum dubitationis
non habere apparet, cum proculdubio diuersi sint. Cæterum idē Pierius lib. 30. scribit, Ægyptios ho-
minem, iis quæ sudore proprio compararit fruētem, indicaturos, pholim, piscem pinxisse. Eam enim
mucorem, quē ipsa emittat, ad altam crassitiem sibi obducere, vt tota visco delibuta videatur, eoque
pro nutrimento vti. Partis igitur bonis & facultatibus modeste nos vti hic piscis admonet. In quam
rem sunt tot præcepta Horat. imprimis 1. Sat. 12. Sat. 3 2. Ep. 2. Hæc si quis respiciat, facile discet, ad vi-
tæ vsum necessarium homini frugi & sorte sua contento nihil deesse posse. Quo pertinent Euripi-
dis ver-

A dis versus à Chrysippo philosopho toties vsurpati, teste Gellio 7. Noct. 16. quibus Cereris munus & aquæ poculum mortalibus ait sufficere, quorumque nulla vnquam sit saties: In cæteris autem epulis versari lusum, vt exemplis è Varrone petitis hoc Gellius illustrat. Certe enim, vt eximie Horatius cecinit 3. Od. 16.

Bene est cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

Pulchre etiam Chrysost. ὁ μὴ δεόμενος τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐν αὐταρκείᾳ νομίζων εἶναι, πάντων ἐστὶν εὐπορώτατος: *Non indigens alienis, sed sua sorte gaudens, omnium est ditißimus.*

Nobis nostra satis, alienæ haud indiga curæ;
Et superûm nectar negligo & ambrosiam.

VEL vt sorte sua gaudentis verba vsurpemus, quæ ad pium virum pertinent: Est (inquit) quæstus magnus pietas cum animo sorte sua contento. Audi rationem. Nihil enim intulimus in mundum, nec efferre quicquam possumus. Sed habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti
B erimus. Vide reliqua 1. Timoth. 6. 9. 10.

GARRVLITAS *coercenda.*

DE gruum volatu, Cicero lib. 2. de natura deorum ex Aristotele (qui lib. 9. hist. Animalium illas ab vltimis Scytharum campis & Troglodytica regione aduenire, memoriæ prodidit) eleganter hæc exponit: Grues, cum loca calidiora petentes maria transmittant, trianguli formam efficiunt eius autem summo angulo aër ab iis aduersus pellitur, deinde sensim ab vtroque latere tamquam remis, ita pennis cursus auium leuatur. Basis autem anguli, quam efficiunt grues, tamquam è puppi ventis adiuuatur, eaque in tergo præuolantium colla & capita reponunt. Quod quia ipse dux facere non potest, nam non habet vbi nitatur, reuolat vt ipse quoque acquiescat. In eius locum succedit vna ex iis quæ acquieuerunt, eaque vicissitudo in omni cursu conseruatur. Hæc ille. Atque ex eo congruere, id est, conuenire inuicem, à gruibus dictum, quæ non se separant, siue cum volant, siue cum pascuntur, vt Festus habet. Sed Ælianus insuper lib. 2. cap. 1. addit, vnamquamque gruem ante volatum lapidem deuorare. vt & vnde prandere possit habeat, & aduersus incursiones ventorum fir-
C mamentum assequatur. Id tamen Albertus & alij improbant. Rectius itaque Plinius libro sæpe commemorato cap. 23. Certum est, inquit, Pontum transuolaturas, primum omnium angustas petere inter duo promontoria Criumetopum & Carambia, mox saburra stabiliri, cum medium transierint, abiicet lapillos è pedibus cum contigerint continẽtem, & è gutture arenam: cui etiam Solinus astipulatur. Repræsentatur hoc hieroglyphico prudentia singularis, quæ apto & opportuno tempore ita verba & facta omnia moderatur, vt inde nihil detrimenti vlli accidere queat. Additur quoque VELVM PONDERE, ostendens sine labore, molestia ac vigilantia nihil laude dignum effici posse.

Mira fides! Palamedis auis lapide obstruit ora;
Tu quoque ne noceat garrula lingua caue.

Sapientes Hebræi garrulitatem adagio eleganti perstrinxerunt: Qui multiplicat verba, multiplicat peccata. Et sapiens Gallicus in tetrastichis, idem expressit, inquiens,

Vel falsa sæpe, aut vana saltem dicere,
Hominem necesse est obloquentem plurima.
Breuis loquela veritatis proxima est,
Vt fabularum inanium loquacitas.

D

GENEROSVS.

SENECA philosophus epist. 95. fortem & generosum virum sub equi Virgiliani, Georgic. lib. 3. hieroglyphico depictum asserit. Hæc autem Poëtarum princeps,

Continuo pecoris generosi pullus in aruis
Altius ingreditur, & mollia crura reponit.
Primus inire viam, & fluuios tentare minaces
Audet, & ignoto sese committere ponto,
Nec vanos horret strepitus: illi ardua ceruix,
Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga,
Luxuriatq; toris animosum pectus.

Dum aliud agit Virgilius noster, inquit Stoicorum decus, describit virum fortem. ego certe non aliam imaginem magno viro dederim. Deinde perpetuum apud Stoicos fortis & generosi viri subiicit exemplum, addens: Si mihi Cato exprimendus inter fragores bellorum ciuiliũ impauidos, & primus in-

mus incessens admotos iam exercitus alpibus, ciuilique se bello ferens obuium, non alium illi vultum assignauerim, non alium habitum: altius certe nemo ingredi potuit, quam qui simul contra Cæsarem Pompeiumque se sustulit, & aliis Cæsarianas opes, aliis Pompeianas fouentibus, vtrumque prouocauit ostenditque aliquas esse Reipublicæ partes. Nam parum est de Catone dicere, *Nec vanos horret strepitus.* quidni? cum veros vicinosque non horreat? Cum contra decem legiones & Gallica auxilia, & mixta barbarica arma ciuilibus, vocem liberam mittat, & Rempublicam hortetur, ne pro libertate decidat, sed omnia experiatur, honestius in seruitutem casura quam itura? Quantum in illo vigoris ac spiritus, quantum in publica trepidatione fiduciæ est? Scit se vnum esse, de cuius statu non agatur: non quæri an liber Cato, sed an inter liberos sit. Inde periculorum gladiorumque contemptus. Libet admirantem inuictam constantiam viri, inter publicas ruinas non labantis, dixere, *Luxuriatque toris animosum pectus.* Hæc ille. A

GENEROSI, *fideles.*

FALCONES albi nobiliss. (vt testatur Sigismundus Baro ad herbestain, in descriptione Moscouiæ) magnitudine eximii, quos Gyrofaliones alij appellant, in illius prouinciæ asperis ac inaccessis rupibus inueniuntur, quos incolæ ad cygni, gruis, & aliarum auium aucupia vsurpare solent. Paulus Iouius similiter in libello de legatione Moscouitica scribit, apud Iungros & Vgolicos in altiss. montibus capi falcones præstantiss. quorum quidam sint candidi guttatis pennis, & herodios vocat, quanquam Aristoteles hoc nomen potius Adeis attribuerit. Horũ singularem generositatem commemorat Olaus Magnus in historia Septentrionali, lib. 19. cap. 4. Nam sub auroræ tempus auem aliquam, quam per noctem ad calorem naturalem fouendum in istarum regionum frigoribus acerrimis tenuerat, rursum incolumem dimittere fertur. Hieronymus Ruscellus, qui hoc hieroglyphicon Nobili Anglo Richardo Scellieri assignat, de Phasiano dimisso loquitur, eoque hunc nobilem declarare voluisse scribit, se nihil prius neque antiquius habiturum, quam vt in omnibus dictis & factis integram fidem retineat, generisque sui nobilitatem sartam tectam conseruet, parcendo inferioribus, & erga omnes comitatẽ & benignitatem singularem vsurpando. Non aliter Claudianus quoque lib. 2. cum Stilliconi clementiæ laudem tribuisset, adiũgit illi simul germanam sororem ipsam fidem. B

Huic diua germana fides eademque sororis | *Corde tuo delubra tenes.* C

Et paulo post,

Hæc & amicitias longo post tempore firmat, | *Ingenium, paruæ strepitu nec vincula rixæ*
Mansuroque adamante ligat, nec mobile mutat | *Dissolui patitur.*

Nihil viro nobili, Principi, Regi, conuenientius, quam clementer & fideliter agere cum subditis.

Non necat accipiter, tenuit quem nocte volucrem:
Sic seruare fidem mens generosa solet.

GLORIA.

ÆLIANVS lib. 8. de Animalibus, cap. 2. scribit, Omnem canem venaticum, ex eo quod ceperit feram, non mediocri voluptate affici, & tanquam præmio, si venator ei permittat, ea capta vti: sin vero hoc illi denegatur, feram seruare integram, donec venator aduentarit, deque illa capta pro arbitrio statuerit. Quod si inciderit in aprum vel leporem iam mortuum, non attingere quidem, nec alienorum laborum se participem facere, ne quicquam quod ad ipsum haud pertineat, sibi vindicare velle videatur. Ex quo, inquit Ælianus, apparet φιλοτιμίας, id est, cupiditatis gloriæ non esse expertem. Non enim carnes, sed victoriam amare videtur. Plutarch. lib. De animalium solertia commemorat leporem, si se mortuum simulet, relinqui à cane, qui adstans & caudam mouens, quasi indicare vult, se non prædæ, sed victoriæ causa certasse. Vnde Ouidius, D

Pugna suum finem, cum iacet hostis, habet.

Est autem gloria laudabilium factorum approbatio coniuncta cum iudicio recte sentientium: sicuti Ambitio, κενοδοξία vanam gloriam captat ex applausu imperitæ multitudinis, vel etiam aliorum obtrectationibus. Aristoteles 4. Ethic. τῆς ἀρετῆς (inquit) γὰρ ἆθλον ἡ τιμή, καὶ ἀπονέμεται τοῖς ἀγαθοῖς, id est, *virtutis præmium est honor, & tribuitur bonis viris.* Vnde Romæ quoque, vt Liuius refert Decad. 3.

A lib. 7. bina templa inter se quasi contigua virtutis & honoris conspiciebantur, quorum in hoc nonnisi per illud aditus cuiquam pateret.

GLORIA *humana.*

MOMENTO transit gloria mundi: nam vt canit poeta,

Vita fugax, quam caussa leuis tua stamina rumpit?
Pulsa leui flatu, sic Anemona cadit.

Flos Adonidis apud poetas. Anemone vocari videtur, cuius plures sunt species, flores elegantes, sed caducos profert, phæniceos, purpureos, luteos & albos quoque. Alij florem Adonidis vocant quandam plantam, quam Herbarij Chamæmelum rubrum quoque appellant. Flos itaque Anemones, vt est pulcherrimus, sic leui ventorum impetu, aut solis calore languescit & decidit, eiusque semen pariter facile in pappos abit. Est typus vitæ humanæ breuis ac fragilis. Quidam referunt ad pulchritudinem sexus muliebris, qua sese nimium superbire, seseque efferre solent fœminæ: cum secundum Senecam in Octauia, florem decoris singuli carpant dies. Suntque noti versus ingeniosi poetæ:

B *Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos*
Fit minor, & spacio carpitur ipsa suo.

Alij habent, Gloria vento discutitur. Nam Anemone nunquam se aperit, secundum Plinium, lib. 25. capit. 23. Nisi vento spirante, vnde & nomen accipit, & facile rursum eodem vento flores & semina discutiuntur. Quod gloriæ vanæ & instabili, quæ non virtute solida nititur ac confirmatur, recte possumus accommodare.

GLORIA *mundana fugienda.*

D. Augustinus, epist. 119. hunc Scripturæ locum, *Stultus vt Luna mutatur*, ad Adamum eiusque posteros accommodans: Quis est ille stultus, inquit, qui tamquam Luna mutatur, nisi Adam, in quo omnes peccauerunt? Anima quippe humana recedens à Sole iustitiæ, ab illa scilicet interna contemplatione incommutabilis veritatis, omnes vires suas in terrena conuertit, & eo magis magisque obscuratur in interioribus ac superioribus suis. Sed cum redire cœperit ad illam incommutabilem sapientiam, quanto magis ei appropinquat affectu pietatis, tanto magis exterior homo corrum-
C pitur, sed interior renouatur de die in diem: omnisque lux illa ingenij, quæ ad inferiora vergebat, ad superiora conuertitur, & à terrenis quodammodo aufertur, vt magis magisque sæculo moriatur, & vita eius abscondatur cum Christo in Deo: mutatur ergo in deterius, ad exteriora progrediens, & in vita sua proijciens intima sua. Et hoc terræ, id est, ijs qui terrena sapiunt, melius videtur, cum laudatur peccator in desiderijs animæ suæ. Mutatur autem in melius, cum intentionem suam & gloriam à terrenis, quæ in hoc sæculo apparent, paulatim aduertit & ad superiora ab inferioribus conuertit. Et hoc terræ, id est, ijs qui terrena sapiunt, deterius videtur. Idem alibi locum Iobi exponens, si præcepit Lunæ, non lucet: forte, inquit, rationalis animæ natura figurate hic insinuatur, cui sol intelligibilis est lumen illud verum, quod illuminat omnem hominem. Et quoniam tanto magis Luna lucet terrenis aspectibus, quanto magis recedit à Sole; cum autem appropinquat Soli, interimitur terris: intelligamus animæ diuinitus præcipi, vt superata natiuitate terrena atque mortali, qua splendor eius apparet terreno sensu videntibus, appareat, propinquet & subiugetur sapientiæ: quo eius luce secretissima exultans, caueat facere iustitiam suam coram hominibus, vt videatur ab eis; sed cum gloria-
D tur, in Domino glorietur: quia & cum apparet hominibus, dono Creatoris apparet. Hinc illud Bilij, Anth. lib. 1.

Quo magis à Phœbo distat soror, hoc mage nobis
Fulget: at à supera lumine parte caret.
Cum vero fratri iuncta est, non lucida nobis
Illa quidem est: supero fulget ab orbe tamen.
Esse Deo quisquis cupit ergo fulgidus, ipsi
Hæreat, & mundi spernat inane decus.
Nam quo mortales quisquam est mage fulgidus inter,
Hoc minus est magno fulgidus ille Deo.

GRATITVDO. A

APVD veteres maximæ commendationis fuerunt equi Thessalici, quibus bouilli capitis notam incolæ inurebant, à qua dictos volunt Bucephalos, non quod capite bouis essent præditi: fuit autem κατ' ἐξοχὴν ita nominatus Alexandri Macedonis equus Thessalicus, qui nullum alium quam regem ipsum sessorem admittebat. Qui cum in prælio, quo Alexander Porum Indiæ regem vicit, fuisset interfectus, accepti beneficij memor Macedo princeps, ad Hydaspim Indiæ fluuium, vrbem Bucephalam ab equo suo sic denominatam condi iussit: teste Stephano de vrbibus, & Plin. lib. 6. c. 20. Beneficiorum memoriam nullo pacto senescere sinamus: & gratitudinem quandoque non solum ad homines, sed & ad animalia de nobis bene merita extendamus.

Plutarchus lib. de animalium industria scribit Trochilum auem ex earum genere, quæ circa lacus & fluuios versantur, Crocodilum custodire, non proprio victu, sed eius reliquijs enutritam. Cum enim sentit Ichneumonem luto, sicut athletæ puluere solent, oppletum crocodilo dormienti insidiari, vociferans & tundens rostro hunc excitat. Crocodilus vicissim ita se huic cicurem præbet, vt eum aperto ore intromittat, gaudeatque eo tenues carnium particulas, quæ dentibus suis inhæse- B
rant, rostro sensim legente & deradente auferre, ac vbi iam os claudere vult, leniter mandibulam inclinans id significet, neque etiam prius demittat, quam trochilum euolasse senserit. Est hoc insigne exemplum gratitudinis, &, teste Xenophonte, ἀγαθοὶ μεγάλα ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν εἰώθασι. Id est, *Boni pro paruis magna beneficia conferre solent.* Ac Cicero in orat. pro Cn. Plancio summopere hanc virtutem pluribus verbis commendans: Hæc, inquit, est mater omnium virtutum reliquarum. Paulo post: Equidem nihil tam proprium hominis esse existimo, quam non modo beneficio, sed etiam beneuolentiæ significatione alligari: nihil tam inhumanum, tam immane, tam sæuum, quam committere, vt beneficio non dicam indignus, sed victus esse videare.

Vel trochili meritis Crocodili gratia constat,
Præclare meritis tu quoque redde vicem.

GVLOSVS.

NESCIT gula modum. In Lituania & Moscouia voracissimum est animal, inquit Matthias Mi- C
chouius lib. 2. Sarmatiæ Europeæ, magnitudine canis facie felis, colore nigro. Olaus Magnus, Septemtr. hist. lib. 18. tribuit illi colorem mustelinum, nigricantes, nitentem in pilis longis, nec adeo mollibus, crura breuia, caudam vulpis, breuiorem tamen. Cadaueribus vescitur, quibus ita repletur, vt tympani instar distendatur, atque vi per duas arbores proximas ingreditur, & ita ventrem exonerat. Sic extenuatum, ad cadauer properat & rursus impletur. Multis Rosomaca, Scaligero in exercitationibus contra Cardanum vultur quadrupes dictum. Forsitan natura tam insatiabile animal in illis regionibus produxit, vt homines simili voracitate laborantes redarguat. Fugiamus & nos ingluuiem, quam multi hodie sectantur,

Quibus in solo viuendi caussa palato est.

Ac diligenter obseruemus Socratis præceptum, edendum & bibendum, vt viuamus: non autem viuendum vt ventri inseruiamus, & theogasteres dicamur, quemadmodum de sese apud Euripidem gloriatur Cyclops. Ac noti sunt Horatij lib. 2. Satyr. 2. versus elegantissimi,

——— *Quin corpus onustum.* D
Hesternis vitiis, animum quoque prægrauat vna,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Seruator noster Luc. 21. cap. grauiter suos monuit, dicens: Cauete ne corda vestra grauentur crapula & ebrietate.

HOMINES *infirmi.*

INFIRMITATEM hominum Scriptura sancta locustarum hieroglyphico pingit, Numer. 12. v. 34. & Esai. 40. v. 22. priore loco de exilitate staturæ & membrorum in corpore humano, posteriore de hominis nihilitate verba faciens. Exploratores enim referunt longe minorem esse proportionem Israelitarum ad immania Gigantum corpora; & Esaias quoscumque homines, si cum Deo conferan-

A conferantur, quam locustæ corpusculum ad maximam viri staturam. 2. Alijs locis, nempè Iob.39.23. & Psal.109.23. nimia timiditas eadem imagine adumbratur. Nam locustæ cum alias, tum vero imprimis fœnisecij tempore, graminis arescentis strepitu vel quocumque alio sono territæ, in fugam conijciuntur. Et quibusdam κατ' ἀντίφρασιν locustæ, quasi loco stare nescientes, dicuntur: & Gallis sauterelles, quod indesinenter subsiliant.

HOMINIS *status absolutissimus.*

ITA se res habet in homine, vt in Republica, in qua cum mali melioribus imperant, metuendum est, ne idem fiat quod naui, amoto perito nauarcho, & in eius locum substituto rei nauticæ ignaro, accidere solet. Quid enim hic aliud fieri potest, quam vt orta tempestate, & nauis submergatur, & pereant quæ in naui sunt. Hoc est quod grauissime admonet Theognis: cum baiuli bonis imperant, metuendum est ne nauem fluctus absorbeat. Status igitur hominis absolutissimus in eo videtur positus, vt anima imperet, & corpus animæ imperio subsit: deinde vt animæ facultates suum quæque tueantur ordinem: vt ita sit anima sana in corpore sano.

B HOMO *homini lupus.*

PLINIVS scribit procem. in lib. 7. non sæuire pisces, nisi in diuersum à se genus. Id cum ex Aristot. 9. hist. 1. falsi conuincitur, tum ex Polyb. lib. 15. Horapollo etiam ait, pisces non parcere suo generi. vnde piscem rei abominandæ fuisse symbolum Ægyptijs, Cl. Alex. 5. στρωμ. & Plutarchus lib. de Iside ostendunt: & sacerdotes Ægyptios eius esu & vsu in sacrificijs abstinuisse, idem Plutarch. auctor est 8. Symp. q. 8. Lucium certe sui etiam generis minusculos & persequi & vorare, docet experientia: Et Scaliger in exerc. ad Cardan. se integrum Luciolum in Lucij ventre vidisse affirmat. Hieroglyphicon est hominum in alios homines, etiam sanguine alijsve necessitudinibus sibi iunctos crudeliter sæuientium, cum tamen, vt est in prouerbio, *Lupus non voret lupum*. Verissime B. Ambrosius: Auaritiæ, inquit, potentiorum subiecti vbique inferiores sunt. Quo quisque infirmior, eo prædæ magis patet. Minor esca maioris est. Rursus ipse maior à validiore inuaditur, & fit esca alterius prædator alieni. Nam vt Ouidius 1. Met. cecinit:

Viuitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus, &c.

C At ne putent isti truces, quibus miseros conculcare & consumere iocus est, semper hoc ipsis impune fore. Nam, vt breuiter, sed vere Seneca, Thyeste:

Omne sub regno grauiore regnum est.

Consentit & alter Seneca grauissima me hercle sententia: Quod regnum est, cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? Nec magnis ista interuallis diuisa: sed horæ mo[illegible]entum interest inter solium & aliena genua.

Lucius in proprium vt sua viscera congerit aluum,
Sic ipsi sese conficiunt homines.

HOMO *regenitus.*

PIORVM nullus est, qui carnis & Spiritus pugnam molestissimam in seipso non experiatur, ac sæpenumero deploret S. Paulus certe tristes ob eam causam plerisque locis querelas edit. Gregorius Nazianz. in poeticis opusculis, præcep. ad virg. carnem appellat Remoram, quod, vt Remora nauium D cursum sistit, ita caro animam ad vitam æternam omni studio ac diligentia tendentem, pro viribus remorari atque inhibere soleat. Vox autem Spiritus designat creatam qualitatem seu sanctitatem à Spiritu sancto in hominis mente, voluntate, corde, atque affecta progenitum: Caro autem denotat naturæ ingeneratam corruptionem, prauitatem & inclinationem mentis, voluntatis, cordis, seu affectuum ad ea, quæ sanctæ Dei legi repugnant. Hi duo hostes in homine non sunt disclusi seiunctis locis, ac si caro in alia parte & facultate animæ, spiritus vero in alia resideret. Vtraque pars confligens per omnes animæ vires de facultate diffusa & coniuncta est. Altera pars mentis non est Spiritus, altera existente carne. Sed tota mens partim caro est; partim spiritus; tota voluntas hominis partim caro, partim spiritus est. Spiritus & Caro, hoc est, gratia & corruptio, non loco, sed ratione distinguuntur. Quidã conflictum illum perpetuum inter carnem & spiritum in homine regenito Goliath.

Philisthæi gigantis & Dauidis adolescenti pusillæ staturæ hieroglyphico depinxerunt. Alij Centauro A assimilarunt. Nonnulli hominem Tragelaphum appellarunt. Et D. Augustinus hoc animal, qua parte ceruus est, mentem significare ait, legi Dei secundum hominem interiorem seruientem: qua autem parte hircus est, videt alteram legem repugnantem legi mentis suæ, atque captiuitantem eum legi peccati. Id autem dicere videtur D. Augustinus quia ceruus mira pedum leuitate præditus est; hircus autem ad libidinem pronus est, ingratique odoris. At vero impij Seueriani, vt refert Epiphanius hæres. 45. hominem partim Dei esse, partim diaboli contendebant: Dei nimirum ab vmbilico sursum, diaboli autem ab inferioribus partibus.

HONOS *alit artes.*

CANCRORVM genus, inquit Arist. 4. histor. animal. multiplex est, nec facile enumerandum. Conueniunt autem in hoc omnes, quod vniuersis sit pars dura & testacea foris pro cute, mollis & carnea intus, supina corporis planiora & tabellata magis, quibus & oua deponunt, quando pariunt. De his etiam Plin. lib. 9. cap. 31. Omnia eius generis hyeme læduntur, autumno & vere pinguescunt, ac plenilunio magis, quia nocte sidus tepido fulgore mitificat. P. Bellonius scribit, eos plena luna vberiores, silente flaccidos fieri. Quod ex Cicerone 1. de diuinat. habet, qui generaliter ait, ostreis & conchylijs omnibus contingere, vt cum Luna crescant pariter pariterque decrescant. Sed & Lucilij illud apud Gell. lib. 20. c. 7. notum est: *Luna alit ostrea, & implet echinos.* Sed hoc quidem symbolum, quamuis quidam ad suos potissimum amores applicuerunt, indicantes se ad vultum fœminæ adamatæ vel crescere, vel decrescere, rectius tamen, & ἠθικωτέρως nos ad Principum & magnatum erga suos ministros gratiam, vel contra neglectum ac contemptum referre poterimus. Quin & ad litteratos, doctos & ingeniosos viros accommodare, quorum vigor & incrementum, sicuti è contra miseriæ & squalor fere in manu sunt potentum, secundum vsitatiss. versiculum: B

Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones.

In quam rem sane est memorabilis Plutarchi in Orat. 2. de fortuna & virtute Alexandri sententia, ita latine reddita: Vt enim frugum copiam bona temperies & tenuitas aeris gignit, ita artium & bonorum ingeniorum incrementa, benignitas, honor, & humanitas regis efficit: & contra principum inuidia, sordes aut studium contendendi omnia ista extinguit & perdit. Honos equidem alit artes: sed C & vnusquisque Principum minister hieroglyphicon illud sibi applicans fortasse dicere possit,

Crescente adcresco Luna decresco minuta.
Aulæ num melius pingitur effigies?

HOSTIS *nullus spernendus.*

ARIES, qui adolescentem, à quo sæpe prouocatus est, nonnunquam impetu facto prosternit, hieroglyphicon censetur illius viri, qui à potentiore non leui affectus iniuria, fert quidem ad certum tempus patienter se contemni, interea tamen occasionem obseruans, vt se tandem quoque virum ostendat, & aduersarium deijciat. Nam vt ait Publius:

Furor fit læsa sæpius patientia.

Est autem hoc desumptum ex tragœdia Accij antiqui poetæ Bruto, cuius versus exponit Cicer. lib. 1. de Diuinat. quibus introducitur Tarquinius, somnium quoddam recitans, vbi inquit,

Visus est in somnis pastor ad me appellare,
Duos consanguineos arietes inde eligi:
Pecus lanigerum eximia pulchritudine,
Præclarioremq; alterum immolare me; D
Deinde eius germanum cornibus conniti,
In me arietare, eoq; ictu me ad casum dari.

Vbi additur, à coniectoribus somniorum hanc interpretationem esse factam de Bruto illum expulsuro Roma:

Proin vide, ne quem tu hebetem deputes æque ac pecus,
Is sapientia munitum pectus egregie gerat,
Teque regno expellat.

Ideo docti non adolescentem prostratum, sed sceptrum in corona ab ariete in terram deiectum pingunt, cum symbolo minaci, Nunc noscito vires, & disticho,

Hostem

A *Hostem quid spernis? quamuis abiectior ille,*
Sæpe irritatus maxima damna dedit.

Nota autem est historia de L. Tarquinij Superbi filio, Lucretiæ vim inferente, quomodo Brutus, antea se stolidum esse simulans, patrem vna cum filijs, ob tam nefandum facinus, regno exuerit. Liuius lib. 1. Decad. 1. Nullum itaque hostem, quantumuis infirmum, imbellem, & despectum esse contemnendum admonemur, cum

Sæpe aquilam ad pœnas vel Scarabæus agit.

Pausanias in Arcadicis recte ait, vilioribus & abiectioribus plerumque rebus vim eam Deus indidit, vt ea superarent, quæ maximæ essent inter homines existimationis, quo in loco plura huius rei exempla commemorat. His nostri sæculi historiæ refertæ sunt. Ex antiquissimis, Goliathe Philistæo prætermisso, Maximinus (referente Capitolino) Romanus Imp. vir omnium robustissimus, & molis giganteæ, quem immortalem se prope crederet, ob magnitudinem corporis sui virtutisque, nimus quidam in theatro præsente illo dicitur versus Græcos dixisse, quorum hæc erat sententia;

B *Qui ab vno non potest occidi, à multis occiditur.*
Elephas grandis est, & occiditur.
Leo fortis est, & occiditur.
Tigris fortis est, & occiditur.
Caue multos, si singulos non times.

Tandem ille cum filio in tentorio quiescens à prælio, à militibus interfectus est medio die: filius item.

Caprificus teste epigrammatario poeta, lib. 10. epig. 2. marmora findit. Ficus syluestris quædam species est, cuius fructus ad maturitatem nunquam peruenit. Theophrasto ἐρινεὸς; Plinio Caprificus, fructus ὄλυνθοι, & (vt Dioscorides) ἐρινεοί.

Quamuis dura tamen Caprificus marmora findit.
Contemnas hostem, si sapis, ipse caue.

Videant Principes ne ex nimia ira in suos ministros & subditos aliquid præter rationem statuant, ac in ipsos plus æquo duriores postea omnis iniuria redundet: sicuti Carolo Burgundiæ duci accidit, qui C in prælij momento desertus à Campobasso comite, cui colaphum inflixerat, perijt. Campobassus vero alias partes sequutus in vexillo suo postea gestauit Caprificum marmoreum quoddam antiquum sua vi innata per medium findentem, sequutus Martialis dictum,

Marmora Messalæ findit Caprificus, &c.

HVMILITAS.

PRIMI gratissimi flosculi vernales Violæ, hinc inde humi serpentes, & in locis humilibus ad radices montium libenter crescentes, odore suaui ac benecolenti ab omnibus expetuntur: contra, montes etiam altissimi sæpe ob asperitatem & altitudinem plane remanent Steriles, paruumque vsum præbent hominibus. Vnde S. Petrus cap. 5. epist. 1. humilitatem animi vobis infixam habete, inquit: propterea quod Deus superbis resistit, humilibus vero dat gratiam. Et D. Chrysostomus in epist. 1. ad Corinth. 1. eleganter scripsit, οὐδὲν οὕτω θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν χριστιανὸν, ὡς ταπεινοφροσύνη: *nihil ita Christianum admirabilem efficit, ac humilitas.* Quod etiam Chilon Lacedæmonius vidit, qui interrogatus quid in cœlo Deus ageret, Alta (inquit) deprimit, & humilia extollit. Vel vt Herodotus loqui- D tur, ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα κολούει. Quod insuper poeta Lyricus cecinit, ex Hesiodo lib. 1. oper. & Xenoph. lib. 5. rerum Græcarum.

——*Valet ima summis*
Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens.

Et alibi:

Vim temperatam dij quoque prouehunt
In maius: ij dum odere vires
Omne nefas animo mouentes.

Vt frequenter Scriptura S. sæpissime etiam rerum vicissitudines innumeræ illud verissimum esse probant, Superbis Deus resistit, humilibus vero dat gratiam. A

Alta cadunt vitiis, virtutibus infima surgunt:
Hoc te mons sterilis, vallis amœna monet.

Et Hesiodus de Deo loquens lib. I. Oper. præclare canit,

ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει,
ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει. Id est,
Facile enim extollit, (Deus) facile vero elatum deprimit:
Facile insignem minuit, & obscurum auget.

Arborem, vt sursum crescat profundas subtus radices agere oportet. Qui in humilitatis radice fixum animum non habet, in ruinam suam extollitur, *Augustinus.*

HYPOCRITA.

CROCODILVS quadrupes ad Nilum malum, vt Plinius loquitur, tanto hiatu est, vt integram buculam possit excipere. Non igitur mirum si homines quoque deuoret. Sed hoc cum facit plorare scribitur, de quo videatur Adag. *Crocodili lachrymæ.* Verum, vt rarus ita memorabilis est de hac re locus apud Photium in Eclogis, Asterij Amaseæ Episcopi: τοὺς νειλώους κροκοδείλους μιμεῖσθε, οὓς φασι ταῖς κεφαλαῖς ἐπιθρηνεῖν τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἔφαγον, καὶ δακρύειν ἐπὶ τοῖς λειψάνοις τῶν φόνων: οὐ μετάνοιαν τῶν γεγενημένων λαμβάνοντας, ἀλλὰ τὸ ἄσαρκον τῆς κεφαλῆς (ἐμοὶ δοκεῖν) ὀδυρομένους, ὡς εἰς βρῶσιν οὐκ ἐπιτήδειον. *Niloticorum Crocodilorum imitatores estis, quos fama est deflere hominum capita, postquam eos deuorarunt, & illacrymari cæsorum reliquiis: non quod pœnitentia facti aliqua afficantur: sed quod ita doleant (quantum mihi videtur) ob capitis macilentiam, quasi quod ad vescendum minime sit idoneum.* Vsus autem fuit hoc hieroglyphico Sigismundus Gonzaga Cardinalis, postquam euecto sua quoque opera ad Pontificatum Leone x. eius postea ipsum pœnituit, cum adiectione Prouerb. CROCODYLI LACRYMÆ, testante Iouio. Tales fuerunt Bassiani Imp. lacrymæ, quas ficta pietate semper promere solitus est, vt Æl. Spartianus refert, quoties aut mentio incideret, aut imagines conspiceret Getæ fratris, qui tamen eius iussu fuerat interfectus. Talem etiam describit pessimam illam nouercam Demænetam Heliodorus in Æth. eiulantem nimirum super Cnemone priuigno, quem tamen ipsa suis calumnijs ibat perditum. Tales sunt etiam nostro tempore hei nimis multi, qui licet ex intimo corde lætentur miserijs nostris ficto tamen vultu & sermone, dolore se mutuo affici simulant.

Non equidem ambigui dictis mihi fidere amici
Certum est, vt lacrymis nec Crocodile tuis.

HIEROGLYPHICORVM COLLECTANEA, EX VETERIBVS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

LIBER QVARTVS. D

IGNAVVS.

ASELLI piscis species est, qui Germanis Stockfisch dicitur, à trunco videlicet, cui aridus & induratus tundendus imponitur. Riget enim tanta ariditate, vt nisi præmaceratus aqua, & insigniter contusus, coqui nequeat. Alius piscis est Salpa, licet & is, sed recens, ferulæ ictibus præmolliatur, vt ex Plin. discimus. Erasmus à re ipsa fustuarium piscem hunc appellauit: sed à trunco potius eum sic nominari, notauit Georgius Fabricius. Congruit in homines stupidos, insulsos & bardos, quos frustra obsequio aut rectis præceptis emendes, sed

A des, sed plagis & verberibus adigere necesse habeas, vt faciant officium. Quo etiam adagium pertinet: *Phryx plagis emendatur.* Quod falsè Cicero adducit pro L. Flacco in testes Asiaticos: Asia vestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia. Vtrum igitur nostrum, aut vestrum est hoc Prouerbium: *Phrygem plagis fieri solere meliorem?* Quod & apud Suidam similiter extat:

φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος:

Verberatus Phryx melior & obsequens erit magis.

Seruos sane natura etiam quosdam esse, Aristoteles in Politicis disputat; & quidam ingenio adeo sunt duro, vt nisi seuere coerceantur frugi esse nequeant. Sed & hic tamen modus tenendus est. Nam & M. Varro seruos quoque verbis potius, quam verberibus castigari putat oportere: Et rescripto D. Antonini nimia dominorum asperitas in seruos adeo punitur, vt cogantur eos bonis cõditionibus vendere. Expedit enim, vt Iustinianus Imp. ait in Instit. Reip. ne sua re quis male vtatur. Sed modica castigatio seruorum legibus permittitur, vt & propinquorum, tit. C. de emend. seru. & propinq.

Durus asellus amat fustes & verbera, numquid

Sic piger attrahitur verbere ad officium.

B De asino quadrupede, ignaui hieroglyphico, id dici potest, quod etiam occurrit apud Salomonem, Prouerb. 26. 3. flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium. Item Ecclesiastici cap. 33. v. 25. Cibaria, virga, & onus asino: panis, disciplina, & opus seruo.

Ignaui hieroglyphicon varijs librorum Salomonicorum locis depictum extat. Eccles. capit. 4. v. 5. Stultus, inquit, complicat manus suas. Liuius Decad. 1. lib. 7. Sext. Tullius C. Sulpitium Dictatorem his verbis alloquitur, de nobis ita desperasti, vt te mancorum ac debilium ducem esse iudicares. Quid enim aliud esse caussæ credamus, cur veteranus dux fortissimus bello compressis, quod aiunt manibus sedeas? Et apud Lucanum, lib. 2.

Compressas tenuisse manus.

Græcis ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχειν. Prouerb. 6. cap. 10. v. Ignaue, quousque cubabis? quando surges ex somno tuo? paulùlum somnorum, paululum dormitationum, paululum complicationis manuum ad cubandum. Siue dormiat, siue vigilet ignauus, perinde est, nec præstantiore hieroglyphico inertiam repræsentare possis. Vide reliqua in Pigri hieroglyphico.

C

IGNORANTIA.

DE Talpa ex Aristotele in hist. animal. lib. 1. cap. 9. & lib. 4. cap. 8. hæc Plinius eius hac in re interpres lib. 9. cap. 37. commemorat. Quadrupedum talpis visus non est, oculorum effigies inest, si quis prætensam detrahit membranam: atque non leuia etiam rudimenta pupillæ & albi circuli apparere in illis sciunt qui diligenter per anatomen inspexerunt. Et secundum eundem Plinium, quauis semper in terra defossa viuat, liquidius audit obruta terra tam denso elemento. Oppianus lib. 3. Cynæget. vocat αὐτόχθονα φῦλα, quod ex terra & pluuia gigni credantur, & prouerbium ex Suida extat, ἀσπάλακος τυφλότερος, i. Talpa cæcior. ἱερογλυφικὸν est ignorantiæ, & cæcitatis, teste Horapolline, lib. 2. c. 63. & Hesychio. Ignorantia autem seu spiritualis cæcitas apprime formidabilis est.

Heu! mortale genus, ceu talpæ, lumine captum,

Cælesti donec restituatur ope.

Socrates apud Platonem conqueritur, homines pauca scire, vel potius nihil. Ac notum est Aristote-
D lis dictum de vespertilionibus, Metaphysic. lib. 2. cap. 1. Quemadmodum oculi vespertilionum sese habent ad meridianam lucem, sic mentis nostræ acies ad ea, quæ sui natura omnium manifestissima sunt. Similes extant multæ querelæ apud Pindarum, Lucretium, Persium, & alios. Quibus tamen approbari Scepticorum & Pyrrhoniorum ἀκαταληψίαν, id est, nullius rei veram & certam apprehensionem, minime est censendum: sed potius illis incitari debemus, vt eo accuratius veritati indagandæ & rerum caussarumque inuestigationi operam dare studeamus.

ILLECEBRÆ *peccati fugiendæ.*

SERPENTEM callidissimum esse omnium animalium, etiam S. pagina attestatur, vulgoque prisci credidere, vt ex Virgilij Ecl. 8. patet, quod rumpi possent carmine magico serpentes; idcirco ipsos, si præ-

ſi præſentirent, recantare, ſeu incantationem retorquere & exſoluere, vt ex Plinio, ſecundum Adr. Turnebi lectionem, licet colligere. Et veteres Ægyptios hominem refractarium & inobedientem hoc hieroglyphico denotaſſe ſcribit Pierius. Certe Pſal. 58. mentionem facit ſurdæ aſpidis: quæ ſcilicet aurem vtramque obturet ad vocem incantatoris: alteram nempe in terram defigendo, alteram caudæ ſuæ acumine occludendo, vt teſtes ſunt ad eum locum Arnobius, Hieronymus, Auguſtinus, Caſſiodorus, & alij. Ieremiæ etiam 8. minatur Deus populo Iſraelitico ſerpentes, qui incantari nequeant. Tangit etiam rem eandem Clem. Alexandr. ϛρωμ. lib. 7. & Epiphanius contra Ophitas. Verum vt dextre S. Scripturæ indicata ſimiliaque loca accipi debent, ne ſtabiliatur de vi verborum Magicorum ſuperſtitioſa opinio, & ita confirmentur magni illius ſerpentis pernicioſa ludibria: Sic nihil vetat, quominus adducamus quæ olim & vulgo, quamuis falſo, de ſerpentum aſtutia hac in parte iactata fuere, vtpote illis in rebus imitanda, quæ vſui nobis eſſe poſſunt ad euitanda exitioſa & turpia. Vnde & Chriſtus nos eſſe iubet prudentes vt ſerpentes: ſed adiecta ſalutari mentione columbinæ ſimplicitatis, qua vafrities ſerpentina refrænetur, vt B. Hieronymus in Oſeam innuit. Monentur igitur adoleſcentes potiſſimum, ſerpentis ita depicti more obturare aures ad quæuis obſcœna & noxia, ita vt nec in animum, nec in ſenſus admittant vllas voluptatum illecebras, ne earum vi, veluti voce Theſſala, miſere tandem diſrumpantur ac pereant. Principes etiam monet hoc hieroglyphicon, vt obturent aures aſſentatoribus & ſcurris, quorum opes illi ſæpius, quam hoſtes euerterunt, vt alibi hæc ex Q. Curtio, & ſimul plura in hanc rem adducta leguntur in his Collectaneis,

Carminis inſidias ſerpens magici exit opertis
Auribus: illecebras ſic fuge, tutus eris.

ILLVSTRES *viri.*

INTER tot immenſi maris admiranda, non in poſtremis Miluus piſcis cenſendus eſt, quem Græcorum ἱέρακα, & Oppiani ἱρήκα eſſe contendunt Hipp. Saluianus Tiphernas, & Rondeletius. Is cum linguam, palatum, & reliquæ oris internas partes ſplendentes ac rubicundas habeat, tranquillis noctibus adeo relucet, vt ex ore ignem flammamque euomere, & eiaculari credi poſſit. Qua etiam de cauſſa à Plinio Lucerna dicitur, qui tamen à quibuſdam in eo erroris arguitur, quod vibratæ ex ore illius linguæ igneæ hunc ſplendorem tribuat, cum tamen eius palato adeo hæc affixa ſit, vt nullo pacto poſſit eam exerere. Sane autem neſcio, an non etiam Nazianzenus in ὑποθήκαις παρθένοις, hunc piſcem intellexerit, cum ait:

Ἰχθὺς δ' ἔμπυρός ἐστι, καὶ οὐ πυρὶ δάμναται ἀπίστῳ
Ἔμπυρος, αἰθόμενος δὲ μέσης διαλάμπεται ἅλμης:
Piſcis vero eſt igneus, qui non domatur ab infido igne,
Igneus, ardens autem per medium mare refulget.

Verum vt inuentor huius hieroglyphici ad amorum forte ſuorum difficultates reſpexit: ita nos rectius & honeſtius tribuere poſſumus viro, cuius, vt Horatij verbis vtar,

Pudor & iuſtitiæ ſoror
Incorrupta, fides, nudaq; veritas.

Quaſcumque etiam iniquioris fortunæ tenebras, & aduerſitatum cœcos fluctus, adde etiam malignorum hominum fuſcas calumnias ſplendore integritatis ſuæ adeo diſcutit ac diſpellit,

Stellas exortus vti æthereus Sol,

vt Lucretius loquitur. Talis fuit in vita & morte magnus ille Socrates, luculentiſſimum virtutis & Conſtantiæ ſidus, quod nec aduerſæ ſortis triſtia nubila obſcurare, nec indignum tandem ſupplicium extinguere potuit, quin ad omnem poſteritatem æternum fulgeat. Talis nempe vere, ſecundum Ariſt. ἀτυχῶν μεγαλόψυχος, vt idem Horatius, cecinit,

Rebus anguſtis animoſus atque
Fortis apparet.

Hieroglyphicon illud proprie pertinet ad conſtantes & inuictos Chriſti Martyres, quales fuere Stephanus, Laurentius, & innumeri alij.

IMITA-

IMITATOR, LIBERTATIS *iactura.*

A DE Psittaco Aristoteles lib. 8. cap. 12. de histor. Animal. hæc scribit: Omnes denique aues vncæ breui sunt collo & lingua lata, aptaque ad imitandum. Nam & Indica auis, cui nomen Psittaco, quam loqui aiunt, talis est, & loquacior cum vinum biberit redditur. Idem Solinus, Plinius, Apuleius, Ælianus, Isidorus, & alij plures affirmant. Versibus quoque Psittacum celebrarunt Oppianus, Ouidius, Statius, & inter recentiores Vespasianus Stroza, Eroticon 6. huius auis diuersa genera, quæ nostris temporibus sunt nota, describit Scaliger in exercitationibus contra Cardanum. Quod autem tam meditando quam loquendo mira præstet, inter alias plurimas historias, Zonaras Annal. lib. 3. in vita Basilij patris Leonis Philosophi, memorabilem admodum hanc exponit. Cum filius à patre propter quorumdam calumnias, quasi eius vitæ insidiaretur, in tetrum carcerem esset coniectus, accidit vt Imperator cum præcipuis regni Senatoribus splendidum conuiuium celebraret, Psittacus vero forte fortuna in eodem conclaui inclusus cauea voce flebili semper exclamauit, ô Leo, Leo. (quam vocem ab alijs, calamitatem illius iuuenis deplorantibus, audiuerat) Qua occasione arrepta pro filio B apud patrem intercedentes deprecati sunt, & ipsum in gratiam reduxerunt. Indicatur autem hoc hieroglyphico cura ac diligentia imitandi alios, qui sua industria alioqui parum efficere possunt. Quapropter alibi ascribitur: ALIENO LOQVITVR ORE. Vel breuius: ORE ALIENO, quod conuenit cum vulgari prouerbio: Loquitur vt Psittacus. Alijs magis placet, esse notam libertatis à contrario sensu, quæ secundum Iurisconsultos, res est inæstimabilis, nullo auro comparanda, & optima omnium (vt vult Diogenes apud Laertium) inter homines: secundum vero Horatium, potior metallis: vnde addiderunt. *Arbitrium ditius auro.*

IMPIETAS.

COTVRNIX, quæ nunc etiam corrupte in Græcia ὀρτύκι nominatur, cum proprie sit ὄρτυξ, mare transuolando (quemadmodum Oppianus scribit) vt deprehendat superatum ne hoc illi sit necne, ternos lapillos in ore fert, eorumque vnumquemque per interualla dimittit, diligenterque obseruat, vtrumne in mare lapillus decidat, atque ideo vlterius volandum esse, an vero in terram, & C iam tempus instare quiescendi. Idem Plinius quoque asserit. Quamuis vero huius contra Lunam proterua insultatio apud Horapollinem Oryci potius, quam coturnici à doctioribus attribuatur, cum tamen facilis lapsus sit vnius tantum literæ inter ὄρυγα & ὄρτυκα, Pierius Valerianus libro XXIV. Hieroglyphicorum potius huic aui quam illi quadrupedi conuenire, pluribus ostendit, ac perhibet ideo hanc auem impuram haberi, quod luna oriente inauspicatos clangores contra eam excitare soleat, cum manifestissimæ indignationis indicio. Quod quidem proprie est σκιαμαχεῖν, id est, cum vmbra pugnare & inaniter laborare, quod magnopere improbatur à Platone in Apologia Socratis, & 8. de legibus, sed multo adhuc vehementius tam hic quam alij detestantur τὸ θεομαχεῖν, quod est ipsi diuinæ potentiæ ac naturæ velle se opponere atque repugnare, dum quis secundum Homerum λ. β. conatur.

ἀπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Pugnam infrugiferam & inutile ducere bellum.

Sic Gamaliel Actuum 5. monet reliquos collegas Synedrij, ne velint inueniri θεομάχοι. Et alij Pharisæi S. Paulo causam dicente coram Anania, Act. 23. pronunciant, μὴ θεομαχῶμεν, Ne bellum Deo D gigantum more inferamus. Et talis ab Æschylo & Euripide describitur Capaneus Hipponi, & apud Virgilium Salmoneus Æoli filius: quorum similes vtinam nostro etiam sæculo non pauci reperirentur,

Impietas cœlum probris superosque lacessens,
Nulla dabit superis, maxima damna sibi.

IMPIGER.

DIOSCORIDES Helicrysum nominat quoque Amaranthum, qui Græcis ita dicitur ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι, quod numquam marcescat. Sed Plinius diuersam ab eo plantam, purpureo flore præditam ita vocare videtur, quam Itali, *fior velluto*, appellant, puellis ob colorem viridum & perennem ad

nem ad coronas texendas gratiss. præsertim hyberno tempore quo viridum suum colorem adhuc retinet. Fasciculum ex hisce floribus spicatis colligatum quidam copiarum militarium duces in vexillis gestarunt, vt hoc hieroglyphico innuerent, se in omnibus rebus, quæ ad suorum principum auctoritatem & vtilitatem conseruandam spectant, fortiter & constanter acturos, nullosq; labores vnquam superfugituros, sed sine intermissione animo præsenti, impigro, intrepido, prouinciam sibi demandatam administraturos, iuxta Virgilij dictum, A

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Annotat quoque Pierius, de Amarantho loquens, veteres illorum capitibus, qui valetudine integerrima viribusque ad extremum senectutis vegeti vixissent, solitos fuisse Amaranthinam corollam imponere, propter allatam supra rationem. Hinc Distichon illud,

Impauidum inuictumque animum signas, Amaranthe:
Et vegetis senibus grata corona tua est.

2. Alij duces belli Cytisum pro hieroglyphico in militaribus signis vsi sunt, quoniam hæc planta, teste Plinio, lib. 13. cap. 24. non æstuum, non frigorum, non grandinum aut niuis iniurias expauescit. Vt testarentur se pro Republica nullum laborem aut periculum detractaturos. In hunc sensum Seneca ad finem lib. 3. De ira, dum inter homines sumus, inquit, colamus humanitatem; non timori cuiquam, non periculo simus: detrimenta, iniurias, conuicia, vellicationes contemnamus, & magno animo breuia feramus incommoda. Dum respicimus (quod aiunt) versamusque nos, immortalitas aderit. At Liuius Decad. 1. lib. 4. grauiter, Labor (ait) & periculum impenditur, vnde honor speratur & emolumentum. Sic Virgilius Æneid. 1. B

O grauiora passi, dabit Deus his quoque finem.

Et Distichon appositum,

Non æstu Cytisus, non frigore, non niue læsus,
Spernere magnanimos omnia dura docet.

IMPROBITAS *inemendabilis.*

VATES sacer increpans Iudæos peruicaces, an mutabit Æthiops cutem suam? an inquit, pardus suas maculas? etiam vos benefacere poteritis, malefacere edocti. Ierem. 13. v. 22. quasi diceret, Quemadmodum naturalis nigredo in albedinem non transit, nec panthera aut pardus versicolor puncturas pilorum retinet: qui fieri potest, vt vos peccatis assueti, bonis operibus vacare velitis? Nazianzenus in eundem sensum: C

Πάρδαλις οὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον, οὐδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν. Id est,

Pardalis non deponit maculas, neque Aethiops nigrorem.

De vano circa improbitatis profligatæ correptionem labore, Latini dicunt Æthiopem lauas, id est, naturam transmutare nequicquam studes. Hanc si furca pellas, tamen vsque recurret. Alij vulpem excoria, vulpes remanebit. Sic impij, profani, vitijs & sceleribus pridem assuefacti nulla sapientia emendantur, nulla disciplina prauam mentem exuunt.

IMPROBITAS *sibi supplicium.*

BASILISCVM in rerum natura vnquam fuisse fabulosum plerique putant. Vnde Franciscum I. Reg. Gall. eius quidem vulgo recepta effigie vsum fuisse scribunt, sed cum dicto TV NOMINE TANTVM. Rem tamen non pauci affirmant, Nicander, Lucanus, Plinius, Solinus, Scaliger, & Mercurialis, qui in Imper. Maximiliani thesauris Basilisci cadauer se vidisse testatur. Basilisci etiam venenum tollunt Galenus, Aetius, & Erasistratus, auctore Dioscoride. De generatione Basilisci vulgi opinio fabulosa proculdubio, veluti Albertus Magnus demonstrat, vt canoræ de ea sint nugæ Leuini Lemnij. Afflatum eius omni animali exitialem tradunt. Quod cur adeo mirum sit, cum Thebiorum ad Pontum gentem adeo hominibus pestilentem esse ex Philarcho Plutarchus in Symposiacis scribat, vt illorum obtutum, anhelitum, aut loquelam qui sustinuerint, tabescant paulatim ac pereant? Sed experimenti illius, vt basiliscum, si in speculo obiecto seipsum intuitus fuerit, interire viderit, quis auctor est? Et hoc tamen in ore omnium. Igitur tanto magis hieroglyphicum, vt allegat Anton. Ric- D

A ciardus in Comment. Symb. tribuens hanc inuentionem Ioan. Bapt. Pittono. Eodem enim modo homines exitiosi alijs, tandem malitia sua seipsos quoque conficiunt. Notus enim est versus:

οἷά τ' ἀνὴρ ῥέξῃ, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει:

Qualia quisque egit, tali quoque fine potitur.

Grauissime Seneca: sunt Dij immortales lenti quidem, sed certi vindices generis humani, & magna exempla in caput inuenientium regesserunt: vt iustissima patiendi vice, quod quisque alieno excogitauit supplicio, sæpe excipiat suo. Ægyptios hominem à calumniatoribus obiectum periculis Basilisci, etiam sine morsu extinguentis, pictura expressisse Pierius indicat.

Improbitas solet esse sibi iustißima merces.

Auctor es interitus sic Basilisce tui.

IMPROBI *vitandi.*

HICESIVS apud Athenæum lib. 7. ait, nomen Melanuri ideam quoque ipsius nobis proponere, vt ex caudæ nigra nota statim internoscatur ab alijs piscibus. Eundem cum Plauti optalmia, & B Plin. oculata piscem esse, Rondelet. vult, & oculatam vertit Th. Gaza. Meminit eius Aristot. quoque Artemidor. 2. Onirocrit. Oppian. & Ouid. in Halieut. Isidorus item & alij. Huius autem nominatim esu & vsu Pythagoram suos vehementer prohibuisse apud Suid. & Diog. Laertium reperio, his verbis: παντὸς δὲ μᾶλλον ἀπηγόρευε, μήτε ἐρυθῖνον ἐσθίειν, μήτε μελάνουρον, vt errasse videantur, qui ad sepiam referunt natum inde prouerb. Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. Quod minus etiam recte Marsilius Ficinus, vel quisquis primus fuit, generaliter vertit, eosque secutus Erasmus retinuit: *Ne gustes ex ijs, quibus nigra est cauda*, ac si Pythagoras non speciatim Melanurum piscem nominasset. Quamuis sciam Pythagoricos alias omnino à piscibus abstinuisse, cuius rei caussam reddit Athen. lib. 7. & Plutarch. in Sympos. Idem Plutarch. in fin. lib. περὶ παίδων ἀγ. Hoc etiam Symbolum explicat: non esse habendum commercium cum improbis, qui nigris ac infamibus sunt moribus. Quo sensu Antiphanes quoque à Melanuro & mugile abstinendum esse suasit. Tryphon autem Grammaticus Græcus inter ænigmatum exempla hoc commemorans, in hunc modum interpretatur: Ne mendacem sermonem protuleris. Mendacium enim ad extremum nigrescit & obscuratur. Sed & Horat. & Catullus, alijque C homines malos nigros vocant. Vitanda igitur est improborum societas, ne & alteri cuidam Prouerb. quod ex Numenio & Eubulo Athenæus adfert, & tangit Suidas, locus sit: ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, *Comitatur perca Melanurum.* Nam & hic piscis niger est, quod nomen eius similiter indicat.

In vita quisquis niger est, hunc disce cauere:

Nausea Pythagoræ ceu Melanurus erat.

IMPROBVS *tandem dat pœnas.*

EST omnibus nota fabula de coruo ac serpente. Nam coruus dormientem illum rapiens, cum tandem iam experrectus esset serpens, in gyrum sese conuertendo ita eum læsit, vt ex eo vulnere paulo post extingueretur. Alciatus Emblemate, *Iusta vltio*, ex græco quodam epigrammate idem de coruo & scorpio habet. Ælianus libro 7. capit. 11. De aquila & polypo tale quippiam commemorat, & addit exempla de Cambyse Cyri filio ex Herodot. lib. 3. & de Polycrate diripiendi auri caussa ad Orætem profecto & turpiter decepto. Et sunt noti versus Hesiodi,

οἷ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.

ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. Id est,

D

Ipse sibi nocet ille alium, qui lædere quærit.

Consultum malum consultori pessima res est.

Ac vulgaris est Senarius ex Varrone & Agellio notus:

Malum consilium consultori pessimum est.

Ac sane memorabile admodum est, quod apud Suetonium legimus de I. Cæsaris, & apud Iul. Capitolinum de Gordiani interfectoribus, qui proprijs gladijs, quibus alios interemerant, vel seipsos confecerunt, vel ab alijs occisi sunt. Legitur quoque ascriptum: RAPTORI NOXIA PRÆDA SVA. Vel, INFAVSTA LVCRA: quod explicat inter alias multas sententia Antiphanis Poetæ veteris:

τὰ πονηρὰ κέρδη τὰς μὲν ἡδονὰς ἔχει
μικρὰς, ἔπειτα δ' ὕστερον λύπας μακρὰς. Id est, A
Lucra male quæsita voluptates quidem pariunt
Breues, longam vero deinde tristitiam.

Et in tabellam Hieroglyphicam serpentis coruum hiantem pede arripientis Disticho lusit Poeta noster;

Iustitia pereat semper sic vindice, quisquis
Alterius vitæ struxerit insidias.

IMPRVDENS.

TABELLARIVS literas in perniciem suam scriptas perferens imprudentis seu parum cauti hieroglyphica tabella dici potest. Vriæ historia huic picturæ argumentum præbuit, 2.Sam.11.14. Et vir ille strenuus regique suo perfido fidelis literas necis prænuncias ad Ioabum perferens eum exhibet qui inscius & imprudens literas contra se scriptas defert, atque male affectis conseruis seu potentioribus executioribus defert. Græce, Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, *Bellerophon literas*, nimirum, portat. B Nam Proetus Argiuorum rex (vt refert Homer. Iliad. lib.6.) etiam Bellerophonti sub commendationis specie literas ad Iobatem perferendas tradidit iubens vt tabellarium interimeret. Hinc Chrysalus in Bacchid. Plaut. act. 4. Sc. 7.

Bellerophontem iam tuus me fecit filius.
Egomet tabellas detuli, vt vincirer.

Et Lucianus in Commentario aduersus indoctum librorum supellectile tumentem, atque in Apologia pro mercede conductis huius historiæ meminit, suo more ludens. Plutarchus autem lib. de Curiositate, Bellerophontem, continentiæ & multæ probitatis nomine laudat, quod innocentia sua fretus, sicut reginam Prœti vxorem impudicam tangere, ita regis arcana literis sibi commissa reserare noluerit. Et quidem adulterij species quædam videtur tabellarum alienarum indagatio curiosa, sicuti qui thori alieni voluptates appetunt adulterij morbo laborant. Apud Lacedæmonios frequens fuit dictum, Λυσάνδρου τὰ γράμματα, *Lysandri literæ.* Is enim à Pharnabazo Satrapa coram Ephoris accusatus, de quarumdam prouinciarum expilatione, ad ipsius Pharnabazi colloquium viam affectans, C rogauit eum vt ad Ephoros alias scriberet literas, quibus testaretur nulla se à Lysandro iniuria fuisse affectum, nec habere quod de ipso conqueri posset. Pharnabazus se id facturum pollicitus, in propatulo quidem literas conscripsit, quales Lysander flagitauerat, clam vero alias habebat exaratas, & inter obsignandum commutauit codicillos, specie nihil inter se discrepantes, atque adeo Lysandrum astute fefellit, qui Spartam reuersus, & ad curiam profectus Pharnabazi literas Ephoris tradidit, nihil dubitans quin res pro animi desiderio esset composita. Spartanis enim Pharnabazus inter regios præfectos fuit charissimus. Vt vero lectas literas Ephori Lysandro legendas tradiderunt, se à Pharnabazo circumuentum miser animaduertit. Ita Cretenses cum Cretensibus sæpissime cretizant: vt refert Plutarchus in Lysandro.

IMPVDENTIA *deplorata.*

FRONS animi ianua est, & sedes pudoris, quem quia meretrices omnino deponunt, Prouerb. 7. vers. 13. Earum frontem Hieremias cap. 2. vers. 40. tribuit hominibus grauiter impudentibus. *Metsach* (inquit) *Isscha Zona* frons mulieris meretricis. Ex Homero κυνώπης dicitur impudens, id est, D vultu canino præditus; quod canis animal sit omnium impudentissimum. Et Latini perfrictæ frontis eiusmodi scurras appellant.

IMPVNITAS.

FEROCES reddit improbos impunitas. Felis muscipulæ inclusa, circa quam captam saltante vndique mures, suoque aduersarij petulanter insultant, donec tandem illa effractis repagulis liberata, meritas pœnas insolentiæ sumat, hieroglyphicon est nimiæ petulantiæ ex summa impunitate ortæ, qua homines plus quam oportet superbire, & ferociores fieri solent. Maxima enim est illecebra (Cicerone in Miloniana teste) peccandi, spes impunitatis. Hæc, inquit, Liuius lib. 24. Natura multitudi-

A titudinis est: aut seruit humiliter, aut superbe dominatur: libertatem, quæ media est, nec spernere modice, nec habere scit: & non desunt magistri, qui intemperantes animos irritent. Quapropter necesse fuit, vt respectu legum ac suppliciorum homines petulantes & scelerati in officio seuere contineretur, ne licentia ipsorum crescente impune in alios quiduis tentare auderent. Itaque Horatius quoque ait, id est, Sermon. Satyr. 3.

Iura inuenta metu iniusti fateare necesse est;
Tempora si fastosq; velis euoluere mundi.

Et Isidorus 2. Etymol. factæ sunt leges, inquit, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia. Cum vero, vt in Paradoxis Cicero præclare docet, sapiens vir non nisi recta sequitur atque colit, quia id salutare maxime esse iudicat. Itemque 2. De legibus. Constat profecto ad salutem ciuium ciuitatumque incolumitatem, vitamque humanam & quietam, & beatam, inuentas esse leges.

IMPVRVS.

B ROSÆ, aromata vnguenta, Suibus ingrata sunt admodum, nec bene conueniunt cum brutis cœno gaudentibus & amicis. Impurum vero, virtutis & honestatis hostem Ægyptij designantes suem pingebant in luto se voluntatem, vel rosas conculcantem. Per rosas autem veteres vitæ puritatem & sensuum sinceritatem exprimebant. Rosarum autem odor huic animali natura est contrarius. Vnde elegantiss. Lucretius lib. 6.

Denique amaricinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum, &c.

Inde etiam adagium Crateti adscriptum, ὗς διὰ ῥόδων, id est, sus per rosas. Porcus igitur per rosas festino cursu transiens declarat, neutiquam γαστριμαργίαν, id est, insanam ventris cupiditatem cum studio virtutis & sobrietatis posse conuenire. Vnde Rhadamanthus apud Claudianum lib. 2. in Ruff. homines luxui ac gulæ deditos in sues transformare dicitur.

At, qui desidia semper vinoque grauatus,
Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,
Hunc suis immundæ pingues detrudit in artus.

C Ideo etiam Vlysses apud Homerum à Circe non potuit in suem commutari, vt quibusdam ex socijs ipsius contigerat, quia ex Mercurij, id est, rectæ rationis consilio, contra luxuriæ stimulos temperantia & frugalitate se munijsset, herba Moly, instar antidoti vsus. Et grauiter hæc quoque protulit Cicero lib. de Senectute, vbi ait, impedit consilium voluptas, & rationi inimica est, ac mentis, vt ita dicam, perstringit oculos, neque vllum habet cum virtute commercium.

Quid subus atque rosis? nunquam mens ebria luxu
Virtutis studiis esse dicata potest.

INDIGNVS *repulsam patitur.*

ALEXANDER cognomine Magnus solus dignus habitus est ab equo Bucephalo, qui sessor tam præstantis equi videretur. Ita quoque generosus animus viles & indignos affectus respuit, præter virtutem ac honestatem: nec vnquam prauorum consuetudinem admittit. Qui cum virtute præditis versatur, fit melior: prauorum & indignorum consortium virtutis est euersio. Repulsam igitur D à nobis isti patiantur.

INDVSTRIA *laboriosa & discendi cupida.*

PINGITVR accipiter per aerem volans prædæ caussa, vt Ouidius quoque libro XI. Metamorph. fecit.

——— Rapto qui viuit, & omnes
Terret aues.

Perdicem iam captam suis vnguibus tenens, qui tamen nihilominus alias huius generis aues auolantes, comite cane, qui illas excitat, intentis oculis persequitur. Hoc hieroglyphico (quod extat apud Lucam Contilem) homo industrius, laboriosus ac cupidus discendi repræsentatur, qui non solum singu-

singularem doctrinam sibi comparauit, sed etiam in dies vberiorem scientiam conquirere, & luculentiorem cognitionem adipisci studet. Nam secundum Menandrum: A

ἁλωτὰ γίνετ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ, — *Comprehendi possunt industria & labore,*
ἅπαντα πάντα τὰ ζητούμενα. — *Omnia prorsus quæ inquiruntur.*

Quod Sophocles adhuc breuius voluit exprimere.

τὸ ζητούμενον ἁλωτὸν, ἐκφεύγει δὲ τ' ἀμελούμενον.
Quo quæritur, comprehendi potest; effugit autem quod negligitur.

Ascriptum quoque legitur: PROVIDE ACCELERO, quo commendatur vtilis εὐλάβεια & prudens cunctatio, & vt Sophocles in Electra subijcit,

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα.
Qui facinus ingens tentat, ille lentus est.

Est autem secundum Suidam εὐλαβὴς, ὁ εὖ πραγμάτων ἐπιλαμβανόμενος, id est, *qui bene & circumspecte capescit*; & Euripides in Phœnissis eam commendans plurimum, dicit esse χρησιμωτάτην θεῶν, *maxime salutare numen.* Quapropter etiam apud sacros scriptores pro pietate in Deum, siue religione B accipitur, quæ religio inde dicta est, auctore Lactantio, quod animos nostros ad Deum religet atque astringat.

Multa licet fido sapiens in pectore condat,
Plura auido tamen vsque appetit ingenio.

INDVSTRIA *nutrix.*

SCITE Aristoteles IX. historiæ animalium, cap. 37. Ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς θαλαττίοις ζῴοις πολλὰ τεχνικὰ θεωρῆσαι πρὸς τοὺς ἑκάστων βίους, sed in marinis quoque animantibus permulta intelliguntur non sine solerti ingenio effici ratione vitæ commodioris. Subijcitque statim & primo loco Ranæ piscatricis exemplum, quam in cœno absconditam gemina ante oculos dependentia fila exerere, & creberr. commouere scribit, quæ occurrentes pisciculi prehendant, at ipsa post subducens fila occultis quibusdam vijs, in latas maxillas suas deceptos ingerat. Ex quo Aristotelis loco & Ælianus hanc historiam, & Plinius quoque ac Plutarchus transcripserunt, & meminit etiam Cicero 2. de nat. Deor. Sed C Oppian. 2. ἁλιευτ. admodum poetice hanc ipsius fraudulentam solertiam depingit, eamque similitudinibus pulcherrimis suo more illustrat. Ad quartum priorem quidem de auiculis, tritico & ante & intra portam à captante disperso illectis & captis, locus Dionis Sophistæ pertinet ἐν τῷ περὶ ἀπιστίας: τὰς νήττας οὐ πρότερον θηρεύομεν, πρὶν ἂν φάγωσι παρ' ἡμῶν, *Anates haud prius capimus, quam à nobis obiecta edant.* Id quod ad falsos amicos, qui beneuolentiæ simulatione homines in nassam illectos pessundant, accommodat, quod & nostrum hoc hieroglyphicon exprimit. Nam, vt præclare Liuius dicit, fraus fidem in paruis sibi præstruit, vt cum operæpretium sit, cum magna mercede fallat. Et vere Seneca initio declamationum, Magis nocent insidiæ, quæ latent. Conuenit etiam ex inscriptionis indicatione in homines industrios, qui suo labore & solertia victum & res necessarias sibi acquirunt ac comparant. *Dij* enim, vt est in prouerbio, *facientes adiuuant*, quia non cessantibus & ignauis, sed industrijs, & pro virili sua laborantibus solent esse auxilio. Sicut autem

Inertis est nescire quid liceat sibi,

Contra studiosus & industrius varijs modis rebus suis prospicit D

ἰδίας ὁδοὺς ζητοῦσι φιλόπονοι φύσεις. Id est,
vias peculiares scrutantur qui industrio sunt ingenio.

Et sapienter Euripides in Hippol.

Τῷ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει. Id est,
Laborantem Deus adiuuat.

Epicharmus item apud Stobæum, Sermon. 29.

——— πρεπόντων πόνων
πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθ' οἱ θεοί.
Conuenientibus laboribus vendunt nobis omnia bona Dij.

Verissi-

A Verissimum & illud,

Audaces fortuna iuuat, timidosq; repellit.

Denique

——— Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.

INGENIA *præclara sæpe latent.*

FALCO, capitis velamento (quod vulgo capellum vocant, de quo prolixe agit Fridericus 2. Imp. lib. 2. De arte venandi cum auibus) inuolutus, atque vinculis siue loris pedum, quos calceos Accipitrarij nominant, impeditus, quanquam libere hinc inde vagari nequeat, nihilominus tamen in altum euolat, & saltem cupiditatem suam persequendi & capiendi aues promptam & alacrem præ se ferre videtur. Eoque hieroglyphico vir doctissimus Alphonsus Massarius exprimere studuit voluntatem suam cupidissimam bene de alijs merendi, atque in hoc suo proposito constanter perseuerandi, licet multa impedimenta illi objiciantur, & sæpe ab alijs laudabile hoc suum institutum impediatur. Cum quo Alciati emblema de puero manum alatam erigente, & alteram à lapide depressam gestante conuenit. B Nec vllum dubium est nostris quoque temporibus multa ingenia præclara ad quæuis magna ac laudabilia apta nata, propter contemptum & neglectum torpescere, quod Plautus quoque in Captiuis deplorauit.

Sæpe summa ingenia in occulto latent.

Ac nota est Iuuenalis sententia:

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Quod si maior liberalitas in eiusmodi homines ab illis, qui in vesanum luxum, & alias virtutes illaudabiles sua bona inutiliter & male insumere sæpenumero solent, impenderetur, ac benignius fouerentur, proculdubio non sine ingenti vtilitate Reipublicæ plures præstantes viros vtiles essemus habituri. Propertius lib. 2. Elegiarum ad Musam:

Quod si deficiant vires, audacia certe
C *Laus erit, in magnis & voluisse sat est.*

Neotericus Poeta Disticho rem expressit:

Sæpius excelsis tenuis res officit ausis,
Et tamen attollit mens generosa caput.

INGENIA *Ambitiosa, Luxuriantia, præcocia.*

IN agris lætioribus præque vbertate nimium luxuriantibus, segetes interdum tanta fertilitate crescunt & augentur, vt nisi suo tempore nonnihil demetantur, & nimia copia illis detrahatur, seipsas suffocare, ablatis vero superfluis, multo quam prius crescere vberius soleant. Non aliter quædam nimis ambitiosa ac fœlicia ingenia, plus quam oportet sibi tribuentia, ac ideo omnia audacter ac præcipitanter agentia, sæpe se ipsa euertunt ac consumunt: ac si interdum falce moderationis ac humilitatis reprimantur ac castigentur, tum demum fructus maturiores ac præstantiores producere consueuerunt: contra præcocia & nimium luxuriantia ingenia sæpe in ipsa quasi herba suffocantur.

D *Luxuriem segetis castigat falce colonus.*
Ingenium præcox reprime: sic sapies.

Nam, iuxta Senecam, ad maturitatem non pertinet nimia fœcunditas. Quo pertinet D. Augustini dictum in epistol. 1. ad Maced. Quædam acutiss. & excellentiss. ingenia tanto in maiori errant, quanto confidentius tanquam suis viribus concurrerint, nec suppliciter ac veraciter Deum, vt vitam sibi ostenderet, petiuerint.

INGENVITAS *laudata.*

OMNIBVS est nota fabula de cornice, aliarum pennis sese exornante, quas tamen illæ rursum ipsi abstulerunt, illamque ludibrio habuerunt, quam exposuit quoque Horatius lib. 1. Epistol. ad Florum.

Ne si forte suas repetitum venerit olim A
Grex auium plumas, moueat cornicula risum,
Furtiuis nudata coloribus.

Hieroglyphicon hoc contra nimis ambitiosos & arrogantes, aliorumque labores sibi temere ac fraudulenter attribuentes, recte vsurpari potest, de quo etiam recens quidam non indoctus poeta in Nicrocosmo hoc hexasticon exposuit de coruo,

Dic mihi cur plumis alienis corue superbis?
Dic adeo tumido cur aliena placent?
Agmine iam facto repetitum cursitat omnis
Grex auium, plumis vndique nudus eris.
Nemo sibi dotes furtiuas arroget vnquam,
Nec decus alterius surripuisse velit.

Vnde B. Gregorius Nazianzenus in sermone de Epitaphio patris recte ait, πᾶν τὸ προσποιητὸν οὐδὲ μόνιμον. Quod Cicero explicat lib. 2. De Offic. Ficta omnia celeriter tanquam flosculi decidunt, nec B simulatum quicquam potest esse diuturnum. Alibi ascriptum est: PONE PERSONAM, eodem sensu M. Aureliano Numeriano Imp. etiam ascribitur simile dictum: ESTO QVOD AVDIS. Ex Horatio lib. 1. Epistol. 16.

Tu recte viuis, si curas esse quod audis.

Et Martialis:

Quod sis esse velis, placeat moneo tibi cautus,
Sors tua: nihil aliud si sapis esse velis.

Item in alio loco:

Quod sis esse velis, nihilque malis.

INGENVVS.

COBAROS Medus apud Q. Curtium lib. 7. cap. 4. in Oratione ad Bessum, nobilis equus, inquit, vmbra quoque virgæ regitur; ignauus ne calcari quidem concitari potest. Hieroglyphicon est hominis ingenui generosaque indole prædíti, qui verbis placidis ducitur, & vel ad leuissimam C obiurgationem rubore suffunditur, totisque viribus eo incumbit, vt in posterum sua sponte quod rectum est diligenter exequatur. Ingenia seruilia vero vix multis verberibus in officio continentur. Multa flagella peccatoris, Psal. 32. & Prouerb. 10. Virga tergo stultorum. Et cap. 17. Plus proficit correptio apud ingenuum, quam centum plagæ apud stultum.

INGENIVM *corporeo robore præstantius.*

IANVS Dubrauius, qui postea Olomucensis Episcopus in Morauia factus, Ioannem se nominauit, cuiusque extat historia Bohemica, in libello suo de piscinis & piscibus lepidum mehercle duellum Lucij piscis & Ranæ palustris commemorat, cuius ipse & antecessor in Episcopatu suus. Stanislaus Turzonius, spectatores fuerint. Ranam in insidijs latitantem in Lucij forte ad insidiarum locum delati, ibique secure apricantis caput insilijsse, lateque diuaricatis pedibus frontem piscis circumplexam oculos potissimum eius inuasisse: at illum molestum incessorem, nulla vi, nec corporis rotatione, nec ad arundines attritu excutere valuisse, sed victum tandem & viribus exhaustum succubuisse, D seque ranamque vna in ima gurgitis demersisse. Exsilijsse paulo post ranam victricem, miris modis tripudiantem, & tanquam opimis de hoste spolijs receptis in palatia sua recepisse. Extractum vero continuo retibus & lucium deuictum, vtroque lumine orbatum repertum fuisse, affirmasseque tum piscatores rem non nouam hanc, sed se certaminibus eiusmodi assuetos sæpenumero lucios à ranis excœcatos piscari, quibus ad hunc modum amissis oculis piscium captura adempta sit. Sunt autem pulcherrimæ diuini Oppiani de piscium ἀλληλοφονία sententiæ, qua Deum illis, qui nec robore, nec armis præstant, eo maiorem animi promptitudinem insevisse canit, qua validissimos etiam hostes suos vincant ac superent. Et eleganter Plinius scripsit: Callent in hoc cuncta animalia, sciuntque non sua modo, verum & hostium aduersa: norunt sua tela, norunt occasiones partesq; dissidentium imbelles.

A belles. Generaliter vsurpari hoc hieroglyphicon poterit, cum ingenij solertiam corporis robori potiorem esse ostendere volumus.

Lucius imbelli misere succumbere ranæ
Cogitur: in vires vincimus ingenio.

INGRATITVDO.

HIEROGLYPHICON ingrati animi lupus est, capram à qua olim lactatus est, deuorans. Ingratus nullo flectitur obsequio: & vt

Præda lupo fit capra, suo quem lacte cibarat,
Sic cedunt homini quæ bene facta malo.

Et Græco Epigrammate lib. I. Anthologiæ, titul. εἰς εὐχαρίστους καὶ ἀχαρίστους, Alciatus confecit emblema 64.

Capra lupum non sponte meo nunc vbere lacto,
Quod male Pastoris prouida cura iubet.
B *Creuerit ille simul, mea me post vbera pascet:*
Improbitas nullo flectitur obsequio.

Ingrati nullis officiis aut meritis à sua peruersitate flecti possunt; immo loco gratitudinis, quantum possunt benefactores suos in extremam adducunt perniciem: quo pessimo τῆς ἀχαριστίας vitio nullum detestabilius reperiri potest; adeo vt Salomon in Prouerbiis, à domo eius qui reddit malum pro bono, scribat non recessurum malum. Persæ ingratos odio perpetuo prosequebantur, nec in illos Solon legem ferre voluit, existimans fieri non posse, vt in Republica bene constituta quisquam reperiretur ingratitudinis labe deformis. Et apud Xenophontem lib. 2. ἀπομνημ. occurrit egregia dissertatio Socratis ad filium Lamproclem de ingratitudine.

Aquila ex sagitta de suismet pennis concinnata, periit, quæ exprimit hominẽ pereuntem eorũ improbitate ac perfidia, quos plurimum iuuare ac promouere studuit, quod etiam Ouidius in quodam versiculo deplorat:

Heu patior telis vulnera facta meis.

C Quo pertinet quoque Actæonis fabula à suis canibus perempti, quam idem Ouidius 3. Metamorph. describit, & apud Theocritum in hodæporis exclamat pastor,

—ἰδ' ἀχάρις ἐς τί ποθ' ἕρπει,
θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥστε φάγωντι. id est,
En memor illius quo serpit gratia facti!
I nunc ergo canum catulos nutri atque luporum,
Vtrum nutrieris, comedent tua viscera adulti.

Quod vltimum quoque in prouerbium de sceleratis & ingratis hominibus abiit. Vsus est autem hoc hieroglyphico quidam vir magnus, qui alios plane neglectos studiose promouere & ad magnas dignitates euehere conatus est, à quibus postea ingratissimo animo non solũ contemptus, sed insuper quoque multis iniuriis affectus, & tandem de suo gradu deiectus est. Sic apud Valer. Maximum legitur de Cn. Popilio Lenate, quem rogatu M. Cœlij cum Cicero non minore cura quam eloquentia in iudicio defendisset, tamen hic flagitiose ingratus homo, nec verbo, nec re vmquam à Cicerone læsus, vltro D M. Antonium rogauit, vt ad eum proscriptum persequendum & iugulandum mitteretur, quo facinore detestando perpetrato, caput ipsius Romam tamquam opima spolia retulit, quod antea pro illius capite tam præclare perorauerat.

Ipsa suis pennis aquila interit icta: refertur
Scilicet hæc hodie gratia pro meritis.

INIMICVS *nullus contemnendus.*

PARVA sæpe nocent, &

Paruula, quæ de asino vindictam sumit acanthis,
Vim magnam & paruis rebus inesse monet.

De inimicitia inter Asinum & Acanthides aues Aristot. lib. 9 de histor. Animalium cap. 1. & Plin. libr. 10. capit. 74. eodem sensu. Asinus & Acanthides inter se sunt hostes. Victas enim acanthidibus è vepribus, quas adhuc tenellas Asinus depascit. De hoc dissidio Achilles Bochius lib. 3. Hos versus composuit: A

Cur tantula Asinum tantum acanthis oderit,
Obscura non est causa, spinis affricat
Sese ille acutis, in quibus cubilia
Texens auicula nidulatur, eius &
Depascitur flores. Acanthis vsque eo
Terretur, vt procul rudentem si audiat,
Deiiciat oua, decidant pulli metu
E nidulo, nec fert inultum hoc: nam illius
Qua fustibus, qua sarcinis facta vlcera
Paruo fodit rostro, atque pungit narium
Mollissimas partes. Id omnes admonet,
Ne humillimis quidem inferendam iniuriam:
In paruulis vim sæpe inesse maximam.

INIVRIA *nemini inferenda.*

ASINVS & Spini (ἀκανθίδες) inter se sunt inimici, inquit Aristoteles libr. 9. De historia Animal. cap. 1. Victus enim Spinis è vepribus, quas Asinus tenellas adhuc depascit. Quod Plinius iisdem ferme verbis expressit libro 10. cap. 74 De quo Achilles Bochius lib. 3. Symbolicarum quæst. hos versus composuit: B

Cur tantula asinum tantum acanthis oderit,
Obscura non est causa: spinis affricat
Sese illa acutis, in quibus cubilia
Texens auicula nidulatur, eius &
Depascitur flores. Acanthis vsque eo
Terretur, vt procul rudentem si audiat,
Deiiciat oua, decidant pulli metu
E nidulo; nec fert inultum hoc; nam illius
Qua fustibus, qua sarcinis facta vlcera
Paruo fodit rostro, atque pungit narium
Mollissimas partes. Id omnes admonet,
Ne humillimis quidem inferendam iniuriam:
In paruulis vim sæpe inesse maximam.

Huic succinit ingeniosus poeta, Disticho eleganti,

Paruula, quæ de asino vindictam sumit acanthis,
Vim magnam & paruis rebus inesse monet.

INSIDIÆ. C

IN vita humana perpetuis insidiis vndiq; circumcingimur. Hieroglyphico id demonstratur à mustelis desumpto. Quamuis multæ regiones abundent cuniculis, cum sint admodum fœcundi, maximus tamen in Hispania semper eorum fuit prouentus, vnde Catullus vocat, cuniculosam Celtiberiam. Quinetiam Balearici auxilium militare ab Augusto Imperatore olim contra eos petierunt, teste Plinio lib. 8. cap 55. & Strabone lib. 3. Atque etiam oppidum ab iis subuersum esse narrat Varro, quem adducit Plinius eodem lib. cap. 29. Strabo in Turditania contra illorum copiam nimiam, plures esse modos inuentos eos venandi & capiendi scribit, quorum vnus fuit, quod γαλᾶς ἀγρίας Africæ, id est, mustelas syluestres studiose adhibeant, ac ore obligato in foramina cuniculorum immittāt, quæ vnguibus eos extrahant aut expellant, vt ab insidiantibus capiantur, vt Plinius quoque commemorat, quod venationis genus multis in prouinciis adhuc est vsitatum, vbi venator mustelas illas syluestres, vel viuerras funiculo tenens in cauernas immittit, quæ vbi cuniculum apprehenderint, ita mordicus tenent, vt vna cum ipsis extrahantur. Monemur hoc hieroglyphico quantopere insidiæ D cauendæ sint: quod quidem in primis de calumniæ pessimo & valde occulto malo est intelligendum. Inde prouerbium Aristophanicum, nullum reperiri remedium contra morsum Sycophantæ. Nam in Pluto cuidam iactanti annulum se habere magicum, aduersus omne malorum genus efficacem, respondet alter, ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος, scilicet φάρμακον, id est, *non illi inest remedium contra Sycophantæ morsum.* At, vt sapienter dictum est,

Non illa tractus aeris volubiles,
Nec subter vndas, nec per vmbrosum nemus
Habitat, sed aures Regum, vt ædes, possidet:
Et inde pressa illudit innocentiæ.

INSTITVTIONIS *efficacia.*

A

MErcvrivs apud Mythologos ingenij, eloquentiæ, doctrinæ vim denotat. Is fingitur irriga-
re laurum, arborem Apollini sacram, qua ipsa quoq; poetæ & docti viri ornabantur. Hierogly-
phicon illud docet multum referre, quo magistro & duce qui illos recte instituant, adolescētes bona-
rum artium ac literarum studiosi, modo progressus in illis laudabiles facere velint, vtantur.

INTEGRITAS.

KYKNOY Græcum vocabulum Latini quoque retinuerunt, ἀπὸ τοῦ κυνᾶν τὴν ἴλυν, id est, quod
cœnum scrutari ac turbari propter cibum soleat, vt vult Varinus. Estque fabula apud Ouidium
libro secundo Metamorph. de Cygno nota, quod libenter versetur in locis palustribus, vt euitet ful-
mina, quæ plurimum metuit. Nam fingunt poetæ, regem Liguriæ filium Stheneli Phaetonti mater-
no genere proxim. in Cygnum mutatum. Pausanias in Atticis Cygnum Ligurum regem, Musicæ
laude clarum, post mortem ab Apolline in sui nominis auem transformatum scribit. Sic Laurum
B quoque, sub qua hic Cygnus securitatem quærit, immunem esse à fulmine, & hoc quasi priuilegio à
Ioue donatam, vetustas existimauit. Intelligitur autem sub Cygni imagine integritas, modestia, can-
dor & animi bonitas, quæ vniuersa protectione & vmbra solius virtutis tutum præstare, vitamque
ab omni labe integram conseruare potest. Quemadmodum enim laurus, etiam in horridissima
hyeme sua virentia folia retinet, ita quoque virtus semper viget floretque, etiam in rebus asperis &
aduersis, suique sectatores quouis tempore egregie tuetur & conseruat. Cum autem Ethnici scripto-
res tantopere virtutem commendent, tantique faciant, quid nobis Christianis de vera pietate, cui o-
mnes virtutes merito famulantur, sentiendum dicendumque erit? Quare sanctus Paulus quoque 1.
ad Timoth. 4. recte nos admonet, vbi inquit: ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐ-
σέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. Quod Plato quoque
quasi per transennam vidit in Epinomide. Nemo sane nobis vmquam persuadeat, maiorem esse vir-
tutem generi humano, quam pietatem. Quibus cum vtiliter conferantur versus Lucilij, quos refert
Lactantius lib. 6. cap. 5.

C

Fulgura non metuo, pellunt ea germina lauri:
Fortunæ insultus despicit integritas.

Echinus non sine vafricie quadam naturali, sentiens canes accedentes, conuoluit se in pilæ formam,
vt tantum in aculeos vim suam exerceant. Plutarchus lib. de animalium solertia.

πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Scit multa vulpes, magnum echinus vnum habet.

Nam accedente, vt aiunt, vulpe, echinus
Corpus conuoluens, pineæ in morem nucis,
Spinas riget horrens, ne vel morderi queat,
Vel tangier.

Hieroglyphica nota est hominis qui fretus integritate sua nihil moratur ictus inuidiæ, fraudes & ob-
trectationes maleuolorum facile contemnit, & ab illis se tueri potest, vndique tutus. Nam
Integritas virtusque suo munimine tuta,
Non patet aduersæ morsibus inuidiæ.

D

Viro equidem vitæ integro scelerisque puro conuenit illud veteris poetæ,
——Expers terroris Achilles
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus.

INTEGRITAS *inuidiæ clamores contemnit.*

PLvtarchvs in libello de Oraculorum silentio perhibet inter templi cuiusdam à Cypsello
consecrati donaria & anathemata extitisse Palmam æneam, ad cuius radices insculptæ visceban-
tur plurimæ ranæ, & natrices, quas hydros nominant. Hoc hieroglyphico indicantur (ex quorum-
dam sententia) sycophantę qui inuidis linguis & exitiali maledicentiæ veneno armati, probos ac in-

tegros vitæ, ſceleriſque puros viros, non obliqua, ſed regia via ac ratione ad honorum & dignitatum exercitia ſacra tendentes, euertere, & omnibus bonis exuere, ſed fruſtra conantur. Nam innocentia virtuteque ſua freti inuidorum morſus & obtrectatorum calumnia facile ſpernunt ac retundunt, & tantundem curant, quantum luna luporum vlulatus. Palma enim ardua primæque nobilitatis arbor, frondibus numquam vidua, homines ad magna tendentes aptiſſime exprimit, ad cuius radices ranæ plurimæ, odioſa ſua coaxatione omnibus moleſtæ, calumniatorum mores ad viuum exprimunt, & hydri nullis ſerpentibus veneno inferiores (ſi Plinio credimus) virulentos inuidorum ſibilos deſignant. Quod hieroglyphicon, eruditus Hadrianus Iunius (cuius liber excuſus eſt à Plantino) ita explicat; A

Palma caput tollit cœlo ardua, cuius ad ima
Rana loquax, ſtabulantur & hydri.
Oppugnant proceres, quorum via conſona recto eſt,
Degeneres, atque inuida lingua.

INVIDIA. LITES. RIXÆ. B

PAVSANIAS in Corinthiacis deſcribit paludem leonam, & addit: Ad Amymones fontem platanus exſurgit, ſub ea Hydram educatam narrant. Equidem facile adducor, belluam illam tum multo maximam cæterarum fuiſſe, tum vero tam inſuperabili veneno, vt eius felle ſpicula ſagittarum Hercules infecerit. Caput vero, vt ego opinor, vnicum & non plura habuit. At Piſander Camirenſis, quo & fera terribilior, & carmina ſua plus dignitatis haberent, pro vno illi plura capita dedit. Hæc Pauſanias. Sed Naucrates quidem Erythræus ſeptem, Zenodotus Epheſius nouem, Heraclides Ponticus quinquaginta capita illi tribuit: quæ quoties vnum illorum cædebatur, priorum numerus duplicabatur continuo. Hoc igitur monſtrum Iolai aurigæ opera Hercules, licet hydræ Cancer ingens opem tuliſſet, perdomuit, ipſo etiam Cancro conculcato fortiter. Plato ſane in Euthydemo per Hydram & Cancrum callidiſſimos Sophiſtas intelligit, quos viri docti & veritatis amantes, vtut illi inuicti videri cupiant, inſtar alicuius Herculis retundere ac ſuperare ſoleant. Alij, cum ex vno ſcelere plura ſerpant, non ſecus ac ex hydræ vno capite abſciſſo plura renaſcebantur. Herculem vno tempore omnia eius capita extinxiſſe putant, id eſt, virtute & temperantia cuncta vitia repuliſſe. Quo & Horatij illa 2. Epiſtol. 2. referri poſſunt ac debent, ad quæ alludit noſtrum Diſtichon. Alij ad laborioſas & nimis intricatas lites non minus concinne tranſtulerunt, cum dicto: SPES ÆGRA SALVTIS. Quod & Prouerbio ſignificari poſſet: ὕδραν τέμνεις, *Hydram ſecas.* Quidam dolorem cum tempore vſque veluti renaſcentem hoc ſymbolo exprimere ſtuduerunt, cum inſcriptione: NON SECVS VSQVE DOLOR. C

——malorum ſenſus accreſcit die:
Leue eſt miſerias ferre. perferre graue,

Inquit Thyeſtes Senecæ. Diſtichon ſupereſt, quod ſubiicimus:

Extemplo tibi ſit duram qui contulit hydram,
Sternere latiuagam qui cupis inuidiam.

INVIDIA *fugienda.*

AB annoſis & ingētibus arboribus ſubnaſcentes arbuſculos vmbra lædi, ſuccum & nutrimentum eis ſubtrahi, ſic vt incuruas enaſci & ſucco deſtitutas inareſcere neceſſe ſit animaduertens, de Inuidia fugienda te hieroglyphicōs admoneri crede, & alienam virtutem & gloriam herbeſcētem cum gaudio intuere, fauore proſequere, congratulatione tua foue. D

INVIDIÆ *Conatus irriti.*

CANES Lunam fruſtra adlatrant, & ſerpentes ac ranæ ad palmæ radicem ſibilantes atque coaxantes nihil efficiunt.

Quantum palmæ hydri poſſunt ranæque nocere,
Tantumdem inuidiæ virus obeſſe probis.

Nam innocentia virtuteque ſua freti Sycophantarum calumnias facile ſpernunt ac retundunt. Palma enim

A ma enim ardua primæque nobilitatis arbor, frondibus numquam vidua, homines ad magna tendentes denotat; ranarum coaxatio calumiatorum ingenium, serpentum sibili morsus inuidorum exprimunt. Hieroglyphicon illud pinxit, & tetrasticho illustrauit. Adrianus Iunius vir Doctissimus in emblem.

Palma caput tollit cœlo ardua, cuius ac ima
Rana loquax, stabulantur & hydri.
Oppugnant proceres, quorum via consona recto est,
Degeneres, atque inuida lingua

INVIDIÆ *Antidotum.*

ÆLIANVS lib.1.cap.37. auctor est, Ciconiam vespertiliones eius ouis perniciem molientes admodum caute vindicare. Nam cum hæ solo contractu oua illius sterilia & irrita reddere soleāt, hoc remedio vtitur, vt folia platani in nidos suos inferat, quæ vespertiliones ferre nequeunt, sed inde
B torpore affectæ nihil amplius nocere possunt. Non dissimilem proprietatē (vt idem auctor habet) natura hirundinibus est largita: nam cum pariter blattæ ipsorum ouis sint perniciosæ, matres apij folia ante pullos projiciunt, atque hinc omnis accessus blattarum prohibetur, de quibus proprietatibus Diodorus Siculus lib.2. præclaram habet sententiam, vbi ait: Proba enim natura omnibus animantibus magistra est, non solum ad sui conseruationem, sed etiam ab illis procreatorum, idque ob innatum studium & amorem vitæ, successiones in perpetuum stabilitatis perducens circulum. Recte autem vsurpari poterit hoc hieroglyphicon à magnis viris, qui contra inuidiæ morsus quasi efficacissimo amuleto suam virtutem ac bonitatem opponunt, & æmulorum occultas machinationes singulari constantia ac fortitudine arcere ac irritas facere norunt. Quare veterum quispiam, referente Stobæo, virtutem non immerito ita commendauit,

οὐκ ἔστιν ἀρετῆς κτῆμα τιμιώτερον,
οὐ γὰρ πέφυκε δοῦλον οὔτε χρημάτων,
οὔτ' ἀσφαλείας, οὔτε θωπείας ὄχλου,
ἀρετὴ δ' ὅσῳ περ μᾶλλον ἂν χρῆσθαι θέλῃ·
C Τόσῳ δὲ μᾶλλον αὔξεται τελουμένη.
Non est virtute vlla possessio preciosior,
Non enim submittit se neque pecunijs,
Neque securitati, neque adulationi vulgi,
Sed virtus quo frequentius ea vti libet,
Eo magis crescit, perfectiorque fit.

Et vt propius accedamus ad hieroglyphici sensum,

Virtuti inuidia est hostis, verum illius omnes
Sincera insultos despicit integritas.

INVIDVS.

D PIORVM virorum virtute macrescit inuidus, & atra bile percitus fertur in seipsum, sicut Pantheram aiunt viso homine, vel hominis simulacro in rabiem agi, & in hominem vel ipsius hominem efferri toto impetu, vt quod odit quamprimum discerpat. Panthera igitur in hominis personam vel effigiem insiliens inuidi macrescentis rebus opimis proximi hieroglyphicon esto.

IRA.

VARRO libr.3 de re rustica, cap.9. Meleagrides vocat gallinas Africanas, quæ alijs sunt Numidicæ, quæ ad nos quoque deferuntur. Quamquam vero Gesnerus nostras vulgo dictas Indicas gallinas ad Meleagrides recenseri posse existimet (sicuti quoque Turnerus Anglus, & Bellonius Gallus) rectius tamen pauonem Indicum vel Gallopauum nominari, idem Gesnerus putat. Sed Gellius interpres & Commentator, Æliani lib.16. de Animal. cap.2. existimat Gallinaceum Indicum debere

debere appellari. His vero auibus quasi peculiare hoc est insitum, vt ad iram prouocatis, cutis circa A collum sanguineo colore splendescat, & crista ipsius varij coloris infletur, & ad nares vsque protendatur, caputque nudum pelle purpurascente obducatur, quam antea laxam & quasi vacuam, cum irritatur, sic inflat, vt ad bracchij nonnumquam crassitudinem accedat, ac tum vox cum fragore aliquo per collum redditur. Quæ omnia in hac aue peregrina vere ἦθος & mores iracundiæ exprimit, vt vix aliquid accommodatius excogitari posset. Est autem Hieroglyphicum ex Claudiano de 4. consulatu Honorij desumptum, vbi ait:

Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit, imbutam flammis, aridamque nocendi
Præcipitemque sui rabie succensa tumescit.

Cum quo conuenit Persius libr. 3.

Non face supposita, feruescit sanguis, & ira
Scintillant oculi, dicisque facisque quod ipse
Non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes. B

Seneca quoq; in libr. de ira eam luculenter describit his verbis. Nam in ea facies turbatior ora pulcherrima fœdat, toruos vultus ex trãquillitate reddit, linquit decor omnis iratos. De remedijs vero contra hunc tam impetuosum affectum aliorum scripta consulantur.

Quam deforme malum feruenti accensa furore
Ira sit, iratis Indica monstrat auis.

I R A *furor breuis.*

APER iratus ac frendens, nimiaque vindictæ cupiditate irritatus, magno impetu arborem etiam validam deijcere cupit; quo tamen conatu irrito nihil aliud consequitur quam quod dentes sibi ipsi confringit, seque frustra conficit, atque ita declarat quam noxia sit iracundia, omnis rationis expers. Hanc Xenophon ἀπρονόητον, improuidam vocat. Et Cicero, 4. Tuscul. An quicquam est, inquit, insaniæ similius ira? Ennius insaniæ initium dicit. Color, vox, oculi, spiritus, impotentia dictorum & factorum, quam partem habent sanitatis? Paulo post addit, non igitur desiderat aduocatum C fortitudo iracundiam; satis est instructa, parata, armata per sese.

Concitus ira aper in truncum se reddit inermem:
Ira vltrix quoties in sua damna ruit?

Extant aduersus iram præclara Senecæ & Plutarchi documenta, quæ illam animi perturbationem ad viuum depingunt. Paucis omnia Horatius libr. 1. epist. 2.

Ira furor breuis est animum rege, qui nisi paret
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.

Compescitur autem sapientibus verbis, teste Plutarcho,

ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι, id est.
Animæ morbidæ remedium oratio.

Qualis autem debeat esse illa oratio docet hierosophia apud Prophetam & Apostolum, irascimini & nolite peccare. Sol non occidat super iram vestram. Psal. 4. 5. Eph. 4. 26.

I R A *compescenda.* D

INGENIOSE admodum, vt multa, Isidorus Pelusiotes, epistol. 43. lib. 4. nuper editi. De ira compescenda hieroglyphicon nobis proposuit coruum Prophetæ Eliæ cibum adferentem, his verbis. Deus fons bonitatis curauit Prophetam per coruum pasci, auem sobolis propriæ osorem, & quæ parit quidem atque excludit pullos, sed eos non alit. Maximè quidem omnia nutrit ac sustentat diuina prouidentia; eximie vero & peculiari quodam modo pullos coruorum, qui à parentibus suis negliguntur. Animalcula enim parua quæ nidos circumuolitant, pabulum ipsis præbent, quoad aduolare possint. Per coruos igitur Deus non tantum voluit suadere Eliæ, ne nimium indignationi suæ indulgeret, neve magis inhumanus esse videretur quam illud volatile animal, quod quantumuis in pullos suos

A los suos crudele alioqui sit, tamen iam prophetæ humanitatem illi allato pabulo exhiberet. Nam hæc quidem, inquit Deus, auis iam te meo iussu pascit. Tu vero totus ira & indignatione occupatus, iura humanitatis habes despectui. Hæc Isidorus.

IRREQVIETI *homines.*

CAMELVS sitim quadriduanam tolerat, impleturq; cum bibendi occasio est, & in præteritum, & in futurum, obturbata prius aqua pedum proculcatione: aliter potu non gaudet. Quod Ælianus quoque Elephanti tribuit, cui aquam limpidam exosam esse testatur. Ad hunc modum homines irrequieti, atque ad turbas nati affectibus suis vt indulgeant omnia peruertunt, hostes publicæ tranquillitatis, qui consilia sua eo dirigunt vt alios inter se committant, atque miris artibus excitent bella non necessaria. In aquis turbidis piscationem multam se facturos somniant, nonnunquam familiarum suarum, sæpissimè suo ipsorum maximo malo. Turbata delectatur, &

B *Turbat aquam sitiens quam vult haurire Camelus:*
Sic pacem ex bellis qui lucra fœda sitit.

Apud Iouium occurrit insignis historia. Virginius Vrsinus, strenuus alioqui bellator, contra multorum etiam gentilium suorum sententiam, quo tempore vniuersa fere Italia contra Gallos conspirauerat, nihilominus tamen ipse castra Gallica sequi maluit. Ideo vsus est symbolo Camelino, cui adpingi curauit, *latrouble me plait*, id est, mihi turbida placet; sed conatu & exitu parum fœlici. Nam durante bello isto grauissimo Atelle obsessus in hostium manus incidens in carcere Neapolitano fœda morte perijt.

IVDICIVM *vulgi mire deprauatum.*

IN eo fallimur turpiter quod mensuras rerum ignoramus, præsertim quum de hominum euanido splendore agitur. Quod vt corrigeret Seneca Stoicus, hieroglyphico tum ex pumilione & Colosso, tum ex vario humano habitu sumpto, multa egregia proposuit, quæ hic proponere libet, ad vetu-C stissimam sapientiam pertinentia. Nemo (inquit, circa finē epist. 76.) ex istis quos purpuratos vides, felix est, non magis quam ex illis quibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cum præsente populo elati incesserunt, & cothurnati, simul atque exierunt excalceantur, & ad staturam suam redeunt. Nemo istorum quos diuitiæ honoresque in altiore fastigio ponunt, magnus est. Quare ergo magnus videtur? Cum basi sua illum metiris. Paruus pumilio, licet in monte constiterit. Colossus magnitudinem suam seruabit, etiamsi steterit in puteo. Hoc laboramus errore: sic nobis imponitur: quod neminem æstimamus eo quo est, sed adijcimus illi & ea quibus adornatus est. Atqui cum voles veram hominis æstimationem inire, & scire qualis sit, nudum inspice; ponat patrimonium, ponat honores, & alia fortunæ mendacia: corpus ipsum exuat: animum intuere, qualis quantusque sit, alieno an suo magnus, si erectis oculis gladios micantes videt, & si scit sua nihil interesse vtrum anima per os, an per iugulum exeat, beatum voca. Si cum illi denuntiata sunt corporis tormenta, & quæ casu veniunt, & quæ potentioris iniuria, si vincula & exilia, & vanas humanarum formidines mentium, D securus audit, & dicit,

—— Non vlla laborum,
O virgo, noua mi facies inopinave surgit,
Omnia præcepi, atque animo mecum ipse peregi.

Tu hodie ista denuncias: ego semper denunciaui mihi hominem paraui ad humana præcogitati mali mollis ictus venit. At stultis & fortunæ credentibus omnis videtur noua rerum & inopinata facies. Magna autem pars est apud imperitos mali, nouitas. Hoc vt scias, ea quæ putauerunt aspera, cum assueuere, patiuntur. Ideo sapiens assuescit futuris malis: & quæ alij diu patiendo leuia faciunt, hic leuia facit diu cogitando. Audimus aliquando voces imperitorum dicentium, Nesciebam hoc mihi restare. Sapiens scit omnia restare sibi. Quicquid factum est, dicit, Sciebam.

IVSTI. A

HEBRÆIS vox Chasidha, Ciconiam, & misericordiam significat, Iustos autem, id est, Dei electos in Christo, Isaias viros *hesed*, id est, misericordes appellat cap. 57. 1. 2. Solet autem æstatis aduena Ciconia ἀντιπελαργεῖν, id est, parentibus senio confectis mutuam nutricandi vicem rependere. Ideo Plin. libr. 10. Naturalis hist. cap. 23. Genitricum, ait, senectam inuicem educant. Iustus etiam officiosus est erga omnes & beneficus, maxime tamen erga de se bene meritos fidei patres & domesticos, quibus ex talionis lege pro acceptis beneficijs parem gratiam referre studet.

2. Honos ijs, ait Plinius, serpentum exitio tantus, vt in Thessalia capitale fuerit occidisse, eademque legibus pœna quæ in homicidam. Bellum sine inducijs, & Iusti in his terris militantes, cum antiquo illo & tortuoso serpente satana, gerunt: & super Leonē ac Basiliscum calcant, Psal. 91. 13. versantes in medio nationis prauæ ac peruersæ, Phil. 2. 15. Sed per Christum, fide mundi huius victrice, vincunt & pedibus calcant illum Serpentem, Rom. 16. 20.

3. Ciconiæ in cœlo nouerunt tempus suum, Ierem. 8. 7. Ideo Basilius in Hexamero ait, Mores vero B Ciconiarum haud longe dixeris à prudentia rationeq; distare. Ita vno tempore hæ omnes in nostras prouincias veniunt, ita rursus abituræ certo congregantur in loco, indeque vniuersæ, ceu lege, prædicta die recedunt. Ita & iusti homines tempus gratuitæ Dei beneuolentiæ studiose obseruant, & memores sunt dicti Apostolici: Idque perspecta opportunitate, quod videlicet tempestiuum iam sit nos à somno expergisci, &c. Roman. 13. 11. Item, Redimentes occasionem, quoniam dies mali sunt. Ephes. 5. 16.

IVSTI *& Iniusti.*

1. MYRICÆ (de qua Plinius, libr. 13. cap. 21.) duæ species sunt: syluestris altera, quæ non fert fructum: Satiua altera, quæ πολύκαρπος est, fructumque copiosum fert. Sic Spiritalis Myrica, videlicet Ecclesia, siquidem externam societatem hominum spectes, complectitur duos hominum ordines: quorum alter Pseudochristianorum, alter Germanorum Christianorum est. De illis Syluestribus myricis dicitur Ierem. 17. 5. 6. Sic dixit Iehoua, Maledictus vir qui fidit homini, & ponit carnem brachium suum, & à Iehoua recedit cor eius. Erit enim tamquam Myrica in deserto, neque videbit quum venerit bonum, sed habitabit in siccitatibus in deserto. Sed de Myrica laudata, Psaltes, efficacitatem piarum precum commendans, ait, eo quod respexerit Deus ad orationem eorum qui sunt veluti Myricæ, & non spreuerit preces eorum, Psalm. 102. 18. Hæ satiuæ Myricæ renascuntur non ex semine mortali, sed per sermonem Dei viui & manentis in æternum. 1. Petr. 1. 23. C

2. Nascuntur Syluestres miricæ proximè paludes, residesque aquas ac quiescentes, teste Dioscoride, lib. 1. cap. 95. Pseudochristiani peccatis mundoque huic nimium addicti, palustribus & vliginosis huius terræ locis plurimum delectantur. Satiuæ Myricæ lympidis & salutaribus Spiritus Sancti fluentis rigantur, eamque aquam bibunt quæ in eis fit fons aquæ salientis in vitam æternam. Iohann. 4. 14.

3. Satiuæ Myricæ limpidis & salutaribus Spiritus Sancti fluentis rigantur, eamque aquam bibunt quæ in eis fit fons aquæ salientis in vitam æternam, Ioh. 4 14. D

4. Humiles sunt Myricæ. Sic & fideles homines humiles corde sunt memoresq; præcepti quod illis dedit Dominus Iesus, quum diceret, Matt. 11. 29. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quod mitis sim & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.

5. Fragiles & tenues Myricæ sunt. Fragiles & tenues sunt fideles homines, vt qui in seipsis considerati, vna cum docentibus de fidei thesauro quem circumferunt in hoc mundo necesse habeant dicere, habemus autem thesaurum hunc in testaceis vasculis, vt eius virtutis præstantia sit Dei, & non ex nobis dum in omnibus premimur, at non coarctamur. 2. Corinth. 4. 7. 8.

6. Myricæ autem Spirtuali, idem quod Croco accidit. Gaudet calcari Crocum, premendoq; melius prouenit. Sic Ecclesia militans, sic etiam cuncti fideles, crucem Christi gestantes, habent cur vna

cum

A cum Dauide dicant, Multis angustijs affecerunt me ab adolescentia mea, &c. Psalm. 129. 1. 2. 3. Ad Moabitas autem dicitur, Ierem. 48. 6. Fugite, eripite animam vestram, & sitis veluti Myrica in deserto. Significat genti superbæ, inhospitali, & fiducia opum ac potentiæ suæ inflatæ, rerum vices imminere: ac futurum, vt qui antea in cultissimis & populosis oppidis vixissent, trepida formidine diffugere in solitudines incultas, in iisque delitescere, necesse haberent. Hoc sane syluestrium Myricarum fatum est.

7. Sed Satiuæ & Spirituales Myricæ, non in terris, sed in cœlo radices agunt, & vbique locorum, perpetuo fidei, charitatis & spei honore virent. Ac de eorum antecessoribus dicitur, Oberrauerunt cum ouillis & caprinis pellibus, destituti, oppressi, male habiti. Quibus indignus erat morbus, in desertis errantes, in montibus ac speluncis & cauernis terræ. Hebr. 11. 37. 38.

8. Theophrastus libr. 1. de Plantis, cap. 16. Myricæ, ait, inter frutices folium carnosum: nonnullis harundinaceum, vt palmæ, Coici, cæterisq; similibus, quæ folijs angularibus constant. Myricæ mysticæ cor carneum, non lapideum est, Deo ei pro infinita sua gratia benedicente, vt habetur Ezech.
B 11. 19. Et dabo eis cor nouum, & Spiritum nouum tribuam in visceribus eorum: auferamq; cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum. Qui autem carnei bonique cordis flores, quæ folia, qui fructus Spiritus sint, idem Propheta verbis sequentibus indicat, dicens: Vt in statutis meis ambulent, iudicia mea custodiant, faciantque ea: & sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum.

9. Testatur Dioscorides, Myricam Satiuam in Ægypto & Syria fructum ferre gallæ Similem, inæqualiter in gustu adstringentem, commodumque pro galla in medicamenta ocularia, & quæ ad os parantur, & ad alia multa medicamenta. Myrica Spiritualis eos fructus profert: qui ijs seruiunt, quorum mentis oculi illuminandi sunt, vt eis illucescat Christus: quorum os aperiendum, vt sermo eorum semper cum gratia sit sale Sapientiæ conditus, iuxta dictum Psalm. 37. 30. Os iusti loquetur Sapientiam, &c.

10. Vulgus Myricam infelicem arborem vocat. Talis est errore opinionis filiorum huius sæculi, Ecclesia: tales sunt & fideles ærumnosi in hoc mundo. Sed bene habet, quod seruator dixit, Beati qui
C nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nunc fletis, quoniam ridebitis, Luc. 6. 21. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolationem accipient, Matth. 5. 4.

11. Inter Myricam & Lienis morbos eiusmodi ἀντιπάθεια est, vt spleneticis cibus potusque in vasis Myricis cum fructu exhiberi vinumq; carbonibus myricis igni flagrantibus adustum propinari, perhibeatur. Myricæ Spirituales, homines nimirum modesti & fideles, ac ταπεινόφρονες, cor lienosum, turgidum, & opinione sanctimonice inflatum non habent. Nemo etiam eorum tam est sui immemor, vt ebrius voluptatibus alios irrideat, dicatq;, sed sum petulanti splene cachinno. Neminem enim risu sardonio prosequntur, vt qui non illud Simonideum solum didicerunt, Memẽtote esse hominem: sed etiã illud Beati martyris Ignatij ad Maquesianos, Decet nos non tantum dici, verum etiam Christianos esse. Non enim dici, sed esse beatum efficit.

IVSTITIA.

D CVM Aquila regina auium dicatur, & huic alitum, secundum Plinium maximus honos & magna vis insit, constat tam ex profanis quam sacris literis semper insigne fuisse alicuius Imperij, vt apparet nominatim ex 17. cap. Ezechielis prophetæ, quo in loco Aquilæ nomine regnum Babylonicum & Ægyptium designatur. Xenophon lib. 7. de Cyri institutione præcipuum signum exercitus Persici auream Aquilam fuisse scribit. Idemq; Romani longa serie ab Hetruscis acceptum obseruarunt, secundum Dionys. Halicarnass. libr. 3. & Dionem, libr. 40. Atque nunc eiam Imper. Rom. felicibus auspicijs eam gestant, bicipitem quidem, vt Occidentis & Orientis imperij diuisionem denotent. Præterea numi aliquot antiqui extant, in quibus aquila fulmini insidens addito oleæ ramo conspicitur, pacis & belli hieroglyphicon, à Carolo V. vsurpatum cum inscriptione, Suum cuique. Idem retinuit Maximilianus II. addito hoc dicto Græcè ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΕΚΑΤΕΡΟΝ.

Læua tenet fulmen, sed oliuæ dextera ramum, A
Vt bello & pace sis memor officij.

Officium illud vero poëtarum Princeps paucis expressit, Æneid. 6.

Tu regere imperio populos, Romane, memento,
(Hæ tibi erunt artes) pacique imponere morem:
Parcere subiectis, & debellare superbos.

IVSTITIA *distributiua.*

ACHILLES Bocchius Bononiensis in Symbolicis suis Quæstionibus Cl. V. Berguncio inuentionem hieroglyphici ascribit, quo significare voluerit, acumine, ratione, diligentia quemuis beari posse: remque ipsam elegantissimis versibus minutatim excutit ac persequitur. Astrææ quidem seu Iustitiæ imago, quæ vulgo virginis decoræ bilancem manu gestantis pictura repræsentatur, efficaciter nos exhortatur ad cognitionem veritatis rei causæque cuiusuis, tum ea cognita ad integram & circumspectam distributionem, quæ in Geometrica proportione potissimum consistit, suum cuique B tribuit præmia bene meritis constituit, pœnas nocentibus pro cuiusque delicto irrogat. Vnde conuenienter admodum quidam dixit iustitiam hanc, quam distributiuam vocant, cuiusque propria sunt Cognitio & Electio, admittere adhibereque in consilium Gratias & ἐπιείκειαν; & Plato tum demum beatas fore Resp. prædicat, cum ad hac iustitiæ analogiam constituuntur. Delphinus vero, cum in perpetuo constanti semper motu sit, etiam cum dormit, neque ante mouendi quam viuendi finem faciat, vt Plutarch. tradit in libr. de solertia animalium veram, & genuinam Iustitiæ notam adumbrat. Est enim ea constans ac perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi, ex Vlpiani I. C. definitione. Et iustus vir semper iustè agit, nec vmquam iuste agere cessat aut defatigatur, secundum descriptionem Aristotelicam. Delphinus etiam hieroglyphicè maris imperium denotat, vt docet Pierius. Atque vt in bello, sic in nauigationibus & maritis negotiationibus iustitia vel primum sibi locum vendicat. Quo pertinet Rhodiorum naualis disciplina, quam ad suam vsque ætatem perdurasse scribit Cicero pro L. Manil. & quam Strabo εὐνομίαν admirabilem nominat, quamque omnes populi, etiam Romani ipsi, secuti sunt, vt annotat doctiss. Iac. Cuiacius in παρατ. Dig. ad tit. de L. Rhodia, de iactu. C

IVSTVS.

1. MONTES amant Cedrus, Larix, Teda & cæteræ è quibus Resina funditur: vt ait Ruellius. Iustus eum montem diligit in quo renascitur, de quo, Ecclesiam Christianam celebrãs, Isaiar, cap. 2. ait erit in nouissimis diebus mons domus Iehouæ præparatus in vertice montium, & eleuabit se præ collibus, confluentq; ad eum omnes Gentes.

2. Cedrus durissima, quæ medullæ proxima, velut in corpore ossa: ac (vt ait Plinius) oleo peruncta materies eius, nec tineam, nec cariem sentit: clauum non tenet. Iustus, delibutus oleo Spiritus Sancti, firmus est, & à carie tineisque peccatorum mortalium immunis, immortalitatem meditatur & obtinet: nec clauum peccati regnantis admittit, sed eundem per gratiam Dei repellit & excludit.

3. Folia non decidunt Cedro, sed perpetua Coma vires: quasi castretur decacuminata, confestim, D vt aiunt, interit, nec postea regerminat. Iustus homo sanctificationis suæ honestamentum numquam omni ex parte amittit: licet illud interdum aspergatur offensis, quibus nonnunquam & Sancti præoccupantur. Semper autem meditatur illud Apostoli, Rom. 11. 20. Tu vero per fidem stas, nec effertor animo: sed time. Ideo nexu Spiritus Sancti Christo capiti coniuncti perseuerantiæ donum ab eodem petunt & impetrant.

4. Cedri medulla rubet & odorata est. Cor fidele rubet & suauissima fragrantia excellit, quia sanguine Christi respersum est, & eius merito ab omni peccato emundatum.

5. Cedri vsum damnat Plinius propter ancipitem naturam viuentia corrumpendi, & defuncta conseruandi: cum vitam auferat spirantibus, defunctisque pro vita sit, ob hoc non censet interius vtendum.

A dum. Huius diuersitatis rationem Galenus iniuit: quia tametsi Cedrus adurat, ita vt ordine quarto calefacientium censeri meruerit, inter omnia tamen credentia medicamenta, infirmissimum esse constet. Proinde viuentibus admotum vitali calore adiuncto assumit vires, & quasi accenditur, atque ita iugulat: sed defunctis additum putrilaginem exterit, & viciosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe ruptionis asserit. In homine iusto mortificatur caro, vt Spiritus viuificetur. Ideo non segnescit, sed etiam si eius homo externus corrumpitur, internus tamen renouatur quotidie, 2. Corinth. 4.16 Ac iusti mortificant membra sua terrestria, neque sistunt membra sua arma iniustitiæ peccato, sed sistunt sese Deo, vt ex mortuis viuos & membra sua arma iustitiæ Deo, Col. 3. 5. Rom. 6.13.

6. Si verum est quod Plinius libr. 16 cap. 11. Scripsit Cedri tanta vis est, vt in Ægypto corpora defunctorum eo perfusa seruentur: At Iusti etsi in seipsis eiusmodi facultatem non obtinent, tamen è plenitudine Iesu Christi aquam vitæ salientem in vitam æternam vberrimè hauriunt, & eidem immortalitatem animæ corporisq; resuscitationem acceptam ferunt.

B

IVVENTVS. *neglecta.*

HOMERVS Odyss. 10. lib. Salicem arborem nominat ὠλεσίκαρπον, id est, frugiperdam, idemque de ea Theophrastus quoq; Pliniusque tradunt. Nam semen celeriter amittit & quidem ante maturitatem, quamuis in Creta id producere nonnulli asserant. Quemadmodum itaque Salici humor ille inter calamos arundinaceos collectus præbet nutrimentum commodum, facitque vt egregiè crescat ac luxuriet, attamen inde nihil fructus ait seminis saltem percipi potest: non aliter sæpenumero etiam parentes & amici in suos liberos & alios adolescentes sibi commissos multum sumptuum faciunt, ac sæpe impensas plus quam necessarias, qui tamen hoc parum bene collocant suo officio malè fungentes, nec commoda sua tempestiue perpendentes, inutiliter omnia decoquunt, de futuro minimè, vt par erat, soliciti: atque ita vna cum ætatis flore ac preciosiss. temporis iactura semina virtutis perdunt, ac ita postea nullius vsus neque sibi, nec alijs esse solent, immemores egregij præcepti Ti-

C bulliani;

At, dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere, non tardo labitur illa pede.

Quod idem Propertius quoque cecinit:

Vidi iam iuuenem, premeret cum serior ætas,
Mœrentem stultos præteriisse dies.

Hoc hieroglyphicon vtinam nostro sæculo nimis licentioso, vel potius planè efferato, iuuenes diligentius apud se perpenderent, nec aliorum exemplo se tam facile seduci cum magno suo malo paterentur.

LABOR *improbus omnia vincit.*

D SCIVRVS castaneam, quamuis aspero & spinoso cortice circumdatam, tamdiu versat & laboriose tractat, donec aperiat fructuq; illius interiore frui ad vescendum queat. Quod Hieroglyphico indicatur absq; labore & sudore ad res laudabiles nullum nobis patere aditum.

Nucleus arridet? Spinoso putamina rupe,
Non vult felices absque labore Deus.

Estque hæc similitudine hieroglyphica Plautus vsus in Curculione,

Qui è nuce nucleum esse vult, frangat nucem.

Moneus commoda quærentem vt laborem quoque non subterfugiat. quod B. Hieronymus ad diligentem sacrarum litterarum lectionem accommodauit. Cicero quoq; ex Attio vetere poëta refert hos versus in Orat. pro Sectio.

Sed te id quod multi inuideant, multique expetant,
Inscitia sit postulare, si tu laborem somma cum cura efferas nullum.

Idque de Sapientiæ adeptione peculiariter pronunciat Turpilius Comicus, referente Nonio, in verbo Spiſſum. A

Ita eſt: verum haud facile venire eſt illo, vbi ipſa eſt ſapientia.
Spiſſum eſt iter, adipiſci haud poßis niſi cum magna miſeria.

Et numeroſus Pindarus Pyth. VIII. Od. vlt.

Εἰ δέ τις ὄλβος ἐν ἀνθρώποισιν, ἄνευ καμάτου οὐ φαίνεται, id eſt.
Si vero aliqua eſt inter homines felicitas, ea non ſine labore exiſtit.

Cui ſimilis eſt Epicharmi ſententia, πρεπόντων πόνων πωλοῦσιν πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί. id eſt, *Conuenientibus laboribus vendunt omnia bona Dij.* Totam vero hoc hieroglyphicon eleganter explicat Philo de vita Moſis libr.3. De homine laborum amante vſurpamus dictum à Claudiano libr.2. de laudibus Stiliconis,

—— *Durum patientia corpus*
Inſtruit, vt nulli cupiat ceßiſſe labori.

Teſtudinem tardigradam fingunt lento illo, ſed continuo greſſu ad montis faſtigium aſcendere, eoque tandem peruenire. Quo hieroglyphico indicatur, nonnullos, quamuis ingenij tarditas, vel alia eos non parum remorentur, aſſiduitate tamen & diligentia id omne compenſare, ac tandem ad ſapientiæ & doctrinæ veram poſſeſſionem aſcendere; cum etiam Cato dicat (qua ſententia B. Hieronymus quoque vſus eſt) ſat cito, ſi ſat bene quod breuiter Ariſtoteles, 3. Ethic. dixit, βραδέως ἐγχειρεῖ τοῖς πρακτομένοις, ὃ δ' ἀνέλῃ, βεβαίως διαμένει. id eſt, *Negotia quidem aggredienda cunctanter, ſed in ſuſceptis conſtanter inhærendum.* Et Periandro adſcribitur illud ſemper meditandum, μελέτη τὸ πᾶν. In cura ſane & diligentia omnia conſiſtunt. Paulatim, & cum prudenti cunctatione Cochlea per accliue & ſalebroſum iter ad excelſum montis iugum perrepere conatur, idque ſolertia & labore indefeſſo & continuo tandem aſſequitur. Quod hieroglyphicum affert Io. Baptiſta Pittonnus aſcripto, NON TEMERE. Solent autem eodem modo homines virtutis amantes, laboris iter, quod ad gloriam ducit, non defugere, quamuis arduum imprimis illud ſit ac difficile. Nam & Quintus Smyrnæus in clypei Achillei deſcriptione libr.5. Virtutem in celſiſſimo monte collocat, in cuius veſtigium non niſi extremo cum ſudore & periculo ingenti peruenire liceat. Quod Silius Italicus imitatus, & Herculis Prodici hiſtoriam ad Scipionem ſuum eleganter transferens, ſic virtutem inter alia loquentem introducit; B C

Caſta mihi domus, & celſo ſtant colle penates,
Ardua ſaxoſo perducit ſemita cliuo,
Aſpera principio, (nec enim mihi fallere mos eſt)
Proſequitur labor ad nitendum intrare volenti.

Alij nobili Catonis dicto rem explicant: SAT CITO, SI SAT BENE. Non male: nam & præclaros conatus temeritas corrumpit: & tempeſtiuum eſt, quicquid Reipublicæ ſalutare eſt. Conſtantia modo adſit & tolerantia, & moram facile compenſabit felix gloria. Nemo enim, vt veriſſimè dixit Salluſtius, ignauia immortalis factus eſt. Sola virtus clara æternaq; habetur. Pulcherrimè etiam Pindarus Olymp.6. ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ οὔτε παρ' ἀνδράσιν οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι. πολλοὶ δὲ μέμνανται, καλὸν εἴ τι πονηθῇ: *Virtus periculorum expers, neq; apud homines, neq; mari habetur in pretio: at multi memorant, ſi quid honeſti laborioſe peractum eſt.*

Cochlea igitur tardo, ſed non leui aſcenſu montis excelſi petens verticem iuuenes his verbis compellare fingatur, D

Diſce puer virtutem ex me verumque laborem,
Si veræ ornari laudis honore cupis.

De pugna aquilarũ cum ceruis Plinius libr.10. cap.3. hæc habet. Multum puluerem volutata (Aquila) collectum, inſidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes. Qua icone indicatur, multo labore, animo conſtanti ac induſtria ſingulari opus eſſe ad magna facinora ſubeunda, & res difficiles ac arduas, tam aggrediendas quam conſequendas. Quod idem Pindarus præclarè quoq; Olymp.5. cecinit.

Ἀεὶ

A *Ἀεὶ δ' ἀμφ' ἀρετῆσι πόνος δαπάνα τε μάρναντι, πρὸς ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον,* id est,

Semper autem circa virtutes labor sumptusque pugnant, aduersus opus periculo tectum.

At Sophocles in Tragœdia Euryphile, quæ non extat, ait:

ἀνδρῶν γὰρ ἐσθλῶν στέρνον οὐ μαλάσσεται, id est,

Pectus virorum fortium haud fiat languidum.

Cuius rei exemplum memorabile legitur apud Pausaniam libr.8. de Philopæmene, qui in prælio fortissime pugnans, atque hasta traiectus circa vtrumque femur, in genua se dimisit, tantisper impediente telo progredi conatus, dum infringeretur hastile inter femora medium. Victis deinde hostibus, eo in castra reportato, ex altero femore spiculum, ex altero missilis fragmentum extractum est. Cuius viri ingentem animositatem, virtutem ac fortitudinem eximiam summopere admiratus Antigonus, omni studio in Macedoniam eum ad se allicere conatus est, ad quem tamen ille se cõferre noluit. Atque huc inter alias sententias huius argumenti præclaras, dictum Senecæ in Epistola 22. ad Lucilium videtur non habere postremum locum. Non vir fortis est & strenuus, qui perterritus laborem fugit,
B sed cui crescit animus in ipsa rerum difficultate, cum turpe sit cedere oneri luctarique cum officio, quod semel accepisti.

Aspicis vt torquet volucris Saturnia ceruum?
Nempe docet vigili cuncta labore dari.

LABOR *moderatus.*

PLINIVS agens de Camelis, velocitas, inquit, inter equos, sed sua Camelis mensura, sicuti & vires. Nec vltra assuetum procedunt iter, nec plus instituto opere recipiunt. Omnes præclaræ actiones inuicto sunt animo persequendæ & absoluendæ. Quæ virtus Græcis φιλοπονία, id est, industria & ardens affectus in laborib. capessendis. Et vetus prouerbium ait, ἐκ τοῦ πόνου κλέος, ex labore gloria. Xenophon lib.1. institutionis Cyri, ἐπικουφίζει ἡ τιμὴ τοὺς πόνους τῷ ἄρχοντι, id est, ipse honos leuiores reddit bellico duci labores. Claudianus item in epithalamis Honorij canit suauiter:

Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblæis latebris nec spoliat fauos,
Si fronti caueat, si timeat rubos.
Armat spina rosas: mella tegunt apes.

C

LÆTITIA, *Ouatio, victoria.*

VNCTVM & coronatum; altum item & erectum, lætitiæ, ouationis, fuit Hebræis hieroglyphicon. Psal.3.4. Exaltas caput meum. & 21.4. posuisti in capite eius coronam. & 23.5. impinguasti oleo caput meum. & 27.6. nunc exaltauit caput meum. Iob contra miseriam suam sentiẽs dicebat, abstulit Deus coronam de capite meo. Esa 51.11. Lætitia æterna super caput eorum.

LAVDABILIA *expetenda & sequenda.*

OBSERVATVM est ab Indagatoribus & cultoribus stirpium inter alia Naturæ admiranda opera etiam hoc, quod quædam cucurbitæ genera ita humiditate aquæ delectantur, eamque sic appetant, vt vase ea pleno, vel fructui, vel radici applicato, manifeste paulo post deprhendatur, cucurbitam non solum ad istud vas liquore impletum sese inclinare, sed etiam illum quasi pedetentim vase
D absorbere atque consumere: contra vero, si oleum eodem modo cucurbitæ admoueatur, illud quasi contrahendo se respuere, ac incuruatam tandem tabescere. Cum itaq; hæc & alia huius generis plurima Natura, recte ideo ab Hippocrate, Epidem. sect.5. vocata ἀπαίδευτος, id est, ab aliis non edocta vel instituta, factitare soleat, atque insita vi sine vlla hominum sagacitate, tam in plantis quam in aliis rebus, expetat vtilia ac fugiat noxia: multo profecto magis homines ratione præditi atq; προαιρέσεως agentes, omnia quæ ad vitam honeste ac laudabiliter instituendam virtutemque sequendam, prodesse possunt, semper appetere contraria vero modis omnibus fugere debent.

Vtilis attrahitur plantis, at noxius humor
Spernitur; anne homines in sua damna ruent?

LEGVM *cura obseruatio, reuerentia neglecta.*

ENVMERAT Aristoteles lib. 9. de histor. cap. 39. tria aranearum genera, ex quib. tertium dicit esse sapientiss. & de illarum venatione & artificio in tela conficienda plurima lectu digna proponit. Quem secutus Plutarchus in commentario de solertia Animalium, non minus hoc argumentum eleganter tractat, nec non Ælianus lib. 1. cap. 21. & Plinius lib. XI. cap. 22. itemque Cicero 2. libro de natura deorum. Anacharsis autem, vt in vita Solonis Plutarchus refert, aranearum telis leges comparabat. Nam vt in his animalcula & insecta firmiora, quales sunt muscæ, papiliones, & similia, retinentur: validiora autem, vt vespæ, & crabrones perrumpunt: ita legibus humiles, & pauperes constringuntur. diuites vero & potentes illis non alligantur. Quod quidem de legum inæqualitate potius, quam recta ipsarum obseruatione intelligendum. Nam Traianus iustiss. Imperator (vt Dio in sua vita perhibet) præfecto prætorio tradens gladium dixisse fertur: *Hoc gladio pro me vtaris donec iusta facio. Sin iniuste egero, contra me.* Ac similiter Antiochus tertius ciuitatibus sibi subditis scripsit, si quid vnquam per litteras mandasset, quod legibus aduersaretur, ne curarent, sed haberent pro illo, quod se nesciente esset scriptum. Quo pertinet Platonis grauiss. sententia lib. 4. de legibus, ἐν ᾗ (πόλει) μὲν γὰρ ἂν ἀρχόμενος ᾖ καὶ ἄκυρος νόμος, φθορὰν ὁρῶ τῇ τοιαύτῃ ἑτοίμην οὖσαν. ἐν ᾗ δὲ ἂν (νόμος) δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν καὶ πάντα ἀγαθά, ὅσα οἱ θεοὶ πόλεσιν ἔδοσαν γιγνόμενα καθορῶ, id est, *paratum illi ciuitati exitium video, in qua non lex magistratibus, sed legi magistratus præsunt. Salutem vero illi, vbi lex seruientibus magistratibus dominatur: cuncta certe bona, quæ dij ciuitatibus præbent, huic affore cerno.* Et Cicero quoque alibi dicit, leges cum omnibus vna & communi voce loqui.

Innodat culicem, sed vespæ peruia tela est:
Sic rumpit leges vis, quibus hæret inops.

LIBERTAS *non libera.*

CICERO in paradoxis, Quid est, inquit, libertas? Potestas viuendi vt velis. Quis igitur viuit vt vult, nisi qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui viuendi via considerata ac prouisa est, qui legibus quidem non propter metum paret, sed eas sequitur atque colit, &c. Quæ Horatius imitatus est, lib. 2. Serm. Satyra. 7.

Quisnam igitur liber? sapiens sibique imperiosus.
Quem neque pauperies, nec mors, nec vincula terrent;
Responsare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus.

Sed licentia, qua omnes (secundum Comicum) deteriores reddimur, sub libertatis specie multis imponit, & cupiditatibus indulgentes ab actione virtutis auocat; de quo Lucan. lib. 8.

Libertatis amor, miserum quid decipis orbem?

Sic canis abruptis vinculis, quibus tamen adhuc irretitus apparet, seipsum rursus intricat & in nouam seruitutem trahit. Præclare itaque Plato, epist. 8. ad Dionis familiares; Iis, inquit, qui liberum viuendi genus persequuntur, iugum vero seruile vt vere malum fugiunt. etiam atque etiam sunt auctor, vt caueant ne insatiabili importunæ libertatis cupiditate, in eundem maiorum suorum morbum incidant, quo quidem illi laborauerunt, quod immoderato libertatis amore perciti, imperiorum ordine proculcato, in vagam confusamque perturbationem inciderint. Et tandem

Quid iuuat abruptis in libertate morari
Vinclis, si maneant & tibi colla premant?

Multi sane dum fumum seruitutis se effugisse somniarunt, reipsa in anarchiæ flammam prolapsi sunt. Auarus seruili gaudet libertate,

--- qui pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret; Dominum vehet improbus, atque
Seruiet æternum, quia paruo nesciet vti.

Et aulicus, cui obiiciendum Publii dictum,

Graue præiudicium est, quod iudicium non habet.

Et se-

A Et sequentia ex variis.

Ea libertas est, quæ pectus purum & firmum gestitat. Ennius.

An quisquam est alias liber, nisi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? Persius Sat. 5.

Si pœna petitur, quæ grauior potest?
Famulare collo nobili subeat iugum.

Seneca in Troade. Et illud Publii,

Beneficium accipere, est libertatem vendere.

Tandem addamus ex Seneca Stoico, Quid eques, libertinus, aut seruus nomina ex ambitione aut iniuria nata, suspicere in cælum ex angulo licet. Item: horum misera conditio est, qui nec suis quidem laborant occupationibus, ad alienum dormiunt somnum, & ad alienum ambulant gradum. Et D. Ambrosij sententia, lib. de Ioseph huic annotationi seu hieroglyphico finē imponamus; Ille in quauis conditione seruitij liber est, qui turpi amore non capitur, auaritiæ vinculis non tenetur, metu cri-
B nis non obligatur: qui securus expectat præsentia, quem non terrent futura.

LIBERTATIS *amor.*

FELEM dici Catum, quasi cautum vulgo, quo nomine Palladius quoq; vsus est; αἴλουρον vero Grę-
cis, & Varino quoq; κάτῖλω, nemini est dubiū. Varro tamen & Columella felem videtur de Mar-
te vel Ictide intellexisse, vt Augustinus Niphus quoq; obseruauit. Apud Philostratum putatur esse γα-
λεώτης. Gaza γάλlω non semper etiam mustelam, sed interdum felem interpretatur, cum tamen Pli-
nius vbiq; αἴλουρον felem, & γάλlω mustelam verterit. Huic animali innatum ac proprium est, vt sit li-
bertatis cupidum, & propterea carceris impatientissimum. Quapropter, Methodio teste (vt refert Pa-
radinus in symbolis heroicis) antiquis Alanis, Burgundionibus & Sueuis insigne militare fuit felis li-
bere excurrētis delineatio, quo innuebant se pro libertate tuenda animis paratis, ac totis virib. semper
pugnaturos, quod propositū firmiter multis seculis cōtinuarunt. Nam secundum Plautū in Captiuis.

Omnes profecto liberi lubentius
Sumus quam seruimus.

C Stoicorum disciplina Sapientem in vinculis liberum pingit, sed libertatis amantem exclamat sæpius εἰ σῶμα δοῦλον, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐλεύθερος, id est, Si corpus seruum sit, mens tamen est libera. Horatius libr. 2. Serm. 7. liberum hominem ita describit.

Quisnam igitur liber? Sapiens sibique imperiosus,
Quem neq; pauperies, neq; mors, neq; vincula terrent:
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læue morari:
In quem manca ruit semper fortuna.

Ambrosius lib. de Ioseph. Ille vero (inquit) in quauis conditione seruitij liber est, qui cupidine non capitur, amaritiæ vinculis non tenetur, metu criminis non obligatur, qui securus expectat præsentia, quem non terrent futura.

LIBIDO *carnis.* TYRANNI.

HIRVDINES siue sanguisugæ, Grecis βδέλλαι, παρὰ τὸ βδάλλειν, ὅ ἐστιν ἐξαμέλγειν τὸ αἷμα, à sugendo & emulgendo sanguinem, vt Scholiastes Theocriti habet, tam ad aquatilia quam ad reptilia
D referri possunt. Nam & in aquis degunt, & veluti vermes corpus agglomerando humi serpunt, vnde eas Oppianus 2. ἁλ. κυανόχροα λίμνης ἑρπετὰ vocat, *nigra stagni reptilia.* Sanguinem calidum tam auide exsugunt, vt etiamsi illis in corporibus animalium hęrentibus cauda pręcidatur, atq; inde sanguis veluti per canalem effluat, sugere tamen porro non desinant, donec vel artificio certo remoueantur, vel tandem languidæ dehiscant. Quod Horat. in arte Poetica expressit:

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

Quem versum egregie expressit Oppianus dicto lib. 2. ἁλιευτ. Verum insatiabilem hanc sanguinis cupiditatem symbolice ad varia transferre licebit. Quauis enim hirudine tenaciores & crudeliores sunt libidinosæ fœminæ, quo Plautini iuuenis de sua amica querela pertinet in Curcul. *Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.* Et de amoris vi Simæthæ illa apud Theocritum,

Αἶ αἶ, ἔρως ἀνιηρὲ, τί μεν μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα
Ἐμφὺς, ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας:
Heu, crudelis amor, quid inhærens oßibus omnem
Sanguinis humorem bibis vt fluuialis hirudo?

Pertinet huc etiam locus Salomonis Prouerb.30. Sanguisugæ sunt duæ filiæ dicentes, Affer, affer, & quæ ibi sequuntur exempla, maxime de inferno, & natura mulieris. Quæ recte Rodolph. Baynus, licet ad enormes effrænesque concupiscentias, quę numquam explentur, in genere referri queant, duplici tamen metaphora de concupiscentia carnis coniunctim interpretatur. Nam, vt idem Salomon inquit Prouer.5. Pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus eius penetrant. Poterit etiam vsurpari de cruentis illis tyrannis, qui quo plus sanguinis fundunt, eo plus sanguinis sitiunt.

LIBRI *varij quomodo legendi.*

QVEMADMODVM Apes ad omnes quidem flores aduolant, quamquā interdum amari aliquid vel acris in se contineant humoris, quales sunt ranunculi & alij plurimi similes; nihilominus tamen succum quendam vtilem inde exsugunt, ex quo, nō sine admiratione postea miro artificio mel parant: sic etiam sedulo magnoq; studio ac iudicia viris bonis ac doctis annitendum, vt non solum ex optimis ac selectissimis auctoribus, sed aliis etiam non adeo commendabilib. scriptis, si quid boni illis insit, omnia ad vnicam vtilitatem publicam colligant, & posteritati commendent, vt hac ratione prodesse plurimis, nemini autem, si fieri queat, nocere possit. Quod Poeta quidam hisce verbis eleganter expressit: B

Floriferis vt apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea perpetua semper dignißima vita.

Huc pertinet libellus Basilij de legendis Ethnicis scriptoribus, Clemens Alexandrinus, Nazianzenus in orat. aduer. Iulianum, & alij inter veteres, apud quos multa leguntur, quæ ad confirmandum hac in parte iudicium plurimum conducere possunt. Estq; Æschyli sententia hæc quoque obseruatione digna, ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, οὐχ ὁ πολλὰ εἰδὼς, σοφὸς, id est, *Qui vtilia, non qui multa nouit, is sapit.* C

LINGVA *compescenda.*

LVCAS Contilis in Italicis suis symbolis siue impresis, de gruibus Taurum montem præteruolantibus, scribit eos propter aquilarum metum, ne scilicet clangore suo illis prodantur, ora lapillis obturare, quod tamen veteres pleriq; de anseribus syluestribus memoriæ prodiderunt. Sic enim Plutarchus in Commentario de solertia animalium. Similes sunt Cretensium apum, & anserum in Cilicia artes. Illæ enim ventosum aliquod circumuolaturæ promontorium, ne dificiantur, seipsas exiguis lapillis in os sumptis quasi saburrant, hi quando Taurum traiiciūt, animalia alioqui vocalia & obstrepera, tum metu aquilarum in os iustæ magnitudinis lapide sumpto taciturnitatem sibi imperant, vt fallere in transitu eas possint. Atq; hoc copiosius quoq; Ammianus Marcellinus lib.18. sed de gruibus exposuit, exponens Barbationem pedestris militiæ rectorem ob linguæ petulantiam tandem esse interfectum, quem ait ignorasse notum Aristotelis sapientis dictum, qui Calisthenem sectatorem & propinquum suum ad Regem Alexandrum mittens, ei sæpe mandabat, vt quā rarissime & iucunda apud hominem loqueretur, vitæ potestatem & necis in acie linguæ portantem, & addit idem auctor, Ne sit hoc mirum, homines profutura discernere nonnunquam & decentia, quorum mentes cognatas cœlestibus arbitramur: animalia carentia ratione salutem suam interdum alto tueri silētio solent, vt exemplum est hoc per quam notum, linquētes orientem grues ob calorem, plagamque petentes occiduam, cum montem penetrare cupiunt Taurum Aquilis abundantem, timentes fortissimas volucres, rostra lapillis occludunt, ne illis eliciat vel extrema necessitas clangorem, iisdemq; collibus agiliore volatu transcursis proiiciunt calculos, & ita secure pergunt. D

Ne pereant clangore grues lapide ora saburrant,
Obstrue sic lingua, garrule, ne pereas.

LIN-

LINGVA *Hominis.*

A EX Conchyliorum genere est & purpura, quã Oppianus Ostreis, & Aristoteles ὀστρακοδέρμοις annumerant. Vnde etiam pretiosissimus eius liquor Ostrum vocatum à veteribus fuit. De quo cum alij legi possunt, tum imprimis Vitruuius lib.7.arch.ca.13.& Iulius Pollux lib.1.cap 4. Purpuræ autem lingua est longitudine digitali, acie & duritie tanta, vt proditum sit, ea & conchas, & quascumque sui generis testas illam perforare posse, vnde & Prouerbij, *Purpura voracior*, origo esse creditur. Vt autem ad pastum hoc ex lingua commodum habet, ita eadem ipsi affert extremam perniciem. Ita enim purpuras capi cum alij referunt, tum Plinius. Cõtexere piscatores exiguas nassas, quibus conchas & ostrea escæ loco iniiciant aut appendant. Eas semineces, sed mari redditas auido hiatu reuiuiscentes purpuras appetere, exertisque, quantum possunt, infestare linguis. At conchas aculeo extimulatas claudere sese ac comprimere: itaq; pendentes auiditate sua tolli purpuras. Aristoteles & Oppianus paulo aliter purpurarum hanc capturam describunt, & στρόμβοις eas inescari tradunt. Potest autem & huius hieroglyphici varia esse accommodatio. Nam hic quoque captans capitur, & fraus in auctorem recidit. Sed omnium rectiss. de lingua hominis vsurpari poterit. Nam & illi hæc, non minus quam purpuræ,
B secundum Anacharsidis Scythæ apud Diog. Laertium dictum, simul & bonum & malum est. Vnde & Adag. celebratur à Suida & Zenodoto: Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; πόλιν ὀρθώσουσα καὶ πάλιν ἀνατρέψουσα: *Lingua quo vadis? vrbem vt struam & rursus vt destruam.* Cum quo & Salomonis illud congruit cap.18. *Mors & vita in manibus linguæ.* Recte igitur Hesiodus:

> γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
> φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης;
> *Lingua thesaurus est optimus inter homines*
> *Parca, & plurimum gratiæ meretur, si fuerit moderata.*

Addamus & poetæ neoterici δίστιχον:

> *Ex lingua vitam, ex lingua haurit purpura mortem:*
> *Lingua homini & vitam præbet & interitum.*

Quod diuinis verbis exponit sanctus Apostolus Iacobus, Epist. Cathol. cap.3.

LVCIS *vera efficacia.*

C HOratius Epod.2. Struthiocamelum vocat Afram auem, quia in desertis Africæ plurimi reperiantur. Romani in suis numis Arabiam per eam notarunt, vt apparet ex numo Traiani æneo, cum inscriptione ARABIA ADEVISITA. De quo Dion in huius Imperatoris vita plura. Volunt autem nonnulli, inter quos etiam est Cælius Rhodiginus lib.20.cap.5. locis feruidis oua in arena fouere, & radiis suis halituque tandem viuificare. Ac in Iob cap.39. legitur, Quando dereliquit oua sua in terra, tu forsitan in puluere calefacies ea? Isidorus tamẽ lib.12. Originum scribit oua negligenter fouere, quæ proiecta fotu pulueris animentur. Obseruatione quoque dignum videtur, quod Ælianus libro 9. de Animalibus cap.58. tradit, nimirum, ex tribus minimis animalia maxima generari, Crocodilum inter aquatilia, Struthiocamelum ex auibus, & Elephantum ex quadrupedibus. Est autem & huius hieroglyphici auctor Iouius, in gratiam Petri Nauarei celebris admodum CAROLI V. Polemarchi excogitati, cum ille inuentor esset peculiarium quarumdam machinarũ antea non cognitarum, quas singulari industria, & inaudita ingenij dexteritate ad expugnanda atque euertenda etiam munitissi-
D ma propugnacula primus in vsum protulisset. Quod pariter aliis quoque rari alicuius & ingeniosi operis inuentoribus attribui poterit. Rectius tamen & melius dici debet de hominibus piis & diuinitus illuminatis, qui vitam omniaq; bona ac sibi salutaria à cœlestibus radiis, quod est ἀγαθοῖς φῶς λαμπρότατον, vt quidam veterum Theologorum dixit, vnice expetunt, & studiose conquirunt.

> *Passer vt oua fouet flatu vegetante marinus:*
> *Sic animat mentes gratia dia pias.*

LVCTVS.

MANVS super caput habens fœmina, dolentis animi perturbationem prodit, atq; hieroglyphicon est grauissimi luctus. Ierem.2.37. Manus tuæ erũt super caput tuum, quoniam obtriuit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum.

MAGISTRATVVM oscitantia. A

NOSTRA ætas cum Rempublicam ſicut picturam accepiſſet, egregiam quidem, ſed euaneſcentē vetuſtate, non modo non coloribus iiſdem quibus fuerat ornata, renouare neglexit: ſed ne id quidem curauit, vt formam ſaltem eius, & extrema tamquam lineamenta ſeruaret. *De ciuit. Dei libr. 1. cap. 21. D. Auguſtinus.*

MAGISTRATVVM ſolicitudo.

APES, ſiue apis, μέλισσα vel μέλιττα, ἀπὸ τοῦ μέλιτος Græcis dicta, à melle nimirum conficiendo, ab Ariſtotele lib. 9. de hiſto. Animal. cap. 40. vocatur τῶν ζώων καθαριώτατον καὶ ἐργατικώτατον, id eſt, animalium omnium mundiſſimum & laborioſiſſimum. Quo in loco apum natura & proprietas, & quaſi politia quædam concordis accurate deſcribitur, vnde poſtea alij fere omnes vt Plutarchus, Plinius, Ælianus, Virgilius, & reliqui deſumpſerunt, inter quos Plinius libr. 11. cap. 5. ait, labores tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, conſilia priuatim, & duces gregatim, & quod maxime mirū eſt, mores habent. Et cap. 6. Nulluſque, cum per cœlum licuit, otio perit dies, & cap. 10. Mira operis B obſeruatio. Ceſſantium inertiam notant, caſtigant mox & puniunt morte. Sic Virgilius inter alia 4. Georg. dicit:

Omnibus vna quies, operum labor omnibus vnus.

Qua imagine clariſſime exprimitur tam gubernantium ſolicitudo ac diligentia, quam ſubditorum in aliqua bene ordinata Repub. ſtudium obediundi & fideliter fungendi officio ſuo. Eodem ſenſu quidam addunt, MENS OMNIBVS VNA EST. Ruſcellus aſcribit hoc ſymbolum Antonio de Leua, præcipuo Cæſaris Caroli V. polemarcho, cum dicto, SIC VOS NON VOBIS, ſcilicet, mellificatis apes; cum enim hic omnino ſperaſſet, Ducatum Mediolanenſem ſibi gubernādum traditurum Imperatorem, quoniam potiſſimum eius opera fuerat recuperatus, nihilominus tamen Franciſco Sfortiæ, vt promiſerat Cæſar, bona fide fuit ille reſtitutus.

Doctus apum & ſtudia & mores & iura reuoluat,
Qui bene vult populis dicere iura ſuis.

MAGNANIMITAS. C

PHYSIOLOGI omnes in hoc conſentiunt canibus Indicis, natura præ aliis eſſe inditum, vt ſpretis animalibus minoribus leones imprimis inuadant, atque ita obſtinate retineant, vt non cedant cæſi, ſed ſibi crura potius, nullo clamore edito, abſcindi patiantur, quam feras dimittant.

Numquam, cæſa licet, linquit canis Inda leonem,
Nec, licet acciſus, facta decora bonus.

Viri fortes & virtute præſtantes nihil niſi quod honeſtum ac laudabile eſt, conſtanter ſibi imitandum & conſeruandum ſtatuunt; atq; ideo pro patria, pietate, & ſui nominis fama pugnare conſtanter ſtudent, atq; pro iiſdem vitam deniq; profundere non dubitant. Porro, cauendum eſt, ne nos offeramus periculis ſine cauſa: quo nihil poteſt eſſe ſtultius, atq; ideo tales homines temerarij & imprudentes ῥιψοκίνδυνοι, *proiecta audacia* præditi nominantur.

Romæ in domo Carafellorum, ſub effigie leonis catulum tenentis diſtichon legitur ad iram compeſcendam ſcriptum,

Iratus, recole quod nobilis ira leonis D
In ſibi proſtratos ſe negat eſſe feram.

Olim dictum ab ingenioſo Poeta,

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Hodie contra generoſi nil niſi pugnas imitantur: & nobiles humano ſanguine gaudent.

MAGNANIMVS.

SCRIBIT Paulus Iouius in Dial. de Impreſis Italico, Sirenem antiquiſſimæ inter Romanas familię Columnienſium gentilitium ſignum fuiſſe: ſed ſe fortiſſ. heroi Stephano Columnæ, hoc noſtrum peculiariter inuentum dedicaſſe, quod & Capaccius attingit. Oſtēdere autem illo voluit, quemadmodum

A dum Siren sæuas maris tempestates, vtpote cuius domicilium sit mare ipsum, contemnit: ita etiã magnanimum illum & strenuum ducẽ omnia pericula, omnes hostium minas fortiter sustinere debere. Columnæ enim tantum vt familiæ istius insignia appictæ sunt. Animose igitur Iocasta apud Senecam in Oedipo:

——regium hoc ipsum reor,
Aduersa capere: quoque sit dubius magis
Status, & cadentis imperij moles habet,
Hoc stare certo pressius fortem gradu.
Haud est virile terga fortunæ dare.

Et alter Seneca Consol. ad Marc. vel in naufragio laudandum censet, quem obruit mare clauum tenentem & obnixum. Quo Prouerb. pertinet ex Ennij versu:

Dum clauum rectum teneam.

Fortiter etiam Iustinus Imp. ad Senatum, referente Corippo:

Qui pedibus rectis graditur, mala nulla veretur,
Non timet offensam, nescit via recta ruinam.

B Sed omnium mehercle magnanimitatem Germanorum legati illi superarũt, qui interrogati Alexandro: Et quidnam in rebus humanis extimescerent, rato nominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri, responderunt, Nihil se metuere, nisi forte, ne cœlum rueret. Vt refert auctor supplementi in Q. Curtium, hauriens ea ex Strabonis lib. 7. & Arriano de Alexandro. Magnanimitatis proprium illud est, quod contemnit tuta procellas.

MARTYRES.

SARDIVS, vt asserit D Hieronymus, sanguinei coloris est, Christi martyres hieroglyphice significans. Etenim martyrum

Sanguine fundata est Ecclesia, sanguine cœpit,
Sanguine succreuit, sanguine finis erit.

Ac pie prorsus impio præsidi Sancta virgo & martyr Agnes respondit. Sanguis Christi sponsi mei tinxit genas meas.

C Olorum, ait Plinius, morte narratur flebilis cantus, falsis (vt arbitror) aliquot experimentis. Quod de Cygnorum concentu in dubium vocauit Plinius, id de Christi seruo ad Dominum migrante vere dicitur.

Dulcia defectu modulatur carmina lingua,
Cantator Cygnus funeris ipse sui.

Quam præclara est illa vox Ceciliæ martyris, in agone? Miseria moritur, non homo. Patheticum est & hoc de morte distichon,

Tempora fatalis quando sic limitis itis,
Tristia concentu funera solor, odor.

Sed consolatione plena est oratio Simeonis, Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbũ tuum in pace. Et digna est relatu vox aulici exhortantis Ananiam senem ad martyrium, quem exhorrescere & trepidare animaduertebat: Paulisper, pie senex, occlude oculos, & viriliter age: non enim multo post lucem æternam clari conspectus Dei intuebere.

D Diffident, inquit Plinius, Olores & Aquilæ. Ita raro bene conuenit præconibus veritatis & quibusdam petentibus in hoc mundo. Est enim, vt recte Augustinus pronunciauit, veritas dulcis & amara. Dulcis quidem iis, de quibus dicitur, Iustificata est sapientia à filiis suis: Amara autem iis, qui formam pietatis habentes vim eius abnegant.

Olorum, ait idem, similitudinem Onocrotali habent: nec distare existimarentur omnino, nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira vt sit capacitas. Mox perfecta rapina sensim in os reddita, in veram aluum ruminantis modo refert. Tales in externa Ecclesia Onocrotali sunt, non ij è vulgo solummodo, qui voluptatum potius quam Dei amãtes sunt: sed etiam speculatores illi auari, turpis lucri cupidi, indocti, ebriosi, quærentes quæ sua sunt, non autem ea, quæ sunt Christi Iesu. Quum autem Anseres non pauci hoc tempore obstrepent inter

Olores,& feralia quædam carmina repetant:cum Gregorio Nazianzeno nunc huic Sophistæ, nunc A isti dicamus, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silentio, aut tibi referemus vt breuissimum, ita verissimum prouerbium: Tum canent cygni quum tacebunt graculi, quod D. Gregorius Nazianzenus inseruit epistolæ 1. ad Celeucium.

MATRONA *pudicissima.*

MILIO quamdam peculiarem vim naturalem inesse constat, non solum longo tempore (propter suam siccitatem potissimum) seipsum, sed alia multa, quæ in illius aceruis recondũtur conseruandi à corruptione ac putredine, qualia sunt Rhabarbarum, Camphora & similia non pauca. Typus certe valde appositus matronæ pudicissimæ, quæ semper castitatem, honestatem, & omnem virtutem huic sexui conuenientem & necessariam præ oculis habere, & non solum sedulo curare debet quo pacto seipsam, sed etiam omnes quæ illius fidei sunt commissæ ab omni labe & turpitudine integras ac inculpatas semper conseruet: in quam vere illud Senecæ in Octauia compertit, *Probitas, fidesq, coniugis mores, pudor, placeant marito.* Ac secundum Aristotelem in Oeconomicis, nõ tantum nitor vestimentorum, nec excellentia formæ, nec auri multitudo ad laudem mulieris valet, quantum valet B modestia in rebus ac studium honeste decoreque viuendi,

Seque aliasque pudens matrona à crimine seruat:
Putrorem milium ceu procul esse facit. Ioach. Camerarius in Symbolis, Embl 59.

MEDITATIONES.

SPICÆ iam maturæ inter duas manus nisi continue fricentur ac valide exprimantur, grana frumenti in illis conclusa inde non possunt excuti vel recte colligi, quibus ita expressis conuenientissimum illa alimentum generi humano præbeant. Ita etiam quantumuis præclaræ cogitationes ac meditationes de rebus tam sacris quam profanis, nisi ad actum (vt dici solet) traducãtur, parum vtiles esse solent. Vnde etiam Cicer. lib. 1. de Officiis, ait virtutem omnem in actione positam esse, quod sumpsit ex luculenta de hac re disputatione Aristotelis in 10. Ethic. ad Nicomachum. Opus itaque est ad res præclaras peragendas multum laboris ac defatigationis impendere. Vnde etiam poeta.

Quæ latet inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis. C

Et alius nos serio monet,

Spica attrita manu sua grana effundit ad vsus:
Sic ostende actu quæ meditata tenes.

Fl. Valerio Constantio Cæsari eiusmodi hieroglyphicon attributũ est, *Virtus dum patitur vincit.* Quod inprimis de Christiana pietate ac virtute intelligendum est, quemadmodum preclare dicitur in epist. ad Hebræos cap. 12. Omnis castigatio in præsens quidem non videtur esse gaudij, sed molestiæ. At postea fructum tranquillum iustitiæ reddit iis, qui per illam fuerint exercitati.

MENDAX SOPHISTA.

SEPIAM piscem insectantibus se ad capturam piscatoribus atramento, quod pro sanguine ipsi est, effuso ipsum mare offuscare, atque ita oculis illorum subtractam per incerta itinera elabi ac effugere, ex Aristotele, Oppiano, Æliano, & Plinio discimus, qui etiam ex Anaxilao tradit, atramẽti illius tantam vim esse, vt in lucerna additum, summotis aliis luminibus, efficiat, vt cuncti astantes videãtur D esse Æthiopes. Meminerunt etiam sepiæ Nicand. in Theriacis, Phile in Iamb. Plutarchus & Horapollo in Hierogl. Et similia nostris sunt apud Nazianz. Orat. ad Cl. Episcopos, & Carm. 1. vers. 500. De sepia autem omnium elegantissimi versus sunt Ouidij in fragm. hal. Ægyptij Sacerdotes, hominem qui magna polliceretur, sed fœde spem de se conceptam falleret, hac figura demonstrarunt, vt paulo aliter quam Horapollo annotauit Pierius. Vafri enim & tecti hominis, & simulatione artificiosa cunctos fallentis signum fuisse sepiam, Sebast. Erizius in expositione antiquorum numorum Italica affirmat, vbi numisma, sub Neronis Cæsaris nomine valde, vt ait, vetus describit, in quo piscis, vulpis, sepia pelagij cuncti, & fluuiatilis gammarus incisi fuerint, quæ cuncta in Neronis infamiam fuisse ita composita existimat. Nostrum quidem hoc etiam in Sophistam torqueri possit, secundum Platonem,

A nem, δυσθήρατον ζῶον, quem dum veritatis reti comprehendere niteris, ille effusa fumorum atra fuligine subito euanescit. Horat. etiam 1. Sat. 4. per nigræ loliginis (est hæc è sepiarum genere) succum, liuorem mentis intellexit, vti vetus eius Commentator innuit. Ipsum denique Aristotelem Picus Mirandula sepiæ comparat, forte quod de animæ immortalitate animi sui sensum obscurius proposuisse illi visus fuisset. Quod nos in medio relinquimus.

Hic niger est piscis, fallitque cruore sequentes:
Nempe etiam mendax fallit vbique miser.

MENS *Generosa.*

CVM viua animalia in publicis spectaculis & imprimis nobilium ludicris certaminibus tam pedestribus quam equestribus insignium vel symbolorũ loco gesta ac vsurpata plus animos afficiant, & oculos quoq; magis oblectent, quam solæ figuræ eorum aliqua pictura repræsentatæ, ideo quidam Nobiliss. vir in Italia simili tẽpore & loco, quib. eiusmodi ludi solent celebrari, cassidi suæ imponi curauit caueam rotundã affabre elaboratã & ita in æquilibrio suspensam, nec minus tamen in suis polis B se monentem, vt auicula illic inclusa, in quamcumq; partem verteretur, semper in medio firmiter cõsisteret, & in axe tantum permaneret. Quod etsi ille de suo honesto amore quodam erga fœminam quandam nobilem intelligi voluit, nihilo tamen minus quoque de omnibus alijs laudabilibus & egregijs actionibus magna constãtia susceptis, ac confectis, idq; auxilio veræ virtutis, cuius laus in mediocritate, teste Aristotele, sita est, accipi rectè ac vsurpari merito hoc ingeniosissimum hieroglyphicon poterit. Definitur autem constantia stabilitas animi firmi & in honesto proposito perseuerantis: cum ex aduerso secundum Senecam in Oedipo.

Quicquid excessit modum,
Pendet instabili loco.

Ac Socrates in Stobæi sermonibus dictum admodum memorabile fertur tale: ἀνδριὰς μὲν ἐπὶ βάσεως, σπουδαῖος δὲ ἀνὴρ ἐπὶ καλῆς προαιρέσεως ἀμετακίνητος ὀφείλει εἶναι, id est, *vt statua in sua basi, sic etiam vir bonus & virtutis studiosus in suo proposito constans & immobilis esse debet.* Poëta noster autem Disticho hie-C roglyphicum ornat his verbis,

Hic licet vsque orbis celerem voluatur in orbem,
In se immota tamen mens generosa manet.

Plinius libr. 16. capit. 34. scribit hederam, potissimum candidam, arbores alias necare omnemque succum auferendo tanta crassitudine augeri, vt ipsa tandem fiat arbor. Nam pluribus locis intercisam viuere tamen ac durare, ac totidem initia radicum habere quot brachia, quibus incolumis & solida arbores strangulare possit. Vnde etiam Laberij carmen Gnomicum extat:

Vt hedera serpens arborum vires necat,
Ita vetustas ambitu annorum nocet.

Huius hieroglyphici significatio ad varios vsus applicatur. In illos enim non male conuenit, qui suis laboribus & vigilijs, etiam cum valetudinis iactura, de plurimis bene mereri cupiunt, & vt alij floreant ac vireant, ipsi etiam quasi consumi & exarescere non dubitant.

D *Mens generosa alijs se totam impendere gestit.*
Quidni? tali ipsam morte perire iuuat.

Alius vero sensus est, quando quispiam magnis ac principibus viris fideliter inseruiens, ipsorumque sola commoda respiciens, illis declarare cupit, se ad suorum dominorum commoda promouenda ac exequenda, nulla pericula subterfugere velle. Sed vt omnia sub cœlo vanitati subijciuntur, nec vllus omni ex parte beatus præsertim ante obitum apparet: non raro euenit vt improbitas & vis subegerit ius & æquum, sicuti ab hederæ complexu nimis arcto arbor tandem suffocatur ac perit: ita sæpe actio nimis callida ac improba etiam iustæ caussæ nocere vimque adferre solet. Addamus & illud, hedera columnam amplectens hieroglyphicè denotat fidum amicum potenti adhærentem amico, cui dicere audeat, te stante virebo; te ruente ruam.

Myrrham arborem proceram ac spinosam in Arabia felici nasci veteres perhibent, de cuius tamen A integra descriptione nihil certi adhuc constare hisce temporibus, quibus omnes tamen vbiq; locorum ac gentium anguli diligentissimè inquiruntur, sane mirum est. Hanc scribunt ablaqueationibus ac incisionibus gaudere, ac præterea ventis vehementer spirantibus gummi istud tam preciosum (quod tamen raro plane legitimum & omnibus à veteribus descriptis absolutum ad nos deferri solet) effluere copiosius, quo imprimis à putredine ac corruptione corpora defunctorum integra conseruari scimus. Ita animus rectus & constans in proposito laudabili semper immotus permanens, inuidiæ ac obtrectationum furijs, tamquã turbulentiss. ventis minimè terretur: sed potius ad hunc modum exercitus & agitatus eo alacrius fructus virtutis profert, & magis conspicuum sese exhibet. Quod versus quoq; Horatiani docent;

Iustum & tenacem propositi virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni,
Mente quatit solida, neque Auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ. B

Itemque Claudiani egregia sententia probat,

Explorant aduersa viros, perque aspera duro
Nititur ad laudem virtus interrita cliuo.

MENS *pia.*

VIRET, inquit Plinius, & sæpe translucet Iaspis, etiam si victus à multis, antiquitatem tamen gloriam retinens. Mens pia, rore & luce Spiritus sancti respersa & plena, semper viret & illustris est in Domino, ac primæ eoque nomine antiquissimæ, fidei gloriam, etiam in medijs persecutionibus, cõstanter & sincerè retinet. Vniones, etsi nascuntur in mari, cum cœlo tamen, cuius repræsentant faciem, plus habent cognationis: Sic pias mentes, & si in his terris corporis vnaquæq; sui domicilium luteum & fragile incolit, non tamen terrena, sed superna quærere decet. Generosum enim piumque animũ à cœlo, vnde ortum ducit pendere, non autẽ terrenæ glebæ plane sordidæ affixum hærere æquum est. Gallus gallinaceus, ales vigilantissima, secundum Lucretium,

Auroram claram consuetus voce vocare. C

Ad Laurum libenter aduolare dicitur, ibique consistere, quod ea arbor (vt veteres tradiderunt) à fulminis vi immunis esse existimetur, solemq; intuens libere & absq; solicitudine & insultu aliarum auium cantando sese eo in loco oblectare. Ad eumdem modũ pij continenter & vbiq; diuinæ protectioni se cõmendantes, & in vnicam Dei æterni prouidentiam & auxilium intenti, vigilanter & alacriter munere ac officio suo fungi, nec rerum aduersarum impetus quantumuis horrendos extimescere debent, secundum Psalmi sententiam,

Qui Dominum metuunt, castris cœlestibus isti
Sunt tuti, & tegit hos Angelus ipse DEI.

Ac profecto videmus, nihil magis stabilire, ac animum in religione ac pietatis obseruantia confirmare, quam diligentem obseruationem earum rerum, quæ quotidie accidunt à prouidentia diuina, in quibus tandem boni, soli Deo æterno confisi mirabiliter proteguntur, ac improbi contra iustè puniuntur. De quibus innumera exempla & historiæ plurimæ vbiq; tam in sacris, quam in moralibus D libris vnicuiq; se offerunt.

Gallus amans lauri vigili solem ore salutat:
Sic à cœlesti mens pia pendet ope.

Theophrastus, tum alibi, tum libr. 2. De caussis plantarum reddit rationem quare flores nonnulli ad radios solis sese aperiant, & multi ex illis cum ijsdem plane conuertantur. Clauduntur, inquit, hi imbecilliores nocturno frigore solis vero tepore fouentur ac aperiuntur, qui reuocat calorem naturalem, & à centro ad ambitum effundit, simulque humorem superfluum educit. Quod tamen in nonnullis tantum nocte sese aperientibus, interdiu vero claudentibus locum non habet. Id vero, quod priore loco diximus, in primis obseruatur in duobus Heliotropijs maiore & minore, quæ etiam inde denomi-

A denominationem acceperunt, atque ideo, minus præsertim Italicè adhuc *Girasole*, & Hispanicè *Tornesole* dicitur. Huius autem symboli interpretationem ex Lactantio libr. 6. cap. 8. assumere recte possumus, vbi inquit: Itaq; si oculos in cœlum semper intendit, & solem, qua oritur, obseruas, eumq; habeas vitæ quasi nauigij ducem, sua sponte pedes in viam dirigentur; & illud cœleste lumen, quod sanis mentibus multo clarius sole est, hic quem carne mortali videmus, sic reget, sic gubernabit, vt ad summum sapientiæ virtutisq; portum sine vllo errore perducat.

Christe, tuos vultus semper venerabor adorans,
Vt Clytie ad solem germina pulchra rotat.

MENS *reproba.*

PARDALIS non mutat cutis maculas, neq; ex nigro fit albus Æthiops, neq; mens reproba emendatur vmquam, sed in malo proposito senescit & opprimitur.

Callida si varios sibi Pardalis exuit orbes,
Exuet & mores mens scelerata malos.

B Homines præter modum peruerse mali & improbi, quorum fallaces & pessimi mores in naturam abiere, salutaribus monitis nullum locum relinquunt. Definit autem D. Ambrosius in Hexaemero malitiam, id est, μοχθηρίαν, esse mentis atque animi deprauationem, deuiam à tramite veritatis. Ac Cicero III. libr. De natura Deorum, vult esse versutam ac fallacem rationem nocendi. Profecto (inquit Nazianzenus) res est rationis expers μοχθηρία: nec quicquam est, quod prauos mores meliores efficere queat. Quod de illis intelligitur, qui emendationem nullam volunt admittere, ac dati sunt, secundum S. Paulum, εἰς ἀδόκιμον νοῦν, id est, in reprobam mentem, quæ vitæ conditio est omnium miserrima: nam eiusmodi homines, teste S. Petro, ταχινὴν ἀπώλειαν, id est, velox exitium sibi accersunt.

MENS *nulla sine Deo bona.*

C MVLTAS inesse peculiares vires ac occultas proprietates pluribus stirpibus & plantis, idque per singularem superiorum ac cœlestium corporum influū ac efficacitatem, nemini dubium esse potest: quarum causas tum alij inuestigare conati sunt, tum imprimis Theophrastus Peripateticus erudite & docte inquirere studuit, quemadmodum eius accuratiss. libri de causis plantarum satis abunde testantur. Inter quas quidem Aspalathus imprimis occurrit, qui frutex vt auctor est Plinius, libr. 25. capit. 13. quamuis ibidem aspalathum orientalem & Rhodium forsitan sine causa frutices diuersos faciat) pluribus in locis reperitur, sed non vbique odoratus est. Quam peculiarem vim tradit in se recipere cœlesti arcu (vt eius verbis vtar) in eum innixo. Sic etiam omnis doctrina, prudentia, ac vniuersa virtutis laudabilia dicta & facta tum demum fiunt illustriora, præstantiora, omnibusq;, vt dicitur, numeris absolutiora & gratiora, si cœlestis bonitatis ac diuinæ gratiæ suauiss. aura aspiret, Quod etiam Seneca, Ethnicus quidem ille scriptor, sed admodum ἐθνικῶς, tradit breuiter in hunc modum scribens ad Lucillum suum, epist. 10. Nullam sine Deo mentem esse bonam. Hinc natum
D Distichon,

Iridis Aspalathus vi suauior, ipsaque virtus
Gratior est superûm quam pia cura fouet.

2. Alio hieroglyphico demonstratur mentem nullam sine Deo esse bonam, & quid de cogitationibus atq; actionibus humanis sit cogitandum. Collis ex omni parte varijs arborum selectissimarum generibus plenus, atq; multiplici herbarum ac florum diuersitate cōspicuus, in hoc amœnissimo decore & pulcherrimo statu diu consistere nequit, imo breui omnia intereunt, nisi superne tempestiueque radijs solaribus foueatur, ac in suo vigore subinde reficiatur. Ad eumdem modum nulla bona mens sine Deo,

Sanctus enim sanctos facit, & de lumine lumen
Exoritur, nullus fit bonus absque bono.

Et nullæ humanæ cogitationes atque actiones, quantumuis alioquin ſpecioſæ & laudabiles appareant, nec vlla virtus, doctrina aut ſcientia per ſe conſiſtere, vel aliquid boni producere poteſt, niſi A
diuinitus à Deo vnico fonte omnis boni, gubernentur, illuſtrentur, ac ſplendore diuinæ gratiæ ad optatum finem perducantur. A Deo enim, luminum patre, munus omne bonum & omne bonum perfectum deſuper deſcendit, teſte Apoſtolo S. Iacobo. Et Nazianzenus in Orat. de Athan. piè ſcripſit. Quod ſol eſt ſenſibus, id intelligentibus eſt. Deus. Mundum enim illuminat ille viſibilem, hic inuiſibilem: & ille quidem viſum corporis illuſtrat: hic vero naturas intellectu præditas reddit ſplendidas.

Mons omni hoc, niſi ſol foueat, viduatur honore,
Quicquid ages, caſſum diſperit, abſque Deo.

3. Arbori vndique detruncatæ inſeruntur recentiores alij ſurculi bonam de ſe ſpem germinum præclarorum promittentes; modo cœlitus foueātur ac conſeruentur: alioquin leui de cauſſa exareſcunt & pereunt. Quare non ſecundum cōmunem & deprauatam hominum conſuetudinem omnia ad fauorem fortunæ neſcio cuius (niſi hanc allegoricè voluntatem Dei dicere velimus) ſed ad vnius B
Dei benedictionem, quæ ſola ditat merito debemus referre, ea tamen conditione, vt nos quoq; ſedulo noſtrum faciamus officium, neq; turpi otio nos tradamus. Vnde Menander, Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. id eſt, *Deo volente etiam in vimine nauigares.* At præclarius multo Nazianzenus.

Θεοῦ θέλοντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος. *Deo annuente, nil liuor valet.*
Καὶ μὴ θέλοντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος, id eſt: *Et non fauente, nil labor poteſt.*

Nuper Diſticho pereleganti hieroglyphicon illud eſt illuſtratum:

Si faueat cœlum, bene ſurculus arbore creſcet.
Si faueat Numen, tu quoque magnus eris.

MENSIS.

ÆGYPTII menſem notantes, inquit Horapollo, lib. 1. cap. 4. Hieroglyphicōn, ramum pingunt, aut lunam deorſum conuerſam, Ramum (Palmæ) quod illa arbor ſingulis menſibus ramos C
procreet. Lunam vero deorſum vergentem, quod in ortu quidem, vt aiunt, quindecim partes ſuperſunt, vt ſurſum erectis cornibus appareat: at in occaſu triginta diebus completis, cornua deorſum inflexa gerat.

METVS.

SEMPER in metu eum verſari conuenit,
Ardua ſunt cuius commiſſa negotia curæ.
Huicque merito occinitur,
Fac animum vſque habeat ſollicitudo tuum.
Quod expreſſum eſt hieroglyphico virginis timidè cibum leoni ex patina porrigentis, addito Diſticho.

Nuda à præſidiis ego virgo miniſtro leoni,
Danda opera eſt magnis: ſed comitante metu.

D
Viri prudentes, quibus Reipublicæ cura eſt commiſſa, in perpetua ſolicitudine verſantur, nec liberalem metum vmquam deponunt: alioquin aliquid temerè vel negligenter committent, quod potentiores offendet. Huc metum Plato, libr. 3. & 5. de legibus plurimum commendat, pudoremque adiungit comitem, tamquam cauſſam omnis honeſtatis. In Eutyphrone vero Socrates oſtendit, non rectè dici à Staſimo Cyprio, ἵνα δέος, ἔνθα αἰδώς, *Vbi timor, ibi pudor*: ſed potius, vbi pudor, ibi timor. Eſt enim alius quoq; metus ſeruilis, ſemper cum odio cōiunctus, iuxta Ennium apud Ciceronem, lib. 2. de Offic.

Quem metuunt oderunt. Et,
Quem quiſque odit periiſſe expetit.

Admo-

A Admonet item hieroglyphicum illud Leonis virginea manu cibum capientis, potentiorum fauore & gratia caute esse vtendum, cum sæpe leui de caussa mutentur.

Gratiam fortuna sequitur, veluti vmbra sereno
Sole aliquod corpus. Sol occidit, occidit vmbra.

MISERICORDIA *Dei.*

TERTIA, teste Plinio, Smaragdis auctoritas perhibetur, pluribus de caussis. Nullius coloris conspectus iucundior est. Nam & herbas quoque virentes frondesque auidè spectamus. Smaragdos vero tanto libentius, quoniam nihil omnino viridius, illis comparatum, viret. Præterea soli gemmarum contuitu oculos implent, nec satiant. Quin & ab intentione alia obscurata, aspectu Smaragdi recreatur oculorum acies. Hieroglyphicon mihi est Smaragdus immensæ erga nos diuinæ misericordiæ, perpetuo virescentis, animas exhilarantis, de qua Ieremias, Lament. 3. Misericordiæ Domini, quod non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes eius. Nouæ sunt diluculo, mulB ta est fides tua. Vir pius misericordiam adeo sublimem, profundam, latam, & terminis nullis inclusam intuere.

Expleri mente nequit, ardescitque tuendo.

MODVS *optimus.*

SENECA epist. 5 ad Lucill. Magni (inquit) animi est magna contemnere & mediocria malle quam nimia. Et hæc, eo quod superfluunt, nocent; sic segetem nimia sternit vbertas, sic rami onere franguntur, sic ad maturitatem non peruenit nimia fœcunditas.

Rumpitur innumeris arbos vberrima pomis:
Et subito nimiæ præcipitantur opes.

Idem, libr. I. De tranquillitate vitæ; vt fertilibus agris, inquit, non est imperandum, cito enim exhauriet illos numquam intermissa fœcunditas; ita animorum impetus assiduus labor quoque frangit, ita quoque præclaris ingenijs, ac alioqui bene natis nihil est nocentius, neque perniciosius, quam im-
C modica voluptatum atq; commoditatum affluentia. De quo Claudianus quoq; lib. I. ad Ruffin.

Et luxus populator opum, cui semper adhærens
Infelix humili gressu comitatur egestas.

Ac noti sunt versus Ouidiani;

Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
Nec facile est æqua commoda mente pati.

Nihil vltra vires. Et,

Ne nimium imprudens teneris impone lacertis:
Nam fortem sternunt pondera iniqua virum.

Camelus sponte in genua procumbens, vel sessionem recipit, vel aliud onus conueniens admittit. Sentiens autem iustum sarcinarum pondus sibi impositum, rursus sese erigit, & alacriter progreditur: vbi vero nimio onere se grauari persentit aut succumbit, aut abijcit imposita. Equidem aurea mediocritas in omnibus est obseruanda: nam

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

D Et Delphicum oraculum occinit illud toties repetitum μηδὲν ἄγαν, quod Terentius ita exposuit;

Apprimè in vita vtile est, vt nequid nimis

Et Hippocrates, omne nimium naturæ inimicum esse sapienter asserit. Nihil sane supra vires temere tentandum est, sed Horatianum istud potius tentare nos decet:

Metiri se quemque suo pede ac modulo rectum est.

MOLLITIES *vitanda.*

INTER marinas testudines, de quibus cum veteres, tum recentiores, quędā miræ sunt magnitudinis. Et indicæ quidē, Taprobanicæ max. vt Plinius Ælianus & ex Plinio Solinus scribunt, tantæ, vt singula-

gularem superficies habitabiles casas integant. Rondeletius in mari Gallico captam fuisse anno M.D. A xx. tam magnam refert, vt funibus tracta homines tres supra dorsum stantes veheret. Tradunt autem de marina testudine Aristoteles, Oppianus & Plinius, illam feruente sole, circa meridiem maximè liberius, se radijs eius in summitate maris exponere, donec sui oblita, cortice interim testaceo solis calore exiccato, amplius in ima maris se immergere nequeat. Hoc igitur pacto voluptate libere spirandi deceptam frustraq; se superne voluentem & gurgitem desiderantem, in piscatores hoc obseruantes incidere, illisq; prædæ fieri. Simili modo ex Varrone Macrobius asserit, muræ nas solaribus radijs siccatas & torrefactas amplius se curuare non posse, nec in aquam immergere, atque ita in summo fluitantes oppoturnam præbere venantibus capturam. Sic Martialis in Xenijs:

Quæ notat in siculo grandis muræna profundo,
Non valet exustam mergere sole cutim.

Contra illos locum habebit, qui cæca voluptatis libidine capti, ei adeo se exponunt, vt non animaduertant paratam sibi perniciem, donec ab ea pene consumpti fuerint, ita vt omnium direptioni, adde etiam ludibrio, pateant. Sit itaq; cunctis perpetuo in mente grauissima illa Musonij apud Gell. lib. 7. B cap. 1. nota sententia: & illud etiam, quod Phornutus refert, vt vulgo iactatum:

Μὴ τὰ μαλακὰ μώεο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς,
Ne quære mollia, nec dura feras.

Et præclarè Horatius, libr. de arte poëtica,

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer: sudauit & alsit,
Abstinuit Venere & vino, qui Pythia cantat
Tibicen, dicit prius extimuitque magistrum.

MORBORVM *vsus.*

EX nostris incommodis commoda quædam captare nos decet. Morbi corporis de animæ immortalitate præbent sapienti notam hieroglyphicam. Nam, vt qui in alieno habitant, multis anguntur incōmodis, semperque de aliqua domicilij parte queruntur: sic anima nunc de capite, nunc de pedibus, nunc de stomacho, nunc aliud de alio queritur, significans se esse non in suo domicilio, sed vnde breui sit emigrandum. In ædibus pretio conductis igitur habitantes perpetuum mansionis C æternæ hieroglyphicon intueamur.

MORS *medela.*

VT fœcundissimum, sic notissimum animal est Scorpio: qui minimo inflexæ caudæ ictu, atque insensibili materiæ quantitate, vt doctiss. Scaliger loquitur, mortem homini affert, grauique per triduum supplicio illum conficit, vt Plinius tradit, simulque ostendit, Scorpionis cinerem in vino epotum homini ab eo icto pro remedio esse. Certè quotidianis experimentis constat, cum in oleo demersum & suffocatum, si teratur, & vulneri ab ipso illato imponatur, medelam esse præsentissimam. Mira certe naturæ & arcana vis, cum tam pusillum animalculum & ad mortem & ad vitam destinauit homini. Sic Achillis hasta Telepho Regi Mysiæ & vulnus lethale, & præsentem simul salutem attulit. Qua de re Suidas, in Τήλεφος ὁ τρωθεὶς, Eustathius παρεκβ. εἰς α. ῥαψῳδ. τῆς ἰλ. & ὀδυσ. λ. & Hyginus Fab. 101. & tangit rem Paræmiographus in Adag. *Polypi caput.* Nostrum quidem hoc haud scio an non rectè doceat, hostes etiam sæpe nostros vitam quandoque nobis & gloriam af- D ferre. Quo Xenophontis dictum spectat, sapientis esse, etiam ex hostibus vtilitatem capere. De quo integrum libellum Plutarchus commentatus est. Scite etiam ad fessos labore in grauioribus litterarum studijs similitudinem hanc vir doctus transtulit, qui ab ijsdem, sed amœnioribus remedium & recreationem solent petere. Elatius vero & ferocius Ludouicus Gonzaga Marchio, qui in ingressu Caroli V. Imper. in vrbem Mantuam in veste triumphali Scorpionis iconem ostentauit, cum adscriptione. QVI VIVENS LÆDIT, MORTE MEDETVR. Eo enim, vt Paulus Iouius scribit, ostendere voluit, se interfecturum, à quocumq; læderetur aut afficeretur injuria, vt eius morte vindictæ ardorem mitigaret ac restingueret. Sic ipsi scilicet fuit,

Vindicta bonum vita iucundius ipsa.

MOR-

A MORTIFICATIO, & viuificatio.

ARISTOTELES lib. 9. cap. 3. refert, Aquilis senescentibus rostrum superius accrescere, & semper incuruari, vt tandem fame pereant. Quod Plinius quoque libro 10. cap. 1. confirmat. Vnde (vt in Horapolline libr. 2. capit. 96. habetur) veteres senem fame pereuntem exprimere volentes, pinxerunt aquilam cum adunco rostro. Sed D. Epiphanius in physiologo addit, oculis iam caligantibus & rostro nimis incuruato, aquilam in sublime sese attollentem ad altam rupem conferre, & ibidem rostrum allidere, ac denique frigidis aquis immergere, quo facto se postea solaribus radijs exponere & sic quasi reiuuenescere. Quod idem D. Augustinus quoque exponit in explicatione dicti ad Psalmum 103. *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua*. D. Hieronymus tamen & alij in Psalmi huius expositione, renouationem hanc tantum de oculis & pennis ipsius intelligendum esse perhibent. Cum quo etiam dictum Isaiæ, cap. 40 cōuenire videtur, vbi ait, Sustinentes DAMNVM mutabunt vires & renascentur eis pennæ in modum aquilarum. Quod etiam aquilæ cum accipitre est commune. Sed B quocumque modo accipiatur, potissimum quædam ex Epiphanio, quæ huius hieroglyphici piam interpretationem complectuntur, ascribenda duximus. At enim, si quis multitudine criminum fuerit oppressus, in altum debet ascendere, id est, in propriam conscientiam, & ad petram, id est, fidem orthodoxam, se projcere, & deflere peccatorum multitudinem, perpetuis aquis, id est, lachrymis ea abstergere, denique solis radijs incalescere, id est, in cœtu fidelium & in Spiritu sancto ad colorem pœnitētiæ properare, squamas, peccata nimirum, abijcere. Statim enim renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua, & iustus vocaberis apud Deum. Hæc ille

Inueterata tuæ iam tandem crimina culpæ
Exue, sic redìet læta iuuenta tibi.

MORTIS Mysterium.

ROMÆ ad S. Saluatorem in Lauro, in vrna marmorea
C
DIIS MANIBVS
C. CASSIO. C. F.
GAL. SATVRO
LIBERTI
PATRONO BENE
MERENTI.

SVB inscriptione genij duo portam occlusam monstrant, in cuius epistylijs æuiculæ duæ, vna deorsum, altera sceorsum aspiciētes, & in angulis pinnæ. Sub genijs Sphynges duæ in columellis sedentes portam ipsam custodiunt, vt Smetius refert in inscriptionibus.

MVNDVS.

MVNDVM exprimere volentes Ægyptij, serpentem pingunt, qui suam ipsius caudam rodat, varijs interstinctum squamis: per squamas quidē stellas quibus cœlum mundusve distinctus est, D obscure innuentes. Cæterum hoc animans, non secus ac terra grauissimum est, læuissimum autem ac maximè lubricum, in aquæ morem. Insuper, vt serpens quotannis pelle simulque senio exuitur: sic & annus vertens, qui mundi circumacta producitur, immutatione facta renouatur, ac velut reiuuenescit. Quod vero velut cibo, suo vtatur corpore, significat id, quæcumque Dei prouidentia in mundo gignuntur, ea rursum in eumdem resolui, & tamquam immunitionem sumere. Hæc nobis Horapollo, lib. 1. hieroglyphic. cap. 2.

MVNERVM acceptatio.

TORPEDO piscis, Græcis Νάρκη, qua vi polleat eius nomen exprimit. Suo enim contactu pisces, in stuporem & ἀναισθησίαν coniectos, capit & deuorat quamuis tarda ipsa, velocissimos, vt scribit Aristoteles. Nec in suum tantum genus hæc illi potentia, sed etiam in hominem. Nam licet illa

non tangatur, ſtuporem tamen manibus piſcatoris impingit, per lineam aut ſetam aſcendens ac ſub- A
iens. Tradũt hæc præter Ariſtotelem & Oppianum, Theophraſtus, Galenus, Auerrhoes, Alex. Aphrodiſius, Plinius, & alij: & de hoc etiam piſce extat terſiſs. Epigramma Claudian. Plato eius etiam meminit in Menone: ἡ νάρκη ἢ πλησιάζοντα ναρκᾶν ποῖει. Diphilus autem Laodiceus in lib. de Nicandri Theriacis non totum piſcem ſcribit torporem inducere, ſed partem eius tantum. Sed vtut iſta ſe habeant, certè ad munerum illicitam & clandeſtinam acceptationẽ, quæ non quidem corpus, ſed quod peius eſt, animum ipſum obſtupefaciunt, recte transferri poſſe videntur. Illorum ſane quanta vis ſit, expreſſit Euripides, cum etiam Deos muneribus duci ſcribit: πείθειν δῶρα καὶ τὺς θεὺς. Cui & Ouidius aſtipulatur. Et pulchre Seneca Tyeſt.

Mouentes cuncta diuitias

dixit. Apuleius etiam IX. Met. ait, pecuniæ difficultates omnes eſſe peruias, auroq; adamantinas perfringi fores. Referenda huc eſt Horat. Ode 16. lib 3.

Incluſam Danaën turris aënea &c.

Philippus quidem Maced. Rex, vt Cicero meminit ad Att. omnia caſtella expugnari dicebat, in quæ B
modo aſellus onuſtus auro poſſet aſcendere. Non mirum: nam Pithia ei conſulenti reſponderat:

ἀργυρέαις λόγχαισι μάχυ, καὶ πάντα νικήσεις,
Ex argento haſtis pugna, ſic omnia vinces.

Verum τῆς ναρκήσεως in Torpedine piſce cauſſam pulchrè enucleat Theophylactus Simocat. ἀπορφυσικ. δ. ex quo loco hoc hieroglyphicon quis in cõtagia mala & pernicioſa vſurpare non inepte poſſet. Sed audiamus ipſam veritatem iudices alloquentem, Deuter. 16. 19. Non accipies perſonam nec munera: quia munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum. Vide Prouerb. 17. 24. & 21. 14.

Nonne manus torpent tibi cum clam munera ſumis?
Non ſentis? certè mens animuſque ſtupent.

NATVRA *Sequenda.*

ARBOR Medica ſiue Citria tum florum ſuauiſs. tum fructuum odoratiſs. gratia celebris, quos con- C
tra venenam magnam habere efficacitatem experientia teſtatur, non facile adoleſcit, niſi calore ſolis admodum valido foueatur ac ſuſtentetur. Solum enim à ſole, quare in locis frigidioribus ac ſeptentrionalibus non facilè prouenit. Vnde docemur vnicuiq; regioni Deum Opt. Max. ſua peculiaria dona conceſſiſſe, quibus, ſi ſaperet, poſſet forſitan eſſe contenta. Quare prouerbij loco quoq; dicitur, ſi cœlum diſſentiat fruſtra fieri fundum. Et vt canit poëta, *Non omnis fert tellus omnia.*

NOBILITAS *vera.*

FESTVS ait Aquilam ab acutè videndo dictam, vel ab acumine oculorum, vt Iſidorus vult. Nam, inquit, contra radium ſolis fertur obtutum non flectere, vnde & pullos ſuos vngue ſuſpenſos radijs ſolis obijcit, & quos viderit immobilem tenere aciem, vt dignos genere conſeruat, ſi quos vero flectere obtutum, quaſi degeneres abijcit. Idem commemorat Ariſtoteles libr. 9. capit 34. de hiſtoria Animal. & Ælianus lib. 2. cap. 26. itemque Oppianus & Scholiaſtes in Homerum λ. ρ. & alij tradunt. Hinc factum exiſtimant ſacrarum litterarum interpretes, quod S. Iohanni Euangeliſtæ Aquila fuerit attributa, quæ ſicuti intendit oculos immotos in Solem, ita hunc ſanctum Scriptorem diuinitatis So- D
lem contemplando, aciem mentis ad cœleſtia tantum direxiſſe conſtat. Eſt autem huius hieroglyphici argumentum deſumptum ex Lucano lib. 9.

Vtque Iouis volucer, calido dum protulit ouo
Implumes natos, ſolis conuertit ad ortus.
Qui potuere pati radios & lumine recto
Suſtinere diem, cœli ſeruantur in vſus,
Qui Phœbo ceſſere iacent, &c.

Poteſt autẽ hoc vniuerſaliter intelligi de illis, qui ſuammet virtutem & induſtriam coniungunt cum ſplendore nobilitatis ac opulentiæ, & ex illis perpetuis bonis, non his fluxis & inſtabilibus, apud alios nomen præclarum & auctoritatem ſingularem obtinent, nam, ſecundum Boëtium, ſplendidum aliquem, ſi non ſuam habet, aliena claritudo non efficit. nec minus quoque peculiariter de fide & conſtantia

A stantia amicorum in rebus maxime aduersis accipi recte solet. D. Chrysostomus homil. 49. in cap. 22. Matthæi, ad filios Dei accommodat, qui pleno corde verba iustitiæ suscipiunt. Alias additur, *Mei non degenerant*. Vel: SIC CREDE. Item: PROBATOS FOVET. Aut, *Degeneres lux arguit.* Vera nobilitas, inquit, Nazianzenus, Orat. 11. est diuinæ imaginis conseruatio, atq; archetypi imitatio, quam ratio & virtus efficiunt, purumq; desiderium, eos qui supernarum rerum vere studiosi sunt quotidie magis ac magis, quantum ad Deum attinet, informans; ac denique cognitum habere, quinam & quam ob causam facti simus. Et Chrysostomus in Matth. Ille clarus, inquit, ille sublimis, ille nobilis, ille tunc integram nobilitatem suam putet, si dedignetur seruire vitiis, & ab eis nō superatur. Si de fide & constantia amicorum in rebus aduersis hieroglyphicon accommodare libeat, adde sequens Distichon,

Vt sobolem ingenuam ad solem Iouis æstimat ales,
Cernitur aduersis rebus amica fides.

OCIVM *fugiendum.*

B NIHIL optatius accidere potest vnicuique, quam suorum laborum ac operum videre & percipere tandem fructum aliquem & vtilitatem conuenientem, atq; contra molestissimum est (quod sæpe vsu venire solet) si alij in nostram messem, vt in prouerbio est, suam falcem immittere partisque aliorum frui conantur. Sic Agricolæ quoque per totum annum terram colunt, ac semina magna cura illi mandant, vt suo tempore messem optatam faciant, nec facile patiuntur ab aliis pigris ac inertibus proprios fructus sibi eripi. Docemur ideo ocium esse fugiendum, & semper honestis laboribus incumbendum, quod sacræ literæ quoque ab initio & passim monent, inprimis vero crebræ sententiæ in Prouerbiis Salomonis & Syracidæ hoc nobis abunde subiiciunt: quas hic exponere nimis longum esset.

—— Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Horatio teste, qui Epicharmi verba sequutus est. πρεπόντων, inquit ille, πόνων πωλοῦσι πάντα τἀγαθὰ οἱ θεοί. id est, *Conuenientibus laboribus diui cuncta vendunt bona.* Igitur, ex veritatis mandato,

C *Pigra facesse manus, plenam ne collige messem:*
Commoda frumenti qui petit, ille ferat.

OMINA *non omnia spernenda.*

QVAMQVAM nocturnarum auium plura sint genera, noctua tamen potissimum à nocte nomē accepit, sicuti apud Græcos νυκτεὶς, id est, vespertilio, quibus noctua γλαὺξ dicitur, à glauco oculorū colore. De Nyctimene vero, propter incestum, in hanc auem conuersa, extat fabula moralis apud Ouid. 2. Metamorph. Sed per noctuam mortem indicabāt veteres, cum nox quoq; eam designet apud poetas, sic Horatius lib. 1. od. 28.

Sed omnes vna manet nox
Et calcanda simul via lethi. Item Catullus:
Nobis cum semel occidit breuis lux,
Nox est perpetuo vna dormienda.

D Refert quoque Ælianus lib. 10. De Animal. cap. 37. Hanc auem extitisse infaustum augurium mortis infelicis ac ignominiosæ in Rege fortissimo Epirotarū Pyrrho, cuius hastæ in itinere, dum Argos expugnare contendit, insedit. Nam vrbem hostiliter ingressus à cuiusdam aniculæ filio leuiter vulneratus, dum in percussorem impetum facit, Argiui mater, quæ superne hoc spectabat, tegulam magnam vi arreptam, super Regis galeam deiecit, quo ictu ille exanimatus cōcidit. Pierius lib. 20. Hieroglyph. dicit in tabula noctuæ iconem à lictore ad damnatum publico iudicio fuisse delatum apud Æthiopas, quo viso reum sponte sibi mortē consciuisse, magno sibi ac patriæ dedecori futurum, ni obtemperasset. Hoc itaq; hieroglyphicon Duci Paliano, ex familia Caraffarum, fuit attributū, qui anno CHRISTI M.D.LIX. cum aliis fuit in carcere mori iussus sub Pio 4. cuius extat Italica epistola, ante obitum ad filium conscripta, præceptis salutaribus referta.

Non temere, quicumque sapit, læua omina spernit: A
Cum ferat & spretum sæpius exitium.

OPINIONIS *vis.*

SPECIE recti decipimur, & rerum veritate neglecta fallimur imagine. De Tigride S. Ambrosius Hexaëmero, c.4, & Albertus Magnus de animalibus hæc annotant. Venatores quidem in sequentibus catulorum quos rapuerunt matribus sphæras vitreas obiiciunt, quas illæ intuentes imagine, quã ipsæ reddunt, ita decipiuntur: nam catulos subesse putant, quod sphæra moueatur, ceu viuum animal in se continẽns. Sed cum tandem sphæram illam fera confregit, vt catulo potiri queat, delusam se videns insequi pergit. Illi alias subinde sphæras obiiciunt, deluduntq; tigridem, donec in tutum locum se recipiant. Inde Claudianus de tigride,

—— Vitrea tardatur imagine formæ.

Atque inter recentiores Petrus Angelius Bargæus lib.3 Cynægetic.

—— Speculo persæpe illuditur, vt se
Inspexit, natosque illic decepta putauit B
Esse suis caueis & iniquo carcere clausos. Alius item,
Ambigua splendens nos fallit imagine forma,
Fallitur vt vitreo Tigris acerba globo.

Sic nimis crebro in nostris rebus secundum Simonidem, τὸ δοκεῖν καὶ τὴν ἀλήθειαν βιάζεται, Opinio etiam ipsi veritati vim facit. Theognis etiam

πολλάκι τὴν γνώμην ἐξαπατῶσ᾽ ἰδέαι.
Et mentem species fallere sæpe solet.

Vel vt nobilissimus Poeta nostri seculi,

Et veri specie nos ludit opinio falsa.

Quod præsertim in veræ pietatis negotio summopere fugiendum est, vt D. Basilius Magnus multis verbis monet Homil. ἐν λακίζοις.

OPPORTVNITAS *obseruanda.* C

HALCEDO, quæ secundum Varium Cerylus & Ceyx est, Græcis dicitur, ἀλκυὼν παρὰ τὸ κύειν ἐν ἁλὶ, *quod in mari pariat*, non quasi ales Oceana, vt opinatur Isidorus. An vero cum aspiratione vel sine illa sit hæc vox exprimenda, disputant Grammatici, cum apud veteres vtrumq; fuerit in vsu. Aristoteles lib.9. de hist. Animal. c.14. dicit non multo esse maiorem passere, colore tum cæruleo, tum viridi, tum etiam leniter purpureo insignem, rostro subuiridi, longo & tenui. Quem colorem Cælius Calcagninus hirundini marinæ vulgo nuncupatæ conuenire scribit. Est autem adeo maris amans, vt etiam, secundum Oppianum, prope fluctus nidificet, idq; in hyeme circa brumam mari tranquillo, quos dies Alcedonia nominat Plautus. De admiranda quoque nidi constructione Aristoteles, Plutarchus, Ælianus, Oppianus, & alij, nec non D. Basilius & S. Ambrosius in Hexaemero multa annotarũt: ac Lucianus integrum dialogum Alcyonis nomine inscripsit. Estque typus hæc auis prudentis viri, qui in mediis Reipublicæ procellis sibi prospicere, & quietiora ac tranquilliora tempora expectare nouit. Quare Iouius hoc hieroglyphicon voluit excogitare in gratiam Fliscorum nobiliũ Genuensium, qui contra multorum aliorum sententiam à Rege Galliæ ad Cæsaris Caroli V. partes sese contulissent, fuitque hæc Gallica addita inscriptio, NOVS SÇAVONS BIEN LE TEMPS, id est, nobis est bene notum, quando tempus vel occasionem aduersus nostros aduersarios aliquid agendi debeamus arripere. Alij addiderunt: SAT CITO, SI SAT TEMPESTIVE. Quod congruit cum præcepto Pittaci, vnius ex septem sapientibus, γνῶθι καιρὸν, *nosce opportunitatem*, & cum Hesiodea sententia, D

—— καιρὸς δ᾽ ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.
Occasio omnium rerum optima est.

ORA-

ORATIO *ardentißima & efficacißima.*

A SINGVLARIS cuiusdam studij & magnæ fidei atq; efficacis intentionis ex Dei benedictione & omnipotentia argumentum est, quod Elias Propheta Spiritus S. impulsu egit, dum reuocandæ in terras pluuiæ causa Deum oraret, 1 Reg 18.cap Et habitus ille, quod ascenderit in verticem Carmeli, pronusq; in terram posuerit suam inter genua sua hieroglyphica, nota est hominis ardētissimo mentis affectu Deum orantis. Solent enim, qui plurimum confidunt in amicitia, eiusq; de re graui aliqua compellare orareq; constituunt, laboriosum aliquem atq; difficilem sibi habitum aptare; quem non alias nisi re impetrata, mutandum profiteantur. Est autem ille habitus non causa impetrationis beneficij postulati, sed indicium animi solliciti atq; ad petitionem suam compositi. Idq; Spiritus sancti in viris piis speciali quadam virtute corpora & animas suorum ad interna externaq; officia impellente. Idem igitur piis accidit apud Deum, quod honestis subditis coram clementissimo principe comparentibus. Nam princeps sibi personæ acceptæ ratione habita, quod postulatur gratis concedit; neque enim potest graue amici propositum perrumpere, neque afflicti animi spectaculum externum ferre B diutius. Efficacissima fide igitur, & maxima spe instructus Elias, difficillimum omnium, quos ferre humani corporis membra possunt, habitum situmque induxit. Deus Prophetæ amans & fidem maximam probans ad concedendam subito pluuiam permotus est. Porro quemadmodum fuit ille habitus & gestus vehementissimus, ac eximius testis fidei in corde latentis, verbis etiam eamdem erga Deū & populum pietatem demonstrantibus vsus est Propheta, quem Diuus Iacobus Apostolus, cap. 5. catholicæ Epistolæ nobis in exemplum proponens, Elias, inquit, homo erat similis nobis, passibilis, & orauit oratione, vt non plueret super terram, & non pluit annos tres & sex menses: rursum orauit, & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. Aliud hieroglyphicum orationis efficacissimæ habemus in Moyse, qui in vertice collis habens in manu sua virgam Dei, cum leuaret manus, Israel vincebat: sin autem paululum remitteret, Amalecitæ sperabant. Quum vero manus eius essent graues, posuerunt lapidem subter eum, in quo sedit. Aaron autem & Hur sustentabant manus eius ex vtraq; parte. Et factum est, vt manus eius non lassarentur vsq; ad occasum solis. Vnde Amalecitarum strages & præclara Israelitarum victoria. Exod. 17. 11. 12. 13.

C ORATOR.

ORATORVM actiones (inquit Fr. Polletus, histor. fori Rom. lib. 2. cap. 13.) non temere paucioribus partibus olim quam quatuor absoluebatur, Exordio, Narratione, Confirmatione & Peroratione. Mediæ duæ ad docendum, extremæ ad ciendos affectus accommodatæ, quorum cum sit duplex genus (sunt enim mites & vehementes) illos sibi Exordium, hos Epilogus vendicat, in quem Orator omnes facundiæ suæ opes impendit. Si enim sustuleris Oratori facultatem rapiendi conuertendique sursum deorsum animos motibus violentis, quid à rixoso Dialectico differat non video: nisi quod vnus strictius, & quasi argumentorū punctis atq; aculeis rem tangit: alter quasi cæsim pugnat, perpetuitateq; orationis hostem impetit: Rhetorica enim pugno extenso. Dialectica contracto simili Zenoni videtur. In affectib. vero regnat Orator, quorum naturam cum à Philosophis, maxime Stoicis, discat, vsum tractandorum à suis habet Rhetoribus, quem explicat in iis maxime consessibus, vbi ratio aliqua humanitatis & ciuilitatis habetur, vbi iudices sese homines sentiunt, neque à se humanos D affectus alienos putant. Nam tristis & rigidus illis Athenarum Areopagus, ac plusquam Stoicus, magis fungos aut saxa suis in subselliis habere videtur, quam homines, quos vix peristaseis mouent, quæ in maleficiis, quo cum Areopagitæ fuerunt quæsitores plurimum valent in vtramq; partem. Noctu enim iudicant, & præconem habent perpetuum qui affectibus interdicat. Ideoque Romanorum Patronorum eloquentia, non modo necessarias ad vitam retinēdam partes habet, sed & artus quosdam ad speciem tributos, quibus tamquam toris & lacertis, Oratio stantia rectiq; aduersa euerteret. Sed eloquentiæ laudes elegantissime prosequitur M. Aper in Dialogo de Oratoribus apud Tacit. Oratori facundo & eloquenti certe vires easdem viri eruditi tribuunt, quas olim Virgilius virgæ & caduceo facundo Atlantis nepotis Mercurij dedit, magni operis libr. 4.

——hac animas ille euocat Orco

Pallentes,

Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit:
Dat somnos adimitq́, & lumina morte resignat.
Illa fretus agit ventos & turbida tranat
Nubila.

A

Orator enim sua facundia in reatu constitutos periculo mortis liberat, alios autem de gradu deiectos ad supplicia mittit, quoties accusationum suarum fulminib. reorum fortunas & capita in mortis trahit periculum. Dat autem somnos & adimit, quum auditores vel infestos placat & mitigat, vel beneuolos pungit ac exasperat, aut parum attentos, veluti dormitantes suscitat & erigit. Agit autem ventos sua virga vel lingua, cum motus seditionesque componit auditorum, vt quondam Hercules Ogmius pingebatur catena aurea linguæ alligata circumducere populos quocumque vellet.

ORATIONVM *piarum necessitas & effectus.*

ADMIRATIONE profecto non caret, quod in tam diligenti alioquin inuestigatione omnium rerum naturalium, cum tot nauigationibus ac peregrinationib. vniuersi ferme anguli orbis terrarum excutiantur, nihil adhuc certi tamen nobis constet de Arbore Thuris, quemadmodum quoq; myrrhæ. Quod etiam Plinius affirmat lib.12.cap.14. Quidam literis prodiderunt in Arabia nasci, loco Saba dicta, vnde Virgil.1.Georg. B

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.

Huius vero arboris Gummi dicitur inodorum, nisi exstillans à sole vel igne incalescat, quomodo etiã adhuc in acerra siue thuribulo suffiri solet. Ad eumdem modum nisi orationibus ac precibus, & reliquis vniuersis piis ac religiosis exercitationib. animum nostrum sine omni fuco ac simulatione (quæ imprimis Deo displicent) crebro incitemus ac inflammemus, odorem suauem & fragrantem bonorũ ac laudabilium operum numquam edere possumus. Sic aromata ac potissimum thura igni imposita, hieroglyphice (vt inquit Pierius lib.46. orationem spiritualis doctrinæ significant. Et Goropius Becanus in suo Vertumno prolixe admodum declarat, apud priscos sacrorum antistites, Thus fuisse charitatis amorisq; tesseram. Hanc similitudinem quoque exponit D. Augustinus in libello, cuius titulus Speculum peccatorum, hisce verbis: Vt Thus non redolet nisi ponatur in igne, nec virtus sinapis sentitur, nisi conteratur in lapide; ita nulla Scripturæ sacræ sentẽtia vim suam declarat, nisi cocta in igne.

Thura inodora manent, nisi sole vel igne calescant,
Sic bene quo fragret, cor prece adure pia. C

ORBIS *iter.*

VETERES Hieroglyphicorum auctores, cum rei alicuius irritum euentum & spem frustratã exprimere voluerunt, cancrum, siue gammarum potius nostrum fluuiatilem, retrogradientem sæpius, quam recta prorepentem, pingere solebant, vt apud Pierium Val. legere licet. Et notus est versus Prouerbialis Aristophanis in Pace, quamuis de Cancro:

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκῖνον ὀρθὰ βαδίζειν,
Ambulet vt cancer recta haud effeceris vnquam.

Huius quidem picturæ inuentor fuit Reuer. & Nobiliss. vir ex antiquiss. Franconica equestri familia, Laurentius Truchsesius, Canonicus Wirtzburgensis, bonarum literarum amantissimus. Est autem vetus hæc & communis de mundi peruersitate querela, de qua insignis Horatij locus 3. Carm. 6.

Aetas parentum peior auis, tulit nos
Nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorem.

Cui conuenienter etiam Seneca: hoc, inquit, maiores nostri questi sunt, hoc nos querimur, hoc posteri nostri querentur euersos esse mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi. Similiter Euripides in Hippolyto, D

φεῦ! τῆς βροτείας ποῖ προβήσεται φρενός;
Τί τέρμα τόλμης καὶ θράσους γενήσεται;
Εἰ γὰρ κατ' ἀνδρὸς βίοτος ἐξογκώσεται,
Ὁ δ' ὕστερος τοῦ πρόσθεν εἰς ὑπερβολὴν
Πανοῦργος ἔσται, θεοῖσι προσβαλεῖν χθονὶ
Ἄλλην δεήσει γαῖαν, ἣ χωρήσεται
Τοὺς μὴ δικαίους καὶ κακοὺς πεφυκότας.

Hei! quo progredietur humana mens?
Quis finis temeritatis & audaciæ erit?
Si enim vniuscuiusque viri vita superbe propagetur,
Et posterior priore longe
Deterior fit, Deos adiicere terræ
Oportebit aliam terram, quæ capiat
Eos qui sunt iniusti & mali.

Et vt

A Et vt δισίχῳ ludamus pro more:

Miraris Cancri dorso consurgere mundum?
Desine: sic hodie vertitur orbis iter.

OS, ϛόμα.

OS significantes Ægyptij, serpentem pingunt, Horapolline teste, Hieroglyphicon lib. 1. cap. 45. quoniam serpens nullo alio membro valet, nisi ore.

OSTENTATORES.

DE Platano, quæ arbor à foliorum latitudine apud Græcos nomen accepisse videtur, Plin. lib. 12. cap. 1. ita scribit: sed quis non iure miretur, arborem vmbræ gratia tantum, ex alieno petitam orbe? Platanus hæc est per mare Iouium in Diomedis insulam, eiusdem tumuli gratia, primum inuecta, &c. At sicut

Vmbram, non fructum Platanus dat: sic quoque multis
B *Vana alios specie ludere sæpe placet.*

Virgilius Georg. 2. vocat quoque *steriles platanos*: & lib. 4. eiusd. operis, inquit,

Iamque ministrantem platanum potantibus vmbram.

Quod in illos dici potest, qui semper magna de se pollicentes, omniaque sua ad ostentationem tantum parantes, quo opinionem singularis doctrinæ ac prudentiæ vel falso apud alios conquirant, vel etiam si quæ possideant bona ingenij neutiquam cum alijs communicent, nullum vnquam specimen suæ memoriæ præclaris monumentis vel actionibus posteritati præbere consueuerunt. Quorum alterum est ridiculæ vanitatis, alterum inuidiæ detestandæ indicium. Deque priore vitio Menandri vnicus versus multa complexus est, vbi ait:

Κενῆς δὲ δόξης ὀυδὲν ἀθλιώτερον.
Miserabilius est gloria vana nihil.

De altero vero nos recte monet Phocylides hoc dicto,

Μὴ φθονέης ἀγαθῶν ἑτάροις, μὴ μῶμον ἀνάψῃς.
C *Ne inuideas bona sociis, ne incurras in vituperationem.*

HIEROGLYPHICORVM COLLECTANEA, EX VETERIBVS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

LIBER QVINTVS.

PACIFICVS.

D BALSAMVM totas ædes sua replet fragrantia: & vnus vir, pacis studiosus magnum cœtum dissidentem in concordiam reducere potest.

PACIS *amor & studium.*

OLEA arbor Palladi dicata, pacisque symbolum, semper viret, nec sua folia amittit, idque (vt scriptores plantarum tradunt) ob peculiarem quandam sibique innatam pinguedinem. Fructus quoque producit ad multos hominum vsus admodum commodos & necessarios, quare ob vtilitatem singularem neque incidi nec euelli vllo modo par est. Non aliter cauendum summopere omnibus, qui pacis ac concordiæ, publicæque vtilitatis studiosi esse volunt, (vt vniuersi esse debemus) ne vlla inuidia aut maleuolentia improborum ac maleferiatorum hominum à tam necessario ac laudabili proposito, se impediri aut auocari vlla ra-

tione patiantur. Sunt autem, secundum Petrarcham, quatuor hostes pacis, quæ in exilium pellantur, A (quod certe si cuncti facere studerent, pax & concordia esset perpetua ac sempiterna speranda) nimirum, auaritia, inuidia, ira, superbia. Sed nemo ferme pacis encomium breuius ac sanctius D. Augustino nobis proposuit, vbi ait: Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. Hæc est quæ simultates tollit, bella compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat: cunctis est placida, nescit extolli, nescit inflari. Hanc qui accepit teneat, qui amisit exquirat, qui perdidit repetat. Aurea profecto sententia omnium bonorum animis infigenda, vita & moribus exprimenda.

Dure facesse ligo, validæ procul este bipennes:
Frondeat æternos pacis alumna dies.

PACIS *Diuinæ nuncia.*

DE Columbis, quæ veredariorum loco habentur, & literas in remota quoque loca perferunt, plura tam apud veteres quam recentiores fide digna exponuntur, quod in primis Plinius confirmat his verbis. Quin & internunciæ in rebus magnis fuere, epistolas annexas earum pedibus obsidione Mutinensi in castra consulum Decimo Bruto mittente. Similia legimus apud Ælianum lib. 9. B de animal. cap. 2. & multos alios. Sed & in Genesi cap. 7. habemus, Nohacum cessante paulatim ex diuina gratia vniuersali diluuio, columbam (auem propter simplicitatem & castitatem etiam testimonio sacrarum literarum commendatam) ex arca emisisse, & hanc quidem prima vice nondum reperisse locum, in quo consistere posset, atque ideo ad eum redijsse, sed post septimum diem (quem numerum tradunt Doctores significare iræ mitigationem & remissionem) vespere reuersam attulisse in ore ramum oleæ, quod & ipsum signum pacis & diuinæ reconciliationis extitit. Ad eundem modum æternus Deus per sanctum Spiritum petentibus pacem & gratiam suam affert, idque propter sacratissimum meritum CHRISTI. Contilis albam columbam in aere cum ramo oleæ pingit, adiecto dicto, INTVS ET EXTRA. Nam quemadmodum columba dicitur carere felle, & candidum colorem exteriorem præ se fert, ita quoque vnusquisque vera pietate & simplicitate præditus operam dare debet, vt cunctæ ipsius actiones externæ candidis ac bonis cogitationibus respondeant, omniaq; ipsius dicta ac facta cum saluberrimis præceptis diuinis semper congruant. Quicquid enim C fide integra & mente sobria offertur, à Spiritu sancto perficitur, vt D. Ambrosius in 15. S. Pauli Epistola ad Romanos docet.

Ore columba oleæ fert ramum, insignia pacis,
Quam feris in verbo Spiritus alme tuo.

PATIENTIA *inuicta.*

AQVILAM sæpius à cornicibus frustra irritari atque importune prouocari Ælianus annotauit lib. 15. cap. 22. Vnde prouerbium quoque extitit, ἀετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ, *Aquilam cornix prouocat.* Atque idem de alijs quoque auibus dici potest. Quemadmodum vero generosa auis hosce insultus inanes, & vanam ac maledicam petulantiam decidet, (quod etiam de molossis importunos caniculorum latratus contemnentibus dici solet) ita quoque animus excelsus & fortis leuiusculorum & abiectorum hominum, qui neque prodesse nec lędere quicquam possunt, conatus & insultus ne dignatur quidem vlcisci, & minoris facit (vt alio prouerbio dicitur) quam Elephas culicem. Atque huc perti- D nent præclari versus Poetæ veteris Philemonis:

ἥδιον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερον	*Nihil est iucundius neque elegantius,*
ἔστ', ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.	*Quam ferre posse conuiciantem,*
ὁ λοιδορῶν γὰρ ἐὰν ὁ λοιδορούμενος	*Quoniam si ille cui conuicium fit*
μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν. Id est,	*Dissimulauerit, in ipsum auctorem illud redundat.*

Nonnunquam tamen, vbi hæc malitia & insignis conuiciandi libido modum excedit, & suæ importunitatis cursum nimis effrenem prosequitur, tandem secundum Publ. Mimum,

Furor fit læsa sæpius patientia.

Ascribitur autem hoc symbolum Alberto Comiti Habspurgensi XVI. qui diues fuit cognomento dictus,

A dictus, cuius magnanimitatem, simul & bonitatem ac sapientiam singularem, historici magnis laudibus extollunt.

Nunquam aquila imbelles cornices celsa fatigat:
Nec generosum animum lingua maligna mouet.

Huc non incommode referri posse videtur B. Augustini dictum, maior animus meritò dicendus est, qui vitam ærumnosam magis eligit ferre quam fugere; & humanum iudicium, maximeque vulgare, quod plerumque caligine erroris inuoluitur, præ conscientiæ luce ac puritate animi contemnere. Id Prosper Aquitanicus Regiolepidi Episcopus versibus ita expressit:

Qui valet aduersis oneratam ducere vitam,
Et tolerare magis vult mala, quam fugere.
Maioris multo est animi, quam ferre pauescens
Indocti iniustum iudicium populi.
Mens etenim recta, & puri sibi conscia cordis,
Hoc plus splendescit, quo magis atteritur.

B

PARASITI. GVLOSI.

ELEGANS profectò & argutum est Epigramma Græcum, quod ex lib. 1. Anthologiæ feliciter expressit latine Alciatus Embl. 94. quo mus ostreis hiulcis furtiue ob prædam se insinuans fingitur conclusa ab illis testa multari miseris modis. Conuenit hieroglyphicum illud in eos, qui ditiorum domos ventris caussa turpiter sectantes, spontaneæ se seruituti mancipant, & nihil inde, nisi infamiã & damnum reportant. Quod Lucianus aureolo plane tractatu περὶ τῶν μισθῷ συνόντων graphice admodum demonstrat. Conuenit & in eos, qui perpetua luxuria, & gulæ impotentia, nimiaque vini ingurgitatione præproperum sibi accersiuerunt exitium. Sicuti reuera plures semper gula, quam gladius perdidit: & vt habent Theognidis versiculi:

Πολλῷ τοι πλέονας λιμοῦ κόρος ὤλεσεν ἤδη	*Multo plures perdidit satietas, quam fames.*
Ἄνδρας, ὅσοι μοίρης πλεῖον ἐθέλουσιν ἔχειν.	*Viros, qui plus sua sorte habere volunt.*

Exempla in omni historia occurrunt innumera. Sic Elpenor Vlyssis socius apud Circen vino largius C hausto de scalis lapsu exanimatus: Antinous autem poculum adhuc manutenens ab Vlysse interfectus est. Quinetiam Alexandrum Magnum, alioquin contra omnem vim humanam inuictum, gula & vinum prostrauit. Grauissima igitur est optimi Poetæ Oppiani ad vitandã ingluuiem exemplo interitus, quem pisci noctuæ affert voracitas, adhortatio in 2. ἁλιευτικῶν. Sed Christianis præcipue ante oculos esse debet Saluatoris nostri sanctiss. præceptum, Luc. 21. προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ, id est, *Cauete vobis nequando grauentur corda vestra crapula & ebrietate.* Et Apostoli dictum diligenter obseruandum est, ebriosos hereditate regni Dei excludens. 1. Corin. 6. v. 10. Grauissima & plane cœlestis eiusdem exhortatio finem huic hieroglyphico imponat. Nox præcessit, dies appropinquauit, abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus: nõ in comessationibus & ebrietatibus, &c. Sed induite Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne habete ad explendas cupiditates. Rom. 13. v. 12. 13. 14.

PARATVS *in vtrumque.*

D BOs vt ferre iugum aptus est, ita iugulum ad sacrificium & mactationem dare paratus comperitur. Hieroglyphicum illud conuenit in bonos viros, qui non solum pietate, religione, necnon laudabili quaque doctrina excellere cupiunt, atq; alijs præire, sed etiam pluribus alijs laboribus, sicuti bos arans, indefesso studio proximis inseruire student.

PARENTVM *officium.*

AETÒN, ἀπὸ τοῦ ἀΐσσειν, i. ab impetu volandi deducunt Etymologi, vel παρὰ τὸ ἀεὶ ἔτεον εἶναι, id est, quod semper sit vera & genuina. Hanc nidificare in locis non planis, sed excelsis, & quidem præcipue in arduis saxis & præcipitibus, nonnunquam tamen in arboribus, Aristoteles scribit lib. 9. de hist. animal. cap. 32. Dicitur autem Aquilam paulatim quoque suos pullos ad volandum assuefacere, atque etiam prouocare. Cuius etiam Deuteron. cap. 32. in cantico suo Moses meminit, Dei

bonitatem erga nos conferens cum Aquilarum φιλοστοργίᾳ erga pullos. Sicuti Aquila, inquit, excludit pullos suos, & eosdem fouet calore vitali, & expandens pennas suas assumit eos, & gestat eos super alas suas: ita DOMINVS solus duxit Israelem, & non erat cum eo Deus alienus. Sed similitudo hæc recte etiam de omnibus ijs, qui iuuentutem ad virtutem & omnia laudabilia facta assuefacere student, & illos paulatim ad vitam meliorem quasi attollere docent, accipi poterit, sicuti Horatius quoque epist. 2. lib. puerum instruit, A

——— nunc adhibe puro
Pectore verba, puer, nunc te melioribus offer;
Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu.

Et Æneas ad Ascanium vlt. Æneid.

Disce puer virtutem ex me, verumque laborem.

Sic legimus apud Suidam de Apollonio, cuius rei etiam facit mentionem Philostratus in vita ipsius; quemadmodum Aquilarum pulli teneras adhuc pennas sortiti iuxta parentes volitant, ijsque magistris ad volatum sese exercent, cum vero sese efferre possunt parentes anteuertunt, sic Appollonius Euxenum puer audiebat, eique auscultabat, sed anno decimosexto ad vitam Pythagoricam se contulit. B

Vos virtutis iter gnatis monstrate parentes:
Ipsa Aquila vt pullos fida volare docet.

PARSIMONIA.

ERINACEVS, vel secundum Plinium Herinaceus, forsitan quia infixa spinis illius inhæreant, dicitur quoque Ericius, & apud Plautum in Menechmis Eres, Græcis ἐχῖνος; Autumni tempore (vt refert Plutarchus lib. de solertia animal.) sub vites obrepens vuarum acinos pedibus in terram decutit, eosque circumuolutans se spinis suis excipit, speciem deinde exhibens ambulantis vuæ, in cauernam suam abscedens catulis eas à se decerpendas præbet, non solum sibi, sed alijs natus, & prolis suæ memor, nec non parsimoniæ amans, cuius hieroglyphicam tabellam nobis exhibet. Apposite Menander,

Τοῦτ' ἔστι τὸ ζῆν, οὐχ ἑαυτῷ ζῆν μόνον.
Hoc viuere est, haud sibi vni viuere. C

Et Cicero in Paradoxis: O dij immortales, inquit, non intelligunt mortales, quam magnum vectigal sit parsimonia! Plinius lib. 8. cap. 37. refert Erinaceos præparare sibi hyeme cibos, & supra iacentia poma volutatos, affixa spinis, vnum non plura tenentes ore, portare in cauas arbores. Idem narrat Ælianus lib. περὶ φιλοπλουτίας Plutarchus, ex parcorum hypothes: Lucrare (inquit) & reconde, atque te tanti esse crede, quantum est quod possides.

PATIENTIA *pressa valentior.*

ACANTHVS ea herba esse putatur, quam vulgo à similitudine foliorum cum pedibus vrsinis Brancam Vrsinam Itali vocant, & apud nos quoque hoc tempore ex olitur. De qua Vitruuius lib. 4. cap. 1. historiam refert eiusmodi. Virgo ciuis Corinthia, iam matura nuptijs, implicata morbo, discessit. Post eius sepulturam, quibus ea viua delectabatur poculis, nutrix collecta & composita in calatho pertulit ad monumentum, & in summo collocauit, atque vti ea permanerent diutius sub dio, tegula texit. Is calathus fortuito super acanthi radicem fuerat collocatus. Interim pondere pressa radix acanthi, media folia & cauliculos circa vernum tempus profudit, cuius cauliculi secundum latera crescentes, & ab angulis tegulæ ponderis necessitate expressi, flexiones in extremas partes volutarum facere sunt conati. Tunc Callimachus statuarius præteriens hoc monumentum, animaduertit eum calathum, & circa foliorum nascentem teneritatem: delectatusque genere & formæ nouitate, ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit. Hactenus Vitruuius. Vt igitur hæc herba melius crescit & elegantius, si nonnihil prematur: sic etiam animus fortis & sua virtute inuictus, contra omnes fortunæ insultus, in aduersis semper sese magis exerit, ac multo clarius omnibus conspiciendum præbet. D

Fortis ab aduersis animus præclarior extat:
Pondere sic pressus surgit acanthus humo.

PATRIÆ

PATRIÆ *amor.*

A IBIS à quibusdam Ciconia Ægyptiaca nominatur, propter magnam cum ipsa similitudinem, sic in veterum numis, potissimum Adriani, Ægyptum denotat, quod eæ regioni propria & inquilina sit. Aristoteles lib. 9. histor. Animal. cap. 27. (quem Plinius, Ælianus, Solinus & alij sequuntur) illas aues distinguit in candidas & nigras. Candidæ apud Pelusium (vulgo Damiata, vel secundum alios Tenessa) nullæ reperiuntur, cum in vniuersa reliqua Ægypto habeantur. Nigræ vero cõtra solæ apud Pelusium sunt, alibi nusquam apparent. Ælianus lib. 9. Animal. capit. 27. ita peculiarem auem esse Ægypto tradit, vt si quis vi & impetu velit ex ea alio transportare, sibi ipsi mortem consciscat, & Plinius lib. 10. cap. 48. scribit à M. Egnatio Caluino præfecto aliquando tanquam rem inusitatam in Alpibus visam. Vocatur autem ὀφιοφάγος, ab esu serpentum, & ouorum serpentinorum, quod Cicero lib. 1. de natura deor. testatur, atque eam ob caussam ab Ægyptijs hanc auem coli refert (idque Diodorus Siculus & Ammianus Marcellinus quoque asserunt) quod a serpentibus & alijs venenatis bestiolis regionem mundam conseruet, atque ideo teste Alexandro Aphrodisiensi, lib. 12. primæ philo- B sophiæ, & ante illum Herodoto lib. 2. capitale fuit ibidem interficere. Docemur autem ante omnia curã & solicitudinem maxime impendendam patriæ, quam Plato in Critone inquit esse τιμιωτέραν μητρὸς καὶ πατρὸς, id est, *in maiore honore patriam habendam, quam matrem & patrem.* Eumque imitatus Cicero in lib. de Republ. & in Epistolis ad Atticum, patriam antiquiorem parentem appellat. Et Euripides in Phœnissis, ni fallor,

> Εἰκὸς δὲ παντὶ καὶ λόγῳ, καὶ μηχανῇ,
> Πατρίδος ἐρῶντας ἐκπονεῖν σωτηρίαν.
> *Conuenit omni ratione & arte,*
> *Amantes patriam, salutem eius curare.*

Huic autem hieroglyphico appingimus distichon, pro more.

> *Nunquam excedit Ibis terræ Mereotidis aruis,*
> *Vt moneat quantum possit amor patriæ.*

PATRIAM *tueri, optimum Augurium.*

C INTER omnia, quæ regum exactionem ex vrbe Roma præcesserunt, Liuius hoc etiam commemorat, anguem ex columna lignea elapsum, non fugam tantum regiam, sed Tarquinium etiam Superbum valde anxium fecisse. Quod in L. Brutum accurate conuenit. Sed longe aliter simile fere prodigium accepit L. Sylla, qui consul in Sociali bello, cum in agro Nolano ante prætorium immolaret, subito ab vna parte aræ prolapsum anguem conspexit: qua visa Posthumi aruspicis hortatu continuo militem eduxit, ac fortissime Samnitum castra cepit: fuitque hæc victoria fundamentum potentiæ ac felicitatis Syllanæ, vt Valerius Maximus auctor est. Sic diu ante apud Homerum ιλ. β. Græci in Aulide omen quidem futuri decennalis belli, sed certæ victoriæ ex serpente, qui ex ara prosiliens auiculam matrem cum octo pullis consumpsit, collegerunt: quem Homeri locum elegantissimis latinis versibus expressit Cicero 2. de diuin. & eum imitatus Virgilius 5. Æn. per anguem septem gyris contortum, septennalem Æneæ errorem innuere voluit, quemadmodum exponit Seruius. Sic alias in ostentis, angue aut summa nominis dignitas, aut regia potestas portendebatur. Nota enim sunt, quæ Cicero 1. de Diuinat. de Roscio Com. in hanc rem affert. Et præter Herculis exemplum, Seueri D & Aureliani Imperatores, & alia plura: vsum autem hoc hieroglyphico Scipio Ammiratus scribit Ducem Seminariæ in regno Neapolitano cum hac Inscriptione *velle monstrat iter*, qua demonstrauerit, sibi Regi suo contra Romanum Pontificem, merenti nullo omine aut augurio alio opus esse: sed vnicum sinceræ Fidei & Virtutis studium sufficere. Præclare igitur Q. Fabius Maximus (vt Cicero refert de Senect.) dicere ausus est, optimis auspicijs ea geri, quæ pro salute Reipublicæ fierent, quæ contra Rempublicam ferrentur, contra auspicia ferri. Vt enim insigniter dicit Hector apud Homerum, ιλ. μ.

> Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης:
> *Vna auis optima, pro patria pugnare tuenda.*

Et Poeta noster distichis seria pingens,

Tutum monstrat iter virtus, cur anxius auceps
Augurium expectas, si voluisse sat est?

PECCATORES.

Qvod de Sciæna Oppianus refert, eam cum caput & oculos saltem occultarit, totam se latere putare: idem mugili tribuitur à Plinio, forte ex Aristot. lib. 8. hist. an. Pierius Cephalo hoc ascribit, quem & nos hic exhibemus depictum. Vt autem similes sunt inter se isti pisces, ita sæpe confunduntur. Similis est stultitia & auium quarumdã, de quibus alibi & hyænæ inter quadrupedes, de qua lepidam narrat historiam Busbequius Ep. I. de legatione Turcica. Est autem hæc imago illorum hominum, qui opinionis errore flagitia sua occulta esse putant, Deique iustam animaduersionem se effugere posse impie arbitrantur. Frustra. Nam, vt habet Græcum Epigramma lib. I. ἀνθολ.

Ἀνθρώπους μὲν ἴσως λήσεις ἄτοπόν τι ποιήσας, *Improba facta homines poßis clam forsan habere:*
οὐ λήσεις δὲ θεοὺς, οὐδὲ λογιζόμενος. *Verum animi ipsa Deo singula sensa patent.*

Quo & Propertij illud pertinet:

Ah miser, etsi quis primo periuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Pulcherrime igitur Isocrates dixit ad Demon: μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν: καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λήσῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις: *Nunquam sperare debes, si quid turpe feceris, te latitaturum. Quamuis enim lateas alios, tute tamen tibi conscius eris.* Etsi autem de Prouidentia imprimis diuina Sacri libri pleni, & exempla, quibus Deus sæpe mirabiliter scelestos & latebris suis ad supplicium & pœnam protraxit, ignota sunt nemini, nihil tamen in hoc genere luculentius, nihil ad hoc hieroglyphicum illustrandum accommodatius modo mihi succurrit, quam Psalmus Dauidicus 139. quo lectorem vno verbo remitto.

PECCATVM.

Pessima radix, non euulsa de terra, perpetuo germinat: & peccatum, cui indulges, nouas vires quotidie acquirit, & maximus peccatorum cumulus efficitur.

PERDVELLES.

Angvillas vel max. turbatis & limosis aquis capi, præter Aristotelem, Athenæus quoque & Clem. Alex. tradunt, & docet experientia. Basilius homil. 9. Hexaëm. τὰς δὲ ἐγχέλεις οὐδὲ ἄλλως ὁρῶμεν, ἢ ἐκ τῆς ἰλύος συνισταμένας. Ex quo loco & Athenæus indicatione recte Dauid Hoeschelius, doctissimus vir, Etymologum corrigit, apud quem ἔγχελυς παρὰ τὸ ἔχεσθαι ἐν τῇ ὕλῃ, legitur, pro ἐν τῇ ἰλύϊ. Hieroglyphicon autem hoc vel ex Æsopi apologo, vel ex Aristophanis Equitibus rem in turbulentos ciues, qui ex Reip. motu ditescere, & sæpe, vt Tacitus loquitur, priuata vulnera Reipubl. malis operire statuunt, detorquentis, desumpsit Alciatus, cuius elegantiss. in diuites publico malo Epigramma legitur Emblem. 88. ad illos pertinet Ciceronis Orat. in Catilin. 2. dictum: honores quos quieta Republica desperant, turbata consequi se posse arbitrantur. Nam, vt apud Plutarchum Callisthenes ait:

ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς,
In seditione honore afficitur etiam peßimus.

Cui simile est & illud, quod à Suida, Diogeniano, & Plutarcho refertur:

ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ Ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ.
Seditione orta dux est etiam Androclides.

Et sunt similia prouerbia alia, quæ itidem huc referri possunt: Sed imprimis illud, ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, *Anguillas captare.* Sed illam quidem διχοστασίην Philippo Maced. Regi, magnitudinis & potentiæ occasionem & caussam extitisse, aiebat Callisthenes: Qui, vt Iustinus inquit, veluti è specula quadam libertati omnium (*ciuitatum Græciæ puta*) insidiatus, dum contentiones ciuitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresque subire regiam seruitutem coegit:

Turbato anguillæ capiuntur flumine, sic res
Turbare in patria seditiosus amat.

PERFE-

A PERFECTIONIS *assequendæ ratio.*

VIRGILIVS 6. Æneid. eleganter describit geminas columbas Æneam ad lucum & arborem, in qua aureus ramus positus erat, deducentes, quo μυθολογικῶς videtur Poetam voluisse designare illas duas alas, quas animo humano in Phædro longa oratione attribuit Plato. Ac erudite admodum hoc symbolum explicat vir doctiss. Ioannes Anton. Viperanus in oratione 4. de perfecto hominis habitu, vbi ita scribit. Ad quam perfectionem (quando scilicet ad virtutum actiones exequendas quispiam bene affectus & rerum intelligentia perpolitus est) assequendam, quia non solum naturæ & doctrinæ adiumentis, sed etiam diuini numinis afflatu opus est, egregie inquit Poeta:

—— Pauci quos æquus amauit
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus,
Diis geniti potuere.

Id quod idem Poeta suis commentis sapientissimis commendauit. Nam Æneam inter densam atque asperam syluam ramum aureum quærentem introducit, sine quo ad patrem aditu prohibitus fuisset,
B atque ad eum duas columbas à matre Venere immitti facit, quæ inter syluestres sepes ad Iunoni sacram arborem volatu suo viam monstrent,

Tollunt se celeres, liquidumque per aera lapsæ
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt,
Discolor vnde auri per ramos aura refulsit.

Aurum propter eximium splendorem, sapientiam mihi designare videtur, qua nihil optabilius, nihil præstantius est. Sed tum inter falsas hominum opiniones & errores, tum inter acres aut honorum aut diuitiarum curas, tum inter turbidos animi motus delitescit: tamen fas est nobis eam cum Deo comprehendere, actione & cognitione ducibus quas geminæ columbæ significant.

PERFECTIONIS *studium.*

COROLLA ex Lauro, Quercu, & Olea contexta, aræ cuidam imposita consecrataque, hieroglyphice nos monet, vt harum arborum naturam ac proprietatem imitemur, & secundum earum mysticum sensum vitam nostram vniuersam integritati ac pietati consecremus. Per Laurum
C enim, Apollini dicatam, studium prudentiæ & rerum causas inuestigandi intelligimus. Vnde Dionysius μαντικὸν φυτὸν, id est, arborem vaticinatricem vocat, in quem finem Lauro propter singularem doctrinam Poetæ coronabantur: nam à fulmine, id est, temeritate & ignorantia, immunis esse putabatur. Quercus vero Ioui sacra fuit, tanquam prima arborum, ac propter incorruptam ipsius materiam, & diu durabilem, fortitudinem ac constantiam animi exprimit, quibus contra sensuum aberrationes ac illecebrarum fortuitarum insidias nos munire debemus. Oleam denique Palladi attributam, pacis esse ἱερογλυφικὸν non modo Græcorum μυθολογίαι & numi antiquorum plurimi testantur, sed etiam sacræ literæ passim indicant.

E Lauro, Quercu, atque Olea, duce digna corona,
Prudentem, fortem, pacificumque decet.

PERFIDVS. VAFER.

SCORPIO hominem vafrum, cuiq; nulla sit habenda fides denotat, vt apud scriptores hieroglyphicorum legimus. Non igitur nisi resecta cauda, in qua illi aculei venenum stillantes, ab eius ictu
D quis tutus sit. Similiter ne hosti quidem vlli, cui arma erepta aut excussa non sint, fidendum, multo minus ad colloquia cum eo veniendum est, aut ad fœdera, etiamsi per omnia sacra iurare paratus sit. Cuius rei significatio libri depicti imagine subijcitur. Rectissime igitur Q. Cicero, legatus Cæsaris, respondit Neruijs: Non esse consuetudinem Romani populi, vllam accipere ab hoste armato conditionem. Et memorabilis est ille apud Liuium lib. 33. inter Philippum Macedon. & T. Quintium congressus, ex quo patet nullam fidem esse cum hoste ad colloquium congredi. Sic sane 2. Samuelis 20. Amasa sub pacis & amicitiæ prætextu à Ioabo interemitur, non attendens cinctum eum gladio. Philippus quidem Cominæus sæpius monet, quantũ sit periculi in congressibus magnorum Principum, & quam dubia ac periculosa sint inter ipsos plerumque contracta fœdera. Et affert cum alia exempla, tum

tum imprimis lib. 3. Ludouici Regis Galliæ, Peronæ in Caroli Burgundi potestate periclitantis: & lib. 6. de Ioanne Burgundiæ Duce à rege Carolo in mutua salutatione interempto: quæ sunt illustria. Recte igitur Demosthenes in Philippicis dicit, vrbibus ad custodiam multa quidem inuenta esse, valla, mœnia, fossas, &c. quæ tamen omnia manibus conficiantur, & sumptus postulent ingentes. Verum vnum commune munimentum à natura inesse animis hominum εὐφερνόντων, idque cum cæteris salutare esse, tum maxime plebi contra tyrannos: Ἀπιςίαν, nempe. Et sane in celebrem illum de hac Epicharmi versiculum integrum etiam scriptum Dio Prusaensis contexuit. Cuicumque igitur hosti perfido, verbis ludenti, fidem obseruandam esse neganti, iuranti, periuranti, sub honesto pallio sclopetum gestanti, occinat libertas publica,

Non nisi defecta credam tibi, Scorpio, cauda;
Armaque ni ponas, fœdera nulla dabo.

PERICVLA *nulla contemnenda.*

QVEMADMODVM Vrtica ob subtiles adeo acutosque foliorum aculeos, si manibus leniter contrectetur, magnum post se pruritum & acrimoniam satis molestam relinquit: contra vero, si plena manu fortiter comprimatur, parum nocere potest: Ita pericula quandoque exigua, si negligantur, nec illis in tempore præsenti animo obuiam eatur, non contemnendas vires sumere, & hominibus tandem plurimum exhibere negotij videmus. Vnde etiam veteri prouerbio admonemur paruum hostem & exiguum vulnus non temere esse contemnendum, cum vtrumque principio neglectum leui aliqua occasione vires sumere, & nonnunquam plurimum damni inferre consueuerit. Quare, vt Poeta monet:

Principiis obsta: sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras.

De hoc symbolo quidam eruditum hoc carmen composuit:

Molliter vrticam si quis tractauerit, vret,
Et timidas lædit tacta borago manus.
His tamen intrepido franguntur spicula pressu,
Hacque omnis subito pellitur arte dolor.
Res age, non magnis nec neglige viribus hostem,
Sed leue, quo poteris robore, tolle malum.

Hieroglyphica porro hæc tabella disticho sequenti delineentur;

Læditur is merito paruum qui negligit hostem,
Fortiter vrticas qui premit, ille sapit.

PERICVLA *vndique imminentia.*

INTER pisces marinos volantes etiam recensentur hirundines, qui Aristotele, Oppiano, alijsque referentibus, sublimes extra aquam euolant, cumque pinnas suas explicant, nostris hirundinibus non sunt absimiles, vti Plinius innuit: & viuos se eos vidisse attestatur I. Cæs. Scaliger. Euolant autem more auium gregatim, vt effugiant instantes sibi in mari hostes, quemadmodum Oppianus & Ælianus scribunt: & oculatus testis est Ant. Pigafetta Vincentin. in descriptione suæ nauigationis circa vniuersum orbem, vbi narrat se sæpius hoc obseruasse non procul à freto Magellanico. Verum non in aquis tantum hæc illis parata pernicies, sed in aere etiam fugitiuos excipiunt rapaces volucres, quæ misere captos enecant ac deuorant. Et auium quidem istiusmodi marinarum, quæ è mari prædam pro victu habent, in Brasilia maximam esse copiam Lerius obseruauit. Alciatus simile commentatus est hieroglyphicon de Sardis pisciculis, quos simul in mari hinc Aurata, hinc mergi fulicesque persequuntur, quod Claud. Minos in litigatores, qui frustra ab vno iudice ad alium vsque prouocant, nec ad exitum litis peruenire vnquam possunt, accommodat. Congruit autem hoc nostrum generaliter in omnes, qui euitata, quod dicitur, Charybdi in Scillam incidunt. Quo pertinet Amos Prophetæ illud; *Quomodo cum fugiat homo è conspectu leonis, & obuiam ei fiat vrsus, & insiliat in domum suam, & innitatur manu ad parietem, & mordeat eum serpens?* Referendum etiam huc est adagium: *Fumum fugiens in*

ignem

A *ignem incidi.* Item aliud: *De fumo ad flammam:* cum similibus. Quosdam adeo affligit fatum, vt illis non parcat quamuis mortuis. Quod eleganter expressit Augusti libertus Phædrus fabella LIX. Eiusmodi homines dicere possunt:

In nos nempe omnis cœli pelagique rapina est:
Et fatale rapit, quem manet, exitium.

PERSEVERANTIA *efficit, non deficit.*

COLVMELLA lib. 8. rerum rusticarum de pullo anserino tractans, cauendum est, inquit, ne aut aculeis vrticæ compungatur, aut esuriens mittatur in pascuum. Nam si adhuc parum firmus & indigens ciborum peruenit in pascuum, fruticibus aut solidioribus herbis obluctatur ita pertinaciter vt collum abrumpat. Paulo aliter Varro, & Plinius, è quibus posterior lib. 10. cap. 59. ita scribit: Pullis anserum vrtica contactu mortifera. Nec minus auiditas, nunc satietate nimia, nunc suamet vi, quando apprehensa radice, morsu sæpe conantes auellere, ante colla sua abrumpunt. Sic vnusquisque magna constantia in rebus laudabilibus ac honestis perseuerare posthabitis omnibus difficultatibus B debet. Dicit autem Cicero 2. de Inuent. perseuerantiam esse in re bene considerata stabilem ac perpetuam permansionem, sicuti ibidem patientiam ait honestatis ac virtutis caussa esse arduarum rerum ac difficilium voluntariam ac diuturnam perpessionem, ac constituit vtramque virtutem partes fortitudinis. Plutarchus in Laconicis institutis quandam Lacænam filio scutum tradentem, refert dixisse, τέκνον, ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς. *Fili, aut hanc aut super hac,* nimirum aspide. Vnde Sybarita quidam, vt est apud Stobæum, cum peregrinatus Lacedæmonem venisset, moribus ciuium perspectis, & imprimis considerata patientia, ad quam statim a pueris sese assuefacere coguntur, Cicero etiam teste in Tusculanis Quæstionibus, nihil illos mirum præstare dixit, quod ita facile mortem in bello obeant, veriti scilicet ne ita duriter viuere cogantur. Sic legimus apud Xenophontem de Cyri institutione lib. 1. Non ita victum illum refugisse, vt nollet in eo ipso quo inferior fuisset, amplius occupari, sed versatum esse in experiundo idem iterum facere rectius.

Consiliis suffulta bonis constantia, multum
Rebus in inceptis vtilitatis habet.

C

PERSPICAX.

PLINIVS scribit Lynces reperiri in Æthiopia, lupos autem Ceruarios in locis Septentrionalibus. Nonnullis sunt animalia congenera: & vtrique tribuunt scriptores visum acerrimum pellisque varietatem. Plutarchus lib. contra Stoicos scribit creditum fuisse de Lynceo quodam, quod saxa quoque & arbores oculorum acie penetraret, κεῖνος γὰρ ἐπιχθονίων πάντων γένετ᾽ ὀξύτατον ὄμμα, vt ait Pindarus Hymn. 10. Nem. & Horatius 1. Epist. ad Mecœnatem,

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.

Hæc nonnulli ad hanc feram transtulerunt, quod tamen fabulosum pluribus & nimis hyperbolicum esse videtur. Nihilominus eleganter accommodari ad aciem mentis singularem, atque ingenij acumen & perspicacitatem poterit, quæ Græcis est ἀγχίνοια, eximia admodum & vtilis, si ad res laudabiles adhibeatur: contra vero plurimum nocens ac perniciosa, si tam egregio dono homines ad futilia perperam abutuntur. Tribuit hanc laudem Cyro suo Xenophon lib. 1. quod ad aliorum quæsita, propter ingenij celeritatem & perspicaciam prompte responderit.

D *Et muros penetrant fulgentia lumina Lyncis:*
Et secreta acies perspicit ingenij.

PERSVASIO *stolida.*

SVNT quædam animalia, potiss. ex auibus, quæ capite tantum quocunque modo occultato, se vniuerso etiam corpore reliquo similiter latitare opinantur, qua stulta persuasione decepti sæpe capiuntur. Quod Struthiocamelus quoque, referente Plinio lib. 9. ab initio, & perdix, secundum Olaum Magnum, atque Phasianus in niue factitare dicitur. Idem de Sciæna pisce Oppianus 4. halieut tradit. Nos hic Phasianum proponimus, qui à phasi vel phaside fluuio apud Colchos, vbi id genus auium copiose reperitur, nomen accepit, vnde in alias regiones fuit exportatum, vt Martialis habet,

Argiua primum ſum tranſportata carina, A
Ante mihi notum nil niſi phaſis erat.

Proponitur hic nobis ſtolidæ perſuaſionis luculenta imago, cum videamus multos, qui vano opinionis errore ſeducti ac excœcati ſua enormia flagitia apud DEVM & homines ſe poſſe tegere exiſtimant, inſtar infantum, qui male ſibi conſcij appoſita manu faciem velant, vel oculos claudunt, & ſic ſe putant à nemine conſpici. Hoc vitium iuuenibus nimis vſitatum ita Menander deſcribit,

ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες, ἡνίκ' ἦν νεώτερος,	*Ego enim, ô viri, cum iunior eſſem,*
ἐδόκουν μὲν, ἐφρόνουν δ' οὐδὲν. ἀλλὰ πάντα μοι	*Opinabar quidem, ſed nihil ſapiebam, Verum omnia mihi*
κατὰ χειρὸς ἦν τὰ πράγματ' ἐνθυμουμένῳ,	*In manu erant negotia, quæ cogitabam,*
νῦν δ' ἄρτι μοι τὸ γῆρας ἐντίθησι νοῦν, i.	*Nunc demum mihi mentem ſenectus inſerit.*

Demoſthenes quoque alibi dicit, ῥᾷστον ἁπάντων εἶναι, αὑτὸν ἐξαπατῆσαι, id eſt, omnium faciliſſimum eſſe, ſeipſum decipere. Et vetere prouerbio effertur, Sabini quod volunt, ſomniant.

Ah miſer, & ſi quis caute ſua crimina celat,
Hæc tamen æterno ſunt manifeſta Deo. B

PETVLANS *ad modeſtiam reductus.*

PLVTARCHVS in Sympoſiacis lib. 6. cap. 10. de Tauro ad ficum manſuefacto ſcribit, Spiritum validum & vehementem in ficu exhalare, cum viſus plane teſtatur, tum id quod de tauris fertur; ſcilicet ficui allegatum taurum etiam ferociſſimum quieſcere, tactumque admittere, & omnino ferociam quaſi langueſcentem deponere. In acrimoniam tamen arboris maior pars cauſſæ collata eſt. Plinius vero lib. 23. cap. 7. ſecuti Horapollo quoque in hieroglyphicis hoc potius Caprifico adſcribit: & quidem collo eorum hanc circumdatam mirabili natura compeſcere tauros ait, vt immobiles præſtet. Cuius proprietatis cauſſam Clius Calcagnimus lib. 2. inueſtigare conatur. Sic frenum petulantiæ eſt ſæpe aduerſa fortuna hominibus, rebus ſecundis nimis ſeſe efferentibus, vel alijs vitijs impune indulgentibus, & idem quoque præſtat doctrinæ ſanioris inſtitutio, necnon ad virtutem atque honeſtatem aſſuefactio, quibus effrenes hominum animi ad modeſtiam & manſuetudinem reducuntur, quod præclare Horatius expreſſit lib. 1. epiſt. 1.

Nemo adeo ferus eſt, qui non miteſcere poſſit, C
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Qui ſimiliter lib. 2. ſerm. 4. ſatyra, inducit Polemonem Athenienſem, perditæ luxuriæ adoleſcentem, qui ebrius & coronatus, forte ingreſſus ſcholam Xenocratis, cum philoſophus hic acriter de induſtria eſſet in luxuriam inuectus, coegit pœnitentia ductum oratione ſua Polemonem, vt depoſita priore mala vita philoſophiæ ſerio operam daret, qui etiam eidem Xenocrati poſtea ſucceſſor datus eſt, de quo idem Horatius,

——— potus vt ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas,
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri.

PIETATIS *amor, aliis dulcis, aliis amarus.*

STVRNVS, ψὰρ, ſiue ψάρος, cateruatim, ſecundum Plinium, volat, & quodam pilæ ordine circumagitur, omnibus in medium agmen tendentibus, & eſt quoque hæc auis ſermonis humani D æmula. Aiunt autem cicutam illi eſſe alimentum conueniens, ſicuti helleborus coturnici, vtrumque quidem homini venenum, vt Galenus lib. 3. de Alimentis & alibi tradit. Allij vero ſemen Sturnum interimere Ælianus docet lib. 6. de Animal. cap. 46. Deque hac ἰδιοσυγκρασίᾳ extant elegantes verſus Lucretij lib. 4.

Tantaq; in his rebus diſtantia differitasq; eſt,
Vt quod aliis cibus eſt, aliis ſit acre venenum,
Eſtq; vtique vt ſerpens, hominis quæ tacta ſaliuis
Diſperit, ac ſeſe mandendo conficit ipſa.
Præterea nobis veratrum eſt acre venenum,
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Galenus vero lib. 3. de ſimpl. Medicam. facultatibus, rationem huius proprietatis in Sturno reddere conatus eſt his verbis. Sic hominem quidem cicuta necat, tum ob meatuum amplitudinem, calorisq; multitu-

A multitudinem, tum ob attractionis arteriarum robur validum etiamnum ad cor pertingens. Sturnos vero ob caussas contrarias non enecat, quandoquidem retineatur ac cunctetur, & sese temporis tractu concoqui præpararique à corde tanquam à foco incalescens sinat, non secus ac lignum extrinsecus. Sicuti autem quidam vir nobilis ad honestos suos amores hoc hieroglyphicon accommodauit, eo innuens, omnia alia quæ cæteris amara & contraria in amore contingant, sibi esse accepta & grata: ita multo rectius vsurpari poterit ab ijs, qui amore virtutis & pietatis cuncta alia quantumuis laboriosa & iniucunda sibi reputent pro condimento suauissimo & admodum salutari.

Est vni iucundus amor, nocet alteri amasse:
Quodq; vni prodest, alteri obesse potest.

PIGER.

MVLTIS hieroglyphicis Salomon ignauiam traducit Prouerbiorum & Ecclesiastis libro, quæ ex contextu descripsimus.

B 1. *Prouerb.* 6. v. 9. 10. 11. Vsquequo piger dormies? quando consurges è somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum complicabis manus tuas vt dormias: & veniet tibi quasi viator egestas & pauperies quasi vir armatus. *Eccles.* 4. v. 5. Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas. Qui otio indulget plerumque manus decussatim collocat, & in gremium deponit, vt sibiipsi somnum facilius conciliet. Apud Liuium, *Decad.* 1. *lib.* 7. Sex. Tullius exercitus Romani nomine C. Sulpitium dictatorem his verbis allioquitur: de nobis ita desperasti, vt te mancorum ac debilium ducem iudicares esse. Quid enim aliud esse causæ credamus, cur veteranus dux fortissimus bello, compressis (quod aiunt) manibus sedeas? Et apud Lucanum lib. 2. *Compressas tenuisse manus.* Theocritus Idyll. 16. ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχειν, quod sectio sequens exponit.

2. *Prouerb.* 19. 24. Abscondit piger manum suam sub axilla, nec ad os suum applicat eam. *Cap.* 26. *vers.* 15. idem proponit hieroglyphicon, & addit, Piger laborat, si ad os suum manus conuerterit. Alij legunt, Piger manum suam abditam habet in sua manica, etiam ad os non reducit eam, id est, ne tum quidem, quum maxime opus est, manum extra os manicæ suæ exerit, quam operi admoueat; sed illam adeo studiose in ea continet, vt etiam cibum in os suum inseri patienter ferat. Magni viri quidam, C cognatione literarum decepti, legerunt *tsalahath* pro *tsallakath*: ideoque axillam vel sinum reddiderunt: cum dictio Hebræa proprie significet sartaginem, in qua carnes friguntur; interdum etiam, vt 2. Reg. 21. 13. scutellam siue patinam, qua cibus mensis infertur. Sed idem est sensus. Depingitur enim gestus hominis plane ignaui & somniculosi tanto stupore correpti, vt manu saltem exerta epulas appositas tangere, orique admouere nolit, sed tamdiu expectet, donec aliquis eas iam mansas ac propemodum liquefactas ipsi in os inserat, quemadmodum nutrices infantibus solent; aut ipsi etiam cibi sua sponte sese palato ingerant,

Ὀπταί τε κίχλαι ἀναβραστ' ἠρτυμέναι,	*Aßique turdi bene conditi & feruidi,*
Περὶ τὸ στόμα πέτοντ' ἀντιβολοῦσαι καταπιεῖν. i.	*In os volantes, se vorari supplicent.*

Hæc Athenæus ex Pherecrate, lib. 6. dipnosophist. cap. 14. pingens Vtepicam felicitatem, qua si quis delectatur amplius addat Comici Cratetis eodem capite citata carmina, quæ Dalecampius ex Græcis Latina fecit hoc modo:

D *Vasorum vnumquodque cum vocabitis*	*Vtinam calix est? teipsum diligenter laua.*
Accedet, apponetque seipsum.	*Ascende, maxa. Ex olla teipsam, beta, oportet excrere.*
Heus, mensa, instrue teipsam:	*Huc ades, piscis. at assus nondum sum parte altera.*
Mortariolum, mazam pinse: cyathe, vinum affunde.	*Itaque te conuertito, & oliuo te inungito.*

Ignauorum in Moronia insula somniantium tabella.

3. Aliam ex Salomone, *Prouerb.* 20. *cap.* 4. *v.* subijciamus. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. Rustici siue ad autumnalem, siue ad trimestrem sationem agros præparent, semper inter arandum auram gelidiorem experiuntur. Nam sub autumnum, præsertim horis matutinis, iam tenue quoddam sentitur frigus, quod paulatim fit asperius. Martio mense, cum iam dies apricos speramus, noui veris initia plerumque comitatur quædam hyemis rumina-

tio. Sic enim eius mitescentis, quamque omnino abijsse putes, exasperationem & rigorem postlimi- A
nio reductum, Plinius lib. 17. cap. 22. appellat. Quapropter ignaui hoc tempore domi ad focum desidere, quam sub dio arare, & frigoris iniuriam perferre malunt. Verumtamen æstate iam ingruente, nemo est qui frugibus inde enatis non apprime gaudeat, & aliquam messis partem ad se quoque redire cupiat. Eodem modo plerique sapientiam, eruditionem, opes, honores, similiaque commoda vehementer appetimus: sed horum acquirendorum medium, videlicet labores & molestias in iuuentute deuorandas refugimus: vt non immerito torqueri possit in nos prouerbialis versus Athenæi libro 3. cap. 4.

Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσι.
Gaudet auis ficu, sed eam plantare recusat.

4. Cum priori hieroglyphico conuenit & illud *Prouerb.* 10. 5. Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertit æstate, filius confusionis. Æstas siue messis, occasionem rerum bene gerendarum significat. Collectio frugum, diligentiam debitam in vocatione: somnus ignauiam denotat, quæ tempus frustra elabi patitur. Filius Sapiens Hebræorum idiotismo dicitur homo circumspectus & B
prouidus, qui sibi non tantum in præsens consulit, sed etiam de futura necessitate solicitus est. Nam etiam, vt sapienter quidam dixit,

Illuc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt,
Prospicere.

Quam ob causam formicæ prudentissimis animalibus annumerantur, *Prouerb.* 30. 25. quod hyemis venturæ memores, cibum æstate colligant, & in cellulas recondant: sicuti etiam cap. 6. v. 6. &c. piger ad formicam mittitur à Salomone, vt insecti tantuli vias consideret, & discat eius sapientiam. Formica enim quamuis non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Confusionis filius dicitur piger, quod tandem redigatur ad inopiam ignauiæ filiam, quam plerunque cum laboris auersatione coniunctam cernimus. Nam qui occasionem semel amissam stulte requirunt, non minus ridentur, quam si diebus hyemalibus ad fruges demetendas expaciarentur per agros. Interdum etiam non sine confusione sarcasmos auribus excipere coguntur, quemadmodum Apologus de formicis innuit, quæ cicadis mendicantibus otium C
æstiuum exprobrarunt, salse inuitantes ad saltandum, quandoquidem tota æstate cecinissent. In vnoquoque negotio diligenter obseruetur temporis opportunitas, eaque sic vtendum est, & inde præsidium aliquod nobis comparemus, quo hyemis iniurias, id est, inopiam & reliqua senectutis incommoda, absque alieni auxilij humani imploratione facilius propulsare possimus. In eum finem Hesiodus postea scribit, lib. 2.

Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς.
Aestas non semper durabit: condite nidos.

Id omnibus, præsertim adolescentibus inculcandum est, quibus præceptores in quotidianis lectionibus amplissimam studiorum segetem tam fideliter proponunt: vt occasionem illam, fronte tantum capillata, vtraque manu apprehendant, & florente adhuc ætate sibi eruditionem comparent. *Ecclesiastic.* 50. 33. Potest etiam ad pietatis negotium extendi, cum proximos adhortatos cupimus, vt in tam copiosa gratiæ Dei messe, *Matth.* 9. 39. pœnitentiam agant, seque sincero animi affectu præparent ad D
sponsum excipiendum, nisi olim in extremo die pudore suffundi, & cum fatuis virginibus ad mercatores remitti velint, vbi tamen nullus mercaturæ locus erit relictus. *Matth.* 25. 1. &c. Nam vt Damascenus eleganter scribit, Serm. de defunctis, πανηγύρεως διαλυθείσης, οὐκ ἔστι πραγματείας ἐμπόρευμα, id est, *Nundinis dissolutis nullum restat negotiationis commercium.*

5. Pigrum Sapiens apposite comparat homini dormienti, *Prouerb.* 20. v. 13. Noli (inquit) diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus. Esto prouidus (inquit) cuigila, labora, vt pane satieris, vt vitæ necessaria tibi acquiras. Hieroglyphicon illud dormientis ad somnum spiritualem ignorantiæ & peccati accommodari potest. Videndum enim ne somno simus dediti, socordes, & mundi veterno correpti: sed vigilemus, ne solido bono priuemur.

A *Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones:*
Vt teipsum serues non expergisceris? &c.

Huc refer quæ de somno & vigilia spirituali frequenter dicta occurrunt in literis sacris.

6 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit & desiderat. *Prouerb.* 21. 25. 26. Hoc hieroglyphico piger imprudenti viatori comparatur, qui in latronum manus & sicas incidit. Ignauum vanæ cogitationes pessundant: quales sunt, qui inter pocula, vel in lectulis stertentes sibi aureos montes pollicentur. Quotiescunque vero leue nescio quod onus vel digito pertingunt, subinde has voces ingeminant, Vtinam hoc labore iam essem defunctus, ante labore sudore diffluentes hos irridet Euripidis Electra:

Οὐδεὶς γὰρ ἀργὸς, θεοὺς ἔχων ἀνὰ στόμα, | *Nemo piger, quamuis Deos in ore habens,*
Βίον δύναιτ' ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου. Id est, | *Victum potest citra laborem acquirere.*

Et Cato apud Salustium de Coniurat. Catilin. Non votis neque supplicijs mulieribus auxilia Deorum parantur: vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt. Vbi socordiæ te atque B ignauiæ tradideris, nequicquam Deos implores: irati infestique sunt. Hinc apud eosdem nata est fabula de Bubulco, qui plaustro in salebris hærente otiosus adstiterit, & numina cœlestia, cum primis autem Herculem Deorum fortissimum inuocarit: sed ab eodem de rectiore eluctandi ratione fuerit admonitus versu prouerbiali, teste Suida,

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τοὺς θεοὺς καλεῖν.
Deos precare, admota manu.

Quod vulgus exprimit his verbis: Ora & labora.

7. Piger vt sibi molliores delicias faciat chimæras fingit & pericula, quæ nouo hieroglyphico tabellam aptant, ex Salomone, *Prouerb.* 22. 13. dicit piger: Leo est foris, in medio platearum interficiar. *Et* 26. 13. Piger dicit: Leo est in via, & leæna in itineribus. Quam lepide sibi imponit impudens verbero! Leones & plurimum in montibus & syluis degunt: ideoque in medijs vrbium plateis nunquam conspiciuntur nisi vinculis constricti, Ezech. 19. 3. aut mansuefacti, qui hinc inde circumducantur; vel singulari quadam diuini Numinis ira vrbibus immissi, 2. Reg. 17. 25. Nihilominus ignaui Leonum C (i. Chimerarum) metum desidiæ suæ prætexunt, ne in publicum progredi, aut nonnihil operis in Ecclesia, Republica, Oeconomia, vocatione priuata peragere cogantur. Imo, quum medijs & instrumentis idoneis plerumque non careant, etiam in locis tutissimis constituti nescio quæ pericula sibi ipsis fingunt, & nunquam non aliquid impedimenti comminiscuntur, tantum vt laborem subterfugiunt. Eo pertinet Theocriti dictum,

Ἀεργοῖς αἰὲν ἑορτά. Id est,
Semper sunt otia pigris.

8. Elegans aliud hieroglyphicon nobis exhibet caput 26. *Prouerbiorum*, vers. 14. his verbis: Ianua vertitur in gyrum super cardine suo, & ignauus super lectum suum. Salomon somniculosi hominis gestus graphice depingit. Quemadmodum enim ianua impulsa seipsam quidem mouet, atque huc & illuc vertitur, sed nihil promouet, neque enim à cardinibus recedere potest: sic ignauus quamuis

——— *iam clarum mane fenestras*
Intret, & angustis extendat limine rimas,

D Satyrographo teste; nihilominus in lecto hinc inde voluitur, non secus, ac si funiculis vel cardinibus ei affixus esset. Quod si ipsum semel atque iterum excites, ille tamen

——— *tarda grauitate iacentes*
Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento.

tamdiu moras nectit, donec ipsi somnus denuo obrepat, *Prouerb.* 6. 10. Si acrius instes, nunc præmaturum horæ sonitum, nunc frigoris externi iniuriam, nunc indusium calefaciendum, vel alias eiusmodi nugas obtendit, vt vel tantillum temporis spacium lucretur. Denique nisi minarum & increpationum machinis admotis statione illa ignaua non deijcitur.

9. In pigritijs humiliatur contignatio: & in infirmitate manuum perstillabit domus. *Eccles.* 10. 18. Hiero-

Hieroglyphicon ignaui cunctatoris, qui malum aut damnum aliquod gliſcens ſupina incuria negli- A
git, vtraque manu captus, donec paulatim ex paruis initijs vires maiores acquirat, & tandem reddatur immedicabile, cum antea leuiſſimo ſumptu auerti potuiſſet. Accommodatur ad luxurioſos potentes, qui indulgentes genio gubernationis publicæ habenas relinquunt, in vtramvis aurem ſtertunt, donec tandem Reipublicæ corpus, inſtar ædificij vetuſtate exeſi, funditus corruat.

Sapientiam vero cenſuras in ignauos ſcriptis varijs conſignatas hic reponere non fert animus, nec inſtitutæ huius opellæ ratio patitur. Satis ſuperque veternum iſtis excutere ſumus conati. Coronidis loco Rabbi Simeonis celebre dictum addere libet. Dies breuis eſt, opus multum, operarij pigri ſunt, merces eſt multa, & paterfamilias vrget. Hæc ſi ignauia ipſa alta mente reponere velit, tandem ſapiet.

Cordatis autem & ſtudioſis adoleſcentibus repetimus libenter ex Vidi Fabri Phocylidæ Francogalli doctiſſimi tetraſtichis,

Vſque ad ſepulchrum quære ſemper diſcere, *Niſi quid in illa comparaueris boni,*
Illamque prorſus perditam ducas diem, *Vnde melior ſis, doctior, prudentior.*

PII *& Impij.* B

MVLTÆ plantæ Phyſica quadam conſpiratione cognatæ ſunt. Sanctorum communio ſpirituali fœdere conſtat, licet alij alijs donis peculiaribus polleant. Et vt aliæ quædam plantæ natiuo diſſidio, propter qualitatum aduerſitatem diſiunguntur: ita pijs & impijs non poteſt conuenire, nec iungi poſſunt. Quæ Phyſici tractant de ſympathia & antipathia rerum ad illud hieroglyphicon commode referri poſſunt, & innumeras fere tabellas exhibent.

2. Sunt flores quidam, qui & coloris & fragrantiæ cauſa commendabiles gratique ſunt, vt Roſæ, præſertim quæ carneo colore ſunt, & violæ; & flores exſtant non tam odore quam colore commendabiles. Ita etiam hominum alij in alijs rebus excellunt. Sunt flores qui fœtore tetroque colore improbos homines, quorum vmbra bonis quoque obeſt, egregiæ repræſentant.

3. Roſæ inter ſpinas efflorеſcunt: & florentiſſimi homines inter multos aduerſarios, Dei conſilio & populo quandoque ſeruiunt. Quæ ſpectatiſſime florent, cito marceſcunt, vt roſa, lilium, violæ. Homines qui gloria & dignitate ſubito eminere cœperunt, plerumque breuem habent terrenæ felicitatem periodum. C

4. Gemmæ latent in terræ abditis: Vniones in mari naſcuntur, attamen habent cum cœlo cognationem. Pij cum impijs ad tempus mixiti terreſtria minime ſapiunt, ſed cœleſtem habentes originem, cœleſtia quærunt.

PIORVM *& Impiorum conditio.*

PALMA non facile creſcit, niſi radijs ſolaribus foueatur, necnon humore aliquo conuenienter irrigetur: ideo ad fluuiorum ripas feliciter prouenit. Huic ad aquas floreſcenti fructusque ſuos idoneo tempore producenti iuſtus comparatur. Contra iniuſtus fœno in tectis radice deſtituto, terra, & aqua carenti, quod paulo nimio ſolis ardore comburitur, vt neque hominibus quicquam proſit, nec benedictio Dei ſuper eo expectetur, dicitur eſſe ſimilis. Hieroglyphica iſta Pſal. 1. & 129. deſignantur. Ieremias Propheta c. 17. v. 68. homo, inquit, cuius cor recedit à Domino, erit inſtar myricæ in deſerto, & non videbit cum venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate deſerti, in terra ſalſuginis & inhabitata. Contra vir pius erit ſicut arbor ad aquas plantata, radices ſuas ad riuum extendens, quæ venien- D
tem æſtum non ſentit, cuius folium viret, & in tempore ſiccitatis non erit ſolicita, nec à fructu ferendo ceſſabit.

PIVS *& Impius.*

CERNIS arborem loco irriguo ſitam, folijs & fructibus illuſtrem? Hieroglyphicon eſſe vitæ pij hominis ne dubita: proinde ex primo Pſalmo repete verba: Vir ille eſt tanquam arbor plantata ſecundum fluenta aquarum, quæ fructum ſuum dabit in tempore ſuo: folium eius non marceſcit, & quicquid agit proſperum eſt.

Occurrit ſterilis aut arida arbor? Cogita futurum, vt, niſi mature edas fructus reſipiſcentia dignos, excidaris, & in ignem æternum conijciaris: iuxta dictum: Iam vero ſecuris ad radicem arbo-

rum po-

A rum posita est: Omnis igitur arbor non ferens fructum bonum excinditur, & in ignem abijcitur. Matth. 3. 10.

PIVS *vir.*

APES nullis nocent floribus, cum ad omnes aduolent: & pius vir, licet incidat in multum dissimiles homines, nemini tamen nocet: hoc enim spectat semper, vt prosit (pro virili sua parte) omnibus, obsit nemini.

PHILOSOPHIÆ *studium.*

NOTA est fabula de Hesperidum hortis, quorum custos fuerit draco peruigil, aurea mala vigilantissime asseruans, quem interfecerit Hercules. Vnde hodieq; Romæ in Capitolio Herculis pulcherrima ex ære statua, claua insignis, læuaque tria mala ostentans visitur: quam rem mythologice Pierius explicat lib. 54. Mala quidem illa Agrætas in rebus Lybicis, eumque secutus Varro, oues fuisse tradit, quæ aureæ cognominarentur, quas Hercules ex Africa in Græciam asportauerit. Quidam retrum Astronomicarum peritiam ab Hercule in Græciam relatam: nonnulli etiam venas auro copiosas ex Atlante monte fluentes, quas Hercules occupauerit, per mala illa significatas fuisse volunt.
B Draco sane ab antiquis etiam thesaurorum custodijs præficitur, vt ex Festo liquet, & Artemidoro, 1. Onirocr. 13. Et Prouerb. vice est apud Ciceronem 13. Philip. *Quasi thesaurum Draco.* Fulgentius singula mala, quorum fuere quatuor, mythologice pro studio, intellectu, memoria & facundia accipit. Natalis Comes in auaros pecunijs fere immorientes detorquet. Quo referenda est elegantissima Phædri Augusti liberti fabula de Vulpe & Dracone lib. 5. & Horatij increpatio lib. 1. Sat. 1. Nos per Draconem, perspicacissimum animal, vim animi indagatricem & θεωρητικὴν, per arborem malis aureis fulgentem philosophiam, & illum scientiarum orbem, quouis auro pulchriorem & pretiosiorem intelligimus: quem mens sapientiæ cupida, perpetua vigilantia & studio indefesso sectatur, tuetur ac custodit. Nam vt præclare Cassius Parmensis in Orpheo,

Non leuis ascensus, si quis petit ardua, sudor
Plurimus hunc tollit, nocturno exsomnis oliuo
Immoritur, iactat, quod mox laudauerat in se,
Qui cupit æternæ donari frondis honore.

C Accommodari ista sic quoque possunt, vt significent diligentissime custodienda esse, quæ nobis clargitus est Deus, dona, ne ob ignauiam nostram ea nobis rursum auferat.

POETÆ *Mecœnatem desiderant.*

PHILOSTRATVS lib. 1. Iconum de Phaëtone (quod etiam Ælianus lib. 1. de Animal. notauit) de Cygnis ait, leni atque in itinere congruo ad cantum vtuntur Fauonio. Et D. Nazianzenus in eleganti illa Epistola ad Celeusium præsidem, improbans loquacitatem, & contra commendans taciturnitatem, hæc habet: Sed nos quorum gratia quispiam vel in solitudinem concesserit, vt musicam audiat, sic quando Zephyro spiranti alas nostras permiserimus, iucundum quid & concinnum modulamur. Præfert autem eo in loco Cygnorum suauem quamuis rarum cantum hirundinum intempestiuæ garrulitati, ac introducit Cygnos eq, vt diximus, modo hirundinibus respondentes. Sunt qui velint ventis istis Fauonijs spirantibus Cygnos etiam facilius concipere, quod in medio relinquimus.
D Est autem hæc similitudo admodum conueniens viris doctis & litteratis, atque imprimis Poetis, quibus ad sua studia prosequenda & excolenda, & doctrinæ præclara monumenta elaboranda, opus est Mecœnatum fauore & auxilio, quibus ad omnia reddantur alacriores, secundum versum Martialis,

Sint Mecœnates, non deerunt, Flacce, Marones.

Ac Seneca in Hyppolito,

Ingenia melius recta se in laudes ferunt,
Si nobilem animum vegeta libertas alit.

Extat quoque huius argumenti Petri Costalij Galli haud indoctum carmen,

Non canit assueta Cygnus vocalis in vnda,
Ni Zephyri spiret mollior aura sibi.

Quare

Quare alibi additur: ZEPHYRIS ASPIRANTIBVS. Quidam à contrario sensu ascribunt, AB-EST CVR AVRA PARATIS? quibus scilicet ad studia omnia subsidia sunt denegata. A

Dulcisonum mollis Zephyrus demulcet olorem:
Et vatum exstimulat pectora dulcis honos.

POTENTIA *victoriosa.*

CORNV ad homines figurate translatum hieroglyphica nota est potentiæ; exaltatum autem præstantiam & victoriam indicat Hebræis. Inde hæc dicta, exaltatum est cornu meum, 1. Sam. 2. 1. vt exaltaret cornu, 1. Chronic. 25. 5. exaltabuntur cornua iusti, Psal. 75. 11. exaltabitur cornu nostrum. Psal. 89. 18. Cornu eius exaltabitur in gloria, Psal. 112. 9. exaltauit cornu populi sui, Psal. 148. 13. Exaltauit cornu hostium, Thren. 2. 17. Christi autem potentia & victoria eodem hieroglyphico pingitur: Subleuabit Deus cornu Christi sui, 1. Sam. 2. 10. Erexit nobis cornu Salutis in domo Dauid. Luc. 1. 69. & Dauid appellat Deum cornu salutis suorum, Psal. 18. 3.

PRÆIVDICIA *fugienda.* B

ABSYNTHIVM de præiudicijs fugiendis hieroglyphice nos commonefacit, iuxta Prophetæ dictum: Iudicium in absynthium conuertunt. Amos 5. 7. Item, Conuertistis fructum iustitiæ in absynthium, cap. 6. 12.

PRÆSTANTIA.

ACCIPITER præstantiæ hieroglyphicum est Ægyptijs, inquit Horapollo lib. 1. cap. 6. quod cæteris auibus præstare videatur.

PRINCEPS *Clemens.*

VVLGARIS quidem notitiæ, sed multæ vtilitatis herbam Betonicam Antonius Musa Augusti Imperatoris Medicus celeberrimus peculiari scripto celebrare non dubitauit. Radix tamen terræ abscondita, si copiosior sumatur, vomitum concitat, & aliquid veneni in se continere existimatur. Sic Reges ac Principes clementiam ac benignitatem suam omnibus notam ac testatam reddere, seueritatem autem occultare debent. Quod verbosius explicat Seneca in principio lib. 1. de Clementia. C
Et Poeta ingeniosus ait,

Est piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,
Cuique dolet quoties cogitur esse ferox.

Quamuis interdum etiam, teste Cicer. epist. ad Brutum lib. 11. salutaris seueritas vincat inanem speciem clementiæ.

PRINCEPS *Munificus.*

DE Capreolo Moschum proferente varie differunt recentiores. Scaliger exercitatione 211. contra Cardanum feram illam vult esse Gazelam Arabum, quam ἐκ τῆς αὐτοψίας describit. Circa vmbilicum solet tempore Nouilunij huic Capræ Indicæ abscessus quidam protuberare, qui maturus vel sponte rumpitur, vel ob quemdam pruritum terræ aut saxo affricatus humorem saniosum emittit (hinc à nonnullis pus aromaticum vocatur) euacuataque hac vomica rursum sanguinem quasi menstruum colligit, quem & iterum emittit suo tempore. Maximus vero Moschi prouentus est in Sinarum regno. Existimant autem peritiores hunc tam pretiosum succum producere, & tanquam D
vberiore liberalitate compensare, quod accepit propter odoratissima pascua herbarum, quæ in sanguinem conuertantur, & hunc odorem illi feræ concilient. Alij hoc potius ad quandam ἰδιοσυγκρασίαν referre malunt. Hieroglyphica nota est Principis, qui subditorum suorum opibus & sumptibus sustentatur, atq; ideo maiora illis, vice versa, quantum fieri potest, reddere cupit, vt scilicet eius opera contra aliorum iniurias semper vitam tranquillam & felicem agere queant. De quibus accurate disserunt Plato lib. 1. de Republ. & Xenophon in Cyripedia lib. 1. & 8. suntque noti Claudiani versus ad Honorium,

Tu ciuem patremque geras, tu consule cunctis,
Non tibi: nec tua te moueant, sed publica vota.

PRIN-

PRINCEPS *Illustrißimus.*

A NON sibi viuit, sed subditis: & pie canit poeta,

Rex bonus est pastor populi, tutorque, paterque;

Nec sua, sed populi commoda sola cupit.

In Scythiæ latissimis campis animal quoddam reperitur, Suhak ab incolis dictum, syluestri Capræ simile, quotannis ad fines vsq; Podoliæ aduentare solitũ, miræ pernicitatis, nec minoris ferocitatis, cornibus striatis, albicantibus, pellucidis, acutis & validis præditum. Hoc animal se quasi ductorem præbet Capreolorum gregibus, ipsisq; præire solet, acerrimo visu simul & auditu præditum; quare longe lateq; circumspiciens, & omnia obseruans, facile hominum persequentium insidias è longinquo deprædhendit, & comitibus sibilo acuto dat signum fugæ, vt in loca tutiora se recipiant. Qui typus profecto est pulcherrimus, & hieroglyphicon elegantissimum solertis ac soliciti principis, rectorisq; vigilantis, quem Homerus ideo ποιμένα λαῶν, id est, pastorem populorum vocat. Et Chrysanthas apud Xenophontem lib. 8. institutionis Cyri, nullum discrimen inter bonum principem & bonum patrem B constituit: ἄρχων ἀγαθὸς, inquit, οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. Hadrianus Imperator in frequenti Senatu, teste Dione dixit, ita Imperium administrabo, vt sciam non mearum rerum, sed subditorum cura mei affici debere. Sic legum vera clausula hæc est, salus populi, suprema lex esto.

PRINCEPS *Optimus.*

GALLINARVM amorem in pullos, & defensionem illarum acerrimam Plutarchus in commentario περὶ φιλοστοργίας, describit his verbis: Gallinas autem quotidie ante oculos habemus, ac cernimus, quomodo pullos suos foueant, alios sub alas recipientes, aliis tergum conscendendum & vndiquaq; aditum præbentes, simulq; blandam & gaudij indicem vocem edentes, eædem canes & angues fugiunt, cum sibi metuunt, cum vero pullis timent, defendunt, & vltra quam vires patiantur iis propulsandis certant. Hæc ille. Imprimis vero sese opponunt miluis & accipitribus rubetariis, qui pullis insidiantur, quod certamen pulcherrime describit Oppianus lib. 3. Cynegeticorum. Ac scimus ipsum Saluatorem nostrum charitatem & solicitudinem pro genere humano ostendentem hac similitudine vsum, Matth. c. 23. & Luc. 13. Sanctus vates etiam Psal. 57. hac quoq; metaphora vtitur: In vmbra a- C larum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Sic recte ad alios fideles principes, & magistratus solicitos transferri potest. Quare hoc elegans symbolũ ascribitur in Genealogia Austriaca Alberto Comiti Habspurgensi 18. principi optimo ac fortiss. patri Rudolphi I. Imperatoris Roman. qui contra infideles gentes egregiam nauauit operam, vt testantur plures de illo historiæ. Vt autem dulce & decorum est pro patria mori, idem dicendum de principe optimo, qui pro fidis subditis quæuis pericula subit, vt in pace habitent.

Gallina vt timidos defendit prouida pullos,

Sic populum auxilio Rex tegit ipse suo.

PRINCEPS *placidus.*

ARISTOTELES lib. 9. histo. Animal. placidissimum & mitissimum omnium ferarum dicit Elephantem. Aiunt vero tantam esse illius mãsuetudinem erga debiliora animalia, vt gregatim occurrentia pecora proboscide paulatim remoueat atque segreget, ne forsitan imprudens illa conculcet D atque proterat. Addunt præterea Physiologi illum nisi lacessitum non facile irasci vel sæuire. Strabo lib. 15. de Indicis Elephantis agens, hoc illis tribuit encomium, quod sint natura mites, atq; ad animal ratione præditum propius accedant. Cicero de Officiis lib. 1. Nihil laudabilius inquit, nihil magno ac præclaro viro dignius placabilitate ac clementia. Addit tamen hoc quoque non minus prudenter; Et tamen ita est probanda mansuetudo, vt adhibeatur Reipub. causa seueritas, sine qua administrari ciuitas non potest. Et Homerus eamdem virtutem commendans ait:

——ἀκεσταὶ δέ φρένες ἐσθλῶν, *Placabiles sunt animi bonorum.*

Ac noti sunt versus Ouidiani:

Quo quisque est maior, magis est placabilis iræ,

Et faciles motus mens generosa capit.

Elephas igitur cum ouibus ambulans, est placidi principis hieroglyphicum, atque de eo dicamus, A

Præterit, haud elephas animalia paruula lædit.
Nempe quod hic clemens Rex imitetur habet.

Discat sapiens & clemens Magistratus,

Parcere subiectis & debellare superbos.

Mansuetis certe grandia cedunt: & mites terram possidebunt, atque in tuto versabuntur.

PRINCEPS *Sapiens.*

CETE quædam, & quas vulgo balænas vocant, tantæ esse magnitudinis in comperto est, vt naues etiam, quamuis prægrãdes, euertere ac pessundare valeant, & Oppianus in ἁλιευτ. idem affirmat. Tradunt autem quasdam ex istis, cum naues recens picatæ sunt, sentire illum odorem, eoq; attractas affricare se nauibus, atq; ita, ni præcaueatur periculum, illas euertere. Nautę igitur picata dolia illis obiiciunt, cum quibus dum ludunt, illi effugiunt. Ferunt hoc symbolo vsum fuisse maximum heroem, Mauricium Saxoniæ ducem, cuius excelsus animus & imprimis illustres virtutes bellicæ ad omnem posteritatem erunt celebres. Fieri autem potest, vt prudentissimus princeps innuere voluerit, non temere occurrendum, sed obludendum esse potentioribus, si illorũ vim & insultus aliter vitare & frangere nequeas. Nam profecto, secundum Pacuuij illud, B

Cum contendi nequitum est, clam tendenda est plaga.

Neque etiam illud Spartani Regis apud Plutarchum apophthegma, de leoninæ & vulpinæ pellis vsu ignotum est. Referri denique huc possunt egregia illa belli furta & stratagemata, ab omni prorsus reprehensione, secundum Val. Max. remota, per quæ, vt Thucydides loquitur, τὸν πολέμιον μάλις' ἄν τις ἀπατήσας, τὲς φίλυς μέγις' ἂν ὠφελήσειεν; hostes max. decipiuntur, & amici plurimum iuuantur. Verissimum igitur est Polybianum illud apud Suidam: μία ψυχὴ τῆς ἁπάσης πολυχειρίας ἐν ἐνίοις χειρῶν ἀνυσικωτέρα: *Vnius mentis solertia aliquando efficacior, quam mille manus.* Docere etiam potest hoc hieroglyphicon, imminente graui aliquo periculo omnem honestam esse rationem expediendæ salutis, & vitæ seruandæ causa insuper habendas omnes diuitias. Vere namq; Alcestis apud Eurip. ait:

ψυχῆς γὰρ ὐδέν ἐστι τιμιώτερον;
Nam nihil est vita pretiosius. C

Ad posteriorem hanc significationem pertinet sequens Distichon,

Vt teipsum, & nauim serues, comitesque pericli,
In pontum cunctas abiice diuitias.

PRINCEPS *vigilans.*

IMMANES illos Oceani alumnos, quales sunt cete, orcæ, physeteres, pristes & alij, (de quibus post Plinium, aliosque veteres, ampliss. ex recentioribus Gu. Rondeletius, Gesnerus, & Olaus Magnus scripserunt) cum ob vastitatem corporum in vadis periclitantium, oculorumque caliginem, tum etiam ob bella inter ipsosmet, & fraudes insidiantium, duce vti exiguo pisciculo, quem ἡγεμόνα & ἡγητῆρα vocant, eiusque ope & vigilantia securitatem illis, sed capto eo exitium adferri, Oppianus, Ælianus, & Plutarchus scribunt, & elegantiss. versibus expressit Claudianus quoque II. in Eutr. Quidam piscem illum Aristotelis μυστικητὸν, quem Gaza, Plinium secutus, musculum vertit, cuiusq; etiam Phile meminit in Iambis, faciunt. Ad rem autem hunc typum ipse Oppianus pulcherr. mehercle sententia accommodat: D

Ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιος ἀφρων.
Καί τε μέγα βρίθοντα κατέσβεσεν, ἠδ' ἐσάωσε
Βαιὸς ἀνὴρ εὔμητις.

Robur mentis expers, res inanis est.
Et vel potentissimum viribus perdat seruetve
Paruus vir, qui valet consilio.

Nec incongrue huc referri possit Xenophontis illud in παιδ. τὸν ἄρχοντα χρὴ ὐ τῷ ῥᾳδιυργεῖν διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ τῷ προνοεῖν καὶ φιλοπονεῖν. *Principem subditis anteire debere, nõ luxu & otio, sed prouidentia &*

A *tia & industria.* Nam, vt Plutarchus inquit in vita Lycurgi: ἡ πειθαρχία μάθημα μὲν ἐστιν ἄρχοντος. ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, τὸ καλῶς ἕπεσθαι: *Vt populus sit dicto audiens, hoc discit à Principe. Nam qui bonum præbet ducem, is facit, vt alij bene sequantur.* Vigilantis Principis hieroglyphicon exhibet hic pisciculos plebem stertentem & stupidam ducens, & inter periculorum vndas innumeras conseruans.

Hoc Balæna suo tuta est ductore per vndas,
Principe & est fœlix plebs vigilante suo.

PRINCIPIS *gloria.*

SERPENS Prudentiæ, gladius seueritatis & animaduersionis, corona gloriæ typus est. Gladius quidem magistratui vindex in iram ei, qui male operatur, 13. ad Roman. Vnde hodieq; magnis principibus in solemnitatibus prægestari solitus. Sed imprimis memorabile est, quod de Traiano Imper. ex Dione Xiphilinus & Aurelius Victor referunt, cum Licinio Suræ Præfecto Prætorio de more gladiū accingere deberet, ei porrexisse nudum cū hoc dicto: Tibi istum ad munimentū mei committo, si recte agam; sin aliter in me magis. Etsi autem salutaris seueritas vincit sæpe inanem speciem clementiæ, B vt Cicero ait ep. 2. ad Brutum, maxime cum flagitia & facinora sine modo sunt, vt Tacitus loquitur: certe tamen vt Princeps recte vtatur gladio, magna cautione opus est. Non enim diuturna est possessio, in quam gladio inducimur, vt Q. Curtius Rufus dixit lib. 8. Et seueritas amittit assiduitate auctoritatem, ex Senecæ dicto, 1. de clement. qui idem ibid. pulcherrime, vt arbores, inquit, quædam recisæ pullulant: Ita regia crudelitas auget inimicorum numerum, tollendo. Quinetiam pronunciare ibidē audet: Principi nō minus turpia multa supplicia, quam Medico funera. Igitur iustitiæ quidem ille minister sit, sed cum prudentia: His enim ducibus veram consequetur gloriam, vt hieroglyphicon hoc nostrum, quod serpentem ore coronam gestantem, & ensi erecto conuolutum exhibet, subiicit. Pulchre Cassiodorus 11. Var. Benigni Principis est, ad Clementię commodū transilire interdum terminos Æquitatis. Quando sola est misericordia, cui oēs virtutes cedere honorabiliter non recusant. Propriū igitur Principis, ex Taciti monitu in Agric. Omnia scire, non omnia exsequi: paruis peccatis veniam, magnis seueritatem commodare: nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentum esse. Ex quib. C liquet, verissimum esse Aristotelis dictum: ἡ φρόνησις, ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη; *Prudentia, imperantis propria & vnica virtus.*

PRINCIPVM *Exempla.*

SCILICET in vulgus manant exempla Regentum, inquit ille. Et, Regis ad exemplum totus componitur orbis. Exyngium herbam si qua ex grege caprorum comedit, grex totus cum ea veluti solo affixus stat immobilis, donec herbam ex ore comedentis pastor abstulerit. Idem populis præstant Principes, quorum virtutibus vitiisque ad eos accedunt, ita accedunt, ita afficiūtur, vt quamprimum boni vel mali fiant.

PROSPERITAS *malesuada.*

HISTORIA Sacra refert, 2. Chron. 25. Amasiam regem Iudæ, ob victoriam de Idumæis reportatam, nimis elatum bellum indixisse Ioæ regi Israelis. Duæ causæ Principem ambitiosum impulisse videntur. 1. cum Idumæos debellasset, sperabat hanc fœlicitatem fore perpetuam. Etenim est

D *Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,*
Et seruare modum rebus sublata secundis.

2. Putabat Deum non præsto esse futurum Israelitis apostatis, quum Amasias ipsemet idolis sese subiecisset, & veri Dei Prophetam subsannasset. Sed tempora discernunt actiones. Sed à proposito reuocatus à rege Israelis festiuo & elegantissimo hieroglyphico superbus pedem minime refert, imo poscit arma nocitura, & prouocator iniustaque bella mouens succumbit, iuxta dictum, Gentes dissipa, quæ bella volunt. Apologus hieroglyphicus hic fuit; Spina Libani misit ad Cedrum in Libano, cui iussit nunciari, Colloca filiam tuam in matrimonium filio meo. Sed bestia Libani transiuit per spinam & conculcauit eam. Amasias videtur petiisse à Ioa fœdus coniugij pro liberis, & responsum tulisse quod ferocientem superbiam ingenioso sarcasmo contudit, docens Principes modestiam vt

bella non necessaria & iniusta omittant, memores præclaræ sententiæ Artabani apud Herodotũ, Nemo propriæ sapientiæ aut potentiæ fiducia res non necessarias & periculosas moueat. A

PROSPERITAS *mundana, dolosa.*

OMNIBVS scilicet est cognita portentosa illa Polycratis Samij tyranni fœlicitas, qui vt suã perpetuam lætitiam mœstitia aliqua temperaret, pretiosissimum sibique carissimum annulum proiecit in mare. Sed enim piscis eximia magnitudine captus, fortunæ insidiantis manu reddidit. Igitur paulo post à Persarum Satrapa & ipse dolo interceptus, suspendio turpiter interemptus est. Tradunt eam historiam Herodotus, Strabo, Plinius, Val. Max. & alij. Admonet autem nos hic Polycratis piscis cum Ausoniano hemistichio, quam vanum & ridiculum sit τὸ διαπιστεύειν τῇ τύχῃ, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς εὐπραγίας, id est, *ob res secundas & bene gestas aliquam in fortuna spem sitam habere*, vt Polybius loquitur libro 1. vbi singulari M. Attilij exemplo hoc comprobat. Et vere B Nilus Episcopus, & Gregor. Theologus, quæ homini prospera contingunt, rotæ, fumo, ac vmbræ comparant. Prudenter itaque, etsi tecte, Tiberius apud Tacit. cuncta mortalium incerta iactabat, quanto plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico dictitans Sit igitur oraculi instar Senecæ dictum Neminem eo fortuna prouexit, vt non B tantum illi minaretur, quantum permiserat. Noli huic tranquillitati confidere. Momento mare vertitur: eodem die, vbi luserunt nauigia, sorbentur. Pulchre etiam Iustinus de Xerxe ex Græcia fugiente differit: Erat res spectaculo digna, & ad æstimationem rerum humanæ sortis varietate mirãda, in exiguo latentem videre nauigio, quem paulo ante vix æquor omne capiebat: carentem etiam omni seruorum ministerio, cuius exercitus propter multitudinem terrę graues erant. Nempe, vt argute Simonides ait in Threnis;

ὠκεῖα γὰρ οὐδὲ τανυπτέρυγος μυίας
οὕτως ἁ μετάστασις.
Fit enim citius, quam volucris muscæ
Status mutatio præsentis.

Et Ausonianum hemistichium Disticho perfectum est.

Fortunam reuerenter habe, cum summa tenebis,
Subtrahe venturis tum tũa colla malis. C

PROVIDENTIA *Dei.*

QVANDO cœlum occupant densæ nubes, exoriturq; violenta tempestas, quia & tristis caligo oculis obiicitur, & tonitru aures percellit, & sensus omnes terrore obstupefiunt, videntur nobis omnia confundi & misceri; eadem interim semper manet in cœlo quies & serenitas: ita statuendum est, dum res in mundo turbulentæ iudicium nobis eripiunt, Deum ex pura iustitiæ & sapientiæ suæ luce hos ipsos motus optime composito ordine temperare ac dirigere in rectum finem.

PROVIDENTIÆ *Diuinæ vis.*

PLVRES fuere Glauci, vnde etiam diuersa de iis figmenta ab Athenæo, Strabone, Clearcho, aliisq; commemorantur. Nasonis autem de Glauco Anthedonio fabula vulgo etiam nota est. Eum, vt piscatorem, cum forte captos pisculos in herba quadam (Atheneus ἀείζωον, Semperuiuum nominat) ad littus expositos, illa tacta in mare subito resilire conspexisset, eadem degustatá & ipsum in mare se D dedisse præcipitem, & ilico in marinum Deum Oceani Thetyosq; ope transmutatũ fuisse. Hæc Glauci ἀποθέωσις est, quæ etiam prouerbium peperit: *Glaucus comesa herba habitat in mari.* Est & Glaucus piscis, sed à colore, non ab hoc fabuloso maris Deo nomen habens. Sane autem hoc hieroglyphico significare possumus, nullam adeo depressam & humilem hominum conditionem esse, quam non Dei benignitas & gratia facile extollere & illustrare possit, atq; idcirco eius prouidentię obsecundandum, & quo Fata, hoc est, diuina eius voluntas, sequendum esse. Nam, vt pulchre Horatius cecinit:

—— Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens, &c.

Id quod

A Id quod ab Hesiodo mutuatus videtur. Pulcherrima etiam est Xenophontis sententia: Καὶ ὁ θεὸς δ', ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς, μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους, μικρούς. Igitur

Quo fata trahunt retrahuntque sequamur:

Vt præclare Virg. 6. Æneid. apud quem etiam Sibylla de aureo ramo Æneam sic affatur, vt fati prouidentiæq; diuinæ vim exprimat:

Carpe manu; namque ipse volens facilisque sequetur,
Si te fata vocant: aliter non viribus illis
Vincere, nec duro poteris conuellere ferro.

PROVIDENTIÆ *Diuina vis.*

NITEPVLA siue Cicindela, quam vulgo noctilucam appellant, insectum est pennatum instar muscæ, cuius quoq; meminit Aristoteles lib. 1. de part. Animal. cap. 3. vocatque, λαμπυρίδα, vel secundum alios λαμπυρίδα, quia noctu per arua luceat, instarque flammæ micet. Plinius lib. 18. cap. 26. B de his ita scribit. Est signum illius (hordei) maturitatis, & horum (milij ac panici) sationis commune, lucentes vespere per arua cicindelæ, ita appellant rustici stellantes volatus, græci vero lampyridas, incredibili benignitate naturæ. De quo plura apud eudem auctorem legi poterunt, libro iam commemorato, & libr. XI. cap. 28. Quamquam vero & hoc hieroglyphicon auctor illius ad honesti amoris significationem accommodauerit, imprimis tamen ille forsitan demonstrare voluit, coniugium optatum & fœlix à cœlo, id est, Deo Opt. Max. peculiariter hominibus procurari, nec nostro iudicio aut industriæ, sed soli prouidentiæ diuinæ esse adscribendum. Quod probat memorabilis sententia Salomonis in Prouerb. capit. 19. Vt autem prima lux à Deo primo die creata, atque per totam mundi molem sapientissimè sparsa, & omnibus corporibus inclusa, viuificat res creatas, & harum vnamquamq; exclamare cogit, ignis & vigor meus ab illa primigenia luce, mero Dei omnipotentis fauore pendet; ita vnumquemq; vel tantilla Dei cognitione imbutum hoc Disticho excitatum ad piam gratitudinem percupimus:

Ne forte in tenebris offendas, sit tibi summi,
Flamma iter ostendens prouida cura Dei.

C

PRVDENS.

ARDEA, Græcis ἐρωδιός, quasi ardua dicitur secundum Isidorum libr. 12. propter volatum in altiora loca: formidat enim imbres, & ideo supra nubes euolat, vt eorum procellas euitet. Quo autem altius volauerit, eo maiorem tempestatem indicat. Ob quam caussam Italice vulgo *Aerone* vel *Airone*, Gallis *Hairon*, vel potius *Airon*, dicitur. Atq; hoc præsagium tempestatis Aristoteles quoq; lib. 9. de hist. Animal. & Ælianus lib. 7. cap. 7. retulerunt. Vnde Virgilius lib. 1. Georg.

—— notasque paludes
Deserit, atq; altam superuolat ardea nubem.

Sunt autem ardearum siue ardeolarum tria genera, ex Aristotele, loco indicato, & Plinio lib. 10. c. 60. πέλλος, id est, ardea pella, Leucon siue alba vel λευκερωδιός, & Asterias siue stellaris, quæ & ὄκνος, id est, pigra dicitur. Quadrat autem hoc hieroglyphicon in hominem prudentem & cordatum, qui fortunæ aduersæ tempestates in tempore præuidens, sibi maturè cauere ac prospicere studet. Atq; ideo Cicero 1. de Legibus à prouidendo prouidentiam esse dictam ait, & lib. 1. de Diuinat. prudentes nos posse appellare prouidentes scribit. Sophocles quoq; hanc virtutem commendans, inquit:

D

προμήθεια γὰρ κέρδος ἀνθρώποις μέγα.

Prouidentia enim hominibus lucrum est maximum.

Ac Seneca de virtutibus præclarè scribit: Si prudens esse cupis, in futura prospectum intende, & quæ possunt contingere, animo tuo cuncta prospice. Nihil tibi subitũ sit, sed totum ante prospicias. Qui enim prudens est, non dicit; Non putaui hoc fieri, quia non dubitat, sed expectat, non suspicatur, sed cauet. Cuiuscumq; facti caussam require, cum initium inueneris, exitum cogita. Alias additur:

Sublimitate securior.

Etenim vir prudens quo magis eminet, eo minus alijs imminet, minas remittit, sibi cauet cum vera A animi humilitate, cœlestia spirans, & de caducis securus.

Prospicit atque fugit fortunæ flamina, prudens;
Ceu fugit imbriferos Ardea celsa notos.

PRVDENTES.

ECHINI marini tempestatem ingruentem vi naturæ præsentientes, lapillis in tergum coniectis se operiunt, & arena saburrant, ne fluctibus obortis ob leuitatem euertantur aut allidantur ad littora, sed vt hac veluti anchora nixi, inconcussi consistant. Quod quidem nautæ animaduertentes, statim pluribus anchoris naues infrenare & ipsi solent. Id cum alij (inter quos præcipui sunt Ælianus, Oppianus, Plutarchus & Plinius) constanter affirmant: tum Basilius Magnus & Diuus Ambrosius vterque in Hexaemero eleganter adducunt, & explicant. Quæ autem possit esse accuratior prudentiæ adumbratio? Hæc enim, Seneca paucis omnia complectente, præsentia ordinat, futura prouidet, præterita recordatur. Quo etiam pertinet Planætij aurea sententia, quam ex 2. eius de Officijs A. Gellius recitat. Argute Pindarus: B

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον: *Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.*

Nam, vt præclarè Aristoteles in Eth. disputat, φρονίμους οἰόμεθα εἶναι, οἳ τὰ αὑτοῖς ἀγαθὰ, καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις δύνανται θεωρεῖν: *Prudentes censemus, qui ea, quæ sibi, quæq; aliis conducunt, possunt dispicere.* Cui & Platonis illud plane par est: φρόνιμον γε φήσομεν ἀποχρῶντα ξύμβουλον καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει: *Prudentem dicemus sibi & Reip. consulere potentem ac validum.* Vnde Achilles apud Hom. ιλ.α. Agamemnonis accusans imprudentiam, cum is Briseidem abduxisset, ait:

Οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω *Nec potest prospicere simul præterita ac futura:*

Vbi omnino videndus est Eustathius Commentator. Pertinent huc Prouerb. *Sapiens diuinat*, & similia. Tumidis non mergitur vndis vir prudens, & imprudenti occinit,

Disce meo exemplo casus prænosse futuros:
Præuisa ante minus namque pericla nocent.

PRVDENTIA.

MVSTELARVM non vnum genus habetur, inter quas ea quæ minima est, & Plinio vulgaris ac domestica dicitur, vbiq; est nota. De hac atq; testudine apud Aristot. li. 9. hist. Animalium, c. 6. naturalis tam φρονήσεως, quam ἀντιπαθείας exempla leguntur memorabilia. Testudo (inquit, Gaza interprete) cum quod viperam ederit, mox edit origanum: quod cum ita sæpe factum animaduertisset quidam herbam euulsit, quo facto testudo (quæ gustato origano viperam repetebat) interijt. Mustela vero quoties dimicatura cum serpente est, rutam comedit. Odor enim eius herbæ infestus serpentibus. Caute pugnandum est: amat certe victoria pugnam. Et vt fert Distichon, C

Obfirmet fortis prudentia pectus in hostem,
Mustelæ veluti ruta dat antidotum.

Si quis autem ad ἱερογλυφικὰ animum aduertat, militis Christiani in spirituali pugna aduersus mundum, mundi principem, & seipsum fortiter pugnantis Christum salutis herbam viuificam in corde gestantis egregiam imaginem contemplatur.

PRVDENTIA *ex variis peregrinationibus comparata.*

LAPIDESCIT Coralium, vt primum contigit auras. Sapientis peregrinantis vt multorum mores D ad virtutis vsum varium videat & diligenter obseruet.

Qui sapit, ille animum peregrino obdurat in orbe,
Coralium extra vndas sic abit in lapidem.

Dioscorides lib. 5. c. 97. ait Coralium marinum esse fruticem, qui alto extractus duratur statim atque emergit, tamquam effuso aëre protinus concrescat, atq; ideo Lithodendron vocatur. Vnde poëta Metamorph. lib. 4. fruticem illum describens canit,

Nunc quoque Coraliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant vt ab aëre, quodque,
Vimen in æquore erat fiat, super æquora saxum. Et lib. 15.
Sic & Coralium, quo primũ contingit auras *Tempore, durescit: mollis fuit herba sub vndis.*

Ad

A Ad eundem modum etiam illi, qui patria ac proprijs laribus relictis, vbi molliter ac delicate viuere eis
licuisset, sine tamē aliquo fructu ac vtilitate, instar Vlyssis sibi proposuerunt explorare mores multo-
rum & vrbes, atq; laboribus & peregrinationibus fructuosis prudētiam ac rerum laudabilium copiam
ac experientiam sibi comparare, instar Coralij aëre indurati iudicium confirmatum & stabile ad quos-
uis casus ac euentus ferendos tandem consequuntur, & secundum Horatium.

------ est animus illis
Rerumque prudens & secundis *Temporibus dubiisque rectus.*

Huc pertinet præceptū Isocratis, *Ne graueris longā viam ingredi ad vtilis alicuius doctrinæ professores.* Quid-
que Plato & alij plurimi vtilissimis suis peregrinationibus consecuti sint nemini est ignotum.

PRVDENTIA *viribus potior.*

ÆLIANVS I. Var. hist. 3. memoriæ prodidit, miram esse vafritiem ranarum Ægyptiarum, quarum
si quæ forte in Hydrum, anguē Nili alumnum, incidat, subito arundinis fructum arreptum, ac
ore transuersum mordicus apprehendens, nequaquā remittat. Hydrum igitur ranam cum festuca illa
simul deglutire minimè posse, atq; ita illam esse extra periculum, vincereq; hanc ranæ prudentiā Hy-
B drorum robur. Similem Chamæleontis astum aduersus serpentem idem Ælianus refert ex Alexan-
dro Myndio 4. de an. 33. Sic videlicet ex Corœbi Virgiliani sententia: *dolus an virtus, quis in hoste requi-
rat?* Quod simile est illi Pindarico: χρὴ δὲ πᾶν ἔρδοντ' ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρὸν: *Decet omnia agere in hostis exi-
tium.* Etsi autem de his, bene ne dicta sint, an secus, viri docti, & in his princeps ille Scaliger, de re poë-
ticà, nisi fallor, disputant: certe solertia ingenij culpari nequaquā poterit, cum sæpe aliter qui est im-
becillior, contra potentiorem tueri se nequeat. Sed de omni genere dolorum in hostes, & quatenus illi
liceant, copiose tractat Alb. Gentilis de iure belli, vbi testimonia auctorum quamplurima cumulat.
Hoc quidem hieroglyphicum Lucas Contilis scribit sibi elegisse Polydamum Mainum, Academicū
Ticinensem, qui fuit ex familia celeberrimi Iurisconsulti Iasonis Maini, quo indicare voluerit, num-
quam fuisse animum offendendi alios, sed tantū necessitate vrgēte sese legitimis modis defendendi.
Fuerat autem insidijs occ...; machinationibus potentum quorundam continuis sæpe petitus, à
quibus tamē candore morum, & ...udabilium actionum exercitatione in rebus publicis priuatisq; se-
C ipsum vindicauit, ac securum præstitit. Sic videlicet secundum Pythagoræ versum;

ἰσχὺς καὶ τεῖχος, καὶ ὅπλον σοφοῦ ἡ φρόνησις: *Robur, & murum, & arma sapienti prudentia præstat.*

PRVDENTIÆ *vis.*

IRAM prudentia vincit. Pastor Getulus Leonem rugientem ad se accurentem conspicatus, in hare-
na consilium capiens in animalis faciem sagulo coniecto sibi salutem animali seruitutem acquisi-
uit. quod spectaculum postea Romæ in harenam protinus translatum est, vix credibili modo torpe-
scente tanta illa feritate, quamuis leui iniectu operto capite, ita vt deuinciatur non repugnans: videli-
cet omnis vis in oculis constat. Plin. lib. 8. c 16. Chrysostomus autem, homil. 4. in Matth. Leonem qui-
dem, inquit, mitigas reddisq; tractabilem, furorē vero animi tui omni prorsus efficis Leone sæuiorem.
Ponamus iram quoq; bestiam esse. Quantum igitur ab alijs erga mitigādum Leonem studium datur;
tantum tu erga iracundiam impende curam, & effice huiusmodi cogitationem mitem ac mansuetam:
siquidem hæc fera & vnguibus sæuissimis armatur ac dentibus. Nisi illam solicite mansuefeceris, cun-
cta simul disperdet ac lacerabit. Hæc ille. Nos autem irato subijcimus,

D *Si licet obiecto sagulo tractare Leonem,* *Quid tandem est, iram nolle domare suam?*

PVLCHRITVDO *vera.*

ΓΗρας ὄφεως, Seneca anguium apud Dioscoridem & alios nominantur exuuiæ veteris pellis, quas
inter saxa & stirpes relinquere serpentes solent. Dicuntur & σῦφαρ quibusdam, & Lucretio ele-
ganter vestis, libr. 3. & 4. Meminere eius rei Epiphanius in Physiologo, & longè antea Aristoteles lib.
8. hist. animal. cap. 17. Plin. lib. 8. cap. 17. Nicander in Theriacis: Nonnus item in Dionysiacis libr. 41.
Et Tibulli querela nota est. Aristoteles quidem tam vere quam autumno senectutem eos exuere
scribit: Et Plinius fœniculi succo ad hoc adiuuari ait. Lanctantius Commentator ad locum Statij 4.
Thebaid. (vbi & ipse de iuuentute serpentis hoc modo renouata) Marathron herbam nominat, quam
cum comederit, senium deponat ætatis. De caussis physicis cum alij, tum ad Cardanum in Exerc.
Scaliger disputant. Virgilius autem in Georg. & XI. Æneid. elegantem hinc similitudinem sumpsit.

Varie autem hieroglyphicon hoc explicari ſolet. Quidam exprimere eo voluerunt, ſibi priori fortuna minus lauta relicta, optatiorem iam & lætiorem affulſiſſe. Nonnulli priori vita minus laudabili deſerta in melius ſe mentem efformaſſe innuere ſtuduerunt. Hos in recto propoſito confirmet B. Baſilius, qui appoſite ad hoc hieroglyphicum, Γίνεσθε γὰρ, φησὶ φρόνιμοι, ὡς οἱ ὄφεις, ὃς ἐπειδὰν ἀποδύεσθαι δέῃ τὴν λεβηρίδα, στενῷ τόπῳ καὶ ἀκριβῶς περισφίγγοντι τὸ σῶμα ἐπιδοὺς ἑαυτὸν, φρονίμως καὶ συνετῶς ἀποδύεται τὸ γῆρας. ὅπερ οὖν καὶ ἡμᾶς βούλεται ὁ λόγος, διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ πορευομένους, ἀποδύεσθαι μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐνδύεσθαι δὲ τὸν νέον, id eſt, *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes, qui cum opus fuerit vernationem exuere, per anguſtam rimam corpuſque ſtrictim coercentem repentes, prudentes exuunt ſenectutem. Quod & idem nos imitari ipſa ſuadet ſcriptura, per anguſtam & arctam viam ingredientes veterem hominem exuere, induere vero nouum.* Videatur Auguſtin. libr. XI. doctr. Chriſt. cap. 16. A

Vt ſolet exuuias veteres deponere ſerpens:
Sic ſcelerum ſordes exue, pucher eris.

Tertullianus libr. de Pallio, Serpens vt ſenium perſenſit, in anguſta ſe ſtipat, pariterque ſpecum ingrediens, cutem egrediens ab ipſo ſtatim limine eraſus, exuuijs ibidem relictis, nouum ſe explicat cum ſquamis, & anni recurantur. Vide Iſidori Peluſiotæ libr. I. epiſt. 416. B

REGES. PRINCIPES. MAGISTRATVS.

1. SOLVS Apum Rex, ſeu aculeum quo lædat non habet, ſeu eo nō vtitur: vt autem corpore grandior cæteris eſt, ſic habet minores alas: & ſi vero nō operatur ipſe, circumuolans tamen, cæteras quodammodo exhortatur: Ita Reges, Principes, Magiſtratus, manus innocentes & ad beneficentiam paratas habere, forti dextera pios tueri, neminem conſulto lædere, omnibus (quantum fieri poteſt) prodeſſe, ſuis conſilio & auctoritate adeſſe & præeſſe, opus eſt & oportet.

2. Syracides, Parua (ait) inter volucres Apis eſt, & fructus eius dulcedinis primas obtinet. Facit eadem opus admirabile, & politiā ſuam miro quodam modo inſtituit & moderatur. Sic nonnumquam miranda ingenij vis & ſolertia in ijs eſt, qui puſillo ſunt corpore & viribus tenuibus.

3. Vt autem ad omnia (excepta rumice & chenopode) Apes aduolant, floribus autem nullis nocent: ſic primores populi Dei omnium ſubiectorum cura duci, nemini autem nocere, nemini timori & fraudi eſſe debent. C

4. Sicut tamen Apiculæ à marcidis floribus abſtinent: (mortuis, ait Plinius, floribus quidem, non modo corporibus inſidunt) ita heroïcis naturis à vitijs & à vitioſis hominibus abſtinendum: Adulatores, Voluptatum adminiſtri, Qui mortuos refodiunt & conuicijs proſcindunt, Sycophantæ & alij Alaſtores, auerſandi ſunt.

5. Quemadmodum verò Apes, non quiduis ex omnibus colligunt: ſed aliunde metyn, aliunde piſſoceron, aliunde propolin, aliunde rhythacen, aliunde ſobolem, aliunde mel: Sic decet Gubernatores alia officia exigere à Theologis, alia ab Iuriſconſultis, alia à nobilitate, alia à ciuilibus, alia denique ab infimæ notæ hominibus terræq; filijs. Eſt autem ſingularis cuiuſdā officij animaduertere quid vnumquemq; ordinem deceat, quid quiſque præſtare poſſit, & ad Harmoniam quamdam omnium hominum ordines perducere.

6. Solent Apes, quoties cœli clementia & commoditas inuitat, non autem ſtatis diebus, opus ſuum peragere. Idem facere gubernatores oportet, de quibus dicitur, Καιρῷ δουλεύουσιν οἱ δοκοῦντες ἄρχειν. D Sed tamen abſit Ironia & noxia hypocriſis. Non enim ſine ſummo conſilio Fridericus III. Imperator, Dux Auſtriæ ſi quando Conſiliarios Viennæ Curiam ingredi videret, optare ſolebat vt ad vnum omnes priuſquam intrarent, deponerent duas peſtes rerum publicarum, Simulationem & Diſſimulationem.

7. Quemadmodum autem prælia Apum, quando ea maximè feruent, iactu puluiſculi, aut fumo, dirimuntur: ſic morte quorundam dynaſtarum, bella interdum finiuntur: vt de ijs quoq; dici poſſit, quod monent verſus veteres,

Hi motus animorum, & hæc certamina tanta,
Pulueris exigui iactu compreſſa quieſcunt.

REIPV-

A

REIPVBLICÆ *Sanatio.*

INTER ἀμφίβια, quibus, vt Florus loquitur, aquam terramque incolendi gemina natura est, omnium maximum & monstrosiss. est Hippopotamus, Nili & Hydaspis fluuiorum Ægyptij & Indiæ alumnus, cuius Herodotus, Horapollo, Ælianus, Strabo, Q. Curtius, Solinus, alijque mentionem faciunt. Eius descriptio extat apud Aristot. 2. histor. an. 7. Sed imprimis graphica est Achillis Statij lib 4. Nili, inquit, equum Ægyptij appellant, reraque & ventre, & pedibus, sicuti fama fert, equus est, nisi quod scissas vngulas habet. Corporis magnitudine max. quemque bouem æquiparat. Cauda ei breuis est, & pilorum asperitate, quemadmodum corpus etiam reliquum, carens. Caput rotundum, non paruum: maxillæ ferè equinæ, nares perquam patulæ, ac ignitum fumum tamquam ignis scaturigines quædam, spirantes: mentum latum, quemadmodum etiam maxillæ: oris hiatus ad tempora vsque protensus: dentes qui canini vocitantur, curui, forma & situ equinis similes, verum triplo maiores. Effigies eius est cum in antiquo numo Adriani ad Nili imaginem addita; tum in marmoribus etiam quibusdam vetustis. Voracissimum autem est animal, vt totas etiam segetes depascat, sicut
B apud Ælianum & Nonnum in Dionys. libr. 26. memoratur. Hinc sanguine se grauatum sentiens, in arundinum cæsuras & acutiss. stipites corpus imprimens, venas discindit, & sic morbum præcauet, plane vt artis in venæ sectione magister videri possit: vt Plinius innuit. Sed paulo aliter Am. Marcellin. libr. 22. ista commemorat. Constat autem in arte medica solum curationem progredi ex contrarijs, vt ex innumeris Hippocr. & Galeni locis liquet, cum quidē sit medicina πρόσθεσις ἐλλειπόντων, καὶ ἀφαίρεσις τῶν ὑπερβαλλόντων: Sed in omni etiam vita, & max. in Reb. pub. loc. hoc habere, in quibus vt seditiones & morbi intestini euitentur, sæpe purgatione violenta, ac veluti sanguinis superflui quadam eductione opus est.

Et fluuialis equus corpus cum sanguine purgat,
Purgatur cæsis publica resque malis.

RELIGIO.

C QVAM multa admiratione digna, & propemodum fidem superantia de Elephante tam veteres quam recentiores auctores litteris mandarint, nimis foret longum exponere: ac legi pleraque poterunt apud Aristotelem, Plinium, Plutarchum, Ælianum, Strabonem, Solinum; recentiores Garziam Ortam, Christoforum Costam, I. Lipsium epist. 50. 1. centur. & alios. Scribit autem Solinus, & alij confirmant, Elephantes, Luna splendente gregatim amnes petere, atque mox aqua conspersos, Solis exortum certis gestibus salutare, deinde in suos saltus reuerti. Merito itaque exemplo huius animantis nos quoque assiduè ad pietatem colendam atque pura mente Deum venerandum assuefacere debemus: quam quidam veterum ἀρχὴν καὶ τελευτὴν πασῶν τῶν ἀρετῶν, *omnium virtutum principium atq; finem* esse dicit. Huc referendum Aristotelis dictũ ἀρχὴ ἀρίστη πάντων μὲν ὁ Θεὸς ἀρετῶν δὲ εὐσέβεια. *Omnium rerum Principium Optimum Deus; virtutum autem pietas.* Elephas igitur esto Atheorum, Epicureorum, profanorum omnium magister & censor.

Inijciat nobis brutorum hæc cura stuporem,
Qui tarda incipimus quærere mente Deum.

D

RELIGIO *Christiana & Catholica.*

1. DE Opalorum natali solo Plinius ait, India sola & horum est mater. Et Paulo post: Traduntur nasci & in Ægypto, & in Arabia, & vilissimi in Ponto. Item in Galatia & Thaso & Cypro. Sed de cœlesti origine Religionis, quæ vbique gentium sibi similis & preciosissima est, præclare pronunciat Euangelista, è cœlesti sanctuario illam à Christo Iesu allatam esse, docens, Deum nemo vidit vmquam, vnigenitus ille filius, qui est in sinu Patris, ille nobis exposuit. Ioh. 1. 18.

2. Opali tantum Smaragdis cædunt, vt testatur Plinius: & Christiana & Catholica Religio non modo non cedit vlli alteri religioni: sed etiam cæteras omnes, tamquam commentitias, & impias, fugiendas esse pie monet. Eo sane nomine ab errantium multitudine, vbique illi contradicitur. Act. 28. 22.

28.22. quoniam illa celebrat ſolum Ieſum Chriſtum crucifixum, qui poſitus eſt in caſum & reſurre-ctionem multorum, & in ſignum cui contradicatur. Luc. 2.34. A

3. In Opalis multarum gemmarum eximiæ dotes eminent. Eſt enim in ijs carbunculi tenuior ignis: eſt Amethyſti fulgens purpura: eſt Smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mixtura lucentia. Alij ſummo fulgoris argumento colores pigmentorum æquauere. Alij ſulphuris ardentem flammam, aut etiam ignis oleo accenſi. At in Catholica Religione, omnia ſumma & admiranda conſpiciuntur. Lucet enim in ea inenarrabilis maieſtas & gloria bonitatis & prouidentiæ æterni Patris, meritorum Ieſu Chriſti, virtutis Spiritus ſancti: & tota Catholica Eccleſia fulgore maieſtatis & donorum Saluatoris colluſtratur: ſic vt etiã in ſingulis Sanctis ſplendeſcat radius fidei, flamma charitatis, ſpei & Chriſtianarum virtutum iubar. Vocauit enim Eccleſiam Dominus è tenebris in admirabilem ſuam lucem, 1. Petr. 2.9. Ac etiam cæteras profeſſiones, Iuriſconſultorum dico, tamquam iuſtitiæ & prudentiæ ciuilis laudatiſſimorum teſtium: & Medicorum, quibus Philoſophos adiungo, velut naturæ functionum & benedictionum Dei, quibus nobis ad vitam tuendam opus eſt, bonæ fidei adminiſtrorum: Religio Chriſtiana eo nomine magnopere commendat, quod boni publici cauſa B diuinitus patefactas, illuſtrataſque, vſibus hominum ſeruire, modiſque omnibus eſſe neceſſarias perſpicuè teſtatur.

4. Scribit autem Plinius, Opali magnitudinem nucem auellanam æquare, ac narrat Nonium ſenatorem cauſa Opali quem Triumuir Antonius ambitioſe deſiderabat, proſcriptum fuiſſe: ac fugientem, hunc è fortunis ſuis omnibus annulum abſtuliſſe ſecum, quem certum eſt ſeſtertijs viginti milibus fuiſſe æſtimatum. Reprehendit autem & Antonij feritatem luxuriemque, & Nonij illius contumaciam proſcriptionem ſuam amantis. Sed Religionis Catholicæ altitudo, profunditas, latitudo, pretium, vſus, vſque adeo eſt inæſtimabilis, vt non terrenis tantum opibus, ſed etiam vitæ, qua nihil charius eſt, totique huic mundo anteponi debeat: ſicut docet Parabola de Margarita, diuenditis omnibus quæ habemus, nobis emenda, Matth 13.46. Et præceptum Chriſti de promulgatione Euangelij, Matth. 10.27.

5. Indij adulterant Opalum, indiſcreta ſimilitudine: ſed eius experimentum eſt in Sole, vt ait Plinius, cuius hæc verba ſunt: Vitia Opali, ſi color in florem herbæ, quæ Heliotropium vocatur exeat, C aut cryſtallum, aut grandinem ſi ſal interueniat aut ſcabricia, aut cuncta oculis occurſantia: nulloſque magis Indiæ ſimilitudine indiſcreta vitro adulterat. Experimentum in Sole tantum. Falſis enim contra radios libratis digitos à pollice, vnus atque idem tranſlucet color in ſe conſumptus. Veri fulgor ſubinde variat, & plus huc illucque ſpargit, & fulgor lucis in digitos funditur. Religionis autem Catholicæ & Orthodoxæ, & ſinceritas impermixta manet: vitia nulla in ſeipſa habet, ac proinde nec ſentit: nullæ etiam ſibi miſceri ſuſtinet: vitreis hominum commentis ne fucus vere religioſis hominibus fieri poſſit, præſtat, & ad iuſtitiæ Solem, qui eſt Ieſus Chriſtus, ſeſe explorari vult: ac adulterinarum Religionum vanitatem, turpitudinemque retegit, quando eas non eſſe ſecundum Chriſtum luce meridiana clarius oſtendit.

RENOVATIO *proſpera.*

SOLENT in Italia, more ſane laudabili inſtituta eruditorum hominum Collegia, quæ illi veterum imitatione Academias, & ſe Academicos nominant, in locis publicis in quibus conuenire, & ſe in- D ſtudijs rebuſque honeſtis ac liberalibus exercere conſueuerunt, affigere depicta ſymbola, quæ illi Impræſas vocant: Quæ ſi nomen Collegij & profeſſionem rite exprimant, cenſentur eſſe lectiſſima. Exempla quamplurima cum alij recenſent, tum Scipio Bargaglius Senenſis de nouo Romæ inſtituto eiuſmodi Academicorum, qui ſe *Renouatos* nuncupabant, Collegio, hoc, quod proponimus, in quo ſerpentes è latebris prodeuntes ad Solem apparent, commemorat. Significare autem illo procul dubio voluerunt, non ſecus ac ſerpentes hieme ſub terra in ſqualore & tenebris latent, vere autem nouo Solis calore protrahuntur: Ita ſe quoque temporis iniquitate preſſos delituiſſe, ſed mox meliore aſpirante fortuna, & fauore Mæcenatum recreatos, ac veluti renouatos, coiuiſſe in publicam Academiæ ſocietatem, in qua illuſtres ingenij & doctrinæ ſuæ fructus cunctis oſtenſuri eſſent. Poterit autem in

vniuer-

A vniuersum vsurpari ab ijs, quibus post tristiorem fortunam serena lux affulserit. Nam vt ait Pindarus in Pythijs,

ἄλλοτ᾽ ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετῶν ἀνέμων:
Alias alij (sunt) flatus sublimiter volantium ventorum.

Quo omnino Horatij illa 10. Od. lib. 2. sunt referenda:

Informes hyemes reducit, Iupiter idem summouet, &c.

Et Theocriti illa Idyll. 4.

Θαρσεῖν χρὴ, φίλε Βάττε. τάχ᾽ αὔριον ἔσσετ᾽ ἄμεινον.
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
χὼ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ᾽ ὕει:

Quæ nos ita vertere conati sumus:

Fidere, Batte, decet. non si nunc est malè, erit cras.
Spes viuis tantum, non est spes vlla sepultis.
Nunc pluit: ast cœlo nunc fulget Iuppiter alto

B Refer item huc trita illa: *Post nubila Phœbus.* Et,

Grata superueniet, quæ non sperabitur hora.

Denique poëtæ nostri Distichon,

Vere nouo latebris serpens prorepit opertis:
Gloria sic artes ad loca summa vehit.

RESIPISCENTIA *frugifera.*

RADII Pastinacæ tam exquisita virulentia est, vt etiam à corpore reliquo piscis auulsus, tamen noceat, & eius contactu herbæ, arbores, & saxa exarescant; Hoc igitur Telegonum Vlyssis filium à Circe donatum, eoq; hastili suo præfixo, patrem, sed inscienter interfecisse canit Oppian. & meminit Parthenius ἐν ἐρωτικοῖς. Qua etiam de re B. Ambros. 5. Hexae. cap. 10. Quid, inquit, loquar, turturis (pastinacam intelligit) aculeum, & hoc mortuæ? Sicut enim viperæ os si quis calcauerit recens,
C nocere perhibetur, & immedicabile vulnus serpere: ita etiã turtur aculeo suo mortua amplius quam viua periculi afferre memoratur. Hæc quamuis ita fiat, reliquum tamen pastinacæ corpus salubre nutrimentum præbere, & iucundi cibi esse constat, adeo vt etiam Galenus inter boni succi alimenta referat, cum caro eius mollis sit, & facilis concoctionis. Conuenit in illos, qui nocendi facultate & viribus instructi, ijdem tamen iuuare etiam & bene de Rep. mereri possunt. Quo Plauti illud referri queat in Bacch. *Nemo frugi esse potest homo, nisi qui & bene & malè facere norit.* Et Adag. *Qui nocere potest, & idem prodesse.* Sed rectius conuenit in illos, qui vitiorũ malitiæq; aculeis resectis & abiectis, salutare in Rep. ornamentum in posterum honestis & laudabilibus virtutis actionibus esse annituntur. Nam vt Seneca pulchrè dixit:

Sera numquam est ad bonos mores via.

Sic Phædo ex lupanari, Socatis, Polemon ex Bacchi Schola, Xenocratis beneficio in Academiam perducti Philosophi facti sunt. Sic Gelonem ex Plutarcho scimus & Hieronem & Pisistratum, cum malis artibus, tyrannidem occupassent, moderatos tamen postea & Reipub. salutares fuisse principes.

D
RESIPISCENTIA *vera.*

DOCTISSIMVS Physiologus & polyhistor, ex pluribus auctoribus, qui de Aucupio aliquid litteris mandarunt, tradit quo pacto Accipitres ad radios solares vitia pennarum, veteribus abiectis, & quasi reiuuenescere solent: docetque simul quæ applicari debeant, vt hoc defluuium acceleretur, & eo celerius nouæ renascantur. Quo indicatur, alicuius in flagitijs viuentis propositum laudabile in mutando eo genere vitæ in meliorem statum. Idque imprimis pijs Christiana μετάνοιᾳ sese ad DEVM conuertentibus conuenit, qui nihil aliud cogitant, nec in votis magis habent, quam depositis omnis improbitatis & humanæ deprauationis sordibus, in vera innocentia & pietate secundum diuinam voluntatem & mandata ipsius viuere, ac secundum S. Paulum ad Corinthios veterem hominem

hominem exuere, nouumq; induere, qui desideria carnis vincat, & semper τὰ ἐπουράνια sapiat. Atque ita quoq; nonnulli Doctores sacrarum litterarum dictum Iobi cap. 39. interpretantur, vbi ait: Numquid per sapientiam tuam plumescet accipiter, expandens alas suas ad Austrum? quamuis in Græco textu legatur, ἐκ δὲ τῆς ἐπιστήμης τῆς σῆς ἵπταται ἱέραξ, id est, *Numquid per intelligentiam tuā volat accipiter?* Sed inter alia plura sanctorū Patrum huius argumenti præclara dicta, placuit admodum eruditum & graue carmen B. Nazianzeni hic adscribere. A

σκεύαζε σεαυτὸν ὡς τάχος πρὸς οὐρανὸν,
ψυχὴν πτερώσας τῷ λόγῳ τὴν τιμίαν,
μηδὲν περισσὸν, ἀλλὰ πᾶν ῥίψας βάρος
βίου ματαίου καὶ κακῶν τῶν ἐνθάδε.

Quos versus ita reddidit vir doctissimus, totidem senarijs,

Sic te para, vt se mens cito ad cœlestia
Alata libret vi rationis optima,
Superfluum nihil te aggrauet. Iactis procul
Inaniis vitæ huius ac molestiis.

His poëtæ nostri Distichon adiungimus.

Exuuiis vitij abiectis, decus indue recti,
Ad Solem vt plumas renouat accipiter. B

RESVRRECTIO *Carnis.*

FRVMENTORVM & leguminum semina ac grana in terram proiecta, illiq; quasi concredita certo tempore renascuntur, atq; multiplices fructus producunt. Sic nostra etiam corpora, quamuis iam mortua, ac terrestri sepulturæ destinata, in die tamen vltima resurgent: piorum quidem ad vitam impiorū vero ad iudicium. Qua similitudine S. *Paulus* quoq; vti voluit, 1. Corint. 15. vbi ait, seminatur corpus in corruptione, & surget in incorruptione. Quem locum D. *Ambrosius* explicans præclare hæc subijcit: Si ergo gramen seminatur, vt Dei nutu quodammodo elementorum ministerio vestitum resurgat, multa secum habens incrementa vtilitatis humanæ: cur non credibile sit, Dei virtute mortuum posse resurgere, meliore tamen reddita substantia, non numero multiplicatum? Et D. *Chrysostomus* in homil. De resurrect. idem tradit. Etenim semina, ait, nisi prius moriantur & putrescant ac corrumpantur, non pariunt aristam. Sicut igitur qui videt ibi gramen quod corrumpitur & dissoluitur, non dubitat de resurrectione, sed certissimam demonstrationem vsurpat (nam si ita maneret, & non C corrumperetur vel dissolueretur, certum quod numquam resurgeret) sic cogita & in corpore tuo; cum vides corruptionem, tunc potissimum de resurrectione philosophare. Quid quod *Saluator* ipse ad hanc considerationem nos reuocat? Sic enim ait, Ioann. 12. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti in terram delapsum fuerit, ipsum solum manet. Si vero mortuum fuerit, copiosum fructum fert, &c.

Securè moritur qui scit se morte renasci:
Non ea mors dici, sed noua vita potest.

REX *bonus & potens.*

HISTRIX, vulgo porcus spinosus, Suidæ ἀκανθόχοιρος, è genere Erinaceorum est, sed multo lōgioribus & acutioribus aculeis armatus, atq; ijs quidem (vt Plinius loquitur) cum cutim intendit missilibus: vnde non solum pungit illis & fauciat ora canum, sed longius quoq; in eos eiaculatur. Hieroglyphicon est potentis & boni Regis qui cominus & eminus suos tuetur, nouitque D

Parcere subiectis & debellare superbos.

Et vt sapienter notat hoc Distichon,

Comminus vt pugnat iaculis, atq; eminus histrix,
Rex bonus esto armis consilijsque potens.

Apud Claudianum extat integrum poëma de histrice, ex quo sequentes versus collecti sunt.

Ecce breuis propriis munitur bestia telis,
Externam nec quærit opem, fert omnia secum,
Se pharetra, sese iaculo, sese vtitur arcu.
Vnum animal cunctas bellorum possidet artes.
Quod si omnis nostræ paullatim industria vitæ
Fluxit ab exemplis, quicquid procul appetit hostem,
Hinc reor esse inuentum.

A Delectatus est hoc hieroglyphico Ludouicus XI. rex Galliæ, qui eo aureæ monetæ impresso ostendere voluit, arma ipsi talia esse in promptu, quibus prope & procul hostes petere posset.

Cui male si palpere, recalcitrat vndique tutus.

De viro sapiente, & qui bona conscientia fretus, suaq; virtute, vel potius Dei auxilio se inuoluens, & secum omnia sua portans, idem hieroglyphicon commode vsurpatur, quemadmodum pluribus locis de sapiente Stoico loquitur Seneca, nos de Christiano homine intelligimus.

REX *Sapiens.*

DELPHINVM anchoræ circumplicatum, ad demonstrandam salutarem illam in rebus maturitatem, quæ inter nimiam celeritatem & tarditatem media est, pro insigni fuisse cum Augusto, Titoq; Impp. tum superiori sæculo Aldo Manutio celeberrimo Typographo, res, scilicet, omnibus est notissima: & aureum quidem plane illud, & βασιλικὸν, τὸ σπεῦδε βραδέως, *Festina lente*, luculenter & copiose enarrat Parœmiographus. Nostrum hoc ex Alciato desumptum est diuerso significatu. Tradit

B enim Delphinum, *mare magnum turbantibus æquora ventis*, vt Lucretius loquitur, cum à nautis anchora iacitur, eam singulari erga homines pietate complecti, & quasi humano quodã instinctu, vt eo tutius infigatur, dirigere. Nam peculiarem hanc Delphinis proprietatem inesse, vt tempestates veluti prænuncient, alibi retulimus. Anchora autem stabilimentũ & securitatem: Delphinus φιλανθρωπίας, & incolumitatis simulachrum hieroglyphice exprimit, vt videre est apud Pierium. Talis profecto est Rex bonus & prudens, qui non tantum præuidet imminentem Reip. motum, sed tumultu etiam exorto ita dirigit consiliorum suorum anchoram, vt tuto possit consistere curæ suæ & tutelæ demandatus populus. Nam vt vere Am. Marcellin. dixit: Imperium cura est salutis alienæ. Inter alia autem memorabile Cyri dictum refert Xenoph. παιδ. VIII. παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ. *Boni pastoris & Regis boni opera esse consimilia*; Vbi leguntur plura in eamdem sententiam sicut apud Aristotelem quoque, Cicero. in Off. & de Repub. tum variis in hieroglyphicis dictum est. Regia vox hæc est ad obedientes subditos;

Auspiciis nostris tutos vos littore sistam,
Stabit & in portu vestra carina suo.

C Quæ de Regum Rege & de Dei populo vere dici possunt.

Quatuor genera hirundinum habentur, quorum primum domesticum, passim notum, alterum rusticum siue agreste, quod ab imo ventre albicat. Tertium riparium, minimum omnium, quæ hirundines falculæ quoque dicuntur, & ripas excauant, inque illis nidificant. Quartum est Apodum, quæ & marinæ & κυψέλλαι vocantur, nec vtuntur pedibus, quãuis non plane illis destituantur. Commendat autem industriam hirundinis Aristoteles libro nono de histor. Animal. cap. 7. his verbis: Omnino ratio brutorum magnam refert vitæ humanæ similitudinem, magisque in minore genere quam maiore videris intelligentiæ rationem, quod primum in auium genere hirundo in effingendo & constituendo nido existit. Quo in loco plura de artificiosa huius constructione commemorat, quæ postea à Plinio, Plutarcho, Æliano, & aliis quoque sunt exposita. Ac addit ibidem Aristoteles: In nutrienda prole mira tam mas quam fœmina æquitate laborat. Impartit pullis singulis cibum obseruans cõsuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat. Plinius similiter ait (cuius & Oppianus meminit) in fœ-

D tu summa æquitate alternare cibum, & Ælianus libro 3. capit. 26. Iustitiam seruare aduersus suos filios refert. Quare Horapollo scribit esse apud Ægyptios symbolum parentum omnes suas facultates & opes filiis suis destinantes. Estque similiter icon boni & iusti Principis, qui singulari æquitate & iustitia suos subditos regit, illisque necessaria suppeditat. Quapropter Robertus Rex Neapolitanus, passim in illis conclauibus, quibus ipse vtebatur, hanc picturam appingi curauit. Idque Phocylidis quoque versus monet.

μοῖραν πᾶσι νέμειν, ἰσότης δ' ἐν πᾶσιν ἀρίστη. id est,

Partem scilicet suam cunctis tribue: æqualitas sane in omnibus rebus optima.

De iustitia autem tam commutatiua quam distributiua (vt in scholis loquuntur) extant Ethic. Nicomach. luculentæ disputationes.

Sollicitam Prognes curam spectate, Regentes,
Atque fouete pari pignora vestra fide.

RIXA, *inutilis & noxia.*

ESAIAS Prophetis Iudæis profanam mentem excutere cupiens, ca.45.9. clamat, Væ litiganti cum factore suo: testa cum testis terræ, sub. litiget, aut rixetur, q.d. homini cum homine sit iurgium, similis similem increpet, si opus est, responset creaturæ creatura: non autem creatori & Deo suo omnipotenti. Si quis celebris & clarus ignobili atque obscuro dicat, Litiga cum tui similibus, testa cum testis terræ, aut si vir in ciuitate primarius dicat plebeio: Nulla mihi res tecum; testa terreas testas aggrediatur, quantum libuerit, superiorem timeat. Argumentum illud tractat sanctus Apostolus in epistola ad Romanos, cap.9. & alio symbolo sacro ab arbore excisa, desumpto, cap.11. Præterea Iobi cum amicis collationes, & Dei omnipotentis reprehensio paterna, qua Iobum ad se reuocat, consolatur & erigit, in eo versantur, vt à rixa, lite, disputatione inutili & noxia, præsertim cum Dominorum Domino, semper abstineamus.

SANCTI.

PLINIVS de Beryllis & Chrysoberyllis differens meminit. Chrysoprasi, porri succum referentis, & paulum declinantes à Topazio in aurũ. Chrysoprasus, inquit D. Hieronymus, viridis coloris & aureæ mixturæ, siue (vt alii asserunt) purpurei coloris, cum guttis aureis. Sancti, in quibus virent spes, fides, charitas, sunt homines aurei, si cum aliis conferantur: ac purpureus ille Christi sanguis, quo abluti sunt, efficit vt donis & operibus sanctificationis, quasi quibusdam auri guttis, coram Deo exornati appareant.

SANCTORVM *virtutes.*

PRATA florida varios & omnis generis flores exhibent. Diuina Scriptura gestorum virtutes nobis demonstrat; non vt illorum florum fragrantia breui tempore fruamur: sed vt perpetuam inde vtilitatem recipiamus, & eas in sinu mentis reponamus, vt per omnia secula, si lubet, eorum suaueolentia frui possimus. *D. Chrysost. homil. 43. in Genes.*

SANGVIS.

ÆGYPTII sanguinem significare volentes, accipitrem pingunt. Horapollo lib.1.c.6. quia hoc animal, inquiunt, sanguinem non aquam bibit.

SAPIENS.

AVREIS punctis Sapphirus collucet: cerulei sunt & Sapphiri raroq; cum purpura, inquit Plinius, lib.37. cap.9. vbi vide notas Dalechampij de Sapphiris variis, eorumdemq; coloribus. Imago est hominis auro sapientiæ radiantis, superna curantis & quærentis, non terrestria. Recte enim Hieronymus, Aerei coloris, ait, est Sapphirus. Et quia præcedentes multos, atque ad superna tendentes, per cœlestem conuersationem videntur vincere, narrantur Sapphiro pulchriores extitisse Nazaræi, Thren.4.

Hesperidum Alcides victor fert aurea mala, & hieroglyphicon nobis est viri fortis modesti, vere potentis, id est, sapientis, quem Bochius lib.2. Symb.55. Epigrammate nobilitauit.

Quæ statua insignis claua, nemeique Leonis
Exuuiis, læua quæ tria mala tenet?
Magnanimi Alcidæ vera & sapientis imago est,
Aurea qui victo poma dracone tulit.
Nempe draco in nobis nihil est, nisi dira cupido.
Extincta hac triplex illicet extat honos. D
Comprimitur furor iræ, & habendi sacra libido
Interit, & ventris desidiosus amor.
Fortem animum exuuiæ signant, claua illa potentem,
Qui domitis victor sensibus imperitat.

Phocylides Gallicus, Vidus faber, in sapientibus tetrastichis, iram, gulam, luxuriam cõiungit. Bochius ventris amore duas postremas intelligere videtur, queis auaritiam adiunxit. Sed Phocylidem nostrum etiam audiamus numeris Latinis Gallicos exprimentibus canentem,

Quisquis cluere studet fortem virum,
Iram domare discat, & ventrem prius;
Et igneum illud nostro adhærens pectori,
Quod flabra alunt erroris atque ignauiæ.

SAPIENS *fert omnia secum.*

PERVVLGATA est Biantis (quidam Stilponi Megarensi ascribunt) sententia, cuius cum patriam Prienem cœpisse hostis, cæteriq; ita fugerent, vt multa de suis rebus simul asportarent, ipse admonitus à quodam vt idem faceret. Ego vero, inquit, facio: *Nam omnia mea mecum porto.* De Simonide etiam Poeta similis est apud Phædrum August. fabula 79. lib. 4. qui ex naufragio nihil assumens, rationem hanc reddidit, *Mecum mea sunt cuncta*: cum quidem cæteri rerum arreptarum onere grauati vel periissent in mari, vel in prędones incidissent: ipse vero sua arte statim diuitias acquisiuisset. Aristippus quoq; ex simili infortunio elapsus, & ob doctrinam benigne susceptus, comites nauigationis adhortandos, ciues suos rogauit, tales vt sibi opes pararent, quæ enatarēt simul cum naufragis. Ex his nobilis fœmina Fuluia Spanocchia hoc hieroglyphicon erudite cōmentata est, vt pingeret Cochleam domiportam, quæ penates suos & omnem substantiā circumfert, nec vllo alio indiget diuersorio cum Biantis dicto; *Omnia mea mecum.* Alia inscriptio eodem sensu ex Claudiano assumitur, *fert omnia secum.* Pertinetq; ad hieroglyphici illustrationem Plauti illud: *Virtus omnia in se habet: omnia adsunt bona, quem penes est virtus.* Cætera enim humana fortunæ sunt ludibria: Virtus & doctrina de ipsa fortuna triumphant. Hinc pulchre D. Basilius: *μόνη δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι, καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα*; *Sola omnium possessionum virtus homini auferri nequit, & superstiti & extincto commorans.* Nam vt vetus dictum habet: *ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν.* Quod Phædrus sic enunciauit: *Homo doctus in se semper diuitias habet.* Cum quo Carneadis etiam simile congruit in libro Telesiaco, vt apud Fulgentium legitur:

> *πᾶσα τύχη ἀλλ' ἐνσιν φρονοῦντος κατοικεῖ.*
> *Omnis fortuna in sensu habitat sapientis.*

Distichon etiam poetæ neoterici,

> *O fœlix, secum sua quicumque omnia portat,*
> *Fortunæ viuens liber ab arbitrio.*

Fœlix ille vero verusq; sapiens pingitur ab Apostolo, paucis lineis 1. ad Timot. 6. v. 6. *ἔστι πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας.* *Est quæstus magnus pietas cum animo sua sorte contento.* Esto igitur pia sufficientia sapientis viri hieroglyphicon & sacrum symbolum.

SAPIENTIA *æterna.*

PLVTARCHVS refert Isidem de se dixisse, sicut legebatur in templi pauimento huic Deæ ab Ægyptiis constructo; Ego sum, quidquid fuit, est, & erit: nec meum peplum retexit quisquam mortalium. Et hæc quidem libro de Iside & Osiride. Alio autem tractatu de inscriptione ΕΙ, quamuis nihil tale cogitat, detegit fraudes spiritus mendacis, qui superbe admodum superstitiosis ad Delphicum oraculum accidentiam; illudebat hac vocula, quæ duo varia significat: nempe vel aduerbium dubitantis, *Si*, vel verbum, *Es*, vt sibi nomen & honorem diuinum vsurparet: aut ambiguis oraculis deluderet miseros Ethnicos. Qui verum Deum salutat & compellat, vere dicit ΕΙ, *Tu es*: quod de nulla creatura dici potest. Quum vero Isidis dictum ex templi pauimento collectum expenditur, ad Dei sapientiam æternam referri debet: & nonnulli existimant Ægyptios sacerdotes ab Hebræis multa didicisse de pietatis arcanæ mysteriis, quæ suis figmentis postea fucarunt, Dei veritatem in iniustitia detinentes. Interea non probamus coniecturas eorum, qui Isis volunt significare *Es Es*, *εἶς εἶς* duplicato. Quamuis enim Plutarchus, Græcus scriptor, plausibilia multa protulerit de Ægyptiorum & Græcorum commentis, etiam expetimus originem. Nec diffitemur Gręcorum sapientissimos multa ab Ægyptiis accepisse, sed quæ postea suo more tamquam inter suos patres nata, suæ Gentis propria, & velut in Græciæ solo nata somniarent. Ægyptij sacerdotes audierant ab Israelitis, futurum vt ex Isi seu Issa, i. muliere aut virgine filius nasceretur generis humani redemptor. Hanc virginem deinde variis superstitionum velis obtegentes mira cōfinxerunt, quorum nonnulla Plutarchus, vt potest, explicat. Sed Goropium Hermathenæ lib. 5. de Iside post Lilium Gyraldum apertius disserentem audiamus. Isis nihil aliud est quam Verbum Dei, ea ratione consideratum, qua Deus de Deo, verum vnum de vero vno, verum ens de vero ente: quod quid aliud est, quam Opificis sapientia, per quam ex

Patre omnia creantur? quę pręter cętera quamplurima nomina, propterq; *Myrionyma* quoq; vocatur, A
hoc etiam nomen habet quo geminum ἔς continetur. Quod S V M verbum Deo conueniat, ipsemet Mosi declarauit: quod si geminetur, non aliud significatur, quam verus Deus de vero Deo: ita vt ἔς ἔς dicatur de Dei λόγῳ seu Verbo, cuius potentia sapientiaq; omne esse ex Patre accipiunt omnia creata: cuius Sapientiæ peplum nemo reuelauit, quia caput eius obscuro, caliginosoque, & inuio mortalib. abysso occultatur. Huius quidem numen vnicum est, & apud omnes orbis incolas in summa veneratione, sed (vt Apuleius inquit) multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo. Hanc infinitis modis sub ingenti nominum diuersitate latitantem, Salomon Sapientiam vocauit: D. Paulus luce clarius sententiam dicens, Christum Dei virtutem & sapientiam pronunciauit. Audiamus igitur ipsam Sapientiam de se Salomonis ore prædicantem, Prouerb. 8. cap. vt tādem videamus, quæ sit Isis Ægyptiorum. Dominus possedit me, inquit, in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram, necdum fontes aquarum eruperant, &c. quæ declarant omnia à Patre per Sapientiam æternam creata, & certa lege, tempore constituto, fuisse disposita. Vnde colligas necessaria conclusione, B
hanc eamdem cum filio esse, quem patris virtutem & sapientiam vocat D. Paulus, plenum gratiæ diuinæ dolium. Geminatis certe in nomine *Is is*, essentiæ actus, secundam personam siue hypostasin indicat, cui totum mundi visibilis & inuisibilis opificium debetur, quod Isis sibi à suo pauimento adscribit. Hæc Goropius, qui variis locis multa de Iside & Osiride, illa Ægyptiorum sapientia, in medium profert, quæ amplius excutere non libet.

SAPIENTIA *præditus.*

GVBERNATOR in naui, magistratus in ciuitate, Imperator in exercitu, anima in corpore, mens in anima: & sapiens primus inter homines. *Philo Iud. lib. de Abrah.*

In horreum fruges comportantur, res honestæ in sapientis animam. *Idem lib. 2. Allegor. legis.*

Ex templi ianua aperta pulcherrima simulacra perspiciuntur: ex ore sapientis animi apparēt imagines. *Socrates apud Stob. serm. de virtute.*

Pumilio etiam in montis vertice pusillus, colossus in fundo putei magnus est: & sapiens in quacunque fortuna suis bonis sublimis est, stultus autem in summo rerum splendore humilis. *Plutarchus in Moral.* C

Mundus vndique teres ac rotundus sibi constat: & sapiens nihil extra se quærit seipso contentus. *Plinius lib. 2. cap. 2.*

Halcyones etiam media hyeme mare tranquillum pręstant, non sibi solum, sed aliis quoq; Sapiens rebus turbatissimis, non solum tuetur animi tranquillitatem, sed etiam alios concitatos componit & sedat. *Idem lib. 10. cap. 23.*

In Culice non minus admiranda naturæ vis est, quam in elephante. Sapiens in maximis pariter ac minimis negotiis magnum virum ostendit. *Lib. 11. cap. 2.*

Animantia quædam etiam corporis partes amputant, ob quæ periclitari se sciunt: & sapientis est aliquando facultatum iactura vitæ consulere. *Lib. 36. cap. 16.*

Rhododendri frondes iumentis, capris, ouibus, venenum, homini cōtra serpentum venena remedium: quod stultis perniciem adfert, vt aduersitas rerum copia, scientia, sapiens vertit in suum bonū. D
Lib. 16. cap. 21.

Ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur & collocantur, ob immensum molis pōdus, sed collocati semel infinitis durant seculis. Arduum est, virtutis aut sapientiæ parare famam: sed parata numquam intermoritur.

SAPIENTIS *vox semper eadem.*

TVRTVR secundum Isidorum & alios, à vocis sono ita vocatur. Græcis est τρυγᾶν à τρύζειν, vt vult Eustathius & Varinus, cum quoque στένειν dicatur: quod vtrumque est generere. Vnde Virgil. in Bucolicis,

Nec gemere aerea cessabit turtur ab vlmo.

Solent

A Solent autem eumdem sonum in cantu & gemitu vsurpare, siue læti siue tristes esse videantur. Idem factitant illi, qui in fortuna tam secunda quam aduersa rerum humanarum vicissitudines æquabili quasi harmonia ferunt. Cuius rarum exemplum nobis proponitur in Socrate, de quo Cicero Tuscul. Quæst. lib. 3. hæc memoriæ prodidit. Hic est ille vultus semper idem, quem dicitur Xantippe prædicare solita in viro suo Socrate fuisse, eodem vultu semper se vidisse eumdem illum domo & reuertentẽ. Idemq; 1. lib. Offic. inquit: Præclara res est æquabilitas in omni vita, & idem semper vultus, eademque frons, vt de Socrate, idemq; de Lælio accepimus. Quod Horatius quoq; monet lib. 2. carm. in illa pręclara ode 2. ad Q. Delium,

Aequam memento rebus in arduis
Seruare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitiam, moriture Deli.

An vero facilius sit res secundas aut aduersas eodem modo & animi æquabilitate ferre, ambigitur, & B disputant de eo Philosophi, quemadmodum apud Aristot. in Ethicis, Senecam, & alios videre possumus: quæ omnia colligens satis verbose tractat Petrarcha, in præfatione librorum de Remediis vtriusque fortunæ, vbi tam præcepta quam exempla admodum vtilia nõ pauca proponuntur. Extat quoque de eadem re disputatio apud Muretum variarum lectionum lib. 5. cap. 15.

Fortis in aduersis, timidus sed viue secundis,
Neu te hæc extollant, illa ve deiiciant.

SAPIENTIS *labor.*

PLATO lib. 6. de legib. ait, δὶς τὸ καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει, id est, *Bis pulchrum & laudabile dicere, nihil nocet.* Quare etsi hoc hieroglyphicon alibi exposuimus, hoc loco tamen diuersa quidem explicatione propter illius elegantiam repetere placuit. Varro lib. 4. de Re rustica naturam api plurimum artis ac ingenij tribuisse scribit, vt quæ minime sit malefica, & quod nullius opus vellicãs faciat deterius. Nam neutiquam floribus insidendo officit aut impedit quominus plenum fructum efferant. De quo Aristoteles lib. 11. cap. 8. adhuc multo prolixius agit, nec non Plinius, ipsius hac in parte copiosus in- C terpres. Rectissime autem ab illis vsurpari poterit, quorum omnium actionum & vniuersæ vitæ finis eo spectat, vt sine vlla iniuria & damno semper quam pluribus possint inseruire, ne vlli quicquã mali inferre: secundum præclaram sententiam cuiusdam distichi neoterici poetæ,

Hic scopus vnus erit, cunctis prodesse, nocere
Nemini amare bonos, ac tolerare malos.

Est autem innocentia, secundum Ciceronem, puritas animi, omnem iniuriæ illationem abhorrens, quam in Tusculanis Quæstionibus ἀβλάβειαν, id est, affectionem animi quæ nemini noceat, nominare solitus est. Apud alios adiecta est Gręca inscriptio, ΑΦ' ΕΚΑΣΤΟΥ ΤᾺ ΧΡΉΣΙΜΑ, id est, AB VNOQVOQVE VTILIA. Quemadmodum enim apicula in florido prato ad quosuis flores aduolat, atq; ex illis solum ea, quæ sibi vtilia sunt, carpit & inde aufert, sic nos quoq; relictis aliis superfluis, vel etiam detrimentosis studiis, ad ea tantum animum applicare debemus, quæ aliquid vtilitatis ac doctrinæ bonæ ac salutaris afferre possint. Habent igitur cordati, sapientes, eruditi viri tabellã hieroglyphicam sibi conuenientem in apicula, quæ sine iniuria colligit quæ hominibus grata, vtilia esse D possint, & vt necessaria iuuant: iuxta distichon,

Quæ multis prosint sapiens fert, colligit, auget,
Vt varios flores sedula libat apis.

Iisdem vero frequenter occurrit Lucretij dictum circa libri 3. de natura rerum initium:

Floriferis vt apes in vallibus omnia limant:
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.

SAPIENTIÆ *vis.*

DE Monocerote dicturi, authorum veterum & recentium proferemus testimonia, deinde ad reliqua pergemus. Cæsar, Comment. lib. 6. animal quoddam pingit obseruatu dignum, Bos (inquit)

quit)cerui figura,cuius à media fronte inter aures vnum cornu existit excelsius, magisque directum A
iis,quæ nobis nota sunt cornibus. Ab eius summo,sicut palmæ,rami late diffunduntur. Eadem est fœminæ marisque natura,eadem forma magnitudoque cornuum. Marcus de Nizza, in nouæ Hispaniæ itinerario,ferunt,inquit, vaccæ magnitudine ibi reperiri animal, cuius corium & villi hircino persimiles sint,crassitudine digitali. Est autem illi in frõte cornu ad pectus retrorsum, ac deinde in rectam cuspidem se vertit;tantaque vis in eo est, vt quæque obuia penetret aut confringat. Plinius lib. 8. cap. 21. Monocerotem fingit asperrimam feram,reliquo corpore equo persimilem, capite ceruo, pedibus elephanto,cauda apro,mugitu graui,vno cornu nigro, media fronte, cubitorum duûm eminente: hanc feram viuam negant capi. Ælianus, hist. animal. libr. 16. cap. 20. Monoceros in Indiæ quibusdam montibus inaccessibilibus reperitur,ad confirmatæ ætatis equum magnitudine comparatur, iuba pilisque fuluus,pedibus celer,digitis vt elephas indiuisis. Apri caudam habet, at inter supercilia cornu vnum,idemque nigrum,non leue,sed versuras quasdam naturales habens, quod desinit in acutissimum mucronem;omnibus aliis animalibus ad se accedentibus mansuetus, suo genere, siue maris, siue fœminæ, semper pugnax. B

Paulus Iouius hist lib. 18. de ortu Nili loquutus, paulo post sic habet: Monoceros animal, vnicorne à nostris appellatum, pulli equini forma, colore cinereo, iubata ceruice, hircina barba, bicubitali cornu armatam frontem præfert, quod leuore candoreque eburneo, & pallidis distinctum spiris ad obtundenda hebetandaque venena mirificam potestatem habere dicitur. Cornu enim immisso & per lymphas circumducto, fontes expiare perhibetur, vt salubriter bibat, si inde virulentæ bestiæ præpotarint. Id viuo animali non detrahi, cum vllis insidiis intercipi nequeat. Cornu tamen sponte decisum in desertis reperiri, vt in ceruis accidere videmus, qui & senectæ vitiis renouante natura, vetus cornu exuunt, venantibusque relinquunt. Hoc cornu regiis impositum mensis toxica, si qua sint epulis indita, emisso statim admirabili sudore, conuiuis prodere narrant. Ex his vidimus bicubitales brachiali fere crassitudine; primum Venetiis, quod postea Solimano Turcarum imperatori Senatus dono misit: alterum pari prope magnitudine, sed præcisa cuspide, argenteæ basi insertum, quod Clemens VII. Pontifex Massiliam profectus, pro insigni munere ad Franciscum regem Galliæ detulit. Cæterum de vi tantæ dotis in hoc animante nihil plus affirmauerim, quam quod euulgata fama credentibus suadet; cum antiquorum auctorum nemo, præter Ælianum, quidquam de hac Monocerotis admiranda potestate memoriæ prodiderit. Hæc P. Iouius. C

Nicolaus de Comitibus Venetus in Itinerario venenatis rebus remedio cornu Monocerotis esse refert in Mangi Orientalis Indiæ prouincia. Marcus Polus lib. 2. cap. 43. apud Tartaros in regno Mien, in siluis Monocerotes repertos esse commemorat. Idem refert de regno Guzzerat, quod confine est Indico regno Mabarensium libro tertio cap. 28. præcipue vero haberi in regno Basma Iauæ maioris tradit lib. 3. cap. 12. frequentissimos autem esse in regno Lambri eiusdem insulæ meminit eodem libr. 3. capit. 15. Hos ita depingit. Monocerotes elephantis minores sunt, villo à bubalorum non dissimili, pedibus elephantinis, vnico in fronte cornu armati, quo neminem vmquam lædunt: est illis apri caput, semperque in terram pronum: in volutabro luti suo more delectantur. Ludouicus Barthema, qui & ipse Orientalem Indiam omnem perlustrauit, simul & Persidem, meminit Monocerotis: sed villos eius subfusco colore esse tradit, cornu longitudinem tricubitalem habere affirmat: & ceruinum caput illi tribuit, necnon crura ceruina, quorum posteriora admodum villosa: pedum vngula caprina, D
paululum in summa anteriore parte diuisa: mite animal apparere, vidisseque duos Monocerotes testatur in Arabia ex Æthiopia missos. Hæc ille, capit. 17. itinerarij. Iulius Cæsar Scaliger, libro de subtilitate ad Cardanum, exercitatio. 205. Monocerotis cornu vnum integrum Niceæ vidimus: alia alibi; subfuluum vnum, vnum subluteum, accedens maxime ad buxeum, vnum subpuniceum: etiam habemus frustum candidum. Negat Vartomannus ferocem esse: contra quam vulgo ab aliis acceperamus.

Veteribus Romanis Monocerotes ignoti. Quod autem cornui huius animalis tribuitur hæc vis & proprietas, quod contra plæraque venena sit admodum efficax, viri docti hieroglyphicon & symbolum esse sapientiæ laudabilisq; doctrinæ, cuius vi & beneficio possumus in rebus dubiis ac periculosis conti-

A constituti difficultates & remoras omnes, à virtutis & honestatis via auocantes remouere, malaque à
bonis segregare. Præterea sapientiæ vis hæc est, vt nihil inexploratum aggrediamur: sed, iuxta veritatis
præceptum omnia probemus, quod vero bonum est teneamus; venenata fugiamus, & pro vocationis
nostræ ratione ac modulo in fugam coniiciamus.

Moly herbam describit Homerus Odyss. 10. (quem Plinius sequitur lib. 25. c. 4.) inuentamq; tra-
dit à Mercurio qui contra veneficia & magicas artes Vlyssi illam tradiderit, vt ea aduersus fraudes &
illecebras Circes, quæ eius socios in varias bellua rum species mutabat; sese muniret. Quæ omnia my-
thologice accipi debent. Facultates enim animi quædam conspirantes cum affectibus, rationisq; ob-
edientiam excutientes, & deinceps facile hinc inde exorbitantes, ad quæuis vitia homines arripiunt,
atque secundum Horatium,

Affigunt humo diuinæ particulam auræ:

vnde propria formæ exuti in diuersas bestiarum figuras transmutari dicuntur. At contra Vlysses vir
prudens, ac multarum rerum vsu præditus, veræ rationis normã ante oculos habens, ac Moly sapien-
B tiæ, aduersus monstra prauorum affectuum vnicum amuletum præ se ferens, hæc facile omnia depel-
lit, nec à statu suæ constantiæ se dimoueri vllis patitur illecebris.

Moly venena fugat, fraudem sapientia pellit:
Hanc pete, cum tot sint plurima monstra locis.

S A T A N.

INTER immanissima crudelitatis exempla, quæ literarum monumentis cõsignata sunt istud haud
postremum locum tenet, nempe cum protrahendi cruciatus causa verus homo cadaueri iungitur.
Quo etiam crudelitatis genere Mezentium testatur his verbis Virgilius,

Mortua quinetiam iungebant corpora viuis.

Ac proinde Clemens Alexandrinus, in adhor. ad Gent. calamitatem eam deplorans, in quam Satanas
crudeli fraude Gentiles coniecerat, hoc videlicet ipsis persuadens, vt cultum atque honorem vni Deo
debitũ ad res sensu carentes transferrent, his verbis vtitur: Peruersa bestia, inquit (de diabolo loquẽs)
C præstigiis quibusdam homines in seruitutem redigit, atq; vsq; ad hunc diem affligit, eos, vt quidem
mihi videtur, barbarorum more excrucians: quorum tãtam esse inhumanitatem ferunt, vt quos bel-
lo atque armis ceperint, cadaueribus iungant, quo vna cum illis putrescant. Eodem enim modo per-
uersus tyrannus ac draco, quotquot homines subigere potest, misero superstitionis vinculo constri-
ctos, ad lapides, ligna, ac simulacra viuos adducit, vnaq; cum illis inhumat, quoadusque vna cum illis
intereant. Habes lector similitudinem eam, quam scriptor grauissimus affert. Quam in hoc Octasti-
cho amplificandam duxi, eam nimirum, non modo ad Gentilium simulacra accõmodans, sed etiam
ad ea omnia extendens, quæ fluxa & caduca sunt: quibus cum homo voluntatis nexu astrictus est mi-
sere perit atq; corrumpitur. Quemadmodum enim fieri nequit, vt quispiam picem tãgat, quin ipsius
manus inficiantur: eodem modo fieri non potest, vt qui præpostero affectu rebus vanis atq; interitui
obnoxiis adhæret, non ipse quoq; euanescat & corrumpatur, atque, vt cum Propheta Ioel loquar, in
fæcibus suis computrescat. Vnde etiam Paulus Rom. 1. de iis loquens, qui Dei veritatem in mendaciũ
conuerterant, iusto iudicio hoc ipsis contigisse ait, vt in cogitationibus suis euanuerint. Ex quo per-
D spicuum est, quod quemadmodum Chamæleo rei cui sese adiungit colorem contrahit, sic etiam ho-
mo talis efficitur qualis est res ea, cui animum addicit. Si Deo adhæret, diuinus efficitur. Si mundi va-
nitatibus vanitate ipsa vanior redditur. Ob eamq; causam aiebat Paulus, 1. Cor 6. Nescitis, quoniam
qui adhæret meretrici, vnus spiritus efficitur: qui autem adhæret Deo, vnus spiritus est?

2. Perpetua est hæc Satanæ consuetudo, vt primo peccata, quoad eius fieri potest, extenuet, eoque
hominem adducat, vt ea tamquam leuia, paruique momenti nihil curet: quod scilicet, vt est apud
Marcum Eremitam, de lege spir. num. 96. In Com. Epist. ad Gal. hominem alioqui ad maiora & gra-
uiora scelera trahi minime posse perspectum habeat. Vnde etiam hanc esse causam ait, quamobrem
atrocioribus peccatis aditus ad nos pateat, quod in minoribus non eam, quam par sit, correctionem
adhibeamus. Qua quidem in re ad illud Scripturæ respicere videtur, Ecclesiast. 19. Qui minima con-

 temnit,

temnit, paulatim decidet. Atq; vt clarius istud ostendat, hac similitudine vtitur. Quemadmodum in A corporibus humanis, qui vulneribus suis medicinam adhibere negligunt, febres ac putredines atque adeo mortem quoq; ipsam sibi accersunt: eodem modo in anima, ij qui exigua peccata paruipendūt, maiora inuitant. Augustinus item de decem chord. c. 11. vt indicet plurimis leuibus peccatis animam opprimi posse, similitudinem à pluuiis ducit, quæ tametsi guttatim labantur, flumina tamen implēt, ac domos subruunt. Quod idem etiam ait de arenę granis, quæ tametsi minutissima sint, tamen si plus æquo his nauis oneretur, non est dubium quin confestim pessum itura sit. Quin Gregorius quoque Nazianz. in carmine aduers. Diabolum, his verbis eum alloquitur:

Tu minimis primo vitiis in pectora nostra
Influis, ac velut exiguis illaberis vndis.
At simulatque tibi datus est locus illico magnus
Irrumpis, rapideque fluens latissimus amnis:
Donec ne chaos accipiat, baratrumque profundum.

Quare non immerito Paulus nos admonet Ephes. 2. 4 ne locum diabolo demus. Et Dauid Psalm. 136. sub Babylonicorum filiorum typo, beatos eos pronunciat, qui primas Diaboli suggestiones atq; consilia ad firmam petram, hoc est, Christum alliserint. Quo spectat id, quod ait Cyprianus, de ieiun. & B tent. Christi, Diaboli nimirum primis titillationibus obuiandum esse, nec colubrum foueri debere, donec in serpentem formetur. Ac post eum Hieronymus, in cap. 9. Eccles. Diabolum serpentem lubricum esse ait, cuius capiti, hoc est, primæ suggestioni nisi resistatur, non esse dubitandum, quin in penetrale cordis furtim illabatur. Certissima porro ipsi resistendi ratio in hoc sita est, vt iuxta Sapientis consilium, Prou. 4 cor nostrum omni custodia seruemus, ac vel leuissima quæque peccata horreamus, illud Hieronymi epist. ad Celant. memoria tenentes, qui nescire se aiebat, an peccatum vllum leue dici possit, cum non nisi per Dei contemptum admittatur. Quod quidem ita in animis nostris infixum esse debet, vt vel à leuissimis quibusq; cogitationibus, quibus animæ nostræ quoquomodo infici queant, abhorreamus, illud nimirum pro certo habentes, quo etiam si consensum ipsis negemus, non tamen fœtoris aliquid nobis inhalare desinant, quemadmodum his verbis eleganter ostendit Cyprianus, De ieiun. & tent. Christi; Quamuis Diabolus ab ingressu mentis arceatur renitente consensu, aliquid tamen de spurcitia sua ibi euomens, abominationum horrore nauseare compellit. Sic, vt aliquid poeticum inseram, temulentus Ciclops, illiciti coniugij appetitor, licet à Pallade repellatur, in C gremio tamen eius Erichthonium fundit, & incorrupta Minerua, superest tamen deforme monstrū: nec omnino affectata scelera in memoria moriuntur.

3. Augustinus Serm. 197. de temp. dicit, Ante aduentum Christi, solutus erat Diabolus: Christus veniens de eo fecit quod in Euangelio dicitur, Matth. 12. Nemo potest intrare in domum fortis, & rapere vasa eius, nisi prius alligauerit fortem. Venit ergo Christus & alligauit diabolum. Sed dicet aliquis, Si alligatus est, quare adhuc tantum præualet? Verum est, fratres charissimi, quia multum preualet: sed tepidis & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus dominatur. Alligatus est tamquā innexus canis catenis, & neminē potest mordere, nisi eum, qui se illi mortifera securitate cōiunxerit. Iam videte, fratres, quam stultus est homo ille, quē canis in catena positus mordet. Tu te illi per voluptates, & cupiditates seculi noli coniungere: & ille ad te non præsumet accedere. Latrare potest, sollicitare potest: mordere omnino non potest, nisi volentem. Non enim cogendo, sed suadēdo nocet: nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Ac rursus August. tract. 52. in Ioann. hæc Ioannis verba exponens, Nunc princeps huius mundi eiicitur foras, ad hūc modum loquitur; Quid ergo? Iam neminem D fidelium tentat? Imo vero tentare non cessat. Sed aliud est intrinsecus regnare, aliud forinsecus oppugnare. Nam & munitissimam ciuitatem aliquando hostis oppugnat, nec expugnat. Ac rursum alio loco: Qualescumq; potest diabolus ad malum inuitare, non potest trahere. Delectationem infert, nō potestatem. Consilium ingerit, non conflictum.

4. Cur Diabolus tam infestum atque implacabile aduersum nos bellum gerat, inuidiam in causa esse tradit Scriptura. Inuidia enim Diaboli, vt ait Sapiens, mors intrauit in mundum. Nam, cum videret hominem, hoc est, naturam longe inferiorem, ad eum honorem euehi, vnde ipsum superbia deiecerat, inuidia confestim exarsit, vt Cyprianus de zelo, & Nazianzen. Carm. de subst. mente prædit. pulchre ostendunt. At vero præter inuidiam alia quoque à nonnullis afferri causa solet: nimirum, horren-

A horrendum illud odium, quo in Deum flagrat. Hanc enim causam esse ait Basilius, hom. habita in lacu.cur nos ille odio insectetur, quod Deum acerbissime oderit. Hinc enim fit, vt quemadmodum perfidus quidam ac rebellis subditus, cum eam vim, easque opes non habeat, vt regem adoriri atque obtruncare possit, in ipsius statuam plerumque impetum facit, eamque omni contumeliæ genere afficit: sic etiam Diabolus, cum Deo ipsi nihil detrimenti afferre queat, immane illud atque horrendum odium, quod in eum gerit, in nos, qui ad ipsius imaginem conditi sumus, effundit, & quia μισόθεος est, idcirco etiam μισάνθρωπος est.

5. Qui diuites fieri volunt, inquit Apostol.1.Tim.6.incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, &c. Quod etiam in honorũ ac voluptatum cupiditate locũ habet. Est enim hic triplex funiculus, quo diabolus stultorum animas, tam arcte constrictas tenet, vt nihil eorum quæ ad sempiternam salutem spectant exequi possint. Quanam autem ratione huiusmodi laquei vitari possint, pulchrè ostendit Psalmista, Psalm.123.cum ait, Sicut passer erepta est anima nostra de laqueo venantium. Quibus nimirum verbis illud nobis indicatur, hanc demum rationem nobis patere, qua diabolicas insidias vite-
B mus, si à rebus omnibus terrenis animum abducamus, nosque totos ad cœlestium rerum amorem ac studium conuertamus, vt cum Apostolo Phil.3.verè dicere possimus, Nostra conuersatio in cœlis est: ac rursum 2.Cor.10. In carne ambulantes non secundum carnem militamus. Qua de re non alienum fuerit hic afferre, quod scribit Chrysostomus, homil. 8. epist. ad Rom. Serpentis formam, inquit, gerit diabolus: deorsum trahitur, ab inferiori loco depugnat, id est, à rebus quæ infra nos sunt, à voluptate, diuitijs, & secularibus rebus. Si quem viderit volatu in cœlum ferri, saltu eo vsque contingere non potest. Deinde, id aggressus celeriter labetur. Neque enim pedes habet, ne formides, non alas, ne terreare. Super terram trahitur, ijs quæ in terra sunt adhærere sciens. Igitur nihil tibi sit cum terra commune, ac labore nullo egebis. Neque nim eam pugnam nouit, quæ aduerso vtrinque cornu geritur, sed veluti serpens spinis occultatur, intra diuitiarum imposturam assidue latitat: qui, si spinas incideris, facile aufugiet, timidus redditus. His Chrysostomi verbis non admodum dissimilia sunt quæ priore libro ex Augustino attulimus, illud Euangelij Matth.12 explicante, vbi fortis à fortiori, hoc est, Satanas à Christo alligatus esse dicitur, vt iam canum more neminem mordere
C possit, nisi si quis suapte sponte ad eum propius accedat. Sed & quid de ea re Hilarius dicat, in Psal.124. non incommodum fuerit audire. Exponens enim hunc Psalmistæ versum, Sicut passer erepta est anima nostra de laqueo venantium, ad hunc modum loquitur; In cœlestem scientiam, homo, eruditus es: quid tibi cum terrenis operibus & gestis? Auis effectus es; cur non in elemento tuo moraris? Volucres enim cœli nuncupantur. Psal.8. Non iniuste ergo illis in possessione terrenæ hæreditatis insidiæ sunt. Seculo renunciasti: quid tibi cum sæculi rebus? Quid quereris captus in sæculo? Quid quereris iniuriam laquei in regione non tua? Dic tu potius, Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Natura auium est, vt non, nisi cum volant, requiescant. Tu autem iam factus es columba: volando requiesci, id est, in cœlestem sedem & cognitionem à laqueis terrenis volatu fidelis animæ te efferendo.

6. Chrysostomus, *Serm. 3. de Lazaro*, Canis (inquit) mensæ assistens, si viderit hominem vescentem, subinde aliquid eorum quæ in mensa sunt ipsi proijcientem, manet assiduè, quod si semel atq; iterum sic adstitit, vt discesserit nihil adeptus, protinus abstinet, veluti qui iam frustra & incassum adsistat: Iti-
D dem & Satan iugiter nobis inhiat, si quod blasphemum verbum ipsi ceu cani proijciamus: quo accepto rursus aggreditur. Quod si perseueraueris gratias agere, iugulaueris illum fame, celeriterque abegeris, & aufugere coëgeris.

Idem, *Homil. 8. ad Rom.* Deus diabolum habitare voluit, tamquam prædonem quempiam ac tyrannum; qui nisi quem apprehenderit inermem & solitarium in speluncas suas descendentem, accedere sane non sustinet, nisi nos per desertum locum iter facientes viderit, appropinquare non audet. Desertus autẽ locus diaboli nihil aliud est, nisi peccatum. Opus est ergo nobis fidei scuto, salutis galea, spiritus gladio: non vt ne malum aliquod patiamur tantum, sed vt illius caput irruere volentis obtruncemus. Serpentis formam gerit, deorsum trahitur, de inferiori loco pugnat, id est, à rebus quæ infra nos sunt, à voluptate, diuitijs, rebus secularibus. Si quem viderit volatu ad cœlum ferri, primo

saltu eo vsque pertingere haudquaquam potest: deinde id aggressus celeriter labetur, neque enim pedes habet, ne formides: nō alas, ne terreare: super terram trahitur, ijs quæ infra sunt adhærescens. Igitur nihil sit tibi cum terra commune, ac labore nullo egebis: neque enim eam pugnam nouit quæ aduerso vtrinque cornu geritur, sed veluti serpens spinis occultatur, intra diuitiarum imposturas assiduè latitans: qui, si spinas incideris facile aufugiet, timidus redditus, si & in illum diuina carmina canere noueris, statim vulnerabitur: sunt enim nobis incantationes spirituales, ipsum nomen Domini nostri Iesu Christi, atque ipsius Crucis potentia. Hæc ipsa incantatio non solum Draconem à spolijs abigit, atq; in ignem conijcit, sed & vulneribus quoq; ab ipso illatis medetur. A

7. Idem *Homil. 44. ad Hebr.* Hamo escæ præda posita pisces decipimus, qui videntes escam hamum non considerant, & dum prædam volunt rapere hamo capiuntur: Satan dum humanum corpus tantum in filio Dei considerat, & Deum in corpore non agnoscit, quasi ad præparatā sibi prædam, solita rapina festinatū. Sed dum vult draco auidus prædā rapere ipse draco, vt piscis adductus in hamo, præda Domini captus efficitur.

8. *Serm. 9. de Ozia.* Piratæ non tunc insidiantur, cum è portu vident exeuntes: nam quid prodesset inuadere nauem vacuam? sed tunc omnes artes explicant, quando naues onustæ redeunt. Et cacodæmon, cum nos viderit multa conuexisse, & nauim nostram gemmis pietatis onustam, tunc vndequaq; sese obijcit, vt thesaurum rapiat, & in ipso portus ingressu vincat & spoliet. B

9. Idem *Lib. 2. de Orat.* Ciuitas muris non cincta, in potestatem hostium facilè venit, quoniam deest id quo fuerat hostium cursus arcendus. Animam precibus minimè munitam diabolus facile in suam ditionem redigit, & sine negotio omni genere scelerum implet.

SCRIPTVRA *Sancta.*

CHRYSOLITHOS, aureo colore translucentes, non varios & turbidos, fulgorisque nubilo intespellatos (quales sunt Arabici) Plinius commendat. D. Hieronymus addit aureum habere fulgorem, & videri scintillas ardentes emittere, & nocturnos pellere timores. Venustissima imago est Scripturæ sanctæ, quæ vt est, instar auri obrizi sincera & pretiosa, ita doctrinæ suæ radijs illustrat mentes nostras, corda exhilarat & accendit ad pios motus, quoties in eius lectione & meditatione deuotè versamur. C

SECVRITAS.

INTER ἀυσίβια vitulus quoq; marinus est. Nam in mari & terra degit, adeo vt Iul. Cæsar Scaliger in Exerc. ad Cardanum testetur, se in Illyrio vitulum marinum vidisse vineas populantem. Somniculosum maximè est animal, quod præter Plinium, aliosq; Martialis etiam attingit hoc versu:

Dormitis nimirum glires vitulique marini.

Dormit autem extra aquam, sæpe super saxa, vt Oppianus & ex Homero Ælianus asserunt, & quidem turbato licet mari securissimè. Huius enim fluctus altissimo somno oppressus nequaquā sentit, fulminibus vero solum ex omnibus marinis non tangi Plinius & Plutarchus auctores sunt, quod tamen vanitatis arguit Brodæus 3. Misc. 2. Sed Pierius etiam docet in hieroglyph. Ægyptios hominem contra omnia pericula, maximè contra potentiorum vim, tuto se præmunientem significantes, marini vituli pelle indutum pinxisse, quod eam fulminis ictum non admittere obseruatum, & Principum iras fulminum instar esse ex Poëtis notum sit. Augustum certe illa pelle pro ἀποτεσπαίω fulminis vsum, à Suetonio in eius vita: & de Seuero Imperatore refertur. quod eadem superstitione lecticam suam corio illius tegi curauerit. Viri autem in vtraque fortuna recti & constantis effigiem hoc hieroglyphicon subijcit. Quo pertinent Horatij illa, D

Iustum & tenacem propositi virum, &c.

Cui plane similia Chorus apud Senecam in Tyest. post act. 2. concinit. Igitur, secundum Boet. libr. 2. de cons. phil.

Quamuis tonet ruinis
Miscens æquora ventus,
Tu conditus quieti
Fœlix robore valli,
Duces serenus æuum,
Ridens ætheris iras.

SECV-

SECVRITAS *intrepida.*

A PARTVRIENS vulpes ita ſecedit, vt raro grauida capiatur, inquit Ariſtoteles, lib. 6. hiſt. animal. cap. 34. Vnde verſus prouerbialis

Γέρων ἀλώπηξ οὐ φ ἁλίσκεται πάγῃ. id eſt:
Vetula vulpes laqueo haud capitur.

Non aliter homines circumſpecti & prudentes maturè ſibi à fraudibus & inſidijs malorũ proſpicere & ſanis conſilijs ſeſe præmunire debent. Tela præuiſa minus feriunt. Et Seneca vult, vt in ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparet, & contra fortunæ iniurias inter beneficia firmetur. Qui enim in ipſa re trepidare noluerit, ante rem exerceat. Quam in ſententiam Cicero copioſe diſputat, lib. 4. Tuſcul. quæſt. Sapientem præcipere ac præſumere oportere omnia quæ homini acerba & grauia accidere poſſunt. Tali enim præmeditatione effici illa leuiora & toleratu faciliora. Idque auctoritate Euripidis & Terentij comprobat. Et apud Virgilium Æneas lib. 6. Sibyllam Cumæam alloquens, ait:

Non vlla laborum
B *O virgo, noua mi facies, inopinave ſurgit.*
Omnia præcepi atq; animo mecum ante peregi.

Quem locum & Seneca mirè extollit, & Petrarcha commendat in præfat. libr. 1. de remedijs vtriuſq; fortunæ.

Prudens inſidiaſque fugit, fraudeſque malorum.
Sic vulpes, vterum dum gerit, haud capitur.

SECVRITAS *periculoſa.*

P. Bellonius in obſeruationibus ſuis hanc ad Euxinum, Boſphorum & Propontidem, piſcandi rationem, quæ obſcura nocte fieri ſoleat, inter alias cõmemorat. Binos viros cymbam occupantes vnum quidem hanc impellere, alterum vero & tædam accenſam & fuſcinam tenentem obſeruare dormientes piſces, datoq; rectori nauiculæ ſigno, quo illam impellere debeat, ſi prædæ certus iam ſit,
C magno impetu tridentem inquieſcentis piſcis dorſum vibrare, eumque captum ad ſe attrahere. Affirmat autem hunc piſcandi modum ad lumen cum fuſcina, cum ad polypos, loligines magnas & paruas, tum ad omnis generis piſces ſquamis præditos max. eſſe accommodatam. Dormire vero piſces non minus, quam terreſtria animalia, certum eſſe, nec deeſſe, qui eos ronchos ducentes exaudiuerint, Id quod & Plinius tangit lib. 10. c. vlt. quamuis Oppian. 2. ἁλιευτ. piſces, pleroſq; omnes, præter ſcarum, ſomnum neget capere, quod ſibi metuãt à potentioribus. Profecto autem ad excitandam in hominibus vigilantiam & vitandam omnem omnino ſecuritatem hoc hieroglyphicon conducit. Nam, vt Horatius canit;

Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones,
Vt teipſum ſerues non expergiſceris?

Nemo enim celerius opprimitur quam qui nihil timet. Et frequentiſſimum initium calamitatis, ſecuritas, vt præclare Vell. Paterculus dixit. Pertinet autem huc præclara enarratio ſententiæ Homericæ in
D progymna. Theonis Sophiſtæ:

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id eſt:
Dedecus eſt totam conſultum ſtertere noctem:

quam ipſe Iupiter protulit. vnde & Theon omnibus cæteris in Homero γνώμαις eam præfert, & exemplis illuſtrat ac confirmat. Stertentes opprimit hoſtes. Vigilandum igitur, orandum & laborandum.

Vt capiat piſces piſcator nocte laborat.
Vt ſeipſum ſeruet ſurgere nemo parat.

SEDES *incerta.*

PASSER noſter vulgaris quibuſdam videtur à patiendo dictus, quod ſæpè morbo caduco laboret; quæ etymologia ſatis longe petita eſſe videtur. Nulla vero auicula fermè inuenitur, quæ certa ſede ca-

de carens peruolitando sic locum mutet & incerta vagetur. Quare etiam Prouerb. 26. dicitur passer quolibet vadens. Est tamen nihilominus testimonium diuinæ prouidentiæ ac protectionis in rebus quoq; vilibus & despectis: quod ipse Seruator noster CHRISTVS nos monet, Matth. cap. 10. Nonne, inquit, duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis nõ cadet super terram sine Patre vestro? Videtur autem hoc symbolum illis conueniens, qui in continuis peregrinationibus, siue voluntarijs, siue necessarijs versantur, quod studium si moderatum est, non solum gratum, sed vtile quoq; esse consueuit: sed vbi modum excedit, plurimum profecto molestiæ & incommoditatis secum afferre solet, de quo Mænandri sententia intelligenda, A

ξενιτεία γὰρ χαλεπὴ κατὰ πολλοὺς τρόπους.

Peregrinatio enim multis modis difficilis est.

Quid quod peregrinatio ipsa morbus esse dicitur à Symmacho in Epistolis? At rectè etiam ad piorum hominum in hoc mundo tanquam diuersorio aliquo peregrinationem accommodare poterimus, de quo Epi. ad Hebræos, οὐκ ἔχομεν. dicit, ὧδε πόλιν μένουσαν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν, id est, *non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Deq; huius vitæ breui & instabili curriculo B B. Nazianzeni extant versus:

τροχὸς μέν ἐστιν ἀστάτως πεπηγμένος | *Trochus est parum certus parumq; stabilis,*
ὁ μικρὸς οὗτος καὶ πολύτροπος βίος. | *Fallacis huius cursus & vita breuis.*

Ad hieroglyphicon autem propius alludens poëta noster, ait:

Vt celer huc, sed mox volitat passerculus illuc,
Sic nusquam est, si quis viuere vbique volet.

SEDITIOSI.

SALAMARDRA aquatilis à multis cum Corylo & Scinco ferè confunditur. Lacertum (cuius speciem Theophrastus eam videtur facere) refert propemodũ corporis specie, caput maculis albis refertum habet, & in dorso pinnulam rectam per totum oris rictum ranæ similem, caudam, vt in Cobitide fluuiatili vel potius in anguilla cernimus, nonnihil latam. Degit in fluminibus & stagnorum ripis, & per fulgetra & tempestates caput exerit. Hinc Plinius scribit, numquam nisi magnis imbribus C prouenire, & serenitate deficere. Eodem plane modo obscuri sæpe homines, & quibus si in pace domi viuendum esset, ne panis quidem ad victum suppeteret, per tumultus & bella emergunt, & ad maximas cum opes, tum dignitates perueniunt. Non meminerunt illi, rem esse, vt Synesius dicit in Orat. de Regno, multo beatiorem pacem, quam bellum, quippe cum pacis caussa bellici etiam apparatus fiant. Bellum igitur, vt de Hispaniæ populis Iustinus inquit, quam otium malunt. Si extraneus deest, domi hostem quærunt. Omnium autem grauiss. & Nestoris illa apud Homer. ἰλ. ι. oblique tam in Achillem, quam Agamemnonem exprobratio:

Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος, | *Sine cognatione, iniustus, sine domo est ille,*
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος: | *Qui bellum intestinum amat asperum.*

Quam laudat Aristoph. εἰρήνῃ, Aristot. πολ. α. & expressit Cicero 13. Philip. Ad hieroglyphici vero meliorem intellectum facit etiam Adag. *In seditione vel Androclides belli ducem agit*: Quod parœmiographus in rixosos Theologos, qui tantum ἐριστικοῖς suis scriptis clarescere, & ex rebus vbiq; perturbatis ditescere cupiunt, rectissimè accommodat. Turbis pascuntur, Solem comitiorum & Synodorum ferre nequeunt. Huiusmodi turbonibus conuenit δίστιχον, D

Sunt pluuiæ mihi vita, necem sed Sirius affert:
In pace & languent quos fera bella fouent.

SEDITIOSI *tollendi.*

Ere corporis humani est putridum membrum mature abscindere, ne pars sincera trahatur: & societatis humanæ (quam cupimus saluam) interest, perniciosos ciues è medio tollere, ne malum vnius paulatim serpat in totum corpus societatis.

SENE-

SENECTVS *laudata.*

A BARBO pisci, quo nullus est frequentior alius in præterfluente Nicro Germaniæ fluuio nobili, nullum Græcum nomen est. Errat enim Volaterranus, qui τρίγλην, mullum, Barbum facit, cum ille marinus, hic aquæ dulcis alumnus sit. Sed & inter Latinos veteres solus Ausonius Barbum & nominat, & immortalitati consecrat in nobili sua Mosella, iis versibus, ex quibus & hoc hieroglyphicon, & inscriptionem eius accepimus. Dicit autem ibi Ausonius, Barbum, quo grandior natu & magis longæuus sit, eo meliorem esse. Quæ laus cæteris animantibus, vt etiam piscibus non æque conuenit. Vnde manet in hunc vsque diem celebre: *Piscis nequam est, nisi recens.* Sic profecto ætas hominum, etiam peior & declinans, melior est iuuenilis incremẽto, & maiori tum laude, tum honore digna. Solon quidem Atheniensis, etiam lege vetuit, valde iuuenem magistratum gerere, vel consulere, etiam si opt. à mente constitutus esse videretur, vt scribit Iuncus lib. de Senect. apud Stobæum. Lycurgus etiam, referente Iustino, max. honorem in sua Rep. senum esse voluit, quod & Cicero & Gellius laudant. Vnde prouerb. ἐν σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν, *In sola Sparta expedit senescere.* Nec cesserunt hac in parte B Romani Lacedæmoniis. Grauissime enim Callistratus in l. Semper. D. de iure immu. Semper, inquit, in ciuitate nostra senectus venerabilis fuit. Namque maiores nostri pęne eumdem honorem senibus, quem magistratibus tribuebant. Et Gellij cap. 15. libr. 2. prorsus huc conuenit. Et noti sunt præterea Iuuenalis in hanc rem Sat. 13. & versus Ouidij, l. 5. Agamemnon quoque apud Homer. ιλ. γ. non optat Aiacis similes decem, sed Nestoris: quod & Cicero de Senect. tangit. Plato autem lib. 5. de Repub. Senem (inquit) Lex nostra præficit omnibus iunioribus, eosque corrigere iubet. Barbi Ausoniani hieroglyphico ascribe distichon,

Ausonio vetus hic laudatur piscis. An ergo
Perpetuam hanc laudem Cana senecta tenes?

SEPVLTVRA *probrosa.*

CICERO Philip. 1. insepultam sepulturam vocat. Vbi quis insepultus à feris & bestiis lacerandus in locis ignominiosis proiicitur. Ieremias Propheta, de Iehoiakimo impio rege Iudæ à Babyloniis capto, interfecto & probrose proiecto, loquens, capit. 22. v. 18. 19. non plangent eum, inquit, heu C frater mi, aut heu soror: non plangent eum, heu Domine, aut heu decus eius: sepultura asini sepelietur; tractus & proiectus vltra portas Ierosolymorum. vt asinorum mortuorum vilia cadauera feris & auibus lanianda relinquuntur in sterquiliniis & campis remotis ab hominum conspectu, idem profano illi principi accidisse minime dubitamus.

SERVITVS *voluntaria.*

QVI velit de diuersis Accipitrum generib. exquisite omnia cognoscere, Gesnerum, & nuper Augustæ Vindelicorum librum Friderici 2. Imperatoris de Aucupio elegantibus typis excusum, consulat. Quidam nostros Sparuieros veterum Nisos esse existimant, nonnulli vero accipitrem palumbarium vocant. Qua ratione autem accipitres sint tractandi, ne temere oberrent, aut difficulter ad dominum redeant, idem Gesnerus ex pluribus authoribus copiose tradit. Solet autem aucupi familior & obsequentior redditus Accipiter, tantum inuitatione sibili ad scapum, siue, vt vulgo vocat, reuocatorium sponte rursum aduolare. Porro instrumentum istud alarum, cui in medio aliquid carnis alligatur (vt diximus) reuocatorium vulgo nominant. Budeus in Philologia scapum, Galli vero D rappel, & leurze dicunt, forsitan à loyer, quod præmium significat, Germani *ein Luder.* Etsi autem, secundum Plautum in Captiuis,

Omnes profecto liberi libentius sumus quam seruimus:

Ac homini ingenuo nihil sit difficilius quam imperium præsertim durius ferre, cum Homerus quoq; Odyss. 7. dimidium virtutis illi perire asserat, quem seruilis necessitas captum teneat,

ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀπομίνυται εὐρύοπα ζεύς
ἀνέρος εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλησι. id est,
Dimidio mentis priuauit Iuppiter illum
Seruilis quemcumque virum sors cœperit vmquam:

Cc Hoc

Hoc tamen omne de nimis aspera & iniqua seruitute accipiendum, cum idem Plautus in Milite dicat, A

Facile est imperium in bonis.

At Claudianus lib. 3. de laudibus Stiliconis:

Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
Seruitium; nunquam libertas gratior extat.

Alij scribunt. VLTRO AD VINCVLA REDIT. Sponte quidem, non vi: vnde distichon.

Sponte mea redeo, mihi cum victoria parta est,
Nec vis me vocat, ast aucupis obsequium.

SERVVS *Dei*

CHALCEDONIVS Lapis colorem habet pallentis lucernæ, inquit Hieronymus. Fulget sub dio in domo obscurus omnium sculpentium argumentis resistit, radio Solis vel digitorũ attritu excandens paleas ad se trahit. Eximius Christi seruus alijs prælucendo seruit; seipsum, si humana spectes, absumens: inter exteros plerumque magis quam inter domesticos quosdam refulget & in honore est: accensa autem in eo luce Solis iustitiæ & digiti Spiritus S. efficacitate eundem confirmante, vt hostium sacrosanctæ veritatis artes aperit & refellit, sic peccatores inuitat ad resipiscentiam & vitæ seriam emendationem. B

SILENTIVM.

SOLEBANT veteres in annulis signatorijs pæculiaria quædã signa vsurpare: quemadmodum Syllam Iugurthæ captiui traditione: Pompeium leone ensifero: Augustum primum Sphinge, postea Alexandri Magni tandem sua imagine, signasse scribunt Suetonius, Plinius, Plutarchus & plura eius generis collegit Alexander ab Alexandro, 2. Gen. dier. 19. Mæcenatis autem Rana imprimis celebris fuit, teste Plinio. Sunt qui putent ob silentij fidem, quæ in Mæcenate insignis fuerit, Ranam Seriphiam ipsi placuisse, quod, vt Suidas & Plinius litteris prodiderunt, in Seripho insula ranæ mutæ sint, vt Ælianus tangit, ex Persei voto. Theophrastus aquæ frigiditati causam ascribit, vt & Theophyl. Simocat. in Quæst. phys. Sane Mæcenatis sui taciturnitatem Horatius quoque commendare videtur, cùm negat illum de alijs secum colloqui, *Quam quæ rimosa bene deponuntur in aure.* Quamquam Suetonius scribit, desiderasse nonnumquam Augustum Mæcenatis fidem silentij, quod is secretum de comperta Murænæ coniuratione vxori Terentij prodidisset. Quidam, quod Augustus omne terræ marisque imperium cum Mæcenate communicasset, vt Dion auctor est, hoc signo illum fuisse vsum censent: Et certè Plinius affirmat Ranam Mæcenatis propter collationes pecuniarum in magno terrore fuisse. Non igitur Seriphia illa aut muta fuit, cùm & gemitus tot gentibus expresserit. Neque verò hæc coniectura prorsus inepta videtur, moto, vt Seneca ait, ex nimia felicitate Mæcenati capite, vt proculdubio animo etiam fuerit elatiori, quod in omnibus & per omnia absentis Cæsaris partibus fungeretur. Etsi autem vile admodum & contemptum animal est Rana: in hieroglyphicis tamen plurimis illius fuit vsus, vt apud Pierium & Horapollinem, qui volet, reperiet. C

SOBRIETATIS *opus.*

VPVPA ἔποψ cristam gerit plicatilem, quam contrahere & explicare potest secundum capitis longitudinem. Mutat quoque pennas tempore æstatis & hyemis, secundum Aristotelem. Extat autem fabula de Thereo in hanc auem mutato apud Ouid. 6. Metamorph. Ac legitur quoque hoc hieroglyphicon apud Adrianum Iunium ex hieroglyphicis Horapollinis acceptum lib. 2. cap. 93. vbi ita scribitur. Vuæ esu offensum & se curantem notantes, pingunt vpupam cum herba adianti, vulgo capilli Veneris in ore tenentem. Hæc enim auis si iera comesta læsa fuerit, adiantum ori inferens, certo decurso spatio, pristinam valetudinem recipit. Ælianus lib. 1. de Animal. cap. 35. vpupam contra fascinationes adiantum, quod callitrichum quoque vocant, in nidum ponere ait. Quo ostenditur ebrietatis & temulentiæ optatissimũ & efficaciss. remedium esse abstinentiam & frugalitatem. Quod simili- D

A similiter ad alios vehementiores affectus & perturbationes animi transferri poterit, quibus omnibus Philosophiæ præcepta, & vita moderata ac placida optimè mederi solet, ex quo postea omnium victoriarum laudatissima, nimirum seipsum vincere, existere consueuit. Sicuti testatur Plato lib. 1. de Legib. vbi ait, ὦ ξένε, τὸ νικᾷν αὑτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη. τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον, id est, *ita habeto, hospes, maximam, optimamq; victoriam esse, seipsum vincere, at si quis à seipso superetur, omnium esse peßimum ac turpißimum.* Et distichon poëtæ nostri bene conuenit,

Quisquis difficiles præsentit pectore motus,
Is norit præscriptum à ratione modum.

SOBRIETATIS *vtilitas.*

PLINIVS omnibus hominibus contra serpentes inesse venenum scribit: illosq; saliua ieiuni hominis ictos, non secus ac contactu aquæ feruentis fugere, quæ si in fauces penetrauerit, etiam mori illos. Tangit rem eandem Aristoteles quoq; & Lucretius lib. 4. in eius caussas physicas inquirit. Ver-
B sus eius sunt isti:

Sæpe etiam serpens hominis contacta saliuis
Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa, &c.

Hoc sanè vt benignæ naturæ memorandũ est beneficium, ita sobrietatis, temperantiæ, & castitatis luculentum est testimonium. Ieiunus enim sit homo oportet, qui hac efficacia non velit destitui. Sobrietatis igitur tanta vis est, vt contra omnia luxuriæ & libidinis venena præsentissimum sit antidotũ. Vnde etiam Græcis tam augusto nomine σωφροσύνη, quasi σώζουσα τὴν φρόνησιν, quod mentem illibatam cõseruet, dicitur. Quod & Hierax vult lib. de iustitia, vbi virtutẽ illam, quæ ἀφροσύνην καὶ ἀκολασίαν repellit, ait sapientes vocasse σωφροσύνην, σωτηρίαν, scilicet, οὖσαν φρονήσεως, *incolumitatem prudentiæ.* Eam Plato πολ. δ. definit, quod sit κόσμος, καὶ ἡδονῶν τινῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια: *decus & certarum voluptatum & cupiditatũ continentia.* Præclare igitur Xenophanes Epist. ad Lamproclẽ, Κακὸν οὐδὲν φύεται ἐν ἀνδρὶ, θεμέλια θεμένῳ σοφίας, σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν: *Nihil innasci malum potest in homine, qui sapientiæ funda-*
C *menta iecerit, Temperantiam & continentiam.* Temperantia enim, vt Seneca ait in Ep. voluptatibus imperat: alias odit, atq; abigit, alias dispensat, & ad sanum modum redigit, nec vnquam ad illas propter ipsas venit. Appositè etiam ad hoc hieroglyphicum Macarius hom. 16. Igitur in omnibus, inquit, opus est sobrietate, ne bona quæ videmur habere vetantur in perniciem nostram.

Emoritur serpens hominis contacta saliua,
Hei mihi quam magnum Sobrietatis opus!

SOCIETAS *ciuilis.*

ATHENÆVS ex Chrysippi Stoici lib. περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς hæc refert: Pinna (inquit, interprete Dalechampio) ac pinnotheris mutuas operas præstant, nec viuere seorsum queunt. Pinna quidem ostreum est. Pinnæ vero comes & tutor, exiguus cancer. Pinna igitur disclusa testa, otiosa & quieta expectat aduentantes pisciculos. Astans vero custos si quis subierit, morsu significat. Vellicata sic concha os comprimit, & eo quod intus est exceptum ac inclusum, communi dape cum socio vescitur. Ea-
D dem etiam ex Chrysippo Plutarch. de solert. an. affert, vbi ait, Chrysippo plurimum atramenti in omnibus libris absumpsisse hunc pinnotherem. Eadem tradunt Aristoteles, quoq; Theophrastus, Ælianus, Oppianus, Phile in Iambis, Cicero & Plinius. Pinnæ etiam meminit Nemesius capit. 1. de Nat. hom. Et pinnotheris Scoliastes Aristophanis in vespis. Horapollo quidem, eumque secutus Pierius, scribunt, Ægyptios hominem qui à propinquis curetur, hoc hieroglyphico expressisse. Sed nos ex Ciceronis 2. de Nat. Deor. ad ciuilis societatis coniunctionem inter homines referimus, quam primum constituit ἡ ἔνδεια, *indigentia.* Nam, vt Artemidor. ait 3. Onirocr. 9. δεῖ δὲ τοῖς ἀνθρώποις βοηθείας. δεῖ καὶ τῶν συλλαμβανομένων: *Auxilio homines opus habent, & adiumento aliorum.* Qua de re in Platonis & Aristotelis politicis leguntur plurima. Ad hospitalitatis etiam, cuius Iupiter ipse ξένιος Homero & Virgil. testibus, præses sit, iconem exprimendum non inepta fortè hæc pictura fuerit. Qua siquis in parasitos quoque ἀλλοτριοφάγους, vt eos Athenæus vocat, vtatur, non male fecerit. Nam & Plinius

hunc pinnotherem cancrum dapis affectatorem nuncupat, & Pierius à nonnullis piscem parasitum A eum dici scribit, quamuis si hoc parasito pinna careat, fame ipsi pereundum foret.

Quam bene conueniunt, & in vna sede morantur,
Quos natura, vsus, iunxit & vnus amor.

SOCIVS *exosus.*

NEMINEM admittit diues suæ felicitatis socium, meminitque politici præcepti,

Solus opima tenet bos pascua, parta tuetur,
Tu quoque sic dotes solus habeto tuas.

Perhibent autem physiologi boues feroces & magis generosos in pascuis & pratis quempiam locum occupare, nec alios facile admittere. Huiusmodi boum consortis impatientium pugnam graphice descripsit Oppianus lib. 2. Cyneg. Vsus est hoc hieroglyphico Poloniæ rex Stephanus Batorius, princeps admodum magnanimus & prudens, nec literatus, satis quidem apposite, cum pascuis simul & bobus ista regio abundet: non obscure innuens, se ad regni illius possessionem, magnis laborib. acquisitam nullum facile socium admissurum esse: cum secundum Thyestem in Seneca tragico, B

Non capiat regnum duos.

Et alibi apud eundem,

Nec regna socium ferre, nec tædæ sciant.

Idem Lucanus affirmat lib. 1.

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit.

HIEROGLYPHICORVM COLLECTANEA, EX VETERIBVS ET NEOTERICIS DESCRIPTA. C

LIBER SEXTVS.

SOL.

ACCIPITER præ cæteris auibus Solis simulacrum & symbolum esse videtur, vtpote peculiari quadam atq; arcana naturæ vi, intentissimis in eius radios oculis prospiciens. Et Solem interdum, tamquam visus tutorem ac Dominum accipitres forma pingunt Ægyptii, teste Horapolline lib. 1. cap. 6.

SOL *Iustitiæ.* D

SOLIS aspectabilis collationem in hac hieroglyphica tabula cum Sole iustitiæ æternæ instituimus ex philosophia depromptam. Videat & iudicet pius lector. Sol est lucidum corpus à Deo creatum. Christus Sol iustitiæ, splendor est gloriæ Dei patris, & lux mundi, increata si λόγον, & creatam si humanam naturam spectes. 2. Sole illustrantur oculi corporis. Illuminat mentes Christus. 3. Suo calore sol animat & fouet res animatas. Christus vita nostra & viuificator est omnium sanctorum. 4. Oriens Sol est instar sponsi de thalamo suo prodeuntis. Christus est sponsus Ecclesiæ suæ. 5. Sol (cuius progressus inhiberi à nulla natura potest) instar est gigantis in stadio à carceribus ad metam in offenso cursu properantis. Et Christus princeps omnipotés gloriosum gratiæ suæ cursum absoluit, ita vt

A ita vt à nemine præpediri possit. 6. Et si corpus Solis in cœlo suo sit, calore & splendore suo tamẽ pertingit vsq; ad fines extremos orbis terrarum. Christus ascendit in cœlum, & nobiscum est vsque ad consummationem sæculi, quo modo id fiat docet S. Vigilius Episcopus Tridentinus in libris aduersus Eutychen. 7. Lumen cæteris sideribus Sol communicat. Sol iustitiæ non modo illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, sed etiam luce gratiæ electos suos illustrat, efficietq; vt olim in regno Patris instar Solis fulgeant. 8. Vnus in cœlo Sol: vnus Ecclesiæ princeps Christus.

Antithetice, Sol est lux creata. Christus ratione Deitatis est increata lux. 2. Ille oritur super bonos & malos: hic super bonos tantum. 3. Ille obscurari potest: hic nullam eclipsin, nullas caligines vmquam passus est, vel patitur, aut patietur. 4. Ille homini animali seruit: hic spirituali. 5. Ille huic caducæ vitæ: hic etiam æternæ. 6. Ille oritur & occidit: hic numquam verget ad occasum. 7. Ille cætera sidera obscurat: hic suos φωστῆρας illustrat.

Solis aspectabilis ortus admonet nos 1. de illuminatione mentium, quam φωτισμὸν vocat Apostolus, 2. Corinth. 4. Christus enim vt Sol & phosphorus, 2. Pet. 1. exoritur in cordibus nostris. 2. De sanB ctificatione quam Apostolus ita depingit, Rom. 13. Tempestiuum iam est nos à somno expergisci. Nunc enim propius nos est salus, quam cum credidimus. Nox præcessit: dies autem appropinquat: abiiciamus igitur opera tenebrarum, & induamur habitu qui luci conueniat. 3. De carnis resurrectione. Mors enim prima somno, sepulcra cubili conferuntur. Isai. 26. Ioann. 11. & 1. Thessal. 4. Itaque qui mane expergefacti surgunt, de resurrectione sua cogitare debent. 4. De beata æternitate Sanctorum, & iustitiæ Sole perpetuum fine occasu duratur. Vnde sequentes versus:

Quum Sol fugatis exoriens diem
Reddit tenebris, quum iubar aureum
Diffundit, obiectiq; montis
Verticibus rutilum renidet:

Nunc finienda lucis amœnitas
Sperata mentem recreat; horridas
Præsentis æui nam tenebras
Perpetuum iubar insequetur.

5. De diurnis laboribus, Psalm. 104. Sole oriente egreditur homo ad opus suum, & ad culturam suam vsq; ad vesperam. Hunc ordinem peruertentibus Epicureis grauissime irascitur Deus apud Esaiam, cap. 5. Sol iustitiæ Sanctos illuminat vt quæ ad vocationem suam pertinent, singulos momenC tis humiliter & diligenter exequantur.

Solis meridies inter multa alia monet, 1. iustam causam tandem patefieri, Psalm. 37. Educet Dominus quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum sicut meridiem. 2. Pios à morbis & aliis incommodis præseruandos. Psalm. 91. Non timebis ab incursu & Dæmonio meridiano. Psalm. 121. Per diem Sol non vret te. Solis iustitiæ meridies æternus erit & viuificus: suos à morte prima & secunda liberatos glorificabit in sæcula sæculorum. Occasus Solis nos commonefacit, 1. De ἀμνηστία, iuxta præceptum Apostolicum, Ephes. 4. Sol ne occidat super iracundiam vestram. 2. De morte. Quam certum est Solem occidere suo tempore, tam certum est, præstituto nobis à Deo tempore moriendum esse. 3. De rerum humanarum inclinatione & vanitate, Eccles. 1. Oritur Sol & occidit. Pompeius Cinnæ dicebat, plures adorare Solem orientem quam occidentem. Verum ipse quoque expertus est rerum humanarum vanitatem, cum deuictus à Iulio profugisset in Ægyptum, in qua & periit. Sol æternus perpetuo viget inter Sanctos, quos illuminat, excalefacit, vegetat, fouet ac deducit per semitas iustitiæ, viuificatque, vt transeant de morte ad vitam. Creati Solis D eclipseis admonent fidei lucem in sanctis nonnumquam obscurari, numquam tamen extingui. Luc. 22. Christus ad Petrum, Oraui pro te ne deficiat fides tua. Ioann. 17. Idem petiit à Patre cœlesti pro omnibus Sanctis. 2. Christo patiente & cruci affixo Solem obscuratum esse plenilunij tempore, tribus horis præter naturæ ordinem.

Cæterum, sicut Sol non expectat preces, vt exoriens lucem rebus humanis inferat, sed statim refulget, & omnibus videntibus prodest: idem Sol iustitiæ præstat: prior dilexit nos: vt benefaciat suis subditis non admodum præstolatur, verum eos præuenit, statim & sponte sua maximis ditat & ornat beneficiis, Illi autem piis affectibus & perpetuis sanctisque vocibus clamant læti,

Tu Sol, tu clypeus, tu Dominus: tuis
Tu das conspicua fulgere gloria:

Nec puro scelerum vmquam
Claudis munificam manum.

Alia ſuperaddamus. Quod & in Sole eſt lux & calor, id in Sanctis eſt veritas & pax. Quid enim aliud veritatem eſſe dixeris quam illuſtriſſimum Solis iuſtitiæ radium, qui in Sanctorum corda ſparſus ignorantiæ tenebras diſcutit; fidei autem, quæ eſt veritatis agnitio, lucem infert? Ideo ipſe clariſſima voce pronunciauit de ſeipſo, Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulabit in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Ioann. 8.12. Vt autem lux naturale ſolatium eſt, teſte Curtio, nec ſine cauſa Græci lumine oblato dicebant φῶς ἀγαθὸν, ſic veritas ſpirituale eſt ſolatium. Ac vt precamur cum regio vate, Pſalm. 43. Domine, mitte lucem tuam & veritatem tuam, quæ me dirigant; ita quum melior ſpes rerum affulget, non tam Euripideum illud occinendum, ἥκει φάος ἐμοῖς καὶ σοῖς κακοῖς, quam hoc diuinum effatum repetendum, ex nonageſimo ſeptimo 11. Lux ſata eſt iuſtis, & rectis corde lætitia. Item, Dominus lux mea, à quo timebo? Dominus robur vitæ meæ, à quo trepidabo? Pſalm. 27.1. Diuus Auguſtinus, lux, inquit, regina oculorum eſt: dies imago vitæ, nox vero mortis. Ego vero non minus recte dixero, veritatem Chriſtianæ mentis eſſe reginam: eius ſplendorem vitæ imaginem; priuationem illius mortis vultum. Quid etiam pacem charitatemque Chriſti iuſtitiæ Solis dona aliud eſſe dixeris quam flammam à Spiritu ſancto in corde per fidem purgato accenſam, qua illud ardeſcit B pieque æſtuat amore Dei? hunc ſanctum & ardentem Dei amorem ſtudio veritatis & obedientiæ fidei teſtemur; ſecundum illud Domini Chriſti Ieſu dictum, ſi quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & apud eum manebimus, Ioann. decimoquarto.23.

Si Solem aſpicientes delectamur encomio Pliniano [Sol medius fertur inter planetas, ampliſſima magnitudine & poteſtate; nec temporum modo terrarumque, ſed ſiderum etiam ipſorum cœlique rector. Hunc mundi eſſe totius animum, ac plenius mentem, hunc principale naturæ regimen ac numen credere decet opera eius æſtimantes. Hic lucem rebus miniſtrat, aufertque tenebras: hic reliqua ſidera occultat: hic vices temporum annumq; ſemper renaſcentem ex vſu naturæ temperat: hic cœli triſtitiam diſcutit, atq; etiam humani animi nubila ſerenat: hic ſuum lumen cæteris quoque ſideribus fœnerat, præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens, &c.] Quanto magis Solem iuſtitiæ contemplantes, qui ſolis & omnium creaturarum miniſterio illa bona omnibus prope ſubminiſtrat, lætari pios decet, quãdo eius vim viuificam perſentiunt. At illæ primitiæ lucis æternæ confirmãt C in eis ſpem complementi eiuſdem lucis, agnoſcentes & lucem cœleſtem mentis eſſe reginam & tenebras morum magis quam oculorum extimeſcendas eſſe. Portenta mendaciorum & errorum peroſi, in luce Dei ambulare, in lumine eius videre lumen & clamore fidei reſipiſcentis atque per charitatem operantis Sanctos in terra militantes clamare oportet,

Veſpera iam venit; nobiſcum, Chriſte, maneto,
Extingui lucem nec patiare tuam.

Germanis *Sonn* vox eſt (vel *Son*) analogica ratione plura ſignificans, inquit Io. Goropius, hieroglyph. lib.15 Primum ſignificat pacem facere, ſiue reconciliare: mox etiam oſculari: deinde ſanare: adhæc Solem: poſtremo filium. Mirum autem eſt hæc omnia ei primum conuenire, qui ſic inter filios Princeps eſt, vt ante mundum etiam creatum Filius fuerit. Quid dico ante mundum creatum, cum Filius ſit ab æterna ſeculorum infinitate? Hic enim ſolus eſt & verus reconciliator. Hic princeps in oſculando, dũ in ipſo pax & iuſtitia ſeſe ſunt oſculatæ. Hic verus ſanitatis auctor, non corporum tantum, ſed, quod infinito plus eſt, animorum. Hic eſt Sol, non ille quidem ſpectabilis, ſed Sol lumine ſuo illuſtrans vniuerſa: quoniam lux eſt æterna Patris æterni, omnibus rebus & corporatis & non corporatis lumen affundens. Huius aſpectabilis imago Sol eſt cœleſtis, quem propter quamdam luminis & ſanationis communionem, corporatarum rerum finibus incluſam, *Son* etiam vocant Germani. Quamobrem ſi filij, i. e. iuſtitiæ Solis, lumen, quod eſt Spiritus ſanctus, ad homines ſanandos ſe diffundens depingere velis, optime Solem pinxeris; & id quidem ea ratione, vt orbe ſuo hominis caput complectatur, atq; illud ſenſim ſubleuare videatur.

Solis motus, inexplicabilis prope eſt ratio, inquit Plinius lib. 18. c. 25. Quis vero Solis iuſtitiæ vias & motus in membris ſuis plane mirabiles enarrabit? Exemplo ſint omnes à ſeculo ſancti homines in quorum cordibus, ſenſibus internis & externis admirandi effectus apparent.

Græci

A Græci & Latini sanitati Apollinem præfecerunt, inquit Goropius Becanus Hermathen. lib. 8. cur ita faciendum esset ignare, nisi quantum natura Solis aspectabilis suppeditabat rationis. Nobis de alia longe sanitate cogitatur, dum filium Dei, phœbum nostrum, vitæ & sanitatis facimus auctorem, quæ tamen Solis omnia corpora cõseruantis tessera recte notatur, si corporalia ad spiritualia & mentalia transferantur. Stolida antiquorum insania, & inepta de diuinis fabularum exordiis cogitatio, dum nihil certi de vero Apolline & Phœbo vitæ sanitatisque satore & datore inueniret, multos confinxit Apollines, non secus in hoc, atque in cæteris Diis seu idolis & figmentis suis, stultissima somnia protrudens. Verus Sol nobis dicitur Dei filius, cuius corpoream imaginem Sol visibilis repræsentat. Christus itaque verus Sol iustitiæ, & verus Apollo, mane diluculo transiit, vt dicit Isaias, atque idcirco ver omnium sæculorum, omnia noua luce, noua vita, noua pulchritudine exornans, nec alia de causa formosissimus & imberbis iuuenis Apollo habitus, vt eo nimirum, quod Christus nobis præstitit, indicaretur. Hic cœlo deiectus est ab amore paterno & proprio, quo humanum genus dilexit: hic greges & armenta pauit Admeti, siue Adameti, nempe Adami primi hominis, qua voce Chri-
B stus indicatur secundus Adam, verum caput generis humani, præsertim vero filiorum Dei, quorum primogenitus appellatur. Deus enim Dei Patris filius æternus de cœlo delapsus, & verus homo de Spiritu sancto conceptus, & ex beata virgine natus, greges & armenta pauit, nempe homines & Adami posteros per peccatum brutis similes effectos, & ad bestialem animorum procliuitatem redactos. Adameti autem pecus grex humanus dicitur, quia Christo vero pastori datus est, quod nomen sibi proprie tribuit, Ioannis 10. & obtinet à Prophetis & Apostolis, qui eum Iudæorum & Gentium pastorem, & vere ποιμένα λαῶν appellant. Vide Ecclesiast. 12. 11. De pastore Ecclesiæ Christo. Item Ezechielis 34. 23. & 37. 24. Zachar. 13. 7. Matth. 26. 31. Ioann. 10. 11. 16. Hebræ. 13. 20. 1. Petr. 2. 25.

In aspectabili Sole splendorem, celeritatem, calorem, vsum eximium, motum imperceptibilem, & in Sole iustitiæ, sapientiam, omnipotentiam, charitatem, sufficientiam, prouidẽtiam summam & numeris omnibus absolutam, atque adeo infinitam miramur & adoramus. Vt Sol aspectabilis nubibus obuelatur, eclipsin patitur, rutilus & ruber apparet, idem de Sole iustitiæ dicamus. Filius Dei, Sol vitæ
C æternæ, per carnis assumptionem velatus apparuit: in cruce deliquium passus est: illuminatus per resurrectionem: ruber & formidandus iudex resurgentium.

Vt in ignota regione cœloq; nubilo & caliginoso, oberrãti viatori, Sol discussis nebulis qua sit iter instituendum commonstrat: sic in vitæ huius & actionum triuio versanti, animiq; dubio, Christus Iesus, Deus æternus, Sapientia nostra, Iustiæ Sol,

Quem, quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere Solem,

Vt canit Boethius, quo pergendum, quid sentiendum, dicendum, faciendum sit, iis quos illuminat, ostendit.

Sua luce cætera sydera Sol collustrat, nec illius splendori quicquam propterea decedit. Iustitiæ Sol luce diuina mentes fidelium illustrat, & ignorantiæ tenebras discutit. Esa. sexagesimo, v. 1. 2. Ioan. 1. 12. Ephes. 5 14.

Ex tertio versiculo prioris capitis epistolæ ad Hebræos Theologi nonnulli colligunt, 1. Ὁμουσίαν
D Patris & Filij in diuinis, cœlesti hoc hieroglyphico. Radius & Sol essentia nõ differunt: nec est alia Filij, alia Patris essentia. 2. Coæternum esse Filium Patri. Sol numquam fuit sine radiis: numquam Pater sine Filio. 3. Distinctas esse personas Patris & Filij. Sol & Solis radij distinguuntur: distincta est persona Patris à persona Filij: quum illa genuerit Filium, hæc genita sit à Patre. 4. Non diuidi Patrem à Filio: sicut nec radij diuiduntur aut separantur à Sole.

SOLERTIA *naturalis, potentissima.*

PLVTARCHVS de solertia animalium quæ sequuntur de coruis Africæ commemorat. Hæc omnia eiusmodi sunt (loquitur autẽ de mirabili araneæ textura) vt nisi quotidie conspectui nostro offerentia fidem facerent, non minus fabulæ putarentur, quam coruorum in Africa solertia, qui potus indigen-

indigentes lapidibus iniectis in aquam, eo vſque eam impleto cauo continente ebriant, dum roſtro attingere licet. Aut cum vidiſſem canem in naui, abſentibus nautis lapillos in amphoram oleo non repletam iniicere, miratus ſum quomodo intelligeret à grauioribus immiſſis leuiora ſurſum elabi. Idem verboſe Ælianus quoque de coruis Lybicis exponit libro ſecundo de Animalibus, capit. 48. & dicit eos ſcire natura quadam recondita duo corpora vnum locum eumdemque non capere. Cui conſentit Plinius libro decimo capit. quadrageſimo tertio. Atque inde exiſtimant quidam prouerbium ortum, *κόραξ ὑδρεύει*, *coruus aquat*, quod de illis dicitur, qui rem optatam ingenio ſingulari conſequuntur, aut noua quadam ratione obtinent quod deſiderant, alij tamen ad fabulam Ouidij retulerunt, de qua in expectatione Aulica mentio facta eſt. Sibi vero metipſi hoc ſymbolum propter multa ingenij ſui monumenta edita voluit aſcribere Cæſar Capaccius Neapolitanus, quod in illis ſæpe ab aliis non tractata attigerit. Paradinus habet INGENII LARGITOR: eadem ſignificatione. Alius, LABORE ET INDVSTRIA. Quo monemur, in omnibus rebus difficilibus & neceſſitati obnoxiis, ſingulari ſtudio & cura opus eſſe, quod etiam indicat prouerbialis verſus apud Suidam, B

χρειὼ διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν.
Rudes docet ſapientiam neceßitas.

Et poeta noſter ingenioſo Diſticho,

Mira eſt ingenii vis & ſolertia coruis:
Natura vt doceat, quam ſit vbique potens.

SOLERTIÆ *vis.*

SCIVRVS tranat amnes exiguo ligno caudam habens pro velo expanſam. Non enim natura alium ei conceſſit natandi modum, propter exiguum corpus & nimiam pilorum denſitatem in cauda villoſa, qua cito imbuta aqua mergeretur in fundum. Oppianus ſolertiam illam elegantibus verbis deſcribit, Sciurum cum pauone caudam explicante conferens. Nec abſimilis eſt natatio piſcis Nautili. Huius hieroglyphici ſignificatio eſt ſæpe ingenio & ſolertia in rebus difficilibus & admodum impeditis plus obtineri quam viribus corporis. Vincit equidem ſolertia vires, & C

Exiguus tranat ceu flumina magna Sciurus,
Res gerimus magnas viribus ingenij.

Polybius de prudentia Xantippi Spartani ſcribens, qui Romanorum copias profligauit, antea inſuperabiles, & Carthaginem collapſam erexit, ex Euripide dictum refert, vnius rectum refert multorum manus vincere. Et quid vires ſine ſolertia? periculoſiſſimum impedimentum.

SOLITVDO *honeſta.*

MAIOR eſt poſt otia virtus. Vrſos certo tempore latitare in ſuis antris ferunt, in quibus reſidentes priorum pedum ſuctu viuunt, eoque pingueſcunt: adeo *φωλίδαι*, i. *in luſtris degentes*, à Theocrito cognominati. Non aliter ingenia viuida, quo plus receſſus & otij interdum ſibi ſumunt, eo poſtea alacrius rurſum ſeſe exerunt, omniaque dextre peragunt, ſecundum illud Sophoclis,

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ᾽ ἀνὴρ ῥέζων μέγα. id eſt,
Solet enim remißius agere vir magnum negotium tractans. D

Quemadmodum autem vita ſolitaria nimis, & iſtud *λάθε βιώσας*, à Plutarcho impugnatum, intempeſtiue & ſine ratione ſuſceptum, præſertim ab iis qui Reipublicæ & patriæ præ aliis inſeruire poſſunt ac debent, non probatur: ita profecto hominum doctorum & ad vitam philoſophicam idoneorum receſſus honeſti minime ſunt vituperandi. Quod certe in hac noſtrorum temporum infelicitate & tanta animorum diſtractione priuato nemini vitio verti poterit. *φίλον γάρ πως τοῖς ἀθυμοῦσι τὸ ἄμικτον καὶ φιλέρημον*, i. *Gratum enim eſt quodammodo triſtitia affectis locus ſecretus & ſolitarius.* Ac præclara etiã eſt ſententia Iuſtini Martyris in epiſtola ad Zenam & Seuerum, *συνελόντι εἰπεῖν, ὁ θέλων εὖ διάγειν, μήτε ὁράτω πολλὰ: μήτε ἀκούειν ἐπιτηδευέτω.* i. *Vt paucis dicam, qui bene vult vitam peragere, neque videre neq; audire multa ſtudeat.*

SOLI-

SOLITVDO *multitudine potior & tutior.*

A THYNNI, siue Thyunni, vt Dorion & Oppianus tradũt, soli ex Oceano migrant, & per fretum Gaditanum ingrediuntur in mare mediterraneum: Vere autem subeunt in Pontum Euxinum, nec alibi quam in illo fœtificant, vti Aristot. Plinius & Solinus asserunt. Illorum maximi soli semper & separatim natant: minores vero gregatim, adeo vt horum agmen exercitui Oppianus comparet. Figuram enim Cubi efficiunt & quadratum in natando ordinẽ obseruant, vt si thunnispex eminentes thunnos probe numeret, statim totius gregis numerum inire possit: quod facile colligat altitudinem latitudini & longitudini æquali ordine respondere, vt Plutarch. refert lib. de sol. anim. Igitur nõ solitariis illis, sed totis gregibus piscatores inhiant, vt quæstus sit illis vberior. Fit etiam mentio piscationis thynnariæ in l. venditor. D. Commun. præd. &c. Varius autem huius hieroglyphici vsus esse poterit. Satius enim est vel in solitudine tuto latere, quam temere perire cum stolida multitudine, Sunt & iuuenum mores illo luculenter expressi, qui multo gaudent, quamuis pernicioso, consortio. Sed senes, vt prudentiores, remoti à turbis & strepitu, sibi potius viuunt, & Reipub. vigilant, & ita
B cum priuata, tum publica euitant pericula. Præclare Euripidea Menalippe;

Τὸ γῆρας, ὦ παῖ, τῶν νεωτέρων φρενῶν	*Senectus, ô fili, iuuenilibus annis*
σοφώτερον πέφυκε, κ' ἀσφαλέστερον,	*Sapientior est, atq; tutior:*
ἐμπειρία τε τῆς ἀπειρίας κρατεῖ.	*Et experientia vincit imperitiam.*

Videatur & Nestor apud Q. Smyrn. lib. 5. Paralip.

Turmatim iuuenes, ast gaudent æquore Soli
Maiores Thunni: dic mihi vtri sapiant?

SOLITVDO *quid requirat.*

PASSER solitarius græcis στρουθίον μονάζον, quo etiam nomine in Psalmo 111. (quamuis aliqui de eo disputent) appellatur, nunc etiam in Alpibus Tridẽtinis ab incolis Italice vocatur, *merulo solitario*. In Germania vero reperiri vix existimatur, estque ex Merularum genere, colore fusco, magnitudo tamen illis minor, ac soliuaga. Nostris etiam temporibus Mediolani & Venetiis mas cicur redditus, & canorus sæpe numo aureo comparatur. Cumque illi sit proprium & innatum amare solitu-
C dinem, & in illa suauius quam alibi cantare, non male repræsentat eum qui propter studia grauiora aut aliarum rerum laudabilium gratia, vitam solitariam expetit: nam ex Horatio libr. 2. Epist. 2.

Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit vrbes.

Ac Ouidius præsertim de poëtis, 1. Trist. 1. cecinit,

Carmina secessum scribentis & ocia quærunt.

Quamuis vero Petrarcha in duobus libris de vita solitaria, magnis laudibus eam extollat, fatetur tamen solitudinis studio amicitiæ iura non esse contemnenda, & turbas non amicos fugiendos. Sed propter nimis enormia vitia profecto his nostris dissolutissimis temporibus multis ciuitas carcer, & solitudo paradisus merito fieri incipit. Idem Petrarcha, & ex illo Guazzius de ciuili conuersatione, laudabilem solitudinem (non de altera vitiosa, qualis fuit Tiberij Cæsaris Capreis, vbi sæuitiæ ac libidinis detestandæ officinam aperuit) distinguunt in perfectam, quæ est piorum & religiosorum hominum, & minus perfectam, quam & ipsam trifariam partiuntur. 1. in solitudinem temporis, qualis est noctis silentium, & similia. 2. Loci, quando sibi quispiam idoneum secessum ad vtiles meditatio-
D nes eligit, de qua hic potiss. agitur. 3. Animi, quando corpore quidem in medio aliorum versamur, animo autem & cogitationibus toti in nobismet ipsis sumus.

Secessus præclari aliquid meditantibus apti.
Namque boni in strepitu quid cecinisse queas?

SOPHISTA. *Vir prudens.*

CAMMARI siue Gammari nostrates caudati, quos Cardanũ cum Cancris confundentem Scaliger acriter castigat, & prorsum & retrorsum promouentur. Illud, collecta leniter & sublata parum, citoque impulsu rursum correcta cauda: hoc, contracta ea celeriter, & retrorsum collecta: Sic vti volunt, se mouent; & imminenti atque vrgenti se subtrahunt incommodo. Dionysius Lebeus Batil-

lius, Regius Mediomatricum Præses, acri cum inuectiua in Sophistam hæc dirigit, (quamuis non A
gammarum, sed cancrum ab Hercule debellatum exhibeat depictum) qui quidem adeo lubricus ac versatilis esse solet, vt cum iam te constrinxisse fugitiuum putas,

Effugiat tamen hæc sceleratus vincula Protheus.

Vnde & Plato Sophistam describit ποικίλον εἶναι θηρίον, καὶ (τὸ λεγόμενον) οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον: *multiplicem esse belluam, & (vt est in prouerbio) non vna manu apprehendendam.* Scipio vero Bargaglius in Italicis libris de Impresis, vt vocant, nos docet, recte etiam eos vti hoc hieroglyphico, qui dum in virtutis curriculo, atque bonarum artium studiis retrogredi existimantur, tanto in illis sæpe promouentur celerius, atque ad illustrem honoris metam tandem pertingunt. Tribuitque hanc inuentionem Ludouico Ludouici Bononiensi Comiti, cum dicto: *Retrocedens accedit.* Nos ind adiecto Disticho magis ἠθικῶς eos, qui sibi iam ad propositum felicitatis gradum peruenisse videntur, monuimus, vt caueant, ne res ipsorum subito retro sublapsæ ferantur. Nam vt P. Syri sententia habet:

Fortunam citius reperias, quam retineas.

Igitur iuxta vetus monostichon:

ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει:

Minus insolesce, quo magis beatus es. B

At distiche concludamus:

Ne tibi confidas nimium, ne cœpta ferantur
Mox tua, retrogradus cancer vt ire solet.

SOPHISTÆ.

RANA Græcis βάτραχος, quasi ὁ τῇ βοῇ τραχὺς dicitur, vt Schol. Theocriti obseruauit. τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει, vt Moschus Idyllio 3. innuit. Certe Ranarum nocturnam illam & molestam coaxationem, fulgentis lampadis splendore illis repente obiecto reprimi, cunctasque ilico, vt pote quibus oculos inopinatus fulgor præstrinxit, conticescere, experientia ostendit. In S. quidem literis Ranæ, vt pote immunda animalia & loquacia, pseudoprophetas significant, Apoc. 16. Ægyptijs inter alia ἱερογλυφικὰ Ranæ Sophistarum nugas, & contorta aculeataque Sophismata, vt Cicero loquitur, exprimunt, siue ob vocis tantum argutiam, siue quod in cœno Ranæ voluptuose habitent. Quod C
vtrumque in Sophistas congruit. Nam & his loquentiæ multum, sapientiæ parum, secundum Salustium, & omnis ad theatricam pompam & inanem ostentationem actio ipsorum est composita, vt viuis illis coloribus describit Plato in Sophista. Vt igitur Ranæ face noctu accensa obmutescere coguntur: sic Sophistis etiam, detectis ipsorum argutijs, & resolutis fallaciarum strophis irrefragabili veritatis luce, tandem adeo os oculique confunduntur, vt omnibus sincere iudicantibus sint ludibrio pariter & odio. Vetus est:

ψευδόμενος οὐδεὶς λανθάνει πολλὸν χρόνον:

Nunquam mendax diu latet.

Quod pulcre expressit B. Chrysost. Οὐδεμιᾶς δεῖται βοηθείας ἡ τῆς ἀληθείας ἰσχύς. ἀλλὰ κἂν μυρίους ἔχῃ τοὺς σβεννύντας αὐτήν, οὐ μόνον οὐκ ἀφανίζεται, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐπηρεάζειν ἐπιχειρούντων, φαιδροτέρα καὶ ὑψηλοτέρα ἂν εἴη τῶν εἰκῆ κοπιόντων ἑαυτοὺς καταγελῶσα: Nullo eget auxilio veritatis vis. Quin etiamsi infiniti ipsam velint extinguere, non modo non obscuratur, verum etiam per eos ipsos, qui in- D
commodare conantur, illustrior & excelsior redditur, illos frustra se torquentes deridens.

Lumine perculsæ cessant maledicere ranæ,
Et victus veri luce Sophista tacet.

SPES *Certa.*

ANTHIARVM diuersa genera cum veteres, tum recentiores scriptores recensent. Sed Anthias à Græcis ἱερὸς ἰχθὺς dicitur, *sacer piscis*, teste Aristotele. Quod cognomen etsi cum multis aliis commune habet, Anthiæ tamen iure quodam peculiari tributum videtur, quod quem locum in mari incolit, & belluarũ expers, & vrinatoribus tutus sit, quodque eius fiducia confirmati pisces ibidem audacter fœtificent ac pariant, tanquam obsidem securitatis nacti, vt Aristot. Ælianus, Plutarch. aliique

A aliique tradidere, quibus tamen caussa in obscuro est, fugiantne natantia illa monstra Anthiam, an præsentia eius signum sit locorum belluis istis carentium, quæ agnoscat ille ac obseruet, vt calliditate & memoria præditus. Sed & Delphini hic tripudiantes conspiciuntur, tamquam Anthia præsente securi à marinorum Theonum, atque Cleonum immanitate. Vsus autem fuit hoc symbolo Illustris quidam & belllicosus vir, in regno Neapolitano Marchio, quo innuere voluit se excisis communis tranquillitatis perturbatoribus securitatem publicam peperisse patriæ suæ: nec inconcinne addidit ex Horat. I. Carm. Od. Z. NIL. DESPERANDVM. Quod elegantius apparet, si sequentia istic verba memoria simul colligas. Et certe Principe bono, iusto ac forti, amanteque pacem & quietem pub. duce & auspice, subditis nil desperandum est. Hinc illa tot Romanorum Impp. qui vrbi & orbi pacem securitatemque præstiterunt, in vetustis numis elogia: SECVRITAS PERPETVA. SECVRITAS AVG. SECVRITAS P.R. SECVR. ORBIS. SECVRITAS REIP. Quæ inter alios explicat Const. Landus, Complani Comes, in suis Numismatum miscellaneis. Et pulcre Seneca: hi, inquit, quibus ad propositum bene viuendi aditum confert securitas publica, necesse est aucto-
B rem huius boni vt parentem colant, Dicat igitur Princeps iustus & fortis,

Me duce Sqammigerum tuto genus ambulat vndis,
Quoque loco versor bellua nulla manet.

Sed verissime de Principum & Regum principe, eiusdemque principis populo dicamus.

SPES *Frustrata.*

SI cui palea pro tritico, & pro thesauro carbones offerantur, expectatione sua ille frustratur. Esaias cap 5. v. 2. de Deo & Ierosolyma, quam vineæ comparat agens: expectabat, inquit, vt ederet vuas & edidit labruscas. Populus Iudaicus vitiis luxuriauit labrusca vitis agrestis est, vuam proferens quæ Plinio οἰνάνθη & vua taminia dicitur. Alij vocem Hebræam Beuschim, interpretantur vuas malas & fœtidas.

SPES *in aduersis.*

CICADAM quasi cito cadentem, id est, celeriter euanescentem dictam esse quidam volũt apud Græcos τέττιξ est ἀπὸ τοῦ τετρίζειν, id est, stridere. Aristoteles lib. 5. capit. 30. in minores & maiores
C diuidit & has argutas, illas mutas esse, maresque canere, fœminas silere ait. Quod si quis pleniorem de his cognitionem desideret, legat quæ Cælius Rhodiginus libr. 17. cap. 6. prolixe disseruit. Sicuti autẽ cicada hyeme recondita torpet, & in terra latitans frigora patienter tolerat, expectans tempus æstatis calidius, cuius tepore & simul roscido florum ac herbarum humore quasi reuiuiscat: ita vir prudens ferens aliquantisper patiẽter aduersæ fortunæ insultus fortunam meliorem animo constanti & æquo in terra expectat. Quod quidem pijs hominibus indubitanter diuinum auxilium suo tempore sperantibus in omnibus calamitatibus assidue est meditandum. Quale euidentissimum exemplum in S. Iobo proponitur, ex cuius lib. ca. 14. hoc dictum desumptum est, vbi ait: *Cunctis diebus militiæ meæ expecto, donec veniat immutatio mea.* Hadrianus Iunius aliter accepit: nam cum cicada tantum rorem lambat ex floribus iam apertis, & reliquos immaturos & occlusos prætereat, donec suo tempore quoque illis frui liceat, præsentibus interea fruens, ita quoque vnusquisque in sua αὐταρκείᾳ contentus viuere quamdiu necesse est, debet. Addidit autem Italicum prouerbium, DI EVESTO ME CONTENTO, ET MEGLIO SPERO, id est, Præsentibus contentus meliora spero. Quo pertinent Lu-
D cretij versus libro 4.

Quod si quis vera vitam ratione gubernet,
Diuitiæ grandes homini sunt viuere parce,
Aequo animo, neque enim est penuria parui, &c.

Et poetæ ingeniosi Distichon,

Frigora fert patiens, spe veris, parua cicada:
Sperat & infestis mens bona semper opem.

SPES *Impiorum.*

DVM aliquid melioris fortunæ reliquum est impijs, Dei iudicia subsannantibus, & in cordis duritie ferociter perseuerantibus, confidunt se sua prudentia & virtute facile sarcire posse suas

 iactu-

iacturas; & cum alios periisse vident, se tamen inuiolabiles imaginantur, quando malis ipsi non opprimuntur penitus. Ita recurrit vetus illa vox profanorum quos Esaias cap. 9. v. 10. amarulenter vociferantes inducit, lateres ceciderunt, sed læuigato lapide ædificabimus: Sycomori succisæ sunt, sed cedros immutabimus. Lateritij parietes diruti sunt, lapideos & quidē eleganter politos atque constructos erigemus. Ædificia Sycomoris excisa, facile computruerunt & corruerunt: cedros sufficiemus, id est, cedrinas trabes substituemus. In summa, domos æternum duraturas extruemus à fundamentis ad fastigia. Insaniam istam perstringit propheta, Psalm. 49. Amos item capit. 3. & 6. At impij pœnas quibus à Deo ad humilitatem & pœnitentiam vocantur, in occasionem maioris petulantiæ fastus, luxus, libidinis, sibi conuertunt, fingentes se satis superque instructos & armatos esse contra Deum ad omnes illius iras & minas propulsandas: atque ita suppliciis attriti, quasi iam defuncti quibuscumque periculis, securius & impudētius quam antea peccant. Hæc autem quid aliud sunt quam aperta blasphemaque veritatis, potentiæ, prouidentiæ, seueritatis & iustitiæ Dei negotia, quæ sine atrocibus pœnis & vltimo exitio abire non possunt? A

SPES *Iucunda nutrix.* B

CONSTAT vrsos pluuio interdum tempore & imbribus cadentibus solere potissimum vna colludere & tripudiare; quasi præsagientes depulsis nubibus auræ serenitatem esse breui consecuturam. Sic viri fortes & constantes è longinquo sæpe in rebus aduersis prosperiorem fortunam prospicientes, tantum abest vt abiecto sint animo ac perturbentur, vt etiam spe certa sibi læta omnia polliceantur, Horatianum illud crebro meditantes,

Non si male nunc; & olim
Sic erit.

Et Ouidianam similitudinem,

Nube solet pulsa candidus ire dies.

Atque ita fortitudinem cum prudentia coniungentes, tamquam duobus ducibus certissimis, facile consequemur, vt neque in rebus secundis nimis nos efferamus, neque in aduersis desperemus: quod eleganter Nazianzenus exposuit in tetrastichis. C

μὴ σφόδρα θαῤῥεῖν, &c.
Ne fide multum, neve despera nimis.
Illud solutos efficit, pessundat hoc.
Hoc corrigens, illud tenens, reliquam sine
Liuore rectius peragrabis viam.

Huc pertinent egregia scripta de Tranquillitate animi, quorum tam sacri, quam seculares auctores non pauca posteritati reliquerunt, & quæ manibus studiosorum teruntur.

SPIRITVS *Sanctus.*

NOTA est venti substantia, nota origo, nota progressio aliquo modo: sed aliquo modo etiam ignota. Nescis vnde venit, &c. Ioann. 3.

Scitur rationibus exhalationem esse fumosam, subtilem, ex terra progressam, sursum eleuatam, frigiditate aëris repulsam deorsum & oblique agitatam circa terram, aërem secum rapientem. Item scitur sensu à qua plaga mundi, in quam tendat. Sed nescitur ex quo loco terræ prodeat, & quovsque progrediatur. Scimus ex verbo Dei & patefactionibus & operibus ipsius, quod Spiritus Sanctus sit ὑφιστάμενον, quod sit Deus, quod essentiam à Patre & filio habēs, hoc est spiritus vtriusque. Item quod à Patre per Filium nobis detur, mittatur in corda nostra, & ad illum tendat, hoc est, illi conformes nos faciat. Sed nescimus modū processionis ex Patre & Filio: nescimus modum operationis in cordibus. D

Ventus est flatus substantialis, & agitatur. Sic Spiritus sanctus est ὑφιστάμενον diuinum, & spiratur à Patre & Filio, hoc est, substantiam ab illis cōmunicatam habet, & mittitur in corda hominum, vt ea moueat, viuificet, regeneret ad vitam æternam. Ideo Christus afflans discipulos dicebat: Accipite Spiritum sanctum, &c.

Ventus spirat vbi vult, hoc est, libere vagatur, quo & qua Deus vult: ab hominibus non produci neque

A neque coërceri potest. Sic Spiritus sanctus dona sua confert quibus vult, quibus destinata sunt à Deo liberrime, sine respectu dignitatis aut facultatis nostræ: vtque non allici potest Deus vt quemquam eligat, ita nec prohiberi quominus electos conuertat. Distribuit vnicuique prout vult, inquit Apostolus.

Ventus est validus & mirabilia efficit: arbores euellit, saxa torquet in sublime, ædificia deiicit, &c. Spiritus sanctus efficacissimus, quia diuina potentia operatur: ex cordibus lapideis facit carnea, ex mortuis viuos, vt Apostolos timore confectos admiranda fortitudine & cõstantia roborabat, & donis miraculorum replebat. Arma nostra, inquit Paulus 2. Corinth. 10. non sunt carnalia, &c. At 1. Reg. 19. dicitur: Non in vento valido montes subuertente, & petras confringente; nec in commotione, nec in igne Dominus, sed in voce tacita & tenui. Item super Christum descendit Spiritus sanctus in specie columbæ, quæ significant Spiritum Dei leuissimæ auræ, & simplicitati & quieti columbinæ potius similem esse quam vento valido, terræmotibus & flammis. Isaias de Christo, Ecce (inquit) Seruus meus non clamabit, &c. Resp. Diuersa, sed non pugnantia monstrantur hæc symbola & testimonio in natura & actione Spiritus sancti, &c. Lenis autem & mansuetus est. I. Quia Deus ad

B misericordiam magis quam ad iram est propensus: beneficiis per se, perditione non nisi per accidens lætatur. Ideo dicitur alienum opus facere, vt faciat proprium. Isai. 28. 21. Miseretur in mille, vindicat in quatuor generationes: non irascitur sine aliqua misericordia, in ira recordatur misericordiæ: miseretur sine ira: omnium iniquitatum peccatoris pœnitentis nõ recordatur. Ezech. 18. II. Quia numquam aut in principio, nec statim, mediis vtitur violentis & terribilibus. Calamum quassatum non conterit. Stulta & infirma mundi elegit, In silentio & spe fortitudo piorum. Rogantur fideles, nomine Christi, 2. Corinth. 5. vt reconcilientur Deo. III. Quia fecit mansuetos. Exemplum est ipse Christus, discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Beati mansueti & pacifici. Estote simplices sicut columbæ: sine fraude & cupiditate vindictæ. Est autem validus & vehemens Spiritus, quoniam efficaciter agit per instrumenta infirma. Vis eius potenter exerit sese in electis, eos conuertendo: in reprobis eos conuincendo, iudicando, damnando, & morte æterna puniendo. Odor vitæ & mortis, &c.

Ventus, & si validus, tamen non semper æqualiter flans: sic non semper æqualis gratia & vigor do-

C norum Spiritus sancti in electis. Bernard. epist. 253. homo in hoc sæculo numquam manet in eodem statu: sed semper proficit aut deficit.

Ventus ducit in mari nauigantes in portum. Nos nauigamus in periculoso mari, in mundo. Hic flatus Spiritus sancti regit nomen, hoc est, totam Ecclesiam Christi & singula membra, & prouehit in portum, hoc est, in cœlum, &c. Qui Spiritu Dei ducuntur, hi sunt filij Dei, Rom. 8.

Ventus sonat, & tanto magis quanto ipse flat validius, & quando validius ei resistitur. Spiritus sanctus excitat confessionem, & tanto magis, quanto ipse agit efficacius in cordibus, & quanto acrius resistit mundus prædicationi Euangelij. Exemplum sunt Apostoli in Pentecoste, edentes confessionem sonoram, &c. Item Act. 4. Non possumus nos quæ vidimus & audiuimus non loqui. Accendit enim animas zelo gloriæ Dei. Act. 17. Irritabatur Spiritus Pauli in ipso cum videret ciuitatem idolis deditam. Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam: corde fit confessio ad salutem. Exemplum habemus nostrorum temporum: quo magis aduersarij conantur reprimere Euangelium, eo magis propagatur.

Ventus tempestates ciet in mari. Spiritus sanctus per professionem Euangelij excitat motus in

D mundo dissensiones, pugnas, bella, cædes, &c. Occup. Atqui Spiritus sanctus pacificus est mansuetus. Resp. Pacem & mansuetudinem efficit in iis quibus donatur: sed bellum & persecutio sequitur confessionem veritatis propter malitiam hostium Euangelij. Ideo Christus ignem veni mittere, &c. Non pacem, sed gladium. Nostro tempore, quantæ tempestates motæ; quantum sanguinis fusum? procellæ, & fluctus decumani nos petunt: Deum oremus ne nos opprimant.

Ventus terra nascentia fouet & vegetat, quia aerem, terram, & res ipsas perspirat, humorem & siccitatem in illis temperans. Sic Spiritus sanctus & Creator fuit cum Patre & Filio, & adhuc fouet ac conseruat res creatas. Genes. 1. 2. Est etiam regenerator hominum ex cælesti semine verbi Dei, quod non fert fructum nisi ab ipso excitatum: neque fructus manet nisi ipso afflante & fouente corda. 1.

 Corinth.

Corinth.3. Ego plantaui, Apollos rigauit, Deus dedit incrementum. Ioann.3. Nisi quis renatus fuerit A
ex aqua & spiritu non ingredietur regnum cœlorum. Idem significatum est vento suscitante ossa, Ezech.37. quia Spiritus viuificat etiam corpora. Iob.33. 4. Spiritus Dei fecit me, &c. Et animas. Ideo Spiritus vitæ dicitur. Rom.8.2 & Spiritus viuificans, 2. Corinth.3.6. Et resuscitabit ad vitam æternam consummabitque beneficium inchoatum. Rom.8.11.

Ventus aërem purgat. Spiritus sanctus in nobis dispellit nebulas ignorantiæ Dei, errorum, cupiditatum malarum, &c. Illuminat mentes agnitione Dei, Est Spiritus veritatis docens Apostolos & pios omnes omnia.

Ventus siccum aërem humectat: humidum siccat & serenat: æstum refrigerat. Spiritus sanctus conscientias sensu iræ Dei arescentes, contabescentes, & tristitia obnubilatas, consolatione & sensu gratiæ diuinæ rigat, serenat, reficit.

Ventus non solum refrigerat in æstu, sed ignem etiam excitat flando. Sic Spiritus sanctus incendia & ardorem malorum affectuum, cupiditatum, & desperationis ignem infernalem extinguit: accendit autem in cordibus ignem cœlestem, id est, amorem Dei & proximi. B

Frigidi sumus natura: sed per Spiritum sanctum dilectio Dei in cordibus nostris effunditur & sensu illius excitatur dilectio nostra erga Deum & per hanc dilectio proximi. Rom. 8. Misit in corda nostra Spiritum filij sui clamantem, Abba Pater.

SPIRITVS *Sancti lux viuifica.*

PVLCHERRIMVS flos, & si quis alius inter omnes insigni varietate colorum admirandus, quē a forma Turcici pilei Tulipam nominant, quæ fuerit planta apud veteres nondum plane constat; quamuis pertinere ad Narcissos nonnulli rei herbariæ peritiores coniiciant, nunc passim in hortis cultus celeriter ad radios solares sese pandit, illis vero occultatis, aut pluuia tempestate superueniente statim rursum clauditur ac languescit. Illuminationis cælestis hieroglyphicum, ad quam mens conuersa clamat,

O Lux beatissima,
Reple cordis intima
Tuorum fidelium.
Sine tuo Numine,
Nihil est in homine,
Nihil est innoxium &c. C

Addamus & illud,

Marcidus vt flos hic languescit sole latente;
Cælesti sapimus sic sine luce nihil.

STVDIORVM *Modus & ratio.*

SVNT nonnullæ plantæ, quarū flores nocte tantū, vt Hesperidis, aliæ ad auroram, vt Genistæ Hispanicæ vel Italicæ dictæ, arborescentis, gratum odorem spirant; quarum flos deinceps Sole superueniente, potissimum feruidiore, plane redditur inodorus. Cuius rei causam Theophrastus & alij referunt in humidi ac sicci tenuitatem ac paucitatem, quæ ambo aere diurno calidiore superueniente facile dissipentur. Admonemur hoc symbolo, labore ac industria in laudabilibus rebus vniuersis, vel addiscendis vel gerendis opus esse, non desidia ac procrastinatione. Inprimis vero indicatur, horas matutinas (cum diluculum etiam in sacris literis accuratum studium & rem mature procuratam significet) & tempestiuas, ad studia liberalia ac musas excolendas esse conuenientissimas. De quo D
hæc hendecasyllaba doctiss. Io. Sambuci plura erudite admodum subiiciunt.

Quod tempus studiis seueriores
Certatim tribuunt feruntque amicum
Est aurora parans viam diei,
Nondum cum radiis sequens coruscus
Sol, pastos reuehit suos iugales.
Tum nulli impediunt graues calores,
Vexant frigora nec molestiora.
Ergo qui sitiunt sacros liquores,
Auroram studiis colant amicam.

Notus est omnibus Hesiodi versus:

Ἠὼς γὰρ τ' ἔργοιο τρίτην ἀπομείρεται αἶσαν.

Huc pertinet quod noctem Græci εὐφρόνην appellarunt, teste Plutarcho περὶ πολυπραγμοσύνης, & Clemente Alexandrino in Protreptico.

STVLTI.

A CAMELOPARDALIS Græce ac Latine dicta, Æthiopib. Nabis, Arabibus vero ac Turcis Zurnapa vnde vulgare Ciraphæ nomen, apud Pausaniam libr. 9. Camelus Indiæ putatur. Plinius Iulium Cæsarem primum Romæ in amphitheatro ludis Circensibus spectandum hoc animal dedisse scribit, quod Dion libr. 43 confirmat, atque ibidem Camelopardalin accurate describit, quemadmodum & Oppianus III. Cyneget. Heliodorus, Strabo, Petrus Bellonius inter recentiores, Obseruat. lib. 2. Strabo libr. 16. propter asymmetriam & partium inconcinnitatem Camelopardali nihil tribuit celeritatis, ac βόσημα potius esse dicit. Vnde Horatij dictum libr. 2. epist. 1.

Diuersum confusa genus Panthera Camelo.

Recte autem hac similitudine illi notantur, qui omnia dicunt vel faciunt stulte & confuse, nec vllibi sibi constant. At contra in omnibus rebus verus ordo commendatur & Harmonia mutua, quam Plutarchus diuinam, pulchram, admirandam, vt antea Plato & Aristoteles, cognominat.

Stultorũ numerus innumerus. Verum ad quasdam classes eosdem reuocare fert animus. Prouerb. B cap. 26. v. 11. Sicut canis, inquit Salomon, ad vomitum suum reuertitur, sic stultus iterat stultitiam suam. Et S. Apostolus Petrus, 2. epist. c. 2. v. 22. Sus lota reuersa est ad volutabrum cœni. Nomine stultitiæ, primum errores salutis nostræ fundamenta concutientes intelliguntur: deinde mundi inquinamenta, quorum meminit Apostolus. Hieroglyphicas notas igitur habemus in cane ad vomitũ suum reuertente, & sue lota in cœno iterum prouoluta. 1. Perfidorum & transfugarum qui agnitam Christi veritatem deserunt. 2. Hypocritarum, & improborum, de quibus Chrysost. Homil. 5. in. 1. ad Timoth. cap. 2. scribit, Homo, qui auersus fuerit à peccato suo, & rursus pergens, eadem fecerit, est instar canis ad vomitum suum reuersi. 3. Scurrarum, qui nihil nisi inania verba, dicteria obscœna, sycophantias & sarcasmos euomunt, hauriũt & perpetuo meditantur. 4. Voluptuosorũ & Epicureorum, qui turpissimis sceleribus, sannis & profana mente Dei longanimitate tota vita abutuntur, subinde crimina criminibus cumulantes. At Seruator noster. Matth. 7. 6. Nolite, inquit, dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Nazianzenus, postquam Iulianum variis modis exagitauit, tandem subiũgit S. Petri dictum. Et Clemens Alexandrinus in Protreptico 2. ad Græcos, suillos hoC mines prolixe depingit, ad eos gnomen Democriti accommodans, sues magis delectantur luto quã aqua, & in quisquiliis voluptuose insaniunt. Potest etiam Hieroglyphicon istud repræsentare Sophistas qui altercationibus gaudent, veritatem [illegible]daciis, quantum in se est, conspurcantes: de quibus lepide quidam dixit,

Hoc scio pro certo, quod si cum stercore certo,
Vinco, seu vincor, semper ego maculor.

Et alius de vnoquoq; istorum, Hic homo, ne incipien[illegible] quidem peccare, minimis rebus posuit fundamentum; sed ita ingressus est, vt neque ab alio vinci [illegible]ssit neque ipse se omnino reliqua ætate præterire. Itaque nihil aliud studet, nisi vt lutulentus sus, cum quouis volutari.

STVLTVS.

MVSCÆ in vnguentum fragrantissimum collapsæ, si illic moriantur, odorem corrumpunt & bullis veluti scabie obducunt; sic læuis quædam culpa (quam Hebræi stultitiam, vt & grauiora D delicta nominant) homini ob sapientiæ famam & reliquas naturæ dotes claro, multum existimationis adimit hominum sapientissimo teste, Ecclesiast. 10.

SVBLIMITAS.

PINGVNT accipitrem Ægyptij cum sublimitatem significare volunt, inquit Horapollo, lib. 1. cap. 6. quoniam cum cætera quidem animantia, quoties in sublime tolli volunt, oblique ferantur, recta sursum euchi possunt; solus accipiter recta in altum.

SVPERNA *meditanda.*

HIEROGLYPHICON fuit Ioannis Baptistæ Rasarii viri doctissimi & nostro seculo celeberrimi sicuti ipsius scripta abunde testantur, Aquila nigra supra nubes volare contẽdens, quod Lucas Con-

cas Contilis scriptor Italicus explicat, cuius verba in hunc modum couertere in linguam Latinam volui. Est opinio Græcorum quorumdam autorum, quod species quædam Aquilæ nigræ sit, quæ quando timet ne quid damni illi inferatur, neve per insidias capiatur, ad nubes vsque & vlterius cuitandi periculi caussa suo volatu ascendere conatur, neque cessat donec se in tuto fore existimet. Verisimilius tamē est, Aquilam tamquam reginam auium ista proprietate admiratione digna esse prædi- tam, quod ad Solem fixis oculis propter visus acumen, & absolutam huius sensus perfectionem sese conuertens, facile illum eximium splendorem ferre queat. Alij existimant, Aquilam beneficio istius luminis incomparabilis nō solum vitæ longitudinem sibi conquirere, sed simul etiam pennas & vires renouare ac instaurare: quare aiunt, tempore potissimum autumnali, quando per plures dies cœlum nubilum & obscurum nobis solis conspectum adimit; aquilam ad superiora loca se conferre, intentisque oculis solares radios intueri, ac illis foueri ac sustentari. Hinc clarissimus iste vir ostendere voluit, se animo constanti & obfirmato, vnicum hoc semper desiderasse ac expetiisse, atque omnes eo suas cogitationes direxisse, vt nimirum superatis omnibus rebus aduersis, & quocumque discrimine contempto, tandem ad certum portum & asylum, ac veluti ad verum lumen & splendorem perpetuum; bonarum scilicet artium ac laudabiliū scientiarum cognitionē ac possessionem, peruenire, quarum ope & auxilio tuto & sine impedimento acquiesceret, ac sese quasi sua virtute inuolueret.

Nubibus, ecce, Iouis volat altior omnibus ales.
Tu quoque ad alta animum, si sapis, alta vola.

SYCOPHANTÆ.

ARANEÆ etiam optimorum & fragrantissimorum florum succum vertunt in venenum: Sycophantæ etiam pie tum dicta, tum facta sinistre interpretantur & deprauant.

TACITVRNITAS.

TVRDVS, κίχλη Græcis, ab Isidoro putatur à tarditate ita dictus, quamquā alij potius per ὀνοματοποιΐαν sic nominari existiment. Aristoteles de histor. Animal. tria genera recenset ex primo genere est ἰξοφάγος, *viscivorus*, 2. τρίχας *pilaris*, & 3. ἰλιάς *iliacus*. Alij plura addunt, de quibus nimis longum esset hoc loco differere. Habuit autem hoc Hieroglyphicon in crebro vsu prudentiss. simul ac doctissimus vir Albertus Lollius, qui in Academia Brixiensi se arcanum nuncupari voluit, propter C singulare studium secretiorum consiliorum quibus delectabatur. Turdo autem non ideo taciturnitas attribuitur, quod semper taceat, vel plane expers sit vocis, sed quia ab omni garrulitate abstineat, idque potissimum faciat, quando solus in prato viridi vel simili aliquo plano ac patente loco versetur. Hincque factum quod antiquitas Harpocrati silentij deo turdum sacrificarit. Quamquam vero Erasmus & Pierius ex Xenodoto prouerbium κωφότερος κίχλης, surdior turdo interpretentur, apud Suidam tamen & Varinū ex Eubuli Dionysio, videtur potius de taciturnitate esse intelligendū Sunt autem innumeræ sententiæ apud autores, quibus silentium & taciturnitas commēdatur, & nos superius quoque de eo aliquid attigimus, idque paucis verbis Menander studuit exprimere, vbi inquit,

περὶ οὐδὲν σιωπᾶς ἐστὶ χρησιμώτερον,
id est,
Nihil silentio est vtilius.

Plura de hoc qui velit cognoscere, legat Isocratem ad Dæmonicum, Plutarchum in comment. περὶ ἀδολεσχίας, & in libello de Iside & Osiride, Agellium, lib. 11. cap. 10. Plinium lib. 3. cap. 5. & lib. 28. cap. D 6. & præterea Parœmiographum in prouerbio, Tutum silentij præmium.

O decus eximium mentis sapientis, & apto
Tempore nosse suo & tempore nosse loqui.

TALIONIS *pœna.*

SILVRVM veterum male à Th. Gaza apud Aristotelem Glanim esse versum, & imprudenter à Iouio aliisque cum Sturione confundi, recte notauit Rondeletius. Sed Ausonij Silurum in eius Mosella non esse Silurum veterum & Plinij; verum ipsum Sturionem, erudite euincit Ios. Scaliger in Aus. Lect. Certe veterum Silurum in rerū natura non esse desiisse, sed hodieque cum in mari, tum in Danubio,

A Danubio, alijsque maioribus fluminibus reperiri, certum est, & historiæ piscium scriptores late de re tota disserunt: eiusque veram effigiem exhibet, ad quam nostra quoque conformata est. Grassator est Silurus & voracissimus, piscibus alijs sine discrimine se explens, & omne animal appetens: vt ex Plinio constanter fere omnes tradunt. Vnde & à Germanis ad Danubium *Schaid* dicitur, à damno, quod voracitate sua dare solet. Silurus igitur vt omne animal appetit, sic ipse ab hominibus contra ad delicias epularum studiosissime appetitur. Variæ igitur à piscatoribus struuntur ipsi insidiæ, & aliquot illum capiendi modos recensent auctores. Sic videlicet ex Rhadamanti lege, & ex talionis pœna, quæ & decemuiris & Mosi visa est æquissima, merito quisque patitur, quod fecit alijs. Nec refert, etiamsi non statim, sed lento gradu vindicta veniat. Nam vt pulcherr. Heliodor. ait in Æthiopicis lib. I. οὐ παντάπασιν ἐκλέλοιπεν ἡμᾶς, ἡ δίκη, καθ' Ἡσίοδον, ἀλλὰ μικρὸν μὲν ἄν τι καὶ παρείδοι ποτὲ, τῷ χρόνῳ τὴν ἄμυναν παρέλκουσα, τοῖς δὲ οὕτως ἀθέσμοις ὀξὺ ἐπιβάλλει τὸν ὀφθαλμόν: *Non omnino deseruit nos iustitia, secundum Hesiodum: sed quamuis interdum aliquantisper conniuerit in sceleribus hominum, in longum tempus vltionem protrahens, tamen in eiusmodi nefarios acrem inijcit oculum.* Lege Plut. περὶ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένου.

B VBI de viperæ coitu Plinius disserit, Tertia die intra vterum catulos excludit, deinde singulos diebus singulis parit, viginti fere numero. Itaque cæteræ tarditatis impatientes perrumpunt latera occisa parente. Paulo aliter Aristoteles & Theophrastus hæc exponunt. Herodotus quidem hanc mari prius interempto pœnam luere fæminam affirmat, cui astipulantur Horapollo, Nicander, Ælianus, Plutarchus, Basilius magnus & Hieronymus. Sed Apollonius apud Philostratum & Maximus Tyrius superesse partui suo viperam tradunt. Quod similiter confirmant Io. Brodæus in Misc. & Iul. Cæs. Scaliger in Exerc. Quicquid sit, typus profecto hic talionis pœnæ est insignis, vt merito ab eo potius, quam ab Oreste aut Alcmæone ex Tragœdijs exempla vltæ paternæ necis petenda esse Ælianus censeat. Potest etiam accommodari in malorum parentum nefariam sobolem. Nam, vt Nicephorus Gregoras argute ait, τῶν πονηρῶν σπερμάτων ἄξια τὰ γεώργια. *Malorum seminum mali fructus.* Certe Proclus Archimedi in hanc rationem scribit apud Theophylactum Simocatam: καὶ παῖδας ἕξεις πατρικῆς κακίας εἰκόνας ἀληθεῖς καὶ ἰνδάλματα· οὕτω γὰρ καὶ τὰ τῆς ἐχίδνης κυήματα μητρικὴν ἀνοσιότητα διαδέχεσθαι, τὴν κυοφόρον καὶ τιθηνὴν γαστέρα διαρρηγνύοντα: *Liberos habebis vitiorum paternorum veram &*
C *expressam imaginem. Sic enim & viperæ partus, maternam impietatem æmulantur, dum ventrem, qui eos tulit & nutriuit, lacerant.* Angelus Politianus alio sensu hoc Hieroglyphicon de Marsilio Ficino, paucis annis innumeros ingenij fœtus producente vsurpauit, hac addita ἐπιγραφῇ: ANTE PARIS QVAM CONCIPIS. Alius quidam vir magnus idem torquet in hostes Ecclesiæ, qui illam quidem non secus, ac viperea soboles matrem rodant ac lacerent, sed illa tamen incolumi & salua, ipsi misere pereant. Ad prius Hieroglyphicon accommodantur sequentes vers.

Ecce vt rupta aluo protrudat vipera gnatos.
Sustulit illa matrem, sustulit hanc soboles.

Ad postremum autem referimus Hexastichon:

Viperei exedunt ceu matris viscera fœtus:
Sic, quos ipsa suo fouit alumna sinu,
Roditur, heu, nimium sanctorum Ecclesia multis!
At non euentu, nec ratione pari.
D *Vipera nam salua infelix prole interit, illis*
Hæc contra extinctis non peritura manet.

TEMERITAS.

DEFINITVR Temeritas, vt sit defectus consilij, & præcipitatio quædam, imprudentiæ cognata, per quam ea fieri dicuntur, quæ ratione non geruntur, vel propter impetum voluntatis, vel passionis, vel ex contemptu. Ideo temeritas continetur sub præcipitatione, quæ vtrumque respicit, sed magis primum. Recte itaque Horatius lib. 3. Od. 4.

Vis consilij expers mole ruit sua:
Vim temperatam dij quoque prouehunt
In maius: ijdem odêre vires
Omne nefas animo mouentes.

Ob hanc causam D. Ambrosius, quum olim apud Thessalonicam seditio esset exorta, & Theodosius

Imperator ira incensus, ex improuiso plebem ad ludos congregatam, à militibus obtruncari iussisset, A persuasit Imperatori, vt in omni pœna capitali sumenda, spatium triginta dierum interponeretur, à lata sententia ab Imperatore, ne is impetu & furore illa faceret, quorum etsi eum postea pœniteret, illa tamen non possent amplius emendari, & hac ratione locus misericordiæ vel pœnitentiæ nō periret, sicut legimus in Sozomeni hist. Ecclesf. lib. 7. cap. 24. & in August. lib. 5. de Ciuit. Dei, cap. 26. & L. Si vindicari, C. de pœnis. item Carm. cum apud Thessalonicam, in q. decreti. Temerariorum hieroglyphica tabella est is, qui equum conscenderat furentem. Raptans enim illum ferebat equus: at hic non magis descendere equo currente potuit. Hic quidam obuius, Quo abis? inquit. Ille vero, demonstrans equum digito, verbis in auras euanescentibus clamauit: Quo isti placet. Eos etiamsi quis interroget, Quo ferimini? vera volentes dicere, respondebunt simpliciter quidem, Quo cupiditatibus nostris placet: partim vero quo quidem voluptati, aliquando autem quo gloriæ vanæ, nonnunquam turpis lucri studio. Sæpius ira, metus, desperatio, vel aliud quid eiusmodi temerarios transuersos rapit, & in ruinam suam euehere videtur.

Non te quæsiueris extra, inquit Persius, Satyra prima. Hieroglyphicon à Cochlea testæ suæ inclusa B petitur, & principibus atque Rebuspublicis (aliorum principum potentissimorum respectu) non multum valentibus, quibusque quies tuta est, apprime conueniens. Monet eos autem Persius ne immature prodeant cum certo vitæ suæ periculo. Sibi optime consulit quicumque cum eodem Persio Sat. 7. gloriari potest;

Hic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infœlix pecori, securus, & angulus ille
Vicini nostro quia pinguior: &c.

Cochleæ telo confixæ hieroglyphico vsum ferunt Ferdinandum Calabriæ ducem, postquam à Rege Hispaniæ in bello Nauarrensi, quod in Gallorum castra transire parasset in Sciatiuæ arcem, qua Aragonij Reges ad Illustrium virorum carcerem vtebantur, coniectus fuit, sicut eam historiam Fr. Guicciardinus recenset lib. 11. Ostendere nimirum miserrimus Princeps eo voluit, quod Achæis T. Quinctius apud Liuium lib. 36. similitudine pene eadem ob oculos posuit: Testudinem vbi collecta in suum tegimen est, tutam ad omnes ictus esse, vbi exerit partes aliquas, quodcumque nudauit ob- C noxium atque infirmum habere. Meminit & Plutarchus in vita T. Flaminij. Hinc recte Plautus: *Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.* Quo pertinet pulcherrima Polybij ὑποθήκη lib. 1. quam ita Latine interpres reddidit: Cum duo hominibus modi propositi sint, quibus facile mutare in melius queant; vnus ob suam cuiusque calamitatem, alter ob alienæ exemplum; proculdubio primus efficax quidem est, sed non sine detrimento eius cui accidit. Secundus vero, etsi non habet in se tantum virium, ideo tamen præstat, quod omnis damni prorsus est expers. Quo fit vt priorum quidem nemo sit, qui sponte eligat, cum absque dolore & periculo accidere id nequeat. Hunc vero semper amplecti conuenit, quod per eum sine detrimento cernere licet quod est melius. Idcirco recte consideranti, optima ad veram vitam institutio videtur esse experientia, quæ fit ex commemoratione rerum ab alijs gestarum. Polybius πραγματικὴν ἱστορίαν nominat. Hæc enim duntaxat absque omni damno optimos veri iudices perficit.

Non tibi tela nocent latitanti: erumpere at ausum
Configunt: temere qui ruit, ille sapit.

TEMPORIS *prænotio.* D

CROCODILVS Ægyptij & Indiæ inquilinum animal est, de quo Plutarchus, diuinationi (inquit) non rationi imputetur huius animalis prænotio. Nam neq; infra nec vltra illud spacium, ad quod Nilus sua anima clunie peruenturus est, progressus oua ponit, vt quicumque agricola in ea incidat, cum ipse intelligere, tum alijs prænarrare queat, quousque sit effluxurus amnis, adeo scite dimensus est, ne humidus ipse humido incubat. In libro de Iside & Osiride plura de Crocodili prænotione idem auctor. Plinius lib. 8. cap. 25. parit oua, quanta anseres, eaque extra eum locum semper incubat præ diuinatione quadam, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus. Huc pertinet Pittaci dictum, γνῶθι καιρόν, id est, tempus nosce. Et Hesiodus monet,

A μέτρα φυλάσσειν, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. Id est,
Obseruato modum: nam rebus in omnibus illud,
Optimum erit, si quis tempus spectauerit aptum.

Et Pindarus Olymp. 13. ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος, id est, *Consentaneus autem vnaquaque in re est modus, quem intelligere opportunitas est optima.* Quæ prouidentia quam sit vtilis, Sophocles in Electra demonstrat his verbis:

προνοίας οὐδὲν ἀνθρώποις ἔφυ
κέρδος λαβεῖν ἄμεινον, οὐδὲ νοῦ σοφοῦ. Id est,
Prouidentia nullum hominibus aptum natum est
Lucrum capere melius, neque mente sapiente.

Et in hieroglyphicon illud ingeniosum extat Distichon,
Nosse modum tempusq; doces, Crocodile magister,
Et ventura diu tempora prospicere.

TEMPORI *seruiendum.*

B AQVILA serpentem in ore tenens, ac in alto monte ex omni parte conspicuo sedens, ex quo imbres & tempestates horribiles imminentes vndique respicit, pro symbolo fuit vsurpata ab excellentissimo viro Andrea Canutio Medico Aulico sacratissimi Imperatoris Maximiliani 2. laudatissimæ memoriæ, quo innuere, dubio procul, voluit, se instar Aquilæ reginæ auium suis oculis perspicacibus, in omnes partes huius mundi, vnde aliquid aduersi vel incommodi oriri posset, intentum, constituisse omnino vera ratione ac solerti prudentia omnia mala diligenter obseruare, & quasi à longinquo præcauere & vitare, à quibus lædi forsitan posset, in primis vero à se in tempore amouere omnes machinationes inuidiæ plenas, & obtrectationes maledicorum hominum, sibique de loco tutiore tempestiue prospicere. Serpentem autem Aquila in ore detinet, non ad deuorandum (quod alioquin fieri scribitur) sed vt admoneat, caute & circumspecte esse agendum, cum sciamus tam in sacris, quam profanis literis prudentiæ iconem esse serpentem. Sperat autem ipse quoque author huius hieroglyphici, se in aliquo loco securo, & à vulgi turba remoto, placide meliora tempora esse expectaturum, & interea otio honesto & literato operam daturum. Hinc Cicero quoque in epistola quadam ad Brutum grauiter paucis verbis monuit, tempori cedere, id est, necessitati parere, semper sapientis
C fuisse habitum, quam sententiam Phocylides vno versu nobis proposuit,

καιρῷ λατρεύειν, μήτ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισι.
Temporibus seruire, nec Ventis velle reflare.

Ad sacri silentij cultum hoc Distichon accommodatur,
Nubila si fuerint, sapienter comprime linguam;
Tunc loquere, illuxit si qua serena dies.

κρεῖττον γὰρ σιωπᾶν ἐστιν, ἢ λαλεῖν μάτην.
Satius enim est tacere, quam temere loqui, inquit Philonides apud Stobæum, Serm. 33. Est & fideli tuta silentio merces, Horatio teste, Carm. lib. 3. Od. 2. Et Menander in monostichis, ait,

οὐδὲν σιωπῆς ἐστι χρησιμώτερον,
Vtilior haud est vita res silentio.

Nullus repertus est Epaminondæ Thebani seculo, qui plura quam vir ille sciret, & pauciora loqueretur. In eiusdem vita apud Æmylium Probum dictum egregium extat. Commissa celare interdum
D non minus prodest, quam diserte dicere.

TENEBRIONES. *Nebulones.*

LAMPYRIDEM noctu, aut caliginosis tantum in locis splendescere constat. Quidam Strabi non nisi inter cœcos regnant: veritatis lucem & splendorem ferre nequeunt. Illustrium & magnorum virorum conspectum, vt noctuæ meridianam Solis lucem fugiunt, ac rerum vmbris & imaginibus, exemplo eorum, quos in specu vinctos sedere, vmbrasque mirari. Plato monet, sese oblectant. Virtutis autem splendor tantus est, vt nunquam non conspicuos reddat gubernatores heroicos, de quorum dotibus recte Cicero pronunciauit. Tempestate sæua virtus quieta est, & licet in tenebris; pulsa loco manet tamen, splendetque per se semper, neque alienis vnquam sordibus obsolescit.

TERRA.

MACROBIVS tradit Ægyptios per tauri figuram significare terram: propterea quod animal hoc ad rem rusticam imprimis aptum, atque etiam necessarium esse, compertum sit. Idque etiam sacræ literæ testantur: nam boues pingues per somnium Iosepho oblati terræ fertilitatem, macilenti vero sterilitatem portendebant. Præterea ex Romanorum numis antiquis idem quoque colligitur, in quibus nihil illis vsitatius, si vel terræ fœcunditatem & vbertatem, vel rei frumentariæ copiam, aut coloniarum ac municipiorum deductiones, aut agrorum designationes & diuisiones indicare voluerunt. Ælianus quoque lib.11. variæ hist. cap.53. hoc animal πάνχρηστον καὶ ἀνθρώποις λυσιτελέστατον εἰς γεωργίας κοινωνίαν, id est, *maximi vsus & hominibus vtilissimum esse ad agriculturæ exercitationem, dicit.* Bos igitur vel taurus, quem Varro lib.2. cap.5. socium hominum in opere rustico & Cereris ministrum appellat, merito terræ ipsius nota hieroglyphica dicatur. Et antiquos à boue aratore Cererisque seruo abstineri voluisse ita seuere vero asserit, vt capite sanxerint, si quis talem occidisset. A

TERROR *ex errore.*

MEMORABILE stratagema narrat Liuius lib. 22. de Hannibale in Casilinianis angustijs inclusо Fabij Maximi Cunctatoris prudentia. Commentus est enim Pœnus ille ludibrium oculorum specie terribile ad frustrandum hostem. Quale autem fuerit stratagema, prolixe descriptum non est quod lectori studioso describamus, quum sit ipsis pueris notissimum. Sed hieroglyphicum istud boum, numero magno, ignem in cornibus accensum gestantium, errore & terrore captos Romanos in fugam conijcientium ostendit inter præcipuas ducis bellici virtutes hanc non esse postremam, vt si quando se tempore locoque ac alijs in rebus hosti suo inferiorem videat, neutiquam tamen plane desperet, sed in omnem occasionem intentus, non minus arte & ingenio quam aperto Marte aduersario suo terrorem simul & errorem incutiat, atque hoc pacto se suosque conseruet incolumes, & ab omni periculo tutos præstet. In qua tamen parte nimis callida, multo minus perfida consilia locum habere non debent. Denique B

Fraudem fraude, astum non fallere dedecet astu.
Sæpe timore timor truditur, arte dolus. C

TRIBVLATIO *vtilis.*

REFERTI sunt tam sacrorum quam ethnicorum libri non solum dictis pluribus egregijs, sed etiam nonnulli integros libros conscripserunt, quibus docemur, magnam sæpe nos vtilitatem capere ex rebus aduersis, quas ipse Deus ad nostri emendationem immittit. Sunt enim bonis & pijs vniuersa instar flagelli, quo frugum fasciculos excutimus, frumentumque ipsum à paleis inanibus secernimus. Significat autem in sacris literis tritura laborum & calamitatum exercitationem, iubemurque esse similes frumento, quod per trituram ac ventilationem fit mundius. Vnde D. Chrysostomus homil. 2. in 3. caput Matth. *Sicuti granum,* inquit, *inclusum in palea foras non egreditur, nisi fuerit trituratum: sic & homo de impedimentis mundanis & rebus carnalibus, quasi in palea inuolutus, difficile egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus.* Idem D. Cyprianus Serm. 4. de mortalitate tradit. *Quando area fruges terit ventos grana valida ac robusta contemnunt, inanes paleæ flatu portante rapiuntur: Sic S. Paulus post naufragia, flagella, post carnis & corporis grauia tormenta non vexari, sed emendari se dicit in aduersis.* Huc D
pertinet vsitatum prouerbium, παθήματα, μαθήματα, id est, *quæ nocent, docent.*
Et distichon:

Si tritura absit, paleis sunt abdita grana:
Nos crux mundanis separat à paleis.

Tetrasticum item:

Quod duro lima est ferro messique flagellum,
Auro quod ignis est rudi,
Hoc tibi, si sapias, crux est, licet aspera: quisquis
Cœlum Deo petis duce.

TYRAN-

A

TYRANNI.

EST quoddam luporum genus, Oppiano teste, quod Syrium orientem maxime metuit, & eo exorto in aliquod antrum aut terræ hiatum se abscondit, dierum Canicularium finem, & Syrij sideris occasum expectans. Hoc hieroglyphico magnus quidam princeps vsus est, cum ad eius aduentum nonnulli Reguli minus iuste erga subditos sese gerentes, atque illius metuentes vehementiam & auctoritatem, se in alias regiones subduxissent. Testantur autem historiæ iniusta imperia non esse diuturna. Vnde Seneca in Medea,

Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

Quem locum egregie explicat Demosthenes Olynth. 2. Et Herodotus breuiter hoc libro tertio confirmat tyrannidem cognominans fallacem. Sic Romanus sapiens libro primo de Clementia, Reges, inquit, consenescunt, ac regna tradunt nepotibus. Tyrannorum breuis & execrabilis potestas est.

TYRANNIS.

B LVTRAM, quam Græci ἐνυδρὶν, vel ἐνυδρὸν, Ælianus caniculam fluuiatilem norunt illi, qui piscinas habent vberiores, in quibus interdum magnas strages edit. In piscibus & quidem melioribus capiendis mira illi agilitas & tanta sagacitas, vt dicatur ex aqua per riuulum effluente, longe admodum piscium odorem ex viuarijs percipere, quæ vbi inuaserit, in omnes sæuit, quamuis non vniuersos possit deuorando absumere. Tabella hic occurrit hieroglyphica admodum euidens tyrannicæ crudelitatis, quæ nil nisi cruentum & nefarium spirans omnibus est infesta; imprimis vero bonos & virtute præstantes viros è medio tollit. Nam secundum Claudianum de IV. consulatu Honorij;

——— Sors ista tyrannis
Conuenit, inuideant claris fortesque trucident,
Munitique gladiis viuant, septique venenis
Ancipites habeant artes, trepidique minentur.

Et Cicero libello de amicitia ait: Hæc est tyrannorum vita, nimirum in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis beneuolentiæ potest esse fiducia, omnia semper suspecta atque solicita sunt, nullus C locus est amicitiæ. Nam secundum Sophoclem in Oedipo ὕβρις φυτεύει τύραννον, id est, *Iniuria creat tyrannum.* Quare Antisthenes philosophus, vt est in Stobæo, carnifices tyrannis in pietate præferebat: quoniam à carnifice quidem homines iniusti interimuntur, à tyranno autem etiam innocentes.

Plures lutra necat pisces, quam condat in aluum:
Sic rabie tumidus sæua tyrannus agit.

TYRANNIS *sæuißima.*

ARISTOTELES 8. historiæ anim. 29. cap. obseruauit, quod vipera Scorpium deuoret: ideoque venenum alere tanto deterius, adeoque morsum eius esse lætiferum, quod venenatis pasci soleat. Idem sæpe in Italia à viperarum captatoribus obseruatum: quanquam capsulis inclusæ, scorpionibus obiectis, raro id faciant. Galenus de Theriac. lib. 13. auctor est, viperam alia etiam venenata animalcula consumere, puta buprestes, cantharidas & istiusmodi, ipsi proculdubio non ingrata cibaria. Eodem scilicet modo homines crudeles, & natura facti ad tyrannidem, sæuiores tamen longe euadunt, cum ad inclinationem illam innatam accedit peruersa & flagitiosa educatio, & consuetudo D ex pessimis moribus inquinatissima. Verissime enim Plato dixit 6. de Leg. Ἄνθρωπος δὲ, ὥς φαμὲν, ἥμερον, ὅμως μὲν παιδείας τῆς ὀρθῆς τυχὼν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον γίγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφὲν, ἀγριώτατον, ὁπόσα φύει γῆ: *Hominem autem mansuetum animal esse dicimus. Porro, si cum natura felici rectam quoque disciplinam fuerit assecutus, in diuinißimum mansuetißimumque animal solet euadere. Sin vero non satis, aut non bene fuerit educatus, ferocißimum omnium, quæ in terris nascuntur, animal redditur.* Quod si ad malam naturam & consuetudinem vitiosam accedat etiam potentia, & regnandi fastigium, tum certe nihil medium est, inter præcipitia & summa, vt Tacitus loquitur. Recte enim Plutarchus, ἡ δὲ ἐξουσία παραλαβοῦσα τὴν κακίαν, νεῦρα τοῖς πάθεσι προστίθησι: *Potestas malitiæ coniuncta, neruos ac robur affectibus addit.*

Et vt Seneca in Hipp. dixit: A

——— durus & veri insolens
Ad recta flecti regius non vult tumor.

Equidem dira diris pascuntur; &

Tetra quod extinguit, non mirum, vipera morsu:
Ecce etenim quali gaudeat illa cibo.

TYRANNVS.

DE Ichneumone, quem murem Pharaonis appellant, hæc Plutarchus: Ab induto thoracem ad prælium milite parum differt; tantum sibi circumdat cœni, tamque densam sibi circumlinit tunicam, aggressurus crocodilum. Plinius addit saturum Crocodilum in littore se supinum abijcere, ibi tum trochilum auiculam eius os purgare, in qua voluptate somno pressum ab Ichneumone conspicatum, per eius fauces vt telum aliquod immissum erodere aluum, & sic bestiam illam conficere. Idem ferme scribunt Strabo, Diodorus, Siculus & Oppianus, atque hic quidem 3. Cynegetic. eleganter admodum & copiose. Aristoteles & alij Ichneumonis ita armati, etiam cum serpentibus pugnantis mentionem faciunt. Est autem hieroglyphicon tyranni, qui vt Crocodilus in Nilo, iniustum imperium exercens, hominibus & animantibus non parcit, attamen à paruo & contemptibili Ichneumone interficitur; ita quoque non raro à vilissimo homine tyrannus è medio tollitur. Vnde Iuuenalis Satyra 10. B

Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci
Descendunt reges & sicca morte tyranni.

Et ex sapientiæ arcanis manauit dictum illud,

Οὐδεὶς τύραννος μακρόγηρος ὢν θάνε. Id est,
Nunquam tyrannus obijt ætate exita.

Extat Xenophontis Hieron, in quo tyrannos plane graphice depinxit. Græcum Prouerbium est, Ὄφις εἰ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται: *Serpens ni edat serpentem, draco non fiet.* Et hoc quidem Hieroglyphico ab Ægyptijs Regem, qui multos alios debellasset & consumsisset, significatum fuisse scribit Pierius, nec minus recte nos de tyrannis vsurpare possumus qui aliorum exitio accrescere student. C Pertinet huc insignis apud Polybium lib. 15. locus ille: τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, ἐν οἷς φασὶν ὁμοφύλοις οὖσι τοῦ μείονος ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον: *Piscium vita, prouerbio nota, inter quos tametsi congeneres minoris exitium à validiore in escam, qua vitam trahat, conuertitur.* Quo & Varronis illud in Margopoli, referente Nonio, facit,

Qui pote plus vrget; pisces vt sæpe minutos
Magnus comest, aut aues enecat accipiter.

Pulchre itaque Irenæus lib. 5. aduersus hæreses Valentini; ad vtilitatem, inquit, gentilium terrenum regnum positum est à Deo, vt timentes regnum humanum non se alterutrum homines vice piscium consumant: sed per legum positiones repercutiant multiplicem gentilium iniustitiam. Quo etiam referenda sunt quæ copiose in eandem fere sententiam disserunt Basilius Magnus hom. 7. in Hexaem. & B. Ambrosius lib. 5. Hexaem. cap. 5. Paradinus addit: VNIVS COMPENDIVM, ALTERIVS DISPENDIVM. Nam iniusti & iniqui homines cum pauperum ruina ditescunt, & illorum veluti D esca se saginant. Seneca in Hyppolito,

Factus præda maiori minor: pro iure vires sunt.

Et recentior Poeta:

Maioris minor esca feræ, velut esca Draconis
Serpens, ergo potens opprimit innocuos.

TYRANNVS *potentissimus.*

HVIVS Hieroglyphicon malleus est à manu è nube ostensus hominum frequenti cœtui. Ita Ieremias Propheta cap. 50. v. 22. Monarcham Chaldæorum vniuersæ terræ malleum appellat: huiusque Hieroglyphici toto capiti explicationem subijcit. Tum temporis enim, armis huius monarchiæ,

A chiæ, quaſi malleo quodam ad conterenda cætera totius Orientis regna vtebatur: itidem vt hodie,
tyranno Turcico, & ſuperioribus ſeculis Attila vel Tamerlane: quorum hic, mundi terror; vterque
flagellum Dei cognominati ſunt.

Sed alijs Hieroglyphicis, ex Eſaiæ Prophetæ cap. 10. repetitis quædam alicuius momenti proferamus.
Verſiculo 5. Aſſyrios virgæ & baculo comparat, clamans: Væ Aſſur, virga furoris mei, & baculus ipſe eſt, in manu eius indignatio mea. Quidam exponentes, ô Aſſur, accipiunt particulam *Hoi* pro
hortatione Aſſyriorum ad inuadendum Iſraelem. Alij exponunt, Væ Aſſyrio virgæ iræ meæ; vt ſit
initium comminationis contra tyrannos iſtos, & ſequentia legunt aduerſatiue, quamuis ſit in manu
eorum baculus indignationis meæ, & ingentem fallacem, hypocritam, impiam (nempe Iſraelitas)
mittam eos, cum mandatis, vt prædentur, &c. q.d. Et ſi vtar Aſſyrij opera in puniendo Iſraele, tamen
ipſum quoque propter ſua peccata vlciſcar. Alij, Væ, vel, Heu Aſſur, virga furoris mei: vt ſit exclamatio propter ſæuitiam Aſſyriorum aduerſus Iſraelitas, q. d. Heu, quanta clade afficient, quanta crudelitate excipient Aſſyrij miſeros Iudæos! Nonnulli legunt in vocatiuo, ſicut Ierem. 47. capit. Eheu,
B gladie Domini, vſquequo non es requieturus? Vel in nominatiuo, Heu Aſſyrius, eodem ſenſu, vt ſit
quaſi deploratio & abominatio calamitatis inferendæ Iudæis per Aſſyrios, quæ Deo tribuitur ἀνθρωποπαθῶς, ad notandam pœnæ atrocitatem. Virga furoris mei. Ita quidam legunt, nempe per appoſitionem, vel ſubaudito verbo ſubſtantiuo, eodem ſenſu, Væ vobis ab Aſſyrijs, qui ſunt virga furoris
mei, vel, Heu, quas ſtragas dabit Aſſyrius virga furoris mei, i. quo tanquam virga vſurus ſum ad exequutionem iuſtæ meæ indignationis in gentem impiam. Et baculus ipſe eſt, in manu eius indignatio
mea. Docti interpretes exponunt, Baculus indignationis meæ eſt in manu eius. Alij in manu Aſſur eſt
baculus, nempe indignatio mea.

Oſtendit autem Deus, vocans Aſſyrios & ipſorum arma virgam & baculum ſuum, illos tantum
fore exequutores ſuppliciorum populi, quæ ne ſe mouere quidem, nedum poſſint lædere Iudæos ſine
Dei voluntate & nutu. Si quis obijciat, ſunt virga & baculus; ergo non agebant libera ſua voluntate:
ipſa metaphora ſuppeditat reſponſum. Nam neceſſe eſt in ſimilibus omnia congruere, ſed ea duntaxat quorum gratia adhibentur. Si ſequeretur, Aſſyrius eſt baculus: ergo non libere inuadit Iudæos;
C eadem ratione ſequeretur, eſt baculus, ergo nec viuens nec intelligens agit. Similitudo enim in eo
duntaxat eſt, quod Aſſyrius regitur Dei nutu, neque minus, neque plus facere poteſt aduerſus Iudæos
quam mundi iudex iuſtus decreuit: ſicut baculus regitur manu & voluntate cædentis eo, neque incipit, neque deſinit ferire citius, neque leuius, neque durius ferit, quam is vult, qui ipſum agitat & moderatur. In modo autem huius motionis & gubernationis eſt maximum diſcrimen: neque ad hunc
declarandum pertinent ſimilitudines virgæ, baculi, ſecuris, ſerræ, quas paulo poſt adiungit. In baculo
enim nihil eſt, quod externi obiecti intuitu ad percutiendum excitetur & alliciatur, & motus baculi
ſit cauſa effectrix: ſed tantum impellitur vi agentis externi, vtentis eo ad percutiendum. In Aſſyrijs
autem fuit mens intuens prædam oblatam & ſperatam: voluntas item hoc intuitu allecta ad prædam
& aliarum cupiditatum expletionem appetendam & perſequendam, ac proinde imperans menti &
loco motiuæ facultati.

Sunt igitur Aſſyrij inſtrumentum Dei tale, quod mouetur ab alio, ſed ſimul mouet etiam ſeipſum,
& eſt ex interno principio ſuæ actionis cauſa efficiens, vna cum illo principio externo, à quo foris cie-
D tur & regitur. Atque hoc ipſum eſt, quod dicitur, hominem, libero arbitrio, ſeu voluntate, ſeu motu
voluntatis agere, nimirum intellectu monſtrante, & voluntate eligente aut repudiante aliquod obiectum. Cum hac autem libertate voluntatis nequaquam pugnat decretum diuinum, & efficax voluntatis inclinatio ad obiecta. Quin potius, quanto efficacius obiecta voluntatem afficiunt; ſtimulant &
alliciunt, tanto ipſa liberius agit, cum tanto magis vltronea, ſpontanea & alacris in obiectum feratur.
Eſt igitur cauendum hoc extremum, videlicet ne hoſtes, qui nos affligunt, vt de Turcis & eiuſmodi
carnificibus illud dici poteſt, putemus à Deo inſtar truncorum aut lapidum impelli; quod & vox diuina, experientia, ſenſus humanus & abſurditas refellit, quæ inde ſequeretur multiplex; videlicet fruſtra ſuſcipi omnes dehortationes hominum ab impietate & flagitijs, & vel Deum eſſe peccati ipſorum cauſam, vel nullam in ipſis rationem hærere peccati & culpæ, ac proinde ipſos non iuſte puniri

propter

propter maleficia. Sed alterum quoque extremum seu præcipitium, æque cauendum est, ne videlicet sic in potestate & arbitrio carnificum istorum esse putemus, Christianos affligere vel non affligere, vt pro suo affectu & animi impetu quiduis agant, Deo sciente quidem & spectante quid acturi sint & agant; sed nihil decernente vt faciant, nihilque (tanquam summus, iustus, formidabilis iudex, sapiensque rerum omnium arbiter) agente vel efficiente eorum, quæ per ipsos fiunt, vt suos probet, hypocritas detegat, & satanæ organa brachio potente tandem coerceat. A

Aliud Hieroglyphicon tyranni potentissimi, vers. 15. eiusdem 10. capitis Prophetæ proponitur, quum quærit, An gloriabitur securis contra secantem ea? Num extollet se serra contra agitantem eam? Falsæ gloriationis Assyriacæ sophismata non attingimus. Illud tantum ex Theologis repetimus, non sequi homines sine libera voluntate & sine culpa sua peccare, quia securibus & serris conferantur. Non enim similia secundum omnes partes congruere necesse est; sed secundum illas tantum, ad quas declarandas adhibentur. Homo intelligit, & vult, & efficit ipse opus suum, & expetit in eo finem, quem spectat, & ad quem fertur suo proprio & spontaneo motu, quorum nihil est in securi, serra, baculo, alijsve eiusmodi instrumentis inanimatis, quæ tantum ab externo principio mouentur, non B autem seipsa mouent.

Neque ad modum agendi, qui est in hominibus adhibetur illorum instrumentorum mentio & similitudo: sed dumtaxat ad necessitatem actionis, moderationis & promotionis diuinæ, ad perficiendum siue Dei, siue hominum consilia, & successus optatos consequendum. Nec enim haberet vllum robur Assyrius, Turca, Tartarus, nec ille posset vti, vel quidquam efficere, nisi Deus ad sui operis exsequutionem ipsius vteretur opera, & conatibus successum daret. Interea voluntatis & actionum suarum prauitas spontanea satis cuiuis tyranno satis iusta est damnationis causa.

Declarat hoc instrumenti & instrumento vtentis collatio. Si peritus opifex securi vel serra bona & commoda vtatur, bene & commode secabit per eam. Sin autem vitiosa & hebeti, bene quidem per se & recte per eam secabit opifex; sed per accidens, instrumenti vitio secabit male & incommode. Huius autem vitij in sectione causa per se erit prauitas instrumenti, quod si bonum fuisset, bene secuisset ductum manu artificis eo perite vtentis. In hunc modum Deus Optimus & sapientissimus Artifex bene vtitur instrumentis tam prauis quam bonis ad bonum opus suum perficiendum, his tamen cum C ipso bene, artificis misericordia, illis vero male operantibus suo vitio. Sic eadem vastatio gentium erat Dei & Assyriorum actio, quæ velut vnum subiectum diuersissimas & oppositas rationes sustinebat. Iusta pœna fuit Dei respectu: latrocinium vero respectu Assyriorum, Deo ita permittente, id est, non corrigente ipsorum cœcitatem & malitiam, iusto iudicio frenum cupiditatibus laxante, media & successus suppeditante, & ipsorum praua consilia, quo voluit, dirigente. Nullum est igitur consequens istud, securis non potest secare, nisi aliquo tollente & feriente: sic Assyrius non lædit Iudæos, nisi Deo sic volente: eodem modo igitur agit securis & Assyrius. Hic enim obiectis allicitur, & volens agit, vel bene secundum, vel male contra Dei voluntatem conscientiæ suæ inscriptam.

Cur ergo non modum agendi Assyriorum, sed prouidentiam diuinam designet Esaias, scopus concionis spectandus est, Iudæorum consolationem respiciens. Ad hanc autem nihil dici potest efficacius, quam si cogitent pij, videntes, audientes & sentientes hostium insolentiam & immanitatem, ne digitum quidem illos mouere posse, sine certo, accurato, & ipsis salutari consilio patris sui cœlestis, in cuius manu sint hostes quantumvis efferi, tanquam baculus, qui post filios Dei castigatos, in ignem D sit abijciendus. Simul autem piorum cœtus, exemplis peccatorum & tragicis spectaculis pœnarum in suis aduersarijs, ad modestiam & Dei timorem instituitur, ne donis, vel successibus suis quisquam efferatur, vel securus & confidens fiat; sed quicquid habet, consequitur, aut efficit boni, nihil eius sibi arroget, neque de eo glorietur, quasi non acceperit: contra bonorum omnium omnem gloriam in solidum soli Deo transscribat.

Idem Propheta cap. 7. v. 4. alio hieroglyphico perelegantí tumultuantes Tyrannos graphice depingit. Quemadmodum enim extremitas titionis fumigantis oculos quidem aliquantisper fumo infestat, sed neminem adurere potest, quod ignis iamdudum deflagrauerit, vel aquis aspersus resederit: ita Tyranni suis clamoribus & terriculamentis misero populo admodum molesti sunt, & innocentibus ho-

A bus hominibus, viduis, orphanis, peregrinis, ciuibus lachrymas excutiunt, tamen pios & innocentes nequeunt opprimere. Tandem enim illorum minæ, vociferationes, terrores, vt fumus, euanescunt in auras, teste S. Scriptura, Psal. 68. 1. 2. 3. Prouerb. 10. 25. Act. 12. 24. Huic oppositum videtur Athanasij de Iuliano dictum, Orat. 1. citante Damasc. orat. 3. de Imag. Quid nouus, inquit, hic Nebucadnezar? Nihil enim humanius iste in nos, quam vetus ille præ se tulit; cuius flammas licet effugerimus, carbones tamen nos adhuc affligunt. Hoc est, Quamuis ipse iamdudum sit extinctus, tamen miserandæ illius cladis, quam Ecclesiæ superioribus annis intulit, sine lachrymis recordari non possumus.

Prouerb. 10. cap. 12. vers. Salomon hieroglyphico nobili conatus & exitum tyrannorum describit. Nam turbo vel tempestas subito erumpit, obuia quæque radicitus euellens & prosternens: sed celerrime transit & euanescit. Eodem modo Impij, Tyranni, Violenti & profani homines, ad tempus quidem tumultuantur, non aliter quam si ima summ. essent permisturi: verum opinione citius ad pœnas abripiuntur, & funditus exstirpantur, vt ne quidem vllum sui nominis relinquant vestigium, Psal. 37. v. 36. Quod quædam mentio in historijs occurrat, maledicta superest & omnibus exosa isto-

B rum memoria. Cum Iulianus Apostata Christianis internecionem post bellum Persicum indiceret, Athanasius tyranni interitum prædixisse fertur his verbis, quæ Socrat. lib. 2. hist. Eccl. cap. 12. retulit, ὑποσταλῶμεν μικρὸν, ὦ φίλοι. νεφύδριον γάρ ἐστι, καὶ παρέρχεται, id est, Secedamus paulum, ô amici. Est enim nubes aquosa, quæ cito præterit. Huius præsagij veritatem euentus comprobauit. Nam paulo post in prælio contra Persas Iulianus improuiso telo vulneratus occubuit, & Christi victoriam fateri coactus est.

Ieremias cap. 15. v. 12. tyrannos comparat ferro, Ecclesiam chalybi, & Dei nomine quærit an ferrum (commune) fracturum esset ferrum Aquilonis & chalybem? q. d. Tui hostes equidem sunt ferrei, sed ego qui interuenio pro te, sum tibi murus calybæus: non est (inquit Deus) quod metuas ab hominibus istis. Alij existimant vaticinium esse exilij Chaldæorum, quorum monarchiam Persæ euersuri erant. Ferrum conteret ferrum, vel malo afficiet. Hebr. Iaroha Barzel Barzel. Commode pingetur, si admonere volumus neminem ita fortem aut malum esse, quin tandem aliquando incidere possit in fortiorem vel peiorem, à quo superetur, vt Baiazeti à Tamerlane superato accidit quod

C expressum est monosticho græco,

φαῦλος ἐὼν ἄλλου χείρονος ἀντιτυχεῖν.

VENERIS *Immodicæ incommoda.*

VIPERÆ, mas & fœmina, coeunt, vt Plinius tradit, tam arcto complexu, tam sibiipsæ circumuolutæ, vt vna existimari biceps possit. Viperæ fœminæ mas caput inserit in os, quod illa abrodit voluptatis dulcedine. Quod longe ante Horapollo scripsit, Ægyptios dicens hac figura mulierem, quæ odio prosequens maritum eius vitæ insidiaretur, blanda tamen in coitu esset, depinxisse. Rem autem ipsam ex veteribus affirmant Herodotus in Thalia, Nicander, Galenus, Ælianus, Basilius Magnus Homil. contra fœner. & de Inuid. & 9. hex. Hieronymus ad Præsidium, Prudentius in Hamartigenia, & alij: vt miretur Pierius Albertum Magnum vnum contradixisse. Sed verane sint hæc, Baldus Angelus in libro de Viperæ natura & facultatibus enucleat. Symbolica certe esse manifestum est: quæ morbos & cætera ex nimia & immodica Venere incommoda, & quod per illam naturali calore tandem extincto cita mors veniat, accurate oculis subijciant. Eryximachus quidem apud Sto-

D bæum, breuiter τὴν συνουσίαν μικρὰν ἐπιληψίαν ἔλεγεν, καὶ χρόνῳ μόνῳ διαλλάττειν: *Coitum breuem morbum comitialem esse dixit, ac tempore tantum differre.* Et similiter apud eundem Democritus: Συνουσία ἀποπληξίη σμικρή; ἐξέσσυται γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου: *Coitus est breuis apoplexia. Prorumpit enim homo ex homine.* Sed quid aliud sunt amatoribus suis libidinosæ fœminæ, quam viperæ? Illis enim omnem succum & sanguinem, facultates, & ipsam denique vitam abrodunt & adimunt. Notus enim est veteris cuiusdam Poetæ Senarius: ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης: *Par est leænæ & feminæ crudelitas.* Omnium autem pulcherrima est Phædri fabula lib. 2. de anu & puella diligentibus iuuenem, cui hos præmittit versus: *A feminis vtcunque spoliari viros, Ament, amentur, nempe exemplis discimus.* At nos ex disticho Poetæ nostri,

Sic pereat quisquis meretrici turpiter hæret, Per Venerem vt nimiam vipera mensa perit.

VERBVM Dei.

A

1. IGNIS, quia calefacit, vtilissimus est: Verbum Dei, quod Spiritus S. dicit in corde, maximo vsui est, & facit vt illud audientes dicant: Nonne cor nostrum ardebat in nobis, dum loqueretur nobis in via, & dum adaperiret nobis scripturas? Luc. 24. 32.

2. Ignis, quoniam lucem subministrat, nocturno tempore tenebrarum remedium est: sic firmissimus Sermo Propheticus velut lucerna est splendens in loco obscuro, vsque dum dies illucescat, &c. 1. Petr. 1. 19. Lucerna pedibus nostris verbum Dei. Psal. 119.

3. Ignis, aurum, argentum, & alia liquefacit, & purgat à scorijs & sordibus: ita verbum Dei emollit corda, & emundat ea ab inquinamentis cordis & spiritus.

Rhododendron siue Rhododaphne, quod Nerion quoque vocatur, planta elegantiss. & per totam æstatem amœnissimos flores proferens, teste Dioscoride lib. 4. cap. 72. mulis, canibus, asinis, & alijs bestijs, quoad flores ac folia, venenum est: at ab hominibus adu. serpentum morsus vtiliter è vino bibitur, præsertim ruta addita. Ad eundem modum Diuina eloquia salubria sunt bene intelligentibus, periculosa vero his, qui ea volunt ad sui cordis peruersitatem torquere potius, quam cor ipsum ad eorum rectitudinem corrigere. S. Paulus 1. Corinth. 1. Sermo crucis, inquit, ijs, qui pereunt, stultitia est: at nobis qui salutem consequimur, potentia Dei est. De hoc eleganter in suo pegmate Petrus Costalius ita scripsit: B

Nobilis aspectu folioque virens Rhododaphne,
Dicitur ægrotis esse medela viris:
Tollit & humano conceptum in pectore virus,
Et læsis affert artibus antidotum.
Bruta tamen foliis animata extinguit eisdem,
Hæc sunt Scripturæ non aliena sacræ,
Illa pios recta cœli deducit in axem:
Sed nigrum reprobis addere Theta solet.

VERITAS.

C

FACIBVS nocturno tempore accensis & pisces elici, & imprimis paguros, astacos, & cancros, ex penitiss. etiam cauernis extrahi, capique, cum Oppianus, tum Olaus magnus inter recentiores, scribunt: nec fallit experientia. Plato quidem in Sophista hoc τῆς θηρευτικῆς τέχνης μυσήριον vocat θήραν πυρευτικὴν: Quam prolixe admodum describit Q. Smyrn. lib. 7. Neoptolemum in Troianos pugnantem cum piscatoribus, noctu ad hunc modum piscantibus comparat. Docemur hoc hieroglyphico, nihil tam esse abditum, quod non veritatis lux in conspectum proferat: *quæ*, vt Seneca ait in Troad. *nunquam latet.* Nam, vt Pindarus inquit 10. Olymp. ὅτ' ἐξελέγχων μόνος ἀλάθειαν ἐτήτυμον χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω κατέφρασεν: *Et solum tempus, quod veritatem certam prodit, quodque latebat in obscuro, progrediens enarrauit.* Cui congruit Matth. 10. illud, οὐδὲν ἐστὶ κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ οὐ γνωσθήσεται: *Nihil opertum, quod non reuelabitur, nihil occultum, quod non scietur.* Potest etiam huius hieroglyphici vsus esse, vt quemadmodum luminis fulgore deteguntur in tenebris pisces & paguri: ita quoque veritatis splendore detegi & dispelli omnia fusca mendacia. Vtrumque certe præclara Polybij γνώμη complectitur, quæ legitur in eius lib. 13. Epitome his verbis: Mihi videtur Natura, Dearum maxima ostendere mortalibus veritatem, illique maximas addere vires: quod cum ab omnibus impugnetur, nonnunquam & omnis generis suadelæ vna cum mendacio aduersus eam armentur, nescio quo modo per seipsa animis mortalium illabatur, & nonnunquam confestim vires suas exerat: aliquando vero, vbi multum temporis in obscuro delituit, tãdem per seipsam emergat, & mendacium manifestet. Hæc Polybius. Pulchre Menander: D

Ἔρχεται τ' ἀληθὲς εἰς φῶς ἐνίοτ' οὐ ζητούμενον:
Venit veritas in lucem, interdum non quæsita.

Et idem Menander:

Ἀλήθεια θεῶν ὁμόπολις, μόνη θεοῖς συνδιαιτωμένη.

Veritas

A *Veritas cœli ciuis est, & sola fruitur conuictu deorum.*

Huc pertinet etiam distichon appositum,

Elicit obscuris cancros lux clara cauernis:
Falsa etiam vero sic veniente vides.

VERITAS *aliis salus, aliis pernicies.*

EST & hoc hieroglyphicon alibi aliqua ex parte expositum, cuius tamen hic tractationem pleniorem repetere voluimus. Quod vero Apes floribus odoratis, & imprimis rosis, apprime delectentur, & inde suauiss. alimentum sibi comparent, alibi dictum est, & libet insuper afferre in medium B. Basilij egregiam similitudinem, quam ponit in commentario de legendis libris Ethnicorum: ὡς γὰρ τῶν ἀνθέων τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἄχρι τῆς εὐωδίας ἢ τῆς χρόας ἐστὶν ἡ ἀπόλαυσις, ταῖς μελίτταις δ' ἄρα καὶ μέλι λαμβάνειν ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχει: οὕτω δὴ κἀνταῦθα τοῖς μὲν τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίχαρι μόνον τῶν τοιούτων διώκουσιν, ἔστι δὲ καὶ ὠφέλειαν ἀπ' αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν ἀποθέσθαι, id est, *velut enim florum hominibus quidem* B *vsque ad odorem & colorem est vsus, apes autem mel ex ipsis excipere nouerunt: Sic etiam hi, qui diligentes in legendo existunt, non solum quod dulce iucundumque fuerit in eorum libris persequuntur, sed quandam ex illis vtilitatem in animum reponere student.* E contrario autem Scarabæus, vt Ælianus refert lib. 4. cap. 18. ab odoratis læditur, ac fœtidis oblectatur, imprimis vero rosæ adeo illi sunt contrariæ, vt illis inuolutus quoque intereat. Quod proprie etiam conuenit ingenio agresti, ac ab omni liberali institutione ac doctrina laudabili plane abhorrenti, cum alij bene educti & instituti tantopere his sese oblectent ac sustentent. Quo pertinet prouerbium tritum, *Scarabæo vnguentum*, quod Plutarchus 7. Symposiac. quæst. 7. in philosophum austeriorem quendam, qui psaltriam in conuiuio nolebat ferre, conuenire ait,

Vt rosa mors, scarabæe, tibi est, apis, vna voluptas;
Virtus, grata bonis, est inimica malis.

Veritati vero tribuimus huius hieroglyphici inscriptionem, ex S. Apostoli dicto, 2. ad Corinth. 2. v. 15. & 16. Nec enim vera virtus extra salutis æternæ veritatem nobis quærenda est.

VERITATIS *Oratio.*

C FRVCTVS arboris Perseæ formam cordis repræsentare, folium autem similitudinem cum lingua habere, Plutarchus quoque in libello de Iside & Osiride notauit, cum in Ægypto hæc arbor fuerit dicata Harpocrati, cuius veteres mentionem fecerint: & inter recentiores Carolus Clusius in suis obseruationibus Hispanicis diligenter descripsit ac delineauit. Plinius tamen cum Persico arbore (cuius forsitan nonnihil congener est, specie autem differt) videtur quodammodo confundere. Docemur hoc hieroglyphico, veritatis orationem debere esse simplicissimam, ac vndique sibi constare: vnde Germanis prouerbium quoque adhuc frequens est, volentibus cor & linguam oportere vnum idemque esse. Quod vtinam hoc nostro seculo, in quo

Candor inter homines res intermortua pene est,

plures diligentius obseruarent: cum profecto, secundum B. Nazianzeni dictum grauiss. πᾶν δὲ προσποιητὸν οὐδὲ μόνιμόν ἐστι, id est, *nihil simulatum potest esse diuturnum.* Videmus autem & quotidie experimur, potius iam nimis vere inter multos conuenire istud Ciceronis in quadam epistola ad Quintum D fratrem, dictum, vbi ait: Multis simulationum inuolucris tegitur & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusque natura: frons, oculi, vultus, persæpe mentiuntur, lingua autem sæpissime. Definit vero idem Cicero veritatem libro secundo de inuent. per quam immutata ea, quæ sunt, aut ante fuerunt, aut futura sunt, dicuntur. Ad veritatem autem amplectendam Sophoclis est egregia cohortatio:

Θάρσει, λέγων τ' ἀληθὲς οὐ σφάλλῃ ποτέ.
Bono sis animo, vera dicendo nunquam erraueris.

Hieroglyphico autem distichon addamus:

Persea fert cordis fructus, folia æmula linguæ.
O vtinam in cunctis hæc bene iuncta forent!

VIA *vitæ.*

LACTANTIVS lib.6.Inſtit.Diuin.cap.8. Eadem,inquit,ratione hanc vitæ viam quæri oportet, qua in alto iter nauibus quæritur. Quiſquis autem rectum iter vitæ tenere nititur, non terram debet aſpicere, ſed cœlum: & (vt apertius loquar) non hominem ſequi debet, ſed Deum; non his terreſtribus ſimulachris, ſed Deo ſeruire cœleſti; non ad corpus, ſed ad mentem omnia referre: non huic vitæ dare operam, ſed æternæ. Itaque ſi oculos ſemper in cœlum intendas, & Solem qua oritur obſerues, eumque habeas vitæ, quaſi nauigij ducem, ſua ſponte pedes tui in viam dirigentur: & illud cœleſte lumen, quod ſanis mentibus multo clarius Sole eſt, quem hic carne mortali videmus, ſic reget, ſic gubernabit, vt ad ſapientiæ virtutisque portum ſine vllo errore perducat. Hinc Billij octoſtichon:

Aequora qui fragili ſulcat male fida carina,
Quid, curſum vt teneat, nocte ſilente facit?
Peruigil ad cœlum tendit ſua lumina, ſidus
Spectat & in Boreo iuge quod axe micat.
Quiſquis iter vitæ ſequeris, vitæq́; perennis,
Ne tua ſint terræ lumina fixa caue.
Semper at æthereas ſublimi vertice ſedes
Conſpice: ſic tutum lætus habebis iter.

VICISSITVDINES *perpetuæ.*

NAZIANZENVS orat. de pauperum amore ſcribit Deum voluiſſe res humanas in ſumma varietate atque inconſtantia verſari, vt earum inſtabilitate perſpecta, noſtrum amorem ad ea conferamus, quæ omnis mutationis & inconſtantiæ ſunt expertia.

Stultus vt eſt, leuibus ventis qui fidit, & vmbræ,
Et noctis placidæ ſomnia certa putat,
Scribere quiq́; in aquis molitur: ſic quoque figit
Qui ſpes in mundi proſperitate ſuas.
Atque ideo in terris firmi nil prorſus vt eſſet,
Conſtituit ſupera qui manet arce pater.
Scilicet vt firmi nihil hic ſtabiliſq́; videntes,
Tendamus celeri ſemper ad aſtra pede.

VICISSITVDINES *rerum humanarum.*

SERPENTIS pictura caudam ori inſerentis, vt circulum efficiat, veteres Ægyptios annum & tempus repræſentaſſe, Horapollo teſtis eſt, meminitque Seruius in 5. Æn. Claudianus autem eandem rem valde poetice deſcribit 2. lib. de laudibus Stiliconis. Quæ certe naturæ rationi conuenit, illique circulorum circuitioni, ex qua dierum noctiumque varietas, & menſis annique menſuræ procedit, de qua poſt Platonem Cicero. Grammatici annum, quaſi annulum dictum putant: qui ab Homero περιπλόμενος ἐνιαυτὸς appelletur, quaſi ἰὼν εἰς ἑαυτὸν. Latinis annus vertens eſt. Hieroglyphici autem vſus varius eſſe poteſt. Nam, vt Virgilius imitatione Lucretij 3. Georg. canit,

In ſe ſua per veſtigia voluitur annus.

Et de Tempore pulchre Seneca Troad.

Tempus nos auidum deuorat, & chaos.

Omnium etiam rerum in hoc mundo perpetua eſt ἀνακύκλωσις, vt Polybij verbo vtamur: Vnde ipſius mundi imago hoc hieroglyphico exprimitur, vt apud eundem Horapollinem & Pierium videre eſt. Quo Taciti aurea illa ſententia pertinet Annal. 4. qua affirmat, Rebus cunctis ineſſe quendam velut orbem, vt quemadmodum temporum vices, ita & morum vertãtur. Et illa Crœſi apud Herod. κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ, οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν: *humanarum rerum circulus eſt, qui rotatus ſemper, eoſdem fortunatos eſſe non ſinit.* Sane quæ de Rerumpubl. periodis Plato & Ariſtoteles diſſerunt, ex ſcriptis ipſorum petenda ſunt. Nec enim hic inſeri inſtituti noſtri ratio patitur. Quin & Regem, & ipſum denique imperium hac figura intellexiſſe Ægyptios, ſcriptores

A ptores hieroglyphici indicant. Itaque vetustum Adriani Imp. honori sacratum numum Seb. Erizzus declarat. Nam & serpens regni icon est, vnde caput serpentis, diuûm regina Iuno dextra tenet: Et circuli figura omnium habetur perfectissima. Petrus Costalius in Pegmate suo litium æternitatem hoc symbolo subijcit.

Rebus in humanis adeo in se cuncta recurrunt,
Finis vt vnius sit caput alterius.

VICTORIA.

Accipitrem pingunt Ægyptij, quoties victoriam significant. Horapollo lib. 1. cap. 6. quod accipiter cætera volatilia vincere videatur. Cum etiam robustioris animantis potentia premitur, tum sese in aera resupinans, vt vngues quidem sursum, pennas vero posterioresque partes deorsum versas habeat, cum idem auis, quæ cum eo congreditur, efficere non possit, ita facile eam fugat, ac sibi parat victoriam.

VIGILANTIA.

B Lepores inter dormiendum apertos oculos tenere tanquam vigilantes, vel statim euigilaturi constat, vnde in prouerbium abijt, leporinus somnus, cuius vsus etiam est creber in varijs linguis. Hinc, secundum nonnullos, λαγῶς Græce dicitur, ἀπὸ τοῦ λάειν, quod est videre, quia oculos non claudit in somno, quod Plinius & Suidas quoq; annotarunt. Ideo Ægyptij vt vigilantem hominem ostenderent leporem pinxerunt, quemadmodum ex Horapollinis lib. 1. c. 26. colligitur, & Pierius in lepore annotauit. Id autem ad mentis vigilantiam & attentionem transferre recte possumus. Cicero, pro Plancio: Vigilandum est, inquit semper: multæ insidiæ fiunt bonis. Demosthenes antelucanus opificum operas præuenire solitus est, quam vigilantiam eruditi multi cum magna laude imitati sunt. Est & elegans Platonis sententia lib. 3. de Legib. Somnus multus, inquit, neque corporibus, nec animis, nec rebus gerendis natura aptus est. Nemo enim dum dormit, vllius est pretij, nihilo magis quam qui non viuit. Qui igitur vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat, id solum prouidens atque obseruans, vt somni tantum capiat, quantum ad sanitatem potest pertinere. Ad cuius quidem C conseruationem non multo somno opus est, dummodo recte sit constitutus somni capiendi modus:

Luminibus dormit patulis lepus. At vigilandum est:
Insidiis quoniam cingimur innumeris.

Plautus in Rudente, inquit,

——— *Vigilare decet hominem,*
Qui vult sua tempori conficere officia,
Nam qui dormiunt libenter sine lucro & cum malo quiescunt,

Et Silius lib. 3.

Turpe duci totam somno consumere noctem,
O rector Lybiæ vigili stant bella magistro.

Si ad vera hieroglyphica oculos conuertamus, Salomon in Prouerbijs ignauiam acriter flagellat plurimis locis, vigilantiam ex opposito sedulitatemque diligenter inculcans.

Grus à sono dicta putatur, Græcis γέρανος, quod generis epicœni est, sicuti & Latina vox: videtur autem germanica appellatio à græca deriuari. De gruum vero excubijs & vigilantia Aristoteles lib. 9. D de hist. Animal. cap. 10. Plinius lib. 10. cap. 23. Ælianus lib. 3. cap. 13. Plutarchus de solertia animalium, Horapollo lib. 2. cap. 94. & plures alij eadem prorsus tradunt, quæ omnia Isidorus lib. 12. orig. quasi in epitomen contrahens ita expressit: Nocte autem excubias diuidunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arceant, hoc quod cauendum erat, clamor indicat. Quæ vera est imago hominis industrij & diligenter ab hostium insidijs sibi cauentis, secundum Horapollinem. Hinc Alexander Magnus, (vt refert Ammianus Marcellinus lib. 16.) vigilandi exemplum sumpsisse videtur, cum fortunam tam suam, quam suorum non temere alijs in exercitu crederet. Dicitur enim ænea concha pelui supposita, brachio extra cubile protento, pilam argenteam in manu tenuisse, vt cum neruorum rigorem sopor laxasset infusus, gestaminis lapsi tinnitus ab-

tus abrumperet somnum. Quod alij Aristoteli attribuunt. At contra Thrasybulus Athenas à iugo triginta tyrannorum liberans, noctu suis omnibus nimis secure stertentibus, irruptione hostili in domum facta fuit oppressus. Quare Plato 5. legum præclare hoc etiam subijcit: Vniuersi homines cuiuscumque actionis participes, quandoquidem sibiipsis & actionibus animum aduertant, omnia pulchre & bene conficiunt, non autem attendentibus aut vecordibus contraria eueniunt. Cum quo Plautina sententia in Rudente conuenit, A

——— Vigilare decet hominem,
Qui vult sua tempori conficere officia,
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro & cum malo quiescunt.

Ad veram cordis vigilantiam, de qua Seruator noster ait: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, hieroglyphicon illud à quibusdam refertur. Nihil profecto in sacris literis frequentius occurrit, quam Spiritualis vigilantiæ commendatio. Vtut sit,

Excubias vigilanter agas, tibi ne irruat hostis,
Ceu vigil exemplo te monet ordo gruum.

In bello, ne turpe illud tibi excidat, vigilas: & quando de excubijs aduersus satanam & alios salutis B hostes agitur, stertis, Christiane.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones,
Vt teipsum serues non expergisceris? &c.

inquit Horatius, epistolarum lib. 1. epist. 2. ad Lollium.

VIGILANTIA *domestica.*

VVLPES absente Taxo foueam illius occupat, suisque excrementis ita inquinat, vt Taxus reuersus cogatur illam insolenti hospiti inhabitandam relinquere. Quo hieroglyphico monemur vigilantia & diligentia opus esse, vt res nostras conseruemus, & ab aliorum fraudibus tueamur, secundum tritum illud Ouidij,

Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri.

Idem nobis subijcit Apologus Æsopicus de serpente, qui in cauernæ suæ contubernium admiserat erinaceum, à quo importuno hospite paulo post fuit vi expulsus. Igitur, C

Quæ tua sunt serua, ne fors hæc occupet alter:
Nec temere excipias quemlibet hospitio.

Nec propterea damnatur studium hospitalitatis imo stabilitur, quum vigilantia simplex & prudens in virtutum choro sedem suam obtineat.

VINDICTÆ *Cupiditas.*

TIGRIDEM apud Hircanos & Indos ferunt animal esse miræ velocitatis, ac maculosum, teste Plinio. Authores rerum Indicarum, Ouiedus & Petrus Martyr Mediolanensis, hanc feram describunt & faciunt Leoni parem vel maiorem. Pausanias lib. 9. Mantichoram Indorum esse putat. In Europæis regionibus num visa sit, dubitatur. Ælianus cum Plinio scribit φιλότεκνον, *sobolis amantem* esse in hoc genere fœminam, vsque adeo vt ad naues vsque venatores acriter persequatur, eosque cogat catulos interceptos rursus vnum post alterum abijcere. Pierius in Tigridis hieroglyphicis annotat venatorem conscensa naui vix duobus vel vno tantum catulo ablato aufugere, in continenti post se D equo relicto, in quem tigris omnem vltionis sæuitiam conuertens eum totum discerpat. Hieroglyphicum illud docet vindictæ cupiditatem minuere tum in feris, tum in hominibus quoque dolorem solere, præsertim in iracundis & vera nudatis pietate, quæ nos ad clementiam hortatur, ac Deo vindictam relinquendã esse monet. Quod sensit Iuuenalis, qui sibi obijciens vindictæ cupidorum dictum,

At vindicta bonum vita iucundius ipsa est:

Statim responsum subijcit,

Nempe hæc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum aut leuibus videas flagrantia caussis,
Quantulacumque adeo est occasio, sufficit iræ.

Tandem

A Tandem egregie concludit;

Semper & infirmi est animi exiguique voluptas
Vltio, continuo sic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet quam fœmina.

Sed iuxta Poetæ neoterici dictum,

Persequitur sobolis raptorem concita tigris:
Et sæpe est magnis vltio grata viris.

VIOLENTA *nocent.*

VRSORVM oculi crebro erubescunt, qua maxime de caussa fauos expetere videntur, vt conuulneratum ab apibus os leuet sanguine grauedinem illam. Et Solinus: Nihil auidius (inquit) quam mel captant, atque ideo aluearibus vbique insidiantur. In varia vero pericula incidunt vel ab apibus impetiti, vel ex arborum fastigijs, & ramis pondere fractis in terram cadentes. Quod hieroglyphicum
B sibi probus ac innocens quispiam sibi recte accommodat, qui contra aliorum violentiam & iniustitiam præter opinionem omnium conseruatur, quod Lucretius olim expressit, his verbis:

Circumretit enim vis atque iniuria quemque,
Atque vnde exorta est, ad eum plerumque reuertit.

Et Horatius lib. 3. Carm. Od. 4.

Vis ingenij expers mole ruit sua:
Vim temperatam dij quoque prouehunt
In maius: ijdem odere vires
Omne nefas animo mouentes.

Antea vero Menelaus apud Euripidem:

Si vela tendas nimium, nauis mergitur:
Sed si relaxes rursus vehitur tutius.
C *Odit Deus nimis vehementes impetus:*
Odere ciues, gratior est moderatio.

Nullum violentum perpetuum; &

Vt fauus exitior est vrso, sic sæpe malorum
Authorem illaqueant visque dolusque suum.

VIR *bonus.*

VIRI boni hieroglyphicon Ouis est, Græcis πρόβατον, quasi πρόβασις, secundum Hesychium, quod prouentum eorum, quæ ad vitæ sustentationem requiruntur, significet: animal simplex, innocens, & generi humano vtilis (vnde in sacris literis præclaræ similitudines sumuntur,) nam propter lanam, lac, carnes, atque ipsam fœturam plurimum commodare potest. Quare ex hoc pecore, temporibus omnibus & locis apud plurimas gentes diuitiarum non exigua pars conquisita, atque ideo vita pastoralis olim in magno pretio fuit habita. In lege quoque Mosis inter innocentes & mun-
D das pecudes primum locum obtinet. Hieroglyphicon illud igitur optime quadrat in virum bonum, pium, innocentem, qui quamuis sit destitutus aliorum auxilio atque subsidio, nihilominus omnibus inseruire & gratum facere studeat, quemque innocentia sæpe inter medios hostes tutum & incolumem seruet. Vnde Nazianzenus præclaro hoc quoque scripsit, ἀφύλακτον ἡ ἁπλότης, καὶ ἥκιστα κακίαν ὑφορᾶται τὸ κακίας ἐλεύθερον, id est, *Expers custodiæ est simplicitas, & minime mali quicquam suspicatur is, qui à malo est immunis.* Huic hieroglyphico aptatum est sequens distichon:

Commoda plurima ouis præbet, nocumentaque nulla:
Sic benefac cunctis, nemini obesse velis.

Et homini in sua simplicitate & innocentia acquiescenti semper propositam cupimus horum versuum sententiam, nempe,

Hic scopus vnus erit, cunctis prodesse, nocere A
Nulli, & amare bonos, ac tolerare malos.

Et istorum,

Iuuare cunctos, at nocere nemini
Est summa Christianæ vitæ regula.

Quemadmodum & Cicero lib. 1. de Offic. Virum bonum esse dicit eum, qui prosit omnibus, noceat nemini, nisi lacessitus iniuria. Sed Christiani virum bonum eum esse asserunt, qui & lacessitus iniurijs bonum pro malo reddit, Christi sui regis exemplo.

Plutarchus lib. 2. Sympos. q. 9. petit cur ouis à lupo demersæ caro fiat suauior? respondet esse lupi spiritum adeo feruidum & quasi ignitum, vt ossa etiam durissima in ventre emolliat atque colliquet: ideo à lupis morsa celerius quam alia liquescere. Et olim propterea gulæ dediti expetebant hœdum lupi faucibus ereptum, quod Horatius obiter attingit in Epodis,

Vel agna festis cæsa terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo. B

Martialis versus idem declarant:

Paruus onyx vna ponetur cœnula mensa,
Hœdus inhumani raptus ab ore lupi.

Conuenit hieroglyphicon hominibus pijs & probis in hoc mundo propter innocentiam vitæ ac veritatis studium, varijs periculis & tormentis sunt subiecti, ac sæpe ideo ab impijs extrema omnia patiuntur, tandemque Deo acceptam hostiam sese offerunt: quo in numero omnes sancti Martyres sunt collocandi. De quorum vnoquoque & hieroglyphico ouis à lupo aduersæ dictum est,

Dum premitur iustus fit gratior hostia Olympo:
Sic quoque fit morsu suauior agna lupi.

Apophthegmata sacra S. Ignatij & B. Polycarpi pro Christo morientium, prout in Eusebij hist. lib. 3. c. 36. & lib. 4. cap. 15. ad huius hieroglyphici illustrationem pertinent.

VIRTVS. C

Virtus ipsa suis firmissima nititur armis;
Sæuam hyemem fortis spernere docta malæ.

INDICARVM rerum Scriptores depingunt & describunt animal quoddam veteribus forsitan incognitum, quod Hispani nominant *Armadillo*, id est, armatum siue cataphractum, quod quasi panoplia, vel armatura quadam loricata à capite vsque ad pedes sit contectum. Subterraneum animal esse dicitur, erinacei magnitudine, sed longius, *Tatou* Mexicanicis & Guinensibus dictum. Rarum hoc animal naturalibus armis munitum, quibus sese defendit, nec externis indiget subsidijs, est virtutis hieroglyphicon, quæ instar loricæ in se munita, tuta consistit, & insultus aduersæ fortunæ facile superat ac contemnit. Quæ Claudianus in Panegyri de Mallij Theodori consulatu versibus elegantissimis exposuit,

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque late
Fortunæ secura nitet, nec fascibus vllis D
Erigitur, plausuque petit clarescere vulgi:
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Diuitijs animosa suis, immotaque cunctis
Casibus, ex alta mortalia despicit arce.

Nec minus eleganter Horatius lib. 3. Od. 2.

Virtus repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit aut ponit secureis
Arbitrio popularis auræ.

VIRTVS *ardua captat.*

A

QVEMADMODVM inuia virtuti nulla est via: ita

Rupis inaccessæ virtus habet ardua culmen.
Huc tendis? Sudor multus ad alta leuat.

Insuetum per iter eundum est. Ibex, cuius Plinius & alij meminerunt, in Alpium præruptis & altis rupibus, præsertim in Heluetia & montibus vicinis frequens reperitur, in quibus raro vel numquam niues liquescunt. Nam calidissimum est animal pernicitatis mirandæ, cornib. sese fulciens, quod adminiculo ex altis montibus desilit, & hac ratione cauet ne saxis allidatur. Viuit autem continuo in locis asperis & inaccessis, nec facile venit in conspectum hominum. Inde apud Iobum c.39. Numquid nosti partus ibicum in petris? Hieroglyphica figura est hominis à vulgi consuetudine & consortio remoti, nihil aliud quam virtutem ipsam, quamuis arduam, quærentis ac desiderantis, quem nullę voluptatum illecebræ à proposito studio stadioque auertunt. Clemens Alexandrinus Stromat. libr. 4. huius argumenti laudat Simonidis versum,

B

Τὴν ἀρετὴν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις. id est,
Virtutem habitare in rupibus accessu difficilibus.

Quem imitatus est Silius Italicus, lib.15.

Ardua saxoso perducit semita cliuo,
Aspera principio (nec enim mihi fallere mos est)
Prosequitur labor ad nitendum intrare volenti.

Huius generis etiam sunt versus Hesiodei, à Cicerone merito commendati,

Virtutem posuere dij sudore parandam, &c.

Musæ etiam dicuntur in monte Parnasso versari, propter secessum & tranquillitatem, qua studia gaudent plurimumque adiuuantur, & antiquitas Palladem μουνίαν, quasi solitariam, eamdem ob causam nominauit.

VIRTVS *ardua petit.*

C

OMNIBVS constat Montes passim apud sacros & seculares scriptores sumi pro loco stabili, munito, tuto, in quo quis ab hostium incursionibus se tueri possit. Super montem excelsum, ad quē nisi per difficilimam semitam non pateat accessus, laurum simul & palmam statue, hoc hieroglyphico significans ad veram doctrinam, solidamq; prudentiam, & quæ ad hæc sequitur, perēnem ac stabilem gloriam neminem peruenire posse, nisi per multos labores ac sudores. Inde distichon,

Qui laurum & palmam victricem carpere gaudes,
Montis, si nescis, ardua scande prius.

Et longe antea Silius Italicus,

Ardua virtutem profert via: scandite primi.

Cum quo Ouidiani versiculi belle conueniunt;

Ardua per præceps gloria vadit iter. Itemque,
Difficile est, fateor, sed tendit ad ardua virtus.

Et Cassius Parmensis in Orpheo,

D

Non leuis ascensus, si quis petit ardua: sudor
Plurimus hunc tollit.

VIRTVS *difficilis, sed fructuosa.*

NVX Pinea, colliculis quibusdam inæqualis & aspera, miræque duritiæ est, quæ vix ignis vi potest reserari: intus vero nuclei dulces latitant, nō parum ad alimentum ac diuersos hominum morbos vtiles. Sic ad virtutem & honestatē ac laudabiles actiones non nisi per labores ac varias difficultates perueniri potest: at postea sequuntur suauiss. fructus. Quæ omnia Hesiodus paucis versibus ita eleganter complexus est, vt & Socrates eos commendet apud Xenophontem, lib.2. commentariorum, & Ciceroni quoque vehementer placuerint: ideoq; libr.6. epist. familiar. ad Leptam, monuerit amicum suum, vt filium ipsius iubeat Hesiodea ista ediscere, semperque habere in ore:

Τῆς δ᾽ ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ᾽ αὐτήν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ᾽ εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥαϊδίη δή πειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα. id est,

—Virtutem sudoribus vndique diui A
Præsepsere, & longus ad hanc perque ardua callis;
Asper & est primum: sed vbi alta cacumina victor
Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.

Simonides etiam apud Clementem Alexandrinum lib.4. Stromatum, habitare virtutem dixit δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις, id est, *in rupibus difficillimis*. Ouidij etiam est præclarus versus,

Gloria difficili parta labore venit.

Nuci illi adscribamus etiam Distichon,

Ardua vallatur duris Sapientia scrupis:
Dulcibus ast eadem fructibus illa scatet.

VIRTVS *expedita semper.*

STRVTHIOCAMELI, vel secundum Græcam deriuationem, & quorumdam eruditorum sententiam, Struthiocameli appellatio apud veteres Latinos non fuit vsitata; legitur tamen apud Plinium. B Festus autem, Ausonius & alij passerem marinum nominant. Aristoteles στρουθὸν λιβυκὸν καὶ μέγαν. Herodotus lib.4. κατάγειον στρουθὸν vocat, non quod subterraneus sit, sed quia à terra non attollitur in aerem, vnde Luciano quoq; χαμαιπετὴς dicitur. Aristoteles lib.4. de part. Animal. c. vltimo, Struthio, inquit, etiam Africus eodem modo partim auem, partim quadrupedem refert, quippe qui vt nō quadrupedes pennas habet, vt non auis sublimis nō volat. Sed Plinius lib.10. addit, pennas ei ad hoc datas vt currentem adiuuent. Idem Ælianus (quemadmodum etiam Diodorus Siculus lib.3.) scribit libr.2. c.27 his verbis: At celerrime duabus alis explicatis graditur, quas ventus quasi vela implens propellit. Iouius hoc symbolum pro magno illo bellico Duce Marchione Vastio, se excogitasse perhibet, cum illi indignabundo à Pontifice Clemente 7. Antonius de Leua in quibusdam dignitatibus militaribus præferretur. Innuebat autē per id, se nihilo tamen minus in suo munere, quamuis non adeo sublimi, ita progressurum, vt merito alios antecelluisse videretur: quod profecto illum plenissime præstitisse plures historiæ abunde testantur. Paradinus addit, NIL PENNA, SED VSVS: Atq; explicationē aliam affert ex Gregorio Magno, qui ait, Sicuti hæc auis plumarum ostentatione volatum præclarum C videtur conari expedire, nec tamen vmquam è solo leuatur, sic hypocritis est propriū, ostendere quidem splendidam foris sanctimoniam, prēter simulationem, tamen si diligenter obseruentur, nihil solidi, sed ficta & humi nitentia omnia apparent. Ad priorem sensum refertur Distichon sequens;

Quantumuis humilis, cursu tamen anteit omnes
Struthio: sic virtus quolibet alta loco est.

VIRTVS *neglecta, Dei beneficio virescit.*

ROSÆ frutex hyberno tempore, quasi aridus spinisque solummodo horridus, carens foliis ac floribus, negligitur prorsus, vel etiam pedibus conculcatur. Primo tamen veris tempore, vix depulso frigore hyberno, beneficio mitioris ac temperatioris aeris rursum reuiuiscere: & rosas protrudere, antea ab omnibus neglectus, incipit. Non aliter sæpe virtuti primum sese exerenti ac primum emergenti, quæ quidem crebrius quam matura ac omnibus numeris absoluta inuidiæ stimulis est exposita, insidias struere, ac quasi in herba adhuc versantem suffocare homines mali ac inuidi conantur. Vnde D sæpenumero quidam in primis suæ ætatis annis vigorem ingenij & laudabilem industriam ad omnia honesta præ se ferentes, inuidia ac maleuolentia aliorum quasi frigore hyberno non parum retardantur ac impediantur, ne scilicet plenam de se spem conceptam tempestiue adimplere possint. Non raro tamen rursum diuino imprimis adiuti auxilio, tamquam aura clementiore conseruati ac excitati rursum repullulant, & ad frugem optatam tandem perueniunt.

Emergens virtus noua spernitur, vt rosa brumæ
Expecta flores fota calore feret.

VIRTVS. PVDICITIA.

A LIlii flos candidissimus ac odoratissimus, quamuis vndiq; sit horridis spinis circumseptus & molestatus, nihilominus tamen eminet, & odorem ac candorem retinet, omnibusq; communicat. Sic etiam virtus inclyta, quæ secundum Aristotelem 2. Ethic. semper versatur circa difficilia, tandem emergit ac conspicuam sese vniuersis exhibet, quamuis improborum stimulis ac inuidiæ morsibus sæpe petatur ac exerceatur.

Quamlibet è mediis consurgunt lilia spinis:
Sic virtus ipsis crescit ouatque malis.

Quod & D. Chrysostomus grauiter explicat: οὐκ ἔστι, inquiens, τὸν τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενον μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθροὺς, ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν ἐνάρετον. Διὰ γὰρ τῶν τούτων λαμπρότερος ἔσται μειζόνως. id est, *Non aliter fieri potest, quin virtutis sectator quam plurimos hostes habeat. Sed nihil hoc virtuti deditum mouet: nam propterea longe illustrior euadet.* Quod Horatius paucis quoque expressit:

Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus.

B Alii addunt, *Casta placent superis.* Nam pudicitiæ ac virginitatis florē esse lilium D. Hieronymus quoq; in exploratione Cantici Canticorum tradit. Hoc dictum Tibullus plene expressit his versibus,

Casta placent superis: pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

VIRTVS *sibi pulcherrima merces.*

PAVO, vel secundum Gellium Pauus, à sono vocis, vt opinatur Isidorus, sic dictus, Græcis est ταὼς vel ταὸς, ἀπὸ τῆς τάσεως τῶν πτερῶν (quemadmodum placet Athenæo) ab extensione pennarum. Quas instar gemmarum vel oculorum (vnde Argum, qui secundum Plautum totus oculeus fuit, in hanc auem transmutatum fingunt poetæ, vt apparet ex Ouid. Metamorph. 1.) variis coloribus aduersus solem expandit, idq; potissimum quādo laudatur, quare Aristoteles vocat φιλόκαλον, i. e. ornatus & elegantiæ studiosum. Ælianus lib. 5. Animal. cap. 2. elegantem eius formam accurate describit, dicitq; hanc auem à barbaris ad Græcos fuisse importatam, initio tam raram, vt Athenis sit pretio spectata, C & ex illo spectaculo quæstus factus. atque Alexandrum Magnum eiusmodi aues apud Indos conspicientem, earum admiratione affectum, in omnes qui illos occiderent, grauem pœnam instituisse. Vnde Martialis,

Miraris quoties geminatas explicat alas,
Et potes hunc sæuo tradere, dure, coco?

Notandum quoq; eius carnem, quod D. Augustinus quoq; lib. 21. de ciuitate Dei, c. 3. & Isidorus lib. 12. affirmant, non putrescere. Quemadmodum itaq; pauo gaudet sua pulchritudine, & imprimis aduersus Solem de hoc innato ornatu expansis alis gloriatur, ita quoq; virtus ipsa propria laude digna, & per se pulcherrima æstimari debet. Nam secundum Ouidium lib. 2. de Ponto, Eleg. 3.

——per seque vitanda est
Externa virtus incomitata bonis.

Habetur autem integer huius hieroglyphici versus apud Silium, lib. 13.

Ipsa quidem virtus sibi pulcherrima merces.

D Hieronymus Ruscellus aliud dictum Gallicum vsurpatum fuisse ad hanc picturam ab Arone Cibo Gennensi perhibet, nimirum, FEAVTE PASSE TOVT. *Fidelitas omnibus antecellit.* Nam vt pauo cunctam suam pulchritudinē in seipso ostendit sine omni fuco, & ascititio ornatu, ita animus generosus & fidelis vniuersum studium, in suo proprio candore & probitate collocat.

Pulchra suis veluti est volucris Iunonia pennis:
Sic virtus proprio lumine clara nitet.

VIRTVS *vtilis ad omnia.*

LAVRVM custodiæ ac incolumitatis esse symbolum ex Proclo tradit Pierius: vnde apud veteres, tutelæ causa prope ædes sata, vel illis adfixa fuit: quod etiam testatur Ouidius, dicens:

Postibus Augustis eadem fidißima custos. A

Eamq; insuper non lædi à fulmine, Plinio etiam astipulante, vetustas credidit. Vnde Tiberius Imperator Romanus, tempestates & coruscationes nimium expauescens, cœlo turbido lauream sibi solitus est imponere, non aliter ac Augustus ante ipsum nescio qua superstitione, ex vituli marini pelle in eumdem finem cingulum gestare consueuit. Herodianus quoq; scribit lib. 1. in maxima peste, consulentibus Medicis, Commodum Imperatorem ob copiam arborum istarum in locum, cui nomẽ Lauretum, secessisse, quod beneficio harum arborum se à contagio immunem fore speraret. Ad eumdem modum virtus, cuius omnis laus, secundum Ciceronem, in actione posita est, per se munita ab omnibus non solum vitiis, sed aliis rebus aduersis, semper illæsa ac integra durare solet, aliisque vniuersis commoditatibus est præferenda. Vnde Horat. Carm. lib. 3. Ode 2.

Virtus repulsæ nescia sordidæ
Intaminatis fulget honoribus,
Nec sumit, aut ponit secures,
Arbitrio popularis auræ, &c.

Et neotericus poeta, Distlicho ingenioso cecinit,

Sic illæsa malis constat pulcherrima virtus; B
Laurus vt est dirus integra fulminibus.

VIRTVTIS *alumnus.*

HVIVS hieroglyphicum est venator fixo pede cum venabulo aprum vel leonem expectãs, dum socij turpi fuga sibi consulunt. Senecam Philosophum epist. 64. audiamus. De Sextij præstantissimi viri scriptis agens. Quorumdam Philosophorum, inquit, scripta clarum tantum nomen habent. Cum legeris Sextium, dices, viuit, viget, liber est, supra hominem est, dimittit me plenum ingentis fiduciæ. In quacumque positione mentis sum, cum lego hunc (fatebor tibi) libet omnes casus prouocare, libet exclamare, Quid cessas fortuna? congredere, paratum vides. Illius animum in duo, qui quærit vbi se experiatur, vbi virtutem suam ostendat:

Spumantemque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fuluum descendere monte Leonem.

Libet aliquid habere quod vincam, cuius patientia exercear. Hactenus Seneca. Quæ autem de Sextio C vir profanus, nos ad quemuis Sanctum Prophetam, Euangelistam, Apostolum merito referre licet.

VIRTVTIS *Amor.*

MYTHOLOGI scribunt Monocerotem odore & amore castæ virginis captum, omni ferocitate deposita, ad eam accedere, caputq; in eius sinum recondere, atq; tandem somno obrutum capi. Quam allegoriam docti putant inde natam, quod rerum naturalium auctores scribant, Monocerotem sui generis feras hostiliter persequi, nec aliter cum fœmina assuescere, nisi libidine stimulatã. Typus est castæ & puræ vitæ, qualis imprimis virginibus conuenit, quæ non solum hominibus moderatis summopere probatur, sed etiam à ferocioribus magni fieri, & ad se amandum allicere solet. Sic apud Senecam in Hercule furente Lycus quærit à Megara, an

Obiici feris monstris virtutem putet?

Illa autem respondet,

Virtutis est domare quæ cuncta pauent. D

His & Distichon subijciamus,

Quem non vincat amor castæ virtutis & ardor?
Virtus tanta potest, vincat vt illa feram.

VIRTVTI *via nulla inuia.*

IN antiquis numismatibus equus ad currendum se incitans, summam rei celeritatem & alacritatem denotat. Montis vero ascensus accliuior & asperior, virtutis iter, difficile quidem, quo tamen ad veram gloriam tandem perueniatur, hieroglyphice pingit. Venti autem procellosi, equi cursum remorantes, omnis generis aduersitates, & impedimenta plurima, quæ viros probos & virtutis amantes à

A præclaro suo proposito auertere, vel saltem aliquantisper detinere solent, non malè exprimunt. De quo Euripides quoq; in Supplicibus conqueritur;

πολλοὶ καλῶς γεγῶτες ἄνδρες ἐκ ἔχεσ᾽ ὅπως
δείξωσιν ἀυτὲς τῶν κακῶν ἐξεσία. id est:
Multi viri nati loco honesto non possunt
Seipsos palam ostendere, propter malorum potestatem.

Menander idem deplorat, clamans,

—— ὡς ἄδικον, ὅταν ἡ μὲν φύσις
ἀποδῷ τι σεμνὸν, τἕτο δ᾽ ἡ τύχη κακοῖ. id est:
Quam iniusta res, cum natura quidem
Egregium aliquid contulerit. fortuna autem hoc deprauat.

Nihilominus contra omnes insultus & procellas grauiores, à via virtutis numquam abscedendum, sed fortiter resistendum, donec superatis omnibus malis optatum finem consequamur.

B *Tu ne cede malis, sed contra audentior ito*, inquit ille apud poëtam. Quod Cicero quoq; monet, libr. 3. quæst. Tusculanarum. Nulla, inquit, diuturna potest esse gloria, quam labor strenuus ac indefessus primum non antecesserit. Quo pertinent Propertij lib. 4. Eleg. versus elegantes,

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

In omnium ore sunt τὰ πάνδημα ἐκεῖνα τ Ησιόδε περὶ τῆς ἀρετῆς ἔπη, vt Lucianus ait in Necyomant. & ante oculos quæ & alibi adducuntur, nempe, *Difficilia quæ pulchra.* Laudant Cicero, Xenophon, admodum accliuis, habuit Ammianus Marcellinus libr. 14. & alij. Certe cum Obeliscus, excelsus perrepere & serpens natura imprimis glaber ac læuis sit, fieri vix potest, vt in summum eius cacumen hoc hie- possit. Qui igitur virtutis difficile & periculosum iter exprimere velit, fortassis haud absurdè qui roglyphico vti poterit: Simulque innuere, non facile peruenire ad honoris & gloriæ fastigium, φεύγειν δεῖ πάντα nimis timidè omnia explorat, & trepide resilit. Nam, vt pulchrè Theoctistus ait: modis τρόπον τὰς σκολιὰς καὶ πρανεῖς, τὰς δὲ ἀποτόμους καὶ ὀρθίους τελέως ἀσπάζεσθαι: Obliquæ & decliues viæ Et vt Symmachus

C omnibus fugiendæ sunt: abruptæ autem & recta sursum ferentes complectendæ. maximo- dixit libr. 9. Ep. 84. Virtus durioribus negotijs nitescit, & aspernatur decliuem facilitatem, Ad honesta ni- que sudore arduum laudis annititur. Eleganter etiam Seneca in Epist. ad Lucilium: admirabor & clama- tentes, quando magis incubuerint, minusque sibi vinci ac strigare permiserint, Generosos animos bo, Tanto melior surge & respira: & cliuum istum, vno si potes Spiritu exupera. & dicit: labor nutrit. Et paulo post: Animi est ipsa tolerantia, quæ se ad dura & aspera hortatur, Quid cessas? non est viri timere sudorem. Xenophon quidem 2. ἀπομν. vbi Hesiodea illa adducit, hanc pulcherrimam γνώμην præmittit: διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιἕσιν, ὡς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. *Curæ quidem laboriosæ efficiunt, vt ad pulchra & honesta facinora perueniatur, sicuti virorum optimorum habet adagium.*

Sudore hæc magno conscendit culmina serpens.
Nempe est virtutis semita difficilis.

D

VIS *Consilij expers.*

VRVS ἀπὸ τῶν ὀρῶν, id est, à montanis locis in quibus degit, secundum Isidorum, dictus est. Hunc in Heccynia silua Cæsar libr. 6. De bello Gallico reperiri ait. Plinius lib. 8. cap. 15. Vros vi excellenti velocitateque scribit esse præditos. Iis imperitum vulgus Bubalorum nomen imposuit. Adeo feroces Vros physiologi depingunt, vt si à venatoribus, post arbores latitantibus, telis vulnerentur, in tantam iram exardescant, vt crebriore in arbores impetu facto, tandem seipsos quoque conficiant. Sic furores & impetus validos potentiorum, sana consilia respuentium, prudentia declinat & frangit, cedens illis tempestiue, & in tutum locum sese recipiens, tantisper dum feroces isti viribus suis euertuntur atq; ruunt mole sua. Etenim,

Quis furor est cæco temere se offerre furori?
Cede, parum exspecta, nec mora, victor eris.

Et pridem Ouidius vtilitèr vim vi nimium præcipianter repellentium inconsultam mentem monuit his dictis, A

Dum furor in cursu est, currenti cede furori,
Difficiles aditus impetus omnis habet.

Et Horatius, libr. 4. Carm. Ode 4.

Vis consilij expers mole ruit sua.

Oppianus item libr. 5. Halieutic.

ὡς οὔτ' ἠνορέης οὔτ' εἴδεος ἔπλετ' ὄνειαρ
Τόσσον, ὅσον πραπίδων. ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιος ἄφρων. id est:

Nec robur tantum quantum prudentia præstat,
Nec species: stolidæ vires sine morte fatiscunt.

Raro autem hæc duo coniunguntur. Nam, vt recte ait Valerius Max. lib. 9. c. 12. nimio robore membrorum vigor mentis hebescit, quasi abnuente natura vtriusq; boni largitionem, ne supra mortalem fœlicitatem sit, eundem & sapientissimum & validissimum esse.

Solere sæpenumero Balænas, vel procellarum vi in littora eijci, vel etiam dum ipsæ apricandi studio terræ nimium propinquant, vt fidunt, ob refluxum maris aqua destitui, atque ita in sicco relinqui, vt mole illa sua corruant, experientia testis est, suntque ad Occeanum crebra eius rei spectacula: & in Batauis insigne anno M.D.LXXXIIX. contigisse meminimus. Balænam sane nonnunquam è mari prodire, & ad solem apricari, ipse Oppianus scribit. Vnde & Grammatici quidam volunt dictam παρὰ τὸ πρὸς φῶς ἄλλεσθαι: eoque hodie nomine cunctas fere maiores pelagi belluas vulgo intelligunt, cum veterum quidem balæna ex Rondeletio & alijs satis nota sit. Hieroglyphicon autem hoc seipsum ex inscriptione Horatiana fere explicat: cum qua Isocrates consentiens, Robur prudentiæ coniunctum profuisse quidem, verum ea destitutum, magis fuisse habentibus detrimento, dixit. Et Nestor apud Homerũ idem pene pronunciat. Exemplo sunt Milo Crotoniates, & Polydamas athleta: quorum ille dum quercum manibus insertis diuellere, hic speluncam ruentem solus humeris sustentare conatur, misere vterq; perijt, sicuti apud Valer. Max. legimus. Possit hoc etiam accommodari fortassis ingenti alicui imperio, quod ipsa magnitudine sua laborat, minaturque ruinam. Illud enim, C dum cuncta immensæ duntaxat potentiæ suæ & tribuit & ascribit, Dei omnipotentis manu & protectione merito tandem destituitur, quod si fit, magno cum fragore subito corruit. Vt enim Apollodorus Comicus ait:

ὄγκου μεγάλου πτῶμα γίνεται μέγα.
Ingentis molis ingens ruina erit.

Sapienter itaque Gr. Nazianzenus monuit:

Μὴ ἐπαρθῇς μέγα, ἵνα μὴ μεῖζον κατενεχθῇς.
Ne efferaris alte, ne deferaris altius.

Siquidem, vt pulcerrimus habet Claudiani versiculus:

Magna cadunt subito, summa repente ruunt.

Et quid Babylon, atque Roma, ruens aliud occinit? quam

Sic pereat quisquis robore fidit atrox.

VIS PROLIFICA. D

REFERVNT Physiologi multa de Scorpij prolifica vi & generatione, tamquam naturæ quopiam miraculo. Ex terra enim & calore solis Scorpios oriri experientia confirmatum est. Ideo Scorpius generationis symbolum merito dicitur. Aliud quidpiam admiratione dignum ex Ouid. lib. 15. Metamorph. desumptum est: vbi ex cancro demptis brachijs terraq; obruto Scorpium enasci scribit his versibus;

Concaua littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terræ, de parte sepulta
Scorpius exibit, caudaque minabitur vnca.

VITA

A

VITA *beata in terris.*

CERVA matutino tempore, Sole iam exoriente æstiuis mensibus, tam propter sui corporis caliditatem, quam cœli æstum, purissimum rorem hianti ore iucundè excipere atque eo sese reficere solet. Designat autem factum illud piorum in terris versantium vitam & conditionem beatam. Cerua autem hieroglyphica nota hic est hominis pietatem colentis, & Dei promissa suauissima iucundè meditantis, quibus tanquam saluberrimo pabulo & desideratissimo rore cælitus nutritur & recreatur. Nihil, me Christe, amabilius

Ore capit patulo rorem vaga cerua cadentem,
Rore riges nobis torrida corda DEVS.

VITA *in amore.*

B DE animalculis tam in niue quam igne viuentibus locus habetur apud Aristotelem lib. 5. capit. 19. de histor. Animal. satis memorabilis, quem integrum ascribere placuit. Quin etiam in ijs quæ putredinem nullam posse reciperre existimantur, nasci animalia nouimus, vt vermes in niue vetustiore, qui hirti sunt pilis & rubidi, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit, sed in niue mediæ terræ candidi & grandiores inueniuntur. Torpent omnes ac difficulter mouentur. In Cypro insula ærarijs fornacibus, vbi chalcitis lapis ingestus compluribus diebus crematur, bestiolæ in medio igne nascuntur pennatæ, paulo muscis grandibus maiores, quæ per ignem saliunt atque ambulant. Emoritur & hoc genus & illud niuis alumnum, cum alterum ab igne, alterum à niue dimotum est. Hæc ille. Plinius lib. 11. cap. 36. Eadem repetens vocat pyralim siue pyraustam, de quo in symbolo proximo plura. Seneca quoque libr. 5 cap. 6. cum admiratione potius quam caussæ explicatione idem affirmat, itemq; Ælianus lib. 2. cap. 2. à quo πυρίγονοι, id est, in igne nati vocantur. Hoc tamen nescio qua ratione inductus Ouid. 6. Fastor. negare videtur.

Nec tu aliud Vestam, quam puram intellige flammam;
Nataque de flammis corpora nulla vides.

C Erasmus in Adagijs prouerbio, πυραύστου μόρος, *pyraustæ interitus*, hoc hieroglyphico interpretatur vel de ὠκυμόροις, id est, qui celeriter intereunt, vel etiam de illis qui nullibi alibi viuere possunt, quam in proprijs ac consuetis laribus & domicilijs: à quib. si paulo longius abesse cogantur, sibi moriendum existiment. Alij ex Plinio ascripserunt, MORIAR SI EVASERO, quod non absimile est illi, ἀπωλόμεθα ἄν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα, id est, perimus, si non perimus, à contrario sensu. Et Themistocles exul, in maximum honorũ fastigium à rege Persarum euectus, suis dicebat, referente Plutarcho, O filij, perieramus, nisi periissemus.

VITA *perennis.*

PHOENIX auis est vitæ perennis hieroglyphica pictura. De eo autem paulo verbosius hic disserere fert animus. Idque tum propter auctorum plurimorum de eo varias ac interdum discrepantes opiniones, tum ob varia hieroglyphica & symbola, ex hac aue ingeniosa nonnullla & præclara desumpta. Ac quantum ad primum attinet, si omnium illorum, qui de illo aliquid literis mandarunt, sententias in medium proferre vellem, non aliquot paucæ pagellæ, sed vix liber quispiam grandior sufficeret, quare satis esse putaui, saltem loca præcipuorum scriptorum hoc in loco notare. Inter quos vetustissimus mihi occurrit Herodotus lib. 11. siue Euterpe, quamuis dubitanter de eo loquatur. Philostratus quoque in vita Appollonij addit istud, ὥς φασι, id est, vt aiunt. Scripserunt de eo etiam Horapollo libr. 1. 34. & 35. Plinius libr. 10. capit. 2. qui & ipse veretur ne quid fabulosi subsit. Solinus capit. 36. Seneca passim. Cornelius Tacitus libr. 5. Annal. Ælianus lib. 5. cap. 58. Lucianus. Sextus Aurelius Victor. Suidas. Xiphilinus in vita Tiberij, qui ait in Ægypto visum, ac Tiberio mortem denunciasse. Glycas Annal. part. 1. Artemidorus libr. de insomnijs, cap. 49. Æneas Platonicus. Aristides in oratione de Smyrna beneficio M. Aurelij Imper. reædificata: atque inter poëtas Oppianus. Ouidius 15. Metamorph. Claudianus. Poëma Lactantio falso ascriptum. Tzezes. Statius libr. 3. Inter Ec-

D

clesiasti-

clesiasticos vero scriptores Gregorius Nazianzenus in præceptis ad virginem, & oratione vltima de Spiritu sancto. Basilius. Tertullianus in libro de resurrectione carnis. Cyrillus, Cyprianus, Epiphanius, Eusebius Pamphilus, in vita Constantini Imperat. Rufinus. Ambrosius de fide resurrect. & 5. Hexam. Isidorus libr. 12. Inter recentiores sunt, Albertus Magnus, Volaterranus lib. 15. Scaliger contra Cardanum Exercit. 233. vocatque Semendam, ex scriptoribus recentioribus rerum Indicarum: Pierius Valerian. in Hieroglyphicis. Erasmus in Adagijs Chil. 2. Centur. 1. Prouer. 21. & 57. Adrianus Iunius Prouerb. 93. Centur. 5. Gesnerus de Auibus, & plures alij, quorum nomina iam nō succurrunt. Sed, meo quidem iudicio, inter omnes, quos iam enumerauimus, nullus videtur exquisitius ac certius de Phœnice scripsisse, quam Corn. Tacitus lib. 5. Annal. Cuius ideo verba integra hic apponenda esse censuimus. Paulo Fabio & Lucio Vitellio Consul. post longū sæculorū ambitum Phœnix in Ægyptū venit, præbuitq; materiam doctissimis indigenarum & Græcorū, multa super eo miraculo disserendi, de quib. congruunt, & plura ambigua, sed cognitu non absurda promere libet. Sacrū soli id animal, & ore ac distinctu pinnarum à cæteris auib. distinctū, consentiunt qui formā eius definiere. De numero annorum varia traduntur, maximè vulgatum, quingentorum spatium, sunt qui adseuerent, mille B quingentos sexaginta vnum interijci, prioresque aliter Sesostride primum, post Amaside dominantibus, dein Ptolemæo, qui ex Macedonibus tertius regnauit, in ciuitatem, cui Heliopolis nomen aduolauisse, multo cæterarum volucrum comitatu, nouam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obscura. Inter Ptolemæum ac Tyberium minus quinquaginta anni fuerunt, vnde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neque Arabum è terris credidere, nihilque vsurpauisse ex his, quæ vetus memoria firmauit. Confecto quippe annorum numero, vbi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eiq; vim genitalem affundere, ex qua fœtum oriri, & primam adulto curam sepeliendi patris: neque id temere, sed sublato myrrhæ pondere, tentatoque per longum iter, vbi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, igne solis aram perferre atque adolere. Hæc incerta & fabulosa aucta. Cæterum aspici interdum eam volucrem in Ægypto non ambigitur. Hæc ille. Sed notandum, præter Claudianum & Poëma Lactantio perperam attributum, nec Plinium, neque Tacitum, vel alium ex veteribus tradidisse Phœnicem seipsum comburere, quod tamen postea recentiores vniuersi secuti sunt. Sed veniamus iam ad Symbola, quorum primum erit, *Vt viuat*, à Ruscello ascriptū Madrucio Cardinali, C quod alij plenius afferunt, *Sed necat vt viuat*: cuius interpretatio multiplex esse potest. Nam primum, generalius significat hominem, qui omnes suas cogitationes & actiones eo dirigere conatur, vt suæ vitæ breuitatem egregia fama compenset, & inde sese quasi immortalem reddere queat. Alij potius veram pietatem exercendam referunt, intelligendo per solem, ad quem Phœnix aspirat, & cuius beneficio regeneratur, *Christum*, nostrum Redemptorem, vnicum iustitiæ solem, cui omnia nostra meritò debemus referre accepta, & cuius caussa quæuis libenter in hoc mundo perferre, quo tandem per ipsum vitam beatam & æternam viuere queamus, certo nobis persuadentes hanc mortem nostrā esse initium vitæ melioris, de quo præclarum distichum & à multis commendatum legitur Rauennæ ad picturam Phœnicis:

Securus moritur qui scit se morte renasci,
Mors ea non dici, sed noua vita potest.

Sic B. Tertullianus in libro de resurrectione carnis inquit, plenissimum ac firmissimum specimen esse huius spei (resurrectionis) ex hoc alite sumendum, quod B. Ambrosius quoq; & Epiphanius in Phy- D siologo asserunt. Quare, quidam græcum dictum scripsit ΘΝΗΣΚΩΝ Ο'ΥΚ ΑΠΟΘΝΗΣΚΩΝ, id est, moriens non moriens. Cuius argumenti plurimæ extant sententiæ apud sacrarum literarum interpretes præclaræ. Quidnam Bartholomæus Taegius, qui de Symbolis siue impresis Italice breuiter & accuratè scripsit, addidit, *Ne pereat*: quo ait exprimi hominis pij ac religiosi propositum & studium laudabile, in fugiendis & compescendis voluptatibus ac illecebris huius mundi, & affectibus & cupiditatibus suis nimijs moderandis ac vincendis, denique in castigando proprio corpore, ne vitijs cum iactura animæ obsequatur. Quod B. Nazianzenus libr. 1. Sententiarum spiritualium his iambicis versibus breuiter de quibusdam vitijs exposuit.

ἔρως

A ἔρως, μέθη, ζῆλός τε καὶ δαίμων ἴσα
οἷς ἂν προσέλθῃ, τὸ φρονεῖν ἐπέκλυσε.
τῆξις, προσευχὴ, δάκρυον, τὰ φάρμακα,
ἥδ' ἰατρεία τῶν ἐμῶν νοσημάτων, id est:

Vinum, libido, liuor, & dæmon, idem:
Quorum occuparint, opprimunt hæc pectora.
Medentur hisce, lachrymæ, fames, preces,
Sic est mea curatio ægritudinis.

Aliud præterea symbolum phœnix suppeditat, nimirum, *Nutrix ipsa sui*, ex poëmate Lactantio ascripto,

Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hæres,
Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.

Quod illis rectè tribuitur, qui suamet industria & virtute ad res magnas sine aliorum adminiculo peruenerunt. Serenisś. quoq; Helionora Austriaca, *Caroli* 5. soror ex hoc alite desumere voluit symbolum, cum inscriptione: *Vnica semper auis*, secundum Ouidium 2. Amor.

Et viuax Phœnix, vnica semper auis.

Quo demonstrare studuit (vt Paradinus refert) sicuti optima & pretiosissima quæque rara sint, & inuentu difficilia, ita quoq; sibi esse persuasum, se nunquā talem alterum maritum, qualis fuerit *Franciscus* 1. Rex Galliæ, in posterum esse reperturum. Est autem notū, quod prouerbij loco vocemus aliquem propter raras ingenij dotes vnicum Phœnicem, quia alios omnes ita excellat vt neminem parē habere videatur. Illustrissima quoque Princeps Bona Sabaudiensis, Ioannis Geleatij Mediolanensium Ducis mater, orbata marito, curauit in numismate cudi Phœnicem, additis his verbis; *Sola facta solum Deum sequor*. Quo indicaret, quemadmodum hæc auis sola & vnica in orbe inueniatur, sic etiam se propter solitudinem ob mariti obitum, eo redactam esse, vt in posterum reliquis omnibus spretis, & posthabitis omnino apud animum suum constituerit, soli Deo æterno inseruire, ac omnia sua illi addicere.

(B at the line beginning "uentu difficilia")

VITÆ *humanæ breuitas, fragilitas, vanitas.*

PLVTARCHVS in Romulo scribit eum primum populum Romanum in centurias distribuisse, quarum vnamquamque vir vnus ducebat qui manipulum fœni ac herbarum in conto affixum
C gestabat, vnde militibus manipularijs nomen est inditum. Idq; Ouidius quoq; libr. 1. Fastorum notat, dicens,

Pertica suspensos portabat longa maniplos:
Vnde maniplaris nomina miles habet.

Hoc postea imitati Christiani (sensu longè quidem meliore) vitæ humanæ breuitatem ac fugacitatem ita voluerunt exprimere, iuxta Prophetæ dictum, Omnis caro fœnum, & gloria eius sicut flos agri. Esai. 40. quod etiam ante expressum est, Psal. 103. Igitur

Quisquis es, hunc fœni qui spectas forte maniplum,
Respice te. Fœnum es, pone supercilium.

2. Præclaro alio hieroglyphico Dauid Psal. 39. pingit vitæ nostræ transeuntis fugacitatem. Ecce, inquit, palmares disposuisti dies meos, id est, non longiores quam sit hominis palmus. Si quis igitur manus humanæ quatuor digitos adhærentes & extensos sculpit, habet vitæ terrenæ imaginem. Ideo
D Psaltes addit, tempus meum vt nihil est coram te: profectò omnimoda est vanitas omnis homo, quātumuis constitutus maximè, id est, firmus & fixus in hac vita. Subijcit, Quin in imagine vadit homo, &c. Est vmbra, vmbræ somnium, vanitas, fumi vapor, breuitas æui terreni.

Vitæ ecce quidquid currimus, tamquam volæ
Spatio pusillo clauditur,
Mortalium vt sit quamlibet florentium
Nil vanitate vanius:
Vt qui per vmbras, heu, vagentur deuij,
Ipsique carnifices sibi,
Se mutuo trudant, opes incognitis
Vt congerant hæredibus.

Alcæus in carmine lyrico apud Athen. libr. 2. c. 51. δάκτυλος, ἁμέρα. id est, digitus, dies. Et Mimnermus, Sermon. 98. in Stobæo,

—— Πήχυον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης τερπόμεθα. id est:
Flore iuuentutis cubitali tempore tantum
Perfruimur.

Sed vt ad Pſalmiſtæ locum reuertamur, *Iamim*, inquit, *Teppakoth*, id eſt, dies palmi, vel palmorũ, aut A
in adiectiuo palmares. Palmus duplex eſt. Maior, Gr. σπιθαμὴ, Latinè dodrans, qui complectitur digitos 12. vel tantum ſpatij, quantum inter ſummum pollicem, & extremum minimum digitum expanſos, deprehenditur. Minor, quem Vitruuius lib. 3. capit. 1. quatuor digitos habere affirmat. Græc. παλαιστὴ, δοχμὴ, δακτυλοδόχμη, ἢ τὸ τετραδάκτυλον τῆς χειρὸς, vt Euſtathius Iliad. μ. definit. Sed hæ Palmi maioris & minoris appellationes ſæpe confunduntur, & vtrumque figura prouerbiali & ἱερογλυφικῶς ad breuiſſimum illud vitæ noſtræ in terris ſpacium refertur. Vnde σπιθαμὴ τοῦ βίου, apud Parœmiographos. Hebræa vox, pluralis, in forma fœm. in ſingulari *Tipak*, vt plurimum ſignificat menſuram quator digitorum tranſuerſorum, præſertim quum in ſingulari ſcribitur. *Topak*, vt Exod. 25. v. 24. & 37. 12. Ezech. 40. 5. & 43 13. Quando ædificijs tribuitur, denotat ſubgrandia, partem tecti prominentis, qua ſtillicidia à parietibus arcentur: quoniam apud Hebræos illa tecti pars prominebat ad palmi longitudinem. Vide 1. Reg. 7. 9. 26. & 2. Chron. 4. 5. Deriuatur autem hæc vocula à verbo *Tippak*, Palma expandit & diſtendit aliquid, quemadmodum matres ſolent palma explanare infantes recens natos, vt ipſorum membra in planum & longum diſtendantur & creſcant. Hinc per metatheſin B
literarum πετάω, & latinis interpoſita n. pando. Cognationem habet cum *Patthak*, aperuit. Sed hæc prolixiora fortaſſe vitæ breuitatem meditantibus.

Inter reliquos flores Roſa grata atq; odorata, breui quidem admodum tempore durat, ſed rurſum langueſcens atq; exareſcens perit. Similis planè eſt ratio huius vitæ noſtræ caducæ, fluxæ ac incertæ. Vnde ex recentioribus quidam rectè cecinit.

Vt roſa mane viget, tamen & mox veſpere languet:
Sic modo qui fuimus cras leuis vmbra ſumus.

Quæ quidem ad cœleſtem illam pulchritudinem nunquã pereuntem mentes noſtras merito debent excitare, necnon ad perpetuam illius conſiderationem nos aſſuefacere: cum ibidem. S. Apoſtolo teſte, 1. Cor. 2. ea præparauerit Deus diligentibus ſe, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcenderunt. Atq; hæc cupidiſſimè expetenda: cæteris vero, ſi ita acciderit, moderate carendum eſſe indicant D. Gr. Nazianzeni ſuauiſſimi verſus.

Θεοῦ μόνου, θείων τε ἀπλήστως ἔχειν,	*Solum Deum & diuina concupiſcito,* C
Ὃς τοῖς λαβοῦσι καὶ πλέον χαρίζεται,	*Sumentibus qui & plura largiri ſolet;*
Διψῶν τὸ δίψασθαι, ἀφθόνως ἀεὶ ῥέων.	*Sitiens ſitiri, ſemper affluens bonis.*
Ἐν τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ φέρειν ἡσσώμενος.	*In cæteris, voto excidens, modum obtine.*

Hoc de omnibus floribus eleganter expoſuit D. Chryſoſtomus homilia 43. in Geneſin his verbis. Sicuti floridum quoddam pratum varios & omnis generis flores exhibet; ita diuina Scriptura iuſtorum virtutes nobis demonſtrat, non vt illorum florum fragrantia breui tempore fruamur, ſed vt perpetuã inde vtilitatem recipiamus, & eas in ſinu mentis reponamus; vt per omne tempus, ſi lubet, eorum ſuaueolentia frui poſſimus. Roſarum hieroglyphico diſtichon appingimus,

Ah, quam forma roſas cito deficit inclyta pulchras!
Non ita cœleſtis quas Paradiſus habet.

Plato in epiſtolis, τὸ ἀνθρώπινον, inquit, οὐ παντάπασι βέβαιον, id eſt, *humana nõ ſunt omnino firma.* Et Iuuenalis,

— feſtinat enim decurrere velox D
Floſculus anguſtæ miſeræq; breuiſſima vitæ
Portio, dum bibimus, dum ſerta, vnguenta, puellas
Poſcimus, obrepit mea intellecta ſenectus.

Idem etiam Ouidius monet, dum ait,

Forma bonum fragile eſt, quantumq; accedit ad annos,
Fit minor, ac ſpatio carpitur ipſa ſuo.

Et inter neotericos doctus poëta nouo diſticho,

Hæc roſa centuplici ceu flore decora, caduca eſt:
Sic forma & vita mox perit omne decus.

Theo-

A Theophrastus scribit esse genus quoddam rosarum circa Philippos in Græcia, centum folia cõtinens, cuiusmodi Plinius ex Pangæo in Campaniam transplantatas perhibet, quales nunc rosæ apud nos quoque, quamuis rarius inueniuntur. Sed nullum, meo iudicio, florem pleniorem, elegantiorem, & pluribus folijs refertum vidit hæc nostra ætas (harum rerum ad curiositatem vsque studiosa) quam Pæoniæ ex Hispania, vt aiunt, primum allatæ, & iam vbique in hortis instructioribus frequentatæ, cuius in vnico flore vltra quingenta folia me aliquando numerare memini. At superueniente pluuia, vel nimio sole ardente, subito folia decidunt, & decor omnis abit. Quod in tota vita nostra caduca, fluxa ac incerta vnusquisque obseruare, atq; ideo fallacibus voluptatibus, quas breuissimas interdum longissima comitantur incommoda, minimè indulgere debet.

VITÆ *humanæ cursus.*

PRÆNAVIGAMVS vitam, inquit Stoicorum princeps, epistol. 70. & quemadmodum in mari,

—— *Terræq; vrbesq; recedunt:*

B sic in hoc cursu rapidissimi temporis primum pueritiam abscondimus, deinde adolescentiam, deinde quicquid est illud inter iuuenem & senem medium, in vtriusq; confinio positum: deinde ipsius senectutis optimos annos. Nouissimè incipit ostendi publicus finis generis humani. Scopulum esse illum putamus, dementissimi. Portus est, aliquando petendus, numquam recusandus: in quem si quis intra primos annos delatus est, non magis queri debet, quam qui cito nauigauit. Alium enim venti segnes ludunt & detinent, ac tranquillitatis lentissimo tædio lassant: alium pertinax flatus celerrimè perfert. Idem euenire nobis puta. Alios vita velocissimè adduxit, quo veniendum erat etiam cunctantibus: alios maturauit & coxit: quæ non semper retinenda est. Non enim viuere bonum est, sed bene viuere. Hæc ille. Nauis igitur in mari ventis varijs pulsa humanæ vitæ seu nauigationis symbolum esto.

VITÆ *ortus seu propagatio.*

C CANCER ortum siue humanæ vitæ propagationem Platonicis denotat. De quo Macrobius ita in Commentar. ad Ciceronis somnium, capit. 12. Tropica signa, Capricornum & Cancrum, Solis portas physici vocarunt: quia in vtraque obuiante solstitio, interius inhibetur Solis accessio, & fit ei regressus ad Zonæ viam, cuius terminos nunquam relinquit. Per has portas animæ de cœlo in terras meare, & de terris in cœlum remeare creduntur. Ideo hominum vna, altera Deorum vocatur: hominum Cancer, quia per hunc in inferiora descensus est: Capricornus Deorum, quia per illum animæ in propriæ immortalitatis sedem & in Deorum numerum reuertuntur. Hæc ille.

VITIA *extirpanda.* FACVLTATVM *iactura.*

THEOPHRASTVS, lib. 3. cap. 11. De causis Plantarum & alibi etiam literis prodidit, Oleam ramis vetustioribus ac inutilioribus amputatis, propter ipsius innatam pinguedinem & succum vberiorem lætius nouos surculos protrudere, ac hoc pacto arborem multo fœcundiorem & pulchriorem effici.

D

Tu quoque sic reseces vitiis arentia multis,
Virtutum vt soboles pullulet vberior.

Nobis itaque etiam annitendum est, vt inutilia ac minimè fructuosa, id est, vitia vniuersa ex animis nostris studiose aboleamus atque extirpemus, vt illis ablatis virtutis fructus multo præstantiores ac pleniores prouenire queant. Quod etiam subijcit D. Chrysostomi homilia 6. præclarum dictum (quãuis eo in loco potius de vite loquatur) vbi ait: Annon vides quod agricola vitem putet, ne vim omnem in pampinis & palmitibus proferat? Idem & tu facito, amputa folia, omneq; studium huc intende, vt quamplurimum fructus feras. Potest quoq; hoc accommodari ad iacturam fortunarum, quæ multis etiam non solum non damnosa, sed insuper lucrosa sæpenumero fuit, secundum versus D. Nazianzeni:

Καὶ ζημίου τι, τοῦτο κέρδος πολλάκις
Ὥσπερ καθαίρειν φυτὸν εἰς εὐκαρπίαν.
Εἰ δ' οὐ καλῶς τι προστιθεῖς οἷς νῦν ἔχεις,
Ὕλῃ φέρεις πῦρ, ἢ νόσον τῷ σώματι.

Perferre damni quippiam, lucrum puta, A
Vt fructosam si repurges arborem.
At si quis addat amplius partis male,
Syluæ addat ignem, corpori morbum adferat.

VIVIFICATIO *nostra.*

PVLCERRIME Plinius conchas margaritiferas describens ait, eas anni genitalis impetu stimulatas naturali quadam oscitatione pandere se, atq; ita impleri roscido conceptu, grauidas postea eniti, & si sereno cœlo purũ nitidumq; rorem imbiberint, lucidissimas purissimasq; margaritas progignere. Sed hoc vt fabulosum Hieronymus Cardanus deridet. Nos, vtut ea sint, recte tamen & piè, opinor, ad hoc accõmodabimus, vt quemadmodum margaritæ exiles & nullius adhuc decoris Solis & roris beneficio, crescunt, augẽtur, illustrantur: Ita nostrarum virium debilitatem & intellectum in rebus diuinis obscurum adhuc & hebetem, veluti serenari ac perfici ab æterno Sole, Domino Saluatore nostro Iesu Christo, S. Spiritus eius diuino rore, cuius infusa dona sunt pietas, fides, religio, lucidissi- B
mæ margaritæ, quarum efficacia mentis tenebræ & errores vniuersi discutiuntur, sic vt omnia nostra, diuina illustrante gratia puriora, & clariora fiant. In S. enim literis Sol Iustitiæ Christus est: & cœli sereni icon Deum nobis propitium fauentemque significat. Rore vero, virtus & fœcunditas exprimitur. Vnde Isaac filio suo Iacobo benedicens precabatur, vt Deus illi daret de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti & vini, Gen. 27.

VLTIO.

IN eundem sensum vir fortis ad pugnam accedens exclamat, non reuertar inultus. Et,

Vincere, vel pulchra laus est occumbere morti;
Sed tremulo à pugna turpe redire gradu.

Rhinoceros à cornu quod in naso vnicum habet, quasi naricornis dici potest. Martialis,

Rhinoceros numquam victus ab hoste redit.

Huic tribuit geminum cornu, licentia poetica, cum alterum in dorso potius tuberosum quippiam, C
non propriè cornu sit. Taurum Æthiopicum Pausanias libr. 5. & 9. vocat: huiusque animalis an Aristoteles meminerit, docti dubitant. Elephantis & Rhinocerotis pugnam describit Oppianus libr. II. De Venatione, atq; nostrum seculum pluribus exemplis confirmatur, quorum mentio apud Damianum à Goes extat in encomio Hispaniæ: Certamini (inquit) vnius Elephantis cum Rhinocerote interfui: spectaculum admiratione dignum, in quo Elephas succubuit. Iouius autem in elogio Tristani Acunij, ferunt, ait, Rhinocerotem, quum ab Oceano Vlissiponensi in portu exponeretur aspectu atq; odore suo elephantum, qui tum erat in regia vsque adeo truculenter terruisse, vt elephas, ipso naturæ miraculo præcipuus hostis, concepto incredibili pauore, septum caueæ, ferreis ingentibus clathris permunitum, humerorum & capitis præcipiti impulsu perruperit & in longam se proripiens fugam, terribiliq; barritu edito, stridens, & furens, cuncta obuia prostrauerit.

Strabo refert libr. 17. circa Meroën reperiri Dracones quibus cum Elephantis pugna esse solet. Plinius lib. 8. cap. II. Elephantes maximos, inquit, fert India, bellantesq; cum ijs perpetua discordia Dracones, tantæ magnitudinis, vt & ipsos circumplexu fasciatim ambiant, nexuq; nodi præstringant. Cõ- D
moritur ea dimicatio, vt victusq; corruens complexum elidit pondere. In bellis ciuilibus Hieroglyphicum illud apparet, in quibus,

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Vna etiam est hostis certa ruina sui.

VACATIONIS *ratio habenda.*

QVo ingentius fuerit saxum cadens ab alta rupe, eo plura fragmenta facit. Quo dignior fuerit persona, & in sublimiore dignitatis culmine constituta, eo plures in lapsum secum trahit, cum cadit.

VOLVPTAS *breuis & damnosa.*

A DE Pyrausta proprie sic dicta Aristotelis & aliorum sententiam paulo ante exposuimus; nunc de altera eius significatione aliquid adiungemus, de qua in primis Ælianus lib. 12. cap. 8. hæc habet. Ex ignis fulgore pyrausta, quod vehementi afficiatur voluptate, idcirco cum flamma vel maxime viget, ad lucernas aduolat, atque nonnihil captare videtur. Cuius meminit quoq; Æschylus Tragœdiarum scriptor hoc senario,

δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον. id est,

Magnopere stultum metuo pyraustæ exitum.

Aristoteles lib. 8 de histor. Animal. ca. 27. *ἠπίολον* vocat quoddam genus minus papilionum, quod lucernarum luminibus aduolat, idq; Itali vocant farfallam. Idem tamen & culices & muscas factitare scimus. Hinc prouerbium, *χαιρῶν πυραύστου χάρες*, *Gaudium pyraustæ gaudes*, de momentanea voluptate. Quamuis vero hoc hieroglyphicum, finem breuissimum ac pessimum omnium prauarum voluptatũ abunde exprimat, atque ideo Horatius lib. 1. epistola 12. moneat,

B *Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.*

Et Silius Italicus recte affirmet,

Quippe nec ira Deûm, tantum nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.

tamen in primis ad perditos & immoderatos amore referri solet, quibus capti non aliter ac vehementi igne consumi soleant. Quare Itali apposite huic hieroglyphico ascripserunt: PIACER CONDVCE A MORTE, id est, *Voluptas ad mortem perducit.* Quidam addunt, FVGIENDA PETO: quod non solum cum prioribus conuenit, sed etiam adhuc magis generalius de omnibus periculosis consiliis & actionibus intelligi poterit.

Qui circumuolitat deceptus amoris ad ignes,
Numquid naturam papilionis habet?

VOLVPTAS *esca malorum.*

C ALLICIT voluptas carnis, vt perimat. Idcirco sapiẽs poeta hieroglyphicon tantæ pestis sub imagine Pardi caput occultantis occinit,

Luxuriem, iuuenes, maleficos spernite amores:
Nam necat illectas Pardus odore feras.

Panthera Græcis, referente Varrone, propter omnifariam feritatem nomẽ accepit; cuius sexum quidam distinguunt, vt marem Pardum, fœminam Pardalim vocent. Latinis Varia cognominatur, à pellis varietate: Africana quoque, cum in hac mundi parte, numquam in Europa reperiatur. Plutarchus lib. de animalium solertia scribit, adAntherã pleraq; accedere animalia, suauitate odoris illecta, maxime Simias. Plinius, ferunt, inquit, earum odore mire solicitari quadrupedes cunctas, sed capitis toruitate terreri: quamobrem eo occultato reliqua dulcedine eius corripiũt. Ideo Ægyptij sapientes hominem sceleratum & malitiosum designant, qui animum suum subdole occultet, Pantheram alia animalia persequentem pingebant. De quo vitio parens eloquentiæ Act 3. in Verrem, nullæ sunt, inquit, occultiores insidiæ, quam hæ, quæ latent in simulatione officij, ac libr. 1. De offic. recte ait, nulla

D est totius iniustitiæ capitalior quam eorum, qui cum maxime fallunt, hoc tamen agunt, vt boni viri esse videantur. Alij generalius ad omnia genera voluptatis prauæ referunt: de quibus Silius Italicus,

—— nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.

Iucundiorem hamo piscandi rationem, quam quæ linea vulgo fit, Bellonius in Obseruat. suis hodœporicis, sane expeditam & vberem edisserit, qua vti solent ad Orientem Bosphori & Propontidis accolæ. Verba eius sunt: Ducentos aut trecentos hamos longa quadam serie & fune, quem cucurbitæ sustinent, pendentes disponunt, quibus escam è carnibus aut piscibus constantem affigunt: eum deinde funem noctu ad integrum vel dimidium milliare in mare deferunt, isticq; tota nocte relinquũt, vt pisces, qui cibum quærunt, quales sunt murenæ, squatinæ, caniculæ, raiæ, atque alij similes, hamis

capti hæreant. Poſtridie mane, niſi tempeſtas impediat, hamos, quos è longinquo propter annexas ingentes cucurbitas ſtatim agnoſcunt, repetitum eunt, & prædam domum referunt. Compendioſam mehercle abſq; ſumptu magno & labore conſtantem piſcationem, cuius periculum facere non fuerit difficile. Cum autem illi piſces ſpe prædæ ex cucurbitis in tectas illas hamorum inſidias incurrant, ac miſere pereant, huius hieroglyphici ſenſus eſt, voluptuoſos à voluptate, quam capere ſe poſſe putant, miſere capi & decipi. Cucurbitæ illæ in ſpeciem magni quid polliceri videntur, ſed intus vacuæ ſunt & in aquis noxia illa tela abſcondunt. Igitur, vt P. Syri ſententia habet: *Graue eſt malum omne, quod ſub aſpectu latet.* Sic argute neſcio quis apud auctorem Etymologici: ὡς οὐκ οἶδ' εἴτις ἰχθὺς ὑπὸ τοῦ δελέατος τῆς ἡδονῆς ἀπηλιεύθην, *Attractus fui à voluptatis eſca, ita vt neſciam, an vllus piſcis potuerit magis.* Et paucis omnia Horatius, A

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

Id antea Menander,

ἡδονὴν φεῦγε, ἥτις ὕστερον λύπην τίκτει. id eſt,

Voluptatem fuge, quæ in poſterum dolorem parit. B

VOLVPTATES.

DE Sirenum origine, numero, figura, cantu & interitu, alij aliter: & fruſtra in poeticis fabulis quęritur conſenſio. Videri autem de his poſſunt Homer. ὀδυσ. μ. cuius verſus interpretatur Cicero 5. de Finib. Apollonius in Argon. Plato in Phœdro, Virgilius, Ouidius 5. Metamor. Lycophron in Caſſandra, Io. Tzetzes in 1. Var. 14. & 16. 75. & alij. Sirenes autem nihil hæ fuerunt aliud, quam formoſæ meretriculæ habitantes in littoribus, quę quia tranſeuntes redegerũt ad inopiam, his dictę ſunt inferre naufragia. Nam hoc expreſſe tradit Dorion in lib. de Piſcibus, & probant Plutarchus iunior, Seruius & Palæphatus. Iſacius autem Tzetzes, ἀλληγορικώτερον, inquit, αἱ δὲ σειρῆνες εἰσὶν αἱ ἡδοναί. Prudenter igitur Socrates: τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν, τὸν σπεύδοντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὥσπερ πατρίδα. *Voluptates opus eſt præterire, veluti Sirenes, eum qui ad virtutem tamquam patriam feſtinat.* Heliodorus etiam eleganter narrationem mellifluam & illecebroſam dixit σειρήνιον. Vlyſſes itaq; hic imitandus qui Sirenes præternauigaturus, *Illeuit cera ſociorum callidus aures.* Quo pertinet, pulcherrima Senecæ adhortatio ep. 31. ad Lucil. Ad ſummam, ſapiens eris, ſi clauſeris aures quibus ceram parum eſt obdere. Firmiori ſpiſſamẽto opus eſt, quam vſum in ſociis Vlyſſem ferunt, &c. Sic ὁ θεῖος παιδαγωγὸς apud Clement. 2. pæd. 6. πρὸς τὴν ἀκοὴν τῶν αἰσχρῶν, puerorum auribus circumponit σώφρονας λόγους, καθάπερ ἀντωτίδας, quaſi aurium quædam munimenta, quæ athletis circumligabantur. Et idem Clemens ait: ἀφεκτέον τῶν αἰσχρῶν ἀκουσμάτων, καὶ ῥημάτων καὶ θεαμάτων. *Abſtinendum à turpibus acroamatis, verbis & ſpectaculis.* Mortem enim adfert iſta voluptas. C

Vitanda eſt improba Siren deſidia, inquit Horatius, Serm. lib. 2. Sat. 3. & epiſt. lib. 1. Sat 2.
Sirenum voces, & Circes pocula noſti, &c.

VOLVPTATVM *vincula abrumpenda.*

ADMIRANDAM prorſus Bombycum generationem, & variam mutationem legere poſſumus apud Ariſtotelem lib. 5. de hiſtor. Animal. c. 19. & Plinium lib. 11. c. 22. & 23. Quæ omnia Hieronymus Vida Cremonenſis eleganti poemate elaborauit. Fit autem primum ex ouo vermis, ex verme eruca, deinde bombylius, ex hoc Necydalus, & tandem ſpacio ſex menſium Bombyx. Poſt quadrageſimam vero diem, quo eruca ſe abdidit & in bombylium eſt mutata, ſubnaſcens papilio (quem Ariſtoteles videtur νεκύδαλον vocaſſe) exeſo folliculo, vt exitum quærat, filum proſcindit, vt ſit quatuor alis pennatus. Vida ita verſibus expreſſit lib. 2. D

Nonne vides, cum carceribus exire recluſis
Inſtant ardentes, quanta nitantur opum vi?
Clauſa obſtat domus, & fili denſiſſimus ordo,
Nec mora nec requies, veſtigant omnia circum,
Explorantque aditus omnes, ſi qua potis extra
Rumpere, & optatæ rurſum ſe reddere luci.

Hinc

A Hinc quidam nobilis iuuenis mature ex carcere amoris ac Veneris laqueis & illecebris, quasi ex dura seruitute sese liberans, & ad bonam frugem rediens, totus se studiis grauiorib. & cognitioni rerum laudabilium addicere, & tamquã alas, quibus ex sordibus priorib. euolet, comparare studuit. Alius Græcum hemistichium ex epigrammatum lib. 2. addidit: ἌΠΤΕΡΟΣ ΟΎ ΔΎΝΑΤΑΙ, id est, *sine pennis non potest*, scilicet auolare. Alius ascripsit, ET FECI ET FREGI, ingeniose innuens, quod sicuti incautius in iuuentute voluptatib. & amoribus fuisset irretitus, atq; sponte sua illis seruiisset, sic paulo post maturiore iudicio & vera ratione superueniente illa omnia reliquisse, ac tamquam fracto ergastulo ad meliores partes euolasse.

Cæca voluptatum, ô iuuenes, abrumpite vincla:
Libera erunt vestra his pectora vindiciis.

VOLVPTVOSI.

SVNT quidã in eadem vrbe antipidodes, qui, vt M. Cato ait, nec Orientem vmquam solem viderunt, nec Occidentem. Hos tu existimas scire, quemadmodum videndum sit, qui nesciunt quando? & hi mortem timent, in quam se viui condiderunt, tam infausti nominis quã nocturnæ aues sunt.

B Licet in vino vnguentoq; tenebras suas exigant, licet epulis, & in mula quidem fercula distinctis, totũ peruersæ vigiliæ tempus diducant, non conuiuantur, sed iusta sibi faciunt. Mortuis certe interdiu parentatur. At mehercule nullus agenti dies longus est. Extendamus vitam. Huius & officium & argumentum actus est. Circumscribatur nox, & aliquid ex illa in diem transferatur. Aues quæ conuiuiis comparantur, vt immotę facile pinguescant, in obscuro continentur: ita sine vlla exercitatione iacentibus, tumor pigrum corpus inuadit, & super membra iners sagina succrescit. Ita istorum corpora qui se tenebris dicauerunt, fœda visuntur. Quippe nõ speciosior illis, quam morbo pallentibus color est: languidi & euanidi albent, & in viuis caro morticina est. Hoc tamen in illis minimum malorum dixerim: tanto plus tenebrarum in animo est. Ille in se stupet, ille calligat, inuidet cæcis. Quis vmquam oculos tenebrarum causa habuit? *Seneca epist.* 122.

VTILIA *pretiosa.*

C SICVTI Monocerotis cornu non per se in tanto pretio habetur, sed propter ipsius contra venena efficacitatem & vtilitatem desideratur; ita monemur in vniuersa vita nõ opinione nudæ æstimationis solummodo, sed experientia & vsu cuncta esse perpendenda, cum nihil sit in pretio habendum, quod non etiam sit vere vtile & fructuosum. Quo præcepto admoniti, merito etiam diligenter sumptus temperare ac metiri debemus. Quam enim multis (vt ait Socrates apud Platonem) inutilibus & superfluis quoq; carere possumus? præsertim hoc nostro superbo atque sumptuoso seculo, vbi copia rerum non adeo necessariarum, & effusissimi luxus prodigalitate passim omnia, qua publice, qua priuatim, in peius ruunt, paulo post casus præcipites allatura. Nam aurea ista frugalitàs, quam Sophocles appellat σοφῶν καὶ ἀρίστων βουλευμάτων διδάσκαλον, id est, sapientum optimorumque consiliorum matrem, passim spernitur, atq; de medio tollitur: contra crescit profusio cõtinentiæ mater, cuius soboles petulantia, quæ malorum Iliad. in impiorum capita tandem accrescit.

Commoda quæ est vsu, non fama, res pretiosa est.
Displicet hæc paucis, at placet illa magis.

VTILITAS *ex inimicis.*

D PERITI agricolæ (inquit Plutarchus libro de capienda ex inimicis vtilitate) rosas ac violas existimant se odoratiores ac meliores reddere, si allia ac cepas iuxta eas plantent, quod in ea excernatur, quicquid alioqui alimenti acerbi & fœtidi illis inest: inimicus quoque excipiens inuidiæ & malignitatis alterius ictus, beneuolentiorem aliquem amicis, secunda vtentibus fortuna reddet atq; commodiorem.

Liuor iners stimulos generosis mentibus addit:
Si per fœda rosis allia crescit odor.

VXOR.

HIRVNDO veris nuncia putatur ab hærendo ita dicta, quod ædium trabibus adhæreat, χελιδὼν vero Græcis ἀπὸ τοῦ τοῖς χείλεσιν ᾄδειν, *quod labiis cantet.* Plutarchus scribit quantum ipsis opus est,

domos

domos hominum subire, vmbram securitatemque quærentes, ipsum autem hominem fugere tamquam feram. Ac Plinius vult hirundines è volucribus esse indociles, sicuti è terrestribus mures, cum elephanti iussa faciant, leones iugum subeant, in mari vituli totque piscium genera mitescant. Quod etiam asserit Plutarchus 8. Sympos. Albertus tamen perhibet, se vidisse mansuefactas hirundines, quæ ad manum quoque volarent, quod quidem rarissime accidit, cum experientia constet, hirundinem cauea inclusam mori potius, quam quod seruitutem istam ferre queat, quod Ælianus lib. 16. Animal. cap. 3. de Cercione siue motacilla Indica quoque scriptum reliquit. Sic honesta & pudica matrona ita sese gerere cupit erga maritũ, vt habeatur tamen pro amica, non serua, fugiens nimis illiberalem submissionem, aut durum præter modum imperium, quo nihil excogitari potest grauius, præsertim erga hunc sexum imbecilliorem, cum secundum Iuuenalem, Satyra 6. A

——faciant grauiora coactæ
Imperio sæpius.

At contra vt Ouidius cecinit,

Penelope mansit, quamuis custode careret, B
Inter tam multos intemerata procos.

Et veterum quispiam recte statuit,

Ἄριστον ἀνδρὶ κτῆμα συμπαθὴς γυνή.
Optima viri possessio, vxor mutuo consensu illi amica.

De quo præclaræ sententiæ apud alios auctores, tum passim in Prouerbiis Salomonis, & apud Syracidem, cap. potissimum 26. leguntur.

Tecta hominum subit, ipsum hominem fugit anxia Progne.
Gratum est hospitium, sed graue seruitium.

FINIS.

INDEX

INDEX PRIMVS, IN LIBR. VI. HIEROGLYPHICORVM, QVÆ NVPER COLLECTA ET PIERIANIS ADDITA SVNT.

NVMERVS PAGINAM DEMONSTRAT.

LIBER I.

LIBER II.

Liber III.

Liber IV.

LIBER V.

INDEX ALTER,

SEV

NOMENCLATOR ANIMALIVM, ET RERVM VARIARVM, EX QVIBVS HIEROGLYPHICA COLLECTA ET contexta sunt.

Meleagri-

FINIS.

2.

PRO

SACERDOTVM BARBIS,

AD

CLARISS. CARDINALEM HIPPOLYTVM MEDICEM,

DECLAMATIO.

AVTORE IOANNE PIERIO VALERIANO BELLVNENSI,

prius Romæ cum Clementis VII Pontif. Max. Priuilegio emissa.

Accesserunt VARIA POEMATA *dimidia parte auctiora.*

FRANCOFVRTI AD MOENVM,

Excudebat Erasmus Kämpffer.

Anno M. DC. XIII.

F. MINITIVS CALVVS ANDREÆ ALCIATO IVRECONSVLTO SALVTEM.

SCRIPSISTI nuper ad me, vir Clariss. vt te de Italorum omnium studiis & lucubrationibus, quot & quantæcumque essent, certiorem redderem, de diuinis humanisque rebus, quæ gererentur, de publicis priuatisque negotiis, etiam quæ nihil ad te attinerent, quam diligentissime perscriberem. Faciam id, quod iubes, quia nihil æque charum est mihi, quam Alciato viro vndecumque doctiss. ratificari. Habebis igitur quotidie à me literas, quæ te de omnibus, quæ scire cupis, admoneant. Quod vero pertinet ad studiosorum lucubrationes, mitto nunc ad te Pierij Valeriani amici nostri pro Sacerdotum Barbis defensionem, quam spero & ingenio & eruditione tua non indignam. Vtinam vere & quæ in PANDECTARVM CASTIGATIONES ex antiquis codicibus elucubrauit, de sacris quoque Aegyptiorum literis commentaria, Elegias amatorias, Hymnos aliquot, & pleraque alia mittere potuissem, vt quantum is pro studiosorum vtilitate laborauerit, inspiceres, hominemque magis ac magis tibi susciperes diligendum. Huius vero editionis ego auctor fui, qui sciebam adhinc biennium priorem in hanc materiam eius apparatum quemdam in manus hominum (auctore inscio) prodiisse, & in exemplaria multa iam descriptum, vbi multa essent, quæ Pierius mox sustulisset, immutasset, & castigatiora reddidisset. Quæ si quis imprimenda curarit, non paruam offensionem auctori fecerit. Vt quæ nec Clementi VII. Pontifici ingrata non fuere. Tu vero leges defensionem hanc, & intra paucißimos dies, ab eodem longe vberiora alia, quæ cito publicabuntur, expectabis. Vale.

IOAN. PIERII VALERIANI BELVNEN. PRO SACERDOTVM BARBIS.

Ad Clarissimum Cardinalem Hippolytum Medicem.

DMONVISTI nos, Antistes ampliss. vt quoniam nonnulli haud postremæ auctoritatis viri, concilij cuiusdam legem, Alexandri III. vt ipsi aiunt, rescripto corroboratam, anteacta ætate per annos aliquot obseruatam, nostro autem tempore non temere destitutam, iterum tentant apud summum Pontificem, nulla eius qua nunc grauissime vexatur, valetudinis ratione habita suscitare, priusquam edictum proferatur, Barbam deponere omnes, qui auspiciis tuis viuimus, incipiamus, atque ita exemplo reliquis futuri, sponte faciamus, quod omnino lege lata facere compellemur. Id quod etiam si nullæ cogant leges, tuo vnius iudicio & auctoritate moti, libentissime facturi sumus. Sed enim cum pleriq; ingenio & doctrina, addam etiam probitate, & sapientia præstantes viri, inceptum hoc haud ita probent, violarique hinc sacerdotij grauitatem arbitrētur, quæ de Barba ipsa plurimum sibi vendicat dignitatis. Cumque alii legem illam non eo modo, quo in vulgatis exemplaribus habetur latam asseuerent; Alii quamuis lata olim fuisset, longo tamen vsu, tacitoque consensu clarorum hominum antiquatam prædicent; Alii si non lata modo, verum etiam si aliquandiu obseruata, etiamsi repetitis insuper decretis, vires acquisiuisset, quia tamen minus honesta sit, abrogandam censeant, multaque quotidie in hanc sententiam disputentur: Tuque ob excellentis ingenii tui acumen, studiumque ea omnia cognoscendi, quæ te digna sunt, huiusmodi disceptationibus plurimum delecteris; non abs re me facturum arbitratus sum, si Barbarum defensionem, pro collegii Sacerdotalis tuenda dignitate suscepissem. Ita enim tibi rem gratam me facturum intelligebam, atque ego intermissum per tot annos hoc dicendi studium eram non sine iucunditate mea repetiturus. Spero autem futurum, vt cum ea quæ dicturi sumus, percepta fuerint, eorum deprehendatur error, qui Sacerdotem nihil minus decere, quam Barbatum esse, persuasum habent. Siquidem ex huiusmodi leuitatis vsu, multa contra Sacerdotii decorū fieri videmus. Euanescere quippe grauitatem, virilitatem despici, seueritatem illudi, & venerabilis in homine conspectus dignitatem eleuari. Nam quin Barba virum & probum & honestum, imprimisque grauem atque seuerum deceat, qui negare velit, inueniri neminem arbitramur. De iis loquor, qui rationibus potius acquiescunt, quam opinionibus suis adhærescant. Quod si probum & honestum virum Barba decet, Sacerdotem quoque, cui totius probitatis & honestæ vitæ exemplar esse debet, ante alios addecere non temere forsan opinabimur. Nulli enim dubium est, seueriorem hominis habitum, eo molli & effœminato laudabiliorem esse, in viro præsertim sacris initiato, quique alios instituturus sit, atque etiam castigaturus, futurusque, vt Ægyptii volunt, tanquam canis latrans in hominum vitiis incessendis, quia qui muti sunt, ab Hieremia reprehenduntur. Quinetiam eadem de causa Barbatos magistros maiores nostri cū primis approbauere. Neque est, vt isti dicant, se Barbam ponere humilitatis causa, vt cultum aspernentur, sintq; vltro hominibus opprobrio atque contemptui, quod in capillo tondendo forsan admittemus, sed in oris mollicie curāda nemo vnus, qui bene sentiat,

Meminit huius scripti Pierius Hieroglyphic. l. 32. in verbo Barba.

tiat, humilitatem interpretabitur. Mentum siquidem & faciem omnem rasitare, nimirum nequitiæ delitiarumque causa cœptum. Quique id frequentius egere, inter effœminatos dubio procul habiti, etiam si multis & magnis virtutibus alijs, domi forisque clari extiterunt. Possem ad hoc innumerabilia totius antiquitatis exempla, tam Hebræorum, quam Græcorum recitare: Sed quoniam Romani sumus, & Romana est ecclesia, qua de nunc agitur, priusquam ad nostra hæc tempora deueniamus, non ab re fuerit antiquorum etiam mores perscrutari. Quare quid de Barba Romani olim senserint videamus. His enim vtpote virilibus, tardior in tonsoribus consensus fuit, eaque de causa maiores eorum à scriptoribus intonsi plurimum appellatur. Post Romam enim conditam non ante annum quadringentesimũ quinquagesimumquartum eorum vsus reperitur. Adduxit hos ex Sicilia P. Ticinius Mena, si Varroni credimus: nam intonsos antea vixisse Plinius etiam attestatur, primumque omnium radi quotidie Aphricanum instituisse, quem studiose admodum Augustus Octauianus imitatus est. Sed enim Scipio nota ea, quod mollis esset, nunquam caruit, deque cultu eius non modo Romano, sed ne militari quidem, deque hominis desidia, multa vltro citroque iactata sunt. Quinetiam in ea expeditione, qua nulla vnquam Romano populo maioris momenti credita, ea ipsa inquam, vbi Carthaginis excidium pro libertate Italiæ, pro Romanorum omnium vita & nomine parabatur de soluta sub eo duce militiæ disciplina Romam vsque non priuatis tantum, verum etiam publicis Ciuitatum expostulationibus exauditæ sunt in senatu querimoniæ. Agite igitur vos quoque Siculorum instituta sequimini, Syracusanos etiam apparatus luxumque frequentissimis Antiquorum adagiis damnatum imitamini, vt non modo si ignaui eritis, verumetiam si strenui, si clari, si triumphales, vestram hinc omnem gloriam obscuretis. Sed quid super Augusto dicam? Nunquam ille profecto tam magnam effœminati animi suspicionem concitauit ex carminibus impudicissimis, à se in balneis editis, quam ex frequenti nouacularum vsu. Et ne multa in re tam manifesta exempla congeram, omnis denique pilorum depositio, muliebre nescio quid, omnium fere gentium & temporum consensu sapere visa est. Hinc fuere nationes aliquot, quæ Barbam in luctu ponerent mœstitiæ signum, propterea quod fœmineum esset frangi calamitatibus, neque lugere virili habitu congruum iudicarent. Sane Romani Barbæ cultum tanto sunt honore prosequuti, vt Iouem ipsum nusquam nisi Barbatum figurarint. Ipsis vero Quiritibus quantum grauitatis & auctoritatis Barbæ attulerint, inde manifestum, quod cum capta à Senonibus Roma hostes ingressi essent patres pro foribus suarum quisque ædium in sella sedentes, Barba illa dignitate tantum hostibus, & quidem feris, admirationem incussere, vt illi totidem se numina conspicere, quot ciues Romani erant, arbitrarentur, donec vnus aliquanto ferocior Senatoris vnius Barbam manu demulcere aggressus, ab eo virga percussus, prohibitusque fuit: quo facto indignati Barbati, Romanos illos omnes, & ætate & habitu venerabiles ad vnum trucidarunt.

Ita illi, quos Romanorum gladiorum vis non edomuerat, Barbarum iam erant reuerentia mitigati. Hi vero, ne oris sui maiestas læderetur, vitam Barbis pacisci maluerunt. Non negarim autem quorundam populorum, neque ignobilium quidem, institutum fuisse, vt Barbam raderent capillum à tergo tantum luxuriare permitterent, quod Lacedæmonij factitasse perhibentur, & Abantas id primos omnium excogitasse Homerus tradit, & ea de causa Pollux Euboicos opisthocomas vocatos ait, & Hectorem Timæus ea per terga ipsa coma insignem describit. Sed ea ratio Lacedæmonios ab aliorum institutis alienos fecit, quæ multa etiam alia à reliquo humano genere aliena eisdem persuasit: Cur vero Barbam abradi, capillum à tergo nutriri iusserint? ideo factum, vt longe tutiores in bello essent, adimereturque hosti facultas in pugna mentum apprehendendi: si vero fugam meditarentur, vinculum atque ansam quo capi possent, instare sibi à tergo reminiscerentur, atque ita præ capturæ metu, destinatiore animo consisterent, aduersique dimicarent. Verum institutio hæc vna cum eorum imperio antiquata abolitaque, imitatores nunquam vlterius habuit. Sed vt quæ ad rem nostram pertinẽt prosequamur, delicatulos istos accusatores nostros, qui nos maledictis figunt, mihi dari velim, vt quoniam turpe adeo putãt Sacerdotem cum Barba conspici, quid in se turpitudinis habeat Barba, mihi declararent, siquidem ego nihil in ea turpe, nihil non honestum inuenio. Cæterum, vt hoc mani-

manifestius appareat, quid Barba sit, primum videamus, atque ita forte quid in ea delitescat mali, deprehendere poterimus. Multa enim, quæ primo latent, per finitionem mox apertius innotescunt. Est autem Barba, virilium maxillarum vestimentum à natura, ornamenti & bonæ valetudinis causa, productum, inde Latini vestem eam appellauere, & impubes plerique dixerunt inuestes, genasq; lanugine vestire, passim apud auctores inuenias. Quod autem virilis naturæ Barba indicium sit, magis apertum est, quam vt vlla debeat approbatione demonstrari: meritoq; Diogenes, qui abrasos omnes insectabatur, Barbato nescio cui respondit, Barbam se ideo gestare, vt se virum esse subinde recordaretur. Et ad nostram vsq; ætatem vniuersæ totius orientis nationes abrasos viros cum inspexerint, fœminas eos in ludibrium vocant: & Alexandrum Macedonem tanti nominis Principem à militibus suis, à populis & nationibus omnibus irrisum, quod rasitaret, & fœminā præ se ferre vellet, memoriæ proditum. Nam eum rasuræ auctorem fuisse Athenæus ex Chrysippo memorat. Manifestum enim est, in hominum genere pueros tantum, & fœminas, eunuchos, & qui mollius degunt viros sine Barba conspici: atq; ita facile potest intelligi, quibus ii, qui rasitant, assimilari possunt. Sed ne diutius in re tam perspicua moremur ad alia, quæ dicere proposuimus aggrediamur. Quod ornamenti causa sit à natura producta, re ipsa constat. Nam veluti arbores natura frondibus, ita viros ad eorum dignitatem vberius augendam Barba ornatos voluit. Eandem autem in abrasa hominis facie deformitatem Poetæ ponunt quæ syluarum est cum folia deciderunt. Merito itaque Haliabas & pleriq; Philosophi admodum clari, Barbam scripsere viris à natura ornamenti dignitatisque causa contributam. Hinc videas vnumquemque eorum, qui vel supremo labro tantum vel extremo mento Barbatuli sunt, quotiescunque in speculum inspexerint, vel ad os manus admorint, & succensere naturæ, & se ita factos ingemiscere. Vt enim in vnionibus, quo grādiores sunt, eo preciosiores æstimantur: ita Barbis ex magnitudine ipsa auctoritas comparatur.

Artemidorus ait filios tantum ornamenti patribus afferre, quantum ori Barba decoris addit: ideoque super filiis decerni à coniectoribus, quæ de Barba per quietem quis imaginatus fuerit. Operæ pretium vero est Luciani Cynicum audire, qui tam deforme esse putat, ornatum Barbæ viris auferre, quam si leoni iubas attondere quispiam aggrediatur. Sane Theseus Herculis discipulus, quo nō alter ea tempestate fortior, Barbam nunquam tondere voluit, vt virtutem ipse suam ornatu eo profiteretur. Eaque de causa Exephæborum ille tonsuram, vtpote gratissimum Diis donum, quod nihil ea ætas pretiosius offerre posset, fertur instituisse: Idque primitiarum, fluminibus, tum Apollini dedicabatur ex temporum eorum superstitione. Sed hoc nihil ad negotiū nostrum. Plinius Iunior Euphratem Philosophum ætate ea præstantem celebra, cui & ingens & cana Barba multum afferebat ornamenti. Tantum vero à veteribus Barbæ attributum est, vt Philosophus, qui Barbatus non esset, vix Philosophus putaretur: qui vero Barbatus esset, nisi reliquam morū grauitate vitam comprobaret, male id audiebat, quod Barba & pallium in cōspicuo essent, Philosophus autem nusquam appareret. Ita veteres illi, grauissimi quidem viri, cum Barba & sapientiam & bonos mores esse coniunctos arbitrabantur. Quod vero conferat ad valetudinem ex eo patet, quod dum ad sui nutricationem superuacaneum humorem exugit, dentes diutius à putredine conseruat, & vt firmiores gingiuis insideant, efficit, quod non æque accidit iis, qui frequenter abraduntur. Nam ii vel ante tempus plerumque sunt edentuli, vel de dolore dentium plurimum laborant. Præterea æstate, ne facies Solis radiis vratur exedaturq; prohibet: hyems noxias & strictiores ventorum flatus infringit: ab Angina, ab Vua, & aliis plerisque incommodis tutum hominem reddit. Vt hinc denique credamus à Mythologis illis Philosophis confictū, vt sit intonsa semper Æsculapio Barba, cum Apollo eius pater vbique pingatur impubis. Qui enim salutis auctor perhibetur, merito iis, quæ ad salutem faciunt, ornamentis insigniri debet. Huiusmodi igitur dotes cum in barba sint, quid in ea turpitudinis, quid vitii, quid quod abhorreamus nequaquā video. Quod si ea quæ vtilia, quæ salutaria, quæ honorata, quæ alicuius existimationis sunt, indigna sacerdote viro iudicabuntur, quid illud sit, quod sacerdotalem habitū addeceat, difficulter (vt arbitror) inueniemus. Sed iniquos ne vocē, an inuidos hos Barbarū vituperatores, qui nos inimice adeo insectantur: quibus quos diis immortalibus cultus, honores, preces adhibemus, quæque pure & caste facimus, vna de

Barba omnia sordeſcere videntur? Qui denique ſacerdotes illos tantum approbant, qui cōtra grauiſſimorum hominum ſententias venerabile virilitatis ſignum exuerint? Quod ſi qui dignitatem ſuam tueri velint, à ſacris ſummouent, ac vti diris imprecationibus deuotos abominantur. Vbi enim Barba ſit, nullam iſti pietatem, ſanctitatem nullam, nullam eſſe poſſe religionem putant.

In primis autem nos legum auxiliis oppugnāt, cauſaque tunc omni decidiſſe clamitant, ſimul ac non obſequendum legibus dixerimus. Nimirum quanti nos leges facimus, norunt: eoq; audaciores facti ſunt, quod huiuſmodi armis ſponte cedere conſueuerimus. Sed enim dicant prius, vtrum naturæ leges citaturi ſint, an ſcriptas, an de ſanctiſſimorum hominum exemplis ſumptas, an diuini Spiritus admonitu cōſtitutas? Quatuor enim has inuenio fuiſſe laudabilis vitæ, ſuo quamque tempore, rationes, quibus hominis æuum, quantum ad diuina pertinet, ab orbe condito, ad noſtrum vſq; tempus exigere ſua cum laude & animorum ſalute potuerunt. Si naturæ Legem hanc eſſe dixerint, reclamabit res ipſa, dicentque viri prudentes atque ſapientes omnes, immo & ſtulti & inſipientes, quotquot nunc ſunt, quotque ab hominum memoria fuerunt, Naturam glabellas fœminas, hirſutos mares effeciſſe, portentoſumque eſſe, ſi qua barbatula mulier ſit, vti de Antiſtite, quæ Mineruæ ſacris præfecta erat apud Pedaſenſes Græcorum monumenta tradidere. Qui volet igitur Marem arte opereve aliquo imberbem reddere, is contra Naturæ leges dubio procul feciſſe redarguetur. At multa ſunt, inquient, quæ Natura temere feciſſe videatur, quę humana poſtmodum diligentia, conſenſusque hominum ciuiliter degentium emendauit. Fruges tantum ad cibum, & aquam ad potum Natura produxerat, humana mox diligentia panem, & condimenta alia, vinumque facere adinuenit. Syluarum horrore nemorumque aſperitate loca omnia Natura conſeuerat: ſed aruorum viridariorumque amœnitates, humana poſtmodum ars excogitauit. Ita pleraq; alia ex hominum ſapientium ingenio, arte, perſuaſione, experientia, in melius ordinata, ita Barbas radere inſtitutum, vt incommodum id amoueatur. Sybaritas puto fuiſſe hos legumlatores, qui etiam gallos gallinaceos vrbe ſua exterminarunt, ne ſomni ſuauitatem importuno cantu antelucanis horis interturbarent.

Sed enim bene habet; cum iam Naturæ Lex à nobis ſtat, quam ita eſſe non inficiantur: ſed ea, qua præditi ſunt ingenii peruerſitate, contra eam nugas huiuſmodi moliuntur. Hanc itaque valere ſinunt, & ad legem confugiunt ex aliqua nonnullorum hominum commoditate conſcriptam, in cuius tamen præſidio omnem victoriæ ſpem collocauerunt. Sed enim eſt Lex ſcripta triplex. Vna quæ à Moyſe ad aſſertoris vſque noſtri tempora producta eſt. Altera, quæ vel de ipſius magiſtri noſtri exemplo deſumpta eſt ad imitationem, vel Diuorum noſtrorum auctoritate conſtituta. Tertia Pontificum, conciliorumque ſanctione decreta. Sed quoniam ſcriptæ Legis appellatione Moſaicam præcipue capimus, imprimis operæ pretium eſt videre, an in ea raſitandum eſſe præcipiatur. Sane ſi ad Hebræorum mores reſpexerimus, in Regum hiſtoria legas, Nuncios à Dauide ad Hannonem regem miſſos, qui eum de patris obitu conſolarentur, quos cum ſuſpectos Rex Barbarus habuiſſet, altera cuiuſque maxilla abraſos in Principis ſui ludibrium & iniuriam remiſit. Quare Dauid iuſſit eos in Iericho tamdiu commorari, donec Barbæ creſcerent, ne fœdum hoc ſpectaculum populo exhiberetur: quod ſi raſitandi mos fuiſſet, factum hoc non oportuit, quia ſtatim reliquum abradere potuiſſent. Si vero leges eorum inſpiciamus, compluribus locis, neque quis abraderetur, apud eos vetitum. Barbam enim raſitandam nō eſſe, Leuitici libri populo præcipitur vniuerſo: Sacerdotibus autem ſine exceptione mandatum præcipue, ne Barbam radant. Quinetiam inter alias calamitates, quas Deus Moabitico populo Iſaiæ verbis interminatur, in cunctis eius capitibus Barba, inquit, abradetur. Vſque adeo hæc effœminati menti luculentia apud ipſos ſummæ dabatur vituperationi. Merito itaque Barbæ Aaronis ſummi Pontificis mentio quædam honorifica noſtris in templis ante ſummi Dei Diuorumque immortalium aras quotidie decantatur: quin etiam de vnguento, quo eius Pontificis Barba delibuta fuerit, memoriæ proditum. Apud hos denique viri illi ſanctiſſimi, qui Deo præcipue dedicati erant, Nazareni nuncupati, capillum & Barbam promittere, ſanctimoniæ ſignum habuere: eoq; inſtituto in Ioannis Baptiſtæ præcurſoris caput & faciem nouaculam nunquam aſcendiſſe legimus. Sed quoniā manifeſtiori argumento Barbas Deo placere comprobare poſſumus, quam

eo

eo ipſo, quod in votis de ſuſcipienda prole damnati Barbæ nutricationem obligabant, quam ſi Deo ingratam ſapientiſſimi illi patres intellexiſſent, nunquam profecto oblatione huiuſmodi gratiam ab eo ſperaſſent ſe conſecuturos: delicti vero quod forte aliqui delicatiores abradẽdo admiſerant commonefacti, eo voto errorem emendare, & propitium ſibi Deum reddere procurabant. Paſſim vero apud Hebræos abradi Barbam inuenias, vbi vel dolor intolerabilis, vel inſignis aliqua calamitas ingruiſſet, quo ſe ornamentis omnibus expoliatos oſtentarent. Dies, immo annus me integer deficeret, ſi tam multos huiuſmodi locos & exempla toto eo tempore, ſcriptis cõmendata cõmemorare perrexero, quæ cum manifeſta ſint omnibus, non eſt, vt in re notiſſima tempus diutius conteramus. Conſtat enim in veteri lege Barbam non modo non prohibitam, ſed etiam decreto habendam imperiiſque Dei ipſius nequaquam amouendam. Age igitur iam ad alteram deueniamus, quam per vndetrigeſimum ſupra mille & quingentos annos ſecuta eſt Chriſtiana pietas, cam GRATIÆ LEGEM Theologi noſtri vocant, quam nos in LEGEM EXEMPLI, & in LEGEM SANCTI SPIRITVS afflatu conſcriptam diuidimus. Exempli autem Lex tantæ eſt auctoritatis, vt pro legibus omnibus ſufficere debere CHRISTVS admonuerit, cum exemplum ſe nobis dediſſe profeſſus eſt. Itaque illud potiſſimum obſeruare conſueuimus, vt CHRISTVM ipſum nobis ad imitandum proponamus. Eo enim argumento excandeſcit Ignatius diui Ioannis Euangeliſtæ diſcipulus, in quorundam ſuperſtitionem, qui ſe ideo ſanctiores fore arbitrabãtur, quia carnibus abſtinere perpetuo inſtituerant. CHRISTVS inquit ille comedit carnes, Petrus comedit carnes, & quæ ſequuntur. Cur nos igitur earum eſum ſanctitatis ergo ſuſtollamus? Exempla enim ille dedit nobis, vt quemadmodum quid ipſe fecerit, ita & nos faceremus. Atque ita ſine vlla prorſus controuerſia dicimus, vnamquamque ipſius aſſertoris noſtri actionem, vitæ noſtræ legem & rationem eſſe. Quo conſtituto, accuſatores noſtros interrogarim, nunquid vllum CHRISTI ipſius præceptum, dictumve aut exemplum habeant, quo Barbam ille viros abradere iuſſerit, vel iudicarit, vel ſaltem innuerit. Nullum dubio procul huiuſmodi reperitur: contra vero & CHRISTI ipſius exemplum, qui Barbam aſſidue geſtaſſe fertur, & Petri, & Pauli, & Apoſtolorum omnium mores, Barbarum defenſionem conſtituere videntur. Sunt enim qui CHRISTI faciem à maioribus acceptam ita deſcribant, vt Barba eum promiſſa flauaque fuiſſe aſſeuerent, neque aliter vnquam à Græcis, à Latinis, aliiſq; nationibus pingi ſculpique manifeſtum eſt. Petrum, cui ſumma vni in Chriſtianum omne nomen auctoritas ab ipſo Deo attributa eſt, Barbatum ab antiquis accepimus, & ita in templis delubriſque omnibus Barbatum ære, marmore, coloribusque figuramus. Paulo, qui noſtræ dubio procul vitæ magiſter fuit, cuiuſque ſapientiſſimis inſtitutis libenter omnes adquieſcimus, pingi nihil Barbatius inſpicimus. Iam & Andreas & Thomas, & Collegæ eorum omnes ingentibus Barbis inſignes oſtenduntur. At leue dicent argumentum eſt, CHRISTI & eius comitum facies, quales fuerint, ex picturis ariolari, cum pictoribus atque poetis quidlibet ex libidine ſua confingere, ſemper conceſſum fuerit. Faciamus hoc non liquere, non negabitis tamen cõmunem hunc mortalium omnium conſenſum eſſe, vt & CHRISTVM ipſum, & eius comites Sacerdotii noſtri Principes, non aliter quam Barbatos pingere, ſculpereque inſtituerint: quæ omnium ſententia facile oſtendit Barbam aliquid habere, quod ſanctitati decenter accommodetur: ſentireq; idem omnes, Barbam integerrimo cuiq; viro ornamentum afferre. Ita Gentiles, Deos quiſque ſuos eo habitu inſignes oſtentabant, qui mores eos, quos ipſi præcipuos iudicabant, indicaret. Hinc Lacedæmonii non Martem tantum, ſed & alios Deos, Deaſque pleraſque omnes armatos figurabant, quod nihil armis præſtantius exiſtimarent, ac perinde Deos armis decoratos eſſe debere opinabãtur. Phœnices Mercaturæ tantum dediti, Deos omnes cum loculis nummorum plenis effingebant, quod beatiſſimum illum arbitrarentur, qui pecunioſior haberetur. Nos cum nihil Barba venerabilius intelligamus, ipſum Dominum Deumque noſtrum, & reliquum diuorum cœtum cum Barba pingere pientiſſimum arbitramur. Sed enim minime inficiari potuerunt quin præcurſor ille Sanctiſſ. tonſorem non admiſerit, quin idem fecerit D. Iacobus, cui inter reliquas bene inſtituti animi dotes, id ſumma omniũ conſenſione attribuitur laudi, quod nullo vnquã vitæ tempore tonſorem admiſerit. Nos infelices, id vel vitio cuipiam dabimus, vel ſub execratio-

nis

nis crimine fieri prohibebimus, quod Sanctissimis viris ab ipso Dei Filio, assertore nostro crudi tis, omnium approbatione conceditur, atque vti exemplum continentissimæ vitæ inter virtutis opera recensetur? Iam pridem omnino vera non modo vocabula, verumetiam morum bonorum semitam amisimus. Iacobo cui perpetua quædam iustitiæ obseruantia cognomentum dedit, laudi datur, quod nunquam attonsus, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo sit: Nos eos vt infames calumniabimur, qui & tonsores, & delitias alias huiusmodi abominantur? Quod si Dominus, Deusque noster Barbam, virilitatis indicium gestauit, si Petrus, si Paulus, si Apostoli reliqui Barbati esse voluerunt, contra Barbas nihil à fidei nostræ proceribus dictum monitumve reperitur, quid est, quod in lege vlla Barbarum damnationem expectemus, aut vllorum extimescamus minas, si nobiscum Deus sentit, cuius in hoc habitu filium præceptorem nostrum imitamur?

Quartum erat, vt videremus, an hęc Barbarum ablegatio, tertio legum scriptarum genere DIVINI QVIPPE SPIRITVS ADMONITV præcepta esset. Siquidem & alia sunt, quæ pietatis nostræ duces, nulla prius à CHRISTO, discipulisve eius, mentione facta, nullove exemplo præstito, diuino tamen eo afflatu conciti constituere, quæ mihi non sunt ad commemorandum necessaria. Hoc in genere sunt conciliorum decreta, institutaque, vtpote qui credere tenemur: atqui ita credimus in iis, quæ pertinent ad fidem, concilia rite congregata nihil quicquam absq; aspirantis Dei veri numine constituisse, eaque & firma, & rata, & immutabilia vbique & semper esse debere: Morum vero atque rituum ratio, pro locorum, temporum, & personarum conditione plerumque variata, humanam potius naturam sapit quam diuinam. His tamen armis nostri accusatores instructi, desumptum ex vulgatis quibusdam codicibus Carthaginense illud concilium nostris copiis opponunt, cuius præsidio muniti, in Barbas impetum faciunt, exultantesque stragem & extremum earum exitium minitantur. Quasi diuino interueniente spiritu factum sit, vt pulcherrimum hoc naturæ opus aboleretur, quiq; olim votis de non amouenda mutilandave Barba nuncupatis, non temere sese propitiũ mortalibus exhibebat, Carthaginensi concilio sibimet contrarius, Barbas demum cœperit fastidire: quæ quidem quam indigna sint, quæ Deo attribuantur, vel infantissimus quisque potuerit iudicare. Neque tamen isti verecundantur tam abiectis & sordidis curis Deũ admiscere. Sed detur in hoc venia eorum imbecillitati, ꝙ ingenium ad altiora tollere nequeant, ne tamen cæteri sub boni specie decipiantur, accurate cauendum. Idcirco, quam isti legem recitant, audiendum. Ea est huiusmodi: *Clerici neque comam nutriant, neque Barbam.*

Aiunt enim isti constitutionem hanc à Concilio profectam Carthaginensi, ab Alexandro III. repetitam, confirmatam à plerisque aliis iuniorum, à nostris minime repudiandam esse. Quasi vero nos ii simus, qui contra leges quidpiam moliamur, aut minus intelligamus, si leges despici contemnive cœperint, breui rerum humanarum omnium rationes euertendas, sacra prophanis miscenda, nihil sancte, nihil honeste, nihil laudabiliter factum expectari debere. Solutis legibus, soluētur ciuitatum commercia, violabuntur gentium fœdera, nullus ordo consistet, nulla ratio, nulla iustitia, nulla æquitas permanebit. Licebit vnicuique ex libidine sua vitam instituere, secedere iterum in syluas, & antra, & in visceribus terræ delitescere cogemur humanum genus vniuersum, vt à robustiorum insidiis tuti viuere valeamus. Quare nihil ego magis omnibus obseruandum duxerim, quid quod lege sancitum, receptũ à maioribus, vsu insuper accedente, firmitatem sit aliquam assecutum. Quid hic igitur faciemus? contra omnes rationes nostras Lex opposita est. Actum vtique de re nostra, victi, fusi, profligatique sumus, delicatorum factiones imperant, & Siculorum nos moribus addixerunt. Romana iam seueritas facessat. Lasciuiendum est ex noua lege, abradendum expilandumque, &, vt vno omnia verbo eoque nouo dicam, effœminascendum. Hoc, hoc illud est, quod accusatores nostri vnicum molliciei suæ pręsidium delegerunt. Hinc nos oppugnant, hinc nos ad vnum cædunt, hinc nos vna internecione meditantur abolere. Quod nisi Clerici, glabelli, luculentique fuerit, ab aris omnibus summouebuntur, eiicientur è templis, neque vllus illis inter humana commercia locus relinquetur: Sed nimium cessamus. Age, age, nos nostras contra copias inducamus, tormentumq; illud principium belli torqueamus, quo præsidium eorum omne funditus euertamus. Non ita, non. Non ita, inquit, in Carthaginensi concilio decre-

decretum. Liquido enim hoc negare possumus, propterea quod aliquot ab hinc annis, castigati codicis defectu, lectio illa corrupta circumfertur, vna quippe abrasa locutione, verbo scilicet, RADANT. Nam grauissimi atq; integerrimi; emunctissimæque naris viri apud Gratianum ita legendum censent: *Clerici neque comam nutriant, neque Barbam radant.* Nemo siquidem inficiatur verba hæc de Carthaginensi Concilio descripta. Bene autem est, quod ipsa Conciliorum monumenta nuper in lucem prodiere, in quibus Carthaginense ita dubio procul habet, prout è Bibliotheca Palatina manu scripti codices quique antiquissimi habent. Ita enim ibi notatum inspeximus: *Clericus nec comam nutriat, nec Barbam radat.*

Expalluere hostes notabiliter, acrius igitur vrgeamus, cedent euestigio, vbi cornu alterum incitaro. Alexandri III. rescriptum citant ad Cantuariensem Archiepiscopum: *Clerici qui comam & Barbam nutriunt, etiã inuiti à suis Archidiaconis tondeantur.* Sed enim in superiore Decreto, vt vnam impurissimus nescio quis tonsor dictionem abrasit, verisimile est, in hoc Alexandri rescripto, temerarium quempiam vnam intrusisse. Nam iidem & docti & approbati viri legendum autumant: *Clerici, qui comam nutriunt, etiam inuiti à suis Archidiaconis tondeantur.* Quam quidem castam esse lectionem inde manifestum est, quod Interpretes partem hanc esse aiunt de Concilii Agathensis sanctionibus desumptam. In illis autem nimirum ita scriptum est: *Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiaconis, etiam si noluerint, tondeantur.* Nulla de Barba facta mentione, & in quarto concilio Toletano præcipitur, vt Lectores, Leuitæ, & Sacerdotes, detonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquant. De Barba autem neque per somnium quidem. Atque hæc eadem de coma tantum in Decretis Antiquorum Pontificum plerisque locis reperiuntur, vna cum aliis, quæ Sacerdotum vitam circumscribunt: denique Anicetus ex Apostolorum præceptis, comam sanxit clero nutriendam non esse, de Barba profecto minime taciturus, si eam quoq; inhonestam existimasset: Nimirum enim comam nutrire fœminarum est, aut marium molliter degentium & impudice: Comatosq; in nequitiæ, turpitudinisque notam, tam Græci, quam Latini semper acceperunt, vt non immerito leges virum sacris initiatum non modo vitiis, verumetiam vitiorum suspicione carere volentes, comas eos nutrire prohibeant. Contra autem, Barba viros promissa decet, eoque præcipue signo, vti sæpius dictum, virtus mascula à fœminarum mollicie distinguitur, quod illæ comam, viri Barbam nutrire debent: Solemnique ideo Concilii Carthaginensis edicto Sacerdotibus præcipitur, ne Barbam radant, vt viri sint, & videantur, & quandam præ se ferant sui, vt ita dicam, generis maiestatem. Vos tamen Rhodios imitamini, apud quos de non abradendo Lex habebatur, cum tamen vulgo omnes rasitarent, præcipue vero Byzantios Crysippus indignissime fert, non modo leges, sed pœnas etiam Barbas abradentibus inflixisse, illos tamen plerosque omnes rasitationem, quod & vos facitis adamasse. Ita apud omnes gentes boni plerumque mores perditorum hominum importunitate cõtaminantur. Ne vero mirum cuipiam videatur ita vitiatos codices per tot annos in damno fuisse, vt ab eo erroris initio multa insuper decreta, constitutionesque, & incontumaces animaduersiones seuerissimæque castigationes accesserint. Bone Deus, quam multa ea sunt, quæ omnibus in antiquorum codicibus passim mendosissime leguntur? quot immutata? quot adempta? quot inculcata? Atque vtinam multa quorundam iniquitate quotidie non peruerterentur.

At videte, obsecro, quæ damna plerumque deprauati codices afferant. Nostris in sacris Legibus Distinctione XV. Gelasij Papæ sententia est, Venerabilis viri Sedulij Paschale opus, quod Heroicis descripsit versibus insigni laude proferendum. Vulgata tamẽ hactenus exemplaria pro HEROICIS versibus, HÆRETICIS versibus habuere. Quod bonis quibusdam Legum professoribus suspicionem oggessit, Poemata omnia esse hæretica, Poetasque inter pios, etiamsi sacra tractent, nequaquam adnumerari: id quod Hadriano VI. Pont. Max. vsque adeo persuasum vidimus, vt hac de causa nullum hominum genus maiori prosequeretur odio, quam Poetas: id nominis nihil aliud præ se ferre arbitratus, quam impietatem. Et adhuc aliqui, non mali quidem Præsules, deprauatæ illius lectionis hallucinatione, & alterius huius de rasitanda Barba errore dicti, neminem sacerdotio dignum putant, qui vel Barbam nutriat, vel versus faciat, tanti est prauam semel opinionem imbibisse. Sed vt alios Auctores prætereamus, quam inclementer à posteris accepti veteres

illi Iurifconfulti? qui pofteaquam membratim à Triboniano & carnificibus aliis diffecti funt, neque ipfa quidem membra conferuare potuerunt, quin paffim contaminata in imperitorum manibus computrefcerent, vitia tamen illa pro legibus accepta, fuos fingula defenfores habent. Volo cuiufmodi fint, ex leuiffimis quibufdam breviter agnofcatis. Vlpianus de vfufructu Legato: *Proinde etfi Scenicæ veftis vfusfructus legitur, vel annuli aurei, vel alterius apparatus, alibi quam in Scena non vtetur.*

Lectionem, quæ eft ANNVLI AVREI, Veteres nouique interpretes plerique agnofcunt, in antiquiffimo tamen Pifano Codice Legas, *Proinde fi Scenicæ veftis vfusfructus legetur, vel* AVLEI, *vel alterius apparatus, alibi quam in fcena non vtetur.* Quam caftiffimam effe lectionem nemo non fateatur. Rideant fane noftri temporis Iurifconfulti, qui nihil hoc ad lucrum & formulas fuas pertinere clamitant. Sed quid illud, quod non obferuare, maioris imprudentiæ fuit? *Aliqui tradidere non leues Auctores, Quinquies, Quaternos,* ENIXAM PENELOPEN, Cum eiufdem Codicis lectio, Enixam PENELOPONESI habeat, & tamen non iuris tantum prudentes, verum & nonnulli politiorum literarum profeffores hinc decepti, multa in Penelopes impudicitiam fcriptitarunt. Idem Vlpianus de Inftitoria, *Si Libitinarius, quem Græce vocant Seruum pollicitorem, habuerit.* Vetuftum tamen exemplar illud, quod habetur Florentiæ, ita legendum indicat: *Si Libitinarius, quos Græce Necrotaphon vocant, Seruum pollinctorem, habuerit.*

Quid vero fibi vult illud H. pro Socio? Aut agrum POLLICITATORI damus, Cum dubio procul POLITORI legendum fit? Atque ita demum multa quotidie prodeunt in lucem, quæ nos errorum admoneant, in quibus Maiores noftri aliquandiu funt hallucinati, vel Codicum deprauatione decepti. Quare minime mirum eft, fi Carthaginenfis concilij Decretum aliter nunc reperiatur, qui aliquot adhuc annis creditum. Bene habet, fundamentum habemus defenfionis noftræ præclare iactum. Recitata Lex eft, quam legem nō effe, manifeftiffime redarguimus. Exempli lege non fummoueri Barbas indicatum. Quod probum & honeftum virum Barba deceat approbatum. Vnam tamen adhuc rationem afferunt, vt qui modo tam ftudiofe Siculi effe contendebant, Romani nunc demum effe videantur. Sufpicantur enim horum plerique, Barbas ideo à Romanis Pontificibus improbatas, quod Græci Barbis plurimum vtantur. Non decet autem (inquiunt) Romanum Sacerdotem eorum habitum aut mores imitari, qui ab Romana Ecclefia defciuere. Itaque Barbæ reiiciuntur, ne hæretici, rebellesve fimus. Ad quæ quid aliud refpondebo, nifi accufatores noftros, bonos forte viros, non enim iam amplius inuidos, non amplius rufticos, non amplius imperitos dicam, fed forte plus quam probos neceffe fit, fimpliciores effe, qui putent Barbas, quia Romanis Conciliis addicere noluerunt, à Latinis explofas, & Anathematis fulmine tactas, vbi effent, locum prophanum ac trifte bidental effeciffe. Miror vnde ad iftas venerint opiniones, in quibus non dicam eos defipere, aut delirare, neque dementes effe, fed hæc quam inania fint ex eo manifeftiffimum effe, quod cum pleræque aliæ accufatorum noftrorū rationes rifu exceptæ fint, nulla maiori irrifione audita, quam hæc à Græcitate differentia. Quod fi ita, vt afferunt, Græcorum hoc caufa factum eft, dicant, obfecro, cuinam Italorum hoc bono cefferit: quid inde emolumenti Romanis Pontificibus obuenerit? cum perniciofa illa difcordia, tantorum fuerit malorum caufa: quæ nemo queat fine horrore maximo reminifci. Verum, vtinam, vtinam noftri illi maiores non ita rigidi, contentiofique fuiffent: alij in quibufdam parui admodum momenti Ritibus æquo forfan pertinacius retinendis (de Ritibus inquam: Quia quæ fidei funt, alterius funt indaginis) alij fanciendis nouis, alij inueteratis, diuque obferuatis moribus modo abolendis, modo immutandis. Non enim tanta Gentium, & Regnorum iactura facta effet. Staret Græcia, ftarent Ægæi infulæ tot claræ, ftaret Thracia, ftaret Byzantij regnum, ftaret Afia vniuerfa, neque tanto cum noftri nominis dedecore occupata effent Hierofolyma: & vt recentiora vulnera refricemus non Bohemia, non Germania, CHRISTI Vicarium, atq; adeo Deum ipfum afpernarētur. Quædam enim in adminiftratione rerum fæpius occurrunt, quæ cum parui momenti fint, facile vel concedi, vel tolerari poffunt: quæ fi pertinacius abneges, indignationem apud imperitam plebeculam afferunt. Indignatio mox excandefcētiam, excandefcentia diuturniorem iram, ira truces inimicitias, & funebre bellum. Hoc igitur affecuti funt Maiores noftri, cum iufferunt Latinos Sacerdotes

dotes Barbam in Græcorum inuidiam rasitare, quo symbolo Romani à Græcis distinguerentur, vt tantum illi ac tale odium in nos, ea exulcerati dissensione, conceperint, quantum eo tempore ostenderunt, cum, mala omnino inducti mente, inter se dimicantes, Turcarum potius societates, fœdera appetierunt, quã auxilium à nobis poscere, aut vltro summissum admittere dignarentur. Atque ita communium hostium perfidia decepti proditique funditus periere: amisso regno, amissa patria, agris, templis, arisque omnibus desolatis, profanatis, euersis: nosque casu suo statim in discrimen idem attraxere. Quibus, si quod nullius erat momenti, indultum esset, adhuc longe lateque vigeret Christianum nomen, neque tunica illa Domini inconsutilis in frusta tot, vti videmus hodie, dilaceraretur. Sed quid aliarum gentium damna, culpasve commemoremus? cum domi opprobrio conspiciantur, quæ de Barbarum odio perpetuam supremo Sacerdotum ordini ignominiam peperere. Eo enim aliquando nostrorum delitiæ processerunt, vt huius rasitationis ergo, confusa quodammodo specie difficulter vir à fœmina internosceretur. Hinc accidit, vt mulier, si vera est, quæ per omnium ora fabula circumfertur, in sempiterna sacrosancti ordinis opprobriũ ad solij Pontificij maiestatem eueheretur, in cuius facti memoriam, Romani locum adhuc intento digito indicant, vbi summa illa Sacerdos Pontificalem inducta trabeam, enixa pepererit: Quod ne rursum accidere possit, inde institutum pleriq; omnes credunt, in noui Pontificis ingressu eam Maiorum nostrorum imprudentiam publicare. In totius enim populi conspectu, pro diui Ioannis suggestu, qui latissimam & eo solemni sacro omnium nationum gentibus confertissimam aream despectat, cogitur nouus Pontifex virilitatem locupletissimis testibus approbare: resque ipsa sacri præconis voce palam promulgata in acta mox refertur, legitimumq; tunc demum Pontificem habere nos arbitramur, cum habere illum, quod habere decet, oculata fide fuerit attestatum. Ita, inquam, sunt, quæ de mollicie & effœminatis moribus eueniunt, cum nullum contra opprobrium, nullum vnquam dedecus ex Barba processisse deprehendatur. Quod si Sacerdotum mores corrigendi sint, aut modo aliquo cohibendi, rectum est cauere, ne qui tanta sunt dignitate honestati, vt Deo vero summoq; ministri assistant, vilibus decorentur, aut artibus, aut officiis. Cauponariam non exerceant, nauticam non attingant, cum sica aut armis aliis non prodeant, virgatis non vtantur sagulis, aut veste quapiam variegata, vel nimium breui: omnia illa deniq; summoueant, quæ vel leuitatem, vel ineptias, vel impuritatem arguunt. Quarum quidem rerum curam si accusatores nostri suscepissent, næ illi ab omnibus summopere cõmendarentur. Sed dum Barbam præcipue student amouere, quæ plurimum dignitatis affert, non modo laudem non promeruerunt, verum etiam ignominiæ, morositatis, superstitionisque notam in se contraxere. Quod quidem à me non odio vllo dicitur, sed quia moleste fero ingenia quædam, alioqui magna & elegantia, doctrina etiam & vitæ probitate (ne sua quemquam laude fraudem) excellentia, ab insipientibus nescio quibus sub quadam bonitatis specie decepta, tanta contentione, pertinaciaque in tam leues, ne dicam, ineptas, tamque importunas nugas incidere: cumq; multa longe maioris momenti procuranda sint, studium, lucubrationesque suas omnes in sectandis Barbis exercere, qui nulli hominum neque Deorum iniuriam faciunt. Neque enim est, vt nouis quorundam Presulum prouincialium legibus sese tueri aggrediantur. Quæ si quauis etiam Mortalium firmitate corroboratæ essent, etiam si summi alicuius Pontificis consensus accessisset, veriore tamẽ adinuenta ratione quotidie possunt abrogari, corrigi, commutari. Leges enim Decretaque & institutiones, pro re nata, quotidie summus Pontifex, & prout rerum vsus expetit, suadetve temporum varietas, de fratrum consilio, vel de plenitudine potestatis corrigit, tollit, condit, sancit, & quæ illis, vel vni ipsi Principi placuere, ea pro lege habentur. Summi vero Legumlatoris præcepto sanctissime cautum est, VT LEX QVÆQVE NOVISSIMA PRIOREM ABOLEAT. Sed quam de gestanda Barba manifestiorem, sanctioremve legem quæritemus, quam eam ipsam, quam nobis exemplo suo hoc eodem tempore Iulius Secundus, & Clemens Septimus Maximi Pontifices exhibuere? placuit enim Iulio aliquandiu gestare Barbam, placet etiamnũ Clementi, placet Cardinalium collegio sacrosancto, placet Præsulibus aliis, placet maioribus atque minoribus Sacerdotibus. Et nos alia concilia, quæ tamen nulla sunt, morabimur? aut leges infirmas, vel iam antiquatas renouare meditabimur? Cum

hæc viua lex hodie passim vigeat, & passim obseruetur, & pro lata comprobataque locorum vbique iam in vsum deducta sit, & plausibiliter adamata. Apud Venetos, apud Picentos, Brutios, Calabros, Siculos: apud Campanos, Romanos, Etruscosque, & alios plerosque Italiæ populos, vt quæque auitas sanctioribus honestioribusque legibus & moribus instituta est, vxorem alienam filiasve exosculari flagitiosissimum habetur. In prima tamen eiusdem Italiæ regione, inter Padifontem & Dorias, per omnes inde Allobrogum alpes, & quaqua populosissimæ Gallorum vrbes, & oppida, vicique inter Pyrenem & Rhenum, ad occidentalem vsque oceanum dilatantur, vsque adeo hæc exosculandi permissa licentia, vt cum hospitis vel amici cuiuspiam domum intraueris, nisi quamprimum vxorem eius, filias nuptas, virginesq; singulas in complexum receptas exosculatus fueris, aut rusticus, aut superbus, aut etiam hostis, iudicio eorum, tacitaque cogitationis sententia existimeris. Quodque demum apud nos summo datur dedecori, apud illos humanissimis adscribitur hospitalitatis officiis. Tanti est consuetudo, & longa annorum serie recepti mores: ita plerisq; in ciuitatibus & regionibus quædam non ita honesta, ex vsu tamen consuetudineq; & diuturna, firmaque populi consensione in legem abeunt. Vos honestissimum grauitatis & seueritatis venerabilis morem, Pontif. summorum exemplis Senatus atq; populi totius imitatione susceptum tollere cogitabitis? neque sapientissimi dictum in memoriam reducetis, quod nulla nō die præ manibus habetis? *Eos, qui aliter viuere volunt, quam se habeant mores eorum, inter quos viuunt, suspiciosos aut intemperantes haberi.*

Quod si Legi vni, qualis qualis ea sit, corrupta, quippe infirmæ atque vacillanti insistendum curaueritis, nonne videtis grauissimas eorum contra vos stare sententias, quibus Legum interpretandarum, condendarumq; summa auctoritas? Nam qui sententiis suis vniuerso terrarum orbi iura dicunt, quam de Sacerdotum Barbis pertulerint legem, conspectu ipso longe manifestius indicant, quam si tabulas ex ære præfixissent. Sed facite crimen hoc esse, facite, tametsi non liquet, Alexandri III. eam fuisse mentem, quam impressi Codices inuulgarunt. Facite detestabile scelus existimari. Interesse sacris non liceat Barbato Sacerdoti, non tueri lucem, non in hominum cœtu conspici, atque etiam, vti censetis, deportandus sit, aut in perpetuis carcerum tenebris detinendus. Age, age, incipiant oratores vestri reos agere, de summa rei tandem experiri, ad iudicum tribunalia nos omnes accusare, bona nostra proscriptionibus destinare, & quæcumque in rebelles, & perduelliones fieri solent, omnia meditentur. Verum vbi? vbi iudices erunt, apud quos causam agant? qui crimen agnoscant? qui nos condemnent? Volo grauissimos, volo sanctissimos adeant, atq; eos quidem, quorum sententiis atque arbitriis non plebs tantum vniuersa, populusque omnis verum & Senatus, potentissimi quique Principes stare cōpelluntur. Est hoc Duodecimuirale iudicium sub Rotæ nomine in Pontificio Palatio iudicandis litibus constitutum, cuiusmodi olim, florentibus Græciæ rebus, Amphictyones erant, qui de iure vniuersis gentibus respondebant. Ita & nostri omnibus totius terrarum orbis nationibus ad eos confluentibus iura dicunt, neq; cuiquam amplius licet ab eorum sententiis prouocare. Tanta autem iis auctoritas Pontificum, Regumque omnium consensione attributa, vt etiamsi leges contra manifeste reluctentur, horum tamen stetur interpretationi. Hos, inquam, Iudices adire necesse est, vt de summa rei peragatur. Ecce igitur nos minime contumaces, minime, vel fugitiuos, vel emansores, sponte adsistimus iudicio. Nihil opus est, vt sitis de vinculis iniiciendis soliciti. Incipite iam Iudices appellare. Ecce vobis vniuersum collegium, in quod nemo vnus cooptatur, qui non & probatissimæ vitæ sit, & iuris consultissimus. Quid moramini? Quid alter alterum inspicitis? Quid hæsitatis? Quid etiam rubore confundimini? An quid demum dicere debeatis ambigitis? Vbi nunc vestræ accusationis initium illud. Nouum crimen, & ante hæc sæcula inauditum. Nimirum vestram demum imprudentiam, & quæ in dumeta correpseritis, iamdudum agnoscitis, qui ne Iudices quidem inuenturi estis, qui non ante contra vos sententiam ferant, quam effari incipiatis, nisi velitis iidem esse & accusatores & Iudices. Videtis enim, si contra Barbas apud Barbatissimos vobis agendum sit, vestrum stuporem ludibrio derisuiq; omnibus futurum. Neque est, vt bene sentire vos solos, tres numero aut quatuor ad summum opinemini. Voluntas hæc vestra est, non iudicium: putantq; omnes, qui prius error in vobis fuit, nunc inspecta veritate, destinati

nati animi superbiam esse, ne scilicet male aliquã do sensisse videamini.

Sed enim desistite iam nimium satagere, & quæ moribus hominum conuenire conspicitis, vos etiam approbate. Aut si adeo molles estis, vt virum præstare nequeatis, æquo saltem animo tolerate, inueniri aliquos, qui quod deceat, etiam præstent. Intelligitis iam si lege agere volueritis, quorsum res sit euasura. Si de honesto, nullam in virilis oris leuitate honestatem esse. Si de moribus apud summos quosque viros consuetudinem hanc ita receptam, vt iam in legem abiisse videatur.

Spectate, obsecro, amplissimos nostri Senatus proceres, quorum consilio, prudentia, sanctissimisque institutis, humanæ diuinæque res omnes, terrarum vbique, quaqua viget Christiana pietas, administrantur, qui sacra, ceremonias, religionemque omnem sanctissime tuentur, verumque Dei cultum, per manus à maioribus traditum, qua ratione rite debeat obseruari, docent. Inter quos alios videas (nota manifestaque omnibus commemorabo) quorum eloquentia nihil castigatius, quorum sententiis nihil sapientius, quorum mente nihil grauius & moderatius, alios legum, consuetudinum, & rerum honestarum, institarumq; omnium cognitione insignes, alios Philosophicis, alios Theologicis disciplinis consummatissimos viros, inquam, cum grauissimos, tum integerrimos, atque hos quidem Hebraicis, Græcis, Latinisque literis eruditissimos, quique nihil extra numerum facere consuerunt, in quibus agnoscas earum rerum omnium, quæ ad Dei Opt. Max. cultum & reuerentiam spectant, rarissimam sane pietatem, & incomparabilem obseruantiam. Et tamen hi Barbam gestant, id pro existimatione sua haudquaquam admissuri, nisi eam & Sacerdoti congruere, & honesto proboque viro dignitatis afferre plurimum intelligerent. Denique inter hos tantæ celebritatis viros, vix duos, aut tres inuenias, qui Barbæ nõ sint maiestate (vt dignum re vocabulum enunciem) decorari. Atque hos si perconteris, cur non & ipsi Barbam retineant, omnia alia causabuntur potius, quam dicere audeant, eam viro sacris initiato, vel indecoram esse, vel ignominiosam; veritatem enim ipsimet præferre moribus minime dubitabunt. Quid vero clarissimos alios viros, Archiepiscopos, Episcopósque, literatura, vsu rerum, religioneque insignes in exemplum adducam? quos imperitos dicere temerarium est, improbos suscipari impium, contumaces accusare rusticum, qui tamen omnes Barbati sunt, neq; se contra leges, aut bonos mores quicquã hac de causa facere suspicantur. Sunt & alij grauissimi sapientissimique viri, qui, diuinæ adscripti militiæ, Sacerdotium profitentur, quorum optimus quisq; Barbatus identidem reperitur. In omnibus demum Theologorum scholis concionatores intuemur, qui pietatis nostræ iura aduersus impios defendunt, qui bonos mores docent, qui à vitiis mortale genus absterrent, qui quæ fugienda quæque sequenda sunt, omnia commonstrant, quorum quidem ingentes venerabilesq; Barbas cum aspicimus, totidem sanctorum hominum facies videmur admirari. Et audebit quispiam leges potius alias, quam horum omnium exempla pro legibus citare? Cumque manifestum sit hos nihil quicquam tale facturos, nisi hoc piæ religionis simulachrum existimarent, aut viri honesti mores imitari se arbitrarentur.

Facessant igitur accusatores nostri, facessant, idque demum crimen suspicari desinant, quod proborum, vt palam est, omnium sententia, intra laudatorum morum terminos continetur. Quiq; legem nuper contra Barbas latam asseuerabant, Legem eam primo non esse: inde si foret, Iulij, Clementisque summorum Pontificum exemplis, illi satis superque abrogatam intelligant. Quod si quis fieri potuisse pertinacius abneget, omnes condendarum legum rationes identidem abnegabit: Nullam populo sciendi copiam relictam, nullam Magistratibus edicendi, Senatui nullam consulendi, nullam ipsis rerum Dominis, Pontificibus summis, imperandi, decernendi, sanciendive superesse facultatem. Siquidem posse summum Pontificem negant, vniuersi Senatus exempla contemnunt, Conciliorum institutiones decretaque reiiciunt. His denique calumniatoribus nostris intra oleam nihil, extra nucem duri nihil inuenitur.

Quod si qua Principibus, si qua Senatui, si qua Conciliis auctoritas permissa, integra, inuiolabilisque manet, latis olim obseruatis diu, hodie vero maxime renouatis eorum legibus, Barba Sacerdotibus debetur: Quæ nisi plurimum faceret ad religionem, ad mores bonos, ad grauitatem, ad seueritatem, nunquam eam non abradendam esse Concilia decreuissent, nunquam Sacerdotij Principes passi essent, facies suas ita Barbatas, tabulis,

auro, argento conſpici. Barbata Iulij tabula in æde populari dicata eſt. Barbata Clementis facies aureis argenteiſque nummis quotidie cuditur. Hi vero qui nos tam male accipiunt, vexantque contumelioſiſſime, non intelligunt, dum Barbas damnant, Pontifici ſummo, vniuerſo Senatui, Præſulibus, & grauiſſimis quibuſque viris ſe conuitia facere antiquorum moribus, & ſanctiſſimorum hominum inſtitutis illudere, damnare Petrum, damnare Paulum, & collegas eorum, ab ipſo aſſertore noſtro comites electos improbare, CHRISTO ipſi denique immodeſtiam obiicere. Nimirum, Homine eo nihil quicquam iniuſtius, qui nihil niſi quod facit ipſe, rectum putat. Sed quorſum hic omnis accuſatorum noſtrorum conatus? Quorſum Barbatos à ſacris, à templis, ab hominum conſortio ſummouent, exterminantque? Quorſum tam multa turbant? niſi vt è cœlo Iohannem præcurſorem, è diuorum numero Iacobum Apoſtolum, cognomento Iuſtum, è beatorum ſedibus Hieronymum eiiciant? Tot vero alios, quos vita pie, caſteque & integre peracta cœlo intulit, vna cum his, dicta eis poſtliminio die, reos agant? Siquidem hos, vt contumaces, vt rebelles, vt bonorum omnium morum corruptores, criminantur. Quid enim aliud eſt ex horum interpretatione Barbatum eſſe, niſi contumacem & impium eſſe? Contumax enim eſt, qui non viuit ex lege: impius, qui repellitur à ſacris. O miſerum igitur & infelicem Ioannem, qui fruſtra Prophetarum vaticinationibus præmonſtratus, omnium maximus futurus erat, qui fruſtra genium fraudauit, vitamque ſibi delegit duram & laborioſam, ſi nunc tantæ ſanctimoniæ vir, imprecationibus impetitus, perduellio decernitur, qui reliquorum molliciei atque improbitati ſeſe dedere recuſarit. O male feriatum Iacobum, qui vitam ſemper egit integram, puram, incontaminatam, continentia moderationeque ſumma commendabilem, ſi nunc ea de cauſa reus efficitur, quia tonſores, & balnea, & vnguenta, deliciaſque id genus omnes, cane peius & angue declinarit. O calamitoſum Hieronymum, cui nunc ob Barbati cognomentum, dies dicitur. Quid illi profuit Romanas omnes delicias, vt integerrimam vitam ageret, euitaſſe, corpus in Ægypti ſolitudinibus maceraſſe, ieiuniis, vigiliis, lucubrationibus continuis, voluptatum omnium illecebras edomuiſſe, mortale genus omni ſcriptorum genere inſtituiſſe, ſi nunc non aliam ob culpam, niſi quia virum exhibere voluerit, cauſam è vinculis dicere compelletur? Quis enim dubitet, ſi qui nunc Barbam nutriunt, damnati fuerint, hos quoque & alios huius habitus auctores eadem de cauſa ab accuſatoribus noſtris in diſcrimen idem euocari? Hos autem, ſi perconteris, quamnam affectatæ huius mundiciæ cauſam afferant? dubio procul reſpondebunt, ne ſacroſancto CHRISTI ſanguine intingantur pili: Clamare enim non deſinunt, Sacro huic reuerentiam vndecumque præſtandam. Sed quid obſtat, obſecro, quo minus tanto illi myſterio reuerentia præſtetur, ſi homo Sacrificulus, mas potius, quam fœmina, vt Alexis diceret, videatur? Ille enim nullum ineſſe pilis crimen, quod Deos offendat, ait, quorum quidem officium eſt, vt per eos vnuſquiſq; noſtrum ſe virum oſtentet eſſe. An vero pili tam profani, tam ſordidi, tam deteſtabiles ſunt, vt ſacrum id attingere non mereantur? Cæterum vngues, digiti, etiam interdum ſcabie putridi, vola, frons, cilia, cutis totius corporis reliqua, ſacrum non inhoneſte tangere potuerunt: ſola Barba Deo, vt iſti putant, inuiſa, ab huiuſmodi procul ſacro ſummouenda? Atqui non hoc iidem ipſi faciunt, qui talia tam ſancte præcipiunt facienda. Quem enim horum inuenias tanta ſanctimonia, ne dicam ſimulatione, præditum, vt Sacerdotum Ægyptiorum in morem, quotidie raſitet? At niſi Barbam vel quotidie raſerit, vel à cute radicitus ſemel extraxerit, actum eſt. Altero mox die ſacrificaturus, pilis ſacrum contaminabit, atque in eodem erit crimine cuius Barbatos inſimulabant. Non ea (inquient) immundicies eſt diurni, vel hebdomadarij pili, quæ menſtrui, quæ annui, quæ ſæculi alicuius. Ac ſi dicerent: Nihil quicquam peccat is, qui hebdomadarium, menſtruumve vitulum ieiunij tempore menſis apponit, ſed qui grandiorem bouem epulatur. Ita prudentiſſimi accuſatores noſtri dicunt: Qui diurno vel hebdomadario pilo Sacrum contigerit, nequaquam peccat, ſed qui menſtruo vel annuo profanus eſt. Quæ quidem ſententia & futilis eſt, & commentitia, neque ſatis digna vt in ea confutanda, vel minimum immoremur. Sed enim maxime vereor, ne ſacrum hoc iſti aliter, quam accipiendum eſt, accipiant: vtpote qui putant id poſſe ex accidentium contactu contaminari, pollui ve, aut profanari. Diuina illa res eſt, ab omni humani corporis iniuria, tuta, ac longe lateque

teque remota: cuius arcanum mente cogitationeque percipitur, non sensu tangitur, & attrectatur: Neque illi quicquam aliud offensionem afferre potest, quam impurus animus, qui scelere nō eluto, assumere illud audeat: Reliquis, vtpote pili, vlcerosum, tabidumve os, etiamsi animam venenoso pestilentiq; halitu fœtidā exhalet, ad Deum nihil. Sed iam pueriles horum fabulas, vixque anicularum commentatione dignas, omittamus, & quod graue, quod optimum præstantissimumq; institutum est, Barbas, qui viri sumus, diligentissime custodiamus, cum nihil omnino sit, quod Barbam faciat abominabilem. Contra vero luculentia, rasilitasve (vt ita dicam) siue arte, siue natura cuiquam contigerit, aut vitium aut improbitatem, aut aliquid, quod non ita laudes, omnino præ se ferat: At non decet (inquiunt) vt demum aliquid dicant, Sacerdotem animi tristitiam, mœrorem, aut luctū habitu profiteri. En acres Christianæ pietatis vindices. En hominum, qui se aliorum censores exhibent, grauitatem atque seueritatem. Non decet (inquiunt) sacerdotem, virum quicquam præ se ferre, quod non hilare sit, & ridibundum, quod non festiuum & scenicum, ne obscœnum dicam. Sed faciamus hoc persuasum. Fuerit Barba tristitiæ luctusque, & afflicti animi signum: Mœrendum Sacerdotibus non esse, neque vllam cordis exulcerationem Epicureorum in morem admittēdam dicitis? O saxeum pectus! O stuporem incomparabilem! O inauditam animorum diritatem! Non est mœrendum, hoc præsertim tempore Sacerdotibus, cum nemo vnus hodie sit, qui ridere possit? In omni re chara, vbi prædita fuerit, dolere natura cogimur: neque matrem quispiam, nisi mentis inops in funere nati flere vetat. Et Aulæ Romæ Critici delicatuli, in nostrismet funeribus, in Italiæ totius euersione, in Romanæ vrbis excidio, fœdaque direptione, in totius Christiani nominis multiplici vexatione, in maximo vndique imminentium periculorum metu, in vniuersi demum orbis confusione, nos mœrere prohibeat? Iacet quantacumque est Italia in exustionis suæ cineribus, neq; pars vlla magis his absumpta flammis, quam omnes sacerdotij ordines. Sub cineribus autem prunæ vigent ardentissimæ, quæ paulo post videntur incendia longe maiora præteritis suscitaturæ: Neque formidinem hanc licebit, si non tanta quanta par esset, voce possumus, habitu saltem attestari, vt tanquam deposito squallore hoc, & miserabili fortunæ nostræ facie opem ab omnibus imploremus? At spectate, obsecro, hominum importunitatem. Nos à tot Christiani nominis Principibus deserti, habitique indignissime sumus, quorum consilio, permissuq; in tam calamitosam obiecti prædam, capti ad vnum omnes, quotquot * Romæ fuerunt, fortunis & bonis omnibus expoliati, intolerabilibus tributis exhausti, per summam acerbitatem & iniuriam, miserrima quæque perpessi, nullum adhuc tantis calamitatibus finem intuemur, tam amicis, quam inimicis in Sacerdotum bona, & ædium sacrarum direptiones quotidie magis irruentibus. Et ij nos perditissimo hoc, miserrimoque tempore, in tantis Reipublicæ tenebris, tantaque rerum omnium perturbatione, indignissimam ærumnosissimæ sortis infelicitatem ne quo modo lamentemur, sub dirarum imprecationum metu vetare moliantur? Inhiat vniuersus terrarum orbis apertis faucibus in Italiæ viscera, cuius cum iam sanguinem omnem exuxerint, quantulumcumque reliquiarum est, totum id demum absumere meditatur. Septentrionales enim gentes pene ab Romanæ pietatis institutis, Sanctissimisque patrum nostrorum præceptis alienæ factæ, Sacerdotes eiecerunt, templa delubraque omnia profanarunt, suumq; omnem violentum furorem in vnos Ecclesiæ Romanæ amicos effuderunt. Quaqua demum latis Germania campis exporrigitur, vix vnum aut alterum populum inuenias, qui non sit pietatis violatæ tabe contaminatus. Occidentales * vero inter se tam diu, tamq; acriter discordes, immensos Christiano sanguine lacus expleuerunt, & quasi crudele nihil tot atrocissimis prœliis actum sit, tantum nunc peditum, tantum equorum, tantum nauium armant, vt nisi nos respiciat Deus, tamque inueteratas indignationes emolliat, maximorumque Principum discordias componat, aut Clementem summum Pontificem, in quo omnis huius concordiæ spes, tam graui, tam diuturna, tam indigna valetudine laborantem, pristinæ restituat incolumitati, in tam magno calamitatum concursu nihil vnquam miserabilius antea passa sit vniuersa Italia. Hinc autem Meridionales Mauri, Numidæ Barcei, piraticam exercentes, oram omnem Italiæ maritimam quotidianis incursionibus deprædantur, omnisque ea pars, quæ Tyrrheno alluitur, latrocinantium classibus infestatur, diripitur, desolatur. Orien-

* *Alludit ad Vrbis Romæ cladem anno* 1527.

* *Innuit bella inter Gallos & Austriacos.*

* *Subindicat Aenobarbi pyraticam.*

Orientales* demum exercitibus tot in Europam nostra magna cum clade, immissis, Pannoniam omnem cædibus, rapinis, & incendiis vastauere: totque castellis, tot oppidis, tot populosissimis, munitissimisq; vrbibus occupatis, breui irrupturos se in Italiam minitantur, vt quam nosmetipsi viam vllis aperuimus ingressi, Christianorum militum exemplo diuina humanaq; omnia vno eodemque exitio vexent, violent, perturbent, euertantque. Et censores isti ociosissimi, rerum omnium securi, quia suæ tantum desidiæ consulunt, quasi magnum collabentibus Christianæ Reipublicæ rebus auxilium allaturi, de deliciis, de luxu, & ignauia, de cute curanda depilandaque cogitabunt? Satisque nobis consultum existimabunt, si qua parte virum ostendimus, nosmet effœminauerimus? Hos ego nimirum valere iusserim, & ab honestorum consortio summotos, ablegandos aliquo, vbi posthac ignoti delitescāt, & sua, quam tanti faciunt, ignauia perfruantur. Nihil nos in eos grauius decernamus, neque enim illis quietem suam inuidemus, neque illos odimus, quod sibi adeo delicati sint, dummodo bene grauiterq; institutos mortalium mores labefactare nō audeant neque possint. Sed quod ego plura contra rasitationis molliciem vobis differam, si ex antiquorum institutis, sanctissimisque præceptis ratio vobis allata est, cur Barbam omnino permittere debeamus, vt Christi scilicet & eius discipulorum, totq; aliorum integerrimæ vitæ patrum exempla, nobis sequenda proponamus, opprobria & ignominiosos euentus, mollicici suspicionem & calumnias euitemus: Viri denique potius quam fœminæ videamur. Nam quid Barbæ demum nos pudeat, si quid Barba sit, & vt grauem honestumque virum deceat, ostensum? Si quantum ad Sacerdotis dignitatem existimationemque faciat, exploratum? Si lege naturæ necessariam, lege scripta Deo gratam, Lege gratiæ nusquam improbatam reperimus? Si redargutus est aliter sentientium error? si de polluendo Sacro ambiguitas sublata, nec eam quicquam officere arcani mysterij nostri reuerētiæ comprobatum? Si summi nostræ pietatis Principes legem hanc de non abradendo aliquandiu destitutam, nobis exemplo suo sequendam proposuere? Si subsecutus est non tacitus, non obscurus, sed vulgatissimus apertissimusque totius Senatus, populorum, nationumque pene omnium consensus, qui passim in eadem perstare sententia conspiciuntur? Cur, obsecro, non rationi potius, quam abusui, non exemplis laudatorum & illustrium hominum potius, quam superstitiosorum quorundam opinionibus adhæreamus? Quod si mihi dicundæ sententiæ concedatur locus, censuerim ego Votum perpetuum nuncupandum, ne quispiam in posterum Sacris initiatus, Barbam tollat, Sanctissimorum Patrum more, qui gratissimum hoc Deo donum intelligentes, ita vouebant, cum se illi maxime conciliare procurabant. Quippe ne Deum rursus aduersus nos cōcitemus, quem ob huiusmodi delitias, & quæ hinc resultāt, effœminationes, ob luxum hoc genus, & molliciem, ob huiusmodi cutis curationes, vstulationes, abrasus, volsionesque indignatum, atrocissimas eas in Vrbem Romam, quas adhuc perpetimur, calamitates immisisse facile credendum: Ideo iussisse bona diripi, sumptuosiores ædes vel euerti vel incendi: multaque nimis lasciuientium animorum oblectamenta summoueri. Verum vbi nos ad meliorem mentem rediisse conspexit, & vnumquemque nostrum & virum se esse, & sacris initiatum meminisse, castigatoque luxu, delitiis contemptis, mollitie procul ablegata, Barba demum, quam passim omnes promittere cœpimus, virilis & constantis animi propositum testatos, mitigatum, dura illa & acerba incommoda in mitia atque mollia vertere cœpisse, & tandem aliquam diuturnis cladibus finem polliceri. Quod si priora illa repetere cogitauerimus, maxime vereor, ne atrocius & implacabilius ille mox indignatus, nobis ita succenseat, vt nullus amplius futurus inde sit precibus locus, auersisque à nobis luminibus, sit omnes calamitatum habenas remissurus, atque ita, quod ipse idem auertat, vniuersus hic concitati ad crudelitatem orbis totius furor in extremum ordinis nostri exitium conuertatur, ac demum funditus, tam nostrorum impietate, quam alienigenarum immanitate, truculentiaque deleamur.

3

IOANNIS PIERII VAL. BEL-LVNENSIS POE-MATA.

De studiorum conditione Sermo.
Epigrammatum Lib. I.
Odarum alter.
Carpionis fabula.
Leucippi fabula.
Protesilaus Laodamiæ.
Vitæ suæ calamitas.
In Fran. Grittei obitum Nænia.
Monasticha in Iliados Homeri Periocham.

Quibus recens accesserunt alia eiusdem PIERII POEMATA, ex variis libris decerpta.

FRANCOFVRTI AD MOENVM,
Excudebat Erasmus Kempffer.

Anno M. DC. XIII.

OCTAVIVS STEPHANIVS ALVISIO PHOSCHARI CLARISS. NICOLAI FILIO SALVTEM.

VPERIORIBVS annis Pierius meus nonnullas Pieridum suarum primitias mihi, quem loco fratris amplexat, commendarat: ea tamen lege, vt his solus fruerer. tanta est illius verecundia atque modestia, vt non solum popularem auram fugiat, verum etiam stantem ante fores famam admittere vereatur. Sed cur ego tam impius sim, vt quam ex lepiditate scriptorum eius voluptatem percepi, alijs inuideam? Deliberaui itaque, quæcunque apud me essent, edere: putauiq; sub nullius nomine tutius ea prodire posse, quam sub amiciss. qualis es tu, iuuenis ornatissime: qui ingenio clientis, tibi, domuique tuæ deditissimi, plurimum semper fauisti: quem & hospitalitate, & beneficentia, duabus tibi gratijs peculiaribus, ita ad te allicis, vt te vno magis neminem colat. Quocirca nulli hęc magis debentur, quam tibi: neque Pierium, si hæc edidisset, aliter facturum fuisse putem. Proinde reliquos auctoritate tua persuadeas, vt fauentes benignique primitias has excipiant: vt in maturanda fruge reliqua iuuenem paulo timidiorem, audentius animemus. Vale, Stephanij tui memor: qui tua tibi reddit, Pierium scilicet, quo nihil magis tuum.

IOAN. PIERII VALERIANI DE STVDIOSORVM CONDITIONE SERMO ad Nardinum.

EXIGIS edam aliquid monitu Nardine frequenti:
Scilicet arboreum, vt quæram ad suspendia truncum:
Incusasq; moram, causasq; annectis, iniquum
Esse, suum æternis tenebris damnare laborem:
Insanumque putas hominem, qui vixerit olim,
Ponere nolle suum viuorum nomen in albo.
Quando etiam, qui gloriolam sunt temnere visi,
Et scripto damnare libro, inscripsere legendum
Ii tamen in titulis nomen: dulcedo futuræ
Laudis tam oblectat, tam vitæ est certa cupido.
Contra ego, nec scribas moneo, nec scribere cogas:
Edere nedum etiam laudo. Sententia cur hæc
Stet mihi, vis dicam? Scriptorum intentio semper
Præcipua, vt placeant lectoribus: vt simul omneis
Exemplisq; iuuent, & Cecropio sale captent,
Delectentque iocis. Verum inuenisse, quod omnes,
Vel quota pars laudent: opus & labor omnis in isto
Articulo est: aliis alia vt diuersa petuntur
Fercula, queis stomachum cunctorum possit opime
Pascere? nam nihil est, omnis ni pascat opime,
Nec mica in medio sese intercludat hiatu.
Vsque adeo iugulat vel littera sola poetam.
Hic Asianus, & iste Laconicus, Atticus ille.
Hic probat ingenium, versu quod surgit anhelo,
Quod tonitrum cantu superat: quod nobile bellum,
Fortunam Priami, formidatumve Tonanti
Coniugium canit: ille, solo quæ serpere cernit
Verba, stilo tenui: Troia est quo ductus Vlysses.
Sunt quos oblectant Elegi, mollesq; Phyletæ
Delitiæ: capiat sunt quos vndena Phalæci
Syllaba! quos Saphus numeri, quos molliter Odæ
Suauiloquæ alliciant. Sunt quos nocitura Lycambæ
Verba iuuent: graciles socci, timidive cothurni.
Sed neque in iis species eadem placet: hic capitur vi,
Hic cultu, hic grauitate, hic acumine, hic indole: acerbum
Hic amat, hic dulce, hic sanctum: confecta labore
Hic vigili, hic subito torrens quæ Copia fudit.
Quod secus est, odere; prioribus id placet annis,
Quo semel imbutus, solo se oblectat amando.
Cuius causa mali sola est Inscitia princeps:
Quæ nil esse putat, nisi quod facit ipsa, decorum.
Sermones ait hic, Vates Venusine, securi
Cædi posse tuos, crassos accusat, & odit.
Est cui sit docti libertas dura Catulli:
Virgilio ingenium, qui demat, propter Homerum.
Qui tibi mollitiem vitio dent, terse Tibulle.
Te quoque grandiloquum, ac elegum supra ire, Properti,
Inuideant potius, quam damnent, optime Vates.
Ille tubam Stati dicit trepidare tremendam:
Exigit iste horrens epigrammata Bethyca censor, Martial.
Hispanum & redolere situm contendit: & illum
Repere humi fluidum, à patria qui tristia plorat Ovid.
Exilia, historiam Lucanum texere puram.
In Cicerone (placet si dijs) censoria turba
Inueniunt tumidum, confractum, molle, redundans.
Nedum etiam is non sit ieiunus & aridus vlli.
Pollio quid nostro, notum est, obiecerit, vrbis Liv.
Qui Romæ scripsit primordia facta, triumphos.
Nempe Polygnoti hic puros vt amare colores,
Zeusidos hic vmbras pergit: ratione sed ipsa
Protegenes, facili quod singula Pamphilus arte
Explicat in precio est: melius phantasmata prudens
Concipit Antiphilus: quin gratia mira Theoni,
Immo hæc Parrasio, immo omnis debet Apelli.
Plus homini, quam dijs, addit Polycletus honoris,
Nec Phydias homine absoluit habere figuram
Persimilem, pulchri Demetrius immemor, ardet.
Sic sua cuique humeris appensa est mantica. nullus

Indamnatus abit veterum. Tyrunculus ergo,
Qui tenerum prima ſpargit lanugine mentum,
Sic licet Euphranor, ſpecie admirandus in omni,
Speret in his ſtudij turbis excudere, quod ſit
Immorſum? ſi nominibus non parcit auorum
Turba procax rictu, quos cœlo priſca ſacrarunt
Sæcula, quos cœlo poſitos nunc poſtera adorant.
Quinetiam tam praua vlli ſententia menti,
Non alia vt ratione, alijs non carmina cauſis
Deſpectet, niſi quod tecum verſetur, & arcta
Iunctus amicitia plures conuixerit annos?
Parque in amore tuum decus, vt ſibi dedecus horret?
Quod ſi eadem ignoto diuulges nomine, amabit
Singula, & eliciet quam nec reſpexeris artem.
Vt tamen à triuijs quicquam modulere remotum:
Quæ Soſiis Aldi mereant æs grande Manuti:
Qualia Pontanus, Sincerus, Bembus: ab iſtis
Vix duo treſve canunt: hem, ſcilicet vlla putabis
Carmina poſſe legi, nullum admiſſura verutum?
Quæ meditatus eras, ea ſi vis credere chartis,
Ipſi agitant primam Calamuſque & Sepia litem.
Marmoribus gaudes antiquis, vſus at adſum
Ipſe magiſter ait, ratio hunc accuſat abuſum,
Parendumque ſibi vario clamore fauentum
Alterutris, dubio pendet ſub iudice cauſa,
Et tamen interea vt priſcos imitere Sabinos,
Non liquet, vt capias vſum: confuſius illo
Eſt nihil: ipſa tibi Ciceronis tempora legem
Vix poſuere vllam. Si tempora noſtra ſequaris,
Doctorum quando ſit mente probabilis vſus:
Nil tibi turbidius, nil eſt incertius, vſum
Quem dicas: licet Eois à finibus orbem,
Ad Tarteſſiaco iuga torrida ſole pererres,
Eſt operæprecium tota tellure peritos
Offendiſſe duos, quorum mens conſona laudet
Atque affirmet idem. Quod ſi vis pergere iuris
Eſſe tui, reliquis ſputi reus omnibus eſto.
Vſque adeo iſtorum variat ſententia. Quotquot
Sunt homines, tot ſenſa, ſuis quod quiſque notauit
Aedibus incluſus, fragmenta ignobilis huius
Illiuſve legens, vel marmora rupta reuoluens,
Quæq; exeſa magis vento pluuiaque putreſcunt:
Hoc probat, huic inhiat, hoc obſeruaſſe ſuperbit.
Sic quoſdam natura homines animauit, vt eſſe
Iudicio inferior nullus velit, eſſe ſupremus
Quiſque putet, ſic quemque ſui fiducia perdit.
Quid tamen ij carpunt? Is te aſpiraſſe notarit
Huic, at non illi vocali: ſiue gemellis
Litterulis quicquam ſcripſiſſe, & ſimplice debet
More ſuo ſcribi: vel ſi quid vilius iſtis
Eſt apinis gerriſque, tamen ſi ſenſa, figuras,
Virtutes, numeros, aut artem carminis vllam
Percontere: lapis, caudex, quid dixeris, hæret,
Inſiſtitque ſuis, tanquam canis, oſsibus infra
Rodendis menſam, quæ proiecere ſuperne
Conuiuæ, dapibus regalibus accumbentes.
Scribere difficile eſt igitur, ſine crimine, ſed tu
Socratico deinceps ſtudio recitare patenti
Ore paras: calamis, & chartis parcere: demum
Hoc magis horrebis, ſi quo diſcrimine linguæ
Videris, in præceps titubet ruitura ſub vno
Accentu, vel ſi C non expreſſerit abſque
Barbarie, LaTium niſi Græcus dixeris, atque
HoſpiTium, natura velut pronunciat infans.
Quidnam igitur facies? pulchre: nam ſcribere certum eſt.
Nec reticere queunt Vates, quos cantor Apollo
Non patitur verſare lutum: ſed ad aurea cœli
Limina ſublimes Iouis omniparentis in aula
Siſtit, & ætherij monſtrat conſortia cœtus:
Ambroſiamque libens, nectarque propinat: & illi
Magna canunt, afflante Deo, mortalia ponunt
Nubila quæq; deûm in penetralibus abdita cernunt.
Atque vbi iam ad ſeſe rediere, inſomnia mente
Attonita reputant, & quæ inſpexere repoſcunt,
Et plerumque ſuas non percepere camœnas:
Vſque adeo humanis præſtant cœleſtia rebus.
Dum tantis igitur curis diſtenta fatiſcit
Mens, cœlum accipiens, myſteria tanta reuoluens:
Scilicet vnius ne operam, ſtudiumque ſequetur
Litterulæ? quam quiſque ſuis expungere tyro,
Aut linere arbitrijs potis eſt: ea cura Poetis
Indigna, vt fœtum famulis mandare lauandum
Nixa ſolet: ſic quæ vates peperere, decorum
Dummodo legitimis conceptum menſibus edant,
Felici Iunone, patre applaudente, miniſtris
Grammaticis curare ſinunt, quod reſtat agendum.
Herculeum ij ſternant Iunonis ad atria lectum,
Populeamque ferant (genialia munera) virgam.
Præterea veluti digitus digitum abluit, æque
Nemo ſibi ſatis eſt ſolus: cenſore perito
Eſt opus, inueniam quo iudice, quo monitore
Tuta per Aonios librem veſtigia ſaltus.
Macte animis, liquido auſpicio vale, omine dextro
Perge: tamen prudens hæc de cenſoribus audi.
Sunt, quibus ingenium agreſtis natura negauit,
Indociles primum: quales querceta Lycæi
Ediderant olim, ſed quos labor improbus illo
Attriuit ſtudio craſſam velare Mineruam.

Sit

Sic annituntur: Satis est mihi scripta priorum
Voluere: quid nugas illis superaddere tentem?
Subsannantque omnes nostraque ætate decorum
Esse styllum (idque vtinam sanis ostendere norint
Indicijs) renuunt, ac infelicibus ouis
Nasci omnes: dum scire nihil per aperta fatentur
Verba, alios carpunt tacite, affectantq; probari
Iudicio. Sed iudicio qui excellere poßit,
Ni multos artem scribenti exercuit annos:
Gurgite ni exundet viuo? non nata sub ipsis
Verba labris, ima sed enim à radice feracis
Pectoris effundat, rebus fœcundus opimis?
Ni metri quodcumque genus, quodcumque soluti
Sermonis variarit opus: quid respuat illud?
Quidve admittat, & hoc? quid Nestora, quid Menelaum,
Quidve Ithacum addeceat, demum post multa rotundus
Exempla, vt doctos sola experientia reddat,
Nouit, & est iudex aliorum fidus & æquus.
Hic erat Hermoleos, hic Picus, hic Angelus acer:
Nunc tu rare puer, Venti spes vna nitoris,
Canalis, multo nomen fulgente notandum.
Qui nullis igitur caluere vigoribus vnquam
Sideris ætherij, studijs censere malignis
Cuncta solent: veluti si cerdo reprændat Apellis
Symmetriam: contra plerique, vt naris habentur
Emunctæ, sibi scire volunt: ostendere rectum
Vel dedignantur, vel prodere sacra verentur.
Grammatici inprimis sunt, qui docuisse recusant:
Quid vitium hac ratione fouent: arcana alienis
Discipulis dare non licet hæc, & corrigere illos,
Monstrare antitheta, & facientia verba colores,
Ast operam nobis iugem det, & ocyus omnes
Præteriisse nouo faciam, preßisse vetustos.
O leuis ambitio, fuco suffulta maligno!
Ergo miser media clamet si naufragus vnda
Obrutus, affer opem: tabulam, vel porrige contum:
Non licet adiutare, & opem, & conferre salutem,
Quod non classe tua vehitur? ruit alter in ipsas
Fracturus Syrteis, poscitque viam pede fausto,
Impius exclames: perge impendere periclum
Naufragij aspiciens, hortaberis? heus bene, recte.
Sic lapsos in aquam submergeret altius ille,
Qui populo ficum promiserat exitialem,
Vnde homines soliti sese suspendere: si quis
Vincula vellet adhuc perituro nectere collo:
Humanum Timon adeo genus oderat vsque.
Sed tamen effecit stolidi dementia vulgi,
Censores ita adulantum sumere parteis.
Hic etenim, vt senis pedibus contexere cœpit
Versiculum, numeros tantum, non sensa secutus,
Egregium se fert vatem: ceu somnia Cyrrhæ
Viderit in summo, & viuum hauserit Hippocrenen.
Potus aquis pluuiis, fora cuncta perambulat, omnes
Arripit, & vestem prænsat, manicasque, & inertes
Te versus audire iubet, properes licet ire
Ad foricas, malua, helleborove vrgente: petitque,
Insit vt ingenium, quantum insit acumen: vt acri
Fulminet ore? tamen si castigare quid audes,
Durum, incompositum, rude, difficile, ambitiosum,
Inuidus, indoctusq; vocaberis, atque malignus.
Parte alia hic veniet Musarum & Apollinis exors,
Βρεκκεκεκὲξ tantum stridens; ceu rana paludis
Incola: qui temnat reliquos, & vellicet acto
Dente furens: qui grande sibi nomenq; decusq;
Deputet, vt quemquam primorum exegerit: vnus
Qui sapere ipse sibi solus videatur Athenis:
Magna loquens, digitis insurgat, & intima cordis
Gaudia concipiens, numerosa volumina iactet,
Sola legi sua digna ratus: quid scripserit alter
Impatiens audire, sibi quin iudicet omneis
Astare auriculas. Ecquid furiosa libido
Nos agitat? properata vni si meta quadrigæ,
Persistemus adhuc plagis vrgere veredos?
Pone animum, Venete: Prasinus iam lora superbus
Circumagit, ipse licet Russatum pone sequentem
Respicias: apium, pinusque, & pomum, oleasterque
Est Prasini: iam frange rotas, frange apsidas, omnis,
Omnis (ait Prasinus) victoria nostra futura est.
Verum hos ferre tamen poteris: quis ferre potest hunc,
Qui famam abstrusa historia, verboque vetusto
Venatur, dicens, hoc non intelliget vllus,
Grammatici hic rodent vngues: authoribus ipsis
Quicquid inest vitij, arripiens: se nomen adeptum
Grande putat, si obscura canat, si verba remota
Consilio sine, personæ, rerumq; decore
Depromat, Naui non exaudita magistris,
Quæ Numa, quæ Euander, nimium affectata putassent.
Vidi equidem vnius confictum nominis ergo
Grande poema, velut Chij, qui marmoris vnam
Inuenit crustam, ne scilicet illa periret,
Mercatus tophumque putrem, lateremque lutosum,
Immodicis amplas extruxit sumptibus ædes,
Vt foret in medio fructum id spectabile cœno.
Huccine peruigiles curæ, aßiduique labores,
Contendunt? vt postquam olei consumpseris vrnam,
Dum multa ostentas, nihil addidicisse probandum
Deprændere, viris & suggillere peritis?
Vir sine doctrina doctus, sine robore fortis:

Humida vti possent, humore carentia dici:
Sic demum dicare poeta, poëseos expers.
Prô pudor! è tenebris, squallenti è carcere dudum,
Nonnullorum opera Carmenta erepta, per vrbes
Hesperias læto gestari cœperat ore,
Compta sinus, purgata cutem, cui rara cicatrix,
Rarus erat vibex facie: iam oblita Sicambros,
Immanem & Teiam, & Clephis implacabile pectus,
Secura placidam carpebat pace quietem.
Gratia magna tibi, facunde Sabellice, cuius
Eloquium cultosq; hac tempestate Quirites
Suscitat, & verum Latio splendore nitorem.
Ipsa equidem Carmenta tuis abscedere tectis
Nesciat, ipsa tuis vltro requiescat in vlnis.
Ecce autem proprios indicere bella nepotes
Aegra videt, sæuumque nefas, Ciuilia sentit
Arma intromissis furiis miscerier. (altrix
Aphrica monstrorum, causa & caput,) ergo decentes
Vulsa comas, transfixa latus, lacerata papillas,
Seditione, dolis, ac impietate suorum,
Importuna quibus mens, atque impura voluntas,
It lachrymans, peplumq; deæ miseranda Mineruæ,
Baccatum gemmis, ostroq; auroq; superbum
Nuncupat, vt mallet nunquam rediuiua supernas
Inuisisse auras, ne scilicet ista videret:
Præstaret siquidem tenebris latuisse sub imis,
Quàm sic indecorem deinceps traducere vitam.
Huc quæso, Nardine, oculos, huc dirige mentem:
Quot mala conspicies nunc edita carmina? risus
Quot populus tollant, quot sint ludibria vatum?
Quandoquidem male sana hominum vecordia multos
Præcipitat, qui se venerantur, dum male ructant
Portenta ingenij deformia, dumq; beatos
Se sine riuali captant, mirantur, amantque.
Inuentis ita quisque suis, ceu simia natis
Ridiculis, plaudit, vultus mirata venustos.
Adde quod is palmam affectat, qui plura in aceruos
Vtcumque extructos, cumulo congesserit amplo.
Quid furis, ô Corydon? quod te vixisse nepotes
Admoneat, centena sat, & verbosius æquo
Carmina præstarent, morso trutinata labello:
Si quod, vt Antimachum superes, deperdere gestis
In torno & lima malis perpendere tempus.
An referam sordes alias, commentaq; vanis
In libros delira modis? quæ voluere firmo
Nemo queat stomacho ingenuus: quæ somnia cernas,
Quas damnes putere lues. O sæcula tricis
Dedita plebeis, insana agitata phrenesi!
Hi populo placuisse ardent, suffragia vulgi
Hi rudis affectant, quod vix clausere volumen,
Iam recitant, obiecta breuis mora temporis omnem
Emendat labem: vicio, quod fecit iniquis
Exclusus spaciis, rogat indulgere legentem.
Post tamen & menses, post annos cernis eundem
In versu sordere situm. Quin edere nugas
Has inopes rerum, sine cultu, & pondere, & arte
Non trepidant? istis ac si iam firma vigeret
Norma stili, ac si proprietas iam cognita ad vnguem,
Visq; foret sæcli pudor huius & opprobrium iam
Fabula de nostro vulgata est tempore. Rhetor,
Consultusque, Poetaque, Grammaticusque, Sophosque,
Ridetur, nostri quem sidera temporis edunt:
Quandoquidem nullus studio censetur, at annis
Vix tribus audieris, satis est: accinge coronam,
Atque aurum, positi excellentia signa pudoris.
At non prisca tulit, phanaticus esset vt error
Vatibus hic, ætas: nam scriptus non prius extra
Ibat in acta liber, quam terque quaterque lituris
Iudice Aristarcho foret oblitus, atque ita cultis
Erepta ingeniis damnosa audacia: demum
Aeterna tulerunt victura poemata luce.
Inde deûm es toties incudi reddere natos
Iussus, Apollini primas incendere Aquinas
Persuasus satyras: & tu pater optime Vatum,
In versus centena decem Maro carmina cogis,
Cautus, & à recta nunquam secedis amussi.
En verum natura parens, nil edere magnum,
Spectandumque solet, longo nisi tempore adultum!
Ipsa etiam maiora suos animalia partus,
Iussa diu gestare: decem bos luca per annos
Parturit ingentem prolem, paritura nitensque
Dentis ebur, decora ampla virûm, decora ampla deorum.
Legibus his stabant veteres, plebs sancta, Poetæ.
At modo scribendi nulla est data regula: passim
Versificatores Nyssæ bacchamur ad aras.
Accipit audaces tenuis Pæonicus æstus,
Ignigenamq; canit Bacchum Iunonis in iram,
Mœstaq; iucundis querimonia panditur hymnis:
Associat cytharæ mollis sibi tibia cantum.
Scribitur & nullis Comœdia legibus: omnia
Omnibus admiscentur, & omnia corrumpuntur.
Non aliter, quam si Alcinoi læti hospitis hortos,
Hortos perpetui autumni, verisque perennis:
Siue velis flores, seu mitia & acria poma,
Rustica barbarico populetur turba furore;
Matura, immatura simul, flores, folia, herbas
Confundunt, nullo rapiunt discrimine cuncta:
Immissis & in ora effrena feruntur habenis,

Donec

Donec ab incuruo demum excutiantur asello.
Quando omnis igitur fœda contage papyros
Polluit hæc pestis scriptorum, vt nulla salutis
Sit via, si populo teipsum commiseris: auram
Illius aspernere, procul fugiasq; monemus.
Et si Pierio dignum quid cuseris ore:
Seu Contarenus tecum Leonardus, alumnum
Moribus, ingenioque probum, quem fingis ad vnguem,
Seu Trypho, seu tecum ludat Maro iunior ille:
(Qui subito tam multa canit, tam docta calore
Concitus, vt videant, quem iam conferre minores
Audacter possint maioribus:) hic placeat mos,
Quem doctum in primis nosti obseruare Triphonem.
Sit satis, id raris lectoribus, & tribus ad plus
Credere, & indicio quos præcipuos tibi amicos
Noueris, & nulla suffultos pectora vulpe:
Thomei quales gemini, ac Aurelius augur,
Abdita qui veræ sophiæ monumenta recludunt.
Sat mihi Faustinus, satis est Egnatius, & qui
A vera nomen bonitate Bononius optat:
Iudex quisque bonus, cursor grauis, arbiter æquus.

IOAN. PIERIVS VALERIANVS HIERONYMO DONATO VIRO PRÆSTANTISSIMO S.

SOLENT Veneti tui, Donate præstantissime, quum ædificium aliquod Clodianum sumptuosius comparant, Chij, vel Laconici, vel Numidici, vel cuiusuis rarissimam versicoloris & pellucidi marmoris crustam diligenter exsecare: quod maxime spectandum primis statim foribus affigant. Horum ego ambitionem æmulatus, primo huic Epigrammatum libello rarissimum viri alicuius celeberrimi nomen allinere quum deliberassem; tu mihi statim occurristi, vir eminentissime, quem ex omnibus præcipuum deligerem, hoc vt ornamento libellum meum insigniter honestarem. Quem virtutibus omnibus ornatissimum excellere vno bonorum omnium præconio manifestissimum est, quas qui sigillatim commemorare, admirari, & extollere velit, non oporteat Thesea (velut Isocrates facit) inserere. Tot vndique præconia redundant, vt quæ seligas potius, quam quæ inuenias, laborandum tibi sit. Et veluti quis ad iucundissima rerum plurimarum spectacula profectus, quum multa se, quæ delectent, offerant, pro se potissimum oblectet, nescit: omnibus vero frui temporis angustia negat: quin οὐδ᾽ ἐν εἰς ὁπόσης ἀξίας ἀφικέσθαι δυνάιτο, diceret Demosthenes: sic omnia, quæ apud te sunt generosa, commemoraturus, hæsitaret, videreturque tanquam adulterinus aquilæ pullus conniuere: tantus à te splendor micantissimus effulget: siue quantum in Philosophia clarescas intuemur, siue quantum in Oratoria facultate præniteas admiramur. Qui dicendi suauitate iucundissimus, conciones plurimas admirabili omnium stupore peregeris: in quibus tu vere tonitrus, tu fulgura ciere proculdubio videaris. Sed quid poetices attingam laudem? quam vtraque manu tibi peculiarem adeo fecisti, vt de principatu apud te facultas Oratoria, neque non Poetica decertet. Quid præter hæc vtriusque Musices absolutissima peritia? quod plerique cantus intonati concinnatissime testantur. Quid consultissima Iuris prudentia? quid denique totius Encyclopædiæ non incuriosa cognitio? Quid in patriæ negotiis obeundis sedulitas, perseuerantia, felicitas? vnde fit, vt prudenter suscepta tu plura feliciter confeceris, quam alii sibi demandari quæsierint. Hinc honorificæ tot legationes, Hispanæ, Lygusticæ, Insubres, Gallicæ, Imperatoriæ, Pontificiæ: hinc tot foris Magistratus amplissimi, Rauenna, Brixia, Cremona, Ferraria: & beata demum Creta, cuius incredibili omnium applausu dux nuper es designatus. Hinc tot domi dignationes ornatissimæ, Tribunitia potestas. Continentis præfectura, Collegii supremi ordo primarius, & pleraque id genus: ad quæ quotidie deposceris enixissime, quorum amplitudinem vel singula declarare possunt. Accedunt his integritas, comitas, sinceritas, iucunditas, & orationis denique lepiditas: quæ omnia tam tua sunt, quam alicuius singula. Quare constanter asseuerare possim, cæteros plerumque laudari solitos, non quales sint, sed quales esse debeant: de te vero nihil præclare adeo dici posse, quod re longe præstantius non exuperes. Sed enim ad eam vnam sincerissimam humanitatem redeo: cui potissimum nunc innitor. Lex enim Homerica,

deorum

decorum Heroumque laudes à partibus celebrare: laudat enim (vt scis) Iunonem ab vlnis, à pedibus Thetiden, à pedibus rursum Achillem. Nos quoque iustitia, temperantia, prudentia, fortitudineque, quibus maxime polles, omissis: eam tantum humanitatem amplectemur, qua te omnibus tam benignum, tam facilem, tam affabilem offers: qua me puerulum olim, ineptiolas quasdam acerbiores recitantem, comiter audire dignabaris: osculoque adhibito, vt pergerem suadebas. Hac ego nunc fretus, temerarius forte, supra quam par erat, libellum meum tuo nomine decorare confisus sum: quod boni spero consules: æque atque summus ille Demosthenes, mulierculæ non est voculam aspernatus. Vale.

IOAN. PIERII VALERIANI LVSVVM LIBER PRIMVS,

Ad Hieronymum Donatum. V. C.

ONATO cupis optimo libelle
Donari: eximium eligis patronum.
Qui præter generis decus superbi,
Et fortis bona, & inclytos honores,
Ornatissimus vndecunque fulget,
Qui dux optimus, optimus senator:
Orator simul optimus perenni
Doctorem celebrandus ore: quicquid
Mortalem licet assequi, assecutus
Est fœliciter: ingeni relictis
Humani numeris, Deo propinquus.
Idcirco reuerenter hunc adito.
Sed cautus tamen ibis ad clientis
Docti iudicium Tryphonis ante,
Quam tanti domini manum fatiges.
Emunctus Trypho, & absolutus ille
Ille est arbiter, cum suo patrono,
Cuius tam stomachum scit, vt suummet,
Donet te, an procul exigat notatum.
Qui si te nitido probet lapillo,
DONATVS probet, & probent camœnæ.

HERMOLAI BARBARI PICTVRA.

Peregrine, ciuis, nate in vrbe, & aduena,
Quicunque adoras templa Musarum sacra:
Huc in beatæ, & si occupatus, Vrsulæ
Diuerte: cultum hinc à sinistra suspice,
Inter sacratos hinc & inde Præsules,
In purpurata veste nobilem virum.
Quid fronte prima iam ominaris maximum?
Viua hæc imago est Hermolai Barbari.
Aciem sacrasti, ne profana videris,
Candente fœlix ære lumen erue.

DE PAVLO CANALI

Iuppiter ad Musas: Dilectum ostendite natum,
Quem merito superûm gratus honore colam.
Confestim in medium prodit Musa Attica: Paulum
Canalem ostendit delicium Aonidum.
Hic meus est, Ethrusca refert: Romana repugnat,
Esse suum affirmans: lis grauis orta deis.
Consulitur Phœbus: placitum est audire canentem.
Is cecinit, Græcus, Lydus, & Ausonius.
Tum Phœbus: Non est, cuias sit cernere, verum
Ominor hunc fratrem, Iuppiter, esse mihi.
Iuppiter huic: Verum: nam te suprema colente,
Qui coleret terras, Phœbum alium genui.

DE LVMINIBVS DAPHNIÆ

Vespertina meæ lumina Daphniæ
Resplendent, rutilo sidere vt Hesperius.
Matutina meæ lumina Daphniæ
Fulgent, vt nitida lampade Phosphorus.
Opportuna meæ lumina Daphniæ
Demulcent, radijs Phœbus vt aureis.
Importuna meæ lumina Daphniæ
Icunt, vt celeris fulgura fulminis.
Nobis ergo meæ lumina Daphniæ

Sunt fulmen, Clarius, Phosphorus, Hesperus.
Vt fulmen penetrat corda perenniter,
Succis Phœbus adest auxiliaribus:
Mane aspecta diem mi placidum exhibent,
Noctem visa ferunt vespere candidam.

DE IX. LYRICIS, IN LAVDEM Ioannis Aurelij Augurelli.

Præter rotundi vim fluentem Pindari,
Antiqua olores octo tollit Græcia.
Suaui canentem barbito Simoniden,
Et personantem molle Bacchyliden lyra,
Anacreontem voce persuasoria,
Captantem Homeri dulce Stesichorum melos,
Sparsum cruore Lesbium tyrannico:
Sapphusq; pecten, alterum Lesbi decus.
Alcmana tenero præferendum carmine,
Lasciuiori floridum versu Ibicum.
Quorum peremptis inclytis laboribus:
Vno Augurello, quem videt, legit, colit
Cohors Latina, fido & acri examine,
Vetustiorum damna abunde pensitat.

PONTANI TVMVLVS.

Scriptorum venerabilis magister,
Pontanus cubat hic Viator: illum,
Commentus bona verba, forte adores.
Ne fac, huic mala quin precare multa,
Omne vt sustulit Aonis decorum.
Nam dum tam bene scribit, adque amussim
Aequat omnia, perpolitque ad vnguem,
Quauis arte decoreque absolutus,
Ne sit spes tenus vlla prodeundi:
Sæcli pernicies fuit sequentis,
Nemo scribere vt audeat nepotum.
Quin pacem huic, bona quin precare, libans
Thus, costum, violas, crocum sepulchro:
Qui dum tam bene scribit, adque amussim
Aequat omnia, perpolitque ad vnguem
Quæ absoluerat ars, decorque recte
Scribendi auspiciis renidet huius,
Nostra ætas veteres vt æmulari
Et possit simul, & simul præire.

HYPOGRAMMA SERVATORIS.

Bonum, benignus omnibus
Salubre do, petentibus:
Simulque non petentibus:
Malum, neque in petentibus.

MARVLLVM IN ARNO moribundum consolatur.

Cur adeo fluctus contra conaris? in vndis
Oppetiisse horres cur Elicone satus?
Igneus vt gelido vigor extinguatur in Arno
Forte times? atqui, sæpe fit ignis, aqua.
Non hoc, inquis, habet male me: quod miles, & acer
Sim, doleo: sub aquis militem obire pudet.
Ah ne indigneris, miles licet impiger, astra
Hac peruulgata fortibus ire via,
Hàc pius Aeneas, & bello magnus, & armis,
Hàc Romæ fertur Romulus ipse pater:
Sfortia summus honos belli, inuictusque Robertus.
Hàc, quà tu, ad superos transiliêre polos.
Debentur cœlo fortes: cœlo ignis, & aer,
Vndaque supposita est, infima terra tenet.
Scandenti à terra ad cœlum stat limes in vndis
Primus, age hac cœlum scande Marulle via.

DE IOANNE SVLPITIO Verulano ad Camillum Capilistam.

Quem tradas puero tuo legendum
Quæris Grammaticum, Camille, iuris
Prudentissime Doctor vtriusque:
Frenato vt valeat stilo, vt soluto,
Vt compta, & lepida Latinitate
Sit cultus, speciosus, expolitus.
Petro Sulpitium dabis legendum:
Hunc discat, repetat, frequentet vnum:
Huic sermo grauis, elegans, Latinus:
Huic ars perbreuis, erudita, fida:
Hic quantum satis est, docet: molestis
Non ambagibus implicat legentem:
Non incondita, & exoleta quædam
Ostentat: nitidissimus magister,
Scitu nobile quicquid est reponit.
Demum, tempora nostra quo laborant,
Hic hic iudicio valet peracri.

DE IANO PARRHASIO.

Parrhasius quantum picturæ contulit olim,
Parrhasius noster contulit eloquio.

Ille fuit celebri deductus origine Phœbi:
Hic genus vnde trahat, scripta diserta monent.
Ille suos velat tenebris ex arte labores,
Hic aperit clausum quicquid erat tenebris.

AD BERNARDINVM CAMVSIVM.

Dacnon Camusi nugulas carpit meas:
Quas æmulatur sedulo.
Insanit, aut est omnium vaferrimus,
Qui tam scienter desipit.
Sed esto, carpat vsque, & vsque: dum illius
Nos laudet æmulatio.

AD BERTVTIVM SVPERAN.

Quod celeri tibi sæpe fides sub pollice fracta est,
Siderei euenit numinis inuidia.
Bertuti, satis est phthongos æquare supernos,
Ne superes par, & Dij vetuere, polos.

AD FLAMINIVM VIVVM.

Hem quot nunc homines boni feruntur:
Qui quum plurima scriptitent, vtroque
Dicendi modulo pedestri, equestri,
Ipso iudicio tamen laborant:
Quod primum cauere eruditum oportet.
Sunt qui iudicio valent seuero,
Verba & singula pensitent ad vnguem:
His dicas video eruditius nil.
At miror valeas videre nunquam,
Horum versiculumve, epistolamve.
Thesauris sed enim incubant repostis:
Mox cum funere litteras sepulchro
Condunt immeritas, & omne nomen.
Raro Iuppiter vni vtrumque donat.
Quid censes, bone Flamini, expetendum?

CLYTÆMNESTRA AD F.

Quò, quò macharam diriges?
Vtero, an mammillis? is tulit
Te, nutrierunt alteræ.

AD EGNATIVM BAPT.

Incorupta cohors iuuenculorum,
Nec non sobrius ordo grandioris
Aetatis, veterum caterua prudens,
Defunctum modo Prunulum dolebant,
Musarum & studij vnicum parentem.
Sed postquam rediuiuus in supernas
Auras prodijt, ob tuas Camœnas,
Longe clarior, optima sacerdos
Egnati grauis eruditione,
Quantum vix alius sit Italorum.
Cuius scripta decora per disertas
Incasura volant manus, libenter
Emunctis quoque naribus legenda:
Quis non viuere Prunulum fatetur?
Aeterna & potius die perennem.

AD DAPHNIAM.

Quum te oculis video mea Daphnia, sum Iouis ales:
Vt nequeam à grato Sole mouere oculos.
Dum moror obtutu, languescunt lumina, hebentque:
Vt vespertilio ferre aciem nequeo.
Luce tua interdum sit gaudeo, vt auferar, atque
Vrar, vti circum lampada papilio.
Mox salamandra hærens oculis intentus in ipsis,
Fio: ignisq; tuus, me prope eunte, perit.
Nec salamandra tamen fio: eriget illa, ego in æstu
Ardeo: solam atræ vim salamandræ habeo.

IN ROSAM ANT. FRAGRANTIANI.

Fragrantiani quæ tegis manum rosa,
Dum summa cœli contuetur semina,
In appetentis ora massæ biantia
Delapsa, rerum tot nouatus ederes:
Des, an receptes inde odorem, nescio.
Si das, ab almo consecuta es Phosphoro,
Quem strictiorem mane fundit spiritum:
Sed ore Phœbi, quem receptas, defluit,
Et summi odorem contrahit secum Iouis,
Rerumque carpit omnium fragrantiam,
Humana coniectura quas vix concipit.
Fragrantiano nomen vnde est inditum:

IN MERACVM ET DILVTVM.

Ardentem ex vtero Semeles lauere Lyæum
Naiades, extincto fulminis igne sacri.
Cum Nymphis igitur tractabilis, at sine Nymphis,
Candenti rursus fulmine corripitur.

AD IO. ANTONIVM MAROSTICANVM.

Doctrinæ mihi conscius pusillæ,
Nomen PIERII *(quod abnuenti,*
Doctorum indiderant mihi cohortes)
Nunquam admittere fisus, abnēgabam.
Sed postquam ex tabulis vetustiorum
Vatum perdidici Marosticane,

Vt

Vt mutato habitu, professione,
Victu & nomine, sæpius minister
Mutetur Geniusque, visque cœli:
Cur quod debueram vel impudenter
Vsurpare datum omnium fauore,
Audacter verear meum tueri?

ZENODOTI PROBLEMA soluit.

Propter aquas flammæ dominum non fixit amorem,
Extingui hos ignes quod putet vllus aquis.
Sed, quia visceribus succensis, vnda ab ocellis
Liquitur, estq; simul flammæ & aquæ dominus.

IN SODALES.

O fœlix torus, o beata mensa,
Quam tot suauiloqui beant poetæ,
Quam tot Socratis æmuli frequentant
Canalis, cytharæ decus supremum:
Cultus Nauiger, elegans, canorus:
Emunctus Trypho, perpolitus, acer:
Motensis vehemens, & eruditus:
Expromptus Maro, floridus, decorus.
Borges grandiloquus, venustulusque:
Nardinus grauis, integer, seuerus:
Comis Lampridius, facetulusque.
O fœlix torus, o beata mensa:
Verum, vt sit numero vndecumq; felix,
Musarum numero decenter aucta,
Donec, quæ mereat, sequatur vmbra,
Nonum admittite nunc Valerianum.

IN ZERBI MEDICI CÆDEM.

Dum satiare pio fauces in sanguine Turcus
Ardet, & incassum sæpe repulsus abit:
Perfidus allectum Zerbum iugulauit, & ictu
Sic vno extinxit millia multa hominum.

IN PLATONIS CAPVT.

Produxit AEsculapium mortalibus
Apollo, corpus vt foueret languidum.
Dehinc Platonem protulit sanctissimum,
Animum vt foueret, & beatum redderet.
Qui mox peractis lege nuptijs sua,
Ascendit vrbem quam sibi construxerat,
Et collocarat in pauimento Iouis:
Nobis relicta, quam vides, imagine.

AD ROSINAM.

Es rosa, fersq; rosam rosea pro fronte ligatam,
Indicium rosei verticis ipsa rosa est.
Vnus odor flori, & fronti, color vnus, & vnus
Et decor: amborum vita eadem, vt sapiat.

DE ANDR. MARONIS EXTEMPORALITATE, AD Dantem III. Alig.

Opportunius ecquid esse Dante,
Aut quid commodius potest videri?
Te inquam, te Aligero, optimo poeta,
Et ciue optimo, & optimo patrono:
Quo Verona diu beata viuat?
Tu nunquam aureolum petis recessum:
Quin tecum Aoniæ simul puellæ,
Quin tecum Aonij simul poetæ
Concedant, & Apollinis supellex,
Deprompta propria penu tot affers,
Atque hæc qualia Iuppiter supreme?
Deprompta alterius penu tot affers,
Atque hæc qualia Iuppiter benigne?
Vt addis mihi nunc mei Maronis
Tam suaues Epigrammatum lepores?
Qui lectus placuit tibi, & relectus.
Quid si illum audieris? velut sodales
Octo audiuimus optimum sodalem,
Nos audiuimus: audit hunc & omnis
Doctorum manus in dies, canentem
Mille ex tempore carmina erudita:
Quis nil sit lutulentum, inexpolitum,
Nil absurdum, & inane, nil hiulcum.
Tanquam Virgilij mora, & labore:
Tanquam tempore culta sub nouenni.
Tunc tu pollice vtroque, tunc Maronis
Affirmes bene nomini euenire:
Quando quod veteri abfuit, sed vnum,
Prælarge nouus hic Maro rependat.

EX TVLLIO.

Improbus, omniuorusq; sorex, qui nullius amens
Decipulæ trepidus morte lucella parat,
Neruiloquam Phœbi chordam corroserat: illa
Contracta, elisit guttura prænsa feri.
Quid Phœbi certos arcus miramur, in hostes
Cuius certa etiam torqueat arma chelys.

BERNARDI RVBII EPIscopi munus.

Quis me puniceo colore vestit?
A collo incipiens manus adusque,
A mento incipiens pedes adusque?
Musarum chorus, & chorus laborum.
Sic sic nos vigilata, sic quiescit:
Sic nunc auspice Rubio poetis
Curtas vtile sit secare noctes,

Ex quarum tenebris color refultat,
Qui cœli superat decus sereni.

LVSVS.

Dum serta texo, nactus
Inter rosas Amorem:
Hunc pinnulis prehensum
Mersi in Falerna: moxque
Omnem ebibi liquentem.
Qui nunc meos per artus
Pennis titillat vdis.

PROLIXITATEM NON INcongruam hendecasyllabis.

Pontani hendecasyllabi notantur,
Vt qui nil habeant Catullianum,
Vt qui luxurient nimis: licenter,
Centenis quoque versibus redundent.
Si legem inspicias sacram Platonis,
Funebres querimoniæ quaternis
Sunt in versiculis: sed vt Pholetas,
Sed vt Callimachus, Propertiusque,
Necnon Albius, atque Naso, voti
Sensum hoc carmine compotem attulerunt:
Accreuit numerus, decor, voluptas.
Vt incultus ager prius virenti
Tantum gramine pensionem habebat:
Vt mox imposita est seges, nec vna
Mox intersita vitium propago,
In fossa & pirus omnis, omnibusque
Altæ marginibus nuces obumbrant,
Iam censum domino aggerat, petendus
Non tantum pecori, vt prius: sed ipsis
Iumentis, auibus, viris, deisque.
Sic olim hendecasyllabi, Catullus
Quos princeps decorat, breues fuerunt,
Postquam cognita vis, leporque in illis,
Indultum ingenio est, patentiori
Decursum spacio, procaciori
Lasciuitum animo: quid inuidendum,
Vt conuiuæ aliquid sapit palato,
Id non ponere lautiore quadra?

SENTENTIA.

Si cum labore quippiam recte geris,
Labor recedit, facta recte permanent.
Quod si iocose nequiter quid egeris,
Abit voluptas, turpe factum permanet.

MATTH. ALBINVM, ETHnic. Angelicum, sodales alloquitur.

Albine, Angelice, vnici sodales,
Ambo culti, animo probo, & modesto,
Ambo simplicitate liberali,
Ambo moribus optimis decori:
Vos hic charæ animæ, seueriori
Addictæ Sophiæ, grauem Mineruam
Feruenti studio coletis: inde
Solamen genitoribus cupitum,
Et vobis decus, & perenne nomen
Atque ingens mihi gaudium daturi.
Me Mons Aureus auocat, petulcas
Ad Phœbi choreas, leuesq; nugas.
Quando non licet, id ita appetenti,
Vobiscum Sophiam sequi beatam,
Aduersante necessitate dura.
Ergo inglorius inter ociosos
Versatus Satyros, Chorosque agrestes,
Aerumnas studio meas inani
Flebo illic, meditabor, & reponam
Vos nostræ memores sodalitatis.
Si sincera animi fides probati
Incorrupta manet, iocosa nulla,
Nulla & seria verba conferetis,
Compagnæ lepida accinente Musa,
Quæ non accipiant Valerianum.
Nam qui vere amat, is procul reposto
Absit corpore quo magis, magisque,
Præsens mente aderit magis magisque.

ANTON. NERIBARBVM AD Musas reuocat.

Tune igitur sacrum linques Neribarbe vigorem,
Ingenij extinguens fulgura clara tui?
Ille igitur nitidus dicendi candor abibit?
Et suauis Lydi carminis ille decor?
Illa igitur tantos amittet Morula fastus?
Morula carminibus nobilitata tuis.
Omnia surripient damnosa volumina legum?
Quæ tot ab inceptis surripuere bonis.
Incultas querimur nostri cur temporis arteis,
Si nequit ingenio surgere quisque suo?
Hic petet extremos Arabes, Helicone relicto,
Ille Caledonias raptus adibit aquas:
Hic citharis ad fœda cadet clysteria missis:
Speque auri toties aurea vena perit.
Improba sic magnis sitis hæc conatibus obstat,
Nec datur accepti sideris orsa sequi.
Tu tamen, inuito nonnunquam patre, licebit
Clam, quæ te sequitur gloria, respicias.

Sæpius horridulis chartis defessus, amicos
Pieridum cantus, plectraque amœna petas.

HIER. ALITHEI PICTVRA.

Non quemquam ex hominum choro referre,
Mondella hic studuit: sed appetebat
Virtutem exprimere integram, absolutam.
In quo dum studiosius laborat,
Imprudens Alitheion ecce fecit.

IN ARGONAVTICOS EGNATII Commentarios.

Quum nauigarunt Thessali primum duces
Ignota Ponti littora, & ditem Cytam,
Vix attulerunt inde vellus vnicum,
Argoa quicquid consequi potuit ratis.
Nunc orbe toto puppe viso, & cognito,
Et multa vectant vellera, & multas opes:
Quales dat vnda Rubri & Indici maris,
Arabsque felix, & beata Persia.
Vnguenta nardi, balsamiq; hedismata:
Quicquid voluptas delicata congerit,
Gemmas, odores, vniones, thus, ebur:
Et quicquid æris æstimatur plurimi.
Has assequuntur nunc opes, lætissimi,
Egnatiana quos carina vexerit.

IN PAVLI CANALIS OBITVM.

Ingentem Italiæ cladem fortuna parabat
Horrida, tormentis, igne, cruore furens,
Sed primi postquam frustra cessere tumultus,
Canduit, & maius pectore mouit opus.
Torua itaque Euganeas deflexit lumina ad vndas,
Plurima qua Adriacis insula surgit aquis.
Hic videt Aonia Canalem cuspide Paulum,
Barbara sollicita vertere castra manu:
Nec mora, quin totum Veneto subiecerit orbem
Doctrinæ, aurato bella tridente gerens.
Tum secum: Veneti populis dant iura subactis,
Iura quoque ingeniis eloquioque dabunt?
Hoc saltem prohibebo decus: simul improba Paulum
Excipit, hæc vicit, cedite iam Veneti.
Euganeam indepti totam: amisistis in vno
Atticum, Idumeum, Romuleumque solum.

AD FRAN. PHILOMVSVM.

Si non vis Philomuse nos adire,
Distentis studio negocioso,
Dum rhetor nitissimus Latinum
Veronam eloquium doces amœnam,
Te nostri fluuij altiles adibunt.
Nam quosdam tibi gammaros paraui,
Qui antrorsum veluti natant, retrorsum
Veloces redeunt, pauore abacti.
Octonis pedibus, rubente testa,
Binis brachiolis, minacibusque:
Et qui forcipibus caput minutum
Dentatis bene muniunt, fouentque.
Turba est mascula grandiore chela,
Contra fœmina grandiore cauda.
Atque hæc nobilis arctiore chela,
Atque hic nobilis arctiore cauda.
Scin' quo prorsus honore censeantur?
Si pepo fluidam relaxet aluum,
His vis, sistere largius citatam.
Ad morsum rabidæ canis medentur.
Atque ad vipereos medentur ictus.
Scin' doctis rabidas canes nocere?
Scin' doctis quoque viperas nocere?
Nos (inquis) studio vacamus, atque
Cura est & stomachi, & cerebri habenda,
Hi semper stomachum, caputque lædunt.
Id præstant reliqui: aureis in vndis
Quicquid nascitur, vtile, & salubre est.

AD AVGVST. DONATVM, HIER. F.

Donate amice, qui disertæ Pallados
Cultor, Quirinam & Atticam Musam tenes,
Nixus paternis firmiter vestigijs:
Vt qui potenti stirpe cedis nemini,
Sic eloquenti dote cedas nemini.
Vrbanus ille patruus charus mihi.
In me educando qui vicem patris gerit,
Cliens parentis perstitit semper tui
Tuusque semper illius fautor parens.
Nos æmulari par eorum semitam:
Ideoque iure hæreditario, licet
Vterque viuat, sitque victurus diu,
Tu me clientem, ergo te patronum postulo.

BERT. SVPERANTIVM AD Philosophiam hortatur.

Incipit oppositam pedibus qui repere molem,
Eximio superat grande labore iugum.

Vt tenet aerei placidißima culmina montis,
Languida felici membra quiete leuat.
Pastus amariciem rigidæ radicis acerbam,
Molliculi glutit dulcia mella faui.
Hoc Sophiæ asperioris iter, Superantule, pergas
Dummodo, post fellis pocula nectar habes.

IN PRISCVM.

Quod non Historias remotiores,
Non incognita verba, & exoleta,
Non sensa ex penitißimis figuris,
Quæ vix Delius eruat natator,
In nostro facilis feram libello:
Sed quæ quotidianus vsus affert,
Sed quæ temporibus Terentianis,
Sed quæ temporibus Maronianis,
Atque infra placitum legi, parumper
Eneruem, & vietum exigis libellum:
Ostentasq; tuum, asserisq; sensa,
Quæ non explicet Oedipus tenere,
Cecia impenetrabilem magistro,
Euandri vetus idioma habentem:
Sic neruum, & validas habere vires:
Horacleitus ita asper, & Lycophron,
Nec non Phestiadæ cutis poetæ.
Erras, Prisce, nimis disertus, erras,
Vt dicant tibi dicta sobriorum:
Quo quis doctior, eruditiorque,
Hoc emunctior est, apertiorque.
Qualis Tullius, & Maro, & Tibullus.
Sed quo infantior, imperitiorque,
Hoc obscurior, exoletiorque est:
Qualis tu, & similes tibi irrudito.

AD MARCVM.

Doctorum numeros Phalæciorum
Primos, Marce, quod inchoas choræo,
Heroo, Trybracho, Molosso, Iambo,
Et quouis pede vel licentiore:
Iactas te fieri Catullianum,
Nil habens lepidum, & Catullianum.
Sic noctes igitur meraciore
Si produxeris ebrius falerno,
Iactes te fieri Catonianum,
Nil habens tetricum & Catonianum.

AD ALVISIVM PHOSCHARIN, Nicolai F.

Summorum Aluisi proles generosa parentum,
Phoscareoque magis nobilitata Duce:
Vt taceam illustremq; patrem, illustresq; propinquos,
Diuitijs, rebus, fascibus, ingenijs.
Incrementa tuis maioribus ampla daturus
Surgis, honorato conspiciende loco.
Quando tibi celebres iuueni elargitur honores
Patria grata, viro qualia danda forent.
Perge igitur, quo te virtus vocat inclyta, felix:
Accrescantque seni singula pro meritis.

DE IOANNE BAPTISTA Scytha.

Qui linguæ columen fuit Latinæ,
Præstans ingenio, disertus ore,
Quæris, cur Scytha dictitatus esset?
Exponam breuibus. Nitere cultum
Peligni eloquium disertioris,
Eiusdem facilem modis auenam,
Diuinum ingenij boni vigorem,
Illi sobria turba iudicauit
Doctorum: simul omnibus poetæ
Persuasum est, animam sacri nouatam.
Verum, quum Scythica sepultus ora
Naso olim fuerit, probatus hæres,
Illinc ceu rediuiuus aduolasset,
Nomen de Scythia Scythæ recepit,
Qui linguæ columen fuit Latinæ.

CÆCILIÆ BATTALIÆ LAPSVS AD Christoph. Trotum eius fratrem.

Stat vetus & longum sine tecto exposta per æuum,
Trotte, domus, bellis depopulata feris.
Cæcilia hic tibi chara soror tabulata pererrat
Dum malefida, aucto pignore iam grauior:
Cessit putre solum pedibus, tabulæq; labantes:
Hæc ruit, & pessum fœmina adusque cadit.
Embryon ecce locis sese exporrexit in imis,
Sustinuitq; pius tam graue matris onus.
Qualis erit, matura viro si accesserit ætas:
Qui cœpit, neque adhuc editus, esse pius?

IN CELEBRES MENDICOS.

Quærens edaci corpori vagus cibum,
Claudum ferebat cæcus: illi fœnerans
Pedes, ab illo fœneratus lumina.
Quid non egestas dura mortales docet?

AD IO. GEMMOSVM BELLVN.

Pro strena illepidos tibi dicaram
Quosdam versiculos, nec elegantes:
Tu sex aureolos mihi dedisti
Gemmose, æquiparande Pollioni:
Et pergam modo plura polliceris.
Hoc Glaucum superas, quod ille ferrum
Donati precium recepit auri:
Tu chartas recipis leues, inanes.
Glaucus stultitia fuit furenti,
Tu miti pietate liberalis.
Hunc causis superas duabus ergo:
Quod nil accipis, & scienter offers.

CVPIDO FONTANVS.

Aqua hæc, perenni quæ redundat flumine,
Non est, vt ominare venis eruta:
Non fistulatim raptus humor pensilis:
Non per meatus lympha subterraneos
Emissa, plumbo prosilit foratili:
Sed ex amantum lachrymis, quas improbus
Pascit Cupido, manat vnda iugiter.

AD VIRGILIVM ZAVARISIVM.

Intra tempora nostra si leporem,
Nostris carminibus sat approbatum,
Adscribis bone Virgili: erubescam,
De parci mihi conscius vigoris:
Nedum carmina te feram superbus,
Antiquis mea comparare chartis.
Tali Hector licet ore gaudibundus,
Laudari velit. Est enim beatum,
Laudato ex hominum ore habere laudem.
Tam me non tamen approbes amanter,
Quem næuus cruciat maligne inustus:
Verum laus iugulat, data immerenti.

SIDERA NON FALLACIA.

Casurum ab alto Præsulem quendam, Magus
Cœli peritus dixerat:
Ille, vt caueret, infimam partem domus
Descendit, & totum diem
Humi iacebat, irritas demum ratus
Vitare siderum minas.
Sed ecce sero nuncius crepusculo,
Episcopatu retulit
Fuisse trusum: tum miser clamans ait:
Cecidisse non poteram altius.

AD TRYPHONEM DELMATAM.

Plutinum celebras Agrestianum,
Laudans nobilium genus parentum.
Laudans ingenium Attico & Latino
Excultum eloquio, atque dignitatem
Vultus eximiam, valensque pectus:
Prudentem, facilem, pium, modestum,
Virtutis nitidum inclytæ sacellum.
Demum dotibus omnibus decorum,
Et centum iuuenem artibus rotundum.
Qui tanta accumulas Trypho, tot vno
Verbo claudere si potes venuste?
EST DITIS *Simus: hoc satis superque est.*

IN ODOR. FRAN. PERSICINI C. Bellun. obitum.

Persice docte iaces: Musis quid fiet amœnis,
Te solitis duro tempore habere patrem?
Quis tam feruenti studium sermone focillet,
Muneribusque datis excitet ingenia?
Quis tam erit expositus patriæ, tam gratus amicis?
Quis modus in magnis rebus habendus erit?
Prò dolor, o populi factum lachrymabile nostri!
Fulgebas patriæ tu decus omne tuæ.
Tu tamen æthereàm felix elatus in aulam,
Exigis ingenij præmia larga tui.
Nos laceri crines, tundemus pectora palmis,
Questi iacturæ tristia damna grauis.
Sicq; diu penitus nostris infixe medullis,
Quo licet in terris nomine, viuus eris.

DE CYNTHIO ANCONIT.

Vt fronte vidi Cynthium prima, virum
Tanto decore præditum,
Formositate corporis, qualem patres
Phœbo fuisse prædicant:
Illi putaui nomen ex forma inditum,
Quæ si referret Cynthium,
Vt culta legi scripta, versusque illius,
Quales Apollo fingeret:
Errore demum cognito, nunc assero
Eum esse vere Cynthium.

AD OCTAVIVM STEPHANIVM, in Fabianum illud, Oram soluentibus B. P.

Infelix nunquam Fabius de littore soluet:
Duro adeo Octaui est fune ligata ratis.
Explicuit nondum quisquam soluentibus oram,
Vsque adeo à varijs nexibus implicita est.
Extricare volunt multi, quàm carbasus oram
Colligit, & nondum hæc vela tumere vides.
Littore ceu soluant, alij soluentibus ora
Ore fauent, vincta at puppis adhæret humi.
Ille: Precemur, ait, facilem soluentibus auram:
Soluenti hæc nunquam sidere læta micant.
Soluere lora volunt quidam soluentibus obstat
Obtortus nodo funis inexplicito.
Qualis Sangaria nodus Iouis æde pependit,
Cuius erant Asiæ subdita fata globo.
Rumpite iam nautæ funem, si soluere non est:
Rumpet Alexander, soluere si nequeat.

DE BAPT. EGNATII, RACEMATIONIBVS.

Donare vitis aridæ racemulos.
Promittis & peracta quos vindemia
Legulis omitit auferendos omnibus:
Tui beato, sed liquore nectaris,
Quod ex nitente fluxit vua plurimum
Fœcundiore lætius vindemia.
Vberrime omnes iam lacus repleuimus.
Falerna cedant vina: cedant maßica,
Cedat feracis dulce Nectar Setiæ.
O clara vinis, vatibusque Setia
Tuo futura mox labore clarior.
Non hocce caute fallis Egnatj dolo?
Sic meo ô sacerdos integer: Sic decipe,
Vt si daturum te vnciam sponderis
Dones talentum liberalis Atticum.

DE PETRI NITARDI NICÆI Canonici Taurinensis Scriptis.

Thesaurum esse libros, qui iußit scripta Nitardi
Viderat: aut similes his iubet esse libros.

IN OBITVM THEODORI GAZÆ.

Roma olim abstulerat Graiæ decus omne Mineruæ,
Siue opus ingenio, siue opus arte foret.
Gaza autem Argiuæ clarißima gloria gentis
Reddiderat patriæ nunc spolia illa suæ.
Dumq́ pari Ausoniæ conatu consulit, & dum
Musarum & linguæ dux vtriusque viget,
Sublatus fato traxit secum omnia, & vno hoc.
Spes Italum, & Graium fama cadente cadunt.

IN A. PERSII SATYRAS ARGVMENTA.

Prima leueis carpit vates mollemque Neronem,
Altera spes vanas & inania vota precesque,
Tertia cessantem circa præclara iuuentam,
Censores quarta insanos & facta Neronis,
Quinta hominum in vanis diuersa negotia rebus.
Duriter impransos sexta insectatur auaros.

DE LIBRIS LACTANTII FIRMIANI ab Ioanne Tacuino typog. Veneto editis anno Domini 1502.

Lacteus in lucem quoties Lactantius almam
Prodijt: excußis dentibus ora tulit.
Est itaque explicito nunquam sermone locutus:
Nec bene Romano: nec bene Cecropio.
Vir bonus vt doluit sortem Tacuinus iniquam:
Qui bene sanarent, apposuit medicos.
Auctoris præstans igitur facundia tanti
Integra compositis dentibus ora feret.

Ioannis Pierij Valeriani Epigrammatum Finis.

IOAN. PIERIVS VALERIANVS ANDREÆ GRITTEO, SENATORI VENETO, ET DIVI MARCI PROCVRATORI pientissimo, S.

VOD leni parentes ingenio facere consuerunt, Beneficētissime mi Mœcenas, vt peregre profecturi liberos suos iis potissimum commendent, apud quos lenem ac liberalem sperare possint illis futuram educationem: idem ipse Patauio profecturus, id est, Musas ipsas necessitatis vt (cui neque Dii repugnare possunt) intermissurus effeci. Fœtibus itaque meis, vtcumque sint, aliis aliorum curæ demandatis, aliquot etiam tuo, & Francisci tui patrocinio commendare pręcipuum iudicaui: vt qui parentem olim susceperas educandum, eiusdem natos modo suscipias protegendos, qui gestire mirum in modum videntur, apud te patriciū splendidissimū hospitaturi: in cuius contubernio fere homines nati sunt, vbi admirabilem tuā erga omnes benignitatem intellexerunt, conscii præsertim sibi, quanta lenitate me, hospitio tuo susceptum, nō vti clientem, sed vti Franciscum tuum, illum, inquam, tuum absolutissima integritate adolescentem, tractaueris: omne porro studium, omnem diligētiam, opem omnem mihi studioque meo perquam officiose, benigne, liberaliterq; suppeditaueris. Nec vero minor fuerit Francisci filii tui benigniss. in me demerendo liberalitas, ac paternæ propemodum virtutis concertatio, quem licet literis mihi erudiendum tradidisses, quod tamen illius est iudicium, quæ synceritas, quæ prudentia, rerum mearum magistrum habui. Quare mihi persuasum est, natos apud eos feliciter acturos, apud quos pater egerit felicissime. Præterea mouet me summopere Xenophontis de Socrate testimonium, quem referunt sola præsentia multis profuisse. Delitescit vtique in humanis corporibus vis quædam, illapsa cœlitus, quæ clandestina propinquos exhalatione fortunat. Non secus ac Iris locum, in quem decubuerit, odoratum facit: quin & arborem totam cuius radices attigerit. Quocirca, vt mihi plurimum cōtulerit apud talem, tantumq; Senatorem adolescentiam egisse: ita libellis meis magnam spero celebritatis accessionem fore: quod nomini tuo dicati sint, quo nihil hoc æui magnificentius inuenitur. Qui virtutibus omnibus ornatissimus, nobilissimam Gritteæ domus antiquitatem indies magis ac magis illustras. Qui regia formosissimi corporis proceritate, effigieque spectabilis, amorem & obseruantiā erga te hominum excitaris ingentem. Qui splendore, magnificentia, liberalitateque clarissimus in oculis omnium ferris. Qui iustitia, prudentia, temperantia, fortitudineque præcipuus, tuorum parentum præclarissimas res, terra marique summa laude gestas, non æquare tantum, sed exuperare summo studio niteris. Cuiusmodi exempla ante oculos omnium adhuc versantur, dum non immemores esse possumus, quanta tu charitate patriam sis prosecutus: pro cuius emolumento, non labores tantum intolerabiles subieris, non pericula tantum formidabilia despexeris, non opulentas tantum fortunas amiseris; sed & vitam ipsam apud Turcarum Imperatorem, apertissimo discrimini toties exposueris: cuius arctissimis oppressus vinculis, in æditissima turri supra biennium custoditus, dum in horas mortem expectares patriam adhuc iuuando perseuerasti. Mira hominis prudentia, mira in patriam pietas: tot satellitibus circumseptus, tot custodibus circumuallatus, inuitis omnibus, deceptis omnibus, qua ratione patrię consuleres, excogitasti. Quid quod virtutem tuam immanissimus hostis admiratus, ne te trucidaret, quum id sæpius deliberasset, demum abstinuit. Quem demum ita sapientia tua emollieris, vt & salutem tibi, & optatissimam ac eo tempore maxime necessariam Christiano nomini pacem ab eo reportaueris. Sunt ab his, eruntque in dies magis, non dissimilia virtutis tuæ monumenta quam plurima: de quibus satius esse tacere iudico, quam pauca loqui. Quare libentius hæc in commodius scribendi ocium distulerim: quum scilicet dignationi tuæ, quæ omnes ominantur incrementa successerint. Habebis interim hoc obseruantiæ erga te meæ testimonium, dum Patauii prætor, vnde ego digredior, tu iustitiam, magnanimitatem, & munificentiam, tres tibi præcipuas virtutes, sapientissimus exerces. Vale: & clientuli munusculum, qualecumque est, de more suscipe benignissimus. Patauii, nonis Martiis, M. D. VI.

IOAN. PIERII VALERIANI ODARVM LIBER.

Exultatio pro reditu Andreæ Grittei, ad Vrbanum Valerianum patruum.

RBANE tristeis tot querimonias,
Et tot timores pone miserrimos.
Gritteus euasit tyrannum,
Et redit, & comites recepti.
Nunc glorioso fine laboribus
Tot rite victis, fas te hilarem modis
Herois inuicti iocosis,
Præteritas memorare clades.
Quas passus, erga dum patriam pius
Grandes ruinas, magna pericula,
Vnius aßis, mente firma
Insuperabilis æstimaret.
Non hunc minacum turba satellitum,
Non tot sub hastam diuitiæ datæ,
Sublata pondo non tot auri, &
Rapta domus manibus profanis.
Terrere possunt, perque triennium,
Non turris atræ celsa Propontidos,
Et vento & astro sub niuali,
Editiore loco reposta:
Non tot securi corpora ciuium
Percussa, possunt ante oculos metum
Inferre: non tot fixa viuis
Robora per femora, & per exta.
Sed fronte semper læta animosior,
Quum plus timendum, suscitat omnium
Demortuas iam spes, amœnoque
Eloquio socios focillat.
O summa virtus, quam Machomatius
Miratus hostis, dirus in Andream
Sauire; id affectans, nequiuit:
Numen ei veritus subesse.
Is nunc solutus, tuque simul, metu
Sedes paternas visit: vt has iuuet
Præsens, vt absens adiuuabat
Consiliis, opibusque promptus.
VRBANE, large nunc dabitur frui
Virtute, quam tot laudibus inclytam
Efferre suetus, tum benignis
Moribus, & probitate rara.
Absterge fessis iam lachrymas genis,
Ridenti amicum fronte bonum cape.
Narrate, quondam, res, vicißim
Ex Aponi studio, vetustas.
Sed nuncupatæ liba nouem precis
Offer sacerdos, pollicitus Deo,
Hunc si redonarent fluentis
Incolumem Venetis amicum.
Qui si perisset, dimidium tui
Cordis, paras dimidio altero
Quacumque dilecto silentis
Ire comes domino per vmbras.
Namque ipse tecum sæpe timoribus
Vexatus, omni nunc vacuus metu,
Saltu pauimentum frequenti
Concutiam modulis Lacænis.
Cinctusque festo malobathro caput,
Grates beato cælicolum patri,
A sole nascente ad cadentem,
PIERIIS numeris habebo.

AD MARC. ANTONIVM SAbellicum pro defuncto F.

Quid Marce tantum filii doles vicem,
Quem acceperas precario?
En hisce vitæ fluctibus nil proprii,
Nil poßidemus exules:
Nosti dolendum, si qua negligentibus
Aduersa nobis ingruunt.
Sed quod peractum est maximi nutu Dei,
Æque ferendum iudices.
Qui dolere plurimos ob hæc facis,
Tibi erit dolere dedecus.
Quod impetrabit tempus omnino, magis
Ratio decenter impetret.
Solutus ille corporis iam carcere,
Sedes beatas incolit:
Quod vita suadet integra, & mores patri
Non discolores optimo.

Vbi esse demum constat immortalibus,
Esse hic nequimus dicere.
Natura quod si porgit ægritudinem
Cui difficulter abnuas.
Memor esto si quos optimus fouet Deus,
Illos fatigat casibus.
Hinc nos tot vrgent vndique ac accommodant
Curæ, labores, tædia.
Quo sæpe par est, efferamur mortui,
Dum somniamus viuere.
Subductus igitur quum sit ærumnæ graui,
Marcúmue lugebis tuum?
An quod paterno fors carebis nomine,
Id te dolenter macerat?
Qui te Latini nouit eloqui patrem,
Te dicet orbatum minus.
Victura namque sunt tot, æternum patrem,
Quæ prædicabunt pignora.
Ergo dolori parce, solamen tibi
Datur, quod est rarissimis.

THEOLVM, T. LIVII SECESsum, & Capilistar. villam amœnissimam commendat.

AD FRAN. CAPILISTAM.

VNDE hic tam subito surripit impetu
Mentem Pierius feruor? vt allicit
Vocalis modulos tendere carminis
Aggressu temerario?
Cur ignara hilarem dextra cupit lyram?
Quæ nam causa ciet? quis furor occupat
Sic spirantia præcordia? atat sacri
Agnosco ingenium loci.
Sic Virgo pedibus vix tripodem aureæ
Cortinæ attigerat, quum furor entheus
Bacchantem obruerat numine Phœdaden,
Venturi bene præsciam.
Hic Francisce choris Aoniis locus
Nimirum sacer est, hinc furor igneæ
Phœbeus stimulat corda, poematum
Hac prurire libidine.
Ad se mellifluas nam Theolus deas,
Quo doctus viguit Liuius in iugo,
Quo toto intumuit Flaccus Apolline,
Huc Cephisidas auocat.
Hanc sedem emeritæ Phocidos accolæ
Musæ, Barbaricis inde timoribus
Expulsæ, Euganei collis in edito
Hoc sedere cacumine.
Nam vt laxare animum deliciis velis,
Nusquam se explicuit maior amœnitas,
Nusquam temperies vlla salubrior
Puri canduit aeris.
Lætos ferre vides vndique palmites
Vuas Sidonij muricis æmulas,
Gaudentes Thasias inde leui solo,
Hinc pingui Mareotidas.
Stat pars ætheriis abdita populis,
Vlmo pars humili, pars bona pampinos
Pro testudinibus complicat, & comis
Solis caumata summouet.
Immites acinos ecce racemulus
Idem fert, aliis mitibus, & prope
Florentes alios, qualia in hortulis
Nausicæ riguis erant.
Quæ saxosus anex, repit humi rubens
Vua, ex Illyrio nomina quæ tulit.
Nascenti exposita est Phœbo Apiariæ,
Baccis suaue tumentibus.
Acceduntque decus vitibus arbores,
Multis ficta modis ars topiaria.
Fœcundo reliquæ mergite succubant
Pomis frugiferæ omnibus.
An te nunc sileam Punica vasculis
Spes purpureis grata? sed ô quibus
Nulla insunt acinis ligna, prioribus
Res ignota parentibus.
Deductæ spacium vallis omittimus,
Venatu, aucupio, gramine commodum:
Et præpingue solum, quod pariter colunt
Pallas, Nyctelius, Ceres.
O collem placidum, cui domus insidet,
Demissa aspiciens iugera molliter:
Quem replet geminis læta sororibus,
Multo Gratia gaudio.
Ver molle, & Veneres, atque Cupidines,
Hic festos celebrant Naiadibus choros:
Non absunt Satyri, non reliqui dei,
Si mulcere animum velint.
O, ni quid temere poscere cœlites
Detur, concipiam vota superstitis
Vitæ, quod reliquum net Lachesis mihi,
His producere collibus.
Hic hic viuere amem, hic Pierides deæ
Mentitæ volucres tam bene concinunt,
Vt si permaneam, sors mea candidam

Me demutet in alitem.
O saltem hoc mihi non inuideas precor,
Francisce, ingenio mitis, vt entheo
Afflari quoties numine quæritem,
Hic te conueniam frequens.

AD IOSIPPVM FAVSTINVM praeceptorem, à quo missionem petit à studiis politioribus.

Faustina, vitæ doctor integerrimæ,
Linguæ Latinæ censor, & sublimium
Rerum absoluta notione nobilis.
Iam iam sat, annos octo militauimus,
Vexilla tyro persecutus inclyta,
Et quæ sub alto castra metaris iugo.
Exinde miles Prunuli & Sabellici,
Labore semper inquietus improbo:
Anno peracto tertio ac vigesimo,
Veniam canendi poscimus receptui:
Exautoratusque rude donari velim,
Castra hæc amœna & delicata linquere,
Seuerioris ære conscriptus ducis.
Cuius per altum signa nactus æthera,
Hylen patenti semen ore poscere
Videbo: tanquam sponsa sit, virum appetens.
Rerum nouatus, atque causas omnium,
Et vnde mundi fluxerint primordia,
An pace amica, & ab odioso prælio,
An mole massæ immobilis primaria:
Ab igne, an vnda sint: ab æterno, an diu:
Anima an sit ignis, aura, sanguis, an nihil.
An, quod fatemur sponte, cœli spiritus,
Scrutabor. ipsa pollicentur omnia,
Locum hoc labore forsitan non infimum:
Ni dura egestas me repellat pauperem,
Aduersa nostro tempore emergentibus,
Magisque iniquus hostis emersis. piget
Quum tot laborum gloriæque inutilis.
Quando Chelonis vincitur sapientia
Atq; ipsa virtus: Atticum vt prouerbium est.
Sed esto quærant improbi viles opes,
Viles per arteis, atque mercimonias,
Musas omittat, quem sitis census rapit.
Odi appetentem ex literis ditarier.
Namque est ouilla pelle consutus lupus,
Opibus anhelat, iam professus pauperem.
Procul profanum vulgus à Musis procul.

AMATORIA, QVÆDAM problemata soluit.

DAPHNIA.

Si tam sollicitis cales,
Quum me non videas, ignibus æstuans:
Cur si me videas, riges,
Effectus Scythica frigidior niue?

PIERIVS.

Notæ sæuitiæ memor,
Tunc tunc destituor sensibus omnibus:
Quare contrahitur calor,
Vt cordi misero suppetias ferat.

DAPHNIA.

Si quid dicere vis mihi,
Velas opposita cur faciem manu?
Sed quam purpureus rubor,
Pallenti viola mixtus, obambulat.

PIERIVS.

Optati mihi conscius,
Non sat legitimi, memet ita obtego.
Mox nubem ingenuus pudor
Fundit sanguineam. hac inficitur cutis.

DAPHNIA.

Sed cur lumina deiicis,
Si me cernere amas? cur varius tenor
In vultu modo frigido,
Nunc contra calido? nec stabili es modo?

PIERIVS.

In te sustineo minus
Lumen, duritiem dum vereor tuam.
Hinc spes, hinc metus efficit,
Momento vt variem cuncta volubili.

DAPHNIA.

Cur semper querulus meam
Carpis duriciem? qui minus indices,
A me quid cupias: domus
Omnis cui pateat, res, & opes meæ.

PIERIVS.

At suspiria feruida,
At pallor gelidus, lumen at humidum,
Atque os pumice siccius,
A te quid cupiam, quid meream indicant.
Et si dirigeam, vt lapis,
Nec fari valeam, neve loqui: tamen

Pernix

Pernix seruitium, & fides
Explorata petunt, quid meream, satis.

DE FORTVNA GVIDONIS Vrbini principis.

Iam tandem imperium Prudentiæ
Sub meum redacta est,
Fortuna dixit gaudibunda nuper.
Vertimus inuicti vires ducis,
Exulare diua
Natum Minerua principem coegi.
Qui docto nulli moderamine
Cedit, Imperator
In militari gloria supremus.
Quem Plato, constituens commertia
Sancta ciuitatis,
Sanctæ creasset principem cohortis.
Quid vetat? ecce meo totus pede
Supprimetur orbis,
Obstare quod Dux hic mihi nequiuit.
In superos etiam forsan caput
Efferam superbum,
Seruileq; omnes sub iugum prehendam.
Non tulit hanc Phœbus tam grandia
Iactitare verba:
Quid vana tantùm gloriaris? inquit.
Cur insana putas huic regia
Sceptra sustulisse?
Cui sceptra, non tu, sed dei dederunt?
Doctrinæ, ingeniis, virtutibus
Imperat libenter,
Mecum ministrant huic nouem sorores.
In quibus imperium clarissimus
Obtinet, polita:
Raraq; præstans eruditione.
Sed non læta diu, si dicere
Vera iudicemur,
Fortuna risus excitabis istos.
Nam veluti densa caligine
Nubium repulsa,
Sudum per ipsum clarius corusco.
Dux ita Guido tuæ tot casibus
Obrutus procellæ,
Tranquilliori sorte mox fruetur.
Namque homines misera quoties vice,
Iuppiter fatigat,
Fœliciorem præparat triumphum.

VANVM ESSE FVTVRORVM metum ad Hier. Alexandrum Moten. amicum præcipuum.

Frustra minacum, docte Hieronyme,
Aduersa plorat fulgura siderum,
Qui pondus humanum subiuit,
Lapsus ab æthereo recessu.
Vitare si quid non datur à Deo,
Id ferre saltem fortis opus viri:
Non voce, singultuq; tristi
Examinare grauis amicos.
Quanto videtur Thrax sapientius
Sperare, quicquid sidera iusserint
In fronte scribi nascituris,
Mente manet placida futurum.
Idcirco nulla corda cupidine
Rerum trucidat. contigerit bonum,
Plaudet modestè: sin sinistrum
Acciderit, faciet nec assis.
Exponet ipsam casibus omnibus
Vitam, premit seu mœnia Chalcidos:
Sed Marte pernix, heu, cruento,
Aggreditur miseram Methonam!
Seu Iuli amœnum depopulat forum:
Seu tot tumultus mittit in Apuli
Dauniq; campos: quos Iapyx
Laude facit celebres vetusta.
In bella fortes, in Venerem, in iocos
Molles, ad omnem se faciles dabunt
Ii semper euentum paratos,
Sæuiciæ, & Genij ministri.
Dum nulla curant funera: dum maris
Iram furentis, fulminis impetus
Spernunt, & instantes cateruas
Excipiunt animosiores.
Mox læta iugi pectora leniunt
Cantu, & cachinnis. hinc crapula in dies
Producta quinos hos retentat,
Deliciis variis fruentes.
Solamen ingens, ponere sub pede
Spemq;, & timorem: sit tamen vt comes
Intaminatis iuncta virtus
Moribus, En placet, hos sequamur,
Qua parte callent. sæpe olitoribus
Natura veri simplicibus viam
„Ostendit omnes nunquam haberent
„Omnia: habent tamen omnia omnes.
Centusse curto non liceat magos,

Seu Mars Lacænos sollicitet meos,
Stilbonaq; obnixus benignum
Excipiat radiis malignis.
Quamuis Nepali cuspide concitus,
Quamuis fatiget vim placidi Iouis,
Cum fronte Saturni feroci,
Quem trepido irradiet trigono.
Inspector æthræ quis mihi crastinam
Mortem minetur, non aliter genæ
Mutem colorem, quàm vt serenum
Dixerit, aut pluuiam futuram.

AD PETRVM ALIGERVM Dantis III. F.

Nil me deliciæ iuuent
Vrbanæ, immodicis sumptibus inclytæ:
Non si me vocet Attalus:
Non si me hospitio suscipiat Gyges:
Dum me viscere, floscule
Doctorum iuuenum Petrule non neges.
Qui tam carus ades mihi,
Dum patrem assimulas moribus, oreq;.
Qui miti ingenio omnibus,
Qui dulci eloquio, qui facili, & proba
Præstas mente: puer quidem,
Prudenti sedenim iudicio senex.
Sic dij sint faciles tibi,
Sic doctum superes eloquio patrem.
Hic in gramineo toro,
Vt tecum Daniel est Zauarisius,
Adsiste, hacce Quadranthidos
In ripa vitreæ: cuius amœnior
Mulcet corda susurrulus,
Insultans gracili murmure calculis
Seu reptare velis iugum,
Surgentesq; tuos molliter hortulos,
Hoc in tramite Pallados
Crispato vnde, oleis, cumq; virentibus
Mecum vna Aoniam libens
Vocali citharam carmine tempera.
Accantat tibi Daulias,
Hac commenta melos dulce sub ilice.
Et quæ Cecropium genus
Olim nobilitet, rauca cicadula.
Hic nudare caput iuuet,
Labris etesias carpere hiantibus:
Vmbras dum canis inuidet,
Dum cœli medio sol vehitur furens.
Statim quàm placidus tua
Perstringat Zephyrus tempora leniter?
Quam vallis faciem tibi
Ostentet? segetum, & graminis huberem.
Hîc tot fontium aquæ oppidò
Piscosæ, hîc leporum præda fugacium:
Hîc captura volucrium,
Cuiusuisq; boni larga opulentia.
An tu quicquam aliud putas
Termessum, Aoniam, Pieridum loca?
Tanti scilicet interest,
Quánam parte fauor spiret olympius.
Vt sis ergo beatior,
Nobiscum studeas esse frequentius.

ALBÆ CALISTÆ PVLCHRItudinem admiratur, ad Paulum Capiuaccium.

Paule diuinum decus intueri
Quæris incassum, laticesq; tundis,
Ni prius pulchræ videas Calistæ
Lætus ocellos:
Quîs hebent visus hominum, nec astra
Clarius summo rutilant Olympo.
Dulcor, atq; ipsa Charites, amorq;
Defluit vnde.
Hîc Amor densa face nidulatur,
Hîc micent quanto superi nitore
Cernitur, quanto Lycius vapore
Splendeat ignis.
Ipsa miratur potuisse idipsum
Ferre se, rerum genitrix videtur
Plausitans nusquam reperire tanti
Lumina Solis.
Siderum fluxus, elementa, cœlum,
Vltimas artis posuêre vires,
Vt darent nobis iubar hoc, coruscæ
Lampade plenum.
Quæ fuit magni regione cœli
Forma? in Ideis quibus enitebat
Lumen exempli nitidum decori,
Claraq; imago?
Vnde natura hanc faciem venustam
Sumpsit? humano generi datura,
Sedibus quicquid fabricare summis
Cultius audet.
Fontibus quæ nam gelidis pererrans
Nympha, vel syluis tacitis, capillum,

Qui magis fuluum simularet aurum,
Soluit in auras?
Nónne Rhypheas superat pruinas
Vultus aspersu varius rosarum?
Nónne virgultum superant Medusæ
Pulchra labella?
Aequor ecquando tulit vniones
Indicum tales? micat ore qualis
Dentium, numquam satis efferendus
Omnibus ordo.
Cerne iucundos ebeni nigrantis
Arculos, audi lepidam loquelam,
Siderum phthongos celerum supernos
Assimulantem.
Dulce qui numquam audierit loquentem,
Dulce ridenti adstiterit Calistæ,
Nescit vt curet, perimatq́; amantum
Corda Cupido.

AD HIERONYMVM BONONIUM Taruisinum, Iambum vnicuique materiæ iam aptum esse.

Docti probare difficulter assolent,
Quiduis iambo traditum:
Nisi boantem concites Tragœdiam
Aut aliud illa tristius.
Iræ, furoris, vltionis carcere,
Censent iambum claudier.
Aureliani sed genus poematis,
Quaqua vagatur liberum,
Seu facta regum versibus pangat nouis
Potentiorum illustria:
Siue immerentem non reponat quempiam,
Vel ense, vel opibus bonum:
Seu litteratos laude non fraudet sua,
Proborum amator omnium:
Seu molle, seu lasciuulum carmen lyra
Iucundiore personet.
Seu rerum apertas nemini ore differat
Causas profundo plurimas.
Suum decorum seruat, auget, excolit,
Felicitate maxima.
Ergo, Bononi docte, consultum meo
Studio putabis optimè,
Aureliani quod genus poematis
Cura sequamur sedula.
Laudem meretur, qui sibi legit, bonum
Vt æmuletur quempiam.
Fraudandus ipse hac non ero, quod optimum
Mihi æmulandum legerim.

AMORIS INGENVI conditio.

Occlusi medio pectore vulneris
Insanam patior sollicitudinem.
Nam quæ sub tacito pectore fax latet,
Maiorem cupido concitat impetum.
Suppreßit labium nescio quis tremor,
Suppressum reserat nescio quis calor.
Vecors me temerè suadet amor loqui:
Instat, subticeam, pallidulus pudor.
Rideri metuo: si loquor, improbus;
Truncari metuo, si taceo, diu.
Ignarus, quid agam, dispereo miser.
Vix consto mihi, vix viuere iudico,
Dum tantis propero casibus obuiam.
Vesanus quoties te video furor,
Cor vrget: quoties non video, dolor,
Mœror, tristitiæ pectus obambulant.
Heu quo me miserum sors trahet impia?
Vrgentem nequeo sistere turbinem:
Nec vitæ auxilium poscere languidæ.
Heu sors quaque alia sorte molestior.

DE NELPHO TARVISINO, qui perijt caßide medicata.

Nelphus Euganei decus
Est vbi certaminis?
Tanta robora militum,
Strauerat modò fortium,
Miles insuperabilis.
Heu sopore caßidis
Is malo perijt dolo:
Qui mori haud poterat vigil.
Parca, qua subeat, viam
Nouit, vt cunctos necet.
Robori nullus suo
Fidat: impenetrabilis
Sit licet gladio, Phrygen
Iuuit id Cycnum nihil:
Quem genu, & clypeo dedit
Acer Aeacides neci.
Versus in tot imagines
Iam Periclymeneus polum
Ibat altum lusitans,

Factus ætherij Iouis
Ales, Herculeas manus
Sic morabatur: tamen
Illius telo occidit.
Milo fortis, & impiger,
Viribus periit suis:
Robori vt bifido manus
Abdidit temerarias,
Præda ita expositus feris.
Nostra spes vbi sistitur?
Omnia incertis fluunt
Fata casibus obuia.
Sole qui fuerat nouo
Summus, occiduo infimus,
Labitur pessum ruens.

FERINI AMORIS CONDITIO.

Ex Praxillæ vatis testimonio, ad Ioannem Petrum Ferettum.

Praxilla immeritis diu
Vexata, in pueri pube doloribus:
Praxilla Aonidum decus,
Quam vatem celebrat Græcia nobilem,
Experta indomiti ferum
Tormentis animum pectoris omnibus:
Quum spes nulla superfuit,
Inuenit medicam à tempore opem breui.
Ergo, vt compos erat sui,
Affata est Calain talibus impium:
Dum formosa tibi fuit,
Dum nullo facies tubere putida,
Dum pulcher fueras, genas
Imberbis, roseam purpureus cutem:
Quamuis toruus, & impius,
Quamuis difficilis, rusticus, & ferus.
Si te cernere, si tamen
Vnquam contigerat, vulneris illico
Insani auxilium dabas,
Quod me perdiderat, te nisi cernerem.
Nunc deformis adest tibi,
Nunc multo facies tubere putida,
Fœdè à furfuribus genæ
Exesæ, & fluidam luridus es cutem:
Et ni te videam tamen
Funebri videor deliquio mori.
Scin' cur forma, prioribus
Annis sculpta meo pectore, tunc subit.
Quod si te videam statim
Conceptusq; dolor, flammaq; deperit.
Sic, qui omnes ferus oderas,
Effecit Nemesis, temet vt oderis.
Nimirum volucres dies
Insperata ferunt multa: sed omnium
Importunæ cupiditas
Clamat PETRE, *mora nil odiosius.*
Quod si tempora noscitent
Mortales, habeant nil sapientius.

PRO INITA CVM IACOBO comite Iuliario amicitia, ad Dantem III. Alig.

Quis ferre tantum ponderis, quis tot pati,
Tot, quæ vndecunq; vincula annectis mihi,
TERTI, *valebit Herculem ponas licet.*
Primum verendo me obligasti nomine:
Mox eleganti est duplicata carmine,
Incomparanda vinculorum sarcina.
Mox pergis vsque, & vsque, & vsque texere,
Et hinc & inde plura mi ligamina:
Et huic & illi me diserto addicere.
Addicis vt nunc ecce Iuliario,
Viro eruditione rara prædito,
Humanitate claro, & eloquentia.
Opes omitto, omitto stirpem nobilem,
Stirpem vetustis inclytam maioribus,
Stirpem probatis splendidam minoribus.
Quis ferre tantum ponderis, quis tot probe
TERTI, *catenas sustinebit Hercules?*
Nec is, nec ille: protinus nec Hercules.

DE DECORO IAMBICI Carminis, ad Paulum Dandulum P. V.

Ac si obtinere principatum, Dandule,
Parum sit in elego, parum sit in lyra,
Ad clara promptus & vigens negocia
Vis etiam iambum, præpetem, celerrimum,
Sequi, & peritis difficulter agnitum:
Vt multa nostro seculo poemata,
Versum eruditum ad arduas regum vices
Aptum canendas, factaq; virûm maxima,
Acrem, canorum, flebilem, atrocem, grauem.
Terentianus hocce carmen approbet,
Quod alterius indiget pedis nihil,
Suosq; versus conficit senarios:

Quali phasellus impetu celer volat.
Sed enim id citatum cui nimis videbitur,
Spondæo iambum iungat alterno gradu.
Dactylus in vno vertice, aut nusquam, placet.
Anapæstus insit rarus, & primum locum,
Quintúmve, si sit, occupet, reliquos sinat.
Infert sonorum hic versibus tragicis melos,
Quoties iambo terminant bissyllabo.
Habeat honestè primus ipse trybrachum,
Quartus, secundus: dum fuerit is vnicus.
Duos locare de solutis, absonum.
Languere quintum iudicamus trybracho,
Finis duarum syllabarum fit grauis,
Trium citatus, plurium iucundulus.
Cæsura palmam multa semper obtinet.
Licentiosis esse dandum Comicis.
Epigramma certis obligetur legibus,
Quod difficultas ipsa reddit nobile.

DE SCAZONTE, AD Annibalem Phaethonta discipulum.

Sonora verba, non hiulca scissuris
Sunt claudicantum dignitas iamborum.
Cæsura quintæ, aut septimæ frequens partis,
Demptis duobus vltimis pedibus esto.
Reliqua Dimetri quantitas, habe exemplum.
Sunt claudicantum dignitas,
Cæsura quintæ aut septimæ,
Demptis duobus vltimis,
Reliqua Dimetri quantitas.
Cæsura demit hocce semiseptena,
Et syllabæ occurrentis vnius segmen.
Sedes iambo quinta semper offertur,
Et quarta iambo, ni trybrachus eas poscat.
Quintæ dederunt scripta nulla spondeum:
Si scripta vatum volueris receptorum,
Catulli, Horati, aut Virgili: quibus tantùm
Debere Musæ gloriantur, & Phœbus,
Ineruditi quàm frequenter vsurpant,
Mutare sedes vltimas, nec aduertunt.
Quæ si redibunt, sic iambicus fiet
Cæsura quintæ, aut septimæ partis frequens.
Audere stultis, vt lubet, dato, & duris:
Qui lege nulla victitant: age impuros
Hos chare vites, Annibal, velut pestem,
Semper secutus optimos poetarum.

IN PLINIANVM ILLVD: duriusculum se fecit. ad Petrum Alexandrum, ex Corneliano.

Corneliani Petre lumen oppidi,
Non quæso tantas rideas ineptias,
Quas iurgiosi somniant interpretes.
Quum de caprina conserunt lana manum?
Est Pliniana cura diligentiæ,
Mollire duriusculum poematis
Catulliani carmen hinc certamina
Tot oboriuntur, duriorum sic facis,
Vt vix duobus esse credas peruium.
Tacitè locutum militem hic intelligit:
A quo vocatus Imperator Sotado
Titus fuisset, ne patrem sublæderet.
Vespasianum duriusculum vocat,
Acclamat vnus: alius hocce durius
Sensu inuenire sedulò conabitur.
Et his & illis sæpe duriusculi
Domi forisq; clamitant, certant, strepunt.
Quin molliendi sunt, vt inde molliant.

AD ERVDITOS, DE Paralysi Calphurnij.

Professor erudite, doctor elegans,
Poeta litterate Rhetor eloquens.
Quincunque Musis dedit palescit is:
Nolite quicquid lectione plurima,
Et erudita consequi vobis datur,
Id omne auaro consecrare pectori,
Vt nil futuro conferatur sæculo.
Exemplo habete singuli Calphurnium.
Sciebat ille, quicquid est sciri datum
In expolitis vndecunque litteris,
Seu Græca velles, seu Latina posceres.
Sed dum tenaci supprimit sinu omnia,
Nil editurus, & sibi tantum studet,
Perinde natus ac sibi tantum foret:
Congesta iam tot litterarum pondera,
Stipata memori tot diebus vertici
Ciere bellum: hinc conserunt simul manus,
Pugnantq; nixa viribus contrariis,
Vt longa soluant carceris ligamina.
Soluêre demum, & impetu tali caput
Rupêre: vt omne excusserint cerebrum: ac statim
Is destitutus, impotensq; corruit,
Luctu & dolore quæritandus omnium.

Quicunque libris igitur impallescitis,
Exemplo habete singuli Calphurnium.

ODARVM IOANNIS PIERII Valeriani, finis.

IOAN. PIERIVS VALERIAnus ad Ianum Lascarim, V. Clariss.

Regia Lascareæ sobolis stirps Iane, decorum
Qui vetus ingenij viribus æquiparas.
Si tibi dona parem, Veronæ cultor amœnæ,
Quæ tanto inueniam munera digna viro?
Dem ne crocum, an citrios, an Rhœtica vina, an oliuum?
Immo age, selectus Carpio munus eat.
Rarus hic in stagnis, proprioq; in gurgite rarus:
Et meus, vt faueas, Carpio rarus erit.
Ipse ego quem cepi, atq; alui Quadranthide lympha,
Iugera quæ Aureoli montis amœna rigat.
Qui, seu legitimo, vetito seu semine cretus,
Iudicio constet, magne vir, ille tuo.
Qui rerum exploras causasq;, vicesq; remotas:
Rex hominum quem non, non latuere deûm.
Credita summorum cui magna negocia Regum:
Qui pacem, atq; eodem pectore bella cies:
Consilio cuius prudenti Gallia plaudit,
Orantiq; potens regia quæque fauet.
Cui de Cecropijs, Latijsq; in pectora cellis
Instillat superos promptus Apollo fauos:
Dulcius vt nemo quisquam hac ætate loquatur,
Dum latij exundant, Cecropijq; sales.
Quid loquar, vt propior pompam sis ipse secutus,
Quam pennata Iouis rheda Tonantis agit?
Admissusq; sacris, quæ raros noscere cautum est,
Pastus es ambrosiam, nectareamq; dapem,
Qua licet hinc homini, sapiens effectus, & ægro
Mortali præstans, vt Deus ipse tibi.
Quumq; ita præcellas, humiles; at sponte, Poetas
Amplexaris, amas, officijsq; iuuas,
Omnibus expositus, veluti Sol omnibus idem:
Diuinæ vnde licet noscere mentis opus.
Ergo age, quicquid erit, munus leue sume benignus:
Auspicijs viuat Carpio vt iste tuis.

CARPIONEM M. MVSVRO commendat.

Si sic Carpio mi exilire gestis,
Anguilla mage lubricus nitenti,
Quam nemo potis est manu tenere:
Inter Lascareos, vt apparatus
Splendentis, nitidos, & eleganteis:
Phoca fœtidiorq;, olentiorq;,
Te te putidulum inferens, verendas
Ceteo temeres odore nares,
Qui non Idotheès leuetur herbis.
Si sic Carpio mi exilire gestis,
Musuri prius ibis in culinam:
Quam Phœbus colit, & piæ sorores,
Illi fercula sacra condientes,
Actæo, nec adultero sapore:
Quæ mox discipulis suis propinet.
Illum qui Euganea schola frequentant,
Fiet Calliope obuiam & Thalia,
Et iucunda Erato, cutemq; Dio
Totam nectare sedulæ lauabunt,
Et vesco sale Cecropis salibunt:
Ventremq; ambrosia bene enteratum,
Exempta tibi, quantacunq; fex est,
Perducent: ita lautiore mensas
Cultu Lascareas adire detur.
Non tantùm stomacho eius appetendus,
Conditus sedenim sale isto, orexin
Adlectes quoq; delicatiorum.

FABVLÆ TOTIVS Argumentum.

Latiæ Catullus elegantiæ parens,
Profectus è Bithynnia, peninsulam
It Sirmionem inuisere actutum suam.
Ad hunc amici commeant complusculi,
Lacum phasello limpidum sulcant leui,
Et se vicissim suauibus mulcent modis.
Canit Catullus impotentem perditi
Benaci amorem, quo pudicam deperit
Garden, nec vlli obnoxiam libidini.
Ripas Napeæ quæ virentis adcolunt,
Illum sequuntur, atque Benacus pater,
Bibula haurientes aure carmen optumum.

Eo

Eo absoluto, Naiades plausu dato,
Exosculari dum carinam cursitant,
Imis refusa stagna miscentur vadis,
Et vorticosis fluctibus cœlum petunt.
Quibus poeta territus, proram manu
Vtraq; prehendit, immemor poematum,
Quæ lapsa fluctus in rapaces decidunt.
Abit Catullus, atque confectus graui
Mœrore, paucis post diebus occidit.
In carpiones inde mutantur libri.
Membrana namq; piscium id genus parit,
Ramenta in auri transferuntur litteræ:
Cognata quæ esse conscij pisces sibi,
Sola illa deinceps destinarunt carpere,
Vnde hæc secuta Carpionum nomina.

IOAN. PIERII VALER.
Carpio.

IBat ab hospitio Memmi, Thymisq;, Catullus,
Eq; amplis lætæ finibus Ioniæ:
Spectaret fumum à patriis vt collibus, vtq;
Natali inferret basia chara solo.
Sirmio defessum ridens peninsula vatem
Suscipit, & placido mulcet amœna sinu.
Venisse incolumen veteres gratantur amici,
Inuisuntq; lares, docte poëta, tuos.
Ipse peregrinos longo sermone labores,
Aegeiq; refers multa pericla salis.
Quæ tulerit terris incommoda dura Bithynnis,
Quàm fuerit patrij terra adamata laris,
Soluere iam tempus curas, ægrumq; grauatæ
Aedibus in notis ponere mentis onus.
Non aliàs æquè facilis suscepit alumnum
Benacus reducem, veliuolusq; lacus.
Hinc ver, hinc placidi genitabilis aura Fauonij,
Aequore suadebant limpidiore frui.
Ergo parant tenues per stagna liquentia tonsas
Lentare, & socias addere sorte manus.
Ipsi aderant pleriq; notæ melioris amici:
Quos ipse à teneris legerat vnguiculis.
Conditor exhausti nitidus Cornelius æui,
Varrus amore potens, Caluus amore miser.
Tu qui delicias elegis das, Calue, fluentes:
Tu, quem plus oculis, Calue, Catullus amat.
Nec Verranius hinc aberat iucundus, Ibero
Qui patria nuper venerat Oceano.
Lætus & ante alios risu, salibusq; Catullus,
Diues, & ex promptu viuidus ingenio.
Liquerat, vt sociis admisceretur amatis,
Comi celsa noui mœnia Cæcilius.
Cumq; iis blanda comes demorso Lesbia labro,
Lesbia centenis humida basiolis.
Lesbia deliciis tam blandi passeris orba,
Rubra genas fletu Lesbia turgidulas.
Cæsiolis neq; non oculis mellite Iuuenti,
Dulcibus exhalans ambrosiam labiis.
Castulus ille puer, nullaq; libidine turpis,
Qui meruit casti vatis amore coli.
Qui comites? qui lusus erat? quàm pura voluptas?
O precibus Vatum vita petita piis!
Ii modo trudebant abiegnis littora palmis,
Moxq; dabant auræ lintea passa leui.
Sed, ne pigra vllum tereretur in ocia tempus,
Exhilarant gratis pectora colloquiis.
Alter ab alterius numeris incensus, amice
Reddebant salsis mutua verba locis.
Musarum incipis hic dulceis expromere fœtus,
Hospita quos dederat terra, Catulle, tibi.
Magnum opus, & nondum vulgata poemata, tum quæ
Pro dolor, insanis rapta abiêre vadis.
Dicite nunc, Musæ (nam vos meministis ab æui
Principio omnia, quæ dictáque, factaq; sunt.)
Quid vatem abstulerit nobis, vatisq; labores?
Nam tanti nondum est cognita causa mali.
Mulcebat lepidus comitum præcordia vates,
Aemula erant suaui consona fila sono.
Cui pater loci velatus harundine crines,
Extulit arridens ora benigna lacu.
Quem circum nymphæ Benacides assultantes,
Auscultant resono singula verba choro.
Hinc Vigilina, procis tot suspirata misellis.
Cui viridis glaucam cingit oliua comam.
Illinc fulgenti rutilabat Pyrgia fronte:
Pyrgia, cui mollis grata corona salix.
Illa sui tamquam Domicij præsaga, canenti
Assurgens vati, singula verba rapit.
Garde aderat, niueis vlnas implexa ligustris,
Benaci Garde quæ nouus ardor erat.
Fronde sinum viridanti lactea Bardoline
Oppleuerat, præcox, quam sua ficus habet.
Nabat & vuidulis onerata Lacisia baccis,
Pampineis glaucam nexa comam foliis.
Naidibus Salodina decem comitantibus ibat,
Attollens citriis tempora cuncta suis.

Sirmia sed nymphas demum supereminet omnes,
Fronte, oculis, vultu, voce, colore, comis.
Myrthus vti redolens florentibus Asia ramis,
Myrthus Hamadryadon roscida, rarus honos.
Vere caput cincta hæc, & versicoloribus vlnis.
In se animos, in se lumina cuncta trahit.
Ichthya quam sequitur mater, quæ prole superba,
Intima sub tacitum gaudia pectus alit.
Ichthya Benaco tantum dilecta vetustis
Temporibus, quantum Læda venusta Ioui.
Viderat hanc olim iuuenis Benacus aquantem,
Quum premeret flauum fictilis vrna caput.
Incaluit visa, incaluit quoq; Nympha, liquenti
Numine perspecto, dum natat inter aquas.
Itur in amplexu, & mutua gaudia miscent:
Mincius hinc, necnon Sirmia pulchra sati.
Hæc tamen optauit collem, qui plurimus vndis
Prominet: ille solum per loca aperta petit.
Prole pater lætus, gratum vt pensaret amorem,
Dona libens rara ditia dote dedit.
Dona greges anguillarum tot mille, quotannis
Ostia quæ natus cogeret ante sua.
Hæc igitur celerem semper comitata phasellum,
Carmina surrectis auribus haurit hians.
Inde alia, quas fama vetus iam nocte recondit,
Tempus vt à memori singula mente rapit.
Ille canit: vndæ, & tacitis stant flatibus auræ,
Vsque adeò cœlum laudat, & vnda melos.
Garde carmen erat: Dryadum pulcherrima Garde,
Garde nigra oculos, fulua comam, os niuea.
Hanc Deus horrentis prognatam semine Baldi
Arsit, at ardenti copia nulla fuit.
Viderat innuptæ lustris comitem ire Dianæ,
Venatu fessam visere sæpe lacum:
Mollia nudatæ tollentem vellera suræ,
Dum sua candidulos adluit vnda pedes.
Tempora flos bene olens cingebat amaracus: arcu
Læua habili iaculo dextra onerata fuit.
Dardanio qualis Paridi Cytherea sub antro
Sed dedit Idæo, pomum habitura sacrum
Vritur: & cæco Benacus carpitur igni:
Et votum ingenuus tardat obire pudor.
Dum cupit hanc instar hederæ vincire tenacis,
Zonaq; dum se offert dissoluenda animo,
Sternuit, & resonant supplosa papauera pugno,
Spem minuunt tremulis lumina mota genis.
Spesq; ita dum alternat, dum mollis flamma medullas
Vescitur, ambiguo naufragus in pelago,
Frigidulos acri singultus ore ciebat,
Est & obauditis dicta querela modis.
Nympha mihi propriis vndis prælata, libenter
Paucula amatoris verba morare tui.
O nitidoq; sinu præstans, roseisq; capillis,
Oreq; puniceo fronteq; lacteola,
Cur fugis? atque Dei sanctum Dea temnis amorem,
Dum formosa vires vere puella tuo?
Mollia quid scopulis è duris crura fatigas?
Cur genium fraudas florida nympha tuum?
Ah satius quanto, validam exercere iuuentam!
Amplexuq; frui, dum licet, assiduo.
Flos rubet an regum in variis hyacinthinus hortis:
Quem neque oues norunt, nec tetigêre boues.
Dum mulcent auræ, firmat sol, educat imber:
Quilibet hunc iuuenis, quæq; puella cupit.
Ille, suo fuerit si tempore captus, odorem
Virgineis adhibet frontibus, atque decus,
Verùm, vbi præteritus thyrso defloruit ipsi:
Nulli illum iuuenes, nulla puella capit.
Despectusq; iacet, iam contundendus aratro,
Immundóve parat stramina fœda gregi.
Quare, dum tenera tuus est dum mollis amator,
Vtere nunc prudens tempore, nympha, breui
Vt vites gaudent vlmis, vt vitibus vlmi:
Amplexu ipsa meo læta eris, ipse tuo.
Gaudia quanta aderunt, & quàm numerosa voluptas
Nocte per has ripas, antra per ima die?
Benacum Garde, Garden Benacus amabit,
Incensus flamma viuet vterq; pari.
Benacoq; liquens fuerit dum vita, feretur
Benacus Gardes nobilis esse lacus.
Num tibi ego putri videor regnare lacunæ:
Sumne ego sulfurea tetra Mephitis aqua?
Fluctibus en, libuit quoties assurgo marinis:
Vnda tamen vitreas limpida seruat aquas.
Aspice florenti redolentem margine ripam:
Quam neq; sicca æstas, vlla nec vrit hyems.
Aspice fœcundo prægnantes pondere truncos,
Quos stupeat Phæax cultor, & Hesperius.
Pisce quis vberior fluuiúsve, lacúsve, sinúsve
Æquoris? Oceanus certet vterque licet.
En varij tibi maiores, quæ mille tulerunt,
Committunt imis oua fouenda vadis.
Proceriq; lupi, dentata fauce superbi,
Et carne, & tenui vellere molliculi.
Ecce, quot anguillæ scopulis strigmenta relinquunt,
Vtq; ea viuescunt stagnaq; vt ampla replent.

Quid

Quid tibi mille canam species, quid nomina mille?
Et quicquid nostros nobilitat latices.
Quin tibi fatidicæ Mantûs oracula dicam,
Dum rerum illa meas præscia visit aquas.
Salue inquit, Benace pater, tibi nuncia veri
Diuinabo tui gaudia prima lacus.
Nascetur nitida sæclis voluentibus vnda,
Piscis, fama recens vnde parata tibi.
Non Siculum murena fretum, non ostrea tantum.
Lucrinum extollunt, Brundusiumque sinum.
Non elope tam clara Rhodos; rhomboque Rauenna,
Quam tua erit partu nobilis vnda nouo.
Dixit, & inuidit nomen: namque omnia vati,
Imperiis diuûm voce aperire nefas.
Hæc tibi sit præfata, rogo, præsagia: Gardes
Ille decor, Gardes ille futurus honos.
Hæc sibi donari pulcherrima Panicea
Ardet, & in medium me petit vna lacum.
Scilicet his Satyrus tentet certare caprinus:
Qui tibi tam cordi est, quem male sana cupis.
Ille feras, ille antra petat, dumosaque saxa,
Quæq; puellari sunt minus apta pedi.
Tu vel oues nitidas adames, piscesve nitenteis.
Et molli ripam gramine florigeram.
Cauta cole violamq;, rosamq;, crocumq;, & amomum,
Quæq; puellari sunt magis apta sinu.
Sed quidnam ista vagis nequicquam credimus auris?
Si miseris nullus iam locus est precibus?
Nempe Libyssinis in montibus aspra leæna
Te genuit, Scyllæ vel fera monstra canes.
Me fugis heu demum, meque aspernaris amantem:
Ergo ab amore graui perditus ecquid agam?
Perditus, assiduis quem luctibus externauit
Dura Venus spinis pectora nostra serens.
Eripis heu misero sensus mihi: nil iuuat vndæ
Candor, & impendet quæ super vmbra lacum.
Acrior haud molles vnquam vssit flamma medullas.
Quid mihi nunc gelidis imperitare vadis?
Magna, inquam, tenuis demanat flamma sub artus:
Lumen hebet, torpet lingua, manusque tremunt.
Atque auris gemino sonitu pertinuit vtrinque,
Extremoque miser deliquio abripior.
His pater incassum duram persæpe Napeam
Insequitur dictis, insequiturque pede.
Illa fugit, cursu celeris vestigia ceruæ
Flammea præuertens, antraque nota petit.
Atque vbi tam prono decursu rapta volauit,
Obsita ramorum carcere delituit.
Benacusque miser potiundi protinus expes,
Ima subit, rabido turbine versat aquas.
Et memor irarum quoties incanduit, altis
Eructare vadis stagna refusa furens.
Æstuat, Euxinæ tunc æmulus Amphitritæ:
Tartara iamque aperit, iamque adit astra tumens.
Non illis cymbam concredat fluctibus vllus:
Non, si vel gemino Castore fretus eat.
Talia clarisona memorabat voce Catullus,
Dum socii, atque sacer pendet ab ore chorus.
Finierat: nymphæ applaudunt Benacides omnes,
Cæruleusque pater, nec modus vllus adest.
Oscula dumque parant certatim inferre carinæ,
Illa fluentisonis plausibus icta salit.
Et iactata, latus dextrum iam, deinde sinistrum
Obiectabat aquis, corde Catullus inops.
Apprehenditque manu spondam, amisitque libellos,
Quos rapido vortex æquore subripuit.
Dulciloquo sed enim lux illa nouissima vati,
Indecori forsan luxurat exitio:
Ni prece Pollucis, ni Castoris implorata,
Littora legisses tuta phaselle celer.
Quid tamen hoc vitasse fuit: si cura, dolorque,
Hinc male confecti pectora vatis habet?
Ille quidem impatiens iacturæ nobilis, ægro
Mœrore exesus Romula tecta petit:
Atque ibi, dum assiduo tabescunt lumina fletu,
Primæuo ætatis flore vigentis obit.
Extinctum fleuere humiles, fleuere potentes:
Fleuerunt Charitun, Aonidunque cohors.
Extinctus lepor est, extincta est gloria plectri:
Et gemit Eoum littus, & Hesperium.
Optima sic demum fatis rapiuntur auaris:
Vescuntur largo deteriora die.
Verùm age, quæ fuerit rapti fortuna libelli,
Dic Erato: ista tui præmia vatis erunt.
Ne tegat hoc sæclis obliuiscentibus ætas:
Hactenus vt nulli nota fuere patrum.
Deciderat codex, liquidas prolapsus in vndas,
Deciderat plectri delicium Aonii:
Nais, & hæc atque illa librum prægestit apisci,
Et lacerant auida scripta verenda manu.
In vitreosque bonam thalamos trahit Ichthya partem,
Discat vt Ausonio Mincius ore loqui.
Mincius hæc didicit charo mox promptus alumno
Obtulit, hinc culto claruit ore Maro,
Mantua quo gaudet, veluti Verona Catullo:
Eloquii quum sit magnus vterque parens.

Nec Vigilina sui vult non memor esse poetæ:
Patrem habet, & latos implet auara sinus.
Seruet vt hæc magnis præsagia nepotibus, olim
Quales frondosa sub nuce nixa dabit.
Sirmia quam limis oculis prospectat, amatque
Scripta cauernoso fornice cuncta premi.
Ah facinus: tam clara igitur monumenta peribunt?
Et feret hoc Erato? pulcher Apollo feret?
An non magna satis rapti iactura Poetæ?
Viuus opes poterat qui reparare nouas.
Ast obiit vates, celebres obiere labores:
Heu vbi nunc risus, heu vbi nunc lepor est?
Scilicet hæc nerunt Parcæ subtegmina: quarum
Facta infecta deûm reddere nemo potest.
At non ipse sui vatis oblitus Apollo,
Non oblita Hecate, non Venus Idalia.
Namque opus insigni statuunt mutare figura,
Vnde sui vatis fama perennis eat.
Ecce notæ verti in fuluum cœpere metallum,
Scriptus vt aureolo carmine versus erat.
Effulgent nitidæ per stagna rubentia micæ:
Scilicet hi numeri, curte Catulle, tui:
At membrana simul tepido emollita liquore,
Pisciculos cœpit sensim animare nouos.
Turba hæc, cognatum tamquam sibi noscitet aurum,
Adnatat, & proprias carpere cœpit opes.
Sic referunt, vituli pertuso tergore bimi,
Informes primum fulgere vermiculos.
Substratoque thymo exceptos, casiaque recenti,
Florentique senis gramine Coricii.
Iam nitidis qui mox alis, pedibusque subortis
Prædatum flores, prataque odora volant.
Distentoque replent fragrantis nectare cellas,
Vnde suos Cecrops cogit, & Hybla fauos.
Illicet en ditem pisces populantur arenam,
Non aliam vt captent protinus ore dapem.
Candor adhuc remanet membranæ, vt & ante nitebat
Aridula doctæ pumice rasa manus.
Puniceusque color tergo, qui frontibus: & qui
Argenti fuerat cornibus, ille decor.
Fulua caro, fuluum manifestius indicat aurum:
Et sapor ambrosia gratior, & melior.
Aureus huic lentor, vis aurea, inutilis ægris
Non cibus est: aurum noscere vt inde queas.
Hic satiare nequit, nequeunt satiare libelli.
Spinula pungentis monstrat amœna iocos.
At, sale quod vesco longos conditur in vsus,
Victuros pandit tempus in omne sales.
Gemmeus vtque liber, raris versandus amicis,
Arcebat turbæ vulgus inane rudis:
Tu quoque tantum epulis regum asseruate potentum,
Piscis honorato nomine rarus eris.
Nam quia, quod carpis, nihil est preciosius auro,
Elogium fiet nominis inde tui.
CARPIO nomen erit; quod nulla obliteret ætas,
Viue, Vale; ac aurum Carpio carpe tuum.

CARPIONIS FABVLÆ FINIS.

IOAN. PIERII VALERIANI LEVCIPPVS, AD BAP. EGNATIVM.

SI iuuet afflicto, miserorum fata referre,
In socii detur si qua labore quies:
An magis vlla animum delectent carmina nostrum,
Ponere Leucippi quam mala fata boni?
Primus ego has Latio succendam lumine flammas,
Clade fatigatus compare primus ego.
Ille meos siquidem Egnati præfinxit amores:
Exemplar morum, vitæ animique mei.
Is coluit Daphnen, mihi Daphnia culta: furores
Occulit ille suos, occulo & ipse meos.
Ardua Daphniolæ res est amor, ardua Daphnes:
Vota pudica illi, vota pudica mihi.
Saucius is cecidit, semel attamen; acrius eheu
Sæpe ego conficior, morsque petita fugit.
Verum agite, ô manes, placida Ladonis ab vnda,
Audite hic vatem funera vestra queri,
Si qua tamen Leucippe tui pars restat amoris,
Quæ mea sit miseri cernere fata capax:
Accipe me comitem, nostroque leuabere casu,
Et tua sors demum fiet acerba minus.

ARGVMENTVM EX PAVSANIA.

LEucippus Oenomai Pisæ regis filius, Daphnen amat, expes potiundi, puellarem induit ornatum, asciscitur à Daphne comes: gratiam indies apud eam indipiscitur. Riualis inuidet Phœbus, efficitque, vt Daphne venatione & sole fatigata, vna cum nympharum cœtu, se in Ladonem fluuium merset. Tergiuersatur Leucippus, viq; à nymphis exuitur. Mas cognitus, iaculis conficitur.

NARRATIO.

IAm satis innuptæ vulgata est fama puellæ,
Cui Lycius tanto fauit honore Deus.
Inter Hamadryadas fuit vt formosior omnes,
Durior æque omnis inter Hamadryadas.
Hanc videt Oenomao natus Leucippus Achæo:
Vt videt, vt capitur, captus vt inde furit.
Illa mares omneis fugit aduersata, negatque
Nubere: siue viro sit data, siue deo.
Attamen hanc Leucippus amat, speratque potiri;
Vsque adeo in propria re sibi quisque fauet.
Sed nihil ad votum demum videt. esse ne coniux
Mortalis cupiet, quæ negat esse dei?
Quid faciat puer infelix? quave arte cupitos
Speret in amplexus virginis ire suæ?
Scitus amor, promptis hominem domitare sagittis
Nouit, & exprompta vulnera curat ope.
Et quibus is rerum domitor dominatur, eisdem
Consilium prudens suggerit, atque animum.
Hoc monstrante igitur patrio nutrire capillos
Incipit Alpheo, nectereque arte comam.
Flaua erat, & studiis circum mulieribus aures
Pressa, per inflexus ibat adusque pedes.
Adiicit ornatum, qualem Spartana gerebat
Venatrix: Pholoes lustra per alta sacræ.
Iam Coos maculosa sinus lynx cingit ab armis,
Leuia purpureus crura cothurnus habet.
Iamque habilis pharetra ex humero dependet, & arcus
Annecti geminos copula bina canes.
Iam iuga Taygeti Daphne trangressa, pauentis
Dum sequitur ceruos, impauidosque sues,
Innumeris velox aderat comitata Napeis,
Vixque premens posito gramina summa pede.
Vt videt hanc puer Oebalius, sibi conscius artis,
Horret, & egelido corda pauore tremunt.
Et stupet, & pudibundus abit, nec credere sese
Audet, & interdum vimque animumque capit;
Ingenuæ interdum flammæ pudor obstat alumnus,
Demum abit indomito victus amore pudor.
Hanc igitur fidens petit, audacterque locutus
Dilectam tali voce moratur heram.
Dic Dea, siue loci nympha es, siue inclyta proles
Es Iouis, ex ipso nosceris ore Dea.
Qua pater Oenomaus rapidos direxerit axes,
Qua soror acta citis Hippodamia rotis.
Namque ego dum æripedem solerti indagine ceruam
Persequor, his error sola relicta iugis.
Nympha huic; Parthenium lustraui, & Mænala, nusquam
Sunt mihi mortalis signa notata pedis.
Tu vero, ne sola die errabunda cadente
(Sol Tartesiacas pronus adibat aquas)

Tristis

Tristis eas, mecum potes expectare parentem:
Ni veniat, syluis tuta latere meis.
Dißimulat se velle puer, similisque timenti
Singula prospectat lumine lustra vago.
Naiadum chorus omnis adest, & Hamadryas omnis,
Quæque ait, hic potius chara puella mane.
Vincitur obsequio iuuenis, fallitq; videntes,
Arcada quin isto falleret ora Deum.
Ecce aper interea sylua furibundus ab alta
Prodit, & Eurotæ flumina nota petit.
Clamorem attollunt Nymphæ, sociæ ocyus, eia,
Daphne ait, in magnam figite tela feram.
Quæque locum ante notat, quæque est iaculata: sed vna,
Quæque illæsa ferit terga ruentis apri.
Altera mox dextris librant (nam bina gerebant)
Ipsa quoque illæsa tela repulsa cute.
Sed Leucippus humi iaculum defixus vtrumque
Stabat adhuc, veritus se sociare Deis.
Respicit hunc Daphne: cessasq; (ait) Oebalis vna,
Cessas funde alacri mißile vtrumque manu.
Ille verecundo tota oblitus ora rubore:
Mortalem, socium non decet esse Dei,
Dixit, & ista tuæ potius sunt debita dextræ
Tela; simulque Deæ porgit vtrumq; libens.
Quin age, respondit Daphne, amentabimus vna,
Ipsa vnum, ac vnum dextera nostra ferat.
Iamque aper ille canum magnis latratibus actus,
Verterat ad Nymphas spumea rostra ferox.
Intorquet virgo, simul & Leucippus, habenam:
Signat vterque simul, vibrat vterque simul.
Lumen vterque simul dextrum deprændit, & vnum
Ipso eodemque loco vulnus vterque facit.
Exoritur plausus Nympharum: fulmineus sus
Cernuus immani corpore pulsat humum.
Se rotat in gyrum, surgitque caditque vicißim:
Lapsantem rident vndique Hamadryades.
Saxum habile hic manui prænsat Piseus in hostem
Id iacit: audentem fecerat alma Venus.
Saxum oculos inter violento turbine, frontem
Vulnerat, in clunes concidit ictus aper.
Et mox quantus erat, pedibus metitur arenam:
Approperante tremunt ilia larga nece.
Tunc Daphne complexa virum, tenera obscula libat:
Suntque (ait) ista tui Gymnica fata Iouis.
O, tibi si posthac placeant consortia nostra:
Perpetuo mecum viuere virgo velis.
Cui puer: hoc quando tu me dignaris honore,
Nostra erit arbitrio subdita cura tuo.
Accipit hunc Daphne; Nymphæ gratantur, & omnes
Ignoto libant oscula casta viro.
Nunc tibi, nunc demum felix Leucippe videris
Heu quanto hæc stabunt oscula cara tibi.
Tu comes is Daphnæ, tu solus amabilis illi;
Curarum Daphnes conscius vnus eras.
Illa tuo connisa manum blandißima collo
Pendula de cubito stringere vela dabat
Colligere illa sinus aliqua de parte fluentis
Te cupit, & iuncis nectere sæpe comam.
Singula promptus agis, doctore Cupidine: donat
Solus hic ingenium, solus hic eloquium.
At gremio quum sæpe tuo defessa quiescit.
Quum tua sudorem siccat ab ore manus:
Quid tibi tunc animi, miser heu Leucippe, potita
Frustra, quo numquam detur amore frui?
Te cruciat, quod tanta licent tibi, scilicet illam,
Tangere; at vt velles tangere, non liceat.
Quæ tibi bella mouent, hinc forma venusta, sed inde
Exempla indomitæ nota pudicitiæ?
Sminthea quum se odisse refert, & nolle maritum,
Certa perpetua virginitate frui.
Copia multa tibi, sed nulla est copia, tantum
Præualet in vero semper amore pudor.
Quin, nisi casta sit hæc, leuius Leucippus amaret;
Leucippus siquidem verus amator erat.
Iam nil turpe cupit, iam sola modestia cordi est,
Iam satis est dominæ viuere more suæ.
Promptior hinc factus per honesta negocia Daphnæ
Charus erat, Nymphis charus Oreadibus.
Illum Naiades, illum spectare Napeæ
Gaudebant, Daphne diligit vna magis.
Seu tacitis ignem stimulis natura ciebat;
Seu decor ingenuæ frontis amandus erat.
Sic & eras felix, & eras Leucippe beatus:
Sic tua supremo sors erat æqua Ioui.
Nemo sed humanus diuturno tempore felix;
Iugis amaricies gaudia curta rapit.
Cynthius hoc vidit; quid enim non cerneret ille?
Qui præbet terris lumina, quique polis.
Inuidia exarsit iuuenis felicis iniquus,
Ergo marem Daphnæ prodere cura subit.
Æstus erat, medioque altum sol orbe Leonem
Presserat, atque omnis campus hiulcus erat.
Quærebant Satyri, quærebant flumina Nymphæ;
Hæ secreta, illi flumina aperta natant.
Panicolæ nil densa iuuant pineta Lycei;
Nullaque syluosas occupat vmbra vias.

Aßiduo Daphne venatu laſſa, puellas
Traxerat hac, cæſæ gloria tanta feræ.
Iniicit huic animo Phœbus, Ladonis in amnem
Se gelidum, ac ſocias mergere Hamadryadas.
Nec mora cliuus erat Zephiris genialibus aptus:
Murmure quem placido lancinat vnda frequens.
Occupet inde ſinum prælargo gurgite tutum:
Adridet vitrea calculus omnis aqua.
Hæc circum pictæ volitant vada læta volucres,
Argutoque melos gutture dulce canunt.
Hic reliquas poſito Daphne velamine Nymphas
Suadet arenoſo tinguere membra lacu.
Gratum opus accelerant omnes, ſaltuque procaci
Deſiliunt, palmis ſtagna repulſa ſonant.
Tunc puer erubuit: quique omnia primus obibat,
Nunc mora poſtremum ſegnis inerſque tenet.
Eleis, quid agis? Daphne proclamat, in iſtas
Merge (leuamen erunt ſuaue laboris) aquas.
Ille nihil primum: Nymphæ mirantur, & inde
Exiliunt magni ſuſpicione doli:
Vique reluctantem expoliant, laceratur amictus,
Ille verecundo pectore inhæret humi.
Vt tamen agnouere marem, chorus omnis in iram
Canduit, & Triuiæ lumina magna vocant.
Arripit ille fugam, fugientem tela ſequuntur
Mille, nec immites abſtinet vlla manus.
Is, fer opem Daphne, fer opem, clamat, bona Daphne,
Sed Daphne, & Nymphæ vulnera & arma ferunt.
Prima caput certis petit Orithyia ſagittis:
Sæua habilem in dorſum torquet Iera ſudem.
Nemertes innupta femur, femur haurit Agaue;
Deiopea humeros, ilia Paßithoe.
Annicula Drimo quercu montana lacertos,
Fraxineo ſuram vimine Phylodoce.
Sic tamen ille fugit: ſed ineuitabile fatum
Non fugit, heu ſiquidem penſa reſecta vetant.
Nam Lacheſin ſupplex filum, exorarat Apollo,
Rumperet; argutæ ſic potuere lyræ.
Quinetiam nubem fugienti obiecit opacam,
Præſtinxitque iubis lumina flammiuomis.
Quo puer attonitus fulgore, & nube, locorum
Immemor, aſſuetam neſcit obire viam.
Sed modo tuta petit, medios modo fertur in hoſtes;
Quos nuſquam, niſi quum ſaucius, eſſe videt.
Ergo magis vocem attollens, Daphnen vocat vnam,
Vnicam amat Daphnen cernere, & oppetere.
At ſpecula incendens animos clamabat ab alta
Latois; pereant, turba odioſa, mares.
Hortatu Dominæ cædem omnis Orcas atrocem
Inſtaurat, puerum ſternere cerus hones.
Ergo Corinthiacis Ephyre ſpectabilis hamis,
Tranſadigit collum, pectora Dynamene.
Eupompa, Neſſo, Pronoe, Galatea, Themiſto,
Indefeſſa iterant ſpicula crebra manu.
Demum Arethuſa tuis traiecto poplite telis,
Concidit: inſultat cæde cruenta cohors.
Vidi ita pertuſam violenta grandine caltham
Languere, & flores Cyprogenia tuos.
Et tamen expirans, Daphnem optabat amatam,
Frigidulo Daphne ſemper in ore fuit.
Occiderat iam tot iaculorum mergite preſſus,
Quod furibunda hiſtrix tergere tela gerit.
Daphne igitur veniens, vt functum comminus hoſtem
Spectat, adhuc toruo lumine compos, abit.
Fata ita; Sic pereat, ſacrum quicumque pudorem,
Virgineumque auſit conſcelerare decus.
Dilectam ad vocem gelidos Leucippus ocellos
Suſtulit: Ah morior, Daphne adamata vbinam es?
Inquit. at illa furens impactum haſtile refigit,
In mediamque odiis expuit acta manum.
Mox toto accitis de pectore viribus, ictum
Ingeminans, iugulum terque quaterque fodit.
Sic miſerandus obit iuuenis; dum fidus amanti
Seruit, ita infidam vidit amoris opem.
Nulli illum ſuperi non ingemuere iacentem:
Illum omnes flerunt, pectora dura, feræ,
Quin nitidos tetra fucauit nube iugales
Cynthius ipſe pudor, ſeu fuit ille dolor.
Crudeles Nymphæ, Daphne crudelior, illum
Ipſa petis iaculis improba Nympha tuis.
Tu comitem examinare tuum, charumque ſodalem
Paſſa, cruore manus tu maculare pio?
Nonne tibi, immenſo quamuis ardeſceret æſtu,
Sincera frater mente pudicus erat?
Expers nequitiæ: fœdæque libidinis expers,
Gaudebat caſto caſtus amore frui.
Illius in gremio toties quum ſola cubares,
Dormirentque homines cœlicolæq; dei,
Tentauitne vmquam verbis facto ve pudorem
Soluere, vel teneros ſollicitare ſinus?
Indignata licet ſis, ipſa fatebere, numquam:
Vita ſed huic dices, irreprehenſa fuit.
Non impune igitur Daphne violaris amicum:
Eſt & amicitiæ maxima cura Ioui.
Et Venus alma tibi pœnas irata parauit:
Truncus eris dura ruſticitate rudis.

Illicet, vt merita es, sacra cædere securi,
 Apta veneficiis stirps odiosa malis.

LEVCIPPI METAMORPHOSIS in Valerianam herbam.

Sic illa Egnati maritis obnoxia flammis,
 Supplicium, ramo triste crepante, dabit.
At non Leucippus, Veneris pia cura benignæ,
 Incuset miseræ fata beata necis.
Nam Venus hunc memori parat insignire figuræ,
 Quæ casti indicium semper amoris erit.
Illa etenim diræ cædis perculsa dolore,
 Qualis ad extincti funus Adonis erat:
Imperat Idalio natum de vertice succos
 Promere, amaracini fundere roris opem.
Quo postquam imbutum Leucippi corpus, amico
 Nectare delituit, vtque adaperta soli:
Transit in Ambrosii radicem pectus odoris,
 Mollèque adhuc fodiunt spicula multa latus.
Tum Venus inuertit iaculum Peneides actum
 Viscera per medium cordis adusque locum.
Intenuemq; iubet calamum gracilescere modis
 Omnibus ad culmum vela resecta ligat.
Tenia discerptis foliis accrescit vtrinque,
 Fistula subrutilo tincta cruore viret.
Sanguis at ille, hamum circum qui sparsus aduncum,
 Non iam mortalis sanguis, at ætherius.
Qualis Acidalio de vulnere fluxerat ichor,
 Quum petiit diam dextra profana manum,
Spumeus exiguos absoluit mille corymbos
 Ambrosio qui auras, prataque odore beant.
Vertice qui sese exsinuant per gramina celso,
 Candiduli, sed quos purpura rara notat.
Concolor hinc partim lacti, partimque cruori
 Flos nitet, hinc Cypriæ spirat odor Veneris.
Quæ simul ac rerum genitrix Citherea peregit,
 Gramina perflauit sidere læta suo.
Edixitque boni genitalis vt aura Fauonii
 Lecta hinc in terras semina larga ferat.
Ne placidi tantum Ladonis ripa, sed olim
 Testetur facinus qualibet vnda nouum.
Sic quoties glacialis hyems dissoluitur, atque
 Vere nouo auratis cornibus astra micant:
Irrigua exultant castæ per prata Napeæ,
 Surgere Pisææ gramina odora domos.
Quin ægris misere languentibus obuia, præsens
 Auxilium præstant, pressaque membra leuant,
Hæc vt amantilla est nobis, anthilla Napeis
 Fertur, & agrestis nardus odore potens.
Tum veteres dixere: operosa vbi cognita virtus,
 Ex re nomen habet, quod valet in tot opes.

EX VALERIANO SVCCO CHIMICE.

Atque vtinam non tunc positis Caducifer alis
 Luriduli audisset verba odiosa senis.
Non fueras compos Daphne, & gauderet amatum
 Leucippum è manibus surripuisse tuis.
Verum auus huic dum iussa modis repetita molestis
 Imperat, inuisæ datque alimenta moræ:
Dum pubem castam esse iubet, castasque puellas,
 Inculcatque decus virginitatis ament:
Præteriit dudum hora fugax, ne scilicet istis
 Leucippi vindex posset adesse malis.
Attamen ingenuo pueri succensus amore,
 Sensit vt hoc, penna præpete vectus adest.
Vixque pedes, vbi gramen erat firmauerat acres:
 Inscius atque nouam vellere amabat humum.
Vt succum tetigere manus talaria, & omnis
 Penna pedes, humeri diriguere leues.
Statque vt dura silex immobilis, vtque reuinctus
 Ære pedem, ære manum: tantus in ore rigor.
Non oculos, non ora valet, non flectere linguam:
 Corque gelu, & sanguis frigore duruerant.
Quod simul vt vidit Paphie, miserata rigorem
 Fratris, ab excelso vertice lapsa Cnidi:
Amplexata deum, flammam inspirauit, & ignem,
 Quin blando vicit triste calore gelu.
Reddita Mercurio pennæ vis, reddita linguæ,
 Redditus ipse sibi, rem celebrem esse iubet.
Rem Parcæ æternis iussæ insculpsere metallis,
 Dignam vt scire dei: scire hominesque velint.
Adfuit his Mauors, puerum miseratus & ipse,
 Delicias Veneris, progeniemque Iouis.
Nec dum animo exciderat Phœbea iniuria retis,
 Indicio cuius præda pudenda fuit.
Et secum; Hem Daphne pœna multata merentis,
 Accipiet pœnæ munera honora suæ.
Scilicet hæc magnis ibit prælata triumphis,
 Vatibus hæc sacris, militibusque meis.
Non ego Leucippo faueam? si iungere amores
 Non possum, iungam, par faciamque decus.
Tempus erit, quum bella manu iam nulla gerentur,
 Victricisque comæ gloria inanis erit.

Marmo-

Marmoreæ siquidem, æsque cauum cum sulfure, massæ
Omnia tentabunt, omnia conficient.
Tunc nisi Pisei virtus noua graminis adsit,
In reprobum cedant æra liquata typum.
Dixit, & intonuit læuo Pater almus Olympo,
Et motare sacrum gramina visa caput.
Nulli inde artifices trepidum infudere metallum,
Hoc nisi adorato cespite sacra ferant.
Hæc etiam Christi nostrorum imposta parentum,
Indiderat genti nomina clara meæ.
Scilicet elogium meritæ cum laude coronæ,
Obsidio ciues quum soluere bonos.
Propter aquas gramen liquidas hoc forte virebat:
Hoc legêre, coma est hoc redimita Ducis.
Hoc memores patrum gaudent gestare nepotes,
Nobilium hoc nobis dat monumenta virûm.
Ancon testis erit, testis generosa Rauenna,
Testis Roma, meæ fons & origo domus.
Quis nostrûm ante omnes victrici classe parentum,
Signa per Adriacas Gauttica fudit aquas.
Vtque per Italiam misera obsidione grauatam,
Auxilium extremis rebus, opemque tulit.
Quid referam Vrbano fuerit quam accepta Secundo,
Cana fides generis, fidaque cura mei?
Cuius ab interitu gens ipsa extorris ab vrbe,
Henrici freta est Cæsaris hospitio.
Tene ego tam ingratus sileam veneranda Mathildis,
Cuius honorata est nostra fauore domus?
Prætereo prudens fasces, titulosque meorum,
Gestaque felici Norica bella manu.
Bulsanumque datum meritis, Belluniaque arua,
Plæraque tum Iuli prædia lata Fori.
At modo decidimus, bellorum casibus acti.
Dum Sigismundi iura tuentur aui.
Sic putruere situ Leucippia gramina longo,
Nunc vtinam auspiciis sint rediuiua meis.
Non, vt bella geram, sed chartis gesta reponam:
Phœbe tuas citharas, non tua tela, sequar.
Pro patria nostri, charisque penatibus olim,
Pro ducibusque suis arma tulere patres,
Nortia dum fauit, ducibus dum grata suorum
Magnanimis virtus, cultaque honore fuit:
Arma ego Mauorti cessi, Phœbumque secutus,
Leucippumque meum, prataque verna colo.
Phœbus enim postquam velatam cortice Daphnen,
Atque vtriusque datum est nosse pudicitiam:
Inuentus nulli fauisse benignius vnquam,
Quam Lauro, & Pisæ floribus, & foliis.
Hinc ego sum genitus: vetus hoc de gramine nomen,
Sinceroque eadem sors in amore mihi est.
Sanctus amor meus est, meus est amor ardor honesti,
Verum æui hoc nulli iam licet esse probo.
Scilicet ingeniis penduntur singula iniquis:
Quo probior quis erit, fabula maior erit.
At sublapsa licet retro meæ fata ferantur,
Seruitii & pereat gratia tota mei:
Non aberit Venus, ingenuæ quæ conscia flammæ
Felici afflabit sidere ab exequiis.
Reliquiasque meas, neglectaque membra resumet:
Quæ sparget lachrymis ipse Cupido suis.
Et salicem subdens Amerinam, & candida virgæ
Lilia nymphea, non sinet esse putrem.
Quum sim totus amor, de gramine natus amoris,
Flos nouus, & puri gramen amoris ero.

LEVCIPPI IOANNIS PIERII VALERIANI
F I N I S.

IOAN. PIERIVS VALERIANVS LAVRENTIO MEDICI, PETRI CLARISSIMI F. S.

EMINISTI Laurenti Clarissime (cur enim hoc exciderit tibi, qui præter reliqua absolutissimæ eruditionis ornaměta, memoria plurimum valeas?) meminisiti inquam, quum, duris temporibus, Venetiis apud Lippomanos ageres, quantum Nasonis Epistolam, puer adhuc, illam admirarere, quam Laodamia ad Protesilaum scribit: quam, præter cætera, Vates ingeniosissimus affectibus mirum in modum exornauit: quos tu quum recitares, magna Hieronymi ipsius Lippomani, ac Vrbani patrui mei delectatione, Reginæ sortem infelicissimam, non secus ac si res ageretur tua, dolere videbaris. Quare factum est, vt eadem ego quoque miseratione adductus, afflictam virginem, tam pio, tam casto amore flagrantem, luctu & lachrymis intabescere diutius non sim passus: ac sumpta Protesilai persona, Laodamiam epistola consolari voluerim. Quam tuæ dicandam humanitati merito iudicaui, vt qui Protesilai discessu incredibili dolore videbaris affici, eiusdem aduentus pollicitatione aliquantulum leueris. Habebis igitur hoc à Valeriano tuo munusculum, non vt me quicquam putem obtulisse, sed recepisse plurimum: quod ineptiolas meas, qualescumque sint, tuque & Varinus præceptor tuus eruditissimus, acerrimoque iudicio vir, apud vos hospitari benigne patiamini. Valete nostri memores. Venetiis, intra Calendas Februarias. M. D. V.

IOAN. PIERII VALERIANI EPISTOLA, QVA PROTESILAVS LAODAMIÆ RESPONDET.

AVLIDE dum vento Danai retinente moramur
Et fera, non grato tempore, sæuit hyems:
Optatam accepi mea Laodamia salutem,
Et mihi dilecta verba notata manu.
O vtinam hæc lingua potius tu verba tulisses,
Aut ego dixissem, dulcis Acastis aue.
Oscula tot fixi ceris, quot voluit arenas
Instabili Euripus sæpe volutus aqua.
Quod quereris nimium ventos nocuisse fauentes,
Qui cita discessus causa fuere mei:
Tristis & ipse queror: sed quid iuuat ora, comasque
Scindere, quum facto bella trahente petam?
Mœsta die, noctuque iaces: nec mitis Acastus,
Nec socer Iphiclus, nec iuuat ipsa parens.
Siccine, quam volui semper vidisse beatam,
Lux mea, tam misera perdita sorte doles?
Cur diadema negas capiti regale? nec ostrum
Induis, & cura est pectere nulla comam?
Squallidulumque humili cur velas corpus amictu?
Ieiuno tenuem cur trahis ore cibum?
Nuncius, Aemonia qui venit ab vrbe, petitus
Exposuit flenti talia facta mihi.
Me miserum, pro me tot chara doloribus vxor,
Insolabiliter discruciata gemis.
Atque mori cuperes: miserum me, siste furorem:
Ne tua sit binis mors data corporibus.
Scilicet ipse diem potero, solemque tueri,
Si tam dilecta coniuge cassus ero?
Non sinus Ambraciæ, non littora Leucados alta
Sint mihi, supremæ Deucalionis opes.
Sed feret auxilium mihi formidabilis Aegon,
Fixa vel in medio pectore cuspis atrox.
Ergo necis ne vera tuo sis causa marito,
Chara feram abstineas Laodamia manum.
Namque prauis animæ pendent sub iudice pœnas,
Insontes lethum quæ peperere sibi.

Has

Has fera Tisiphone diris accincta flagellis,
Assiduo insultans verbere sæua ferit.
Noli ergo tantos, noli (mea vita) dolores
Concipere, vt Stygiæ damna petamus aquæ.
Quære laboranti potius solatia cordi:
In luctu properat mœsta senecta graui.
Vtile, quod monui, mihi sed præstare negatum:
Quod mihi non capio, do tibi consilium.
Ipse ego sum potius monitu sedandus ab isto,
Quem desiderij flamma perurit edax.
Non ita suppositis tædis adolentur aristæ,
Ignea vt indomitus corda peredit amor.
O quoties studium venandi finximus aptum,
Vt peterem aerei culmina summa iugi.
Scilicet hinc patriæ prospectu cacumina terræ,
Vt sic igniculi pars sit adempta mei.
Is Nymphæus apex buxo spectandus amœno,
Pelios Ossa, Othrys, Pindus, Orympus is est.
Lene relaxandi studium fortasse vocabis:
Lene, sed à nulla parte iuuare potest.
Acrius imo animum torquet, quia cerno negata:
Maior enim in vetita re furor esse solet.
Sed magis vt doleam, nostri tu causa doloris:
Quod tantis pro me fletibus ora rigas.
Ante oculos volitat semper tua flentis imago,
Nec mihi luce vlla est, nec mihi nocte quies,
Auspicium quid triste times? felicius omen
Pro patria fertur prælia laude geri.
Quod trepidam falsa crucias formidine mentem?
Quod lethale putas hostibus omen erit:
Hectora, quem metuis nostro si occurrerit ensi,
Sentiet Aemoniæ fulmina sæua manus.
Hunc Telamoniades bello sibi tradier opta,
Quem saxo feriat, quem petat ense ferox.
Sed magis inuictus, veloxq́; affectat Achilles
Imbuere hoc hastam sanguine Peliadem.
Illi etiam tacitis insomnia visa tenebris,
Hectoreo vt cuspis tincta cruore rubet.
Irruet imbellum fortis Menelaus in hostem,
Et petet ingenti de legione Parin.
Ve tibi raptor, opem placidæ implorato Diones:
Marte opus imbello, non Venere esse reor.
Inuitis nos bella deis tentare vereris,
Sunt potius monitu quæ peragenda deûm.
Iuppiter ægæa clamat sublimis ab vnda,
Vertite periuri Laomedontis opes.
Multa monent etiam diuûm responsa, futurum
Vt iaceant Graia Pergama celsa manu.
Rettulit hæc nobis sapiens oracula Calchas,
Calchas diuino numine fatidicus.
Visa etiam horrifici nuper portenta draconis:
Quæ fati nobis signa fatentis erant.
Namq́; sub vmbrosa platano dum sacra paramus
Qua nitidæ it sacro gurgite riuus aquæ:
Ecce repentino prorupit in aera saltu,
Serpens ingenti corpore terribilis,
Lumine flammanti, maculoso tergore, cauda
Immensa, implicita mille voluminibus:
In summamq́; ima platanum sublatus ab ara
(Omnia quæ nobis Iuppiter excierat.)
Nactus ibi nidum, pullos rapit octo, volante
Circum filiolos cum genitrice vorat.
Deinde (quis hoc credat? vix nos, qui vidimus, ipsi
Credimus) in saxum diriguit coluber.
Hæc vbi Testorides prospexit monstra, Pelasgi
Ite, ait, Iliacos depopulate lares.
Sunt ecce auspiciis præsentia numina vestris,
Hoste sub Argolico Dardana tecta cadunt.
Vnanimes ergo, concordi voce, minamur
Laomedontæo funera acerba solo.
Nec patriam rediisse piam iurauimus omnes,
Ni ruat excidio Troia subacta graui.
Nec mora, quum primùm pelagus sedauerit iras,
Eubœicum linquet classis Achiua solum.
Accipe, ne timeas mihi dira pericula ponti,
Cur modo difficiles incubuêre noti.
Incautus ceruam iaculo transfixit Atrides,
Dictynæ fuerat quæ fera grata deæ.
Illa, vultura nefas ventos excuit ab ora
Treicia, & fractis æquora versat aquis.
Attamen, vt Vates canit, hæc errata piabit
Ex Agamemnonio victima cæsa lare.
Est ideo prudens Argos dimissus Vlysses,
Noctiuagæ vt vectet sacra litanda deæ.
Ocyus ille aderit: placidum iam cernitur æquor,
Et rabidos venti deposuere sonos.
Ibimus ergo omnes: placato numine, læti,
Vltores quo nos Troia fata vocant.
Corruet, atq́; potens olim feret Ilios arma
Dorica, seruili terra premenda iugo.
Deinde petet celebri patrios cum laude penates,
Cum prædabunda Graëa carina manu.
Tunc me conspicies (mens si mihi conscia recti,
Augurat euentus optima signa boni.)
Illustrem factis, spoliis prædonis onustum,
Vectantem Iliades ad tua iura nurus.

Accipies reducem cupidis amplexa lacertis:
Multaq; si rapies oscula, multa dabis.
Tunc ego, tunc lecto tecum bene iunctus in vno,
Militiæ referam splendida facta meæ.
Præteriti nos tunc fletus meminisse iuuabit.
Intermissa duplex gaudia pondus habent.
Spero equidem, Troiæ post fata nouissima, felix
Aemonis Amonij coniugis vxor eris,
Vxor eris felix, reliquæ post tempora vitæ,
Vnanimis mecum sorte fruere bona.
Philacidas placida post hæc in pace regemus.
O desiderio vita beata meo.
Interea absentem patienter ferto maritum,
Charior ô propria Laodamia die.
Hac virtute diu persta, ô fidissima consors:
Nec luctu & lachrymis diriguisse velis.
Sit, rogo, seruandæ maior tibi cura salutis.
Est mihi cura tui, sit tibi cura mei.

IOAN. PIER. VALERIANVS CAlamitatem suæ vitæ deplorat, ad M. A. Contarenum Flauum Caroli F.

Flaue, meos vnus toties miserate labores,
Vnus lætitiis exhilarate meis;
Quid tua vult pietas, & non fucatus amoris
Candor, & ingenui pectoris integritas?
Tecum flebo meæ fatum miserabile sortis,
Purgatoq; minus pectore mœstus ero.
Non hilarem memini me vnquam, non esse quietum,
Ex quo signauit pes mihi firmus humum.
Semper in assiduis vitam mœroribus egi,
Nunc hoc nunc illo turbine sollicitus.
Vsq; adeò in nostros est debacchata penates
Fortunæ rabies, imperiosa nimis,
Duriter eductus sum primò, dum pater absens
Horrida pro patriis finibus arma gerit,
Dumq; ille Augurdi per culmina militat ardens,
Et subit horrendæ sæua pericla necis;
Aptus eram studiis, studium mea sola voluptas:
Ocia sed studiis nulla fuere meis.
Vix bene finieram nonum tum paruulus annum,
Multiplicis cessit quo mihi cura domus,
Tractabamq; puer non pauca negocia solus,
Dum pater Adriacas sæpe frequentat aquas.
Adde quod inuisis distentum litibus illum,
Illum mi rapuit mors inopina patrem:
Quem non nulla dies, nulla & non hora dolendum
Mi statuit mœstis semper imaginibus.
Namq; in te penitus domus inclinata, ruinam
Traxit, chare pater, mi memorande pater.
O male grata mihi lux illa nouissima Iani,
Quæ male adorato sole dolenda micat.
Non secus hæc inuisa, ac non secus ægra quotannis,
Quàm quæ funereas inferet atra faces.
Nam mihi iam decimo dolor hic non deficit anno,
Quem fecere boni funera acerba patris,
Tanta oculis incommoda scilicet obseruantur,
Immemorem vt possit reddere nulla dies.
Tempora, qui finxit, finem statuisse dolori,
Aut ferus, at certè ferreus ille fuit:
Non amor huic fratrum tetigit, pietasve parentum:
Illicet, inuisus nempe erat ipse sibi.
Nos non Arcadico generatos robore, functum
Flere iuuat, pater heu, heu mihi adempte pater.
Tunc mea FAVSTINVS radicibus ora salignis
Pascebat, quæ mox dulcia mella forent.
Hunc apud insomnes noctes, ieiunia longa
Sponte tuli, studio cautus obesse cibum.
Nam iam grandis eram, quinta Trieteride puber,
Quum variis cœpi flectere verba modis.
Hinc pudor, hinc feruens animus stimulabat, iniquo
Elapso nixu me reparare dies.
A patruo demum Venetas accitus ad vndas,
Vix menses nostro viximus ære decem.
Patriciis igitur seruire coegit egestas
Aerumnosa, bonis inuida, principiis.
Hic tussis, febrisq; frequens, capitisq; grauedo
Occupat imperium corporis omne mei.
Plurima prætereo prudens incommoda vitæ,
Qualia venari quadra aliena solet,
Ocia rara die, rarissima nocte dabantur,
Quæ studiis possem suppeditare bonis.
Adde etiam, infelix studium, quod inutile sumpsi,
Pauperibus Musis deditus, & Sophiæ,
Tyndaridæ hoc voluere mei: quo sidere natus,
Diuitiis studium cogor inane sequi;
Scilicet aut Musas, habita aut post arte medendi,
Socraticos mores, Pythagoreaq; modos:
Atq; ita ieiunæ gentem comitare cicadæ,
Cui melos & cantus sola alimenta famis.
At genitrix pauper, geminæ sine date sorores:
Quas miseras frustra spes fouet vna mei.
Exposcunt à me fraterni præmia iuris,
Sed chartas nullas, carmina nulla volunt.

Quid

Quid præstare tamen possim, Marce optime, nosti:
Sæpe inopi solitus ferre benignus opem.
Hoc cruciat, miserum & hoc mihi vellicat, atrox
Non intermisso cura sit hæc stimulo,
Quod si iure nihil sit soli, vniq; vacandum,
Nullius fuerit vita beata magis.
Heu quid agam? cœpisse piget, desistere durum:
Pergere pauperies imperiosa vetat.
Non, quia prosiliat sonipes de carcere velox,
Prima feret, mediis vt cadat in stadiis.
Sic, nisi magna sonet, frustra mediocria tentat,
Qui cupit insigni cingere fronde comas.
Nil actum est igitur: scribendi tempus amussim,
Materiam tempus, iudiciumq; parit.
Nunc vereor, ne me à studiis dea sæua repellat,
Quam contra superis non licet ire Deis.
Atq; ad ephemeridas, plebæa negocia, viles
Vt redeam, visens ostia, Nile, tua:
Aut Syrteis Lybiæ, aut magnum tremebundus Atlantem,
Classe petens cœlum, Tartara classe petens.
Fecerat hoc genitor, iuuenis: moremq; paternum
Dum sequitur, frater non rediturus abit.
Is Lauretano forti comes additus, ictus
A Turca in mediis impiger arsit aquis.
Non ea vis inopi est animo, quem Phœbus ad vmbras
Allicit, atq; vmbris poscit harundineis.
Si referas, quanta incumbam vertigine Cori,
Siue Caledonij dira pericla maris:
Horreo, soluuntur genua, & pallore notantur
Ora, velut iam iam me ferat vnda rapax.
O pereat, potius quàm sim tibi, Phœbe, rebellis,
Quicquid ab Eois, Hesperijsq; venit.
Aduersum ingenio quicquid conamur, inane
Cedit, & infausto subruit orsa modo.
Mens foret, è sacris victum mihi quærere templis,
Quod facilis nona suadet ab æde Venus:
Illa quidem gelida Capricorni sede recepta,
Summouet, inducta religione, faces.
Præterea occiduo Chiron mihi mergitur astro:
Salue sancta deo sacra operate senex.
Eloquar, an sileam? satius vixisse profanum,
Quàm stipe deposita sacra licere Dei.
Vna tamen, reliquis amissis, cura placeret,
Principibus comitem me placuisse viris.
Adiuuat hoc votum summo Sol rectus in orbe,
Falciferi placidis dum senis instat aquis.
Nec fortuna procul, neq; non Cyllenius alas
Explicat, à prima dum Iouis æde fauent.
Sic fecêre mei: sic enituisse priores,
Plurima signa domi, plurima signa foris.
Nec mihi defuerint regum noua tecta potentum,
Nec ingrata quibus nostra futura fides:
Obstat at inualidum latus, impatiensq; laboris
Pectus, & infirmus pes, manus ægra, tremens.
Væ misero, viresq; vmquam sperare licebit,
Flore iuuentutis si feror esse senex?
Iam quarto addemus plenam trieterida lustro,
Quando erat, vt possem fortiter esse diues?
Nec mihi, nec matri, geminisq; sororibus vmquam
Vtilis effectus, quum mala tanta feram.
Qui lenire ioci, quæ demulcere voluptas
Mentem, quivè potest exhilarare lepor?
Nullus lætitiæ locus, obluctantibus astris,
Turbarum tristi gurgite raptus agor.
Exigua vetitum est mœrentia corda quiete,
Aegra vel exili membra leuare mora.
Nil modus in potu, ac epulis iuuat, omnia turbat:
Anxietas animi languida, cura tenax.
Aerumnis igitur tantis liquefactus, & omni
Spe procul exactus, depositusq; viæ,
Despondere animum cogor: frangentibus Euris,
Et clauum, & malum, credere vela Deo.
Ille modum nostris dederit cruciatibus aptum,
Fatalem crimen si citus abstulerit.
Interea placidè infortunia cuncta feremus,
Consiliis dum sit cura leuata tuis.

IOAN. PIERIVS VALERIANVS,
Fran. Gritteum Andreæ splendidiss.
Filium, luget.

ERgo ego nunc lucem potero, solemq; tueri?
Néve genas radam, néve comas lacerem?
Nuper & occiderit fato Gritteus acerbo
Franciscus, nostræ fama suprema die.
Franciscus virtute omni teres atque rotundus:
Scilicet eximij natus imago patris.
Quo magis hac quisquam non tempestate bonorum
Fautor, & ingenuæ cultor amicitiæ.
Hic perijt, periere simul spes Aonis, atque
Vtilitas, morum præmia nobilium,
Hei mihi, tam iuuenis, tam dignus viuere! cuius
Viuere ab exemplo par foret, & sapere.
Infelix pater, his præstantem moribus illum
Vnum, ac vnicum ocellum miser abdis humi:
Quid tibi nunc primi patriæ si dantur honores,
Nec videt hos vita natus amabilior?

Quid Thracum superasse manus, quid vincula prodest?
Vincula si natum non soluenda premunt?
Scilicet hanc retulit præcox sapientia sortem,
Hanc in pube noua sedula corda senis.
Quid loquor? is fruitur parto pietate triumpho:
Cui propria datum est ora adamare Dei.
Quam mores peperere boni, studiumq; parentis,
Arcem, corporeo carcere liber habet.
Quam non liuor adit, quam Vesta perenniter vna
Incolit, orbem agitat dum duodena cohors.
Quod fidelibus melos expreßit, quod voce, supernis
A modulis, pura nunc capere aure potest.
Quas coluit Musas, cœliq; nouemplicis orbes,
Nunc videt, vtq; suo paret Apollo Ioui.
Vescitur ambrosia, madidus fit nectare, diuûm
Accumbent epulis templa beata colit.
Nos miseri mortem hanc, immaturamq; iuuentam,
Flemus, & aßiduo tinguimus imbre genas.
Daulias vmbrosa qualis gemebunda sub vlmo,
Et qualis rapto pignore sola soror.
Et mecum vrbs Venetum magno confecta dolore,
Et mecum vatum pars bona mœsta gemit.
A nobis generose pater patiare dolendo
Vinci summa quibus causa doloris adest.
Filius hic tantùm fuerat tibi, pro dolor! idem
Filius hic, pater hic, hic mihi frater erat.
Illustrem hunc studium fuerat tibi, reddere fatis:
Huic studium auspiciis me decorare suis.
Hic tibi Scipiolus, vergente ætate, futurus:
Nunc sed erat naui clauus, & aura meæ.
Sperabas gremio illius deponere vitam:
Vitam ego in illius nunc renouare sinu.
Hic tibi solus erat, nobis quoq; solus: at vnus
Hic tibi erat, nobis instar erat populi.
Tu sapiens, iustus, prudens, moderatus ad vnguem,
Humanæ expertus mille pericla vicis.
Scis luctus seruare modum, frenare dolores;
Et verbis multi dedoluere tuis.
Scis, vaga quàm vario casu Fortuna feratur:
Vt rosa mane viget, vespere languidula est.
Quàm modicè rebus par sit gaudere secundis,
Parq; sit aduersis fortis adesse malis!
Nos pueri infirmi ingenio, victiq; dolore,
Aufugimus medicæ pharmaca blanda manus.
Socraticæ licet euoluas oracula chartæ,
Nil, vt succurrant omnia, profuerint.
Quoq; magis volumus mortales pendere casus,
Vt leuis vmbra, vel vt bulla caduca sumus.
Acrius excruciamur ob hoc, sortemq; dolemus
Humanam, insidis casibus expositam.
Ergo vt semper amicum hunc deploremus ademptum,
Tabescant fletu lumina continuo.
Nemo quod à fletu reuocet, quódve icta perenni
Vulnere corda leuet, carmen inane canat.
Sed quod triste fleat, Helenæ quod pharmaca poßit
Vincere, & ad gemitum corda ciere nouum.
Sic dolor hic, sic effusis spacietur habenis,
Humor in effœto corpore donec erit.

IOANNIS PIERII VALERIANI NÆNIÆ

FINIS.

MONO-

MONOSTHICA IN ILIADOS HOMERICÆ PERIOCHAM, AB EODEM PIERIO LATINITATE DONATA.

Ἄλφα λιτὰς χρύσου λοιμὸν στρατοῦ, ἔχθος ἀνάκτων.
Ἄλφα preces Chrysæ, pestis, regumq; furores.
Βῆτα δ' ὄνειρον ἔχει, ἀγορήν, καὶ νῆας ἀριθμεῖ,
Somnia, consilium, dein classem Βῆτα recenset.
Γάμμα δ' ἄρ' ἀμφ' Ἑλένης οἴοις μόθος ἐστὶν ἀκοίταις.
Γάμμα Helenæ causa solis est pugna maritis.
Δέλτα θεῶν ἀγορή, ὅρκων χύσις, ἄρεος ἀρχή.
Concio Δέλτα Deûm, irrita fœdera, Martis origo.
Ε' βάλλει Κυθέρειαν Ἄρηά τε Τυδέος υἱός.
Ε' Venerem & Martem Tydidæ vulnerat ictus.
Ζῆτα δ' ἄρ' Ἀνδρομάχης τε καὶ Ἕκτορος ἐστ' ὀαρισύς.
Peplũ adhibẽt, Hector cum cõiuge Ζῆτα querũtur.
Ἦτ' Αἴας πολέμιζε μόνῳ καὶ Ἕκτορι δίῳ.
Ἦτα duo tantum decernunt, Hector, & Aiax.
Θῆτα θεῶν ἀγορή, Τρώων κράτος, Ἕκτορος εὖχος.
Concio Θῆτα deûm, Troûm vis, strenuus Hector.
Ἰξεσίη δ' Ἀχιλῆος ἀπειθέος ἐστὶν ἰῶτα.
Æacides donis non exorandus ἰῶτα.
Κάππα δ' ἄρ' ἀμφοτέρων σκοπιαζέμεν ἤλυθον ἄνδρες.
Exploratores, & Rhœsi funera Κάππα.
Λάμβδα δ' ἀριστῆας Δαναῶν βάλον Ἕκτορος ἄνδρες.
Λάμβδα viros feriunt præclaros Troes Achiuûm.
Μῦ Τρώων παλάμῃσι κατήριπε τεῖχος Ἀχαιῶν.
Μῦ Troûm manibus vertuntur castra Pelasgûm.
Νῦ δὲ Ποσειδάων Δαναοῖς κράτος ὤπασε λάθρῃ.
Νῦ fessis vires dat clam Neptunus Achiuis.
Ξῖ, Κρονίδην ὕπνῳ λεχέεσσιν τ' ἤπαφεν Ἥρη.
Sopit Iuno Iouem, Ξῖ, Aiax petit Hectora saxo.
Οὖ Κρονίδης κεχόλωτο Ποσειδάωντε καὶ Ἥρη.
Οὖ capit ita Iouem, defendit Troas Apollo.
Πῖ Πάτροκλον ἔπεφνεν ἀρήϊον Ἕκτορος αἰχμή.
Sarpedon Patrocho, Πῖ Patroclus Hectore fossus.
Ῥῶ Δαναοὶ Τρῶές τε περὶ νέκυν ἀμφιμάχοντο.
Ῥῶ Danaiq; Phrygesq; diu pro corpore pugnant.
Σίγμα Θέτις Ἀχιλῆϊ παρ' Ἡφαίστου φέρεν ὅπλα.
Σίγμα Thetis parat arma graui Vulcania nato.
Ταῦ δ' ἀπέληγε χόλοιο, καὶ ἔκθορε δῖος Ἀχιλλεύς,
Ira Ταῦ posita Pelides emicat acer.
Ὗ, μακάρων ἔριν ὦρτο, φέρει δ' ἐπὶ κάρτος Ἀχαιοῖς.
Ὗ superum motus, Graium vis, & fuga Teucrum.
Φῖ, μόθος Αἰακίδαο παρ' ἠϊόνας ποταμοῖο.
Ad fluuij ripam Φῖ bellum fortis Achillei.
Χῖ δ' ἄρα τρὶς περὶ τεῖχος ἄγων, κτάνεν Ἕκτορ' Ἀχιλλεύς.
Hectora ter circum muros Χῖ perdit abactum.
Ψῖ Δαναοῖς ἀγῶνα διδοὺς ἐτέλεσσεν Ἀχιλλεύς.
Ad tumulum Æacides Ψῖ ludos ponit amici.
Ὦ Πρίαμος νέκυν υἷα λαβὼν γέρα δῶκεν Ἀχιλλεῖ.
Ὦ Priamo corpus precio venundat Achilles.

ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΠΙΕΡΙΟΥ ἀνάθημα.

Ἀρεῒ πάντα λάφυρα πατρῶν μου ἶφι θανόντων
Αἱματόεντ' ἐθέμην ἀπτόλεμος γεραῶς.
Δούρατα, καὶ κώνους, κόρυθάς τε, καὶ ἀσπίδας, ὅπλων
Ἀμφίδρυπτ' ἀνδρῶν ὀλλυμένων νέμεσιν.
Οὐ μὲν ἐνυαλίου θεράπων ἐγὼ εὔχομαι οὔλου
Ἔμμεναι εἶμ' ὅλου λυτοΐδου θεράπων.
Βιβλία, καὶ κάλαμοι, χάρτη τε μοὶ ὅπλα μέμηλε
Ἐστὶ δὲ τοιούτοις Φοῖβος ἀρεσκόμενος.

ΕΙΣ ἌΜΠΕΛΟΝ.

Κεῖνος ἀριστεύουσι οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν.
Ὅς βάλε τὸ σκίβαλον ἡμιδαὲς χαμάδις.
Κλήματα δ' ἐξέταμεν καὶ ὅλους βλαστοὺς ἀπὸ ῥίζης,
Ὅς τὴν αὐξομέναν ἔσβεσεν ἀφρεσίναν.
Τοῦ δέ τις οἰνοβαρὴς διὰ πόματος, ἢ πρὸς ἄρηα
Ἤλυθ' ἄν, ἢ αὐτοῦ τάχα λέληθε πρέπον.

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

QVVM editionem nouam Operum Io. Pierij Valeriani adornaremus, ad nos peruenerunt Delitiæ Ducentorum Italorum Poetarum huius superiorisq; seculi illustrium duobus Tomis, Collectore Ranutio GHERO. Inter hos non postremus occurrit Pierius noster. Cuius Poemata varia prioribus nostris editionibus omissa, posterorum verò liberalitate tandem publici iuris facta, tibi cõmunicamus. Vale & Salue.

IOAN.

IOAN. PIERII VALERIANI BELLVNENSIS

Milacis cultura. Ad Alexandrum Medicem.

IGNOTOS Milacis cultus aperire paramus,
Diuitiasq; nouas hortorum ostendere, ab Indis
Vsque coloratis, imique à finibus orbis
Nauibus aduectas; gemmas tellure serendas
Multorum insignes vario splendore colorum:
Vnde oculos, vnde ora queas mortalia Diuûm
Pascere deliciis, aulasq; virentibus auris
Induere, atque canis rabiem & momenta leonis
Lenire. Etrusci ô columenque & gloria Regni;
Quem sibi tam egregio præstantem pectore Cæsar
Carolus adsciuit generum, inuictißimus ille
Terrarum domitor, debellatorq; profundi,
Inclite Alexander, tenuem hanc ne despice Musam,
Si magnis vacuus curis quandoque grauatum
Exhilarare animum studijs leuioribus optas;
Vnde meis veniet decus & noua fama libellis.
Nam memini teneræ igniculos ætatis ab illo
Tempore, quo mecum Musarum repere colles
Cepisti (dux vester eram) tu seria toto
Pectore condebas, tu lusum & amœna iocorum
Colloquia, haud rigido aspernatus corde, probabas,
Non aberat studium hortorum, non cura rapacum
Accipitrumq;, canumq;, & equorum, hæc omnia rectè,
Et modicè placuere, placent, semperq; placebunt.
Vos autem studiosa cohors, huc ire tepentum
Scenarum quos tangit honos, quos gloria frugum;
Et mecum immensos peregrinæ meßis aceruos
Colligite, & nostris nondum vulgata colonis
Semina, quæ serimus, plenis auferte canistris.
Dic Dea, quæ summi celebras loca lucida Olympi,
Cui rerum est antiqua fides, quæ secula condis
Cum Sene, qui terris herbas, sata, poma, ministrat,
Méque per aërios tractus felicibus alis
Tolle; & ad Æthiopum mensas age siste, beatum
Vnde genus discam frugum condire nitentum
Scilicet, & facili oblectare legumine vitam.
Principi Milaci non est forma. nec vnum
Est genus, aut facies eadem aut color vnus, & idem
Cultus; at in species seges hæc diuisa quaternas:
Namque alia arboreo, ac abiegno stipite surgit,
Vique soporifera est. procul o procul illa facessat,
Flectat Ithureos letalia vimina in arcus;
Ne sub ea quisquam declinans lumina somno,
Purpureis tetram cùm spirat floribus auram,
Dormiat æternum taxo sopitus amarâ.
Altera nomen habet, quod dura, atque aspera tactu
Summoueat digitos à se procul: illa racemis
Labruscæ illa rubi, & paliuri prædita telis
Saxa operit Cilicum, truncosque irrepit ad altos.
Et quibus hæserit arboribus vi strangulat omnes.
Iamque alia assumit leui de corpore nomen,
Proximaq; hortensi, minimo tamen interuallo
Proxima: decipiat, nisi semine discrepet ipso,
Quod nigrum est Ebeni instar. at illam purpura vestit,
Aut crocea, aut varia est; sed frux & surculus idem
Et tamen esse eadem hortensis, leuisq; putatur.
Nam si rem variet color, hinc si semina cernas
Multa adeò fuerint tinctus discrimina, vt ingens
Silua modum numero nullum subducere poßit.
Sed non hic cunctas generatim quærere cura.
Nunc fuerit species Milacum neque dicere mores
Cunctarum, quos cuique suos Natura ministrat:
Difficile est tam multa docere, & pandere verbis,
Quæ vario veterum sensu dictata tulerunt;
Verùm vsus tibi multa dabit, quæ nemo putasset
Obseruanda prius; tanti est curare quod instat,
Præ manibusq; tenes, nec abest solertia agendi,
Vnam igitur toto à numero capiemus. & hortis
Illam aptam; quæ mitis adest, animumq; sibi ipsæ
Siluestrem nunquam induerit; tectumq; laremq;
Humanum celebrat, mensamq; opulentat herilem
Renibus humanis fœtum aßimilata; laborem

Quæ renum imminuat præsens, quæ loria soluat,
Quæ somnum alliciat; neque sit grauis vmbra sub illa
Surculus ipse ingens, hederæque simillimus; & si
Non triplici omne genu folio vestiret, abiret
Protinus in species hederæ, seu repere in altum,
Seu viridi sepes denseri fronde iuuaret,
Nemp etiam doctis ingenti errore poëtis
Imposita est, Bacchoq; & Nisigenæ Sileno.
Et polluta nihil iuuerunt sacra precantes.
Ne tamen hæc eadem videatur, plurima sunto;
Nam folia (hoc distabit) habet firmissima Bacchi
Planta, procellosi contra luctamina cœli,
Sythoniasq; niues contra, gelidasq; pruinas.
Debilia hæc, leuibusq; simul labentia ventis,
Quæque æstate vigent, primo mox frigore desunt;
Et nisi complexæ socientur germina virgæ,
Quæ fundamento stabili fluitantia firmet.
Dilacerent imbres, auellant flabra Aquilonum.
Illa suis sese gaudet vestire corymbis;
Hæc violis longâ spinâ erumpentibus ornat.
Mox lobis; repitq; hæretq; parietibus illa,
Atque vbi nixa semel truncis, aut cautibus hæsit,
Auelli sine labe nequit: de corpore mittit
Radices toto, quocumque increuerit auctu,
Hæc, quo quæque loco sata sit, per vimina caulem
Inflectit tenerum, atque virum complexa, flagellis
More Periclymeni sudibus circumdata longis
Contextas vestit foliis viridantibus hastas,
Messibus in menses tris vtilis herba legendis,
Siue velis scenis decorare vmbracula densis.
Quam subito siluam immensam, latasq; propagat
Hinc, atque hinc frondes, nemorosaq; brachia pandit:
Tempore quo prosunt tentoria, quoque petuntur.
Seu mauis Phariam ante fores educere metam
Crescit, & in cœlum iuncis felicibus exit,
Perq; apices turris, perq; alta cacumina transit.
Quâ verò hanc cultus Milacem ratione gubernes,
Ne faciles pigeat quemquam tentare labores;
Quid sit opus facto expediam, lætusq; docebo.
Namq; vbi se obtulerit genitalibus aura Fauonij
Cumq; Hyades, Atlantiadesq; orientibus Hœdis
Occiderint, vel Sidonii frons clara iuuenci,
Aerea tunc tenuem moueant tibi sarcula terram.
Nec mihi dispicias oculis loca, quæ magis apta
Quæ magis aprica, & naturâ, aut arte madescant,
Sed facili quodcumque manu molliueris aruum.
Semina ne dubita cuiuis committere sulco;
Quæque loco siquidem regio opportuna serendo:
Seu pingui condas terra, aut leuiore: ita passim
Inq; hortis, & agris, in summis pacta fenestris
Proueniunt; vno in cyatho fere semen, alescet.
Fors ieiuna tibi cliuoso glarea tractu
Contigerit, paruæq; domus erit angulus, vrnæ
Vnius patiens, paries vel parte dehiscet:
Ingere humum, quantam manibus prensare duabus
Possis, hoc sat erit, sic diues Capparis omne
Cementum fœcundat, agri nihil indigus, vno
Rudere contentus, vel rimæ labe vetustæ.
Vidi ego ab angusto vrceolo, pro culmine tecti,
Granum vnum ingentem siliquarum reddere aceruum,
Quem matutinis guttis Aurora rigabat;
Scilicet est tanti exorientem denique Solem
Excipere, & radiis nocturnum abstergere rorem.
Vidi etiam Arctoam, conuersâ luce, fenestram,
Planta vbi sola (luto tornatus cantharus vdo
In modicâ tellure satam susceperat illam,
Et proba Virgo suis manibus curabat alendam)
Horrea multiplici fœtu impleuisse, famemq;
Haud paucos pepulisse dies de paupere tecto,
Quod pater, & gemini fratres cum matre colebant.
Non igitur tibi opus sola vestigare, neque arui
Ingenia explorare labor: feret omnis vbique
Sementem hanc tellus; sollers modò cura tenellos
Excipiat fœtus, neque sorti exponat alendos.
Nam Pater, omne bonum qui dat mortalibus, ipse
Hanc facilem esse viam Milaci concessit, vt esset
Quo studio Musis quis deditus interim haberet
Vnde aliquam lassæ menti indulgere quietem
Posset, & hoc specimen ludo sationis amaret.
Vt verò possint augescere, & ire per auras
Exiguis interuallis defossa, decenter
Grana pari spacio palmum dimensa locentur,
Si sit ita exiguus modus agri, verùm vbi latus
Fundus erit, poterunt hac illac spargier, Antes
Extremos colere, & Xystos ornare politos;
Vt quoquo texant aulea virentia versum,
Sub dioq; tegant aras. sed quid moror arctis,
Augustisq; locis? nullus tibi dulcis agelli
Angulus, area nulla vacet, quin protinus illam
His ornes hederis oculosq; intersita lætos
Planta iuuet: passim venient, passimq; virebunt;
Ni iaceant neglecta, rubisq; aut gramine operta.
Nolim autem recti sis ordinis immemor, vnde
Semina ad extentam serie pangantur amussim,
Namq; animum æquatus pascet prospectus, vbi hortos
Cerula distinguens inter plaga curret amœnos,
Quòd si distendas folijs vmbracula iunctis,
Queîs æstiua procul radiorum verbera tollas;

Commoda quanta aderunt, vitæ quæ flagitat vſus!
Hic locus eſt, cuius recubes ſub tegmine menſes
Aeſtiferos, rabiem cœli, diroſq; Cometas
(Tabifico terras vrentes igne Cometas,
Noſtra quibus totiens trepidarunt ſecula monſtris)
Declines, & amata libens vbi frigora captes;
Antrum ridet vbi camerato fornice opacum,
Ridet vbi florum laſciuia læta nitentum;
Omnia vbi rident viridi perfuſa lepore
Magnaq; defeſſæ dant oblectamina menti,
Alliciuntq; oculos ſiliquæ ſuperimpendentes.
Quæ ſi ſcena placet ſi cordi eſt tanta voluptas.
Conſumes haud multam operam, minimoq; labore
In quamcunq; voles faciem formabis: at illæ
Morigeræ imperium lætæ, facileſq; ſequentur,
Nec venient vllo melius tentoria cultu.
Verùm etiam, atq; etiam ratio eſt ſationis habenda,
Semina nec pigeat lymphæ medicare liquore
Arida ſi fuerint, bidui eſt ea cura, tumeſcunt
Protinus, & ſulco tumefacta recondier optant.
Fallitur: in plures differt qui ſemina ſoles
Molliri, capiturq; auctus dulcedine, maius
Quotidie aſpicies in aquis grandeſcere corpus;
Neſcius hinc viuos elabi è fruge colores,
Quem primum expetimus tota hac in meſſe leporem,
Quem cute de ſumma ſuffuſus diluit humor,
Sed niſi tardus eris, ſi primâ ſeueris horâ,
Horrida cum glacies Zephyro deuicta liqueſcit,
Nil opus artis erit; collectum namq; pruinis
Humorem terra ipſa dabit, liquidumq; teporem
Sufficiet, quantum granis quæratur alendis.
Non longum illa autem ſpatium defoſſa latebunt:
Erupiſſe foras ſtudium eſt exireq; in auras
Adproperant. igitur poſito poſt ſemine ſeptem
Nil vltra remorare dies. ſola rumpere ceptant
Singulaq; octauâ patefiunt luce coorta,
Si natura loci ferat id, nec deſerat humor,
Si bona temperies de cœlo affulſerit: at cùm
Frigida vis, Boreæve rigor ſola denſat, in almis
Condita ſe cohibent ſulcis, ortumq; morantur.
Sæpe etiam fruſtra expectes, atq; irrita tentes,
Præcipuè ſi vel nimio ſaturaueris vda
Arua fimo, vel aquas non apto tempore fundas.
Namq; fit vt multo plerumq; humore necentur
Cauliculi, primis vix dum radicibus ictis,
Et ſimulante ortum iaceant tellure ſepulti;
Vel ſub concreto generentur ceſpite peſtes;
Semina vel fluido mucore abſumpta liqueſcant:
Marcorem ſiquidem generat nimis humida gleba;
Marcor vbi pluuiis de cœlo turget obortis
Sponte animaſcit, & hinc vermes efferuere pergunt:
At, quæ ſunt viuam naturam nacta, neceſſe eſt
Hæc eadem paſci: bruta in tellure quid autem
Veſtigent, niſi radices, frugumque, olerumque,
Has ergo aggrediuntur, & vt precioſior vlla eſt
Huc mage vis inimica ruit, totámque laceſſunt,
Inq; dies carpunt, donec conſumpta ſupellex
Omnis deficiat, vis omnis corruat, eſu
Mortifero hauſta intus ſub ceſpite perdita cœco.
Principio obſtandum eſt igitur, malaq; ante videndum.
Hortorum ſi tangit amor, ſi cura leporum.
Verum illæ demum abrodendo, & cuncta ferendo
Deficiant, non ipſa ſeges defecerit vmquam;
Sed quo plura acri vitiarint dente, reponet
Vberiora dein qui mox ſuccedet alumnus.
Ne timeas, neu deſperes, felicia ſemper
Ex alio atq; alio fœtu tibi grana parantur.
Quod ſi illa intulerint cladem, vel ſemina terræ.
Haud ita fœcunda mandaueris, eſt vbi damna
Conſarcire queas, ſi rura haſtilia ſurgunt
Des operam renouare, aliud pro germine germen
Sufficere, & transferre, vbi quid periiſſe videbis.
Denſa erit hic, illic ſilua? partem inde refoſſam
Tolles, cumq; ſuâ velles plantaria terrâ
Quæ facili infodias dextrâ, foueâ ante paratâ,
Quattuor ad digitos tantùm: deſcendere in ima
Nil amat hæc, nata æthereas conſurgere in auras,
Ilicis & celſæ truncos ſuperare, modo adſit
Cui baculo nitatur, apex quem captet eundo.
Illa autem ante omnes fuerit tibi cura colendi,
Cùm primum bifidam extulerint de ceſpite glandem
Prægrauidam, foliis vix apparentibus, illam
Exiguus ne mus, vel roſtro graculus acri
Inuadant, ne pica loquax, néve aduena hirundo;
Deniq; pictarum menſe hoc genus omne volucrum
Solanturq; famem, & ieiunia longa, per hortos
Semina dum populant, roſtro aut modo nata recidunt.
Quare age, & extantes ſumma tellure faſellos
Armabis vallo ſpinorum, & vepris acutæ
Deſuper oppilans aditus, hederacea donec
Primum bina dabunt folia hinc atq; inde coorta.
Surculus incipiet valido mox creſcere iunco.
Altior hinc terrâ ſe attollet pampinus, & mox
Terna hilaro cernes folia grandeſcere partu.
Incipias age tum ſtudium præſtare, & amorem,
Si te haud vana mouet diuinæ gloria frugis
Et digitis grumum aggerere, & verſare liquentes
Humorum guttas, quantum natura loci, vel

Aeris exposcet; tibi enim est id discere promptum
Siue diu aruerit tellus, seu surculus arctis
Contractus spatiis externo est vbere alendus.
Huc tua non temere petitur prudentia, ne mox
Incassum dicas totum cecidisse laborem,
Incusesque Deos, & inania germina damnes.
Denique ad hæc curæ pretium est aduertere mentem
Flectere cum incipient se in cunctas vndique partes,
Quo poteris studio vt virgulta recentia cures.
Nempe vbi caulis humo cubitum se protinus vnum
Sustulerit, vertensque virum conquirere habendum
Sponte sua incipiet, graciles huc ocyus ornos
Aut teretes corylos, aut ramos Herculis, atque
Castaneas densas succide, aut virgea glauca
Valla feras salicis, tum frondes stringe comantes
Et mollem, abrasumque, nec vllo horrore rigentem
Cuique suum iungas sponsum: mirabere sensum
Vimque maritalis studii, tam flexilis arctos
Ibit in amplexus, & versabunda marito
Circum se fundet, virgamque tenaciter omnem
Ambibit, ne mox aliqua vi pulsa vacillet;
Nec validas dubitet ventorum temnere vires.
Sentit enim vim quæque suam, neque viuida plantis
Ingenia, & sensus, quocumque ferantur, abesto.
Nam cur palma marem positum trans flumina poscat,
Et durum incuruet truncum, si possit odorem
Aut auram ex illo venientem carpere? Solem
Cur Clytie assiduo motu conuersa sequatur?
Et miris ita multa modis sua commoda norint,
Ni sit in his virtus manifesto prædita sensu.
Per loca sic illæ insinuant se consita virgis,
Et vaga multiplici nexu data vimina circum
Arboreasque sudes luctantur, & æthera captant.
Visa adolescendi finem fecisse, modumque,
Tunc etiam vlterius procedere mens furit, atque
Cauliculis supera alta petunt, noua vimina quærunt,
Quæ noua de genibus creuerunt germina, tantis
Emergunt foliis, & dispanduntur in auras;
Astra vltra euasura, adsit modo copia conti.
Desertæ sed enim auxilio, vacuum aera nactæ
A capite orta suo instituunt vestigia retro
Anguineum in morem, seque in sua membra retorquent
Complicitæ iunctim sinuosis flexibus, & se
Fortiter amplexantur, & obula quæque reprendunt.
Nempe vbi nixari nequeunt, obnoxia ventis
Auxilium implorare diu iactata videntur
Aëra per, miserisque modis agitata laborant:
Sæpius & minimo vento lacerata fatiscunt,
Et diuolsa cadunt, nisi se implicuere flagella.

Interdum plures nexum glomerantur in vnum,
Obtortum inde putes nautis adcrescere funem:
Molliter hic digitis hærentia soluere adactis
Cura sit, & nodos sensim, explicuisse tenaces.
Sit studium teneras frondes non lædere, iuncos
Conseruare, vnique suum dare cuique maritum,
Qui collabentes passim suffulciat artus.
Verum illud tacuisse nefas, iugulare flagella
Quæ super interdum data vimina ad astra vagantur
Esse opus, atque modum crescendi imponere certum.
Namque minus frugis (nisi me experientia fallit)
Protulerint, quæ sunt altis magis edita ramis:
Quandoquidem in folia, ac iuncos absumitur humor
Omnis, & in fœtum mox deficit. Alta iuuabit
Scena alios, summasque super tendentia nubes
Germina, & his speciosa: aliis frugalia sunto,
Vt sua cuique hominum ex animo sit blanda voluptas.
Quâ crescant patet hinc, summasque ferantur ad auras:
Nunc quâ seruari possint ratione canemus.
Nam quamuis terræ omne genus sit idonea nutrix,
Addite aquas Milaci, vos, ô, quibus vnda propinquo
Tramite ducta rigat segetes felicibus ite
Auspiciis, quocumque solo deponite semen
Tales diues habet passim Vicetia colles
Felici Erethenus quaqua delabitur amni,
Et Verona, iugis quà prosilientia Rhœtis
Molliter exundant per amœnas flumina villas,
Sed neque Cenomanum riguos quamplurimus hortos
Non fœcundat aquis, late qui liquitur altis
Rupibus, extructisque fluit de fontibus humor.
Atque aliæ tota Italia superantibus vrbes
Ditantur lymphis natura aut arte profusis:
Quæ mea si norit Bellunum commoda, tellus
Nulla magis potis pinguesceret humida riuis.
Hæc aberunt? puteos fodere, pluuiasque cadenteis
Colligere in fossas, atque hunc has parcere in vsum.
Profuerit, passimque altas deducere lamas,
Vicinamque viam obliquis discindere sulcis.
Vtile nullus opus labor, aut ignauia tardet,
Vt sit vbi siccæ telluri occurrere possis.
Venerit æstiui cœlum exitiale caloris
Luctificamque canis rabiem exercebit ab astris,
Atque homines, atque arua siti, iumentaque passim
Victa laborabunt; teneræ tunc brachia frondes
Languida laxabunt vehementi tacta vapore.
Arebunt flores, atque ostentantia fœtum
In tunicis iam tum primum erumpentibus, æstu
Cornua adusta cadent: fer opem, & solare laborem.
Iam pridem nisi fœcundis pater imbribus æthram

Sparserit,& læto terras humore iacentes
Alluerit;cape vasa prior,cape sedulus vrnam
Ante alios (nunquam alma pales respexit inertem
Agricolam) manibusque tuis superingere fontes,
Atque tui exemplo segnes incende ministros,
Qui repetant haustas quocumque ex flumine lymphas,
Vberibusque rigent sitientia gramina guttis:
Vnde honos,& felix crescat tibi copia rerum
At non exiguam venti quoque sugere partem
Humoris tendunt;puro cum flamina cœlo,
Ex Aquilone in agros vlla sine nube feruntur.
Proinde ad opem te Naiadum conferre memento.
Scilicet anguis alit ceruas,cythisusque capellas,
Flos tymbræus apes,auctant sata cuncta liquores
Nunc pluuii,nunc irrigui,nunc arte parati,
Progigni vt properent,genita vt procrescere possint.
Hoc vbi prouisum,mox altera cura subibit,
Ne iuxta densere sinas mala gramina;namque,
Subducunt instar fucorum alimenta,per imas
Radices multis sese insinuantia nodis;
Mox vbi confertos calamos misere sub auras
Corripiunt spatium omne,solumque hastilibus opplent
Egelidumque nemus lethali frigore opacant.
Vt iaculis igitur Solis feriantur oborti,
Et quas affectas fruges decerpere,alescant,
Angentem circum totam conaberis herbam
Soluere,vestigans digitis,& tollere tetras
Hac,illac latebras,passimque aperire fenestras
Conspicuas:per quas radiique calorque penetrent,
Confirmentque,& alant fruticem ab radice tepentem.
Atque aliquis,scenæ cum densior ingruit horror,
Qui vitalem animam cœli discludat,vbi vsquam
Germina abundabunt iuncorum plurima,cernens
Surgere inutilium siluarum vmbracula,multam
Luxuriem carpit foliorum,& discutit vmbram
Inuisam,rareque latus facit omne,leuatque
Fronde nemus nimia attondens,ne semina lædat,
Vix licet,vt carpas,euincere:fertilis hydra est;
Pro folio quod sustuleris,mox pampinus exit,
Pluribus armatus clypeis in parte,locoque
Decerpti,viuaxque viget natura ferendi.
Quin etiam quacumque metas nemus,auxilio frons
Proxima quæque subit,labemque obiecta retexit,
Seque suo viridi semper velamine vestit;
Nec patitur raras interlucere fenestras,
Aut propria corpus spoliare veste pudicum.
Sic in difficili Martis certamine miles
Romanus,quotiens hosti coniuncta premebat
Hostem acies,vallos vmbonum opponere telis
Cauerat,& simul ac cecidissent vnus,& alter;
Vnus & alter erat,qui partem operiret apertam,
Ordinibusque ita nulla in parte patentibus,arcta
Pugna suo semper vallo densata vigebat.
Hæc vbi sollicita,at facili curaueris arte
Haud ita tempus erit longum,virgulta videbis
Cum virides pingent insertis floribus herbas.
Nam simul explicuit frondes,protrudere gemmas
Incipit;hæ surgunt,calamisque sub omnibus hærent.
Singula multiplices dant internodia flores
Iam teretes mox intumido mucrone rotundos,
Cumque patent,forma violas imitantur apertas.
Exierit tibi gemma inter folium,inter auenas
Distinctas genibus,nodisque & harundine iunctas,
Dumque latentem intus tunicam producit,abactum
Abrumpit florem,atque procul cum fruge propellit.
Cornicula hinc primum geminata,inde altera,& inde
Altera,dum cuspis protenditur,aucta tumescunt.
Quod si tarda tibi fuerit fœtura,vel imbres
Obfuerint,siccæve auræ,vel consitus vmbra
Sub nimia locus,aut gelidi vicinia tecti,
Granave tosta diu duro latuere sua aruo,
Ne dubita,matura aderit tua tempore messis.
Nam veluti effœta plerosque ætate parentes,
Infœcunda quibus fuerit sine prole iuuenta,
Tunc videas demum sobolem,insperataque dona
Suscipere,& dulces hos circum ludere natos
Cum nil tale animo versant,cum tempora canis
Albescunt rigidis;sic noster surculus olim
Lætus erit,grauidosque dabit cum fœnore fœtus.
Quando autem incipias vannos & cribra replere
Messibus expediam,maturaque tempora pandam.
Tempus erit primas cum iam decerpere fruges
Haud dubiis ipsæ poterunt ostendere signis:
Continuo est tunicis alius color,ægraque pendet
Pallentum facies visu pellucida,quarum
Ætas aucta satis,quas ablactauerit æqua
Mater,vt in reliquam sobolem diuertit amorem.
Namque nitent pingues blandis sub matribus agni,
Vbera dum sugunt,dum lactis copia:postquam
Depulsi,paruo macilenti tempore languent,
Horriduli que imbecillis vix ossibus hærent.
Sic seges hæc:fœcunda parens quos nutrit obesos
Reddit,at in senium recidunt quos deserit vltra
Pascere.nempe nouus curam hanc sibi poscit alumnus;
Qui Pandioniæ nutritur hirundinis instar
Inter enim matres,inter genus omne volantum
Nulla magis natos æquatis partibus ales
Curarit;tam iusta sibi sit sportula cunctis.

Hæc

Hæc tu igitur tumi pendentia cortice ramis
Cum iam effœta labant molli ceruice profusa
Carpe manu, impressoque leui sensim vngue recide:
Nec tibi sit introspiciendi tanta cupido,
Vt subito speciem, & varia ornamenta colorum
Miratus tunicas properes discludere lectas;
Sed biduum sub Sole sinas, vel contine in vmbra
Donec inarescant; color hinc tibi namque rubebit
Floridior quod si teneras dissolueris, ipsa
Gemmarum facies fœde diluta peribit,
Pallidaque imminuet pretium, neque amabitur æque;
Nam, nisi quæ maturuerint, liuescere oportet.
Neu siliquas pondere diu patiaris, vbi illas
Languere, aut tunicam crispare inspexeris: aufer
Protinus omnia sicca, virentia quæque relinque.
Mox aliæ incipient violæ procrescere ab imo,
Interdum medio, interdumque abrumpere summo
Caule, & odoratis nodos vestire coronis,
Quæ referant totis canentia lilia iuncis
Et genus omne rosas, & purpureos Hyacintos,
Vnde tibi in mensem messis speranda propinquum.
Sed messor si tardus eris nimiumque moratus,
Dum resonare docent tunicis quassantibus auras,
Ludicra decernens pueris munuscula paruis,
Haud minimam accipias cladem; nam sparsa sub herbis
Semina perdideris per humum, quæ sponte refractam
Exuerint vestem & dissecto ventre parentis
Prodierint, vti vipereæ impietatis alumni
Vipera nam tragicum sæuit, lethale in apertas
Excipiens semen fauces, caput inde mariti
Amputat amplexu in dulci: mox damna parentis
Extincti fera progenies vlciscitur, aluo
Materna abrosa; & catuli sine matre oriuntur.
At veluti nolim nimium te in messe morari;
Sic etiam immatura negem te carpere, quamuis
Luxuria hac multis melli est, mersisse tenellas,
Feruentes in aquas, mollitasque inde in acetum,
Inque oleum transferre piper superaddere more
Asparagi condire gulæ ingeniosa reperta:
Verum ego delicias temnens, luxumque nepotum,
Queis neque mos, neque pensi aliud, quam effusa libido,
Non nisi sacra parare voles, mensasque beatas
Instruere aduentu peregre aduenientis amici,
Aut festum celebrare diem, aut traducere nuptam,
Dum veniam teneras iuncis decerpere thecas.
Nam quorsum hac iactura? licet si condere in amplis
Semina adulta cadis anni totius in vsum,
Cur vities? namque ante diem detracta fatiscunt,
Et priuata colore, suo & fraudata decore:
Corpore qui leui commendabatur, aniles
Concipiunt rugas, contractaque turpiter horrent.
Quæ vero fruges maturo tempore lectæ,
Ipsæ vltro ad solem expositæ prorumpere tectis
Tentabunt, rimasque, hiantiaque ora recludent,
Vt radios intromittant, & corpora tinguant.
Quod faciunt, quaque ætherius supericiat ardor.
Denique vt Eoo in pelago, qua Gangis, & Indi
Dulcia se miscent Neptuno flumina amaro,
Mille feruntur aqua in summa fluitare, sereno
Æthere, Sole orto testis conchilia passis
Ad matutinum sese vertentia rorem;
Concretis donec baccata monilia guttis
Duruerint, mitras diuum, Regumque tiaras
Ornatura, decus nuptis auctura puellis:
Sic iubaris Milax radiantia lumina captat.
Postquam igitur Solem ambierint, auramque serenam;
I, tunicis siliquas arentibus exue, & ipsam
Membranam abripias, & grana nitentia demas.
Semina conspicies varianti cortice picta;
Vellera quæ Assyriis vincent fucata venenis,
Hæc Melibœa velut pinxisset purpura, & illa
De collo dices pauonum hausisse colorem,
Illa ebur, illa aurum, illa ebenum simulare putabis,
Nunc age tam varii fuerit quæ causa coloris
Musa refer, veteres meminisse licebit amores,
Et Crocon in paruos versum cum Smilace flores.
Smilaca namque Crocus Smilax Crocon arserat igne
Mutuo: vterque Cilix, soboles regalis vterque,
Vno interposito disiuncti sedibus horto;
Smilaca sed patriis inclusam turribus aiunt,
Vnica Cisseo fuerat quæ nata parenti.
Sponte perisse, Crocum dum suspirabat ademptum
Quem iuuenem florentem annis, opibusque potentem
Formosum, & magnis Cyri natalibus ortum
Et disco certare bonum, & certare palæstra
Indotatam etiam cupidum accepisse puellam,
Coniugio expulerat durus pater. Is quoque proles
Magnanimum Heroum, quo nemo potentior olim
Rex erat, Arsinoes populos & Doron & antrum
Corycium, valido dum iustæ in corpore vires.
At iam ætate senex, indigne, ægreque ferebat
Conuersa in iuuenem studia, & suffragia vulgi.
Hic genitore satus Celpho, satus ille Gybello
In se odium antiqua induerant ab origine gentis.
Quid memorem quotiens Cilicum feritate parentes
Indomiti miseros bella in ciuilia ciues
Concierint, quotiens per mutua damna furentes
In sua nudarint sceleratum viscera ferrum?

Intulerint in tecta, faces, & funditus ædes
Æquarintque solo, & viduarint ciuibus vrbes?
Tanti est ambitio, & primos sibi poscere honores.
Ergo exspes iuuenis cupido deiectus amore
Consumptus curis, longisque doloribus haustus,
Aßiduo in fletu dum totas ordine noctes
Peruigilat, totosque dies mœrore liquescit,
Frustra homines, frustraque Deos, frustra astra precatus,
Tabuit, & lacrymis demum liquefactus in ipsis
Smilacis ante oculos vicino extinguitur horto.
Ille quidem in speciem hanc hederæ mutauerat artus,
Pallentes artus auro magis, vnde colorem
Traxerat in siliquas croceum, color aptus amanti
Pallidus est, vbi cor liquescit, vbi horrida vultum
Deformat macies, iecur & depascitur omne,
Moxque omnem toto diffundit corpore bilem.
Ergo ita per clatros, triglyphisque asperrima celsæ
Turris saxa means, superas repebat ad arces
Ad dominamque suam, studio properabat amantis,
Exiguosque dabat flores, siliquasque recentes.
Illa nouas fruges frustra heu gauisa, subacto
Pollice decerpit, tanti monumenta doloris,
Et subito hic latitare suos excepit amores;
Seu præsaga mali monuit mens, seu Deus vllus,
Seu grana Isiacis fuerant inscripta figuris;
Plurima nam Isiacis videas inscripta figuris:
Incertum; certum est illam attraxisse furorem
Indomitum, vt Cilicum exitium male sana pararet.
Nempe alta se præcipitem de turre supremo
Victa dolore dedit, tenerosque ita cautibus artus
Allisos miserum lacerauit, at inde Deorum
Imperio in similes iuncos mutata reuixit,
Quale Croco obtigerat vimen: sic fata ferebant.
At postquam attonitam fama hæc vulgata per vrbem,
Egregium forma iuuenem, eximiamque puellam
Extinctos dira patris impietate, feruntur
In lacrymas matres, immensas vulgus in iras,
Ardescuntque animis vrbes: populariter itur
in cædem Regis: qui iactis vndique telis
Conficitur, meritasque luit pro crimine pœnas.
At Dii mutato Cissæi corpore cæsi
Victura infandi sceleris monumenta dederunt,
Namque hederam ille etiam induitur; rigor insidet ore
Asperitasque agrestis & implacabilis herbam
Occupat, inque artus omnes immensa repente
Per folia & iuncos increscunt vela, rubique
Aspalatique seges per neruos horrida surgit,
Vnde omnem attactum fugiunt: labrusca racemis
Pendula promissis medios diffusa per hamos
Ora lacessentum gustu perstringit amaro.
Sic Crocus, atque Croci socer occubuere perempti,
Sic tenuata Milax nomen tenuauit, & artus;
Vtque erat effuso corpus conspersa cruore
Sanguine Grana suo siliquis turgentia longis
Purpureo infecit fuco, gemmæque, lapillique
Innumero numero quos texta monilia habebant,
Vt fuerant variis per colla nitoribus aucti,
Postquam fatali maduerunt sanguine, versi
Ipsi etiam, totidem peperere legumina, eisdem
Queis ornabantur decorata leporibus, vnde
Semina dißimili crescunt velata colore.
Tincta hæc sanguineis iures corallia guttis.
Illinc sardonyce, micat hinc stellatus iaspis
Pluribus hæc Pyrrhi miraculis imitantur Achatem,
Et varias rerum species pro cortice pingunt
Sed quid ego hinc repetam, quæ nulla recenseat ætas,
Semina multigenis tinctus variata figuris,
Quot verni fuerint per prata virentia flores.
Mille etenim facies tibi erunt & nomina mille.
Fertilis hæc autem meßis tris ordine lunas
Continuat variatque vices; nam multa senescunt
Vno eodem ramo & florescunt multa subinde.
Egelidæ donec scelerati frigoris auræ
Ingruerint, tenerasque helices & brachia lenta
Tentabunt, cogentque gelu flaccescere caulem:
Idque erit Autumni sub frigora prima, cadente
Auriga, & clara iamdudum oriente corona,
Tum nihil vlterius speres; at differ in annum
Vota nouum, siliquisque opulentus pascere lectis.
Atque vbi sollicitus messem collegeris omnem,
Diues opum variarum, attentus despice, quas tum
Insumas epulis adeo genialibus, & quas
Sufficere in sobolem venientis concipis anni.
Selige directas tunicas, & selige grandes
Atque coloratas gemmas & corpore leues,
Turgentesque omni de parte æqualiter, inde
Temne lacunosas, rugosas mitte, pusillas
Abiice, & in mensæ parcis dato matribus vsum.
Verum ea erit species, decor, & lepos, illa voluptas,
Nunquam oculos spectando manus, nunquam inter habendo
Vt satiare queas; & quo tibi plura canistris
Semina abundabunt plenis maioris acerui
Ardescet pectus cupidum: quia pulchra & amœna
Omnia quæ fuerint studeat sibi quisque parari.
Sed nolim quemquam esse suis ita rebus auare
Deditum, vt hoc dono caros defraudet amicos.
Tolle seras, & claustra penus, cunctisque patescant.
Horrea, totius populi iucunda voluptas

Ante alios partem haud modicam soror inclyta saxis
Accipiat, Dux magne, velim; nam munera sunt hæc
Digna illo ingenio, & virtute, & laudibus illis;
Indole quas Rex armipotens miratus in alta,
Fatorum impulsus magnorum numine, neptem
Regalis de matre domus, & origine natam
Henrico vxorem gnato deposcit habendam;
Gallorum Rex magnanimus, Rex optimus ille.
Qui Celtas Belgasque regit, gentemque ferocem
Intra Pirenen, & Rhenum, vltraque repostos
Oceani fines, & densas montibus Alpes.
In Ligurum iuga, & arua Pado coniuncta profundo.
Quando autem illa suo vnanimi iungenda marito
Ire parat, Ligeris viridem percurrere ripam,
Et Latium decus in Celtas transferre potentes;
Multis illa quidem gemmis ornata, sed istis
Lætior, in fœtum quas totis diuidat agris;
Pinguiaq; arua noua locuple tet prouida fruge.
Huic populi Gallorum omnes, ciuesque, colonique
Auratam grati statuam, capitique coronam
Hoc de gemmifero redimitam vimine ponent.
Implicitum virgæ fruticem manus vna tenebit,
Altera prægrauidis craterem frugibus auctum.
Non aberit titulus memori cum carmine cæsus
In lapidem, æternum quem postera perlegat ætas:
Et quotiens agros lustrabunt, votaque reddent
Agricolæ Nymphis, Cereri, Bacchove quotannis
Dum bene seminibus fuerint Regique precati,
Te quoque te cuncti memores, Catarina, vocabunt
Atque tui, atque Ducis sponsi dicentur honores,
Hæc tibi de Milace, atque tuæ stat fama sorori
Optime Alexander, generique hæc gloria vestro.
Sed vestrum, ô Musæ, sat erit cecinisse poëtam
Hæc super hortensi gemma, & super vndique miro
Semine, quod multa ignorauit sæcula terram
Italiam, at toris nunc vulgo nascitur hortis.
Atque ego tam læta ditarim fruge meorum
Prædia, vicinis etiam non inuidus oris,
Nec patria, vt mos est hominum, mihi grata merenti
Acceptum feret; vlla nouis neque nomina ponet
Seminibus, tantique abolescet gloria doni.
Non ita Abantiadis bona Persicus inuida succos
Ambrosios præbet, cordique aluoque benignos
Quam quondam Perseus, postquam Cepheïa liquit
Littora, præfecta clarus ceruice Medusæ,
Dona Myceneæ telluri tradidit, vnde
Nomen id æternum numerosa in sæcula fudit.
Grata etiam auctori, quamuis est barbara, Memphis
Persica poma vocat, cuius de fronde coronam
Poscere victores, ataui meditatus honorem,
Iussit Alexander, terraque marique subactis.
Quo si nescio qua multorum sorte, legumen
Pierium tandem pudet appellare, clienti
Laudi erit, vt nostro ducas de Principe nomen;
Clementis quoniam frux hæc de munere venit.
Ipse pater Clemens dono mihi quam dedit vltro
Et dixit donans; ditabis tu quoque colles
Fruge noua patrios: Belluniaque arua beabis.
Ergo ego, vt in patriam redii, data semina seui
Non agris tamen hæc, aut hortis credita; verum
Fictilibus tectum ornaram, phialisque fenestras,
Scilicet hinc minimæ quid sperans Messis, & ecce
Ingentem primum foliorum surgere siluam,
Innumeras passim violas florere per omne
Virgultum, & siliquis prægnantibus omnia plena.
Nec mora, tam matura seges, mox altera iuxta
Erumpebat, & altera floribus induebatur,
Vno eodem iunco, de ramis pendula eisdem:
Summa, ima, & media florebant tempore eodem,
Et matura dabant, legerem quæ semina, partu
Sic vetere abscedente nouus crescebat alumnus.
Iam locuples (non vlla dies sine fruge) repleui
Messe hac quidquid erat patinarum, aulæque capacis.
Tanto auctus mox seminio, tota vrbe viritim
Dona dedi, non iam vrceolis, pateris ve serenda
Apta agro, apta hortis, cliuisque & vallibus apta
Mox alias etiam frugem partitus in vrbes
Fontanumque Silim hac colui, fontemque Timauum,
Et tot Iapidiæ campos, tot littora Iulii,
Carnorum colles, & Norica rura, & amœnas
Rhetorum valles, & iugera culta Tridenti
Omnia Belluno iuga circumfusa niuali.
Quin docui & serere, & magnos augere in aceruos
Tradita quæ fuerant tutelæ munera nostræ:
Auctor & ignotum latitabo inglorius æuum?
At lateam, at terræ sim filius, abditus vmbris;
Dummodo Clementis meriti celebrentur honores.
An tanti pudeat te principis? ille catenas
Iniectas collo Italiæ demum abstulit, ille
Prouidus extinxit scelerati incendia belli,
Ille modum, finemque odiis ciuilibus æuo
Imposuit nostro, & longo post tempore pacem
Attulit ignotam sæclis, qua denique læti
Nunc fruimur, requiemque illi debere fatemur,
Degentes placidumque æuum, vitamque serenam,
Si poterunt mentes Italæ hanc perferre quietem,

Alberto Pio Carp. comiti D. Ioanni Euangelistæ sacra facienti, adcantat.

Te volucrum Regina canam, te sacra ferentem
Fulmina, te firmo aspicientem lumine Solem,
Solem admirandum; contra quem stare volantes
Non aliæ potuere olim. pisces ve, feræ ve
Non hominum genus, atque etiam quæ à lumine vitæ
Progenitæ lucem tenuere ab origine mundi.
Tete igitur, præpes generosa volumina dicam
Grandia gestantem insignem diademate, fuluis
Ornatam plumis, rostro aureo, & vnguibus aureis.
Nempe Palæstinis præuisam vatibus, alis
Ingentem, & cœli ante alios spatia alta secantem,
Non humili in campo, non inter lustra ferarum.
Sed vel caucasea nidum pro rupe superbum,
Culmine vel Tauri, vel summo in vertice Olympi,
Aërios supra tractus, nubesque madenteis,
Scilicet humana procul à statione parantem.
Tu vero, tu magne Pater, de pectore cuius
Euolat hæc aquilæ facies, quæ præpete faustum
Auspicium penna mortalibus afferat, vnde
Pacatos Diuorum animos, ipsumque Tonantem
Portendat posuisse minas, & debita nostris
Supplicia erratis æterna in sæcula salue,
Aeternum felix. sed enim, ô sanctissime Diuum,
Cætera quis digne memorauerit? inclita facta,
Virtutem eximiam & superatos mille labores
Vinculaque, exiliumque, olei & feruentis ahenum?
Et quæ pertuleris magno pietatis amore,
Quo cæcam è tenebris, & olenti è carcere gentem
In puram assereres lucem tu cura Deorum,
Tu genus antiquum: & soboles clarissima Regum.
Tu fidus rerum Domino comes, & comes alti
Consilii, arcanumque Dei in penetrale receptus
Omnia vestigas, sublimi vbi mente per omne
Is cœlum, & gremio recubas dilectus amato.
Qualia veridico sapientique ore locutus,
Venturasque vices canis, infandumque laborem,
Aeternamque diem manifesto numine plenus.
Hæc canerem, magnoque libens hæc ore sonarem:
Sed dolor & patriæ euersæ lacrymabile fatum
Seuocat, & clades miseris deflere querelis
Cogit inauditas, quæq; ipse miserrima vidi
Incensas vrbes, populos, Regesque, Ducesque
Finibus extorres, & iniqua sorte subactos,
Ergo queri extremisque iubemur poscere rebus
Auxilium, placare Deos, arasque tenere.
Audi igitur venerande senex, seu littora Pathmi
Antiqua, Smyrnamve colis, seu Lydia claudunt
Oppida; seu fati legem euasurus acerbam
Arbitrio iussuque Dei concedis in altum
Elisium, extremumque viges mansurus in æuum;
Siue tuo stillant rores & mella sepulchro:
Te rogo perpetuæ si virginitatis honorem
Seruasti, tibi si pluuios in vina liquores
Transformauit amor tuus, & tuus ardor Iesus;
Si tibi rerum opifex carissima pignora matrem
Credidit, idque pii semper meminere nepotes
Atque aras posuere, virosque & templa sacrarunt,
Tum lucem instituere tuo de nomine, læti
Quam colimus, cui thura damus, cui vina quotannis;
O tandem Italiæ duros miserate labores
Adspice, nos tantis bellorum casibus haustos.
Sat ferro flammisque datum: sat luxerit omnis
Euganea insanis longum obiectata procellis.
Sat Padus, atque Athesis tumuerunt sanguine, Anaxusq;
Et Liris nec non fatalibus Addua ripis:
Totque hinc inde bonis viduatæ ciuibus Vrbes,
Hispanis tantum Italia de gente maniplis
Et Celtis licet, Heluetiisque ferocibus, & iam
Vltima ad hæc fertur mouisse Britannia bellum.
Quando autem nobis potes implorare fauorem,
O semper dilecte Deo diuine sacerdos,
Pone modum exitiis, da certum denique finem
Cladibus; Albertumque foue tibi thura ferentem
Corde pio, de Gente pia pro pace piorum.
Cæsaris hæc sint vota sui exorator Iulum
Mulceat, atque illi summo delapsus Olympo,
Dum Veneti accedunt comites, dum Cæsar adhæret
Pontifici paribusq; animis in fœdera tendunt,
Da pater abiectis armis euincere tandem
Indomitos bellorum animos da corda furentum
Lenire, & placidam pacata per oppida pacem
Olim expectatam pacem, tua munera pacem
Spargere. speciferisque Deam redimere coronis,
Atque oleis vmbrare vias, stipare penates,
Da demum, vt repleta bono, contagia vitet
Gens humana pium viuendi edocta tenorem,
Erroresq; omnes, commentaq; vana repente
Soluat, & ad verum vertant sese omnia sensum,
Obtutu in solem firmo, & supera ardua cœli;
Vnaq; sic vnum sapientia lumen adoret.

Quibus verbis Leo X Deos Romæ tutelares precaretur.

Dii tutelares Romæ. tu ianitor aulæ
Aethereæ, tu Paule comes, duo lumina mundi;

Quos primi colimus; quibus hos adolemus honores,
Vos ego ab exilio, à miseranda sorte supremis
Cladibus afflictus, superatis casibus, & tot
Armorum insidiis, patria nunc sede receptus;
Cogere mox lectus totum sub legibus orbem
Corde humili inuiso, & sanctissima limina adoro;
Ossa vbi vestra cubant, veteri hoc veneranda recessu:
Quæ veneror ceras adolens, quæ ture vaporo
Sacra precesque ferens, vestro, ô, si numine iussus
Tantum oneris gestare, grauesque subire labores;
Concipere imperii curam, cui subdita mundi.
Machina totius cœli de vertice ad imas
Terrarum latebras, si nil iam tale petenti,
Nec tanta quicquam pro spe mihi vota ferenti,
Hanc sellam, hanc trabeam, & magnū hoc diadema parastis,
O faciles, placidique meos audite vocatus,
Qui regnum hoc vestro peperistis sanguine nobis
Arasque, & firmam Tiberis pro flumine sedem
Fixistis, legesque pias, pia iura dedistis
Ambo pii, ambo boni, summis virtutibus ambo
Egregii; quorum auspiciis & numine certo
Æternum maneat Capitoli immobile saxum
Adspicite incensum miseris clamoribus, omnem
Consedisse orbem luctu tot lumina Regum
Tot cecidisse Ducum; quorum nunc corpora versat
Addua, & Eridamus, limosæque vnda Padusæ,
Adriacisque effert proiectam piscibus escam.
Non anno hoc tantus rupit se nubibus imber;
Prosiliit quantus cæsorum sanguis in auras,
Quo nunc arua magis pluuio quam rore putrescunt.
Brixia quid nuper non lamentabile vidit?
Vrbs opulenta, malis totiens exercita fatis.
Quid memorem casus alios, & acerba meorum
Funera vt extulerim, neque adhuc obducta cicatrix
Vulneris illius, quod in alto pectore adactum
Accepi, miser aspiciens tam immane Rauennæ
Exitium, stragem horribilem, cædesque nefandas.
Hic, me vbi pro pace Itala obiectare cohortes,
Quas pater in magnos conflarat Iulius hostes
Vis iussit clade ex illa tantoque cruore
Cum victor fugeret Gallus ductoribus illic
Amissis, pallante acie, & trepidantibus alis,
Agri ego, præsentique animo captiuus agebar.
Quandoquidem auxilio vestrum mihi numen adesse
Et vidi, & sensi, medium discedere cœlum
Protinus adspexi, & liquido vos æthere lapsos,
Ingenti nimbo rutilisque in nubibus ambo,
Ensibus exertis hostes terrere minaces
Cum tonitru; inque fugam insultantia vertere signa.
Tunc nempe quum nemo vllum sperare fauorem
Auderet, fractisque animis quum protinus omnes
Languerent iugulo exposito, instantemque securim
Exciperent: tantis concussa tremoribus omnis
Italia, & nondum pauitantia corda residunt.
Italia infelix, cuius de cardine certant
Impliciti bello Reges, quà pontus & Aeges
Tyrrhenusque & Atlas, Tule, extremoque Bootæ
Subiectum mare circumdant longo agmine terras.
Quin etiam Ottomanus classem, innurasque phalanges
Armat in Ausonios, quaqua expatiata Propontis
Sese aperit, quaque arcto occluditur Hellesponto
Qua sinus Ambraciæ, qua proxima panditur Aulon
Faucibus, atque inhiat Italis auidissima rebus.
Parte alia Sultanus atrox Maurique feroces
Bella cient; acie instructa, lectisque maniplis,
Illicet in cædem toto discurritur orbe
Dum nos interea assidue intestina mouemus
Arma, feræ ardescunt mentes, odia aspera cunctis
Sustentata malis (adeo est mens leua) fouemus,
Sic heu, sic ruere in peius, retroque referri
Omne bonum, omne pium siquidem genus omne malorum
Pullulat hinc bello namque aucta licentia, bello
Omne nefas, scelerumque omnes laxantur habenæ.
Relligio hinc violata perit, ritusque sacrorum
Despecti, & Superûm reuerentia nulla videmus
Quo ventum est morum, & tristi omnia corde fatemur.
At vos euerso tandem succurrite sæclo
Numina magna, quibus rerum concessa potestas.
Nam tu non temere quondam de puppe vocatus
Ad sellam, ad fasces, atque alta palatia Romæ
Ante alios Domini coluisti carus amorem,
Nec tibi nequicquam tam clara in voce tremendum
Quantus erat sese Diui genus obtulit; inde
Ipse sua quum te suscepit Phosphorus aula
Raptum animum mira dulcedine mouit amandi.
Quando igitur sæuis tot tempestatibus acta,
Insanis tot vorticibus, tantisque procellis
Vestra agitata ratis, velis it credita nostris;
Vos geminæ primum stellæ, vos lumina firma
Este duces; gratumque in cornibus antennarum
Lumen, adorandasque faces accendite, ventos
Immanes cohibete, altos componite fluctus;
Et nube abreptum dispulsa ostendite Solem;
Atque feras & monstra procul, Scyllamq; Charybdimq;
Et male vitatam Sirenem pellite; vt vndis,
Bapatis, placidique aura spirante Fauonii,
In portum optatum læti, incolumesq; recepti,
Læte canamus; & oblatos cumulemus odores.

Tu vero bone Rex, hominum Diuumque potestas;
Imperio cuius fatalia pensa trahuntur;
Humanam idcirco effigiem, & mortale subisti
Pondus, vt indociles rerum sine fine perosus
Cladibus, atque adeo crudeli sorte subactos;
Occiderint quum tot gentes, tot regna, tot vrbes,
Iam desolatæ, iamque ab radice recisæ;
Stet tamen vna omnes grauiori perdere fato?
Non ita; namq; vt opem miseris mortalibus omnem
Afferres, vincla, opprobrium, plagasq; cruentas
Perpessus, nostriq; ingenti incensus amore,
De manibus, pedibusq;, & aperto pectore fuso
Sanguine, clausisti quæ iam nos fata manebant.
Da populos igitur tanto se soluere luctu;
Quos hodie mihi tu imperio concedis habendos;
Quod tibi non animo & sincero corde litarint,
Non magis vllo vmquam dolituros tempore; obortas
En lacrymas, & certa monumenta doloris.
Audi, inquam, orantes veniam; si audire vocantis
Est opus, exemplumq; tuum; precor omnia verte
In melius; templum hoc, nos, & tua sacra reuisens,
Da tandem hoc nostris aboleri dedecus annis;
Da premere elatos animos, frenare proteruos,
Indomitos tractare manu; da tollere atrocem
Sæuitiam, quidquidq; bonis conatibus obstat.
Da demum euicta belli impietate per omnem
Terrarumq; orbem, & mare leges fœderis æquas
Dicere, amicitiamq; æterna in sæcula firmam
Et totam vnanimi Europam componere voto;
Atque adeo in solido titubantia regna locare.
Proinde decus, nomenq; tuum proferre colendum
Transq; Scythas, gelidum & Tanaim, Nilumq; tepentem;
Daq; piam inprimis mentem; qua præditus ausim
Eluere, infectumq; scelus labesq; nefandas;
Quæ mortale genus paßim per crimina mille
Mille modis terra tactum contage venenant.
Et tamen amplecti dulceis ante omnia Musas,
Virtutesq;, artesq; bonas, moresq; benignos
Erigere; & veræ quicquid probitatis in vlla
Orbis parte latet, vigeat, sese efferat; vnde
Mortales, quos iusta iuuant, queis pura voluntas,
(Qualemcunq; mei euentum, exemplumq; secuti)
Tecum habitent, tua sacra colant, tua iussa facessant.

Sermo, cui titulus est, Simia. ad Leonem X.

Nemo vmquam tanto studiove, fideve laboret
Proficere, officiis vel sedulus omnibus, vt non
Interpres malus occurrat, qui singula praue
Inuertat: veluti quædam modo fabula vates
Subsannat, Pater alme, tuas & vellicat aures.
Nam quotiens tibi quicquam, animum quod leniat ægrum
Porrigimus curis, & blandimenta paramus,
Ecce, aiunt, vere nunc Simia vana Leonem
Exagitat. viden' vt turba importuna poetæ
Quamprimum nostro illuxit Leo Maximus orbi
Hunc misere affligunt quocunq; in limine; nunc in
Porticibus, nunc in lecto, & penetralibus imis,
In specula, in luco citriorum, alioque recessu?
Siue is res duras, & magna negotia versat,
Et quæ omnes nunc inuadunt incendia terras,
Siue cibum capit, aut superante labore quietem,
Fortior vt rebus se mox accingat agendis,
Instant hi tamen, inq; meras auertere nugas
Tantum hominem, tantis vexatum pectora curis
Pergunt; vlla vmquam ne sit spirare potestas:
Denique, sic petulans generoso infensa Leoni
Simia; quæ natibus, caudæque, & clunibus huius
(Tantum animi est paruis) adfixa procacibus ausis
Hoc tam magnum animal vexatq;, agitatq;, neq; vllam
Esse moram patitur, musca importunior apta
Illa feros vitare vngues, & dentis acumen,
Lubrica dum fidit saltu, leuibusq; lacertis,
Deq; suo affectat sibi tot ludibria rege.
Ergo odere tui sic nos, Pater optime, sed tu
Quid facias? vis esse Leo? patiare Leonis
Iura, neq; hæc temere confingi nomina credas;
Quæ Deus, aut sapiens Natura animantibus ipsis
Indidit, & tacitum admonuit latitare vigorem.
Scilicet est cura nobis, quæ pectore in imo
Consilia aßidue voluas, vt ponere tandem
Cladibus Europæ finemq; modumq; ruentis
Poßis, inq; Scythas strictum conuertere ferrum.
Immo hæc, atq; alia, atq; etiam his maiora poetæ
Concipiunt, neq; enim frustra Deus ingruit illis.
Sed ne forte adeo, aßimulet quod Simia vatem
Ridiculum esse putes; natura hæc compare constant.
Nonne vides, rebus non bruta vt mente gerendis
Simia se, & nostris accommodat artibus, vtque
Humanos ritusque modosque imitatur, & ori
Denique vt est nostro similis, digitisque, volaque.
Nempe etiam humanos pro re, pro tempore, mores
Qua de cumque velis vitæ ratione, poeta
Exprimit, atque omnem dictis accommodat artem;
Fit Proteus, fit Vertumnus: nunc fingit Iulum
Acrem animi, indomitumque malis fera bella mouentem,
Seu Venetos, seu Felsineos domitare pararet,
Siue Pado dare iura suo, seu vertere bellum

Trans

Trans Alpes, Italoq; solo donare quietem.
Nunc te cum patribus dudum sanctoq; Senatu
Pacandis mundi rebus diuersa parentem
More Numæ, indigetis post aspera bella Quirini
Consulere in medium, quo possint fœdere tandem
Iungi Gallica castra, Caledoniaq; phalanges:
Vnde animos ponat Cæsar; Veneti vnde quiescant,
Vnde modus prædis; & tantis cædibus; vnde
Spes Italis, Regémve suum, aut sua iura tueri,
Barbaricasq; olim collo abrupisse catenas.
Demum horum est vates, vt ludicra Simia, mimus.
Hæc eadem, si vera canunt, venerabile quondam
Signum habitum in templis, Niliq; per oppida sanctum.
Nam docilis calamos ductare, & voluere chartas
Ritè admissa sacris, delubri in parte locata
Damnauit populos votis, precibusq; benignè
Fauit, & Aegyptum omnem in relligione, pari cum
Iside, cumq; Oro, vel Osiride detinuisse
Fertur, & oblatis ditasse altaria donis;
Seu Caniceps manibus cœlo sublimibus, ortum
Laudaret Lunæ, positâ seu sede sederet,
Siue cauâ latices caudâ instillaret, & horas
Funderet; & pisces auersâ fronte caueret.
Sic olim vates, qua totus panditur orbis
Ambitus, à populis, à gentibus omnibus vno
Sancti habiti, dictiq; sono hinc oracula, leges,
Hinc modus, atque tenor viuendi mentibus hæsit,
Siue error, siue improbitas mortalia corda
In sordem, in fraudem vano illectaret amore.
At postquam è terris ius, fasq; piúmque recessit,
Subrepsere doli, visq; omnia vertit, & ille
Clarior est, qui plura potest; timuere poetæ
Liberius taxare malos: qui proh! pudor, aureis
Carminibus turpes mores laudare coacti,
Nil sincero animo, ingenuâ nil mente locuti,
Temporibus se subiecere; vt Polypus omnes
Attrahit à scopulis animo trepidante colores.
Suntq; ita Simiolas imitati, vt ludere numquam
Desierint, risusq; hinc, & iocus esse tyrannis;
Qui sanctos vates, vitæ morumq; bonorum
Auctores, tandem sic elusere proterui.
Vt, tamquam Satyri terga hispida fune reuincti
Pro foribus, pro vestibulis, altusq; fenestris,
Ostentarentur populo in risum, inq; cachinnos.
At, patriæ queis cura suprema diu obtigit omnis,
Non ita inhumani Medices, qui in sorte secundâ
Virtutum omne genus sic erexere benignis
Auxiliis, opibusq;, vt quicquid vbique nitoris
Cecropij, Latijque foret Florentia totum
Ad sese traheret, doctisq; referret Athenas.
Inuidit Fortuna bonis; ac ne foret vllus,
Qui ingenia auderet, sanctasque fouere Camœnas,
Attritis grauiter rebus vos expulit vrbe:
Nec tamen eualuit nitens peruincere tantum,
Vt non vestra domus doctisque probisque pateret
Semper, opemque libens miseris afferret amicis,
Nunc verò quum tu Fortunam euiceris omnem
Mortalem supra sortem; qui flectere habenas
Terrarum cœlum vsque potes, precor illa voluntas
Quæ cupienti olim fuerat sit certa potenti.
Nam sine te (vt Sphyngis repetatur fabula nostra)
Aonidum chorus est tamquam sine lumine Solis
Luna; sub imperio cuius vaga Simia viuit.
Nam caua si fuerit, si nullo candicet igne,
Simia languescit pariter, clangensque per omnes
Duodecies horas vrinam sanguinis edit,
Inde suo fit Sole potens, lucémque remittit
Quâ Sol parte ferit tantum & sine Apolline vates
Obscuri vitam in tenebris sine nomine ducunt.
Sol, Leo; vt Aegypti sapientia monstrat: ab alto
Ille micans, terris felicia cuncta ministrat;
Vnde hominum genus, alituum, pecudumque vigescunt
Et pisces; tanta est virtus, vis tanta Leonis.
Quid memorem laticum latissima munera? Nilum
Vndantem, & latè spaciosa per arua refusum
Fertilibus glebis Cerealia dona ferentem.
Ægyptum hisce bonis Leo munerat, vnda Leonis
Ore fluit, fontesque, tubique ex ore Leonis
At rores, pluuiaq; olim, & liquor omnis Olympo
Deciduus, signum doctrinæ effingitur; illa
Nulla erit absq; opibus: veteres hinc sculpere cribrum
Commenti, & fruges prius ostentare paratas
Quàm tu vmquam Musas, & honesta negotia tractes.
Quando igitur Leo Magnanimus, tanto omine terris
Affulges, plenoq; exundat copia cornu,
Nunc age Cercolypes, & sacros Cercopithecos,
Quos Liber, Albiolusq; & Sepia monstrat alendos,
Legitimis admitte sacris. si viuere Musæ
Te nascente, patris Laurentij munere quondam
Ceperunt, casusq; tuos, tua damna per omne
Exilium tulerunt, si tecum; ô, denique fatis
In melius versis, rediuiuo lumine, quæ sunt
Tecum ortæ, tecum vigeant felicia tecum
Otia, & optatum teneant, Pater optime, portum.

Lachrymæ in Celsi Melini funere.

Celse, tuas alij laudes, & nomina dicent,
Eximumq; decus cœptis ingentibus auctum;

Seu quo tu studio Graiæ, Latiæq; Mineruæ
Florueris, fandiq; potens tantâ indole summum
Quæsieris Virtute locum, depromere curent;
Seu genus egregium, stirpemq; vtriusq; parentis
Cibœam in matre, & Melinam in patre, & adeptos
Per tot auos, atauosq;, antiquæ gentis honores
Maluerint celebrare, & doctis pandere chartis;
Siue tuis potius meritis insistere, quantum
Ingenio, atque piis præstares moribus, ipsos
Quâ coleres pietate Deos, quâ mente parentes,
Quàm concors fraternus amor, quæ cura clientum,
Qualis amicorum cultus, spes quanta Quiritum
Vnus eras; vnus quotiens in te ora trahebas,
In te oculos: ita Roma tuis applauserat orsis;
Seu rerum excuteres causas, ortusq; latentes
Auctumq;, interitumq;, vices & mobilis æui,
Seu terram, tractusq; maris dimensas, arenæ
Exigeres etiam numerum, & sola concita cœli
Astra, polosq; suis mota, aut stabilita doceres
Momentisque, modisque, & certis legibus ire;
Siue autem celerem erigeres vltra ignea mentem
Sidera, & vsque altam cœli omnipotentis in aulam
Auderes inferre gradum, & mortalibus omnia
Explorare oculis summorum arcana Deorum:
Siue inde ad patriæ curas, & commoda versus
Grande patrocinium primus pro laude Quiritum
Susciperes, & quâ mulcebas voce Leonem
Pontificem, ingenio & præstantem mente Leonem
Te populus, te rostra etiam, sanctusq; Senatus,
Curam, animosq; virûm generoso corde gerentem:
Sic florentem annis, & pubescente iuuentâ
Orantem, audirent causas, tonitrusq; cientem
Fulgeraque; hinc trepidas orsus defendere culpas,
Hinc & mox claras magnis de rebus ad Vrbes;
Quos tibi iam Decimus Leo mente agitabat honores
Missus, Regum animos orandi ardore moueres.
Verùm ego qui te vnus noram magis omnibus vnum
Et quantum de te, si vitam fata dedissent,
Speraret Roma; & Latium, & terra omnis, & ora,
Quam mare, quamq; Alpes cingunt, secat Apenninum,
Iacturam insignem Italiæ, & fata impia questus,
Tanti & tam cari casu percussus amici,
Tali animâ, atque oculo, & iucundo lumine cassus,
Aßiduo in mœrore Deos te, Celse, reposcam,
Nam quo hæc vota abiere? & quò spes illa bonorum
Tantorum rapidas citò lapsa effluxit in vndas?
Si tu altis in gurgitibus tumidi obrutus amnis
Tam iuuenis, tantâ clarus virtute, repentè
Omnia turbasti; & gelidis in fluctibus illum
Illum ardorem animi, & scintillantia mentis
Lumina sidereæ extinxti. Et nunc frigida lingua
Quem populum accendat? quæ pectora mulceat? aut quas
Iam gentes trahat in leges, ac fœdera pacis?
Omnia nunc periere tulit secum omnia torrens,
Immanis torrens, & detestabilis vnda.
Hos tu autem patri reditus, hæc gaudia matri
Celse refer? qui te donis & honoribus auctum
Expectant, tot opes Siculis in saltibus, illa
Munera Pontificis pleno subscripta libello
Lecturi. at pro te nunc illi ante ora Deorum
Vota simul faciunt, adolentq; altaria flammis.
Ah, ne tu pluuio offensus cœlo alseris vsquam
Ah, ne succiderit sonipes per lubrica raptus
Per nemora, ignotasque vias; neu poplite forte
Læso, aut luxato talo sub tecta feraris,
Aut labor insolitus teneros exhauserit artus,
Languoremq; ferat. nec tantum mente dolorem
Concipiunt; aut tanta subit casura ruina
In caput, & totos subitò euersura penates.
Nondum etenim attulerat funestus nuntius illum
Vix lapidem ad quartum procul hinc ab mœnibus vrbis
Quadrupede in medias reuoluto gurgitis vndas
Collapsum, frustraque Deos, hominesq; vocare
Saxa inter, limumque, tenaces inter harenas,
Arboreas inter radices, & veste grauatum
Et nandi ignarum: sociis palantibus atram
Per noctem, ventis, vndisq; sonantibus, vlli
Néve exaudiri poßit, neu cernier; imo
Affixum fundo, crudeli occumbere fato,
Nec dum se norunt miseros frater que parentesque
In luctum; æternamque luem, inuisamque senectam
Seruatos, fati asperitate, & sidere læuo.
Heu mentes hominum ignaras! heu vota fugaci
Cuncta pede, & primos vix ostentantia vultus,
Cùm subito auertunt cursum, & dilapsa per auras
Non reditura volant! heu semper tristia numquam
Fesso damna gradu properantia; nec satis vna
Exsaturata lue, nisi quicquid pyxide totâ
Clauditur effundant, semel vt data copia campi.
Nam vix alterius satis vna abducta cicatrix
Vulneris, ex obitu dilecti Hieronis acerbo;
Ecce autem vt grauius transfigit pectora telum
Atq; malum omne malis, velut vndâ superuenit vnda.
Quo genus, & magnis nomen virtutibus auctum?
Gratiaque, & species, locuplesque opulentia rerum?
Si miseri, ah, tali viduati prole parentes,
Quos iam annos aliquot spes est frustrata nepotum;
Vt nauis sine remigio, sine munere veli,

In medio quondam pelago iactata procellis
Omnibus obiecta, & procul omni ab littore, cunctos
Ventorum flatus, scopulosq;, & saxa timebunt.
Quid tu autem infelix frater Petreie, duobus,
Quorum instar dextræ, instar læuæ erat alter & alter,
Fratribus, heu mors atra, breui tibi tempore ademptis;
Quid facies? quanto fletu tua damna dolebis?
Nam veluti truncus decisis vndique ramis
De tribus vnus eris, tanto & spoliatus honore
Despectus cunctis tibi forte videbere; & ampla
Quæ Pater æquabat cœlo pallatia, solus
Ne vacuas ædeis totq; alta cubilia cernas,
Interrupta iacere sines, pendereq; in æuum.
Quid verò; si forte Leo, quod iam auguror, anno hoc
Mandet Agonales promisso munere ludos
Romæ instaurari Genio, vetesq; referri.
Olim armis celebres, nunc relligione, triumphos;
(Quando horum te cura manet) quid more parentum
Magnifico insignis sumptu præstare parabis?
Læta vbi per mediam longo processerit Vrbem
Ordine pompa, alacres puériq;, & lecta iuuentus
Sublimes in equis, preciosæ in tegmine vestis
Ornati gemmis, auroq;, ostroq; superbi,
Dextram oleis onerati, & cincti tempora lauro,
Agmine quique suo. legionum exercitus omnis
Intermixtus iter carpet, tum pægmata in altis
Curribus, & variæ species simulacra potentum
Vna ibunt Regum, lituiq; tubæq; coronæ;
Atque lyræ, atque omnis Musarum arguta supellex.
Læta canent, miraq; omnes dulcedine mentes
Mulcebunt; totâ risusq;, & plausus in vrbe,
Hic tu auro trabeatus; equo exsultante sub auro
Aureoq; in morem cinctus diademate frontem,
Agmen agens, atrosque equites, lictoribus atris
Stipatus; iuuenis tanto decoratus honore
Primores inter, nil lætâ fronte, iocosos,
Conuertes ludos in amari munera luctus.
Et plagas renouabis, & illo turbidus ore
Subijciens oculis tanti argumenta doloris
Lætitiam populi misera in lamenta retrudes:
Vsque adeò lætis miscent Dij tristia rebus.
Et merito tanto deiectus fratre supremum
Ingemis, atque illum miser, atque hunc vsque requiris;
Et superos, & fata vocas crudelia; nec te
Fidus amicorum cœtus, caræve cohortes
Musarumvè chorus, quarum tu dulcis alumnus,
Quæ solæ in miseris adhibent solatia rebus,
Vel minimum mulcere queunt. quis verba, quis artem
Tanta in clade parem solando exquirere possit?
Nec tu hunc è cœlo, Saturni ab sede, querentem
Nocte dieque tuo te nomine, Celse, vocantem
Audis. at misero in luctu, & mœroribus altis
Esse sinis, surdasque obdis tot vocibus aures
Celsum acclamantum, & tua funera deplorantum.
Hic igitur; quo Roma tibi violasque rosasque,
Exigui monumentum æui, vitæque ruentis,
Congerit, & manibus busto dat lilia plenis
Non flores ego, non serta, aut vllos tibi odores
Inspergam, aut alijs cumulabo altaria donis;
Quæ tibi multa ferunt iuuenesque, senesque, nurusque,
Et matres, quæ te in primis fleuere, pudicæ.
Non etenim ista meus poscit sibi munera luctus,
Cui de morte tuâ, & tam sæuo funere, mœsto,
Quod tua, Melinæque domus benefacta merentur,
Semper erit Sol obscurus, Nox turbida semper.
Te propter, fratremque tuum, curamque parentum
Viuo ego, sed vitam inuisam, te amice perempto.
Nam memini, infelix animam quo tempore agebam,
Vt vestrâ seruatus ope, auxilioque reuixi.
Ipse aderas, fraterque tuus, tuaque optima mater,
Grandæuusque senex Marius, morbumque leuabant:
Illi opera, vos officijs & amore; precesque
Commenti, duras potuistis frangere leges
Fatorum; & caro vitam implorare sodali.
At me non potuisse tuæ comitem esse ruinæ,
Vt gelidâ iam in morte tuis complexibus hærens
Exciperem fugientem animam, tibivè æqua referrem!
Siccine rare puer numquam rediturus abisti?
Nosque ita, nescio quo fugiendi ardore, tuarum
Ignaros rerum, de te nil tale timentes,
Inque salutatos, fato impellente, reliquis?
O dolor, indignumque nefas! ô sidera iniqua!
Tam subito ex oculis nostris ereptus, acerbo
Oppressus casu, spumanti in gurgitis æstu
Vitam exhalasti, & nostræ tecum omnia vitæ
Gaudia, spesque omnes moriens, bone Celse, tulisti.
Idcirco ad tumulum, & male grata hæc marmora circum:
Hîc vbi celsa tibi frater fastigia tollet,
Aut vbi ripa tuo de casu nomen habebit.
A luce exoriente ad serum vesper, amarâ
Clade animum afflictus, tristi mœrore peresus
Perpetuo in desiderio, dum vita manebit,
Impexum auulsus crimen, suspiria, planctus,
Et lachrymas, & certa feram monumenta doloris.

Decantatum cœnis Coritianis; Petro Melino
Seruato. Ad D. Annam.

Sunt Superi; est Pietas; & cœlo Numen ab alto
Respicit humanos casus, miserosque labores

Pro

Pro meritisq; Dei, precibusq;, in nostra feruntur
Vota boni, gaudentq; coli, gaudentq; rogari.
Et gaudent culti mox promeruisse rogantes.
Anna viget. quid enim quorumdam insania contra
Obstrepat; atque Deûm conetur numina pessum
Vertisse, atque suos Superis auertere honores:
Esse Annam, esse Deos, hodie manifesta patescunt
Exempla, esse locum precibus, nec inania ad aures
Carmina deferri, quæ vatum lingua piorum
Sæpe canit; meritisq; Deam tot laudibus effert.
Annua Coritius repetit dum sacra sacerdos,
Exhilaratq; diem; tristi quem sidere mœstum
Sirius instituit, quem Fors inimica parabat
Ante alios atrum, & lugubrem reddere, adempto
Romæ oculo, Italiæ totius flore Melino.
Quem iuuenem præstantem animis, & pectore magnum,
Ingenióque & dulcisoni modulamine plectri
Egregium, sors dira Orci deuoluere ad vmbras,
Credidit, ab tetræ confossum vulnere pestis,
Surripere ex oculis quamprimùm, & mergere iniquo
Funere. Dij melius voluere, nec Anna suorum
Immemor est vatum, nec virgo puerpera, nec qui
Ambarum exceptus gremio puer, æthere ab alto
Demisit sese nostra ad commertia sortis.
Audijt Anna preces vatum; neque Nympha precantem
Contempsit matrem, neque dilectæ ille parenti
Abnuit. ille diem tam cæcis optimus vmbris
Attulit; ille luem affectis decedere membris
Iussit, & in fauces Erebiq; Orciq; relabi.
Ipsa etiam Dea magna poli de vertice, anili
Visa gradum studio properare, & sedula rores
Collectos superâ cœli regione, subinde
Fundere, & afflicto requietem inducere cordi;
Atque ita, quod cæco latitabat corpore virus
Indomitum mollire, & aquis, & gramine lecto
Membra fouere, manuque furentem elidere morbum,
Et tantum extemplo iuueni exturbare dolorem;
Vatibus atque suis seruatum reddere vatem.
Qui si forte atras iret nunc mersus in vndas,
Non chorus hic lectus iuuenumque senumque referret:
Ante aras nunc, Anna; tuas sollennia sacra,
Nec Capitolinos celebraret cantibus hortos,
Hortos Anna tibi sacros, doctisque poetis:
Se bonus ipse genas perfusus flumine largo
Coritius lachrymas in sacras spargeret aras,
Inque ignes, fumoque diem obfuscaret ademptum.
Romulidæ Celsi renouarent vulnera fratris,
Séque iterum offerrent nobis Hieronis acerbum
Funus, & in lachrymas triplicatis quæstibus omnes
Diffluerent, mœstis clamarent vocibus omnes.
Inuidiamque Deûm quererentur, & omnia luctu
Complerent; quæ nunc læto plena omnia risu,
Lætitiaque, iocisque sonant, & cantibus Euæ
Ingeminant; Euæ superauit fata Melinus.
Fronde coronati, vates, sacrique ministri;
Quos magno secum numero hæc ad sacra coëgit
Hippolytus Musarum amor & spes vnica vatum.
Hippolytus; caro qui sospite lætus amico
Te canit, Anna, tuum numen, numenque tuorum
Concelebrat; donisque omnes vocat vsque poetas.
Seruato vt referant calathos & dona Melino.
Ergo omnes, tali succensi Principe, vates
Immensam læti libant, & voce salutant
Æternâ numenque tuum, numenque tuorum,
Seruatoque ferunt calathos, & dona Melino.
Damnati memores voto. tu, Diua, poetas
Coritiumque senem, & summâ virtute nitentem
Hippolytum, qua nunc seruasti mente Melinum,
Amplexare senex meret hoc: meruere Poetæ;
Hippolyti meret hoc pietas, & feruida virtus.

Ad Ioannem Franciscum Roboreum
Taurini Præsulem.

IOATHAS. LIBER I.

O vir, quale genus Superis demittitur auris
Et probus, & sapiens, ô magni è semine Læli
Progenies, ô Roborea de stirpe propago
Viuida; in immensum firmis radicibus aucta.
Quis vatum te digna canat? qui plurima quamuis
Pondera sustineas, & magna negotia cures,
Seu ditem summi tutaris Principis arcem
Seu populis das iura tuis. Taurinaque Præsul
Oppida componisque, & honestis moribus ornas;
Non tamen interea vatum pia numina Musas
Non carmen, quo digna geris, Francisce; remittis:
Perge itaque, vt tibi mos, illas & pendere, vt æquum est,
Et magni facere, & semper bene velle poëtis
Præsertim qui sacra canunt, qui Numen Olympi
Agnoscunt, meritumque decus cœlestibus augent.
Vidi ego, & aduerti dignâ te sæpius irâ
Commouisse animum, qui tot præclara videres
Ingenia, & studiis ditatâ, diuite venâ,
Sordibus obuolui fœdis, miranda potentis
Temnere facta Dei; & nullum non fornice dignum
Ordiri carmen, castum temerare sacellum
Musarum immundis pedibus, verbisque profanis.
Ah scelus infandum! quod si cognoscere vellent

Morta-

Mortales, habeant doctrinæ, quidquid ab alto
Mentibus infusum, & summi commercia cœli
Fatidicis dono Diuum concessa poetis,
Non adeo Musæ prurirent turpiter, ipse
Non Helicon Phrygiæ celebraret prisca cateruæ
Orgia consensu vatum quin protinus vno,
Omnibus eiectis, qui templa horrenda profanant
Sobria in antiquum redeat cortina nitorem.
Quare ego iamdudum has curas, & inutile mollis
Id genus ingenij auersans, quod turpia tentat
Plectra, Mimallonijsque imitantia cymbala ritus,
Vno eodemque luto quamuis detentus inhæsi,
Ad te conuersus humanæ virginis, atque
Vera Dei soboles verus Deus, vnica vatum
Spesque & præsidium, & decus immortale piorum,
Ignea si cœlo mihi lingua affulserit; œstro
Quæ mentem exagitet sancto, impellatq; volentem,
Aggrediar celebrare viros, qui fortibus ausis
Tartareas vicere acies, pietatis amictu,
Et fidei clypeo, & diuini cuspide amoris,
Atque illum in primis ponam, qui sæua rubentis
Prælia tormenti patiens disceptus in arcu
Membra rotæ, diris armata volumina cultris
Pertulit, atque animi constans illustria tandem
Signa ferens victor supero consedit Olympo.
Iam pia relligio totum diffusa per orbem
Creuerat, inque dies radijs cœlestibus aucta,
Hesperium littus, littus lustrabat Eoum,
Sed quoniam imperiis Christi religatus in antro
Tartareo iniectas immania vincla catenas
Rex Stygis est iussus tolerare; ita vinctus ahenis
Terga, manusque, pedesque æterna in secula nodis,
Non tamen impuros animos, & pectora dira
Sollicitare piger, tantum si possit honorem
Humani generis cæcis damnare tenebris:
Hinc furias stimulare suas, vrgere tyrannos,
Et regnum præbere, & opes, blandaque superbos
Allicere arte animos, interturbare beatam
Mille modis sobolem: nunc hos, nunc protinus illos
Excipere, & puro perspergere sanguine terram.
Herculeus Stygia hinc agitatus Cæsar Erinny
Sæuit, & instanti Dirarum concitus œstro
Imperat è quauis sanctos dicione ministros
Expelli, iuratque Deos, & nobile sceptrum,
Quod manibus gestat, diri monumenta Neronis,
Id veluti nunquam diffundet in aera truncos.
Nec recidiuus erit cortex, foliumve, recisum
Postquam monte fuit nemoroso, atque ære dolatum;
Nazareos ita suppliciis, & funere cunctos
Perdere inhumanis: non cessaturus ab atra
Cæde, nisi penitus Christi deleuerit omne
Nomen, & ad fœdi traduxerit orgia ritus.
Vrbs Barcea fuit, multos celebrata per annos
Quam sibi adoptauit Princeps Ptolemæus ab ipso
Nomine dilectæ imposito testatus amorem.
Hic insignis eques Ioathas, quo iustior vno
Nullus erat, nullusque modi seruantior æqui
Diues auis, diues fortunis, diues amicis;
Impatiens errare animos, monumenta docebat
Cultus vera pij & cœli venerabile Numen,
Erudiens mentes, & amantia pectora veri,
Notitiam, cœlo meritos reddebat honores.
Diditur interea Barcea per oppida murmur,
Cæsaris imperijs, ingenti classe, tremendum
Aduentare virum, Christi qui extinguere nomen
Iurarit, primasq; ea fata manere Cyrenas,
Pentapolimq; omnem, & terrarum quidquid in orbe est.
Tum sese adglomerant iusti, per templa, per ædes
Sacra canunt, hilarique expectant funera mente:
Obfirmantq; animos lethi, hortanturq; vicissim
Sese in bella alacres: iam decertare videres,
(Vsque adeo in pulchro certamine viuida virtus)
Qui primus circum incurrat, palmamq; superbus
Occupet ante alios felici sidere natum
Illum omnes celebrant? olim qui plura subibit
Tormenta, exemplum reliquis insigne daturus,
Immanem spernet rabiem, mortisq; timorem.
Tuq; adeo in primis, Ioatha, iam numine plenus
Adproperare diem gaudes; quam poscere votis
Assiduis olim adsueras tum lumina & ambas
Sustollens cum voce manus, sic sponte precaris;
Christe animi adsertor, veræ vitæ arbiter, ô si,
Si nunc se nobis ille impius offerat horror
Armorum; o si me non exaudita priori
Tempore tormenta inuadant, vt testis amoris
Mortem obeam veri! pro te non arma, neq; ignem
Aufugiam da corda pater, da fortia cunctis
Pectora; firma animos, sæuâ ne in cæde labantes
Deficiant? mihi firmus amor; mihi firma voluntas.
Iamque latus curuum Drepani prætoria puppis
Legerat, Ogygiamq; Noto spirante tenebat.
Huc simul aduectus Dadius, propellere classem
Imperat ad littus: specus hinc immane Calypsus
Intrat, & à septem deposcit fontibus vndas;
Fictilibusque nouis totidem dispergit in auras,
Suspiciens sub nocte polum, geniosque malignos
Adducat in mitem populum (tam credula, rerum
Mens erat indocili) sed enim neque noxia septem

Carmina conticuit, terno repetita recursu.
Irruit huc Hecate, & nimbo coöperta nigranti
Stridet aui similis, quæ tecti in culmine mentes
Murmure nocturnas horrendo territat: adsum,
Perge Dadi, expulsi Iouis instaurare caducum
Imperium: tibi nusquam abero, dum cædibus orbem
Expurges: mox digna manent te præmia gestis
Rebus; in Ausonia princeps ditaberis aula.
Responso lætus Dadius dedit oscula truncis
Arboreis, cedroque, & thiæ, altæq; cupresso.
Inde iter accelerat. Berenicia dorsa, Philænos,
Naufragamque cauet Syrtin, læuoq; per altum
Remige conuertit proras, Cretamque secundis
Flatibus optabant, Gortyniaq; a ua videbant.
Cum subito Arctois Boreas delapsus ab antris
Incubuit velo impellens aduersa: magister
Nauem inhibet, Cretamque fugit, ventosque secutus
Sponte, Paretoniam optatis Aquilonibus oram
Appulit: hic velum legit, portumque subiuit.
Heu quantas dabit ille neces; quot millia diris
Funeribus mactabit, inauditisq; necabit
Tormentis! exempla manent nos dura piorum,
Illustres animi per tela, per arma, per ignes
Sede potituri supera durare beati.
Ergo sub aduentum Dadij sistrata caterua
Flamen, Bacchantumque chori. Saliiq; furentes
Ferre sacra; & centum properant mactare iuuencos,
Lanigeras centum pecudes, centum ordine capros.
Aere nitens Hammon caput intra nubila tollit
Cornibus horrendum: stat terga humerosque sonanti
Smyntheus insignis pharetra, Cyllenius alis;
Iura quibus pelagi, Syrtisque ignara vetustas
Obtulerat, montesque Deûm sacrarat honore.
Pro foribus Sphynges, crocodilus, & aureus vrna
In medio Caniceps; cauda qui à cuspide lymphis
Heliadas fusis guttatim dirimat horas.
Sed neque & hortorum fructus, neque sordida rerum
Nomina non suspensa tholo vanissima votis
Pectora captabant, cultu suspecta verendo.
Pantheus adstabat discincta veste sacerdos,
Purpureo caput atque humeros velatus amictu,
Fictilibus salsa è pateris in cornua fruge
Inque sacras vittas terno faciebat aceruo:
Terque Iouem, vt cœli dominum, ter numina Ponti,
Tartareiq; lacus regem clamore vocabat.
Sacrificis & thura focis, & vellera frontis,
Vinaque fundebat. Genibus pars læta per herbam
Depositis procumbebant, arasq; tenebant:
Tympana pars vario feriebant stridula cantu.
Excitus hoc Heros strepitu, & clangore tubarum
Concursuq; hominum; veritus ne credula vulgi
Simplicitas, mortisve timor, vitæq; voluptas
Deliciosa, aliquos à vero auerteret, vltro
(Pro pecude vt pastor rapta, per saxa leonem
Aspera persequitur, dulcis vitæ immemor, vnam
Ne male perdat ouem) medias erumpit in aras,
Incursantem abigens turbam, vulgiq; tumultum.
Protinus inclamat sublimis ab aggere; quæ vos
Indociles malesana homines dementia perdit?
Non pudet humanis operari turba profana
Principibus? cur has Diuum mortalibus aras
Extruitis? vanosque Deos, enormia saxi
Corpora cur miseri colitis? nec noscitis astus
Dirarum, infernosq; dolos, ludibria vestra.
Cur idola virûm, cur ligna carentia sensu
Brutaq; adoratis? cur orgia debita cœlo
Gens ingrata negas, surdisq; altaribus infers?
Quin age nosce Deum tandem, ac æterna vereri
Numina disce: polos qui signa, & sidera, & altum
Aethera, & aerios tractus formauit in orbem,
Et circumfuso suspendit in æquore terram;
Cuius sæpe tibi vitam & cœlestia fando
Facta recensuimus, veroq; probauimus ore.
Namq; hominum mortale genus miseratus ab alto
Vertice descendit cœli, corpusque subiuit
Humanum, nos vt primi quo culpa parentis
Traxerat, exitio eriperet miranda professus
Facta, per vndisonum vestigia sicca profundum
Fixit, & omne genus morbos nutu abstulit vno,
Et triduum extinctos vitali reddidit auræ.
Idem nostra Salus cruciari corpus acerbis
Vulneribus voluit, crudeli morte peremptus
Mox Stygios spoliare lacus, Acherontaque sancto
Agmine deducto patrum rediuiuus in auras
Emicuit superas, atque ardua lumina cœli
Inuisit, clarumque bonis patefecit Olympum.
Hunc igitur venerare Deum pulchrumque bonumque
Et veram cognosce viam, cognosce precamur;
Et summi quæ cura boni te ad sidera ducat.
Ista manu fabricata hominum simulacra furentum
Disiice sic fatus, pedibus prorumpit in aras
Signaque Harenosæ concussa superstitionis
Auellit, sternitque solo. Phœbique colossum
Magnum opus (has dederat diuina potentia vires)
Aequat humo, immensum strepuere immania membra.
Obstupuere omnes; neque enim sine Numine tantum
Esse putant robur: facinus damnare, profanum
Esse virum, & perimi actutum Lanata iubebat

Turba,

Turba, altum inclamans, lapides ignobile vulgus
Corripit: ast animo manet imperterritus Heros;
Vt rupes medio in pelago, quam plurima ponti
Incursat rabies, fluctus immota furentis
Temnit, & è propriâ nunquam statione mouetur.
Pastophori perstant rabidi, hunc occidite ferro
Ocyus, an Diuos sic permittemus inultos?
At contra Ioathas, mentis ludibria vestræ
Adspicite an Christum sic permittemus inultum,
Talibus assultant dictis præcordia motu
Ambiguo, præclara viri sapientia tanti
Pondus habet, probitas animo perspecta recursat,
Nec genus obscurum, & populi ingens gratia, sanctos
Auscultant monitus bona pars, verumque fatentur.
Extemplo id Dadio defert fanatica turba;
Littore vix primo primas ingressus harenas
Attigerat, iam ardens animis iam prima litare
Sacra auidus, pelagi portusque potentibus aris.
Ergo satellitibus trepidos præcedere fasces
Imperat, & quicumque Deis sacra ferre negarent
Adstrictos ductare, manusque pedesque reuictos,
Partem in aquas alto è scopulo demittier, vdo
Tergore consuitos, quo gallus, simia, serpens
Supplicij comites accedant ducier vnco
Partem, ac attractum per harenas findere sulcum,
Verberibusque alios cædi, dirisque flagellis,
Exponi & colubris sitientibus, atque ferarum
Morsibus; includi Siculo miserabile tauro
Funus, humi viuos condi, puteisque profundis
Infodi, & adspergi, direptâ pelle, subacto
Ora sale, ac omnes membris viuentibus artus.
Hipponax, Sabrates, Borion, Tabracasq; facessunt
Iussa citi, insontesq; viros, & fonte renatam
Progeniem aggressi rapiuntque, trahuntque, necantque.
Ecce autem Ioathas medium se mittit in agmen
Vectus equo, phaleras argento, auroq; superbus
Baccatâ insignis chlamyde, & spectabilis ostro,
Quos sibi iungebat populorum fretus amore,
Exemplo socijs animum, verbisq; ministrat.
Ite agite intrepidi, cœli quibus orbita summi
Iam iam adaperta patet, sub sidera tollite vultus
Tollite, & insignem læti sperate triumphum
Magnanimi proceres: quos Diuum regia poscit.
Quandoquidem ex obitu felices nascimur, atque
Pondere mortali posito immortalia deinceps
Corpora suscipimus, mentemque, oculosque tenebris
Expulsis, clara illustramus luce Dei, quâ
Spectamus faciem, maiestatemq; beati.
Ergo agite, & quo tantus amor vos conuocat, ite,
Ite sacram ad patriam, atque alta palatia cœli.
Vos ego iamque sequar; nam me iam accersit Iesus:
Ille quidem è cœlo manifesta luce refulget:
Cœlestes en cerno choros applaudere pennis
Puniceis, rutilas vosque expectare per auras,
Queis datur exedras, numerumque implere Deorum.
His illi arrecti dictis cruciatibus omnes
Indomitos firmant animos, & corpora nudant
Suppliciis, tenebrasq; volunt pro luce pacisci.
Editur interea strages immensa piorum.
Marmaridum turbæ vesanis morsibus instant,
Prædæ insultantes; veluti quum magna luporum
Vis, malesuada fames imis, quos expulit antris,
Si numerum inuadant pecudum, pastore quietem
Securam carpente, omnes nullo ordine turbant
Faucibus hanc, illamq; premunt, lacerasq; relinquunt,
Atq; hanc, atq; aliam affectant, & dentibus omnes
Eiugulant, abeuntq; feri; quos singulæ in armis
Suspensæ comitantur oues, spectacula arenis
Non alia exhibuit lictorum hæc turba furentum,
Dum feriunt, mactantq; pios, dum verbere sæui
Insultant, dum alij æs candens, ferrumq; caminis
Expediunt, humerisq; adpellunt, dumq; secures
Explicat immanis percussor, & exporrectam
Ceruicem obtruncat, & discerpenda Crocutis
Viscera dispergit, rabidisq; propinat Hyenis.

LIB. II.

Iamque cadaueribus Ptolomeïa littora cæsis
Squallebant cooperta, tremorq; per oppida passim
Ibat, & omne solum quà se diffundit in æquor
Maior, inaccessisq; vadis, & inhospita Syrtis
Quaq; solum sterile & montes Carabathmos opacat,
Quaq; Mari similis fluctus consurgit arenæ;
Nec Ioathan quisquam attigerat, dum hortator in omneis
Concursus hominum fertur; pugnantia firmans
Agmina præsidio: neque enim petulantia turbæ
Ausa erat Herois faciem fœdare verendam;
Tantus in ore decor fulget, tantum instar in illo est.
Quem tamen & fremitu incusant, & voce lacessunt.
Sic, vbi in Aegypti Phœnix aduenerit oras
Intinctis auro, & regali murice pennis
Hunc circum volucres aliæ miluusq; aquilæq;
Prædæ inhiant; tanto sed enim fulgore repulsæ,
Vix oculos audent firmos attollere, palmis
Labentem infausto tantum clangore sequuntur,
Atque alias populantur aues, & viscera mandunt.
Verum alij tanta Ciues in cæde suorum

Consternati; vt iam populorum cuncta, cadentum
Impleri nemora, & valles, & littora ponti
Conspexere, ducem ad Dadium accessere frementes.
Cautus Aristippus primo, diuesque Caphaurus,
Eurypylusque; senex, procerumq; miserrimus ordo;
Quos mala adhuc animi improbitas, & opinio vulgi
Auersos legi insolitæ, cæcosque tenebat.
Qui simulante truces animos, vultumq; superbum
Admißi steterunt; vir facundißimus ora
Soluit Aristippus, quo non versutior alter
Temporis atque loci captarit commoda rhetor.
Optimares effecta Dadi, o fortißime Ductor.
Maxima gloria parta Deis, tibi maxima fama.
Per te nostra iterum recalent altaria, per te
Expurgata lues, Diuûmq; iniuria nostrum
Defectorum obitu, meritaq; in morte cadentum,
Sic pereant quicunque Deos, & iussa retractant
Cæsaris Herculei: sed enim o mitißime princeps
Iam matres, miseræq; nurus, puerique, patresque
Tantam exsecrantur cædemque, & atrocia facta.
Ergo suppliciter tristi cum corde precantur
Hac Romana tenus graue sit scelus vlta potestas.
Quod si omnem erroris studeas extinguere caussam,
Vir tibi adest, quo non Libycis nunc maior in oris
Pentapoliq; viget: cuius ferme omnia dicto,
Consilio, & nutu cedunt, licet omnia vertas,
Omniaq; exscindas, demum nihil egeris vnquam,
Si super vnus erit: fidens nam signifer adstat
Hortatu populis, blandoq; affamine cunctos
Seducit; nec abest oranti visque, fidesque,
Parce igitur populo indocili, proq; omnibus vnam
Obiectes animam; licet hinc sperare triumphum.
Et summum affectare decus: fiducia gentis
Nazareæ demum omnis in hoc se sustinet vno:
Quo cedente cadent omnes: nec plura locutus
Callidus orator, Dadium inflammauit in vnum
Tum demum Ioathan: celeres iubet ire latrones
Adduciq; virum placido sermone, nec vllo
Armorum strepitu. Borion mandata facesit,
Quem pius ad se Heros properantem vt vidit amico
Sic prior affatur vultu; quem quæritis? acer
Composito vultu Borion, te quærimus, inquit,
Præstantem virtute virum: quem nosse tribunus
Noster auet Dadius, miroq; affectat amore:
Ad sese vt venias orat; venisse libenter
Non te pœniteat, regem & coluisse potentem.
Olli (sensit enim lictor quid posceret) orsus
Sic Ioathas: noui cur me ipsum accersat, & adsum
Sponte, libenti animo; veniam quocunque tyrannus
Iusserit, atque Dei summum testabor amorem.
Vos comites, quos vera fides, quos ætherus ardor
Viuificat, firmate animos, augete vigorem,
Suppliciterq; orate Deum, det libera fando
Ora, det indomitum pectus, det temnere ferrum,
Verberaq; & flammas, & fata miserrima mortis
Humanæ, longe melior quem vita sequatur.
Sic fatus vltro foribus sese extulit altis;
Multa procul miserata cohors comitantur euntem
Aethera qui votis onerant; nec temperat vllus
A lacrymis; flendi par est concordia, paßim
Hinc, atque hinc gemitu erumpunt suspiria largo.
Ventum erat ad postes, rabidiq; ante ora tyranni;
Hic Dadius, postquam Herois venientis honestam
Et faciem, & latos humeros, lumenq; decorum
Effigiemq; Deo similem conspexit, ab alto
Sic fatur solio, nec vultum abscondit, & iram.
Tune igitur, tune ille, Deûm quem euertere cultum
Et veterum prohibere molas, libaminaq; aris
Defertur, Christumq; sequi, ac incognita vulgi
Somnia? mortalemq; hominem immortalibus ipsis
Quiq; polum, cœlumq; tenent præferre, parentum
Nostrorum, Ausoniiq; secus consulta Senatus,
Nescius hem quantum faceres scelus improbe; quod ni
Dudum ego cauissem prudens, cædemq; vetassem,
Tu quoque ceruicem mutilus, vel raptus ab vnco,
Digna pependisses violati præmia cultus.
Sed mihi nota tui generis præstantia, qualem
Laudibus hic effert populus, te scilicet vnum
Dissuasere gregi miserorum adscribere, vt inde
Admonitus cæcum errorem, culpamq; iuuentæ
Deceptæ infamem nostra de lege piare.
Suscipit hic Heros, audenti & corde profatur,
Ille ego sum, neque me sancta de gente negabo;
Cui studium est pietas, qui verum indicere cultum
Mendaces damnare Deos, & nobile cœli
Numen adorari admoneo, mortalibus idem
Marmoribusq; virisq; Deum qui præfero viuum,
Aeternumque, triplex cui forma, est Numine in vno,
Qui voluenda Poli fabrescit sidera, & orbes
Constituit, legemque dedit, qua inferna per æuum
Seruarent elementa vices variabilis anni
Hoc patrum monumenta docent; consulta piorum
Adsensere; quibus tantum parere iubemur.
Tum Dadius tacito cruciatus corda furore
Vix cohibet sese, vix ferro parcit acuto,
Inq; hominem demens, ac præceps irruat ense
Districto, ni turba ægrum adblandita furorem
Leniret, fandoque prius tentare moneret,

An queat ad priscos hominem compellere cultus
Ergo ait hæc, presso potuit qua voce furore:
Non pudor ergo tui, aut potius timor vllus, & horror?
Qui tot supplicia & cædes, tot acerba tuorum
Funera perspexti? exululant plangoribus vrbes
Fœmineis, & summa petunt clamoribus astra;
Nec gemitus, tantusque tuas it stridor ad aures?
Qui nil proficeres: sed enim temerarius ipsis
Sontibus auctorem te nullo horrore dedisti
Quæ regio sedesve Deis non subdita nostris?
Cur igitur, magnæ cui nota potentia Romæ
Et quibus auspiciis tenui de sede Quirinus
In solium rerum Dominus conscenderit altum
Audeat horrendos verbis incessere cultus?
Quin age, posthabito iam Christi nomine, magnis
Sacra Deis; Cereri, Martique, Iouique litato.
Quæ si nostra velis mandata capescere. Romæ
Magnus eris titulis, seu vitem ferre tribuni
Siue ebur, & sellam, seu Dictatoris honorem
Siue triumphales currus inscendere Consul
Malueris: stat certa fides: sic Cæsar, & omnes
Arbitrio hæc nostro designauere Quirites.
Hæc te dona manent, tantum obliuiscere Christum.
Quod nisi te pietas, & regum iussa mouebunt,
Te cautum est grauiora pati. Nam errata potentum
Quo magis explorata, magis sunt publica, vt addant
Terrorem populis, pœna maiore piantur.
Ah tibi non fuerit iuuenis, tam dira cupido
Vt spreto Diuûm cultu spretisque potentum
Imperijs regum, videas populata tuorum
Tecta miser, raptas & opes, incendiaque ipsis
Aedibus illata, & cruciatus atrociter artus,
Demum obeas mortem indecorem, & sis fabula vulgi,
Tuq; genusq; tuum Lybicis data præda leænis.
Talibus at demum auditis iustissimus Heros
Sic Dadium increpitans mansueta voce locutus;
Ne vero, ne me ad tales impellere cultus
Credideris: quod si credis, spem pascis inanem.
Mortaline manu facta immortale tenebunt
Ius simulacra? poli si sidera Numina dicas,
Nomina ridemus, sed numen inesse fatemur
Sideribus cœloque omni, atque errantia nullum
Astra malum nobis raptos difflare per orbes.
Nullum opus est cœleste malum, vos improba vulgi
Congeries vltro subuertitis omnia, in ipsos
Cælicolas culpam vitij depellitis omnem.
Ne tamen ignores, tantas quæ caussa cateruas
Intulerit cælo, & Diuum sacrarit honore,
Expediam; tantum patulis hæc auribus hauri.
Qui varios animantum ortus, rerumque nouatus
Inspexere, neque vno produci omnia cælo,
Tempore non vno simul omnia, plura putarunt
Numina, tumq; locis Genios posuere ministros
Temporibusq; Deos certis statuere, quod vno
Omnia principio generari, atque omnia ab vna
Enasci caussa non cognouere, secutus
Hinc error, vaniq; rudis sententia vulgi.
Hinc Rhea telluris facta est: Neptunus aquarum
Hinc dominus; liquidi Iuno aeris, ætheris alti,
Iuppiter: hinc Mithram Persæ coluere bicornem,
Hinc Martem, Veneremque polo commenta vetustas
Atque alios alij numero adscripsere Deorum,
Mortales homines, arte, ingeniove potentes.
Ipse tamen Deus vnus erat, Deus vnus habetur,
Vnus erit; cuius concedunt singula nutu,
Qui variare vices, laxare, inhibereque habenas
Fatorum, cælique potest miranda, nec vlli
Intellecta viro, neque enim intellecta ministris
Interdum superis operatur, & ipsa tremescit
Natura insolitis agitari legibus orbem
(Si quando placitum est) nec idonea noscere tanti
Arcanum Domini; at norunt quos spiritus afflat
Almus, & ignaram mentem abstersere sub vndis.
An seros referam occasus, Solisq; regressum
A Tartessiacis ad littora Gangis, & inde
Rursus in Oceanum sensim rediisse Britannum?
Quærebant veteres caussam, cælumque figuris
Omnibus emensi, nullam inuenere periti.
Ezechiæ hoc pia vota petunt, pia vota secundum
Inuenere Deum; Assyrios quum sterneret armis
Aequaretque idola solo, ludibria gentis.
Persarum hoc monumenta docent, si credere nobis
Difficile affetusque animo inueteratus, inhæsit.
Defectum an potius memorem, indignumque laborem,
Cynthia quum fratri opposita, & iam lumine plena
Visa repente suum Solem prætexere ab ortu
Incipiens, iterumque retro reuoluta sub ortum
Decedente die radijs affulsit Eois.
Quisquis erat rerum prudens, & doctior; orbem
Aut metuit solui, aut Naturæ numen acerbi
Ferre aliquid, sublatus erat tunc noster Iesus,
Auctoremque suum flebant supera ardua cæli.
Templa labant, simulachra ruunt, tot signa sub omni
Apparent cælo, pietas testatur: & omnis
Consona confirmat recte intellecta vetustas.
Veram hanc esse Dei sobolem, corpusq; subisse:
Venturum, suprema diem quum voluerit ætas
Nos iterum exuuijs sumptis excire sepulchris.

Singula vt exploret, quæ dictaq; factaq; recte,
Aut minus in vita fuerint, his digna daturus
Præmia pro meritis, nulla inde ætate, nec æuo
Amittenda noui hæc siquidem stat regula mundi.
At Dadius plura impatiens audire, loquendi
Edicit finem, & contra hæc stolidissimus addit.
Quid mihi de Superis incognita somnia? cœlum
Numina habent? habeant, quæ sint ea numina porro
Quive Dei, exquirant alij, dictata parentum
Nuda sequi satis est, nec cœlum inscendere, terræ
Ignarum captare polos, & sidera mente
Attonita, ignorare oculis obiecta sub ipsis.
Stultitia est nimium sapere; immortalia quemquam
Mortalem sperare: altos fecere polos Dij
Ipsi habeant terras, atque inferiora elementa
Subiecere homini: fas hic sperare tiaram,
Atque triumphales biiuges, ditesque coronas.
Qui magis est locuples, maiore elatus honore,
Terrenus Deus est, felici sorte beatus:
Qualis erat Cæsar, qualisq; Augustus, & ipse
Herculeus qualis totum nunc territat orbem.
Nam quæ religio est, lætum fraudare, futuræ
Post cineres, vana Genium formidine pœnæ
Morte obita qui sensus erit? quæ certa voluptas
Sensus inest viuis; effuso sanguine in auras
Nulla anima est, nulliusque vigor, & nulla superstes
Vis humana, abolet putris cinis omnia, & aufert,
Vix duo sunt nostri memores: vix marmor in annum
Prorogat insculptum nomen, qui gaudia prudens
Quique voluptatem arripuit, bene denique vixit.
Sed quid ego hæc tanquam populis incognita nugor?
Hactenus occiderint fatui; dementia lethum
Queis peperit, pernixq; animus queis causa malorum
Tu superesse velis, ætas dignissima vita
Est tua, cur omnem patriam subuertere tecum
Improbus affectes? in te omnes ora reflectunt,
In te oculos: miserere horum, miserere cadentis
Et desolatæ patriæ, teque eripe morti.
Sin hæres magis incepto; quid plura moramur?
Pauca loquar, quod tu minime fors rere futurum,
Ne tibi cum molli saxo rem pectore agendum
Esse putes, quod voce domes, quod vimine lento
Quolibet impellas: Romana potentia vires
Quas habeat, sæuo demum experiere flagello.
Hæc dixisse sat est, tunc tunc audentior Heros
Firmat corda minis, longeque animosior inquit:
Hanc ego pugnam ineo: nil me tua dicta, neque arma
Feruida, sæuaque terruerint, iræve, minæve:
Est hic est animus vitæ contemptor inanis,
Quem melior dein vita sibi per funus adoptat.
Ipsi omnes, quos tu crudeli cæde cruentus
Insequeris, mactasque, tibi debere fatentur.
Nullum in morte malum nobis; te te illa manebunt
Tristia, quum scelerum meritas expendere pœnas
Tempus erit: nam tu, nam dirus Cæsar & omnis
Quæ colit hunc tellus infanda videbitis olim.
Sic Ioathas animi fidens, & numine plenus
Fatus erat, solio Dadius furibundus ab alto
Magna fremens clamat: dentes elidite saxis
Sacrilego, & linguam mentitam abscindite; corpus
Cædite nudatum: sputo conspergite frontem
Audacem: mora nulla feris: iam quattuor ore
Expulerant dentes, dicto ocyus; inde lupi ceu
Se prædæ accingunt, preciosaq; vellera scindunt.
Aggressi, chlamydem hic auro rapit intertextam;
Ille grauem gemmis zonam; aurum tortile collo
Ille adimit, spoliatq; manus gestamine equestri.
Hi sæuos soluunt fasces, virgasq; trementeis
Expediunt, cæduntq; virum, fœdantq; decoram
Effigiem tabo fluitanti à pectore ab armis.
Ac veluti annosam quum deprendere iacentem
Agricolæ quercum; quam venti insana procella
Strauerit, accurrunt omnes lætique secures
Prosubigunt; frondes, ramos, truncumq; recidunt
Lignandi studio; cœlum tonat ictibus omne:
Tale flagellandi studiumque, furorque, fragorque.
Quos inter strepitus plagarum & cædis acerbæ
Immoto D.dium spectabat lumine, ita illum
Intrepide effatus Ioathas: ô nescie rerum,
Indomitos ecquid laceras tot cædibus artus?
Parce Dadi scelerare manus, veniamque profani
Erroris deposce pius, deposce precamur,
Et sanctis ablutus aquis absiste tyrannos
Pro Diuis venerari homines, Stygiamq; cateruam,
Talibus exarsit Dadij violentia dictis
Ergo pauca refert tibi quæ certissima sunto
Haud dubitanda feram (prudens tu dicta memento)
Vade age, & in tenebris quid sit tibi luce fatendum
Videris; insanam hanc mentem expurgare iubemus.
Cras alio torquere modo, si obsistere pergas.
Nec tibi nobilitas, necopes, nec splendida factis
Vita, nec ipse decor formæ, aut facundia linguæ
Profuerint: quin suffixo rapiaris ab vnco
Aut aliis cæsus virgis, saxisq; petitus
A populo, exhibeas spectacula fœda Cyrenis,
Infami & pereas obitu, & sine honore sepulchri
Discerptus iaciare lupis, vel piscibus esca.
Territus hic nullo Ioathas horrore minarum:

Quid

Quid mihi de tumulo iactas? si enormia nobis
Marmora pyramidum statuas, auibusve ferisve
Proijcias, tantundem habeo: iactura sepulchri
Nulla pijs voluenda dies quum aduenerit orbi
Membra rogis consumpta, ferarum & piscium ab aluo
Excibit Deus ipse; Deus qui temperat orbem;
Qui semel hæc fecit, poteritque, voletque figura
Persimili instaurare hominem, & melioribus orsis.
Talia dicentem fessis à cæde ministris
In loca cœca trahi mandat, firmisque reuinctum
Compedibus, manicisque dari custodibus atræ
Noctis, & absque cibo longa anxietate domari
Dum genus exquirat pœnæ quod nulla priorum
Secula sint commenta licet miserabile funus
Taurus Agrigenti fuerit; nex horrida quamuis
Culleus, aut candens ardenti exprompta camino
Lamina: num raptanda feris det viscera tauris
Per nemora, & cautes: magis an crudele quaternis
Distractum differre hominem in diuersa quadrigis;
Dissecet an lenta corpus cruciabile serra;
An Geticum inuentum, præcordia viua subacto
Robore transfigat: iungat num mortua viuis
Corpora, componens os ori, vlnisque lacertos
Pectora pectoribus longa; & tetrum inter odorem
Morte necet, misero amplexu accubituque nefando.
Horum nulla placent duro & grauiora requirit.
Dumque ita cum socijs consultat, & omnia pensat
Tormenta & varia est diuerso in corde voluntas,
Tunc demum sola hæc pleno sententia sedit
Alueolo, struxisse rotam, quæ surgat in altum
Aethera & externet mentes, sæuissima visu,
Quum districta secet crudeli membra rotatu.
Id genus exitij, & diri monumenta doloris
Suggessit menti Furiarum pessima, in antro
Qualia tartareo exerceri viderat, actis
Dum radijs sociæ pendentem Ixiona torquent
Discerpuntq; diu, non defectura tyranni
Viscera, supplicium horrendum, & lacrymabile, in oris
Non prius inspectum superis, exempla secutus
Dira, rudimentumque ferox Maxentius inde
Vsus, vt indomitos laceraret Virginis artus
Niliacæ; quamuis retro res versa ministros,
Auctoresque mali, scelerumque afflixit, & igne
Turbinis; & ferro multi periere rotato.
Ergo rotam immanem hanc studijs atque arte Megæra
Aedificant, operi accingunt; sonat icta bipennis;
Mille manus ferrumque & cædua robora tractant,
Molliturq; sequax flammis lentoque vapore
Materies incurua, trabes, vtque axis, & omnis
Curuatura, iugum medium, radijq; peracti;
Vulnificis arcus ingentis desuper aptant
Dentibus armatos, & acuta cuspide ferri
Immotos, firmosque, rotæ vt luctamen adesset
Concita quæ simul aduersum vt raperetur in orbem,
Altior in cœlum quà curuatura superne
Erigitur, cultros deprenderet incursantis,
Mobilis vt firmo cristallo incursat Olympus;
Atque ita subuectum innumero discerperet ense
Corpus, & abscissas partes dispergeret ictus.
Quæ simul vt perfecta poloque altissima visu
Extulit horrificam speciem, reuoluta repente
Stridet, & impulsu late insonat aura fragoso.
Hinc atque hinc pontes erecti, & pulpita surgunt,
Altior vt lictor centroque iugoque lacertos
Admoueat, voluatque ferum spectabilis orbem.

LIB. III.

Quæ faber assidua properat dum plurimus arte,
Nox erat, & somno viuentia cuncta iacebant,
Alituum genus, & pecudum, & Neptunia cete,
Mortalesque homines: at non sopor altus habebat
Tum Ioatham, noctem insomnem, quam longa peregit,
Auxilium, viresque petens, vt pectore firmo
Arma, necem temnat, tormenta, irasque, minasque
Victor, & æthereum constanti pectore palmam
Attingat, firmetque alios, ne dira pauescant
Supplicia exemplo: precibus quum motus Iesus
Feruentis, stabilisque animi, de sidere Tauri;
Cornua qui iam iam terræ ostentabat, & armos
Labitur ante diem, claraque in luce tenebras
Carceris excussit, nulli manifestior vnquam
Redditus, adsistit stellato lucida peplo.
Virgo, Dei mater natum comitata, sequuntur
Spirituum, Diuumque chorus, cui proximus ardet
Igneus aspectu Seraphin, qui illuminat orbem,
Quæq; sitæ in medio virtutes omnia purgant
Perfectique bono, pulchroque, & luce ministri:
Præ manibus quorum effertur veneranda supellex,
Qualem habuit Dominus speciem, quum tristis in hortis
Venturam inspexit pœnam, instantemque dolorem,
Sanguineusque ægro defluxit corpore sudor.
Vincula, subuersamque crucem fert Petrus, eandem
Frater habet. Stephanus radiantem in fronte coronam
Chrysolitho insignem, & cœlum prospectat apertum.
Aemulus huic Paulus stringebat feruidus ensem;
Inde alij quos verus amor, quos inclyta virtus
Effecitque Deo similes, atque intulit astris.

Tali igitur procerum Chriſtus comitante Senatu
Spectandum exhibuit ſeſe, alma & luce refulſit
Sede ſedens, rutilans fuluæ inſtar Iaſpidos, ignem
Ore nouum difflans, & odori nectaris auram.
Obſtupuit tanto Ioathas fulgore, tremenſque
Horruit, Omnipotens dulci ſic voce profari
Viſus, & horrorem placido hoc ſermone leuare.
En ergo, ne timeas, amor & tua ſola voluptas
Chriſtus adoratus venio, & tibi ſedulus adſum,
Vtq; animum firmem promptum, mortiſque timorem
Excutiam (mihi notus amor, tua nota voluntas)
Tolle oculos; circum quæ caligabat, abiuit
Iam iam erepta tibi nubes: hæc vulnera cerne,
Cerne manuſque, pedeſque meos, & pectus apertum,
Et ſentes cerebro infixos & cætera noſtræ
Inſtrumenta necis, ſociorum vulnera cerne,
Quæ tibi cumque ferunt manibus: ſic itur in aſtra
Sic ego pro vobis: pro me ſic Petrus & omnis
Electorum ordo; ſic tu quoque lætus adeſto.
Non te vllæ mortis facies non te ira tyranni
Terreat; vtque magis furibundus ſæuiet, hic tu
Promptior in pugnam contra, atque audentior ito.
Teſtibus his opus eſt, quo noſtri cognita partus
Quem natura negat, quem mens mortalis abhorret,
Quem capit humani vix coniectura vigoris.
Teſtibus his inquam myſteria nota per orbem
Manſura, ſtabilique fide iam æterna perennet.
Ergo tuam vt ſortem inſpicias, arcana fatebor
Quædam, venturoque olim ſolabor honore.
Adueniet tibi læta dies quum littore ab iſto
Succeſſu Venetas meliore veheris ad oras
Atque vbi fluctiſonis antiquam lancinat vndis
Bellunum velox, & præcipitatus Anaxus
(Sic memorans, vrbem & vallem oſtentabat amœnam,
Subijciens oculis montes glebamq; feracem)
Hæ propriæ tibi erunt ſedes, hæc mœnia votis
Damnabis, ſemperque tuis venerabere, felix
Aſſertorque pio populo, qui plurima ad aras
Thura, preceſque ferent, & adorea liba ſacrabunt,
In quæ abeam, paſtuſque ſacro ſim victima cœtu.
Grande tibi hic ſtatuent vario de marmore templum
Indicentque diem, placidaque in pace quietem
Perpetuam peragent, bellique famiſque malignæ
Expertes, tutique tuo ſub numine viuent.
Accedent comites, qui tecum iura miniſtrent
Martinus chlamyde inſignis, Lucanus abolla;
Ille eques, hic præſul, ſanctiſſima pectora vterque
Quas animas alta concepi mente, remittam
Tunc quum tempus erit, præuiſaq; venerit ætas.
Quin etiam mihi amate, magis quo ſingula tanti
Præmia tormenti agnoſcas, en debita terris
Dona tuis (Spinam hæc dicens auulſit acanthi
Altius in frontem mediam quæ inſedit, & almo
Sanguine perfuſa eſt) populis hæc ſigna ſubinde
Præſtabit manifeſta, fidem hæc tutabitur omnem
Quum manibus ſpectanda ſacris tota vrbe feretur
De ſumma lachrymas emittet cuſpide obortas,
Mille oculi has cernent paulatim increſcere, ſenſim
Defluere ad medium, & trunco euaſcere in imo.
Tuque adeo dilecte animum, roburque reſume,
Neu Dadij terrere minis, caſusque per omnes
Fortior euades ſuperatis denique fatis
Lacte, mero exundans tibi mellea menſa paratur
Diſcubitu Superum admiſſo: te te ipſe lauabo
Ipſe propinabo; locuples opulentia rerum
His manibus deprompta ſacra ſtatuetur in ara:
Victor ibi, vitæ loto veſceris, odoro
Flore coronatus, viuo pro fonte, ſub alta
Arbore diſcumbes, quam mollis vitis obumbrat
Palmitibuſque ferax, lætaque propagine viuax:
Hic ſatur ambroſia, madiduſque hic nectare ſomnum
Et requiem vigil excipies, qua dulcior, atque
Blandior in terris nulla eſt nec amœnior vlla.
Iamque vale hæc dicens, mentem inſpirauit, & inde
Fragranti ſpargens lutulentum carcerem odore
In cælum ſublimis abit: comitantur euntem
Igneus ordo, animi felices, vera voluptas,
Verus amor, pacata quies, merceſque laborum.
Aſt Heros magno vitæ inflammatus amore,
Geſtit, auetque diem ponto properare morantem,
Corporis vt ſoluat vinclum, nubeſque fatiſcat
Qua rudis obduxit mortalem ſarcina molem
Vt poſſit ſplendore frui, cæloque potiri,
Vſque adeo diuinus amor, pulcherrimus, ingens,
Lucidus affectis animis illabitur, inde
Quos magis allapſu ſuccendit, valdius, inſtat,
Vt perament Ioathæ pertentat pectora languor,
Sed languor qui febre caret, qui corpora firmat,
Qui validas affert vires, roburq; miniſtrat
Cur tantum Oceano ceſſent prodire Lacones.
Incuſat, rimaſq; omnes veſtigat apertas.
Iamque venenabat ſenior ſua tela ſub vnda
Heſperia Chiron breuibus comes additus vmbris,
Et pullis inuecta rotis patefecerat ortum
Non iam Aurora nitens, non vt mos aurea pallam
Sed nimbum ſuccincta; putes ſentire tremendi
Euentum ſceleris, diro & palleſcere caſu.
Mos erat antiqua in Libya (pulcerrima rerum

Nunc

Nunc Europa colit) quotiens de funere sontis
Ipse magistratus radioque, & sede superbus
Supplicij genera edicit, peragendaque mandat,
Seu quæ cumque agitat magni consultat Senatus
Ponderis, & dubiis patitur sententia rebus,
Tum celsâ in Turri, aut vicini in culmine montis,
Cimbala sub lucem pulsantur ahenea magno
Cum strepitu, quantum dat sæua tonitrua murmur.
Hoc igitur de more cauum iam claua metallum
Ferrea vtrinque quatit, contorto impulsa rudente:
Quæ simul horrendum vt tonuit, Catabathmos & omnis
Silua procul, montesq; caui, vallesque reductæ
Assonuere; sinus, Syrtes, littusq; resultant.
Sensit vt hoc Heros artus exhorruit omnes
Principio, tremuitque caro sibi conscia tanti
Supplicij: ast animi constans dum plurima versat
Demum ait, agnosco oblati iam signa triumphi;
Hæc tuba, & hi litui, hæc suauissima cornua sunto.
Soluar, vti cupio da cœli æterna potestas,
Quem penes arbitrium est rerum; da vincere pœnas.
Da stabilem tormenta pati; & quemcumque laborem,
Vt Stephano, Petroq; tuo, Pauloq; fuisti
Assiduè felix, mihi sic assertor adesto.
Da reliquos mea signa sequi durareque in omnes
Casus: vtque fremit, teque insectatur, & vrget
Limitibusq; suis, pellit, si pellere possit,
In meliora dein conuersum fata, libenter
Romanum demum imperium tua numina noscat,
Nec sit in orbe locus, qui se mox iactet honorem
Et cultum tibi maiores offerre, proinde
Quem populum mihi commendas propriumq; dicasti
Qui sit cumque, tui à superâ iam sede fauoris
Sentiat afflatum, tranquilla & pace fruatur.
Sic Ioathas: magnum interea per strata viarum,
Cogitur ante forum vulgus, quos rumor ab ipsis
Finibus exciuerat, seu certa negotia, in vrbem
Littoream, quæ exposta mari vada turbida Syrtis
Et breuia hinc prospectat, inaccessosq; refluxus,
Inde latus longo distendit tramite in ortum,
Æstiuas ad aquas, & fœcundi ostia Nili.
Conuenere igitur diuersâ cœtus ab orâ:
Non maris, & vastæ non defuit incola arenæ
Vndique collecti magno per rostra tumultu,
Perque vias; neque enim Ioathæ leue nomen in omni
Pentapoli, Libyaq; ampla iamq; æra tremendum
Ter dederant signum ter facta conscia cordæ
Terruerant, horam & tangebat linea quintam
Componit sella Dadius se lictor, & omnes
Carnifices astant, demum sanctissimus Heros
Ducitur è tenebris, annexo brachia ferro
Strident, ære pedes resonant; vtrinque phalanges
Districto horrentes ferro, atque hastilibus altis.
Ille vbi primum oculis arma horrida circumspexit,
Suspiciens cœlum, felicibus annue cœptis
Omnipotens, inquit, numquam frustrate vocantis
Sic memorans pugnis longisq; impellitur hastis
Subuehiturq; humeris, Dadijq; ante ora superbi
Sistitur. ille feroxelato pectore, vorsis
Torua tuens oculis, rabidæ canis instar ab irâ
Feruidus: ecce rotas, inquit, fixasq; bipennes
Supplicij genus ignotum, pœnamq; tremendam.
Tuque adeo (nec multa loquar, fandovè morabor.)
Aut nostris da thura Deis, aut protinus illas
Scande, manusq; pedesq; immani affixus in arcus
Vnde diu rapidâ vertigine sectus, atrocem
Mortem obeas, demensq; tuo sis victima Christo.
Suscipit hic Heros: en, immanissime Sulla,
Vt libet hos artus lacera, suspende, trucida;
Et meus est hæc passus amor. stat denique Christum
Velle sequi. Christus mihi numen, vita, salusq; est.
His Dadius magis in rabidam percanduit iram;
Lumina nam ignescunt, toteq; exeminet ore
Sæuitia inclemensq; animus: nec plura moratus
Imperat auferri ex oculis, cæsumque flagellis
Apsidibus figi, decretâ & lege rotari.
Barbarus ergo iubet Borion properare trahaces
Lictores, vbi sæua rotæ stat machina celsæ.
Atque vbi tam immanem Ioathas ante ora parari
Aduertit faciem, pœnæ imperterritus, inquit:
Ne me effusæ cruor, nec me terrete minaces
Mucrones, radijque: meos pater ipse vocatus
Audijt & lætum iubet hos incendere currus,
Vnde triumphali eueherer sub sidera pompâ.
Heroëm interea direptâ syndone nudant
Affiguntque manus clauis, miserabile visu;
Inde pedes, & vtrumque latus, ne scilicet ingens
Pondus in aduersum rueret, dum vertitur axis.
Ergo vbi confixum super apsida corpus inhæsit,
Præualidis adhibent tortores quattuor armis;
Quos Borion vrget frendens, virgisque lacessit.
Voluitur in gyrum lethalis machina; clamor
It cœlo, fremitusque virum, clangorque tubarum.
Tollitur ecce sacrum posito velamine corpus,
Qualis ab Eoo quum surgit lucifer ortu
Luce serenificâ fulgens, in se omnium amorem
Ora, oculosque trahit. medijque vt verticis enses
Impulsu occursauit, agens in viscera ferrum
Mille locis tepidum, discussus in æthera sanguis

Prosilijt: tum frustra vagas disiecta per auras
(Spectaculum horrendum dictu, & lachrymabile visu)
Exhibuere. rigor gelidus per membra cucurrit.
Auertere oculos omnes, spectareq; tantum
Nullæ acies potuere nefas: non sustinet hostis,
Qui modò crudele optabat distringere ferrum,
Quiq; feras satiare manus in sanguine: iam iam
Supplicij moti formâ, & feritate tremendi,
Dum carnis grando, dum sanguinis imber inundat,
Dant gemitum mœsti, & stupidi, pallentiaq; ingens
Occupat ora rigor. nil consternatus in acri
Tormento Ioathas, confidentissimus altum
His cœlum alloquitur verbis: cape prima cruoris
Libamenta pater: viuo hoc me flumine, ab omni
Labe, & ab incestu mortali perlue, vt inde
Hostia pura tuas feriar mactandus ad aras.
Interea rapido molimine vertitur ingens
Curuatura ad humum deuexo vertice, & Heros
Prona fronte pedes tollit, quasi nocte sub ima
Conditus, occasum parili discrimine, & ortum
Spectet. At immanis Borion sale vulnera & artus;
Viscera quò magis atq; magis truculentus adurat,
Perfricat. inde Getas vlnis succedere mandat,
Conuoluiq; iterum radios, corpusque rotari.
Iussa Getæ peragunt, humeris, dorsoque subactis
Exorientem iterum Ioatham ostendere, cruentis
Conspersum maculis, niueâ cute, cætera pulchrum;
Qualis Sidonio est elephantus murice tinctus,
Quem Parthi affigunt decus haud ignobile baltheis,
Frena vel exornant volucrum regalia equorum
Quæ thalamo suspensa Ducum ornamenta nitescant.
Ecce iterum dimota loco subit arma cruentus
Bellator fidei, atque alijs proscinditur artus
Vulneribus; cultris magis ima petentibus ossa
Iamq; crepant confracta; cruor iam largius omni
Parte fluit: strident axes, cursum arma morantur
Desuper affixa, & firmis hærentia clauis
Viscera sic sensim abscindunt, pœnasq; morando
Exaugent Tanto Ioathas tum membra dolore
Discerpi, & cædi patiens, mansuetior agno
Quem pastor ferro attondet, vel mactat aruspex,
Suspiciens cœlum, vt potuit, sic fatur & orat:
Parce Pater Dadio, parce & tortoribus, vt sunt
Ignari quid agant miseri, nostrumq; laborem
Pende libens olim pro cæco errore tuorum
Quos malefirma fides vlla vnquam in crimina trudet:
Meque simul fortique animo, certoque fauore
Iam iam confectum obfirma: tormenta, rotatus,
Et dolor ipse iuuant. supplex dum talia fatur
Corruit, & præceps terræ raptatus adhæsit.
Tertia iamq; parant iterare volumina summis
Viribus obnixi: cultroque & tela retractant,
Altius vt dorso insideant, grauiusq; recidant.
Nulla mora in Borione; quater perfringere vitem
Nodosam sensere humeri seruilia dorsa.
Protinus ergo citâ vertigine corpus ab imo
Surrexere oriens Ioathas iam sanguinis expers,
Deficientem animam, resolutaq; vincla neruorum,
Et gelido sensit corde exspirare vigorem.
Ergo ita iam exili proclamat voce; peractum est;
Iamq; ades alme Pater; tibi quæ se dedicat vni
Hanc animam excipias. vix hæc absoluerat, atque
Auditus cœlo tonitrus, fulgorq; per auras
Lucidus, & candens manifestâ luce cucurrit,
Et Ioathæ supra caput astitit: edita Olympo
Vox audita pijs, non intellecta profanis:
En venias dilecte meus, decus addite cœlo.
Dumq; ea facta; simul Ioathan citus orbis in hamos
Egerat obstantes, moribundaq; membra secabat.
Spiritus æthereas fœlix volitabat ad arces.
Agmine stipatus Geniorum læta canentum.
Sed Corpus sine corpore erat; non brachia trunco
Non femora, aut suræ, non dorsi spina cohæret;
Omnia dispartita locis, hic nequid inausum
Sæuitiæ, velut acer erat, celerisq; relinquat
Intactum, Borion suggestu clamat ab alto:
Huc animos Galilæi, oculosq; intendite; vestrum
Ductorum spectate graues de crimine pœnas
Persoluisse, manus has, atque has illius vlnas
Accipite; hosq; pedes: gyro simul omnia raptans
Spargit in astantum facies, atque ora cruore
Tingit adorando, ceruicem feruidus inde
Præfigit conto, & super hæc sæuissimus addit:
Abscissum hoc humeris caput hoc sine viscere corpus,
Ite agite affixum truncis, insigne trophæum
Erigite: hanc memorem natis ostendite palmam.
Nos hæc, atque alia in reliquos exempla rebelles
Edemus; quos non Romana potentia terret.

Vrbis Patriæ Genethliacon.

Non quia in ingratas cantarim sæpius aures;
Meque diu rerum Domini sub acerba retentum
Seruitia, in longos nullâ mercede labores
Impulerint, nostro precium è sudore ferentes,
Et modò (tanta lues irrepsit) si quid iniquæ
Sorti aberat vatum; Musarum, & Apollinis hostis
A Morinis vsque extremis in regna vocetur
Itala, ne qua bonis superet spes artibus olim:

Idcirco Hostilij factum memorabile Flaui
Dißimulem; cæcóve premi sub carcere in vmbris
Perpetiar Iuuenem egregium, præstantibus ausis
Insignem; patriæ primus qui mœnia nostræ
Signauit, nomenq; dedit, quod nulla adolebit
Posteritas, si ritè manent sua præmia fortes
Vnde autem primum ingrediar? quid deinde secundum
Expediam, quis erit postremi carminis ordo?
An memorem quotiens Carnorum è vallibus imis
Noriciisve iugis, Rhetorum aut montibus imbres
Bellorum ingruerint, tempestasq; atra catenis
Teutonicis, tonitruq; armata, & sulfure, campis
Perniciem meditata; nouam quo verteret vrbem
Cum strage irruerit, muroq; inuecta recentia
Diluuio fossas, & nondum iacta replerit
Fundamenta lue fœdâ, illuuieq; nefandâ;
Tantum odij poterat virtus aliena parare.
Vt tu impendentis cernens discrimina damni
Nil cunctatus ad hæc, iuuenum fortißime, contra
Teque, tuosque omnes pro libertate tuorum
Pro patriâ, natis, vxoribus, igne Penatum
Duxeris haud dubiam in mortem molesque ruentis
Firmaris pilo, longisq; hastilibus, vndas
Alpinas iuncto legionum vmbone, sub ipsos
Reppuleris, fontes, vallem tutatus amœnam.
Quantus eras, meminisse iuuat, cùm bella cieres;
Oppositis ad difficilis certamina Martis
Corporibus, caderentq; hostes, caderentq; tuorum
Agmina; tu vallo numquam, aut statione repulsus
Obstares implens hostili sanguine fossas.
Et quotiens motus alicuius præscius Alpes
Prærepto ante loco tacitus superaris, & hostes
Incautos, ipsis in castris tuta tenentes
Perq; niues, & aquas inabcessas conualles
Aggressus stragem horribilem sub nocte silenti
Edideris: modò luce palam deieceris arces,
Arces in tumulis altas cœloq; propinquas
Perruptis vastis saxorum mollibus imo
Æquaris, prædamq; omnem, & captiua Brigantum
Corpora militibus socijs donaris habenda:
Sic vestem, & gemmas: tuaq; agmina prodigus auro
Barbarico ditaris, erunt hæc nota per æuum
Haud vlli reticenda: & vt hostibus inde tremendus
Cæsariem vallis circum surgentibus aptam
Offerres; tremerentq; tuis de laudibus omnes
Quid quod eques totiens audaci corde periclum
A patria, castrisq; procul cum cæde repulsum
Sustuleris, pacemq; tuis, atque otia terris
Incolumen dederis. Tu bello fortis, & acri
Præsentiq; animo, factis ingentibus auctus
Italiæ fines tutaris, & oppida condis.
Tu campis titulos, fluuio tu nomina nostro
Imponis; tu monstra domas; tu Norica mactas
Prodigia: immanem funestis dentibus Aprum,
Qui latos vastabat agros, qui corpora letho
Mille virûm dederat; nostris qui vallibus vnus
Horror erat. quos non manifestâ in morte minaces
Teutonici, Cauciq; feri, inuictiq; Sicambri
Terrebant, captave semel statione mouebant;
Hos fera fulmineis turbabat viribus, arma
Se super inijciens, ferro impenetrabile tergus
Opponens; densas cuneo, serráve phalanges
Peruadebat, & vni omnis locus vsque patebat,
Omnis ager, nemus omne, iuga omnia: robur in armis
Tale; & tanta feris inerat violentia sannis
Hic tamen vnius lethali concidit ictu
Hostilij: & vires maioris fulminis olim
Expertus, non ore tonat, non dente coruscat,
Non flatu inflammat segetes; non dura valentum
Membra canumq;, virumq;, & equorum vulnere adacto
Discerpit, spargitve ferox: sed vasta rubenti
Terga volutat humi pilo confossus amaro
Exanimusq; iacet vno penetrabilis ictu.
Te, Flaui, comites læto clamore salutant,
In cœlumq; ferunt, laudesq; & carmina dicunt,
Hostiliiq; secant truncis & marmore nomen.
Quos autem tibi dat titulos Sertorius armis
Inclitus, insignis pietate, bonæ vnus amator
Indolis, ille tuis precium virtutibus addens
Te clypeis ornarat, & hastâ, & torquibus aureis,
Mox alio Dux magnanimus te munere dignum
Iam genti, laribusq; suis adscripserat: idem
Te donarat equo; te Laurentalibus aris
Laudaret, validisq; viris æquarat honore.
Et nunc Flauiolum de te cognomine campum
Dicit, datq; tuo nomen de nomine Anaxo.
At legio Volscorum omnis, Latia omnis, vt vnum
Pestiferæ vltorem cladis conspexerat, vnum
Esse virum voluit, qui de virtute recentem
Vrbem appellares sic VIR, *sic* VNVS *in omen*
Cessit, & vnanimi dixerunt voce VIR VNVM
Posteritas quam mox Pellunum dixit amœnam.
At nos ingrati Ciues, tua busta sub altâ
Condita humo putere diu, cæcaq; sinamus
Nocte premi, sine laude rogi, sine honore sepulchri?
Teque parentum vrbis, te nostri sanguinis altum
Auctorem, tantis bene gestis rebus, abire
Indecorem patiamur? & haud dubitanda professi

Demum illaudatum, ignotumq; iacere feramus?
Non ita, sed quoniam tua tandem cognita virtus
Tempore post longo potuit superare proteruam
Fortunæ inuidiam, esq; tuæ iam redditus vrbi;
Non eris in cæcis latebris, himilive recessu;
Verùm humeris procerum mediam tolleris in vrbem,
Conspicuoque loco celsus statuere, columnis
Quattuor erectus, structo de marmore cippo;
Felicique vrbem saluere in secula dices
Omine: cumq; tuâ Bellunum laude vigebit:
Non humilis, siue hanc veteri cognomine gentes,
Siue nouo appellare volent tibi semper honores
Læta cohors iuuenum, & florenti ætate puellæ
Instituent, circa tumulum tibi munera ponent:
Nempe vbi sæcli sæuitiam scelerati frigoris acrem
Februus incipiet flatu emollire Fauonij;
Orgiaq;, letiq; chori pro nomine Bacchi
Antiquo de more aderunt; neque tibia cantum
Festa suum inuideat, neque vir, neq; fœmina cultum
Vlla suum ostentet; sed velent ora cauatis
Corticibus, sumatq; virilem fœmina vestem,
Et vir fœminea incedat per compita pallâ
Plebsq; omnis saliat vnctos insana per vtres.
Hi lætas ducent choreas; neque classica, & arma
Cessabunt, hastæq; tuo certamine in ædes
Adlisæ, admisso de quadrupedante, vetusto
Ritu; vbi nulla, ioco sessoris, ephippia; nullum
Sustentet plantas vinclum, sed sola sub armos
Genua iuuent. Honos iste tuus, tibi lecta iuuentus
Insidens in equis soluet sic iusta quotannis
Ad tumulum, & monumenta tuo de nomine dicta.
Hoc autem insigni, laxabunt pectora ludo
Præstantes virtute viri. namq; ordine ducto,
Augustæ quacumque domus sese angulus, amplæ
Obtulerit plateæ, pilasq; obiecerit, illi
Hastam insertabunt, & equo rapiente ferentur
In murum, piceasq; trabes infrustra fragoso
Cum sonitu imminuent, fauor hinc, plaususq; theatri
Non aberit, pannusq; albus, quem victor adoptet.
Ast alij excussi dorso, nixuque repulsi
Inq; fimum immundum reuoluti, cuncta sedentum
Pectora concutiant risu; & clamoribus altis
Tota theatra sonent; donec fortissimus vnus
Pluribus effractis valido luctamine contis
Insignem moueat palmam, & tua pegmata circum
Quæ surgent ramis ornata virentibus; atque
Effuso largè vinoq; & lacte natabunt,
Lætus equos agitet; tibi figat præmia lætus.

ODARVM LIBER

Ad Leonem X. De Naui Æsculapij in insula Tyberina paulò antè exerta, quam ipse Card. olim, à Nauicula, Pont. Max. efficeretur.

Illa ergo nuper reddita lumini
  Longa Æsculapij Nauis, in insula
  Quam verticosus turbulenta
  Mordet aqua Tyberinus amnis,
Quæ fato in alta delituit diu
  Oppressa harena, & sentibus obsita
  Nulli aduenarum per tot annos
  Nota, neque indigenis Quiritum.
Visa illa quondam Sarronico è sinu
  Appulsa; Romæ quum veheret sacrum
  Anguem laboranti salutem,
  Gaudiaq;, & requiem daturum.
Quæ firma nostra in ripa vbi constitit
  Plaudente Româ, & remige per foros
  Lasciuiente, atram repentè
  Illa luem, illa famem hinc fugauit.
Mox quanta ponto porgier in latus
  Proramq; puppimq; est solita, hic diu
  Mansura, consensu Deorum
  In lapidem obriguit sacratum,
Dum Roma summam rerum habuit potens,
  Dumque Imperator iura dabat probus,
  Æquato cunctis, in verendo
  Cultu habita, & celebrata Nauis.
Postquam furore & Ciuium, & hostium
  In longa adaucto secula, funditus
  Euersa Roma est, & triremis
  Obruta in his latuit ruinis.
Effossa at imo non temerè est solo
  Nunc demum, & vndis eminet ardua,
  Spondens salutem rebus æui
  Pestiferis operosiorem.
Præsente nam qui numine Pontifex
  Electus, ima in tartara dat scelus
  Bellorum, & accersitam Olympo
  Huc placidam iubet ire pacem.
Hanc illa quondam Nauicula in iugis
  Suspensa Romæ fatidico nomine,
  Rectore Iano, olim affuturam
  Pollicita est miseris quietem.
Quæ vel per omnis æquoris impetus
  Iactata, numquam victa laboribus

Emersit, en felix subit nunc
Ostia tuta tenetque portum:
Nec viperini terga voluminis
Nugasque, verum sed Medicum tibi
Exponit aduectum, petitamque
Vrbibus & populis salutem;
Qui signa passim tollere vulnerum
Et fronti inustas approperet notas;
Quæ decolauere pulchram
Italiæ faciem venustæ.
Iam criminosis Principibus modus,
Tamque obstinatis seditionibus
Ponenda finis; mens Leonis,
Sanguinem prohibere bellum:
Seu Gallia omnis, siue Britannia
Tota, inquietus seu strepit Adria
Fluctusve Iberus, seu superbit
Sarmatiæ imperiosus æstus.
Exurge Virtus inclita, &, ô pii
Prodite mores, vos Leo, vos fauor,
Quem mente tota olim petistis
Euocat, & precium laboris
In circo honesti ponit, vt omnium
Mens excitetur; nemoque inaniter
Sudabit hic, vtcumque fessus
Iamque animet sua quemque virtus.
At literarum ô præsidium, ô virum
Decus bonorum, si tibi maxima
Rerum potestas, sique habenas
Suppositi moderaris orbis;
Si mille iam sunt nomina, milleque
Artes iuuandi, viue Pater diu.
Hoc nos precari ex corde quimus;
Tu facere, & superare vota.

D. Petri vincula.

Barbiton iam iam properatæ castæ
Virgines, lecti pueri, & ministri,
Sacra qui puris manibus ferentes
Thura adoletis.
Impetus Petrum est canere obligatum
Vinculis, & mox hodie catenis
Liberum lapsis, nihil arbitrantem
Tale parari.
Perque custodes medios euntem
Præuio cœli Genio, qui amictus
Igne candentes humeros micabat
Lumine multo.
Donec in tutos graderetur agros,
Seque non falso laqueis solutum
Cerneret, præsens sibi conscius iam
Numen adesse.
Mane vulgatur facinus per vrbem
Carcerum nullis patefacta claustra
Clauibus, ductu superorum Iona
Euadere natum.
Hæsit Herodes stupefactus; omnes
Perditi hæserunt Solymi, scelus qui
Ne faterentur, rigido obstruebant
Pectora saxo.
At tu inoffensus socios reuisis,
Et Deo laudes canitis potenti;
Nulla qui mitis refugit piorum
Vota precantum.
Ergo si lucem niueo hanc lapillo
Rite signamus tibi gratulati,
At tui nostros referas vocatus
Numinis aures.
Mensis Augusti siquidem Calendis
Te pater cœli celebramus adsis;
Temperaque auras, oneraque læta
Fruge canistros.

Ad Leonem X. de portento pueri ab alterius vmbilico pendentis.

Naturam, & orbis ordinem immutabilem
Nil frustra, & incassum facere, apertum satis,
Perfecta quæ sunt opera, miramur nihil,
Nullique eorumdem vsus est incognitus;
Sed quæ videntur inchoata inaniter
Portenta sunt, & abditas rerum vices
Vt exerant sunt vsui mortalibus.
Nunc monstra Romæ cernimus, quæ Celtiber
Nutriuit, orta in Gallico tamen solo.
Pueri puellum ex vmbilico scilicet
Pendentem, adacto capite per communia
Viscera; neque huius tangere est vsquam caput.
Humeri, & lacerti exilitate inutiles,
Adeo vsque sunt breues, & instar pollicis
Exossis effœtique flacci, & languidi:
Crura vstulata poplitesque caumate
Iam siderati, iamque ad vsum habiles minus.
Non hæc fuerunt irrito euentu, Leo
Ostenta visa; sed tuum certe decus
Cœlo extulere. namque Concilium alterum
In Galliis ortum, alitum ab Hispano viro,

Sine capite esse, sine manu, & firmo gradu;
Debere Laterant inferi, & inolescere;
Octaua nuper Sessio palam tulit.
Hoc est Leonem inducere, hoc est Herculem
Referre, monstra qui subegit omnia.

Diana Venatorem ignauiter facientem ornatu spoliat, consortioq; abdicat.

Venator ille, quem videtis, Naides,
Cui nomen à re ipsa inditum;
Illum veredo candido vectum, nigris
Sago, & cucullo nobilem.
Olim superbum, & magna semper omnia
De cane loquentem, & de feris;
Sagacis vt se gloriosus efferat
Venationis principem.
Seu per Sabina plurimam canem iuga,
Seu Latia in arua traxerit,
Seu rara tendat retia alti, & frigidi
Valle in reducta Tyburis.
Seu per Faliscos illa, & Etruscos agros,
Siluasq; Veientum horridas
Educat, atq; argentei cornu sono
Camposq; montesq; impleat;
Seu currat omnem planiciem eques, seu terat
Laboriosum iter pedes:
Iam comparatum nuper amisit decus
Inustus ære ignauiæ.
Viciniorem quippe qui ceruum modo
Præteruolantem viderit,
Nec ausus obuiam, impotens mentis, canem
Qualem adeo amauit soluere;
Atque hoc Leone, proh nefas, mundi Duce
Coram intuente fecerit:
Cui quicquid istis vallibus latet, libens
Prædam ferinæ obieceram.
Cui terra, & omnes obsequi gaudent poli,
Tanta illius sublimitas.
At me meorum dispudet, demum & Deis
Nil vndecumq; commodum est;
Quin vt sit aliis ille venatoribus
Terrori; & exemplo velim
Ne qua hic timori detur, aut socordiæ,
Aut turpi inertiæ locus;
Ite ite celeres, abdicate desidem
Siluisq; & agris pellite.
Quin ipsamet Diana iam manu mea
Aragonio, & Cornelio,
Et Sanseuerinate, & Hippolyto meo;
Quorum hic magistrum se autumat,
Huc aduocatis arbitris, nequissimo
Insigne venatorium.
Et cornu ab humeris, & recuruam de manu
Virgam adimo, collo copulam.
Exuo cucullum, cingula, & calcaria
Resoluo, peramq; age tibi
Feris, equisq; & canibus interdicimus
Mulæ hinc vehare inglorius:
Caueque posthac otiosus aggredi
Ceruosq;, aprosq;, & histrices;
Formidolosos ne insequi quidem greges
Lepusculum, aut cuniculum:
Discinctus immo, nil virile vt appetis,
Pete Sixtii pontis lupas.

D. Petri Cathedra.

At surge tandem, surge age: nam satis
Superque natis Antiochi datum.
Hinc Christianum extare nomen
Sancte senex Galilæe Simon.
Quid hic moraris? quid teris otia
Te iam Seleuci regia non capit
Non Laodiceæ feraces
Aut Asiæ, Syriæve campi
Maiora iam te tam celebrem vocant
Momenta rerum: te Capitolium
Arcesque septem, te vniuersus
Orbis ad imperium requirunt.
Cui nosse cœli Numina corpori
Inserta nostro est ante alios datum;
Arcana qui Diuum expedita
Voce, palam, intrepide reuelas:
Qui nulli amando cedis; & impiger
Deuota morti pectora liberæ
Offerre, tortorem cruentum
Pro Domino impauidus subire.
Ergo hic docebis, quæ via, qui tenor
Vitæ supremos euehat ad Deos:
Mortale nil cognosse; amare
Quæ Superi docuere tantum.
Insanientem sic sapientiam
Demolieris, & scelera, & dolos;
Morumque, virtutisque veræ
Perpetuam hic statues cathedram
Nos hanc. Sabæis vndique odoribus
Fusam quotannis deuenerabimur

Ad templa Vaticana, Roma
Quæ pietas tibi dedicauit.
At tu, tuis pro supplicibus, Deum
Cui semper adstas aßiduus comes,
Pacem, salubremque aerem ora
Auspiciis ineuntes anni:
Ne verberentur grandine vineæ;
Ne mentiatur fundus inaniter
Cultus, nec arua, agrosve iniqua
Sidera corruerint faueto.

Ad improbum quendam imprecatio.

Malo recedit sidere hinc Vanesius
Mundi odium ob insolentiam.
Quo nemo viuit impudentior, neque
Quisquam hac molestior die:
Qui non minori litteratos, & probos
Insequitur odio, qua potest;
Quam vel Seuerus, vel inamabilis Nero
Sunt insecuti olim pios.
Quare si honesta vota, si iustæ preces
Vsquam audiantur, ô Dei
Aut de veredo corruat, sed limitem
Vix dum progressus alterum:
Vt capite colliso, vtq; fracto gutture,
Flet cum medulla spiritum,
Aut hoc vel illo suffocetur flumine,
Nec felle rupto emerserit;
Ne nomen illud monstri abominabilis
Vsquam audiatur amplius.
Vel si, ô Deorum quisquis est iustißimus,
Hunc destinasti perdere,
Sed fœdiore, quam precamur exitu;
Quo nullum atrocius putet:
Ad oram, ad vrbem, nationemve applicet,
Vbi locus detur Probis.

Ad Phil. Beroaldum iuniorem, vt amicitiam ineat, cum Ioan. Fran. Roboreo, Pontifico Arcis Æliæ præfecto.

At prodi è caueis Philippe prodi.
Formica latebrosior fugaci,
Formica macilentior pusilla,
Formica improbiorque auariorque,
Qui nempe vnus ab omnibus vocatus
Quidquid Roma habeat boni, probique
Id totum tibi vis, & aucuparis.
Sed nihil hactenus esse te assecutum
Prorsus credideris; nisi Hadriani
Quid in Mole sit optimum requiras.
Nummos Iulii, & aurea illa vasa,
Atque argentea, mittimus; facessant;
Argento tamen aureisque mensis,
Quas Mentor poliisset inuidendis,
Quod ducas preciosius, quid? inquis.
Poscit te pater elegantiarum,
Et risus pater, & pater Leporum
Antistes meus, optimus sacerdos,
Princeps optimus, optime eruditus.
Et hunc negligis, & fugis misselle,
Sed nil proficies: fuge huc, & illuc;
Tamquam sepia falle & hunc, & illum,
In cryptis lateas Sebastianis,
Aut in fornicibus sub vrbe cæcis,
In casses tamen incides paratas.
Quaqua, & vndique namque, & hic, & illic
Instat Pierius, pedumque signa
Seruat cuncta, oculatus; atque odorem
Sectatur canis optimus: trahet te;
Traxit qui similes tui, Camillum,
Et Phœdrum, & Petrosanctum, & Capellam;
Quin Bembum & Sadoletum. age ergo prodi.
Ne, quem dicimus, & fatemur omnes
Tam salsum, lepidumque, & elegantem,
Tamquam debitor execratus, alto
Portæ in limine pendeas, lituris
Vncialibus omnibus legendus
Pro insulso, illepido, atque inelegante.

Ad Nerinem.

I nunc pende graues tuæ
Pœnas perfidiæ, si quid habes probi;
Nam præconia, quæ tibi
Finxi, sunt Venetæ facta Lucretilis.
Deinceps vt merita es, notis
Frontem conspicies vrier his tuam.
O, nec candida, nec proba
Nerine, Stygia ripa odiosior;
Nil tecum fuerit mihi
Nerine instabilis, fœda, leuis, procax.
Quid si pœniteat doli?
Quid si te violam melque vocem meum?
Quid si depositum duos
Obsignem hos oculos; his nisi plus te amem?
Tu ne mihi candida, mi proba
Nerine, mi oculis carior ô meis:
Tum tecum omnia sunt mihi,
Nerine, stabilis, pulchra, grauis, pudens.

Amori

Amori nuntium remittit.

Dure Amor, tandem valeas; valemus
Nos quoque, & firmis animum maniplis
Sepsimus, ne nos valeant phalanges
Lædere amorum:
Non ocellorum volucres sagittæ,
Quæ per incautos tacite meatus
Sæpe inhærebant, media in venenum
Corda trahentes:
Non coruscæve impetuosa linguæ
Fulgura, aut longe vehemens procella;
Quæ prius mentem afficiens tonabat
Fulminis instar.
Tela sint posthac penitus retusa,
Irrita in ventos abiit procella;
Auribus frustra strepitum ciebunt
Fulgura surcis.
Vicimus fraudem, insidias, dolosq;:
Vicimus, lætum statuam trophæum,
Omne quod seruet monumenta liber-
tatis in æuum.

Ad Petr. Melinum dissuadentem Ianthin vlterius versibus celebrari.

Quid me flebilibus Petre vetas modis
Sæuæ duriciem frangere Ianthidos?
Quæ versus, numerosque
Omnes Pieridum oderit.
At quantum potuit nominis assequi
O terra, ô mare, quis nam dedit, aut daret,
Ni chartis operosis
Æternet meus hanc labor.
Quæ vatum fuerat tota medullitus;
Iam nunc neminem amat, iamq; inopes potens
Adspernatur amicos,
Et dudum esse alia occipit.
Ad surdas igitur ne moduler mones
Aures, ne hanc numeris, ne obstrepero sono
Obtundam; siquidem omne
Demum est hoc studium irritum.
Absistant, animo qui fragili cadunt,
Qui nunquam propriis viribus emicant.
At me quo mage terres,
Incendis magis ac magis.
Cantabo mihi nunc; nam gemitam canunt
Cum Musis lepidam Lætitiam, & Iocos,
Curarumque leuamen,
Atque obliuia tristium.
Sit mutata vices illa, sit impia,
Sit, quod iam fieri posse putem, Deûm
Contemptrix; & iniqua
Cantus mente ferat meos:
At Musæ mi aderunt, at miserebitur
Phœbus, suppliciter quem veneror pius,
Qui vires animumque
Det vati facilis suo.
Phœbe ô, quo è Superis clarius est nihil,
Et quo nil melius, nil magis vtile
Humano generi, atque
Diis ipsis dare Iuppiter
Testatus, puerum sustulit vt suæ
De matris gremio fulgidulum comas,
Et fronte igniuoma, ore
Et vultu roseo inclytum:
Si te vnum colimus, si tibi quidquid est
Nobis ingenii dedimus, & meæ
Semper principium abs te,
Abs te finis erit lyræ;
Totum oro insinues te mihi, & incites
Vires, atque animum; nil veritus tuo
Fretus numine vt illam
Vlciscar miseris modis.
O si me aspicias Phœbe decus Deûm
Quanta illa inuidia pectore ab intimo,
Extremo tenus vngui,
Rumpetur miserabilis.

Galliambicum.

Nimis ô nimis morata, mea dulcis animula,
Iuga peruagaris alta locaque horrida nemorum,
Vbi tristium ferarum commertia rigida
Quod ames probesve amœnum placidumve nihil habent;
Vbi vultures, lupique aut vlulæ nemoriuagæ
Stridoribus malignis tibi lugubre, maleque
Minitentur, & tremorem, mea vita, tibi ferant;
Quam me quietiorem facile esse cupierim
Tibi si omnia auspicato fieri precor, & bene
Succedere id quod optas prece sollicito Deos.
Sed age ista saxa; tamque inamœna fuge loca,
Et amabilem tuorum sedem repetere ama,
Vbi Cypris & Voluptas, Iocus, & lepidus Amor
Hilarant, beantque amantes, vbi lætitia viget,
Abit ægritudo, & omnis fit mœstitia procul.
Sapienter ergo pergas bene consulere tibi.

Hadriano Pont. Max. designato.

Cum fluctuaret cymba, quæ magnos Deos,
Romæ Penates quæ vehit
Leone adempto; prouidum, vigilem, parem
Optabat infelix ducem.

Dum

Dum tota is ora quæritur Ligustica,
Totoque Tyrrheno mari,
Per Adriatici omne littus, per Padi
Ripas, Lemani per iuga.
Per Celtiberos, Gaditanos, Gallici
Vastos per Oceani sinus,
Quaque æstuosum Sarmatas lambit salum
Qua circuit Britannias:
Repente nobis hunc dedit vecors furor
Regione Rheni ab vltima;
Nil tale Patribus facere se putantibus,
Nihil minus volentibus
Quam quem eligebant, nil minus poscentibus,
Quam quem vocabant. ô mare!
O terra! votis Hadrianus omnium
Fit Pontifex, sed omnibus
Quis credat? inuitis. Deûm vis hæc, Deûm,
Deûm abditum hoc arbitrium est.
Vt qui natantis despuunt regnum trabis,
Parere discant viperæ:
Vt inuicem qui se oderant Patres, ducem
Inuisum haberent omnibus:
Malarum vt esset sæuus vltor mentium,
Acri ipse mente in singulos.
At dira quando Principum impotentia
Discet vereri, quas ferunt
Leges? vt olim sit locus aliquis probis,
Castis, honestis moribus.
Sit aliquis, ô mortalibus demum pudor,
Mens aliqua sit, pectus aliquod
Vt eluantur scelera, fœdæ vt seculi
Tollantur infecti notæ:
Ne cuncta vis, fraus, & superbia, & furor
Incessat, euertat, ruat.

Friderico Fulgoso Eugubii Pontifice graui morbo laborante. Ad D. Hieronymum hymnus.

Quis te non celebret grande decus poli
Linguarum & columen docte Hieronyme;
Et quot tu meritis inclitus ad Deos
Euectus niteas pater.
Si tantum efficias viribus ingenii
Nil mortale loquens, nilque humile appetens
Si fulget probitas, & pietas tua
Cœlo ardentior aureo.
Ergo, magne senex, te procul ô procul
Secretum populo è Cœlitibus canam
Insignem monitis, eloquio grauem,
Vitæ exemplar amabile.
Tu iusti, & solidi propositi tenax.
Spretis Romuleæ deliciis togæ,
Risus, illecebras, molliciem, & iocos
Auersaris, & abiicis;
Qua vallis nemorum in parte reductior
Totum te tibi habes, ô, ter, & amplius
Felix! ô docilis pauperiem, & famem
Dura incommoda perpeti!
Qui te compositis rite volet modis
Efferre, is meritum deterat & decus;
Nostra accepta tamen sit pietas, libens
Quæ quantum poterit dabit.
Verum ô supplicibus te rogo vocibus
Fulgosum aspicias pontificem, tua
Per vestigia iter qui terit arduum,
Ad doctrinæ apicem optimæ.
Non ille ætherei nominis inscius
Non ignarus Idumeiæ, & Atticæ
Linguæ; non, quæ hominem quemq; decent; rudis,
Nec quid publica res velit.
Hunc tu, Diue, tibi persimilem, obsecro
Commenda ore potens Cœlicolum patri,
Vt virtute sua, moribus vt suis
Hic nos instituat diu.

Ad Tho. Didymum Miliarium pro muribus, qui corroserant libro eius de barbis sacerd.

Immo illi bona Dii plurima musculo
Large contribuant, pinguia casei
Pernarumque nucumque horrea, suminis
Nunquam exhaustam opulentiam,
Et quidquid libitum abrodere; nec seræ
Clauesque obstiterint; fulmine Iuppiter
Omnes discutiat decipulas, catos
Perdens omne genus, malos:
Vt nullo expositas ille dapes metu
Possit læto animo carpere, perfrui,
Ac si marmoreis, æreq; fulgidis
Templis Niliacæ Isidos,
Cultus cum Crocodilo, & Boue lugubri
Et cum Cercopitheco, & Cane, dulcibus
Instructis dapibus, Linigero à choro
Nutriretur vti Deus.
Qui dum Thespiadum perfodit horrea,
Libros interiens, inter Apollinis

Instrumentum, aditis inuidiosius
Abstrusum in penetralibus
Ignotum populo protinus aureum
Thesaurum, & opes Pindarici melus
Reclusit, calathis vsque patentibus
Sparsas diuite copia.
Nam dum nescio quid dente famelico
Nugarum terreret, tum querimonia,
Cygni instar, sonuit de Miliarii
Musæo Didymi edita,
Qua nil dulcius aut suauius auribus
Olim, has vsque dies intonuit meis.
Das tu hoc muscule, tu muneris auctor es
Tam cari; tibi gratias
Debebo immorituras, tibi funditur
Æs, aurumque superinducitur, vt Dei
Grato Pieridum munere Sminthei
Æternum foueas pedes.

Sodalium conuictus, die Bacchanalium.

Quid si per omnes bella Britannias
Germaniamque, & mœnia Celtica
Desæuiant, Mauorsque totam
Italiam opprimere vsque pergit?
Si mœstum in omni colloquium foro
Vias per omnes, perque domos ciet
Lamenta, re de publica vrbis,
Deque sua pariter gementum.
Si destituta, heu, Roma dolet ducem
Nullum esse, turpi dissidio Patrum;
Ac cuncta labantur, profanis
Mista sacra, omnia misceantur:
Quid nos agemus mœstitiæ cohors
Auersa? Musis dedita, Apollini
Iurata, pacem iussa amare,
Lætitiam, & citharas iocosque.
Mœroris vt quis strauit iter sibi,
Iam tum agminatim incommoda confluunt,
Et vis inaccersita lethi
Prætrepidat, seniumque præcox,
An nos moremur viuere, Principes
Quod si vltro perdunt cladibus! i puer
Accerse iucundos Sodales
Ex platea Parionis alta,
Colotium, Granum, Petrosanctium,
Et Lælium, Maffæumq; & amabilem
Insaniam Cursi, facetum
Palladium, & Vigilem seuerum,
Si qui super cenæ, veniant, boni
Dum sint; bonorum cuncta patent suæ
Stent valuæ apertæ, nec repulsam,
Si probus est, vereatur Irus.
Stat vnum in anno lusu hilarem diem
A Phosphoro producere ad Hesperum:
Insaniendum hac luce tota.
Lyda focum, atque penum apparato.
Nec vina nostris prome tamen cadis,
Verum hisce multo quid generosius
Quæramus: ardent si qua lato
Coricii, aut Saliceti in auro.
Si quam seorsum Podcatharus suis
Parcit Poetis Liuius amphoram,
Quam non resignatam reliquit
Incolumem Archipoeta Quernus;
Hæc afferantur; mox bibulæ; & tuis
Aptæ puellæ moribus, Æ ia
Baccinaque & Lais vocentur
Ad citharam vt saliant, canantque,
Sat per dies sex, atque quater decem
Viuam seuerus, sobrius, & probus:
Nam indixit obseruanda cras ieiunia
Pastophorus Capella.
At iam Corollæ, & grata licentia;
Iam vina risus languida concitent;
Iam mœsta corde auulsa cedat
Cura, metus, dolor, & querelæ.
Lites, & iras posthabeat Vigil.
Quotque ad Leonem millia contulit
Colotius; iam Grana amores
Posthabuit sibi restitutus.
Iniuriarum Palladius nihil
Quidquam recordatur: Petrosanctius,
Et Cursius rident crumenam
Deficere, atque penum imminutam,
Iam nil podagræ Lælius est memor;
Maffæi, vt absint cætera, alacritas
Absterget vnamquamque labem
Mœsti animi, aut queruli. At bibamus,
An non putemus Pontificem nouum
Tristem senectam, & sollicitudines
Hispaniarum tam molestas,
Ammineo exhilarare multo?
Quantum inuidetur cantibus, & iocis,
Tantum imputato deperit è die
Nostrum est, Dei vltro quod dederunt
Perdere, si libet, aut fruisci.

In Diui Petri Martyrium.

Tandem, sollicita quod prece poscere

Assuetus

Assuetus fueras; gratus adest dies;
Pro Christi liceat nomine vt emori
Quibusvis cruciatibus.
Quem non proposita in morte ferocia
Regum terruerint verba minacium;
Quamuis discipuli commoneant pii
Declinare periculum.
Sæuit vipereo corde ferus Nero,
Virtutum hostis atrox, hostis atrox Dei,
Et vel vincla parat, vel gladios truces
Aut ignominiam crucis.
Tu Cletum, atque Linum moribus instruis
Diuinis: obeant munia, onus ferant
Sacrorumque vices ordine, quem tibi
Diuûm constituit pater:
Clementemque itidem Pontificem creas,
Qui pro te populum absoluat, & obliget:
Qui pro supplicibus gentibus hostiam
Laudis, sacra, preces, ferat.
Mox quod supplicii quæsieras genus
Affixus crucibus vertice ad infera
Summisso, pedibus sidera ad aurea
Elatis, moreris libens:
Sed quorsum Pater hæc, tali animo, & fide
Tanta pertuleris: si genus impium
Diuina imperium voce datum tibi,
Qua qua est terra habitabilis,
Tam fœde inficiantur? Capitolium
Intra te cohibent; in reliquos Patri
Ius nullum esse: sibi autem licita omnia,
Cera & Cerite liberis.
Si mysteria libi, atque meri, piis
Consecrata labris; pignora Numinis
Æterni abstulerunt, hem scelus, & negant
Verum inducier in Deum?
Si vitam scelus est ducere cælibem,
Et si qui egregio proposito probi
Duram prætulerint pauperiem bonis
Aut Crœsi, aut Halyattici;
Contenti in tenui veste cupidinem
Contraxisse, procul luxu, & amabili
Conuictu genitorum, atque sodalium;
Stultos inter habent locum?
Non ieiunia, non parcere crapulæ,
Non fraudare cibis luxuriantibus
Vitam; nequitiæ quippe licentiam
Frænare, esse putant pium.
Virgo sepositis in penetralibus
Se si qua abdiderat; vincla iugalia
Auersata, Deo dedita, pectore
Sincero, atque animi integra,
Disfractis adytis in medium hanc forum
Abductam expoliant, velaq; detrahunt
Sacrata, & thalamos, flammeaq; & faces
Incestas adigunt sequi.
Si quem pro meritis Concilio Deum
Et stellis pietas prisca, vel inclytæ
Virtutis precium, gloriave intulit
Aspernantur, & expuunt.
Non vllum tibi, non Paulo etiam decus
Decerni, aut aliis Martyribus sinunt,
Vel dici Aonio carmine quempiam
Festosve institui dies.
Non patrociniis horum adhibent fidem:
Sacra oblata, preces, votaque pernegant
His concepta, bonos ducere ad exitus,
Nullum hinc præsidium piis:
An his deterius quidquam & atrocius
Fecere indomiti Regum animi, furens
Cum dementia, tanti sibi Numinis
Cultum euertere finxerat?
Atqui hæc tincta sacro flumine gens quidem
Et Christum ore fatetur, sed opus tamen
Omnes Dæmonii pessimi amant, nefas
Detestabile, & horridum.
Hæc indigna precor respicias, pater
Atque his pone modum seditionibus:
Illis vel redeat mens bona, vel lare
Sit nostro procul hæc lues.
Nos festa memores fronde domum sacram,
Delubrumq; tuum quantus erit dies,
Cingemus; tibi laudes, tibi carmina
Dicturi ad citharæ modos.

Petrum Cordatum nepotem, & condiscipulos eius ab ignauia reuocat.

Quid tam ignauiter otium
Mi Cordate teris? feruidus, & vigens
Phœbum à Phosphoro ad Hesperum
Qui cantu institeras vsque lacessere.
An friges adeo piger?
Nec vocis Lygiæ, nec fidium memor?
An torpent socii quoque,
Arguta Maripetrus cithara inclytus;
Plectro Thysonius graui,
Sublimi ingenio Pollio nobilis,
Vena Florius vbere?
Quales olim animæ pollicitæ fidem,

Phœbo, & Castalidum choro;
An nunc Mandraboli sacra imitamini?
Me vero inualidum senem
Confectum podagræ tot cruciatibus
Vestro munere oporteat
Perfungi, vt iuuenes languida inertia
Tabescatis inaniter!
Quin ô si pudor est, si qua vel mens manet
Quæ non torpuerit gelu
Succendat iuuenes euge senis tepor;
Si qua conficiar lue,
Quis vestrum audierit nunc querimoniam.
Horti, o delitiæ meæ
Qui me tam tumidis fluctibus obrutum
Blanda surrigitis manu,
Qui tot me illecebras, & decora inclita
Romæ, spernere cogitis;
Vestro cur ita, cur pellor ab ambitu
O, si vos videam, colam,
Componam, renouem; vos iuuenescere
In flores faciam nouos.
Verum heu pesque, manusque, vtraque sunt thori,
Spondæ affixa, doloribus
Dissecta assiduis; ardor in artubus:
Membra immobilia omnia.
Truncis populeis instar in aggere,
Ripave Eridani erutis;
Quos radicibus euerterit Africus,
Aut pernix Aquilo, aut Notus
Non firmare pedes, non digitos licet
Flexisse; omnia dirigent,
Vt perculsa mali fide is halitu.
Verum, ô si adueniat dies,
Ignarus cupio quem, veritus quidem
Ne desiderii, & precum
Harum pœniteat, si videam omnia
Contra quam fieri velim.
O quis nam experiens affuerit mihi,
Qui plantaria dirigat
Dispacta ordinibus funiculo in modum
Extento! sed vbi manus
Stirpem læua nouam sustineat, sude
Armata altera, putridi
Cœni munera radicibus aggerat,
Et iactam pedibus super
Argutetur humum, denique cespitem
Inuertat, subigat, premat.
Quis ramos docili falce nothos putet
Et circa fruticum pedes
Siluæ incommoda succidat inutilis;
Quodque vsus volet id gerat,
Ah, ne maleolos, brachia pergulis
Commendata feracibus
Quis mentem stolidus, vel nimio grauis
Vino dissipet; aut furens
Mox insanius ausu temerario
Quidquam peccet, & amputet
Non tangenda, sinat quæ nihil attinent.
Ah, ne pinnula surculi
Fors gibbosa aliqua parte sit, aut cutis
Non rectè assideat cuti.
Hæc inquam anxietas cor lacerat meum:
Fidendum famulis parum;
Hinc me, quod sine me fiat opus, piget;
Et me plus cruciat timor,
Quàm mordax manuum, siue pedum tumor.
Quare ô qui precibus Dei
Mitescunt miserorum, oro date vt semel
Hortos visitem, & illico
Quantis, vrite me, cumque doloribus.

Cardinale Bibiennio defuncto ad Leonem X. P. M.

Nam quo ducentis tanta ope Porticum
Passim fatiscentem ilicibus, Leo
Supreme, suffulcire tentas,
Ne trahat hæc subitam ruinam?
Ne tanta pessum machina corruat?
Ah ne Raphaelitis inaniter
Pictura vanescat, laborque,
Qui superat veterum labores,
An tu Deorum scita adamantino
Præscripta libro tollere sic tibi
Confingis? immotasque leges
Quas Lachesis tulit abrogare?
Verùm omnem opem iam sedulitas tua
Vt sumptuosis parietibus ferat,
Firmetque Palatij ruentis
Omne latus; nihil hæ dederunt.
Substructiones, si Bibiennius
Heros, dicata nomine Porticus
Dictus, vigens membris, & annis
Tam subita opprimitur procella.
Illa illa fati nuncia Porticus
Rimas ab imo fecerat, & malo
Hoc destinato olim imminentis
Prætulerat speciem ruinæ.

Quo concidente, scilicet est tibi
Pars magna cordis visa sequi Leo;
Nec sarciendum vllum per æuum
Ducere mensque, animusque labem.
Hic, siue rerum lumina Cosmidas
Antiquiores, seu coleret nouos
Gnatos, nepotesque; vltrò amicus,
De tenero tibi lectus vngui.
Nam si laborum mole grauis nouâ.
Et sæpe rerum pondere tristium
Oppressus esses, hic solebat
Sollicitum exhilarare pectus.
Idem gerendis haud rudis, haud piger
Bellis; amicâ pace, precantia
Verba audiendum, seu precandum
Tempora, res, locus admonerent.
Nempe ô quis, ô quis doctus erat magis
Quocumque vellet corda potentium
Mouisse Regum? aut concitatis
Sæui animis populi imperare?
Seu fluctuaret vestri auidus boni,
Sæpe æstuosis indomitus fretis
Temnens proteruorum procellas,
Atque Noti, atque Aquilonis atras.
Quem Purpuratorum ordinibus patrum
Magno Senatus concilio sacri
Non immerentem adscribis, esset
Qui fidei monumentum amatæ.
Sic ille multos admoneat iugum
Ferre, & laborem, & dura pericula;
Si quis clientelæ probati
Se semel addiderit Patroni.
At corpus heu nunc exanimum iacet,
Imago vana, elinguis, inutilis;
Vllas neque audit de querelis,
Quas miseri ingeminant propinqui.
Heu quæ nepotum mœstitia, & lues,
Quos nunc parabat tollere honoribus!
Heu spes amicorum, heu clientum
De manibusque oculisque raptas!
Ergo hîc dolores, hîc gemitus graues,
Vernarde, & ægræ tot querimoniæ
Exaudiuntur, lachrymisque
Lumina cuncta notant profusis?
Nec quærimus, quo te pietas tua
Virtusque letho occumbere nescia
Sublimem inauratis quadrigis
Intulerit radianti Olympo?
At tu nouo dum lumine, sidera
Adscitus astris alta perambulas,
Heroas inuisens, & aulæ
Æthereæ premis omne lumen;
Diuum memento Regem, alios Deos
Omnes precando flectere, si piis
Vllam hic quietem, siq; honores
Rite sibi cupiunt haberi;
Quos Iuliano Parca pio impia,
Quos Lauro ademit tam male, quos tibi
Annos, benigne illos Leoni
Pontifici Decimo rependat.

Ad Io. Perficinum. In obitu Sergiani & Collini Bellunensium.

Alcaic

Quo nunc labores, Iane, cadunt tui
Insumpti in omnes officii modos;
Vt litteras, moresque honestos,
Nobile par, pueros doceres:
Si tam atra nobis abstulit hos dies
Aetate vtrumque impubere; sed breui
Præclara nimirum daturos
Ingenii experimenta magni.
Nam Sergianæ maxima spes domus
Franciscus angit nunc Priamum patrem,
Frustra optima virtutis olim
Indole conspicuæ, beatum
Ingressus altum nempe in Apollinis
Templum, & Camœnarum in penetralia,
Tractare non segnis Dearum
Et citharam, & calamos canoros;
Laudes Deorum, qui meritis poli
Sedes Beatas, & solium Iouis
Tonantis inuisere, cultis
Pangere versiculis adortus.
Collinus autem mentis acumine
Doctrinam in vrbe Antenoris inclitam
Solonis affectatus, ingens
Præsidium patriæ apparabat;
Quo se excitarat puluere feruidus,
Nullo laborum suffugio, stadii
Sub fine decursi supremum
Venerat ad decus, atque palmam.
Boni ambo, & ambo plurimum amabiles,
Vt dignitas, vitaq; modestia
Ornabat ambos: ô decoræ
Floridulæ species iuuentæ!
Spes morte vestra nulla relinquitur.
Si quis vigenti ætate, valentibus

Membris, suos fingebat annos
Prouehere ad Piliam senectam.
Patres abhorrent, & iuuenum cohors
Hi filiorum dulcia pignora;
Hi se per immatura vitæ
Tempora prætrepidant reposci
Sunt certa mutis tempora piscibus
Serpentibusq;, & certa volucribus.
Annosque siluæ, herbæque norunt
Quæq; suos stabili talento.
Ah nulla vitæ meta hominum data
Sed cuncta raptim in Tartara corruunt,
Modò hic, modò ille; vno tumultu
Cum pueris, iuuenes, senesque
Ignaua cornix secula tot terat
Frustra, augurali desita iam sacro;
Coruusq; rauco inauspicatus
Gutture, inutilibusque nidus?
Apparet alis multicoloribus
Phœnix, malignè mox fugit, & latet
Segni tot annos vita, vt æuum
Perpetuum reparet subinde.
At curta nobis omnia, qui genus
Diuûm esse certo credimur, & sacris
Humana doctrinis bonisque
Artibus ingenia expolimus.
Ergo hos acerbo, ac vsque adeo graui
Raptos dolemus funere, ciuitas
Bellunum, eodem mense & anno,
Atque die, nisi fallor, vno.
Hem mille florum è germine proficit
In quaque vix millesimus arbore,
Pars cætera euanescit hausta
Frigore, vel pluuijs, vel æstu.

Ad Io. Cornelium, Fantini F. in Angeli Rosanthi obitu.

Rosanthus ergo, Iane, comes tuus,
Qui vixit olim Antenorei laris
Amœnitas iucunda, ademptus
Perpetuo premitur sopore:
Flammata per quem mœsta Academia,
Afflicti amici, Lusus, Amor, Iocus
Vna occiderunt, & Camœnæ,
Scenaque flebiliter sonabunt.
Sic nunc ioci omnes, illecebræ, & sales
Omnes, & omnis gloria amabilis
Risus adempta est, vt perijsti
Euganei columen leporis.
Nam obliuioni tradita quæ prius
Errauerat Comœdia reddita
Ætate nostra, læta soccum
Induit, & lepido cachinno
Ludens, theatra, & pulpita concutit
Per te laboresq; illa decens tuos,
Excepta semper lætiori
Vel decies repetita plausu,
At tu moueris ne minimum quidem
Corneliorum fletibus in sinu.
Qui te educarunt, vniceque
Nobilis ingenij ergo amarunt.
Aluisii vnæ, ò deliciæ senis,
Audisne, cuius te gemitus vocat?
Tam fidi acerbo quis patronus
Funere conficitur clientis.
Sed, seu Lacones inter habes locum,
Taurive felix cornua candidi
Aurata decurris; peræque
Mercurio, Cypriæque carus;
Siue ampli amœnas Elysii domos,
Læta eruditorum arua tenes, vbi
Plauti, & Menandri Musa, Amores,
Gratiaque & Veneres benignæ,
Te risu amico suscipiunt, sales
Interserentes quique suos, virum
Adesse gauisi, tot annos
Qualem oculis gemuere abesse.
Vtcumque de te, de ingenio tuo
Decreuerint Dij; nos tibi lilia
Grati, rosas, floresque plenis
Ad tumulum calathis feremus.

Hippolyti Medices Card. & Alexandri Florentiæ Ducis miserabiles exitus deplorantur.

Vt, cùm potenti deciderit Iouis
Dextrâ superbæ insigne latus domus:
Et strage, & ingenti fragore
Corda hominum attonita obstupescunt.
Mox, dum misertum est puluere grandia
Cementa solui, parte aliâ latens
Erumpat improuisa flammæ
Vis, reliquumque operis ruinâ
Inuoluat oppressum; cinis omnia
Fumusque fiant, prætereuntium
Honore, & admiratione
Tecta prius celebrata, puncto.

Vno

Vno auferantur temporis: omnium
Mortalium per corda pauor meat
Considerantum, quàm caduca
Sint ea quæ asserimus beata.
Sic duplicato concidimus malo,
Quicumque claras Mediceæ domus
Stellas colebamus fideli
Obsequio, officijsque, cari.
Nam vix cicatrix illa coiuerat
In altum adacti vulneris, intimæ
Per ossa lapsi; cùm peremptum
Eximium Hippolytum abstulit Mors.
Qui, dum cohortes cogeret impigras
Arma, & triremes ære parans suo,
Hanc vltro opem allaturus, oræ
Cæsari opes Libycæ prementi;
Româ profectus Parthenopeium
Nauale iturus, de media via
Improuidè interceptus, atræ
Fraude dato opprimitur veneno
Hinc mille, & illinc mille per auia
Sparsi locorum, siue domi in situ
Fletuque lugebamus, ægra
Pectora per, lachrymis profusis.
Cùm fœda clades huic superaddita
Oppressit incursu subito omnium
Mentes; & vnda vndæ niuosis
Alpibus incubuit refusa.
Maiora aperto vulnere vulnera
Nunc facta sunt, consanguineâ vt manu
Confossum Alexandrum, in cubili
Fama tulit, medioque noctis.
Si heu misella hæc vita hominum omnibus
Iniuriarum obiecta periculis,
Quouis dieque, horaque nostro
Assiduè capiti ingruentum.
Mens nulla prudens est adeo, vt queat
Obstare fatis; vel petulantias,
Ictusque Fortunæ cauere,
Aut varios, subitosque casus.
Sed magna Regum ô progenies, Ducem
Quæ Petrum Athenis magnanimum inclytis
Olim dedisti, totque honorum
Muneribus, titulisque fulges
Quam clari eratis, quam prius improba
Turcæ Tyrannis, & Scythicum genus
In Græciam inuasisset, altâ
Vi Superûm imperio potita.
Fato Quiritum scilicet Ilium
Euersa Romanum Imperium extulit:
Gens vestra Athenis pulsa, vt orbis
Consuleret statui vniuersi.
Atque hinc duorum Pontificum decus,
Amplum Leonis, mox venerabile
Clementis: idque ijsdem tiaris
Continuis prope colligatum.
At non potentes dicere Cosmidas,
Laurentiumque, & Nobilium virûm
Prouentum honoratum, Camœnis
Lugubribus licet, atque mœstis:
Sed flere ademptorum miserabiles
Vices, in ipso limite gloriæ, &
Primo rudimento inuidendi
Nominis, egregiæq; laudis.
Heu quo Iuuentas, viuidaq; indoles,
Et promptitudo mentis, & ingeni,
Et disciplina illa educata
Auspiciis sapientum auorum!
Quo purpuratus Hyppolyto decor
Splendorque rerum! seu patruo comes,
Puer senem adiuuaret, ingens
Pondus & imperij subiret
Quem Cæsar alto in puluere Pannonum
Vidit paratum cernere principem
Contra superbarum cateruas
Gentium, & horribiles phalangas:
Cùm Turca, numquam pluribus antea
Instructus, armis crederet Italas
Vires, & Hispanum vigorem,
Et Tamesin domuisse & Albim.
Quem tota circum vis Asiatica
Nilique late gens vaga turgidi,
Et Græciæ totius arma
Atque Scythæ, atque Arabes obibant.
Verùm explicatos vidit vt ordines
Nostrorum ita acri prælia spiritu
Poscentium; aufugit reductis
Retro equitum, peditumque turmis.
At, qui virum se præstiterat foris,
Haudquaquam inerti pectore erat domi;
Quem multo abundantem Senatus
Consilio iuuenem probabat.
Qui sæpe Romam seditionibus
Tumultuantem, irasque Quiritium
Pacasset, irrumpens in arma
Fronte hilaro alloquioq; dulci.
Qui splendidas tot diuitias, opes
Tantas, amicis atque clientibus

Vellet

Vellet paratas, se exhiberet
Ditem aliis, sibi pauper vni:
Siue apparatu regifico penum
Elaboratum apponeret omnibus
Æqualiter, parcißimo ipse,
Et tenui, & facili vteretur.
Sed quis modum vitæ omnis, & integram
Sinceritatem narret? hic omnibus
In posterum exemplo futurus
Tam viridi excipitur iuuentâ.
Immitis aufert Parca eadem Ducem
Illustrem, Alexandrum, iuuenem inclitum,
Florentiæ, Etruscisque regni
Omne decus, columenque summum.
Quo iustum & æquum Principe floruit,
Seruata morum est integritas, fides
Intaminata; at vis scelesta
Pulsa procul; pudor ipse tutus.
Hic gloriosi Caroli erat gener
Selectus omni de grege; filio
Hic regio Henrico *sororem*
Coniugio celebri elocarat.
Hæc obfuerunt, perniciem hæc bonis
Traxere: vestra nomina gloriæ
Vos abstulerunt: hæc amarum
Inuidiæ stimulum incitarunt.
Laboriosum scilicet est opus
Tutum esse Regem, qui violentiæ
Obstet suorum, vllumque fraudi
Esse locum vetet, & rapinis.
Sic pertinacis mens bona, Seruij
Sic victa virtus cæde nefaria;
Sic multa vbique exempla, quorum
Iam numerum hoc etiam obtinebit
At vos, meum vnum præsidium, ac decus,
Siquid clientis Musa erit; ibitis
Numquam vel ignotis, vel vllis
Illachrymabilibus recensi.
Non vos ego, inquam perpetiar mori,
Dum vis mihi aßit, perpetuum quibus
Debetur excelsâ in columnâ
Nomen, honos, statuæ, esq; fusum.

Exultatio pro reditu Andreæ Grittæi ad Vrbanum Valerianum patruum.

Vrbane, tristes tot Querimonias
Et tot timores pone miserrimos;
Grittæus euasit tyrannum,
Et redit, comites recepti.
Nunc glorioso fine laboribus
Tot ritè victis, fas te hilarem modis,
Heroos inuicti, iocosis
Præteritas memorare clades;
Quas passus, erga dum patriam pius
Grandes ruinas, magna pericula,
Vnius aßis, mente firmâ
Insuperabilis æstimaret.
Non hunc minacum turba satellitum,
Non tot sub hastam diuitiæ datæ;
Sublata pondo non tot auri, &
Rapta domus manibus profanis
Terrere poßunt, perque triennium
Non turris atræ celsa Propontidos,
Et vento, & astro sub niuali,
Editiore loco reposta:
Non tot securi corpora ciuium
Percussa, poßunt ante oculos metum
Inferre; non tot fixa viuis
Robora per femora, & per exta:
Sed fronte semper lætâ animosior,
Quum plus timendum, suscitat omnium
Demortuas iam spes, amœnoque
Eloquio socios focillat.
O summa virtus, quam Macomætius
Miratus hostis, dirus in Andream
Sæuire id affectans nequiuit;
Numen ei veritus subesse.
Is nunc solutus, tuque simul metu,
Sedes paternas visit; vt has iuuet
Præsens, vt absens adiuuabat
Consiliis, opibusque promptus,
Vrbane, largè nunc dabitur frui
Virtute, quam tot laudibus inclitam
Efferre suetus, tum benignis
Moribus, & probitate rarâ.
Absterge fessis iam lachrymas genis:
Ridenti amicum fronte bonum excipe;
Narrate, vitam vna tot annos
Vnanimi studio peractam.
Sed nuncupate liba nouem precis
Offer sacerdos pollicitus Deo;
Hunc si redonarent fluentis
Incolumem Venetis amicum,
Qui si perisset dimidium tui
Cordis, parabas dimidio altero
Quacumq; dilecto silentis

Ire comes Domino per vmbras.
Namque ipse, tecum sæpe timoribus
Vexatus, omni nunc vacuus metu,
Saltu pauimentum frequenti
Concutiam fidibus Lacænis,
Cinctusque festo malobathro caput
Grates beato Cœlicolum patri,
A Sole nascente ad cadentem,
Pierijs numeris habebo.

Ad M. Anton. Sabellicum pro defuncto. F.

Quid, Marce, tantum filij doles vicem:
Quem acceperas precario?
En hisce vitæ fluctibus nihil proprij,
Nil poßidemus exules.
Nosti dolendum, siqua negligentibus
Aduersa nobis ingruunt:
Sed quod peractum est maximi nutu Dei;
Æque ferendum iudices.
Qui dedolere plurimos ob hæc facis,
Tibi erit dolere dedecus.
Quod impetrabit tempus omnino, magis
Ratio decenter impetret,
Solutus ille corporis iam carcere
Sedes beatas incolit:
Quod vita suadet integra, & mores patri
Non discolores optimo:
Vbi esse demum constat immortalibus.
Esse hic nequimus dicere.
Natura quod si porgit ægritudinem.
Cui difficulter abnuas:
Memor esto; si quos optimus fouet Deus,
Illos fatigat casibus.
Hinc nos tot vrgent vndiq; ac incommodant
Curæ, labores, tædia.
Quò sæpe par est efferamur mortui,
Dum somniamus viuere.
Subductus igitur quum sit ærumnæ graui;
Marium ne lugebis tuum?
An quod paterno fors carebis nomine,
Id te dolenter macerat?
Qui te Latini nouit eloquij patrem,
Te dicet orbatum minus.
Victura namque sunt tot, æternum patrem
Quæ prædicabunt, pignora.
Ergo dolori parce; solamen tibi
Datur, quod est rarißimis.

Theolum T. Liuij secessum & Pausylipen Capilistarum villam amænisſ. commendat. ad Franç. Capilistam.

Vnde hic tam subito surripit impetu
Mentem Pierius feruor? vt allicit
Vocalis modulos tendere carminis
Aggressu temerario?
Cur ignara hilarem dextra cupit Lyram?
Quænam causa ciet? quis furor occupat
Sic spirantia præcordia? at at sacri
Agnosco ingenium loci!
Sic virgo pedibus vix tripodem aureæ
Cortinæ attigerat; quum subito Deus
Bacchantē obruerat numine Phœbaden,
Venturi bene præsciam.
Hic Francisce, choris Aoniis locus
Nimirum sacer est hinc furor igneæ
Phœbeus stimulat corda poëmatum
Hac prurire libidine.
Ad se mellifluas Pausylipe Deas,
Quo doctus viguit Liuius in iugo,
Quo toto intumuit Flaccus Apolline
Huc Cephisidas auocat.
Hanc sedem emeritæ Phocidos accolæ
Musæ, Barbaricis inde timoribus
Expulsæ, Euganei collis in edito,
Hoc sedere cacumine.
Nam vt laxare animum delicijs velis;
Nusquam se explicuit maior amœnitas;
Nusquam temperies vlla salubrior
Puri canduit aëris.
Lætos ferre vides vndique palmites
Vuas Sidonij muricis æmulas,
Gaudentes Thasias inde leui solo,
Hinc pingui Mareotidas.
Stat pars ætherijs addita populis,
Vlmo pars humidi, pars bona pampino,
Pro testudinibus complicat, & comis
Solis caumata summouet.
Immites acinos ecce racemulus
Idem fert, alijs mitibus, & prope
Florentes alios, qualia in horrulis
Nausicæ riguis erant.
Qua saxosus apex, repit humi rubens
Vua, ex Illyrio nomina quæ tulit.
Nascenti exposita est Phœbo Apiariæ
Baccis suaue tumentibus,

Accedantque decus vitibus arbores
Multa ficta modis ars topiaria.
Fœcundo reliqua margine succubant
Pomis frugiferæ omnibus.
Ante nunc sileam Punica vasculis
Sepes purpureis cincta, sed ô quibus
Nulla insunt acinis ligna; prioribus
Res tam grata parentibus?
Deducte spatium vallis omittimus
Venatu, aucupio, gramine commodum,
Et præpingue solum: quod pariter colunt
Pallas. Nyctelius, Ceres.
O collem placidum; cui domus insidet
Demissa aspiciens iugera molliter!
Quem replet, geminis læta sororibus,
Multa Gratia gaudio.
Ver molle, & Veneres, atque Cupidines
Hîc festos celebrant Naidibus choros:
Non absunt Satyri, non reliqui Dei,
Si mulcere animum velit.
O, ni quid temerè poscere cælites
Detur, concipiam vota; superstitis
Vitæ quod reliquum net Lachesis, mihi
His producere collibus.
Hîc hîc viuere amem! hîc Pierides Deæ,
Mentitæ volucres, tam bene concinunt;
Vt si permaneam fors mea candidam
Me demutet in alitem.
O saltem hoc mihi non inuideas precor,
Francisce ingenio mitis, vt optimo
Afflari quoties Numine quæritem;
Hic te conueniam frequens.

Ad Iosippum Faustinum præceptorem. Quem missionem petit à studiis politioribus.

Faustine, vitæ doctor integerrimæ,
Linguæ Latinæ censor, & sublimium
Rerum absoluta notione nobilis,
Iam iam sat annos octo militauerim
Vexilla tiro persecutus inclita;
Et quæ sub alto castra metaris iugo;
Exinde miles Prunuli, & Sabellici,
Labore semper inquietus improbo,
Anno peracto tertio, ac vigesimo,
Veniam canendi poscimus receptui:
Exauctoratusq; rude donari velim,
Castra hæc amœna, & delicata linquere
Seuerioris ære conscriptis ducis:
Cuius per altum signa nactus æthera,
Hylen patenti semen ore poscere
Videbo, tamquam sponsa sit virum appetens.
Rerum nouatus, atque causas omnium,
Et vnde mundi fluxerint primordia;
An pace amicâ, & ab odiososo prælio,
An mole massæ immobilis primariâ;
Ab igne, an vnda sint: ab æterno, an diu.
Anima, an sit ignis, aura, sanguis, an nihil
An, quod fatemur sponte, cœli spiritus,
Scrutabor ipsa polluentur omnia
Locum hoc labore forsitan non infimum:
Ni dura egestas me repellat pauperem,
Aduersa nostro tempore emergentibus,
Magisq; iniquus hostis emersis, piget
Quum tot laborum; gloriæq; inutilis:
Quando Chelonis vincitur Sapientia
Atque ipsa Virtus, Atticum vt prouerbium est,
Sed esto: quærant improbi viles opes
Viles per arteis, atque mercimonias;
Musas omittat quem sitis census rapit,
Odit appetentem ex litteris ditarier;
Namq; est ouillâ pelle consutus lutus,
Opibus anhelat iam professus pauperem,
Procul profanum vulgus, à Musis procul.

Amatoria quædam problemata soluit Daphnia.

Si tam sollicitis cales
Quum me non videas ignibus æstuans:
Cur si me videas riges
Effectas Scythica frigidior niue?

Pierius.

Notæ sæuitiæ memor,
Tunc tunc destituor sensibus omnibus
Quare contrahitur calor
Vt cordi misero suppetias ferat.

Daphnia.

Si quid dicere vis mihi
Velas oppositâ cur faciem manu
Sed quam purpureus rubor,
Pallenti viola mixtus, obambulat?

Pierius.

Optati mihi conscius,
Non sat legitimi, memet ita obtego:
Mox nubem ingenuus pudor
Fundit sanguineam: hac inficitur cutis.

Daph-

Daphnia.

Sed cur lumina deijcis
Si me cernere amas? cur varius tenor
In vultu, modò frigido,
Nunc contra calido; nec stabili es modo?

Pierius.

In te substineo minus
Lumen, duriciem dum vereor tuam:
Hinc spes, hinc metus efficit,
Momento vt variem cuncta volubili.

Daphnia.

Cur semper querulus meam
Carpis duritiem? qui minus indices
A me quid cupias: domus
Omnis cui pateat, res, & opes meæ.

Pierius.

At suspiria feruidas;
At pallor gelidus, lumen at humidum,
Atque os punice siccius;
A te quid cupiam, quid meream indicant:
Et si dirigeam, vt lapis,
Nec fari valeam, néve loqui tamen
Pernix seruitium, & fides
Explorata petunt, quid meream satis.

De fortuna Guidonis Vrbini Principis.

Iam tandem imperium Prudentia
Sub meum redacta est,
Fortuna dixit gloriosa nuper.
Vertimus inuicti vires Ducis:
Exulare diuæ
Carum Mineruæ Principem coëgi;
Quem Plato, constituens commercia
Sancta ciuitatis,
Sanctæ creasset Principem cohortis.
Quid vetat? ecce meo totus pede
Supprimetur orbis:
Obstare quòd Dux hic mihi nequiuit:
In Superos etiam forsan caput
Efferam superbum,
Seruileq; omnes sub iugum prehendam.
Non tulit hanc Phœbus tam grandia
Iactitare verba:
Quid vana tantum gloriaris? inquit.
Cur insana, putas huic regia
Sceptra sustulisse?
Cui sceptra, non tu, sed Dei dederunt?
Doctrinæ, ingeniis, virtutibus
Imperat; libenter
Mecum fouent hunc inclitæ sorores.
Sed non læta diu, si dicere
Vera iudicemur.
Fortuna, risus excitabis istos?
Nam veluti densâ caligine
Nubium repulsâ,
Sudum per ipsum clarius corusco:
Dux ita Guido tuæ tot casibus
Obrutus procellæ
Tranquilliori sorte mox fruetur.
Nam quibus insultat sors impia,
Iuppiter benignus
Feliciorem præparat triumphum.

Ad Hier. Alexandrum Motensem.

Frustra minacum, docte Hieronyme,
Aduersa plorat fura siderum:
Qui pondus humanum subiuit,
Lapsus ab æthereo recessu.
Vitare si quid non datur à Deo;
Id ferre saltem fortis opus viri,
Non voce singultuque tristi
Examinare graueis amicos.
Quanto videtur Thrax sapientius
Sperare, quidquid sidera iusserint
Fronti adnotari ortem auspicatis
Mente manet placidâ futurum:
Idcirco nulla corda cupidine
Rerum trucidat: contigerit bonum?
Plaudet modestè sin sinistrum
Acciderit, faciet nec assis.
Exponet ipsam casibus omnibus
Vitam, premit seu mœnia Chalcidos,
Seu Marte pernix, heu cruento,
Aggreditur miseram Methonam;
Seu Iuli amœnum depopulat forum:
Seu tot tumultus mittit in Appuli,
Dauniq; campos; quos Iapyx
Laude facit celebres vetustâ
In bella fortes, in Venerem, in iocos,
Molles, ad omnem se faciles dabunt
Ii semper euentum, parati
Sæuitiæ, ac Genij ministri:
Dum nulla curant funera, dum maris
Iram furentis, fulminis impetus
Spernunt, & instantes cateruas
Excipiunt animosiores.
Mox læta iugi pectora leniunt

Cantu, & cahinnis; crapulaque in dies
Producta quinos hos retentat
Delicijs varijs fruentes.
Solamen ingens mittere sub pedes
Spemq́; & timorem; sit tamen vt comes
Intaminatis iuncta virtus
Moribus, en placet hos sequamur
Qua parte calent, sæpe olitoribus
Natura veri simplicibus viam
Ostendit, omnes numquam haberent
Omnia habent tamen omnia omnes.
Centusse curto non liceat magos,
Seu Mars Laconas sollicitet meos,
Stilbonaque obnixus benignum
Excipiat radijs malignis.
Quamuis nepali cuspide concitus
Quamuis fatiget vim placidi Iouis
Cum fronte Saturni feroci,
Quem trepido irradiet trigono.
Inspector æthera, quis mihi crastinam
Mortem minetur; non aliter genæ
Mutem colorem; quam aut serenum.
Dixerit, aut pluuiam futuram.

Ad Petrum Aligerum Dantis. III. F.

Nil me deliciæ iuuent
Vrbanæ, immodicis sumptibus inclitæ;
Non si me vocet Attalus;
Non si me hospitio suscipiat Gyges,
Dum me visere, floscule
Doctorum iuuenum, Petrule non neges;
Qui tam carus ades mihi,
Dum Patrem assimulas moribus, oreq́;:
Qui miti ingenio omnibus,
Qui dulci eloquio, qui facili, & probâ
Præstas mente: puer quidem,
Prudenti sedenim iudicio senex.
Sic Dij sint faciles tibi,
Sic doctum superes eloquio patrem,
Hic in gramineo toro,
Vt tecum Daniel est Zauarisius,
Adsiste hacce Quadrantidos
In ripa vitreæ; cuius amænior
Mulcet corda susurrulus,
Insultans gracili murmure calculis.
Seu reptare velis iugum.
Surgentesq́; tuos molliter hortulos,
Hoc in tramite Pallados,
Crispato vnde, oleis, cumq́; virentibus,
Mecum vna Aoniam libens
Vocali citharam carmine tempera.
Adcantat tibi Daulias,
Hac commenta melos dulce sub ilice,
Et quæ Cecropium genus
Olim nobilitet rauca cicadula.
Hic nudare caput iuuet;
Dulcem auram labiis carpere hiantibus,
Vmbras dum Canis inuidet,
Dum cœli medio Sol vehitur furens.
Sentin' quam placidus tua
Perstringat Zephyrus tempora leniter;
Quam vallis faciem tibi
Ostentet? segetum, & graminis vberem.
Hic tot fontium aquæ oppido
Piscosæ: hic leporum præda fugacium;
Hic captura volucrium,
Cuiusuisque boni larga opulentia.
An tu quicquam aliud putas
Permessum, Aoniam, Pieridum loca?
Tanti scilicet interest,
Qua nam parte fauor spiret Olympius.
Vt sis ergo beatior,
Nobiscum studeas esse frequentior.

Ad Hier. Bononium, in laudem Augurelli.

Docti probare difficulter assolent
Quiduis Iambo traditum,
Nisi boantem suscites Tragœdiam,
Aut aliud illâ tristius.
Iræ, furoris, vltionis carcere
Censent Iambum claudier.
Aureliani sed genus poëmatis,
Quaqua vagatur liberum,
Seu facta regum versibus pangat nouis
Potentiorum illustria,
Siue immerentem non reponat quempiam.
Vel ense, vel opibus bonum;
Seu litteratos laude non fraudet suâ,
Proborum amator omnium;
Seu molle, seu lasciuulum carmen lyrâ
Iucundiore personet;
Seu rerum apertas nemini ore differat
Causas profundo plurimas:
Suum decorum seruat, auget, excolit
Felicitate maximâ.

Ergo,

Ergo, Bononi docte, consultum meo
Studio putabis optime,
Aureliani quod genus poematis
Cura sequamur sedula.
Laudem meretur, qui sibi legit bonum,
Vt æmuletur quempiam,
Fraudandus ipse hac non ero: quod optimum
Mihi æmulandum legerim.

Amoris ingenui conditio.

Occlusi medio in pectore vulneris
Ingentem patior sollicitudinem.
Nam, quæ sub tacito pectore fax latet,
Maiorem cupido concitat impetum.
Suppreßit labium nescio quis timor:
Suppressum reserat nescio quis calor.
Vecors me temere suadet amor loqui.
Instat subticeam purpureus pudor,
Rideri metuo si loquor improbus:
Truncari metuo, si taceo, dies.
Ignarus, quid agam, dispereo miser;
Vix consto mihi, vix viuere iudico,
Dum tantis propero casibus obuiam.
Vesanus quotiens te video, furor
Cor vrget: quotiens non video, dolor,
Mœror, tristitiæ pectus obambulant.
Heu quo me miserum sors trahit impia?
Vrgentem nequeo sistere turbinem;
Nec vitæ auxilium poscere languidæ.
Heu sors quaque alia sorte molestior!

Ferini Amoris conditio ex Praxillę vatis testimonio ad Ioan. Petrum Ferettum.

Praxilla immeritis diu
Vexata in pueri pube doloribus:
(Praxilla Aonidum decus;
Quam vatem celebrat Græcia nobilem)
Experta indomiti ferum
Tormentis animum pectoris omnibus
Quem spes nulla superfuit,
Inuenit medicam à tempore opem breui:
Ergo vt compos erat sui,
Affata est Calain talibus impium.
Dum formosa tibi fuit,
Dum nullo facies tubere putida,
Dum pulcher fueras genas
Imberbis, roseam purpureus cutem
Quamuis toruus, & impius
Quamuis difficilis rusticus, & ferus
Si te cernere, si tamen
Vmquam contigerat, vulneris illico
Insani auxilium dabat:
Quod me perdiderat, te nisi cernerem.
Nunc deformis adest tibi,
Nunc multo facies tubere putida,
Fœdæ à furfuribus genæ,
Exesæ, & fluidam luridus es cutem:
Et ni te videam tamen
Funebri videor deliquio mori.
Scin' cur? forma, prioribus
Annis sculpta meo pectore, tunc subit.
Quod si te videam, statim
Conceptusq; dolor flammaq; deperit.
Sic, qui omnes ferus oderas,
Effecit Nemesis, te met vt oderis.
Nimirum volucres dies
Insperata ferunt multa; sed omnium
Importuna cupiditas
Clamat, Petre, *mora nil odiosius.*
Quod si tempore noscitent
Mortales, habeant nil sapientius.

Ad eruditos de paralysi Calphurnii.

Professor erudite, doctor elegans,
Poeta litterate, Rhetor eloquens,
Quicumque Musis dediti pallescitis
Nolite quicquid lectione plurima,
Et eruditæ consequi vobis datur,
Id omne auaro consecrare pectoris
Vt nil futuro conferatur seculo.
Exemplo habete singuli Calphurnium.
Sciebat ille, quidquid est sciri datum
In expolitis vndecumq; litteris:
Seu Græca velles, seu Latina posceres.
Sed dum tenaci supprimit sinu omnia,
Nil editurus; & sibi tantum studet;
Perinde natus ac sibi tantum foret:
Congesta iam tot litterarum pondera,
Stipata memori tot diebus vertici
Ciere bellum: hinc conserunt simul manus,
Pugnantque nixa viribus contrariis,
Vt longa soluant carceris ligamina.
Soluere demum, & impetu tali caput
Rupere, vt omne excusserint cerebrũ; ac statim
Is destitutus, impotensque corruit,

Luctu, & dolore quæritandus omnium.
Quicumque libris igitur impallescitis,
Exemplo habete singuli Calphurnium.

Diuo Paulo Hymnus, cui Iulii III. Pont. Max. cura commendatur.

Quo quo furorem vertis, & dentes feros?
An immerentem vt differas ouium lupus
Discerpta membra? quanta te indignatio
Minarum, & iracundiæ plenum trahit
Rerum imperitum? mensne mortalis potest
Audere contra maximi leges Dei?
Cui terra seruit, omne quem cœlum timet,
Quem vidit Abraham, quem canit Moses tuus;
Quem tot supremo Numine afflati viri
Scripsere, commonuere, firmauereque,
Venturum vt omnis visitaret nos die
Quarta, Prophetæ quam tot afflati Deo
Finem daturam oraculis præscripserant.
At pro Damasci mœnibus; Chrysorrhoas
Qua diues agros fertiles amnis rigat
Alia parantur omnis hic ferociæ
Deuicta cedet, omnis hic cadet furor
Simul ac ab altis intonata nubibus
Vox te occuparit increpans ausus tuos
Tum fulgor vndecumque circumfulserit
Qui lumina adimet, tu tremore, tu metu
Perculsus è vestigio ad terram cades,
Prætorianis & cohortibus tuis
Stupentibus vocem quidem audientibus,
Sed qui videbunt neminem, tu territus
Quod Nazarenum denique intellexeris
Verum esse Numen, non adhuc sciens tamen
Quo te vocarit gloriæ, incedis pauens
Manibus tuorum ductus intra mœnia
Tris cæcitatem passus, & inediam dies;
Donec sacrato tinguereris flumine:
Quo visum adeptus pristinam imperitiam
Simul expulisti, doctor effectus simul
Selectus in rem gentium iussu Dei,
Sed quis ad alti verticem cœli Deus
Tollit, superque te indicat mysteria?
Quæ nemo posse credidisset effici.
O magna summi Numinis potentia!
Statim ex feroci tigri fis agniculus:
Statim ex rapaci fis lupo simplex ouis.
Quæ inauspicatus ordinaras agmina,
Vt Nazarenum nomen omne perderes;
Felix piusque transfuga, auertens retro
Pro Nazarenis sanctius bellum geris.
Ergo excitatus spiritu & plenus Deo
Mentem leonis induis, rugitibus
Magnaq; voce territas Iudæ genus,
Arcana vatum proferens oracula,
Aperta clamas Numinum mysteria,
Summota vela sanctuarii, notas
E bis duabus litteris patescere
Adiectione consonantis vnius,
Quæ corpus indicaret assumptum Deo.
Effabile esse nomen indictum prius
Hunc esse Iesum *vatibus pridem piis*
Promissum, vt alma nasceretur Virgine
Se admicuisse fabricæ humanæ Deum
Corpusq; factum permanente Numine.
Nos heu scelesti, ac perditi, qui illum cruci
Affiximus; sed ipse luce tertia
Vitam resumpsit, aßidensque dexteræ
Patris benigne hoc delet admissum scelus
Veniam daturus vltro pœnitentibus.
Illi obseratis auribus, velut feræ
Venabulis petitæ & ictæ spiculis,
Insaniebant, & furore perciti
Tibi omne lethi, & omne tormenti genus
Interminati, crimina intentant noua;
In Cæsarem, in Deum extulisse cornua;
Turbasse sanctæ ciuitatis otia;
Patriosque ritus summouere, posteris
A Mose, ab ore maximi & summi Dei
Intaminandæ religione traditos:
In te Sacerdos summus, in te Principes
Plebem frementes concitant, in te manus,
In te arma vertunt, omnia horrore, & metu
Complentur. adstas vnus imperterritus;
Rupes vt altis verberata fluctibus:
Dulce & decorum namque pro Christo mori
Cædi flagellis terga, saxis obrui,
Et perpeti omne contumeliæ genus;
Vt prædicabas, sentiebas protinus.
Digressus inde ad vniuersi accingeris
Orbis salutem; ciuitates plurimas
Asiæ feracis vsque ad Euphratis vada,
Vsq; Arabas, vsq; Persicum, & Erythræ sinum
Christo asseris, Cyprum, Rhodumq;, & insulas
Ægæo inæstuoso, vbique nobiles,
Omnes beatas efficis, clarißimam
Mox Græciam inuadis, nemus Academiæ
Succidere ausus, vnicam palmam feris;
Cui certa lemniscata suspendis, deim

Cum

Cum fulminares ore feruido potens
Deiecta ab aris Pallade, atque Apolline
Altas Lycei porticus æquas solo,
Doctasque Athenas addoces: Numen prius
Ignotum, & aras indicas testes tuæ
Doctrinæ: eorum denique sapientiam
Nil efficacitatis, aut prudentiæ
Habere, & insanire qui rerum vices
Illic docebant admones, plenus Deo.
At summouenda multimammia Ephesiæ.
Quantum adlaborasti? ob rudem plebeculam
Tumultuosis concitatam motibus.
Exinde signis colliquatis omnibus,
Quæ quisque clarus artifex conflauerat,
Corinthiorum corrigis lasciuiam.
Tu bellicosa, & efferata pectora
Macedonum, amabile sub iugum fando trahis:
Vrbem subactis Thessalis cognominem,
Nec non Philippos integros vitæ, quibus
Tunc vlla vix gens conferenda moribus
Neq; sanctior, neq; firmior vixit diu.
Tu tetricam, indomabilemque atrocium
Ferocitatem Dalmatarum mitigas
Nec non Iberos, vsque Lusitaniam.
Tu post tot vrbes vndique assertas polo,
Etiam potentem & inclitam Romam petis;
Vbi vitiorum inutilem radicitus
Siluam reuellas, conserensque germina
Feliciora, Dæmonum ludibria
Præstigiasque tolleres solo crucis
Signo salutiferæ omnibus templis dato.
Sed quis labores, carceres, plagas, vias,
(Quas tu coronas arbitraris aureas,
Quæ sola honori & gloriæ adscribis tuæ.)
Famem, sitimq;, nuditatem, & frigora,
Terræ, marisque, & amnium pericula,
Molestiarum magnitudinem, neces
Tot imminentes semper in cædem tui.
Atque alia acerba, & aspera inuictus malis
Quæ pertulisti, enumeret; vt Christo genus
Mortale sanctis institutionibus
Rite erudires; Caritatem & Fidem,
Et Spem salutis nuntiares omnibus
Toto orbe sparsis gentibus; donec Nero,
Abominandum nomen in caput tuum
Sæuiret execrabili impotentia.
Sed quo imperitus prouehor, vires supra?
Cur magna paruis facta comminuo modis?
Non mille si sint ora, vox ahenea,
Laudesque virtutesque percurram tuas.
Salue ô beate, grande cœlitum decus
Salue, bonusque & plurimum felix tuis,
Dum proxima ora maximi optimi Dei
Coram tueris; hic memor clientium,
Tot si coronis, non semel flexo genu
Tibi accidentes templa adoramus tua,
Ad vorticosi Tibridis ripam sita;
Si commoueri hunc videris mortalium
Vel scelere, vel delicto, vbi imbecillitas
Obstare nostra non valet; terræ genus
Sanguinisque Adami qui miselli dicimur;
Nobis benignum supplicamus effice:
Ne contra aristas, aura quas leuis rapit,
Tanti occupetur Numinis potentia.
Mox, ô, piorum cura te tangat sacra
Vt rite procurentur, & hoc seculo
Tam turbulento denique tranquillitas
Sit vlla prouidenda, & armorum quies
Quantum fauore & gratia vales pater
Adesto Iulio obsecramus tertio.
Quem nuper elegere Patres optimi
Antistitem, alti Numinis vicarium,
Animo vigentem, mente sincerum, & opere
Omni efficacem, sedulum, atque prouidum;
Quo cuncta saluo suppetant felicia.

Ad Christianiss. Regem Henricum.

Henrico Liber inclyto futurus
Donum, quam tibi sit superbiendum
Nosti, qui manibus peritiorum,
Quotquot Gallia tam erudita nutrit,
Euoluere, legere, amaberisque;
Vt mores Domini optimos sequuntur,
Vt sunt pectore candido, integellæ
Vt sunt mente, animum vt gerunt benignum;
Vt sunt iudicio seuero, & acri:
Castigatior, elegantiorque
Factus inde, beatulus valere
Rescribe ad socios, vt erubescant,
Queis tantum petitum est politionum.

Theodoro Gaza defuncto.

Roma olim abstulerat Graiæ decus omne Mineruæ,
Siue opus ingenio, siue opus arte foret.
Gaza autem Argiuæ clarissima gloria gentis
Reddiderat patriæ nunc spolia illa suæ.

Dumque

Dumque pari Ausoniæ conatu consulit, & dum
Musarum & linguæ dux vtriusque viget;
Sublatus fato traxit secum omnia, & vno hoc
Spes Italum, & Graium fama cadente, cadũt.

Ad Augustum Valdum Patauinum.

Quid Diuum atq; hominum fidem subinde
Inclamans odiosius fatigas,
Conquestus sine præmiis labores
Musarum innumeros perire nobis?
Nil Auguste, tui memor Platonis,
Vt qui hæc præmia digniora Musis,
Et terram magis æstimes Olympo.
Est virtus precium sibi; appetenda
Pro sese ipsa, nec indiget caducis
Quæ vulgus bona ducit, hæc supremus
Æterno ordine Iuppiter suismet
Discreuit digitis, polum, atque terram.
Hinc corpusq; animumq; & alligauit
Hunc cœlo, illud humi, simulq; legem
Mansuram statuit: neque hic caduca
Neque illud supera appetat, neque vmquam
Qui contra ausus erit beatus esto.
Quare hoc stet tibi; qui alterum expetiuit
Sit contentus eo: qui vtrumque poscat,
Is Diuum atque hominum incitabit iram.

Ad Iulium II. Pont. Max. de Ioan. Franc. Roboreo, nepote eius disputante.

Iuli maxime Pontifex, benigno
Cui felicia siderum fauore
Cedunt omnia, & hoc tibi addiderunt
Fata, vni tibi debita, vt videmus,
Quod seruare modum elegantiamq;
Non tantum studia hæc politiora
Verum illa asperiora, & exoleta
Iamdudum incipiunt, nouumque leges
Nostro ostendere seculo nitorem
Nempe in Roboreo tuo nepote
Francisco, iuuene optime erudito;
Quem legum laqueos modo explicantem
Mirata obstupuit diserta Roma;
Quem si mollia fata, teque seruant,
Vt felix erit, vt beata Roma,
Quæ per te imperium augeat, per illum
Doctrinam, & sapientiam resumat.

Hyacinthum ad literarum studia adhortatur.

Cur ita, cur auro fugitas Hyacinthe ligari
Quo sine splendori gratia nulla tuo est?
Namq; nisi in loculis Musarum conderis, ingens
Ille nitor paruo tempore fuscus erit.
Quem nebulæ obducent terræ, rubigo maligna
Exedet, & nulli postmodo pulcher eris.
Quod si te Musa precioso incluserit auro,
Accrescet docta summus ab arte nitor.
Nec populi digitos, sed Regum ornare coronas,
Atque Deum poteris frontibus ire decus.

Μία ψυχὴ δύο σώματα.

Vnam animam, & corpus geminum qui dixit Amorem,
Ore vno geminas vult animare tubas.
Sed pietas, & rara patrum sapientia certam
Edocet esse animam, corpori vtrique suam.
Nec paritas facit vlla, vel omnis ὁμοιομερεία
Vt, duo quæ numero sint, ea in vnum abeant.
Nec te adeo, rerum quæ fertur ὁμουσία, fallat,
Ignem igni vt iungat quis, vel aquam det aquæ.
Verum animam inuenias animæ ceu glutine quodam
Coniungi, id quotiens oribus ora premas.
Ergo nota vna potest dictum emendare Platonis;
Nempe vbi scriptum olim σώματα; fac στόματα.

Petrum Donatum Auogarum Veronem salutat.

Etsi tempore destituta longo
Sis, mi Pieri, quam valere iussi
Adductus studio seueriori;
Qui cum nec tibi conuenit, nec illi
Tecum; ah non adeo feras grauate:
Vt nolis, quoniam semel repulsa es,
Lusura in veterem redire scænam,
Tantisper rogo, donec Auogaro
Dicas nomine de meo salutem;
Cuius ingenium, eruditioque,
Non solum mihi, at omnibus poetis,
Quotquot Castaliis rigantur vndis,
Magna innotuerit celebritate.
Hunc nosti video, & libenter ora
Obducta horridulo situ polires:
Sed nil proficis, vsque & vsque inhæret
Neglecti nota pertinax nitoris
Vtcumque, i tamen, i, benignitate
Freta eius facili; nec obrigesce

Tantisper

Tantisper rogo, donec Auogaro
Dicas nomine de meo salutem.

Exultat viso Actio Sincero.

O faustos hodie meos ocellos
Queis tantum licuit videre pulchri!
Vt nunc subsiliuntque, gestiuntque
Vt cordi, vtque animo, intimæ vt medullæ
Spargunt illecebras petulciores
Queis demum licuit videre amatam
Illam illam faciem optimi poetæ
Acti, qui Italicum melos poliuit,
Acti, qui columen chelys Latinæ;
Qui summum decus. Attici est Leporis.
O faustos hodie meos ocellos!

Pro quodam, sub Amyntæ nomine.

Phœbe ego quem stipula puerum resonare docebam
Inter oues, inter fortia terga boues.
Nunc calamos ausus cera coniungere plures
Capripedem docta prouocat arte Deum.
Ille indignatus crispata nare superbit,
Et iuuenem telis obiicit inuidiæ.
Ergo omnes vnum Pastores dentibus atris
Dilacerant. vt ouem turba odiosa lupi.
At licet ille tua fortis virtute resistat:
Attamen, ah numero scilicet obruitur.
Phœbe tuũ defende decus, tua pignora Amyntam
Et iuuenem impuris eripe de manibus.
Fige age, fige atras colubras iustissime Pœan
Dispereatq; tua liuida turba manu.
Tunc tibi de vitulæ fusum ceruice cruorem
Lætus odoratis sparget Iola focis.

De Valdesio Hispano.

Dis, iuuenis, pulcher qui sit, nisi prorsus & amens
Sit, nunquam is gentis iure beatus erit.
Dis, iuuenis, pulcher fuerat Valdesius; amens
Si foret, egregium conspicuumq; putat.
Stultitia ergo omnes longe vt superet, ab alta
Turri, sponte sua præcipitatus, obit.
Hoc est quod memorant omnes, pulchrum esse, decorumq;
Extremum insigni morte notare diem.
Hispanis vix ante suis qui cognitus ibat;
Romæ omni, orbi omni nunc memorandus erit.

De imagine Iulii II. P. M.

Quo quo tam trepidus fugis Viator,
Ac si te Furiæve, Gorgonesve,
Aut acer Basiliscus insequantur?
Non hic Iulius, aut figura Iulii est.

Ad Petrum Cursium Carpinetanum.

Irascor tibi valde, amice Cursi
Sis carus licet, & bonus sodalis;
Irascor tamen, & mereris iram.
Nam te cur adeant mei libelli.
Si quales veniunt mihi remittis;
Aut es inuidus, aut es imperitus.
Qui nolisve, sciasve inelegantes
Emendare seuerius: libellos
Sed nec inuidus, es nec imperitus;
Verum amas nimium: hoc quoq; improbandum.
Facellas age, qui times parentem
In notos facilem, vereris illos
Castigare, sed, inquies, putasne
Eosdem inscie liberos, librosque:
Atqui hoc accipe liberos, librosque;
Cui toti placeant, nihil placere:
Cui pars displiceat, placere totos.

Ad Io. Claudium Marcellum.

Conueniunt omnes dolitum, Marcelle, quod ille
Diues obit; quo, tu, sospite pauper eras.
Verum ego gratatum venio, quod patruus ille
Diues obit, cuius funere diues eris.

In Funginum Magistratum.

Quem Prætorem hodie subito emicuisse videtis
Mirum aggrauato vt capite sic accreuerit,
An tanti nox vna caput quæ demat, & addat?
Idem iste Prætor, namq; heri Rhetor fuit.

Responsum Antistitis auari ad clientem querulum.

Sum Dominus? quid enim quisquam de lege queratur.
Quam mihi, quamque sibi sanxit, habetque ratam
Esto mihi Dominus, blanda prece sæpe rogabas.
Obsequor ecce tibi; quotidie Dominus.

Amatorium.

Sperabam ardorem, mea Daphnia, tollere demum,
Te mihi cernendi copia si qua foret.

Copia facta mihi; video te mane, saluto
Vespere, per totum conspicor usq; diem.
Nil tamen ignis edax misero de more remittit,
Sed magis in venis sæuit & ardet amor.
Scilicet appositis stipulis incendia crescunt,
Inq; oculos flamma hæc prosilit ex oculis.

Δυστυχία.

Præualidus medium cultro per guttur adacto
Procubuit subita cæde iuuencus humi.
Dumq; animam exhalat, surgitq; ruitq; vicissim;
Abrupit funem, quo relegatus erat:
Suppositumq; cadens lanionem elisit, vbi ille
Lubricus effuso in sanguine conciderat.
Quantus hic in media si decertasset arena,
Qui percussorem mortuus interimat.

Iocosum.

Oscula posco; meis tu libas auribus aures;
Nostra tuis tundens tempora temporibus:
Oscula ab ore puto veniant: non oscula dicas
Hæc igitur, dicas scilicet auriculas.

In statuas Coritianas Sansouini opus.

Quum tot vbiq; habeas spirantia saxa, tabellas
Æraque; vita quibus ni sit, inesse putes.
Cur tantum tria ducta vno de marmore signa
Anna auia, & mater, virgo, puerque Deus,
Ingenia incendunt hominum, stimulantq; poëtas
Quot Roma, atque ingens ambitus orbis habet?
Nimirum vis hæc delubri à Numine fusa est;
Scilicet est tanti sacrum habuisse locum:
Namq; Augustini ingeniũ, & facundia, & ardens
Illa adeo pietas, atque amor ille sacer,
Hanc mentem inspirant cœli de vertice; virtus
Vnde hominũ, vnde Deũm nõ moriatur honos,
Sic Coriti æternas, sic Sansouinus honorem
Tu: quod ea ære tuo feceris; ille manu.

In easdem.

Frustra suspicis otiosa turba
Frustra aurem tribus admoues figuris,
Annæ, Filioloque, Filiæque:
Sunt hæc marmora, quæ loqui arbitraris,
Donum Coritii, Arsque Sansouini.

In easdem.

En hic blanditias auiti amoris,
Et cum blanditiis preces verendæ
Nymphæ, quæ populum patresque nato
Commendare videntur, & labores
Romæ congemere, & dolere acerbos.
Vt nos marmoreos, piumque, fasque
Non admittere protinus queruntur.
Vt nostri miseretque, & hunc, & illas.
O vox, ô numeri, ô beata verba:
Sed quæ non licet auribus profanis
Audiri, audierint pii, probique.
Estote ô procul improbi, impiique.

Ad Iulium II. P. M.

Præsul es; vnde trium capiti accessere repente
Litterularum apices: nuper enim exul eras.

Ad Petrum Melinum.

Romulei certant lepido certamine vates
Nominis ecqua viget congrua caussa tui.
Nam qui ex te norunt manare poëtica mella;
Mellinum à merito nomen id esse volunt.
Atque alii malunt correpta parte Melinum
Dicere, Pegaseum quod melos ore canis.
Sis quodcumque velis, nullo discrimine amandus,
Seu mihi Mellinus siue Melinus eris.
Omnia congruerint tanta dulcedine carmen
Pangis; & oranti spargis ab ore melos.

Ad Nicol. Abstemium de Roma relicta.

Ecquid Nicoleos moratur ille,
Ille Abstemius optimus sodalis,
Votum soluere pro suo sodali
Quem saluum sciat esse, quem reliquis
Mari in fluctisono tumultuantem,
Infida in rate: peierantiori
In Ponto siquidem miser secabat
Fracto remigio, rudente trito,
Clauo deficiente, velo adeso;
Vndarum satis; & nihil secundo
Vento fretus, vt ergo fortis ille
Ille Pierius, tuus sodalis
Audax strenuus, impiger, feroxque
Ponto se, veluti è carina Vlysses,
Sponte credidit, & fauente Ponto,
Sinu Parthenopes receptus, olim
Tabentes reficit supinus artus;

Indulget

Indulget genio, omnium laborum
Oblitus, super omnia hoc beatus,
Quod in spem medium retexit vnguem.

In tres Iulii II. proceres domesticos.

Eiectus vnus est Patrum edicto graui;
Ferro necatus alter, vsque adeo impius;
Tertius, vtrique par, ademptus inedia est.
Nam iure, vi, vel sponte male obeunt mali.

Ad Andræam Maroneum.

Olim erat in pretio ingenium exercere canendo
Principibus terræ, præsidibusq; Poli.
Nemo etenim vatum tunc non donatus abibat;
Vt canerent alii, ne canerent alii.
Nunc alia studiis caussa insudare necessum est;
Atq; olei, & chartæ perdere quantum habeas,
Docte Maro: vt si quid possis donare beatis,
Comiter accipiant, cætera non rapiant.

Ad Petr. Melinum.

Meline quis hanc impudentiam ferat?
Vicinitate nominis
Scortum impudicum, & deuium meam, meam
Se iactat esse Daphniam,
Quam tu mearum conscius rerum diu
Frustra laboras noscere.
Proh proh Deorum! proh fides mortalium!
Quis esse ait se Daphniam?
Sic, stella ceu sit, Stellio turpis tumet;
Sic Aspis esse Iaspidem.
Inepta sic se Musca iactat Musicam,
Et Glauca se Glaucopida.

In Helliconem malignum.

Mortalium quod Hellico nullum putat
Probum esse vel peritum, & omnes comparat
Scopis solutis, siue quid sit vilius;
Seu litterarum studia, seu negotia
Priuata, publicaue sequantur: hunc putes
Malum hominē, & improbū: immo iustum: nā
Recte hoc, probeq;, & talionis nomine (facit
Paria rependit: nam quis est mortalium,
Si de Hellicone sermo habetur vspiam;
Qui bene loquatur, æstimet, vel sentiat.

De Anguillina Petrei Aspri amica.

Infelix genus omnium ferarum
Et cicur genus omne amoris ergo:
Nec tantum hinc rabidi æstuant leones,
Gallique, accipitresque, passeresque,
Sed cornu ipse caper caprum lacessit,
Sed rostro ipsa patrem impetit columba;
Omnes de coitu ferocientes,
Anguilla vnica in hoc beata viuit;
Quæ prurigine concitata, si
Si Petræ atterat, eleuat furorem.

Ad Leonem X. P. M.

Quando occasio venerit, libenter
De te Valeriane promerebor.
De te, & de Patruo tuo integello;
Vt dixti, Leo Pontifex, per omnem
Terrarum, & maris ambitum tabellas
Dimisi; vt quibus illa delitescat
Rescirem latebris, vt huc pararem
Hanc ductare precando, & obsecrando:
Ni locus precibus mei pateret
Adiuuante necessitate dura,
Illam vi traherem, attulere ad omnes:
Ne frustra, pater optime, hanc per orbem
Pergam exquirere; nusquam ea est locorum,
Ni pugno lateat tuo quis ergo
Quis tantum ausit, vt Herculis verenda
De manu velit inuolare clauam
Ni sponte innuerit ve, cesserit ve?

Ad Siluium Laurelium.

Nunc demum vsque superbiant ocelli
Queis vidi Melitenque, Ianthidenque
Obtutus Meliten meos ferentem
Cum risu, sed Ianthiden fugacem.
Vt tot prætercam meos sodales
Caros, vnanimesque, candidosque.
Læti ergo & merito beati ocelli,
Queis demum datur id quod appetebant
Tam dulceis animasque, spiritusque
Haustu sugere tam famelicoso,
Post incommoda mille, quæ dederunt
Montes Allobrogum, & viæ molestæ.
O felicia cordis, ô beata
Receptacula, sanguinisque fontes,

Dulci hoc ſanguine, & hoc lepore amœno
Intincta, oblita, faſcinata. At, ô, ſi
O contantius, hæſitantiusque
Detur auribus hoc amice Silui
Sermone omnium, & omnium facetis,
Argutisque iocis frui, vt repente
Pulſa Barbarie, infacetiisque,
Fiam totus Amor, Leporque totus.

Amatorium.

Sidera ſunt oculi, frons eſt Aurora in amica
Quam pereo; labra mel; ambroſia ipſa genæ,
Si me reſpiciat: ſi non, ſunt fulmina ocelli,
Frons tenebræ, labra fel, taxus amara genæ.

Ad Oct. Roſcium Bonon.

Vnde hæc improbitas Octaui, & dira libido
Vllo vnquam ſtudio ne ſatur eſſe queas?
Muſicus, Aſtrologus, numeroſæ menſor arenæ,
Facta hominum, & mundi vimq; Deumq; doces.
Sanctarum vt taceam tam magna volumina legum,
Quæ perlecta ſemel percipis, atque tenes,
Scis punctis ſignare manus, & ab igne ciere
Dæmonas, & certis æra beare notis.
Quin etiam rebus non aſpernandus agendis:
Lingua es in vrbe potens, & foris enſe ferox.
Auſus & imperium Romæ affectare, niſi ipſa
Maieſtas tanti Compatris obſtiterit.
Verum hæc, ſeu magnū ingeniū, ſeu ſidera ſuadent
Ipſa eadem, quibus eſt ſummus in orbe Leo.
Iam fuerint toleranda: vno quod menſe poëta
Prodieris; ſuperat prodigii omne genus.

In Maximum Prætorem.

Quod non audita decernis parte; videndum eſt,
Æquus vtrum iudex Maxime ſis, an Equus.

Ex Hadriani Cornetani ſcommate. In Soderini Auaritiam.

De Soderini Cardinalibus ædibus
Productus ad Leonta Cattelldcius
Homo puſillus, tenuis, oſſa ſcilicet
Cui ſola pelli conuoluta cerneres;
Venter tamen valens, qui vt enormiſſimæ
Voracitatis ederet ſpectaculum
Ita eſt iocatus drammatis prælucio;
Centum oua cruda deuorauit; quatuor
Mazas trilibres dulciarias; decem
Patinas omaſi, è victima teſtacea:
Sex pondo panes addidit; ſed ebibit
Vini octo tantum Gorſici ſextarios.
Profeſſus hoc ſibi eſſe pro ientaculo:
Leonte, & Aula, & omnibus mirantibus.
Tum Cardinalis Hadrianus bellulus;
(Quippe in leui re qualibet facetulus)
Mirarer, inquit, id ego magis, vbi domo
De Soderina quiſpiam exiret ſatur.

In Sex. Propertii antiquum caput.

Ergo hæc illa boni facies veneranda Propertii?
Illa oculis facies ſemper amanda meis?
At non artificum ingenio, aut mortalibus auſis
Facta hæc effigies: munus opusq; Deûm eſt:
Siue Amor hanc, ſiue alma Venus, ſeu docta Minerua
Rarum à Vulcano pignus amoris habent.
Qua ſuper, vt quondam de malo (ita dictat Apollo)
Certauere diu Cypria, Pallas, Amor,
Aſt modus eſt pugnæ impoſitus Ioue iudice tandem,
Si rarum hoc vates Fuſcus haberet opus.
Adſenſere igitur, neque enim in mortalibus vllus,
Cui tantum aſpirent Cypria, Pallas, Amor.

Amatorium.

Poſt meſſem mos eſt ſtipulam diſpergere in agros,
Quæ cinis in flamma fiat, in imbre fimus.
Sum ſtipula ante oculos Dominæ, & ſiue igne peruſtus
Aruerim, liquidis tabuerimve genis,
Vno eodemque modo, vt tellus pingueſcit vtriſque
Igne vel imbre, mea eſt Daphnia læta nece.

Amatorium.

Tempore ſperabam duros mole labores;
Si vel pulchra minus, vel minus aſpra fores.
Tempore Marmaridum immanis cadit ira Leonum
Tempore fortis equus deſinit eſſe ferox.
At tibi ſuccreſcit ſpecies creſcentibus annis;
Et mihi creſcit amor, creſcit vt ira tibi.
Numquam igitur mihi finis erit, neque meta laborum;
Si nec habet feritas, nec tua forma modum.
Si magis ipſa places, quo grandior ingruit ætas,
Si quo pulchrior es, ſum magis ipſe miſer.

In Fa-

In Fabullum inuidum.

Carmina adhuc fuerant nobis paucissima, cùm me
Laudabas ac si spes patriæ vna forem.
Nunc opus auctum adeo est, multoq; volumine creuit
Et magis excultum, quam puerile fuit.
Iudicium accessit cum succrescentibus annis;
Atque aliud melius me docet ipsa dies.
Cur autem videor tibi dedidicisse Fabulle?
An quia non ita tunc inuidiosus eram?

Amatorium.

Ardorem cupiens meum leuare
Algentem Erydices manum fouebam.
Hinc noua exilit repente flamma
In volam, in digitos; & inde in artus
Proserpens, iecur arsit, & medullas.
Miremur fieri è gelu tot ignes;
Densa è grandine fulmina emicare,
Et tamen gelida experimur vnda
Calcem incendier, & ciere flammas.
Sic, quicumque amat; vrier paratus,
Vel tacta niue fulmen excitabit.

De perpetuando Archipresbyteratu nouo in Ecclesia Bellunen. ad Iulium Card. Mediceum.

Erexit vrbe in patria nouam mea,
Ornaret vt me, dignitatem Pontifex,
Soli potestas cui fuit. frater tuus
Leo, suasu scilicet motus tuo.
Mihi hoc honoris vnico tamen dedit
Sub lege, mecum extingueretur vt simul.
Nec postmodum quisquam esset Archypresbyter.
Agnosco verò gratias magnas tibi,
Iuli, ô, piorum purpuratorum decus:
Sed quamdiu & dum vixero, haud vltra, mihi
Datum hunc honorem non placet, verũ vt loquar.
Nam litterarum ad studia qui se conferunt,
(Fortè vnum id omnes fallimur) tunc deputant
Sese esse victuros, etiam vbi stamina
Abrupta cessent: quod mihi si det Deus,
Vel sors, vel ardens in studium industria,
Post obitum vt ista luce adhuc pergam frui,
Licet sepultus: non ero Archipresbyter?
Ne oblitteretur ergo munus Principis:
Vt dignitas æterna sit decernite.

Ruffi Archiepiscopi Consentini Philomela auicula tumulata.

Non mihi, non Ruffo fuerint mea fata dolenda
Si mihi, si Ruffo, mors mea, fama fuit.
Nam mihi pro meritis decus immortale paratum est;
Pro meritis Ruffo laus sua, parq; decus.
Sic mea me tumulo virtus decorauit; adeptus
Grati animi nomen Ruffus ab hoc tumulo.
Viuo ego nunc Musis, quibus est comes additus ille:
Et vatum in linguis laus vtriusq; viget.
Donec erunt Musæ, Philomelæ vita manebit:
Donec erunt vatum carmina, Ruffus erit:

Horologium.

Dinumerare horas studium est laudabile, nempe vt
Frugi aliquod quoquo tempore fiat opus.
Sed nisi constiterit quid quælibet afferat hora;
Damnum, nescire hanc præteriisse, leue est.

Bergomatibus.

Amœna salue, Bergomum, situ pulchra
Venusta, delectabilis; salubrique
Cœlo, & viretis vndecumque iucunda;
Passim irrigata fertiles aquis campos,
Hortis, segetibusq;, & beata vinetis,
Quod ni mihi vna dura sis, & aduersa
Dum litibus me affligis; & forum, freta
Dolis, & inficiationibus, vitas;
Non vlla te vna ciuitas magis clara
Ad sidera ornatum erigat caput, quotquot
Celebres fuere vrbes, ab Alpibus summis
Quæ spatia cingunt adeo lata terrarum,
Ad vsque littus vtriusque Neptuni,
Quod suprà, & infrà alluitur. ipse enim Phœbus,
Qui semper adsit vatibus suis, omnes
Fidium apparatus in tuam explicet laudem,
Et reddat immortalem, & inferat cœlo.
Nec Bellafinis, nec Beretta, nec Passi
Fratres, nec Albanus, nec alius è primis,
Nec decora Præsulum duo, viri insignes
Maior, minorque Lippomanus, indignam
Vicem dolerent cari amiculi; demum
Nec Saluiatus integerrimus Præsul.
Is litteratorum; atque purpuratorum
Summum decus, scelus improbaret hoc: quod ni
Hoc erubescas, Bergomum, & viros tales
Contempseris, mente excidens, vale prorsus
Nec pulchra, nec venusta: nam nihil tota es,
Quæ iusta cœlum laudibus lacessisses.

In Blosij Palladij symbosium, post Romam restitutam.

Viuimus en miseræ post sæua incendia Romæ,
Totque neces, pestes, exitij omne genus:
Relliquiæ immanis Germani, immitis Iberi
Viuimus, & nondum funditus occidimus.
Extinctas siquidem Blosius nunc suscitat aras.
Instauratq; tuos docta Minerua choros.
Iam licet ingenijs se attollere, siqua iacebant;
Amissæ vt videant lætitiæ esse locum.
Nam paratis doctis conuiuia læta poëtis,
Et iubet omnem epulis hisprocul esse luem.
Gaudiaque & Risus, dulcesq; inuitat Amores,
Et Genium, & Citharas, atq; Salem, atq; Iocos,
At vos mansuras æternum hic figite sedes
Et Venus, & Veneris deliciosa cohors.
Læta Charis, Bacchusq; hilaris, formosus Apollo,
Et, positis alis, pulcher Atlantiades.

Laur. Puccius Card. ad posteros.

Ne me infelicem, mortales dicite, quisquis
Vel minimum ingenio, pectore, mente, vales.
Seu vitam inspicias & sanctè, & puriter actam;
Seu nostra cunctis commoda facta manu:
Seu consulta Patrum, seu leges, iuraq;, pessum
Subsidio noris non abijsse meo:
Seu totiens nostra adiuta est Respublica sumptu,
Priuatusq; operam Principis exhibui.
Quod si sola Deis bonitas nos æquat & astris,
Me mea supra homines me benefacta beant.
Adde meam tantum effigiem mutasse figuram,
Deq; Sene in Iuuenem transilijsse nouum;
Perq; manus titulos caro tribuisse nepoti
Inclita qui nostra proroget acta domus.
Ergo qui nostra doleat de morte; dolebit
Phœnicem, nato se renouante, mori.

Ad Alexandrum Medicem, Florentiæ Ducem. De bono Principe.

Quæ te legendo, Principem vt præstes bonum,
Docere possint scripta Alexander cupis.
Dicam duabus, nil moratus, voculis,
Quæ Regem eum putant, regere qui se sciat.
Hoc primum, & hoc secundum, & hoc est vltimum,
Nam quem iuuabit, qui sibi est inutilis?
Exinde posco perlegas, quæ Principes
Malos nefandis execrationibus
Amoliuntur; perditos Mezentios,
Turpes Nerones, Iulianos impios,
Sullasq; sanguinarios, Antonios
Stultos; & his est siquid impotentius.
Vt quæ legenti displicere noueris,
Eadem super te posse dici abhorreas.
Nam qui potentem laudibus colunt virum,
Non qualis is sit porro tradit quispiam;
Sed qualis esse debeat, talem canunt
Vafri, catiq;: vsq; adeo atrox periculum est
Aperire nudam veritatem Regibus,
Verum hinc, & illinc qualis esse quæritas
Disces, potenti vt excitatus Numine.
Hinc sæpe quod non audeat quis proloqui
Videre, & obseruare dabitur; proprium
Quod facere tibi possis, & vti æque ac tuo.
Pelle improbos, scelestos, atque subdolos.
Numquam timento te tui, at timeant tibi.
Tunc mi esto Dux, Rex, Imperatorq; optimus.

Amatorium.

Quid mihi, quod me ita ames, quod amari es certa, quod vltrò
Basiolum hic, illic ferre parata mihi es?
Si me, si te oculi obseruarint quattuor; inde
Dura anus, hinc tristis serua, seuera nimis?
Quæ tibi, vt Argus, semper inhærent; scilicet vt non
Sit mihi, nec tibi fas ex animo vti oculis.
Horum oculi lucem non sunt à lumine adepti
Stellarum: ignem atro de phlegethonte trahunt.
Vsque adeo, quosquos semel inspexere, tenebris
Obscurant, cæco peruoluuntq; chao;
Atque hos, atque tuos perdunt, sed nos quid agemus,
Lux mea, vti videam, tu quoque vti videas?
Audendum erue ab his duo, & eruam ego hinc duo; ita hostes
Aggrediamur. Amor vimq;, animumq; dabit,
Quid mage terrificum est sæuo inclamante Leone
Cùm fremit; & cauda terga, vterumq; quatit?
Hic tamen obiectu tenuis stupefactus amictus
Lanigera quauis mollior est pecude.
Audendum tentare licet quæcumque vetat lex,
Vt viuas, vt sis liber, vt imperites.

Nelphi Taruisini fatum miserabile.

Nelphus Euganei decus
Hem certaminis occidit;
Qui tot robora militum
Strauerat modò fortium,
Victor conto & equo ferox,
Miles insuperabilis,
Membris quisquam igitur suis
Fidat? impenetrabilis
Sit licet gladio, Phrygem;

Qualem fama canit Cygnum;
Quem genu, & clypeo obrutum
Acer Æacides necat.
Versus in tot imagines
In suem, in colubrum, in canem,
Vt Periclymenus, neci
Iam vicinus erat, fugâ
Suddola Herculeas manus
Eludebat; at illius
Telo denique concidit
Postquam se Ætherij Iouis
Demutarat in alitem.
Milo fortis & impiger.
Viribus perijt suis;
Robori vt bifido manus
Abdidit temerarias,
In prædam expositus feris.
Hic malo perijt dolo,
Cui papauere casida
Tincta est somnifero; mori
Cuius fortis & inclita
Virtus non poterat vigil.
Nostra spes vbi sistitur?
Pauca qua subeat viam
Nouit, omnia vt auferat,
Cuncta denique eunt suis
Fata casibus obuia,
Sole qui fuerat nouo
Summus; occiduo, in loca
Pessum corruit infima.

Ad Torquatum Bembi filium.

Quid ô quid tibi gratulantur omnes
Torquate? an iuuat esse purpurati
Nunc gnatum patris? ô inane vulgus
Atque idem insipiens, & infacetum
Si adiungi decus hinc tibi arbitratur,
Qui tua satis indole enitebas.
O mage insipiens, mage infacetum,
Si patri putat huic tuo ex rubenti
Tantillum decus additum galero;
Qui, suo satis inclitus vigore,
Dat non accipit vnde sit beatus.
Quod si cui libeat bene ominari:
Age, hanc dicite purpuram beatum,
Quæ tantum induerit superba sidus.

Ad Nep. suum Nicolaum Choraulum.

Nepos Choraule, quæris hosce quid dies
Octo decemque fecerim.
Dum te peregrè opella conduxit fori
Collimitandis finibus;
Futurum amatis Alpium colonibus
Fauori, & vsui tibi:
Ego antequam discederes iam occeperam
Ringi, oscitare, horrescere.
Mox leniori febre, & inde sacerrima
Decem hos laboraui dies,
Sed absque (quis hoc crederet) molestia.
Me visitante Sontio.
Cuius, Choraule, talis est nauitas
Sermonis, & tantus lepos,
Vt, quo fruaris homine, seu facetias
Seu dicta promat seria;
Præstaret ægrotare mense quolibet,
Vel quinque, vel septem dies.

Ad Iulium Aldionium Bellunen. Medicum.

Iuli, Aldionia in domo futurus
Et Laus, & decus; ausus occupare
Impubis cathedras vetustiorum;
Vnde & fulgura, & ignium nitores
Torqueres, animosque iuniorum
Explicans Aphorismicas latebras
In lucem ex adytis tenebricosis
Claro lumine fretus euocares
Debellare acies, statim sorores,
Quæ rerum arbitria omnium administrant.
Signo vix dato ad arma, terruisti.
Sed cur quæsierim quid hic, quid illic,
Pulchre feceris, & morer fateri
Quid mi præstiteris benignus, vltra
Spem omnem, atq; fidem, ô bene auspicatum,
Cui tu vix opera trium dierum
Cessantem podagram, indomabilem, acrem
Tam belle, & sapienter expulisti:
Reclamantibus, abnegantibusque
Voce vna omnibus, vllum in orbe nostro
Impactum hoc semel artubus venenum
Posse elidere: quando pensa id vni
Ius fatalia tempori dederunt.
Verùm in me experimenta profitentur,
Colum, stamina, forcipésve diras
Nullum Numen habere; vbi iuuetur
Quis Iuli ingenio, arte, cura, oppellis.

Petri Marij Gradenici liberalitas.

Principibus quondam Naturæ lege dabantur.
Omnia quæ fuerant optima cuiq; domi.

Quod

Quod si aliquem opprimeret paupertas dura potenti
Quas daret, è tenui flumine prompsit aquas.
Nos quoq; Præfecto debemus quidquid opimum,
Pingue, bonum, pulchrum quisque parare queat.
Omnia tu à nobis missa auersaris; vt is qui
Splendidus erga omnes vnicus esse velis.
Nosq; ita ab officio desistere cogis; vt vnus
Liber eas, omnes æs alienum habeant.
Petre Mari, quænam improbitas, te mittere cunctis
Optima quæque, tibi tu nihil accipias?

In Stertinij statuam.

Hæc est imago Rhetoris Stertinij
Quin non imago, verus est Stertinius
Qui morte consecutus est hoc muneris
Vt verus esset, quem putaramus, lapis,

Ad Ioann. Cornelium Fantini Clariss. F. Epigrammata Græca, olim à me Latina facta deposcentem.

Quid me, Iane, iubes studium puerile, tot annos
Posthabitum, immemorem nunc renouare senem?
Scilicet antiquos tibi vis me promere lusus,
Et data Atheneæ Romula plectra lyræ.
Hæc etenim tibi erant cordi memini & mini cordi
Illud idem, noram quod placuisse tibi,
Multa quidem tunc versa mihi pede libera ab omni,
Multa etiam iniectis vndique compedibus,
Nec satis interdum Græcis, insistere verbis;
Sæpe etiam contra ludere lusus erat.
Sed iuueni illa quidem vix allatura decorem:
Nunc forte opprobrio, si repetantur, erunt.
Quid rogo, quæ surgit nunc ætas aurea dicet?
Nam nostra argento vix numeranda fuit.
Vestra quid, in veras Flammata Academia laudes;
Quæ patrocinio nunc viget aucta tuo?
Cùm nos vilia quædam, & inepta parasse videbunt
Ipsi auro, gemmis murice conspicui.
Verùm olim hæc, olim perierunt ludicra nobis,
Scilicet ætati nunc magis apta tuæ.
Esto, datum vetulis equitare in arundine Graijs;
Censura tamen hoc non licet Ausoniâ:
Sed puerum esse mihi tam grandi ætate vetat quis?
Ante annos partes si senis ipse rapis.
Quare age, quod tanto studio me poscis, habeto.
Insanire licet vindice amicitiâ.

Antipatri Thessali.

Polypus æquorea porrectus caute iacebat,
Siccabâtq; vdos Sole iuuante pedes:
Nondum erat assimilis petræ color, hunc Iouis ales
Intuita è nebulis protinus arripuit.
Implicita attricis, infelix mergitur vndis;
Præda itaque, & vita elusus vterque sua est.

Luciani.

Fundus Achæmenidæ fueram prius, inde Menippi;
Inde alium, atq; alium mox dominum accipiam.
Credebat sese possessorem ille, putaque
Nunc alius demum Sors me habet vna suum.

Isidori Geodoti.

Gynnicus vt cepit Polypum, proiecit in herbas,
Nempe timens cirris implicuisse pedes.
Incidit in leporem porrò hic ibi forte iacentem;
Ah modo qui rapida effugerat ora canum,
Fortunæ hi lusus; capitur iam emissus, & is qui
Iam captiuus erat, mancipium ipse facit.
Gynnichus ergo mari piscem concessit habendum
Qui leporem vitæ præmia reddiderat.

Tullij Gemini.

Improbus, omniuorusq; sorex, qui nullius amens
Decipulæ trepidus morte lucella parat,
Neruiloquam Phœbi chordam corroserat: illa
Contracta, elisit guttura prensa feri.
Quid Phœbi certos arcus miramur, in hostes
Cuius certa etiam torqueat arma chelys?

Zelotæ ad Vict. Faustum.

Quorsum me à ventis radicitus extirpatam
Pinum, iterum ventis credere, Fauste, paras?
An quæ fixa solo sum visa Aquilonibus impar,
Gurgite in infido obsistere posse putas?
Me venti iam odere, mari non vtile lignum;
In terra quæ sum passa vices Pelagi.

In laudem Ioann. Aurelij Augurelli. De nouem Lyricis.

Præter rotundi vim fluentem Pindari,
Antiqua Olores octo habebat Græcia,
Suaui canentem barbito Simonidem;
Et personantem molle Bacchyliden lyra;
Anacreonta voce persuasoria;
Captantem Homeri dulce Stesichorum melos;
Sparsum cruore Lesbium tyrannico;
Sapphusq; pecten, alterum Lesbi decus;
Alcmana tenero praeferendum carmine;
Lasciuiore floridum versu ibycum:
Quorum sepultis inclitis laboribus;

Vno

Vno Augurello (quem videt, legit, colit
Cohors Latina fido & acri examine)
Vetustiorum damna abundè pensitat.

Ἀδήλου.

Quotquot mariti sunt, tot se esse naufragos
Fatentur omnes, & maritantur tamen

Pallada.

Gnatonum pater es aurum, gnatusq; laborum:
Teque habuisse, timor, non habuisse, dolor.

Additum.

Sit procul ergo dolor, procul & timor, ô ego viuam
Te sine lætius, & tutius ergo vale.

Luciani.

Tota breuis vita est bene agenti; at praua sequenti
Vnica nox æui tempora longa refert.

Meleagri.

Ardentem ex vtero Semeles lauere Lyeum
Naides, extincto fulminis igne sacri.
Cum Nymphis igitur tractabilis: at sine Nymphis,
Candenti rursus fulmine corripitur.

Menecratis.

Dum senium absistit senium exoptamus; vbi adsit,
Angimur, accepto an nomen amabilius?

Menecratis.

Igne ex Iliaco, telisque hostilibus heros
Æneas referens pondera cara patrem;
Argiuis, miserescite, ait sene præda retracto,
Parua erit, at nato maxima vt extulerit.

Zenodoti.

Exsculptum ad fontes quis consecrauit Amorem
Ignem hunc forte ratus posse perire in aquis?

Zenodoto respondet.

Propter aquas, flammæ Dominum non fixit Amorem,
Extingui hos ignes quod putet vllus aquis:
Sed quia, visceribus succensis, vnda ab ocellis
Liquitur, estq; simul flammæ & aquæ dominus.

Incerti.

Omnia sunt risus, puluis, nihil: omnia quæ sunt,
Ex his sunt igitur quæ rationis egent.

Responsum Seruatoris.

Bonum omne do petentibus,
Simulque non petentibus,
Malum, neque id petentibus.

In Oribasij librum de arte medica.

Qui liber hic auro radians, ostroque decorus?
Debitus hic dio cultus Oribasio.
Immortalem artem cuius cùm ferre nequiret,
Abiecit totiens stamina parca furens.

Stratonis.

Curabat Capito vitiatum lumina Chrysen,
Qui stadijs turrim cerneret octo procul;
Atque hominem à stadio, bissenis ortyga ab vlnis,
Exiguum binis pædiculum à spithamis.
Nunc vrbem à stadio vix vno prospicit, & vix
Lucentem noctu per duo plethra Pharo.
A palmo vix cernit equum, quo visa coturnix
Tramite, vix magnus struthius excipitur.
Quem Capito vlterius si curet, vix elephantum,
Tantum animal, digito proximus aspiciet.

Mimnermi.

Tute animum exhilara; ciues nam omnino loquaces,
Vulgo te dicent, ille malum, ille probum.

Viuendum.

Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas.
Hœdus heri mollis cras Caper hircus erit.

Luciani de prudentia.

Consilium vtilius lento vt pede fertur, vt ardens
Præcepsq; ponè pœnitentiam trahit.

Clytemnestra ab Oreste iugulanda.

Quoque machæram diriges?
Vtero, an mamillis? is tulit
Te, nutrierunt alteræ.

Palladæ, de duobus infantibus simul editis, & statim extinctis.

Prognata Grammatico elocata nuptui,
Inauspicato patris infausti omine,
Maremque femellamque, neutrumque edidit,

Pro explicatione ioci.

Prognata Grammatico nurus,
Vno maremque & fœminam
Partu edidit; statim perit
Vterque: mater clamitans,
Neutrum, inquit, hoc erit genus.

Dionysij Tarsensis tumulus.

Si cubat hic, quisnam sine floris honore, requiras,
Tarsensem hic tumulus me Dionysium habet.
Ter viginti annos vixi qui cælibe vitâ:
Fecissetque vtinam sic pater ipse etiam.

Palladæ.

Fœminea est sors tota odiosa: duæ tamen horæ;
In thalamo vna iuuat, in tumulo vna beat.

Vel.

Fœmina tota odium est: horis tamen illa duabus
Commoda; concubitus hæc erit, illa obitus.

Leonidæ.

Quærens edaci corpori vagus cibum,
Claudum ferebat cæcus illi fænerans

Pedes, ab illo fœneratus lumina.
Quid non egestas dura mortales docet?

Platonis.

Astra intercolit astra Aster meus ô mihi detur
Cœlum esse, vt te oculis pluribus aspiciam!

Vel.

Stella meus stellis decus additus: opto ego cœlum
Esse, oculis vt te pluribus intuear.

Eiusdem.

Olim inter viuos fulgebas Lucifer; Hesper
Morte obitâ fulges nunc apud exanimos.

Iuliani.

Dum serta texo, nactus
Inter rosas Amorem
Hunc pinnulis prehensum
Mersi in falerna, moxque
Omnem ebibi liquentem:
Cui nunc meos per artus
Lasciuulo & petulco
Titillat vda pinna.

Luciani.

Si properanter edis, si lente curris; adhortor
Vt pedibus cœnes, vt stadium ore ineas.

Demodoci, vt in vulgatis exemplaribus.

Hoc quoque Demodoci dictum: Chij mali, at illud
Non ita vti dicas; hic malus, ille minus.
Praui omnes inquam; Procleam si dempseris vnum
Et tamen idem etiam Chiius est Procleas.

Vt verò apud Strabonem.

Hoc quoque Phocilydæ dictum: Lerij mali; at illud
Non ita; vti dicas: hic malus, ille minus.
Praui omnes, inquam, Procleam si demseris vnum;
Attamen idem etiamnum est Procleas Lerius.

Æschili in Dominationem.

Catulum Leonis alere in vrbe non iuuat,
Magis cauendum ne Leonem nutrias;
Quem qui educarit, eius & mores ferat.

In Nemeseos effigiem.

Vna manus cubitum prætendit, & altera frenum.
Illa, modum serua; hæc admonet, os cohibe.

Lucilij.

Omnia, vt historia est, saltasti Marce; sed vnum
Miror, & id magnum præteritum esse tibi.
Nam Nioben saltans, lapides imitatus inertes,
Mox Capanea, ad humum, Marce, repente ruis.
Astute at nimium in Canace: nam cùm ensis adesset;
Viuus abis scæna: non id vt historia est.

In horas iure suo. F.G.H.I.

Horæ seueris quatuor negotiis
Sunt subtrahendæ, vel Catone vindice.
Quas si notare more Graium litteris
Velis Latinis; sexta nil, & septima
Aliud monet, nisi, vt Fruare, & Gaudeas;
Octaua, nonaque, Hilaritatibus, & Iocis.

Apollinarij.

Nil mouet, absenti quod quis mihi detrahat; ille
Me male habet, præsens qui mea facta probat.

In Stratophontem Pugilem.

Post viginti annos, Ithacè in sua tecta recepti
Æuo agnouit iners effigiem catulus.
Quattuor at Stratophon certasti cestibus horas;
Ignorantque canes te, simul & populus,
Quod si etiam in speculo faciem conspexeris istam,
Iuratus dices, non ego sum Stratophon.

Palladæ.

Filium habes, qui est alter Amor; Venus altera coniunx:
Es Faber, vt meritò claudus vtroque pede es.

Poliani in fœneratorem.

Tam diues auri, disce cur pauperrimam
Vitam trahas, namque omnia
Das fœnori; hinc fit vt habeas semper nihil;
Alius vt habeat plurimum.

In Podagram.

Membrifrago è Baccho, de membrifragâ Cythereâ;
Filia progenita est membrifraga hæc podagra.

Musonij Philosophi.

Si cum labore quidpiam rectè egeris;
Labor recedit, rectè factum permanet.
Quod si iocosè nequiter quid egeris;
Abit voluptas, turpe factum permanet.

Incerti.

Sunt Gratiæ tres; tu tribus superaddita;
Vt nempe possit Gratia esse Gratijs.

Ad idem, in Leuces laudem.

Tres prisci charitas canunt poëtæ,
Atque vnam Venerem, & nouem Camœnas.
At Leuce Charis est, Venus, Camœna.
Ergo hæ quattuor, hæ duæ, hæ decem sunt.

Philodemi ad Xantippem, nos verò ad Flauiam.

Pomum ego; quique tibi dat me, te deperit. audin'
Flauia? marescam nempe ego, tuque etiam.

Sophoclis de pecuniæ tormento.

Integrum ad nummos hominem ne dixeris vllum;
Quendam adimo, is quis sit, nondum etiam video,

Ad idem.

Vir qui resistat integer pecunia
Ignotus est adhuc mihi:
Ni forte quidam sit; is ecquis nam siet,
Videre nondum est obuium.

In amorem difficilem.

Fames amorem sedat: hæc si non valet
Sedare tempus eleuabit optime,
Præstare tempus ni queat; laqueus potest.

Hipponactis, Aurum non supprimendum.

Si quis domi recondat auri plurimum,
Ficusque paucas; comparetque seruulos
Duósve, trésve, iudicabit illicò
Auro domi præstare ficum plurimo.

Nicostrati, in Garrulitatem.

Si indesinenter & velociter loqui,
Prudentiam indicaret; vtique hirundines
Fortasse quàm nos sapere dicantur magis.

Aristophanis in Reip. turbatores.

Fecisti vt is qui captat Anguillas, facit:
Quieta cùm sunt stagna venatur nihil.
Sed cænum vbi omnem illac & hac subuerterit,
Captura magna est tu quoque vbi perturbaueris
Hinc ciuitatem & inde, plurimum capis.

Epicharmi in officia mutua.

Na manus manum fricabit
Da quid, auferes quid.

Sed enim illud vulgatum magis.

Manus manum; digiti interim digitos lauant.

Nicander de partu Viperæ.

Dij meliora tibi ne tunc incautus apertis
In triuijs, cùm forte acres mas luridus atræ
Coniugis euasit dentes, & fulminis ictum,
Vipereo occurras generi namque illa in apertas
Excipiens semen fauces, caput inde mariti
Complexu in dulci abscindit: mox damna parentis
Extincti fera progenies vlciscitur, aluo
Maternâ abrosâ, catuli sine matre oriuntur.
Sola etenim hæc animat fœtum; reliquæ oua colubræ
Per siluam excludunt que fouentq; in cortice prolem.

Philemonis. Edulia nimium extenuantia.

——— Atque per Iouem,
Innata petris obsoniola, capparin,
Thymumq; & asparagum, alia quoq; huiusmodi
Quam vereor extenuatione præ nimiâ,
Ne me cadauer exanimum humi deserant.

Pindari, pro versutia.

Age age colore Polypi
Mentem apparatus optimè,
In vrbe quâ velis mane.

Theognidis.

Mentem habeas quam multiporus dum cautibus hæret
Polypus, ijs vitreo corpore persimilis.

Ad illud Antipatri de Platone, nos de marmoreo eius capite apud Bellinos Venetiis.

Produxit Æsculapium mortalibus
Apollo, corpus vt foueret languidum:
Dehinc Platonem protulit sanctissimum,
Animum vt foueret & beatum redderet;
Qui mox peractis lege nuptijs sua
Adscendit vrbem quam sibi construxerat,
Et collocarat in pauimento Iouis;
Nobis relictâ, quam vides, imagine.

Antiquissima Athenis inscriptio, super ficu.

Hic quondam hospitij Phytalus suscepit honore
Legiferam Cererem; quæ molli cortice poma
Prima dedit, dicere sacram mortalia ficum
Ora genus Phytali decus hinc insigne secutum est.

In vitem; cuius hæc propemodum est sententia.

Quæ feritas? quisquis dona immatura Lyei
Ante diem è vitis palmite sustulerat.
Labraque perstrictus vecors abiecit, vt esset
In pedibus tritâ vile putamen humo!
Huic pater instauret Lenæus digna Lycurgo:
Quando ita nascentem sustulit Euphrosynen.
Namq; aliquis vino hoc hilaris cantasset, amasset,
Aut poterat curas dememinisse graues.

Non vero adolescente ætate iocati, contrà ita respondimus.

Macte animis, quisquis vinum hoc immite perosus
Allisit putri vile putamen humo.
Ramosq; & plantam totam ab radice recidit,
Atque ita gliscentem sustulit Aphrosynen.
Namq; aliquis, poto hoc vino grauis, isset ad arma
Aut decoris poterat dememinisse sui.

EPIGRAMMATA, QVAE iunior scripsit.

Ad Hier. Donatum.

Donato cupis optimo libelle
Donari, eximium eligis patronum;

Qui præter generis decus superbi,
Et fortis bona; & inclitos honores
Ornatißimus vndecumque fulget:
Vates optimus; optimus Senator;
Orator simul optimus, retundo
Doctorum celebrandus ore: quicquid
Mortalem licet assequi assecutus
Est feliciter, ingeni relictis
Humani numeris, Deo propinquus.
Idcirco reuerenter hunc addito.
Sed cautus tamen ibis ad clientis
Docti iudicium Tryphonis, antè
Quàm tanti Domini manum fatiges.
Emunctus Trypho, & absolutus ille
Ille est arbiter; an suo patrono,
(Cuius tam stomachum scit, vt summet)
Donet te, an procul exigat notatum:
Qui si te nitido probet lapillo,
Donatus probet, & probent Camœnæ.

Hermolai Barbari pictura.

Peregrine, ciuis, nate in vrbe, & aduena.
Quicumque adoras templa Musarum sacra:
Huc in beatæ, etsi occupatus, Vrsulæ
Diuerte cultum hinc à sinistrâ suspice,
Inter sacratos hinc & inde Præsules,
In purpuratâ veste nobilem virum.
Quid fronte primâ iam ominaris maximum?
Viua hæc imago est Hermolai Barbari.
Aciem sacrasti, ne profana videris,
Candente fœlix ære lumen excute.

De Paulo Canali.

Iuppiter ad Musas: dilectum ostendite natum,
Quem merito Superûm gens mea honore colat.
Confestim in medium prodit Musa Attica; Paulum
Canalem ostendit delicium Aonidum.
Hic meus est, Etrusca refert; Romana repugnat,
Esse suum affirmans: lis grauis orta Deis.
Consulitur Phœbus, placitum est audire canentem.
Is cecinit Græcus, Lydus, & Ausonius.
Tum Phœbus, non est, cuias sit cernere verum
Ominor hunc fratrem, Iupiter esse mihi,
Iuppiter huic verum; nam te supera alta colente;
Qui coleret terras, Phœbum alium genui.

De luminibus Daphniæ.

Vespertina meæ lumina Daphniæ
Resplendent, rutilo sidere vt Hesperus,
Matutina meæ lumina Daphniæ
Fulgent, vt nitidâ lampade Phosphorus.
Opportuna meæ lumina Daphniæ
Demulcent, radijs Phœbus vt aureis.
Importuna meæ lumina Daphniæ.
Icunt, vt celeris fulgura fulminis.
Nobis ergo meæ lumina Daphniæ
Sunt fulmẽ, Clarius, Phosphorus, Hesperus
Si fulmen penetret corda ferociter;
Succis Phœbus adest auxiliaribus;
Mane aspecta, diem mi placidũ exhibent;
Noctem visam ferunt vespere candidam.

Pontani Tumulus ad Viatorem.

Scriptorum venerabilis magister
Pontanus cubat hic Viator, illum
Commentus bona verba forte adores?
Ne fac huic mala quin precare multa;
Omnem vt surripuit poëtices vim.
Nam dum tam bene scribit, adq; amußim
Æquat omnia; perpolitq; ad vnguem
Quauis arte decoreq; absolutus:
Secli terriculum fuit sequentis:
Nemo scribere vt audeat nepotum.

Viator.

Quin pacem huic, bona quin precare, libans
Thus, costum; violas, crocum sepulchro:
Qui dum tam bene scribit, adq; amußim
Æquat omnia; perpolitq; ad vnguem;
Quæ obsoleuerat ars, decorq; rectè
Scribenti, auspicijs renidet huius;
Nostra ætas veteres vt æmulari
Et poßit simul: & simul præire.

Marullum in aqua moribundum consolatur.

Cur adeo fluctus contra conaris? in vndis
Oppetijsse horres, cur Helicone satus?
Igneus vt gelido vigor extinguatur in amne
Forte times? atqui sæpe fit ignis, aqua.
Non hoc, inquis habet male me: quod miles, & acer
Sim doleo: sub aquis militem obire pudet.
Ah ne indigneris, miles licet impiger; astra
Hac peruulgata fortibus ire viâ.

Hac

Hac pius Æneas, & bello magnus, & armis,
Hac Romæ fertur Romulus isse pater,
Sfortia summus honos belli, inuictusq; Robertus,
Hac, qua tu, ad superos transiliere polos.
Debentur cœlo fortes: cœlo ignis & aër,
Vndaq; supposita est infima terra tenet,
Scandenti à terra ad cœlum stat limes in vndis
Primus: age hac cœlum scande Marulle via.

De Ioan. Sulpitio Verulano, ad Camillum Capilistam.

Quem tradas puero tuo legendum
Quæris Grammaticum Camille iuris
Prudentißime doctor vtriusque;
Frenato vt valeat stilo, vt soluto,
Vt compta & lepida Latinitate
Sit cultus, speciosus, expolitus;
Petro Sulpitium dabis legendum:
Hunc discat, repetat, frequentet vnum,
Huic sermo grauis, elegans, Latinus;
Huic ars perbreuis, erudita, fida:
Hic quantum satis est docet; molestis
Non ambagibus implicat legentem;
Non incondita & exoleta quædam
Ostentat nitidißimus Magister
Scitu nobile quidquid est reponit.

De Iano Parrhasio.

Parrhasius quantum picturæ contulit olim;
Parrhasius noster contulit eloquio.
Ille fuit celebri deductus origine Phœbi;
Hic genus vnde trahat, scripta diserta monent.
Ille suos velat tenebris ex arte labores;
Hic aperit clausum quidquid erat tenebris.

Ad Bernardinum Camusium.

Dacnon, Camusi, nugulas carpit meas;
Quas æmulatur sedulo.
Insanit, aut est omnium vaferrimus;
Qui tam scienter desipit.
Sed esto, carpat vsque, & vsque; dum illius
Nos laudet æmulatio.

Ad Bertutium Superantium.

Quod celeri tibi sæpe fides sub pollice fracta est,
Siderei euenit Numinis inuidia.
Bertuti, satis est phthongos æquare supernos;
Ne superes cautum, & Dii vetuere, polos.

Ad Flaminium Viuum.

Hem quod nunc homines boni feruntur
Qui quum plurima scriptitent, vtroque
Dicendi modulo pedestri, equestri,
Ipso iudicio tamen laborant;
Quod primum cauere eruditum oportet.
Sunt qui iudicio valent seuero
Verba & singula pensitent ad vnguem:
His dicas, video eruditius nil.
At miror, valeas videre numquam
Horum versiculumve, epistolamve:
Thesauris sed enim incubant repostis.
Mox cum funere litteras sepulchro
Condunt immeritas, & omne nomen.
Raro Iuppiter vni vtrumque donat.
Quid censes bone Flammini expetendum?

Ad Bapt. Egnatium.

Incorrupta cohors iuuenciorum
Nec non sobrius ordo grandioris
Ætatis, veterum seuerus ordo
Defunctum modo Prunulum dolebant
Musarum, atque Academiæ parentem:
Sed postquam rediuiuus in supernas
Auras prodiit, ob tuas Camœnas
Longe clarior, optima sacerdos,
Egnati, grauis eruditione,
Quantum vix alius sit Italorum.
Cuius scripta decora per disertas
Incasura volant manus, libenter
Emunctis quoque naribus probanda.
Quis non viuere Prunulum fatetur?
Æterna aut potius die beatum?

Ad Daphniam.

Quum te oculis video, mea Daphnia, sum Iouis ales,
Vt nequeam à grato Sole mouere oculos.
Dum moror obtutu, languescunt lumina, hebentque;
Vt vespertilio ferre aciem nequeo.
Luce tua interdum sic gaudeo; vt auferat, atque
Vrar, vti circum lampada papilio.
Mox Salamandra hærens oculis intentus in ipsis
Fio, ignisq; tuus, me prope eunte, perit.

Nec Salamandra tamen fio, riget illa: ego in æstu
Ardeo, solam atræ vim Salamandræ habeo.

In rosam Ant. Fragrantiani.

Fragrantiani quæ tegis manum rosa,
Dum summa cœli contuetur semina
In appetentis ora sponsæ hiantia
Delapsa, rerum tot nouatus edere:
Des, an receptes inde odorem, nescio.
Si das; ab almo consecuta es Phosphoro,
Quem strictiorem mane fundit spiritum;
Sed ore Phœbi, quem receptas, defluit,
Et summi odorem contrabit secum Iouis,
Rerumque carpit omnium fragrantiam;
Humana coniectura quas vis concipit:
Fragrantiano nomen vnde est inditum.

Ad Ioan. Antonium Marosticanum.

Doctrinæ mihi conscius pusillæ.
Nomen Pierii, quod abnuenti
Doctorum indiderant mihi cohortes,
Numquam admittere fisus, abnegabam.
Sed postquam ex tabulis vetustiorum
Vatum perdidici Marosticane,
Vt mutato habitu, professione,
Victu, & nomine; sæpius minister
Mutetur Geniusque, visque cœli:
Cur; quod debueram vel impudenter
Vsurpare; datum omnium fauore
Audacter verear meum tueri?

Ad Sodales Pataui philosophantes.

O felix torus! ô beata mensa!
Quam tot suauiloqui beant poëtæ:
Quam tot Socratis æmuli frequentant.
Canalis, cithara decus supremum;
Cultus Nauiger, elegans, canorus;
Emunctus Trypho perpolitus, acer;
Motensis vehemens, & eruditus;
Expromptus Maro, floridus, decorus;
Borges grandiloquus, venustulusque,
Nardinus grauis, integer, seuerus,
Comis Lampridius, facetulusque
O felix torus! ô beata mensa!
Verum, vt sit numero vndecumq. felix,
Musarum numero decenter aucta,
Donec, quæ mereat, sequatur vmbra:
Nonum admittite nunc Valetianum.

In Zerbi Medici cædem.

Dum saciare pio fauces in sanguine Turca
Ardet & expleri sæuitia illa nequit:
Perfidus allectum Zerbum iugulauit, & ictu
Sic vno extinxit millia multa hominum.

Ad Rosinam.

Es Rosa, fersq. rosam rosea pro fronte ligatam:
Inditium rosei verticis ipsa rosa est.
Vnus odor flori, & fronti; color vnus, & vnus
Est decor; amborum vita eadem, vt sapias.

De Andreæ Maronis extemporalitate ad Dantem III. Aligerum.

Opportunius ecquid esse Dante,
Aut quid commodius potest videri?
Te inquam, Aligero, optimo poëta
Et ciue optimo, & optimo patrono;
Quo Verona diu beata viuat.
Tu numquam aureolum petis recessum,
Quin tecum Aoniæ simul puellæ,
Quin tecum Aonii simul poëtæ
Concedant, & Apollinis suppellex.
Deprompta propria penu tot affers,
Atque hæc qualia Iuppiter supreme!
Deprompta alterius penu tot affers,
Atque hæc qualia Iuppiter benigne!
Vt addis mihi nunc mei Maronis
Tam suaues Epigrammatum lepores:
Qui lectus placuit tibi, & relectus.
Quid si illum audieris? velut sodales
Octo audiuimus optimum sodalem,
Nos audiuimus: audit hunc & omnis
Doctorum manus in dies, canentem
Mille ex tempore carmina erudita;
Quis nil sit lutulentum, inexpolitum;
Nil absurdum, & inane, nil hiulcum:
Tamquam Virgilii mora: & labore;
Tamquam tempore culta sub nouenni.
Tunc tu pollice vtroque, tunc Maronis
Affirmes bene nomini euenire:
Quando quod veteri abfuit, sed vnum,
Prælarge nouus hic Maro rependat.

Bernardi

Bernardi Rubrii Episcopi munus.

Quis me puniceo colore vestit?
A collo incipiens manus ad vsque,
A mento incipiens pedes ad vsque?
Musarum chorus; & chorus Laborum.
Sic sic nox vigilata sic quiescit:
Sic nunc auspice Rubrio poetis
Curtas vtile sit secare noctes;
Ex quarum tenebris color resultat;
Qui cœli superat decus sereni.

Prolixitatem non incongruam Hendecasyllabis.

Pontani Hendecasyllabi notantur:
Vt qui nil habeant Catullianum;
Vt qui luxurient nimis, licenter
Centenis quoque versibus redundent.
Si legem inspicias sacram [illegible]atonis,
Funebres querimoniæ quaternis
Sunto versiculis: sed vt Philetas,
Sed vt Callimachus, Propertiusque;
Nec non Albius atque Naso, voti
Sensum hoc carmine compotem attulerunt;
Accreuit numerus, decor, voluptas.
Vt incultus ager prius virenti
Frugum è gramine sat, superque habebat;
Vt mox imposita est seges, nec vna;
Mox intersita vitium propago,
Infossa & pirus omnis, omnibusque
Altæ marginibus nuces obumbrant,
Iam censum Domino aggerat; petendus,
Non tantum pecori, vt prius, sed ipsis
Iumentis, auibus, viris, Deisque.
Sic olim Hendecasyllabi, Catullus
Quos princeps decorat, breues fuerunt:
Postquam cognita vis, leporque in illis;
Indultum ingenio est, patentiori
Decursum spatio, & procaciori
Lasciuitum animo, quid inuidendum,
Vt conuiuæ aliquid sapit palato,
Id adponere pleniore quadra?

Matth. Albinum & Nic. Angelicum, sodales alloquitur.

Albine, Angelice vnici sodales,
Ambo culti animo probo, & modesto,
Ambo simplicitate liberali,
Ambo moribus optimis decori:
Vos hic caræ animæ, seueriori
Addictæ Sophiæ, grauem Mineruam
Feruenti studio coletis, inde
Solamen genitoribus cupitum,
Et vobis decus, & perenne nomen,
Atque ingens mihi gaudium daturi;
Me Mons Aureus auocat, petulcas
Ad Phœbi choreas, leuesque nugas:
Quando non licet id ita appetenti,
Vobiscum Sophiam sequi beatam,
Aduersante necessitate dura.
Ergo inglorius inter otiosos
Versatus Satyros, chorosq; agrestes,
Ærumnas studio meas inani
Flebo illic, meditabor, & reponam
Vos nostræ memores sodalitatis,
Si sincera animi fides probati
Incorrupta manet; iocosa nulla
Nulla & seria verba conferetis
Campagnæ lepida accinente Musa,
Quæ non accipiant Valerianum.
Nam qui vere amat, is procul reposto
Absit corpore quo magis, magisq;
Præsens mente aderit magis magisq;.

Ant. Meribarbum ad Musas reuocat.

Tu ne igitur sacrum linques Meribarbe vigorem
Ingenii extinguens fulgura clara tui?
Ille igitur nitidus dicendi candor abibit?
Et suauis Lydi carminis ille decor?
Illa igitur tantos amittet Morula fastus,
Morula carminibus nobilitata tuis?
Omnia surripient damnosa volumina Legum;
Quæ tot ab inceptis surripuere bonis?
Incultas querimur nostri cur temporis artes,
Libera si ingeniis nulla relicta via est?
Hic petet extremos Arabas, Helicone relicto;
Ille Caledonias raptus adibit aquas,
--Hic citharis ad fœda cadet clysteria missis;
Speque auri totiens aurea vena perit.
Improba sic magnis sitis hæc conatibus obstat,
Nec datur accepti sideris orsa sequi.
Tu tamen inuito nonnumquam patre licebit.
Clam, quæ te sequitur Gloria, respicias.
Sæpius horridulis chartis defessus, amicos
Pieridum cantus, plectraque amœna petas.

In Argonauticos Egnatii Commentarios.

Quum nauigarunt Thessali primum Duces
Ignota Ponti littora, & ditam Cytam;
Vix attulerunt inde vellus vnicum,
Argiua quidquid consequi potuit ratis:
Nunc orbe toto classe viso, & cognito
Et multa vectant vellera, & multas opes:
Quales dat vnda Rubri, & Indici maris,
Arabsq; felix, & beata Persia
Vnguenta nardi, balsamique hedismata
Quidquid voluptas delicata congerit,
Gemmas, odores, vniones, thus, ebur:
Et quidquid aris æstimatur plurimi,
Quæque vsque ab imis proferuntur insulis;
Quarum pedes tenduntur ad nostros pedes.
Has assequuntur nunc opes, lætissimi:
Egnatiana quos carina vexerit.

In Pauli Cœnalis obitum.

Ingentem Italiæ cladem Fortuna pararat,
Horrida tormentis, igneq;, & ense furens.
Sed primi postquam frustra cessere tumultus,
Canduit, & maius pectore mouit opus.
Torua itaq; Euganeas deflexit lumina ad vndas:
Plurima qua Hadriacis insula surgit aquis,
Hic videt Aonio Canalem milite Paulum
Palmam omnem è Musis asseruisse sibi,
Nec mora; quin Græci & Solymi, nomenq; Latinũ
Tam lata Pauli sub ditione forent
Tunc secum. Veneti populis dant iura subactis;
Iura quoq; ingeniis, eloquioq; dabunt?
Hoc saltem prohibere licet: simul improba Paulum
Excipit, hæc vicit, cedite iam Veneti.
Namq; aucto terræ imperio, amisistis in vno,
Atticum, Idumeum, Romuleumque decus.

Ad Franc. Philomusum.

Si nequis, Philomuse, nos adire,
Distentus studio negotioso;
Dum Rhetor nitidissimus Latinum
Veronam eloquium doces amœnam:
Te nostri fluuii altiles adibunt,
Nam quosdam tibi gammaros paraui;
Qui antrorsum veluti ambulant, retrorsum
Veloces redeunt, pauore abacti;
Octonis pedibus, rubente testa;
Binis brachiolis, minacibusque:
Et qui forcipibus caput minutum
Dentatis bene muniunt, fouentque:
Turba est mascula grandiore chela;
Contra fœmina grandiore cauda,
Atque hic nobilis arctiore chela,
Atque hic nobilis arctiore cauda.
Scin' quo prorsus honore censeantur?
Si pepo fluidam relaxet aluum;
His vis, sistere largius citatam.
Ad morsum rabidæ canis medentur,
Atque ad vipereos medentur ictus.
Scin' doctis rabidas canes nocere?
Scin' doctis quoque viperas nocere?
Nos, inquis, studiis vacamus; ergo
Cura est, & stomachi, & cerebri habenda:
Hi semper stomachum, caputque lædunt.
Id forsan reliqui: aureis in vndis
Quidquid nascitur, vtile, & salubre est.

Ad Aug. Donatum Hieronymi F.

Donate amice; qui disertæ Pallados
Cultor Quirinam, & Atticam Musam colis,
Nixus paternis firmiter vestigiis;
Vt qui potenti stirpe cedis nemini,
Sic eloquenti dote cedas nemini,
Vrbanus ille patruus carus mihi;
In me educando qui vicem patris gerit,
Cliens parentis perstitit semper tui,
Tuusque semper illius fautor parens.
Nos æmulari par eorum semitam;
Ideoque iure hæreditario, licet
Vterque viuat, sitque victurus diu,
Tu me clientem, ego te patronum postulo.

Bertutium Superantium ad Philosophiam adhortatur.

Incipit oppositam pedibus qui repere molem,
Eximio superat grande labore iugum,
Vt tenet aërei placidissima culmina montis.
Languida felici membra quiete leuat.
Pastus amariciem rigidæ radicis acerbam,
Molliculi glutit dulcia mella faui.
Hoc Sophiæ asperioris iter Superantule pergas
Dummodo; post fellis pocula, nectar habes.

Ad Battum Antiquarium.

Quod non historias remotiores,

Non

Non incognita verba, & exoleta,
Non sensa & penitissimis figuris;
Quæ vix Delius eruat natator,
In nostro facilis feram libello;
Sed quæ quottidianus vsus affert;
Sed quæ temporibus Terentianis,
Sed quæ temporibus Maronianis,
Atque infra placitum legi parumper;
Eneruem, & vietum exigis libellum,
Ostentasque tuum, adserisque sensa,
Quæ non explicet Oedipus, tenere,
Cæcia impenetrabilem Magistro;
Euandri vetus idioma habentem;
Sic neruum, & validas habere vires;
Heracleitus ita asper, & Lycophron,
Nec non Phestiadæ cutis poëtæ.
Erras Batte, nimis disertus, erras:
Vt dicam tibi dicta sobriorum
Quo quis doctior, eruditiorque,
Hoc emunctior est, apertiorque,
Qualis Tullius, & Maro, & Tibullus:
Sed quo infantior, imperitiorque:
Hoc obscurior, exoletiorque est:
Qualis tu, & similis tibi inuenusto.

Ad Aluisium Phoscarin, Nicolai F.

Summorum, Aluisi, proles generosa parentum,
Phoscarioque etiam nobilitate Duce;
Vt taceam illustremq́; patrem, illustresq́; propin-
Diuitiis, rebus, falcibus, ingeniis. (quos,
Incrementa tuis maioribus ampla daturus,
Surgis honorato conspiciente loco:
Quando tibi celebres iuueni elargitur honores
Patria grata; viro qualia danda forent.
Perge igitur, quo te Virtus vocat inclita felix,
Accrescantque seni singula pro meritis.

De Ioan. Bapt. Scytha. Feltr.

Qui linguæ columen fuit Latinæ,
Præstans ingenio, disertus ore,
Quæris, cur Scythæ dictitatus esset?
Exponam breuibus, nitere cultum
Peligni eloquium disertioris,
Eiusdem facilem modis auenam,
Diuinum ingenii boni vigorem,
Illi sobria turba iudicauit
Doctorum: simul omnibus poetæ
Persuasum est animam sacri nouatam.
Verum, quum Scythica sepultus ora
Nilo olim fuerit probatus hæres,
Illinc ceu rediuiuus aduolasset;
Nomen de Scythia Scythæ recepit.

Ceciliæ Battaliæ casus, ad Christophorum Trottum eius fratrem.

Stat vetus, & longum sine tecto exposta per æuum
Trotte, domus, bellis depopulata feris:
Cæcilia hic tibi cara soror tabulata pererrat
Dum malesida, aucto pignore iam grauior;
Cessit putre solum pedibus, tabulæq; labantes:
Hæc ruit; & pessum fœmina ad vsq; cadit.
Embryon ecce locis sese exporrexit in imis,
Sustinuitque pius tam graue matris onus,
Qualis erit, matura viro si accesserit ætas,
Qui cepit, neque adhuc editus, esse pius?

Ad Ioan. Gemmosum Bellunen.

Pro strena illepidos tibi dicaram
Quosdam versiculos, nec elegantes,
Tu tot aureolos mihi dedisti,
Gemmose, æquiparande Pollioni:
Et, pergam modo plura polliceris.
Hoc Glaucum superas, quod ille ferrum
Donati precium recepit auri:
Tu chartas recipis leues, inanes.
Glaucus stultitia fuit furenti;
Tu miti pietate liberalis.
Hunc caussis superas duabus ergo,
Quod nil accipis, & scienter offers.

Cupido Fontanus in hortis Illustriss. Isabellæ Mant. Princ.

Aqua hæc, perenni quæ redundat flumine,
Non est, vt ominare, venis eruta;
Non fistulatim ductus humor pensilis:
Non per meatus lympha subterraneos,
Emissa plumbo prosilit foratili.
Non spiritali pulsa folle excluditur;
Sed ex amantum lacrymis (quas improbus
Pascit Cupido) manat vnda lugubris.

Ad Virg. Zauarisium.

Intra tempora nostra si leporem
Nostris carminibus sat approbatum

Adscribas, bone Virgili; erubescam;
De parci mihi conscius vigoris:
Nedum carmina te feram superbus
Antiquis mea comparare chartis;
Tali Hector licet ore gloriosus
Laudari velit: est enim beatum,
Laudatorum hominum ore habere laudem.
Tam me non tamen approbes amanter;
Quem naeuus cruciat maligne inustus;
Verum laus iugulat data immerenti.

Sidera non fallacia.

Casurum ab alto Praesulem quemdam magus
Coeli peritus dixerat.
Ille, vt caueret, infimam partem domus
Descendit; & totum diem
Humi iacebat, irritas demum ratus
Vitare siderum minas.
Sed ecce sero nuncius crepusculo
Episcopatu hunc rettulit
Fuisse trusum, tum miser clamans, ait,
Cecidisse non poteram altius.

Ad Tryphonem Dalmatam.

Plutinum celebras Agrestianum,
Laudans nobilium genus parentum,
Laudans ingenium Attico, & Latino
Exultum eloquio, atque dignitatem
Vultus eximiam, valensque pectus;
Prudentem, facilem, pium, modestum,
Virtutis nitidum inclita sacellum,
Demum dotibus omnibus decorum,
Et centum iuuenem artibus rotundum.
Quid tanta accumulas Trypho; tot vno
Verbo claudere si potes venuste?
Est ditissimus; hoc satis superque est.

In Odor. Franc. Persicini, C. Bellun. obitum.

Persice docte iaces? Musis quid fiet amoenis,
Te solitis duro tempore habere patrem?
Quis tam feruenti vates sermone focillet,
Muneribusque datis excitet ingenia?
Quis tam erit auxilio patriae; tam gratus amicis;
Quis modus in magnis rebus habendus erit?
Proh dolor! ô populi fatum lacrymabile nostri!
Fulgebas patriae tu decus omne tuae.
Tu tamen aethereum felix elatus in aulam,
Exigis ingenii praemia larga tui.
Nos laceri crines tundemus pectora palmis.
Questi iactura tristia damna grauis:
Sicque diu penitus nostris infixe medullis,
Quo licet in terris nomine, viuus eris.

Ad Ioan. Bapt. Rhamnusium.

Rhamnusi, sociûm meorum ocelle,
Qui cum Antenoris olim in vrbe totos
Dies ducere candidos solebam,
A Sole exoriente ad occidentem;
Cur te visere nunc mihi negatum?
Post tot secla peracta & inchoata:
Quem passim Hadriacae per vrbis vndas,
Et passim Pataui per vrbis aedes
Tanto quaesierim labore & aestu.
Ardens cernere te, & tuum videre
Dulcem Filiolum optime eruditum,
Praestantem ingenio, elegantiaque
Scribendi numero modo hoc, modo illo,
Supra aetatis adoream peritum.
Quod ni te cito detur osculari,
De me actum male: nam repente totus
Prae desiderio tui liquescam.

De Scazonte, ad Leonardum Cauasycum nepotem.

Sonora verba, non hiulce; scissuris
Prima, secunda, tertiave coniunctis,
Sunt claudicantum dignitas Iamborum.
Sedes Iambo huic quinta semper offertur
Secunda, quartaq., ni tribrachus eam poscat.
Quintae dederunt scripta nulla spondeum,
(Si scripta vatum volueris receptorum
Catulli, Horati, aut Virgili, quibus tantum
Debere Musae gloriantur, & Phoebus)
Ineruditi quod frequenter vsurpant.
Audere stultis, vt lubet, dato, & duris
Qui lege nulla victitant, age impuros
Caue Cauasyce hos, feram velut pestem,
Semper secutus Poëtarum.
Ephestionis audias graues iras,
Audere nimium qui Hipponacta proclamat,
Facessere, & valere quem ferus iussit.

Danieli

Danieli Barbaro. P. V. Ouum Dactylicum θεοκελτικῶς.

Sacrā
Barbari
Thespiades
Cingite frontem
Floribus omnibus
OEbaliis , Paphiis,
Laurigerísque coronis.
Nam ferit hic bene barbyton
Suauisonis modulaminibus:
Egregiis adeò , vt data[a] vobis
Huic rear aurea plectra sororibus:
Aoniúmve dedit puero melos,
Et citharā bonus addit Apollo,
Indole captus , & ingenio,
Hunc hederis igitur sacris
Cingite protinus almæ
Pierides nouum
Poëtam.

FINIS.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0023321

